Secunda pars totius sum me maioris beati Antonini

Incipit prohemiū secūde partis summe clarissimi ac doctissimi viri fratris dñi Antonini ordinis predicatorū archiepiscopi ffiorentini.

TU cōtribulasti capita draconum in aquis: tu confregisti capita draconis. ps. lxxiij. Dicit dominus Ezechiel. xviij. ca. Anima que peccauerit ipsa morietur. De anima quidē et eius nobilitate: et de potentijs eius quib⁹ operatur: et quomodo homo debeat eas exercere. de passionibus quoq; ipsius que sunt principia pctōrum: ac etiā de pctō in genere qđ occidit animā: p qđ hoies trāsgrediunt leges q̄ ponūtur in septēplici genere: dictū est in prima pte precedenti. Nunc aūt qr in materia moralī sermones particulares sunt vtiliores: ideo in hac scđa parte agetur de singulis vitijs in particulari. Primo p modū pdicationis: deinde p modū doctrine. Et draco quidē est diabol⁹: q̄ vt dr Job. penul. Ipse est rex sup oēs filios superbie. vt ipa supbia fit vtor eius: que regina et mater ponit a Grego. xxxj. moral. oīm vitiorū. Capita draconū sunt septē vitia capitalia q̄ oriunt ex ea. s. auaricia: inanis gloria: luxuria: gula: ira: inuidia: et accidia. quor quodlibet hz suas filias: quodlibet horū est caput draconis. et sic sunt plura capita draconum. Vñ dicit. contribulasti capita draconū. Sed ab vno draccone diabolo et vtore eius supbia pcedūt: et ideo in singulari postea dicit. Tu confregisti capita draconis. Iste est ille draco magnus et rufus de quo dicit Apocal. xij. q̄ manebat paratus ad deuorandū filiū mulieris amicte sole etc. qui draco habebat capita septem et cornua decem. Draco est diabolus venenatus multa malicia: magnus natura li potētia. Rufus. i. sanguinolentus seuitia: qui circumit querens quem deuoret. Nam et filium virginis q̄ est mulier amicta sole. i. xp̄m qui recturus erat mundū: deuorare quesiuit: sed nō valuit. Et quēlibet bonū fidelē qui est filius ecclesie designate etiā per illā mulierē: quia et vnitū cum xp̄o querit deuorare: sed deo cooperante non valet. Sed demū proijcit ille draco diabolus in terrā infernalē in fine mūdi: vt amplius non noceat. Capita septem sunt septem vitia capitalia: que dicūtur mortalia: qr occidunt [illegible] et ad ipsa reducūtur trāsgressiones decem preceptorū: signata per cornua decem. his capitib⁹ mordet: his cornibus vulnerat. Et quia quodlibet horum vitiorū est quedam lepra spūalis que inficit et maculat animam: scz tollendo decorem gratie. ideo in sacra scriptura designatur per septem leprosos. Nam lepra superbie que aliquādo ponitur quasi pro eodē cum vana gloria ppter magnam similitudinē: figuratur in lepra Ozie: qui propter superbiam et presumptionē cum esset rex voluit officium sacerdotum vsurpare: scz incensum offerendo in templo: propter quod leprosus effectus est. ij. Paralip. xxvj. Lepra auaricie figuratur per lepra Giezi: qui ppter auaricia effectus est leprosus. vt patet. iiij. Reguz. v. et. j. q. j. cum ordinaretur. Lepra luxurie significatur in lepra que impiecata fuit Joab a dauid dicēte. Non deficiat de domo Joab patiens fluxū seminis: leprosus et tenēs fusum: cadens gladio: et indigēs pane. ij. Reg. iij. Potest etiā significari per decem leprosos. Luce. xvij. quia decez sunt species eius: vt dictum est eis. Ite et ostēditevos sacerdotibus: qr nullū vitium ita abscōditur ab hoib⁹ sacerdotibus sicut istud. Lepra inuidie significat per lepra marie sororis aaron: que qr ex inuidia murmurauit cōtra moysen facta est leprosa. vt Num. xij. c. Lepra accidie significatur per lepram moysi: qui mittens manū in sinum effecta est leprosa. Exod. iiij. c. Sic accidiosus manuz tenet in sinu. i. non operatur. Lepra ire significat per lepram naaman: cui cum misisset heliseus dictum vt lauarek in iordane: et mūdaretur a lepra: abijt indignans et iratus: vt habetur. iiij. Regū. v. Unde nō est mūdatus nisi post depositam iram. Lepra gule figuratur per quattuor leprosos qui manebant iuxta portā samarie: qui accesserunt ad tentoria inimicorū ad comedendū et bibendū. iiij. Regū. vij. c. quia quattuor sunt modi gule sm Johannē cassianum. Et qr genus humanū erat infectū omni ista lepra: sed per eum mundatū: ideo in figurā descendente iesu de monte idest de celo primo occurrit ei leprosus quem sanauit. Et hoc est quod dicitur. Contribulasti: scz tu deus incarnat⁹ de quo dixerat. Operatus est salutem in medio terre. tu confirmasti in virtute tua mare. i. tu genus humanuz profundissimi cordis tua autoritate firmasti: dando ei legem ne transiret terminos eius: vt dicitur Prouerbiorū. viij. c. Sed draconis suggestione conturbatum est mare et legem fregit. Sed tu capita draconum contribulasti: idest ista vitia capitalia debilitasti in aquis sapientie et doctrine scripturaruz. de qua aqua Ecclesiastici. xv. dicitur. Aq̄ sapientie salutaris potabit illum. Diuisio toti⁹ libri

He docent quomodo debemus cauere vitia: et ex nocumentis eorum dimittere prout in hac secūda parte ostendetur. Vel in aquis sacramētalibus: quorū primū est aqua baptismatis: et post baptismū aqua penitentie. De quib⁹ dicitur Ezechiel. xxxvj. Effundā super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Et de hoc agitur in tertia parte: scz de sacramentis et de diuersis statibus populorum: qui sanctificantur per has aquas. et figurant per aquas. quia aque multe sunt populi multi. Apocalip. xix. c. Vel in aquis gratie et virtutibus pcedētibus ab ea. de qua aqua dixit xp̄s. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Joh. iiij. c. Et in his aquis non soluz contribulantur idest debilitantur vitia: sed etiam confringuntur ex toto. de quibus aquis. i. gratia et virtutibus. in quarta parte agitur. Unde in figuraz in aquis iordanis leprosus naaman septies lotus fuit mundatus. iiij. Reg. v. c. Insuper quia peccatum quodlibet excecat mentē. sm illud Sopho. j. Ambulabunt vt ceci: qr dño peccauerūt. Et figurant septem vitia per septem cecos. Superbia per cecitatē saulī: qui cadens in terram nihil videbat. Superbia em̄ persequebatur christianos. Actuū. ix. c. Auaricia per cecitatez Tobie qui excecatus est a stercore hirundinū. ista temporalia bona vt stercora reputat apostolus ad Philippē. iij. c. Luxuria per cecitatez samsonis: qui propter amorem ad mulierem dalilam excecatus est a philisteis. Judicū. xvj. c. Inuidia per cecitatē heli. qui videre non poterat lucernam domini priusq̄ extingueretur. j. Regū. ij. c. Sic inuidus nō potest videre bona proximi: nisi extinctave el diminuta. Accidia quasi per cecitatem isaac: cuius oculi caligauerunt: et videre non poterat pre senectute. Genesis. xxvij. c. Sic accidiosus vt senex et debilis: nil operatur. Ira significatur per cecum qui clamabat in via nec poterat compesci a turba. Luce. xviij. c. Sic iracundus clamat nec potest quiescere. Gula per cecum natum. Johānis. ix. Nam istud vitiū adducimus a natiuitate nobiscum. Et christus cecos illuminauit. Matth̄. xj. c. Ceci vident. Et sic tu contribulasti capita draconis in aquis. Unde in figuram cecus natus ad aquas siloe fuit illuminatus. Johannis. ix. c. Per peccatū etiā homo efficitur similis bestijs. sm illud ps. Cōparatus est iumentis insipientibus: et similis factus est illis. Et per superbiaz efficit similis leoni. Unde propheta Amos. iij. Leo rugiet quis non timebit. Per inanē gl̄iaz efficitur similis pauoni. Per luxuriaz porco. ij. Petri. ij. c. Quasi sus lota in volutabro luti. Per auariciam serpenti qui comedit terrā. Gene. iij. c. Terrā comedes oib⁹ diebus. dictuz fuit primo serpenti. Per iram cani qui crudelis est et latrat et mordet. ps. Erue de manu canis vnicam meam. Dicuntur iudei canes ppter crudelitatē erga xp̄m. Per accidiā asino. Unde ppheta Ezechiel. xxiij. c. Quorum carnes sunt vt carnes asinorum. qđ est aial pigrum et

Per septē cecos figurant septē peccata.

Peccatū cōparat septez bestijs.

tardum. Per gulam vlso: qui ꝓpter auiditatem ad mel occidit. vel lupo qui est aial voraz. Matth. vij. Veniunt ad vos in vestimentis ouiū: intrinsecus autem. i. occulte sunt lupi rapaces. Sed cōtribulat ⁊ cōfringit deus capita draconū. i. vitioū per que efficitur homo peccator bestialis: q; peccatores ⁊ beſtie tradunt deuorandi in escas populis ethiopum. i. demonū. Sed ꝯpus in aquis de bestijs facit nō solū hoies: sed ſtīes angelis. Luce. xx. Equales sunt iusti angelis dei. Et ad motū aque piscine per angelum sanabatur vnus infirmus in eam intrans. Johan. v. qui infirmus figurat peccatorē bestialem post peccatū.

Peccata mortalia figurant ꝓ septem demōes.

Per peccatū quodlibet horū datur homo in potestates diaboli: ⁊ seruū. ij. Petri. ij. A quo quis superatus est seruus eius est. Unde ⁊ figurantur per septem demoniacos in sacra scriptura. Jnuidus per Saulē inuidū vexatū a demonio. j. Reg. xiij. Auarus per lunaticū quem diabolus pisciebat in ignē ⁊ aquā. Marci. ix. c. q; auarus per mare ⁊ per ignē calorū discurrit ad cōgregandū vsq; ad periculā mortis. Luxuriosus per filiā chananee: que male vexabatur. Matth. xv. Juuenes em̄ maxime vexant a luxuria Accidiosus per hoiem mutū. Luce. xj. qui erat etiam surdus: quia accidia facit hoiem tacere a laude dei ⁊ confessione pctōrū: ⁊ nō audire vba dei ⁊ corrigentiū. Gulosus per illos demōiacos q̄ habitabāt in monumētis. Matth vij. quia gula facit hoiem paupere ⁊ fetidum: ⁊ sepe diri git ad sepulcrū per inordinationē vite. Unde Ecclesiastici. xxxvij. Propter crapulam multi obierunt. Jracundus per illū qui clamabat in templo. q; tu es filiꝰ dei. Lu. iiij. Nam talis clamat cōtra deū blasphemādo. Superbus per illos filios septē sacerdotis sceue: qui presumētes adiurare demones in noie iesu: quem predicabat Paulus. demon eriēs intrauit in eos. vt habet Actuū. xix. Sed vt dicit Jobes in canonica. Venit filius dei vt dissoluat opera diaboli. Et ideo bene dicitur. Tu cōtribulasti capita draconū in aquis sapiētie tue. ⁊ sacramētalis medicine: que tanq̄ tyriaca extinguit venenū draconis. ⁊ virtualis gratie: que vt cōtraria expellūt cōtraria: ita virtutes ⁊ dona expellūt a mēte vitia oia. Jn cuius figurā pharao cum exercitu suo: significās diabolū in aquis submersus est. Exodi. xiiij. Sed vt dicit Aug. Qui fecit te sine te non saluabit te sine te. Et ideo principaliter operāte cooperari debemus eundo ad aquas sermonū sacrarū virtutū vt confringant capita draconū. Unde dicit Esa. lv. Oēs sitientes supple eternā salutez venite ad aquas ⁊c. als diceret peccatoribus in fine. Jte maledicti in ignē eternū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Matth. xxv. Et ibi quia superbi fuerunt deo rebelles semper punientur in inferno. Apoca. xix. Ascendit fumus tormentorꝫ eius in secula seculorꝫ. Et q; auaricia insatiabilis appetitus semper eos cruciabit ignis inextinguibilis. Esale. xxxiij. c. Quis poterit ex vobis habitare cum ardoribus sempiternis. Et q; fuerunt fetētes luxuria: ignis sulphur ⁊ spūs ꝓcellarū pars calicis eorꝫ. ps. Qui gulosi fuerūt vt diues epulo: nec quidem vnā guttā aque habere poterunt. Jnuidi quia nō letanter voluerūt videre bona alioū: nō poterūt vnq̄ videre summū bonū deū ⁊ sctōs. Esa. xxvj. Tollatur impius ne videat gloriā dei. Jracūdi q; ex ira lingua sua blasphemauerūt deū: linguas suas mordebūt. Jm illud Apoca. xvj. Cōmāducauerūt linguas suas ⁊ blasphemauerūt viuentem in secula seculorū. qui habet potestatē super has plagas. Accidiosi q; vermis tardi tristicie corrodit eos cōsumēs vigorez gratie. ideo vt dicit Esa. vlti. Vermis eorꝫ scz conscientie non morietur: remordens q̄ non egerint bona que potuerunt: ⁊ manus ⁊ pedes ligabunt vt operari nō valeant. Jlli igitur pctōres bestiales ⁊ imundi vt porci: obsessi a demonibus per vitia. qui aquis sapientie sacramentalis medicine ⁊ gratie noluerunt hic liberari ⁊ mūdari: demū in aquis infernalibus cōtribulabuntur et submergent: sicut in figuram demones intrantes porcos eos precipitātes in aquis submerserūt: vt habet Matth viij. c. Jnsuper quod dictū ē. Tu ꝓtribulasti capita draconuz in aquis. potest exponi de virgine gloriosa: in qua deus contribulauit vitia omnia in se: confirmando eā virtute sanctificationis. Unde premittit. Tu confirmasti in virtute tua mare. i. mariā deriuatū nomē a mari ꝓpter plenitudinē aquarū gratie. Unde in figurā dicit Gen. j. Congregationes aquarū appellauit maria. idem nomē est: sed diuerso accentu platuz. Et Ecclesiastes. j. dicit. Oia flumina: scz gratiarū in mare intrāt: scz mariā ⁊ mare non redundat: scz per superbiā extra se exeūdo vltra regulā a deo sibi prefixā. Et Hiero. dicit q̄ in maria gratie plenitudo se infudit. Jn aquis ergo gratiarū marie capita draconum sunt cōtribulata ⁊ confracta quoad seipam ⁊ quoad nos ad hoc nos inducens exēplo vite sue ⁊ ꝓtectione suorum meritorū ⁊ precū. Hoc aūt deus prenūciauerat cum dixit serpēti antiquo draconi isti. Jpa cōteret caput tuū. Gen. iij. Nullam inuenim⁹ mulierē: ait Sigilbertus in sermone: que caput draconis: scz principis vitioū contriuerit ⁊ ex toto confregerit nisi mariā. Et ꝓpterea aptissime ea salutando dixit ei archāgelus Gabriel. Aue gratia plena Aue cōponit ab a qō est fine: ⁊ ve qō importat punitionē Ue ve ve habitātibus in terra. Apoca. viij. scribitur. Ue: scz pīuationis diuine visionis propter pctm̄ originale. ve cruciationis eterni ignis ꝓpter peccatū mortale. ve temporalis punitionis ꝓpter pctm̄ veniale. ⁊ hec sunt in habitātibus super terrā. i. viatoribus. Sed virgo Maria fine ve originalis nata: ab omni mortali immaculata: a venia li preseruata. Et ideo aue. i. fine ve aliquo. De ve originali pōt illud Osee. viij. intelligi. Ue eis. i. primis parentib⁹: quia recesserunt a me: scz per inobedientiaz mei precepti. Et illud ve trāsfundit in oēs descēdētes ab eo ꝓ pctō originale excepto xpo. Sed virginē constat ab originali esse mūdatā in vtero: ait Ber. que sancta fuit anteq̄ nata. De ve peccati mortalis dicitur Esa. j. Ue genti peccatrici: populo graui iniquitate: semini nequā: filijs sceleratis: dereliquerūt deū: blasphemauerūt sctm̄ israel: abalienati sunt retrorsum. Ubi nota septē vitia capitalia que sunt septem capita draconū quibus paratur ve dānatiōis. Primū est vitiū gule: ⁊ huic dedita gens dicit gens peccatrix: quod importat habitū permanentē. Nullū em̄ vitiū ita permanet ⁊ habituatū est in nobis vt gula ⁊ que citius exercetur. nam puer totus est deditus gule: etsi ab alijs abstineat. Et quis est ille ait Augu. in lib. confes. qui vltra metas necessitatis nō rapiat aliqñ: scz comedēdo ⁊ bibendo vel plus debito vel ardentiorꝫ auiditate. Et cuz mortaliter in eo offendit: quia hoc non est semper: tūc ve eterne cruciationis sequitur non penitentis. Esa. v. Ue qui consurgis mane ad ebrietatē sectandā ⁊c. Sed maria ab hoc vitio libera fuit. Unde Ambro. in libro de virginibus de ea ait. Quis explicare valeat ciborū eius parsimoniā: officiosaz redūdantiā: ⁊ cū reficiendi necessitas erat cibus ei obuius erat q̄ mortē arceret: nō qui delitias ministraret. Scdm caput draconis est accidia. ⁊ hoc est ppls grauis iniquitate: q; accidia sm Damascē. aggrauat animū vt nil boni ei agere libeat. Sed ve dissolutis corde dicit Ecclesiastici. ij. Maria autem fuit sine hoc ve accidie. Unde audito q̄ cognata elizabeth erat grauida: abijt in montana cum festinatione ad eā vt sibi seruiret. Luc.). Tertiū caput draconis est luxuria. ⁊ hoc est semē nequā: q; nequiter effundit semē. Sed vt dicit Naum. iij. Ue ciuitas sanguinuz. i. anima dedita luxurijs vniuersa mēdacij dilatione plena. Maria autē virgo ante partū: in partu: ⁊ post partū: ipa est porta in domo dñi per quam dñs exiuit ⁊ introiuit solus semper clausa. vt vidit in visione ezechiel prophetā. Ezechiel. xliij. c. Quartum caput est auaricia: ⁊ isti vitio diditi sunt filij sceleratiEcclesiastici. x. Auaro nihil ē scelestius: hic em̄ animā suā venalem habet. Sed ve his qui congregant auariciam ⁊c. dicitur Abachuc. ij. Maria vo

ita liberalis fuit vt aurum sibi p̄sentatum a magis cito pauperibus distribueret: ita vt agnū in die purificatiōis offerre nō posset: sz vt paupercula par turturū aut duos pullos columbarū. Luce. ij. Quintū caput est superbia cū inani gloria: ⁊ hi sunt q̄ dereliquerunt deū. Per nullū em̄ vitiū ita recedit a deo ⁊ bellatur cōtra deum sicut per supbiam. Sed ve corone superbie dicitur Esa. xxviij. Nā detracta est ad inferos superbia tua. Esa. xiiij. Singulariter autē maria de humilitate cōmendat. Hiero. Prima marie virtus fundamentū omniū virtutū humilitas. Et ipsa ait. Quia respexit humilitatem ancille sue. Luce. j.

Sextum caput est ira per quam hoies pessimi blasphemauerūt sctm̄ israel. Sed ve eis qui perdiderūt sustinentiā. Ecclesiastici. ij. idest patientiā: sz victi ab ira. Virgo singularis inter oēs mitis: nos culpis solutos mites fac ⁊ castos. canit ecclesia de gloriosa virgine maria. Reuolue scripturā: nunq̄ inuenies aliquid durum vel asperum ex ore virginis p̄cessisse: vel in opere: sed tota pulchra et suauis. vt dicitur Cant. iiij. Septimū caput est inuidia. ⁊ hi alienati sunt retrorsum a deo qui oia bona sua cōmunicat. Inuido autē displicet q̄ aliquis habeat bona. ⁊ sic alienus est a ꝺditionibus dei. Sed vt dicitur in epistola Jude. j. Ue his qui abierūt in viā cayn ⁊ chore ⁊c. hi per inuidiā moti. primus occidit abel: alius fecit cōiurationē cōtra aaron ⁊ male perierūt. O q̄ ardenter virgo maria cōmunicat et p̄curat hoibus bona. Oibus: ait Bernar. sinum misericordie sue aperit: ⁊ de plenitudine eius oēs accipiūt. eger curationē. tristis cōsolationē. captiuus redemptionem. peccator veniā. iustus gratiā. angeli gloriā dei filius carnis substantiā. Bene ergo dictū fuit ei. Aue idest sine ve alicui⁹ capitalis vitij. Et sic in aquis sue gratie cōtribulasti tu deus capita draconum idest vitia. Tertiū ve pene sz temporalis incurritur per peccatū venia le. Deus enim: ait Greg. delictum hois sine vltione non patitur: aut em̄ homo punit per seipm: sz per sufficientē contritionē: aut deus cum hoie. de peni. di. j. si peccatum. Deus cum homine punit quando per penas in p̄senti vel in purgatorio patiēter toleratas peccata purgat: sz venialia. De quo ve potest intelligi illud Michee. ij. Ue qui cogitatis inutile: qđ de se videtur veniale. Sed ygo maria sola ab hmōi ve fuit immunis. Unde Augustī. Si oēs sancti ⁊ sancte dum hic viuerēt interrogati fuissent si peccatū haberēt: omnes vna voce respōderent. Si dixerimus q: pctm̄ non habemus ipsi nos seducimus: excepta sancta ygine maria. Et sic caput draconis. i. primos motus peccator cōtriuit ⁊ confregit in aquis gratie sue.

Explicit prologus.

Incipit tabula generalis scōe ptis summe Antonini: q̄ habet titulos. xij. quorū quilibet habet multa capitula: que capl'a hīt plures. §.

Titul⁹. i. de auaricia

Sub forma sermonis tractans de detestatione ipius auaricie. de eiusdē auaricie q̄dditate. de sui criminis ponderositate: ⁊ de ei⁹ effectualitate sub. vij. filiab⁹. quia ſfilij hoim vsq̄ quo graui corde. vt qui dili. va. ⁊ queritis mēdacium. Cap̄. j.

Sub forma sermonis. de auaricie insatiabili cupiditate: de culpabili cecitate: ⁊ de miſabili felicitate. q: Thesaurizat auarus ⁊ ignorat cui cōgregabit ea. Cap̄. ij.

De sex p̄uitatibus ipius auaricie. videlicet angustia cordis: opprobrio vite: illaqueatione diaboli: certitudine dānationis: malo impenitētie ⁊ horribilitate mort̄. q̄re ad illorū effugationē dauid exorabat. Inclina cor meum deus in testimonia tua: ⁊ non in auariciā. Cap̄. iij.

De simonia triplici p̄cessu: videlicet de materia inductiua: de pena cōsecutiua: ⁊ de sentētia exp̄essiua in forma sermonis sub thēmate. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Cap̄. iiij.

De spēbus simonie quēadmodū cōmittit circa beneficia conferenda aut cōsequēda: ecclesiastica officia ministrāda ⁊ religionis ingressu ⁊ essentialia p̄fitenda. ⁊ hec diffuse multū cū eius pena deducta. Cap̄. v.

De vsura sub forma sermonis. declarat ipius continuationem periculosissimā: ⁊ extensionē copiosissimā: ⁊ pallationē fraudulentissimā. ex quo fere per vniuersum non defecit: etiam de plateis vsura. Cap̄. vj.

De multiplici modo vsuraz: quēadmodū cōmittit in mutuis exp̄essis: in pignoribus depositis: in societatibus ⁊ soccidis animalium: atq̄ in cambijs diffuse multū. eo q̄ exigit delictum intricatum. Cap̄. vij.

De contractibus vsurarijs. puta venditione atq̄ emptione ad terminū. Vere beati q̄ terminū posituz trāsgressi nō sunt: neq̄ cōuersi operire terram. Cap̄. viij.

De p̄ticipatione ⁊ cooperatione vsure noie tutorū: notariorū: p̄latorū cōsentiētiū: atq̄ famulorū. Cap̄. ix.

De manifestis vsurarijs si recipi possint ad ecclesiasticaz sepulturam. Cap̄. x.

De materia mōtis in florentia: de p̄stitis in venetijs supvictalicijs. aut censib⁹ perpetuis q̄d censendū. Cap̄. xj.

De rapina p̄hibet cōfidētiā circa opulētiā tēporalē. excludit violētiā cōtra substātiā mūdicialē: ⁊ abijcit cōcupiscētiā quātū ad inherentiā finalē: dicens cū p̄opheta. Nolite sperare in iniquitate: ⁊ rapinas nolite concupiscere: diuitie si affluāt nolite cor apponere. Cap̄. xij.

De tallijs ⁊ p̄stātijs ⁊ exactionib⁹ indebitis pedagijs et gabellis a p̄incipibus: cōmunitatibus: aut officialibus eorum impositis ⁊ exactis. Cap̄. xiij.

De furto ⁊ alienorū vsurpatione: atq̄ vsurpatorz p̄ticipatione. iuxta lamētū p̄phete. Proiecisti sermones meos retrorsum: si videbas furē currebas cū eo. Cap̄. xiiij.

De speciebus furti: de inuētis que sibi retinent: de cōmodato: de depositō: de locatione ⁊ conductiōe: de p̄scriptione. Cap̄. xv.

De negociatione mundiali sceleſta ideo cauenda. secus de negociatione spūali honesta licite exercenda: ⁊ de negociatione tpali modesta p̄mittēda. iuxta illud p̄phete. Dm̄ non cognoui negociationē: introibo in potentias dñi: dñe memorabor iusticie tue solius. Cap̄. xv.

De fraudibus varijs negociatorū: videlicet astutia in modos ad decipiendū: de fraudulentia in excogitatos exequendo: ⁊ de malicia in decipiēdos liniēdo. Tota enim die iniusticiam cogitauit lingua tua: ⁊ sicut nouacula acuta fecisti dolum in rei quidditate: qualitate: quantitate: mutabilitate: ⁊ prauitate. Cap̄. xvij.

Tabula titulorum.

De multiplici falsificatione mēsurarū :ponderum:monetarum:scripturarū:bullarum:instrumētorum: ⁊ fetibus filiorum:quia Mēdaces filij hominū in stateris vt decipiant de vanitate in idipm. Lap.xviij.

De iusticia que fit in iudicijs:quoad iudicē:quoad actorem:quoad reum:quoad testem:aduocatuz:⁊ procuratorem. Sm illud ꝓphete. Vsqꝫquo iudicatis iniquitatē: ⁊ facies pctōrū sumitis. Lap.xix.

De acceptione psonaꝝ in officijs ⁊ bñficijs ꝓferēdis:in iudicijs exercēdis:⁊ in bonoribꝫ exhibēdis. Lap.xx.

De sacrilegis detinētibꝫ legata eccleſijs:abusione sacroꝝ violatione sacroꝝ locoꝝ:⁊ vsurpatione bonoꝝ ecclīastricoꝝ. Nā venerūt gētes i hereditatē dei: polluerūt tēplū sctm tuū:⁊ posuerūt hierlm i pomoꝝ custodiā. Lap.xxi.

De proditione criminali exorta ex coniunctione familiari ⁊ offensione psonali. Nā homo pacis mee in quo speraui:qui edebat panes meos:magnificauit super me supplantationem. Lap.xxij.

De turpi lucro ex artificio prohibito: atcꝫ de vario ludo proueniēte ex magna deuotione; humana recreatione; aut ex diabolica suggestione. Lap.xxiij.

De obduratione atcꝫ inhumanitate eradicāda ꝑ rationabilis elemosyne erogationē:crudelitate eliminanda ꝓpter horribilis snie euasionē: ⁊ de iniquitate effuganda ꝓpter pnīs vite fructificationē. Juxta illud ps. Beatꝰ qui intelligit super egenū ⁊ pauperē in die mala liberabit eū dns. Dns cōseruet eū ⁊c. Lap.xxiiij.

De inquietudine mētis ⁊ sollicitudine nimia:nevidelicet finē ponamꝰ in hec tēporalia:sed sollicitudinez nostram pficiamꝰ in deū:qm ipi est cura de nobis. Lap.xxv.

Titulꝰ. II. De restitutoribꝰ

De restitutione in gñe sub centū articulis viginti manuū repntantiū tot modos restitutionis. Hoc mare magnū ⁊ spaciosum manibꝰ:illic reptilia quoꝝ nō est numerus impedictia restitutionē ⁊ vtilitates eius. Lap.j.

Quid ⁊ quātū sit restituēdū.de quadruplici eius damno illato:tum quoad aiam auferēdo ei virtutes infusas:tū quoad corpus inferendo lesiones corpales:tum quoad honorē ⁊ famā ꝙvituperatiōes vbales: tum deniqꝫ quo ad substātiā ꝑ acceptiones criminales. Lap.ij.

Ubi sit restituendū; ⁊ quibus expensis a nobis remotis presentandum. Lap.iij.

Per quos fieri debeat restitutio in differētia tutoꝝ ⁊ pupilloꝝ:immo per quos certoꝝ ⁊ incertoꝝ. Lap.iiij.

Cui sit restitutio facienda iuxta triplicem diuersitatē illicite acquisitoꝝ: sub exemplis:furto:ludo: ⁊ meretricio. Lap.v.

Cur fienda sit restitutio sub determinatione: si remissio aut compositio aut transactio tollat obligationem:materia multū subtiliter decisa. Lap.vj.

De modo ⁊ ordine restituēdi. Certa prius integraꝝ sunt restituēda rōne successiōis: obligationis: ⁊ fiditudinis: ⁊ prius debita cꝫ legata:immo ceteris paribꝰ qui prior est tpe potior ē iure. Preferꝝ etiā ꝓroꝝ:qꝝ censeꝝ hypothecam hīe. Annectiꝝ notabilis casus de cōcepto extra matrimoniū quō fieri debet restitutio. Lap.vij.

Quando facienda sit restitutio. Cito ceteris paribus:qꝝ periculum est in mora:⁊ non relinquendum heredibus in testamento. Lap.viij.

Titulus. III. De superbia

De superbia primorum parentum ⁊ eius punitione. Et quia dicitur maximū delictum:cōcurrit in eodem principale remediū:ex quo superbi iniq agebantꝫ cꝫ a lege autē tua nō declinaui. Lap.j.

De quattuor: speciebus superbie. Uentus em contrarius est nauigātibus in hoc seculi pelago. Lap.ij.

De duodecim gradibus superbie. Nam superbia eoꝝ qui te oderunt ascendit semper. Lap.iij.

De q̄druplici supbia in q̄druplici gñe hoim prelatoꝝ: religiosoꝝ:clericoꝝ:⁊ laicoꝝ. Et q̄d lametabilius:quia non habitabit in medio domus mee q̄ facit supbiā. Lap.iiij.

De ambitione:appetētibꝰ vel ꝓcurātibus dignitatē:officia bñficia curata:aut insignia doctoꝝ:alia. Utiqꝫ beatus qui nō abijt in consilio impioꝝ:⁊ in via pctōrū non stetit ⁊ in cathedra pestilentie non sedit. Lap.v.

De presumptiōe ꝓut est cōtraria pusillanimitati: oppositā virtuti magnanimitati:exurgēs de ꝓpria iusticia:aut de sua sciētia:siue de iniusta potētia. Lap.vj.

De curiositate:spectaculis ob vanuz aspectū:⁊ de studio secularium litterarū. Lap.vij.

De temerario iudicio quo q̄s insufficiēter q̄ dei:q̄ ꝓximi: siue q̄ sua sunt cognoscēs iudicare ꝑsumit. Lap.viij.

De ingratitudine oblatoꝝ diuinaliū:collatoꝝ sacramētaliū:sublatoꝝ infernaliū:donatoꝝ naturaliū: allatoꝝ tpaliū:⁊ reseruatoꝝ naturaliū. Nā ecōtra cōcessa bona aufert:dimissa pctā refert:grauissima mala confert:⁊ promissa bñficia differt. Bñdic ergo aia mea dño:⁊ noli obliuisci oēs retributiōes eius. Qui ꝓpitiaꝝ oib⁹ iniq̄tatibus tuis:q̄ sanat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitā tuā:q̄ coronat te in mia. Et in miserationibꝰ Et qui replet in bonis desiderīū tuū. Lap.ix.

De tētatione qua homo tētat deuz de sua ptāte sapia atcꝫ bonitate:spernēs hūana subsidia: exhibēs ꝓhibita iudicia:scz ferri igniti aut de sera penitētia. Lap.x.

De scismate. vbi tractaꝝ de duobꝰ gerētibꝰ se ꝓ summo pōtifice:q̄d a gēdū sit ꝓ serenitate ꝙsciētie. Lap.xj.

Titulꝰ. IIII. De iani gloria

De inani gloria primogenita supbie filia. Unde ve ipsis q̄ cōfidūt in virtute sua ꝓpter cām ex qua oritur: ꝓpter materiā qua exercēt:⁊ in multitudine diuitiarū suarum gloriantꝫ:⁊ ꝓpter penā qua punitꝫ:qꝝ frater non redimit: redimet homo:nō dabit deo placationē suā. Lap.j.

De inobediētia prima inanis gloie filia:quantū ad punitionē ipse rebellionis:expressionē inobeditionis:⁊ pluralificationē trāsgressionis. Maledicti vtiqꝫ qui declinant a mādatis tuis. Lap.ij.

De retētione decimarū si aliqua sit excusatio nō tribuēdi spūalē:tpalē:⁊ substātialē. cōtra illud. Sumite psalmuz ⁊ date tympa. psal.iocū. cū cithara. Lap.iij.

De scda filia videlicet inanis gloie iactantia triplici: per ironeitatē:ꝑ vanitatē:⁊ ꝓpter falsitatē. Disperdet ꝓut dubio dns vniuersa labia dolosa: ⁊ linguā magniloquā Qui dixerunt.linguā nostrā magnificabimus:labia nostra a nobis sunt:quis noster dns est. Lap.iiij.

De tertia inanis glie filia scz ꝑsumptiōe nouitatū quātū ad ornatū quo innituntꝫ mulieres excessiue. Filie enim eoꝝ cōposite:circūornate vt similitudo tēpli. Lap.v.

De quarta inanis glie filia scz ptinacia sui sensus. Furor em illis sm similitudinē serpētis:sicut aspidis surde obturātis aures suas. Que nō exaudiet vocē incantantiū ⁊ venefici incantantis sapienter. Lap.vj.

De quinta inanis gloie filia scz hypocrisi ecclesie multuz nociua.in tertia bestia Danielis figurata:videlicet pardo.cōtra quam ꝓpheta ait. Quare tu enarras iusticias meas:⁊ assumis testamentū meum per os tuum: tu vo odisti disciplinam. Lap.vij.

De sexta inanis gloie filia:videlicet discordia partialitatū guelff ⁊ gebellin. Quia vidi iniquitatē ⁊ cōtradictionē in ciuitate:tota die circūdabat eā sup muros eiꝰ iniq tas:⁊ labor in medio eius ⁊ iniusticia. Lap.viij.

De septima inanis glie filia:vicz cōtentiōe emulatiōis effusa ab inferioribꝰ ꝺ superiores:disputatiōis presumpta a scholaribꝰ ꝺ doctores:⁊ litigatiōis intēta a disceptātibꝰ ꝺ presidētes ⁊ rectores. Effusa ꝓdolor est cōtentio sup principes:⁊ errare fecit eos in inuio ⁊ nō in via. Lap.ix.

Titulus.v. De luxuria.

De septem occasionibus: de septem gradibus: et de totidem nocumentis luxurie. Cap. j.

De fornicatione simplici ⁊ eius enormitate. Perdidisti (inquit pphēta) oēs q̄ fornicant abs te. Cap. ij.

De adulterio et eius criminositate. Ex quo cum adulteris portionem tuam ponebas: arguam te et statuam cōtra faciem tuam. Cap. iij.

De q̄druplici vitio p̄ naturā ⁊ eius inhumanitate. Disperierūt in endor: facti sunt vt stercus terre. Cap. iiij.

De incestu ⁊ eius irrōnabilitate. Juxta illud. Nolite fieri sicut equus ⁊ mulus q̄b⁹ nō est intellect⁹. Cap. v.

De stupro et eius satisfactione in foro conscientie et profano. Cap. vj

De raptu ⁊ eius pena legali. Cap. vij.

De sacrilegio excecato quantū ad personas deo dicatas vilipendentes traditum sibi honorem deifice sponsalitatis: dominice potestatis: ⁊ angelice ministerialitatis. Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus. Cap. viij.

De filiabus luxurie. Et primo de cecitate mētis supernalia non intuendo: necessaria nesciendo: et salutaria non eligendo. Nunquid cecus ceco ducatum prestans: ambo in foueam cadunt. Cap. ix.

De precipitatione secunda filia luxurie: ⁊ eius temeritate in sententijs proferendis: in dubijs decidendis: et in secretis edicendis. Cap. x.

De tertia filia luxurie: videlz incōsideratiōe p̄pe defectionis: diuine operatiōis: ⁊ aliene conuersatiōis. Cap. xj.

De quarta filia luxurie: videlz inconstantia proueniente ex inordinatione affectionis: horore tribulationis: et subtractione delectationis. Cap. xij.

De quinta filia luxurie: scilz amore sui propter quem deo inimicantur: proximo iniuriantur: et in vitijs multiplicant. Ideo incensa igni ⁊ suffossa: ab increpatione vultus tui peribunt. Cap. xiij.

De sexta filia luxurie: videlicz amore presentis seculi. non aduertentes defectibilitatem mundialitatis: vilitatem entitatis: nec vllitatē p̄bitatis. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studijs suis: non est qui faciat bonum: non est vsq̄ ad vnum. Cap. xiiij.

De septima filia luxurie: scz stultitia: non illa spūali ⁊ gratiosa: sed spāli ac criminosa: ⁊ generali atq̄ opprobriosa. Stultor nēpe infinitus est numerus. Cap. xv.

Titulus.vi. De gula.

De gule spēb⁹: pena ⁊ remedijs. Māducauerūt et saturati sunt: non sunt fraudati a desiderio suo. Adhuc esce eor erāt in ore ipor: ⁊ ira dei ascēdit sup eos. Cap. j.

De omissione ieiunij contra legem diuinalem: naturalē: et humanalem: preter redemptionem aut legitimam excusationem: adiūcta ieiunij vitiatione. Nūquid hoc est ieiunium quod elegi ⁊c. Cap. ij.

De ebrietate nō vino diuinali: sed materiali aut criminali. Turbati sunt ⁊ moti sunt ficut ebrius: ⁊ omnis sapiētia eorum deuorata est. Cap. iij.

De quinq̄ filiabus gule: hebetudine qua inficitur intellectus: inepta leticia qua dissoluitur affectus: multiloquio quo destruitur affatus: scurrilitate qua incomponitur gestus: ⁊ immūdicia qua corrumpitur corp⁹. Sepulcrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: iudica illos deus. Cap iiij.

De pollutione ⁊ causis eius: corporali vel interiori aiali: aut extrinseca spirituali. Cap. v.

De chorearum intenso cruciatu: apprehenso tripudiatu: et expresso reatu. Inflammabit enim in circuitu inimicos eius. Cap. vj.

De derisionis generalitate: illusionē recipiens dignitate: ⁊ illusionis varietate. Omnes videtes me deriserūt me: locuti sunt labijs: ⁊ mouerunt caput. Cap. vij.

De pdigalitat̄ pprietate: varietate: ⁊ noxietate. In diluuio aquarū multarū ad deū nō approxi. Cap. viij.

Titulus.vii. De ira.

De diuersis ire modis: nocumentis atq̄ remedijs: ratione quorū quisq̄ dicere habet. Miserere mei deus quoniam tribulor: : cōturbatus est in ira oculus meus ⁊ vēter meus. Cap. j.

De indignatione prima filia ire: ⁊ varijs murmurationibus que fiunt cōtra deum et prelatum propium. Nam murmurauerūt in tabernaculis suis ⁊ non exaudierunt vocē dñi: ⁊ eleuauit manū suā sup eos. Cap. ij.

De secūda filia ire: scz clamore. nō intense deuotiōis: sed indefense offensionis: ⁊ cōfuse perturbationis excitantis scandalizationē: ⁊ puocātis celestē punitionē. Cap. iij.

De tertia filia ire. s. multiplici scādalo: actiuo aut passiuo realiter dato: aut accidētali occasionato. Pax multa diligētibus legē tuā: ⁊ nō est illis scandalū. Cap. iiij.

De quarta filia ire: scz blasphemia: inquantū est maledictio vitiosa: siue affectio pernicioſa: imo consecutio angustiosa. Quorū os maledictione ⁊ amaritudine plenū est. Veloces pedes eorū ad effundendū sanguinem. Cōtritio ⁊ infelicitas in vijs eorū. Cap. v.

De quinta filia ire. s. cōtumelia illata ⁊ eius pena inde causata atq̄ cōgruētia seruata. Tu scis improperiū meū: cōfusione ⁊ reuerētiā meam. Cap. vj.

De sexta filia ire: vicz rixa siue bello internali ⁊ angustioso priculari ⁊ rixoso: populari ⁊ periculoso. Cap. vij.

De septima filia ire. s. homicidio vitioso ⁊ eius pena. Viri sanguinū ⁊ dolosi nō dimidiabūt dies suos. Cap. viij.

Titulus.viii. De inuidia

De inuidie origine: nocumentis ⁊ remedijs eius. Nam zelus domus tue comedit me: ⁊ opprobria exprobrantiuz tibi ceciderunt super me. Cap. j.

De prima filia inuidie que est afflictio in prosperis proximi: occasio augende cupiditatis: ⁊ defectus omnis bone conditionis ⁊ virtutis. Cap. ij.

De scda filia inuidie: vicz odio multiplici cū varijs nocumentis ⁊ modis ei⁹ ⁊ penis suis. iuxta illud. Posuerūt aduersum me ma. p bo. ⁊ odiū p dile. mea. Cōstitue sup eū pctōrem: ⁊ diabo. stet a dex. eius. Cap. iij.

De tertia filia inuidie: scz detractione ⁊ grauitate: immo ⁊ de eius pena. Nā induant̄ q̄ detrahūt mihi pudore: et operiant̄ sicut diploide cōfusione sua. Cap. iiij.

De q̄rta filia inuidie q̄ est susurratio: excludēs beniuolentiā diuinalē: tollēs amicitiā humanalē: ⁊ includēs nequitiā mortalē. Denicp aduersum me susurrabāt oēs inimici mei: ⁊ aduersuz me cogitabant mala mihi. Cap. v.

De quinta filia inuidie que est exultatio in aduersis proximi: amica crudelitatis: que euitari debet ne circa subditos exerceatur: circa propinquos non habeatur: ⁊ circa afflictos non exhibeatur. Cap. vj.

De blasphemia put ortū habet ex odio dei: agēs aliqn̄ cōtra dei prudentiā: aliqn̄ cōtra dei potētiā: ⁊ aliqn̄ contra dei iusticiā. Nolite (inquit ppha) extoliere in altū cornu vestrū: nolite loqui aduersus deū iniq̄tatē. Cap. vij.

De blasphemia ⁊ sex spēbus eius pctis in spiritūsanctuz attendendo eiusdē nimiā grauitatē: malicie preparabilitatem: ⁊ venie remissibilitatē. Dixit em̄ dñs ex basan cōuertam: cōuertam in pfundū maris. Cap. viij.

De duricia siue obstinatione. Nam cor durum male habebit in nouissimo. Cap. ix.

Titulus.ix. De accidia.

De quidditate accidie ⁊ filiabus eius. Nō timebis ab incursu eius: ⁊ demonio meridiano. Cap. j.

De accidie tedio ⁊ remediis eius. Dormitauit eĩ anima mea pre tedio: ideo cõfirma me in verbis tuis. Cap. ij.
De negligẽtia in genere quãtũ ad ꝓprietatẽ significati: varietatẽ principij: ⁊ grauitatẽ peccati. Cap. iij.
De negligẽtia bene operãdi: quoad omissionẽ boni pretariti: debiti modi: ⁊ pñtis boni. Hẽs vtiq; declinauerũt simul inutiles facti sunt: nõ est q̃ faciat bonũ. Cap. iiij.
De negligẽtia prelatorũ quatenus ignorãtiã ab animo remoueant: obedientiã deo exhibeant: ⁊ negligentiã in officio excludãt. excitãte. ps. Erudimini qui iudicatis terram: seruite dño in timore. Cap. v.
De omissione fraterne correctionis: quẽadmodũ contingit fieri defectuosa atq; culpabilis: ex correctionis irrationabili omissione: ex corrigẽtis criminali dispositione siue ex indebiti modi processione. iuxta illud. Corripiet me iustus in misericordia: ⁊ increpabit me. Cap. vj.
De negligẽtia circa obseruationẽ festorũ: ⁊ quẽadmodu festa celebrari debeãt: cauẽdo a defectib⁹ criminalibus: inherendo actibus spũalibus: ⁊ abstinẽdo ab operibus manualibus. Nam ⁊ chaldei dixerunt in corde suo: cognatio eorum simul quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra. Cap. vij.
De negligentia sumptionis sacrorũ: ⁊ fm statum ecclie: ⁊ precipue de annuali cõfessione: ipam pretermittẽdo: indebite peragendo: ⁊ penitẽtiã iniunctã non implendo. Nam declinantes in obligationes adducet dñs cũ operãtibus iniq̃tatẽ: pax sup israel. Cap. viij.
De negligẽtia circa sacrm eucharistie omittẽdo indebite eius sumptionẽ: accedendo indigne ad cõionem: ⁊ exhibendo se tepide post acceptionẽ. Sfiat mẽsa eorũ coram ipis in laqueũ ⁊ in retributiones: ⁊ in scãdalũ. Cap. ix.
De omissione circa diuina: videlicet misse auditionẽ. Juxta illud. Introite portas eius in cõfessione: atria eius: in hymnis confitemini illi. Cap. x.
De negligẽtia predicationi nõ intendẽdo: predicationem nõ attendẽdo: nec fm eam faciendo. Cap. xj.
De negligẽtia horarũ canonicarũ in insufficiẽtia debita. in intẽtione recta: ⁊ in causa motiua. iuxta illud. Septies in die laudẽ dixi tibi: super iudicia iusti. tue. Cap. xij.
De pigritia: videlicet tarditate cõuersionis: cõfessionis: ⁊ bone operationis. Cap. xiij.
De ociositate tanq̃ vitiũ insinuandũ: inferni suppliciũ ei reseruãdũ: ⁊ malũ plurimũ inde generandũ. Ex quo in labore hoim nõ sunt: ⁊ cum hoibus nõ flagellabuntur. Jdeo tenuit eos superbia. Cap. xiiij.
De desperatione quantũ ad gliam adipiscendã: veniã cõsequẽdã: ⁊ miseriam euadendã. Non eĩ sperauerunt in deo salutari suo. Cap. xv.
De pusillanimitate trepidãte opera spiritualia nõ posse pficere: bona tẽporalia posse amittere: ⁊ corpora mortalia deficere. Trepidauerunt eteĩ timore pusillanimes: vbi non erat timor. Cap. xvj.

Titulus. X. De mẽdacio ⁊ periurio.

De multiplici mẽdacio ⁊ punitione eius. Perdes oms q̃ loquunt mendaciũ. ptestatur dauid ꝓpha. Cap. j.
De adulatione quãtũ ad cõditionẽ malicie adulatoris: infectionẽ cõscientie blãditoris: ⁊ exclusionẽ cõplacentie laudatoris. Molliti equidẽ sunt sermones adulatoris sup oleũ: ⁊ ipi sunt iacula. Jdeo exora cũ ꝓpha. Oleũ autez pctoris non impinguet caput meũ. Cap. ij.
De iuramẽto inquãtũ sit actus licitus religionis: modus cõgruꝰ locutionis: ⁊ effectus necessarius eiusdem actionis. Et iurabunt in nomine meo. fm Hiere. Viuit dñs: in veritate: iudicio: ⁊ iustitia. Cap. iij.
De iuramẽto per mẽbra dei: vel per creaturas: vel per falsos deos. Cap. iiij.
De formis iuramentorũ: quẽadmodu imperator: papa: et episcopi qui sunt exẽpti: aut curati episcopis suis: vasalli dominis facere habent. Cap. v.
De iuramento promissorio. decẽ casus dubũ si idez obseruandũ sit: aut licite transgredi: immo si cõmutari: aut in toto irritari: aut de arbitris reduci possit. Cap. vj.
De periurio summopere vitando. q̃ ex eo deus inhonoratur: q̃ omi lege vetatur: q̃ ipse primus dãnificatur: ⁊ q̃ pena multiplici castigatur. Cap. vij.
De adiuratiõe si licita sit etiã in leuib⁹ causis. Cap. viij.

Titulus. XI. De voto et voti transgressione.

De voto inquantũ eo exhortamur ad melioris promissionem: necessitamur ad promissorũ solutionem: ⁊ regulamur circa votorum intentionem. Juxta illud. Vouete et reddite domino deo vestro. Cap. j.
De materia voti: ⁊ ipsius diuisione: transgressione: veritate: obligatione: redemptione: cõmutatione: ⁊ dispensatione. Cap. ij.

Titulus. XII. De infidelitate.

De superstitionib⁹. idolatria. multis generibus diuinationum. nigromãtia. astronomia siue mathematica. auguriis. sortibus. obseruantijs. incantationib⁹. adiurationibus. ⁊ temporum qualitatibus. Cap. j.
De triplici infidelitate in genere. si ad fidẽ sint cogẽdi: si eorũ pueri inuitis parẽtibus sint baptizãdi: si cũ ipsis sit disputandũ: aut cũ illis cõuersandum. Cap. ij.
De infidelitate iudeorum: ⁊ ritibus. participationibus: exactionib⁹ ⁊ seruientibus eorum. Cap. iij.
De hereſi ⁊ penis hereticorum. Cap. iiij.
De quadam remissione ⁊ materia hereſis: qui hereticidicantur. Cap. v.
De apostasia multiplici. Cap. vj.
De infidelitatis vigorosa defensione. odiosa cõgregatione. ⁊ pnicios locutione. Juxta illud ꝓphete. Proterisli me deus a quẽtu malignãtiũ: a multitudine operantiũ iniq̃tatẽ: q̃ exacuerũt vt gladiũ linguas suas. Cap. vij.
De superstitionum grauitate: multiformitate: ⁊ inutilitate. Juxta illud prophẽticum. Odisti omnes obseruãtes vanitates supuacue. Cap. viij.
De fortuna quantum insania falsa: etiam defectu sue impermiscibilitatis. equitatis. veritatis. stabilitatis. fidelitatis. ⁊ perfectibilitatis. Cap. ix.
De cõstellationibus: videlicet stella que dicitur comes stellis erraticis: siue planetis: et stella mirifica que est singularis. Vidimus (inquiunt magi) stellam eius in oriente: ⁊ venimus adorare eum. Cap. x.
De fato si quid sit: ⁊ de eius effectu. Beatus cuius est nomen domini spes eius: ⁊ nõ respexit in vanitates: ⁊ insanias falsas. Cap. xj.

Cfinis tabule.

De quidditate et grauitate auaricie. Cap. I.

Incipit secunda pars

summe beati Antonini archiepi ffozentini oꝛdinis predicatoꝛ in qua agitur de vitijs. Et primo de auaricia. ꝛ est Titulus primus de auaricia diuisus per plura capitula. ¶ De auaricie quidditate: grauitate et effectu eiusdem per modum predicationis. Capitulum. j.

Filij hominuꝫ vsquo graui coꝛde: vt quid diligitis vanitatem ꝛ queritis mendacium. ps. liij. Greg. xliij. moꝛa. c. xix. super verbo Plũbi lamina ꝛc. dicit ꝙ ptra auaros quos auaricie pondus grauat. ps. inuehitur et increpat dicẽs hoc. ffilij hominũ ꝛc. nõ filijs dei. i. electis qui ex deo nati sunt: scilz per gratiam contenentibus terrena loquitur ps. sed filijs hominum. i. terrenoꝛum. homo enim ab humo deriuatur. qui filij sunt non solum generatione sed imitatione hi sunt graui coꝛde. Inter oia elementa terra est grauius: et inter terrena metalla que pertinent ad diuitias aurum ꝛ argentum sunt grauioꝛa. Grauium autẽ locus ppꝛius ad quem inclinant grauia est centrum vbi est infernus. Inter vitia illud qõ depmit coꝛ ad terrenas diuitias est auaricia cuiꝰ locus est infernus scilz eterne damnationis. Unde serpenti antiquo dictum fuit. Terrã comedes cunctis diebus vite tue. Gen. iij. idest ad te pertinebunt quos deceperis terrena cupiditate: ergo ex quo damnatio incurritur. filij hominũ vsquo: scz permanetis in hoc vitio: vt diligatis vanitatẽ idest ista temporalia que vana sunt. idest cito transitoꝛia. Unde in inferno dicunt diuites. Quid nobis profuit superbia: aut quid contulit nobis iactantia diuitiarũ. Ecce omnia tranſierunt velut vmbra. Sap. v. Uana sunt quia faciunt homines vanos cuz per hoc frustrentur fine suo idest eterna vita. Et hoc est accipere in vanũ aiam suam ꝑm psal. idest non operari ea tm̃ vnde saluent. ficut medicina dicitur vana que non inducit sanitatem ad quã oꝛdinatur. Et queritis mẽdacium. i. ipsa terrena que sunt mẽdacioſa: quia promittunt quietem ꝛ dant inquietudinẽ: promittunt sufficientiam ꝛ dant miseriam. ffilij hoim ꝛc. Auaricia consistit in tribus. Ubi sciendum ꝙ cũ auaricia sit immoderatus amoꝛ habendi: hec immoderantia potest esse tripliciter ꝑm beatũ Tho. ij. ij. q. cxviij. arti. iij.

¶ Primo in affectione.

¶ Secundo in retentione.

¶ Tertio in effectione.

Et ꝑm hec tria erũt tres sermones de auaricia in genere. Et quantũ ad primũ: scz de nimia affectione ad res temporales hoc repꝛehẽditur in dicto versu. ffilij hominum. Ubi tria notari possunt de auaricia.

¶ Et primo eius mali quidditas. ibi. Ut quid diligitis vanitatem ꝛ queritis mendacium.

¶ Scõo eius peccati põderositas. ibi. ffilij hominũ.

¶ Tertio eius affectualitas. ibi. Et queritis mẽdacium.

§. I. Quantũ ad primum

Auaricia est triplex. Sciendum ꝙ auaricia vel cupiditas sumitur tripliciter. Uno modo pꝛout est non peccatũ: sed pena vel radix peccati: ꝛ ꝑm hanc acceptionẽ auaricia nõ est aliud ꝙ quedã inclinatio nature coꝛrupte ad bona coꝛruptibilia et tẽporalia inoꝛdinate appetendo. Unde apostolus. j. ad Timo. vj. Radix omniũ malorũ est cupiditas. i. auaricia: eo videlz ꝙ ex auaricia frequẽtius alia peccata oꝛiantur ad similitudinem radicis: quia ficut radix toti arboꝛi alimentum pꝛestat: sic homo ꝓ diuitias acquirit facultatẽ ad quodcũq; peccatũ desiderandũ ꝛ ppetrandũ. Et vt dicit Leo papa. Clericũ vel virũ catholicũ ꝛ pꝛecipue sacerdotẽ domini sicut nullo erroꝛe implicari: ita nulla cupiditate violari oporꝛet. distin. xlvij. c. clericum vel virum. Implicari. i. detineri ꝛ impediri a spũalibus. Scõo modo sumit auaricia seu cupiditas ꝓut est generale pctm̃ seu genꝰ ad omne peccatũ. ꝛ sic diffinit a Greg. in quadam homelia. ꝙ auaricia est appetitus inoꝛdinatꝰ non solũ pecunie: sed etiã sciẽtie ꝛ altitudinis ꝛ cuiuscũq; boni tpalis: vt cum supꝛa modũ ambit potestas. Et de hac videt loq; Augu. cum dicit. quia radix omniũ maloꝛ est cupiditas: ꝛ radix omniũ bonoꝛum est charitas. Et nisi fuerit vna penitus euulsa nõ potest alia plãtari. de pe. di. iij. quia radix. quia quodlibet peccatũ mortale est contra charitatẽ ꝑm beatũ Tho. ꝛ quodlibet peccatũ pertinet isto modo ad cupiditatem. Et si obijciat ꝙ ex hoc sequi videtur ꝙ auaricia ꝛ superbia sint idem: Nam superbia dicit inoꝛdinatꝰ appetitus sciẽtie altitudinis ꝛ honoꝛis qõ comprehenditur in diffinitione auaricie vt dictum est. Respondet ꝙ hoc nõ sequit: sed sunt vtiq; diuersa peccata superbia ꝛ auaricia etiã generaliter sumpta. Nam superbia est inoꝛdinatꝰ appetitus circa scientiã potentiam pecuniam et alia quoad excellentiã quam quis cõsequit ex illis. Sed auaricia est inoꝛdinatus appetitus circa pꝛedicta quoad sufficiẽtiam que intendit in illis in acquirẽdo vel retinẽdo ipsa tẽporalia. Differunt etiã in hoc: quia superbia respicit peccatum ex parte auersionis a deo cuius pꝛecepto superbꝰ recusat subijci. Auaricia vo respicit peccatum ex parte conuersionis ad bonum commutabile: quia peccata scilz inoꝛdinate diligit. Tertio modo sumitur auaricia ꝓut est speciale peccatum distinctuz a ceteris. Et sic diffinit auaricia ꝙ est inoꝛdinatus amoꝛ vel appetitus pecunie. Un̄ Isidoꝛus libꝛo. j. Etymologiarũ dicit. ꝙ auarus dicitur quasi eris auidus. De his beatus Tho. ij. ij. q. cxviij. art. ij. ꝛ in questionibus de malo. et Alexan. in. ij. parte summe. q. xlij. Et de hac auaricia que est speciale peccatum dicit Ambꝛosius. Sicut hi qui per insaniam mẽte translati sunt: non iam rem ipsam: sed passionis sue fantasiam vident. ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis astricta semp aurũ videt: semper argẽtum videt: semper redditus computat: gratius aurũ ꝙ solez intuetur. Ipa eius oꝛatio ꝛ deprecatio a domino petit auruz: nec finis nec satietas aderit cupiditati. distin. xlvij. sicut hi. Et hoc est quod dicit Salomon Eccls. v. ca. Auarus non implebitur pecunia: ꝛ qui amat diuitias non capiet fructuz ex eis. Differũt amare ꝛ habere diuitias. Ubi sciendũ ꝙ aliud est diuitias amare ꝛ non habere. aliud habere ꝛ non amare. aliud nec habere nec amare. aliud habere ꝛ amare. Amare ꝛ nõ habere est vanum ꝛ infructuosum. Nam neq; habet commoditatem ex vsu earum cum eas non possideat neq; fructum ex patientia in defectu earũ: ex quo amat ꝛ cupit habere per omnem modum quem posset: licitũ ꝛ illicitũ: impatienter ꝛ inuoluntarie sustinens paupertatẽ. Unde apostolus. j. Tim. vj. c. Qui volunt diuites fieri incidũt in tẽtationẽ ꝛ in laqueũ magnũ diaboli: ꝛ in desideria multa inutilia et nociua que mergũt hominẽ in interituz. Nam pꝛopter hoc aliquãdo desiderãt furari: fenerari: decipere ꝛ alia mala facere vt habeãt diuitias quas inoꝛdinate amãt. Scõm scz habere diuitias ꝛ nõ amare est laboꝛiosum. Unde oꝛ Eccli. xxxj. cap. Beatus vir scz dives qui inuẽtus est sine macula: scilicz inoꝛdinati amoꝛis. et qui post aurum non abijt: scilicz mente ꝛ coꝛpoꝛe: vt auari qui vbiq; terraruz sequũtur aurum etiam sub terra. Sed quis est hic ꝛ laudabimus eũ. quasi dicat pauciſſimi. Talis fuit Abꝛaam. de quo scribitur Genes. xiij. ca. ꝙ erat dives in possessione auri et argenti. Sic et Job vt patet primo capitulo. ꝙ non habuerit inoꝛdinatum amoꝛem patuit ex amissione ipsarum rerum in qua perturbatus nõ fuit. Tertium scilicz nec habere nec amare: hoc est perfectum. Unde pꝛouerbioꝛum. xxx. capitulo dicitur. Duo rogaui te ne deneges mihi anteqũ moꝛiar. Diuitias ꝛ paupertates ne dederis mihi: sed tm̃ tribue victui meo necessaria. Diuitie em̃ frequenter peruertunt possessoꝛes suos. Juxta illud

Deut.xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Sen. Non est pauꝑ cui quantūcūqꝫ parū est: satis est. ⁊ subdit. Supflue ꝓre cupiditaꝫ est: necessaria ꝓre infirmitatis ē. oia relinquere pfectiōis est: sicut fecerunt apli. Vñ petr⁹ in pſona oim dicebat. Ecce nos reliq̄mus oia ⁊ secuti sumus te ⁊c. Matth.xix. Et hiero. Socrates ille thebanus cū ad philosophādū pgeret magnū auri pōdus abiecit: nec estimauit se diuitias simꝫ ⁊ vtutes posse possidere ⁊c. xij.q.ij. gloria. Quartū. s. habere ⁊ amare. Si amenꝫ plus q̄ deus vel ꝺ deū. ita. s. vt habēs eas paratus sit facere ꝺ dei mādata ne amittat: vel nō subuenire in magnis necessitatib⁹ sibi notis: periculosum est et pnicioſum. Vñ ps. Diuitie si affluāt nolite cor apponere. s. inordinate amando. Auaricia q̄re ē peccatū.

Ratio aūt q̄re auaricia est pctm̄: est ista ſm b. Tho. ij.ij.q.cxviij. arti.ij. Cor q̄ ordinātur ad aliquē finē: bonū eor consistit in ꝓportione seu debita cōmensuratione ad illum finē bonū. i. q̄ sint in tali mensura seu quantitate q̄ pertingāt ad finē. Sicut medicina que ordinaꝫ ad finē sanitatis corporis: tūc est bona qñ sumiꝫ in tali mensura et qualitate que inducat sanitatē. Malū aūt eor que ordinanꝫ ad finē cōsistit in excessu vel defectu ad debitū finē. Sicut medicina purgatiua tunc est mala quādo non euacuat sufficienter malos humores: vel qñ nimis euacuat: ita q̄ etiā bonos aufert. Tpalia aūt bona sunt ordinata a deo ad sustentationē hominum. Querere igiꝫ ea ⁊ tenere vel desiderare non solū ad sustentationē sui et suor. ſz ad superfluitatem ⁊ vanitatē vitiosum est ⁊ malū: q⁹ excessus fit a debita eor mēsura. Sed q⁹ etiam nō licet vti indebitis mediis vt ad debitū finē perueniaꝫ. ſm. b. Tho. quia ſm apl̄m ad Roma. iij. Non sunt facienda mala vt eueniant bona. hinc est q̄ nō licet querere vel desiderare tēporalia etiā ꝓpter sui sustentationē p indebitos modos: vt per furtū. vsuram. fraudulentiā. ⁊ hmōi.

§.II. Quantū ad secundū

Auaricia grauat hominem.

principale sciendū q̄ vitiū auaricie pcipue aggrauat hominē. ⁊ vt graue inclinaꝫ ad centrū. ita auaricia pcipitat ceteris ad centrū inferni deijcit. Cōiter em̄ auari sunt obligati restitutionib⁹ ⁊ dediti iniustis lucris. et cum saluari nō possint ⁊ centrū inferni deferre nisi alleuienꝫ p restitutionē ⁊ dimissionem illicitor lucror potius cū pondere peccatorū volunt ad inferna descēdere q̄ consueta mala relinquere. quinimo ſm Hiero. Letera vitia hoīe inueterascente senescunt: sola auaricia iuuenescit. Et ratio naturalis est ſm Tho. vbi. s. q̄ senes ꝓpter defectum naturalem auidius exteriora rerum requirunt subsidia sicut ois indigens querit sue indigentie supplementū: nec tm̄ excusaꝫ a pctō si cōtra rationē appetat. ⁊ pcipue cū ipa natura doceat: q⁹ oīe quod antiquaꝫ ⁊ senescit: prope interitū est ſm apl̄m ad Heb. viij. Et cū interierit: non sumet oia. ſm ps. idest aliquod suorū bonorū. Ideo de facili debet contenere oīa: cogitando in breui esse moriturū: igitur filij hominū vsq̄quo graui corde. i. in auaricia q̄ vos grauat pmanetis. Sfacilius est camelū p foramē acus transire q̄ diuitē intrare in regnū celorum: ait xp̄s Matth.xix. Ubi hiero. Recte diuites camelis comparanꝫ: q⁹ sicut cameli cum deposuerint gibbū ⁊ grauē sarcinā pōderū p cruna acus. i. p angustā ⁊ artā viā itrare ⁊ trāsire possunt. ita superbus ⁊ diues si dimittūt gibbū. i. amorē inordinatū diuitiarū ⁊ sarcinarū peccator de facili intrabūt p artā viā in regnū celor. hec Hiero. Acus.

Scōm magīm historiaꝝ acus erat quedā porta ciuitatis Hierosolyme valde arta. p quā nō poterāt intrare cameli nisi deposita sarcina. Ostendit aūt hoc pctm̄ esse graue: q⁹ est ꝓtra deū. ꝺ ꝓximū. ⁊ cōtra seipm̄ ſm Tho. ij.ij.q.cxviij. arti.ſ. Auarus peccat ꝺ deum.

Peccat auarus cōtra deū inquātū ꝓpter bonū tpale diuitiarū cōtemnit bonū eternū. Vñ ⁊ auaricia dicit apl̄s ad ephe. v. idolorū seruitutē: q⁹ affectū quē fidelis exhibet deo ⁊ sollicitudinē auarus exhibet pecunie. Et sicut idolatra subijcit se creature exterioꝛi. ita auarus lꝛ nō eodem mō. q⁹ idolatra subijcit se creature quoad cultū vt exhibeat ei cultū diuinum: lꝛ auarus subijcit se pecunie inordinate cōcupiſcēdo eā q̄ad vsum. Et iō etſi graue pctm̄: nō tm̄ quātū idolatria. Item ſm Chry. auaricia assimilaꝫ idolatrie: q⁹ sicut idolatre venerank reliq̄as ⁊ idola nec p⁹e reuerētia audēt ea tāgere ita mlti venerank pecunias ⁊ eis vti nesciūt: lꝛ vt sacra deponūt: ⁊ filijs ⁊ nepotib⁹ intactas ꝓseruāt. Itē ſm amb. cōparaꝫ auaricia idolatrie: q⁹ sicut idolatra nitiꝫ auferre gloriā deo: ne solus deꝰ nomē deitatis obtineat. ita auar⁹ in dei res se extendit vt solus vsurpet que deꝰ oīb⁹ fecit. Utraq̄ sunt iimica deo: q⁹ negāt deo q̄ sunt ei⁹. Itē aua rus peccat in ꝓximū: cū ſcz plus debito accipit ⁊ cōseruat pecunias ⁊ bona alia tpalia in damnū ⁊ nocumentū ꝓximoꝝ. Cum em̄ bona tpalia nō possint simul possideri a multis. nō potest vn⁹ hō in bonis tpalibus supabundare nisi alteri deficiat: ⁊ sic auaricia est directe ꝺ ꝓximū. Vñ Amb. Esurientiū est panis quē tu detines: nudorū vestimentū qō reclusis: miserorū pecunia quaz in terra defodis. Tantoꝝ ergo te scias inuadere bona quantis possis dare qō velis. i. qō debes velle. xlvij. di. ficut hi. Tertio Tertio peccat auarus in seipsum: q⁹ p hoc inordinat affectū ei⁹ lꝛ nō deordinet cor⁹ ficut q̄ vitia carnalia. Sicut enim corpus multa incōmoda ꝓ rōne. Vñ Greg. Oēs hui⁹ seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in celestibus debiles. Et infra. Nam sepe famē. nuditatē. deiectionē stinēt: ⁊ earū rerū se p abstinentiā cruciāt: ad quas adipiscendas festinant. xlvij. dist. oēs. Et Eccls. vj. ōr. Est aliud malū qō vidi sub sole. ⁊ hoc frequens apud hoīes vir ſcz auarus cui dedit deus diuitias ſcz quoad mobilia: ⁊ substantiā. s. immobiliū. ⁊ honorē: ſcz dignitatis ⁊ ptātis. nec deest aie sue. i. sensualitati ⁊ vite corpali ex his que desiderat in hoc mūdo: nec ei dedit deus potestatē. i. vsum potestatis vt comedat: sed alius vorabit eas. Est aūt auaricia mortale tripliciter: ⁊ tunc grauat ⁊ deijcit ad infernū. Auaricia mortale.

¶ Primo rōne equitatis quā offendit.

¶ Scōo rōne charitatis quā excludit.

¶ Tertio rōne finis quem peruertit.

Primo quidē auaricia offendit equitatē qñ nocet ꝓximo p iniustā acq̄sitionē furando. fraudādo ⁊ hmōi q⁹ sunt mortalia ex genere suo: q⁹ vertunt in nocumentū notabile ꝓximo: ⁊ sunt ꝺ iustitia: ⁊ nō solum ista ꝓpterea ꝺ sua desiderare. s. rerū illicitas appetere acq̄sitiōes: qō ptinet ad auaricia est mortale. Et de his itelligit illud Abachuc ij. Ue q̄ ꝓgregat nō sua. Scōo qñ q̄s ita amat ista tpalia. q⁹ etſi videret extremas necessitates et subleuare posset: nō faceret ne minuerek in tpalibus. Et de his Jac. v. Agite nūc diuites. ploꝛate ⁊ vlulate in miserijs que aduenīt vobis. diuitie vestre putrefacte sunt. aurū ⁊ argētū vrugo eruginauit ⁊ erugo eoꝝ erit vobis in testimoniū ⁊ manducabit carnes vras. Scōo auaricia est mortale ratione charitatis quā excludit. Si em̄ tantū amor diuitiarū crescat q⁹ preferak charitati dei vel ꝓximi: qō cōtingit qñ facit vel quādo paratus est facere cōtra deū vel ꝓximū vt habeat diuitias vel nō minuat vel nō amittat puta peierat: vel festa violat aut decipit ꝓximū aut habet animū paratū ad ista hmōi facere vt lucrek: aut nō ledak in tpalib⁹ vel etiā de supfluo non vult dare necessitatē patientibus tūc est mortale. Vñ. s. Jo. iij. ōr. Qui habuerit substātiam huius mundi ⁊ viderit fratrē suū necesse hre ⁊ clauserit viscera sua ab eo quō charitas dei est in eo. q. d. non hz talis charitatē dei: q⁹ facit ꝺ charitatē proximi manifeste. ⁊ deo diligi non pōt ve ⁊ saluꝺ si nō diligit ꝓximū cū b ipe precepit. Si q̄s diligit me ait xp̄s: sermōes meos seruabit. ⁊ ecōtra. Qui nō diligit me sermones meos nō seruat. Jo. xiiij. Dicunk aūt diuitie suba vel a substādo: q⁹ debēt substare rōni nō dominari. Matth. vj. Nō potestis deo seruire ⁊ māmone: idest diuitijs. Nō dicit ibi. inqt Hiero. Non potestis habere sed seruire. Qui enim seruus est diuitia-

rū eas custodit vt seruus: ⁊ sic nō substāt diuitie sed pre/sunt: ⁊ dominant talib⁹. Vel dicunt diuitie suba a sustentando: q; debēt diligi ad sustentationē nō ad supfluitatē vel voluptatē. Et subdit. Et viderit fratrē suū necesse habere. i. scuerit. nō eī tenet subuenire necessitatib⁹ q̄s nō nouit: ⁊ clauserit viscera. s. miserico;die. nō dādo cū pōt ⁊ debet vel nō cōpatiēdo si dare nō pōt: nō est charitas dei in hmōi. Tertio auaricia ē mortale rōne finis quē quer/it: qō sic ꝓbat. Amor est boni. Sicut aūt duplex ē bonus scz bonū ppie ⁊ pncipalr dictū. ⁊ sic est bonū qō ē finis: et bonū qō nō est pncipale. s. bonū qō est ad finē. Ita de/bet esse duplex amor. s. pncipaliter ⁊ p se boni qō est finis ⁊ amor secundario ⁊ consequenter boni qō est ad finem. Auaricia igitur ꝑt est inordinatus amor tpalium rerus ita q̄ in eis finis constituat: semp est pctm̄ mortale. Cui⁹ ratio est: q; auerti ab incōmutabili bono est pctm̄ morta/le. sed ꝙuerti ad quodcūq; cōmutabile bonū creatū sicut ad finem facit auersionē ab incōmutabili bono qō debet esse vltim⁹ finis. eo q; nō possunt esse plures vltimi fines ergo auaricia inquātū fruit tpalib⁹ bonis semp est morta/le. Hec Tho. in questione de malo. Et hoc mō dicit apls ad Eph̄. v. q; oīs auarus nō habet hereditatē in regno xpi ⁊ dei. i. nullus auarus qui scz constituit finem in diui/tijs. Veniale autē esset q̄ quis inordinate diligeret tpa/lia: sed citra deū. nec ex hoc transgredit vel parat⁹ ē transgredi aliquod ꝓceptorum. Quod aūt sit nō solū morta/le sed valde graue ostendit ex hoc: q; cōtra nobilissimas virtutes: vtputa cōtra pietatē ⁊ misericordiā que est ma/xima inter eas q̄ sunt ad primū. Vñ Ambr. Omnis summa xpiane religionis in misericordia ⁊ pietate cōsistit. Est cō traria iusticie q̄ est ois virtus: ⁊ neq; hesperus. neq; stella neq; lucifer est ita clarus. vt dicit phs in. v. Eth. Justicia eī tenet mediū inter supfluū ⁊ diminutū. Auaricia autē excedit in accipiēdo ⁊ deficit in dādo. q; accipit pl⁹ q̄ de/bet ab alijs furādo. rapiēdo. fenerādo. fraudādo ⁊ hmōi. Et minus dat q̄ debet sibi ⁊ alioꝝ necessitatib⁹ cū pōt nō subueniendo. Est etiā ꝓtraria virtuti liberalitatis que fa cit hoiem alijs gratū. Vñ Boeti⁹. Largitas claros ideſt famosos facit auaricia vo odiosos. Cum eī virtus libe/ralitatis medium teneat circa acceptionē ⁊ dationē pecu niarū liberalis vtrūq; facit sicut oportet. Nam ad decen/tem dationē sequit̄ q; fit decens acceptio. Liberalis enim primo recte se habet in datione eo q; ipse in dando obser uat regulam rōnis inquātū ipse dat quibus oportet. ⁊ qn̄ oportet. ⁊ qd oportet. ⁊ quātū oportet. ⁊ quō oportet. ob seruādo semp debitas circūstantias q̄ ad rectā dationem exigunt. Scdo liberalis se recte hz in acceptione et pci/pue quattuor modis. Primo q; accipit vnde oportet: q; a ppriis possessoribus. Scdo accipit quātū oportet: q; mi/nus sibi relinquit q̄ alijs det: eo q; paucis ipse est conten tus. Tertio accipit quō oportet: q; pauca ⁊ in necessitate libēter aūt dat: ⁊ ꝓpterea interdū minora dās liberalior iudicat. Quarto accipit eo fine quō oportet. Non eī li/beralis appreciat diuitias ꝓpter ipsas sed solū ꝓpter da tionē. Auarus vo inordinate se habet in his duobus. s. in acceptiōe ⁊ datiōe pecuniarū: vt pz discurrēdo p singula. Hec Tho. ii. ij. q. cxvij. arti. iij. ⁊ in scriptis ethicorum lib. iiij. ca. ij. Et q̄uis auaricia sit valde graue peccatum: nō tamē maximū omniū. nam magnitudo peccati potest at/tendi ex tribus. Primo ex parte boni quod offendit vel contemnitur. ⁊ fm hoc tanto pctm̄ est grauius: quāto bo nū qō per pctm̄ offendit contēnit vel corrumpit est nobi lius vel maius. ⁊ sic pctm̄ ꝓtra deum est grauissimū quia per hoc cōtemnit summū bonū. Scdo attendit magnitu do pcti ex pte dāni qō infert. ⁊ sic inter pcta que in primū cōmittunt: tanto pctm̄ est grauius quāto damnū est gra/uius primo illatū. Unde homicidiū est grauius adulte/rio. ⁊ adulteriū grauius furto. Tertio pōt attēdi magni/tudo pcti ex pte boni cui q̄s inordinate subijcit; quāto eī bonū est minus tanto pctm̄ deformius. Cū aūt inter bo/na humana tpalia sunt minima: q; minora q̄ bona corpo ris: ⁊ bona corpis q̄ bona aie: ideo q; inordinatus appe/tit⁹ auari subijcit minimo bono. s. rerū exterior: ideo fm hoc auaricia est turpi⁹ ⁊ deformi⁹. ⁊ ꝓpter hoc dr. Eccl. x. Auaro nihil est sceleſti⁹. i. ad pctm̄ promptior: q; ad oia vitia auarus inclinat. vel sceleſtius. i. turpius ⁊ vilius: q; pfert bonum cōmutabile minimū bono incōmutabili summo. Et subdit ibi. Nihil iniquius q̄ amare pecuniā. qō intelli gitur triplr. Iniquius. i. equitati naturali magis ꝓtrariū q̄ amare pecuniā. s. plus debito acquirēdo: vel retinēdo quia fm legē cōem nature oia erant cōia. Scdo modo dr iniquius. i. insatiabilius q̄ amare pecuniā. s. inordinate: quia nunq̄ satiat. Jo. iiij. Qui biberit ex aqua hac sitiet iterū. Tertio modo dr iniquius. i. inequalius: q; auarus dat ⁊ contēnit bonū eternū ꝓ tpali. Vñ subdit. Hic enim aiam suā venalē habet. i. vitā suā naturalē exponēs se pe/riculis. vel aiaz. i. spm̄ suū. Et subdit. Projecit eī intima sua. i. vitā corporalē nō curādo de ea vt lucret. vel intima sua. i. vtutes oēs abijciēs vt lucret. vel intima. i. intimos amicos: quia auarus nullū habet amicū. vel intima. i. vi/scera pietatis ⁊ misericordie. Unde Tullius in li. de offi. Nihil tam angusti animi: nec tā ꝓtau q̄ amare pecuniā: scilicz inordinate. Hec beat⁹ Tho. ij. ij. q. qua. s. Et Alex. in. ij. parte. q. xlij.

§. III. Quātū ad tertium

scz de effectu eius. Sciendū q; multa vitia ⁊ quasi omnia ꝓcedūt aliqñ ex auaricia. Unde subdit. Queritis mēda/cium. i. diligēdo inordinate tpalia qō ptinet ad auariciam querit mendaciū. i. pctm̄. Dicit aūt pctm̄ mēdaciū. iuxta illud. omnis homo mēdax. i. pctor ex eo q; pctm̄ est cōtra veritatē vite: tum quia nō adequat intellectui diuino nec humano actus peccati: sed ꝓtra lumen naturale est. tum quia peccatū sub specie boni decipit hoiem trahendo ad malū. Procedit nāq; ex auaricia superbia: cuz ex diuitijs homo superbiat: ⁊ videt sibi omnia debere subijci. Aug. Uermis diuitū supbia. Oritur ⁊ luxuria. vñ xps diuitijs adiūxit voluptates dicēs. A diuitijs ⁊ voluptatib⁹ eūtes suffocant. Lu. viij. Hinc ira flāmescit si impediūtur eius lucra. Tabescit iuidia si alius fit ditior eo. Desipit accidia si non lucret vel amittat quesita. Tristatur supra modū. ⁊ sic de alijs. Precipue tamē procedūt ex ea illa q̄ dicunt filie eius: rōne quoꝝ dr vitiū capitale: scz septē que ponit Greg. in moral. Dicit eī aliqō vitiū capitale fm Tho. ij. ij. q. clxviij. arti. vij. illud ex quo oriūtur alia fm rationē finis. Finis eī cum sit multum appetibilis: per eius ap/petitum homo procedit ad multa faciēda bona vel ma/la. finis aut̄ maxime appetibilis est beatitudo seu felici/tas que est vltimus finis humane vite. Et ideo quanto magis aliquid participat cōditiones felicitatis tāto ma gis est appetibile. Est aūt vna de cōditionib⁹ felicitatis vt sit per se sufficiēs: alioquin nō q̄eret appetitū tanq̄ vltimus finis: sed per se sufficientiā maxime reprimittūt diuitie. vt Boe. ait in. iij. de cōsolatione. Cuius ratio est: q; denario vtimur q̄si fideiussore ad omnia habenda. vt dicit phs in. v. Ethicor. Et ad idē dicit Eccls. x. Pecunie obediūt omnia. Et ideo auaricia que consistit in appeti/tu pecunie ponit vitiū capitale. Nec obstat q; liberalitas que opponitur auaricie nō est pncipalis vtus. Non eī oportet q; pncipale vitiū opponat pncipali vtuti. Nam vtus perficit fm rōnem. vitiū aūt fm inclinationē appe/titus sensualis: non aūt ad idem genus pncipalr respi/cit rō ⁊ appetit⁹ sensitiuus. Itē nō obstat q; auaricia ipsa ex alio vitio aliqñ oriat: cū dicat Greg. q; aliqñ oritur ex elatione: aliquādo ex timore: quia nihil prohibet vitium capitale ex alijs interdū oriri: dum tamē alia vitia soleāt ex eo plerūq; nasci. Itez non obstat q; diuitie circa quas est auaricia non habent rōnez finis: sed magis rationem

Ex auaricia oriunt alia peccata.

Vitiū capitale dr

eius quod est ad finē: quia inquātū pecunia est vtilis ad oia sensibilia ꝓquirēda cōtinet quodāmodo vtute oia: ⁊ ideo habet quandā similitudinē felicitatis. beatus Tho. ij.ij.q. vbi. s. Itē cū pctā carnalia dicank illa q̄ pficiuntur in delectationib⁹ carnalib⁹: que scz sensu carnis cōplenk: vt delectatio ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. Spūalia aūt pctā dicunk que pficiunk delectationib⁹ spūalibus absq̄ carnis delectatione: vt que cōplenk in sola aie apphēhēsione: q: auaricia est hmōi. delectak em̄ auarus in eo ꝙ ꝓsiderat se possessoꝝē diuitiarū: ⁊ ideo est spūale pctū ꝑm Grego. q̄uis em̄ sit circa obiectū coꝝporale. s. diuitiarū: nō querit tamē delectationē coꝝporalē: sed solū aialē: scz ꝑut delectak in hac ꝓsideratione ꝙ diuitias possideat: rōne tamē obiecti quod est materiale. beatus Tho.

Auaricia ē spirituale pctū.

Prima filia.

§.IIII. Sunt autez he filie

auaricie septē. Prima est obduratio cōtra miam q̄ alio modo dr̄ inhumanitas: ⁊ p hoc auarus excedit moduz in retinēdo. Scdo excedit auarus modū in accipiēdo. Et dr̄ triplr̄. In coꝝde: opeꝝ: ⁊ sermone. In coꝝde quidē excedit modū acq̄rēdi: q: auaricia ingerit homini sollicitudines ⁊ curas superfluas. ⁊ sic ponit filia auaricie inq̄etudo mentis. Scdo excedit auarus modū acq̄rēdi in opere. ⁊ sic ex ea oꝝit violētia ad quā ptinet rapina. Tertio excedit modū in sermone. Et quātū ad hoc q̄ttuoꝝ facit. Primo vtit fallacia. Scdo addit aliqn̄ iuramētū. Et ꝓpetrak piuriū vt possit lucrari. Tertio fraude decipiēdo i ꝓctib⁹. Quarto ꝓditione ꝓdendo psonas ad acq̄rēdū lucrū. Jsid. aūt ponit nouē filias auaricie. s. mēdaciū ⁊ falsuz testimoniū: fraus: furtū: piuriū: turpis lucri appetit⁹ violētia: inhumanitas: obduratio ⁊ rapacitas: q̄ reducunk ad septē q̄ ponit Greg. Nā mēdaciū ⁊ falsum testimoniū cōꝝhēdunk sub fallacia: ⁊ furtū est que dā spēs fraudis: turpe lucrum ad inq̄etudinē reducik: rapacitas sub violētia. inhumanitas ⁊ obduratio idē sunt. Jsta q̄ septē genera vitioꝝ dicunk filie: q: ex ea oꝝiunk sicut filie ex matre. Notādum etiā ꝙ ꝑm Arist. iiij. Ethi. septē sunt spēs seu differētie. tenacitas: parcitas: chynibilis: seruitus: meretriciū: aleatores: ⁊ moꝝtuoꝝ spoliatoꝝes. quoꝝ numerus vl̄ sufficiētia fic distinguik: q: auarus peccat in generali duob⁹ modis scz in dādo ⁊ in accipiēdo. Jn dando peccat trib⁹ modis: quia aliqn̄ nihil dat: ⁊ talis dr̄ tenax. Scdo peccat: q: parū dat. ⁊ talis dicik parcus. tertio quia si dat cū magna difficultate dat: ⁊ tūc parū. ⁊ talis vocak chynibilis q̄si animi venditoꝝ: q: de paruis magnam vim facit. Scdo auarus peccat in accipiēdo: ⁊ hoc quattuoꝝ modis. q. s. lucratur viliter: turpiter: illiberaliter: ⁊ violenter. Primo auarus lucrak viliter: aliqn̄ ⁊ seruiliter: puta si aliq̄ vilia seruitia facit: ⁊ talis vocak seruitus. Scdo peccat ꝙ aliqn̄ lucrak turpiter: puta de aliqb⁹ actib⁹ turpibus ⁊ vitiosis: vt meretricio ⁊ hmōi. Tertio lucrak illiberalr̄: vt de eo qđ gratis opz ꝓcedere: vt faciūt vsurarij ⁊ aleatoꝝes ab amicis auferēdo. Quarto lucrak violēter: scz vim inferēdo alijs sicut faciūt latrones vel moꝝtuoꝝ spoliatoꝝes. b. Tho. ij. ij.q. cxviij. ar. viij. ⁊ in. q. de malo.

Differētie auari

§.V. Quod peccatū auarī

§.ij.

cie aggraueꝝ: vt dictū est. §. ⁊ ꝙ plurima mala ex ea oriāꝝtur vt hic dr̄: ostēdit Greg. in. iiij. moꝝal. c. xix. vbi exponit pphetiā zacharie dicētis sibi dictū. Leua oculos tuos et vide quid est hoc qđ egredik. Et dixi. Quidnā hoc est. Et ait. Hec est amphoꝝa egrediens. Et dixit. Hec est oculus eoꝝ in vniuersa terra. Et ecce talentuz plūbi portabatur. Et ecce mulier vna sedēs in medio amphoꝝe: ⁊ dixit. Hec est impietas. et proꝝiecit eam in medio amphoꝝe: et misit massam plumbeā in os eius. Et leuaui oculos meos et vidi. Et ecce due mulieres egredientes: ⁊ spiritus in alis earum. ⁊ habebāt alas quasi milui: ⁊ leuauerūt amphoꝝam inter celū ⁊ terrā. Et dixi angelo qui loquebatur in me. Quo isti deferūt amphoꝝā. Et dixit. Vt edificetur ei domus in terra Senaar. Sup quib⁹ verbis Greg. ibi fic ait. Volēs deus ꝓphete ostēdere humanū genus ex quo ab eo maxime culpa dilabak: p imaginez amphoꝝe quasi patēs os auaricie designauit. Auaricia quippe velut amphoꝝa est q̄ os coꝝdis in ambitu terre. i. appetitu terreno rū apertū tenet. Qđ autē subdik. Hec oculus eoꝝ in vniuersa terra. intelligik q: auaricia designata p amphoꝝam est ad quā summa vigilātia ⁊ intētio est oim. Quia vt dr̄ Hiere. vj. A maioꝝi vsq̄ ad minoꝝe oēs auaricie student. ⁊ qui ad bona cognoscēda hebetes sunt ⁊ quasi ceci: ad ea tēpoꝝalia acquirēda ⁊ possidēda nimiū sunt acuti. ꝑm illud Hiere. iiij. Sapiētes sunt ⁊ faciant mala: bona aūt facere nescierūt. Et ecce talentū plumbi portabak. p plūbū ⁊ in magna quātitate: q: p talentū designatur magna grauitas peccati q̄ ad inferioꝝa deprimit. Et ecce mulier vna sedens in medio amphoꝝe de qua dr̄ ꝙ est impietas. Grego. Jmpietas in medio amphoꝝe proꝝicik: q: nimirū semp in auaricia impietas tenek. Et hoc siue sumatur impietas p infidelitate ꝑm ꝙ pietas ei cōtraria dr̄ cultus dei: siue sumak pro crudelitate ꝑm ꝙ pietas dr̄ misericordia. Nam ⁊ auaricia dicik idoloꝝum seruitus ab apostolo ad Ephe. v. quia sollicitudinē quā debet deo exhibere nummo apponit: ⁊ auarus est crudelissimus et ad pauperes ⁊ sibi ⁊ suis in necessarijs. Et misit massam plumbi in os eius. Massa plūbi est pōdus peccati. qđ obstruit ita os ei⁹. s. auaricia sectātis: vt nec dñm laudare valeat nec cōfiteri pctā sua. Nullū em̄ peccatū ita retrahit hoiem a cōfessione sicut auaricia: q: nouit auarus ꝙ absolui nō pōt nisi restituat alienū ⁊ in futurū abstineat ab illicit⁹ lucris, qđ necessariū est: vt dicik de pe. di. v. negociū. ⁊. c. falsas. Et leuaui oculos meos ⁊ vidi. Et ecce due mulieres egredientes. Jn his duabus mulieribus duo pncipalia vitia accipimus: superbiā scz ⁊ inanē gloriā que impietati fine dubio cōiuncta sunt. Nā ⁊ vmis diuitū superbia. vt dicit Aug. Et cōiter diuites sunt auari. Et ꝑm psal. Jn multitudine diuitiarū suaꝝ gloriank. Et spūs erat in alis earū. Ale aūt harū mulierū sunt actiones ꝓcedentes ex ipsis vitijs: superbia. s. ⁊ inani gl̄ia. Spūs aūt dicik esse in ipsis alis: quia p actiones hoꝝ vitioꝝ sathane voluntati deseruiūt. De quo spū loquik Lu. xj. Cū immūdus spūs exierit ab hoie ambulat p loca arida. i. deuotione priuata. Et habebāt alas quasi alas milui. Miluus insidiari studet semp nature pulloꝝ: q: scz actiones ꝓueniētes ex superbia ⁊ inani gloria diabolo sunt similes: q: insidiank semp vt paruuloꝝ siue sibi siue alijs paruis sensuꝝ intellectuꝝ fraudibus decipiūt. Milui etiā voꝝ est meū meū. p hoc designans ꝙ auaricia superbia ⁊ inanis gloria querūt ꝓpriū cōmodū. Et leuauerūt amphoꝝā inter celū ⁊ terrā. Superbia ⁊ inanis gloria habent hoc ꝓpriū vt eū quem fecerint in cogitatione sua euanescere sup ceteros extollant: ⁊ modo per ambitū rerū: modo per desideriū dignitatū quem captū tenēt quasi in honoꝝis altitudinem eleuant. Qui aūt est inter celuz ⁊ terrā ⁊ ima deserit ⁊ tamē superioꝝa nō attingit: quia videlz superbia ⁊ inanis gloria mentē per auariciā captā ita eleuant: vt quosq̄ proximos despiciētes quasi deserāt ⁊ alta quasi gloriantes petant. Et tñ dū supbiunt ciuibus superioꝝib⁹. i. angelis nō iungūtur. Et cum interrogaret ꝓpheta quo deferret amphoꝝa. fuit responsum ei vt edificetur ei domus in terra Senaar. Senaar interꝑetak fetoꝝ eoꝝ. Sicut aūt bonus odoꝝ scz edificationis est ex virtute. iuxta illud apostoli, Christi bonus odoꝝ sumus deo. ita ecōtrario ex vitio fetoꝝ. Quia ergo quodlibz malū per auariciā gignik. ꝑm illud s. ad Timoth. vj. Radix omniū maloꝝ est cupiditas. dignū est vt domus auaricie in fetoꝝe construatur. Sciendumq̄ ꝙ Senaar latissima vallis est in qua turris a superbientibus edificari ceperat: que linguarū facta diuersitate destructa est: que turris babylon dicta est ex ipsa videlicz

confusione gentiū atq; linguarū. Ibi ergo amphoza auaricie ponit vbi Babylon. i. cōfusio edificat: q; p auaricie impietatē certū est oīa mala exurgere: ⁊ demū ad Babylonē infernalē summe ꝓfusionis adducit.

¶ De auaricie insatiabili cupiditate. culpabili cecitate. ⁊ miserabili felicitate. p modū ꝓdicationis. Lap'in. ij.

Thesaurizat et ignorat cui cōgregabit ea. ps. xxxviij. Et quātū malū sequat ex b̄ oñdit Amb. dicēs. Oēs cupidi. oēs auari Gyezi lepra cū diuitijs suis possident: ⁊ mala ꝙsita mercede nō tā patrimoniū facultatē q̄ thesaurū cri minū cōgregauerūt eterno supplicio ⁊ breui fructu. ſ. q. ſ. cito turpē. Et ideo ꝝs signāter admonuit dicēs. Nolite thesaurizare vob̄ thesauros sup terrā ⁊c. Mat. vj. Notā dum aūt q̄ thesaurizare vel thesauros recōdere pōt fieri triplici ex cā: vt ō: in cōpendio theologie. li. iij. c. xix. Primo pōt q̄s thesaurizare ex ꝓsideratiōe necessitatis: ⁊ sic ꝓcedit parētib' secularib' ob necessitatē filioz educandoz̄ ⁊ filiarū ꝓiugio tradēdarū nō ditandarū seruato mō ⁊ statu ꝓsone. Vñ apl's. Debēt parētes filijs thesaurizare nō filij parētib'. Scō pōt q̄s thesaurizare ex ꝓsideratiōe publice vtilitatis. ſ. rei[illegible] ⁊ defendēdi: cult' dei ampliandi: ⁊ sic etiā vt licitū cōcedit p̄ncipibus: seruatis tamē debitis circūstātijs vt scz p b̄ nō dimittat subuentio extremarū necessitatū occurrentiū q̄ sciunt. Vñ et dauid ꝓparauit ⁊ seruauit magnū thesaurū salomoni p cōstructione tēpli. vt ptz. iij. Reg. Personis aūt ecclīasticis nō licet intētiōe seruādi. Vñ Amb. Aurū hz ecclia nō vt seruet sed vt eroget ⁊ det paupib'. xij. q. ij. aurū. Tertio ex affectu auaricie absq; oīi intētione ꝓuidendi sue necessitati vel aliene. Et b̄ mō thesaurizare est ꝓhibitū ⁊ mortale: ad q̄ō facit verbū Hieronymi dicētis. Accepisse pauperibus erogādū ⁊ egētib' plurimis reseruare: aut timidū est aut cautū aut certe q̄ō apertissimi est sceleris: oīm predonū vincit cupiditatē. xij. q. ij. Glozia. Cōtra hoc pceptū facit auarus ꝓut dicit ps. Thesaurizat ⁊ ignorat ⁊c. vbi ostenditur auari triplex mala condicio.

¶ Prima insatiabilis cupiditas. q; thesaurizat.

¶ Scōa culpabilis cecitas. q; ignorat.

¶ Tertio miserabilis infelicitas: q; cōgregabit ea.

Primū ptinet ad cupiditatē effect'. scōz ad cecitatē intellect'. tertiū ad facultatē effect'. ⁊ sic tota ei' vitā cōdēnat.

§. I. Prima ergo prauitas

est terrenoz̄ inextinguibilis appetit'. ⁊ iō dicit thesaurizat. i. congregare nō cessat ꝓpter sitim inextinguibilē suā generat em̄ auaricia infinitū ardoz̄ ⁊ insatiabilē sitim. vñ Amb. dist. xlvij. sicut hi. dicit. Nec finis vnq̄ nec satietas aderit cupiditatibus. Et hoc triplici ratione.

¶ Primo ratione desiderij.

¶ Secundo ratione modi.

¶ Tertio ratione termini.

Quātū ad primū. quāto pl' auar' hz tāto plus filia ꝓcupiscit. Vñ puer. xxx. Ignis. ſ. auaricie nunq̄ dicit sufficit. Ignis etiā nō extinguit ex appositiōe ligno[illegible] ficco[illegible]: sed augeſ. vñ vsus. Crescit amor nūmi quātū ipa pecunia crescit. Itē nunq̄ pecunia tristis satiat auarus. Rō hui' est q; potus pecunie nō ibi ponit vbi est sitis auari. Vñ sicut vinū in dolio nō sedat corporalē sitim: sic pecunia in bursa vel arca sitim mētis sedare nō pōt. quanto q̄ magis hec cōcupiscētia crescit: tāto etiā minus hz q̄ō ei sufficere possit: talis ergo insufficiētia rerū maiorē esuriē ⁊ amorē rerum aliū gignit: vñ est filis hydropico: q̄ quāto pl' bibit tāto āpli' sitit. Sic auar' quāto ampli' lucrat: tāto magis desiderat lucrari. Proinde Ber. ait. Auar' terrena esurit vt medicus. Scō rōne modi. Quāto em̄ modus augēdi pecunias ē facilior certior atq; securior ⁊ lucrū maius tāto inhianti ad incremētū illi' delectabilior ⁊ suauior fit nisi a tali excessu mētis vtute homo cohibeat: sed modus ipe augēdi pecunias: ⁊ speciali' p vsurā ꝓ ceteris hz p̄dictas tres ꝓditiōes: q; facilior certior ⁊ securior: ⁊ per ꝓns lucrū maius est: ⁊ ꝓpterea ad effectū succēdēdū ad cupiditatē efficacissime operat. Hinc Eccli. xliij. Insatiabilis oculus cupidi. Talis sanguisuge assimilari pōt q̄ mēbro tumido delectabili' applicat sanguinē infectū insatiabili' sugit. Et dū infirmū mēbrū a putredine sanat fibijpsi nescē lugēdo ꝓcurat. Sic insatiabilis auarus dū venenosaz pecuniā p auariciā bibit insatiabilē aliū infirmū q̄si sanat dū sanitate indigentē aliq̄n subleuat: sed ipse seipm occidit p ꝓpriā. Vñ Prouer. penul. Due sunt sanguisuge que semp dicūt affer affer. ſ. cupiditas ⁊ luxuria. Sepeq; ptingit q̄ō ō: Eccli's. iiij. Vn' est ⁊ scōm nō hz: nō filiū nō fratrē ⁊c. ⁊ tm̄ laborare nō cessat. nec tm̄ satiant oculi ei' diuitijs ⁊c. Tertio rōne termini. Scōm em̄ Arist. ſ. Politic. finis auari est augmētatio pecunie. Appetitus aūt finis ꝓ̄m eū est infinit'. ꝓpter q̄ō beatitudinē appetim' quasi infinitū: quāto magis possum' cogitare. ⁊ quāto fort' et intēsius nō valemus. Et hinc est q̄ sicut ipe ait. Pecunie amatores totā suā substā ⁊ industriā ⁊ potentiā ordināt ad pecunie lucrū. Preterea creatura rōnalis ad imaginē dei facta creatoris oībus occupari pōt. repleri autē oīno nō potest: q; capacē dei q̄cq̄d min' est deo iplere nō pōt. Insup vllū corpus in spūali ꝓtineri impossibile est. Nam sicut sapiētia nō potest ipleri arca: sic nec pecunia potest impleri aia. Vñ Ber. Non plus satiabit cor hois auro q̄ corpus aura: ⁊ auar' nō implebit pecunia. Eccs. v. Hinc em̄ in figurā thesauri hiericho fuerūt anathematizati. Et q; achor tulit aliq̄d ex eis ꝑ dñi mandatū lapidatus fuit. vt habek Josue. vij. ad figurādū vt exponit venerabilis Hfan'. ſ. q. iiij. ecclesia. §. seq. q̄ thesauri huius mūdi non debēt transire in sortē fideliū. i. nō debēt fideles thesaurizare. Hiericho em̄ interptat luna. ⁊ significat mūdū qui mutat vt luna crescēdo ⁊ decrescendo in hoibus quoad tēpora alia. Jsraelite interptant videtes: ⁊ significant fideles. Achor significat auarū qui ꝓtra voluntatē dei cōgregat: ⁊ ipse sentētia dilapidat dānationis. Quidā auar' cū ꝓposuisset implere arcā p fas ⁊ nefas. deinde a labore cessare cepit parce viuere. deinde ad arce implētionez multiplici vitio: scz mēdacij piurij fraudis ⁊ hmōi laborare. Lūq̄ nondū arcā implesset timēs diabolus ne arca repleta amitteret eū ei taliter guttur cōstrinxit q̄ quicq̄ nō poterat deglutire. Deniq; allatarijs cibis cepit eger clamare dicens. Crucior: crucior. heu morior fame: sed q; a diabolo strangulor: manducare non possum. Quo dicto cum diabolo spiritum exhalauit. Exēplus

§. II. Secūda prauitas est

cecitas mentis. ⁊ ideo dicit ignorat. Ignorantia autē est quedaz cecitas mentis precipue circa salutifera. Nempe quāto magis corporalis oculis ad infima inclinatur terreq; propior fit: tanto magis restringitur corporei' visus ⁊ econtra si ad superiora eleuatur. Proinde si oculi vni' hominis essent in celo tota terra que nobis tam immēsa videtur quasi breuissimus punctus appareret. Sic nēpe cordi diuino amore suspenso atq; deo coniuncto terrena cuncta nihil esse videtur. Sed ab his qui spirituales oculos statuerūt declinare in terram magis estimātur: quia spūali lumine priuati sunt. Unde de hoc ppheta Dauid ait in ps. xlviij. Non videbit interitū cum viderit sapientes morientes simul insipiēs ⁊ stultus peribunt: ⁊ relinquent alienis diuitias suas. ⁊ sepulcrū illoz̄ domus eorū in eternū. In quibus verbis ppheta tres cecitates ostendit in tali hoie. Prima dānationis. Scōa derelictionis. Tertia habitationis. Quantū ad primā cōsiderat auar' q̄ sic ⁊ pauperes iusti: sicut ⁊ mali alij moriuntur: ⁊ excecatus puluere terrenoz̄ aliam vitam nō credit: ac per hoc dānationem suam nō videt. Et quātum ad hoc dicit Triplex cecitas auari.

ps̄.Nō videbit ⁊c.ſ.oculo fidei interitū ſuū.ſ.eternū. Et cām huj⁹ ſubdit. Cū viderit ſapiētes moriētes.i.vtuoſos Hinc Eccs.ij. Oculi ſapiētis virtuoſi in capite ei⁹.ſ.oculi mētales ſunt eleuati⁊ locati in capite.i.p̄po nō in his trāſi toriis. Et ſequit. ſtult⁹.i.auar⁹.in tenebris ambulat.i.in terrenis que tenebroſa ſunt vt terra. Et ſubdit ps̄. Simul inſipiens ⁊ ſtultus peribūt. Inſipiens q̄ futura nō intelli git nec credit. ſtultus q̄ negligit ea ſcire co:pore ⁊ aia fil' peribunt tales auari. Scōa eſt cecitas derelictionis: q: derelinquent alienis diuitias ſuas: nec em̄ ſecū aſporta/ bunt teſte Job qui.xxvij.ait. Diues cū dormierit nihil ſe/ cum affert. aperit oculos ſuos ⁊ nihil inuenit. Amō. Non ſunt hois bona que ſecū afferre nō valet. Sepe quoq; ad litterā cōtingere ſolet q̄ alienis diuitias ſuas relinquunt. Vñ eccs.vj. Eſt aliud malū qđ vidi ſub ſole. ⁊ quidē fre/ quens apud hoies: vir cui dedit de⁹ diuitias.ſ.p̄miſſiue ⁊ ſubſtātiā ⁊ honorē ⁊ cetera q̄ ſequunt: ibi vide q: ad p̄po ſitū. Inſup ⁊ cōſanguinei ſepe alieni ſunt dū auari morē deſiderāt vt habeāt illa bona: qđ dñs inſinuare volēs ait Matthei.x. Inimici hois domeſtici eius. Et vē inimici illi ſunt cū ſepe contingat q̄ filij ⁊ ceteri conſanguinei ne auarus q̄ acq̄ſiuit p furtum rapinā ⁊ fraudes ⁊ vſuras et ludos ⁊ hmōi reſtituat aliena: malicia aut violentia im/ pediunt ne conficiant teſtamēta ⁊ cautiones. qđ dei iuſto iudicio euenit vt nō poſſint cū volunt quādo cū poterant noluerunt. Tertia cecitas eſt habitationis: q: quaſi opi/ nari tales videnk q̄ in ſepulcris ſuis debeāt habitare ſem per. cum ſcz ita faſtuoſe ea ornāt ⁊ in locis ſacris collocāt illa. Et de hoc ſubdit. Sepulcra illoz domus eoz in eter/ nū. Proinde ad tales p Eſa.xxij. Quid tu hic.ſ.in eccleſia aut quis hic: q: excidiſti tibi ſepulcrum. Excidiſti in excel ſo memoriale diligēter in petra tabernaculū tibi. Ecce do minus aſportari te faciet ſicut aſportak gallus gallinaci⁹ ⁊c. Exemplū in lib.dial'.de ſepulto in loco ſacro malo ho mine. Itē in canone. Greg. Quos pctā grauia deprimūt ad maiorē cumulū dānationis potius q̄ ad abſolutionez eoz corpora in eccleſijs ponūtur. in.c.cū grauia.xiij. q.ij. Et hoc p̄pter p̄ſumptionē cōmiſſam ab eis in vita ordi/ nādo de hmōi ſepultura p̄pter faſtū mūdi. Cōiter accidit auaro qđ dr̄ Hiere.xxij. Sepultura aſini ſepeliek. De aſi/ no mortuo tres ptes fiunt. Una ps eſt pellis ⁊ hec eſt ei⁹ qui poſſidebat. ⁊ ex hoc corio fit tympanū. vñ hoies gau/ dent et tripudiāt ad ſonitū eius. Scōa pars.ſ.caro eſt ver mū. Tertia ſunt oſſa que exponunk ventis frigoribus et calor⁹ duratura. Sic de auaro fiunt tres ptes. Nā tpa/ lia q̄ ſunt vt pellis remanēt ſuis cōſanguineis vñ gaudēt ⁊ tripudiant corpaliter: corp⁹ vo efficik eſca vermiū ani/ ma cū potētijs ſuis q̄ ſunt vt oſſa p̄manentia exponūtur frigori ⁊ calori inferni. Juxta illud Job.xxiiij. Tranſibūt ab aquis niuiū ad calorē nimiū. Ita diuiti illi q̄ intende/ bat theſaurizare ſibi dicens. Alia mea habes multa bona poſita in annos plurimos. fuit dictum. Stulte hac nocte aiam tuā repetent a te.i.demones auferēt. que aūt para/ ſti cuius erūt. Et addit dñs ieſus poſt iſtud exēplū dictū. Sic eſt ois q̄ ſibi theſaurizat: ⁊ nō eſt in deū diues. Luc. xij. Legik in chronica martiniana q̄ quidā diues dedit⁹ auaricie emebat blada tpe meſſium multa. ea ſeruās vt cariſtiā induceret: ſed dei iuſto iudicio miſerabiliter mo/ tuus eſt. Nam cū eſſet in quodā portu in terra ad iſta tra/ ctandū ſubito mures innumeri de terra egredientes co/ rā omnibus aſcenderūt ſup corpus ei⁹ ad rodendū eū: et cū non poſſent eū multi a muris⁹ defendere portauerūt eū in nauim. Sed de naui tot exierūt ibi mures q̄ nec eū ibi potuerūt defendere. ſz demū a muris⁹ occiſus ⁊ corro ſus eſt: ſicut ipe potius permittebat blada marceſcere: ⁊ a muribus cōſumi q̄ cōgruo p̄tio vendere.

Exēpluz

§.III. Tertia p⁊auitas eſt

ſeruitus miſeranda. Et ideo dicit ps̄.cui p̄gregabit ea. vt ſit interrogatiua locutio. quaſi dicat nō ſibi: q: oīa dimit/ tet: ſz alijs qui male vtenk eis: ⁊ p̄pter quā p̄gregationē tradek in man⁹ demonioz: ⁊ eis ſeruiet in inferno. Et cer te iſta eſt miſerabilis ſeruit⁹ ⁊ infelicitas: vt faciat ſe ſuū diuitiarū ad cōgregādū vñ efficik ſeruus diaboli ad cru/ ciandū. Auarus ſeruus eſt diuitiarū: qđ manifeſte decla rat p̄pheta dicēs. Dormierūt ſomnū ſuū ⁊ nihil inue.oēs vi.diui.in manibus ſuis. Ordo q̄dē cōgru⁹ eſt q̄n diuitie ſunt viroz: nō aūt q̄n viri ſunt diuitiarū: quē ordinē puer tit auaricia vt viri diuitiarū fint ⁊ nō ecōuerſo. Triplex em̄ ſeruile officiū ſub domīnio diuitiarū auari habent.

¶ Primum eſt ad obediendum quod pertinet ad nutus auari mos multiplicandum.

¶ Scōm eſt ad cuſtodiēdū qđ ptinet ad p̄ſeruandū.

¶ Tertiū ad p̄formādū: qđ ptinet ad illos ad p̄formādū

Quātū ad p̄mū officiū.ſ.obediēdū. Tāto nēpe fragrāti deſiderio atq; voto tātaq; ſeruitute atq; ſubiectione cor dis oris ⁊ opis dedicat⁹ eſt auar⁹ obedire nūmis ad nū mos ſeu ad pecuniā multiplicandū q̄ ad p̄ceptū ei⁹ cōgi tat impia ⁊ iniqua. In corde em̄ frequēter verſant ſtudio ſe cogitatiōes parate ad decipiendū circūueniēdū: fallen dū. Fabricanť cauillatiōes iniuſticie. ſimulatiōes. calliditates. querītates. malicie. p̄ditiōes et hmōi. Ad iuſſiones illi⁹ multiplicat auar⁹ mēdacia. periuria. ſophiſtica vbe frāgit p̄miſſa ⁊ cetera filia p̄cipiēte illo abſtinet a delica tis cibis. a veſtib⁹ p̄ciosis. a ſolatijs. a q̄ete. ⁊ a ſomno. pa trat quoq; crudelitates. iniuſticias. nequicias. ⁊ filia. Ju ſup ad impiū ei⁹ exponit ſe laboribus ⁊ erūnis. Itinerib⁹ ſepe. periculis fluminū. piculis latronū ⁊c. in fame et ſiti ⁊c. que noīat apls.ij. ad Cor.xj. Sz apls p̄pter deū. auā rus p̄pt nūmū: ⁊ qđ eſt mirabili⁹ q: nūm⁹ p obediētia co git animā ſuā dare in manib⁹ demonū: qđ ipſe facit liben ter vt verificek illud Eccs.x. Pecunie obediūt oīa. ſ. locu tiōes opatiōes ⁊ cogitatiōes. Scōz ſeruile officiū eſt in cuſtodiēdo que.ſ.iā male acquiſita ſunt. Vñ ſup Lu.xvj. Nō poteſtis deo ſeruire ⁊ māmone. Glo. ſeruit diuitijs q̄ cuſtodit vt ſeru⁹: ſed q̄ ſeruitutis excuſſit iugū: eas diſtri buit vt dñs. In b aūt manifeſtiſſimū ſignū eſt q̄ auar⁹ nō fit dñs diuitiar. nec poſſeſſor. ſz tm̄modo cuſtos: q: de eis nō pōt facere q̄cq̄d vult: etiā bonū qđ iudicat eſſe facien dū. vñ Bern̄. ſup cant. Quere a quouis eoz q̄ lucris tpa libus inhiāt inſatiabili cord: q̄d ſentiāt de illis q̄ ſua vē dētes ⁊ paupibus erogātes regna celoz p terrena ſubſtā tia mercank: ſapiēter ne agāt. Reſpōdebit p̄culdubio. ſa piēter. Quere iterz. Cur qđ approbat nō facit. Nō poſſuz inquit q: dña auaricia nō p̄mittit. Nō eſt ergo auarus do minus eoz que hr̄e videk niſi forte eo mō loq̄ndi quo ois dñs eſt cōpedū quib⁹ cōpedit⁹ tenek qui tamē potius illi dominank q̄ ſeruiant ei: ⁊ dū quodāmodo videk cuſtodi re eos cuſtodik ab eis. Sic auarus cū ipſos denarios vi dek cuſtodire māmone iuſſu i cuſtodia retinek ab eis de mū in pūcto mortis tradēdus in man⁹ demonū. Tertiū officiū ſeruile ē ad cōformādū. ſ. marſupio ſuo ſiue in pro ſperis: ſiue in aduerſis. Hinc Bern̄. loquik auaro di. Cō formaris burſe tue tanq̄ ſeruus dño ſuo dū qñ illi nece/ ſario cōgaudet illi gaudēti: cōdolet dolenti. Tu q̄ creſce te marſupio tuo creſcit pariter ⁊ aio: ⁊ decreſcēte pariter decreſcis. Nam p⁊aheris triſticia dū illud euacuaſ: ⁊ lol ueris leticia aut inflaris ſuphia cū illud implek.

§.IIII. Queritur cū tēpore

famis ſint multi pauperes ⁊ alīq̄s theolog⁹ p̄dicato: tz plures libros in quib⁹ ſtudet vt poſſit p̄dicare ⁊ conſulere vtrū debeat in hac neceſſitate. cū ſcz ab alijs nō ſubueniť libros ſuos vēdere ⁊ p̄ciū pauperib⁹ erogare: ⁊ p̄filia ⁊ p̄di cationes dimittere. Reſpōſio p̄m Alexan. de ales.ij. par/ te ſum. q.xliij. ſic. Licz em̄ p̄dicare ex gr̄a ſuo ſit maior bo nū q̄ dare elemoſynas: eo q̄ elemoſyna ſpūalis ſit melior corpali: tm̄ imminēte neceſſitate meli⁹ eſt elemoſynā dare

q̄ predicare. Vñ t pbs dicit q egēti meli⁹ est ditari. i. subueniri q̄ philosophari. Et ꝺ duplici rōne ꝓbat. Primo q: sine libris vl'cū paucis pōt q̄s p̄dicare. Scōa: q: ꝓsuppositō q ita ignarus esset q nesciret sine libris predicare: deberet ad tps a p̄dicatiōe abstinere vt pauperib⁹ subueniret: nisi sciret q ꝓpter defectū p̄dicatōis hoies irēt in perditionē: tūc em in tali casu ꝺz libros retinere t nō vēdere: cū eū moueret zelus aiarū t nō cupiditas librorū. Et itelligit hoc de magnis necessitatib⁹: tūc em hz locum. Pasce fame morientē. si nō pauisti occidisti. di. lxxxvj. t. c. non satis. Itē ꝑm Alex. vbi. s. Quāto auarus plus superflua cō gregat tanto plus peccat q̄ minus cōgregās. t hoc tū q: magis recedit a virtute que ꝓsistit in medio: tum q: plus dāmificat primū: tum q: maior cupiditas est in eo.

¶ De sex prauitatibus auaricie: per modum predicationis. Capitulum .iij.

Sclina cor meum ꝺe⁹ in testimonia tua. i. in affectū diuinor eloquior q̄ testificanē de deo: et nō in auaricia. ps. cxviij. Auarus dicit quasi eris. i. pecunie auidus. Assimilat aūt hydropisi que facit hoiem sitire. q̄ quanto plus bibit tanto plus abundat inordinato humore. Sic auarus quāto plus habet tanto plus appetit habere. Vñ Augu. Fideli totus mundus diuitie sunt: infideli autē etiā nec obolus. xiij. q. iiij. Quid dicā. i. bono xpiano quelibet ps minima mūdi. i. rerū tpaliū: est sibi ad diuitias t contētus est: ſz in fideli. i. auaro (qui dicit idolatra. vñ t infidelis p similitudinē vt dictū est) si totū mundū haberet nec obolū sibi videt habere. Cōmuniter aūt hydropisis nō sanat t p̄cipue in senibus ꝓpter defectū caloris naturalis: nisi miraculose. Vñ in euangelio dicitur de hydropico posito ante xp̄m q apprehēsum sanauit eū. Lu. xiij. Genus em humanū q̄ ꝺ reperit auaricie deditus p̄maxime sm illud Hiere. vj. Ꝺes auaricie studēt. sanauit exēplo dū paup vixit t grāz attulit t doctrinā mūdo dicēs Luc. xij. Attendite vobis. i. cauete ab omni auaricia permaxime. auaricia est peccatū graue t periculosus ad dimittēdū illa: que cōmittit in malis acquirendo t p̄cipue in casibus in quib⁹ opz facere restitutionē q: rari ad istā faciendā se disponunt. Et de hac Ezech. xxij. dicit. Principes eius in medio ei⁹ q̄si lupi rapientes predā ad effundēdū sanguinē t auare lucra sectanda. Et sm hoc auaricia ex genere suo. i. ex materia est mortale sm bea. Tho. ij. ij. q. cxviij. pertinet em isto modo ad auariciā iniuste p furtū: rapinā: usuram: fraudulentiā: fimoniā: turpe lucrū: t alia hmōi: acq̄rere q̄ ꝺ se sunt mortalia t nō solum opere ſz etiam appetitu deliberato solū. Et in huius figurā declarauit dñs quedā aialia esse immunda nec debere eis vesci: que significāt rapinas t iniustas acquisitiones. sm Tho. ij. ij. q. cij. arti. iiij. vt griphum qui equestribus hoib⁹ est infestus. t significat crudelitatē potentū t opp̄mētiū. Alietū q̄ pascitur minutis auibus et signat molestos pauperibus. Miluū qui maxie infidijs vtit. t signat fraudulētos. Vulturē qui sequit exercitum expectās comedere cadauera mortuor: t signat eos qui mortes t seditiones hominū affectāt vt. s. inde acquirāt. Strutionē q̄ cū sit auis volare nō pōt: t signat deo militātes t clericos t religiosos se negocijs secularib⁹ implicātes. Nicticoracē q̄ est i nocte acuti visus t in die nō videt: t signat eos qui in tpalibus sunt astuti t in spiritualibus hebetes. Accipitrē q̄ seruit hoibus ad p̄dā. t signat eos q̄ ministrāt potentib⁹ vel usurarijs ad p̄dādū. Cygnū q̄ est coloris multū cādidi t longo collo q̄ ꝺz ex ꝓfunditate aque vel terre cibuz q̄rit: t signat hypocritas q̄ p iusticie exteriorīs cādorē terrena lucra q̄rūt t dignitates t hmōi. Onocrocalū que est auis in ptibus orientis q̄ hz in faucibus folliculos in quibus primo cibū ponit. post horam in ventrē mittit: t signat eos qui sunt nimis sollicīti ad tē poralia vesci. His p̄fatis morabr est inde: p̄orare sibi tales mores t eis vti q̄ nō licet. Unde aplus ad Hebre. vlti. Sint mores in vobis sine auaricia. Notanduz q̄ sex sunt prauitates que reperiuntur in auaricia.

¶ Prima est angustia cordis.
¶ Secunda est opprobrium vite.
¶ Tertia illaqueatio diaboli.
¶ Quarta certitudo dānationis.
¶ Quinta impenitens malum.
¶ Sexta horribilitas mortis.

§. I. Prima ergo prauitas

est angustia cordis. In mira quidē angustia viuit cor auari. vt dicere possit illud Dañ. xiij. Angustie mihi sunt vndiq̄. Triplicem angustiam dolorosam experitur auarus miser circa diuitias temporales. Angustia auari.

¶ Primam in eas acquirendo.
¶ Secundam in eas expendendo.
¶ Tertiam in eas amittendo.

Primā q̄dē angustiā experīt in diuitias acquirēdo. Nā nocte t die q̄tē q̄rē repire nō pōt. Sero q̄dē anteq̄ inquietā q̄rē dormitās sumat pgit reuidere denarios suos. Illos nūerat remouet speculat t cōtēplat osculat t amplexat: t tanq̄ victima t aie sue medelā apponit cordi. O q̄ specularet clā gestus modos t actus t ỽba q̄ circa denarios solus i secreto seruat: nō absq̄ admiratione replerēt risu. Deniq̄ post locatos denarios i loco tuto reliquā circūit domū: scrutat minima: rimat cūcta: reuidet reliq̄: cōsiderat cetera: t nihil de tota supellectili dom⁹ sue inexaminatū t indiscussum relinq̄t. Tādē dormitū pgens sobrio seu pco somno illo q̄ dormit somniat qđ cōcupiscit vl timet. Nūc apparet ei se repisse thesaurū magnū: nūc maiorē ei fuisse ablatū. t illo letat: iocūdat: t dormiēdo exultādo ridet: ex alio tristat t lamētat: lachrymat ploꝛat clamat et dolet cōquerit t suspirat. t vix absq̄ cōsiliō somnio transit somnū. Qua ligua exprimi posset quāta mestitia obruit. cū euigilādo defraudatū se repit de thesauro nūc in somnio tā certe repto. Proinde contingit ei sicut Esa. xxix. ait Sicut somniat esuriēs t cōedit: cū autē fuerit expgefact⁹ vacua est aia ei⁹. t sicut somniat sitiēs t bibit t postq̄ fuerit expgefact⁹ lassus adhuc sitit: t aia ei⁹ est vacua. sic. s. cōtingit his auaris. Quis etiā deprimere posset leticiā cordis ei⁹ cū cōperit expgefact⁹ non extitisse verū q̄ ablatus fuisset ei thesaur⁹ quēadmodū somniauerat pauloante. de die q̄z etiā mioꝛē q̄tē hz. Nā summo mane domū egrediēs plateas t loca publica visitat aio inq̄eto circūiens t q̄rēs quē deuoꝛet aia ei⁹. t tanq̄ leo egressus de antro nō reuertit donec apprehēsa p̄da escā puulis catulis. i. natis suis ferat. sicut testat Eze. xxij. Leo rugiēs capiensq̄ p̄dā douoꝛat aiaz paupis. Primꝰ auar⁹ in mūdo fuit reprob⁹ cayn q̄ ob auariciā obtulit deo de fructib⁹ destruct⁹ t corrosis nō de bonis: vt dicūt hebrei. t ī nō respexit dñs ad munera ei⁹. hic primꝰ edificauit ciuitatē: vt. s. posset cōgregare filijs suis t filij ablata ab alijs retinere: ſzvag⁹ t pfugus exist a facie dei. t demuz occisus t desperat⁹ est. Sic auar⁹ vag⁹ p mūdū i acq̄rēdo aliq̄n occidit t despationē incurrit. Scōam q̄dē angustiā exp̄it in diuitias expēdēdo. Tāta em miseria premit tāta auaricia atq̄ tenacitate constringit q̄ quādocūq̄ de sua suba diminui cernit oculū sibi cecidisse videt. t ꝓpter hoc q̄dē totā familiā suā in amaritudine tenet. Subtilissime enim discutit t numerat expēsas panis: vini: olei: carniū salitar: ouor: gallinar et quarūcūq̄ minutarū rerū. figit frenū artissimū expēsarū. Et si q̄d vltra diminutū i domo repit defraudatū se dicit. de gulositate et ebrietate t latrocinio oēs de familia sua mouet ad abstinētiā: parcāq̄ vitā hortat eos: obseruat t numerat comedentiū bolos t potuū vices continue interim amaritudine vitur t turbat. Sepe cōquerit dicens. In domo hac nō sunt nisi latrones t lupi: ac lamētabiliter sepius ait, Vos roditis mihi ossa. Ex his t similibus

clarescere pōt.q nec ipe in ppria domo aliquo tpe pacez habet: nec familia sua cū eo quietē repire pōt. vt verificet qō de talib⁹ Esa. xlviij. c. ait. Non est pax impīs. dicit dñs. t iterū Prouer. xv. Cōturbat domū suā qui sectat auaricia. Similis est talis auar⁹ cani qui cuz paleas sup qs cubat t dormit nec ipe comedit nec ipe alīs finit asportare immo si quis eas inde asportare velle se monstrat: nō cessat latrare t qñq; mordere. Sic talis miserabilis hō auarus: nec vtitur diuitīs quib⁹ preest: nec alīs fine latratu t morsu canino pmittit vti. Talis vtiq; non est aptus ad pfectū tētationū cōtra inimicos ppli dei. i. demones: q; sub isto pstrnika diabolo in oia vitia. Unde beda. Quēcūq; arripuerit humana cupiditas mox in oim prosternit ima vitiorū. de pe. di. iiij. In huj⁹ figurā legit Judi. vij. q qui erāt cū gedeone bellaturi cōtra madianitas illi qui de fluuio inclinati sumpserūt aquam manu pjicientes ad os ili fuerūt electi ad pfectū: q vo pstrauerūt se totos mittētes os in fluuiū vt inepti fuerūt repudiati. ad significādū q illi q tm necessaria accipiūt de rebus trāsitoīs q fluūt vt aq sunt apti ad vincendū diabolū t vitia. Sed q totalr se immergūt vt auari nō sunt apti ad vincēdū. Tertiā angustiā talis expit in diuitias amittendo: Que lingua dicere posset quātodoloze torqueat. quāta amaritudine cruciet quātoq; meroze afficiat. qn aliqd de suba sua casu amittit t in mari piclitat: seu pda vel furto seu alio mō subripit t fraudatur. Hinc Eccls. v. ait. Est alia infirmitas pessima quā vidi sub sole diuitie cōgregate in malū dñi sui: pereūt em in afflictione pessima. Admirāda g sapia saluatoris q respiciēs q cupiditatē via duceret ad hospitiuz ifernale si ea dimitteret aptā facilē t planā: fecit fic agricola prudēs q viā p quā neminēvult trāsire fossat pcidit ac palis in terra cōfixis applicat pūgētib⁹ spinis illam obstruit atq; munit. Sic dei sapia in itinere diuitiarū posuit āgustias multas in acquirēdo timores: t sollicitudines in pseruādo: t dolores plurimos in amittēdo: vt fic saltez hoies impedirētur p talē viā cateruatim ad infernū currere. Un Osee. ij. Sepiā vias tuas spinis &c. t sequit. Et dicet. reuertar ad virū meū prioze &c. idest rōm p mediū tribulationis.

§. II. Secūda prauitas est

oppzobziū vite. Tota nempe auari vita oppzobziis plena est. Tria inter alia sunt oppzobzia vite eius.

Auari sunt tria oppzobzia.

¶ Primū est inertia.
¶ Secundū malicia.
¶ Tertium infamia.

Primū oppzobziū vite eius est inertia. per auaricia em tollit sibi operositatez ois debiti modi p curādi sibi licita t salubzia lucra. t p tanto efficit desidiosus: accidiosus: ociosus. Ex hoc etiā auaricia necessitat hoiem ad indebitos modos lucrādi ō legē quaz dedit dñs Gen. iij. di. In sudoze vult⁹ tui vesceris pane tuo. Sed tales sicut ppha ait. in laboze hoim nō sunt t cū hoibus nō flagellabunt. s. qñq; in vita: sz post mortē cum demonib⁹ semp flagellādi sunt. Scōm oppzobziū ē malicia q sequit ex pcedēti inertia. Nā sicut Eccī. xxxiij. scriptū est. Multā malicia docuit ociositas. i. iners vita ad tantā maliciā scelerū tales ducit q aiam suā p quolibet vili nūmo venalē pbet. Maximū vtiq; scel⁹ est aiam in tāta sublimitate creatā. i. ad imaginē dei formatā. tāto pcio. i. sanguine xpi redēptā. ad tantā gliam ordinatā p tā vili pcio venūdari. Hinc Eccī. p. Auaro nihil ē sceleſti⁹ hz em aiam suā venalē. ex quo manifeste apparet q p nūmo talis pcipitaret se in infernalē vozagine oim scelerū t flagitioz nisi forte aliquo mūdano timore refrenaretur. Tertiū eius oppzobziū est infamia. ita auaricie scelus reddit hoiem infamē p usurā q aliqn nullus nisi infidelis eam audet publice exercere. hi qdez sunt illi de qbus Prouer. ij. Qui relinquūt iter rectū t ābulāt p vias tenebzosas: q letant cū male fecerint t exultant in rebus pessimis: quoz vie puerse t infames gressus eoz

§. III. Tertia prauitas est

illaqatio diaboli. Tāta ē ptās quā exigēte b scelere dño p mittēte suscipit diabol⁹ sup tales eo q operāte auaricia.

¶ Primo se illaqueat.
¶ Secundo se intricat.
¶ Tertio presumptuose sperat.

Et primo illaqueat se. Un Job. xviij. de cupido loquēs ait. Immisit in rete pedes suos t in maculis ei⁹. s. demonis ābulat: tenebik plāta eius laqueo. plantā em extremitatē vite vocat. Quāto em cupidus ppiquior fit fini vite: tanto maiori cupidine inardescit. hinc Hiero. ait. Cuz alia vitia cū hoie senescāt sola auaricia iuuenescit. Et iterū.). Tim. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē t in laqueū magnū diaboli. ppterea quāto hō magis senescit tāto difficilī⁹ ab ea se soluit. Scōo se intricat. Cum em auis in rete volādo ceciderit tāto magis se intricat quanto plus se extricare nitēdit. Sic auaro ptingit sepe. q; cū aliqō tps intēdit vacare vsuris vel alīs illicitis acqsitiōib⁹ t demū cessare ab eis: oi die: oi mēse: t oi anno: magis se reperit itricatū: atq; in pposito cessandi ab iniustis lucris elōgatū. Hinc puer. v. Iniqtates sue capiunt ipū. t funibus pctoz suoz pstrigit. Tertio psumptuose sperat. q; credit se penitere i fine t restituere aliena: sz ignorat q dñs mathei. xxv. cōminat⁹ est di. Qui hz dabit ei t abundabit. aūt q nō hz t qō vī hre auferet ab eo. Habet nēpe thesaurū magnū q tps ei cōcessuz vtuose expēdit: t ideo multa merita cumulat t huic dabit. s. in fine vite tps. s. melius se disponēdi t pparādi: vñ t tūc maiori gra abūdabit. Qui aūt nō hz. s. in preterito tpe merita cumulata. q; semp male vixit id qō videt hre. s. pnie tps in fine auferet ab eo. sz iusto iudicio dei: eo q in illo psumptuose cōfisus est. Un Aug. de pe. dis. vij. Multos solet decipe serotina penitētia. Un in figurā huj⁹ coruus q viuit de rapina t cadaueribus t vociferat crocitādo egressus de arca nō est reuersus ad eaz. Sic auarus q differt pniam nunq; reuertit ad ecclīam p pniam verā. Sed colūba cuius victus est innocens. Ob accidit vni auaro q in puncto mortis alta voce clamauit. O pnia o penitētia vbi es. quo dicto spm expirauit vt apte clarescere q; qñ illā recipe poterat nō quia fuit merito eā recipe nō posset cuz vellet eo q nō debito mō vellet. Un de talib⁹ Job. vj. ait. Inuolute sunt semite gressuum eoz: ambulabūt in vacuū t perībūt.

§. IIII. Quarta prauitas

certitudo dānatiōis. Miro nāq; mō inter alia scelera peccatoz certificat auarus de sua eterna dānatione. Nam ad hoc habet tria testimonia credibilia facta nimis: vt in ore duoꝝ vel triū stet huius veritatis verbum.

¶ Primū testimoniū sunt euangelia.
¶ Secundum priuilegia.
¶ Tertium manifesta indicia.

Quātū ad primū dñs Lu. vj. ait. Mēsura q mēsi fuerit remetiet vobis. Cū ei auar⁹ nō det aliqd nisi recipiat amplī⁹ ex b certificat seipm de dānatiōe eterna: q; si volet acquirere a iusto iudice q pdictā pstituit legē nō dabit ei nisi aliqd det amplī⁹ t melī⁹ padiso. t q; b nūq; poterit obseruare nec ario feētur q nūq; poterit acqrere gliaz sempiternā. Scōm testimoniū sunt priuilegia t autētica ifra. Nullū eqdē crimē est qō tā patēter t apte deferat lachrymas eterne morti sicut auaricia. Nā in quolibet inflio t particula libroz in qb⁹ octus usurarij vel alij iniusti t fraudulēti pscribunt: pticulariter priuilegiū auarus hz qō eū obligat ad supplicia sempiterna. Et b ptz q; de hoc tot privilegia hz quot iniustos octus ppterea multū certificatus est de dānatiōe eterna. Verū si restituit aliena abraduntur t cassant priuilegia supradicta. nec credit eis sicut nec credit cassato libro t abrasis charis seu incisis iudicio sclarii

Tertiū sunt indicia manifesta: t inter alia vnum potissi

mũ est:q; in vsurario ꝯctu fit fenerato: socio demonis infernalis. fieri em̃ cõsueuit ꝙ qñ mercato: facit forũ cũ venditore:arrasq; soluit de re empta:& si supueniẽs alius apponat de arra & dicat. Jn hac mercãtia ꝓticeps esse volo & ille annuat:tũc facti sunt socij in lucro pariter & damno. Sic cõtingere videt auaro & demoni infernali. Naz inter iniusta lucra p furtũ:rapinã:simoniã:fraudulẽtiã:pditionẽ:vsurã:& hmõi auari:apponit diabol⁹ aliq̃d impie acq̃situ:& dicit se esse socium partẽq; habere in illa mercatione

ẽplũ. Hoc ꝓbat quodã exẽplo ꝙ quidã pdiues homo magnã habebat pecunie summã licite acquisitã infra quã apposuit duos denarios quos illicite acq̃fierat: & totam illam pecuniã collocauit in arca. Cũq; altera die aperiret arcaz reppit sup denarios diabolũ ibi sedentẽ qui ꝓhibuit ei ne cõtingeret eos nisi expẽdere vellet eos cuz ꝓsensu suo eo ꝙ socij simul essent in pecunia illa. Ex his pz ꝙ manifestũ indiciũ est auaros esse dãnãdos:nisi restituãt aliena:eo ꝙ sicut sunt in pñti vita socij pctõrũ:ita erũt in alia socij tormentoruz. Ex hac igit ꝯcta societate intantũ auarus cum diabolo cõfederat tantũq; in demonẽ trãsformat ꝙ quodãmodo induit similitudinẽ eius. Nam sicut diabol⁹ peccati nũmũ quem libenter sub spe lucri mutuat pctõri sibi nũq; restitui vellet vt demuz illius corpus & aiam lucrari posset:sic auar⁹ p vsurã datũ ab eo mutuũ restitui nollet: vt posset totã substãtiã paupis deuorare. ꝓpterea de tali Job.xx.ad litterã scriptũ est. Juxta multitudinẽ adinuentionũ suarũ sic & sustinebit: qm̃ cõfringẽs nudauit domũ paupis:domũ rapuit & nõ edificauit eã:nec est satiat⁹ vẽter eius:& cũ habuit qõ cupiebat possidere non potuit:q; scz vel rapiet ei in vita:vel saltẽ relinquet illud.

§.v. Quinta ꝓuitas est

uar⁹ra impenitens malũ. Triplex quidẽ causa est quare auarus peni ꝓcipue raro confitet:& cum magna difficultate ad pe& nitentiam veram reduci potest.
con
etur. ¶ Prima causa est indispositio.
¶ Secunda induratio.
¶ Tertia est obstinatio: vt sint hi tres gradus ad descensum damnationis eterne.

Prima cã est indispositio. Jndispositus em̃ est auar⁹ qui male acq̃siuit veraciter penitere. Nã aut est pdigus aut tenax. si pdigus nõ hz vnde reddat: si tenax nõ vult reddere. Deniq; ad impossibile nemo tenet. Nam inanis est actio quã excludit inopia debitoris. Auar⁹ em̃ nisi rarissime in mortis articulo satisfacere vult similis vasculo illi terreo in q̃ pueri denarios ponũt cũ iã cupido nũmi incipit blãdiri eis:de q̃ vase nisi frangat extrahi minime pñt Sic auarus nunq̃ restituit nisi in mortis articulo qñ denarios illos secũ ferre nõ potest. vt verificet illud Eccli. xxix. Multi q̃si inuẽtionẽ.i.ex ingenio hois adinuẽtũ nõ ex natura ꝓhibitũ estimauerũt fenus & ꝓstiterũt molestiã his qui se adiuuerũt. Scda cã est induratio. Cũ em̃ auarus cõsideret ad statũ salutis nõ posse venire: nisi p posse restituat aliena:nec p se nisi filios & filias suas in multa pauptate & inhonorabilitate relinq̃t: ꝓpterea hoc abhorrẽs & p fidẽ nõ intelligẽs statũ suũ periculosum potius deliberat in pctõ pseuerare ꝙ debito modo se emendare si diu pseuerãdo indurat cor eius. & hz hmõi vitij pdicationes audiat:hz timẽs deũ ad penitẽtiã eũ inducat:hz exhortatus ad hoc & obiurgat⁹ circa hoc frequẽtius sentiat: nichilomin⁹ cor eius semp amplius idurat. sicut de eo Job.xli. scribit. Cor eius indurabit q̃si lapis:& stringet q̃si malleatoris incus:q̃ quãto plus malleo ferit tãto durior fieri solet. Tertia cã impenitẽtie eius est obstinatio. Signũ q̃ppe manifeste obstinatiõis auari est cõtẽptus diuini vbi & exhortationũ & reprehensionũ sceleris sui. Prohinc salomon Prouer.xviij.ait. Jm pius cum in pfundũ pctõrũ venerit contẽnet.resurgere.s.p pdicta. Mira nãq; est obstinatio cõtẽptoris & quodãmodo excedere videtur obstinationẽ iude. Judã em̃ penituit de scelere ppetrato hz non debito mõ: ꝓpterea inq̃t.peccaui. Scdo suũ pctm̃ confessus est: cum ait.tradens sanguinẽ iustũ. Tertio satisfecerat pciz quod receperat pro xpi pditione resignãs pecuniã: verũ tamẽ veniã nõ meruit: quia illã nõ req̃siuit. Sz q̃d dicere possumus de auaro obstinato quem primo nõ penitet de iniuste acquisitis:nisi forte ꝙ modicũ lucrat⁹ fit.secũdo si penitet nõ confitet:ne scz a cõfessore ad satisfactionem cogatur.tertio si confitet querit aliquẽ confessorẽ qui nõ habeat sciam neq; sciam:ne p cautionẽ debitã satisfacere cogat sed simplici vbo ꝓmittit confessori ignaro restituere aliena Quarto si hoc in cõfessione ꝓmittit ꝓmissionẽ nõ seruat: sed vt ỗ de reg.iu.lib.vj. Nõ dimittit pctm̃ nisi resti.&c.

§.vi. Sexta ꝓuitas est

Auari horribilis mortis. Jnter cũcta scelera que diuino iudicio ponũt impijs finẽ per horribilẽ mortẽ:auaricia de malis mors ioribus est:cũ mirabilia & terribilia signa sepius appareant in auaroꝝ precipue raptoꝝ & vsurioꝝ fine. Hoc aũt accidere potest triplici ratione.

¶ Primo ratione derelictionis.
¶ Secũdo ratione desperationis.
¶ Tertio ratione persecutionis.

Primo quidẽ accidit hoc rõne derelictiõis. Cũ em̃ auarus p vsurã lucrari nõ cesset in q̃libet sacro die:non parcit diei paschaꝛ:nõ dñico:nõ diei sanctissime passionis:in q̃libet solẽnitate sanctissime vginis nõ cessat a tali lucro:nec in dieb⁹ apl̃oꝝ:nec in dieb⁹ martyꝝ & alioꝝ sanctoꝝ angelorũ.merito q̃ nõ solũ a deo veritatẽ a beata vgine ab angelis vniuersis & ab omni multitudine beatoꝝ iusto iudicio invltimo fine vite ita derelinq̃ merek ꝙ nec deuz hẽat gr̃e donatorẽ:nec aliquẽ btm̃ iuẽit gr̃e p eo ipetratorẽ seu supplicatorẽ. Vñ Michee.iij. Abscõdet dñs faciẽ suaz ab eis in die illo.s.extremo:sicut neq̃ter fecerũt in adinuẽtionibus suis. Scdo accidit eis ꝟ rõne desperatiõis. Cũ em̃ infelix pctor a deo & a tota celesti curia derelict⁹ est facile est demonib⁹ in baratrũ desperationis eũ pcipitare:q̃ q̃dez libertate eis cõcessa ope cõplẽt ostẽdẽtes ei multitudinẽ sceleruꝫ suoꝝ & oblitaz esse illi⁹ miam: sicut Job.xxiiij.ait. Obliuiscitur illius mia.Et iteruz. Auferetur ab eo omis spes fiducie.s.venie gr̃e & glie.vñ ipe in tali desperatiõe vltima derelict⁹ ait illud Job.vij. Desperaui & nequaq̃ vltra iam viuam:scz nec vita corporali:nec vita spũali:nec vita eternali. Vñ legit q̃ dã auaro ꝙ cũ ifirmaret ad mortẽ & noti & vicini horterent eũ ad cõtritionẽ et cõfessionem. Rñdit. Ego nõ possum q: non habeo mecũ cor:cui illi tu deliras. Quid est em̃ qõ dicis:quo em̃ viueres si nõ habere cor:& q̃s tibi extraxit. At ille. Nõ deliro:sed verũ est qõ dico.& vt sciatis verũ esse qõ dico: ite ad capsam vbi sunt pecunie mee in quib⁹ spem & fidẽ meã posui:& ibi inuenietis:ficq; desperat⁹ decessit. Cũq; illi ad capsaz accessissent & aperuissent inuenerũt ꝙ ille dixerat ibi: videlz inter pecunias cor: illi⁹ miraculose factũ ad innuẽdũ ꝙ ibi erat totus affect⁹ eius.iuxta illud xpi Mat.vj. Ubi est thesaur⁹ tuus ibi est & cor tuũ. Tertio rõne psecutiõis. Cũ enim auarus sicut ex superioribus ptz non solũ offenderit deum quẽadmodũ ceteri pctores: verũtamen cũ vendiderit tẽpus vt per vsurã quod est cõe cunctarũ creaturaꝝ:& sic offenderit oẽs creaturas que create sunt:& oibus creatis male vsus fit ꝓpter auaricia radicẽ oim malorũ. Audita sentẽtia a dño ꝓlata ꝓtra eũ:ois creatura psecutione cõtra euz armat:ꝓinde oẽs beati & oẽs angeli paradisi tũc clamabũt ꝓtra eũ:ad infernũ ad infernũ. Elemẽta q̃ ꝟ eũ seuiũt & clamãt:ad tormẽta ad tormẽta eterna. Dom⁹ q̃ in qua iacet infirm⁹ atq; parietes & ligna ꝓtra eũ vindictã clamare nõ cessant. Sic Abachuc.ij.ait. Lapis de pariete clamabit &c. vt in his oib⁹ vificet illud Sap.v. Pugnabit p eo orbis terrarũ cõtra insensatos:& accipiet armaturã zelus illius & armabit creaturã ad vltionẽ inimicorũ.

¶ De specie auaricie que dicitur simonia per moduz pre dicationis. Capitulum.iiij.

DEus deoruz dominꝰ locutꝰ est ⁊ vocauit terrā. ps. xlix. Deus deoruz dominus est deus verus: q̄ est dñs sctōruz q̄ dij aliqñ in scriptura dicunt: ⁊ creaturaz aliarū que ꝑ dijs a gentibꝰ sunt adorate. Et locutꝰ est mūdo in ꝓphetis. Nouissime locutꝰ est nob in filio dicēs ꝑ eū. Nolite facere domū ꝑis mei domū negociationis. Joh. ij. Et p hec vba ⁊ alia ac gesta ⁊ exēpla vite eius vocauit terrā. i. hoies cupidos ⁊ auaros: vt cū longe sint ab eo ꝑ auariciā: appropinquēt per penitētiā. Dicunt em̄ auari terra nō solū q: originaliꝫ de terra facti sunt in adam: sed q: terrena summe diligunt auruz ⁊ argentū ⁊ es ⁊ diuitias que de terra sunt in eis finē suū cōstituētes. Et de hac terra dixit dñs antiquo serpēti Gen. iij. Terrā comedes cūctis diebꝰ. i. ad te ptine būt quos terrena cupiditate decepis. vt exponit Aug. sup Gen. ad lram. Spāliter em̄ doctrina ⁊ p̄dicatio xpi fuit ꝓtra auaros: ⁊ ad inducendū ad cōtemptū terrenoz. Vñ ⁊ ꝑmū vbū q̄ dixit discipl̄is in sermōe facto in mōte fuit Beati paupes. Mat. v. Sciebat em̄ q̄ radix oim̄ malorꝫ est cupiditas. i. auaricia. q̄ postea declarauit apl̄us. j. ad Tim̄. vj. hec dicēs. Nullū em̄ pctm̄ est q̄ ex auaricia deriuari nō valeat. ipe q̄ pauperrime vixit. Dia inq̄t Augu. terrena cōtēpsit homo xps vt ꝓtenenda esse mōstraret. Et quia multe sunt spēs auaricie q̄ oēs vitāde sunt: ideo ipe ait Lu. xij. Attēdite vobis. i. cauere ab oī auaricia. Princi palior aūt ⁊ detestabilior cūctis est simonia. Ad hanc re mouendā ⁊ cauendā vocauit terrā loquēs in veteri testamēto ꝑ Micheā ꝓphetā p̄nūciās malū nimis graue venturū dicēs. Judices eiꝰ in munerib⁹ iudicabāt. Sacerdotes eius in mercede rūdebant: ⁊ ꝓphete eiꝰ in pecunia diuinabant. ⁊ paulopost subdit. Jdcirco Syon quasi ager arabit: ⁊ hierlm q̄si custodia pomerij erit. Micḥ. iij. vbi Hiero. Nemo ambigat hierlm ꝓpter hmōi scelera fuisse subuersam. j. q. j. iudices. ⁊ loquit ibi de simonia. Locutꝰ est ꝑ seipm̄ ꝯ simoniacos di. Nolite facere domū ꝑis mei domū negociatōis. domū sui ꝑis ecclam̄ vocat ⁊ tēpluz q̄ fit domꝰ negociatiōis ꝑ simomiā: dum spūalia q̄ tradūtur in ea vendunt vel emūtur: nec xp̄s vnq̄ aliqd vitiū ita seuere coꝛrexit: sicut hoc pctm̄ simonie vberās eos flagello ⁊ ejciens de tēplo in ꝓncipio sue ꝑdicatiōis. vt recitat Joh. euāg. Et iteꝝ circa finē scz dñica i ramis añ suā passionē vt narrāt Mat. xxj. ⁊ mar. ⁊ Lu. Locutꝰ est mūdo ꝑ apl̄os ꝑcipue ꝑ ꝓncipē eoz Petrū cū dixit simoni: a quo oꝛū habuit simonia ꝑus in nouo testamēto pleni⁹ ⁊ detestabilius ⁊ manifestius: scz q̄n obtulit multā pecuniā petro ⁊ ceteris: vt sibi cōcederet ptātē cōferendi spm̄sanctuz Intēdebat em̄ emere vt postea venderet illam grām: q̄ abhoꝛrēs Pe. dixit sibi. Pecunia tua tecū sit in pditionē: q: existimasti donū dei pecunia possideri. Act. viij. Sicq̄ deꝰ deoz locutꝰ est ꝑ os Petri. vnde p hāc increpationē facta simoni. vnde simonia hoc pessimum scelus denoīatur vocat terrā. i. simoniacos terrena impijssime queren̄tes. i. euocat a tanto malo terroꝛe tāti iudicij. Ex qua autoꝛita te Petri tria possunt notari circa simoniacos faciētes domū patris domū negociationis.

¶ Primum est materia inductiua hui⁹ criminis: ibi. Pecunia tua.

¶ Secundū est pena consecutiua huius operis: ibi. tecū sit in perditionem.

¶ Tertiū est sentētia exꝑssiua vel declaratiua huius sceleris: ibi. q: existima. do. dei pe. possideri.

§. i. Jncipiēdo a tertio vt

oꝛdinatius ꝓcedat. ex hac sentētia petri q̄ ait. Existimasti donū dei pecūia possideri. declarat magnitudo pcti simonie. donū dei est spūsctūs: q: ꝓcedit a ꝑe ⁊ filio ꝑ modū doni. Donū dei est gra sua ⁊ sacra ⁊ oia spūalia q̄ dantur gratis ex dono a deo ⁊ nō ex meritis nr̄is. vñ Urbanꝰ papa. Donū dei est nō solū spūsctūs: sed ⁊ res eccle. s. spūales: de q̄bꝰ ibi loquit. j. q. iij. saluator. Dicūt aūt doc. q̄ simonia nō est aliud q̄ emere vel vēdere vel aliū ꝯctū nō gratuitū facere ꝑ spūalibꝰ habēdis ꝑcio rei tpalis. vt pz. j. q. seq. ex diffinitione eiꝰ. Qui autē emit vel vēdit aliqd existimat illud posse pecunia possideri. Cū g̃ simoniacus vēdat vel emat spūalia q̄ sunt dona dei ⁊ permaxima. videt̄ fm apparentiā actꝰ existimare donū dei posse possideri: vñ fic agit de eis ac si esset vel esse velit dñs spūssancti ex donoꝛ eius. Et hic magnꝰ erroꝛ ⁊ ꝓmaxima irreuerētia.

Dō autē fit illicita talis emptio vel vēditio ꝑbat dtūs Tho. ij. ij. q. c. triplici rōne. prima est ex ꝑte emētis. scda ex ꝑte vēdentis. tertia ex ꝑte vēditionis ipsi⁹. Prima g̃ rō est ista. Jlle q̄ emit aliquā rē multo minoꝛi ꝑcio q̄ valeat iniuste emit: sed spūalia sunt tāte nobilitatis ⁊ ꝓfectiōis: ⁊ ꝑ dñs valoꝛis q̄ nulli ꝑcio tpaliū rerū possunt adequari. Vñ de sapiētia que est res spūalis dꝰ Prouerb. iij. Pretiosior est cūctis opibus ⁊ oia que desiderant. s. tēporalia huic nō valēt cōparari. Jniustissime g̃ emit simoniacꝰ cū donū dei seu spūalia q̄ sunt imp̄ciabilia ꝓpter eoꝛ excellētiā minimo ꝑcio emit. aliqñ em̄ vno floꝛeno: imo et vno bono nemo emet missam seu eucharistiā vel penitētiam: sed et si essent mille floꝛeni minimū est respectu valoꝛis rū spūaliū. Sicut iniustissimū eēt q̄ topazion vel anulum aureū gēmatū maximi valoꝛis emeret vno nūmo: nec cū excusat q̄ vēdens sciēter est ꝑtētus illo ꝑcio: q: ille nō est dñs illi⁹ rei. Et hec est scda rō qua ꝓbat hmōi emptio et vēditio iniusta. Nā q̄ vēdit rē cuiꝰ dñs nō est tanq̄ fur est ⁊ latro: q: cōtractat rē aliēnā inuito dño: ⁊ ille qui emit ei coopat ad malū cū sciat vel scire debeat. illum nō esse dñm eiꝰ rei: sed q̄ vendit spūalia vt sacra ⁊ ad. hmōi: nō est dñs eoꝛ: sed dispēsatoꝛ. iuxta illud apl̄i. j. Coꝛ. iij. Sic nos existimet hō vt ministros xp̄i ⁊ dispēsatores mysteriorꝫ dei: ꝓhibet em̄ dñs talia emi vel vēdi. Et hoc ꝑtinet ad tertiā rōnē: q: hoc scz ꝓuatur oꝛigini collatiōis eoꝛū. Qui em̄ vtiq̄ aliquo actu ad aliud seu alio mō q̄ oꝛdinauerit deus iniq̄ facit: ⁊ tāto peius quanto illud est magnius. Oꝛdinauit autez deus spūalia gratis debere ꝓibus conferri ꝑ ministros eiꝰ: q̄ xp̄s declarauit dicēs Mat. x. Gratis accepistis gratis date. s. sacramēta ⁊ alia spūalia. Unde in concilio gñali Tol. dicit. Quicūq̄ inuisibilis gratie consolatione tribuit nunq̄ venūdari vllis questibus vel premijs debet dicente dño. Gratis accepistis gratis date. j. q. j. quicūq̄. Et q̄ fit mortale pz: q: miles excōicari debet nisi ꝑ mortali peccato fm btm̄ Tho. in. iiij. Cū excōicatio sit grauissima pena eccle: fm Aug. xxiij. q. iij. corripiant. sed ꝑ simonia dz q̄s excōicari. vnde dꝰ in simoniacis. Anathema dant. s. fit anathema accipiēti. j. q. j. quicūq̄ sacros. fit. i. fiat fm glo. hoc apte ostendit Greg. nazāzenus. fic di. Spūssancti donū ꝑcio cōparari q̄d aliud est q̄ capitale crimē: ⁊ simoniaca hereſis. ⁊ paulopost. Dñs vt emētes ⁊ vēdentes gratie hui⁹ exꝑtes ostenderet: cūctos alios pctoꝛes terrena impijssima ⁊ singuli vēdentes ⁊ emētes increpās et flagellans de tēplo ejecit in quo emptoꝛes ⁊ vēditoꝛes gra spūssancti ostendit esse destitutos ⁊ vacuos. j. q. j. qui studet. Dicunt autē spūalia sacramēta. vt baptisinus. chrisma. eucharistia. penitentia extrema vnctio. benedictio nuptiarū: ⁊ oꝛdo ꝓ quibus ꝑ dare pecuniā vel recipe vt pciū eoꝛū est ꝓhibitū: q: simonia. Dicunt etiā spūalia vel annexa spūalibus dedicatio ecclesiarū: consecratio ygināū: ⁊ aliarū rerū ad cultū diuinū ptinentiū: benedictio abbatū: absolutio ab excōicatione vel alijs censuris ecclesiasticis: electio prelatoꝛ ecclesiasticoꝛ cōfirmatio coꝛ renūciatio: visitatio ſpoꝛ prelatorū: coꝛrectio criminū: vel desistere a correctiōe in iudicio ecclie. pdicatio. oꝛo. officiatio ecclie. cura aiaꝝ: ingressus in monasteriꝫ vel religionis; ecclesia seu beneficiuz simpliꝫ

vel curatū: p̄bēda: dignitas ecclesiastica: vt archidiaconatus: p̄positura: epatus: ⁊ hmōi. Officiū sepulture vel locus ecclie cōsecrat⁹ ad sepulturā: vel vbi lā est sepultus aliquis. Capelle ius patronatus: ius p̄cipiēdi decimas: officia ecclīastica. vbi ē aliq̄d iurisdictiōis spūalis: vt yconom⁹: vicedñs: ⁊ hmōi. ferre sententiā in iudicio ecclesiastico ⁊ alia huiusmodi. ꝓmutatio dignitat⁹ vel bñficiorū ecclesiasticor⁹ ꝑ cōmodo tpali. Jgit⁹ exigere vel exact⁹ soluere: aut ꝓmittere: auc pacisci ꝑ aliq̄ p̄dictor⁹ spūali cōsequēdo ꝑ pecunia seu re q̄ p̄cio potest estimari: alⁱs ipsum spūale hr̄e nō posset: exp̄ssa simonia est q̄ p ecclīaz puniri potest. Un̄ ō. ſ.q.ij.ca. q̄ p̄io. Cesset ois pactio: cesset ois cōuētio. Sed ⁊ sine pactione exp̄ssa vel exactione si quis ꝓferat aliq̄ō spūale ꝓncipal⁹ hac intētione: vt ꝓpter illud recipiat tpale: puta audit cōfessionē: vel dicit missam: vel cōfert ordinē vel bñficiū ꝓncipal⁹: qz sperat ꝓpter hoc se habiturū pecuniā vl aliq̄d p̄ciabile. Et sil⁹ qui dat aliq̄d tpale ꝓncipal⁹ vt recipiat spūale: vt eucharistiā: ordinem sacrū: beneficiū ⁊ hmōi: simoniā cōmittit mentalē que est mortale sm Tho. Ray. Jnno. ⁊ hosti. ⁊ Alb. Sed penitētia tollit mētalis simonia. ex̄ de simo. mādato. Ubi autez nō fit pactio vel exactio nec ꝓncipalis intētio ad tpalia in collatiōe spūaliū vel receptiōe: sed gratis ⁊ elemosynal⁹ det ⁊ accipiat⁹ ad sustētationē nature vel ob reuerētiam sacramentor⁹ vel ad cōseruandū laudabilē consuetudinē locor⁹ licite ⁊ sine simonia dari ⁊ accipi potest. Unde ō. a Greg. Eius oblatio nullā culpe maculā ingerit q̄ non ex ambitōis petitione ꝓcessit. ſ.q.ij. ficut ep̄m. qui etiaz mediatores in hmōi sunt: simoniaci sunt. vnde ⁊ ꝑ ecclesiaz grauiter puniūtur. ſ.q.ſ. si q̄s eps. De his oibus supradictis que dicūtur spūalia habes. ſ.in. §. seq.

§. II. Reuertēdo ad primū

mēbrū diuisionis cū scz ō. Pecunia tua. Joi notat⁹ illud q̄ inducit ad tantū flagitiū. q̄d em̄ est aliud hoc nisi pecunia. Sed aduertēdū q̄ vt dicit Aug. Totū q̄cq̄d habēt hoīes in terra quor sunt dñi pecunia vocat⁹: seruus: ager vas: arbor: pecus: ⁊ hmōi. ideo pecunia vocata q̄si a pecu. q: q̄cq̄d antiq̄ hēbāt in pecoribⁿ habebāt. ſ.q.iij. totū. Pōt etiā pecunia dici q̄cq̄d p̄cio tpali estimari seu mēsurari potest: nō solū pecunia numerata in monetis auri et argēti ⁊ eris: vel ea q̄ cōiter cōsueuerūt vēdi ⁊ emi: vt vasa aurea ⁊ argētea: animalia: agri ⁊ hmōi: sed etiā p̄ces ex q̄bus acq̄rit⁹ fauor popularis ⁊ obsequa cor⁹pal⁹ pstita. Un̄ dicit. b. Greg. in homel. ꝓpheta scz Esa. xxxiij. c. cū describeret virū iustū ait. Beat⁹ q̄ excutit man⁹ suas ab oi munere. nō dixit tm̄ a munere: sz ab oñi munere: quia aliud est mun⁹ a manu: aliud ab obsequio: aliud a lingua. Munus a manu est pecunia. ſ. numerata vel sil̄e. mun⁹ ab obsequio est seruit⁹ indebite impēsa. mun⁹ a ligua est fauor scz mūdanus. hec Greg. ſ.q.ſ. sunt nōnulli. Et ꝑ quodlibz hor munerū cū interuenit in spūalib⁹ cōmittit⁹ simonia. vtidē Grego. dicit. Et aptius Urba. papa. Quicūq; inātres ecclīasticas. i. spūalia q̄ dona dei sunt: nō ad ō ad q̄ institute sunt: sz ad ꝓpria lucra: munere lingue: vel indebiti obsequij vel pecuniē largit⁹ vel adipiscit⁹ simoniacus est. ſ.q.iij. saluator. Et quātū ad mun⁹ a lingua sciendū q̄ si q̄s prelatus cōfert beneficiū ecclesiasticū seu dignitatē ecclīastica vel aliq̄ō sacr̄m ad p̄ces alicui⁹ hac intentione principali vt eius p̄cibus cōferenti laus vel fama acq̄rat vel ꝓximū cuitet simoniā cōmittit. Et si p̄ces porrigūtur ꝑ indigno ab alio de bñficio curato vel simplici. ⁊ ille q̄ porrigit ⁊ q̄ exaudit simoniā cōmittit si ad p̄ces factas ꝓincipaliter mouet. Si ꝑ digno ⁊ ad idoneitatē respicit nō ad p̄ces ꝓncipal⁹: nec rogās nec cōferens male facit nec simoniā cōmittit. Si vo q̄s ꝑ se p̄ces porrigat de beneficio simplici nō reputat⁹ simonia si alⁱs est dignus. Nā si indignus simoniacus reputat⁹. Et sil⁹ simoniā inducūt p̄ces ꝑ se porrecte de bñficio curato: etiā si alⁱs sit dign⁹: qz ratione ambitionis ⁊ ꝓsumptōis reputat⁹ eo ipo indign⁹ sm b. Tho. i. iiij. di. xxv. ⁊. ij. q. c. ⁊ Ray. lz quātū ad istud vltimū in curia ꝓtrarium ꝓcticet. ⁊ de hoc. ſ. in. c. v. §. ix.

Munus ab obsequio.

Quātū ad munus ab obsequio reputat⁹ simonia quādo quis seruiret alicui p̄lato obsequio honesto: videlz ꝓutilitate tēporali ipius p̄lati vel consanguineorum ipi⁹: sed quoad obsequia honesta videlz ordinata ad utilitatez ecclesie vel p̄lati rōnabilem nō reputat⁹ simonia: ita tamē q̄ nō ꝓncipaliter seruiēs faciat ꝓpter illud consequendū. Unde Greg. dicit. Ecclesiasticis utilitatib⁹ deseruientem ecclesiastica opz remuneratiōe gaudere. xij. q. ij. de hoc. ſ. eo. §. Mun⁹ aūt a manu est cum datur pecunia ⁊ hmōi. Ubi tm̄ sciendū q̄ pecunia pōt dari ⁊ recipi ꝑ spirituali re vel circa spūalia licite ⁊ sine simonia q̄nq; modis. ſ. ratiōe ꝓmiationis: sustētationis: ꝓuocationis: punitiōis ⁊ vitā deuerationis. Et ꝓmo q̄dē modo scz ꝓmiationis ꝓbatur sic. Qui vult remissionē pctor cōsequi debet si pōt elemosynas dare paupib⁹. iuxta illud Dañ. iiij. Pctā tua elemosynis redime. Et Ambro. Peccatis tuis venūdatus es scz diabolo. redime te pecunia tua. de pe. di. ſ. medicia. debet etiā q̄s ꝑ adeptione glorie tpalia dare. iuxt illud Luc. xvi. Facite vobis amicos de māmona iniq̄tatis ꝛc. Et Greg. dicit. Regnū celorū tantū valet quātū habes. Ubi etiaz est notandū q̄ nō sic est intelligēdū hoc tanq̄ res magna quecūq; possessa q̄ dat⁹ fit p̄ciū regni celor⁹ vt ꝓprie emat⁹ sed ipm meritū q̄ ibi acquirit⁹ in dādo ō. ꝑ similitudinez quasi p̄ciū: qz sicut p̄cio acquirit⁹ res que nō habebatur ita elemosynis ⁊ meritis aliorū bonorū que fiunt acq̄rit⁹ regnū celorū. Nō em̄ potest attingere meritus nostrus ad pfectā rōnem emptionis triplici rōne. Primo quia ex hoc merito nostro deo qui dat ipm regnum nihil accrescit: qz infinitū est bonū ⁊ augeri nō potest. ps. Bonorū meorum nō indiges dñe. Scdo qz meritū nostrū nō sufficit ꝑ se ad vitā eternā. ⁊ sic nō est equale p̄ciū. sm illud Rom. viij. Nō sunt cōdigne passiones ꝛc. Tertio qz meritū nostrum ꝓncipal⁹ cōsistit in affectu interiori ⁊ nō in actu exteriori. cuiusmodi est emptio ⁊ venditio. btūs Tho. in. iiij. di. xxv.

Meritū nostrum

Scdo possunt dari pecunie ⁊ alia hmōi rōne sustētatiōis sicut sacerdos ꝓ missa quā dicit accipit pecuniaz vel p̄bendā. nō q̄ illā accipiat ꝑ ꝓsecratione seu cōfectione eucharistie: vl ꝓ oratione⁹ ⁊ hmōi quasi p̄ciū eor⁹: sz vt stipēdiū sue sustētationis. Un̄ Aug. Accipiāt sustētatione sue necessitatis a populo mercedē ministratiōis sue a deo. Sic ⁊ ꝓphete antiqui testamēti si aliq̄n recipiebāt aliq̄d in ꝓphetando accipiebāt illa ꝑ modū elemosyne ad sustētationē vt nō p̄ciū ꝓphetie. vt dicit Hiero. ſ.q.ſ. iudices.

Tertio rōne ꝓuocatiōis: ⁊ sic dank elemosyne paupib⁹ ad inducendū eos: ⁊ excitandū ad orandū ꝑ bñfactor⁹ suis ex ipis elemosynis: nō ad emēdū orones psalteria et hmōi. Unde Sapiēs. Absconde elemosynā in sinu pauperis: ⁊ ipa orabit ꝑ te. i. inducet pauperez ad orandū. Oratio em̄ spūalis est: ⁊ ideo appciari non potest. tum ex affectu deuotionis vnde ꝓcedit: tum ex affectu qui intendit scz spirituali. b. Tho. in. iiij. Quarto rōne punitionis ficut fit in absolutione ab excōicatione aliq̄n exigitur pecunia nō ꝓ ipa absolutiōe: qz hoc esset simonia: sed in punitione: ⁊ sic etiam in absolutione a cafibus reseruat⁹ peccatorū. Potest em̄ imponi penitētia pecuniaria q̄si pena p̄cedētis culpe. ⁊ de hoc ex̄ de simo. c. ad aures. sz qz hoc videt habere spēm cupiditat⁹. ideo potius ab eis est abstinendū: vel ita manifeste ⁊ caute agēdū q̄ soluētibus constet nō sibi reseruare absoluētē hoc modo talia: sed ⁊ pauperib⁹ dimittere. b. Tho. ij. ij. vbi. ꝫ. Quito rōne redimēde vexationis: ⁊ anteq̄ ius acquirat⁹ alicui in bñficio vel dignitate nō licet dare ad redimēdā vexationē suā: alⁱs simonia est. sed postq̄ fuerit adeptus ⁊ ius sibi acquisitus vexationē sibi iniuste factā sup eccl̄ia vel beneficio vel dignitate licet pecunia redimere: sed nō iustā vexationez: vt si iuste accusaret ⁊ hmōi. hec beatus Tho. in. iiij. ⁊. ij. ij. de

hís omnibus diffuse habes.ff.in diuersis.§.

§.III.Quantū ad secundū

Multiplex pēa simonie.

idest de pena q̄ cōsequit̄ hoc crimē ibi cōpr̄ehendit.tecuz sit in pditionē.s.tuā.Multiplex autē est pditio q̄ incurrit p simoniā. Et pīna q̄ oēs inuoluit ꝺ crimine irretitos est perditio gr̄e diuine p quaz puenit ad pditionē gehenne. Unde Gr̄eg.nazázen⁹.Judas oīm redemptor̄ vendidit mor̄ laqueo suspensus eandē gr̄am redēptionis non obtinuit:ꝛ merito:q: nemo potest retinere qō vēdidit. Simō magus cū eandē spūssancti gr̄am emere vellet dānatiōis sue sentēriā a petro audiuit:pecunia tua tecū sit in pditionē.s.q.s.qui studet.ſſfuit em̄ xp̄s iesus maxime spūalis: et ideo emēdo vel vendēdo eū simonia fuit. Ille aūt vendidit filiū dei quātū ad humanitatē:sed simoniaci videntur vendere spm̄sanctū quātū ad suā diuinitatez.ꝛ sic videnť ostendere se esse dn̄os spūssancti: ꝛ ꝓpterea dicunť maximi heretici.s.q.vij.patet. nō q̄ ꝓpr̄ie sint heretici nisi haberēt ptinaciter hāc opinionē in mente.s.q̄ possent emere vel vendere spm̄sanctū:sed large ꝛ p similitudinē:q: faciunt dādo tpalia p̄cio spūaliū:ac si ꝺ crederēt. Dicit em̄ Aug.q̄ ignis sacrificij qui p.lxx.an. babylonice captiuitatis sub aqua vixerat extinct⁹est ab antiocho iasoni vendēte sacerdotiū:quod significauit ignē spūssancti nō lucere in simoniacis sacramētis.s.q.s.sicut. Et hoc itelligēdū est nō quia sacramēta cōfecta vel collata a simoniacis nō sint vera sacramēta sicut aliorū:sed q: carēt effectu gr̄e quoad cōficiētes ꝛ ꝓferētes ea. Nō em̄ inde recipiūt gr̄am. vt dicit Gr̄atian⁹in.§.seq.sz peccāt mortaliť:ꝛ nō solum ipi:sed ꝛ scienter recipiētes ab illis simoniacis q̄ sunt suspensi p pter simoniā ipam.vt di.xxvij.§.verū.ibi.officiuz simonia corū ꝛc.cū glo.eius notabili.Et idē beat⁹ Tho.in.iiij.Ido die aūt p decretū factū in cōcilio Lōstañ.ꝛ Basil.anteq̄ faceret sciſſurā apparobatā quātū ad recipiētes sacramēta ab hmōi:est aliter modificatū.de quo vide.ff. in. iij. parte diffuse in ti.de suspēsione. Scōa pditio simoniacor̄ est executionis ordinū ꝛ officior̄ suor̄uz quoad simoniacos in ordine recepto simoniace vl̄etiā in dignitate ꝛ beneficio curato etiā si sit occultū vitiū:quia suspēsi sunt quoad se: ꝛ quoad alios.Et filr notor̄ij simoniaci p̄r̄o collatione ordinū vel beneficior̄ sunt suspēsi.s.q.s.statuimus.ꝛ.c.q̄sq̄s de hoc vide.ff.in.iij.pte.ti.xxvij.de suspēsiōe. Et hāc suspēsionē videť Amb.vocare excōicationē in.c.reperiunť.s.q.s.fin glo.Et tales.s.cōferentes ordines vel beneficia ꝛ officia ecclesiastica:ꝛ ista etiā recipiētes p simoniā si sint clerici debēt deponi.i.puari officio ꝛ beneficio simpliciter si cōuincanť de hoc in iudicio ecclesie:si sint laici vt media/tores simonie debēt excōicari.vt.s.q.s.si q̄s eps.ꝛ.c.seq̄n. Mediatores si sunt clerici deponunť.vt in dicto.c.si q̄s. Efficiunť etiā infames ꝛ q̄libet etiā crimīnosus admittit ad accusationē eor̄.vt ex̄ de simo.c.tāta.ꝛ.c.si dn̄s. Tertia pditio ē substātie tpalis:nā pecunia p simoniā recepta retineri nō pōt:nec tñ debet restitui cōferenti: q: turpiter dedit:sed debet paupibus erogarivel illi ecclesie in cuius iniuriā data est applicari:ꝛ hoc in oi simonia fm.b.Tho. vbi.ꝑ.de q̄ vide plene.ff.e.c.Sed quoad,bn̄ficia simplicia vel curata p simoniā recepta pdit fructꝰ:q: nō pōt recipere ꝛ receptos tenet restituere deductis expensis factis in vtilitatē ecclesie ꝛ gratia fructuum colligendor̄ fm btm Tho.ꝛ Ray.ꝛ Jnno.ꝛ hoc q: fur est ꝛ latro in illo beneficio.de his vide plenius in eo.c. Quarta pditio est aliqñ sanitatis vel vite cor̄palis.sicut ptz exemplū in Giezi q̄ cū exegisset pecuniā a Naamā syro ꝓpter sanitatē receptā.s. mūdationē lepr̄e per Heliseum ꝓphetam magistrum ipsius Giezi ad imprecationē ipius Helisei pcussus est lepra cuz posteris eius:vt habet.iiij.Reg.v.Cōmisit em̄ simoniā:quia gr̄a sanitatis est gr̄a spūalis ꝛ donū dei quam ille quātū in eo fuit vendidit. Narrat etiam in lib.de miraculis beati Hieronymi de quodā monasterio monialium quod cōmittebat simoniā in recipiēdo moniales cum pactione expr̄essa de dote p̄r̄o ipo ingressu monasterij super quo excessu simonie.b.Hiero.cuidā moniali illi⁹monasterij:que deuotionē habebat ad ipm sanctū apparuit,mandās sibi vt cōuocaſ monialib⁹ꝛ abbatissa in capl̄o admoneret eas vt desisterēt a tali simonia:alr̄s male eis esset:qō ꝛ fecit:sed oēs deriserūt illam:nec voluerūt se corrigere ꝛ cum pluries hoc factū esset:demū beat⁹ Hiero. revelauit illi q̄ monasteriū debebat ruere ꝛ oēs occidere ꝓpter qō extraxit illā de monasterio:ꝛ extinde funditus corruit monasterium ꝛ extinxit alias moniales.

¶ De materia simonie vbi valde diffuse tractať de simonia:q̄ cōmittit circa sacr̄a fingula ꝛ circa beneficia ꝛ circa actus spūales:vt cōfirmare:corrigere:pdicare ꝛ hmōi.ꝛ circa sepulturas:ꝛ circa ingressum religionis:ꝛ circa patronatū:ꝛ de diuersis modis simonie. Cap.v.

Ubia radix omnium malorum est cupiditas.i.auaricia.ff.ad Tim.vj. que nisi radicit⁹ euellať bonor̄ autor̄ inhere re nō valem⁹:vt dicit btūs Gr̄eg.di.xlvij.q: hz difficultatē in vera penitētia eius ꝓpter obligationē restitutionis quā hz annexā in plurib⁹ eius spēb⁹:cū tñ pctīs nō dimittať nisi restituať ablatū. xiij.q.vj. si res. ideo ab ea istaſcunda pars sumat initiū. Diffiniť aūt ab Augu.Auaricia est inordinat⁹ amor̄ habēdi. Nā ꝛ q̄ aliquis iuste acq̄rat ex inordinato amore ꝓcedit: ꝛ q: inter oēs spēs auaricie vitiū simonie est graui⁹.vnde ꝛ.s.q.vij.c.fi.ꝺ:esse maximū pctm̄. qō fm Tho. in quodli.itelligēdū est nō simpliť sed inter illa maxima que cōmittunť circa ꝺctus pecunias.Habet etiā gr̄uitatez ex hoc q̄ ipm irreuereter se/z homo ad res sacras.ideo de simonia p̄mo tractať.hec aliqñ ꝺ: herefis.vt.s.q.s.eos. Nō ꝓpr̄ie qdē sed ꝓpter similitudinē actus:q: ita opanť simoniaci ac si exiſtimarēt deo nū spūssancti pecunia posse/ideri:eo q̄ emūt vel vendūt sacramēta in quib⁹ dať gr̄a q̄si sint dn̄i spūssancti:quam estimationē si q̄s haberet vtiq̄ esset hereticus.s.q.s. cum ois Potius autē denominatū est istud vitium a simone. Dicitur em̄ simonia potius a simone q̄ a giezy⁹ alio qui eam vendidit spiritualia:q: cōpletius in ipo simone magorepta fuit rō simonie. Nā emere voluit ab apl̄is gr̄am vt postea ipe vēderet alijs.s.q.iij.saluator.Tho.ij.ij.q.c.

§.I. Diffiniť aūt simonia

sic sz q̄ est studiosa volūtas emēdi vel vēdēdi aliq̄d spirituale vel spūali annexū. Tho.ij.ij.q.c. Volūtas autē ponitur ibi nō p potētia: sed p actu eius. omeem peccatuz cōmittit actu volūtatis.studiosa ꝺr̄.i.deliberata. naz sola deliberatione rōnis pōt cōmitti istud pctm̄: sed nō punit in iudicio ecclesie q̄ nō iudicat de occultis:nisi ꝓcedat ad extra.Sed Guil⁹.exponit studiosa.i.ad opus exteri⁹ ꝓcedens.Jo.an.etiā dicit q̄ simonia mētalis nō punit:sz ab ecclesia nisi cū ope subsecuto. Noie aūt emptionis ꝛ venditionis comꝓhendit ois ꝺctus nō gratuit⁹ vt trāslationis ꝛ renūciatiōis ꝛ hmōi.excepta pmutatione q̄ licita est seruatis quibusdā circūstātijs:vt.ff.dicet. Spūale aūtē dicit tripliciť fm Ricb.in.iiij.s.essentialiť:vt gratia ꝛ vtutes: cansaliter vt sacramēta que causant gr̄am: actualiť seu effectiue:vt pdicare:corrigere:visitare: orare: et hmōi.qui sunt actus spūales.Spūali annexuz ꝺr̄ dupliciť fm Tho.in.iiij. Uno modo sicut ex spūalibus depēdens: vt habere ecclesiastica bn̄ficia q̄ ꝺr̄ spūali ānexū:q: nō cōpetit nisi habenti officiū clericale.Alio modo ꝺr̄ spūali annexū: q: ad spiritualia ordinať:sicut ius patronat⁹ q̄ ordinať ad p̄sentādū clericos ad bn̄ficia ꝛ vasa sacra q̄ ordinanť ad sacramentor̄ vsum.Sub p̄cio autē comꝓhēdit omne tpale q̄ pecunia estimari potest. Ponit em̄ Gr̄ego. triplex genus muneris quo committit simonia:scz a manu.i.pecunia:a lingua vt p̄eces;ꝛ ab obsequio.ff.q.ij.sunt,nonnulli.et ca.

ordinationes. ⁊ q. iij. saluator. ⁊ de singulis partibus plenius est videndum.

§. II. Est aūt mortale quia

⁊ cōtra iusticiā ⁊ otra legē diuinā et naturalē. Et q; papa subdit⁹ est p̄dictis legib⁹ dei ⁊ naturali vt alij hoies nec i illis se vel aliū valet dispēsare: sed solū in puris positiuis vbi hz plenitudinē ptātis. Jō dicit Tho. in. iiij. q. illa opinio q̄ dicit q; in papā nō cadit simonia est erronea. Naz si papa p aliq̄ spūali mun⁹ accipet simoniā cōmitteret sicut ⁊ alius hō: q; ⁊ in ipo petro cui papa succedit simonie vitiū dānationē inchoauit in nouo testō. q̄uis em̄ res ecclesie sint aliquo mō pape: nō tm̄ sunt ei⁹ oibus modis habē di. sicut illud qō hz ad manū. vñ si recipet p aliq̄ re spūali pecuniā de redditib⁹ alicui⁹ eccl'ie nō careret vitio simonie. ⁊ idem si recipet pecuniā ab aliquo laico nō de bonis eccl'ie p re spūali. Idem Tho. ij. ij. q. c. Qō aūt dr in papā nō cadere simoniā dicit Anto. de bu. post Hostiē. in his q̄ simoniaca sunt q; p̄hibita scz ex iure positiuo hr̄e locum. nā talis ostitutio nō ligat p̄mulgātes puta vēdēdo vicariā castaldionatū. aduocatiā. yconomatū ⁊ hmōi. s. q. iij. saluator. ex eo. ad nostrā. Et de hac etiā videt intelligēdū qō dicit Jo. de lig. ex eo. c. s. scz q; nec papa nec alij degentes in curia cōmittūt simoniā si papa ex certa scientia scit ⁊ tolerat. Nā certa scientia p̄cipis purgat hoc vitiū. sed ⁊ hn̄ Pe. de pa. in. iiij. dist. xxv. ⁊ in quibuscūq; simonijs etsi pctm̄ nō euitet penā tm̄ iuris positiui cui nō subest sp euadit. Vñ nec suspēsionē nec hmōi penas iuris sui timet sicut nec est etiā excōicatus si pcutiat clericū. Dicit etiam idem Pe. q; ille q̄ emeret bñficiū vel ordinē etiaz a papa penas iuris nō incurreret: q; sicut pōt dispēsare in penis iam incursis: ita etiā q; nō incurrant. sicut posset priuilegiū alicui cōcedere q; pcutiendo clericū non esset excōicatus: lz nō libenter faciat. Vñ aūt dat p pecunia videtur dispēsare q; licet retinere: sicut qñ scienter dat ordinē irregulari: eo ipso dispensat cū eo. Unde qui habuit beneficiū p simoniā in curia si habet cōsciētiā q; emanauit de cō scientia pape cōferentis penitēdo de peccato nō habet resignare: sed potest retinere. Hec ille.

In papā nō cadit simonia.

§. III. Querendum ergo a

clerico vl' laico est put videt expedire hn̄ p̄sonē p̄ditionē si dedit vl' recepit aliq̄d spūale vel spūali annexū: vt sacramēta. bñficia. sepulturas. vel ius patronatus ⁊ hmōi pro aliquo tpali. vel pecunia. vel p̄cce. vel obsequio. q; simoniā cōmisit: ⁊ p oēs mortal'r peccauit: ⁊ qui dedit ⁊ q̄ recepit: ⁊ q̄ mediator. ad b̄ vel coopator. fuit. s. q. s. reperiunt Nec in hoc excusat ignorātia cū sit ignorātia iuris diuini que neminē excusat. Et hoc verū est si ista p̄positio p cuz dr dari p spūali importat appciationē vl' cōmutationem vel causam p̄cipal'r mouentē: ita scz q; illud tpale sit vt preciū rei spūalis: vl' p̄pter hoc p̄cipal'r deū ipm̄ spūale. Sed si p importet cām finalem vel adminiculatiuā: vt. s. si deū aliq̄d tpale in collatiōe seu receptiōe spiritualiū ob reuerentiā sacramentorū: vel ad sustentationē ministror. ⁊ ad seruādū pias cōsuetudines in hmōi ⁊ non vt preciū ipsor.: nō est ibi simonia: ita tm̄ q; cesset ois pactio ⁊ cōuētio. s. q. ij. q̄pio. sed ⁊ sine pacto etiā cū subtrahunt talia. s. spiritualia: ⁊ maxime sacramēta a nō dātibus pecuniam: vel exigunt a nō valētibus dare: vel etiā a valētibus sed nō volentib⁹ dare exto:quent p̄cipue ante collationē spiritualiū multū p̄sumit de simonia. Sec⁹ si libere spūalia traderent ⁊ post collationē nolētes dare etiā cogerentur ad dādū: nō quidē vt p̄ciū sed vt stipēdiū ⁊ subsidiū rōne p̄suetudinis ibi existētis. Tho. in quodlibet. Spōte autē oblata possunt recipi. j. q. ij. sicut ep̄m. Si aūt dans sacr̄m vel aliud spūale intēdat recipere pecuniā ⁊ hmōi: als non daturus. dās etiā p̄dicto modo aliquid tpale vt pecuniā ⁊ hmōi: non vt preciū: sed vt elemosynā nulla intercedente pactione vel exactione erit simonia: nō quidē in recipiēte sacramētū sed in dāte: que tm̄ simonia: quia mētalis est sola penitētia purgat: q; nulla censurā ecclesiasticā induc it. ex eo. mādato ⁊ ita ecōuerso quādo dans spūale intenderet libere dare: ⁊ recipiēs intēderet quasi precio emere ex eo q; tpalia dat. Un̄ nota. q; aliq̄n simonia cōmittit ex pte vtriusq; cū scz dās ordinē vel bñficiū vel aliud spirituale facit pactū cū recipiēte: vel vtriq; habēt intentionē ad tpalia p spūalib⁹ cōmutanda. Aliq̄n ex pte neutriusq; vt cū cōsanguineus dat aliq̄d nō ep̄o sed consiliario episcopi: vt cōferat bñficiū vel aliud ignorāte eo q̄ recipit ⁊ ep̄o Aliq̄n ex parte dantis spūale tm̄: vt cum dat principaliter ea intentione q; habeat tpalia quod nō intēdit recipiens. Aliq̄n ex parte recipiētis tm̄: vt cū ipe dat aliquid tpale p spūali p̄ncipal'r vel ordinatori vel alteri: ipo tm̄ ordinatore ignorante vel hoc non intendente.

§. IIII. De precibus que di

Preces p̄ se.

cunt munus a lingua qn̄ vel quō inducāt simoniā. Nota distinctionē q̄ fit a doc. Aut em̄ qs porrigit p̄ces p se: aut p altero. s. vt obtineat bñficiū sacramentū vel aliq̄d aliud spūale. Et si porrigat p̄ces p se p obtinēda dignitate vel bñficio seu ecclesia habēte curā aiarū: tales p̄ces inducūt simoniā hm̄ Hug. Ray. ⁊ Hosti. Tho. ij. ij. ⁊ in directorio iuris. li. iij. etiā quātūcūq; als esset dign⁹: q; eoipo q; se ingerit p̄sumptuosus ⁊ ambitiosus videt: ⁊ p oēs indign⁹ Et rō est hm̄ Tho. in quodlibet. q; null⁹ pōt exercere curā animarū extra gr̄am seu cū pctō mortali digne: q; faciendo ea q; ptinēt ad curā peccabit mortaliter: sed nemo scire potest si est ex mortale pctm̄: ⁊ sic est p̄sumptuosus ⁊ simoniacus. Un̄ ⁊ null⁹ dz sibi assumere honorē: sed qui vocatur a deo tanq̄ Aarō. vt dr ad Hēb. v. ⁊ sic videt facere p̄ ius diuinū. viij. q. s. in scripturis. s. q. s. ordinatiōes. ex de elec. qual'r. Multo magis est simonia si als est indignus puta q; illitteratus vel notoriꝰ fornicator. ⁊ hmōi. Si autē porrigat p̄ces p se p bñficio simplici ⁊ indigeat: nec indign⁹ est eo ppter aliqō impedimentū nō est simoniacus nec peccat hm̄ Ray. Tho. ⁊ alios. ex de preben. c. ij. Si vo non indigeat peccat. s. q. ij. clericos. hm̄ Ray. ⁊ multo magis si esset indign⁹. Guil. tm̄ ⁊ Bar. dicūt q; hec opinio est Duran. ⁊ credunt q; ex quo aliquis est p̄mot⁹ ad sacros ordines. cū hmōi ordinatio titulū ecclesiasticū lz abūdet in tēporalib⁹ ⁊ nō solū simplex: sed etiā beneficiū cū cura potest petere si est dignus exemplo Esa. qui dixit. Ecce ego mitte me. Tamen istud vltimū dictū nō videt tutū nec tenendū cuz solennio:es doctores cōtrariū dicant. Nec exemplum inductū multū valet. Nam Esaias ad predicandū mittebat nō ad p̄fidēdū. vidit etiā p̄i⁹ se purgatū. viij. q. s. in scripturis. qō de se null⁹ potest scire. Un̄ dicit Nico. de ly. sup illo passu. Ecce ego mitte me. Esaie. vj. Se offerendo nō peccauit: quia ante dispositū se vidit per purgationē. Et sup illud qō sequit. Vade ⁊c. s. ad arguendum pctā regni Jude. Pro sacramētis vo vel alijs spūalibus nō reperit p̄hibitū p̄ces porrigere p se si est dign⁹: excepto tamē religioso qui velle nō hz. xij. q. j. non dicatis. Et precipue ad ordines promoueri nō dz nisi de voluntate p̄lati. ex de tēpo. or. c. ad aures. Si aūt p̄ces porrigant p alio: tūc aut sunt p̄ces spūales aut carnales. Si carnales tunc aut pro digno aut p indigno. Et si quidē p indigno simonia cōmittit hm̄ oēs doc. s. q. j. de ordinationib⁹. Si vo p̄ces sint pro digno: puta q; illi qui p̄cant attendūt ad paretelā p̄ncipaliter si tm̄ supior nō habeat respectū ad p̄ces. hz ad meritū promouēdi: scz ordines vel beneficiū nō cōmittit simonia. ex de eta. ⁊ quali. or. c. tuā. imo si cōsanguine⁹ dignus est plus tenet ei p̄latus q; extraneis p̄uidere. ar. ex de coha. cle. ⁊ mu. c. j. Hec in directorio iuris. Tho. aūt in. iiij. dicit q; qn̄ quis dat aliquid spūale p laude acq̄renda vel p fauore quē expectat ab eo cuius p̄cibus satisfacit nō est du-

Preces p alio.

bium quin simoniā cōmittat.ꝛ silr si hoc facit ad euitādū aliquod piculū vel maluz qđ potest iferre ꝑces porrigens si nō exaudit: puta aliqs potēs:ꝛ he dicunt ꝑces armate. Quādo ḡ ꝑces fiūt ꝓ idigno satis apparet ꝙ nihil aliud mouerit nisi fauor:ꝛ auxiliū aut piculū euitādū. Et dicitur fauor ſm Catholicon: auxilium: laus:ꝛ assensus. Et ideo manifeste simonia cōmittit si ꝓpter hoc beneficiū ecclia/sticū detur. Si autē ꝓ digno fiant ꝓeces quātū ad iudicium hoīm: ꝓbabile videt scz ꝙ dans magis moueat intuitu dignitat ꝑsone ꝙ fauore ꝓecū:ꝛ ideo nō reputat simonia. Si tn̄ ꝑncipalr moueat fauore ꝓecū vel timore rogātis quātū ad diuinū iudiciū simoniā cōmittit:ꝛ rogat⁹ꝛ rogans si hoc intēdat siue aliquis roget ꝓ se siue ꝓ alio Dicit aūt in directorio iuris li.iij.ꝙ siue ꝓ alio roget: siue electores: siue quoscūq; alios etiā ꝓ idigno: siue ꝓ dignitate: siue ꝓ beneficio nō ō: beneficiū habere simoniace: lz iniustas ꝑces funderet: nisi faceret intēdens obligari collatori beneficij ex ꝑcibus. vel exonerare ipm quem rogat ab aliquo seruitio qđ ei fecerat ꝙ exauditionē ꝓecū. Idē eñ puto remittere qđ dare. ſ.q.ſ. si qui sunt. Et pōt esse rō q: ad hoc ꝙ sit simoniac⁹ opz ꝙ interueniat munus. ſ.q.ſ. sunt nōnulli. Hec aūt nō ꝓ munere dant ſm Tancre. et Guil. Si a se vel ab alijs ꝓeces porrigant: si ꝑlatus solū deū in ꝓmotione ꝛ nō potentiā attēdat vel diuitias secularis: tūc lz simoniacus sit qui ita male rogat. ex̄ eo. ti.c. tua. Non tn̄ qui rogat est simoniac⁹: nisi dans beneficium seu dignitatē ꝑces secutus fit ꝛ ꝓpter ꝑces dederit: vt colligit a cōtrario sensu. ex̄ de eta.ꝛ quali. ordi.c. tuā. Sz etsi ꝓeces ꝓ indigno secutus esset: nō tn̄ renūciare tenetur nisi exꝑsisset ꝙ ꝓpter ꝓeces fecisset. ex̄ eo.c.ſi. Hō si dedit pecuniaz alteri: vel ꝑces porexerit alij ex pacto ꝙ ꝓpter datā pecuniā vel ꝑces porrectas det operā ꝙ habeat bñficiū. idem est ac si dedisset collatori beneficij. ſ.q.v.c. ꝑsentium. Nec distinguit ꝙ fiant ꝓeces ꝓ digno: aut carnaliter aut spūaliter: cū ex hoc ipo fit indign⁹: ꝛ sint ꝑces carnales ꝙ ex pacto vult habere beneficiū. Si vo adulationē faciat vt beneficiū habeat potest dici mun⁹ ab obsequio ꝛ reputādus est simoniacus. ſ.q.ſ.c. ordinatiōes. nō tn̄ tenet illud beneficiū resignare. ar. ex̄ eo.c.ſi. Hec no. Bern̄. Imo.ꝛ Host. ex̄ de eta.ꝛ qli. or.c. tuā. b̄ ibi. Et sic videt cō clusiue iste dicere ꝙ ꝑces qnq; inducūt simoniā: nō tamē punitur in iudicio eccle vel censura ecclesiastica iuris: nisi fiat pactio vel aliqua cōuentio. Propter hoc etiā Anto. de bu. sup. c. tua nos. ex̄ eo. sic dicit iter cetera. Nota ꝙ datio talis relatiue ad causandā dationez iuris spūalis exꝑsse causat simoniā mentalē de qua deus iudicat non ecclesia. Et sic qđ optatur pactū exꝑssum quoad ecclesiā sola ꝛ simpler mēs etiā ỳbis nō exꝑssa apud deū optatur. Nota etiā ꝙ simplex rogatio sine ꝓmissiōe talis:ꝛ sic simplices ꝑces simoniā non inducūt. de quo ex̄ de eta.ꝛ quali. ordi.c. tuam. Hec ille. qđ videt intelligendū. vt. s. Unde in fine dicte decre. ḡrens vtrū sola datio sine pactione correlatiua ad inducēdū dationē iuris spiritualis inducat simoniam. Recitatis pluribus opinionibus sic cōcludit. Jo. an. dicit tenendū ꝙ in oibus sola intentio inducit simoniā nisi mentalē. Hec autē sola penitētia purgat. ex̄ eo. mādato Idem sentire videtur Ricb. in. iiij. in simili casu. vt in. §. sequē. Preces aūt spūales iuste sunt: ꝛ ideo in eis nō cōmittitur simonia. ſ.q.ſ.c. latorem.

§.V. De munere ab obsequio.

De simonia ex obsequio.

Nota distinctionē doc. Aut eñ obsequiū est corporale ꝛ illicitū: aut corporale ꝛ de se licituz: aut spūale. Si obsequiū est inhonestū: vt q: seruit ꝑlato in faciēdis vsuris: mercātijs vel lenocinijs ꝓ eo: aut etiam ad carnalia deputatū: vt q: seruit ad vtilitatē cōsanguineoꝝ suoꝝ vel patrimonij sui: tūc seruiēs in hmōi ꝓ habēdo ordine vel beneficio vel alio spūali simoniā cōmittit:ꝛ conferēs ꝓpter hoc obsequiū aliquod spirituale. ſ.q.iij.c. saluator. Tho. iij. ſ.ꝛ Duran.ꝛ Ricb. Si autē obsequiū de se sit honestum vel ad spūalia ordinatū: puta laborat ꝓ eccle vtilitate eūdo romā: vel alr laborat in seruiēdo plato in officio aduocādi: vel alr dicit Ricb. in. iiij.ꝙ si sine pacto aliquo seruit: ille qui seruitiū recipit si euz remunerat aliqđ beneficiū ecclesiasticū conferendo. si tn̄ alr dignus sit nō peccat: nisi ꝑncipalr habeat respectū ad seruitiū receptū ꝓ quo ei illud conferat: quia tunc esset simonia ſm ipm Tho.ꝛ Duran. Et subdit Ricb. Clericus seruiens ep̄o in spe future retributiōis simoniā nō cōmittit si sine oñi pactione ꝛ cōditione seruiat:ꝛ ꝑncipalr hac intētione nō seruiat: nec ep̄s ꝓ hoc directe ꝑbendā ei assignat. ex̄ de simonia. c. cū essent. in glo. Si aūt seruiat ꝑncipalr causa obtinēdi bñficiū ecclesiasticū seu intētiōe: nullo tn̄ pacto iterueniente: ꝙuis grauiter peccet ꝛ simoniā cōmittat mentalē nō tn̄ incurrit illā simoniā que obligat ad resignationem beneficij ecclesiastici qđ simoniace adeptū est: qđ potest ꝓbari a silr ꝙ id qđ habet ex̄ de simo. c. mandato. hec ille. Si aūt obsequiū est pure spūale quod esset impositū bñficio ſm Guil. tunc indubitāter ex pacto potest cōferri beneficiū: ita ꝙ ille ꝓmittat tale obsequiū vt puta celebrando talē vel talē missam. ex̄ de ꝑben. c. significatū. Silr ſm Host. si alicui ꝑbende vel bñficio esset impositū onus: qđ qui habet tenet docere potest fieri pactio seu exactio ꝓ missionis cū ei cōfert de tali obsequio exhibēdo absq; simonia: sz ꝛ alicui ꝑbende cui nō est annexū hoc onus: cum vacat posset hoc onus imponi. Recipe aūt aliquē in canonicum eo pacto vt doceat simonia est. ſm Host. Item ſm Guil. cū duo sacerdotes debēt celebrare missam. vn⁹ maiorē: alius minorē: si ex causa cū dicūt adinuicē ꝙ vn⁹ dicat missam que alterū tangit ꝛ ecōuerso licitū est: maxime ex causa. Et cū ō: iste impedit obsequiū spūale ꝓ spūali. ly ꝙ nō notat cām finalē aut appciationē lz adminiculatione: cū iste nō possit dicere loco alterius nisi ipe dicat loco ei⁹. Dicit etiā Ric. in. iiij. ꝙ licitū nō esset ꝙ duo aduli baptizandi hāc pactionē inter se facerent: ego baptizabo te eo pacto ꝙ tu baptizes me: qr in talibus ois pactio ꝛ cōuentio cessare debēt. ex̄ de simo. c. tua. Dare eñ aliquid ex pacto ꝓ sacramēto q̄uis spūale ē illicitū etsi nō omni eo modo quo ꝛ dare ꝑtale: tn̄ qr res a non dño emit ꝛ est contra rōnem gr̄e. Dicere aūt orabo ꝓ vobis ꝛ rogo vos vt etiā oretis ꝓ me ꝛ hmōi: in nullo est reꝓhensibile: quia hic nō emit vel vendit spūale cū nulla sit pactio.

§.VI. De munere a manu

qđ est pecunia large sumēdo pecuniā ꝓ reb⁹ mobilibus ꝛ immobilib⁹ q̄ ꝑtaliter possident. ſ.q.iij. totū. Nota vt dicit Durā. in. iiij.ꝙ mun⁹ a manu vel est tale ꝛ tātū ꝙ ꝑsumit inclinare affectū ad collationē rei spūalis ꝓpter ipsum:ꝛ tūc ꝑsumit simonia. Vel hoc tam puū est ꝙ nō ꝑsumitur inclinare affectū ad collationē rei spūalis:ꝛ tūc non est simonia. Et hoc quidē verū quoad iudiciuz ecclesie que est exterior⁹ hoc ꝑsumit: sed quoad deū ꝛ cōsciam semp est simonia: cū ꝓpter quod cūq; ꝑtale: quātūcūq; etiā puū detur spūale. Et dicit Anto. de bu. sup. c. tua nos. ex̄ eo. ꝙ dare pecuniā vel aliud ꝑtale correlatiue ad recōpēsationem⁹ inductionē dationis iuris spūalis siue cuz pacto siue sine pacto: siue ante siue post inducit simoniā. ſ.q.i. cmēdari. Secus si pure ꝛ libere det nō hac intētiōe. Dicit tn̄ Host. vt alleg. idē Ant. sup. c. veniēs. ꝙ datione pecunie sine cōuētione: nō cōmittit nisi simonia mētalis: q̄ ꝓpniam abdet. Et sufficit sola cōuētio ad iducēdū simoniā dato ꝙ nō seruet ꝓmissum. Ad iudicandū autē simoniā cum dubio tak vtrū ꝙs corrupta mēte dederit munera ſm Ray. attēdenda sunt ꝑcipue tria. Primū scz dātis ꝛ recipientis qualitas: vtrū scz a paupe diuiti vl ecōuerso. Secūm muneris qūtitas: vt si res est modici vel magni ꝑcij. Tertiū est donatiōis tps: an scz istāte necitate vl alr ꝓferat. Et ſm hoc ꝑsumit ꝓ vel ꝯ. ex̄ eo. ti.c. etsi q̄stiones. Hō itelligēdū est

in foro cõtentioso: sed in foro cõscientie attendit intentio: & sm eã iudicat: quis oẽs psumptiones essent ꝛ. Idẽ dicendũ de encenijs. l. q fine pacto & nõ corrupta intentione dãdo nõ inducũt simoniã: als sec⁹. ſ. q. ſ. iudices ei⁹. Tho. in quodlib. fic dicit. In dispẽsatione sacramẽtoꝝ vel alioꝝ spũaliuꝫ cũ aliq recipiunt vt simonia euitetur tria sunt necessaria. Primũ vt hoc fiat ex cõcessione iuris diuini vel hũani: vel saltẽ sue ꝓsuetudinis. Secũm est vt fit intentio pia & nõ corrupta. Tertiũ est vt fit forma honesta. vt scz nõ requirat ante pij officij exhibitionẽ ne pactũ interuenire videat: ſz impleto officio pnt exigi. Si igit ista tria cõueniãt secure accipiat. Arcb. palafrediõ. p installatione abbat. Nota etiã sm Jo. de lig. & Inno. sup. c. ad aplicã. q si est cõsuetudo q p ordine vl alio sacramẽto det tãtũ ãte receptionẽ ei⁹ nõ valet: imo est corruptela. Et si lõgo tpe seruata est q p ordine tali det tã tũ: nõ põt cõpelli ad soluẽdũ: q: si gratis dedit non ꝓiudicat sibi: nec nata est obligatio: nec si nõ gratis dedit ex vigore ꝓsuetudinis valet: q: fuit corruptela. Sed si ex statuto vel ꝓsuetudine det aliq̃d p ordine vel aliis spũalib⁹ post receptionẽ eoꝝ valet: vt in consuetudine venetoꝝ vbi q̃rta oium mobiliũ morientis dat epo. In britãnia vo tertia ps: & pnt ad hoc cogi. Jõ autẽ veneti ẽ dãt: q: nihil soluũt p decima. Hec ille. An. aũt de bu. sup. c. in ordinãdo. ex eo. sic dicit. Pro spũalib⁹ non est licitũ aliq̃d exigere: nec etiã aliq̃d spõte offerre p istud. c. qõ nõ solũ ꝓhibet in exactis: sed etiã in oblat. Ubi tñ nõ dat p spũalib⁹: bñ licitũ est aliq̃d gratuitũ recipe: dũmodo nõ fiat ex pacto expſſo vel tacito: vt in. c. etsi qſtiones. Nõ aũt dicit iste p spũalib⁹ nõ esse licitũ etiã spõte offerre: intelligẽdũ est. puta ly pro importat appreciationẽ promissam p eo. Sed si quis p hypocrisim cũ pretẽdit spem sanctitat promouẽt ad ordines vel bñficia nulla interposita additõe vel pacto sm Ray. resignare nõ tenẽt tale beneficiũ: nec dispẽsatione indiget: sed penitẽtia interiori. ex. e. c. mãdato. imo sm Tho. vbi. s. nõ est ibi simonia. Itẽ nota q ille q̃ dat ꝓbendã vel aliq̃ bñficiũ ꝓcipakt rõne ꝓsanguinitat. vel ꝓpter affectionẽ alicuius amicitie tpalis. si quidẽ intẽdat nõ solũ bonũ tpale illi⁹ cui dat & nõ alteri⁹ q̃is grauiter peccet: nõ tñ simoniã cõmittit: q: nõ vẽdit cũ nihil accipiat. Sed si in ẽ intẽdat aliq̃ bonũ in seipm redundans. ſ. q magnificet q hoc & nobilitet domus sua vel q ipse in cõsanguineis fit fortior: vel si hoc pacto vel intẽtione beneficiũ cõcedit vt beneficiat⁹ faciat aliquam recõpensationẽ tẽporalẽ sibi vel suis cõsanguineis: simonia est. Hec Tho. in. iiij. & in. ij. ij. & in quodlib. Itẽ q̃ debitor suo dat aliq̃ spũale vt recuperet quod suũ est: absq̃ dubio simoniã cõmittit sm Tho. in. iiij.

§. VII. De pecunia autem

simoniace recepta siue p ordine dato vel beneficio: vel p sepultura: vel p ingressu monasterij: vel pro presentatione quoad patronos ecclesiarũ: vel p mediatione: vl ad hoc vt procuret q̃s alteri spũalia & hmõi: q̃d fieri debeat. Nota sm doc. q talis pecunia retineri nõ potest. nec etiã debet reddi ei q̃ dedit: q: ille turpiter dedit. sed sm Ber. debet dari illi ecclesie in cui⁹ ꝓtumeliã data est. ex eo. de hoc. ar. xvij. q. iij. si q̃s in atrio. Uñ si q̃s est ordinatus nõ habẽs bñficiũ pecunia ab eo accepta simoniace dz dari ecclesie cathedrali. Si aũt est ordinatus ad titulũ alicui⁹ ecclesie vel bñficij illi ecclesie vel bñficio applicabit. sm Guil. et Ul. Si accepta est pecunia vel res alia p ecclesia vel bñficio illi eccl̃ie vl bñficio applicabit: nisi ecclesia fuisset in culpa: q: tunc debet illud pauperib⁹ erogari: ne ecclesia de malo reportet lucrũ: puta si totũ collegiũ cõsensisset simonie. Dicit etiã Ray. q si talis trãsiret ad religionẽ ex mia possit ei reddi vt cũ ea trãsiret: vel etiã si esset paup et nõ sufficeret sua: vel etiã si dedisset ex ignorãtia sm Hostien. Idẽ videt dicendũ de pecunia simoniace recepta p aliis spũalib⁹ vt scz det illi eccl̃ie in qua cõmissa est: ita tñ q nõ reportet cõmodũ qui dedit. Si vo pro ingressu monasterij pecunia simoniace fit recepta: si capl̃n fuit particeps simonie trãsibit fic ingressus ad aliud monasteriũ simpl̃r cũ illa pecunia sibi restituta. Si aũt solus ꝓlatus vel aliq̃ & nõ capitulũ tunc trãseũdo ad aliud monasterium si est profess⁹ illud secundũ monasterium ad quod transit habebit vsufructũ illoꝝ bonoꝝ suoꝝ ipo viuẽte: mortuo aũt reuertentur illa bona libere ad primũ monasteriũ: quod videt habere locũ in his q̃ vsu nõ cõsumũtur vel distrahũtur: vt sunt possessiones. Si vo dispenset cũ tali q remaneat in illo eodẽ monasterio: puto etiã q poterit dispensari q illa pecunia simoniaca remaneat mõasterio: ita tñ q si possibile est q illi qui fuerũt in vitio nõ habeãt vtilitatẽ. Uel etiã q̃n nõ potest pecunia simoniace recepta cõmode applicari loco vbi vel in cuius ꝓtumeliã data ẽ: puta q: in remotis partib⁹ est: vel cũ videret inconueniẽs eaz ibi dari: vt cuz ecclesia haberet quasi derelicta pauperibus potest erogari. De fructib⁹ vo beneficioꝝ simoniace pceptoꝝ: quid iuris dicet infra. Si q̃s aũt recipiat pecuniã vt primittat aliquẽ intrare ad ꝓlatũ a q̃ vult obtinere aliquid spũale: nõ cõmittit simoniã. Secus si recipet vt etiã ipe persuaderet ipi ꝓlato vt daret illud spirituale quod queritur: puta beneficium vel ordinem & huiusmodi. hoc enim esset simoniacum. Idẽ. ſ. e. §. ix. in fine.

§. VIII. Dicto de triplici

munere quod habet loco pcij in vitio simonie. Nũc videndũ est de quibusdã actibus vel actibus in quib⁹ aliquãdo cõmittit simonia qui cõprehendunt noie emptionis & venditionis. Et primo de permutatione. Nota ergo sm Ul. q permutatio aut est tm possessionũ: aut beneficioꝝ: aut ecclesiarũ: vel dignitatum ecclesiasticarũ tm: vel mixtim fit cũ tpalibus. Et primo modo vtiq̃ fieri potest absq̃ vitio *simonie: puta cũ ꝓlatus vnius* ecclesie cũ alia ecclesia vel laico etiã aliquã possessionẽ adinuicẽ permutant. Et si possessio vnius plus valet q̃ possessio alterius in quã permutatur: potest & dz supplere reſiduũ in pecunia vel alijs reb⁹ ille alter quouscq̃ pueniat ad equalitatẽ. ex de re. pmu. c. & si qſtiones. Sed q: ista est q̃daz alienatio. ex de re. ec. non alie. nulli. ideo in hoc fuari debet forma alienatiõis, de q̃ habes. ſ. in. iij. parte. Si aũt ẽ permutatio beneficioꝝ cum tpalibus: puta cũ beneficia inequalia in possessionib⁹ permutant. & ideo habẽs beneficiuz plus abũdans petit sibi adjici certã summã pecunie vel alterius vt ad equalitatẽ veniat permutatiõis potest hoc fieri aucte supioris. & q nõ petatur aliq̃d tpale ab altera partiũ ex eo q suum beneficium plus habet de iure spũali q̃ aliud. In his em duob⁹ casib⁹ cõmitteret simonia. Primo vz si talis permutatio fieret inter partes fic adinuicẽ pacisc̃tes & permutãtes sine officio supioris. Scõo si etiã ex officio supioris fieret talis permutatio & aliq̃d tpale daret ab eo q̃ min⁹ habet de iure spũali in suo beneficio ei qui plus habet i suo & hac rõne ex de re. pmu. c. ad questiones. Sed si plus daret ex eo q aliud bñficiuz in quo fit permutatio hz plus de tpalibus: et pcise hoc respectu fieret: & nõ etiã pertinet respectu spũaliũ iuriũ nõ esset simonia. Si aũt fiat permutatio simpl̃r de bñficio ad bñficiũ vel de ecclesia ad ecclesiã cũ suis iurib⁹ & possessionib⁹: tunc si fit hoc aucte & pactione partiũ tm est simonia: sed si fiat ex officio epi nõ est simonia. potest em eps trãsferre psonas & facere permutatiões: ptes aũt de ẽ ad inuicẽ ꝓferre nõ debẽt. sm Ul. Inno. dicit q possent dicere epo tali meli⁹ cõpereret ecclesia mea & mihi sua et hmõi. Idẽ Host. Sed Guil. dicit q ptes q̃ faciũt permutationẽ pnt sibi inuicẽ intimare & voluntatẽ suã absq̃ pacto: als pcto aliq̃. Jo. aũt de imo. sup cle. ne ꝓcessione. de re. p. dicit q glo. sup illud vbũ cle. volẽtib⁹. arguit q tractatus de permutãdo potest inter ptes pcedere permutationez. Nec ob. c. quesitũ. de re. pmu. q: ibi nõ loquit de tractatu de permutãdo: ſz de ipa permutatiõe q̃ nõ dz expediri p ptes: ſz ex

De simonia i permutationibus

ti. xij. c. v.

mero officio iudicis.ꝛidē notat ibi Pau. Idem etiā dicit glo.dicte cle.q̄ in resignatiōe dicti beneficij potest exp̄mi q̄ illa fiat ex causa p̄mutatiōis.ꝛ ideo fieri p̄t ꝑ m Guil. q: ius hoc p̄mittit.vt.s.e.c.vnico.lib.vj. q̄uis em̄ de rigore resignatio debeat eē libera:ꝛ nulla debeat eē adiectio. j.q.ij.q̄pio.tm̄ hoc p̄cedit ex eq̄tate scripta q̄ p̄ualet rigori ex quo scripta est.C.de iudic.l.placuit. Idē etiā dicit q̄ q̄uis Inno.dicat q̄ vbi essent p̄bēdevnī ecclie parochialis ꝛ vnifo:mis ꝯditionis:sed sola esset diuersitas tpaliuz tūc posset canonic⁹ cū alio canonico eiusdē ecclesie p̄mutare p̄bēdā sine auc̄te supio:is.ꝛ vnū tpale cū alio tēpo:ali Nā aliud canonia:aliud p̄bēda ē. Tuti⁹ videk quod dicit Host.scz q̄ nō fiat talis p̄mutatio sine auc̄te supio:is. Cuz em̄ p:ebenda sit de annexis spūalibus idē iudiciū sicut et de spūalib⁹. Dicit aūt Jo.de imo.ante factū hoc esse tenēdū vt tutius:ꝛ ne detur via fraudib⁹ ꝛ simoniis.ꝛ tamen post factū fo:te p̄cederet opinio Inno.ar.no.in simili. de electione.c.nihil est.sup glo.s. Jo.autē de lig. dicit b̄ oīno necessariū: nedū honestū q̄ fiat auc̄te supio:is. mouek q: necessaria est in p̄mutatione collatio noua.ex̄ eo.c.vnico li.vj.ꝛ ideo cū p̄bēde sint annexe iurib⁹ canonicalib⁹ sicut ius canonicale nō p̄t de vno in aliud trāsferri sine auto:itate supio:is:sic nec p̄benda:als separarek ius canonicale a iure p̄bende:qō fieri nō potest p̄ priuatos.

§.IX. De simonia que cō

De simonia p̄ mediatoꝛez

mittik per mediato:ē. Nota ꝑm Hostiē. in summa q̄ si q̄s offerat pecuniā vel p̄ces p̄ me vel p̄mittat pecuniā. si ex:p̄esse ꝺdixi nō obest nihil.ex̄ eo.c.sicut tuis. Secus si me sciente ꝛ ꝺsentiēte tūc dico: iterponere volūtatem meā.et ideo quātūcūq̄ occultū sit simonia ē: ꝛ renūciare debeo si aiam saluare volo. Si vo hoc fit me penitus igno:āte: ꝛ ab inimico meo volēte p̄motionē meā impedire de qua sperak:nō cōmittik simonia quoad me:nec ex dolo suo re:portat qō intēdit.ex̄ eo.c.sicut tuis. Si aūt amicus meus dedit pecuniā p̄ p̄motione mea simoniace p̄mouendo:: sed nō sum simoniacus.s.cū fit me igno:āte:tm̄ renūciare tenet o:.ex̄ eo.de simo.ꝛ.c.de regularib⁹. ꝺco:. cū eo Inno.sed Guil.dicit q̄ si me nesciēte p̄missa ē pecunia p̄ mea,p̄motiōe quā postea solui:vel etiā iā solutā restitui:ls grauiter peccauerim.ꝛ ls in male factis ratihabitio retrotrahatur ꝛ mādato compare:potest tm̄ eps dispēsare:q: reuera nō fui simoniacus in receptione beneficij:sicut notat Tācre. ex̄ eo.sicut nobis. Concessio talis vt dꝛ in directo:io iuris censek simoniaca:ꝛ allegak ibi ad idē Ber.ꝛ Host. Rich. etiā i.iiij.idē videk sentire.ꝛ sic tenek renūciare. Dicit etiā Inno.sup.c.tanta.ex̄ eo.q̄ si quis obtinuerit o:dinem vel b̄ficiū alio dante pecuniaz nō o:dinato:i:nō est simonia etiā si fine pecunia nō erat obtētur⁹.ar.s.q. vj.c.fi. Si aūt ipe o:dinat⁹ pecuniā dedisset:etiā si fine pecunia habitur⁹ erat o:dinē simonia est.ar.j.q.iij.c.vl.ꝛ.q.vj.c.j. Idē. Ul. Qui dat pecuniā alicui ex familiarib⁹ p̄lati: vt det sibi in gressum ad ip̄m cū intēdat quid spūale vt o:dinē vel b̄ficium obtinere:simoniā neuter cōmittit. Sed si dat vt faciat verbū p̄ eo.ad p̄suadendū vel ꝺsulendū p:elato de collatione alicui⁹ spūalis:simoniā vterq̄ cōmittit.s.q.s.quicunq̄. Pecuniā autē quā recipit mediato: simonie p:o se retinere non potest:sed dare debet.vt dicek in. §.sequēti.

§.X. De trāsactione que

Transactio q̄d ē ꝛ vtrū sit licita.

aliq̄n inducit simoniā in spūalib⁹. Nota p̄mo q̄d fit. Ad q̄d dicūt doc.q̄ est de re dubia lite īcerta necdū finita nō gratuita pactio.ff.eo.l.s. Lītē autē intelligas p̄nte vel futurā q: etiā ante litē fieri potest trāsactio. Nota sc̄do q̄ Inno. ex̄ de trāsac.c.statuim⁹.in glo. dicit sic. Quidā dicūt q̄ in spūalibus potest interuenire cōpositio:transactio:nunc̄. Nos licitā esse dicim⁹ trāsactionē ꝛ p̄mutationē in spūalibus:dūmodo ex vtraq̄ p̄te tm̄ interueniat spūale ꝛ nihil tpale.vt in.c.statuim⁹.ꝛ.c.de cetero,ꝛ ex̄ de deci,c,ex multiplici.ꝛ de re.p̄mu.c.ad q̄stiones. Idē dicim⁹ de b̄ficijs si petank iure p̄tātis.puta q̄ vna eccl'ia petit ab alia p̄bēdā quā dicit ad suā collationē p̄tinere. Sed si aliq̄s clericus petit sibi b̄ficiū est licita transactio etiā si vtriq̄ dek spūale.ex̄ eo.ꝺstitut⁹. Cōpositio aūt iteruenire nō p̄t. ex̄ eo.c.sup eo. talis.s.q̄ ille clericus q̄ ius non hꝛ vel nō habere credik:penitus iuri suo renūciet sine aliqua datione vel etiā q̄ alius ius b̄ns recipiak in canonicū sine datiōe aliqua. Dec ille. Si q̄ fiat trāsactio in spūalib⁹ vbi fieri nō potest:vt in casu dicto:vel etiā vbi fieri potest:puta interspūalia cū mixtione ꝛ interuētione tpalium erit simonia. Amicabilis aūt cōpositio admittik etiā vbi nō esset licita trāsactio ꝑm Host.q̄ si fiat sine auc̄te iudicis p̄sonalis est ꝛ ideo cū p̄sonis extinguik. Si aūt auc̄te iudicis realis ē: nisi p̄ iudicē aliud dictuz fit. sic loquik ex̄ eo.c. statuimus. Quāuis aūt amicabilis cōpositio facta auc̄te supio:is teneat mero iure: tamē restituek ecclesia si ex hoc grauiter ledatur.ar.ex̄ de resti.in integ.c.j.

§.XI. De renunciatione.

Nota p̄mo q̄d fit. Dicūt doc.q̄ ē iuris p̄p̄ij spōtanea refutatio. Juris p̄p̄ij refutatio dꝛ.q: iuri alieno renūciari nō potest:nisi cū q̄s eēt cōstitut⁹ p̄curato:p alterō:ꝛ sup̄ hoc habeat spāle mandatū. Potest em̄ q̄s renūciare sicut p̄ seip̄m:ita p̄ aliū noie suo.ex̄ de offi.dele.c.cū olim. Spōtanea dꝛ.q: si nō eēt spōtanea:ſz coacta nō obeēt repetere volenti.ex̄ eo.c.sup hoc. Scō nota q̄ effect⁹ renunciationis est:vt q̄ renūciauit ad id cui renūciauit regressum nō habeat:nisi ex nouo iure ꝺcedak vl' antiq̄ sibi restituto iure.ex̄.e.cū inter.ꝛ.c.ex trālmissa. ꝛ.vij.q.s. q̄ periculoſz.

Nota tertio q̄ fieri dꝛ in manib⁹ ei⁹ a q̄ habek institutio ꝛ ꝺfirmatio.ex̄ eo.admonet. ſfallit tm̄ in ep̄o q̄ nō potest renūciare episcopatui:nisi in manib⁹ pape.ex̄ de renū.nisi cū p:idē. etiā nō cōsecrat⁹ dūmodo electus ꝛ confirmat⁹. ex̄ de trāsla.c.inter corpalia.fieri aūt cōiter renūciatio dꝛ in scriptis.vij.q.j.sicut vir.§.ecce. Nota quarto q̄ renūciatio officij ꝛ b̄ficij ecclesiastici debet esse volūtaria.nā inuitus nō cogik renūciare.vij.q.j.q̄uis. ꝛ dꝛ fieri pure ꝛ absolute.ex̄ de offi.dele.c.ex parte. Nam si quis renūciat alicui b̄ficio vel rei spūali vel resignat aliq̄ spūale aliq̄ tpali dato vel p̄misso:simonia est ꝑm Gof.ꝛ Host.vij.q. iij.talia. Nō si nō p̄cedat datio vel p̄missio:sed sit sola intētio:vt.s.solū renūciet beneficio hac intētiōe: vt dek sibi aliquid tpale: als nō renūciaturus simonia mentalis est que p̄ solaz penitētiā abolek.ex̄ eo. mādato. Sed ex quo nulla pactio interuenit ab ecclesia nō punik. Sed si quis renūciat b̄ficio ea intētiōe vt dek nepoti vl' alteri: nulla tm̄ de b̄ facta pactiōe vel cōuētiōe:nullā incurrit simoniā. Renūciare aūt b̄ficio vt dek alteri est simoniacū:q: phibitū scz ex iure positiuo. Sed nō est b̄ phibitū simpl'r fed ꝑm istum modū cū videlz hoc ducik in pactū.s.q.ij.q̄pio. Guil. Ul. Inno. Goff. Si aūt q̄s hꝛ volūtatē deliberatā renūciandi b̄ficio cum intētione ꝛ p:opposito paciscendi vt alteri dek in illo ē simonia mētalis. Effectualis aūt est ab ecclesia punienda cum p̄cederet ad actum ipsum paciscendi in renūciatione. Nota q̄nto q̄ cum quis hꝛ litteras a sede apostolica sup̄ p̄uisione sibi fienda de aliquo beneficio si renūciet talibus lr̄is p̄ aliquo tpali pecunia vel pēsione facta pactiōe:simonia cū est ꝑm Host.ꝛ Inn. Nam ex illis lr̄is habet ius ad petendū spūale:talis etiaz p:iuak lr̄is ꝛ pensione si p̄ hoc recipet pensionē. Sed si ex officio iudicis vel bonis viris mediātibus pure renūciat et ex altera parte aliq̄d tpale dak ei nō est simoniacum:vt colligitur ex̄ de renū.c.sane. Silr si renunciet talibus lr̄is ex eo q̄ assignak ibi spūale.i.b̄ficiū nō est simonia: etiaz si ex hoc pacto renunciet. Est em̄ quasi p̄mutatio de spirituali ad spūale ꝑm Host.ꝛ Inno.qui hoc notant.ex̄ de rescrip.c.ad audientiam.in glo. Nota sexto ꝑm An.de bu. super.c,nō sine,de arbi.q̄ ꝛ ualeat cōpositio auc̄te supe/

nionis vt p beneficio qđ dimittit detur aliqđ tpale. ex de prebē. nisi. Non tñ valet vt dek aliqđ aucte inferioris vel paris in quē cōpromittit. Et sicut cōmittit simonia p dationē pecunie p bñficio cōsequēdo: ita in eo t p eo cedēdo. Et q nō valz renūciatio litis sup beneficiali pecunia suscepta p renūciatiōe. Dicit tñ idē Anto. q fm Inno. vt dek pecunia sup renūciatione litis: nō est semp simonia: sed aliqñ. Sed q: hoc tenet spēm simonie: iō b̄ repbak. Declaro. Nā si darek pecunia nō habēti ius vt cederet liti hoc nō esset simoniacū nec iniquū. Item si darek p bono pacis nō ex pacto partiū: sed pmissione arbitroz: non in respectu ad beneficiū. de transac. sup eo. Sed si darek ius habēti p redimenda iusta lite ab habēte ius t in respectu ad spūale: hoc eet simonia. Nota septimo q eps vel aliq̄ simoniace tenet bñficiū veniēs ad mortē si vult saluari debet renūciari fm Host. mēte. t in manib⁹ pfessoris si nō potest habere eū in cuius manibus ordinarie deberet renūciare. t sub hac cōditiōe renūciabit si placuerit pape vel alteri ad quē spectaret collatio eius. Et si conualuerit vadat q̄citius ad eū t pareat ei. Et caueat ne moriam prebeat: nec fructus sibi appropriet: sed fideliter custodiat vel in vtilitatē ecclesie expendat: potest tamē vite necessaria stricte recipere. dist. lxxxvj. c. pasce.

§. XII. De cautiōe vel promissione

in collatione ordinis beneficioz vel aliōz spiritualiū. Nota q oēs doc. in hoc p̄cordant q post ordinationē factā vel electionē potest exigi t fieri cautio t promissio ab electo vel ordinato p suprioē t p capłm siue electores absq̄ vitio simonie: nisi procederet illa pmissio ex pactiōe facta ante electionē de hoc: q: tūc induceret simoniā. viij. q. iij. Artaldus. Et dicūt Hosti. t Vl. q post electionē ātē cōsecrationē t cōfirmationē possunt superiores reqrere ab electis cautiones debitas t honestas. ex de ele. c. significatū. t etiā electores fm Vl. Et nō est: q: post electionē nihil sperak ab eis. t nō solū capłm et plat⁹ potest hoc exquirere: sed etiā rex: dūmodo hoc nō fiat ex precedenti pactione. Potest etiā tā capłm q̄ superior post electionē ex causa inuenire nouas cautiones t pmissiones: dūmodo sint iuste t vtiles t eas exigere ante cōsecrationē vel etiā vacāte bñficio possunt aliquid statuere: et electus tenek illud seruare. Sed ātē electionē vel pmotionē an possit requiri cautio vel pmissio aliqua. Ray. t Bof. t Vl. dicūt q possunt a superiori suo seu prelato absq̄ vitio simonie: sed nō ab electoribus. Sed Guil. t Hostien. dicūt q nec a prelatis nec ab aliis ante electionē vel pmotionē licet requirere cautionē absq̄ simonia. Et ista est tutior opinio. Itē nota fm Rich. q ille qui pactū facit et pmittit patri adiuuare filiū vt ei pferatur beneficiū vel si ipse est eps pmittit patri p dando beneficio filio suo ipso filio b̄ nesciēte: si postea pactū obliuioni tradēs dat illi filio bñficiū vel adiuuat eū vt ipsi cōferak. t hoc facit pure t intuitu pietat⁹: nō est irregularis aut simoniacus: quia talis fm dei iudiciuz reputatur recessisse a pacto re integra: t hoc nisi ex postfacto illud quod in pactum positū fuerat sciēter recipiat. Nec etiā ille reputatur simoniacus vel tenek ad resignationē beneficij: qui beneficiū fuit cōsecutus ex pmissione facta patri: q scz daret filio tale beneficiū si desisteret a tali vel tali malo.

§. XIII. De redemptione

spūaliū. Nota fm Ray. q spūalia sicut vendi t emi non possunt: ita nec redimi. ex de simo. c. q̄relā. nec aliq̄ dato vel pmisso vel retēto possideri. Et intellige fm Guil. q talia nō possunt redimi aliq̄ dato vel pmisso: videlz ei q̄ iuste possidet. Nā dādo ei q̄ iniuste possidet ab eo cui debenk iuste redimi possunt. hoc est em redimere nō spūalia: sed vexationē suā. Illa em spūalia iā sua erāt vñ redimēs decimas clericus a laico iniuste detinēte: nec volēte dare nisi p pecunia: simoniā nō cōmittit fm Host. sed bñ laicus q̄ recipit ppter b̄ pecuniā. Itē si alicui clerico vel etiā laico nullū ius habēti in electiōe: sed maliciose volēti eā impedire q̄s dat aliqđ ne impediat. Dicit Ray. q si nōdū est ei ius acqsitū: puta q: nōdū est elect⁹ simonia ē secus si iā est ei ius acquisitū. ex eo. c. dilect⁹ ii. Dicit autē Guil. q si tali nō habēti aliqđ ius in electione t volenti impedire simplr ne fieret electio aliq̄: posset totū capłm dare aliqđ: t b̄ esset redimere vexationē suā: sed nō posset dare si ille impediret ne de illo vel isto fieret. Itē cum q̄s est iuste excōicat⁹ vel suspēsus vel interdict⁹ si dat aliqđ p sua absolutiōe vl restōne simonia est in dāte t in recipiēte. fm Hug. Host. t Vl. ar. ſ. q. ſ. null⁹. ex. e. nemo. Sz vbi q̄s iniuste est excōicat⁹ suspēsus vel interdict⁹ si dat aliqđ p sua absolutiōe vel p restōne sui officij: bñficij vel cōmonis fm Hug. xvj. q. vij. decimas q̄s. in glo. t Hostiē. simonia est ex parte recipiētis pecuniā: nō ex pte dātis. nā dās nullū ius acqrit: sed dat vt acquisitū retineat: qđ licet. ar. ſ. q. iij. quesitū. Guil. tñ dicit etiā dātē eē simoniacū. debet em recurrere ad superiorē. Itē si q̄s dat pecuniā querēti facere eū remoueri ab officio t bñficio qđ iniuste et non canonice obtinuit: vel iniuste detinet ne hoc faciat: simonia est i vtroq̄. Sed si iuste acqsiuit t tenet: t iniuste q̄s vult expellere eū: licet redimere vexationē suā. Et in dāte quidē nō est simonia: sed in recipiēte p hoc pecuniā: fm Tho. Itē fm Guil. si ecclesia mea vel prebēda me remoto alteri fuerit assignata: si p precio eā recupero vel redimo simonia est: siue iuste siue iniuste fuerim ammotus t alius institut⁹: sed bene licet ei tueri ius suū: t probare si potest iniustā electionē: vt sibi restituat: t etiā ante p̄uationē liceret cū iuste tenek redimere vexationē suam.

§. XIIII. De locatione vel

cōductione in ecclesijs t bñficijs t vēditionib⁹ fructuuz. Nota p̄mo q nec epi nec archidiacono nec alij prelati p̄nt cōmittere vices suas sub annuo censu. ex ne pla. vi. ſu. c. ſ. ij. t. iij. Cū em tale ius sit spūale nō est dubiū q p eo aliquid dare vel recipe simonia est. Sed q eps committat alicui pure t simplr vices suas: t tali vicario pstituat salariū nō est pctm̄: sed potius ad hoc tenek. xij. q. ij. caritatem. Et vt dicit Host. sicut p cōmissione iurisditionis nō licet recipere certā pecuniē quātitatē: ita multo min⁹ licet recipere quotā. i. partē p̄uentus. Nota scō fm Hostiē. q prelatus vel rector ecclie p̄sbyteris illis quos ipse conducit vel locat fruct⁹ ecclesie. cōmittere potest etiā curaz animarū: dūmodo gratis t sine pactione aliqua interueniente aucte epi. ex de offi. vica. ad hoc. Sine autoritate epi imminēte pfectione necessario posset cōmitti ad modicū tēpus: vnū videlz vel paucos dies: sed nō diu. x. q. ſ. p totū: quia nec peregrinari potest sine licētia epi. de cōſe. di. v. non oportet. Nō si p̄o pecunia cōmitteret vel locaret simonia est. Nota tertio q cū plat⁹ vēdit omnes obuēciones ecclesie cōmodū iurisditiōis trāsit cum alijs: nisi fuerit exēpta iurisditio p se: tñ iurisditio vendi nō potest nec dz. hoc fm Host. Nota quarto q fm glo. sup. c. ij. ne pla. vi. ſu. platus iurisditionē nō solū spūalē: imo t tpalez tm̄ vendēs simoniā committit. Nō dictum glo. vt dicit Anto. de bu. intelligendū est de iurisditione tēporali quā quis habet ab ecclesia que iudicak quid spūale. vñ respectu eius a quo ipa iurisditio habet depēdentiā potest iudicari spūalis vel annexa spūali: vnde nō mirum si ipsaz vendens cōmittit simoniā. Nō aūt dicūt Inno. t Hosti. ſ. c. ſ. e. ti. q vendēs iurisditionē tēporalē nō cōmittit simoniā: lz alās grauiter peccet. intelligik de iurisditione tēporali quā quis habz a potestate tēporali que nec respectu sue essentie: nec accessorie nec depēdentie potest iudicari spūalis: t ideo ibi nō cōmittitur simonia: vnde prelatus si haberet temporalē iurisditionem in feudum a principe seu domino tēporali: si venderet non cōmitteret simoniā

q̄ q̄ grauiter peccaret. Nota q̄nto q̄ cū loco tibi eccl̄iaz meā: ꝛ cū fis pl̄byter locas opas tuas vt ibi officies non habitur⁹ ibi alꝫ aliquā iurisditionē nō cōmittis simoniā. ar. xij. q. ij. c. charitatē. Et ꝑm Guil. hic nō hz locū ꝓpe locatio ꝛ ꝓductio: sed pl̄byter dz gratis facere officiū: ꝛ ille gratis expēsas. Porro ꝑm Gof. si locatio fiat vltra tēp⁹ vite locātis: nō valet vltra: q: cleric⁹ in beneficio cōparatur vsufructuario: q̄ scz nō est nisi ad vitā. xvj. q. vj. illud.

Nota sexto ꝑm Jnno. q̄ cū locatio fit vltra tp̄s vite locātis si q̄dez fit facta noie eccl̄ie ꝛ vtiliter successor: tenet ad illā. ex̄ de solu. c. j. et. xij. q. ij. hec hmōi. Si aūt locatio ē facta noie ip̄ius cui⁹ est eccl̄ia: ꝛ nō intendebat eccl̄esiaz obligare nō tenet successor: sed si ꝓducto: siue empto: iā aliquid soluit: tunc ꝑm Hosti. tenet successor habere ratū inquantū pecunia vsa esset in vtilitatē eccl̄ie. Nota septimo q̄ lz recto: eccl̄esie possit eā q̄ncq̄ locare vltra tēp⁹ vite: nunq̄ tñ potest canonicus vltra vitā suā locare prebendā suā. Nota octauo q̄ cleric⁹ licite pōt vendere fructus beneficij sui ad modicū tp̄us. ex̄ ne pla. vi. su. c. fi. Ad totū aūt tp̄s quo vēdito: tenet beneficium: vēdere q̄uis nō sit honestū: nō tñ est ꝓhibitū ita tñ q̄ nil spūale interueniat in tali vēditione. ex̄ de re. pmu. ad q̄stiones. potest tñ gratis curā aiarū cōmittere ei cui vendit fruct⁹. Nota nono q̄ si clericus vel religiosus vendat panē oblatuz in altari a populo vel cerā ꝛ alia sibi data elemosynaliter et fructus decimarū non cōmittit simoniā: quia spūalia nō sunt: nec in aliquo peccat ꝑm Arch. in ros. dummodo de his vel de alijs vltra suā necessitatē subueniat paupibus. vt tenet. xvj. q. j. quoniā. Et caute faciat ad scandalū ppli remouēdum. xj. q. iij. inter verba. Panem aūt benedictū vendere simoniacū est ꝑm Ul. ꝛ multo magis ius perci piendi decimas: quia spūale est. j. q. j.

§. XV. Dicto de cōtractibus cōꝓhēsis sub noie emptiōis ꝛ venditionis in q̄bus sepe cōmittit simonia.

Spūalia sunt duplicia

nūc declarandū est q̄ sint illa q̄ dicuntur spūalia: ꝛ que dicunt annexa spūalibus in quoꝝ emptione ꝛ vēditione cōsistit ipa simonia. Sciēdū igit q̄ spūalium quedā dicunt spūalia p cōparationē ad spm̄ sanctū. ꝛ q̄dā alia p cōparationē ad spm̄ humanū hz Durā. in. iij. Et Rich. Et spiritualiū in cōparatione ad spiritū sanctū aliqua sunt spūalia p essentiā: vt gr̄a ꝛ virtutes infuse. alia p causaz vt sacramēta. alia per effectū vt officia ecclesiastica ꝛ hmōi. Et spūalia per essentiam nec emi nec vēdi pñt: nec de iure nec de facto quātū. ſ. ad efficaciā trāſferendi ꝛ acq̄rendi ea: q: nō est ꝓis ea transferre vel dare: sed dei. Videt tñ q̄ de facto possint vēdi ꝛ emi quātuz ad simoniā ꝓtrahendā. vt dicit Pe. de pa. in. iij. q: simon magus voluit simoniace emere gratiā illaz apl̄oꝝ q̄ erat character ep̄alis ꝛ gr̄a miraculoꝝ. ſ. q̄ spūſanctus visibiliter descendebat. Similiter scientia ꝛ virtutes acquisite que dicunt spūalia per essentiam per respectū ad spiritū humanū nec emi nec vendi possunt.

§. XVI. Quedam alia sunt spūalia p cām: sicut sunt sacra q̄ sunt cā gr̄e: q̄uis ꝑm Pe. de pa. in q̄libet sacro noue legis fit vt⁹ p efficaciā spūalis ad causandū characterē vl̄ ornatū: est tñ corpalis p essentiā: q: sic est subiectiue in corpore q̄ nō est nata eē in spū. Et ista q̄dē spūalia de facto vēdi pñt ꝛ emi: nunq̄ aūt de iure ꝛ licite sz cū vitio simonie. Jn mrimonio autē q̄ est vnū de sacris licite dat ꝛ accipit pecunia noie dot̄ absq̄ vitio simonie. nō ex eo q̄dē q̄ ex tali sacro nō ꝓferat gr̄a. vt no. glo. j. q. j. q̄q̄d. b̄ em̄ falsum est: sed ꝓpterea q: mrimoniū nō solū est sacrm̄: sz etiā nature officiū. ꝛ ꝑm b̄ dat pecunia p mrimonio ad subleuādū onera ei⁹: ꝛ nō inquātū ē eccl̄ie sacrm̄. ꝑm Tho. ij. ij. vñ ꝛ p b̄ndictiōe nuptiarū ꝓhibet aliq̄d exigere: lz spōte oblatū recipi possit. ex̄. e. c. cū in ecclesia. Dicit tñ Guil. q̄ si sacerdos aliq̄s: puta ad quē spectet b̄ndictio nuptiaꝝ nō vult dare licētiā alteri sacerdoti q̄ b̄ndicat nuptias nisi p pecunia: si q̄dē nō intēdat vēdere licentiā b̄ndictionis: sed ꝓuidere sibi de portione oblationū eū ꝓtingēte nō est simonia: ꝛ tñ ex certa scia maiorē exigat summam q̄ ꝑsumat debere valere portio ip̄m ꝓtingēs: merito ꝑsumi pōt q̄ ipsam licētiā vendere voluit. Pro baptismo aūt q̄ nō sit dāda vl̄ exigēda pecunia ex̄sse habes. j. q. j. baptizādis. Q̄n si sacerdos non vellet baptizare nisi p pecunia in nullo casu ē ei dāda. Nā si baptizādus est adultus sufficiet ei ad salutē baptismus flaminis si tūc moriat. Si est paruul⁹ in tali casu ip̄e offerēs vel quicūq̄ alius pōt ip̄m baptizare: ꝛ dz si ēet puer in piculo mort̄: sed etsi vel nesciret vl̄ nō posset alī⁹ baptizare nisi talis sacerdos dz poti⁹ dimittere puerū sine baptismo mori q̄ pecuniā dare sacerdoti p hmōi. Nō em̄ facienda sunt mala vt eueniāt bona. vt ait apl̄s ad Rom. iij. Jta tenent Tho. ij. ij. ꝛ in. iiij. Pe. de tharā. ꝛ Pe. de pa. ꝛ glo. j. q. j. baptizādis. ꝛ Rich. in. iiij. qui tñ addit. Alij dicunt q̄ in tali casu nihilomin⁹ posset dari pecunia: ita tñ q̄ dās nō intēderet eā dare p sacro: sed p vitāda dānatione pueri: ꝛ ad remouendā infamiā sacerdotis. Secus aūt est de alijs sacramētis q̄ sine piculo dānatiōis ex cā differri possunt. Hec Rich. q̄ opi. fuit Guil. Posset etiaz emi a tali sacerdote aqua q̄ esset puer baptizādus si aqua ipsa erat purū elementū. Secus aūt si esset iā cōsecrata: vel aqua fontiū baptismalium: tūc em̄ simonia eēt ꝑm Ul. ꝛ. j. q. j. c. dictū. Eodē modo nec p confirmatiōe: nec p extrema vnctione licet exigere: sed spōte oblata licite recipiunt. Dicit em̄ Greg. q̄ ei⁹ oblatio nullā culpe maculā ingerit q̄ nō ex ambitētis ꝓcesserit petitiōe. ſ. q. ij. sicut ep̄m. Et si in his vel q̄buscūq̄ alijs spūalib⁹ aliq̄ cōsuetudine exigant quasi pciū rei spūalis cū intentiōe emēdi vel vēdēdi manifesta ē simonia p̄cipue si ab inuito exigant. Sed si accipiant quedā stipēdia p cōsuetudinē approbata nō est simonia: si tñ nō fit ei⁹ intentio emendi vel vendēdi: sed intētio referat ad solā ꝓsuetudinis obseruātiā: ꝛ p̄cipue q̄n q̄s volūtarie soluit. Jn his tñ sollicite est cauendū ab eo q̄ hz speciē simonie vel cupiditatis. Dex Tho. ij. ij. et ex̄ de vita ꝛ ho. cle. c. ab oi. Jtem p eucharistie collatiōe nō licet exigere vel ex pacto seu q̄si pciū aliq̄d quid dare. ſ. q. j. c. dictū. Pro celebratiōe aūt misse tanq̄ preciū nunq̄ licitū est accipe vel dare. Sed ꝑm Ray. si sacerdos teneat celebrare: puta q: hns eccl̄iam vel beneficiū officiare tenet: tūc exigere est simonia. ſ. q. iij. c. vēdentes. Si ꝙ nō tenet ꝛ deficit ei sumptus potest accipe. ſ. q. j. iudices. Nam ꝛ opas suas locare potest siue ad die. siue ad annū. ex̄ ne p̄ela. vi. su. c. fi. q̄ si sumptus hz et ad hoc nō tenet: aut debet facere gratis aut cessare alꝫ videt facere ex auaricia. ꝛ lz forte q̄n nō teneret ad ista non esset simonia eo q̄ nō debet suis stipendijs militare. xij. q. ij. charitatē. tñ turpe lucrū est q̄n fit ex auaricia: vel saltē habet spēm mali. Et in quolibet p̄dictoꝝ intelligas q̄ ipse grat debet cantare vel dicere missam: lz aliq̄d ꝑ sumptib⁹ recipiat. ꝛ idem intelligas de alijs officijs diuinis q̄ dictum est de missa. ꝓcor. Tho. ij. ij. Rich. in. iiij. dicit q̄ p anniuersario celebrādo nō licet facere pactū de pecunia dāda. Si tñ ex deuotiōe dat eccl̄ie: eccl̄ia tenet p illis celebrare p quib⁹ datur ꝑm q̄ p recepto beneficio magis obligatam se videt. hec ille. Et seculares qui dant vel dimittūt certā quātitatē pecunie p̄o missis seu anniuersarijs fiendis intendentes mori patrie q̄uis in hmōi ex simplicitate taliter loquētium ac si vellent emere videt q̄ pie fit interpretandum factum eoꝝ: scz q̄ dent p modū elemosyne: sunt tñ admonendi de hoc: ꝛ ne dent tanq̄ preciū misse. Jtē nec p penitētia seu confessione dz aliq̄d exigi. ſ. q. j. quicquid. Et sacerdotes qui audiūt cōfessiones p̄cipaliter intendentes lucrū pecunie etiā si non petant simoniā committunt mentalē. Si aūt exigūt alꝫ non audituri cōmittunt simoniam etiam ab ecclesia puniēdā. ſ. q. ij. q̄p̄to, Sacerdos

etiã si nõ vult dare licentiã suo parochiano alteri ꝓsitẽdi nisi ꝑ pecunia simoniã cõmittit ꝺm Ray. In absolutione aũt ab excõicatione vl̃ suspẽsione aut interdicto si exigat pecunia q̃si pena culpe ꝓcedẽtis ꝑ qua fuit excõicat⁹ suspẽsus vel interdict⁹: factũ quidẽ nõ est simoniacum: nisi sub illa specie intẽtio sit corrupta. Sed si exigat tanq̃ preciũ absolutiõis simoniacũ est. ꝺm Tho. iij. ij. ꝛ Pe. ꝛ Host.

Item ꝑ sacramẽto ordinis pmaxime prohibẽt exigi pecunia ꝛ exacta plolui. j. q. j. c. cũ ordinaretur. ꝛ ex̃ de simo. c. in ordinãdo. Sup quo. c. dicit An. de bu. Nota tres psonas q̃ in ordinatione req̃runt. s. eps. minister ꝛ notarius.

Nota etiã q̃ sicut p̃ncipalis ordinatio debet esse gratuita: ita ꝛ oĩe accedẽs ad ordinationẽ debet esse gratuitũ. De eo clarũ est q̃ si recipiat aliq̃d pro ordinatione ꝑ pactionẽ cõuentionẽ vel exactionẽ simonia est. j. q. ij. q̃pio ꝛ c. sicut ep̃m. Quinimo si detur pecunia eo ne ordinet ꝑ simoniã: simonia ẽ ex pte ipsi⁹ epi: sed nõ ex pte dãtis. ꝺm Tancre. ꝛ Bar. b. ix. j. q. j. nullus. Minister aũt in ordinatione de quo loquit decretalis illa. in ordinãdo. vel est archidiaconus qui hz examinare ꝓmouendos. vel est ille q̃ vocat ꝓmouẽdos ꝺm doct. vel ille q̃ respondet in scrutinio ordinãdi ꝺm formam. c. ij. de scrutinio. vel est ille minister q̃ legit euãgeliũ: scz cũ fit ordinatio ꝺm Goff. ꝛ q̃libet hoiũ si pecuniã recipet pro illo ministerio simoniã cõmitteret. Sed de notario q̃ scz scribit ꝓmouẽdos ꝛ postmodũ facit l̃as ordinis collati an liceat ei exigere vel recipere pecuniã ꝑ tali actu. Circa hoc varie sunt opi. Quidã dicũt q̃ nõ licet q̃n hz notari⁹ salariũ de publico. Zau. dicit q̃ si etiã nihil recipiat de publico: nil tñ debet recipere ꝑ tali scriptura: q: simonia est: vel ex pacto nil debet recipere. Sed si nõ hac intẽtione accedit. s. ad illud faciendus credit glo. q̃ laic⁹ possit accipe. j. q. ij. sicut ep̃m. Inno. dicit q̃ notari⁹ põt aliq̃d accipe ꝑ suo salario dũ tñ iustũ fit q̃ ꝓcipit vel aliq̃d plus ꝓpter facti magnitudinẽ vel cuz nõ valeret instrumẽtũ si alius notari⁹ faceret: tũc notari⁹ habẽs tale officiũ nõ posset accipe: sed extraneus bñ posset percipe ꝛ nõ peccaret. Quilibet tñ hñs hoc ex officio spõte oblata bñ põt percipe. Recitatis his opinionibus idem Anto. de bu. in fi. sic determinat. Tu dic clarius q: q̃n aliquid spõte offert nõ cõcurrẽte aliquo pacto cõstituto vel ꝓsuetudine: tũc licitũ est illud recipe: vt in. c. dilect⁹. ij. eo. ti. Q̃n vo aliq̃d accipit vigore pacti ꝓstitutõis vel cõsuetudinis. ꝛ tũc si recipiẽs est salariat⁹ de publico: in tali casu nõ licite recipit: vt in. c. j. de magistris. Si aũt nõ est salariat⁹ de publico tũc distingue: q: aut officiũ est de substãtia ordinatiõis: ꝛ sic nõ licet recipe. aut nõ est de substãtia: ꝛ tũc si salariũ solutũ ꝓuenit scribẽti ꝓsiderato labore ꝛ negocij q̃litate licita est receptio. Ratio est: q: nõ debet cogi suis stipendijs militare. vt in. c. cum ex officij. de prescrip. Si aũt salariũ quod soluit non ꝓuenit consideratolabore ꝛ qualitate negocij: ꝛ tunc est illicita receptio: ĩmo recipiens cõmittit simoniã vt hic ꝺm doc. tñ pro notarijs facit stilus curie romane ꝺm quaz tarata sunt oĩa bñficia ꝺm qualitatẽ ipsoz. Hec ille. Item ꝺm Ray. qui nõ habẽs titulũ rogat presbyterũ vt p̃sentet eũ ad ordines ad titulum eccl̃ie sue ꝓmittẽs ei q̃ nunq̃ in ecclesia sua aliq̃d petet simoniã cõmittit. eo. ti. c. ꝑ tuas. Itẽ nec ꝑ sacramenta lib⁹ licitũ est aliq̃d recipe vt ꝑ bñdictione abbatũ vel abbatissarum: vel relatione vgĩnũ: vel ꝑ aqua benedicta ꝛ hmõi. ꝺm Pe. de pa. Utrũ aũt sacerdos possit vẽdere officiũ portãdi aquã bñdictã ꝑ parochiã. Dicit Guil. q̃ si talis sacerdos habet de cõsuetudine vt possit tale officium retinere ꝛ per se vel per alium exercere ꝛ prouẽtus recipere nõ est simonia si illud quidẽ mittat ad firmã: alĩs simonia est vel saltem turpe lucrum.

§. XVII. Dicũtur quedam

alia spũalia tertio modo. s. q̃si effectiue. ꝺm Rich. in. iiij. ex eo videlz q: ꝓcedũt ex spũali grã ꝛ ad eã disponũt; vt ꝓphetare: predicare: ingressus religionis ꝛ hmõi. vel q: sunt de actib⁹ vl̃ negocijs spũalibus: vt docere: iudicare: testificari ꝛ hmõi. Et hoz quedã dicunt spũalia per cõparationez ad spm̃sctm̃ vt ꝓma: q̃dã ꝑ cõparationẽ ad spm̃ humanũ. Nota igit ꝓmo q̃ ꝑ actu ꝓphetandi non licet accipe pecuniã quasi preciũ. Q̃n et ꝓphete veteris testamẽti veri rarissime etiã spõte oblata recipiebãt ne vẽdere viderent̃ ꝓphetiã: ꝛ si accipiebãt aliq̃n ad sustentationẽ ipsoz recipiebãt. vt dicit Iero. j. q. j. iudices. vbi dicit q̃ querẽtes pecuniã q̃ ꝓphetas se fingũt ex b̃ diuinatores se esse ostendũt. i. fortilegos. Scõo nota q̃ pauperibus nõ est dãda elemosyna ꝑ orone ab eis fienda tanq̃ ex b̃ quis intẽdat emere oronẽ eoz: sed ꝑ gratuitũ beneficiuz debet intẽdere ꝓuocare animos pauperũ ad hoc q̃ gratis ꝛ ex charitate ad orandũ ꝓcedãt: ꝺm Tho. ij. q̃. sed et si detur ex pacto pecunia ꝑ psalterio dicendo est expresse simonia ꝺm Pe. de pal. Non aũt si darek ꝑ vigilãdo sup defuncto. s. rõne laboris vigilie esto q̃ ad vigilias sequerek dicere psalteriũ vel alias orones ꝺm Host. Sed cum ordinatio est in eccl̃ia q̃ q̃ vadit ad talẽ horã tãtũ hz: ꝛ aliquis vadit ad illã horã ꝑncipal⁹ cã lucrãdi illud grauiter peccat ꝛ simoniã quidẽ mẽtalẽ cõmittit: sed nõ ea que ab ecclesia punit: cuz nulla pactio intercedat. ex̃ eo. tua. ꝺm Archi. nec tñ restituere opz pecuniã illã. Nota tertio q̃ ꝑ predicatiõe nõ licet recipe pecuniã: sed licet p̃dicãti victũ recipe ꝺm Tho. ꝛ Pe. de pa. vñ illi q̃ p̃dicãt ꝑncipal⁹ hac intẽtiõe vt recipiãt pecuniã vl̃ laudẽ seu fauorẽ populare simoniã mentalẽ cõmittũt. j. q. iij. nõ solũ. Sed si sup hoc pacisc̃unt simonia est: q̃ etiam ꝑ eccl̃iã puniri potest. Dicit etiã Tho. in quodlib. q̃ cũ aliqui prẽtẽdentes religionẽ siue sanctitatẽ petũt a sacerdotib⁹ q̃ ꝓcurẽt eis pecuniã in parochia sua: ita q̃ sacerdos habeat inde certã partez si in hoc interueniat pactũ simoniã cõmittit ipe sacerdos q: psuasio sacerdoꝝ spũalis est ꝛ credit ei eo q̃ sacerdos est: ꝛ sacrilegiũ est respectu illoz religiosoz: q: defraudatio est elemosynarũ respectu illoz qui dãt ꝛ vterq; scilz sacerdos ꝛ religiosi illi tenent̃ de simonia. Nota q̃rto q̃ ꝑ vsu spũalis ptãtis siue ꝓlature nõ licet aliq̃d accipere. cũ eĩ ille cui cõmittit spũalis ptãs ex officio obligetur ad vsum ptãtis sibi cõmisse in spũaliũ dispẽsatione: ꝛ etiã ꝑ sua sustẽtatione statuta stipẽdia habeat ex redditib⁹ eccl̃iasticis si aliq̃d accipet ꝑ vsu hui⁹ ptãtis nõ intelligerek locare opas suas q̃s ex debito suscepti officij dz impẽdere: sed intelligerek vẽdere ipm spũalis gratie vsum: et sic esset simonia. Tho. ij. ij. vbi. s. Unde non licet aliq̃d accipere ꝑ quacũq; dispẽsatione: nec etiã ꝑ hoc q̃ committit vices suas: nec ꝑ correctiõe faciẽda: nec ꝑ cessando a correctione: nec ꝑ mĩ⁹ punidõ pcm̃: nec ꝑ crimine celãdo iudici eccl̃iastico: nec ꝑ eo purgando: nec ꝑ visitando: q̃uis ꝓcurationẽ liceat recipere visitanti ꝛ dedicãti: nec vt minus digne penitentẽ recõciliet: vel vt digne penitẽtẽ repellat. In oibus his cõmittit simonia ex parte dantis ꝛ recipiẽtis si fiat ex aliquo tpali. s. pecunia precibus vel obsequijs ꝺm Tho. ꝛ Pe. de palu. ex̃ eo. c. nemo. Nota quinto q̃ dare vel accipere aliquid superioꝝ vt seruet iustitiã in cã spũali vel iurisditione eccl̃iastica ꝺm Pe. de pa. ꝛ Ray. simonia est: q: sunt accessoria spũalib⁹. Et idẽ dicendũ ꝺm Ul. si agak sup tpalibus et psona iudicãs fit eccl̃iastica que rõne eccl̃iastice iurisditionis tenek ad tale ius reddendũ. Sed si iudex sit laicus ꝛ sup tali iudicet non est simonia: lz alĩs grauiter peccet. Sikr testificari in cã spũali: sicut ẽ mr̃imonialis: de decimis ꝛ hmõi ꝑ pecunia simonia ẽ. in alijs aũt causis etsi nõ simonia: tñ iniustũ est. Et ex hoc sequit q̃ cũ sigillũ iudicis nõ sit nisi testimonium iudicij nõ apparet quõ ꝑ sigillo suo iudex possit aliq̃d petere: nisi forte expensas cere ꝛ sigillatoris ꝛ clericoz ad hoc deputatoz. Duran. in. iiij. Sed nõ solũ hoc est illicitũ: sed etiã simoniacũ in cã spũali ꝛ iurisditiõe eccl̃iastica, sed ꝓstare consiliũ vt iurisperit⁹; vel patrociniũ

Ꝓphetare.

Dare.

Ad horas ire.

Predicare.

Usus ptãtis

Dispensare.

Corrigere.

Punire.

Judicare.

Testificari.

Sigillare.

vt ꝓcurato: vel aduocat⁹ nō ſolū in cā tēpo:rali:ſed etiaz ſpūali ꝑ pecunia non eſt ſimoniacū:nec pctm̄ ꝑm ⁊Pe.de pa.⁊ Duran.Et rō eſt:quia cū nō teneaꝫ tales operas ex officio exhibere non cogiꝫ de ſuo facere beneficiū.ꝛ.q.ij. Doctri/nare. precarie. Nota ſexto qꝫ ꝑ doctrina poteſt recipe pecuniā a ſcholarib⁹ docto: nō q̄ſi vēdens veritatē vel ſciētiā:ſed q̄ſi opas ſuas locās:qm̄ videlz ad hoc non teneaꝫ ex offi/cio ſuo.nā ſi ad b̄ teneref ex officio itelligeref ipaz vēde/re vitatē vñ grauiter peccaret: ficut pz in illis q̄ inſtituūt in aliq̄b⁹ eccleſijs ad docendū clericos eccl̄ie ⁊ alios pau peres ꝑ quo ab eccl̄ia beneficiū recipiūt a quib⁹ nō licet eis aliq̄d accipe.Tho.ij.ij.vbi.s.Sed Hoſti.dicit qꝫ ſi ma giſtro eſt annexū ſufficiēs beneficiū vel ſalariū nō licet ei a ſcholarib⁹ aliq̄d exigere:alꝫ ſimoniā cōmittit.ſ.q.iij.vē dentes.ſpōte tm̄ oblata recipe poteſt. Sed ſi nō eſt anne/xū tale beneficiū vl̄ ſalariū q̄ ſufficiat ei poteſt accipere collectā ꝑ labo:ib⁹ ſuis.ar.xij.q.ij.c.quicūq;. Et videf qꝫ nō ſolū ab extraneis poſſit exigere:ſz etiā a clericis eccle/ſie:nō tm̄ a pauꝑe cū ipe poti⁹ debeat pauꝑtati ſubuenire. ⁊ talis exactio nō dz eſſe coacto:ia:vt qꝫ niſi ſoluāt expel/lat eos a ſcholis aut recipiat res eo:ꝝ:ſed potius inopiam ſuā exponat:⁊ multo magis pōt exigere magr̄ vel docto: vbi nullā hz puiſionē a valētib⁹ ſoluere:q: non teneaf eis grāf ſuire.Et b̄ oīa intellīgēda ſunt ꝑm Hoſt.q̄ docto: ē ſufficiēs ad docēdum:nā ſi inſufficiēs eſt nō eſt ei ex debi/to ꝓuidēdū:ſed imputet ſibi culpā.Cōco:.ſatis Ray. In no.⁊ Vl. ꝑ doctrina theologie aliq̄d accipere dicit ⁊Pe. de pa.in.iiij.qꝫ videf ſimonia etſi nō de alijs ſciētijs. No ta ſeptimo qꝫ ꝑm Ray. cū magr̄ nō vult cōcedere feſtum alicuius ſancti qđ eſt colendū ac celeb:andū:niſi ꝑ pecu/nia data ſimoniā cōmittit:quia vēdit ſpūale ad quod te/netur.ſ.q.iij.c.vendētes.⁊ ſil̄r ſi feſtū nō celeb:andū vult feſtare: nec vult legere in eo niſi ꝑ pecunia ſimonia eſt.

Nota octauo qꝫ ꝑm ⁊Pe.de pa. ꝑ licentia docēdi in qua/cūq; facultate dare vel recipere etiā gratis oblatū: nec ꝑ labo:e licet. Sed ꝑm ⁊Ric. q̄uis ꝑ dando talem licētiam exigere ſit illicitum.vt ex de magiſtris.nō tamē ꝓpr̄ie eſt ibi ſimonia.Vnde glo.dicit qꝫ eſt q̄ſi ſimoniacū. Ztez ꝑm ⁊Fran.de zamb.ſuper cle.ſi epus ꝑ pecunia dat licentiam eundi ad ſtudiū mortalr̄ peccat: quia dat p:o p̄cio quod gratis dz.ſ.q.iij.vendētes.nō tm̄ ſimonia eſt ibi:ſz turpe lucrū.Nō ſi dat licētiā eūdi ad ſtudiū: ſed nō habēdi ibi p:ebendā:niſi ꝑ pecunia ſil̄r turpe lucrū cōmittit. q̄uis Hug.dixerit ibi eſſe ſimoniam.

§.xviii.Pro ingreſſu aūt

religionis ſiue monacho:ꝝ ſiue monialiū non licet aliq̄d exigere vel accipe quaſi p̄ciū:ſpōte tm̄ oblata quātacūq; ſint nō interueniēte aliq̄ co:rupta intētiōe licet recipere. ⁊ in hoc oēs doc.cōco:.ſ.q.ij.ficut ep̄im.Licitū eſt etiā ꝑm Tho.ij.ij. ſi ꝓpter deuotionē quā aliquis oſtēdit ad mo/naſteriū largas elemoſynas faciēdo facilius in monaſte/rio recipiaf.ficut licitū eſt ecōuerſo aliquē ꝓuocare ad de uotionē monaſterij ꝓpter tpalia beneficia vt ex hoc incli nef ad monaſterij ingreſſu:ſz nō ſit licitū ex pacto aliq̄d dare vel accipe p:o ingreſſu monaſterij.vt habetur.ſ.q.ij. q̄ pio. Hec Tho. Nō eſt intelligendū ita tm̄ qꝫ illud tpale qđ daf nō ſit p̄ncipale motiuū ꝓpter qđ concedatur vel querak religiōis ingreſſus:quia tūc eſſet ſimonia ꝑm Vl. qm̄ per tpalia traderent ſpūalia. Sed ſi monaſteriuz eſt tenue ita qꝫ nō ſufficiat ſuis:an poſſit haberi intētio a reli gioſis illis recipiendi tpalia vel etiā paciſci. ſup hoc ſunt varie opiniones.Quidam em̄ dicūt vt Vl.qꝫ in tali caſu oblatis ſpūalibus gratis poſſunt habere intentionē reci piendi tpalia ab ingrediēte ꝑ ſuſtētatione vite ipſius: et poſſunt etiā exp̄mere ⁊ paciſci de determinata ſumma tē/po:aliū.Et qđ videf ꝓbū ex eo.c. qm̄ ſimoniaca.ſub pau pertatis ꝓtextu.intelligiꝫ ꝑm Ray.cū hoc dicebāt in frau dē.vel ꝑm Hoſt. qm̄ nō gratis offeruntur ſpūalia;ſed reci pientes faciūt pactū de ſpūalibus ad tpalia. Iſta em̄ po nūt duplex ius ex ingreſſu monaſterij cōpetere ingreſſo. Vnū.ſ.ſpūale.⁊ hoc eſt vox in capto ⁊ ꝓticipatio bono:ꝝ que ibi fiūt ⁊ hmōi. Aliud eſt qꝫ ſuſtētetur ꝓpo:tionabiliꝫ de bonis monaſterij.⁊ de iſto videnf iſti ſentire qꝫ poſſit fieri pactio:nō de ꝑmo. Sed iſta opinio nō videf muluz tuta cū dicaf ſimpliꝫ ⁊ ſine diſtinctiōe.ſ.q.ij.q̄ pio. Eſſet ois pactio:ceſſet ois cōuētio. Et ſic vt dicit de ꝑbēda qꝫ q̄uis q̄d tpale ſit:tm̄ q: annexa ſpūali.ſ.canonie vēdi non poteſt:alꝫ ipa vendita venditū intelligiꝫ illud ſpūale:cui annexū eſt:vt ōr.ſ.q.iij.ſi q̄s obiecerit. Ita videf ⁊ de iſto iure accipiēdi tpalia.i. victū ⁊ veſtitū rōne monachat⁹.ſ. qꝫ ꝛz tpale ſit. Vñ et ab eo q̄ nō eſt monachus emi poteſt ꝑm Vl.pura cū q̄s laicus dat tātū monaſterio vt indere/cipiat ſuſtētatione vite:tm̄ in monacho ſeparari nō poteſt a iure ſpūali. tenef em̄ ei monaſteriū ꝓuidere in tpalib⁹ ꝑm poſſibilitatē cū ipſe deſeruiat in ſpūalib⁹. Inno.etiaz dicit qꝫ indiſtincte etiam p:etextu paupertatis:nonvalet receptio cū pacto de pecunia: quia nō excuſat pauꝑtas a ſimonia ꝑ decre. qm̄. Et q: pactum qꝫ non petatur qđ de iure cōmuni cōpetit inducit ſimoniā.ar.eo.c. per tuas. et de iure cōmuni eſt qꝫ canonicus vel monachus viuat de cōmuni.ex de conſti.c.cū omnes. In lib.aūt qui ōr:dire/ctoriū iuris.lib.iij.ti.xvj. vbi tractaf iſta materia. Et q̄rif an cū monaſteriū eſt tenue ⁊ nimia pauꝑtate depreſſum poſſit pecunia dari ⁊ recipi ſine ſimonia:ponit duplicem opi.⁊ cōco:.eas. Dicit ergo qꝫ ꝑm Vincē. Tancre. Ray. Jo.⁊ Hoſti.poſſunt hec verba dicere illi qui ſunt de con/uentu volenti intrare. Nos libēter ⁊ gratis recipimus te ad conſo:tiū ſpūale:ſed cū bona noſtra non ſufficiant no bis ⁊ tibi porta tecū vnde poſſis viuere. vel ſic ꝓuideas tibi vnde viuas. Tūc em̄ ſi ingrediēs monaſteriū aliqua ſua bona conferat non cōmittit ſimonia dummodo pure fiat:⁊ hoc in fraudē nō dicaf ⁊ ſine aliquo pacto.arg.ſ.q. ij.§.ſ.nec obſtat decre.quoniā.vbi dicit qꝫ volētes ꝓtextu pauꝑtatis hmōi vitiū palliare. Nā illud intelligēdum eſt qm̄ nō ſic caute ꝓcedif ꝑm Hoſt.⁊ Gof. Sed ſi recipiētes pactū faciūt ⁊ certū fo:ꝝ ⁊ poſtq̄ cōmiſerint nituntf ſe pre textu pauꝑtatis excuſare: ſed hoc p:etextu nō parcit de/linquēti. Nā eſſet ſatius fame mori.xxxij.q.iiij.ficut. Sed Ber.Bar.dix. Jnnoc.⁊ Arcb. dicūt qꝫ nec ante nec poſt poteſt aliq̄d peti.ſ.q.ſ.eos.⁊.q.iij.ſi q̄s ꝑbendā. Et ſic di/centes ſimoniā cōmittūt tā recipiētes q̄ recepti etiam ſi ignoēt.ſ.q.ij.§.ſ.⁊ ex eo. quoniā. Et hec opinio videtur quātū ad mulieres approbata.ex de ſta. mo.c.piculoſo. li.vj.ibi. Diſtricti⁹ inhibem⁹ ne in monaſterio o:dinū nō mendicantiū mulierū de cetero aliq̄ recipiank in ſo:ores: niſi quot poterūt de ipſo:ꝝ monaſterio:ꝝ bonis vel pueri/tib⁹ abſq; penuria ſuſtētari:ſi ſecus factū fuerit irritū de/cernētes. Vbi dicūt Jo.an.⁊ Arcb. q̄ ex hoc multa mala ſequūtur in monaſterijs talib⁹ monialib⁹:q: ꝓpter hoc ſimonia cōmittiꝫ.ex eo.q̄m̄. Et nota qꝫ nō dicit cōmode: ſed abſq; penuria. Nā poſſet ſuſtētari q̄s cōmode decētū floxenis.⁊ cū.xxx.abſq; penuria. Scōm em̄ ⁊Pap.penuria dicif indigētia ⁊ rei familiaris neceſſitas.⁊ vbi eſſet talis neceſſitas poſſent recipiētes dicere.nō poſſum⁹ te recipe quia ſumus ita pauꝑes qꝫ ſine penuria nō poſſum⁹ viue/re.⁊ ſi te recipem⁹ nō teneret receptio: ſed ſi haberes vñ viueres ⁊ appo:tares tecū libēter te recipem⁹: dūmodo nō plus dicāt. Ne dicāt tātū ſufficeret tibi:alꝫ nō recipere mus'te:q: eſſet pactū ⁊ ſequerek ſimonia ſi ꝓpter hoc mo uerenf ad receptionē p̄ncipaliꝫ.ex eo.tua nos.⁊ in b̄ caſu vera eſt p̄ma opi. Si aūt nō poſſet ſuſtētari cōmode: ſed tm̄ abſq; penuria:fo:te nō poſſent iſta dicere.ex eo. qm̄.et c.nō ſatis.⁊ ſic intelligiꝫ ſcda opi.Hec omnia in dicto lib. Anto.vo de bu.ſup dicto.c. qm̄ ſimoniaca. recitat aliam opinionē.Et ſic cōcludit di.ſi recipiꝫ allegata pauꝑtatem nō in fraudē:ſed ex pacto p:ecedēti eſt ſimonia.Si pacto nō p:ecedēte; ſed ꝓteſtatiōe p:emiſſa tēpo:e receptionis

tūc si ꝓditionāt receptionē ad dationē bonoꝝ ē simonia. vt in.c.tua nos. Si receptio ē simplex ſz de pecunia ſoluē da vt viuat ꝓtestent receptio nō ē simoniaca. Idē ꝛ multo fortiꝰ si nil ꝺr in receptiōe: ꝛ pecunia graꝯ offerk. ꝟ ille. Ex his oibus due pñt ꝓclones elici. Pria ꝙ nulla pactio de tpalibꝰ ꝺz interuenire p ingressu monasterij: etiā si mo nasteriū sit tenue ꝑm cōioꝛē ꝛ tutioꝛē opinionē ꝛ pene ꝑm oēs. Scōa ē ꝙ si monasteriū sit abūdās nullus ꝺz ibi eē tractaꝰ de tpalibꝰ in receptiōe. ꝛ hoc ē ꝺ cōem abusionē: qꝛ quāto monasteriū est abūdātius tāto volūt ꝛ maioꝛes dotes: ſpōte tñ oblata pñt recipe. Et siquidē haberēt intē tionē ad tpalia p̃ncipaliꝛ: nulla tñ interueniēte pactiōe vl̃ ꝓuentiōe seu exactiōe erit ꝑm ℳay. simonia mētalis q̃ per ſolā penitentiā abolek: nec incurrūt penas eccleſiasticas. Ꝺ si graꝯ recepta est puella ꝛ parētes post receptionem nil volūt ꝺare monasterio cū tñ sit tenue. ꝺicit ℳostiē. ꝙ pñt moniales agere ꝺ patrē ꝑ alimētis filie. vel si est moꝛ tuꝰ pꝛ agere pñt ad ptē sue hereditatis. vt in auk. de sanc. epi. nulla. colk. ix. Nō em̄ pꝛiuari pōt legitima p ingressuꝫ religiōis: nisi ipsa ſpōte iuri ſuo renūciasset. xix. q. iij. c. pe nul. Si aut̄ nullū fiat pactū sed taxatū est quātū ingredi ens debeat ꝺare p ingressu: ꝛ ꝑm hoc ꝺak simoniacū est; ꝛ repꝛobak talis taxatio ꝑm ℳost. ex̄ eo. c. sicut pꝛo certo. Idem si fiat pactū de seruāda ꝓsuetudine. ex̄ eo. veniēs. Idem si gratis recipiak ꝛ postea cōpellak ad seruandum consuetudinem. ex̄ eo. c. Jacobus.

§. xix. Videndū est etiaꝫ

de quibusdā p̃missionibꝰ vl̃ cōuētionibꝰ q̃ aliq̃n fiūt p ingressu religiōis vel ingressu monasteriꝫ collegij vl̃ frater nitaꝫ q̃n inducūt simoniā. Ubi nota ꝑm ℳuil̃. ꝙ si q̃s ser uit religiosis ꝓpt̃ p̃missionē sibi factā. ſ. ꝙ post certū tp̃s recipiet ad religionē alꝭ nō seruitur: simoniā committit vtraq; ps. ſ. q. ij. q̃pio. Itē si recipiētes exp̃mūt cōditionē de aliq̃ dādo: ꝛ recipiēdus timēs repelli si ꝺiceret tacet: ꝓponēs tñ in mēte nil ꝺare ꝑm ℳuil̃. ingressus simonia cus reputak: qꝛ taciturnitas habek ꝑ ꝓsensu ex q̃ nō ꝓtra dixit illicite pactiōi. de reg. iur. q̃ tacet. li. vj. Itē cuꝫ timēs nō recepi ꝺicit abbati. Si velleꝫ me recipe ꝺarē vobis bo na mea. ꝛ sic habito sup hoc ꝓfilio abbas cū ꝓsensu cōuē tus recipit eū. ꝑm ℳuil̃. simonia est saltē ex pte offerentis etiā si nō intuitu p̃missionis est recept. sicut notat Tan cre. ex̄ eo. nobis. Idē Bern̄. ꝛ ℳost. nec ibi pōt remanere qꝺ tñ intelligēdū est nisi secum ꝺispēsek. tenek tñ ad aliud monasteriū trāsire si se religiōi obligasset ꝑm illos. ex̄ de regula. c. poꝛrectū. Sed si talis ꝟ simpl̃r ꝺiceret nō inten ꝺēs ex hoc p tpalia accipere ingressum religionis: sed de clarare intētionē suā. ſ. ꝙ intēdit trāsire cum bonis suis. ꝛ recipiētes etiā ad bona tpalia p̃ncipaliꝛ nō respiciūt. in fo ro penitētie nō video q̃re fit simoniacꝰ etsi i foꝛo causaꝝ.

Itē si q̃s ꝓcurat ꝙ filiꝰ alicuiꝰ recipiak in mōasterio nō facta aliq̃ conuentiōe: ꝛ post receptionē talis q̃ ꝓcurauit ꝟ sollicitat patrē illiꝰ vt ꝓferat aliq̃ꝺ mōasterio ꝑm ℳuil̃. est q̃ꝺē simonia q̃n ille nō ꝓcurasset aliter illū recipi: nisi qꝛ sperabat eū ꝺaturū aliq̃ꝺ monasterio: vel si tūc nō ꝟ spe rauit tñ nūc petit ꝺari aliq̃ꝺ monasterio ꝓ receptiōe ipiꝰ. Sed si nō ex hoc ſz aliꝭ sollicitat eū vt fit deuotꝰ monaste rio vt eē ꝺz: ꝛ ex ꝺilectiōe orta ex receptiōe filij cōferat mo nasterio nō est simonia. Itē monachi qui ꝺāt aliquid ab batī vel epo ꝓ poꝛatibꝰ habēdis: vel etiā vt nō remoueā tur a poꝛatibꝰ ꝑm ℳuil̃. si in illis poꝛatibꝰ est aliq̃ꝺ spūa le. ꝛ ly ꝓ vel ꝓpter ꝺicat appꝛciationē vel cām ꝓximam et p̃ncipalē simonia est. Itē si ꝓ receptiōe alicuiꝰ ponak ꝺi tio seu pactio ex vtraq; pte. ingrediētis. ſ. ad religionē: et recipiētis de aliquo ꝺādo: sed anteq̃ recipiak vl̃ acceptet recipi vtraq; ps reuocat cōditionē: ꝛ si gratis recipiē ꝑm ℳuil̃. nō est simoniaca receptio sed licita: ꝺuꝫ tamē nō fit corrupta intētio. ſ. ꝙ nō obstāte reuocatiōe p̃ncipaliꝛ ꝺak ingressus intuitu tpaliū: qꝛ tūc est ibi simonia; ſz mētalis tm̄. Si aūt iā receptus est ante reuocationē ipſo facto est indignus eo monasterio: qꝛ simoniacus ingressus. Itē si p̃mittak alicui ꝙ post bienniū recipiek: si tñ interim ꝺidi cerit talē artē vel ſteterit in ſcholis. ꝛ tūc sic recipiē et nō ante ꝑm ℳuil̃. ꝛ ℳl. nō est simonia: qꝛ pinde est ac si ꝺice reꝝ. Jnduem̄ te si interim reꝺꝺideris te idoneū addiſcē ꝺo tale q̃ꝺ. puto tñ ꝙ si haberek itētio ad lucrū tpale illiꝰ artis de q̃ fit pactū vt addiſcat ꝙ esset simonia p munus ab obſequio. Jtez si q̃s ꝺat bona ſua alicui eccl̃ie ſecula ri vt in canonicū recipiak: si quidē hoc facit hac intētione ꝛ cōditione ꝛ pacto vt retineat illa bona p ꝑbēda: ꝛ ipſe in canonicū recipiak simonia est: etiā in foꝛo causaꝝ. Si ꝟo nullū pactū vel cōuētio fiat: ſz simpl̃r ꝺat: ꝛ sic recipiē in canonicū assignaꝯ sibi bonis ſuis p ꝑbēda: hac videlz intētione p̃ncipaliꝛ: vt p illa tpalia accipiat ſpiritualia si monia mētalis est. Sed si puro deuotionis affectu largi tur bona ſua eccl̃ie ꝛ rogat in canonicū recipi: ꝛ illa bona sibi p ꝑbēda retinere: ꝛ clerici etiā hoc libere faciāt sine intētione coꝛrupta nō est simonia: sed licitū hoc. ex̄. e. tua nos. ꝛ ꝑm ℳost. Ber. ꝛ ℳl. Itē si q̃s fuit in hoſpitali vel eccl̃ia: puta ad pulſandū cāpanas: faciendā matriculā: et hmōi p pecunia. si quidē tali officio fit annexū aliq̃ꝺ ius ſpūale simonia est: sed si nō est ibi ius ſpūale nō est simo nia ꝑm ℳay. sed posset ibi esse turpe lucrū q̃n videlz non est consuetū talia vēdere vel emere. Sed si cōsuetudo ꝟ talia locare ꝛ hmōi potest fieri. ix. q. iij. c. cōqueſtus. Jtez de cōfraternitatibꝰ in quibꝰ statutū est ꝙ nullꝰ recipiaꝯ: nisi p̃mittat vel iuret se ꝺaturū tantū annuatim pꝛo hmōi ꝺatione nō ꝟ locū simonia: qꝛ hmōi cōfraternitates non possunt v̄e ꝺici religiones ꝙ ſcilz sint: sed quedā congre gationes ad benefaciendū animo potius: ꝛ si talis ꝺatio tpaliū ab eis imponak ꝑ elemoſynis faciēdis: vt p alen ꝺis pauꝑibꝰ; p rediꝰ ꝺis captiuis ꝛ hmōi laudabile ē: ꝛ tales cōfraternitates bone sunt. ꝺi. xlij. si q̃s deſpicit. Et filꝝ si opꝛ ꝙ semel in anno vel mēse cōueniāt ad tractan ꝺū de salute aīe: ꝺisponendū de agēdis: ꝛ ꝓpter hoc fiāt expēse iuſtū est vt ponant inter se aliquam quantitatem. Jdeoq̃ ꝓpter p̃ꝺictas causas p̃ꝺictū statutū videk licitū ꝛ bonū: tñ ad omnē ambiguitatē tollendā ꝑm ℳl. tutius esset ꝙ hmōi statuta fierēt sub forma affirmatiua: puta si q̃s ꝺederit tātū recipiak in cōfratrē: ꝛ nō p v̄ba negatiua ſ. q̃ nō ꝺederit tātū nō recipiak. Sed ꝑm ℳay. iuramētuz in hmōi nō appꝛobak ꝓpter periculū periurij.

§. xx. Quid autem agere

ꝺebeāt simoniace religionem ingreſſi seu recepti. Tho. et ℳay. in ſum. circa hmōi sic ꝺicūt. Si simonia cōmiſſa fuit ſciētibꝰ ipſis q̃ recepti ſunt: ꝺe suo monasterio ꝺebēt expel li ſine ſpe reſtōnis ꝛ ꝺebēt ad agēdā ꝑpetuā pniaꝯ in locū artioꝛis regule ꝺetrudi. ex̄. e. q̃m simoniaca. Et si nō inue niāt artioꝛ regula ꝺebēt mutari i aliud monasteriū ꝛ eiuſ ꝺē regule. qꝺ si nō pōt cōmoꝺe fieri fiat saltē ad tp̃s. arg. lxxxj. ꝺi. valet. ꝛ postea recipiāt ꝺe nouo. Si aūt simonia fuit cōmiſſa ipſis ignoꝛātibꝰ ſufficit ꝛ renūciēt loco ꝛ post ea poterūt ꝺe nouo recipi mutaꝯ tñ poꝛibꝰ locis. ex̄ eo. ex inſinuatiōe. Et intelligūt ℳay. ꝛ ℳl. ꝙ p̃ꝺictꝰ rigoꝛ fuāꝺꝰ est etiā in occulꝭ simoniis ꝛ in foꝛo pniali: licz nō ꝓstet de crimine p inq̃ſitionē vl̃ in forma iudicij. ar. in. ꝺ. c. q̃m. qꝺ nihil loquit ꝺe accuſatiōe vel inq̃ſitiōe. intellige tñ occul tā simoniā nō mētalē tñ q̃ p ſolā pniam purgak: sed abeꝫ ꝓcedentē. ſ. p pactionē. cōuentionē: vel aliq̃ꝺ fiſe. etsi aliis pſonis. ex̄ eo. occultū. Cū talibꝰ aūt ꝑm ℳay. pōt ꝺici in fauoꝛē religionis: ꝙ epꝰ pōt ꝺiſpēsare ꝛ in oꝛdine ꝛ in lo co. Siꝝ etiā pōt ꝺiſpēsare capl̃n vel p̃latꝰ eoꝝ: ꝺū tñ ipſi nō fuerint ptⁱcipes simonie: qꝛ cū ex hoc sint puniēdi non ꝺebēt ex eoꝺē facto pꝛiuilegiū obtinere: imo videnꝭ amiſ fisse potestatem recipiēdi talē: ꝛ illi qui non peccauerunt acquiſiuiſſe. ar. ex̄ ꝺe elec. c. bone. Tales etiā qui ſcz cōmi serūt simoniā in hmōi ꝛ participes eius vt conſanguinei

qui dant dotes incurrūt excōicationē ꝑm extrauagātem Urbani quā habes.s.j.pte.tit.j. Nec absolui poterūt nisi a papa. Audiui tn̄ a fidedignis q̄ Martin⁹.v. habuit dicere q̄ nō vult has ꝑsonas incurrere censuras ecclesiasticas ꝓpter dotes que dantur a monialibus ꝓ ingressu monasteriorum.

§.xxi. Quia circa ānexa

De collatione beneficior

spūalib⁹ etiā cōmittit simonia: vt dictū est cū.s.ꝑ eis datur quod cūq; mun⁹. Ideo de eis nūc videndū est: & ꝑmo de bñficijs & ꝑbendis q̄ ꝑpter officiū dant. Vbi ꝑmo scidū est ꝑm Tho. in sum. & in.iiij.q̄ circa collationē beneficiorū & ꝑbēdarū si eps anteq̄ alicui bñficiū vel ꝑbēdā cōferat: ordinauit subtrahere aliq̄d de bñficio seu ꝓuentu ꝑbende ꝑ aliq̄ iusta cā & nō interuenit aliq̄ conuentio cū eo cui dare disposuit nō est simonia. Si aūt pactio iteruenit vt añ vel post receptionē accipiat ab eo cui bñficium ꝓfert vel aliq̄d sibi exhiberi de fructib⁹ bñficij vel ꝑbēde reḡrit nō caret vitio simonie: q: idē est ac si ab eo munus extigeret. Scdo no. ꝑm Anto. de bu. sup. c. qui aliū. eo. ti. q̄ sicut nō licet pecuniā dari imediate ꝑ bñficio cōsequēdo: ita etiā nec ꝑ danda vacatione beneficij vt postea cōferat: q: ꝑambulū est & via ad collationē. Itē cum dicunt sibi aliq̄ maiores canonici: canonizem⁹ nepotulos nr̄os placeat tibi de meo & mihi placebit de tuo vel de eo q̄ dicit: nunq̄ me viuēte fiet canonic⁹ in eccl̄a: nisi fiat talis ꝑ quo rogaui. dicit Ray. q̄ simoniā cōmittunt in vtroq; casu. nam canō dicit. Cesset ois cōuentio. j.q.ij. q̄ pio. Item si dicat vnus canonicus alteri tu fuisti exauditus in vna petitione ego debeo exaudiri in alia. dicit Ray. q̄ si ꝑces sunt spūales nō est simonia. ar. di. lxiij. q: sancta. Si autē sunt ꝑces carnales vel ex pacto quondā facto vel nūc faciēdo simonia est. Itē si in fundatiōe ecclesie fiat talis cōstitutio q̄ q̄ dederit tātū in redditib⁹ vl tātā quātitatē pecunie q̄ possint emi possessiones taliū reddituū recipiat i canonicū: & q̄ dederit habeat ꝑbēdā. Dicit Guil. q̄ si fiat ita q̄ nō duret in perpetuū sed ad tps: nec fiat in fraudem simonie: & ea sit intētio ꝓstituētis q̄ nō ꝑ reb⁹ dādis: sed p̄ncipal̄r ꝑpter diuinū cultū augmētandū: & ꝑpter deuotionē dātis recipiatur ad spūalia tolerari potest: dū tamē ille qui recipit sit dign⁹. Itē si dek pecunia ꝑ electiōe alicuius nō ab eo sed ab alio: & iam electio facta est a maiori parte de eo aliq̄bus ꝺicētibus eo sciēte & nō ꝺicēte: licz hoc sit factū de volūtate ei⁹ turbata: simonia cōmittit et resignare tenet. ex eo. Matthe⁹. Multofor⁹ si electio facta nō fuisset. ex eo. nobis. q: licz eēt mino: ps: tn̄ se possunt opponere: q: forte fuerūt ꝓtēti. ex de elec. c. q: ꝑpter. vel q: electus erat irregularis & hmōi. & ita ius hns vnde nihil ei dari debet. Silr si añ electionē dek pecunia ab alio quo vt ipse eligāt petrū eodē petro ignorāte: et sic postea eligit electio tanq̄ simoniaca repellēda est: nisi ꝓstaret illos q̄ fecerūt ꝓmissionē vel dolo vel fraude hoc fecisse. i. in dispendiū eius q̄ erat eligēdus. Et q̄uis electores illū ꝑpter datū nō elegerint sed erant alis eū electuri: tn̄ quia nulla ꝓmissio nullaq; pactio debuit interuenire tunc ab amicis simoniaca reputat. j.q.j. placuit. hec oia in lib. decretorū iuris. Itē Anto. de but. sup. ca. Mattheus. eo. ti. qui & ponit exēplū de volūtate turbata dicēs: q: forte amico cōsulenti rn̄dit. maledicat ipse: da illi pecuniā que secū sit in ꝓditionē: vel q: intēdebat redimere vexationem suā sed intentio ex quo pactū interuenit non excusat: vel fuit forte volūtas turbata: q: rn̄dit. Amice q̄d a me q̄ris cōsiliū fac q̄d videt tibi: & id dixit aio turbato. Jnno. etiā dic̄ q̄ siue iusta siue iniusta eēt ꝺictio ante ꝓfirmationē licita non fuit datio pecunie. de elec. c. significasti. Q̄d si dek pecunia ꝑ electiōe alicui⁹ in impatore vel regē vel rectorē ciuitatis. q̄uis Host. dixerit esse ibi simoniā: verius tn̄ ꝺ: ꝑm alios q̄ sit ibi turpe lucrū & nō simonia: q: tpale est ꝑm Tho. ij. ij. q. lxv. Item cū dak pecunia a se vel ab alio eo sciēte & cōsentiēte ꝑ ꝓfirmatiōe electionis est simonia ꝑm Pe. de pa. nisi q̄s faceret redimēdo vexationē suam. Sicut em̄ liceret iure ciuili redimere sanguinē suū: sic iure canonico vexationē: q̄ fit q̄n̄ homo dat pecuniā nō vt aliq̄ ius acq̄rat sibi: sz ne acquisitū ius iniuste impediatur. Nec Pe. Si aūt ꝑ ꝓfirmatiōe vel bñdictione vel consecratiōe darek pecunia eo nesciēte vel ꝺ voluntatē & ꝓhibitionē suā a qua nunq̄ recessit: & pecuniā aliq̄s solut vt ꝓmisit nihil ꝺz ei nocere: nisi eēt ꝓsanguine⁹: vel nisi postea cōsenserit soluēdo pecuniā vel reddēdo solutā. ex eo. c. sicut. vbi dicūt Bern. & Host. q̄ si cōsensisset simoniam cōmisisset: q: cōsentire est q̄ncūq; ꝓsentire ante vel post: sicut accipe est q̄ncunq; accipe ante & post. j.q.j. eos. q: in maleficijs factis noie eius ratihabitio retrotrahit: & mādato comparat. ex de reg. iur. li. vj. hec habent in directorio iuris. li. iij. Nota etiā ꝑm ffran. de zamb. sup de. post paulū. q̄ si impetrās beneficiū petit sibi illud concedi: q̄uis videat q̄ nō debeat admitti: sed reijci tanq̄ ambitiosus: tn̄ in iudicio eccl̄ie non censet ambitiosus: q: ius suū ꝓsequit: sicut notatus in scrutinio q̄ petit. ex de elec. c. publicato. & electus q̄ petit confirmari. de elec. c. dudū. & cōsecratus in ep̄m q̄ petit palliū. di. c. piscā. Sed in iudicio dei q̄ videt cor: ex q̄ petā ꝓcedūt. vt ꝺ: Mat. xv. iudicat ꝑm intentionē & dispositionē eius. Item emere vel vendere officia ecclesiastica simonia est. j.q.j. si q̄s eps. vbi cōciliū Chalcedon. iudicat simoniacos esse etiā ꝓcuratores rerū ecclesiasticarū & defensores regule subiectos si ꝓpecuniam ordinant seu instituūtur: & mediatores simonie. Et sicut dicit Urba. j.q.iij. saluator. Noie ꝓcuratoris intelligit rerū ecclesiasticarū administrator: vt ꝓpositꝰ siue iconom⁹ qui scz est ille q̄ ꝑest rebus canonicor: & vicedom⁹ q̄ ꝑest rebus epi. Noie defensoris intelligit aduocatus siue sindicus. i. qui ꝓtect causis ecclesie siue aduocatus vniuersitatis & castaldus siue maior: dns q̄ scz habet curā rerū exterior epi & iudex epi. sicut in ecclesia bonon. Jn subiecto regule intelligit archipsbyter. archidiacon⁹. canonic⁹. monachus. & q̄libet ecclesiastico mācipat⁹ officio. Et in his omnib⁹ dixerūt q̄dam. vt Hug. & Bar. būt. semp cōmitti simoniā si emant: & ꝺ q: ꝓhibitum. alij vt dicit Ray. inhērētes ꝓsuetudini dicūt ꝓbabili⁹ q̄ tūc est simonia in empta administratōe q̄n̄ hz annexū aliq̄d spūalitatis: aliter nō. Idem Ul. & addit q̄ aduocat⁹ castaldus & iudex potest eē laicus: & tūc nihil spūalitatis hz. Guil. autē dicit q̄ semp est illicitū talia emere vel vēdere: quia ꝓhibitū. Et nota q̄ ille q̄ recipit bñficiū ecclesiasticum simoniace tenet ex Tho. & Ray. renūciare beneficio. & simonia cōmissa est q ipm vel aliū eo sciente & nō cōtradicente tenet restituere oēs fructus ꝓceptos: & qui percipi potuissent. xiij. q. vj. si res aliena. ex de resti. spo. c. grauis. Q̄nak eñ possidēs sine titulo tenet ad oia dāna & lucra ꝓcepta & ꝓcipiēda. ff. de rebus vendi. l. si nauis. Et intellige fructus q̄ sup sunt deductis tn̄ expensis que fiunt q̄rendor ꝓseruādor: n̄q; fructuū gratia q̄ deducūtur tā a bone fidei q̄ malefidei possessore: & etiaz deductis fructib⁹ seu expēsis in seruitiū vl vtilitatē ecclesie factis: & idem videndum est de illo q̄ etsi ꝓius nesciuit: tn̄ post q̄ sciuit nō statim renūciauit. ar. ex eo. de simoniace. dū tamē est bone dei possessor: nō tenet de illis fructib⁹ quos interim cōsumit: sed cū scit tenet tn̄ de extātib⁹. C. de rei ven. l. certū. & vt dicit Anto. de but. eo. ti. de regularibus. Si tales sunt epi cedere vel renūciare nō possunt sine licētia pape. Alij inferiores cedere nō possunt sine licētia suor n̄. plator n̄. ex de renū. admonet. Si tn̄ nō ꝑt licentiā habere debēt animo vel oīno renūciare: q: non possunt penitere nisi malū ablatū restituāt et semp sunt i mora sicut fures. xiij. q. vj. si res. Dicunt doc. q̄ imo in ꝺ calu recurrit ad superiores. interim tn̄ abstineāt de bonis ecclesie ꝑm Jnno. & Host. dicūt etiā doc. q̄ inferiores ꝓlati & exēpti renūciēt in manibus pape tn̄. Sed differūt ab epis in hoc: q: epi non re-

nūciāt in manibus legati: sed fic abbates exēpti. hec ille. Videt etiā q̄ cū tali dispēsari possit retinēte bñficiū simoniace ⁊ sine resignatiōe dūmodo fit dispositū ille renūciare i casu q̄ nō obtineat dispēsationē: ficut dicim⁹ ⁊ de furto: q: ⁊ purgari pōt etiā furto remanēte penes furē. ſ. cuz petit ⁊ accipit remissionē: dz tñ q̄citi⁹ potest hmōi petere dispēsationē: ⁊ interim a fructib⁹ eius abstinere. De renūciatione aūt bñficij in extremis quō fiēda est. habes. s. §. xij. De alijs penis hmōi simonie habes. j. §. fi.

§. XXII. De sepultura cir-

ca quā aliqñ simonia cōmittit. Nota fm Gof. q̄ sepultura sumit multiplr. Qñq̄ em̄ dz: sepultura officiū ecclesiasticū qō impēdit sepeliēdis. ⁊ b̄ q: spūale est vēdi nō pōt. vt dz. j. q. j. dictū. xiij. q. iij. pcipiēdū. Qñq̄ sepultura dicit ipa terra in q̄ defuncti⁹ sepelit. ⁊ tūc si est de cimiterio vēdi nō pōt: siue fit ibi aliq̄s sepult⁹ siue nō. Tertio dz: sepultura tūba marmorea vel lapidea. ⁊ hec vēdi pōt si fit pura. i. si null⁹ fit ibi sepult⁹. si aūt aliq̄s fit ibi sepult⁹ loc⁹ fact⁹ est religiosus nec pōt vēdi. xiij. q. ij. q̄sta. et. c. post q̄.

Quarto dz: sepultura terra pura ad vsum sepulture deputāda. ⁊ hec vēdi pōt. xij. q. ij. auruz. Pro exequijs igit mortuoz nihil dz exigi: sed pie debēt ꝓsuetudines obseruari. ex eo. ad nostrā. Dō si clerici aliq̄d corp⁹ sepelire nō vellēt: nisi fiat cautio eis ab heredib⁹ defuncti de redemptione eoz q̄ veniūt cū funere simoniā cōmittūt: ⁊ multo magis qñ abstq̄ pecunia hoc exigūt nolētes aliter sepelire. xij. q. ij. q̄sta est. Si aūt faciūt pactionē de redimēdo letū pānos ⁊ hmōi etiā ante portationē ad ecclesiā: p hoc tñ nō est simonia: sed licitū cū illa sint tpalia: dūmodo p hoc nō negēt sepultura vel immisceat ius sepulture: et si nō vellēt post sepulturā heredes facere qō debitū est clericus pōt agere ꝯ eos. ex. e. c. ad aplicā. Itē circa pcessiones qs faciūt aliq̄ collegiate ecclie in obsequijs mortuoz data vl̄ promissa pecunia vl̄ alia re tpali: als nō facturi. Nota fm Ray. q̄ si tenenť clerici ad hmōi pcessiones ex officio sic exigere aliq̄d simonia est. ſ. q. iij. vēdentes. Si nō tenenť nō est simonia exigere: dū tñ nō intendāt b̄ petere vel recipe tanq̄ pciū officij: sed vt stipendiū sumpt⁹: als simonia esset si p spūali tpale acciperēt. Itē cū est statutū in aliq̄ ecclia q̄ pcessio fiat p pecunia. dicit Ray. q̄ si statutū factū fit p verba affirmatiua: puta q̄cūq̄ religiōsit collegio decē habet pcessionē ⁊ als ad eā nō tenebak: non est simonia: sed si statutū est factū p verba negatiua: puta q̄ nulli fiat pcessio: nisi qui religiōsit tantū: simonia est: q: tollit officiū pietatis. ſ. q̄ pcessio non fiat gratis vel pro minori precio. ar. ex de iureiur. Quāto pson̄a. concor. Tho. ij. ij. Itē cū apud aliquā ecclesiaz sint diuersa cimiteria et tarat pro quāta pecunia quis ponat in tali cimiterio. dicit Host. q̄ est simonia. ⁊ eodē modo si crux specialis portetur ad funus. ex eo. c. audiuimus.

§. XXIII. Vasa etiā sacra

vt calices ⁊ vestes sacre: vt paramēta: palle ⁊ hmōi. ante ꝓsecrationē q̄dē simplr vēdi pñt vt alie res: sed post cōsecrationē q: spūalib⁹ annexa sunt rōne ꝓsecrationis vendi nō pñt: sed rōne materie referēdo ītētionē ad tpale nō ad spūale vēdi pñt ecclesijs ⁊ in eadē forma: sed laico siue ꝓuato vēdi nō pōt calix: nisi cōflat⁹ vel cōfractus p̄missa p̄ us onere. x. q. ij. §. hoc ius. hec Vl. Sed ⁊ Pe. de pa. in iij. dicit q̄ vasa sacra laicis vēdi nō debēt nisi pflata: q̄b⁹ tñ pñt obligari. Et subdit. Idē est de reliquijs q̄ gra auri ⁊ argēti vēdi pñt ⁊ obligari nō aliter: q: nemo martyres distrahat: nemo mercet. C. de sacrosan. ec. l. nemo.

§. XXIIII. Jus etiā patro-

nat⁹ q: annexū est spūali: iō emi vl̄ vēdi nō pōt: als cōmittit simonia fm Tho. ⁊ alios. Est aūt ius patronatus fm Host. ptās pñtādi instituēdū ad bñficiū ecclesiasticū simplex ⁊ vacans. Et puenit hoc ius patronatus fm Gof. ⁊ Host. ⁊ Jnñ. ex fundatiōe. ſ. ecclie dotatiōe: soli collatiōe vt. xvj. q. vij. filijs. ⁊. c. q̄cūq̄. ⁊. xviij. q. ij. abbatē. vñ vsus. Patronū faciūt dos edificatio fundus. Et dz: hic ius patronat⁹ qñq̄ aduocatio: qñq̄ vicedñatus: qñq̄ custodia vel guardia: qñq̄ ius frequētationis vel pcessionis. hec oia ⁊ similia p eodez supponūt. ex de sta. mo. in singulis. §. vlti. Exēpla habes q̄ dicať his noibus in iure. Ex patronatu vo cōpetit patrono q̄druplex ius. Primū est q̄ ipe potest psentare instituēdū ad pbēdas siue ecclias nō collegiatas. ex eo. fere p totū. Jn collegiatis vo non electioni faciēde: sed iā facte postulatur assensus patroni. ex eo. nobis. Scōm est q̄ q̄si principalis pm⁹ in processione pcedit. xvj. q. vij. pie mētis. Tertiū est q̄ defenso: pcipu⁹ ecclie est: ⁊ ideo tenek eā defendere ab oibus oppssoribus. xvj. q. vij. filijs. Quartū est q̄ si vergat ad inopiā alēdus est de bonis ecclie: vt in. d. c. filijs. Et potest patron⁹ laic⁹ de cōsensu epi in ipsa fundatione certū censum tenere. ex eo. preterea. Sed nil vltra dz exigere nec ecclesiā grauare in aliq̄. ex de sta. mo. in singulis. Sed qñ patronat⁹ est locus religiosus: vt si aliqui monachi in pprio solo ⁊ pprijs expēsis ecclesiā edificauerūt: habēt in ea oia tpalia ficut eps oia spūalia. xvj. q. ij. sane. ex de capel. mo. c. j. ⁊ habēt mīlomin⁹ viā psentandi. ex de sup. ne. prela. ficut. Dare igit pecuniā vel accipe p tali psentatiōe q̄ cōpetit patronis simonia est. Sīl vēdere tale ius. ſ. patronat⁹ p se: vel etiā vēdere villā seu casale vbi est ecclia cui⁹ q̄s est patronus: ⁊ rōne illi⁹ patronat⁹ aliq̄d plus petere simonia est. Sed vēdere simplr villā talē cū oi iurisditiōe quā ibi hz: q̄uis ius paronat⁹ per istū modū vēditiōis deueniat ad emptorē nō est simonia. Vñ ⁊ abrahā q̄ emit agrū vbi erat spelūca duplex. Gen. xxiij. in quo loco dicūť fuisse sepulti pmi parētes. ⁊ p ꝓns loc⁹ erat religiosus effect⁹. xij. q. ij. ebron. nō arguit de simonia: q: respectū habuit ad agrum nō ad sepulcrū: sed ephron reprehenditur de hoc. xiij. q. ij. c. post q̄. Quia intētione habuit ad sepulcrū: vt ex eo aliquid plus peteret. Et q̄uis ephron gratis ei sepulturam offerret: ppedit tñ abrahā q̄ gratis recipe sine eius offensa nō poterat: et ppterea pecuniā dedit in hoc redimēs vexationē suā: vt dicit Tho. Itē ius patronat⁹ p se in feudū dari nō potest. fm Host. sed cū vniuersitate puta alicui⁹ loci vel iurīū alicui⁹ dari potest. ex eo. cū seculū. Itez nec simplr nec cū vniuersitate pōt pignori obligari fm Jnñ. De alijs q̄ ptinēt ad ius patronat⁹. vide. j. iij. parte. Ti. xij. c. xij.

§. XXV. Pena aūt contra

simoniacos in iudicio ecclīastico ⁊ fm iura est pncipaliter triplex. Prima est suspensio ab executione ordinū de qua quō q̄s incurrat ⁊ qñ. vide. j. in. iij. pte. ti. e. ⁊ hoc in corpe iuris. Scōa pena est: q: debet puniri si de crimine cōstiterit in iudicio pena depositionis ⁊ infamie. xv. q. iij. sane. ⁊ ex de accu. inq̄sitionis. Tertia pena est excōicationis. et hec inducta est p exuagātes quoad quasdā simonias. De pecunia aūt simoniace recepta quid agendū sit. vide. s. in c. j. §. viij. De fructibus aūt bñficioz simoniace receptoz quid agendū habes. s. eo. c. §. xxvj. Et nota vt dz: in directorio iuris. lib. iij. ti. xv. q̄ si q̄s ordinatus fuit ad aliquē ordinē ab epo de quo audiuit pus ex relatione aliquoz⁹ q̄ cōmisit vitiū simonie: ⁊ ideo nolebat ab eodez epo ad superiores ordines promoueri: potest quidē in suscepto ordine secure ministrare. Sed ꝓtra cōsciētiā ad superiores ab eode epo nō promoueat: nisi deponat cōscientiam erroneam: quia grauiter peccaret: lz in hoc inciderit ex cōsciētia nimis scrupulosa. ex eo. per tuas. ij. vbi dicit glo. Ber q̄ non constabat illū epm esse simoniacū. ⁊ ideo papa dicit q̄ secure ministret in ordine suscepto. qō enīz audiuit ab alijs credere nō debuit. Unde ⁊ Host. super. d. c. elicit quinq̄ notabilia. Primū est q̄ ex varijs dictis in alteri⁹ preiudiciū nō est cōscientia formāda. Secundū est q̄ si

Idem. j. iij. pte. ti. xij. c. xij.

Ti. xxvij.

De conscientia.

formata sit taliter: ad cōsiliū plati deponēda est. Tertiū q̄ si deponi nō pōt oībus modis sequēda est. Quartuz est q̄ vt⁹ animi de scrupulosa ꝓscia potest facere bonā et in meli⁹ informare: ⁊ debilitas animi ē etiā nimia simplicitas ecōuerso. Quintū ē q̄ i indifferētib⁹ potest vnusquisq; put sibi placet ꝓscientiā informare.

¶ De vsura per modū predicationis. Lap. vj.

QVē vsura inquit psal. pō.liiij. Nō defecit de plateis ei⁹ vsura et dol⁹. Qđ videt verificari ⁊ de ciuitate terrestri ⁊ de ciuitate spūali ecclie. Vix em̄ ē aliq̄ ciuitas i orbe in q̄ nō fit vsura ⁊ dol⁹: ⁊ sic a synagoga iudeoꝝ trāsiuit vsura ad ecclias xp̄ianoꝝ. dico q̄ad numerū seu baptisma receptū nō aūt quoad meritū ⁊ op⁹ fidei viuū. Dis em̄ ver⁹ fidelis summope se cauet ab vsurarū vorago ne q̄ substantias exhaurit ⁊ aias deuorat. ꝓpter qđ ipa mr̄ ecclia ex gētilitate ꝙgregata. ⁊ iō in chananea figurata ꝓpter magnitudinē fidei merito clamat. Miserere mei fili dauid. ſfilia mea male a demonio vexat. ſfilia ecclie ē q̄libet psona fidei aia xp̄iana quā ipa generat p aquaz baptismi. sed ista filia vexat vt in plurib⁹ a demonio qđ ꝺ: māmona qđ in terptat diuitie quaz illicite acq̄stioni sup oēs attēdit vsurari⁹: ⁊ iō male vexat. Et q̄ male vexet ostēdit pūs. in pdicto vsu. Vexat em̄ male ⁊ valde male tripliciter.

Matth. xv. Marc. vij.

¶ Primo propter continuationem periculosissimā que notatur ibi. Non defecit.

¶ Secūdo ꝓpter extēsionem copiosissimā que signatur ibi. de plateis eius.

¶ Tertio ꝓpter palliationem seu excusationē fraudulētam. ibi. vsura ⁊ dolus.

§. i. Et ab illo vltimo in.

choando dico q̄ in vsurario ē palliatio ⁊ excusatio sui vitij multū fraudulētissima ⁊ hinc sequit magna ⁊ mala vexatio demonis in eo. Quid em̄ peius ⁊ dānabili⁹ pōt esse in hoie q̄ excusare flagitiū suū. Ad qđ oñdēdū p̄mi parētes post excusatioēm sui pcti inediate de paradiso fuerunt expulsi. Sz puideam⁹ p̄mo qđ sit vsura. ⁊ exinde quō fit falsa ⁊ fraudulēta excusatio ei⁹.

Vsura quid est.

Vsura ꝺm Goffre. est q̄c q̄d sorti accedit p̄cedēte intētiōe vel pacto. Vel ꝺm alios ⁊ clari⁹. Vsura est lucrū ex mutuo p̄ncipali intentuz. vt si mutuo tibi centū florenos hac p̄ncipali intētiōe vt aliqd plus vltra centū recipiā: vel si mutuo tibi certas mēsuras frumēti vini ⁊ olei ⁊ hmōi q̄ vsu ꝙsumunt ⁊ plus ex b̄ exq̄ro q̄ ipz capitale in valore vsurā cōmitto. vt ꝺ. xliij. q. iij. vsura est. Diffinitionē p̄dictā habes declarata in. c. seq. §. ij. Et primā qđē fraudē ⁊ dolū cōmittit vsurari⁹ qñ ex mutuata pecunia nō q̄rit plus in pecunia numerata suo capitali: sed in aliquo alio: vt frumēto. vino. fructu. dom⁹. vel agri. seruitio aliq̄ seu opis qđ vtiq̄ vsura est. Vñ Amb. Esca vsura est: ⁊ vestis vsura est: ⁊ q̄cq̄d sorti accedit vsura est: ⁊ qđ velis ei nomē imponas vsura est. xliij. q. iij. plericq̄. Qđ intelligik in mutuo cū scz plus recipik vel sperat q̄ qđ mutuatū est in valore. ⁊ ponit ibi Amb. plura exempla ostēdēs ibi fraudē cōmitti. ⁊ sic vsura ⁊ dolus. i. fraus fit⁹ sunt. Et cū vsura ꝺhat in mutuo ne deteganť ipsi vsurarij de sua p̄uitate vtunť fraude multiplici eā excusantes ꝺctibus emptiōis: vēditiōis: pignoratiōis: depositionis: sed in his q̄ reperik vsura ex fraude: q: ⁊ mutuū implicite. vt declarabik in. §. v. ⁊ sic cū vsura nō deficit dol⁹. sed qđ peius est volūt vsurarij excusare facinus suū ⁊ defendere tali rōne.

Argumētū vsurariorum

Deut. xv

Oīne pctm̄ est ꝺ aliquā legē: sed vsura nō est ꝺ aliquā legē: nec diuinalē. nec internalē. siue naturalē. nec humanalem. quinimo oēs iste eam p̄mittūt: ⁊ sic appet nō esse pctm̄. Nā i lege diuinali que habek in sacra pagina dicit dns. ſfeneraberis gētib⁹ multis. fen⁹ aūt vocak vsura. Itē Deut. iij. dicit idē dns. Nō feneraberis fratri tuo sz alieno. ex q̄ aucte videk q̄ etsi nō fratrib⁹ saltē alienigenis extraneis possit fenerari ⁊ infidelib⁹. Quātū ad legē naturalem hz regulā fundatā in rōne naturali q̄ nullus ꝺz cū dāno alteri⁹ vel iactura locupletari. in. vj. de reg. iu. cū ergo di. vsurari⁹ seruiā p̄timo in mutuādo: nōne ⁊ rō dictat: vt ⁊ ipe debeat seruire mihi: etsi cū mea pecunia. Pe. negociādo lucrak ipse ad rationē. xv. vel. xx. q̄ cētenario. nōne ⁊ rō dictat. vt sim particeps lucri eius et mihi saltē. x. vel. viij. cōcedat. Nā aks locupletabik ipse et cū meo dāno: q: cuz ipsa pecunia potuissez ⁊ ego lucrari. Leges q̄ ciuiles q̄ humane dicunť: q: ab hoibus inuente iuste sunt. iuxta illud Prouerb. viij. Per me. ſ. sapiētiā reges regnāt ⁊ legū ꝺditores iusta decernūt. Ihe aūt leges cōcedunt aliqs vsuras p̄cipue: vt. C. de vsuris. eos. Et sic ex omi lege videt vsura cōcessa vñ nec pctm̄. Sed rei veritas est ꝺm determinationē doc. q̄ vsura ꝓprie sumpta: vt diffinitū est semp est pctm̄ ⁊ mortale ⁊ valde graue. vñ ⁊ Amb. dicit. Si q̄s vsuram accipit: rapinā facit vitanon viuit: scz gra. in lib. de bono mortis. ⁊ trāssumptiue. xiiij. q. iiij. si q̄s vsurā. Ex hoc q: ipa vsura est omi lege ꝓhibita scz naturali. diuinali. ⁊ humanali. Et ad rōnes indu ctas ꝙ vsurario hoc declarādo ad singulas respondebik. Et ꝓmo quidē est ꝺ legē naturalē: ⁊ hoc triplici rōne. Primo rōne inadeq̄tiōis. Scōo rōne appropatiōis. Tertio rōne fructificationis. Quantū ad p̄mā rōnem clarū est q̄ illud qđ est ꝺ iusticiā (q̄ in eq̄litate consistit) est contra ꝺ legē naturalē: sed vsura est ꝓtra equalitatē iusticie ex eo. videlz q: vendit id qđ non est ꝺm bea. Tho. ij. ij. q. lxxviij.

Ad quē declaratiōe sciendū ꝺm eūdē q̄ rerū q̄ in vsum nostrū veniūt. quedā sunt quarū vsus est ipaz ꝙsumptio vt frumentū vinū ⁊ oleū ⁊ hmōi: quibus hō non vtitur nisi comedendo vl̄ bibēdo: ⁊ sic ex toto consumēdo. Alie res sunt quarū vsus: etsi nō sit ipsaz consumptio in se: est tm̄ earū distractio: vt pecunia numerata q̄ p̄ncipalr est inuēta ad cōmutatiōes faciēdas: vt dicit pbs in p̄mo politice: ⁊ sic vtēdo distrahik cū in cōmutatiōes expedit. Sic ⁊ alie res quarū vsus nō est ipsaz consumptio vel distractio sicut dom⁹. ager. iumentū. vasa aurea ⁊ argētea. ⁊ hmōi. Vsus em̄ domus est inhabitatio nō cōsumptio. sic cultus agri est cultiuatio ad fructificandū nō dissipatio: ⁊ sic de alijs hmōi. Et ex isto tertio gñe rerū vsus ipsius rei seorsum potest cōputari ab ipsa re ⁊ vnū concedi sine altero. Potest em̄ alicui tradi dñium dom⁹ vel agri vel serui vel iumenti retēto sibi vsu vel fructu ipsius ad vitam: vel ad aliqđ tps: vt fit aliqñ in donationib⁹: ⁊ ecōuerso pōt concedi vsus taliū rerū retēto sibi dñio: vt fit in locatiōe agri vinee. ⁊ cōductione dom⁹ ⁊ hmōi. Et ideo in hmōi licite recipik certū p̄ciū seu lucrū p vsu dato ipsi⁹ rei retento sibi dñio. ⁊ inde ad certū tps rehabita ex integro ipsa re. Sed in reb⁹ p̄mi ⁊ secūdi generis quarū scz vsus est ipsarū cōsumptio vel distractio nō potest computari seorsum vsus taliū rerū ab ipsis reb⁹: q: inseparabilis est: ⁊ cuicūq̄ concedik vsus taliū rerū ex hoc ipo ꝺcedik ⁊ res: ⁊ propter hoc in talib⁹ p mutuū transferť dñium. Sicut ergo si quis seorsum vellet vēdere vinū ⁊ seorsum vsum vini vēderet eandē rē bis: vñ ⁊ vēderet id qđ nō est ꝓpter qđ manifeste ꝓtra equalitatē iusticie est: simili rōne qui mutuat tritici. vinū. ⁊ oleū ⁊ hmōi. vl̄ pecuniā numeratā: ⁊ vltra suū capitale mutuatū aliqđ exigit: vel p̄ncipalr intendit habere qđ p̄cio potest estimari: ꝓtra eq̄litatē iusticie agit q: petit sibi duas recōpensatiōes fieri. vnā scilz restitutionē equalē rei mutuate: aliam vo vt p̄ciuz vsus quod ꝺ vsura: ⁊ sic pctm̄ est vtpote ꝓtra rōnē seu legem naturalē cōtra iusticiā. Quantū ad scōam rōnez clarū est q̄ illud quod gratis natura dat ꝓp̄rio alicui: non debet sibi illud ab altero vendi: sed natura dat ei cui mutuak pecunia aliquam industriam vt ꝓpriam. Et banc industriā et actus ꝓprios ipsius recipientis mutuū sibi vendit dū vltra capitale mutuatū plus exigit ipse mutuans quod est iniustum ⁊ contra naturā appropriationis que dedit viro in-

dustriā ꝙ ppria industria fibūpi pfit. Pecunia eī inquā tū pciū venaliū nullū cōfert lucrū nisi p industriā venti tis. vendere g̃ vtilitatē puenientē ex pecunia p mercatiuā industriā ei cui mutuata est nihil aliud est ꝙ vendere sibi industriā ⁊ actꝰ suos qō est ꝺ̄ naturā siue legē naturalē. et h̄ est rō Scoti sup. iiij. sen. di. lxxviij. Videt etiā tps illi vē dere cui mutuauit illud. s. quo pecuniā suā detinet: qō est etiā ꝺ̄ naturā: cū non magis sibi sit appropriatū illud tps ꝙ illi q̄ recipit mutuū. Et hec est rō Ihrȳ. di. lxxviij. eiꝯ cies. Quantū ad tertiā rōnē. s. fructificatiōis ptz ꝙ per vsurā fit vt res mutuata q̄ ex se nō generat fructuꝫ pariat lucrū qō est extra naturā. Nō eī aliud videt esse lucrū ꝙ fructꝰ ipsius rei seu p fructū ipsi⁹ aliq̄d acq̄sitū. Naturale est eī ꝙ res q̄ generat fructū semp crescat in valore cum ipso fructu: atq; maior est cū est sub fructu ꝙ cuꝫ pmanet sine fructu. Cū igit vsura res habētes determinatū valoꝛē a natura vel arte q̄ in eo excrescere nō possunt: ⁊ p ꝓns fructificare nō possunt faciat excrescere in valorē: sequit ꝙ faciat rē nō generātē fructū parere lucrū. Vñ ꝺm pbm s. Polit. vsura ꝺ̄: a latos qō est ptus: quia extra naturam rei mutuabilis vult vsurariꝰ ꝙ pecunia pariat. qō miraculosuꝫ videt: sed diabolicū est. Et hāc rōnē tāgere videt Amb. di. Interdū etiaꝫ vsure arte neq̄ssima ex ipso auro aurū nascit. di. xlvij. sicut. Ad rōnē aūt vsurariꝝ rn̄detur. Nā cū dicit ꝙ sicut rō dictat ꝙ ipe debeat ꝓmū subleuare ⁊ subuenire ei p mutuū vel alios modos cū potest. ita etiā dictat rō naturalis ꝙ ipse cui mutuauit debeat eum adiuuare ⁊ esse gratꝰ ex seruitio impēso dādo ei aliq̄d de suo lucro. Rn̄. ꝙ ꝓmū dictat rō. s. ꝙ mutuet ꝓtimo indiꝯēti si pōt: sed gratis siue spe lucri. Scō̄m etiā dictat rō. s. ꝙ sit gratus recipiēs mutuū erga mutuātē: puta in recoꝯgnoscēdo bn̄ficiū. ⁊ cū pōt eū adiuuare qn̄ idiget vl̄ vice uersa remutuādo sibi vel p alia obsequia: sed gratis non ex pactiōe. Nā etsi ei teneaꝫ ad antidota naturalr. i. recōpēlandū beneficiū: hoc est ex debito honestatis nō necesſitatis. s. q̄ posset cogi in iudicio. Et ideo ꝺm Tho. ⁊ alios si ꝯs mutuaret alicui cū ꝺ̄ pacto ꝙ ei teneret remutuare vsurā cōmitteret: q; vltra capitale suuꝫ aliquid exigit qō potest p̄cio estimari illa. s. obligatio qua. s. potest eū cōuenire in iudicio. Ad aliā rōnē cū. s. dicit ꝙ q̄ recipit mutuū ab eo locupletat cū dāno suo ⁊ de sua pecunia. Rn̄. ꝙ locupletat seu lucrat ille p̄ncipalr p industriā suā: q; pecunia ex se nihil lucrat: vt patet tenēdo i capsa. pecunia etiā illa nō est mutuātis sz ei⁹ q̄ accepit mutuū: q; in eū trāslatū est dn̄ium. ⁊ si perit vel perdit in negociādo vel aliud agēdo perit periculo suo nō mutuātis. Dānū aūt nō sustinet nisi q; cessat ex hoc sibi lucrū: sed idē dānū habuisset si pecuniā in arca seruasset: q; ibi nō fructificat. Et si cum ea negociat⁹ fuisset potuisset amittere sicut ⁊ lucrari. subſtabat eī tūc periculo vbi in mutuo nō subſtat. verū si exꝯtarentia pecunie mutuate passus fuisset dānū: puta cum opoꝛtuisset eū accipe ad vsurā vel vendere res suas minꝰ iusto p̄cio vel aliquo simili: tūc mutuās deberet ei satisfacere de dāno ei secuto ꝓpter mutuū etiā si non feciſſet pactū de hoc ꝺm cōscientiā: nō aūt de industria sua lucrum factū tenet cōicare cessante dāno. Scō̄o vsura est cōtra legē diuinalē. ⁊ hoc patet et triplici ſcriptura q̄ cōplectit legē diuinalē. s. moysaica: ꝓphetica: ⁊ euāgelica. In euāgelio dicit veritas ipsa q̄ mētiri nō potest. Date mutuum nihil inde sperātes. Lu. vj. nihil sz qō p̄cio possit estimari vltra suā sortē. nā beniuolentiā ⁊ amicitiā licet sperare que nō cadūt sub p̄cio. Nō verbū est p̄ceptoꝛiū quātū. s. ad hoc ꝙ nō sperēt seu expectet lucrū ꝓpter mutuum: q; ibi esset vsura vnde ⁊ mortale. Nō aperte declarat Aug. super ps. dicēs. Si fenerauerit. i. si mutuū dederis pecuniā tuā a quo plus ꝙ dediſti expectes accipere: nō solum pecuniā: sed quicquid aliud siue triticum, siue vinū ⁊ huiusmodi. fenerator es. i. vsurarius. et in hoc non laudandus sed improbandus. xliij. q. iij. si fenerueris. Jn ꝓphetis quoq; phibet ipa vsura. Vñ ⁊ ps. describēs cōditiones necessarias ad requiescendū in monte dei. s. supne patrie hanc vnā ponit inter ceteras. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā. Qui ergo dat ad vsurā nunq̄ ascendet ad montē diuine glorie nisi penituerit plene. Et Neemie. v. Increpaui inquit optimates ⁊ magistratꝰ ⁊ dixi eis vsuras ne exigant ⁊c. Et Ezech. xviij. inter scelera digna mortе eterna ponit vsurā dicēs. Qui ad vsurā non cōmodauerit: idest amplius quicq̄ nō accepit. Vbi dicit Hiero. Putāt quidā tm̄ vsuras esse in pecunia qō ꝓuidēs scriptura diuina oīs rei aufert supabūdātiā: vt plus nō recipias ꝙ dediſti. xliij. q. iij. putāt. Et Prouerb. xxviij. Qui congregat diuitias de vsuris ⁊ fenore liberali ⁊c. Jn lege moysaica quātū ad partē moralē q̄ ad hec obligat. videt Leui. xxv. Ne accipias a fratre tuo vsurā nec plus ꝙ dediſti. Nomine fratris intelligit q̄libet ꝓximus ⁊ rōne originis q̄ vna est. s. a deo ⁊ ratione finis q̄ vnus est. s. deus. Ad rationē aūt vsurariꝝ rn̄det. cū sz dicebat ꝙ in lege pmittebat vsura. q; illa fuit cōparatiua pmissio qua pmittit minus malū ne sequat maius. pmittit aūt nō ꝙ cōcedat vt licitū. sz q; non punit pena tpali. sed bene punit pena eterna. Permissuꝫ ergo fuit iudeis vt auaris vsurā exercere erga alienigenas ne crudeles existētes a fratrib⁹ exigerēt eos consumēdo. Aliā rōnē habes. ꝺ̄. in. §. iij. c. se. Ad illā aliā auctoritatē inductā. feneraberis gētib⁹ multis ⁊c. Rn̄. ꝺm Tho. vbi. s. ꝙ ibi large sumit fenus p mutuo tm̄ nō p mutuo ad vsurā. Et vult dicere deus ꝙ si ppls seruaret legez erit ita abūdans ꝙ poterūt alijs mutuare ⁊ nō indigebūt mutuū accipere. Tertio vsura est extra legē humanalē. Supoēs humanas leges est ius canonicū qō resultat ex decretis ⁊ decretalibus ⁊ sanctoꝛ autoꝛitatib⁹ doc. Ex cap. nāq; iiij. Concilij Carthag. qō incipit. Seditionarios. prohibent vsurariꝝ ad clericatū ꝓmoueri. di. xlvj. Nullus autez phibetur a ꝓmotione nisi p mortali vel p irregularitate. vt xliij. q. iij. ⁊ q. iiij. in plurib⁹. c. ⁊ ex̄ de vsuris per totū. pncipue. c. q; in omnibus. hoc phibet vbi excōicant publici vsurariꝝ quoad sacramēta p̄cipienda ⁊ quoad oblatiōes altaris ⁊ quoad sepulturā eccl̄iasticā: his omnibus priuātur nisi restituant. in. vj. lib. de vsuris. vsurarū. Priuantur cōfectione testamētoꝝ ⁊ alijs multipliciter nisi faciāt cautionem. De his omnibus plene habes. ꝺ̄. in diuersis. §. vide ibi. Et de excōicatione quā incurrūt sepeliētes eos sz publice vsurarios nisi fecerint cautionem. habes. ꝺ̄. in. iij. pte ti. s. Augu. etiā di. An crudelio: est q̄ subtrahit aliquid vel eripit diuiti ꝙ qui trucidat inopem fenoꝛe. xiij. q. iij. quid dicam. Et Ambro. sine ferro diuimicat q̄ vsuras flagitat. xiij. q. iij. c. ab illo. Et Leo papa. Sicut nō suo nomine ita nec alieno licet fenus exercere. Jfenus hoc solum exercere debemus. vt qō hic misericoꝛditer tribuimus. a dn̄o qui multipliciter ⁊ in perpetuū mēsurā tribuit recipe valeamus. dist. xlvj. sicut. Et de hac vsura spūali ⁊ licita dicit Salomon. Jfenerā dn̄o: qui miserēt ꝓximo. q; cētuꝫ pyno accipietis. idest spūalia q̄ excedūt in cētuplo vnū. ⁊ vitam eternā possidebitis. in euāgelio Matth. xix. Ad rōnem vsurariꝝ respondet ꝙ leges ciuiles dant ppls qui sunt p maiorī pte mali vel impfecti. ⁊ intendūt pacificū cōuictū ciuiū adinuicē. Vñ solū phibēt exp̄ssevitari q̄ sunt magis pturbatiua ciuilitatis ⁊ quietis tpalis puniēdo trāsgresoꝛes ⁊ coercēdo ab illis per penas. vt adulteria: furta: homicidia: ⁊ hmōi. Alia ꝓmittūt nō vt licita cōcedentes: sed nō vt alia vitia ꝓdicta puniētes: ⁊ hoc ne peioꝛa contingant sicut de meretricibus ⁊ hmōi ꝺm Tho. vbi. s. Sed lex diuina prohibet omne peccatum ostendens puniri in diuino iudicio. Cum ergo lex diuina ⁊ naturalis sit supra oēm legē humanā. vt ptz di. viij. ⁊ ix. per totū: ⁊ canonica etiā sit p̄iudicās ciuili. vt di. ix. in his que spectāt ad conscientiā. ⁊ triplex lex diuina ⁊ naturalis ⁊ canonica prohibeant vsuram oēm. Omnis lex ciuilis q̄ ꝓmitteret etiam cōcedendo vsuras annullat quātū ad hoc per legem diui

cc

nam ⁊ canonicā. Etsi leges ille sint iuste quoad ciuilitatē vite pñtis rōne iam dicta: nō tñ iuste sunt quoad ciuilitatem supernā adipiscendā ad qō opz ab oñi vitio esse immunē. Sz ⁊ ipe impator dicit ꝙ sacre leges nō dedignant sanctos canones imitari in mrimonio ⁊ vsuris. vt in auk. vt cle. apud ꝓpm. epīs. ꝙue. col. vj. ⁊. ij. q. iij. §. hinc colligitur.

§. II. Quantū ad secundā

partē que est extensio seu dilatatio copiosa talis vitij. hoc notak ibi. de plateis eius. Platea est locus vbi multi ꝙueniunt ⁊ locus latus ⁊ patēs: ⁊ lata est via q̄ ducit ad pditionē. s. via cupiditatis ⁊ multi incedūt ꝓ eā dicit saluator Matth. vij. ꝓcipue ꝓ vsurariā prauitatē patēs est: q: semper a xpicolis hec vsura habita est ꝓ magno ⁊ enormi scelere. Et ad tollendū oēm excusationē huius maledicti vitij ecclesia statuit: vt si q̄s ptinaciter hoc assereret: ipsam scz non esse peccatuz ⁊ graue hereticus habeak: ⁊ contra ipm vt cōtra alios hereticos ꝓcedak. de vsuris, ex graui. in cle. Sunt em̄ in ciuitate plures platee.

¶ Est platea nobilium ⁊ campsorū.

¶ Est platea artificum ⁊ mercatorum.

¶ Est platea ludētiū ⁊ templorū. Et de oibus his plateis nō defecit vsura ⁊ dolus.

In prima vt est ſflorētie platea dñorū ⁊ platea foi nobiles sunt nobiles qui nolūt laborare: ⁊ ne pecunia eis deficiat paulatim cōsumēdo tradūt eā mercatori vel trapezite intendētes ꝑncipalr aliquid ānuatim recipe ad discretionē eorū: saluo tñ capitali. Et q̄uis ipi vocent hoc depositū tñ clare vsura est. xiij. q. iij. si fenerauerīs. vt habes. s. Nec ve depositus est nec sapit naturā eius. Ipi etiā ⁊ alij plures quādoq̄ mutuāt pecunias diuersis personis accipiētes in pignus domū vel agrū vel vineā sub noie securitatis: sed fructū seu vsum dicti pignoris interim volunt habere quousq̄ restituak eis pecunia nō cōputādo in sortem ⁊ vsura est. de vsu. c. j. Excusatur tñ in hoc casu a vitio vsure gener qui cum sustineat onera matrimonij ⁊ nōduz habuit dotes recipit a socero vel alijs dotantib⁹ mulierē possessionē aliquā in pign⁹ quousq̄ recipiat dotes. hic licite facit fructus illius pignoris suos nec teneꝁ cōputare i sortē. vt de vsu. c. salubriter. Campsores cābia faciūt que vocanꝁ cābia ficca vel ad libras grossorū vel per venetos Sed q: ibi est mutuuz exp̄esse q̄ est materia in ōctu vsurario: ⁊ intētio lucri ꝑncipaliter q̄ est forma: ideo inde resultat vera vsura etsi dicaꝁ cābiū. Nec excusat periculū q̄ ibi esse pōt: vt de vsuris. c. nauigāti. ſfaciūt etiā alij securitatē ꝓ alijs in mutuis cuz certa scriptura ⁊ ꝓ hoc recipiūt duo ꝓ centenario ⁊ hmōi. ⁊ hoc etiā vsura videtur si nō est ꝓbabile periculū. De hoc tñ ⁊ alijs supradictis cōtractib⁹ habes plene in. §. pluribus. c. sequē. In secūda platea. s. vbi morank mercatores: lanifices: retagliatores ⁊ hmōi. multe reperiuntur vsure. Naz qui vendit aliquid ad aliquē terminū tpis: ⁊ rōne termini seu dilate solutionis petit plus iusto pcio. puta iustū pcium fit. x. ⁊ ipe vēdit. p. xj. vsuram cōmittit: nisi illud intēderet nō tuncvēdere sed seruare vsq̄ ad tps quo verisimr credebat merces illas valituras quātū vēdit: etiā si nūc nō tātū valeant. puta tpe estiuo vēdit bladū ad preces seu instantiā alicuius q̄ intēdebat reseruare ad tps hyemale q̄n cōiter plus valet: ꝓpter q̄ vendit pluri pcio q̄ nūc valet. vt de vsur. c. in ciuitate. Similiter si q̄s emit merces vel victualia minus iusto pcio ꝓ eo q̄ anticipat tps in soluendo precium anteq̄ recipiat merces vel victualia ꝓ aliquos mēses. puta dat pcīū tpe veris ⁊ recipit bladū tpe estatis ⁊ hoc nisi substaret periculū: vt q: bladum vel aliud pōt ꝓbabiliter plus vel minus valere dicto precio q̄ soluit: vt in. d. c. in ciuitate. Sed q̄ emūt possessiones vel domos multo minus pcio q̄ valeāt cū pacto q̄ infra certū tps ille vēditor possit recimere: vsura reputaꝁ seu fraus vsure palliate sub titulo emptionis. Qui etiā faciūt societatē cum alijs siue mercatoribus siue artificibus siue agricolis circa mercātias vel artificiata vel pecora ⁊ alia aialia volētes saluū esse capitale quoad pecuniā seu capita quoad aialia vsura est ⁊ nō va societas. xiij. q. iij. plerīq̄ cū glo. Sz ⁊ diuersis modis cōmittit fraus ⁊ dolus in hmōi ⁊ iniusticia de q̄b⁹ diffuse habes. j. in pluribus. §. se. In plateis tertijs q̄ sunt cōiter ante ecclias ibi oēs ꝙueniūt: ⁊ diuites ⁊ paupes: ⁊ viri ⁊ mulieres: lusores ꝓdigi artifices ciues ⁊ alij. Et ad oēs q̄si extēdit vitiū vsure vel ꝙ exercitiū eius vel ꝙ pticipationē Nā mulieres de q̄b⁹ minus videk si sunt vidue ne cōsumātur dotes earū vel deponunt eas mercatoribus ad discretionē ⁊ vsura est fm ꝓdicta: vel recipiūt ab heredib⁹ cōiugis sui defuncti possessionē vsufructuādā q̄usq̄ reddank ei dotes ⁊ vsura est: fm Host. ⁊ Inno. ⁊ alios. Si sunt nuptevis qui sunt obligati ad restitutionē vsurarū ad quātū est valor eorū subtātie in vsura pticipant victū ⁊ vestituz de his pcipiēdo. Si sunt puelle nuptui tradēde ⁊ dotes recepiūt de vsuris: viri earz nō pñt recipe tales dotes: ⁊ si receperint tenenk ad restōnē illis q̄bus socer erat obligat⁹ ex q̄ oia illi⁹ erāt obnoxia restitutioni. ⁊ ipa mulier solutoma trimonio teneꝁ ad restitutionē si nō restituit vir fm doct. Ray. ⁊ alios. De his oibus plene vide. j. in. §. pluribus. c. seq. Pupilli quoq̄ quor tutores vel ꝓcuratores eorū pecunias posuerūt ad discretionē vbi vsura est: fm ꝓdicta tenenk ad restitutionez: q̄uis nō fecerint ipi tales ōctus tñ q: lucrū tale ipi ꝙceperūt. Et si non disponūt se ad restitutionē cū habēt administrationē suoū bonor iam sunt in statu dānationis: sed ⁊ ipi tutores ⁊ curatores mortaliter peccāt faciēdo tales ōctus: ⁊ teneꝁ ad restitutionē q̄uis vtilitatē nō sint inde ꝙsecuti in casu quo ipi pupilli nō vellent vel nō possent satisfacere: vt no. Archi. di. xlvj. sicut nō suo. Idē de quolibet factore vel procuratore qui exercet negocia aliorū faciēte hmōi ōctus. Qui etiā mutuāt pauperib⁹ hac intētiōe vel pacto vt seruiāt eis in opis agrivinee ⁊ hmōi: vel in opis boū vel equor vel alio seruitio corporali: vsurā cōmittūt. de vsur. c. ꝙsuluit. ſfilij q̄z heredes q̄cunq̄ vsurariorz pticipes sunt ⁊ teneꝁ ad restitutionez etsi bona illa legata obnoxia sunt restitutioni vt de vsu. michael. Nisi icerta essent ⁊ locis pijs legata. Publicani tē vsurarij cū ꝙscia diocesani ⁊ cautione de talib⁹ debēt disponere: vt de vsur. in. vj. de quo vide. j. in. §. Illi etiā q̄ cipiūt mutuū ad vsurā si faciūt fine legitima causa: puta necessitatis vel vtilitatis rōnabilis: sed ad ludēdū vel ꝓdigaliter expendēdū peccāt mortaliter: fm beatū Tho. vbi s. ⁊ alios doc. Notarij cōficientes instrumēta in fraudē vsurarū scienter ⁊ testes peccāt mortaliter. Idem est de mediatoribus ⁊ seruientib⁹ eis in talibus. Aduocati patrocinātes eis in hmōi ōctibus. Oēs hi digni sunt morte eterna: q: cōsentiūt vsure cooperādo ei. ij. q. j. notū fit. ſfacientes q̄ statuta sup hmōi: ⁊ iudicātes fm ea vt capitaneicti ⁊ hmōi ⁊ prebētes ꝙsilia ad hmōi statuta peccant mortaliter ⁊ sunt excōicati. de vsur. c. ex graui. in cle. Nō etiā tales qui ꝓmittūt vsuras ꝓpter vnā certam quotaz quam recipiūt inde in eadē sunt damnatione. Et cōfessores qui absoluūt scienter tales non disponētes satisfactionem ⁊ emendā. Ecce quot innumeros illaqueant maledicte vsure. Et sic nō defecit de plateis oibus vsura: q: vel ꝙ vnū modū vel ꝙ aliū inuoluit quasi vniuersos.

§. III. Tertiū quod conti

netur in vbis. ps. q̄ in ꝓmo mēbro habeꝁ: est cōtinuatio huius vitij que est ꝑiculosissima: cū dicit. Non defecit ipa vsura: sed vsq̄ in finem vite cōiter pseuerat. Sed vt dicit Hiero. Si vsq̄ in finē vite in malis pseueramus assidue peccantiū nō miseretur deus. dist. xciij. c. diaconi. v. Ante dik aūt ista continuatio periculosissima

¶ Quia sine interpolatione.

¶ Quia in finali duratione.

¶ Quia in plurali successione.

Quid sit vsura. Cap. VII.

Vsura continuat. In alijs peccatis nunq̃ hō aliq̃d eoꝝ ꝓtinuat. Non em̃ gulosus semp actu comedit: nec ꝓtinue luxuriat lasciuus nec iracūdus ꝓtinue irascit: ꝫ interpolāt actus suos. Sz vsura semp rodit ⁊ cōsumit pauperū ossa ⁊ de die ⁊ de nocte: ⁊ in festis ⁊ in ferijs. ⁊ dormiēdo ⁊ vigilando opat: ⁊ nunq̃ deficit vsura. Et cū pctm̃ suū vsure mēti occurrerit ⁊ nō dolet ⁊ ꝓponit vsurariā ꝓuitatē dimittere et restituere: sed ipa lucra retinere iterū ⁊ de nouo peccat mortaliter: ⁊ toties quoties. Tenet em̃ q̃libet ad cōterēdum statim de mortali cuz mēti occurrit de quo adhuc nō habuit cōtritionē sm̃. b. Tho. in. iiij. ⁊ Richar. ⁊ Bona. ⁊ Pe. de tharā. Preceptoꝛie em̃ dicit illud a dño. Cōuertimini ad me filij reuertentes ⁊ sanabo auersiones vras. Hiere. iij.

Vsura durat. Non defecit scō vsura: qꝛ durat dū ille viuit ⁊ pōt exercere. Cetera vitia inquit Hiero. cū senescēte senescūt sola auaricia iuuenescit: ⁊ sup oēs spes ejus vsura. Et rō est qꝛ in alijs pctis si q̃s vult penitere nō hz nisi ꝓteri ⁊ ꝓponere abstinere ⁊ sibi iniūctā pniam facere: q̃ modicū q̃d est. Sed vsurarius sicut ⁊ quilibet alter qui accepit aliena iniuste vel detinet nō solū opz q̃ doleat ⁊ ꝓiteat ⁊ ꝓponat abstinere in futurū: sed necesse est q̃ restituat aliena si potest. nā vt alꝫ ꝛ: in iure. Non dimittit pctm̃ nisi restituat ablatū. de re. iu. Nec cōfessoꝛ sacerdos nec epūs nec aliꝫ superioꝛ platus pōt sibi remittere ius alienū: sed ille cuiꝫ est pecunia debita. Nimis aūt durū videt sibi vt reddat que cū tanto labore acquisiuit ⁊ q̃ bursam euacuet ac distrahat possessiones: ⁊ vbi assueꝫ est viuere abūdāter cū familia sua ⁊ indui pompatice: reducat se ad tenuem victū ⁊ vestitū: ⁊ q̃ dimittat filios paupes: ⁊ nō ꝓsideꝛat miser homo q̃ ficut nudus est egressus de vētre matris sue: ita nudus reuertet illuc. Job. j. ideſt in terrā matrē oim. Nō attēdit q̃d ait pūs. Frater nō redimet. i. xps noster frater p hūanitatē nō liberabit talē mortuū in pctō ꝑpt sua legata facta ecclesijs vel hospitalia facta. Redimet hō quicū q̃. q. d. nō. nō dabit deo placationē suā ⁊c. Quāto autem magis pseuerat in vsuris tāto magis aggrauat peccatū eius. ⁊ vt ꝛ: puerb. xviij. Impius cū in pfundū peccatoꝝ venerit ꝓtemnit: nec curat de aia sua: ⁊ tāto sunt grauioꝛa peccata quāto aiam infelicē detinēt diuti⁹ alligatā. ait Diego. ex de cōsue. c. fi. Et cōiter tales moꝛiunt vt aialia bruta: vel aliquo terribili iudicio de eis cōtingente rapti aliqñ a demonijs notoꝛie. Sicut legit de quodaz vsurario q̃ cū dormiret in lecto cū vxoꝛe subito expergefactus exiuit de lecto. Cū aūt ab vxoꝛe sua interrogaret q̃d haberet: ait. Modo raptus fui ante iudiciū dei vbi tot ⁊ tā terribilia sūt oppoſita ꝺ me: q̃ nesciui nec potui aliq̃d respōdere. Cūq̃ fuerim diu ad pniam expectat⁹ nec huc usq̃ volui diuinis inspirationib⁹ ⁊ preceptis obedire: audiui nūc iudicē ꝺ me sniam ꝓtulisse mecū datum in ptātē demonū qui me debēt hodie ad eterna supplicia asꝑoꝛtare. Quo dicto de ptica vili veste assumpta domū rapido cursu egressus ē: quē sui hincinde querētes. tandē in quodā monasterio monachoꝝ matutinas cātantium inuenerunt. Cūctis ergo eū ad pniam inducentibus nec pficere valētibus rōne aut exhoꝛtatiōe vl̃ prece custoditus est diligēter vsq̃ ad sextā hoꝛā. Deniq̃ cū ꝓsanguinei eū ad domū reducere vellent ⁊ ad quendā fluuiū p quē transituri erāt pueniſſent: viderūt quādā nauim rapido cursu p fluuiū alcēdentē a nullo vt videbat ꝓductā. Sz ab vsurario visa est plena demonijs q̃ ait: ideo veniebāt vt eū ad supplicia eterna asꝑoꝛtarēt. Quo dicto statim de manib⁹ eoꝝ a demonibus violenter raptus ⁊ in nauim ꝓijcit et cursu rapido refracto subito disparuit cū demōib⁹ ⁊ pdapōtate nauis. Sicut ergo nō defecit vsure vitiū in eo dū in hoc seculo vixit: ita nō deficiet punitio gehenne in alia vita. ⁊ fm̃ modū delicti erit ⁊ plagarū modus vt ꝛ: Deut. xxv. Demū est piculosissimū istud vitiū qꝛ transit ad successoꝛes: sicut lepra Giezi transfusa est in posteros. Alia peccata nō excedunt actoꝛes eoꝝ. vnusquisq̃ in iniquitate sua moꝛiet. Filius nō portabit iniq̃tatē patris. Ezech. xviij. nec ire: nec supbie: nec inuidie: nec alia. Sz in vsura sicut ⁊ rapina ⁊ omni illicita vsurpatione filius et q̃libet alius heres vsurarij ⁊ raptoꝛis ⁊ filij filioꝝ ad quos deuenerūt bona ipoꝝ obligata restōni: portabūt iniquitatē patris vsurarij. i. penā debitā. nō quidē ꝑ pctō q̃ō actu cōmisit pater ꝑ illo em̃ ipe solus pater portabit onus suū: sed ꝑ pctō q̃ō cōmisit filius eius: vel q̃cūq̃ heres ipius in retinēdo bona aliena: in quo imitat ipm̃ prauū patrē. Et sic de ꝑgenie in ꝑgenie in ꝑpetuū obligat heres vsurarū vel alienoꝝ detētoꝛes inquātū durāt bona ipoꝝ. adulterius nō tenet nisi de eo q̃ ꝓuenit ad eum quousq̃ creditoꝛibus fit satisfactū ꝑ solutionē vel remissionē in foꝛo ꝓscie. Laueant aūt heredes taliuz filij: nepotes consanguinei: vel extranei ne in hmōi laborēt crassa ignoꝛātia: quia nō excusaret eos a dānatione. Sed illud verificaretur in eis. Ignoꝛās ignoꝛabit. i. repꝛobabit. sola ignoꝛātia iuncibilis eos excusaret. Legit de quodā vsurario q̃ cum infirmatus esset ⁊ grauiter ac filios duos haberet visitatus a cōfessoꝛe ꝓfessus est: ⁊ nō negauit pctm̃ suū. Cui cū declarasset ꝓfessoꝛ q̃ oportebat eū oīa mala ablata restituere: alꝫ saluari ⁊ absoluī nō poterat. ⁊ filij ad hoc eū hoꝛtarētur vt posset ⁊ sacꝛa suscipe ⁊ aiam saluaz facere: sciebant em̃ vsurarios ꝺctus ei⁹. Rūdit ille miser. Ego nō possum qꝛ si supuiuerē nō haberē ad manducandū: sed oporteret me mēdicare. Si moꝛerer ⁊ vos oporteret ire ad hospitale. nihil em̃ vobis remaneret: qꝛ oīa de vsuris sunt. Cui illi. Non curetis de nobis ꝓuideatis saluti vestre. Tacete ait ille. Volo ire potiꝰ ⁊ ad pniam dei stare q̃ mercedē hominū: qꝛ inhumani ⁊ imisericoꝛdes sunt. deus autem clementissimus. Sicq̃ in sua obstinatione migrauit. Quod attendens vnus ex filijs hoꝛtatus est germanū ad restitutendū ne sequerenꝫ patrē in damnatione. cui ille. Si pater meus vsuras fecit ego illas nō feci: volo poꝛtiōe mea gaudere dum viuo: de futuro nescio q̃d erit. Permansit ergo in vitio p̃is detinēdo ꝓtem suā. Alius vo restituit certis psonis: ⁊ incerta paupib⁹ erogauit. Cū aūt bonis duceret dies suos ex subſtātia feneb: i in puncto ad inferna descēdit moꝛiens. Alter vo qui statū religioſuz assumpserat facta restōne de ꝑte sua quadā die cū oꝛaret vidit in visione terrā apertam ⁊ in ꝓfundū ignem maximū imānēsam flāmam extendentē. Et in ꝓfundo inferni inter ceteros vidit patrē suū ⁊ fratrē suū sup eū quē pater frequēter maledicebat dicēs. Maledict⁹ ⁊c. qꝛ ꝑpter te vt diuitē te dimitterē huc deueni. Et filius rndebat: imo tu maledicaris qꝛ ꝑpter te huc veni. Si em̃ nō dimisisses mihi male acquista: ergo cauissem me ab alijs vitijs. Et sic stabant in ista alteratione. Quod ille cernēs dñm laudauit de sua illuminatione: qꝛ restituerat. Et sic apparet cōtinuatio eius: qꝛ nō deficit moꝛiente vsurario: sed tranſit ad alios: vt dictū est: nisi restituatur.

¶ De multiplici modo vsurarū ſcz ⁊ que cōmittit in mutuis expꝛessis ⁊ in pignoꝛibus: ⁊ in securitatib⁹ ⁊ in societatibus ⁊ in soccidis aialiū ⁊ in cābijs. Cap. viij.

Via vsure voꝛago

que alas deuoꝛat plurimas multa hz itri camēta ꝓpter fraudes adinuētas: ⁊ difficulter deserit ꝓpter obligationez restōnis: ideo post simoniā de ea tractet: cū habeat etiā cōueniētiā cū ea in hoc. ſ. q̃ committi pōt ꝑ triplex munus. a manu lingua ⁊ obsequio. Et vtrunq̃ sola spe ⁊ intentione cōmittit. Dicitur aūt vsura quasi vsus rei vel eris seu vsu rea. Datur em̃ obvsum eris ideſt pecunie vel alterius rei que vsu ꝓsumitur: ⁊ ob hoc est rea ⁊ mala: quia datur ꝑpter illud ꝑpter q̃ō dari non debet vt declarabitur infra.

§. I. Diffinit aūt sic vsura

est lucrū ex mutuo ꝓcipalr intētū. Lucrū dicit ꝓprie in

crementū qđ q̄s hz ex volūtaria cōmutatione vltra ea que ꝓius sua erant. vñ si mutuo vni habenti. x. de mea substā tia ea intentione vt vltra mutuatū rehabeaz ab eo illa. x. cū alīs habere non possem nō cōmitto vsurā: q: non inten/do hic lucrū: hz tm̄ qđ meū de iure erat rehabere. arg. xiiij. q. iiij. ab illo. Ex mutuo subdit: q: regulr vsura cōmittit in mutuo. Quāuis em̄ in alijs ꝯctibus sepe repiat vsura titulo emptionis vel vēditiōis vel pignoꝛationis ⁊ hmōi palliationis. ibi tm̄ est iplicite mutuū. Nā si cum vēdo tibi cannā pāni valentē nunc vnū ducatū: ex eo ꝙ vis dilatio nem vnius anni ad soluēdū ꝓciū: volo ꝓpter istā expe/ctationē vnū solidū plus dicto p̄cio. ista vēditio resoluit i mutuū. Ita em̄ est ac si modo tu mihi dares vnū ducatuz ꝓ ꝓcio illius pāni quē q: tibi mutuo ꝓ annū volo vnuz solidū. ecce vsura explicata. ex. de vsur. in ciuitate. Et dicit mutuū quasi de meo tuū: q: trāsfert dñiuz rei mutuate in eum cui mutuat ⁊ stat periculo eius. vñ ꝓpie locuz hz in his que vsu ꝯsumunt vt victualia: vel distrahunt vt pecu nia numerata. ⁊ ideo grauari nō debet vltra restōnem ca pitalis. Secus aūt est in locatione ⁊ ꝯductiōe domoꝝ et agroꝝ vel equi: bouis: ⁊ hmōi. nā dñium nō trāsfert i ac/cipientez: hz remanet penes dñm ⁊ eius piculo stat. ⁊ ideo licite sperat ⁊ petit lucrū ꝓ re locata vel cōmodata. Intē tum addit qđ includit expressam pactionē. Nam ⁊ sine pa cto ⁊ locutiōe sola intētione cōmittit vsura sicut simonia. Si em̄ q̄s mutuat hac intētione vt aliq̄d recipiat vltra sor tē tpale: esto ꝙ nihil querat: vsurā cōmittit mente. xiij. q. iij. si fenerauerit. Sz si nil recipit vltra sortē sufficit vt pe nitētiā agat de pctō suo mortali: si aliq̄d habuit restituere opz nisi sibi remittat. Si vo q̄s mutuat p̄ncipaliter ꝓpter deū vl amicitiā: nō ꝓpter tpale cōmodū. et is q̄ mutuū ac cipit ex sua liberalitate: vt gratus nō p̄ncipaliter ꝓpter mutuū donat ei aliq̄d hoc ei declarans ꝙ ei libere donat vsura nō est: q: lucrū illud mutuās nō intēdit. arg. j. q. ij. si cut. Non em̄ debet esse factus deterioꝛis cōditionis: hz me lioꝛis ꝓpter obsequiū ꝓ ipo factū in mutuādo: vt. s. donū ei gratis factū recipe nō possit qui ꝓius ꝑm oēs potuisset P̄ncipaliꝛ dicit ꝓpter sc̄ariā intentionē que nō inducit vsurā. Dicit aūt intentio p̄ncipalis hic cū. s. magis mouet Intētio i ad mutuandū ꝓpter lucrū qđ sperat sibi euenire ꝙ ꝓpter mutuo. aliud. Sed intētio secūdaria dicit qñ etsi sperat aliq̄d sibi dari ab eo cui mutuauit ex sua liberalitate. tm̄ nō illud euz mouet: sed magis beniuolētia: ita ꝙ etiā si nō crederet si bi aliq̄d dari vltra sortē adhuc tm̄ mutuaret. Sicut em̄ p̄n cipalis spes ⁊ intentio ad tpale inducit simoniā: ⁊ nō secū daria in collatione spūaliū: vt habek expresse di. lxxxiij. qđ em̄ ꝓdest. in glo. ⁊ di. lix. si officia. Ita ⁊ in mutuo p̄inci palis intentio ad lucrū inducit vsuraz ⁊ nō secūdaria ꝑm Lau. de ridol. ⁊ multos alios. nec obstat. c. j. xiij. q. iij. vbi dicit Aug. Si mutuo dederis a quo plus ꝙ dedisti expe/ctes fenerato: es. b em̄ intelligik de expectatione causati/ua p̄ncipaliꝛ mutui. Siꝛ nō ob. c. fi. xiij. q. iij. ad id qđ di/ctū est. s. de dato ex liberalitate. nā dictū. c. loquik cum ali quid dak vltra sortē ex exactione actuali vel saltē intentio nali mutuātis ⁊ nō ex liberalitate mutuū accipientis. Et nota ꝙ intētio p̄ncipalis ad lucrū nō solū in p̄ncipio mu/ Nota di/ tuatiōis: sed etiā habita postea: etsi a p̄ncipio nō habue ligenter. rit inducit vsurā: puta mutuat q̄s ꝓximo mere ex charita/te post mēsem subintrat cogitatio mentē eius de lucro si bi dando ab eo cui mutuauit: ⁊ ita ificik ꝙ si nō sperat ali quid recipe vltra sortē repeteret mutuatū: sed ꝓpter illud lucrū speratū dimittit. certe talis vsurarius est. ar. j. q. j. fer tur. §. vulnerato. ⁊ si qđ vltra sortē recipit q̄uis ille daret nō exacti⁹: sed ꝓpria ꝑsone tenek restituere. Et hoc nisi mu tuū accipiēs in restitutiōe eius: ⁊ sciret vel crederet inten tionē illius fuisse depꝛauatā tm̄ ex mera liberalitate aliq̄d dat ꝓ modū doni. ⁊ hoc sibi declarat ꝙ vult oīno ꝙ fit su/um ⁊ ꝓ modū doni. tunc em̄ de pctō penitere habet sed ex quo donatū sibi est nō tenek restituere. Sed si dedisset nō ex libera voluntate: sed ne reputarek ingratꝰ ⁊ ab illo vel ab alio nō reperire posse mutuū dubitat. si mutuās b̄ scit vel ꝓbabiliter credit non potest recipe q̄uis ex charitate mutuasset ⁊ ipe sponte dedisset. i. nō exactus: ⁊ restituere tenek acceptū ꝑm Lau. de ridol. ⁊ est semꝑ mortale vsura q: ꝯ iusticiā ⁊ charitatē ⁊ diuinā legē ꝓtra illud videlz. Nō furaberis. Nomine em̄ furti intelligik rapina vel ois illici ta vsurpatio rei aliene que ibi ꝓhibetur: vt dicit Augu. xiij. q. v. c. penale.

§. II. Et q: cōtra diuinā na turalēq̄ legē est in qua ꝓ hoiem dispēsari nō potest: ideo nec ꝓ papā dispēsari posset vt sine pctō vsura exerceret: vt etiā expresse dicit. ex. de vsu. sup eo. vbi Alex. iij. sic ait. Ex vsurarū crimē vtriusq̄ testamēti pagina detestek sup hoc dispēsationē aliquā posse fieri nō videmus: q: cū scriptu/ra sacra ꝓhibeat ꝓ alterius vita mēteri: multo magis pro hibēdus est quis ne etiā ꝓ redimēda vita captiui vsurarū crimine inuoluak. Posset autē dispēsari in exactis quoad incertoꝝ restitutionē ꝑm doc. que tamē si fiat fine ratione quoad ꝯsciam non puto ꝙ valeat: nec excusank iudei in exactione vsuraruz: sicut nec ab alijs pctis. Illud em̄ qđ inducūt ad sui excusationē tanq̄ hoc fit eis cōcessuz male intelligūt. Nā quod dicit Deut. xxiij. Nō feneraberis fra/tri tuo ad vsurā sed alieno: sane est intelligēdū. Per alie Solu/ nū em̄ aut intelligunk illi qui erant finitimi eoꝝ: quoꝝ arguē terras eis domin⁹ concesserat vt chananei: ⁊ ab illis licite ti iudē recipiebāt vsuras: nō vt vsuras: sed vt recuperationē iuris rum. sui. ar. ex. eo. c. j. sic exponit G: eg. ⁊ Vl. Sicut etiā modo a xp̄ianis licite acciperent vsure ab eo ꝯ quē agik iustū bel/lū. cū etiā liceret eū occidere. ⁊ ad hoc est textus Ambro. xiij. q. iij. ab illo. vbi dicit ꝙ vbi est ius belli ⁊ vsure: ⁊ ab illo exigere vsuras cui merito nocere desideras. Et q̄uis aliq̄ hoc exponāt negatiue. i. q: nulli debes velle nocere: ita ⁊ nulli fenerari: tm̄ alij intelligūt affirmatiue: vt notat ibi Arch. nec incōueniēs aliq̄d sequik cum illa non sit ꝓ/pria vsura: sed sui iuris recuperatio. Si aūt talis vt vsurā peteret nō excusarek a mortali quātūcūq̄ ille haberet de suo: sed ad restitutionē nō tenek vsq̄ ad sui satisfactionez. Aut per alienū intelligitur quilibet qui non erat de gene re iudeoꝝ: ⁊ tūc dicek ꝙ illa fuit cōparatiua ꝓmissio qua ꝓmittik minus malū ne maius fiat sicut etiā ꝓmissum fuit eis dare libellū repudij ⁊ repudiare vxoꝛē ad vitandū vxo ricidiū. sic ⁊ vsura fuit ꝓmissa eis erga alienigenas ne fin pliciter ꝓhibita maioꝛi crudelitate crassarent in suos vt sue cupiditati satisfacerent. Excusabant ergo a pena tem poꝛali legis: sed nō a pena gehēnali: sicut nec a culpa mor tali. Unde di. Lxxvk. xxxj. q. j. hac rōne. in fine. Quod em̄ ꝓmittimus nolētes p̄cipimus. i. ꝓmittimus ꝑm glo. q: malas hoim volūtates ad plenū ꝓhibere nō possumus. ar. de hoc di. iiij. deniq̄. Et hoc de⁹ declarauit ꝙ ꝓphetas, sc̄z sibi displicere: vt ps. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsu/ram. Et ezechi. xviij. dicit. ad vsurā nō cōmodauerit. Sed ⁊ si quis ratione dicte ꝓmissionis vellet eos excusare ꝓ illo tpe que m̄ excusatio cōiter a doc. nō admittit. ꝓ nunc tpe gratie reuelate nō excusarent. xxxj. q. j. §. sed in veteri. Nam expresse omnis vsura ⁊ lege canonica ⁊ lege euan/gelica ꝓhibek que leges oēs astringūt. Dicitur enim Lu. vj. Mutuū date nihil inde sperātes. que auctoꝛitas indu citur in decretali. cōsuluit. ex. de vsuris. vbi ꝓhibent vsu/re. Et hec auctoꝛitas hz duas particulas. Prima est mutu um date: qđ quātū ad eos qui cōmode ꝑnt mutuare sine notabili detrimēto sui status erga eos q̄ sunt in magnis necessitatibus cōstituti ⁊ quasi extremis: videk esse pre ceptum: q: si hoc dicimus de elemosyna a foꝛtioꝛi in mutuo ar. di. lxxxvj. in singulis. aks aūt videk esse in cōsilio. Secū da particula auctoꝛitatis est. nihil inde sperātes: ⁊ hoc est in p̄cepto: ita tamē ꝙ intelligak de p̄maria spe vt dictū est supꝛa; ⁊ nihil referatur ad id quod pretio potest esti

mari. Nā bene pōt ꝛ dz ſperari ꝑmiū eternū exinde ſi fiat mutuū ex charitate vel etiā beniuolētia ꝛ amicitia pſone inquātū ꝫ amicitia nō inquātū cauſatiua vtilitaſ tpalis.

§. III. Itē notādum ꝙ licz

quida dixerint vſurā eſſe cōceſſam in q̄buſda caſib⁹ ꝓpe loquēdo in nullo caſu ꝓcedit. Sed q̄ in illis caſib⁹ q̄s illi ponūt aliq̄d recipit vltra ſortē: iō ꝛ ꝓpter aliquā ſimilitudi nē large ꝛ improp̄e ſumēdo ō: vſura ibi ꝑmiſſa: ſed non eſt vſura. Illos aūt caſus ponit Hoſt. in v. in ſumma. videlz ſfeuda fideiuſſo: ꝙ dote ſtipēdia cleri. Vēditio fructꝰ cui velles iure nocere. Vendēs ſub dubio p̄ciū poſt tpa ſolꝝ uēs. Pena ne in fraudē legis cōmiſſo: ne gratis. Dās ſocij pompā plus ſorte modis dat iſtis. Exēpla h̄oꝛ habes in iure. Nā de feudo habes ex eo. cōqueſtus. De fideiuſſo: ne ſoluēte. ſ. vſuras ꝙ poſſit repetere habes ex de fideiuſ. c. conſtituꝰ. De dote in fructib⁹ pignoꝛis ꝙ dote habes ex de vſur. ſalubꝛiter. De ſtipēdio clerici. i. poſſeſſiōis ſue ab alio detente ꝛ ſibi pignoꝛate habes ex eo. ca. ſ. De vendi/tione fructuū habes ex de loca. ꝛ cōduc. ꝙ totū. De acceptione vſure ab inimico habes. xiiij. q. iiij. ab illo. De vendēte ſub dubio ꝛ ſine receptiōe p̄cij. ex de vſur. nauigāti. De pena appoſita in ꝛctibus dūmodo nō in fraudē ꝛ exacta. habes. xij. q. ij. c. in legibus. De gratis oblatis ꝛ ſine p̄ncipalis ſpe recipiēdis mutui cauſatiua habes ar. ſ. q. ij. ficut. De mutuata ad pōpā ſeu oſtētationē nō ad vſuz dicit Tho. ſ. ij. q. lxx viij. puta vult aliq̄s oſtēdere ſe habere multos denarios ad hoc vt creditoꝛes ſui nō dubitēt de eo. ꝛ ſic aliquis ſibi mutuat ſolū ad oſtētationē nō ad diſtrahēdū: fructū ſeu emolumētū aliq̄d ꝓcipe poteſt: ſicut poſſet de vaſis argēteis vel aureis mutuaꝝ vel alijs ioca lib⁹ ex q̄b⁹ lucrū iuſte q̄rere pōt. Aptius declarabunt iſta j. Dicit em̄. b. Tho. vbi. ſ. q. q: p̄ncipalis vſus vaſoꝝ argēteoꝝ ꝛ hmōi nō eſt eoꝝ cōſumptio: ideo eoꝝ vſus licite vēdi pōt ſeruato ſibi dñio eoꝝ. Sed vſus p̄ncipalis pecunie eſt in cōmutatiōe. vñ nō licet ei⁹ vſum vēdere cuz b ꝙ aliq̄s velit ei⁹ reſtōnē q̄d mutuo dedit. Sciendū tñ ꝙ ſcōarius vſus argēteoꝝ vaſoꝝ poſſet eē cōmutatio: ꝛ talē vſuz eoꝝ vēdere nō liceret. Et ſiḿ poſſet eē aliq̄s vſus pecunie argētee: vtputa ſi q̄s accōmodet pecuniā ſignataz ad oſtētationē vel ad ponēdū loco pignoꝛis. ꝛ talē vſum pecunie homo licite vēdere poteſt. hec Tho.

De mutuatione ad pōpā

§. IIII. Quis autē ſit iudex

cōpetēs in cāvſurarū. Archi. in. c. q̄d dicā. xiiij. q. iiij. ponit diuerſas opiniones. vbi approbat opinionē Zau. Hug. ꝛ Gof. q̄ hz ꝙ ꝫ laicū laicus iudex. ꝫ clericū eccleſiaſticus. ꝛ b etiā placet Jo. cal. Sed glo. in. c. diſpēdioſaz. de iudi. in cle. videt ſentire ꝫ iū. ſ. ꝙ ſolus iudex eccleſiaſticus hz iudicare. Pau. in cle. ſ. de vſuris dixit opinionē Zau. ꝛ ſequentiū verā vbi nō refert q̄ſtio an id q̄d petit ſit vſura. Et ſic nō eſt q̄ō de ꝓhibito ꝛ ꝓceſſo: ſed de ſoluto tm̄ vl nō ſoluto. ſed ſi eſt q̄ſtio an id q̄d petit ſit vſura vel ſub noie vſurarū recludat vel nō: tunc vera eſt opinio alia. Hanc approbat Jo. de lig. ꝛ ſfede. de ſenis. Idem videt tenere Bal. de puſio. Sed querit ad q̄s magis ſpectet determinatio dubioꝝ de vſuris ad theologos vl canoniſtas. Ad hoc mdet Pe. de ancb. in q̄dā q̄ſtione diſputata. et tenet ꝙ ſpectet ad canoniſtas. dicit em̄ ꝙ interptatio iuris naturalis ꝛ diuini q̄tenꝰ tēdit ad moralitatē: ꝛ dirigit actꝰ nros in deū ptinet ad canoniſtas: ſed q̄tenus ius diuinū tēdit ad ſpūalitatē ꝛ tuitionē fidei ꝫ infideles ptinet ad theologos. ꝛ ſic cōcludit ꝙ magis ad canoniſtas ꝛ iuriſtas q̄ ad theologos ptinet determinatio de dubijs circa vſurā. Sed non ſolū. b. Tho. in quodā quodlib. ſed etiā Anto. de bu. q̄ fuit magnus decretaliſta dicit ꝫ iū. ſ. ꝙ declarationes materiarū q̄ reſpiciūt ius diuinū magis ſpectet ad theologos. ꝛ in hoc canoniſte debēt ad eos recurrere. vſura aūt eſt ꝫ ius diuinū; ꝛ ideo magis ad theologos pertinet declarare dubia de vſuris. Preterea ad boni tatē fidei ptinet nō ſolū credere ſz etiā opari ſm illam. Si ergo ad theologos ſpectat interpretari ius diuinū in his que ſunt fidei: vt dicit Pe. cū vſura ſit ꝓtra opa fidei ergo ſpectat ad theologos. ergo ꝛc. Bene eſt verū ꝙ quātū ad ea q̄ inſtituta ſunt ꝑ leges ꝛ canones ꝓtra vſurarios declaratio dubioꝝ magis ſpectet ad legiſtas ꝛ canoniſtas De manifeſtis vſurarijs qui dicant ꝛ quō puniant habes in fine hui⁹ capituli. Quere ergo ſm ꝙ videt expedire ſi cōmittit vſurā vel in mutuo vel in pignoꝛe vel in depoſito vel in emptione ꝛ venditione vel in ſocietate ꝛ huiuſmodi ꝛ declara per exempla.

§. V. Nota ergo primo ꝙ

De mutuo eoꝝ q̄ vſu cōſumunt.

ſi q̄s mutuat aliq̄d eoꝝ q̄ vſu cōſumunt vt victualia. vel diſtrahunt vt pecunia numerata nō ad oſtētationē tm̄ ſed ſimpliciter mutuata cū pacto aliq̄d recipiēdi vltra ſortez: ſiue illud ſit mun⁹ a manu: vt denarij fructꝰ: ꝛ q̄cq̄d aliud q̄ō p̄cio eſtimari pōt. ſiue munus ab obſeq̄o vt ſeruitiū hois in laborādo ꝙ eo ꝛ hmōi. ſiue mun⁹ a lingua vtputa mutuat alicui vt porrigat ꝙ ſe p̄ces ꝙ aliquo officio vel bñficio tpali obtinēdo. In oib⁹ his caſib⁹ vſurā cōmittit. xiiij. q. iij. putāt. ꝛ. c. pleriq̄. Idē Tho. ij. ij. q. lxx viij. ꝛ tenet reſtituere ei a quo accepit id q̄ habuit vltra ſortē vel valorē eius. Invltimo tñ caſu cū. ſ. ꝑpter p̄ces porrectas ꝙ eo rōne mutui ꝓſequit officiū aliq̄ puta ꝙ debeat pauperib⁹ erogare q̄ inde emolumēti ꝓciperet deducꝫ tñ expenſis ſui laboris ad arbitriū boni viri. Idē ꝙ oia dicendū q̄n q̄s p̄dicta mutuat. etſi nō cū pacto tñ ea intentione p̄ncipaliꝛ vt aliq̄d vltra capitale recipiat q̄d poſſit precio eſtimari Tho. vbi. ſ. ꝛ. xiiij. q. iij. ſi feneraueris. Similiter ſi mutuat eo pacto vel intētione p̄ncipali vt ſibi in poſterū remuneret ecōuerſo vſura eſt ſm Tho. ꝛ Hoſt. aꝛ. ex. e. cōſuluit. Licet tñ ſm tho. mutuū recipe ſimul aliq̄d a mutuāte. q̄uis em̄ recipiens ſeruitiū mutui teneat naturaliꝛ ad antidota ideſt ad recōpenſandū ſeruitiū. ex de teſta. c. cū in offi cijs. nō tñ ex hoc ſimpliciter eſt obligatꝰ q: ad b cogi nō poſſet Sed ſi hoc ducit in pactū p̄mittēs. ſ. remutuare ex b iſurgit ciuilis actio qua mutuās pōt cogere eū cui mutuauit ad hoc ꝛ ſic recipit vltra ſortē aliud q̄ illā obligationē. Arch. poſt Pe. ſz ꝛ ſi q̄s ex mutuo q̄rat beniuolentiaz alteri⁹ eo tñ fine p̄ncipali vt amicus effectꝰ ſit ſibi vtilis ad ac q̄ſitionē tpaliū vſura eſt ſm Zau. de ridol. in tractatu quē fecit de vſuris qui tractatꝰ pluries allegat in iſto. c. Si aut ē p̄incipaliꝛ beniuolētiā intēdit nō eſt vſura: q: precio nō eſtimat. Tho. ꝛ Jo. cal. Item nota ꝙ cū quis mutuat vniuerſitati ſz ſpeculator dixerit ꝙ ex pacto interueniente in ꝓtractu mutui inito cum vniuerſitate poſſet euitare collectas ad quas interim vniuerſitati tenebat. Th̄ Jo. an. et Jo. de lig. ꝛ Jo. cal. cōcedūt hoc nō ſimpliciter ſz q̄n nulle certe collecte ſtatute ſunt. Secus autē in collectis certis: quia tūc vſura eſt. ar. ex eodē nauiganti.

§. VI. Qui autē ex beniuo

Mutuū ex beniuolētia.

lētia mutuat nō ꝑpter tpale cōmodū ſi is q̄ mutuū recipit poſtmoduz aliq̄d ei gratis ꝛ liberaliꝛ dat: nō eſt vſura nec pctm̄ hec receptio. ar. diſt. xviij. de eulogijs. ꝛ. ſ. q. ij. ficut. Sed q̄d ſi facta mutuatiōe ex beniuolētia debito: aliq̄d vltra ſortē obtulit nō volūtarie. ſed quaſi coacte: puta dubitās ne ſi hoc nō faciat indiſcretus iudicaretur ita ꝙ alis nec illū: nec aliū inueniret mutuantē vel quauis alia ſimili cauſa nūq̄d recipies illud cōmittit vſurā ꝛ tenet reſtituere. Rñdet Zau. in dicto tractatu ꝙ ſi mutuās dixit aliqua verba ad inducendū illū ad hoc. ex quibus ille ſoluit aliquid vltra ſortē. vel etiā abſq̄ b ſcit vl credit ꝓbabiliter illum nō volūtarie dare: vtiq̄ vſura eſt ꝛ tenet reſtituere. ar. xiiij. q. iij. vſura. Sed ſi tpe quo recepit mutuans illud pure recepit credens illuz dare liberaliter ꝛ animo donādi diſcretione ductū ꝛ non vt vſuram ꝛ nō coacte dare: q̄

uis tutius sit restituere: puto q̄ nō teneat ad restōnē etiā si postea sciat nō liberal'r dedisse. ⁊ p se ptz q̄ nec peccauit ⁊ hoc nisi aliter remoꝛdeat eū ꝓscia illa q̄ neq̄ret iurī ꝓfoꝛmare: qō tñ scrupulosum est magis q̄ laudabile ex quo timeꝫ nō timendū. ℞ō huiꝰ est. nā ex quo tpe donatiōis ⁊ receptiōis bonā fidē habuit: licite recepit ⁊ licite eius dñiuz in ipm trāsijt nō obstāte dubitatiōe debitoꝛis q̄ ductꝰ fuit ad dandū illi mutuāti. hoꝛū penitꝰ nescio: nec aliquid penitus attētanti ex quo in tale dubiū debitoꝛ fuit inductꝰ: ar. de re. iur. factū. li. vj. Inducit exēplū de re obtēta p legitimā pscriptionē. Nā mala fides pueniēs pscriptioni complete nō facit quēpiā obnoxiū restōni. dūmodo i cursu pscribēdi semp habuerit bonā fidē. hoc di. glo. xiiij. q. vj. si res. ⁊. xxxiij. q. ij. si virgo. ℞ādc di. Jo. de lig. esse cōem opinionē canonistarū. Sic ad ꝓpositū si ille credidit debitoꝛem libere dare cū dedit aliq̄d vltra sortē vt donuz non vt vsurā: licite retinet q̄uis postea audiuerit vl' sciuerit ꝛriū Et hoc intelligit ipe Lau. nisi talis credulitas fuisset crassa ⁊ supina qō ex circūstātijs vir bonꝰ poterit arbitrarī: puta si mutuās erat solitus nō danti sibi aliquid emolumēti p mutuo nō amplꝰ mutuare vel repetere mutuatū ⁊ debitoꝛ tunc nō poterat restituere ⁊ hmōi.

§. VII. Jtē queritur. Utrū

dans aliq̄d vltra sortēm bñ nulla pactio iteruenit p̄sumat gratis ⁊ liberal'r dare: ⁊ nūq̄d recipiēs p̄sumat recta ꝓscia ⁊ nō deꝛauata recipe. ℞ñ. Lau. de rido'. Et ad pmū mēbꝝ dicit q̄ si tpe quo aliq̄d vltra sortē soluit debitū sortis extinctū erat alio nō dato p̄sumit gratis dare. Sed si durabat debitū p̄sumet metu repetitiōis sortis id actum. ar. de iureiur. c. debitoꝛes. Possent tñ tot ⁊ talia ꝓcurrere q̄ p̄sumptio talis cessaret. p̄sumptio nāq̄ p̄sumptione retūditur seu elidit. de p̄sump. c. illud. ⁊ multo fortius si donātis scriptura cātaret q̄ libere soluit ⁊ nō coactꝰ: cū tunc nō sit locus cōiecturis: ⁊ ita iam vidi cōsultuz p multos doc. famosissimos. Sed ego id verū credo nisi p creditoꝛē vsurarū p̄bareꝫ tale q̄d p q̄ de fraude ꝓstaret. Vidi em̄ sepe q̄ expientiā q̄ accipiētes mutuo pecuniaz sunt in tanta et in tali egestate q̄ q̄cq̄d volunt creditoꝛes faciūt vt dilationem habeāt in restōne soꝛtis: ⁊ q̄cq̄d volunt scribunt ⁊ cōfitebunt. illa tñ verba ꝓfessionis q̄ liberal'r dedit ⁊c. opabunt hoc q̄ onus p̄bandi ꝛriū in aduersariū trāsibit ⁊ interim illis stabit. Ad scām mēbꝝ dicit q̄ vtiq̄ p̄esumit recta cōscia recipe. ℞ō est: q: quilibet p̄sumit sue salutis memoꝛ alio nō dato. ſ. q. vij. sancim. Talia tamē possent ꝛria p̄bari ex q̄bus aliud diceret. Pone em̄ q̄ talis cōsuevit ad vsurā dare. Jtē q̄ cōsuevit q̄n fibi nil dabatur vltra sortē mutuatū repetere vel depositū ⁊ dare illis qui aliq̄d dant: ⁊ hmōi: q̄d iudicabis de tali nisi malū: in ꝓdēnādo tñ nō sit iudex ꝓmptus. hec Lau. In foro tñ penitentialī credeꝫ simpliciter verbis ipsius recipientis in hmōi dubijs: sed in p̄mo membꝝ seu casu oportet magis respicere p̄esumptionem.

Mutuū vt vadat ad suum molendinum.

§. VIII. Jtē si quis mutuꝫ

at alteri ea intētione vel pacto vt vadat ad molēdinū suū vel furnū vel ad apothecā suā ad emēdū: vel vt itret scholas sub eo ⁊ hmōi alīs nō mutuatur?: vsurā cōmittit etiā si nō maioꝛi p̄cio sibi vēdit ꝓpter b̄ seu plꝰ ab eo q̄ ab alijs petit. ℞ō est: q: cōmoditatē seu vtilitatē ide recipit q̄ p̄cio estimari p̄ot. ar. xiiij. q. iij. c. si fenerueris. ⁊ ex eo. ꝓsoluit. ⁊ teneꝫ restituere. ⁊ si rōne mutui plus recepisset ab eo de re vēdita vel de ope suo q̄ ab alijs p̄ciperet. illud plus teneꝫ restituere ei a quo accepit. si vo plus accepit ꝓpter mutuū teneꝫ paupibus erogare. nō quidē illā mercedem seu p̄ciū: q: etiā ille alteri dedisset: ſz vtilitatē quā hz alter puta q: ex hoc molendinū suū vel furnꝰ vel apotheca vl' schola habebūt maioꝛes cursuz ꝑsonaz tātū videlz quātū reputat sibi vel reputare dz illud cōmodū vel illū hoꝛē ꝓpter hoc q̄ illi ab eo emerūt res vel acceperūt operas eius a quo nō accepissent si nō mutuasset: nec dz p̄ciū illius cōmodi illi restituere cui mutuauit: q: nil sibi deperijt: nihilq̄ dedit mutuāti de suo qō alteri ꝑ mercede non dedisset. paupibus ergo dādū est ꝑm Jo. an. ⁊ Jo. de lig. ⁊ Jo. cal. Si aūt molēdinarius vel alius mechanicus dat pecuniā hoībus vt vadāt ad molēdinū suū seu apothecaz potius q̄ vicinoz. ⁊ tñ si illi alio iuissent tantūdē laboris habuissent. ⁊ tātū de p̄fione soluissent vel ope ꝑm Lau. de rido'. vsura nō cōmittit': q: vsura material'r generatur ex mutuo. hic aut̄ mutuū non interuenit.

§. IX. Jtez si quis mutuat

granū vel aliud bladū ad renouādū antiquū. i. vt nouū ꝑ veteri recipiat. si hoc facit ne suuz sibi pereat ⁊ recipienti gr̄am faciat non est vsura ꝑm oēs. sed si facit p̄cipal'r vt melius recipiat. Jo. de lig. dicit etiā tunc nō esse vsurā nisi essent circūstātie mētalis vsure: puta si credit plus valitū: vel nisi id qō mutuaret esset quasi putrefactū ⁊ paruz valens. Sed tutioꝛ ⁊ cōmunioꝛ opinio est q̄ sit vsura etiā sine illis exceptionibus: q: vrile intendit ex mutuo. ex eo. consuluit. ⁊ hanc opinionem tenent ℞ay. Boffre. ⁊ Hoꝛstiēn. in summis.

§. X. Jtē si domin' alicui' agri mutuat rustico certā quātitatē pecunie ad b̄ vt colat eius possessionē: si rōne mutui vult sibi rñderi aliq̄d plus de fructu vl' operaz q̄ faceret si nō mutuaret: vsurā cōmittit. xiiij. q. iij. putāt. ⁊ restituere illud plus teneꝫ. Si vo nil plus recepit rōne mutui nō est vsura ꝑm Greg. de ari. Nec obstat q: dñs intēdit sibi ꝓpter mutuū opas p̄stari p̄ colonos: ⁊ coloni cadē rōne illas opas exhibēt al's nō exhibituri. Nā si fic mutuātibus exhibeanꝫ ope a colonis: ille tñ non sunt eis lucrū cū illas iusto p̄cio emāt: ⁊ fic non cōpetit hec diffinitio vsure. ar. xiiij. q. iij. c. vsura. Jnducit etiaz Greg. tale exemplū. Pone q̄ dñs cōducat colonū ad vnū certū tp̄s p iusto p̄cio ⁊ p̄ciū tradat antecq̄ colonus incipit opari eidē postmodū nolēte colono laboꝛare nisi dominꝰ mutuet certā quātitatē pecunie: dñs mutuat vt operetur al's nō mutuatur? ꝓ quo facto colonus opas illas p q̄bus solutū fuit impedit. equidē nō erit vsurarius mutuans: q: nil ex tali mutuo lucraf: sed recipit opas sibi debitas ex emptiōe. Patet etiā hoc per casum decre. ex eo. c. l. Lau. de rido. ponit aliud exēplū. puta occupasti rem meā vel p potentiā tuā vim mihi vis facere in rebus meis. vel nō restituis rem tibi mutuatā cōmodatā vel locatam: nec vis desistere vel reddere nisi mutuē tibi mille: quo facto desistis vel restituis: ē ne vsura ex pte mutuātis. Absit. nil em̄ lucraf imo pdit: q: forte cū illis mille lucratus fuisset. redimit em̄ vexationē suā ⁊ suū recupat qō licitū est. ex de fimo. dilectus. Et nota q̄ quilibet hoīū dz hoc intendere p̄incipaliter. ſ. recōpensationē sui iuris.

§. XI. Queritur vtrū sit li

citū mutuare hostib? ad vsurā. Ad qō rñdet Lau. de rid. post Greg. de ari. q̄ a nullo licitū est recipe ad vsuram vt vsura: sed ab hostib? ꝛ quos gerit iustū bellū licitū est ex mutuo recipe vsurā: nō quidē vt vsurā. i. vt querat aliquid vltra capitale mutuatū p̄cise rōne mutui. Hoc em̄ mortale est q̄uis nō teneret ad restōnē talis vsure: q: recipit qō suum erat. Nam tpe belli quicq̄d capē p̄ot ab hostibus iuste bellans suū facit. Sed ab hostib? licite recipit non ratione mutui: sed iure dñij: qō habet in illos: ⁊ iste recupat rem suā quā nō p̄ot ab iniusto possessoꝛe nisi mediāte mutuo recupare: ⁊ fic itelligit illud. c. ab illo. xiiij. q. iij. Ad b̄ faciūt notata p Archi. xiij. q. ij. dñs. Si em̄ pmittit a iure spoliare inimicuz: imo ⁊ occidere dū modo iuste belletur ꝛ eū multomagis p hāc viā suuz accipe. Et fic dicitur licitum fuisse iudeis accipe vsurā ab illis tñ finitimis natio-

nibus que occupauerãt terrã suã datã eis a dño tanq̃ ab hostib⁹. Nũc aũt ipi iudei a nullo pñt recipe fine mortali. nec xpiani a iudeis. Nã nõ sunt inimici nri in ciuili cõuersatiõe: ⁊ parati sunt seruire. vt ff. xxiij. q. viij. dispar. Quo autẽ ad alios infideles si verũ est q̃ sunt inimici nr̃i etiaz illis arma inferre possum⁹ tanq̃ occupatorib⁹ rerũ nr̃arũ de quo. xxiij. q. vij. c. si de reb⁹. ⁊ c. dispar. xxiij. q. viij. ⁊ per Inno. ⁊ Host. ex de voto. qõ sup his. Restat lõge fortius xpianũ ab eis licite posse vltra sortez accipe: q: suũ est vt dixi qõ recepit. Vbi aũt ꝯ saracenos ⁊ alios infideles dñia ⁊ terras possidẽtes licitũ sit bellũ vltra alias rõnes facit: quia defensam ⁊ recupationẽ fit subtracto: ũ: ergo licitũ. iuxta ea q̃ scribit Inno. in. c. qõ sup his. de voto. vbi dicit q̃ vbi terra fuit aliquo tpe xpianor: bellũ est licitũ. occupauerũt eã a xpianis quicq̃d tenẽt. nã vbicq̃ terrarũ fuit laudatũ nomẽ xpi. vñ in ps. In oẽm terram ⁊c. Et Act. ſ. Eritis mihi testes. ⁊ in ps. Adorabũt eũ oẽs reges terre. oẽs gẽtes seruiẽt ei. xxiij. q. iiij. c. dilplicet. per que videtur q̃ in eo qõ dixit Inno. in dicto. c. qõ sup his. q̃ iurisditio ⁊ dominiũ possit esse apud saracenos nõ sit verũ. ⁊ q̃ verior: sit ibi sentẽtia Hosti. qui tenuit ꝯtrariũ. ⁊ eam ibi approbat Jo. de lig. ⁊ cõiter oẽs doc. ⁊ ita etiã reperio tenuisse Oldra. Lau. de ridol. Sed de materia belli habes in. iij. parte diffuse ti. eo. etiã de bello contra infideles.

§. XII. Itẽ si quis iuriaꝝ

alicui ppter qõ recipiẽs iniuriã ei inimicaꝝ. ⁊ ob hoc q̃ iniuriã fecit opz subire certas expẽsas puta. x. florenos. in mẽse i famulis q̃s opz tenere armatos. si is q̃ fecit iniuriã mutuat iuriã passo eo pacto vel illa p̃cipali intẽtiõe vt remittat iuriã vt ei⁹ gr̃az q̃rat: ⁊ p q̃s veniã: q̃ obtẽta cessant expẽse p̃dicte. talis ꝯm Lau. de ridol. non videꝝ vsurã cõmittere: q: licitũ est cuilibz redimere vexationẽ suã. de fimo. c. dilect⁹. ⁊ ita facẽ iste. Nec obstat si dicas dedit cãm delicto q̃ nõ redemit vexationẽ suã. qm̃ si ille peccauit iniuriã dãdo: ⁊ ille etiã peccabit in vindicãdo: q: ꝯ dei ꝑcepta est vindictã inferre. iste etiã nõ lucraꝝ: sed tm̃ euitat dãnũ qõ subire oportet. xxiij. q. iiij. qm̃ multi.

§. XIII. Sed quid cũ mutuãs aliq̃d eoz q̃ vsu cõsumũtur ⁊ distrahunꝝ vt pecuniã ⁊ victualia recipit tpe redditionis rẽ illã maiozis estimationis: puta mutuat vnã mẽsurã frumẽti valentẽ mediuz ducatũ ⁊ eadẽ mẽsura reddiꝝ sibi: sed tũc valet illa mesura plus medio ducato: est ne vsura. Rñ. Archb. post Hug. xiij. q. iiij. si quis clericus. ⁊ Jo. de lig. ex eo. in ciuitate. q̃ nõ. p quo bñ facit lex q̃ dicit q̃ restituí dz res eiusdẽ bonitatis in q̃litate. ſ. intrinseca: sed nõ est necesse q̃ sit eiusdẽ estimationis: imo si actũ fuit quo tpe redderet illius tpis habebit rõ quoad estimationez: alꝫ habeꝝ rõ tpis q̃ fuit petita. vt no. glo. in dicto. c. si q̃s clericus. Si ergo teneꝝ recipere viliorẽ si facta esset vilior quoad estimationẽ: q̃ nõ peccabit recipiẽdo ꝑciosiorẽ ꝯm eũ. Et hoc totũ videꝝ intelligẽdũ q̃n intẽtio mutuãtis est pura. ſ. ad subuenien-dũ primo principaliꝫ. Nã si intẽderet lucrũ in mutuo: puta q: sperat q̃ plus valebit tpe redditiõis res mutuata q̃ tpe mutui: ⁊ ideo mutuat: vsura est. xxiij. q. iij. c. si fenerauerit. vñ vt refert Lau. de ridol. Circa hũc casum quidã distinguũt sic. Aut est verisile q̃ ipsa res mutuata nõ erit ꝑciosior: tpe solutiõis: aut de hoc pbabiliꝫ dubitaꝝ: ⁊ tunc nullũ vitiũ. ⁊ hoc bene pbaꝝ. ex eo. c. fi. Aut est verisile q̃ erit ꝑciosior. ⁊ tũc aut creditor: nõ erat seruatur⁹ pecuniã seu victualia: sed interim cõsumptur⁹ seu distracturus. et tũc est vsura. Aut erat seruatur⁹: ⁊ tũc aut creditor: debitori aufert libertatẽ se liberãdi: ⁊ tũc ẽt est vsura. Jn hmõi eñ casu se exonerare voluit ⁊ debitorẽ onerare. Aut talis nõ aufert libtatẽ debitori. ⁊ tũc nõ ẽ vsura: imo posſz mereri si debitorẽ bona itẽtiõe req̃reret añ terminũ solutõis vt soluat ne onereꝝ. Sz si hz corruptã itẽtõez q: dic sibi q̃ potest retinere vsq̃z ad terminũ vt se a dãno releuet lz nõ auferat ei potestatẽ liberãdi. ⁊ tũc etsi nõ sit vsura peccat tñ. ⁊ hec distinctio ꝑm q̃ dicit Jo. cal. innitiꝫ magne equitati saltẽ in foro penitẽtiali. Et hec faciũt ad materiã cambioꝝ q̃ venetias de quibus. ſ. Lau. de ridol.

§. XIIII. Quid si debitor

vsurarũ mutuauerit socio pecuniã eo pactoq̃ ipe restituere vsurario sortez ⁊ vsuras exinde currentes. est ne talis vsurari⁹. Rñ. Quãuis Archb. in. c. vsura. xiij. q. iij. teneat simpliciter hunc posse licite sic ꝓtrahere ex eo q̃ non fit stipulatio vt vsuraz sꝛz vt dãnũ euitet. qõ videꝝ esse licitũ. ar. de fideiusso. c. cõstitut⁹. Perfectius loquiꝫ Joh. cal. ex de vsuris. nauigãti. q̃ hanc distinctionẽ. Aut talis scõo mutuans socio sub dicto pacto aio intẽdebat tũc satisfacere vsurario creditori suo de illa pecunia fic scõo loco dicto socio suo mutata. aut nõ. Tunc primo casu nõ est vsurari⁹. nec peccat ratione iã dicta ab Archb. q: nõ fit stipulatio vt vsurarũ sꝛz vt dãnũ euitet. nec sibi ali q̃d accrescit. xiij. q. iij. si quis oblitus. ibi. aliqua incremẽta. Nõ em̃ tenebaꝝ cũ dãno suo socio subuenire. xxiij. q. v. si nõ licet. Solũ q̃ euitauit dãnũ qõ erat euitaturus restituendo. Inducit notata per Inno. de vsuris. c. ſ. ſ. q̃ si teneris mihi ad centũ in certo die. ⁊ q: nõ soluisti oportuit me accipere sub vsuris ab alio tu teneris mihi restituere ppter dictã rõnẽ ⁊ ppt̃ morã debitoris. Jn scõo vo casu. cũ sꝛz nõ intẽdebat tunc hic scõo mutuãs satisfacere suo creditori vsurario primo mutuãti cũ cessent iã dicte rõnes talis peccabit ⁊ si a socio vsuras accepit ad restõnẽ tenetur. Hec ꝑm Jo. cal. Que quidẽ distinctio vt equa summe placet Lau. de ridol. cũ ista tñ declaratione quã subdit videlz vt in primo casu illõ sit verũ qñ debitor erat pat⁹ tũc oino satisfacere vsurario suo creditori. ⁊ ille vsurari⁹ erat paratus recipe satisfactionem et sic poterat debitor volũtatẽ suã implere. nã si vsurari⁹ nolebat tũc recipe mutuatã pecuniã q̃uis debitor vellet offerre. ⁊ hoc puta q: mutuo ille accepat p sex menfibus. ⁊ ideo vsurari⁹ nõvult recipe ante terminũ: nisi recipiat vsuras totiꝫ tpis ⁊ sic oporteret mutuataz pecuniã remanere penes ipm debitorẽ. Jn ꝫ casu videꝝ idẽ dicendũ qõ in secũdo casu. ſ. q̃ sit vsurari⁹ ille scõo mutuãs socio cũ pacto q̃ exinde soluat vsurã p eo primo creditori vsurario.

Opinio prima.

Scõa.

§. XV. Quid cum habere

pecuniã ⁊ volebã ire ad nũdinas ⁊ ibi merces emere ⁊ ad aliũ locũ deferre vel seruare lucri cã certo tpe vl̃ possessionẽ emere. tu indigẽs pecunia illa recipis eaz mutuo a me offerẽs paratũ te illã restituere cũ lucro sperato in termino ⁊ loco. est ne vsura. Rñdet Inno. in. c. fi. eo. ti. dicẽs q̃ lz qui dã ꝓtiuz dicant. ipe putat hũc ꝯctũ vsurariũ nec scit fic ꝯhentes excusare. Host. vo in. c. salubriter. dicit q̃ talis est mihi obligat⁹ ad interesse illius lucri quod factur⁹ erã verisimiliꝫ ex pecunia dũmodo nil fiat in fraudẽ vsurarũ Joh. an. approbat dictum Inno. Et qõ dicit de interesse habet locum post moraz debitoris: ⁊ ꝓtrariũ dicendo paretur via aperta ad fenus. ⁊ hoc etiaz placet Jo. cal. Sed Joh. de lig. di. q̃ quis cõiter teneaꝝ cũ Inno. ne via fraudib⁹ aperiaꝝ. ipe tñ credit verã opinionẽ Host. dũmodo fiat nil in fraudẽ: tutũ tñ est ab hoc abstinere. Lau. de ridol. Quod etiã dicit Hosti. de lucro videꝝ intelligẽdũ de ducto etiã dubio lucri cũ. ſ. potuisset etiã nõ lucrari vel ꝑdere ⁊ ante factũ ꝓhibẽdus est: post factũ vo in foro cõscientie vbi credẽdũ est p se ficut ꝓtra se cũ asserit fine fraude feciſſe videꝝ posse pertrãfire. Quod em̃ licitus sit talis cõtract⁹ simpliciter intuitu pietatis factus nõ in fraudem vsure tripliciter potest ꝓbari. Primo ratione equitatis ⁊ pietatis. Nam equum est et piũ in necessitate seruire amico. Jnsuper iniquũ nõ est si rõne capitalis quã iaz in expressa intentione ⁊ quasi in facto habebat seruꝫ indẽnis. Scõo hoc licet ratione indẽnitatis. Nã retento: inu

tui vltra cōcessum tēpus dño obligatur: q: ille dñs fuisset vsus vt capitali suo ita ꝙ res talis extūc assumit rationē capitalis ꝙuis null⁹ ex mutuo illo mereꝛ. ergo a fisi. Tertio licet hoc rōne vtilitatis. Nā ex̄ de vsuris. nauigāti ō: ꝙ qui p annū granū vel pannū. vel alias merces vendit amplius ꝙ valeāt tūc in certo termio receptur⁹ aliquid plus p eisdē: si tñ eo tpe talis ꝯctus nō erat venditur⁹: sed fuaturus vsq; ad tēpus quo verisimiliꝛ credebat tātū valituras quātū vendit nō est vsurarius. Ratio est: q: p illo tpe futuro q̄ intēdebat vēdere habet rōnē vendibilis ꝛ nō p tūc ergo a simili q: pecunia eius iaz habet rōnē capitalis: pōt ex ea rōne sue capitalitatis exigere in p:efato casu. Sed si extra casum necessitatis ꝛ pietatis p:ecibus amici hoc facit tunc eoipo quinciꝛ ꝙ potius vult vti vt vsurario mutuo ꝙ in mercationibus vt vero capitali: vñ ꝯctus erit vsurarius. sicut etiaz si ꝙs mutuaret alicui pecuniā cuz pacto ꝙ si in termino cōcesso nō restituit ex tūc teneaꝛ ad interesse ꝓbabilis lucri. Sed si hoc facit q: credit illū nō posse in termio redderevt sic inde lucreꝛ: vsurā cōmittit. ar. xiiij q. iij. plericꝫ. ꝛ de re. iur. c. certū est. li. vj. Secus si simpliciter facit ad tollendā moꝛā. s. debitoꝛis. ꝛ se conseruanduz indemnē. Sic etiaz in ꝓposito si indigentia amici esset casus extreme necessitatꝭ vel quasi ita ꝙ teneꝛet ex p̄cepto ꝺ sciens ad illi subueniendū ꝛ dandum: tunc nil debet exp̄tere vltra capitale cum multo magis teneatur ad mutuā dū ꝙ ad dādū in casu huiꝰ necessitatis. Quia ergo hoies seipos amātes nimis se decipiūt in hmōi. ideo potius ꝑm Inno. sunt dissuadendi isti ꝯctus ꝙ admittendi etiam cū piam haberent intentionē.

§. XVI. Quid cū quis tradit alteri centū ducatos moꝛ in suis necessitatibus expendēdos sub hoc pacto ꝙ ficut ꝓsimiles centū ducati apud Titiū mercatoꝛē legalē lucrabunꝛ vel perdent: sic isti cētū ducati illi traditi lucrenꝛ vel perdant: est ne ꝯctus licitus.

Rñ. ꝙ dubius reputaꝛ ꝛ potius vsurā sapere ꝑm plures doc. ꝛ hoc ꝓpter tria. Primo q: tale pactuz in fraudē vsuraruz adinuentū videꝛ vt sub pallio q̄si societatis latitet mutuū cū spe lucri. Scōo q: vt ptz. lxxxviij. di. eijciēs. pecunia ex se sola minime est lucrosa nec valet seipam multiplicare: sed ex industria mercantiū fit p eoꝝ negociationes lucrosa. Tertio qō est efficatius q: de tribus est vnuz in dicto ꝓtractu. Nam dicta pecunia aut est tradita p modum mutui: aut per modū depositi: aut p modum capitalis: vt scz in ꝓsona tradentis emptiōibus ꝛ mercationiḃ⁹ deputeꝛ. Si per modū mutui tunc manifesta est vsura: q: in mutuō transfert dominiū in eū cui factū est mutuū: vn de nō debet lucrari vel ꝓdere nisi sibi. Si per modū depositi: tūc ipa reddi debet absq; omni lucro: qm̄ potius qui eam seruauit remunerādus esset ꝛ tamen ex forma ipius cōtractus patet ꝙ non est data per modū depositi cuz de positarius eam expendiderit. Si per moduz capitalis seu recte societatis: tunc in pacto esset ꝙ deberet eā solis mercatiōibus fideliter deputare. Et hec vltima ratio fortiter p:obare videtur ꝙ nō fit tradita dicta pecunia nisi vt mutui rōnem habens: in quo spes lucri reꝓbaꝛ: q: vsura vt in. c. ꝓsuluit. de vsuris. Si diceꝛet nō esse mutuū nec depositum nec societas sed ꝯctus innoiatus: scz do vt des. do scz tibi centū vt des mihi tantū quantū ꝛ cetera. Respondeꝛi potest ꝙ licz talis ꝓtractus aliquādo licite possit fieri: scz do vt des non tamē in dicto casu: sed in fraudē videtur esse vsurarum: sicut ꝛ fraus etiā cōmittitur in alijs etiam licitis contractibus ex se: vt. xiiij. q. iij. plericꝫ cuz glo. et huius sententie fuit Innocen. de vsuris. c. finali. ꝛ Johan. andree. ibidē.

§. XVII. Quid cuz aliquis mutuat certā quātitatez pecunie ꝛ recipit p:omissionē de rehabitione tñ sui capitalis: scz hñs res sterilesvel debitores q̄ nō p̄nt vel male p̄nt soluere vēdit illas vel iura illoꝝ debitoꝝ receptoꝝ talis mutui ꝑ certo p̄cio qō postea ꝓcipit: ꝛ tñ reuera nō fuisset ille ꝯctus vēditionis als celebratus nisi ꝓpter mutuū factū: nunq̄d vsura est. Rñ. ꝑm Lau. de ri. relcindit tanꝯ vsurarius ꝛ i fraudē vsuraz cōceptus talis ꝯctus: vt no. ꝑ Bart. ꝛ Bal. in. l. cū allegas. C. de vsu. ꝛ mlto magis est vsura cū aliqs mutuās alteri pecuniā simul ꝛ vēdēs aliq̄d mobile vel imobile plus petit ab eo iusto p̄cio rōne mutui. xiiij. q. iij. c. si feneraueris.

Itē pone ꝙ vnus cōducik ab aliquo ad exercēdū opera sue artis. puta lanificij: serici et hmōi. ꝑ annū ꝑ salario. l. florenoꝝ: qō reputaꝛ iustū attēta ꝺditione ꝓsone ꝛ artis. Sz si ipse ꝺductꝰ tali salario ponit in exercitio artis illius c. florenos. de suis recipit. lx. nunq̄d licite pōt recipe. Rñ. Quia aut ista. c. dat magistro suo ad exercendū in arte ꝑ modū facietaꝰ: aut ꝑ modū mutui. Si ꝓmo mō ꝑ moduz societatis: ita scz ꝙ subsset piculo videlz ꝙ si magr negociādo vel laboꝝāda cū illis ꝓdat: suscipiat ꝑtem dāni pro rata eū ꝓtingente etsi nil lucreꝛ cū eis: si in capite anni remaneat cū illo capitali ille nil accipiat de lucro. vñ nō. lr. sz. l. tñ ꝑ suo salario habeat: licitꝰ est ꝯctꝰ. vt no. glo. xiiij. q. iij. c. plericꝫ. ff. ꝑ so. l. verū. Si scōo modo. s. ꝑ modum mutui: vsurarius est ꝯctus: q: rōne mutui recipit annuatim. ꝛ. ex̄ de vsur. c. ꝓsuluit. Jn casu ergo posito vt ficilicet est ex quo intendit salua esse sibi illa. c. ꝛ in oēm euētum vult. lꝛ. ꝑ salario: manifeste patet ꝙ. ꝛ. exigit rōne illoꝝ. c. depositoꝝ sz qō verius est mutuatoꝝ. cū nō haberet ꝑ salario suo nisi. l. nisi illa. c. posuisset in apotheca vñ vsura est. xiiij. q. iij. si feneraueris.

§. XVIII. Quid cū veniēte termino redditionis mutui vel alꝭ solutiōis pecunie debite creditoꝝ nō vult ꝓcedere debitoꝝ ꝓlōgationē termini vel relaxationē iuramēti si iurasset ipse debitoꝝ nisi data pecunia vel alio equipollēti. Rñ. si hoc agit solū rōne termini ꝓlongati ꝛ nō ob euitationē dāni sui vsuram cōmittit etiā si nō exp:esse exigeret. vt habeꝭ ex̄ de vsu. ꝓsuluit. Sed si hoc agit ad sui indēnitatē: puta q: opz eū accipere ad vsurā vel vēdere rem suā vilioꝝ p̄cio ꝙ valeat qō nō fecisset si recepisset pecuniā sibi debitā: ꝛ tūc nō ē vsura illud damnū exigere a debitoꝛe qō ꝓcipit ex carentia illius pecunie sibi debite. Nō em̄ dz grauari ex seruitio impenso ꝑm Ray. Sed vtrum talis creditoꝛ possit exigere a debitoꝛe suo nō solum dānum habitū sed etiā lucrū qō fecisset cuz illa pecunia si eā recepisset in termino debito. Ad qō rñdet Pe. de ancha. sup cle. ex graui. de vsur. ꝛ dicit. Credo ꝙ nō solum damnū emerges sed etiā lucrū cessans pōt accipe si ille erat mercatoꝛ q̄ cū pecunijs vsuevit negociari. Et idē videꝭ dicendū etiā si nō eēt mercatoꝛ. sz tñ intēdebat oīno illam pecuniā exponere negociationibus licitis ad lucrandū. Secus aūt esset si persona cētalis ꝙ ipsam pecuniā retinuisset in arca. Et remittit ad notata. xij. q. ij. c. si q̄s de clericis. ꝛ in. c. ꝓquestus. ex̄ de vsur. Idem videꝭ sentire Tho. ij. ij. q. lxij. cum ista tamē cōsideratione quam ibi ponit videlz ꝙ non debet exigere talis creditoꝛ. nec illi suus debitoꝛ tenetur totum lucrum restituere siue dare quod inde sperabat suus creditoꝛ cuz illa pecunia negociando acquirere: cū illud lucrum nō esset certum quia impediri poterat: vel forte etiam de capitali amitti: sed tantum tenetur quantū potuisset valere illud lucrum in illo dubio.

§. XIX. Sed queriꝭ an sit licitū aliq̄d vltra sortē recipere noie interesse. Di. si repletū illius interesse venit applicādū tertio nō mutuāti licitū est vltra sortē retipe. Hoc est dictū doc. ex̄ de vsur. c. s. Exemplū. qñ vsuras soluo alteri ꝛ has vt interesse volo repetere. Et ad idez facit quod ait Bal. C. de vsuris. l. vsuras. dicit enim, Pone ꝙ emi a petro lapides seu ligna

vel alias res ex q̄bus naturaliʒ nō p̄cipit aliq̄s fructꝰ: ⁊ vt soluerē p̄cium accepi illud sub mutuo ad vsurā ac vēdēti solui. ipe aūt nō tradidit mihi lapides seu ligna: ſz fuit in mora: nūq̄d tenet reddere illas vsuras. Rñ. dicēdū q̄ sic. tanq̄ interesse dāni emergent. Et de b̄ habet ter. notabilis. ff. de acti. l. Lucius. Idē dicendū in silibus ⁊ctib⁹ puta locatiōis ⁊ cōductiōis ⁊ hmōi. hec ille. Q̄nq̄ venit applicandū p̄mo. i. illi cui sors p̄ncipalis est soluēda: et tūc si debitor est in mora applicare. i. cape illud ad aliq̄d interesse est licitū. ex glo. sup. c. conq̄stus. ⁊ no. Jo. an. in. c. nauiganti. Exēplū pone in vēditore ⁊ emptore si emptor fit in mora soluēdi p̄cii. Et hoc credo verū siue interee fit in dāno emergēte siue in lucro cessante dū tñ illud lucrū sit certū: ⁊ ego sum paratꝰ vel aptus ad tale lucrū. vt in. c. nauigāti. De hoc etiā vide q̄ hēs post. §. seq. i fi. Pone casum. Vēdo tibi p̄diū ⁊ tibi trado illud atq̄ ide p̄cipis fructū: ⁊ tñ ad terminū cōuentū p̄cii mihi nō soluis. hoc p̄supposito potero elapso termio repetere vsurā cū fructꝰ rei vēdite facias tuos: ⁊ tñ mihi nō soluisti. Et rō huiꝰ est: q: nō accipio illud vt vsurā sed vt interesse meū. arg. xliij. q. iiij. q̄m. Si etiā res vēdita in pignꝰ daret mihi possem inde recipe fructꝰ ei⁹ elapso termino solutionis nō facte etiā si trāsc̄dat quātitatē interesse. Nā ſz talis res a vēditore nō possit peti: tñ fructus ei⁹ p̄cipe potest postq̄ ꝛ voluntatē suā p̄cii rei vēdite detinet tanq̄ interesse. Sed p mutuo recipiēdo possessionē in pignus nō licet fructꝰ possessionis interim accipe nisi p parte sortis quia vsura.

§. xx. Sed quid cū vēdo

possessionē meā. cū nō des mihi p̄cii eius tecū facto pactū q̄ quousq̄ tradas mihi p̄cium recipiā interim fructꝰ eius. Rñ. Licz Bal. ⁊ Pe. de ancha. dicāt licitū esse contractū: q: cū possessio fructificet nō videt iustū vt emptor habeat vtilitatē ⁊ fructū rei empte ⁊ venditor nō habeat vtilitatē p̄cij vt possit pecunia vti: ita tamen q̄ quātum emptor soluit de precio in futurū tantū vēditor minus recipiat de fructib⁹. verbi gr̄a. Si possessio empta centū florenū. cū inde ad annū dat sibi. l. extūc vēditor det sibi medietatē fructuū: ⁊ sic de alijs. Sed theologi nō approbāt dictū ⁊ctū: q: rone dilationis de soluēdo precio viderent haberi dicti fructus q̄ ad vsurā pertinet. ex de vsuris. in ciuitate. Item possessio substat periculo emptoris ⁊ de se est fructificabilis: non autē pecunia p̄cij soluenda substat periculo venditoris: nec de se fructificat: ⁊ ideo consulendum est abstinere ab hmōi. Posset bene fieri pactū q̄ si infra certū terminū non soluat emptor p̄cium extunc fructum recipiat venditor quousq̄ precium fit solutuz si hoc non fiat in fraudem sed in penam.

§. xxi. Quid de eo q̄ mutuauit

nauigāti vel eūti ad nūdinas recepturus aliquid vltra sortē p eo q̄ suscipit in se periculū. i. si pecuniaz vel merces inde emptas portauerit saluas: aliʒ nihil receptu*rus etiā de sorte.* Rñ. *per distinctionem* fm Jo. neapo. in quodlib. ⁊ Jo. cal. q̄ aut illud vltra sortē recipit ratione mutui tm̄. ⁊ sic ē vsura nō obstāte q̄ p̄cium ipe suscipiat. ⁊ iste est casus etiā. c. nauigāti. ex eo. Aut recipit illud vltra sortē precise rone periculi vt p̄cium periculi. ⁊ sic nō est vsura sed licitū. Nā etiā si nō mutuaret ⁊ periculū nauigātis in se vellet recipere licite posset recipe p̄cium periculi: nec ꝓpter hoc q̄ ei seruitiū faciat in mutuādo efficit deterioris ꝯditionis. Aut aliq̄d vltra sortē recipit talis mutuans partim rone periculi ⁊ partim rone mutui. ⁊ tunc vsura est quātū ad id quod plus p̄cipit respectu mutui. ⁊ illud tale tenet restituere. Jo. neapol. ⁊ Jo. cal.

§. xxii. Quid de pena ap̄

posita in ⁊ctu mutui: puta si nō restituit inde ad certum tēpus soluat tātū recipiēs mutuū vltra capitale: nūquid potest peti talis pena absq̄ vsura. Rñ. fm Ray. Si pena fuit a iudice imposita ꝓpter puniendā cōtumaciā debitoris: q: nō soluit in termino cū posset nō est vsura. ar. xxiij. dist. c. q̄q̄. ff. de iudi. l. qui aucte. Si etiā pena fit de cōsensu partiū in ⁊ctu apposita ad hoc. s. vt saltē metu pene debitū soluat: vsura nō cōmittit nisi a p̄ncipio fuerit p̄naa intētio. ar. ex de ar. c. dilecti. Sed tñ p̄sumit in fraudem si ille aliʒ cōsueuit esse vsurarius: vel si p singulos mēses vel annos dicat pena cōmitti. ar. c. eo. Habit tñ in iudicio ei⁹ p̄fessioni: ⁊ p̄maxime in foro cōsciētie. Idē Hosti. tñ in oi euētu nō videt honestū petere penā: imo nec etiā licitū q̄n debitor sine culpa sua factꝰ est impotēs ad soluēdū: ⁊ ideo puniri nō dz. Et idē videt dicendū de eo q̄ dictū est §. §. ante p̄cedente. quātū ad lucrū cessans: q̄. l. nō debeat illud exigi q̄n ex impotētia ille nō soluit. Ultra p̄dictas penas positas. s. iudicialē q̄ inferet a iudice: ⁊ cōuētionalē q̄ ponit in ⁊ctu de consensu partiū: est ⁊ tertia pena que dicit legalis vl canonica. de qua habet. xij. q. ij. in legib⁹. ⁊ in diuersis ciuitatib⁹ ponuntur certe pene pecuniarie. sicut verbi gratia. Cū statutū est alicubi q̄ tutor de pecunijs pupilli que puenīūt ad manꝰ eius teneat emere possessionē vel rndere ei ad rōnē q̄nq̄ p̄ centenario. Si igit tutor pecuniā pupilli exponat p factis suis vel faciat negociationes p se tenet vtiq̄ dare pupillo q̄nq̄ p̄ centenario etiā si cū illis nihil est lucratꝰ: ex quo noie suo non pupilli est negociatꝰ cū eis. Juste em̄ hoc statutū est ne tutores ex malicia vel negligentia fint inuidi pupillis ⁊ male tractēt substātias eoz sicut frequēter fit: nec p̄t cōqueri tutor si inde nō est lucratus: q: potuit emere de illis pecunijs possessiōes vl noie pupillor exponere i iustis ⁊ licitis mercātijs: ⁊ tūc lucrū ⁊ dānū esset pupillorū fideliter agēdo. Sed si noie pupillor p̄ecuniā eoz exponat vl deponat ad vsurā pupilli tenent illas restituere: et tutores insup tenent in casu q̄ pupilli nō vellent vel nō possent: vt etiā dicit. j. in. c. de cooperatione vsure.

§. xxiii. Quid si cōmunitas

vel officiales habētes curā de pupillis accipiant p̄o cōitate ipas pecunias rndēdo eis ad rōnē q̄nq̄ p̄ centenario. Rndet q̄ si eis inuitis fit seu eis ad q̄s spectat videt q̄ licite possint illa q̄nq̄ p̄ centenario recipe: q: puidet p̄ indēnitati eoz ex quo potuerūt emere possessiones vl tradere negociationib⁹ licitis vt disposuit statutū ⁊ nō fecerunt vt p̄curarēt p hoc vtilitatē cōitatis.

§. xxiiii. Quid de gerentibus

seu p̄curātibus negocia stipendiariorū: scz in recipiēdo pagas p eis ⁊ faciēdo alia obsequia: ⁊ cū hoc mutuādo eis in necessitatib⁹ occurtētibus ⁊ p his recipientibus certū salariū: nūquid est licitum. Rñ. fm. Zan. de ridol. Quātum ad illud quidē q̄ percipiūt tales ꝓpter laborem quem gerunt in p̄curando eoz negocia non est vsura: sed licitū. Sed quātū ad illud q̄ percipiūt ꝓpter mutuū q̄ impēdūt ipsis stipēdiarijs: vsura est. xliij. q. iij. vsura. Q̄ aūt p̄fatus doctor dicit in p̄mo mēbro esse licitū videt intelligendū cum bellū est iustū. Nā si manifeste sit iniustū: illicitū videt cū cooperat malo ⁊ dat operam rei illicite. lxxxvj. di. c. culpam.

§. xxv. Querēdū est etiā

quid iuris sit si q̄s in mutuādo pecuniā recipit aliquid in pignꝰ mobile vel imobile. Ad q̄ dicenduz si hoc fecit ad sui securitatē ⁊ nullū fructū intēdit habere ex illo pignore: puta q: est aliq̄d locale nō est illicitū: sed si intēdit recipere vtilitatē aliquā ex vsu illi⁹ pignoris rone mutui: puta recepit domū in pignꝰ vel agrū vel equū vel vestem ⁊ fructū hoz p̄cipit vsura est: ⁊ tenet restituere p̄cium vsus illi⁹ pignoris ipsi pignoraāti: seu in ptē sortis cōputare. ex eo. c. j. Nota tñ q̄ si laicus tenet iniuste aliquā possessio-

nē eccl̄ie ⁊ impignorat ipsaz possessionē rectoꝛi eccl̄ie illi⁹ licite ⁊ absq; vitio vsure iste rectoꝛ poterit recipe fructus eiusdē possessiōis vltra sortē ꝑm Ray. ⁊ est casus capituli .s.ex̄ eo. ⁊ rō est. q; tunc nō recipit cleric⁹ illud vt vsurā: sz qō sibi debeb. Et idē de possessione quā recipit laic⁹ ab eccl̄ia in feudo. Dicūt etiā Host. Jo. an. ⁊ Johā. de lig. q; idē est de possessione laici: qꝛ.s. si iniuste retinēs pignoꝛat eā dño illi⁹ possessionis ille licite facit fructus suos.

§.XXVI. Sz quid cū quis

Casus valde cō munis:

recipit domū in pignus ꝑ centū mutuatis vsq; ad annū hoc pacto q; si nō soluit in termino statuto cadat debituz in cōmissum: ⁊ pignoꝛatio cadat in venditionē: pōt ne iuste tenere domū illā pignoꝛi obligatā eo q; nō soluit i termino cū tn̄ dom⁹ satis plus valeat. Rn̄. ꝙ distinctionē: qꝛ aut mutuās in illo anno recipit vsufructū dom⁹ nō cōputādo in sortē: sed ꝑ ipso mutuo: aut non recipit vsufructū sz pensionē. In ꝓmo casu illicitum est et vsura. ex̄ eo. c. s. Unde restituere tenet illā pensionē vel cōputare in sortē. ⁊ etiā domuz tenet restituere nec pōt sibi retinere elapso termino: qꝛ ꝑctus non tenuit cū fuerit vsurarius: ⁊ radice vitiata nō pōt fruct⁹ isti. s. lucri oꝛiri. ar. s. q. s. ferk. §. vulnerato. Poterit tn̄ post terminū petere interesse suū si dānificaret ex carētia sue pecunie. Sitr si dānificat⁹ est in faciēdo illud mutuū: puta qꝛ opz ipm accipe ad vsurā ad mutuandū amico vl̄ patus erat ex pecunia illa emere possessionē inuētā vel exponere licitis lucris: tunc posset petere interesse suū. In scō casu cū. s. creditoꝛ nō recipit vsufructū domus cū supfluitas valoꝛis domus cedat in debitoris penā suppositā vtriusq; bona fide qñ ꝓtractus mutui est celebꝛatus: licitum erit vt dictū est. s. de pena conuentionali. ar. de ar. c. dilecti. Et hoc nisi fieret in fraudē vsurarū: puta qꝛ estimabat mutuās illū nō posse in termino restituere: ⁊ sic inde illud plus valoꝛis domus sibi lucrari: tūc em̄ fraus vsure est. Secus si hoc fecit ad coercendā moꝛā debitoꝛis. Aduertendū etiā q; si a mutuāte sub aliq; ꝓtecto vel lucro vltra terminū detētio mutui ꝓcedat. tūc eoipso cōmittit vsurā. qꝛ ex tali cōcessione potius sortitur voluntarij mutui rōnem q; iniuste detētionis. ad hoc de vsu. c. ꝙsuluit. Et b̄ nisi illud peteret in cōpensationē dāni sui qō inde recepit cū rn̄ libētius vellet recipere illud mutuatū: sed ille non pōt sine notabili iactura restituere. Sz cum socer obligat genero suo possessionē aliquā ꝓ dote filie: clarum est ⁊ certum q; non teneatur dictus gener cōputare fructus possessionis in sortē: vt dicit expꝛesse. c. salubꝛiter. ex̄. e. cum sz sustinet gener onera matrimonij. qꝛ sz eā ad domū ducit ⁊ nutrit.

§.XXVII. Queritur etiam

De vsuris in dotibus

Utrū gener si nō recipiat pign⁹ sz cautionē de numerāda dote certa die. et interim recipit a socero ex pacto certos denarios: puta ad rōnem. vj. ꝑ cētenario ⁊ hmōi: nunq̄d vsurā cōmittit. Rn̄. de hoc sunt varie ⁊ ꝓtrarie opiniōes. Nā Jo. an. sup. d. c. tenet. q; nō sit licitū sz vsura. quā opi. dicit Joh. de lig. ꝑ verioꝛi ⁊ securioꝛi posse defendi. Sed Pau. de eleaza. tenet ꝓriū. s. q; nō sit vsura. Rō est ꝑm ipsum: qꝛ ex quo in fauoꝛē matrimonij hoc indultum est ad subleuandū onera eius: vt sz gener ꝓcipiat fructus possessionis pignoꝛate a socero ꝑ dote nō cōputādo in sortē si ipsam nutrit: ita etiā dz iuuari ille alius. Et ad rōnes q̄ possent fieri in ꝓriū: qꝛ sz decre. salubꝛiter. solum dicit de possessione: ⁊ qꝛ possessio ex sui natura est fructificabilis nō aūt pecunia. Rn̄dek ad ꝓmā q; papa q̄sit⁹ fuit de possessione: ⁊ de ea rn̄dit. Jdē rn̄disset si fuisset q̄situs de pecunia. Ad aliud rn̄dek q; sicut nec terra ex se fructificat: sz cū laboꝛe hois: sic et pecunia simul cū industria hoīs ⁊ b̄ ꝓcipue cū eam intēdebat tradere mercatoꝛib⁹ vel emere possessionē vel alio mō cū ea licite lucrari. Et q̄uis etiam fruct⁹ possessiōis subsint ꝑiculo multiplici ⁊ nō sic pecunia tn̄ vt in plurib⁹ sic accidit q; emolumētū ex ipa possessiōe recipit. Opinionē Pau. videk sequi Joh. cal. ⁊ Pe. de ancha. Sz qꝛ ꝓma opinio tutioꝛ est. ideo ꝑm Lau. de rid. salubꝛius est eā tenere. ex̄ eo. salubꝛiter. et hoc ꝓcipue qñ q̄s hoc volūtarie agit in sui maius cōmodū vel cū intēdebat pecuniā ipsaz reseruare. Anto. aūt de bu. dicit q; pōt intelligi hic text⁹. s. salubꝛiter cū illa dilatio data erat ipsi socero. ⁊ ꝓpter b̄ dabat pignus. Et b̄ casu puto idē si eēt pecunia exoluēda si nō est in moꝛa: qꝛ. s. ex quētiōe differk solutio. tūc nō credo q; possit paciscī de interesse soluēdo: qꝛ tale interesse debek ꝓpter moꝛā q̄ hic cessat ꝓpter tpis dilationē. Nō ergo peti pōt. Guil. dicit q; qñcūq; volo exigere aliq̄d ꝑ interesse añ moꝛā: vt qꝛ facio pactū de soluēda sorte in paschа ita q; interī tātū noie interesse soluak: b̄ casu non pōt dici in moꝛa qꝛ obstat exceptio ante terminū. ideo nō pōt dici nisi vsura: qꝛ ꝓpter dilationē tpis dati vsura est. Et ꝓpter hoc dico q; si gener fecisz pactū ꝑ recipiēda dote ad certū terminū ⁊ interim ꝓciperet fruct⁹ q; cōputarenk in sortē. Jdē dico in re pignoꝛatitia cuiꝰ fructus sunt certi: qꝛ sortē illa res est locata ad vitā cuiꝰ vel pensionē: vel talis res est domus quā gener locat ⁊ recipit pensionē: q; oēs istos fructus gener tenek cōputare in sortē: ⁊ sic limita hāc decre. qꝛ dz intelligi vbi dos fuisset simpliciter ꝓmissa postea cū nō solueret ad cautelā in eū fit data possessio: tūc ꝓcedit decretalis: qꝛ si dicit gener ego sustineo onera mr̄imonij da dotē. Ille socer dicit: ego nō possum certe: si dicit gener. saltē sustineas onera mr̄imonij. certe si tūc dak aliq̄d loco interesse ꝓpt onera mr̄imonij licite ꝓcipik dūmō illa onera sint certa: sic intelligo istā materiā. ⁊ Anto. de bu. sup. c. salubꝛiter.

§.XXVIII. Sz quid de heredibus

mariti ipo moꝛtuo: nunq̄d habebūt b̄ ꝓuilegiuz q̄diu relictā alere tenenk: nec tenenk dotē restituere. s. vsq; ad annū post moꝛtē mariti. Rn̄. dicūt Jo. an. ⁊ Joh. de lig. post Host. in. c. salubꝛiter. q; nō. Et rō ꝑm ipsos: qꝛ heredes statim pñt se expedire de muliere reddēdo ei pign⁹ vel rē obligatā qō nō pōt maritus. ex̄ de iureiur. tua nos ij. ⁊ qꝛ soluto matrimonio definit esse dos.

§.XXIX. Quid si soluto

mr̄imonio heredes mariti obligāt mulieri p̄diū ꝑ dotem restituenda: nunq̄d mulier possit fructus suos facere nō cōputādo in sortē. Rn̄io ꝑm Inno. ⁊ Host. q; nō: nā vsurā cōmitteret. Cessat em̄ rō que excusabat generū suscipiētē fruct⁹ possessiōis pignoꝛate sine cōputatiōe in sortē. Sit ergo cauta mulier ⁊ non recipiat possessionē vel rem aliā in obligationē: sed vel faciat ipsam distrahi vel reperiat insolutū. ff. de reg. iur. l. vt di. ad mo. alioq̄n fruct⁹ sortem extenuabūt. Puto tn̄ q; vbi violenter detineret dos abilis heredibus nec pōt se iuuare: qꝛ nō fieret illi iusticia ꝑ pter potētiā illoꝛ. tūc mulier licite recipit fruct⁹ possessionis vel pecuniā sine extenuatiōe dotis. Jdē videk dicēdū cū heredes illi nō possent sine magno suo detrimēto restituere dotē q̄ est in pecunia: nec possessionē hñt quā ei assignēt. ⁊ ꝓpter hoc mulier ne nimis grauet dimittit penes eos ad tps: si illo interuallo recipit ab eis alimēta cū non habeat vñ aliūde viuat nō videk illicitū. nō em̄ illud recipit rōne mutui: sed rōne interesse: cū si dotes hꝛet inde vigueret emēdo possessiōes vel exponēdo negociationi. Secus aūt dicēdum qñ hoc fieret ob vtilitatē vtriusq; illi vt magis possent cū illa pecunia lucrari: ⁊ illa vt ex integro suo capitali habeat lucrū. nō tn̄ de facili ꝙsulēdū ne paretur via fraudibus vsurarū: factū tn̄ nō ꝓdenandū.

§.XXX. Sz quid de fructibus

q̄s ex pacto dotali moꝛtuo marito relicta lucrak: nunq̄d licite recipit. Rn̄. Sz Lau. de rid. vl̄ q; sic: ex eo q; rōne interesse ꝓueti ꝓueniāt ex moꝛa debitoꝛis dotes nō resti

tuētis: ⁊ sic in locū pene. ad hoc gl. in. l. cū allegas. C. e. ti. q̄ vult q̄ pena q̄tiū⁹ interest pōt peti in quocūq; ☞ctu de mūdo. Nec obstat si dicat q̄ ꝑ est interesse ex̄ rē: q: cōiter dotes dant in pecunia. ⁊ de talib⁹ intelligo p̄dicta: sed in pecunia nō ē dare q̄ cadit in interesse nisi ex̄ rē ꝓpter q̄ dico ꝑ esse spāle interesse pecunie q̄ lz nō fit intra rem q̄ nihilomin⁹ pōt peti ex quētiōe. iux̄ notata ꝑ Bar. ⁊ Bal. Pōt etiā dici ꝑm quosdā q̄ ꝑ fit interesse dāni vitādi: qm̄ cū mulieres habeāt de dotib⁹ viuere: si illas nō hñt opz q̄ aliūde sibi victū q̄rāt: ⁊ sic dānū incurrūt ad q̄ restartiendū ⁊ restaurādū fructⁿ illi ex pacto dotali succedunt. Vel etiā pōt dici q̄ nō vt interesse, ppie sz vt penā quētionalem exigūt: q: licite quenire potuerūt dūmō nō in fraudē vsurarū q̄ ꝓfecto nequaq̄ ꝑ casu est ꝑsumēda: vt de se patet. Q̄d aut p̄dicta sint de iure licita ꝑbat aptius. Naz pone q̄ tu mihi mutues cētū cuz pacto q̄ tenear die tali tibi restituere: alʒ vo noie pene do tibi ptātem aucte ppria intrādi possessionē talis mei fundi ita q̄ lucreris fructⁿ. vtiq; fructⁿ q̄ alʒ cōputarent in sortē. in hoc casu nō cōputabunt in sortē si ve pure ⁊ nō in fraudem vsurarū hec fuerūt celebrata: q̄d em̄ vltra sortē recipio nō vt vsurā sed vt penā recipio vel interesse quentū. Ad hoc faciūt notata ꝑ Host. ⁊ Inno. nō tñ puto sanā illā ꝓsciam q̄ ꝑ mille q̄ sibi debent ꝑ dotibus fructus pcipit possessionū lōge in gradu excessiue plus valentiū maxime si alʒ impotēs est debitor ad restituendum dotes.

§. XXXI. Sz quid si statutū hz q̄ oēs detinētes dotes mulierū post annū teneant dare alimētū vxorib⁹ dotatis ⁊ maxie duos denarios ꝑ libra q̄libet mēse an valeat statutū. Rñdet Jo. de imo. sup cle. ex graui. de vsur. post Archi. q̄ nō tenet: q: in. c. salubri ter. ō: q̄ vir tenet alere mulierē ꝓpter onera mr̄imonij ⁊ ex ꝑ fructⁿ nō cōputant in sortē. ⁊ sic ptz q̄ si nō extat mr̄imonīū nō tenet. ⁊ ꝑ ꝓsequēs si nō p̄stat seruitia mr̄imonialia nō dz hre alimēta. Ad q̄ facit q̄d notauit Ray. in summa. co. ti. ⁊ Inno. in. d. c. Et ex hoc sequit etiā q̄ taliter statuētes incidūt in penā huⁱ⁹ ☞stitutiōis ex graui. l. q̄ sunt excōicati. ☞fran. de zamb. dicit q̄ tale statutū vl ꝓsuetudo pōt tolerari vt debeant alimēta tanq̄ interesse post moꝛā in soluēdo. ꝑ ꝑ q̄d notat in regl'a. dānū. de re. iur. li. vj. ⁊ de fideiusso. c. ij. Nō em̄ pōt dici formal' vsura ex q̄ pactū de plus dādo nō intercessit: ⁊ sic cōsului. ☞forte posset sic dici q̄ si mulier pōt dotē rehabere ⁊ nō curat vt ꝓsequatur illud lucrū tamen a statuto salua dote vsurā cōmittit rōne quā Jo. de imol. assignat. ⁊ Ray. Sed si vellet potⁱ⁹ dotē sz nō pōt q: heredes mariti cū sint potētes nolūt vel nō pñt restituere sine notabili detrimēto ⁊ hinc mulier q: coactaⁿ ex pietate mota nō lucro nō recipiēs dotē pcipit illō q̄d dictat statutū nō cōmittit vsurā rōne quā assignat ☞fra. zamb. ⁊ ꝓcipue cū intēderet ex illa pecunia dos ꝓme *re possessionē* vel exponere licitis lucris: ⁊ multo magis si nō hz alʒ vñ viuat. De statuto dicēdū q̄ si statuētes hoc egerūt ꝑ modū pene ad tollēdū moꝛā heredū i dote restituenda nō inciderūt in penā cle. ex graui. alʒ sic.

§. XXXII. Sed quid si gener possessionē sibi pignoꝛatā ꝑ dote cū omni iure q̄ ibi hz ꝓcedit alij recepta ab eo summa q̄ sibi ꝑ dote debebat nunq̄d ille poterit lucrifacere fructus perceptos sicut poterat gener. Resp̄ōdeo ꝑm Guil. Si gener animo donandi transferat totū ius q̄ habebat in pignoꝛe ⁊ hoc facit nō ꝓpter pecuniā quā recipit ab eo: sed q: cōiunctus vel amicus eius est ⁊ ille amicus nō vt lucret fructus mutuat pecuniā sz ꝓpter charitatē aut gratiā: absq; dubio fructⁿ lucrifacit absq; vitio vsure: alʒ nō. Unde ⁊ dicit Baldus. C. de vsuris. super Rubricā formal questionē in matrito qui indigens pecunia accipit illā mutuo ab amico et ponit eū in locū suū. Et tenet q̄ talis nō gaudebit ꝑuilegio mariti quoad fructus: q: mutatione ꝑsone mutat' priuilegiū quotiēs ꝑsona est immediate causa priuilegij.

§. XXXIII. Item queritur cū q̄s ex statuto ciuitatis vl' ꝓsuetudine dictāte q̄ missus in possessionē lucret fructⁿ possessionis ad rōnē quinq; ꝑcētenario. si talis ita faciēs recta ꝓscientia illos fructus ꝑcipiat. Rñdeo ꝑm Lau. de ri. Bal. determinauit q̄ sic cum lucret illos fructus noie ⁊ rōne interesse: ⁊ hoc ꝓpter nimiā cōtumaciā potest facere auctas ꝑtoꝛis. Sed Bar. dicit q̄ vbi est talis ꝓsuetudo q̄ nō est bona: q: ꝓ ius diuinū in fraudē vsurarū: q̄re dicit fructⁿ cōputādos in sortē. Et subdit idē Lau. de ri. si ꝓsupponam⁹ fraudem. verū dicit Bar. sed si ono cessat fraus: tunc ꝓcedit dictū Bal. Hic aūt nō videt esse fraus: q: in locū pene legalis vt debitoꝛ cogat ad satisfaciēdū: vel loco interesse ꝓpter moꝛā videt statutū vel cōsuetudo emanasse. Et hoc intelligo de eo q̄ iuste missus est in possessionē: non tm̄ ex oꝛdine: sed ex cā. Si em̄ in veritate creditoꝛ nō foꝛet seu causa nō subesset: sicut recta cōsciētia capitale seu sortem retinere nō posset sic neq; fructus nomine interesse.

§. XXXIIII. Querendū est etiā ab his qui dāt pecunias mercatoꝛib⁹ vel artificib⁹ vt inde aliq̄d lucrent quō dēt. Nā si eā dant ꝑ modū depositi: vt sez penes eos pecunia cōseruet: vel etiā cū ea negocient vt placeat: ita tñ q̄ in oēm euentū ⁊ periculū eis sit capitale saluū. i. restituēdū integraliter ad placitū ipsoꝛ: sed inde aliq̄d lucri sperāt habere: alʒ nō deponerēt: sz in capsa seruarēt: q̄uis nulla pactio intercueniat vel conuētio vel petitio: vsurā cōmittūt. xliij. q. iij. c. vsura. nec excusat eos q̄ ex hoc se exponūt piculo q̄ mercatoꝛes penes quos deponūt aliq̄n deficiūt: ⁊ eis male foꝛtunatis ⁊ recedētib⁹ nec capitale aliq̄n rehabēt. nō em̄ illud lucrum sperāt rōne piculi: sz si dubitarēt de piculo nō deponerēt: sed lucrū rōne mutui sperāt ex mutuo vbi interuenit piculū nō licet: vt exꝑsse dicit. c. nauigāti. de vsu. Tenentur g̃ talia lucra sic ꝓcepta restituere: nō obstāte q̄ depositarij multū cū ipa lucrati fuissent. Nā lucrū industrie fuit non pecunie ⁊ piculo substabat amissionis ei⁹ q̄ mutuū receperat cui⁹ deponēs nolebat esse ꝓticeps. ☞frequēter etiaz in talib⁹ depositis fiūt ☞ctus vsurarij ⁊ fraudulēti in q̄b⁹ tenent ipsi depositarij ad restitutionē his a q̄bus extoꝛserūt: ⁊ ideo rōni cōsonū vt adiuuent ab his quibus ⁊ ipsi vsuras dederūt ex depositis pecuniarū. ⁊ sic videt q̄ ipsi deponētes magis debeant talia lucra depositarijs restituere q̄ pauperib⁹ erogare: ꝑ se em̄ retinere nō possunt cū turpiter acceperint ⁊ vsuraria intentione.

Apponētes pecunias ad mercatoꝛes

§. XXXV. Pro maioꝛi huius declaratiōe. No. q̄ quidā dixerūt vsurā animi seu mētalem esse peccatū moꝛtale: sed hanc exercētes ad restitutionem minime teneri: sed sibi licite posse retineri. puta cū quis deponit pecuniā penes mercatoꝛē intēdens recipere inde aliquod emolumentū capitali semper saluo de nullo tm̄ lucro facit pactionem: sed simpl'r dimittit discretioni depositarij: si tm̄ crederet q̄ nil daret nō deponeret. Istud ꝓprie est mutuū nō depositū: ⁊ ideo vsura: q: ꝓnci paliter fit ꝓpter spem lucri. ar. xliij. q. iij. c. si feneraueris. ⁊. c. plerisq;. vsura igit mētalis est etsi nō pactionalis. Sicut ⁊ cū q̄s mutuat centū principal' ꝓpter spem talis lucri sine aliquo pacto vsura est mētalis: ⁊ talē vsurā recepta vltra sortē: dicūt illi nō esse de necessitate salutis restituendā. Et hec opi. fuit Alex. lombardi non illius de ales ⁊ Scoti qui dicit doctoꝛ subtilis. Sed certe in hoc nō est tenēda eiꝰ opinio: q: piculosa aie cū iura ⁊ rationes ⁊ doc. quasi oēs theologi ⁊ canoniste sint ꝓtra eū seu hanc opi. Ad illud tm̄ ꝓbandū inducit hanc rationē seu exemplū. Si q̄s gratis ⁊ liberal' recipit i donū q̄d affectabat ⁊ in-

Utrū exercentes vsuram mentalē ad restitutionez teneant.

tendebat furari: ꝙuis talis furaret mẽte non tñ ope: ita tñ ꝙ ad restitutionẽ merito obligek: ḡ a fiti si quis lucrari intẽdit ex mutuo qđ dedit: ⁊ tñ a debitore suo nihil exigit: nec eũ p aliqđ pactũ cõpellit: sz gratis ⁊ liberaliter ab eo recipiat aliqđ: ꝙuis sit vsurarius mẽte nõ tñ ope cẽsendus est vsurarius ita ꝙ satisfacere teneak. Sz ad ꝟ rñdet Jo. an. in mercuriali. sup regula. pactũ di. ꝙ inter casum furti ⁊ vsure mẽtalis est maxia dissimilitudo. Nã lz donatarius in casu furti habuerit intẽtionẽ corruptã ad furtum: nõ tñ donatio causak ab eius furto: nec est annexa illi intẽtiõi corrupte: cui⁹ ꝟ̃ iũ in mutuo cadit: qz cũ ex bono charitatis debeat fieri gratis sit ꝑncipalr ex spe lucri: cui qđẽ vitiose spei effect⁹ sequik qđ est lucrũ: ⁊ iõ talis ad restitutionẽ tenek. Põt ⁊ alia rõ ad idez assignari: qz scz sicut datũ qđ tradik intẽtiõe donãdi sortik verã rõnẽ doni ⁊ amittit rõnẽ mutui: sic si mutuek ex intẽtione ꝑncipalr lucri et spe eius: amittit eoipo rõnem mutui gratuiti: ⁊ sortik rõnem mutui vsurarij. Ex quo ptz ꝙ lucrum extinde sub tali intẽtione receptũ vsurariũ est ⁊ restitui dz ꝑm Job. an. et Inno. ⁊ Archi. ⁊ Hosti. ⁊ Ray. Sed ⁊ iura indistincte loquũtur: ꝙ vsure restituank indistincte ⁊ vniuersaliter nõ solũ pactionales: vt de vsu. c. cũ tu. ⁊. c. cõsuluit. xiij. q. iiij. c. qđ dicã. xiij. q. vj. si res. Doctores etiã theologi vt btus Tho. Pe. Richar. ⁊ alij simplr dicunt ꝙ vsure debẽt restitui. Si ergo vsura mẽtalis vsura est ⁊ ꝟ̃ euãgelicã legẽ. Lu. vj. Mutuũ date nihil inde sperãtes. ⁊ expresse Aug. testak. xiij. q. iij. c. si feneraueris. ⁊ ipse Scotus hoc fatek: ergo restituẽda: nisi cũ nil vltra sortẽ recepisset. ꝙuis hoc intenderet in mutuo seu depposito facto: tũc em̃ peccasset mortaliter: sed nihil habaret restituere.

Cui fit vsuramẽ talis dãda.

§. xxxvi. Sciẽdũ insup

ꝙ quidã dicũt cõcedẽtes esse vsurã ⁊ nõ posse sibi retineri vsurã. s. mẽtalem: sed paupib⁹ erogandã assignantes rõne: qz ille qui dedit dando ab illa se absoluit. Sed ꝟ nõ videtur verũ: qz qui cepit mutuũ aut dedit p modũ doni vsurario liberalr ⁊ nõ ꝑncipalr rõne mutui hoc illi dedarans ꝑcipue post mutuũ restitutũ: ⁊ tũc nõ tenek restituere nec paupib⁹ dare. Sicut etiã dicit Egiđ. de illo ꝙ recipit remissionẽ debiti ex male ablatis a creditore liberalr ⁊ sine fraude ⁊ vi: ꝙuis nõ sit paratus restituere exact⁹ etiã si põt: valet sibi illa remissio vt nõ amplius teneatur: sed tenek penitere de sua indispositione in qua fuit fic in ꝓposito. Si aũt totalr vel ꝑncipalr dak aliqđ vltra sortẽ ꝓpter mutuũ factũ: ne si nõ daret egre ferret ⁊ ꝟ̃ eũ indignarek: ⁊ forte alꝫ nõ inueniret mutuãtẽ auarus ⁊ ingratus iudicarek tũc tenek illi restituere. Regulare em̃ est ꝙ vsura restituẽda est ei a quo extorta est dũ scik ꝑsona. Qđ etiaz sonat ipm vocabulũ restitutiõis. dicik em̃ restituere rem in statuz pristinũ statuere: qđ fit dũ redditur ei a quo data est. ar. xiij. q. vj. si res. Si em̃ illã pecuniã mutuatam exercuit in licitis negocijs lucrũ illud attribui dz et deputari industrie sue ⁊ laboꝛi cũ etiã substaret piculis. Si in illicitis ⁊ vsurarijs cũ ipe teneak restituere qđ vsurarie accepit: pium est vt adiuuek recipiendo ab ꝟis quibus ipse dedit vsuras: vel illis det ꝗbus ille obligak cũ scitu eius: nõ tñ tenek illos querere: sz sufficit illi reddere qui dedit. Sed si simplr dedisset pecuniã ad ꝟseruandũ nõ intẽdẽs inde lucrũ: et mercator sponte ⁊ ex sua liberalitate daret aliqđ: qz scz cũ illa pecunia lucratus est in negociãdo: nõ eet vsura. ar. j. q. ij. c. sicut epm. vbi dicik. Eius oblatio nullam culpe maculã ingerit. s. suscipienti: ꝙ nõ ex ambientis petitiõe ꝓcessit. ⁊ hec vsura multũ practicak in ꝓtib⁹ tuscie palliata sub noie depositoꝛ. Nec ꝓprie ista sunt deposita: sed mutua palliata sub noie depositi. Nam depositũ verũ stat periculo deponẽtis nõ depositarij nisi ex sua culpa amitteret: nec lucrũ intẽdit deponẽs intendens ꝓpe a depositario: sed potius ecõuerso: ꝓpter seruitiũ ꝟseruandi. Sz in casu nostro stat pecunia vt dictũ est ꝑiculo recipientis in omni casu ⁊ lucruz inde dans recipet. Sed nec ignorantia excusat a pcõ: qz vsura est ꝟ̃ ius diuinũ ⁊ naturale cuius ignorãtia neminẽ excusat: vt. j. q. iij. §. fi. nisi forte aliqꝫ simplex vt mulier nõ crederet esse vsurã nullo modo talia facturus si sciret ibi esse vsurã vel aliud pcm̃ talis etsi excusaret forte a peccato nõ tñ ab obligatiõe restitutionis: sicut pupillus excusatur a peccato vsure noie suo facte a tutoꝛe cum nescit esse peccatũ; qz nondum est capax rationis nõ tñ excusak ab obligatione restitutiõis si vsuras recepit a tutoꝛe.

§. xxxvii. Jnquirẽdũ est

etiã de diuersis modis societatũ quõ fiant. Et ꝓmo ꝗrir an dãs pecuniã mercatoꝛi ad mercãdũ vel artifici ad materias emendũ: vt ex eis artificiata faciat cũ pacto vl etiã fine pacto: sz cũ hac intẽtiõe ꝓncipali ꝙ capitale sit saluũ ⁊ ꝓte lucri habeat: nunqđ talis est vsurari⁹. Rñ. ꝑm Zan. de rid. ad. Sciẽdũ ꝙ glo. i. c. plericq. xiij. q. iij. tenet ꝙ talis ꝟctus nõ sit licit⁹ ex quo ꝑiculũ spectat ad recipiẽtẽ: sed si ꝑiculũ capitalis spectaret ad vtrũq tunc cũ societas ꝟ̃batur p talia ꝟba: tũc bñ est licit⁹: licitũ est em̃ ꝙ vn⁹ socius ponat pecuniã ⁊ alius opam: ⁊ fic suppleat laboꝛe qđ deest in pecunia. Et licz Do. in sum. velit defendere ꝙ etiã si dãnũ suscipiet in se recipiẽs talis societas est licita ⁊ allegat. ff. ꝓ socio. l. vez. vñ sequik ꝙ tale pactũ nõ sit ꝓter: sz ꝟ̃ naturã ꝟctus vñ nõ valet. de ꝑca. c. fi. De natura em̃ ꝟctus societatis est ꝙ ptes sint eqles nisi aliud fit dictũ. nõ em̃ negak ꝗn agi possit in ꝟctu ꝙ ad vnũ ptineat due partes lucri ad aliũ tertia. si is ꝙ plus dz hꝫe plus contulit societati vel pecunie vel ope vel cuiuscũq artis: vt in dicta. l. si nõ fuerit. alꝫs secus rõne iam dicta: qz. s. societas est quoddã ius fraternitatis: ⁊ hec est rõ specialitatis ꝗre ex vi pacti talis societas nõ valebit: ꝙuis in alijs ꝟctibus pactũ apposituũ teneat: vñ opinio Hosti. in hoc nõ est tenẽda cum nõ sit equa: sed opinio ꝟ̃ia quã tenet Goff. ⁊ Jo. cal. Dicit em̃ Goff. Vlis ꝙ sit vera societas: fac vt dãna et lucra sint cõia. Jntelligẽda etiã sunt ꝓdicta esse vera ꝑm Jo. cal. cũ mercãtia est licita: alꝫs sec⁹. ⁊ allegat. c. per vestras. de dona. inter virum ⁊ vxorem.

§. xxxviii. Quid aũt cũ

aliquis tradit pecuniã negociatoꝛib⁹ vel artificib⁹ ad exercendũ in licitis negociatiõib⁹: intẽdẽs etiã se velle damnũ ꝓticipare exprimẽs lucrũ: sed ob sui securitatẽ exigit a mercatore vel artifice instrm̃ de pecunia mutuata alꝫs data: nõ sub noie societatis: sz mutui vel depositi: nunqđ talis põt licite ꝓcipere lucrũ. Rñ. Videk ꝙ nõ: qz vitiosus est ꝟctus ⁊ piculosus negociatoꝛi vl artifici. Nã posset talis tradẽs pecuniã ad placitũ suũ mutare intẽtionẽ: ⁊ cuz cõtinget mercatorẽ ꝓdere poterit totum capitale petere tãq mutuatũ vt cãtat instrm̃. Posset etiã mori intestatus ⁊ heredes exigerẽt ꝑm tenoꝛẽ instrũ qđ reperirẽt. Est etiaz hoc scandalizatiuũ ꝓximoꝛũ qui sciũt illũ ꝓcipere fructũ ex mutuo: vnde inducẽdus est talis ad destruendũ cõtractũ mutui si vult partẽ lucri. Et de fic ꝓceptis in preteritũ concordet se cũ illo restituẽdo vel remissionez petendo et hmõi. Potest tñ bene quis ob sui securitatẽ petere ⁊ tenere pignoꝛa a mercatoꝛe vl artifice talia. s. ex quibus nõ ꝓcipit vtilitatem in vtendo. Ad ꝙuidẽdũ sibi de capitali ꝟ̃ fraudes mercatoꝛũ dicentiũ se pdidisse cuz non pdũt. põt etiã facere pactũ ꝙ vult ptem dãni qđ mercatoꝛ incurret si sufficiẽter hoc ei oñdat: põt etiã facere pactũ ꝙ exerceat pecuniam suam in quibusdã locis et nõ in alijs. ⁊ in

quibuſdã mercantꝫs ⁊ non in aliꝫs: et ſi ſecus ille fecerit ⁊ dãnũ patiat totũ ſuũ erit: q; cõtra pactũ venit. Debet etiã ſibi declarare ꝙ ſolũ in negociationibus licitis pecuniã ſuã cõmercet ꝙ ſi ſciuerit ꝛ̃itũ facere poſtꝙ ei hoc cõſtiterit nõ ꝓficiet de lucro ſed pecuniã ſuã repetat.

§. XXXIX. Interrogãdũ

de vſu/ in ſoc/ diis.

eſt etiã vbi expedit de traditiõe aialiũ ad lucr̃ q̃ cõiter ſocida appellat. Iz aliq̃n ali⁹ ꝛ̃ct⁹ fit ibi imixt⁹ ⁊ aliq̃n etiam vſura. Nota g̃ ꝙ pecora tradi pñt multipl̃r. Uno mõ ad cuſtodiã. puta cũ alicui dank. xx. capita paſcẽda ſub certa mercede vl̃ etiam ſub certa ꝓticipatiõe de ꝓuẽtu gregis ⁊ tũc ꝯz Guil. ſi dñs ipoꝛ retinet ſibi ꝓiculũ aialiũ ẽ ꝓtract⁹ locatiõis ⁊ de ſe licitus: Iz ſi nõ retinet ſibi ꝓiculũ ſed imputat ꝓductoꝛi eſt illicit⁹: niſi forte illud damnũ ꝓcederet mere ex negligẽtia cuſtodie. Alio mõ pñt tradi q̃ſi per modũ mutui puta cũ q̃s dat alicui ruſtico. xx. capita cum pacto ꝙ ſint firma i numero vel in p̃cio ipſoꝛ i oẽm euentũ. ⁊ tũc ſi totũ lucr̃ fit ruſtici ſicut ẽ dãnũ licitũ ẽ ꝑm Ul. q; idẽ eſt ac ſi mutuaſſet ei pecuniã de q̃ emiſſet tot capita. Si aũt vult ptẽ lucri ſaluo ſuo capitali: vſura eſt. q; illud lucrũ vult rõne mutui qõ ꝓhibet. xiiij. q. iij. ca. vſura. Et ſi q̃s vellet hũc cõtractũ ſoccidã vocare erit iniuſta. et obligabit talis ad reſtitutionẽ. Alio mõ tradunt ꝑ modũ locatiõis vel q̃ſi vẽditiõis modificate: puta cũ q̃s tradit certas oues alicui monaſterio ſub hoc pacto ꝙ ꝑ q̃libet oue accipiat ãnuatim duos ſolidos cũ tñ fruct⁹ cuiuſlibz valeat. v. vl̃. iiij. ⁊ cũ b̃ ꝙ etſi oues tradite moriant nihilominus remaneat monaſterio obligatũ toto tpe vite tradẽtis acſi oẽs viuerẽt: Iz poſt mortẽ ei⁹ oñes oues libere ſint monaſterij etiã ſi eẽt numerus cẽtuplicat⁹. Et tũc ꝑm Hoſt. ⁊ Jo. de lig. ꝛ̃ctus ẽ licit⁹. adeo ꝙ ſi euẽtus mortalitatis ſequat monaſteriũ ſeu eccl̃ia nõ põt petere reſtõnẽ cũ nõ ſit leſa in traditione: ⁊ hoc niſi iã oues fuiſſent infecte ⁊ ad mortẽ parate et monaſterio nõ aduertit. Cõſulit tñ idẽ Hoſt. ꝙ in b̃ caſu ſentiat ptẽ dãni. ne cũ iactura monaſterij velit locupletari. Aduertat etiã tradens ꝙ in tali ꝛ̃ctu ꝓuẽtus ꝓſenſus interueniat: q; ſi ſoli⁹ abbaſ vel cellararij non teneret monaſteriũ ſtare ꝛ̃ctui. ex̃ de depo. c. ſ. Aliq̃n tradunt ꝑ modũ ſocietatis ⁊ b̃ etiã varijs modis. ⁊ q̃nq̃ iuſte ⁊ q̃nq̃ iniuſte. Et iuſte q̃dẽ vt cũ vnus hz. xx. capita. ali⁹ totidẽ vel etiã decẽ ⁊ cõicãt adinuicẽ eas. ⁊ piculũ ⁊ emolumẽtũ ⁊ expẽſas cõicãt eq̃l̃r: ſi eq̃l̃r ponũt in ſocietate vel ꝑ rata ꝑm ꝙ ponũt. ⁊ pñt etiã tales ꝓuenire ꝙ de fetib⁹ recupenk capita mortua vl̃ de vellerib⁹ emantur capita ad augẽdũ gregem. Iniuſte aũt fit hmõi ſocietas cũ q̃s dat certa capita ouiũ eſtimata certo p̃cio b̃ pacto ꝙ ruſtic⁹ nõ accipiat aliquã vtilitatẽ donec tradẽs recepit ꝑus totã ſortẽ. b̃ em̃ pactũ ꝑm Ul. eſt valde iniquũ. ſicut etiã ſi q̃s paciſcat ꝙ anteq̃ ruſtic⁹ recipiat aliq̃d reſtaurabit de fetib⁹ oia mortua. b̃ em̃ pacto eſt q̃ſi tradere oues imortales. Predictuꝫ caſuꝫ videt formare Lau. de ridol. in tractatu de vſuris. ⁊ lati⁹ pſequit. Queritur em̃ vtrũ licitũ ſit dare pecora ruſtico cũ pacto ꝙ tradẽs recipiat oẽs fructus pecoꝛ quouſcq̃ ꝓſequat totũ ſuũ capitale ⁊ extũc ſint pecora coia. Rñ. ꝙ Jo. de lig. tenet ꝙ non. Rõ ẽ ꝑm eũ. q; talis ꝑmo vult capitale certũ poſtea vult lucrũ locare. Sz ipſe Lau. dicit ꝙ cõiter talis ꝛ̃ctus licit⁹ reputat: ⁊ credit illũ de iure poſſe multuꝫ bñ ſuſtineri. Et ad rõnẽ Jo. ñdet ꝙ ibi nõ eſt ſaluũ capitale cuꝫ periculo tñ tradentis pereãt. ⁊ ideo nõ mirũ ſi maius emolumẽtũ percipit ex quo plus ꝓiculi ſuſtinet. hec ille. Sed ſi q̃s bñ ꝓſideret caſum poſitũ videt ꝙ poſſit intelligi dupl̃r. ⁊ ꝑmo mõ erit illicitus ſi videlz intelligat ſic ꝙ tradens dicta pecora velit capitale ſuũ ſaluũ grege ꝑeunte. ⁊ ſi non perit in pñti vult nihilominus ꝑus de fructu pecoꝛũ ſuũ capitale. ⁊ ſic videt intelleꝛiſſe Jo. de lig. vt ptz ex ratiõe eius. Scõo mõ põt intelligi ſic ꝙ percunte grege totus pereat tradẽti ipa pecora, ſed ſi nõ perit vult ꝑius de fructu trahere capitale ⁊ extinde facere pecora cõia ⁊ ꝑm iſtũ modũ videt intelleꝛiſſe Lau. de ridol. vt patet ex rõnib⁹ ei⁹ ⁊ approbat vt licitũ. Preſupponit iſte Lau. ꝙ totum periculũ. ſ. caſuũ fortuitoꝛ tradidẽtis ſit. Sed vbi ꝓiculũ eẽt ꝓductoꝛis totũ eſſet vſura. Si aũt ꝓiculũ eẽt cõe vtri q̃ tũc etſi nõ ſit vſura: videt tñ iniuſtus. vt. ſ. dicek. Sed clarius ⁊ tutius eſſet ꝙ traderet ꝑ q̃ttuoꝛ vel trib⁹ annis pecora: ⁊ in fine tpis eq̃liter diuideret fructũ cũ capitali: ita ꝙ tradẽs ſubiret pericula caſuũ fortuitoꝛ ⁊ recipiens pericula ſeu dãna ex negligẽtia. In diuerſis patrijs fiũt iſta diuerſis modis. Sed nota generaliter ꝑm doc. ꝙ q̃n cõis eſt ꝓditio in ſocietate vt eq̃liter. ſ. participẽt lucruꝫ ⁊ dãnũ ꝓportional̃r licitũ eſt: ſecus vbi melio: eſt cõditio vnius ꝙ alteri⁹. Uñ ⁊ cũ dank oues ſub iſto pacto ꝙ vbi perirẽt ꝑ medietate pereãt tradẽti ⁊ ꝑ alia medietate recipiẽti in oi caſu. vbi aũt nõ pereãt ꝑus debeat tradẽs ex fructib⁹ ſuũ trahere capitale ⁊ extinde fiant cõia qui ꝛ̃ctus contingit celebrank: nõ videt licitũ ex eo ꝙ recipiẽs pecora nimis grauak. Nã vbi male fortunenk ipſe amittit duo. ſ. medietatẽ precij pecoꝛ ⁊ laboꝛẽ ſue cuſtodie. tradẽs autẽ amittit vnũ. ſ. medietatẽ precij pecoꝛ. Ex quo igit⁹ ruſtic⁹ recipiẽs ſeu cõducẽs pecora ſubſtat pluri periculo debet etiam plus participare de lucro.

§. XL. Item querit. Quid

Dãnum ſoccidis cõtingit tripl̃r.

iuris cum dat Pe. Jo. oues in ſoccidã per quinquẽniũ. ⁊ de conſuetudine eſt ꝙ in capite quinquẽnij diuidank oues cũ fructib⁹: interim aũt oues natural̃r pereũt. eſt ne Jo. ruſticus qui accepit oues in ſoccidã ad aliq̃d obligatus Pe. Rñ. ꝑm Bal. de peru. in. l. ſ. C. pro ſocio. In tali caſu poteſt cõtingere tale dãnũ tripl̃r. ſ. ex natura. ſcõo ex fortuna. tertio ex culpa ſeu incuria. Et cũ primo modo ꝓtingit tale dãnũ. ſ. ex natura: nõ tenek Jo. aliquid reſtituere Pe. Et rõ eſt: q; ſi fuiſſent etiã penes Pe. erant periture. Et ſi fuiſſent oẽs oues cũ date fuerũt in ſoccidã eſtimate nõ tenek: q; in ꝛ̃ctib⁹ nõ ordinatis ad dñum trãſferendũ eſtimatio emptionẽ nõ facit: vt. ff. pro ſo. l. cũ duobus. et hoc per regulã traditã. ff. de ꝛ̃hen. emp. l. cum manuſata. Si vo cõtingat tale damnũ ſcõo modo. ſ. ex fortuna vt ſi perirẽt fortuito caſu cui reſiſti nõ potuit: puta ex aliqua guerra ſubito exorta preter oẽm eſtimationẽ. ter. dicit in predicto. c. §. dãna. ꝙ periculuꝫ debet eſſe cõe. vñ ſi oues eſtimate erãt. x. libꝛarũ. Jo. ruſticus reſtituet Pe. x. libꝛas Nã ſi nihil reſtitueret totũ dãnũ eẽt Pe. qõ eſſet ꝓra illũ ter. §. dãna. qui dicit ꝙ debet eẽ cõe damnũ. ⁊ ſic aliter iudicak de caſu naturali: aliter de fortuito. Sed ſi damnum tale ꝓuenit ex culpa Jo. ruſtici: tenek ipſe Jo. ad emendã toti⁹ quãtitatis: q; ante ſocietatis tps diuidẽde oẽs oues erãt mere ipſius Pe. Iz eſtimate tradite fuerint. ſ facit ad hoc. C. de pac. l. ſi paſcẽda. ⁊ l. cũ a nobis. ff. pro ſo. Si vo poſtꝙ oẽs oues eq̃liter partiri debebãt damnũ interuenit ruſtici culpa. ſ. Jo. tunc nõ tenek Pe. niſi ad dimidiaꝫ partẽ precij: q; in plus eũ nõ dãnificauit. Hec Bal. Sed cũ. §. dixit ꝙ Jo. tenek ad emendã totius quãtitatis. credo intelligendũ de quãtitate capitalis ſeu eius qõ conſtituerũt vel ad plus etiã fructus inde cõſecuti ſi iã fructus erat ſecutus quoad medietatẽ: q; alia medietas Jo. debebat eſſe. Et ex hiis patet ꝙ damnũ ꝓcedens ex natura ſpectat ad tradentẽ ad ſoccidã. Sed ꝓcedẽs ex culpa negligentie ſpectat ad recipientẽ ad ſoccidam: ꝓcedens vo ex fortuna ſpectat ad vtrunq̃ quantũ eſt ex ipſo contractu. Secus ſi aliter fuerit pactũ factũ inter partes: quia tunc ſtabit pactioni: q; pacta ex cõuentione legẽ accipiunt: et pacta ſeruanda ſunt. ex̃ de pac. c. ſ. Et hec ſi iuſta ſunt vt nõ grauek magis vna pars ꝙ altera.

§. XLI. Sed querit de bo

De traditione boum.

bus. Quid iuris cũ Pe. tradit Jo. bouẽ ⁊ vitulũ nutriendũ vſq̃ ad annũ hac videlicz conuentione ꝙ in fine anni

vendak ⁊ ꝓpe.suū trahat capitale. deinde diuidak lucrū: nunq̄d est licit⁹ ꝯctus. ℟n. q̄ ad hoc q̄ sit licit⁹ duo sunt necessaria. ꝓmū est q̄ ꝓpe. in se retineat piculū fortuitū capitalis: aliter illicitū esset. Scōm est q̄ si aialia minus venderent q̄ fuerint empta. nō tñ Jo. teneak ipsi ꝓpe. ad supplendū ꝑ capitali deficiēte: q; tūc esset capitale saluū ⁊ ꝑ ꝯs vsurari⁹. Jtē pone q̄ ꝓpe. locat Jo. duos boues Casus ij. volens quolibet mēse duas mnas seu sextaria frumēti. et retinet sibi periculū dictoꝝ boū: nūq̄d est licitū. ℟ndeo. Talis ꝯctus est locatōis: ⁊ tūc licitus si tātū sit lucrum q̄ rñdeat vtilitati q̄ potest haberi de bob⁹: aliter illicit⁹ eēt. Nā si nulla vtilitas de bob⁹ aduenīret nil dare deberet vl nō tātū si deducē sextarijs frumēti que dat locatori parū Casus iij. quid lucri remaneret ꝓductori: al's iniustus. Jtē pone q̄ ꝓpe. locat Jo. duos boues estimatos cū hac cōditiōe. s. q̄ Jo. laboret sibi in anno. xij. bubulcas terre cū dictis bob⁹ ⁊ in fine anni boues vēdi debeāt. atq; ꝓpe. totū suū capitale ꝑus extrahere dz. postea de residuo Jo. debz habere medietatē: nunq̄d est licit⁹. ℟n. licit⁹ est si ꝓpe. obseruat duo. Primū est q̄ retineat sibi piculū dictoꝝ boū. Scōm est q̄ ꝑmittat ꝓpe. satisfacere ipsi Jo. de labore suo q̄ laborat terras suas: ⁊ hoc ad arbitriū boni viri in qua satisfactione cōputak hoc q̄ dat sibi medietatē lucri boū. Sed si nullū lucrū fieret de bob⁹: tūc ꝓpe. recōpensare tenek ꝑ expēsis factis a Jo. de ipa sorte boum. vno ꝑdictoꝝ deficiente ꝯct⁹ erit illicit⁹. Eodē mō licitū est locare boues ad q̄rtā ptē lucri ⁊ dāni. dūmō locās boues laboꝝāti ꝑmittat cōpetenter satisfacturū ꝑ labore quē sustinuit siue fiat satisfactio ex pte dātis de expēsis factis siue de sorte boū si ibi nō fuerit lucrū: alioquin ꝓtractus illicitus esset.

§. xlii. Jtez querit quid

iuris cū ꝓpe. tradit Jo. vnā vaccā estimatā. x. lib. cū tali pacto q̄ ipse Jo. teneak eā ⁊ oēm fructū ei⁹ ⁊ fetū cū diligētia huare ⁊ custodire sumptib⁹ suis fructūq; ei⁹ ⁊ fetū nō alienare sine licētia ei⁹ ꝓpe. atq; de fructib⁹ ei⁹ ⁊ fetib⁹ ꝑportib⁹ tātū dare ⁊ ꝓsignare ipi pe. donec fit ipi pe. de ꝑcio vacce integre satisfactū. deinde assignare dimidiū in futurū de fructib⁹ ⁊ fetib⁹ talis vacce. ⁊ cū hac ꝓditiōe adiecta q̄ si vacca vel fetus eius culpa ipsi⁹ Jo. aut nūcij ei⁹ quocūq; modo perierint ipse Jo. integre restituere teneak. Si aūt diuino iudicio aut fortuito casu ꝓdicta euenerint: pertineat dānū ad ipm ꝓpe. ℟n. dicendum q̄ talis ꝯctus ꝑm quosdā licit⁹ videt. Nā lz ꝓpe. ꝑus recipiat sortē suā: tamē incōueniēs nō videt cū i se suscipiat piculū fortuiti casus ⁊ diuini iudicij. Sed verior sentētia est q̄ ꝯct⁹ sit illicitus. Nā euidēter apparet q̄ multū potior est ꝓditio locatoris q̄ ꝓductoris: q; poterit euenire q̄ postq̄ ꝓpe. suam sortē receperit vacca cū oi fetu ⁊ fructu peribit: ⁊ sic de oibus expēsis ⁊ laboꝝib⁹ habitis circa vaccā ipse Jo. nihil habebit. qō iniustū esse videt: vñ ꝯctus illicit⁹. Jtē q̄d si ꝓpe. locat Jo. duos boues estimatos. xx. florēn. isto pacto q̄ vbi cōsuetū est dare ꝑ duob⁹ bobus. xij. sextaria frumēti det ipse Jo. tm̄ octo. ita tñ q̄ stet ad periculū tertie partis boum. ℟n. Licitus est aliter autē non.

§. xliii. Querit de tradi-

tione boum. ⁊ ꝑmo sic. Dat q̄s boues rustico cū pacto q̄ dare debeat sibi ꝓ eis. xx. sextaria seu cumulos grani in anno. nūquid est licitum. ℟n. Lau. de ridol. Si locantur opa boū ⁊ periculū deteriorātiōis eoꝝ subijt esse locatoꝝ licitus est ꝯctus: q; boues deteriorant. Sed si vult locator boues recupare ꝑcio q̄ fuerāt estimati cū tradidit nec vult periculū deteriorationis subire q̄uis piculū mortis naturalis: tūc ꝯct⁹ erit illicit⁹ ꝑm Jo. de lig. q̄ ad hoc allegat. ca. plerīq; rliij. q. iij. Jste tñ casus plenius declaratur in se. dubio. Querit q̄ scōo cū scz quis locat boues alteri cū hoc pacto q̄ vult secū participare lucrū ⁊ dānum et nihilominus vult decē sextaria vel cumulos grani q̄libet anno: est ne licitū. ℟ndet Lau. de ridol. Dicēdū videtur q̄ iste ꝯct⁹ potest dupl'r itelligi. Uno modo sic celebrak vt locet ille tales boues rustico: vt cū illis cāpū suuz araret vel plaustrū duceret vel aliud op⁹ sibi vtile faceret ad placitū: ⁊ emolumētū inde ꝓueniens suū foret ꝑcipe. Sed si boues in fine anni facti essent deteriorīs ꝓditionis: et sic minoris valoris ꝑ medietate sibi cederet in dānū. Si vo melioris ꝓditionis: ⁊ sic maioris ꝑcij ꝑ medietate sibi cederet in lucrū: ⁊ tūc nō obstāte q̄ sextaria. x. grani dederit locatori: nihilomin⁹ licitus erit ꝯctus. hec ille. Qō videtur intelligēdū vt ipsemet. j. ponit cū cōductor deducī expensis boū remaneat in aliquo lucro cōiter vt sic illi. x. sextarij de lucro ꝓueniāt. Probat aūt hunc ꝯctū esse licitū per istā rōnē dicēs. Aut vis q̄ iste ꝯctus sit locationis: aut societatis. Si locationis. s. oparū erit licit⁹ rōne deteriorationis: nec obstat q̄ ꝑ medietate subijt damnū deteriorationis: q; satis est q̄ ꝑ illa dimidia ⁊ illius respectu nil soluit. Soluit em̄. x. vbi si nihil subiret damni solueret xx. Jtē sicut stat ad lucrū ita debet stare ꝑ eadez parte ad damnū: ⁊ sic nō ꝑ ea ꝑ q̄ nō stat ad lucrum nō alio dato: nec mirū sit ꝑ ea isto casu solui. x. q; potest in pluri lucrari. ⁊ sic est verifike: cū emolumentū totū ex opibus ꝓueniens suū sit. videt em̄ ꝑ vna parte sapere ꝯctū societatis ⁊ ꝑ alia parte ꝯctū locationis operarū sicut in simili dicit cōsueuit in. c. ad q̄stiones. de re. permu. Aut vis dicere q̄ iste ꝯctus sit mere societatis: ⁊ tūc idē. s. q̄ licitus est. q̄m capitale stat ad lucrū ⁊ dānū vtriusq;. Ad hoc. xliij. q. iij. plericq;. cū ibi notatis. Nec ob. q̄ ego habeā ꝑcipua. x. in anno: q; ⁊ tu habes oēm emolumētū ex opib⁹ boum ꝓueniēs: vnū ergo cū alio cōpensek. ar. de fur. c. s. Preterea si plus in societate pono: nō mirum si plus percipio. Alio modo ꝑdict⁹ ꝓtractus potest sic celebrari. vt videz nedū cōicemus adinuicē lucrū ⁊ damnū capitalis: sed etiā lucrū ⁊ damnū operarū: ⁊ tūc nihilominus idē videt dicendū: sed nō semp. Unde dic q̄ aut tu ꝓsonā operantem et ego boues aut ambo ponim⁹ ꝓsonā operātē: ⁊ vltra hec etiā ego pono boues. In ꝑmo casu aut opa ꝓsone ꝓpō derāt bobus seu eoꝝ valori aut ecōuerso: aut sunt eqles. Primo casu ꝓesumit q̄ in fraudē vsurarū ⁊ tanq̄ vsure illi sextarij denk annuatim ⁊ effectiue licz nō ex sui forma: vel natura mutuū celebrabik. Erit em̄ ac si tibi valorem boū ꝑ dimidia mutuasset ꝑ. x. sextarijs: ⁊ tu illū in societate posuisses. ar. de vsu. c. in ciuitate. ⁊. c. cōsuluit. et. c. fi. Et idē dico in tertio casu. In scōo aūt dico secus: nisi iam ex alijs circūstātijs aliud dicere oporteret. ar. eoꝝ que legunt ⁊ notank. de emp. ⁊ ven. c. ad nostrā. ⁊ de pig. c. illos vos. ⁊ ꝑ Jo. an. in additione Spe. in. c. ciuitate. ti. de vsu. Non em̄ est ꝓtra naturā societatis q̄ q̄ plus cōtulit societati vel pecunie vel ope vel rei: plus de lucro ꝑcipiat. ff. ꝑ so. l. si nō fuerit. insti. eo. §. liij. de illa. al's secus. In scōo aūt mēbro ꝓncipali q̄n vltra personā operantē ego pono boues. dic idē ⁊ fortius: ⁊ hoc verum intelligo tam in hoc q̄ in precedēti casu q̄n tu remanes etiā in aliq̄ lucro. ⁊ sic illi. x. sextarij de lucro ꝓueniāt. Si em̄ nullū lucrū resultasset ex hac societate: ⁊ ego nihilominus habuissem a te. x. sextarios grani iā hic nō ꝑciperē illos ex lucro: ergo bñ licitū est plus conferēdo plus ꝑcipe. Cū em̄ de natura ꝯctus societatis sit q̄ ptes sint eqles habito respectu ad quotā in societate ꝓsitā: cū sit quoddā ius fraternitatis vt. l. verū. ff. ꝑ so. que eqlitas erit aut q̄ fraternitas vt tu nihil lucreris ⁊ tu mihi. x. de tuis tradas. ℟sultaret q̄ potius ex tali ꝯctu mutuū q̄ fraternitas in effectu si recte cōsiderek. esset em̄ ꝯctus hmōi ꝓtra hmōi effectus q̄ ꝑ dimidia valorē boū tibi intelligar mutuasse. ⁊ ꝓpterea volo. x. ⁊ tu in societate illā dimidiā vel etiā dimidiā operē vel totā operā ponas ad cōe lucrū ⁊ damnū. ar. e. c. in ciuitate. ⁊ ibi nota. ꝑ Goffre. post Jo. and. Nota tñ q̄ dicit Guil. q̄ cū locator vltra illas mēsuras quas habet bladi apponit pactuz q̄ in casu mortis cōductor teneak ad me-

dictatē damni. Et hoc facit timēs ne si ad hoc nō teneret nimis ⁊ indiscrete grauaret boues ⁊ min⁹ curaret de eis sed in aio firmiter ꝓponit q̄ si sine culpa ꝓductoris perirent nil a ꝓductore suscipet de dāno. qō credit q̄ nō peccaret nisi ꝓpter scandalū eoꝝ q̄ ignorarent eius intētionez. Sic etiā p̄nt dari ⁊ asini ⁊ equi in soccidā diuersis modis Sed ad hoc vt sit licita opꝫ q̄ facta cōputatiōe expēsarū ⁊ laboris custodie. i. habito respectu ad quotā ⁊ periculū non reperiat deterioris ꝓditionis vnus q̄ alius.

§. XLIIII. Item queritur.

Quid iuris cū Pe. locat Jo. duos boues pacisc̄ens secū q̄ det sibi quolibet mēse vnū sextariū frumēti nulla mentiōe facta de periculo. Rñ. q̄ si Pe. vult capitale firmū seu hoc intēdit vsura est. Sed si intendit ⁊ declarat in se suscipere fortuitū periculū ⁊ diuini iudicij. tunc licitū est sicut etiā licitū est tradere equū ad vecturā. Insup tūc si moreretur boues ꝑ Jo. incuriā. ipse Jo. tenet satisfacere. Dō si facit sup hoc instrm primo modo si periculū fortuiti casus vt incurie sit Jo. tm ⁊ hac intētiōe vt Jo. habeat maiorē diligentiā in custodiēdo: sz mēte intēdēs sibi ascribere fortuitos casus ipse Pe. si sufficienter sibi fuerit ostensum. cōtractus etiā est illicit⁹ fm Guil. q̄ scādalizatiuus primorū cū ex forma fit vsurarius ⁊ intentionē pōt mutare ⁊ subito mori ⁊ tñ heredes ex vi instrumēti petere possent dāna casus fortuiti. Sz si pactū fiat q̄ in oi casu siue incurie siue fortuiti vterq̄ sustineat medietatē dāni forte tolerari posset: q̄ cū casus incurie ꝓprie debeat imputari cōductori ⁊ casus fortuitus locatori fit quedā recōpensatio vnius cum altero ad vitandū litigia.

§. XLV. Queritur Vtrum

hoc fit licitū. Accipit Pe. ab aliquo pecuniā mutuo ⁊ pro eo martinus satisdat seu scriptum securitatis facit: ⁊ vult vnū vel duos ducatos ꝑ q̄libet centenario. Rñ. Si satisdator seu fideiussor est fictus: q̄ sez ipe est mutuator: ⁊ fingit se ab alio facere mutuare ⁊ ꝑ fideiussiōe illa ficta vnū vel duos ducatos petit. vsurā cōmittit. xliij. q. iij. c. vsura. Si aūt est ver⁹ satisdator: q̄ sez ali⁹ est qui mutuat vtrū licite recipiat illa duo vel vnū. Laurē. de ridol. arguit ꝑ et cōtra. Nā q̄ sit vsura ꝓbat sic. Paria q̄dē vident mutuare vltra sortē ⁊ certū quid recipere: ⁊ penes creditorē satisdare ⁊ aliquid a debitore recipere. Nā ego ꝓstituo te mei creditoris debitorē ꝓpter q̄d a te debitore pcipio illos duos florenos. ⁊ sic si soluo creditori tu mihi ad restitutionem teneris tanq̄ debitor me⁹ vere sortis: q̄d ergo pl⁹ das vsura videtur: q̄ perinde videt actū mutuasset et si hoc procedit cum ꝑ te tuo creditori soluo. tāto fortius cū nō soluo. Nō em debeo esse melioris ꝓditionis cū nō soluo q̄ cum soluo. Nec obstat cū in casu nostro etiā in me suscipio periculū: q̄ si tu illi nō soluis. ego teneor soluere: q̄m tu mihi remanes obligatus ad reddendum. ex de fideiusso. ca. ij. Sed q̄ nō sit vsura videt q̄ solū in cōtractu mutui cadit vsura. sed hic nō est dare ⁊ tractū mutui sed ⁊ tractū innominatū. s. do vt facias mihi scriptū cautiōis. vl do vt des illi pro me si nō dedero seu facio vt des: nō em ad mutuū respectus habet cū nullū fit ꝑ parte recipiētis illos vnū vel duos floren. sed ad seruitiū scripture securitatis quaz tibi facio: ⁊ sic videt poti⁹ quedam venditio crediti mei. Sed fundamentū huius rōnis faciliter destrui pōt. nam etsi vsura ex forma nō cadat nisi in contractū mutui expliciti tamē vsura ex fraude bñ repitur in alijs ⁊tractib⁹ vbi est implicitū mutuum vt ptz ex dictis. s. Et sic videtur in ꝓposito casu esse q̄d precipue videt dicendū. s. esse vsura. cū talis satisdator facit sibi idonee caueri ab eo pro quo satisdat de indēnitate vel etiā sine hoc cū reddit se certuz inde nō posse habere damnū cū als nō satisdaret. Cōcluse predictus Lau. de tali contractu dicit simpliciter q̄ turius est abstinere.

§. XLVI. Quid cuz tu mittis ꝑ mare vel ꝑ terrā merces tuas ad aliq̄s ptes. et ego piculū in me suscipio: ⁊ ꝑ q̄libet cētenario valoris ipsarū merciū quenio q̄ mihi tradas certā pecunie quātitatem. nunq̄d sum vsurari⁹. Et rñdet Lau. de riō. q̄ nō. Non em est iste casus silis casui decr. nauigāti. q: ibi receptū vltra sortē directe ꝓcernit mutuū in q̄ supabūdātia reprobat. xliij. q. iij. c. si q̄s oblit⁹. sed in nro casu nō fic: q: ꝓcernit factū. i. securitatē dat em vt faciat. nō em dat ꝓpter mutuū cū nullū interuenerit: sed ꝓpter id q̄d securat mercatorē de mercib⁹ suis q̄s periculo marino vel terrestri exponit. Preterea nulla sors interuenit. ergo falsum est dicere q̄ vltra sortē aliq̄d percipit. Nullū em est dare edificiuz sine fundamēto. j. q. j. cū paulus. Potius aūt videt esse ōctus locationis: q̄si iste locet sub suo periculo ⁊ cū tali mercede ꝓductionē harū mercīū. q̄ em eq̄tate ducat⁹ dices hunc subire pīcula sine lucro. Et sic ꝓcludit hāc sniam veriorē: sez q̄ ōct⁹ de se fit licit⁹. Idāc dicit tenuisse magīm in theologia fratrē ffran. de empul. ordinis minorum.

De misfiōe mercīuz per mare.

§. XLVII. Cambia fiūt tripliciter: ⁊ de quolibet eoꝝ videndū est si est licituz. Uno modo fit sic. Cāpsor cābiendo recipit denariū ꝑ florēno dicit cābiū mutuū: est ne vsura. videt q̄ sic: q: q̄rit fructū de pecunia que nō parit. ar. di. xlvij. sicut hi. Jo. de lig. dicit q̄ nō videt bñ excusabilis nisi attēto interesse: q: attēto subiecto pecunia est inuēdibilis nisi ꝓpter cursuz monete. Cōcludit finaliter q̄ vbi q̄s plus recipiat nō est bñ tutus in cōsciētia. Sed Lau. de ridol. dicit q̄ si verum foret hmōi cābia non forent licita nimiū dānarent: vñ putat talia esse licita dūmodo fine fraude celebrent. nec hic iteruenit mutuū: vnde nec vsura: nec insup q̄d ꝓtra cōscientiā edificet. Si em tibi cābio florenū dādo tibi monetā: vl dādo tibi florenū accipio monetā: ⁊ in ꝓmo casu recipio mihi vnū denariū veri valoris. in scdo volo vnū denariuz a te vltra verū valorē. iā id nō retineo vel volo vt tibi vēdes pecuniā q̄ est inuēdibilis fm Archi. xliij. q. iij. c. j. Nec ad pecuniā respectū habeo: sed ad interesse meū ratione laboris oparū pensionū: salariorum: factorum: ⁊ discipulorum: que pro hmōi arte exercēda subeo que de ꝓprio nō est decens vt subeā nec in cassum laborare vel opari debeo in tui et aliorum vtilitatē expensarū quippe laboris ⁊ itineris rō est habenda. ex de vo. c. magne. Et ista videt fuisse sentētia Jo. de lig. si recte attēdat. Potest tñ in hmōi cambijs cōmitti peccatū multiplr. nō solū cum fit hoc ex auaricia: sed etiā cum dantur monete false vel incise: vel diminute mixte: vel etiā cum nimis capiūt pro huiusmodi cambio. Quantū autē sic sumi possit nō potest dari regula generalis determinate quātitatis vbiq̄.

De cābio i moneta.

§. XLVIII. Fit ⁊ aliud cambiū. q̄d dicit cambiū p litteras: ⁊ fit per istū modū. Recipit campsor centū in vno loco: puta venetijs a Pe. restituī facit ipsi Pe. vel alteri ꝑ eo in alio loco: puta florētie cētū sex florenos vel septē fm q̄ plus vel min⁹ valent. de hoc ergo querit vtrum sit licitū. Rñdet Lau. de ridol. q̄ sic. Nō em vendit pecunia q̄ est inuendibilis: sed tātū hic soluit quātū ibi numerat. Nā tantū valet alicubi florenꝰ cū vno denario quātū alibi fine denario. Cursus em monete opat excessum in valore fm locoꝝ diuersitatē. Plus em valet florenꝰ florētin⁹ florentie q̄ alibi. ⁊ plus ducat⁹ romanus rome q̄ alibi. Operat hoc ⁊ monetarū diuersitas. q̄nq̄ em tantū valent venetijs centū ducati quātuz florentie centum sex vel centū septem florenī vel plus vel minus. nō em plus soluit: sed tantūdē. Est ⁊ alia ratio. s. periculi: cui subijcit campsor aliq̄n in missione monetaꝝ de loco ad locuz. ⁊ ideo si minus aliq̄d valet q̄d recipit a cāpsore in vno loco q̄ illud q̄d reddet in alio: illud pl⁹ fit

De cābio p litteras.

ratione periculi ⁊ vt subueniak salarijs ministroꝝ ⁊ pēsionū ⁊ aliorū in hmōi arte necessariorū vt non frustra opas ponat ⁊ studoꝛē ppium in aliox vtilitatē. Ad qđ bene facit qđ scripsit Tho.ij.ij.q.lxxvij.arti.iiij. Non est ergo vsura vel contra conscientiam.

§.xlix. Est ⁊ tertium genus cambij qđ dr cambiū p venetias siue cambium siccū vel cambiū ad libras grossoꝝ ⁊ fit per hunc modū. Ego egens hic florētie.r.libris grossoꝝ recipio a te campsore florentino ibidē florenos centū sex vel plus vel minus sicut tūc florentie cambia currūt ⁊ valent.r.libre grossox ⁊ inde ad vnū mensem teneor tibi ad restituendū tātum quantū infra.r.dies cōputādos a die celebrati ꝓtractus valebūt.r.libre grossoꝝ in ciuitate Venetiarū que aliqñ valent plus aliqñ minus: ⁊ sic aliqñ pdit aliqñ lucrak cābiens licz vt in plurib⁹ lucrek. Et vt intelligas terminum predictū.r.libre grossox intelligunk centū ducati. Queritur ergo vtrū licitus sit talis contractus. Rndet Lau. de ridol. arguit p ⁊ cōtra ⁊ dicit sic. Aut vis dicere qđ hic interuenit mutuū: aut qđ pmutatio siue cambiū. Si dicis qđ mutuū cū reddak idem qđ mutuak. ſ. tot libre grossox hic ad mensem quot mō mutuantur. restat p ꝓsequens qđ hic nulla committak vsura. nā nulla supuenit abundātia siue incrementū. xiiij. q. iij. c. ſ. ⁊. q. iiij. ſi quis oblitus. Nec obstat imo poterit cōtingere qđ incremēta suscipiat: cū ſi hodie pro decem libris grossoꝝ centū sex florenos numeret hinc ad decendiū. i. ad decem dies forte valebit centū septem: ⁊ sic inde ad mensem recipiet vnū vltra sortem mutuatā. Qm etſi vnū plus tunc tēporis valebunt dicte decem libre grossox ⁊ sic vnū recipiet plus: non tñ sequit qđ vltra decē libras grossoꝝ recipiat: imo decē tm. Tolle exemplū in simili. Tu vides qđ valor florēni alterak ⁊ varia tur de tpe in tēp⁹ ex causis diuersis. nam aliqñ valet tres libras ⁊ sexdecim solidos: aliquando plus: aliqñ minus. Pone ergo qđ ego hodie tibi mutuē vnuz florenū p quo tibi trado monetā. ⁊ sic libras tres ⁊ solidos sexdecim vel in auro: ⁊ cambis ⁊ percipis solum libras tres: ⁊ solidos sexdecim. teqz facio debitorē in vno floreno. Inde ad mēsem restituis vnū florenū in auro vel in moneta: ⁊ quia tunc valet solidos decē ⁊ septē. dicek ne ille solidus quez plus percipio de floreno in auro restituto qui valet tunc decem ⁊ septem solidos vel restituto in moneta ad dictā rōnem solidoꝝ decem ⁊ septem vsurarius. Absit a securo. tantū em pcipio quantū mutuaui. ſ. vnum florenū vel eius valorem. Hō autē plus valeat tūc ille florenus: nec tibi nocet nec mihi pdest. Nā ſi emissem de illa pecunia tibi mutuata tpe contractus mutui vnū florenū ⁊ vsqz in hodiernū diem seruassem iam ex illo totidē. i. tres libras ⁊ decem septē solidos reciperē. Sequerer etiā hoc incōueniens qđ ſi mutuaui ex charitate ⁊ pure vnū modiū grani tunc valentē sex: hodie valentē septē. tanto minus de grano restituere tenearis: ⁊ sic ex gratitudie ⁊ charitate mea incōmodū reportare potero. Volebā em illud seruare in id tps quo tu mihi restituis: qđ ſi fecissem illud plus qđ tūc valet vēdidissem: ⁊ q: seruiui tibi mutuando illud: ſi min⁹ qđ tūc valeat dabis: tūc me dānificabis. Ad predicta optime facit qđ scribit Hug. ⁊ Arch. post eū. in. c. ſi qs clericus. xiiij. q. iiij. Si aūt vis dicere qđ hic interuenit pmutatio siue cambiū: longe fortiꝰ videk pcedere ꝓclusio memorata: scz qđ nō fit vsura. Cū em vsura ppie cōmittak in ꝓtractu mutui: cū hic nō sit mutuū sed pmutatio vel cambiū: ⁊ sic ꝓtractus vicin⁹ emptioni ergo nō est vsura. Sz ꝑ pmū. ſ. cū dr hic interuenire mutuū. videk esse ter. in ca. nauiganti. in pn. cuz ibi no. in glo. Lau. Et pōt huic addi qđ cū dicebak: qđ idē reddit qđ mutuak. ſ. tot libre grossorū: ergo nulla vsura. Rndet qđ illas. r. libras grossox sperat campsor recipe in maiori valore qđ dederit. alꝰ nō mutuaret. licz qñqz nō illū recipiat. ⁊ sic est ibi vsura cū interueniat mutuū cū intentione lucri. xiiij. q. iij. c. ſ. Exēplariam que ibi subdunk de floreno mutuato vl modio grani sunt dissimilia a casu nro: q: em mutuans illa ex charitate mouek ad mutuandū: ⁊ a casu ꝓtingit illū florenū vl modiū grani plus valere qñ sibi reddit qđ cum mutuauit. iō absqz vsura pcipit cū nō intēderet lucrari: sed primo fuisse. ⁊ in tali casu loquunk Archi. ⁊ Hug. supi⁹ allegati. In casu aūt nro lucrū pncipalr intēdit: ⁊ iō vsura. Cōtra sez vo cū scz dr interuenire cābiū ⁊ nō mutuū facit: q: ſi contract⁹ cābij equipollet quodāmodo ꝓctui vēditiōis cum pecunia sit inuēdibilis: necnō ⁊ ipſius vsus q nō est aliud qđ ipsa cōsumptio ab ipsa pecunia inſepabilis: ⁊ sic vnuz sine alio vēdi non pōt: nec etiā vtrūqz simul tanqz alter p alterū crescat in valore iuxta notata p Jo. an. sup regula pctm. de reg. iu. sequik qđ ꝓtractus nō est licitus. Hec ille. Et his pōt addi qđ cū arguebak. ſ. vsurā hic nō esse quia vsura cōmittit in ꝓtractu mutui: ⁊ hic nō est mutuū sz cābium vel pmutatio. Rndet qđ vsura ex fraude repit etiā in aliis cōtractibus cū est ibi mutuū implicitū: vnde queritur lucrū: ⁊ sic est in ꝓpositio. Tandē post multa ipse Lau. hanc questionē sic ꝓcludit: q: sub spe lucri ⁊ intētione plus pcipiēdi qđ fit qđ tūc mutuak: et q: vt plurimū sic ꝓtingit: ⁊ alꝰ nō mutuaret ipe mutuās talia ppetrank: cō sulo vt oēs abstineāt. ar. eo. ti. c. in ciuitate. Et remittit p maiori declaratione ad quasdā alias qōnes ipius tractatus que supꝛapposite sunt: ex quib⁹ satis clare haberi pōt qđ est vsurarius contractus.

Opinio veriox.

§.l. Exercet insup in romana curia alius ꝓctus a trapezitis seu campsoribus curie quē cambiū esse nuncupāt. sed vsura magna est: fit autē sic. Cleric⁹ ꝓsecut⁹ de nouo bñficiū aliqđ p expeditiōe bullaruz ipſius indigens pecunijs petit a campsore sub mutuo certā summā: puta mille florenox restituēdox in patria: puta parisius inde ad sex mēses in moneta ibi current: ei quē ille statuerit. mutuat campsor. sed vltra lucrū cambij exurgens ex varietate valoris monetarū in diuersis locis exigit ab eo quinqz vel octo p centenario ficqz ei respōdek. Querit vtrū sit licitū. Et qđ liceat queritur aliqui pbare ad excusandas excusationes in peccatis triplr. Primo rōne more: q: tūc veniūt vsure soluēde: nō vt vsure. Scōo noie interesse. nā habendo illā pecuniā cū ea lucratus fuisset: sz nō habēdo nō potuit eā exercere. ⁊ ficcō sequit dānū. ar. xij. q. ij. ſi quis de clericis. ⁊ ex de fideiuss. quenit. Tertio rōne periculi: q: pōt beneficiatus mori in via: ⁊ sic posset campsor totū amittere: vel cū magnis laboribus ⁊ expēsis rehabere. ar. de vsu. c. nauigāti. ex notatis ibi per Jo. cal. Sed fatendū est vsuram esse expressaz q: ibi lucrum sperak ex mutuo qđ ptinet ad rōnem vsure: vt. xiiij. q. iij. ſi feneraueris. ⁊ ex de vsuris. ꝓsuluit. Et ad rōnes eorum respōdek primo qđ in casu dicto nō est dare morā cum nondum aduenerit terminus solutionis fiende cōuentus. Tunc em veniūt soluēde. qñ. ſ. post terminū datum quis nō soluit: vñ recipit tale dānum. Ad secūdū dicendū qđ illud habet locū. ſ. de interesse quoad damnuz emergens: puta ſi mutuans ipe acciperet ad vsuram fm Jnno. ⁊ Jo. an. Qđ ſi quis dicat etiā habere locū quoad lucrum cessans: vt Host. ⁊ Pe. de ancha. sentiūt. Nec etiā hoc excusat in vitio vsure talem cōtractum: q: dicunt prefati hoc esse verum qñ mutuans omnino intēdebat ex pecunia mutuata emere vnā possessionē iam sibi parata ad emēdam vl exercere in negociationib⁹ licitis: vñ verisimile sperabat lucrū que hic cessant. Nā campsor nō intēdebat emere possessionē nec exercere in negociatione: sz in similibus mutuis ⁊ hmōi. Ad tertiū respondeo qđ ita cautos se faciunt p diuersas vias qđ sunt quasi securi de capitali: sed ſi esset piculum etiā nō excusaret cum rōne mutui hoc petant. ar. ex de vsu. nauiganti. Est ergo lucrū fenebre ⁊ restitutioni obnoxium. Hō aūt ppinas faciant ⁊ mun-

ra largiantur p̄o beneficiādis ad instātiam eo⁹ p̄latis cum quibus habēt amicitiā ipsi campsores vt operent̄ p beneficijs obtinendis p̄o eis: hoc iā spectat ad simoniā. ſ.q.ſ.qui studet. de qua. S. dictum est.

¶ De venditione ad terminum. Lapkm. viij.

De venditione ad ter

minū potest exponi illud p̄s. ciij. Terminū posuisti quē nō trāsgredient: neq; conuertent operire terrā. i. tu deus sicut alijs reb⁹ posuisti terminū: ita t valoū rerū q̄ sunt venales terminū p̄cij p̄out rō dictat: quē iusti ꝓies nō trāsgrediūtur in augēdo p̄cio. Neq; cōuertent scz in minuēdo p̄cio ipsi iusti in eːmēdo min⁹ iusto p̄cio: operire. i. ad deuoːandū t absoːbendū terrā idest pauperem. Triplex est terminus.

¶ Est igitur p̄imo terminus p̄cij iustificati: ibi. Terminum posuisti.

¶ Est secundo terminus p̄cij augmentati. ibi. quē non transgredient̄ur.

¶ Est tertio terminus p̄cij minoːati. ibi. neq; conuertē tur operire terram.

§. I. Primū p̄ciuz vendi

tionis ꝺ: iustificatū t limitatū. Et circa ꝺ ꝑnotādū est ꝑm Sco. in. iiij. dist. xv. q. ij. Pēsatio valoːis vsualiū rerū vix aut nunq; pōt a nobis fieri nisi p cōiecturalē seu ꝓbabilē opinionē. Et hoc q̄dē nō pūctualr seu sub rōne et mēsura indiuisibili in plus t min⁹: scz sub aliq̄ latitudine cōpetēti. circa quā etiā diuersa ꝯoim capita t iudicia in estimatioːne differre vident. Proindevarios gradus t modicā certitudinē multūq; ambiguitat̄ iuꝝ opinabilē moduz in se includit: q̄uis q̄dā plus t q̄dā min⁹. Cōcoːd. in hoc Tho.

Proinde aduertēdū est q ꝯmōi p̄mi p̄cij iustificati t limitati pōt etiā distingui triplex limitatiōis gradus etiaz iustus. Primus pōt noiari pius. Scōs discret⁹. Tertius vo rigidus. Primus est p̄cij minoːis. Scōs ē mediocris. Tertius est maioːis. vbi grā. Sint. x. petie pāni eiusdē videlz bonitat̄: laboːis artificij atq; expēse. Harū tm. x. petiarum ꝑm varia capita t diuersas sententias circa illas a varijs varia estimatio fiet: et tādē repient ipi estimatoːes circa illas triplr variari. vtputa Quidā estimabūt quādā illaz p̄cij. l. ducatoz. t b̄ pōt dici p̄cij limes t gradus pius. Itē alij. l. cū dimidio. t talis dici pōt limes t gradus discret⁹. Quidā vo alij. lij. t b̄ dici valet limes t gradus rigidus t seuer⁹. Propter varietatē g̃ emptoz t vēditoz aliq; istarū petiarū pāni p pecunia numerata vēdet. l. ducat̄ aliq̄. l. cū dimidio. t aliq̄ dabit p. lij. Nūc aliq̄s venit nō ꝫns denarios vñ p̄ntialr soluat: dilationē solutiōis poscit. si igit vēditoːr tūc nō stati soluēdus ꝓpter ꝯmōi p̄cij expectatioːnē p̄ciū augeat: nō tm vltra vltimū limitē iusti p̄cij: scz stat in summa. lij. ita q̄ quācūq; solutiōez ꝯplioːi tpe grat̄ seu ex pacto expectaret nūq; ob b̄ vltra illū limitē iusti p̄cij aliq̄d accipet: nō est ibi ex vi ꝯct⁹ vsura ꝑm sniaz magnoz doc. Rō huj⁹ est: q: talis nō vēdit terminū: nec ꝓpt expectationē recipit aliq̄d vltra iustū p̄ciū rei quā vēdit q̄uis nō faciat g̃ram remissionis p̄cij descēdēdo ad. l. q̄ quidē libēter faceret si ille solueret statim. Nā aliud ē nō facere g̃az illā p eo q facit g̃az expectatiōis: atq; aliud est ꝓpt b. i. ꝓpter expectationē simplr excedere p̄ciū iustū. Stat igit talis in limite rigidi grad⁹ q̄ ex iusticia eē mīme pōt dici. Sed si iste solueret statim ꝺescēderet vsq; ad limitē grad⁹ p̄cij. i. vsq; ad. l. Notādū isup q cū q̄s vēdit merces q̄scūq; lanā: linū: pānos: victualia t ꝯmōi certo p̄cio maioːi q̄ sit illud q̄ tūc valēt cū vēdunt ex eo q: nō intēdebat eas vēdere scz ꝑuare vsq; ad tp̄s q̄ ꝓbabilr estimabat tm̄ tūc valituras vl⁹ quātū nūc vēdit scz ad istātiā alteri⁹ vēdit. istud est etiā p̄ciū iustificatū t licitū: vt exp̄sse dic. c. i ciuitate. de vsur. Sec⁹ aūt si nō itēdebat ea ꝑuare: scz tūc vēdere vel etiā si nō est ꝓbabile seu vīsile q eo tpe q̄ volebat in futurū vēdere tātū debebāt valere quātū nūc vēdit: q: tūc haberet respect⁹ ad terminū nō ad idēnitatē suā. vñ esset vsura. Idē dicēdū de emptoːe scz q si emptoː dat p̄e ciū merciuz añq; recipiat merces t min⁹ dat q̄ tunc valēt cū emit ex eo q: eo tpe quo recepturus est merces verifiklr estimatur q minus debeant valere q̄ tūc cū emit. vel saltem dubiū est vtrū plus vel minus sint valiture q̄ sit p̄ciū datū. p̄ciū est iustificatū t licitum. puta de mense martij emit sextariū frumēti valentē tunc mediū florenū dandū sibi p mense iulij qñ estimat valituruz. xxx. solidos: vel est dubiū si valebit triginta solidos aut etiā. xxv. vel plus t p babile dubiū. emēdo. xxx. solidis nō reputat illicitū. ar. ad hoc in. c. in ciuitate. t. c. nauigāti. Secus si rōne anticipationis solutionis p̄cij ante receptionē merciū diminueret p̄ciū tūc currens. vel si verifiklr estimaret minoːi p̄cio nō posse valere merces illas emptas q̄ sit illud q̄ dat. scz bñ multo p̄o maioːi p̄cio q: tunc esset vsura.

§. II. Secundū p̄ciū rei

vendite ꝺ: augmētatū seu multiplicatū. q̄ q̄dē fit cū avēditoːe q: emptoː de re empta p̄ciū nō soluit statim sed terminū q̄rit. ideo vēditoː p̄ciū petit vltra debitū iustīcie augmētatū. verbi gratia. Vult ꝓpter terminū sex mēsuz de qualibet petia p̄dicti panni. liiij. vel. lv. t q̄nq; vltra. q̄ q̄ dē manifesta vsura est: sicut p determinationē eccl̄ie patz vt ex̄ de vsuris. c. cōsuluit. Sed q: mercātes iniusti ad excusandas excusationes in peccatis p̄o se habere conant quasdā in hoc defensiones: ideo de eis cuz respōsionib⁹ suis aliqua subiungamus. Primo equidē dicūt q mercatoːi lucrari licet ex quo p cōi vtilitate laboːib⁹ t expensis t multiplicib⁹ periculis se exponit: q: iustū est vt inde reporːtet lucrū cōpetēs officio suo. Ꝺ q̄dē facere mīme potest nisi invēdendo merces suas fic p̄cium taxet q pēsatis oībus laboːib⁹ piculis t expēsis circa merces suas factis vel fiendis lucret. x. vel. xv. p cētenario. Hoc q̄ agere nō pōt nisi p expectatiōe solutionis vsq; ad hoc augeat p̄ciū solutiōis merciū suaz. vt. ſ. pensata ꝯmōi expectatione cum ceteris circunstantijs lucret finaliter. x. vel. xj. Ad q̄ rñdet q istud nō est simplr verum. ſ. q in omni casu liceat mercatoːi plus vēdere q̄ ei ꝓstiterit: scz aliq̄n opz q tātūdē vēdat: aliq̄n etiā min⁹ aliq̄n etiā plus ꝑm q plus vel min⁹ illo tpe quo vēdit valet illa mercātia: q̄ ꝓcedit ex abundātia vel penuria ei⁹ t ꝑm q plus vel min⁹ repit. t hoc p bat triplr. Et p̄mo dicēdū est q licz mercatoː sicut p̄dictū est ꝓpter p̄dictas causas lucrari possit nō tm̄ mō licito sicut ꝓtingit in vēdēdo ad terminū t obseruādo alios illicitos modos. Itē scōo sicut intuētib⁹ ptz ex p̄dictis sequeret q dato q mercatoː merces valoːis centū ducatorum p mille ducatos emisset: tūc ꝑm p̄dictā positionē poset p quēcūq; illicitum ꝯctū illas illicite vēdere fic q vltra mille ducatos lucraret. x. vel. xv. p centenario q̄ q̄dē pateter irrationabile est. Seq̄ret etiā tertio q si in terra vel tpe marie caristie merces suas p̄cio magno emisset posset ꝓpter hoc in loco vel tpe i quo merces ille essent viles vēdere illas etiaz p̄cio maioːi q̄ emisset saltem ꝓpter expectationē solutiōis. q̄ q̄dez absurdissimū manifeste appet atq; iniustū. Scōo etiā dicūt q nō intēdūt merces suas charː vēdere ꝓpter tp̄s scz ꝓpter recupandū dānuz q̄ ex dilatione solutiōis incurrit: q: si p̄dictos denarios statim post merciū vēditionē haberēt possent cuz eis interim lucrari: q̄ facere nō possunt q: non statim soluunt. Ad q̄ etiā tripliciter rñderi pōt. Et p̄mo dicēdū q si talis vendito⁹ inde lucrari posset possibile etiā foːet nō lucrari. insuper t pdere capitale. nūc aūt q: nō stat in piculo talis dāni nō pōt stare in certitudine talis lucri. Insup t scōo q: nō ht̄et lucrū de re nō sua. i. de mutuo dato i emptōe. Pretereat tertio mercatoː nō pōt i pactū deducere recōpēsationē dāni. q̄ ꝓsiderat ex b̄ q: sua pecūia nō lucrat vt possit vēdere q̄ nōdū est t pōt ab ḧndo multiplkr ipediri ꝑm

Propter terminū petit maius p̄ciū

Nō semp licet alicui plus vēdere q̄ ei ꝓstiterit.

Tho.ñ.ij.q.lxxviij.ar.ij. Tertio q̄ hoc dicūt facere q: frequēter appet q̄ debitores nō soluūt in tpe assignato: ⁊ circa reqsitionē taliū denariorū opz eos facere magnas expēsas: aliq̄ etiā nūq̄ soluūt: q: recedūt vel fallūt. Ad qō dupliciter rñdet. Et p̄mo dicendū est q̄ licz multi quibus talis termin⁹ cōcessus est in termino nō soluāt. multi etiā sunt q̄ in termino sibi dato soluūt. ⁊ tm̄ pciū qō ꝓpter tps mercibus additū est nō minuit ab his q̄ in dato termino soluūt q̄re eque vtrisq̄ vēdere terminū iniqlitas ⁊ iniusticia est: q: iustus nō dz ferre penā iniq̄ seu mali debitoris Verū est q̄ ex̄ de fideiuss. c. puenit. cōcedit rōne interesse si debitor nō soluit i termino sibi dato q̄ creditor seruari dz indēnis: nec tūc ē ibi vsura: cū vsura fit: q: rōne mutui speret lucrū. Dic aūt talis excrescētia nō recipit nisi rōne dāni vitādi nō lucri ꝓcurādi. Ab illis g̃ q̄ in termino nō soluunt exigat recōpēsationē sui dāni nō ab alijs. Quātū ad alias ptem sue excusatiōis. s. de his q̄ nunq̄ soluūt vñ dānificātur. Talibus rñdendū est q̄ eoz ꝓscia pōt stare merito in quieta: cū ⁊ de tali termino dato culpā habeāt. ⁊ aiam cū suba pdant. Nā non cogunt talibus vēdere: nec illis venderent si crederēt illos non soluturos: ⁊ rōne dubij in mutuo qō est ibi iplicitus nō licet spare lucrū. ex̄ deuturis. nauigāti. Nec est iustū q̄ in termino soluētes patiant penas pro nō soluētibus vt dictum est.

Justus soluēs nō dēt pati penā nō soluētis.

§. III. Tertiū vero pciū

rei vendende dr minoratū: sicut pz in vēdente pannū: vel equū p̄ centū florenis cū expectatione tpis: puta vni⁹ āni ei q̄ sibi mor est reuēditur⁹ p̄. xc. tūc recipiēdis. Primus em̄ dñs panni vel equi tradidit illi. xc. flo. ⁊ q̄nq̄. lxxx. sed manualiter tunc. Ille vo q̄ p̄mo emit nihil tūc soluit p̄mo dño rei: sz inde ad annū. patēs igit est q̄ ío scōs reuēdidit p̄mo vēdenti p̄ pretio satis minori: q: sub q̄daz mutui rōne potius q̄ sub realiveritate solutōis tradidit ille sibi. xc vel. lxxx. ab eo debēs rehabere centū quos ipi primo vendenti nō soluit tūc. ꝓpterea talis ꝯctus vsurarius est ⁊ oi malignitate ac duplicitate plenus. ar. xiij. q. iij. plericq̄.

Aduertēdū est tm̄ q̄ si q̄s absq̄ intētione reemēdi rem a se vendēdā absq̄ fraude vendidisset equū p̄ centuz flo. ⁊ tm̄ ab emptore simplr vēdēti sibi sicut ⁊ cuicūq̄ emere volēti reuēderet illū p̄ pcio minori nō esset vsura. posset tm̄ ibi esse pctm̄ iniusti pcij. Posset etiā hec reēptio taliter circūstātiari q̄ nō esset ibi pctm̄ minoratiōis iniuste. tm̄ talis ꝯctus fieri solet etiā in fraudē vsurarū. Propterea Voltimū nō est vtile p̄dicare nisi cū ista additiōe. s. cū p̄dicti emētes pcio minorato nō sint artiū ⁊ legitimaruz mercationū et ciuitatū pro ꝓpio cōmodo destructores. Sed qō remedium dabit lanificib⁹ ⁊ alijs mercatoribus q̄ ob id pciū vltra iusticiā minoratū nequeūt vēdere pānos vel merces suas q̄n multū amittāt de capitali si ad terminū vendere nolūt dictas merces. q̄nq̄ si nō vēdāt ad terminū nō p̄nt repire emptorē. Insup talis est q̄nq̄ in ciuitate cōsuetudo ꝓ cōi bono iam longo tpe introducta. Ad h̄ dicendū est q̄ si talis cōsuetudo de dilatione solutionis introducta sit p̄ cōi bono: ⁊ nō in fraudē vsurarū: sed p̄ expeditiōe mercātiarū: tūc distinguēdū est p̄m Tho. vt dicā i. §. seq. q: aut mercator merces suas vēdit ad terminū vltra quātitatē iusti p̄cij aut nō. Si p̄mo mō nō est dubiū q̄ ꝯctus vsurarius est cum in eo expectatio tpis sub pcio iniusto cadit. ꝯ. c. cōsuluit. ex̄ de vsuris. Si aūt scōo modo: q: p̄m quātitatē iusti p̄cij vendit lz terminū tradat ⁊ p̄ termino pcio maiori vēderet videat: nō tm̄ est ibi vsura. nec p̄mo obstat si p̄ minori pcio daret si statim sibi pecunia solueret. qō quidē pōt p̄ sile i alijs debitis apparere: quēadmodū si alicui aliq̄d debeat ad certū terminū q̄n de eo qō est sibi debitū aliq̄d dimitteret si citius solueret. Constat nēpe q̄ ille dimittere sibi posset: ⁊ tm̄ ab vsura immunis esset ille. s. q̄ dimitteret de debito. ⁊ ille etiā cui dimitteret p̄m quosdā. Sed h̄ nō semp credo verū. s. quantū ad debitorem soluentē ante tēpus. s. qm̄ ex anticipatiōe solutiōis debiti ille soluens sustinet dānū: puta q: opz eū accipe ad vsuram vel vendere res suas in viliori pretio quas reseruare volebat ad tēpus cū plus vendunt: vel etiā cū non tam ex anticipatione solutionis q̄ ex quadaz liberalitate sibi remitteret: qō tm̄ de facili nō est credendū nisi ex circunstātijs sufficientib⁹ appareat. Scōo etiā non obstat si q̄s dicat q̄ ad denarios nūeratos illa mercātia tātū nō posset vēdi q̄ntū cū pdicto termio assignato: ⁊ res tātū valet quātū vēdi pōt. vt. ff. ad trebel. l. j. §. si hec res. Itē q̄ licz plus ꝓstiterit si cum tali termino plus vēdat q̄ cū denarijs numeratis vendi posset illud plus pcipit vltra sortē. Ad hoc dicēdū q̄ ꝓsuppositis his q̄ supius dicta sunt q̄ licz nō ex natura ꝓctus ⁊ mercātie: sz ex malignoru mercatoz malicia in vendendo illicito modo terminū ⁊ minoratō iustū pciū non obseruet iuste mercationis via. tm̄ iustis mercatoribus relinquitur semita: q̄uis obūbrata ⁊ arta q̄ licito modo mercari p̄nt: proinde rebus sic stantibus si lanifex ⁊ mercator tātū vēdit pānos ⁊ merces suas ad terminū ꝓ quāto vēderet ad denarios nūeratos si pdicte ipietates cessarēt nō sibi edificat ad gehennā. Et cū dicebat q̄ tātū res valet quātū vēdi pōt. dicendū q̄ verū est si ꝓ tanto quātū valet minimē vēdi: ⁊ nō obstēt malicie pdicte. cuz pdictis ꝓcor. Tho. in quadā sua responsione que hic ponitur.

§. IIII. Et pro maiori de

claratiōe hui⁹ materie. i. de vēdēdo ad terminū. Nota q̄ b. Tho. requisit⁹ sup hoc a lectore florētino. Utrū si in expectatione tpis de soluēdo pcio plus petat q̄ si tunc soluatur pciū cū res vēdit fit vsurari⁹ ꝯctus. Sup quo collatione habita cū Hugone cardinali ⁊ quodā electo capuano sic plras rñdit. Primo dico q̄ supposito q̄ cōsuetudo de dilatione solutionis vsq̄ ad spaciū trium mensiū sicut ꝓponit fit ad cōe bonū mercatoru. s. ꝓ expediēdis mercationibus ⁊ nō in fraudē vsurarū introducta: videt esse distinguēdū. Quia aut vēdito: vēdit suas mercātias ad terminū pdictū vltra quātitatē iusti pcij ꝓpter expectationē aut p̄m iusti pcij quātitatē. Si p̄mo modo nō est dubium esse vsurariū ꝯctū cū expectatio tpis sub pretio cadat. nec pōt esse excusatio si vendito: fit seruiēs p̄ salario suo potius minister q̄ domin⁹ apothece cū ob nullā cām liceat p̄ tpe expectationis pecunie ad pciū augeri. Si aut̄ secundo modo non est vsura. nec obstat si ꝓ minori daret si statim sibi pecunia solueret: qō ꝓ simile pōt ꝓbari in alijs debitis: q: si alicui debeat aliq̄d vsq̄ ad certū terminū quātūcunq̄ de eo qō est sibi debitū dimitteret si sibi citius solueret. constat eū cui debetur a peccato vsure esse immunez licz enim plus debito accipere propter dilationem tpis vsurā sapiat. minus tamē accipere vt citius sibi soluatur vsurā non sapit. maxime ex parte eius qui minus recipit: q̄uis ex parte eius qui minus dat videat esse aliquis modus vsure cū ⁊ spaciū tpis vendat. Vñ ⁊ in casu ꝓposito plus esset tūcēdū de vsura emptori vt ante tres mēses soluat si minus iusta estimatione pānos emit: q̄ vendito ri qui minus accipit vt citius sibi soluat. Ex quo etiā patet quid sit ad scōm casuz dicendū: q: si mercatores tuscie portātes pannos de francia vt de eis vsq̄ ad tempus resurrectionis pretiū expectarent plus vendant pannos ꝓpter expectationē predictā q̄ valeant p̄m cōe forū non est dubiū esse vsurā. si aut̄ nō plus q̄ valeant sed quātū valent plus tm̄ acciperent q̄ si eis statim solueretur non est vsura. Itē tertio casu etiā sic dicendū videt q̄ si illi qui pecuniā mutuo accipiūt cū vsuris: illam vsuraz recuperare volunt plus vendētes pānos q̄ valeāt ꝓpter expectationem pdictā: nō est dubiū esse vsurā cum manifeste tps vēdatur. nec excusant ꝓpter h̄ q̄ volūt se seruare indēnes: q: nullus dz se seruare indēnez mortaliter peccando. Et licz alias expēsas factas licite: puta i portatiōe pānoz possint licite recuperare; nō tm̄ vsuras quas dederūt cum hec fuerit

Cōsuetudo dilationis pro expeditione mercātiarū.

j. §. xiij.

Iniusta datio: ⁊ pſertim etiā cū in dando vsuras peccauerint tāq̄ occasionē peccādi vsurarijs dātes: cū necessitas q̄ponit. ſ. vt honorabili⁹ viuāt ⁊ maiores mercatiões faciant nō sit talis necessitas q̄ sufficiat ad excusandum pctm̄ pdictū. Pz etiā a filī q̄ nō pñt in vēditiōe pānor⁹ expensas recupare q̄s incaute ⁊ ip⁹dēter fecissent. pz etiā ex pdicis qđ in q̄rto casu q̄rebat. Nā ille q̄ ad certū terminū dare dz si ante terminū soluat vt ei aliq̄d de debito dimittat vsura cōmittere videt. q⁹ manifeste tps solutiōis pecunie vēdit vñ ad restitutionē tenet. Nec excusat ppt̄ b̄ q̄ soluēdo añ terminū grauat vl q̄ ad b̄ a creditore inducit: q⁹ ea dēröne possent oēs alij vsurarij excusari. b̄ oia. b. Tho.

§. V. Querit̄ de barocho

lis. Est aūt hmōi quidā ꝯctus q̄ sic fit. Vēdit lanifex retagliatori. x. pānos ad terminū vni⁹ anni p pcio florenō. q̄n gētor⁹ venit ex trāsuerso Titi⁹ egēs pecunia ⁊ cōuenit cū retagliatore q̄ de pñti sibi tradat florenos q̄dringentos q̄nquaginta. ⁊ ipe ꝓtētabit lanificē in die termini de quigētis. mō querit̄ an talis ꝯctus sit licit⁹: et ex q̄ pte seu ex cuius plona. Istā materiā tractat. d. Lau. de ſſlori. in suo tractatu de vsuris in. iij. pte. ⁊ eius dicta de vbo ad vbum hic ponunt. Dicit q̄. Ex pte titij nō est dubiū q̄ nō est illicitus: nisi quaten⁹ dicim⁹ licitū vel illicitū mutuo recipe ad vsuras. de q̄ habes. j. Et pte vo retagliatoris dicas q̄ aut vendit pānos ad rōnē q̄ngentor⁹: ⁊ tunc est illicit⁹: aut ad rōnē quadringētor⁹ q̄nquaginta. ⁊ tūc secus. Ex pte autē lanificis dico. q̄ aut dicti pānī valebāt tpe vēditionis q̄ngētos: ⁊ q̄ngentos habuisset vēdēdo vocabulo alludēs ad cōtātos. ⁊ tūc ꝯctus est licit⁹. aut tūc valebāt min⁹ q̄ngētis: sed ppter dilationē solutionis cōuenit de q̄ngētis: ⁊ tūc dicas q̄ aut dubiū est an solutiōis tpe plus vel minus foret valituri. aut certū est q̄ tūc illud vel pl⁹ sunt valituri: aut min⁹ q̄ illud. In scō casu nō est dubiū q̄ licitus est ꝯctus. ⁊ fili⁹ in tertio q̄ illicitus est. In pmo vo dicas q̄ est licit⁹ si alīs nō erat vēditur⁹. alīs secus vt pdicta oīa ex decretalibus. in ciuitate. ⁊. c. nauiganti. ex. e. Laueat sibi insup ab intentione deprauata in his casibus in quib⁹ licitū affirmaui: vt in hac nra decre. cōsuluit. Ideo bñ cōsuluit papa in. d. c. in ciuitate. in fi. Et in b̄ lanificib⁹ meis cōpatior. quorū quidā vt percepi ad ꝓtātos vēdere nolūt eo q̄ minus q̄ ad terminū pciperēt. Verū q⁹ mihi dicit. q̄ si venderēt ad ꝓtantos nō haberēt tātū de pānis quātū cōstiterūt: rudis lane materia ⁊ alijs expēsis interuenientib⁹ cōputatis. Videndū est vtrū saltē quātū eis cōstiterit vel ꝓstat vēdendo ad terminū pcipere valeant. Et videt q̄ sic. q⁹ nihil vltra sortē pcipiunt. In q̄ilū facit: q⁹ tantū res valet quātū vendi pōt. ff. ad trebel. l. ſ. §. si heres. ff. ad. l. falci. l. quereba. ff. de furtis. l. si quis ꝓcoi. §. si. ad. l. rhodia. de iactu. l. ij. §. porro. nota ex de rest. cū causam. ⁊ in. c. in ciuitate. s. e. ergo si plus vendunt q̄ valeat non obstante q̄ plus cōstiterit illud plus percipiūt vltra sortem. Dico q̄ attento cōstito rudis lane tincture ac manufacture nō est verisimile q̄ lanifex debeat inde p minori precio vendere pannū q̄ sibi constiterit q̄nimmo pluri cōsideratis operis pſone ipſius lanificis. Si ergo nō reperit qui velit p tanto emere hoc nō cōtingit ex eo q̄ pl⁹ non valeat pānus maxime cōsideato q̄ retagliator⁹ pro pluri vēdat ⁊ emptor⁹ reperit. Si ergo ex impostura retagliator vel alior⁹ mercantiū q̄ simul se cōponere debēt q̄ nemo nisi p tāto pānos emat nisi termin⁹ ꝓcedat. imo audiui q̄ sunt q̄dā lanifices in pecunia plurimū abūdātes q̄ plus cure in pecunia q̄ in aīa ponētes sunt hor⁹ cā. Naz pecunia nō egētes vēdūt ad terminū p maiori quātitate q̄ si venderēt ad contantos ppter hoc alij q̄ vellent vendere ad ꝓtātos nō reperiunt qui ab eis velint emere nisi ad terminū: vel si emūt ad ꝓtātos nolūt emere pro quātitate debita ppter qđ opz tales vendere ad terminū sicut illi potentes. Quāobrē dico reb⁹ sic se ita habentibus q̄ lanifex si p tanto vendit pannos ad terminū pro quanto venderet ad cōtantos si pdicta cessarent q̄ nō edificat ad gehēnā: q⁹ quātū res valet p tanto vendit. Et cum dicebatur q̄ tantū res valet quātū vēdi pōt: fateor si p tanto vendi ꝓmittit quātū valet. ⁊ sic defendi possunt lanifices plibati alīs aūt defendi nequeūt. ⁊ quō estimari ⁊ quō p bari debeat rei valor: vide notata p glo. in. c. cū cām. de test. ⁊ p. d. meū Jo. de lig. in. c. cū cā. de emp. ⁊ ven. ⁊ p glo. ⁊ Bar. in. l. ij. C. de rescin. ven. ⁊ in. l. Si q̄s. eo. ti. Et facit etiā qđ ipe Bar. no. in. l. ꝓtinu⁹. §. cū ita. ff. de verb. oblig.

§. VI. Itē nota q̄ cum alīquis vendit res p pcio qđ nūc currit ⁊ addit pactum q̄ si plus valebūt vsq̄ ad pascha vult illud plus. Si aūt min⁹ valebūt nō min⁹ vult. fm Host. pculdubio vsurarius est.

Itē qui emūt a paupib⁹ oues ⁊ boues quos illi forte nō habēt ⁊ talia animalia locāt eis. tales emptores si sciunt vel credūt hoc. ſ. q⁹ vēditor⁹ ille nō habeat. vsurā cōmittūt fm Ulri. Sz si credūt eos habere ⁊ sine fraude emunt nō est vsura. Itē qui nūc emunt certos equos tradēdos ēptori ab ipo vēditore in certis nūdinis. si emant minori pcio q̄ estimēnt eos ibi valere. vsura est. Si aūt de valore veri similiter dubitat. nō est vsura fm Ulri.

§. VII. Sed quid cuz quis

nō erat vendit⁹ res in loco illo in quo quis vult emere ab eo: ſz in alio vbi charius ille res vēdunt: nunq̄d vēdendo fm illud pciū loci quo volebat deferre vsurā cōmittit Rñdet Inno. post Ray. ⁊ dicūt q̄ nō dūmodo nō accipiat vltra id qđ acceptur⁹ erat ibi quo portare volebat: q⁹ q̄ iure pōt charī⁹ vēdere ppter dubiū tpis. eodē iure pōt charius vēdere ppter dubium loci. ex eo. in ciuitate. Sz hoc ſſle reprobat Host. tū q⁹ nō ē verisimile q̄ aliās talē emptionē faceret nisi multuz egeret. ⁊ sic via p talē opinionē paratur figmētis. tū q⁹ laboris ⁊ expēsaz itineris habēda est rō. ex devoto. magne. Jo. an. ꝓcor. has opiniones. di. q̄ si statim ille emptor⁹ soluit preciū putat veram opinionē Inno. sed si differat solutio pcij tūc videt ꝓcedere rō Host. ⁊ cessare rō Inno. q⁹ in dubio tpis pōt cōmodū puenire venditori ⁊ emptori. sed hic nullū cōmodum emptori. Et hanc distinctionē approbat Job. cal.

§. VIII. Quid si quis vēdit

Emptio pdiorū.

prediū cū tali ꝓditione q̄ vsq̄ ad tot annos si reddit pciū rehabeat pdiuz. Rñ. fm Ray. Host. ⁊ Berñ. hic non esse mutuū vñ nec vsurā. ſ. ex forma. ⁊ emptor facit fructꝰ suos q⁹ vēditio est. ⁊ hoc itelligas nisi talis vēditio fuerit facta in fraudē vsurarū: qđ pōt pſumi si modicū est pciuz respectu valoris rei. ex de emp. ⁊ ven. ad nostrā. Itē si sit in pacto q̄ restituat aliq̄d plus q̄ fuerit pciū. ex de pigno. illo vos. Itē si emptor ꝓsueuit exercere vsuras. vt in dicto. c. illo. Sed si emptor intēdit realiter emere et iusto precio tñ dat illi vēditori illā ptātem reemendi potiꝰ tñ vellet q̄ sibi remaneret prediū: non est vsura.

§. IX. Sz quid si quis emat

Emptio segetum

fructus siue segetes ꝓuēturas hoc anno de agro semināto. Rñ. fm Ul. q̄ nō est vsura ex forma ꝓtractus. potest tamē fieri in fraudē vsurarū: q⁹ si verisimiliter sciat q̄ fructꝰ colligēdi etiā cōputato dubio quo pñt impediri valebūt tunc plus q̄ illud qđ nūc datur. fraus vsure est. Si aūt probabiliter dubitat vtrū plus vel minus debeāt valere non est vsura. Idem Host. ⁊ Ulri. ⁊ eodē modo dicendū si q̄s emat fructus prouenturos vsq̄ ad tres vel quattuor vel plures annos.

§. X. Quid de contractu

Emptio redditus

quē vbbiā vocāt q̄ sic celebrat. Dāt q̄dā cuidā monasterio centū cū pacto quod q̄d vitā suā ⁊ cuiuscūq̄ ex eis ecclesia

illa seu monasterijū det illis quolibet āno. xvj. dictaq; centum sua sint. s. monasterij: hoc adiecto q; si durāte vita taliū monasteriū voluerit ꝛctū rescindere ⁊ dicta centū restituere optionē hēat: ⁊ tunc a dicta annua solutione sit liberata: ⁊ ꝓpter hoc oia ⁊ singula bona sua monasterium obligauit: est ne licitus ꝛctus. Et posset videri q; sic: q; q̄dam emptio est illius ānualis redditꝰ: hic interuenit p̄cium hic est merces. s. certꝰ redditus: ergo ⁊c. ℞n. ſm Lau. de rid. Credo illicitū in casu quo vltra illa. c. aliq̄d habeatur illudq; restitutioni obnoxiū. vt em̄ vides redditus nō cōstituit in re: nec ad rem fit relatio ſz ad ꝑsonā: licz bona ꝓ obseruatiōe ꝛctus obliget monasteriū: ⁊ sic nō vēdit ius imo nunc de nouo oxit ⁊ vēdit q̄d inuēdibile: scz pecunia que inuēdibilis est: seu verius ꝛctus innoiatus celebrat: scz do vt facias: in quo fraus vī interuenire de ꝓtractu ad ꝛctum maxime attenta maximi lucri quātitate: ⁊ adiectione pacti de restituēdo cū voluerit: ex q̄bus videtur in effectu ac si mutuū ꝓtraxissent coadiuuat: licz etiam sola de per se non sit efficax ratio ratiōe incertitudinis: q; in paucis annis totū capitale rehabebit. Nec est verisimile q; in breui omnes morianꝰ. hec Lau.

§. xi. Quid si quis emat

Utrūem ptio redditū fit licita.

redditū vniꝰ castri vel aliū redditum ad vitā suā vel suoꝝ hēredū: vel alis ad incertū tps hūdū. est ne vsura. ℞n. ſm Lau. de ri. ⁊ Jnno. e. ti. in ciuitate. q̄ dicūt tangendo hūc passum q; aliq̄ dicūt ⁊ forte bñ q; si reddit⁹ cōstituak ante ꝓtractū vel vēditā actionē siue fuerit ꝓstitut⁹ in re puta in vino ⁊ possessione vel alijs hmōi. siue in ꝑsona puta serui liberti vel rustici: vel actione vel noie. Jtē siue sint redditus certi puta q̄ reddūt. x. siue incerti puta q̄ reddūt q̄rtaz partē fructuū q̄ p̄cipiunt de aliq̄ domo vel de opib⁹ alicuius ꝑsone. Jtē siue sit ꝛctus ppetuꝰ. puta q̄ extēdit ad hēredes ꝛctiū: siue sit ad vitā hois siue ad certū tps: puta vsq; ad. v. ānos. Jtē siue sit redditꝰ in pecunia siue i alijs rebus siue in facto reputāt tales ꝛctus licitos. Jbi em̄ est licitꝰ ⁊ purꝰ ꝛctꝰ vēditiōis. Est nāq; p̄cium. s. certe pecunie quātitas ⁊ ē merces. s. certꝰ redditꝰ. C. de sa. san. ec. l. iubemus. Host. vo vt refert Jo. an. i. d. c. in ciuitate. dic simplr tenēdū q; hmōi ꝛctus siue sint in ppetuū siue ad tps siue ad certū cēluz regulariter sunt pmissi dūmō nō celebrent in fraudē vsuraꝝ ⁊ vltra dimidiū neuter decipiat alis sec⁹ de emptio. ⁊ vē. c. ad nr̄am. ⁊ licz certū sit q; vsq; ad. xx. xxx. vl xl. annos plus accipiat de redditu q̄ sit p̄cium q̄ dat: tamē hec certitudo nō facit illicitū ꝛctū vēditiōis cuz ⁊ b̄ idem sit dare in vēditiōe alicuius possessionis vbi certū est ſm cās inferiores q; plus accipet infra dictū tps de certis fructibus eius q; sit p̄cium q̄ dat ꝑ ea ⁊ sine expensis vel labore dādo ad fictū vel certū vel ēphitheosim. Nec obstāt c. in ciuitate. ⁊. c. nauigāti. Nā ibi reprehendit tm̄ q̄n chariꝰ vendit merces ꝓpter terminū quē dat plꝰ quā emptoꝝ ad soluendū pecuniā: vel q; ꝓ minoꝝ emit merces ex eo q; statim dat pecuniā ⁊ plꝰ quā tps expectat merces: q; sunt penit⁹ illicita: sed in casu nr̄o oia sunt ꝑsentia: ⁊ id q̄ venditur: ⁊ p̄cium eius. Est ergo ꝛcluſio Jnno. q; p̄dicta ꝓcedant ⁊ sint vera q̄n redditꝰ ꝓstituti sunt ante cōtractū vel vēditā actionē. Hec ille. Et adde q̄ dicit Guil. videlz q; q̄is ꝛctꝰ talis nō sit vsurariꝰ ex forma: pōt tm̄ esse illicitꝰ vel ex parte emptoris si nimis quo p̄cio emeret pensatis circūstātijs de quātitate p̄cij ⁊ valoris ipius vsufructus ⁊ verisimilitudine vite eius ſm q; esset iuuenis vel senex sanꝰ vel infirmꝰ: q̄n scz emeret ad vitā. Sed quid si redditus vel nomē ꝓpter b̄ de nouo cōstituak in rebus vel ꝑsonis ꝛctentibus. puta q; dicit emptor: tu cōstituis tales redditꝰ in tali possessione vel seruo vel facias q; talis fatebitur se debere mihi. M. vsq; ad annū: ⁊ ego de illis mille vel magis de actiōe p illis mille cōpetēte tibi dabo. l. ℞n. Jnno. refert quosdā asseuerare hūc ꝛctum licitum: q; non est b̄ mutuū sed emptio. Jtem multi casus possunt interuenire q; iste emptor amitteret in hoc casu: puta si inops fieret. Subdit tm̄ Jnno. q; cunctis fidelibus est consulendum q; a tali ꝛctu se abstineant. Sed Lau. de ri. dicit q; sibi videt q; Jnno. potius sentiat q̄d cōsulit q̄ quod refert. Et idez Jo. an. idest q; sit illicitus dictus contractus: ⁊ vix videt quō sine fraude talis ꝛctus possit fieri.

§. xii. Quid autē cuz qui

dam hꝫbuit recipe ab aliquo cētū in certo termino: venit tertius emēs ipa iura ꝛctus cōtra debitorē ꝓ precio. ⁊c. q̄ nūc soluit: nunq̄d emptor committit vsuram. ℞n. Si iste emit tantū minus quātū nūc est interesse suū: aut quātuz ve estimādū: siue timēduz ne ille debitor soluat: aut quātus est futurus labor rehabendi non est vsura. Si vo alis vult diminuere p̄cium solū ꝓpter hoc q; nunc soluit: ſz in futuro rehabebit plus est manifeste vsura. Et nota q; talis pactio iurū p̄sertiz q̄n imineret de hoc litigiū si fiat ꝓ minori precio non valet: nec iste creditor poterit plus petere ab isto debitore q̄ in veritate soluitur etiam si reus duum fuerit ei donatū. C. mandati. l. per diuersas. ⁊. l. ab anastasio. Quod ꝓ bono cōmuni statutuz est ne litigia emerent vel mouerent.

§. xiii. Jtem queritur cū

Dec cipe rem solu

q̄s debeat alicui dare. c. hinc ad annuz si creditor ei⁹ petit nunc sibi dari. xcv. ⁊ alia. v. sibi remittit: vtrū ne fit licitus ℞ndet Jo. de rey. ordi. mino. dicēs simplr ⁊ idistincte q; licet. Et cū arguit ꝛ q; accipe aliq̄d vltra iustum precium in venditione rei rōne expectatiōis tp̄is ē vsura. vt ex devsu. in ciuitate. Et silr ꝓrogare terminū solutiōis nunc fiende ⁊ ꝓ hoc recipe aliq̄d vltra debitā quātitatem est vsura: vt eo. ti. c. cōsuluit. ⁊ hoc q; vendit tps q̄d cōmune omibus est: tū etiā q; est ibi mutuū implicitū cum lucro. Nam idē est in effectu ac si creditor acceptam pecuniā tunc quādo sibi debet eam mutuat vsq; ad terminū ꝓrogatū ⁊ p illo mutuo illud lucrū recipit. ℞ndet ille. per distinctionē quā dā de tpe. Dicit em̄ q; est tps cōe: ⁊ est tps ꝓpriū. Et tēpus cōmune ꝺr esse illud q̄d diffinit q; ē mensura p̄mi mobilis Et q; illud ita deseruit vni sicut ⁊ alteri: cū cōmune sit nō pōt vt ꝓpriū vendi q̄d contingit q̄n q̄s rōne tm̄ dilatiōis tēporis in solutione fienda plus petit: vel cū in anticipatione solutiōis fiende anteq̄ detur merces minuit precium q̄d reprobat in dictis decre. Tempus ꝓpriū dicūt esse q̄d est ita mihi accōmodatū circa aliq̄d negociū q; nō alteri: sicut cū debeo dare Pe. c. hinc ad annū ⁊ nō pus ista tps vnius anni q̄ad vtendū ⁊ exercēdū illa. c. q̄ debeo Petro est meū ꝓpriū: q; mihi cōcessum ad vtēdū illis ꝓut volo: ⁊ sic possum vēdere vt meū: q̄d facio dū nunc soluēdo ipi Petro do sibi. ⁊c. vel circa. Sed. b. Tho. in epistola ad lectorem florētinū dicit simplr hoc esse vsurā: vt ptz. ſ. i. c. de vsura. in emp. ⁊ vē. §. fi. circa fi. Pro plenioꝝ declaratione posset sic distingui. Q̄d aut talis debitor in dando illa. c. ante tps sibi ꝛcessum inde recipit damnū: puta quia cū nō hēat in ꝓmptu opz eū accipe ad vsuram seu vendere res suas minus iusto p̄cio: seu q̄s intēdebat seruare in futurū q̄n plus verisilr erāt valiture ⁊ hmōi: sed ad ꝑces creditoris nūc sibi soluit illa. xcv. ⁊ illa. v. sibi retinet debitor: q; tātū dē est dānū quod inde ipe recipit ex anticipatione solutiōis: ⁊ tūc nō est vsura: q; nullū ibi ex hoc lucrū ꝑsequitur: ſz solū ꝓseruat se indēne. Sec⁹ si plus esset lucrū illoz. v. ꝓ dānū inde sequēs. Aut ipe debitor intēdebat nūc illa c. exponere in licitis mercātijs vbi sperabat plus lucri hic q; illa. v. ⁊ viā hēbat ad hoc paratā: ⁊ tūc dubiū est vtrum possit illa. v. subtrahere ⁊ sibi retinere ꝑsupposito q; lucrū speratū ex negociatiōe cū illis. c. cū suo dubio scz de nō lucrādo etiā si tātū estimet. Nā Jnno. ⁊ Jo. an. dicūt illicitū Host. licitū asseuerat cū Jo. de lig. dūmō nō fiat in fraudē Quia ergo dubiū: tene certū ⁊ dimitte incertū. de pe. dis. vij. c. si q̄s. ij. Aut debitor ex tali anticipatiōe solutiōis nec

Alia opi

Ad b. ſ. §. xv.

dānū incurrit: nec negociari cū illis est paratus: nec sup hec cogitat: sed solū q; ꝓuenit tps vult sibi illa. v. remitti: cūcest vsura. ꝛ rō est: q; vendit tps ꝛ mutuū est ibi implicitū cū lucro intēto. ar. in. d. c. in ciuitate. ꝛ in hoc casu loquit. b. Tho. vbi. s. Illa aūt distinctio de tpe cōi ꝛ ꝓprio nō sufficiēter euacuat argumēta. Nec apparet rō qre magis tps debeat dici ꝓpriū in hoc casu q; in alijs q; habent in dictis decr. Nec alij theologi vel canoniste ponūt talē distinctionē: ꝛ ideo nō tenēda quia periculosa.

§. XIIII. Alius cōtractus

celebrat in partib⁹ catbalonie precipue Barchinonie sub tali forma ꝛ modo. Titi⁹ indigēs pecunia vēdit Mevio c. flor. cēn. auri annui et ꝑpetui redditus sup oibus bonis suis vel sup aliq̄b⁹ in specie. ꝛ ad hoc bona illa obligat et fit ꝛctus ꝓcio cōpetēti fm cōe ꝓciū illarū regionū vl ꝑ aliquo plus vel min⁹. ꝛ in ipo ꝛctu exꝑsse agit q; vēdito: ꝓ eodē ꝓcio possit in totū vel in ꝑtē redimere illū redditū seu cēsum venditū. Nūc querit vtrū dictus ꝓtract⁹ sit vsurarius. Ad q̄ rñdet. Jstā questionē tractat Jnno. in c. in ciuitate. de vsur. Et ibidē alij post eū plures. nihil tñ dicit de facultate redimēdi ipm redditū: sed simputer de emptione talis redditus. Et dicit Jnno. q; emptio reddit⁹ talis iā formati seu cōstituti: siue in possessionē siue in pecuniā licita est. Sed ab emptione redditus non formati nec antea cōstituti cōsulit abstinēdū vt dubia vtrū sint licita. Quidā aūt vt Vl. sic dicit. Omittēdo argumēta dico tamē ꝛctū esse licitū data etiā redimēdi facultate. Rō est: q; talis ꝛctus est mera ꝛ pura vēditio ꝛ ꝓ ꝓcio cōpetēti saltē licito: q; etiā in modico ꝓcio ꝛpētes licet scienter deciꝑere. ꝛ est res q̄ cadit in cōuitiū: q; ꝓfana. nec emptor ex hoc ꝛctu plus recipit q̄ ex legitimo ꝛctu emptiōis. s. rem vēdītā: igit nō est vsura: nec video aliquā rōnē dubitādi. Plus dico idē. s. esse in redditu ꝑpus nō constituto. Quid em refert quātū ad vsurā an fit ꝓstitut⁹ de nouo: an fit cōstitutus ꝑpus. Certe nihil. Nec ꝓcedit occasio quam assumit Jnno. s. q; in nō cōstituto ante nō videt merces in rerū natura. ꝛ ita nō vera emptio q̄ reqrit mercedē: preciū ꝛ cōsensum: q; dico cū reuerētia q; est merces. s. ipe reddit⁹ q̄ ꝛpendo ꝓstituit ꝛ ius illud ꝓcipiēdi ex illo ꝓtractu q̄ acq̄rit emptor: imo etiā sine mercede existente in rerū natura fit emptio: vtputa i sola spe vt in actu piscādi retibus quia siue capiat siue nō capiat valet emptio: ꝛ tenet emptor ad ꝓciū. Et q̄ plus est si captura in duplo plus valeret q; ipm preciū: nihilomin⁹ tenet ꝛctus: q; spei emptio est. Jdē de partu futuro ancille vel pecudis: vt in. l. nec emptū. ff. de ꝛpen. emp. Nec in hoc mihi videt in aliq̄ quōlibet dubitandū. Nō aūt addit in casu redimendi ꝑ eodē precio: dico q; illud nō variat cōclusionē: q; hoc magis est in fauorē vēditoris. Nec in hoc casu potest notari vsura plus q; in emptiōe ꝑdij vel alicui⁹ rei: cū sez vendit cū additione vt vēdito: possit reemere ꝑ eodē ꝓcio. q̄n sez simplr fit non in fraudē vsurarū. Sed pone q; post tres vel q̄tuor annos vel plures vēdito: redimit illū redditū et soluit emptori ꝓciū sibi datū: nunq̄d cū tuta cōscientia emptor illo alio intermedio tpe triū annoꝝ vel quattuor retinedo illū redditū fic receptū. Scio q; multi dicunt q; nō: ꝛ q; debet cōputari in sorte vt dr in pignore. Et breuiter dico q; licite retinet: nec tenet cōputare in sorte: qō fic ꝑbat. Jsta reddit⁹ receptio venit ex ꝛctu licito etiā adiecta facultate redimēdi: vt. s. dictū est: q; ex tali ꝛctu acquisitū est ius ꝓcipiendi redditū illū ꝛ illi⁹ iuris factꝰ est dñs q; ꝛctus est licitus. Iz vēdito: possit redimere ꝛ ad emptorē ꝑtinet cōmodū ꝛ periculū rei vēdite: igit ex illo iure ꝓcipit de re sua ꝛ suū ꝓcipit ꝛ suuz facit ac si de preciō suo fructus ꝓceperet rei empte: igit licite retinet tanq̄ suum.

Sed pone q; iste emptor alteri vendit illū redditū qō facere potest vt rē suā: tñ cū facultate redimēdi postea redimit ab illo socio emptoꝝ: nunq̄d ꝑm⁹ emptor reddet qō ꝓcepit. Certe nō: q; suū recepit: nec tps ꝑterituz subiacet restitutioni: sed futurū solū habet illud ius ꝓcipiēdi qō redimit. De istis duab⁹ cōclusionib⁹ ꝛ q; licit⁹ sit cōtractus ꝛ cū facultate ꝛ sine facultate redimēdi: ꝛ q; faciat fruct⁹ suos ꝛ nō habeat cōputare in sortem reputo q̄si exꝑssum casum in. l. ij. in fi. ꝛ in. l. vbi aūt. §. Iulian⁹. ff. de cōdi. adie. cū certe nulla sit differentia in emptione redditus vel fundi: cū sit res cadēs in comerciū sicut ꝛ cetera. Nō obstāte regula iuris cōis per quam habet q; q̄cquid recipit vltra sortē est vsura: q; illa ḥz locum in mutuo in quo solo ꝓprie locū habet vsura. licz per quandā ꝓntiā extendatur ad alios ꝓtractus maxime q̄n fiunt in fraudē vsurarum: vel ꝑ dilatione solutionis plus recipit: ꝛ vēdit tps: q; fic ꝓprie est vsura sicut in mutuo in quo ꝓ dilatione tpis q̄ mutuū retinet plus soluit q; datū fit: vt i. c. in ciuitate. de vsu. Et ꝑ hoc nñdet ad dictū. c. qō loquit in pecunia debita cū ꝑ dilatione plus soluit q; datū fit: vt in. c. in ciuitate ꝛ ex pacto sicut in mutuo. Ad id aūt qō dicitur fructus cōputari in sorte: vt in. c. j. ꝛ ij. ꝛ. c. cōquest⁹. de vsur. q; illa c. loquunt in mutuo ꝛ etiaz in pignore dato ꝑ mutuo: q; fruct⁹ pignoris merito cōputant in sorte. Jtē creditor nō est dñs pignoris neq; fructus recipit ex re sua sed ex re debitoris: sz nec ḥz ius percipiendi illos fructus tanq; de re sua ꝛ suis. Sec⁹ in casu nostro vbi recipit vt iure suo ꝛ tāq; suos ꝛ in re sua seu de re sua. s. de iure percipiendi qō ius suum ꝛ sua res est. Item nō obstat euangeliū: vbi dicitur Mutuū date nihil inde sperantes. Luc. vj. qō dictū extenditur etiā ad alios ꝛctus: vt ptz in. c. soluit. de vsur. q; ille verū est quādo illud agit ꝓncipal⁹ spe lucri vltra sortē: vt dicit ibi glo. Hic aūt ꝓncipal⁹ agit ꝛ emit reddit⁹ sicut si prediū esset emptū vt habeat. Nec em in cōtractib⁹ prohibet spes lucri: imo cōmuniter inest ꝛ est licita imo in mutuo simplici ꝛ liberali licet sperare ꝛ recipere remunerationē nō principaliter. alꝰ esset vsura: q; etiā naturaliter debetur licz peti nō possit: q; talis beneficentia mutui dati parit naturalem obligationē: q; benefacienti benefacere tenemur. vt in. l. sed in lege cōmissoria. §. cōsuluit. ff. de peti. here. Et si dicat quōcunq; fit per talē redēptionē primus emptor recepit vltra sortē: q; reddit⁹ medij tēporis fateor: sz suū recepit vt. §. dictum est. Et licz fortitā si esset empto: cōsuetus dare ad vsurā: plumit de fraude vsuraꝝ ꝛ marie si emeret in se vt redimeret: ꝛ ita ḥret illud lucruz intermedij tpis posset dici vsura mētalis: licz nō ex forma ꝛctus. iurta. c. in ciuitate. Sed ista ꝑsumptio hic cessat: q; est in libertate vēditoris redimere vel nō ꝛ res est in placito emptoris: q; emptor poꝛ venire ad inopiā ꝛ res obligate pire ꝛ ita ꝑderet ẽpto: redditū. Si tñ esset certū q; redimeret ꝛ ex illa cā emeret vt redimeret: q; q; nō ex forma ꝛctus tñ re ipa illicitus esset ꝛ ḥz natura vsure. Hoc autem cessat in istis marie in ꝑsonis eccliasticis: q; super talibus redditib⁹ fundate ꝛ dotate sunt eccle q̄si in spe ꝑpetuādi. Et si talis ꝛctus ꝓhiberet ꝛ redditus redimeret eccleſie essent destructe q; nō haberēt reddit⁹ nisi pecunias facile cōsumendas. Stātibus aūt illis ꝛctib⁹ licitis iterū emunt ex illis pecunijs alios reddit⁹. Hec oia ille Buil. nō glosator. Ray. sed alius nou⁹. Nō iste asserit licitū ꝛctū non videt clarū sed dubiū: ꝛ ideo cauendū.

Probat cōclusionē ꝛ soluit argumenta.

§. XV. Quasi similis que

stio fit ꝑ Alex. lomb. excepto de redēptiōe ipius redditus Querit q̄ an liceat emere pecuniales reddit⁹ hereditarie seu ad vitam. Ad ḃ dicendū fm Alex. lomb. q; talis ꝛctus licitus esse pōt. Ad cuius intelligentiā aduertendū est q; quadrupliciter pōt esse vitiū in ꝓtractu.

¶ Primo ex causa materiali.
¶ Secūdo ex causa efficienti.
¶ Tertio ex causa formali.
¶ Quarto ex causa finali.

Primo pōt esse vitiū in ꝛctu ex cā materiali. i. ex ꝑte rei q̄

Cōsiliuz dñi antonini.

emitur vel vendit puta q: res minime vẽdibilis est: sicut ꝯ liber q̃ vẽdi nõ põt: nec spũalia pñt vendi: nec etiã põt vẽdi aliena res. Et ꝑm hũc modũ ꝛct⁹ hmõi ꝑm aliquos vitiaꝯ: q: pecunia nõ põt vendi. Et intãtũ ꝑm eos talis cõ tract⁹ vitiaꝯ ꝙ ab actu emptiõis declinat ⁊ ꝓtractũ mutui intrat in quo nõ licet spare lucrũ: sicut patet ex de vsuris cõsuluit. Sed tñ põt ad hoc rñderi ꝙ in rebus nostris tri plicia habem⁹ bona. Primo mobilia. Scõo immobilia. Tertio aũt ius i vtrisq;. Et sicut distinguit mobile ⁊ ĩmo bile ⁊ ius in vtrisq;: ita ipm ius vẽdi põt fic mobilia ⁊ ĩmo bilia. Nõ g̃ vẽdit ipa pecunia sz ius pcipiẽdi reddit⁹ illos pecuniales. Quãuis aũt pecunia vendi nõ possit trãsit tñ cũ vẽdito iure. Vẽdim⁹ em̃ aliq̃d qõ vẽdi nõ põt. ⁊ tamen cũ aliq̃ alio trãsit qõ de iure vẽdi ⁊ emi valet: sicut ius pa tronat⁹ qõ spũali annexũ est. ⁊ tñ trãsit cum vẽditore ville vel fundi qõ de iure vtiq; vẽdi põt. sic in ꝓposito casu cõ tingit. Vendit em̃ ius quo vẽdito pecunia trãsit. Jus em̃ pcipiẽdi quolibet anno talẽ pecunie quãtitatẽ sub bonis alicui⁹ vẽdẽtis: siue hereditarie: siue ad vitã ipius emẽtis nõ ẽ pecunia: sed distinguit vnũ ab alio. Verũ ẽ tñ q̃ alia rõne non põt vendi pecunia q̃ ius patronat⁹. Pecunia em̃ nõ põt vendi: q: mediũ est in venditione. Jus autẽ pa tronatus vẽdi nõ põt: q: spũali annexũ est. Scõo potest esse vitiũ in ꝛctu ex cã efficiẽti. i. ex pte ꝛhentis. Sicut em̃ qñ q̃s fingit se emere illud qõ in pignus intendit accipe ⁊ tũc a vitio vsure nõ excusat. ar. ad b̃ ex de pig. c. illo vos Et hoc mõ posset aliq̃s dicere q̃ hic vitiũ est: q: tantũdez est fic ꝛhere sicut mutuare. c. ꝑ. ꝛ. quolibet anno. ita q̃ fic ꝛhens mutuat indirecte. ⁊ emptionẽ fingẽs mutuũ facit Posset aũt dici q̃ argumẽtũ nõ cogit: q: in tali ꝛctu non est mutuũ directũ. Nã vbi mutuũ est mutuat⁹ ipi mutuã ti in precio obligat. Sed in tali ꝛctu pecunia tranfit ⁊ ius pcipiendo: redditũ stat lucro ⁊ piculo ipius emptoris. Posset autẽ in hoc ꝛctu incidere vitiũ ex parte ꝛhentis ꝓ pter cupiditatẽ ⁊ auariciã eius: sed nõ accidit ꝛctui ex ipi us ꝓtractus natura. Tertio quoq; põt esse vitiũ in ꝛctu ex causa formali. i. ex parte pacti appositi: hoc est qñ appo nitur pactũ: qõ repugnat rei que trãsigit: ita q̃ ipa resnõ patitur apponi tale pactũ: ⁊ isto modo ꝓtingit esse vitiũ in simonia. Alio modo qñ pactũ repugnat ꝛctui. Hoc au tem est qñ ꝛctus gratuitus est: ⁊ tale vitiũ facit vsurã fiq̃ dem est in b̃ q̃ aliquid exigit ex pacto rõne rei mutuate. Tale autẽ vitium nõ est in predicto ꝛctu cum ibi non mu tuũ: sed vera venditio sit. Quarto põt esse vitium in cõ tractu ex cã finali. i. ex pte p̃cij. ⁊ tale vitium excluditur ab isto ꝛctu: qñ proportionat preciũ iuri qõ vendit ⁊ regula re fiquidez est q̃ ꝛctus emptiõis ⁊ vẽditionis illicitus est cũ in eo iuris naturalis equitas nõ seruat. Sed cum talis seruat eq̃tas: ita q̃ nõ est notabilis excessus precij sup rez venditã: nec eõuerso: tũc licitus est ꝛctus. Non g̃ negat q̃ talis ꝛctus vitiari nõ possit ex pte p̃cij: sed tñ sicut põt vitiari: ita ratificari põt. Alio quoq; modo probant aliq̃ hunc ꝛctum licitũ esse: q: licite põt q̃s emere predium pro c. libris. ⁊ pdiũ emptuz posset hereditarie dare alicui ꝑ se ⁊ ꝑ heredibus suis b̃ pacto q̃ recipiẽs pdiũ obligaret ꝑ se ⁊ suis heredib⁹ dare quolibet ãno. c. solidos ⁊ nihil dif fert in cõspectu dei vtruz mutuũ habeat hoc mediate vel ĩmediate. ꝓtractus em̃ licitus esse videt. ſfateor tamen q̃ non est honestus nec decens sicut est ꝓtract⁹ quo emũ tur redditus prediales.

Vitia in quolibet ꝓtractu.

§. xvi. Sed contra predicta arguũt q̃daz dicẽtes b̃ ideo nõ licere: q: pecunia ad b̃ ĩuẽta est: vt mediũ fit inter emẽtem ⁊ vendentẽ ⁊ non vt emaꝯ ⁊ vendaꝯ ꝓpter qõ emens vel vendẽs pecuniã vtiꝯ ea ad finẽ ad quẽ nõ est ĩuẽta. ⁊ ꝑ ons peccat ⁊ maxie: q: talis ꝛctus nõ videt posse reduci nisi ad contractũ mutui Ratio huj⁹ est: q: cũ pecunia non possit emi vel vendi cuz sit nõ extremũ venditionis vel emptiõis; seq̃tur q̃ nõ põt ꝓtractus iste reduci ad emptionẽ vel vẽditionẽ. Certum etiã est q̃ locatio nõ põt dici nec etiã cõmodatũ. g̃ ad con tractũ mutui eũ reducere necesse ẽ: sz in eo sicut ex pcedẽ tib⁹ pz nõ licet spare lucrũ. Ad b̃ dicẽdũ q̃ sicut ex pcedẽ tib⁹ pz hic nõ emit pecunia: sz ipm ius: ꝓpterea mutuum minime dici põt. Jtẽ q̃ opponũt ⁊ dicũt q̃ hic vꝫ acces sus lucri ad sortẽ. Talis aũt accessus seu successus aut fit⁹ ꝛctũ variare nõ põt: q: vtrobiq; vtiꝯ ipa vsura cum vsura sit q̃cq̃d accedit sorti. sicut ptz. xiiij. q. iij. pleriq;. Sz si fiat accessus fil⁹: puta si q̃s dat. c. libras vt recipiat. xx. in vno anno vsura est. g̃ eodem mõ si q̃s dat. x. vt recipiat xx. in duobus vel tribus annis: vsura est. Hoc quidem cõ tingit qñ emunt pecuniales reddit⁹ in certis ãnis. lucrũ non solum adequatur sorti: sed etiã excedit sortem. Et q̃ uis talis excessus per successiuaz pceptionẽ redditũ fiat tñ hoc ꝓtractũ nõ ratificat sed ꝓdemnat: q: nõ differt vtz talis excrescẽtia successiue vel simul recipiatur. Ad hoc di cendum q̃ hic non est accessus lucri ad sortem: q: in ven ditione: vt dictum est: totum de sorte est.

§. xvii. Queriꝯ etiã vtrũ licitũ sit emere pignora a manifestis vsurarijs: que ex la psu tpis puenerũt ad eos rõne vsure non solute vt quoti die fit: ⁊ videꝯ q̃ nõ. q: Ambꝺ. appellat vsurã rapinam: vt ptz. xliij. q. iij. c. si quis vsurã. Sed rem raptã null⁹ licite emere põt scienter. ergo ꝛc. In ꝛium videꝯ esse: q: nullũ ius hoc ꝓhibet: cũ ꝓhibeat emere rem furatã vel raptam vt. C. de fur. l. in ciuile. Et qõ nõ est ꝓhibitũ intelligiꝯ esse ꝓcessum. ar. xiij. q. ij. hebrõ. ⁊. §. seq. in fi. Ad b̃ dicẽdum q̃ circa vsurã duplex est opinio quãtũ ad dñiũ ei⁹. Alij em̃ dicunt q̃ in vsura non transfert dñium: sicut nec res rapta nec recipi in solutionẽ si q̃s ab eo scz vsurario deberet habere aliquid q: qui dedit ea posset ꝛdicere ⁊ illa repetere: q: vltra capi tale mutuatũ vsurario refiduũ valoris pignoris q̃d etiã tundẽ ⁊ plus est vsura. vnde etiã in dñio eius q̃ pign⁹ de dit: ⁊ sic nõ posset alienari fine volũtate eius nisi q̃s dice ret ipm assentire eo q̃ tacet ⁊ non cõtradicit. de regu. iur. lib. vj. qui tacet. Sed ad hoc posset dici q̃ tacet q: nõ pot alienationẽ impedire. Sed alia opinio est q̃ in vsura trã feratur dñium: licz competat repetitio. Cuius opi. fuit Tho. i summa. Vl. Bof. Ber. ⁊ glo. xliij. q. iij. sup. c. b̃ vsuram. Et hec est cõmunior opinio ⁊ mihi magis placet Et ꝑm hanc videꝯ q̃ possint emi talia pignora. Nã q̃ non possent emi posset esse ex duplici causa. Aut q: vsurarius efficeret non soluẽdo: aut q: per hoc fieret iniuria dño pi gnoris: sed neutrum videꝯ hic esse. Nam ꝓpter hoc nõ ef ficit vsurarius minus soluendo: q: recipit p̃cium pro pig nore: qõ tantũdẽ valet: vel quasi quantũ pignus. Habz etiam vsurarius in pignore ius sui capitalis. i. sortez mu tuatam: sicut ipse qui est obligatus restõni potest p̃cium restituere. Non etiam videtur iniuria fieri dño pignoris. Scienti em̃ ⁊ cõsentienti nõ fit iniuria neq; dolus. de reg. iur. li. vj. Sed cũ sciat dñs pignoris ipm alienari nõ repu tat sibi fieri iniuriã si alius emat: nec sup hoc aliq̃s cõque ritur. ⁊ merito: q: fic pactuz volũtariũ fecit cum vsurario q̃ posset libere alienare post tãtũ tpis ⁊ cõtares ⁊ dñi p̃ mittũt talia facta ⁊ firma volũt ea habere: q: als nullus publice fenerari vellet si illa non possent alienare: vñ seq renꝯ multa incõuenientia in ciuitatib⁹ ꝓpter que tollẽda ꝑmittunꝯ. Non tamen impediũt vel statuũt quin possint repeti vsure: ⁊ quin possint cogi: q: qui hoc facerent tene gu renꝯ ad restitutionem insolidum: ⁊ qui hoc statuerent: et re qui statuta huiusmodi seruarẽt essent excõicati. ex de vsu ris. ex graui. in cle. Nullum etiã doctorem adhuc legi qui ra asserat hoc illicitum ⁊ teneri ad restitutionem expresse. l.

De participatione vsure. Cap. IX.

emẽtes hmõi pignora. qõ si necessariũ esset nõ tacuissent sicut ⁊ de alijs casibus mentionẽ faciũt. Ad argumẽtum rñde q̃ Amb. sumit ibi rapinã large ꝓ oi illicita acq̃sitione vbi cõpetit repetitio: verũ q; materia non est vsq̃q; clara nemini cõsulendũ est vt faciat: post factũ nõ cõdemnandus. Et hoc verũ nisi pignora essent res furate vel rapte vel res sacre que pignori dari non possent.

¶ De coopatione ⁊ participatione vsure. Cap. ix.

Qecat
o sumis
r dus
liciter.

Ec coopatiõe ⁊ participatione vsure quõ ⁊ qñ teneãt ad restitutionẽ. ⁊ ꝓ fundamẽto huius sumẽda est illa regula que habet de iniurijs ⁊ dã. da. c. si culpa. vbi dicit. Qui occasionẽ dãni dat: dãnũ q̃ dedisse videt. ℞o cui⁹ declarationẽ sciendũ q̃ occasio sumit dupl'r. Uno modo ꝓ eo qõ est aliqualiter inductiuũ seu causatiuũ alicui⁹ effectus: sed non sufficiẽter ⁊ efficaciter. ⁊ ista est ꝓpria acceptio: sicut dicit occasio submersionis vel prædationis nauis nauta qui ducit nauẽ ad aliquẽ locũ vbi supueniente tẽpestate submergit vl' ab hostibus rapit: quod ꝓbabilr estimari nõ poterat. ⁊ isto modo q̃ dat occasionẽ damni: vsure: rapine: furti ⁊ hmõi. damnũ videt dare: sz realiter nõ dat vnde nõ teneat ad restitutionez: licz peccare possit grauiter. Alio modo sumit occasio ꝓ eo qõ est inductiuum vel causatiuũ alicuius effectus sufficiẽter ⁊ efficaciter: ita q̃ sine eo nõ sequeret effectus: ⁊ ista est impꝛopria acceptio. ⁊ magis ꝓꝑie dicit cã ad quã posita sequit effectus. Et sic dicit occasio seu causa submersionis nauis q̃ faceret foramẽ in naui vt intraret aqua ad submergẽdum ⁊ sic euenit. Et dicitur cã seu occasio directa qñ hoc intẽdit. indirecta aũt qñ nõ intẽdit: sz nõ impedit nec obuiat ne eueniat effect⁹ cuz põt ⁊ dz. sicut nauta õ: causa indirecta seu occasio submersionis nauis cũ permittit aquã intrare in nauim paulatim. vñ sequit submersio cũ posset obuiare ⁊ debeat hoc facere cuz ad hoc teneat vt gubernator dato q̃ hoc nõ intẽdat. Et sic q̃ ꝑstat occasionẽ damni in furto ⁊ rapina ⁊ vsura ⁊ alijs hmõi: videt dare dãnũ ita q̃ realiter dat: vñ tenet ad restitutionẽ insolidũ. ſſit tñ ab aliquib⁹ dicta iter dãtẽ occasionẽ seu cãm efficacẽ rapine: furto ⁊ hmõi vsurpatioib⁹ violẽtis. ⁊ dãtẽ occasionẽ efficacẽ vsure: ita q̃ sine eis nõ fieret vsura. Nã in dãte occasionẽ violẽte vsurpationi ⁊ oino inuolũtarie: oes dicunt tenẽri insolidũ: sz in vsura dãs occasionẽ in hmõi dicũt aliqui nõ teneri nisi quãtũ de vsura pueniſſet ad eũ. ⁊ hoc tñ q; nõ oino inuolũtariũ acceptũ: sz mixtũ volũtariũ. Gui. hoc tenet. Alij dicunt q̃ idem est quoad hoc in vsura quod ⁊ in rapina sez q̃ teneat insolidũ etiaz si non perueniret ad eũ aliq̃d. ⁊ hoc tenet ℞et. de pal. in. iij. ⁊ alij vt patebit. j. Et quia hec opinio tutioꝛ est ideo consulenda.

§. I. Querit ergo quid de

ruies
ur ari
licitis
ite re
it
rcedẽ

seruientib⁹ vsurarioꝛ q̃ nihil habent ꝓter vsuras. Rñ. sm Guil. credo q̃ ꝑñt licite ab vsurarijs accipere mercedem suã si seruiunt vtiliter in rebus licitis vel honestis aut nec cessarijs. Nãvtilitas quã sequunt vsurarij ex opere seruiẽtiũ cõpensat cũ mercede quã dant seruientibus illis: nec ꝑñt dici pauꝑioꝛes ꝓpter mercedẽ datã seruientibus illis cũ loco mercedis habuerit cõmodũ oparũ. Si aũt seruierit de illicitis: nõ credo q̃ debeãt recipe mercedẽ de hmõi Idem de cultoꝛibus ⁊ alijs eoꝛ mercẽnarijs. ℞et. autem de pal. in. iij. dicit q̃ famulus q̃ qñ se locauit nescit esse vsurarium ⁊ non seruit sibi in vsuris mercedem recipe põt. als imputet sibi qui ei seruit quez sciebat nil nisi de vsuris habere. Idem tamen dicit q̃ seruiendo in licitis ⁊ necessarijs potest recipere mercedem.

§. II. Quid de eo qui cõsulit

alicui q̃ fenerẽt vel qui mutuat gratis feneratoꝛi vt fenereꝛ, vel contrahit societatẽ cũ aliquo ad seq⁹ exercendũ vel qui mutuat vsurario vt fenereꝛ ⁊ iste ꝑcipiet lucrũ. nũ quid oẽs tales tenent insolidũ. Rñ. sm Guil. Quidã dicunt q̃ qui inducũt illos ad fenerandũ q̃ als non erãt feneraturi tenent insolidũ. Si vo als erant feneraturi non tenent nisi quãtũ ad eos pueniꝛ. Et subdit. Ego credo sine ꝓiudicio q̃ in neutro casu taliter inducẽtes tenentur nisi quãtũ ad eos pueniꝛ: ⁊ quãtũ ad hoc ꝑditio eoꝛ ẽ melioꝛ q̃ eoꝛ qui vel ꝓstãt fauoꝛẽ in rapina vel furto: q: ipi tenent etiã si ad eos nil pueniꝛ. Et ꝛ ideo q: rapina vl' furtũ fit simpl'r ꝓtra voluntatẽ dñi: sed vsura pueniꝛ ad creditoꝛẽ de volũtate dñi. Nec inuenio iura dare actionez debitoꝛi ꝯ hmõi inductoꝛes vel fautoꝛes ad repetẽdum ab eis illas vsuras q̃s ipi debitoꝛes soluerũt illis inductis. sicut dãt actionẽ ꝯ illos quoꝛ ope vel ꝓsilio fiunt furta vel rapine licz nil ad eos pueneꝛit. ℞ima aũt opinio tutioꝛ est saltẽ qñ ꝓncipales nõ essent soluẽdo. Oẽs em̃ tales idubitãter sunt ꝓticipes culpe. ⁊ hãc opinionẽ tenet ℞e. de pa.

§. III. Quid de eo qui acci

Tutoꝛ ac
cipiẽs vl'
exigens
vsuras.

pit vsuras nomine alieno vt tutoꝛ: curatoꝛ: vel ꝓcuratoꝛ Rñ. sm Tho. Sicut ꝓhibet aliquis accipe vsuras nomie suo ita ⁊ alieno. di. xlvj. c. ficut non suo. Et si accipit alieno noie tenet ad restitutionẽ si ille cuius noie accepit nõ est soluendo vel nõ vult restituere. Nã faciens ⁊ ꝓsentiẽs pari pena puniunt. ꝟ. q. j. c. notũ. in fi. Sed sm q̃ addit hosti. ille in cuius vtilitatẽ versum est ꝓmo ⁊ ꝓncipalr tenet alius in subsidiũ. ⁊ hec indubitãter vera sunt de tutoꝛe curatoꝛe ⁊ ꝓcuratoꝛe ꝓ eo q̃ ꝓstãt autoꝛitatẽ talibus. Secus de eo qui nudũ ꝓbet ministeriũ, vt dicit in sequẽ. §. Idem dicendũ est qñ tutoꝛ vel curatoꝛ ꝓ pupillis exigit vsuras ex ꝛctib⁹ factis vsurarijs a patre pupilli. vnde si ab officio aliquo cõicatis ponit tutoꝛ vel curatoꝛ faciat ꝓtestationẽ coꝝ eꝑ vel alijs q̃ nõ intẽdit se intromittere de vsuris exigẽdis nec se de hoc impediet. Similiter mulier vidua q̃ exigit vsuras factas a marito ꝓ filijs. vel cum fit tutrix simul cũ alijs tutoꝛib⁹ assentiat q̃ pecunie filioꝛũ pupilloꝛũ tradant ad vsurã tenet insolidũ. Item sciendũ q̃ si ille soluit cuius noie accepte sunt vsure ceteri liberant. Jo. de lig. in. c. Michael. ex de vsuris. dicit q̃ de eoꝛ quẽte noie alieno ⁊ ptiario in quota nõ est dubiũ q̃ tenet: sed vbi nõ est ptiari⁹ sed simpl'r extoꝛquẽs tũc nõ tenetur. licz aliq̃ dicant eũ teneri vbi mãdãs non est soluendo vt in. d. c. ficut nõ suo. hec ille. Videtur tamẽ intelligẽdum id sez q̃ teneat q̃ noie alieno fenerat. etsi nõ esset ptiarius in quota tñ ꝑstat autoꝛitatez vt dixit Guil. Unde cõsules alicui⁹ artis vel lane vel alterius qui pecunias quas hñt ex redditibus artis tractare si eas mutuãt artifici⁹ artis ipius vel alijs q̃buscunq; ad rõnem tot ꝓ centenario siue parũ siue multũ saluo tñ capitali. vsurã cõmittũt ⁊ tenent facere q̃ in se est vt ars ipsa restituat als ipi obligantur ad restitutionẽ etsi nil puenerit ad eos ex eo q̃ actoꝛes fuerunt ꝓtract⁹ etsi noie alieno: q: dãt cãm efficacẽ. Et ideo debet talis pecuniã ꝓ modũ societatis ita q̃ fit ars participeps dãni sicut ⁊ lucri si ꝓtingeret: ⁊ tũc licite fiat. si tamẽ in licitis mercantijs vel artificijs exerceatur.

§. IIII. Quid de illis famu

Seruitates in
ꝑsõa vsurarioꝛũ
ad restitutum tenẽtur restituere.

lis q̃ de mãdato dñoꝛ dãt pecuniã ad vsuraz debitoꝛib⁹ ⁊ suscipiũt pecuniã ab eis. Rñ. sm Guil. Si nil ad eos puenit nõ credo q̃ teneant ꝓsertim si illi domini aliter ꝓ seipos exercẽt vsuras vel ꝓ alios exercẽt etsi nõ per istos gerẽdo negociũ. Idẽ ℞e. de pal. Sed si sunt factoꝛes statutes ad dandũ mutuũ in ꝑsona vsurarioꝛũ ita q̃ apud eos resident quasi ꝓncipalis autoꝛitas suoꝛum dominoꝛũ seu magistroꝛum vel etiam socij ⁊ partiales in lucro. tunc si ꝓncipales non restituunt qui sez inde habuerunt, lucruz vsurariũ: obligantur ipi factoꝛes ex eo q̃ ꝓstant causam efficacem. ⁊ hoc sm Beral. ordi. heremitaruz. Et similiter in alijs contractibus iniquis: vt in vendendo plus iusto ꝓ

cio ratione dilatiõis tpis: ⁊ decipiẽdo diuersis fraudibus cũ.ſ.hoc faciunt in ꝑsona dñoꝝ suoꝝ seu pecuniã dantiũ ⁊ ipi exercitiũ persone ponũt disponendo facta apothece tenenꝫ insolidum si alij nõ faciunt: quia ꝓstant causam efficacem. ⁊ fm Rodo. magistri ⁊ principales qui ponũt pecunias si tales cautos reddunt ⁊ protestantur ꝙ nolũt ꝙ faciant malos ꝛctus excusanꝫ a peccato dũ nesciũt. Sz cũ postea sciunt: tenentur restituere pecuniã ꝙ vsuram vel alios malos ꝛctus quesitã que peruenit ad eos. Cũ etiaz ꝑpendunt debent ꝓhibere talia: alꝫ nõ excusarenꝫ a peccato. Sed q̃d de illo q̃ fine illius mandato fenerat ad opꝰ eius. Rñ. fm Guil. tenet ad restituendum vsuras: licz nihil ad eum peruenit. fuit enim vt actor ⁊ minister contractus vsurarij.

§.V. Quid de illo qui cuz vellem mutuare gratis induxit mevt darem sub vsuris.

Respon. fm Guil. tenetur sicut ⁊ ille de quo in precedenti. §. dictum est: quia indebite impediuit vtilitatem proximi ⁊ ei damnũ adduxit.

§. VI. Quid de notarijs

Notarij vsurario rũ ꝛctuũ scriptores sunt infames

qui scienter sup vsuris cõficiũt instra. Rñ. fm Hostien. ꝙ periuri sunt: q: cõmuniter solent iurare ꝙ talia non faciẽt ⁊ sic ꝙ consequẽs sunt infames nec de cetero ꝑñt testificari nec instra ꝓficere. ex de testi. licz ex quadaz. §.ſ.in fi. Si tñ ob hoc recipiũt pecuniã nõ tenenꝫ restituere: q: recepe rũt eã ꝙ ope suo q̃uis illicito. videꝫ tñ ꝙ debeãt paupibꝰ erogare. arg. xiij.q.v.c.nõ sane. Sed vtrũ tales notarij teneanꝫ ad restõnẽ vsurarũ de quibꝰ cõfecerũt instrumẽta. Super hoc Geral. facit talẽ distinctiõez. q: si scienter faciũt instra vel chartas de debito vsurarũ ac si esset legitimũ debitum: puta q: facit instrm ꝙ Martinus mutuauerit Petro. c. hinc ad annũ restituendos cũ sciat nõ mutuasse nisi lxxx. vel. xc. q: forte etsi primo. c. dedit. postea in occulto. xx vel. x. rehabuit a Pe. vt mutuuz sit de illis. lxxx. vel. xc. tm tũc tenẽ insolidũ si ipi vsurarij nõ restituãt. ⁊ hoc nisi facerent in fauorẽ receptiõis mutui: puta q: ille aliter nõ volebat mutuare. ⁊ Pe. multũ indigebat nec poterat aliter sibi ꝓuidere. tũc em nõ tenerẽ notarius. peccaret tñ moraliter sciẽter hoc faciẽs: q: piuriũ icurreret faciẽs instrm falsum ⁊ in fraudẽ vsuraz. Ratio ꝓmi est: q: efficaciter cooperatur vsure accipiende. Rõ scõi est: q: intẽdit ꝓncipaliter primo indigenti subuenire. ar. xxij.q.v. de occidẽdis Si aũt in instro est facta expressa mentio de vsura. tũc nõ tenẽ ad vsurã restituẽdã. ⁊ rõ: q: nõ efficaciter cooperat ad illud. Nã põt q̃ mutuũ accepit ad vsurã in iudicio se iuarevt nõ soluat vsurã. Verũ vbi consuetudo esset ꝙ per talia instra cogerenꝫ homines ad soluendũ vsuras friuolatas a debitoribus: tunc tenerẽ q̃uis cõsuetudo fit iniq̃ ⁊ statutũ q̃ sup hoc esset. Et in vtroq̃ casu peccat moraliter talia instra conficiendo scienter.

§.VII. Quid de ꝑlatis qui

subscribũt ⁊ sigillant scedulas vsurarias. Rñ. fm Hostiẽ. Si ꝑlatus nõ legit tenorẽ. vel etiã si legit ⁊ vsura non apparebat: q: forte ibi posita est maior quãtitas q̃ mutuata fit ⁊ ipe ꝑlatus nõ diligẽter considerat: fatue facit: sz tñ fm veritatẽ nõ cõsentit. Si vo legit ⁊ veritatẽ ꝓcipit particeps est pene ⁊ nõ cõmodo vsurarũ. Nam subscriptio in multis approbationem inducit. ex de sen. ⁊ re iudi. cum inter vos. Idem Gof. Testes quoq̃ in instrumẽtis vsurariis qui scienter hoc faciunt scientes. ſ. instrm vsurariũ tenenꝫ eo modo quo notarij de quibus dictũ est. §. ⁊ hoc q: dant causam efficacem.

§.VIII. Quid de ciuitatibꝰ

vel vniuersitatibus mutuãtibꝰ ad vsurã: nunq̃d singuli tenenꝫ ad restitutionem. Rñ. fm Host. post Ray. Oẽs qui sunt ꝓsentiẽtes puniunꝫ: ⁊ ad restitutionẽ obligantur singulariter nõ tãq̃ vniuersitas q̃ aiam nõ hz: nec tãq̃ vniuersi sed tãq̃ singuli. vij.q.ſ.c.ficut vir. xxiij.q.iij.c.ſi habes. Et hoc verũ q̃bus hoc placet in mẽte sua: ratũq̃ habent ⁊ cõsentiunt vel ꝓhibere pñt ⁊ nõ faciunt. Job. de lig. de hoc tractãs dicit ꝙ non dubitaꝫ de regentibꝰ ꝓhibere valentibꝰ Secus aũt de alijs nõ principalibus gubernatoribus vel alꝫ ignoratibꝰ nec inhibere valentibꝰ. Et hoc vltimũ dico verũ nisi ꝓticipauerũt cõmodũ singulare ⁊ burſale: quia tunc cõsentirent. Archi. etiam di. xlvij. vno vbo se expedit dicẽs oẽs ⁊ singulos teneri ⁊ esse in statu dãnationis: quorum autoritate fit ⁊ cõsensu. Et idẽ si collegiũ aliq̃d accepit pignus in casu nõ cõcesso. de vsuris. c. ꝙsuluit. ⁊. c. conquestꝰ. Guil. dicit ꝙ illi tenenꝫ insolidũ ad restõnez q̃ preceptũ vel autoritatẽ ꝑstiterũt sup hoc ita ꝙ sine hoc alij ciues non fecissent. Alij vo consentientes etsi peccent mortaliter non tenentur nisi de eo q̃ ꝓuenisset ad eos de vsuris vel inquãtũ releuati sunt ab expensis quas alꝫ fecissent. Idem Pe. de pal. in. iiij.

§.IX. Sz quid de quinq̃

ꝙ centenario q̃ dat tutor pupillo. Rñ. fm Zau. de ricos. Si dat liberalr: dicendũ vt in alijs. §. i. q̃ potest pupillus de recipe: puta q: tutor exercuit pecuniã pupilli in negotiationibꝰ licitis ⁊ lucratꝰ est bñ cũ ipa: ⁊ q̃uis capitale pupilli staret sibi saluũ ꝓpter q̃ ille nõ licite posset petere vel tra sortẽ: ipe tñ tutor ex sua liberalitate sponte sibi donat v. ꝙ centenario. Sed si inuitꝰ dat hoc tutor: q: ſ. cogit ad hoc ex forma statuti hoc dictãtis vel alꝫ: tũc videꝫ ꝙ fit vsura. Sed in ꝛciũ facit: q: hoc videtur nõ tanq̃ vsura: sz tanq̃ pena legalis solui. ar. xij.q.ij.c. in legibꝰ. ꝑz q: debuit emere de pecunia pupilli possessiones vel dare sibi. v. ꝓ centenario: ⁊ sic cõiter statuta disponunt. ꝙ si verus est quo minꝰ pene darenꝫ licite reciperenꝫ. hoc Zau. videꝫ posse dici ꝙ si tutor potuit vel emendo de pecunijs pupilli possessiones: vel tradendo ad licitas negociationes ipas pecunias tãtũ vel plus lucrari ⁊ emere ex negligẽtia omisit ꝙ tanq̃ pena possit peti. Et multo magis si cum ipis pecunijs tutor fecit facta sua ꝓpria vel negociatus est cum eis ⁊ lucratꝰ. Sitñ ꝓdidissent videꝫ ꝙ deberet subire pẽ dãni ipe pupillus. q̃ tñ nõ esset necesse si tutor potuisset vel possessiones emẽdo vel aliq̃d aliud sine periculo tãũ lucri habere. ſ. v. ꝓ centenario. Et subdit Zau. prefatus Hoc certum tene ꝙ pecuniam pupilli non potest credere tutor ad rationẽ. v. vel alterius quãtitatis citerioris vel terioris ꝓ centenario.

§.X. Sed queritur vtruz

pupillus possit dicere tali tutori. tanto tpe habuisti pecuniam meã: ꝓpterea peto ꝙ ea licitũ lucrũ: vsuras nolenꝫ interesse meũ: ⁊ sic ꝓdictũ lucrũ se retinere velle cũ prelatione prefata. ſ. ꝙ nõ vult vsuras: si ꝫ põt licite facere. Ad hoc quidã dicunt sic. Pupillꝰ talis facta ꝓtestatione ꝓdicta restituere nõ tenerẽ: sed tutor nisi vsuraria quãtitas excederet moderatũ lucrũ ⁊ interesse: tunc em supfluũ lucrũ retinere nõ posset: sed restituere deberet tutori illud supfluum q: tutor restituere dz vsuras: ⁊ sibi imputet improuidentiam suã. Si aũt pupillus recipit ꝓdictas vsuras restituere obligaꝫ: sz ꝛc tutorẽ agere põt ac ab eo suũ petere interesse. Si vo tutor pecuniã pupillo restituat: nihilq̃ ei dicat ꝙ lucrũ ꝓdictũ vsurariũ fit. demũ lapsu tpis id dicat post ea fuisse lucrum vsurariũ: tunc pupillus ei credere non tenerẽ: nec illud restituere obligaꝫ fm quosdam. Et ratio est fm eos: q: pupillus id nõ approbauit q̃ ille fecit: nec de vsuris aliq̃d dixit tpe quo debuit. propterea ipe tutor tale lucrũ reddere obligaꝫ. Ista opinio videꝫ mihi ꝙ multipliciter deficiat. Et quãtum ad primũ post factam vsuram a tutore nisi esset statutũ in ciuitate ꝙ tutor debeat ꝓ pupillis emere de pecunijs aliquam possessionem; vel tra

dere negociationi. alʒ ꝑ moduʒ pene debeat respondere sibi ad rōnē. v. ꝑ centenario: vel nisi ipse etsi pupillus tm̄ capax rōnis tutoꝛi ꝓtestat⁹ est ꝙ nō exerceat pecuniā nisi in licitis lucris seu negocijs. alʒ nō credo ꝙ possit petere aliqđ interesse: sed lucrū vsurariū ꝑ tutoꝛē factū pupillus tenet restituere: ⁊ imputet hoc patri pupilli qui talē instituit tutoꝛē ⁊ nō ꝓuidit in hmōi sicut potuit. Quātū ad scām ꝙ possit agere ꝯ tutoꝛē credo verū esse si tutoꝛ exercuerit pecunias pupilli ad suū ꝓpriū vtilitatem: vel ex negligentia omisit exercere in licitis mercantijs vel reb⁹ cū posset. Quantū ad tertiū credo ꝙ etiā post lapsum tpis cū sibi constat clare lucrū sibi assignatū ꝑ tutoꝛem fuisse vsurariū tenet pupillus restituere: nisi vt dictuʒ est cōtra statutū ciuitatis nō emisset possessionem vel alʒ licite exposuisset pecuniā sed ad sui vtilitatem vsus fuisset pecunia per vsuras vel alios modos.

§. XI. Vtruʒ autem liceat

creditoꝛi recipe debitū qđ vsurari⁹ ei dʒ. Rñ. �means Guil. Si bona fide credidit ei pecuniā vt ex illa cōmodū suū faceret: ⁊ lucrādo forte ex ea se liberaret. recipe pōt qđ mutuauit etiā si ille alʒ nō sufficit vsuras soluere. Si vo alia cā credidit vel mutuauit. puta ad ludendū vel dandū meretrici vl histrioni nō dʒ ab illo recipe qui nec vsuras extoꝛtas sufficit restituere. Pe. de pal. dicit hoc verū qñ sciēter hoc agit. De illo autē qui ħʒ cām lucratiuā nisi in casu in quo elemosyna fieri pōt: dicūt ꝙ tenet insolidū si ille nō fit soluēdo. qꝛ ꝑcium succedit loco rei. hec Pe. Utrū autē illi quib⁹ debet ex ꝯctu vel quasi aut ex maleficio vel qđ possint hoc recipere ab vsurario. Rñ. ꝛm Guil. Sic. duʒ tamē rem ipsam vsurariam nō recipiant. Et idem dicēdū de quocunq; raptoꝛe vel fure.

§. XII. Vtrū aūt liceat ma

rito recipere dotē a patre vxoꝛis sue q̄ est vsurarius. Rñ. ꝛm Guil. Si ꝑ nō sufficit ad soluendū ea q̄ ħʒ de vsuris ⁊ maritus scies veritatē vel habēs ignoꝛātiā crassam ꝯrit cū filia: nō dʒ recipere dotē a tali patre: si aūt nō putabat socerū esse vsurarium vel alʒ esse soluēdo qđ tm̄ non erat potest dotē insolidū recipere: licʒ postmodū sciuerit veritatē. hec Guil. ⁊ in summa pisana addit. Tutius autē dʒ ꝙ sciēs veritatē nō recipiat dotē: aut si recepit restituat illis quib⁹ pater tenebat. si aūt in veritate de alijs bonis socer erat sufficiens ad soluendū: tūc indubitanter dotē gener pōt recipere. Pe. de pa. sic dicit. Gener q̄ dotē ab vsurario recipit qui nil ħʒ nisi de vsuris. tenet reddere si sciēter ꝯrit. si autē ignoꝛāter nō. qꝛ ꝑ onerib⁹ matrimonij habet dotē: sed filia fic. qꝛ nec quartaʒ nature. i. legitimā potest tenere. Satis cōcoꝛdat Geral. oꝛdi. heremitarum di. Qđ si ꝑ dotauit filiā suā eo tpe q̄ erat soluendo. ⁊ ꝑ ons nō ꝓpter dotes illas est fact⁹ impotēs ad soluendū: tunc maritus pōt eā retinere. ⁊ ꝑmoꝛtuo ipso marito etiā ipsa filia pōt eā retinere. Intelligit em̄ dotasse de illis bonis q̄ non erāt obligata restitutiōi. ex q̄ vltra illas dotes erat soluēdo. Sʒ si dotauit eo tpe quo iā erāt oīa obnoxia restitutioni: gener q̄ hoc scit vel etiā laboꝛat ignoꝛātia crassa. qꝛ sc̄z ille socer est public⁹ vsurari⁹ vl raptoꝛ: vel alʒ obligatus alijs: nō pōt recipe dotes. Cui⁹ rō est: qꝛ de alioꝛ bonis nullatenus ꝑm deū potuit dotari. qꝛ nec elemosyne dari. xiiij. q. v. Nolite. per ħ em̄ fit impotēs ad restituēdū ⁊ sic ad dānū creditoꝛū ꝓestat operā efficacē. vñ tenetur restituere. ex de iniur. ⁊ dā. da. Si culpa. Et si filia vsurarij talis vult dotē ipsam restitui et eius maritus obstat nec patitur illam reddi. culpa erit viri non vxoꝛis. si tamē ipsa ꝓponat ꝓmoꝛiente marito dotē restituere. Si autem ecōuerso vir vult dotē restituere ⁊ ipa nō vult peccatum erit vxoꝛis. ita tm̄ ꝙ non participet de bonis ipsi⁹ dotis et ꝓponat restituere qñ poterit. ar. xiiij. q. vj. c. si res. Si aūt vtrisq; in nō satisfacere volendo cōcoꝛdant ambo sunt in statu dānationis. de reg. iur. c. pctm̄. libro. vj. In re mediuʒ tm̄ periculi dici posset ꝙ si ꝑ talis vxoꝛis seu eius heredes haberēt ad satisfaciēdū certa ad sufficiētiā: tūc si talis dos parua est i totū: si magna in parte posset dioce sanus vt dispensatoꝛ incertoꝛ ꝑm discretū iudiciū dispensare ⁊ marito vt paupi ꝑcedere si indiget: ⁊ ipsi mulieri vi due remanēti si aliūde nō pōt cōpetenter viuere: ⁊ multo magis si ħʒ familiā seu filias maritare seu filios nutrire. Sed quoad certa: idest si bona patris vsurarij vel raptoris aut heredū eius nō sunt sufficientia ad restituēdū certis ꝑsonis q̄bus obligat tūc restituat cū ħʒ libertatez sup hoc: vel petat remissionez a creditoꝛibus intuitu pietatis si obtinere pōt. alʒ restituat: nisi sit in extrema necessitate cum familia suavel in magno periculo: ⁊ tūc ꝓponat reddere cū poterit: vl paulati si pōt: reddat. ⁊ si ipeditur ab hoc cū videret se in periculo moꝛtis vocet virū ⁊ filios et ꝓtestet ꝙ restituant dotē talē cū sit de vsuris vel alijs male acquisitis: ⁊ sic poterit transire.

§. XIII. De ꝓsenetis seu

censalib⁹. Utrū peccent cū sint mediatoꝛes ad fen⁹ ⁊ vtrū teneant ad restōnē. Ꝓio cui⁹ declaratione nota duplicem considerationez. Prima cōsideratio est per respectum ad mutuo indigētes: ⁊ sic dupl'r peccare ꝑnt cēsales. Ꝓio si mutuū querūt ad vsurā ꝑ his qui nō indiget sicut quotidie in his que dicunt deposita sed real'r sunt vsure ⁊ alijs malis ꝯcribus fieri solet: tūc peccāt moꝛtal'r. Et rō huj⁹ est qꝛ cū mutuū sic accipiens peccet moꝛtal'r: vt patet in se. §. et ipse quoq; peccabit qui cooperabit eidem. xv. q. iij. qui consentit. Scōo peccant cēsales qñ etsi necessitate cogente vel nō cogēte ꝓmū ad vsurā mutuū tribuere reniten tē inducunt. ar. ex de homi. sicut dignum. Scōa ꝓsideratio fieri pōt per respectū ad mutuū dātes. Scōm cm̄ Beral. dupl'r ꝑnt tales esse mediatoꝛes. Primo cū stant ꝑ illis qui mutuo indigēt ⁊ ꝓcurant ab illis qui parati sunt dare tales nō peccāt: ⁊ multo minus restituere obligant cū ꝓio subuenire ꝓcurēt: ⁊ malo vsurarij bn̄ vtant: ⁊ lucrū qđ inde ꝓcipiūt de suo laboꝛe licite retinēt. Scōo cum stat seu hoc facit censalis principal'r ꝑ lucro vsurarij ⁊ ꝓio parte sua. Et isti nō solū peccant moꝛtal'r ꝓpter cooperationē ad vsurā: sed etiaʒ restituere obligant insolidū si ita coopati sunt ꝙ absq; ope illo ꝑstatio illa vsuraria minime facta fuisset. Cuius rō est: qꝛ ꝑm pbm. ij. ethi. Mediū cōparatū extremis sapit naturā extremoꝛ. ar. ij. q. j. c. notum in fi. Lucruʒ qđ ipse ꝓcipit inde dʒ pauꝑibus erogare. Et similiter in primis duob⁹ casib⁹ qui ponunt in prima ꝓditione seu cōsideratione. ar. xiiij. q. v. non sane. ⁊. c. qui habetis de malo. Guil. tm̄ tenet ꝯriū quantū. s. ad obligationē restitutionis vsurarū. Et q̄uis nō sit vsq; quaq; reproꝛbandū hoc: tamē id quod dictū est vt tutius consulendū: sc̄z ꝙ teneantur tales censales.

Inducē tes ad vsuram peccant.

§. XIIII. Sʒ nunquid licet

accipe mutuo sub vsura. Rñ. ꝛm Tho. ij. ij. q. lxxviij. arti. iij. Nō licet inducere aliquē ad mutuādū sub vsura: licet tm̄ ab eo qui paratus est facere et qui exercet vsuras mutuo accipe ꝓpter aliqđ bonū: vt est subuentio sue necessitatis vel alteri⁹. ⁊ itelligit Ul. nō solū de absoluta necessitate: sed etiā de necessitate vtilitatis quā quis ꝓsequit agēdo negocia sua: sed hac necessitate cessante cum petit sub vsuris: ad ludēdū vel scoꝛtādū ⁊ hmōi: tūc ꝑm eūdem est moꝛtale pctm̄. Sed Pe. de pa. sic dicit. Dicūt quidaʒ ꝙ in accipiente mutuū sub vsura est duo cōsiderare. causaʒ sc̄z ⁊ modū. Cām si hoc facit motus iusta necessitate: vel motus sola cupiditate augendi pecunias sicut faciūt aliqui mercatoꝛes sperantes magis lucrari ex pecunia accepta sub vsuris q̄ sit dānū qđ eis sequat de vsura soluta: ⁊ loquoꝛ de mercatoꝛib⁹ q̄ absq; mercatiōe ħnt vñ decēter viuant; sed mercant solum ex cupiditate lucri vt ex pecunia

Propter necessitatē ħz mutuū accipere sub vsura.

Gener ens so tū vsu riū nō ꝛipit nēvxo .

accepta sub vsuris supflua cõgregẽt sibi: q; secus esset de mercatorib⁹ illis q̃ nõ hñt vnde decẽter viuãt nisi ex mercatiõe: q; tũc qõ fit ꝓpter mercationẽ: fit ꝓpter iustã necessitatẽ. Ex pte aũt modi fit ẽ distinguendũ: q; aut talis petit mutuũ absolute: puta. c. libras sibi tradi mutuo: aut petit cũ determinatõe vsure supexcrescẽtis: puta. c. libras sibi tradi sub mutuo p. cxx. Hoc suppositio dicẽdũ q̃ accipiẽs mutuo sub vsura absq; iusta necessitate peccat: quia nõ solũ peccat q̃ dat alij occasionẽ peccãdi: sed etiã q̃ scienter & absq; iusta cã & necessitate ꝓponit alteri materiã vñ sumit occasionẽ peccãdi: maxie qñ credit dispositũ ad tale pctm̃. vbi gra. Si mulier credit aliquẽ male dispositus ad ꝓcupiscendũ eã si scienter & absq; iusta necessitate vel debita vtilitate pñtat se ei: peccat. Unicuiq; em̃ mãdauit deꝰ de primo suo. nõ satis aũt displicet alicui dãnatio ꝓximi si scienter ꝓponit ei materiã vñ sumit occasionẽ peccãdi. Talis aũt est q̃ absq; iusta necessitate accipit mutuum sub vsura. q̃ &c. Si aute b̃ facit morꝰ iusta necessitate: aut petit mutuũ cũ determinatiõe vsure supexcrescẽtis: puta c. pro. cxx. & sic credo q̃ peccat: q; nemo potest absq; pctõ ab aliquo petere aliq̃d quẽ scit nõ posse illud dare absq; pctõ vel non velle: sed vsurarꝰ nõ põt dare mutuũ cũ pacto supexcrescentie fine pctõ. q̃ nec alꝰ põt fine pctõ sic petere. Tñ excusant illi qui sic petũt ex ignorantia vel inaduertẽtia: vel q; firmiter tenẽt q̃ alꝰ fine pacto supexcrescentis vsure mutuũ nõ traderẽt. Si aute petãt mutuum absolute: sed vsurarius nõ vult tradere nisi cũ vsura: puto q̃ nõ peccat tũc accipiẽs mutuo sub vsura. Cuiꝰ rõ est: q; q̃ patit iniustũ non peccat: qõ est verũ nisi cõsentiat iniustũ facienti. tũc em̃ non solũ patitur sed coagit. Sed accipiens dicto modo sub vsura patitur iniustũ nec consentiens est facienti: ergo nõ peccat.

¶ De manifestis vsurarijs. Capñm.x.

Usurarius manifestꝰ ẽ excõicatus

De manifestis vsurarijs. Nota q̃ vsurarij manifesti sunt excõicati nõ simplr sed quãtũ ad tria. Quoꝝ primũ est q̃ scz nõ debẽt recipi ad cõionẽ altaris. Scõm q; nec debẽt recipi eoꝝ oblatiões: et si sacerdos recipit. reddere tenẽt & cõpellit. ex. e. c. q; in oibꝰ. Ray. vel dz dari epõ vt fm ꝓ uidẽtiã eiꝰ vel restituat ei a quo extorta est vsura vl̃ detur paupib⁹. Hosti. & qui recipit oblationẽ a talibꝰ dz ab executione sui officij manere suspẽsus donec ad arbitriũ sui epi satisfaciat: vt in. d. c. q; in omnibꝰ. Utrũ aũt sit canon ferende sñie vel late. Host. dicit q̃ benignius est dicere q̃ sit canon ferende sñie nõ late. Et b̃ tenet Ber. & Joh. an. in nouel. Dona vo & elemosyne possunt recipi a tali si hz alia ꝓter vsuras: ita q̃ ꝓpter hoc nõ efficiatur non soluẽdo. Secꝰ aũt qñ nõ hret nisi vsuras: q; tũc tales elemosyne recepte vel dona debẽt dari eis a qb⁹ vsure extorte sũt vl̃ ipsis vsurarijs reddi. Ul. Tertiũ est: q; nõ debẽt recipi ad ecclesiasticã sepulturã si in hoc pctõ decesserit. ex. e. ca. q; in omnibꝰ. Et dicunt manifesti vsurarij vel per euidẽtiam facti: puta q; mensam tenẽt paratã ad vsuras: vel si de hoc sint in iure ꝓfessi aut cõuicti. Host. Dicunt etiam Jo. an. & Arcb̃. q̃ satis põt dici vsurariꝰ manifestus si coram sacerdote & testibus publice fatet̃ se vsurariũ: & vsuras restitui mãdat forte libros rationũ tradens. Item nota q̃ si vsurarius manifestus est ita paup q̃ non põt idonee cauere de restituendis vsuris dicit Spe. quosdã tenere q̃ non sepeliatur talis etiam si peniteat: & sic seruabitur rigor ad terrorẽ criminis: vel fiat vt õi de rapinis & raptore. ex de rap. c. sup eo. Jo. an. in nouellis.

Usurarius manifestus õi ille.

§. I. Item nota q̃ manifesti vsurarij nõ pñt recipi ad ꝓfessionẽ vel ad sepulturã q̃uis dicãt se velle restituere: vel etiã si mãdẽt in vltima volũtate satisfieri: sed opz q̃ vel de ipsis fit satisfactũ. put eorũ facultates patiunt: vel saltẽ q̃ illis quibus facienda est restitutio si presto sint: aut alijs qui illis possint acquirere vel illis absentib⁹ ordinario loci vl̃ vices eiꝰ gerẽti aut rectori parochie ipsius vsurarij coram aliq̃bus fidedignis: aut seruo publico de ipsius ordinarij volũtate & mãdato idonee de restitutione fit cautũ. l. q̃ si quãtitas sit manifesta illa exprimat: alioquin est moderãda arbitrio recipiẽtis eam. Item tñ si scienter moderet minorem tenẽt ad restitutionẽ residui. alꝰ nullus dz esse testis in testamentis eoꝝ nec recipere confessionẽ vel impendere absolutionẽ vel ad sepulturã recipere & testamẽta eoꝝ sunt irrita ipso facto. oia hec habent in textu ex de vsuris. ca. q̃q̃. lib. vi.

Vide quo in.j.

Qui aute dicant manifesti vsurarij habes in. iij. qre plenius. Idem dicit Pe. de pal. in. iiij. simplr & indistincte. l. q̃ vsurarij in morte mãdates restitui: si possunt tunc ꝓ restituere nõ liberant: tũ q; ad statim tenent: tum q; nõ videtur habere pfectã bonã voluntatẽ: q; legata & donatio causa mortis facta pñt reuocari. vñ si vsurariꝰ nõ cauet per talẽ cautionẽ qua nõ possit penitere nõ est ve penitens.

Ja me q̃ õñ rarij nitet.

Si aũt sic excusat se & innotescat creditoribus exonerãdo eos & approbãdo: q; forte approbare nõ poterãt: & sic faceret qõ posset tunc excusatur: q; parua mora est vsq; ad mortẽ vel ꝙualescentiã. Et extũc etiã pñt executores in vita eius ꝓcedere ad restõnem. Hec ille. Et dicit Joh. an. in ista decre. q̃ debet satisfieri ei a quo pecunia ẽ extorta vel eius heredi. & illis nõ existentib⁹ paupib⁹ erogabit. ex de vsu. cum tu. Dicit tñ Bof. q̃ in tali casu debet publice poni edictũ in locis a quoꝝ incolis sunt extorte: & q̃ oñes a quib⁹ sunt extorte vsure veniãt: & si aliqui appareant quibus fides fit adhibẽda potiꝰ restituit illis q̃ pauperibus erogẽt. ex de homi. sicut dignũ. Dicit tñ idẽ Jo. q̃ nõ solũ rector poterit vbi habitat vsurarius: sed & multo magis rector parochie vbi habitat is cui faciẽda ẽ restitutio põt recipe dictã cautionẽ. Presbyter etiã parochie vbi moratur habit vsurariꝰ: etsi non sit ciuis vel incola põt recipere talem cautionẽ fm Jo. an. Utrũ aũt sufficiat prestari illaz cautionẽ cuicunq; sacerdoti etiã non parochiali dubitat. & Jo. cal. consuluit q̃ sic: & q̃ ex ea roborabitur testamentũ. Lapus ꝓcedit hoc de sacerdote ordinis mendicantiũ audiẽte cõfessionẽ taliũ vsurariorũ: sed de alio sacerdote non parochiali negat. Rõnem hui⁹ diuersitatis assignat ex eo q̃ sacerdos de ordine mendicantiũ expositus ad audientiã ꝓfessionũ est iudex eiꝰ qui sibi cõfitẽt a iure datꝰ p̃ priuilegiũ in corpe iuris clausum. de sepul. c. dudũ. in de. & p epm approbatꝰ. Sed alienus presbyter parochianus alterius audire nõ põt. f. fine licẽtia. Sz Lau. de ridol. dicit q̃ ante factũ cõsuluit dictũ Lapi. post factũ nõ audet cõdẽnare dictũ Jo. cal. cũ ex hoc nil depereat his quibus faciẽda est restitutio. cõsulaturq; ꝑ aliabus vsuriorũ ad sufficientiã. Item dicit ibidẽ q̃ seruus publicꝰ hic dicit rabellio: sic dictus nõ q; sit seruꝰ: sed q; publicũ exercet officium. C. de tabel. l. generali. hic nõ in acq̃rit actionẽ extraneo ex sua stipulatiõe hoc casu nisi faciat de ordinarij mãdato. Et õi ordinarius epus loci vbi degit vsurarius. Idem tñ in decano archipresbytero vel abbate q̃ alꝰ iurisditionem habet de cõsuetudine in spiritualib⁹. Item dicit q̃ nomine idonee cautiõis intelligunt fideiussores vel pignora alꝰ vbũ cautionis nudam ꝓmissionẽ designat. Si aũt pignora vel fideiussores dare non posset sufficit q̃ cauet. ex de sen. excõi. c. fi. Et hoc maxime qñ est verisimile eũ. f. aliam dare non posse. Item dicit q̃ si recepta huiusmodi cautione nomine eoꝝ quoꝝ interest vsurarius manifestꝰ vsuras repetat non audietur: & posset in animarũ fauorẽ epus istas vsuras repetere & recipe & soluere illis a qb⁹ petitor extorserat. Et idem si nõ eẽt manifestus dũmõ posset ꝓbari fm Jo. & Gerar. q̃ etiã dicunt q̃ vbi petitor est vsurarius manifestꝰ: etsi heres nõ exciperet iudex ex officio suo eum nõ repellet. Iste aũt qui sic satisfecit si conualescit tenẽt restituere ex satisfactiõe fm predictos cum etiã & prius tenent. de vsuris, cum tu. Item qõ dicitur testamen-

Notent confessores.

Testa/ ta eorum esse irrita. intelligit etiá facta ad pias causas ꝺm
ctavsu Bar. in l. ſ. C. de ſac. ſanc. ec. imo dicit idē Bar. id verū eē
riorum nedū in vſurarijs manifeſtis: ſed etiá in q̄cūq; quē cōſta/
ꝺvalēt. ret in pctō mortali notorio deceſſiſſe: vt q; interfectus in
furto: vel q; ſeipm occidit. xxiij. q. v. placuit. Idē etiá de
codicillis intelligit ꝛ de q̄libet alia vltima volūtate ꝺm
Jo. an. Itē ſi pus fecit teſtm̄ ꝛ poſtea cauet de reſtōne ꝺm
Jo. an. i nouel. ꝛ Bar. recōualeſcit tale teſtm̄ vt i eo diſpo
ſita valeāt ꝛ debeāt etiá q̄ad ſepulturā. Sz ſi ipe teſtator
poſt teſtm̄ āte mortē nō cauit de reſtituēdis vſuris p iſtū
modū: ſed iuſſit heredes tm̄ ſatiſfacere de vſuris debere.
cautio heredis de vſuris reſtituēdis poſt mortē teſtantis
emiſſa nihil valet ꝛ opat ad validādū teſtm̄: ſz tm̄ ad ſe/
pulturā habēdā alio nō obſtāte. Nota etiá q̄ diuerſe ꝓſti
tutiones ſynodales ſunt in diuerſis diocesib⁹ circa iſtā ma
teriá q̄ inueſtigāde ſunt. De excōicatiōe quā incurrūt ſcie
Vide ter ſepeliētes manifeſtos vſurarios vel etiā clericos loca
quota tes domos talib⁹ nō de illis locis oriūdis. et de faciētib⁹
ſtatuta ꝓtra reſtōnē vſurarū habes. ſ. in. iij. pte. Et hi oēs
peccāt mortaliter: q; ꝫ canones. ꝛ de locātib⁹ dōmis vel alijs
q̄buſcūq; domos ſuas vſurarijs ad fenerādū ꝛ ſuſtinēti/
bus in terra ſua manifeſtos vſurarios. vel collocātib⁹ vl
talliantib⁹ iudeos vel alios q̄s ſciūt nihil hre niſi de vſu
ris. dicit Pe. de pa. in. iij. q̄ tenent reſtituere pecuniá pce
ptā ab ipis vſurarijs illis a q̄bus ipſi egerunt.

§. II. Sed queritꝫ quis iu/

ris de eo q̄ cauere voluit ſed nō valuit mortē p̄uentus āte
horā ſperatā: nec tm̄ p eū ſtetit. Rñ. ſup ꝺ ꝓſulꝰ Bal. de
peru. q̄ de eōtate canonica putat teſtm̄ tale valere.

§. III. Itē queritur ſi corā

eccl̄iaſtico iudice trahēs vſurariū creditor debitorē dicēs
q̄ quoddā inſtrm̄ q̄ corā laico cōueniebat fore vſurarius
nil pbauit q̄ p vſuris ſoluiſſet illi: ſed bñ p teſtes pbauit
q̄ ſolueret facto cū illo calculo rōnis quātitatē in inſtru/
mēto cōtētā: nunq̄d imponet illi vicarius filētiū ne mole
ſtet vigore dicti inſtrī poſito q̄ in ciuitate ſit ſtatuū q̄ ꝫ
inſtra nō admittat pbatio de ſoluto per teſtes. ſfrede. de
ſenis cōſuluit q̄ nō: q; nō eſt in aliq̄ pte ſui pbatū inſtrm̄
fore vſurariū: nec q̄ creditor fuerit vſurarius.

§. IIII. Itē queritꝫ vtrū ſit

idoneus teſtis ad pbandū aliquē vſurariū. ſ. is q̄ probat
ſe illi ſoluiſſe vſuras. Et videt q̄ nō: q; ſimilitudo cauſe a
teſtimonio repellit pſonas ꝛ ad iudicandū. ſfrede. de ſe/
nis tenuit q̄ nō ſit idoneꝰ teſtis. tum q; tales ſunt ſingu/
lares. tum q; de facto ꝓpio deponūt ꝛ ſunt ſuſpecti rōne
cōmodi q̄ ex futura ſentētia ſunt p̄cepturi. Zau. de riō.
dicit vidiſſe id fic ſepius practicari in epali curia floren/
tina. ſed Bal. de perugio in quodā ſimili dixit q̄ vbi talis
teſtis p̄teſtat ex hoc teſtimonio aliquod ius querere. q̄
nō admittat: quia ex neceſſitate ꝛ certitudinaliꝫ expectat
cōmodū: ergo repellit tanq̄ in p̄opria re.

§. V. Itē queritur ſi cātat

epiſcopalis conſtitutio q̄ ad dicta taliū poſſit q̄s cōpelli
ad vſurarū reſtitutionē. nunq̄d ſi agat ad annullandum
teſtimoniū vigore decretalis. q̄q̄. ti. eo. lib. vj. reputabū/
tur idonei. Rñ. ſfrede. ſentit q̄ nō. tum q; cōſtitutio exo/
bitans a iure cōmuni non excedit caſum ꝓpium. tum q;
fictio talis cōſtitutionis operat q̄ crimē ſit pbatum: ſed
nō qualificatū put requirit conſtitutio.

§. VI. Itē queritꝫ quid iu/

ris ſi vſuras poſtulās ꝫ quē opponitur. c. q; fruſtra. eꝫ de
vſuris. paratus eſt cauere de illis reſtituēdis. admittetur
ne ſi cauerit. Sētit glo. in eo. c. q; fruſtra. q̄ nō. niſi caſu q̄
magna cā ꝫiū ſuaderet q̄lis eſt inopia q̄ opi. placuit Jo.
Si em̄ ꝓpter inopiā repellit ipm̄ cui debet. eꝫ eo. Cū tu.
quāto fortius extraneū. Hoc idē firmat glo. in regula do
lo. de reg. iur. Nec ob. illud. c. q̄q̄. in ſua alternatione: q;
illud verū quoad euitādas penas de quib⁹ in ipſa decre/
tali diſponit. Et talis ſi nō inuenit pignora vel fideiuſſo/
res p̄o cautione ſtatur ſuo ſacramento.

§. VII. Item ſi talis habet

vnde ſoluat vel alꝫ vnde poſſit cauere ꝛ neutrū vult face
re cū oppoſita exceptiōe: q; fruſtra nō debeat audiri. q̄d
faciet eps tūc p̄mittet ne vſurariū a quo repetebant vſu/
re illas retinere. Rñ. Zau. de ri. q̄ nō. ſed cōſignabunt ꝛ
deponent quouſq̄ petēs res ſuas reſtituat vſuras. Jnn.
tm̄ dicit q̄ reus ille poterit cōpelli a iudice ex officio ſuo
reſtituere illis a quibus agens extorſit.

§. VIII. Itē ſi is cōtra quē

Nota cō
feſſor.

ercipit q̄ nō poteſt petere vſuras: q; ipſe eſt vſurarius ſz
nō fit manifeſtus: nunq̄d nihilomin⁹ poteſt repelli. Dicit
Lardi. q̄ fic. maxime ſi p̄bet infra octo dies. ar. c. pia. de
excep. lib. vj. Sed q̄d ſi q̄s in penitētia cōfeſſus eſt ſe vſu
ras extorſiſſe: ſed hoc eſt occultū: nūquid ſacerdos debet
iſti negare ſepulturā heredib⁹ nō volētib⁹ ad dictū ei⁹ re/
ſtituere. Rñ. nō: quia nō debz illū publicare. de pe. ꝛ re.
c. ois. Itez ſibi id dicēti nō credet. vj. q. ij. placuit. Taceat
ergo: vt. ij. q. vij. plerūq̄. Debuit autē illū ſacerdos indu/
cere vt corā teſtibus cōfiteret: ꝛ caueret q̄ ab heredibus
exactio fieri poſſet. Itez nota q̄ in directorio iuris dicit
q̄ q̄uis vſurarius manifeſtus fit inducēdus in foro p̄enitē/
tie q̄ reſtituat p. c. cōſuluit. de vſur. in foro eccleſie iudicā
dus male agere: inducēdus tm̄ eſt ꝛ nō cōpellēdus in iu/
dicio eccleſie per cenſuras vel alias penas vt ſic accepta
reſtituat: nec vt vſurarius puniēdus eſt. Nec Ber. Inno.
ꝛ Hoſt. ꝛ Gof. Hō facit p materia depoſitor vbi eſt cō/
muniter vſura mētalis. Non tm̄ tales abſoluēdi ſunt niſi
tales ꝛctus dimittāt: ꝛ ſic recepta reſtituāt: vt in. c. conſu/
luit. Itē pone quedā cōitas indiget pecuniá ꝛ imponit
cuilibet p̄eſtantiá: ſcz mutuo p̄mittēs ꝛ obligās p̄eſtan
tibus certa pignora ꝛ certū lucrū: nūquid p̄eſtātes com
mittūt vſurā. Rñ. ex quo coacte faciūt et forte ꝓpter hoc
multā incōmoditatē incurrūt. i. q̄ libēter ab hoc ceſſarent
ſi poſſent: nō eſt vſura. Sed iuxta hoc eſt aliq̄ dubitatio
videz q̄ poſtq̄ ciuis p̄mo p̄ſtitit: veniat ſcōs ꝛ emat iu/
ra a p̄mo p minori p̄recio eo q̄ ſoluit: nūquid ille ſcōs cō
mittit vſuraz. Rñ. vt in p̄eceꝺ. §. Bar. in piſa. ſed diffuſe
habes iſtam materiam in. c. ſeq.

¶ De materia montis in florentia: imp̄reſtitorū in vene/
tijs ꝛ locor⁹ ianue. Utrū licitū ſit recipere tales redditus
quos cōitas cōcedit annuatim ſoluentibus p̄eſtantias:
et an liceat emere talia iura. Lap̄m. xj.

Modꝰ
montis
florētie

Idendū eſt etiaz de lucro ſeu redditu annuali quē reddūt quedaz cōitates ciuib⁹ ſuis p collectis ſeu p̄eſtantijs ſolutis ſibi p eos: q̄ diuerſimode noiant i diuerſis locis. Nā florētie dicunt denarū mōtis: venetijs dicunt im p̄ſti/ te: ianue dicunt loca. Et florētie q̄dē hoc ſeruat circa iſtā materiā. Ciuitas indigēs pecunia ciuib⁹ ſuis onera ipo/ nit: q̄ vulgariter ibi dicunt p̄eſtātie: ad q̄s ſoluēdas q̄li/ bet inuitus cōpellit. ſtatuitq̄ ciuib⁹ quouſq̄ reſtituat ſor/ tē ſeu capitale ſuū q̄nq̄ dādos p cēnario: ꝛ ita de facto a diu obſeruauit: obſeruatq̄ quotidie appellanturq̄ ta/ les creditores mōtis. Et ꝛtingit aliq̄n q̄ dictis creditori/ bus vel ab eiſdē iura habētib⁹ fuit tātū rñſuz de acceſſiōe p̄dicta vere ſortis ꝛ p tātū tp̄s q̄ aliq̄n acceſſio adequata eſt ſorti: aliq̄n nō in totū: aliq̄n excedit ſortē. Et inſup ma/ xime ad oēm dubitationē tollendā ꝛ exonerationē cōſcie tie cuiuſcūq̄: ꝛ vt tollat oīs nerus q̄ q̄cūq̄ de ciuitate vel comitatu florētino p̄ inſcriptis vel eorum occaſione liga/

tus vel astrictus qũlibet diceret quoad deũ ꝓsciẽtiã vel ad mundũ. statuit ꝙ q̃q̃d puisum est ꝑ ordinamẽta dicti cõis dari debere talib⁹ mutuãtibus ad dictã rõnem ꝙ domo dãnis⁊ interesse seu puisione vel merito dictoꝝ credi toꝝ intelligaf dari debere⁊ recipi⁊ det⁊ recipiaf:⁊ peti⁊ recipi possit ꝙ spõtaneo mero libero dono⁊ donatiõis titulo⁊ taliter recipiat⁊ recipi intelligaf q̃libet talis creditor a cõi pdicto.⁊ nihilomin⁹ etiã ꝙ dãnis⁊ vero interesse.⁊ ꝙ aliquali remuneratiõe⁊ vt bñfaciẽtib⁹ bñ fiat.⁊ ita⁊ taliter illud totuz recipiat vnusquisq̃ talis creditor. ficq̃ petere⁊ exigere valeat ꝙ nullaten⁹ ad restõnem aliquã teneaf etiã q̃ad cõscientiã vel ad deũ.illudq̃ sic receptũ absq̃ alio grauamie vt sibi ve donatum licite valeat obtinere. Statuitq̃ insup ipsa cõitas hmõi talia credita cũ iure pcipiẽdi hmõi accessiões alienari posse in alios cũ hoc tñ pacto ꝙ ipsi cõitati redimere liceat dictũ debitum soluẽdũ creditori ꝑ redẽptiõe dicti iuris ad rõnem.xxviij. ꝑ cẽtenario.⁊ ꝙ talis creditor teneaf reuẽdere dicto cõi ad oẽm ei⁹ volũtatẽ remanẽte dicto creditori lucro facto vsq̃ ad tps dicte reuẽditiõis.hec oĩa ab illo loco. Et isup materie habenf ex q̃dã reformatiõe ciuitaf quã recitat pre di.Lau.de vbo ad vbũ. Circa istã materiã occurrũt plura dubia sup quib⁹ ꝓsulti plures magistri in theologia ordi.predi.mino.⁊ heremi. ac etiã docto.canonũ diuersa et ꝓua respõderũt⁊ scripserũt. Nouissime aũt scripsit super materia hac satis diffuse dñs Lau.de ridol.in fine tractatus quẽ fecit de vsuris.vbi etiã posuit tractatus alioꝝ de ista materia sup q̃ format.viij.qõnes⁊ hoc ordine.

¶ Primo vtrũ recta ꝓscia possint talia onera indici⁊ ad eoꝝ solutionẽ cõpelli cũ assignatiõe incremẽti ꝑlibati.

¶ Scõo vtrũ dicti soluentes onera memorata licite tale percipiant incremẽtum.

¶ Tertio posito ꝙ nõ.vtrũ vigore donatõis⁊ remissiõnis⁊ liberationis supradicte excusentur a restitutione et liberentur a peccato.

¶ Quarto an dicti soluẽtes licite vendant ius qõ hñt in dicto monte vigore talis crediti.

¶ Quinto.vtrum alij ab eis licite emant.

¶ Sexto posito ꝙ sic.vtrũ licite percipiãt incremẽtũ qõ pius percipiebãt dicti creditores.

¶ Septio q̃d de illis: q̃ ꝙ aliis a quibus q̃nq̃ certã quotã ꝙ q̃libet floreno.q̃nq̃ nihil pcipiũt.soluũt pstantias⁊ in illoꝝ loco quoad tale creditũ distribuunt.

¶ Octauo quid si cõitas sic nouos sibi ꝓstituat creditores:puta q: vẽdit annuũ redditũ ad rõnẽ qua respondet creditoribus mõtis ad vitã emẽtis⁊ alteri⁹ ab eo noiandi cũ pactis de quibus.ẽ. in fine casus.

§.I. Circa primum magi

Opinio dñi Guidonis.

ster Guido de bello regaldo gñalis ordi.here. ꝓsult⁹.rñdit indistincte ꝙ lex statuẽs tale lucrũ nõ ẽ licite istituta. et iõ nõ obtuãda sz abolẽda.pbat:q: i diminutiõe reipublice.⁊ ꝓ ẽns mala.ptz ancedes: q: iã finaliter cõitas soluit duplã pecuniã.allegat.dist.iij.Privilegia.§.offm.cũ.c.se. Itẽ q: lex talis nõ ẽ iusta nec vtilis ex q̃ ptinet pl⁹ puatuz bonũ singulariũ psonaꝝ ꝙ publicũ ipi⁹ cõitatis ꝺ illõ. c. Erit aũt lex.di.iiij. Itẽ q: assignatiõe dicti incremẽti inuitank ꝑ ipsaz legẽ hoies ad peccãdũ:q: inducit eos ad recipiẽdũ vltra sortẽ.Et si dicak ꝙ lex talis ẽ instituta ꝑpt bonũ ciuitaf custodiẽdũ⁊ ptegẽdũ ad hñdũ pecuniã ꝑ gẽtib⁹ armoꝝ in custodiã⁊ ptectionẽ ciuitaf:⁊ sic nõ mala sed bona est. Rñdet magr pdict⁹ ꝙ his nõ obstãtib⁹ firme manẽt rõnes supapposite eo ꝙ aliter⁊ fine pctõ põt ciuitas defensari. Nã subsistẽte necessitate põt a sibi suppositis etiã inuitis iuste exigere auxiliũ tã pecuniarũ ꝙ psonaꝝ:⁊ ipsi ad illud pstãdũ obligank.⁊ quãtũ prestãt tãtũ

Opinio Lau. de ridol.

ẽm regulã iusticie⁊ nõ vltra reꝑabere dñt.⁊ sic faciendo min⁹ in expẽsis dicta cõitas grauabit.qõ est ꝓpositũ.hec dict⁹ Guido. Sed Lau.de ridol.in dicto tractatu tenet ꝓiũ.s.ꝙ dicta lex siue statutũ nõ fit illicite factũ. Et ꝓ rõne iducit illud qõ dictũ ẽ.ẽ.scz qr instituta ẽ dicta lex ꝑpt bonũ ciuitatis custodiẽdũ⁊c. Et ad id qõ Guido pdict⁹ dixit ad destructionẽ illi⁹ rõnis. Rñdet ꝙ etsi cõitas valeat cõpellere ciues ad mutuãdũ absq̃ eo ꝙ statuat aliq̃d dare vltra sortẽ:tñ nõ oẽ possibile est volibile.Sepenãq̃ multa possum⁹ q̃ ꝑ bono reipublice⁊ ꝓ fugiẽdo scãdalo nõ facimus.⁊ merito.ar.ff.q.s.in pmis. cũ fikes coactiões quidẽ difficiles frequẽter ꝓsueuerũt exire hre.ex de spon. reqsiuit.Et melius est cũ aliqli cõscito⁊ pace oĩm suis necessitatib⁹ puidere q̃ ꝑ hmõi coactiões⁊ violẽtias nõ fine forti⁊ graui scãdalo q̃ fiq̃dẽ enormiter ex b̃ experiẽtia media dãnificari quotidie cernim⁹: imo⁊ multos fundus destrui:⁊ ad extremã pauperiẽ deduci: q̃ ex hoc saltẽ equalr subleuank⁊ ꝓsolank ꝙ dicta q̃nq̃ pcipiũt annuatim:⁊ nisi b̃ eẽt in desperationẽ forsitan ducerenk:⁊ in rẽ publicã machinarenk:⁊ ĩ graue aĩe sue⁊ corpis sui dispẽdiũ⁊ reipublice piculũ.Et si dicak talib⁹ et nõ alijs si lex puideat bñ est. Rñdeo ꝙ lex dz eẽ cõis ꝑ reipublice vtilitate ne alij scrupuloso corde moueank: ⁊ durũ foret atq̃ difficile vnũ distinguere ab alio.Hec Lau. per q̃ destruit ꝑmã rõnẽ dicti mgri. Preterea interest reipublice ergã suos ciues talr se hre ꝙ nõ deducank in pauperiẽ:vt cum al⁹ op⁹ fuerit sibi valeãt subuenire. Si q̃ in dãni restauratiõnẽ vel ex liberalitate vt alliciank ad bñ se habẽdũ erga rẽpublicã aliq̃d grat donat.⁊ sic indubie vtilitas reipublice ꝓcurak q̃re illud improbãdũ est.hec Lau.ꝙ que destruit scdam rõnẽ pdi.mgri.quã scõ faciebat i oppositũ.

Zdi

Zdi

Zdi

tuit rone mutui recepti seu recipiedi seu vlteri⁹ retinendi vel nō rone mutui: ꝛ alia rone vel cā. Et ꝑmo casu si ipsi mutuātes talē intentionē sciūt vel credūt vsura ē ⁊ pcm̄ ⁊ ad restitutionē tenenť. Cōsentiūt em̄ sic recipiedo intētioni cōitatis dātis. ⁊ ipsi rone mutui ⁊ ꝓpter mutuū lucrū intendūt: imo etsi tūc nō habereť hmōi credulitatē vl sciaꝫ hm̄ tm̄ postea post receptionē in successu tpis. nihilominus ad restituendū illa pus habita obliganť. Nam ex quo ꝓpter mutuū cōitas illud dat alꝫ nō datura: non est iuste acq̄situꝫ recipiētib⁹ nec in eo est translatū dñiū dicti lucri. Quinimo vlteri⁹ dicendū ꝯm eū videlꝫ q̄ si cōitas nō ꝓpter mutuū dediſſet. ⁊ tm̄ ipſi putarēt eā ꝓpter mutuū dediſſe ꝓculdubio peccarēt nō restituēdo: imo plus q: si nec ante nec tūc nec postea talem hm̄t scientiā vel credulitatē de intētiōe cōitatis: nihilominꝰ si ex aliq̄b⁹ indiciſs pōt eis innoteſcere intentio cōitatis: vt forte ex eo q̄ mutuātibus statuit dare tale lucrū: ⁊ pl⁹ mutuantib⁹ pl⁹ dari. ⁊ nō obstāte q̄ alij ciues filia vel maiora bona cōitati cōtulerit: id tm̄ in eis nō statuiť nec aliquā remuneratiōnē ꝓſiſtem cōſequūtur vel ex ꝓbabilib⁹ alijs argumētis q̄ cū pñt nolunt aduertere vel inq̄rere: hmōi tales minime nō sunt obnoxij cuꝫ affectata ignoratia nō excuſet. Si vo isto vel alio casu recipiēs nullā habaret lucri intētionem neq̄ intētio dātis ꝓpter mutuū posſet vllo mō ex exterioribus indicijs apparere siue cōprehēdi et dās diceret pius nō ꝓpter mutuū: sed ex liberalitate dare. q: in recipiēte nulla videť corrupta intentio: immunis esſet a peccato ipe recipiens ⁊ retinēs ⁊ ipm lucrum nō est vsura: q: non fuit nec est intentū ex mutuo. Jn scō autē principali mēbro prime distinctiōis. ſ. q̄m nullā intentionē lucri habuerūt mutuātes ⁊ recipiētes. dicit ipe Greg. q̄ si prius nec ante nec tūc nec postea illā habuerūt: nec insup vllo tēpore sciuerūt vel crediderūt cōitatē ꝓpter mutuū lucrū aliq̄ dare velle. nec intētio cōitatis dantis ꝓpter mutuum dare facit: nec ex vllis pōt indicijs exterioribus apparere q̄ ꝓpter illud dedit. ⁊ dans dicebat se prius nō ꝓpter mutuū sed ex aliq̄ rōnabili cā dare: vt puta ꝓpter restauratiōnē dāni q̄ fortasse mutuātes inde ꝓpeſſi sunt vel ꝓpter beniuolentiā quā ipſi mutuātes cōitati in mutuādo ostenderūt vel etiā ex mera liberalitate cōitatis tūc nullam cōmitterēt vsurā vel pcm̄ nec ad vllam restitutionē tenenť. nō em̄ est hic dare lucrū intētū ex mutuo: q: in primo casu lucrū censeri non dz: sed potiꝰ q̄dā dāni restauratio ad quā ⁊ nō de vsura tenēť ipsa cōitas q̄ fuit ipiꝰ causa cōpellendo ad mutuandū ꝓpter q̄ ipſi dānū ꝓpeſſi sunt facit ad hoc. c. Peruenit. de fideiuſſ. ⁊ b̄ si ex illa cā tm̄ tale dānū incurrerent. alꝫ secus. ⁊ intelligit vt ipse declarat in ꝓcessu dicte q̄onis nō solū de dāno q̄ consiſtit in diminutione ꝓhabiti: sed etiā de dāno q̄ ꝓſiſtit in nō acq̄ſitione lucri pollitici vel sperati quoad inuite vel coacte mutuantes: vt dicamus q̄ tales sic coacte mutuantes ex tali mutuatione de lucro impediti q̄ licite negociando vel alio mō licito acq̄ſiuiſſent licite pñt exigere vel recipere recōpenſationē sui dāni ꝯm iudiciū diſcretum prudētis viri ꝓſiderātis simul quātū eo tpe alij simile negociationē vl artem exercētes cū equali pecunia cōiter lucrati sunt. habita etiā cōſideratione ad hoc q̄ laborem nō impēdit nec periculū subijt in hmōi casu negociationis vel artis exercēde ꝓpter q̄ ⁊ minꝰ debet hr̄e. Si aūt vlteri⁹ grātur q̄d ꝯmedū fit in casu isto. vtrū videlꝫ cōitas dictū lucrū impendat ꝓ restauratione dāni nec ne. Ad hoc rndet pdict⁹ magiſter Greg. q̄ nō. ſ. ꝓſumiť q̄ det ꝓpter restauratiōez dāni sed potiꝰ ꝓpter mutuū, ⁊ hoc ꝓbat ex eo q̄ oībus mutuātib⁹ dat dictū lucrū. nec est verisile q̄ oēs dānificētur siue dānū patiant ex mutuo a se facto. Sz etsi aliq̄ dānificenť nō tm̄ est verisile q̄ equalr immo satis est possibile q̄ minus mutuauerunt maius dānū passi sunt: et tamē minꝰ dat eis: q̄d nequaq̄ contingeret si ꝓpter restauratiōnē dāni daret. Silr non videtur q̄ ex beniuolētia dari ꝓsumat seu causa remunerationis beniuolētie quam sic mutuātes in mutuādo ostenderēt cōitati: quia si ꝓpter illā daretur certe plus daretur ei in quo maiorē affectū beniuolētie ꝓbaret q̄d nō fit. Preterea illud lucrū non dat q̄m sors est soluta ⁊ cōitas est a debito liberata quo tempore magis posset liberalr estimari: sed q̄m adhuc debitū manet ex quo satis ꝑsumi potest q̄ ꝓpter mutuū tribuat. Si tm̄ ꝯm rei veritatē ꝓpter remunerandā beniuolētiam cōitas illud daret: laudabilr illud ageret: ⁊ licite etiā q̄libus darent reciperēt: sicut licite amicus recipit ab amico beneficiū. Non em̄ ꝓpter mutuū ⁊ grām factā cōitati debet fieri peiorīs ꝯditionis. hec oia suprādicta sunt verba magiſtri suprādicti ꝫ abbreuiata. Ex quib⁹ vt dicit Lau. q̄ ipsa recitat: colligiť ipm magrm sentire q̄ dicti ꝑmi creditores minus licite tale recipiāt incrementū. i. vltra sūm capitale cum interesse ⁊ ad restitutionē teneātur. Alius magiſter ⁊ generalis ordi. heremi. scz frater Guido de q̄ s. in preced. §. cōsultus de dicta materia quasi filia rndit cōcludēs q̄ nō solū a creditorib⁹ talis pecunia vltra sortem principalē accepta ab eis est restituēda: sed etiam ab eoꝝ legatarijs ⁊ heredib⁹ vel emptorib⁹. ex quo em̄ talis ꝯctus est in creditorib⁹ indebitus ⁊ illicitus: erit ⁊ ꝓ ꝯtus in eoꝝ successorib⁹. Probat aūt dictū ꝯctū esse illicitum: q: vt vsurariū ex pluribus. c. que habenť. xiij. q. iij. precipue. c. plerīq. ⁊. c. vsura. Jdē rndit ⁊ scripsit frater Jo. chēlorō eiusdē ordi. Sz vt refert Lau. in pdicto tractatu hāc quēstionē disputādo quidā magiſter anglicus ordi. predicatoꝝ firmauit ⁊ determinauit ꝯiū: scz q̄ licite recipiať dictū incrementū a soluētibus modo quo declarabiť. Et idē dicit tenuisse ⁊ scripsisse aliū magrm ordi. minō. ſ. magrm Franciscū de empol. Jtem tenuit Pe. de ancha. in simili materia disputās scz de imprestitis venetoꝝ ⁊ plures alij iuris ꝓfessores. Quā opinionē cōiter sequūtur predicatores ⁊ minores. Rōnem huius assignat predictus Lau. respōdēdo ad argumēta facta in ꝯiū: vñ sic dicit. Credo alio nō dato tales mutuātes nedū sic coacte: sed etiam si volūtarie mutuāt dūmodo ex charitate: nō aūt spez in lucro seu incremēto ppie ⁊ ꝑncipalr: etsi scōdario mutuēt: immunes esse a pcto ⁊ vsurarū vitio: nec illi fore restitutioni obnoxios. Sunt nāq̄ aliqui qui fortasse ex cā lucri q̄ intendūt ꝑmo loco ad sic mutuādū mouētur: et sic de his nulla dubitatio: q: scz vsurā cōmittūt ex quo ꝑncipaliter lucrū intendūt. Sūt ⁊ alij q̄ ꝑncipalr mouenť ex charitate qua afficiunť reipublice: vel q: coacti aliter facere nequeūt: ⁊ de his est sermo noſter: ⁊ hi nō videnť peccare. Rō est: quia tūc q̄s vsurā cōmittit recipiendo aliquid vltra sortē q̄m spe lucri motus ꝑncipalr mutuat: nō aūt quādo non spe lucri ꝑncipalr: etsi scōdario: et hoc nisi ia debitor coactus incrementū solueret vel inuitus solutio nisq̄ tpe vl ꝓius id in noticiā deueniſſet creditoris. Sed in casu noſtro nō spe lucri ꝑncipalr q̄s motus cōitati mutuat: imo vt cōitati imperāti pareat: penasq̄ inflictas ei fugiat vel charitate ⁊ amore vt illi suis necessitatib⁹ subueniat: alꝫ nullatenꝰ mutuaturus: ⁊ merito cū in alijs pecuniā istā expendēdo longe plus verisilr lucraret: ⁊ magis libere pluriſq̄ valoris foret: nec coacta est cōitas: q: cogi nō potest a ſuppoſitis: nec inuita soluit ipsa cōitas: sed ex sua spōtanea volūtate iuste honeste ⁊ rōnabili causa regulata: vt in expreſſione casus supra demonſtratur. quinetiā etsi inuite solueret: id tm̄ creditorib⁹ nō constat: maxime cū ꝯiū in iā dicta reformatione asseueret cōitas ipa: ⁊ in incertis nō in certis locus est cōiecturis. ff. de v. ob. l. cōtinuus. licite ergo recipiť. q̄ ⁊c. Si tm̄ hmōi creditores in oppoſitū cōsciētia remorderet illamq̄ deponere ac iuri ꝓformare neq̄ret. et si vt in simili inq̄t Host. scrupulosa fit potius q̄ theologica: satisfaciāt oīmode ꝓscie sue.

Ad rōnes aūt magrī Greg. suprādicti sic rndet eas destruēdo. nā cū ipe diffiniēs vsurā dicat q̄ fit lucrū ex mutuo itētū; diminute ē data dicta diffinitio: q: lucrū intētū

Quarto

Alia opinio.

Respon sio ad argumēta.

secūdario nō aūt p̄ncipaliʒ in mutuo nō inducit vsurā p̄ma cōem opinionē. ⁊ similiʒ ponens spem in lucro ex mutuo facto secūdario nō p̄ncipaliʒ nō cōmittit vsurā nisi inuite vel coacte solueret debitor: ⁊ illud sciret vel crederet: qđ non cōtingit in casu nr̄o: q; nec cōitas q̄ est debitrix cogit nec inuita soluit nec p̄ncipaliter ciues videnʒ moueri ad mutuādū rōne dicti lucri annualis. s. q̄nq̄ p centenario: q̄uis illud sperēt ⁊ expectent: q; maius lucrū possent sibi p alias vias p̄curare: vt dictuʒ est. s̄. Ad illud aliud qđ dicebat magr̄. s. q̄ intētio mutuātiū regulaʒ ex intētione cōitatis q̄ ipis mutuātibꝰ nō pōt nō eē nota. s. q̄ talis intētio sit deprauata: q; dat illud lucrū ꝓpter mutuū: ḡ vsura. R̄n. Vau. q̄ id nō semp sequit: vñ distinguit q̄ ꝓpter mutuū aliq̄n potest dari aliq̄d vt vsura. ⁊ aliq̄n nō vt vsura: sed vt donū gratuitū tm̄ nō ex ipo mutuo: sz ex fuitio sibi impēso ⁊ cōmodo exinde p̄cepto vel lucro ꝓsecuto vel ex animi nobilitate q̄dā: ⁊ si sic dari sciat vel credat recipies nō peccat. An aūt sic credere teneaʒ. vide. s̄. in. §. Et cū dr̄ q̄ ista nō videʒ fuisse intētio cōitatis: q; si hoc eēt verum plus dareʒ illi qui maiorē q̄ minorē beniuolentiā ostentasset erga cōitatē nō habita cōsideratione ad quantitatē pecunie: sed beniuolētie. ⁊ siʒ plus illi daret q̄ ex tali mutuo plus fuisset dānificatus qđ vtrūq̄ de facto nō seruaʒ. R̄n. q̄ equū foret hoc: sed nō possent hec de facili in notiā cōitatis deduci: ⁊ ne alij scrupulosi corde moueantur ⁊ scandala atq̄ inuidie oriant: si ad imparia iudicarētur: ideo sic pariliter ⁊ ex memoratis causis mota oēs tractare decreuit ⁊ bene. ar. l. di. vt cōstrueret. Sicut in p̄fiʒ videmus q̄ in collegijs magistroꝝ ⁊ ordinatoꝝ qui p̄ior est in tēpore p̄ior est in sede ⁊ alijs nō habita distinctione an p̄imꝰ fit doctior scō. Inficiari aūt nō possumꝰ quin saltē rōne lucri cessantis vnusquisq̄ ciuis dānificeʒ. Et cū quilibet cōpellaʒ ad soluendū: q; nemo libēter mutuat: ⁊ talibꝰ fm̄ dicta magistri ipius fit fīēda talis dāni restauratio: ergo cōcludiʒ q̄ nemo est qui nō debeat tale lucrū vt interesse cōsequi ⁊ licite si daʒ recipere possit. Difficile aūt esset cōitati ⁊ quasi impossibile habere noticiā plenā quātitatis vel beniuolētie q̄ movenʒ ciues ad mutuādū vel damnoꝝ que inde sustinent vt fm̄ illā fieret quātitas recōpēsationis. Itē ad illud ex quo dicebat magr̄ p̄sumi ꝓra cōitatē de intētione qua dat illud lucrū: q; sz ꝓpter mutuū: ex eo q̄ cōitas postq̄ soluta est vera soris ⁊ a debito liberata non confert vltra tale lucrū. R̄n. q̄ licz vltra non conferat nō sequit ergo vt vsurā tribuat. cessat enim tūc damnū in mutuāte: cessat cōmoduʒ in cōitate: ⁊ satis ex impenso seruitio remuneratus est mutuās: alꝰ diceret in simili vsuraʒ cōmittere is qui liberaliʒ mutuauit mille florenos mihi mercatori sine vlla p̄ncipali intentione vel spe remunerationis ⁊ ego qui tenui illos per decē annos vel ex q̄bus lucratus sum mille licitis mercātijs: ex liberalitate ⁊ optima ductus discretione videʒ: q; ex illis lucratus fui: sibi tm̄ donaui octo p cētenario sub quolibet dictoꝝ annoꝝ. viij. quos non donaui in anno. xl. q; mille cū quibus lucrari cōsueui iam sibi restitui: cui ꝓ̄ium est ipsa veritas. Mouet etiā dictus Vau. tale dubium facti circa p̄dicta qđ ibi sepe cōtingit vz. Indicitur onus p̄stantie vel accati cū incremēto siue lucro cōdecenti ⁊ consueto. s. q̄nq̄ p cētenario annuatim percipiēdo dūtaxat personis que infra certuʒ tp̄s soluerēt: nūquid soluentes infra dictū tp̄s qui alꝰ infra illud tp̄s non soluissent: peccant in tantū q̄ ad restitutionē tenenʒ eius qđ p̄ceperint ad rōnē p̄dictā. Itē indicit onus de mense nouembris. ⁊ statuit q̄ is qui soluerit infra mēsem incipiat dictum lucrum in ka. ianuarij. qui vo soluerit post mēsem incipiat in ka. septēbris. peccant ne ⁊ ad restitutionem tenentur soluentes infra mensem: qui alꝰ infra illū non soluissent. R̄n. q̄ q̄uis cū nō tenet p̄ncipale nec accessoriū qđ illius sequitur naturā. de reg. iur. accessoriū. lib. vj. nō tamē fit ecōuerso: sed sepe permittit quid accessorie qđ principaliter reprobatur. de preben. per litteras. in cle. Ad p̄positū aūt ex quo mutuū in casu nostro qđ est principale nō est corruptū: q; ad mutuādū nō sunt tales inducti spe vel intētione p̄pa dicti lucri: sed ex charitate vel coactiōe abfit vt corrūpaʒ accessoriū: sicut est illud p̄us. s. infra mēsem ad mutuandū vt percipiat vel citius lucrū memoratum. ex quo eīm tale lucrū licitū est nō est malum illud appetere. Insup facit p̄dictus Vau. circa lucrū annuale qđ dat cōitas ipsa mutuātibus quandā distinctionē an. s. det q̄nq̄ p cētenario vt cōiter fit ab ea. an. viij. vel. x. sicut fit aliq̄n in accatis ⁊ p̄stationibꝰ. Distinctionē etiā facit inter ipsos recipientes siue q̄nq̄ p cēnario siue. viij. vel. x. Nam quoad lucrū condecēs ⁊ consuetū dari. s. q̄nq̄ p centenario si tali statuto annuētes oēs vel aliqui ad suū p̄uatū cōmodū respexerūt vsurā in foro cōscientie cōmittunt tales. s. annuētes ex tali respectu: sed alꝰ etiā si nō ex tali respectu ꝓpter bonū finē si nō fine illis sufficeret ad sic statuendū. Alij aūt nō statuētes quoad tale consuetū lucrū ⁊ condecēs: nec etiā ipsi statuētes qui ad publicū cōmodū dūtaxat respexerūt. Quo aūt ad lucrū inusitatū ⁊ inconueniēs quatenꝰ est dare excessum. s. octo vel decem p centū in quo nō liberalitas vel dāni restitutio: sed cōpulsa ⁊ necessitata volūtas interuenire p̄sumit. indistincte forte dicendū est q̄ quilibet peccet ⁊ vsurarū vitio inuoluatur recipiēdo: nisi iam quis tantū ⁊ tale dānū incumbisset qđ ascenderet ad illud plus statutū dari vltra cōsuetū qđ si in aliquibus cōtingere posset: nō tm̄ in oibus vt videmus experiētia mediante. In quibus ergo nō cōtingit stet regula supꝛapositā: cum nec liberalitas nec damnificatio seu interesse ratione damni hoc casu concurrāt: ea nequeūt iuuari ratione legis que debet esse cōmunis ꝛc. vt. s̄. dixi in alio casu. in quibus autē tale damnū contingit p̄cedat exceptio.

§. III. Quātū ad tertium

articulū quo querebaʒ. vtrū p̄supposito q̄ dicti soluentes seu mutuātes nō licite perciperēt tale incrementū an vigore donationis: remissionis: ⁊ liberatiōis supꝛadictarum excusentur a restitutione ⁊ liberenʒ a peccato. Respōdet Vau. p̄dictus q̄ vtiq̄ per illā donationē liberanʒ a restitutione: sed nō a peccato. Ad hoc eīm vt tollaʒ peccatū contritione opus est ⁊ penitentia que fieri poterit ablq̄ illa restitutione: quia restitutuʒ censeʒ ablatū virtute remissionis p̄dicte. Et sic non obstat dictum Augu. quod ponitur in regula iuris. pctm̄. lib. vj. vt declaratum est. s̄. Et hāc conclusionē etiaʒ amplectitur domin⁹ Zapus de cast. in repetitione decretal. in ciuitate. de vsuris. Sz ego dubito inquit ipse Vau. an sibi locum vendicet dicta cōclusio in eo qui statuit vel decreuit vna cū alijs de populo talem remissionē vel liberationem fieri ⁊ illam fecit. ⁊ credo q̄ nō in foro cōscientie si habuerit respectum ad cōmodum vel interesse suū. ⁊ hoc si alioꝝ cōsensus fine suo non sufficiebat: alioquin secus quoad restitutionem: sed aget penitentiā eo casu cōtritione precedente: non solum de peccato quod cōmisit ad vsuram mutuādo quod non tollitur per solam remissionē: quinimo nec ꝓ restitutionē actualez: sed etiā de eo qđ nō erat paratus restituere: ⁊ si remissio facta non foret sed in peccato pseueraret ex quo peccatū augetur. de consue. c. fi. quod p̄sumit ex dictis cū per exteriora de interioribus p̄sumatur. de p̄sump. c. ex studijs. cum similibus. Re aūt aliter se habente penitentiā agat de peccato tm̄. ⁊ in hoc sue cōscientie relinquitur. Res enim sua agitur.

§. IIII. Ad quartū autem

articulū transeūdo videndū est. An videlz dicti soluētes licite vendant ius suū quod habēt in dicto monte vigore talis crediti. Ad quod respōdendum est fm̄ magistrum Greg. in dicto suo tractatu q̄ si tantū quātum mutuauit

runt ꝓceperūt in eo lucro qđ illicite a cōitate perceperūt nō possunt. qm̄ ia extinanita est vera sors. ad qđ allegat. c. j. ex eo. ti. Si nō tātū sed min⁹: tūc vēdere pñt quātū sup est: ⁊ sic si totū supest. q; nihil ꝓceperūt: vl̄ si aliq̄d nō ꝓpter mutuū sed alīs licite iuxta sup; adicta post eū totū vēdere pñt. Et idē in dicto. c. In ciuitate. In scđo q̄sito pri me pncipalis questionis firmat dñs Za. de cast. pdictus ⁊ ego idez dico in genere. ſFateor siquidē ꝙ quicq̄ iuris habēt in dicto mutuo vel ad dictū mutuū sup dicto mon te licite vendere possunt. Ad speciē aūt descēdendo dico ꝙ plus iuris habēt sup dicto mōte ex mutuo q̄ pdicti sen serint: q; qđ illicitū reputant in quibusdā licitū affirmaui vt late pz ex his q̄. s. diffuse scripsi in scđo dubio pncipali ⁊ sic plus vendere pñt q̄ ipsi senserint. Et ꝓcedit dubiū ꝓlibatū circūscripta remissione de qua in dubio ꝓme ꝓcedenti. illa siquidē operaꝁ ꝙ in nullo sors extenuatur ex lucro. ⁊ sic vēdere pñt illud ius qđ hñt: ⁊ qđ a pncipio habuerūt. Cum Zau. tenent magister ſfrancisc⁹ de em pol. ordinis minor. ⁊ Pe. de ancb. ⁊ quidā ordi. predi. scz ꝙ simplr vēdere pñt dictū ius. sz cū Brego. prefato ordi. heremi. tenēt magister Guido ⁊ frater Jo. ordi. eiusdē. et quidam alij ordinis predi. Quintū ꝓ nunc dimittēdo: q; vltimo ponek: cū ꝓlixius ceteris sit: tractandum.

§. v. Quantuz ad sextum

cū videlicet querebaꝁ. Utrū ꝑsuppōsito ꝙ licite tale ius qđ habēt in dicto monte soluētes vēderēt ⁊ emētes emāt licite percipiāt dicti emētes illud incremētū qđ ꝓmus ipsi venditores ꝑcipiebāt. Respondet predictus Zau. de ri dol. ꝙ in omni casu quo ꝓmo loco mutuās a cōmunita te licite aliquid ꝑcipit illud idem licite vēdit illudq; licite emitur ⁊ ꝑcipiť siue fit sors siue accessio siue lucrū vl̄ quo noie velis nūcupare. ⁊ b̄ saꝁ intelligo circūscripta fraude ⁊ intentione deprauata. Et idē tenet ꝑe. de ancb. in que stione de imprestitis venetorum quā allegat et ipse Zau. idem q̄ sicut magister ſfran. ordi. heremi. consulit ipse tm̄ Zau. q; dubiū ideo ab hmōi abstinendū. sed ꝑfati magi stri ordi. heremi. ⁊ valentes viri ordi. predica. cōiter tenēt ꝓtrariū. Inter quos vir per cūcta laudabilis dñs Johā. dominici. cardi. ragusinus super hoc consultus respōdit ꝙ hi qui nō coacti aut dant pecunias. aut emunt dandas aut emunt ia solutas. si b̄ spōte faciunt ꝑciū qđ recipiunt nō lucrantur sed ad restitutionē obligant. Et ꝓ aliqua li maiori declaratione dicit idē ꝙ pstantie sunt sub q̄dru plici gne. Aliqui em̄ fortassis a principio cōitati dederunt centū vt exinde quinq; haberēt annuatim. Aliq̄ emerūt ab his qui volebāt soluere tertiā partē ⁊ hmōi ad perden dū. Alij vo emerunt ⁊ emūt quotidie ab his qui possidēt Ceteri vo habēt in monte q; soluerūt coacti. Tres ꝑmi non pñt iuste pdictā acceptionē vel ꝑciū sibi retinere vel redditū vltra suū capitale. quarti vo sic. sz etiā apud nō nullos graues nec etiā isti. Nec etiā valet dicit ipe qđ nō nulli etiā famosi dicūt videlz: q; q̄libet pōt transferre ius qđ habet in aliuz: ergo qui iuste recipit hmōi in quēlibet alium potest transferre iuste. Nam antecedens huiꝰ rō nis patitur infinitas instātias. Papa etenim habet ius in papatu ⁊ illud in aliū transferre nō pōt. maritus hz pote statē corporis mulieris sue. tm̄ hāc nemini ꝓcedere valet. Requiritur ad hoc ꝙ antecedens sit verū ꝙ tale sit pñs: quale ⁊ antecedēs. Sunt em̄ actus actiuorū in patiēte be ne dispōsito. vñ si cogaꝁ emptor ad emēdū sicut coactus est vēditor ad soluendū. vtiq; q; vterq; coactiōe depingi tur tenere poterit vnum sicut ⁊ alterū. alīs non. Et subdit Restat ergo videre cui restitutio ꝑciť vel meriti recepto rum de prefatis pecunijs sit facienda an scilicz cōmunita ti vel venditori vel ei qui ꝓmo soluit coactus an sit inter incerta censenda ⁊ pauperib⁹ eroganda. Et si quidē quis dedit cōmunitati centum sponte ⁊ libere vt inde habeat tres quinq; vel decem: cōmunitati tenetur. Duo vo alia genera que male soluerunt cōmunitati non obligantur: ex eo ꝙ cōmunitas iuste soluit: licz non respondeatur et inuitus cui soluit: nam ꝓ coactis mutuis rite se obliga uit ad tantū ꝓ c etenario. Cōsimiliter nō videk restitu tio facienda illi qui coactus soluit: quia sponte emptori dedit ius suū cuius tamē nō fuit capax. vt. s. dictū est. alīs sequerenk plura incōueniētia. Nulli etiā verti debz in du bium ꝙ venditor qui emeret ab alio non est capax hmōi restitutionis: vñ si fieri nō debet. Restat ergo vt quicūq; emit de tali pecunia cū teneaꝁ ad restitutionē in ꝓmo ca su cōmunitati restituere debet: in alijs duobus erogare debet ad pias causas ⁊ pauperibus Jesu xꝑi. hi em̄ sunt mēbra cōmunitatis. ⁊ hi ꝓsumūtur plus pati: aut ꝓ pter infortunia ciuitatis: aut ꝓpter minus equam guber nationem. Nec omnia ille.

§. vi. Quantū ad septimū

de illis scz qui ꝑ alijs q̄nq; certā quotā ꝓ floreno q̄nq; nihil percipiētibus soluūt prestātias ⁊ in illor loco quo ad tale creditum describūtur. vtrū licite faciāt vel illicite ⁊ ita ꝙ teneaꝁ ad restitutionē. Respōdet di. Zau. post argumēta facta in ꝓtrariū que soluit: ꝙ cū ibi nō fit con tractus mutui: sed cōtractus innoiatus: scz do vt facias: puta do tibi quinq; vt ꝑ me soluas: et alia quinq; tua. et sic in totū decē ad que sum cōitati obnoxius: ⁊ a tali obli gatione me liberes: ⁊ ius lucri exinde vēturi qđ facta so lutione sperari potest fit tuū: ⁊ accedere videk dictus cō tractus ad naturā emptionis ⁊ vēditionis: ⁊ sic tenet cō clusiue istū ꝯctū licitū. dicit tm̄ ꝙ ꝯtius cōiter tenek ꝑ vul gares. Et mihi hoc videk illud ꝓuerbiū verū. Vox ppli vox dei. vñ ⁊ tutior opinio est Jo. dñici qui dicit hoc esse illicitū ⁊ vsurariū: vt patet in fine ꝓcedētis. §.

§. vii. Quātū ad octauū

cum scz querit. Si cōitas sibi nouos cōstituat creditores puta quia vendit annuū redditū ad rōnem qua respōdet creditoribus mōtis ad vitā ipsius ementis ⁊ alterius ab eo nominādi cū pactis de quibus. s. dictum est in forma tione casus. an hoc fit licitū. Rñ. Zau. dicens ꝙ dñs Za. de cast. doctor eximius in. c. in ciuitate. hoc examinās fi naliter hoc cōcludit licite fieri ab vtraq; parte dūmodo in fraudē vsurarum nō fiat: ⁊ interueniat deceptio vltra dimidiā iusti ꝓcij. Ego aūt subdit dictus Zau. post ar gumenta ꝓ ⁊ cōtra nō puto sic indistincte ⁊ simpliciter tutū vel approbandū: sed vt valeat ⁊ fraudis ꝑsumptio cesset: opus esse credo ꝓmo vt redditus ipe nō excessiuus sed conueniēs instituaꝁ. Scđo ꝙ de rebus cōitatis. Tertio ꝙ nulla detur facultas ꝯctū resoluendi ꝑ maior vel minor ꝓcio. Quarto ꝙ ꝓtrahēs cū cōitate non consue uerit fenerari. Ex his ergo dico ꝙ si cōitas absq; fraude legē facit per quā cōstituit in bonis suis certos redditus deputans iuxta morē officiales ad illos vēdendū ad vitā alicuiꝰ: vel sui: vel alterius: vel aliud indefinitū tēpus ad rationē illā qua respōdet creditoribus mōtis: nec id facit ad petitionē alicuius id ꝓcurantis ⁊ cum ea contrahere volentis: sed in genere nō habito respectu ad aliquez in specie: ꝙ tunc talis cōtractus erit licitus si inter eā et ali quē ineatur ⁊ etiā sit pactum de resoluēdo etiaz ꝑ minori ꝓcio: ⁊ eo casu potest sibi vendicare locū dictū domini Papi. quia ante ꝯctū erat cōstitutus redditus ⁊ in reb⁹ ⁊ ad tēpus incertuz. ⁊ sic nulla fraus ꝓsumpta: sed si fiat id de nouo ad petitionez alicuius in specie ⁊ interueniat inter hunc ⁊ illam tale pactum: tunc secus alio non dato qđ fraudem cessare faciat. Ubi vo redditus non ꝓstitue rentur in bonis cōmunitatis: sed fieret relatio tm̄ ad ꝑ sonam cōmunitatis: tunc oīno ꝓsumeretur illicit⁹ ta lis ꝯctus qui inde fieret. Si etiaz tam redditus ꝙ tēpora forent certa: tunc fraus ꝓsumereť vbi maior esset certa quātitas quā in certo tēpore perciperet a cōmunitate ꝙ

Alia opinio. quam ego notanda

illa que daret cõitati in presenti.hec oĩa que habentur in isto.c.sunt extracta de capło et tractatu predicti.d. Lau. sed abbreuiata exceptis dictis do.Joh̃is.dñici. Petri et ancha.t Anto.debu.

§.VIII. Quãtũ ad quintũ

qđ queriť. Utrũ alij ab eis licite emãt tale ius qđ.s.omittimus hic resumẽdũ. Rñdet magr Greg.pfat⁹ et dicit q̃ inq̃rendũ est de intentiõe eoz: qm̃ aut emunt intentione pcipiendi lucrũ a cõitate:aut nõ. In pmo casu sic emẽdo peccãt t vsurã cõmittũt:qm̃ ex tũc ipsũ mutuum dant siue dãt dilationẽ solutiõis intẽtiõe lucri: t p hoc facit casus. c.cõsuluit.ex̃ de vsu.in scđa cõsultatione. In scđo vo casu secus est:nisi alia mala intentiõe vel ex circũstantia mala reddať eoz intẽtio inordinata. Dictã cõclusionẽ damnat d.Lau.de casti. q: cũ querat idem magister an licite emantur a pũnis creditoribꝰ opz intelligi qõnem eo casu quo ipsi vẽditores licite vẽdũt:qui qñ nõ licite vendũt alij nõ licite ab eis emunt. Sed qñ dicti mutuãtes licite vẽdunt vt q: nil vltra sortẽ receperũt: sed in casu licito iuxta pmissa certe emere potuerũt alij ab eisdem:nec in hoc aliquaz inordinatã intentionẽ habere videnť pm eum. Rñdẽdo ad rõnes magistri. nõ videť verum dicere q̃ ex tunc mutuẽt.nõ em̃ mutui sed emptiõis ꝓtractũ ineunt. Nec etiaz est verũ q̃ dent dilationẽ solutionis: sed expectãt dilationẽ datã a cõi autore suo. Nec insup̃ veruz videť q̃ si dicto casu emunt intẽtione lucri:q̃ sic emendo peccẽt: q: in cõtractu emptiõis nõ est reprobata spes lucri.ex̃ de emp. et vẽ.cũ dilecti.hec Za. Quod recitãs Lau.dicit q̃ iuri cõsona videť conclusio di.Za. Illa tñ magistri ꝓclusio p tãto fomentũ hr̃e videť: q: pm eius opi.illicite tale lucrum pcipiant cõiter ipsi mutuãtes. Et q: q̃ tale ius mutui siue crediti ꝓpter mutuũ factũ emunt se in locũ mutuantium subrogãt:superest vt sicut illi peccauerũt si spez pcipiẽdi lucrũ in mutuãdo habuerũt: tũc vel postea sic t isti. Unde licz in sui figura sit ꝯctus emptionis inter creditores cõitatis vẽdentes t eos emẽtes:tñ inter ipsos ementes t ipsam cõitatẽ est effectiue ꝯctus mutui sicut ꝑus erat inter ipsam t illos pius mutuãtes. Quẽ quidẽ effectũ et non vboz̃ cortice vel cõtractus formulã cõsiderat theologus t ꝓsiderare debz canonista.ar.de iudi.c.dilecti. Et in his potissimũ quibus aia releuať. Naturaliter q̃dẽ subrogati eodẽ iure iudicanť quo t hi quibꝰ subrogãtur. xviij.q.ij. eleutherius. Et ex p̃dictis inferri videť q̃ nedũ pm opi. magistri circa pceptionẽ talis lucri: sed pm opinionẽ aliorũ t meã.de qua.s.in secũdo dubio habes emptio hmõi reprobeť:qđ ptz.q: predicto loco mutuãtes mouenť: vel ex charitate qua reipublice afficiunť: vel ex coactiõe que eis ab ista infertur: t nulla intẽtione lucri pmarie: sed isti ementes quoad fomã ꝯctus t quoad vẽdentes: mutuãtes autẽ quoad veritatẽ t quoad cõitatẽ primarie moueri videnť ex intentione lucri ergo vsurarij. Preterea vbi cũq̃ fit fraus de ꝯctu ad ꝯctũ iudicamꝰ talẽ ꝯctũ nõ vt iacet eiꝰ fouma: sed vt iacet rei veritas.arg.ad hoc. de emp. t ven.c.ad nostrã.t.xiiij.q.iij.plericq̃.cũ glo.sed sic cõtingit in ꝓposito.g̃ ꝛc. Huic videtur de facili rñderi q̃ hic nulla sit fraus de ꝯctu ad ꝓtractũ. Celebrat em̃ ꝯctũ emptionis t venditionis hic emens qui nõ celebraret cõtractũ mutui.ex quo em̃ nouit q̃ tu pmo mutuãs licite pcipis illud lucrũ sic p pñs q̃ licite ipe illud pcipiet emendo a te ius vel actiones ad illud. Nullã g̃ adhibet fraudẽ nec ꝯctũ simulat: imo palã habit: t ita cõtrahit in medulla sic in cortice: q: vẽ facit qđ verboz̃ cortex intonat: t sic est intẽtio sua:vt etiã statim declarabiť.si secus esset secus dicerem t credo dictũ dñi Za.verũ quoad emptionẽ iuris qđ hz vendens p vera sorte.de quo intelligiť dubiũ ꝓpositũ.in hmõi em̃ mercimonij spẽs est. hic etem̃ interuenit pecunia t res que venditur t vendibilis est:ius em̃ t iura vendunť.ff.de here,ac.t ven.per totũ,emũt aũt cõiter c.pro.xl.vel.l.vel.xx.pm tempoz̃ diuersitatẽ t sic lucrantur vt vides:t tale lucrũ sperare in emptione alijs circũstantijs interuenientibꝰ talẽ cõtractũ nõ habentibꝰ defraudare non est improbatũ. Nec obstat q̃ improbat ꝓtractꝰ ex quo minus iusto precio saltẽ infra dimidiã emit:quia negať q̃ minus iusto p̃cio sit emptũ:q: imo quãtũ valet. Si g̃ in hoc tm̃ spes et intẽtio versata est emẽtis nulla est vsura:sed si vltra ꝓgressa est scz ad lucrũ pueniẽs qđ est qđ queriť in dubio:t eo casu ꝓcedere videtur rõnes t intẽtio magistri. Sed in ꝛriũ facit: q: cũ in casu quo lucrũ a cõitate statutũ t ꝑordinatũ licite t ordinate statuať. t illud pmo loco mutuãs licite recipiat certis casibꝰ pm eũ: imo pm alios t me oñi casu paucis exceptis iuxta superius annotata:t de hoc debeat formatũ dubiũ intelligi.cõcludit q̃ illud tale lucrũ a cõitate p̃ordinatũ non est illicitum vel vsura. t p pñs q̃ sicut illud de quo dixi in mẽbro precedẽti spare vel appetere ordinate nõ est vsura vel peccatũ.sic t istud ex quo licitũ simplr̃ est t minime reprobatũ sperare vel appetere nõ est vsura vel pctm̃. Tolle exẽplũ. Utiq̃ p̃diũ in pignꝰ recipe p.c.vel fructꝰ velle lucrari vsura est. Et silr̃ si ego in locũ tui me subrogo vsurarꝰ ero. Sed pone q̃ tu fructꝰ illos ordinate appetas licite q̃ pcipias: vt q: de pignoraticio in empticiũ ꝯctũ transeat. Equidẽ si t ego a te illud emẽs in tui locum me subrogo sub spe.nõ tñ lucrũ pcipiẽdi ex vero capitali. de quo sine fraude t dolo tñ minus do q̃ fit dictũ capitale iã nõ committo vsurã. Nec obstat qđ supra dicebať q̃ iste ꝯctꝰ etsi in sui figura sit emptiõis et vẽditiõis tñ vtualiter est ꝯctꝰ mutui inter ementẽ t cõitatẽ:nec tñ valet pñs cũ dicto idem cõmodũ ꝓsequi ť emẽs qđ fuisset cõsecutꝰ mutuãs si non vendidisset siue ipse emens a principio cõitati mutuasset ergo effectiue mutuũ habit: qm̃ sepe ꝓtingit q̃ ex diuersis cõtractibꝰ quoz vnꝰ est licitus alter illicitus:qs cũdẽ effectũ ꝓsequiť.t tñ falsum est q̃ vnꝰ fit aliꝰ effectiue:mlti per respectũ ad factũ qđ quidẽ factũ nõ est simpliciter attendendũ: sed vna cũ eius q̃litate que hz eiꝰ naturã alterare ficut patuit exemplũ paulo supra de fructu quẽ quis cõsequiť ex ꝯctu emptitio:t idem ex ꝯctu pignoraticio.t tñ pmũ licitũ:sz scđm illicitũ. Sic ad propositũ q̃uis effectiue idez cõmodũ ꝓsequať hic emẽs qđ ꝓsequeret si a pncipio mutuasset cõitati:nõ tñ sequiť q̃ cũ illa mutuũ habet: q: nõ p viã mutui.sed per viam emptionis vẽ fine fraude vel dolo ꝓsequiť tale cõmodũ t nõ subrogať mutuãti vt mutuãs:sed vt emens illud ius a vendente.

§.IX. Sz dices. Nonne in

ꝓtrariũ est.c.cõsuluit.ex̃ de vsuris.t.c.nauiganti. Rñ. nõ q: alia ratio reformat pactũ. ideo nãq̃ ibi vitiosus est cõtractus emptiõis t venditiõis t equipollet ꝯctui mutui: q: is qui erat als venditurus rẽ suã p.x. si tũc data fuisset pecunia voluit.xij.ꝓpter dilationẽ solutiõis:t sic est pm̃ de ac si illa.x.sibi mutuasset p duobus p illo tpe:t sic ꝑ vendidit:sed in casu nostro nõ fic:qm̃ vendẽs tale ius qđ habet p pecunia mutuata vendit illud quãtũ tũc cõiter valet:t ipsum ius tribuit emptori incõtinenti:t etiã incõtinenti preciũ recipit ipsius rei vẽdite: nec hic vlla intervenit ex parte ꝓtrahẽtiũ dilatio seu ꝓpter dilationem vl anticipationẽ tpis maioz vel minoz quãtitas:t sic nõ venditur tẽpus: vt in casibus istarũ decretaliũ:sed in casu nostro omnia sunt psentia.s.merces t pciũ.quasi merces est ipse redditus seu ius vel actio q̃ tãtũ valebũt vel ad minus valere credunť subsequentibꝰ tpibꝰ quãtũ mõ valẽt: vel saltẽ est dubiũ: t hoc sufficit ad h̃ q̃ cõtractꝰ sit licitꝰ. Operať tñ bene fateor: tale dubiũ q̃ ipm ius minus valz t minus vendiť. Est em̃ dubiũ an t qñ sit rehabiturus:t ꝓpter hoc nõ est liberũ: sed tali circũstantia aggrauatur ipsum ius qđ vendiť.t ío minus vendiť q̃ si esset clarũ t liberũ. Minus em̃ vendiť res onerata q̃ libera: sicut domus vel terra que debet alteri seruitutẽ minus q̃ libera

vendik. Et sic p̄dictus Lau. cōclusiue tenet q̄ emptio talis iuris sit licita de se: ⁊ q̄ licite possint emi talia iura ab alijs. ⁊ licz Lau. ad oēs rn̄deat rationes tenentiū. s. talem emptionē illicitā: cōcludēdo tn̄ ꝓsuluit oibus q̄ debeāt se ab hmōi emptiōe abstinere: q; ex quo docti viri in hmōi ꝟ̄ia fibijnuicē sentiāt: negari non pōt q̄n saltem dubiū sit talē emptionē licitā vel illicitā. Et iuris regula dicit q̄ in dubijs tutior via est eligēda. ex̄ de spō. iuuenis. Et ad idē facit dictū Aug. de pe. dist. vij. si q̄s. dicētis. Tene certū ⁊ dimitte incertū. P̄e. de ancha. egregius doctor vtriusq̄ iuris bonoñ. solenniter disputauit hāc questionem: scz de imp̄estitis venetoꝝ: que tn̄ similia sunt p̄estātijs florēti/ noū de quibus est sermo: ⁊ cōclusiue determinat nō solū licitam esse p̄ceptionē dicti lucri vltra sortē ipsis mutuan tibus cōitati: sed etiā licite vendi ⁊ licite emi. Ad q̄d̄ p̄o bandū facit quādā distinctionē quadrimēbrē. Dicit enim q̄ q̄nq̄ fructus siue redditus q̄ emunt sunt incerti ⁊ tps incertū: vt emptio vsufructꝰ vniꝰ possessionis ad vitā: et iste ꝟ̄ctus de se est licitꝰ: q̄uis possit deprauari p circūstā/ tias malas. Q̄nq̄ tps est certū ⁊ redditus est certꝰ: puta annuatim decē corbes frumēti vsq̄ ad quinq̄ annos vel aliū censum annualē pecunie determinatū: puta decē flo renos annuatim vsq̄ ad certū tps. ⁊ tūc Jo. an. post P̄o/ stien. ⁊ Jnno. videk tenere q̄ ꝓstituēdo istū annuū reddi/ tū de nouo ꝓ minori p̄cio emēdo fit illicitū: ꝓstitutū autē sic redditū ab antiquo videk licite emi posse. sed in addi. spec. tenet q̄ qñ redditꝰ sunt certi: puta censuales nō sub/ missi fortune: ⁊ tps est certū: plus cōtrahi istū ꝓtractū ad vsurā. Et hoc dictū intelligo dicit iste P̄e. cū ipse census ꝓsistit in pecunia. et ꝓ hoc infero q̄ si q̄s emeret dicta im/ prestita ad vnū duos vel tres annos ꝓ minori p̄cio q̄ p/ cepturus sit: puta. c. in anno ꝓ. lxx. hoc esset vsura: ſz cū redditus nō consistit in pecunia: sed in fructu: puta vino oleo frumēto seruitio operis si ꝓstitutio talis reddit⁹ cre/ atur de nouo: q̄uis ꝓ minori p̄cio emat q̄ sit q̄s p̄ceptu/ rus: si tn̄ remaneat dubiū vtrū plus vel minus sit p̄ceptu rus credo valere ⁊ licitā esse emptionē: aks secus. Q̄nq̄ tps est certū et fructus incerti: vt fructus agri vsq̄ ad. v. annos. ⁊ hoc videk licitū: licz verisimiliter sit amplꝰ p̄ce/ pturus emens q̄ sit p̄eciū q̄d dat: ⁊ licz de nouo ꝓstitua/ tur. Q̄nq̄ redditus sunt certi ad tps incertū: puta ad vi tā vel in ꝑpetuū: vt ꝓ me ⁊ meis heredibus ⁊ succesſoꝝ/ ibus ⁊ hmōi sunt talia imp̄estita. Et ita concludit q̄ neq̄ in ciuibus ad soluendū coactis neq̄ in emptoribus ipso/ rū imp̄estitoꝝ ꝓtrahik vitiū vsurariū: ⁊ licite posse tales redditus vēdere. Vltra rōnes alias inducit q̄ Jnno. P̄o/ stien. Jo. an. in simili⁹ casibus hoc tenuerūt. Et idem di/ cit tenuisse disputādo magistrū Nico. de anglia. ordi. p̄e/ di. ⁊ magr̄m ſfran. ord. minoꝝ licz ꝟ̄ius tenuerit magr̄ P̄e. de strocas ordi. p̄di. P̄o/ P̄e. de ancha. Grego. autē de ari. ⁊ Guil. ⁊ Jo. chenuot. oēs ordi. here. tenēt q̄ emptio taliū iuriū cum receptis illius lucri simplr̄ put dat cōitas sit vsura: ⁊ q̄ nō possint licite recipere vltra suū capitale: sicut nec etiā ipsi mutuātes poterāt recipe a cōitate vltra suū capitale mutuatū cū interesse. Magr̄i aūt ordi. p̄di. cōiter tenēt ciues ex quo coacte soluūt licite posse recipe talē annuū redditū: ⁊ etiā in ꝑpetuum. sed nō licite posse emi: ⁊ rōnes eoꝝ cā breuitatis omitto. Et licz Lau. ad rō/ nes oēs rn̄deat tenentiū. s. talē emptionē illicitam: cōclu/ dēdo tn̄ cōsuluit oīb⁹ q̄ debeāt se ab hmōi emptionib⁹ abstinere: q; ex quo docti viri in hmōi ꝟ̄ia fibijnuicē senti ant: negari nō pōt quin saltē dubiū sit talē emptionē lici/ tā vel illicitā. Et regula iuris dicit q̄ in dubijs tutior via est eligenda. ex̄ de spon. iuuenis. Et ad idem facit dictum Aug. de pe. dist. vij. si q̄s. dicētis. Tene certū ⁊ dimitte in/ certum. Anto. de bu. super. c. in ciuitate. de vsu. postq̄ de/ terminauit de emptione redditus certi fundi in ꝑpetuum vel ad vitam: an licitus sit cōtractus: ⁊ cōclusit q̄ sic. sed Job. an. sic subdit. Et p̄dicta faciunt ad illud q̄d sepius venetijs reuocak in dubiū. Jbi em̄ oēs hactenus contule runt pecunias ꝓ necessitatibus que occurrerūt: ⁊ deinde cōitas rn̄dit eis quolibet anno ꝓ centenario q̄nq̄ quinq̄ q̄nq̄ minus: sed capitale nunq̄ restituūt: ⁊ vocak imp̄esti ta. Jlle ergo q̄ ꝟ̄z in cōi duo milia vel tria milia vendit al/ teri ius suum ⁊ emolumentum omne quod percipit a cōi: querik an iste sit licitus ꝟ̄ctus. Ex p̄dictis ptz q̄ sic: q; re cipit redditū in pecunia iam cōstitutū. Jtez idem reddit⁹ crescit ⁊ decrescit ⁊ posset cōe in totum abolere si vellet ⁊ nihil rn̄dere. Jtem non est maior redditus q̄ esset vnius possessionis immobilis: et sic videtur q̄ licitus sit ꝟ̄ctus. P̄o/ Nec Anto. de bu. Superius tn̄ in eo. c. ponit istud. Nota q̄ in dubio abstinēdū est ab illo ꝟ̄ctu de quo pōt ꝓbabi/ liter dubitari an sit licitus vel illicitus: q; bonarū mentiū est ibi culpā timere ⁊c. dist. v. ad eꝰ. talis est hmōi emptio.

Impſti/ te q̄d sit.

§. x. Jtem hunc cōtractū

emptionis ⁊ vēditionis qui fit de pecunijs solutis a ciui/ bus cōitati q̄ dicunk p̄estātie nō esse illicitum ꝓbat magr̄ ſfran. de empol. magister in theologia ordi. mino. tripli/ ci via. ⁊ primo sic. Hmōi ꝟ̄ctus nullo iure ꝓhibek diuino aut humano: ergo nō est illicitus seu vitiosus. patet con/ sequentia: q; nihil est pctm̄: nisi q; contra p̄ceptuz iuris diuini vel humani. antecedēs ꝓbak: q; nec canonico nec ciuili nec diuino iure ꝓhibetur. q̄ canonico vel ciuili iure nō ꝓhibeatur explicite vel expresse ex se patet. q̄ etiā nec implicite patet ex hoc: q; cōiter iurisperiti vtriusq̄ ꝓbant licitū esse. q̄ autē iure diuino nō ꝓhibeak ꝓbak per B: q; si ꝓhiberek potissime videreꝰ ꝓhiberi p illud vbū. Mu/ tuū date nihil inde sperātes. q̄d verbū ꝓpi est Luce. vj. q̄ si ꝓpter hoc hic interueniat mutuū ⁊ vsura: ⁊ talis cōtra/ ctus vsurarius reputek: sed hoc est falsum: q̄d sic probak. Contractus vsurarius ꝑm theologos est: cū ex vsu rei cu ius vsus non distinguik perpetuo a dñio q̄s lucrak: vt cū ex pecunia q̄s vult h̄e lucrū rem illā alteri mutuando: q; sic mutuādo vt pecuniā nō manet mutuans dñs pecunie mutuate: ⁊ per cōsequēs si ꝓ illa vel vsu eius aliq̄d vellet recipere vltra sortem reciperet ꝓ nō suo: ⁊ sic vēderet non suū. Et ad istū intellectuz loquūtur scti doc. xiij. q. iij. per totū. Jn oīi etiā ꝟ̄ctu vsurario videk tps vēdi: q̄d nō est plus suū q̄ alterius. Jn ꝟ̄ctu aūt p̄dicto nō exerceꝰ mu/ tuū: sed emptio ⁊ venditio realiter. Est etiā dare casus in q̄bus mutuādo talē rem cuiꝰ vsus nō pōt perpetuo sepa/ rari a dñio vt est pecunia: pōt q̄s recipere aliq̄d vltra sortē vt ratione more post terminū ꝓcessum debitoris: vel ratio ne pene vel alijs modis quos ob breuitatē dimitto.

Q̄ p̄ſtātie sint licite ꝓbatur.

§. xi. Secūdo q̄ dictꝰ con

tractus nō fit illicitus ⁊ vsurarius: vt q̄dā dicūt ꝓbak sic Quia aut dictus ꝟ̄ctus est vsurarius inter vēdentē: puta Petrū: ⁊ emētē puta Jobem: aut est vsurariꝰ inter iobem scz ementē: ⁊ cōitatem. nō em̄ cadit vsura nisi inter vsura/ rie ꝟ̄hentes. Sed capiēdo scōm mēbrū: scz q̄ non fit vsura/ rius inter ementē scz iobem: ⁊ cōitatē que est obligata pe tro ꝓ p̄estātijs solutis: ꝓbatur sic. Inter iohannē ⁊ cōi/ tatem nullꝰ est ꝟ̄ctus: vel saltez nullus ꝟ̄ctus mutui: ergo nullus ꝟ̄ctus vsurarius. consequētia ptz ex dictis. antece/ dēs ꝓbak: q; mutuū nō consistit nisi vbi fit de meo tuū: q; est obligatio que re cōtrahitur accedēte cōsensu. Sed q̄n iohānes dat pecuniā petro vēditori nihil dat ex hoc cōmu nitati nec aliq̄d de suo efficitur cōitatis. Cōfirmatur hoc quia ꝟ̄ctus qui fit inter petrū ⁊ iohannē posset de iure fie ri etiā ignorāte cōitate. Ad q̄d etiam potest addi tertia ra tio: videlz q; in contractu emptionis iuris inter istos du/ os petrū ⁊ iohānē effectus eius q̄d agik est vt commodi/ tas ⁊ vtilitas crediti ⁊ actiōis quod ⁊ quam vēdit habēs in mōte quātū est ex pte ipius in illū emptorem transeat. Et ex hoc nō attingik vinculū existens ex parte debitoris nec etiā vinculuz obligationis ex parte creditoris transit

de eo in emptorē: sed exercitiū siue actionis accōmodatur emptori: vt ad suam vtilitatē exigat qđ debetur vēditori.

Tria in pstantijs ꝓsiderāt

Concludēdo istud scđm mēbrū predicte distinctionis p maiori declaratione sciendū est ꝙ tam inter venditorē patrum ⁊ cōmunitatē ꝙ inter petrū venditorē ⁊ iohānē emptorē debem⁹ tria considerare. Nam inter ipm petrū qui soluit prestantias cōitati ⁊ ipam cōitatē debemus attendere primo ꝯctū mutui quo ille cōitati mutuauit: puta flore.c. quos soluit in prestantijs. scđo obligationē ex tali cōtractu insurgentē qua cōitas ipi mutuanti tenet in dictis flore.c. ⁊ etiaz ad interesse. ⁊ sic habet ipe creditor qui scz soluit cōitati. c. ius exigēdi ⁊ pcipiendi dicta. c. ⁊ interesse tertio hoc pōt petere ⁊ agere vt recipiat capitale vel duz nō dat capitale vt recipiat interesse. Subsequēter in ꝯctu emptionis ⁊ vēditionis celebrato inter petrū ⁊ iohannē: de illo credito mōtis: scz. c. etiaz debem⁹ considerare tres effectus ex illo insurgētes: quoꝝ primꝰ est ꝙ emptor habet actionis exercitiū quā habebat vēditor nocie ipius vēditoris ad vtilitatez ipius emptoris. Scōs est: qꝛ a iure dat sibi vna actio similis illi quā habebat vēditor: que vtilis appellatur: ⁊ nō oritꝛ ex ꝯctu quē habebat emptor cum cōitate: scz ꝓpter ꝯctū quē habet cū venditore cum habeat eā ex illo primo ꝯctu vēditoris vel a iure tm̄ absq; materia alicuius ꝯctus ex quo ꝓcedit ꝓpie. Tertius effectus est ꝙ venditor tenet oēm vtilitatē mutui. i. oīm qđ pcipit de mutuo facto cōitati ⁊ actionis ⁊ iuris sibi cōpetētis ⁊ interesse dare actori siue emptori. Ex q̄bus inferꝝ ad ꝓpositū clare apparere ꝙ ius emptori cōpetēs nō ꝓcedit ex aliquo ꝯctu q̄ sit inter eū ⁊ cōe: ⁊ ꝙ nullus ꝯctus initur per illū actū cuz cōitate: nec cōitas efficit ꝓpie debitrix istius emptoris cū vtilis actio quā habet suo nocie ⁊ directa quā habet nocie vēditoris insurgūt ex primo mutuo ⁊ emptione siue per emptionē absq; eo ꝙ illud primū mutuū vitietur siue alterek vel trāsferak in aliā psonā. Et si dicatur ꝙ immo ꝓcedit ex aliquo ꝯctu inter cōitatem ⁊ emptorē celebrato: qꝛ totū videk vires assumere ex pacto cū cōitate celebrato ratione scripture q̄ de hoc fit: qꝛ scz obligak sindicus cōis. ⁊ per cōsequēs ipm cōe ad ista faciendū hoc ē emptori dandū. c. ⁊ interesse p scripturā. Rñdetur ꝙ sindicus non est factus ad celebrandū aliquē ꝯtractuz inter cōitatē ⁊ emptorē: sed solū ad faciendū firmū esse ꝯctum inter emptorē ⁊ vēditorē: ⁊ hoc facto etiā inuito vēditore emptor habeat ius suū qđ emit ab eo. ⁊ ad hoc tēdūt oēs scripture que super hoc fiūt. nō autē ad faciendū nouū ꝯctū cū cōitate. Et sic cōcludik ista scđa pars distinctionis: scz ꝙ inter emptorē ⁊ cōitatem nullus interuenit contractus vsurarius.

Scđa ps distictionis p̄dicte.

Alia ps distinctionis supradicte: scz ꝙ inter emptorē ⁊ venditorem nullus interuenit ꝯctus vsurarius. sic probak. Inter ipos: scz emptorē ⁊ vēditorē nullū est mutuū: ergo nulla vsura. nā vsura in mutuo ꝯhitur. antecedens ꝓbak: qꝛ iste est ꝯctus emptionis ⁊ venditionis nō mutui: vt ptz de se cū nunq̄ rehabeat emptor a venditore illos. xxv. flore. quos dedit p̄ pcio. c. qñ tali pcio centenarius vendik. Ad hoc etiā induci pōt scđa ratio: qꝛ scz cū tam capitale ꝙ interesse in aliquo dubio pēdeat: ergo cū se exponit periculo iste emēs nullā cōmittit vsuraz. Si em̄ in dubio nō pēderet nō daret vēditor. c. p. xxv. ⁊ insurgit hmōi dubiū: qꝛ in mera debitoris: scz cōitatis volūtate cōsistit nō soluere vel differre ⁊ creditoꝝ leges dissoluere. Sit ergo licitus talis ꝯctus ratione talis dubij: ⁊ cum in nullo is emēs se innouet cū cōitate: sed dūtaxat reddit⁹ aliqualiter dubios emat ⁊ licitos a venditore. ffortiū cak tertio dicta ratio dubij p vnū simile. nā ⁊ securās merces ianuā vehēdas. ⁊ ꝓpter hoc. p. vel. xx. recipiens prout plus vel minus graue videtur ⁊ piculosum sibi assecurāti nil illicituz facit. ergo nec in casu nr̄o qui est similis illi: qꝛ totum debitū qđ habet vēditor recipit emptor dando illi xxv. scz. p precio. c. Si em̄ nūq̄ reciperet a cōitate aliquid iste scōs; scz emptor sibi ⁊ non primo dānuz cederet, sicut ergo suū esset dānū si nil reciperet: puta quia cōitas deficeret in soluēdo: sic suū sit lucrū siue parū siue multū recipiat. Sit ⁊ quarta ratio talis. vsura nō est nisi cuz aliquis vltra sortē aliquid recipit vel recipere intendit. sed respectu emptoris nō est considerare sortē vel aliqđ vltra sortē qꝛ totū ius vēditoris ⁊ quoad capitale ⁊ quoad interesse est sors ⁊ cedit i sortē emptori: qꝛ totū illud ius emit. ergo nihil accedit sibi vltra sortē. ⁊ sic patet ꝙ inter venditorez ⁊ emptorē nō interuenit contractus vsurarius.

§. xii. Tertio ꝓbatur ꝙ

dictus ꝯctus emptionis creditoꝝ in monte nō fit illicitus ex iniusto precio put prima facie apparet ex eo: videlicet ꝙ. c. p. xxv. vēdunk: ⁊ multo fortiꝰ: qꝛ nō solū. c. sed. c. cum lucro: scz redditus annualis q̄ dak a cōitate p illis. c. ⁊ sic nō interuenit iustū preciū. Itē ex eo ꝙ hic videk tps vēdi: qm̄ ratione dilationis talis emit. c. cū lucro p. xxv. Sed ad hoc respōdek. Ad primū quidē ꝙ satis interuenit iustícia in precio. Justícia em̄ precij debet attendi a tpe ꝯctus vt tantū dek quātū tūc valet: scz tātū valet quātū vēdi pōt nō autē quātū est tūc valitura: ⁊ p toto tpe sequēti: qꝛ res nō debet estimari in venditione nisi quantū valet tpe contractus: alꝰ non posses licite emere aliquā terrā p̄m equalitatē. Cū ergo ius exigēdi. c. nō plus valet tūc ꝙ. xxv. flore. ꝓpter dubiū: videlicet qđ iacet non solū circa interesse sed circa capitale. ⁊ etiā qꝛ patet ꝙ tu vendens nō habes tale ius cum suo interesse plus charū: vnde sequik ꝙ emitur iusto precio. Itē res ligata nō tātū valet quātū libera. Exemplū in domo que nō tātū valet cū circūstātia aggrauāte quātū libera: scz soꝛs illa. c. flore. ligata est circūstātia aggrauante cū tātū rehabere non possis. ergo non mirū si non tantū valet quātum. c. florēni liberi. Et si queratur quantū minus valere debent. Rñdeo quātū a sapiētibus ⁊ pbis cōsideratis circunstantijs aggrauātibus fuerit arbitratū ⁊ appreciatū. Et cū in ꝓposito nostro sic cōiter apprecietur tantū per ꝙsequēs valebūt. Ad scđam dicas ꝙ hic nō vendik tps. nō em̄ emēs dat. xxv. cū intētione plus habendi in posterū ex solo lapsu tpis: sed ꝓpter dubium emergens in tempore ratione siquidē periculi qđ in se suscepit. ⁊ ꝙ attendik lucrū perceptum esse licitum: non autem ratione temporis: quia non est precium temporis: sed precium periculi in tempore.

§. xiii. Sed oppone nūc

vt argumēta tollamus que in ꝯctum fieri cōsueuerūt. Et primo p̄m quoscđ sic. Certe si primus cōitati mutuās qui ratione coactiōis alꝰ licite illud interesse recipit nō fuit coactꝰ: scz volūtarie mutuaret sub spe vel pacto tātū recipiendi. vel alꝰ nolens recipere capitale cōmunitate volēte illud restituere vsurā cōmitteret. ergo a simili idem dicamus in hoc scđo: scz emente ab eo qui cōitati soluit prestantias. cōsequētia patet: qꝛ voluntarie intrat locū primi quoad ꝯctū mutui. Sed ad hoc respōdek negando ꝙ iste intret locū primi quoad ꝯctus mutui. Nam nil mutuauit iste emens cōitati ex hoc ꝯctu quē cuz primo fecit: scz venditore iuris sui qđ habet in monte: nec efficit proprie creditor cōitatis per hūc cōtractū: qꝛ cōitas ꝓpie non tenet vt debitor sibi respōdere: nec legē super hoc facit: sed per ꝯctū emptionis intrat locū suū quoad ius exigendi ⁊ percipiēdi qđ habet: scz venditor ex contractu mutui facto cū cōitate. Sunt ergo diuersi ꝯctus: etsi quoad cōmodū idē sequatur effectus: que quidem idētitas effectus non habet alterare naturam taliū contractuū. Nec est hoc nouū ꝙ quoad damnū ⁊ commodū idem sequatur effectus in diuersis ꝯctibus quoꝝ vnus approbak alter reprobatur. Exemplū in ꝯctibus pignoraticijs ⁊ vēditicijs. Concedis mihi mutuo. c. flore. per. viij. an. ⁊ ego tibi cōcedo domuz meā valentē. c. flore. in pignus vt eam inhabites per. viij. annos sine pensione, et exinde restituam tibi. c. florenos

ꝛ tu mihi domū meā. ecce vnus modus quo pōt celebrari hic ℞ctus. Alius modus est. puta vēdo tibi domū meaz c. floze. fm ꝙ estimatur: sed hac cōditione adiecta ꝙ post octo annos tenearis reuendere mihi eodē precio si volā. Ecce isti sunt duo diuersi ℞ctus quoad formam ℞ctus: qz primus pignoratitius. scōs emptiti⁹. Iz quātū ad effectuz cōmodi vel dāni nō sunt diuersi. ꝛ tm primus reprobat: qz pignoratitius ꝛ vsurarius. scōs approbat qz emptiti⁹. et ideo licitus sequestrata fraude intentionis. Sic ad ꝓpositū reducēdo licz idē vtile aut cōmodū vel dānū cōsequat hic emēs dictū ius. c. floze. quos habet sup mōte cōitatis hoc vēdens. qō alꝫ etiā cōsecutus fuisset si volūtarie mutuasset nihilominus nō sequitur ꝙ debeat iudicari sic in vno sicut in alio. Nam in primo iudicādus est emēs recte cōscie: qz facit ℞ctū licitū. l. emptionis in quo licitū est sperare lucrū ꝛ desiderare. ꝛ sic ad restitutionē minime obligat. sed i ℞ctu mutui cū est volūtarius nō licet sperare lucrū: alꝫ vsurarius ℞ctus est. ꝛ ad restitutionē illius lucri obligatur. Et sic ablate sunt obiectiones primoꝝ.um.

§. xiiii. Oppone secūdo

vt tollant obiectiones secundoꝝ. Variatio cōditionis inducit varietatē dispositionis. sed in tali ℞ctu variat condi tio vēdētis ꝛ emētis. nā vendēs ad mutuandū cōitati. c. quoz ibi ius habet inuitus accessit ꝛ coactus. Emēs aūt illa. c. seu ius eoz volūtarius hoc agit non coactus: ergo debet variari ꝛ dispositio. vt scz etsi vēdens licite recipiebat redditus annuales. v. ꝙ dānis ꝛ interesse. emēs nō licite recipiat ipe: qz nō coactus est emere. Probat aūt predictū antecedēs ꝙ simile. Nā si gener q̄ habet in pignus a socero possessionē ꝙ dotib⁹ recipiēdis nō cōputās fructꝰ in sortē ꝓpter onera matrimonij. aliū ponat in locū suum vt qz ab eo recipit quātitatez pecunie quā dz hre a socero ꝙ dotibus: ꝛ ipe dat sibi ius qō habet in illo pignoze possessionis ꝙ ipsis dotibus recipiendis. ꝛ cum hoc possessionē eo modo quo habet: nihilominus isti sēo fructꝰ cōputabunt in sortē: qz scz cessat conditio que erat in primo: scz onus matrimonij: qō ptz: qz primꝰ ex eo ꝙ quasi coactus licite recipiebat fructus: que cōditio variatur in sēo. i. in emptoze: qz in eo nulla coactio. Sed ad hoc rñdet ꝙ non est simile. Qui em̄ subrogat genero ꝙ ℞ctum emptionis iuris sui ab eo opz ꝙ cōputet fructus in sortē: qz si aliud fieret recipet lucrū ex sola expectatiōe tpis ad recipiēdū suū cū sit certus de suo ꝓpter pignus possessiōis quā tenet. ꝛ sic vēderet tps qō ad vsurā ptinet. Iz nō sic est in ꝓposito: qz emēs talia iura mōtis nescit an illud lucrū recepturus sit: immo et de capitali dubitare pōt. Si ergo aliqō lucrū cōsequit nō est hoc ex sola expectatiōe tpis: sed ex anxietate seu ānexietate dubij ꝛ periculi i tpe. ꝛ sic ptz ꝙ casus positus est dissimilis a nro. Posset tm̄ bene ad ꝓpositum adduci ꝙ hūc modū vt si q̄s deberet genero dare dotes: ꝛ ꝙ hoc daret sibi fructus alicui⁹ terre. sed tm̄ esset in ptate sua dare vel nō dare. tūc si esset socer malus debito: ꝛ dubitaretur de eo tā de solutione dotium q̄ datione fructuū: tūc posset alteri totū ius vendere: ꝛ in sui locū in totū illū ponere. ꝛ tūc valeret talis ℞ctus: ꝛ licitus esset ꝓpter dubiū periculi ꝛ laboris in exigēdo. q̄ obrē etiā nō daret emens tūc illi de toto simul quātū foret sola dos. et sic nō obstat.

§. xv. Oppone tertio vt

tollant obiectiones tertioꝝ. hic vendunt. c. florēni cū suo interesse ꝙ. xxv. ꝛ nō tm̄ ius exigēdi et percipiēdi. ꝛ hoc sic ꝓbat. Illud emit qō scribit: sed. c. floze. scribunt emptozi ergo ꝛc. Si sic ratiōe excessus videtur iniustus ꝛ illicitus cōtractus talis. qō in assecurante mercantias nō cōtingit vbi nō est excessus in lucro: qz ꝓueniens tātū accipi cōsueuit. Sed ad hoc rñdetur negādo ꝙ in hoc ℞ctu vendātur ipsi. c. florēni: quinimmo vēditur ius exigēdi. c. floze. Hinc videmus ꝙ in libro cōitatis scribitur sic; videlicet ꝙ talis emit ius. c. floze. vel alio simili modo equipollenti. Sed debere recipere. c. floze. nō est. c. floze. nec est habere. c. floze. Et sic pōt negari ꝙ fit dare in hoc cōtractu lucrū excessiuum: immo datur equiualens ꝙ equalenti.

§. xvi. Vltimo superest

vt ad quattuoꝝ exceptiōes descēdamus. Opponat ergo quarto ꝛ sic. Iste est ℞ctus certus ꝛ nullo modo dubius: ergo vsurarius. ptz antecedēs: qz vallatus est ℞ctus talis tot legib⁹ tot scripturis ꝛ catenis ꝙ videt oīno indissolubilis. ꝛ sic ꝙ nullus debeat in ea dubitare. cōsequētia patet: quia cum emptoꝝ sit certus de magno lucro cū parua pecunia videt per cōsequēs ex solo lapsu tpis hoc lucrum cōsurgere. Sed rñdet ꝙ si talis ℞ctus sit vallatus: vt dicitur tm̄ qñ fit magnū dubiū negari nō pōt: qō satis videtur per experientiā. Nam vñ est ꝙ aliqñ valēt plus aliqñ minus predicta credita montis: nisi propter maius ꝛ minus dubiū vno tpe magis q̄ alio: ꝛ multi sunt ibi labores ꝛ expense: vt asserūt experti. Ex oibus prelibatis sic deinū cōclude illa conglutinādo ꝙ est considerare in ista materia quattuoꝝ pūcta. Et primū est ꝙ hic est ℞ctus emptionis ꝛ venditionis ꝛ nō mutui. vt supra declarat. ex quo soluuntur argumenta primoꝝ. Est scōo cōsiderare quō in hoc cōtractu vendit tam ius ad capitale q̄ interesse simul: ita ꝙ cadūt simul in sortē emptoꝝ eo modo quo primus habebat iuste. sed per aliū ℞ctū distinctū specie a prioꝝ. per qō tollunt argumenta secundoꝝ. Est ꝛ tertio cōsiderare quō distinguit ius percipiendi. c. floze. ꝛ. c. floze. quia non sunt idem cū vnū sit fine alio: ꝛ vnū est maioris valoris alio ex quo soluuntur argumenta tertio arguentiū. Est quarto cōsiderare dubiū qō emēs icurrit in illo contractu circa ius exigendi ꝛ pcipiendi illā pecuniā quā emit a vēditoze: qz experientia hoc docet ꝛ sciunt experti: ꝛ sic soluuntur argumenta quarto arguentiū. Et sic concludit prefatus magister ℣franciscus contractū licitum.

§. xvii. Contrariū deter-

minauit alius magister in theologia ordi. predi. cuius rationes pcipuas summatim ponit dñs Lau. supradictus eas destruendo ꝙ modū glo. in marginibus. Et licz nomē ipe se dicat ignorare: vnde nō exprimit: vocatꝰ est iste magister Dñicus de panthaleonibus de ℣florēn. Dicit autez primo ꝙ qz nō oēs casus in lege reperiunt nō semp debet requiri ius expressum qm̄ plura sunt negocia q̄ vocabula. ff. de prescrip. ver. l. rei. Cū ergo talis casus nō reperiatur expressus in iure: ideo aliquibus autoritatibus ꝛ rationibus vt potero dictā cōclusionē firmabo: scz vsurā sapere: emere talia credita in monte. Ponit aūt circa hoc tres cōclusiones. quaꝝ prima est: qz vēdito: iuris sortis. i. crediti qō ħz in monte: puta centū nō vendit illud interesse quod dat a cōitate mutuatib⁹: nec vēdere pōt. Scōa est ꝙ inter cōitatē ꝛ ciuē ementē est ptractus mutui: seu ea que inter eos fiunt habēt vim talis ℞ctus. Tertia est cōclusio ꝓncipalis supradicte materie: scz ꝙ lucruz qō predicti emptores a cōitate eo modo quo habēt est illicitū ꝛ sapit vsuraz

§. xviii. Primā autē con

clusionē sic ꝓbat. Illud qō cōitas dono cōfert mutuantibus: scz emptozi: nō vendit nec vēdi pōt per vēditorē iure sortis. sed cōitas ofert dono emptozi predictū interesse vt dz in scriptura reformatiōis facte super hoc a cōitate ergo nec vendit nec vendi potest a vēditoze iuris sui seu sortis. Maioꝝ ptz cū donū sit libera datio: vt patz ex descriptione donationis quā ponit Host. dicens ꝙ est rei licite nulli iure cogēte mera liberalitate facta collatio. Minoꝝ ꝓbatur: qz scribit in statuto ciuitatis ꝙ camerarius qui recipit pecuniā gabelle teneat soluere cuilibet creditozi pro dono ꝛc. Et suo modo ratio similis formari pōt de dāno ꝛ interesse que a cōitate dant emptozi; ꝛ sic nō vēdunt ab

alio. Preterea qđ depẽdet ex mera liberalitate cõitatis vẽdi nõ põt: nec vẽdit sine eius mero assensu: sed illud interesse ex mera volũtate cõitatis depẽdet: nec dak vẽdẽti ius sortis assensus vendẽdi dictũ interesse: ergo nec vẽdit nec vendi põt per ipm. minor ptz: qr p legẽ a cõitate factã nec simplr ipa cõitas cogit dare ipm interesse si non vult nec inuenit cõcessum a cõitate qp mutuator vẽdat. maior ptz: qr nõ põt vẽdi ab aliquo qđ nõ est in eius ptãte nec libertate nisi cũ assensu eius cuius interest: puta vendens trãsfert dominiũ & pprietatẽ rei vendite p equiualẽti in ementẽ: sed hic venditor sortis nõ trãsfert dñium & pprietatẽ illius interesse in emẽtẽ: ergo nec vendit illud. maior ptz ex natura vẽditiõis: & dictis aliorũ. minor ptz cum fiat per statutuz ciuitatis di. qp camerarius gabelle ad hoc institutus teneatur & debeat dare singulis creditoribus descriptis in libro. In illo autẽ libro scribuntur emptores & creditores. Preterea venditio est cõmutatio rei ad pciuz ex cõuentione & pacto ptiũ veniẽs: sed inter prefatos. s. vẽditorẽ iuris sortis & emptorẽ: nulla cõmutatio fit ipius interesse ad quodcũqz preciũ: & nulla de hoc conuentio vel pactio interuenit: ergo nõ vẽdit illud. maior ptz ex descriptione venditionis. minor etiã ptz: qr vt dicũt q illa commercia tractãt persona media tractãt vẽditionẽ & emptionẽ pecunie montis nulla mẽtione facta de ipo lucro vel puisione vel interesse. Et apparet qp cõitas q prouidet & facit statutũ dat ex se fic emẽti illud lucrũ. mera autẽ rei venditio est q nec in ẽctu noiatur nec pro ea aliqd datur.

§. XIX. Secunda cõclusio

scz qp inter cõitatẽ & ciuem ementẽ est ẽctus mutui: seu ea que fiunt inter eos hñt vim talis ẽctus. hoc aũt fic pbat. Primo premittit in facto id qđ facit ipa cõitas. Vadunt nãqz vẽditor & emptor ad notariũ montis qui fic conficit scripturã. Talis asserẽs se esse descriptũ in libro creditor montis dedit & cõcessit parabolã & licentiã mihi tali notario tanq̃ publice persone recipiẽti & stipulãti p tali & tali scribanis p cõi florẽtie deputatis ad scribẽduz creditores de mõte: & quãtitates & pecunias &c. in libris super libris dictor creditor. & cõcludit qp emptor scribak p scribanos cões in libro dictorũz creditorũ loco & vice seu noie talis: scz qui prius erat creditor cõitatis: & addit qp predicti creditores &c. pñt eisqz liceat ipor iura vendere: permutare: alienare: & quocũqz titulo fine causa trãsferre in aliũ scribẽda in dictis libris. Et qp illi in quos dicta iura translata fuerint: potiantur bñficijs in iuribus q̃bus potirenk dicti creditores seu qui recipere debẽt. Modo pbatur fic ppositũ. Obligatio ex volũtate & ex pacto ꝓsurgẽs inter verũ creditorẽ & debitorẽ de sorte cõcessa restituẽda instituit inter eos ẽctum mutui: sed talis obligatio est inter cõitatez & ciuẽ emptorẽ: ergo &c. maior pbak in glo. Ray. de nego. secu. vbi dr qp ẽctus est vltra citraqz obligatio ex volũtate ptiũ surgẽs. minor etiã pbak ex supradictis. Ex q̃bus ptz qp inter cõe & ciuẽ est obligatio vt esse põt: & vnus est creditor & alter debitor ex ipar partiũ volũtate. Et similiter qp inter eos fit pactũ pbak: qr pactũ est pmissum ex cõcordia partiũ: vt habek in Catholicon. Apparet autez qp cõe promittit emptori & se obligat de sorte & lucro &c. Preterea sctus Tho. in. iij. pte. q. xlij. dicit qp in verbo ẽhendi importak ordo effectus ad cãm. verbi gra. Inter cõiuges ẽctus mrimonij dicit obligationẽ mutuã vt effectũ in ordine ad mutuũ cõsensum q̃ est causa: ergo inter quoscũqz est obligatio vere sortis concesse restituende de consensu partium inter eos est ẽctus mutui: scz inter cõe & emptorẽ est hmõi obligatio: ergo &c. vtraqz ex superioribus patet maior ex dictis Tho. minor ex scripturis adductis. Preterea arguo ex dictis oppositor dicentiũ qp mutuũ nõ ꝓficitur nisi vbi ex meo fit tuũ: qr est obligatio que ẽhik accedere & consensu. Igitur cũ de meo fit tuũ cum acceptione rei & accessione consensus ibi est mutuũ; sed fic est ppositor: ergo &c. maior loquentiũ est. minor põt apparere non solũ ex dicꝝ in pncipio huiꝰ ꝛcõnis adductis: sed etiã: qa qđ tenes meũ est: qr cũ nihil debeak sors ex emptiõe iuris de nouo scribat creditori. & cõitas se debitorẽ esse obligat & ego assentio vt maneat apud eã & pmittik puisio debiti mihi vt creditori. ergo &c. Preterea iter quoscũqz sunt vel fiunt ea q̃ req̃runk ad ẽctũ mutui inter eos est ẽctus mutui: sz inter emptorẽ & cõe sunt & fiũt ea q̃ requiruntur ad ẽctũ mutui: g̃ &c. maior est nota. minor pbak: qr non plus videk requiri ad pdictũ ẽctũ mutui qp creditor. deinde sors cõcessa cõi deinde debitoris cõsensus & obligatio inter vtrũqz. sed hec sunt inter pfatos: vt tam ex dictis q̃ ex facto apparet. igik inter eos ẽ mutuũ. Nec põt dici qp emptor non cõcedit sortẽ cõitati cũ de sua volũtate & consensu sors cuius ius est suũ ex emptiõe manet cuz suo vsu apud cõitatẽ. Nec põt dici qp ẽctus nõ fit cum cõitate: sed cũ quibusdã officialibꝰ cõitatis emptor tractat: qr si exẽ negetur ẽctus: pari rõne negabik fuisse inter pmos & cõitatem: qr primi nõ nisi quibusdã officialibus cõitatis tractauerũt scribẽtibus & recipiẽtibꝰ pecuniã: nec põt negari talis ẽctus: qr sors nõ debeꝯ emptori a cõitate: imo de iure ipsi emptori debeꝯ. Qđ pbak pmo: quia ei cui cõmunitas se obligat et pmittit de sorte debeꝯ ipa sors: sz emptori cõitas se obligat & pmittit de sorte. g̃ &c. maior ptz: quia aks se obligaret iniuste & raperet si alteri deberetur minor ptz ex scriptura & statuto.

§. XX. Tertia conclusio

que est vt lucrũ qđ hñt dicti emptores a cõitate eo modo quo hñt est illicitũ & sapit vsurã. fic pbak. Credere & cõcedere sortẽ sub rõne crediti vel alicuiꝰ capitalis sola spe et intẽtiõe lucri habẽdi est vsura: sed in hmõi ẽctu concedit sors sub rõne crediti vel capitalis sola spe & intẽtione lucri habẽdi: ergo talis ẽctus sapit vsurã. maior est in. c. cõsuluit. de vsu. vbi reprobak spes lucri. Spes enim & intẽtio ad volũtatẽ ptinẽt. illud ergo qđ solũ mouet volũtatem ad pdictã ꝓcessionẽ & credẽtiã sortis &c. est lucrũ sperati: ergo ibi est vsura. maior: istius pro simili nota est cũ finis intẽtus fit mouẽs agẽtẽ ad actũ. minor pbak: qr illud est causa quo posito vel amoto res vel actus ponit vel amouek: sed illo lucro posito vel amoto ponit vel amouek dicta cõcessio: ergo illud lucrũ est sola & tota causa. Istã nõ aliter pbo nisi p confessionẽ hoim ita facientiũ. Preter ea lucrum qđ opz restituere est iniustũ & illicitũ & nõ alia causa: nisi qr vsurarie extortum: sed lucrũ & hmõi emptione oportet restituere: ergo &c. maior ptz. qr si iustũ nõ opz restituere. minor patz ex ca. supius allegatis. In ppositio autẽ nõ est alia causa restituẽdi nisi qr vsurariũ: g̃ &c. Sathã pbat hãc huiꝰ rationis cõclusionem qđ hactenus fieri ꝓsueuit. Instituebanꝯ enim officiales ad remittendũ quilibet pfatũ lucrũ: qr habebak cõscietia sicut de vsura. Preterea sicut vt dicũt in ẽctũ arguentes q̃ nõ est creditor in sorte siue cui sors nõ est debita non est vsurarius. sic pop positũ arguẽdo q̃ est creditor in sorte & cui sors est debita si recipit lucrũ vel accessionẽ sortis a cõitate modo superius allegato est vsurarius: sed pfatus emptor est creditor in sorte: & sibi sors debeꝯ et accipit prefatũ lucrum intentũ & datũ p sorte: ergo est vsurarius. maior ptz p Aristo. qr sicut negatio est causa nõ cause: ita affirmatio est causa cause. minor: quãtũ ad singulas suas ptes ẽ pbata supius. Preterea q̃ mutuũ cõcedit corrupta intentione: scilz inde habẽdi lucrũ est vsurarius: sed prefatus emptor concedit sortẽ seu capitale corrupta intẽtione: ergo est vsurarius & tenek restituere. maior ptz aucte iuris. de vsu. c. cõsuluit. minor apparet: qr corrupta intẽtio ꝑm theologos & iura vocak qñ mutuak ppk solã spez lucri: vt fit in ppositio. Et si dicak qp in pposito nro non est ẽctus mutui ex forma: & ideo nõ est vsura. Rñ. qp hoc nõ valet nec excusat: qr saltem est vsura ex fraude, vt ex de emp. & ven. Ad

nostrā. Et sanctus Tho. ij. ij. q. lxxviij. dicit q vbi vēditur res plus iusto pcio ppter dilatā solutionē est vsura. igit vbi ppter sortis expectationē intendit vel recipit lucruz vel expectat: vsura est. ⁊ sic est in ppōsito. Preterea si ponat quis pecuniā apud mercatorē ⁊ lucrū annuatim sm consuetudinē recipiat: iam hic vsurarius est. ⁊ tn nullus ptractus inter eos est vsurarius ex forma. Preterea succedēs heres vsurario nullū ōctū facit cū debitorib⁹: ⁊ tn recipiēs capitale cū lucro vsurari⁹ est. Nec pōt dici q nō fit expectatio tpis: q: vēditor totū vēdit simul emptori: quia nec vēditor nec emptor pnt hre p sorte sibi a cōitate debita illud lucrū qđ p retēta sorte dat nisi i terminis assignatis a cōitate: immo expectāt vt in statuto termino ex eis det. Probant pdicta. s. q ex expectatiōe recipe pro sorte fit vsura. xiij. q. ij. ex dictis Aug. Hiero. et Amb. Nec valet dici empto: non dedit: q: ver⁹ creditor efficit iam dati. ⁊ sibi ex emptiōe de iure debet. et est in expectatiōe sortis lucri. Preterea vltra sortē mutuatā vel cōcessam: etiā cuz piculo suo: vt dicūt. exigit ⁊ expectat empto: vltra sortez ergo est vsurari⁹. maior habet expsse de vsu. i. c. nauigāti. mior est expta p quotidie faciētes. Ex qb⁹ apparet q exēplum positū p alios de dubio excusante nō valet. Dicunt em sicut possum licite securare mercationes tuas vsq; ianuā retinēdo sup me dubium ⁊ volēdo. x. vel. xx. p. c. plus vel minus sm quātitatē piculi. Sic in ppōsito: q: totū dubiū qđ tu habes sup me recipio dādo tibi tuū ⁊c. q: extūc si nihil vnq̄ recepero dānū meū est. Istud silr vel exēplū nō videt valere nec est ad ppositū. Iste em qui assecurat mercātias recipit pcium sui periculi: sz nullā sortē cōcedit vel mutuat vltra q̄ p: eo lucrū accipiat aliqō ab eo quē de mercib⁹ assecurauit. Sed in casu nr̄o empto: sortē concedit ⁊ credit p qua vltra aliq̄d querit. s. lucrū. Itē securato: merciū querit lucrū ab eo cui⁹ merces assecurat ⁊ p: ea piculū intrat. Empto: aūt de quo loquimur nō recipit lucrū: nec hz ab eo cui⁹ piculuz sup se recipit. sz expectat ⁊ recipit ⁊ hz a cōitate p sorte ei credita ⁊ ei debita. Itez videamus quē securat iste empto:. nō cōitatem q: non indiget: nō venditorē. immo infert ei dānū de tribus partib⁹ sortis: cui⁹ ius emit: ⁊ de toto lucro de q̄bus si vēditor iaz incurrit piculum nunc euasit. Itez arguit per alios ⁊ sic. Quicq̄d cōitas ordinat statuit ad hūc finē: vt ōctus inter primū ⁊ scōm habeat firmitatē. ⁊ illud cōfirmat et nō immutat: ergo si sine lege cōitatis ōctus est licitus: silr ⁊ cū lege factus ōctus erit licitus. Ad istud dico q non me intromitto vtrū inter primū ⁊ scōm sit ōctus vsurarius. Sz dictū istoz. s. q cōitas q̄cq̄d facit faciat ad firmādū ōctuz inter illos duos factū nō videt mihi verū. q: cōitas nō cōfirmat ōctū: de quo nullā facit mētionē: sed sic est in ppōsito: ergo ⁊c. maior patet: cuz confirmatio fit precedentis quoddaz cōmemorare. minor apparet in scriptis cōitatis si em cōfirmaret exprimeret quē contractū: vel cuius contractum confirmaret: sed nullum exprimit: ergo ⁊c.

§. XXI. Solutiones etiaz

quedā que fiebāt per predictos opponētes ad quasdā rationes que fiebāt in oppositū nō videntur sufficiētes. Et vna ratio eoz erat talis: q: cū dicebat q si primus volūtarie mutuasset cōitati p illo lucro habēdo esset vsurarius: modo scōs intrat volūtarie locū primi cū spe premij: ergo ⁊c. Rñdet per illos q de scōo nō est lucruz simile: q: non intrat locū primi quoad cōtractū mutui: q: nil mutuauit cōitati: ⁊ ex ōctu quē facit cum primo non efficit creditor cōitatis: cū cōitas ppie nō teneat sibi rndere si nollet: sz intrat locū primi quoad ius exigendū ⁊ pcipiēdū: qđ habet primus ex ōctu facto cū cōitate. Ista solutio salua reuerētia nō videt sufficere: q: vt. §. dictū est inter cōitatē ⁊ scōm est ōctus mutui seu ea que fiunt inter eos hñt vi cōtractus mutui. vel certe negari nō pōt quin ipse scōs sit verus creditor cōitatis: nō tn ex emptione iuris primi: sed etiā ex cōsensu cōitatis cōsentiētis ⁊ recognoscētis eum vt verū creditorē in sorte p qua recipit lucrū vt intēdebat ⁊ sperabat p ipa sorte credita. nec habet soluz ius exigendi vt dicūt: sed est creditor sortis: libertas aūt cōitatis nō excusat intentionē ⁊ spem lucri pcipiendi p sorte quā pcedit ⁊ credit cōitati: que quidē spes ⁊ intētio faciūt hoiem vsurariū. Exēplū aūt qđ ponūt de pcedēte domū et cōcedēte pecuniā p inhabitatione dom⁹: satis facit p nr̄o ppōsito Cōcedēs em vsum dom⁹ qui estimat pecunia: licite potest recipere pciū. cōcedēs vo pecuniā nō pōt recipe p ei⁹ vsu rem pcio estimabilē: ⁊ ideo scōs est vsurari⁹: ⁊ sic scōs i p posito nr̄o est vsurari⁹. qñ aūt primus vendit domū: ⁊ alter tradit pecuniā: nil vltra expectat de illa pecunia. sz nō sic in ppōsito: q: q̄ dat pecuniā emēdo ius sortis p empta expectat lucruz. s. p sorte credita cui⁹ ius emit. Videt g̃ hoc exēplū p nobis potius q̄ p ipōtibus. Et qđ addit soluēdo q i ōctu emptōis licet spare lucrū ficut facit mercator: de sua mercatione. nullo mō videt valere in ppōsito nr̄o: imo reputo piculosuz: q: hic emit ius sortis q̄ apō debitorē manet p lucro habendo in posterū in termis assignat qđ desiderare ⁊ emere nō licet. nec emit sors simul ⁊ interesse vt isti dicūt. immo op positū supi⁹ ē pbatū.

§. XXII. Aliud argumētū

eoz fuit q gener hns a socero terrā in pign⁹ pro dotibus nō cōputat fruct⁹ in sortē ppter onera matrimonij si alius soluat vel emat a genero dotes. tūc debet fructus cōputare in sortē: alias esset vsurarius: q: cessat cōditio. s. onus mrimonij ppter qđ licebat fruct⁹ nō cōputare in sortem: ⁊ sic est in ppōsito: q: in emptione conditio primi cessat ppter quā aliq̄d recepisset vltra sortē dicit licuisse. Rñdet q scōs debet fruct⁹ cōputare in sortē: alias recipet lucrū ⁊ cōmodū ex expectatione tpis ad recipiēdū suū cū sit certus ppter pign⁹ eq̄alēs: ⁊ sic vēderet tps qđ est vsura. Addūt etiaz rñsioni: si deberet mihi dare dotes: daret mihi annuatim fruct⁹ alicui⁹ terre: ⁊ in ptāte eius esset dare vel non dare. tūc si esset mal⁹ debitor: ⁊ dubitarek de eo tam de dote q̄ de fructu: totū possum alteri vendere ⁊ aliū in totū ponere loco mei: sed tūc talis emēs nō daret tibi tantū quātuz esset sola dos ppter dubiū. ⁊ tūc staret ōct⁹ ppter piculuz vel laborē in exigēdo. Hec sunt verba rñdentūi. sed salua eoz reuerentia exēplū ⁊ rō stant nō soluta. Patēs em est q ficut in emente dotes a genero conditione matrimonij cessante si nō cōputat fruct⁹ in sortē est vsurarius: etiā confessione rñdētiū. sic sequit q cessante cōditione primi mutuatis pecuniā cōitati ppter quā licebat recipere pecuniā a cōitate in emēte ius sortis primi: si recipiat illud lucruz et nō cōputat in sortē: erit vsura. Itē sequit ex verbis eorum q nullus ōctus dicak factus: ⁊ ponak q nō fiat inter emētez dotes a genero ⁊ socerū: cui⁹ est primo dare. tamē si sic emēs nō cōputat ius in sortē est vsurarius. ita eodē modo si diceret q emēs ius sortis primi nullū cū cōitate faceret ōctū si vllū lucrū recipiat ⁊ nō cōputat in sortē est vsurarius. Sicut em ille liez cū illo nō hat si illud lucrū recipiat ⁊ nō cōputet in sortē. ei tn ad restitutionē tenek cuius sunt fruct⁹: sic in ppōsito inter cōitatem ⁊ ementē. Concludit ergo q recipiēs fructū ab eo cū quo nullū fecit contractū tenetur ad restitutionē. Quod vo dicitur q vendit tps: ⁊ ideo est vsurarius nil videtur valere. Quia pcessio sortis intētione corrupta ⁊ spe lucri vel fructus quē recipit facit vsurā q̄cq̄d fit de tpe: nec securitas pignoris tollit vel facit vsurā. cū etiā pignus habēs cū securitate si fructus cōputaret in sortē: nō esset vsurarius: etiā cum expectatione sortis in tpe. Nec videtur q anxietas dubij vel periculi: q: scz nescit si aliquid cōsequek vel habebit facit licitū lucrū qđ querit vltra sortē. ptz ex de vsur. nauigāti. Itē patet q si mutuo pessimo ⁊ dubio debitori centū per decez annuatim nunq̄ dubium excusabit etiam si nunq̄ aliquid haberem, ita in proposito quicq̄d fit de ōctu vbi fuit primo cor

rupta intētio spe ⁊ intentione lucri qđ cōsequit est illicitū ⁊ sapit vsurā. Jtez si hoc dubiū cōitatis excusat lucrum illud videtur q̄ possumus ponere pecunias apud mercatores: cū plus sit dubiū apud mercatores qui frequenter defecerūt ⁊ deficiūt q̄ cōitas que ex quo cepit dare predictū lucrū nunq̄ subtraxit: ⁊ si aliq̄n distulit postea supplet uit. Jtē ex p̄dictis videt q̄ regib⁹ ⁊ magnatib⁹ possum⁹ credere ⁊ tradere sortē ⁊ hīe lucrū cū sit magnū dubium ne sibi nedū sortē: sed ⁊ lucrū sibi retineant ⁊ possunt hoc facere vt eis placet. Quod vo addit de vēditione ⁊c. mihi dubiū facit. si em̄ gener reciperet dotes vel cessaret on⁹ matrimonij non posset recipere illos fructus de bona cōscientia. Jtē cōsideramus q̄ dotes sunt generi p̄prie: fructus autē sunt ei aduēticij ⁊ accessorij: si ergo vendant nō erunt fructus ementis nisi sint accessorij ⁊ aduenticij pro sorte: ⁊ sic illiciti cū nō esset in eo causa licita quam habet gener. Nec pōt dici p̄pter dubiū cū sit securus de pignore. Qđ aūt per eos additur exēplū ⁊ argumētū adductū qđ esset in ptāte debitoris dare vel nō dare ⁊c. non excusat meo iudicio corruptā intētionē emētis qua pro sorte vel dote data genero recipit vltra lucrū fructum possessionis pignoratę: q⁹ etiā cum periculo non licet aliquid recipere vltra sortē: vt patet in dicto. c. nauiganti.

§. xxiii. Jtem arguebat

cōtra eos q̄ soꝛis vendat: q⁹ qđ scribit in libꝛis cōitat̄ hoc vēdit: *sed in libꝛis cōitatis scribit sors. s. l. c. ergo ⁊c.* ⁊ videtur excessiuū lucrū. Rñdet per eos q̄ nō vendūtur. c. nec est habere. c. floꝛe. nec est excessiuū lucrū: sed dat equiualens p̄ equualēti: sed salua reuerētia aliter supradixit sic. Totum ius primi ⁊ quoad capitale ⁊ quoad interesse est sorꝛis: ⁊ cedit in sortē isti secūdo: q⁹ totuz illud emitur: ergo sorꝛis. c. floꝛe. emitur: ⁊ est habere apud cōitatē. c. floꝛe. vtrū autem sit cōueniens preciū relinquo decidendū. Scio tamē q̄ pbi viri iudicāt prauū ⁊ iniustū precium.

§. xxiiii. Jtē fiebat aliud

argumentū cōtra eos: q̄ scz inter cōitatez ⁊ ciuē emptoꝛē videt esse pactū: ⁊ p̄ cōsequēs vsura: qđ ipi diminute recitant. arguūt em̄ sic. Ubi per scripturā fiunt p̄missiones ⁊ obligationes ex pte cōitatis ciui emēti ciuis ex his mot⁹ vt habeat p̄missum lucrum emit iura primi: ⁊ fit creditoꝛ cōitatis ibi videt esse pactū: sic est in p̄posito. Per officiales em̄ p̄ cōitatem deputatos ad faciēdū istas scripturas siue vocenꝫ findici siue aliter p̄fata p̄missio ⁊ obligatio pactū autē vt. s. est allegatū videt esse p̄missum: ergo ⁊c. Ad hoc argumētū rñdet q̄ findici ⁊ officiales predicti nō sunt instituti ad faciendū nouū ꝯctū inter cōitatem ⁊ ciuē sed solū ad confirmādū ꝯctū factū inter venditoꝛē ⁊ emptorem. ⁊ hec est rel̄sponsio eoꝝum.

§. xxv. Jtez sup eo quod

de dubio dicebat p̄ excusatione emētiū arguebat in ꝯriū sic: q⁹ ꝯctus q̄ vallat tot legib⁹ ⁊ scripturis ⁊ catenis nō videtur esse dubi⁹. Sed rñdet illi q̄ adhuc eo nō obstāte est magnū dubiū. qđ ptz: q⁹ aliq̄n plus valet aliq̄n minus: ⁊ q̄re hoc nisi p̄pter dubiū: sed hec rñsio pōt deficere: q⁹ nō est tantū dubiū sicut dicūt. nā vt supradixi ⁊ habui a mercatoꝛib⁹: q⁹ nō est tātū: q̄ mercatores ista tractant. Ex quo p̄fata p̄missio vel lucrū dari cepit per cōitatē ciuiu⁹ nūq̄ defecit: ⁊ si aliq̄n dilata est suppleta est. Causa autē quare plus vel minus valet est defect⁹ vel abūdantia pecunie in ciuibus. qñ em̄ hīnt pecunias emūt: ⁊ tūc vēdunt charius qñ aūt qui hīnt sortes apud cōitatē indigent pecunia: tūc emunt ⁊ vēdunt min⁹: sicut etiā in diuersis locis plus vel minus dat p̄ cābio floꝛe. de loco ad locū p̄m maioꝛē ⁊ minoꝛē indigētiā eoꝝ p̄ mercationibus. Catenas aūt securitatis ⁊ firmitat̄ de p̄dictis dixi voluntatē ⁊ potētiā ciuiuz regētiū qui hīnt pecunias de p̄dictis in cōitate ⁊ querūt lucrū ⁊ nimis difficile esset eis ista subtrahere ⁊ mutuare eis inuitis qui si libēter p̄derent sortē ⁊ lucrū. deus nouit.

§. xxvi. Ex premissis ap

paret q̄ p̄fatū lucrū ementiū a primis non est licitū: sed sapit vsurā. Sed forte ipi emptoꝛes possent excusari: quia cōe dat eis lucrū p̄o dono dāno ⁊ interesse. ⁊ ista vt mihi videt nō excusant illud lucrū nec faciūt licitum. Aut em̄ intelligit q̄ illud lucrū vnū ⁊ idē fit interesse ⁊ donū: aut donū solū: aut interesse solū: sed nō pōt dici donū ⁊ interesse simul qđ p̄obo. Eidē em̄ eodē modo sumpto non conueniunt ea q̄ nō sunt eodē modo sumpta: sed donuz ⁊ interesse nō sumunt eodē modo: ergo simul vnū esse non p̄t. maioꝛ ē nota p̄m pb̄m. minoꝛ est nota: quia rō doni est q̄ fit liberū. ratio vo interesse est q̄ fit obligatū. Preterea cōfirmat: q⁹ cause disparate sunt disparatoꝛ effectuū nec cōueniētiū eidē vel idē existētiū: sed cause doni ⁊ interesse sunt liberalitas ⁊ iusticia. g̃ donū ⁊ interesse sunt disparata: nec vnū ⁊ idē est causa. g̃ vnū ⁊ idē nō est in illa. Pro dat sc̄o q̄ illud lucrū nō est donū: illud g̃ qđ dat mutui sorte ⁊ nō aliter nō est donū. sed illud qđ dat a cōitate est tale: ergo nō est donū. maioꝛ est vera: q⁹ cadit sub obligatione: vt patuit. s. minoꝛ p̄bat: q⁹ non dat alicui nisi debēti recipere sortē. Preterea qđ ex se cadit sub restitutione non habet ex se rationē doni: sed p̄fatū lucrū ex se cadit sub restitutione: g̃ non habet ex se rationez doni. maioꝛ est *nota cū donuz sit res inuēdibilis. minoꝛ* p̄batur de facto cū indigeat remissione: vt ꝺ: in themate. nisi forte donum vellet appellare qđ debitoꝛ post solutionē donat ⁊ remoueat creditoꝛi q̄ non teneat ad restitutionē. Probat tertio q̄ illud lucrū nō sit p̄prie interesse: damnū autē ⁊ interesse p̄ eodē accipio in p̄dicto cōitatis statuto. Interesse em̄ dicit cū aliquid alicui deest qđ sibi debet de iure. Illi ergo p̄ interesse dat aliquid vltra sortē cui aliqđ abest qđ sibi debet de iure: sed isti emptoꝛi nō abest aliqđ qđ ei debeatur de iure: ergo illud lucrū qđ dat ei vltra sortē nō est interesse. maioꝛ vera de iure est. minoꝛ apparet: q⁹ de iure ꝺ: sibi sors deberi ⁊ illā volūtarie credit cōitati. Videtur ergo ex predict̄ dictū lucrū illicitū ⁊ vsuraz sapere ⁊c. hec oīa p̄fatus magister Dñicus ordi. p̄edi.

§. xxvii. Super ista ma

teria cōsult⁹ ſfrede. de senis. Utrū scz licitum sit emere dicta iura seu credita que q⁹ habet in monte p̄pter prestantias solutas. Rñdet q̄ non: sed vsuram sapit p̄ut reperit in p̄filijs suis sic declarās: licz vulgari sermōe dicat: vēdo tibi. c. floꝛe. quos mutuaui cōitati: tū in rei veritate nō sic est: q⁹ in eoipo q̄ mutuaui. c. ipi cōitati transtuli dñium eoꝝ in ipam cōitatem cū in mutuo dñium trāsferat: sicut ptz in instī. quibus modis ꝯhit̄ obliga. in p̄in. in vſi. vnde etiā. Nō pōt ergo creditoꝛ vēdere ista. c. cū non sit dñs ipoꝝ rum. Nā solus dñs rei de iure vēdere pōt sicut predictum est: p̄pter qđ videt q̄ in hoc ꝯctu nō vēdant nisi iuramenta ditoꝝ q̄ insurgūt ex mutuo ⁊ ex ipa obligatione cōitatis Videndū est ergo primo q̄ sit actoꝛis intentio in ꝯctu prefato. Ad hoc em̄ dico q̄ principalis eius intētio est vt subintret ⁊ teneat locū primi creditoꝛis: videlicet quoad hoc q̄ ipe creditoꝛ sit creditoꝛ cōitatis in sorte qua venditoꝛ recipit. v. p̄ quolibet centenario annuatim donec recipiat sortem propter quod colligit manifeste q̄ sub velamine emptionis emptoꝛ fit liber ⁊ volūtarius creditoꝛ cōitatis vt vltra sortē gr̃a mutui quinq̄ recipiat annuatim. Dico ergo q̄ rō quare primi creditoꝛes nō sunt vsurarij est ista q⁹ ad mutuandū cōitati coacti sunt. Et qđ nō est licitū in lege necessitas licitū facit. de re. iur. Qđ non est licitū sub aliqua spe vel maxime intētione primaria recipiēdi aliqđ vltra sortē gr̃a mutui mutuāt cōitati. p̄pterea licitū est aliquid accipe vltra sortē. Nam sicut ꝺ. ſ. q. ij. in. c. sicut epm. Nullam em̄ maculā oblatio suscipienti ingerit que non ex

ambictis petitiõe ꝓcessit. ergo ꝓ locũ ab opposito iste q̃ libere ⁊ volũtarie cũ spe ⁊ intẽtione ꝑmaria recipiẽdi vltra sortẽ gr̃a mutui: mutuat cõitati vsurari⁹ est.xiiij.q.iij. vsura.⁊.c.plericq̃.xiij.q.iij.si fenerauerit. ex̃ de vsur.cõsuluit. Preterea in iudicio aĩe ille vsurari⁹ cẽsendus ẽ q̃ eo ꝓposito pecuniã mutuat et credit licꝫ ꝙuẽtiõe cessante vt plus inde recipiat. vt ptz ex̃ de vsu.consuluit.xiij.q.iij.si fenerauerit. Sed talis emptor efficit creditor ⁊ eo ꝓposito pecuniã mutuat: ⁊ licꝫ oĩ ꝙuentione cessante recipiat vltra sortẽ: nec alꝫ mutuaret: ficut ex ei⁹ intẽtiõe iam ptz: ergo in iudicio aĩe vsurari⁹ est. Preterea scõo sic ꝓbat. Quicũq̃ alteri tradit quouis mediãte ẽctu vt plus sorte recipiat vsurarius est. ficut ptz.xiiij.q.iij.c.vsura.⁊.c.plericq̃.Sz talis emptor ꝫmõi est: ficut ptz ex intẽtione ⁊ affectu: q̃ vsurari⁹ est credendus. Cõfirmat sic. Si talis empto: simplr ⁊ absq̃ velamine aliquo fieret creditor cõitatis vt recipet vltra sortẽ vsurari⁹ esset: sed iste sub emptionis velamine eque fit creditor: ac si simplr tradidisset cõitati: q̃ vsurari⁹ est. Tertio ꝓbat ꝓclusio antedicta multiplici alia ꝓclusione q̃ ex p̃dictis colligi p̃t. Prima hec est. Nullus creditor nunq̃ potest ponere predictũ emptorem in loco suo cũ omnibus illis circũstantijs q̃b⁹ est ipse cũ ipe violenter creditor fit. Scõa cõclusio est q̃ si talis emptor cogeret emere a cõitate: ficut extitit ꝑm⁹ ab vsura excusat⁹ esset vbi ꝓncipal nõ eẽt cõtentus accipe vltra sortẽ mutui rõne ficut supius est dictũ. Tertia quoq̃ est. si talis emptor daret.c.ꝓ illis.c.q̃nimmo si daret et vltra nõ minus vsurari⁹ eẽt: ex quo sola intẽtio recipiẽdi vltra sortẽ gr̃a mutui ꝫmõi vsurariũ facit. Quarta est q̃ primũ nõ solũ coactio: sed etiã intẽtio recta excusat: q: si placeret cogi illicitũ foret eo q̃ coactio trãsiret in volũtariũ. Quinta est: nõ ideo q: libere emit et creditor volũtari⁹ fit emptor iste vsurari⁹ est: sed q: intendit recipe vltra sortẽ. Hec est sñia ffrede.de senis de verbo ad verbũ.

§.xxviii. Cũ ergo in predicta materia emptiõis iuriũ q̃ hñt soluẽtes p̃stãtias seu collectas cõitati in ipa cõitate que dicunt florẽtie denarij mõtis: venetijs impꝛestita: ianue loca. Utr̃ fit licitũ emere dicta iura: sit magna ꝙtrouersio ⁊ varia opi. inter sapiẽtes tam doctores in theologia q̃ in iure: aliq̃b⁹ dicentib⁹ talẽ ẽctũ sape vsurã ⁊ p̃ plures illicitũ: aliꝫ ꝑ̃atib⁹ licitũ esse. Notãdũ est q̃ dicit.b.Tho. in quadã q̃stione de quolibet⁹. videz q̃ q̃stio q̃ q̃rit de aliq̃ actu vtrũ sit pctm̃ mortale vel nõ: nisi ad hoc habeat auctas exp̃ssa scripture sacre: aut canonis seu determinationis ecclesie vel euidens rõ non nisi ꝑiculosissime determinat. Nã si determinet q̃ sit ibi mortale ⁊ nõ sit mortaliꝫ peccabit ẽ faciẽs: q: oñe q̃ est ẽ cõscientiã edificat ad gehẽnã. vt dr̃.xxviij.q.j.§.ex his. Si aũt determinet q̃ non sit mortale: ⁊ ꝑm rei veritatẽ sit error: sup nõ excusabit eũ a mortali. Sz b̃ scõm videt sane intelligendũ: q̃n scz erraret ex crassa ignorantia: secus si ex ꝓbabili: puta q: ꝓsulit peritos in tali materia a quib⁹ sibi dr̃: illud tale nõ esse mortale. videt em̃ tũc in eo esse ignorãtia q̃si inuincibilis q̃ excusat a toto: ⁊ hoc quãtũ ad ea q̃ nõ sunt expꝛesse ẽ ius diuinũ vel naturale: vt ẽ articulos fidei decẽ ꝓcepta: ⁊ hmõi in quib⁹ ignoras ignorabit: vt ait ap̃ls. ⁊ hr̃.j.q.iiij.§.fi. Et si diceret hic eẽ vsurã ⁊ vsura est ẽ decalogũ. Rñdet vsuram esse ẽ ꝓcepta decalogi verũ est reductiue: sed hũc ẽctũ eẽ vsurariũ nõ est clarum: cum sapiẽtes ẽtia fidẽ inuicẽ in hmõi sentiant. Cũ autẽ dr̃ ignorãtiã iuris naturalis nõ excusare: intelligit de his q̃ expꝛesse ꝑ se vel reductiue sunt cõtra ius naturale ⁊ diuinũ: vt ẽ fidem ⁊ ꝓcepta ꝑ euidentes rationes vel determinationẽ ecclesie: vel determinationem et sniam cõem doc. Et nõ de his q̃ per multa media ⁊ nõ clara ꝓbantur esse ꝓcepta ⁊ articulos.

§.xxix. In hmõi ergo q: in dubijs tutior via est eligẽda: vt dr̃ de spõsa.c.iuuenis Ideo cõsulendũ est vnicuiq̃ vt ab emptione taliũ iuriũ abstineat. ficut cõcludit pꝛefatus Zan. in suo trac. de vsuris. Quis rationibus ꝓbet dictũ ẽctũ sustineri posse vt licitũ. vt patet. s. Et ficut etiaz cõcludit Inno. in similibus ẽctibus q̃ dubij sunt sup.c.cõsuluit. de vsu. Qui autẽ iam fecissent dictũ ẽctũ emptionis dictor̃ iuriũ ꝙsulendũ esset q̃ si rescindere possent ipm̃ ẽctũ reuẽdendo cõitati ipius saluꝛe esset: ⁊ qđ ide recipet vltra suũ capitale qđ posuerũt in emẽdo paupibus erogarẽt. Vel si hoc cõmode fieri posset post receptã sortẽ suã ex redditib⁹ annualib⁹ a cõitate paupibus seu locis pijs legarẽt ꝑm quosdã. vt Joh. do. car. aut cõitati remitterẽt ipm̃ ius exigendi redditũ illũ ꝑm alios. vt Guil.⁊ Gꝛeg. de ari. q̃ si tale ꝓfiliũ recipe recusaret q̃s reputãs illa licita esse ex rõnibus seu cõsilijs hꝫbitis a sapiẽtibus circa hec: ⁊ predicta iura emere intẽderet: vel iam empta retinere: ⁊ annuũ redditũ illor̃ reciperet vt licitũ in ꝓpetuũ: ⁊ alijs legare vl vẽdere ad placitũ relinquẽdus videt iudicio suo nec cõdẽnãdus ex hoc: aut denegãda absolutio tanq̃ ꝑseuerãs videat in vitio vsure Multo magis in p̃dicatiõe in hmõi materia nõ est ꝓcipitãda snia q̃ sit mortale seu vsurari⁹ ẽctus: vt dicit cãcellarius pisien. in gñali loquẽs de dubijs materijs de mortali: ⁊ b̃ ne inijciat laqueũ aĩab⁹. xxvij.q.j.c. viduas. Sz nec etiã p̃dicare expedit licitũ esse ẽctũ ne via pareat cupiditati. Sed vel nil dicendũ de tali materia: aut si dicat aliquid ostẽdẽdo dubiũ esse: ⁊ p ꝫ̃s psuadẽdo ab abstinẽtia istius ẽctus vt tutior via eligat. Sed ꝑsuppposito etiaz q̃ dictus ẽctus esset licit⁹ illi q̃ vacat emptiõi hmõi iuriũ nõ aliqua cã rõnabili ducti: sz solũ ad augendas diuitias ⁊ sue cupiditati satisfaciendũ nõ videnꝫ posse excusari a turpi lucro qđ mortale est: etsi nõ obliget ad restõnem. Et si ita emerẽt intẽdẽtes p b̃ cõitati mutuare vnde pati ad mutuãdũ volũtarie ipi cõitati ꝑ illo reddítu ãnuali hñdo ab vsura excusari nõ possent. ꝑm. c. cõsuluit. ex̃ de vsu. Secus autez si intẽderet emere ab hñte ius in monte seu imꝑꝛestitis et locis sicut emũtur p̃dia ⁊ iura licita ⁊ nõ mutuare cõitati.

In dubijs p̃dicatoꝛ sniaz non pꝛecipitet.

§.xxx. Insup cuz clerici ⁊ religiosi magis q̃ ceteri ab oi ꝑcie mali debeãt abstinere. vt ex̃ de vi. ⁊ ho. cle. cũ ab oi. ⁊ fama eoꝛ nõ pollui: sz pollere dz in ꝓpꝛis ꝑm Aug. xij.q.j. nolo. ⁊ laicos q̃scunq̃ in vita ⁊ moꝛib⁹ ꝓcellere deceat. vt dicit Hiero. viij.q.j.c. qualis. ideo abstinere debent ab emptione hmõi iuriũ ne hoc ab alijs trahat in exẽpluz. q̃ si eis ꝓ testm̃ legent vel alio pio mõ cõferant: si eis licet reddit⁹ hr̃e licebit ⁊ illud possidere. Cõsultius tñ facerẽt vẽdendo ipi cõitati.

§.xxxi. Quod aũt volẽtes ꝓbare ẽctũ esse illicitũ inducunt illud. In dubijs tutior via est eligẽda. Rñdetur hoc esse verũ de honestate et meriti maioꝛitate nõ de salutis necessitate quoad oia dubia. alioquin oporteret oẽs religiones intrare cum tutior via sit q̃ in seculo ꝑmanere. Et illud scz religionẽ intrare vtiq̃ cõsulit nõ ꝑcipitur. xxviij.q.ij.c. admonere.

§.xxxii. Itẽ cũ dicitur a quibusdã q̃ exponere se ꝑiculo pctõ mortalis: est mortale ꝑm. b. Tho. in. iiij. sed emere predicta iura est exponere se periculo peccati mortalis: q: dubiũ est vtrũ ibi sit mortale. Rñdetur negãdo minorẽ. Nõ em̃ emere predicta iura est exponere se ꝑiculo pcti mortalis simplr loquẽdo: sz bene cũ ista cõditione adiuncta. s. dubitãdo ibi esse mortale sumẽdo ꝓpꝛie dubiũ: cũ scz nõ magis declinat advnã ꝑtez q̃ ad aliã ꝑm rationẽ. Sed q̃ emit predicta põt nõ dubitare de hoc: sed opinari licitũ esse: ex quo p ecclesiã nõ est determinatũ ẽctũ: ⁊ multi sapiẽtes ⁊ periti licitũ asseuerent: ⁊ multo magis q̃ crederet oino talẽ cõtractũ esse illicitus peccaret moꝛtaliter illa emẽdo.

§.XXXIII. Itē quod dicitur a quibusdā q̄ q̄daz papa moribus ⁊ scientia preditus dixit ꝯctū hūc esse illicitū. nō ꝓpterea sequit q̄ sit illicitus q⁹ talis papa nō determinauit illud papal⁹: sed magistraliter: vt dicit Hugo in quodā similī. ⁊ hz in glo. quadā in decre. Hoc em̄ declarauit papa q̄ vt priuata psona sentiebat circa illā materiā. nō aūt vt papa faciendo. ſ. decretuz siue pstitutionē sup tali materia. nā talis determinatio sic facta preiudicaret et prealeret auctoritatibus et dictis quoꝝcūq; doctoꝝ. vt plene hz di. xx. p totū. Dō autē ō: p Grego. Bonarū mētiū est ibi culpā timere vbi culpa nō est. di. v. c. ad eius. Valet ad hoc quod dictū est. ſ. videlicet q̄ timēdū est ne ibi sit culpa. ⁊ ideo cōsule abstinēdū.

§.XXXIIII De soluentib⁹

aūt ipas collectas seu prestātias cōitati quoad receptionē annualis redditus quē eis cōcedit cōitas cōiter cōcordāt quasi oēs licitū esse ex quo coacti soluūt: tanq̄ quoddā interesse. i. dānī sui euitatio p ipa pecunia coacte mutuata dē a cōitate: cū etiā ipa cōitas libere ⁊ expedite et spōte cōcedat illū redditū p modū doni si interesse locum nō haberet. ex eo q̄ ciues videnť obligari ad subueniēdū sue cōitati: ⁊ ad exponendū oia sua bona: immo ⁊ vitā p salute reipublice. Quidā autē de ordi. here. vt Grego. de ari. ⁊ Guido dixerūt p̄dictos mutuātes seu soluētes p̄stātias cōitati nō posse recipere dictū redditū annualez: nisi quouisq; recipiant suā sortē cū interesse. i. dānis inde secutis: ⁊ nō vltra posse recipere: sed cōiter hoc nō tenēť: nec a magistris ordinis predicatoꝝ: nec minoꝝ: nec a turisperitis: sed in perpetuū dicūt recipi posse. Qui aūt volūtarij nō coacti soluūt dictas prestātias ꝓpter lucruz q̄ intendūt hīe ex redditu annuali surā cōmittūt: ex quo p̄cipaliter lucrū intēdūt in illo mutuo. Secus si secūdario: hoc est ideo mutuāt q⁹ cogunť: sperāt tm̄ recipere illum redditū. vnde aliquātulū consolanť. nō tm̄ ex illo lucro mouentur ad mutuādū: sed ex coactione: vel etiaz ex liberalitate ad subueniēdū necessitati seu cōmunitati.

¶ De rapina. Capitulū. xij.

Nolite sperare in iniquitate: ⁊ rapinas nolite cōcupiscere: diuitie si affluant nolite cor apponere. ps. lxj.

Venerabilis Jobes cassianus in collationib⁹ dicit diuitias similes esse visco. Sicut em̄ viscus iplicās aue ipedit ne possit sursum volare: sed cadit ad terram: ⁊ sic capit ab aucupe: ita amor diuitiarū implicat mētē: vt nō valeat q̄ sursum sunt q̄rere ⁊ appetere. ſz si vult ad supna ⁊ spūalia se leuare relabit ad terrena querēda: etiā rapiēdo aliena. vnde capit tādē a diabolo. vt ait apl⁹ ſ. Lor. vj. Neq; rapaces regnū dei consequenť. Et rō est: q⁹ faciūt ꝯ charitatē p̄rimi ⁊ ꝯ p̄cepta dei: quoꝝ obseruatio necessaria est ad cōsequēduz regnū dei. Dicit em̄ deus Exo. xx. Non furtū facies. Noie autē furti itelligit ois vsurpatio illicita rei aliene siue occulta siue manifesta. vt dicit Augu. xiij. q. v. c. penale. Et frequēter accidit q̄ nō solū in morte oia sibi auferunt: sed etiā i vita vel a dñis tpalib⁹ vel a stipēdiarijs: vel ab alijs Unde dñs p Esa. xxxiij. Ue q̄ predaris: nōne ⁊ ipe predaberis: ⁊ cū cōsummatus fueris depredationē deprædabere. Exēplū manifestum ad lram habemus. ſ. Reg. iij. de amalechitis q̄ cū fecissent magnā predā ⁊ incēdiū in ficelech vbi dauid cū familia sua habitabat: sed tunc erat absens: reuersus ex cōsilio dñi persecutus est illos et inuenit eos discūbentes: qui quasi festū celebrabāt die p cūcta p̄da et spoljs captis: ⁊ eis omnia ablatulit ⁊ fugauit. Et q⁹ paucissimi sunt q̄ non inuoluti sint rapinis aliquo modo. ideo phariseus rationabilr dño gras referebat ab hocvicio cognoscēs se immunē. Deus gras ago tibi (inquit) q⁹ nō sum sicut ceteri hoim: raptores: iniusti ⁊c. Luce. xviij.

Diuitie cōparantur visco.

Nolite ergo sperare ⁊c. Ubi tria possant notari.

¶ Primo interdicitur confidētia circa opulentiā temporalem: ibi. Nolite sperare.

¶ Secūdo excluditur violentia contra substātiā mūdialem: ibi. Rapinas nolite concupiscere.

¶ Tertio abūcitur concupiscētia quantū ad inherentiaz earum finalem: ibi. Diuitie si affluant.

§.I. Quantuz ad primum

Nota q̄ iniquitas hic appellať opulēcia tēporalis seu diuitie sm̄ Aug. cardi. Unde ⁊ saluator dixit Luce. xvj. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis. Mammona autē syriace: latine diuitie interpretať sm̄ Hiero. Dicunť autem diuitie iniquitates seu iniquitas: non q̄ in se male sint: sed propter tria: ſz quia

Diuitie dicuntur iniquitates

¶ Inequaliter dispensantur.

¶ Nimis solerter procurank.

¶ Homines cōmuniter abutunk.

Dō diuitie inequalr dispēsenk de se ptz: naz vnus pauper est ⁊ de eis nil habet: alq⁹ aliquātulū: alq⁹ multū: alter plurimū. ⁊ ꝓpterea sm̄ Basiliū dicunk diuitie iniquitatis. i. inequalitať: q⁹ nō equalr distribuunk hoibus: nec tm̄ hoc est ex hois industria cū videam⁹ multos industriosos laborare ⁊ simplices ⁊ incurios abūdare: nec etiā ex demone q⁹ nil pōt facere sine dei p̄missu. vñ q̄ ipe dixit ꝓpo cum tēpauit de auaricia ostēdēs ei oia regna di. Hec omnia mea sunt ⁊ cui voluero do illa. vt hz Au. iiij. mēdaciū dixit: nec mirū: q⁹ mēdax est ⁊ p̄ ei⁹. Jo. viij. Sed a dño deo est hec varia diuitiarū ⁊ ineqlis dispēsatio opatiue vel p̄missiue q̄ intelligēs Job ait. c. xij. Abundāt tabernacula p̄donū ⁊ audacter ꝓuocāt dñm. ſ. ad irā: cū oia dederit eis de⁹ in manu. ſ. p̄missiue. Causam aūt huj⁹ inequalis dispēsatiōis in pte assignās Amb. ait. Nūq̄d iniqu⁹ est de⁹ vt nō nobis eque distribuat vite subsidia. vt tu q̄dem esses affluens ⁊ abūdās alijs vo deesset ⁊ egerēt: ⁊ nō potiꝰ q⁹ voluit tibi benignitať sue exp̄mēta cōferre. aliū vo virtute patiētie coronare. di. xlvij. sicut hi. Si ergo diues nō vtik diuitijs ad finē quē dñs ordinauit. ſ. ⁊ intendit: vt sz recognoscat ipm vt dñfactorē ⁊ diligat ⁊ ꝓ noie eius indigētibus largiatur nō habet cām sperādi vitā eternā. vñ recte ō: talib⁹ Nolite spare in iniq̄tate. i. in diuitijs. ſ. retētis. Nam ⁊ diuiti epuloni dictū fuit. Recordare q⁹ recepisti bona in vita tua. Luce. xvj. idest remunerationē accepisti per diuitias ⁊ ideo nō pōt spare salutē. Un Ecci. xxxj. Bt⁹ vir qui inuētus est sine macula: q̄ post aurū nō abūt nec spauit in pecunie thesauris. Scdo dicunk diuitie iniq̄tas ꝓpter nimiā sollicitudinē q̄ hz ad eas. Un saluator: loques de terra spinis occupata in qua ps cecidit seminis. dicit figurare eos q̄ a diuitijs ⁊ sollicitudinib⁹ mūdi suffocank. Luce. viij. Adiūgit ergo sollicitudinē diuitijs: q⁹ sine ipa sollicitudine diuitie hr̄i nō p̄nt: q̄ ideo etiā spinis cōparank: q⁹ pūgūt mētē frequēti sollicitudine ⁊ anxietate: ⁊ sanguinē pctoꝝ pluriū eliciūt ⁊ vbū dei auditū vel lectū suffocāt ne fructus sequať. Et hec sollicitudo ō: malicia seu iniquitas: vt dicit Gratia. xiij. q. v. ſ. sed hoc exponēs illud. Facite vobis amicos de māmona iniq̄tatis. Sperāt aūt multi ex ipa sollicitudine sua circa diuitias non posse deficere vel egere: sed ꝓuidere ad plenū occurrētibus casib⁹: sed nolite spare in iniq̄tate. ait ps. idest i ipis diuitijs ⁊ via sollicitudine ad eas: ⁊ est rō: q⁹ vana est spes ista ⁊ deficies. Videm⁹ em̄ q̄tidie diuitias deficere: ⁊ de magnis copijs venire ad pauptatē. ⁊ hoc est q̄d ait apl⁹ ſ. Tim. vj. Diuitibus huj⁹ seculi p̄cipe nō sublime sapere nec spare in incerto diuitiarū suaꝝ. Exēplū legik de quodā hoztulano q̄ deū timēs q̄ sibi supfluebant ex lucro de laboꝝ⁹ suis oia de die in die paupib⁹ largiebať. Intrauit autez suggestio diabolica in coꝛ eius: vt vicz nō pauperibus erogaret amplius q̄d sibi superat: ſz cōgregaret ⁊ cōseruaret vt necessitatibus eius futuris ꝓuideret. Et cum congregasset ma-

gnā quātitatē pecunie cū magno labore ⁊ sollicitudine ⁊ in illa sparet: ꝓtigit vt q̄dā die cū laboraret pedē pcussit ⁊ grauiter adeo vt laborare nō posset nec ire. Cepit g̃ pecuniā ꝯgregatā in medicos ⁊ varias medicinas expēdere. ⁊ tota iam exhausta pmanebat infirmitas: ⁊ ita aggrauata q̄ de ꝯsilio medicor̄ oportebat pedē abscindere ad morte euadēdā. Ex qua re i anguſtia ꝯstitut⁹ reuersus est ad seipm cepit se arguere de sua vana spe in illa pecunia ⁊ dñi misericordiā implorare vt nō aspiceret ad suā iniq̄tatē ꝛ redderet sibi pſtinā sanitatē pmittēs ad solita pietatis opa rediturū. Cui angelus apparēs cum stomacho ait. vbi sunt diuitie tue ꝯgregate: quare p eas in quib⁹ tā tam spem habebas non facis te sanari. Verū q; recognoscis iniq̄tatē tuā nō vult deus respicere ad fatuitatē tuā. ſz tibi sanitatē tribuo: ita vt caueas nō ampli⁹ sperare in iniq̄tate ſz in deo viuo: et tangēs pedē ei⁹ subito curauit eū plene. Dicunt tertio diuitie iniq̄tas. q; multe iniq̄tates cōmittunt ꝓpter eas ⁊ p eas. Propter qđ dicit Salo. Eccls. v. Diuitie ꝯgregate in malū dñi sui. et Hiero. Dis diues aut iniqu⁹ aut heres iniqui. Per ipsas em̃ diuitias sperāt puertere iusticiā: sciētes q; pecunie obediūt oīa. Vñ Ysido. in li. sen. Cito violat auro iusticia: nullāq; re⁹ ptimescit culpā quā redimere se nūmis existimat. xſ. q. iij. c. paup. Per diuitias sperat diues hre officia ⁊ beneficia ⁊ exaltat superbiā. Aug⁹. Vermis diuitū superbia. p diuitias sperat miser hō obtinere veniā ⁊ supnā patriā dando elemosynas. ex eo q; ipsa vitas ait. ſFacite vobis amicos de māmona iniq̄tatis vt cū defeceritis recip. vos in eterna tabernacula. q̄si dicat dādo paupib⁹ elemosynas ex iniq̄s diuitijs p merita ⁊ oīones eor̄ pabit vobis reg. ce. ſz b̄ ē verū q̄n ipe diuitie: etsi p iniq̄s modos ⁊ nimia sollicitudine sunt cōgregate nō m̄n sunt obnoxie restōni certe. Nam illa opz certis pſonis restituere fm oēs doc. theologos ⁊ canonistas. Nec sufficit hospitalia vel ecclias facere aut paupibus erogare. vt hr̃ ex̃ de homi. ficut dignū. Et aug. Neq; sacris iniq̄ ac ꝓpria inuasis ita q̄q; vtak vt ex eor̄ fructib⁹ largas elemosynas faciat iō rapinā iusticat. xiiij. q. v. neq;. Sz si restō fieda est incerta tūc paupib⁹ erogādū ⁊ etiā als illicita lucra ⁊ superflua: ⁊ hec i statu gre sunt fieda vt fruct⁹ pcipiat. Nā vt dicit sapiēs. Dona iniquor̄ nō pbat altissim⁹: nec respicit in oblatiōib⁹ iniquorū: nec in multitudine sacrificior̄ eorū ppitiabit pctis. Vñ ⁊ Job xxvij. Que ē spes hypocrite vt auare rapiat. q. di. nullam spez pñt hre saluā. etsi ex reb⁹ raptis darēt elemosynā cū debeāt ea pot⁹ restituere. Nolite g̃ spare in iniq̄tate.

§. II. Quantuz ad secūdū

erudit ab hoie vsurpatio rerū in eo qđ dr. rapinas noli te ꝯcupiscere. Sicut aūt illicitū est ⁊ ꝯ pceptū desideriuz rapine. ita ⁊ multo fortius ipm opus rapine. Et appetit⁹ quidē rapine phibet lege diuina ⁊ punit iudicio dei pci se. ſz opus rapine phibet lege diuina pariter ⁊ hūana. et in vtroq; foro dei. ſ. ⁊ mūdi punit grauiter. q; turbat nimis pacificū hoim cōuictū. Vñ dñs p Ela. lxſ. c. Ego dom⁹ hñs odio rapinā in holocaustū. i. etiam si mihi ex ea fiat sacrificiū. Odire aūt dei est reprobare ⁊ punire. ⁊ punitionē raptor̄ ponit Amos ppha in. c. iij. dicens de eis. Nescierunt facere rectū: thesaurizantes iniquitatē ⁊ rapinas in edibus suis. Propterea hec dicit dñs de⁹. Tribulabitur terra. i. cor⁹ ⁊ circūietur. ſ. penis: ⁊ detrahet ex te fortitudo tua. i. anima tua: q̄ est fortis ad rapinas et alia mala. deorsum trahet ad ínferos ⁊ dirípientur edes tue: vbi sz sunt congregate rapine.

§. III. Notandum autem

q; quicq; modis cōmittit rapina. ſ. in vsurpatis dominijs in publicis bellis: in manifestis latrocinijs: in pedagijs ⁊ gabellis indebitis ⁊ in iniustis tallijs et dānis. Quātū ad ꝓmū cum aliquis dñs vl cōmunitas accipit vel detinet ciuitatē vel castruz ecclie vel imperū vel alicuius dñi nō iusto titulo: vtiq; rapto: est: ⁊ oē lucrū ⁊ cēsum qđ inde percipit ⁊ salariū qđ inde pcipiunt officiales et rectores ab illa: rapina est. Rapine impiorū detrahēt eos ait Salo. Prouer. xxi. i. deorsum trahent ad inferos: ficut scribit de Alex. ſ. Macb. ſ. q; postq̄ percussit Darium regez persarum ⁊ medorum cōstituit prelia multa ⁊ omnium obtinuit munitiones. ſ. q; rapinaz ⁊ interfecit reges terre ⁊ p⁹ transiit vsq; ad fines terre. ⁊ accepit spolia multitudinis gētiū ⁊ obtinuit regiones gentiū ⁊ tyrannos ⁊ facti sunt ei in tributū. vñ refert Aug. in lib. de ciui. dei. q; cū quidā pyrata dictus Dionides captus fuisset ⁊ Alexādro pſentatus interrogauit eū alexāder. quare mare infestū haberet. ſ. prędādo q; ipm: cui rndit libera cōtumacia q; ea cā ⁊ rōne qua ipse totuz mundū pſequebat. Sz q; ego inquit paruo nauigio id facio: latro voco: tu vo q; magna classe ſcz gētiū multitudine id agis diceris impator. Naz alia differentia nō est inter me ⁊ te q; hoc me necessitas cogit: te vo immēsas cupiditas. Demū mortu⁹ est alexander et detractus est cum rapina sua ad inferos.

Vib. iiij. Aug de ci. c. iiij.

§. IIII. Cōmittit secundo

rapina in bellis. Qui em̃ iniustū bellū agūt in oībus que auferūt ab eis ꝯ quos pliant: rapinā faciūt ſz. b. Tho. ij. ij. q. lxvſ. ar. pe. Qui aūt iuste bellant si ab hostib⁹ laicis accipiāt nō cōmittūt rapinā ſz ab alijs capiētes nō sunt immunes a rapina: puta si a pſonis ecclīasticis mortatib⁹ in ciuitatibus ⁊ locis alijs hostiuz: nisi illis bonis vt victualib⁹ hostes fouerent: vel loca eor̄ essent incastellata etiā ecclesie fm Guil. ⁊ Ul. seu si a viatorib⁹ seu a suis victualia et alia vt cōiter faciūt: rapiāt. Vñ Jo. bap. dixit militibus. i. stipendiarijs petentibus doceri viaz salutis. Estote cōtenti stipēdijs vestris. Lu. iij. Docens inqt Amb⁹. super Lucā Idcirco stipendia cōstituta esse militibus: ne duz sumpt⁹ queritur prędo crassek. dis. lxxvſ. c. in singulis. Et vt dicit Aug. militare nō est peccatū ſcz de se: sed ꝓpter prędā militare hoc peccatū est. xxiij. q. ſ. militare. Etiā cū hoc fieret in bello iusto: fm beatū Tho. vbi. s. videlicet principali intētione cupiditatis ⁊ rapine: vñ oēs tales sunt in dānatiōis statu: qđ hodie pene in oībus stipendiarijs inuenit Pone inquit ps. Cloquēs de iniuste bellātib⁹ vel ꝓtra populū fideles) ꝓncipes eor̄ sicut oreb: zeb: ⁊ zebee: ⁊ salmana: q̄ etsistentes capitanei madianitarū iniuste bellauerunt ⁊ rapiēdo bona eor̄ subiugauerūt pplm dei: ſz p gedeonē cū trecentis occisi sunt cum exercitibus suis: centū viginti milibus dicti principes: vt habet Judi. vij. ⁊ viij. De bello habes. ſ. in. iij. parte. ti. iiij.

§. V. Cōmittit tertio rapina

in latrocinijs aptis. Tales erāt q̄ descēdētem a hieru salē in hiericho expoliauerūt ⁊ plagis impositis abierūt semiuiuo relicto: vt hr̃ parabolice Luc. x. Et latrones qui dē maritimi q̄ dicunt pyrate p mare pdātes quoscūq; ex cōicati sunt nec absolui possunt citra aplicā sedē. Similiter ⁊ latrocinātes p terrā qui spoliāt seu rapiunt sua a romipetis ⁊ alijs pegrinis ecclias ⁊ loca sancta visitantib⁹: aut etiā eos q̄ p suis negocijs vadūt ad curiā romanā vbi cūq; sit: vel ide redeūtes ad ꝓpria: aut portātes ad curiā victualia: simili modo excōicati sunt: vt. ſ. habet i. iij. parte. ti. xxiij. Alij vo latrones q̄ als pdank: ac etiā naufragā tes expoliāt rebus suis dñt excōicari: vt ex̃ de rap. excōicationi. Et cū alios sceleratos vt homicidas: adulteros: pditores: ⁊ hmōi ꝓfugiētes ad ecclīam rōne immunitatis ecclīastice debeat defendere et nō pmittere ibi capi: istos publicos latrōes tueri nō dz. ex̃ de imu. ec. Et hi q̄dē etiā in vita pñti male fortunank: ficut ⁊ duo latrōes q̄ cū xpo crucifixi sunt: vt hr̃ Matth. xxvij. Et duo principes latronū. ſ. rechab ⁊ baana q̄ portantes caput isboseth filij saul occisi ab eis; fecit dauid eos occidi. ⁊ pcīsis eor̄ manib⁹

et pedibus fecit suspendi. vt habet. ff. Reg. iiij. De multiplici pena horum raptorum habes. ſ. post sequentē. §.

§. VI. Quantū ad quartū

Exigentes vel imponētes noua pedagia vel guidagia: q̄ scz dari instituta sunt a viatoribus vel mercatoribꝫ p̄ plonis vel rebus quas deferunt exigentes ipſi sine lnia p̄ncipis. i. pape vel imperatoris rapinaz cōmittunt ⁊ excōicati sunt. nec citra sedē aplicā p̄nt absolui. Exigētes aūt ꝓsuetā seu cū lnia p̄ncipis noua ⁊ nō tenētes itinera secura ex negligentia seu cupiditate ne expēdāt ꝓpter qđ viatores spoliant rapinā cōmittūt. ⁊ tenent ad hmōi dāna. Exigētes a plonis ecclesiasticis p̄ se vel per alios gabellas ⁊ pedagia p̄ rebus suis quas nō deferūt cā negociatiōis rapinā faciūt ⁊ sunt excōicati. vt de cens. c. quāq̄. lib. vj. ⁊ hoc nisi haberēt licētiā a papa qđ fit in terris eccl̄ie. Vñ ⁊ xp̄s cū q̄dā vice itraret capharnaū dixerunt q̄ exigebāt ibi pedagiū petro. Magister vester nō soluit didrachmā. i. illō qđ cōiter soluebat p̄ transitu in illo loco. Et introeuntibꝫ in domuz interrogauit xp̄s pe. di. Simon p̄ncipes terre a quibus accipiunt tributū vel censum a suis vel alienis. respondit Simon petrus. ab alienis. ergo subdit xp̄s liberi sunt filij. Jussit th ipsum ire ad mare ⁊ staterez quem inueniret in ore piscis hamo capti daret exigētibꝫ: ad tollēdū scādalū: vt habet Mat. xvij. Ad inuēdū q̄ plone religiose ⁊ ecclīastice q̄les erāt xp̄s cū discipulis nō tenent talia soluere. Jmponētes q̄ tallias seu collectas seu p̄stātias dñi tpales vel ciues alicui⁹ cōitatis plonis vltra debitū rōnis nimias vel imp̄roportionatas ex certa scia. Silr exigētes a subditis seruitia indebita in plonis vel rebus vt operas in agris ⁊ vecturas aialium rapinā cōmittunt ſm. b. Tho. ij. ij. q. lxvj. ar. penul. de qb⁹ dr Ezech. xxij. Pr̄incipes in medio eius quasi lupi rapientes p̄dam. Roboam rex qui noluit alleuiare iugū seu onus exactionum graue qđ salomon pater eius imposuerat ppło israel ad contiuādā pompā ⁊ iactantiā curie sue amisit decē partes regni sui. i. x. tribus ⁊ qui exigebat p eo lapidatus fuit a populo. vt ptz. iij. Reg. xij. Exigētes tallias a clericis sine licentia pape rapinā faciunt. ⁊ post monitiōez si nō cessauerint ab hmōi sunt excōicati. ex̄ de imu. eccle. c. nō minus. ⁊ c. aduersus. Jtē ex̄ de cēſi. q̄q̄. li. vj. Aduersus. de qua excōicatione habes in. iij. pte ti. xxiij. Quecūq̄ aūt rapina fit ex p̄dictis: mortale pctm̄ est. et consequēter ducens ad eternam mortem nisi fiat de ea pnia ⁊ restitutio si potest. Vñ Ezech. xviij. dicit dñs. Si genuerit quis filium latronē rapientē rapinas ⁊c. nunq̄d viuet. ſ. talis raptor. nō viuet vita. ſ. gratie sed morte morietur. ſ. cor. pali: ⁊ inde eterna. Ergo rapinas nolite concupiscere. De tallijs seu collectis pedagijs ⁊ gabellis: vide plene. ſ. eo. titu. Ca. xiij.

§. VII. Jn tertio p̄ncipali psalmista docet remouere cōcupiscentiā. i. amorem diuitiarū: quo. ſ. q̄s eis inheret vt vltio fini dicēs. Diuitie si affluant. i. etiā si a deo fluant p licitā acquisitionē. nolite cor apponere. i. ibi constituere finez eas amādo vt p̄ncipale bonum: hoc em̄ esset frui eis. Naz frui ſm magistrū in primo sen. di. ſ. est amore inherere rei ꝓpter se: qđ fiendū nō est nisi summe trinitati. Nam ſm Hiero. impossibile est vt p̄sentibus quis ⁊ futuris fruat bonis. i. gloria celesti. Et hoc est qđ ait saluator. Difficile est diuites intrare in reg. ce. Matth. xix. Loquit em̄ de diuite qui constituit suū vltimū finem in diuitijs: cuius signū manifestū est si appōnat cor diuitijs: ita q̄ ibi cōstituat finē quādo ꝓpter diuitias acquirendas vel conseruandas paratus est facere cōtra dei p̄ceptū. De hoc etiaz intelligit illud Luc. vj. Ue eterne. ſ. dānatiōis vobis diuitibus q̄ habetis ꝛsolationē vestram. Nolite ergo cor apponere diuitijs ꝛstituēdo ibi finē p modū fruitiōis. Et rō quare nō sint diligēde est: qr ibi nō repit qđ credit; ſz decipiūt. ⁊ ꝓptereā xp̄s appellat eas fallaces. Nam p̄mittunt felicitatē fruitiōis p̄fecte ⁊ p̄stant miseriā dānatiōis eterne. vñ Salo. ait Eccs. v. Qui amat diuitias nō capiet fructū ex eis. ſ fructū ſm. b. Tho. in ſum. dr a fruor frueris: qr fructꝰ est vltimū qđ desiderat̄ ⁊ expectat̄ de arbore. Unde ꝓgrue signat fruitionē dei q̄ est vltimꝰ finis qui desiderat ⁊ expectat a nobis ex opibus nostris. Est em̄ vltimuz in actibus glorie: qr post visionē ⁊ tentionē seu dilectionē sequit fruitio. vñ Jo. xv. dic discipul⁹ xp̄s. Posui vos vt eat̄. ſ. p bona opa viā mādatorū ⁊ fructū afferatis. i. consequamini eternā fruitionez. Dimōi aūt fruitio in se hz sanctitatē: suauitatē: ⁊ puritatē. sed q̄ amat diuitias vt auarus. de quo ibi loquit: nō capit ista ex eis. nā insatiabilis est. Vñ Chrysо. Ipsa appositio diuitiarū auget flāmā: ⁊ maior fit cupido. ⁊ Amb. Nec sanctietas vnq̄ aderit cupiditati. dist. xl vij. sicut hi. Scdo auarus p̄uat̄ suauitate ꝓpter qđ dr Eccs. v. Saturitas diuitij idest abūdantia magna: nō finit dormire eū. Tertio puritate p̄uat̄. nā vt dicit Eccl̄i. x. Auaro nihil est sceleſtius hic aūt aiam suā venalē hz. qđ ptz: qr p vno solido lucrando vendit aiaz suā diabolo cōmittendo mendaciū: periuriū ⁊ hmōi. ergo ex quo nō capit fructꝰ qui intendit ex diuitijs ſm p̄s. Diuitie si affluant nolite cor apponere.

§. VIII. Et p̄o maiori declaratiōe materie hui⁹ pōt fic diffiniri. Rapina. ſ. q̄ est rei aliene nō sacre in loco nō sacro illicita p violētiā ad lucrū facta vsurpatio. Declarādo aūt ptículas ei⁹. nota q̄ vsurpatio dicit actū in genere. Sciēdū tn̄ q̄ rapina sumit multipliciter. Uno mō largissime ⁊ impropрie p oi vsurpatiōe idebita: siue rei tpalis: siue rei spūalis: ⁊ sic sumit ad p̄s. lip. ij. Non rapinā arbitratus est. ſ. xp̄s iesus. esse se equalez deo. sed b̄ fecerūt p̄imi parentes: q̄ vt dicit Augu. voluerūt rapere diuinitatē. i. dei equalitatē: ⁊ pdiderūt felicitatē: ſz hui⁹ rapie xp̄s soluit penā. ⁊ b̄ est qđ dr p p̄s. Que nō rapui: tūc exoluebā. Scdo sumit min⁹ large p vsurpatione ⁊ acquisitiōe vel retētione illicita rei tpalis quacūq̄ siue manifesta siue occulta. ⁊ sic Amb. dicit. Si q̄s vsurā accipit rapinā facit. xiij. q. iij. ⁊ Aug. ait. Si quid inuenisti ⁊ nō reddidisti rapuisti. xiij. q. v. qđ tn̄ ptinet ad furtū. et Hiero. Aliena rape quincūq̄ vltra necessaria sibi retinere p̄bat. di. xlij. §. ſ. qđ tn̄ intelligit de superfluo nature et plone. Tertio mō rapia sumit ꝓprie ⁊ stricte. ſ. p vsurpatiōe rerū violēta. ⁊ de hac xp̄s phariseis ait. Pleni estis rapina Matth. xxiij. Et ſm hāc acceptionē ꝓpriā hic diffinitur. Vñ in ea ponunt differentie eius ab alijs vsurpatiōib⁹. Rei aliene dicit ad differentiam rei ꝓprie. nā rē ꝓpriā si q̄s etiam p violentiā acciperet ab eo q̄ ab alio abstulit dū tn̄ aspōrtat: nō esset rapina: nec etiā postq̄ ad locū raptor se excōtulit ⁊ portauit: q̄uis alꝰ malefaceret cū posset in iudicio repetere. Non sacre ⁊ in loco nō sacro subdit ad differentiā sacrilegij quo res sacra auferꝫ: vel de loco sacro res nō sacra. Illicita addit ad differētiā eoꝝ: q̄ etsi manifeste ⁊ ꝛ voluntatē eoꝝ a q̄b⁹ accipiunt̄: auferant̄. tn̄ licite tollitur vt in bellis iustis cū debito mō auferunt bona abhostib⁹. Et cū alꝰ debitū ab aliq̄ iuito publica auctē auferat Ibi enim nec rapina nec pctm̄ est. ar. xiij. q. v. ca. nō sane. Per violentiā addit ad differētiā furti q̄ nō manifeste: ſz fraudulēter res capit aliena. Per b̄ em̄ p̄bs distinguit furtuz a rapina. v. Ethi. qr furtū occultā: rapina vo violentā vsurpatiōez importat: ⁊ sic sunt diuerse spēs auaricie. Ad lucrum facta. ꝺr ad differentiaz raptꝰ que est spēs luxurie qua mulier rapit ad cōcubitū non ob lucrū. de quo. ſ.

§. IX. No. secūdū. b. Tho.

ij. ij. q. lxvj. q̄ rapina est grauius pctm̄ furto triplici rōne. Prima est talis. ſ furtū ⁊ rapina hnt rōnē pcti ꝓpter iniustitiā qđ est ex pte ei⁹ cui auferꝫ res: qr. ſ. ꝛ voluntatē ei⁹ auferꝫ id cui⁹ est dñs. vbi q̄ magis repit de iniustitario ibi maior pctm̄; ſz maior ratio iniustitarij inuenit in rapina q̄ in

furto: q; violẽtia q̃ repit in rapina directi⁹ opponit volũtati q̃ ignorãtia q̃ inuenit in furto cũ nesciẽte eo res aufert: & io grauio⁹ pctm̃ ẽ rapina furto. Scda rõ ẽ q; rapina nõ solũ infert dãnũ: sz etiã infert iniuria psone. cũ b̃ vergat i quãdã ignominiã ipsi⁹ psone. & hec iniuria psonalis ꝓponderat fraudi vel dolo q̃ ptinet ad furtũ. Tertia rõ sumit ex pena a legib⁹ vtriq; pctõ imposita. Nã sm leges canonicas & ciuiles grauio⁹ punit rapina q̃ furtũ. vt. j. patebit. Quis aũt dubitat scelerati⁹ eẽ cõmissum qõ grauio⁹ est punitũ. inqt Hiero. xxiij. q. j. nõ afferamus. Qõ autez ꝯoies magis verecũdent de furto q̃ de rapina nõ ẽ ex eo q; furtũ sit turpi⁹. i. grauio⁹ q̃ rapina. Est em verecũdia ſz p̃m. iij. Etb. timo: de turpi actu. sz vt dicit. b. Tho. q; ꝯomines sensibilib⁹ inhereẽtes magis gloriant de vtute exteriori q̃ manifestat i rapina q̃ de vtute interiori q̃ tollit p pctm̃. & io mi⁹ verecũdant de rapina q̃ de furto. cum tñ magis deberent de rapina erubescere. Rapinas g̃ nolite cõcupiscere ait ps̃. Et multo magis nolite facere ex quo grauius est furto a quo ꝯoies cõiter se custodiunt: & grauissime etiã puniunt. Et de pena. j. ponitur.

§. x. De pena raptoris.

Nota q; cũ quis rapit res alienas sm leges si agat infra annũ ciuiliter punit in quadruplũ cõputata. s. ipsa re. Si aũt post annũ punit in simplũ. ff. vi bo. rap. l. j. et. ij. tenet tñ raptor ad istã penã postq̃ fuerit ꝓdẽnat⁹ sm Tho. Si vo agat criminaliter punit ꝓpter vim fine armis in tertia pte bonoꝝ. & ẽ infamis. ff. de vi. l. j. Si aũt cũ armis punit depositiõe. q. s. depositar in insulã & pdit oia sua bona. Insti. de pub. iu. l. iij. §. item lex iul. Scõm canones vo multiplr punit. Et prima pena est: q; excõicat ab illo epo in cui⁹ epatu fecit rapinã. ex de rap. & incẽ. c. j. & vj. q. iij. c. placuit. Itẽ denegat ei pnia nisi restituat ablata: vel securitatẽ plenã faciat de reddẽdo si habeat vñ possit. si vo nõ haberet vñ posset. & distulit accipe pniam vsq; ad mortez & sic nõ põt satisfacere: si petat pniam dabit ei & etiã viaticũ. Si aũt decedat inpenitẽs: tũc & viaticũ & sepultura denegabit. ex. e. c. sup eo. & c. in lris. Qõ si non hz vñ reddat nec heredes nec ꝓpinq volũt satisfacere. ipe tñ cõtritus facit qõ põt licz tarde: nõ puabit pnia & viatico: sz tñ sepultura denegabit. Qõ statutũ est ad terroꝝ alioꝝ ꝓhibẽt deponi ab officio & bñficio. vt in dicto ca. sup eo. Sz tamen de istis raptoribus occultis nõ debet iste rigor seruari. sm Inno. ex eo. in litteris.

§. xi. Itẽ nota q; qui participauit in crimine rapine vl furti vel sacrilegij vel alterius iniuste dãnificatõis moraliter peccauit. Quib⁹ aũt modis fiat participatio hmõi ꝓtinet in his vsib⁹. Jussio. cõsiliũ. ꝯsensus. palpo. recursus. Participãs. mut⁹. nõ obstans. nõ manifestãs. Et inquãtũ quilibet eoꝝ teneat ad restitutionem: vide nunc in declaratione eoꝝ.

§. xii. Quãtũ ad quinq; casus primi versus datur talis regula q; si ex pcepto aiter vel ꝯsilio vel ꝯsensu. s. cooperatiõis. vel palpatiõe. s. adulatiõis laudãdo eũ. Idẽ de defensiõe vel vilificatiõe vt ad b̃ inducat: puta q; dicit nõ esse bonũ ad aliq̃d: & q; nescit rape & hmõi. & ex hoc dãnificãs mouet ad dãnificãdum. Idem dicit Pe. de pal. de detractore si propter detractionẽ audiẽs puocatus dãnificet detractũ. Vel recursu: si receptione furũ vel rei furate est facta rapina vel alia dãnificatio iniusta: ita q; als nõ fuisset facta: vl etiã postq̃ est facta rapina vel furtũ qñ ex receptiõe furis vel rei furate impedit nõ solũ punitio sz etiã restitutio rei ablate sz petrũ de pal. vel cũ damnificans habet recursum ad aliquẽ sicut ad pstantẽ patrociniũ ad nocumẽtũ. als quilibet eo rũ p se tenet in solidũ. i. in totũ leso seu dãnificato: etiaz si nihil de rapina puenisset ad eũ: aut p se nil dãni intulisset & hoc quouisq; illi leso fuerit satisfactũ. Si autez etiã sine ope istoꝝ. s. cõsilio: mandato: et hmõi fuisset nihilominus facta rapina vel dãnificatio et nil plus p quodcũq; opus illoꝝ additũ est nõ tenent nisi quãtũ de rapina pueniſſet ad eos. Si vo aliq̃d plus factũ est ex mãdato vel ꝯsilio vl alijs hmõi ad illud plus tenet insoliduz. Et qõ dictum est de iussiõe: idẽ intellige qñ rapinã vel dãnũ noie suo factũ ratũ habuit. Hec Pe. de pa. Itẽ. xj. q. iij. c. qui cõsentit. cũ duob⁹. c. seq. ex de resti. spo. c. cũ ad sedẽ. Itẽ de ꝯsilio in piudiciũ ecclesiarũ: vt de collectis eis imponendis & hmõi tenet insolidũ qui dat tale consiliũ vñ sequit cũ effectu talis impositio collecte clericis sine licentia pape. ex de sen. excõ. nouerit. Itẽ qõ hic dicit de ꝯsilio rapine idez intelligit Pe. de pa. de consilio vsure. & idẽ dicit de aduocato dãte malũ ꝯsiliũ etiã ex ignorantia. Idẽ dicit Richar. de cõsilio qõ dat alicui q̃ nõ restituat aliena. vel quocũq; alio modo ꝯsiliũ ꝓstat in dãnũ ꝓximi sciẽter vel ignorantia crassa: sine quo ꝯsilio talia nõ fierent. ar. ex de sen. excõi. c. nuper. in glo. Conditores iniquoꝝ statutoꝝ q̃ sunt in dãnũ primoꝝ sm Durã. tenent restituere totũ illud dãnum Et fit ꝯsultores statutoꝝ illoꝝ. Itẽ qñ plures vadunt in simul: ita q; vnus nõ iret sine alio ad faciendum aliqõd furtũ vel dãnũ vel bellũ iniustũ vbi inferunt dãnũ: cũ fit ibi cõsensus cooperationis: q̃libet eoꝝ tenet insolidũ de dãno dato. Sz si q̃s tale sequeret ita q; sine eo etiã fuisset factũ dãnũ: tenet solum de eo qõ peruenit ad eũ: & de eo i quo dãnificauit. ar. ad hãc distinctionẽ ex de sen. & re iudi. ca. cum inter. de sentẽ. excõ. c. inter alia. & xj. q. iij. qm̃ multos Notarij etiã vel alie persone que destruunt testamẽta vel alia istrumẽta ꝯtinẽtia legata facta locis pijs: vel q̃buscũq; psonis: vel debita alia q̃ alij nesciunt seu ꝓbare nõ possunt: vñ sequit dãnũ q; talia nõ soluunt: tenent insoliduz lesis: q; prestãt cãm efficacẽ. Qui vo occultãt ea studiose peccãt mortalr: nec dñt absolui: nisi manifestẽt ea cũ opz. Et licz aliq̃ dicãt eos nõ teneri ad restõnez: q; heredes remanẽt obligati legatarijs vel alijs creditoꝝ: nõ videt b̃ verũ cũ pstãt cãm efficacẽ dãni sicut & ꝓmi dum occulte ea tenẽt. & ꝓmaxime cũ heredes vel debitores hoc nesciũt q; tunc nõ obligant satisfacere: sz etiã si sciũt & satisfacere nesciunt seu nolũt: q; legatarij hoc ꝓbare nõ possunt. nec valet rõ eoꝝ sicut patet in simi. Nam cũ plures obligant insolidũ: obligatio vnius magis ꝓncipalis non tollit obligationẽ minus principalis: sicut obligatio pupilli ad restituendã vsurã quam fecit tutor ꝓ eo non deobligat tutorem si pupillus non reddit.

§. xiii. Quãtũ ad tresvlti

mos casus scõi versus. datur talis regula q; si talis mut⁹ idest tacẽs qñ videt fieri furtũ & dolose tacet cũ posset impedire. Et fit nõ obstãs q̃ posset obsistere. & non manifestãs. i. q̃ scit vbi sit res rapta vel furata & nõ manifestat et eam cũ de b̃ interrogaret. In quolibet hoꝝ casuũ si ẽ officialis tenetur insoliduz: cum teneat ad hoc ex officio suo etiam si nil peruenirent ad eum quousq; damnificato fit satisfactũ. di. lxxxvj. c. culpã. Et intelligit Sco. cũ interrogatur in iudicio & non manifestat vbi fraialiter res ablata vl als iniuste possessa posset dño restitui: ita q; dicẽdo vitatẽ nõ imminet piculũ sui stat⁹ vel sue psone. talis tenet leso siue fit officialis siue ꝓuata psona. ar. ad b̃. xj. q. iij. ca. quis quis. & ex de fur. c. qui cum fure. Sed officialis etiam extra iudicium interrogatus tenetur si nõ dicat cum nõ imminet sibi periculum sue persone. Si aũt nõ fit officialis ex quo ad hoc nõ tenet ex suo officio q̃ uis peccet. non tñ tenet ad aliquam satisfactionem dãnificato. Tho. ij. ij. q. lxij. & in. iij. sen. di. xv. & Al. in. iij. & Ulri. in glo. ponũt pdictos vsus. & sic exponũt Ray. in summa. & Host. in summa. de pe. & remi. & Inno. sup. c. sicut dignuz. de homi. satis cõcoꝝ. & Pe. de pal. in. iij. ponit dictos versus, et istos

tres vltimos casus sic declarat. Mutus q̃ scz scit vbi est res abscõdata ⁊ nõ reuelat. Nõ obstãs ille. s. ppt cui⁹ culpã in nõ purgãdo ꝓuinciã malis hoib⁹ furta ⁊ latrocinia cõmittunt sicut tenet pastor: ꝓpter cui⁹ culpã lupus ouẽ comedit. Nõ manifestãs iudex q̃ de ea re quaz cognoscit dz ꝓnũciare: ⁊ sic manifestare ius partiũ si nõ facit tenet. Item ſm Sco. in. iiij. q̃uis ad alicui⁹ officiũ ptineat obuiare malis ⁊ dãnis que fiunt qñ hoc faciendo vergeret in aliquo casu ad malũ reipublice: puta magnũ scandalũ vel euidens periculũ ꝓprie plone: tũc nõ obuiãs nec tenet ad satisfactionẽ: nec etiã peccaret si obuiare paratus esset qñ ꝓdicta nõ impedirent. ar. dist. l. vt cõstitueret. Secus si nõ immineret tale scandalũ vel periculũ.

§. XIIII. Et nota q̃ si vn⁹

Uno satisfaciente totaliter alij liberantur.

dictoz qui. s. tenent insolidum satisfecit integraliter de oi dãno expẽsis siue incõmodo siue interesse oẽs alij liberãtur: q; nõ tenent dãnificato. Nam bona fides nõ patit vt idẽ bis exigat. ff. de re iudi. l. bona fides. Ray. ⁊ Hosti. et Tho. Et addit Ray. dicẽs sic. Ille cui fic satisfit credo q̃ põt ⁊ dz quantũ ad iudiciũ aie cedere actionẽ illi q̃ totuz soluit: nõ quidẽ vt ab vno totũ exigat: nisi forte a ꝓncipali: sed ꝓ partib⁹ petat a singulis: quãtũ aũt ad foꝛũ cõtentiosum nõ tenet cedere. ff. de admi. tu. l. si plures. §. ſ. tñ sicut dicit Host. siue fit facta cessio siue nõ: alij q̃ nihil solue rũt: tenent ex ꝓscia ad releuandũ illũ q̃ insolidũ satisfecit quilibet in suis partib⁹. Nã soluẽs vtiliter gessit eoz negociũ vñ tenent habere ratũ ⁊ ei satisfacere. arg. ff. de nego. gest. l. cũ pecunia. ⁊ l. soluendo. Tho. q̃. ij. ij. q. lxij. quasi declarãs dicit q̃ si ille q̃ fuit ꝓncipalis vtputa ꝓnceps soluerit oẽs illi liberati sunt q̃ fuerũt cũ eo ad dãnũ faciẽdũ inducti: si vo alius restituit: tunc illi qui sunt ꝓncipales ⁊ illi ad quos res puenit tenent restituere illi q̃ restituit: vt videt intelligendũ q̃ si isti tales nõ restituãt ei: ceteri tenent ꝓ suis partibus vt dictum est ꝓius.

§. XV. Et no. secũdũ inno

cen. in glo. sup. c. ficut dignũ. ex̃ de homi. q̃ si spoliat⁹ liberaliter dimittit ꝓncipali vt raptoꝛi vl' ꝓcipiẽti liberat⁹ est ꝓsiliato⁹ ⁊ hmõi: q; liberat⁹ est is q̃ ꝓncipal'r tenebat et q̃ res habuerat. Sz si dimittit ꝓsiliatoꝛi nõ credit ipse Innõ. liberatos alios ad quos res puenerũt nisi exp̃esse intellexerit eos liberare: neq; etiã illũ q̃ rapinã fecit: etiã si de rapina nihil habuit: q; de iure naturali et diuino ꝓñs est q̃ sublato ꝓncipali tollat accessoꝛiũ: ⁊ nõ ecõtra. ex̃ de ꝓsti. c. trãslato. ũno pl⁹ q; si etiã liberal'r absolueret ꝓncipalis nõ ppter h̃ absolut⁹ est ꝓsiliarius si aliq̃d ad eũ puenit de rapina: nisi ⁊ ali⁹ ꝓ eo satisfecerit: ⁊ tũc iste ꝓsiliarius i casu aie ei teneret q̃ ꝓ eo satisfecit. Ꝯcoꝛdat Host. ⁊ q̃uis a ꝓdictis oibus possit exigi pena quadruplici: vt de rapina ⁊ omi furto manifesto: ⁊ de alio furto pena duplici: tñ Tho. ij. ij. q. lxij. q̃ declarãs dicit hmõi pene nõ debẽtur nisi postq̃ fuerint adiudicati p sniam in q̃ casu pena vni⁹ ſm Ray. nõ liberat aliũ. xij. q. ij. c. cũ deuotissimã.

§. XVI. Nota q̃ si quis

Emẽtes rapinaz quõ tenẽtur.

emit de rapina vel furto qõ ptinet ad pticipatiõez rapine si h̃ fecit sciẽter aut ꝓbabil'r hoc credẽs. si h̃ fecit cupidita re acq̃rendi sibi: vt scz hꝛet vel vẽderet alteri sicut vellet incurrit in multa mala ⁊ incõmoda. ſm Ray. Tho. ⁊ Al. Primo indistincte tenet ad restõnem rei si hz: vel valoꝛis eius si nõ hz: aut etiã si ex ipa re ꝓpria reddita detegeret cũ sit occultũ: tũc em̃ sufficit valoꝛẽ restituere. Scõo nõ liberatur alienãdo alteri. vl' si res pereat moꝛte vel quocũq; casu: vel si auferat ei ignoꝛanter aut violenter ⁊ hoc nisi rẽ ipsam emptã de rapina vel furto obtulisset dño ipsius rei tpe ⁊ loco ꝓgruo ⁊ ille recipere noluisset. Tertio peccat moꝛtal'r: ⁊ rõ vtriusq; est: q; furtũ cõmisit rem alienã ꝯtando inuito dño. ff. de fur. l. ſ. ⁊ fur semp est in moꝛa restituendi. ff. de ꝺi. fur. l. ꝓ fure. §. cõditio. Quarto nec preciũ q̃ dedit põt repetere ab eo cui⁹ est res. Vñ. C. de fur. l. in ciuilẽ. sic dicit. In ciuilẽ rẽ desideraꝛ vt res agnitas furtiuas nõ ꝓius soluatis q̃ ꝑciũ solutũ fuerit a dominis. Curate ergo cautius negociari ne non tm̃ in dãna hmõi: sz etiã in suspitionẽ criminis incidaꝛ. Nec põt se defendere rõne statuti sup̃ editi: q; tale statutũ eet ꝯ deuz. ar. dist. viij. que ꝯ moꝛes. Quinto etiam tenet restituere oẽm vtilitatẽ quã habuit vel hꝛe potuit: ⁊ etiam incõmoda q̃ sustinuit ille cuius est res ſm Guil. deductis tm̃ expẽsis quas fecisset vtiliter circa rem ipsam. Sexto ⁊ si restituit rem deterioꝛẽ q̃ cũ ad ipsum puenit non liberat. et si in aliquo tpe medio fuit res melioꝛ: tenet ad estimationẽ plurimi. ff. de fur. l. in re furtiua. ⁊ de rest. spolia. c. grauis. Et hoc ſm quosdã intelligẽdũ est qñ res nõ habetur. Si em̃ res habet sufficit q̃ sit eque bona sicut cũ fuit ablata.

Septimo q; nõ potest agere ꝯ vẽditoꝛẽ de ꝑcio sibi dato. obstat em̃ sibi turpitudo sua: ⁊ hoc nisi exp̃sse caueri. x. q. ij. c. hoc ius. in fi. ſm tñ Alex. de ales. in. iiij. talis põt rem emptã restituere vẽdenti vt recipiat q̃ de illa dedit. Magis em̃ põt sibi ꝓuidere q̃ alij. debet tñ inducere reũ ad restituendũ rẽ illã dño suo. hec ille. Verũ in foꝛo cõscientie tenet venditoꝛ rei q̃ sciebat rẽ furatã esse reddere emẽti bona fide: ⁊ multo magis q̃ furat⁹ est tenet reddere vel dño rei si sibi satisfactũ nõ est ꝓ emptoꝛes vel ꝓsumptoꝛes ei⁹ vel ei q̃ emit si ipse restituit. In hoc tm̃ nõ excusat ignoꝛãtia iuris. s. q; credebat esse licitũ emere ea q̃s rapuit. ex̃ de reg. iur. li. vj. c. ignoꝛãtia. sed ne ignoꝛãtia facti crassa ⁊ supina: puta cũ q̃s tpe guerre iuste vel iniuste emit a stipẽdiarijs calicẽ paramẽta missale ⁊ hmõi intentione lucrandi exinde. Nam tenetur in totũ ſm predicta. ar. xij. q. ij. c. qui ⁊ humanis. xv. j. q. ſ. si cupis. ⁊ de cle. exõmi. c. apostolice. Idẽ dicendũ si sup̃ hoc nihil cogitabat. et sic ꝓpter fatuitatẽ ⁊ temerariã simplicitatẽ emit tenet ſm Ray. ⁊ Hostiẽ. Si aũt primus raptoꝛ vel emptoꝛ vel principalis restituit plene rei estimationẽ cum toto interesse ceteri qui emerunt vel dono acceperũt liberati sunt. arg. ff. de euic. l. si serui. agat tamẽ penitẽtiam quilibet de peccato suo. xiij. q. v. q̃ habetis. ſm Ray. ⁊ Guil. Si aũt Emi rem quã sciebat raptam emit voluntate restituendi qua; rapi si vtiliter gereus negociũ illius cuius fuerat nõ peccat: ⁊ restitu potest ab expoliato petere ꝓcioũ quod dedit: et quicq̃d spoli expendit ad conseruationẽ eius. Si quid autẽ lucrat⁹ est ille ꝓ cuz ea re illud pertinet ad dñm rei: etsi res sine culpa sua ꝑeat. pereat vel amittatur. Potest etiã petere quicquid soluit ꝓ ipsa re: ⁊ in iudicio anime credit tali emptoꝛi ablꝯ ꝓbatione: sed non in foꝛo contentioso nisi hoc publice ꝓtestaretur. ar. ff. de neg. gest. l. cẽsemus. Si aũt talis emptoꝛ postq̃ fecit diligẽter inquirere ⁊ nõ potuit inuenire cui⁹ esset illa res: quicquid valet vltra id q̃ expẽdit ꝓ ipsare dandũ est ꝓ anima illi⁹ cuius fuit: ⁊ sic liberat⁹ est. ar. ad hoc. xij. q. ij. c. quattuoꝛ. Si esset paup posset a ꝓlato etiaz ei vt pauperi relinqui illud pl⁹ ꝑcio soluto. Guil. ⁊ Host. Si vo emit bona fide: ⁊ cuz diligentia adhibita nõ tenet restituere durante bona fide: ⁊ emẽdo vt ꝓ cõmodo suo haberet tñ peccat. Et si durãte ꝓsciẽtia nõ decepta ⁊ bona fide res perijt nõ tenet: q; nõ erat in moꝛa: ⁊ fili⁹ si alienauit nõ tenet: sed postq̃ cõperit rem fuisse vitiosam si inuenit dñm ipsius rei debet ei reddere: nec potest ꝑciũ petere ab eo. C. de fur. l. in ciuilem. sed agat extra vẽditoꝛẽ. põt tñ retinere vel petere expẽsas quas existens in bona fide fecit circa rem cõseruandam vel melioꝛandã ⁊ nõ tenetur de fructibus tpe bone fidei ꝓceptis iam cõsumptis: sed de extantibus qui adhuc nõ essent consumpti ex quo malam fidem cepit habere: secus q; tenet restituere. Ray. in summa. Hostien. in summa. Guil. in glo.

§. XVII. Sciendu; si quis

comedit vel alis ꝓsumpsit de rapina vel furto: q; tenet ad

restitutionē eius qđ cōsumpsit si hoc sciebat. Et idē de eo qđ accepit p donationē sciens esse rē raptā: qz. s. tenet ad restitutionē: nisi ꝺsumpsisset anteq̄ ꝺ sciret. Jnno. ⁊ Host. sieñ. imo etiā postq̄ ꝺsumpsit nesciēs rē hmōi qñ q̄ donauit nō est soluēdo. Pe. de pa. Sz q̄d si dubitat vtruz illud qđ habuit p donū vel p emptionē sit de rapina furto ⁊ huiusmodi. Ad ꝺ dicit Alexā. de ales in. iiij. q̄ regulare est q̄ hō talē rē restituere obligat qñ ꝺscia dictat q̄ sit res aliena. vel qñ dubitat esse alienā siue obtinuerit p donationē siue p emptionē. dz aūt illā restituere dño cuz scia furis q̄ eam furat⁹ est. s. vt liberet vterq̄. Hec ille. Et rō huiꝰ esse pōt qz null⁹ se dz exponere periculo pcti mortalis: sed retinēdo in tali dubio exponit se piculo furti. Verū si nō scire tur dñs vel nō inueniret post debitā diligentiā inq̄sitiōis eroget paupibus: vel sibi a penitētiario. i. cōfessore si indigeret vt paup⁹ assignet. Et sumit ꝺ dubiū stricte ⁊ ꝓprie nō large p leui scrupulo. Nō si irrōnabiliꝫ formet sibi dubiū puta qz emit ab eo q̄ rapuit ab inimicis i bello manifeste iusto. ⁊ cū alijs debiꝫ circūstātijs deponat dubiū ad ꝓfiliū sapiētis: q̄ si deponere non pōt satisfaciat ꝺscie sue reddēdo. Cōsulēdū est tñ cuilibet vt abstineat ab emptione talium: qz multa possunt occurrere dubia.

§. XVIII. Jtē nota secūdū

Ray. in sum. q̄ vxores q̄ comedūt ⁊ bibūt et induunt de rapinis ⁊ alijs male acquisitis seu obligaī restōni tenent de oibus q̄ sic ꝺsumunt: nisi in casu. s. cū agūt cām spoliatorū monēdo ⁊ inducēdo ipsuz raptorē ad restōnē faciendā. tūc em̄ nō tenent. nā q̄ alterius negociuz gerit vtiliter etiaz ignoranti ⁊ absenti: licite recipit expensas siue secuta fuerit vtilitas siue nō. ff. de ne. ge. l. ij. ⁊ l. pōpon⁹. Et hoc itelligo p eo tpe quo circa taliū correctionē laborauerūt nō q̄ vxor ⁊ familia possint viuere toto anno de reb⁹ talibus p vna admonitiōe vel duab⁹. sz q̄diu ptinue instant opportunis horis. Satis pco:. Ul. ⁊ Guil. ⁊ Host. Unde aūt ⁊ qūo debeant viuere vxor ⁊ familia raptoris in p̄dicto casu dicit Ray. in sum. si ibi sunt aliq̄ de iusto pōt de illis ꝺsumere vel expendere: si nō sunt aliqua aliūde sibi victū querat: vel ab amicis vel de ꝺsanguineis vel operādo vel etiā elemosynā q̄rēdo. Et idē dico si aliqua sunt ibi de iusto sz vt̄ ita mixta sunt q̄ nō p̄nt discerni: vel si possūt *maritus nō ꝓmittit.* Nō si p nullū ex p̄dictis modis victū inuenire pōt: restat ei triplex auxiliū. Unū est si pōt hre dote vel spōsalitio. i. donatiōe facta ei ꝓpter nuptias inde viuat. Scōm vt denūciet talib⁹ q̄ p̄nt p̄desse. vel etiā si p bari pōt denūciet eꝓ vt cōpellat vxore pascere de iusto. ij q. ſ. Si peccauerit. ex̄ de pig. c. ex lr̄is. Tertiū auxiliū est vt si esset in arto posita: pōt etiā de rapina viuere: q: necessitas nō hz legē. de ꝺse. di. v. c. Discipulos. Et si nō imineat extrema necessitas videt aliquātulum peccare. ⁊ ideo ad cautelam iniungenda est ei aliqua penitētia. ex̄ de fur. Si q̄s p necessitate famis. Quicquid aūt sic expendit doleat a ꝺ ⁊ ꝓponat q̄citius potuerit restituere ⁊ vtaꝫ parcius sz ad solā necessitatē. Pōt etiā viuere ipsa ⁊ q̄libet alius cui rapto: daret de p̄cio rerū raptarū quas vēdidisset. qz preciū rei furtiue nō est furtū. Et hoc dico si maritus aꝰ est soluēdo: secus si nō est soluēdo: aut p ꝺ fieret nō soluēdo. Hec Ray. Pōt etiā vti alio remedio ꝼm ꝓfiliū sapientū. s. in casu quo bona raptoris. vel vsurarij nō essent obligata oia certis ꝓsonis. sed q̄dā incertis: tunc de lnia epi q̄ est pauperū pater. di. lxxxvij. eps. pōt vti talibus ac si eps distribueret eivt pauperi de illis incertis. pce tñ ⁊ cū timore. hoc tñ videt hre locū qñ vir haberet vñ posset restituere certa: qz restitutio icertorū fieda est p̄ius restitutis certis. Dictis supradictis alijs remedijs pōt vti vxor vsurarij: si de vsuris habeat dotē ⁊ vir nihil hz nisi restōni obligatū rone rapine furti. vsure vel alia de cā p̄out dictū est Jn omni tñ p̄dicto casu tenet vxor debitū reddere viro ⁊ ecōuerso nisi subsit aliud impedimentū. ar. xxxiij. q. v. Si dicat. Fratres etiā p̄dicatores qui vadunt vel cōuersant apud vsurarios qui nō habēt nisi de vsuris: vel apud raptores vt eos inducāt ad restitutionē siue p p̄dicationem in generali: siue in speciali p persuasionē excusant maxie si apud alios nō possent cōmode inuenire. ex̄ de sen. excō. cū volūtate. Et hoc intelligendū est cū moderamine ⁊ de victu ⁊ vestitu ⁊ libris sz ꝺ Pe. de pa. ⁊ si sit spes pbabilis de illoꝝ correctione. Jtē si ꝓpter eoꝝ expensas raptorib⁹ nō subtrahat facultas restituēdi: nec i toto nec in pte. ar. ij. q. vj. anterioꝝ. §. illud. Guil. ⁊ Host. De restitutione habes plene. j. ti. ij. p totū. A iudeis dicit Petrus de palude. q̄ non licet recipere p:opter scandalum.

§. XIX. De filijs ⁊ filiabus

⁊ familia raptoris vsurariorꝝ ⁊ aliorꝝ qui restitutioni sunt obligati viuētibus de bonis ipsoꝝ. Nota distinctionē ꝼm Geral. ordinis heremi. quia aut vsurarius est soluendo: aut non. Jn primo casu scilicet cū est soluendo et alia adhuc hz vltra ea ad que satisfacere tenet: de illis viuere possunt ꝼm distinctionē iā datā de vxore in hoc casu. Jn scōo casu: cū. s. nō est soluēdo q̄quid cōsumūt in comedēdo bibēdo ⁊ vestiēdo restituere obligant. Et ratio est qz illum reddunt impotentē ad satisfaciendum. ⁊ sic dāno p:estant causaz efficacem: excusari tñ possunt tales ꝓpter quinq̄. Primo ꝓpter ꝑcurationē. i. qz causam spoliatoruz agūt: scz laborādo fideliter ⁊ frequēter ad inducēdū illū ad restituendū: ⁊ ꝺ dū habet spes circa hoc de eo. s. vt restituat alꝫ nō. Scōo ꝓpter recōpensationē: scilicet qz de suo tantū restituit quātū ab eo accipit: puta si est filiꝰ tātū lucrat in aliquo exercitio q̄ victū ⁊ vestitū ex suo lucro haberet. Si est filia tātū laborat in domo q̄ vna ꝑsona viuere posset: ⁊ sic de famulis. tūc ergo non tenet sicut dr̄ de emptionibus vsurariorꝝ ⁊ mercēnarijs eorū. Tertio ꝓpter restauratiōnē. s. si ꝓponūt se restauraturos: ⁊ ad hoc se facultatem habere ꝓbabiliter credūt nec aliūde cōmode viuere possunt. Quarto ꝓpter ignorantiā quādo nescit rem esse talez. s. furtiuā: vel illū obnoxiū hmōi restitutioni nec causam hz hoc sciendi: sz hoc videt verū dū est in illa ignorātia: sz cū postea nouit videt teneri nisi esset ita paruulus q̄ aliter nutriri nō poterat. ar. de ꝺse. di. v. discipulos. ⁊ ex̄ de reg. iu. quod nō est. Quinto ꝓpter necessitatē: qz in tali etate sunt filij qui aliter nutriri nō possunt. Et si q̄ratur vtrū pater alicuius q̄ duz viueret expedit centū florē. p filio nutriendo in studio ⁊ doctorādo cū ipse pater nihil nisi de vsuris haberet ⁊ cū esset obligatus ad restitutionem vsurarū in mille: legauit filio tñ quingētos: qz tūc pl⁹ nō habebat: vtrū teneat filius ad restituēdū illos. c. florē. ex pēlos in studio. Ad qđ dicēdū ꝼm quosdaz q̄ si pr̄ erat nō soluēdo cū filiū nutriebat in studio. si filius sciebat p̄fem suū oia habere obligata restitutioni: qz mala ablata sciebat eē tenet: si vo p̄sez credebat de licite acq̄sitis sibi ꝓuidere nō tenet de ꝺsumptis: sed tm̄ de extātib⁹ puta libris de illis emptis: ⁊ hmōi. Ego credo teneri etiā de ꝺsumptū ⁊ necessarijs victus cū aliter sibi nō posset ꝓuidere: vt de his q̄ expedit p doctoratu ⁊ vestitu nō necessario et alijs distractis sine necessitate. Bona em̄ fides sua excusat euz a peccato p:otunc: sed non ab obligatione restitutionis.

§. XX. Jtē nota q̄ si quis

impediuit aliquē dignū vel idoneū iniuste. i. ꝓpter odiū vel vindictā ⁊ hmōi a ꝺsecutione alicui⁹ bñficij vel officij vel muneris mortaliꝫ peccauit. Et si quidē iam erat ꝺsecutus illud bñficiū vel officiū qđ ipse fecit reuocare tenetur ad restōnē equalē ꝼm suā facultatē: sz si nōdū erat ꝺsecut⁹ tenet ad aliquā recōpēsationē arbitrio boni viri. Tho. ij. ij. q. lxij. sz Pe. de pa. in. iiij. sic dicit. Si aliqs impedit aliquē a ꝺsecutione p:ebēde nō aio ledēdi: sz vt det dignioꝛi vel eque digno sibi vel alteri nō tenet ad restōnē. Si aūt facit hoc vt detur minus digno tenet: nō q̄dē tāti quātuz

impediēs alteruz iniuste quō tenetur:

excusantur filij ⁊ familia raptoꝝ.

valebat p̄bēda: cū adhuc nō eēt p̄secut⁹: sed pēsatis p̄diti⁹ onib⁹ vtriusq; ꝑm arbitriū bonoꝝ. Secus aūt est in alijs donis vel legat̄ in q̄b⁹ nihil est debitū legatario vl̄ dona tario sed tm̄ gratuitū: vñ si tibi dādū vl̄ iā legatū: adhuc tm̄ reuocabilr̄ p̄curo mihi vel amico dari nō facio tibi iniu riā nec iniusticiā: q; nō aufero tibi ius tuū. Nil em̄ erat ad huc tibi debitū: sz p̄hibēde hm̄t distribui nō p liberalitatē sed p iusticiā q̄ respicit debitum. vñ melioꝛi debenk̄ respe ctu mīn⁹ boni: q; inequalr̄ bonis loc⁹ est gratificatiōi. hec ꝓpe. de pa. Sz ¶Rich. ⁊ Sco. in. iiij. de eo q̄ impediuit ali⁹ quē a ꝓsecutiōe bñficij p̄bēde vel alicui⁹ muneris qō erat in via habēdi faciūt talē distictionē. q; aut b̄ facit ex odio et cā dānificādi p̄primū: ⁊ tūc tenek̄ vt dictū est ꝑm ¶Tho. ⁊ ¶pe. nō ad totū illud bñficiū vel mun⁹: q; nō est eq̄lis va loris hr̄e rē in actu ⁊ ꝓpe esse ad habere ⁊ maxime cū pos sit impediri sz tenek̄ ad aliquā recōpēsationē ad arbitriū boni viri. Aut hoc facit nō cā odij ⁊ iniurie: sed cā cōsulē di ⁊ p̄uidēdi sibi vel amico suo de illi⁹ rei vtilitate: ⁊ tūc in nullo tenek̄ si p̄curauit p viā licitā. Et b̄ pōt patere tali exēplo. nā si p̄cido venas in fundo meo p quas deriuak̄ aqua ad alteri⁹ puteū ⁊ b̄ intētione sibi nocēdi: teneo: ad restōnē dāni. Si autē b̄ facio absq; fraude. s. intentiōe con sulēdi vtilitati mee: vtpote q; mihi multū est vtile b̄ face re nec pōt ꝓuenīeter fieri sine p̄ciſiōe dictarū venarū: tūc in nullo teneoꝛ. q; nō iniuste dānifico eo q̄ ius habeā faci endi vtilitatē meā in fundo meo. ff. de aqua plu. ar. l. si in meo. Nec obstat q̄ rusticū detinēs violēter ne suas opas exequak̄: tenek̄ ad salariū qō amittit. Et silr̄ impediens pi scatorē aut aucupē a captiōe pisciū vl̄ auiū q̄ sunt cōis iu ris: tenek̄ eis ad dānū datū: ⁊ hoc nisi rōne ripe vel terre: qua sunt spāliū dñoꝝ ⁊ cōmunitatū q̄s faceret: hñs. s. sup hoc autoꝛitatē. Nō em̄ hec sunt fikia ādictis: nā hic aufer tur piscatoꝛi ⁊ aucupi suus ꝓpri⁹ vsus q̄ erat vtiq; sui iu ris: auferk̄ etiā fruct⁹ in eoꝝ vsu ⁊ q̄si seminaliter cōtent⁹. Itē si impediuit fructū alicui⁹ agri vel vinee: puta effodiē do semina vel destruēdo vineas floꝛentes ⁊ hmōi: q; pec cat moꝛtaliter studiose hoc faciēdo ⁊ tenek̄ ad satisfactio nē tanti quantū vendi potuissent fructus in illo dubio. s. nondum nati vel maturati: vñ multipliciter impediri po terant. ¶Tho. ij. q̄.

q. xxij. ar ti. iiij. ad p̄imū.

§. XXI. De colūbarijs pe

trus de pal'. in. iiij. dicit sic. Videk̄ q̄ dñs colūboꝝ teneak̄ restituere dāna illata dñis agroꝝ semīnatoꝝ q̄s columbi dānificāt: nisi sit vez qō quidā fingūt dicētes q̄ colūbi q̄ dā nociua cū granis comedētes magis ꝓsunt q̄ obsint. Dñs em̄ tenek̄ emēdare dānū illatū a suo aiali p̄cise q̄n ē in culpa. alⁱs liberak̄ dādo ipm̄ p noxa. Silr̄ em̄ iudiciū ē quoad hoc de seruo ⁊ aiali bruto. Vñ semp ad minus ad alterū tenek̄: cū q̄ dñs colūbarij sit in culpa scienter sic te nēs colūbos tenek̄ insolidū. Hec pe. de pal.

¶ De rapina ⁊ participantib⁹ in ea ⁊ tallijs seu p̄stātijs q̄ imponunt iniuste ⁊ exactiōibus indebitis q̄ fiūt a dñis vel officialib⁹ eoꝝ ⁊ pedagijs ⁊ gabellijs. Cap. xiij.

Ex tallijs siue colle

ctis impositiōibus seu p̄restātijs q̄ imponūt ⁊ exigūt dñi ⁊ cōitates a subdit̄ vel ciuibus suis q̄n sunt licite ⁊ q̄n illicite: ⁊ p q̄s rapine. Notādū q̄ que dā grauamina q̄ diuersis noibus nūcupank̄: aut imponū tur ꝓsonis eccl'iasticis: aut secularib⁹. Si ꝓsonis eccl'iasti cis vt clericis ⁊ religiosis ⁊ hmōi: nisi hoc fiat cū licētia ⁊ auctē sedis apl'ice illicite ⁊ rapine sunt: ⁊ moꝛtalr̄ peccāt talia exigētes ⁊ tenenk̄ ad restōnem: ⁊ si non soluank̄ vel occultenk̄ bona ad subterfugiēdū hec onera nō est p̄tm̄: ⁊ sunt excōicati tales exigētes vl̄ recipiētes ⁊ imponētes nisi cessauerint ab hmōi exactiōib⁹ postq̄ fuerint admo niti. ex̄ de īmu. eccle. aduersus. de q̄ excōicatōe habes. ſ. in iij. pte. ti. xxiij. ⁊ ibi habes q̄ etiā dicank̄ ꝓsone eccl'iastice

Exigen tes talli as a cleri cis excōi cantur.

a q̄bus nō possit exigi. Sed licentia habita sedis apl'ice si fiāt causis iustis ⁊ modis licita sunt ⁊ nō aliter. Vñ ⁊ cz tpe famis cūctoꝝ egyptioꝝ terrā pharao emeret p dādis sz victualib⁹ atq; sub eadē fame cūctos seruituti subijce ret sacerdotibus ita necessaria subministrauit: vt nec pos sessionib⁹ nec libertate p̄uarenk̄ ⁊ nudarenk̄: dño extūc p nūciāte sacerdotes in oi gente liberos esse oportere. inqt Gra. xxiij. q. iiij. §. q̄uis. ⁊ hist'oria hmōi hr̄ Geñ. xlvij. Si talia exiganꝫ a laicis tūc aut q̄ ista exigūt ⁊ imponūt hm̄t legitimū dñium sup eos: ⁊ iusto titulo possident eoꝝ ciui tates vel castra: aut vsurpatū: puta q; ptinent ad eccl'iā vel imperiū vel aliquē dñm ⁊ iniuste sunt ablata ab eis ⁊ ꝑ volūtatē eoꝝ detinenk̄. ⁊ si isto sēdo modo. i. vsurpatiue habenk̄ tales exactiōes ⁊ collecte illicite ⁊ rapine sunt et moꝛtalr̄ peccāt exigētes ⁊ tenenk̄ ad restōnē: deductis tn̄ expēsis facti in vtilitatē eoꝝ p ꝓseruatiōe ciuitatis ⁊ alioꝝ locoꝝ hmōi. Illi aūt a quibus exigunk̄ in nō soluēdo vel fraudes adhibēdo videl. occultādo bona sup q̄b⁹ impo nunk̄ nō peccāt: dūmodo tn̄ caueāt a piurijs ⁊ mendacijs ⁊ locutionib⁹ circa hmōi. Cauere etiā debēt a scandalis si inde cōtingerēt ex nō soluēdo. ar. p̄. q. iij. ca. inter vba. Si aūt habek̄ legitimum dñium sup eos q̄bus imponuntur aut p̄ro hec onera. tūc aut p iniustis causis imponuntur iustis. Si p̄mo modo. i. p iniustis causis: puta p faciēdis iniustis guerris ⁊ nutriēdis manifeste: vel si est dñs ciui tatis imponit vt habeat ad ludendū ad pōpatice viuen dū cū familia vltra decentiā sui stat⁹ ad p̄dige expēdēdū in p̄iuijs expensijs luxurijs ⁊ hmōi. tales tallie ⁊ collecte p hmōi sunt rapine ⁊ tenenk̄ ad restōnē: nisi ea tm̄ exigā renk̄: q̄ alⁱs sunt debita: vel ex statuto vel antiqua rōnabi li ꝓsuetudine: sz male expendank̄. Qui etiā ex subditis p p̄ria spōte soluerēt p hmōi causis ⁊ voluntarie assentiunt iniustis guerris peccāt vtiq; moꝛtalr̄ cū dñis suis ꝓsentē tes in malo. p̄. q. iij. qui ꝓsentit. Nō tn̄ rapinā cōmittit ipe dñs: nec tenenk̄ ipsi dñi eis restituere p regulā. Scienti et cōsentienti nō fit iniuria neq; dolus. de reg. iur. li. vj. Lo actis aūt ad hec soluēda tenenk̄. ⁊ si p̄nt subterfugere so lutionē hmōi talliarū sine scādalo nō peccāt. Si vo iustis de causis imponank̄ hec onera: tunc subdistinguēdū p̄o maioꝛi declaratōe. Nā aut talis ppⁱs a quo fit hec exactio regik̄ per vnū: puta. regē. ducem. marchionem. comitem. p̄incipem ⁊ hmōi. Aut p plures siue ex nobilioꝛibus siue ex plebeis: siue mixtim ex vtrisq;. Et in p̄imo casu cū sz p vnum regik̄ si exigat vltra ea q̄ inter ipm̄ ⁊ anteceſſoꝛes suos ⁊ subditos suos et anteceſſoꝛes eoꝝ cōuētum est ex pacto statuto vel ꝓsuetudine antiqua: ⁊ hoc ex franca. inīnis vel coactione directa vel indirecta a se facta vel a suis. Indirectū voco q̄n denegat eis iusticiā: vel non de fendit eos vt dz: vt sic aliq̄d extoꝛqueat vel insinuati eis facit q̄ vult aliq̄d ab eis: moꝛtalr̄ peccat rapinā cōmitten do ⁊ tenek̄ ad restitutionē ꝑm ¶Ray. Guil. Al. ⁊ Host. ar. a ptrarijs. dist. xvij. de eulogijs. Et subditi in tali casu nō tenenk̄ ad dandū vel ad solutionē eoꝝ: vñ illa subtraben do nō peccant si tn̄ fiat b̄ sine scādalo. Si vo exigit dñs a subditis ea de quibus cōuentū est cū eis p se ⁊ anteceſſoꝛes bona fide sine dolo ⁊ coactiōe: sicut fieri solet cū ville vel manſiones concedunk̄ de nouo colonis vel alijs ꝓso nis: de quib⁹ etiā fieri solent instrumēta que continēt con sum annuū vel alias seruitutes ⁊ pactiōes: tūc licite pōt petere: ⁊ subditi tenenk̄ soluere. Nam quilibet in traditio ne rei sue pōt ponere legē quā vult dūmō nō sit ꝓ deum. arg. de ꝓdi. appo. c. verū. ⁊ xviij. q. ij. c. eleutherius. Dicit etiā cōcilium africanū. pacta custodiank̄. ex̄ de pac. anti⁹ gonus. Si etiā dñs vltra pacta vel statuta inter se ⁊ subdi tos spōte oblata recipit nō peccat: nec tenek̄ restituere. ſ. q. ij. c. placuit. ꝑm ¶Ray. ⁊ ¶Host.

§. I. Circa hāc materiam

sic dicit. b. ¶Tho. in epla ad ducissam brabācie. Principes

terrarū a deo sunt instituti. nō q̄dē vt pp̄ria lucra q̄rāt: sz vt cōem vtilitatē pp̄lis p̄curēt. ⁊ iō sunt eis instituti reddi tus vt ex eis viuētes a spoliatiōe abstineāt. vñ Ezech. xlv. 8. q̄ p̄ncipi erit possessio in isrl ⁊ nō depopulabunt vltra pp̄lm meū p̄ncipes. Contingit aūt q̄ aliq̄n p̄ncipes non h̄nt sufficientes reddit⁹ ad custodiēdā terrā ⁊ ad alia q̄ imminēt eis expediēda rōnabilr ipsis p̄ncipib⁹. Et in talī casu licitū ē vt subditi exhibeāt vñ possit cōis vtilitas p̄curari. Et inde est q̄ in aliq̄bus terris ex antiqua ꝓsuetudine dñi suis subditr tallia imponūt: q̄ si nō sit immoderata absq̄ pctō exigi pōt. Nā fm ap̄lm. Nemo militat suis stipēdijs. vñ ⁊ p̄ncipes q̄ militāt cōitati negocia ei⁹ p̄curando debēt etiā viuere de bonis cōib⁹ cōitatis. vl̄ p reddit⁹ deputatos: vl̄ si h̄mōi defuerint: vel etiā si sufficientes non sint q̄ sunt deputati p ea q̄ a singulis colligunt. Et sic his rō videt ee si aliq̄s casus de nouo emergat in quo oporteat ista expēdere p vtilitate cōi vel p honesto statu p̄ncipis ꝓseruādo ad qđ nō sufficiūt redditus pp̄ij vel exactiōes ꝓsuete. puta si hostes terrā inuadāt vl̄ aliquis filius casus emergat. tūc p̄ter ꝓsuetā exactionē p̄nt p̄ncipes aliq̄d exigere p vtilitate cōi. hec Tho. Et tūc subditi q̄ absq̄ voluntate dñi subtraherēt p fraudes vel alios modos tales tallias debitas ex statuto vel ꝓsuetudine antiq̄ rōnabili vel etiā de nouo ipositas moderate ex causis expressis a dctō Tho. peccāt mortalr furtū cōmittēdo fm Ray. et tenent ad restōnem. Vñ ⁊ Ray. dicit q̄ si indistincte fit positū in instro quētiōis aliq̄d tale vbum. collecta. tallia. questa et h̄mōi intelligit q̄ dz ea moderate petere inspectis onere ⁊ facultatib⁹ subditor. x. q. iij. c. fi. et ex de cēsi. cū apl̄s. in fi. Glo. etiā Guil. dicit ibi q̄ cū in instrumēto ꝓtinetur q̄ dñs possit facere talliam ad iussum ⁊ placitū suū: aut cuz hoc est ex ꝓsuetudine: moderandum est ad arbitriū boni viri inspectis facultatibus subditorum.

§. II. Ponuntur casus speciales in q̄bus licitū est dñis exigere a subditis vltra consuetū vel statutū. Et Ray. exp̄mit q̄ttuor. Prim⁹ casus ē quē etiā posuit. s. b. Tho. p defensione p̄sone cum. s. iniuste inuadit ab hostib⁹. et marie p defensione sue ciuitat⁹ vel castri vel ville. Ad h̄ em̄ tenent oēs nō solū res suas ptiri sed etiā coꝛpaliter laboꝛare. munire se in castris vl̄ in ciuitate vigilare: vt sic seipsos ⁊ res suas saluēt. xxiij. q. iij. c. fortitudo. ⁊ de imu. eccle. p̄uenit. Scōs ē si dñs vult ire in exercitū indictū ab eccl̄ia vel a p̄ncipe ꝛ hereticos vel paganos. nec de suo absq̄ graui dño posset facere expensas necessarias: tūc em̄ pōt a subditis auxiliū moderatuz petere. Tertius est si in guerra vel in bello iusto ex parte sua captus sit ab hostib⁹: nec pōt soluere redēptionem petitā ab eis absq̄ graui dāno. Sed si in bello iniusto captus esset non posset redēptionē suā exigere a subditis: ⁊ si exigeret totā vl̄ partē teneret restituere eis fm. b. Tho. in p̄dicta epl̄a. Quart⁹ est si vellet ire ad p̄ncipē p obtinēdo p̄uilegio specialis p̄tectiōis p se ⁊ p eis: nec posset de suo expensas ad hoc vtiles facere ⁊ necessarias absq̄ graui dāno: vel etiā si qua alia filius cā emergeret. dum tn semp moderate ⁊ nō ad grauamē eoꝛ ⁊ cū charitate ⁊ nō ex violētia exigeret. x. q. iij. c. Unio. circa mediū. ⁊ de cēsi. c. cū apl̄s. vbi dr. Prohibem⁹ ne subditos suos tallijs ⁊ exactionibus epi grauare p̄sumāt. Sustinemus aūt p multis necessitatibus q̄ aliquotiēs supueniūt: vt si manifesta ⁊ rōnabilis cā extiterit cuz charitate moderatū valeāt ab eis auxiliū postulare. Inn̄. etiā sup dicto. c. cū apl̄s. dicit q̄ subditi p̄nt p ep̄m cōpelli ad p̄stādū auxiliū in necessitate. Glo. etiam Guil. sup illo vbo. si qua alia cā similis. addit alios casus dicēs q̄ sunt alique alie cause vtilitate ⁊ pbate alicubi p̄ter predictas. Sit ergo q̄nt⁹ casus tres includēs q̄n dñs maritat filiā suā vel filiū suū facit militē aut releuat feudū suū. aut nouū auget cooperando. talia cū videt respicere cōmodū subditoꝛ: p eo q̄ cū dñs maritat filiā sibi acq̄rit amicos: ⁊ augēdo feudum fit ditioꝛ: ⁊ cum facit filiū militē fit potētioꝛ ad defendēdū terrā: tunc ergo plus pōt petere dñs a subditis q̄ ante: nec credo q̄ q̄ talia recipiūt dānandi sint vbi cōsuetuz est vel cōstitutū dum tn non recipiāt vltra cōsuetum vel cōstitutum. Si tn aliq̄d est cōsuetū vel constitutū: ⁊ fic ad arbitriū exigi consueuit cū moderamine exigāt. Cōcoꝛ. cū Ray. Ul. Guil. ⁊ Host. Qui Hosti. addit etiā sextū casum q̄ est multiplex. s. circa refectionē pontiū ⁊ viarū: ⁊ q̄n iusta cā depauperatus est: vel nimis obligat⁹: vel q: nō ꝯz quid comedat. In talibus ⁊ similibus tenent subditi dño subuenire: imo et vasalli debēt in h̄mōi se recognoscere obligatos. Et hoc q̄si vbiq̄ cōprobat cōsuetudo gn̄alis q̄ cum rōnabilis sit censenda ab oibus est seruāda. Et in hoc etiā concoꝛdat dctūs Tho. vt ptz in p̄cedenti. §. Si aūt dñi vel officiales eoꝛuz aliq̄d cōtra formaz p̄scriptā extoꝛqueāt a subditis inuitis directe vel indirecte fm Ray. rapinā perpetrāt ⁊ ad restitutionem tenent. Similr si qui p̄lati eccl̄iastici procurationem vel seruitiū aliq̄d impēdant legato vel alij ⁊ plus a subditis extoꝛqueant q̄ soluerint: rapinā cōmittūt: ⁊ tenent extoꝛta restituere: ⁊ tantūdem de suis paupibus erogare: vt ex eē immu. eccle. c. q: pleriq̄. Dic aūt bea. Tho. in p̄dicta epistola ad ducissaz: q̄ si id qđ ab officialibus dñoꝛ iniuste exactū est peruenit ad manus eoꝛū dñoꝛum restituendū est vel certis p̄sonis si sciunt vel in pias causas seu in vtilitatē cōem si nesciunt. Si aūt ad manus dominoꝛū nō peruenit qđ iniuste extoꝛtū est debēt nihilomin⁹ ipsi dñi cōpellere suos officiales ad restitutionē simile faciendā: ne de sua iniusticia lucrum repoꝛtēt: immo ⁊ tales sunt a dñis grauiter puniēdi vt ceteri a similibus abstineant in futurū. Sicut salomon dicit q̄ pestilente flagellato stult⁹ sapientioꝛ fiet. Hec thomas. Dicit etiā Ray. q̄ si ex aliquibus circūstantijs videt ipsis dñis impossibilis vel multū difficilis talis restitutio: satis videt q̄ possit h̄mōi p̄ncipibus ⁊ militibus cōsuli q̄ in recōpensatione remittēt eis de eoꝛ assensu ⁊ libera volūtate aliquā seruitutem seu annuā p̄stationē in perpetuū vel ad tp̄s: ita q̄ plenissime videret eis satisfieri: vel etiā facerēt in remissionē peccatoꝛum illoꝛū q̄bus tenent aliq̄d hospitale vel opus filius pietatis cū cōsensu tn eoꝛū si pōt reqri. Itē dicit Ray. q̄ dñi qui nihil recipiūt a subditis nisi tallias vel q̄stus: si de nouo est petita vel q̄sita talis tallia nō dz exigere ⁊ qđ male fide percepit dz restituere si pōt. xiij. q. vj. si res. Et idez dicit si ab antiquo est soluta sibi et antecessoꝛibus suis: sz nescitur vel credit iniusta causa fuisse imposita. ⁊ concoꝛ. Ul. addit tn Ray. q̄ si est verus dñs ⁊ nihil pcipit penit⁹ cuz tn videat vir credibile: q: ad minus iusticias recipit. debēt subditi aliq̄d inter se statuere qđ detur sibi in signū subiectiōis ne alꝭ inutiliter videat ee dñiuz rei sue penes eū. ar. optimū. xviij. q. ij. c. eleutherius. ⁊. j. q. iij. si q̄s obiecerit. Et si dubitet de quantitate h̄mōi subfidij. Credo inquit Ray. q̄ debēt seruare qđ in vicinis villis vel castris vel p̄uicijs obseruat: ita tn q̄ nō graueꝭ villa illa vel etiā eligat illa cōsuetudo vel minus soluit q̄n diuerse cōsuetudines reperiunt. ex de cōsue. cū olim. ⁊ de cēsi. c. ex parte. ⁊ dicit gl. Guil. q̄ credi pōt vel sciri pbabiliter ex iusta cā ab antiquo fuisse tallia vel collecta imposita ⁊ exacta q̄n sup hoc reperit confectū instrumētum: vel si est seruatum hoc a tpe quo nō exstat memoꝛia in cōtrariū p̄sumendū est fm q̄sdam q̄ ex iusta cā fuerit imposita. arg. dist. xij. c. illa qđ credo nisi fit violēta suspitio in ꝯrium p̄sertim cū dicat q̄ in lōgissimis p̄scriptionibus nō opz pbare titulū. Dicit etiā idē Guil. q̄ illi dñi qui habēt de consuetudine cum subditis suis q̄ de mobilibus suis capiāt quantū volūt ⁊ q̄n volūt: ⁊ cuz suspicant eos velle transire ad alium dñm oīno expoliant eos. Si nō est certum: aut si credat q̄ non fuerit hoc ab initio legitie institutū. h̄mōi spoliatiōes ipo genere facti male sunt videlz rapine: vñ peccāt qui hoc faciunt ⁊ tenent ad restitutionem. Idē Ul. addens q̄ pba-

Refectō viarum.

Ep̄s p̄pter legatum.

bile nō est ꝯmōi ꝓsuetudinē nimis seruilē esse inductā de volūtate ⁊ cōsensu subditoꝝ. sz ꝓ violentiā ⁊ coactionē suꝑioꝝ: sed si certū ē ꝙ ab initio fuit ipositū tale onꝰ terre sine malicia ⁊ fraude. s. ꝙ dñs possit capere quātū vult a subditis: ⁊ ꝙ possit retinere oia mobilia si recesserint. cū q̄libet possit imponere rei sue onus qđ vult. videt posse tolerari ꝙ inquantū vtat tali ꝓsuetudine ꝙ nō grauet vltra modū manētes vel inde recedētes: nec tenet ad restitutionē Si aūt ciuitas vel castrū regat ꝑ plures simul sicut fit in multis italie ciuitatib⁹: tūc cum ciuitas eget pecunijs ꝑ defensiōe sui in iusto bello. vel ꝓpter alios casus occurrentes: cōiter eligit aliquos ex ciuib⁹ q̄ habeāt imponere vni cuiq; ꝑ rata ei ꝓtingēte ꝝ facultates suas. Et ꝫ fit triplr Uno modo ꝙ dicti ciues electi ad distribuēdū dicta onera imponāt vnicuiq; ꝝ recipiūt eū hre in substātijs ⁊ lucris debita inuestigatiōe sup hoc facta: puta ad rōnē vni⁹ libre ꝑ cētenario eoꝝ q̄ hñt ⁊ hmōi. Et tunc si ex certa scia ob odiū vel aliud imponit alicui vltra ratā ei ꝓtingētē ꝝ ea q̄ reptus est hre rapinā facit ⁊ mortalr peccat. et tenet ei satisfacere de illo pluri qđ sibi imponit vltra debitū qñ ex sua ipositione ille recipit tale grauamē. Contingit em̄ aliquādo ꝙ illi nō imponit tāta tallia vel collecta vel pstātia quāta ꝑ illū iposita est q̄ voluit supra debitū grauare. qz. s. alij q̄ cū eo habēt distribuere plures nō ꝓcordāt cū ipso ita aggrauādo. Et tūc ex quo nō dānificat sz ꝫ intendere: peccat quidez mortaliter. ar. xxij. q. v. q̄ plurare. sed nō tenet ad restitutionē. Si aūt oēs vel maiores ps ꝓueniūt in imponēdo illi vltra debitū: peccāt mortalr: ⁊ tenent in solidū q̄libet eoꝝ q̄ grauat ad satisfaciēdū de dāno. ex de iniu. ⁊ dā. c. si culpa. Sz si min⁹ debito iponūt sciēter tāꝙ min⁹ habeāt ꝙ cōpertū est vel etiaz ex dissimulatione vel negligentia notabili nō q̄rūt sufficiēter de subē quātitate quā habēt q̄bus imponit pstātia peccāt mortalr: ⁊ cōitati q̄dē nō tenēt: qz cōitas etsi ꝑ vna vice nō colligit quātū indiget ponet iterū ⁊ pluries ꝝ tantā tm̄ factā ab ipositoribus illi q̄ alleuiat⁹ est ꝫ debitū: certū est ꝙ nō tenent imo potiꝰ ipse vr̄ obligari illis q̄ imposuerunt in eo ꝙ ꝑ eo satisfacerēt. vñ magis illis teneret q̄b⁹ iterū imponit vl plures. Sz qz obscurū ē ⁊ nimis difficile repire q̄b⁹ ex illis ⁊ iquātū teneat. videt dicēdū ꝙ ad arbitriū bōi viri debeat paupibus erogare ꝓpue hīs q̄ sunt de numero eoꝝ q̄b⁹ iponunt plus vel min⁹ ꝝ quātitatē subtractā ex iniusta diminutiōe collectarū vni vl pluribus factarū. Et in eo casu cū ꝝ quātitatē subē habite et lucroꝝ iponit vnicuiq; ciues q̄ occultāt bona sua mobilia vl imobilia: vel fingūt min⁹ valere aut debita hre vt minus imponat eis: furtuz cōmittūt. ⁊ tenent cōitati satisfacere: nisi ꝑbabilr scirēt q̄ si oēs illud facere. s. occultare ꝓt suoꝝ bonoꝝ. tūc enīz vident posse excusari: qz oia manifestādo vltra debitū grauarent ꝝ ratā ꝓtingētem. Cauere tm̄ dñt in oib⁹ a mēdacijs ⁊ multo magis a periurijs. ar. xxij. q. ij. c. Primum.

Ubi plures dñi iponunt.

§. III. Secundo mō iponitur pstātia vel collecta ciuib⁹ ab electis a cōitate ad huiusmodi. ita videz ꝙ iponat vnicuiq; nō solū ꝝ bonoꝝ quātitatē quā reperiūt hoies hre sz etiā ꝫ iudiciū ipoꝝ iponētiū. i. ꝝ ꝙ credūt illos hre q̄bus iponunt ita ꝙ ꝝ simpliciter cōmittit ꝓscie ⁊ iudicio iponētiū. videt tm̄ cōitas intēdere ꝙ iuste faciāt hoc vnicuiq; videz ꝑ rata sua. Et tūc si ex certa scia plus alicui iponunt ꝙ debeāt vt illi noceāt. vel vt alios indebite alleuiēt min⁹ debito imponēdo peccant mortalr. ⁊ tenent oēs illi q̄ ꝫ faciūt satisfacere de dānis inde secutis lesis. arg. de iniu. ⁊ dā. si culpa. de illo pluri vltra debitū cōmunitati soluto. Si aūt ex errore alicui plus iusto imponūt credētes illū multo plura habere bona ꝙ manifestat: ⁊ ꝝ illam quātitatē quā credūt ex ꝑbabilibus cōiecturis imponūt ⁊ nō plus: vident excusari a peccato ⁊ ab obligatiōe satisfactiōis: dūmō nō moueantur leuib⁹ ꝓbationibus ⁊ suspitionibus ⁊ rumorib⁹ hoiz ⁊ ꝓcipue maliuoloꝝ: sz ꝑbabilibus rōnibus vigētibus facta debita diligētia: alr̄s tenerent. s. grauādo ex ignorantia crassa: vt in dicto. c. si culpa. i quo etiā dz attēdi fama ⁊ cōuersatio ipsi⁹ cui imponit q̄ si laudabilia sunt ꝝ cōem estimationē: tutius est sibi credere in ꝫ ⁊ ꝝ assignata imponere ꝙ ꝓpria opinione moueri: qz humanū iudiciū sepe fallit. de sen. excō. c. a nobis. Secus aūt est si fama illi⁹ vacillat. Si vo min⁹ debito notablr iponūt ex certa scia ob parentelā vel amicitiā vel priuatā vtilitatē. aut etiā ex notabili negligētia: qz nolunt diligēter inquirere vñ possent de facili iuenire illū multo plura hre ꝙ ostēdat ꝝ q̄ debēt imponere: peccāt mortalr faciētes ꝫ iusticiā ⁊ tenent satisfacere alijs q̄ ide plus grauarent ꝙ grauarent si a predictis fuisset soluta debita tallia: nisi forte hoc faceret. sz minus debito imponēdo alicui: ne si secus fieret moleretur aliquid ꝫ cōitatē vel etiā qz in ꝓteritū fuerit ihmōi supra modū grauat⁹ q̄si in hoc volētes ei recōpensare dānis. Occultātes aūt bona vel paucioza assignantes q̄ habeāt ex eo ꝙ verisimilr credūt ꝙ nō stabūt illi informationi: sz plus estimabūt ipm hre. ⁊ sic pl⁹ iponēt. qz de ciuitate sciūt ⁊ alios sic facere: vident posse excusari. cauēdo tm̄ a mendacijs ⁊ periurijs. Sec⁹ si crederēt ꝙ ex hoc nō grauarent vltra debitū. tūc em̄ peccāt ⁊ tenent cōmunitati.

Electi a cōitate vt impo/nant tallias quo mō peccant.

§. III. Tertio mō imponitur pstātia sic. Ciuib⁹ ad iponēdū deputat⁹ assignat certa ⁊ determinata summa: puta mille flo. hoib⁹ vni⁹ ꝫcte seu vni⁹ ptis ciuitat⁹ imponēda: cuilibet videz ꝑ rata sua ꝑportionabilr ꝝ facultates suas: ⁊ qz nō clare sciri pōt de facultatib⁹ ponit simplr in arbitrio illoꝝ quātitas iponenda: ita tm̄ ꝙ ꝓueniat ad dictā summā mille flo. Et assumuntur ad ꝫ qñcꝫ. vij. ⁊ qñcꝫ. ix. hoies. qñcꝫ etiā plures. ⁊ per hunc modū fit determinata impositio cuilibet. Quilibet em̄ illoꝝ iponētiū facit scriptā suā in secreto ⁊ ꝑ se quātitatē exp̄mētē quā iponit cuilibet. Et collectis scripturis oim̄ imponētiū abijciunt scripte ꝓtinētes maiorē summā ⁊ minorē ⁊ accipiunt tres tm̄ ꝓtinētes sūmas medias totiꝰ quātitatis quā cōitinēt simul assumpte ille tres scedule. tertia pars iponit illi ciui. puta si vna exp̄mit vnū florenum: alia duos: alia tres florenos: erit tertia ps totius summe q̄est sex floreni duo: ⁊ ꝫ illi imponet. Si ꝙ imponētes habita sufficiēti diligētia ad sciēdū facultates ⁊ lucra ꝓnaz bona fide iponūt quātū credūt illi ꝓportionabilr debere cōtingere: etiā si plus iponeret q̄ ille mereat: excusati videntur a pctō. arg. xxiij. q. v. de occidēdis. sed si intēdūt aliqs grauare ⁊ se ⁊ suos amicos alleuiare citra cōdignū notabiliter q̄ hoc faciūt peccāt mortalr in singulis ipositionibus hominū in q̄bus hoc intēdūt p regulā. Qui occasionē dāni dat dānum q̄ dedisse videt. ex de iniu. ⁊ dā. da. c. si culpa. Quātū vo ad obligationē satisfactiōis est difficile inuenire qui teneant: ⁊ inquātū ꝓpter intricatā materiā Et si quide oēs imponētes condicūt sibi ⁊ concordāt quātū cuilibet velint vel aliquibus imponere aggrauādo aliquos ex odio: vl vt amicos possint vltra debitū alleuiare omnes sunt fures ⁊ latrones ⁊ tenent q̄libet insolidum notabiliter lesis ex hmōi ipositiōe nisi postea exgrauarent: vt dī. i. §. seq. Tenent aūt predictis de oi dāno ⁊ interesse ꝓut argui a simili pōt ex ꝟbis Ray. ⁊ glo. sup. c. ñ. q. vl. qui dicūt iudicē dantē scienter iniustā sniam teneri ad satisfactionē de oi interesse pti lese. Efficaciter em̄ est cā dāni illius nō obstāte ꝙ nil sibi inde acquirat: vt de iniur. et dā. c. si culpa. Et ꝙ teneat q̄libet eoꝝ insolidū quouscꝫ fit satisfactū: pz ꝑ ea q̄ dicūt. b. Tho. ⁊ oēs alij in. iij. dist. xv. de cooperātibus ad rapinas ⁊ dāna alioꝝ fine q̄bus non fierēt. habēda tm̄ est cōsideratio fructꝰ. s. annualis redditꝰ quē inde percipiūt soluētes pstantias: vt fit florētie ⁊ venetijs. Ex hoc em̄ min⁹ leduntur multo ꝙ si nil soluētib⁹ redditus cōcederet: ⁊ sic per ꝓsequēs illi ad minus satisfacēdum tenentur. Si aūt quilibet ꝑ se ⁊ in secreto vt facere

tenenť ſm intẽtionẽ cõitatis imponit cũ aliq̃ ex ſcripꝭ vt dictũ eſt: abſciantur. ſ. maiores ſũmas ꝓtinentes ⁊ minores. ⁊ ſic ſolũ medie operenť impoſitionẽ cuilibet cõtingentẽ: nec bñ ſciri valeat q̃ ſit maior. minor q̃ abſcitur: vl̃ media q̃ opať. difficile eſt iudicare q̃s ex illis teneať. de illis dico q̃ ex certa ſcia intẽdũt vltra debitũ grauare. Nam q̃ imponit ſm ꝙ ſibi vr̃ ille de collecta mereri: ſiue operẽtur ſua ſcripta ſiue nõ openť in nullo videť teneri ſi diligẽtiam adhibuit. Aliꝫ aũt q̃ grauare intẽdũt vltra debitũ: ſiue openť ſiue nõ openť eoꝝ ſcripta: obligari videnť ꝓpter affectũ itẽtiõis cũ ope ſubſecuto. ar. eꝰ de biga. Debitũ. Tũ etiã q: illi aliquo modo cooperanť ⁊ aſſentiũt dãno ĵ. q. ſ. c. notum. Tum q: in dubio tutior via eſt eligẽda. de ſpon. c. Juuenis. Qui etiaꝫ minus debito imponũt tenẽtur aliꝭ q̃ ex ꝺ ipſo grauanť. q: illud min⁹ qð ei imponit debitũ ſolui ſm rõnem refundit ſup alios ad ſoluẽdũ niſi forte ꝺ facerẽt ex hac ꝺditiõe ⁊ ꝓſideratiõe. ꝙ als in ꝓteritũ fuerũt ſupra modũ ⁊ iuſticiã nimis grauati. ⁊ tã in iſto caſu ſcz iniuſte alleuiatiõis q̃ in p̃cedẽti ſcz nimie aggrauatiõis vbi obſcurũ eſt ⁊ valde icertũ quãtũ inde ſequať dãnũ tenẽť ad arbitriũ boni viri. vl̃ ſaltẽ q̃rere remiſſiõez a leſis ſi ſpõte hr̃i põt. Occultãtes aũt bona vel oſtẽdentes pauciora habere. vl̃ debita nõ vera cũ merito habeãt dubitare etiã cum hoc plus ſibi impõi ꝙ mereanť videnť poſſe excuſari ex quo cũ multa iniuſticia et impꝛoꝛtiõe hec imponanť. mendacia tñ ſemper vitanda. xxĵ. q. iĵ. c. ſ.

§. V. Et q: poſt impoſitio

nem dictarũ talliarũ ⁊ ꝑſtãtiarũ cũ publicanť repiuntur multe impoſitiões nimis impꝛoportionate ⁊ enormes ex quib⁹ ſequũtur q̃rele plurimoꝝ ad ſedandũ ſcandalũ laudabiliꝰ ꝓuideť ꝙ eligant exgrauatores q̃ poſſũt minuere de ſũma in cõi poſita. puta mille florenoꝝ certã quãtitatẽ puta centũ florenos minuendo de ipoſitione facta eis q̃s vltra ratã ſibi ꝓtingentẽ grauatos iueniũt put eis videť vnicuiq; eoꝝ ꝓportionabiliter ſm exceſſuꝫ grauaminis. Et cũ plures ad hoc aſſumanť reiectis maioribus ⁊ minoribus quãtitatuꝫ exgrauatarũ de medijs ſcriptis q̃ cõiter ſunt tres ſimul multiplicatis tertia ꝑs toti⁹ ab impoſitione ſibi plus per alios iniũcta ſubtrahiť. Si ergo p talem exgrauationẽ reducť ad equalitatez ſm ꝓportionẽ vt. ſ. remaneat in tallia: ſeu ꝑſtantia ſibi ꝓuenienti ⁊ debita ⁊ iſti exgrauatores bñfaciũt. Et illos q̃ ꝓpius ꝓtra cõſciam plus debito impoſuerãt ab obligatione ſatiſfactionis liberant. ſed nõ a pctõ iniuſticie ꝓperato. Et q̃ petunt alleuiationẽ cũ ſciãt ſe nõ eſſe vltra debitũ grauatos aſſignãtes rõnes ſue aggrauationis ſz falſas. puta q: hñt debita vel nõ tãta bona lucra quãta habẽt ⁊ credunť hr̃e. vñ exgrauatores mouenť ad minuẽdũ on⁹ peccãt mortaľ ꝓpter mẽdacia ⁊ fraudes q̃ vergũt in detrimẽtuꝫ ꝓximoꝝ eoꝝ ſcz q̃ veraciter ſunt grauati nimis q̃bus inde min⁹ poteſt diminui de grauamine. Si vo exgrauatores conſtituti ꝺ ſcientiã exgrauãt aliquem de quo iudicãt ꝙ nõ ꝺz exgrauari. q: nõ eſt ſibi impoſitũ vltra debitũ peccãt mortaliter agentes ꝓtra iuſticiã diſtributiuã. qð eſt mortale ſm ꝺ. Tho. ĵ. ĵ. ⁊ videnť teneri cõitati quã dãnificãt: vel potius aliꝭ exgrauãdis q̃s ex hoc nõ valẽt alleuiare vt intẽdit cõitas. ⁊ ſi ex aggrauaťꝫ nimis vnũ multũ releuãt aliũ in nullo ꝺ iuſticiã faciũt ⁊ ꝺ intentionẽ cõitatis que eſt ꝙ non ſolũ aliq̃b⁹ ſz etiã oĩb⁹ grauatis ꝓportionabiliter dimittať ⁊ diminuať: ſz ſi in modico plus alleuiãt ſe ⁊ amicos q̃ alios videť loc⁹ eſſe gratificationi. Si eñ on⁹ ſibi impoſitũ ⁊ decẽs q̃rat imminui ꝑmittens ex hoc et ſocijs iminuere ⁊ amicoꝝ ſuoꝝ indifferẽter. i. ſiue ſint grauati ſiue nõ ꝺ iuſticiã facit. Et in hmõi cõpoſitiõib⁹ ꝓmiſſis et iuramẽtis factis ꝺ iuſticiã: peccãt mortaliter: nec debẽt ſeruari. xxĵ. q. iĵ. c. Jn malis. Et idẽ ẽ dicẽdũ etiã quãtuꝫ ad ꝓmos ipoſitores: de q̃bus dictũ eſt in §. ꝓcedẽtibus: quo ſz ad iſtas colligatiões iuramenta ⁊ ꝓmiſſiões iniuſtas ſiue intendant ſeruare ſiue non intendãt.

§. VI. De pedagijs guida-

gijs ⁊ tholoneis. Pꝛo declaratione vocabuloꝝ dicit Ber. in glo. in. c. ſup q̃buſdã. de vb. ſig. ꝙ pedagia dicunť q̃ dãtur a trãſeũtibus. ſ. pecunie in locis conſtitutis a principe Guidagia dicunť q̃ danť ꝑ ducatu ꝑ terrã alicui⁹ vt ſecurius vadãt. Hec Berñ. Hec etiã dicunť thelonea a thelos grece deriuata. qð latine vectigal õr. alicubi dicunť vulgariter gabelle. alubi duane. Videnť ergo hec inſtituta pꝛo expẽſis q̃ fiũt a dñis terrarũ: vel cõitatibus ad tenẽdũ territoꝛiũ eoꝝ ſecurũ trãſeũtibus ꝑ mare vel terraꝫ: ne ſpolientur vel ledanť in ꝑſona vel reb⁹. Addit etiã his Berñ. vbi. ſ. ſalinaria. q̃ ſcz danť ꝑ ſale. Et de his oĩbus dicit ꝙ ſolus princeps põt hoc cõſtituere ⁊ non ciuitas. C. noua vec. inſti. nõ po. l. ĵ. ⁊. iĵ. Et ꝙ dicit ciuitatẽ nõ poſſe: videtur intelligẽdũ ſine licẽtia p̃ncipis. Dicit aũt hic p̃nceps impator. Hñ ⁊ Hoſt. dicit i ſumma: ꝙ ſolus rex romanoꝝ põt ꝓcedere pedagiũ ⁊ nõ alius. De rege etiã frãcie dicit ꝙ in hoc eandẽ ptãtẽ hz per ꝓuilegiũ. eꝰ qui. fi. ſint legi. Per venerabilẽ. Sed Jnnocẽtius ſup. c. Jnnouamus. de cen. dicit ſimpliciter reges poſſe imponere noua pedagia peccãt tñ ſi faciũt ſine cã. videť etiã ⁊ multomagis ꝙ papa poſſit hoc ꝓſtituere ⁊ cõcedere pꝛecipue in terris eccleſie. Jpe eñ dicitur p̃nceps. xĵĵ. q. iĵ.

§. VII. Ad ſcienduz igitur

q̃n hec licite exigunť vel non. vel quãdo iuſte ſubtrahunť ⁊ q̃n nõ licite. diſtinguẽdũ eſt ꝓmo aut q: a ꝑſonis eccleſiaſticis accipiunť: aut ab aliꝭ. Et ſi recipiant a ꝑſonis eccleſiaſticis: tunc aut exigunť hec ab eis pꝛo rebus q̃s causa negociatiõis deferũt vel deferri faciũt: ⁊ tunc licitũ eſt ab eis recipere iuſta pedagia ⁊ gabellas ſicut ab aliꝭ ſm Archi. qui hoc notat ꝑ argu. a cõtrarijs. de cenſi. c. q̃q̃. lib. vĵ. Jdẽ dicẽdũ cũ deferũt mercimonia aliorũ nomine ſuo. ſ. dicẽdo eſſe ſua. imo ⁊ puniri deberẽt per ꝓlatos ſuos de fraude ⁊ negociatiõis exercitio cũ ſit eis iterdictũ. lxxviĵ di. Fornicari. Aut exigunť hec ab eis ꝑ rebus ſuis vel eccleſiarũ ſuarũ quibuſcũq; dũmodo nõ cã negociãdi trãſferri faciant. ⁊ tũc exigi ⁊ recipi nõ ꝑñt a principe ſeculari ſm Hoſt. q: nullus ſecularis hz poteſtatẽ in eccleſiaſticis rebus. eꝰ de conſti. que in eccleſia. Recipiendo aũt per ſe vel ꝑ alios rapinã cõmittũt ⁊ tenenť ad reſtitutionez et ſunt excõicati. vt de cenſi. c. Quãq̃. li. vĵ. de q̃ excõicatiõe habes. ĵ. in. iĵ. ꝓte. ti. xxiĵ. Jpe aũt ꝑſone eccleſiaſtice occultãdo iſpas res quas deferũt per ſe vel ꝑ alios vt nõ ſoluãt non peccant. q: ad hoc nõ tenenť: debent tamen cauere a mendaciſs ⁊ ſcandalis q̃ ſolẽt oriri cũ talia deprehendũtur. nec tñ per hoc ꝑñt pena mulctari tanq̃ de fraude. alꝭ obligarenť ad reſtituendũ: ⁊ per ꝓſtitutionẽ illã. c. q̃q̃. in vĵ. olim erant excõicati et ipe ꝑſone eccleſiaſtice ſoluetes pedagia ⁊ hmõi ⁊ tallias: ſed ad tollẽda ſcãdala fuit reuocata quãtũ ad iſtã partẽ ꝑ clemẽtinã. Si aũt exigank hec pedagia ⁊ thelonea a laicis tũc ſubdiſtinguendum: quia aut exigunť ꝑ mercimonijs: aut ꝑ aliꝭ reb⁹ ad vſuz ſuũ vt bladũ vinũ ⁊ hmõi. Et ſi ꝑ mercimonijs exigank iterũ ſubdiſtinguendũ. Nam aut antiquũ exigũt aut nouũ. Si nouũ niſi ſit certũ inſtitutũ eſſe a principe ꝑpter iminẽtez neceſſitatẽ nõ licet accipe. alꝭ rapinã cõmittunt ⁊ ad reſtitutionez tenenť ſm Ray. ⁊ ſunt excõicati: nec abſolui ꝑñt citra aplicã ſedez. vt ptz i. iĵ. ꝓte. ti. xxiĵ. in. c. de ꝓceſſu ex cõicationũ: q̃ fit in curia in cena dñi. Si aũt ſit nouũ ⁊ inſtitutũ a p̃ncipe iuſta de cauſa: aut etiã antiquũ qð ſcitur impoſitũ ab his qui potuerũt imponere ⁊ preſertim auctoritate eccleſie. aut neſcit a q̃bus ſit inſtitutũ: credit tñ ab illis inſtitutũ q̃ potuerũt: qð credi rõnabiliꝰ põt cũ nõ extat memoria in cõtrariũ. tũc ſi eſt vel credit eſſe iuſta cã impoſitũ vt ꝑ defenſiõe ſtrate publice ꝺ pdones i terra. vl̃ piratas in mari. vel ꝑ defenſione fidei vel pꝛie ꝓtra paganos

Ñ a clericis exiguntur.

Ñ a laicis exigũtur.

vel hereticos vel alia simili causa: & recipiēs tale pedagiū vl theloneū facit illud ꝓpter qđ fuit ipositū sine scrupulo cōsciētie pōt illud recipe ꝑm Ray. etiā si nō faceret tūc expensas: q: nō est necesse cū terra sit dū purgata latronib⁹ & in pace: paratus tm̄ labores & expensas facere si necesse esset ad tenendū patriā securā. ꝓbant hec oīa. xxiij. q. iij. si quis romipetas. & xij. q. ij. c. vob em̄. ex de cen. c. puenit de treu. & pa. c. inouam⁹. ff. de pu. & vec. l. vectigalia. ff. lo. l. ex ducto. Si aūt sit antiquū & tm̄ non autoritate p̄ncipis inductū: vel etiā si nō facit illud ꝓpter qđ institutū est sc̄z faciēdo qđ in se est ad tenendū viā securā siue antiquum sit siue nouū: & cū autoritate p̄ncipis introductū: ꝑm Ray. nō pōt licite recipe: & recipiēdo rapinā facit & tenet ad restitutionē illis a q̄bus accepit: vl paupibus erogādū si illos ignorat ꝑm Ray. sed Host. dicit in summa q̄ nō tenet restituere si autoritate p̄ncipis est inductū vbi cōstaret ꝙ hac de causa institutū est. Sed qđ plus est tenet ad plenā satisfactionē illis q̄ ibi ledunt in ꝑsona vel rebus si ꝺ accidit ex defectu suo: q: sc̄z non tenet patriā securā vt dz & potest. xxiij. q. ij. c. dñs. & q. v. c. administratores.

§. VIII. Non soluētes aūt

Justa pedagiano soluētes peccant.

dicta pedagia & theloneа cū iniusta sunt: q: sc̄z nō sunt instituta cū autoritate p̄ncipis: vel ex iniusta cā: qđ tm̄ credi nō dz nisi ꝓbabilr sciat: vel etiā si iusta de cā & ab his qui potuerūt: tm̄ nō seruat illud ꝓpter qđ fuit institutū. s. in tenendo loca secura: & hmōi: nō peccāt nec tenent restituere ꝑm Ray. q: cessante causa in exigēte cessat effectus & obligatio in dāte: & illo nō seruāte fidez: nec ipi tenent. lxj. di. statuimus. §. his oibus. & de iureiur. c. puenit. Laueāt tm̄ a mēdacijs semp: q: peccata sunt. Non soluētes autem licita pedagia & theloneа q: sc̄z sunt instituta a q̄bus debent cū iusta cā & obseruata: rapinā faciūt seu furtuz: ꝑm Ray. vnde tenent ad restituēdū illis q̄bus talia debent: & agere debēt penitentiā de peccato hmōi. & de mēdacijs & periurijs & alijs vitijs additis. vnde Apl⁹ ad Ro. xiij. Reddite oibus debita cui tributū &c. Verū ad penas que inflicte sunt a iure cōmuni vel municipali contra facientes in huiusmodi fraudem: dupli vel quadrupli: vel amissionis illoꝝ mercimoniorū in quibus fiebat fraus: non tenet tur in foro cōsciētie nisi fuerint deprehensi & condemnati ꝑm Tho. ij. ij. & Guil. & glo. sup. c. fraternitas. xij. q. ij. in fi.

De pedagijs saracenoꝝ

De non soluētib⁹ hmōi theloneа & pedagia in territorio saracenoꝝ vl paganoꝝ dicit Ray. ꝙ si hoc fit tēpore treuge cum eis: & de mercibus non ꝓhibitis & ipi saraceni seruant fidem in defendēdo in territorio suo eos a latronib⁹ & pyratis per mare cū teneant ipis infidelibus soluere: si deliter debent talia eis restituere: vel si non apte possunt paupibus dispēsare ad mandatū ecclesie. Nam fides etiā hostibus seruāda est. xxiij. q. j. c. noli. & xxij. q. iij. innocēs. Idem Ul. qđ tm̄ intelligit glo. Guil. cū cōsentiunt ipsi fideles & hmōi statutis eoꝝ aut pactis. Sed tpe guerre vel q̄d merces ꝓhibitas: vt ferrū & lignamina & hmōi: fraudando in hmōi theloneа nō tenent eis: sed debent paupibus erogare. Ad qđ tm̄ ꝑm glo. Guil. non sunt de necessitate cogēdi sed honestate. Host. aūt in summa dicit simpliciter & indistincte xp̄ianos nō teneri ad soluendū hec theloneа saracenis: q: non subsunt eis. Hodie tm̄ portātes nō solū p̄dicta: sc̄z ferrū & lignamina: ꝫ & q̄cunq; mercimonia ad terras saracenoꝝ sine licentia pape incidūt in excōicationē cui⁹ absolutio apostolice sedi reseruat & i alias graues penas. de quib⁹ habes in. iij. ꝑte ti. xxiij.

§. IX. De pedagijs vero

De solis mercimonijs peregrini

que exigunt ꝓ blado vino et alijs hmōi: que quis defert vel deferri facit nō ꝓ mercimonio sed ꝓvsu. s. vite sue et familie sue: vt dicit Host. ꝙ nō dz solui aliqđ pedagiū etiā si ꝙsuetudo sit q: irrōnabilis: & ideo nō tenēda. De p̄editis exigi debēt ctis em̄ rebus nō exigi dz pedagiū: & q: nō dat pedagiuz nisi de reb⁹ q̄ cā negociatiōis vel mercimonij vehunt. C. de vecti. & cōmiss. l. vniuersi. Satis ꝓcor. Bern. in glo. sup. c. sup q̄busdā. de verbo. sig. Hic vo Jo. in summa ꝓcor. & Bar. in summa pisana. In directorio sic dr. De his q̄ ad ꝓpriū vsum emunt: vt gra ruris colendi: vel ad se defendēdū fisco nullū pedagiū detur. vt. C. de vect. l. vniuersi. li. iij. vbi ꝓtraueniēs decollari mādat: q: nō exigēda sunt nisi de his q̄ causa negociatiōis seu mercimonij deferūt. C. de vec. & cōmiss. l. vniuersi. Nec excusat cōsuetudo ꝺria dū sit irrationabilis et iniqua. ar. di. viij. si consuetudinē. Ex his sequitur ꝙ fraudando hmōi pedagia occulte portando talia & non soluendo nō esset peccatū dūmodo cessent ꝓiuria & mendacia & scandala. Et si pedagium & gabella sumat⁹ ꝓ eodē contrariū seruatur de facto in ciuitatibus thuscie. sc̄z ffloretie et alijs multis: q: de oīb⁹ p̄dictis exigitur gabella: vt cum dicta gabella sit imposita ꝑ statutū ciuitatis ꝑ modū cuiusdam tallie seu impositionis & collecte ꝑ expensis fiendis in vtilitatē cōmunitatis. Dicendū ꝙ ciuitas exigens dictas gabellas ꝓ victualibus siue regatur ꝑ vnū vt ducē marchionem p̄ncipem & hmōi: siue ꝑ plures de populo vt ꝓiores consules antianos & hmōi: si habent potestatem leges cōdendi & imponēdi collectas: qđ est ꝓmumendū si ex more antiquo hoc faciat: cuius memoria non extat in contrariū videt etiaz posse imponere solutionē dictarū gabellarū ꝓ sui adiutorio & defensiōe. q̄uis em̄ populus aliqs nō possit facere legē generalem: q: hoc est impatoris. vt notāt Jo. & Archi. dist. ij. lex. specialē tm̄ facere pōt & in hoc cōsentit p̄nceps. ff. de iusti. & iu. legiones ppl̄i. Sic etiā & collectā specialē facere & iponere pōt ꝑ suis necessitatib⁹: etsi nō gñalem vt exactionē pedagioꝝ sine licentia p̄ncipis: q̄n immo ꝑ legē municipalem que ꝺr statutum siue reformatio apud quosdam derogat legi cōi: vt ptz in materia dotiū & successionū & alioꝝ. Ad qđ facit regula iuris. Generi ꝑ speciē derogat. de reg. iur. in. vj. & sic si gabella includatur sub nomine pedagij vel sit idem nō obstabit ꝙ lex cōis ꝓhibeat exigi pedagiū vel gabellā de victualibus & hmōi: q̄n vel lex municipalis vel ꝙsuetudo p̄scripta habeat ꝺriū cū ꝙsuetudo rōnabilis & p̄scripta tollat legē. vt ex de ꝙsue. c. vlt. Nec videt irrōnabilis ꝙsuetudo cū sit necessariū ꝑ expensis supplendis cōitatis & ciuitatis defensiōe: q: oēs ciues debēt se & sua exponere ꝑ patrie defensione. Requirit aūt licentia p̄ncipis ad imponendū pedagium que videt esse obtenta si extat ꝙsuetum: nec est memoria in ꝺriū. Presuppositа igit licentia habita a principe figa bella noie pedagij intelligat: et multo magis si gabella sit nō vt pedagiū: sed vt collecta: videt ꝙ teneant homines soluere gabellas de victualibus & q̄busc̄q; & ꝺriū faciendo fit furtū: & tenent restituere cōitati vel ementib⁹ eas nisi ista exactio gabellaꝝ fieret ab his q̄ nō hnt legitimū dñium seu titulū iustificatum inibi: vl nisi illi qui fraudauerūt alijs impositionib⁹ & modis vltra ꝓportionē essent grauati nimis: vel cū eēnt graues gabelle: & sine necessitate imposite: & vtilitate cōitatis: sed ad nutriendū pōpā & auariciā aliquoꝝ p̄ncipū vel ciuiū. als solui debēt dicte gabelle: vt dictū est. Ad qđ facit Aug. Pactū intelligētis ciuitatis ꝙsuetudine vel lege firmatū nulla ciuis aut peregrini libidine violetur. dist. viij. que contra.

¶ De furto. Caplm. xiij.

Proiecisti sermones meos retrorsum: si videbas furē currebas cum eo. ꝑs. xlix. Ut dicit di. xxxviij. ca. oēs Omnes psallētes q̄tidie deo repromittim⁹. In iustificatiōib⁹ tuis meditabor: nō obliuiscar sermones tuos. Qđ q̄dē oēs xp̄ianos obseruare saluberrimū est: sz ꝑcipue hos q̄ ecclesiastica ꝙsecuti sunt dignitatē. hec ibi. Verba sacre scripture dicunt sermones dei & iustificatiōes. Sermones q̄dē dei q: deus eadem ꝟba locutus est ꝑ sanctos suos: et q: deū

mẽtiri vel falsum dicere impossibile est: cũ sit ipsa veritas ideo sermones sui verissimi sunt. Vñ xps ad patrem Jo. xvij. Sermo tuꝰ vitas est. Justificatiões aũt dicunt: q: ea seruata faciũt hoiem iustũ & oñdũt in cõspectu dei & hoim Vñ de zacharia & vxore sua Elizabeth dr Lu. j. cp erant iusti ambo ante deũ incedẽtes in oibus mãdatis & iustificationibus dñi. q. d. ideo erãt & ostẽdebant iusti: q: obseruabãt iustificatiões dñi: sed hmõi obliuiscit nec in eis meditatur: q nec ea seruat nec ea curat scire. Cõtra quos dicit dñs Ose. iiij. Quia sciam repulisti & ego te repellam. Et Gre. Qui ea q dei sunt nesciũt. i. mãdata eiꝰ: a dño nesciũtur. i. reprobant. di. xxviij. c. q ea. Cõtra quẽlibet igit hoꝛ inuehit dñs dicẽs. Proiecisti fmones &c. vbi tria notauit

¶ Primo redarguit omissionem preceptoꝛum in generali. ibi. Proiecisti sermones.

¶ Secundo innuit vsurpationem alienoꝛum in particulari. ibi. Si videbas furem.

¶ Tertio ostendit participationem hmõi vsurpationum ibi. Currebas cum eo.

§. I. Quantum ad primuꝫ

certũ est cp illud qđ pꝛoĳcit tanq̃ inutile & aboiabile a se elõgat: & qđ retro ponit vt nõ videat fic collocat. Proiiciunt g̃ sermones dñi. q ab obseruatiõe eoꝛ se elongant reputãtes inutile & vanũ & vile virtuose viuere fm mãdata eiꝰ. Retro aũt pjciunt q nolũt ea scire vt licẽtius seu liberius peccẽt sine remoꝛsu ꝓsciẽtie. Dicit & Job. xxj. Recede a nobis sciam viarũ tuarũ nolumus. Ibi sunt oim pessimi. Inter sermones aũt dñi pꝛimi & magis necessarij sunt decalogi. & in vno ipsoꝛ preceptoꝛum đr. Non furtum facies. Exo. xx. Noie aũt furti intelligit ois illicita vsurpatio rei aliene. vt dicit Aug. xiiij. q. v. penale. Cõis vsus oiz q̃ sunt in đ mũdo oibus hoibꝰ esse debuit dic Cle. xij. q. j. dilectissimis. Sic em̃ deus instituit naturã humanã dãs ei dñiuz oiz cũ ait. Dñam inimicoꝛum celi: piscibꝰ maris: & bestijs terre. Gen. j. Vđ dñiuz oẽs habuissent: q: ita erat rõ bene oꝛdinata & regulata cp nulla re vti kuissent nisi ad necessitatem vel rõnabilẽ vtilitatẽ qđ oẽs fibijnuicẽ voluissent & sic nulla inter eos fuisset discoꝛdia: & sic ponit esse de iure nature. s. pmitus institute cõis oiz possessio: vt pz. di. j. ius aũt naturale. Sz & natura vitiata etiã de iure nature est in casu extreme necessitatis oia esse cõia: & sic intelligit illud Amb. Nemo pꝛiuz dicat qđ cõe est. di. lxvij. sicut hi. Ubi glo. cõe. i. cõicandũ tpe necessitat. Unde si q̃s auferret alicui vt puideret sue vel alteri extreme necitati cũ nõ posset aliter puidere i nullo peccaret: nec alicui teneret: q: tũc illud est suuz qđ accipit. nec est ꝺ qđ hr ex de fur. c. si q̃s. vbi imponit pna furãti in necessitate: q: illđ intelligit qñ nõ erat extrema necessitas etsi aliq̃ indigẽtia: tũc em̃ nõ licet aliena furari: sz ꝺz aliter sibi puidere etiaz si oporteret eũ *medicare*. Post naturã g̃ destitutã iuste puisuz est iure humano vt ex casus extreme necitatis possideant ista tpalia diuersa a diuersis vt pꝛpria. Vñ aug. Vñ q̃sq̃ possidet qđ possidet: nõne iure hũano. nam iure diuino dñi est terra & plenitudo eius. *Pauperes & diuites* dñs devno limo fecit: pauperes & diuites vna terra supportat. iure aũt hũano đr: hec villa est mea. hec dom̃ mea: hic seruꝰ est meꝰ. iura humana: iura impatoꝛ sunt. g̃re: q: ipsa iura hũana p ipatores & reges seculi dñs distribuit generi hũano. di. viij. c. q̃ iure. Sed p maioꝛi huius declaratiõe sciendũ fm beatũ Tho. ij. ij. q. lxvj. ar. j. & ij. cp res iste exteriores q̃ possident pñt pſiderari triplr. Pꝛio quãtũ ad eaꝝ naturã & mutationem. Scõo quãtũ ad ptãtem pcurãdi eas & dispẽsationẽ. Tertio quãtũ ad vsum eaꝝ & subuẽtionẽ. Et fm pmũ modũ res ipse nec in cõi nec in pticulari sunt hoim: sed dei: q: natura rerũ nõ subĳcit ptãti hoim: sed dei cui ad nutũ oia obediũt. Vñ non põt hõ vtute sua mutare naturas rerũ sed solus deus & ipsius vtute imediate facte sunt mutationes miraculose rerũ: vt aq̃ in vinũ in nuptijs. Jo. ij. c. Vir-

Zicite possidem tpalia.

ge in serpẽtẽ & ecõuerso. Exo. vij. vel vtute naturali medi antevt in mutationib⁹ factis a magis pharaonis quã vtutem deus indidit rebus in sui creatione. cuius aũt deꝰ pncipaliꝝ dñium oium hẽat: oꝛdinauit tũ fm sui puidentiã q̃ dam esse ad hois sustẽtationez. & vt ea possideat: ita tũ cp ab eo hĳe recognoscat & nõ a se: vt diues ille qui dicebat. Aia mea habes multa bona reposita in annos plurimos Cui dictũ fuit. Stulte: hac nocte aiam tuam repetũt a te &c. Lu. xij. Quãtũ ad scõm. s. ptãtem pcurandi & dispensandi ipas res tpales: fic nõ soluz licitũ est: sed etiã necessariũ ad humanã vitã cp hõ possideat aliquavt pꝛopria: & hoc ppter tria. Primo: q: magis sollicitus est vnusquisq̃ ad pcurãdũ aliq̃d & gubernãdũ qđ sibi soli cõpetit q̃ ad id qđ est cõe oium vel multoꝛũ: q: vnusq̃sq̃ laboꝛe fugiẽs relinq̃t alteri id qđ ptinet ad cõe: ficut accidit in mltitudine miniſtroꝛ. Scõo: q: oꝛdinati⁹ res humane tractantur si singlis imineat ppria cura alicui⁹ rei pcurãde: & ecõtrario esset ꝓfusio nõ modica si qlibet indiſtincte qlibet pcuraret cuz plures cõcurrerẽt ad eandẽ rem pcurandã & q̃libet mõ suo. Tertio: q: per hoc statꝰ hoim magis pacifice cõseruat dũ vnusq̃sq̃ sua re contentus est. Unde videmus cp inter eos q̃ cõiter ex indiuiso aliq̃d possident frequẽtius inter eos iurgia oriunt: dũ. s. vni videt cp magis illa re vtat q̃ ipe: vel cp min⁹ laboꝛat pꝛo ea. & huiusmodi

Usus rerũ de facili debet cõis esse.

Quãtũ ad tertiũ. s. vsum istarũ rerum & subuentionẽ sic nõ debet homo ipas res hĳe vt ppꝛias: sed vt cões. i. vt de facili eas cõicet aliis indigẽtibus etiã si nõ patiant extrema necessitatẽ. Vñ apls. s. Timo. vl. Diuitibus huiꝰ seculi pcipe facile tribuere cõicare. Vñ Chryſ. Dñs nõ haruz rerũ nos dños: sed dispensatoꝛes fecit. Cum igitur ista tẽ poꝛalia vt ppꝛia licite possideant: nullus ꝺz sine beneplacito & volũtate dñi ipaꝝ rerũ aliq̃d auferre: alioq̃n furtuz facit & sermones dei retroꝛsum pjcit. Nec põt se aliquis excusare ex eo cp filij israel mutuo accipiẽtes ab egyptijs *vasa aurea* & argentea aspoꝛtauerũt ea secũ sibi retinẽtes ea: vt hr Exo. xj. Hoc em̃ iuste fecerũt ex eoꝛ: q: ex dñi pꝛecepto. vñ Aug. Non hinc q̃sq̃ sumẽdũ exẽplũ putare debet ad expoliandũ isto modo pꝛimũ suuz. hoc em̃ deus iussit qui noverat qđ quẽq̃ pati opoꝛteat: nec israelite furtũ fecerũt: sed deo iubenti miniſterũ pbuerũt. xiij. q. v. c. dixit dñs. Cũ em̃ dñi sint oia nobis qđãmodo accõmodata sicut dñs alicui⁹ rei cõmodate alteri in accipiẽdo ab ipo et cõmodãdo alteri nõ illi facit iniuriã: nec iste scõs diceret furari accipiẽdo illud de volũtate dñi. ita in ppoſito accipiẽtes illa vasa ex pcepto dei: nõ cõmiserũt furtũ: hoc aũt deus iustissime dispoſuit ppter oppſſiones & iniurias q̃s hebꝛei fecerãt egyptij: & vsurpationes mercedis laboꝛis eoꝛ q̃s in recõpensationẽ illoꝛũ dãnoꝛ: ficut etiã nũc detinenti suũ certitudinaliter qđ alter rehabere nõ põt si aliq̃d *veniret ad manus eius qđ illius esset*. & vñ *non* sequeret scandalũ vel piculũ licite posset accipe. Secus si inde seq̃ posset periculũ. & de hoc plene. j. in. c. seq. §.

§. II. Quantum ad secũdũ

furtũ ꝓpꝛie

Notat spãlis trãsgressio cũ đr. Si videbas furem. ſfurtũ ꝓpꝛie importat occultã vsurpationẽ: q̃uis vt dictũ est large importet oẽm vsurpationẽ illicitã. Est aũt triplex vsurpatio occulta scz pfidentie: doctrine: & substãtie. Et de pꝛima dicit dñs Jo. x. qui ascẽdit aliũde: q̃ scz p ostiũ: ille fur est & latro. ostiũ p qđ ascendit p dignitatẽ vel regimen ad ouile ecclesie est xps ihesus. Ego sum ostiũ: ait ipe. seu modus traditus p oꝛdinationẽ ecclesie. Intrat g̃ p ostiũ q̃ suscipit regimẽ alioꝛ ppter xpm nõ ppter mũdi fastũ & auariciã initas ipm: vt. s. patus fit aiam ponere p ouib⁹ suis nã lanã tm̃ q̃rens & lac tpaliũ ab ouib⁹ suis recipiẽs curã fm canonicas sanctiões: q̃ nõ fic pmouet ille fur est & latro. Occulte subtrahit aias subditoꝛ deo nõ habendo curam de eis & mala exẽpla dãdo eis. Et si intrusus est nõ illã curã hñs a supioꝛib⁹ vel irregularis vel excõicat⁹ vel su-

ſpensus vel interdict⁹ exercēdo curam quātū in ipo est furatur aias occulte subditoꝝ absoluēdo cū nō possit: q̄uis oues nescientes excusenť si aľs boni sunt. fructus q̄ beneficioꝝ furatur talis: vñ vltra mortale qđ quotidie cōmittit exercendo curā teneť ad restitutionē illoꝝ fructū percepтoꝝ: sicut ꝛ fur de re furata. Vñ Esa. j. ꝯ tales dicit. Principes tui. i. plati: socij furū. ſFurtum doctrine

ſFurtū doctrine est cum aliq̄s graz scientie ꝛ doctrine quā sine dubio hz a deo: q; ſm Augu. q̄ bona p̄udēter loq̄mur a deo est nō nr̄a sapia. ipe tñ sibi p̄arrogātiā ascribit. vñ apl's Ro. ij. Qui p̄dicas non furandum furaris. s. vsurpādo gl'iam dei. ſFurtū etiam in doctrina cōmittūt infideles pagani ꝛ heretici. de quibus xp̄s. Oēs quotquot venerūt ante me. i. ꝯ me seu p̄ponētes doctrinā suā mee fures fuerunt ꝛ latrones. Jo. x. vbi Aug. sup Jo. ſFuerūt quidā pharisei de vitijs ꝛ virtutib⁹ multa subtilia tractātes: diuidētes: diffinientes: rōnes acutissimas ꝓcludētes libros implētes sapiam suā buccis cōcrepātibus ventilātes. qui etiā auderēt dicere hoib⁹ nos sequimini: sectā nr̄ā tenete: fivultis bene viuere: sed hi fuerūt fures querentes aias deo auferre: q; ante. i. ꝯ xp̄m venerūt. i. ꝯ verā fidē ꝛ doctrinaz eius. Similes his sunt tpe moderno q̄dā q̄ sibi ꝛ alijs p̄sudent sufficere sibi ad salutē ciuiľr viuere ſm quādā vanitatē exteriorē de interioribus nō curātes nō facientes ꝓsciam de vitijs ꝛ mandatis eccl'ie. Sz furtū etiā cōmittūt in doctrina qui p̄dicāt nō missi de quibus dñs Hiere. xxiij. hec dicit dñs ad pphetas. Qui furabanť verba mea. pphe dicunť p̄dicatores ſm Greg. Qui furanť verba dei cū p̄dicant non habētes autoritatē. narrantes etiā multa somnia ꝛ fictiones sub spē reuelationis facte a deo: ꝛ sic recipiūt multas elemosynas cū his deceptionib⁹: sz illas elemosynas furanť ꝛ tenenť ad restōnē earū ſm Sco. ꝛ Jnno. ſFurtū subē est ſFurtum substātie

ppriſſime furtū cū occulte auferť aliena suba: sicut fecit Judas q̄ fur erat ꝛ loculos hns: vt dicit Job. xxij. et ea q̄ mittebātur. s. in loculis. i. scarcella portabat. i. asportabat ptem furās ꝛ domū portās. Sup q̄ verba dicit Aug. Exemplum dñi accipite q̄erlantis in terra: quare habuit loculos cui angeli ministrabāt: nisi q; eccl'ia illi⁹ loculos habitura erat: quare furē admisit. s. iudā nisi q; eccl'ia cū fures patitur toleret. xij. q. j. exemplū. Ex quib⁹ verbis demonstrabať apte error fratricelloꝝ asserentiū xp̄m nil habuisse in mūdo ppriū. nec in ptculari nec in cōi: cum dicat Aug. q̄ hēbat dñs loculos quos portabat iudas. ꝛ ad q̄d idez Aug. declarat. q. c. i. c. Habebat dñs loculos a fidelib⁹ oblata ꝓseruās ꝛ suoꝝ necessitatib⁹ ꝛ alijs indigētibus p̄uidebat. Ac etiā error illoꝝ qui dicunť aplici detegiť dicētiū nil posse vt ppriū retineri ꝛ possideri cuz salute aie. Cum Aug. dicat q̄ ecclesia erat habitura loculos. eccl'ia. i. fideles. etiā clerici ꝛ plati eccl'iarū licite poterāt aliq̄ vt ppria possidere: vt ptz. e. q. c. epi. ꝛ sequētib⁹ alijs plurib⁹. c. vñ vterq; error: p hereſi ab eccl'ia est dānat⁹. Declarat etiā ibi Aug. ex ipo facto xp̄i tolerānť iudā que sciebat furē q̄ dispensatores eccl'ie vt plati: etſi male tractent bona ei⁹ male vtendo: ꝛ sic quasi furādo: q; paupib⁹ ea subtrahūt quibus debenť. debēt tñ tolerari a fidelib⁹ nisi in iudicio deteganť ꝛ cōdēnenť. Demū sicut iudas fur laqueo vitā finiuit eternaľr dānat⁹: ita fures aliq̄n susp̄dunť invita ꝛ nisi pniam agāt ꝛ restituāt si p̄nt dānanť. ſFurtū fit multipľr

Perpetratur autē furtū circa subam tpalē multis modis. Primo in reb⁹ inuētis alterius ꝛ sibi retētis: cuius plena declaratione hēs j. c. se. §. de inuētis. Scdo in rebus p̄scriptis: sed mala fide ifra tps p̄scriptiōis. de⁊ b. j. c. se. §. de p̄scrip. Tertio i reb⁹ sibi cōmodatis ꝛ pignoraťvel depositi q̄n. s. ꝯ voluntatez dñi illaz vtiť eis ad vtilitatē suā. ꝛ de his. j. c. se. §. de commodato. ꝛ §. de pignore. ꝛ §. de deposito. Quarto in scriptis alteri⁹ acceptis vel retētis q̄ continēt iura sua ꝛ credita sine q̄bus nō potest sibi debita exigere ꝛ sua defensare. Quinto etiā in reb⁹ occulte subtract. ꝛ sicut dicit Boe. q̄ nulla peior pestis ad nocendū q̄ familiaris inimicus. ita inter fures nullus pōt ita nocere sicut domesticus latrunculus. Et hi sunt filij ꝛ filie cū accipiūt de bonis parentū occulte ꝯ voluntatē eoꝝ. Uxores cū accipiūt de bonis virorū suoꝝ sine ꝓsensu eoꝝ vt dent ꝓsanguineis vl' alijs nisi cōes elemosynas. Serui ꝛ serue de bonis dñoꝝ suoꝝ sine scitu eoꝝ. Discipuli negociatoꝝ ꝛ artificuz ꝛ factores sine beneplacito suoꝝ magistroꝝ ꝛ patronoꝝ. Socij in apothecis cū accipiūt de cōi lucro sine scitu ꝓsociorū. vt sibi retineant nō est dubiuz oēs hos mortaľr peccare. de his plene. j. c. de furto. q; cōtra p̄ceptū dñi faciunt quo p̄hibetur furtū. Vñ ꝛ dñs inter pcta q̄ coinquināt hoiez. i. maculāt aiam. qđ ppie non facit nisi pctm̄ mortale ſm. b. Tho. in iij. ponit exp̄sse furta. hec sunt inquit q̄ coinquināt hoiem Matth. xv. Hoc etiā ptz ex eo qđ dicit Zach. v. Hec est maledictio q̄ egredit sup faciē oīs terre: q; omis fur sicut ibi scriptū est iudicabiť. i. ꝺdēnabiť. Null⁹ aūt cōdemnať ſm iudiciū diuinū nisi p mortali. ſm. b. Tho. ij. ij. q. lxv. arti. v. Qui igiť furabať ait apl's iam nō furet: sed magis operetur manibus suis: vt habeat vñ necessitatez tribuat paupti. ꝛ etiā vt possit restituere ablata ad que teneť quātū pōt aľs nō posset digne penitere: vt dicit Aug. xiij. q. v. si res. Sed si q̄s auferret alteri aliquid: q; illa re male vteretur vñ damnū ei non sequiť tēporale: sed vtilitas anime: sicut auferendo occulte fucū mulieri. gladiū furioso. pecuniam vel pannos luxurioso ꝛ dilapidatori ꝛ hmōi: ne illa distrahat male: sed ad vtilitatē dom⁹ cōuertat nō malefaceret: sicut ꝛ Rachel q̄ furata est idola patris sui Laban ex hoc non reprehendiť: q; abstulit illi occasionē idolatrandi. Et hoc nisi ex ipo facto sequeret graue scandalū alicuius. Si q̄s aūt auferret a diuite auaro vel vsurario vt inde daret pauperib⁹: nō p hoc excusaret a furto: vt exp̄sse ostēdit Augu. in q̄dā homeť. ſForte aliq̄s cogitat ꝛ dic. Multi sunt xp̄iani auari ꝛ cupidi non habeo pctm̄ si illis abstulero ꝛ pauperibus dedero. vñ illi nil boni agunt: mercedem habere potero: sed hmōi cogitatio diaboli callidit ate suggeritur nam si totum tribuat qđ abstulit addit potius pctm̄ q̄ minuat. Hec ille. xiij. q. v. forte.

§. III. Quantuz ad tertiuz

vbi notabať p̄ticipatio vsurpatōis alienoꝝ. ibi. Currebas cū eo. s. cundo ad furandū. Cursus aūt importat affectuz magnū ad ipm furtū. dic aūt Salomō Prouer. xxix. Qui cum fure p̄ticipat odit aiam suā. Triplex aūt rō assignať quare furtū est pctm̄ grande. Prima est q; ꝯ charitatem agitur que ꝓfitit in dilectione nō solū dei sed etiā p̄imi qđ aūt ē ꝯ charitatē mortale est: cū p eā habeať vita spūalis aie. ptinet em̄ ad charitatē p̄imi: vt nō solū quis velit ei bonū: sed etiā ad h̄ opetur: sz p furtū nō opatur q̄s bonum p̄imo. imo ꝯ iū. s. nocumentuz in rebus: ꝛ si passim sibijnuicē hoies furarenť piret humana societas. h̄ Tho. ij. ij. q. lxv. arti. vj. Scda rō est: q; furtū est ꝯ iusticiam que redditvnicuiq; qđ suū est. p furtū em̄ accipiť qđ est alteri⁹ qđ sibi nō debeť. s. auferenti. qđ aūt est ꝯ iusticiā est mortale cū agiť nō solū ꝯ bonū alicuius: sed etiā ꝯ bonuz cōe vñ ꝛ leges oēs puniūt furta grauiter: q; nocent bono cōi ꝛ ſm aliquas leges positiuas municipales morte puniūtur tales. Scdm aūt legem diuinā puniebant furta pena damni: q; debebat restituere quattuor oues p̄o vna q̄nq; boues p vno. vt habeť Exodi. xxij. ꝛ hmōi. Tertia ratio est: q; in furto cōmittiť dolus seu fraus: dum. s. occulte accipit quasi ex iusticijs vsurpādo rem p̄imi: sed dolū ꝛ fraudē cōmittere vbi est notabile dānum p̄imi non est absq; graui pctō. ps. Virum dolosum abominabitur dñs. Est aūt mortale nō solū cuz furať q̄s qđ notabilis valoris est in se: sed etiā cū notabile impedimētū ꝛ nocumentū est ei cui auferť. vt. xx. solidi in se parū sunt. tamen pauperi multū est. Sed si quis in se paruz qđ aufert patus ꝛ dispositi actualr multū auferre si cōmode posset furtū cōmittit qđ mortale est. Vñ Hiero. ſFur nō solū in maioribus: sed etiā

in minoribus iudicat.nō em̄ qđ furatū est sed mēs furantis attendit.xiiij.q.vj.c.ſi.Vñ intelligit cū intēdit accipere etiā multū.als in minimis nō ꝓpie furtū nec mortale ē. Vñ aūt dr puerb.vj. Nō grādis est culpa cū q̄s furatus fuerit.nō ꝓpterea dr q: in se nō sit mortale: sed vt dicit.b. Tho.ij.ij.q.lxvj.art.vj.duplici rōne. Primo ꝓpter necessitatē inducētē ad furandū q̄ vel diminuit culpā vel tota liter tollit:cū.l.esset extrema necessitas vt dictū est.ſ. Vñ quasi hāc rōnem assignās quare nō sit grādis culpa subdit Salomon.ſfurat em̄ vt esuriētē impleat aiam. Scōo ꝓpter cōparationē ad reatū adulterij qđ vtiq̄ est grauis vñ morte punit in lege diuina. vñ de fure subdit. q̄ dēpensus reddet septuplū: q̄ aūt adulter est pdet aiam suā. Currit ergo cū fure q̄ participat cū eo in furto:qđ vt notat Hugo cardi.sup verſi.sup:adicti pſ. fit nouez modis ptentis in his vſib⁹. Iussio.cōsiliū:ꝓsensus.palpo.recursus. Participans.mutus.non obstans.nō manifestans. Quos versus ponūt plures doct.bea.Tho.ij.ij.t in. iiij. Alber.t alij.Sed eor declarationē habes plene in precedenti.c.de rapina. qđ sufficeret ꝑ alia pdicatiōe ibi vide. Idē em̄ iuris est in ptícipatione rapine et furti.

De furto:t de multis specieb⁹ seu modis furti t de inuentis q̄ sibi retinent t de pignore t de commodato t de depósito t de locatiōe t cōductiōe et de pscriptiōe quō.ſ. in his cōmittat furtū vel aliud peccatū. Cap̄.xv.

Furtū est cōtrectatio rei aliene mobilis t cor:palis fraudulosa inuito dño lucri faciēdi gr̄a siue ipſi⁹ rei siue vsus possessionis vere.vt.ff.e.l.ſ. Cōtrectatio. ponit in pdicta diffinitiōe q: sine ea nō est furtū etiā si interueniat voluntas vel vbū.tm̄ ꝑ solā volūtatē erit q̄s trāsgressor alterius p̄cepti.ſ.illi⁹. Nō cōcupisces rē ꝓximi tui. Rei aliene.ponit in diffinitiōe q: in re ꝓpria nō cōmittit furtū.intellige nisi ali⁹ haberet i re illa aliq̄ ius puta cui res erat pignorata vel cōmodata quā dñs fraudulose capiēdo furtū cōmitteret.ff.e.l.ſi res.§.ſi is q̄ rē.in p̄n. Idem Tho. ij. ij. q. lxvj.ar.v.ad.iij. Mobilis t cor:palis.dr q: in reb⁹ imobilibus vt in agro.vel incorporalibus vt sunt actiones et seruitutes nō cōmittit furtū eo q̄ talia nō possint ꝓtrectari. ſfraudulosa.dicit q: cū aliq̄s credebat rē esse suā que nō erat: vl ſi nō erat sua credebat q̄ etiā ab eo q̄ habebat ibi ius posset accipe. nō cōmittit furtū licz als teneat Insti. de vi bo.rap.§.q: tñ.t.§.seq. Inuito dño.dicitur q: ſi credit dñm p̄missurū t subest iusta cā credendi nō tenet. secus ſi nō subest.ff.e.ſi is q̄. Et dicit dñs inuit⁹ etiā ſi videat rē auferri q̄is nō p̄dicat.ff.eo.l.penul. Si autē putat facere inuito dño t tm̄ dñs vult.furtū quidē facit quantū ad intētionē ſz nō tenet ad restitutionē nec dñs pōt petere obstāte sibi sua volūtate.ff.eo.l.inter oēs.§.penul. Lucri faciēdi gr̄a.dr q: ſi q̄s aliena ancillā rapuerit nō causa lucri sed libidinis nō cōmittit furtū.ff.e.l. verū. Ipſi⁹ rei vel vsus possessionis vere dr q: nō solū cōmittit furtū qui rei dñium vult lucrari. sed etiaz qui vult in re ipsa lucrari vsum t possessionē.di.l.q̄ sacrū.ff.e.l.qui inuenta. Quot sunt spēs furti. Rñ.due. nā aliud est manifestū.ſ.illud cū quo fur dēpendit ꝓuſq̄ veniat ad locū destinatū:aliud nō manifestū cū quo non dēpendit.ff.e.l.ij.t.iij. Item nota q̄ dam remanēt in noīe generali.q̄dam sub specialibus.veluti sacrilegiū qđ furtū ē rei sacre. Peculatus quod est furtū de republica.xxiij.q.v. quid ergo. Abigeat⁹ qđ est furtū qñ quis dispergit gregē t inde furatur. Plagiū qđ dicitur furtū hominis.ſ.qñ q̄s liberū hominē scienter vēdit vel emit.ff.de plagi.l.ſ.§.iiij. Et eodē mō ſi seruum alienū sollicitauerit vel asportauerit.

§.I. De furto in genere.

Notādū ergo q̄ furtū cōmittit q̄s qñ abstulit rem alienā fraudulenter t sciens nō esse suam occulte, t est mortale nisi esset quid minimū vt fructus hortorū in paruo valore t hmōi:q: tūc veniale nisi illud modicū abstulisset intentione notabiliter accipiendi vel dānificandi ſi potuisset q: tūc esset mortale ſm.b.Tho.ij.ij.q.lxvj.ar.vj.t.xiiij.q.vj. c.ſi. Et tenet etiā restituere rem furatā q̄cit⁹ pōt nisi ille a quo abstulit tātundē habuisset de suo et nolebat reddere q: in tali casu nō tenet ad restitutionē ſm Host.nisi ꝑ hoc fieret alteri grauamē.peccauit tñ talis grauiter sic auferē do ſi poterat in iudicio rem suā recupare:q: non debebat sibi facere iusticiā sed iudex. Si aūt in iudicio non poterat rehabere suū vel ꝓpter defectū ꝓbationis vel ꝓpter tyrānidē vel potētiā ipius.tunc etiā nec accipiēdo peccauit.nisi inde alijs scādalū pararet ſm Tho.ij.ij. Idē Pe. de pal.in.iiij.t Henricus de gan. Ad qđ etiā facit dictum Aug.xiiij.q.v.nō sane. Quicquid ab inuito sumit iniurio se aufert. Nam plerīq̄ nec medico volunt impendere honorem suū ꝛc. Et qđ dictū est de furto scz q̄ cū fine scādalo aliorū rem sibi furatā vel aliud tanti valoris potest accipere ab eo qui abstulit qñ in iudicio recupare nō posset nō tenet restituere. Idem videtur dicēdū de rapina vsura t fraudulētia:t alijs dānificationib⁹ iniustis. Et q: bona fides nō patit vt idē bis exigat.tutū esset heredibus suis declarare q̄ ille nō tenet sibi ꝑ aliquē modū honestuz vel donare ei ſi qđ debeat ille fur vel raptor vel als dānificās Et hoc dico ne ille q̄ alienū detinebat ꝓscientia ductus restituat illud male ablatū ei ex quo habebat ius suum t sic habebit bis suum. Pro maiori declaratione predictorū. Nota q̄ in quattuor casibus nemo sibi satisfacere potest.

Primo quādo iudice vel aliter pōt suū rehabere.i. petendo ab eo q̄ sibi debitor vel ipm in iudicio cōueniendo ꝓ ꝓbationes sufficiētes quas hz.t sibi fieri sperat iusticiā facit em̄ tunc contra ius expressum.ar.di.ix. Imperatores §.quicunq̄ ergo legibus. Secūdo in iudicio ordinario t cōi. Nemo em̄ potest esse iudex in ꝓpria causa vt habet C.ne quis in ꝓpria causa.l.ſ.qđ institutū est iuste. tum ne fur vel raptor deꝓhensus se excusare posset dicēs se debere habere ab alio cui furatus est.tū q: inde oriret scādala t discordie ſi extra ordinariū iudiciū quilibet sibi satisfaceret.tū q: plus posset accipe q̄ qđ dz habere dicēdo rē suam maioris p̄cij q̄ fit t eam quā abstulit minoris q̄ fit.

Tertio in dubio tūc em̄ est supioris sententia requirenda. als accipiendo cum se exponat periculo furti ex quo dubitat peccaret grauiter. ar.xj.q.iij.cap̄. graue. Graue satis est et indecens vt in re dubia certa detur sententia.

Quarto cum verisimile est inde scādalum ꝓximorum generari t grauamen puta q: vel capietur vel credet q̄ q̄ innocēs est illud furtū fecisset.nemo em̄ cū alterius iactura debet locupletari.de re.iur.lib.vj. Quinto qñ ex hoc immineret periculū ꝓprie fame puta q: verisimiliter estimari pōt q̄ scietur t vt fur diuulgabitur cum nō possit ꝓbare illū sibi esse debitorē cui abstulit.ar.xij.q. ij.nolo.ibi. Qui fidēs ꝓscie sue negligit famā suā nimis crudelis est.

Sexto ſi imminet ei periculū ꝓprie ꝓsone. vel vite puta q: posset accusari vt fur. q: hoc esset tentare deū.arg. xxij. q.ij.queritur. Septimo ſi imminet piculū ꝓscientie.puta q: nō credit sibi licere sed furtū reputat vel q: se exponit periculo ꝑiurij paratus ꝑiurare cū peteret potius q̄ dicere veritatez.arg.xxvij.q.j.§. Ex his omnibus.t. xxij.q.v. qui periurare. Peccat ergo in his casibus sibi satisfaciēs. Satisfacere autem seu restituere non tenet nisi plus debito accepisset.vel nisi ei non satisfaciendo seu restituendo vnum de quinq̄ vltimis periculis euenire posset cui tamē obuiaretur restituendo.ar.ex.c.cuz ex iniuncto.de nouope.nun.§.super eo. Et ratio horum est. quia sic retinēs contra se vel cōtra ꝓximū peruerteret iusticiam naturalem. Item nota q̄ ſi filiusfamilias abstulit de bonis parentum contra voluntatem eorū furtū cōmisit.et ſi est qđ notabile mortale ē.t ſi coheredes haberet post mortē eorum videt obligari illis ꝓo eo qđ cōtingebat illos de fic

Nēo pōt sibi satisfacere.

ſFur tenetur restituere.

ſFilius furtū cōmittit.

ablatis si sunt in notabili quãtitate: nisi obtinuisset remissionẽ sup̃ his ab ipis parẽtibus: ⁊ multo magis emancipatus tenek. Nec põt filiusfamilias ſm Ray. in sum. dare elemosynã de peculio pfecticio ⁊ aduẽticio nisi credat patrẽ premissurũ vel nisi sit de licẽtia pris in scholis vel in peregrinatione. de castrẽsi aũt vel quasi castrẽsi põt. ℞o huius declaratione no. ſm Guil. Peculiũ castrense õ: qõ si filiosfamilias occasione militie a parentib⁹ vel alijs donat vel ipe in militia acquirit. Quasi castrẽse est qõ filiusfamilias ex aduocatiõe vel alio officio publico pcipit: puta si sit officialis seu rector. ⁊ inde recipit salariũ. Idez õ: de medico. ⁊ filr qõ pbyteris ⁊ clericis ex officio suo adquirit. Et in pdicto duplici peculio filius censek vt paterfamilias vt possit de eo facere elemosynã ⁊ facere vt placet C. de iofficio. testa. l. fi. ℞ofecticiũ est qõ ex rebus patris vl earũ occasione aduenit: vt fructꝰ siue lucrũ: ⁊ in isto nil iuris habet filius: sed pater plenã pprietatẽ. vt insti. p quas pso. no. acq. §. fi. Aduẽticiũ est qõ ex alia quacunqꝫ cã filio aduẽit siue a mre siue ab alia extranea psona siue de alijs opationibus siue de laboribꝰ suis: ⁊ in hoc peculio seruatur filio pprietas. Et si pater premoriat filij est: sed viuente patre habet pater plenũ vsufructũ: ⁊ de eo filius testari nõ põt. ex de sepul. licet. lib. vj. In bonis aũt que habet pater multo minus filius hz aliquã ptatẽ nisi q: debet ali. ⁊ ideo accipiendo contra voluntatẽ eius furtum cõmittit.

Peculiũ castrense vl q̃si õ:.

℞ofecticium.

Aduenticium.

Uxor etiam furtũ cõmittit.

Item nota cp si vxor occulte ⁊ contra voluntatem viri dedit de eius pecunijs vel alijs rebus in notabili quantitate. notabili dico ſm se vel etiã ſm pportionẽ substantie viri. quia tunc furtuz cõmisit ⁊ mortaliter peccauit. si notabiliter dedit psanguineis suis: siue i alijs ludis fucis vl alijs vanitatibus expẽderit ⁊ dando etiam pauperibus isto modo peccauit: q: si non habet parafernalia sed dotes tm̃ non põt dare elemosynã contra voluntatez viri. Tho. ij. ij. q. xxxj. In extrema tamen necessitate potest ⁊ debet subuenire etiã ꝺ volũtatẽ mariti dũmodo tm̃ ipe ex hoc nõ incurrat notabile detrimẽtũ sui status. lxxxvj. di. nõ satis.

ar. viij. ad. ij.

Si etiã mulier vltra gubernationẽ domus exerceret artẽ aliquam lucrosam: vt aurificiũ lanificiũ sericium ⁊ hmõi tunc de suo lucro posset ⁊ notabiliter dare p pijs causis habente eius familia vñ cõueniẽter aliunde sustẽtaretur Alber. De pane ⁊ de vino ⁊ hmõi que cõmuniter consueuerunt viri dare potestatẽ familie erogandi eoipo cp non phibuerunt concessisse videntur dũmodo moderate fiat q̃nimmo si aliqñ phibuissent pie pñt interpretari: scz cp intendant p hmõi phibere eas a nimio nõ a toto. Guil. Si tm̃ ꝺscia sua eis dictaret cp nullo modo cõtentarentur nõ debent dare ꝺ ꝺsciam.

Familia põt dare elemosynam.

℞araferna lia sũt

Parafernalia dicunk q̃ hz vxor preter dotes vt successiones hereditarie legata ei facta vel donata ⁊ hmõi. De parafernalibus aũt pñt disponere vt volũt mulieres nisi obstet cõsuetudo vel aliqõ ius municipale. Ultra pdictos tres casus. s. extreme necessitat̃ in paupe: vel cũ mulier est lucrosa vel hz parafernalia: ℞e. de pal. ponit, etiã alios casus in q̃bus mulier põt dare elemosynã ⁊ alienare sine licentia viri. ℞imus est ad euitandũ dãnũ sicut fecit abigail. s. ℞eg. xxv. q: mulier hz pprietatẽ in bonis cõibꝰ sicut ⁊ vir. vñ si p negligentiã vel malitiã viri videat sibi iminere piculũ põt ipa obuiare. Secũdus si vir sit fatuꝰ. tũc em̃ dispẽsatio domꝰ ptinet ad vxorẽ nisi per supiorẽ aliter ordinatũ fuerit. Tertius est si vir absens nõ posuit alium dispẽsatorem domus sue loco sui. Quartꝰ est si pegrinãs vir expẽsas taxatas dederit mulieri si vult sibi subtrahere põt paupibꝰ erogare. hec ille. i. iiij

Si q̃ aũt furtiue accipiũt vltra pdicta tenenk ad restõnez ſm cp possunt.

Discipulus furat Gerens negocia furatur.

Item discipulꝰ cuiuscũq; artificis: si abstulit vel de pecunijs vel de ipis rebꝰ vel alibꝰ sui magistri vl si emẽs aliqd pro suo magistro dixit plus expendisse cp̃ fecerit accipiẽs sibi residuũ pecunie q: furtũ est. Item q̃libet gerẽs negocia alterius vt tutor: curator: procurator ⁊ hmõi fingentes se plus expẽdisse in emẽdo vel minꝰ recepisse cp recepint in vendẽdo: vel alr dolose dãnificantes. Item q̃ habet societatẽ cũ altero de lucro alicuiꝰ negocij si sufficiẽter ſm pacta inita ⁊ iusticia sibi rñdit de pte illum contingente retinẽdo de iure illius furtũ cõmittit. Sic etiã agricola ptionalis si nõ fideliter ⁊ integre rñdit suo patrono. Agricola. Item stipẽdiariꝰ etiam in bello iusto exñs si pullos vel alia comestibilia abstulit ab hoibꝰ p q̃bus pugnat vel blada collegit pro equis pascendis: vel alr eos dãnificauit: q: furtum est vel rapina ⁊ ad restõnez tenek nec excusatur si hoc faciat ex pcepto dñi sui. di. viij. q. ꝫ mozes. Stipendiarius. In bello in iusto tenek inimicis de dãnis datis. De bello autez multa habes in. iij. pte. in trac. de dannis. ti. iij. Item q̃ dedit opez ad furtũ faciendũ: ⁊ qui dedit pfiliũ ⁊ q̃ receptauit fures tenenk vltra peccatũ ad restituẽdũ ſm modũ tm̃ qui dictꝰ est. s. in. c. xij. de rapina. Quid si mulier fecit furtum siue ãte mrimoniũ siue post ⁊ vir pticipauit: aut vir fecit ⁊ mulier participauit: nũquid licebit vxori de rebus cõibus satisfacere. ℞ñ. ſm Guil. Ubi de cõsuetudine regiõis vir ⁊ vxor cõicant sibi credita ⁊ debita ex ptractu vel maleficio si res furtiua adhuc existit in eoz ptãte vxor põt illã restituere etiã ꝺdicente marito. Si autẽ ꝺsumpta est põt vxor si exꝑsse vir nõ ꝺdicat negocia mariti gerẽdo ⁊ seipam liberãdo estimationẽ restituere de cõibus bonis. ℞ohibẽte autẽ marito nõ credo cp debeat facere hmõi restõnẽ cũ nõ hẽat administrationẽ rerũ sed maritꝰ: si tm̃ restitueret de rebus cõibus bona fide nõ credo cp esset pnia iniũgenda quasi pro mortali. Quid si q̃s furak ppter necessitatem famis vel frigoris. ℞ñ. Si est extrema necessitas nõ peccat sed vtik iure suo. de ꝺse. di. v. discipulos. Vñ põt occulte subtrahere: vt dicit Tho. ij. ij. q. lxvj. nõ tm̃ pro se sed p alio. Nã in tali casu oia sunt cõia. di. xlvij. sicut hi. Sed hoc intelligendũ est cũ aliter fibi ꝓuidere nõ põt. Nã fiab amicis vel etiã elemosynaꝝ petẽdo inueniret ⁊ ex verecũdia nõ peteret nõ excusarek a furto accipiendo occulte ab alijs. cp si nõ sit extrema necessitas peccat q̃dẽ: hz ppter necessitatẽ attenuak pctm̃. Et in tali casu intelligik pnia que ponik ex de fur. c. fi q̃s ppter necessitatẽ. De restõne fienda vide. ꝺ. de resti. p totũ.

furtũ necessitate.

furtum pagano xpiano.

Quid si q̃s furak xpianos detentos a paganis vt eos liberet. ℞ñ. ſm Ray. ⁊ Host. Si est tps guerrei nullo tenek. xxiij. q. ij. dñs. ⁊. q. viij. vt pdẽ. Si vo est tps treuge tenek ipi pagano restituere nõ hoiez ppter piculũ aie hz estimationẽ. filr etiã tenek de alijs male ablatis. ar. xxiij. q. ꝺ. noli. Si tm̃ pagani cõpulerãt ad cir cũcisionẽ vel idolatriã vel aliqd mortale pctm̃ tũc penit ille liber factꝰ est: ⁊ sic furans eũ non peccat sed merek. ar. dis. lxij. nulla. Sed ⁊ si q̃s violenter vterek ancilla sua nec vellet desistere: si aliter nõ posset euadere tale malũ: licite fugere posset ⁊ dimittere dñm suũ. Nũq̃d xpiano qui detinetur a saraceno liceat furari. ℞ñ. ſm Host. Si iste xpianus dũ esset treuga frãgeret eã ⁊ sic erat in culpa ⁊ fuit captus nec iminet piculũ necessitatꝫ nõ licet furari. sed tenek ad restõnem: nã talis iuste detinebak: vt q: tpe belli captꝰ est vel si imineat necessitas nõ tenek ad restitutionẽ.

§. II. De inuentis Sciẽdũ

cp de inuẽtis ℍiero. sic ait. Sciãt hoc vitiũ sile esse rapine si q̃s inuẽta nõ reddiderit. xliij. q. v. multi. Et Aug. Si q̃d iueniſti ⁊ nõ reddidiſti rapuiſti: quãtũ potuiſti feciſti: q: plꝰ nõ iueniſti. q. ea. Et no. cp ℍiero. ⁊ Aug. in dictis auctoritatibus sumũt rapinã large p omni illicita vsurpatione Sz ppie loquẽdo nõ est rapina hz furtũ õ:. ff. de fur. l. fal sus. Et aduertẽdũ cp inuẽta: aut de ppinquo fuerunt in bonis alicuiꝰ nec habenk p derelicto aut nunq̃: vel nõ de ppinq̃ sed ab antiq̃ vt thesauri. Si pmo mõ tũc ſm ℞ich ⁊ Tho. q̃ res alienas inuẽtas q̃ de ppinq̃ fuerũt in bonis alteriꝰ et nõ hntur p derelicto accepit vt fibijpi retineret mortaliter peccauit si est q̃d notabilis valoris ⁊ tenek nihilominus ad restitutionẽ ei cuiꝰ est. cp si p se nescit cuiꝰ sit faciat publice denũciari in eccliã: ⁊ sic nec isto mõ repirek

Iesus

cui⁹ eēt dz paupib⁹ erogari: nisi ipe inuēto: esset multum paup: q: tūc posset cū lnia epi vel pnarij sui vel ꝓfessoris illud sibi retinere: qñ. s. nō inuenīt cui⁹ ē. Dz si res inuēta nō fuisset in bonis alicui⁹ aliqñ vel ab antiq̄ fuit: vt i thesauris antiqs inuētis. q̄d iuris. dicit Tho. ij. ij. q. lxvj. q̄ res q̄ nunq̄ fuerūt in bonis alicui⁹ sicut lapilli ⁊ gēme q̄ inueniunt i littore maris: ⁊ nō domestice aues ⁊ pisces maris tales res occupāti ꝓcedunt. Et eadē rō ē de thesauris ātiquo tpe sub terra occultat: quo: nō ē aliqs possessor nisi q̄ fm leges ciuiles tenent dare medietatē dño agri: si in alieno agro inuenerit. Pe. aūt de pa. in. iiij. dicit q̄ thesaurus in alieno agro inuēt⁹ p medietate restituendus ē dño agri: inuēt⁹ in suo agro su⁹ ē. De ꝓsuetudine aūt thesaur⁹ vbicūq; inuētus ē pncipis. Et ō: thesaurus vetus depositio pecunie: cuius nō extat mēoria. hec Pe. De eodez igit fieri pōt eleemosyna: sz nō tenet. Hosti. aūt in sum. dic. q̄ si thesaur⁹ in ꝑpo fundo inueneris sit tuus. Idē si in alieno data opa: sz si nō data opa medietatē debeo dño fūdi. insti. de re. diui. §. ite ea. ⁊. §. thesauros. ⁊. §. item lapilli. ⁊. C. de thesau. l. j. Res aūt p derelicta habita occupāti ꝓcedit sez si sit mobilis ⁊ abijciat. Idē si inobilis. idē Guil. Res aūt q̄ iaciunt in mari ad alleuiandū nauim ꝑpter piculū vite nō habent p derelicto: vñ restitui debēt si scit cuius sunt: vel pauperibus erogari si nescitur.

Eleemosyna de inuentis.

Iactata in mare.

§. III. De pignore. Nota q̄

si q̄s ē vsus pignore accepto vñ habuit emolimētū tpale si b̄ egerit ꝯ volūtatē pignorant cōmisit furtū: si ex volūtate ei⁹ cōmisit vsurā: nisi forte eēt talis res cui⁹ vsus sine ꝓcio solet ꝓcedi inter amicos: sicut cōmodatio libri: et in vtroq; casu tenet ad restōnē vel restituēdū ꝓciū illi⁹ vsus. Tho. ij. ij. q. lxviij. Et no. fm Host. q̄ pign⁹ est obligatio rei licite ⁊ mobilis p debito inita ⁊ trāsit in ptātē creditoris. Dz hypotheca q̄ est etiā q̄si pignus: sz rei inmobilis nō trāsit in ptātē. quātū vo ad actū psonalē nō differunt que pnt obligari vel nō. vide i sum. cō. li. ij. ti. vij. q. lxxiiij. Pro hibēt aūt obligari res sacre vt eccl'ie. Itē vasa sacra vl' ornamēta eccl'iastica. ⁊ b̄ nisi necessitate vrgēte. i. in illis casibus in q̄bus pnt talia alienari. ex eo. ti. c. j. Eccl'iastici etiam reddit⁹ ⁊ stipēdia nō pnt obligari spāli ꝓuētiōe: sed a iudice pro debito canonici ex cā iudicati pnt obligari fm Inno. ex de fideiuss. c. quenit. Ꝯiū faciēdo furtū vel sacrilegiū cōmittit. Itē liberi hoīs nulla est obligatio: q: in his cōsistit tm̄ obligatio pignoris q̄ de bonis nris facim⁹ obnoxia. Fallit b̄ in libero hoīe suspecto ⁊ male merito vl' i ꝓpio debito nisi debito: cedat bonis. ex de sol. Odoardus. vel si tāta sit necessitas q̄ ducat patrē q̄ filiū obliget q̄ vēdere possit. Fallit ⁊ in q̄busdā alijs casib⁹ quos narrat Hostie. li. iij. rubrica. xxj. de pigno. Obligari autez pnt fm Host. vbi. s. tam res pntes q̄ future ⁊ fruct⁹ pendētes ptus ancille. fruct⁹ pecor: ⁊ ea q̄ nascent. ff. e. l. que nōdū. Itē res corporales ⁊ incorporales vt cautiōes ⁊ noia debitorū. ff. e. l. cū ꝓuenit. Itē pnt pignori obligari psonales huiututes ⁊ vsufruct⁹. ff. e. l. si is. §. fi. Itē prdiales seruitutes rustice. nō aūt vrbane seruitutes. ff. e. l. si is. Si quis aūt res suas obligauerit de pntib⁹ ⁊ futuris sensisse psumit q̄ quis b̄ nō exp̄mat: vt. C. q̄ res pig. obli. po. l. fi. Dz videt excepti esse qō spāliter obligaturus nō erat: vt puta vestis supellectilia ⁊ fabrica q̄ in vsu habebat. C. que res obli. l. j. Pignoraticia vo actio nō nascit nisi demū tradita re creditori. insti. qui. mo. re ꝯ. obli. §. vlti. Notādū est q̄ q̄diu vn⁹ denarius remanet ad soluendū pign⁹ nihilominus remanet obligatū. ff. eo. l. q̄ plures. Et no. q̄ creditor tenet oēs fructus pignoris ꝓceptos deductis expēsis bona fide circa hmōi factis cōputare in sorte. Si aūt b̄ facto sibi vult reddi suū a debitore fm Ray. l. j. in ti. de vsuris. §. xiij. plura habet auxilia. Primo videz pōt pecuniam mutuatam petere per actionē psonalem coram iudice. C. de pig. l. q̄uis. Sc̄o pōt pignus sibi datū alteri in pignore obligare. C. de pig. l. j. ⁊. ij. Tertio pōt pign⁹ etiā vendere inuito ⁊ ꝓtradicēte debitore nisi debitū offerat. C. vēditor vēditionē pignoris obligari nō posse. l. j. ⁊. ij. Circa venditionē tñ ē adhibēda distictio: q: aut certa pacta fuerūt firmata inter debitorē ⁊ creditorē sup vēditione pignoris in certo termino vel loco vel psone de b̄ faciēda: aut nullo modo faciēda: aut sup hoc nil ꝓuentū est inter eos. In pmo casu tenet creditor: pri⁹ notificare debitori ⁊ postea poterit vēdere fm formā ꝓuētā ⁊ non aliter. In sc̄o casu q̄ fuit pactū appositū de nō vendēdo: etiā tūc pōt vēdere: sz dz creditor: pri⁹ denūciare debitori ter vt soluat: ⁊ si nō soluerit poterit vēdere postea. alꝝ si añ trinā denūciationē vēderet furti teneret. In tertio casu cū. s. nil ꝓuētū est sup hoc sufficit vna denūciatio. ⁊ postea elapso biēnio poterit fieri vēditio. Probant hec. ff. de pi. ac. l. si ꝓuenerit. Ad satisfaciēduz creditori sup: adictis mōis pōt cogi debitor: p eccl'iaz si est de foro suo. ⁊ etiā si non fit de foro suo p modū denūciationis rōne peti. ex de iudi. nouit. vel in modū recōuentiōis. iij. q. viij. cui⁹ in agēdo. Et si forte post inceptaz cām vellet debitor desistere a cā mota ꝯ creditorē vī q̄ ad petitionē creditoris possit eu: cogere iudex eccl'iasticus vt rīdeat coram eo vel satisfaciat. ex de or. di. cog. cū dilectus. Et no. fm Host. in sum. li. iij. rub. de pig. §. iij. q̄ hec infrascripta intelligunt pignoris tacite obligata. si q̄s ꝓmisit dotē tibi oia bona illi⁹ p illa ꝓmissione tacite obligant sicut et bona mariti p restituēda dote oia vxoris tacite obligant: etiāvbi ex̄neus. i. is q̄ nō hz in ptāte mulierē constituit dotē ⁊ nisi ipe ex̄neus ipam dotē spāl'r stipulet ipa mulier tacite stipulasse videt: nec p delicto viri dz vxor amittere dotem suā. ex. eo. ti. ex lris. etiā si crimē lese maiestat' cōmisit. C. ad. l. iu. maie. l. q̄sq̄s. §. vxorē. Itē oia bona ꝓductoris inēta ⁊ illata in prdio rustico dño sciēte nisi ad tps inferant dño tacite obligata sunt p pēsiōe. vt. C. q̄bus ca. pi. cō. l. q̄uis. in agro. vrbano nō distinguit vtrū dño sciēte vl' nesciēte sint ablata. Itē bona tutor: ⁊ curator: tacite obligant minor⁹ p illor: officio si administrauerint inique. C. de admi. tu. l. p officio. Itē bona prīs tacite obligant filijs p reb⁹ aduētitijs. C. de bo. q̄ li. l. cū opz. Item bona matris ꝓuolātis ad sc̄as nuptias sunt filior: prioris matrimonij. vt eis restituat q̄ a prīori marito lucrata fuit. C. de secū. nup. l. hac edictali. Itez bona defuncti tacite obligant p legatis ⁊ p fideicōmissis. C. cōia dele. l. j. Et nota q̄ si pign⁹ periret vel deterior: aret penes eū si hoc accidit sine culpa creditoris nō tenet soluere illud nisi actū sit q̄ amissio pignoris liberet debitorē. Si vo piret vel deteriorare culpa debitoris tenet creditor. C. de pig. act. l. q̄ fortuitu. Itē no. q̄ in casu in quo creditor iuste vendit pign⁹ ⁊ bona fide si minus accipit q̄ debeat h̄re potest agere ꝯ debitorē ad residuuz. Si vo plus accipit tenet restituere debitori. C. de iur. do. l. fi. hec. Ray. als furtū cōmitteret si bi illud plus retinendo.

Pro dote tacite oia bona obligāt.

Pro pēsione.

§. IIII. De cōmodato. No.

q̄ si alicui cōmodatū fuit aliq̄d ad certū vsum ⁊ ipe ad aliud est vsus: puta q: equus sibi cōmodat⁹ est vt iret in villā ⁊ ipe duxit in bellū sic furtū cōmittit: nisi forte rōne amicitie poneret spem in ratihabitiōe. ⁊ tenet talis ad satisfaciēdū si perijt vel deterior: ar. ff. eo. l. si vt certe. Ho. ⁊ Bof. ⁊ in cōmodato nō trāsfert dñiuz: sicut in mutuo. Est aūt cōmodatū fm Host. alicui⁹ rei ad aliquē spālē vsum gratuita facta cōcessio. Nā si merces interuenit trāsit in locatuz vel aliū ꝯctū innoiatū. Cōmodare aūt pōt q̄ ⁊ donare. cōmodari pōt cui ⁊ donari. ⁊ is q̄ obligationē ꝯhere pōt. Itē nō solū plat⁹: sz etiā yconom⁹. nā ⁊ talis ꝯhere pōt. x. q. ij. §. b̄ ius. sz si pupillo cōmodet nō tenet. licz aliū sibi obliget. ff. de ac. emp. ⁊ vē. l. iulian⁹. §. antepe. tenet tñ pupill⁹ inquantū locupletior: factus est. sic ⁊ si persone non eccl'ie cōmodatū fuit tenet eccl'ia quātū i vtilitatē ei⁹ vsus est Host. Itē fiet rēdo ad id ad quod est sibi cōmodatū perijt

vel est res deterioꝛata: qꝛ tūc si gr̄a vel volūtate ipsius cui cōmodatū est: est cōmodatū: nō tenet de casu foꝛtuito nisi ipe fuisset in culpa. Exemplū vt si cōmodatuꝫ remisit p minus idoneū nūciū vel interuenerit pactū ꝙ teneat vel fuit in moꝛa postꝙ debuit reddere: qꝛ in quolibet hoꝛum tenet ad satisfactionē. Dicit casus foꝛtuitus qui pꝛeuideri nō pōt. sicut incendiū ruina: naufragiū: rapina: ꝛ hmōi C.e.l.j. Tenet aūt de dolo ꝛ culpa lata leui ꝛ leuissima. ex Culpala ta. de cōmo.c.j. Et dꝛ dolus machinatio vt si fecit commodatarius sibi surripi rē cōmodatā. Lata culpa est cuꝫ dicit se nō intelligere vel se nescire qđ oēs sciūt. vt si dimisit rē cōmodatā in platea. ꝛ dicat ꝙ nō credebat sibi auferri ꝛ sic ablata est ei. vñ ei imputat ꝛ tenet ad satisfactionē talis cōmodatarius. Leuis culpa est defidia vel negligētia. vt si rē cōmodatā posuit in camera ꝛ dimisit ostiū aptū inde recedēs ꝛ sic ablata est. Leuissima vo culpa est q̄ aliq̄ modo ꝓuideri potuit vt si rē cōmodatā posuit in arca: ſz non firmauit claue. ꝛ sic ē ablata ei. vñ ei imputat ꝛ tenet ad satisfaciendū. sed si firmauit arcā ꝛ adhibuit oēm diligentiā tūc nō tenet: ſz si ablata est res cōmodata vel perijt vt si seruū tibi cōmodauero vt domū tuā vel tectū reficiat et cadēs de machina moꝛiat. nō teneris nisi in culpa deprehēderis etiā leuissima. q: scz machina nō fuit diligēter ligata. ff.e.l.si vt certo. Si vo cōmodatū fuit gr̄a cōmodātis tm̄ si pijt vel deterioꝛat cōmodatarius tenet de dolo ꝛ cꝛpa lata vt. ff.e.si vt certo. puta si vꝛoꝛi mee mutuaui chlamydē vt honeste iret ad eccl̄iaz vel vt inde adduceret. Si aūt fiat gr̄a vtriusq̄ tenet de culpa lata ꝛ leui. puta cōmodauit tibi cipheos argēteos cum amicos cōes iuitasses. ff. eo.l.in rebus. hec Host. in sum.lib.iij.rub.xxv. §.j. ꝛ Bof.

§. V. De depositō. nota ꝙ

si depositō sibi facto vsus est vel retinuit sibi vel alteri cōcessit ad vsum q: tūc furtū cōmisit nisi hoc egit cuꝫ volūtate deponētis: vel nisi erat res q̄ vsus est cōsistens in pōdere. numero. ꝛ mēsura nō obsignata: q: in hmōi nō habet pꝛie locū depositū. Itē cū res deposita apud eū exp̄s perijt seu ablata est si q̄dē dolū cōmisit vel lataz culpā tenet De leuissima culpa tenet si sit in moꝛa vel aliquid accepit ꝓ custodia. aut gratia depositarij fuit depositū. aut se obtulit depositoꝛi de casu foꝛtuito tenet si pactum vel moꝛa p̄cessit. ex. e. bona. vide in sum. li. ij. ꝛ ti. vj. q̄stio. xxiij. quid sit culpa leuis ꝛ leuissima. habes. s. cōmodatū. §. pꝛi. Ex his videt posse solui q̄stio q̄ querit. Quid cum officialis Negociāns cum pecunia alterius. alicui⁹ cōitatis vel dñi q̄ solet dici camerarius vel thesaurarius recipiēs pecunias introitus ipius cōitatis vel dñi gabellarū pedagioꝝ collectarū ꝛ pꝛedictas pecunias assignans cōgruo tpe alijs officialib⁹ vel personis determinatis a dño ipo vel a cōitate. puta stipendiarijs ꝛ alijs seruientibus eis. vtrū si pecunia sibi tradita ꝓ modū quasi depositi si cū ea negocietꝫ vel eaz ꝓmutet cābiendo floꝛenos ad monetā vel ecōuerso vel mutuo tradēs vsurā recipiat vtrū lucruꝫ inde susceptū fiat suum. Ad hoc dicendū ꝙ si cōitas inde nil ledat seu dñs illius pecunie nec etiā persone que recipe debēt sua salaria: qꝛ scz tempoꝛe statuto eis soluit integre. illud lucrū suū facit rōne sue industrie ꝛ pꝛecipue cū subsit amissio eius periculo sui. vñ ꝛ fideiussoꝛes tales solent dare. ꝛ cōitates hoc sciunt ꝛ tolerāt qꝛ res est in numero consistēs ꝛ pōdere nō obsignata. ꝛ sic non ꝓ pꝛie depositū. Secꝰ autē esset si pecunie amissio subsitaret piculo cōitatis vl dñi q: tūc lucrū esset cōitatis seu dñi. deducta tm̄ mercede laboꝛis illius eā exercentis. Item si ex hoc exercitio sequeret dānū creditoꝛib⁹ dñi vel cōitatis q: eis nō soluit statuto tpe ex eo ꝙ camerarius pecuniā cōitatis vel dñi in alijs tenet occupatā. tūc tenet illis de omni dāno. ꝛ peccat grauiter contra voluntatem eoꝝ differēdo solutionē. Si autē inꝓuris exercet talez pecuniā peccant grauiter talia ꝓmittētes ad quos spectat cū particeps sint pcti ꝓsentiēdo. xj. q. iij. q̄ ꝓsentit. ꝛ tenet ipe ad restitutionē ꝛ cōitas seu dñs si ide aliq̄d lucri haberet quoad illā partem. De fraudib⁹ autē quas ibi faciūt dando diminutas monetas: ꝛ de exteꝛioꝛib⁹ q: cōiter multe ꝛ quasi innumere minutie sunt ꝛ difficile esset inuenire: pñt ea pauperibus dare. ar. xiij. q. v. non sane.

§. VI. De iniusticia in locatione

Locatio dicitur. ꝛ cōductione facta videndū est. Dicitur aūt locatio q̄ rei sue vsum alteri ꝓ pcio ꝓcedit. vt cū loco tibi domuꝫ meā ego sum locatoꝛ. tu vo cōductoꝛ. Et etiā q̄ñq̄ dicitur quis locare opas suas q̄n offert se ad faciēdū aliquid ꝓ pꝛecio: vel etiaz q̄n accipit rem vt faciat in ea aliquid qđ Locatio dicit innominatus ꝓtract⁹. Et pōt in hmōi cōmitti peccatum multipliciter. Primo si locat rē vitiosam scienter puta domū ruinosam. vel equū claudicantē vel alꝫs defectuosum peccauit moꝛtaliter: si inde secutū est vel verisimiliter sequi poterat notabile dānū cōductoꝛi. ꝛ tenetur ad satisfactionē de damno subsecuto. ꝛ hoc quādo tale vitiuꝫ vel talis defectus ignoꝛabatur a cōductoꝛe. Vñ ꝛ in libro qui dicit Meridiana sic dicit. Si locaui tibi cōuentā mercede meū equū ad vecturā ducendū floꝛentie ꝛ restituendum inde ad. viij. dies ꝛ equus adeo vitiosus erat vt cōmode eo vti non posses foꝛte qꝛ cespitabat vl cadebat vel sessoꝛem ledebat cum calcaribꝰ vigeretur nō ambulabat vel male ꝛ similia. Distinguēdū est. qꝛ si locaui certū. puta hunc equū ꝛ sciebam vitiosum. teneoꝛ ad oīe dānū ꝛ interesse tuū. Si nescieba vitiosum non teneoꝛ. Sed si locaui tibi incertū. puta vnū de equis meis cū haberez plures bonos ꝛ malos ꝛ postea tibi pꝛesentaui malū hoc sciens teneoꝛ etiaz ad oīe interesse. Itē teneoꝛ tibi ad omnes impensas quas fecisti in equitatione. ꝛ tu teneris specialiter ad ea que mecū ꝓuenisti. hec ibi. Item si locādo domū vel agrū plus exigat q̄ debuerat ꝓsideratis circūstantijs cōcurrentib⁹ que multe sunt peccauit plus vel minus ꝑm ꝙ grauatur cōductoꝛ. Item si grauauit cōductoꝛē exigendo pensionē siue mercedez rei locate ante tp̄s debitum. qꝛ iniquū est. ꝛ ꝑm Goff. in hoc seruari dz qđ inter eos actum est. Si vo nō apparet quid actū sit seruād⁹ est mos regionis qui si nō apparet vel est varius seruandum est qđ minimū est vt scz soluat in fine anni de regu. iur. in obscuris. in. vj. Idem Azo. Item si domin⁹ siue locatoꝛ expulit inquilinū seu conductoꝛem de habitatiōe vel vsu rei locate ante terminū cōuētū inter eos in casu nō Conclu. cau. ꝛ pcessi concesso peccauit ꝛ tenetur ad satisfactionem si cōductoꝛ ex hoc aliquod damnum incurrit. Ubi nota ꝙ in. iiij. casibus licite locatoꝛ potest expellere conductoꝛem. Primus est si domus locata necessaria facta sit sue habitationi puta si domus in qua habitabat casu destructa est: aut si postea durit vꝛoꝛem. aut similis necessitas supuenit. qđ intelligendū est ꝑm Hostiensem quando tempoꝛe locationis illa necessitas non imminebat. Secundus casus est si domus habet necessitatez reparationis. ꝛ intelligo de necessitate oꝛta post locationē. ꝛ in his duobus casib⁹ est remittenda pensio ꝓ rata tp̄is. Tertius si puerse ꝓductoꝛ in domo ꝓuerset. vt si tenet poꝛcos in solario vel nō est in ea ꝑm pactū ꝓductionis: vel si deterioꝛē faciat rem puta si opera rustica suo tpe non exerceat. vel si malas feminas ibi teneat. aut etiam puersas. ar. in aut. de leno. §. sancim⁹ vel ꝓpter inimicitias culpa coloni oꝛtas damnuꝫ detur agro. vt si inimicus eius arboꝛem exciderit: que exempla ponit Hostien. Et in hoc tertio casu dixerunt aliqui nō esse remittendam partem pensionis ꝓ rata temporis. Sz contrarium verū est. quia domin⁹ tenetur remittere: sed potest agere cōtra inquilinum de dāno dato. Quart⁹ est q̄ñ inquilinus pensionem nō soluit per biennū q: potest expelli si ad quinquennū vel vltra cōduxit. Et si locatoꝛ ꝓmisit sub certa pena non expellere conductoꝛem: intelligatur conditio si soluat pensionem. ff. eo. titu. l. quero. Hos quattuoꝛ casus ponit Goff. ex. eo. titu. per totū. Itē

si ꝓducto⁹ male tractauit rē sibi locatā: sic plus vel minus peccauit ꝑm lesionē: ⁊ ꝑcipue qñ ex malicia vel crassa negligētia hoc egit: ⁊ teneť ad satisfactionē. Itē si nō soluerit tpe debito cū posset peccauit. Itē si exigit locato⁹ a cō ductor satisfactionē dāni de re locata in casu etiā in quo nō tenebať: vel ecōuerso si cōducto⁹ nō satisfecit de dāno secuto in re sibi locata cū tenebať. ¶ Pro cuius declaratione no. ꝑm Hostiē. q; si dānum cōtigerit culpa cōductoris vel illoꝝ quoꝝ opera vtiť teneť ipse cōductor: ⁊ in ꝺ etiā cōtractu venit culpa leuis cuꝫ gratia vtriusq; celebretur: q̄uis quidā contrariū dixerint. vt insti. qui. mo. re contrahitur obli. §. fi. Unde si auriga vel carroterius dum ceteros currus transire non ꝑmittit ꝓtendēdo si currū euertit ⁊ seruū vel bouem quē conduxerat quassauit: vel occidit teneť ꝺducto⁹: debuit em̄ se temperare ⁊ diligētius se habere. ff. e. §. itē queriť. Sed si fecit qō quicūq; diligens fecisset securus erit. ff. eo. si merces. §. qui colūnā. De dāno ꝟo dato ab alio cui obuiari nō potuit nō teneť. ff. eo. ſz de dāno. Sicť de casu fortuito nō tenetur nisi fecerit speciale pactū. Hosti. Idē si locando operas suas in faciendo aliquā rem intulit damnū dño rei destruendo in toto vel in parte ipsam rē. si hoc cōtingit culpa sua vel illoꝝ quoꝝ opa vtitur: teneť de dāno etiā vbi leuis est culpa: vt si cōducto⁹ columnā transferendā conduxit vel dolia ⁊ siqua fracta fuerūt sua culpa vel suoꝝ quoꝝ. s. opera vtiť: tenetur. Si aūt adhibuit diligentiā quā adhibuisset diligens paterfamilias nō teneť. ff. eo. si merces. §. qui ⁊ colūnam. Et licꝫ de dāno dato ab alio nō teneatur: teneť tm̄ de custodia. ff. e. l. qui mercedē. Nam q̄ mercedem ꝑ sola custodia accipit: teneť etiā de leuissima culpa. ex̄ de depo. bona fides. De casu fortuito nō teneť nisi ex pacto. Item si non laborauit tantū quātū cōmode potuit: vl̄ faciēdo moras vel pausas nō necessarias: vel etiā non faciendo opus diligenter. Item pasto⁹ teneť de custodia. ff. loc. l. q̄ mercedem. Et si dñs dicat q; periit culpa vel dolo illi⁹: ⁊ pasto⁹ negat. ꝑm Hosti. pasto⁹ incūbit onus ꝓbandi. Nam cuꝫ ipse rōne officij debeat custodiam habere si dicit amissam ꝓbet abfuisse culpā siue dolū: sicut argētarius ꝓbare debet amissse rōnes. ff. de edē. l. si q̄s de argētarijs. §. fi. Idē in custode carceris. ff. de custo. ⁊ exhi. re. l. fi. cū alijs. q̄ dolum allegat dolum ꝓbare dꝫ. ff. de ꝓba. l. quotiēs. §. q̄ dolum. Itē si tuto⁹ puerū quē ꝺuxerat forma calcei tā vehemēter ꝓcussit vt ei oculus effoderet teneť: q⁹ leuis tm̄ castigatio est ei cōmissa. ff. e. l. ite⁊ queriť. Itē qui recipit pallū meū ⁊ postea ꝑ errorē dedit alteri teneť: q⁹ nō tolerabit error in facto ꝓprio. ff. e. l. item si pallū. Itē si vestimenta polienda accepit: ⁊ mures roserūt de culpa teneť: vt. ff. e. item q̄ritur. §. fi fullo. Item si aliq̄d sartiendū vel poliendū vel gemmā sculpendam vel includendā accepit teneť excepto si vitio materie frangatur. nam tunc non tenetur nisi ꝑ speciale pactū. ff. e. l. si quis fundū. Eodem modo si vitulos pascendos accepit. Itē si me inuito nauta ponat res meas in alia nauī q̄ cōduxerā ⁊ perijt: teneť nauta. ff. eo. l. item si queritur. Et nota q; in certis casib⁹ fit remissio census siue ꝓcij rei licite ꝑm Goff. vt si conducto⁹ expellitur fit remissio ꝓ⁹ rata tēporis. vt. §. Item excusatur ꝓpter vim maiorem cui resisti nō potuit. ff. eo. l. si. ex cōducto. §. ij. ⁊. iij. Item ꝓpter sterilitatē afficientem cōductorē in agro incōmodo nisi sterilitas valeat ꝓpēsari cū vbertate ꝓcedentis vel sequentis anni. Et fiat hec remissio ꝑ rata tpis sterilitatis. ex̄. eo. ꝓpter. Sed ꝑm Inno. ⁊ Hosti. si aliquis locat opas suas tm̄: vel locat operā et rem: vel accipit speciem ex̄ innoiato cōctu vt aliq̄d faciat in ea totā mercedem recipit: etiam si casu fortuito impeditus fuerit nisi mora vel culpa possit sibi imputari: puta si operatus fuit alubi eo tpe q̄ inde possit cōmode operari. ff. de va. et eſor. di. cog. l. ſ. §. penul. Casus ꝟo fortuitus nocet locatori corporis in mercede: vt non habeat nisi ꝓ⁹ rata. Item cōductor agri vel domus vel alterius rei potest ipsam rē alteri locare. C. eo. l. nemo. ⁊ tūc res posteriorīs cōductoris sunt obligate ꝓncipali dño vsq; ad istā quātitatē quā iste scōs ꝺuxit teneť ꝓxi. ff. e. l. si in lege. Itē si ꝺuctor expēdit aliq̄d in re ꝺducta necessarie vel vtiliter agendo: edificādo vel instituēdo ꝑm Host. aget ꝓtra locatorem vt exp ēsas recipiat. ff. e. l. dñs. al's secus. Itē nota q; magri vel scholares tractātes cū aliquo ciue Bonon. de conductione hospitij irreq̄sitis inq̄linis nisi tp⁹ fuerit elapsum ꝺuctionis sunt excōicati. ex̄ de loca. ex rescripto. De hoc habes in. iij. pte. tit. ſ. Itē si aliq⁹ possidet iure ꝓscripto nō extātib⁹ ꝺditionib⁹ oibus q̄ req̄runť ad legitimā ꝓscriptionē: tūc rem furtiuā habet vel raptam: ⁊ sic peccat mortaliť ⁊ teneť restituere ꝑm Guil. ⁊ alios theologos et canonistas. ¶ Pro cuius materie aliquali: sed breuissima declaratione est sciendum q; ꝓscriptio vel vsucapio ꝑm Ray. est acq̄sitio dñij ꝑ ꝓtinuationē possessionis tēporis a lege diffiniti. i. ꝑ spaciū tpis diffinitū a lege. ff. de vsuc. l. iij. Differūt aūt ꝓscriptio ⁊ vsucapio ab inuicē in hoc: q⁹ ꝓscriptio est circa ĩmobilia: vt agros domos et hmōi. Usucapio circa mobilia vt aialia ⁊ hmōi. xvj. q. iij. placuit. §. quas actiones. Itē vsucapio cōpleť triēnio: sed ad ꝓscriptionē requiriť plus tpis: vt. ſ. patebit.

Præscriptio vsucapio

§. VII. Ad ꝓscriptionez

Cōtinuatio temporis

legitimā quattuor req̄runtur ꝑm Ray. Gof. ⁊ Host. Primū est ꝓtinuatio ꝓscriptionis ꝑ eū qui ꝓscribit ꝑ tēpus a lege diffinitū: vt toto illo tpe fine interruptione fit possessa. xvj. q. iij. §. potest. Tp̄s aūt a lege sup hoc diffinitū est in ꝓscriptione longi tpis: tp̄s. xx. annoꝝ inter absentes. et x. inter ꝑsentes. In ꝓscriptione lōgissimi tpis est spacium xxx. vel. xl. annoꝝ. xvj. q. iij. §. potest. Et hoc intellige ꝓtra laicos ⁊ ꝓuatas ꝑsonas. Nā ꝓtra eccleſiā nō potest ꝓscribi: neq; ab alia eccl'ia neq; a laico nisi spacio. xl. annoꝝ. Contra eccleſiā ꝟo romanā spacio. c. annoꝝ. xvj. q. iij. §. quas actiones. ⁊. c. nemo. Et intellige ꝑsentes in eadē ꝓuincia existētes ꝑm Host. ⁊ Guil. ꝑm alios in eadē ciuitate. Scōm est bona fides. i. q; recipiēs rem quaꝫ ꝓscribit credit tradentē esse dñm: vel habere ius alienandi: et sic erret in facto ⁊ nō in iure. ff. de ver. sig. l. bone fidei. Jnñ. et Ray. ⁊ hec bona fides requiriť ꝑ totū tp̄s ꝑscriptionis. ex̄ de ꝓscrip. vigilāti. xxxiij. q. ij. si virgo. Et nota q; ꝑm leges nō solū exigebať bona fides in ꝓscriptione lōgissimi tpis. s. xxx. vel. xl. annoꝝ. sed etiam in ꝓscriptione longi tēporis. s. x. vel. xx. annoꝝ. non requiriť ꝑm leges bona fides nisi ab initio ꝓscriptionis. vt. C. de ꝓscrip. xxx. vl̄. xl. annoꝝ. l. cū notissimi. ⁊. l. si quis emp. xvj. q. iij. §. potest. sed ꝑm canones requiriť bona fides in omni ꝓscriptione in qualibet parte tpis q̄uscq; ꝓscripsit. ex̄ de regu. iur. possessor. lib. vj. Unde in hoc leges ille sunt abrogate ꝑ canones. vt dicit Jo. an. quod potest facere papa ꝓpter periculum animarū. vt. x. di. per totū. ⁊ ex̄ de ꝓscrip. vigilāti.

Bona fides.

Tertiū quod requiriť est iustus titul⁹. ⁊ ꝑm Ul. ⁊ Guil. dicit iustus titulus hic ois actus per quē solet acquiri dominiū vt si verus dñs tradat rem: aut q; soluit ei vt debitū: aut q; emit: aut q; est heres institut⁹: aut inter res hereditarias habuit: aut donatū est ei: aut ꝑ transactionē recepit: siue ꝑ derelicto habitā occupauit: aut legatū est sibi: aut datū est viro in dotē ex parte vxoris: aut ꝓ⁹ socio. i. quādo duoꝝ societate soluta diuidūtur bona. i. facta diuisione cedit in partem alteri aliquid eorum que bona fide possidebant alienū: aut ꝓ⁹ suo vt cū quis inter multa q̄ habet sua: habet aliquid alienū quod credit suum. Dicit tm̄ Hosti. q; iste vltimus titulus sc⁊ ꝑ suo nunq; dat cām ꝓscribendi nisi aliquis superior ꝓtendat. C. de vsu. l. celsus. Sed cum ex̄ de ꝓscrip. ad aures. ⁊. c. vlti. nil dicat de titulo non videť q; requirať: sed sufficiat bona fides solum. Jo. an. super rub. possessor. breuiter dicit q; si ius cōmune vel ꝓscriptio nō est ꝓtra possessorē sufficit bona fides: alꝫ necesse est allegare titulū et ꝓbare nisi allegeť

Justus titulus

De damno in re locata.

De dāno pastoris

Tuto⁹

Casus remittitur.

Res nō fit vitiosa.

Que nō possunt prescribi

Prescriptio q̄ad cōsciētiā

Interrūpit prescriptio.

Septē mōis nō currit pscriptio

Ēm incipit currere pscriptio

prescriptio tāti tpis cuius contrarij nō fit memoria.ex de prescrip.c.ij. Jn sum.aūt cōf.li.ij.titu.v.q.vj.dr cp sufficit habere titulū verū vel presumptū:ꝛ ideo soluūtur multa contraria.ex eo ti.c.de quarta. Et subdit Guil.cp presumptionē de iusto titulo semp habere potest secura cōsciētia qñ ei nihil pbabilitatis innotescit de ꝺño. Quartum qđ requirit est ꝑm Ray.cp res nō sit vitiosa. Et dr res vitiosa si est furtiua vel vi possessa quā nō solū fur vel rapto:: sed nec vllus alius q̄uis ab eis emerit vel alis bona fide acceperit prescribere potest vel vsucapere.ꝛ hoc nisi vitiū purgatū fuerit.loco istius quarti Host.ꝛ Bof. dicūt cp oz cp sit res pscriptibilis. Ponūt aūt Ray. Hostiē.ꝛ Bof.in summis multa esse que pscribi nō possunt:ꝛ in crimini nullo tpe prescribi potest:sed potius ex diuturnitate tpis augent.ex de consue.c.fi.xxxij.q.v.quod deo. Jtē cōtra obedientiā visitationē ꝓcurationez que debetur ratione visitatiōis prescribere nō potest subditus. ex de prescrip. cum nō licet.ex de cenſi.c.cum institia. Jtē ecclesie ꝛ cetera loca sacra necnō decime ꝛ pmitie et oblatiōes nullo iure possunt a laicis possideri vel prescribi:q: regulariter qđ possideri nō potest pscribi nō potest.xvj.q.ij.§.potest.

Jtē limes parochiarū vel diocesiū vel quod adheret limiti prescribi nō potest:sed bene limes prediorꝝ.xvj.q.iij. licet. Jtem publice pēsiones ꝛ fruitiones agrorum non prescribunt a colono. Jtem liber hō.xvj.q.ij.§. potest.

Jtē respublice que sunt in vsu populi romani vel aliarum ciuitatū vel platee pōtes aq̄ductus riui ꝛ hmōi. nec em in toto nec in parte hec pscribunt.ff.de vsuca.l.vsucapio. His quattuor cōditionib⁹ cōcurrētibus rem alienaz prescriptā cū bona cōscientia quis potest possidere ꝑm Jnno.Host.ꝛ Jo.an.ꝛ quasi oēs. Nā iure humano distincte sunt possessiones ꝛ res appropriate.dis.viij. quo iure. Et ius sic disponit cp illud quod ꝓpus erat alienū efficiat suū iure pscriptionis. Si quis vo habet sup hoc ꝓscientiā scrupulosam ad consiliū sapiētis deponere debet.cp si nō potest deponere restituat: ꝛ nullo modo teneat ꝺ ꝓscīam q: edificat ad gehēnā.xxviij.q.j.§.ex his oibus. De prescriptione quoad ꝓscīam sic dicit Anto.de bur. in.c. quia plerique. Prescriptio aut est mere odiosa q̄.s.soluz est fundata ex negligētia nō petētis. vt in pscriptione.xxx.ānoꝝ ꝛ hmōi:ꝛ tñ in prescribēte deest bona fides. et sic talis teneꝫ restituere in foro ꝓscie. Aut pscriptio nō est mere odiosa:q: scz nō est fundata sup pura negligētia eius ꝓtra quez prescribit:sed sup terminis prescribentis ꝛ titulo ꝛ bona fide. Et tūc q: tales pscriptiones nō sunt inducte ꝓtra naturalē equitatē: sed ꝓpter bonū ꝛ equū publicū:sic taliter pscripta non tenetur pscribēs restituere.ꝛ hoc tenent cōiter canoniste in.c.vigilati.ex.de prescrip. Et in regula possessor.de reg.iur.in.vj. Theologi tenēt ꝺium.ꝛ sic res est in dubio. Satis eq̄ dici posset cp si acquirit rem titulo lucratiuo cōsulendū est ei cp restituat vbi nulla fecit expēsam:sed si titulo nō lucratiuo tunc si ꝺ ignorantē ꝛ nō sagacē:consulat vt restituat.si ꝺ sagacē consulat vt nō restituat nisi resarcito ꝑcio ꝛ expēsas meliorationis:quia hoc dānū est passus ꝓpter negligentiā eius cui erat res in nō recuperādo.hec ille.Ray. aūt dicit simplr tali cōsulendū cp restituat. Nō si talis nollet acq̄escere nō audet illi dare securitatē cp sit in statu salutis:nec audet pcise diffinire illū esse in statu dānando ꝛ ꝓpter iura que hoc cōcedunt. ꝛ sic seruat vbiq̄. Sed Jnno.Host.ꝛ Jo.an.Ber.Goff. Monal.Ul.Guil.Gerar.Jo.de rip.ꝛ Lau.simplr dicūt licite posse possidere taliter prescripta scz concurrētib⁹ dictis circūstantijs.ꝛ sic cōiter tenet. Quot aūt modis interrūpatur prescriptio naturalr vl ciuilr ꝛ quādo requiescit aut nō currit.vide in sum.con.lib.ij.titu.iiij.q.xxij.ꝛ se.ibi dr cp ꝑm Ray.interrūpit prescriptio duob⁹ modis. scilz ciuilr ꝛ naturalr. Et ciuilr tribus modis. Primo per libellū principi oblatū.ꝛ hoc valet in annualib⁹ actionibus que ꝓpetuant. Et ꝑm glo.dicuntur annuales actiones q̄ vltra annū nō durāt. Scō interrūpit prescriptio per querelā iudici factā ꝛ secutā rei cōuētionē:ꝛ hoc in oibus actionib⁹. Tertio ꝓ litis ꝓtestationē:ꝛ hic mod⁹ in oib⁹ actionib⁹ valet.C.de pscrip.xxx.an.vel vltra.l.fi. idē p oia est in q̄si litis ꝓtestatione. Pone exemplū. ex vt lit.nō ꝓte.qm̄. vltra medium. Extra iudiciū etiā ciuilr interrūpit pscriptio q̄nq̄ modis. Primo mō p solutionē vsurarū debite pecunie. Nā solutio vsurarū: vt dicit gl.interrūpit pscriptionē sup debito p quotq̄t ānos credit⁹ cesset a repetitiōe debiti. Jnterrūpit scō p scām cautionē factā a debitore.C.de pscrip.xxx.an.l.cū notissimi. Tertio interrūpit p ꝓtestationē cū nō potest ꝓcedere aliqua cā impedit⁹.ex de offi.ordi.c.pastoralis.ꝛ xvj.q.iij.§.potest. Jsta ꝓtestatio ꝑm glo. potest fieri coraz ordinario iudice vel etiā corā publicis ꝛ honestis pſonis. Interrūpit qrto p denūciationē factā colono.i.p citationē factā de parendo iuri corā iudice sup re quā possidet noie alieno.ex vt lit.nō ꝓtest.qm̄. Quinto interrūpit p synodalē ꝓclamationē.vel cū sacerdos in synodo vel concilio ꝓuincialivel generali ꝓclamat cp alis sacerdos tenet rē ad suā ecclesiā ptinentē.vt ex de pscrip.sanctor. Naturalr aūt interrumpit pscriptio p occupationē aq̄ ꝛ p violentā electionē vel etiā si res sit furto sublata.ff.de vsuc.l. naturalr.cū Ray. concor. Ul.in oibus ꝓdictis.ꝛ Jnn̄.in gl.sup.c. illud.e.ti.

Jtē notandū cp in septē casibus nō currit pscriptio: nec etiā interrūpit sed q̄escit ꝑm Ray. Primus est tpe prelati male alienātis q̄diu viuit ꝛ tenet ecclesiā. vt dicit gl.xvj. q.iij.si sacerdotes. Scōs est tēpe vacationis eccle. Tertius est q̄diu ꝓlatus est hereticus.ꝛ intelligendū ꝑm gl. de ꝓlato eccle cui⁹ res ab alio possidebat.ex de prescrip. auditis. Quart⁹ est tpe scismatis.ex de pscrip.cum vobis. Quintus est tpe excōicationis:qđ intelligo si non fit negligēs i absolutiōe.ex vt lit.nō ꝓte.qm̄. Cui⁹ rō ē.q: excōicatus nō potest agere ad interrūpēdum prescriptionem. Sextus est tpe etatis pupillaris. Septimus est in tēpore quo quis legitima cā impedit⁹ nō potest agere.ex de appel.ex rōne.de his. Jnno.ex eo.ti.sup.c.ex transmissa. vbi etiā specificauit de tpe hostilitatis ꝛ captiuitat. Jtē nota cp vt dr in glo.ꝛ.q.ſ.super.c.q:.aliquis pōt ꝓpria auctē retinere qđ de iure nō pstitit lz diu illud soluerit.vt.C.de agro.cenſi.l.litib⁹. Tēpus em̄ nō inducit obligationem ex de cenſi.quenit.nec in talib⁹ currit pscriptio sine causa etiā si aliq̄d gratis lōgissimo tpe sit pstitū nō currit i hoc prescriptio.xvj.q.iij.clerici. Sciendū etiā est de tpe q̄n incipit currere prescriptio. Circa qđ dicit Ray.ꝛ Guil.cp nō incipit currere pscriptio in actione reali vel personali: nisi ex quo q̄s potest agere nō impediēte eum iure. Et dr actio realis ꝑm Guil.qñ q̄s rē suā psequit apud quēcūq̄ detentor ex vt est rei vēdicatio. Actio pſonalis est per quā ꝓtra pſonā agit ex aliquo ꝺctu vel quasi:ex maleficio vel quasi vt est actio ex emptis:actio tutele: actio de furto: actio de eiectis ꝛ effusis. Et ex his sequit cp filiofamilias nō currit pscriptio in reb⁹ aduēticijs nisi ex q̄ liberatus est a patria ptāte:nec ꝓtra mulierē currit prescriptio in dote nisi mrīmonio soluto vel marito ad inopiā vergēte.quia em̄ extūc pōt repetere dotē si nō repetit currit pscriptio ꝺ eā. Jtem nec creditor currit pscriptio nisi extāte debiti ꝓditione:vt si ꝓmisi creditori centū si nauis meavenerit de alemania:nō currit ꝓtra eū pscriptio nisi cū nauis venerit:nec currit pscriptio nisi aduenīēte die solutiōis. vñ si credidisti mihi centū vsq̄ ad decē ānos:nō incipit currere pscriptio ꝓtra me nisi cōpletis.x. annis.ꝑbat.C.de prescript.xxx.an.l.cū notissimi.ꝛcor.Ul. Jtem nota ꝑm Ray.cp ignorātia iuris nō facit aliquē bone fidei possessorē.ff.de vsuc.l.nūq̄.in gl.ꝛ ponit exēplū. puta si credo pupillū vel illū qui curatorē hz posse rem suam alienare sine auctē tutoris vel curatoris:ꝛ sic ab eo emo vel in dotē recipio: nō possum illud ꝑ tps statutū pscribere. Idē Ul. Idem etiā si emo rē quā scio furatā putās mihi licere

re quãtocũq; tpe nõ p̃scribo. Si autẽ q̃s dubitat an res sit sua ⁊ habet iustam causam dubitãdi ꝑm Hosti. ⁊ Ber. talis adhuc dz habere bonã fidẽ ⁊ vtetur fructibus ⁊ p̃scribit: dz tamen ab alijs inquirere veritatẽ vt sic ad eum perueniat. ar. dis. xxxvij. §. fi.

¶ De fraudulentia ꝑ modũ p̃dicationis. Capitulum xvj.

Ē fraudulẽtia sequitur q̃ cõmittit̃ in emptiõe ⁊ vẽditiõe seu negociatiõe. Vñ pẽ. lxx. Cũ non cognoui negociationẽ introibo i potẽtias dñi: dñe memorabor iusticie tue solij. Dz cũ dñs dicat Lu. xix. ꝑ parabolã loquẽs. Negociamini dũ venio. tradẽs suis seruis pecuniã q̃ possent negociari. ⁊ demũ exigẽs rõnẽ ab eis suũ quẽ reppit nõ fuisse negociatũ dure increpauit pecuniã ab eo abstulit ⁊ cõdẽnauit. quõ ergo dauid asserit se abstinuisse a negociatiõe vt dño gratus eẽt: ⁊ seruũ regnũ intraret dicens. Cũ nõ cognoui. Sciẽdũ igit̃ q̃ triplex est genꝰ negociatiõis circa qõ pẽ. docet nos recte habere sui exemplo.

¶ Prima est mundialis ⁊ sceleste: ⁊ ideo cauẽda: qm̃ nõ cognoui negociationem.

¶ Scõa est spũalis ⁊ honeste: ⁊ iõ exercẽda. introibo ⁊c.

¶ Tertia est tẽporalis ⁊ modeste: ⁊ ideo permittẽda. domine memorabor ⁊c.

§. I. Et a secũda inchoando. s. negociatiõe spũali. Parabolã ponit circa bẽ saluator dicẽs Matth̃. xiij. Sic̃ est regnũ celoꝝ hoi negociatori q̃rẽti bonas margaritas. Regnũ celoꝝ designat ecclesiã militantẽ: ⁊ est sensus. Oẽ fit in ecclia a q̃libet fideli ẽ sic̃ ci qõ narrat in pabola ista de negociatore. Negociator ei q̃rẽs margaritas vna inuenta q̃ videt sibi ꝑciosior vñ vt ditior fiat vẽdit oia q̃ hz ⁊ emit eã. Negociator discurrit ꝑ diuersas regiões ꝑciũ portat vt merces accipiat. Sic negociator spũalis discurrit nõ corpe sz mẽte ꝑ tres regiões q̃ subsunt dñio dñi sui vbi manifestat potẽtias suas. Prima ẽ regio celestis i qua manifestat dei potẽtia ad remunerandũ. Scõa est terrestris in q̃ declarat dei potẽtia ad creãdũ ⁊ gubernãdũ. Tertia ẽ in inferis vbi cõprobatur potẽtia dei ad cruciãdum. Per istas regiões pẽ. oñdit se discurrere dũ ait. Introibo in potẽtias dñi. i. loca vbi manifestanꝫ sue potẽtie mẽte⁊intellectu ⁊ affectu. Merces q̃ repit in prima regiõe ẽ gl̃ia diuine intuitionis. Visio em̃ ẽ tota merces inq̃t Aug. Quãuis em̃ ibi sint mlte margarite iuxta illud qõ canit eccl̃ia. Porte nitẽt margaritis q̃ sunt varia gaudia btõr. hec th̃ ꝑciosior. Vñ pẽ. Posuisti in capite eiꝰ. i. in mẽte seu in intellectu iusti ⁊ spũalis negociatoris corõnã. mercedẽ q̃ finẽ nõ hz sicut corõnã de lapide ꝑcioso. s. clare visionis dei. Emit autẽ hec (si emi põt) gr̃a q̃ vtiq; pecunia est ipsiꝰ dñi cõmẽdata suis seruis ad negociandũ spũaliter. Ut autẽ possit hr̃e istã pecuniã q̃ emat: vẽdat oia q̃ possidet. oia. i. ⁊ subam ⁊ corꝑ ⁊ animã supponit gr̃e ad eã habẽdã ꝓseruãdã ⁊ augmẽtandã ⁊ ea mediãte recipit gloriã. qz gr̃am ⁊ gloriã dabit dñs. pẽ. Vñ ⁊ paruulus baptizatꝰ etsi nulla hẽat opa meritoꝝ: th̃ qz hz gr̃am decedẽs recipit gl̃iaz. Hinc ⁊ Greg. Regnũ celoꝝ tãtũ valz quãtũ habes. s. vt oia subijciant volũtati dei et gr̃e sue. Nil vili⁹ cũ emit̃: nil chari⁹ cũ possidet̃. In scõa regiõe. s. huiꝰ mũdi sunt mlte margarite. Multa sunt genera bonoꝝ. qz diuitie honores scia ⁊ hmõi: sz ꝑciosiora oibus ẽ sapiẽtia. Vñ de ea dicẽ sapiẽs. Preciosior ẽ cũctis opibus sapiẽtia: ⁊ oia q̃ desiderant huic nõ valent cõpari. pouerb. iij. Nec cõparaui illi. sapiẽtie. s. lapidẽ ꝑciosũz. Sap. vij. Sapiẽtiã autẽ voco vtutẽ infusaz th̃. ⁊ sic accipit cõiter in sacra scẽptura. Ipa cõprehẽdit i se oẽs vtutes morales: q̃bꝰ in vita nil est vtiliꝰ hoibꝰ vt dicit ibi. c. viij. Sapiens. Pecunia q̃ emit̃ est labor cohibẽdi ⁊ moderãdi suas passiões. Nã vt dicit pbs vtus est scia circa difficilia. Et vgiliꝰ in. vj. eneid. Sz reuocare gradũ. s. ad vtutẽ supascẽdere ad auras. hoc opus hoc labor est. Et in li. Sap. dꝰ: Si q̃sieris sapiẽtiã quasi effodiẽs thesauruz inuenies. In effossiõe thesauri est labor i abijciẽdo terrã. i. terrena affectu despiciẽdo. est ⁊ desideriũ thesauri magnũ: est ⁊ ꝓfundatio q̃ innuit humiliationẽ. In tertia regione. s. inferni merces q̃ descẽdendo meditatiõe ad eam in vita pñti põt emi: est venia. i. remissio pene eterne infernivel tpalis purgatorij cuius quisq; est debitor ꝑ pctis suis. Nõ em̃ est hõ sup terrã q̃ nõ peccet. ait Salomon. iij. Reg. viij. Nulla ꝑciosior margarita ex illa regiõe inde põt trahi ⁊ vtilior ista s. venia. Multa em̃ inde meditando possunt trahi: vt cognitio diuine iusticie. cõpassio ad illos ⁊ hmõi: sed hec vtilior. Pecunia autẽ qua emitur ista margarita ꝑciosa est penitẽtia. Ut em̃ dicit Leo papa. Venia nõ dat nisi correcto de regu. iur. in. vj. ⁊ plenius declarat Aug. de pe. dist. j. in quiens. Neminẽ putes. de erroꝛe ad veritatẽ de quocunq; magno vel paruo vitio ad virtutẽ transire posse sine penitẽtia. Per penitẽtiam em̃ principaliter cordis ⁊ cõtritionẽ verã tollit̃ culpa: ⁊ de pena debita plus ⁊ minus ꝑm quãtitatẽ doloris. De ista igitur negociatione spũaliter intelligitur qõ dñs ꝑcepit dicẽs. Negociamini. Et ad hanc exercẽdam dicit pẽ. se intraturum in potẽtias domini. i. in regiones sue potẽtie. suo exẽplo nos ad idem prouocans.

§. II. Reuertẽdo ad primũ genus negociatiõis. s. quam faciũt mundani: qz plena est multis vitijs. ideo cauẽda inquantũ vitiosa: qõ ipse psalmista nos docet suo exẽplo dicẽs. Non cognoui negociationẽ: ⁊ hic est textus ꝑm alia bibliã translationẽ. In loco cuius nostra translatio hz. Non cognoui litteraturaz: hoc est exercitiũ iniquoꝝ. de quibus dꝰ Baruch. iij. Filij agar exquisierunt prudẽtiaz q̃ de terra est negociatores themã ⁊c. Et ideo hanc dñs iesus prohibet dicens Jo. ij. Nolite facere domũ patris mei domũ negociatiõis. Domus patris est non solũ eccl̃ia materialis: sed multo magis spũalis. i. collectio fideliũ: q̃ tunc fit domus negociationis cuz fideles intẽdunt negociationibus iniquis, vñ Chrysо. de hmõi dicit ꝙ mercatoꝛ nunq̃ põt deo placere. Septẽpliciter autẽ negociatio est iniqua ⁊ cauẽda large sumẽdo.

negociatio mundana.

¶ Primo ratione finis cupidi.

¶ Secundo ratione persone clerici.

¶ Tertio ratione tẽporis feriati.

¶ Quarto ratione consortij iniusti.

¶ Quinto ratione loci sacrati.

¶ Sexto ratione medij iniqui.

¶ Septimo ratione materie mali.

Quantũ ad primũ clarũ est ꝙ cuiꝰ finis est malꝰ ⁊ ipsuz opus necessario est malũ. Si ḡ finis negociandi fit principaliter cupiditas q̃ est radix oim malorum: negociatio erit iniqua. Sz ꝓ hmõi declaratione sciẽdũ ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. iiij. ꝙ ad negociatores ptinet cõmutatiõibus rerũ insistere. Importat em̃ negociatio in facto quãdã cõmutationẽ. Est autẽ dupler cõmutatio rerũ ꝑm pbm. s. politi. Una q̃dẽ quasi naturalis ⁊ necessaria ꝑ quam videlz fit cõmutatio rei ad rem vel rerũ ⁊ denariorum ꝓpter necessitatẽ vite. Et talis cõmutatio non proprie ptinet ad mercatores sz magis ad yconomos ⁊ politicos. i. hos qui hñt ꝓuidere domibꝰ ⁊ familie sue aut ciuitati de rebꝰ necessarijs vite. Hec igit̃ cõmutatio ꝑm pbm de se est laudabilis qz hz finẽ honestũ: qz. s. deseruit necessitati vite hũane. possent th̃ in ea cõmitti diuersa pcta: sz illa sunt vitia hoiz nõ artis i se. Alia cõmutatio est denariorum ad denarios vt i cãbiẽdo: vel denariorũ ad merces vt in emptiõe ⁊ vẽditione vel rerum ad res: vt in ꝑmutatiõe q̃ dicunt baratti: nõ ꝓpter res necessarias vite. sz ordinata ad hũc finẽ. s. lucrũ ex ipa cõmutatione cõsequẽdũ: ⁊ hec ꝓprie dr negociatio. Et qz quãtũ ẽ de se deseruit cupiditati lucri q̃ terminũ nescit: sz i infinitũ tẽdit. iõ ꝑm se ꝑsiderata hz quãdã turpitudinẽ inquãtũ in sui rõne nõ importat aliquẽ finẽ honestũ vel nesta.

Duplex commutatio.

Commutatio hec est honesta.

cessariū de sui rōne: lucrū tn̄ qđ inde q̄rit et si nō imp̄tet in sui rōne finē honestū vel necessariū nihil tn̄ imp̄tat in sui rōne vitiosuz vel rōni ꝺ̄riū. Un̄ ordinari pōt ad finē aliquē honestuz ⁊ necessariū: ⁊ sic efficeret negociatio licita puta si negociato: lucrū qđ q̄rit moderatū tn̄ ordinat ad hūc finē. ſ. ad sustentationē sui ⁊ familie ꝑm. ſ. statum suuz decētē: aut etiā vt inde pauꝑibus subueniat: vel etiā cū negociationē intrēdit ꝓpter publicā vtilitatē: ne. ſ. res necessarie ad vitā ꝑie deſint ⁊ lucrū inde expetit nō q̄si finē: ſz q̄si stipēdiuz laboꝛis seruatis alijs debitis circūstantijs de q̄bus dicet: sic nō pōt ꝓdēnari. Sed si finē ponat vltimū in lucro intēdēs solū diuitias augere in īmēsum ⁊ sibi rebus re: in statu ꝓmanet dānatiōis. Et de hmōi negociatoꝛib⁹ dicit. b. Tho. eē itelligēdū. qđ ait Chry⁹. sup mat. Quicūq; rē cōparat vt integrā īmutatāq; vēdēdo lucret: ille ē q̄ de tēplo ejcit: vt hr̄ di. lxxxviij. qm̄. qđ vez est qn̄ vltimū finē ꝓstituit in lucro. tūc em̄ est extra eccliaz q̄d meritū. Noli te ergo facere do. pa. m. do. ne. Dic aūt large sumím⁹ negociationez ⁊ in se. huj⁹. §. Scđo negociatio ē mala rōne ꝑsone: cū. ſ. aliq̄b⁹ ꝑsonis ſpāl̄r aliquo iure ꝓhibet qđ fit cū cīs cīcis ⁊ multomagis religiosis. ex̄ ne. cle. vel mo. p totū. vbi nō solū negociatio: sed ꝑa negocia ibi ponunt eis iterdicta. Dicit em̄ aug. Negociari aliq̄n licet aliq̄n nō: an teq̄ fis clericꝰ licet postq̄ effectꝰ es clericꝰ nō licet. di. lxxxviij. fornicari. Rō est ꝑm. b. tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. iiij. q: clerici abstinere debēt nō solū a malis: sed etiā ab his que hn̄t spēm mali qđ in negociatiōe ꝓtingit. ⁊ b̄ triplr̄. Primo q: negociatio est ordinata ad lucruz cuj⁹ clerici debēt esse cōtēptores. Un̄ Hiero. Negociatoꝛe clericū ex̄ inope diuitez tanq̄ quādā pestē deuita. di. lxxxviij. Scđo ꝓpter frequētia negociatoꝛ vitia: q: difficulter exuik negocias a negligentia ⁊c. vt dicit Eccl. xxvij. Et Leo pa: Difficile est iter vēdētis emētisq; cōmerciū nō interuenire pctm̄. de pe. di. v. q̄litas. Sz clericus multū dz se cauere a pctis iuxta illd Ambulans in via imaculata. Tertio q: negociatio nimis implicat mētē curis secularib⁹ ⁊ p ꝓñs a spūalib⁹ retrahit Un̄ apl̄s. ij. ad Ti. ij. Nemo militās deo ipli. se nego. secu. Ad idē di. lxxxviij. ꝓñs. Hn̄t em̄ frequēter vacare diuinis. licet tn̄ clericis vti ꝑma cōmutationis spē q̄ ordinat ad necessitatē vite emēdo vel vēdendo. Et si emēdo ad sui vsuz victualia vel libꝛos ⁊ hmōi. postea non indigendo his vel alia querendo empta charius vēdant clerici: q: tunc plus valēt q̄ ꝓius nō peccāt clerici vel laici. Silr̄ licet eis eandem materiaz emere ⁊ inde artificialia facere: honesta tn̄ q̄ ꝓgruant statui suo: sicut emere ferrū rude: ⁊ inde facere ligones ⁊ vēdere ⁊ alia honesta exercitia non tn̄ ex hoc di mittēdo officia eccl̄ie. ar. xcj. clericus. ſ. cum. c. se. Nolite g̃ q̄ clerici vl̄ religiosi estis negociatiōib⁹ vacādo fa. do. pa. m. do. nego. Tertio negociatio est mala rōne tpis festiui quilibet em̄ dz talibus diebus abstinere ab opibus seruilibus. iuxta illud Exo. xx. Omne opus seruile nō facietis in eo. ſz negociari computat̄ inter opa seruilia nisi emēdo q̄ sunt necessaria victui quotidiano: ⁊ de b̄ hr̄ diffusiue. ij. Per hmōi em̄ negociationē nō solum violātur festa ſz frequēter omittunt diuina officia qb⁹ vacādū est die⁹ festiuis. de ꝓse. di. iij. &. Jn illa sancta die festiua: nil aliud agēdū nisi deo vacādū. Dic tn̄ Pe. de pal̄. in. iiij. Jn nūdinis negociādo auditis diuinis nō quidē cā auaricie. i. congrādi ad superfluitatem: sed aliquo fine honesto. ſ. ad prouidēdum ex lucro necessitati sue ⁊ familie vel dāduz pauperibus vel puidendū bono cōitatis de rebus necessarijs ⁊ si milia pn̄t tales excusari: ex quo ꝑlati eccl̄iaz sciūt ⁊ tolerant. Secus si sunt ꝓhibite p aliquā excōicationē ⁊ hmōi cōueniētius tn̄ puideret p penas pecuniarias a rectoꝛib⁹ q̄ magis timent si exigant. Quarto negociatio est mala rōne loci: cuz. ſ. exerceꝫ negociatio i eccl̄ia. ſ̄it em̄ ex b̄ magna irreuerentia loco sacro: et p ꝓñs deo cuj⁹ est domus. Un̄ ⁊ dñs vēdentes ⁊ emētes in tēplo eiecit dicens. Noli te facere domū patris ⁊c. ſz dignius ⁊ sacratius est in tpe gratie tēplū eccl̄ie q̄ tēplum salomonis. Jbi em̄ offerebā tur aialia ⁊ sanguis hircoꝝ ⁊ vituloꝝ. Hic aūt offert corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i verū. Et cū plura pctā ꝓpterenk in emptiōe ⁊ vēditione grauiora etiā fiunt rōne loci sacri: sicut ⁊ alia ibi ꝓpetrata. Jmpedik etiā deuotio oꝛātiū ꝓpter tumultū qui solet ꝓtingere in hmōi. Sed q̄d de ꝑsonis ibi cadelas. dicēdū videk q̄ clerici vel religiosi q̄ hoc faciūt ꝑn cipalr̄ ad satisfaciēdum deuotioni fideliū qui solēt eas accedere in honorē dei excusari ꝑnt. Si aūt ad cupiditatez ⁊ lucrū principaliter nō videnk excusari posse a vitio eis p hibito negociatiōis: ⁊ ꝑcipue in tali loco sicut nec sacerdotes veteris testamēti in his q̄ vēdebant in tēplo. Et in his quattuoꝛ casibus ꝑdictis q̄uis cōsulēduz sit q̄ lucra facta in hmōi pauꝑibus erogētur. nō tn̄ videk hoc esse de necessitate salutis. Et ratio est: q: datio ⁊ acceptio pecunie in hmōi de se nō est ꝓhibita: sed actus negociādi nō simpliciter: sed in tali loco tpe et ꝑsona vel fine ꝛ aliquī contrariū dicāt. non tn̄ inueni aliq̄ iuꝛ vel doctoꝛem solēnem hoc exꝑsse dicētem. ſ. q̄ de necessitate sit pauꝑibus dandū illud lucrū. Quod aūt ꝓdicetur hoc pauꝑibus dādum cautum est absq; alia declaratione esse. ſ. de necessitate vel consiliꝫ honestate. Nec em̄ oportet omnē veritatē aperire in ꝓdicatiōe ꝓpter periculum abutētium sentētijs veritatis qui ꝓni sunt ad conscientiam dilatādam q̄nimmo ⁊ in interrogatiōibus decet aliq̄n sup hoc ꝓcedēter eludere ar. di. xliij. in mandatis. Semp enim tutioꝛ via consulēda sed non imperāda. ar. xxxj. q. vij. alligant. Quinto negociatio reddik illicita ratione mali consoriꝫ: puta si mercatoꝛes inter se cōueniant ⁊ pactū faciant q̄ oēs vēdant tali ꝓcio tales merces: vel vnus solus vēdat ⁊ nō alij certaz rerum spēm. tales si pactū faciant q̄ vēdant certo ꝓcio cōpetēti ⁊ nō plus: sed etiā minus sunt liberi. Justū est imo consulit Host. q̄ ad hoc q̄ mercatoꝛes sua officia exerceāt bona fide de licētia sui epi sciāt quantū possunt lucrari in mēsura bladi ⁊ vini ⁊ hmōi: vel quantum possunt p libra vltra id qđ emerunt vēdere in recompēsatione laboꝛis industrie ⁊ expēsarum ⁊ ꝑm ꝓcium taxatū ab eo vēdant sine mēdacijs ⁊ tuti erūt a pctō negociatiōis. ex̄ de emp. ⁊ vē. c. j. Bonū ⁊ equū cōsiliū: sed q: cōsiliū est nō obligat cum cōsuetudo vbiq; q̄si fit in ꝰ̄rium: vbi tn̄ fiue p epm̄ fiue qđ melius fieret puideret p rectoꝛes ciuitatis. ſ. q̄ taxato p̄cio ab eis vēderētur victualia ⁊ alia q̄ sunt ad vsum necessaria non possent mercatoꝛes seu vēdentes ꝓcium augere absq; pctō: sed si pactū faciūt mercatoꝛes insimul q̄ certo ꝓcio vēdant merces suas ⁊ nō minus nō tn̄ p hoc intēdentes se cōseruare indēnes cū iustū ꝓcium ponūt mercibus ꝑm valoꝛē illius tpis: ſz lucra īmoderata q̄rere ex nimietate ꝓcij pessime faciūt. Et dicūt hi monopolite a monos qđ est vn⁹: ⁊ polite qđ est vēdito: vel polis qđ est ciuitas quasi vnus solus vēdens in ciuitate: ⁊ tale pactum monopolitarū est illicitū ⁊ a iure ꝓhibitum ꝑm Host. C. de mo no. l. j. ⁊ cauek in dicta. l. q̄ exercēs tale officium ꝓꝑijs bonis expoliatus exilio ꝓpetuo dānek. Si quis etiaz societatem facit cū eo quē nouit esse male conscientie. ⁊ p fas ⁊ nefas negociari: ſz ipse ab illicitis cōmerciꝫ caueat ⁊ sociuz admoneat ab illicitis abstinere non excusak nisi ꝓhibeat inquātū pōt: ⁊ societatē cū eo soluat si pōt vel ꝓtestetur si nō pōt de illicitis lucris participare nō velle nec illum in ipsis se intromittere. ar. dis. lxxxiij. error. Et sup hoc dz inquirere ne laboꝛet crassa ignoꝛātia q̄ non excusat. Sexto est illicita rōne medij. i. cū mediatibus piurijs ⁊ mēdacijs ⁊ duplicitatib⁹ negociak. vñ Lassi. Jlli negociatoꝛes abominabiles, sunt coꝝ deo q̄ iusticiam dei minime cōsiderātes p immoderatū pecunie ambitum polluuntur merces suas plus piurijs onerādo q̄ ꝓcijs. dis. lxxxviij. qđ est aliđ Et de piurijs quidē nō est dubiū q̄ qui vtunk eis etiā vni co piurio sciēter. ſ. falsum iurādo q̄ peccāt mortaliter ꝑm Ray. ⁊. b. tho. ij. ij. q. c. ar. iiij. q: exꝑsse ꝺ̄ ꝓceptū dei faciūt notabilē irreuerētiam cōmittēdo. De mēdacijs aūt dicit

hec vitiosa.

Clericus nō negocietur.

Jn nūdinis negociari die festo.

Mercatores cadelas in ecclia.

Nota dictum.

negociatores abominabiles.

Dicit

De fraude in emptione. Cap. XVI.

Ray. q̄ si hoc faciūt vt decipiāt etiā mortaliʒ peccāt et tenēt ad restōnē eiꝰ in q̄ deceperāt. Et gl. dicit ibi q̄ nō distinguit vtʒ i modico vl̄ in magno decipiāt. Credo Ray. loq̄ de mēdacio ex q̄ q̄s intēdit nocere seu decipe in mlto si posset sicut i modico cū dicit eē mortale. Nā si in modico tm̄ intēdat decipe nō est rō q̄re debeat esse mortale. Et q̄ dicit glo. videt referendū ad factū nō ad intētionē q̄ ex mō loqndi pz. B est cū etsi intēdat decipe in multo: actu tm̄ nō decipit nisi in modico q: nō pōt. vel etiā pōt referri ad actū restōnis: q: ita in modico decipiēs tenet ad illud modicū sic ad multū q̄ in mlto decipit. Sz si q̄s mēdacio vtit i emēdo t vēdēdo vt ꝓseruet se idēnē: puta vt vēdat iusto pcio rēsuā. dicit ꝓstitisse sibi plus q̄ cōstitit t hmōi. peccat talis venialr̄ sm Ray. sed Hostie. dicit q̄ si B facit assidue t ex ꝓsuetudine mortalr̄ videt peccare. Arguit a filiō de ebrietate quā dicit Aug. eē mortale si fit assidua: vt pz di. xxv. §. als. Hoc tm̄ nō credo vez: q: veniale de se quātūcūq; ptinuet t multiplicet nunq̄ fit mortale ꝛz tho. ij. ij. q. cl. arti. ij. Et de hoc. s. in. j. pte ti. vj. Sed bñ dispōnit ad mortale. Nec ē fīle de ebrietate vñ dictū illud Aug. exponit. b. tho. ij. ij. q. e. Est igit illud mēdaciū veniale nisi addat ꝓcept. Et idē dicendū de duplicitatibꝰ q̄ ibi fiūt t fraudibꝰ. l. q̄ fit mortale vbi intendit notabilis deceptio primi. als veniale. de B pleni. j. Septimo rōne materie mali. Quedā em̄ negocia sunt q̄ de se sunt mala de sui natura. vt vsura simonia t hmōi. vñ Amb. Repiunt q̄ plurimi negociatiōe muneris mercari velle grām spūsscti. s. g. s. reperiunt. t hoc negociatio. i. exercitatio oibꝰ phibetur clericis t laicis ꝛz Ray. Quedā alia sunt q̄ nō sunt de sui natura mala. m̄ eis vtunt hoies vt i plīb⁹ ad malū. vt facere taxillos t chartas: laiboꝰ fucos t hmōi. t oīa mēdacia supflua. vel tiū. Et ab hoc emptiōe t vēditiōe t factiōe ꝛz q̄libet abstinere t pmaxime ab his q̄ sine pctō mortali fieri nō pñt: seu quoꝝ vsus cōiter est ad mortale pctm̄. Et sic intelligēdū q̄ dic Inn̄. in. c. fratres. de pe. di. v. valet. Falla pmia est cū penitēs ab officio. i. actu negociali non recedit q̄ sine pctis agi nō pōt. Et q̄ ait Gtē. in homel. sz negocia q̄ ad pctm̄ implicāt necesse ē vt ad hec post cōuersionē animꝰ nō recurrat. de pe. di. v. negociū. Loquūtur em̄ de mortalibꝰ pctis. nā si de q̄buscūq; etiā venialibus itelligat nullꝰ posset etiā licita negocia exercere. De hmōi aūt artibꝰ q̄rū artificia sunt frequēter ad pctā dicēt j. in seq. c. Quedā alia sunt dubia vt emere pēstātias solutas cōitati ab alijs seu denarios mōtis: t impōstita veneto rū. t loca ianuēs. q̄ q̄dā dicūt licita q̄dā illicita t vsuraria t ab hmōi abstinēdū. q: in dubijs tutior via ē eligēda. ex de spō. iuuenis. t de hac materia lati. ꝫ. e. ti. c. viij. t. c. xj. Ibi ponunt rōnes ad vtrāq; ptē. t ideo non de facili cōdēnandū. t sic q̄ tutius ē ꝓsulendū vt dictū est.

§. III. Quantū ad tertium

principale. s. de negociatiōe tpali modesta. Sciēdū q̄ tūc negociatio ē licita q̄n eā exercēt sm iusticiā quā exigit deꝰ ab hoibꝰ nō sm iusticiā hoim: et B est q̄ dic pꝫ. Memorabor iu. tu. so. sz in negociādo t alia opa faciēdo. Justicia hoim solū sibi cauet a magnis excessibus deceptiōis: puta vltra dimidiā iusti pcij irritās tales ꝯctꝰ. ex de emp. t ven. cū dilecti. Sz iusticia dei non pmittit etiā aliquam paruā deceptionē fierī cōtēr factā. Qui aūt sequunt iusticiā hoim nō meliorant iusticie dei. de q̄ dic pꝫ. Memorabor iu. tue. so. Illi aūt sūt negociatores q̄ de tēplo ecclie mīliant q̄d meritū eīs ciunt t de tēplo triūphantis ecclie q̄ ad ꝓsortiū. vñ Lassi. sup dicto. v. pꝫ. Illi abominabiles facti sūt. s. q̄ iusticiā dei minime ꝓsiderāt t p minimū pecunie ābitū merces suas polluūt. Sic aūt seruat iusticia dei. i. iusticia sm deū cū in negociādo dat iustū pcium nō excessiuū t res integra debita nō sophisticata. aut cū est pmutatio eq̄. Ita ecōtra negociātes large sumpto vocabulo p emētibꝰ t vendentibꝰ. Tripl̄ aūt faciūt ꝯ iusticiā dei

¶ Primo ex iniqua appꝛciatione.
¶ Secundo ex varia sophisticatione.
¶ Tertio ex illicita permutatione.

Quātum ad primū sciēdū sm. d. Tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. j. q̄ emptio t vēditio vident introducta p cōi vtilitate vtriusq; dū. s. vnus indiget re alterius t econuerso sicut p phm j. politi. patet. Dō aūt p cōi vtilitate introductum est nō dz magis esse vniꝰ q̄ alteriꝰ: et iō dz inter eos sm eq̄litatē ꝯctus instituī. Quātitas aūt rerū q̄ in vsum hoim veniūt mēsurat sm pcium datū ad q̄ est inuētuz numisma: vt d: j. Et hī. t ideo si pciū excedat quātitatē valoꝛis rei vel econuerso res excedat pcium tollit iusticie eq̄litas. hec Tho. t cōmittit ꝓsequēter iniq̄tas. Iniq̄tas em̄ d: quasi ineq̄tas idest ineq̄litas: sz q̄ diligit inequitatē odit aiaz suā. Scōm aliam translationē inq̄t psal. x. pō. t loquit de aīa dei q̄ est voluntas eius. Un̄. x. q. ij. §. hoc ius. d: q̄ si in vēditione rei ecclīastice plus offerat q̄ res valeat ecclia recipe non dz: sed tm̄ iustū pcium. Et rō est sm Archi. in. d. §. q: ecclia non dz dolū facere in cōtractibus suis. ex de dona. p tuas Sic igit res nō possunt licite vendi plus q̄ valeāt: nec minus emi pensato earū valoꝛe in respectu ad vsum nostruz t probabile iudiciū humane estimationis mēsurantis valoꝛem rei infra limites latitudinis competētis. Et pro maioꝛi declaratione huius materie tria videnda sunt.

¶ Primo vnde accipiendus sit debitus valoꝛ rei.
¶ Secundo que sit latitudo competēs valoꝛis rei.
¶ Tertio quid dicēdum quando fit excessus valoꝛis rei.

Et pro declaratiōe primi opz tria cōsiderare diligēter: et primū est q̄ sm Sco. in. liij. di. xv. duplex est valoꝛ rei. Primus est valoꝛ naturalis. Scōs valoꝛ vsualis. Valoꝛ naturalis rei ē sm bonitatē nature a deo i re creata: t b̄ modo vl̄ pulcꝛ vl̄ fozmica plus valēt q̄ panis: q: illa hñt vitā: aiaz seu visuz: t nō panis vel etiā margarita. Scōs valoꝛ d: vsualis sm q̄ assumit in respectu ad vsum nr̄m: t b̄ mō quāto aliq̄ sunt visibꝰ nr̄is vtilioꝛa: tāto plꝰ valēt: t sm hoc panis plus valet q̄ mus. Quia igit actꝰ emēdi t vendēdi ad vsus humane vite merito oꝛdinat: iō rerū q̄ sunt ad vsuz humane vite venaliū valoꝛ sumēdus est scōo mō nō primo. Scōm ꝓsiderādū circa valoꝛē rei est q̄ i pse valoꝛ rerū scōo mō acceptus. i. sm q̄ sunt ad vsum nostruz in re venali tripl̄r pēsatur. Primo ex eiꝰ virtuositate. Scōo ex eiꝰ raritate. Tertio ex eiꝰ cōplacibilitate. Et virtuositas q̄dez rei attēditur sm q̄ res ex suis realibus vtutibꝰ t ppꝛietatibus est nr̄is vtilitatibꝰ virtuosioꝛ t efficacioꝛ t hoc mō bonus panis triticeus plus valet ad vsuz nr̄m q̄ hoꝛdeaceus. t fortis equꝰ ad vecturā plus valet q̄ asinus

Scōo pēsatur rei venalis valoꝛ ex eius raritate. i. sm q̄ res ex sue inuētionis raritate t difficultate magis necessarie sunt p quāto videlz ex eaꝝ penuria maioꝛē ipaꝝ idigētiam t mīnoꝛē facultatem habēdi t vtendi habemus. Un̄ Hiero. Dñe raruz charū. di. xciij. legimꝰ. Et sm hoc bladum plus valet tpe famis t caristie q̄ tēpoꝛe quo multuz abūdat apud oēs. Sic quattuoꝛ elemēta ignis: aer: aqua t terra vilioꝛis preciꝫ apud hoies estimant ꝓpter eoꝝ copiam q̄ balsamū vel aurū: q̄uis illa de se sint magis necessaria q̄ vtilia vite nostre. Tertio pēsatur in re venali eiꝰ cōplacibilitas: idest sm q̄ magis vel mīnꝰ bene placet voluntati nostre habere talem rem et vti ea. Uti enim p: out hic sumit est rem in facultate volūtatis assumere vel habere. t ideo nō modica pars valoꝛis venalium rerum ex beneplacito voluntatis pensat siue plus siue mīnus complacētie in vsu huius rei vl̄ illius sm q̄ vnus equus ē gratioꝛ vni t alter alteri: t vnū oꝛnamētū vni: t aliud alteri t hoc mō vnus rem alteri vilioꝛē multū appꝛeciat t sibi reputat preciosam t charam t ecōuerso. Tertiū cōsideꝛādum circa valoꝛem reruz est q̄ valoꝛ rerū venaliū vix aut nunq̄ potest a nobis determinari nisi p coniecturalem et ꝓbabilem opinionē: t hoc nō punctualiter sub indiuisibili rōne aut mēsura in plus t mīnus; sed sub aliqua latitu-

Uēditio est introducta.

Duplex valoꝛ rerum.

Valoꝛ rerū estimat triꝑliciter.

Valoꝛ rerū estimat cōiectualr̄.

dine cōpetēti respectu tēpoꝝ locoꝝ ⁊ psonarū: circa quā latitudinē diuersi hoies in estimādo differre ꝓbantur. ⁊ hoc etiā dicit Tho.vbi.s. q̄ valor rerū nō ꝓsistit in pūcto indiuisibili. vñ aliquātulū plus aliquātulū minus emere vel vēdere nō tollit equalitatē vel iusticiā dūmodo nō fiat excessus notabilis ꝑ cōsciam: Quantū ad scōm.s.que sit cōpetens latitudo valoris rei: infra cui⁹ limites possit precīū extēdi. Dicendū q̄ tripliciter ꝺ innotescere pōt. ex iure.ex cōsuetudine.ex discretione. Et primo ex iure: q: si pcīū quo venditur res excedat medietatem iusti pcij seu precīū quo emit deficiat a medietate iusti precij: puta valet res.x.florē.put cōiter estimat ⁊ tñ vendito: petit ⁊ recipit.xv.vel cū valet.x.empto: emit ꝑ.iiij.cū dimidio.tūc ꝑm iura ꝑctus est nullus. ex̄ de emp. ⁊ vendi.cū dilecti. ꝑ iudicem irritandū vel facere supplere defectū cōmissum. verū etiā si esset minor excessus q̄ medietas iusti precij si fit notabilis vtiq; ꝑm Tho.ij.ij.q.lxxvij.⁊ Sco.in.iiij.dis. xv.est ibi iniusticia ⁊ per ꝓsequēs pctm̄ mortale ⁊ restitutio faciēda quātū ad eū ꝑ quē fit deceptio aduertent in precio multū excessiuo vl̄ defectiuo. Sed si fiat deceptio ignoranter.q: scz empto: vel vēdito: estimat tantū valere tunc non est ibi mortale ex quo ipse decipit per errorem. Sed tñ cū perpendit vel sibi ostendit tenet ad satisfactionem alīs tunc peccaret mortaliter si nō vellet satisfacere. Ad totū intellige q̄ñ defraudat iusto precio empto: vel vendito: ex errore seu ignorantia. Nam si sciens ⁊ aduertens quātitatē excessus vel defectus libere ꝓsentit in tale precīū ⁊ contractū in nullo tenet alter cū eo contrahens cū sciat illum aduertere de excessu vel defectu pcij. Et rō est quia sciēti et consentienti nō fit iniuria nec; dolus. vt de reg.iur.lib.vj. Sicut em̄ pōt rē suā abslc; omni pcio dare ⁊ donare.ita etiam pōt ꝑ centesima parte iusti pcij res suā vendere ad suū beneplacitū. et alteri ꝑ quinta ꝑte. ⁊ alteri ꝑ iusto precio tm̄. Nec in hoc fit iniusticia ex parte alterius nisi cogerēt vēditor ad vēdendū aliq̄ magna necessitate ad hoc inducente cuz nō pōt aliter sibi ꝓuidere. vellet tñ iustū precīū: sed inuenire nō potest: vel etiā magna leuitate ad hoc mouente vt ꝓdigus ⁊ leuis tunc em̄ secus dicendū. Scō ipsa latitudo pcij pōt innotescere ex ꝓsuetudine. Nā vt dicit Sco.in.iiij.vbi scz q̄ experientia satis ptz q̄ ꝓsuetudinarie relinquit ipsis ꝓmutātibus vt pēsata mutua necessitate reputēt se mutuo dare eq̄lēs: ⁊ hincinde accipe. Durū q̄ppe videt inter hoies ꝯct⁹ esse in quib⁹ ꝯtentes nō intendāt aliq̄d de rigore iudicialī q̄ est vt tātū res emat vl̄ vēdat quātū valet sibi mutuo relarare vt sic cōem ꝯctū comitet aliq̄ datio vera. Et hic modus cōmutātiū fundat quasi sup lege nature dicente. Fac alteri qđ tibi vis fieri. Satis g̃ est ꝓbabile q̄ q̄ñ ꝯtentes mutuo sunt cōtēti mutuo sibi remittere velint si aliq̄ mō: dū tñ nō enormi deficiūt a ꝓfecta iusticia. Tertio innotescit latitudo pcij rerū ex discretione. Dictat em̄ discretio q̄ cū res in se valēs.x. tñ hñti est chara ⁊ vtilis. vt.xij. si volo eā hre dem sibi nō tātū.x. scz quātū sibi valet. ex q̄ ipe retinere volebat q: vtilis.vt.xij. Unde ⁊.b.Tho.ij.ij. q.lxxvij.dicit q̄ vendere rē plus q̄ valeat ē iniustū nisi in detrimētū cederet vēditoris vendere.s.quātū valet: puta q: sibi multū est vtilis illa res vel necessaria: tūc em̄ vēdere poterit plus q̄ res in se valeat quātū scz valet ipsi venditori. Sed q̄uis empto: multū iuuet ex re quā vult emere si vēdito: inde nō dānificat ex carētia ipsi⁹ rei nō ꝓpter ea pōt plus vēdere rem q̄ valeat in se: q: vtilitas q̄ supuenit empto: nō est ex ꝺditiōe vēdētis: nec ex cōditione rei in se: scz ex ꝺditione emētis. vñ nō ꝺz vendere illi qđ nō est suum. Idē Sco.in.iiij. Si tñ sua liberalitate empto: vult aliq̄d plus dare q̄ valeat res q: inde multū iuuat: potest recipi.ar.s.q.ij. sicut ep̄im. Quantū ad tertiū ꝑme partis scz q̄ñ fit excessus in pcio quid iuris. Ad hoc dicēdū q̄ tripliciter pōt fieri excessus in pcio rerū venalium vel defectus. Primo quidē vltra dimidiū iusti precij. ⁊ sic ꝯctum pōt rescindere deceptus vel restaurationē dāni sui petere vt dictū est. Nec obstat si dicat q̄ vnusquisq; in re sua est moderator ⁊ iudex ꝑm iura.g̃ rei mee possuz ꝑponere precīū qđ volo: nec aliqs pōt me cogere ad ꝓtaxatū pcij: fic nec etiā ad vēdendū: sicut etiā empto: nō cogit ad emendū nisi pcio sibi bñplacito. Sicut igit ꝯctus emptionis ⁊ vēditionis est mere volūtarius: sic etiā taxatio pcij venaliuz rerū ꝺz esse volūtaria ꝑm voluntatē vendentis ⁊ emētis. iuxta illud ꝓuerbiū legale. Res tātuz valet quātū vendi pōt. Ad illud em̄ rñdeo. Quāuis q̄s nō cogat ad vēdendū rez suā: tñ in actu ⁊ ꝯctu vēdendi si vēdere vult formā iuris ⁊ regulā iusticie seruare ꝺz ⁊ equitatis. Et iō in actu vēdendi nō licet sibi rei sue statuere iniustū pcīū ⁊ accipere q: tūc nō imponit rei vt simplr sue pcīū sed vt in alterum cōmutāde. Hmōi aūt impositio cōmutatiue includit acceptionē pcij ꝓualentis. Accipe autē ꝓualens pcīū est iniustū ⁊ ꝯ equitatē. Insup ꝑm Host. q̄uis nō posset q̄s cogi ab initio rē suā vendere vel alienare. vt ptz.C.de ꝺem. emp.l.dudū. si tñ exposuerit venalē ⁊ pcīū offerat si ꝑ iusto pcio vēdere nō vult cogi pōt ꝑ iudicē q̄ iusto pcio vēdat.ff.de offi.ꝓcōs.l.j. Et cū dicitur res tantū valet quātū vēdi pōt. intelligit de iure nō de facto ꝑm estimationem cōem ꝑm Anto.de bu. Scōs excessus ē in ꝯctu hmōi cū vtiq; notabilis est: nō tñ ꝓtingens ad medietatē iusti precij. Et tunc aliqui dicunt licitū esse nec ad restōnē teneri: q: iura hoc ꝓmittūt: vt in dicto.c.cū dilecti.de emp.⁊ ven. Quā opinionem sequi videt Durā. ordi.mi. in sum. sua. Sed hanc opi. tanq̄ erroneā ⁊ periculosam saluti animarū reprobant be.Tho.ij.ij.q.lxxvij.⁊ Sco.in.iiij.dist.xv. dicētes q̄ talis scienter decipiens iniusticiā facit ⁊ per cōsequens mortaliter peccat ⁊ tenet ad restitutionem eius in q̄ decepit. Si aūt ignoranter ⁊ ex errore.s.estimās tantū illam valere ⁊ hmōi tunc nō peccat: sed cū aduertit errorē tenet ad satisfactionē dāmni leso seu decepto. alīs tunc peccaret si nō disponeret se ad emendā. Ad rōnes ab illis inductā de lege. Rñdet bea.Tho.vbi.s.q̄ lex dat populo in quo sunt multi deficientes a vtute vñ solum ꝓhibet ea mala que hñt destruere humanū cōuictū pacificum et punīēdo: vt furta.adulteria.notabiles deceptiones inter ꝑsonas: vt deceptio vltra dimidiū iusti ⁊ hoc cū punire pōt absq; maiori scādalo.alīs etiā illa tolerat: vt.s.q.vij.quotiens.xxiij.q.iiij.c.ipsa pietas.dist.l.vt cōstitueret. Alia aūt ꝓmittit nō q: licita: sed inquātū nō punit ea: ⁊ hoc ne puniendo seq̄rent maiora mala. Sz lex diuina q̄ datur ob nil dimittit impunitū in hac vita vel aliquid qđ sit vtiū ꝯtiū. Vñ ꝑm diuinā legē illicitū reputat si in ꝯctibus eq̄litas nō seruaret qđ fit plus vēdendo rē q̄ valuerit: vel minus emendo cū sit precipue notabilis excessus. in hoc cū bea.Tho.cōcor.Jo.de lig.⁊ Jo.cal.⁊ plures alij canonistę dicētes illā decretalē habere locū iure fori: nō iure poli. et hoc ad vitādū multa litigia q̄ de leui possent quotidie fieri. Tertio excessus est q̄ñ in hmōi ꝯctib⁹ parū fit dānificatio: vt q: paulo plꝰ vendit res vel paulomin⁹ emit iusto pcio: ⁊ tūc q̄uis quidā dicant indistincte non cōmitti pctm̄ nec teneri ad restitutionē eo q̄ pcia rerū nō cōsistāt in pūcto indiuisibili: sed habeāt quandā latitudinē in plꝰ ⁊ minus. Veri⁹ tñ videt dicendū q̄ q: latitudo illa ꝺz esse cōpetēs: ⁊ sic hz limites suos q̄ tñ difficulter sciri pōt. ꝺ si quis in emēdo vel vendēdo excedat aliquantulū limites nō agens ꝯ sciētiā: q: scz credit illud esse satis iustū precium etsi rigidum: nō peccat nec tenet ad restitutionem q̄uis aliquātulū excedat limites iusti precij: ⁊ tunc hz locum illud qđ illi dicūt.s.oēm cōtractū cōcomitari aliqualem donationē ⁊ fibijnuicē partes remittere modicū plꝰ vel minus iusto pcio.i.credens excedere supmū gradū latitudinis pcij etsi in modico nō pōt excusari a pctō: saltē veniali: cū ois deceptio ⁊ fraus sit pctm̄. ⁊ etiaz teneat ad satisfactionē; sed ex q̄ minutie tales sunt innumere; et

Competēs pcīū rei estiat triplr.

Nota fessor.

Cōsuetudo estiat pcīū rei.

Discretio estiat pcīū rei.

Nota cōfessor.

Excessus precij fit triplr

Notandum de excessu.

Lex quo nat bñ

Modus cessus

parū etiā inde ledik p̄oximus dz illud sic iniuste acq̄situz pauperibus erogari. xiiij. q. v. qui habetis. Declarank predicta per Gerak. oxdi. here. et Jo. de rip. q̄ si fiat diminutio vel excessus iusti p̄cij in ꝯctibus i modico nō est necesse restitutionē facere. Ad qđ p̄bandū inducūt triplicē rationem. Primo quidē rōne pacis ⁊ saluationis. Qđ enim ex cōsensu ⁊ statuto cōi ⁊ p̄ cōi oim vtilitate p̄ocedit eoipso obtinet equitatē ⁊ robur iuris cōis: sed cōis ꝓsensus ac recta ⁊ discreta cōsuetudo vult q̄ nō ois excessus in talibus restitui sit necesse ⁊ hoc iō q: expedit tpali paci ⁊ saluti spirituali. Expedit quidē tpali paci. q: alꝰ infinite q̄rimonie ⁊ litigia ex hoc oꝛirētur. Spūali etiā saluti hoc expedit scz cōitatis ⁊ partiū eius. q: cū difficillimū sit ab hmōi cōtractuū excessibus se totaliter deputare ⁊ maxie in hoibꝰ in pfectis inhiantibus lucris ex q̄bus ⁊ in q̄bus maioꝛ pars cōitatis hoim cōsistit piculosissimū oibꝰ esset hmōi excessum sibi vendicare ⁊ retinere nō liceret. Scđo hoc idē p̄obatur rōne mutue concoꝛdationis. Proꝓria nāq̄ forma ⁊ rō cōmutatiui ꝓtractus ex vtriusq̄ partis libero ac pleno cōsensu inchoak ⁊ rectificatur. ita q̄ emptoꝛ vult sibi rem emptam potius q̄ preciuz eius. ⁊ vēditoꝛ ecōuerso vterq̄ etiā ex pleno cōsensu a se alienare intēdit p̄priū dñium rei sue illud in aliuz totaliter trāsferendo. Et si in aliquo p̄ter intentionē ⁊ proꝓriam estimationē defraudak. citra tñ excessum enormē lege diuina vel humana p̄ohibitū vult nihilominus cōtractum initū ratū esse et firmū. ac si libere ⁊ exp̄sse omni tali legi renūciaret in cōtrarium facienti p̄o quanto p̄ suo tpali indēnitate id faciat alter sibi nihil inde reddere obligak. q: ibi iā nō est enoꝛmis. immo foꝛte nec vllus excessus: q: sicut potuit totū absq̄ omni p̄recio donare sic potuit p̄o minoꝛi p̄recio iuste vēdere vel dare. Tertio hoc p̄batur rōne humane estimationis. que q̄dez incerta est ad mere iusta p̄cia p̄retaxāda ⁊ ad p̄recise discernendum excessus ⁊ defectus iusti p̄cij. ꝓpter qđ licz p̄recium in quo minuak vl excedak. nihilominus nulli ꝓprio *vel cōi iudicio censek aut censeri* dz p̄o enoꝛmi. *Nec sic respectu* iudicij nostri recedit a moderantia iusti p̄cij sub cō petenti latitudine mēsurandi quin ipm aliqualiter includak sicut mustū vel vinū acerbū vel aliqualiter acetosum non sic recedit a specievini quin includatur in ipsa. Et p̄m Scotū in. iiij. di. xv. Equalitas cōmutationū ⁊ cōtractuuz nō cōsistit in indiuisibili medio: imo in medio illo qđ iusticia cōmutatiua respicit magna est latitudo ⁊ intra illā latitudinē nō attingere indiuisibilē punctū equiualētie rei in quocūq̄ gradu citra extrema fiat iuste fit. Si q̄s aūt obstaret ⁊ diceret q̄ q̄dq̄ in ꝯctibus est illicitū ⁊ peccatuz ꝯ ius diuinuz esse videk. ⁊ sic nullū robur ab eo obtinere videtur imo potius oppositū ꝓpter qđ nullꝰ illicitus excessus p̄cij pōt a iure diuino acq̄ri peccāti in illo. Rñ. Dicendum q̄ in hmōi ꝯctibus sunt duo p̄cipue attendenda. s. intrinseca affectio ⁊ extrinseca opatio. Et quantū ad primū scz intrinsecā affectionē sciendū q̄ p̄o quāto vult in primū scienter aliquā inequalitatē. vt. s. in hmōi ꝯctibꝰ melioꝛem partē habeat q̄ ille. p̄o tāto aliq̄d de iniusticia habet que si nō est moꝛtale. q: s. non notabilis sufficit aut p̄ contritionem ⁊ penitentialem satisfactionē aut p̄ purgatoꝛij ignē sicut ⁊ cetera venialia expiari. Quantū ad secūduz scz opationem extrinsecā ⁊ cōmutationem licz p̄m veridicam estimationem p̄cij sui cōtineat aliquātulam inequalitatem. respectu tñ ad cōmune statutū ⁊ ad cōdescensiuaz legem dei que p̄mittit aliquos minoꝛes defectus ita scz q̄ p̄ eos non punit ad moꝛtem eternā ⁊ ad liberū consensuz contrahentiū nō hz inequalitatez. imo potius benignam ⁊ cōcessoꝛiam ⁊ salutiferā eq̄tatem. ⁊ ideo quātū ad h tam diuino iure q̄ humano robur obtinet firmitatis. Aliter omnes hmōi excessus p̄cij illiciti erūt in acquirētibus moꝛtalis culpa: q: esset vsurpatio rei aliene inquātum aliene. Teneretur etiam quilibet vēditoꝛ siue emptoꝛ omnem talem excessum restituere. et sic omnes qui hic non restituerent damnarenk: qđ quidē nequissimū ⁊ durissimū est p̄fare. Verū ꝓpter p̄auitatē humani affectus ad talia ꝓpria iclinati: ac ꝓpter iequalitatē taliū cōmutationū securiꝰ ⁊ iustius eēt oēm talē excessuz scīēter factū si alicui⁹ quātitatis appreciabilis foꝛet satisfacere: aut si parui valoꝛis sunt p̄ aīabus illoꝛ pauperibus erogare: q: in hoc plus p̄ficeret fraudato nisi ⁊ ipe graui inopia laboꝛaret. Hec tñ p̄ dicāda cū magna discretione: cū populi dilatandā cōscie tiam sint p̄ni. ⁊ ideo que tutioꝛa sunt dicenda sunt. Quātum ad fraudes quas faciunt hoies in negociādo ⁊ illicitas p̄mutationes dicē in sequentibus sub alio sermone. Attende predicatoꝛ.

¶ De varijs fraudibus que committuntur in negociando. Capitulum xvij.

Deuaria fraudatione

loquitur ꝓpheta di. pš. lj. Tota die iniusticiam cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolū. Ubi vltra frequētiam mali operis quā signat dicēs Tota die: ⁊ sentētiā dānatiōis insinuat dicēs. Propterea deus destruet te in finē ⁊ euellet te ⁊c. Uñ ⁊ apls. j. Thes. iiij. Neq̄ q̄s circūueniat. i. decipiat in negocio fratrē suū: q: vindex est deus de omnibus hīs. Et de bestia quā vidit Jo. apoc. xiiij. oꝛ q̄ faciet ne quis possit vēdere vel emere nisi qui habuerit characterē ac nomen bestie. Bestia q̄ oꝛ a vastando diabolus est. character eius q̄ est imago eius est fraus ⁊ dolus. nomē eius est falsitas: quia mendax est. Absq̄ ista imagine. s. fraudis dicūt mercatoꝛes non posse vēdere vel emere. Sed ibi subdik q̄ qui accepit hunc characterem bibet de vino ire dei. Et nota tria mala que facit dolosus seu decepto: in negociando seu vendendo.

¶ Primum est astutia in modos ad decipiēdum ⁊ exquirendum. ibi. Tota die iniusticiam cogitauit lingua tua.

¶ Secūdum est fraudulentia in excogitatos exequēdo. ibi. fecisti dolum.

¶ Tertium est malicia in decipiendos liniēdo. ibi. Sicut *nouacula acuta.*

§. I. Quantum ad primuz

sciendū q̄ licz astutia fraus ⁊ dolꝰ possint in actibꝰ aliorū peccatoꝛ reperiri: cōius tñ in vitio auaricie circa acq̄sitionem tpalium cōsueuerūt exerceri: ⁊ vt dicit. b. Tho. ij. ij. q. liiij. ar. iij. Astutia ꝓprie est cū quis ad cōsequendū aliquē finem bonū vel malū vtitur nō veris vijs seu medijs: sed simulatis ⁊ apparētibus. hoc est aūt peccatū: q: contra rationem rectā. vñ ⁊ cōtra p̄udentiā. Neq̄ eñ etiā ad bonū finē opz falsis vijs ⁊ simulatis pueniꝛe: sz veris ⁊ realibꝰ: qđ facit p̄udētia. Et q: similitudinē hz cū ea in eo. s. q̄ vtitur ad pueniēdū ad finē intētum illis medijs que conducunt ad ipsum. Sed p̄udentia debitis ⁊ iustis medijs et vtitur ad bonū finem. astutia indebitis medijs vel ad malum finē. ideo ipa astutia aliq̄n dicit p̄udētia ꝓpter dictā similitudinē sed improꝓrie. Uñ ⁊ puer. s. dicit. Ut paruulis detur astutia. i. p̄udētia. ⁊ puer. xiij. Astutus. i. p̄udēs oia facit cuz cōsilio. sic ergo astutia cōsistit in excogitatione dictarū viarū simulatarū ad aliquē finē cōsequendum puta vt in ꝓposito ad decipiēdū p̄oximū in tēpoꝛalibus. Et hoc est qđ dicit pš. de iniquo. Tota die iniusticiā cogitauit lingua tua. Lingua. s. coꝛdis exquirēdo ⁊ inuestigādo mēte quomodo iniusta possit facere ⁊ p̄oximū decipe Sed dicit dñs per prophetam Job. v. c. qđ recitat apls. s. Coꝛ. iij. Comp̄ehendā sapiētes. s. mūdi in astutia eoꝛ: q: frequenter cum intendant decipere ipsi decipiuntur. Astutia ē in mēte.

§. II. Quantū ad secūdum

notāduꝫ p̄m. b. Tho. ij. ij. q. liij. q̄ dolus est executio astutie. Unde cōsistit in executiōe dictarū viarū falsarū q̄ excogitantur p̄ astutiā. ⁊ p̄incipaliter fit per verba ad decipiendum. iuxta illud pš. Lingua tua cōcinnabat. idest multiplicabat dolos. q̄uis et ad malicias coꝛdis excogitatas Dolus i verbis.

ad decipiendū extendat etiam dolus. Juxta illud Eccī.ſ. Cor tuū plenū ē dolo.ꝛ ad opa deceptoria. ſm illud Hiere.vj. Lūcti faciūt dolū.fit ḡ dolus p ỽba ꝛ facta deceptoria: fraus aūt ꝓprie p facta: ꝛ ſic habes differētiam inter fraudē ꝛ dolū. ꝛ ſic ſumit cū ō; ex de reſcrip. Ex tenore. q

ſfraus i factis

Dolꝰ dās cauſaz ꝯ ctui reſcidit cōtractum,

fraus ꝛ dolus nemini debēt patrocinari. vt fraus referat ad facta deceptoria: ad ỽba aūt dolꝰ. Et no. ſm pe. de pa. in.iij. Goff. ꝛ Ber. q ſi dolus dat cām ꝯctui: puta q̄s celat vitiū equi quē ponit venalem vel laudat ipm vt indefectuoſum: quē defectū ſi ſciret emptor nullo modo emeret vt equū cadētē piculoſuz: tūc res illa q̄uis valeret pciū tñ q: vēditor celādo vitiū occultū rei illiꝰ vł laudādo vt nō hñtē defectū cū ſciret tenet ad reſtitutionē pcij emptoꝛi ꝛ rei offerenti rem: q: ꝓpter talem dolū pōt reſcindi ꝯctus ſm iura. Si aūt dolus p ỽba vel facta incidit in ꝯctū. q: ſcz emptor emiſſet illā rē cuiꝰ defectū neſciebat: ſed nō tātū pciū: tūc ſi res illa tātū valet nō tenet ei vēditor i aliquo q: ex quo volebat emere debebat emere iuſto pretio: ſed ſi nō tātū valebat ꝺz reſtituere illud plꝰ. Hos dolos dū facit iniuſtꝰ auarus p ỽba adulatoria plena fallaciis alliciendo ỽbis humanis ꝛ reuerētibus oñendo ſe amicū emptoris ꝛ hmōi. Uñ pſ. ꝓpter hoc aſſimilat eum barbitoniſtori: ꝛ linguaz ſuā nouacule cū qua radit pilos qui anteq̄ radat acuit nouaculam ſup lapidē oleo linitū: ita auarus ꝛ fraudulentus oleo adulatiōis linguā acuit ad radendum pilos. i. auferendum tēporalia. Dicit ergo ſicut nouacula acuta. ſ. lingua tua fuit. Contra hos imprecatur pſ. dicēs. Linguis ſuis doloſe agebāt iudica illos deus. i. condemna eos deus.

§.III. Nota in tertio fraudulētia q̄ cōſiſtit in factis ꝛ cōprehendit in dolo dū ꝺr. Feciſti dolū. i. operatus es fraudem. Sed vt ꝺr puerb. ſ. Impi moliuntur fraudes ꝯ animas ſuas. Eſt enim iſta fraudulentia aliquando mortale pctm ꝛ ad reſtitutionē obligat ſi ſit notabilis deceptio. Fit ergo fraudulentia

¶ Primo in rei quidditate.
¶ Secundo in ſui quantitate.
¶ Tertio in eius qualitate.
¶ Quarto in ſoluendi tarditate.
¶ Quinto in precij ad res mutabilitate.
¶ Sexto in bone intentionis prauitate.

ſfraus i ſubſtantia rei.

§.IIII. Primus ergo defectus fraudis ē in quidditate ſeu ſpecie ꝛ ſuba rei: vt ſi vēdatur aurichalcū p auro: vnꝰ lapis pretioſus p altero. vinū limphatū p puro: ꝛ hmōi. De qua fraude ꝯ eam facientes inuehit deus p Eſa. di. ſ. c. Argētū tuum verſum eſt in ſcoriā. vinū tuū mixtū eſt aq̄. vbi alia trāſlatio habet caupones tui vinū aqua miſcent. Hanc fraudē cōmittunt in ſpecie rei macellarij vendentes carnes hircinas vel caprinas pro caſtratinis. Aromatarij vēdētes vnū aroma mixtū cū alio p puro: cerā mixtam oleo p pura cera: vnum medicinale p alio. Et multi alij artificijs ſuis faciūt multas ſophiſticatiōes. Si q̄s ḡ ſciēter aliquā fraudē facit in hmōi decipiens vel intendens decipere ꝓprimū peccat: ꝛ ad reſtōnem tenet ſi notabiliter ledit ſm btm Tho. ñ. ij. q. lxxvij. Sed ſi ignoranter fieret talis deceptio. ſ. vendendo vnā rem p alia. cū ſcz credat talē eſſe nō peccat. ſed tñ tenet ad ſatiſfactionē cū pcipit de erroꝛe. puta vēdit quis anulū aurichalcīū p aureo credēs eſſe aureū: tenet cum ꝓpendit de erroꝛe illi emptori ſatiſfacere. Sicut etiā ſi q̄s daret alicui vnū groſſum argenteū deauratū p vno floreno tenet dare vnū florenū. Et ex hīs pz vt dicit. b. Tho. vbi. ſ. q̄ illicitū eſt vendere aurū vel argentuz alchimicū pro vero: tū q: nō eſt adeo purū ſicut verū. tū etiā q: non hz ealdē ꝓprietates: ſicut ꝓprietatē letificādi: aut q: non valet ꝯ certas infirmitates. Si aūt p alchimiam fieret verū aurū nō eſſet illicitū vendere p vero: q: nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus cauſis ad ꝓducendum veros ꝛ naturales effectus. ſicut Aug. dicit in li. de trini. de his que fiunt arte demonū. Et q̄ dictū eſt de venditore idem intelligēdū de emptore: cū. ſ. venditor crederet rē ſuā minus pciоſam: puta aurichalcū q̄ ē aurū; ꝛ lapidē vitreū qui eſt pretioſus. Emptor eñ cū hoc pcipit peccat grauiter ſi non dat ſibi preciū cōpetens valoꝛi rei: ſed ſm eſtimationē vendentis: ꝛ tenet ad ſatiſfactionē. Verū cū aliqui ſophiſticant ea que vendunt vt ſe ſeruēt indēnes: ꝛ cū aliquo lucro congruo: q: ſi vēderent puras res ꝛ emptores non vellent dare iuſtū pretium: q: alij vendunt talia ſic ſophiſticata ꝛ mixta minoꝛi pcio videnť poſſe excuſari dūmodo nō fiant tales mixture q̄ noceant humanis corporibus q̄ accidere poteſt in his que vēduntur in cibū ꝛ potū hoim pcipue medicinalibus. Sik nō videť illicitū cū per talē mixturā res reddunt magis amabiles ꝛ non nociue: ſicut audiui cōtingere de vino greco q̄ aliq̄ q̄ eſt purū: q: nimis fumoſum minus placet: cum vo aqua miſcetur amabilius reddit: ꝛ libentius emūt homines credentes tñ eſſe purum. Debēt tñ vēditores in hmōi caſibus minus vēdere q̄ ſi eſſet purū: alꝰ vēderent aquam pro vino. ꝛ ſic de alijs ſimilibus.

§. V. Secūdo fit fraus in quantitate. pondere. numero. ꝛ menſura. Uñ dñs Deut. xxv. dicit. Nō habebis in ſacculo diuerſa pōdera maius ꝛ minus. ꝛ Leui. xix. Nolite facere iniquū aliq̄d in iudicio in rēa: in pōdere ꝛ i mēſura. ꝛ Oſee. xij. Chanaā in manu eius ſtatera doloſa. Chanaan interpretat negociator. Hi eñ cōmittūt dolos ꝛ fraudes in mēſuris: q: etſi habeant iuſtas cauſas ꝛ pōdera. tñ fraudulenter vtunť eis ad decipiendū. Et in pondere quidē fraus eſt cū dat q̄s. xſ. vncias p vna libra carniū. aromatū. piſciū. lane. lini. ꝛ aliaꝝ rerū ponderabiliū. In menſura cū dat de pāno laneo vel lineo. vel. x. brachia vel vlnas cū dimidio pāni. pro. xſ. vel ſextariū vel mnā victualiū diminutā vł metretā vini olei vel alterius liq̄ris non plenā. In numero vt cū q̄s ꝺz aliquas res in certo numero dare numeꝝ diminutū tribuit. Uēs hi qui has ſciēter faciunt fraudes inique agunt ꝛ ꝯ dñm. de quo ꝺr: Sap. xſ. Dia diſpoſuiſti in pōdere numero ꝛ mēſura. ſ. debitis. ꝛ tenenť ad ſatiſfactionē dānificaꝝ vel ſi parum ē dare pauperib⁹. Nota tñ q̄ vbi eſt de more patrie q̄ qui dat lanā vel linū ad nendū ſeu filandū accipiat ꝛ cōputet filatū ad rōnē. xiij. vnciarū pro libra q̄ ſcit qui laboꝛabat illa filando ſi nō ſoluit ſibi de. xiij. vncijs niſi p vna libra. nō ꝓprie eſt ibi fraus: q: non decipit cum ſciat ſic ſibi debere ſolui: ꝛ ſic intelligi pactū cū a principio ſibi datur opus. Scienti enim ꝛ conſentiendi nō fit iniuria neq̄ dolus. de reg. iur. lib. vſ. q̄uis turpis videat mos. Nō aūt ſic excuſanť tabernarij dantes menſuras vini diminutas. ſ. vſq̄ ad collū metrete vel alterius menſure cū fit de more. Nam ementes decipiuntur cū intendāt habere plenā mēſurā ꝛ ꝯ volūtatē eorum diminuitur nec conſuetudo excuſat q̄ dicēda eſt coꝛruptela niſi hoc faceret vt ſe cōſeruent indēnes vel cū aliquo lucro rationabili q̄ alꝰ nō lucrarenť ſi plenas mēſuras darēt: q: oporteret pciū augere in quo nō inuenirēt emptores vł paucos. Item lanifices qui faciunt pānos trahere ad tractoriū vltra debitum artis: vñ poſtea madefactus ꝛ tonſus: vt moris eſt retrahitur ad lōge minoꝛē mēſurā q̄ debet fraudē faciūt. Et multo magis qui ſm rōnē artis vendunt caligas cuz faciunt pannū ex quo eas formāt minus debito madefieri: ita q̄ poſtea ipſis ſutis cū vtiť emptor multū reſtringuntur ꝛ decurtanť: peccāt nō parū et fraudatis tenenť ad ſatiſfactionē cū cito lacerenť ꝛ male deſeruiāt eis. Item laniſi. i. deferentes lanā vel linum ad filandum: quibus pecunia datur a magiſtris ſuis: vt ſoluant ad rationem tātū p libra: puta quinq̄ ſolidos ſi minus ſoluūt: ꝛ illud ſibi retinēt fraudem faciunt. Et ſi a filatricibus auferunt

minus conuẽto vel debito pcio soluentes: illis debẽt satisfacere in futurũ supplendo illud minus datuz eisdẽ vel paupibus erogãdo si parũ est pro qualibet: vel non bene sciũtur plone. Si vo eis soluũt cõuentũ ⁊ cõgruũ pciuz qđ eis remanet de pecunia tenentur magistris restituere.

§. VI. Tertio in qualitate

rerũ fit fraus: cũ scz vẽduntur carnes infecte ꝑ sanis: aromata antiquata: ⁊ fic virtute debilitata ꝑ recentibus: liber corruptus ⁊ falsus ꝑ fideli: ⁊ coriũ fragile ꝑ durabili: viñ corruptũ ꝑ sano: domus ruitura ꝑ stabili ⁊ firma aial infirmũ pro sano: pãnus defectuosus pro indefectuoso et hmõi. De his dicitur Esa. xxxij. ¶ fraudulenti vasa pessima sunt. i. artificiata. Et cũ queriť si teneatur vẽditor semp dicere defectũ rei quã exponit venalez. ℟ñdet. b. Tho. ij. ij. q. lxxvij. ꝙ defectus rei aut est occultus: aut manifestus. Si occultus tũc aut talis defectus reddit vsum illius rei venalis impeditũ vel noxiũ: aut non. Et si quidẽ talis defectus reddit vsum rei impeditũ vel noxiũ: puta cũ qs vẽdit equũ claudicantẽ ꝑ veloci: vel domũ ruinosam pro firma: vel cibum corruptũ ꝑ sano: peccat grauiter iniusticiã cõmittẽdo i dolosa et frauduleta vẽditione ⁊ ꝓximũ dãnificãdo ex hoc. vnde ⁊ tenek ad dãni recõpẽsationẽ ꝑ regulam illã. Qui occasionẽ dãni dat: damnũ qz dedisse videk ex de iniur. ⁊ dam. da. si culpa. Tenek ergo manifestare vitiũ rei nec põt celare. Si aũt defectꝰ rei non ipedit totaliť vsum eiꝰ nec reddit noxiuz: sed minus reddit rẽ vtilẽ: si debet de pcio quãtũ importat ille defectꝰ: celãdo defectũ nõ peccat: dũ tñ non dicat mẽdaciũ nec tenek manifestare vitiũ rei si tũc nec iustũ pciũ inueniret vel etiã emptorẽ. Potest em̃ adhuc talis res esse vtilis ad plura: etsi nõ ad oia ad qđ valeret exñs sine defectu. Multo magis si defectus sit de se manifestus: puta qz equus est monoculus nõ tenek manifestare: sed tenek pciuz diminuere ꝑ illo defectu quẽ emptor ignorat: nisi vsus eiꝰ esset piculosus vel noxius: tũc em̃ tenek dicere emptori illud ignorãti: immo nec deberet exponere vẽditioni pcipue si estimet emptorem ex leuitate ⁊ ꝓsumptione nõ curare se periculo personę exponere: vel aliũ in vẽdendo rẽ defectuosam deceptu rum. Nec ex hoc ꝙ aliquis fuit deceptus in emẽdo rez defectuosam credẽs bonã: põt ipe similiter aliũ decipere vẽdẽdo iniusto pcio: ac si nulluz defectũ haberet posq̃ de fectũ nouit. sicut nec licet furari alteri vel ledere: puta petro ex eo ꝙ martinus furatus est sibi. Pena em̃ tenere debet suos autores ⁊ non alios. vnde vẽdendo plus iusto *pcio sciẽter ꝓpter defectũ tenek vltra peccatuz satisfacere* emptori ignorãti defectũ illũ. Quid de lanificibus vendentibus pãnos laceratos ad tractorũ: scz reemẽdatos ac si nõ haberẽt dictũ defectum: aut etiã pãnos intextos vel tinctos male ꝑ bonis. vel vestes veteres renouatas ⁊ cardatas ac si essent quasi noue: vt rigatterij ⁊ retagliatores faciũt. ℟ñ. dicẽdum si tales nõ diminuãt de pcio quãtum importat ille defectus: fraudẽ ⁊ dolũ ꝓpetrãt: ⁊ tenenk ad satisfactionẽ. Mediatores quoq; seu sensales q̃ sciunt tales defectus ⁊ ꝑ bonis ⁊ indefectuosis vẽdere faciũt participes sunt pcti: ⁊ sunt obligati ad restitutionez. vt de iniur. ⁊ dam. da. si culpa. Idem de faciẽtibus fieri pãnos lineos vel de serico intextos: cuz eueniũt notabiles defectꝰ in eis: siue ratione materie siue ratione formę seu texture qui tñ nõ pcipi de facili põt ab emptoribus. Secus aũt dicẽdum in oibus ꝓdictis casibus qñ emptor pcipiens tales defectus vel nõ pcipiẽs volũtarie emit rem ⁊ illo pcio peritus in negociando: qz intẽdit inde bene lucrari: puta in alio loco vbi chare vẽdunť etiã cũ talibus defectibus Sciẽti em̃ ⁊ cõsentiẽti nõ fit iniuria neq; dolus. de re. iur. lib. vj. Sed qđ de ipsis reemẽdatoribus pãnoz qui vidẽ pãtur ex ope sue artis esse occasio illius fraudis: qz ita subtiliter agũt ꝙ nõ percipi de facili põt scissure pãnoz. ℟ñ. ꝙ cũ ars illa sit publica in ciuitate ⁊ toleretur ⁊ rationabiliter. qz etsi nõ fieret illa reemẽdatio nec etiã iustũ pciũ vel lẽt emptores dare. vel etiã forte nõ ita de facili inuenirent emptores. vnde ⁊ hoies põt intelligere pãnos aliquãdo habere tales defectus. Vanifices põt insup iuste vendere diminuẽdo de pcio ꝑm quãtitatẽ defectus. qđ vtrum faciãt vel nõ faciãt nõ habent ipi diiudicare: ideo non videtur posse cõdẽnari: sed tolerari.

§. VII. Quarto in solutio

nis diminutione ⁊ tarditate fit fraus seu dãnũ: qñ nõ soluitur laboriãti ꝑ ope suo termino debito. qđ faciunt multi nõ tam ex impotẽtia qꝫ ex auaricia: qz cũ illa pecunia debita solui mercẽnarijs vel alijs volũt aliquo tpe negociari ⁊ lucrari. Iz hoc est expresse ꝓtra dñi mãdatũ di. Veni. xix. Nõ morabiť opus mercẽnarij tui apud te vsq; mane. Et Prouer. iij. Ne dicas amico tuo. vade reuertere cras cum statim possis dare. Cũ em̃ tales indigẽt: sustinẽt inde plura incõmoda quoꝝ illi sunt causa. Et hoc nisi nondũ terminꝰ aduenisset solutiõis fiende ꝑm pactũ ⁊ cõuentionẽ. Unde ⁊ dñs vinee dicit in fine diei ꝓcuratori suo. Voca operarios ⁊ redde illis mercedẽ ꝑm ꝓuentionẽ factã. Aliqñ etiam dat eis falsas monetas ꝑ bonis: aliqñ etiã eis subtrahũt de debito diuersis vijs. Sed qđ cũ petrus volẽs soluere creditori: puta iohãni ꝑ re empta vel ope facto sibi: vel vectura rerũ: vel alia causa mittit eũ ad cãpsorẽ vel mercatorẽ q̃ habet suas pecunias vel sibi eas mutuat: vt ipi soluať: ⁊ cãpsorius vel alius gerẽs negocia ipius mercatoris ꝑ eo soluit iohãni ad instantiã ⁊ volũtatez ipsius petri: retinet tñ duos denarios ꝑ libra ꝑ mercatore: cãpsorius eius. nũqđ est licitũ. ℟ñdeo. si hoc habet cõsuetudo ciuitatis in hmõi: ⁊ creditor hoc sciẽs non ꝓdicit: videtur posse tolerari ⁊ excusari ratione ꝓsuetudinis: que legẽ facit cũ est rationabilis. vt di. j. cõsuetudo. Nõ autẽ videtur irrationabilis dicta cõsuetudo: cũ introducta sit respectu laboris numerãtis pecuniã ⁊ scribẽtis ⁊ expẽsaz quas facit cãpsor vel mercator pẽsionis exercentiũ artẽ ꝑ eo. ℟atio em̃ expẽsarũ ⁊ laboris habẽda est. ar. c. magne. de voto. Et nullus cogitur suis stipẽdijs militare. xiij. q. j. §. iij. Si autẽ vltra cõsuetũ accipet fraudẽ cõmitteret: vel etiaz si creditor hoc nesciẽs cõtra volũtatẽ suã ⁊ intentionẽ recipit illã diminutionẽ. nã tunc mercedẽ laboris sui si vult cãpsor ab eo: scz pe. cuiꝰ noie soluit recipiat: non a creditore Jo. q̃ integre debet recipe ius suũ. Sed qđ de camerarijs vel depositarijs cõitatis in diuersis officijs: vt mõtis vel gabellaz ⁊ hmõi habẽtibus vel recipere pecunias a personis: vel tradere eas varijs hoibus ꝑ cõitate a quolibet dãte vel recipiẽte pecuniã ab eis exigãt aliqđ: puta vnum denariũ ꝑ florẽno vel libra. nũquid hoc est licitum si hoc habet cõsuetudo adiu seruata. ℟ñ. dicendũ saluo meliori iudicio hoc videk distinguẽdũ: qz aut tales sunt salariati a cõitate ⁊ sufficienter ꝑm laborẽ officij ⁊ qualitatẽ: aut nõ sunt salariati vel diminute ⁊ sufficiẽter salariati. In primo casu non credo posse exigere vel recipere: quia ibi nõ videtur hẽre locũ cõsuetudo: cũ irrationabilis sit introducta ex mera ⁊ immẽsa cupiditate. vñ potius dicẽda est corruptela. di. viij. cõsuetudo. Et sic credo talia fic extorta seu acquisita ex debito paupibus erogãda. vt. xiij. q. v. c. non sane. In scõo casu videk eos posse exigere ⁊ cõsuetudinẽ eos excusare: que rationabilis est cũ seruat illis pmissa: ⁊ nemo de suo cogik facere bñficium. ar. xiij. q. j. §. j. sed dignus est mercẽnarius mercede sua.

Nõ soluẽtes mercẽnarijs.

Mat. xx

Cãpsor.

De officiali cõitatis.

§. VIII. Quinto fit fraus

in pecunie ad res mutabilitate. ⁊ ex hoc diminuiť pciuz debitũ ꝓmissum: qz nõ indigẽtes aliqñ talibus rebus cõducti in aliquo opere cũ vendũt minus pciũ ꝙ id qđ cõstitit eis. Et cõtra hos ait Jacobus apls. v. c. Ecce mercez operariorũ qui messuerũt regiones vestras que fraudata est a vobis clamat cõtra vos. Sciendũ igiť ꝙ cum

pacta debeant seruari. ex de pac. antigonus. Et pacta ex
Insoluē do vl cō/ducēdo. cōuētione legē accipiūt: ideo cuz quis cōducitur ad aliq̄ opus: si ꝓmittit sibi dare pecuniā nō debet illi dare victualia vel pannū vel alias res: nisi inquātū velit ipse cōductor sua sponte: vel nisi alio modo non possit sibi soluere ex defectu pecunie. Sed tūc si ille non indiget vsu illius rei: puta panni: sed opz vēdere vt habeat pecuniā ꝓ alijs rebz emēdis: illud dānū qđ inde sustinet in minus vendendo debet conductor resarcire. ex quo pactū fuit de pecunia z inuoluntarius alias res recepit. Sz si a principio operis pactum in soluēdo sibi de labore suo certo precio in rebz puta panni: victualiū: z partim in pecunia: tūc si illas res quas sibi dat ꝓ parte solutionis fm cōuētionē vendit iusto precio fm q alijs vendit: q̄uis ipe non indigēs eis reuendendo multū perdat: q: qđ sibi datū fuit ꝓ. xx. solidis nō pōt vēdere nisi ꝓ. xv. vel minus: in nullo cōmittit fraudem cōductor. q: scienti z ꝑsentiēti nō fit iniuria nec9 dolus. de re. iur. li. vj. Sed si ipe vel alius ꝓ eo: puta ritagliator pro setariolo dat pannū textori conducto a setariolo maiori precio q̄ alijs vēdak: de illo pluri certe tenek: puta ritagliator vēdit pannū alijs ad rationē. xxx. solidoz̄ pro brachio: sed textori serici ad rationē. xxiij. vel plus: quem pannū reuēdens reperit. xxv. solid̄. certe setariolus tenek textori de tribus solidis ꝓ quolibet brachio panni: quia plus iusto precio tantū vēdidit sibi ritagliator: ad petitionē setarioli. sed de illis quinq9 quibus minus vendidit q̄ emit nō tenek ei ex quo iusto precio vēditū fuit: z cōuētio inter illos talis fuit: vt scz in pāno sibi solueret in totū vel in partem pro suo labore. Sed z si ipe textor serici ab ini
In pact̄ tio cum pactū fecit cuz setariolo de pāno sibi dando ꝓ labore suo scit q̄ ritagliator vēdet sibi plus iusto precio: q: sic cōiter fit z alz expertus est: nō videk sibi setariolus teneri: q: in idez reuertit ac si setariolus a principio faceret pactū cū textore dādi sibi tantū quātū vendet pannū sibi datū: puta debet sibi dare. x. flore. ꝓ suo labore. sed in panno de quo scit textor q̄ nō inueniet de ipo panno vendēs ipm. vj. flore. vnde ita est sicut faceret pactū cū eo dare sibi. vj. flo. non obstāte q̄ dicak de. x. flore. q: nō in pecunia x. ꝓmisit: sed in panno sibi cōputando taliter q̄. vj. flo. habebit. Unde em̄ textor peteret tm̄. vj. flore. a sartariolo: q: sic credit habiturū per pannū sic venditū. non videtur setariolus malefacere. Est tamen satis turpis talis modis vtriq9 setariolo z ritagliatori: z potz est reprobādus vt iniustus. Nota tm̄ q̄ si ex hoc non accipit textor debitum lucrū de labore suo fm cōem estimationē: sed diminutuz putatur autē debitū lucrū illud in quo cōuenitur in pecunia: puta. x. flore. sed q: pauper est z opz eum accipere etiā multo minus: vt se z familiā sustentet: tunc vtiq9 setariolus sibi tenerek dare supplemētū vsq9 ad. x. vl circa si dat sibi pannū quē non vēdit nisi. vj. q: sicut dignus est operarius mercede sua ex debito iusticie ita z cōuenienti mercede. alz esset cōtra equalitatem iusticie: sicut in cōtractu emptionis z venditionis est iniusticia z pctm̄: cū res emitur minus iusto precio ex necessitate vēditoris: sed si quātitas. vj. flore. reputak cōgrua merces sui laboris videtur posse illud: etsi turpiter inuentū admitti. veruz quia talia cōiter inuenta sunt ad decipiendū z opprimendū pauperes: ideo inducendi sunt setarioli z ritagliatores q̄ abstineant a talibus: z ex factis hmōi fraudibus satisfaciāt lesis: vel pauperibus erogent si non grauauerūt notabiliter textores. ar. xiiij. q. v. c. qui habetis. z. c. nō sane. Et idē dicendū de alijs conducētibus laboratēs ad alia artificia z exercitia. sed de setariolis z textoribus dictuz est: q: hmōi multū florentie practicatur.

§. IX. Sexto fraus est in

operibus de genere bonoz. cū scz quis in eis querit aliud
s. Lo. x. q̄ gloriā dei. Juxta illud apli. Sīa in gloriā dei facite. puta remunerationē in mundo ꝓpter qđ ō. Iniere. xlviij. Maledictus ois q̄ facit opus dei fraudulēter z defidio/se. qđ exponēs Greg. ix. li. mozal. dicit q̄ triplex fraus cō/mittit in bono ope qđ est opus dei: cū. s. intendit remunerationē ex eo ab hoīe. Et hoc ꝑmo a corde. s. vt habeat amicitiā z grām hoīm: ideo aliquid boni opak. sed fallax grā ō: ꝓuerb. vlt. Qui em̄ b̄ q̄rit sepe: vt ait Aug. ab eo offen/dit deus ne offendak amicus. Deꝰ aūt (ait ps. lij.) dissipauit ossa eoz. i. opa in gñe virtuosa q̄ hoībus placēt. Sc̄o ab ore cū. s. ex bono ope querit laus hūana: qđ ꝓhibuit xp̄s dicēs. Cū facis elemosynaz noli tuba canere ante te. Matth. vj. idest noli publicare vt lauderis. q̄uis em̄ dicatur q̄ memoria iusti cū laudibz: nō tm̄ ipse req̄rit eā. sed deꝰ illi eā tribuit: vt non solū a deo: sed etiā ab hoībus viuēs z mortuus laudek. Tertio ab ope cū scz q̄s aliquod bonū facit vt a deo remunerek z ꝓpaliter. i. vt ꝓsperek. ieiunat seu orat z hmōi. facit vt ꝓsequak elemosynā vel ecclesiasticā dignitatē vel alios cōfidentes de sua bonitate decipiat ꝓpalr vel spūalr talis hypocrita est. z de hmōi dns dicit. Ve vobis hypocrite qui similes estis sepulcris dealbatis q̄ apparēt hoīb9 speciosa. Mat. xxiij. Hēs g̃ tales q̄ fraudes faciunt in ope dei. i. de gñe bonoz maledictionē dei incurrūt. Ecōtra de viro iusto ō: Esa. xxxiij. Btus q̄ excutit manus suas. i. opa ab oī munere. i. cordis ois z opis: nil scz querēs ab hoībus vt finē ipsoz̄ operū nec gratiam hominū. nec laudē. nec transitoria.

§. X. De permutationib9

rerū ad res in negociādo que vulgariter dicunt baratti: puta dat lanifex setariolo duos pānos laneos estimatos ab eo. c. flore. z ꝓ his setariolus dat lanifici pannū sericū estimatū ab ipso. c. flore. Siue mercator dat lanifici lanā z setariolus sericū. z ꝓ his lanifex dat sibi non pecuniam sed pānos laneos: et setariolus dat pānos sericos in tali estimatiōe in quāta receperūt lanā vel sericū. nūquid est licitū. Rñ. Si pure z absq9 fraude partium fiat permutatio quātitatis precij vel q̄litatis rerū est ꝺctus permutationis z licitus: q: a iure approbatus simpliciter in tēporalibus. ex de re. permu. per totum. Si aūt fiat fraus: aut hoc est in ipsis mercimonijs quoad qualitatē: aut in estimatione precij. Si in qualitate rerū permutatarū: tunc si est fraus ex parte vnius tm̄: q: scz dat alteri pannū laneū vel sericū seu lanā vel sericū multū defectuosa cōtra intentionē eius: cū tm̄ ipse recipiat res ab eo nō vitiatas: vtiq9 peccat notabiliter z tenetur satisfacere notabiliter ledēs. ex de iniur. z dā. da. si culpa. Et similiter mediator seu sensalis qui nouit hmōi fraudē: q: cooperak fraudi. ij. q. j. notum Si aūt vterq9 intēdit alterum decipere: z ab vtroq9 datur alteri res defectuosa ꝓ bona vtroq9 ignorāte fraudem alterius: vterq9 peccat mortaliter ꝓpter malā intentionē. xxij. q. v. qui peierare. Quantū aūt ad satisfactionem potest hic habere locū cōpensatio: vt vnus alteri nō teneak si in tanto deceptus est vnus cōtra intētionē suam quātū alter. Si vo vterq9 vt practici scirēt defectus rerū permutādaꝝ: nō videtur ibi esse fraus: q: scienti z consentienti nō fit iniuria. de reg. iur. li. vj. z alter alteri nō tenetur. Si autem fit deceptio in precio: q: excessiuū ponitur suis mercimonijs: tūc si vnus eorum excedit in precio et non alter qui excedit peccat z obligatur satisfacere si est notabilis excessus: nisi hoc alter perpēdat: z tamē sic velit facere permutationē: tūc videtur nō teneri per regulā. scienti. in. vj. Si autem scienter vterq9 excedit in precio in estimando suas res: q: alter de altero hoc credit z cognoscit cum quotidie hoc practicent: puta mercator de lana quam dat lanifici valente tunc. xc. flore. fm currens precium exigit. c. vel circa. Et lanifex de pannis laneis quos dat mercatori pro sua lana exigit. c. cum non valeant nisi xc. vel circa: cum alter probabiliter sciat de altero q̄ iniustum precium exigunt de sua re: videtur hic habere locum compensatio; nec ibi ꝓpie esse fraudem cum intendant

le cõseruare indẽnes nõ alterũ grauare: tales tñ adinuentiones sunt ex cupiditate inuẽte. ⁊ ideo vitande.

¶ De multiplici falsificatiõe. ⁊ ibi agit de falsificatiõe in mensuris: in põderibus: in monetis: in scripturis: in bullis: in instrumẽtis: ⁊ in fetibus filiorũ. Lapl'm. xviij.

De falsificatione põt

induci illud ps. lxj. Mẽdaces filij hoim in stateris: vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Vbi tria possunt notari. Primo defectio veritatis. ibi. Mendaces filij hominũ in stateris. Secũdo intentio nocibilitatis. ibi. vt decipiant ipsi. Tertio consecutio penalitatis. ibi. de vanitate in idipsum.

§. I. Et a secũdo inchoando

Mẽda⁊ nũ quid fit.

dare est q̃ q̃ vtunt mẽdacio ad hoc faciũt vt decipiãt ⁊ fallãt: qõ pz ex diffinitiõe eius. Nã diffinit a magro sen. in. iij. di. xxxviij. q̃ est falsa vocis significatio cũ intẽtione fallẽdi. Et q: fallere ⁊ decipe aliũ est ɔ̃ vel pter charitatẽ ⁊ legez naturalẽ: q: nullꝰ vellet ab alio decipi: ideo omne mendaciũ peccatũ est ⁊ vitandũ. Vñ Ysiõ. in sinonymis. Oñe mendaciũ fuge: q: oñe mẽdaciũ pctm̃ est. Decipit aũt aliq̃n seipm̃ q̃s co:de: cũ facit sibi erroneã cõsciẽtiam de aliquo vel male iudicat de alijs. Vñe: cũ dicit qõ scit vl estimat nõ sic esse. Opere: cũ simulat vnũ actũ p alio. Et vt ait Amb. xvij. q. v. cauete. Oẽs qui amãt mẽdaciũ filij sunt diaboli. De ipso em̃ õr. Jo. viij. Mẽdax est ⁊ pr̃ eiꝰ. i mẽdacij primꝰ inuẽtor. Et co:de quidẽ mendaciũ dixit: cũ ait in co:de suo: vt õr Esa. xiiij. Sikis ero altissimo. existimans puenire ad gloriam p vtutẽ ppriam. Vñe vsus est mẽdacio: cũ dixit per serpentẽ pmis parẽtibus. Nequaq̃ moriemini ⁊c. Beñ. iij. Opere autẽ cum ſm ap'lm, ipse sathanas transfigurat se in angelum lucis.

§. II. Quantũ ad primum

Certũ est q̃ in omni mẽdacio deficit veritas: ⁊ cũ xps sit veritas disco:dat ab eo. vñ cũ xpo nõ potest esse aliq̃s cũ mẽdacio. Dicit em̃ Apo. xiij. de sctis q̃ nõ est inuẽtũ mẽdaciũ in eis. Sunt autem mẽdaces filij hoim in stateris. Statera aũt est quedã regula recte mẽsurandi res cũ est iusta statera: sed mẽdaces filij hoim in stateris.

¶ *In statera quidẽ cõsciẽtie vel opinionis internalis.*

¶ In statera sententie iudicialis.

¶ In statera mensure materialis.

Prima est cũ q̃s iudicat de aliq̃ ſm suã conscientiã in q̃ frequẽter fallit nõ recte estimãdo. Vñ Hiero. Nõ afferamus stateras dolosas vbi appẽdam⁹ qõ volum⁹ p arbitrio nro dicẽtes hoc graue hoc leue. Sed afferam⁹ diuinã staterã de scripturis sacris tanq̃ de thesauris dñicis: ⁊ in illa qõ sit graui⁹ appẽdam⁹. xxiij. q. j. nõ afferamus. Sed mẽdaces filij hoim in stateris: faciẽtes sibi leuẽ ꝓscientiã vel nullã de grauib⁹ pctis seu malis: vt de adulterio ppt qõ sequit falsus partus aliq̃n ⁊ suppositio alieni pr⁹ ⁊c.

Secũda est in iudicio vbi sententia est q̃si statera. Unde Ezech. xlv. di. omnis. Dis q̃ iuste iudicat: stateram in manu gestat. Sed mẽdaces filij hoim in stateris p iniustas sententias. Tertia est statera mẽsure materialis. de q̃ Prou. xj. õ:. Statera dolosa abominatio est ante deũ. Sed men. fi. ho. in sta. q: faciũt aliq̃n falsas mẽsuras: ⁊ põdera vel eis vtunt. Numisma etiã ſm pbm õr mensura rerum venaliũ: q: tantũ monete dat quanti estimat res esse valoris. Sed mẽ. fi. ho. in sta. falsificãdo monetas: vel falsis vtẽdo. Scripture etiam hoim possunt dici stateræ: q: per eas q̃s mẽsurat ⁊ declarat q̃d alicui fit cõcedendũ. Sed mẽ. fi. ho. in sta. scz bullas falsificãdo instrumẽta et alias scripturas. Et de his oĩbus in seq. §. declarabitur.

§. III. Quantum ad tertiũ

pncipale oñdit q̃d demũ eueniat istis mẽdacib⁹ i stateris ⁊ falsificatib⁹. hoc videlz q: cũ ipi decipiãt: ipi decipiunt. Sed vbi in modico decipiunt q: in terrenis: ipi in multo q: in eternis a diabolo decipiunt: nõ perpẽdẽtes se inde p:iuari glia: ⁊ eterno igne puniri. Et sic intelligit illud ps. De vanitate in idipm pcedẽtes. s. mẽdaces de vanitate. i. falsitate qua vtunt ad decipiendũ. in idipm incidunt scz in deceptionẽ. Magna em̃ deceptio est qua decipiunt a diabolo: q: dũ intendũt ⁊ sperat ex suis deceptionibus ditari ⁊ gaudere inde summe d⁹ pauperant ⁊ ɔtristant cũ demũ in pũcto ad inferna descẽdũt ꝓpter ꝗ igne eterno cruciãdi: vbi nec guttã habere aque valẽt in refrigeriũ: sicut de diuite epulone postulãt vt Lazarus descẽderet ad eũ ⁊ aque gutta refrigeraret linguã eiꝰ. Lu. xvj.

§. IIII. De falsificatiõe mo

nete. Abb. fi. sup. c. Quãto. de iureiur. sic dicit ſm glosam in. d. c. Nõ licz sine ꝓsensu ꝓncipis seu imperato:is cudere monetã. vt in. C. l. ij. ⁊ iij. de falsa mo. ſm Bar. ⁊ Lynũ ibi. ⁊ hoc verũ nisi ciuitas vel ꝓnceps inferio: pscripsisset hoc p tantũ tẽpus de cuiꝰ initio nõ existat memoria: vt in c. sup quibusdã. de v. sig. vel nisi esset talis qui pscripsisset iura imperij. vt hispanie reges qui. vt dicit glo. dist. lxiij. Valẽtinianꝰ nõ subiacẽt imperio: q: de hostiũ faucib⁹ regnũ eruerunt. Mone⁊ta falsak. Falsak autẽ moneta multiplr. vt in glo. di. cti. c. Quãto. ⁊ sic varie punik. Uno mõ falsak moneta ꝑn cipis de nouo cudẽdo. ⁊ talis dz cõburi. vt. l. ij. C. de fal. mo. Scõo falsat q̃s cudẽdo monetã ciuitat⁹ vel inferio:is a ꝓncipe: ⁊ talis capite punik. vt. C. de fal. mo. l. j. Tertio cũ q̃s nõ fabzicat de nouo monetã: sz fabzicatã cudit. s. mimẽdo: vel tingit puta monetã ereã vt appareat aurea. et talis punik vltimo supplicio. vel dak ad bestias ſm cõditionẽ pone. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. quicũq̃. Itẽ notãdum scõo q̃ habẽs ius cudẽdi monetã dicit fraudare eã trib⁹ modis. Primo ſm Inno. qñ certũ pondus a ꝓncipio ꝓ quolibet denario demik de mãdato ꝓncipis. ⁊ illã sic diminutã mãdat postea recipi ac si ꝓmi põderis esset. ⁊Fraudak monetã.

Scõo mõ ſm Inno. qñ obiectio: cudik moneta multo minoris põderis vel valoris q̃ esset deductis tñ expensis factis p ea fiẽda. Et sicvult Inno. q̃ tãtũ debet valere moneta in forma quãtũ in materia valet: deductis tñ expẽsis quas autoritatẽ p:estãs de suo facere nõ tenek. imo si ꝓnceps indiget poterit inde habere aliqõ lucrũ vt sic min⁹ valeat q̃ materia etiã deductis expẽsis. Et hoc verum si extra regnũ nõ spargerek moneta talis: q: tunc: scz extra regnũ spargendo sequerek damnũ etiam non subdito:uz In primo aũt casu credit Inno. q̃ possit ꝓnceps minuere monetã cũ cõsensu populi: q: quilibet põt renũciare iuri suo. vij. q. j. q̃ periculosum. sed dicit esse periculosum. ⁊ dicit sufficere ꝓsensuz magnatũ regni: q: negociũ putak negociũ vniuersitak. Jfateꝰ etiã Inno. licẽtiã populi nõ sufficere qñ moneta illa est expendenda extra regnũ. Tertio mõ fraudak ſm Host. extrinsec⁹ vt q: ꝓnceps bonã monetã reꝓbat vl equalẽ vel min⁹ valẽtẽ subijcit ad hoc vt de reꝓbata bonũ fo:ũ habeat: ⁊ illã cõflari faciat ⁊ cudi.

§. V. Quãtũ ad vsum falsæ

monete. Nota q̃ scienter expẽdens falsam monetã videk q̃ teneak pena. l. cornel. de fal. que regulariter est deporta tio ⁊ omniũ bonoꝝ publicatio. seruo vo vltimo supplicio punik. Sed Bar. dicit hoc pcedere qñ expendit nũmos plũbeos vel stagneos: q: de illis tm̃ facit mẽtionẽ illa lex als punik pena extraordinaria. Hec oia Abb. fi. Nota tamen q̃ vbi quis in aliquo loco vbi monete diminuti ponderis minus valẽt ſm illã diminutionẽ emit debito pcio: ⁊ postea illas portat ad aliũ locũ: vbi tãtũ valẽt quãtũ integre monete. ⁊ ita indifferẽter expendunt ⁊ accipiunt ⁊ intãtũ eas ꝓputãt quãtũ integras vt in q̃busdã ciuitatib⁹ regni ex quo plus vẽdit eas q̃ emerit: nõ videk in hoc peccare cũ nulli damnũ inferat: ⁊ sibi ex sua industria ⁊ labo

re lucrū q̄rit: sicut accidit de alijs mercimonijs q̄ plus minus ve valent in vno loco q̄ in alio: p regulā sciēti. de re. iur. in. vj. Sz q̄ bonas ⁊ integras monetas diminueret: ⁊ sic diminutas portaret ad talē locuz: vtiq; fraudē faceret ⁊ ꝓtra legē: ⁊ tenet talis lucrū paupib⁹ erogare. xiij. q. v. c. nō sane. Sicut etiā nō excusarent a pctō q̄ monetas malas ⁊ diminutas sciēter darēt p bonis: etiā si sibi date eēnt p bonis. ⁊ postea ꝑpendit de diminutiōe valoris. nō em̄ pōt absq; peccato fraudes alteri dare p bona ⁊ integra: q; culpa alterius ⁊ error suus nō dz alteri nocere. Culpa em̄ debet suos tenere actores ⁊ nō alios.

De malꝫ denarijs

§. VI. De falsificationib⁹ ī

pōderib⁹ ⁊ mēsuris. Ex cōcilio maguntin. dr. Ut mensure ⁊ pondera iusta fiāt: supple statuimus. ⁊. j. Si quis iustas mēsuras ⁊ iusta pōdera lucri cā mutare p̄sumpserit. xxv. dies in pane ⁊ aq̄ peniteat. eī de emp. ⁊ vē. c. ij. in glo. Insup punit̄ ꝑm leges. ſ. ciuiles. l. cornet. de fal. Hec pnia hic taxata fuit locū hz cū quincerēt i iudicio ecclesiastico ꝓtentioso. Nā in foro pnie idem iudiciū est de ista sicut ⁊ de alijs taxat̄ in canonib⁹: vt. ſ. sit arbitraria. arg. de pe. di. ſ. mēsurā. ⁊. xxvj. q. vij. tpa. Et dubiū non est quin talis peccet mortalr cū agat ꝯ iusticiā ⁊ in dānū p̄ximi: ⁊ tenet de omni dāno inde secuto satisfacere. eī de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Qr si scire non posset ꝓpter multitudinem personarū ⁊ varietatē: tenet pauperib⁹ erogare p̄cipue si in paruo illos lesit. Tenet etiā ad remediādū inquātuz potest sine periculo sue psone vel maioris scandali: vt scz auferant̄ de medio dicte mensure vel pondera falsificata vel adequent̄. ⁊ idē dicendū de eo q̄ eis. ſ. falsificatis sciēter vsus fuerit. ſ. q̄ peccat grauiter; ⁊ de eo in quo alius dānificatur per hoc sibi obligatur.

§. VII. De falsificatione in

scrip̄. ſfit aūt bvl̄ i bullis papalib⁹ vel instrīs: vel in lrīs ⁊ alijs scripturis. Et in bullis papalib⁹ seu rescrip̄ dicit falsa esse p surreptionē ⁊ per nouā fabricationez eius ⁊ p iuris interꝑtationē. Per surreptionē q̄dem dicitur falsa bulla vel rescriptū seu charta: cū scz in petitiōe gr̄e seu beneficij de quo ibi fit mētio aliq̄d tacitū ē q̄ si fuisset exp̄ssum nō esset ꝓcessum: cū est suggestū falsuz quo tacito forte nō fuisset concessuz: ⁊ talis dr falsarius. ff. de fal. l. si q̄s obrepserit. Et cū hoc studiose fit ⁊ aduertēter: nō est dubiū q̄ mortale ⁊ graue cōmittit. Nō tm̄ talis incidit in excōicationem latā ꝯ falsarios bullarū ꝑm Rich. in. iij. de qua. ſ. dr: caret tm̄ cōmodo illius gr̄e. puta supplicatū est pape q̄ det bñficiū curatū alicui cū hēat etatē legitimā. ſ. xxv. ānos. ⁊ hoc est falsum: q; scit illū non hz̄e. xxij. vel cuz supplicat̄ p bñficio cōferēdo illegitimo tacito q̄ fit illegitim⁹: talis gr̄a sic surrepticie obtēta nil valet ac si nihil obtinuisset. Verū vt in. c. sup litteris. de rescrip. fit distinctio vt videlz q̄n p malicia veritas tacet ⁊ falsitas suggeritur nullū cōmodū ex lrīs impetrās cōsequit. Qui aūt hec facit p ignorātiā ⁊ simplicitatē si tacuit talem veritatez vel exp̄ssit talē falsitatē: qua exp̄ssa vel tacita nō impetrasset illas lrās alicuius gratie: idem iuris videtur esse. Sed si etiam vitate illa exp̄ssa vel falsitate nō dicta etiaz lr̄as gr̄e alicui⁹ ipetrasset saltē in forma cōi: tūc nō caret cōmodo eaz totalr: sed tm̄ ꝑm rigorē iuris iudicat̄ ex eis nō ꝑm formā earū vt ibi dr. Vñ dicit glo. q̄ ad b̄ vt rescriptū teneat nihil dz supp̄mi ex his q̄ mouere aīm p̄ncipis possunt ad dādū rescriptū vel denegādū. Qui autē falsam chartaz fabricat de nouo: si ē bulla papalis vel rescriptū: talis deponit̄ ⁊ degradat⁹ tradit̄ curie seculari: si est clericus punit̄ dus. ſ. morte. ex de cri. fal. ad falsarios. ⁊ est excōicat⁹ ipo facto. ex. e. ad falsarios. Et ponunt̄ i. c. lz. e. ti. septē modi falsitat̄ cognoscēde. De hac excōicatiōe habes in. iij. pte. ti. xxiij. Scōm aūt leges pena falsarij hec est depositio et oīm bonoz cōfiscatio in libero: in seruo pena est mors. ff. de fal. l. ſ. Et hoc verū in falsante p se rescriptū p̄ncipis: falsantes alias lr̄as eccl̄ie excōicant. Quo aūt ad forū ꝓscie tie vltra mortale graue cōmissum: tenet falsarius siue testis siue instr̄i cuiuscūq; siue scripture vt in libris mercatorum vel sciēter ytens talib⁹ de oi dāno quod inde alicui sequitur: siue sit notarius siue testis siue coopator: vel faciēs hoc fieri. ex de iniu. ⁊ dā. da. si culpa. Et oē emolumētū q̄d ide recipit tenet restituere: q; fur est ⁊ latro. xiij. q. vj. Si res ⁊ in multis locis est excōicat⁹ p synodales. Qui etiā sciēter vtit falsis bullis incidit in illū canonē: ⁊ vltra mortale tenet ad restitutionē si inde aliq̄d vtilitat̄ p̄cepit. Item nota ꝑm glo. sup. c. in memoriā. di. xix. q̄ charta falsa p iuris determinationē vel interꝑtationē dicit cū scribit maioꝛem ptē vel oēs fuisse p̄ntes q̄ tūc non fuit pns. vt ex de his q̄ fi. a pla. sine ꝓsen. c. quāto. ⁊ talis falsarius suspendit ab officio ⁊ bñficio. vt ex. de testi. ⁊ attesta. tā lr̄is. Itē dr: falsa charta que nō hz testes inscriptos. vt ex de ꝓcur. c. Nota ꝑm Host. q̄ testes dicunt̄ inscripti q̄n per aliuz scribunt̄. Sz subscripti dicunt̄ q̄n ꝑpria manu subscripserūt Et q̄n quis scit scribere p se oportet subscribere in instrumēto. Sed si nescit scribere tūc pōt per aliuz subscribere. ex de sen. ⁊ re iudi. cū inter. Itē dr: charta falsa que habet subscriptiones sed varijs manib⁹ notatas: ⁊ q̄ non est ꝓfecta eadē manu. vt ex de pui. cum olim. ij. nisi ex hoc fit ibi diuersitas q̄ fit ibi calami vel atramēti mutatio: vt i aut. de fi. instru. ⁊ caute. in p̄n. Itē dicit falsa si est alieno figillo signata dūmodo habuit ꝑpriū: vt ex de appel. significauit. Item dicit falsa ꝑpter falsam grammaticā: vt ex de rescrip. ad audiētiā. ſ. Item dicunt falsa si sunt suspecte et eis nō imponit fides. vt. C. de ꝓba. l. iubem⁹. Itez dicitur falsa si sigillū est fractū: vel si non est ann⁹ indictionis apposit⁹: vt ex de fi. instru. inter dilectos. Itē si sunt impetrate lite pēdēte: vt ex de testi. ⁊ attesta. cām. ij. Itē si filuz est ruptū. vt ex de cri. fal. licet. Itē si sunt impetrate sine mādato dñi. ex de rescrip. Nōnulli. Itez dicunt littere falsa si eps appellat̄ filius vel si papa vni loquit̄ in plurali: vt ex de cri. fal. q̄ grauī. Itē dicit charta seu bulla falsa si apparet eam fuisse rasam vel mutatā ⁊ talis deponit̄. ex de cri. fal. ad audiētiam. Hec oīa in glo. in. c. in memoriā. dis. xix. Sed quātū ad istud vltimuz. ſ. de rasura. ⁊ illud aliud. ſ. de falsa grāmatica. dic̄ Durā. or. di. mino. in summa. q̄ bē intelligit de rescrip. pape. ex de rescrip. ad audientiā. ſ. Alia aūt instr̄a nō vitiant̄ p falsam grāmaticā. Unde in p̄uile gijs ⁊ testamētis falsa latinitas nō nocet duz cōstet de voluntate testatoris: vt. C. de testa. l. errore. Et b̄ io: q; lr̄e papales trāseūt p multas man⁹. Nā legunt̄ p̄mo in petitiōe scōo in notula: tertio in lr̄a grossa. Hec Guil. ⁊ Jo. xxv. q. ix. c. aplice. Sed si hz defectū lr̄e vel syllabe non vitiat̄ ꝑpter hoc. c. ex pte. ex. de fi. instru. nisi subtractio lr̄e aliuz sensum inducat q̄ dictio integra. c. inter dilectos. ex de fi. instru. Item instrm̄ vitiat̄ si hz scripturā interliniarē vel rasurā in loco suspecto q̄n lr̄e sunt apte: secus si sunt clause. Hec ille. Itē dicit instrm̄ falsum si est ꝑiū alteri ex eadez pte ꝓlato. vt ex de fi. instru. iputari. Sed nota q̄ instrūt̄ attestatōes cū iueniunt̄ false ꝑ pte: vtrū in toto reꝓbetur. Glo. Jo. sup. c. si ad scripturas. di. ix. arguit ꝑ ⁊ ꝯ tam dē soluit dicēs. q̄ si plura capl̄a ibi ꝓneꝛa sunt vel vnū ē accessoriū alteri vno cassato seu falso ꝓbato: ꝓneꝛa ⁊ accessoria cassant̄. Secꝰ si diuersa ⁊ sꝑata sunt. Hec distinctio ꝓbat̄. ff. de neg. gest. l. eū actū. ⁊. ij. q. vj. si q̄n. §. diffinitia. Sed Bar. b. ix. dicit. Ego credo q̄ si aliq̄d falsitatis reperiatur in instrumēto totum reddit̄ suspectum: vt. ff. de fi. instru. l. ij. hec ibi.

bullafalsa ꝑ surreptionem

bulla falsa per nouā fabricationē.

§. VIII. Quarto fit falsifi;

catio i ptub⁹: cū. ſ. supponit̄ alien⁹ ptus. ex de pe. ⁊ re. officij. ⁊. ff. ad. l. cornet. de fal. l. qui falsam. Et idem dicendū q̄n mulier ꝓiugata habuit filium per adulteriū quē mari tus estimat suū. Nota si mulier cōcepit per adulteriuz

ſfalsa iuris ꝓtatio

de alien

vel supponit sibi alienū partū quicqd expēderet p nutritione ⁊ gubernatione illi⁹ creature: ⁊ ad id in quo succederet putatiuo patri: teneť totū ad restituendū: q⁹ furtuz cōmisit: quātum possibile ē. De b̄ tn̄ sic dicit in sum. Ray. Talis mulier dz laborare q̄bscūq; modis pōt vt legitimi heredes nō fraudenť de hereditate paterna: caute tn̄. Reuelare em̄ simplr marito vl etiā ipsi spurio vel suppositono expedit absolute. s. ⁊ sine distinctione: vt dicit ibi gl. tum q⁹ forte inde pueniret homicidia ⁊ adulteria. tum q⁹ maritus forte dimitteret eā. ⁊ nō valētes forsitan continere vterq; adulteraret: tum forte q⁹ nō crederet sibi. Ita ergo peccat. Reuelet factū suū in penitētia sacerdoti parochiali vel alteri magis pito. ⁊ postea cū ipo vel sine ipo reuelet epo in penitētia. Et tūc epūs vel etiā sacerdos si tāte discretiōis vel maturitať sit: vel qđ tutius est ambo dilīgēter inquirāt simul et caute si spuri⁹ vel supposit⁹ sit hō spūalis ⁊ timēs deū. Quo inuēto vocēt eū secreto coram muliere. ⁊ si videbiť expedire recepto pus sacro a muliere q nō calūnioſe peccat: ⁊ etiā ab illo q factū secretū teneat: poterūt reuelare sibi ⁊ inde ꝓsulere q ingrediať religionē vl q trāsferat se ad lōgiquā regionē: ⁊ sic nihil peccet de bonis illius quem credebat esse patrē. Hec Ray. Idē Guil. ⁊ Hosti. Et addit Hosti. q etiā ipa mulier pot marito reuelare si nō timet sibi piculū: sic sūt aliq mulieres q dnanť viris: ⁊ etiā aliq scientibus viris adulteranť: ⁊ filios ab alijs susceptos sciēter ipsi viri nutriūt tāq; suos. Et in hmōi casu consulendū est q reuelet marito. ⁊ sic eo assentiēte absoluta est mulier quātū ad restitutionē: q⁹ cōcessum est marito disponere de suo sicut placet. Hec Host. Si vo illi spurio vel suppositono nō potest reuelari sine periculo vel etiā marito: aut etiā si facta reuelatione tali fratrio sm dictā formā nō vult acqescere cōsilio: tūc iniūgať mulieri q de spōsalicio suo ⁊ alijs reb⁹ q̄s hz vel in futurū habere poterit satisfaciat iux posse dolēs semp de peccato. ⁊ si nō pōt plene satisfacere ꝓponat firmiter in animo q satisfaciet q̄ cito poterit: ⁊ sic erit in bono statu. ar. xxij. q. v. hoc videť. ⁊ ex. de pe. ⁊ re. officij. vbi poniť talis casus. Dicta aūt satisfactio fiat mediāte ꝓsona discreta secrete ⁊ caute ⁊ sub hmōi vbis. Quedā ꝓsona teneť vobis in hoc accipite. Idē Guil. ⁊ Host. qui etiā addit q satisfaciat etiā heredib⁹ ab intestato: vel etiā scriptis. s. in testō. Satisfaciet etiā vt dicit Inn̄. illis q̄b⁹ verisimr credit q sua reliq̄sset: vel si hoc nesciť deť paupib⁹. Nō si mulier non haberet q̄d daret. tūc sm Innoc. si hz ꝓbationes p quas releuare posset successores p̄dictos a dāno qō hnt sua occasione dz eas adducere: nisi inde eēt graue malū puētus: tūc em̄ nō dz facere: q⁹ min⁹ malū est dānū rerū q̄ corpoz ⁊ aiarū. ⁊ idē est in filib⁹. Si vo nō hz ꝓbationes fideat. ij. q. vij. plerūq;. ſFili⁹ aūt hmōi spuri⁹ vel suppositus. vt dicit Guil. nō teneť soli mulieri credere: precipue cuz multe sint malicie ⁊ fallacie mulierū. vñ si in sana cōsciētia ꝓseuerat: credo in toto q excusať p ignorātiā inuincibilez facte deceptiōis de pcipiēdis. Si vo honestas femine et alie ꝓbabiles circūstantie faciūt ei ꝓbabilē cōscientiā de vitate facti: ⁊ vult tutiorē viā tenere: nil vlteri⁹ percipiat. De pceptis aūt ⁊ iā cōsumptis q̄diu habuit bonā fidez: ꝓsulit Ray. q restituat vel cōponat vel remissionē petat p aliquā aliā ꝓsonā tacito negocio. Dicit tn̄ ad hoc nō eē talē cogēdū si de facili nō pōt ad b̄ induci: sz de cōsumpt̄ Ul. simplr dicit talē non teneri. Satis ꝓcor. Jo. neapo. in quodlib. Et addit nō solū si periculū ꝓsone imminēret: sz etiā amissionis fame ⁊ fine periculo vite: nō videtur q teneať manifestare si hoc ꝓbare nō potest.

§. IX. Quinto fit falsificatio in iudicio:

vt qñ iudex ꝓtra leges ⁊ iura pnūciat: sicut iudex in sentētiādo iniuste. ff. eo. l. j. vel q̄ falsam legem vel canonē cuius auctor ignorať allegat: sicut faciunt interdū aduocati iniustā cām defendēdo. ff. ad. l. cornel. de fal. l. j. vel etiā corrumpentes testes: aduocatos: ⁊ iudices. ff. eo. §. j. Sed de hoc poneť spāle capitulū sequēs.

¶ De iniusticia que fit in iudicijs: ⁊ quoad iudicē: ⁊ quo ad accusatorē: ⁊ quoad reum: ⁊ quoad testes: ⁊ quoad aduocatū: ⁊ quoad ꝓcuratorē. Cap. xix.

Ge iniusticia que fit in iudicijs que frequētius ex auaricia ꝓcedit sm illud Isi. li. sen. Cito violať iusticia auro. xj. q. iij. Paup. Vñ ⁊ dns in veteri lege mādauit iudices institui q̄ oderint auariciā. Cōtra aūt iniuste iudicātes iuehit ps. dices. ps. lxxxj. Usq;quo iudicaťis iniquitatez: ⁊ facies pctōz sumiť: iudicate egeno ⁊ pupillo. Ubi tria notanť.

¶ Primo repehēdiť prolatio iniusta sentētiarum: ibi. Usq;quo iudicatis iniquitatem.

¶ Scdo arguitur acceptio indebita personarū: ibi. Et facies peccatorum sumitis.

¶ Tertio precipiť subuentio miserabiliū ⁊ oppressoruz: ibi. Judicate egeno ⁊ pupillo.

§. 1. Quātū ad primū sciēdū q iniqtatē iudicare est iniuste ⁊ inique iudicare.

Dicit em̄ iniqtas q̄si ineqtas. i. nō eqtas. Equitas aūt ad quam intēdere semp dz iudex sm iura est seueritas iusticie dulcore mie tēperata. Inique g̃ iudicat qui cōtra equitatez ⁊ iusticiā iudicat: ⁊ hoc multipliť. Primo iudicādo eū q̄ nō est sibi subiectus: vt laic⁹ clericū: ⁊ prelatus nō subditum sibi. Contra cui⁹ presumptionē inuehit apls Roma. xiiij. Tu autē q̄s es o homo q̄ iudicas alienū seruū. Unde ⁊ in figurā dns precepit q̄ trāsiens p alienū agrū nō mitteret falcē in messem alienā. s. falcez iudicij in non subditos. vt exponit Greg. vj. q. iij. scriptū. Scdo inique iudicat: q̄ de his que deo sunt reseruata iudicat: vt de occultis. Unde apls. j. Cor. iiij. Nolite ante tps iudicare q̄adusq; veniat dns. Et Urba. papa. De manifestis qdē loq̄mur. secretorū em̄ cognitor ⁊ iudex est deus. xxxij. di. erubescant. Tertio inique iudicat q̄ postposito ordine iudiciario iudicat Unde post multa. c. ij. q. j. cōcludit Gratian⁹. §. his oibus q̄ null⁹ est cōdēnandus nisi iudicio ordinabiliter habito: aut cōuincať aut sereuz cōfiteať. Et Job. xxix. dicit de se. Causam quā nesciebā diligētissime examinabā. Quarto inique iudicāt qui p pecuniā smias pferūt: cū dicat Aug. Nō licet iudicia vēdere iustū iudiciū. xj. q. iij. Ad hoc etiā facit ⁊ optime qō hz. q. ea. qui recte. Vñ cōtra tales inuehit Micē. ppha. iij. c. dices. Judices ei⁹ in munerib⁹ iudicabāt ⁊c. Et paulo post in punitionē talis crimis dr. Idcirco syon q̄si ager arabiť. Quinto inique iudicat q̄ ex leuibus suspitionib⁹ nō sufficiētib⁹ pbationib⁹ sentētiā pfert qō fiendū nō esse dicit Melchiades papa dicens. Primo semp oia diligēter inquirite vt cuz iusticia ⁊ claritate diffiniatis. Neminē cōdēnetis ante verū ⁊ iustū iudiciū. nullū iudicet suspitionis arbitrio. Jn cui⁹ figurā ⁊ exēplū dns cū audisset clamorē sodomorū de eoz vitio noluit iudicare seu pferre sniam cū oia sciret nisi prius oculis videret p angelos inqrēs. vt ptz Gen. xix. Certo inique iudicat qui ad iudicādū nō zelo iusticie vel ratiōe: sz passione mouet odij: amoris: timoris: vel ambitionis. sicut iudei ex odio: pilatus ex timore iniusto cōtra xpm pcesserūt. Unde. s. Pe. ij. c. dr. Tradebat autē iudicāti se iniuste. Unde Grego. dicit q̄ quattuor modis puertiť humanū iudiciū. Timore dū metu ptātis alicui⁹ loqui ptimescim⁹. Cupiditate dū premio animū alicui⁹ corrūpim⁹. Odio duz contra quēlibet aduersariū molimur. Amore dum amico vel ppinquo prestare aliq̄d intēdimus. xj. q. iij. quattuor. Septimo inique iudicat q̄ exūs in filibus pctis vel grauioribus: ⁊ precipue notoriis reos cōdēnat. Ad qō facit qō ait apls Ro. ij. In quo aliū iudicas teipm cōdēnas. i. condēnabilē ostendis. Hoc em̄ aliū scandalizat sm. b. Tho. ij. ij. q. xxiij. q: nō videť facere ex iusticia: sed ex supbia ⁊ ostētatione. Unde ⁊

Quarto mulier suppositus alienū partum saciat/ ⁊ dz.

Falsificat.

Peruertit iudicium.

dñs de adultera dixit Joh.viij. Qui sine pctō est vestrum p̄im⁹ in illam lapidē mittat. Nō tñ debet crimina dimittere impunita: sed ꝓponere emēdationē in se. ⁊ cū humilitate cōdēnare ⁊ nō peccabit. Hinc ⁊ Ambr. super Mti imma culati ait Judicet ille de alteri⁹ errore q̄ nō habet qđ i seipo cōdēnet. Judicet ille q̄ non agit eadē q̄ putauerit in alio puniēda: ne cū alium iudicat in se ferat sniam. Judicet ille q̄ ad ꝓnunciandū nullo odio: nulla offensione: nulla le uitate ducat. Et infra. Discite iudices seculi quē in iudicando tenere debetis affectū sobrietatē inquā ⁊ finceritatez. iij.q.vij.iudicet. De ꝓcessu autē iudiciario ⁊ de pluribus pctis que fiunt in iudicando habes. j.in. iij. parte.titu.ir.

§.II. Quantū ad secundū

In iudicio nō debere ꝑsonaz accipere.

p̄incipale acceptio ꝑsonarū repr̄ehēdit cuz dicit. Facies pctōr sumitis.q.d.male facit sumendo facies pctōr. Sumere facies pctōr est respicere ad ꝑsonas potentes ⁊ diuites ⁊ nobiles: q: cōiter sunt pctōres. ⁊ sic nō ꝑm merita cause: sz intuitu potētie: diuitiaz: cōsanguinitat: amicitie ⁊ hmōi. ꝓ talib⁹ iudicare qđ ptinet ad acceptionē ꝑsonaz Sed vt dr. ex de re.iur.li.vj. Accipe ꝑsonā in iudicio nō est bonū: immo ꝓhibitū dicēte dño. Audi magnū ita ⁊ paruū audietis. Debet em̄ iudices dñm oim vt supr̄emū iudicez imitari. de quo ait Pe. apl's Act.x. In veritate cōperi q̄ nō est accept⁹ ꝑsonaz de⁹. Vel etiā q: facies significat cōscientiā. ꝑm illud Thren. iij. Denigrata est sup carbones facies eor̄ū. i. cōscia pctōr turpis effecta sordib⁹ vitior̄. Sumere facies pctōr in iudicio est iudicare ꝑm cōsciētiā quā sibi faciūt pctōres q̄ nō curāt agere cōtra iusticiā dū modo seruiāt ⁊ cōplaceāt amicis. ⁊ diuitias ⁊ glorīā cōsequātur. Refert Pe. de pa. in. iiij. q̄ in frācia dū quidā foderet in agro suo inuenit humanā linguā viuā loquentez Et interrogat⁹ q̄s esset. Rñdit fuisse linguā hois pagani q̄ iudex fuerat a diu in paganismo mortu⁹ ⁊ sepultus: ⁊ q: nunq̄ dederat sniam iniquā: ideo de⁹ reꝛuauerat illā aiaz in illo mēbro sue lingue quousq̄ baptismū reciperet. Unde rogauit q̄ significaret hoc ep̄o loci vt veniret ad baptizandū eum. ⁊ hoc esset signū veritatis predictor̄ si ipa lingua baptizata subito in puluerē reuerteret. Aduocat itaq̄ eps cū clero ⁊ ppl'o. Et post locutionē ipius lingue de predictis cor̄ā oib⁹ baptizata subito resoluta est in puluerem. Vel etiā sumere facies pctōr est iudicare de reb⁹ ꝑm apparentiā put faciūt peccatores: nō ꝑm existentiam ⁊ put sunt. Cōtra quos ait saluator. Nolite iudicare ꝑm faciem: sed iustum ⁊c. Joh.vij.

Exēpluz de iusto iudice.

§.III. Quantum ad tertiū

Egenor pupillo i iudicio subueniꝛre.

Mādat iudicib⁹ vt debeāt subuenire paupib⁹ ⁊ pupillis di. Judicate egeno ⁊ pupillo. tales em̄ cōiter opprimūtur ab aliis. Un Jsi. in lib. sen. Paup dū non habet quod offerat: nō solū nō audit: sed etiā contra iusticiā opprimit xj.q.iij. Et p Esa. dñs ait. Pupillo nō iudicant: ⁊ causa vidue non ingredit ad eos. Nō sic egit traian⁹ impator etsi ethnicus: sz cāmvidue sibi querelā ponētis de filio occiso a filio ipius impatoris patiēter audiuit: ⁊ iustissime iudicādo sentētiauit. Sic filie salphaat q̄nq̄ꝛ phane i petitione sua iuste fuerunt a iudice moyse ppl'i israel audite ⁊ exaudite. Sic sctus Juo britānus causas orphanor̄ ⁊ pupillor̄ ꝓtra potētes efficaciter defendebat. Et sctus Ludouicus rex francor̄ ipor̄ grauamina diligētissime subleuabat. tenent em̄ iudices ad hoc ex officio. De ipis em̄ dicit Veritas cuz minime defensat opprimit. Negligere q̄ppe cū possis ꝓturbare puersos nihil aliud est q̄ fouere. Nec caret scrupulo societat̄ occulte q̄ manifesto facinori desimit obuiare. di.lxxxiij.error. Sed ⁊ Bra. pbat q̄ viduis ⁊ orphanis tenent epi auxiliū prestare: ⁊ cōtra improbor̄ violentias ꝓtectionis patrocinū nō negare. di. lxxxvij. ꝓtotū. Ubi dicit glo. q̄ viduis: pupillis: liberīt ⁊ oppressis tenet prelat⁹ patrocinū prestare. Et sup. c. licz. di. ea. dicit glo. q̄ paupet ⁊ opp̄ssor̄ cause ⁊ peregrinor̄ spectāt ad ecclesiā. ex de ver. sig. sup quibusdā. Spectāt etiā ad iudiciū regis. vt. xxiij. q. v. regum est. Itē tutelā miserabil ū ꝑsonarū: pupillor̄: orphanor̄: ⁊ viduarū: oēs p̄nt suscipere clerici ⁊ monachi. vt dicit dist. lxxxvj. c. peruenit. cum glo. Monachi tamē nō sine licētia suor̄ superior̄. Dñs deus etiā ꝓmittit eas iuuare. ꝑs. Viduā eius benedicēs benedicā ⁊c. Et ꝑs. Orphano tu eris adiutor.

§.IIII. Notandū autē q̄ in

Judex iusticie cōmitt.

iudiciis cōcurrūt quiq̄ gña ꝑsonaz. s. iudex ad sententiādū. actor: ad accusandū. reus ad respōdēdū: testis ad pbādū. ⁊ aduocatus seu ꝓcurator ad defendendū. ⁊ quelibet horū ex auaricia cōtingit ꝓpetrare pctm̄: qđ cōi noie iniusticia nūcupat. Un de singulis horū videndū est. Et ꝓmo iudex cōmittit iniusticiā cū ꝓfert iniustā sniam. ⁊ hoc pōt esse ꝓ certā sciam. aut ꝓ ignorantiā. aut ꝓ negligētiam Et cū hoc facit primo modo. s. aduertēter peccat mortaliter ⁊ multū grauiter: q: agit cōtra deuz cui⁹ officio fungit. Dicit em̄ dei est iudiciū. ⁊ cōtra bonū cōe qđ cōseruat ⁊ ꝓmouet ꝓ iusticie executionē. ⁊ cōtra charitatē ⁊ iusticiā erga illū cōtra quē ꝓfert sniam. ⁊ grauis⁹ est rapina. vñ tenet ei de oi interesse in casu q̄ ille ꝓ quo dedit sniam inquā non vellet vel non posset satisfacere. Rō est. q: occasionē seu causaz efficacez dedit dāno illi⁹. ⁊ q̄ occasionē dat dāni dānū quoq̄ dedisse videt. ex de iureiur. ⁊ dā. da. si culpa. Un glo. sup. c. hoc etiā placuit. ij.q.vj. dicit q̄ si iudex ꝓ dolū vel gratiā vl odiū vel ꝓ pecunia male iudicauit: punit i verā litis estimationē: ⁊ infamis efficit. C. de pe. iudi. q̄ ma. iudi. l. ij. Et vltra restōem ꝑm leges multas: alias penas sustinere debet. Et cōtra quis i foro iudiciali nō cogat ad restōem vl alias penas nisi cōuict⁹ vel cōfessus. tñ in foro ꝓniali seu cōscie absq̄ cōuictione tenet ad restōem oīs dāni leso. vt dictum est ꝑm Ray. ⁊ Host. ⁊ Ul. Et dz ei imponi pnia tanq̄ ꝓ grauissimo crimine. xj.q.iij.c. quicūq̄. Si autē esset talis iudex ecclesiasticus incurreret etiā penā suspensionis ab executione officij ꝓ annū. De qua vide. j.in. iij. pte. ti. ir. Si vo per ignorātiā iniuste iudicat: tūc aut ex se iudicat sine assessore: aut de cōsilio assessoris. Et si ꝓmo mō. l. ex se ⁊ ignorantia illa est crassa ⁊ supina: q: nec ꝙ se sciebat qđ cōiter debebat scire: nec ab alijs curauit inuestigare. tūc ꝑm Ray. ⁊ Ul. ⁊ glo. Jo. ꝑm leges tenet leso inquātū bonū ⁊ equū videbit religioni iudicātis. C. de va. ⁊ extraor. cogni. l. fi. Jn iudicio aūt aie credo inqt Ray. q̄ teneat ad restōem: vt in ꝓmo casu. Rō huius est: q: in culpa fuit cuz scire debuit se insufficienter: ⁊ tñ iudicare ꝓsumpserit. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Si autē fuisset ignorātia probabilis in eo. vt q: facta debita diligētia ad inuestigādū a peritis de ꝓfilio eor̄ tulit iniustā sniam ꝓ iusta siue scīēter male ⁊ iniuste cōsulentib⁹. siue q: erat materia variaruz opi. ⁊ illi ꝑm suā opi. quā rectā putabāt cōsuluerūt excusatus est iudex precipue delegat⁹ ꝑm Ul. ⁊ etiā vt videt ordinarius nil omittendo de contingētib⁹ ad inuestigādū veritatē rei. Si vo iudex hoc fecerit de cōsilio assessoris q̄ asserebat talē sniam iustā excusat: q: in eo est ignorantia pbabilis q̄ excusat. ar. di. xxxvij. §. fi. Dant em̄ assessores iudicib⁹ ꝓpter sciam eor̄ ⁊ cōsulāt ignorātib⁹ iura. Quāuis enim nō possit esse iudex ecclesiasticus nisi habeat mediocrem saltē sciam. vt ex de elec. cum nobis. ⁊ di. xx. c. j. in glo. Tamē in seculari iudicio si habet consuetudinē causarum siue peritiā iudicādi pōt cōmitti causa iura ignoranti: ⁊ pōt esse ordinari⁹. C. de iudi. l. certi iuris. vbi dr. q̄ milites ptm̄ esse iudices. De iudice etiā delegato dicit Ul. q̄ sepe est ignarus iuris. qđ etiā nouit delegās: sz ratione bonitatis delegat sibi cām. ⁊ talis si tulit iniustaz sniam bona fide ⁊ cōsilio peritor̄ nō tenet ad satisfactionē. Et idem videt di cēdū de arbitris quoad snias iniustas. Si vo tulit iudex iniquā sniaz siue ordinari⁹ siue delegat⁹: siue arbiter. q: l. etsi erat sciēs tñ neglexit reuoluere libros ⁊ studere imate-

per ignorantiam

Conse assess

riam: vel si nesciebat per se neglexit querere cōsilia pitor. etiā si esset delegatus nō excusarek ab obligatiōe restōnis parti lese p suam iniquā sniam: etiaz si credebat iustā fore ꝑ m Ray. ⁊ Vl. Itez si fuit negligēs iudex ad assumēdum idoneū assessorē: q: elegit ignorantē: aut hoiez male cōsciē tie ꝑm cōez opi. siue hoc fecerit ex auaricia vt minus expē derer in salario dādo: siue ex amicitia vt seruiret amico ꝑ illo roganti: siue ex icuria vel alia causa: nō excusarek a re stitutione: q: in culpa fuit. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Si aūt assumpsit qui cōiter tenebak bonus ⁊ sufficiēs: vl' dak sibi a supior.: ita q de eius cōsilio hz iudicare: tūc excusak iudex a pctō ⁊ restitutione ferēdo iniquā sniam quā crede bat iustā ex cōsilio assessoris ipsius. Sed ipse assessor tene tur insolidū parti lese ꝓsulendo seu ostēdendo sniam fore iustā: si hoc facit mala fide ⁊ cōtra cōsciam: vel etiaz bona fide: hz ex crassa ignorātia aut negligētia. ff. qō quisqz iur. l. ij. ⁊ hoc ꝑm Ray. ⁊ Hostien. ⁊ Vl. Itē no. q iudices seu officiales iudicātes in causis vsuraz: vt florētie officiales mercātie si p suā sniam cogūt ad soluēduz aliquas vsuras vel nō ad repetēdū solutas peccāt mortaliter ⁊ tenenk ad restōnem: q: pstant cām efficacē dāni. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Et si hoc facerēt ex statuto vel cōsuetudine tales officiales sunt excōicati. vt in cle. ex graui. de vsu. Itē iu dex si accipit pecuniā vt iudicet: siue vt nō iudicet: siue vt iudicet male: siue vt iudicet: bñ peccat mortalr cū teneak gratis officiū suū exercere. ar. xliij. q. v. non sane. Pecuniā aūt illā retinere non pōt. Sed qd debeat facere de tali pe cunia habes. j. in. iij. parte ti. ix. Ubi etiā habes vtruz pos sit penas debitas reo relaxare vel augere vel minuere.

§. V. Actor siue accusator

requirit in iudicio: q: vt dicit Ambro. Judicis nō est fine accusatore damnare. ij. q. j. de manifesta. Et hoc nisi crimē sit notoriū. Euidētia em patrati sceleris clamore non indi get accusatoris. ij. q. j. de manifesta. Fama em publica eum accusat. Sed q: is q vocat aliquē ad iudiciū qrelaz ponit aliqn de causa criminali seu crimine: aliqn de ciuili seu de rebus tpalibus. In criminali dr accusator: in ciuili consue uit dici actor: q̄uis etiā in criminali etiaz actor dicak. Tri pliciter aūt cōtingit talē peccare. Primo calūniose agē do. s. imponēdo alicui falsum crimē ex malicia vel petēdo aliqua bona tanq̄ sibi debita q̄ nouit per se vel ex cōsilio peritor sibi non debere: ⁊ talis in vtroqz casu peccat mor taliter: agēs cōtra charitatē ꝓximi: ⁊ cōtra iusticiā: ⁊ piu rus est cōiter ⁊ de oīi dāno inde secuto tenek leso modo sibi possibili. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. ⁊. xliij. q. v. nō sa ne. in fi. ⁊. q. vj. si res. q: si dānificat in bonis tpalibus illa dz restituere. Si in fama vel psona: q: accusat' de crimine iniuste ⁊ cōuictus falso infamak de facto ⁊ occidik vel mu tilatur: vel alis ledik in psona: debet sibi satisfacere ꝓout pōt ad arbitriū boni viri: non tñ tenek se manifestare post factū si inde sibi piculum vite immineret. Sed si est in p gressu cause: debet dimittere ⁊ non psequi. Scōo peccat actor inordinate desistēdo a psecutione cause inchoate. s. puaricando. i. aliā partē: videlz accusatū adiuuādo collu dēdo cū eo dissimulādo vel nō inducēdo legitimas ꝓba tiones quas habet contra reū: ⁊ acceptādo fallas excusa tiones rei qō habet locū in criminibus: aut etiam ex toto desistit a psecutione cause fine debito ordine iuris qō dr tergiuersari. Et hoc facit corruptus pecunia a reo et amī cis ei': aut ꝑcibus eoz inductus: et tūc peccat mortalr: q: facit cōtra rēpublicā cuius bonū ꝓcurak p punitionē crimi nis qō ille impedit ꝑm b. Tho. ij. ij. q. lxviij. In causa autē ciuili seu vbi agik de tpalibus: q: ibi nō intēdik nisi indēni tas actoris seu acquisitio iuris ipsius actoris: ⁊ q̄libet re nunciari pōt iuri suo. vij. q. j. q̄ periculosum. Idco absqz pcō pōt desistere a psecutione cause sue siue cōcordando cū eo: siue ad euitādum expēsas ⁊ grauamina litigiorum. Tertio modo actor offendit cū etsi habeat iustam cām criminalē siue ciuilē p indebita media causam ꝓsequitur vtēdo mēdacijs in iudicio vel falsis instrīs ⁊ testibus ⁊ p bationibus alijs ne amittat iustā cām: qō etiam mortale est ꝑm b. Tho. ij. ij. q. lxviij. vñ nullo modo licet. xxij. q. ij. fa ciat. Verū si inde obtinet victoria cause ex quo certus est de sua iusticia cause nō tenetur ad satisfactionē alteri pti. nec etiā in expēsis placiti cū ille iniuste vexauerit eum. Si aut ē actor in causa ciuili estimat se ius hre: q: ⁊ sic sibi dr ab aduocatis ⁊ peritis: vel etiā dubitat de iure suo: nec in ꝓcessu cause cognoscit ꝑsōe: etiā si cām haberet iniustā nō peccat placitādo: q̄uis melius faceret cōcordando vel di mittēdo. Nemini em facit iniuriā q̄ vtitur iure suo. dicit lex Et si obtinet victoria cause nō tenek satisfacere dum hoc ignorat: q: ꝓbabilis ignorātia excusat eum. di. xxvij. §. fi. Sed si postea certificak de errore suo: tunc tenek ad resti tutionē illorū bonorū: ⁊ hoc nisi iam bona fide ꝓscripse rit. ex de prescrip. p totū. In cā autē criminali nisi sit bene certus de crimine: ⁊ posset legitime ꝓbare nō excusarek a pctō mortali accusando: q: exponit se periculo magno sui vel ꝓximi sine cā sufficienti. Itē no. ꝑm Anto. de bu. sup. c. q: plerisqz. q cū qs siue actor siue reus aliqua tenet ex iniu sta snia data p eo a iudice: q̄uis lex positiua ei assistat. tñ q: lex naturalis resistit: q: nō hz qs locupletari cuz aliena iactura vel dāno. de re. iur. lib. vj. locupletari. ideo tenek talis restituere sic habita: etiā si nō ꝓcuratiōe ipius obti nētis cām: hz sola iudicis ignorātia obtinuisset ⁊ ille q̄ suc cūbit non appellasset: q̄si videak ille acq̄uisse ex q̄ a snia nō appellauit Iesus: q: talis nō est ver': hz ꝓsumpt' con sensus. vt no. de sen. ⁊ re iudi. qō nō sufficit in foro cōscie. Hec ille. Quod intelligendū videk qñ talis sufficiēter no uit sniam iniustā fuisse datā p se: siue tūc: siue postea.

§. VI. Reus cōcurrit in iu dicio.

Dicit em reus is q̄ accusak seu impetik sup aliqua re siue iuste siue iniuste. Et talis triplr pōt peccare ⁊ mor taliter. Primo dicēdo falsitatē vel tacēdo veritatē: vt cuz iudex exq̄rit ab eo veritatē ꝑm ordinē iuris: siue in cā ciui li: hz cū agik de aliqua re tpali. vt cū iterrogak si pecuniā mutuo accepit ab actore: vel si nō restituit mutuatā: sciēs se accepisse hoc negat: vel restituta asserit: vel etiā in cā cri minali cum accusak ⁊ sunt semiprobationes: vel cuz infa mia exorta erga aliqē fit inquisitio super hoc etiā in casu mortis negat se cōmisisse maleficiū ꝑpetratū peccat mor taliter talis. Et rō est ꝑm b. Tho. ij. ij. q. lxix. q: facit ꝺ debi tū iusticie: ⁊ hoc ē mortale. Pertinet aūt ad debitū iusti cie: vt qs obediat suo supiori in his ad q̄ ius sue prelatio nis se extēdit. Supior aūt est iudex respectu eius q̄ iudica tur: ⁊ ideo ex debito tenek accusat' iudici exponere verita tē quam ab eo ꝑm formā iuris exigit. hec Tho. Si aūt nō esset legitim' iudex: puta q: hz dñium vsurpatū cū nō sit supior ei': nō videt facere ꝺ iusticiā si nō obediat ei in dicē do veritatē: peccat tñ in dicēdo mēdaciū. Et mortaliter si peieraret vel nocumētū notabile primo iferret. Silr etiā si esset legitim' iudex ⁊ non inqreret ꝑm formā iuris: pu ta q: impetit' de debito pecunie sine aliq̄ infamia exorta vel occasione inqrit ab eo de homicidio vel furto: tūc non tenek rndere: sed pōt p appellationē vel aliter subterfuge re iudiciū ei': nō tñ hz mēdaciū dicere ꝑm Tho. Accusat' aūt vel inq̄sit' iuridice de vno maleficio ⁊ cōuict' pōt inq ri ⁊ de alijs: ⁊ tenek vitatē dicere ꝑm Pa. de pa. i. iiij. Se cūdo re' pōt peccare mortalr calūniose se defendēdo: naz isto mō etiā si haberet iustā cām peieraret: qō semp ē mor tale. nā in cā etiā criminali iuramētū de calūnia prestādū est. ex de iura. calū. c. inherētes. Pro cui' declaratione di cit. b. Tho. ij. ij. q. lxix. q aliud est veritatē tacere. aliud est falsitatē pponere. Idoū pmū in aliquo casu licet. Nō em qs tenet oēm vitatē dicere: hz illā quā ab eo pōt ⁊ dz exige re iudex ꝑm iuris ordinē: puta cū precessit infamia sup ali quo crimine vel aliq̄ indicia apparuerūt: vel cuz precessit

Actor peccat ca lūnioſe agendo.

Reꝰ pec cat falsū dicendo

Calūnio se se dekē dendo.

Verita tē hz tace re: sed nō falsitatē propone re.

probatio semiplena. Scđm autē scz falsitatē ꝓponere nullo modo licet. Ad id aūt qđ licitū est pōt q̄s ꝓcedere vel p vias licitas ⁊ fini intento accōmodas: qđ ꝓtinet ad prudētiā: vel per vias illicitas ⁊ ꝓposito fini cōgruas: quod ꝓtinet ad astutiā q̄ exercet p fraudē ⁊ dolū. ⁊ primū q̄dez laudabile. scđm vo vitiosum. ¶Reo igit licet se defendere occultādo veritatē quā cōfiteri nō tenet p aliquos cōueniētes modos: puta ꝙ nō rñdeat ad que rñdere non tenetur. ⁊ hoc nō est calūnioſe se defendere: sz prudēter euadere. Nō autē licet vel falsitatē dicere vel veritatē tacere quā dicere tenet: nec aliquā fraudē adhibere: q; fraus ⁊ dol⁹ vim hñt mēdacij qđ est calūnioſe se defendere. ¶Hec Tho. Quātūcūq; ergo q̄s haberet iustam cām: sed q; nō habet ꝓbationes sufficiētes amitteret in notabile detrimentum lubē vel ꝑsone: nō ꝓpterea licet sibi dicere mēdaciū vel in

Per appellatiōnē iniustā.

ducere falsum testē vel falsum instrm vel aliqđ hmōi: alꝫ nō excusaret a mortali. Tertio peccat reus p appellatiōnē iniustā: vicz cū q̄s appellat a sñia cā afferēde morte: ne cōtra eū iusta sñia ferat: peccat mortaliꝫ: q; hoc est calūnioſe se defendere. Talis em agit cōtra iusticiā: q; officium iudicis impedit vnde ei iuriā facit: ⁊ etiaz aduersario suo: cui⁹ iusticiā inquantū pōt pturbat: ⁊ ideo sicut dr. ij. q. vj. Omnino puniēdus est cui⁹ iniusta appellatio ꝓnūciat. ⁊ tenet etiā ad satisfaciēdū de dānis ⁊ expēsis. Secus si appellat ex cōfidētia iuste cause: q; scz credit se hz iustā causam. ¶Hec. b. Tho. vbi. s. Itē cōdēnato ad mortē si iuste dr fit nō licet ei se defendere p violētiā ⁊ hmōi: alꝫ esset mortale. nō tñ tenet facere vnde sequat ei mors: puta manere in loco carceris si inuenit apertū: vel non comedere cōdēnato ad mortem per famē si cibus ei occulte offeratur. Sed cōdēnato iniuste ad mortē licet resistere condēnati iudici sicut ⁊ latronibus ⁊ defendere: nisi forte ꝓpter scādalū vitandū cū ex hoc aliqua grauis turbatio timeret. ¶Hec. b. Tho. ij. ij. q. lxix. arti. iiij.

§. VII. Inducitur etiam te

stis in iudicio. ⁊ triplr pōt peccare. Primo dicēdo falsitatē sciēter: ⁊ talis peccat mortaliꝫ ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lxx. tum

Peccat falsitatē dicendo.

q; facit cōtra iusticiā ledēs bonū cōe vel primū. tum q; facit cōtra octauū ꝓceptū expresse quo dr. Nō loqueris cōtra primū tuū falsum testimoniū. Exo. xx. tū q; periurat. Nā testis iurat: alꝫ nō crederet sibi quātecūq; religionis sit. ex eo. nuper. Et iurare debet ꝑm ¶Ray. ⁊ ¶Host. ꝙ dicet totā veritatē quaz nouit de re illa. iij. q. ix. hortamur. ⁊ ꝙ nō admiscebit falsum: nec aliquid de suo adijciet. iij. q. ix. pura. Itē de quoūdā consuetudine addit ⁊ bene ꝙ nulli pandet testimoniū. iij. q. ij. §. itē in criminali. Pōt tñ remitti iuramētū de cōsensu partiū. ex eo. tuis. nisi in causa matrimoniali. Testificādo insuper falsum aduertēter: tenet ad restōnē oim que exinde primus amisit ꝓpter eius testimoniū. xiij. q. vj. si res. ⁊. ij. q. j. notuz. Scđo peccat in testificādo cū id qđ est sibi dubiū asserit sibi certū: ⁊ talis peccat mortaliꝫ: q; exponit se periculo pctī: ⁊ dānificationis alteriꝫ: cū possit ꝛiū esse ei⁹ qđ dicit. ⁊ etiā peierat cū iurat se scire illud qđ nescit. Nā nō admitteret eius testimoniū si nō diceret se scire. q̄nimmo solent testes interrogari: vnde ⁊ quō sciāt. Et si interrogati de causa sciētie non dicant nō valet testimoniū. iij. q. iij. §. itez solam. ⁊ in aut. de testi. §. ⁊ licz dubū. ⁊ tenent ad restōem si inde primus iniuste dānificaret. Debet ergo homo in ferēdo testimoniū ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lxx. id de quo est certus p certo asserere. ⁊ id de quo est dubi⁹ sub dubio ꝓferre. Veruz q; ex labilitate humane memorie contingit ꝙ q̄s reputat scq̄ certū de eo qđ falsum est. ideo si q̄s cū debita sollicitudine recogitās estimat se esse certū de eo qđ falsum est nō peccat mortaliꝫ hoc asserēs: q; nō dicit falsum testimoniū p se ⁊ ex intētione: sed p accidēs cōtra id qđ intendit. ¶Hec Tho. Sed nec tenet ad restōnē dānū passo. ar. xxiij. q. v. de occidēdis. Non autem excusaret a pctō si ex impre meditatione ⁊ negligēti a: etsi nō ex malicia diceret falsuz nec etiam vt videt ob restōnē si inde proximus damnū incurreret. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Tertio peccatū cōmittit ⁊ mortale cū pecunia accipit p testimonio ferēdo etiā si p testimonio veritatis. Et ratio huius est: quia expresse facit cōtra iura cū hoc prohibeāt ⁊ valde iuste advertandū corruptionē veritatis proper pecuniā. Unde dicit Aug. ꝙ nō licet testi vēdere verū testimoniū. xiij. q. v. non sane. Et multo magis peccat cū accepit testis pecuniā ad falsitatē dicendā vel occultādā veritatē. Pōt tñ testis accipere expēsas tm ab eo q̄ euz pducit: puta si ex testimonio ferendo dietā facit: vel etiā operā suā ⁊ lucrum dimittit. ⁊ hmōi. iiij. q. iij. §. vēturis. Accipiēdo autē pecuniā p testimonio restituat ei a quo accepit: nisi ille dedisset ad corrūpendū testem: nam tunc ei debet dari in cui⁹ iniuriā accepit: vel pauperib⁹ erogari. Quarto peccat in omissione testimoniij cū ferri debet in vtilitatē primi. Pro cui⁹ declaratione distinguēdū est ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lxx. Nam testimoniū super aliqua re quā q̄s nouit: aut ab eo requirit aut nō requirit. Si requiritur tūc subdistinguēdū: q; aut reqrit autoritate sui supioris cū ei teneat obedire: aut nō autoritate sui supioris. Et si primo modo. i. autoritate sui supioris cū ei teneat obedire in his que pertinēt ad iusticiā: tunc sine dubio tenet ferre testimoniuz in his dumtaxat in quibus exigit ab eo testimoniū ꝑm ordinem iuris. puta in manifestis: ⁊ de quib⁹ ꝑcessit infamia. Et in hmōi omittendo testimoniū ferre peccaret: q; cōtra obedientiā ageret ⁊ cōtra charitatē non iuuando primū vel bonum cū debet. Sed si exigat testimoniū ab eo in non manifestis: ⁊ de quibus nō p:ecessit infamia: nō tenet ferre testimoniū. Si aut requirat testimoniū eius non autoritate superioris: tunc ad liberandū hoiem ab iniusta morte seu quacunq; pena vel falsa infamia vel aliquo dāno tenetur nihilominus ferre testimoniū. Ad qđ facit dictū ꝑs. Eripite pauperē ⁊ egenuz de manu pctoris liberate. Et illud Inno. Negligere cū possis pturbare puerfos: nihil aliud est q̄ fouere. nec caret scrupulo societatis occulte q̄ manifesto crimini definit obuiare. lxxxiij. di. erro. Si nō requiritur sup hoc: ⁊ inde videt sequi iniusticiā ⁊ dānū primo notabile: in ꝑsona: fama: vel suba: tenet facere quod in se est vt veritatē denūciet ei qui pōt ad hoc ꝓdesse. Juxta illud ꝓuer. xxiij. Erue eos q̄ ducunt ad mortē. Et ¶Ro. j. Digni sunt morte nō solū q̄ faciūt: sed etiā qui ꝑsentiūt facientibus. ⁊. xxiij. q. iij. ostēdit. cuz pluribus alijs cap. Et in predicto casu ꝑm ¶Ray. de dāno etiā sacerdotes ⁊ alij clerici ⁊ religiosi tenent. xxiij. q. ij. q̄q̄. nisi sit talis causa in qua nō liceat eis ferre testimoniū. vt in causa sanguinis. Idē Ul. Super his aūt q̄ ad cōdēnationē alicui⁹ ptinēt nō tenet ꝑm Tho. homo ad testificandū nisi cū a superiore cōpellat ꝑm ordinē iuris: q; si circa hoc veritas occultat nulli ex hoc spāle dānū nascit: et si imminneat piculuz accusato: nō est curādū: q; ipe se in hoc piculū spōte ingessit. Alia aūt rō est de reo cui piculū imminet eo nolēte. Guil. etiā dicit ꝙ in odiosis exceptionib⁹ vel crimīnibus nō consueuerunt testes cōpelli nō posse: licz q̄nq; cōpellant: vt in iquisitionib⁹. De his vo q̄ in secreto cōmissa sunt alicui vtrū debeat q̄s testificari etiā requisitus. Dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxx. ꝙ si q̄s hoc habet in secreto p cōfessionē. f. auditaz nullo modo pōt testificari: q; nō scit hoc vt homo: ⁊ maiꝫ est vinculū sacri ꝙ ꝓceptū hois. Sed si extra cōfessionē ei cōmissa sunt sub secreto: distinguendū: q; si sunt talia q̄ statim cū veniunt ad noticiā hois debēt manifestari: puta si pertinent ad corruptionē multitudinis corporalem vel spūalē vel graue dānū alicui⁹ ꝑsone. vel si qđ aliud est qđ ꝓpalare tenet. debet manifestare testificādo vel manifestando vel denūciando: q; extra hoc debitū nō pōt obligari per secreti cōmissum. Juxta illud. In malis promissis rescinde fidem. xxij. q. iiij. Si autem sunt talia que quis prodere non tenetur, vnde potest ex hoc obligari ꝙ sibi sub

Dubiuz certū asserendo.

Peccatum accipiendo.

Testimoniū omittendo.

De his cōmissis.

secreto cōmittūtur: ⁊ tunc nullo modo tenetur ea ꝓdere etiam ex ꝓcepto superioris testificādo. Et ratio est. q; seruare secretum est de iure naturali. nec potest hōmini ꝑcipi contra illud qđ est de iure naturali.

§. VIII. Aduocat' procurator ⁊ iurisc̄ōsultus peccare pñt multipl'r.

Si defendit cām iniustā.

Et ꝑmo aduocat' si sciēter defendit cām quā nouit iniustā. ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lxxj. peccat grauiter. i. mortal'r. Et rō est. q; illicituz est cooperari alicui ad malū faciēdū cōsulendo. adiuuādo. vel aliter cōsentiendo. Vñ dr Ro. ſ. Digni sunt morte nō solum q̄ faciūt sed etiā q̄ cōsentiūt facientib⁹. Sic'r etiam cū a ꝓncipio cause credit iustā ⁊ in ꝓcessu videat eā iniustam peccat grauiter defendēdo eā: nō tñ debet eā ꝓdere vt sez iuuet aliā ptē vel secreta sue cause alteri parti reuelet. q; male faceret ⁊ ꝓtra fidelitatē. Sz dz eā deserere dicēdo clientulo q̄ nō hz iusticiā: vel eū ad cedēdū inducere: vel ad cōponēdo cū aduersario fine sui tñ dāno. Et tenet talis ad oīe dānū qđ altera ps ex ei⁹ auxilio incurrit Hec Tho. Idē Ray. ⁊ allegat. l. rē. C. de iudi. Et idez statuit Greg. r. De restitutiōe videt intelligendū in casu in quo clientulus su⁹ q̄ obtinuit victoriā cause nō vellet vel nō posset restituere. Nā ⁊ ille cū repit vtilitatē cause iniuste ꝓncipaliter tenet cū hoc nouit. Sed si ignoraret puta q; aduocat⁹ vel periti dicunt eū ius habere videt excusari cū laborat hac ignorantia. dis. xxx vij. §. fi. Insup si dixerit clientulo iustam eū habere cām quā nouit iniustam si cām perdit tenet ei de expēsis factis sibi ⁊ alijs in litigādo. secus aūt si ipse clientulus cognoscens iniustā cām voluit eā defendere. ex de iniu. ⁊ dā. da. Si culpa.

Ignorāt vt negligens.

Secūdo peccat aduocat⁹ in defendēdo causas cū est ignorās vel negligēs. Nam si assumit iustā cām ⁊ ex ignorātia notabili vel negligētia sua: q; nō laborat in reuoluēdo libros vt inueniat vtilitatē ⁊ clientulus amittit cām: peccat mortal'r. Et rō est. q; notabiliter nocet ꝓximo cum possit ⁊ debeat iuuare: nec debuit se ponere ad aliud officiū vel ad actuz ad qđ nō erat idone⁹. ex de iniu. ⁊ dā. da. si culpa. Et tenetur ad restitutionē dāni inde secuti clientulo suo ꝑm Ray. ⁊ Hosti. Si vo defendit cām iniustā quā credit iustam ex ignorātia notabili vtiq; peccat mortal'r. Et rō est. q; exponit se periculo grauis dāni ꝓximi. vñ ⁊ piculo pctī mortalis. Et si obtineret victoriā cause teneret ad satisfaciendū parti lese.

Si allegat falsa

Tertio peccat mortaliter aduocat⁹ si allegat falsa ꝓtra cōscientiā. vel instruit falsum testem vel inducit clientulū suū ad negandū veritatē etiā si defenderet iustā causam: ⁊ aliter obtinere non posset victoriā. Et rō est. q; ꝑm apl'm Ro. iij. Non sunt facienda mala vt inde eueniant bona: nec vti licet indebitis medijs vt veniat ad bonū finē. Ad restitutionē aūt nō videt teneri. Sed si abstulit bonā cām ⁊ iustā aduersario q̄ dictos modos vel q; cauillationē suā. vel ipm grauauit in petēdo dilatiōes superfluas vel faciendo positionē duplicē vel cauillosam. tenetur talis insolidū ad verū interesse. i. oīe dānū. ꝑm Host'. Greg. r. etiā statuit in supradicta ꝓstitutiōe. q; id qđ aduocatus recipit iniqua aduocatione vel cōsilio: tenet duplū restituere ⁊ nihilominus de dānis tenet satisfacere lesis. Et idē statuit de ꝓcuratore. Et iurisc̄ōsul⁹ in dādo ꝓsiliū sciēter in cā quā nouit iniustā si operat victoriā cause illud cōsilium. similiter ad omnia dāna. Non aūt si credit iustam ⁊ habet causam credendi. ex de regu. iuris. Nullus ex consilio tenet nisi fuerit fraudulentū. in. vj. Si aūt causa ē dubia vtrū. ſ. obtineat iusticiā necne dū sibi remanet dubia vsq; ad diffinitionē cause licet aduocato. ꝓcuratori ⁊ iurisc̄ōsulto iuuare ꝑm. b. Tho. vbi. §. ⁊ Guil.

Primo ꝓrata sa tisfacē dione,

Quarto peccat ab aduocat⁹ ꝓcuratorib⁹ ⁊ iurisc̄ōsult⁹ circa receptionē immoderatā salarij vel indebito mō ꝑm acce be. Tho. Quāuis em̄ licite possint petere salariū vt mercedē sui laboris. Unde ⁊ Augustinus dicit. q; licet aduocato vendere iustū patrocinium ⁊ iurisperito verū consiliū iiij. q. v. nō sane. non tñ debēt petere immoderatū. Attenditur aūt moderamē salarij ꝑm Ray. circa q̄ttuor. Primo ꝑm quantitatē cause. Scō ꝑm laborez aduocatiōis. Tertio ꝑm sciētiam ⁊ facūdiam aduocātis. Quarto ꝑm cōsuetudinē regionis. Scōm hoīū cōsiderationē pōt maius et minus taxari salariū: vt. iij. q. vij. §. apō vbē. ⁊ ar. xij. q. ij. cōcesso. ⁊. c. vulterane. ⁊ ex de ꝑbē. de multa. Lōcor. Tho. ⁊ Ul. Unde in hoc non pōt dari certa regula de quātitate salarij. Et subdit Ray. q; ex quo causa est incepta nullum dz facere pactū cū litigatore quē in ꝓpriaz recepit fidē: q; posset esse occasio magni piculi. iij. q. vij. §. preterea. q; ꝑm glo. q̄n videret causam in periculo tūc cogeret clientulum suū inire pactū cū eo dare sibi salariū ad libitū. Idez Ul. Petere ergo pōt salariū moderatū ab initio litis vel post factū. Et si a principio nō est factū pactū determinatū salarij pōt ꝑm Hosti. aduocatus cogere clientulum per iudicis officium ad dādum debitum. Dicit etiā Hostiē. q; non licet paciſci de certa parte litis. ſ. quota: puta decima vel cētesima. alʒ debet ei interdici forus. i. exercitium aduocādi. C. de postu. l. si qui aduocatorum. Sed de quanta licet paciſci: idest certa quātitate pecunie dūmodo nō excedat debitum. Qđ dicit Aug. q; licet vēdere rectum consilium vt. s. dictū est intelligit Ray. ⁊ Ul. quando laborat in volendo libros ⁊ studēdo ⁊ disputando forte cū alijs pitis. Alʒ si fine labore posset respondere credunt q; nil debeat recipere sed gratis respondere. Sed Hosti. restringit hāc sentētiam quando petens consilium est pauper. Naz si est diues potest petere salarium. ar. xiij. q. v. nō sane. Si enim non laborat tunc laborauit in preterito studēdo ⁊ discēdo Item aduocantes vel procurantes sciēter in causa vsuraria peccant mortaliter. Et si ex eorum aduocatione vel procuratione quis sentētiatur ad soluēdum vsuras videntur teneri ad restitutionē. ex de iniur. ⁊ dam. da. si culpa. Post sunt etiā peccare in modo aduocādi: cum. ſ. dicunt opprobria et derisiones ⁊ hmōi q̄ prohibenē: vt. v. q. iij. in loco. ⁊. iij. q. vij. infames. §. si q̄s adeo procar. Sed de hoc ⁊ pluribus alijs habetur. j. in. iij. parte. titu. vj. Et quomodo debent aduocare pro paupibus. j. eo. ti. c. de inhumanitate.

De acceptione personarum. Lapl'm. xx.

Acceptō ꝓsonarū

Quia in iudicijs de quibus tractatū est supra repitur frequēter vitium acceptiōis ꝓsonarū: qđ notauit ps. in eo qđ inductū est. s. in autoritate illa. Usq; quo iudicatis iniquitatem ⁊ facies peccatoꝝ sumitis. qđ vitiū est ꝛ iusticiā distributiuaz: ⁊ freq̄nter ꝓpetrat: q̄nq; et auaricia: q̄nq; ex affectu sensuali amicitie vel parētele. iō nunc agēduz de ꝫ hic est: q; pcm̄ est multū nocēs bono cōi. Prohibet in lege diuina dū dr Deut. ſ. Non accipietis cuiusq; ꝓsonā. Ab hoc vitio xp̄m fuisse immunē testati sunt discipuli phariseorū cū herodianis dicētes. Non respicis ꝓsonaz hoīm. Mat. xxij. Et posset sic describi q; acceptio ꝓsonaruz est vitium quo id qđ ex debito iusticie est alteri conferendū exhibet ꝓsone nō ob meritū eius ad ipam rem: sed ob cōditionem ipsius nō cōgruentē ad ipsaz rē. Propterea aūt dr ex debito iusticie cōferendū: q; in his q̄ dant mere ex liberalitate non ex debito non hz locū acceptio ꝓsonarū si dat magis vni ꝓsone q̄ alteri. puta donat quis de bonis suis cētum amico vel cōsanguineo rōne amicitie vel parētele q̄ nō donat extraneo q̄uis sit melior vel magis egeat. hic non est acceptio personarum si datur magis vni persone: q; suuz est qđ dat: ⁊ nemini debet: ⁊ in re suauz nusquisq; est moderator ⁊ iudex. Et ex hoc ꝑbat bea. Tho. sup epistolam ad Roma. vt ait apl's. ij. c. Non est ꝓsonarum acceptio apud deū. in eo videlz q; peccatorū quosdā relinquit in suis peccatis: quosdam ad se vocat dādo eis gratiam suam quaz nō dat reprobis. Nā acceptio ꝓsonarū vt dictuz est opponitur iusticie: vñ locū habet in his que dant ex debito qđ attendit iusticia, Deus autem non ex debito sed ex gra-

tia vocat pctōres ad pniam. Uñ ad Ro.xj. Si ex opibus iá nō ex gra. Et ad Titū.iij. Nō ex opib⁹ iusticie q̄ fecim⁹ nos: sed ſm suā miam saluos nos fecit. Jn talib⁹ aūt bñficijs gratis datis liberū est non solū deo: sed etiā hoi dare cui voluerit. Juxta illud Matth.xx. An nō licet mihi qđ volo facere. Signāter autē subdit. Nō ob merituz pſone ꝛc. Nam ad eū qui hz distribuere vel dare aliqua ex debito distribuenda ptinet q̄ det illa ſm q̄ reperit meritū seu aptitudinē in pſonis cōgruentē rei q̄ dat. Nā ſm.b. Tho. ij.ij.q.lxiij. Ad iusticiā distributiuā ſpectat diuersis personis diuersa tribuere ſm ꝓportionē ad dignitates pſonarū. vt scz vnicuiq; det ſm q̄ est in eo ꝓprietas digna ad id qđ dat. Si igitur q̄s in dādo cōsideret ꝓprietatē illam pſone ꝓpter quā id qđ ei cōfert est ei debitū non est acceptio pſonarū. Sed si quis cōsideret in eo cui cōfertur nō illud qđ dat fit ei ꝓportionatū vel debitū: sed solum hoc qđ est iste hō petrus vl martin⁹: puta amic⁹ vel ꝯsanguineus vel fibi vtilis: hic erit acceptio pſonarū. Sed ob cōditionē nō congruentē ad ipsam rē hoc dicit q: ſm beatū Tho. vbi.s. contingit aliquā ꝯditionē pſone facere eā digná reſpectu vni⁹ rei ꝛ nō reſpectu alteri⁹. Sicut hec ꝯditio. ſ. ꝯsanguinitas ad vnā pſonā facit eā digná vt fibi pl⁹ dimittat de patrimonialib⁹ bonis q̄ extranee pſone. Sz ipsa ꝯditio nō facit eā digná vt p̄ b̄ conferat fibi ob eā de bonis eccl̄iasticis: seu officijs ꝛ beneficijs quātū alij pſone aptior vel plus q̄ alij. q: non est parentela ꝯditio congruēs ad talē rem. ſ. bñficia vel officia eccl̄iastica. Et ꝓpe tratur hoc vitiū in officijs ꝛ beneficijs cōferendis in iudicijs exercendis ꝛ in honoribus exhibendis.

§.I. Et quātū ad collatio

nē beneficioz q̄ritur. vtrū plat⁹ peccet in ꝓferēdo bñficiū bono ꝓtermisso meliori. Vel etiā vtrū peccēt eligētes aliquē in platū min⁹ bonū ꝓtermisso meliori. Et videt q̄ sic. q: dicit Hiero. q̄ q̄ pstantior est ex oi pplo q̄ doctior. q̄ sanctior. q̄ in oīni vtute eminētior. ille eligat ad sacerdotiū. viij.q.ſ. Licet. Tunc tpis cōiter sacerdotes habebant curam animarū. ergo nō eligēdo talem peccat. Et rñdit. b. Tho. in quadā questione de quodlibet. q̄ q̄s pōt dici melior dupl⁹. Uno mō ſimpl⁹. Alio mō ſm q̄d. Simpl⁹ autē melior ꝺr q̄ est sanctior ꝛ pl⁹ hñs de charitate. Scōm q̄d ꝺr melior q̄ est melior ſm aliquē respectū. Contingit autē aliquē esse meliorē ſimpl⁹. i. maioris sanctitatis q̄ non est melior quātū ad b̄ q̄ pficiat in eccl̄ia: sz alij⁹ minoris sanctitatis erit melior eo in regimine: q: forte magis eccl̄iā iuuare poterit. vel p ꝯsiliū sapiētie: vel p auxiliū potētie: vel q: deseruiuit i eccl̄ia. Nō q̄ tenet̄ prelat⁹ dare bñficiū vel officiū meliori ſimpl⁹: sed meliori q̄ad hoc. nō pōt eē q̄ preferat vnū alteri nisi propter aliquā cām q̄ fi ptineat ad honorē dei ꝛ vtilitatē eccl̄esie iā quantū ad hoc iste est melior. Si aūt illa cā nō ptineat ad hoc erit acceptio pſonarū q̄ tāto est grauior quāto in reb⁹ diuinis cōmittitur. hec Tho. Et q: qđ est directe ꝺ iusticiā est mortale: ꝛ acceptio pſonaz directe est ꝺ iusticiā distributiuā: ideo ē mortale. Notandū etiam q̄ q̄uis minus bon⁹ ſimpl⁹ possit preferri magis bono in regimine eccl̄ie q: vtilior. nō tñ fi sciat malus esse q̄uis possit iuuare eccl̄iā p scientiā vel potentiā: q: in hmōi pmaxime requirit bonitas vite. alʒ sine pctō cura exerceri nō pōt. hoc em̄ non esset pferre minus bonū: sz ſimpl⁹ malū. ꝛ p ꝺñs q̄ nō est idoneus nō ꝺz pferri ei q̄ est aliquo mō idone⁹. vñ ꝛ Alb. magnus dicit exp̄sse q̄ pmouēs ad ordinē vel curā pastoralem vl aliqđ beneficiū eccl̄iasticū scienter indignū absq; dubio peccat mortal⁹. Nec nobilitas excusare pōt vt pmoueat malus: q: quāto nobilior tāto nociuior. Et si dicat q̄ alius nō fit ita vtilis: oino ista rō nō valet. q: vtilitas spūalis tpali p̄ponēda est. nec excusat paucitas ministroz eccl̄ie. hec Alber. Ad argumētū rñdet q̄ vtiq; ceteris paribus debet eligi ꝛ assumi ad prelaturā doctior ꝛ sanctior cum. ſ. sit alius ita vtilis eccl̄esie sicut ceteri. Sed vbi alius esset vtilior in gubernatione: licz minus doct⁹ ꝛ sanctus: tamē bon⁹ cuz in hmōi debeat attendi vtilitas eccl̄esie. ille potius debet pfici. Glo. tñ sup di. ca. licet. dicit q̄ Hugo tēperat dicta cōparatiua que ponit Hiero. viij.q.ſ. q̄ debet esse sctūs ꝛ doctus. Sufficit em̄ q̄ fit bon⁹. ꝛ est aliquis eoꝝ plo bon⁹ q̄ nō est malus. ex de pſum. dudum. Alij tñ dicūt semper meliorē esse preferendū. lxj. di. nec emeritis. ꝛ lxv. dist. c. fi. Et q̄uis Job. adhereat opinioni Hug. tñ. b. Tho. ij.ij. q.lxiij.ar.ij. tenet alia opinionē dicēs q̄ quātū ad pciam necesse est eligere semp meliorē vel simpl⁹ vel in cōparatione ad bonū cōmune: q: alius haberi nō pōt magis idoneus. verū quantū ad hoc q̄ electio nō possit impugnari in foro iudiciali sufficit eligere bonū: nec tenetur eligere meliorē: q: sic omnis electio posset impugnari. Ꝺō etiaz aliqs debeat eligi de gremio eccl̄esie de iure cōi. ꝓpterea statutū est: q: pl̄umiſ q̄ talis debeat esse vtilior quantuz ad bonū cōe: q: scz magis diliget eccl̄esiā in qua nutritus est ſm be. Tho. Non tamē p hoc tollit quin de alia eccl̄ia possit assumi si vtilior habeatur.

Quis ꝺr melior dupl⁹

Minus bon⁹ preferr in regimie aliquādo

Scdz sciam q̄ melior eligēs

§.II. Querit secūdo Utrū

plat⁹ eccl̄ie possit cōmittere ꝯsanguineo suo curam sue eccl̄esie postposito meliori: ꝛ videt q̄ nō. Nā dicit Hiero. loquēs de Moyse q̄ instituit successorē sibi in regimine ieſum naue nō filios suos vel ꝯsanguineos. Nulla cōsanguinitatis rō. nulla habita est ptēplatio ꝓpinq̄tatis. ꝓpinquis agroz ꝛ pdioz relinquat hereditas. Gubernatio pp̄li illi tradat quē deus elegit. qui. ſ. habeat ſpm dei. viij.q.ſ. fi ergo. Et sic videt q̄ ꝓpinq̄s nō sint dāda bñficia eccl̄iastica. Rñ. b. Tho. in quadā questione de quodlibetis q̄ aliter dicēdū est de ꝯsanguineo eque idoneo. alr de ꝯsanguineo min⁹ idoneo. Si em̄ cōsanguine⁹ sit eque idoneus pōt plat⁹ pferre ꝯsanguineū: nisi forte ex hoc scādalū oriat: vel aliq̄ exinde malū exēplū accipiāt: vt q̄n pbabiliter timet q̄ alij plati inducerent̄ ꝺ exēplo ad dandū suis ꝯsanguineis minus dignis. Nō hec est: q: in ꝺ q̄ det ꝯsanguineo eque digno nil deperit vtilitatis eccl̄esie. vñ in ꝺ licet satiffacere amori naturali q̄ charitati ꝺr nō est: sz magis charitate iformat. ꝛ hoc figurat Gen. xlvij. vbi pharao dixit Joseph de fratrib⁹ suis. Si nosti in eis viros industriosos institue eos mgros pecoz meoz. Si ꝺo sit minus idone⁹ ꝯsanguineus plati nō debz eū pferre ad curā eccl̄esie postposito meliori: ꝛ hoc duplici rōne. Primo q: infideliter agit dispēsator. q̄ negociū dñi sui gerens rem eius nō meliorat cuz possit. Scdo q: hoc videt ptinere ad acceptionē pſonarū: q: ꝺditio ꝯsanguinitatis nō est ꝺditio ptinēs ad curā eccl̄ie q̄ nō obtinet iure sanguinis sz diuino munere. Esset aūt ꝺditio faciēs ad negociū circa dispēsatiōes patrimonialiū bonoꝝ. vñ si ep̄s de pīmonialib⁹ bonis magis ꝓuideat suo ꝯsanguineo minus idoneo nō est acceptio pſonaz: sz si rōne cōsanguinitat̄ magis ꝓuideat de pīmonio crucifixi nō caret vitio acceptiōis pſonaz. Cōcor. idē Tho. ij.ij. q.lxiij. art. ij. Idē Tho. dicit. q.e. ar. ſ. q̄ ptinet ad acceptionē pſonarū si q̄s ꝓmoueat ad plationē vel ministeriū aliquē: q: diues est vel q: ꝯsanguineus vel amicus est: q: diuitie vel parentela nō est cōditio faciens ad cām ꝓpter quā ille dignus sit tali dono. ſ. platiōis vl ministerij: sz sufficies sciētia cū bonitate pertinet ad acceptionē pſonaz ſm Job. neapol. in quodlibet. Dispēsare ꝺ iura cōia vl ꝑticularia fine cā rōnabili magis circa vnā pſonā q̄ aliā: puta q: est amic⁹ vel cōsanguineus vel diues ꝛ hmōi: vt si dispēsat ante legitimā etatē vel ꝓmoueat vel habeat curā aīarū vel dignitatē aliqs: q: amicus vel cōsanguineus vel diues vel potens ꝛ hmōi. Non aūt pauper ꝛ extraneus etiā si fit ptior aptior. vel si abbas vel ptior dispenset cum subditis aliquibus in esu carnium. in ieiunijs. in vigilijs et laboribꝰ. nō q: magis indigeāt vel alia rationabili causa: sed quia

Consanguineo eque bono nō ꝓponas ꝓferre.

Dispensare.

Elemosi nā dare,

magis sunt cū eo astricti. Si q̄s etiā habēs distribuere alí quā elemosynā collegij vl̄ cōitat̄ vl̄ testatoris nō dat illis q̄s credit magis indigere: sed amicis vicinis vel ꝓsangui neis minus egētib⁹: etiā ptinet ad acceptionē ꝓsonarum. Sitr̄ in cōferēdis officijs scl̄aribꝫ p viā scrutinij vel aliter si q̄s admittat p̄bēdo fauā seu assensum nō his quos ido neos iudicat: sed eis q̄ sunt amici vel consanguinei: vel vt seruiat amico in hmōi: ad acceptionē ꝓsonarū videt̄ pti nere & grauiter peccat. ar. dist. lxj. miramur.

§. III. In honoribus etiaz

hoc vitiū repit̄: cū. s. aliq̄s honorat̄ nō rone vtut̄ quā in se hz: vel saltē repsentat: sed rone diuitiarū vel alicui⁹ vani tatis. ꝓ quo declaratiōe dicit be. Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. iij. ꝙ cū honor fit quoddā testimoniū de vtute ei⁹ q̄ hono ratur: sola vtus est debita cā honoris. Sz sciendū ꝙ ali quis pōt honorari nō solū ꝓpter vtutē ꝓpriā: sed etiā ꝓ pter vtutē alterius: sicut p̄ncipes & p̄lati honorant etiā si sint mali inquantū gerunt psonā dei & cōitatis cui p̄ficiū tur. fm illud ꝓuerb. xxvj. Sicut q̄ mittit lapidē in acer uū mercurij: ita & q̄ tribuit honorē insipiēti. Dr em̄ gēti les rōnē vel ratiocinationē attribuebāt mercurio: aceru⁹ mercurij dr cumulus rōcinij: in quo mercator mittit ali qñ vnū lapillū loco cētū marchar. Ita etiā honorat̄ insi piens q̄ ponit̄ loco dei & loco totius cōitatis. Et eadē rō ne parētes et dñi sunt honorādi ꝓpter participationē di uine ꝓditionis: q; deus est oīm pater & dñs. Senes autē honorādi sunt ꝓpter signū vtutis qđ est senectus, sed hoc signū q̄nq̄ deficit. Diuites autē honorādi sunt: q; maiorē locum in cōitatib⁹ obtinēt & nō ꝓpter diuitias suas. Vñ idē be. Tho. in. xj. quolibet. vbi ponit & q̄rit. Utrū hono rari diuites magis q̄ alios ptineat ad acceptionē ꝓsona rū. Rndet dicēs ꝙ duplex est honor. Primꝰ. s. q̄ debetur alicui rōne suiꝓprius: ꝓpter ꝓpriā virtutē sicut est cōmen datio. reuerētia & hmōi. & ad hunc honorē diuitie nihil fa ciunt. vñ si talis honor alicui exhibeat: erit acceptio ꝓso narum. vñ dicit Valerius maximus ꝙ honores qui vtuti bus debent: sicut triūphi & alij hmōi. apud romanos an tiquos nulla pecunia emi poterāt. Alius honor est q̄ debet alicui fm statuz quē hz in republica. Sic em̄ in ꝓsona res publica honorat̄. Et ꝓpter hoc reges & p̄ncipes honorant: fm illud. s. Pet. ij. Regē honorificate. Et q; in republica terrena diuites statum obtinēt altiorē. ideo ciues celestis hierl̄m quasi in babylonia peregrinātes debent eos inter quos ꝓuersant morē gerere. vt dicit Aug. in li. de ciui. dei. Et sic diuites honorare illis dūtaxat honoribꝰ q̄ ad exte riorē cōuictum ptinent nō est malum. Sed in his que pti nēt ad fidem x̄pi: peccatum est preferre diuites pauperi bus: sicut sunt ministratores sacramentor. hec Tho. Vñ si quis vellet audire cōfessionē diuitum & nō pauperū vel nō ita diligenter aut tradere eucharistiā aut ordines: aut alia diuitibus & nō pauperibus esset ꝓsonaruz acceptor. Si quis autē prius audiret vel potius diuites: q; credit eos magis indigere vel maiorem fructū inde sequi: vel nō ita patiēter expectare sicut paupes: nō ptinet b̄ ad ac ceptionē ꝓsonaz: sed ad debitā discretionē. et hinc est fm bea. Tho. ij. ij. vbi. §. ꝙ facilius dispēsatur in matrimonio in gradibus consanguinitatis & affinitatis phibitis circa excellētes ꝓsonas q̄ circa alias. sfit em̄ hoc ꝓpter fedus pacis firmandū quod magis est necessarium cōi vtilitati circa excellentes personas q̄ circa alias.

Honorat̄ q̄s ꝓ pter vtutem.

Aceru⁹ mercurij

Honorat̄ q̄s ꝓ pter di uitatē.

§. IIII. In iudicijs quoqz

phibet acceptio ꝓsonaz. Vñ et ꝓuerb. xviij. dr. Accipere ꝓsonā in iudicio nō est bonū. Huiꝰ rō est. q; ꝓ hoc corrūpi tur iudicium: & p cōsequēs iusticia. Nā fm. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. iiij. iudiciū est actꝰ iusticie. ꝓut. s. iudex reducit ad equalitatē iusticie ea que inequalitatē facere possunt op positā. Personaz autē acceptio inequalitatē quandā ha bet inquātū attribuit alicui ꝓsone ꝓter ꝓportionē suam in qua cōsistit equalitas iusticie: & sic corrumpit iudiciuz per acceptionē personarū. Unde & regula iuris dicit. In iudicijs nō est ꝓsonarū acceptio habēda. de reg. iu. in. vj. Unde & Nico. papa dicit. Necesse est fm sacrarū scriptu rarū documēta ac fm iusticie tramitē & accusatū simul et accusatorē adesse. Et vnā partem quātacūq; & qualicūq; ꝓdita fit aucte: sic prorsus audiri vt alteri parti nullum ꝓiudiciū irrogēt. iij. q. ix. necesse. Uidenť notari ꝓtraria xlv. di. cū beatus. vbi dr ꝙ leuite & sacerdotes nō sunt nisi ꝓ grauibus excessibus corporaliter flagellādi: cū tm̄ mino res clerici etiā ꝓ leuibus verberibꝰ subijciant̄. ar. ad hoc di. xl. c. j. & de offi. deleg. sane. Jo. an. in glo. sup dicta rubr ca sic soluit. In penis deferť dignitati & psone: vt in dicto c. cū beatus. & de transac. c. fi. Item in sedēdo & assurgen do. vt di. xciij. c. nō oportet. s. Sed in iudicijs vel sentētia nō est habenda acceptio ꝓsonarū: sed in eis est equalitas seruāda: vt dicit rubrica. In penitētie exhibitiōe. vt. xxvj. q. vij. sacerdos. Item in fide x̄pi suscipiēda. de conse. dist. iiij. nec quēq̄. Et in alijs sacramētis. vt de cōiu. ser. c. j. Et in pauperū receptione cū sufficere possumus. xlij. dist. c. quiescamus. & hmōi. Et nota ꝙ lz iudex nō debeat vti ac ceptione personarū vt hic. tamē vtile est in arbitrarijs iu dicem gratiosum habere. vt de offi. dele. cōsuluit. Caueat tamen in facienda gratia ne incurrat penā cōstitutionis. de sen. & re iudi. de cetero. Jo. an.

In pēis deferť di gnitati

¶ De sacrilegio inquātū ptinet ad auaricią. Cap. xxj.

Sacrilegiū quādoqz ponit̄ inter species luxurie: vt cū opus carnis exerceť a clericis vel religiosis & monialibꝰ seu a laicis cum eis. Aliq̄n ex ira vel odio ꝓcedit: vt cū percu titur iniuriose clericus. Aliq̄n aūt ꝓuenit ex auaricia: vt cū quis rapit sacras res: vel de sacro loco. Et fm hūc re spectū inter vitia ad auariciā pertinētia hic ponitur. Sic autē diffinit̄ seu describit̄ sacrilegiū. s. ꝙ est sacre rei lesio seu violatio. Isiod. tm̄ dicit ꝙ sacrilegiū dr ab eo qđ legit. i. furať quis sacrū. Uel potest plenius sic describi ꝙ est vi tiū quo irreuerentia exhibeť personis vel locis vel rebus sacris. Et quia sacrū dicit aliquid ex eo ꝙ ordinať ad dei cultū: & ex hoc ꝙ aliquid deputať ad cultum diuinū effi citur quoddā diuinū: sicut & illud quod ordinať ad finez bonū sortit̄ rōnem boni. & sic ad illud tale sacrū debetur quedam reuerētia que referť in deū. & hinc sequit̄ ꝙ oīe illud quod ptinet ad irreuerentiā rerū sacrarū ptinet ad iniuriā dei: & hoc est pctm̄ & habet rōnez sacrilegij. hec. b. Tho. ij. ij. q. xcix. ar. j. Est aūt speciale pctm̄ sacrilegiuz di stinctū ab alijs: quia in eo reperit̄ specialis rō deformita tis: quia scz violať res sacra p aliquā irreuerētiā: & oppo nit̄ virtuti religionis: ita ꝙ ipa irreuerentia & dehonora tio que fit rei sacre dicit̄ violatio. sicut aūt honor est in ho norante nō in eo qui honorat̄. vt pz. j. Et hi. ita irreueren tia est in eo qui irreuerēter se habet: q̄uis etiam nihil no ceat ei cui irreuerētiā prebet. Unde etsi res sacra in se nō violetur: tm̄ quantū est in ipso sacrilego violat eā: sicut & purpura regale indumentū facta honorat̄ & glorificať. & si quis hanc ꝓfanauerit morti damnať quasi cōtra regem agens: q̄uis nihil agat in personā regis fm damascenū. Ita si quis rem sacrā violet ex hoc ipo cōtra dei reuerētiā agit. Reperit̄ aūt sacrilegiū in pluribus generibus pec catorum seu materijs. s. in luxuria: in homicidio: in rixa: in furto: in rapina & hmōi. Nec tm̄ ex hoc sequit̄ quin sit spe ciale pctm̄. Non em̄ est incōueniens vnā specialē rationē peccati reperiri in pluribus generibus peccatorum fm ꝙ diuersa peccata ad finē vnius peccati ordinant̄: sicut etiā et specialis ratio alicuius virtutis potest reperiri in plu ribus materijs vl̄ generibꝰ virtutū a quibꝰ imperať: sicut ieiuniū aliq̄n imperať ab abstinētia. aliq̄n a castitate. ali quādo a religiōe. Quocūq; ergo genere peccati quis fa

Sacrile gium est

Sacrile gium est speciale pctm̄.

Sacrile gium in multis peccatis reperit̄

Titulus.I.

ciat ꝺ reuerẽtiã sacris in reb⁹ debitã: sacrilegiũ formaliter cõmittit: lz materialr sint ibi alia genera pctoꝝ. Interduz tñ repit sacrilegiũ separatũ ab alijs pctis: eo ꝙ actus nõ hz aliã deformitatẽ nisi ꝙ: res sacra violat. vt cũ iudex rapit aliquẽ malefactoꝛẽ de loco sacro quẽ in alijs locis licite capere posset. hec ḃe. Tho. vbi. s. ar. ij.

§. I. Diuiditur autẽ sacrilegiũ

in diuersas ptes vel spẽs ꝑm diuersas rõnes sanctitatis rerũ sacrarũ ꝙb⁹ irreuerẽtia exhibet. Tãto autẽ aliqꝺ sacrilegiũ ẽ maiꝰ: quãto res sacra i quã peccat maioꝛẽ obtinet sanctitatẽ. attribuit aũt sctitas t pſonis sacris. i. diuino cultui dedicatis: vt sunt clerici t religiosi: t locis sacris: vt sunt eccl̃ie. t reb⁹ ꝙbuslibet sacris: vt sacra reliqe: vasa sacra t hmõi. Et ꝙ sanctitas loci oꝛdinat ad sanctitatẽ hois: iõ grauiꝰ est sacrilegiũ cõmissum in pſonã sacrã ꝙ locũ sacrũ. Sũt tñ in vtraqꝫ specie diuersi gradus sacrilegij ꝑm diuersitatẽ locoꝝ t pſonarũ sacrarũ. Grauius est em̃ sacrilegiũ cõmissum in sacerdotẽ vel ꝑ sacerdotẽ ꝙ in subdiaconũ vel diaconũ. t grauiꝰ in epm̃ ꝙ in sacerdotẽ. Siꝛ grauius ẽ sacrilegiũ cõmissum in choꝛo vel circa altare ꝙ in altero loco eccl̃iastico. Siꝛ etiam tertia spẽs sacrilegij q̃ cõmittit circa res sacras: hz diuersos gradꝰ ꝑm diuersitatẽ graduũ rerũ sacraꝝ: inter q̃s summũ gradum obtinent sacra quib⁹ hõ sanctificat: t inter ea eucharistia que ꝓtinet xpm. Et iõ sacrilegiũ qꝺ cõmittit circa eucharistiã est grauissimũ inter ea. post sacra scõm locum tenẽt vasa sacrata ad sacroꝝ susceptionẽ. Exinde imagines sacre t reliqe sctoꝝ in q̃bus venerant vel honoꝛant quodãmõ ipse pſone sanctoꝝ. Deide alia que ad oꝛnatũ eccl̃ie t ptinẽt ad ministroꝝ. Demũ q̃ sunt deputata ad sustẽtationem ministroꝝ siue mobilia siue imobilia. Quicũqꝫ ꝓtra aliqꝺ predictoꝝ peccat: sacrilegiũ cõmittit. hec Tho. vbi s. ar. iij. Vñ t Pius papa dicit. Sicut q̃ ecclesiã dei deuastat: t eius ꝑdia t donaria spoliat et inuadit fit sacrilegꝰ: sic ille qui sacerdotes eiꝰ insequit sacrilegus iudicat. Nõ ergo grauius pctm̃ est fornicatio q̃ sacrilegiũ. Sed sicut grauius est pctm̃ qꝺ cõmittit in deum q̃ qꝺ in hoiem: sic grauiꝰ est sacrilegiũ agere q̃ fornicari. xvij. q. iiij. Sicut. ij. Ꝺ peccatũ carnale cõmissum a religiosis fit sacrilegiũ. habetur. xxvij. q. j. Impudicas. Itẽ omne pctm̃ qꝺ pſona sacra committit materialiter: t quasi ꝑ accidẽs est sacrilegiũ: q: aliquo mõ est ꝺ sanctitatẽ eiꝰ. vñ Hiero. dicit q nuge in oꝛe sacerdotis sunt sacrilegiũ vl blasphemie. Forma liter autẽ t ꝓpꝛie illud solum pctm̃ sacre pſone est sacrilegiũ qꝺ agit directe ꝺ eiꝰ sanctitatẽ. vt si virgo deo dicata fornicet. Dicit etiã. xvij. q. iiij. Si quis suadente. §. cõmittũt. q̃ q̃ disputãt de iudicio ꝓncipis dubitãtes an honoꝛe fit dign⁹ quez ꝓnceps elegerit est sacrilegiũ. qꝺ intelligit large ꝑm quãdã nois extẽsionẽ. Nã cuz bonũ cõe gẽtis fit quoddã diuinũ. vt ꝺ: in. §. Ethic. Unde t antiq̃tus rectores reipublice diui vel diuini dicebant quasi diuine ꝓuidentie ministri: ideo qꝺ ptinet ad irreuerentiã ꝓncipis. s. disputare de eius iudicio an oporteat ipm̃ sequi ꝑ quãdã similitudinẽ ꝺ: sacrilegiũ ꝑm Tho. vbi. s. ar. §. Idẽ de papa. t hoc nisi ꝓstaret illud esse ꝺ deũ. Guil. aũt cum disputat de iudicio intelligit. s. de iudicio ꝓncipis reuocando in dubiũ qꝺ determinauit. Cõmittũt etiã sacrilegiũ q̃ cõtra diuine legis sctitatẽ aut nesciẽdo cõmittũt aut negligẽdo violãt t offendũt. vt ꝺ: xvij. q. iiij. Si q̃s suadẽte. §. Qui autẽ. Ꝺ̃ large ꝺ sacrilegiũ ꝑm Tho. Et intelligit qñ legẽ dei q̃s impugnat vt hereticꝰ t blasphemus: q̃ ex hoc ꝙ nõ credit deo incurrit infidelitatẽ. t ex hoc ꝙ diuine legis verba impugnat sacrilegium est.

Gradus sacrilegij.

Sacrilegium est grauius

§. II. De pena contra sacrilegos.

Nota ꝙ triplex est pena. Prima est ꝑm Ray. excõicatio. aliqñ maioꝛ. vt in sacrilegio cõmisso ꝑ iniectionem manuũ violentã in clericũ. vt. xvij. q. iiij. Si q̃s suadente.

Triplex pena sacrilegoꝝ

t ꝓpter incendiũ: vel ꝓpter effractionẽ eccl̃ie vel loci sacri. Aliqñ incurrit minoꝛ. vt in extẽte ꝑ vim cõfugientẽ ad eccl̃iã vl locũ sacrũ de ea. vt. xvij. q. iiij. miroꝛ. et alijs c. Et ꝺ̃ recte statutũ est: vt ꝙ que peccat q̃s ꝓhec t toꝛq̃at. vt ꝺ: Sap̃. xj. Peccat em̃ talis ꝺ pſonas vel loca sacra: et ideo iustũ est vt arceat a sacris t eccl̃ia. ꝑm Tho. Scda pena est pecuniaria etiã ab eccl̃esia instituta: t hoc etiam recte. Nam ꝑm Tho. cum pene sint quedã medicine mẽti sunt q̃ parum curãt de penis spiritualibus. magis aũt timent deditiõ mũdo penas pecuniarias: t iõ addita est talis pena vt magis arceãt a sacrilegijs timoꝛe saltẽ hmõi. Qualis autẽ t quãta sit ista pena t cui pſoluenda ꝑ sacrilegio cõmisso in pſonã vel loca sacra vel rebus. hr. xvij. q. iiij. si q̃s in atrio. t si q̃s cõtumax. t si quis deinceps. Ubi ponunt diuerse pene pecuniarie: aliqñ pſonis lesis: aliqñ locis sacris violatis applicande. Et dicit Guil. ꝙ ille diuerse pene sunt posite ꝑm diuersas ꝓsuetudines eccl̃iarũ. Et idem dicit Ulri. vel ꝙ arbitrio iudicis puniãtur. Sed et. xij. q. ij. de viro nefando. pro sacrilegio commisso circa res sacras imponit pna septennis cũ certa forma ibi descripta. Hodie tñ arbitraria est sicut et alie. eꝝ de pe. et re. deus qui. Tertia est pena pſonalis. Nã ꝑm leges fiatꝰ iniuria fiat pſone eccl̃iastice. dicit Ray. ꝙ pena est decapitatio. C. de epis. t cle. l. si q̃s. Als iudicis reseruat arbitrio moderãda ꝑ qualitate pſone. rei. loci. t tpis varietate. ff. ad. l. iul. pec. l. sacrilegij. Gratianus etiã dicit. xvij. q. iiij. si q̃s suadẽte. §. se. Qui de eccl̃ia vi aliqꝺ exemerit: vl in ipa eccl̃ia loco vel cultui sacerdotib⁹ vel ministris aliquid iniurie imꝑtauerit: ad instar publici crimĩis t lese maiestatis accusabitur: t cõuictus fiue ꝓfessus capitali pna a rectoꝛibus ꝓuincie feriet sicut in. §. li. C. legit tit. de epi. t cle. l. si quis. in hoc genus sacrilegij t.

§. III. Qui detinent legata

facta eccl̃esijs vel alijs pijs locis t nõ soluũt: sacrilegium cõmittũt: large tñ sumẽdo. vñ Hieroñ. Amico aliqꝺ subtrahere furtũ est: eccl̃iã vo defraudare sacrilegiuz est. ij. q. ij. gloria. Et tales multũ differendo vtiqꝫ peccãt. Quãuis em̃ nõ noceat hoc aninabus defunctoꝝ qui illa legauerunt quãtũ ad meritũ dignũ ꝑmio gloꝛie: q: ex ipsa oꝛdinatiõe eccl̃ie fienda consecuti sunt meritũ: nocet tñ quãtũ ad expiationẽ penarum quib⁹ est debitoꝛ: q: nõ ita cito euadet vel subleuabit: vñ dicunt necatoꝛes animaꝝ. xiij. q. ij. qui oblationes. s. t. ij. Si tñ fieret parua dilatio ex cãrõnabili: puta vt res vendẽda multo maioꝛi precio vẽderet q̃ tũc. t sic inde maius suffragiũ elemosynarũ conseqꝛetur: tũc laudabiliter fieret. hec Tho. in quodlibet. Itẽ Hostiensis no. ꝑm Jo. neap. in quodlibet. ꝙ heredes vel executoꝛes testamẽtoꝝ qui differũt notabiliter exequi legata ad pias causas ex negligentia vel auaricia: q: est eis incommodũ: peccãt mortaliter qꝺ ꝓbat duplici rõne. Prima ẽ: q: intulerũt notabile nocumentũ aiabus defunctoꝝ quãtũ ad expiationẽ a pena: qꝺ nõ minus videtur q̃ inferre nocumẽtum magnũ coꝛpoꝛib⁹: hoc aũt vtiqꝫ mortale: q: ꝓtracha ritatẽ seu pietatẽ. Scda est: q: tales mãdãtur excõicari: vt ptz. xiij. q. ij. qui oblatiões. s. Sed nullus dz excõicari nisi ꝑ mortali: t in quibusdam diocesibus est excõicatio lata per synodalem. vnde sup hoc inuestigãdum. Item q̃ alienat vel emit scienter bona ecclesie immobilia vl mobilia ptinentia ad cultũ diuinũ vt paramẽta calices t hmõi. in casu nõ licito: vel in casu licito: sed nõ ꝑm formã eccl̃ie: q̃ habeꝫ. x. q. ij. §. hoc ius. t. c. si q̃s eps. t ex de re. eccle. non alie. nulli liceat. t. c. monasteriorum. in cle. peccat mortaliter. Quia agit contra oꝛdinationẽ ecclesie et in damnum eccl̃iaꝝ: etiã si iusto ꝓcio emeret sacrilegiũ cõmittit: t non tenet alienatio. Et de hmõi alienationib⁹ eccl̃esiasticis et modo earũ habes. j. in. iij. parte. Item facientes statuta ꝺ eccl̃esiasticam libertatem sacrilegiũ cõmittũt. Et imponẽtes clericis t pſonis eccl̃esiasticis tallias sine licentia pa-

Detinentes legata

Excommunicantes

Excommunicati

pe.exigẽtes pedagia ⁊ gabellas ab eis:⁊ seculares trahẽtes eos ad iudicia sua ⁊ capientes ⁊ hmõi. Et quõ vel qñ sunt excõicati ꝓpter hmõi habes in.iij.ꝑte.ti.xxiij.

§. IIII. De sacrilegio commisso multiplr ꝑ diuersas gẽtes

ℨ sacra ppli dei loqr̃.ps. lxxviij.dicẽs. Deus venerũt gentes in hereditatẽ tuã:polluerũt tẽplũ sctm̃ tuũ:posuerunt hierlm in pomor custodiaz. Scõm glo. ꝓtinuã quãtũ ad ire deplorat. ps. sacrilegia cõmittẽda circa templũ dei et deuastationẽ hierlm per pplm gentile. Scõm autẽ sensum spũalem sacrilegia que fiũt:⁊ alia mala in tẽplo spirituali ecclesie ꝑ male viuẽtes:⁊ pie petit liberationẽ ab ipsis malis. Ter aũt fuit illud tẽplũ salomonis ꝓphanatũ ⁊ ciuitas hierusalẽ depopulata. Primo ꝑ nabuchodonosor: sub sedechia rege iuda.q̃ cũ exercitu chaldeor capta ciuitate hierlm muris destructꝫ incẽdit tẽplũ ⁊ abstulit vasa eiꝰ. vt hr̃. iiij. Reg. vlti. Scõo ꝑ antiochum regẽ tpe machabeor qñ idolũ posuit in tẽplo adorãdũ: qõ tẽplũ iã fuerat reedificatum sub esdra ⁊ zorobabel. Sz de eo dicit. Tẽplũ plenuz erat luxuria ⁊ comessationibꝰ ⁊ scortãtium cum meretricibꝰ.ij. Macb.vj. Tertio ꝑ titũ ⁊ vespasianũ ꝓncipes romanor post mortẽ xpi ide ad.xl.ãnos.q̃ euersa fundit9 ciuitate tẽplũ ẽt diruerũt sm̃ qꝫ xps ꝓnũciauerat dicẽs Marci.xiij. Videtis has oẽs magnas edificatões. s. templi. Nõ relinquet lapis sup lapidẽ q̃ nõ destruat. Et q̃uis tpe Dõ nõdũ esset tẽplũ edificatũ in hierosolymis:vñ ⁊ nec prophanatũ sed post multa tpa:tñ vtiq̃ in locutiõe tpe ꝓterito ꝑ futuro:ꝓpter infallibilitatẽ diuine ꝓsciẽtie in cuius libro ꝓphete legũt ꝓphetando. Sensus est ergo. O deus gentes.i.gẽtiles venerũt.i.veniẽt ⁊c. polluerunt.i.polluent. Spiritualr autẽ de templo ecclesie ⁊ hierlm militãti notari possunt tria genera sacrilegiorũ defienda.

¶ Primum ꝓpetratum in abusione sacror ibi. Deus venerunt gentes in hereditatẽ tuam.

¶ Secundum operatum in violatione sacror locorum. ibi. polluerunt templum sanctum tuum.

¶ Tertium exercitatum in vsurpatione bonorũ ecclesiasticor. ibi. posuerũt hierlm in pomorũ custodiã.

§. V. Quantũ ad primum

Sciẽdũ est q̃ hereditas dei dicit ppls fidelis:eo q̃ possideat a deo ꝑ fidẽ et gram̃ sicut hereditas ab herede. Vñ ipe dicit ꝑ Ezech.xix. Hereditas mea israel.s.est. Israel interpretat videz deuz:⁊ signat populũ fidelẽ q̃ videt deũ ꝑ fidẽ. Vel etiã hereditas dei ór clerus deputatꝰ diuinis officijs vñ cleros grece latine sors vel hereditas ór sm̃ Isido.di. xxj.c.ij. Qui clerus ór hereditas dñi:q: tales sic viuere debẽt vt speciali ꝓrogatiua sanctitatis possideantur a deo. Sed de vtrisq̃.s. fidelibus ⁊ clericis ꝓsideras.ps. multipliciter sacrilegiũ eorũ gemẽdo dicit. O deus gẽtes.i.gẽtiliter viuẽtes:vñ ⁊ gehenne dediti: venerũt in hereditatem tuam.i.in christianismũ ⁊ clerũ. Sicut em̃ gẽtes.i.pagani nullã reuerentiã hñt ad sacra vel sacra ecclesie:q: nõ credunt esse sacra vel sacra nec alicuius virtutis. Sic clerus ⁊ ppls xpianus nullã reuerẽtiã verã ostẽdunt hr̃e ad sacra et sacra ecclesie: ex hoc cõmittẽtes sacrilegia multa. Certe gentiles suis sacris falsisq̃ exhibebãt multo maiorem reuerentiã q̃ fideles veris sacris. Quod ostẽdit diffuse ꝑ multa exẽpla Valerius maximus in. ſ.li.c.ſ. Vñ et ibi narrat. q̃ cũ in tẽplo dee veste q̃dã virgines essent dedicate ad nutriẽdũ ignẽ:vna ex eis sup hoc posita: q: permisit ignẽ extingui ex negligẽtia occisa fuit: et alia plura ibi. Et quãtũ quidẽ ad sacra maximũ sacrilegiuz est circa abusum maxime sacri.i.corporis xpi. Quod quidã perpetrant vtẽdo ipso in maleficijs ⁊ veneficijs. vnde ⁊ in chronicis legit quẽdã summũ pontificem in sanguine xpi fuisse venenatũ. Ad sacrilegiũ etiaz ꝑtinet sumere indigne. idest in pctõ mortali quocunq̃ odio, fornicatiõe, vsura ⁊ hmõi eucharistiã. Talis em̃ sm̃ apli m.ſ. Cor.xj. iudicium sibi mãducat ⁊ bibit cũ mortale sacrilegiũ cõmittat. Judas ex indigna cõicatiõe cõsecutꝰ est hũc fructũ vt iniqta tẽ pditionis ꝓcepta executioni subito mãdaret indecẽ ex magnitudine mali desperatꝰ laqueo vitã finiret. Sacrilegiũ etiã incurrit sacerdos cũ mortali tractãs et administrãs eccliastica sacra ⁊ alia. Vñ in figurã ꝓcepit dñs in veteri lege in applicatiõe leuitarũ ⁊ filiorꝫ aaron ad ministeriũ sacerdotij q̃ raderẽt ꝑus oẽs pilos corꝑis sui et lauarent:ad designandũ q̃ etiã a pctis cogitationũ criminalibꝰ q̃ signant ꝑ pilos debẽt se purgare ꝑ nouaculã contritionis ⁊ aquã ꝓfessionis. ꝓpterea em̃ vt dicunt hebrei. Oza qꝫ tetigit arcã dñi q̃ eucharistiã significabat cũ inclinaret de plaustro bob9 recalcitrãtibꝰ subito morte corripꝰ est ꝓpter irreuerentiã:q: nocte ꝓcedẽti vxorẽ cognouerat. Videt etiã magna irreuerẽtia ⁊ q̃si sacrilegiũ stare ante altare in facie sacerdotꝭ ⁊ curiose ⁊ fixe aspicere in sacramẽtũ ⁊ q̃ facit sacerdos. In huiꝰ figurã mãdauit dñs in lege sua veteri q̃ arca nõ nuda sed vestita.i.coopta traderet leuitꝭ deportãda:ita vt nullꝰ de pplo eã videre nudã posset. Nu.iiij. Et q: bethsamite eã nudã aspexerũt cũ scz de terris philistinor in termios israla bobꝰ reducta ẽ:mortui sunt.lxx.viri.⁊.l.milia plebis. vt hr̃.j. Reg.vj. Insup vti aq̃ baptismali vel aq̃ bñdicta vl chrismate vl oleo sctõ in sortilegijs vel in incãtationibꝰ ⁊ hmõi est magnũ sacrilegiũ. Et sic iterare sacra nõ iterãda: vt baptismũ: confirmationẽ ⁊ ordinationẽ. vel etiam in ipis vel alijs iterare formas sacror fine cã rõnabili vel materias eor ineptas ꝑparare: vt vinũ q̃si marcidũ:⁊ farinã nõ bene purgatã vel q̃si corruptã vel hmõi:non absq̃ sacrilegio est grauj. Sic̃r ex incuria dimittere eucharistiã corrũpi. Vasa q̃s sacra ⁊ vestes sacras ⁊ alia ornamẽta eccie:⁊ multo magis reliq̃as sctor irreuerẽter tractare vel immũdas tenere et laicos vti in suis repsentationibꝰ his q̃ sacrata sunt magnũ sacrilegiũ est. Et quãtũ hmõi deo displiceãt ostendit Dan̄.v. vbi legit q̃ cum balthasar fecisset apportari vasa aurea q̃ asportauerat pater suus vel auus nabuchodonosor de tẽplo dei de hierlm ⁊ eis vtereꝫ: vidit digitos scribẽtes in pariete ꝓtra eũ. Mane Thethel Phares. per q̃ vba fuit sibi significatũ: vt daniel exposuit q̃ ei auferẽdũ erat regnũ:qõ nocte sequẽti euenit. Nã ingresso dario cũ exercitu suo i ciuitatẽ capta est:⁊ ipse balthasar iterfectꝰ. Quã hystoriã recitat canõ de ꝓse.di.ſ. vestimẽta. ad terrorẽ vt caueãt sibi laici ab vsu ⁊ tactu taliũ. O q̃ detestabilis est incuria quorũdã clericor qui calices ꝓmittũt rubigine destrui tobaleas et pallas altaris et corꝓralia turpissima remanere:casulas ⁊ alia paramẽta totaliter dilacerari. Et tñ ipi miserrimi nõ paterenꝫ talibꝰ vestibus induj:aut talibꝰ tobaleis mẽsam suã parari. Et q̃d sunt ista niſi sacrilegia ⁊ magna irreuerẽtia ad sacra ⁊ sacra. et iõ magna punitione digna diuina ⁊ hũana. Pro istis ergo ingemiscẽs ps. ait. O deus venerũt gẽtes in hereditatez tuã:q̃ in eo ostẽdũt se gẽtiles ⁊ infideles q̃ ita irreuerẽter se habẽt ad sacramẽta ⁊ sacra tua. Et hec de primo.

§. VI. Quantũ ad secundũ

scz sacrilegiũ cõmissum circa loca sacra dicit. Polluerunt tẽplũ sctm̃ tuũ. Tẽplũ ór a cõtẽplãdo:q: ad hoc institutũ est:vt cõtẽplẽt ibi deus orãdo ⁊ cõtẽplãdo ⁊ meditando. Unde ps. Adorabo ad tẽplũ sanctũ tuũ. Et xps Luc.xix. ait. Scriptũ est.ſ. Esa.lvj. Domus mea domus orationis vocabit. Quãuis em̃ deus cũ spũs sit nõ capiatur loco: nec locũ ex se reqrat vt exaudiat qui vbiq̃ est:tñ in veteri ⁊ nouo testamẽto voluit habere speciale tabernaculũ vel tẽplũ seu ecclesias ad cultũ suũ ꝓpter ipos adorãtes homines q̃ sunt corꝓales vt.ſ. accedẽtes ad ipm locũ cũ hac cogitatione q̃ locus ille deputatꝰ est ad colendũ et adorandũ deũ:cũ maiori reuerẽtia ⁊ affectu accederẽt et manerent in eo:⁊ inde ꝓsequẽter efficacius orones hoĩn ex/

Templum salomonis xps pollutum.

Irreuerentia sanctum.

Immere indigne,

In mortali minis strans. Nu.viij.

ij. Reg. vj. j. Paralip.xiij. Stare in facie sacerdotis celebrantis

Iterare sacra nõ iterãda

Reliquias irreuerenter tractare.

audirēt: vt dicit.b.Tho.ſ.ij.q.cij.Ex hōdictiōe aūt ⁊ multo magis ex ꝓsecratiōe ipi⁹ tēpli recipit loc⁹ quādā vtutē vt diabol⁹ nō tātū possit imaginatiōib⁹ vitioꝝ hoies infestare: vt dicit.b.Tho.ij.ij. Sed istud tēplū materiale polluit seu violat ꝑ multiplex sacrilegiū: ⁊ mlto magis templū rōnale. Ad q̄dē pmaxime dicunt tēpluz dei hi q̄ sunt diuino obsequio mācipati: vt clerici ⁊ religiosi ꝓsecrati vel ꝑ solennē ꝓfessionē vel ꝑ ordinationē. Vñ ⁊ religio ō: sacra ⁊ ordines sacri: ⁊ caste viuētes: ad q̄s illi tenent ex voto: tēplū sunt spūsancti. inq̄t Lucia vgo ⁊ martyr. Et pmo q̄dē violat ⁊ polluit tēpluz materiale ꝑ opus carnale ibi ꝑpetratū: ita ꝙ mdiget recōciliatiōe p̄cipue ꝑm Hosti. cū est manifestū. Et sic pphanatū fuit tēplū dei ab antiocho rege: de quo ō.ij. Mach.v. et ibidē.c.vj. ō: ꝙ tēplū erat luxuria plenū ⁊ comesatiōib⁹ et scortātiū cū meretricib⁹: vltroq̄ se mulieres ingerebāt faciētes intus ea q̄ non licebāt. sed nō euasit impunit⁹ impius rex de tāto sacrilegio. Nā in itinere ꝓstitutus cecidit in curru suo: ⁊ vmb⁹ scaturiētib⁹ coꝝ⁹ eius intolerabili fetore exercitū grauās coꝝpora⁹ ⁊ eternal⁹ mortu⁹ ē in maximis doloꝝib⁹. ibidē. c. ix. ꝙ etiā ibi resideāt mulieres pate in habitu meretricio ad capiēdas aias iuuenesq̄ discurrētes ad puocādū eas: nōne magnū sacrilegiū videt: ⁊ domū oꝛonis fieri spelūca latronū. vt verificet illud Hiere. Thre.iij. Mcul⁹ me⁹ depdatus aiam meā: q: vt ait veritas ipsa q̄ mētiri nō potest. Qui viderit mulierē ad �concupiscēdā eā iam mechat⁹ est eā in corde suo. Mat.v. Sz ꝙ etiā ibi tripudiēt vel ludāt mlto magis sacrilegiū est: ⁊ male pōt excusari a pctō mortali. Tēplū aūt humanale coꝝpis clericoꝝ ⁊ religioꝝsoꝝ cū violatur ꝑ opa carnalia sacrilegiū est tāto scelerātius: quāto ꝓꝓꝛius est tēplū dei q̄ domus materialis cū ibi essentialiter inhabitet: ⁊ ꝑ gratiā in creatura rōnali. Quicūq̄ violauerit tēplū dei. ait apl's.ſ. Coꝛ.iij. disp/det illū deus. i. in diuersas ptes perdet aiam. ſ. ad inferos iudicādo: famā subtrahēdo: ⁊ substātiā diminuēdo. Cō/muniter em̄ tales male fortunant ⁊ efficiuntur infames. Si em̄ spōsus terrenus sufferre nō pōt spōsam suā adulterare sz repudiat: aliq̄n etiā occidit cū adultero: mlto magis credēdū est xp̄m grauissime indignari ꝙ spōsa sua. ſ. aia clerici vel religiosi alteri adhereat: et ꝑ carnalia opa fidē ei frāgat. Et b̄ est q̄d dicit Greg. de hmōi. Si em̄ iter hoies solēt bone fidei ꝓtractus nulla rōne dissolui: quāto magis pollicitatio illa quā cū deo pepigit. ſ. ꝑ vorū solui sine vindicta nō poterit. xxvij.q.ſ. viduas. ſ. Et ad b̄ pluri mū inducūt accessus ad monasteria monialiū cū vanitatib⁹ mulierū: ⁊ tripudia q̄ fiunt ibi ⁊ cōuiuia: ⁊ cōfabulationes rerū mundanaꝝ: vt clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ nimia familiaritate cū eis. Vñ in decret cauet ꝙ rarus dz esse ad eas accessus ⁊ cuz magna cautela ⁊ breuis oino locutio xvij.q.ij. in decima. Bene q̄ dici potest. Polluerūt tēplū sctm̄ tuum. Scdo polluit seu violatur tēplū dei materiale ꝑ sanguinis effusionē violenter ibi factā: et indiget tūc recōciliatione. de ꝓse. dist. ſ. vestimenta. In hoc sacrilegiū incidit Joas rex iuda q̄ fecit lapidare zachariā filiū barachie. i. Joiade summi sacerdotis inter tēplum ⁊ altare: vt habet.ij. Paralip. xxiiij. post q̄d male fortunatus est. Ad sacrilegiū etiā ptinet extrahere de tēplo ꝑ vim ꝓfugientē ad ipsum siue ꝓpter debitū siue ꝓpter maleficiū q̄cūq̄. Talis em̄ ibi debet esse securus: nec potest ꝑ vim extrahi: nisi esset publicus latro. xvij.q.iij. sicut antiꝗtus. vel nocturnus depopulator agroꝝ: vel iniuriam fecisset loco sacro. ex de immu. eccl'i. inter. Tēplum rōnale polluit ⁊ violat ꝑ sacrilegiū q̄ manus iniecit violentas in clericum vel religiosum vel religiosam: ⁊ talis nō solum peccat mortaliter: sed etiā incidit in excōicationem maiorē: nec pōt absolui citra sedem apostolicā si iniuria fuerit enormis: puta vulneratione. incarceratione. notabilem pcussionem. xvij.q.iiij. si q̄s suadente. Idē si hostiliter q̄s insequit̄ cardinales. Idez si facit bannīri vel exilio tradere ep̄m loci. de pe. si quis. in cle. Sed de his excōicationibus declaratione habes diffuse in.iij. pte. tit. xxiiij. c. ſ. ij. ⁊. iij. Tertio sacrilegiū cōmittit ⁊ polluitur dei tēplū ꝑ incendium vel effractionē ipsius vel loci religiosi: q̄d factuz est a Nabuchodonoſo: circa tēplū dei: vt ꝓdixerat ps̄.di. Incendērūt igni sanctuariū tuuz: sed in bouē ex hoie ꝓuersus est: vt dicit Aug. ꝓpter superbiam suā. xvij.q.iiij. miror. Nichanoꝛ strenuus in armis dux exercit⁹ Antiochi: q: minatus est destruere tēplū dei: vict⁹ est ⁊ occisus in bello cū exercitu a Juda machabeo: ⁊ dextra quā extēderat cōtra templū cōminādo suspēsa est cōtra tēplū: ⁊ lingua eius ꝑ particulas auibus tradita est. vt habet.ij. Mach. vlt. Propter b̄ etiaz incurritur excōicatio maioꝝ: vt ex de sentē. excō. tua. et. c. conquesti. Et de hoc habes diffuse in.iij. pte titu. xxiiij. De multiplici etiā pena hoꝝ sacrilegoꝝ habes. ſ. in eo. c. ij.

Ecclesia polluit̄ per luxuriam

Cōmittit insup irreuerētia locis sacris ꝑ alios modos: vt faciendo de eis stabulū ꝑ iumentis: aut tabernam ad comedendū vel bibendū vel lectisternia ponēdo: vel victualia ⁊ supellectilia ex casum necessitatis: ⁊ emendo et vēdendo in eis: q̄d tanq̄ sacrilegiū detestādo ꝓs eiecit flagellis emētes ⁊ vēdētes: nō quidē in tēplo: sz in atriis templi: q̄d minus est. Refert magister in hystoriis schola stics ꝙ post q̄ magnus Pōpeius deuicta iudea et facta tributaria romanis: stabulari fecit equos in tēplo dei hierosolymis: sꝛ postea fuit deuictus ⁊ demū decapitatus q̄ prius fuerat fortunatissim⁹. Theodoꝛicus etiaz narrat ꝙ quidā Julianus ꝑfectus oꝛietis apud antiochiā intrans ecclesiā minxit ꝛ altare dei. Sed paucis diebus interiectis visceribus putrefactis interiit emittēs stercora ꝑ os. Per istos ergo modos fideles polluerunt tēplū sanctū tuum domine. Sed ecōtra statuit ecclesia ex de immu. ec. decet domū. lib. vj. ꝙ ad ecclesiaz sit humilis ⁊ deuotus accessus: nec ibi fiant plamēta nec iudicia vel vaniloquia: sed auditio ⁊ meditatio attenta diuinoꝝum.

Jeb.ij.

§. VII. Quantū ad tertium

ꝑncipale. Sacrilegiū ꝑpetrat circa res ipas ecclesiarū eas auferēdo: vel etiā eis abutendo. Vñ dicit ps̄. Posuerunt Jerusalem in pomoꝝ custodiā. Vñ fructꝰ sunt in agro fit aliquādo aliq̄ tuguriū ad habitādū ꝑ custodiā: dis illis: sz ipsis recollectis deserit̄ tuguriū: ⁊ sic ex sepatum, latim ruit. Locus etiā vbi custodiunt poma in domo est cōiter locus vilis ⁊ desolat⁹. Sic plati vel sclares ostēdūt se hīe aliquā curā de ecclesijs q̄n est tps messium vt vindemiarū: vt decimas ⁊ oblatiōes recipiāt ⁊ fructꝰ possessionū: sed his ꝓceptis nō amplius curāt de eis ꝓmittētes destrui ⁊ ruere: cum tñ ꝑm iura vna ex q̄ttuoꝝ ptib⁹ reddis/tuū ecclesie dz conuerti in reparationē fabrice: vt. xij.q.ij. quattuoꝝ. Locus etiā pomoꝝ satis patulus est: ⁊ plures accipiūt de familia vel domo ⁊ mures etiā rodūt. Sic bona ecclesie familiares ꝓsanguinei ⁊ q̄ ea ꝓcurant furant: et hoies bestiales etiā ꝓsumūt. Sed vt dicit Hiero. Ecclesiam defraudare sacrilegiū est. xij. q.ij. gloria epi. Hincet Bonifaci⁹ papa ait. Nulli liceat ignoꝛare ꝙ oīe q̄d dño cōsecrat'. i. dat ꝑm glo. siue fuerit hō. siue aial. siue ager. vl' quicq̄d fuerit dño semel ꝓsecratū. i. datū sanctū sctoꝝ erit dño. i. ad vsum sacerdotū q̄ debent scti esse ptinebit: et ad ius ptinet sacerdotum. Propter q̄d inexcusabilis erit ois q̄ a dño et ecclesia cui cōpetunt auferr: ꝓstat: ⁊ invadit: vel rapit: et vsq̄ ad emendationem ecclesieq̄ per satisfactionem vt sacrilegus iudicetur: ⁊ si emendare noluerit excōicetur. xij.q.ij. nulli.

pſ. 78. Per sanguis effusionem

§. VIII. Quantū aūt displiceat deo auferre res eccl'ie: vel de tēplo res alias: manifeste ostendit ꝑ exēplū Heliodori. Hic em̄ cū fuisset missus a rege hierosolymā vt acciꝑet multas pecunias quas auꝛ diuerat esse in templo dei: cum intrasset in templū vt eas auferret: apparuerunt ei tres angeli in forma humana.

Unus quidē equester armatus: cuius equus pedibus anterioribus pcutiēs pectus Heliodori in terram prostrauit Alij vo duo sequētes pedestres ipsum accipiētes flagella uerunt acerrime. ita vt mortuꝰ fuisset nisi Onias summus pontifex p eius vita orasset. qđ et obtinuit. vt habetur. ij. Machab. iij. Narrat etiā Justinus q̄ brēmis dux gallor venit cū. lx. milibus cōtra grecos: ⁊ spoliis hoim satiatus ad deorum tēpla anhelabat volēs rapere q̄ in tēplo apollinis pciosa erant. Veniēs igitur supbus habuit obuiam quattuor milia hominū qui nihil potuerūt cōtra tantum exercitū: sed potuit deus qui suā inquā intētionez cognouit. Nā subito facto terremotu pmaximo ⁊ cadente parte montis parnasi vbi tēplum erat oppressit magnā partē exercitus. deinde grādo ⁊ pluuia cades de celo exterruit. ⁊ ipse brēmis ex dolore seipz occidit. ficq̄ reliqui fugiētes mortui sunt vt vnus nō remaneret. Dionysius q̄ dns magnus ⁊ tyrannus in sicilia ex potētissimo dnio ad tantā deuenit miseriā vt in senectute sua magister fieret pueror ad quā miseriā credit deuenisse: q: culturaz deoz cōtēpsit vt dicit Valerius. Dicit etiā sacrilegiū nō solū cū aufert sacrū de loco sacro vt calices paramēta ⁊ hmōi de ecclia: ꝫ etiaz cū tollit sacrū de nō sacro: vt pdicta existētia extra ecclīam vel locū sacrū. Et insup cum aufert nō sacrum de sacro. vt qui furat in ecclia q̄ non sunt sacra vt pecuniam. siue ecclesie siue secularium psonarum. vt. xvij. q. iiij. quisquis. Hiero. etiā dicit q̄ clerici qui possunt sustētari de bonis parētum ⁊ de bonis ecclie volunt nutriri: sacrilegium incurrūt ⁊ cōmittūt: ⁊ p abusum taliū iudiciū sibi mandu cant ⁊ bibunt. xvj. q. j. qm̄. Nō intelligit q̄ non deseruiūt ecclie ipsi fm glo. vl etiā si deseruiūt ecclesie: q̄ ab ecclesia recipiunt in malos vsus cōuertunt. vt in ludis focarijs et hmōi. Usurpātes patronatū: aut bona vacantiū ecclīarū vltra sacrilegiū sunt excōicati. vt habes in. iij. pte. ti. xxiij. Non soluētes legata facta pijs locis. faciētes statuta contra ecclīasticam libertatē. vel iudicantes fm ea. alienātes bona ecclesiarū vel monasteriorum cōtra debitā formam trahētes clericos ad iudicia secularia sacrilegiū cōmittūt de quibus vide. S. e. c. §. iij. qui incipit. qui detinēt.

¶ De proditione. Capitulum xxij.

Proditio ponit a gregorio. i lib. xxxj. mo: aliū inter filias auaricie q: cōmuniter procedit ab ea. Et potest describi sic ꝓ fit q̄dam deceptio facta cōtra dnm vel familiares suos in damnū rerum vel psone: aut manifestationē secretoruz eorum. Et de hac prophetizans ps. contra xpm p iudam patrata in psona ipius xpi sic ait ps. xl. Homo pacis mee in quo speraui qui edebat panes meos magnificauit sup me supplantationem. Ubi tria videnda sunt.

¶ Primo coniunctio familiaris ibi. Homo pacis mee in quo spe. qui ede. pa. meos.

¶ Scō proditio criminalis. ibi. magnificauit supplan.

¶ Tertio offensio personalis. ibi. super me.

§. I. Quantuz ad primum

Sciēdum est vt dicit boetius q̄ nulla pest: pestis ad nocēdum q̄ familiaris inimicus. Et rō est: q: cuz ab eo q̄s sibi nō cauet mltipliciter pōt nocere. Habuit aūt xps familiaritatē cū iuda: q: cū eo ptinue cōuersabat. et familiaritas eius oñditur in dicto versu ex tribus. s. ex beniuolentia: ex confidētia: ⁊ ex beneficiētia. Beniuolētiam ad eū notat cū ait. Homo pacis mee. i. cum quo habebaz pacē. vtpote q: meū ipsum feci discipulū. ⁊ ex spāli amore ⁊ beniuolentia in apm elegerā vt eēt ex sacrato duodenario numero senatoz vnus q̄bus secreta sunt reserata. Vos inquit ipse eis dixi amicos: q: vobis oia nota feci. Job. xv. Cōfidentiam insinuat cuz addit. in quo speraui. i. cōfidi. Sed q̄ret aliquis quō xps sperauit seu cōfidit in iuda cū scripturz sit Piere. xvij. Maledictus vir qui pfidit in hoie. Cui citius respōdetur q̄ confidētia q̄ inducit maledictionē diuinam seu reprobationē est confidētia inherētie finalis cū scz q̄s ita cōfidit in aliquo vt totuz suū adiutoriū ab eo expectet Sic aūt xps in nulla cōfidit creatura nec etiaz electi eius: est aūt confidētia suffragantie instrumētalis ⁊ ista est licita ⁊ necessaria humane conuersationi. Nullus em̄ sibijpsi sufficit vñ indigēs alterius ope opz q̄ confidat de eo q̄. s. instrumētaliter eū iuuabit in eo qđ requirit. Sic xps spauit in iuda. i. confidit. i. ostēdit se cōfidere de eo inquātuz sibi cōmisit seruare loculos vbi cōseruabant pecunie xpo eleemosynaliter date ad puidēdum necessitatib⁹ suis ⁊ suoz vt dicit Aug. ac si esset fidelis: cū tm̄ sciret eum furē. vel vt dicit glo. cōfidit non p se sed per mēbra sua. i. apostos q̄ credebāt iudam ipsum esse fidelē ⁊ bonū vt ceteri. Bñficiē tiam ad euz declarat dicēs: q̄ edebat panes meos. Tripli cem aūt panem ei xps dedit ad esum p maximo bñficio. s. Panem doctrinalē. Panē sacramētalē. Panē materialē.

§. II. Panis doctrinalis ē

sacra doctrina veritatis. de qua eccli. xv. ỏ. Cibauit illum pane vite: ⁊ intellectus. Et eccs. xj. Mitte panē tuuz sup transeuntes aquas. i. porrige doctrinā eis q̄ sunt in aquis tribulationū vt roborent: vel in aquis cōpunctionis peccatoz vt spe consolētur. vel eis qui calcāt ⁊ deserunt delitias delectationū vt in spūalibus delectent. Istum panez edebat iudas qui frequētissime immo cōtinue audiebat doctrinaz xpi inducētem ad contēptum terrenoz. Et ipse etiā cū ceteris aplis ad pdicāduz eā missus fuit: vt expsse dicit Aug. s. q. j. xps. Sed tante beneficiētie oblitus veritatem pdidit. Ipsum aūt imitatur pdicatores qui vitatem in medacium mutant falsa populis pdicando vt placeant vel veritates necessarias cum expedit reticendo ne displiceant. Un̄ Chry. Non solū ille pditor est veritatis qui trāsgrediens vitatem palam p veritate mēdaciuz loquit: sed etiā ille qui nō libere pronūciat veritatē quam libere pronunciare oportet: aut nō libere veritatē defendit quā libere defendere cōuenit prodito: est vitatis. Nam sicut sacerdos debito: est vt veritatē quā audiuit a deo in scripturis sacris libere predicet: sic laicus debito: est vt veritatē quā audiuit a sacerdotibus probatā quidē in scripturis defendat fiducialiter qđ si nō fecerit pdidit veritatē. hec ille. xj. q. iij. nolite. Christus aūt est veritas: ⁊ sic per similitudinē dicit prodere xpm. Et hoc quoad necessaria ad salutem ⁊ cum extat necessariuz. Non em̄ semper opz nec decet oēm veritatem dicere vel populis predicare etsi nunq̄ debeat mēdacium dici etiam ad profectum audientium: quia vt ait apostolus. Deus non indiget nostro mēdacio.

veritatē prodit q̄ eā in falsum mutat.

§. III. Panis sacramētalis

est pcipue eucharistia. Un̄ de ipo loqns dns ihesus Jo. vj. ait. Panis quez ego dabo caro mea ē p mūdi vita. Et ps. Panē angelorum māducauit homo ⁊ cibaria misit eis in abundantia. Utitur pterito pro futuro more pphetico. i. māducabit ⁊ mittet. panis aūt angeloz est deus. Cibaria aūt dicit in plurali: q: nō solū in sacramentali pane est deus sed ⁊ caro xpi: ⁊ sanguis: ⁊ anima. Hunc panē comedit iudas in vltima cena. s. eucharistie cū aliis. Unde Aug. sup ps. Christus qđ fecit nobis. i. quale exēplum tribuit qui tanta patiētia suū proditorē vsq̄ ad mortē sustinuit vt ei primā eucharistiā pprio ore cōfectam suis manibus traderet. s. q. s. xps. Sed tāti bñficij ingratissimus mox ipm pro didit osculo: qđ nūc datur in missa in signū cōionis q: est sacrm vnitatis ⁊ pacis: cui assimilant sumētes sacrm cum conscientia mortalis pcti: ⁊ incontriti accedētes vt amici ⁊ osculātes ⁊ sibi viuētes p cōionem: sed tradētes eū in manus inimicoz p malā dispositionē. i. demonū ⁊ peccatorū q̄bus sunt pleni quātum in eis est. Un̄ Hiero. Dic mihi sacerdos. dic mihi clerice: quomodo eisdē labijs q̄bus osculatus es labia meretricū oscularis filiū virginis, Q iuda

indigne xpz sumētes xpm pdunt.

oſculo filiū hoīs tradis. Et aſſimilat tales iude pditoꝛi. Et idem de accedentibus cū aliȝs criminibus.

§.IIII. Panis materialis

noie in ſcriptura ſacra cōpꝛehendit oē neceſſariū ad vitā humanā. Et hoc modo debem⁹ intendere cū poſtulam⁹ in oꝛone dñicali. Panē nr̄m quotidianū da nobis hodie. ideſt in pn̄ti tpe. hec ſunt nobis neceſſaria ad vitā: panis ⁊ vinū ⁊ oleū ⁊ veſtimētū: ⁊ alia neceſſaria. Hunc panem edebat iudas ſibi a dño pcuratū. Et vide mirabilem dn̄i clemētiaz ⁊ beneficientiā: qꝛ eū ſciebat inclinatū ad cupiditatē vt poſſet ſatiſſacere ſue auaricie aliqualiter ne oi no carēs pecunia induceꝛet ad faciēdū pditionē cōmiſit ſibi loculos: vt inde poſſet auferre aliqua pmittēs min⁹ malū. ſ. furti. vt ceſſaret a grauioꝛi. ſ. pditōis ex ipa dei diſpoſitiōe. ſz ignis auaricie nunq̄ dicit ſufficit. Pꝛouerb. xxx. Ad tantū eum nefas auaricia duxit vt magiſtrū bene factoꝛē ⁊ dn̄m ſummū vēdendo pderet p viliſſimo p̄cio Huic aūt peſſimo pditoꝛi cōparari oſtēdit Beda p pecunia dicētes falſa teſtimonia in iudicȝs ⁊ hmōi. ⁊ diſcoꝛdātes a veritate p ſua cōmoditate. Un ſup Mar. ſic ait tractans illud Mar. xiiij. Abiit iudas ad ſummos ſacerdotes ⁊ conſtituerunt ei pecuniā ſe daturos vt eum pderet. Multi hodie iude ſcelus: qꝛ dn̄m ⁊ magiſtrū ſuuz deūq̄ per pecuniā vēdidit velut īmanē ⁊ nefarium exhoꝛrēt nec tn̄ cauent. Nā cū p munerib⁹ falſum ꝯ quēlibet teſtimoniū dicunt: pfecto qꝛ veritatē p pecunia negant: deū pꝛo pecunia vēdunt. Ipſe em̄ dixit. Ego ſum veritas. Luz ſocietatem fraternitatis aliqua diſcoꝛdie peſte cōmaculant deum pdunt: qꝛ deus charitas eſt. Qui ergo veritatis et charitatis iuſſa ſpernunt. deū q̄ veritas ⁊ charitas eſt pꝛo dunt. Maxime em̄ cū nō infirmitate vel ignoꝛantia peccant: ſed in ſimilitudinem *iude querunt oppoꝛtunitatem* ⁊c. xj. q. iij. abijt. Nō tamē intelligenduz eſt vt pꝛedicti ita grauiter peccent vt iudas etſi damnabiliter.

§.V. Quantuz ad ſecūdū

Notaꝝ pditio crimialis cū dꝛ. Magnificauit. i. magnā fecit: ſupplantationē. i. deceptionē. In euāgelio dꝛ Jo. xiij. vbi hoc dictū allegaꝝ. Qui manducat panē meum leuabit cōtra me calcaneū ſuū. qđ eſt aſſumptū ex alia tranſlatiōe: ⁊ in idē ſonat. Leuabit calcaneū quo res multū pꝛemiꝝ. i. erigeꝝ ꝯ me ad cōculcandū me in moꝛtē p pditionē ſuam. Eſt aūt pditio magnū ſcelus ſumme odioſum deo ⁊ hoibus. Nil em̄ ita nocet hūane quieti ⁊ bono cōi: hinc oꝛiūtur maxima odia. ſcandala. homicidia. latrocinia. ciuitatū ⁊ regnoꝝ exterminia. Sfit aūt pditio trib⁹ modis. Primo in reb⁹ ⁊ dn̄is. Scđo in capiēdis vel occidendis pſonis. Tertio in reuelandis ſecretis. Primo fit pditio qn̄ q̄s manifeſtat res occultas dn̄i ſui amici vel noti ſui: malicioſe aliȝs vt eas auferant: ⁊ pꝛecipue inimici ſui: vel etiā cū ciuitatē vl̄ caſtrū dn̄i ſui vel amici operaꝝ vt amittat: ⁊ ipſe vel ali⁹ iniuſte accipiat. Et in vtroq̄ caſu vltra graue moꝛtale ꝓpetratū teneꝝ talis ad reſtitutionē oīm damni: tam ipſis dominis ⁊ amicis ſuis q̄ aliȝs inde dānificatis: etiā ſi ipſe nullā vtilitatē inde pſequaꝝ p regulā illā. Qui occaſionē dāni dat: dānū inferre videꝝ. ex de in iu. ⁊ dā. da. ſi culpa. ⁊. xj. q. iij. qui conſentit. cū glo. Talis fuit pditio Abſalonis q̄ ſub ſpecie voti implēdi traxit ad ſe populū ⁊ cōgregauit in hebꝛon: ⁊ facta cōiuratione ꝯ patrē pditoꝛie abſtulit regnū patri ſuo dauid. Sed q̄citius recepit quod meruit. nā remanēte ſuſpenſo in quercu per capillos ſub qua equeſter tranſibat Joab hoc audiens tribus lāceis eū interfecit. Hiſtoꝛiā habes diffuſe. ij. Reg. xviij. Secundo fit pditio circa pſonas vt capiaꝝ ab inimicis vel occidantur. Sic dalila pdidit Samſonē Nam cum ad impoꝛtunā eius requiſitionē manifeſtaſſet ei in quo erat foꝛtitudo eius: vocatis ad ſe philiſteis ei⁹ inimicis a quib⁹ acceperat pecuniā pditoꝛie caput ipſi⁹ ſamſonis dormientis in genibus eius abꝛadi fecit: ⁊ excitatum tradidit philiſteis: vt ſcribitur Judi. xvj. Sic ioab oſculans amaſa ſibi obuiante vt amico gladio pditoꝛie occidit eum. ij. Reg. xx. Et dauid p litteras pditoꝛie fecit Uriam occidi. ij. Reg. xj. Sic Judas oſculo filiū hoīs tradēs iudeis vt caperent ⁊ occiderent: magnā fecit ſupplātationē. i. deceptionē magnificauit. Tertio modo fit pditio circa ſecreta reuelata: vt cū quis cōſilia ⁊ ſecretos tractatus domini ſui vel ciuitatis ſue reuelat inimicis vl̄ aliȝs quibus nō debet. puerb. xj. Qui ambulat fraudulēter reuelat arcana. Qui aūt fidelis ē celat amici cōmiſſuz Si qui tamē aliqua illicita tractarēt in nocumētū alicui⁹ vel aliquoꝝ contra iuſticiam nō malefaceret reuelando eis talia ſecreta vt ſibi poſſent cauere ab iniuſtis nocumentis modo tn̄ debito ⁊ quātū fieri pōt ſine ſcādalo. ar. xxiij. q. iij. Oſtēdit. ⁊ diſ. lxxxiij. p totū. ⁊. xxij. q. v. hoc vide. Explū in chuſi q̄ ſimulans ſe amicū abſalonis vocatus ad ꝓfiliū diſſipauit ꝓfiliū achitophel. qđ erat ꝯ dauid ac reuelauit ei q̄ tractata fuerūt in ꝓcilio ꝓ filio abſalon vt ſibi ꝓuideret: vt hr̄. ij. Reg. xvij. Heliſeus etiā pphēta reuelauit regi iſrael ꝓfilia ſecreta regis ſyrie de his in qb⁹ iniuſte querebat illi nocere. hoc tn̄ habebat ex reuelatiōe ſpiritusſancti. iiij. Reg. vj. Sed ⁊ cum q̄s pctm̄ alicui⁹ notabile occultum manifeſtat aliȝs publice coꝛripiēdo ſiue ſocius: ſiue pꝛelatus dꝛ. pditoꝛ. Un Aug. Si eū. ſ. occultū peccatoꝛē vis publice arguere nō eris coꝛrept⁹: ſed pditoꝛ. ij. q. j. ſi peccauerit. Siliter ſi ſacerdos occulto peccatoꝛi etiam excōicato deneget in publico ſacramēta vel abſtineat a cōione eius: publice pꝛodituꝛ eſt criminis. Et hoc phibeꝝ. vj. q. ij. ſi tm̄. ⁊ multo magis q̄ habet in pfeſſione manifeſtās pditoꝛ eſt: ⁊ punir̄ ſi cōuincit. ex de pe. ⁊ remiſ. omnis. Si quis etiā litteras clauſas alicui⁹ legat *aduertenter vt ſciat ſecreta eius: pꝛoditoꝛ eſt ⁊ moꝛtaliter* peccat: niſi foꝛte ex quadā ſubita leuitate vel ignoꝛantia faciat: cum illi notabilem iniuriā faciat: ⁊ ſcandala multa poſſent euenire. Et hoc niſi legēs eſſet pꝛelatus eius vel alius ſpem ponens in ratihabitione. vel niſi eſſet manifeſtus aduerſarius eius dubitans ne ibi aliquid tractet cōtra eum. Debuit enim ſcribens ſibi pꝛouidere ne deuenirent ad manus aduerſarij.

Pꝛodi/tio fit tribus mo/dis

Perſo/ne pdun/tur.

§.VI. Quantū ad tertium

pncipale notaꝝ offenſio pſone xp̄i. ibi. ſup me. Maxima pena eſt homini cū videt ſe pditū ab amico ⁊ bn̄ficato. Ut q̄ nullū gen⁹ pene deeſſet xp̄i paſſioni: ideo pmiſit ſe pdi ab amico: vn̄ vt ſingulare penā ſuā exprimꝛes ipſam pꝛoditionē ieſus in vltima cena turbat⁹ eſt ſpū. i. alteraꝝ ⁊ multū afflictus cōſiderans penā ipſius pditionis ſiende piudā. Sicut ergo patiēter tulit pditionē ſuam: ſic ⁊ nos debem⁹ ferre deceptiones ⁊ pditiones patiēter.

§.VII. Queritur. Cū quis

poſſidet iniuſte aliquā ciuitatē vl̄ caſtrū: qꝛ. ſ. vſurpauit a vero ⁊ legitimo dño: ſi ciuis vel ſubdit⁹ talis iniuſti poſſeſſoꝛis vel alius occulte opeꝝ vt amittat talē ciuitatē vel caſtrū: ⁊ recupet ver⁹ dn̄us ei⁹ ſi peccat. Ad qđ ꝛndeꝝ q⁹ aut B agit ex cupiditate vel odio aut ex zelo iuſticie. Si primo mō: puta qꝛ inde pſequiꝝ pꝛemiū tpale: vt fieri pſueuit in hmōi. nulli dubiuz q̄n peccet moꝛtal⁹. Radice em̄ infecta intētionis peſte cupiditatis que eſt radix omniū malorū nō pōt ſeq̄ inde niſi fruct⁹ moꝛtiferus dānatiōis. ar. ſ. q. j. ferē. Nō tn̄ tenebiꝝ ei q̄ iniuſte poſſidebat: etſi amiſit: qꝛ rē ſuā ꝓpꝛio dño reſtituit: etſi nō debito mō. vn̄ et Abner capitane⁹ exercit⁹ iſboſeth: qꝛ ex indignatiōe ꝓcepta ꝯ eū p iuſta rep̄henſiōe ac etiā ſpe tpalis remuneratiōis queſiuit tradere dn̄ium regni iſrael qđ iniuſte tenebat iſboſeth filius Saul Dauid. ad quē de iure ſpectabat dño illi concedēte iuſto dei iudicio pditoꝛie a Joab occiſus eſt: vt habeꝝ. ij. Reg. iij. Si aūt ex zelo iuſticie mouek totaliter, vel

etiã ꝓncipalr: q; sperat etiã scõario inde cõseq̃ aliquã re/ munerationẽ tpalẽ: q̃uis ꝓncipalr inducat ex iusticia nõ videf peccare: q; q̃libet dz ꝓmũ iuuare ex charitate: fic̃ in ꝑsona ita in reb⁹. Et ad hoc videf facere qõ ait dama/ sus papa. Qui potest obuiare ⁊ ꝑturbare puersos ⁊ non facit: nihil est aliud q̃ fauere impietati eoꝝ. Nec caret scrupulo societaꝭ occulte q̃ manifesto facinoꝛi definit ob uiare. xxiij. q. iij. qui potest. Et q̃uis ꝓncipalr ꝺ intelligat de his q̃ hñt publicã ptãtem q̃ ad hoc tenẽtur necessario ex eoꝝ officio: tñ etiã alij ꝑñt facere hoc ex quadã charita te: ⁊ hoc qñ ver⁹ ⁊ legitimus dñs nõ potest alio mõ recu/ perare suã ciuitatẽ vel castrũ ꝑ supioꝛem vel alium. Et ex tali ꝓditione verifilr credif nõ sequi moꝛs vel scandalus alicui⁹. Vñ ⁊ Joiada summus sacerdos ⁊ iustus dñium regni iuda qõ sibi vsurpauerat athalia tyrãnice ab ea ab/ stulit facta cõiuratiõe cõtra eam sancte ⁊ iuste: ⁊ restituit ioas filio ochoꝛie qui erat tunc septẽ annoꝝ ad quẽ de iu re spectabat. vt habef. iiij. Reg. xj. Sed si hec fieri nõ ꝑñt sine moꝛtib⁹ hoim ⁊ ꝑturbationib⁹ ⁊ scandalis alioꝝm: nullo modo hoc attentandũ. Vñ Ambꝺ. Si non potest al teri subueniri nisi alter ledak: cõmodius est neutrũ iuua/ re q̃ grauare alterum. xiij. q. v. deniq̃. Et q; raro ⁊ quasi nunq̃ ista fieri possunt sine moꝛte hoim ⁊ multis scanda/ lis: ideo nemini cõsulendũ nec ꝓdicandũ hoc agere cum semp abstinere oporteat clericos a cõsilijs ⁊ cooperatiõe vbi moꝛs hoim potest accidere etiã ꝑ iusta causa: tum ꝓ pter vitandã irregularitatẽ: tum ꝓpter scãdalũ hoim qõ inde sequif: tum ꝓpter hoꝛroꝛem effusionis humani san guinis. Vñ Gꝛego. Si in moꝛte lõgobardoꝝ me miscere voluissem hodie longobardoꝝ gens nec regem nec ducẽ haberet: sed q; deum timeo: in moꝛte cuiuslibet hominis ne miscere formido. xxiij. q. viij. si in moꝛte.

§. VIII. Querif vtruz ho/

ste capitalẽ alicui⁹ dñi vel cõitatis iniuste agẽtis vel bellã tis ꝓra ipm dñm vel ciuitatẽ fit licitũ ꝓditoꝛie occidere: puta ꝑ venenũ ⁊ hmõi ꝓpinatũ a suis familiaribus. Ad qõ videf dicendũ q̃ nulli licet ꝑuate ꝑsone aliũ occidere quocũq; modo etiã quãtũcũq; malũ ⁊ nociuũ: nisi in bel lo iusto vel se defendẽdo si hoc nõ fit ꝓditoꝛie. Et rõ est: q; ꝺ ꝑceptũ dñi est. ar. xxiij. q. v. de occidendis. ⁊ c. si nõ li cet. Sed nec etiã inducere aliquẽ ad ꝓpinandũ venenuz hosti. qõ nõ fit cõiter nisi ꝑ familiares ⁊ amicos: q; nulli licet inducere aliũ ad moꝛtale cũ sit ꝺ charitatẽ. Nec faciẽ da sunt mala vt eueniãt bona ꝺm apl̃m. Qõ fieret si aliq̃ suasione vel ꝓmissiõe q̃s instigaret ad hmõi: sicut nec li/ cet inducere *aliũ ad mutuandũ ad vsurã* q̃ ad hoc parat⁹ nõ sit ꝺm be. Tho. in summa. Offerẽte autẽ se aliquo ad hoc faciendũ cũ iam pctm̃ sit in eo: nõ videtur illicitũ vti mala volũtate ei⁹ in bonũ suũ ei aliquid ꝓmittẽdo ob li/ berationẽ suã ab hoste iniuste grauãte ipm. Habenti em̃ iustũ bellũ cõtra aliquẽ licet occidere eũ. ꝺm Aug. xxiij. q. j. quid culpaf. ac etiã vti insidijs. xxiij. q. ij. dñs. Sicut er/ go parato ad fenerandũ licet ab eo accipe mutuũ ad vsu ra ex causa aliq̃ honesta. ꝺm Tho. Et fideli q̃uis nõ lice/ at infidelẽ inducere ad iurãdũ ꝑ falsos deos: tñ ad firmã dum pactũ secũ sup negocio iusto: licet vti iuramẽto tali eius: q; hoc nõ est inducere illũ ad malũ: sed malo ei⁹ vti ad bonũ suũ. Non em̃ pctõ eius se sociat q̃ ꝑ demonia iu rat: sed bono pacto eius quo fidem seruat. i. fidelitatem ꝺm Aug. xxij. q. j. mouet. Ad filitudinẽ dei q̃ vtif malis ho minũ in bonũ gloꝛie sue inde bona eliciẽs. Sic ad ꝓpoſi tũ videf posse dici q̃ mala voluntate ei⁹ familiaris se ad hoc offerentis ad hmõi licitũ sit vti ad liberationẽ sui iu stã. fic audiui a peritis. Nec est istud ꝓdicandũ vl̃ ꝓsulen/ dũ ne parek via ꝓditõib⁹ ⁊ homicidijs: q̃nimmo ⁊ post factũ imponenda eẽt pnia aliq̃ ad terroꝛẽ ⁊ cautelam. ar. xxiiij. q. ij. in lectũ. Sed vbi talis hostis hꝫ iusticiã ⁊ iu ste grauat vel bellat ꝓtra talẽ; vel dubiũ est quis habeat iusticiã nullo modo liceret. Si autẽ alicui aliq̃d ꝺ: sub si/ gillo secreti seu ꝓfessiõis extra tñ ꝓfessionẽ: vel cũ exactiõe iuramẽti sup hoc vt secretũ teneat: si illud reuelet sine cau sa vꝛgẽte ⁊ rõnabili peccat moꝛtalr faciẽs ꝺ ius naturale Sed si tenẽdo illud secretũ inde seq̃ verifilr põt nocumen tuz notabile reipublice coꝛpalr vel in tractatu ꝓditionis ciuitatis vel spũalr vel in disseminatiõe alicuius erroꝛis fidei ⁊ moꝛũ: vel etiaz nocumẽti ꝑticularis ꝑsone: vt cum queritur moꝛs alicui⁹: tunc subest causa vꝛgens ⁊ rõnabi lis reuelãdi secretũ. Et ideo nõ obstãte quacũq; ꝓmissio ne vel iuramẽto manifestare dz vt obuiek malo: nõ tñ per accusationẽ si ꝓbare nõ põt. ij. q. viij. ꝑrũq;. Sed ꝑ denũ ciationẽ eo modo quo fieri potest melius: nec in ꝺ peccat nec piurus est: q; vt dicit regula iuris in. vſ. Non est obli/ gatoꝛiũ cõtra bonos moꝛes prestitũ iuramẽtũ. nec tenen/ tur in hmõi casu seruare oꝛdines fraterne coꝛrectiõis: vt. ſ. ꝓmo moneak ⁊c. ꝺm. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. nisi certus esset de emẽdatione ꝑ secretã admonitionẽ. De hoc tñ pleni⁹ vi de. ſ. in ti. ix. in. c. vſ. de negligẽtia fraterne coꝛrectiõis. De reuelatione ꝓfessionis habes. ſ. in. iij. pte. Sed q̃d si q̃s lras alicui directas ⁊ ab eo post lectionẽ earũ dilaceratas ⁊ ꝓiectas recolligat ⁊ iunctas partes infimul legat. Rñ. Si vt sciat secreta eius faciat curiositas est. Si vt sibi ꝓ uideat ꝓuidentia humana est nec pctm̃. Cuilibet em̃ sibi licitũ ẽ accipe rẽ que habef ꝑ derelictoꝝ: cuiusmodi est ta lis lra. Vñ ꝺ: venetijs hoc cõtigisse. Cum quidaz magn⁹ mercatoꝝ litteras accepisset a partibus oꝛientis vt emeret aromata multa ciuitatis: q; futurũ erat vt ꝓtiũ multuz creſceret eoꝝ: q; inde trãsmitti nõ poterãt illis tpib⁹. Ille perlectã lram dilacerauit ⁊ in terram frusta ꝓiecit. nil ali/ cui dixit intendens illud facere de quo cautus reddebak. Sz alius tenuis mercatoꝝ lrẽ illi⁹ frusta collegit ⁊ fil' su/ is partibus coaptauit ⁊ legit. Quo facto cuz hoc a nullo scirek: accessit ad oẽs apothecas q̃ habebãt hmõi i grosso venalia: ⁊ certo ꝓcio currente dato termino totum emit. Cũq; mercatoꝝ magnus cui lrẽ directe fuerãt iret ad emẽ duz inuenit oia vendita. Interrogat de ꝑsona emptoꝝis. Mirak nesciẽs factũ: sz demũ ꝓcepit. Sicq; lucrũ magnũ qõ ille sperabat ex hmõi emptione ali⁹ sua industria sibi ꝓ curauit sine iniuria eius: nec sibi in aliquo tenebak. Sed verte casum. Quid si q̃s malicioſe intendẽs nocere alteri scribit lram dirigendã alicui vt suo amico admonẽs eum vt emat multũ de aliquo mercimonio: lana: serico: aroma tibus ⁊ hmõi. q; erũt chara in futurũ: qõ nouit falsuz esse ⁊ pmittit sibi cadere in aliquo loco publico vbi frequẽtat aliq̃s quẽ odio hꝫ vt eã inuentã legat: ⁊ talia emat vt inde multũ ꝓdat: ⁊ totũ hoc sequif. Rñ. Talis vtiq; grauiter ⁊ moꝛtalr peccat intẽdens ꝓmo nocere ꝺ charitatẽ agens de pe. di. ſ. nũquid. cũ. c. seq. Nõ tñ tenek satisfacere de dã no: quia nõ dedit occasionẽ efficacẽ dãni. ex de iur. ⁊ dã. da. si culpa. Nõ em̃ ita leuiter debuit credere: sibi q̃ impu/ tet sua leuitatẽ. Sz q̃d cũ ciuis vnus vnius ciuitatis ⁊ fi delis iuratus cuiusdã ꝓncipis sciuit machinationẽ ciuita/ tis cõtra ꝓncipẽ ⁊ ecõuerso: ꝓncipis ꝓtra ciuitatẽ: cui de bet citius reuelare ꝓncipi vel ciuitati. Rñ. ꝺm Jo. nea. in quodli. x. Sciendũ ꝓmũ est q̃ machinatio stricte ⁊ ꝓꝓie accepta sonat in maluz. Est em̃ malũ seu iniq̃ excogitatio cõtra aliquẽ. Sed large ⁊ cõiter accepta est idẽ qõ excogi/ tatio alicui⁹ mali iuste vel iniuste inferẽdi alicui. ⁊ fic accipi endũ est in ꝓpoſito vt q̃stio ꝓpoſita latius determinetur. Que quidẽ q̃stio põt distingui in. vij. casus: q; aut vtraq; machinatio. ſ. ꝓncipis ꝓtra ciuitatẽ ⁊ ciuitatis ꝺ ꝓncipẽ est iusta: aut vtraq; iniusta: aut ꝓma est iusta ⁊ scda iniusta aut ecõuerso. ꝓia est iniusta: ⁊ scda est iusta aut est dubiũ de vtraq; an sit iusta vel iniusta: aut est dubiũ de ꝓma sola sz si ẽ iusta vel iniusta: aut de scda sola. Primo igitur cũ sz vtraq; machinatio est iusta: dicendũ q̃ neutram talis debet reuelare. Rõ est: q; bonũ bono nõ est ꝛniũ. qõ g̃ est impeditiuũ boni tanq̃ ei ꝓtrariũ est malũ ⁊ illicitum; sed

Secreta reuelãs peccat.

Nota so/ lertiam.

De ciue ꝑfiliario ꝓncipis alicuius

Primo

talis reuelatio iquātū est ex natura sui est ipeditiua talis machinatiōis iuste: ḡ est mala ⁊ illicita. Et si diceretur ꝙ talis q̄ iurauit p̄ncipi reuelare oīe cōsiliū ⁊ tractatū ꝓtra se factū: et ideo ex vi p̄stiti iuramēti tenet reuelare talem machinationē. Rn̄det ꝙ iuramētū nō est vinculū iniq̄tatis: vñ ex nullo iuramēto aliq̄s obligat ad aliq̄d illicitus.

Secūdo Talis autē reuelatio illicita esset: q; impeditiua iusticie: ⁊ ideo nō tenet ad talē reuelationē rōne iuramēti. Scō vo casu cū sez vtraq; machinatio iniusta est: dicēdū ꝙ vtraq; talis dz reuelare. Rō est: q; q̄libet dz ipedire malū iuste i ferendū ei quē dz diligere: cū diligere aliquē hoc includat sez velle ⁊ p̄curare ei⁹ bonū: ⁊ impedire eius malū. Sed bon⁹ ciuis dz diligere suā ciuitatē: ⁊ cōsiliari⁹ iurat⁹ p̄ncipis dz diligere talē p̄ncipē: ḡ dz malū vtriusq; impedire reuelādo machinationē iniustā ꝓtra vtrūq; factā. Et si diceret ꝙ talis iurauit nō reuelare secreta ipius p̄ncipis. Rn̄det vt. s. in p̄cedenti casu. ſ. ꝙ nō tenet ad tale iuramētū: nisi q̄n nō reuelare esset licitū. In casu aūt nr̄o est illici

Tertio, tū: vñ nō tenet ad obseruātiā iuramēti. Sciendū ꝙ cum ciuitati ⁊ p̄ncipi est reuelāda machinatio cōtra se facta. Si querit cui citius. Rn̄det ꝙ si p̄nceps p̄est tali soli ciuitati: citius dz reuelare ciuitati q̄ p̄ncipi. Cui⁹ rō est: q; illi plus obligat quē dz magis diligere: sz talis magis dz diligere talē ciuitatē q̄ talē p̄ncipē. Rō est. Propter q̄ vnūquodq; ⁊ illud magis: sz hō dz magis diligere p̄ncipē q̄ aliā singularē p̄sonā: q; p̄nceps gerit p̄sonā ciuitat⁊ ergo magis dz diligere cōitatē sue ciuitatis q̄ talē p̄ncipem. Sed si p̄nceps p̄est nō solum tali ciuitati: sed toti regno vel regioni in qua est talis ciuitas citius dz reuelare tali p̄ncipi q̄ tali ciuitati. Cui⁹ rō est: q; illi plus obligat reuelare quē tenet magis diligere: sed talis magis tenet diligere talē p̄ncipē: ḡ ⁊c. Bonū em̄ totius est magis diligendū q̄ bonū partis: sed bonū talis p̄ncipis cū sit esti

Quarto mādū bonū totius regni se hz ad bonuz talis ciuitatis vt bonū totius ad bonum ptis. In casu aūt dubio an sit iusta vel iusta vtraq; vel altera machinatio: supponere dz talis ꝙ sit iusta. Cui⁹ rō est: q; quātū ad bonitatē ⁊ malicī am idē iudiciū est de actu illicito interiori: ⁊ de actu impato exteriori: q; actus iterior hz bonitatē ⁊ maliciā ab exteriori: vt ab obiecto: ⁊ exterior ab interiori vt a p̄ncipio. Idē ḡ iudiciū quātū ad bonitatē ⁊ maliciā est de machinatione interiori ⁊ de bello exteriori. Sed in casu dubio an bellū inducū a p̄ncipe sit iustum vel iniustū: subditus dz bellare p̄supponēdo bellū esse iustū. Et simile est de ciue respectu ciuitatis: ergo idē dicendū est de machinatione. Et ꝙ in casu dubio subdit⁹ debeat bellare ad req̄sitionez dñi sui. dicit Aug. ⁊ habek. xxiij. q. j. q̄d culpak. Luz em̄ dubia sint semp in melior̄ partē interp̄tāda. vt dicit Beda ⁊ habek ex de reg. iur. eſtote. Potissime hoc obseruādū est in factis platoz: q; inferioris nō est de factis supioris sui que ei incūbunt ex officio suo iudicare. Itē no. ꝙ nō est simile de machinatione sua ꝓtra p̄ncipē: ⁊ de machinatione ciuitatis reuelāda p̄ncipi. Et hoc ꝑpter duo: q; nullꝰ pōt licite esse sibīpſi causa mortis: sed alteri⁹. sic ⁊ reuelādo suā machinationē de q̄ nō accusak nec denūciak esset sibi causa mortis sue. Scō q; in p̄tate sua ē verifiār a ꝑpria machinatione desistere ⁊ refiliēdo impediret maluz p̄ncipis: sed non est in potestate sua ꝙ talis ciuitas refiliat a tali machinatione. Ad alios casus qui. s. sunt positi tracti de primo: ex dictis potest sumi responsio.

¶ De turpi lucro: ⁊ ibi de ludo alearuz: ⁊ de aliis ludis ꝑ modū p̄dicationis. Capīm. xxiij.

Turpe lucrū est

ET turpi lucro de quo

dicit apls. Nec; turpe lucrū sectātes. ſ. Tim. iij Quāuis apls loquak ibi de p̄mouēdis ad ordines sacros: tñ ex oēs fideles debēt b̄ ꝑuare ne sint sectātes turpe lucrū: cū hoc sit spēs auaricie q̄ oīb⁹ p̄hibek. Dr aūt turpe lucrū stricte lucrū q̄ fit ex ope aliq̄ p̄hibito a lege diuina vel humana: ipa tñ datione vel acceptione pecunie nō vetita: vt cōtingit in acq̄sitis p meretriciū: ꝙbi natū: histrionatū turpe ⁊ p̄ tonsuram ⁊ hmōi. Talia em̄ opa p̄hibita sunt: nō aūt accipe vel dare p hmōi pecuniā nisi inquātū fouek q̄s in pctō. Largi⁹ tñ dr turpe lucrum: lucrū quodcūq; illicitū siue cōpetat restitutio aut erogatio paupib⁹: siue nō cōpetat restitutio. Et sic turpe lucruz est nō solū q̄ dictū est. sed etiā acceptū p simoniā: p vsurā: ac etiā acceptū p iudicādo bñ vel male: aut p testificādo: ⁊ acq̄sitū p mercimonia illicita: ⁊ p luduz alee. Et hm hāc acceptionē. xxiiij. q. iiij. q̄m multi. cuz duob⁹ seq. c. Sed de acq̄sitis vsurā dictū est. s. de acq̄sito p simoniaz q̄d fieri debeat ptz. s. c. ſ. Et de acq̄sitis p iudicādo i. c. de iusticia. Dic p̄mo de ludo. Sz p̄mo notādū ē ꝙ cū ludus importat quādā festiuā actionē triplex est ludus.

¶ Primus prouenies ex magna deuotione: ⁊ hic peramandus.

¶ Secundus contingens ex humana recreatione: ⁊ hic tolerandus.

¶ Tertius procedens ex diabolica suggestione: ⁊ hic eui tandus.

§. I. Quantum ad primuz

Exultat ps. xlvj. dicēs. Oēs gētes plaudite manib⁹: iubilate deo in voce exultatiōis. Quē ludū exēplo suo facere docebat cū luderet ipe ⁊ oīs israel coz̄ arca dñi: vt habetur ſ. Paral. xiij. Saltās nudus ⁊ psallēs ob deuotionē ⁊ affectū eximiū ad xp̄m quez intellexit figurari in illa arca dñi in qua erāt virga: māna: ⁊ lex moysaica. de signātia deitatē potentissimā: carnē purissimā: aiam sapientissimā ch̄risti Michol vroi eius (que ista vidēs despexit signāti spagogam olim dei sp̄osam despiciēti xp̄i humilitatē ⁊ veritatē mysteriorū eius) dixit ipe dauid. Ludaz ⁊ vilio: fiam plus ꝙ fact⁹ suz ⁊ humilis ero in oculis meis. ij. Reg. vj. Unde ⁊ ipa michol olim multum dilecta a dauid punita est a deo: ⁊ facta sterilis vsq; in finē suū. Sic synagoga ꝑpter suā p̄fidiā sterilis facta est bonis opibus vsq; in finē mūdi. Scōs ludus est cum quis vtit aliq̄bus verbis vel factis solatiosis ob recreationē sui ⁊ alioz: ita tñ q; nil turpe ibi misceak: vel deo iniuriosum aut p̄rimo nec grauitas animi totak⁹ resoluak. Et talis ludus ptinet ad virtutē eutrapelie. Cū em̄ anim⁹ laboz̄at interiorib⁹ curis et cogitationib⁹: ficut corpus exteriorib⁹ exercitijs: q; virtutis est finite: indiget aliq̄n quiete ficut corp⁹ refectiōe sua Quod p̄curatur p talia dicta vel facta solatiosa q̄ dicunt ludus. Dis ergo vtendū est sed parū ficut sal p cōdimēto hm phm. Hinc ⁊ sapiēs. Interpone tuis interdū gaudia curis. Sic legimus beatū Johannē euāgelistā aliquādo ludēdē cum auicula: ⁊ beatū Antoniū gaudentē cum fratribus suis: ⁊ per exēplū cōtinui tractus baliste indefrangentis si nō relaxaret corrigentē sup hoc facto scandalizātes. De hoc ludo dr zacharie. viij. Ciuitas replebitur hominibus ludētibus. Et Matth. xj. Similis est generatio hec pueris in foro ludētib⁹. Ludi pueroz̄ ad recreationē coz̄ sunt inuēti: ꝑpter q̄ pueris dicit sapiēs. Lude trocho Ad hmōi sez recreationē sunt inuēti aliqui ludi p adolescentibus: vt ludus pile. Alij p iuuenibus: vt actus pallā curſitatio ⁊ hmōi. Alij p viris: vt lud⁹ scachoz̄: q̄ ludus nec etiā clericis est p̄hibitus hm Lau. tamē ad tollēdū scandalū laicoz̄ coz̄ laicis nō debēt hmōi agere. Histrionatus honestus p dñis p̄cipue tpalib⁹: p platis catholicis symie: sz potius solatia sua in scripturis deberēt querere. Juxta illud. ſ. Mach. xij. Habētes solatio libros sanctos in manibus nr̄is. Tertius ludus p̄cedens ex diabolica suggestione est ludus vbi fiūt turpes repīntationes: vt mimorū: vel p̄iculosa ⁊ nociua exercitia vt tonsuratā: palestra: ⁊ ludus alee ⁊ hmōi. Et quia hec sunt plena peccat, dicit Aug. de penitēte. ꝙ cohibeat se a ludis. de pe. dis. vj. ⁊ sctī viri ista euitauerūt. vñ Tob. iij. dixit sara. Cum lude

tibus nō me miscui: nec cū his q̄ ambulant in leuitate ⁊c. Et dicit. In medio ludentiū nō sedi. Et ad hoc pertinet ꝓfice re adinuicē saxa: sicut in q̄busdā locis i carnisp̄uio vl' alijs festis: q̄ nō est dubiū esse mortale ꝓpter pericula sequētia.

§. II. De ludo alee videnda

sunt tria. Primo vtrū sit pctm̄: ⁊ an mortale vel veniale Scdo vtrū q̄ acquirit p ludū talē sit restituendū ei a q̄ acq̄situm est. Tertio vtrū cuz nō sit restituendū an sit de necessitate salutis pauperibus erogandū: vel de honestate consilij. Qd aūt sit pctm̄ pz ex hoc: q; ꝓhibetur p legem canonicā ⁊ ciuilē. vt. ff. de aleato. p totū. in auc. de lan. epi. §. interdicimus. ⁊ ex de vi. ⁊ ho. cle. clerici. vbi dr q; clerici ad aleas vel taxillos non ludāt: nec hmōi ludis interfint. Et q̄uis. c. loquat de clericis. tm̄ ⁊ laicis ꝓhibet. vñ ibiva cat argumentum a maio sensu. et h̄ q; alibi nō solū clericis sed etiā laicis ꝓhibet. vt di. xxxv. c. j. vbi dr. Eps aut ꝓsby ter: aut diaconus alee seu ebrietati deseruiēs: aut desinat aut certe damnet. Subdiacon⁹ vo aut lector aut cāto: si mília faciēs aut desinat aut cōione p̄uet. Silr et laic⁹ ex canonibus apostolor. Circa hoc caplm notandū p̄mo q; ludus alee fm Guil. intelligit ois ludus q̄ initit fortune vt ludus taxillor. Et idē videt de chartis vel naibis q̄uis sit ibi aliq̄d industrie: principaliter tm̄ est fortune. Ludus aūt scachor nō est fortune: sed industrie ⁊ ob recreationē inuetus. Unde nō est ꝓhibitus fm Rich. nec etiā clericis fm Lau. Ludus etiā pile nō est fortune: sz exercitij. No. scdo q; ludus alee est pctm̄ mortale fm Ray. q̄ probari pōt ex pena. Nullus enim dz deponi vel excōicari: nisi p̄o mortali vero vel ꝓsumpto: sed ludēs ad aleas dz deponi vl' excōicari fm illū canonē. Eps. ergo ⁊c. Qd credo verū qñ ex cupiditate q̄s ludit. s. principaliter motus nō ob re creationē: sed ad acq̄rendū quid notabile p ludū. Nam lu dere q̄d modicū vt pueri faciunt: vel ob recreationē ⁊ mo derate nō videt mortale. Unde. ff. de alea. l. fi. dr. qd in cō uiuio vescēdi causa ponit in eam rē familie ludere p̄mitti tur. Et hoc etiā videt innuere tex. c. illius ex modo loquē di. Dicit enim deseruiēs illud denotat frequentiā. i. valde ⁊ frequenter deditus ludo: qd fit cōiter ex cupiditate. Et q̄uis Guil. dicat q; tūc est mortale qñ ducit in consuetu dinem: istud de se nō videt verū: q; cōsuetudo etsi aggra uat peccatū: nō tm̄ mutat spēm pcti vel genus: vt de venia li fiat mortale fm beatū Tho. sicut etiam vitiū ebrietatis cui ludus equiparat in pena etiā p̄o semel cōmissum ad uertenter est mortale: sed frequēter hoc faciēs videt hoc agere ex cupiditate. Nota tertio q; illā penā nō sustiebit sz depositionis vel excōicatiōis: nisi ducat hoc in cōsuetu dinem fm Ray. immo etsi sit assuetus ad hmōi dz p̄ius admoneri: etsi admonit⁹ nō cessauerit tūc puniendus illa pena. Neq; em̄ p̄o mortali q̄s est excōicandus nisi fuerit cōtumax fm beatum Tho. in. iiij. Nota quarto q; hodie idez videt in subdiacono sicut ⁊ in diacono dicendū quo ad penam illam fm Hostien. ex de ser. non ordi. miramur.

§. III. Quātū ad secūdum

Nota fm btm̄ Tho. ij. q̄. q. xxxij. ar. vij. q; i tribus casibus tenet quis restituere q̄d acquisiuit p ludū ex iure diuino: ita q; nō dz pauperibus erogari sed restitui: nisi cū nescirent vel nō inuenirent ꝓsone sicut accidit in alijs restitutioni bus. Et p̄imus est cū acquirit q̄s ab his qui rē suā aliena re non possunt. Et q̄ sint illi Ray. ponit exēpla: vt furiosi: pdigi: minores. xxv. annis: ⁊ maxime pupilli ⁊ mēte capti surdi: ⁊ muti: ⁊ ceci: ⁊ qui ꝑpetuo morbo laborāt. q; em̄ ta les rebus suis supesse. i. p̄uidere nō possunt: dādi sunt eis tutores vel curatores. insti. de cura. §. furiosi. Et q̄d dictū est de ꝓdigis videt intelligendū de his q̄bus rōne p̄odi galitatis dati sunt eis curatores a iudice et non de alijs. Serui etiaz cū quicq̄d habēt sit dnor alienare nō possunt Sed ⁊ religiosi si qua haberēt ad vsum suū vel p admini strationē: illa tm̄ donare vel alienare nō possunt illicite: vt in ludis: vnde qui eis vincerēt etiā ꝓlatis ad restitutionē tenerent monasterijs vel ꝓlatis. Clerici quantū ad res ec clesie cū pauperū sint. xvj. q. j. q̄m̄. alienare illicite nō ꝓnt: vt in ludis. Filijfamilias qui emācipati nō sunt a ꝑe alie nare nō possunt p ludum vel alios modos nisi peculiū ca strense vel q̄si castrēse in quo vt dñi eius censent. Et quid sit peculiū castrēse vel q̄si vide. s. Silr ⁊ vxores si non ha bēt parafernalia alienare non possunt. Qui g̃ acquirit ab his per ludū restituere tenet tutor⁹ vel curatoribus vel p̄elatis aut dñis eor. fm Tho. Ray. ꝑe. de pak. ⁊ alios nisi forte fit quid modicū de quo p̄esumi posset q; eor. sum supiores vt ꝑes tutores ⁊ hmōi nō curarent. Secūdus casus est cū acquirit p fraudes: puta vtēdo falsis taxillis vl' alio modo decipiēdo. Nam hoc restituēdū est ei q̄ ami sit vel habēti curā ei⁹: reputat em̄ hoc vt furtū. ar. ad hoc xiij. q. v. nō sane. in fi. fm Tho. ⁊ Ray. Tertius est cū q̄s attraxit aliquē ad ludū p vim vel nimiā importunitatem siue in ꝓncipio ludi siue in medio cū alius vellet dimitte re ⁊ non finit: tūc etiā tenet restituere fm Tho. ⁊ Ray. q̄ ad hoc inducūt. c. nō sane. Quartus casus est: quādo sez ludit volūtarius cū volūtario ex cupiditate non per frau dē ⁊ vincit ab eo q̄ alienare potest res suas. Dz vbi viuit legibus impialib⁹ vel municipalib⁹ ꝓhibētibus hmōi lu duz ⁊ mandātib⁹ posse fieri repetitionē amissor. in ludo vt. ff. de alea. l. fi. nec hmōi leges sunt per dissuetudinē ab rogate quoad restitutionem: ⁊ tunc circa hoc sunt varie opiniones. Aliqui em̄ dicunt q; tenetur quis restituere sic acquisitū per ludū si videlz p sententiā iudicis ad hoc fue rit artat⁹ seu ꝑdēnat⁹: alis nō tenet. Et rō est: quia talis re stitutio est ꝑcepta in penā lucratiū ex tali lucro. Nec iura que de hoc loquunt dicūt q; talis teneatur restituere ipo iure: sed q; possit repeti. Qñq; enim licite potest retinere aliq̄d anteq̄ per sententiā iudicis reddere cōpellat: qd tm̄ p sententiā iuste lataz reddere necesse est: sicut ptz de penis alior. iuriū. Et addit Pe. de pal. in. iiij. ad hoc q; talis sibi retinere non potest: sed dz paupibus erogare ante sentē tiā iudicis: ⁊ tūc nō tenebit si i iudicio repetat: si pōt pba re erogationē factā paupibus: sed post sententiā opz q; re stituat: nec sufficeret paupib⁹ erogare. Alij dicūt simplr ⁊ indistincte nō esse restituēdū: sed de necessitate paupib⁹ erogandū. Et hoc fm Palcē. ⁊ Hugo. Assignāt p rōne cū turpitudo vertit ex ꝑte vtriusq; melior est conditio possi dētis. ff. de cōdi. ob tur. cau. l. iij. ⁊. iiij. Sed Azo dicit hoc forte habere locū cū dedi aliq̄d vt turpe quid faceres. Se cus si dedi cōtrahendo vbi lex p̄ctū ꝓhibet contrariū est. vt. C. de agri. ⁊ cenſi. l. quēadmodū. Et idē dicit Hostien.

Tertij dicūt q; tali iure durāte sic acquisitū est simplr re stituēdū ei a quo acquisitū est ex iure positiuo: q; iura p̄o hibēt nō solū ludū. sed ⁊ acq̄sitionē per ipm: ⁊ male fidei possesso: dr qui cōtra legū iura mercat. C. de agri. ⁊ cenſi. l. quēadmodū. Hec est opinio Azo. ⁊ glo. sup. c. eps. dist. xxxv. ⁊. c. clerici. ij. de vi. ⁊ ho. cle. Et Host. dicit q; fere oēs doctores hoc sentiūt. Hanc opinionē firmat ⁊ sequit bea tus Tho. vbi. s. ⁊ in. iiij. senten. dist. xv. Et Rich. in. iiij. sez q; est restituēdū ab illis qui sunt talib⁹ legibus astricti eis a quibus acquisitū est: si sciunt durante tali iure in suo ro bore ⁊ nō abrogato per dissuetudinē: ⁊ hoc nisi q̄s lucra tus fuerit ab eo qui eū attraxit ad ludum in quo casu non tenetur illi restituere q̄ amisit. sed erogare paupibus. Idē Ray. Quarti dicūt vniuersal'r restitutionē fiendam: sez etiā in locis vbi hoies nō subijciunt legib⁹ imperialibus Et rationē assignāt: quia sez talis restitutio in iure cano nico implicite est posita. Nam leges imperiales non con trarias diuino iuri: aut p̄ rōnabilē consuetudinē ap probatas obseruādas esse iura canonica decreuerunt: vt ptz. di. x. de capitulis. ⁊ in alijs capl'is. Sed ius imperiale ꝓhibet talē acquisitionē: g̃ ⁊c. Sed ad hoc posset respōde ri q; q̄uis ius canonicū confirmet iura ciuilia iuri diuino

vel canonico nō cōtraria: nō tñ extēdit obligationē illoꝝ iuriū ad eos qui eis nō sunt subiecti de iure vel antiq̄ cōsuetudie. Nec etiā ita firmat q̄n possint p̄ z̄iā ꝓsuetudinē abrogari: sicut ⁊ ius canonicū aliqñ etiā abrogat: vt dist. iiij. c. statuimus. cū. §. seq. Unde hac opinione omissa magis placet opinio. b. Tho. supradicta.

§. IIII. Quantuz ad tertiū

scz cū quis lucrat in hmōi ludis cū volūtario valente alienare ⁊ sine fraude: ⁊ qui legib⁹ imperialibus nō sunt astricti vel alijs municipalib⁹ pariformiter ꝓhibētib⁹ hmōi ludū vel si sunt hmōi legibus astricti: tñ sunt p̄ dissuetudinē abrogate quoad factū restitutōis: quid agēdū de tali lucro

Circa hoc due sunt opi. Aliq̄ em̄ dicunt illud pauperib⁹ erogandum de necessitate ⁊ nō posse sibi retinere. Alij vo dicunt hoc de honestate cōsilij: non de necessitate fiendū Et q̄uis p̄ma opinio sit securior. ⁊ ideo potius consulēda non tñ videt de necessitate imponēda vt ꝑpter hoc dene getur absolutio nolēti hoc facere: q: nō credit sibi necessariū esse ad salutē. Et ad hec faciūt dicta doc. Nā. b. Tho. ⁊ Ricb. in. iiij. nil dicūt de erogatiōe paupib⁹ fiēda quoad eos qui nō sunt astricti legib⁹ imperialib⁹: vel etiam cum essent per dissuetudinē abrogate. ⁊ Jo. an. ⁊ Job. cal. sup c. clerici. de vi. ⁊ ho. cle. dicūt tutū esse talia paupibus erogare: nō tñ dicūt fore necessarium. idem Monal. ⁊ Alsca. Alex. angli. ⁊ ffrā. de zab. dicunt posse defendi talē opinionē: scz q̄ nō teneat oīno talia paupibus erogare: q: consuetudo potuit dominium perdentis in vincētē trāsferre Jo. de imo. ista allegat ⁊ non reprobat. Ray. etiā in sum. sua dicit. q̄ lz multi sapientes dixerūt acq̄sita p̄ ludos alee non restituēda: sed paupib⁹ erogāda: tñ modo sic seruat: q̄ nec ad erogādū paupibus sunt cogēdi: sed fieri potest de hmōi elemosyna vt de acquisito p̄ meretriciū: qđ vtiq̄ cōsuliē nō impat. Pe. de pa. in. iiij. dicit aliquos tenere q̄ q̄ nūc nō est locupletio: amplius nō teneat. q̄ scz p̄didit qđ p̄ ludū fuerat lucrat⁹ ꝓhibitū lege hūana: q: talis non erat obligat⁹ paupibus rōne alicui⁹ recepti ab eis vel cōmissi in eos. Jgit ne pareat via ludis ⁊ turpibus lucris in hmōi casu consulendū est ⁊ persuadēdū ad erogādū paupibus ⁊ p̄cipue quātū ad illud qđ remanet in lucro vltra p̄dita in eo: ⁊ alia saltem paulatim: ⁊ per interualla tempoꝝ nō tñ cogēdus: ⁊ multo minus hoc p̄dicandū: sed q̄ paupibus fit erogādū. De acq̄sito per torneamentū dicit Ricb. in. iiij. q̄ nō teneat qs restituere: quia ecclesia etsi ꝓhibet torneamentū: nō tñ acquisitionē ipm. Un̄ dz paupibus erogari: de cōsilio tñ magis q̄ ex p̄cepto.

§. V. De ludo alee per mo

Sermo de ludo.

dum p̄dicationis potest induci illud ps. lxx. Audiui vituperationē multoꝝ cōmorātiū in circuitu. Cōmorant in circuitu nō soluz hoim astantiū lusores firmi ipi manentes: sed ex ipo actu ludi. ffit em̄ ibi q̄si circuitus cum sit q̄daz discursus p̄ocīēdi ⁊ resumēdi eosdē taxillos: ⁊ tūc finit vnus ludus qñ pūcta illa ex ipis iactatis apparēt q̄ primo visa sunt. Sicut em̄ figura circularis finit cum ad primuz pūctū a quo inchoata est post discursum quēdam reditur ffit em̄ circuitus quidā in lucro ipius dum qđ vnus amittit alius vincit: ⁊ post discursum plurimū qui primo amisit quod p̄diderat reuincit: gaudet cum vincit. tristat cuz perdit: ⁊ iterū letat cum vincit. Et apte dr commorantur Non em̄ contenti sunt per horam morari in ludo: sed commorantur totaliter. i. morantur tota die. ⁊ qđ peius est toto tempore vite sue. Qui em̄ huic assuescunt dimittere nescīunt. Bene ergo dicit p̄s. de hoc. Audiui vituperationē ⁊c. Ubi tria notari possunt de hoc vitio.

¶ Primo q̄ est in mundo abominabile. ibi. Audiui vituperationem.

¶ Scdo q̄ est in seipo insepabile. ibi. Commorantium.

¶ Tertio q̄ est diabolo associabile. ibi. in circuitu.

§. VI. Quantū ad primuz

Non est q̄si aliquod vitiū qđ reddat hoies ita infames ⁊ abominabiles: sicut ludus. Nullus cōfidit de lusore: nec vult eū in sociū alicui⁹ artis: q: semp b̄ret timere ne furaret sibi vt posset ludere. Tales g̃ lusores ⁊ vituperant ex suis pessimis moribꝫ p̄pianitatē ⁊ vituperant ab hoibus. Et hoc ꝑpter multa scelera enormia q̄ reperiunt in ludo ⁊ ex ludo. Vere vitupabilis est lusor et stult⁹ cū vilissime seruituti se subiicit: dū taxillū q̄si deū suū ꝓstituit: et ad b̄ astringēs se vt faciat qđ ille iusserit. Si videris inq̄t Seneca. murē velle dñari alij muri: nunq̄d tenes risum: quāto magis ridiculū est qñ os caninū dñatur homini. Nam de ossibus canis fiunt taxilli: qđ os est minoris valoris ⁊ ꝓditionis q̄ p̄ mus dñet hoi. Sed ⁊ lusor largit ad p̄ceptū taxilli: qđ nō largiret ad p̄ceptū dei: ⁊ plus etiam q̄ fuerit btūs Martinus largitus ad cōsiliū dei: q: nō solū dat medietatē chlamydis: sed etiā tunicā corrigiā ⁊ caligas ad mandatū taxilli ⁊ nudus sequit dñm suum mundū vel diabolū. ⁊ qđ peius est. quia cū deberet abnegare deū illū. s. taxillū postq̄ cognouit ⁊ exptus est malicia eius potius ecōtra abnegat deū verum vitupabilit q̄ ei nil nocuit: sed oia bona fecit ⁊ vindicat se de eo q̄ est absq̄ culpa. O quātū vtiq̄ vituperādus ē qui manib⁹ suis se pdit quē dei fili⁹ manib⁹ cruci affixis acq̄siuit. Un̄ Ber. in ꝑsona xp̄i loquēs ait lusori. Ego te acquisiui manib⁹ cruci affixis: ⁊ tu cōsumis te manib⁹ decijs dedicat. vñ maxima ingratitudo. Uix est dare actuz in quo cōcurrāt tot mala quot ex ludo. Quod em̄ in taxillis sunt puncta tot scelera ex eo ꝓcedunt vnū grauius altero: ⁊ ideo nō mirum si vituperant a deo et toto mūdo. Nā p̄mū pctm̄ quasi p̄m⁹ punctus fine quo nunq̄ repit ludus est amissio tpis. Et q̄uis istud multis leue videat: tñ sapientibus etiā ethnicis graue reputat. Un̄ Sen. Nulla maior iactura q̄ tpis amissio: nā recupari non pōt. O q̄ male poterūt reddere rōnem deo de tpe qui toto die: ⁊ aliqñ etiā noctem adiūgūt: circa ludū immorant. O me tēpus tibi impēsum req̄rēt a te qualiter fit expēsum. inq̄t Bern̄. Et nō solū amittūt ipsi ludētes tp̄s: sed ⁊ alios amittere faciunt: qui. s. talia aspiciūt. Nec em̄ tales sunt fine pctō. Et ex hoc dimittunt diuina ⁊ alia spūalia opa. Et quid interim cogitant ludentes respiciētes nisi vana. Sed ve q̄ cogitatis inutile ōr Michee. ij. Scōz vitiū ꝓcedens ex ludo ē blasphemia. In nullo exercitio ita frequēter blasphemat deus et tota curia celestis: qđ vitiū nō solum est mortale: sed valde graue adeo q̄ dñs in lege sua mandauit. Leuit. xxiiij. Quicūq̄ blasphemauerit nomē dñi morte moriatur. Et corpus quidē morte corporali: aīa aūt morte nisi penituerit infernali. Et aliqñ terribilia iudicia facit de⁹ cōtra tales. Aliqñ etiam oculi taliū ceciderunt sup mensam lusoriā. Aliquādo vexati sunt fortiter a demonibus. Aliqñ os inuersum est horribiliter ⁊ hmōi. ⁊ tñ vt ipse ait. Nomen meū iugiter blasphemat. Tertiū est cōtumelia. Nā cōtumelias fibꝫ inuicē dicūt. Et q: ista ⁊ mlta alia mala ibi fiūt ꝑpter quod a legibus puniūtur ⁊ ꝓhibent ludi. Rectores q̄ ista dissimulāt ⁊ nō puniūt quātū in eis est grauiter offendūt. Nam vt ōr dist. lxxxiij. Negligere quippe cū possis pturbare puersos nihil aliud est q̄ fouere. et p̄mittit ibi. erro: cui non resistit: approbatur. Quartū est dissipatio substātie tēporalis: vnde merito figurat per adolescentiorē illū prodigū qui recedens a domo paterna dissipauit substantiā suā. Luc. xv. ffrequēter videmus hoc cōtingere q̄ iuuenes emācipati vel defunctis parentibus. et aliqñ etiā viuētibus magnas diuitias parentū per ludū cito consumūt ⁊ ad magnā miseriam deueniunt. Nam si aliqñ vincūt partē acquisitoꝝ p̄ ludū dāt eis qui mutuāt mēsam lusoriā ⁊ taxillos vel socijs ludi: partē expendunt in tabernis ⁊ luxurijs ⁊ cōuiuijs. Et cōiter oēs lusores in ꝓcessu tpis dicūt se plus amisisse q̄ acquisiuisse, Sz et eo

Lusor vituperabilis

Vigint et vnus pctā vnū mala p̄cedūt ludo.

que vincũt sibi retinere non possunt: sed vel restituere vel paupibus dare. Dui⁹ aũt declarationẽ vide. s. immediate

Quintũ est ecclie cõtẽptus seu inobediẽtia. Nã ecclesia phibet ludũ alearũ: non solũ clericis: sed etiã laicis adeo q̃ nisi correctus se emẽdauerit debeat excõicari: vt habẽt di. xxxv. eps. Et etiã q̃ ius ciuile: vt. ff. de alea. p totum. Et põt dici ludus alee ois ludus q̃ inmitit fortune p̃incipaliter etiã si fiat ibi aliq̃d de industria: sicut ludus taxillorũ: chartarũ: & alia hmõi. Dicit aũt xps Luc. x. Quivos spernit. s. prelatos ecclesie in suis ordinationibus. me spernit.

Sextũ est furtũ. Nã q̃ sunt deditꝰ ludo cuz non habẽt ad ludendũ furant: vl a parẽtibus occulte accipiẽdo & furtũ est: vel a vicinis vel a magistris si in exercitijs sunt artiuz mechanicarũ. Ludẽdo aũt si pdunt tenẽtur restituere furata q̃is amiserint. Si vincũt augent furtũ. vñ & furata tenent restituere a q̃bus acceperũt: & lucrata p ludum ab his q̃ nõ possunt alienare: vt filiusfamilias & alie certe persone & furata restituere tenent his qui habẽt curam eorũ. Non furtũ facies inq̃t dñs: q: talis est dignus suspendio.

Septimũ est gula criminalis. Qui em̃ vincũt sicut male acquisierũt pecuniã: ita male expẽdunt: q: vadũt ad tabernas vel faciũt cõuiuia: & in vitio gule plurima consumunt & in crapulis. Sed socij & familie & vxores lusor nõ nisi cũ mala ꝓsciẽtia possunt comedere & bibere & vestiri de acq̃sitis p ludũ cũ debeãt restitui vel paupib⁹ erogari. Attendite vobis a crapula & ebrietate. ait xps Luce. xxi.

Octauũ est homicidiũ. Nã lusores aliq̃n de verbis veniunt ad vbera: de vberibus ad vulnera: de vulneribus ad homicidia. De multis etiã diebꝰ nr̃is audituz est q̃ occisi sunt in ludis. Sed qui effuderit sanguinẽ humanũ effundetur sanguis illius: vt dr̃: Gen. ix. Talis em̃ captꝰ a iudice occidit & ipse: vel etiã a cõsanguineis illius vindictam de hoc facientibus q̃is male: q: mihi vindicta & ego retribuã ait dñs. Vere maledicta res ludus vnde tantũ scelus oritur. Nonũ est inuidẽtia fraternalis. Nam qui pdit cũ videt bursam suaz vacuã: & eius q̃ sibi vicit plenã & alior etiã ludentiũ inuidet de pecunia illi⁹ tãta & cupit q̃ ipam pdat. Cum etiã videt vicinos vel alios abundare diuitijs inuidet & dolet q̃ ipse nõ habeat vt ludere possit. Sed fugiamus inquit Basilius inuidiam q̃ pignus est gehenne Job. v. dr̃. Paruulũ occidit inuidia. Decimũ est caristia rerum que sequit in domo sua. Nam modo deficit panis modo vinũ: modo lectus: modo vestimentũ vxor que pignorat vt ludat. Inde cõqueritur vxor & familia irascitur. ipse maledicit se & alios & sequũtur multa mala: & sic nulla pax vel quies potest esse in domo illa. Non est pax ipijs dicit dñs Esa. xlviij. Undecimũ est laudatio mala. Nam qui vicit laudat se de malo: et aliquando de eo q̃ decepit socium: & ipse non perpẽdit. laudat etiã a mũdanis tanq̃ strenuus lusor & bonus magister. Sed q̃ prava & bestialis ista laus: cum se laudat de re diabolica. Laudat pctor in desideriis anime sue. inquit ps̃. Sed ex hoc vt subdit. Exacerbauit dñm pctor. i. prouocauit ad iram cõtra se ad puniẽdum seipsum. Duodecimũ est mẽdacium. O quot mendacia dicunt ibi a ludẽtibus & ab aspicientibus: sed vt dicit Ambro. Omnes qui dicunt mẽdacium filij sunt diaboli. xxij. q. v. cauete. Et q̃ per mendaciuz acquiritur cum ibi sit fraus restituere tenet: & vt eis magis credatur mendaciũ addunt iuramentũ & fit periuriuz q̃ est semp mortale & grauissimũ peccatũ cum fit aduerteter in ludo siue extra ludum ꝺm Tho. in summa. Tertiũdecimũ est neglectus. Nam lusores ꝓpter hoc vt habeant magis tẽpus ad ludẽdum negligunt diuina: & missas: et vesperas: orationes: & predicationes: nisi forte orent vt deus faciat eos vincere. Sed nescit diuina iusticia patrocinium dare facinori seu criminibus: vt dicit Chrys. Negligunt festa seruare: quia in illis per maxime ludũt & plura peccata et grauiora committunt q̃ si terram colerent quod est festa violare. Opus seruile nõ facietis in eo. Exo. xx. Peccatũ est opus maxime seruile. Quartũdecimũ est odiũ. Nam odiũt eos qui eis vincũt: aliquãdo odiunt seipsos se aliq̃n verberates: odiũt q̃ deus est deũ qui non facit eos vincere. Et intantũ insurgit odium: vt quod non possunt scelesti hoies facere in persona sua: in figuris faciunt percutientes: exputentes & hmõi. Sed deus ostendit super hoc pluries magna miracula: q: de hmõi figuris aliquãdo exiuit sanguis: aliquando tales a demonijs arrepti sunt et horribiliter vexati. Odiunt & hoies reprehendentes eos de tanto scelere. iuxta illud. Odio habuerunt loquentez. & ps̃. Posuerũt aduersum me odium pro dilectione mea.

Quintũdecimũ est participatio sceleris. Istud em̃ peccatũ a multis participat. Nam qui dant eis pecunias ad ludendũ pro parte lucri: vtiq̃ mortaliꝰ peccãt & tenentur de eo q̃ ꝓuenit ad eos: qui mutuãt eis etiã sine parte lucri malefaciũt: etsi nunq̃ rehabẽt iz iuste merent cum sint causa mali. Qui aspiciũt ludentes nõ sunt innunes a peccatis multis curiositatis & vanitaꝝ. Sed & parentes qui non castigant filios ludentes grauiter peccãt. Digni sunt morte non solũ qui faciũt: sed etiã qui cõsentiũt facientib⁹ Rom̃. i. Qui mutuãt taxillos vel qui in domo ad ludendũ locũ prestãt participes etiã sunt mali. Decimũsextuz est questio litigiosa seu cõtentiosa verbalis dũ sc̃z vn⁹ dicit sua puncta apparuisse: alius negat: vnus dicit vnum: alius ꝓtrariũ: & ex ꝓtẽtione insurgũt cõtumelie & vba inordinata. Cõtra verbosos noli cõtendere verbis. ait Cato. Multũ ergo q̃libet debet sibi cauere a contẽtionib⁹ que producunt tot mala. Decimũseptimũ est rapina. Aliq̃n em̃ quasi violenter trahit vnus aliũ ad ludũ: vel volentẽ recedere inuitũ tenet vel falsos taxillos submittit: & tunc est tanq̃ rapina: & restituere tenet q̃ fic acq̃siuit ei cui vicit ꝺm legem omnẽ diuinã & mũdanã: sed cõiter hoc accidit quivna die vincit alia die perdit: vt merito possit de eo dici. Ve qui predaris: nonne & tu p̃daberis ipe. q. d. fic. Et tñ qui fic attraxit inuitũ vel fic decepit: non est restituẽdũ quod pdidit: sed pauperib⁹ erogãdũ. Decimũoctauum est scandalũ. Nã hoc videt vitiũ infectiuũ. Cum em̃ quis videt aliũ ludere vbi nihil cogitabat de ludo inclinat ad simile. Et pcipue cum filij sint inclinati & apti ad imitandum mores parentũ videndo patrẽ ludere: blasphemare clamare: & alia mala facere que pducit ludus sine freno ad talia assuescit: & sic scandalizat filios & alios suo exemplo ludendo. Sed dixit xps Matth̃. xviij. Qui scandalizauerit vnũ de pusillis istis qui in me credũt expedit ei. i. melius est ei vt suspẽdat mola asinaria in collo eius & demergat in profundũ maris. Decimũnonũ est tristicia q̃ in eo tanta est si perdit q̃ nil boni libet ei agere: q̃nimmo aliqui intrant desperationẽ & occidũt seipos. Tristiciam etiam non modicã afferunt oibus diligẽtibus eos de actu ita turpi & periculoso anime & corpori infami coram deo & mundo. Et dicit Augu. de pe. di. v. c. j. q̃ pctor reuersus ad penitẽtiã iter cetera dz hoc deflere de tristicia magna quam dedit bonis de suis malis operibus. Vigesimuz est vsura maxima. Si em̃ quis pro centũ que exponit mutuo recipiendo. x. vel. v. pro. c. dicit vsurarius. q̃d dicẽduz est de eo qui ponit se ad ludũ cum. x. florenis: & in eadem die lucrabit per ludũ. c. florenos. certe videt maxima vsura. vnde & pro se retinere nõ põt: sed vel restituere in certis casibus: vl paupibus erogare in alijs. Si aũt perdit sibi imputet & sue fatuitati. Usurarius dicit Chrys. sup oms est maledictus. Vigesimũprimũ est xpianitatis vitupperatio. cõtra illud quod ait apostolus. ij. Cor. vj. Nõ vituperetur ministeriũ nostrũ. i. seruitiũ quo seruimus xpo: sz per ludũ seruit diabolo. Sicut em̃ deus inuenit. xxj. lras ꝑmo. Nã alie postea sunt supaddite ad cõponẽdam bibliam vbi ẽ ois sapiẽtia reuelata: ita inuenit diabolꝰ taxillũ bibliã suam vbi posuit. xxj. puncta tanq̃ lras suas nigras vbi in vsu eius reperit ois malicia peccati. Dõ enim est maluz quod inde non sequatur. Non deficit ibi quod est

summe abominabile scz sodomia. Nam adolescentuli ini serivt habeant ad ludendū assentiunt omni turpitudini dantibus eis pecunias p ludo. Nō ergo debet dici xp̄ianus q̄ deditus est ludo cū vituperet nomē ch̄isti.

§. VII. Quantū ad secūdū

Lud⁹ est q̄si inseparabil⁹ ab hoie.

scz q̄ est inseparabile tale vitiuz ab hoīe. notak ex hoc qō ōr. cōmoꝛantiū. Nō em̄ tales transeūt sicut faciunt electi trāseūtes de terrenis ad celestia: eūtes de vtute in vtutē: que sursum sunt querētes: sed que sup terrā querunt cōmoꝛātes in terrenis. i. sil' coꝛde ꝛ oꝛe ꝛ ope moꝛantes in eis. Coꝛde q̄dē. iux illud ps. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. p coꝛdis. s. inextinguibile desideriū ꝛ sitim. Oꝛe insup. iux illud Esa. xxix. De terra mussitat coꝛuz eloquiū. Et Job. j. Qui de terra est de terra loquitur. Ope aūt. q: oia faciūt vt ditenk sustinētes multa picula ꝛ labores. vt in eis illud verificek ps. Tabescere fecisti sicut aranea aiam eius. fecisti tu deus. i. pmisisti aiam auari. ex q̄ auaricia p̄cedit ludus. tabescere. i. deficere: sicut aranea q̄ se cuiscerat ad faciendū telas q̄bus capiat muscas. Sic auarus ꝛ lusoꝛ cōsumit se ad excogitandū malicias ꝛ operandū quō possit alios decipe ꝛ sibi acq̄rere. Nec mirū si lusoꝛ cōmoꝛak in vitio non recedēs ab eo. Nā ꝑm pbm in lib. Ethi. ex multis actibus vitiosus sicut ꝛ vtuosus generatur habit⁹: q̄ est de difficili mobilis a subiecto: ꝛ generatus habit⁹ adhuc ex iteraꝛ actibus dilatak ꝛ firmak magis ꝛ dilatatus habitus in eius actibus magis ac magis delectat ꝛ delectatio pficit opus. Sic lusoꝛ frequētans ludos ita delectak in eo: vt totā quasi suā felicitatez videak ibi ponere. Et q: cōsuetudo est quasi altera natura: ficut naturalia tolli nō possunt: ita q̄ in cōsuetudinē ducta vt ludi: vix possunt hoies auelli ab hmōi quātūcūq̄ perpēdat ex hmōi vituparī ꝛ cōsumi. Cōsuetudo aūt in malum nō minuit pctm̄ sed auget: vt ōr. xxiij. q. j. pudēda. Tāto em̄ sunt grauioꝛa pctā quāto aīmā infelicē diutius detinēt alligatā. ex de cōsue. c. fi. Et ratio est ꝑm Tho. j. ij. ꝛ alios doc. quia cū pctm̄ consistat in volūtate: quāto q̄s cumvoluntate magis effrenata ꝛ firmata in malo peccat: tanto grauius peccat in eodē genere peccati. Sed ludēs cōiter ex ꝛsuetudine vt faciūt lusoꝛes sunt effrenatissimi ꝛ firmatissimi in auaricia ꝛ alijs malis q̄ comitantur ludo vnde grauissime peccant. Et his demū euenit qō psal. impcak dicens. Ssiat cōmoꝛatio eoꝛ deserta: ꝛ in tabernaculis eoꝛū nō sit q̄ inhabitet. Cōmoꝛatio lusoꝛ est in baraterie loco: sed illa est deserta ab hoibus. i. rōne vtentib⁹. Nā nullus qui sit bon⁹ ciuis vel rōnabilis p̄sona ibi ꝓuersak. vel recūdarek em̄ ibi videri. Solū bestie ibi sunt. i. bestialr vi uētes sicut bestie habitāt libēter ī deserto. Cōmoꝛatio etiam vbi habitāt scz in domo sit deserta. Bñ hoc sciūt pauꝑcule vꝛores taliū ꝛ familie: q: tales vt habeāt ad ludē dū expoliāt domū vestimētis. ꝛ vtēsilibus ꝛ oibus bonis vt nō sit q̄ inhabitare ibi possit. Mirabile est ꝛ hoꝛribile ꝓsiderare q̄ sit istud vitiū inseparabile ab homie cū est in eo habituat⁹. Et ideo caueat sibi quisq̄ ne talib⁹ misceak Unde inq̄t. Uidi vitupationē multoꝛ cōmoꝛātiū vsq̄ ad moꝛtē toto tpe moꝛātiū in huiusmodi.

Prostibulo.

§. VIII. Quātū ad tertiuz

Ludus associat diabolo.

facit illud vitiū associari demonijs: qō innuik cuz dicitur. in circūitu. Opus diaboli est circūire. Unde Petrus in j. canon. c. v. inquit. Aduersarius vester diabol⁹ tanq̄ leo rugiens circūit. Sicut ergo lusoꝛes reperiunt se in via diaboli que est circūitus: ita ꝛ in termino cū eo scz in inferno Unde Esaie. lxv. Qui ponitis fortune mensam ꝛ libatis super eam: p̄opterea dinumerabo vos in gladio. Ponūt mensam foꝛtune q̄ ludūt exponētes se foꝛtune siue p taxillos ludendo: siue p chartas. Et isti feriunk gladio diuine vltionis in iferno. Un in chartis siue naibis sunt figure: nō solum baculoꝛ: denarioꝛū: cupparū: sed ꝛ gladioꝛū ad

innuēdū q̄ ex ludo sequunk cupiditates: potatiōes vsq̄ ad ebꝛietatē: ꝰberationes ꝛ vulnera: ꝛ demū gladi⁹ moꝛs eterne. Ducūt in bonis dies suos inquit Job. xxi. ꝛ in pūcto ad inferna descendūt. Uidenk lusoꝛib⁹ bona ꝛ magna bona ista talia comedere bibere p ludos acq̄rere: ꝛ iste est circūitus vite eoꝛū: sed in puncto ad inferna descēdūt. Ipi querūt decipere alios in pūcto taxilli: ꝛ diabol⁹ decipit eos in pūcto tēpoꝛis: q̄ expectāt ad penitēdū: sed eis deficit. Unde ꝛ puerbialiter dicik. Per vno puncto perde martino la capa. ꝛ ibi in inferno faciūt circūitū cū diabolo. quem ipe dicit Job. xxiiij. Transibunt ab aquis niuiū ad caloꝛem nimiū: ꝛ ecōuerso. intelligendū est a caloꝛe intenso ad frigus nimium.

§. IX. Querit quid iuris

Vacatio dos sup. ca.

cū altercātibus duob⁹: puta petro ꝛ martino sup aliquo rei euētu p̄terito vel futuro. puta moꝛte alicui⁹ dñi: vel aduētu alicui⁹ p̄ncipis: vn⁹ vt petrus asserit moꝛtuū talem dñm: vel venturū talē p̄ncipē ad talē ciuitatē infra certuz tp̄s: q̄ si secus fuerit obligat se martino daturū centū ita th̄ q̄ si ita est vt asseruit martin⁹ qui tenebat ꝓtiū viceuersa teneak dare petro centū: vel min⁹ ꝑm cōuentionē adiuicē factā. vtrū tale lucrū sit licitū. Rn. nō. sed turpe lucruz dici pōt p̄cedēs ex auaricia ꝛ nulli deseruiēs vtilitati: sed vanitati ꝛ pdigalitati. Nō th̄ restituere opz de necessitate ꝛ pauꝑib⁹ ex dōādū vt auctū a ꝓtis. Et hoc magis filio q̄ ex p̄cepto. ar. xiij. q. v. c. nō sane. ꝛ. c. q̄ habeā. Et videk habere similitudinē aliquā ad ludū quātū ad futurū euentū. Nulla em̄ lex mandat restitutionē in hmōi: etsi lex diuina ꝛ naturalis ꝓhibeat oēm actū auaricie ꝛ illicite acq̄sitionis: vt meretricij ꝛ toꝛnamenti ꝛ hmōi.

§. X. De acquisito p mere

tricij q̄ ptinet ad turpe lucrū sciēdū est ꝑm dtm̄ Tho. ij. ij. q. xxxij. ꝛ Rich. i. iij. ꝛ Pe. de pal. in. iij. ꝛ glo. summarian. xiij. q. v. in p̄n. q̄ nō dz restituere: sed potest de eo fieri elemosyna. ꝛ cōsulendū est illud paupibus erogari: nō tamen tenek de necessitate: q: etsi lex diuina vel canonica p̄hibeat actū per quem lucrak: nō th̄ ipam acceptionez vel datione. Ob autez ecclesia p̄hibeat recipi oblatiōes taliū: ꝛ in veteri lege. intelligik hoc de oblatiōib⁹ ad altare: q̄ fit in detestatione crimis vt illa magis erubescat ꝛ desistat: ꝛ ne ecclesia videatur approbare talia scelera. Et idē dicendū de acquisito p cōcubinatū ꝛ sodomiā ꝛ aduleriū eadē rōne: th̄ q: summe oia iura detestank sodomiā: ideo magis inducendū ad dandū illud paupib⁹. Quidā th̄ dicunt q̄ acq̄situ p adulteriū est dandū ei in cuj⁹ iniuriam est factū. s. viro cū ipe est innocens: sed occulto modo dandū est ei ne ei innotescat adulteriū: vk nisi etiā ecōtra vxoꝛi fidē fregisset: tūc em̄ paupib⁹ est erogandū. Sed videk idē dicēdū q̄ de alijs turpib⁹ lucris: scz meretricio et hmōi. Si quis th̄ vel si qua accepissent aliq̄ bona in notabili quātitate ab his q̄ alienare nō possunt. s. a religiosis: seruis: pupillis: ꝛ clericis quoad bona ecclesiastica restituere tenenk his qui habēt curā de eis vel ecclesijs vel monasterijs eoꝛū. Que etiā in hmōi turpitudine vt cōtingit per fraudes ꝛ impoꝛtunas extoꝛtiones habuisset teneꝛ restituere ei a quo habuit etiā laico vel habēti curaz eius si non est sui iuris. ar. xiij. q. vj. si res.

§. XI. De facientibus vel

vendētibus gladios: lanceas: balistas: venena: ꝛ hmōi q̄ bus hoies vel ledunk vel moꝛiunk: vtrū sit licitū eoꝛ op⁹ vel lucrū. Nota ꝑm Ray. distinctionē. primo quoad intentionem eoꝛum. secundo quoad ipa opera. Quantuz ad primū sciendū est q̄ si tales hec faciaut vel vendāt ꝓpter hoc vt homines talibus abutank: vel si scienter vēdant ꝛ donēt talibus quos sciūt vel credāt abusuros: moꝛtaliter peccāt ꝛ grauissime; ꝛ oia pctā que occasione illaz rerum

ab alijs ꝓpetrant ſibi imputant ⁊ rei ſunt apud deū oīm aiarū que ꝓpter hoc pereūt. xj.q.iij.c.ꝑcipue.xxvij.q.ij.c. ſi tu abſtines. Jtē cum ſint coopatores omniū ſcelerū in de cōmiſſor: ideo debēt ꝓ oibus penā ſuſtinere. ij.q.j.ca. ota cō notū. in fi. Si aūt dicāt ſe habuiſſe bonā intētionē: ꝗa ſcz ſſor. credebāt aliū emere talia ꝓpter aliquē licitū vſuz. vel habēs animū indifferentē nihil ſup hoc cogitabat vel ignorabat ꝙ eēt illicitū talia facere vel vēdere. tunc ſubdiſtinguendū: q; aut ille res ſunt q̄ ad humanuz vſum poſſunt eſſe vtiles: vt arma in bello iuſto: cultellus ad incidendū panē. Quedā etiā venena apponunt a medicis i q̄buſdā medicinis: vel etiā in coloribus aptādis ⁊ hmōi. Aut ad nullum vſum vtiles ſunt niſi ad peccandū: ſicut quedam venena mortifera ad nullū bonū vſum vtilia. Et in ꝓmo caſu nō dico ipm peccare dūmodo nō habeat intētionem corruptā vt dictū eſt: niſi forte ex qualitate ꝑſone vel tpis cognoſceret vel ꝓbabilr ſibi dictaret cōſcientia ꝙ ille non querit illā rē niſi ad malū ꝓpetrandū: tūc em nō debz ſibi vēdere ꝛ talem cōſcientiā. xxiij.q.v.c. de occidēdis. ⁊. v.q. v. nō oīs. Jn ſcō aūt caſu peccat faciēdo: vel tenēdo: vēdēdo: vel alīs alienādo res tales. xxj.q.j.c.j. de cōſe. diſt. v. Libell⁹ fucare. ar. de libello famoſo quē nō debet ꝗs oſtēdere ſed famoſus deſtruere. alīs peccaret grauiter. v.q.j.ꝓ totū. ⁊ ē optima l. ad b. ff. de ꝛhen. emp. l. ꝙ ſepe. vbi ponit talis regula: ꝙ flagitioſe rei. i. q̄ nullo mō ꝓ additionē alteri⁹ rei pōt eſſe vtilis vſui humano. nec emptio. nec mādatū. nec ſocietas valere poteſt. Et oia mala q̄ inde ſequunt pñt iſti imputari. Concordant in ꝑdictis Tho. Moſt. ⁊ Jnno.

§. xii. De baliſtarijs. Nota ꝙ ars ſagittarioꝝ ſeu exercitiū ꝓhibet ſub pena excōicationis. ex de ſagit. c. vnico. qō cōiter intelligit de bello iniuſto ⁊ ꝛ catholicos. Nā ꝛ infideles vel etiaz fideles in bello iuſto licitū reputant. Nā in bello iuſto nō refert quātū attinet ad iuſticiā vtrū apte vel ex inſidijs ꝗs pugnet xxiij.q.ij. dñs. Et pugnare cū baliſtis videt eſſe pugna ex inſidijs. Sed quātū ad excōicationis penā tenent cōiter doctores ꝙ ſit canon ferēde nō late ſentētie: ſiue bellū ſit iuſtū ſiue iniuſtū. C. cōminationes epl̄as. l. j.

§. xiii. De factoribꝫ ⁊ vēditoribꝫ alearū ⁊ taxillorꝝ ⁊ chartarū ſeu naiboꝝ: fucorū ſertoꝝ: ſeu cozonarū mulierū: capilloꝝ capitis: ſtāpatoribus pannoꝝ: ⁊ hmōi ornamentoꝝ: q̄d iuris. Videt dicendū de factoribꝫ vel venditoribꝫ alearū. taxillorꝝ. chartarꝝ. ꝙ: vt in pluribꝫ hoies vtunt his ad pctm̄ mortale ꝓpter auariciā: ideo nō videt tales poſſe excuſari a mortali: vñ nec abſoluēdi niſi talia dimittāt. de pe. di. v. falſas. ⁊ c. fratres. ⁊. c. negociū. Guil. etiā dicit ꝙ nō ē ſecurū de talibꝫ viuere quoꝝ vſus ē vt frequētius ad pctm̄. qō intelligo de mortali: ⁊ eſt turpe lucrū. Sed de factoribꝫ ⁊ vēditoribꝫ fucoꝝ ⁊ alioꝝ ornamētoꝝ videt dicēdū ꝙ vēdēdo his de q̄bus ſcit vel credit ꝙ vtunt ad prouocandū ad laſciuiā eſt mortale: q; coopant tali in crimie. ij.q.j.c. notū. Qō tm̄ nō debet de facili credere niſi appareāt ſigna manifeſta vt in meretricibꝫ. Nemo em ē iudicādus immor ſaluꝫ eterne. de ꝑſe. di. j. iubem⁹. Vbi aūt hoc ignorat vel nō ꝑſiderat. ſz ſolū de vanitate aduertit cū talibꝫ poſſint mulieres vti cū pctō ⁊ ſine pctō: ⁊ cū mortali ⁊ cū veniali ſm intentionē earū ⁊ quātitatem exceſſus. Et ꝙ intentio earū vt in pluribꝫ ſit laſciua vel mortalis ſupbia aut inanis gloria durū eſt dicere ⁊ temerariū iudicare. Qñ etiā ſit tātus exceſſus ꝙ faciat mortale difficile eſt diſcernere. vnde nō videt ꝙ in hmōi peccēt mortaliter. Minus eniz eſt iſta facere vel vēdere q̄ portare: ſed iſta portare vlr vti vt fucis qō videt ꝑcipue inter ornamēta ꝓuocātia ad laſciuiā de ſe nō eſt mortale. ſm btm̄ Tho. ij. ij. q. clxix. Vbi etiā dicit ꝙ q; mulieres licite poſſunt ſe ornare: vel vt cōſeruēt decētiā ſui ſtatus; vel aliq̄d etiā addere vt placeāt viris ſuis. Jdeo artifices taliū ornamentoꝝ nō peccant in vſu artis hmōi: niſi forte adinueniendo aliqua ſuperflua ⁊ curioſa: nec tamē hoc faciēdo dicit eſſe mortale. Sz ſi dicatur ꝙ querūt, aliꝭ viris placere vt in pluribus ſaltem ad inanem gloriam. Dicendū ꝙ inanis gloria ex genere ſuo eſt veniale ſm btm̄ Tho. ij. ij. q. cxxxij. licz aliquando poſſit eſſe mortale. Perſuadēdi ſunt igitur tales ad dimittendū opera ⁊ venditionē taliū vanitatū: non tamē cogēdi per negationem abſolutionis. Dubia enim in meliorē partem ſunt interꝑtanda. ex de reg. iur. c. eſtote. De ipſo autē vſu ornatus dicetur. j. ti. vj.

§. xiiii. De arte hiſtriona

tus: ⁊ de factione inſtrumentoꝝ muſicoꝝ ⁊ vſu eoꝝum. Sciendū ſm beatū Tho. ij. ij. ꝙ ars hiſtrionatus de ſe nō eſt illicita: quia ordinat ad recreationē ⁊ ſolatium hoīb⁹ exhibēdū quod neceſſariū eſt vite humane: ſicut ſal cibo ꝓ cōdimento dūmodo fiat locis tpib⁹ ⁊ modis oportunis ⁊ a ꝑſonis laicis: alīs pctm̄ eſſet: vt ſi tpe penitentie in loco eccleſie a ꝑſona eccleſiaſtica: vel cuz iniuria dei vl ꝓximi. Qō ſi fieret cum verbis turpibus vel actibus turpia repſentantibus vel cū incātationibus: ⁊ tunc eſt illicitū ⁊ mortale. Et talia exercentes non ſunt abſoluendi nec cōicandi. Et de talibus loquitur Cyprianus in. c. ꝓ dilectione. de conſe. di. ij. ⁊ Aug. di. lxxxvj. qui venatoribꝫ donant. vbi dicit ꝙ dando talibus pecuniam ꝓ opere ſuo eſt magnū peccatū: quia fouentur in ſcelere ſuo ⁊ ꝓtinet hoc ad turpe lucrū: vnde ⁊ paupibus erogandū de conſilio tamē. ſicut etiā acquiſitū per artē mathematicā. i. diuinatoriā. vt. xiij.q.v.c. qui habetis. cum. c. ſeq.

§. xv. Quātū ad faciētes inſtrumēta muſica. Cū vſus eoꝝ de ſe ſit licitus: ita ⁊ formatio ⁊ venditio. Poteſt tm̄ multiplr eſſe pctm̄ in vſu eoꝝ: vt ſi ad laſciuiā ꝓuocādā vel nimiā cōplacētiā ſenſuale. ꝓmaxime aūt in diuinis officijs pulſare in organis ballatas ⁊ cātiones laicales videt magna dei irreuerētia. Nec ita debet placere cleri⁹ populo ad aures ꝙ diſpliceat deo miſcēdo carnalia diuinis officijs. Que em conuentio xpi ad belial. Etſi multi nō perpēdūt de cātionibus: aliqui tamen mūdani ⁊ vani percipiunt: vnde trahunt magis ad carnalia q̄ ad ſpūalia. Et Cyprianus dicit. Cogitatio carnalis ⁊ ſecularis hominis abſcedat: ſcz tpe ozonis ⁊ diuini officij. de conſe. di. j. quando. Utrum autē mortale vel veniale ſit ipi viderint qui hoc faciunt.

§. xvi. De emētibꝫ tēpore meſſium blada ⁊ tpe vindemiarū vinū ⁊ alios fructus vt poſtea charioꝝ vēdāt in futurū. Dicit canon hoc eſſe turpe lucrū cum ſit ob cupiditatē non ob neceſſitatē. xliij.q.iij. quicūq. Sed Ul. in tractatu ſuo pleni⁹ diſtinguit. Dicit em ꝙ hoc fit aut ꝓpter bonū cōmune: aut ꝓpter bonum ꝑſuatū. Si ꝓpter bonū cōmune ſicut ioſeph emit frumentum tēpore abūdantie vt poſſet ꝓuidere patrie tpe famis. Gen. xlj. hoc meritoriū eſt. Jdem Ray. Si aūt ꝓpter ꝑſuatum cōmodū tunc fit triplr: quia aut hoc fit ex prouidētia timēs ne poſtea habeat in futuruz emere ſi indigerit cū charioꝝ erit: ⁊ tamē poſtea cū non indigeat ſicut credebat vendidit charioꝝ ꝙ emerit: ſed nō charius ꝙ vendatur in foro: ⁊ hoc licitum eſt. Jdem Ray. ⁊ Guil. ⁊ Jnno. Et multo fortiuſ ſi hoc facit ex pietate: vt ſcz ex lucro vendītionis inde ꝓuideat pauperibꝫ: duz tm̄ moderate b̄ faciat ita ꝙ ꝓ caritatiā cōmunitas nō ledatur. Secūdo pōt fieri ſm iuſticiā cōmutatiuā vt faciunt mercatores ⁊ licite poſſunt ꝓ opa ſua recipe lucrū vt ſuſtentent dūmodo nō intendāt caritatiā inducere. Jdē dicit Guil. ⁊ addit maxime ſi aliud genꝰ negociationis nō nouit: nec alīs hz vñ viuat vel ſuſtentet cū familia ſua. Tertio modo fieri poteſt hoc ex auaricia; ita ꝙ vnus tātū emit de hmōi: ⁊ congregat ꝙ

Emētes vina vt charius vendāt.

postea compellunt homines emereab eo ad placitū suū & ideo vēdit chare vt vult. & isti enormiter peccāt ꝺ primū & cōitatē: & tales q̄ victualia vel alias res: aut etiā mones tas emūt vt caristiā iducāt vocat Ray. nefandas beluas & mortale est ſm Guil. siue a clericis siue a laicis fiat: sed grauius in clericis. Inno. & Host. dicunt ꝙ qui emunt victualia vt chari⁹ vendāt tpe indigētie ꝙ scz emerūt nulla vtilitate pēsata: scz pusionis sue plone & familie vel subuētionis pauper sed ex cupiditate: vtiq; peccāt: nō tn tenent hmōi lucra restituere certis plonis: sed debēt pauperibus erogari ſm Ray. vt. xiij. q. v. q̄ habeñ. cū. c. seq. Sz hoc ſm Guil. verū est de honestate cōsilij nō de necessitate: sicut de alijs turpib⁹ lucris dictum est.

§. XVII. Sūt et alia plura

turpia lucra: vt in mittendo vel portando arma vel ligna mina: vel quecūq; mercimonia ad terras soldano subiectas. & tales vltra peccatuz turpis lucri incurrunt excommunicationē cuius absolutio pape reseruat. & de hoc vide in. iij. parte titu. xxiij.

§. XVIII. Lucrum quod

q̄s cōsequit in seruiēdo vsurario i arte illa. ꝓsoneta cū est mediator: in malis ꝺctibus. Miles in seruiendo in bello iniusto quantū ad stipendiū suū. Notarius in faciendo instrumenta vsuraria. & breuiter quodcūq; lucrum q̄ō quis recipit ꝓ opere quo seruit alijs in illicitis. Lucrum etiaz q̄ō quis facit in operando vel vēdendo dieb⁹ festiuis vel in ecclesijs vel alijs locis idebitis. Recipiendo etiam pecuniā ob electionē alicui⁹ in aliquā dignitatez tpalē dicit Guil. ꝙ est turpe lucrū. & consulendū ꝙ pauperibus deb q̄uis Host. dicat hoc simoniacū.

¶ De inhumanitate. Capm. xxiiij.

Inhumanitas est.

Obduratio cōtra misericordiā seu inhumanitas ponit ꝓ filia auaricie a beato Gregorio. in lib. moral. & ab Isiō. et a beato Tho. ij. ij. Et consistit istud vitiuz in hoc ꝙ q̄s non subuenit ꝓximo in necessarijs vite cū potest: q̄ō cōiter ꝓcedit ex auaricia ex eo ꝙ amat plus substantiā tēporalē ꝙ ꝓximū suū: & talis deficit a faciēdo elemosynas corporales que ꝓtinent i hoc vsu. videlz. Visito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: condo. Loquēs ps. de subuentione ꝓximi ꝓ quā excludit vitiū istud obdurationis contra miam: sic ait ps. xl. Beat⁹ qui intelligit sup egenū & pauperē in die mala liberabit eū dns. Dns cōseruet eū & viuificet eum & beatū faciat eū in terra: & nō tradat eū in manibus inimicorum eius. Naturale est eī cuilibet appetere beatitudinem & vitare miseriā que est ei ꝺria. Sed cū ꝓ obdurationē contra misericordiā efficiat quis miserrimus: q; dānatus. Dicitur eī Matth. xxv. ꝙ ibunt hi scz imisericordes in suppliciū eternū: & per miserationes & elemosynas debite factas ꝓsequant beatitudinē: quia misericordib⁹ dicetur Matth. xxv. Venite benedicti ꝑris mei ꝓcipite regnū. Esuriui eī & dedistis mihi māducare &c. Ideo extirpandū est istud vitiuz: & elemosyna debito modo faciēda est vt pueniat ad beatitudinē: quod innuit ps. dicēs. Beatus qui intelligit. Ubi tria notantur.

¶ Primū ꝙ inhumanitas est eradicanda per rationabilis elemosyne erogationem. ibi. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.

¶ Scōm ꝙ crudelitas hec est eliminanda ꝓpter horribilis sententie cuasionē. ibi. in die mala liberabit eum dns.

¶ Tertiū ꝙ iniquitas hec est effugāda ꝓpter pnīs vite fructificationē. ibi. dns conseruet eum.

§. I. Quantuz ad primum

ostendit ꝙ vitiū hoc est eradicādū: per hoc ꝙ contrariū suadet scz subuenire pauperibus. Quomodo eī potest aliquid efficacius suaderi ꝙ cū ostēdit ex eo beatitudinē adipisci. Beatus inquit qui intelligit. Contraria eī mutuo se expellunt. Sz nō sufficit dare elemosynā nisi detur debito modo. Unde Eccli. vij. dicitur. Et facere elemosynā ne despicias: donec iuenias iustū. i. teneas eā quousq; debite possit erogari. Et hoc notat ps. cuz ait. Beat⁹ qui intelligit. i. cum intellectu & rōne ꝓuidet pauperibus & egenis. Qdinē notauit Ray. ponēs circa hoc distinctionē dicens esse discernēdū inter petentes elemosynam. Aut petunt quasi ex debito: vt ꝓdicatores & prelati. Aut simpliciter ꝓ corporis sustētatione. In primo casu distingue q; aut sunt noti aut non. Si sunt noti & cōstat eos missos vel constitutos ad prelaturam recipiendi sunt. ſ. Lor. ix. Qui altari deseruiunt cum altari participantur. Et non alligabis os bouis triturantis &c. Si vo sunt incogniti & dubitatur an eis tale officium fit concessum. ꝓmo debēt examinari an ita sit: quia circa maioza maius periculū vertitur Nō eī eis tm dat tpalia: sed spūalia accipit: in q̄bus vtiq; periculū magnū. di. xlij. quiescam⁹. Posset eī falsa diseminare: vt heretici qui simulāt sanctitatē vt cerretani qui multa mendacia fingunt. In secundo casu cum. ſ. petunt simplr ꝓ sustentatione corpis iterū subdistingue: q; aut potes abūdare seu ꝓuidere oibus aut non. Si omnibus sufficis: oibus indistincte subuenire debes habētib⁹ indigentiā. Inuitant nos ad hec exēpla abzae & loth: quia oēs indifferenter recipiebāt: inter alios etiā angelos recipere meruerunt. Beñ. xix. Et in hoc casu dicit Chrysostomus. Quiescam⁹ ab hac absurda & diabolica & peruersa cupiditate scz discernēdo iter pauperē & pauperē. Nō eī ex vita eoz quos recipis mercedē tibi retribuitur⁹ est dei: sed ex voluntate & honorificētia multa & misericordia & bonitate. dist. xlij. c. quiescamus. Et quod dictū est de dando oibus indistincte ad sustentationē vbi quis sufficiat. intelligendum nisi recipiens elemosynā abuteretur: vtputa vel male expendēdo: vel ꝓpter hoc traderet se negligentie cōfisus de ꝓuisione sibi facta. ar. v. q. v. c. nō ois. Indigentibus aūt ad mortē quātūcūq; malis: obstinatis excōicatis hereticis: iudeis: & infidelibus alijs semp subueniendum est: & ab oibus etiā si oporteret furto accipere cum nō liceret aliter ad subueniendū. di. lxxxvj. pasce. Jn secūdo cum scz quis nō potest oibus sufficere dicit Amb. nonem esse considerandā scz fidez: quia fidelis ꝓferēdus est infideli. quod intelligendū videtur ceteris paribus: & preciue equalitate indigentie. Laudaz quia illi qui tenent captiui ab hostibus sunt alijs ꝓferēdi. Locuz vt si captus ꝓpter debitum iustum excruciet in carcere. Naz si oibus debetur misericordia: iusto amplius illis. Temp⁹ nam si tēpore afflictionis sue nil a te impetret &c. si tempore quo ducitur ad mortē. Modū: vt non totū nec vni simul oēs opes effundant: sed discrete dispēsent. & hoc nisi aliquis ex toto vellet mundū deserere: vt religiosi. Exemplum in Heliseo. Et si potest pluribus sufficiēter tradere: melius est ꝙ vni tm dare: sed nō melius est vni vel paucis ad sufficientiā ꝙ multis ad insufficientiam & quasi nihil. ſm Tho. vbi. s. Necessitudinē: vt ꝓpinqui sanguinis extraneis ꝓferantur. Debilitatez: q; claudi: ceci: & valitudinarij alijs ꝓferendi sunt. Nobilitatē. i. verecūdiā que ingenuos ꝓdit natales. Etatez qui senes iuuenibus ceteris paribus ꝓferendi sunt. hoc plene habes di. lxxxvj. nō satis. Tho. ij. ij. q. xxxj. dicit. Exhibitio charitatis & beneficioz ad magis ꝓpinquos & attinētes magis est extendenda. Sed ꝓpinquitas vnius hoīs ad alterū potest attendi diuersimode ſm diuersa in quibus sibi hoies adinuicem cōiacent: vt ꝓsanguinei in naturali cōiunctione: cōciues in ciuili: & fideles in spūali & sic de alijs. ſm diuersas cōiunctiones sunt diuersa beneficia impēdēda. Nam vnicuiq; est magis impendendū bñficiū pertinēs ad illam rem ſm quam est nobis magis cōiunctus simplr loquēdo: tn pōt variari ſm diuersitatem locoꝝ & temporum & negociorū. Nam in

aliquo casu magis subuenſendū est extraneo: puta in extrema necessitate q̄ patri nō patienti illam necessitatem. Item dicit Tho. vbi. s. q̄ nullū beneficiū est dñificiuz sicut parentū. Ideo parētes in recōpensandis beneficijs sunt oibus alijs p̄ferendi: niſi necessitas ex alia parte p̄z pōderet: vel aliqua alia conditio: puta cōis vtilitas eccl̄ie vel reipublice. Unde in extrema necessitate magis essent deserendi filij q̄ parentes.

§. II. Quantū ad secundū

Sciēdū q̄ p̄ misericordiā elemosynarū euaditur sentētia horribilis dānationis qua dicet. Ite maledicti in ignem eternū. De elemosyna em̄ dr Tob. xij. Elemosyna a morte liberat: t ipa est q̄ purgat pctā. Et hoc est qđ ait ps. In die mala liberabit eum dñs. s. a penis. Dies mala dr dies iudicij ꝑticularis t vniuersalis: que mala est reprobis p̄pter dānationis sniam durā cōtra eos publice latā. Ecōtra aūt vt dr Jaco. ij. Judicium sine misericordia: scz liberante. fiet illi qui nō fecit misericordiā inhuman⁹ exist̄s. Unde ps. xlviij. de diuite auaro ait. Non dabit deo placationem suam: t p̄ciū redēptionis anime sue: laborabit ꝛc. Ubi tria de eo notantur.

¶ Primū q̄ deo exīat irrecōciliatus: quia nō dabit deo placationē suam.

¶ Secūdum q̄ a peccato exīat inexpiatus: q; nec p̄ciuz redemptionis anime sue.

¶ Tertium q̄ in eternū durat cruciatus: q; laborabit in eternum t viuet adhuc in finem.

Quantū ad p̄mū dicit Greg. in oōne de eo. Deus qui culpa offenderis penitētia placaris. Sed medicamentū fortius qđ operat in penitētia est misericordia elemosyne inquit Amb. de pe. di. j. medicamentū. Unde in figuram huj⁹ dicit Jacob de Esau. quē timebat p̄opter offensam. Placabo eū muneribus. Gen. xxxij. Dñs em̄ placat̄ muneribus elemosynarū. Sed inhuman⁹ cū nō det elemosynas ex auaricia ipm placare nō potest: et p̄ ꝑs remanet inimic⁹: t nil qđ facit boni potest deo eē gratū. Quātū ad scōm dixit Nabuchodonoſor pctōri daniel. Pctā tua elemosynis redime. Dan. iiij. Et Amb. Pctis tuis venundar⁹. s. diabolo. redime te pecunia tua. s. p̄ elemosynas. de pe. dis. j. medicina. Sicut igit̄ peccator: per elemosynaz cōtritiōis quā dat anime sue liberat se a seruitute diaboli. t peccati quoad culpā. Ita p̄ elemosynaz quā dat pauperi liberat se a pena debita supplicij. Sed immisericors nō dat elemosynā interiorem nec exteriorem. Et iō q; nō dabit p̄ciū redemptionis anime sue remanet sub seruitute diaboli in peccatis. Et ex his sequit̄ tertiū. Nam ex quo nō placat hic deum quem offendit: sed cū peccat̄ accedit ad diē malā iudicij in fine vite sue. i. postea in fine mūdi. Ideo in die mala non liberabit eum dñs: sed dicet ei cum alijs. Ite maledicti in ignem eternū. in quo fin ps. laborabit in eternū cruciatibus. Et quare non liberet̄ a dānatione *in illa die assignat* p̄o causa inhumanitatē dicens: Esurini t nō dedistis mihi māducare. Mat. xxv. Uisitari debet infirmus t tribulatus vt cōsolet̄ vbis: adiuuetur in corporalibus obsequijs: subleuet̄ si indigeat tēporalibus substantijs p̄o medicis t medicinis. Et ficut dr Job. v. Uisitans speciem tuam. i. proximū non peccabis sed premiū mereberis. dicēte chr̄isto. Infirmus fui t visitastis me. Sic amici Job visitauerūt eū de pauperatum t infirmatum vt consolarent̄ eum. Sed quia reprehendunt eum dicentes ꝑpter hypocrisim percussum t humiliatum: deo displicuerūt. Potari debet sitibūdus et qui indiget. iuxta illud Rom. xij. Si sitit inimicus tu⁹ potuz da illi: t multomagis beniuolus. Mat. x. Qui potū dederit vni ex minimis tm̄ in noie discipuli nō p̄det mercedez suam. Rebecca que potū dedit eliezer procuratori abrae postulāti meruit magnifice mr̄imonio copulari. Libus dz pauperi ministrari, fm illud Esa. lviij. Frāge esurienti panē tuū. Noie em̄ panis intelligit omnis cibus. Signanter dr: frange. i. partē da. vt videlz fm Amb. di. lxxxvj. c. nō satis. Non totū q̄s sibi eripiat: sed qđ habet cū paupe partiat. Uel etiā frāge. s. plures partes faciēdo da pluribus. Melius em̄ est dare multis ad sufficiētiam q̄ vni ad superabūdantiā. Panē dicit qui est cōis cibus: q; nō debēt pauperibus fieri lauta cōuiuia. Un Aug. dicit. Dent pauperib⁹ vilia diuites: t ipsi vtant delicatis. dist. xlj. non cogantur Tuū dicit non alienū. i. de male acq̄sitis q̄ debent restitui Naz vt dr: Eccli. xxxiiij. Qui offert sacrificiū scz ecclesie de substantia pauperū: quasi qui victimat filiū ante patrem suū. xiiij. q. v. immolās. Diues epulo: q; micas panis lazaro nō dedit in inferno sepultus guttā aque habere nō potuit. Lu. xvj. Tegere. i. vestire nudū sub quo compr̄henditur omne cooperimentū corpori necessariū t vsui aptū Esa. lviij. Cū videris nudum operi eū. Qđ ostendit Job optime se seruasse dicens. Si despexi p̄tereunt̄ eo q̄ non habuit vestimētum: t absq̄ opimento pauperē si nō bene direxūt mihi latera eius: t de velleribus ouiū mearū calefactus est humerus meus a iunctura sua cadat. Job. xxxj. Et de tabita q̄ erat plena op̄ibus bonis et elemosynis dr Act. ix. q̄ vidue flentes ostēderunt Pe. tunicas et vestes quas eis ipsa faciebat: ex quarū cōpassione Petrus morituam suscitauit. Sic Joh̄anes baptista admonebat turbā dicens. Qui habet duas tunicas det non habenti. Lu. iij. P̄o vna em̄ tunica vt exponit Hiero. intelligit vestimentum fibi necessariuz t familie sue. p̄o alia intelliguntꝫ alie superflue vestes q̄ sunt pauperibus dande. Ut enim ait Amb. Nudoz est vestimētum qđ recludis scz superfluum. di. xlvij. sicut hi. Non subueniētibus em̄ de vestimento dicet in iudicio ꝑs Mat. xxv. Nudus fui t non cooperuistis me. t ideo. Ite maledicti in ignem ꝛc. Colligere in domū peregrinos. ad Heb. vlt. Hospitalitatez nolite obliuisci. Per hanc em̄ quidā placuerunt deo angelis hospitio receptis sicut ptz de Abraā t Loth. Gene. xix. Job etiam ostendit se huic vacasse operi dicēs. Foris non mansit pegrinus: t ostium meum viatori patuit. Job. xxxj. Et hoc fieri debet hilariter. s. Pet. iiij. Hospitales inuicez sine murmuratiōe Hiero. Omnes hospites aduenientes leta frōte suscipim⁹ t eis pedes abluimus p̄ter hereticos. Similiter q; multi discurrūt trutanni t cerretani t latrūculi. t ideo caute in huiusmodi agēduz est ne damnificet. Dicitur em̄ xiij. q. j. §. ad hec. Mus in pera: ignis in finu: serpens in gremio: male remunerāt hospites suos. Ecōtra domos hospitib⁹ clausas in sodomis ignis celestis consumpsit. dist. xlij. §. j. Sic t ignis inferni inhumanos hospites deuorabit: quibus dicet. Hospes fui t non collegistis me. Matth. xxv.

Est sextuz opus misericordie corporalis redimere captiuos: t eos qui detinētur apud infideles redimere maxima misericordia est: cum ibi p̄clitetur non solum corpus: sed etiam anima: p̄o quo etiā calices conflari t vendi suadet Amb. dicēs. Ornatus sacrorum est redēptio captiuorum. Et ve ista sunt vasa preciosa que redimunt animas a morte. Ille verus est thesaurus qui operatur qđ sanguis chr̄i opatus est. xij. q. ij. c. aurum. Et idē etiam dicitur ex sententia sexte synodi vbi q̄ habetur. e. q. c. apostolicos. Paulinus epūs Nolanus vir sanctissimus: vt refert Greg. in lib. dial. q; p̄o redēptione filij vidue se seruituti subiecit infideli: oēs captiuos chr̄ianos q̄ detinebātur ab infidelibus lōgobardis petijt a rege t obtinuit liberari t remitti ad p̄opria. Eos quoq̄ q̄ detinētur in carceribus p debitis t p̄cipue sine culpa suo redimere p̄o eis soluēdo creditoribus vel mutuādo magna elemosyna est. Et multo magis quis debet debitores suos quos nouit impotētes ad soluendum ex misericordia relaxare: quod dñs p̄cepit dicēs Esa. lviij. Dimittite eos qui confracti sunt liberos. Illos etiam q̄ iniuste ponūtur ad carceres iuuare vt absoluant quilibet p̄o posse debet, laborare: sicut fecit abdemelech Eunuchus regis sedechie p̄curās p̄cibus suis t obtinēs

a rege Hieremiā ꝓphetā missuꝫ in lacū.i.puteū fine aqua ad instantiā sacerdotū ꝓpter vitatē quā ꝓnunciabat futu re captionis hierosolymoꝝ indē extrahi ⁊ sibi ꝓuideri ex quo multū deo placuit: vt habet Hieremē.xxxviij. Insup a ꝓuitute liberare ꝓuos ꝑcipue postq̄ effecti sunt xpiani: et credi pōt eos bene vsuros sua libertate est magna miseri cordia: ficut ⁊ ipsa seruit⁹ est magna miseria. Vñ ⁊ Greg. dicit q̄ salubriter agit⁹ si hoies quos liberos ab initio na tura ꝓtulit ⁊ ius gētiū iugo ꝓuⁱ substituit seruitutis: in ea q̄ nati fuerāt manumittētis dñficio libertati reddant. xij.q. ij.cū redemptor. vbi ponit exēplum ad hoc inuitās nostri redemptoris qui nos diaboli captiuos libertate donauit

Ultimū opus misericordie corporalis est cōdere.i.sepelire mortuos. Tobias sepeliēs etiā ꝑ ꝑceptū regis sennache rib mortuos de populo suo: ⁊ aliq̄n dimittēs prandiū vt hoc exequerē nec timēs minas vel picula mortis ꝓpter hoc multuꝫ deo placuit vt sibi dixit raphael angel⁹. Tob. xij. Et ex magna miseria cecitatis ⁊ pauptatis deuenit ad illuminationē ⁊ magnā ꝓsperitatē cū filio suo. ſ filij iacob cū magna diligētia fecerūt officiū sepulture ipsius: vt ha betur Gen. vlt. Et in penā dictū fuit de iniquo ioachim. sepultura asini, sepelieť. Hiere. xxij. Asin⁹ manet insepult⁹ Deuote etiaꝫ mulieres marie cū nicodemo ⁊ ioseph̄ mul tum cōmendanť de sepultura pie ⁊ glorioſe exhibita xpo Matth. penul. Ad hoc etiaꝫ facit qđ hr. xiij.q.ij.c.hebrō. ⁊ §.se. Et q̄uis sepultura mortui nō cōferat mortuo quā tum ad sensum quē corp⁹ non hz post mortē: ꝓpter qđ sal uator nō ponit iter opa misericordie in iudicio requirēda. Illa em̄ tm̄ ponit q̄ subueniunt vite humane. tum etiā nō memorat ea: q: hoies ex se ad hoc inclinātur ex hūanitate ⁊ ex vtilitate ne corpa infecta aerē inficiāt. tum ꝑm beatū Tho. ij.ij.q.xxxij. ꝑtinet ad defunctū: q̄d de eⁱ⁹ corpe agať tum ad hoc q̄ viuit in memoriis hoim cui⁹ honor deh̄one ſtatur ſi maneat insepultus. tum quantū ad affectū quem adhuc viuēs habebat de suo corpore cui pior affectus cō formari dz post mortem eius: ⁊ ideo laudabile opus est.

§.III. Quātum ad tertiuꝫ

principale ostēdit fructus magn⁹ misericordie in vita ꝑti Unde.ſ. Tim.iiij.ō. *Pietas ad oia valet ꝓmissionē vite* q̄ nunc est habēs. ſ. spūalis: corporalis ⁊ future. Et hoc de clarat ps. ponēs quadruplicē fructū. Primus est. Dñs cō seruet eū. ſ. in vita gr̄e et in prosperitate tpali. Secūs est vt viuificet eū spūaliter. q: vt ō: Tob. iiij. Elemosyna ab om ni pctō ⁊ a morte liberat. Vñ ⁊ filius vidue sareptane ꝓ pter elemosynā suscitat⁹ fuit. iij. Reg. xvij. Tertⁱ⁹ fructus est. beatū eum faciat in terra. i. felicē ⁊ famosum. Dicit em̄ Boe. q̄ largitas hoies claros facit auaricia vo odiosos. Quartus nō tradet eū in manus inimicoꝝ eius spūaliuꝫ scz demonū. Unde cōtra Job qui fuit elemosynis dedit⁹ non potuit ꝑualere diabolus cū suis malicijs ⁊ flagellis.

Elemosynā dare est in precepto

Sed vtrū dare elemosynā sit ex ꝑcepto ita q̄ peccet mor taliter qui nō dat eam. Rñ. ꝑm beatū Tho. ij.ij.q.xxxij. q̄ sic. q: omittendo eā punit eternaliter: vt ps Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternū ⁊c. qđ ꝓ causa dānatiōis po nitur omissio elemosyne. Esuriui em̄ ⁊ non dedistis mihi ⁊c. Sed nullus punit igne eternaliter nisi ꝓ mortali. Ra tio huius est: q: cū primi dilectio sit sub ꝑcepto: ꝑm illud Job. xv. Hoc est preceptū meū vt diligatis inuicē. Necesse est oia illa cadere sub precepto sine q̄bus dilectio proximi nō conseruať. Ad dilectionē aūt pertinet vt non solū veli mus ei bonū: sed etiaꝫ operemur ad hoc ꝑm illud. ſ. Job. iij. Non diligamus verbo neq̄ lingua: sz opere ⁊ veritate Ad hoc aūt q̄ velimus ⁊ operemur bonū alicui requirit q̄ eius necessitati subueniamus. Vñ. ſ. Job. iij. ō. Qui vi derit fratrē suum necesse habere: ⁊ clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in illo. Et ideo elemosy narum largitio est in ꝑcepto. Sed q: ꝑcepta danť de actī bus virtutū necesse est q̄ hoc bonū elemosyne cadat sub precepto ꝑm q̄ est actus vtutis. i. ꝑm q̄ recta ratio requi rit ꝑm quā aliq̄d est cōsiderandū ex parte dantis elemosy nam: ⁊ aliq̄d ex parte recipiētis. Ex parte dantis est consi derandū q̄ illud qđ est in elemosynas erogandū sit ei sup fluum: non solū respectu suiipsius qđ est vitra illud quod est necessariū nature siue vite sue ꝓprie: sed ⁊ respectu alio rum quorū cura sibi incumbit: q: prius opz q̄ vnusquisq̄ sibi ꝓuideat: ⁊ his quoꝝ cura sibi incūbit: ⁊ postea de re fiduo alioꝝ subueniat necessitatibus: ratione quorum ō: necessariuꝫ psone ꝑm q̄ psona dignitatē importat sicut et natura. Primo accipit sibi ad sustentationeꝫ ꝓprij corpis qđ est necessariū ministerio virtutis nutritiue. Supfluuꝫ aūt erogat ad generationē alterius ꝓ virtutē generatiuā Et ad hoc facit qđ dicit xps Lu. xj. Quod supest date ele mosynā: ⁊ ecce oia mūda sunt vobis. i. nullā immundiciā auaricie ex tpalibus cōtrahetis fic dispensando. ⁊ Hiero. Aliena rapere conuincit⁹ qui sibi vltra necessaria retinere probať. di. xlij. §. ſ. Ex parte aūt recipiētis requiritur q̄ ne cessitatē habeat: alioquin nō est ratio quare ei elemosyna detur. Sed cū non possit ab aliquo vno oibus necessitatē habētib⁹ subueniri: nō ois necessitas obligat ad ꝑceptuꝫ sed solum illa fine qua quis sustentari nō pōt. Et in hmōi habet locū qđ ait Ambr. Pasce fame morientē: si nō pau sti occidisti. dist. lxxxvj. c. pasce. Sic ergo dare elemosynā de supfluo est de ꝑcepto. ⁊ similiter dare elemosynā ei qui est in extrema necessitate: alⁱs dare elemosynā est de consi lio: ficut de quolibet meliori bono dantur consilia. Sunt aūt supflua nature ⁊ psone de necessitate precepti erogā da: quia lz sint istius quantum ad proprietatem: tñ sunt ⁊ aliorum habentiū necessitatez qui inde sustentari possent quantū ad vsum. Unde Ambr. di. xlvij. sicut hi. inquit. Ne mo ꝓprium dicat qđ cōmune est. i. alijs cōicandu tēpore necessitatis ꝑm gl. et sequit. Plus q̄ sufficeret ad sumptū ⁊ violenter obtētum est. Esurientiū est panis quē tu deti nes. Nudoꝝ vestimētum qđ tu recludis. Miseroꝝ seu captiuoꝝ redēptio est ⁊ absolutio pecunia quā in terra de fodis. Tantoꝝ ergo te scias inuadere bona quātis possis prestare q̄ velis. i. debes velle. Nec ibi. Item nota quod dictum est de necessitate nature ⁊ psone hoc iudicandum est ꝑm q̄ probabiliter estimari potest. Nec opz considera re ad oes casus qui possunt cōtingere in futurum. hoc em̄ esset de crastino cogitare qđ dñs prohibet: sed debet iudi care supfluum ⁊ necessarium ꝑm ea que probabiliter ⁊ vt in pluribus occurrūt. Idem ipse Tho. in. iiij. di. xv. vbi di cit ⁊ addit q̄ casus extreme necessitatis iudicādus est q̄n apparent signa probabilia future necessitatis extremen si eis subueniatur vt cum quis videt pauperē indigētem cibo vel potu vel alijs necessarijs ⁊ homines impotentes vel pigros ad subueniēdum illi: nec pauperem posse sibi prouidere. Nec enim expectanda est vltima ⁊ extrema ne cessitas: quia tunc forte nō posset natura iuuari iam defe cta. Dicit etiam beatus Tho. q̄ nō tenet⁹ quis querere qs habeat necessitatem: sed sufficit vt his qui veniūt ad noti ciam suā subueniat. Item q̄ tenetur indigētibus subueni re vt dictū est quilibet de arte sua medicus in medēdo in firmis pauperibus ⁊ procurando medicinas: aduocatus in aduocando: iurisconsultus in consulēdo: et sic de alijs.

§.IIII. Pro maiori decla-

ratione hui⁹ materie. Nota q̄ breuiter dicit Duran. in. iiij. di. xv. Dicit em̄ q̄ cū vsus bonoꝝ exterioꝝ sit ordinat⁹ ad subueniēdum necessitatibus vite ꝑsentis: subueniēcia ista debet esse ordinata ꝑm charitatē qua qs tenet. *primo* sibi. sēdo *primo*. i. ꝓiūctis. tertio extraneis. Necessitas aūt quā quis patit in necessitatibus ⁊ bonis exterioribus pōt esse triplex. absoluta: ⁊ cōditionata. Absoluta q̄n omnia bona tēporalia q̄ quis hz ei sunt adeo necessaria q̄ sine eis non potest viuere. Et hec vocatur necessitas nature. Conditio nata vo q̄n sunt ei necessaria ad sui status decentiaz ⁊ cō

seruationē. ⁊ hec ꝺ: necessitas psone inquantū psona nominat dignitatē ⁊ statū. Dicendū ꝙ ꝙ illud qꝺ elt necessariū nature necessitate absoluta nō est ꝓceptū dare: imo illicitū: q: plus tenek sibi ꝑ alij. Illud autē qꝺ est necessariū ad decentiā status: solū ex ꝓcepto dari ꝺz ꝓ releuatione status alteri⁹: q: null⁹ tenek verecunde viuere in statu suo: vt releuet aliū ad decentē statū. Qꝺ autē est superfluū vtriq; necessitati nature. ſ. ⁊ stat⁹ ꝺz dari ex ꝓcepto: ꝑm illud Lu. xj. Qꝺ superest date elemosynā. Nec ē dubiū ꝙn sit ꝓceptū respectu illoꝝ ꝙ sunt in extrema necessitate: q: si illud ex ꝓcepto danduz est qꝺ est necessariū ꝓpꝛio statui: a fortiori ⁊ oīe illud qꝺ superfluit. De illis aūt ꝙ sunt in extrema necessitate: lz sint in magna verecūdia nō audeo diffinire nec plene ꝺdenare maiorē ptē diuitū: sed ꝑm auctem Job. ē. allegatā ꝙ nō solū loquik de necessitate extrema: sed notabili ⁊ verecūda videk sonare hoc.

§. v. Nota igiť ex prędicis. Primo ꝙ nō dare elemosynā qꝺ ptinet ad hoc vitiū inhumanitatis: tūc est mortale qñ quis superflua: vltra scz necessaria nature ⁊ psone hñs nō subuenit patienti extremā necessitatē quā nouit. ꝑm Tho. Richᵈ. et Durā. in. iiij. di. xv. ⁊ Iheruey in quodlibeť. Scꝺo cū quis sciēs extremā necessitatē ꝓximi nō subuenit ei de eo qꝺ est sibi necessariū psone. i. ad decētiā stat⁹ sui ⁊ familie: sed superfluū nature. ꝑm Duran. ⁊ Richᵈ. in. iiij. Sz btūs Tho. ij. ij. q. xxxij. dicit ꝺ esse sub ꝓcepto: vñ nō peccaret istud omittens saltē mortaliť. Qꝺ forte itelligiť de tali necessario psone. i. quo ad decentiā: ꝓpter cui⁹ carentiā sustineret magna ꝓicula vel dāna corꝑis vel aie. Qñ etiaz nō puidet sibi ⁊ suis ꝑm statū suū ⁊ indigētias ex auaricia ꝺ agens vtriq; peccat. Tertio cū ꝙs de superfluo vtriusq; necessitaꝝ nature sz ⁊ psone nō subuenit magnas necessitates et miserias patiētibus: etsi non extremas sibi notas: ⁊ hoc videk esse qꝺ mortale ꝑm Duran. sed nō ꝑm Tho. Quarto nō dare elemosynā de necessario nature. ſ. sibi ⁊ familie ē pctm. q: ꝺ charitatem ꝑm Tho. Richᵈ. ⁊ Duran. ⁊ ꝺ nisi vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxij. vbi. §. ꝙs daret psone alicui: q: ꝓsiderat vtilioꝝ illā reipublice vel ecclie ꝙ se vel familiā: ⁊ iō ꝓfert ꝓseruationē vite illi⁹ sue subueniēdo ei de necessario vite: ad quod tñ tenek ex ꝓcepto: sed ptinet ad magnam pfectionē. Laudabiliter em̄ ꝙs daret elemosynā de necessario psone indigētibus: etsi nō extreme cū vellet religionē ingredi: vel in ꝓmptu ꝓ industriā posset sibi cito suo decenti statu puidere ꝑm be. Tho. vbi. §. Quinto qñ indiscrete daret vel nō indigētib⁹ vel male vtētibus. v. q. v. nō omnis. Nota ꝙ si pater filiū: vl patronus libertum: vel dñs seruū: infantē vel etiā adultū languidū exponit: vel ei alimenta negat: ipso facto fili⁹ est a patria potestate liberatus ⁊ ingenuitatē libert⁹: ⁊ seru⁹ in libertatē capiť. Illi quoq; ꝙ eos suscipiūt nō possunt ꝓpter hoc in eoꝝ psonis sibi ius aliquod vendicare. hec in decretali de infanti. et lan. expo. c. si a patre. Idem Ray. Et addit ꝙ qui talia ꝑsumit in foro penitētiali est tanq; patricida vel homicida iudicādus ꝓ eo ꝙ hoiem cui in tanta necessitate tenek: periculo mortis exponit. Inspectis tñ circūstātijs: ⁊ vtrū mors inde fuerit subsecuta vel non: erit penitētia moderāda. Si aūt hoc faceret ꝓdicti parentes vel dñi: q: forte nec elemosynas dādo aut querendo: nec eos aliter alere possunt. tunc ꝑm Guiľ. in nullo peccant si nil omiserint de cōtingentib⁹. Qui etiā filios ꝑ adulteriū vel fornicationē acquirūt: sed ad occultationē peccati ⁊ ad tollendum scandalum mittunt ad hospitalia: tenenť illos alere expensis suis: ⁊ eis puidere si possunt.

ꝺ dare elemosynā ꝙñ fit mortale.

Ꝺe inq̄etudine mētis. i. nimia sollicitudine. Cap. xxv.

Inquietudo mentis ponik Greg. ⁊ Isido. filia auaricie: ad quam ptinet inordinata sollicitudo circa tpalia que a xpo prohibek cuz ꝺ: Matth. vj. Nolite solliciti esse. Ad quā etiā remouendā exhortak princeps apostoloꝝ dicēs. Omnē sollicitudinez vestrā proijcientes in eū: qm̄ ipſi est cura de vobis. ſ. Pe. v. Qꝺ verum esse asserit ps̄. dicēs in psona xpi ⁊ eū pfecte imitantiū. Ego mēdicus suz ⁊ pauꝑ dñs sollicitus est mei. fuit em̄ xps mendicus: q: ex aliorū elemosynis sustētabatur. Un̄ Aug. Habebat dñs loculos oblata a fidelibus ꝓseruās: vt suoꝝ ⁊ alioꝝ necessitatibus puideret. xij. q. j. c. habebat. Dicik em̄ mēdic⁹ quasi manu dicēs: q: tales petēdo elemosynam cōiter extendūt manū. Pauper ꝺ: quasi parū habens. Nā multi sunt mēdici qui multū habēt: sed xps etiā mēdicans parū habuit. vñ ipse dicebat. Vulpes foueas habēt ⁊ volucres celi nidos. ſi filius aūt hois nō habet vbi caput suū reclinet. Mat. viij. Et cū esset ita pauꝑ ⁊ multi alij pfecte eū imitātes: tñ dñs vt sollicit⁹ de ipsis eis puidit. Sz q: apostol⁹ exhortak ad sollicitudinē dicēs ad Rom. xij. Sollicitudine non pigri. Nevideatur discordare in sentētijs discipulus a magistro veritatis: Sciendum ꝙ tripler est sollicitudo.

¶ Prima crimialis ⁊ repudiāda: q: inimicū dei cōstituit.

¶ Scꝺa tpalis ⁊ moderāda: q: nimiū timorem ostendit.

¶ Tertia spūalis ⁊ āplexāda: q: mḱū dei amorē accēdit.

§. i. De prima dicit apostolus ad phiľ. iij. Nihil solliciti fitis. ſ. tali sollicitudie criminali. Est aūt sollicitudo criminalis seu mortalis tripliciter. Uno modo circa tpalia querēda multuz laborādo ⁊ mēte ⁊ corꝑe in eis ꝓstituēs finē vltimū. ſ. ipa tpalia pl⁹ amādo ꝙ salutē ꝓpriā. Sollicitudo em̄ ipa tat quoꝺdā studium. Studiū aūt est vehemēs animi applicatio circa aliq̄d. Et de hac itelligitur illud Eccls. iij. Pctōꝝ dedit deus afflictionē ⁊ curā superfluā vt addat ⁊ congreget. ſ. tpalia ⁊ tradat ei ꝙ placet in cōspectu suo: vt religiosis bonis ⁊ hospitalibus: q̄bus tandē talia testādo dimittūt plurimi. ⁊ subdit. Et hec vana ⁊ cassa sollicitudo est. Cassa est: q: non q̄etat animū ipsius diuitis ꝓut estimabat: sed valde inq̄etat eū vñ inquietudo mētis ꝺ: filius enim est aranee q̄ se euiscerat ad faciendū subtiles telas q̄bus muscas capiat: sz de facili cū suis telis ab alijs aialibus destruiť. Sic talis mētem euacuat oi vigore sapiētie ⁊ iustitie ad cogitādū subtiles vias ad decipiendū incautos: sed ipse ab hoibus vel saltē diuino iudicio atteriť. vana ē sollicitudo sua: q: nō affert sibi illū fructū quē credit. ſ. vitaz eternā: etiam pauꝑibus dimittēdo: nisi ipsum ve peniteat: ⁊ quibus ꝺz satisfaciat. Alio mō sollicitudo tpaliū est criminalis ꝑm Tho. ij. ij. q. lv. qñ est tāta ⁊ tam inordinata ꝙ a spūalibus salutis sue necessarijs retrahiť eam omittēdo vt lucreť: puta si ita infistit occupatiōibus: negociatiōibus artificij: recollectiōi messiū ⁊ vindemie: ꝙ omittit seruare festa: ieiunare dieb⁹ ꝓceptis: audire missaz diebus festiuis: cōfiteri: cōicare: et hmōi. De hac dixit xps Lu. viij. Sollicitudo huius seculi suffocat verbū. ſ. auditū vel inspiratū ne fructificet in mēte. Ad hoc etiā facit qꝺ ait Grego. in. xix. li. moza. Oēs huius seculi dilectores in terrenis reb⁹ fortes sunt. ſ. ad sollicite laborandū ꝓ eis in celestib⁹ debiles. Nam ꝓ tali gloria vsq; ad mortē desudare appetūt: ⁊ ꝓ spe ꝑpetua nec parū in labore subfistūt ⁊c. in decretis. distin. xlvij. omnes. Si quis aūt ex nimia sollicitudine quā gerit ad tpalia nō omittit spūalia ad salutē necessaria: sed diminuiť in deuotione ⁊ tepescit a feruore debito: veniale erit. Tertio mō est mortalis talis sollicitudo: qñ etiā in alijs crimin⁹ apponit diligentē curā ⁊ festinā ad ꝑpetrādū. Dicik em̄ sollicitus ꝑm Isiꝺ. q̄si solers citus. Et sic mulieres sunt sollicite ad ornandū se multū ponētes de tpe ⁊ diligētia. Et gulosi ad ꝑparandū cibos: ⁊ ābitiosi ad honorez ꝑcurādos et hmōi. Et de hac intelligiť illud Prouer. xj. Expectatio sollicitoꝝ. ſ. ad malū peribit. Hec aūt sollicitudo criminalis ideo repellēda: q: facit hoiem deo inimicū: cuz per hāc fuiat mundo seu diabolo; sz nemo pōt duob⁹ dñis seruire.

Sollicitudo est mortalis

sez sibi ꝛ̃ißs ꝛ ꝛ̃ia iubẽtib⁹: vt sunt xp̃s ꝛ diabolus: spūs ꝛ mūdus. Seruit q̃s mūdo ꝛ diabolo ꝛ amicus ei⁹ est dū acq̃scit tẽtatiõib⁹ ei⁹: ꝛ amor tpaliū rerū supat amorẽ dei Si ei deū diligeret: odiret mūdū. ꝛ diabolū. nõ quātū ad naturā: sz quātū ad vitia ipsi⁹ mūdi q̃ in eo replunt ꝛ quā tū ad malicią diaboli detestādo ipa vitia. Sz q̃ seruit mū do ꝛ diabolo non diligit quidẽ ipm naturaliꝛ: sed sustinet tyrannidẽ ei⁹: ꝛ alterū sez xp̃m contẽnit in eo q̃ nõ seruat mādata eius. Nolite g̃ solliciti esse de hmõi.

§. II. Secūda sollicitudo

est humanalis. q: em̃ hõ multis indiget: hinc ab humani tate sua instigat: vt sollicitet circa tpalia q̃bus sustentat timẽs ne sibi deficiāt: sed ista ẽ moderāda remouẽdo illū timorẽ inordinatū quo. s. timet ne etiā laborando ꝛ faciẽ do qđ in se est nõ omittẽdo curā salut̄ aie sue de⁹ nõ pui deat sibi: qđ ptinet ad quādā diffidẽtią bonitat̄ seu pui dẽtie diuine: ꝛ hoc vtiq̃ pctm̃ est. Vñ Hiero. Labor exer cẽdus est sollicitudo vitāda. q̃. s. puenit ex ista diffidẽtia ad hāc moderandā ꝛ cum est vitiosa resecandā admonet apl's dicẽs. Volovos sine sollicitudine esse. s. tali immode rata. pcipit xp̃s dicẽs Mat. vj. Nolite solliciti esse in cra stinū. Intelligit aũt pro crastino tps futurū. ſm Hieron. Suo tpe dz q̃s sol licit⁹ esse Pro cui⁹ declaratiõe dicit btus Tho. ij. ij. q. lv. q̃ nullum potest esse vtuosum op⁹ nisi debitis circũstantijs vestiat inter q̃s vna est debitū tps. ſm illud Eccls. viij. Omni ne gocio tps est ꝛ opportunitas: qđ non in exterioribus tm opib⁹: sed etiā in interiori sollicitudine locū hz. Unicuiq̃ em̃ tẽpori ꝓgruit ꝓpria sollicitudo ficut tẽpori estatis cõ petit sollicitudo metendi: ꝛ tẽpori autūni sollicitudo vin demie. Si q̃s g̃ in tpe estatis iā de vindemia esset sollicit⁹ supflue occuparet futuri tpis sollicitudinẽ: vñ hmõi sol licitudinẽ tanq̃ supfluam dns ꝓhibet dicẽs. Nolite solli citi esse in crastinū: ꝛ q̃si rõnem assignat dicẽs. Crastinus em̃ dies sollicit⁹ erit sibiꝑsi. i. ꝓpriā sollicitudinẽ habebit q̃ sufficiet ad affligendum aiam. Et hoc ẽ qđ subdit. Diei sufficit malicia sua. i. afflictio sollicitudinis. sumit em̃ ibi Inordi nata sol licitudo excludit tripl'r. malicia nõ ꝑ pctõ: sed ꝑ malo pene sollicitudinis: q̃ affli git mẽtẽ. Excludit aũt xp̃s hãc sollicitudinẽ ꝓcedẽtẽ ex nimio timore defect⁹ triplici rõe. vñ ꝛ ter dixit. Nolite sol liciti esse. q̃ sentẽrialiter ponit btus Tho. ij. ij. q. lv. art. vj. Primo rõne maioris influẽtie. ibi. Nõne aia pl⁹ est q̃ esca ꝛc. et ẽ talis rõ. Qui maiora pstitit vtiq̃ ex amore non ex debito ꝛ minora pstabit: sed de⁹ dedit nobis animā ꝛ cor pus ꝛ vitā sine nr̄a sollicitudine q̃ vtiq̃ sine cõparatione sunt maiora ꝛ pfectiora esca et vestimẽtis. vt ptz ex se. Et etiā ex rõne: q: finis nobilior est his q̃ sunt ad fin̄: sed ad hunc fin̄ sunt ordinata esca ad vitā sustentandā: ꝛ vesti mẽtū ad corp⁹ coopiendū ꝛ ꝓseruandū. si g̃ ꝓuidit de ma iori. s. dando corp⁹ ꝛ aiam: ꝓuidebit ꝛ de cibis ꝛ de vesti mentis faciẽdo qđ in vobis est licite: etsi nõ quātū appe titis: tm̃ quantū iudicabit vobis expedire. Et ideo nolite solliciti esse. Scdo hoc facit rõne vberioris prouidentie. ibi. Respicite volatilia celi ꝛ cõsiderate lilia ꝛc. Et ẽ talis rõ. Sapiẽs q̃ gubernat sapiẽter domū suā oibus ꝓuidet. Et si ꝓuidet minimis aialib⁹: vt canib⁹. auib⁹. et equis. ꝓbabile est q̃ ꝓuidebit creaturis rõnalibus. Sapiẽtissi mus est de⁹ ꝛ optime gubernat domū suā vniuersi. vnde si ꝓuidet: vt manifeste ptz auib⁹ de victu: ita q̃ absq̃ sol licitudine earū ꝛ ope seminādi ꝛ cõgregādi hñt vnde vi uāt: ꝛ herbis ꝛ vgultis ꝓuidet de tam nobili vestimẽto: vt sunt flores q̃ dicunt̄ lilia habentia ita pulchrū colorẽ ꝛ viuacẽ: q̃ salomon nunq̃ fuit indut⁹ veste talis coloris. Nec tm̃ herba seu vgulta: que hic fenū dicunt̄ sollicitant̄ ad faciendū sibi tale indumentū. quāto magis credendū est q̃ deus ꝓuideat de sufficienti cibo ꝛ vestitu his quos ad imaginẽ suā fecit cūctis nobiliores. Tertio hoc exclu dit rõne credẽtie et spālis beniuolẽtie. ibi. Nolite solliciti ꝛc. Hec igiꝫ oia gẽtes. i. infideles inquirũt. scit em̃ pater vester ꝛc. Et est talis rõ. Gẽtes. i. infideles: nõ credunt di uinā ꝓuidẽtią curā hz̃e de actib⁹ hūanis: ꝛ ideo nõ mirū si sollicitant̄ ad ista tpalia inquirẽda estimãtes sua indu stria posse ea hz̃e. Sed vos fideles cū credatis deum gu bernatorẽ oĩm: ꝛ modo spāliori hoĩm: nõ opz ita sollicita ri: sed laborando ꝛ moderate ꝓuidẽdo ꝓfidere in deo. In sup p̃ alią̃s est pius ꝛ scit filios suos indigere quõ se po terit ꝓtinere q̃n necessitatib⁹ eor̄ ꝓuideat. Sz p̃ celestis est pissimus: ꝛ scit q: his oibus indigetis. Nõ opz g̃ dubi tare de ꝓuisione: ꝛ ideo nolite solliciti esse. Respicite filij nationes hominū. ꝛ: Eccli. ij. et scitote quia nullus spera uit in dño ꝛ confusus est: quis em̃ permãsit in mandatis eius ꝛ derelictus est. quasi diceret nullus.

§. III. Quantū ad tertiam

sollicitudinẽ. s. spūalẽ hortat dicẽs. Querite p̃mū regnū dei ꝛc. Ut em̃ dicit Hiero. in homel. de cibo ꝛ vestimento spūali debem⁹ semp eẽ solliciti. Lib⁹ spūalis quo aia refi cit est sapiẽtia seu vbū dei: q: vt ꝛ: Mat. iiij. Nõ in solo pane viuit hõ: sz in oi vbo qđ ꝓcedit de ore dei. Vestimẽ ta varia sunt habit⁹ ꝛ vtutū q̃bus aia ornat. vñ Amb. Hec sunt interna mẽtis velamina. i. indumẽta. Circa hec igiꝫ spūalia dz hõ sollicitari erga deū: erga seipm: ꝛ erga ꝓxi mū. Primo erga deū. nã hoc ẽ vnū ꝛ vtrumq̃ qđ de⁹ req⁹ rit ab hoie vt verū bonū. vt ꝛ: Mich. vj. Sz sollicitum te ambulare cū deo tuo. qđ fit ꝑpter feruentẽ dilectionẽ ad quā q̃s ꝓducit̄ sollicite orando ꝛ meditãdo. Vñ apl's ad Ro. xij. Sollicitudine nõ pigri: spū feruẽtes dño seruientes ꝛ sic q̃rit regnū dei ꝑmū. s. potissimū regnum gr̃ie. Scdo debet hõ eẽ sollicit⁹ erga seipm in cauẽdo ab insidijs dia boli ꝛ custodiẽdo sensus suos tps non ꝓdendo. Unde ꝛ: Deut. iiij. Custodi teipm ꝛ aiam tuā sollicite. Ad qđ faciẽ dū Salomõ inducit exẽplū formice dicẽs Prouer. vj. Va de ad formicā o piger ꝛ ꝓsidera vias ei⁹: ꝛ discе ab ea sa pientiā. i. ꝓuidentiā ꝛ sollicitudinẽ: q̃ cū nõ hẽat ducẽtes ꝑceptorẽ nec̃ ꝓncipẽ ꝓgregat sibi in estate ꝛ parat sibi in messe cibū. Sic hõ in tpe vite pñtis nõ dz pigritari: sz sol licitari dū pōt sibi ꝓgregare merita bonor̄ oper̄ ꝛ sapiaz ꝛ sic querit hõ iusticią regni. i. vtutes ꝛ bona opa quibus venit ad regnū. Tertio dz q̃s esse sollicit⁹ quoad primū ad Eph. iiij. Solliciti seruare vnitatẽ spūs i viculo pacis. Et ponit ad hoc exẽplum in corpe humano dicẽs. s. Cor. xij. Proinuicẽ sibi sollicita sunt mẽbra. s. ad iuuandū alte rū aliud ꝛ subueniẽdū: ꝛ ꝑmaxime spectat ad ꝓlatos sol licitari erga subditos in spūalibus et tpalibus. Vñ Ro. xij. Qui pest in sollicitudine. ꝛ p̃ erga filios. Vñ de To bia dr: q̃ cū mora faceret. s. filius in redeũdo sollicit⁹ erat pater ꝑ filio. Et coniuges alter ꝑ altero. s. Cor. vij. Qui aũt cū vxore est: sollicit⁹ est quõ placeat vxori ꝛ ecõuerso. Et matrona de ꝓuisione necessarioꝝ. Unde martheque satagebat circa frequẽs ministerium: dicit xp̃s. Martha martha sollicita es. In quo nõ de sollicitudine reprehẽdit: sz de turbatiõe ꝛ murmuratiõe. Lu. x. Et sic q̃rẽdo regnū dei et iusticią eius sollicitudine spūs. hec oia adijcientur tẽporalia: vt nõ oporteat sollicitari anxie.

Titulus. II. De restitutio

nibus. ¶ De restitutiõe in genere: vbi ponunt̄. xx. man rapientiū: quaꝝ quelibet habet q̃nq̃ digitos. i. modos. ꝛ sic centū modi in q̃bus fit restitutio vl' erogatio: ꝛ hoc ꝑ modū ꝑdicatiõis: in quo etiā de multiplici nauí: sez peni tẽtie ecclesie ꝛ religionis: vbi etiā ponunt̄ impeditiua re stitutionis ꝛ vtilitatis eius. Cap'm. s.

De mare magnū ꝛ spacioſum manibus: illic repti lia quoꝝ nõ est numerus. Animalia pusilla cū magnis illic naues pertranſibũt. ps. ciij. Loquens ꝓphęta de mari huius mūdi ostendit pericula eius ꝛ cõ

sequêtur euasionẽ. Nã plen⁹ est mũdus manibus raptorũ ⁊ illicite acq̃sitor. de q̃bus dicit Aug. Non dimittit pctm̃ nisi restituat ablatũ. xiij. q. vj. Si res. ⁊ de reg. iu. Pctm̃. lib. vj. Unde ⁊ Mat. xviij. ðr. Redde q̃ debes. ⁊ apls ad Rom. xiij. Reddite oibus debita. Q̃ eñ debeᵏ etsi beni gne remittit: nõ tñ iniuste repetit: peccat aũt q̃ vltra debitum exigit. ait Aug. xiij. q. j. Et q: opa nr̃i saluatoris vltra veritatẽ hystorie rei gestę aliq̃d nobis insinuãt moraliter agẽdum in quo eũ imitemur ex hoc ꝙ ipe abijt trãs mare vt scribit Jo. vj. Et iterũ ascẽdẽs in nauiculã trãsfretauit. vt habeᵗ Mat. xix. Figurat ꝙ debem⁹ istud mare isti⁹mõi ditrãsire ad q̃ est necessaria nauicula: q: ipse vsus est ea vt pueniamus ad patriã ⁊ ciuitatẽ nostrã ⁊ in montẽ dei. Tria ergo notat psal. in predictis verbis.

¶ Primus qualitas mũdialis figuraliter designata. ibi. Hoc mare magnum.

¶ Scõm malignitas criminalis generaliter demonstrata. ibi. Et spaciosum manibus illic reptilia ⁊c.

¶ Tertius suffragabilitas saluatoris pluraliter preparata. ibi. Illic naues pertranſibunt. et per aliquam harum nauium oportet transire.

V. I. Quantũ ad primum

Mare ꝙd figurat communis sentẽtia est sanctorum Gregorij Bern̄. ⁊ aliorum mare mũdum significare per multas similes proprietates: sed pro nunc sufficiat tres exprimere.

¶ Et primo per amaricationem.

¶ Secũdo per fluctuationem.

¶ Tertio per periclitationem.

Primo eñ mare ðr: quasi amarũ: q: sez eiᵒ aqua est amara. i. salsa ⁊ ibi amara vita: sic mũdus iste est plenus amaritudinibus. Eccls. ij. Lũctũ dies eius laboribus ⁊ erũnis pleni sunt: nec ꝙ noctez quiescit. Boe. de cõsol. phie. lib. ij. prosa. iiij. Humane felicitatis dulcedo multis amaritudinibus respsa est. Et Greg. Oñe q̃ hic eminet plus meroribus afficit q̃ honoribus gaudet. di. xiij. c. nerui. Quis posset explicare eius amaritudines. Nũc amaricat contumelia ⁊ derisione: nũc infirmitate ⁊ psecutiõe. Aliq̃n pauperatet alior deceptione. Et tñ tãta est humana cecitas q̃ semp̃ velleᵗ hõ in mũdo isto eẽ. Un Hiere. Thren. iij. in plona peccatoris inq̃t. Inebriauit me absinthio. i. inebriauit me ipsũmsit dñs absinthio q̃ est amarissimũ. i. amore huius seculi ita amari. In huiᵒ figurã legit ꝙ filij israel venientes ad locũ qui ðr: marath: inuenerũt aquas amarissimas q̃s bibere nõ poterãt. Scõo mare cõtinuo fluctuat: plus tñ ⁊ minus sin tpa varia. propter q̃ dic̃ pś. Mirabiles elatiões maris. Sic hoies mũdi fluctuãt cõtinuo diuersis affectibus ⁊ passionibᵒ. aliq̃n in altũ ascẽdũt psumptionis ⁊ dignitatis. aliq̃n descẽdũt in pfundũ deiectiõis ⁊ vilitatis. fluctuãt plus tñ ⁊ minᵒ varijs etiaz desiderijs q̃ implere nõ possunt. Esa. lvij. Lor impij q̃si mare feruens q̃ q̃sce re nõ põt. Demũ ad littᵃ frãgit vndas suas. Hiere. v. Qui posuit arenã terminũ mari: ⁊ dixit. Illic cõfringes tumentes fluctus tuos. sic demũ superbia ⁊ altitudo mundana in morte ad terrã pstrnik. Tertio mare est plenuz piculis Un Eccli. xliij. ðr. Qui nauigãt mare enarrant picula eiᵒ. Sed maiora sunt picula mundi. Nã vt ðr. xxviij. q. j. Sepe malor cõuersatio etiã bonos corrũpit: quãto magis eos qui ad vitia proni sunt. nimis eñ exẽpla trahũt mala. Un dñs Antonius videᵗ mũdum in visiõe plenũ laqueis clamauit. Q̃s istos euadet. Pericula huiᵒ mũdi terribilia fuerũt ostẽsa Dañ. vij. q̃n vidit in mari magno quattuor vẽos pugnare: ⁊ quattuor bestias inde ascẽdere terribiles. Hoc mare mũdus ẽ. q̃tuor vẽti pugnãtes sunt q̃ttuor passiões. Amor nimiᵒ sui. Odiũ primi. Timor deficiendi. Vana spes diu viuẽdi. Post hᵒ exurgũt q̃ttuor bestie vastantes hoies. Una vastat aiaz malis exẽplis ⁊ psuasionibus. Scõa corpa vulneratiõe pcussiõibus ⁊ occisionibus Tertia famã detractiõibus ⁊ cõtumelijs. Quarta substãtiã in iniustis vsurpatiõibus. Trãseundũ est nobis hᵒ mare magnũ: q: qui amat piculum in illo peribit. Eccli. iij.

§. II. Quantũ ad secundũ

Mũdus ẽ maligⁿ dicit. s. Job. v. Totus mũdus in maligno posit⁹ est. i. malo igne vitior que vũt mentem inordinatis desideriis: ⁊ dignũ faciũt ea ppetrantẽ igne eterno. Un adamantius. Ignis alienus: libido: auaricia: ⁊ ois praua cupiditas est hic ignis exurit non mũdat. de pe. distin. iij. c. inter hec. Et Aug. Quicũq; autẽ aliq̃ de peccatis istis in se dominari cognouerit nisi digne se emẽdauerit eterna illum flamma trucidabit. di. xxv. multi sunt. In cuius figurã legit Exo. xiiij. ꝙ pharao cum exercitu suo transiẽs p mare rubrum submersus est descẽdens in pfundũ: sed filij israel colũna nubis eos pcedente exierũt illesi. Ad significanduz ꝙ deditι mũdo demergunt in pfunduz vitior: sz populus dei videns deum p viuã fidẽ transeũt mũdum liberati adiutorio diuine gratie. Et quo mũdus iste sit positᵘs in maligno totus. ipse Johãnes in sua prima canonica declarans dicit. ij. c. Omne q̃ est in mũdo: aut est cõcupiscẽtia carnis aut cõcupiscẽtia oculor: aut superbia vite. Mundũ vocat amatores mũdi ⁊ pctores in q̃bus tria dicit esse: q̃ sunt radices oim malorũ. Que tria ponit psal. esse i mari de quo loquit: sed sub figura. Nã cõcupiscẽtia carnis. i. luxuriam innuit dicẽs. Illic reptilia quorũ nõ est numerus. Reptilia q̃ corpus trahũt per terrã aperte significãt luxuriosos: vt anguille in mari q̃ in luto figunt ⁊ lubrice sunt: ⁊ hi innumeri sunt in oñi sexu: statu: etate: ⁊ cõditiõe: ⁊ natione vt merito dici possit. Quis caro corruperat viã suaz. Beñ. vj. Sed nõ est discurrẽdum p ista: q: ad alia tẽdim⁹. Superbia mvite ostẽdit psal. esse in mari mundi: cũ subdit. aialia pusilla cuz magnis. s. ibi sunt. Et hoc modo: q: pisces pusilli sunt preda magnor: ⁊ ex eis nutriunt: sic ⁊ in mundo pauper opprimunt a diuitibus ⁊ ppli sunt pda potẽtum ⁊ dñorũ: ⁊ ex superbia eis dñant. Un Abachuc. j. ðr. Facies hoies vt pisces maris. s. pmittẽdo vt superbi dñent infirmis hoibus. Cõcupiscẽtiam aũt oculor. i. auariciã: insinuat dicens. Spaciosuz manibus. i. demonibus. Manes eñ in plurali dicũtur demones. vel manibus. s. hoim vsurpantium aliena p auariciã. Vere spaciosum. i. valde latum est istud seculi mare hmõi manibus. Nã vt ðr: Hiere. vj. A maiori vsq; ad minorẽ: a sacerdote vsq; ad leuitam oẽs auaricie studẽt. ⁊ ex hoc habẽt manᵘ adũcatas: sz mũdus bibit ⁊ cõcupiscẽtia eiᵒ. i. q: ⁊ substãtia rerũ q̃ diligunt ⁊ rapiũtur. Sicut aũt boni manibus sctor angelor. i. opibus tenent ne offendant: ita mali manibus demonũ. i. opibus: pcipue vsurpationũ quas suggerũt portantur ad inferos Sz vt ait psal. Dñs nõ derelinquet eũ. s. electũ suũ in manibus suis. s. demonis: q: si incurrit pctm̃ aliq̃d rapine vel aliud malũ habet nauẽ paratam. s. penitẽtiam qua possit exire de manibus demonis. Unde sequit. illic naues pertranſibũt. Et ideo cum xpo qui abijt trans mare nauẽ trãscendum nobis est ⁊ cauendũ ab his manibus. Est enim

¶ Manus feneratoria.
¶ Manus raptoria.
¶ Manus furatoria.
¶ Manus bellatoria.
¶ Manus damnificatoria.
¶ Manus participatoria.
¶ Manus sacrilega.
¶ Manus iniuste iudicatoria.
¶ Manus in iudicio inique assistoria.
¶ Manus fraudatoria.
¶ Manus falsificatoria.
¶ Manus proditoria.
¶ Manus simoniaca.
¶ Manus impeditoria.
¶ Manus lusoria.
¶ Manus locationis ⁊ conductionis victatoria.

¶Manus turpis lucri operatoria.
¶Manus detractoria.
¶Manus persone lesoria:
¶Manus animarum predatoria.

§.III. De prima manu scz

feneratoria potest intelligi illud qđ hꝫ Apoca.xvij. Vidi mulierē sedentē sup bestiā coccineā.i.diabolū habentē in manu eius poculū aureū. Hec mulier est cupiditas q̄ in manu.i.ope vsure hz diuitias q̄s fitit: sed nō extinguit eius sitis: sed solū delectat in videdo. Habet aūt q̄nq̄ modos

In pignore. sicut manꝰ hz q̄nq̄ digitos. Et pmꝰ ē in pignoribus: qñ scz q̄s p mutuo alteri facto recipit pignus ab eo rei mobilis: vt veslimēti.equi.ꝛ hmōi. aut imobilis vt possessionis ex qua capit fructū siue lucrū nō cōputās in sorte: qđ vsura est: nisi in casu cum gener a socero quouisq̄ habeat ab eo dotē sustinēs onera mrimonij accipit possessionem ab eo in pignꝰ. ex de vsuris.ca.salubriter. Et de b diffuse

In depositionibꝰ s.ti.ſ.c.vſ.ꝛ.ix. Scđs digitꝰ seu modus ē in depositionibus: cū scz q̄s deponit pecuniā apud mercatorē vel campsorē vt vtak ea: saluo tñ capitali suo ꝛ cū intētione pncipaliꝰ aliq̄d pcipiēdi vltra sortē: nulla tñ facta pactiōe sup hoc: ꝛ vsura est.xiij.q.iij.si fenerauerit. Et de b.s.ti.j.ca.

In emptione vſj. Tertius digitꝰ in emptionibꝰ ꝛ vēditionibꝰ: cū.ſ.vēditur merces vltra iustū pciū rone dilationis tpis in soluendo pciū: ꝛ hoc nisi rē illā intendebat seruare in futurū qñ tantū quātū vēdit vel plus sperabat valitura. Silr quando emit rē minꝰ iusto pcio: eo q̄ anticipat tps solutionis pcij anteq̄ recipiat mercē. vt tpe veris triticū recolligēdū ꝛ hoc nisi dubiū eēt vtrū plus minusve fit res illa valitura.ar. de hoc ex de vsu.in ciuitate.ꝛ.c.nauigāti. Et de hoc

In cambio. diffuse.s.ti.ſ.c.viij. Quartꝰ digitꝰ in cāpsionibus ꝛ affictis assecurationibꝰ: vt in cambijs q̄ dicunt p veneris: et cambijs que fiunt in curia romana pro bullis q̄ sunt vemutua cū vsura: ꝛ cū ipemet sit satisdator simulatꝰ ꝛ verꝰ

In mutuo. mutuator.ar.xiij.q.iij. Plerisq̄.ꝛ de b.s.ti.ſ.c.vij. Quintus digitꝰ in mutuis cū expssis lucri pactionibꝰ siue in pecunia.siue in opibus. siue in alijs q̄ pcio pñt estimari.ar. xiij.q.iij.c. Putant.ꝛ de hoc.s.ti.ſ.c.vſ.ꝛ.vij.

§.IIII. Secūda est manus

raptoria: que manifeste rapit aliena. De manu violenti.i. raptoris eripit pauperē.ſ.deus. Ezech.xxij. Et hec habet

In dominijs quinq̄ digitos seu modos. Primus cōsistit in vsurpan domīijs ciuitatū.castrorū.et villarum.ex quibus omne emolumentū quod inde pcipit rapina est. Secūdus est

Tallijs in tallijs iniustis: quādo scz dñs ciuitatis imponit collectas vltra debitum ꝓsuetudinis vel statuti: seruitia indebita operarū exigit: et non soluit eis de labore. vel si ciuitas est libera quādo nō pro rata imponit ciuibꝰ: sed gra

Pedagijs. uat aliquos nimis. Tertius est in pedagijs et gabellis illicitis: quādo.ſ.imponūt dñi terrarū vel ciues noua pedagia sine licentia principis: vel etiā si antiqua vel noua cum licentia non seruant vias tutas: cūm tamen possent.

Latrocinijs. Quartus in latrocinijs terrestribꝰ vel maritimis vl pyratis qui discurrūt p mare pdando. Ex naufragio etiam in mare piecto sibi accipe ad rapinam pertinet: vel etiaz

In personis. de repsalijs illicitis.de quibus in.iij.par.ti.iij. Quintus in psonis capiēdis ꝛ vēdendis que libere sunt seu xpiane Nam etsi pagani vel saraceni capti in bello iusto efficiantur serui capientiū. vnde ꝛ vendi pñt vt serui ꝛ emi: non tñ xpiani. Debent ḡ ista restitui si possunt. vt dicit Augu. xiij.q.vſ.si res. De his habes.s.ti.ſ.

§.V. Tertia est manus fu

ratoria: cū quis accipit occulte aliena nesciēte dño. aplus ad Ephe.iij. Qui furabaꝫ iā nō furet: sed magis operet manib⁹ suis. Fur videt opari manibꝰ alienis inquātum accipit lucrū opis aliorū. Et b manꝰ hz q̄nq̄ digitos seu modos. Primus est de inuentorū retētione: qñ scz quis res alterius inuētas q̄ nō habent p derelicto sibi retinet. xiij.q.v.multi.ꝛ de b habes.s.ti.ſ.c.xv. Scđs in illicita

Prescriptione. pscriptiōe: qñ scz q̄s prescribit aliena mala fide. sciens scz illa esse aliena: nec aliquo iusto titulo habuisse. de reg.iu. c.possessor.lib.vj.et de hoc.s.ti.ſ.c.xv. Tertius est in rei

Usu re. pignoratē cōmodate vel depositē vsu: qñ dñs rei nō consentit: ꝛ tenetur de vtilitate inde habita: et si amitteret ex culpa sua tenetur reddere. Ray. et de hoc.s.titu.ſ.ca.xv.

Quartꝰ in occulta rerū vsurpatiōe: siue hoc fiat a filijs

Usurpatione rei de rebꝰ parentū: siue ab vxore de rebꝰ viri ipso nesciente: siue a seruis de rebꝰ dñorū suorū: siue a dispēsatorib⁹ de rebus suorū patronorū: siue a discipulis de rebꝰ magistrorū suorū: siue ab exneis de rebus aliorū: etiā si hoc faceret dādo inde elemosynas paupibus: nisi in extrema necessitate cōstitutis.xiij.q.v.forte.ꝛ de hoc habes.s.ti.ſ. Quin

Appropriatione tus in religiosa appropriatione: qñ scz religiosus recipit aliq̄d vel nesciēte plato suo vel alteri dat ꝓpinquo vl extraneo: vel cū occultat ꝛ vt ꝓpria retinet acquisita p eum vel data nō paratꝰ supiori libere assignare. xij.q.ſ.c.nō dicatis. Et de hoc habes in.iij.parte.ti.xvj.

§.VI. Quarta est manus

bellatoria vbi repiunt furta.rapine.ꝛ sacrilegia. Manū suā misit hostis: scz bellādo. ad oia desiderabilia. Thre.ſ. Desiderabilia aute sunt blada.pecunie.edificia.vasa aurea tēpli.ꝛ alia ornamēta ornātia ipm tēplū: ad que misit manū exercitus nabuchodonosor bellans cōtra hierosolymā rapiendo.incendēdo.ꝛ destruēdo. Et hec manus hz

Bellum iniustū quinq̄ digitos seu modos. Primus est cū dñs vel communitas aliqua assumit iniustū bellum. Nam qui ad hoc concurrūt adiuuādo. cōsulendo. et cooperādo de omib⁹ damnis illatis aduersarijs: etiaz si nihil pueniret ad eos tenent satisfacere. xiij.q.v.c.nō sane.in fi. Scđs ē q̄ te

neꝫ de omib⁹ dānis ꝛ expensis quas patiunt subditi sui qui inuolūtarij sunt ꝛ coacti. Nā vltra expensas quas faciūt aliquādo ab aduersarijs debellant ꝛ capiunt ipi et bona eor: varius est eīm euētus belli. ex de iniu. ꝛ dā.da. si culpa. Tertius est: q: qui habet iniustum bellum ea q̄ capit ꝛ destruit vel hoc facere pmittit suis ficut cōiter faciunt satisfacere tenent. xxiij.q.ſ.militare. Bona aūt capta ab inimicis iuste q̄ debēt cōdiuidi occultando ꝛ retinēdo sibi furant. xxiij.q.v.dicat. Quartus est cū iuste bellās rapit bona ecclesiarū nō incastellatarū aut bona clericorū ꝛc ptis: vl etiā viatores. pegrinos. mercatores. ꝛ alios innocētes. dist.lxxxvj.in singulis. Quintꝰ est qñ hīs iustū bellū ex sua inertia et crassa negligētia nō defendit suos cum possit: ꝛ pcipue cum est cōductus mercede ad bellandum. Et silr cū posset debeliare inimicos: ꝛ ficto guerre facere finē vt plus lucret ex duratione plij: vel qa corruptus ab aduersarijs non fideliter negociū gerit teneꝫ. ex de iniur. ꝛ dam.da.c.si culpa. Et de his omib⁹ habes in.iij.parte ti.xiij.c.ſ. per totum.

§.VII. Quinta est manus

dānificatoria. Dicit xpus.xvj. Si manus ad manū fuerit: nō erit innocēs. Et qñ vna manꝰ nō sufficit advnū opꝰ alia iuuat. Sic ꝛ aliqñ si vnꝰ nō sufficeret ad rapiendū vl ad furādū vel dānificandū aliū: ꝛ tūc adhibet adiutoriū alter: ꝛ hoc est manꝰ ad manū adiūcta. ꝛ talis q̄uis non sit pncipalis: vel nil pueniat de rapina vl dāno ad eū: tñ teneꝫ: q: nō est innocēs sed in causa. Et hec hz q̄nq̄ digitos q̄ ꝓtinent in versu. Iussio consiliū cōsensus palpo recursus. Primꝰ est ḡ cū q̄s mādat fieri rapinā. furtū. vsuram vel aliud dānū: ꝛ ex hoc sequit effectus dāni: qđ als nō fuisset factū: talis teneꝫ insolidū: etiā si nil pueniat ad eū. Sic ꝛ tutor. curator. procurator. ꝛ factor: q̄ p pupillis vl p alijs faciūt ꝛctus vsurarios si illi p q̄bus fecerūt nō satisfaciāt: tenent cū sint pncipaliores. Scđs qñ consulit

ista ḡ ex illo sequit damnū qđ alꝰ nō fuisset factum: talis etiā tenet insolidū: etiā si nil puenit ad eū: si aūt fuisset factū etiā fine illo ꝓfilio: sed aliq̄d plꝰ factū est ad illud plꝰ tenet. Inno. ⁊ Host. Tertius ē cōsensus. s. cooperatiōis nō mēris tm̄: puta qñ duo vel plures faciunt aliqđ furtū vel dānū simul: ita ꝙ vnꝰ nō faceret sine altero: tenet q̄libet insolidū. secꝰ cū etiā sine illo factū fuisset: tm̄ cū aliis seppit ad dānificādū: tūc em̄ tenet solū de dāno illato p eū. Qui etiā est mediator sciēter alicui⁹ ꝯctus fraudulē ti: vt sensales tenet de dānis. Quartꝰ ē palpo. s. cū quis adulādo seu laudādo aliquē de furto vel de dāno. s. ꝙ sit strenuus: ⁊ ex hoc inducit eū ad faciendū malum qđ alꝰ nō fecisset: ⁊ idem si detrahēdo ad hoc inducit: vt puta tu es pusillanimis vl̄ nihil vales: ⁊ timidus. ⁊ hmōi. Quintus est recursus. i. cū quis receptat fures ⁊ damnificātes: ⁊ ex hoc sequunt damna: vel etiam rem raptā cū querit ⁊ ipe occultat: ppt qđ nō potest recupare. Officialis aut qui potest sine periculo sue pſone obstare ne fiat damnū vel rapina: vel manifestare fures ⁊ ablata ⁊ non facit tenetur. hec btūs Tho. Al. Pe. Ricḃ. in. iiij. dis. xvij. Inno. Ray. ⁊ Guil. ⁊ de his. s. ti. s. c. xij.

§. VIII. Sexta est manus

participatoria. s. de re rapta furata vel vsuraria: ⁊ de hoc pōt intelligi illud Jone. iij. Recedat vnusquisq̄ ab iniq̄tate q̄ in manu sua est. Et hec hꝫ q̄nq̄ digitos. Primꝰ ē pticipādo de hmōi p donatione. Talis em̄ cui donat cuꝫ hoc scit dꝫ reddere dño eiꝰ rem ablatā. donū aūt datū ab vsurario cū oīa bona sua sunt obnoxia restitutioni: tenet etiā reddere vel sibi vel potius his q̄bꝰ vsurariꝰ hꝫ restituere. Scōs est p victitationē. ſfamilia em̄ raptoris vel vsurarij vel vxor filij: ⁊ alij qui nō habent nisi de rapinis vel vsuris tenent satisfacere de cōsumptis: sed habendo etiaꝫ alia bona comedēdo vel vtēdo res male ablatas in ppa specie tenent de eo qđ cōsumūt. Ray. Tertius ē p dotationē. ſfilia em̄ q̄ dotat p eū q̄ nō hꝫ nisi de vsuris vl̄ alꝰ male ablatis: maritꝰ q̄ hoc nouit nō pōt recipe dotē ⁊ receptā tenet restituere creditoribꝰ soceri: ⁊ ipa etiā filia mortuo marito tenet restituere dotes. Ray. De ḃ habes s. ti. s. c. xij. Quartꝰ est participādo de re rapta vel furata p emptionē. Qui em̄ emit talia sciēter vel ignorātia facti crassa: tenet restituere cū inuenerit dñm rei vl̄ erogare paupibꝰ si illū ignorat. Si etiā talia emit ꝓbabiliꝫ estimās ē vēditoris: postea sciēs fuisse ablata: tenet nihilominꝰ dño reddere si cognoscit: vl̄ paupib⁹ rē vel p̄ciū erogare si nō inuenit. Ray. Et de ḃ. s. ti. s. c. viij. Quintꝰ p legatū vel hereditatione. Intelligit em̄ hereditas deducto ere alieno. Heres ḡ vel legatariꝰ ei⁹ cuiꝰ bona sunt obnoxia restitutioni vel ex ꝯctu vel q̄si ex maleficio furti. fraudis. vsure. ⁊ hmōi. vel q̄si oīa tenet restituere q̄ recepit de tali hereditate vel legato. eꝫ de vsu. c. michael.

§. IX. Septima ē manus

sacrilega: videlz Vsurpatio circa sacra ⁊ ecclīastica. Job xx. Terēdit em̄ aduersus deū manū suā. s. sacrilegā. ſHec ē manꝰ sacrilega Nichanor: quā extēdit ꝺ tēplū dei cōminatus ipm̄ fundit⁹ destruere: sed ipo occiso suspēsa est manꝰ lingua eiꝰ a iuda machabeo ꝺ tēplum. ij. Macḃ. xv. Et hec habet q̄nq̄ digitos vel modos. Primus est cū auferūtur sacra vt calices: paramēta: cruces: reliq̄e: ⁊ alia huiusmodi. Scōs est qñ auferunt aliq̄ etsi non sacra: tm̄ de loco sacro vt i ecclesia: ⁊ de vtroq̄ xvij. q. iij. c. quisquis.

Tertiꝰ est qñ fit incendiū vel effractio in loco sacro iniuriose tenet etiā satisfacere vel etiā inferūt alia dāna ecclesiis vl̄ pſonis ecclīasticis. vt exigēdo gabellas ⁊ pedagia de cens. c. q̄ꝑ. li. vj. Aut imponēdo collectas. de immu. ec. caduersus. aut faciendo repsalias ꝺ pſonas ecclīasticas. eꝫ de iniur. ⁊ dā. da. c. ⁊ si pignoratiōes. li. vj. Quartꝰ est cū clerici male tractāt bona ecclesiaꝝ dilapidādo: indebite alienādo: in pompas ⁊ lasciuias expēdendo: cōsanguineos ditando. xij. q. ij. c. nulli. Et bona debita paupibus vel clericis: vel reparationi ecclīe subtrahēdo debēt restituere. Quitus cū subtrahunt legata facta ecclesiis. xiij. q. ij. c. qui oblationes defunctoꝝ. vel non soluūtur decime vbi cōsueuerūt solui: vel cū non est legitime in bñficijs cōstitutus sz p intrusionē vel simoniā: vel aliqđ impedimentum irregularitatis hꝫ. Tenet em̄ fructꝰ pceptos restituere. de regu. iur. lib. vj. bñficium. Et de his oibus. s. tit. s.

§. X. Octaua ē manus iniuste iudicatoria: ⁊ beatus q̄ excutit manus suas ab omni munere. dicit Esa. xxxiij. c. lcz obsequij pecunie et laudis. Per munera em̄ frequēter quertitur iudicium. ⁊ hec manus hꝫ q̄nq̄ digitos. Primꝰ est qñ iudex seu quicūq̄ officialis dat iniuste sniam ex certa scientia quacūq̄ de causa siue odio: siue amore: siue corruptione pecunie: ⁊ talis tenet de oīi dāno ⁊ interesse parti lese. Ray. xj. q. iij. q̄ttuor.

Iudex iniuste iudicans.

Secūdus est qñ ex ignorātia crassa ꝓfert iniustā sentētiā. Non em̄ debebat se ponere ad id ad qđ nō erat idoneus cum piculo alterius. Secus si deceptus cōsilio assessoris qui putabat idoneus ex malicia vel ignorantia crassa male ꝓsulentis. tūc tenebit assessor. Ray. Tertius est qñ ex notabili negligētia ꝓtulit iniustā sententiam: qꝫ noluit *laborare ad legēdum in libris qđ potuisset inuenire: ⁊ vi*detur teneri. eꝫ de iniur. ⁊ dam. da. c. si culpa. Quartꝰ est quādo accipit pecuniam ꝓ iudicādo vel non iudicando aut male vel bene iudicādo. Ray. Talē em̄ pecuniam sibi retinere nō potest: sed paupibus dare vel reddere danti.

Quintus cuꝫ non vult iudicare ⁊ dare sniam ꝓut pōt ⁊ debet ne displiceat habēti iniusticiaꝫ: aut vt damnificet ius habētem: ⁊ talis tenetur si pars postea amittat iustaꝫ causam: vel si remittat penas vel diminuat iniuste cū non posset tenetur cōmunitati: si auꝛerit penaꝫ iniuste tenetur ei qui soluit. Tho. ⁊ Ray. de his. s. titu. s. c. xix.

§. XI. Nona est manus in iudicio iniuste assistoria. De hoc. ne iūges manū tuā: vt p impio dicas falsum testimonium. Exo. xxiij. ⁊ Hierem. xxj. Eruite oppssum de manu calūniantis. Et hec habet q̄nq̄ digitos ꝺm ꝙ sunt q̄nq̄ genera hoim q̄ ibi cōcurrunt scz aduocatꝰ: iurisc̄sultus: actor: aut ꝓcurator: testis: ⁊ reus

Aduocatus.

Primꝰ ḡ est aduocatꝰ q̄ si sciēter assumit ad defendendā iniustam causaꝫ obtinēs victoriā cause de oīi dāno tenet aduersario si clīetulus nō satisfecit. Tho. ij. ij. q. lxxj. ar. iij. Si nō obtiet tenet clīetulo de expēsis qñ videlz dixit sibi cām esse iustā cū alꝰ ille non litigasset. Si assumit causam iustam: ⁊ ex crassa ignorantia vel negligētia notabili ꝓdit videt teneri clīetulo de dāno suo. eꝫ de iniur. ⁊ dam. da. c. si culpa.

Jurisc̄sultus.

Secūdus est iurisc̄sultus si sciēter pstat malus consiliū vel fraudulentū vnde ius habens perdit causam siue sit ille cui consulit siue alter tenetur de damnis inde secutis. Si fideliter consulēs ꝓut scit non tenetur. eꝫ de regu. iur. nullus ex consilio. lib. vj. Tertius est actor aut ꝓcurator: qui accusat aliquē de falso crimine vel petit indebitum sciēter: tenetur de omni damno qđ inde recepit aduersariꝰ etiā de expēsis. btūs Tho. ij. ij. q. lxviij. arti. iiij. Si aūt ve accusat ⁊ postea ꝓece vel ꝓecio desistit vl̄ ꝓuaricatur tenetur communitati.

Procurator.

Reus

Quartus est si reus negat veritatē de qua iuridice interrogatur negando indebitum pecunie: tenetur actori. Negando aūt crimen vnde sequitur accusatori mors vel mutilatio vel alia pena: vel fatigando sciēter appellationibus vel dilationibus: tenetur satisfacere ad arbitrium boni viri.

Testis

Quitus est testis si ex falso testimonio eius scienter facto actor vel reus incurrunt damnum aliquod iniuste tenetur testis insolidū eꝫ de iniur. ⁊ dam. da. c. si culpa. Et si accipit pecuniaꝫ ꝓ testimonio ferendo etiam vero tenet illā pauperibus erogare. xxiij. q. v. c. non sane. Et de his omnibus. s. ti. s. c. xix.

§.XII. Decima est manus

fraudatoria. Job.xxxi. Si in manib⁹ meis adhesit macula scz fraudis. Et hec hz q̄nq; digitos siue modos. Prim⁹ est in rerū quidditate. dū.s. vna substantia vendit pro alia vt vinū limphatū pro puro: vnū aroma p alio: aurū alchymiatum p puro ⁊ hmōi. Scōs est in quātitate: vt cū dat diminuta mensura: vel in ponderibus: vt vndecim vncie pro libra: vel in vasis de vino: oleo: tritico: ⁊ hmōi. vel in cānis de pāno: laneo: lineo: ⁊ hmōi. Tertius est in qualitate: vt cū vēditur res defectuosa: vt vinū vel carnes corrupte p bonis: aīal vitiosum ⁊ claudicās p sano: nō diminuendo de p̄cio: ⁊ multo grauī⁹ esset vendēdo rez periculosam ⁊ nociuā homīm. Quartus est in p̄cij ineq̄litate: vt cum vēditur res plus iusto p̄cio q̄ valeat scienter: vel cum multo minori p̄cio emitur q̄ valeat. q; vēdito: nō cognoscit rem: vel q: ducit matrima necessitate. Quintus est in gabelle debite vel pedagij subtractiōe: vl q: occulte introducit rem ad ciuitatē: vel asserit vnū esse p alio: vel minoris quātitatis vt minus soluat. hi omes tenent satisfacere ſm Tho.ij.ij.q.lv.⁊ Ray. Et de his habes.s.tit.j.c.xvij.

§.XIII. Undecima est ma-

nus falsificatoria. Job.v. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint manus eorū implere quod ceperant manifestando scilz falsitates eorum. Et hec habet quinq; digitos seu modos. Primus est in ponderibus ⁊ mēsuris faciendo vel vtēdo falsis. i. diminutis mēsuris in vendendo: ⁊ mēsuris excessiuis in emēdo. tenetur etiam talis de damnis inde secutis. Secūdus est in falsis monetis fabricando falsas monetas vel incidēdo eas: aut falsatis aut diminutis pro legitimis scienter vtēdo. vltra peccatū tenet de damnis lesis. Tertius est in bullis apostolicis falsatis vel p surreptionē obtētis: cū.s. exp̄ssum est falsum in supplicatiōe vel omissum illud exp̄imēdo quo narrato nō obtinuisset. beneficiū em̄ vel gratia sic obtēta nō valet vñ tenet satisfacere de emolumēto p ipas obtēto. Quartus est in instrumētis vl scripturis falsificatis: vt testamētis in q̄bus scribūtur legata aliter q̄ disponat a testatore vel scripturis vbi apparet debita ⁊ cassant ⁊ huiusmodi.

Quintus est in falsis partubus: vt cum mulier concipit per adulteriū vel supponit sibi alienū partum: q̄ tenet de oibus que cōsumit putatiuus filius de bonis mariti. ⁊ de his que vt legitimo filio sibi de hereditate relinqueret. ex̄ de iniur. ⁊ dam. da. c. si culpa. Et de his. s. ti. j. c. xvij.

§.XIIII. Duodecima ē ma

nus p̄ditoria. De qua xp̄s Lu.xvij. Ecce manus tradētis me mecū est in mēsa. Nō em̄ fit p̄ditio nisi p familiares. Et hec habet q̄nq; digitos. Prim⁹ est in castris ⁊ populis ⁊ terris: q̄n scz quis aufert a legitimo dño ⁊ dat p̄dito rie alteri q̄ ibi ius non hz: tenet talis de oibus dānis inde secutis. Scōs est in p̄sonis q̄n tradit dñm suū vel amicū in man⁹ inimici occidēdum: vel redimēdum vel impediēdum a negociis suis: ⁊ tenet ad oē interesse. Tertius in rebus q̄n pecunias vel alia bona sui dñi vel amici procurat deuenire ad manus inimicorū: aut cuz associat se cū aliquo vt ducat ad locū vbi spoliet. Quartus est quādo secreta reuelat dñi sui vt dānificet: vel aduocatus secreta cause quā defendit aduersario pādit: vt se possit defendere: et tenet ad damna. ex̄ de iniur. ⁊ dā. da. c. Si culpa. Et de his omnibus. s. ti. j. c. xxij. Quintus est cum quis vtitur īfidijs non seruando promissa pacta: etiaz si esset hostis dum ⁊ ipse ei seruat fidez ⁊ non al's. xxiij. q. j. Noli.

§.XV. Decimatertia ma-

nus est simoniaca. Et de hac. iij. Reg. xiij. Quicūq; volebat ip̄lebat manū suā. s. pecunia quā dabat ⁊ fiebat sacerdos. Et hec hz q̄nq; digitos seu modos. Prim⁹ ē accipe pecuniā vel alia tpalia p sacramētis aut bñficijs conferēdis vel collatis p modū p̄cij nō per modū elemosyne: ⁊ talē pecuniam retinere non pōt: sed paupibus dz erogare vel eccl'ie in cui⁹ iniuriā data est. Tho. ij. ij. q.c. Scōs est accipe pecuniā app̄eciatiue p alijs rebus sacris: vt ecclesijs altaribus cōsecratis: aqua baptismali cōsecrata: oleo sancto: reliquijs sanctorū: sepulturis loci sacri: iure patronatus: īgressu religionis ⁊ hmōi. talis pecunia retineri nō pōt sed paupibus erogari opz: vel ecclesie p qua cōmissa est simonia. Tertius est p spūalibus exercitijs: vt p predicando: orādo: visitādo: eligēdo: confirmādo: a correctiōe desistendo: curā animarū exercēdo: consecrādo ⁊ hmōi. ⁊ alia recipiēdo pecuniā exactiue vel pactionaliter vel app̄ciatiue tenet paupibus erogare: vel ecclesie in cuius iniuriam data est: sed ſi p modum elemosyne retinere pōt sibi.

Quart⁹ est q̄n accipit beneficiū simplex vel curatuz aut dignitatē simoniace: q: tenet resignare: ⁊ fruct⁹ inde perceptos restituere: etiā cōsumptos deductis expēsis factis in vtilitatē bñficij illius: ⁊ p fructibus colligēdis. Quintus est de mediatoribus ad p̄curandū bñficiū vel officiū ecclīasticuz vel aliq̄ spūale: hi tenent pecuniā p̄pter hoc receptam paupibus erogare. Hec omnia btūs Tho. ij. ij. q.c. ⁊ Ray. et Innocē. de his. s. titu. j. c. v. per totum.

§.XVI. Decimaquarta est

manus impeditoria. Eccli. ij. Ve dupplici corde ⁊ manib⁹ male faciētibus. i. impediētibus bona aliorū. ⁊ hec habet quinq; digitos. Primus est quādo q̄s impedit aliquem a cōsecutione alicuius beneficij vel officij. Et ſi iam illud erat p̄secutus ⁊ possidebat: ⁊ iniuste p̄curauit sibi auferri tenet satisfacere in totū. Si nondū erat cōsecut⁹: scz in via habēdi tenet ad arbitriū boni viri. Tho. ⁊ Richar. in. iij.

Scōs est q̄n impedit fructus p̄ueturos alicui⁹ agri vel vinee: vel effodiēdo semina: destruēdo vineas: arbores ⁊ hmōi: qui tenebit ad quātum estimabūtur fructus in illo dubio valituri. Tho. in. iiij. Tenēdo etiā colūbarios ⁊ nō sufficiēter pascendo vnde dānū inferūt seminibus vel fructibus tenent de damnis. Pe. de pa. in. iiij. Tertius de his qui faciunt statuta vel capitula ne vsure solute possint repeti: vel q̄ possint hoies cogi ad soluēdum: ⁊ qui iudicat ſm ea: vel etiā sine statutis dāt sententiā q̄ soluant vsure vel solute nō repetant: hi tenent ad eas restituēdū ſi vsurarij nō restituant: impediūt em̄ restōnem. xj. q. iij. c. q̄ consentit. Quart⁹ est de his qui dāt lras emunitorias debitoribus iniuste ne possint cogi a creditorib⁹ ad soluendū eis cū possint. hi tenent illis de illis dānis. Quintus ē de iniuste impediētibus ne q̄s possit exequi negocia sua honesta occultando instrumēta vel scripturas per q̄ manifestatur ius suū: vel impediētes ne q̄s accedat ad iudicē ecclesiasticū in causa qua pōt vbi sibi fieret iustīcia: vel aliter iniuste ⁊ maliciose impediens iter suum ad iudicium vel ad negocia sua vnde recipit dānuz. Et de his tenetur.

§. XVII. Decimaquīta est

manus lusoria. de qua potest itelligi illud Job.xxxi. Si īdeſt nō. osculat⁹ sum manuz meā in abscōdito. Luso: em̄ cū vincit attribuit manus industrie vñ aliq̄n osculat eam vt causam lucri. Et hec hz q̄nq; digitos. Primus cū decipit i ludo: vt p falsos taxillos aut chartas: aut dicēdo mēdaciū. ⁊ sic vincit: tenet em̄ restituere decepto. Secūdus est q̄n vincit ab his q̄ alienare nō possunt: vt sunt serui: filijsfamilias: p̄cipue pupilli: vxores: religiosi ⁊ hmōi. ⁊ hec opz restituere eis qui habēt curam illorū. Tertius est q̄n vincit ei quē induxit vel traxit ad ludendū multa importunitate cum nō vellet ludere: vel volentē a ludo recedere inuitū detinet: ⁊ tenet restituere. Quartus q̄n vincit in locis vbi p̄hibet ludus: ⁊ p leges mandat fieri restitutio: que nec per dissuetudinem sunt abrogate: ⁊ tūc etiaz tenetur restituere perdenti ſm Tho. ij. ij. q. lxij. Richar. in

ilij. Ray. ⁊ Inno. ⁊ alios. Quintus est quando vincit in locis vbi nō ꝓhibetur ludus: vel si ꝓhibetur leges sunt abrogate per contrariam consuetudinē: ⁊ tunc debet pauperibus erogare. vtruz de necessitate vel de honestate: vide. s. titu. j. c. xxiij. vbi plene est ista materia.

§. XVIII. Decimasexta est

manꝰ locationis ⁊ cōductionis vitiatoria. De hac Deut. xxiij. Videbit q infirmata sit manus. i. deficiens opus in locando ⁊ cōducēdo. ⁊ hec hz. v. digitos. Primus est qñ quis locat alteri rem quā nouit vitiosam vt equū claudicantem vel domuz ruituram: qui tenetur de dāno inde secuto. Secūdus qñ nimis notabiliter exigit ꝓcium de re locata: domo: agro. vel veste ⁊ hmōi: vel qñ aufert ab eo rem locatā sine cā rōnabili ante tps conuentū. tenet em ei de dāno. Ray. Tertius qñ conducit qs aliū ad opandū nimis paruo ꝓcio notabiliter vel debitaz mercedē nimis tardat dare cū pōt: vñ ille recipit damnū: vl loco pecunie debite dat sibi res quas opz eū vendere minori ꝓcio q̄ dz habere. Quartus si cōductus ad operā ex festinātia vel negligētia non fideliter est opatus ⁊ bene vñ sequit damnum ei. Quintus qñ male tractauit rem sibi locataz: vt domū vel agrū ꝓmittendo destruere vel equū vel boues nimis fatigando ⁊ hmōi: tenet talis de hmōi damnis ad arbitrium boni viri. Ray. in summa. Vasallus etiam qui bona q̄ habet in feuduz a dño male tractat ex malicia vel negligētia: tenet de damnis. Et de his habes. s. ti. j. c. xv.

§. XIX. Decimaseptia est

manus turpiter lucratoria. de qua Esa. j. dñs. Manus vestre plene sunt sanguine. i. turpibus lucris. ⁊ hec hz. v. digitos. Primus est lucrū ex ope carnali vt meretricio: lenocinio: cōcubinatu: adulterio ⁊ hmōi. Scōs est ex arte vel actu ꝓhibito lucrari: vt ex arte mutuādi vel faciēdi tabellios: chartas: fucos: tonneamēta. vl ex histrionatu turpi seruiēdo vsurario: in numerādo pecuniā ad vsurā ⁊ scribēdo hmōi in faciēdo diuinationes: incantationes ⁊ hmōi: in scribēdo instrumēta in fraudē vsurarum. Tertius est lucrādo tpe ꝓhibito: vt die⁹ festiuis emēdo et vendēdo sine necessitate scribēdo vel alia opa ad lucrum faciendo. Quartus est negociari in locis ꝓhibitis: vt in ecclesijs vendēdo vel emēdo vel etiam mittendo ad terras saracenorum vel portando arma vel lignamina vel victualia: ⁊ q̄cunq; mercimonia sine licētia pape: tenet illud qō lucratus est: ⁊ tantūdem de suo mittere i subsidiū terre sancte Quintus est intētione mere cupiditatis vacare negociationi: vel intētione introducēdi caristiā. hi oēs debēt acq̄sita paupibus erogare magis tñ ex honestate ⁊ cōsilio q̄ necessitate. xliij. q. v. qui habetis. Et de his. s. titu. j. c. xxiij.

§. XX. Decimaoctaua est

manus detractoria ps̄. Erue. s. deus de manu canis. i. detractoris aiam meā. i. vitā. puer. xviij. Mors ⁊ vita i manibus lingue. s. detractorie. ⁊ hec habet. v. digitos. Primus est cū quis sciēter accusat aliquē de falso. ⁊ cōuictus de crimie cōdēnat: talis ei tenet satisfacere nō q̄dē detegēdo falsitatē postq̄ est punit⁹ reus: q: sibi imminueret periculum ꝑsone: ⁊ illi iā punito nō satisfaceret: ſz aliter ad arbitriū boni viri. ante punitionē aūt dz detegere falsitatez vel desistere ab accusatiōe. Scōs est qñ extra iudiciū ifamat aliquē de crimine sciēs non esse verū: vel nesciēs si est verū: q: tenet illis q̄b⁹ dixit declarare se falsuz dixisse: nisi ex hoc sibi imineret magnū piculuz vite ⁊ hmōi. Nam tūc aliter ꝓt pōt: debet satisfacere: vel cuz libellos famosos sup crimie de eo cōponit vel cātilenas qō peius est. Tertius est qñ ad aliq̄ crimē commissuz vē ab alio auget aliquid aliud notabile qō est falsuz. vt cū dicit se vel aliū turpia colloquia vel gest⁹ habuisse cū aliqua: sed etiā carnalem copulā. vel cum alij dicūt de eo turpitudinē cum aliquo agere tacet studiose: vel aliqua signa facit vt credāt verū esse qō nō est: ⁊ talis tenet ad declarādū falsum esse.

Quartus est cū dicit aliq̄ crimē alterius referens se audiuisse qō occultū est ⁊ ignorat si est verū: ⁊ talis quō debeat satisfacere: habes in. c. seq. §. iij. Quintus est cū dicē crimē alterius vē ꝓpetratū: ſz occultatū. ⁊ talis dz etiam famā restituere ꝓt pōt. vel etiā cū dicit ꝓtumeliā in presentia aliorū: ⁊ talis debet petere veniā. vel aliter se reconciliare cum eis.

§. XXI. Decimanona ē manus

ꝑsone lesoria. Mich. vij. Vir frēm suū venat ad mortez. malū manuū suaz dicūt bonū. ⁊ hz. v. digitos seu modos. Primus est auferēdo vitā occidendo aliū iniuste. i. extra iudiciū ordinariū ⁊ talis tenet ꝓt dicet i. c. seq. §. j. de dāno inde secuto. Scōs est mutilando mēbrū iurisdicti ⁊ tenet de expēsis in medicis ⁊ medicinis. ⁊ de lucro p dicto si ex mutilatione nō pōt laborare. Tertius est invulnerādo vel pcutiēdo iniuste sicut tollendo sospitatē: ⁊ tenet ad dāna inde ⁊ secuta. Quartus est incarcerando: ⁊ sic tollendo ei libertatē qō faciendo absq; causa rōnabili tenet de dāno qō inde sequit. secus si facit. q: est ei debitor: vt sibi citius soluat. Quintus cū mittit in exiliū vel ꝓfiniū iniuste: ⁊ p hoc aufert ei patriā. Et omne dānū qō in de recipit qō cōiter est multū tenet ei satisfacere.

§. XXII. Vicesima est manus aiarū pdatoria. Et de hac Sap. j. Impij manibus et verbis mortem accersiūt. ⁊ hz. v. digitos. Primus est qñ volentē ingredi religionē ad seruiēduz deo aliq̄s reuocat vel iam ingressum ꝑsuadēdo educit: tenet hic illū reducere quātū in eo est vel sevel aliū ponere i religione ꝑm Pe. de pal. Scōs est qñ q̄s persuadet alicui aliq̄d criminale bladiēdo vt decipiat. Et mlto magis qñ q̄s aufert alicui vginitatē ex mrimoniū: ⁊ dz ducere in vroꝛē vel dotare si pōt ⁊ indiget. Tertius est qñ q̄s suo sermone trahit ad errorē fidei vt faciūt heretici disseminātes falsaz doctrinā ⁊ hi tenent reuocare. Quartus est cū plati vel patres familias ex sua negligentia ꝓmittunt gregē suū pire nō corrigētes ⁊ admonētes: ⁊ multo plus cum suis malis exemplis eos ad mala ꝓuocāt: tenent em eos corrigere. ij. q. j. c. scelus. Quintus cū hoies suis pauis actib⁹ alios scādalizant: vel mulieres suis ornatibus: tripudijs ⁊ alijs ludis risibus: blasphemijs. ⁊ hi debēt satisfacere pnia ⁊ bonis actibus edificando quos prius scādalizauerant.

§. XXIII. Sequitur tertia

ps̄ pncipalis diuisionis facte vbi ponit remediū ad euadendū de manibus istis vsurpatorijs: quibus diabol⁹ in mare pcipitat in ꝓfundū inferni. ⁊ hec est nauis vñ dicit. Illic naues pertransibūt. In plurali dicit naues: quia triplex est nauis.

¶ Est nauis ecclesie vniuersalis.

¶ Est nauis vite regularis.

¶ Est nauis penitētie virtualis

Et de pma itelligit illud Prouer. vl. Facta est. s. illa mulier fortis de q̄ ibi loquit figuratiue ecclia. q̄si nauis institoris. i. mercatoris delōge portans panē suū. s. doctrinē vl eucharistie: q: de celestib⁹ q̄ pascunt homies fideles. Et Chrys. tractās illud Mat. ix. Ascēdēs xps in nauiculam trāsfretauit dicē Christus nauim ecclie fluctus semp mitigatur⁹ ascēdit. h ē nauicula petri q̄ quatit magnis fluctib⁹ psecutionū a tyrānis: errorū ab hereticis: prauorū operū ab hypocritis: vt aliq̄n videat submergi: sed submergi nō pōt xps eā gubernāte. ſz post tēpestatē trāq̄llū facit: vt dr. Tob. iij. Et figuratū fuit Mat. viij. qñ ipe surgēs a somno ipauit vētis ⁊ mari: ⁊ facta ē trāq̄llitas. dormire vo vr cū tribulatiōes surgere finit: vt dr. di. xxiij. c. in noie. Hec p Pe. ⁊ alios plātos ⁊ pdicatores retib⁹ pdicatiōis capit multos

Nauis ecclie vniuersalis.

pisces ad fidē. vt impleat non solū nauicula petri. i. eccl'ie occidētalis: sed etiā Johis euāgeliste. i. ecclesie orientalis idest grecie vbi iohes p̄dicauit dū. s. sociata fuit cū nauicula petri. i. vnitati eccl'ie romane. vt figurate h̄z Luce. v. Petro q̄ ante capturā pisciū dictū fuit. Duc in altum maris scz nauiculā. ⁊ laxate retia vr̄a in capturā. Ob̄ exponens Amb̄. ait. in altū. i. in p̄fundū disputationū. Quid em̄ taz altū q̄ altitudinē diuitiarū videre. i. scire dei filiū. ⁊ p̄fessionē diuine gn̄ationis assumere. xxiiij. q. j. nō turbat. Apte aūt ecclesia militans signat p̄ nauim: q; quēadmodū nauis in p̄incipio ⁊ fine est arta ⁊ paucos p̄tinet homies. in medio ē lata ⁊ multos p̄tinet. ita eccl'ia militās fuit arta i p̄incipio. q; in multis p̄secutiōib⁹ ⁊ pauci erāt in ea. Vñ ⁊ marcellus q̄ erat papa post fustigationē fuit deputat⁹ a diocletiano impatore pessimo multis annis ad custodiā aliū in stabulo. ⁊ Urban⁹ papa in sepulcris latitabat p pter inanitatē p̄sequētiū. In fine etiā. l. tpe antipi erit arta. Erit em̄ tūc tribulatio q̄lis non fuit ab origine mundi: vt ō: Matth̄. xxiiij. Unde ⁊ pauci firmi in fide eccl'ie permanebūt. In medio aūt tpe. i. nūc lata est ⁊ multi in ea reperiunt clerici ⁊ laici. vt dicit Chr̄ysо. Multi sacerdotes pauci sunt sacerdotes. multi i noie. pauci in ope. di. xl. Et p̄simoniū iesu x̄pi latū ē ⁊ exaltatū. Et p̄ncipes ⁊ magnates ciues: ⁊ populares. oēs querūt de altari ptic̄ipare p̄curātes suos filios vel cōsanguineos vel amicos cōstitui in dignitatib⁹ ⁊ b̄nficijs vt eos diuites faciāt ⁊ bona pauperib⁹ eroganda in p̄fanos vsus consumāt. Sed nisi male ablata eccl'iarū restituāt si p̄nt. p̄dēnātur. Et p̄mo nota q̄ s̄m regulā iuris in. vj. beneficium eccl'iasticū nō p̄t licite fine canonica instōne possideri. Si q̄s p simoniā recepit beneficiū seu intrusionē seu vsurpationē. i. per laicos vel alios de facto q̄ nō poterāt p̄ferre. vl' h̄ns aliq̄d impedimentū irregularitatis vel non canonice elect⁹ vel positus tenet oēs fruct⁹ susceptos restituere deductis expēsis rōnabiliter factis in vtilitatez b̄nficij s̄m doc. Scdo no. q̄ etiā si rite assumptus nō officiat vel officiare facit seculariter viuēs non intēdit demū clericari sz vxorari ⁊ seq̄ forū seculare cū defraudet eccl'iaz ⁊ intentionē eoz̄ q̄ dederūt eccl'ie possessionē: videt q̄ teneat ad restitutionē. xij. q. ij. gl'ia. Silr̄ q̄ deputata sunt determinate p clericis seruientibus. vel p fabricis eccl'iaz. vel p paupib⁹ dās alijs tenetur restituere. Nota tertio q̄ si sua negligentia amittant bona eccl'ie mobilia vt libri: paramēta ⁊ h̄moi. vl' destruūtur imobilia vl' ruūt tenet ad satisfactionē de oibus: vt ex de iniur. ⁊ dam. da. c. si culpa. De his posset intelligi illud Job. xij. Abūdant tabernacula p̄donū. s. clericoz. ⁊ audacter p̄uocāt dn̄m. s. ad irā p̄pter malā vitā. cū oia dederit eis in man⁹. vt. xij. q. ij. Si p̄ua tū. De hac naui ecclesie fic ait Chr̄ysо. Nauigat eccl'ia instructa fidei gubernaculo felici cursu p h̄ui⁹ seculi mare. h̄ns deū gubernatorē. angelos remiges. portās choros oīm sctōrū erecta ip̄a salutari arboze crucis: in q̄ euāgelice fidei vela suspēdens flāte spū sancto ad portū padisi ⁊ quietē securitat̄ eterne deducit. Ubi Chr̄ysо. septē dicit de hac naui eccl'ie. Primū est: q; p hoc seculū q̄d est mare tēpestuosum h̄z nauigare. vñ etiaz electi p̄clitant̄. Exēplū Jone p̄phē: q̄ i naui exis cū alijs sustinebat p̄iculū submersiōis quātūcūq; laboraret ad exonerādū nauim. vt h̄z Jone. j. ⁊ ideo valde timēdū. Beatus vir q̄ sp est pauidus: ait sapiēs. Ber. Nusq̄ ē securitas o frēs. Nec in celo nec in padiso: et multo min⁹ in mūdo. In celo angel⁹ cecidit sub potētia diuinitatis. Adā in paradiso de loco voluptatis. Judas in mūdo sub scholaritatis. Scōm q̄d dicit Chr̄ysо. de naui eccl'ie est. q̄ habet deū gubernatorē ⁊ habitatorē cui vēti ⁊ mare obediūt. et iō multū p̄fidēdū: q; etsi p̄cuti p̄mittit nō tn̄ pire. Unde i huius figurā cū eēnt discipli in naui cū eo ⁊ ipo dormiente p̄clitarent: surrexit x̄ps ⁊ imperauit vētis ⁊ mari ⁊ facta est trāq̄llitas magna. Mat. viij. Etiā vicē dei tenēt p̄lati in gubernando nauim eccl'ie. vñ ⁊ dñi vocant. Sicut autem q̄ gubernat nauē nunq̄ deserit: neq; in tēpestate neq; in tranq̄llitate. alioq̄n sibi imputaret submersio nauis si p̄tingeret ex sui negligētia etiā si nō intenderet. Ita etiā p̄lati dēt intendere cure eccl'ie oīm tpe. Un̄ Nicol. pa. Si p̄niciosum est p̄rētā. i. directorē nauis in trāquillitate nauē deserere: quāto magis in fluctib⁹. ⁊ paulo post. Nos q̄ tanq̄ arietes gregib⁹ ducatū p̄bentes. imo q; ⁊ pastores h̄oz sum⁹ deo autore cū eis in p̄iculis p virib⁹ p̄sistere cōuenit: ⁊ cū trāq̄llitas reddita fuerit diuina pietate: mox gregē req̄rere q̄ in vnū colligere: ⁊ ei⁹ aias celestis patrie pace sursum erigere debem⁹. vij. q. j. scīscitaris. Tertiuz est: q; h̄z angelos remiges q̄ eā inter fluctus huius seculi custodiūt ⁊ deducūt. Jux illud. Angelis suis deus mādauit de te vt cust. te in om. vijs tuis. ⁊ iō gaudēdum de tali adiutorio. Sacerdotes etiā angeli appellantur. s̄m illud Malach̄. ij. Labia sacerdotis custodiūt sciam ⁊ legem requirūt ex ore ei⁹: q; angel⁹ dn̄i exercituū est. Et hi remigādo ministratiōe sacroz̄ nauē mouēt. i. ecclesiā fideliū ad portū in quo nō parū h̄nt laborare i ministrādo debite. Un̄ in figurā ō: Mat. viij. de discipulis: q̄ erāt laborātes in remigādo. Erat em̄ eis vēt⁹ ꝯrius. s. tētationū. Quartū q̄ dicit Chr̄ysо. de naui eccl'ie. est q; h̄z choros sanctoz̄ q̄ sunt oīm vtute pleni. Un̄ de petro ⁊ pluribus discipulis ō: Jo. xxj. Ascenderunt in nauim. ⁊ iō libēter intrādū. qa s̄m ps. Cū sctō sctūs eris. Un̄ figurat̄ per nauem salomonis q̄ semel in trib⁹ annis adducebat. ij. Paral. ix. aurū ⁊ argentū nimis ebur: simias et pauones. Nā eccl'ia xp̄i in fide trinitatis p̄sonaz ⁊ vnitatis essentie diuine ad supnā hierosolymā inducit sctōs ap̄los ⁊ martyres: ⁊ hec est aurū: doctores sapiētia ⁊ doctrina plenos. ⁊ hoc ē argētū. ⁊ p̄fessores. ⁊ hi sunt ebur. q; albi p vite mundiciā. ⁊ fortes p donū fortitudinis: ⁊ q̄si simie imitātes actus hoiz. i. sapientiū inhērētes exemplis. ⁊ p̄ncipes q̄ cū apparatu viuūt: ⁊ hi sunt pauones. Multū iuuat talis societas sctōrū sicut ecōuerso ⁊ multū nocēt opa maloz̄. Un̄ Amb̄. in figurā h̄ui⁹ ait. Nō turbat nauis q̄ h̄z petrū de qua scz̄ habetur Luc̄. v. Ascendēs x̄ps in vnā nauim q̄ erat simonis rogauit eū a terra reducere pusillum. Turbat illa que ludā habet. de qua. s. habeā Matth̄. viij. Etsi multa illic discipuloz̄ merita nauigabāt: tn̄ adhuc p̄ditoris eā p̄fidia agitabat. in vtraq; petr⁹. sed q̄ suis meritis erat firm⁹ turbatur alienis. Lauceam⁹ g̃ p̄fidū. cauceam⁹ p̄ditorem ne p vnum multi fluctuem⁹. ergo nō turbat hec nauis in qua p̄uidētia nauigat abest p̄fidia. supat fides. xxiiij. q. j. non turbat. Quintū est q̄ in hac naui ē arbor erecta salutifere crucis. ⁊ in ea antēna x̄ps ad p̄tegēdū: et ideo sub ipsa manēdū. q; sub ea null⁹ p̄t ledi. extra istā nauim eccl'ie. i. fidē crucifixi nemini p̄t esse salus. ad q̄d facit q̄d ō: Act. xxvij. Nisi māseritis in naui nō poteritis salui fieri. Un̄ p arcā noe q̄ tāq; nauis in aq̄s diluuij p̄tinuit ⁊ saluauit oia aialia ibi existētia. vt h̄t Ben̄. vij. recte figurat ipsa eccl'ia ⁊ crux x̄pi s̄m Greg. ⁊ Aug. Sicut em̄ oīes qui extra arcā reperti sunt diluuio perierūt. ita oēs qui sunt extra eccl'iam pereūt. Erat illa arca tricamerata ad denotandū tres status eccl'ie. s. p̄iugatoz̄. p̄tinentiū ⁊ platoz̄um Compacta erat ex lignis leuigatis ⁊ bitumine linitis. q; resultat ex fidelibus liberis a superfluitate vitioz̄ ⁊ charitate glutinatis ⁊ vnitis. Sextū est. q; h̄z vela euāgelice doctrine que sunt plena verbis x̄pi. Sicut em̄ vela sunt plena aere ⁊ vento. sic ⁊ verba non sunt aliud q̄ aer format⁹ in gutture loquentis. Jsta g̃ vela sunt plena flatu ⁊ verbis x̄pi q̄ nos docent q̄n. quō. qua via. ⁊ quo eundū sit. et ideo attentius audiendū. Lu. xj. Beati qui audiūt v̄bū dei ⁊ custodiūt illud. Unde ⁊ Jac̄. iij. dicit. Ecce ⁊ naues cū magne sint: ⁊ a vent⁹ validis minent̄. circūferunt aute a modico gubernaculo. s. temonis. Ecclesia est una ⁊ multe. Una vnitate fidei ⁊ dilectionis. multa varietate locorum ⁊ rituū. ⁊ he mouent̄ a ventis verboz̄um x̄pi. gubernacula sunt ordinationes p̄latoz̄um. qui tamē attendere

Eccl'ia militans ō: nauis

Bñficiū iniuste possidēs

Nauis eccl'ia. s. militans h̄z septē.

Quod religio dicat̃ nauis. Cap̃.I.

debẽt ad stellã maris.i.xp̃m ⁊ eius matrẽ virginẽ.vterq; enim ꝺr stella. Vñ ſfulbertus in ſer.dicit. Opz oẽs christicolas p hui⁹ ſeculi pelagus nauigãtes reſpicere ad stellaz maris.Si qs eñ hoc egerit nõ iactabit inanis glorie vento:nec ſcopulis tribulationũ frangẽt nec abſorbebit ſcille voluptatũ voragine. Septimũ est q; ducit ad portũ q̃etis.pſ.Deduxit eos in portũ volũtatis eoz.ſ. ad quietẽ et locũ ſecurũ ⁊ plenũ oñi bono. Vñ dicere pñt veri fideles qꝺ ſcribit de paulo ⁊ ſocijs Act.xxvij. Nauigauim⁹ ⁊ venimus ad locũ qui ꝺr bonipor⁹. Hec est nauis de qua ꝺr Jo.xxj.q; diſcipuli nauigio venerũt ad litt⁹ vbi apparuit xp̃s reſuſcitat⁹ trahẽtes rete plenũ magnis piſcib⁹.cliij.ſi ne ſciſſura retiũ.i.ſine ꝺdictiõe vitatis doctrine p;edicate habẽt figurate Jo.xxj. Unde cõuiuiũ ſequitur xp̃s cuz ſanctis de glorificatiõe eoz igne charitatis decoquente illos:⁊ patres veteris teſtameti ad refectionẽ fruitiõis.Et numero aũt illoz cõp;ehẽdit ſaluandoz qualitas. Nã ad illũ numerũ puenit p numerũ decẽ ⁊. vij.incipiẽdo numerare ab vno ⁊ addẽdo ſequẽtez numerũ ad p;ecẽdentes vſq; ad numerũ.xvij.inclusiue.Vbi gr̃a. vni addẽdo duo fiunt tria:ternario numero addendo ternariũ fiunt ſex:ſenario numero addẽdo q̃ternarium q̃ ſequit fiũt.x.⁊ ſic vlterius p;ecẽdo vſq; ad denariuz ſeptenariũ reſultãt.cliij.opz ergo ſaluãdos habere.xvij.numerũ moꝛaliter.i. obſeruationem.x. p;ceptoz q̃ ſunt de actibus virtutũ. Virtutes ſunt. vij.ſfides:Spes:Charitas:Prudẽtia:Juſticia: ſfortitudo:Temperãtia. Intrat aũt iſtã nauim eccleſie p innocẽtiam baptiſmalẽ. Dicit aũt Hiero.qꝺ poſt naufragium ſcz de iſta nauí eccleſie p amiſſionẽ innocẽtie baptiſmalis.ſecunda tabula est penitẽtia quaſi ſecũda nauis. de pe.di.ſ.

§.xxiiij. Nauis etiã dicit

religio de qua põt intelligi illud Matth̃.viij.Aſcendente Jeſu in nauiculã ſecuti ſunt eũ diſcipuli eius. Apte aũt religio ſignat p nauim:q; ſubſtãtialia religionis multuz reperiũtur in hijs q̃ ſunt in nauí. Jn nullo ſtatu vel cõuerſatione mũꝺi repitur tãta obediẽtia ſicut in nauí. Nam oẽs ad ſimplicẽ nutuz obediunt nauclero ſeu gubernatoꝛi nauis ⁊ reꝛ ⁊ pontifex cuiuſcũq; cõditionis exiſtat in eundo ſtando ⁊ opando put mandauerit ipſe. Caſtitas etiã ibi ſatis ſeruat̃ etiã ab incõtinẽtibus:ad qꝺ facit ⁊ vita auſtera q̃ ibi cõiter tenẽt:⁊ excluſio occaſionum:pauptas q̃ q; nihil est in ea niſi deforis portẽt:⁊ ea q̃ ibi ſunt cõiter ſunt alioꝛ et parũ ipſi nauigantes ibi hñt. Aſcẽdit ergo xp̃s in hãc nauim.i.hũc ſtatum religiõis. Nã obediẽtiã ſummã exhibuit patri factus obediẽs vſq; ad mortẽ:mortem aũt crucis.ad Phil.ij. Memẽtote fratres:q; xp̃s vt nõ perderet obediẽtiam pdit vitã:ait Ber. Continentiã in ſummo gradu tenuit:q; virgo puriſſim⁹: immo nec vnꝯ ſtimulũ carnis habuit vel ſenſit:vel cogitationẽ turpẽ:⁊ ita caſtos moꝛes habuit in ſuã cõuerſatione:qꝺ cũ fuerit de alijs criminibus infamatus licz falſiſſime:de turpitudine aliqua nunq̃ ab aduerſarijs ſuis fuit accuſat⁹:notatus: vel infamatus: vel in ſuſpitiõe habitus q̃uis cũ mulieribus fuerit aliq̃n conuerſatus. Nam vt ꝺr Lu.viij. Mulieres iuſte ſequebanꝫ eũ:⁊ ſepe in hoſpitiũ marthe ⁊ marie declinauit:⁊ a maria peccatrice oſculari pedes ⁊ vngi pedes ⁊ capur pmiſit. Pauptatẽ tãtã ſuſcepit:vt diceret Mat.viij.⁊ Luc.ix. Vulpes foueas hñt ⁊ volu.celi.ni.filius aũt hois nõ ꝺz vbi caput ſuũ reclinet. De elemoſynis viuẽs ⁊ moꝛtuus expẽſis alienis ſepulturaz accepit. ſfuit q̃ nazare⁹.i. deo dedicat⁹ qꝺ in veteri teſtamẽto erat qꝺã nou⁹ modus religiõis:vñ barba ⁊ capillis intõſus erat. Jnſtitutoꝛ fuit p;im⁹ ⁊ ſummus oꝛis p;fectiõis ⁊ religionis ad quã direxit ⁊ perduxit apl̃os ſuos: nec p;ius nec poſtea potuit aliq̃ collegiũ eis in ſanctitate ⁊ p;fectione equari ad quã peruenerũt in die pentecoſtes. P;ius in iſtã nauim aſcẽderunt vt nouitij:cũ oia dimiſerũt.nauim.ſ.p;ie volũtatis ⁊ cupiditatis. Naz de eis ꝺicit q; vocati a xp̃o relictis retibus ⁊ nauí ſecuti ſunt eũ. Mat.iiij. Et ꝺr cupiditas nauis:q; ſicut nauis ſtat ſup aquã ⁊ nõ implek: ita cupid⁹ ſup aq̃s fluxibiles diuitiarũ vel p;cupiſcẽtiaz impleri nõ põt. Et ſicut nauis cũ laboꝛe magno fabꝛicat:cũ timoꝛe cuſtodit ⁊ cũ doloꝛe amittit:ita ⁊ res tẽpoꝛales acq̃runt cũ laboꝛe:⁊ opa carnis ⁊ p;p;ie voluntatis p;ficiunt:⁊ cuz timoꝛe nõ p;pendi poſſidenꝫ.⁊ cum doloꝛe cuſtodiunt⁊ amittunt. Et ſicut in nauí q̃n exonerat̃ de toto lucro ⁊ mercibus nõ remanent niſi feces in ſentina:ita auaris: fornicatoꝛibus et hmõi nõ remanet eis p;s niſi ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris. Apo.xxj. Et de hijs põt intelligi illud pſ. Jn ſpũ vehemẽti dure fnie damnationis cõteres naues tharſis. Tharſis iterp̃tat̃ exploꝛatio gaudĩ. naues ergo tharſis ſunt ille cõgregatiões religioſoꝛũ q̃ volunt gaudere in mundo ſecularit̃ viuẽtes:⁊ hoc niſi ſatiſfaciãt ſpũ vehemẽtis contritiõis p;terent. Triplex eñ furtũ ſeu rapinã ſolẽt facere religioſi in nauí.ſ.religionis. P;imũ est coꝛdis cũ ſcz ſequũtur p;opꝛiã voluntatẽ trãſgrediẽdo p;cepta ſue religionis fratres non ſolũ facultatib⁹: ſed etiã p;p;ijs volũtatibus abꝛenũciauerũt.xij.q.ſ.nõ ꝺicatis. Scõm est coꝛpis p fractionẽ caſtitat̃ qꝺ ſemel deo obtulerũt. Tertiũ ẽ ſubſtãtia litatis tpalis:⁊ ꝺ cũ recipiũt aliq̃d ⁊ occultãt plato: vt cũ qꝺ tenẽt de licẽtia platoꝛ nõ ſunt parati ad ponẽdũ in manibus eoꝛ:vel cum ea q̃ hñt fiue cũ licentia vel fine:male expẽdunt ludẽdo:turpiter cõſumendo:vel amicis ⁊ conſanguineis alijs dãdo indebite. Triplex furtũ i religione.

Comparat aũt religio nauí in ſeptẽ. P;imo q: ſicut nauis est clauſa verſus terram: et apta verſus celũ: ita ⁊ religioſus ad terrena ꝺz eſſe clauſus de eis nõ ſe intromittendo:ſed aptus celũ verſus.i.ꝺditus cõtẽplationi celeſtiũ: vt ꝺicere valeat illud apoſtoli. Nr̃a cõuerſatio in celis est. Hinc ⁊ Hiero. Est vnuz genus xp̃ianoꝛ qꝺ mancipatũ diuino officio ⁊ ꝺdicatũ p;tẽplationi ab oñi ſtrepitu tpaliũ ceſſare p;uenit:vt ſunt clerici:p;uerſi:⁊ deo deuoti:⁊ religioſi.xij.q.j.duo. Jꝺeo verſus terrã ꝺz eſſe ſtricta ⁊ clauſa nauis religionis. Nã ex terra reſoluũtur vapoꝛes.i.mala deſideria q̃ coꝛrumpũt affectum ⁊ nebule q̃ obnubilant intellectuz:⁊ frigus qꝺ conſtringit effectũ boni opis. Religio coparat nauí.

Scõo nauis nõ põt diu ſuſtinere ſeu poꝛtare coꝛpus moꝛtuũ:q; piclitarek:⁊ inficerentur etiã alij vñ in mare p;jcik:ſic qui in religione incidit in peccatũ moꝛtale:niſi cito reſipiſcat alios inficit:⁊ deſtruit religionẽ. Nam a pctis occultis p;cedit ad manifeſta ⁊ q̃tidie niſi cito peniteat peioꝛ efficit. Vñ Job. caſſia. Nulla peioꝛ beſtia malo monacho.⁊ ideo ſi ſe non coꝛrigit ſeparandus est. Unde Hiero. Reſecande ſunt carnes putride ſcabioſa ouis a caulis repellenda est ne tota dom⁹maſſa ⁊ coꝛpus ⁊ pecoꝛa ardeat:coꝛrumpat:putreſcat ⁊ intereat.xiiij.q.iij.c.reſecãde. Tertio nauis in aq̃s integra manet ⁊ cõſeruat̃.cũ autez terrã tangit: frangit̃ ⁊ diſſuit̃ ſeu apitur.ſic religioſa ꝺgregatio ꝺũ ſequeſtrat̃ a terra.i.a cõuerſatione ſeculariũ ⁊ negocijs terrenoꝛ ꝺſeruat̃ ⁊ rectitudinẽ regularẽ ſeruat ⁊ vigoꝛem ſpũs: ſed ſi inheret vel infigit̃ in terrena cõuerſatione extra caſum neceſſitatis ⁊ exigentis charitat̃ a q̃etis p;pofito reſoluit̃ ⁊ relaxat̃. Vñ Euge.pa.ꝺicit qꝺ monachus nõ ꝺz ſe q̃libuſcũq; negocijs implicare:ſit clauſtro ſuo cõtentus:q; ſicut piſcis ſine aq̃ caret vita:ita ⁊ monach⁹ ſine monaſterio: ſedeat itaq; ſolitarius ⁊ taceat:q; moꝛtuus est mundo:deo autem viuit agnoſcat nomẽ ſuũ. Monos eñ grece latine ꝺicitur vn⁹ et achos grece latine ꝺicitur triſtis.xvj.q.ſ.c. placuit. ij. Triſtis aũt ꝺicit.i.dolẽs ⁊ lugẽs.in aq̃s ergo cõpũctiõis ꝺz moꝛari. Chriſt⁹ etiã poſtq̃ turbas docuerat ⁊ miracula fecerat ibat in deſertũ locũ in montẽ cũ diſcipulis:turbas dimittens. Luc.iiij. Exemplũ nobis in hoc pbẽs. Quarto nauis quãtũcũq; fit clauſa ⁊ ſtupata ⁊ omia foꝛamina circũquaq; obſtruſa:tñ imperceptibili modo paulatim ⁊ guttatim aqua ſubintrat:ita q; niſi ſepe ſentina euacuek aquis tantũ creſceret aqua q; ſubmergeret:ita in conuerſatione religionis quãtũcunq; oia bene ſeruenk ⁊ diligẽ-

tiam q̄s adhibeat ad claudēdū viā peccatis ⁊ vitandū occasiones.tāta est humana fragilitas q̄ imperceptibiliter hō frequēter cadit inveniale.Septies em̄ in die cadit iustus ⁊ resurgit:inq̄t Salo.⁊ p̄uerb.xxiiij.Et apl̄s pfectissimi religiosi dicūt.in multis em̄ offendim⁹ oēs.Ja.iij.Nec aūt quotidiana pcta etiaz si leuia sunt: tñ diminuūt vigorem spūs ⁊ disponūt ad mortalia.⁊ ideo p orōnem⁊ cōpūctionem ⁊ alios modos remouēda sunt de aia ne submergaf nauis mentis.Vñ Aug.Que hūane fragilitati q̄uis pua tñ crebria surrepunt:que si collecta ꝺ nos fuerint: ita nos grauabūt ⁊ oppimēt sicut aliq̄ vnū pctm̄ graue.Quid em̄ interest ad naufragiū vtruz vno grandi fluctu nauis opiaf ⁊ obruaf an paulatim surrepēs aqua ín sentiná ⁊ p negligētiū culpā derelicta atq̄ contēpta impleat nauim atq̄ submergat.de peni.di.j.c.Tres sunt actiones.Quod aūt dicit Aug.q̄ multa venialia ita grauāt sicut vnū mortale:non est sic intelligendū tanq̄ venialia sint mortalia. ꝺ em̄ nūq̄ accidit sed in dispositiōe:q; inducūt ad mortale.Quinto nauis nō ꝺz esse nimis onerata q; nimiū pōdus demergeret.nec nimis vacuata vel alleuiata q; vacillaret.sic in religione ad hoc vt q̄s bñ pficiat nō ꝺz nimis onerari occupatiōibus exteriorib⁹. q; mētē submergunt. Vñ Ber.in lib.de ꝺsideratiōe.Oratio dabit intellectuz inq̄t ꝓpheta. Verū est si nō fit nimia:alioquin subruit intellectū.Nec etiā ꝺz esse vacuus ob opibus ⁊ ociosus. vñ Hiero.Semp aliq̄d boni facito vt diabol⁹ inueniat te occupatū.Apostoli habentes potestatē de euāgelio viuere laborabāt manibus suis ne quēq̄ grauarēt.⁊ infra.Egyptiorū monasteria hūc morē tenēt:vt nullū absq̄ ope ⁊ labore suscipiāt.Nō tam ꝓpter victus necessaria quātū ꝓpter animę salutē.de cōse. di.v.Nunq̄. Nauis etiaz nō in vna parte tantū onerat ⁊ in alia nō.sed ꝓportionabiliter sic in religione nō vn⁹ ꝺz nimis onerari ⁊ alius nil facere sed quilibet ꝑm cōditionē suā ꝺz applicari ad opa. Sexto in naui existētes intentionē suā ⁊ iter dirigūt ad portū finaliter.et ad hoc sunt vnanimes. ꝓpter q̄ oēs in vnum cōcorꝺāt ad ea que valent ad ꝓseruationē nauis ad laborandū ⁊ opandū ⁊ obuiādū periculis ⁊ pīciēdū merces in mari cū expedit.ad adiuuandū ⁊ supportādū alter alterius grauamia.Sic in religione debet esse summa vnitas ad cōseruationē vite regularis:⁊ intentionē suā ⁊ opa ad portū quietis eterne dirigere.sicut scribitur de primitiuis xp̄icolis q̄ religiose viuebant.Act.iiij. Multitudinis credētiū erat cor vnū ⁊ aia vna in dño ⁊c. Vñ ⁊ Clemēs inq̄t Cōmunis vita omnibus est necessaria fratres ⁊ maxime his q̄ deo irreprehensibiliꝫ militare cupiūt.⁊ vitam apostolorū eorūq̄ discipulorꝫ imitari volūt.xij.q.j.dilectissimis. Et sicut nauis nō relinq̄t vestigiū sui pcessus post se:vt dicit Sap̄.v.⁊ expictia docet.ita ⁊ religiosus debet cauere ne opa sua faciat vtvideaf ab hoibus in sui laudez:sed occultare ea.sicut xp̄s exemplo suo nos docuit p̄cipiēs aliquā do turbis:ne cui dicerēt miracla sua.Mar.viij. Jn naui ergo existētes siue comedāt siue bibāt vel dormiant semp ad portū appropinquāt nisi studiose si firmēt. vel tempestate deuicti. Jta in religione p oia opa ipius q̄s meretur q; oia in obedientia sunt fundata. Jn oibus opibus merek si est in grā:⁊ bonā hꝫ intentionē. Septimo nauis cō tinet multas ⁊ varias merces ⁊ viles ⁊ p̄ciosas:sicut aurū argentū:ornamētū:frumentū:vinū ⁊ oleū:⁊ poma. vñ dicit Job.xx. Quasi naues poma portātes:sicut aqla volans ad escam. Jta religio ꝓtinet multa exercitia sapiētie eloquētie:⁊ doctrine:spūalis leticie:miserico:die: odorifera exempla:corpalia exercitia. Et sicut ex mercibus nauium si pueniāt ad portū salue hoies multū ditantur:etiā de mercibus vilibus.multū autē pdūt si submergank magis q̄ p alia exercitia. Jta in statu religionis si q̄s pseueret vsq̄ in finē:magnā coronā meritorū sibi acq̄rit. Sz si deficit in maius iudiciū incidit q̄ in alio statu.s. seculari. Vñ Hiero.⁊ Rectius fuisset hoiem subiisse ꝓiugiū⁊ ambulasse p plana q̄ ad altiora tendēte. scz religionis in profundū inferni demergi.xxxij.q.v.c.Si paulus. Jtē Aug. Sicut difficile sum expertus meliores q̄ qui in monasterijs ꝓfecerūt:ita nec deteriores q̄ qui in monasterijs defecerūt.di.xlvij.c.Quātūlibet.Venti varij tentationū faciunt naues religionis submergi ⁊ deficere; ⁊ ideo inuocare opz diuinū auxiliū.

§.xxv. De tertia naui scz

pnie pōt intelligi illud Sap̄.xiij.Exiguo ligno.s.naviculę le cōmittūt hoies aias suas:⁊ transeūtes mare p ratem liberati sunt.Exiguū dicit illud lignū.q; in hūilitate fundatur penitentia.Cōmittūt aūt aias suas homies ei. q; sperant p ipm saluari gra dei. Nemo em̄ pōt digne agere penitētiā:nisi q̄ sperauerit veniā:inquit Amb̄.de pe.di.j. Et pmanēdo in ea pueniē ad portū salutis cū mercibus meritorū:sed adverā pniam p̄exigit vt pambulū eius restitutio seu satisfactio debitorū. Nā vt dicit Aug.xiij.q.vj.c. Si res que ablata est non restituit si pōt restitui: pnia nō agit sed simulat. Sciendū igit q̄ est triplex dīa restitutionis.s.deceptiua:dānatiua:⁊ retributiua.Et hec vltima ptinet ad nauim pnie p quaz fit sal⁹.Deceptiua restitutio hꝫ septē deceptiones.s.plongatiuā:inflatiuā:placatiuam: excecatiuā:diminutiuā:distributiuā:defraudatiuam. Est igit pma deceptiua restitutio plongatiua. Nam quidam etsi restituere intendūt aliena:restitutionē tñ illā differūt quātū pñt autoritate pp̄ia dilationē sibi accipientes:sed vbi iminet piculū vitāda est mora.vt ꝺ: dist.v.cum enim. Mira certe ignorātia volunt tales absq̄ mora gratiam eis ablatā sibi reddi.⁊ tñ paupi restituere nolūt illud ꝓpter q̄ gra sunt puati.cū tñ pauperē p̄ius spoliauerunt tpali substātia q̄ puati fuerint spūali gra. Scōa deceptiua restitutio ꝺ: inflatiua. Naz qui p illicitos ꝓtract⁹ atq̄ vsuras aliena occupauerunt vbi de culpa sua debuerunt humiliari:⁊ de iniuria illata creditorib⁹ veniā postulare. Ecōtrario ipi debitores quadā inflata arrogātia dum iacent in lecto infirmitate grauati dicūt ipis creditoribus. Si ego nō fuissem pīsses tu ⁊ familia tua fame sed si deo placuerit cito cōualescā.quasi dicere velint. Si deo meliberare placuerit faciaz q̄ ei grauiter displicebit:q; nūq̄ restituam:imo quidā mente inflati ad iniuriam sibi deputant q̄ creditores eorū invita vel in morte petunt sibi restitui sua.quibus gratias agere deberent imm̄emas tanq̄ adiutorib⁹ sue salutis repetēdo sua.cum aliter ve penitere nō possint.vt de pe.di.v.c. falsas. Tertia deceptio ꝺ: placatiua.hac fallacia decipiunt q̄ cū debeant restituere aliena pacificant solū clamores exteriores.puta dātes bonas rñsiones si qui repetāt debita.nil facientes vel puidētes de restitutiōe:vel q; ꝓtractus sunt palliati cū nil repetatur a creditorib⁹ vsurarū:q; erubescerēt. ipsi nō curant de restōne clamor cōsciētie q̄ eos seq̄tur vsq̄ ad sempiternū iudiciū nō audientes:q; etsi remorꝺet pscia nolunt tamē restituere. Sed vermis eorū.s.cōsciētie nō morietur ⁊ ignis eorū nō extinguek. Esa.vl. Quarta est excecatiua Sunt nāq̄ plurimi q̄ cū grauiter infirmank proponūt restituere aliena si cōtingat eos mori nō aūt si mortem euadāt. hi taliter pacē cū deo volūt inire q̄ si eos mori cōtingat amplius eū molestare non intendūt:secus si euadunt Sed tales p;o certo sciant q̄ siue viuāt siue moriank deus minime cū eis facit pacē.sicut Esa.xlviij.testak. Nō ē pax impijs dicit dñs.⁊ Peccata em̄ te dimiserūt nō tu illa dicit Aug.de penitēdo causa mor̄.de pe.di.vij.Si q̄s. Quinta restitutio deceptoria nūcupari potest diminutiua. Nā sunt quidā qui iuxta posse non restituūt integraliter creditoribus q̄ ꝺbent.sed certā portionē cum cōditione q̄ remittāt residuū creditores.q̄ remissio nō valet.q; coacte fit. vult em̄ potius creditor aliq̄d hꝫe q̄ nihil. vñ remittit Certe non sic egit zacheus p̄nceps publicanorum:sed ait Chr̄isto,Si quid aliquez defraudaui reddo quadruplum

*Pnia nauis.

*Restitutionē p̄ logātes

Quod penitētia dicaꝫ nauis. Cap. I.

Dia reddā tibi. dixit seruꝰ dño Matth. xviij. Sexta deceptio distributiua dicēda est. Magna insania q̄rūdā est quibꝰ nō sufficit ꝙ aliena rapuerint cū multitudine pctō rū: sed cū multis alijs culpis illa relinquūt. sctissimū opꝰ ⁊ pijssimū arbitrantꝫ: dū illa q̄ certis pſonis restituere obligantꝫ: volūt in pias cās dispēsare: vel erigēdo capellas vꝫ altaria: aut dotādo ecclias ⁊ fabricādo: faciēdo calices ⁊ paměta tradēdo nuptui puellas. dādo paupibꝰ: vestiēdo nudos: ⁊ faciēdo hospitalia cū armis suis. Et q̄d ē aliud hoc ꝙ culpis ppetratis i vita addere alia in morte dū debita certis pſonis distribuūt ad pompā ⁊ ostentationē tales nō exculanꝫ paupibus dādo qō est certaꝝ pſonarū vt ō: ex de homi. sicut dignū. ⁊. s. q. s. nō est putāda. Septima est q̄ ō: defraudatiua cū. s. q̄s cōmittit alteri restitutionem cū ipse pōt facere. Et hoc ptinet ⁊ occurrit ad secūdā restōnis dūaz q̄ ō: dānatiua. s. sui ⁊ suoꝝ heredū: q̄n. s. dimittit heredibꝰ vt post mortē suā restituāt ⁊ nō facit cum ipe pōt. talis em̄ suba fic legata nec ipm saluat ⁊ heredes dānat: q: cōiter ipsi nō restituūt. Hsee ei. ix. c. ō: Effraim q̄ interptat crescēs ducit ad interfectionē filios. Exēpluz narrat pe. damian⁹. put recitat Vin. in spe. histo. de quo dā nobili viro q̄ successit cuidā in hereditate: ⁊ inter cetera bona hereditatis deuenit ad eū q̄dā possessio cuiusdā ecclie: quā ille p hereditatē dimiserat illi nobili vt suā teneat legatā sibi a pdecessoribꝰ suis. Erat aūt nobilis ille als vir bone ꝺditionis modestus ⁊ pius ecclesias visitans. Cōtigit aūt ipm mori: ⁊ post mortē inde ad paucos dies cū quidā notus eiꝰ oraret p ipo: in spū vidit terram aptam: ⁊ flammā infernalē: ⁊ in ea scalā quādā octo gradus hñtem. Et in pmo gradu supiori vidit illū nobilē defunctū pauloante. In scdo gradu vidit sedere eū q̄ legauerat sibi: ⁊ sic deinceps alios vsq̄ ad vltimū gradū oēs illi octo iniuste possederāt ⁊ iniuste alijs legauerāt. Erat aūt talis ordo ꝛstitutꝰ: ꝙ qñ vnꝰ de pfidentibꝰ moriebat descēdebat ad pmū gradū: ⁊ q̄ pmus erat ille descēdebat ad scm: ⁊ scs ad tertiū: ⁊ sic alij. vbi ostēsum ē ꝙ pter illā iniustā detētionem possessiōis oēs illi dānati erāt. Et descēsiōe p gradus notabaꝫ augmētū pene p iustā legationē factā. nō fuerī excusati ex ignorātia: q: aut fuit i eis iuris q̄ nō excusat. aut facti. s. crassa ⁊ supina q̄ nō excusat vt. s. q. iij. p totū. Et ꝙ nō sufficiat ad salutē alteri cōmittere restōnē ei q̄ pōt satisfacere eā: pbari pt septēplici rōne.

¶ Primo propter imporpietatem.
¶ Secundo ppter inutilitatem.
¶ Tertio propter tepiditatem.
¶ Quarto ppter infidelitatem.
¶ Quinto ppter dolositatem.
¶ Sexto ppter impossibilitatem.
¶ Septimo ppter cupiditatem.

Primo inquā ppter imporopetatē: q: sicut dicit Tho. q̄. j. q. lxij. ⁊. s. dictū ē: ille p se ad restōnē tenet q̄ intulit dānum. Scdo ppter inutilitatē: q: cum restitutio ad satisfactionē pambula sit non est vē ⁊ sufficienter penitens nec absolut⁹ q̄ pōt eā facere ⁊ nō facit. Tertio ppter tepiditatē: q: qō alteri cōmittit cū facere p se possit: aut ē ex ficta ⁊ falsa volūtate restituēdi: aut ex defectu ⁊ impfectione atꝫ volūtatis tepiditate: cū qñ exire possit in actū sibi debitū ⁊ necessariū nō exit. Talis ḡ nō hz verā volūtatez restituendi. imo apte clarescit: ꝙ si plꝰ viueret adhuc esset in habituali ppōsito retinēdi rē illā als statim se expediret. Quarto ppter infidelitatē: q: ostat heredes ⁊ executores eē ad hoc cōiter vt plmū infideles: nec curant de ꝺ ppter testatoris mortē. imo plꝰ longe zelāt vario ex respectu viuētiū ⁊ remanētiū pſperitatē plis vꝫ sui: aut ēt aliorum q̄bus illa bona remanere debēt ꝙ aiaz ipiꝰ defuncti. ex quo pz q: talis se exponit piculo manifesto ꝙ nunꝙ restitutio fiet. Quito ppter dolositatē: q: multi modi dolositatū p quos talis aliena acq̄siuit iuste: ⁊ mlte pſone q̄ hoc pbare nō pñt: sibi soli pleniꝰ noti sunt de q̄bꝰ certꝰ est ꝙ p executores ⁊ heredes nūꝙ ad elucidationē venie tur cū tales q̄rant testificatiōes ⁊ pbatiōes quas in hmōi fraudibꝰ frequēter ē ipossibile dari. ḡ talis sciēter videns ꝺ piculū manifeste ꝛtenit salutez aie sue. Sexto propter ipossibilitatē: q: mlti sunt paupes q̄ pbare nō possent nec crederēt eis: ḡ infidelr ꝺ aiam suā facit: q̄ restōnez suā heredi vel executori dimittit qñ eā pōt facere p seipz. nō em̄ credibile ē ꝙ alius sit ei fidelior ꝙ ipemet. Septimo ppter cupiditatē: q: tales executores sunt qñꝙ valde cupidi ⁊ auari ad sibi talia retinēda vꝫ aliter aliq̄ superficiali mō cū hijs quibꝰ restitutio fieri ꝺz ptrāseundū vel saltē ptelādū ⁊ differēdū ⁊ ad exaspandū ⁊ ad repellēdū q̄ restitutionē petūt. Ideo cogitēt isensati parētes quā incōpassionē ⁊ duriciā habituri sunt filij erga eos post mortē. vir em̄ se mel in āno illoꝝ memoꝛes erūt ad anniuersariū celebrandum. pensent itaꝙ in seipis ꝙ pauca bona faciant p parentibus suis: ⁊ filꝛ nō dubitēt sibi fieri. sicut Luc. vj. dñs ait. Mēsura q̄ mensi fueritis remetiet ⁊ vobis: imo recipient multo minus: q: teste dño Mat. xxiiij. Qm̄ abūdabit iniqtas refrigescet charitas multoꝝ. Tertia est restitutiua multoꝝ bonoꝝ. Vidende sunt igiꝛ suasiones seu rones ⁊ inductiōes. s. ad faciendū ipam restitutionē. Septem nēpe restituunꝛ hoi aliena iniuste detenta restituenti que inducere debent ad aliena restituendū. Inducētia ad restitutionem.

¶ Primo restituitur sibi deus.
¶ Secundo anima sua sibi.
¶ Tertio restituunꝛ sibi merita sua.
¶ Quarto oēs spūales fratres.
¶ Quinto eccleſiastica bona.
¶ Sexto restituiꝛ ei bona fama.
¶ Septimo acquiriꝛ ab eo regnū gloꝛie sempiternū.

Primo em̄ tali debite restituēti restituiꝛ sibi deꝰ: ppter ea diabolice pſuasioni minime debet credere q̄ suggerit sibi dī. Si aliena restitues eris paup et mēdicus. Quō em̄ paup esse pōt cui restituiꝛ deus: vel q̄ deū hz: ⁊ vē nimis auarus est cui nō sufficit deꝰ. Aug. em̄ ait. Satis diues est xp̄iana religio q̄ in possessione oim oia possidet: q: sicut p pheta ait. Dñi est terra et plenitudo eius. Qui em̄ habet deū: hz oia q̄ sunt dei. Scdo restituiꝛ sibi sua aia: imo totus ipe ppterea saltem restituere ꝺz. Quātū dimitteret si captus esset a suis capitalibus inimicis: cū etiā in nequioribus manibus cōpiehēsus sit: q: in vngulis demonioꝝ

Tertio restituūtur sibi merita sua q̄ ante vsurā vel rapinā lucratꝰ est. Nā bona facta in gra mortificanꝫ p sequētē culpā: sed reuiuiscūt p recupatā graz: sicut scriptū est. Sepe reuiuiscūt q̄ mortificata fuerūt. Viuere nō possunt q̄ mortua nata fuerūt. Quarto restituiꝛ ei oēs frēs spūales q̄s q̄dē amiserat dū iniuste retinuit aliena. Vñ Eccli. xiij. Que cōicatio scti ad canē. Vere canis vticꝫ est iiuste rapiēs ⁊ retinēs aliena: ppterea nō hz cōionez cū aliquo viro dei: sed cū iniuste detēta restituit: amici dei fiunt illi dulcissimi frēs. Quinto restituūtur sibi eccleſiastica bona q: pticeps fit oim bonoꝝ q̄ in ecclesia dei fiunt: sicut in pſona talis ppheta ait. Particeps ego sum oim timentiū te: ⁊ custodientiū mādata tua. Sexto restituiꝛ sibi bona fama que supra mltas diuitias estimāda est: sicut Salomon Prouerb. xxij. testat. Melius est nomē bonum ꝙ diuitie multe. ⁊ sic apta ⁊ clara facie absq̄ rubore postꝙ ipe restituit aliena pōt nō tm̄ cora dño sed cora hoibꝰ apparere. Septimo autē acq̄rit ab eo regnū gloꝛie sempiternū: vbi sunt diuitie multe infinite. i. eternaliter durature. Diuitie em̄ tales: etsi nō restituūt in pñti post mortē saltē semel relinqnde sunt: ⁊ tūc verificaꝫ illud Eccli. x. Cū morieꝛ hō hereditabit serpētes: bestias ⁊ vmes. Ista etem̄ tria diuidūt sibi occupātes impie aliena. Primo serpentes sunt malicioſi hoies. i. cōsanguinei seu amici qui serpentina amicitia ⁊ malicia bona tēpoꝛalia iniuste acq̄sita sibi multipliciter ⁊ maxime in morte diuitis occupare conanꝫ. ⁊ hi serpentes merito nuncupantur: quia sicut

serpēs ⁊ comedit terraz ⁊ malicioſum aīal eſt. Geñ.iij.c. Serpēs erat callidio: cunctis aiantibus terre. ſic tales ꝑ malicioſam amicitiā incoꝛpoꝛāt ſibi talia bona tēpoꝛalia Scō aūt beſtie q̄a vaſtando dicte ſunt dicunt demones infernales: ſicut ps. ait ad dñm. Nō tradas beſtijs aias cōfitentiū tibi. Et iſte beſtie rapiūt illius mali diuitis aiam Tertio vo vermes rodunt atq; conſumunt.

¶ De reſtitutionibus vbi oſtenditur quid ſit reſtituēdū ⁊ quantum. Lapīm.ij.

Circa īpam aūt reſtō

nez videda ſunt octo que in hoc verſu ꝓtinent Quis: q̄d: vbi: ꝑ quos: cui: cur: quō: q̄n. Et q: de ꝓmo dictū eſt. s. in. j. c. §. ij. ⁊. §. ſe. ideo ibi vidēdū. Quā tū ad ſcōm. ſ. q̄d ſit reſtituendū ⁊ quātū. Sciendū q̄ abla tū ſi poteſt. xiij. q. vj. ſi res. Et ſi eſt quid fructificās etiam fructus eius vel aliter ſatisfaciēduz q̄n reſtitui non poteſt illud. Sed ꝓo huius declaratione ſciendū q̄ damnū poteſt alteri quadrupliciter inferri.

¶ Primo q̄ad aīam auferēdo ei vtutes ifuſas ⁊ moꝛales

¶ Scō quoad coꝛpus inferendo ei leſiones coꝛpales.

¶ Tertio q̄ad honoꝛē ⁊ famā ꝑ vituperationes verbales.

¶ Quarto quoad ſubam per acceptiones criminales.

§. I. Quantū ad primū no

Auferēs alteri vir tutes.

tandū q̄ q̄uis q̄s non poſſit eſſe cauſa ſufficiēs peccati alterius nec ꝑ ꝓns ei auferre vtutes directe ⁊ efficaciter: q: volūtas cogi nō pōt vbi cōſiſtit pctm: ꝓpter qō di. Amb. Nō eſt q̄ cuiq̄ noſtrā aſcribam⁹ erūnā. Nemo em̄ tenetur ad culpā niſi ꝓpria volūtate deflexerit. xv. q. ſ. nō eſt. Pōt tñ aliquis eſſe alteri magna occaſio pcti ⁊ decre. dic̄. Qui

Dās alteri occaſionē dāni

occaſionē dāni dat dānū quoq; dediſſe videt. ex de iniur. ⁊ dā. da. c. ſi culpa. ⁊. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad. l. aquil. ⁊ ex de homi. c. de cetero. Pōt aūt eſſe aliquis occaſio dāni alterius quadrupliciter. Primo verbo ſuo inducēdo alium ad pctm. Et ſic q̄ inducit aliū ad malū ſuadēdo: cōſulēdo: ꝓcipiendo qō eſt moꝛtale: eſt occaſio ꝓditionis illius q: ꝑ hec auferunt ei gratia ⁊ vtutes ab aia. Vñ Aug. Si fratri tuo male ꝑſuadet occidis. ſ. illū quoad aiaz. de pe. di. ſ. noli. ⁊ talis dānificās ſm Sco. in. iiij. tenet reſtituere dānū mō ſuo poſſibili. ſ. inducēdo eū efficaciter ad penitētiā: ⁊ ad actus virtuoſos. Et ſi ſola inductio per verba nō ſufficit: quia facilius eſt ꝙuertere q̄ ꝙuertere. tenet quātū pōt ꝓ oꝛones ſuas ⁊ ab aliis ꝓcuratas: ⁊ ꝑ alioꝛ ſuaſiones efficaces: dū tñ nō ꝓdat illis peccatū occultum ꝓdicti.

Auertēs aliquē ab ingreſſu religiōis

Quātū ad ſcōm. ſ. reuocādo aliquē a melioꝛi bono. hoc fit damnū alteri cū reuocat eū a religione in qua ꝓfectius viuit q̄ in ſeculo. ⁊ taliter dānificās tenet ipm reuocatuz ab eo reducere ad ingreſſum vel reuerſionē ad religionē Nā ſm Pe. de pal. in. iiij. Nō ſolū ille q̄ inducit ꝓfeſſuz ad egreſſum religionis tenet ipm inducere ad reuertendum ad religionē: ſz etiā qui retrahit eū q̄ volebat ingredi. nec tñ intrauerat. tenet illū inducere ad ingrediēdū. q̄ ſi ille nolit intrare. tenet aliū eque idoneuz ꝓcurare: qō ſi non poſſit: tenet ipe intrare. qō itelligēs magiſter Ray. Magiſter poſtea oꝛdi. ꝓedi. qui auerterat quēdam ab ingreſſu religionis poſtea ꝑ eo itrauit. rō eſt q: abſtulit dño ſeruum ſuū nouitiū vel intraturū. hec Pe. Sed Sco. di. hoc eſſeverū de obligato ad religionē obligatiōe ꝓfeſſionis: ⁊ ſi ſit ꝑſona idonea ⁊ habilis ad intrandū. nō aūt de eo q̄ nō erat diſpoſit⁹ ad intrandū necdū intrauerat. Rō diuerſitatis eſt: q: intereſt inter habere ⁊ ꝓpe eſſe ḥie. Vñ nō tenet ad tantā reſtōnē religioni ad quātā teneretur ſi ingreſſus fuiſſet in religionē: ſz tenet ad aliqualē reſtōnē ſcz aliqualē inductionē illius vel alterius eq̄alētis ad ingreſſum religionis. ſ. Sco. Idē videt dicēdum de eo qui auertit nouitiū iā religionē ingreſſum aio ꝓmanēdi: ſicut ⁊ de ꝓfeſſo. Nā talis obligat religioni ſaltē in genere. ⁊ ſ. intelligēdū ſi retraxit illū intentione dānificādi religionē tunc em̄ tenet religioni. Si aūt ꝑ fecit intentione cōſuledi ꝓprie vtilitati ſue ſine fraude quoad eū q̄ nōdū itrauit nō tenet religioni: ſz ipſi ꝑſone quā retraxit ꝓſuaſionib⁹ et aliis bonis ſpūalibus ad eq̄alentiā eoꝛ in q̄bus dānificauit. Si aūt q̄s auerteret aliquē a religionis igreſſu nō ſimplr: ſz ab ea vbi diſſolute viuit intēdēs ꝓuidere ſaluti illius in nullo tenet. arg. xxiij. q. v. de occidēdis. Et ex his ptz ſm Joh. de rip. in q̄dā tractatu de ꝛctibus. quid dicendū ſit de his q̄ ſcholares retrahūt ⁊ ſubtrahūt doctoꝛibus cū q̄bus audiūt: q: aut hoc faciunt in odiū doctoꝛuz: vel volētes ſibi ꝓuidere: vel aliis ꝓuidere: vel volentes ſcholaribus ꝓuidere. Si primo mo aut ſubtrahit ſcholarem q̄ iam itrabat ſcholas: ⁊ tūc tenet doctoꝛi ad reſtōnē ſcholaris ⁊ honoꝛis ſibi ſubtracti. ſi etiaz doctoꝛ cui talis ſubtrahit fit melioꝛ q̄ ille cui eū ꝓcurat: tenet tali ꝑ quāto vtilitatē ſcie ſibi ſubtraxit. Si aūt nōdū ſcholas intrauit: ſz itrare diſponebat: nō tātū tenet: ſz obligat ſcholarē inducere vt redeat ad ꝓmū. Si aūt ꝑ facit volendo ſibi ꝓuidere: puta ē doctoꝛ ⁊ vult ſibi de ſcholis ꝓuidere. ſi hoc ſine fraude facit ⁊ ſcholaris nondū ſe dederat alicui doctoꝛi. nō credo eū in aliquo obligari: cū cuilibet ſit licituz modo licito ⁊ debito ꝓcurare vtilitatē ſuā: aliter non grauabo ſibi licere. Si aūt ꝑ facit volens alij ꝓuidere ſicut q̄n ſcholaris alicui⁹ doctoꝛis ſubtrahere conat ſcholares alios doctoꝛib⁹ vt intrent cū doctoꝛe ſuo in hoc ſolū honoꝛē ⁊ vtilitatē ſui doctoꝛis intendēs ſi ſubtrahat iam intrantez cū alio doctoꝛe: credo ipm obligari: niſi forte illius doctoris cui eū ſubtrahit inſufficiētia ⁊ ſcholaris aliqua ſpecialis cura q̄ ſibi tenet excuſet. Si aūt retrahat intrare volētem cū ex ꝑ nullū ius doctoꝛi ſit acq̄ſitū ⁊ ꝑ facit ſine fraude nō credo eū doctoꝛi in aliq̄ obligari. obligat autē ſcholari ſi eū retrahat ne audiat melioꝛē. Si aūt ꝑ facit vtilitati ſcholaris volēs cōſulere: ⁊ ſup ꝑ a ſcholare requiſit⁹ cōſulit q̄ audiat aliū doctoꝛē melioꝛē bene facit. Et dicta in his caſibus ſunt ceteris paribus intelligenda: Iſte em̄ caſus eſt ita varijs modis circunſtātialis q̄ vix pōt dari certa regula. hec ille. Quantū ad tertium. ſ. dānificando alios ſuo malo exēplo: ſicut ſcandalizāt plati ſubditos pompis ⁊ laſciuijs ⁊ alijs malis moꝛib⁹ ſuis. Mulieres ſuis ſuperfluis oꝛnatib⁹ ⁊ fucis ⁊ tripudijs. ⁊ alij manifeſte peccātes. ⁊ ꝑcipue qñ hoc intēdūt vel cōtēnunt ſeu paruipendūt ſcādalū alioꝛ ꝓpter qō alij ruūt in diuerſa vitia. tales tenenḳ ad ſatiſfaciēdū bonis exēplis manifeſtis: nō aūt tenenḳ ꝓpter ꝑ ad aliquaz publicā pniam. vt dicit Al. Sed ad edificādū alios bonos moꝛib⁹ manifeſtis. ſicut ſcandalizauerūt ꝑ mala manifeſta. Quātū ad quartū. ſ. de ſeducēte vginē ⁊ coꝛrūpente extra mrimoniū. dicit Exo. xxij. Qui ſeducit virginē ⁊ dormit cū ea dotabit eā ⁊ habebit eā vxoꝛē: aut reddet ei iuxta modū dotis quā vgines ſolēt accipe. Dānificauit em̄ talis illā i caſtitate vginali auferēdo theſaurū irrecupabilē: vnde tenet ei ſaltē ad reſtōnem caſtitatis ꝓportionalis accipiēdo eaz in vxoꝛem vel dotando. Et ſi quidē ꝓmiſiſſet eā ducere in vxoꝛē: tenetur etiā rōne ꝓmiſſionis: niſi eſſet nimis diſparis ꝓditiōis: vnde fraus potuit deprehēdi: ⁊ tūc ſatiſfaciat ad arbitriuz boni viri. Et idē ⁊ fortiꝰ qñ violēter auſit. Quāuis aūt ꝓceptū allegatū legis moyſaice ſit iudiciale ⁊ inquātū ad ꝑ nō obliget tñ inquātū ē ſumptū ꝑ ſtatuto ab eccl'ia vel aliqua ciuitate obligat: ſicut ptz ex de iniur. ⁊ dā. da. c. ſi culpa.

Dantes malū exemplum

Decoꝛant petibus virgines

§. II. De ſecūda dānifica-

Dānificās occidendo

tione q̄. ſ. fit coꝛpi ꝑ leſionē. Aduertēdū q̄ q̄ttuoꝛ mōis cōtingit. ſ. ꝑ occiſionē: mutilationē: vulnerationē: aut verberationē: ⁊ per incarcerationē: aut violentā detētionē. Si ḡ fiat dānū ꝓmo mō. ſm Sco. pōt ſatiſfacere ſuſtinēdo penā talionis a iudice nō a ſe. nec etiā tenet iudici ſe offerre ſz capt⁹ nō licz ſe defendere aut carcerē ifringere: ſz iuēta oppoꝛtunitate licet fugere ſm Tho. ⁊ Hen. ⁊ pdēnat⁹ dz patiēter moꝛtē ferre. Eſt ⁊ alius modus ſm Sco. ſibi vti

lis ad satisfaciēduz ꝯ huis ad hoc nō teneak necessario. ſ. vt exponat vitā in cā iusti belli vt ꝺ inimicos fidei vel eccl̄ie ꝓ restōne seu satisfactione fiēda illi cuius vitaz abstulit. Nō si nec hoc vult facere teneꝯ ad satisfactionē spālez ꝓ aia occisi: vt ad faciendū elemosynā ꝓ eo. vel assumendo aliquā pegrinationē ad limina apl̄oz: vel sancti Jacobi: ꝯ hmōi ꝓ aia eius ꝯ pcurādo alioz oratiōes inquātuz pōt Nec hoc sufficit: ſz si interfecꝯ sustērabat aliquas pſonas vt patrē filios ꝯ hmōi opibus manuū suarū. teneꝯ interfecto: oibus illis ad tātū quātū illis abstulit subsidiū ꝓpter occisionē eiꝰ. Insup teneꝯ occiſo: placare lesos quātū pōt hec Sco. *Quātū ad scām. ſ. de mutilatiōe dicit idē Sco.* ꝙ ꝓ hmōi nō est statuta pena in eccl̄esia nisi pecuniaria: ꝯ *illa dz respōdere non solū dāno qđ ꝙs intulit ꝓ mutilatio* nem ꝓ toto tpe futuro quo vsurus ꝙs esset mēbro absci/so: sed etiam expēſis appositis in curatiōe: vt habeꝯ ex̄ de iniu. ꝯ dā. da. c. ſi culpa. Et vltra ꝺ teneꝯ ad placationē lesi quātū in ipo est: ꝯ ꝓsolationē ipius afflicti: q̄ afflictio per penā est. Plus aūt pōderāda est mutilatio paupis ꝙ diuitis si magis egebat parte abscisſa ad victū necessariū puta si abscisſa est manus dextra scriptori q̄ de illa arte vi uebat: tūc eiꝫ magis teneꝯ. Quantū ad tertiū videꝯ deū optime satisfactionē imposuisse. ſ. in lesione vel pcussione corpali Exo. xxi. vbi dicit. Si rixati fuerint viri ꝯ pcusserit alter ꝓximū suū lapide vel pugno: ꝯ ille mortuus nō fuerit ſz iacuerit in lecto: si surrexerit ꝯ ambulauerit sup bacu lum suū: innocēs erit qui pcusserit. ſ. a mortis pena sustinēda: ita tū ꝙ opas suas quas. ſ. interim negligerit impediꝫ tus pcussura: ꝯ impēſas in medicos restituat: cui pene addenda est recōciliatio ꝯ placatio quātū in eo est. Quātū ad satisfactionē de quarta lesione. Sciēdum est ꝙ vltra lesionem recōciliationē ꝯ veniā petitā leſo fiet satisfactio iniurie put sapiēs determinabit ꝯ si lesus plus vellet exigere ꝙ deberet ad illud plus nō teneꝯ ledēs vt illū recōciliet hec Sco. ꝯ q: exiliū reputaꝯ vt quidā carcer iniurie. ideo qui mittit aliquē in exiliū vel cōfiniuz qđ est exiliū ad tps iniuste: tam ipse ꝙ oēs q̄ sunt hmōi cā vt dātes cōsiliū vel auxiliū efficax ad hoc teneneꝯ exulāti de oīi dāno inde secuto. ꝯ hoc ad satisfaciēduz. ar. ex̄ de homi. c. ſicut dignū. ꝯ xj. q. iij. c. q̄ cōsentit. Sed. b. Tho. in ſum. ꝯ in. iiij. dicit ꝙ in oibus dānis vbi nec in se nec in eq̄lēti pōt fieri restitutio: vt in stupro: mutilatione mēbri ꝯ hmōi: satisfactio fiet per recompēſationem ad arbitriū boni viri. Idem Guil.

§. III. De tertia damnifica

tione. ſ. in fama ꝯ honore. Sciendum ꝙ q̄ttuor modis pōt contingere. ſ. ꝙ cōtumelie illationē: ꝓ detractionē: vel ꝓ detractionis ab alijs facte recitationē. ꝯ cū ꝙs accusaꝯ iuste ꝓ veritatis negationē. Quantū ad ꝓimū ꝺ: ꝙs cōtumeliari alteri seu ꝓtumeliā inferre cū ei ꝓuatim vel cora alijs in facie dicit vba importātia defectū notabilē culpe vt vocādo eū latronē ꝓditorē adulterū ꝯ hmōi: vel etiā cū dicit verba exprimētia defectū nature intēdens inde iniuriari: vt vocādo eū strabonē vel illegitimū ꝯ hmōi: qđ ꝓprius ꝺ cōuitiuz. Qñ igiꝯ ꝙs hoc facit aio iniuriādi: vltra offensam mortalē teneꝯ satisfacere ꝓximo sic leſo: ꝯ placare ipz̄ leſuz quātū pōt petēdo veniā: vel alio mō: ꝯ ꝺ in ꝓuato vl̄ publico ſm ꝙ ipe ꝓuatim vel publice cōtumeliā intulit. Nā si in publico cōtumeliā intulit: ꝯ cōtumeliatus hoc exigit vt publico veniā petat. teneꝯ ad ꝺ. Et si in ipa cōtumelia aliq̄d criminale falso exp̄ſit: teneꝯ coram illis q̄ audierūt exp̄mere se falsum dixisse. Aug. Ubi pctm̄ ortū fuerit ibi moriak. ij. q. ſ. ſi peccauerit. Verū si ꝓlatus ſubdito: pater filio: vir vxori: magr̄ discipulo: dñs seruo. dicit vba ꝓtumeliosa hoc faciēs ex correptione non teneꝯ petere veniam a tali ſm Aug. in regula dicētem de ꝓlatis. Si etiam ipſi modū vos excessisse sentitis nō a vobis exigiꝯ vt a vobis ſubditis veniā postuletis ꝯ. Sed si hoc facerēt multuz iniuriose ꝯ liuore vindicte, tunc teneren̄ ꝓlati ſubdito petere veniā ꝯ recōciliare lesum ſm Ray. Verū si cōtumeliā recipiēs in vbis post cōtumeliā si domestice ꝓuersaꝯ cum ꝓtumeliāte ꝯ familiariter: videꝯ oīdere remisisse iniuriā ꝯ recōciliatū fore: ꝯ conſequēter nō teneri alꝫ ad petēdū veniā ſm Dura. in ſum. Quantū ad ſcām dānū. ſ. per detractionē: ꝺ ꝓtingit ꝓncipalr̄ fieri duobus modis. ꝓximo imponēdo alicui falsum crimē vbo: cantilena: vel famoso libello: ꝯ talis teneꝯ illis cora quibus detraxit declarare se falsuz dixisse: quātū cunq̄ ei inde exurgat erubescentia ꝯ cōfusio: nisi ex ꝺ immineret ei magnū piculū vite: vel aliud magnum incōueniēs sequereꝯ. Et si nouerit ꝙ is cui/ famā abstulit sciuit detractorē ipm: teneꝯ detrahēs se conponere cū infamato ꝓ eū de iniuria sibi facta: ꝯ veniā postulare in ꝓpria pſona si audet vel ꝓ aliū si ꝓ se apte nō potest: ſz si ignorat infamatꝰ detrahentez recōciliet ei tacito noie suo. Scō mō cōtingit fieri detractio dicendo aliqđ criminale de alio: sed vē ꝓpetratū: occultū tm̄: sed ꝺ debitū ordinē infamie inductiuū. Talis teneꝯ famā restituere infamato quātū pōt ſine mēdacio tm̄. ſ. vt nō dicat menda cioſe se illum infamaſſe: ſz dicat se male dixisse vel iniuſte diffamaſſe: vel alio ꝓgruo modo: vt nō credatis ipm esse talē: male dixi ꝯ stulte locutus sum ꝯ hmōi. Addit Hosti. ꝯ dicit hoc seruādū nisi ex tali publica recognitiōe ille in famaꝰ ampliꝰ infamaret. Et Guil. addit ad hoc etiam nō teneri qñ piculū sibi immineat ex potētia aduersarij. Videtur insup ꝯ hoc seruandū ꝙ qñ crimē qđ ꝓus erat occultū post detractionē est factū manifestū ꝓ aliū modū ꝙ ꝓ verba illius nō teneꝯ ad hmōi restōnem. qñ etiā ꝙs nō potest famā restituere ſm Tho. in ſum. dz ꝓ aliū modū recompensare dānum illud. Verū si ꝙs crimen alicuiꝰ reuelat nō ex odio vel loquacitate: ſz ex charitate vel iuſticia vel ex necessitate: puta dicit eccl̄ie ſm ordinē correctionis fraterne: vel accuſat eū cora iudice vl̄ ꝓfessori dicit cū nō posset aliter pctm̄ suū sufficienter declarare: vel etiā vt confessor oret ꝯ admoneat illū vel ꝓlato vt ꝓideat melius sibi ꝯ gregi suo: talis nō teneꝯ ad fame restōnē ſm Petrum de thara. Ray. ꝯ Umb. Quātū ad tertiū damnum ſcz recitando detractiones auditas coram alijs nō exp̄esse asserēdo nec tanq̄ certū dicendo: sed ꝓut audiuit tale ꝯ tale crimē de aliquo qđ nescit ab auditoribꝰ. Dicit Sco. in. iiij. ꝙ talis sic incaute loquēs de alio falsum crimē dicēdo. ſfore te ille hoc fecit. certe pōt esse ꝙ fecerit: aut dicendo. Ego audiui ꝙ ille ꝺ fecit. nisi ille ostēdat aliquā certitudinem maiorē q̄ ex relatione cōi. nō aufert ex natura actus illi fama in opinione audientiū: q: si illi firmiter concipiunt et credūt ex hoc illū de quo est sermo esse criminosum leues sunt: q: q̄ cito credit leuis est cordeꝯ vt scribit Eccl̄i. xix. Verum q: a scādalo puſillor cauere opz. iuxta illud Matth xviij. Qui scādalizauerit vnū de puſillis his qui in me credunt expedit ei vt ſuſpēdak mola asinaria in collo eius et demergak in ꝓfundū maris. ꝯ multi ſunt tales puſilli ꝯ leues: ꝯ ideo piculoſum est cora eis talia audita referre. Et si hoc fiat intētione mala. ſ. ledēdi famā eius: nō facile potest excuſari a mortali. Si aūt fiat cora puſillis ꝯ leuibus ex incōſideratiōe durū est dicere ꝙ sit mortale. Et dicunt aliqui ꝙ si ꝙs ex tali relatione alicuius nōtā incurriſſet in famie: teneꝯ famā restituere coram illis coram quibus locutꝰ est de eo: ſz si nō est ſecuta infamia non teneꝯ. Quātū ad quartū dānū ꝓtingit ꝺ qñ ꝙs accuſatꝰ in iudicio de crimine qđ commiſit: ſed occulto ꝯ nō ſufficienter ꝓbabili: negat ſe cōmiſiſſe: ꝯ ſic indirecte crimen imponit accuſatori ostēdēs in hoc eū esse mēdacē: ꝯ notat eū de calūnia. Ubi dicit Sco. in. iiij. ꝙ ſic negās nō teneꝯ retractare negationem ſuā q̄ negauit in publico verū crimē: teneꝯ tamē per quedā vba ſobria restituere famā illi accuſanti quā indirecte notauit de calūnia dicēdo. Nō habeaꝯ eū ꝓ calūniatore: credo ꝙ habuit intentionē bonā in accuſando ꝯ hmōi Ecōtra cū ꝙs accuſatꝰ ab alio falso de aliq̄ crimine ex dolore torture cōfeſſus est crimē qđ nō cōmiſerit: cum se infa

Ledēs ꝓ detractionem.

Ledēs ꝓ accuſationem.

maueritt:tenek inquãtũ põt declarare se falsuz dixisse.magis em̃ tenek q̃s se diligere ꝙ̃ntervite sue ꝛ fame ꝙuidere ꝙ̃ alios.Et si ex b̃ sequerek ifamia.imo etiã moꝛs accusatoꝛis.nõ ei imputak:ſz malicie ipius accusatoꝛis si aduerꝛtenter hoc facit.vel insipientie si ex erroꝛe hoc agit.sibi ergo imputet q̃ ad hoc indebite se posuit cũ periculo alteri⁹.

Ex iniuriis tria oriũtur.

Jtẽ nota ꝑm ⁊pe.de tharan. ꝙ ex iniuriis illatis quibuscũq; modis solẽt tria oriri ꝙ oꝛdinẽ in leso. ꝓmũ est rancoꝛ in affectu.Scõm est signũ rancoꝛis in effectu.Tertiũ est actio ꝯ iniuriãtẽ. ꝓmũ.ſ.rancoꝛẽ statim dz dimittere iniuriãti.i.nunq̃ habere.Scõm dz dimittere cũ iniurians petit veniã.ꝛ ista dimissio exterioꝛ nõ est aliud nisi quedã acceptatio satisfactiõis vel indicatio reconciliationis vbo vel facto exꝑssa.vt cũ offensus offendẽtẽ releuat genuflexũ añ eũ : vel cũ dicit dñs ꝓcat vobis ⁊c.Tertiuz autẽ idest actionẽ iniuriarũ nõ tenek dimittere nisi facta satisfactione.

Signa rancoꝛis

Sed aduertẽdũ circa signa rãcoꝛis ꝙ q̃dã remota sunt.ꝛ q̃dã ꝓpinqua q̃ ingerũt ꝓbabilẽ suspitionẽ de rãcoꝛe.vt cũ aliq̃s nõ vultvnq̃ iniurianti loq̃ vel obuians ei diuertit ab eo.aut toꝛtuoso vultu sempeũ respicit ꝛ hmõi.Et ista signa nulli licet retinere nec ante nec post satisfactionẽ sibi factã:q; ab oi spẽ mali abstinendũ est ꝑm aplm.Uñ talis nõ dz talia signa facere ꝓ q̃ ꝓbabiliter creꝛdatur esse in odio.Signa vo remota sunt q̃ non ingerunt de odio arguinẽtũ licz odiũ seq̃rek vt sunt subtractio familiaritaꝛ ⁊ seruitioꝛ aliq̃ ⁊ filia.Et illa licet retinere oibus siue ante satisfactionẽ siue post:dũmõ nõ fiat malo aio.ſz ꝓ maioꝛi sui ⁊ alteri⁹ pace.nõ tñ tenek iniuriat⁹ q̃rere recõciliationẽ iniuriatis ipo nõ penitẽte.nisi i casu.ſ.ꝙ crederet ꝓbabilr ꝙ ꝑpter b̃ liberaret aiam ei⁹ a mortali odio.ꝛ nõ eẽt occasio mali.puta q; ex b̃ iniurias supbiret vel audaciã sumeret filia faciẽdi vñ oñderet ex hoc alijs iniuriatũ offendisse ⁊ hmõi. Hec oia Umb.in expositiõe regule beati Aug.

Res ipa dz restituꝛi.

Debet aũt fieri satisfactio vel restõ infamie vl fame q̃citius põt ⁊ adest opꝑtunitas sine alijs periculis.

§.IIII. De quarta dãnifica

tione.ſ.rerũ exterioꝛ.Notãdũ ꝓmo ꝙ restituenda est res rapta vl furata vel alio mõ surpatiuo habita in ꝓpria specie imo indiuidua si ipa habeẽ:nec põt dari alia ꝓ:o ea eiusdẽ bonitaꝛ.nisi forte pecunia ⁊tra volũtatẽ dñi ipius rei.iij.q.ſ. Reintegrãda sunt oia spoliaꝛ.ꝛ hoc veruz nisi in casu cũ vsurpatio rei aliene esset occulta.ꝛ ex restitutiõe eius in sua spẽ detegeret raptoꝛ.vel aliud incõueniens sequerek.tũc em̃ sufficeret dare ꝑciũ eius.

Utrũ ꝑcium reidz restituꝛi.

Scõ notãduz ꝙ si ipa res male ablata perijt moꝛtevt aĩal.vel sibi auferek.nihilomin⁹ restituere tenek ꝑm Ray.ꝛ alios. Si aũt deteriꝛata est in bonitate.vel diminuta in ꝑcio.supplendũ est ꝑciũ.q; debuit restitui eiusdẽ bonitaꝛ ꝑm Ray. Nã si equ⁹ vel bos ablat⁹ penes raptoꝛẽ ẽ debilitat⁹ ita ꝙ estimek valere.v.florenos q̃ prius valebat.ꝓ.restituet.ꝓ.nõ.v Silr si furat⁹ est sextariũ frumẽti valentẽ tunc.xl. solidos cũ restituit valet.xꝓ.duo sextaria tenetur reddere vl.xl.solidos.nec sufficeret restituere sextarium.ꝑm Ray.ꝛ Alb. imoꝛ si illo itermedio intervsurpationẽ ⁊ restõnẽ plus valuit ꝙ ꝛpevsurpatiõis illo pluri ꝑcio restituet ꝑm aliquos Tenek etiã raptoꝛ ꝓ restitutiõe dãni petere remissionẽ de iniuria saltẽ ꝓ interpositã ꝑsonã vel ꝑ se exꝑsso noie furis vel supꝑsso ꝑm ꝙ q̃litas negocij reqrit si est manifestũ vel occultũ.

Cuz fructib⁹ ide ꝓceptis.

Tertio no.ꝙ si est res fructificãs tenek restituere rem cuz oibus fructibus inde perceptis: ꝛ qui percipi potuissent a diligente possessoꝛe.puta agruz vsurpauit alteri ex quo nõ ꝓcepit de fructib⁹ nisi.xꝛ.sextaria frumenti q; male fecit cultiuare vbi.xxx.ꝓcepisset diligẽs cultiuatoꝛ annuatim.talis restituere tenebik nõ solũ.xꝛ. ꝓcepta. sed xxx. Silr si equũ furat⁹ est.cuz quo lucratus est mensatim vnũ floꝛenũ. vbi dñs lucrat⁹ fuisset vnũ cũ dimidio: tenebik restituere ad rõnẽ vni⁹ floꝛeni cũ dimidio ꝓ mẽsem.et intelligik hoc deductis exꝑsis factis inptilitatẽ ꝛ ꝓserua tionẽ ipius rei necessarijs tñ nõ supfluis.ꝛ exꝑsis factis cã colligẽdoꝛ fructuũ.hmõi em̃ deducũk tã a malis fidei ꝙ̃ bõe fidei possessoꝛe.ray.ꝛ tho. Dãna etiã q̃ passus dñs est ex carẽtia rei sue tenek satisfacere.ex̃ de iniur.ꝛ dã.da. c.si culpa.tho.ꝛ ray. Jtẽ q̃rto nota qñ ꝑles ꝓcurrunt ad furtũ vl dãnũ faciẽdũ.ita ꝙ vn⁹ nõ faceret fine altero.q̃li ꝑles tenebet tenek insolidũ .i.ad totũ dãnũ restituẽdũ ꝛ restaurandũ q̃uscz illi sit satisfactum integraliꝛ. Illo aũt restaurato ad plenũ ꝓ vnũ illoꝛ.tenek postea q̃libet alioꝛ ꝓ ꝑte sua satisfacere ei q̃ totũ restituit.ꝑm tho.ray.inno.hosti.ꝛ alij⁹ licuit. os.ex̃ de homi.c.sicut dignũ.puta cũ duo vel ꝑles vadũt ad furandũ aliq̃d:ita ꝙ vn⁹ nõ iret vl faceret fine altero, siue cũ intẽti stipẽdiarij bellãt iniuste. ita ꝙ vn⁹ nõ faceret fine alio ꝑcipue ꝓncipalib⁹ multi ꝓsilũ ꝑstãt ad faciendũ extoꝛsiões.vel expellẽdo iniuste aliquẽ ciuẽ: ita ꝙ fine assensu eoꝛ non posset fieri: tenenk oẽs insolidũ. De his tñ plene habes.ſ.ti.ſ. Quinto nota ꝙ cũ duob⁹ vl pluribꝰ exꝛistẽtib⁹ heredib⁹ vsurarij vel raptoꝛis si alter fact⁹ ẽ nõ soluẽdo ali⁹ fic.vn⁹ tenek insolidũ. Si ꝑles sunt q̃libet tenek ꝓ ꝑte sua ad restituẽdũ q̃ vsurarie ꝛ vsurpatiue acceꝛpta sunt ab illo.ſ.vsq; ad quãtitatẽ q̃ quenit ad eos hereditarie. Naz oẽs res hereditarie obligate sunt.ex̃ de vsuris.c.cũ tu. Host.ber.goff.ꝛ iob.an.ad vltra aũt ꝙ ꝓcepit de hereditate ꝓdicti vsurarij vel raptoꝛis nõ tenek q̃uis nõ esset ꝓ illa satisfactũ in totũ creditoꝛib⁹ vsurarũ vl rapine. Sz q̃d si heredũ vsurarij alter fact⁹ eẽt nõ soluendo: nunq̃d alter tenek insolidũ. Rñdet ad b̃ glo.de vsuris in c.tua nos.ꝛ dicit ꝙ sic quãtũ ad ipm saltez de hereditate quenit. Naz ꝛ hereditaria res obligari vl exneo. Cũ ista opiniõe vl ꝓcoꝛ.io.an.ꝛ car. Sexto no.ꝙ recipiẽs a religioso ꝯ volũtatẽ supioꝛis sui tenek illud restituere:nisi illud in extrema necessitate recepisset.ar.xij.q.ſ.nõ dicaꝛ.ꝛ recipiẽs ab ipo ꝓlato religioso fine cã rõnabili: ſz ex parẽtela vel turpitudine tenek ad restituẽdũ monasterio. ſſilia religiosi vel abbatis dotata notabilr de bonis monasterij tenek restituere dotes: ꝛ vir ei⁹ si hoc scit: nisi forte ꝓ modũ elemosyne moderate dotasset.

§.V. Sed queritur vtruz

oẽ lucrũ q̃ ex ꝙs fecit ex rẽ rapta furata vel ꝓ fen⁹ acq̃sita: teneak restituere vl paupib⁹ erogare. Ad q̃ rñdet ꝓ dissictionẽ. Aut em̃ talis res ẽ ex se fructificãs q̃ in sui vsu non ꝓsumik nec distrahik vt ager vinea dom⁹ iumẽtũ ⁊ hmõi. Et de hmõi dz restitui oñe lucrũ inde ꝓceptũ ꝑm Tho.ꝛ oẽs alios. Aut talis res nõ est fructificãs ex se et ei⁹ vsus ẽ ꝓsumptio vt granũ.vinũ.oleũ.ꝛ hmõi.aut distractio vt pecunia numerata. Et circa hmõi res ẽ tripler modus dicẽdi. Nã q̃dã dicũt ꝙ oẽ lucrũ iã ꝓceptũ dz restitui vl paueriꝰ erogari. q; radice infecta null⁹ bon⁹ fruct⁹ seq̃ põt vt dr.ſ.q.ſ.c.ferk. Cũ ḡ radix illi⁹ lucri sit vsura vel rapina videk etiã ꝙ fruct⁹.ſ.lucrũ exinde sit infectũ ⁊ obnoxium restitutioni vel erogatiõi. Alij vo dicunt ꝙ etsi pecuniã raptã vl fenebrẽ teneak in dubio restituere : ac etiã dãna q̃ passus ẽ ex q̃ soluit vsurã ex carẽtia ipsi⁹ pecunie solute.puta q; oporꝛtuit eũ accipe ad vsurã ꝓ suis necessitatib⁹ vel vẽdere res suas mꝛto minoꝛi ꝑcio ꝙ valerẽt.lucrũ tñ percepti ex pecunia fenebri ꝓ licita negocia nõ tenek restituere vl erogare paupib⁹. ⁊ b̃ tenẽt.b.tho.ij.ij.q.lxxviij.ricb. ⁊ pe.de pal.in.iiij.io.an.ꝛ io.cal. Et ad rõnẽ alioꝛ dici potest ꝙ radix iusti lucri nõ ẽ rapina vl fen⁹:ſz industria vtẽtis ea. Ex se em̃ illa pecunia nihil lucri attulisset.ꝛ sic nõ ẽ radix infecta.q; industria de se ẽ bona. Sz si illa pecunia male acq̃sita vsus fuisset in fraudib⁹;ꝛ in alijs illicitis acq̃sitionib⁹.tũc radice infecta teneret.Alij dicũt.vt lau.de ridol.in sup:radicto tractatu de vsuris.ꝙ lucrũ ex tali pecunia acq̃situ tripharie diuidek. Et vnã q̃dẽ ptẽ habebit vsurarius ipse videlicet tantũ quãtũ debetur expense.laboꝛi ꝛ industrie: quod boni viri dirimetur arbitrio. parꝛtemq; aliam restituet creditoꝛi suo,qui scilz sibi dedit vsu

ras habito respectu ad dānuz qō ille sustinuit in bonis ex carentia illius pecunie: vt dicūt Tho. ⁊ sequaces. refiduū tanq̄ incertū dabit paupibus. Cō sic ꝓbat. penes vsura riū nō dz remanere: ne. s. ex hoc parek via vsuris: ⁊ inuitē tur hoies ad peccādū: nec dz creditor i restitui q: tunc reci peret vsuras de sorte sua. q̄ paupib⁹ est erogandū: q: regu la est q̄ qñ est aliq̄d eroganduz ⁊ nō apparet cui: illud est paupibus dandū. ar. xiiij. q. v. non sane. Ray. etiā ꝓsulit q̄ post restōnem solū vsure recepte petat vsurarius absolu tionē ab eo de alijs si teneret ad cautelam. Magne equi tati videtur inniti ista vltima opinio. tunc sufficere videt absolutio q̄ dicit a beato Tho. cum alijs in sua opinione.

§. VI. Item queritur vtrū

manifesto vsurario pstante cautionē de restituēdis vsuris si ad pces eius aliquis ꝓ eo fideiubeat teneat ipe fideiusſ sor creditoribus vsurarū: vel epo vel paupib⁹ ad restōnez oiz vsurarū extorarū certarū ⁊ icertarū. Ad qō rndet lau. vbi. s. dicēs q̄ Lap⁹ de castl. cū plurib⁹ alijs determinauit talē fideiusſorē nō teneri vltra vires hereditatis principa lis: etiā si pncipalē se ostituisset. Et addit. hanc etiā cōnez disputauit Pau. de eleaza. ⁊ determinauit q̄ non obligat fideiusſor vltra facultates vsurarij habito respectu ad tps cautionis: q: si tpe cautiōis principalis erat soluēdo dato q̄ facultates postea sint exhauste non restōne vsuraruz ⁊ eris alieni: sz palios modos fideiusſor remanebit ad oia obligatus: licz em exceptio inopie ꝑsit principali non tñ fideiusſori. Sed si tpe cautiōis principalis nō erat soluen do: nō tenet vltra vires principalis. Idem tñ Pau. distin guit inter fideiubētem pcauentē ⁊ se obligātē ad restōnez vsurarū ex alia cā. In primo em casu non tenet fideiusſor vltra vires q: nec etiā vltra vires restituere vel cauere te nebatur principalis. In scō casu secus: q: principalis est obligat⁹ insolidum. lz enim habeat exceptionē inopie vel similē: q̄ exceptio vtpote ꝑsonalis nō dirigit ad fideiusſo rem. Item fm Richar. in. iiij. di. xv. qui dānificat aliquem iniuste in sua libertate: scz iniuste ꝓcurando ipm redigi in seruitutē: tenet se facere seruū ꝓ eo si nō pōt eū aliter resti tuere libertati: nisi forte talis esset cōditio ꝑsone q̄ hoc dā num intulit q̄ notabiliter redundaret in preiudiciuz boni cōis: in quo casu nō tenet se facere seruū sz tenet ad omne aliud interesse ad arbitriū bonoꝝ. Quantū cunq̄ aūt ali quis dānificaret aliquē in alijs possessiōibus nunq̄ tenet prestitutione se facere seruū ei⁹ vel alterius q: vt dr. ff. de reg. iur. libertas iestimabilis res est. Cō aūt dr. Exo. xxij. Si aūt nō hz fur vnde reddat venūdet: iudiciale ꝓceptuz fuit. vñ modo nō obligat. hec ille. Item qui emit in seruz vel ancillaz qui ab initio cū fuit captus in bello iusto erat xpianus vel xpiana q̄uis heretica liberū dimittere debet nec pōt petere pcium ab ipo seruo: sed ab eo a quo emit si inuenit. alꝰ sibi imputet: sicut ⁊ qui emit rem alienā igno ranter cōperta veritate dz restituere dño eius: vel si igno rat dēz paupibus erogare nō sibi retinere. Si aūt nō erat xpianus sed saracenus: turchus vel tartarus ⁊ hmōi. talē in seruū emptū vēdere pōt ⁊ postea baptizatū piū est cer to tpe conueniēti ex seruitio habito eū libere dimittere: si tamē bene vtik libertate nō tñ necessariū. Item si quis im pedit iniuste aliquē ab officio vel bñficio iam obtēto. pu ta pcurās sibi auferri ex aliqua finistra cā ⁊ falsa: tenetur ad satisfaciēdum de toto: fm Tho. ⁊ Richar. in. iiij. di. xv. Secus si iuste hoc ꝓcurat: puta q: merek priuari ex defe ctu suo. Sed si impedit a bñficio ꝓsequēdo non tenek ad tanz quātū est bñficiū: sz ad arbitriū boni viri: fm Tho. ⁊ Richar. Cō intelligēdum videk qñ hoc facit ex odio ⁊ malicia. Naz si faceret vt sibi vel amico suo magis ꝓuide retur q̄ illi: puta testato: aliqs vult legare titio centum: ⁊ ego rogo q̄ potius leget mihi vel cuidaz ꝑsone mihi ma gis dilecte: ⁊ ille facit fic. talis fm Pe. de palu. in. iiij. nulli tenetur; quia nulli aufert ius suum. Nam illi nullum ius erat acquisitum. ⁊ nemini facit iniuriam qui vtik iure suo cuilibet enim licet se recōmendare alteri vt sibi donet vel leget precipue cum indiget.

§. VII. Item queritur vtruz

clerici teneātur restituere illos fructus q̄s voluptuose cō sumunt nō faciētes seruitiuz in eccl̄ia. s. officiādo. Rñ. fm Archiē. di. xliij. vtiq̄ tenētur. ⁊ hoc tripl̄r. Primo rōne da ti. Naz illa bona tali eccl̄ie iō data sunt vt offerant pces ⁊ sacrificia ꝓ ipis q̄ dederūt ⁊ ex residuo alank paupes. Ad qō facit verbuz Piero. dicēris. Tibi o sacerdos de altario viuere: nō luxuriari pmittit. di. xliij. §. j. Et q̄ hoc nō facit infideliter agit. Scōo rōne sacrilegij: q: defraudāt totam eccl̄iam quā suis pcib⁹ ⁊ officijs iuuare debēt ⁊ ei pdesse. Vñ Alex. papa. Ipsi sacerdotes ꝓ populo interpellant ⁊ pctā populi comedūt: q: pcib⁹ suis ea delēt. ſ. q. ſ. ipsi. Ter tio rōne odij: q: puocant irā dei cōtra populū. Bre. Cū is qui displicet ad intercedēdum mittit. irati animus ꝓcul dubio ad deteriora puocak. di. xlix. §. ſ. Cō veruz est qñ populus est causa malicie sacerdotis. Sed quid si facit seruitiū eccl̄ie: sed in mor tali perseuerat. Rñ. Nō videk teneri de fructibus. ⁊ rō est: q: mali ministri orationes com munes vt officia misse ꝓsunt viuis ⁊ defunctis fm Tho. in. iiij. Sed q̄d de horis omissis: nunq̄d tenek restaurare totū. Rñ. fm Archi. ex eq̄tate deberet sibi miūgi in pnia. si posset sed tñ nō est necessariū: sed in hoc pnia est arbitra ria: sicut i alijs. Et idem sentire videtur Pe. de pal. in. iiij. Cū sit fienda restitutio. Caplin. iij.

voluptuose cōsumens tenetur ad restōnez

de horis omissis.

Quantuz ad tertium

principale. ſ. vbi fienda sit restitutio. Circa hoc distinguēdum: q: aut ꝑsona cui fieda est restō scitur: aut inq̄rēdo sciri pōt: aut oīno ignorak. Si aūt scik vel inquirēdo inueniri pōt ipse vel eius heres ipo mor tuo in loco vbi facta est rapina: vsura vel dānum: fi vterq̄ ibi est vel vbicūq̄ adinuicē cōueniunt credito⁹ ⁊ debito⁹. Si aūt alter est absens a loco vbi facta est vsurpatio vel dāni ficatio: mittek expēsis eius q̄ se absentauit de loco. Si igi tur is cui faciēda est restitutio est absens: puta q: mutauit domiciliū mittet sibi rē ablatā seu pecuniā ipse q̄ abstulit expēsis illius cui hz restituere. Si vo se absentauit a dicto loco is qui rē vsurpauit: suis ppris expēsis trālmittet rē vel pecuniā fm Hosti. ⁊ Jo. an. Et hoc ꝓ talē modū q̄ nō detegak pctm̄ si pctm̄ est occultū. ar. ij. q. ſ. si peccauerit. vl etiā pōt creditor i significari. pcipue qñ est multuz remot⁹ a debitore occulte vl manifeste fm q̄ expedit: ⁊ fm q̄ cre ditor ordinat vel de mittēda illa re: vel reseruāda vel ali cui dāda. sic agat debitor ⁊ liber erit. Si aūt suo ppio mo tu rē illā destinaret seu pecuniā debitor: ⁊ in via piret vel auferrek sibi periret. ⁊ adhuc teneret ad satisfactiōem fm Jo. in glo. Vel etiā si sperak cito vēturus ad locum pōt rē sibi ſuare. ⁊ ꝺz Tho. ⁊ Hoſt. ⁊ Jo. an. i edē sacrā deponere vel alio tuto loco. Aut si res ē parui valoris: ⁊ credito⁹ mk tū distās ⁊ abūdās pōt fm Guil. ꝓ aīa ei⁹ paupib⁹ eroga ri. Si ignorator nec ꝙuirēdo inueniri pōt cui restō fieri dz tūc erogāda est res ablata vel pciū eius paupibus pro aīa illius in loco illo vbi facta est rapina: vsura vel dānuz vel in loco in quo ihabitat is cui fieda est restitutio: ⁊ hoc ideo: q: melꝰ est q̄ vicini sentiant cōmodū inde q̄ extra neī. Tū etiā q: verisimilius est ibi repiri dānū passum vel heredem eius. Ita notat Hoſt. Jo. an. ⁊ Jo. de lig. vel fiat saltē hec erogatio ad arbitriū diocesani vbi factū est dā num vel rapina fm Ray. Si tñ nō cōmode fieri posset in dicto loco cū ad hoc nō sit necessariū pōt tūc ⁊ dz alibi fie ri fm Guil. Sed ⁊. b. Tho. in hmōi casu nihil dicit de lo co determinato: sed q̄ pro aīa illius cuius res erat: dz pau peribus erogari. Unde ⁊ magister Hugo peritus in vtro q̄ iure ⁊ frater Clarus dicebant q̄ cum pauperes sint et vnum membrum in corpore ecclesie; nec ab hac vnitate se

questrenk ꝓpter locoꝝ distantiã: sufficit si restitutio incertoꝝ dek quibuscũq; pauperib⁹ etiã alteri⁹ ꝓincie q̃ vbi facta est rapina vel dãnũ ⁊ maxime q̃ sunt magis pauperes xp̃i ⁊ vtilioꝛes ecclie dei ⁊ saluti animarũ. Et ex b̃ apparet q̃ locꝰ nõ est de necessitate restõnis: sed de cõgruentia. Idẽ tenet ffrede. de senis. c. xxxij. opis sui. Usure tñ in certe extorte ꝓ vsurarios manifestos qũo debeãt restitui in quo loco ⁊ ꝓ quẽ diocesanũ habes. s̃. ti. j.

§. I. Quauis quod habeã

in isto. §. nõ ꝓtineat ad vbi: sed magis ad q̃d: tñ hic notabik. Querik vtrũ fideiussoꝛ possit repetere a debitoꝛe vsuras quas ꝓ eo soluit creditoꝛi penes quẽ ꝓ ipso debitoꝛe intercessit. Ad qõ respõdet dñs Lau. de ri. q̃ Jo. an. in questionib⁹ mercurialib⁹ sup regula. dãnuz. de reg. iu. lib. vj. hanc qõnem explanat notabiliter: ⁊ ex ei⁹ dictis elicit. xj. ꝯclusiones. Quarũ ꝓma est talis. Nõ recipit fideiussoꝛ a debitoꝛe obligationẽ sciente ⁊ ꝺicẽte vsuras debitoꝛi suo solutas: nec etiã sortẽ: nec q̃d aliud inutilr ipensum. Plus enim est ꝺicere q̃ non ꝓsentire. ex̃ de simo. c. sicut tuis. Scõa cõclusio est nõ repetit a debitoꝛe sciẽte ⁊ patiente sed nõ mãdante obligationẽ fideiussoꝛi vsuras vel indebitũ solutas vl solutũ creditoꝛi ⁊ sibi iputet q̃ se obtulit. ex̃ de reg. iur. bona fides. li. vj. Repetit tamẽ sortem ⁊ indebitũ qõ soluit. Tertia ꝯclusio est nõ repetit a debitoꝛe sciẽte ⁊ mãdãte ipm obligari ꝓ sorte tñ fideiussoꝛi soluẽs vsuras: tũ q; fines mandati excessit: tũ q; ad illas obligat⁹ nõ erat. Quarta ꝯclo est nõ repetit a debitoꝛe fideiussoꝛ vsuras sciẽte et mãdãte ipm in oẽm casum vel simplr obligari siue fideiubere. ptz q; in gñali mãdato nõ inclusit indebitũ. de quo verisimiliter in specie nõ mandasset. de reg. iu. in generali. lib. vj. Quinta conclusio est repetit a debitoꝛe sciente ⁊ mandante ipm ꝓ vsuris cuz sub noie sortis inclusit eas vt est moꝛis obligari seu fideiubere: ipse fideiussoꝛ vsuras. qm̃ iuste credere potuit illã sortẽ totũ debitũ. nec ꝓsumere debuit illud indebitus sub nomie sortis ꝓmittere. ex̃ de ꝓsump. q; verisimile.

Sexta conclusio est repetit a debitoꝛe sciẽte et mandãte noiatim ꝓ vsuris fideiubere fideiussoꝛ creditoꝛi solutas si iurauit illas soluere. ⁊ ista est cõis opinio. ex̃ de fideiussoꝛi. c. ij. Et istam opinionẽ approbat Jo. an. hz tñ fideiussoꝛ optionẽ soluẽdi vel absolutionẽ petẽdi sicut habet debitoꝛ. Septima conclusio est repetit a debitoꝛe etiã nominatim mandante ꝓ vsuris fideiuberi ipse fideiussoꝛ vsuras creditoꝛi solutas etiam si non iurauit creditoꝛi illas soluere si ipi fideiussoꝛi debitoꝛ indẽnitatẽ iurauit dũ aks ꝓpter pignoꝛa data vel aliã cãm debitoꝛi fuerit expediens vsuras solui. ex̃ de fideiusso. ca. peruenit. Octaua cõclusio est nõ repetit a debitoꝛe sciẽte ⁊ mãdãte noiatim ꝓ vsuris fideiuberi ipe fideiussoꝛi creditoꝛi spõte solutas si nõ iurauit creditoꝛi illas soluere. nec debitoꝛ iurauit fideiussoꝛi indẽnitatẽ: nec expediebat creditoꝛi ꝓpt pignora data vel aliam cãm ipsas vsuras solui. ⁊ b̃ de iure fori. Sed opinio theologoꝝ q̃ ꝑm Jo. an. multũ fauet equitati est. q̃ vigeak debitoꝛ ad soluendũ in foꝛo conscietie. ex̃ de reg. iur. scieti. lib. vj. Nona cõclusio est nõ repetit a debitoꝛe sciẽte ⁊ mãdãte noiatim ꝓ vsuris fideiuberi ipe fideiussoꝛ vsuras ipsi creditoꝛi coacte solutas si nõ iurauerit creditoꝛi illas soluere: nec iurauit fideiussoꝛi indẽnitatẽ: nec expediebat creditoꝛi ꝓpter pignoꝛa data vel aliaz cãm vsuras solui si fuit ipe fideiussoꝛ in culpa. vt q; nõ excepit. secꝰ si nõ fuit in culpa. Decima cõclusio est. q̃ in oi casu quo põt a debitoꝛe fideiussoꝛ vsuras repetere debet intelligi si nõ interuenit fraus ꝑsone ad ꝑsonã ꝓstituẽtis ob hoc fideiussoꝛẽ. de ꝓuileg. c. quãto. Undecima ꝯclusio est q̃ in omni casu quo fideiussoꝛ a debitoꝛe vsuras repetere potest poterit illas repetere a creditoꝛe cui soluit. ff. manda. l. si fideiussoꝛ. §. in omnibus.

¶ Per quos debet fieri restitutio. Caplm. iij.

Quantũ ad quartum

Dispẽsatio incertoꝝ.

scz q̃s dz fieri restitutio. pmo dicẽdũ de incertis: postea de certis. Querik q̃ vtrũ dispensatio incertoꝝ debeat fieri ꝑ eũ q̃ hz restituere vl aliũ cui cõmiserit aut solũ ꝓ diocesanũ. Rñdio circa b̃ lũt varie opi. ⁊ ẽie. Hosti. sup. c. cũ tu. ex̃ de vsu. ⁊ in. c. cũ fit. ex̃ de iudeis. ⁊ i summa sua. de pe. §. fi. iuxt̃ fi. tz q̃ vn⁹ de casib⁹ ꝓtinẽtib⁹ ad epm est restitutio male ablatoꝝ incertoꝝ. Quod etiã tz Jo. an. de pe. ⁊ re. c. fi eps. li. vj. in glo. ⁊ de reg. iur. pctm. li. vj. Ad qõ videk facere qõ hr. xij. q. j. ꝑcipim⁹. Adducit etiã aliquos q̃ tenẽt hãc rõnẽ. Cũ hmõi bona incerta sint ꝑ aiabus eoꝝ quoꝝ fuerũt fidek dispẽsanda: acp ꝓs eoꝝ sint ad diuinũ cultũ ⁊ subuẽtionẽ pauperꝝ ordinata solus aũt ecclĩasticus ꝓlatus sit rector ⁊ moderator diuini cult⁹ ⁊ pr̃ pauperũ: ⁊ dispẽsator rerũ diuino cultui ordinataꝝ. vt ꝑz. lxxxvij. di. c. diuine. ⁊ in mulr̃ aliꝭ ca. Jõ ꝑm iudiciũ ei⁹ incerta debita ꝑ eũ dispẽsanda sunt. Archi. aũt in q̃dã. q. disputata ꝑ eum i rosario. xiij. q. v. nõ sane, tenet ꝯriũ. Et dicit sniam Host. s. circa hoc sup: adictã esse verã in casu vbi nullus deputat⁹ est a testatoꝛe qui b̃ exequat. vt. xij. q. ij. de laicis. vbi vo certa ꝑsona deputata ẽ a testatoꝛe illa ꝑsona dz exeq̃ vt in p̃dicto. c. de laicis. ⁊ ex̃ de testa. c. tua nobis. imo credo q̃ ipe raptoꝛ incerta q̃ debẽt paupib⁹ erogari: põt ipa paupib⁹ erogare absq; licẽtia ⁊ aucte epi vel alteri⁹ iudicis ecclĩastici: vt sax̃ colligit ex̃ de vsur. c. cũ tu. Et hoc etiã innuit clare glo. ex̃ de ho. c. sicut dignũ. §. eos. Nec ob. illa decre. ex̃ de iudeis. cũ sit. ꝑ quã ꝑbat Hosti. suã opi. nã illa decre. loquit̃ de iudeo nõ de xp̃iano cui⁹ actus vel dispẽsatio merito habek suspecta ab eccl̃ia quoad xp̃ianos. Ideo iuste: ⁊ bñ dicit ibi ꝑm ꝑ uidentiã diocesani: que suspitio cessat in xp̃iano: ⁊ ficnõ dubito q̃ epi nõ hz se intromittere de talib⁹. Hec Archi. Jo. de lig. idẽ sentit ⁊ adducit hãc rationẽ. Qui indebitũ extoꝛsit obligat⁹ est ex maleficio vel q̃si illis quib⁹ extoꝛsit si extãt aks pauperib⁹. Et regula hz q̃ debitoꝛ põt per solutionẽ se liberare. insti. qui. mo. tol. obl. ꝑ totũ. Tu q̃ dicis ꝓtrariũ da mihi casum expꝛessum ꝓtra regulã. Nec est verũ q̃ sit in dicto. c. cũ sit. quia nõ loquit̃ in xp̃iano hz in iudeo: vt dixit Archi. Hanc opinionẽ sequunt̃ Paulus et Be. in clemẽ. s. de ꝓuil̃. hoc etiam cõsuluerũt Job. cal. ⁊ Rucuperus. Sed ⁊ dñs Hugo vtriusq; iuris peritus: et frater Clar⁹. vt habek in quadã summula. cõcoꝛdauerũt in hoc q̃ nullũ ius expꝛessuz hoc dicit: nec in decretis nec alubi nisi q̃ eps est ꝓcurator pauperũ. Illud vo adaptatur q̃ põt ꝓcurare de suo ꝓꝓio si hz vel de bonis eccl̃ie: ideſt fructib⁹: vel aliꝭ modis. Sed q; sacerdotes simplices sunt imperiti ꝑ maioꝛi ꝑte. epi vo reputank sufficientes: hinc inoleuit q̃ hmõi restõnes remittatur ad episcopos. Uñ si ꝓfesso: ꝓtius fit ⁊ sciat in b̃ sufficiẽter cõsulere: nõ est necesse remittere ad epos. hec ibi. Hui⁹ etiã snie est Jo. mo. hoc etiã innuit Jnno. ex̃ de imu. eccle. c. q; plerique. ar. xxiij. q. iij. c. fi q̃s romipetas. Ad rõnẽ aũt supius inducta ꝓ alia opinione posset respõderi q̃ q̃uis epi ⁊ ꝓlati sint dispensatoꝛes reruz datarũ eccl̃esijs: non tñ sequit q̃ sint dispensatoꝛes oim q̃ ꝑm deũ sunt in diuinũ cultũ ⁊ in pauperes eroganda: sed solũ in diuinũ cultũ iam ordinata vt redditus eccl̃efiarũ ⁊ hmõi. Nam si essent dispensatoꝛes erogandoꝝ oim ꝑm hoc essent dispẽsatoꝛes omniũ supfluoꝝ q̃ diuites ex diuino ꝓcepto deberẽt paupib⁹ erogare qõ a nullo ꝓcedit̃. Sz ⁊ be. Tho. ij. ij. q. lxij. dicit q̃ si ille cui fieri dz restitutio oino ignoꝛ est dz restitui ei ficut põt. s. dãdo in elemosynas ꝓ salute ei⁹ siue fit moꝛtuus siue viuus: ꝓmissa tñ diligenti inquisitiõe ei⁹. Et de auꝛitate epi nihil dicit. Sco. in. iiij. dis. xv. dicit. si q̃s per cuius manus debeãt talia. s. incerta dispensari. Respõ. q̃ nõ inuenio q̃s necessario sit determinat⁹ mediatoꝛ in ista pauperib⁹ dispensanda. videk aũt mihi q̃ ꝑ se ipm: cõsilio tñ boni viri põt pauperib⁹ erogare hec. q; tali mediatoꝛi

Ad sacerdotes pertinet cura animarum.

ad dispẽsandũ tribui posset de cui⁹ fidelitate ꝑsumeret. ⁊ ñ sibi appꝛoꝑaret vel in alios vsus ꝙuerteret ꝙ deberet. Vñ vbi lex diuina vel ecclĩastica nõ ligat: sequẽda est rõ naturalis. Illa aũt dictat ꝙ q̃ tenek restituere magis ḣoc faciat ꝑ se ꝙ ꝑ alios. nõ excludẽdo tñ ꝑ ḣoc ꝓfiliũ boni viri: sed includẽdo. hec scotus. Quidã alij faciũt circa b̃ distinctionẽ vt videlz quãtũ eoꝝ in q̃b⁹ cõpetit repetitio. vt furto. rapina. vsura. fraude. ⁊ ḣmõi dispẽsatio incertoꝝ ptineat ad epm: sz alioꝝ vbi nõ competit repetitio: ⁊ si erogatio fiẽda fit paupib⁹ vt i ludo iniuste acceptis a iudice ꝑ iudicando. vel a teste ꝑ testimonio meretricio ⁊ ḣmõi q̃libet ꝑ se põt dispẽsare: vl̃ de ꝓfilio ꝓfessoꝝis. Ego credo sniaz ⁊ opinionẽ arcb̃. ⁊ seq̃ntiũ oino verã ⁊ simpl̃r excepto vno casu. videlz in cerꝝ publicoꝝ vsurarioꝝ quez casuz nõ dubito oẽs alios excepisse intẽdere. q: ibi exꝑsse ⁊ clare ius ꝓuidit: vt. s. ꝑ dispẽsationẽ dioceſani talia icerta determinent ⁊ dispẽsent. vt ex de vsur. c̃ c̃. li. vj. vbi tradit forma de ḣmõi. de q̃ ḣabes. s. tit. j. c. ix. In b̃ q̃ casu tñ põt intelligi qõ õ: per tertiã opinionẽ. s. in vsuris publicis incert. Et si q̃rit vtrũ eps possit ꝑ sua synodalia b̃ statuere. vt scz sibi retineat dispẽsationẽ incertoꝝ ⁊ alius nõ possit se intromittere. Dicit in b̃ casu Jo. de lig. sup. c. cuz sit. de vsuris. ꝙ q̃cq̃d dicat Jo. an. dubiũ est an possit. Et Jo. cal. in quodã ꝓfilio suo dicit exꝑsse ꝙ nõ põt. Hugo ⁊ frater Clarus dicũt ꝙ nõ põt eps de iure excõicare sacerdotes q̃ se intromittũt de dispẽsatiõe incertoꝝ.

§. I. Quantũ ad secundũ

scz ꝑ quos dz fieri restitutio certoꝝ. Ad qõ respõdek ꝙ ꝑ eũ q̃ abstulit seu recepit vsuras ⁊ male ablata. potest etiã ꝑ aliã ꝑsonã quãcũq̃ facere. In ḣoc em̃ vera est regula iuris. Qui ꝑ aliũ facit ꝓinde est ac si ꝑ se facere videatur. de regulis iuris. in. vj. si tñ vitiũ vsure vel furti vel alteri⁹ dãni est occultũ: ⁊ restitutio occulto modo ꝑ se vel ꝑ aliũ fienda est vt nõ detegak persona. ar. ij. q. j. c. si peccauerit. Caueat etiam diligẽter ꝙ cũ ꝑ alĩuz facit: ita faciat caute q̃ is recipiat cui dz ⁊ nõ ille sibi retineat. q: nõ esset ꝓpter ḣoc liberatus. nec ꝓfidat de ꝓdicatoꝝib⁹ ⁊ confessoꝝibus ⁊ q̃stuarijs q̃ q̃runt pecunias nõ aiarũ saluteꝫ. Et si is q̃ rapinã vel vsurã vl̃ fraudẽ fecit nõ restituit cũ ḣeres teneatur ad oĩa onera defuncti inquãtũ sufficiat ḣereditas teneꝫ ⁊ ipe facere dictã restitutionẽ. ex̃ de vsuris. c. michael. Et eadẽ rõne ḣeres ḣeredis ⁊ sic in infinitiũ cũ scĩt ab eis ḣereditas obligata ad restõnẽ ꝓpter vsuras ⁊ rapinas ⁊ dãna a ꝓioꝝibus facta. Et vbi nõ sufficeret ḣereditas ad satisfaciendũ tenenk legatarij et donatarij: q: legari non põt nec donari alienũ. Nec excusarenk ḣeredes scientes vel dubitãtes vel merito dubitare debẽtes ex publica fama vel scripturis vel ex fideli relatu testatoꝛẽ illicitos cõtractus fecisse vel vsurarios ex b̃ q̃ nullus ponit querelã sup̃ b̃. vel postulat aliq̃d ab eis vt debitũ: sed dñt diligenter inq̃rere veritatẽ quãtũ ꝑt. Et si inueniũt sic eẽ notificẽt vel notificari faciãt illis q̃b⁹ dñt: se offerẽtes ad restõnem. Et si nõ inuenirenk aliq̃: paupib⁹ est erogandũ: alĩs eẽt in eis ignoꝛãtia crassa q̃ nõ excusat. dist. xxxvij. §. fi. Et q̃uis defunct⁹ nõ ꝑsit dicta restõ si decesserũt impenitentes: ꝑdest tñ imo necessaria est ipsis ḣeredib⁹ si volũt saluari: q: nõ dimittit ꝑctm̃ nisi restituak ablatũ. de reg. iur. li. vj. Si aũt licitã artẽ exercebat. vl̃ patrimonialia tñ ḣabebat testatoꝛ. nec apparet ex fama vl̃ scripturis de illicitis ꝓtib⁹ seu alieno ꝑsumere debẽt eũ iuste acq̃siuisse: q: nemo iudicãdus est inemoꝛ sue saluꝫ ꝓꝛie ⁊ diuini timoris. s. q. vij. sancim⁹. ⁊ ꝑcipue in moꝛt̃ articulo. Itẽ nota qõ dicit Hosti. in sum. ti. de vsuris: ꝙ si aliqua ḣonesta ꝑsona puta sacerdos vel eps tractet inter debitoꝛẽ ⁊ creditoꝛẽ de satisfaciẽdo. ⁊ dicat creditoꝛi talis mediator: tãtuz faciã vbi reddi si ex coꝛde residuũ dimittas non decipias me q: mediatoꝛ sum. nec debitoꝛẽ cui⁹ aie saluteꝫ q̃ro. ⁊ creditoꝛ ñdet se ex toto coꝛde liberare ipm̃ debitoꝛẽ. q̃re nõ dicam ipm̃ liberatũ nõ video: nec curo qualitercũq̃ fit satisfactũ dũmodo sit ei satisfactũ. Si q̃ moueank in ꝓximum ḣoc faciunt in odium vsurarioꝝ. Si quis em̃ ex alia cã alij iniuriek equidẽ ḣoc admittit q̃libz theologus ꝙ cõcoꝛdia iter partes possit tractari: et ꝑs ei⁹ qõ deberek ex pacto remitti alĩs titul⁹ de trãsactiõibus inutilis esset. Et q̃re nõ idẽ de vsura. Dicendũ ergo ⁊ tenendũ ꝙ ꝑcibus possit vel iussu iudicis vel pactione partiũ remissio fieri: ⁊ sic dicaz vsurariũ absolutũ. hec Host. Que q̃dẽ intelligo vera esse in foꝛo cõtẽtioso: nõ in foꝛo cõscie. vel etiã i foꝛo cõscie quãtũ ad ea q̃ dubia essent vtrũ deberẽt dari an non: q: rõnes sunt ad vtrãq̃ partẽ: vl̃ cũ dubiũ est quãtũ debeat satisfieri ꝑ aliquo dãno dato. Et ad hoc faciũt rõnes q̃s inducit ipe Host. Sed vbi certũ ⁊ clarũ est debitũ ⁊ rõne vsurarũ vel alterius vsurpatiõis nisi creditoꝛ liberaliter remittat illud qõ remittit: etiã si de mille decẽ tm̃ remitteret: si ḣoc facit q: putat se aliter non posse restituuz ḣabere nil valet illa remissio facta ex publico pacto quoad aiam. Vñ cum mercatoꝛ infoꝛtunia passus fallit: ⁊ occultãs multa ex bonis suis mobilibus vt nõ perueniant ad manus creditoꝝ q̃rit cõpositionẽ cũ eis de ininoꝛi quãtitate ꝙ debeat: puta ꝓmittit rñdere singulis creditoꝛibus ad rõnem. xv. soli doꝛum ꝑ libꝛa cũ tamẽ posset totũ dare vel cedere bonis cui cõpositioni assentiunt creditoꝛes: ⁊ ita recipiẽtes liberant eũ de residuo: cũ illi non ſpõte sed coacte fecerint illaz remissionem volẽtes potius illa parte carere ꝙ toto: q̃nimmo ⁊ si cederet bonis totaliter nil sibi reseruando ⁊ non sufficiunt bona illa ad satisfaciẽdum si postea puenerit ad pinguioꝛez foꝛtunã tenek de residuo. ex̃ de solu. c. odoardus.

§. II. De damnis datis ad

inuicẽ inter ciuitates tpe guerre qũo ⁊ ꝑ quos possit fieri remissio q̃ faciũt pacem cũ certis pactis ⁊ capitulis. Nota ꝙ in quadã summula dicit sic. ꝙ q̃uis sint multi pupilli ⁊ absentes qui nõ assentiũt: ⁊ foꝛte etiã aliqui ꝓtradicũt ex ꝙuectis: q: receperũt dãna iniuste nec eis est satisfactũ nihilominus tãtũ est bonũ pacis ꝙ qui ḣabẽt rẽpublicaz gerere possunt cum cõsensu maioꝛis partis subiectoꝝ sibi pactis pacis subdere licite ⁊ relaxare inuicẽ damna data. Et si fiat relaxatio ꝓdicta tenet ⁊ valet. Nam ⁊ ḣoc modo possunt ꝑ bono reipublice sibi tallias imponere ⁊ ḣmõi. quas gabellas vocãt. De bonis vo clericoꝝ ⁊ religioſoꝝ nõ possunt relaxatiõez facere laici: q: nõ sunt eoꝝ foꝛo subditi: nec de bonis eccleſiaſticis ꝓmittit aliqua dispositio eis: vt di. xcvj. bene. possunt tñ ḣoc facere ꝓlati spũales terrarum adinuicẽ de cõsensu ⁊ cõueniẽtia clericoꝝ ⁊ religioſoꝝ qui damna receperũt in guerra. Hãc aũt relaxationem quoad laicos vel clericos intelligas de dãnis datis de rebus cõsumptis. Nam res extãtes vt equos: pannos ⁊ ḣmõi qui ḣabẽt ⁊ sciũt sua nõ esse: vtputa q: belluz iniustum fuit ex parte suoꝝ: vel si iustum ab ḣis acceperunt a quibus nõ poterãt: ipsa tenere nõ possunt. Unde si dños ꝓꝛios inuenire possunt: eis reddere tenẽtur. alĩs si nõ inueniunt paupibus erogare. Idem videk dicẽdum si de iusticia belli dubitak. Namꝫ vbi clare bellũ iustum est res accepte efficiũtur capiẽtium. di. ſ. ius militare. q̃ tamẽ debẽt inter eos ꝓꝓtionaliter distribui ꝑ duces belli: vt. xxiij. q. v. dicat. nisi ꝑ publicum edictum datum sit vnicuiq̃ qõ capit. Pauperũ aũt ⁊ innocẽtum nõ videk tutũ bona auferre cum fine culpa nisi subsit causa nõ sit aliquis puniẽdus. de reg. iur. lib. vj. pena tamẽ tẽpoꝛali, frequẽter puniꝫ tur vnus ꝓ altero diuersis de causis: vt. j. q. iij. ꝑ totuz.

§. III. De tutoꝛibus et cu-

ratoꝛibus negocioꝝ alioꝝ gestoꝛibus filiſſamiĺ. ⁊ ḣmõi. q̃ exto: serunt vel fecerũt rapinas: fraudes ⁊ dãna noie alieno. s. ꝑ pupillis: patronis vel ꝓbus suis: nil tñ eoꝝ pueꝛnit ad eos; sz ad pupillos; dños patronos; vel patres eoꝝ

De exto: tis reb⁹ ab alĩs.

querik vtrū p eos debeat ⁊ possit fieri restitutio ipsis pupillis.dñis vel patribus.vel nescientibus inuitis de bonis eoꝝ ad quos puenerūt taliter extorta.¶Rñ. Quidā dicūt indistincte ꝙ sic in foro ꝓscientie dūmodo nō imminеat inde periculū vite:ꝓscientie vel fame si dephederent aut scādalū sequak.puta qꝝ aliqs credik esse furatus illa q̄ innocēs est ⁊ hmōi.Tales vt dicūt illi non cōmittūt furtū occulte illa accipiētes.cū pecunia fenebris vel p rapinas vel fraudes habita nō fit eoꝝ.Et rō est.qꝝ cū efficacem cām pdictoꝝ.s. tutoꝝ curatoꝝ ⁊ hmōi.⁊ p intermediū illoꝝ tale iniustum lucrū deuenerit ad manus pupilloꝝ patronoꝝ vel patrū ⁊ ad restōnem sint obligati isti mediatores:iustū eē videk vt q̄ cā illoꝝ iniuste ablata sunt nūc iuste licētiam habeāt ea satisfacere ne ipsi de ꝓximo satisfacere teneank.ar. ad b̄ ex de regu.iur.ois res. vbi dicit Lhrysb. Dis res p quascūq causas nascik p easdē dissoluik. Propterea ad hoc agēdum pdicti tenenk ⁊ in b̄ gerūt vtilē curā sui ⁊ eoꝝ q̄ iniuste detinēt aliena. Alij aūt pfectius ⁊ eque rndent p distinctionē videlz:qꝝ aut tales adhuc hnt in manibus administrationē rerū illoꝝ aut nō. In primo casu pnt ⁊ debēt restituere de bonis illoꝝ ad qs puenit lucrū qd hnt in manibus si nolūt remanere ipsi obligati ad satisfaciēdū de suo ⁊ b̄ siue occulte siue manifeste.⁊ cū sufficiēti cautela ꝙ nō possint postea ab eis repeti. Et ad b̄ videt facere rō pme opinionis cū regula illa.ois. Si aūt nō hnt amplius administrationē tūc subdistinguēdū.qꝝ aut pdicti tutores.curatores ⁊ hmōi.nō pnt illa restituere de suo.puta qꝝ pauper aut possunt.Et si nō pnt sufficit ꝙ denūcient pncipalibus s.ꝓ q̄bus fecerūt vsuras ⁊ hmōi.si ignorāt qūo p eis fecerūt talia illicita lucra q̄ ad eos deuenerūt.vñ ⁊ obligati sunt ad restōnem.Et si nō satisfaciāt ipsi pncipales. habeant ꝓpositū satisfaciēdi de suo cū poterunt.Ad accipiēdū aūt occulte a pdictis ad b̄ nō tenenk nec debēt.et rō est qꝝ quoad se excusati sunt a restōne rōne ipotētie.vt.xiiij.q.vj si res.Quoad illos ꝓ q̄bus fecerūt vsuras vel fraudes auferēdo ab eis occulte.p hoc nō ꝓuidek saluti eoꝝ cū remaneant obligati in cōsciētia ex quo sciūt talia forte facta nec velint satisfacere.⁊ sic nō dissoluik pctm̄ vel obligatio quoad estimationē eoꝝ. Sed nec pōt qs a priuata ꝓsona cogi ad restōnem male ablatoꝝ nisi p iudicē ecclīasticum vel ciuilē.nec videt bn posse excusari a furto cū cōtractet rem alienaz inuito dño cū in vsura trālferak dñium.p hoc etiā se exponit pluribus piculis.Si aūt tales mediatores de q̄bus dictū est pnt restituere cū illi ad quos extorta peruenerūt nolūt restituere q̄ pncipaliter obligank: pnt petere humiliter nō p coactionē vel fraudē a creditoribꝰ vsurarum ⁊ fraudū remissionē.cū penes eos nō remāserit pecunia fenebris.⁊ illi q̄ eā habuerūt remaneāt pncipaliter obligati q̄ remissione obtēta libere ⁊ spōte amplius nō tenebunk.sed tm̄ pncipales nisi ⁊ eis fieret remissio. Dō si remissionē facere nō vellēt tenētur de suo satisfacere. ⁊ tunc vsq; ad quantitatē solutā p illis poterūt occulte recipe de bonis eoꝝ.si aliꝰ pviā iudicij retrahere nō pnt.ita tm̄ q̄ nō sequak scādalū vel piculum.q̄ semp vitāda sunt. Ubi aūt mediator talis sic satisfecit dz p aliquē modū cautū declarare illi q̄ sciebat se obligatū ad illa nō amplius teneri.vt puta si dicat se nō curare ab eo illa recipe quasi ac si donasset.vel declarare suis heredibꝰ q̄ nō recipiāt a tali psona aliquid vt debitū ꝓ tali cā ⁊ hmōi. Bona em̄ fides non patitur vt semel exactum iterum exigak.de reg.iur.lib.vj. ¶Cui fienda sit restitutio. Laplin.v.

Quantū ad quintum

scz cui fiēda sit restō seu datio rei ablate vel alis illicite acq̄site. Pro fundamēto notanda est distinctio quā ponit.b.tho.ij.ij.q.xxxij.dicēs. Triplr pōt eē aliq̄d illicite acq̄situ. Uno mo qꝝ qd acquirik illicite debek ei a quo est acq̄situm. Et siue nō trālferak dñium illius rei in accipiētem.vt in furto rapina.siue trālferak.vt in vsura tm̄ cōpetit repetitio. Sc̄o modo est aliq̄d illicite acq̄situ ita ꝙ ille qui acq̄siuit nō pōt illud retinere:nec tm̄ debek ei a quo acq̄siuit qꝝ ille p iustitiaz dedit:⁊ ipse p iustitiā accepit:vt in simonia ⁊ in filiabus in q̄bus ipa datio ⁊ acceptio est p legē dei. Tertio mō dr illicite acq̄situ: nō q̄ ipsa acq̄sitio sit illicita:sz illō ex q̄ acquirik est illicitū ex quo trālferk dñium:nec cōpetit repetitio:vt in meretricio:⁊ hmōi. Nā meretrix turpiter agit ⁊ p legē dei fornicādo:sed ipsa acceptio vel datio pecunie p hmōi illicito nō est illicita:nec p legez dei.⁊ b̄ ꝓprie dr turpe lucrū. De illicitis q̄ isto tertio mō fm Tho.⁊ Ray.pōt dari elemosyna ⁊ pōt etiā retineri:nisi superfluū p fraudez ⁊ dolū mulier extorsisset:qꝝ illud esset restituēdū:⁊ ad hoc ptinēt lucra facta ex histrionatu illicito ex duello ex torneamēto:ex sertis factis de floribꝰ ⁊ alijs hmōi:quoꝝ vsus cōiter est ad lasciuiā:ex decijs factis ex arte mathematica seu diuinatoria ex lucro negociationis:aduocatiōis vel medicine in casu nō ꝓcesso quoad clericos. In his dixerūt aliq̄ non posse fieri elemosynā:qꝝ dr: puer.iij.c.Bonora dñm de tua substa.⁊ iterum. Honora deū de tuis iustis laboribꝰ:vt.iiij.q.v. elemosyna.⁊ j.q.j. nō est putāda.sz hoc nō est verus fm Tho.⁊ Ray.⁊ alios cōiter. pdicta aūt capla allegata b̄ intēdunt ꝙ nō licet dare elemosynā de male acq̄sitis q̄.s.debēt certis ꝓsonis restitui:vel ꝙ nō dz q̄s facere aliq̄d illicitū vt det elemosynaz. Et q̄uis quidā distinguāt.vt dī. Guil.ꝙ in his q̄ sunt ꝓhibita qꝝ mala ⁊ nō puniunk a iure nisi infamia: vt meretricium duellū ⁊ hmōi talia retinere pnt.Sed q̄ mala sunt: qꝝ ꝓhibita a iure: vt torneamēta negociatio q̄d clericos et hmōi:⁊ talia nō pnt retineri ad vsuz suū:sed debēt pauperibus erogari.Iz hec distinctio videak esse ꝓbabilis.tm̄ qꝝ pene sunt restrigēde nō ampliāde. Et q̄ nimis emūgit elicit sanguinez credo ꝙ in pdictis oibus casibus et filiabus bonum est ⁊ salubre ꝙ penitēs inducak ad erogāduz pauperibus.non tm̄ cogēdus ad hoc:nec si nō velit ex hoc iudicandus est nō esse in statu salutis si nō velit hmōi pmiam accipere.ſ.ꝙ hmōi lucra paupibus eroget:nisi in casibꝰ a iure exp̄ssis:vt in simonia.⁊ idē de eo qd dak iudici ad eorum pēdum eū ⁊ hmōi vt infra dicet.fm g̃ Tho.Ray.Guil.⁊ Innoc. de hmōi debet dari elemosyna debito honestatis ⁊ cōsilij nō debito necessitatis salutis.⁊ sic intelligik illud xiij.q.v.qui habetis. Non est ergo illud sic acceptuz restituēdum ei a quo acceptum est. qꝝ in turpi causa melior est conditio possidentis:vt.ff.de condi.ob tur.cau.l.in re.

Tutor cui⁹ vsura peruenit ad pupillum qūo dz restituere

Acquisita p usuras retinere

Illicite acq̄situz pōt esse.

§. I. De illicite acquisitis

sc̄o mō:videlz cū illud sic acq̄situ non debek ei a quo est acq̄situ.nec tm̄ acquirēs pōt retinere p se illud. pōt ⁊ dz p necessitate salutis nō solū de ꝓsilio ⁊ honestate paupibus erogari.Et huiꝰ rō est fm Tho.ij.ij.q.lxij. Quia ipa datio ⁊ acceptio est lege ꝓhibita vt simonia. Quidā tm̄ extēdūt istū sc̄m modū ad oē lucrū in q̄ cōmittit pctm̄ in dante ⁊ accipiēte:non solū in simonia:sed etiā in pecunia accepta p adulterio ⁊ p vsura cū quis accipit mutuū sine cā rōnabili:puta vt amplius ditek ⁊ inde soluit vsuraz.illā vsuram vt dicūt q̄ accepit retinere non pōt: nec tm̄ ei reddere dz q̄ dedit: qꝝ turpiter opatus est dādo mutuū ei quē nouerat nō idigere. Sz.b.Tho.nō dic b̄:sz cū datio est p legē.in dicto aūt casu datio pecunie p mutuo nō est pctm̄:sz accipe illo mō vsurario mutuū ē pctm̄: qꝝ dat illi occasionē mali. vñ sz peccet mortaliter sic mutuū accipiēdo.dz tm̄ potius reddere illi a q̄ accepit q̄m paupibꝰ erogare nisi vbi nō iuenirek ille a q̄ accepit vel etiā si vellet illā vsurā reddere nō vsurario sz his a q̄bꝰ extorsit ipe vsurariꝰ vsuras p eo satisfaciendo p illa ꝓte:⁊ tūc dz vsurario significare:ne illi iterꝝ restituat ⁊ p̄cipue b̄ dz facere cū licētia epi vt si dict⁹ vsurariꝰ vellet ab eo repetere eps cōpellat ipm desistere a repetitiōe:⁊ ex q̄ vtilr gessit ē negociū eius ratū hre.tm̄ nō tenet ad hoc.l.inq̄rere vel dare his q̄bus est debito: vsurarius: sed sufficit ꝙ restituat a quo accepit: paupibus tamē ero

In simonia vsura mutuo.

Cui fienda sit restitutio. Cap. V.

gake nō dz cū nouit eū a quo accepit: ⁊ pōt ei dare: qō expresse oñdit Aug. d. Nolite facere elemosynas de fenore ⁊ vsuris. xiiij. q. v. nolite. Nā cū dat paupib⁹ qō debeāt certe psone nō liberat a restōnis obligatiōe ad illā psonā: vt dr ex de homi. sicut dignū. circa finē. Sed in simonia ipsa datio ⁊ acceptio pecunie p spūalib⁹ ē phibita. vñ ō. ſ. q. ſ. Anathema dāti anathema accipiēti. ⁊ iō nec sibi retinere valet nec illi reddere q̄ dedit: sed dz de necessitate saluā pauperibus erogare si pōt: vel illi ecclie in cuius iniuriā data ē applicari: vel aliter puideri put habes. ē. ti. ſ. c. v.

Silr in iudicio phibitū est iudici vel assessori cū habēt certū salariū accipe aliq̄d a partib⁹ p iudicādo vel nō iudicādo bñ vel male. ⁊ testi phibitū ē accipe p testimonio ferēdo. Vñ Aug. Jō nō dz vēdere iudex iustū iudiciū aut testis verū testimoniū: q: vēdit aduocat⁹ iustū p̄ociniu ⁊ iurisc̄sult⁹ verū cōsiliū. Illi em̄ inter vtrāq; ptē ad exame adhibēnt: isti ex vna pte p̄sūtūt. xiij. q. v. nō sane. Nō ergo iudex recipit p hmōi vel testis p se retinere nō pōt sed dz illi restituere q̄ dedit si iuste dedit: puta vt iuste iudicaret intēdēs quodāmodo redimere vexationē suā. vñ Aug. in. d. c. nō sane. Ille solet sibi male ablatā pecuniam repetere: q: iustū iudiciū emit: qm̄ venale esse nō debuit. Sed si pecunia data fuit iudici ad eū corrūpendū vel testi ad falsū testimoniū dicēdū vel alicui ad falso accusandū vel aduocato ad iniuste aduocandū: illi datori reddi nō dz: q: turpiter dedit: nec sibi retinere pōt: sed paupib⁹ elargiri vel illi in cui⁹ dānū siue iniurtā data ē: ⁊ pcipue si amisisset ex hoc iustā cām. hñtur hec in. d. c. non sane. put no. ibi. Jo. an. ⁊ Arch. ⁊. xj. q. iij. q̄ recte. ⁊ Inno. ex de immu. ec. q: plerīq;. Ray. ⁊ Host. in sum. Silr inferiores officiales vt nūcij missi. ⁊ hmōi si aliq̄d extorquēt p imp̄orbitatē vt denariū. ⁊ hmōi p vim: tenent paupib⁹ erogare q̄ vbi certū salariū recipiūt: vt dicit glo. in. d. c. nō sane. Nam cū salariū sufficiens recipiūt si q̄ extorquēt dñt restituere si q̄d est notabile. Et idē videt dicēdū de notarijs camerarijs ⁊ hmōi q̄ p officio suo exercendo exigunt aliq̄d a p̄onis. Si em̄ hñt sufficiens salariū tenent ad restitutionē eor̄ q̄ accipiūt illis a quib⁹ accipiunt. Nec videt excusare p̄suetudo cū sit irrōnabilis. ar. xxiij. q. ſ. militare. vel pauperibus erogare si difficile pñt inueniri. Si salariū nō haberēt vel nō sufficiens: cōsuetudo credo q̄ excusaret: q: nemo cogit suis stipendijs militare. Jnsup de his q̄ accipiūt pecuniā ab accusatis aut incarceratis an teqū p̄ferat sniam p̄ta eos vt intercedāt p eis ⁊ liberent. Sciendū q̄ si accusati vel incarcerati sunt culpabiles. vñ ⁊ merito cōdemnādi illā pecuniā nec reddere debēt dato rib⁹: q: turpiter dederūt: nec retinere pñt sibi: q: turpiter acceperūt impedientes iusticiā: ſz paupib⁹ dz erogari. ar. xiij. q. v. Qui habetis. Si vo sunt innocentes ⁊ ad redimēdū vexationē suā dederūt ei pcurādo sui liberationez si intercessores p eis sunt officiales salariati. alꝰ pecuniā receptam p̄o hoc reddere debēt vel pauperibus erogare nisi data fuisset per modū doni ⁊ liberalitatis: et p̄ceipue post liberationē: q: tūc retineri posset. ar. ſ. q. ij. sicut q̄m. Et similiter si intercessores nō sunt officiales salariati: sed p̄uate psone laborādo p hmōi iusta liberatione iuste faciūt: ⁊ qō eis datur retinere valent. Jtē de pecunia data p adulterio cōmisso vel cōmittēdo q̄uis quidā dicāt q̄ dz dari non ei q̄ dedit: nec sibi retineri: sed ei dari in cui⁹ iniuriā data est. i. marito si vxor eius cōmisit adulterium ex quo pecuniā habuit videt q̄ potius debeat dari pauperibus: nisi ille maritus eēt pauper. q: ꝓpter paupertatē posset etiaz confessor ipsi mulieri tanq̄ paupi dimittere. Et silr de viro cōmittēte adulteriū quoad vxorē caste viuētē. Et videt esse in hmōi q̄si idē ius sicut de turpi lucro ⁊ meretricio: qō etiā pōt retineri sic acq̄situ: nisi q̄ leges phibēt adulteria ⁊ puniunt. non autez simplicē fornicationem ⁊ meretricia. Nihilominus de pecunia data p̄o adulterio nihil statuunt: sicut de pecunia simoniaca ⁊ alijs huiusmodi. vnde paupibus erogari potius inducendi sunt. xiij. q. v. non sane.

§. II. De acquisito per lu

dos fortune extra casus in q̄b⁹ dz acq̄situz p hmōi restitui dz paupib⁹ erogari. qñq; etiā posset sibi retineri. Sz de b plene habes. ē. eo. li. ti. ſ. c. xiij. De illicite acq̄sitis primo modo. i. cuz debeāt illud acquisitū ei a quo acquisitū est vt in furto: vsura: rapina: ⁊ hmōi. regulare ē q̄ hmōi restituēda sunt spoliatis: siue sint dñi illaruz rerū: siue ad eos spectet dūmodo ꝓstet rē nō fuisse subtractā seu ablatā vt accidit i pignore. depposito: cōmodato ⁊ hmōi. Licz em̄ tales q̄ hnt pignora deposita ⁊ hmōi nō sint dñi ipsarū rerū tñ ex honesta cā illa tenēt. ideo eis debēt restitui talia ablata vt dñis ipsarū rerū: ⁊ sic itelligit illd. iij. q. ſ. reitegrāda sūt oia spoliatis. ⁊ de resti. spo. p totū. Si aūt res ablata ē ab eo q̄ iniuste habuerat: puta p furtuz vel rapinā restituēda est dño rei nō illi furoni. Quāuis aūt male faceret talis restituēdo furoni a quo ipse accepat: ⁊ nō dño rei ipsi⁹ quez nouit: tñ fm Guil. liberat⁹ est a restitutiōis obligatiōe q: reposuit rem in pristinū statū. Quidā tñ dicūt q̄ illud qō acquirit ex vsura mentali tm̄ non dz illi restitui qui dedit: q: id a se voluntarie abdicauit: nec tm̄ sibi dz retinere: q: ꝛ legez accepit. ex de vsu. cōsuluit. sed dz paupibus erogari. arg. ad b ex de homi. c. sicut dignū. de vsu. cuz tu. Sz ista iura inducta vident esse ꝛ talē opinionē. Nā ibi ō: q̄ debēt ablata restitui eis: quoz fuerūt si repiunt vel heredibus eoz: nec aliq̄d ius nec aliq̄s docto: solēnis facit istā distinctionē inter vsurā mētalem ⁊ pactionalē vt p̄ima debeat restitui ei qui dedit. Scōa nō sed paupibus erogari: ſz sicut indistincte dicit Aug. de acceptis p furtū vel rapinā q̄ debēt restitui nō dari paupibus: sic inquiēs. Qui contra ius societatis humane furtis rapinis inuasiōibus oppressionibus aliqua abstulerūt reddēda potius q̄ donāda cēsemus exēplo zachei. xiij. q. v. nō sane. ita ⁊ indistincte dicit idē de vsuris. Nolite facere elemosynā de vsuris. q. ea. q. d. hec reddēda sunt nō paupibus dāda cū. ſ. inueniūtur q̄ dederūt ipsas vsuras. Et cū ō: q̄ qui dedit vsurā voluntarie illud a se abdicauit. Rñ. q̄ si dedit ex liberalitate ⁊ p modū doni verū esset: ⁊ tūc recipies hoc sciēs nō tenetur restituere: nec etiam paupibus dare. Sed si dedit ratione mutui p̄incipaliter non illud abdicauit volūtarie supplesz cōditionate ne mutuās reputaret se grauatū ⁊ istū ingratū: ⁊ sic alia vice nō inueniret mutuū. ⁊ ideo sibi dz restitui vsura. Si aūt nil accepit vltra sortē q̄uis hoc intēderet in nullo tenet: nec illi nec paupibus. ad hoc facit qō dicit in directorio iuris. Jbi enim dicitur q̄ vsurarius mētalis inducēdus est in foro penitentiali vt restituat p. c. consuluit de vsuris. Et subditur infra q̄ in foro ecclesie vsurarius mētalis iudicandus est male agere. et est inducēdus non compellēdus: vt sic accepta restituat: nec tanq̄ vsurarius est puniendus in foro iudiciali: sed quoad deum reuera vsurarius est: ⁊ tenetur restituere sic accepta. et sic intētio cum effectu facit vsurariū: vt in. d. c. cōsuluit. ⁊. xiij. q. iij. c. si feneraueris. Et hec notat Ber. Jnno. Hostiē. ⁊ Gof.

ſfurtum rapina.

Devsurā mentali.

Qui voluntarie deditvsuram.

§. III. Pro huiusmodi aūt

maiori declaratione sciendū q̄ in re que debet restitui tripliciter aliquis se potest habere: q: aut est verus dñs: aut heres eius: aut solum dispensator est circa ipsam rem. Jn primo casu. ſ. cum est verus dominus rei ablate debet sibi restitui si potest. iij. q. j. reintegranda. ⁊ fere p totam questionem. Et hoc nisi iusto bello vel iusto edicto imperiali vel ecclesiastico ille cui res ablata est p̄iuaret iure rebandi simpliciter ⁊ ad tēpus. Nam cum contingeret hoc puta q: tanq̄ hereticus cōdemnatus est dominus rei vel de crimine lese maiestatis cōuictus: in q̄bus casibus omnia cōfiscantur post sniam sup hoc non sibi sed fisco debēt omnia sua applicari, ex de here, excommunicamus. Jn

Verus dñs rei restituēde.

Heres rei restituende.

sup̄ si dñs rei ablate nō hz administratione bonoz suoz vt pupillus dz illud reddi tutoz vel curatoz. In scdo vo casu cū .s. est legitim⁹ heres sibi dñt ablata restitui: sed cū distinctiōe tali fm Ray. q: si heredes sunt plēs vnicuiq; fm ꝓportionē sue hereditarie ptis restituēdū est. Si aūt heres in aliqua determinata ptē ⁊ quātitate ꝓstitutus sit puta in centū vl etiā in domo ⁊ nō pl⁹ tūc restō nō fiet heredi. sed illi vel illis q̄b⁹ testato: cōmisit dispensationē bonoz suoz. Si vo defunctus in morte oīa bona sua legauit paupib⁹ et pīs locis quib⁹ illa legata sunt acq̄rik ius in bonis defuncti ꝓsentib⁹ ⁊ futuris vñ eis debz restitui.

Dispēsatoz rei restituēde.

In tertio casu cū scz est dispēsatoz rerū vt epi ⁊ alij eccliarū ꝓlati. ⁊ gubnatoz̄es hospitaliū. distinguēdū q: cuz dāt aliqua alijs aut dāt de bonis suis ptoptijs. i. patrimonialibus. vel p industriam acquisitis. .s. scripture. doctrine et hmōi. ⁊ de hmōi dando q̄buscunq; etiā malis vt meretricibus ⁊ histrionib⁹ q̄uis grauiter peccent vt illud distin. lxxxvj. c. donare. Tamē non tenent ad restitutionē nec illi q̄ hmōi recipiūt ab eis fm Ray. ⁊ Guil. Aut dant de fructibus ecclesiarū suarū ⁊ locoz pioz̄um ad mensam eoz̄ seu vsum specialiter deputatis. et tūc etiā male vtendo ⁊ dādo male faciūt. nō tm̄ tenent ad restōnem ipsi nec illi q̄ recipiūt ab eis. nisi reciperēt p extoz̄siones fraudes ⁊ violentias ⁊ tūc tenerent. ⁊ hoc fm bea. Tho. ij. ij. q. lxij. et fm Guil. Aut dāt de bonis ecclesie deputatis ad cultū diuinū vl capl'o distribuēdis: aut paupibus erogādis specialiter. vel etiā cū simplr cōmittunt sue dispēsationi sine distinctione sibi deputatoz ad vitā ab alijs. Et tunc si dant causa necessitatis seu elemosyne bñ faciunt. nec ipsi tenētur nec q̄ recipiūt ad restituendū nisi darent de his q̄ sunt distincte deputata clericis: q: tunc tenerent eis de eo q̄ abstulerūt ab eis: q: non est danda elemosyna de alieno. xiij. q. v. Nec ꝑ. Si dant ꝓlonis honestis ꝓ patrocinio ⁊ laboze quē impendūt ecclesijs etiā laudabilr faciūt. et fm quātitatē laboris ⁊ industrie. Ecclesiasticis em̄ vtilitatibus deseruientē ecclesiastica opz remuneratione gaudere. xij. q. ij. quicūq;. Nec g̃ ꝓlati dātes nec recipiētes ꝓ hmōi tenent in aliq̄ restituere: sed si dāt rōne parētele cuz tm̄ nō indigeant. vel cā fauoris humani erga ꝓncipes nisi facerēt ad redimendā vexationē suā q̄ad tyrānos vel simi les: vel dāt cā turpitudinis vt meretricib⁹ ⁊ hmōi. tenent ad restituēdū q̄ fic male dederūt. nō q̄dē de bonis ecclie sz de suis patrimonialib⁹: si habēt vel p industriā acquisitis. Illi etiā qui fic talia que alijs debebātur male accipiunt: debent restituere nisi ipse qui dedit satisfecisset. Hec Tho. vbi. s̄. Debent aūt dare vl successoz ei⁹ q̄ dedit. vel in vtilitatē ecclie cōuertere cū licētia supioris: vel paup̄ib⁹ erogare si illa paupib⁹ debebant. Qui autē recipiūt a religiosis ꝓpter iniustā cām vl fine licētia supioris dñt restituere ꝓlato ipsi⁹ monasterij vel ꝓuētui vel alis in vtilitatē ecclie ⁊ monasterij expēdere ꝓcipue si ipe ꝓlat⁹ fuit qui male dedit. In oī aūt casu ex supradictis dz ita fieri q̄ pctm̄ cū est occultū nō manifestet: ⁊ ita q̄ nō sequat maius scādalū. ar. di. xiij. Duo. Qui aūt tenent alicui ecclesie vel loco pio: dñt id dare gubernatoi seu rectoi loci: nisi ille rector nō haberet iustū titulū sed vsurpatū vel ꝓbabiliter credat male vsurū: tūc em̄ posset in vtilitatez illius loci cōuerti vel successoi reseruare.

¶ Cur fienda sit restitutio. Ladlm. vs.

QUantuz ad sextū scz cur sit fienda restō. Ad q̄ btus Tho. ij. ij. q. lxij. assignat rōnē videlz q: restitutio ē act⁹ iusticie ad iusticiā aūt habēdā ⁊ exercēdā quilibet tenet. Cōsistit aūt iusticia in quadā eqlitate q̄ tollit p vsurpationē ⁊ detentionē rei aliene: ⁊ recōpēsari nō pōt nisi p iteratā datione seu p assignationē rei ei cui⁹ erat si pōt. ⁊ iō tenet restituere. Sz nota q̄ fic q̄libet q̄ est sui iuris pōt donare rez suā ita pōt etiā remittere rē sibi debitā gratis et relaxare suo debitoi. Que remissio siue donatio libere facta sine fraude ⁊ coactione post q̄ facta est ex pnia nō reuocak. vt dicit Ray. ar. vij. q. j. q̄ periculosum. Sz sciēdū q̄ illi qui ponūt se in manib⁹ creditoz ꝓmittēdo seu offerēdo se addandū q̄ peterēt. rogātes tm̄ vt totū vel ptē dimittāt: sed nō intendūt restituere: imo sperāt q̄ p modico quietabūtur. alis se nō ponerēt in manib⁹ eoz̄: a pctō quidē rapine vsure ⁊ hmōi. vel alteri⁹ male vsurpationis nō sunt absoluti: q: pctm̄ p penitētiā ⁊ ꝓfessionē dimittit quā illi verā nō hnt. Sed vtrū sint absoluti a debito vel obligatione restituēdi distinguēdū est fm Egi. oi. here. in qōlibet: q: si creditoz ꝓpria volūtate ⁊ liberalitate dimisit ⁊ donauit nō curās q̄q̄d debitoz intēderet nō tenet ipe debitoz amplius restituere si ꝺ ei clare ꝓstat. secus aūt si creditoz decept⁹ vel coactus vel desperatus. i. q: nunq̄ estimabat se ab eo illud debitū posse hre: vel non posse habere totū. ⁊ ideo potiꝰ voluit hre partē q̄ nihil: dubitās ne nihil hret si totū vellet. Talis em̄ remissio nō valet: ⁊ adhuc obligatur ad restituendū. Sed q: hec materia multū vtilis ēt necessaria sciri ⁊ in frequēti practica. iō seriosius ⁊ plenius tractāda: ⁊ quid sentiāt docto. in hoc referēdū. Cū g̃ queritur vtrū vsurario vl cuicūq; alteri q̄ hz aliena sufficiat in foro ꝓscie remissio sibi facta ab his a quib⁹ extoz̄sit vsuras vel alia male ablata: vel heredib⁹ eoz̄ si illi nō viuunt Rñdetur diuersimode a diuersis: vt pz in. §. sequentib⁹. Gerardus de senis oz̄di. here. asserit q̄ habēs male ablata nisi reddat aut sufficiēter faciat cautionē. nō pōt liberari a sua obligatiōe per aliū modū cū pōt aliquo mō restituere: nec em̄ pōt deobligari. Primo nō p viā remissiōis. Scdo nec p viā satisfactionis. Tertio nec p viā liberationis. Quarto nec p viā translatiōis. Quinto non p viam donationis. Sexto nō p viā renūciatiōis. Septimo nō p viā conuentiōnis et discretiōis. Inducit ad hec has rōnes q̄ nō vident multū vrgere. Sz sine mlta difficultate solui pōt p eos qui tenēt q̄ absq; actuali restitutione pōt tolli obligatio male ablatoz ab eo cui obligat p quēlibet horū modoz dūmodo nil fiat p fraudē vel metū vel p desperationē. l. nō reḥabēdi: sed libere sponte gratis ⁊ scienter. Si enim fraudulenter vel coacte fieret talis deobligatio locū hz q̄ dicit ⁊ nō aliter. Qđ nō possit tolli talis obligatio p viā remissionis nisi restituat: ꝓbat sic. Nullus remissionis est capax nisi a pctō ꝑfus desistat: sed hīs rēmale ablatā q̄diu remanet obligat⁹ ad reddendū non dicit desistere a pctō. ergo non est capax remissiōis. ⁊ per cōsequēs obligatio talis tolli nō pōt per viaz remissionis: ad q̄ facit regula. peccatum. de regu. iur. lib. vj. Restitutio em̄ per quā obligatio tollit est ꝓuia remissioni. vñ non videt remissio fieri nisi per restitutionē ꝓius tollat obligatio. Sed ad hoc respondet. Maioz dupliciter intelligi pōt. Uno mō vt intelligat de remissiōe debiti rei ablate. ⁊ fic videt falsa. Nam pōt alicui remitti debitū si vult creditoz libere ⁊ sponte q̄uis ille debitoz nō intendat dare ⁊ nō sibi amplius obligabit fm Egidiū. Secūdo modo vt intelligat de remissione peccati: ⁊ tunc est vera: sed minoz falsa. Nam habens male ablata si non potest restituere vllo modo remanet obligatus ad restituendū cum poterit: vt ex̄ de solu. c. odoardus. Et tm̄ desistit a peccato si penitet ⁊ ꝓponit restituere in futurū: sz ⁊ si pōt restituere sed male. ⁊ hoc intēdit facere si creditoz non remittat. talis etiā remanet obligat⁹ ad restituendū: ⁊ tm̄ desistit a pctō penitēdo. Et q̄ subdit ex regula Aug. pctm̄. de regu. iur. li. vj. q: restitutio est ꝓuia remissioni. verū est non solū de restōne actuali: sed etiā mentali ⁊ in ꝓposito ⁊ in equiualēti. Qđ aūt nō tollat p viā satisfactiōis ꝓbat sic satisfacere est pctoz causas excidere ⁊ eoz̄ suggestionib⁹ aditū non indulgere. de pe. di. iij. satisfactio. Cū g̃ ablatio ⁊ detentio rei aliene sit cā pcti nisi ipsa cā pcti excidat: q̄d fit p oppositū suū. s. restōnem. ergo nisi restituat nō videtur posse satisfacere quātūcūq; acceptet creditoz. Insup

Peteti bi remitti restituendum

Patet nō p viā remissionis.

Patet nō p viā satisfactionis

cum p satisfactionē nō solū reparet amicitia: sz etiā equalitas iusticie q̄ ablata erat p vsurpationē ⁊ detētionē ⁊ alienationez alienoꝝ nisi tollat cā iniusticie ⁊ inequalitatis q̄ fit p restitutionez subtractoꝝ dū creditozi reddit qđ ipe habebat q̄ debebat ab eo vsurpatoꝛe q̄ plus habebat q̄ debebat nō reparabit iusticie eq̄litas: ⁊ sic non fiet satisfactio nisi reddat ablata. satisfactio em̄ fieri dz p ipm debitorem q̄ violauit iusticiā vsurpādo aliena: nō p creditoꝛem. Ad ꝟ pōt rnderi q̄ vtiq; pcti cā excidi nō pōt nisi p restitutionē: sz restitutio fieri pōt nō solum actu: sed etiā mente ⁊ ppōsito. aks q̄ non pōt restituere cū nihil habeat sequeretur q̄ nō posset satisfacere p peccatis qđ est falsum. Similiter etiā equalitas iusticie reparari pōt nō solū p actualez restōnem: sed etiā p aliū modū p quē sibi creditoꝛ vel iuriā passus. reputat sibi satisfactuz. Sit q̄ in hmōi remissōe satisfactio p debitoꝛe q̄ violauit iusticiā dū hz animū paratuz ⁊ se offert ad restituēdum si nō remittit. Tertio pbat q̄ nō tollat p viam liberatiōis sic. Lex. f. dicit ex de reg. iur. Dis res p quascūq; causas nascit p easdē dissoluitur. sed obligatio talis iniusti detētoris nascit p ei⁹ solā deprauatā intētionem ⁊ voluntatē. s. rapiēdo vel retinēdo alienā rem. ergo dissolui nō poterit nisi p voluntatē sed rectificatā. s. in restituēdo ablata. Et sic videt q̄ nō sufficiat volūtas eius cui fieri dz restitutio ad tollēdam obligationem cū nō fuerit cā ipius. Ad qđ respōderi pōt q̄ voluntas deprauata vsurpatoꝛis rectificari pōt nō solū p actualem restōnem sed p intētionem volūtariā restituēdi si ille spōte noluerit remittere. Et sic non solū volūtas creditoꝛis sed ⁊ debitoꝛis volūtas q̄ cā fuit obligationis cōcurrit ad liberandū obligatoꝛē dū se offert ad satisfaciēdum creditori ad placitū. Quantū ad quartū. s. p viā trāslatiōis ⁊ acq̄sitionis dñij pbat q̄ nō possit tolli obligatio sic. p: suppōsito q̄ in vsura nō transferat dñiuz p̄m quosdā: tūc assumit talis regula. Nullus pōt in re detinēda iustus titulus aduenire nisi p̄ius iniustus titulus auferat. Nā iniustus titulus auferri non pōt absq; hoc q̄ iustus titulus acquirat ⁊ ecōuerso. Et idcirco erit alia actio p quā iniustus titulus tollit: ⁊ p quā iniustus titulus acq̄rit. nulli ḡ aduenire poterit iustus titulus p aliquā actionē nisi ei auferat iniustus titulus p aliā actionē: sed illi q̄ acq̄rit dñiuz in re detinēda aduenit iustus titulus p dñij acq̄sitionez. ḡ si p̄ius habuit iniustū titulū p rei alienę vsurpationē ⁊ detētionez opz q̄ dict⁹ titulus iiustus auferat p eiusdē rei restitutionē ante dñij acq̄sitionē: ⁊ sic nō est capax dñij ante restōnem. Et multo fortiꝰ in furtis ⁊ rapinis in q̄bus p̄m oēs nō transfert dñium. Sed ad hoc rndet q̄ vt dictuz est restitutio p quaz aufert iniustus titul⁹ in foro cōsciētie fieri pōt nō solū manualiter sz etiā mētaliter: dū scz est paratus realiter reddere si nō vult dimittere: et sic ablato iniusto titulo p spōtaneam ⁊ liberā remissionē creditoris acq̄ritur dñium. Quinto q̄ nō possit tolli p viā donationis pbat sic p has ppositiones. Ille cui restitutio fieri dz donare nō pōt p̄ius q̄ fit restitut⁹: ⁊ ipe iniuste detinēs aliena anteq̄ restituat ablata certificari non pōt de tali donatione vtrū sit vera donatio. Prima sic pbat. Donatio nisi sit libera nō est donatio vera: vt. ff. de adim̄. lega. l. rem legatā. iste aūt qui taliter donat. s. anteq̄ sit restitutus nō libere donat: q: nō libere illud hz cū nō actualiter illud habeat. Et si dicat q̄ restituēdus libere pōt habere: et p consequēs ⁊ donare libere pōt: q: detentoꝛ bonoꝝ suoꝝ paratus est reddere. Talis instātia nil valet: q: restituendus certificari nō pōt q̄ talis habēs sua male ablata sit paratus ad ea restituēdum nisi ea statim cū pōt reddat: vel p eis reddēdis sufficiēter faciat cautionē: qđ ptinet ad secūdam ppositionē. Nam si videant aliqua signa q̄bus paratum se ostēdat ad satisfaciēdum nō ꝓbant esse sufficiētia cū illis vti possit ita q̄ non hz intētionem restituendi sicut ille q̄ habet. Et talis alienoꝝ detētoꝛ iniustus cui donatio fit ante restitutionē nō pōt eaz vt verā donationē accepta re cū bona cōsciētia. Ad qđ rndetur q̄ nō solū donari p̄nt res habite: sz iura ⁊ actiōes. ⁊ q̄ sperant haberi: nec ꝓpter ea pōt dici nō ee donatio libera: q: res nō actu habet. Et cū negociū agat et discutiat p̄m forū ꝓsciētie vbi credēdū est cuilibet p se. ⁊ etiā ꝛ se. ⁊ nemo fit arbitrādus īmemoꝛ sue salutis: vt ꝺ. s. q. vij. c. sancim⁹. Ex quo debitoꝛ offert se paratū ad restituēdum si vult. rogat tñ vt donet nō coactus: nō deceptus: sz spontaneus: pōt sibi psuadere ⁊ credere libere donasse. pcipue cū non egeat multū: nec p̄sumit q̄s de facili iactare sua ⁊ donare. Certo q̄ nō possit tolli p viā renūciationis ꝓbat sic. Ubi renūciatio non hz locū: obligatio tolli nō pōt p viā renūciationis: sed anteq̄ fiat male ablatoꝝ restitutio non pōt ille cui fieri dz restitutio renūciare. ḡ non pōt tolli obligatio detinentis iniuste aliena p viā renūciationis. Maioꝛ est nota. minoꝛ ꝓbat Nā renūciatio illa q̄ fit a spoliato anteq̄ restituat ipsa decernitur nulla esse. ficut. iij. q. j. epis. ⁊ ex de resti. spo. c. sollicite. Et ꝟ ideo q: nō p̄sumit libere fieri: q: nō est verisile q̄ spōte iuri suo renūciauerit q̄ renunciat spoliat⁹. Sic in ppōsito videt dicēdum q̄ renūcians creditoꝛ nō restitut⁹ nō videt sponte renūciare: sed vt coactus ⁊ hmōi. Ad qđ respōdet q̄ ea q̄ cōtinētur in dictis. c. hñt locū in foro contētioso vbi ꝓcedit p p̄sumptionē: sz in foro cōsciētie etiā spoliatus pōt renūciare iuri suo: vt in ppōsito. Preterea eo ipso q̄ offert se ei ad restōnem si vult iaz reuestit ⁊ restituit eū iuri suo. Septimo q̄ nō possit tolli p viā cōuentiōis aut discretiōis ꝓbat sic. Suppōsito dicto regule. pctm̄ lib. vj. Obligatio illa qua iiustus detētoꝛ alienoꝝ est obligatus ad restituēdum: necessarie est q̄ tollat p viam restitutionis: vel aliā viaz equipollētem. Et querēdo q̄ sit via equipollēs restitutiōi si dicat q̄ sit via remissionis vel donationis: sequit inter alia illud inconueniēs q̄ pōt dici restitutio ⁊ tñ in possessione minime posit⁹: qđ pt̄z esse falsum ꝙ id qđ habet. ff. de vbo. sig. l. plus est. Dicit em̄ ibi q̄ restituere est non solū p̄sentiā rei p̄bere: sed etiā possessoꝛē facere: fructusq; reddere: quapꝛopter nullus pōt dici restitutus nisi in possessione fuerit constitutus. Si ergo remissio q̄ fit ante restitutionez equipolleat restitutioni ipsi: sequetur hoc inconueniēs: q̄ etiam nō posit⁹ in possessione dicet restitutus. Sed ad hoc respondet q̄ in foro conscietie ⁊ ab Aug. non sumit ita stricte restitutio ficut in foro contētioso p̄m iura. Nam quomodocūq; impleat volūtas creditoris a debitoꝛe ꝺ restitutio facta. Et cum quis cedit bonis etiaz anteq̄ ponat eos in possessionē restituit quoad cōsciētiam. Ꝺ ergo dicit p̄fatus Gerardus. s. q̄ non sufficit remissio nec pōt liberari nisi restituat si pōt videtur habere locū quādo remissio fieret nō libere ⁊ sincere: sed remittēs induceretur ad hoc vi fraude vel timoꝛe seu desperatione. s. nil inde sequēdi. Hanc eandem q̄stionem formans Lau. de ridol. in tractatu de vsu. p̄ius recitat opinionē docto. Dicit ergo glo. ij. in regula. pctm̄ tenet q̄ sic. Sed Hin. ibidē contra sz q̄ nō sufficit nisi pecunia sit parata restitutioni. Quoꝝdam vo theologoꝝ opinio fuit q̄ etiā nō sufficit q̄ res sit parata restitutioni: sed opz q̄ offerat. Jo. an. ibidē sup glo. demū assumit viā medią dicēs. q̄ aut gerit in mēte vsurari⁹ restituere: ⁊ tūc remissio sufficit: aut nō ⁊ tūc secus. Sed Frede. de senis in opere suo firmat indistincte opi. glo. sup̄adicte sic dicēs. Si is cui restitui debēt pecunie vel male ablata: nō coact⁹ vel deceptus: nō circūuentus ⁊ oīmi dolo vi ⁊ callidītate ⁊ metu cessantibus etiā p̄cibus vel seruitioꝝ exhibitione inductus pecuniā sibi debitā nō oblatā nec restitutiōi parataz vsurario dimittat liberat⁹ est vsurari⁹ a restitutione nō tñ a pctō qđ ꝓtrarit exercēdo vsuras: nisi ⁊ de illo pctō pniam agat. Pōt etiā dici qđ plus est q̄ si vsurario pseuerāte in crimine ⁊ non dispōsito ad aliquā restitutionē is q̄ dz recipe vsuras remittat illas ꝓpio motu vl ad petitionē vsurarij: liberat⁹ est vsurari⁹ a restōne rei: etsi nō a pctō: q: de ꝟ opz satisfacere deo per pniam. hec ille. Hanc opi

Nō p renūciationem.

Nō p cōuentiā.

Secūda opinio.

Tertia opinio.

nionē firmare videt Hosti.in summa.t arch.de vsu.in.c. q̄q̄.li.vj.sup vbo satisfactū.dicēs.Satisfactū accipimus quomodocūq; volūtati creditoris satisfiat. Idē Lap⁹ de casti. Idē Gof.t Guil.demū inde Laurē.sic ꝓcludit.Vt tollat oīno ois dubitatio an sit vel nō sit liber anim⁹ remittētis.t p ꝓnās clara ꝓscia vsurarij.t vt facili⁹ inducantur hoies ad ꝓtritionē.t de cetero a talib⁹ abstineāt.cautū est predicare q̄ nō sufficit remissio facta q̄uis se disponat ad satisfaciendū si nō remitteret creditor.et cauti⁹ q̄ opz q̄ pecunia sit restitutioni parata:t cautissime q̄ offerat pecunia: vel qō pl⁹ est q̄ ponat in manib⁹ creditoris. Dz de iure:etiā in foro ꝓscie puto illā glo.cui⁹ opinionez sequit Ifrede.vt dictū est eē verissimā.t ad hoc inducit ipse Ifrede.plures rōnes.t prima ē talis. In maioribus crimi-

Prima ratio.

nibus sicut ē in crimine furti vel rapine vl' violētie re furtiua vel rapta remanēte apud furē vel raptorē de volūtate dñi purgat vitiū furti vel rapine sine aliq restitutione vt.l.si fur.de vsur.in pn.t.ff.de preca.l.si certe. Ergo purgat vitiū vsure remanēte vsura apud vsurariū de voluntate dñi.t q̄ illa sint maiora crimina pz ex maioritate pene siue agat ciuiliter siue criminaliter. grauis⁹ aūt pctm ē qō grauius punit.vt.xxiij.q.j.nō afferamus. Scōa rō est q: in crimine vsurarū t in alijs maioribus sufficit cōdignā facere satisfactionē.ex de rap.c.j. vt q̄s fit liberat⁹ a pctō ex de vsu.quāto. Sed satisfactū intelligit q̄ocunq; desiderij creditoris impleat etiam si nō soluat.vt.ff.qui satisda.cog.l.j. Tertia rō est que videt ꝑm eū insolubilis esse. sunt q̄dā speciales casus in quib⁹ obligatis ad restitutionē non sufficit remissio.vt de censi. exigit.lib.vj.et de hoc ibi.ergo in alijs casib⁹ stabit regula scz q̄ sufficit remissio

Opinio pe.de palu.vioz.

Idē tenet Pe.de pal.in.iiij.dist.xv.q dicit q̄ obligat⁹ restitutioni excusat p remissionē creditoris q: p acceptationē tollit. Et hoc nisi sit talis psona q̄ non habeat administrationē vl' q nō pōt dare nec p ꝓnās remittere q: remittere ē donare. Itē qn in iure est cautū q̄ remissio nō valeat tūc nō excusat sicut i iudice delegato q̄ munera t expēsas recipiēs vel exactores tenet reddere nulla ptiū remissione sibi ꝓfutura. ex de rescrip.c.statutū.li.vj. Et de visitāte iure ordinario recipiēte mun⁹ ad cui⁹ duplū restituēdū tenet.de censi.exigit.li.vj. Hec pe. Nō si qs obiceret regulā. Nō dimittit pctm nisi restituat ablatū.qō est verbum Aug. Et restituere est rē in pristinū statū reponere. Hn nō videt sufficere remissio. Ad hoc rndet pdict⁹ Pe.t Lau. posī Ifred.de iudic.q̄ Aug.in pdicta regula nō habuit respectū ad strictā significationē vbi sed ad mentē ei⁹ q̄ verbis pferenda est. ex de vb.sig.c.intelligētia. Intelligētia fuit q̄ si offendisti ꝓximū tuū rapiēdo:furādo:vsuras extorquēdo:recōcilias te cū ipo.t cōiter q: hoies nō iactāt pecunias suas: sed volūt sibi restitui res ablatas ꝓpter ea aug.se retulit ad vbū restōnis. Et q̄ sic intellexit ostendit multipliciter. Hec ille. Nō aūt dicit Lau.supra eē pdicandū nō sufficere remissionē nisi fiāt ea q̄ dicunt diuersi. nō videt tutū vel cautū.nā ex tali pdicatiōe pōt seq̄ ita piculū aiarū sicut cautela. sic em pdicator dz sibi cauere a pdicādo ea q̄ hnt hoies inducere ad malum t alleuiādo mala.ita dz sibi cauere a pdicādo scrupulosa et ardua qn cōis opinio est in ꝓiū. B em eēt injcere laqueū aiab⁹ qō fieri nō dz.xxvij.q.j.viduas. Audiēdo em talia t nō seruādo cū ex auditis formet sibi cōsciam B sibi necessario fiendū q̄ habuit hmōi remissionē t ex difficultate nolit se ponere ad faciendū erit in malo statu rōne conscie sibi facte sup eo in q̄ bñ poterat transire cū bona ꝓscia. Preterea si pdicator in pdicatiōe B dicat.s.nō sufficere remissionem nisi rc.t postea in audiētia pfessiōis faciat ꝓiū t dicat illi sufficere nōne ex B pōt seq̄ magnū scādalū ꝫ doctrinam pdicatiōis. Ex B em poterūt hoies credere sic esse de multis alijs q̄ pdicatores dicūt.s. q̄ nō sunt simplr vera ꝫ ad terrorē dicta.t sic piclitabit doctrina fidei. Nō video etiā q̄ cū bona cōscientia absq; sui magno pctō possit hoc dicere in pdicatione si sentiat ꝓiū: q: hoc cōiter tenēt doct. sed etsi teneret aliquā aliarū opinionū cū ille sint scrupulose nō dz velle oēs inducere ad scrupulos suos. Neq; ꝑ pdicando dicat q̄ sufficit remissio ne inducat occasionez mali t aperiat via vsuris:neq; dicat q̄ nō sufficit ne dicat mendaciū vel scrupulos t laqueos injciat auditoribus: sed dicat q̄ dicit Aug.q̄ oportet q̄ restituat si pōt.xiij.q. vj.ca.si res. Et in restōne includit remissio. Sz q̄d si post remissionē libere factā t ve vsurario ipse vsurarius mandat in testamēto suo reddi vsuras:nunq̄d qō semel remissum est dz restitui his quib⁹ tenebat ꝓius. Dicēdum ꝑm Ifred.q̄ in hoc distinguēdū est: q: aut talis restator locutus est p vba trāsferētia se ad factū : vtputa q: iubet vsuras restitui his quib⁹ debebat eas restituere: t q̄ ꝓbaret eas soluisse: t tūc nō obstāte remissione tenebit satisfacere heres:t hoc casu loquit.c.ad nostrā.de iureiur. Aut loquit p vba tranferētia se ad ius: nō ad factum vtputa q: iubet ea restitui quib⁹ dz:et tūc secus dicēdū est. Hec ille.

Itē sciendū q̄ cū alicui fit remissio libere et sine fraude non tenet talis illud qō sibi remissum est paupibus dare sibi em acquirit illud ius seu debitū nō pauperib⁹: sicut nec q̄s tenet pauperib⁹ dare qō sibi donatū est. Hosti.in sum.ti.de vsu.dicit.q̄ si fenerator ꝓtē pecunie fenebris restituat ei a quo habuerat vl' heredi suo:t de volūtate ei⁹ ꝓtē restituat. Dicūt theologi indistincte q̄ nō est liberat⁹ nisi totū offerat. Tu dicas q̄ si ex pacto fit ē liberatus. ex de simo.ca.veniēs. Si aūt vsurari⁹ ꝓtē liberat⁹ t sine pacto soluat t offerat: t de altera parte misericordiaz petat t creditor liberaliter dimittat liberat⁹ est debitor.nec vltrius ad restitutionem tenet: sicut nec tenet si gratis accepisset gratis oblatū ꝑm Gof.tñ bonus iudex hic ex certa cōiecturis modū sui animi informabit. Naz si creditor est paup t inops t vsurarius est diues t potēs nō ꝓsumo q̄ creditor ipm vsurariū sponte ex corde liberet:sed hoc faciat q: vltra recupare non pōt: t vt illud tantillū qō offert recupet t nō amitteret. Si vo creditor sit diues t potēs qui etiā ꝓsueuit mimis t ioculatoribus tantūdē de suo donare vl' plus frequēter ꝓsumi pōt q̄ ex corde b faciat.hec ille. Item nota ꝑm quosdā q̄ q̄nq; sunt modi satisfactiōnis. Primus modus est cū pecunia libere offert. Secūdus modus est cū pecuniā non hz t offert pignora. Tertius est cū nec pecuniā hz nec pignora congruentia : facit tamen instrumentū vt heres cōpellat ad restitutionem:t etiam ipsemet. Quartus modus est cū mediante sacerdote vel aliquo religioso fit volūtaria t libera cōcordia. Iste tamē modus semp debet ostēdere creditori velle t posse liberū debitoris. Quintus modus est cū cōsensu t misericordia creditoris ponit debitor aliquā possessionē in manus alicuius honesti viri ex cui⁹ fructib⁹ soluant per tps debita deinde possessio ad heredes trāsit t reuertatur:vel ita dz permanere ꝓ incertis. Hec ibi. Itē Archi.in ro.xiij.q. v.nō sane.dicit q̄ Hosti.dicebat q̄ in his in quib⁹ est pctm mortale ꝑm legē diuinā:vt in furto vel rapina:dispēsare nō pōt epūs:imo nec etiam papa vt aliqui dicunt quo minus penitētia agat t restitutio fiat si pōt. ex de vsuris. cū tu. In his vo in quib⁹ est pctm mortale ꝑm ius positiuū:t cū epis siue inferioribus pape interdicta est dispensatio:nullus dispēsare vel dilationē pstare pōt:nisi sol⁹ papa.iij.q.j.reintegrāda.vel hi quib⁹ spāliter cōmiserit. Si vo non est interdicta poterit. Hec ibi. Sed qō dz papā nō posse dispensare in his restitutionibus vbi est pctm mortale ppetratū in vsurpatiōe ꝫ legē diuinā facta:vt furto, rapina.vsura.t hmōi.quo minus restitutio fiat si pōt:videtur intelligēdū quoad restitutionē certor: cū scz sciuntur psone: vel quoad incerta cū dispensaret absq; cā rationabili:vl' saltē dubia pro libito voluntatis. Nō em potest tollere que sunt ppria hoim: t dare alijs sine cā:sed cum cā rōnabili pōt:puta p modū pene: vt cū auferret impius vel regnū alicui ppter demerita sua: q: eēt inimic⁹ eccle

Solo argumēto:notā da.

Quinq; modi satisfacti di.

Debet satisfacere omnium.

vel hereticus: vel scismatic⁹: nec se vellet co:rigere: vel cū faceret mouere bellū ꝓtra aliquē dñm vel ciuitatē ꝓsequē tem eccliam: vel fauentem hereticis: vel detinētem bona ecclesie: ⁊ traderet alijs dignitatē iura ⁊ bona illo:ū sicut factū est pluries. Nec papa pōt cū bona cōscientia q̄ paupi bus debētur dispensare ⁊ dare diuitibus sine rationabili causa. Sed cū causa rōnabili potest talibus obligatis re mittere seu vt paupibus dare ea q̄ acquisierūt ꝑ furta: ra pinas: ⁊ vsuras cum sunt certa sup oēs alios cuz sit sup:e mus ⁊ vīs pater pauperū magis q̄ epi q̄ in hmōi dispēsa re solent. vt. lxxiij. di. c. eps. Quia etiā habet plenitudinē ptātis in dispensatione bono:ꝝ ecclesiastico:: ⁊ plenā iuris ditionē in terris ecclesie: fo:te de hmōi bonis. s. ecclesiarū ⁊ eo:ū qui habitāt in terris eccl'e posset remittere debita ex furto ⁊ rapina ⁊ vsura etiā cū sciunt̄ psone sine eo:ꝝ con sensu ex aliqua cā rationabili. Nā quotidie hoc facit vt iu ravnius eccl'e ⁊ fruct⁹ auferat ⁊ det alteri q̄ curato illius ecclesie cū causa tñ vt credit rōnabili. Et sic multo magis pōt in hmōi dare dilationē: q: plus est dimittere debitum q̄ dilationē dare ad soluēdum. Querit etiaz vtrū sup in certis cū ep̄o q̄ est pater pauperū: possit fieri cōpositio vl' trāsactio. Rndet Lau. de ri. Sciēduz q̄ paulus in cle. ij. de pe. ⁊ re. hūc passuz examinat ⁊ finalr determinat q̄ nō ꝑ illū tex. ⁊ p. c. liczs. de offi. vica. li. vj. Vult em̄ q̄ sine man dato apostolico id facere nequeant epi nisi cōponerēt de tāta quātitate quāta est illa ad quā alcēdūt: ⁊ nō de mino ri. Cōtrariuz seruat: licz facta cōputatiōe ferat deinū sma taxatiua ipso:ꝝ incerto:ꝝ. Et si vera sunt q̄ dicit Pau. qō vi detur de iure: nec videt ꝯia cōsuetudo valere: multo:ꝝ aie illa quarent̄. Tex. tñ illi videre meo nō ꝑbāt ita clare: vñ fo:te posset rnderi q̄ nō est credēdū q̄ papa q̄ ꝑfecit epos patres pauperū indistincte nō cōcessisset eis in specie q̄ ex causa possent cū talibus trāsigere. Et isti hñt maio:ē pote statē q̄ illi q̄b⁹ libera administratio ē ꝓcessa. itē nō simplr donāt. Itē papa scit talē cōsuetudinē ⁊ diu tolerauit. Sfiūt tñ taxationes ꝑ sniam. Hec Lau. Fo:te posset dici q̄ quo ad eccl'iam militantē valet dictū Lau. ⁊ etiā quoad deū ⁊ ecclesiaz triūphantē cū ex cā rōnabili facit cōpositionē de mino:i quātitate q̄ sint incerta: puta q: resideuz dimittit ei vt pauperi: cū alīs nō posset viuere sine indecētia sui sta tus multū notabili. Sed vbi absq; hac cā ep̄s sciēter com ponat de mino:i quātitate notabiliter valet dictū Pau. in fo:o dei. Nō em̄ credendū est papā fecisse ep̄os dispēsato:es bono:ꝝ pauperū vt possent ꝑ libito volūtatis remitte re vel componere sup incertis vt de his hoies postmodū pōpose viuāt. Nec ipse papa pōt cuz bona cōscia absq; ali qua cā rationabili facere hmōi taxationes lōge minus q̄ sit debitū incerto:ꝝ: ⁊ resideuū illi⁹ sciēter debito:ibus dare cū oīa plene ⁊ bene possint restituere. Secus aūt cū dubi tatur vtrū restituere possit debito:ꝑ incertis. Nā in dubio semꝑ interptandū est factū pape ꝓ minime in bonū. vt di. xl. nō nos. cū glo. Papa em̄ etsi habeat plenitudinē pote statis errare pōt vt homo. Et inter cetera sue ptātis: non aufert̄ sibi ista cōis hoiz cōditio: quin possit peccare mo taliter ⁊ descēdere ad inferos: ⁊ grauiꝰ ceteris punīēdus fideliquerit. vt ō: di. xl. si papa. in glo. Insup cū restitutio certo:ꝝ debeat p̄cedere restōnem incerto:ꝝ q̄ epi circa vsu rarios publicos vt licētient ad sacramēta ecclesie ⁊ sepul turā prius cōponant sup certa quātite ꝑ incertis quā sibi solēt imbursare magis q̄ paupibus dare. ⁊ de certis non puideant sufficiēter vt reddatur integraliter: minus bene faciunt. Quinimmo si non sufficerēt bona que remanent vsurarijs: vel heredibus eo:um: tenētur que acceperūt ꝑ incertis contribuere p:o restitutione incerto:ū: alīs fures sunt ⁊ latrones auferēres que debētur certis psonis. ex de vsu. cum tu. xliij. q. vj. si res. sed cōsuetudo in hoc nō excu sat que potius dicēda est co:ruptela: quia contra ius diui num. di. viij. que contra mores. xxxij. q. vij. flagitia.

¶ De modo ⁊ o:dine restituendi. Capitulum. vij.

¶ Vantuz ad septimū de modo restituēdi seu o:dine. Circa quod cōsi deranda sunt tria. Primū est q̄ restitutio certo rum p:eponēda est restitutioni incerto:ꝝ. Sciēdū igitur q̄ certa oīa obligata restitutioni. i. cū sciunt̄ psone q̄bus faciēda est ꝑius itegraliter soluēda sunt q̄ restituant̄ in certa. qñ. s. scitur vel dubitat̄ bona restituētis snō sufficere ad vtrūq;. Nam tunc restituenda sunt plene ꝑius ⁊ inte graliter certa. ⁊ hoc triplici ratiōe. Primus re stituēda sūt certa

¶ Primo ratione successionis.

¶ Secundo rōne obligationis.

¶ Tertio rōne similitudinis.

Quātū igit̄ ad primā rōnē sciz successionis: aduertēduz diligēter q̄ nō succedit in paupib⁹ ipe x̄ps nisi qñ non re periunt̄ psone certe quib⁹ restitui debēt certa: vt quasi p substitutionē succedere videat̄. a c si diceret testato: dimit to meos heredes tales ⁊ tales quib⁹ debeo: vel etiā si nō debeo: sz si eos nō reperiri cōtingat substitutio mihi x̄pm cū paupibus. Quātū ad scōam rationē. s. obligationis ꝓbat̄ hoc sic. Nā paupib⁹ nō tenent̄ heredes dare. s. ꝑ re stitutiōe incerto:ꝝ: nisi vnica rōne: sciz in fo:o dei. Sed cre dito:ib⁹ certis tenent̄ duplici rōne: sciz in fo:o dei ⁊ in fo:o mūdi: q: heredes pñt a credito:ibus in iudicio cōueniri.

Quātū ad tertiā rōnem: sciz similitudinis ꝓbat̄ idēa filī de voto simplici ⁊ solēni. Nā votū simplex nō ita obligat ficut id qō est solēne. Nā simplex obligat q̄d deuz: solēne quoad deū ⁊ foū. vñ ⁊ simplex votū ipedit matrimoniū ꝟhēdū: sed nō dirimit ꝟctū. Solēne aūt ⁊ impedit ⁊ ꝟctū dirimit. vt patet di. xxvij. p totū. Et ratio huiꝰ est: q: in vo to simplici est vnū vinculū ligans: in solēni duplex.

§. I. De restitutione vero

certo:ū sciendū est q̄ restitutio etiā fieri debet cū quodaz o:dine. Pro cuiꝰ declaratione notādū q̄ fm triplicē volū tatē creditoris cōtingit debito:em habere substātiā eius.

¶ Et prima est violentata.

¶ Secūda conditionata.

¶ Tertia conformata.

Prima reperit̄ in rapina: furto: ⁊ similib⁹. Scōa in vsu ra. Tertia in ꝟctibus iustis. Et fm hūc triplicē voluntatis gradū varie ꝑius ⁊ posterius homo restituere obligat. Cū igit̄ prima volūtate. s. violēta: debito: tenet̄ vt puta q: abstulit per furtū rapinas ⁊ hmōi violētias: talia ꝑius re stituenda sunt q̄ vsura ⁊ alia debita: ⁊ hoc ꝓpter tria: sciz Per vio lētiā ab lata sunt primo re stituēda.

¶ Propter offensionē.

¶ Propter exp:opriationē.

¶ Propter compulsionem.

Propter offensionē q̄dez: nā maio: in eis infert̄ iniuria: q: illa penitus sunt inuoluntaria. s. rapina: furtū ⁊ hmōi. Vsura vo aliquo modo est volūtaria. s. volūtate cōditio nata: ꝓpterea de sui natura mino:ē iniuriā sapit in primū Alia vo debita sine iniuria fiunt: q: volūtaria sunt: puta illud qō debet̄ rōne emptiōis facte alicui⁹ rei: vl' rōne mu tui liciti: ⁊ hmōi. Et ideo rapina ⁊ furtū ꝑius restitui de bēt q̄ ipa vsura ⁊ alia debita licito mō ꝟcta: ⁊ eadez rōne ꝑius rapina: q: grauio: in ea violētia ⁊ iniuria q̄ in furto

Scōo dz talis o:do seruari ꝓpter exp:opriationē. Nā in rapina ⁊ furto fm oēs dñium nō trāsfert̄. ⁊ ideo talia nū q̄ fiūt taliter possidētis: in vsura vo dñium transferri vide tur. Tertio seruādus est talis o:do ꝓpter cōpulsionem. Magis em̄ debito: cōpellit̄ ⁊ artat̄ a iure restituere q̄ ex to:sit ꝑ furtū ⁊ rapinā q̄ q̄ habuit ꝑ vsurā. Nam ad restitu tionē vsure cōpellit̄ diuino ⁊ ecclesiastico iure: sz ad restī tuēdum rapinā artat̄ iure diuino ecclesiastico ⁊ ciuili. Ex q̄bus sequit̄ q̄ debito: si nō pōt in solidū restituere qō ex to:sit ꝑ rapinā ⁊ furtuz: ⁊ etiā qō habuit ꝑ vsurā: tenet̄ in solidū restituere ꝑi⁹ qō habuit ꝑ rapinā ⁊ furtū q̄ qō ha buit ꝑ vsurā: ⁊ hoc tū rōne volūtatis cōcurrētis: q: in sol

uente vsurā aliquo modō voluntas eius cōcurrit ad illaz expoliationē vsure. Sed expoliatus per furtū seu rapinā cōtra oēm suā volūtatē spoliat. Tū etiā rōne iuris coartā tis. Nā a iure ciuili cōpellit hō ad restōnem rapine ⁊ furti insolidū: etiā si nō habeat ad restituēdū vsuras. Hui⁹ sntie est Gerar. ordi. here. Que videtur rationalr dicta hoc excepto. s. q̄ debeat p̄ius restitui rapina. furtū ⁊ vsura q̄ debita licito modo ꝯcta. hoc em̄ esset offerre holocaustū de rapina. Sicut em̄ iniuste acciperet ab aliquo diuiter vt daretur elemosyna pauperi. vt dicit Aug. xiiij. q. v. forte. Ita etiā iniustū videt vt de eo qō iuste debet alteri: puta honesti mutui vel emptionis vel alicui⁹ liciti ꝯctus restituat alienū. hoc em̄ esset rapere alienum: vt reddat alienum. ⁊ non sunt facienda mala vt eueniant bona. vt ait apl's ad Rom̄. iij. Ad hoc ar. xiiij. q. v. nec q̄ em̄.

Certa p̄ius debēt restitui.

§. II. Quantū ad secundā

voluntatē que ꝺ: cōditionata: que scz cadit in vsura: dicit Alex. lōbar. q̄ p̄ius tenet restituere q̄ habuit p vsuraz q̄ p̄ que habuit p alios ꝯctus volūtarie factos. Et rō huius ē q: in restōne debitoꝝ solum seruat iusticia: sed in restōne vsure ⁊ male ablatoꝝ nō solū iusticia seruat: sed etiā iniuria deo ⁊ p̄imo facta amouetur. Et ideo restitutio vsure p̄ferēda est. si tm̄ ꝯiū seruet q: scz talia debita iusta in satisfactione p̄eponant male ablatis. Aduertēdū q̄ in duplici casu hoc fieri pōt: scz qn̄ debita sunt clare manifesta ⁊ restitutio male ablatoꝝ nō fit: scz obscure fit inquirende. Scō qn̄ res q̄ debet est determinata: puta. l. vel. c. ⁊ male ablata indeterminata: nā clarū semp̄ precedit obscurū in iure ⁊ determinata rē indeterminatā: scz illud cōiter nō seruat. etiā extra p̄dictos duos casus. qō etiā videt rōnabiliter fieri: q: indecēs videt vsurā debere restitui de re iuste alteri obligata. Nā per hoc nō tollit iniuria facta ⁊ p̄imo ⁊ deo. sed addit noua: q: alienū auferet. nec em̄ tenet deo ⁊ p̄imo rōne vsure perpetrate vel alteri⁹ male ablati nisi inquātū pōt de iure. ar. de reg iur. Nemo ad impossibile obligat. Si igit nō pōt restituere vsurā nisi subtrahēdo ius alterius p̄tūc excusat a restōne. p̄pterea magis ꝺ esset violētū seu cōtra volūtatē eius cui debet aliq̄d rōne iusti ꝯct⁹: scz subtrahere suū creditū q̄ fuerit recipe vsurā ab. alio. p̄pterea nō videt rationabile vt de iusto obseq̄o qō fecit p̄imo. s. in mutuādo seu in expectādo p̄ciū rei vēdite reportet incōmodū ⁊ dānuz qō cōtingeret hoc seruādo cū q̄ dedit vsurā iam recepit cōmodū magnū ex mutuo sibi facto. ⁊ ideo ꝺz sibi sufficere vt vsurari⁹ restituat sibi vsurā cū poterit de suo ⁊ nō de alieno: q: sm̄ regulā locupletari nō ꝺz aliq̄s cū alteri⁹ iniuria vel iactura. de reg. iur. lib. vj. Et hoc nisi iura cōia vel municipalia aliter disponerēt. q: in hmōi seruāda sunt. Naz iure hūano possessiones ⁊ alia vt p̄pria possidenē. vt ptz di. viij. quo iure.

§. III. Tertia volūtas que

ꝺ: cōformata. repit in ꝯctib⁹ licitis vbi volūtates ꝯhentium infimul cōformant. In restōne aūt taliū aliqua p̄ius restituēda sunt. nā p̄ius restitui debēt q̄cunq̄ certa debita q̄ quecūq̄ ad pias cās relicta atq̄ donata. Cui⁹rō est: q: donatio ad pias cās ⁊ largitio sunt ex superogationis cōsilio vel sunt forte bona incerta: restitutio autē male ablatoꝝ seu aliorū debitoꝝ certoruz sunt ex obligatione et p̄cepto. p⁹ em̄ restitui debēt que sunt sm̄ necessitatē p̄cepti q̄ q̄ sunt sm̄ superogationē cōsilij. Huic sntie concor. Arch. i. c. nō sane. xiiij. q. v. Hinc etiā Ray. ait q̄ si creditores vel legatarij simul venerint ad heredē p̄imo est satisfaciendū creditoribus. sed si veniūt sepatim liberat heres soluēdo p ordinē cuilibet venienti siue creditoꝝ legatario dū tm̄ nil in dolo vel fraude operet. verūtamē si legatarij preueniūt creditores. ⁊ accipiūt. vel posteriores creditores p̄iores ⁊ potiores in iure preueniunt. creditores post modū venientes heredē inquietare non debēt nisi de hereditate remāserit ei vnde possit adhuc satisfacere illis. sed hīt tanq̄ potiores ius suū saluū contra legatarios q̄ primo acceperūt. filr ⁊ creditores anteriores cōtra posteriores q̄ acceperūt p̄imo. Idez quoq̄ Guil. ait ⁊ addit q̄ si heres scit vel credit hereditatē vltra debita nō extendi: siue ex ꝯctu vel quasi seu ex maleficio vel quasi nihil legatariis ꝺz dare. Si vo quātitatē debitoꝝ nescit ꝺz satisfacere p̄imo creditorib⁹. Et si legatarij p̄ius vel simul cū creditoribus legata petāt est creditorib⁹ potiorib⁹ p̄imo soluendū. Si autem de hereditate nihil remanet p̄imo solutis debitis legatariis non tenetur. Si vo hunc ordinē mutauerit heres p̄mo. s. soluēdo legatariis seu secūdariis creditoribus p̄iorib⁹ in foro ꝯscie mīme liberatur: nisi hoc faciat ignoranter reputās hereditatē. s. sufficere ad oia solueda vel nesciēs hūc creditorē esse potiorē. His ꝯcordāntie. Itē nota q̄ ceteris paribus seruāda est hec regula. Qui p̄ior est tpe potior est in iure. de reg. iur. lib. vj. Ubi autē sunt p̄iuilegia paria. s. psonarū ⁊ actionū ⁊ infimul equaliter satisfaciēdū est: nisi de aliquo illoꝝ ꝑbet q̄ alteri p̄ferēdus sit sm̄ legē pacti vl scripti seu vsus approbati. Hec aūt notari solet. C. de bo. au. iudi. pos. p debito. Cū ergo mercator vel ali⁹ frangit vel vt vulgariter ꝺ: fallit nō sufficiēs satisfacere creditoribus oibus ex integro vel minētibus cūctis vt satisfaciat. Hic ordo seruat sm̄ Bal. de pusio. C. p debito. de bo. au. iudi. pos. Primo ꝺz satisfieri dñis rerū. verbi gra deponentibus si deposita erant sibi facta. vt. ff. de p̄iui. credi. l. fi. ⁊ l. veteri. Scōo satisfit mercium vēditoꝝ si extāt merces. hoc est ipe merces restituunt tanq̄ singulariter p p̄cio obligate. Si aūt plus valeret illud plus redditur ad cōmodū creditoꝝ. vt. ff. de acti. vē. l. iulianus. Si aūt ipe merces non extāt: sed vendite sunt ⁊ loco earū alie subrogate tales subrogate non reddunt loco earū: q: non sunt p p̄cio obligate. vt. ff. de in rē verso. l. quidam. Huius ratio assignat: q: p̄ciū ex re illa redactū obligatū nō erat. ergo nec etiā res q̄ emit. vt habet ex eo. Idē quoq̄ in p̄mutatione dicēdū est: q: vbi species in obligatione est: nō succedit loco alterius altera. vt notatur. ff. de ver. sig. l. labeo. Tertio ceteris par⁹ preferet vxor: q: hypothecā cēset hīe. ⁊ ideo preferet nedū p̄tēdentibus psonalē obligationē: sed etiam p̄tēdentib⁹ tacitā hypothecā. vt. l. assiduus. C. qui po. in pig. ha. Non tamē preferet creditoribus habētibus anteriores hypothecas: ⁊ expressas. fiscus quoq̄ simile habet p̄iuilegiū cū mulier. C. de p̄iuile. fisci. q̄uis. Et de hoc etiam habes ex̄ de pigno. ex litteris. in glo. quoniam. Quarto post hypothecas veniūt deponētes: scz si nō extat depositū. ff. de po. l. fi hominē. §. fi. Hoc em̄ p̄iuilegiū cause depositi dat pter frequētiā cōtractuū depositoꝝ. tm̄ sicut in. l. predicta patet tali p̄iuilegio nō gaudent qui sub noie depositi mutuant ad vsuras. hypotheca autē potior est: q: ptinet ad rē ipaz ff. de pac. rescriptū. Quinto veniūt simplices p̄iuilegiati. i. habētes p̄iuilegia psonalia non realia. Sexto ⁊ vltimo veniunt chirographarij p rata nō obtēta p̄itate cōtractuū: q: licitū est debitori p cumulo creditorum facere deteriorē cām creditoꝝ p̄iorū nō dominiū nec hypothecam nec p̄iuilegiū habētiū. vt. ff. de separa. bo. l. j. §. ꝑtrario. Et ista est ratio quare in chirographarijs creditorib⁹ nō attendit tēpus. Hec ille. Uerū vbi lex municipalis seu statutuz ciuitatis aliter disponeret illi est standū etiam in foro cōscie si nō fit expresse ꝓtra deū quod nō de facili iudicandū est: q: nemo arbitrādus est immemor diuini timoris ⁊ sue salutis. s. q. vij. sancimus. Nisi euidenter appareat ꝯtiū. Uñ in aliq̄bus ciuitatibus vt florētie fallēte mercatore p sindicos institutos a cōitate super hmōi. vbi nō sufficiūt bona mercatoris fallentis ad plene restituendū oibus satisfit vnicuiq̄ p rata sm̄ facultatē bonoꝝ illius ⁊ nō p̄ius vni q̄ alteri: nisi aliquibus psonis p̄iuilegiatis i hoc vt in mulieribus p̄o dotibus rehabēdis ⁊ hmōi quibus plene satisfit anteq̄ cuiq̄ alio⁹ꝝ. Itē p̄imo nota

Ordo restitutionē creditorum.

q̄ hi qui tenētur p̄imo restituere si omnino non p̄nt solu-
uere vel restituere: sufficit cōtritio ⁊ p̄opositū restituēdi
q̄n cōmode poterūt. xiiij. q. vj. si res. Nō verū est cuz no-
ta sit pauptas: talis em̄ nō dz excōicari. vt ō: ex̄ de solu. c.
odoardus. nec aliq̄ pena mulctari. vt ex̄ de vsu. c. cum tu.
Et ō: nota paupertas q̄n cedit bonis. Jdeoq̄ tali dz cō-
sulere sacerdos si de paupertate dubitat q̄ cedat bonis.

Nota ūm q̄ nō sufficit hec cessio: ita q̄ nō sit ei aliq̄ pnia
iniūgenda: q; nec solutio nec satisfactio plenaria suffice-
ret. Nā licz cessio siue solutio quoad satisfactionē ḧoi suf-
ficiat: adhuc tn̄ ecclesie satisfactū nō est. ergo iudex eccle-
siasticus. ſ. sacerdos p̄ vsurpatione rei aliene iniūgat sibi
p̄niam. Et in hoc offendūt ⁊ sacerdotes delinquētes qui
putāt sufficere q̄ satisfaciāt: nec trāsgressionē quā fecerūt
postmodū ꝓfitent. hec Host. in sum. ti. de pe. ⁊ re. Secū
do nota q̄ si talis postea q̄uenerit ad pinguiorē fortunā:
tenet satisfacere: etiaz si cederet bonis: q; p̄ hoc non sunt
liberati: sed talis cessio ad hoc eis p̄dest ne iudicati tra-
hant in carcerē. C. q̄ bo. ce. pos. l. qui bonis. vbi etiā dicit
glo. q̄ cessio in hoc etiā p̄dest: q; postea nō poterūt cōue
niri nisi inquantū facere p̄nt. ⁊ sic habet ratio ne egeat. ⁊
p̄terea q̄uenīri nō debz nisi sit tātū illō q̄ acquisiuit q̄
merito videat debere cōueniri. Hec in glo. Sed q̄ hn̄t re-
stituere si cōueniant ex maleficio si nō sunt soluendo ver
berādi sunt p̄ debito: sed si nō q̄ueniunt ex maleficio nō
debēt tales verberari: sed sufficit q̄ cedant bonis. Archi.
xiiij. q. vj. si res. Nota tertio si is q̄ aliena abstulit pōt re-
stituere ⁊ nō restituit: nō est in statu salut. xiiij. q. vj. si res.
Dicit aūt Ray. in summa sua q̄ dn̄s alicui⁹ terre tenetur
restituere indebite exacta a se vel a suis directe vel indire
cte. Glo. supra indirecte vt q̄n denegat eis iusticiā vel nō
defendit eos vt dz vt sic extorqueat aliqua. Si tali dn̄o
ex aliq̄bus circūstantijs appareat multū difficilis vel im
possibilis talis restitutio: sar̄ videt q̄ possit cōsuli ḧmōi.
q̄ in cōpensatiōe: vel remittat eis cōiter cū eoz cōsensu ⁊
libera volūtate aliquā seruitutē vel annuā p̄estantiaz in
perpetuū vel ad tp̄s: ita q̄ plenissime videat eis satisfa-
ctū: vel etiā faciat in remissionē pctōrū illoz quib⁹ tenet
aliquod hospitale vel alle opus piecatis: cum cōsensu tn̄
eoūdē si potest requiri. Hec ibi. Nota quarto q̄ is q̄ ha
ber aliena restituere ⁊ certis p̄sonis si pōt in totuz vel in
parte: sed nō cōmode: sed cū multa sui incōmoditate: cō-
uenit vel cōuenīat cū ipso lesо vel spoliato amicabiliter
de redditibus suis moderate: ita q̄ vita sibi remaneat as
signando sibi quouscz fuerit plenarie satisfactū: vel pau
latim singulis annis vel mensibus vel alijs tp̄ibus einē
det q̄ pōt: ⁊ hoc cū voluntate illi⁹ cui debet satisfacere:
q̄ si nulla inueniret misericordia apud eū. tunc absq̄ dila
tione tenet satisfacere vel bonis cedere: q; talis pctō: sem
per est in mora. Host. ⁊ Ray. Sed hoc melius declarabi
tur in vltimo. §. sequenti. Si aūt p̄dictus inuenit mise-
ricordia apud creditores suos facientibus sibi dilationē
vel remissionē: tūc pōt ea vti: ⁊ est in bono statu aie: si ta
mē habet in ꝓposito faciēdi q̄ debuisset si non potuisset
obtinere ipsam remissionez vel dilationē. Quinto nota
q̄ vbi plures essent creditores alicuius: ⁊ debitori petēti
dilationē aliqui creditores volūt dare aliq̄ non. sed q̄ ce-
dat bonis: stabit̄ in hoc maiori parti creditoꝝ: ⁊ itellige
maiorē partē vbi est maius ⁊ fortius debitū: etiā si vnus
esset cui plus q̄ oībus debeatur. Si vō par fit debitū: stā
dum est maiori numero creditoruz. Si vō oia sunt paria
eligēda est *clemētio: ſnia*: scz q̄ dilatio detur. C. de cessio.
bo. l. fi. Ray. Nota vltimo hic q̄ Joh̄. an. super. c. q̄q̄. de vsur. li. vj. mouet questionē. An heres vsurarij q̄n here
ditas nō sufficit oībus debeat satisfacere p̄imo venienti
bus. Guil. Duran. ⁊ Archi. dicunt q̄ non. immo fiet eis ⁊
alijs satisfactio p̄ rata vnūquēq̄ cōtingēte. ar. §. de testa-
mē. c. relatū. in fi. Sed dicit Joh̄. an. Satis videt in hoc
casu haberi debere ꝓsideratio tempoꝝis; vt ille qui p̄ius
soluit vsuras: recipiat quod suuz est integraliter: ⁊ sic de
singulis: p̄m regulā. j. de reg. iur. qui p̄ioꝝ. cū istoꝝ par sit
causa: vt ibi dixi. ⁊ in hypotheca hoc cōsideramus. C. qui
po. in pig. ha. l. sed si fundus. ⁊ bona vsurarij vident esse
hypothecata. §. e. c. cū tu. Multi tamē doctores dicūt cō-
trariū in hoc: scz q̄ bona vsurariorū sint hypothecata, vt
Host̄ie. Archi. ſfrede. Goffre. Et ipe cū Jo. an. dicit q̄ de
hac hypotheca nō habem⁹ textū expressum. Sexto nota
q̄ vbi aliquis est institutus heres ⁊ nō sufficit hereditas
ad soluēdū legata oia ⁊ debita. dicit Ray. q̄ credit in iu-
dicio aie sue q̄ nō teneat nisi inquātuz hereditas sufficit:
etiam si non fecit inuentariū. Jdē Jo. an. ⁊ ſfrede. de se-
nis. secus in iudicio contētioso si nō fecisset inuētariū: sed
si fecisset nō teneret nisi dūrāte hereditate. Distinguit tn̄
inter legata ⁊ debita: quia debita sine diminutione debet
p̄soluere dūrāte: scilz ad hoc hereditate. delegati vō si tot
sunt q̄ non remaneat legitimus potest retrahere suā legi
timā: ⁊ iterū quartā p̄m quosdam si fuit institutus heres.

Utrū he
reditas
non suffi
cit ad sol
uendum

Et nota q̄ heres pōt deducere ante oia expēsas funeris
⁊ alias necessarias quas fecit causa hereditatis vt i testa
mento ⁊ in ḧmōi. Expensas tamen quas fecisset superflu
as ad honorē ⁊ pompā mūdi: non posset cū tuta cōscien-
tia trahere de ere alieno: sed facere intelligeretur de suo.
Pe. de palu. in. iiij. Si autē plures sunt heredes ad debi
ta vel legata regulariter tenet quilibet p̄ hereditaria par
te. Excipiuntur q̄nq̄ casus. Primus est si aliquod opus
indiuiduū est in obligatione: tunc em̄ quilibet tenetur in
solidū. ff. de verbo. obli. in executoribꝰ. §. ij. Glo. ponit ꝺ
exemplum vt si testato: p̄misit se aliquod opus facturum
vel p̄misit per se vel heredem suū nō fieri quo minus p̄
fundū suū tibi ire liceat: ad hoc quilibet heredū erit obli-
gatus in solidum. Secūdus casus est si res que debet re-
stitui ab vno insolidū possideat. C. de heredi. vel acti. vē-
di. l. ij. Tertius est in alimentis legatis que ex voluntа-
te defuncti vel iudicis vel ab vno insolidum vel a pluribꝰ
p̄o partibus designatis petunt. ff. de ali. leg. l. ij. Quar
tus si testato: ab vno heredū legauerit creditori heredita
rio compensandi aio: tunc em̄ heres ille vsq̄ ad quanta
tem legati onus debiti illius sustinebit. ff. de leg. ij. cū ab
vno. Quintus est in expensis vxoris q̄ nō tm̄ strinxit he
redes p̄ hereditarijs portionibus: sed etiam viruz ꝓpor-
tione que peruenit ad euz de dote vxoris sue: vtputa si ad
eū peruenerūt centū: ⁊ in hereditate sint. cc. ipe vir tene-
bitur p̄ tertia: ⁊ heredes p̄ duabus partibus. ff. de reli. ⁊
sump. fu. quot. ⁊. l. veluti. Hec oia Host.

§. IIII. Quō debeat fieri re

stitutio vxoris cōcipiente filiū per adulteriū quē vir repu-
tat esse suū: de his q̄ cōsumit ipe filius spuriꝰ de bonis pa-
tris putatiui: ⁊ de hereditate rota vel parte ad euz perue
niente. Et p̄imo videnduz est de ipa vxore adultera quō
teneatur ⁊ ad quid. Scō de ipo filio spurio si tenetur et
quō. Tertio de ipo vero patre qui ex adulterio talē filium
habuit: quō ⁊ ad quātū teneat. Similis casus videt q̄ po
nitur ex̄ de pe. ⁊ re. c. officij. vbi dicitur. Significasti de
muliere supponēte sibi alienum partum: quē vir eiꝰ repu
tās suū nutrit: ⁊ heredē instituit. vnde idem dicēdū videt
quātū ad restitutionē de ipa muliere ⁊ de filio suppositо
⁊ huic fraudi dātibꝰ operā efficacē. Et de muliere adulte
ra q̄rit̄ p̄imo si debeat hoc reuelare marito. Ad q̄d dicen-
dū q̄ aliq̄n non ⁊ aliq̄n sic. Nam vbi immineat aliq̄d hoz
periculoz nō debet reuelare marito. Primū periculū ē in
famie. ſ. mulieris. Scōm periculū est scandali. Tertiū pe
riculū est mortis. Quartū periculū est impobabilitatis.

De muli
ere adul
tera sup-
ponente
partum.

Primū periculum est infamie. ſ. mulieris. quia hoc tali
ter reuelādo cum esset antea bone fame seipam pessime ⁊
turpissime diffamaret: q̄d quidē magnū periculū est muli
eri. Nam q̄d dicit Prouer. xxij. scriptū est. Melius est no
men bonum q̄ diuitie multe. licz intelligat de viris; tamē

turpius ac periculosius in honestis infamia mulieribus ingerit nota. Scõm est periculũ scandali.s.viri ⁊ cõsanguineorum atq; amicorũ ei⁹ si illis hoc innotesceret malũ.nã nõ solũ apud se turbarent ex eo:sed vix extunc possent cũ ea amicitiã ⁊ pacẽ ac cõcordẽ societatẽ hẽre: immo forte maritus dimitteret eã:⁊ nõ valẽtes forsitã continere vtriq; adulteriũ perpetrarẽt:⁊ sic innumerabilia mala ⁊ irrecuperabilia inter eos orirent. Tertiũ est periculum mortis.s.vxoris ⁊ sue spurie ꝓlis atq; adulteri sui. Nã ꝓbabiliter timere posset q eius marit⁹ siue quicũq; ali⁹ dũ occidere aliũ quereret necaret.ſm Sco.in.iij.concurrẽti bus dictis tribus periculis que vident valde ꝓbabilia:⁊ in plurib⁹ eueniẽtia:nõ debet talis mulier suo cõiugi reuelare:⁊ ꝓpter bonũ incertũ restituẽdũ hereditatib⁹ talib⁹ periculis se exponere manifeste. Quartũ ꝓpter piculuz imꝓbabilitatis. Nã nec vir nec filij⁹ nec etiã publicus iudex mulieri hoc reuelanti credere obligat:nisi ꝓbet dicta sua ꝓ infallibilia signa:aut ꝓ violẽtas ꝓbationes siue per idoneos testes. Nam ex solo ei⁹ dicto nõ põt exheredare filiũ talẽ:maxime in terris in q̃bus primogenita ex cõsuetudine in toto vel in ꝑte succedũt. Insup ſm Sco. vbi.s. in talibus terris si pater crederet vxori sue in hoc nõ posset tñ in hoc a spurio auferre hereditatẽ nisi in publico foro eum ꝓbaret talem: ⁊ tũc oporteret mulierez non tm̃ apud maritũ:sz apud totã patriã diffamari. ⁊ isto ꝓsupposito.s.q non debeat reuelare ratione malorũ grauiorũ exinde contingẽtiũ:quõ debeat talis mulier satisfacere dicetur.j. Vbi tñ nõ immineret periculũ aliud vel malũ nisi infamie ipius adultere:vel mortis sue:videt q si ꝑmoriatur viro suo debeat ante mortẽ ordinare cum cõfessore suo vel alia ꝓsona matura q si moriatur postea reuelet ex ꝑte sua viro:qñ scz ex hoc põt obuiari ne putativ⁹ fili⁹ habeat hereditatẽ totã vel partẽ. Aliqñ vo hoc marito vel alijs extra cõfessionẽ tenetur mulier reuelare: videlicet si hec tria cõcurrũt simul. Primo si apud maritũ ⁊ alios super hoc fortis ⁊ grauis suspitio imꝓssa esset ⁊ occasio dubitãdi totaliter. Scõo si ex certis ac sufficientibus causis põt ⁊ debet vehemẽter ⁊ valde ꝓbabilr credi q nil de primis periculis supradictis hic subsequeret aut cresceret:sz potius minueretur. Tertio si firmiter ꝓsumatur q fili⁹ bonis maritivoluntarie cedet:sed si ꝓnulus est filius cessat ista ratio:quia mittere põt marit⁹ ad hospitale illũ cũ nõ teneat alere alienos:nisi in extrema necessitate cũ alij desunt qui ꝓuideant. Iidis aũt tribus ꝯcurrẽtibus reuelari deberet ⁊ posset:sed vix ista cõcurrũt ⁊ rarissime ꝑsumẽ dũ est q cõcurrat. Insuper dici posset ſm Guil. q etiaz reuelare posset si nõ timet maritum:vel aliud immineret periculum. Sunt vtiq; q̃dam viri scienter vxorũ adulteriuz sustinẽtes vel etiã cõsentiẽtes:immo qñq; vxores suas ad hoc artãtes:vel q:ꝓprios filios non ꝑnt habere vel alia q̃ cunq; pudẽda occasione. Sfacta aũt notificatione anteq; vir eius ꝓ educatione talis filij expẽdat. videt deobligari a restitutione aliqua fiẽda:q; fecit qõ in se fuit vt dãnũ euitaret viri expẽsarũ in educãdo ⁊ hereditatiõis quoad alios.arg.ex̃ de iniur.⁊ dã.da.si culpa. Nec tñ debet manifestare adulteriũ ꝓpter periculũ ꝓsone ⁊ infamie detrimẽtum ⁊ odiũ ad eum euitandũ. Et si ante manifestationez iam aliqua consumpsisset hmõi putatiuus filius tenebit ipa mater inquantũ poterit satisfacere:si aliq̃d vt suũ possidet. Et si magnus exist̃es q̃n hoc notificat.nõ vellet ipe filij⁹ credere hoc nec cedere bonis putatiui patris: petes saltem legitimã que sine causis expressis a iure auferri nõ potest:vt legitimus filius:nec ꝯtiũ põt ꝓbari. tenebitur nihilominus ipa mulier heredibus de portione illa ablata sibi de eo tñ qõ põt ⁊ nõ plus.ex̃ de re.iur.lib.vj.nemo Et hoc quia fuit in mora notificandi quando potuit puideri. Sz nũquid mulier talis debet reuelare crimẽ suũ filio spurio ⁊ inducere eũ ad dimittendũ hereditatẽ vero heredi. Ad hoc dicẽdũ ſm Sco, vbi.s. q aut filius crederet matri aut non. Si autẽ crederet nõ autem probabile est q ꝓpter hoc dimitteret dictam hereditatẽ. Nam paucos reperire contingit qui ita perfecti sint q ꝓpter seruãdam iusticiaz in foro dei dimittant magnas possessiones quas retinere ꝑnt iure exteriori:⁊ velint spurij reputari: nec hoc mater presumere põt nisi antea multum fuisset experta de bona volũtate filij sui.nõ ergo debet se exponere certo periculo diffamationis apud filiũ ꝓpter incertam correctionẽ illius. Si vo nõ crederet tũc sequeretur inde duplex malus. Primo q: ipa diffamaret. Scõo q: ab illo hereditas sicut antea possideret. Si q̃s autẽ obstet q tali filio debeat reuelari:ne scz ignoranter copularet ꝓ matrimoniũ sue sorori aut alteri sue ꝓpinque seu alia faceret q̃ a iure spurijs prohibita sunt. Dicendũ q talis ignorantia duim perseuerat omnino excusat cũ sit ignorãtia facti. Si q̃n tamẽ factũ veniret ad lucẽ tale matrimoniũ esset dirimendũ. Si tamẽ querat an dato q talis filius ex verbis matris se spuriũ credat teneatur restituere bona que habuit a marito matris ceteris filijs alijs heredibus predicti mariti. Dicendũ q si hoc indubitanter credit ⁊ rõnem illud credẽdi habet:tenet ſm deũ:nõ tamẽ iure humano Si tamẽ non habet sufficientẽ cãm ⁊ rationẽ credẽdi:tũc reddere nõ tenet ex quo per se vel per alterũ sibi daret q nõ habet sufficientẽ seu condignã rationẽ credendi. Sũt autẽ inter cetera quattuor signa que reddunt suspectã talẽ matrẽ:ita q ei hoc non debet de facili credi.

¶ Primũ est amor.

¶ Secundũ est odium.

¶ Tertium stulticia.

¶ Quartũ incertitudo.

Primũ est amor.i.si prediligit aliã plẽ viri sui. Scõm est odium: videlicet si presumit ipm vel eius vxorem odire. Tertiũ est stulticia:q: scz mulier fatua ⁊ leuis est vel pertinacis sensus. Quartũ est incertitudo cũ nõ constet eam esse vel fuisse certã: q hũc cõcepit de adulterio nõ de viro. Nõ em̃ hoc omni põt adultere esse certũ. Sed qõ remediũ tali mulieri debet exhiberi. Dicẽdũ q ei ſm Sco, vbi.s. triplex remediũ dari potest. Primuz remediũ est q inducat filiũ intrare religionẽ:⁊ tamẽ talẽ q possit professionẽ suã seruare:ne scz incidat in scyllam cupiẽs vitare caribdim. Scõm est q fiat clericus: vnde valeat tamen ſm deũ ecclesiastica bñficia acceptare. Et his quasi sufficientibus merito iam cõtentus dimittat hereditatẽ alteri fratri laico in seculo remanẽti. Si tamẽ per nullã ꝓsuasionẽ honestã coꝛ talis filij mater flectere põt vt hereditatem dimittat:nõ videt q debeat se ꝓdere illi cũ certa nõ sit q talis ab ea imꝓsuasibilis in alijs tam licitis et honestis flecteret ex illo:immo forte tenacius retineret ne spurius putaret cum talẽ notã multũ caueat male nati. Tunc de mũ tertiũ remediũ addendũ est.s.q saluo iure humano ⁊ absq; infamia sua põt ⁊ debet de sua dote cũ eaz habebit in ptãte vel de parafernalibus si habet:⁊ ceteris bonis laboribus ⁊ sudoribus suis indẽnẽ facere virũ ⁊ legitimã eius prolẽ. Obligatur em̃ viro satisfacere de ꝓsumptis ab illegitimo filio:sed talis filius satisfacere nõ tenet que cõsumpsit q̃diu in bona fide fuit. De hereditate aũt mulier obligat heredib⁹ viri ab intestato vel heredibus scriptis: vel quibus verisilr credit q reliquisset hereditatẽ. Nõ si nescit debet pauꝑib⁹ erogari. Tenet inquã ſm correspondentiã iusticie. Nõ em̃ dico q teneat ad restitutionẽ equalẽtis hereditati:q: vt superius dictũ est plurimũ quidẽ differt inter habere ⁊ prope esse:sz q: iste legitimus heres nunq̃ habuit hereditatẽ:licz ſm iusticiã fuerit prope. ꝓpterea minus q̃ equiualens hereditati sibi sufficit pro hereditate fienda. Illud autem minus determinetur ſm arbitriũ boni viri. Nõ si nec hoc fieri põt ptunc nõ obligatur.tenebit tamẽ cũ peruenier ad pinguiorẽ fortunam ex̃ de solut. Odoardus. Si vo talis mulier nunq̃ habet vnde restituere possit;tunc ex impotentia excusatur si ha-

Aliquando mulier tenet reuelare

Remedium mulieri exhibendum

beat satisfaciēdi ꝓpositum. xiij. q. vj. ſi res. De adultero aūt cuius est filius. dicēduz videt ꝙ ſi ſcit vel credit veriſi militer illū esse ſuū vbi mater ipſa satisfacere nō valet: vi detur teneat de expēſis educationis patri putatiuo: q: cāin efficacē dedit tali dāno. ex de iniur. & dā. da. ſi culpa. fin tamē possibilitatez ſuā. Et ſi mitteret ipſa adultera ad hoſpitale: vel finxiſſet mortuū peperiſſe: vel q: notificauit ſine ſui periculo: tenebit hoſpitali de nutrimēto & alijs expē ſis: niſi notabilis pauptas excuſet eaz cū de iure naturali ad hoc teneat. di. j. ius naturale. Et hoſpitalia ꝓpter pau peres nutriēdos ſint facta: nō ꝓpter diuites. Sed de here ditate vel dote ſi dotaret a patre putatiuo teneri videtur ad arbitrium boni viri attēta ſua facultate. Que tamē ſa tisfactio occulte fieri debet cum ſine periculo manifeſtari non poſſit. ar. ij. q. j. ſi peccauerit. Si autē dubitat adulter ex eo q: leuis est mulier: & cū alijs adulterat. vel etiam q: ipſa adultera dubitat vtrū ſit eius vel marti: relinquat iu dicio dei cui oia nuda ſunt & apta & grauari nō videtur de reſtitutione. Indecēs est em vt in re dubia certa det ſnia. ait Greg. di. xxxiij. habuiſſe. In tamē caſu ad obuiā dum hmōi periculis vel malis debet adulter a vel adulter querere abortum vel mortē paruuli. ar. xxxij. q. ij. faciat.

Scilicet quādo fiēda ſit reſtitutio. Caplm. viij.

QUātuz ad octauū. ſ. qn̄ dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxij. ꝙ ſtatim. q: ſicut ac cipere rē alienā est cōtra iuſticiā: ita & detinere caz: q: ꝓ hoc ꝙ aliqs detinet rē alienā inuito dño impedit cum ab vſu rei ſue. & ſic facit ei iniuriā. Manifeſtū est aūt ꝙ nec ꝓ modicū tpis licet alicui in pctō moriari: ſed q̄libet teneat pctm̄ ſtatim deſerere. Unde di. quaſi a facie colubri fuge pctm̄. & ideo teneat q̄libet ſtatim reſtituere vel dilatio nem petere ab eo qui pōt vſum rei concedere. Et ſiquidē teneātur de incertis cū illud eſſet erogādū in pias cauſas cū cōſilio eccleſie. ſi hmōi pſone habētes reſtituere rema neant ita paupes cū filijs & familia ꝙ nō habeat vnde vi uāt: fiat dicit Ray. vt dixi in caſu cōſilij. ſ. in tit. de deci. ibi aūt ſic dicit. Si q̄s retinuit decimas lōgo tpe: & nūc venit ad ſatisfactionē & poſtulat intuitu dei & eccleſie: & maxime q: habet paruaz ſubam ſibi remitti qđ accepit tpe p:eteri to cum aliter oporteret cū ſua familia mēdicare: q̄uis ec cleſia decimas oēs poſſit petere ſi viderit iſtum cōtritū: & p:eces eius inniti vitari debet ei tanq̄ pauperi dimittere vnde viuat cum hoc eſſet datura poſtea. xvj. q. j. qm̄. Hec Ray. Nō intelligendum videt vbi dant decime de more put est de iure cōi. Nam vbi de more nō dātur decime vel valde diminute videtur excuſari ꝓput plene habes: & dicit ibi glo. Guil. ꝙ illi q̄ reaſſignāt in manu penitentiarij qui hoc nō faceret niſi penitētiarij reſtitueret eis ꝑ parte vł ꝑ toto q̄n̄ neſcitur cui faciēda est reſtitutio ꝙ non credit eos eſſe in ſtatu ſalutis. Dicit etiaz paulopoſt ꝙ nō est neceſſe ꝙ fiat hmōi reaſſignatio in manib⁹ penitētiarij dūmodo talis paratus ſit ad arbitriū ei⁹ vel alteri⁹ boni viri ſatisfa cere. Dicit etiā ꝙ in hoc caſu epūs q̄ est diſpēſato: pauperū pōt dilationē dare vel partē dimittere. ac etiā totū ſi vide rit expedire ad neceſſariam ſuſtētationē illius tanq̄ alicu ius alterius paupis: ita tn̄ ꝙ quāto vtilius pōt gerat ne gocium illius cui fienda est reſtitutio ſi pſona eius fuiſſet meri: videlz exponēdo illa que eſſent ei reſtituēda in vſus tales q̄ poſſunt ei magis ꝓficere quoad deū. Hec ibi. Si teneat certis pſonis que nolunt dare certā dilationē debet ad petitionē ipſoruz abſq̄ dilatione ſatisfacere vel cedere bonis: q: fur vel rapto: ſemper ſunt in mora. et ideo ſemp augent peccatū. ff. de cōdi. fur. l. in re furtiua. vbi leſi egēt & fame pereunt: ne interueniēte paululum mora inueniri nō valeāt qui redimantur. ſemper vitāda est mora vbi eſt periculuz. di. xxviij. de firaculane. Et hoc etiam ſi oporteat ſpm̄ mēdicare: vnde nō dico habito reſpectu ne egeat. nā cōtra hoc notatur. ex de vſu. cū tu. tamē Ul. addit ſine cul pa pōt accipere vite neceſſaria: ſcz extreme. Ray. moderate ſibi vita retēta quouſq̄ plene ſatisfaciat. Hoſt. vo ſic di cit. Sed q̄d ſi nō immineat tale periculū neceſſitatis: & is qui reſtituere tenetur nō poteſt induci ad reſtitutionē ſta tim faciendā: puto ꝙ diſcretus ſacerdos pōt ſuā cōſciam informare ex eo ꝙ intēdit gerere vtiliter negociū credito ris. Nā ſi videt ꝙ aliter nō pōt recuparе in perpetuū: vel nō ita cito vel nō ita cōmode. pōt recepto iuramento vel alia ſufficiēti cautione ſi habere pōt cautionē: dilationez concedere. & ſub hac cōditione ſi adimpleuerit hoc infra talem diē pctō: em abſoluere: vt ſic credito: qđ ei debetur recuperet & pctō: nō recedat a p:eſbytero deſperat⁹. Hec ille. Sed ꝙ in fine huius. §. ſcz ꝙ abſoluat ſub conditiōe contrariū aſſerit. Ul. dicēs ꝙ abſolutio a pctis nunq̄ fie ri debet ſub cōditione: & ideo dici pōt ꝙ abſoluat ſimpli citer ſi eſt abſoluēdus: ſz declaret ꝙ nō valebit abſolutio niſi adimpleat ꝓmiſſum. Ul. Archi. ſuper. c. ſi res. xiij. q. vj. querit. Utrum habenti reſtituere debeat haberi reſpe ctus ne egeat. & dicit. videt ꝙ ſic. ff. de iniur. l. in condēna tione. ff. de ceſſio. bo. l. is qui. Et ſic notat per Bern. ex de ſolu. o doardus. Et facit ad hoc quod habet. xvj. q. vij. q̄ cunq̄. ſed Inno. in. c. cum tu. ex de vſur. ſecus credit ſm̄ canones. vbi ibi no. Ala. Ber. & Hoſti. ꝙ inſolidū tenen tur detento: es vſurarū: & nō ſolū inquā tū facere pñt. qui Hoſt. in ſumma dicit ꝙ qui habēt reſtituere paulatim ſin gulis menſibus ſoluant credito: ibus ſi aliter nō pñt ſine magno detrimento ꝓput poterūt vel cōponāt ſe cū ſpolia tis. Nō ſi nullā poterint inuenire miſerico: diam apud eos: tūc abſq̄ dilatione tenent ſatisfacere vel bonis cede re: q: pctō: ſemp est in mora. ff. de condi. fur. l. in re furtiua ex de furto. c. cum in eccleſie. Multi tenent dictum p:ece dens tanq̄ equū: ſcz ꝙ tenent ſoluere quātū pñt retēta ſi bi vite cōmoda. ar. de conſe. diſt. v. diſcipulos. ex de fur. ſi q̄s. Sed ar. ꝓ trariū ſuper verbo reddere eiuſdē. c. & ibi di cit Archi. ꝙ ſtatim debet reddere totū qđ pōt allegans. b. Tho. ij. ij. q. lxij. qui dicit ꝙ ſtatim fiēda reſtitutio est. dñs Jo. dñici in glo. quadā. dictū tamē. b. Tho. potest dici nō eſſe cōtra ſi ſane intelligat. vt. j. dicet. Sed in quadā ſum ma dicit ꝙ illi qui hñt reſtituere vſuras & male ablata: & ꝓponūt firmiter reddere: ſed nō poſſunt ſtatim: quia no lunt cum familia ſua egere vel mendicare. tamē incipiūt iuxta poſſe ſatisfacere: vtrū tales poſſint abſolui & cōmu nicari. Reſpōdeo. Aut ſciunt pſonas certas aut nō. Et ſi ſciunt ipi male ablata. & etiā ipſi quibus debent hmōi vo lunt. tutū est ꝙ de cōſcientia eoꝝ ſtent ad terminū ipoꝝ & voluntatē. Si vo neſciūt tales dāna data ſibi. & reuela tio poſſet eſſe periculoſa illis qui volūt reſtituere: tūc nō est reuelādū illis: ſed p:eſumendū ꝙ ꝓfeſſor vtiliter illoꝝ negociū gerat & confitens intendat & ꝓmittat ſatisfacere q̄ cito pōt: q: hic habet locū ratihabitio de bono & equo & tunc confitens abſolui & cōicari poteſt: q: est in via ſalu tis. Si vo omnino neſciant perſone quibus reſtitutio eſt fienda: tūc eſt libere in ptāte p:elati vel diſcreti cōfeſſoris dare & cōſtituere terminū cōfitenti: ſicut viderit neceſſita tē & cōtritionē eius & voluntatē ei⁹ paratā & p:omptā re ſtituēdi: & infra iſtum terminū talis pōt abſolui & cōicari. Quid aūt debeat facere vxor & familia rapto: is q̄ nō ha bent niſi de obligatis reſtitutioni. habes. ſ. ti. j. c. xij. de ra pina. §. xviij. & xix. Nota ꝙ Ray. & Hoſti. circa iſtam ma teriā reſtitutionis dicunt (hoc notent & teneant ſacerdo tes) ꝙ ſm̄ ꝙ maior vel mino: fuerit fraus vel dolus vel violentia: maior vel mino: debet eſſe diſcretio iudicantis & ſm̄ hoc in vſuris que fiunt in depoſitis. vt dictum est. ſ. in. c. de vſura. que omnino ſunt reſtituenda: tamen q: mi no: est ibi violentia q̄ in ceteris. poterit confeſſor etiā cū ſcitur perſona cui fienda est reſtitutio magis moderari tē pus reſtituendi retenta ſibi vite commoda & familie ſue. Quidā circa iſtā materiā dicunt & meo iudicio ſatis ratio nabiliter ꝙ in certis caſibus non tenetur quis ad ſtatim

Egestas i reſtituē te debet reſpici.

Incipiēs reſtituere ſi timēs egestatē adhucz abſolui

Cōfeſſor pōt mo derari reſti tuēdi tpr reſtōnis

restituendū actualiter: etiā si habeat moduz aliquē ad restituēdū ⁊ ab eo cui teneť inuenire nō possit nec remissionē nec dilationē: sed subitā velit sibi fieri restitutionē. qñ videlicz ex restituēdo statim inde sequereť euidēs vel p̄babile dānuz spūale vel tpale notabile ipius restituentis: vel alioꝝ qō p̄pōderaret dāno eiꝰ qui debet habere ex carentia illius rei. Pōt aūt tale dānū esse triplex. s. periculum mortis: infamia grauis seu scandalū notabile vel dānum: ⁊ periculū p̄babile mortalis culpe. Ratio huius est scz ꝙ talis restituio possit differri. q: ꝑm Sco. ordi. mino. creditoꝝ. i. qui debet hz̄e. magis debet velle in hmōi casib⁹ vt maximū incōmodū seu damnū eius qui habet restituere euitetur in modica restitutionis dilatione q̄ suuz incōmodū modicū vel damnū ex carentia ad tps̄ iue rei. Et si obijciať ꝙ restituere est actus negatiui p̄cepti: q: reducitur seu explicať per hoc qō est nō retinere alienū: sz p̄ceptū negatiuū obligat semper ⁊ ad semper. Rndeť ꝑm Sco. ꝙ alienū iniuste ⁊ inuito dño retinere simpl'r p̄hibetur ꝓpterea semp ⁊ p̄ semp istō modo necesse est saluti alienū nō retinere. Sz qñ q̄s habet ꝓpositū ⁊ voluntatē restituēdi alienum p̄to tēpore oppoꝝtuno extunc tenetur dño rei volēte. i. velle debēte. vult autē hoc dñs rei etiā nō actu illicito: tñ actu debito ⁊ honesto: q: debet velle ꝙ q̄ suum habz retineat quouscz̄ poterit oppoꝝtune. Et si dicat dñs rei hoc agit inuite. ⁊ quia nō vult ꝙ per quātūcūcz̄ tēpus suū retineať. Dicēdū ꝑm Sco. ꝙ dño inoꝝdinate volente statim rehabere suū: ⁊ per cōsequēs contra rectā rationē nolēte p̄mū retinere suū: tūc tenēs non est detētoꝝ iniustus. Nam ⁊ depositū debet redditiōe strictissima cū repetitur reddi. vt. C. depo. l. fi. ⁊ tamē inuito dño volūtate inordinata cū repetit ⁊ cū eo maluz faciat sibi vel alteri pōt retineri. Et Aug. dicit ꝙ multa bona sunt p̄estanda inuitis dū eoꝝ potius vtilitati q̄ voluntati consulit ⁊ cetera di. xlv. Et q̄ emēdat. ⁊ exemplū ponit. xxiij. q. iij. c. ipa pietas. de eo. s. q̄ cōtra volūtatē suā extrahit de domo ruitura qō laudabiliter fit. Est ergo vnus casus cuz imminet ex hmōi restitutione subita periculū damni incōparabiliter p̄cualentis dāno qō ide habet creditor ex carētia rei sue puta cū ipe creditor habēdo illā rem seu pecuniā quā q̄s de suo retinet magis posset repugnare ⁊ p̄ualere ꝓtra bonum cōe. Nā tunc ꝑm Rich. in. iiij. nō teneť illud restituere illi: sed fideliter reseruare vt restituat sibi vel heredib⁹ suis qñ hoc fieri poterit sine p̄iudicio boni cōmunis. vel depositare illud ita ordinādo ⁊ p̄uidendo ꝙ tpe suo restituať. Idē videť dicēdū cū q̄s malevteretur re sua rehabita: puta gladio ad occidēdū se vel aliū hmōi. Idē videtur dicendū cū ex subita restitutione illeq̄ restitueret rem ablatā p furtū vel aliud vitiū: detegereť ⁊ inde infamareť cuz fama sit qd nobilius q̄ suba tpalis. vnde grauius reputatur pctm̄ detractionis q̄ furtuz ceteris paribus ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxiij. ⁊. vj. q. j. deteriozes. Cū ergo quilibet debeat p̄uidere ꝓseruationi fame sue. ar. xxj. q. j. nolo. Pōt talis differre restitutionē vsq̄ ad tps̄ quo nō deprehēdať in crimine ⁊ diffameť si aliter p̄uideri nō pōt. Idem dicēdum cū id qō debet restitui nō possit illi restitui nisi faciēdo magnas expēsas ad mittēduz sibi: q: in remotis est creditoꝝ. Tūc em̄ qd agendū est habes. s. in. co. ti. c. iij. Et idē dicēdū qñ mulier habuit filiū p adulteriuz nesciēte viro vel suppositi sibi alienū partū qui nutrit de bonis viri vel heres etiā dimittit vt filius p̄ius: cū teneať mater talis de oībus que p̄cepit filius ille. s. putariui patris. non tñ debet reuelare factū qñ ex hoc sequereť seu seq̄ p̄babiliter posset mors sua: vel plis talis: vel etiā notabilis infamia vel alia grauia scandala ꝑm Ray. ⁊ Joh. neapoli. in quodlibeť. de quo habes. s. plene eo. li. ti. j. c. de furto. ibi vide. Alius casus est qñ ex hmōi restitutione subita seq̄ posset mors spiritualis seu pctm̄ mortale p̄obabiliter in restituendo vel familie eius: puta restituēdo q̄ habet alienā ad tantā venit paupertatē vel miseriā ꝙ nō pōt viuere vel p̄uidere filijs de victu ⁊ vestitu. ⁊ cū sint aliculus nobilis cōditionis mēdicare nimis erubescūt ab amicis ad sufficiētiā nō inueniūt: laborare nesciūt vel nō possunt: q: paruuli vel infirmi. ⁊ sic restituēdo exponiť periculo ipse cū familia sua furādi vel p̄stituendi filias vel desperationis vbi retinēdo alienū cū ipso ex industria sua p̄uidet. ⁊ parcit sibi et familie ⁊ disponitur ad satisfaciendū paulatim. hoc sentire videť Sco. in. iiij. Hēri. in. vj. quodlibeť. q. xxiij. Et idē videť dicendū cū quis habet instrumenta artis sue. vnde ex laboze suo gubernat se ⁊ suos: ⁊ vēdendo vel tradēdo ea vt restituat suis creditoꝝibus nō poterit laborare et inde lucrari: puta libꝝos quoad iurisperitos ⁊ medicos: instrumenta quoad artifices. Laborādo aūt cum p̄dictis vltra sustētatione suaz poterit interim paulatim satisfacere. Nec credo esse ꝓtra hoc qō dicit be. Tho. ij. ij. q. lxij. scz ꝙ statim restituendū est alienū simpliciter. Nō em̄ ita amare verba accipiēda sunt dicit lex: sed ciuiliter. ⁊ i sacra scriptura statim dicit fieri qō in paruo tpe. vt pz Malachie. iij. Statim veniet ad templū ꝛc. Et p̄cipue cū ex causa ita vrgēti differtur: vt dictū est. Potest etiā multipliciter accipi in iure. ⁊ nō solū p potentia facti. sed ⁊ iuris ⁊ cōmoditatis: vt patet. xxij. q. ij. faciat. in glo. Hec nō sunt p̄dicanda ne paretur via detētioni aliorum ad qō nimis persone sunt inclinate: sed cum magna discretione in cōfessione et cōsilijs tractāda: et cū multis circūstātijs ꝓsiderāda que honestēt factū. Ad hoc etiā facit qō dicit Joh. neapol'. in qōlibeť. ix. q. xxij. ⁊ Richar. in iiij. ⁊ Pe. de pal. Querit em̄ vtrū poteti restituere male ablata statim. sufficiat ad salutē relinquere in testamento ꝙ heredes restituāt. Rndet ad hoc ipse Joh̄. neapol. ꝙ hoc sufficit in duobus casibus tm̄. Primus est quādo habens male ablata credit ve ⁊ p certo ꝙ talis retentio nō sit cōtra volūtatē dñi. Talis em̄ retētio nō est iniuria seu iniusta. Nullus em̄ patit iniustitiā volens. vt dicit iurista in. v. ethicoꝝ. Scōs casus est qñ talis retētio rei aliene est cōtra voluntatē dñi: sed inordinatā: puta cū nō redditur gladius furioso cū repetit ipm in furia: hoc em̄ iuste fit. vt. xxij. q. ij. ne quis. Et similiter hoc est qñ aliquis vult rem suā statim habere quā retinēs nō pōt dare sine notabili dāno suo ⁊ econtra ille cuius est potest sine dāno suo ⁊ incōmodo carere ad tps̄. Extra istos casus non sufficit ad salutem nisi statim restituat. Ratio est q: de necessitate salutis est vitare pctm̄ mortale: sed non solum auferre alienū: sed etiā retinere extra p̄dictos casus est mortale q: contra iusticiā cū faciat iniuriā p̄imo: ⁊ hoc cū potest restituere: vnde nō sufficit ad salutē tali relinquere per testamentū ꝙ heredes restituant. sed de necessitate salutis est statim restituere si pōt. Sed si ille cuius est res seu cui obligať nō pōt illa re carere sine incōmodo suo etiam ad tps̄: tūc opz ꝙ restituat etiā cum magno incōmodo suo: nec sufficeret dimittere p testm̄. Tertius casus excusans a restitutione subita est cū ex hoc imminet periculū mortis coꝝporalis. Et p̄to hui⁹ maioꝝi declaratione nota ꝑm Rich. in. iiij. dist. xv. ꝙ si ille qui dānū intulit habet aliqd vltra necessitatē sustentationis nature: q̄uis sibi necessariū ad victū ꝛz decētiā sue p̄sone restituere teneť. Nō em̄ licitū est de alieno viuere cū seculari honore. Si aūt non habz nisi necessaria ad sustētationē nature: tūc distinguēdū est: q: aut iste q̄ dānū passus est nō indiget ad sustētationē nature eo qō ab eo ablatū est: ⁊ tūc ille qui abstulit restituere non teneť: q: ex iure nature licitus est vnicuiscz̄ vsus possessionis necessarie ad sustentationē nature. Extrema autez necessitas oia facit cōia. ff. de lege rhodi. l. ij. §. j. Cū in eadē in tex. ⁊ glo. Aut indiget ad sustentationē nature eo qō ablatum est: ⁊ tūc subdistinguo: q: aut p̄imus. i. dñs ipsius rei indiget ista re ad sustētationē sue nature p̄iuscz̄ necessaria ad sustentationem sit nature illius qui abstulit. Aut vtercz̄ eodem tpe factꝰ est indigens ista re ad sustētationē sue nature. Aut iste qui abstulit factus

Propter dānū notabile vt infamiā pōt differri restitutio.

Propter vitandū mortale pōt differri restitutio.

Nota distinctionem.

est indigēs ista re ad sustētationez sue nature p:ius q̄ iste a quo ablata est. P:imo modo ꝛ scō pōt dici sine iudicio q̄ iste q̄ abstulit rem istaz tenet restituere illi a quo ablata est: q: nunq̄ fuit res illi⁹ qui eā abstulit: sed semp remānsit istius de iure. post q̄ eā suz in statu in quo res mea est mihi necessaria ad sustētationē nature nō pōt fieri alteri⁹ me ꝓtradicēte. Si tertio modo: tūc ille qui abstulit restituere non tenet: q: ab isto tpe quo facta est sibi necessaria ad sustētationem nature cū tunc illi a quo ablata est non esset necessaria: acq̄siuit ius in illa re illi q̄ abstulit. Et ideo q̄uis dānuz passus veniat postea ad statū in quo res sibi ablata esset sibi necessaria ad sustētationem nature nō p:pter hoc habet maius ius in ista re q̄ iste qui eā abstulit: nisi iste q̄ eaz abstulit deuenisset ad statū in quo amplius ista res nō esset sibi necessaria ad sustētationē nature. Idē per totū Pe. de pal. in. iiij. ꝛ Sco. Ex dictis hoꝛ q̄ tales qui pōt restituere: ꝛ si retineant sibi quodāmodo necessaria p:o sustētatione sui ꝛ familie ad vitandū multa pericula aie ꝛ coꝛpoꝛis q̄ verisimiliter sequi possent bonis suis cedendo ꝛ oibus se spoliādo p restitutiōe fiēda: qō fortē tutius esset. ſ. restituere: ꝛ in deo confidere etiaz si oporteret mēdicare ꝑm Ray. Ad hoc nō videt teneri de necessitate salutis. Tamē nō debēt tales ita laute viuere ꝛ pōposeveſtiri cū familijs suis et filias suas cū magnis dotibus nuptui tradere ſicut si nō essent obligati ad restitutionē: sed parce viuere ꝛ paruas dotes tradere: ꝛ si non pōt nobili vel mercatoꝛi nuptui dare artifici ꝛ plebeio debēt tradere ꝛ alia supflua resecare. Cū multa ergo p:udētia hoc negocium agēdū est: cū efficaciter vident facere qō possunt ad restituendū: ꝛ in alijs se bñ habere: ꝛ cū timoꝛe dei credo pōt absolui ꝛ cōicari. Qui aūt ꝛ de eo qō pōt semp p:ocrastinat ꝛ annuatim repiunt ꝓmittere cōfessoꝛi restituere ꝛ postea nō faciunt: nō vident absoluēdi nisi p:ius faciant: vel disponant efficaciter negociū vt habeat executionē: ꝛ multo min⁹ ei ꝓmitti debet cōio sumi quantū dico spectat ad cōsilium cōfessoꝛis. Nam quantū ad sacerdotez qui habet cōicare: cū ille se in manifesto ingerit ad hoc q̄d iuris habes. ſ. in. iij. parte. De vsurarijs autē manifestis quō fit agendū cū eis in restitutione ꝛ collatione sacramētoꝛ. habes. ē. co. ti. c. de vsu. Possent etiā tales petere remissionē a creditoꝛib⁹ quā si spōte ꝛ sine fraude obtinēt nō amplius ipi obligant: nec etiā paupibus illa remissa eis dare tenētur. Non tñ decēs esset vt diues a paupe ꝛ indigēs parum a multo indigēte peteret remissionē. Querit vtrum ep̄s elapsis tribus vel quattuoꝛ annis possit agere cōtra hēredes vel possessoꝛes bonoꝛ quondā illius q̄ in testamento reliquit mille libras solued̄as noie vsurarū incertarū cum de extoꝛsione dictarū vsurarū nō appareat nisi p ꝓfessionē dicti testatoꝛis. Rñdet Lau. de ri. in tractatu de vsur. post ſfrede. q̄ cū actio q̄ cōpetit ex testamēto: vel cōditio q̄ cōpetit ep̄o per. l. nulli sint ꝓsonales. ꝛ p spaciū triuz annoꝛū claudātur per consequēs. C. de ꝓscrip. trium vel quat. an. ideo cōtra hēredes bona fide possidētes q̄ semper ꝓsumit non cōpetit actio ad dictas mille: nisi ꝓbaretur malā fidē hēredē habuisse et sciuisse vitiū ꝛ crimē defuncti quo casu debet intelligi. Tua nos. cū si. Et idē si de extoꝛsione appareat per aliud q̄ testamētum. Quo aūt ad possessoꝛes bonorum per quos p testatoꝛez vel eius hēredē bona aliena tasunt: nō est aliq̄ dubiū si possederūt spacio decē annoruz: q: actio ꝓsonalis nō cōpetit cōtra successoꝛē singularē vt. l. j. §. si heres. ff. ad trebel. Nec obstant p:imo dicta. ſ. q̄ actiones ep̄o cōpetētes durāt quattuoꝛ annis: q: itelligit hoc de actiōibus cōpetētibus ep̄atui vl' eccleſijs. Sed hic non competit actio ep̄o vt ep̄o sed vt yconomo ꝛ administratoꝛi bonoꝛū pauperū. Querit q̄ si p:emisso generali edicto q̄ quicunq̄ dederit vsurarū noie aliq̄d tali veniat infra tot dies ꝛc. Si nemo venit nec aliquas certas ꝓbauit vsurarius infra terminū ad id sibi statutum lataq̄ est sentētia per ep̄m declarās illas esse incertas. Utrū vsurarius fit tutus si postea appareāt persone certe quibus restitutio ē faciēda. ſfrede. in opere suo tenet q̄ sic. etiā q̄ad illos qui tunc erant extra diocesim. ſfatetur tamen q̄ talibus competit remediū. Sed cogita dicit Lau. an fit verū ꝛ cōtrariū p:acticak q̄n non est determinatū q̄ oia veniāt sub noie incertoꝛ: hoc est quando nō fit taxatio vē: ꝛ ꝑm quātitatē ad quā ascēdūt sed mino: ꝛ ꝑm q̄ inter eos cōuentū est. Et de hoc iudici ꝓ cuius sntia alio non dato p:esumitur. cōstat legitime. An tñ talis p:actica sit iuri consona tuip̄eide. p:ompti sunt ep̄i ad eius obseruātiaz: quia ꝓ seip̄is incerta imbursant: nec ad illoꝛū volūt restitutionē venire vel teneri: sed fit certa taxatio ꝑm cōuētionē ꝑm q̄ moꝛtis est: que tñ an de iure possit fieri videdū est. No tandū etiā ꝑm Archi. q̄ si aliquis decedens relinquat sibi hēredē ex testamēto vel ab intestato: ꝛ oꝛdinauit quēdaz executoꝛē tm̄ ad emendā suoꝛū foꝛis factoꝛū qui decedēs tempoꝛe moꝛtis sue creditoꝛibus tenebat: ꝛ iam termini solutionis sue fluxerant. Iste executoꝛ debitum hmōi soluere tenet: ꝛ potest cōueniri: q: elapsis terminis solutionis cepit iniuriari creditoꝛib⁹ in non soluendo defunctus Ex ꝓcepto autē domini solutio est faciēda. ar. ꝑ. q. ſ. magnum. xxiij. q. ij. c. tributū. Quare peccat in termino soluēdo: tum quia frangit p:omissum. ex de pac. c. ſ. ꝛ. ij. tum q: illo elapso inuito dño detinet alienū. ff. de excep. doli. l. ij. §. circa. Et hoc tenēt quidā. vt scz noie foꝛis factoꝛ hoc casu veniāt debita quoꝛ terminus solutionis tēpoꝛe moꝛtis lapsus erat: ꝛ ꝓ illis agi possit. Secus de debitis quoꝛū termin⁹ nō aduenerat. ꝛ ita notat in spe. Rubri. qualiter in iudicio scriptura ꝓferri. §. nūc vo. De eo demuz cui datum est aliquid per extoꝛsionem. dicit Job. de rip. in tracta tu de contractibus q̄ in tali datione aut est erroꝛ: persone vel est erroꝛ foꝛtune: vel alterius cōditionis appoſite. Si p:imo modo puta intendo dare petro ꝛ do martino: tunc martinus tenetur acceptū restituere vel danti vel illi cui intendebat dare. ar. xxix. q. ſ. §. ſ. Si vo erroꝛ foꝛtune puta intēdo tibi dare vt pauperi ꝛ tu es diues: dicitur q̄ sic acceptū tenet restituere dāti vel alicui pauperi nisi recipiēs interim esset effectus pauper. Si vo fit erroꝛ alicuius alterius cōditionis: puta quia te sanctū credo cum non sis. ꝛ ideo dono tibi: vel credo celebraturū te missas. ꝛ ideo do tibi. Dicit q̄ si receptoꝛi constat de p:ecisa intentione dantis: scz q̄ aliter non daret nisi conditio subesset. talis erroꝛ obligat ad restituendū receptum: aut ad sufficienter supplendū per seuel per aliū intētionē dātis. quoꝛū ratio est: q: cū res in istū nō trāseat nisi eo inō quo dans vult trāsferre si nō existat cōditio: in ip̄m res nō transfert. Alij vo dicunt ad restitutionē talis erroꝛ nō obligat nisi ip̄a cōditio circa quam erratur esset causa motiua ꝛ finalis dationis talis. q̄ ꝓbant p similē. do tibi centū libras quia credo te esse amicum meū: dato q̄ accipiens non sit amicus me⁹: nō obligat ad restitutionē. Si aūt amicitia fit causa ꝓpter quā do tibi cētuz libras: scz si tu sis amicus meus nisi amicus fueris obligaris ad restitutionē. Ex his patet q̄ questoꝛes sancti Antonij vel alij quicūq̄ nullo modo pōt sibi retinere ea que illis paupibus vel locis p:o quibus dant petūt: q: hic esset erroꝛ ꝑsone. Verūtamē quia null⁹ tenet ꝓp:ijs stipēdijs militare nec causas alioꝛ agere ad expensas suas. dico q̄ possunt tales viuere super questus quos faciūt: ꝛ potest eis moderatū salariū dari. Hec ille. Illa vo q̄ dant eis ex mēdacijs illoꝛ questoꝛū: quia videlicet asserūt q̄ dicent multe misse ꝓ dātibus: vel habebūt talē vel talē indulgētiaz: vel absoluent a votis eoꝛū vel a casibus reseruatis: vel q̄ fient lectisternia ꝛ hospitalia et hmōi. ꝓ quibus illi dāt alis nō daturi: nec talia fiunt: nec vera sunt: totū est rapina ꝛ restitui debēt dantibus ea vel paupibus erogari. ar. xiij. q. v. non sane.

Cui dak aliq̄dper erroꝛe.

Petito⁹ res sācti antonij.

Titulus. III. De superbia

¶ De supbia p:imoꝛ parētū ꝛ eius punitione. Lap̄im. ſ.

Titulus.III.

Expeditis his que pertinent ad auariciā cuz spēbus ⁊ nliab⁹ ⁊ remedijs restitutionis. Nūc de superbia agendum est que cū sit vitiū spirituale minus abhoibus cognoscitur. Sicut aūt de diabolo a quo oritū habuit ō: Job penul. ꝙ est rex sup oēs filios superbie: ita et superbia ipa regina ⁊ mater est oim vitiorū ꝑm Gr̄ego. ⁊ sicut de ipa maxime diabolus cōdēnaf: ita ꝑs cuz electis suis de eius ꝓtio. s. humilitate maxime cōmendatur. Unde Aug. in. xiij. de ciui. dei. c. xiij. sic ait. Ciuitati dei in hoc seculo peregrinati maxime cōmendaf humilitas: ⁊ in rege eius q̄ est ꝑs maxime ꝓdicatur. Cōtrariuz huic virtuti elationis vitiū in eius aduersario q̄ diabolus est maxime dñari sacris litteris edocef. Profecto ista est magna differentia qua ciuitas vnde loq̄mur vtraq̄ discernit: vna scz societas pioz hoim. alia impioz. singula queq̄ cum angelis ad se ptinētib⁹ in q̄bus pcessit hac amor dei. hac amor sui. Hec ille. De hac ps. cxviij. Supbi inique agebāt vsq̄ quaq̄ a lege aūt tua nō declinaui. vbi de ea tria notanf.

¶ Primū est vitiū. ⁊ ideo propulsanda. ibi. Superbi inique agebant.

¶ Scōm est maximū. ⁊ ideo eradicāda. q: vsq̄quaq̄.

¶ Tertium eius remediū. ⁊ ideo regula seruāda. quia a lege aūt tua nō declinaui.

§. I. Quod supbia sit peccatū ptz ex eo q̄ dicit ps. Supbi inique agebāt. scz superbiēdo. Iniquitas aūt pctm̄ est. Unde ⁊ Jacobi. iiij. dicit. Supbis deus resistit. ⁊ hoc ideo: q: sibi cōtrarij sunt per pctm̄: sed de ipo supbie vitio videda sunt tria.

¶ Primo quid sit.

¶ Scōo quādo sit mortiferū.

¶ Tertio quomodo primū.

Quid sit supbia.

Et quātū ad primū dicit Aug. in. xiiij. de ci. dei. ꝙ superbia est querse celsitudinis appetitus. Ubi primo notādū ꝙ supbie pctm̄ consistit in appetitu seu voluntate sicut et alia pcta: nō est i estimatiōe que ptinet ad rationē. Unde q̄n Gr̄ego. dicit in li. mora. ꝙ supbia est cū q̄s estimat bona q̄ habet a se hz̄e nō a deo: vel meritis suis estimat obtinuisse ⁊ hmōi. nō sic est intelligēdū tanq̄ in ipa estimatione cōsistat supbia ipa: sed cōsistit in appetitu excellētie inordinato. Sed q: q̄ō quis multuz appetit facile credit ex ipo appetitu nimio excellentie quē habet supbus. inde inclinatur de facili ad estimādum de se vltra id q̄ est: ita ꝙ estimatio illa sequif appetitū illū inordinatū. Scōo est cōsiderādū ꝙ q: appetitus superbi est quersus seu inordinatus: q: cōtra regulā rōnis. ideo vitiosus. Pro cui⁹ declaratione est dicendū ꝙ appetitus in oīi eo q̄ō appetit aut sequif regulā rōnis: id scz q̄ō rō naturalis dictat aut excedit ipam aut deficit ab ea. ⁊ cū sequif regulā rōnis est actus virtuosus: cū aūt excedit vel deficit a regula rōnis est vitiosus. Exēplū de appetitu scie q̄ de se est hoi naturalis. Si em̄ q̄s appetat sciam ⁊ intendat ei ꝑm ꝙ rō dictat: puta ad debitū finē ⁊ debito modo ptinet hoc ad virtutē studiositatis. Si vo excedit regulā rōnis: vt q: nō itēdit scie ꝓpter deū: vel quia querit scire que nō ptinent ad deuz ⁊ hmōi: ptinebit hoc ad vitiū curiositatis. Si aūt deficiat a regula rōnis: vt q: nō vacat scie vt debet ptinebit ad negligentie vitiū. sic ad ꝓpositū de supbia. Cū em̄ cōsistat in appetitu excellētie ⁊ honoris que naturaliter hō defiderat. Et rō huius est: q: homo naturaliter defiderat pfectionez boni q̄ō psistit in quadā excellētia. Hāc excellentiā potest quis tribus modis desiderare. Nā si hoc faciat ꝑm regulam rōnis: scz ad debitū finē ⁊ debitis medijs: pertinebit ad virtutē magnanimitatis. si deficiat a regula rōnis: taliter retrahēs se ab ope magno ⁊ honore sibi ꝓportionato timore deficiēdi: pertinet ad vitiuz pusillanimitatis Si aūt excedit regulā rōnis querēs honorē ⁊ excellentiā nō ad debitū finē vel sibi inꝓportionatū: sed supra suā cōditionē: ptinet ad vitiū supbie. Nō em̄ est aliud supbia q̄ excedere mensurā ꝓpriā in excellentie appetitu. Unde superbus ō: quasi sup id q̄ō est valens. Et quia nō est eadē mensura oim hoim q̄ō vni nō imputabif ad superbiaz faciendo quedā multū honorabilia ficut epōs exercēdo autoritatē epalem: alteri imputaref ad superbiā vt si sacerdos eadē agere vellet. Tho. ij. ij. q. clxij. ⁊ in questionibus de malo. Tertio sciendū ꝙ materia huiꝰ vitij per quam differt ab alijs est excellētia: sicut materia auaricie est pecunia: ⁊ materia luxurie ē delectatio venerea. Et q̄uis vitia supdeatur idē supbia cū inani gloria. ꝓpter q̄ō aliqui doctores ponūt vtrūq̄ ꝑ vno. tamē ꝑm Gr̄eg. in. xxx. li. moral. ⁊ b. Tho. ij. ij. vbi. s. sunt diuersa ⁊ realiter distincta in hoc differētia: q: superbie materia est ꝓpria excellētia. sed materia inanis gloie est manifestatio ipsius excellentie. Appetit em̄ superbus excellentiā ⁊ honorē supra suam virtutem: sed vane gloriosus appetit inordinate ꝙ manifestet alijs sua excellentia. Et q: ad excellētiā pertinet ꝙ manifestetur q̄s alijs. ideo quasi immediate a superbia ꝓcedit inanis gloria vt prima filia: seu cōsequif ad eā cōtinuo vt germana. Quod pulchre ostēdit Origenes super pentatheucū. c. ix. Ubi moraliter exponēs inebriationē Loth per filias eius: dicit ꝙ ille due filie maior ⁊ minor Loth que secute eū in mōte inebriauerūt: ⁊ cū eo copulate filios genuerūt: scz Moab ⁊ Amon. quoz descēdentes inimici fuerūt ꝓpli dei ꝓhibitiq̄ in templū intrare in tertiā ⁊ quartā generationē. Figurāt hec duo vitia supbiā ⁊ inanē gloriā: q̄ ex mēte oriūtur viri iusti ⁊ sancti. Superbia em̄ ait Aug. etiā bonis operibus insidiaf vt pereāt. Cū igif qui mūdi vitia deserit: scz cupiditatē ⁊ luxuriā tanq̄ ignem ⁊ sulphur sodomā mūdane cōuersationis cōsumentē monteq̄ ꝓfectiōis apprehēdit: sequūtur superbia ⁊ inanis gloria que etiā nō sibi cauentē dulcedine cōplacētie ipsi⁹ honoris ⁊ laudis inebriant vt nō discernat bonuz a malo in opere fiēdo: ex quibus generanf tanq̄ filij opera facta ex superbia ⁊ inani gloria: que quia illegitima ⁊ dei populo inimica nō pñt in tēplū supne glorie intrare vel hominez introducere: siue ipa supbia fit corde: siue locutione: siue ope: siue cōsuetudine perpetrata tanq̄ quattuor generationes eius. Quāuis aūt supbia videaf habere similitudinē cū magnanimitate inquātū vtrūq̄ tendit in magnū

Differt tm̄ ab ea plurimū ficut virtus ⁊ vitiū. Nā supbia etiā appetit in magna querēdo excellētiā ⁊ honorē: sed excessiue grauiter vt dictū est. Magnanimitas vo mediocriter. q̄ mediocritatem nō attēditur ꝑm quātitatē eius in q̄ō tendit: q: tēdit in maximū quātū fieri pōt: sed attēditur ista mediocritas in duobus. s. Primo in ꝓportione sui ad magnū: q: tēdit in magnū q̄ō pōt sibi esse ꝓportionatum ⁊ cōuenies. ⁊ ideo nullus pōt esse magnanimus nisi virtuosus. Scōo attenditur ista mediocritas in electione: quia scz non tendit in magnū ꝑm quid ficut sunt bona exteriora inter q̄ magnū precipue est honor: q̄ō ptz: q: magnanimus non requirit honorē tanq̄ finē volūtatis sue: q: hoc nimis parū reputat sibi cū honor sit vanū ⁊ transitoriū bonū. Unde nō curat nec eligit honorari: sed fieri honore dignum ꝑm ꝙ honor est testimoniū virtutis. Superbus aūt in his duobus deficit a magnanimo. Primo quia excessiue ⁊ supra regulam rationis: idest supra ꝓportionē sue virtutis honorem ⁊ excellentiā appetit. Secūdo quia honorē exteriorē eligit tanq̄ finem volūtatis sue de virtute cui debetur honor nil curans. Tho. super. ij. sententiaz. di. xlij. Sic ergo superbi inique agūt: q: peccant supbiēdo. Nec est ꝓtra q̄ō repromittit seruātibus legē suam in premiū dicēs Esa. lx. Ponā te in supbiam ppetuā. Sumitur em̄ ibi improprie supbia ꝓ quadam excellentia super alios. Quantū ad scōm notandū ꝙ superbia ꝑm genus suum est mortiferum quādo est ꝑm rationis deliberationē. Ratio huius est: q: talis velle nō subijci deo deliberate seu regulis eius est mortale

Appetitus excellentie fit triplicit.

le:q; hoc eſt auerti a deo qđ eſt p̄cipuū in omni mortali ſed ſuperbus hoc agit.g̃ ⁊c. Signāter aūt dictū eſt delibe rate q; ſicut oīa alia mortalia ex genere ſuo. vt homicidiū furtū adulteriū ⁊ hmōi. ꝓpter impfectionē q;.ſ. pueritiū iudiciū rōnis ⁊ ſunt p̄ter rōnis p̄ſensum ſunt venialia.ita ⁊ circa ſuperbiā accidit:q; ſcz ſunt aliqui motus ſuperbie q̃ ſunt venialia dū eis ratio nō aſſentit. hec Tho.ij.ij. q.clxij. Unde ⁊ tobias admonēs filiū ſuū dixit. Superbiaz nunq̄ in tuo ſenſu aut vbo dñari ꝓmittas.Tob.iiij. Non dixit tangi vl̄ ſtimulari ſed dominari: qđ importat rōnis conſensum. Oſtendit idē autoritate plalmiſte dicētis in perſona dñi pſ.c. Non habitabit in medio domus mee q̃ facit ſuperbiam. Nullus aūt excluditur a domo dei ſiue militātis ſiue triumphātis eccl̄e niſi ꝓpter mortale.ſed hoc agit ſuperbia ſm dictū Aug.ergo ⁊c. Dicit etiā dñs ꝓpheta. Deteſtor ego oēm ſuperbiā.qđ nō fit niſi ꝓpter mortale.Ad qđ etiā facit dictum Gr̄eg.in.xxxiij.moraliū. dicentis.Luidētiſſimū ſignū reprobor̄ eſt ſuperbia ſicut electoꝝ eſt hūilitas:ſed nullus fit reprobus niſi ꝓpter mortale.ergo ⁊c. Sciendū tm̄ q ſuperbia dupliciter pōt cōſiderari ſm Tho.vbi.s. Uno modo ſm q habet quādam redundantiā in oia vitia. Omnia em̄ peccata poſſunt oriri ex ſuperbia duplici rone. Uno modo p ſe inquantū.ſ.alia peccata ordinant̄ ad finem ſuperbie que eſt appetitus inordinatus ꝓprie excellentie: ad qđ pōt ordinari illud qđ quis inordinate appetit.Alio mō indirecte ⁊ quaſi p accidens:ſcilz removendo prohibens vt timore ⁊ reuerentiā ad deū inquantū ſcilz per ſuperbiam cōtēnit homo diuinā legem per quam ꝓhibetur a peccato.⁊ ſic ſuperbia eſt vitium quaſi generale. ⁊ habet quandam generalitatē ſuper omnia vitia. Ad hanc tamē generalitatem ſuperbie pertinet q omnia vitia poſſunt ex ea oriri non q ſemper oia ex ea oriantur. Nā etſi poſſit quis tranſgredi quodcunq̄ preceptū ex contēptu quod pertineret ad ſuperbiam nō tm̄ ſemp ex contēptu trāſgreditur.ſed aliquādo ex paſſione vel ignorantia ⁊ huiuſmodi. Alio modo poteſt conſiderari ſuperbia ſm ſpeciem proꝓriam quam habet ex rōne ꝓpriū obiecti ⁊ ſic ſuperbia eſt ſpeciale peccatum:eſt em̄ appetitus inordinatus ꝓprie excellentie. Et q̃uis quidam connumerent inter capitalia vitia inquantuz ex ea multa genera peccatorum oriuntur. Gr̄eg.tamen quē ſequitur beatus Tho.ij.ij.q.clxij.ponit eaz matrem ⁊ radicem capitaliū dicens.xxxj.moraliū. Radix quippe cunctī mali eſt ſuperbia. Prime autem huius ſoboles ſeptez nimirum principalia vitia de hac virulenta radice proſecuit.inanis gloria.inuidia.ira.triſticia. auaricia. vētris ingluies.⁊ luxuria. Quātum ad tertium:ſcilicz q eſt primum peccatū.patet ex hoc quod dicitur Eccli.x. Initiū omnis peccati ſuperbia.⁊ Tob.iiij. Ab ipſa ſcilicz ſuperbia ſumpſit initiū omnis perditio.⁊ Iſid. dicit q ſicut ſuperbia eſt origo omniū criminū ita ⁊ ruina omniū virtutum. Patet hoc q; primum peccatū luciferi fuit ſuperbia. Unde de eo dicitur Eſa.xiiij. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.⁊ ſimiliter primum peccatum ade ⁊ eue fuit ſuperbia:vt.ſ.declarabitur. Qđ autem aliqua pcta etiaz dicant̄ prima vt cupiditas.apoſtaſia.⁊ inuidia: hoc nō eſt ſimpliciter vt ſuperbia. ſed ſm quid.i.ſm aliquē reſpectū. Nā cupiditas dr̄ prima ſeu primū pctoꝝ ſm illud.ſ. Timo. vi.Radix omniū malor̄ eſt cupiditas. qđ eſt verū ex parte conuerſionis.eo q conuerſio inordinata ad cōmutabile bonū eſt cauſa oīm pctoꝝ. Sed ſuperbia eſt cauſa ex parte auerſionis a deo.prius aūt eſt auerti ab incōmutabili bono q̃ conuerti ad commutabile bonum. ⁊ ideo ſuperbia eſt prior cupiditate: ⁊ cauſa eius. Apoſtaſia.ideſt recedere a mandatis dei ⁊ volūtate dicitur cauſa omniū peccatorū.ſm illud Eccli. x. Initium peccati hois apoſtatare a deo. Sz b intelligit prioritate executiōis nō prioritate intentiōis. ita q prioritate executiōis eſt apoſtaſia a deo q̃ eſt voluntas nō ſubijciendi ſe volūtati diuine:ſed prioritate intētionis eſt prius ſuperbia q̃ eſt voluntas p̄ſidendi Tho.ſ.ij.q.lxxxiij. Inuidia dicit initium omniū malor̄.ſ. in humano genere.inuidia.ſ. diaboli prius tm̄ in ipſo fuit ſuperbia.Sap.ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū.Et ſuperbia enim diaboli ſecutum eſt odiuz ipſius ad deum iuſte puniētem ⁊ reſiſtētem ſuperbie ſue ⁊ inuidia ad hoīem ⁊ multa alia. Tho.in.iij.contra gētiles.ca.cviij.

§. II. Quantū ad ſecūdum

principale:ſuperbia oñditur eſſe maximū pctoꝝ cū dicit pſ. vſq; quaq;.i.maxime inique agebāt ſuperbi. vñ glo.ibi dicit maximū peccatū in hoie eſt ſuperbia.Et ad idem facit qđ dicit glo.ſup illud pſ.Et emūdabor a delicto maximo.hoc eſt a delicto ſuperbie:qđ eſt vltimū redeūtibus ad deū ⁊ primum recedētibus a deo. Iſid.etiā in lib.de ſummo bo.dicit.Omni vitio deterior̄ ſcito eſſe ſuperbiam.ſeu ꝓpter qđ a ſummis ꝓſonis vel a primis aſſumit̄ ſeu ꝓpter qđ ex bonis oritur. Qđ aūt ſuperbia ſit grauiſſimuz oim peccatoꝝ octo rōnibus probat̄.ſ.ratiōe auerſionis:opationis: permiſſionis:vitationis:oppoſitiōis: aſſimilatiōis.adheſionis:⁊ iniuriatiōis. Et primo auerſionis ꝓbat̄ ſic. In peccato mortali attēdunt̄ duo.ſ.auerſio ab incōmutabili bono:⁊ conuerſio ad cōmutabile bonū.licz aūt ex parte cōuerſionis ad cōmutabile bonū ſuperbia non ſit grauiſſimū peccatoꝝ eo q excellētia quaz ſuperbus inordinate appetit nō habet maximā repugnantiā ad bonū virtutis:tamē ex parte auerſionis ſuperbia habet maximam grauitatem. Cuius ratio ē: q; in alijs pctis homo auertitur a deo: vel ꝓpter ignorantiā: vel ꝓpter infirmitatē aliquā: vel ꝓpter cōcupiſcentiā alicuius alterius boni:ſed per ſuperbiaz auertit̄ a deo ex hoc ipſo q nō vult ſubijci deo:⁊ eius preceptis:ꝓpterea Jaco.iiij.dicit.Deus ſuperbis reſiſtit. Preterea quāto pctm̄ magis auertit a deo tāto eſt maius:ſed peccatū ex contēptu qđ eſt ſuperbia magis auertit a deo q̃ pctm̄ ex ignorātia:impotētia:vel concupiſcētia. ergo ſuperbia eſt maius. Contēnit eniz deum ſuperbus eo q non vult ſubijci ei ⁊ preceptis eius. Secūdo ꝓbatur ſuperbiam eſſe maximū peccatū ratione opationis ſic. Illud qđ oīmibus peccatis grauitatē donat ⁊ cauſat eſt grauius alijs per regulam illam Ariſto. Propter qđ vnūquodq̄ tale ⁊ illud magis.Si em̄ quecūq̄ ſunt calida:ſunt calida inquātum participāt naturaz ignis.ergo primaxime ignis eſt calidus ſed ſuperbia hoc facit. Nam vnūquodq̄ pctm̄ eſt grauius ſi fiat ex ſuperbia q̃ ſi ex ignorātia vel infirmitate etiā ſi ſit peccatum infidelitatis qđ grauius reddit̄ ex contemptu ſuperbie. ergo ipm̄ eſt maximum ſm q poteſt exponi illud pſ. Superbia eoꝝ qui te oderūt.ſ.deū vt puniētem ⁊ phibentē cōſecutionem ſuoꝝ malorum deſideriorꝝ aſcendit ſemp ſcz ſup alia vitia. Tertio ꝓbatur idē ratione primiſſionis ſic Apud deū ⁊ apud mūdum primittit̄ minus malum vt euitetur vel extirpet̄ maius:ſicut ⁊ medic⁹ ſapiēs in remediū maioris morbi patit̄ infirmum in leuiorē morbū incidere: ⁊ deus primittebat in veteri lege libellum dari repudij vt vitaret̄ proꝓcidiuz: ⁊ leges humane primittunt meretricium ne ſequat̄ adulteriū:q; grauiora ſunt hmōi. Sed in re medium peccati ſuperbie primittit deus hoīem ruere in pctā grauia ⁊ turpia. Tho.vbi.s. Unde Iſid.in lib.de ſummo bo.dicit. Qui detinet ſuperbia ⁊ nō ſentit:labitur in carnis luxuriam vt p hanc humiliatus confuſione exurgat. Idē Gr̄ego. in moral. tractās illud Job.xij. Qui ſcz deus diſſoluit balthеum regū.ideſt permittit frangi caſtitatez ſanctorum: vt ſcz recognoſcant ſuperbiam. Exēplum in vitas patrum de vno qui cuz ex magna puritate ⁊ ſanctitate paſceretur ab angelo lapſus in ſuperbiam ita fuit deuictus ſtimulo carnis q̃ derelicto heremo ibat ad ſeculū ad implēdam concupiſcētiaz ſuā:ſed in via hoſpitatus apud duos germanos religioſos:dum ad eoꝝ inſtātiā eos inſtrueret in ſe reuerſus priam egit. Quarto ꝓbatur idem rōne ſacilioris vitatiōis ſic. Peccatū tanto eſt grauius quāto fa-

Superbia ē grauiſſimū peccatoꝝ.

Superbia oia grauat.

Propter ſuperbiā p̄mittitur rui i maiora peccata.

ſfacilius virak ſuperbia.

cilius pōt vitari ⁊ nō vitak. Sed pctm̄ ſupbie facilius pōt vitari alijs pctis. ſ. ipſo cognito. ergo ſi nō vitek grauius erit. Signāter aūt dictū eſt ipo cognito. Nā motus ſuperbie occulte ſubrepens anteq̄ deprehendak p iudiciū rōnis nō hz maximā grauitatē. ⁊ difficulter tales motus vitank ꝓpter eoꝝ latentiā. vñ in pſ. Jn via hac qua ambulabaz ſcz bonoꝝ operū abſconderūt ſupbi laqueū mihi. Sz de prehenſi p rōnē faciliter vitank ⁊ hoc ex triplici conſideratione. Primo ex cōſideratiōe infirmitatis ꝓprie. Jm illud Eccl. x. quid ſupbis terra ⁊ cinis. Scdo ex conſideratiōe magnitudinis diuine. Job. xv. Quid tumet. i. ſupbit contra deū ſpūs tuus. Tertio ex cōſideratiōe paruitatis bonoꝝ noſtroꝝ. Nam quoad bona nature vel fortune dicit Eſa. xl. Omnis caro fenū: ⁊ oīs gloria eius quaſi flos agri. Quoad ſpūalia dicitur Eſa. lxiiij. Omnes iuſticie veſtre quaſi pānus menſtruate. Cū ergo ex hmōi conſideratione ſupbia comperta de facili poſſit vitari ſi nō fit erit grauiſſimū. Tho. vbi. s.

Supbia maxime opponik deo.

Quinto ꝓbak idem ratione oppoſitionis ſic. Illud eſt grauiſſimū et maximū pctm̄ qđ maxime opponit ſe deo: ſed ſuperbia eſt hmōi. ergo ⁊c. Nam Boetius dicit q̄ cū omnia vitia fugiant a deo ſola ſuperbia opponit ſe deo. ſicut fecerūt deſcēdentes ex noe nemroth cum ſuis cum voluerunt edificare turrim pertingētem vſq̄ ad celum: vt ſi forte inundaret diluuiū poſſent ſe a deo defendere in illa turri ⁊ nō ſubmergi. ſed deus cōfudit ſupbiam eoꝝ: q: cū moniti p angelos noluerūt deſiſtere: cōfuſe ſunt ⁊ ibi diuerſificate lingue eoꝝ vt nō poſſent ſe mutuo intelligere: ⁊ ſic opoꝝtuit eos dimittere inchoata. Unde ⁊ ipa ſapiētia ait. Superboꝝ ⁊ ſublimiū colla ꝓprīa virtute calcaui confundendo et cōculcando eos multipliciter.

Supbia firmi⁹ ad hęret.

Sexto ꝓbatur rōne firmioris adhęſionis ſic. Quanto peccatū firmius eſt ⁊ minus ſepabile tāto eſt grauius: ſed ſupbia eſt hmōi. ergo ⁊c. Qđ ꝓbak multiplr. Nam ſi ſeparek aia ſenſibilis ab hoie nunquid erit ocupiſcētia oculoꝝ in hoie: certe nō ⁊ tamē eſſet ſuperbia. Jtē quantū ad pctm̄ ire. Nā ſi tollak vt nō fiat alicui iniuria. nunq̄d iſtud erit appetibile qđ eſt vindicta. ꝯſtat q̄ nō. ⁊ p ablationē iniurie remouebik vindicta et tm̄ erit ſupbia. i. appetitus inordinatus excellētie. Jtem cū motiuū inuidie ſit odiū alliene felicitatis. ſi ſit vnus hō ſolus in mūdo: nunq̄d erit triſticia aliene felicitatis. certe non: ⁊ tm̄ poterit eſſe ſupbia. Supbia igit q: min⁹ ſepabile rōne iam dicta: ideo grauiſſimū.

Magis aſſimilat diabolo

Septimo rōne aſſimilationis ſic. Sicut maior virtus eſt illa que nos magis aſſimilat xpo. ita ⁊ maius eſt vitiū illud qđ magis nos aſſimilat diabolo. ſed ſuperbia eſt hmōi. Unde: Job. xli. de diabolo. Jpſe eſt rex ſup oēs filios ſupbie. q̄. ⁊c.

Octauo rōne iniuriationis ſic. Illud eſt grauiſſimū: ⁊ maximū peccatū qđ maxime iniuriatur deo ⁊ auertit et derogat deo: ſed ſupbia eſt hmōi. ergo ⁊c. qđ ptz p alia diſcurrēdo. Nā per blaſphemiam hō iniuriak bonitati diuine q: eſt pctm̄ in ſpūſanctū. p mendaciū iniuriak hō veritati diuine: ſed per ſupbiam iniuriak excellentiſſime maieſtati diuine. qđ ptz. q: ſuperbire eſt quaſi ſup ſtatum hominis ire. hoc eſt quādā equalitatem dei appetere. ⁊ ſic iniuriari maieſtati diuine. Hec alexāder. ij. parte. q. xxxviij. Ray. Cum ergo ſuperbia ſit maximum. ideo deteſtanda ⁊ euitanda et remedium ad hoc notatur in. §. ſeq.

Supbie remediū

§. III. Quantū ad tertium

principale. ſ. de remedio. hoc eſt qđ ait pſ. A lege aūt tua nō declinaui. quaſi dicit. Superbi ideo inique agunt ſupbiendo q: declināt a lege tua nolētes ſubijci ei. Ego aute nō declinaui ab ea: ſed ſubijcio me ei ſeruās eā et ſic vito ſuperbiā. ſic ergo qui vult vitare ſupbiā nō declinet ⁊ nō recedat a lege dei eterna p affectū q̄ eſt volūtas ſua ordinans cūcta ad fines ſuos. ſubijciens ſe volūtati ſue. Qui em̄ eſſe vult vt deus. ait Aug. ſup pſ. viij. ſcz facere voluntatē ſuam non dei peruerſe vult ſimilis eſſe deo. ſicut diabolus ⁊ primus hō q̄ noluit diuino teneri pcepto. Jtē nō declinet a lege naturali p effectū q̄ docet inferiorē ſubijci ſuperiori pmaxime ⁊ ei non velle equari. Unde dixit antiochus etſi peſſim⁹ tñ inſtinctu naturali ductus. Juſtuz eſt hominē ſubditū eſſe deo ⁊ nō paria ſentire de eo. ij. Machab. ix. Decet etiā hominē vilem ſe reputare cū clare videat ſe eſſe vermē et cinerem. Unde (Mich. vj). Humiliatio tua in medio tui. Jtē nō declinet a lege diuinali ſcripture p intellectū frequēter meditādo ruinas ſupboꝝ q̄ ibi refert. vñ ab ea ſibi caueat ne ſik ia patiak. Hinc virgo beatiſſima in cāticis Luc. ſ. Diſperſit ſupbos mēte cordis ſui. ideſt eos q̄ ſunt ſupbi. nō pmo motu: ſed mēte. i. deliberatiōe. cordis ſui. i. voluntate ipſoꝝ ſupboꝝ. ſic exponit dns Job. dñici ſup magnificat. Vel ſic vt referak illud ſui ad deū: ⁊ eſt ſenſus. De⁹ diſpſit ſupbos: nō ſinia cōminatoria vel ad tps ſicut aliquos pctores: ſed mēte cordis ſui. i. deliberatione ſue volūtatis immutabilis. Vel ſic diſpſit ſuperbos in mēte ⁊ volūtate: vt vbi prius erāt vniti cū deo ⁊ primis ⁊ in ſeipſis ſint p ſupbiam in partes diuiſi ⁊ ſeparati a deo ⁊ angelis ſuis bonis: et in ſe in diuerſa vitia diſtracti ſicut patz de ſuperbia luciferi. hoīs pmi. ⁊ nabuchodonoſor. q̄ fuerūt diſpſi. Lucifer de celo in infernū et demones hincinde p aera. hō de paradiſo in mundū p diuerſos rit⁹ idiomata ⁊ loca. Nabuchodonoſor de regno in deſertū cū diuerſis feris. oēs mēte diſpſi ⁊ intellectu et affectu. Unde Greg. in moral. Cōſideret hō elatus quid in terra mereak ſi angelus ꝑlat⁹ in celo ꝑſternik. de pe. diſt. ij. §. ꝑncipiū. De ruina luciferi ſcribit Luc. x. vbi xps dixit diſcipulis ſuis admonēs eos cauere ſibi a ſupbia. Videbā ſathanā ſicut fulgur de celo cadentē. ⁊ p qđ vitiū ceciderit oſtendit Eſa. dicēs. xiiij. c. Quō cecidiſti lucifer de celo ⁊c. q̄ dicebas in corde tuo. Jn celū aſcēdā ⁊c. ſimilitudo altiſſimo. qđ dicere. ſ. deliberate cogitatōis ⁊ affectionis fuiſſe ſupbiā oſtēdit ſubdens. detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. vbi dicit Aug. de queſtionib⁹ veteris teſtamēti q̄ diabolus elatione cōflatus voluit eſſe vt deus abſolute: ſcilz in nullo ſubeſſe. Ad declaratione ſciēdum q̄ triplex eſt equalitas ſeu ſimilitudo. vna oīmode eqparentie. alia eminētie. tertia eſt excellentie in cōſecutiōe glorie virtute ſue nature. Prima equalitas vel ſimilitudo eſt in perſonis diuinis. Unde Ambroſi. tractans illud pſ. Deus quis ſimilis erit tibi. dicit. Utiq̄ filius qui eſt imago patris. Hāc equalitatē vel ſimilitudinē licz quidā dicant angelum appetiſſe. ſ. eſſe vt de⁹: quia q̄uis hoc ſit impoſſibile: tamen vt dicit Aug. hoc habet ceca ambitio vt ſemp preſumat q̄ poſſit. Sed hoc omnino eſſe impoſſibile q̄ iſto modo appetierit dei ſimilitudinē ꝑm oīmodam equiparantiam probak triplici ratione. Prima eſt quia q̄uis quis poſſit plus deſiderare q̄ poſſit habere: nō tamē poteſt plus velle q̄ poſſit eſtimare: q: intellectū voluntas ſequitur nō excedit. Hoc autem nō poterat angelus eſtimare. Secūda ratio eſt: quia certiſſimū eſt creaturā nō poſſe adequari creatori. nec etiam ipſam naturā humanā que erat in xpo. Unde Eſa. xl. dicitur. Cui ſimilem feciſti eum. Hoc aūt ſciuit angelus cū haberet intellectuz perſpicaciſſimū ergo nō hoc appetijt. Tertia rō eſt ex pte angeli: q: impoſſibile eſt q̄ angelus appetat aliqđ bonū quo exiſtēte iā ipſe idē nō eſſet. Nulla em̄ natura q̄ eſt inferioris gradus appetere pōt ſuperioris nature gradum ſine ſuiipſius corruptione que nō cadit in intellectu: nec pſequēs in appetitu: ſicut canis nō appetit eſſe leo: quia ſi transferreꝝ in gradū ſuperioris nature iam nō eſſet. Scda equalitas eſt preeminētie. ſ. in nō ſubeſſe alicui: ſz preeſſe omnibus angelis ⁊ cūctis inferioribus qđ eſt ꝓprīū dei. Et quātū ad hoc ſz angel⁹ potuerit appetere oibus pēſſe angelis ⁊ creaturis inferioribus: non tñ potuit appetere q̄ abſolute nō eſſet ſub deo. Et hoc ꝓpter tres rationes. Prima q: eſt hoc impoſſibile angelum et oēm creaturā non eſſe ſubiectā creatori. nec em̄ hoc cadere potuit in ei⁹

Lucifer ruina

Triplex eſt filiatio vel equalitas.

appꝛehēſiōe quaſi poſſibile. Scōa rō eſt qꝛ ipſe angelus
diſſineret eſſe ſi totaliter deo ſubiectus non eſſet. Tertia
ratio eſt: qꝛ tota eius pfectio eſt eſſe ſub deo: qꝛ totū bonū
angeli eſt in hoc: qꝛ ſcz deo ſubeſſe: ſicut tota claritas aeris
eſt ex hoc qꝛ ſubijcit radijs ſolis. Tertia equalitas emi-
nentie ſeu excellētie eſt habere beatitudinē ex nullo meri-
to ſuo vel alieno: ⁊ hec eſt eminētia quā appetijt angelus
cū dixit. Similis ero altiſſimo. ſſuit ergo peccatū ſuperbie
ſue in hoc qꝛ ad cōſequendā ſupnalez beatitudinē ſuam q̄
in plena dei viſione cōſiſtit: non ſe erexit in deū tanq̄ in fi-
nalem pfectionē ex eius gratia deſideras cū alijs ſanctis
ſed eam cōſequi voluit p virtutē ſue nature: non tamē ſine
deo in natura operāte: ſed ſine deo gratiam cōferente. Et
qꝛ habere finalē beatitudinez p virtutem ſue nature oīno
abſq̄ gratia alicuius ſupioꝛis eſt pꝛopriū deo: manifeſtū
eſt qꝛ quātuz ad hoc appetijt angelus dei equalitatē. Uñ
quātum ad hoc appetijt etiā deo nō ſubijci: vt. ſ. eius gra-
tia ſupꝛa ſue nature virtutē indigeret. Hec Tho. ij. ſen. di.
v. ⁊. ſ. parte. q. lxiij. Non ſoluz autem in lucifero fuit ſuper
bia: ſed etiā in alijs angelis qui ceciderunt cū eo. Unde ꝺ:
Apo. xij. qꝛ draco cauda ſua. ideſt exēplo traxit tertiaz par
tem ſtellarū: ideſt angeloꝝ. in terrā. ſ. infernalem. Sed
qꝛ incertus eſt nobis numerus angeloꝝ qui ceciderūt:
ponit ibi numerus determinatus aliquo modo: ideſt ter
tia pars p indeterminato. Quomodo aūt alij angeli pec
cauerūt exēplo primi datur tale exēplum. Sicut miles oꝛ-
dinatus ſub rege ⁊ ſub duce exercitus: habet bonā volun
tatem ſequēs volūtatem ducis dirigētis volūtatem ſuā in
regē: ⁊ malam ſequēs voluntatē ducis cōtra voluntatem
regis. Sic q̄dam de inferioꝛibus angelis ſequētes volun
tatem primi angeli cōtra volūtatem dei peccauerunt: alij
diſſentiētes a voluntate primi angeli peccantis: ⁊ ſequen
tes voluntatē diuinā deo immobiliter adheſerunt. Unde
Job. iiij. Ecce qui ſeruiūt ei. ſ. deo nō ſunt ſtabiles. ſ. in bñ
eſſe gratie quoad malos. Et in angelis ſuis. i. a ſe creatis
inuenit pꝛauitatē ſcz ſuperbie. Angelis dicit in plurali. Sed
diſperſit ſuperbos mēte coꝛdis ſui p aerem caliginoſuz vbi
hincinde habitāt. Multa aūt magna ⁊ mirabilia dicunt
in lege diuina. i. in ſcriptura de angeli primi excellentia. p
maxime Ezech. xxviij. Tu ſignaculuz ſimilitudinis ⁊c. Hec
aūt tā mira inqt Greg. illa exponēs. xxij. moꝛa. idcirco de
eo ſcribunt vt homini oñdat quid ipe ſi ſuperbiat de elatio
nis ſue culpa paſſurus ſit: ſi feriēdo illi parcere noluit quē
creando in tāta gloꝛia claritatis eleuauit. de pe. di. ij. c. ſi.

§. III. De ſuperbia primo

rum parētū dicit Aug. ad Oꝛoſiū. Nō elatꝰ ſuperbia ſuaſioī
ſerpētis obediēs dei mādata contēpſit. ſ. de nō comedēdo
de ligno ſciētie boni ⁊ mali. Supbia ergo pꝛeceſſit appeti
tu ſciētie boni ⁊ mali ⁊ vitiū gule: ſz ſecuta eſt ſuaſione ſer
pentis. ſſuit aūt ſuperbia primi hoīs in hoc qꝛ appetijt inoꝛ
derate ſimilitudinē dei quantū ad ſciētiā boni ⁊ mali prin
cipaliter. Secūdario aūt appetijt ſimilitudinē dei quātuz
ad potentiaz: vt. ſ. virtute nature ꝓprie operaret ad beati
tudinē conſequēdā. Pro quoꝝ declaratiōe ſciēdum qꝛ ſi
militudo dei eſt triplex. ſ. eſſe: noticie: ⁊ potentie. Prima
ſimilitudo. ſ. in eſſe fuit impreſſa homini a principio ſm il
lud Gen. j. ſſecit deus hoiem ad imaginē ⁊ ſimilitudinez
ſuā. Et āgelo Ezechie. xxviij. Tu ſignaculū ſimilitudinis.
Scōa eſt ſimilitudo noticie ſeu ſciētie ⁊ hanc ſimilitudi-
nem angelus accepit in ſua creatiōe. Uñ ſubdit in autoꝛi-
tate Ezechie. pdicta. Plenus ſapiētia. Sed homo hanc ſi
militudinē in ſui creatiōe nō accepit in actu ſed in potētia
ſolū. Tertia ē potētie ſimilitudo. ſ. operādi aliq̄d quo ad
beatitudinē per ſe pueniret. Angelus igit ⁊ hō non pecca
uit appetendo primā ſimilitudinē. ſ. nature. peccauit autē
hō in appetendo ſcōam ſimilitudinē principaliter. ſ. ſciam
boni ⁊ mali. ſicut ſerpēs ei ſuggeſſit: vt. ſ. p virtutē nature
ꝓprie ſciret vel p ſeipſum cognoſceret quid ſibi boni vel
mali futurū eſſet. Secūdario appetijt diuinā ſilitudinem
quoad potētiā. vt. ſ. virtute ꝓprie nature oparet ad beati
tudinē conſequēdam. Uñ Aug. de vera religiōe dicit qꝛ ma-
gis voluit ſua potētia frui q̄ dei. Notādū aūt qꝛ peccatū
primoꝝ parentū. ſ. ſupbia nō fuit ſimplr grauiꝰ alijs pctis
hoīm. qđ ptz qꝛ maioꝛ eſt ſupbia qua quis deuz negat vel
blaſphemat vel odit q̄ ſupbia qua q̄s inoꝛdinate appetit
diuinā ſilitudinē qualis fuit ſupbia primoꝝ parētuz. Sed
fuit grauiꝰ illud pctm ceteris ſm q̄d. i. ſm aliquē modū. i.
ſm conditionē pſonarū peccantiū. Pctm em illud hz maxi
mā grauitatē ꝓpter pfectionē ſtatus eoꝝ: qꝛ erāt in pfectiſ
ſimo ⁊ ſummo ſtatu. ⁊ ex ꝺ grauiſſime peccauerunt. Tho.
ij. ij. ⁊ ſup. ij. ſen. Et q̄uis ambo equaliter peccauerint. i. in
genere: qꝛ ambo ſupbierūt cōparādo adinuicē pctm eoꝝū
hñt ſe ſicut excedētia ⁊ exceſſa. Supbia mulieris fuit gra-
uius triplici rōne. ſ. elationis: ſuggeſtiōis: et inclinatiōis.
Supbia eue.

Primo rōne elatiōis qꝛ maioꝛ fuit elatio mulieris credē-
tis ſuaſioni ſerpētis q̄ viri nō credētis. Scōo rōne ſugge
ſtionis. qꝛ mulier nō ſolū peccauit: ſed etiā viro pctm ſug-
geſſit vñ peccauit i deū ⁊ in primū. Tertio rōne inclina
tionis. pctm em viri ex hoc diminutū eſt: qꝛ cōſenſit in pec
catum amicabili quadā beniuolētia qua plerūq̄ fit vt of
fendat deus ne ex amico q̄s fiat inimicus. Sz ex alia par-
te pctm ſupbie ade fuit grauiꝰ triplici alia rōne. Primo
ꝓpter maioꝛē ingratitudinē. magis em fuit ingratus adā
eo qꝛ plus erat mēte ſpuali pditꝰ ꝓpter magnitudinē ſciē
tie ſibi date. Scōo ꝓpter maioꝛē rebellionē. Maioꝛ em
fuit inobediētia ade eo qꝛ p̄ceptū prio fuit ſibi datū exīde
eue p eū. Tertio ꝓpter maioꝛis dāni incurſiōez. Nā maiꝰ
dānū ſecutū eſt ex pctō ade q̄ eue. nā qꝛ in adā erat huma
num genꝰ vtualiter ſeu ſeminalr vt in principio actiuo. iō
ex pctō ipſius coꝛruptū eſt ⁊ tranſfuſum pctm in humanū
genꝰ. non aūt ex pctō eue. Nā ſi ſola peccaſſet nō fuiſſet hu
manum genus infectum. Alexāder in. ij. parte. ⁊ Tho.
Pctm ade.

§. V. Pene aūt ſecute ex il-

la ſupbia que cauſa fuit trāſgreſſionis diuini mādati ſunt
multiplices. Et primo quoad totū genus humanū eſt tri-
plex. Et prima quidē infectio aīaruz cū coꝛporibus infun
dūtur ſcz peccato oꝛiginali ꝓpter qđ niſi purificenť dei vi
ſione ⁊ gloꝛia ꝓpetuo priuanť. Scōm eſt qꝛ ex illo oꝛigina
li etiā purgato remanēt aie vulnerate ignoꝛantia malicia
cōcupiſcētia: ⁊ difficultas ad bonū. Tertium eſt: qꝛ ex illo
oēs ſunt ſubditi moꝛti coꝛporali ⁊ oīmbus penalitatibus
quas ſuſtinemus: famis: ſitis: eſtus: ⁊ frigoꝛis: innumera
bilium infirmitatū coꝛporis. Uñ apls ad Ro. v. p vnū ho
minē pctm. ſ. oꝛiginale intrauit in mūdum ⁊ p pctm moꝛs
Quāuis enim eua primo ſupbiendo peccauerit: ꝓpter qđ
ꝺ: Eccl. xxv. A muliere initiū factū eſt pctī: ⁊ p eā oēs mo-
rimur. tñ qꝛ mulier nō fuit vniuerſale principiū totius hu
mane nature. qꝛ nō tota humana natura fuit in eua ſed in
adam. ſ. vt in principio actiuo ſeu pfectiuo. Ideo totū pec
catū fuit in adam cōſummatū qñ mulieri cōſenſit. Si em
adā non conſenſiſſet peccāti mulieri. paruuli deſcēdētes ab
eis nō cōtraxiſſent pctm oꝛiginale. nec p cōſequēs moꝛtez
neceſſario incurriſſent. Herueus. Et ideo ſignāter apls di
xit per vnū hoiem. ſ. adā. Et q̄uis illa die qua peccauerūt
primi parētes non fuerint moꝛtui actu: tamē fuerūt imme
diate moꝛti coꝛporis obnoxij. Et ſic itelligitur illud eis a
dño dictū. In q̄cunq̄ die comederitis ex eo moꝛte moꝛie-
mini. Gen. ij. ideſt moꝛti eritis obnoxij. ſm Tho. ⁊ Aug.

§. VI. Secūdo pena inflicta

cōiter primis parētibus ex ſupbia eſt triplex. Prima
eſt gratie ⁊ omnium virtutum amiſſio. Unde Aug. Prin
ceps vitioꝝ dum vidit Adam ex limo terre ad imagi-
nem eius factum. pudicitia oꝛnatū: tēperantia cōpoſitum
charitate ſplēdidum. illos primos parentes illis donis ⁊
tantis bonis ſpoliauit. pariterq̄ gemit. ſ. ſpiritualiter pri-

uādo gr̄a. de pe. di. ij. p̄ceps. Et hoc innuit cū dictū fuit a deo. Ecce adā factus est q̄si vn⁹ ex nobis sciens bonū ⁊ malū. Et est locutio sc̄e trinitatis. et iō dicit q̄si vnus ex nobis. s. p̄sonis diuinis. ⁊ sunt v̄ba increpātis. quasi dice/ret. ad hoc fact⁹ erat vt bñficio gr̄e dei esset sicut deus p adoptionē: sed p supbiā ⁊ inobedientiā miser hō p̄didit ⁊ fact⁹ est sil'is bestijs. vnde fecit eis de⁹ tunicas pelliceas vt se cognoscerēt. Vel sunt v̄ba deterrētis tam eos q̄ cete/ros hoīes a vitio supbie f̄m Aug. q. d. Ecce quō punitur supbia hoīs. Sc̄a pena inflicta vtriq; fuit rebellio car/nis seu sensualitatis ad sp̄m que p̄mo apparuit in mem/bris genitalibus. vñ Aug. in lib. de ciui. dei dicit q̄ sense/rūt motū carnis sue. i. stimulos carnis. p̄p̄r q̄ erubesc̄ē/tes adinuicē fecerunt sibi perizomata de foliis. i. cooperi/menta vt se rabolas: ⁊ sic secuta est recognitio verecūdie vel cōcupiscētie. Unde dicit Gen. iij. Et aperti sunt ocu/li eor. Unde Aug. super Gen. Non est credendū q̄ p̄mi parētes essent p̄ducti clausis oculis p̄cipue cū de mulie/re dicat q̄ vidit lignuz q̄ esset pulchrum visu: sed aperti sunt ad aliquid intuendū ⁊ cogitandū q̄ nunq̄ ante ad uerterāt. i. ad inuicē se concupiscendū q̄ ante nō fuerat. Spiritualiter aūt aperti sunt oculi eor. vn⁹ sc̄z difficulta/tis in bono: alius facilitatis in malo. vel ad malum aper/ti sunt. ideſt cognouerūt vtrūq; in eis.

§. VII. Tertia pena est ex/

clusio residētie de loco tā ameno. Nā post pctm̄ exclusus est eadē die de paradiso. Dicit em̄ Gen. iij. Emisit eū dn̄s de paradiso voluptatis. Un̄ Hie/reg. Quid paradiso iocū/dius. q̄d celo securius. ⁊ tn̄ hō de paradiso. ⁊ angelus de celo peccādo cecidit. Idē. Adā p̄mus homo p pctō de paradiso eiectus est: hoc ē q; nobilitatē dei a se eiecit no/bilitate loci p̄uat. di. xl. quelibet. Hic locus paradisi q̄uis nūc nō deseruiat homini ad vsum q; inaccessibilis est. tn̄ seruit ei ad documentū. Primo quidē dū cognoscit se p/pter pctm̄ illo fuisse p̄uatū. Sc̄o q; p ea q̄ co;paliter in illo paradiso sunt instruit spūaliter de his que pertinent ad paradisum celestē quo p̄parat nobis adit⁹ p xp̄m. Tho. ij. q. lxij. Et ne hō possit ad placitū suū illuc redire posi/ta sunt ibi impedimēta. s. cherub. ⁊ gladi⁹ flāme⁹ atq; ver/satilis ad custodiendā viā ligni vite. Gen. iij. Hoc aūt sic intelligit f̄m lr̄am. Locus em̄ illius paradisi videt esse in accessibilis p̄cipue p̄pter vehemētiā est⁹ in locis interme/dijs ex p̄pinquitate solis: ⁊ b̄ significat p flāmeū gladiū q̄ versatilis d;. p̄pter p̄p̄ietatē mot⁹ circularis hmōi estū causantis. Et fit p cherubin q; p angelicū ministeriū cre/ditur ibi esse aliq̄ ignea custodia. Tho. vbi. s. post Augu. Spūaliter aūt duplex reatus q̄ p pctm̄ incurrit designa/tur. Prim⁹ est amissionis glorie q̄ p̄sistit in visione dei. i. plena cognitione. ⁊ iō collocat ante paradisum cherub qui interp̄tatur plenitudo sciētie: q̄ excludat ab ipsa visione.

Sc̄us reatus seu pena est ignis gehēne: ⁊ ideo ponitur gladius flāmeus. Nam p gladiū vltio diuine iusticie desi/gnat qui ⁊ dicit versatilis ideſt ex vtraq; parte incidens q; aiam et co;pus cruciabit. Designāt etiā ista tria p que quis ex pctis redit ad deū. s. p cherubin. i. p scientiā et co/gnitionē dei: per ignē dilectionis: per gladiū versatilē. i. tolerantie passionem f̄m magistrū. in. ij. senten.

§. VIII. Viro quoq; preci

pue fuit inflicta triplex pena ex parte co;pis. Prima fuit terre sterilitas: cū dictū fuit. Maledicta terra in ope tuo ⁊ erponit multis modis. videlz. Terra nō gratis pascet te sicut fecisset in statu innocētie: sed nec semp ex equo re/spondebit laboribus tuis. q; aliq̄n multū laborat ⁊ parū vel nihil recolligit: q̄d est in penam. et sic maledicit terra nō in se sed in ope: inquātū punit hō ex terra nō p̄cipiens fructū quē deberet f̄m laborē suū. Vel sic maledicta ter/ra. i. q; peccasti p̄pter vxorē que tibi debuit esse subiecta: ideo ⁊ maledicta erit terra subdita tibi ⁊ nō respōdēs ad desiderium tuum. Et q; peccasti per mulierē que tibi debuit esse in adiutoriū: ideo ⁊ terra q̄ tibi esse debuit in seruitiū erit maledicta: q; in tediū ⁊ laborē. vel p̄pterea terra ma/ledicit nō adā ad terrendū homines ne similia facientes sil'r maledictione ferianť. Sc̄a pena est culture anxie/tas. Unde dicit ei. In labore ⁊ anxietate comedes ex ea ⁊c. Gen. iij. i. laborando victū queres. Et hec pena labo/ris est cōis. Nullus em̄ ex terra comedit nisi p̄cedente la/bore: vel in se vel in alio. Nā ⁊ cōtēplatiui etsi nō laborāt in vita actiua: tamē ex laboribus alio; de terra comedūt Ante aūt pctm̄ etsi opatus esset homo terrā nō fuisset ad laborē sed ad solatiū ⁊ delitias: f̄m Aug. quātū placuis/set. Tertia pena est angustie acerbitas. ibi. spinas et tri/bulos germinabit tibi. f̄m Rabanū. Spine ante peccatuz erāt: sed nō vt homini laborē inferrent: sicut serpentes et alia noxia que ante hoī erāt innoxia f̄m Tho. vbi. s. post Aug. Spiritualiter spine sunt pūctiones seu stimuli pec/catoru: que ex carne p̄ueniūt velut ex terra: vel punctio/nes torturosarū questionū ⁊ tribulos cogitationū que de nimia sollicitudine p̄uisionis vite p̄ueniūt f̄m glo.

§. IX. Mulieri aūt i specia/

li tres pene ex parte co;pis sunt ex superbia inflicte. Pri/ma est laboris in portādo p̄lem cōceptā. Un̄ dictū est ei Gen. iiij. Multiplicabo erūnas tuas ⁊ cōcept⁹ ⁊c. Mul/titudo cōceptuū inducit in penā mulieri nō p̄pter p̄crea/tionem ⁊ multiplicationē p̄lis q̄ fuisset etiā in statu inno/cētie: sed p̄pter multiplicationē afflictionū quas mulier patit ex hoc q; diu portat fetum vñ ⁊ mulier fetosa citius senescit ⁊ moritur. Secūda pena est doloris in partu. Un̄ dicit. In dolore paries. Dis em̄ mulier q̄ cōcipit in pec/cato de necessitate parit cū dolore. Sola em̄ virgo Ma/ria sine co;ruptione cōcepit: sine labore portauit: sine do/lore peperit: quia eius conceptus nō fuit f̄m legem natu/re a primis parentibus deriuatum. Si aūt mulier nō con/cipit nec; parit: patit sterilitatis defectum qui p̄ponde/rat p̄dictis penis. Un̄ et Amb. Pudor est feminis nu/ptiarū p̄emia nō habere q̄b⁹ sola est hec causa nubendi: sc̄z principalis. Idē. Cōiugū p̄miū ⁊ gratia nuptiarum partus est feminarū. xxxij. q. ij. pudor. Tertia pena infli/cta mulieri est seruitus in obsequendo. ibi. sub viri pote/state eris. q̄d intelligit ex parte co;pis. Nam ex parte aie deo subiicit sicut ⁊ vir. Hec etiā subiectio ē introducta in penā nō solū quantū ad regimen: q; etiā ante peccatū vir fuisset caput mulieris ⁊ gubernator eius: sed, put mulier p̄/p̄riā voluntatē necesse habet voluntati viri parere. Ita q; ante peccatū erat subiectio mulieris ad virū ex reuerē/tia ⁊ dilectiōe: post peccatū est ex timore: ⁊ sic ē subiectio quasi seruilis ei inflicta in penam pcti. Hinc Aug. Satis apparet quēadmodū feminas viris subditas esse ⁊ pene famulas lex voluerit cē vxores. xxxiij. q. v. hec imago. Ec/ce quot mala ex superbia. Unde dicitur zacha. xij. Adaz exemplum meū ab adolescentia mea.

¶ De quattuor speciebus superbie. Cap'lm. ij.

Ē spēbus supbie di/

cit Hieg. in. iiij. li. mora. q; q̄ttuor sunt spēs su/pbie q̄b⁹ ois timor arrogātiū demōstrat. s. cuz bona a semetipīs hīe existimāt aut sibi datū desup p suis meriſ putāt: aut certe cū iactāt se hīe qđ nō hñt aut despe/ctis ceteris singulariter videri appetūt. Et de his pōt ex/poni illud ps. cxxx. Dñe nō est exaltatū cor meū. s. affectā/do excellentiā inordinate sup;a p̄priā mēsurā: ⁊ sic bona mihi collata mihi attribuēdo nō a deo recognoscendo. q̄ ad p̄mā spēm. Nec; elati sunt oculi mei. oculi. s. estimatio/nis ⁊ affectiōis nō sunt vltra debitū in altū leuati bona q̄ a deo hīe agnosco meriſ meis ascribendo p̄cipaliť: q̄ad sc̄am spēm. Nec; ambulaui in magnis magnificādo in

me.vel apud alios bona mea spūalia vl̄ tpalia ea nō posfidēdo vel min⁹ habēdo q̄d tertiā spēm. Neq; in mirabilib⁹ sup me.s.ambulaui estimatiōe mirabilia ⁊ q̄si singularia sup me existentia p̄e ceteris intuēdo ⁊ alios ex hoc despiciēdo. Jdeo aūt nō me exaltaui aliquo istor modorum:q; vt dicit saluator Matth̄.xxiij.⁊ Luc.xiiij.Qui se exaltat humiliabit.Et Prouerb.xvj.Ante ruinā exaltabitur spūs. Exaltare est rem ex imo in altū leuare:qđ facit supbia.vt pz ex ei⁹ etymologia. Vñ apte figurat p ventū de quo dr Mar.vj.q̄ erat eis vētus ꝯrius.s.discipulis nauigātibus in mari.Erat eis vent⁹ ꝯrius.vbi tria notant. ¶ Primo ꝓpetas ⁊ multiplicitas elatiōis.ibi. erat vēt⁹. ¶ Secūdo nocibilitas seu malignitas huiusmodi infectionis.ibi.contrarius.

¶ Tertio remediabilitas eius malignatiōis.ibi.eis.

Nam in mari hui⁹ seculi nauigātib⁹ ventus supbie ꝯtrariat:q; bonis opib⁹ insidiat vt pereāt.vt dicit Aug. Est em̄ materia vēti fm Alber.vapor terreus frigidus ⁊ siccꝰ q̄ eleuat vtute radij solaris.⁊ eleuatus ⁊ ingrossat⁹ in aere impellit aerē faciēdo aliq̄n rumorē q̄n est magn⁹. Sic supbia est q̄dam cogitatio subtilis q̄ de terra cordis egreditur sicca humore gre.frigida charitate q; charitas non inflat.ſ.Lor.xiij. q̄ cogitatio calore .i. inordinato amore excellētie trahit supra in altū p estimatiōe supra se.⁊ rumorē facit se magnificando. Hic est ille vētus figurate q̄ venies a regione deserti.p̄cutiēs domum in q̄ttuor angulis vbi septē filij Job cū tribus sororibus cōuiuabant̄ decidit eā oēs opprimēs intra existētes.Job.ſ.q; videlz ventus supbie immissus a diabolo p tentatiōē qui desertus dicit: q; omni gratia derelictus p̄cutiēs domū mētis seu cōscientie iusti in quattuor angulis.i.vtutibus cardinalibus si eis assentiat̄ ruere facit.⁊ septē dona spūssancti cū trib⁹ vtutib⁹ theologicis figuratis p filios ⁊ filias extinguit.vt nulla ibi virtus vel gratia viua remaneat vbi supbia regnat. Signant̄ aūt p̄dicte quattuor exaltationes seu spēs supbie per quattuor ventos quos vidit Daniel in mari magno pugnare.vt habeť Dañ.vij.scz orientalē. australem.occidentalem.⁊ aquilonarem.

§.I. Est ergo prima exaltatio seu species supbie cū q̄s ex inordinato appetitu ꝓprie excellentie bonū habitū naturalē: vt ingeniū.intellectū. memoriā.fortitudinē.corpis pulchritudinē.vel bonū tpale vt diuitias.gloriā.honorē.potētiā.vl̄ spūale:vt gratiā. sciam.sapiam.p̄dicationē.ꝓphetiā ⁊ hmōi: sibi attribuit q̄a se h̄ret nō a deo. Vbi nota q̄ supbia ꝓfitit nō solū in cogitatione sz etiā in affectione.supbus em̄ nō credit b̄ scz q̄ nō sit aliq̄d bonū in se vel alio q̄d nō sit a deo .sz de bono q̄d hz seipsum ita magnificat ac si ab alio nō haberet sed a se. Pro cui⁹ declaratiōe sciendū fm.b.Tho.ij.ij. q.lxij.⁊ in.ij.sen.dist.xlij.q̄ estimatio rōnis de aliquo bono pōt corrumpi dupliciter. Uno modo in vniuersali.Et sic corrūpit estimatio rōnis.ſ.in vniuersali q̄n q̄s estimat vniuersaliter bonū qđ hz nō habere a deo sz a seipso:⁊ b̄ ptinet ad infidelitatem:cū recta fides habeat q̄ deus est auctor oīm bonor.Sc̄o corrūpit estimatio rōnis in particulari,ppt aliquā passionē fm q̄ errat q̄ operātur malū vt dicit Prouerb.iiij.sicut vbi gra.si aliq̄s sentiret in vniuersali fornicationē nō esse pctm̄ esset infidelis:nō aūt infidelis censet fornicator qui fornicationē eligit tanq̄ bonū ꝓpter ꝓcupiscētie passionē. Jta a simili si q̄s existimaret vniuersaliter ⁊ absolute deū nō esse omniū creatorem vel homini gratiā p meritis dare: esset heresis vel infidelitat̄ pctm̄. Sz q̄ aliq̄s ꝓpter inordinatū amorē ꝓpe excellentie ita de bonis suis gloriet ac si ea a seipso haberet pertinet ad supbiā nō ad infidelitatē. Jsta species prime superbie potest figurari p ventū orientalē:q; sicut ab oriente oritur nobis lux. ita a deo oritur nobis oē bonū gre ⁊ nature,de quo supbus se exaltat sibi attribuēdo, de hoc pōt illud intelligi. Onager assuetus i solitudine attraxit ventū amoris sui. Hec videť fuisse exaltatio supbie lucifer.ſ.appetēdo ⁊ estimādo ꝓpria virtute sine deo p gratiaz operāte ad gloriā pueníre vt dictū est supra. Et de b̄ Esa. xiiij.dr. Quō cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. corruisti in terrā: q̄ vulnerabas gētes:q̄ dicebas in corde tuo. Ascendā in celū sup astra dei exaltabo soliū meū sedebo in mōte testamēti:in lateribus aquilonis. Ascendam sup altitudinē nubium:similis ero altissimo. Verūtamen ad infernū detraheris in pfundū laci. Et quasi causaz subdit.detracta est ad inferos superbia tua.qua.ſ. vsus est in sermone p̄dicto. Vbi nota q̄ dicta prophetia fm Nico.de lyra ⁊ alios habet duplicē intellectuz litteralē. Exponitur em̄ ⁊ de Nabuchodonosor cuius regnū emicuit vt lucifer sup alia regna:⁊ mane oriri dr q; fuit prima monarchia mūdi.ſ.assyriorum:qui ⁊ gētes multas vulnerauit ⁊ debilitauit subiugās imperio suo ⁊ submisit sibi populū dei.ſ. populū iudeor.qđ notat in sequētibus. Nam ascendit in celū.i.in populum dei celestē:sup astra.i.super sanctos viros:sedebo in monte.i.in tēplo dei qđ erat in monte:in lateribus: idest cū magno exterminio: sup altitudinem nubium.i.super ꝓpheras dominādo eis ⁊ captiuando.similis ero altissimo nō recognoscēdo hoc a deo sed ꝓprie virtuti ascribēdo : sed q; a deo nō recognouit sz supbiuit:ad infernū deductus est: ⁊ ad nihilū redactū est regnū ei⁹ in balthasar filio vel nepote suo.Sed exponit etiā ad litterā ⁊ cōmunius de angelo primo. Et ibi notātur plura exprimētia grauitatē pcti illius. Et primo hoc ostendit ex natura dignitate cū dicit lucifer quasi lucē ferēs p excellētiā fuit enim superemus inter oēs angelos creatos fm illud Greg.de pe.di.ij.c.fi. Et ideo magis ingratus ⁊ reprehensibilis:q; plura bona ceteris recepat nature ⁊ gre. Aliqui tamē dicūt nō fuisse superemū simplr: sed fm quid.i.in aliquo ordine p̄cipatuū vel angelor vel archāgelor. Secundo ostendit grauitas quoad originis prioritatē cū dr q̄ mane oriebaris.i.in principio ante oēm creaturā: ita scz q̄ nulla ante eū sz plures post eū fm narrationē lre genesis sunt create. Qui potuit videre se nihil creasse: sed deū totū fecisse. Tertio ex criminis originalitate cū dr corruisti in terrā. Auertit em̄ se a diuina contēplatiōe ⁊ cōuertit se ad sui considerationē:⁊ sic corruit. Primū em̄ oīm peccatorum in mūdo fuit suū. Quarto ex peccati societate ibi. qui vulnerabas gētes: idest spūs quos secū trahebat suo exēplo perniciose supbie.grauius vtiq; peccat et tanto plures inficit suo exemplo iniquo. Quinto ex peccati firmitate:ibi.qui dicebas in corde tuo. Nō enim fuit quidam motus a natura vel ab alio pſuasus primorū parētū sed cū malicia ⁊ assiduitate ex se p̄curatus. Sexto ex supbie immēsitate:ibi.ascēdā in celū nō empyreū:q; ibi erat vbi creatus fuerat:sz in celū sanctissime trinitatis:vt.ſ. sicut ipse est glorioſus ex se:ita ipse ascēderet ⁊ pueniret ad gloriā quā nondū adeptus fuerat p ꝓpriā virtutē fine adiutorio gre. Septimo ex p̄cipatus singularitate.ibi.super astra dei exaltabo soliū meū.i.sup angelos ceteros vt mihi seruiāt. Octauo ex sapie sublimitate quā appetijt: ibi.sedebo in mōte testamēti.appetijt fm Bern̄.esse similis dei filio quez vidit incarnādū:⁊ q̄ datur erat in mōte syon legē testamēti noui.Appetebat q̄ ⁊ ipse eē legislator.

Supbia luciferi.

Grauitas pcī luciferi.

Nono ex malicie nocibilitate:ibi in lateribꝰ aq̄lonis: vñ p̄cedit vētus frigidus ⁊ afflictiuꝰ.i.suggerā ⁊ flabo in primis parētibus ventuz supbie vñ frigidi fiāt amore dei qđ fecit ex inuidia sua. Decimo in cognitionis naturalitate ibi.ascēdam sup altitudinē nubiū.i.sup subtilē cognitionē ꝓphetarū.i.oia erūt mihi peruia fine dei adiutorio. Ultimo in dei equalitate:ibi.similis ero altissimo q̄redo adorari vt de⁹:qđ frequēter facit q̄rendo adorari p deo.sicut apud gētiles adorātes in statuis demones.⁊ cū xpo dixit Matth̄.iiij. Hec oīa tibi dabo si cadēs adoraueris me. Dicit aūt tūc dixisse hoc;q; ex supbia sua quam tūc incur-

rit oĩa mala facit in contẽptũ dei. Et ꝓ hãc ſupbiã iniuriaꝝ hõ deo in ſeipſo. q; facit ſe totalem cãm boni qõ hz a deo. Cõtra quẽ apl's. ſ. ad Corin. iiij. Quid habes qõ non acce piſti. ab alio ſaltẽ a deo a quo bona cũcta ꝓcedũt ĩmedia te vel mediate. Jac. j. Oẽ datũ optimũ ⁊ oẽ donũ pfectuz deſurſum eſt deſcẽdẽs. ⁊. ſ. Paral. xxix. Tua ſunt oĩa ⁊ q̃ de manu tua accepim⁹ dedim⁹ tibi. Et ſubdit Apl's. Si autẽ accepiſti q̃d gl'ians. ſ. in teipſo vel apud alios q̃ſi nõ acce peris. ſ. ab alio ſz a teipſo habeas qõ ptinet ad ingratitudi nem. Vñ Gre. Actoꝛis ſui gr̃am negare ꝓuincit. q̃ ſibi tri buit bonum qõ opat. Et inde ex ſua ingratitudine merek amittere: q; ſm Aug. Qõ de⁹ dederat gratis abſtulit igra

Exẽpluz tis. ſicut narrat in libꝛo de septẽ donis de quodaz magno doctoꝛe legẽte ſolẽniter epiſtolas pauli. ⁊ cũ quadam die laudareꝯ a quodã q̃ ita bñ legeret dixit ex ſupbia q̃ meli⁹ intelligebat q̃ ipe apl's. ꝓpter quã ſupbiam ĩmediate eſt oblitus penitus oim vt nec vnam lr̃am ſciret cognoſcere.

§.II. Secũda ſpẽs exalta

tionis ſupbie eſt cuz quis bonũ qõ hz a deo meritoꝛie ſibi aſcribit credẽdo aliquã excellẽtiã i natura vel gr̃a vl' foꝛtu na. i. in tpalibus ſuis meritis ⁊ vtute hr̃e principal' quã nõ põt niſi p dei gratiã obtinere. Cuz ergo ſupbus inoꝛdina te appetat excellẽtiaz vltra ſibi p̃ſtitam a deo. q; ad maioꝛẽ excellẽtiam ptinet alicui⁹ q̃ bonũ qõ hz a ſe habeat nõ ab alio. vel ſi ab alio habeat maioꝛis excellẽtie eſt q̃ meritis ſuis illud acq̃fierit q̃ ex gratia ſine ſufficienti merito ideo ſupbus eſtimat habere bona a ſev' meritis ſuis a deo ſm

Principa lis cã me ritoꝝ eſt gratia. Tho. Sed merita noſtra ſunt inſufficiẽtia ad ea q̃ ꝓ me ritis reddunt. Et ipſoꝝ meritoꝝ nõ ſola cauſa nos ſumus ſed p̃incipalis cã eſt gr̃a que eſt tm̃ a deo. vñ apl's. Non ex opibus iuſticie q̃ fecimus nos: ſed ſm ſuã miſericoꝛdiã ſal uos nos fecit. inq̃t ad Titũ. iij. ca. Nõ ex opibus inquã pre teritis q̃ nulla erant. q; vt dr. Cũ nondũ nati eſſent aut ali quid bonivel mali egiſſent dixit deus. Jacob dilexi: Eſau aũt odio habui. Nõ tm̃ impartiẽdo maliciã odiſſe dr. Eſau ſed nõ dando gr̃am ſicut Jacob. Neq; ex opibus p̃ſentib⁹ a nobis factis: q; nõ ſunt cõdigne paſſiones huius tpis q̃ ſcz ſunt in tribulatiõibus et opibus bonis in q̃bus homo patit laboꝛẽ ad futurã gloꝛiã. Roma. viij. Neq; ex futuris q; ſi deus ꝓuiderit aliquẽ bonũ futuruz ⁊ bene vſurũ gr̃a ideo ſibi dedit q; tunc tpale vt eſt opatio humana eſſet cã eterni. ſ. p̃deſtinatiõis que eſt ab eterno. cõtra q̃ ait apl's Ephe. ſ. Elegit nos ante conſtitutionẽ mũdi vt ſimus ſan cti ⁊ immaculati. nõ q; eramus futuri ſed vt ſimus p eius electionẽ. Scõm ergo ſuam miſericoꝛdiã ſaluos nos fecit p̃incipaliter nõ ex meritis niſi ſecũdario. Sed in natura libus q̃ cũ deus ſit actoꝛ p̃im⁹ oim actionũ ⁊ motoꝛ oim motionum. nec intelligere nec velle nec ſentire. nec viuere nec opari poſſumus ſine eius ĩfluxu. Et in libꝛo de cauſis dr. q̃ oĩs p̃ima cauſa plus influit in cauſatũ ſcde cauſe q̃ ipſa cã ſecũda. Vñ Eſa. xxvj. Oĩa opera noſtra opatus es in nobis dñe. Et apl's. ij. ad Corin. iij. Nõ ſumus ſufficien tes cogitare a nobis aliq̃d quaſi ex nobis. ſ. p̃incipali vir tute noſtra. Quãuis enim deus ꝓpter bona q̃ quis facit multiplicet ei ſpũalia: ꝓſeruet naturalia: augmẽtet tpalia nõ tamẽ dz eſtimare q̃ deus hoc faciat quaſi ex debito tã q̃ ſua opa ſint cã p̃incipalis hm̃oi conceſſionis ſed ſua li beralitas. Multos etiam videmus magis induſtrios et laboꝛioſos ⁊ ſanctius viuentes. ⁊ tamẽ non ſunt ita abun dantes in tẽpoꝛalibus. Figurat iſta ſpecies ſupbie p ven tum auſtralẽ qui eſt calidus ⁊ venit a regione multũ cali da. q; de meritis. ſ. eximie bonitatis nimis cõfidit. de quo vento dicit Daniel. viij. Huius ſupbie vento fuit pcuſſus Nabuchodonoſoꝛ qñ dixit in palatio ſuo cõſiſtens. Nõne hec eſt babylon magna quã ego edificaui et ampliaui in roboꝛe meo ⁊c. i. virtute mea. ⁊ ſic ex ſupbia attribuit vir tuti ſue nõ dei liberalitati dñium illud. ſed punitus eſt im mediate ſicut fuerat ſibi p̃ius per annũ in viſione ſub fi gura altiſſime arboꝛis demonſtratũ. Nam in beſtiã muta tus eſt q̃ tamẽ mutatio ſm epyphaniuz fuit ſm fantaſiam ipſius ⁊ alioꝝ aſpiciẽtium nõ ſm nature ſpeciẽ vel ſubam ideo Augu. xvij. q. iiij. miroꝛ. vbi dicit. Si de poteſtate p̃ſu mitur Nabuchodonoſoꝛ regẽ intẽde qui cã ſupbie ex hoie mutatus eſt in bouẽ. Et vt dr. in hiſtoꝛijs ſcholaſticis vide bak ex parte capitis vſq; ad mediũ coꝛpis bos ex reſiduo ſicut leo: q; ſ. tyrãni in p̃incipio dñij ſunt laſciui ⁊ ceruicoſi ⁊ poſtea fiũt rapaces vt leo populos deuoꝛãtes. ficq; ami ſit regnũ p ſeptem tpa. i. annos q̃bus ſapiẽtes cuz filio ei⁹ regebãt: ⁊ ipſe cũ feris in deſertũ habitabat deo ſic diſpo nẽte: vt nõ lederek a feris. Et vt dicit magiſter in hiſtoꝛijs vij. anni mutati ſunt in. vij. menſes: q̃bus paſſus eſt iſtam alienationẽ mẽtis: ⁊ in capite. xl. dierũ reuertebak ad ſen ſum ꝓp̃ium ⁊ flebat pctm̃ ſuũ p alios. xl. dies. ⁊ exinde re uertebak ad illã alienationẽ. vij. tm̃ annis ſtetit finevſu re gni. Vide hiſtoꝛiã q̃ pulchꝛa eſt. Dan. iij. Sic ⁊ pꝛopheta ſanctus q̃ fuit miſſus a deo de iudea in ſamariã: vt habek iij. Regũ. xiij. ad repꝛehendẽdum hieroboã de idolatria: et fuit ſibi p̃ceptũ ne ibi manducaret vel biberet: poſtq̃ hoc fecit. ſ. repꝛehendẽdo hieroboã regẽ nõ timẽdo minas eius ac etiam bꝛachiũ regis ipſius arefactũ ſanauit ⁊ munera eius contẽpſit: vt dicit Gre. ego. in moꝛak. q̃dam occulta ſu perbia mentem eius appꝛehẽdit meritis ſuis illa magna opera eius aſcribẽs in mentis obſcuritatem incidit tantũ vt inuitatus ab alio ꝓpheta: ſz falſo ad comedẽdum ſecũ ex parte dei cõtra mandatum dei aſſenſit credẽs a deo illi fuiſſe p̃ceptum: ſed ab eo repꝛehenſus in via poſtea ſtran gulatus eſt a leone. Sed ⁊ Paulo apoſtolo datus fuit ſti mulus carnis ſue. ſiue tentatio carnalis ſm Gre. in moꝛak. ſiue infirmitas coꝛpoꝛalis ſm Aug. ne incideret in hãc ſupbiam vt meritis ſuis aſcriberet illas magnificas dei re uelatiões: ꝓut ipſemet fatetur dicẽs. Ne magnitudo reue lationum extollat me: datus eſt mihi ſtimulus carnis ⁊c.

§.III. Tertia ſpẽs exalta

tionis ſupbie eſt cũ ſe iactat habere apud alios loq̃ndo vl' apud ſe exiſtimando hr̃e q̃ nõ hz: vt cũ q̃s reputat ſe hr̃e acutũ intellectũ vel magnã memoꝛiã vel magnã induſtriã in agẽdis vel peritiã in arte: vel p̃udẽtiã in regimine: vel pulchꝛitudinẽ in pſona: vel ſciam in mẽte: vel pfectionem in vita ſpũali. ⁊ de ꝺ in ſe gl'iak: cuz tm̃ reuera iſta nõ habe at: vel nõ tãtuz ſicut eſtimat. Vñ Eſa. xvj. dr. Audiuimus ſupbiam moab. Supbus em̃ eſt valde. ſupbia ⁊ arrogan tia eius plus q̃ virtus eius. Idem. Nos pulices ⁊ vermi culi noſtrã debemus ſciẽtiam inſcitiã pfiteri. ⁊ ex hoc per fectus eſt homo. Vñ Pꝛouerb. penul. dr. Vir cui locutus eſt deus p intimã cognitionez ⁊ gratiã. ſtultiſſim⁹ ſum vi roꝛum: ſapiẽtia nõ eſt mecũ. Sen. Scio me aliq̃d pfeciſſe q; hoc ſcio q̃ neſcio. Et ſi de ſciẽtia ſua dz q̃s humilia ſen tire paruã ⁊ quaſi nullã reputando cum quaſi nil pfecer ⁊ cõplete ſciak etiam natura vnius muſce. multo magis de gratia ⁊ virtutibus dz quis de ſe infima eſtimare. Naz de ſciẽtia vel ſapiẽtia ſua põt aliquaz certitudinẽ habere: ſed de gratia ⁊ virtutibus infuſis nullã. Et iõ apoſtol⁹ poſtq̃ dixerat. Nihil mihi cõſcius ſum. ſ. ad Corin. iiij. ſubdit: ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum. Periculoſa eſt talis ſupba eſti matio ⁊ vanã cõfidẽtiam inducit de bonitate ſua. vñ poſt ea de facili ruit. Hac videk fuiſſe pulſat⁹ Petrus apoſto lus qñ xpo ſibi dicẽte de ſcandalo ſui ⁊ alioꝝ et poſtea de ſua negatione trina ipe eſtimans ſe habere illam conſtan tiam pfectam. ſ. ꝓ eo tolerandi moꝛtẽ quam nondum ha bebat dixit. Etiam ſi oporuerit me moꝛi tecum non te ne gabo. Luc. xxij. ſuper quo verbo Amb. ait. Nec ideo dicta ſunt vt ſciamus neminem ſe iactare debere. Nam ſi Pe trus lapſus eſt qui dixerat. Etſi alij ſcãdalizati fuerint in te: ſed non ego. q̃s alius de ſe iure p̃ſumat. Denicp̃ dauid qui dixerat. Ego dixi in abundantia mea. ſ. deuotionis et feruoꝛis non moyebor in eternũ. eã ſibi iactantiã obfuiſſe

testat dicẽs. Auertisti faciẽ tuã a me ⁊ factus sum ꝓturbatus. Hec ille. vj. q. j. imitare. Talis de se supba estimatio excecat intellectũ: vt nec se nec agẽda nec deũ bñ cognoscat. Vñ figurat ꝑ albuginẽ oculi q̃ impedit visuz. Unde Greg. in pastorali. Pupilla nãq̃ oculi nigra videt: albuginẽ tolerans nihil videt: q: videlz sensus hũane cogitatiõis si stultũ se peccatorẽq̃ intelligit cognitionẽ intime claritat̃ apphẽdit. si aũt cãdorez iusticie seu sapiẽtie apphendisse existimat a luce se supne cognitionis excludit: ⁊ eo claritatẽ veri luminis nõ apprehẽdit quo se apud se p arrogãtiã exaltat. di. xlix. Hinc etem̃ mirabilr hoies pene oẽs decipiuntur: de se existimãtes maiora q̃ habeãt. Hac supbia sed occulta videt fuisse ductus Josias optim⁹ rex iuda qñ bellũ mouit fine causa ꝺ̃ regẽ egypti. vt dicit Jo. cassian⁹ in trac. de. viij. vitijs: ſz in punitionẽ in bello occi ferẽs sus est. vt hr̃. iiij. Reg. xxiij. Sed ista ẽ dña inter electos ⁊ supbi reprobos: q: si electi aliquãdo supbiũt cito redeũt ad hu iusti militatẽ: sed reprobi nunq̃. Vñ Job. xv. dicit. Cũctis diebus suis supbit impius. Ubi Greg. xij. moraliũ inqt. Solent etiã electi in q̃busdã suis cogitationib⁹ ⁊ actib⁹ supbire: sed q: electi sunt cũctis diebꝰ supbire nõ pñt: q: pusq̃ vitam finiãt ab elatiõe ad humilitatem corda cõmutãt. Impius vo cũctis diebus supbit: q: sic vitã terminat vt tamẽ ab elatione nõ recedat. Circũspicit ꝙ tẽporaliter floret in vita: carnis fiduciã ponit eãq̃ diu pmanere estimat quã ad psens tenet: solidat̃ in elatione anim⁹ in despectu adducit omnis ꝓpinquus q̃ repentina mors surripiat nunq̃ cõsiderat. Et subdit Job. Et numerus annorz incertus est tyrãnidis eius. Ubi Greg. Tyrannus ꝓprie dicitur q̃ in cõmuni republica non iure pricipat. Bene ergo supbiã tyrannidẽ vocat: q: qõ nõnunq̃ alius in republica ab hoc p acceptã dignitatis potentiã. alius in puincia. alius in ciuitate. alius in domo ꝓpria. alius p latẽtem nequiciã. hoc exercet apud se in sua cogitatione. Nec intuet deus quãtũ quisq̃ valeat facere: sed quãtuz velit. sed cũ sit incert⁹ termin⁹ vite eius: cur extollit q̃si de certo. q. d. de hoc deberet eũ humiliare incertitudo vite. Ad hanc speciem supbie pertinet excusare suos defectus: ꝙa ex hoc ꝺm Tho. vbi. ſ. homo sibi arrogat innocentiã quã nõ hz. Ad quã supbiam etiã multũ cõiter hoies labuntur vt merito possit dici illud Hiere. viij. Nullus est qui agat penitentiã de peccato suo dicẽs: quid feci. oẽs em̃ se excusant. sed vt dicit Aug. Si te excusas deus accusat: si te accusas deus excusat: idest parcit. Vñ ⁊ primi parẽtes reqsiti de transgressione: q: nõ se accusauerunt: sed excusauerunt vir torquẽdo in sociam vel in deum qui dederat sibi talem societatem: ⁊ mulier in serpentem q: deceperat: ĩo subito de paradiso expulsi sunt. Vñ ⁊ Gratianus dicit ꝙ species supbie est velle videri iustũ q̃ peccator est. atq̃ hypocrita quincũ qui ad imitationẽ primoꝝ parentũ tergiuersatione verborum peccata sua leuigare cõtendit. Uel sicut Layn pctm̃ reticendo penit⁹ supprimere querit. vbi supbia regnat: humilitas locũ non hz sine qua nõ potest esse salus. de pe. dist. ſ. §. taciturnitas. c. qui domũ. circa fi. Ad hoc aũt ſz ad excusandos suos defectus inducuntur multi ex hoc ſz ꝙ considerant defectus aliorz: ⁊ sic maiores reputãtes: suos paruipendunt. Signatur aũt hec superbia p ventum occidentalem. In occidente em̃ occidit lux: sic homo supbit de bonis q̃ nõ habet.

§. IIII. Quarta species su-

perbie est qua q̃s estimãs se meliorez vel sapientiorẽ ceteris alios despicit ⁊ contẽnit affectãs aliis dñari. de hꝺ pot intelligi illud Job. xj. Uir vanus erigit̃ in supbiã ⁊ quasi pullũ onagri liberũ se natũ estimat. Uere vanus est talis q: leuis ⁊ nullo pondere timoris firmatus erigit̃. ſ. super alios querẽs dñari ⁊ leges imponere: similis est onagro idest asino siluestri q̃ p siluam suarũ pauarũ voluptatũ discurrẽs nullis oneribus vel vinculis mandatorum reputat se subditũ: sed liberũ ad nocendũ cuicũq̃ despicien dũ ⁊ cõuitiandũ. Talis fuit phariseus ille q̃ ascẽdens cuz publicano ad adorãduz in tẽplũ dicebat stãs. ſ. rigidus in supbia. deus gras ago tibi: q: nõ sum sicut ceteri hominũ adulteri: raptores: iniusti: velut etiã hic publican⁹. ieiuno bis in sabbato. decimas do oim̃ q̃ possideo. Luc. xviij. Et sic ex supbia se exaltãdo ⁊ proximũ publicanũ despiciẽdo fuit reprobatus. Qui aũt phariseꝰ exẽplo primo cõuitiat qõ accidit frequẽter ex supbia: sibi ⁊ alijs plura mala facit ꝺm Lhy. Primo q̃dez audiẽtẽ reddit peiorẽ: q: si fit peccator: fit letior criminis inuẽto collega. si fit iust⁹ extollit ꝑ aliqua crimina inducẽt⁹ de se magna putare. Scõo talis cõitatẽ ecclie ledit. Nõ em̃ oẽs audiẽtes vituperãt solũ eũ q̃ peccauit: ſz ritui xpiano ꝓtumelias inectũt. Tertio dei gloriã blasphemare facit. sicut em̃ nobis recta agentibus nomẽ dei gl̃ificatur: sic nobis peccãtibus blasphematur. Supbꝰ multa mala sibi et alijs infert.

Quarto eũ q̃ audiuit opprobria ꝓfundit imprudẽtiorez ⁊ aduersariũ faciẽs. Quito statuit se pene obnoxiũ rebꝰ prolatis q̃ sibi nõ cõueniũt. ptinet g̃ ad supbiã se alijs preponere ⁊ alios despicere. Vñ ⁊ Amb. in li. de offi. inquit. Si q̃s vo nõ obediat epo sese extollere atq̃ exaltare desideras querẽs etiã obũbrare merita epi simulata affectiõe doctrine aut humilitatis aut mie is a vero deuiat supbus q: veritatis ea regula est vt nihil faciat q̃s cõmendãdi sui gra q̃ mino: alius fiat: ne si q̃d boni opis habeas id ad deformationẽ alterius ⁊ vituperationẽ exerceas. xj. q. iij. si q̃s Exẽplũ ponit Greg. i dialogo. Tales supbi nullũ timent similes diabolo de quo ꝺ: Job. xli. ſfact⁹ est vt nullũ timeret. Oẽ sublime videt. De hac etiã greg. xxxiij. moral. circa finẽ sic ait. Quasi tyrãnus q̃dẽ obsessam ciuitatẽ inter cipit cũ mentẽ supbia irrũpit. Et q̃ ditiorẽ quẽq̃ cepit eo i dñio durior exurgit. q: quo ampliores vtutes sine humilitate agunt eo latius ista dñant. Quisq̃s vo ei⁹ in se tyrannidẽ captiua mẽte suscepit hoc primũ dãnuz patit ꝙ clauso corde oculo iudicij equitatẽ pdit. Naz cũcta q̃ ab alijs bene gerunt displicẽt: ⁊ sola ei q̃ ipse vel praue egerit placent. Semp aliena opa despicit semp mirat qõ facit: quia quicq̃d egerit egisse se singulariter credit: ⁊ cũ se in cũctis transcẽdere ceteros estimat p lata cogitationuz spacia secum deambulans laudes suas tacit⁹ clamat. Nõnunq̃ ad tãtam elationẽ mens ducit vt in eo qõ tumet etiã p ostentationẽ locutionis effrenet. hec ille. Sicut fecit phariseus ille ⁊c. Sed mirabiliter eos deus humiliat. Vñ ꝺ: Eccl. x. Sedes ducũ supborũ euertit ⁊ sedere fecit mites pro eis. Unde legit̃ de quodã tyranno supbo. ꝙ cum audisset plures decantari in eccl̃ia illud. Dispsit supbos mẽte cordis sui. Deposuit potẽtes de sede ⁊ exaltauit humiles. Uocauit clericos ⁊ mãdauit eis vt deberẽt radere de libris suis illos versus: q: falsi erant dicens de sede sui dñi a nullo posse deponi: cui cum econtra diceretur nõ acquiescebat sed sit humiliat⁹ fuit. Accidit vt quadã die iret ad balneã dum se cuz magna comitiua: cũq̃ dimissis vestibus solus fuisset balneũ ingressus inde ad modicũ angelus dñi apparuit in effigie illius dñi quasi exiens de balneis nudus Cũq̃ oẽs estimarẽt illũ dñm esse suũ reindutũ associãtes oẽs cũ eo redeunt ad ciuitatẽ: ⁊ ad domũ: vero dño remanẽte in balneis: transactq̃ aliqua mozula exiens de balneis nudus neminẽ inuenit: nec etiã suos pãnos: ſz quosdam miseros ⁊ cõcissos. cunq̃ alios nõ haberet in prõptu illos indutus furore repletus ꝓtra familiã suã: q: cũ dimitterant. reuertit̃ ad ciuitatẽ ⁊ incipit interrogare ianitores de familia sua nominãdo nũc vnũ: nunc aliũ cõquerendo quõ eum fuerãt ausi ita dimittere solũ. Illi vo quiv iderãt angelum in forma eius reuersum domũ cũ comitiua quẽ dñm credebant vidẽtes hunc male indutum reputant eũ vnum fatuũ qui faceret se dominũ ex fatuitate: ⁊ sic deridendo loquebantur cum eo: sicut fit cum fatuis. Turbatur iste magis ⁊ miratur. vadit ad palatium ⁊ multi cum eo deridendo. Cunq̃ ab aliquibus maturioribus dicere/ Exẽplus de supbo

tur q̄ dñs ciuitatis erat in palatio ⁊ q̄ ipse errabat. et iō nō diceret talia. ille attonit⁹ ⁊ p̄e admiratiōe q̄si alienat⁹ dicit. Quid est qđ dicitis. nō cognoscitis me dñm vestrū q̄ egressus pauloante de ciuitate iui ad balnea. quō ergo dicit⁹ dñm esse in palatio. q̄s ē iste dñs alius q̄ ego. ſſiūt hec nota angelo q̄ dñs putabat. Qui ad sui humiliatiōnē maiorē fecit eū vocari vt sic loq̄ndo coā alijs irrideat Et ille dñs male indut⁹ videns angelū ab hoibus haberi vt dñm. ⁊ se ptēni. dicit quō ipse est dñs ciuitat. ⁊ quō dimissus fuerat in balneis. nec etiā suas vestes inuenerat: ⁊ q̄ mirat quō ipe teneat dñiū ciuitatis qđ suū erat: omnesq̄ in risum p̄uertebat. Demū angelus vocauit eū solū in camerā: ⁊ reduxit sibi ad mētē supbiam suaz. qua vsus pluries fuit in vbis dicēs se de sede nō posse deponi. et iō illos vsus debere abiadi. ostendēs sibi manifeste p̄ experientiā quō in breui impceptibiliter fuerat sede nō solum p̄iuat⁹: sed fatuus a cūctis reputat⁹ ⁊ iō disceret humiliari ⁊ nō supbire. Qui recognoscēs pctm̄ suū indut⁹ ab angelo vestibus suis: ipo dispārēte egressus de camera receptus est a suis vt dñs: narrās gesta p̄ angelū.

§.V. Dicitur autē ventus

Vēt⁹ supbie mlta mala facit.

contrarius quantū ad sēdam partē q: nociuus est. Sicut em̄ a vēto materiali multa nocumēta p̄cedūt: ita a vēto supbie multa nocumēta spūalia. Sicut em̄ vētus vt ptz ad sensum est aeris obscuratiuus seu spissatiuus cōcitatiuus ⁊ turbatiu⁹. ita supbia intelligētiā obscurat. ℣p̄ouer. xj. Ubi fuerit supbia ⁊ ptumelia coz ad malū incitat. Uñ ⁊ Brieg. Obstaculū vitatis est supbia ⁊ hoīm pacē pturbat. Ezech. j. Uētus turbinis veniebat ab aq̄lone. i. supbia pturbans venit ⁊ orta est a demone. Sēdo vētus est in mari tempestatis generatiuus: ⁊ hoc q: vndarū eleuatiuus ⁊ p̄ cōsequēs maris inflatiuus et in ptes cōtrarias extensiuus. vñ ⁊ nauigantiū submersiuus. Sic supbia in mundo bella ⁊ rixas concitat. dū quisq̄ vult esse maior ⁊ alteri dominari. vndas. i. affectiones humanas eleuat extollendo se ⁊ iactādo mare cordis inflat: ⁊ in partes p̄trarias separat: donec nauigātes in naui supbie submergat. Matth. xiiij. Nauicula in medio maris iactabat fluctib⁹ scz a vēto. ℣p̄rouerb. xvij. Inter supbos semp̄ sunt iurgia.

Tertio vētus est in terra montiū cōcussiuus. domoꝝ subuersiuus ⁊ arboꝝ eradicatiuus: q: scz supbia etiā viros spirituales spiritu eminentes tentando pulsat ⁊ subuertit assentiēdo. iij. Reg. xix. Spiritus grandis ⁊ fortis. idest ventus subuertēs mōtes. nō in spū dñs. Domos diruit ⁊ collegia diuidēdo. Matth. viij. ſſlauerunt venti ⁊ irruerūt in domū illam ⁊ cecidit. ℣p̄rouer. xv. Domos superboꝝ demolief dñs. arbores. i. hoīes fructuosos ⁊ gratijs multis dotatos aliq̄n eradicat destruēdo vt saulem. Sap̄. iiij. A nimietate ventoꝝ eradicabunt. s. arbores. Cō frigent em̄ rami incōsummati ⁊ fruct⁹ illoꝝ inutiles. Ecci xxj. Substantia supbi eradicabitur. Quarto vētus est spume in aqua generatiuus. vesice inflatiuus et extensiuus. palearū ⁊ puluerū eleuatiu⁹: q: supbia quē aduersitate nō deiicit in spumā vanitatis si pōt adducit: ⁊ p̄ vanam gloriaz inflādo ⁊ eleuādo submergit. Sap̄. v. Spes impij q̄si lanugo q̄ a vento tollit: et tanq̄ spuma gracilis q̄ a p̄cella dispgit. Apls. ij. ad Coz. xij. Timeo em̄ ne forte cū venero nō quales vos volo inueniā vos. ⁊ ego iueniar a vobis qualē nō vultis. ne forte cōtentiōes ⁊ emulationes ne inflationes ⁊ seditiōes ⁊c. sint inter vos. Deuk. j. Tumētes supbia ascēdistis ⁊c. Job. xxj. Erunt sicut palee ante faciē venti. Sic supbi querentes honoꝝ ⁊ sic se eleuantes deiciunt in miseriaz. sicut supbus Antiochus de quo. ij. Mach. ix. Quinto ventus est in corpe humano multarū egritudinū causatiuus. q̄n scz in corpe generatur vel ibi clauditur vt infirmitas ylionū. torsiones vētris. cholica et hmōi. Sic p̄ superbiā multe infirmitates spirituales. Eccli. iij. Synagoge supboꝝ nō erit sanitas. Et que infirmitates pctoꝝ oriātur ex supbia ostēdit Brego. in. xxiiij. li. moral. in fi. Cūctis nāq̄ supba apud se cogitatione tumētib⁹ inest clamor in locutione. amaritudo in silētio. dissolutio in hilaritate. furor in tristicia. inhonestas in actiōe. honestas in imagine. erectio in incessu. rancor in rīsione. hoz mens semp̄ est ad irrogādas cōtumelias valida. ad tolerādas infirma. ad obediendū pigra. ad lacessendū alios iportuna. ad ea q̄ facere ⁊ debz ⁊ pualet ignaua. ad ea aūt q̄ facere nec debz nec pualet pata: hec ideo qđ spōte nō appetit nullis exhortationib⁹ flectit. ad hoc aūt qđ latenter desiderat q̄rit vt cogat: q: dum metuit ex desiderio suo vilescere: optat vim in ipa sua volūtate tolerare. hec ille. Sexto vētus est luminis ⁊ ignis extinctiuus: vt pz ad sensum: sic supbia extinguit lumē gre ⁊ ignē charitatis ⁊ oīm virtutū. Ecci. xxj. Dom⁹ q̄ nimis. i. valde locuples est. s. vtutibus. annihilat supbia. vñ Brego. Sicut oia vitia eneruat humilitas: oēsq̄ vtutes colligit ⁊ roborat. sic supbia oēs vtutes destruit ⁊ eneruat. Idē Brego. paulo. ſ. inquit. Alia vitia eas solas vtutes impetunt quib⁹ ipsa destruunt: vt videlz ira patiētiā: castrimargia abstinentiā: libido cōtinentiā expugnat. Supbia aūt nequaq̄ est vni⁹ vtutis extinctiōe cōtenta: sed q̄si cūcta anime mēbra se erigit: ⁊ q̄si gnalis ac pestifer morb⁹ corp⁹ omne corrūpit. Impedit q̄ supbia infusionē gre ⁊ virtutū. Sic em̄ cōcauū est receptiuū nō q̄ exū vt mōtes: ita supbia q̄ facit mētes eleuatas vltra oēm ꝺditionē impedit receptionē gre. Uñ in figurā ꝺz. ij. Re. s. Mōtes gelboe q̄ signi⁹ficāt supbiā: nec ros nec pluuia. s. gre veniāt sup vos ⁊c. Lumē etiā vere cognitiōis ipedit. vñ apls dic ad Ro. j. de pbis supbis q̄ dicētes se ee sapiētes stulti facti sunt. et tradidit eos de⁹ in reprobū sensum. i. tradi p̄misit.

§.VI. Tertio supbie remediabilitas insinuatur ibi. eis. s. discipulis p̄ziabat vētus q̄ laborando p̄ ventū in nauigando ⁊ demū xp̄o ad eos veniēte liberati sunt a vento: ⁊ facta est trāquillitas. Oportet ergo ad remediandū supbie ne dñetur xp̄i discipulum eius vitā ⁊ doctrinā seq̄ ⁊ laborare diuersis ꝓsideration ibus. Ihe siquidē xp̄s humillimus fuit in oi vita sua ⁊ cōuersatione humiliter cōuersatus cū simplicib⁹ ⁊ pauperibus: nō cū doctoribus ⁊ mūdi sapientibus ⁊ diuitibus q̄ cōiter sunt supbi. Humilr indut⁹ est nō pompose. docuit nō p̄funda ⁊ curiosa: sz vtilia ⁊ humilia: fugiēs honores vt cū vellet eū turbe facere regē. Jo. vj. aliquādo p̄cipies occultari ei⁹ miracula: vt Marci. vij. de muto ⁊ surdo in his que agebat gratias deo referēs ⁊ nō sibi attribuens: vt Jo. vij. A meipso facio nihil. Et illud. Mea doctrina nō est mea: sed ei⁹ qui misit me. in seruiendo discipulis vt abluendo pedes eoꝝ. Jo. xiij. Ut dimittamus humilem ei⁹ ad nos descensum de lumine celi ad tenebras mundi. de sede regali ad officinā pcti de ysessu patris ad p̄fundū laci. ſſormā serui accipiēs ⁊ similitudinē carnis pcti: videlicz corpus subditū penis pcti: vt famē sitim frigus ⁊ alia etiam ipsaz mortē nō tñ habentē pctm̄. Uñ Aug. Erubescat homo tieri supbus post q̄ humiliat⁹ est de⁹: qui etiā supbiam reprehendēs humilitatē docens. vt illud Matth. xviij. Nolite vocari rabbi. ⁊ illud. Recūbe in nouissimo loco. Luc. xiiij. Discipulos cū p̄tederet de p̄matu supbia tentatos reprehendēs dicēdo: q: nisi cōuersi fueritis ⁊ efficiamini sicut paruuli nō intrabitis in reg. ce. Matth. xviij. Et cū apls reuersi a p̄dicatiōe gauderet q̄ demones expulsi sent aliquali supbia p̄prie reputationis stimulati terruit eos exēplo sathane dicēs. Videbam sathanā sicut fulgur de celo cadentē. s. supbiam. Et iterū. Cum feceritis oīa que p̄cepta sunt vobis dicite serui inutiles sum⁹ et quod debuimus facere fecimus. Luce. xvij. Ipse etiā ait ad patrē. Cōfiteor tibi dñe pater celi ⁊ terre: q: absondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus ⁊c. i. superbis. Matth. xj. et subdit. Discite a me; q: mitis sum et humilis corde. Est

ergo primū remediū ꝯtra vētū supbie exemplū vite xpi. Scōm ē doctrina ei⁹ ipsam detestās ⁊ ad ꝟtiū exhortās. ⁊ hoc est xpm sectā habere in naui mētis. Tertiū est labō rare in exercitijs vilibus se occupādo. Un dī de pe. dis. ij. Si qs semel notatus fuerit inuidie vel ꝓtētionis vitio. ⁊ rursum in hocipm inciderit sciat se primam cām ex q̄ inui dia vel ꝓtētio nascit in interioꝛib⁹ medullis hre recondi tā. opꝛ g̃ eū p ꝟtia atq; aduersa curari. i. p hūilitatis exer citiū. Exercitia vo humilitatis sunt si se vilioꝛib⁹ officijs subdat: ⁊ ministerijs indignioꝛibus tradat. Ita em̄ arro gantia que est hūane glorie vitiū curari poterit: vt in cō suetudine hūilitatis affect⁹ vltra iā nō incidat in arrogā tie ⁊ vane glorie delictū: sed in singulis hmōi vitijs cura fidis adhibeak. Quartū remediū est cōsideratio vilitaꝫ ꝓprie atq; miserie aie ⁊ coꝛporis. Job. xiij. Repletur hō multis miserijs. natus de muliere breui viuēs tpe. q̄ quasi flos egredit ⁊ ꝓterit ⁊c. Quid em̄ est hō nisi sperma feti dū in pncipio sui. vas stercoꝛ in medio. esca vermiū in fi ne quoad coꝛpus. quoad aiam in pctis natus. fine pecca tis nō viuēs tenebꝛis inuolut⁹ ignoꝛās finē suuz. a supno iudice de oibus iudicandus ⁊ puniēdus. ⁊ p̄cipue de sup bia. Juxta illud ps. Retribuet dñs abūdāter. s. penā faci entib⁹ supbiā. et hoc recte. q; supbi directe pugnāt ꝯ deū Esa. ij. Dies dñi sup oēm supbū ⁊ arrogantē. Adeo ifirmi sumus aio vt nec leui cogitationi possumus p nos resiste re. nec leue vbū sufferre. nec leuē flatū tentatiōis sustine re. Coꝛpis infirmitas tanta vt puus vermis vt scoꝛpio et aranea ipm̄ pternat. ipm̄ molestet. Quid inflaris inquit Aug. sanies fetida. q̄d tederis pellis morticina. Quin tū est ꝟsideratio melioꝛis vite. Greg. Sicut incentiuum elationis est consideratio deterioꝛis. ita cautela humilita tis ē cōsideratio melioꝛis. Cōsiderata em̄ vita sctoꝝ quot ⁊ quāta fecerūt ⁊ sustinuerūt p deoꝛ: miserrima ostendit vi ta nra. Sextū remediū est ꝟsideratio iudicioꝛ dei: ⁊ pre cipue ꝯtra supbos. ps. Tu humiliasti sicut vulneratū su perbū. Et illud. Oculos supboꝝ humiliabis.

§. VII. Exēpla habes plu

ra in scriptura quō deus humiliat supbos. Primū exem plum luciferi ⁊ pmoꝛ parentū de eoꝝ supbia humiliata. de quibus. ē. Habek Gen. xj. de edificare volentibus tur rim ptingētē vsq; ad celū vt sic se defenderēt a deo si am pli⁹ aquas diluuij inducereꝛ sup terrā vbi ꝓfusis linguis eoꝝ cōpulsi sunt op⁹ dimittere impfectū. Scōo de pha raone q̄ ex magna supbia nolēs parere dñi iussionib⁹ sibi pmoysen ⁊ aaron factis de dimissione populi demū post multa flagella humiliatū demersit in ꝓfundū. Exo. xiiij. Tertio de datā ⁊ abyrō q̄ rebellātes moysi ⁊ ex supbia ꝓtenentes pncipatū eius: apta est terra et deglutiuit eos viuos. Numeri. xvj. Quarto de saule rege quo nō erat melioꝛ in israel. cui dixit dñs. j. Re. xv. Cū ees puulus in oculis tuis caput in tribubus ꝟstitui te in israel. nūc autē q; elcuaris abieci te. Quinto de roboam filio Salomo nis de cui⁹ supbia legit. iij. Regū. xij. cū dixit ppl'o israel. Minimus digitus meus grossioꝛ est doꝛso pris ⁊c. Sed humiliatus est: q; occiso aduā qui erat sup tributa decez trib⁹ recesserūt ab eo ⁊ fecerūt sibi aliū regē. s. Hieroboā Sexto de sennacherib de cui⁹ supbia dic dñs Esa. xxxvij Supbia tua descēdit in aures meas. ponā igit circulum in naribus tuis: ⁊ frenū in labijs tuis. ⁊ reducā te p viam qua venisti. de eius hūiliatione subdit. q; angelus dñi in vna nocte occidit. clxxxv. milia exercitus sui: ficq; ipse rex assyrioꝛ sennacherib euadēs reuersus in terrā suā a filijs suis occisus est in templo dei sui. De nabuchodonosoꝛ de quo Dan. iiij. dictū est. s. Septimo de holoferne ⁊ exer citu eius cui erat innumerabili. q̄ ex supbia dixit postq̄ achioꝛ locut⁹ est collaudans illū ppl'm ⁊ deū suū. vt ostē dak q; nō est alius de⁹ nisi nabuchodonosoꝛ: postq̄ per cusserimus eos quasi vnū hoiem; tu etiā cū eis gladio in teribis. Judith. vj. Sz hūiliat⁹ est. q; āputato capite eius a iudith exercit⁹ fugit. ⁊ debellat⁹ est. Judith. xv. Octa uo de aman q̄ ꝓpter supbiā suā pati nō poterat q; mardo cheus eū nō adoꝛaret sicut ceteri hoies. qō ille non facie bat. q; cognoscebat illū abuti honoꝛe: sz hūiliat⁹ est: q; de mū suspēsus est in ligno illo qō parauerat mardocheo p patibulo. ⁊ oēs inimici ppl'i iudeoꝛuz occisi sunt illa die a iudeis data lnia sup hoc a rege Asuero. q; ipi debebāt oc cidi: vt habek Hester p totū. Nono de antiocho rege. ij. Mach. ix. de quo dī q; locut⁹ est supbe Antioch⁹ audito q; exercit⁹ eius fuerat deuict⁹ a iudeis dicēs se vēturū hie rosolymā ⁊ cōgerie sepulcri eā facturū. Sz imediate hūi liatus fuit. q; apphendit eū doloꝛ viscerū ⁊ tātus fetoꝛ de coꝛpe eius scaturiēte vermib⁹ exibat q; nō poterat eū exer cī tus tolerare. ibi vide de eius humiliatiōe. Decimo de herode q̄ decollauit Jacobū. q; cū ppl's ei acclamaret lau des dei ⁊ nō hoies. i. laudaret eū vt deū indutū veste aurea reuerberāte sup eum radio solis. ⁊ ex hoc supbiente ⁊ su pra hoiem de se estimāte pcussit eū angelus dñi. vt habek Act. xij. Sz diffusius in hystoꝛia ecclīastica. Undecimo de ppl'o iudeoꝛū q̄ cū fuerat a dño mirabil'r adiutus ⁊ exalta tus. q; supbe egit ꝯtra dñm nolēs eū recipe et doctrinam eius hūiliatus est ⁊ dispersus p oꝛbē in seruitutē ⁊ oppꝛo briū. Duodecimo invitaspatrū de quodā anachoꝛita q̄ ad magnū apicē cōtēplationis ascēderat: sed supbia elat⁹ hūiliatus est. Nā diabolus assumēs spēm mulieris ober rantis in deserto venit ad cellā eius rogās recipi de nocte ne a feris deuoꝛaret: quo facto ⁊ accēso ei igne ad calefa ciendū aspicies in eā ⁊ stimulatus libidine cum opus ne farium attentaret illa vt fumus euanuit in aerem clamī tans. O anachoꝛita qui te vsq; in celuz exaltabas ecce q; in infernū demersus es inducēs eū ad desperationē.

¶ De. xij. gradibus superbie. Capm. iij.

Ē gradibus supbie

rij. de quib⁹ btus Bern. in quodā libello. ⁊. b. Tho. ij. ij. q. clxij. de his potest exponi illud. ps. Supbia eoꝝ q̄ te oderūt ascēdit semp. Ubi sciendū est q; est duplex assensus mētalis. Un⁹ est virtualis. s. de bono ope in meli⁹. ⁊ de actu vni⁹ vtutis in aliū. De quo Esa. ij. Uenite ascēdam⁹ ad mōtē dñi. i. xpm vel celū. s. p hūilita tē ⁊ bona opa. Alter crimialis. s. de vno actu pcti ad aliū ⁊ p̄cipue q; supbia ipoꝛtat ascēsuz quēdā false estimatōis ⁊ inoꝛdinate affectiōis ad magna. Ascēdit criminal'r cum qs de vno gradu supbie ascēdit ad aliū. de quo pōt intelli gi illud Exo. xij. Nō ascēdes. s. p gradus supbie ad altare meū. i. xpm seu diuine maiestat: sz p hūilitatē opꝛ ascēde re: q; vt dī Job. xx. Si ascenderit in celū. s. meritoꝝ estima tione supbia eius ⁊ caput ei⁹ nubes tetigerit quasi sterq̄ liniū in fine pdet. De b ergo ascēsu supbie dicit ps. lxxiij. Superbia eoꝝ ⁊c. Ubi tria possumus notare.

¶ Primo vitiū detestabile. ibi. Superbia.

¶ Scōo malū insupabile. ibi. qui te oderunt.

¶ Tertio pgressum execrabilē. ibi. ascendit semper.

§. I. Quantuz ad primum

ita ē detestabilis supbia. put dī Eccli. x. Odibilis coꝝā deo supbia est ⁊ hoibus. Supbia em̄ deo aduersat ⁊ proꝑmo ac ꝓprio subiecto. Aduersat q̄ppe deo q̄si volēs ab eo au ferre qō suū est. Dicit em̄ dñs Apoc. j. Ego sum alpha et o. principiū ⁊ finis. s. omnis creature. Sed supbus cū esti met bona sua q̄ hz: a se habere ⁊ esse pncipiū eoꝝ. ⁊ ad hunc finē faciat opa sua vt honoꝛet ⁊ magnificetur. fic fa cit se pncipiū ⁊ finē qō dei est. Unde dicit Boetius q; ce tera vitia fugiūt deū: sed supbia resistit deo. Per luxuriā em̄ homo ad creaturam cōuertit querens inoꝛdinatā de lectationē. per auaricia ad pecuniā. ⁊ sic de alijs. sed p su perbiā cōtradicit deo quasi volēs dñium eius. Sed si vi deris inquit Seneca murē velle dominari alijs muribus

Supbia est detestabilis.

nũ quid risum teneas. ⁊ ideo spāliter dicit de supbia Jacobi.iiij. Deus supbis resistit. ⁊ merito. nã nõ solũ superbus vult deo equari sed supior esse. Vñ ⁊ de supbo antixpo dicit apls.ij.ad Thessal.ij. Extollit ⁊ aduersat super omne qđ đr deus aut qđ colit. vbi Bern. Horret humana intellectus verbũ vtinã horreat simul cogitatũ malignũ pariter ⁊ affectũ. dico em̃ vobis q̃ nõ ille tm̃ sed ois superbus extollitur supra deũ. Vult em̃ deus fieri volũtatẽ suã vult ⁊ supbus fieri suã. Jam videt equalitas. Sz vide male cõgruã pportionẽ. Deus em̃ in his que rõne appetobat vult fieri volũtatẽ suã: supbꝰ vo cũ rõne ⁊ ptra rõnẽ. Supbia deũ impugnat semp in omni tpe. in omni loco ⁊ in omni psona. Multa pctã sunt que cauent in solẽnitatibus: sed supbia tunc magis exercet in põposis vestibus ⁊ ornatibus vñ hoies superbiũt in huiusmõi: in sermonibꝰ. ⁊ hmõi pctã carnis gule ⁊ fraudulẽtie ⁊ hmõi raro cõmittunt in locis sacris. Sz supbia ibi pmaxime. Multe etiã sunt psone q̃ dedignant fornicari: fraudare: mẽdacia dicere: q̃ tm̃ sibi nõ cauẽt a supbia. Supbia etiã bonis opibus insidiat vt peant. ait Aug. Quinimo nulla ptumelia seu offensio fit deo vbi nõ fit aliquo mõ supbia. Propterea dicit Eccl x. Initiũ omis pcti supbia. ex eo videlz. q: primũ pctm̃ qđ fuit luciferi fuit supbia. Sz vt đr Judith. ix. Superbi non tibi dñe placuerũt a principio. Vel đr initiuz ois peccati. q: supbia primoꝝ parẽtũ est cã in nobis originalis peccati. vnde in nobis est inclinatio in omne pctm̃. vel q: in oi pctõ est aliquo mõ supbia dũ q̃s se rebellat mãdatis dei. Vñ aduẽtus xpi in carne fuit. ⁊ ad iudiciũ ptra superbiaz erit. Sed primꝰ ad medẽdũ. scõs ad puniẽdũ eam. Unde Aug. Propter magnuz pctm̃ supbie deus humilis venit. Iste ingens morbus aiarũ oipotentẽ medicũ de celo deduxit vsq; ad formã serui humiliauit cõtumelijs eũ ligno suspẽdit vt salute tante medicine cureꝝ hic tumor. Secũdus aduẽtus erit õ supbiã ad puniẽdũ. Vñ Esaie. ij. Dies dñi exercituũ sup oẽs supbũ ⁊ excelsuz ⁊ arrogãtẽ ⁊ hũilia bitur. Est etiã supbia primo iniuriosa. Supbus em̃ primũ cogitat ptẽnit. vbis cõtumeliaꝝ. factis molestat. Loquitur em̃ ptẽnit pm illud Eccl. xiij. Sicut abominatio est supbo hũilitas. sic execrabilis est diuiti pauper. Et non solũ hũiles sz ⁊ supbos supbus ptẽnit ⁊ eis õtrariat. Non em̃ in eo verificat illud. Omne animal diligit sibi simile ⁊ inclinat ad illud. Et rõ est. q: supbꝰ appetit sup alios preesse vel reputari ⁊ honorari. ⁊ ideo cũ ista cõia esse nõ possint. cũ videt aliũ supbũ ista querere tanq̃ impediẽtẽ suũ cõsequi desiderio eũ detestat. Verbis etiã supbus molestat primũ multipliciter ⁊ se iactando ⁊ cũ eo litigando ⁊ ptumelias inferẽdo. Vñ Amos. vj. Nunq̃d in fortitudine nra assumpsimus nobis cornua. s. faciẽdo magnifica opa ⁊ apparẽtia. Et Eccl. xl. Sicut eructat pcordia fetẽtiũ. ita ⁊ cor supborum. Ad lram. Stomachus ventositate inflatus eructat qđ abominabile est audiẽtibus. Sic supbus vba vẽtosa ⁊ displicibilia pfert. Et illud Prouer. xj. vbi fuerit superbia ibi ⁊ ptumelia. Factis etiã molestat eũ affligẽdo ⁊ bonis spoliãdo. pm illud Prouer. xxij. Arma ⁊ gladij in via supbi. custos aũt aie sue longe recedit ab eis. ⁊ Eccl. xxv. Effusio sanguinis in rixa supborũ. Vñ em̃ nõ pñt obtinere qđ volũt nõ curãt p se vel alios sanguinem fundere vt possint ad dñia ascendere. Et q: molesti sunt alijs supbi. ideo cõiter egre ferunt. vñ Eccl. xxv. Tres spẽs odiuit aia mea. ⁊ aggũo: valde aie illoꝝ. pauperẽ supbũ. diuitẽ mẽdacẽ. ⁊ senẽ fatuũ ⁊ insensatũ. Ad lram. Hoc iõ est: q: talibus tollit occasio illoꝝ malorum. Supbia em̃ inducit opulentia vel magna aliqua excellẽtia quã nõ hz pauper. Et pauptate vt puideat necessitati sue q̃s aliq̃n dicit mendacia. ⁊ experiẽtia lõga debuit senẽ sapiẽtẽ efficere. Moraliter totũ implet de supbo quolibet. Ex pte fiquidẽ corporis est hõ valde pauper. imo pauperimus adeo vt mẽdicare eũ oporteat victũ ⁊ vestitũ ab herbis vt pannũ lineũ. ⁊ aialibꝰ brutis vt lanã. Diues mẽdaciosus est q̃ bona que habet magna dicit a se habere. vel se non posse ptinere vitia vincere. cũ tm̃ possit cũ adiutorio gre. Senex fatuus est q̃ cũ plures fuerit expertus suas fragilitates ⁊ casus potentiũ tm̃ pfidit in se exponẽs se periculis ⁊ regimina q̃rens

Supbia initiũ ois peccati.

Supbia primo iniuriosa.

Demũ supbia pprio subiecto nocet. Nã bona de se conuertit in mala inquãtũ de bonis supbit opibꝰ. ⁊ sic maluz culpe incurrit. vñ de vita moritꝰ: de sanitate egrotat. de medicina iterficit. a mortuo occidit. Sicut in figurã eleazar occidẽs elephãtẽ sub eo occubuit. ſ. Machab. vj. Itẽ supbia in errorẽ inducit. vñ sup illud Hiere. xlix. Arrogantia tua decepit te ⁊ supbia cordis tui. dicit glo. q̃ omis hereticus arrogãs. q: supbia hereticum facit ⁊ ve ignorantem. Itẽ supbia mẽtẽ inebriat vt se nõ cognoscat. Habacuc. ij. Quo vinũ potãtẽ decipit sic erit vir supbus. Vinum hoc modo decipit potãtẽ. q: ingredit blãde sua suauitate posq̃ vo receptũ est incõmẽsurate: ipm dñatur in hoie ⁊ facit eum fatue credere. ⁊ fatue loq̃. ⁊ opari nociua. Sic postq̃ supbus recepit supbiã in affectu tũc de facili recipit eã in intellectu. vt alta de se credat. alta loquat. ⁊ est sicut ebꝰ ⁊ que de se dicunt bona q̃ i se nõ esse videt: credit. Unde accidit ei sicut cuidã rustico q̃ cũ portaret agnũ ad vẽdendũ q̃dã trufatores ꝓpterunt sibi vt q̃libet interrogaret p se q̃d vellet de illo cane dicẽtes canẽ esse agnũ illũ. Cũ ergo primꝰ q̃reret a rustico q̃d precij vellet de illo cane. Rñdit rusticus. agnꝰ est iste nõ canis. Cui ille irridẽdo inquit Erras q: canis est ⁊ nõ agnꝰ. Interrogat scõs quãti pcij esset canis ille. Cui econtra ille dixit. agnus est nõ canis ⁊ sic successiue plures fecerũt. ppter qđ demuz imutatus a vera credulitate sua imo scia. vbis illoꝝ canẽ estimauit et p cane vili pcio vẽdidit. sic superbꝰ ⁊c. Itẽ supbia induxit infirmitatẽ q̃ de facili incurrit ⁊ difficulter curat ⁊ leue in ea recidiuat curata. Triplici aũt rõne incurrit facilter. Prima rõ est. q: nõ putat tãta infirmitas quanta est. ⁊ iõ nõ vitat sicut vitãda est. vñ Greg. Cũ mínꝰ turpis supbia credit mínꝰ vitat. luxuriã eo magis erubescũt hoies. q: oẽs turpez nouerũt. Scõa est. q: manifestiora repiunt exẽpla supbie q̃ aliorum pctorum. ſfornicatores ei ⁊ alij vitiosi occultãt pctã sua: sz supbia manifeste cõmittit. Rõ autez q̃s glie de lasciuijs ⁊ alijs sceleribꝰ iã pcedit ex supbia als occultat. Tertia rõ est ppter multiplicẽ materiaz: q: de q̃ cunq; malo. Itẽ de difficili curat. vñ Job. xv. Cunctis diebus suis supbit ipius. Vñ em̃ alios infirmat aliquo alio pctõ. odij. homicidij. vel fornicatiõis: cognoscẽs ꝓfitẽ cõterit ⁊ dimittit illud. Sed superbꝰ nec vult subire hũilitatẽ cõtritionis nec erubescẽtiã cõfessionis. vitans miserias suas sciri. Ut em̃ dicit Gra. de pe. di. ſ. c. Qui domũ. circa fi. ſ. taciturnitas confessionis ex fonte supbie nascit dum q̃s nõ vult cognosci q̃lis sit. Ex similitudine em̃ appet nõ de facili curabilis. Nã assimilat luciferi pctõ. qđ superbia fuit ⁊ insanabilis. Ad hoc etiã facit hmõi rõ. q: infirmitas q̃ ignorat nõ pot curari. Hiero. Difficile ad sanitatẽ venimus q: nos egrotare nescimꝰ. qđ maxie accidit ex supbia.

§. II. Secũdo maluz insuperabile notat cũ đr. Qui te oderunt. Odiũ aũt hois ad deũ est maximũ pctm̃ qđ supat oia alia. ⁊ ad hoc demũ p ducit supbia. Sciendũ tm̃ pm Tho. ij. ij. q. clxij. q̃ de in natura sua nõ solũ nõ pot odiri. Est em̃ ipa essentia bonitas bonitas autẽ in se inquãtũ bonitas nõ pot odiri: quia bonum est qđ oia appetũt inqt pbs. ſ. Ethi. Sed etiã inquãtũ creatoꝝ vel benefactoꝝ nõ pot odiri. Nullus em̃ odit eũ qui sibi bene facit inquãtũ apphẽdit illud vt bñficiũ. Sz si reputaret illud qđ sibi impedit bonuz vt malum ⁊ sibi nociuum sic posset odire. vel etiam habito respectu ad aliud. puta q: etsi sibi aliqđ bonũ fecit est sibi contrarius in aliquo. vt si filius odiat patrẽ nõ q: eum genuit: sed quia verberauit. Sic deus odit vel inquãtũ punitoꝝ. malorum. ⁊ sic oditur a demonijs ⁊ animabꝰ damnatis. Unde dicit. Apo. xvj. de dãnatis. Et cõmãducauerũt linguas suas pre

Quo modo deus odit

dolore: et blasphemauerũt deũ qui habet potestatem sup has plagas: neq; egerũt penitentiã vt darent illi gloriam vel q; impedit deus aliquos ne implẽãt suas voluntates malas diuersis modis: vel q; prohibet peccata ꝓpter qõ praui non ita libere peccãt/vt cuperent: tum q; remordet conscientia: tum quia non assentitur ab alijs extimore.

§. III. Tertio progressus

execrabilis superbie notaꝫ cum ỏr. Ascendit semp. Vbi notandum q. ꝓ. ij. sunt gradus superbie q̃bus ascendiꝫ ad summum eius scz curiositas: leuitas: inepta letícia: singularitas: iactantia: arrogantia: ꝓsumptio: simulata confessio: defensio peccati: rebellio: libertas sui: assuefactio mali. et Ber. i quodã libello eos explanat quoad statũ religiosuz Sed vt cõmunior fit materia etiam ad alios extẽdemus.

§. IIII. Est ergo primꝰ gra-

dus Curiositas: q̃ in hoc cõsistit dũ q̃s nõ cõtentus terminis cognitiõis sibi cõueniẽtis q̃rit scire: videre. audire: vel alijs sensibus appẽhẽdere q̃ nõ decet. Multipliꝛ hoc vitio infectũ est genꝰ humanũ: ⁊ tãto magis quãto minꝰ de eo nõ facit sibi ỏsciam. Vt em̃ ỏr. Eccĩ. j. Nõ satiaꝫ oculꝰ visu nec auris auditu. ſfrequenter q̃s querit q̃cunq; oculis occurrit videre ⁊ audire oĩa q̃ dicunt. Et breuiter q̃cunq; q̃s vtiꝫ aliquo sensu nõ ꝓpter aliquã cãm rõnabilem: sed soluz vt noticiã habeat de ipsa re obiecta sensui ptinet ad curiositatẽ. Cũ etiã intellectꝰ scire q̃rit q̃ sibi ꝓhibita sunt vel noxia vel q̃ sunt supra capacitatẽ suam vt de mysteriis fidei ⁊ ꝑdestinatione ⁊ hmõi curiositas est. vñ ỏr. Eccĩ. iij. Altiora te ne q̃ferís: ⁊ fortiora te nõ scruteris ⁊ in pluribꝰ operibus eiꝰ ne fueris curiosus. Ber. aũt sic ait de hoc gradu. Si videris monachũ de quo ꝓius cõfidebas vbi stat ambulat. s. discurrẽdo hincinde ⁊ oculis inſipiẽter vagari caput erectuz: aures portare distẽtas: ⁊ moꝛibꝰ exteriozis hois interiozis immutatũ agnoscas. dũ em̃ aia sui circunspectiõe torpescit incuria sui: in alioz curiosaz eque facit. Vt q̃d aũt audes oculos leuare in celũ q̃ peccasti in celuz terrã intuere vt agnoscas teipsum. Hec ille. Dina filia iacob q; curiosa fuit in egrediendo domuz vt videret feminas regionis illius cõstupꝛata fuit a sichem. Gen. xxxiij.

§. V. Secũdus gradus est

leuitas. s. ad iudicandũ facta alioz ad loquẽdũ ad ꝓferẽdum sentẽtias ad ordinandũ noua: ad docendũ alios: ⁊ si cõtradicit contẽtiones multiplicat: q̃ oĩa ꝓcedunt cõiter animia sui estimatione quasi euãgeliũ sit oĩe qđ dixerit vel senserit: ⁊ alij nil sciãt. sicut cayphas cũ dixit in cõcilio Vos nescitis quicq̃ nec cogitatis: expedit vobis vt vnus hõ moꝛiatur. ⁊ Helyu iuuenis qui cũ vidisset tres amicos Job q̃ eũ visitauerãt. s. eliphac: baldac: ⁊ saphar: disputãtes cũ eo superatos: ductus leuitate ⁊ arrogãtia illos cõtempsit tanq̃ ignaros. ⁊ Ipse Job aggressus est disputationem eũ arguens. Sed reꝓhensus a dño fuit ⁊ ei dictũ est. xxxviij. Quis est iste inuoluẽs sentẽtias sermonibus imperitis. Bern. vo sic ait de hoc gradu. Sic ozik iste ex gradu ꝓcedenti. Monachus q̃ sui negligẽs alios curiose circũspicit dũ quosdã suspicit supioꝛes: quosdam despicit inferioꝛes: in alijs quidẽ videt qđ inuidet in alijs qđ irridet vnde animus nulla sui cura grauatus ꝑ superbiã ad alta erigẽs: modo ꝑ inuidiã tabescit: modo ꝑ excellẽtiã pueriliter hilarescit: ⁊ q̃ superari dolet: ⁊ q̃ superare se gaudet: amoꝛ ꝓprie excellentie facit. Talis aũt nunc pauca ⁊ moꝛdacia verba nunc multa in amaꝛius versa nunc luctu plena: semper autem irrationabilia indicit verba. Hec ille.

§. VI. Tertius gradus est

inepta letícia. Videꝫ em̃ superbus se ꝓsperari in tpalibꝰ: ab hoibus laudari: honoꝛibꝰ exaltari: dignitatibꝰ sublimari: ⁊ q̃s vult posse deprimere: inde mũdialiter hilarescit hoc hñs ꝓ magna felicitate ⁊ industria sua: etiã de aptis malis exultãs: ſm illud ꝓuer. ij. Letanꝫ cũ malefecerint ⁊ exultãt in rebus pessimis: deridẽtes ⁊ subsannãtes vel cõtẽnẽtes paupes ⁊ miseros: sicut diues epulo in inferno sepultus: ꝓpterea q; huiuiꝰ gaudẽs mẽdicũ Lazarũ ꝓtem pſit. Luc. xvj. Procurãt aliq̃ tales tripudia: choreas: hastiludia: ludos: ⁊ alia vana ad augendã suã ineptã letitiã Sed vt ait Job. xxj. Tenẽt tympanũ ⁊ lyram ⁊ gaudent ad sonitũ buccine: ⁊ in pũcto ad inferna descẽdũt. Bern. vo de hoc sic ait. Monachus q̃ duos superbie gradus ascẽdit cũ gaudiũ videt interpellari tristicie quã de bonis alterius ꝓhibit impatiẽs sue hũilitaꝫ pergit ad ꝓsiliũ falsę cõsolationis ex illa pte qua sui sibi vilitas ⁊ aliena excellentia monstraꝫ astringit curiositatẽ: vt in quo ipe videꝫ excellere notet in quo alter ꝑcellat semp dissimulet vt dum cuitat qđ triste putaꝫ letícia cõtineꝫ. His itaq; indicijs h gradus deprehẽdiꝫ: rari vel nulli gemitus vt putes si attẽdas. aut sui oblitum aut ablutũ a culpis: insignis scurrilitas: in fronte hilaritas: vanitas apparet in incessu: ꝓnꝰ ad iocum: facilis ⁊ ꝓmptus in risu: filis vefice turgẽti vẽto: puncto forate exiguo que si stringitur crepitat ⁊c.

§. VII. Quartꝰ gradus est

Iactantia: scz laudare seipm̃ supra debitũ modũ diuersis rebus: vel de pulchritudine: vel fortitudine vel nobilitate generis: aut de diuitijs potẽtia ⁊ gẽia: de industria arte: intellectus acumine sciẽtia. sapiẽtia: eloquẽtia: virtutibus ⁊ gratia. Sz vt dicit ꝓuerb. Laus in ꝓprio ore sordescit. Vñ Cato. Nec te collaudes. ⁊ sequit. Hoc faciunt stulti quos gẽia vexat inanis. Ad iactantiã etiam ⁊ superbiã ꝑtinet portare superfluas vestes ⁊ alios ornatus supra statũ suũ pompas in quibus: edificijs ⁊ equitaturis ⁊ in alijs apparatibꝰ q̃ oĩa demuz ad inferos deducũt. Vnde dicunt ipi supbi in inferno positi. Quid ꝓfuit nobis superbia nostra et iactantia diuitiarũ ecce oĩa transierũt velut vmbra. Sap. v. Sic simon magus qui iactabat se posse mutare naturas rerũ: ⁊ mortuos suscitare ⁊ in celũ ascendere cadens in terrã demissus a demonũ multitudine qui eũ ferebãt per aerẽ: oratione Petri collisus ⁊ cõfractꝰ in pfundũ descẽdit. Bern. aũt sic ait de hoc gradu ibi ex pcedenti gradu fit ozik. postq̃ vanitas in vesica crescere et grossescere incepit necesse est vt amplioꝛi foramine laxato sinu vẽtositas eructeꝫ alioq̃n rũpeꝫ. Deprehendiꝫ aũt hic q̃dus his indicijs. Esurit ⁊ sitit q̃bus oẽ qđ sentit ostẽdat puenit interrogãtẽ: nõ querenti rñdet: ipe querit: ipse dissoluit ỷba collocutoꝛis pscidit impfecta. Si de religione agiꝫ statim visiones ⁊ somnia ꝓferunt laudat ieiunia cõmẽdat vigilias sup oĩa oꝛones exaltat. si ad ludicra sermo ꝓuertiꝫ: in his quãto assuetioꝛ tãto loquacioꝛ: itavt se ueros aios ⁊ graues in leuitatẽ concitet ⁊ in risum.

§. VIII. Quintꝰ gradus su

perbie est Singularitas: facere scz aliq̃d vltra cõmunia ⁊ cõsueta vt ꝓpe ceteris reputeꝫ ⁊ honoꝛeꝫ vt circa vestituz inuenire nouitatem vestiũ magis apparentiũ: noua oꝛnamenta in sermonibus vti verbis peregrinis et obscuris: in disputationibus sequi nouas opiniones vltra cõmunes: in tractatibus cum alijs de aliqua materia: discrepare a cõmuni iudicio alioꝛ vt videatur magis intelligere factum in prouisionibus grauaminibꝰ ⁊ promotionibus vult singulariter ꝓpe ceteris tractari meliꝰ. de quo põt exponi illud ps. Singularis ferus depastus est eã. s. vineaz ecclesie. ſferini em̃ hoies sunt hmõi qui volũt esse singulares. Nã homo inquantũ hõ est aĩal sociale non singulare: ⁊ hi ꝓsumũt vineã ecclesiarũ ⁊ ciuitatũ totũ ꝓ se querẽtes de alijs nõ curãtes. In statu vo spũali recedere a cõi vita regule: a cõibus ꝓstitutiõibus pmi: a cõibus cerimonijs ⁊ obseruãtijs sine causa vigẽte vel spãli reuelatiõe ad singularitatẽ ꝑtinet: ⁊ ẽ valde piculosum. Cõtra hos iue;

hit Ber. in sermõe dicẽs. Quid dicis tu amator singularitatis. cõia loca. cõem vitã. cõem regulã. cões obseruãtias quid fastidis. Ideo Thomas nõ vidit xpm cũ ceteris. q; nõ erat cũ eis qñ venit Jesus. Nõ sit piculosum ostendit Jobes cassianus in. ſ. coll'. de quodaz q̃ dicebak herro qui cũ esset singularis in austeritate vite ⁊ admonerek in ꝯũ ex supbia ꝓmanẽs i illa singularitate cũ apperet ei diabolus in spẽ angeli lucis. ⁊ eius vbis acq̃esceret demũ ex sua sione diaboli piecit se in puteũ. Nõ tñ ptinet ad singularitatẽ hoc ſz animi firmitatẽ vt declinãtib⁹ alijs q̃si oibus a mãdatis ⁊ debitis regulis quasi solus vel cũ pauciſſimis mãdata ⁊ regulã seruet. sicut in laudẽ dr de Tobia ꝙ cuz oẽs ex filijs isrl' irẽt ad adorãdũ idola q̃ fecerat hieroboã rex isrl' iste solus ibat in hierlm ad tẽplũ ad adorãdũ deũ iij. Reg. xij. ⁊ offerẽdũ sacrificia ⁊ decimas: ⁊ cũ ducerek ad captiuitatẽ in niniuẽ cũ alijs cõtribulibus suis. ⁊ oñs alij de ppło suo cõtaminarenk in escis gentiliũ. ſ. comedẽ do cibos eis ꝓhibitos in lege ipe solus nõ est cõtaminatus in escis eoz abstinẽs. ſ. ab esu illoz cibor. Tobie. ſ. c. Bern. sic ait. Singularitas a precedẽti gradu sic oritur. Turpe est ei qui se supra ceteros iactat si nõ plus ceteris agat aliq̃d. vtvltra ceteros appeat. Perpendik autẽ his i dicijs gradus iste. plus sibi talis blãdik deyno ieiunio qõ ceteris prãdentib⁹ facit ꝙ si ceteri septẽ dies ieiunauerint cõmodior sibi videk vna oratiuncula peculiaris ꝙ tota psalmodia totius noctis. dolet aliquẽ se pallidiorem ⁊ minus comedentẽ ad oia sua strenuus ⁊ ad cõmunia piger vigilat in lecto. dormit in choro.

§. IX. Sextus gradus su

perbie est Arrogãtia. cũ ſcz q̃s attribuit sibi illam sciẽtiaz ⁊ virtutẽ quã nõ hz. ex hoc querẽs alijs posse ꝑesse. subesse renuẽs. equari ceteris nõ sufferẽs adulatiõibus acquiescẽs si aliq̃s eũ nõ venerak ipatiẽs. Hiere. xlviij. Sublimitatẽ ⁊ arrogãtiã ⁊ supbiã ⁊ altitudinẽ cordis illi⁹ ego scio dicit dñs ſcz ad puniẽdũ. Hac arrogãtia duct⁹ marius ciuis roman⁹ nõ cõtẽtus ꝙ sexies fuerat cõsul romanorum voluit tyrãnice ⁊ violẽtia esse ⁊ septimo ꝓpter qõ interfectio facta est multorũ ciuiũ bello intestino facto inter mariũ ⁊ sillã q̃ voluit eũ impedire in hoc vt narrat Titus liuius. Sic ⁊ iuli⁹ cesar reuersus victor de gallia voluit fieri cõsul. vñ secuta sunt multa mala. Nõ etiaz quis credat posse vel velit malos quoscũq; separi a bonis ptinere ad arrogãtiã oñdit Aug. dicẽs. Quãtus arrogãtie tumor est quãta hũilitaz ⁊ leuitaz obliuio ⁊ arrogãtie quãta iactatio vt se q̃s posse facere credat qõ nec aplis ꝓcessit dñs. vt zizaniã videlz a frumẽto putet se posse discernere. xxiij. q. iij. c. quãt⁹. Pertinet etiã ad arrogantiã impiose despicere docere vel regere subditos. ⁊ ptra alios inuehere vt videank plus ipis sapere vt quidã faciũt. etiã in sermonibus ⁊ in scriptis suis. Contra quos Gratian⁹ post Hiero. Nihil impudẽtius arrogantia rusticoꝝ q̃ garrulitatẽ autoritatem putant ⁊ parati ad lites in subditos tumide intonãt. di. xlvj. §. ſ. Ad idẽ Greg. xxiij. moralk. ait. Habet hoc ꝓpriũ doctrina arrogãtiũ vt hũiliter nesciãt iferre que docent ⁊ recta que sapiũt ministrare recte nõ pñt. Jn verbis eoruz ꝓditur ꝙ cũ docẽt quasi in quodã sibi videnk summitaz culmine residere: eosq; quos docẽt vt longe infra se positos velut in imo respiciunt. quibus non consulendo loq̃ sed vir dominãdo dignank. Dis ꝑ ppbaz. ſ. Ezech. xxxiij. dicik. Vos aũt cũ austeritate impabatis eis ⁊ cũ potẽtia di. xlvj. c. Hoc habet. Bern. vo sic ait de hac arrogantia. Sic oritur ex ꝓcedenti. Cũ ex his talis q̃ singulariter agit apud simpliciores eius opinio excreuerit. qui opa que cernunt. sed vnde ꝓdeant nõ discernũt dũ miserũ beatificãt in errorẽ mouẽt. credit qõ audit. obliuiscik intentionẽ dũ amplectitur opiniones quisq; de omni re alia plus sibi ꝙ alijs credit. de se vo plus alijs ꝙ sibi. vt non solum verbo aut operum ostentatione suam ꝓferat religionẽ: sed intimo cordis affectu se credat oibus sanctiorẽ: ⁊ quicquid de se laudant homines: nõ ignorãtie aut benivolẽtie laudatoris sed suis meritis ascribit.

§. X. Septim⁹ gradus su

perbie dr ꝓsumptio. cuz. ſ. ponit se ad ea q̃ excedunt facultatẽ suã. ꝓditionẽ suã ⁊ statũ. Ad ꝑsumptionẽ ptinet ꝙ quis poneret se ad disputãdũ cũ hereticis vel alijs infidelibus ignar⁹ scripturarũ ⁊ rõnũ ad argumẽta eoz. Vñ ⁊ q̃dã religiosus vt reputabak deuot⁹ ⁊ sciol⁹ sed ꝑsũptuosus audiẽs errorẽ fraticelloz q̃siuit hre libꝝ in quo erant errores illoz vt posset cũ eis disputare ⁊ cõuincere. Sed q; ignarus erat in illis captus est ⁊ hereticus fact⁹. Pertinet ad ꝑsumptionẽ ꝙ q̃s dũ põt se iuuare in victu ⁊ necessarijs expectet cibuz de celo. Sicut accidit vni ex duobus heremitis in vitaspatrũ q̃ recedẽtes ab alijs: cõmiserũt se gubernatiõi diuine. Et itinerãtes cũ iã cepissent esurire ⁊ p debilitate deficere obuiauerũt q̃busdã barbaris q̃ diuina istigatiõe cõmoti pter solitũ obtulerũt eis ad comedẽdũ q̃bus assensit ⁊ acceptauit vnus eoz intelligẽs a deo dispositũ vt hoies ita feri eis obtulissent ⁊ comedit. Alter ꝓmanẽs i sua ꝓteruia ⁊ ꝑsumptiõe noluit: sed expectauit cibũ sibi a deo mitti p angeluz. vñ ⁊ p fame mortu⁹ est sui homicida. Ad ꝑsumptionẽ ptinet agere q̃ spectãt ad officia alioz. vt si subditus velit ꝑlatũ regere. si laicus de clericis velit iudicare. cape ⁊ punire: etiã malos clericos. si mulier velit viro impare. Si q̃s velit facere officiũ qõ ad eũ nõ ptinet. Sicut Ozias rex iuda q̃ ingressus est tẽplũ dei vt offerret incẽsuz. sed ꝓpter suã ꝑsumptionẽ hãc effect⁹ ẽ leprosus. ij. Parak. xxvj. Bern. de b̃ gradu sic ait. Hec ex p̃cedẽti gradu sic orik. Qui alijs preesse putat quõ pl⁹ de se ꝙ alijs nõ ꝑsumat. prim⁹ in cõuentib⁹ refidet in pcijs primus rñdet. nõ vocat⁹ accedit. ⁊ si iussus se itromittit. deordinat ordinata. reficit refecta. quicq̃d ipse nõ fecerit aut ordinauerit nec recte factũ nec pulchre ordinatum estimat iudicat iudicates ꝓiudicat iudicatis. si cũ tps advenerit nõ ꝓmoueak ad prioratũ. suũ abbatẽ aut inuidus iudicat aut deceptũ. ꝙ si mediocris aliq̃ obediẽtia ei iniũcta fuerit indignak arbitrãs nõ minoribus sese occupandum. qui ad maiora sese sentit idoneum.

§. XI. Octauus gradus su

perbie est Defensio peccati. Multũ hoc repitur in hoib⁹ vt vitia cõmissa excusent alleuiẽt. alijs attribuant ⁊ aliq̃n tanq̃ bñfacta defendãt. Sz si te excusas ait Aug. deus accusat. Alleuiat qñq; pctm̃ suũ cõparatione pctoꝝ alioz: ⁊ ꝑcipue supioz. iuxta illud. Stult⁹ vitabit correctionẽ. ⁊ in xta volũtatẽ suã iueniet cõparationẽ. i. fikem fibivt sic alleuiet factũ suũ. Aliq̃n vo alijs attribuit cãm pctoꝝ suorum vt diabolovel socio ⁊ hmõi. sicut ꝓmi parẽtes quoz Adã req̃situs de culpa attribuit socie eue. ipa req̃sita attribuit serpẽti dicẽs. Serpens decepit me. ꝓpter qõ immediate de padiso eiecti sunt. Ber. iij. Aliq̃n ẽt q̃s defendit pctm̃ suũ puta rõnib⁹ ostẽdẽs se bñ feciſſe. Et in his q̃ sunt determinata ab ecclia. vt velle defendere vsurã que cõmittik subnoie depositi vel discretionis nõ esse pctm̃. aut fornicationẽ simplicẽ. ⁊ hmõi. ptineret ad hereſim. Defendere etiaz culpã alioz grauis supbia est. Vñ Jsido. Qui ꝓsentit peccãtibus ⁊ defendit aliquẽ deliquẽtez maledict⁹ erit apud deum ⁊ homines. ⁊ corripiek ire pratione seueriſſima. xj. q. iij. c. ſ. Qui cõsentit. Unde ⁊ Anaſtaſius. ij. q. voluit defendere ſſotinum hereticũ. diuino iudicio percussus est vt habek. distin. xix. Anaſtaſius. Scõm Bern. sic orik iste ex precedẽti. Qui promptus ad omnia se consueuit ingerere: impossibile est aliquando non errare. Ad prelatum aũt ptinet errantem arguere. sed quõ culpam suã confitetur q̃ nec esse putat ꝓpterea cũ culpa non putak crescit nõ amputak. Multis modis fiũt excusatiões in peccaz. Aut em̃ dicit qui se excusat aut non feci aut feci quidem ⁊

bene feci: aut si male nō multū: aut si multū nō mala intē/tione. Si aūt ꝛ de illa quincik: aliena se nitik excusare sua sione. Sed q̄ aptas defendit quō occultas ꝛ malas cogita tiones cordi suo aduenientes humiliter reuelaret abbati.

§. XII. Non' gradus sup/

bie est Simulata cōfessio: cū. s. q̄s cōuictus ꝛ manifestat' de aliquo excessu cū videt locū nō esse excusatiōis fatetur ꝛ ostēdit signa magne hūilitatis ꝛ emēdationis. qō ficte agit vt reputet̄ ve cōpunctus ꝛ correctus. ad qō facit qō ait Chry. Quis aliq̄n vidit clericū cito pniam agentē: etsi dephensus humiliauerit se. s. cōfitendo culpā nō dolet: q; peccauit: sed cōfundik q; pdidit gloriā suā. de pe. di. j. men suram. §. quis aliq̄n. Ad simulatā etiā cōfessionē ptinet q̄ q̄s in cōfessione sacramētali reticeat aliq̄d mortale pre ve/recūdia qō mēti occurrit: in quo mortaliter peccat ꝓpter irreuerētiam sacramēti. ꝛ ex supbia ꝓcedit: dū vult videri iustus i eo qō tacet malo: q̄ peccato: ē vt dicit Gratia. de pe. di. j. §. taciturnitas. De quadā muliere legik q̄ erat ma/gne sapiētie: cōsilij ꝛ sanctitatis. Hec lapsa in pctm̄ carnis q̄uis hoc toto tpe vite sue defleret ꝛ penitentiam ageret asperrimā: tamē q; noluit defuncta apparuit cuidam sibi note reuelās se ꝓpter hoc dānatam ad gehēnam. Ber. vo sic ait: oīdens quō ex precedēti hec oriak. Nōnulli q; a peritioribus arguunk cōsiderātes q̄ si se defenderēt non crederet eis subtili' inueniūt argumentū defensiōis: vba rīdentes dolose cōfessiōis: vult' dimittik: ꝓsternik corp' aliquas lachrymas si possunt sibi extorq̄nt: vocē suspirijs vba gemitib' interrūpunt. Nec solū talis obiecta nō excu sat: sed ipse culpā q̄s exaggerat. Hec aūt simulatio sic per/pēdik ait Ber. Vasa figuli probat fornax: ꝛ tribulatio ve penitētes discernit. Qui veraciter penitent: labores peni tentie nō abhorrent. Cuius simulata est confessio: vna vel leui contumelia aut exigua pena interrogatū: iam humi/litatem simulare non pōt: murmurat: frendit: ꝛ irascitur.

§. XIII. Decimus gradus

supbie est Rebellio. nolle obedire supiorib⁹ vt prelatis parētibus ꝛ alijs contenere q̄ mādata supiorū. Prouerb. xxiij. Impius cū in ꝓfunduz venerit pctōz contēnit. Ubi sciēdum q̄ nō solū in maioribus ordinatiōibus sed etiam in minimis q̄buscūq̄ contēptus mortale est. Unde Ber. in lib. de dispēsatione ꝛ ꝓceptione dicit. Neglectus vbiq̄ cul pabilis: neglectus vbiq̄ dānabilis. Et Anterius papa ait In lege veteri habek. q̄ q̄cunq̄ sacerdotibus nō obtēpe/rasset: aut extra castra positus a populo lapidabatur: aut de gladio subiecta ceruice contēptū expiabat cruore. Nūc vo inobediēs spūali aiaduersiōe truncak. i. pena dānatio nis eterne: aut electus de ecclesia rabido demonū ore de cerpik. xj. q. iij. absit. Pharao rex egypti q; cōtempsit man datum dñi pmanens in sua ptinacia ꝛ duricia demū sub/mersus est in mari rubro. vt habek Exo. xiiij. Ber. de hoc sic ait. Qui pius arrogās factus socios cōtemserat: iaz patenter inobediēs magistrū etiam cōtemnit. Sciendum tamē q̄ gradus. xij. in tres tm̄ colligi possunt: vt in sex pri/mis sit cōtemptus fratrum: in quattuor sequētibus contē ptus magistri: ꝛ in duobus qui restāt cōtemptus dei. De/nicq̄ vbi fratrū cōcordiā: aut magistri sententiam semp mo nachus spernit: ōd vltra in monasterio nisi scādalū facit.

§. XIIII. Undecimus gra/

dus supbie est Libertas peccādi. talis vult esse liber deo: vt. s. libeat ei facere qō vult. Unde dicit Anselmus in li. de si militudinib⁹. q̄ q̄ vult eē liber sui ꝛ nulli legi subijci: vult auferre coronā de capite dei: q; solū est ei ꝑ ꝓpriū vt nulli subijciak: ꝛ si impedik a deo aliq̄bus tribulatiōib⁹ vel ob/staculis vt nō possit libere implere volūtatē suā malā: ira scitur ꝺ deū: blasphemat ꝛ iniuriak. Huic aūt accidit qō le gik parabolice de ꝓdigo filio Lu. xv. Qui petita a pre po/tione substātie sue. ꝛ accepta. i. libertate sue volūtak: abijt in regionē longinquā in statum. s. ruens malicie: remotus a deo: vbi dissipat totā substantiā. s. virtuk ꝛ gre a deo ha bite: ꝛ bona etiā naturalia debilitat viuēdo lasciue ꝛ seruī endo demonijs. Ber. de hoc. Per hāc libertatē monach' cū iam monachus nec magrm videt quē timeat nec frēs quos reuereak: quāto securi' tāto liberi' sua desideria im plere delectak a q̄bus in monasterio tam pudore q̄ timo re ꝓhibeatur. Sed etsi fratres ꝛ abbatē nō iam timet: nō dum tm̄ penitus dei formidine carebit.

§. XV. Duodecimus gra/

dus supbie est Cōsuetudo peccādi: ꝛ hoc est valde piculo sus q; ꝓsuetudo: vt dicit pbs. est q̄si altera natura. Unde sic naturalia tolli nō possunt: ita ꝛ cōsuetudo valde difficul/ter tollik. verū q; natura nō est sed q̄si: ideo reijci pōt: etsi cū difficultate. inducit em̄ habitū q̄ est dispositio de diffi/cili mobilis a subiecto: tm̄ remoueri pōt. Unde lazar' mor/tuus ꝛ sepultus cū difficultate fuit suscitatus. i. cōcurrēti/bus pluribus actib⁹ q̄ in resuscitatiōe alioꝝ mortuoꝝ a ꝓ/pria ꝛ fleuerūt sorores ꝛ orauerūt ꝓ ipso: ꝛ turba ꝛ ꝓps fle/uit ac clamauit. Significat aūt lazarus mortu' ꝛ sepultus peccantē ex ꝓsuetudine fm Aug. dū. s. male cōsuetudinis q̄si mole pmitur anim'. de pe. di. ij. c. sicut tribus. Nec tm̄ talis consuetudo excusat vel minuit pctm̄: sed potius ag/grauat. Unde Greg. Tanto sunt grauiora pcta quāto diuti us aiam infelicē detinēt alligatā. ex de ꝓsue. c. cum tanto. Ber. vo sic ait. Postq̄ terribili dei iudicio prima flagitia ipunitas sequik: expta voluptas libēter repetik: repetita blandik: ocupiscētia reuiuiscit: sopik rō: ligat consuetudo trahik miser in pfundū malorū: tradik captiuus tyranni/di vitiorū: ita vt carnalū vorag̃ine desiderioꝝ absorptus sue rōnis diuinicq̄ timoris oblitus: dicat insipiens in cor/de suo. Non est deus.

¶ De superbia in quadruplici genere hoīm: scz in prelat' in religiosis in clericis ꝛ in laicis: ꝛ in singulis horum est quadruplex superbia. Capm. iiij.

Non habitabit in me/

dio domus mee q̄ facit supbiā. inquit ps. c. Do mus dei ecclesia sctā est. vt dicit Hiero. xxiiij. q. j. omnibus. Mediū eius est vnitas ꝛ charitas fidelium: q; in medio ꝓsistit virtus. In domo ergo est sed nō in me/dio qui in ecclesia est numero ꝛ non merito: sed in medio q̄ in charitate ꝛ oīi virtute ꝑ quā postmodū habitat in domo glie celestis de qua Job. xiiij. in domo pris mei mā siones multe sunt. Supbus autē q; nō habitat in medio domus. i. in charitate nō pōt puenire ad celestez gloriam. Superbiā autez facit. i. operat quadruplex genus hoīm Et hi a regno excludunt.

¶ Prima est superbia prelatoꝝ.
¶ Secūda est supbia religiosoꝝ.
¶ Tertia est superbia clericoꝝ.
¶ Quarta est supbia laicoꝝ.

§. I. Quantum ad primū

scz de supbia platoꝝ. In q̄ttuor aūt repik supbia in platis Primo in hoc q̄ estimātes meritis suis fuisse adeptos: et subdit̄ suis meliores se esse arbitrant. Unde Greg. in. xxiiij moral. circa finē sic ait. Prelato in cogitationib⁹ superbia suggerit: q; solo vite merito sup ceteros excreuit: ꝛ si q̄ ab eo aliq̄n bene gesta sunt hec ipoꝝtune ei' aio obijcit: ꝛ cū hūc singulariter deo placuisse insinuat: quo facile sugge/sta suadeat: ipam ad testimoniū potestat̄ tradite retribu/tionē vocat dicens: q; nisi omnipotens deus te his omni bus meliorem cerneret oēs hos sub tuo regimine non de disset: eiusq̄ mētē mox erigit. viles atq̄ inutiles eos q̄ sub/iecti sunt ostendit: ita vt quasi nullum dignū respiciat cui eq̄nimiter loq̄tur. vñ ꝛ mox mētis trāq̄llitas in ira vtitur

Supbia platoꝝ.

q; dum cūctos despicit sensum vitāq; oīm fine moderatione repḥēdit. hec ibi. Sed quātūcunq; q̄s sit certꝰ q̄ de volūtate dn̄i sit p̄positus alijs ⁊ videat sibi bene administrare. nunq̄ tn̄ pōt esse bene securus si debitū suuz faciat nec alijs se oz p̄ferre: quotidie cōtingit multos subditos melioꝛes simplr esse platis: nec sanctioꝛē dicimꝰ fixtū laurentio: q; fixtus papa ille diaconus eius. Aut p̄fectioꝛē valerium ep̄m Vincentio diacono eius. Et q̄uis apls dicat ad Ro. xiij. Nō est ptās nisi a deo. verū est sed opante quoad bonos: finēte seu p̄mittēte quoad malos. Vñ Hiero. Audacter forte aliq̄d dicimꝰ: sz tn̄ qđ scriptū est dicimus: non semp p̄ceps ppl'o ⁊ iudex ecclesie p arbitriū dei. i. beneplacitū dak: sed put merita nostra deposcūt. viij. q. j. audacter. Et ponit explū de Saule qui deo oꝛdinante fuit factus rex ppl'i Israel: ⁊ bonus erat. ⁊ tn̄ postea repꝛobus factus est: vt habek. j. Reg. xv. Sic ⁊ hyeu inunctus est rex israel p discipulū helisei dño iubēte. Et q̄uis impleuerit mādatū dei in exterminādo domū Achab ⁊ oēm pgenīē eius ⁊ pphetas Baal. tn̄ idolatrie deditus repꝛobatꝰ est vt habek. iiij. Reg. x. p̄pter qđ vt ōꝛ Job. xxv). Gigātes gemūt sub aquis. i. viri foꝛtes ⁊ magni sanctitate sub cura ppl'oꝛ ingemiscūt: timētes semper deficere vt exponit Gꝛego. Scđo superbia p̄latos inuadit in hoc q̄ tanq̄ dn̄i volunt in oībus a subditis obediri ⁊ reuereri magis dolētes de trāsgressione suaꝛ oꝛdinationū etiā circa leuia q̄ de trāsgressione diuinoꝛū p̄ceptoꝛum. Cōtra hos dicit apls pe. Nō q̄si dn̄antes in cleroꝛ: sz forma facti gregis ex aio. Nec pietate vlla mouenk in defectibꝰ subditoꝛū: sz seueritate. De q̄bus dicit Gꝛeg. in homek. IDi q̄ de falsa iusticia supbire solēt ceteros q̄sq̄ despiciūt ⁊ nulla infirmātibus misericoꝛdia cōdescēdūt: ⁊ quo se pctoꝛes esse nō credunt eo deteꝛius pctoꝛes fiunt. di. xlv. vera iusticia. Intātū autez aliq̄n tales supbia vexat vt ⁊ in malis sibi velint obtēperari. aks ipos subditos p̄sequūtur. IDi figurank p Balaā ariolū qui iter faciēs ad malū pagendū. i. intendēs maledicere ppl'o dei. asinam cui insidebat pgredi nolentē calcaribꝰ vꝛigebat ad eūdū ⁊ moꝛtē minabāt. Sz diuino miraculo asina loquēs arguēs vesaniā illius dixit se non posse: q; angelꝰ ante eā erat gladio euaginato: vt habek Numeri. xxij. Balaā significat p̄latos: asinā subditos. Cū autē p̄lati volūt inducere subditos suos p̄cipiēdo: sua dendo: cōmināndo ad aliq̄d malū: nō debēt obedire sz humiliter se excusare nō posse q; gladius vbi dn̄i quod angelus. i. p̄dicatoꝛ p̄ponit. s. diuine lnie pꝛohibet: vt exponit Gꝛatia. ij. q. vij. §. itē cū balaā. Tertio p̄sidētes superbia ducunk quādo cūcta disponere volunt de capite suo dedignātes audire ab alijs q̄ ipi nesciūt vel sequi p̄filia alioꝛū ne minus eis sapere videank. cū tn̄ scriptū sit Pꝛouer. iij. Ne imitaris p̄udētie tue. Paulꝰ apls vas electiōis edoctus euāgeliū a xp̄o post visionē claram dei ⁊ miracula facta post tres annos a sua p̄uersione venit hierosolymā ad cōferendū cū aplis de his que ipe p̄dicabat: vt ipe refert ad Gal. vt em̄ dicit Gꝛeg. Si qđ boni hz quecūq; ecclesia ego etiaz minoꝛes meos quos ab illicitis pꝛohibeo in bono imitari paratus sum. Stultus est em̄ qui in eo se p̄imū estimat vt bona q̄ viderit discere cōtemnat. di. xxij de p̄stātinopolitana. Clemēs etiā dicit. Nullus epūs pꝛopter oppꝛobꝛiū senectutis vel nobilitatē generis a puulis vel minimis eruditis. si qđ forte est vtilitatis vel salutis inq̄rere negligat: q̄ em̄ rebelliter viuit ⁊ discere atq; agere bona recusat magis diaboli q̄ xp̄i mēbꝛū esse ostendit dist. xxxix. c. nullꝰ. De rege asuero monarcha legit Hester j. q̄ habebat septē sapiētissimos sciētes leges ⁊ iura maioꝛum quoꝛū cōsilio cuncta agebat. Quarto rectoꝛes supbia detinenk cū nō patiunk ab alijs repḥendi in his que minus bene faciūt. vt em̄ oꝛ: Eccs. vij. Nō est homo super terrā qui faciat bonū ⁊ nō peccet. ⁊ p̄maxime cura rei familiaris sine pctō exerceri nō pōt: etiā ab his q̄ nouerunt vitare pctm̄ p̄m Gꝛego. Oculus q̄ p̄pius quātūcūq; acutus etsi oīa alia videat seip̄m nō videt. Nō sic egit p̄ceps apl'oꝛū: sed repḥēsus a Paulo de nimia p̄descensione erga iudeos in obseruatione legaliū cū audiuit: vt oꝛ ad Gal. ij. ⁊ di. viij. Vitate. Dauid etiā rex repḥēsus a Nathā ppha de adulterio ⁊ homicidio occulto subito acēscēs penituit. Theodosius impatoꝛ repꝛehēsus ab Amb. de occisione pluriū p̄curata in vindictam vnius sui militis interfecti ⁊ pꝛohibitus ab eo ecclesiam ingredi ante publicam penitentiā, acquieuit ⁊ patienter tulit. Ecōtra IDieroboā qui manū extēdit p̄tra pꝛopheta qui eum repꝛehendebat de idolatria mnuēs vt caperek aruit bꝛachium. iij. Reg. xiij. Joas rex iuda: q; lapidare fecit zachariā filiuz Joiade ex eo q̄ vitia eius repḥendebat in multa mala incidit. Cū hūilitate tn̄ ⁊ reuerētia ⁊ prudentia vt fecit Nathan erga Dauid debent superioꝛes argui. Sed etsi inius ste arguerenk cū mansuetudine nō cum indignatione et vindicatione debēt ostendere innocentiā suam. sicut fecit xp̄s dicens iudeis eum in multis calūniantibus. Quis ex vobis arguet me de pctō. Joh̄. viij. ⁊ habetur. ij. q. vij. c. testes. §. ecce ostensum est.

§. II. In religiosis quadruplex inuenīt supbia.

Prima est eoꝛū qui despiciūt secula. Religiores etiā pctoꝛes credētes se inquinare ex pꝛoꝛtio eoꝛū. Si si despiciles hi sunt iudeis q̄ vt dicit Jo. xviij. nolebāt introire ut fecerint in p̄toꝛiū pilati ne cōtaminarenk: timētes coinquinari co habitatione infideliū: nec sibi pꝛiciam facientes de p̄curatione mortis xp̄i innocētis. Cōtra q̄s dicit dns Deut. xxij. Nō abominaberis egyptiū: q; ⁊ ipe aduena fuisti in terra eiꝰ. Egyptiꝰ interp̄tat tenebꝛe ⁊ significat secularē. Ad qđ etiā facit illud IDiero. Discedite inquiūt. s. illi qui p̄sumūt de sua bonitate ad pctoꝛes: polluti: recedite a nobis: nolite nos tāgere: nolite nobis cōicare. IDec locutio nō illuminat cecū nō sanat egrotū: nō curat infirmū: sed magis occidit: ⁊ in desperationē deiecit. di. xlv. recedite. Debēt q̄ religiosi p̄fiderare q̄ aliq̄n in scto sunt aliqui habētes meritū ⁊ p̄fectionē religiosoꝛū ⁊ ecōtrario in religione aliq̄ defides ⁊ mali tenētes vitā maloꝛū ⁊ mūdanoꝛ. In cuius figurā legit Josue. iiij. q̄ dns trāsito iordane voluit q̄. xij. lapides de ipo fluuio sumerenk ⁊ ponerenk in terra. ficca i medio castroꝛ. ⁊ ecōtra. xij. alij de terra extra fluuiū sumpti ponerentur in medio fluuij iordanis. Jordanis fluuius significat statum fluidū secularē: ⁊ terra arida statū religiosum. sed in examine recti iudicij xp̄i mutat merita oꝛdinū qualitas actionū. Quidā in seculo faciunt opa religiosoꝛū: ⁊ ecōtra. Explū invitaspatrum quoad p̄imū de pānutio qui cū oꝛaret sibi reuelari cui assoꝛiaretur in celis audiuit a dno q̄ cuidā simphoniaco qui querebat sibi victum ex arte cantandi. quez cū quesisset pānutiꝰ ⁊ inuenisset interrogauit q̄d boni egisset in mūdo isto. Respondit q̄ semel cum esset latro ⁊ quedaz mulier fuisset rapta quā socij eius volebāt oppꝛimere ipe defendit eam ⁊ liberauit de manibꝰ eoꝛū. Et alia vice cū inuenisset per heremū discurrentē ⁊ lamētantē quādā mulierē eo q̄ maritus eius ⁊ filij tenerenk ex debito captiui: ipe errantē reduxit ⁊ refectionem dedit. ⁊. ccc. solidos quibus redimeret maritum ⁊ filios. Cum autē pānutius hoꝛtaretur eum ad de serēdū mūdū acquieuit ⁊ factus religiosus sancte vixit et obijt. Item post hoc rogauit pannutius cui similis haberetur sanctoꝛū: ⁊ fuit ei dictū q̄ similis erat p̄mario cuiusdam vici qui erat in p̄ximo. ⁊ cū veniss et pānutius ad eū ⁊ diligenter inquisisset de vita eius: dixit se esse ꝓiugatuz ⁊ vxoꝛē nō cognoscere nisi causa p̄lis: nō raptoꝛē: nō ledētem per famulos suos greges vel fruges alioꝛuz: lites sedātē ⁊ hospitalē: q̄ demū hoꝛtatu pānutij itrauit heremū ⁊ sancte vitam finiuit. Iterum tertio oꝛauit pānutius cui assimilaretur in sanctis. Et responsum fuit q̄ cuidaz mercatoꝛi qui iuste lucrās paupibus subueniebat. ⁊ hoꝛtatu eius omnibus paupibus elargitis intrās heremū sancte

decessit. Postmodū reuelatū ē ei ꝙ assumēdus eēt i celo. Et ne in supbiā eleuaret ꝓpterea pus illa sibi oīa sunt. Econtra legit in vitaspatrū de quodā religioso solitario q̄ erat tāte opinionis in pplo: vt estimaret patria illa meritis cōseruari suis. ⁊ tñ in morte ei⁹ fuit aia eius violēter a demonib⁹ de corpore educta: ⁊ ad infernū delata: q: fuerat hypocrita ⁊ supbus: q̄uis aūt religiosus nō debeat despicere secularē vitā vel abhorrere ꝓlixitū cū expedit. nō tñ debet extra necessitatē multū secularib⁹ familiaris existere vel cōuersari: quia nimia familiaritas cōtemptū parit ait Sene. Et quies etiā mentis resoluitur ex hoc: vt dixit Anto. Sexo superbiūt religiosi aliqñ ex sua religione ⁊ patribus se iactātes: alijs oibus p̄ferentes statum suum. quinimo ⁊ alios despicientes ⁊ multa mēdacia fingentes ad exaltandū suam religionē: ⁊ alias deprimēdū. Et monachi quidē gloriant se patrē habere Benedictū patrem oim religiosoꝝ in occidente: multosq̄ sanctos ac summos pōtifices ex monachis extitisse: vt Grego. magnū Eugenitū. Urbanū. ⁊ multos alios q̄ doctores optimāq̄ partē elegisse: vt sez cū maria sedeant secus pedes dñi ad audiendū verbum illius ⁊ contēplandū: sed vtinā tales vt bona Martha satagerēt circa frequens ministeriū domini: ⁊ non ocio toperent ⁊ ignauia: neq̄ em̄ quis valet esse bonus israelita. i. videns deum p̄ ꝓtemplationē: nisi p̄us fuerit iacobita. i. supplantator vitioꝝ supator: passionuz. Vñ in figurā dictū fuit Exo. xix. Bestia que tetigerit mōtem. s. contemplationis: lapidabit. i. erroribus p̄cutietur. q: aīalis homo. i. passionib⁹ subditus nō percipit ea que dei sunt. j. Coz. ij. c. Predicatores vo ⁊ minores ⁊ augustinenses iactant se vtores hīe simul Zyam fecundā ⁊ Rachelem ꝓpulchram immixtaq̄ exactione predicationis ⁊ doctrine ⁊ cōtemplatione oīonis ⁊ meditatiōis xp̄m imitari cum aplis eius ficq̄ ceteros p̄cellere. Et p̄dicatores quidē dñicum quasi dño Jesu simillimū sup ceteros p̄dicant. Minores seraphicū ffranciscū extollunt sedem luciferi amissam replentē. Mentiunt equidē ipm omni anno purgatoriū expoliare suis deuotis. Augustinū summe veneranť heremitā vt gēnam doctoꝝ induentes eū habitu suo. Canonici etiam regulares ⁊ seruite. Naz carmelite a mōte carmelo sub Helia initium habuisse suspicantur partem regule Basilij suscipiētes. Sed attēdant oēs q̄ Petrus dixit Actuū. x. In veritate comperi: q̄m non est accepto: personarū deus: sed in omni gēte qui timet eū acceptꝰ est illi. Recogitent illud Hieron. Nō sunt filij sanctoꝝ qui tenent loca eoz: sed qui exercent opera eoz. dist. xl. c. nō est facile. Notēt dictū Greg. Non loca vel ordines nos creatoꝝ nr̄o reddunt acceptos: sed nos aut merita nostra cōiungunt aut mala disiungūt. dist. xl. c. nō loca. Quanto quis habuerit nobiliorē patrē ⁊ pfectiorez statū ⁊ degeneret tanto sibi maior cōfusio ⁊ iudiciū. Ita ergo quis afficiat ad patres suos ⁊ religionez ꝙ alios nō contēnat vel alijs se p̄referat. Tertio supbiunt aliqui religiosi in eo ꝙ se sapientes estimantes sensu suo se regere volunt ⁊ sequi ꝓpriam volūtatem. Bern. Supbia quātuis prudens videat dimittēda est ⁊ abigenda. Si enim admittit supbus. prima die qua incipit habitare vult leges dare. Prouerb. xxvj. Vidisti hominē sapientē sibi videri magis illo spem habebit stultus. Tales nolūt facere q̄ eis dicit. etiā si p̄ius habebāt voluntatē faciendi illud. p̄matime hoc est reprehensibile ⁊ piculosum nouellis in religione. Vñ Ber. Nouitiū prudentē infipiēter sapientem in cella diu posse cōsistere impossibile est. Stultꝰ fiat vt sit sapiens: et hec sit oīs discretio eius: vt in hoc nulla sit ei discretio: hec oīs eius sapiētia: vt in hac parte nulla sit hec ꝓpria voluntas. vt dicit. b. Benedictus in regula. Est illa via de qua ōr: Prouer. xiij. Est via q̄ videť homini recta ⁊ nouissima eius ducūt ad mortē. Hec figurat p arboꝛē scie boni ⁊ mali in paradiso voluptatis. i. religionis cui⁹ fructū interdictū a dño q̄ comedit. s. sequēdo suū vel le q̄ nō oꝛ habere: mortē anime incurrit. Gen. iij. Narrat Greg. in. ij. dialo. de sctō Benedicto ꝙ cū cellerarius nō dedisset parū olei q̄ erat in monasterio paupi vt mandauerat ductus cōpassione fratrū ne ipi eo careret: p̄cepit vt vas illud cū oleo p̄sumeret ex fenestrā de summo in terraz ne remaneret aliq̄d ꝺ obedientiā in monasterio. Quarto supbia religiosoꝝ est eoꝝ qui in claustro supbiūt de diuitijs quas habuerunt in seculo: vel nobilitate generis vel de his que strenue gesserūt in scło: aut ꝙ multa dederint monasterio: vel q: multa acq̄rant: q̄si oēs sint sibi obligati ⁊ debeāt eū reuereri. Vñ Aug. in regula. Nec extollant si cōi vite aliq̄d de suis facultatibus ꝓtulerūt: nec de suis diuitijs magis supbiant si eas in monasterio ꝓtiunt ꝙ si eis in seculo fruerent. Quid em̄ ꝓdest dispergendo dare paupibus si aia misera supbio: efficitur diuitias ꝓtēnēdo ꝙ fuerat possidēdo. Sed certe de his supbire nō oꝛ: q: bona que sua dicebat sua nō erant. Vñ dauid. j. Paral. xl. dicebat dño. Tua sunt oīa dñe ⁊ que de manu tua accepimꝰ tibi dedimꝰ. Sen. Nihil est oīno bonū sine se bono. Amb: quādo hāc ingressus es lucez: q̄n de ventre matris existi q̄bus queso facultatibus q̄busq̄ stipendijs ꝓstipatus ingressus es. di. xlvij. sicut hi. ⁊ ex hoc videtur eis ad placitū posse sibi aliqua retinere: sed accidit eis spūaliter q̄d accidit ananie ⁊ saphyre corporaliter q̄ retinētes sibi aliq̄d ex suis occulte mortui sunt. Actuū. v.

§. III. In clericis similiter

supbia repitur. de q̄bus pōt illud p̄s. lxxij. intelligi. In labore hoim nō sunt: q: nō hñt artes facere: ⁊ cū hoibus nō flagellabunť: q: nō verant ipositiōiḃ⁹ ⁊ seruitutib⁹ hoim sez dñoꝝ ⁊ cōitatū sm̄ iura. sec⁹ est de facto. iō tenuit eos supbia. ⁊ b quadrupl. Primo in supfluo ornatu vestiuz Amictus hois enūciat de hoie. Eccl. xix. Quia supb⁹ habitus superbū animū indicat. Basili⁹. Dis ornatus pter necessitatē. i. ꝙruitatē elationis hz calūniā. Vñ de Aug. legit ꝙ dicere solit⁹ erat. fateor: de p̄ciosa veste erubesco: ⁊ ideo cū mihi offerť vēdo eā: vt cū ipa cōis esse nō possit preciū fit cōe. Hinc ⁊ Bern. ad Eugeniū papā ait. Tu pastor incedis deauratus tam multa circūdatus varietate. Oues q̄d capiūt: si auderē dicere: demonū magis hec pascua ꝙ ouiū sunt hec. Sic faciebat Petrus. sic Paulus lubebat. Petrus nescit ꝓcessisse aliqñ vel gēmis ornatꝰ vel sericis. nō textus auro: nec vectus equo albo: nec stipatus milite: nec circūstrepētibus septus ministris: absq̄ hoc tñ credit satis posse ipleri salutare mandatū: pasce oues meas. Sacerdotes eius inquit deꝰ per p̄s. induanť iusticia. Et itez. Sacerdotes ei⁹ induā salutari. i. saluatore. videlz ornando eos cōuersatione xp̄i qui fuit humilis in vestitu ⁊ in oibus actibus suis. Solēt autē se quidā excusare triplicīter videlz: q: dñs intuet cor ⁊ humilitatē cordis respicit. ⁊ magistrum humilitatis interioris se fatetur dicens Matth. xj. Discite a me q: mitis sum ⁊ hūilis corde. Secundo q: debet quisq̄ se cōformare moribus eoꝝ cū quibus viuit: vt dicit. di. xlj. quisquis. Tertio ꝙ ex hoc honor ecclie querit. Quātū ad primū respōderi pōt ꝙ a corde ve humili exterior superbia nō procedit. Ex fructu inquit saluator cognoscitur arbor. Matth. vij. Preterea non videtur sufficere clericis vel alijs hūilitas sola interior exterioꝝ omissa. Phil. iij. apls. Modestia vestra nota fit oibus hoibus. Reprehendit idē apls comedētē idolothitum etsi nō in veneratione idoli coꝝ in infirmis mente. j. Coz viij. ⁊ ad Ro. xiiij. ex eo videlz ꝙ scandalizat infirmū cum ille estimet sapientē hoc facere in veneratione idoli. Vñ ad filia trahit ꝓ exemplū. Sic ppls videt clericos deferre pōposas vestes cogitat eos ex supbia ⁊ inani gla agere: vel in hmōi nō esse pcm̄. Preterea xp̄s nō solū humilitatē habuit interius: sed etiā exterioꝝ exhibuit: vt in ablutione pedum discipuloꝝ ⁊ alijs multis in exēpluz. Ex eo aūt q̄d dixit. Discite a me ⁊c, voluit ostēdere humilitatem

Supfluꝰ ornatus clericoꝝ

Excusatio clericoꝝ.

cordis necessariā. qz fine ea nihil valeret exteriōr quā pretendūt hypocrite. nō p hoc excludēdo exteriorē. Item ab oi specie mali abstinete vos ait apls. qō pmaxime debent seruare clerici. vt ex de vi. t ho. cle. Cum ab omni. Sz portare vestes pōposas hz spēm mali superbie. ergo abstinere debent ab hmōi. Ad scōm nōdek q ās dz cōformare se moribus eoz cuz qbus viuit qn tales mores sunt. i. actus morigerati t honesti: t hi ppie dicunk mores nō autē qn sunt abusiones. Un t Aug. dicit. Nō nec ō fidē nec cōtra bonos mores esse quincik: indifferenter habendū est. t p eorū inter quos viuitur societate seruādū est. di. xij. Illa. Non dicit simpliciter mores sed bonos mores. Sed quō pnt dici boni mores. q a iure reprobank t a sctis verbo et exēplo. Dicik em di. xlj. Clericus pfessionē in habitu t incessu pbet. Et ideo nec in vestib9 nec in calciamētis decorem qrat. Insup cōclusio totius. liij. q. xxj. cause hec est. q clerici nec fulgidis nec claris vestib9 debent ornari. Et in pluribus capitulis dicte qstionis ō: q priscis tpibus ois sacrat9 vir cū mediocri aut vili veste cōuersabak. Audierant em qz q mollib9 vestiunk in domib9 regū sunt. Mat. xj. Glo. tn summaria dicit ibi reprehēdi iactātiā t abusuz t voluptatē in hmōi. nō ipm vsum pciosarū vestiū qui potest fieri fm ꝓsuetudinē regionis. verū qz in his cōiter reperik t iactātia t voluptas t supbia t pdigalitas t scandalum primoz videk simpliciter inherendū lre cū sancti hoc dixerint t seruauerint. Nec p hmōi apparatū honorat ur eccla vt tangebak in tertia excusatiōe sz potius dehonorak. Uerus em eius honor procurak per virtutē ministrorū suoz t precipue p actuz humilitatis t modestie. qō intelligētes sancti egerūt vt Augu. t Martinus t alij. Un Grego. Nihil in epali ceruice splēdidius fulget q humilitas. di. c. Cōtra morem. Scōo supbiūt t gkiank clerici seculares t reglares: sed vani: in āplitudine eccliaz suaz t multitudine ministroz: in picturis t sculpturis t marmoribus t in ornamentis multiplicatis pamētoz. t deauratis variatis vel polimitis. t in vasis argenteis t cortinis. supberbia exterior t laicalis hec est t vana. Sed oia ista licz ad dei honorē fiant t diuino cultui applicentur cui cōuenit oīe decus t eminēs. tn quoad superfluitates multas que ibi cōcurrūt melius t gratius deo vt in pauperū aliorum monias cōuerterenk qō t sancti fecerūt. vt Aug. t Amb. qui ait in lib. de offi. Nōne dicturi est dns. Cur passus es tot inopes fame mori. t certe habebas aurum vnde mini strasses alimoniā. s. sacroz vasoz. cur tot captiui in captiuitatē ducti. nec redēpti ab hoste occisi sunt melius fuisset vt vasa viuentiū seruares q metalloz. Quid enim dices Timui ne templo dei ornatus deesset. Rndet. Aurum sacra non querūt: nec placent auro que auro nō emunk. Ornatus sacroz est redēptio captiuoz. Amb. xij. q. ij. Aurū Nec aliquis mihi opponat: inquit Hiero. diues fuisse in hierosolymis templū. mensam. lucernā. thuribula: patellas: ciphos: mortariola: t cetera ex auro fabricata. Tunc hec probabank a dño qn sacerdotes hostias immolabāt t sanguis pecudū erat remissio peccatoruz: q̄ q̄ hec omia in figurā precesserint. Nunc vo cū paupertatē domus sue dns dedicauerit portemus crucē t delitias lutū putemus xij. q. ij. c. gloria. Tertio supbiunt clerici tam seculares q̄ regulares de audientia cōfessionū cū habēt magnū cōcursum. t precipue de nobilibus t potētib9 estimātes ad eos psonas accedere ex bonitate sua t scia t doctrina sua cū tamē aliquādo tales sunt impitissimi. nec ceteris meliores. etsi loquaciores. Sed si haberēt zelū animarū nō personarū nō se extollerent. ppter qō aliquando emulank p hibentes ne ad alios accedāt: t fine cā rōnabili nō se extollerent cū requirat magnā prudentiā t non modicā sciam t castimoniā veraz que in se cognoscere presumptuosum videk. multuz habent timere ne cecus ceco ducatum prestans ambo in foueaz cadant. Caueat spiritualis iudex inquit Augu. de cōfessore: vt sicut nō cōmisit crimē nequicie ita nō careat munere sciētie. de pe. di. vj. Qui vult. Cognoscat se igitur ait idem in eo. c. t purget in se quod videt alios sibi offerre. idest peccata. Nō si ab elatione nō cauerit de se presumēs t sua puritate t zelo sine timore confidēs. si nimiā familiaritatē cū mulieribus etiā spiritualib9 sum pserit t cupiditati intenderit vel curiositati. querens que nō opz. deus humiliabit eum. t in magnos incidet laqueos diaboli cum scādalo t perditione plurimoz quas ruinas frequēter auribus nris vbiq audiuimus. Quarto superbiūt clerici magis regulares q̄ seculares: qz magis eis officiū exercent de actu predicationis cū vident ecclesiam impleri. t precipue cū nō solū aures demulcent populorū: sed mouēt t flectūt vsq ad cōuersionē morū. quasi meritis suis hoc ascribētes. aut ingenio t eloquentie ex hoc super ceteros teneri cupientes t honorari. t dictis suis non cōtradici patientes. in his etiam que minus bene vel falso dicta sunt. Nesciunt hi considerare q gratia sermonis etiā cū fructu cōmunis est bonis t malis. Nō ostēdit apls. s. Lor. xiij. Si linguis hominū. s. placendo loquar. t angeloz intus. s. mouendo vel illuminando inquit. charitatē non habeam factus sum sicut es sonās. me ꝓsumēs t alios ad bonuz inducēs. ppter qō ipe apls predicatoz vniuersi raptus ad tertium celū castigauit corpus suuz t in seruitutē redegit. non in delitijs nutriuit. ne forte cum alijs predicaret ipe reprobus inuenireꝯ. timens si nō egerit que docuerit. Jn iudicio sedes ait Chrysо. Si em bene docueris t male vixeris deū instruis quō te debeat cōdēnare. dist. xl. Multi. Solent hi gloriari de filijs suis. i. cōuersis. sed eos extinguūt malo exemplo vite sue. Insuper aduertendū est q̄ fin Grego. in moral. Sermo datur predicanti frequenter ex merito non suo sed audientis sicut etiā t auferk. vnde t dns asinā cum voluit loqui fecit ad corripiendā vesaniā ꝓphete Balaam. Numeri. xxij.

Blozi/antur de āplis ec/clesijs.

De audi/entia cō/fessionū.

§. IIII. De superbia laicorum

potest intelligi illud Esa. xxviij. Pedibus cōculcabitur corona superbie. i. illud de quo maxime superbiunt. t hec est quadruplex. Prima est de diuitijs. s. Timo. vj. Diuitibus precipe nō altū sapere. i. nō superbire. Dicit enim Augu. Vermis diuitū superbia. videk em eis ratione diuitiarū oibus esse superiores. t q oia diuitijs possent habere. Sed attendant. qz vt dicit Job. xxvij. Diues cum dormierit nihil secū affert. Scōa est de nobilitate generis. Unde Salustiꝰ. Cōie malū nobilitatis est superbia. Uidetur em eis qz a nobilioribꝰ descenderūt pre alijs debere honorari t reputari. Unde Nathan t Abyzon de nobilioꝛi tribu exorti superbia eleuati cōtra Moysen de ducatu populi. Numeri. xvj. Sed ridiculosa est ista nobilitas que attendik ex parte corporis rōne generis. Omnes em de luto originez trahimus: t corpus cuiuslibet seruus est anime. Nō autē dicik magis nobilis vnus seruus q̄ alius cū seruitus nō spectet ad nobilitatē. Unū tn bonū est q̄ hz nobilitas que carnis dicik. q̄ quasi quoddā frenū ē qō dz cohibere hoies ne malefaciant. Un Hiero. Nihil aliud video in nobilitate appetendū nisi q̄ nobiles quadaz necessitate astringunk: ne ab antiquoz probitate degenerā. Unde cū quidā vituparet alium de genere suo dicēs. Tu es caput tui generis. Ille rndit. t tu es cauda tui generis. Sed vt ait quidā. Nobilitas sola est animū que moribus ornat. Tertio superbiunt de operibus ex genere bonis Nam cū faciant quedā superficilia bona vt aliquando ieiunare. dicere aliquas oīones: dare elemosynas: audire predicationes: laborare ad gubernandum familiā. t forte ad regendū ciuitatem p diuersa officia: reputant se dei amicos. t in gkia recipiēdos: preferēdo statū suuz clericis t religiosis. cū nō habeāt tot labores t vexationes. Sed cū his opibus immisceāt multa mala t mortalia t in eis pmaneant per totum annū. imo t aliquando per annos debent aduertere nullius valoris seu meriti esse illa bo

na que eis videnť tam magna: q; extra charitatē facta: vt odiū. fornicatio. furiū. fraudulentia. ⁊ hmōi que frequē tāt. Vñ de eis vificať illud Aggei. ſ. Cōgregauerūt mercedes ⁊ miſerūt eas in ſaccū ptuſum: in quo ſcz nil remanet miſſum: labores quoq; eoꝝ ꝑ mundo ſunt non ꝑ deo ⁊ cum modica patiētia ⁊ timore dei. Quarto ſubdiunt erubeſcēdo de opibus bonis eis incōſuetis: ſcz ſic dimittēdo. Eccī. iiij. Eſt ꝓfuſio adducēs pctm̄: ſcz qñ qs ꝑpter verecūdiam timens irrideri ab alijs dimittit bona facere qō videť ꝓcedere ex ſuꝑbia carnali: q; dū appetit honorari ab alijs: timet faciēdo illa bona que nō ſint eis grata nō eſſe in honore coꝝ eis ſz in opprobrio. Hī certe vt ait pſ. Trepidauerūt timore vbi nō erat timor. i. cā timoris: vñ ſunt qſi paruuli q exterrenť latratu catuloꝝ q mordere neſciunt. Seneca. Autoritatē habemus ſenū: ſed vitia puerorū: nec puerorum tm̄ ſed infantiū: illi leuia formidāt: hi falſa: nos vtraq;. Hec ille. Ille leuia formidat qui verba irriſionis formidat: falſa formidat qui reputat decus qō in veritate ē honor. Mūdus iſte eſt vt catulus irriſionibus latrās ꝓtra eos qui bene faciūt ſed mordere neſcit: q; eos nō pcutit: ⁊ cū ſatis latrauerit: tacebit. O q̄ ſtrenui milites ſunt qui ꝑpter ſolū latratū derelinquunt dominū ſuū: bene relinquerēt eum ſi armati milites inſequerenť. Si aliquis de militib⁹ alicuius regis ipſo peteret ab eo debitū ſeruitiū: diceret ſe nō audere ei ſeruire: q; hoies obloquerenť de eo: friuola ⁊ ridiculoſa reputareť eius excuſatio. Sic eſt friuola illoꝝ qui ꝓpter verba hominū dimittūt facere que ptinēt ad ſeruitiū ⁊ honorē dei ⁊ ſalutē animarū: vt cōfiteri: audire diuina: facere elemoſynas: viſitare infirmos ⁊ ſeruire eis: accipere euchariſtiam publice: cū alijs frequētare predicationes: dimittere veſtes pompoſas: cauere a mēdacijs: ingredi religionē ⁊ hmōi. Hī ſunt fiſes lepori q eſt aial valde timidū. vtinam tamē eſſent fiſes ei in alijs. De eo enim ſcribiť Prouerb. xxx. Lepuſculus plebs inualida qui collocat in petra cubile ſuū. Lepuſculus labia habet in motu. aures longas. pedes veloces. timor enim addit alas pedibus. Sic facere debet q̄ debilem ſe cognoſcit: in petra fiducia habet et cubile collocat qui in xpo fiduciā hz. Petra em̄ erat xps. ait apls: ſcz ſignificatiue. labia hz in motu qui frequēter orat: longas hz aures qui velox eſt ad audiendū: tardus ad loquēdū. Jacobi. ſ. ideſt ad reſpondendū opprobrijs que ſibi dicunť. debet em̄ tacere: pedes veloces hz: quez timor dei occupat: q; qui timet deū nihil negligit. vt dicit Eccleſiaſtes. vij. ca. Cauſa aūt huiꝰ timoris eſſe pōt amor placendi mūdo. Sen̄. Deſines timere ſi ſperare deſieris. vel q; forſitan deus receſſit ab eo: vix poſſet eſſe in eo tanta timiditas in quo deꝰ eſſet. Unde pſ. Si ambulauero in medio tribulationis nō timebo mala: quoniā tu mecū es. Oſtendit aūt fatuitas eoꝝ qui erubeſcūt bene facere tripliciter. Primo q; ipſi pmittunt ſe vinci ab irriſoribus quos magna facilitate vincere poſſunt: ſola em̄ taciturnitate vincunť irriſores. Eſa. xxx. In ſilentio ⁊ ſpe erit fortitudo veſtra. Si em̄ illi qui irrideńt tacerent ⁊ animū haberēt ad mercedē quā expectāt: cōfuſi remanerent irriſores. Scdo oſtēditur hec fatuitas ex eo quia timēt irrideri ab his qui irriſione digni ſunt. Quādo em̄ mali irridēt bonos de bonis operib⁹ ſuis: pinde eſt ac ſi ceci irriderēt videntes de hoc q videt: ⁊ claudi recte incedentes ⁊ ideo ipſa irriſio irridenda eſt. Sen̄. Equo animo audiēda ſunt cōuitia impitoꝝ: ⁊ ad honeſta tendēti ꝓtemnendus eſt ipſe cōtemptus. Tertio oſtendit ꝑ hoc: q; erubeſcūt de hoc vnde gliari deberēt. vnde erubeſcūt bn̄ agere: eo q cōſueuerūt male agere: vel q; vident eos male agētes. Hoc em̄ valde glorioſum eſt cum aliquis bene agit inter male agentes vbi male agere conſueuit. Tales ſunt ſimiles illis qui erubeſcūt q de naufragio euaſerūt: vt de hoc q nō fecerint qō ſoliti ſunt: vel de hoc q ſanus eſſet alijs exiſtentibus leproſis. Seneca. Nondum es felix ſi turba nō te derider. Chriſtus Matth. v. Beati eritis cum maledixerint vobis homines ⁊c. Sene. Non q̄ multis: ſed quibus placeas cogites.

¶ De ambitione. ⁊ ibi de appetētibus vel ꝓcurantibus dignitatē vel officia: vel beneficia curata: vel magiſterium in theologia vtrū ſit licitum. Capm̄. v.

De vitijs deſcēdētib⁹

a ſuperbia magis q̄ ab alijs. Et primo de ambitione que ē: cathedre peſtilētie. ꝑm illud pſ. ſ. Beat⁹ vir q nō abijt in cōſilio impioꝝ ⁊ in via pctoꝝ non ſtetit: ⁊ in cathedra peſtilētie nō ſedit. Hō intelligitur de xpo ⁊ de quocūq; iuſto eū imitāte. Unde Aug. ſup pſ. Noluit xps regnū terrenū cū ſuꝑbia: q cathedra peſtilētie recte ē: q; nō fere q̄ſq; eſt q careat amore dñandi ⁊ hūana nō appetat gloriā. Hec Aug. Peſtilētia em̄ ē: morb⁹ late vagās ⁊ qſi oēs inuoluēs. Amor aūt dñandi ad ābitionē ptinet. Ambr. q̄ſ ſup Lucā inq̄t. Sepe quos vitia nulla delectāt: quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia ſubuertit: facit ambitio criminoſos ⁊ vt dñeť quis ꝓius ſeruit. Et ꝓpterea diabolus tētās dixit xpo in mōte. Hec oia tibi dabo. ſ. regna mūdi q oſtēderat ſi cadēs adoraueris me. Mat. iiij. Adorat em̄ ⁊ honorat ⁊ ſeruit ambitioſus indebite eū a quo honorē ⁊ dignitatē ſperat. In pſalto aūt verſu pſ. notať triplex ꝓceſſus q̄ poteſt in q̄libet reperiri pctō. Tres em̄ ſunt differētie pcti. ſ. mortalis. ait Aug. tanq̄ tres mortes. Una in corde. cū. ſ. rōne aſſentit libidini vel cuicunq; pctō mortali: tanq̄ puella in domo mortua. Matth. ix. Altera in opere cum in factū ꝓcedit aſſenſus vt adoleſcēs extra portā delat⁹. Lu. vij. Tertia cū mole male cōſuetudinis ꝑmit animus tanq̄ Lazarus fetēs in monumēto. Jo. xj. de pe. di. iij. ficut trib⁹. Denotātur iſte differētie ſeu gradus per hos terminos abire: ſtare: ⁊ ſedere. Et ſicut in abeūdo. i. recedēdo de loco imotā ꝓncipiū mot⁹: in ſtādo in via ꝓſecutio mot⁹: in ſedēdo termin⁹ motus: ita in mali aſſuefactiōe eſt grauis⁹ peccatū q̄ in opatione: ⁊ in opatione. ſ. exteriori magis q̄ in cogitatiōe tm̄. Beat⁹ q̄ in re fuit xps ⁊ erit in futuro oīs iuſtus. Nūc aūt in ſpe vir viriliter agēs ⁊ vtuoſe qui non abijt in cōcilio. i. nō receſſit a deo in regionē diſſimilitudinis ꝑ pctm̄ deliberate cogitationis. Ab ea em̄ quis incipit a deo recedere in cōcilio impioꝝ reperīēs ſe. i. demonū tractantiū ⁊ ſuadentiū ambitionē eis acquieſcēs: vt primi parētes. Et in via pctoꝝ nō ſtetit. i. nō peccauit ope erect⁹ cōtra deū q̄ eſt via qua itur ad inferos: ſicut ipſi ꝑmi parētes opere trāſgrediētes dei mādatū. Et in cathedra peſtilentie nō ſedit in cōſuetudinē ducēs actū ambitionis vel alterius⁹ peccati: ⁊ frequēter iterās ac defendēs vt licitū peccatū ſuū: vt ipſi ꝑmi parētes qui ſe excuſauerunt: ⁊ ſic ibi quieſcēs. Sicut in cathedra q̄s exaltať ſup alios: ita per ambitionē querit dignitas ⁊ plātio ad quā ſequit honor. Et ſicut in cathedra docet: ita talis ſuo exēplo malo inducit alios ad vitiū qō inficit ⁊ occidit animā: ſicut peſtilentia corpus. Bern̄. in ſermone. Poteſtatis ambitio āgelū felicitate angelica ad quā erat creatus ꝑuauit. Scientie appetitus hoiem immortalitatis gloria ſpoliauit: nō eū cibus deflexerat: nō mandatoꝝ obliuio deſtituerat: ſed ꝑ miſſio honoris: ambitio illecebroſa decepit.

¶ Poteſt q̄ cōſiderari ambitio ꝑut eſt in deliberata interius eius affectione. ⁊ hic abijt in conſilio impioꝝ.

¶ In procurata exterius operatione: et hic ſtetit in via peccatorum.

¶ In continuata vberius exercitatione: ⁊ hic in cathedra peſtilentie non ſedit.

§. I. De prima. ſ. ambitiōe

ꝑut eſt in mēte. Dicit ſaluator in reprehenſione ſcribarū et phariſeorum Matth. xxiij. Amant primas cathedras in ſynagogis. i. precipuas dignitates ad quas ſequitur

Tres differentie pecca ti mortalis.

Ambitio ē peccatum.

honor. Est aūt ambitio ꝑut diffinit a.b. Tho. ij. ij. q. cxxxj. inordinat⁹ appetit⁹ honoris. Et q: ad dignitatē potentiā ⁊ presidētias sequit honor: ideo inordinat⁹ appetit⁹ harū ptinet ad ambitionē. Nō aūt ambitio sit pcm̄ ꝓbatur tripl'r. Prio q: a mala radice ꝓpagat. Scō q: charitati aduersat. Tertio q: magnanimitati ꝯtrariat. Primus sic patet. Sicut fructꝰ est infectꝰ q̄ ex infecta radice generat: ita ⁊ actus humanꝰ q̄ ꝓcedit ex pctō opz ꝙ sit pcm̄: sed ambitio que est appetitꝰ inordinatus honoris ꝓcedit ex pctō. Nam dicit Aug. in li. de vera religione. ꝙ ambitio ꝓcedit ex superbia ⁊ ex cōcupiscētia seu cupiditate: sed superbia et cupiditas sunt pctā. vt patet. s. ergo et ambitio est pctm̄. Prout em̄ ꝓ potentiā vel dignitatē intēdit q̄s acq̄rere apparentē ⁊ excellentē honorificentiam: sic ambitio ornat ex superbia. Sed ꝓut intēdit q̄s acquirere ꝓ hmōi sufficientiā apparentē seu rerū abūdantiam: sic a cupiditate ornat ambitio. Alex. in. ij. parte. Scō ambitio ꝓbatur esse pcm̄: q: aduersat charitati. Nihil em̄ repugnat charitati que est vita anime nisi pcm̄: sed ambitio repugnat charitati. Dicit em̄ apls. s. ad Cor. xiij. Charitas non est ambitiosa. vbi dicit glo. s. nō vult alijs ꝓponi. Charitas enim diligit primū ficut seipm: ⁊ iō nō vult cū subijcere sibi sz socium esse. Appetit fuire primo ⁊ nō sibi seruiri: ficut filiꝰ hois nō venit ministrari sed ministrare. Mat. xx. Ambitio igit pcm̄ est. Tertio ostēdit eē pcm̄ ex eo ꝙ magnanimitati cōtrariat. Nā q̄d cōtrariat virtuti morali est peccatū que vtus moralis est ꝑm regulā rōnis: sed magnanimitati q̄ est vtus moralis. ꝑm phm. iiij. Ethi. cōtrariatur ambitio. Ambitio em̄ est inordinatus appetitꝰ honoris: ⁊ magnanimitas est ordinatus appetitus magni honoris. Inordinatū aūt opponit ordinato: igit ambitio est pcm̄. Pro declaratione aūt hui⁹ inordinationis appetitus q̄ reperitur in ambitione. Nota ꝑm Tho. ij. ij. q. cxxxj. ar. s. ꝙ honor importat quādā reuerētiā exhibitā alicui in testimoniū excellētie eius vel vtutis. Circa aūt excellētiā hois duo attendenda sunt. Primū est ꝙ id in quo hō excellit nō hz hō in seipso. s. a se: sed est quasi quoddā diuinum in eo: ⁊ ideo nō debeꝫ sibi ꝓncipalr ex hoc honor: sed deo Scōm cōsiderādū est ꝙ id in quo hō excedit dat homini a deo vt ex eo alijs ꝓfit. vñ intātū debet hoi placere testimoniū sue excellentie qđ ab alijs exhibeꝫ inquātū parat sibi via ex hoc vt alijs ꝓfit. Triplr g̃ ꝓtingit appetitū honoris eē inordinatū. Uno mō q: appetit honorē seu testimoniū de excellētia quā nō hz: qđ est appetere honorē supa suā ꝓportionē: vt si malus desiderat honorē ac si esset bonꝰ ⁊ desiderat regimē ⁊ presidentiā q̄ nō debeꝫ nisi virtuosis nil curās de vtute. Vñ Eccī. vij. dr. Noli velle fieri iudex nisi valeas vtute irrūpe iniq̄tates. s. alioz. s. recte iudicādo nec declinādo a veritate: timore vel amore cuiuscūq; qđ nō facit malus. Refert Augu. in. v. de ciui. dei. c. xij. antiq̄s romanos cū dediti essent idolatrie duo in vrbe cōstruxisse tēpla inter cetera: vnū deo vtuti. aliud deo honori ⁊ cōtigua: ita q̄ ordinata ꝙ ad tēplum dei honoris nō poterat eē accessus nisi ꝑ tēplū dee vtutis. Qui q̄is errarēt vt infideles in facto ⁊ opinione. Nā nec vtus dea est: nec honor deus sed dona dei q̄ solus est colēdus. In signo tñ q̄d ordinē cōstructiōis tēploz nō errabāt. volebāt em̄ cūctis ostēdere ꝙ ad honorē q̄ multū appetit recte pueniri nō potest nisi ꝑ opa vtutis. Scō inordinate appetit honor: inquātū honorē de excellētia sua quā hz a deo nō refert in deū cupiēs ipm deū vt autorē sue excellētie ⁊ virtutis ꝓncipalr honorari. Juxta illud apli. Soli deo honor ⁊ gl'ia: sed sibi cupit illū honorē vt quoddā bonū. Nō si q̄s obijceret ꝙ abiq; vitio potest vtiq; appetit a quocūq; qđ sibi debeꝫ ꝑ ꝓnio. Sed honor est ꝓniū vtutis vt dicit phs in. iij. Ethi. g̃ sibi appetere honorē nō est pcm̄. Rñdet Tho. vbi. s. ꝙ honor non dr ꝓniū vtutis ex parte ipsius virtuosi: vt sz ꝑ ꝓnio expetere debeat: sed ꝑ ꝓnio expetit beatitudinē q̄ est finis vtutis. Sed dr esse

Honor tripl'r inordinate appetitur.

honor premiū vtutis ex parte alioz: qui. s. nō habēt aliq̄d maius qđ retribuāt vtuoso q̄ honorē: qui ex hoc ipo magnitudinē habz ꝙ phibet testimoniū vtuti: nō tñ est sufficiēs premiū: vt dr. iij. Ethi. Tertio inordinate appetitur honor inquātū appetitus in ipo honore q̄scit: nō referēs honorē ad vtilitatē alioꝝ. ⁊ talis ꝓpter cōsequendū honorē in multa mala incidit. Vñ Leo pa. Mens potentie auida nec abstinere nouit a vetitis: nec gaudere ꝓcessis: nec pietati adhibere cōsensum. di. xlvij. c. virū. Sicut auditas potētie ad ambitionē ptinet. Nec obstat si quis dicat ꝙ honor de se est quoddā bonū ⁊ maximū inter exteriora. Insup ⁊ ꝙ honorē hoies reuocant a multis malis faciendis: ne. s. perdāt honorē ⁊ puocant ad bona. Unde ⁊ Tullius dicit in li. de Tuscu. q̄stionib⁹. Honos alit artes q̄q; ad studia accēdunt gl'ia. g̃ videt licitū ipm appetere. Nā vt rñdet Tho. vbi. s. Honor etsi sit bonū: appetitꝰ tñ boni dz eē regl'at⁹ ꝑm rōnē. Si aūt trāscēdat regulā rōnis iā nō erit bonꝰ ille appetitꝰ boni. Sic g̃ appetere honorē inordinate: vt sz q̄scat in eo vel alio modo qđ facit ambitiosus est ꝑ regulā rōnis: vñ ⁊ malū. Sic etiā ꝙ appetitum ordinatū honoris. s. ꝙ debita media aliq̄ reuocant a malis ⁊ puocant ad bonū: nō aūt ꝙ appetitū inordinatū: quinimo ꝙ hoc dat occasio multoꝝ malorū: cū. s. nō curāt quid mali agāt vt honorē ꝓsequant. vñ Salu. in cati. dicit ꝙ gloriā honorē ⁊ imperiū bonus ⁊ ignauus. i. malus eque sibi exoptāt. Sed iste. s. bonꝰ recta via nitit: huic sz ignauo: quia bone artes desunt dolis ⁊ fallacijs intēdit. Nō etiā illi q̄ nō curāt de honore vituperant ꝑm phm. intelligit de his qui nō curāt de honore ꝑm ꝙ rō dictat. i. ꝙ nō curāt vitare ea q̄ sunt ꝓria honori vt mala opa. Nō aūt intelligēdū ꝙ debeat querere honorē vel facere bona vt honorē. Qui em̄ solum ꝓpter honorē vitāt mala vel faciūt bona nō sunt vtuosi. vt patet ꝑ phm. iij. Ethi. vbi dicit ꝙ nō sunt ve fortes q̄ ꝓpter honores faciūt fortia. Appetitꝰ igit honoris ambitiosi: q: inordinatꝰ aliq̄ ꝓdictoꝝ triū modoꝝ ideo pcm̄ est. Aug. etiā dicit ꝙ locus supior fine quo ppls regi nō potest: etsi administret vt deceat: indeceter tñ appetit. viij. q. j. qui epatū. vnde ⁊ ibi peccatū. Et talis appetitus ad ambitionē pertinet.

§. II. Quantū ad secundū

sz ꝓut honor ⁊ dignitas ꝓcurat: phibet hoc ptinēs ad ambitionē. Eccī. vij. vbi dr. Noli q̄rere ab hoie ducatum: nec a rege cathedrā honoris. i. dignitatē. Sicut aūt adregē specialr ptinet ponere aliquē in regno suo q̄ loco eius sit: ⁊ regi iniuriā faceret q̄ ab alio q̄ a rege fine ei⁹ ꝓsensu hoc obtinere veller. Sic deo iniuriā facit qui ab alio q̄ ab ipo dignitatē q̄rit. Quilibet aūt rector tenet vices dei ꝓcipue eccl'iastic⁹. Tū aūt putak a deo ꝑfici seu de volūtate ei⁹ cū a ppls seu electoribꝰ seu supioribꝰ in dignitate fine sui affectu vel q̄situ ponit. Unde ad Heb. v. Nec q̄s sibi sumit honorē: sed q̄ vocak a deo tanq̄ aarō. Querit aūt q̄s cathedrā honoris ⁊ fic stat in via pctoꝝ ambitiosoꝝ q̄ ꝓ precamina vel obsequia vel munera ꝓcurat dignitates: officia vel bñficia q̄cipue curata qđ ptinet ad simoniam: vt dictū est. s. ti. j. c. v. qđ fecit impius Jason q̄ ambiebat ad summū sacerdotiū: vt dr. ij. Mach. iiij. vñ ꝑmisit regi antiocho trecēta sexagīta talēta argēti: vt obtineret summū sacerdotiū: qđ ⁊ fecit ita ꝙ erse agēs: vt cōstitueret ephebiam. i. ꝓtibulū iuuenū ⁊ iudeos trāsire faceret ad ritus gentiliū: ⁊ postea cū mitteret pecuniā ꝙ Menelaum ipe addidit ad predictā summā multa ꝑmittēs: ⁊ sibi procurauit summū sacerdotiū. Debet aūt q̄libet sibi cauere ab hmōi questu ⁊ ꝓcuratione triplici ex causa.

¶ Primo quia multa crimina inducit.

¶ Scō quia quilibet iustus hmōi fugit honorem.

¶ Tertio quia quietem mentis tollit.

De ꝑmo dicit quidā phs. Hoc maximū malū hz ambitiosus: q: non respicit deū vel seipsum vel aliquos: sed ꝙ fas ⁊ nefas ⁊ mille perī-

A q̄s honoris iniusto libet ad linea-

cula ad dignitatez tendit quã appetit. Ambitiosus semp est pauidus. Timet em̃ ne q̃d dicat vel faciat qõ i oculis hoim displiceat. honestatẽ mentitur. humilitatẽ simulat. cunctis adulatur: cunctis inclinat: oim est seruus ⁊ tributarius. graueẽ pugnã hz in se duz iniquitas pulsat animũ ⁊ ambitio continet animũ. Ambitiosus nulli parcit vt regnet. dñium em̃ nõ patit̃ socĩũ. Propter hoc romulus occidit fratrẽ remuz vt solus regnaret. Juli⁹ cesar plura bella ciuilia in q̃bus occisi sunt innumeri fecit vt imperium vsurparet. Ambitiosissimus Absalon patri nõ pepcit vt regnaret ipe. sed p adulationes pplm̃ ad se traxit. ⁊ facta iuratiõe ꝓra ꝓiem Dauid eũ de regno expulit: vxoresq̃ eius publice cognouit vt firmius posset regnare: ipmq̃ piem cũ exercitu suo exterminare curauit: sed impunitus nõ trãsijt. Nã fugiens de bello in mula cũ trãsiret subtus quercũ. per capillos capitis ad ramum quercus remansit suspensus quem Joab lanceis trãsfixit. ij. Reg. xviij. cap. Athalia mortuo filio Joza vt sola regnaret pessima femina oẽm de semine regio masculum occidi fecit. nisi vnum Joas scz paruulũ qui absc̃dit⁹ fuit. sed ipsa demũ occisa fuit. iiij. Regum. xj. Hieroboaz rex israel ne amitteret regnũ q̃ sibi a deo traditũ fuit vitulos aureos fecit in dan ⁊ berlabee vt eos ppls adoraret ⁊ in hierusalẽ nõ accederet: sed tẽporalr ⁊ eternaliter punit⁹ est. iij. Regũ. xij. Abimelech vt principatũ acciper in sychẽ occidere fecit. lxx. fratres legitimos ipse illegitimus. sed male finiuit faciẽs se occidere postq̃ fuit percussus a muliere p fragmẽ mole iactatũ de muro ciuitatis ab eo obsesse. Judicũ. ix. Legitur in vitaspatrũ q̃ dum quidã frater incederet p viam lutosam secum mente reuoluẽs q̃ si esset eps faceret multa bona ⁊ mala extirparet cecidit in densum lutũ vnde totus deturpatus est. qui ex hmõi cã ad se reuersus ad intelligendũ pctm̃ ambitionis qõ eum sub specie boni pulsabat sibijpsi dixit. Surgite dñe epe. Animaduertit exinde q̃ in malus lutũ vitioz cecidisset si ad illud ꝓmotus fuisset. Scõo offendit̃ magnitudo vitij ambitionis seu grauitas ex hoc q̃ oẽs sancti fugerunt dignitates ⁊ honores cõsiderantes mala inde sequẽtia. Qõ etiã figuratũ est in parabola quã dixit Joas contra sychimitas. s. qui interfecerant. lxix. fratres suos vt ambitiosum abymelech habe rent in principem. Judicũ. ix. Qõ semel ligna voluerunt regẽ sibi ꝓstituere super se ⁊ inungere. Dixeruntq̃ oliue. Impera nobis. Rñdit oliua. Nunq̃d possuz deserere pinguedinez meã qua vtunt dij ⁊ homines vt ꝓmouear inter ligna. Dixerunt exinde ad arborem ficum. Veni ⁊ accipe regnũ super nos. Que respondit. Nunq̃d possum dimittere dulcedinẽ meã ⁊ fructus suauissimos ⁊ ire vt iter ligna ꝓmouear. Locutaq̃ sunt ligna ad vitem. Veni et impera bonis. Que respondit. Nunquid possuz deserere vinũ qõ letificat deũ ⁊ homines vt ꝓmouear inter ligna ⁊ noluerũt. Demũ dixerũt ad rhãnũ. Impa nobis. Que rñdit. Si me constituitis regem venite ⁊ sub vmbra mea requiescite. Si aũt nõ vultz egrediat̃ ignis de rhamno et comburat vos. Moraliter ligna sunt hoies. iuxta illud ps̃. Erit tanq̃ lignũ qõ plan. ⁊c. Regẽ querunt sibi inungere. q: rectorẽ querũt qui eos mãsuete ⁊ leniter regat et nõ tyranice. Procurant habere oliuã sed renuit. q: dediti operibus misericordie signati per oleũ nolunt dimittere opus misericordie qõ ipinguat lucẽ in se gre diuine. ⁊ ꝓximis subuenit vt ꝓficiant timẽtes ex hoc amittere bonũ qõ faciũt. Ficus designat ꝓtẽplatiuuz q̃ vocatus ad regimen nõ acq̃escit timẽs amittere suauitatẽ odoris cõtẽplationis ex sollicitudine ⁊ occupatione ꝓelatiõis. Vitis significat dilectionẽ ferentẽ q̃ etiã recusat ꝓlationẽ timẽs ne ex officio regiminis repescat feruor dilectionis q̃ letificat deũ ⁊ hominẽ. Rhamnus est genus rubi asperum nimis ⁊ aculeatũ ad modũ sentis. qõ ad impetum vẽti fm Josephum emittit ignem. ⁊ in primo molle est postea obdurescit. ⁊ significat tyrannũ vel ambitiosum qui spinis vitioz acutus subditos spoliat: sicut spine lanã ouiũ: qui ex se mittit ignẽ querse ⁊ furiose cõuerlationis q̃ se ⁊ alios cõburat incẽdio tribulatiõis pñtis et infernalis. Sic igit sancti recusant: mali ꝓcurant ⁊ auide acceptãt honores et dignitates. Vñ ⁊ ipse sanctoz oiz sctificator xps Jesus cũ facto miraculo ex q̃nq̃ panib⁹ multiplicatis turbe voluerunt eũ sibi facere regẽ aufugit: vt habeat Jo. vj. Moyses lxxiij. annoz cũ mitteret a dño vt esset dux ppli hebreoꝝ multũ restitit excusans se q̃ esset ipeditioris lingue. Exo. iiij. Saul q̃ melior nõ erat in israel nõ q̃rens dignitates sz asinas pris: cũ a samuele eẽt sibi nũciatũ ex parte dei ⁊ p miracula ostẽsuz q̃ futur⁹ erat rex ppli. vocato oi ppl'o vt manifestaret: ipe se i domo absc̃dit ne assumeret. j. Reg. ix. Hieremias cũ mitteret a dño ⁊ cõstitueret sup gẽtes ⁊ regna ad annũciandũ verbũ dei subtrahebat se dicẽs. A. a. a. dñe de⁹ ecce nescio loqui. Hiere. j. Marc⁹ euãgelista vt sacerdotio reprob⁹ haberet amputauit sibi pollicẽ. vt ait Hiero. ⁊ Bze. magn⁹ ab oñi ppl'o ⁊ clero acclamatus in papã occulte fugit vt vitaret dignitatẽ. Hiero. cardinalatũ rome dimisit: vt litteris sacris i bethleẽ insudaret. Et Pe. damianus tãto honori iã exercito vt sibi vacaret vale fecit. Amb. ne ꝓmoueretur in archiepm̃ electus a cũctis meretrices ad domũ suã ire fecit non vt eas cognosceret: sed vt pplm̃ ab hmõi reuocaret. Greg. nazanzenus epatũ dimisit vt sapiẽtie vacaret. ⁊ Aug. summũ doctorẽ. licz inuitum Valerius epus suus ꝓsbyteruz ordinauit sibi pcauens ne ad vrbẽ carentẽ epo deueniret vt pastoralẽ curaz vitaret. Martinus aũt nec diaconatuz a sancto Hilario pictauiẽ. epo voluit inpositũ acceptare: idignũ se clamitans tãto officio. Quãta igit̃ ꝓsumptio: quãta ambitio: ⁊ q̃ piculosa in illis qui hmõi tiones merito ⁊ actiõe pusilli humeros offerũt ad hmõi onera grauia q̃ gigantes sapiẽtia ⁊ sanctitate vite sibi arbitrati sunt importabilia. Cõsiderabãt hi qõ ait Aug. Nihil in hac vita ⁊ maxime hoc in tpe difficilius: nihil laboriosius: nihilq̃ periculosius epi ⁊ ꝓsbyteri ⁊ diaconi officio: sed apud deũ nihil beatius: si eo modo militeẽ quo noster imperator ꝓcipit: nihilq̃ tristi⁹ miserabilius et dãnabilius hmõi dignitate si pfunctorie res agat̃. di. xl. ante oia. Honores q̃ ⁊ dignitates tẽporales piene sunt piculis et vitijs malis. Vñ Hiero. Egregie de cesare Tullius ait. Cesar cum quosdã honorare voluit nõ ipsos honestauit sed ornamẽta deturpauit. Et Boeti⁹ Quanto maior est dignitas tãto despectiores improbos facit. Tollit demũ ambitio ⁊ pfidẽtia vel dignitas quiẽtem mẽtis. inducẽs multas amaritudines permaxime q̃ querit̃ vel q̃sita possidet. Jn cuius figurã. Lya ꝛ: lippos oculos habuisse: q: cuz martha sollicitatur ⁊ turbat̃ erga plurima. inde oculus obscurat̃ ⁊ quies tollit̃: quiescendo aũt aia fit sapiẽs. Hinc Greg. Omne qõ hic eminet plus meroribus afficit̃ q̃ honoribus gaudet: ⁊ dũ coz in tribulatiõe ponit̃ ad memoriã culpa reuocat̃. s. ambitiõis. dist. xiij. nerui. Ber. q̃s fic ait. O ambitio ambiẽtium crux quõ oẽs torques: oibus places nil acerbius cruciat nil molestius inquietat. nil tñ apud miseros mortales celebri⁹ negocijs eius. Apte figurant̃ pfidentes p opimentũ supius tabernaculi dñi factũ de pellibus arietum rubricatis: qõ coopiebat aliud coopimentũ ꝓciosuz ipsius tabernaculi vt hr̃ Exo. xxvj. Tabernaculũ dei ecclesia est. coopimentũ supius defendẽs aliud inferius ab estu ⁊ imbribus ⁊ pluuijs significat pfidentes in ecclesia q̃ custodiunt filios dei quos tenere diligit pfectiõe supiores: ab incõmodis ⁊ vexatiõibus multis q̃s ipsi sustinẽt. Vñ Greg. Misericors de⁹ q̃s tenere diligit ab exterioribus⁹ actiõibus absc̃dit. Nã ⁊ pfamilias ad eũ laborẽ mittit seruos a quo subditos filios suspẽdit: ⁊ inde filij sine vexatiõe decori sunt vñ fui i puluere deturpant̃. Jdẽ in moralibus. Cessationẽ a laboribus mũdi domin⁹ imperat. Sed vesana mens plus asse qui aspera carnaliter q̃ tenere blãda spiritualiter gaudet Habentes enim manna fastidiunt et sepe desiderant que

Ambitio tollit quietem mentis.

nō sine lachrymis comedūt.i. honores & dignitates figuratas p allia & cepas q̄s i deserto q̄daz appetebāt. Numer. xj. Et sicut tales ambitiosi hic amittūt q̄tē ꝺicie. ita in futuro q̄tē gl'ie. Vñ & xp̄s Johāni & Jacobo q̄ p mr̄ez vrorem. s. zebedei petierāt sedere vn⁹ ad dexterā & ali⁹ ad finistraz in regno suo. i. p̄mos existere in regno q̄ō tpale tunc existimabāt ābitiōe ducti. Rndit xp̄s. Sedere ad dexterā vel ad finistrā nō est meū dare vobis. Matth. xx. idest nō p̄gruit. sicut nec alijs ambitiosis. Legit de Goffredo pore claraualleñ. q̄ cū fuisset electus in epm tornacēsez & ab Eugenio pa. et sancto Bernardo cogerek subire onus p stratus in terra dixit. Monachus fugitiuus esse potero si hinc me ejcitis: eps autē nunq̄ ero: et sic dimissus fuit. Cū aūt p̄dictus Goffredus mortu⁹ appuisset cuidaz charo sibi. interrogatus ab eo de illo negocio epatus q̄ non acq̄euerit iussus si fuisset illud deo placitū. Rndit. Reuelatū est mihi a sanctissima trinitate: q̄ si fuissem de numero epoꝝ fuissem de numero reproborum.

§. III. Quantū ad tertium

scz p̄manentiā in vitio ambitionis. Hoc notat ibi. in sedēdo in cathedra pestilētie: q̄ō nō facit vtuosus. Cathedra dignitatē signat p̄sidentie. Vñ Mat. xxiij. dixit xp̄s. Super cathedrā moysi sederūt scribe & pharisei .i. dignitatē & officiū regēdi & docēdi pp̄lm q̄ō faciebat moyses: tenuerūt scribe & pharisei. Sed cathedra pestilētie dicit q̄ñ per ambitionē & p̄sumptionē puenit ad eā & idigne retinet. Nā talis p̄latio vt morꝺ̄ pꝛagiosus occidit hñtē: & alios inficit suo exēplo. Sedet aūt in ea q̄ pseuerat & quiescit in tali ambitione excusans se & defendēs hoc vt licitū vt magr̄i cathedra. Sed vt ait xp̄s. Ve vobis pharisei q̄ diligitis p̄mas cathedras. Lu. xj. Ve aūt dānationez ipoꝛtat. Vbi dicit Chryꝺ. Qui male sederit sup cathedrā iniuriā cathedre facit. Mal⁹ em̄ sacerdos de sacerdotio suo nō dignitatē sed crimē acq̄rit. di. xl. multi. Male aūt sedet q̄ ambitiose & vitiose hz talē dignitatē vel officium & hmōi. Sanguisuge due sūt filie dicētes. Affer affer. Prouerb. penk. Ide sunt ambitio & cupiditas q̄ semp appetūt honoꝛabiliora & ditiora bñficia & dignitates: & sic sedēt habituati i hmōi. Sed q̄rit vtrū appetere epatum sit illicitū: & si est mortale pctm̄. Et videk q̄ nō. Qui em̄ epatum desiderat ait ap̄l's. s. Timo. iij. bonū opus desiderat. sed desiderare bonū op⁹ nō ē illicitū. nec p̄ ons pctm̄. Ergo &c. Preterea qō licet sperare licet & appetere. cū act⁹ spei iducat appetitū i rē speratā. sed licet sacerdoti sperare epatū. ergo & appetere. Dicit em̄ zozym⁹ papa de sacerdote. Qui p singulos gradus est ordinat⁹ debite fuatis iterstitijs pgruis tēpoꝛ. q̄ si eū ad bonos moꝛes exactioꝛ vita pduxerit erinde summū pontificatū spare debebit. i. epatū. di. lxxvij. In singulis. Et idē disti. lix. Si officia. ergo &c. Ad hāc q̄stionez rndet bea. Tho. ij. ij. q. clxxv. dices. q̄ i epatu p̄nt tria p̄siderari: quoꝛ vnū est p̄incipale & finale. s. epalis operatio. p quā vtilitati p̄imoꝛ intēdit. Sm illud Joh. vlti. Pasce oues meas. Aliud ē altitudo gradus: q̄ eps sup alios p̄stituit. Sm illud Matth. xxv. Fidelis seruus et prudens quē p̄stituit dñs sup familiā suā. Tertiū est qō p̄sequēter se hz ad istas. s. reuerētia & honoꝛ & sufficientia tpaliuz Sm illud. j. Timo. v. Qui bene p̄sunt p̄sbyteri duplici honoꝛe digni habeank. Appetere igit epatū rōne hmōi circunstantiarū manifestū est: q̄ illicitū est ptinēs ad cupiditatem & ābitionē. Vñ ꝺ̄ pharisēos dñs dicit Matth. xxiij. c. Amāt p̄mas cathedras i synagogis. Quātū ad scām. s. ad celsitudinē gradus appetere epatuz p̄sumptiōis est: vñ dñs arguit discipulos p̄imatū q̄rentes dicēs. Principes gentiū dñanⁱ eoꝝ. Ubi Chryꝺ. dicit q̄ gentile est p̄imatū cupere. & sic gentiū cōparatione aiam eoꝝ estuantē p̄uertit. Sed appetere p̄imis p̄desse Sm se laudabile ē & virtuosum. Verū q̄ put epalis actus hz annexā gradus celsitudinē: p̄esumptuosum videk q̄ aliquis p̄eesse appetat ad hoc vt subditis p̄sit nisi manifesta necessitate imineāte: sicut dicit Gre. in pastoꝛali. q̄ tūc erat laudabile epatuz appetere q̄ñ dubiū nō erat per hūc quēcq̄ ad maioꝛa suppliꝛcia puenire. Unde de facili nō iueniebat qui hmōi onus assumeret. p̄sertim cū ad hoc aliquis charitatis zelo diuinitus incitak. sicut Esaias appetēs p̄imis p̄desse ad p̄dicādū se mitti petijt qui tñ vt dicit Greg. p̄ius se purgatū a vitijs audiuit. Pōt tñ ǫlibet ablq̄ vitio p̄sumptiōis appetere talia opa facere si eū cōtingeret in tali officio esse: vel etiaz esse se dignū ad talia opa exercenda: ita q̄ opus bonuz cadat sub desiderio: nō aūt p̄imat⁹ dignitatis. & sic videk dicendū simpl'r esse illicitū. q̄ꝺ p̄bak per Aug. dicētez in. xix. de ciuitate dei. Locus supioꝝ fine quo ppls deꝺ regi nō pōt: etsi administrek vt decet: indecēter tñ appetik q̄ō etiā habek. viij. q. j. qui epatū. Et q̄uis exp̄sse hic non dicat hoc esse mortale. videk tñ ex dictis ei⁹ hoc elici posse in. q. c. ar. v. et in scriptis in .iij. Dicit enim ibi q̄ preces p se porrecte p dignitate vel beneficio habente curā aiarū simoniā inducūt. Ray. Hugo. Ho. & Gof. & quidā alij idē sentiūt. Et rō eoꝝ est: q̄ reputak p̄o indigno rōne p̄e sumptionis. etiā si als esset dignus. Sed nullus reputak indignus beneficio ecclesiastico idignitate culpe: nisi p̄pter mortale. ergo talis p̄sumptio est mortalis. tunc si arguik. Appetitus deliberat⁹ alicuius rei cui⁹ p̄curatio vel actio exterioꝝ est mortalis: est mortale: q̄ ad eandē spēm ptinet: sicut ptz p exēpla de appetitu deliberato & opere fornicatiōis furti & alijs: & habek de peni. di. s. si cui. cū alijs c. Sed p̄curare p̄ces beneficiū curatū est mortale: vt patū est. ergo & appetere cū et epatus p̄maxime hz curaz aiarū. ergo &c. Si dicak q̄ appetit⁹ & opus non sunt circa idē: q̄ opus est p̄ preces: sed appetit⁹ est simpliciter nō ad opus p̄cū. Respōꝺ q̄ hoc nō obstāte firma manet cōclusio. Nā & ille qui delectak in cogitatione motosa fornicationis: esto q̄ exp̄sse nō appetat opus fornicatiōis: nō pp̄terea euadit mortale: q̄ etsi nō exp̄sse tñ tacite assentit ad opus: ex quo volūtarie delectationē cogitationis hz. Sic in p̄posito q̄uis nō appetat fundere p̄eces. appetit tñ illud cui⁹ p̄curatio est mortale: nisi hoc appeteret sub p̄ditione inquantū. s. hoc eēt licitū & nō pctm̄. tūc nō esset p̄prie volūtas q̄ requirit ad pctm̄: sed poti⁹ velleitas quedā. Preterea p totā illā q̄stionez. b. Tho. de simonia nil ꝺicit de mortali. & tñ certū est simoniā esse pctm̄ mortale. Et si q̄s diceret hoc p̄stare p̄penas iflictas & multa q̄ ibi ꝺicunk. & simpl'r pōt hoc elici ex his q̄ in isto arti. ponit. Dicit em̄ allegās Chryꝺ. Primatū eccl'ie cōcupiscere nec iustū est nec vtile. Quis em̄ sapiēs vult se subijcere seruituti & piculo tali vt det rōnē p oi eccl'esia nisi forte q̄ nō timet dei iudiciū abutēs primatu eccl'ie secl'ariter. s. vt cōuertat eū in secl'arē. hec ille. Sed b agere. s. ꝺ̄ iusticiā vl' abuti primatu eccl'ie secl'ariter: mortale videk. Et superi⁹ etiā dixit hoc appetere esse vitiū gentile. i. paganoꝝ: q̄ꝺ videk esse mortale. Sup ep̄lam. j. ad Ti. iij. sup illud. Qui epatū desiderat. idez Tho. sic ꝺicit. Aug. dicit q̄ locus supioꝝ indecenter appetik. Et rō est: q̄ nullus ꝺz appetere aliq̄d vltra vires suas nō sibi p̄portionatū als esset stult⁹. Ille ergo bene posset desiderare cui⁹ op⁹ esset epatui p̄portionatū. Ad hmōi aūt nullus est idoneus: q̄ platus Sm gradū & cōuenientiā debet oēs alios excedere in cōuersatiōe & cōtemplatione: ita vt sui respectu alij sint grex. Et hanc idoneitatē ꝺe se p̄sumere est maxime supbire. ergo vel appetit circunstantias. i. q̄ p̄esit & honoꝛetur & habeat potestatē & diuitias: & tunc nescit quid appetat: q̄ nō est hic epat⁹ vel ipsum opus: & hoc est supbire. & ideo nō accipiēdum nisi impositū. hec ille. Superbia aūt ex genere suo est mortale. Ex quo ostenꝺitur magnū esse pctm̄. Ad argumenta respondek. Ad illud. Qui epatuz ꝺesiderat &c. Dicit ibi. b. Tho. sup ep̄las q̄ multi ex b̄ textu male intelligentes sumpserunt sibi occasionez ambitionis. Nōvult ergo ꝺicere ibi ap̄l's q̄ q̄ ꝺesiderat ꝺignitatem epatus: ꝺe

Appetere epatū vtrum liceat.

Gradū epat⁹ appetere p̄sumptionis est.

Preter porrige re pro ꝺ gnitate.

fiderat bonū opus. Sed q̄ desiderat hoc opus qđ est intē dere saluti populi: qđ opus ipo:tak noie epi. interp̄tatur eñ supintendēs scz saluti alio:: iste desiderat bonū opus q: hoc est opus charitatis qđ pōt fieri etiā sine dignitate episcopali: q̄uis habēs illā dignitatē ad hoc ex debito te neak: nō attendēs ad gradū ꝛ diuitias q̄ circūstāt nūc illā dignitatez ēpalem q̄ tūc non erāt: q: ep̄i erant paupes nec in honore sed p:imi ducti ad tormēta. Vñ Aug. dicit ibi. q̄ apls exponere voluit q̄d sit epūs: q:. s. est nomē opis nō ho noris. grecū est eñ nomē. viij. q. j. q̄ ēpatum. Vñ ꝛ gl. Jo. q̄ arguit ex isto cap. q̄ possumus appetere ēpatum ad p̄ desse alijs nō p:eesse: multū superficialiter arguit: cū in ipso cap. Aug. dicat cōtrarium. s. q̄ loc⁹ supio: indecēter appeti tur etiā si bene administrak. Ad scđm respondek q̄ spes sumik dupliciter. Uno modo p̄p:ie ꝛ sic includit appetitū rei spate. Alio mō imp:opie ꝛ large p quadā expectatiōe quasi certa seu credulitate alicui⁹ futuri euētus q̄ potest ꝛ amari: ꝛ nō amari. sicut dicere possum⁹ reū cōuictuz spare mortē quā tñ odit non amat: ꝛ sic sumik spes a zozymo in dicto. c. in singulis. dist. lxxvij. Sicut ꝛ Greg. cum videret populū ꝛ clerū acclamare in eū poterat sperare papatum ex illis circūstātijs. i. expectare fiēduz: ꝛ tñ fugiebat ꝛ hoꝛ rebat. vel vt exponit q̄dam glo. sup. c. si officia. spare debe bit. i. dignus habebik ēpatu. Nec obstat si dicak. Appete re religionē est licitū. ergo ꝛ appetere ēpatum cum vterq̄ dicak status p̄fectionis. Nam vt dicit beatus Tho. vbi. s. alio mō ꝛ respectu dicik status perfectiōis ēpatus: ꝛ alio modo religio. Ēpatus eñ dr status p̄fectionis actiue: q: scz habet alios p̄ficere. s. subditos. vñ supponit iam perfe ctionem habitā quā nullus de se dz p̄sumere ꝛ hz etiā gra dum ꝛ potestatē supra alios. Sz religio est status p̄fectio nis passiue: vt. s. via tendendi in p̄fectionē. vñ nō opz q̄ fit p̄fectus sed q̄ tēdat ad eā: ꝛ in ea nō p:eficik sed subijcitur alijs qđ p:inet nō ad honorē sed humiliationē. Ad supra dictā cōclusionem facere videk qđ ait Greg. loquēs de di gnitate ēpali: scz locus regiminis ficut desiderantibus est negandus. ita fugiētibus est offerēdus. Et ficut scriptum est. s. ad Heb. v. Nec quisq̄ sibi sumit honorē: sed q̄ vocak a dño sicut Aaron. viij. q. j. in scripturis. Non aūt videtur denegādus hmōi alio impedimēto nō cōcurrente nisi p:o mortali. ergo illud desideriū videk mortale. Glo. tñ ibi di cit q̄ intelligik de desiderantibus ambitiose: scz vt p:esint nō vt p:osint: et de importune se ingerētibus. Et p̄m hanc glo. ꝛ opi. eoz qui dicūt licitum esse p:eces p:o se por:ige re p:o beneficio curato si als sit dignus. De q̄bus habes in. §. sequenti. licitū esset desiderare episcopatū vt p:osit: qđ tñ vnus de mille nō facit de modernis. Sed ex sup:adi ctis etiā hoc illicituz ꝛ ambitiosum ꝛ p:esumptuosum est.

§. IIII. Querik etiam vtruz

appetere alias dignitates seu officia vel bñficia curata in fra dignitatē episcopalē: vt abbatiam: p:io:atū: decanatū p:epositurā vel archidiaconatū: vel ecclesiam curatā: sit mortale. Et videk q̄ non: q: qđ non est p̄hibitū aliquo iu re intelligik esse cōcessuz. xiij. q. ij. Hebrō. Sed ista nullo iu re p̄hibenk. ergo vt licita concedunk. Contrariū huius vi detur esse rei veritas. Et ratio est: q: vbi est eadē ratio: ibi ídē ius. Nam de similibus idē est iudiciū. arg. dist. v. ad eius. Sed ratio q̄re est illicitus ꝛ mortalis appetitus epi scopatus est p̄p̄ter curā quā hz annexā: q: p̄sumptuosuz nimis est vt qs se reputet idoneū ad regenduz alias alio:: Sed eadē ratio est in quolibet p̄dictorū: q:. s. in oibus est cura ānexa: nec differūt ab ēpatu nisi p̄m magis ꝛ minus: q: videlz eps hz curā vniuersalē sue diocesis: sz in p̄dictis officijs cōstituti habēt curā partialē: videlz vni⁹ parochie vel vnius collegij: talia aūt nō diuersificāt spēm sz quātī tatē peccati. Sicut appetere furari vnū florenū est eiusdē speciei cū appetitu furādi mille: lz scđm sit grauius pecca tum p̄p̄ter maius nocumētum intentum. Sic in p̄posito maio: vtic̄ p̄sumptio ꝛ ābitio tāto est quāto maio: cura ꝛ maio: gradus ē annexus dignitati vel bñficio qđ appe titur tñ vtrobic̄ appetit⁹ mortalis. P:eterea si aliq̄d p̄dic toꝛ petere ē mortale: ꝛ illud appetere erit mortale: sz pe tere qđlibet p̄dictoꝛ est mortale. Nā p̄m Tho. Ray. Host. ꝛ Gof. petere p se aliq̄d eoꝛ etiā si als sit dign⁹ inducit si monia: q: sunt p:eces p indigno rōne p̄sumptionis. ergo ꝛ appetere erit mortale: cū simonia sit mortale. Et ad con firmationē huiꝰ cōclusionis videnk facere plura dicta san ctoꝛ. Dicit eñ Chrys. Qui desiderauerit p:imatum. i. di gnitatē vel p:elaturam in terra: inueniet cōfusionē in celo nec inter seruos xp̄i cōputabik qui de p:imatu tractauerit di. xl. c. multi. §. qui desiderauerit. Nullus aūt inuenit cōfu sionem in celo aut separak a consortio seruoꝛ xp̄i nisi p:o pter mortale. ergo ꝛc. Jtē Leo papa. P:incipatus quē aut seditio extoꝛsit aut ambitus occupauit: etiaz si actib⁹ suis vel moꝛib⁹ nō offendat: ipsi⁹ tñ initiū sui est pniciosus exē plo. s. q. j. p:incipatus. Sed nō dr pniciosum nisi mortale. g̃ ꝛc. Jtē Greg. Sicut is q̄ inuitat⁹ renuit req̄situs refugit est sacris altarib⁹ admouēdus: ita q̄ vltro ambit ꝛ sponte se ingerit est remouēdus. s. q. vj. sicut. Sz nullus est remo uendus a motione nisi p̄p̄ter mortale. ergo ꝛc. Jtē cura aiarum nō pōt exerceri licite et absq̄ mortali fine gr̃a. s. in celebrādo: administrādo sacra officiādo ecclesiā soleniter Nullus aūt pōt esse certus ex se hr̄e gratiā. Cum g̃ frequē ter ꝛ quasi cōtinue habeat ista facere: videk spōte se picu lo mortalis peccati exponere. Hāc rōnem videk tāgere. b. Tho. in qđlibet. Si aūt p supioꝛez ponak ad p̄dicta: vide tur satis excusari: q: necesse hz obedire. Sciendū aūt q̄ id qđ dictū est supra. s. q̄ nō licet petere bñficiuz curatum absq̄ vitio simonie p̄m Tho. ꝛ alios: aliqui nō tenent vt Bern. in glo. Guil. glo. Ray. ꝛ Ul. in ope suo. Dicunt eñ hoc esse licitū si als sit dignus. Qđ si verū esset: certe etiā licitū esset appetere. ꝛ idem de ēpatu. Ad autoritates aūt forte rñderent q̄ intelligunk qñ hoc appetit vt p:esit. non vt p̄sit. vel qñ hoc querit p indebita media vt p potētiam seculare vel munera ꝛ hmōi. vel qñ als est indignus. nec re quirik certitudo sciētie: sed sufficit certitudo p̄babilis cō iecture de b̄ q̄ sit in gratia. sicut exigik in susceptiōe sacra mētoꝛ debita. Hāc opi. sequi videnk curiales. Sed q: do ctoꝛes q̄ contrariū dicūt sanctitate ꝛ sciētia theologie ꝛ iu ris sunt longe p:estātioꝛes. ideo nō videk tuta p̄dicta opi nio nec sequēda. Dici tñ forte posset q̄ qui intenderet deo seruire in clero nō p̄p̄ter honoꝛes maioꝛes consequendos ꝛ diuitias q̄ in seculo: sed q: status iste melioꝛ est q̄ secula ris ꝛ diuinis applicatus ꝛ magis sibi gratus ꝛ in eo posi tus appetit sibi p̄uideri de bñficio a supioꝛibus: vel etiaz petit vt possit p̄m cōditionez suam sustētari: nō ad pompā sed ad decentiā nō habēs intentionē ad curā nec ad hono rem ꝛ gradus ꝛ pinguis⁹ beneficiū: sed ad sui gubernatio nem: ita cōtentus de simplici bñficio ficut de curato: dum modo sibi sufficiēs esset nō peccaret. Appetit eñ ꝛ querit qđ est de iure diuino debitum: videlz. Qui altari deseruit de altari viuere dz: vt ait apls. s. ad Coꝛ. ix. Qđ licituz est cuilibet. ꝛ q̄uis cura annexa sit ei qđ sibi cōfertur. oculus tamē eius nō est ad hoc p:incipaliter: sz ad sustentationez sibi debitā ex seruitio ecclesie. Illud aūt. s. q̄ fit curatū est accessoꝛium ꝛ per accidēs. Et accessoꝛiū naturā sequi con gruit p:incipalis. de regu. iur. lib. vj. c. accessoꝛiū. Sed p:i cipale intentū. s. sustentatio sui videtur licitum. ergo ꝛ qđ inde sequik non aliquid illicitum adiūgendo. Ad argu mentū respōdetur negando illud. s. q̄ hoc appetere nullo iure p̄hibeak. p:ohibetur eñ in illo mādato diuine legis. Juste qđ iustuz est exequeris. quo mādato intelligik p̄hi beri indebita p̄curatio vel ministratio sacramentoꝛū vel executio spūalium ꝛ hmōi. Item contra illud ad Heb. v. Nec sibi quisq̄ assumit honorē: sed q̄ vocak a dño ꝛc. Vi detur etiā hoc esse contra ius naturale q̄ alios q̄rat onus supra vires suas. Verū circa p:incipale q̄situz huius que

Petere bñficiuz curatum vtrū licz

stionis ⁊ pcedētis.ſ.de cpatu vtrū ſit mortale illa appetere.q; vt dicit Tho.in quodā quodlibe.qō de mortali vbi nō repit exp̄ſſa autoritas ſcripture vel determinatio eccleſie nō niſi piculoſe diffinit; determinatio iudicio ſapiētū relinquat. Ad argumētū aūt factū in ꝓiū poſſet rnderi dupl'r. Uno mō ſm opinionē illoꝝ q̄ dicūt nō eſſe illicitū porrigere pces p ſe p bñficio curato:ſi al's eſt dignus: videlz ꝙ nō eſt mortale procurare epatū p pces. Unde nec etiā appetere. Alio mō tenēdo opinionē dti Tho. et ſeq̄cīū.ſ.ꝙ illud ſit illicitū ⁊ ſimoniacū.⁊ ſm hanc opi.rnderi dic ꝙ appetitus deliberat⁹ ei⁹ cui⁹ pcuratio ⁊ actus exterior eſt mortalis eſt mortale.hoc eſt verū qñ appetitus et pcuratio ſunt circa idē:qō non eſt in ppoſito. Nā pcuratio eſt p pces: appetit⁹ aūt eſt ſimpl'r vñ ⁊ ſine pcibus p ꝓpriis pōt eſſe. Sz ſi q̄s ita appeteret ꝙ etiā pces eſt paratus porrigere p ſe. tūc appetitus ⁊ pcuratio eſſent circa idē.⁊ tūc ſm illā opinionē videt mortale. Ad illud aliud ſcz cū ꝺ: ꝙ ſi in petitione ē mortale. et in appetitione erit etiā mortale. Reſpōderi pōt ꝙ nō eſt ſemp verū. Nā licet mihi appetere ꝙ petr⁹ gratis ⁊ liberaliter det mihi duo p mutuo facto ſibi grat̄ ⁊ liberaliter:⁊ tñ hoc petere vſuram ſaperet. Ad auctes iā rñſum eſſe videt: vel poſſet dici etiā ꝙ dicte ſunt ad exaggerationem. tñ mihi adhuc remanet materia dubia.⁊ ideo cauendū. Conclu/ſio. Querere ḡ aut appetere hmōi curata p̄ncipal'r ꝓpter honorē ⁊ diuitias q̄ inde ſequunt hoibus videt eſſe mortale. Et rō eſt:quia eſt ꝺtra ordinē charitatis. Nā nō ſolum dilectio dei ⁊ p̄ximi eſt in p̄cepto:ſed etiā ipſe ordo dilectionis ſm Tho.ii.ii.q.xxvi. Eſt aut̄ de ordine dilectiōis vt diligat̄ p̄ius ſalus aiarū ꝙ corporū:ſed hunc ordinē talis quertit p̄ferēs tpalia que ordinant̄ ad corp⁹.ſ.diuitias ⁊ honorem ſaluti animarū q̄ exercet̄ p curam. Preterea diſt.lj.c.Qui in aliquo crimine. Ponit cōciliū Toletanū plura vitia et impedimēta canonica a q̄bus dz eſſe imunis ꝓmouēdus in epatu. Et iter cetera hoc ponit. Qui ambitu honorē querunt: cōcludens ꝙ ordinato: eoꝝ q̄ hñt talia vitia dz puniri cū ordinatis:qō nō eēt niſi mortale eēt. ergo ꝛc. Preterea abuti re ex quo abuſu verifi'r pōt ſeq̄ piculum ſalutis animarū videt eſſe mortale q: cōtra charitatem. Sed hmōi q̄rere vel appetere mō dicto eſt abuti illa re.ſ.dignitatis vel beneficij:q: illa p̄ncipal'r ſunt ordinata ad pcurandū ſalutē aiarū nō ad tpalia. Et ex b̄ abuſu verifi'r ſequit piclitatio aiarū:⁊ iō videt eē mortale. Nā ne diſplicet ſubdit⁹ vel dñis tpalib⁹. et p ꝺñs amittat talia bñficia. vel ꝺſequat alia incōmoda mūdi nō curabit de correctione ſubditoꝝ vel admonitiōe eoꝝ vel ſubtractione ſacꝝ cū expediret. Talis vt mercēnari⁹ cū viderit lupū inuadē tē gregē fugiet tacēdo:⁊ lupus rapiet ⁊ diſpget oues: vt ꝺ: Jo.x. Et b̄ eſt ſal infatuatū ſm Aug.ſ.cū querunt tpalia in cura pplorꝝ p̄ncipal'r.qō ad nihilū valet niſi vt mittat̄ foras ⁊ ꝙculcet̄ ab hoibus. vt habet Mat.v.ergo ꝛc. Preterea in repētinis hō opat̄ ſm ſine p̄ſtitutū ⁊ habitū precōceptū. Tali aūt frequēter occurrit ea quib⁹ repēre opz puidere in foro ꝺſcie rōne cure.cū autē finis p̄ſtitut⁹ in eo ſit tpalitas ⁊ in eo ſit habituatus ſm illud iudicabit ⁊ male.⁊ ſic exponit ſe piculis petōꝝ mortaliū. Preterea cū q̄s pcipua opa ſpūalia ordinat ad tpalem vtilitatē.videt cōiter ibi cōſtituere finē.⁊ p cōſequēs eſt mortale. q̄a auertit̄ ab incōmutabili bono:⁊ cōuertit̄ ad cōmutabile bonū. Sicut cum q̄s opa de genere bonoꝝ cōiter vt ieunia.elemoſynas ⁊ hmōi facit ad hūc finē p̄ncipal'r vt laudetur ab hoibus. Sz hoc talis facere videt. Nam q̄ magis me ſunt ſpūalia.ſ.exercere curā intēdit ⁊ ordinat ad honorē ⁊ diuitias. ergo ꝺſtituit ibi finem: ⁊ p cōſequēs peccat mortal'r. Ad qō facit qō ait Auguſ.ad Valeriū: videlz ꝙ nihil in b̄ mūdo triſtius miſerabilius ⁊ dānabilius epi vl' p̄bytero vel diacono dignitate ſi pfunctorie.i. negligēter ⁊ adulatorie res agat̄.diſt.xl.c. Ante oia. Predicti omes tūc ponebant̄ in cura vel adiutorio cure vt diaconi; ⁊ cū tpalitas querit̄ p̄ncipal'r:pfunctorie ⁊ adulatorie agitur cura.ergo ꝛc. Multo magis ſm oēs peccat mortal'r: qui indignus vel ꝓpter ignorantiā craſſam: vel ꝓpter malā vitā:vel ꝓpter impedimentū aliq̄ canonicuz: vt etatis vel irregularitatis ⁊ hmōi appetit vel querit talia. Talis em̄ facit ꝺ iura diuina ⁊ canonica. Jſacit em̄ ꝺ regulā apl'icam.ſ.Ti.iij. Oportet ep̄m ee irreprehēſibilem ꝛc.q̄ regula extēdit ad oēs ꝓmouēdos p̄cipue ad curā: vt ꝺ: di.lxxj. c.aplus. Et in figurā Leuitici.xxj.preceptū fuit. Homo q̄ hz maculam nō offerat panē deo ſuo: nec accedat ad miniſteriū eius. Et ille macule ſignificant pctā mortalia: vt exponit Greg.diſ.xlix.ca.hinc etem̄. A quib⁹ maculis debēt eſſe liberi ꝓmouēdi: quib⁹ maculis pleni ſunt tales q̄ appetunt ⁊ querunt hmōi ꝓmotiones. Ad hoc etiā facit qō habek ex̄ de elec.c.cum in cunctis.

§.V. Sed quid de officijs ⁊ dignitatib⁹ ſecularibus ſi appetant̄ ⁊ petant̄ ⁊ pcurentur p pces ⁊ obſeq̄a:vt officium ptātis.ſenatoris.capitanei.vexilliferi.p̄torat⁹ ciuitat̄:⁊ alijs hmōi nunq̄d ē peccatū. Rñſio ꝙ ſi q̄s hmōi appetat vel q̄rat magis curans de honore ⁊ lucro q̄ de iuſticia ſeruāda. vnde et paratus ſeruire amicis in licitis ⁊ in illicitis ⁊ lucrari per fas ⁊ ne fas:⁊ deuiare a iure ne diſpliceat magnis nec punire crimina vt ꝺz: vtiq; mortal'r peccat faciēs ꝺtra illud Sap̄.j. Diligite iuſticiā qui iudicatis terraz. Silr ſi ignorat ea q̄ ſpectāt ad executionē debitā dicti officij: nec palū iuuari pōt: vt p aſſeſſorem. In laicis em̄ intolerabilis videtur ignorātia.dicit Leo.diſt.xxxviij.c.ſi in laicis. Et loquitur de rectoribꝰ. Silr ſi parat⁹ eſt ſe intromittere de his ad q̄ ſua ptās non ſe extēdit q̄uis ibi ꝺſueuit fieri:puta ſi laic⁹ velit de clericis iudicare vel de eccl'iaſticis diſponere qō eis p̄hibek.diſ.xcvj.p totū. Si aūt intēdit ſeruare in oib⁹ ⁊ adminiſtrare iuſticiā in agendis.ſaltem p̄practicā cōpetenter edoctus:⁊ in dubijs intēdēs cōſilia querere.illa tñ querit ⁊ ꝓpter honorē mūdi:⁊ ne deſpicabilis habeatur nō participādo officia ciuitatis vt ceteri:vl' vt inde lucrū ꝺſequat̄ quo ſe ⁊ familiā valeat ſuſtētare ⁊ hoc p ſalariuz deputatū ⁊ alia ꝺſueta: vt de penis pecuniarijs ⁊ litigijs nil extorquēdo a ſubditis vltra ꝺſtitutū.ſ.apportationēlignoꝝ et victualiū ⁊ hmōi. humana tentatio eſt:nō tñ condemnandus. Et multo magis cū iſta querunt ne priuati his cōculcentur a ceteris:⁊ imponant̄ ei onera grauia et importabilia. Si quis aūt hoc faceret ad obuiandū malis zelo iuſticie deū nō hoies timēs: q̄s eſt hic ⁊ laudabimus eū. Tutius tñ eſſet extra hmōi eſſe q: difficile eſt in hmōi officijs que ibi ꝓponūtur malis multis reſiſtere et opponere ſe torrēti. Ad qō tñ tenek quātū in eo eſt: q: vt dicit Jnno. Nō caret ſcrupulo ſocietatis occulte qui manifeſto crimini deſinit obuiare.diſ.lxxxiij.error. Ad mentē etiā reducendū:q: iudiciū duriſſimū fiet his qui preſunt. vt Sap̄.vj.ꝺ:. Qui aūt ſunt male vite periculoſe ſe ingerunt ad talia:⁊ multo magis qui etiā male fame. Difficile eſt enim vt habituati in malis non deficiant in multis. Unū ⁊ Leo papa dicit ꝙ ad honores mundi ſine ſuffragatione tpis: ſine merito laboris indignū eſt peruenire. Et notari ambitus ſolent.i.ambitionis vitio quos p̄obitaz documenta non adiuuāt.diſt.lxj.miramur. Dicit em̄ Zozymus papa. Officia ſecularia p̄ncipalē locū nō veſtibulū actiōis ingreſſis.i.nouis in hmōi:ſed p ſingulos gradus examinatis deferunt.diſt.lix.c.ſi officia. Et licz mali iuſte iudicarēt:hoc tñ eſt ſcādaluz pplis. Unū Ambro. Judicet iſte de alterius erroꝛe qui nō habet qō in ſeipſo condemnet. Judicet ille qui non agit eadem.iij.q.vij.c.iudicet. et per totam queſtionem illam.

Silz officiū ſit repetere

§.VI. De magiſterio ī theologia vtrum liceat appetere:petere ⁊ pcurare.

Et videtur ꝙ nō:quia chriſtus dixit Matthei.xxiij. Nec vocemi/

ni magistri: q; magister vester vnus est xps. Et Jaco. iij. di. Nolite plures magri fieri ꝛc. In ꝓmiu est: q; nullo iure phibetur et nulla cura hz annexa vñ fit periculu. Rñdeo. Hāc qstionē format dtus Tho. in qlibetis sub alijs verbis: videlz vtrū liceat alicui p seipso petere lniam docēdi in theologia. Et rñdet q; sic. Et rō est q; nulla petit excellētia ptātis qō turpe eēt: sed petit solu opportunitatē cōicādi id qō hz cōicare. Cōicare aūt sciam quā qs hz laudabile est: ꝛ ad charitatē ptinēs. Sm illud Sap. vij. Quaz sine ficte didici: ꝛ sine inuidia cōico. Et. s. Pe. iiij. c. Unusqsq; sicut accepit graz in alterutrū illā administrātes. Potest tn turpitudinē cōtinere rōne psumptionis: vt si ille q; nō esset idoneus peteret officium docēdi. Hoc ille. Ex his igit duo psupponunt ad hoc vt sit licitū. Primū q; sit idoneus ad docendū. Scōm q; intēdat nō excellentiā p̄incipaliter hz cōicare doctrinā. Si ergo aliqō horum defuerit nō licitū sed pctm erit p argumētū a ꝓrijs: vt di. xxv. qlis. Si ergo nō sit idoneus: nec etiā cōpetēter: psumptuosus erit: ꝛ videt esse mortale q; ꝫ intētionē ordinationis ecclesie. Ab ecclesia em̄ credit institutū tale officiū magisterij: vt ex de magistris. p totū. ꝛ ad defensionē ꝛ declarationē catholice doctrine vt sciāt homines ad quos in dubijs de iure debeant hre recursum: ꝛ vt doctrina catholica publice doceat. Et q; sit intētionis ecclesie q; nō admittat ad tale magisteriū nō idoneus pz ex hoc q; iurāt cōiter magistrādi q; nō admittent ineptos ad illud. Juramentū aūt non exigit extra ordinatiōez ecclesie nisi in arduis q; vult oīno seruari: qō videt in hmōi esse verū. Naz ex ꝓtrario sequit deriso catholice doctrine ꝛ periculū aiaꝝ. Nā simplices audito noie magri ad illū accedent p cōsilio in dubijs sciē vel p declaratione scripture: sup quo quesitus erubescēs tacere ne ignarus videat rndebit sm ignorantiā suā. Un ꝛ Jnno. dicit. Miserū est eū fieri magistruz q; nunq; fuit discipulus. distin. lxj. Et zozymus papa. Quis tam arrogās tā impudēs inuenit: qui in celesti milītia q; ꝓpensius ponderāda est: ꝛ sicut auruz repetitis ignibus explicāda est: statim duc esse desiderat: cuz tyro ante nō fuerit: p̄ius pelit docere q; discere. distin. lix. si officia. Merito aūt potest dici hmōi magisteriū militia: q; docēdo ꝛ disputando debēt vsq; ad mortē p veritate certare. Accidit aūt de huiusmodi iperitis magistris qō dicit Leo pa. videlz q; magistri exist̄t erroris q; veritatis discipuli nō fuerūt. xxiij. q. ij. c. q; d aūt. Nō videt igit talis damnationē euadere q; manifeste ineptus ꝛ insufficiens illud q̄rit et appetit: nec eos qui illū admittūt cū periuri inueniant. Quāta autē scia requirat ad hoc vt possit idoneꝰ iudicari: arbitrio ipsoū peritoru relinquat. Si aūt idoneus quoad sciam existat: sed hoc querat nō ad cōmunicandū sciam: sed p̄incipaliter ad honorē sui ꝛ nō dei ꝛ magis ad tpalia acquirēdum ꝛ exēptiones habēdas ꝛ libertatē. Videt em̄ grauiter ꝛ mortaliter peccare: q; officiū spūale facit venale. Ad qō optime facit qō dicit Beda: videlz. Uēditores columbarū sunt hi etiā qui gradū vel gratiā in ecclesia spūalem quā dño largiente pceperunt: nō simplici intentione: sed cuiuslibet humane causa retributionis exercēt. ꝓtra illud Pe. apli. Qui loquit q̄si sermones dei ꝛ q; ministrat tāq; ex virtute quā administrat deꝰ ei vt in omnibus honorificet deus. Quicunq; ergo tales sunt si veniēte dño nolūt de ecclesia auferri auferāt illa de actibus suis. s. q. iij. c. nō solum. Nō aufertur aūt quis de ecclesia nisi p mortali ergo ꝛc. et quo intendunt talē gradum ꝓpter tpalia exercere. Et ꝓtinere videt hmōi vitiū ad ambitionē ꝛ cupiditatē q; maxime debent esse remota a clericis: ꝛ multo magis a religiosis. Unde Symmachus pa. Nullus p ambitiōez ad honorē permittat accedere. nam cū hic excessus in laicali ꝙuersatiōe culpet: quis dubitat quin religiosis ꝛ deo seruientibus inf̄iciat opꝓbriuz. s. q. j. nullus. ij. Unde et saluator dure inuehit ꝓtra scribas ꝛ phariseos de hoc inter cetera q; amant vocari ab hominibus rabbi qō interpretatur magister. Matth. xxiij. ꝛ non videt verisimiliter hoc egisse de venialibus culpis. Ceterū attēta ambitione moderni tpis qua oēs currūt ad magisteriū: docti pariter ꝛ indocti ꝛ nō recta intētione: credo laudabilius fore huiusmodi fugere q; docti sunt ad sufficientiaz ꝛ abstinere q; querere ad reprimēdam temeritatē eoꝝ qui p fas ꝛ nefas ad talem gradū ascēdunt: ꝛ tollendū subterfugiū excusationis eoꝝ cū viderēt ꝓbos talia q̄rere: sicut plures fecerunt vita et sciētia clari. Et hoc nisi obedientia eos cogat. tūc em̄ cū Hiere. s. se excusante demū parendū est. viij. q. j: in scripturis. vt. b. Tho. fecisse legit. Ad argumēta respōdetur. Prohibuit xps aliquē vocari magistrū ea intētione q; existimaret illuminationē mentis quaz quis pcipit ex doctrina magistri. sibijpsi tanq; magistro principaliter attribuere: cū ipse xps solus deus sit magister qui illuminat oēm hoiem venientem in hūc mūdum. Jo. s. idest sine quo nullus illuminat. Ad illud Jacobi respondetur q; intelligit de his qui ex ambitione hoc querunt ꝛ psumptione. Unde ibi glo. Nisi discreti ꝛ in scripturis docti.

§. VII. Sciēduz etiā vitiū ambitionis reperiri circa exteriorē cultum. s. ornatus corporis ꝛ apparatus. Unde dicitur Act. xxv. c. q; agrippa ꝛ bernice cū ambitione multa. i. apparatu introierūt in preto:ium. ꝛ. ij. Paralipomenon. xxj. dicitur q; super corpus Aza regis iuda mortui combusserūt aromata et vnguēta ambitiōe nimia. Sed vt dicit Tho. ij. q. cxxx. arti. ij. hoc non est nisi sm q; cultus exterior pertinet ad honorē. Presumptuosus enim ambitiosus ꝛ arrogās. Primo quidē ignorant seipsos inquantum dignificant se bonis plus q; sint digni. Scōo sunt inſipiētes vel psumētes inquantuz conantur ad honorabiliora et alta que sunt supra ipsos.

ambitio i exterioꝛi cultu.

Tertio indebite vtūtur eis. Demū quando non possunt pficere redarguūtur ꝛ ab alijs ꝛ a propria conscientia. Et cum nō possunt habere honorē in virtutibus ꝛ in magnis factis volūt honorari p fortunas. Unde ornāt se vestibus ꝛ componūt figuras corporis sui vt decētes videant ꝛ volunt q; bone fortune eoꝝ sicut diuitie ꝛ hmōi sint manifeste alijs: vnde ꝛ ipsi dicunt ꝛ narrant fortunas suas vt inde honorētur. Non tamen ambitio est circa exteriorem ornatum vel fortunam: nisi sm q; hoc pertinet ad honorem Tho. ꝛ Alber. in cōmento super libro ethicoꝝ.

De presumptione. Capim. vj.

Presumptio sumitur multipliciter. Aliquādo em̄ ponit pro ꝓbatione semiplena in iure. ꝛ sic dicitur in regu. iur. q; semel malus semp presumit malus. ex de reg. iur. li. vj. cuz suis cōcordantijs. Aliquādo sumit pro quadā bona confidentia. ꝛ sic accipitur Judith. vj. Benedictus es dñe qui non derelinquis presumentes de te. ꝛ distin. iiij. c. denique. dicit Gregorius q; mulier que fluxum sanguinis patiebatur: christum psumpsit tangere. idest deuote confidit propter sanitatem habēdam. Aliquando sumitur pro vna ex speciebus blasphemie in spiritumsanctuz qua quis indebite sperat dei misericordiam consequi permanēdo in peccatis. Aliquādo sumitur prout opponit magnanimitati: et est species superbie. Et de hac alijs modis acceptionis omissis: nunc hic agit. Et potest describi sic q; presumptio est vitium quo quis aggredit vel exequit ea que supra facultatem suam sunt ꝛ conditionē. Pro cuius declaratione sciendum est q; magnanimitas est virtus moralis tendens ad magna opera ꝛ magnos honores: sed sm rationem ꝛ sm virtutem suā ꝛ dignitatem. huic aūt virtuti opponitur aliqō vitium sm defectum: ꝛ aliqō sm excessum: sicut ꝛ in alijs virtutibus moralibus. Et sm defectū q̄dez opponit vitium pusillanimitatis quo quis retrahit se ab his bonis quibus est dignus vel aptus dū. s. nō conat ad operandū ea que sibi competerēt sm statum suum, ꝛ hoc

magnanimitas virtꝰ cui presumptio opponitur.

phibet Eccl.vij. Noli esse pusillanimis in aio tuo. Sed p excessuz opponit magnanimitati psumptio ⁊ ambitio iz diuersis modis. Nec est incōueniēs vni vtuti opponi plura vitia fm diuersos respectꝰ. Vitiū em̄ ambitionis opponit magnanimitati inquātū inordinate tēdit ad magnos honores ⁊ indebite vtit eis: qz nec ad debituz finē nec debito mō. Sz magnanimitas tēdit ad illa ordiate ⁊ debito mō. Vitiuz aūt psumptiōis attētat magnū opus excedēs tn̄ suā facultatē. Hūc Arist. vētosuz vocat. ij. ⁊. iiij. ethicoz Sed magnanimitas aggredit opus pportionatum. Q̄ aūt aliq̄s attentet opus facere suā facultatē excedēs vitiosum est ⁊ peccatū quasi cōtra ordinē naturalē existens: qđ facit presumptuosus. Tho. ij. ij. q. clxx. Et de hoc Judith vj. De se⁊ de sua virtute psumentes humilias. s. tu deus.

Casus p sumptionis.

§. I. Circa hoc tamen tria

sunt notāda. Primū est q̄ sicut existēs in statu etatis imperfecte: sez puerilis. psumptuosus esset si attētaret facere ea q̄ ad statum pfecte etatis. s. virilis ptinēt vt itinerando facere magnā dietā portādo maximū pondus faciēdo sermonē ad populū ⁊ hmōi. Nō aūt esset psumptuosus si ad hoc tēdat puer vt ad opa etatis pfecte pficiat puta si ambulet per aliqđ miliare: si portet paruū pōdus: si aliquid mēti recitat coram aliq̄b⁹ ⁊ hmōi. Sic existēs in statu virtutis impfecte esset psumptuosus si statim attentaret facere ea que sunt virtutis perfecte vt exponere se operi vbi esset periculuz martyrij vel tradere se vite contēplatiue: vel exponere se aliox regimini: vel facere excessiuas penitētias ⁊ hmōi. non aūt esset psumptuosus si ad hoc tendat vt in virtutem pfectam proficiat: vt faciebat apls ad Phil. iij. Que retro sunt oblitus i anteriora me extēdēs ad brauiū sequor: supne vocationis: quasi p cōtinuū pfectuz. Nemo em̄ repente fit summus: sed a minis quisq̄ inchoat vt ad maiora pueniat. dicit Gratianus. de pe. dist. ij. dū sanctam

Secūdo notādum est q̄ si hō vult se trahere ⁊ conuertere ad diuina p oratione cōtemplationē ⁊ hmōi. vniēdo se eis p intellectū ⁊ voluntatē q̄us diuina sint supra hoiem non tn̄ dicet psumptuosus si debito mō. i. fm capacitatez suā se applicet eis. Et ratio est qz in hoie sunt quedā potētie naturales: vt intellectus ⁊ volūtas p quas pōt homo cōiungi immortalibus ⁊ diuinis. Esset aūt psumptuosus si intellectū applicaret ad ea q̄ sunt supra capacitatē suam ad apprehēdendum ppter qđ dicit Eccl. iij. Altiora te ne quesieris: ⁊ fortiora te ne scrutatus fueris. Tertio notandum est q̄ si quis intēdat aliqđ virtuosuz opus facere virtute sua excedēs facultatez suam. talis dicit vētosus ⁊ presumptuosus. Et hoc modo nō sumus sufficiētes cogitare aliq̄d boni: vel facere ex nobis: vt dicit. ij. Cor. iij. idest virtute ppria. Sed si aliq̄s attētat aliqđ magnū opus facere nō ex se: sed vtute diuini auxilij. hoc iā non erit psumptuosum. cuius ratio est qz magnū opus de se cū fiducia diuini auxilij facultatez nostrā nō excedit. Tho. ij. ij. q. clxx. qđ intelligo cū illud est sibi ppportionatū fm cōditionē suam psupposito auxilio cōmuni gratie. Nam si q̄s attētaret facere miracula: aut p̄dicare indoctꝰ sub fiducia diuini auxilij magna psumptio esset. Sed attētando celebrationez cōmunionē: religionis ingressum: regimen impositum ⁊ hmōi cum debitis circūstantijs. hec cū diuino auxilio fiūt etsi non propria virtute. vnde non esset presumptio.

Graue peccatuz est psumptio.

§. II. Si queraꝫ quod sit

grauius pctm̄ psumptio aut pusillanimitas sibi Zuia. Vñ dicet. Ista pñt cōsiderari tripl̄r. s. fm suā spēm: fm suā radicem: ⁊ fm effectū inde sequentē. Scdm̄ pmā consideratiōnē sic pusillanimitas est deteriꝰ ⁊ frequētius. Deteriꝰ q̄dez est ⁊ grauiꝰ pctm̄: eo q̄ p pusillanimitatē hō recedit a bonis qđ est pessimū. vt dr. iij. Ethic. Presumptuosus autē hz actū similiorē actui magnanimi inquantū conat in magnū. ⁊ iō pusillanimitas magis opponit magnanimitati q̄ psumptio: vñ ⁊ grauiꝰ pctm̄ est. Est etiā frequētiꝰ pctm̄ pusillanimitas. Manifestuz est em̄ q̄ pluries accidit esse pusillanimes aliquos: qz. s. omittūt facere bonū qđ pñt q̄ se extēdant ad faciendū bonuz qđ nō pñt. ⁊ iō frequētiꝰ. Scdm̄ hoc igit. b. Tho. dicit pusillanimitatez simplr esse malus q̄ psumptionē. Scdm̄ aūt cōsiderationē ex ea. s. quantū ad radicē earū: tūc psumptio est grauiꝰ q̄ pusillanimitas. Nā radix psumptiōis est supbia: radix pusillanimitatis est ignorātia sue possibilitatis ⁊ pigritia. grauius est aūt supbia q̄ pigritia. imo supbia dr delectū maximū a ps. fm glo. ibi. ⁊ fm psiderationem hāc dr Eccl. xxxvij. O psumptio neq̄ssima vñ creata es. vbi rndet glo. q̄ de malavolūtate creature. s. de supbia. Et Hiero. ad paulā ⁊ Eustochiū. De nulla re ita irascit deus q̄ si petāt psumptuose supbiat. Scdm̄ tertiā cōsiderationē videt grauius presumptio. nā ex psumptione hoiz sequunt innumera mala sibi ⁊ alijs. Ponūt em̄ se ex ea hoies se ad honores ⁊ dignitates ⁊ officia idignissimi ⁊ impitissimi: volūt facere multa indebite de senu suo psumētes: neq̄ hoies: neq̄ deum timētes ea attētātes sub q̄bus deficiūt: ⁊ alia magna scandala faciūt. Vñ dr Sap. xvij. c. Semp̄ psumit seua perturbata cōsciētia. Pusillanimitas nocet sibi priuādo se illis bonis q̄ facere posset: alios p accidens nō iuuādo vt posset.

§. III. Extēdēdo hmōi ma

teriam presumptionis dicit Ambro. q̄ dauid qui dixerat, Ego dixi in abundantia mea. i. bonoruz spūalium nō mouebor in eternum. s. recedendo a rectitudine vite per peccatum. sciens sibi nocuisse illam iactantiaz ⁊ psumptionē subdit. Auertisti faciem tuā a me. s. subtrahendo gratiam ⁊ factus suz cōturbatus in peccata varia lapsus. vj. q. j. c. imitare. In quibus verbis ps. tria ostenduntur. ¶ Primo sui psumptio. ibi. Ego dixi in abundantia mea non mouebor in eternum. ¶ Scdo dei punitio. ibi. Auertisti faciem tuam a me. ¶ Tertio mali consecutio. ibi. Factus sum conturbatus. Loquit psumens de se in corde suo pfidēs de abundantia bonoz spūalium suoz: nō mouebor. s. recedēdo a deo p pctm̄ in eternū nunq̄. Sic Petrus apls de se plumens inquit. Etsi oēs scādalizati fuerint: sed nō ego. qui in cetēris deteriꝰ cecidit negās xp̄m ad vocem ancille. Matth. xxvj. Sciendum tn̄ est q̄ triplex est psumptio. Prima est psumptio de ppria iustīcia. Secunda est plumptio de sua sciētia. Tertia est psumptio de iniusta potētia. De prima dicit Hiero. Nulla est presumptio pniciosior q̄ de propria iustīcia ⁊ scientia supbire. Presumit autem quis de ppria iustīcia q̄n propter opera pcedentia sua bona multiplicita cōfidit de virtute ⁊ cōstantia sua q̄ amisso timore exponit se piculis peccatoz tanq̄ fit certus de nō peccādo. Sz vt ait Leo papa in sermone. xl. Nemo de sui cordis puritate confidat. s. psumēdo: qz puigil ille hostis acrioribus pulsat infidijs: quos maxime nouit abstinere a peccatis. Et per hūc modum diabolus aliquādo decipit homines vt cum p plura tpa nō fuerint tentati vel inclinati ad aliquod genus pcti. ⁊ pcipue carnis ⁊ habuerint opportunitatem peccādi fic reddat eos securos ⁊ incautos ⁊ demū trahat ad malū. Unde legitur in vitaspatrum q̄ cū quidā esset infirmatus grauiter: ⁊ iam senex ppter qđ erat grauis cōgregationi: petijt ille licētiam ab abbate eūdi ad ciuitatem ad locū vbi ab aliqua muliere gubernaret: ⁊ nō esset onerosus fratribus. cui cū abbas cōtradiceret ne forte in fornicationē caderet ille ptristatus ait. Ego suz mortuus corpe: ⁊ quō pōt istud mihi contingere. Cui ille. Etsi tu mortuꝰ es non est mortuus diabolus tentator. qui cum iuisset in ciuitatē quedam virgo ob deuotionē se obtulit ad seruiendū ei. Et cum aliquātulum cōualuisset ex nimia sumpta familiaritate ⁊ fiducia eam cognouit: ⁊ ex ea filiū suscepit: de quo tamē publice penituit exhortās alios sui exemplo ne de se presumerent. Et ve homo habet time-

Presumptio duplex ppria iustīcia.

re ⁊ nō psumere: ꝑfiderata hoim inualitudine: demonuz fortitudine: ⁊ lapsoz multitudine. Tāta ē ibecillitas nr̄a vt vnū vbū blandū vel asperū nos flectat ad malū: ⁊ cogitāti de diuinis subito surrepat pessima tentatio. Nisi q; dns adiuuit me. ait ps. paulominus habitasset in inferno aia mea. Hostes aūt tartarei ita robusti sunt et callidi vt nos locuste reputemur ⁊ ipsi gygantes respectu nr̄i. sicut figurate dixerūt exploratores terre ꝓmissiōis de inhabitatoꝝ eiꝰ. Lapsus inumeri ⁊ taliū q̄ videbant ipeccabiles. vt dauid: salomonis: Ezechie ⁊ Josie ⁊ alioꝝ. Unde hiero. ad Eusto. Si paulus apl̄s vas electionis ⁊ ꝑparatus in euangeliū xp̄i: ob carnis aculeos ⁊ incentiua vitiorū reprimit corpus suū ⁊ in seruitutem subiicit. ⁊ tm̄ videt aliā legē in mēbris suis repugnātē legi mentis sue: si post nuditatē: ieiunia: famē: carceres: flagella: supplicia: i se reuersus exclamat. Infelix ego hō q̄s me liberabit de corpore mortis huiꝰ. tu te putas securū esse debere. xxxij. q. v. Si paulus. Et vbi q̄s ita de se p̄sumeret q̄ exponeret se scienter periculis pctoꝝ mortaliꝝ peccaret. iuxta illud Eccl̄i. iij. Qui amat piculū incidet in illud. vt si q̄s ex aspectu fixo in aliquā p̄sonā vel familiari colloquio vl̄ turpi societate vel loco iam exptus est lapsum: ⁊ receter ⁊ aduerteter ad ista se ponit. male se posset iste a mortali excusare. Beatꝰ ergo hō q̄ semp̄ ē pauidus. ꝺ: Prouer. xxviij. Qui vo mētis est dure nimis p̄sumēdo corruet in malū. Nullus g̃ in quātacūq; abūdātia meritoꝝ dicat. Nō mouebor in eternū. Bene q̄libet ꝺz ꝓponere nō mouere se a deo ⁊ virtute recedēdo vnq̄: sed cognoscat se fragilē ⁊ aptuz ad ppetrādū oia mala nisi custodiat eū deus. ⁊ ipse etiā se custodiat vitādo occasiōes malorꝝ. ⁊ sic obseruet scz fugiendo picula. Scōo p̄sumit aliq̄s de sua scia qñ in his q̄ sapientes dubitāt ipse audet p̄cipitare sniam: sicut faciūt hodie multi p̄dicatores ⁊ ꝯfessores. vel qui etiā qꝺ peius est reprobāt dicta magnoꝝ doctoꝝ et sanctoꝝ quoꝝ corrigiam calciamentoꝝ nō sunt digni soluere. Cōtra hos ꝺ: Eccl̄i. xxxij. In medio magnatoꝝ loq̄ nō p̄sumas. Qꝺ inepte faciens heliu iuuenis reprehendēs. scz Job ⁊ amicos eius reprehēsus fuit a dño. Ad magnā aūt p̄sumptionē de sua scia ptinēt q̄ sine cā vrgente mutant leges ⁊ statuta maiorum tanq̄ ipsi meliꝰ cognoscant q̄ anteceſſores fundatores legū ⁊ religionū pleni sapientia. Sed vt dicit nicolaꝰ papa. Ridiculū est ⁊ satis abominabile dedecus vt traditiōes quas a p̄ribus accepimꝰ ifringi patiamur. ꝺi. xij. In cuiꝰ figurā ꝓceptū fuit a dño in veteri lege. Ne trāsgrediaris terminos quos p̄res tui posuerūt. i. ordinatiōes. Nec ex hoc q̄ alibi fuaꝫ ꝛiū ꝺz q̄s mutare de leui mores q̄s iuenit in loco antiquatos in rebus indifferētibus nisi sit rō multū vrgēs ⁊ sine scādalo. alꝫ p̄sumptio esset. Unde hiero. Illud breuiter admonendū puto vt traditiones ecclesiasticas p̄fertiz q̄ fideī nō officiūt ita obseruādas vt a maioribꝰ tradite sunt: nec alioꝝ cōsuetudinē ꝛio more subuerti. ꝺi. xij. c. illud. Et dicit ibi gl. sup vbo fidei: vel etiā moribus bonis. Ad magnā vtiq; p̄sumptionē ptinet vt ponat se quis ad audiendā ꝯfessionē qui ignarus est etiā cōmunū p̄sumēs hoc ex sua bona ꝓscientia ⁊ intētiōe aliquali practica ⁊ bonitate seu subtilitate naturali itellectus. nec pōt talis excusari a pctō mortali de hmōi p̄sumptione qñ est ita rudis vt nec casus a q̄busꝫ ipe pōt absoluere vel nō absoluere sciat discernere. nec excōicationem maiorem a minori. nec peccata cōia mortalia: puta nesciens fornicationē simplicē esse mortale: vel cogitationē deliberatā alicuius mortalis: estimās oēm irā esse mortale. ⁊ sic de gula ⁊ inuidia. ⁊ q̄ nō teneaꝫ quis ad cōtendū ⁊ cōicādū nisi in morte et hmōi. Ꝺctus varios nec intelligens nec sciens saltē sup his dubitare. Rō huius est: q; p̄stat causam efficacē ruine p̄rimi sui: etsi nō directe scz hoc intēdens: tm̄ indirecte scz nō faciēs debite id ad qꝺ tenetur: q; nō debuit se ponere ad illud ad qꝺ aptus nō erat in dānuz alterius per regulam, Qui occasionem damni dat; damnū q̄ꝺ dedisse videt. ex de iiur. ⁊ dā. da. Si culpa. Ad qꝺ facit optime qꝺ ait Aug. de pe. di. vj. Qui vult cōfiteri peccata vt ineniat gr̄am: sacerdotē querat scientē soluere ⁊ ligare: ne cum circa se negligēs extiterit scz ex ignoratia instruendi negligat ab illo q̄ salubriter monet eū vt vitet cecum ne ambo in foueā cadāt. scz cōfessoz ⁊ confitēs. ⁊ loquitur de fouea eterne dānationis in quā nullus cadit nisi p̄ mortale. Nec excusat a toto ex hoc q̄ ponit ad hoc a plato suo q̄nimmo ⁊ ipe plat̄s cū eo in foueā cadit eandē ꝑm Alb., q; nec debuit cecum exponere: nec ille debuit oīno ineptꝰ obedire. Posset tm̄ excusari talis in his tribus casibus. Primo qñ piculū mortis cōfitēti iimineret: nec alius posset haberi. tūc em̄ q̄libet pōt ⁊ debet audire ꝓpter efficaciam sacramēti ne ea p̄iuet. Scōo qñ cōfitens est peritꝰ sufficienter: ita q̄ ipm̄ cōfessoꝝ docet: ⁊ ostendit grauitatez suoꝝ pctōꝝ ⁊ credit bone cōscie. Tertio qñ ꝓfitētes sunt p̄sone spūaliter viuētes ⁊ frequēter cōfitentes que nō cōsueuerūt habere nisi venialia. Ad magnā p̄sumptionē ptinet ⁊ piculosam ingerere se ad regēdū alios q̄ se ignorat. Et silr ad p̄dicandū cū nō est sufficienter aptus vel cū nō est missus. Ad magnaz p̄sumptionē imputandū est q̄ ponat se quis ad exercitiū aduocandi: ꝓsulēdi in iure iudicādi: medicandi: si nō studuit vt cōpetenter sit in hmōi edoctus. Et videt̄ p regula posse sumi illud q̄ quicūq; ponit se ad aliqꝺ exercitiū publicū ex q̄ pōt alijs exinde sequi notabile damnū verisilr in p̄sona vel rebus ꝓpter ignorantiā magnā illius circa illud exercitiū q̄ peccet mortaliter arg. ex de iniur. ⁊ dam. da. c. Si culpa. Tertio p̄esumit quis de potentia: ⁊ hoc cum vtitur potestate quam non habet ad aliquid faciendū. de qua p̄esumptiōe pōt illud exponi Eccl̄s. vj. Hoc vanitas ⁊ p̄sumptio spūs est. Vanitas est: q; nil veri effectus agit: p̄esumptio est: q; sibi attribuit ptātē quaz nō habet. Unde Gratia. de pe. di. vj. ꝟ. fi. dicit. Nemo videlicet alteri parochianū iudicare p̄esumat. In huiꝰ figurā mādauit dns in veteri lege Leuit xix. vt trāsiens per alienū agrū falcē in alienā messem nullus mitteret: videlz vt exponit Greg. in eum qui nō est sibi cōmissus falcem iudicij nō mittat. vj. q. iij. c. Scriptū. ⁊ hoc scienter agendo vtiq; mortaliꝰ peccat. Ratio est: quia facit contra iusticiā exp̄esse vsurpans potestatem alteriꝰ ⁊ peruertit ordinē iuris. ⁊ hoc habet locum in foro penitentiali ⁊ in foro contentioso ecclesiastico ⁊ ciuili. Nam q̄ absoluit audiendo ꝓfessionē si non hz autoritatē vel si habet autoritatē audiēdi nō hz ptātem absoluendi a tali casu: si scienter facit quis dubitat mortalem esse talez p̄sumptionem. ⁊ silr si absoluit ab excōicatione a qua non potest. incideret etiā talis p̄sumptor in excōmunicationē papalē: si esset religiosus. vt habes in. iij. pte ti. xxiij. ibi vide de hoc. Silr dispensando vel cōmutādo vota q̄ nō potest scienter peccat mortaliꝰ in tali p̄sumptiōe. In foro etiam cōtentioso si quis iudicaret aliquē nō sibi subditū scienter peccaret mortaliꝰ. etiā i foro seculari: vt si eps p̄ferret sententiam contra totaliter exemptos: vel religiosi cōtra clericos: ⁊ hmōi sentētie sunt nulle. Similr ad magnam p̄esumptionē ⁊ mortalē ptinet rectorū seculariū si volunt iudicare clericos ⁊ ad iudicia sua trahere siue p debitis siue p tallijs impositis ab ipis laicis. q; nullā ptātem hñt sup eos. xj. q. j. p totū. Silr si clericus exerceret officiū ordinis quē non hēret: puta subdiaconꝰ cātaret euāgeliū diaconꝰ diceret missam ⁊ hmōi. vel laicꝰ faceret officia q̄ nullo mō p̄nt fieri nisi p clericos esset mortalis p̄sumptio. Unde et Ozias rex iuda: q; p̄sumpsit tēplū dei ingredi ad danduz incensum dño qꝺ officiū erat sacerdotū a deo pcussus totus factꝰ est lepr̄osus. vt habet. ij. Paral. xxvj. Ad magnā p̄sumptionē ⁊ mortiferā spectat mutare non solum materias ⁊ formas: sed etiaz ⁊ ritus: ⁊ q̄ ptinēt ad solēnitatem sacramētoꝝ ⁊ officioꝝ ecclesiasticoꝝ. Ad p̄sumptionē maxima spectat vt inferior superiorē velit iudicare ⁊ sententia re ꝓtra eū cū nō possit. Unꝺ; in decre. di. xxj. Inquantum

Excusat ignarus cōfessoꝝ.

Presumptio de p̄sumptione potestatis.

hanc ꝑsumptionē sancti ꝑres apud chalcedonez in gñali ꝯcilio detestati sunt. q̄ scz quidā Dioscorus noie ꝑsumpsit sniam excōicationis ꝓtra Leonē papā dictare: vt eū fine aliq̄ audiētia subito ꝓdēnarēt. Nec vacat a ꝑsumptiōe subditus q̄ etsi nō iudicio sentētie: tñ temerarie cōdēnat facta ꝓlatoꝝ dubia: que ꝑñt bene ⁊ male fieri: qđ deo displicere oñdit ꝑ figurā. Dā vt habek in .ij. Reg. vj. cuz arca dñi dauid ordināte reduceret in hierlm cū in itinere bob⁹ ducētibus eā recalcitrātib⁹ arca aliquātulū inclinata fuisset quidā noie Oza q̄ eā cuz bobus deducebat temerarie tetigit eā q̄si retinēs ne caderet ꝓpter qđ a dño subito percussus est morte. Et vt exponit Gratian⁹. ij. q. vij. Plerūq; §. his itaq;. Et Greg. in moral. Arca designat prelatū qui ⁊ in se debet hīe mānā dulcedinis ⁊ virgā austeritatis: ⁊ legē iuris ⁊ sciētie: boues recalcitrātes sunt subditi discholi. quibus q; prelatus inclinat ꝓdelicētēs aliq̄n imꝑfectioni eoꝝ: aliquis ꝑsumptuosus q̄si retinet arcā ne cadat: dū ꝑsumptuose iudicat ⁊ reꝑhēdit ꝓlatū de nimia remissione Unde Oza interꝑtatur robustus. qui scz presumit de sua virtute. Posset aūt esse ita inordinata talis presumptio q̄ mortem incurreret anime. Item ptinet ad presumptionē q̄ aliquis se intromittat de officijs alioꝝ ⁊ de his que nō spectāt ad euz nisi necessitate vel charitate moueretur ad supplendū defectuz alterius. Unde dicit in regula iuris q̄ nō est fine culpa qui rei que ad eū nō pertinet se immiscet. ex de reg. iuris. lib. vj.

§. IIII. Punitio quaz facit

Pena p̄sumptionis.

deus cōtra ꝑsumptionē. ibi nota. secūdo cū ōr. Auertisti faciē tuā a me. Auertit aūt deus faciē suā a creatura rōnali dupl̄r. Uno mō subtrahendo gratiaz ficut cum aliquis offendit ab aliquo subtrahit faciē seu aspectū suum ab eo nolens videre eū. Et hoc facit deus presumptuoso q̄n est mortalis eius presumptio. Deut. xxxij. Abscōdā em̄ faciē meā ab eis. generatio em̄ peruersa est. Alio modo dicitur deus auertere faciē suā subtrahēdo feruorē ⁊ actualez deuotionē ⁊ spiritualē gustū. qđ facit aliquādo spōsus erga sponsam ex paruo defectu vt magis fit circūspecta ⁊ timorosa. ⁊ de hoc in ps. Ego dixi in excessu mētis mee. Et fm aliam litteram. In pauore meo. piectus sum a facie oculoꝝ tuoꝝ. qđ est verbū anime deuote: videlz cum sentit se priuatā cōsolationibus spūalibus ⁊ gustu dei timēs se derelictā a deo: sed ideo deus hoc agit ad tēpus ad excludēdā ꝑsumptionē. Nā si ad placitū suum anima sentiret consolationez nimis de se presumeret ⁊ negligentie se daret: ⁊ parum a defectibus paruis se caueret: ficut si vir semper aspiceret ⁊ rideret in faciem sponse: efficeretur nimis irreuerens ⁊ leuis.

§. V. Quantuz ad tertium

scz ꝯsecutionē mali certū est q̄ amissa gratia dei ꝑ presumptionē nō pōt sequi nisi malū de quo ꝓturbatur mēs. Un in vsu ꝑdicto subdit. Infact⁹ sum cōturbat⁹. i. totus turbatus. Lor em̄ impij quasi mare feruēs qđ quiescere nō pōt nunc estuās pervnā passionē: nūc per aliā: quādoq; ꝑ vanā leticiā quādoq; per nimiā tristitiā ⁊ hmōi.

¶ De curiositate: in quo agitur de spectaculis ⁊ vitijs q̄ ꝓcedunt ex vano aspectu: ⁊ etiā de studio secularium litterarū vtrum sit licitum. Laplm. vij.

Curiositas inter gra

dus superbie supraponit: ⁊ ab ea ꝓcedere videtur. Uitiū ē pene oēs iuoluēs ⁊ parū cognitū scz multū nociuū: qđ a se remoueri exoptat. ps. dicēs. ps. cxviij. Auerte ocu. me. ne vi. va. in vi. tua. vi. me. Ubi tria ponit.

¶ Primo ostēdit sui debilitatē. ibi. Auerte oculos meos

¶ Scđo petit excludi curiositatē. ibi. Ne videāt vanitatē

¶ Tertio appetit dirigi circa vniuersitatē. ibi. In via tua viuifica me.

§. I. Ostēdit primo ex hoc

sui debilitatē: q; postulat a deo hoc fieri qđ videt ꝑ se facere nō posse scz. Auertere oculos suos a vanitate ad quā curiositas inducit ad inspiciēdū. Multū em̄ homo inclinat ad sciendū. Nam vt dicit ꝑbus in. ſ. meta. Omnes homines natura scire desiderāt. Et eccl̄s. ſ. c. ōr. Nō saturat oculus visu nec auris auditu. Multo em̄ magis appetit scia ⁊ vitatis cognitio q̄ diuitie quarū appetit⁹ est insatiabilis ⁊ merito q; scia ptinet ad ꝑfectionē aie: nō aūt diuitie Et iō orare debem⁹ vt ꝑficiat qđ ꝑ nos nō valem⁹. ſ. auertere oculos a vanitate. i. inordinata ⁊ inutili cognitione. Ipe em̄ deus: ait apls ad Phil. ij. operat in nobis velle ⁊ ꝑficere ꝑ bona voluntate. Adeo aūt nociuū est vt excludat aliq̄n a regno celoꝝ. Un curiosus figurat ꝑ illuz q̄ se excusauit nō posse accedere ad quā fuerat cenā inuitatus dicens. Juga boum emi q̄nq; ⁊ eo ꝓbare illa. Luc. xiiij. Bos ꝓpter cornua q̄ habet eminētia in capite signat superbiz: q̄ in se habet eminētiā estimationis de se super ceteros Et ꝓpter ruminationē designat ꝓsiderationē inordinatā qua discutit rite singula. Quinq; paria boum sunt q̄nq; sensus exteriores a q̄bus oritū hz ois nostra cognitio. Paria ꝙ sunt nō singularia: q; ipoꝝ sensuū organa exteriora sunt duplicata: vt duo oculi: due aures: due nares: duo labia: due manus: in quaruz pulpis ꝑcipue viget tactus. Probare vadit qui curiose vtitur eis vt experiat quid delectationis in hoc repiat. hic aūt si emit hmōi paria bouz dans pro ꝑcio salutē aie sue: eam scz ꝑponēs vt delectetur in cognitione inutili ⁊ vana rerū fm sensum vel intellectū vtiq; seipm priuat cena gloríe. De qua dicit Apocal. xix. Beati qui ad cenā nuptiarū agni vocati sunt. Sed videtur in hmōi cognitione intellectiua vel sensitiua nō posse esse peccatū. Nam sensitiua deseruit itellectiue. Cognitio autē intellectiua fm se est bona. In hoc em̄ videtur consistere ꝑfectio hois vt intellectus eius de potentia reducatur ad actū qđ fit per cognitionē veritatis. Preterea illud qđ quis ꝓsequit a deo nō pōt esse malū. quia deus nō est auct⁹ mali: Sed quecunq; abūdātia cognitionis est a deo. Juxta illud Eccl̄. ſ. c. Omis sapiētia a domino deo est Et sapie. vij. dicit. Ipe dedit mihi horū que sunt sciētia verā: vt sciā dispositionē orbis terrarū ⁊ virtutes elementorum. ergo ⁊c. Preterea illud per qđ quis assimilatur deo nō potest esse malū: sed homo assimilatur deo ꝑ hoc q̄ veritatē cognoscit: ⁊ q; oia nuda ⁊ apta sunt oculis eius. Ad Heb. iiij. Et. ſ. Reg. ij. dicit. Deus scientiaruz dñs est. Ergo quātūcūq; abūdat cognitio veritatis nō est mala: sed bona. Appetit⁹ aūt boni nō est vitiosus. ergo circa cognitionē veritatis nō videt esse vitiū curiositatis vel aliud. Respōdet. b. Tho. ij. ij. q. clxvij. ar. ſ. q̄ cognitio veritat̄ q̄ Cognitionis de se sit bona: pōt tñ ꝑ accidēs alicui esse mala iquātū vitatis vel supbit er ea vel vtitur ea ad malū. Uitium aūt curio accidēsitatis nō est circa ipam cognitionē veritatis directe: sed pōt esse circa appetitū ⁊ studiū cognoscende veritatis: qñ scz est mala. inordinatus. Quāuis g̃ bonū hois cōsistat in cognitione veri: tñ ꝑfectū bonū hois nō cōsistit in cognitōe cuiuscūq; veri: sed in cognitōe summe veritatis ꝓfecta vt ꝓbm in. x. Ethi. patet. Et ideo pōt esse vitium in cognitione alicuoꝝ veroꝝ fm q̄ talis appetit⁹ circa illa nō debito mō ordinat ad cognitionē summe veritatis in qua ꝓsistit summa felicitas. Et sic soluit ꝑmū. Ad scđm ⁊ tertium rīdeo q̄ q̄uis cognitio veritatis quā habemus a deo: ⁊ ꝑ quaz assimilamur deo: de se sit bona: nō ꝑ hoc excludit quin homo possit cognitiōe veritatis abuti in malū: vel etiam in ordinate cognitionē veritatis appetere. Nō enim sufficit ad virtutē bonū appetere sed oportet etiā ipm appetitum boni esse regulatū fm rōnem. In hoc ergo ꝓsistit vitiū curiositatis in appetitu ⁊ studio inordinato circa cognitionem rerū de quo orandus est deus vt amoueat dicendo. Auerte oculos meos ne videant vanitatē,

§.II. Quantū ad secundū

scz de ipo vitio curiositatis. Sciēdū q̄ sicut duplex ē oculus.s.corpis q̄ ō: sensus:⁊ aie q̄ ō: intellect⁹: ita duplex est curiositas.s.intellectiua:⁊ sensitiua.⁊ ideo in plurali dicit. oculos meos ne videāt vanitatē. Et q̄uis curiositas sensitiua exerceaḳ p alios q̄ttuor sensus sicut ⁊ p visum:tamē noie visus intelligiḳ ois sensatio. vñ cōsueuit dici. Vide q̄ bonū sonum hz cāpana.i.audi. vide q̄ bonū odorē hz iste flos.i.odora. Et xps dixit discipulis suis. Videte manus meas ⁊ pedes.i.palpate. Luc.vlḳ. Et ps. Gustate ⁊ videte. Vanū aūt ō: res inutilis: vel q̄ nō cōsequiḳ finē ad quē ordinaḳ:sicut medicina ō: vana q̄ non inducit sanitatē ad quā ordinaḳ. Cognitio in hoie ordinari dz ad aliquā vtilitatē p̄m rōnem sicut ⁊ ois actus humanus alis vana est ⁊ curiositatis vitiū. Vñ sap.xiij.ō:. Vani sunt oēs hoies in q̄b⁹ nō subest sciētia dei.i.qui nō ordinat sciētiam suā ⁊ cogitationē ad deū saltē vt vltimū finē. Et Hiero.ait de q̄busdā curiosis. Nōne videḳ vobis in vanitate sensus ⁊ obscuritate mētis ingredi:q̄ diebus ac noctib⁹ in dialectica arte torqueḳ qui physicus pscrutator oculos trās celū leuat:⁊ vltra pfundū terrarū ⁊ abyssi in quoddā inane demergiḳ q̄ labū seruet:qui tantā metrorū siluā in suo studiosus corde distinguit.vt hr̄.xxxvij.di. Nōne. Videt ḡ oculi vanitatem cū q̄s sequiḳ curiositatē intellectiuā vel sensitiuā. Et quantū ad intellectiuā notandū p̄m.b. Tho.ij.ij.q.clxvij. arti.j. q̄ q̄nq̄ modis ipsa curiositas exerceḳ. Primo inquantū q̄s intēdit suo studio in cognitiōibus vitatis put pacidēs cōiungiḳ ei malū sicut illi q̄ studēt ad sciam vitatis vt inde supbiant. Vñ Aug.in li.de moribꝰ ecclie. Sūt qui desertis vtilibus ⁊ nesciētes q̄d sit de⁹ ⁊ quāta sit magestas semp eiusdē manētis nature magnū se aliq̄d agere putāt.si vniuersam istā corpis molē quā mūdum nūcupamus curiosissime intētissimeq̄ pquirāt. Vñ ⁊ etiam tanta supbia in eis gigniḳ vt in ipso celo de q̄ sepe disputāt inhabitare videanḳ. Sicꝛ illi q̄ studēt addiscere aliq̄d ad peccādum:vitiosuz studiū hñt p̄m illud Iere.ix. Docuerūt linguā suā loq̄ mēdaciū. Et q̄ addiscūt incantatiōes:sortilegia ⁊ maleficia ⁊ veneficia ⁊ hmōi. vel exp̄iunḳ ea si habēt effectū. Isid.etiā in li.sniarū dicit. Jō pbibeḳ xp̄ianis figmenta legere poetarū.q:nimiū excitāt mētē ad incētiua libidinū.di.xxxvij. Jō. Nō p̄cipue vr̄ hr̄e locū in Ouidio metamorpho.⁊ de arte amādi ⁊ Juuenali ⁊ filibus. Amb. q̄ dicit de astrologia ⁊ hmōi scientijs q̄ despecte sunt:⁊ q̄ his studēt curā aie nō habēt. di.ea.§.ij. Scdo modo cū quis studet addiscere ab eo a quo nō dz:sicut illi q̄ pquirūt aliqua futura vel occulta a demonibus in quo repiḳ curiositas superstitiosa. Vñ Aug.de vera religione. Nescio an philosophi impedirenḳ a fide vitio curiositatis in pscrutandis demonibus. pterea aūt xps demonē cōfitentē ip̄m dum clamabat.Scio te q̄ sis sctus dei.icrepabat vt taceret. Luce.iij.c.vt.s.nos doceret non esse q̄rendū a demonib⁹ etiā cognitionē vitatis.q: pterea aliqua vera aliq̄n dicūt vt hoies his allecti eis credant:⁊ tandē ad aliq̄d malū deducāt. Ad hāc etiā superstitiosam curiositatē ⁊ pestiferā pertinet ars notoria qua quis q̄rit acq̄rere cuz certis observanciis diuersas scias. Et de hac infra in titulo de superstitiōib⁹ dicit etiā Aug.in titu.de diuinatiōibus et maleficijs que fiūt in inuocatiōibus demonū. His portētis p demonum fallaciā illudiḳ curiositas hūana: dū id impudēter appetunt scire q̄d nulla eis rōne cōuenit inuestigare.xxxvj.q.v. nec mirū. Debēt aūt qui hñt hmōi libros induci ad cōburendū tales libros ⁊ scripta ne alij abutātur exemplo eoꝝ q̄scribiḳ Act.xix.s.q̄ quidā q̄ fuerāt curiosa sectati cōtulerūt libros ⁊ cōbusserūt coram oibus. Tertio mō ⁊ alijs sequētibus pōt esse vitiū ex ipsa inordinatiōe appetitus ⁊ studij addiscēdi veritatē. Et hoc primo inquantū per studiū minus vtile retrahiḳ a studio q̄d ex necessitate sibi incumbit:vt si habēs curā animarū; vel audire confessiones nesciens quid spectet ad tale officiū insistat studio philosophie:vel astrologie vel poesi ⁊ hmōi. q̄d Hieronym⁹ reprehēdēs inq̄t. Sacerdotes dei omissis euangelijs ⁊ prophetijs videmus comedias legere:amatoria buccolicorū versuū verba cantare tenere Virgiliuz in manibus: ⁊ id q̄d in pueris est causa necessitatis:crimē in se facere voluptatis.di.xxxvij.c. Sacerdotes. Hinc ⁊ origenes dic. Scinipes ⁊ ranas quib⁹ percussa fuit egypt⁹ significare vanā gloriā dialecticorū garrulitatē ⁊ sophisticā argumēta Silique quoq̄ porcorū q̄bus prodigus saturari cupiebat sed nequibat:doctrinas figurāt gentiliū p̄m Hieronymū sed ⁊ ipe Hiero. verberatus fuit acriter in infirmitate ⁊ sibi dictū q̄ Ciceronianus erat nō xp̄ian⁹.eo q̄ nimis vacabat studio Platonis ⁊ Ciceronis delectat⁹ suauitate eloquij. Et si q̄n ppbas legere incipiebat:sermo horrebat incultus.ait ipe di.xxxvij. Legimus.cū sequenti.§. Sicq̄ ex curiositate retrahebaḳ a studio scripture magis vtili ⁊ necessario. Vñ ⁊ religiosis ⁊ clericis in sacerdotio vel dignitate cōstitutis phibeḳ sub pena excōicationis studiū legū ⁊ physice.i.medicine vt magis possint vacare studio theologie ⁊ canonum. ex̄ ne cle. vel mo.c.fi.⁊.c. Non magno.

Quarto mō inquātū aliquis studet ad cognoscēdū veritatem supra p̄portij ingenij facultatē: quia per hoc hoies de facili labunḳ i errores. Unde dicit Eccl.iij. Altiora te ne quesieris ⁊ fortiora te ne scrutatus fueris:⁊ in pluribꝰ operib⁹ eius ne fueris curiosus. Et postea seq̄tur. Multos em̄ supplātauit suspitio illorum ⁊ in vanitate detinuit sensus eorū. Ad quā curiositatē pertinet q̄ aliqui inuestigent de mysterio trinitatis vel incarnationis vel sacramēti eucharistie ⁊ predestinationis ⁊ hmōi rationibus naturalibus.de quibus dicit Amb. Tu quoq̄ digitum ori admoue:scrutari nō licet diuina mysteria.scz curiose. Unde ⁊ in figurā Nume.iij.fuit p̄ceptum. Alij nulla curiositate videāt q̄ sunt in sanctuario. idest occulta mysteria christi p̄ius q̄ iduanḳ.i.nisi velata.⁊ quia curiositate ducti filij israel viderūt arcā dei reductā p boues a philisteis qui in bello abstulerāt eam in bethsamis: mortui sunt septē milia virorū ⁊ q̄ngēta milia plebis de bethsamitis. vt habeḳ ſ. Reg.vj. Permaxime simplices debēt cauere ab huiusmodi curiosis questionib⁹. Vñ Aug. dicit q̄ cū querunt aliqui q̄d deus faciebat ante mūdi creationē. Rñdendū est q̄ eternā gehennā curiosis pparabat. Quinto modo q̄n homo appetit cognoscere veritatem circa creaturas nō referēdo ad debitū finē.scz ad cognitionē dei:sed in ipsa cognitiōe sola delectaḳ. vñ Aug.de vera religione dicit q̄ in p̄sideratione creaturarū nō est vana ⁊ peritura curiositas exercenda:sed gradus ad immortalia ⁊ semper manētia faciendus. Salomō qui dicit se curiose multa inuestigasse,pter nimiā curiositatē quā habuit ad inuestigādū de opinionib⁹ hoim circa scibilia:infatuat⁹ legitur nimio amore mulierū.q̄d Origenes intelligit p doctrinis gētilium varijs ⁊ multis quarū amore delectatus a veritate errauit:postea tñ emēdat⁹. Seneca in epla. Demēs meritō viderer si cū saxa in monumētū senes femineq̄ cōgererēt:cū iuuēt⁹ intra portas expectaret armata: sederē ocios ⁊ hmōi questiūculas ponerē. Nō nō pdidisti hēs:continua nō pdidisti.ḡ continua habes. Nō vacat ad istas inepti as. Ingēs negociū in manibus est. Mors me sequiḳ. Jfugit vita. Aduersus hec doce me. Hec ille.

§.III. Oculus quoq̄z cor-

Cognitio sensitiua ē cā multorū pctorū.

poralis put includit oēm sensum exteriorē videt vanitatē cum curiosus est:que curiositas sensitiua causa multorum pctorū est ⁊ oēs pene iuoluēs:pfistit in appetitu ⁊ studio inordinato cognoscēdi p aliquē sensum exteriorē. Pro cuius declaratione dicit btus Tho.ij.ij.q.clxvij.q̄ cognitio sensitiua ordinaḳ ad duo. Uno mō tā in hoibus q̄ in brutis ordinaḳ ad corpis sustētationē inquātū scz p hmōi cognitionē homines ⁊ alia aialia vitāt nocua. ⁊ conquirūt

sibi necessaria ad sustentationē: sicut ouis videt lupū fugit ⁊ homo videt inimicū. qđ facere nō posset si non videret: ⁊ videt cibū sumit illū. Alio modo cognitio sensitiua spāliter in hoie ordinat ad cognitionē practicā vel speculatiuā. videt enī herbā medicinalē medic⁹ ordinat eaz ad medicinā. Videt exercitia alicuius artis quō fiunt addiscit vt sm eā operet. Cōsideras p visum. auditū vel alios sensus pulchritudinē ⁊ virtutē creaturarū exurgit inde in cognitionē creatoris. Qñ igit nō apponitur studiū circa sensibilia cognoscēda pdictis modis ⁊ cautis scz ppter necessitatē sustētande nature: vel ppter studiū veritatis intelligēde: tunc oculus videt vanitatē ⁊ peccat curiositate vel alio vitio. Nā etiā si nō ordinet ad male concupiscēdū vel detrahendū: aspiciendo scz facta aliorū: solū ex hoc ꝙ nō ordinatur ad aliquod vtile: sed poti⁹ auertit hoiem ab aliq̄ vtili ꝓsideratione: curiositas ⁊ vanitas ē. Vñ ⁊ aug. in lib. ꝓfess. fatet se peccare in aspicīdo a casu canē currentem post lepozē eo ꝙ hic aspect⁹ auertit aliqñ ab aliqua vtili consideratione: ⁊ vanus inquit hebesco. Et q̄uis luxuria ⁊ gula sint circa tangibilia ⁊ gustabilia: ficut ⁊ vitiū curiositatis: est tm̄ ista differētia inter ista sm. b. Tho. vbi s. Nam luxuria ⁊ gula sunt circa delectatiōes que sunt in vsum rerū tangibiliū ⁊ gustabiliū: sed curiositas est circa delectationē cognitiōis ⁊ tactus ⁊ gustus: ⁊ aliox sensuū sed inordinate: ⁊ vocat ꝓcupiscētia oculoz hec curiositas rōne iam dicta: q: scz noie oculi intelligit oīs sensus. Vñ ⁊ Aug. in. x. cōfes. oñdēs differētiā hmōi dicit. Ex hoc euidētius discernit q̄d curiositatis q̄d voluptat agat per sensus ꝙ voluptas pulchra: suauia: canora: sapida: leuia sectat. Curiositas aūt etiā ptraria tētādi causa ad subeūdā molestiā sed experiendi noscendiq̄ libidinē. Hec ille. Sic ergo luxuria querit delectationē inordinatā tactus: sz curiositas q̄rit delectationē inordinatā cognitionis que habet p tactū de re. ⁊ sic de alijs sensatis. Vñ ⁊ virgines tenent de vitio carnis p modū curiositatis: scz vt experiant q̄litatē illius delectatiōis veneree ⁊ cognoscāt: magis ꝙ alie psone nō vgines sm ꝑe. de pal. Sed ⁊ qui expti sunt delectationē veneream aliqñ incitant ⁊ stimulant ad turpia magis aliqñ ex curiositate. scz ad experiendū nouos modos turpitudinū ꝙ ex luxuria. Et ideo oād⁹ est de⁹ ne oculi videāt vanitatē. Dicit etiā Beda ꝙ vitiū curiositat est in dinoscēdis carpendisq̄ vitijs ꝓmoz qđ fit p partes sensibilia. Qđ tm̄ intelligendū sm Tho. vbi s. nō qñ b fit bono aio. s. cōsiderādo facta aliox ad vtilitatē suā vt scz inde ꝓficiat ꝓuocatus exemplo bono alterius: vel etiam ad vtilitatē alterius: vt scz corrigat ab eo regla charitatis seruatis debitis circūstātijs. Sed cum quis cōsiderat facta aliox ad despiciendū vel detrahendū vel saltem inutiliter inq̄rendū. hoc em̄ curiosum est vt vitiosum. Vñ Prouerb. xxiij. dicitur. Nō insidieris nec queras impietatem in domo iusti nec vastes requiē eius. Ad qđ facit qđ d. vj. q. j. c. ex merito. Officiū singuloz sit charissimi non solū oculos habere castos. sed ⁊ linguā nec aures ꝓrumpentes quis habeat idest curiosas. Nec q̄d in domo cuiusq̄ agat: alia domus per eos vnq̄ nouerit. De quibusdā mulieribus vanis dicit apls. s. Tim. v. inuectiue. ꝙ circūierit domos: ⁊ nō solū otiose sed ⁊ verbose ⁊ curiose. Dina filia Jacob: q: egressa est domū patris vt videret feminas regionis curiositate ducta: oppssa ⁊ violata fuit a Sychem Gen. xxxiij. Nec de manib⁹ eius eruta nisi quadaz vi fratrū. Ad figurādū sm Aug. ꝙ aia egrediēs per curiositatē de domo proprie cōscientie timorate vt curiose intueatur creaturas per aliquam sensationem inde violatur a diabolo per cōsensum in aliquod malū: quā diabolus violatam detinet blādicijs dū remordentes cōscientiā de malo vane cōsolatur: vel spe venie vel emendationis: vel cōparationis peccati alioz: sed fratres. i. affectus viriles aie sensualitati vim facientes ⁊ occidentes per penitentiā vitia eripiunt de manibus diaboli.

Curiositas inducit ad luxuriam.

Curiose alterius facta dinosere.

§. IIII. Quantū ad tertiū

vbi appetit ꝓpheta dirigi circa vniuersitatē creaturarū. ibi. Jnvia tua viuifica me. Nota ꝙ via dei est vniuersitas creaturarū: q: p cōsiderationē earū mens vadit ad deū ⁊ tūc viuificat mens cū deueniēdo in cognitionē dei p creaturas. iuxta illud ad Roma. j. Jnuisibilia dei a creatura mūdi per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt. Cognoscendo deū diligit eū vt ois boni cōtētiuū. p dilectionē em̄ dei aia viuificat. Ex pulchritudine em̄ creaturarū pcipit pulchritudo dei creatoris oīm. Ex magnitudine earū magnitudo dei. Ex perpetuitate dei eternitas. Ex virtute dei pfectio ⁊c. Et ista est pia curiositas ⁊ bona.

§. V. De spectaculis etiaz

dicit Beda ꝙ nō solū in addiscendis artibus magicis: sz etiā in cōtemplādis spectaculis ꝓfitit ꝓcupiscētia oculorū. q̄ sm Aug. facit hoies curiosos. De hmōi autē dicit. b. Tho. ij. ij. q. clxvij. ar. ij. ꝙ inspectio spectaculoz reddit vitiosa iquātū p hoc hō fit pn⁹ ad vitia vel lasciue vel crudelitatis p ea q̄ ibi repītant. Vñ ⁊ Chrys. dicit. ꝙ adulteras ⁊ inuerecūdas mētes ꝓstituūt tales ispectiōes. Sed q̄rit vtrū sit mortalis talis ispectio. Et vr ꝙ sic q: dicit de ꝓse. di. j. Qui die solēni ptermisso ecclie cōuētu ad spectacula vadit excōicet. sed nullus excōicari dz nisi pro mortali. ergo videt mortale. Preterea dicit Aug. sup psal. Videt hoies venatorē ⁊ delectant. Ue miseris si se nō correxerint. videbunt em̄ saluatorē. s. in iudicio ⁊ ptristabūtur di. lxxxvj. q̄ venatorib⁹. Sed ve importat dānationē eternā. sm Hiero. Cōtristari etiā in aduentu saluatoris nō est nisi reproborz. ergo ⁊c. Jn contrariū est q: Alb. sup. iiij. dicit ꝙ spectacula siue sint inuenta tm̄ ad tediū remouendum ⁊ solaciū mortalitatis humane: siue etiā sint talia ꝙ habeant annexā vtilitatē q̄uis inisceat vanitas vt aucupia: venationes ⁊ hmōi in ꝓnis secularib⁹ sunt toleranda exercitia eorū: dūmodo nō fiāt tpe interdicto vel loco sacro. ergo multo magis ispectio hmōi est tolerāda cū minus sit: ergo nō est mortale. Etiā Tho. supra nō dicit simpliciter esse vitiosaz. sed iquātū ꝓuocat ad malū. Posset sic distingui. Aut spectacula sunt talia q̄ sunt repsentatiua piarū rerū. vt adoratio magoz: occisio innocentū: passio xpi ascensio: missio spūssancti ⁊ hmōi. Et hoz exercitia de se sunt licita: ⁊ simili⁹ inspectio eoruz. Vana tm̄ q̄ aliqñ ibi miscent sunt resecāda: ⁊. multo magis si qua turpia committerent a iuuenibus q̄ talia pparāt. Aut nō sunt talia ⁊ tunc aut illa sunt exprsse phibita a iure vt torneamenta ⁊ duella. ex de tor. p totum. ⁊. ij. q. iiij. monomachiam. Vel etiā ibi pbabilr imminet piculū vite: vel notabilis lesionis exercitiū hoz mortale est. Jnspectio aūt hoz nō vr mortale nisi q̄s ita inordinate afficeret ad aspectū hmōi ꝙ etiaz accederet ad inspiciēdū si pciperet ptrariū: vel nisi q̄s ꝓpter b dimittat diuina in dieb⁹ festiuis. Et de hoc intelligit. c. inductū. s. Qui die solēni. Vel daret operā efficacē ad hmōi facienda. sicut q̄ ꝓuocāt ad ista: vel soluūt faciētibus: qui alr nō fecerēt. Aut nō sunt exprsse phibita. ⁊ tūc si repsentant multū turpia ⁊ lasciua ea exercentes mortaliter peccant. Et de b de ꝓse. di. ij. c. Pro dilectione. Et inspectio volūtaria taliū mortale est: q: nil aliud est ꝙ delectari de turpibus ⁊ de seuis. tum etiā q: piculo tētatiōis sponte se exponit. ⁊ de hoc intelligit. c. sup. iadictum Aug. Qui venatoribus. Loquit em̄ ibi de histriōibus ⁊ venatoribus cum bestia dentata. Si a casu respicit talia nesciēs fieri hmōi repītatiōes nō videt de facili pdēnandus p leui ⁊ incauto aspectu. Si aūt alia vana ⁊ solatiosa repsentent ob solatiū. qđ tm̄ nō fit in opprobriū ecclie vel clerici religiōis: de se nō videt mortale: nec exercitatio: nec aspectio vt facere laruas. diacones: reges et hmōi. Similiter aspicere chorezātes: saltantes: currentes ad brauium: in palestra se exercentes; vel hastiludijs; vel alijs ludis de

Spectacula quedam sint peccatum.

De spectaculis distinguo.

se nō videtur mortale: cuius vanitas sit & amissio tēporis. Posset tamē ibi esse mortale p accidens ppter aliqd malum supueniens vel malaz intētionem in hmōi. vt si qs ex aspectu mulierū choreizantiū trahak in cōcupiscētiā earū Clericis etiā & religiosis talia aspicere magnū peccatum videk propter scādalum populi. Unū dr de cōsecra. dist. v. Nō oportet. i. nō congruit ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus interesse. Et in. c. pcedenti dicik q laruas demonū ante se fieri non cōsentiant. Et qr multa mala cōtingit in huiusmodi fieri: ideo detestāda & reprehēdenda sunt in predicationibus & alia huiusmodi.

§. VI. De curiositate et q-

spectu vano oculoz quātum est piculosus plus q̄ alioz⁹ sensuū abusus. Cōmitti pōt pctm̄ p visuz magis q̄ p aliū sensuz multiplr: incessanter & faciliter: Sm magistrū Umberti in expositione regule Aug. Inducit incaut⁹ aspect⁹ ad q̄libet capitaliū vitioꝝ. Primo em̄ irritat gulam. Ben. iij. Vidit mulier lignū q̄ esset bonū ad vescēdum et pulchrū oculis aspectuq; delectabile: et tulit de fructu ei⁹ & comedit. Scdo incitat cupiditatē & auaritiā. Matth. iiij. Ondit ei. s. xp̄o: diabolus oia regna mūdi: vt. s. incitaret ad appetitū eoz. Amb. Mens auari semp aurū semp argētum videt. Tertio ꝓuocat ad superbiam. Unū Bern. dicit q̄ lucifer videns filiū dei equalē patri voluit assimilari sibi vt esset equalis & ipse patri. Unū in corde suo dixit. Similis ero altissimo. Isa. xiiij. Et in fabula dr q̄ bufo se ꝓpterea iflauit in prato: qr ibi vidit bouē magnū pascētez & voluit ei assimilari in magnitudine: sz crepuit. Quarto cōmouet iram. Matth. xviij. Videntes cōserui eius q̄ fiebāt cōtristati sunt valde. Sic & fratres Joseph videntes q̄ a patre plus ceteris amarek: oderāt eū nec poterant ei quicq̄ pacifice loqui. Ben. xxxvij. Quinto cōcitat inuidiam. s. Reg. ij. Videbis emulū tuū in cunctis psperis in Israel. & paulo post. vt deficiāt oculi tui & tabescat aia tua inuidia hec videndo. Socrates. Utinā oculi inuidoz in oibus ciuitatibus essent vt de oim felicitate torquerētur.

Sexto fouet accidiā. Accidiosus em̄ visa intēperie tpis nō audet exire ad opus: sz torpescit in domo. Eccl. xj. Qui cōsiderat nubes nunq̄ metet. Septimo inflāmat ad libidinem. Eccl. ix. Propter spēm mulieris multi perierūt. & ex hoc cōcupiscētia quasi ignis exardescit. Ben. vj. Videntes filij dei filias hoim q̄ essent pulchre: acceperūt vxores ex oib⁹ quas elegerāt ppter qd postea secutū est diluuiū. Sic egyptij videntes sarā vxorē abrae q̄ erat pulchra nimis nūciauerūt pharaoni & sublata est mulier. Ben. xij. c. Sic samson videns mulierē dalilā de philisteis adamauit: q̄ tandem fuit cā mortis sue. Judi. xiiij. Sic dauid videns bersabee lauantē se: misit p ea & adulteriū ꝓpetratū ē. ij. Reg. xj. Senes iudices ppli videntes susannā: exarserūt in cōcupiscentiā eius. Dan. xiij. Omne igit pctōr genus p oculos generat. & ideo xp̄s dixit. Si oculus tuus nequā fuerit totuz corpus tuū tenebrosum erit: qr. s. oēs tenebre pctōr⁹ p malos oculos inducunt. Et ideo si oculus tuus scādalizat te erue eū. s. nō aspiciēdo illud vñ scādalizaris & proijce abs te ait saluator. Mat. xviij. Scdo oculus pōt incessanter inducere ad malū qd nō fic est de alijs sensibus. Nam alij sensus nō semp habēt obiecta in promptu. vt patet in auditu: gustu: odoratu: & tactu. sed oculus semp habet qd pōt inspicere & inde peccare si velit. ij. Petri. ij. Oculos habētes plenos adulterij & incessabilis delicti. Itez actus oculi velocior est q̄ aliorū sensuū. Unū apls cōiungit eā cū momēto dicēs. In momēto in ictu oculi. & ideo faciliter p ipm peccat. Unū Judith. x. dr q̄ cū intrasset ante faciē eius statim captus est in oculis eius. Et ideo dicitur Eccl. xxxj. Nequius oculo quid creatū est. quasi diceret nihil si quis male vtak. Item q̄uis impudicitia possit vigere in oibus sensibus. pmarime tū in visu. Et in olfatu quidem cum in odoribus meretricis delectak. Juxta illud. Asperfi cubile meū myrrha & aloe & cinnamomo. Prouerb. vij. Item in auditu: cū vox eius vel cantus audik. Eccl. ix. Colloquiū eius quasi ignis exardescit. Unū Bern. dicit q̄ est sicut fibilus serpētis. s. torticās. In gustu quādo cū ea propter qd dicit Eccl. ix. Cū muliere aliena nō sedeas: nec accumbas cū ea: nec alterceris in vino cū ea. In tactu. Prouer. vj. Qui ingredik ad vxorē primi sui nō erit mūdus cū tetigerit eā. In oculis. ij. Petri. ij. Oculos plenos adulterij. Licz ergo vigeat corruptio impudicitie in oibus sensibus: plus tū in oculis. Tactus em̄ simplex solā suauitatē carnis suscipit. Audit⁹ dulcedinē eloquij. Odoratus fragrātiā odoris. Gust⁹ nihil ꝓprie de ea percipit: sed visus colorē: figurā: gestus: ornatū. membra & totius corpis dispositionē pcipit. Et quāto plura sunt: tanto maiorē ignē accendunt. Itē frequētius pōt videri plona q̄ tangi vel audiri vl cū ea comedere. Pōt qs videre oēs mulieres vni⁹ ciuitatis & oēs cōcupiscere: sed nō sic tāgere: audire & hmōi Unū Threnoz. iij. Dr. Oculus me⁹ depdat⁹ est aiam meaz in cūctis filiab⁹ vrbis mee. Itē audaci⁹ oculus peccat in mulieres q̄ alij sensus. Audet em̄ qs videre multas mulieres cū q̄bus nō auderet loq. Itē non pōt ita deprehendi impudicitia oculi sicut alioz sensuū. Itē insatiabilior ē alijs sensibus. Eccls. j. Nō satiak oculus visu. Et ideo Aug. i regula Nec dicat vos hec animos pudicos: si habeat oculos impudicos: qr impudicus oculus impudici cordis est nūci⁹ xp̄i. q. v. Nec solo. Cauēdū est igit a curiositate oculoꝝ. De quinq̄ sensibus habes. s. in. j. pte. ti. ij.

§. VII. Sed queritur vtrū

liceat in lris secularibus studere vel eis vti. Et Gratian⁹ qdē hāc qstionē mouet de viris ecclesiasticis. dist. xxxvij. p totū. Et arguit pro & ptra. Demū sic soluit in §. Cur ergo Sckares litteras qdā legūt ad voluptatē poetarū figmētis & verboz⁹ ornatu delectati. Et tales reprehendunk a sctis. Unū Hiero. Vino iebriank qui scripturas sacras male intelligūt atq; quertūt. Sicera q̄ abutunk seculari sapientia & dialecticoz tēdiculis q̄ nō tam vincula sunt appellāda q̄ fantasmata. i. vmbre qdā & imagines q̄ cito pereunt & resoluunk. di. ea. Et in. j. c. dr. Eps libros gētiliū nō legat. hereticoꝝ aūt legat pro necessitate & tpe. Quidaz vo litteras seculares ad eruditionē eas addiscūt vt errores gentiliū legēdo detestenk: & vtilia q̄ in eis inuenerint ad vsum sacre eruditiōis deuoti quertāt. & tales laudabiliter lras seculares addiscūt. Pro qua cclusione firmāda inducit exēpla figuras & autoritates sctoꝝ. Exempla videlicet Moysi & Danielis qui in omni sciētia egyptioz & chaldeoz fuerūt eruditi: de q̄bus dicit Hiero. di. ea. Qui de mensa & vino regis nolūt comedere ne polluank. s. Daniel cū socijs vtiq; si sapiētia atq; doctrinā babylonioz sciret esse pctm̄ nunq̄ acquiescerēt discere qd nō licebat. discūt aūt nō vt sequātur: sed vt iudicēt atq; cōuincāt. Sfiguras hmōi habem⁹ in hoc qd pcepit dns filijs israel vt spoliarēt egyptios auro & argento: moraliter instruēs inquit Gratianus. vt siue aurū sapientie: siue argentuz eloquētie apud poetas inuenerim⁹ in vsum salutiferū eruditiōis vertamus. In leuitico vo promitias mellis. i. dulcedinē humane eloquētie domino iubemur offerre. idest ad honorem vti. Magi quoq; dño tria munera obtulerūt: in qb⁹ nonnulli tres partes philosophie itelligi volūt. Denicq; in expositione psalteriū Lassiodorus ait. Dis splendor rhetorice eloquētie: oēs modi poetice locutiōis: quelibet varietas decore pronūciationis a diuinis scripturis sumpsit exordiū. dist. eadē. §. Sed cōtra legit. Confirmātur idem autoritate Bede dicentis. Turbat acumē legētiū & desistere cogit qui eos a legendis secularibus libris omnibus modis estimat prohibendos in quib⁹ si qua inuenta sunt vtilia quasi sua sumere licet: alioquin Moyses & daniel sapiētia & litteris egyptioꝝ & chaldeoꝝ nō paterenk eruditi: nec ipe magr gentiū aliquos versus poetaꝝ suis scri-

Studere in sciētijs secularibus.

Qñ licet in eis studere.

ptis indidisset vel dictis. Et glosa ibi ponit illa dicta poetarū scz in epla ad Titū illud pigmenidis. Cretēses male bestie semp mēdaces: vētris pigri. Et in epla. ſ. Pauli. xv ad Cor. illud Terentij. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Illud aūt qđaddit ibi glo. Odero ſi potero ſi nō inuitus amabo. qđ dicit esse in dictis apli nō est verus qz ibi nō habek: ſz bene in actibus aplōr illud. Ben⁹ q̄dē cū simus dei in ipo viuim⁹: mouemur ⁊ sumus. Item Iherō. sup epl̄am ad Titū. Si q̄s grāmaticā artē nouit vel dialecticā vt recte loquēdi rōnē habeat. ⁊ inter va ⁊ falsa dijudicet nō improbam⁹. Sz ex synodo Eugenij pape hoc habek statutuz vt ab vniuersis epīs subiectis plebibus ⁊ alijs locis in q̄bus necessitas occurrit ois cura ⁊ diligētia habeak: vt magri ⁊ doctores ꝓstituātur q̄ studia lrārū liberaliūq; artiū dogmata doceant: qz in his maxie diuina manifestank atq; declarank mādata. di. ea. De q̄busdā. b. Tho. ij. ij. q. clxvij. dicit q̄ studiū pbie fm se est licitū ⁊ laudabile, ꝓpter vitatē quā pbi ꝓceperūt deo illis reuelāte vt ō: Ro. ſ. Sz qz quidā pbis abutunk ad fidei impugnatiōnē ideo apls dicit ad Col. ij. Videte ne q̄s vos decipiat p pbiam ⁊ inanē sciam fm traditionē hoim ⁊ non fm xp̄m.

Sed vir venerādus in sctitate: dignitate: ⁊ scia p̄clarus dñs Jo. dñici. hāc materiā pleni⁹ discutit ⁊ declarat. quendaz em̄ libr̄ edidit intitulatū lucula noctis qui totus est materia hui⁹ q̄stionis. Querit em̄ argumētatiue ꝓcedēs vtrū sit licitū xp̄ianis secularib⁹ lrīs vti. Et in corpe q̄stionis vbi post argumenta ad ptē negatiuā determinat questionē in ca. qđ incipit. Eam dico pbiam. declarat se pbiaz seu seculares lras nuncupare q̄s ethnici seu seculares homines vt cōiter inuenisse crednnk. Hanc scz pbiam inquit ipe autore Varrone q̄drifariā diuisērūt. videlz in rōnalez moralē: naturalē: ⁊ diuinā. Ad rōnalez ptinere voluerunt dialecticā ceteras q̄z artes liberales. Moralem vo descripserūt ethicā. ⁊ poetis nō modicā portionē cū hīstoriis: q̄ eo ad mores cōueniūt quo virorū mulierūq; actus recitātes beneviuēdi ⁊ timendi in malis tradūt exempla. Huic riuulo oēm ciuilē tractatū placuit applicare. Sequik ꝓ inde naturalis seu ab idiomate greco phyſica dicta q̄ de rebus sensibilib⁹ inuestigatione sua a centro terre vsq; ad summū celū de quocūq; potuit opinari p̄sumptiōe solerti voluit habere sermonē. Tādē diuinalis seu metaphyſicalis quā theologiā vocam⁹. de magicis sacris demonibus separatis substātijs ⁊ natura diuina ꝓtractās. futurū secularū cū ciuib⁹ suis opinatis atq; actiōibus credēda. nō autē scienda multipl̄r diffiniuit. Sicq; ex hoc vno fonte quem pbiam seu amorē sapie vñ plātante pythagora pbi nomē est ortū. quattuor flumina nata aie paradisum hūectant: in riuulos multos diuisa. hinc pdeunt grāmatica: rhetorica: hīstoria ⁊ cetera multa. Et post multa in eo. c. dicit ad q̄stionē ꝓpositā posse particulariter rñderi. videlz q̄ naturalis pbia q̄ rerū creationē nō nouit ⁊ eternitatē ſz ppetuitatē mūdi aut pbare nitik aut supponit. ⁊ p hmōi est veritati ꝓtraria: in superficie tm̄ vt credo. Theologica etiam q̄ metris currit vel ꝓsa finceritati fidei in suo vestimēto rebellis neq; q̄ sunt legēde nisi a paucis in fide bñ fundat̄ quor est infideles ⁊ hereticos expugnare. Idi em̄ si sciunt triticū a zizania separare: debēt mixtū migma in aera vētilare: ⁊ purū ⁊ defecatū cibū ⁊ potū nō cōpactū populis ministrare. Duas vo alias humane pbie partes xp̄ianus poterit discurrēdo videre cum ad eius officiū pertinuerit aut finis pietat̄ id petierit. siuevt vitek ocium vitioū sentina cū meliora se nō p̄tauerint. Sit hec conclusio sancti Iherō. dicēris sup epl̄a ad Titū. Si q̄s grāmaticā artē nouit vel dialecticaz: vt recte loq̄ndi rōnem habeat ⁊ itervera falsaq; dijudicet nō improbamus. Geometria autē ⁊ arithmetica ⁊ musica hīt in sua scia veritatem: sed non est illa scia pietat̄. Scia pietat̄ est nosse legere scripturas ⁊ intelligere prophetas ⁊ euāgelio credere: ⁊ apl̄os non ignorare. di. xxxvij. Si q̄s. Accedit ad idē Anticus in epla dicens. Tādiu liberalib⁹ artib⁹ imorandū est q̄diu anim⁹ meliora agere nō pōt. Rudimēta sunt nr̄a nō opa. Et idē in epl̄a. xxxv. Quēadmodū studere oibus annis honestū est. ita non oibus instituī turpis ⁊ ridiculosa res est. Senex elemētarius iuueni parendū est: seni vtēduz est. Hec oia ille. Lui addi pōt qđ ait Iherō. de daniele ⁊ socijs. scz Discūt aūt nō vt sequank: ſz vt iudicēt atq; q̄incāt. Quō si quispiā aduersus mathematicos volēs scribere inpit⁹ mathēseos risui pateat: ⁊ aduersus pbos disputās si ignoret dogmata pbor̄. di. xxxvij. q̄ de mēſa. Hinc ⁊ amb. sup lucā. Legim⁹ alīq; ne negligank: legim⁹ ne ignorem⁹: legimus nō vt teneamus: ſz vt repudiem⁹. Item aug. Si q̄d veri de deo Sibylla vel orpheus alijve gentiū vates aut pbi p̄dixisse noscunk. valet quidē aliq̄d ad paganor vanitatem reuincendā. nō tn̄ ad ifidor scz que sunt fidei auctoritatē cōplectendā. dist. xxxvij. si quid veri. Ad predictaz q̄nē p̄fatus vir venerādus in seq. c. qđ incipit. tertius terminus. Rñdet. plenius declarās hos terminos: ꝓcessum consultū: mādatū: p̄ceptū: ꝓhibitū ⁊ vsum. Et quātuz ad primū ō: illud esse cōcessum quicq̄d p indulgentiaz ab eo qui id iuridice pōt est largitū vtraq; pte in libera ptāte bñficiati manēte. Accipio aūt magis stricte ꝓcessum q̄ faciat lex vbi dicit. qđ nō est ꝓhibitum videtur esse cōcessuz Sicq; cōcessus ē vsus carniū hūano generi post diluuiū. Hoc modo reor dicendū aliq̄bus aptis ⁊ solidatis in fide ethnicorū studiū esse cōcessuz. Et ad hoc facit. c. De q̄busdā. di. xxxvij. Cōsultū addit supra cōcessuz nō solū p̄suasionē: ſz etiā maioris boni ꝓditionē. Cōsiliamur em̄ vt ex plurib⁹ qđ honestiⁿ fuerit eligam⁹. Hinc dico ad dubium q̄ cū melius studiū pene ois hō possit frequētare q̄ sit studium pbor̄. Nō em̄ de pari pugnāt lectio xp̄ianor et lectio grecor̄ ſz incōparabiliter. sicut ad ꝓpositū Iherō. scribit Aug. Pulchrior est veritas xp̄ianor q̄ helena grecor Esset absolute in cōi cuilibet cōsulenduz ne legat codices ethnicorū esto q̄ in certis casibus hodie alicui foret p̄sulēdū p̄fato studio dare operā efficacē. vt in. c. Qui de mēſa di. xxxvij. Mandatuz vult iurisperitus maxie Archid. cū Hugo. xiij. q. j. Qđ debek infra ꝓceptū foze ⁊ cōsilium supare in eo q̄ obligat ad penā ꝓtrariū faciente qđ nō facit consiliū: sed nō obligat ad culpā qđ est de rone ꝓcepti. Rñ ad q̄st

Tūc dicik ad q̄stū p iudicē sempiternū foze mādatū ne quis in dictis gentiliū debeat p̄manere. vberari em̄ iussit nam. Iherō. vt Ciceronianū: ipso vberato teste ad Eustochiuz. qđ factū Gratianus assumit in canone p stabilimēto concussionis eiusdē. di. xxxvij. c. Legim⁹. Preceptū est cui⁹ trāsgressio mortale crimē inducit. xiij. q. ſ. qđ debek. An vo sub tali precepto libri gentiliuz xp̄ianis intelligi debeant interdicti. temerarie non audeo affirmare licz multi textū id videank sonare. vt illecti earū doctrinarū blanditijs repisc̄ant aliq̄ q̄ eaz vinculis astricti velut bos ad victimā ducerētur. Tali zelo ipulsus vt credo non mediocriter. tali facultate instructus btūs Iherō. scripsit de filio ꝓdigo ad Damasum papā. Demonū cibus est carmina poetarū secularis scia rhetoricor pompa verbor. Nulla ibi saturitas veritatis. nulla ibi refectio iusticie reperik. Studios earū in fame veri ⁊ virtutū penuria pseuerāt. Prohibitio nō distinguik a p̄cepto nisi qz illud affirmatiuū vt honora patrē ⁊ matrē. hoc negatiuū: vt nō occides. Et fm b credunk a sanctis lectiones ethnicorū codicū phibite multis de causis. ita tn̄ vt ois phibitio cōditionalis intelligatur ⁊ nō absoluta. Cause aūt sunt iste ⁊ similes. Si qui forent meliorib⁹ obligati vt sacerdotes qui debēt cure animarū vacare. vt. c. Sacerdotes. dis. ea. Item vbi de sumptibus de q̄bus debēt paupes sustētari: tales lre emerentur soluēdo doctorib⁹ vel libros acquirēdo. vt in. c. Legāt. di. ea. Item cū ꝓpter talīū lrārū amorē littere sacre ꝓtenerent ⁊ negligerenk. vt in. c. Vino inebriank. di. ea. Item si causa vanitatis ꝓtingeret frequētari p̄dictas. vt i. c. Nōne. dist. ea. Item si ad inanē gl̄iam vel quoduis vitiū inclinarent

Pbia dicitur.

Quō studēdus sit in litteris sc̄larium

legẽtes. Itẽ ꝛ fortiꝰ ſi deducerẽt ad errorẽ. Ad qõ facit. c. ideo. diſt. ea. Oẽs he cauſe tãgunt di. xxxvij. in. c. pallegato. Verũ q: vt plurimũ hec mala ex pfatis lecturis prouẽniunt ſicut exempla patẽtia ꝛ cõſcientie ꝓprie clamant p hibite pſumunt in pluribus. Et ideo debẽt deteſtari: ſermonibꝰ vilipẽdi earũq; ſectatores icrepari: nõ q: in ſe male: ſz q: media ſunt ad deuiãdũ a deo. Vñ ꝛ B: eg. fidei ze lato: deuotꝰ titi liuij viri maxie eloquẽtis libros quotꝯ repire potuit cõbuſſit. Vſus autẽ eſt ꝑm Augu. ꝛ magiſtrũ in. j. ſen. diſt. j. id qõ in vſum venerit inferre in id quo fruendũ eſt. i. in deũ mediate vel imediate. Sicq; oĩs vſus licitus eſt ꝛ abuſus illicitꝰ. Sic igiꝯ q; ſtudẽt in gentilibus doctrinis ꝓpter deũ. hi illis vtunt ꝛ licitũ eſt eis: immo ꝛ meritoriũ: q; vo obvanitatẽ vel aliquem alium finẽ. hi eis abutunt ꝛ illicite ſtudent in eis. Et q: cõiter homies abutunt: ideo cõiter tales reprehendunt.

De temerario iudicio. Capm. viij.

Temerarium iudiciũ

qõ eſt ſpãle pctm: ex curioſitate ꝛ ſuꝑbia pcedit Vbi ſciẽdũ ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lx. q; iudiciũ ꝑm ſuã primã impoſitionẽ importat determinationẽ rectã iuſtorũ. i. eorũ q; iuſta ſunt. Sed ampliato vocabulo extẽdit ad ſignificandũ oẽm determinationẽ in q̃buſcũq; ſiue in ſpeculatiuis ſiue in practicis. Vñ ꝛ dr: q; cecus nõ pot iudicare de coloribꝰ: nec infirmꝰ ꝓpter guſtuꝫ infectũ de ſaporibꝰ. Ipm autẽ iudiciũ ꝓut eſt actus iuſticie triplr redditvitioſuꝫ. Primo cũ qs iudicat de his in q̃bus nõ hz ptãtẽ puta cũ quis in iudicio examiat cãm eius q; nõ eſt ſibi ſubditꝰ ꝛ ꝺẽnat vel abſoluit eũ ꝑ ſniam. vt laicꝰ clericũ: vel q; nõ hz regimẽ ꝺẽnat aliũ q; ſibi nõ ſubdit. Et B dr: iudiciũ vſurpatũ ptinens ad pſumptionẽ. de quo. ſ. in. c. de pſumptionibꝰ. Scõo reddit iudiciũ vitioſum cũ qs habẽs regimẽ ꝛ ptãtem ſup eũ quẽ iudicat nõ ꝑm iura determinat reddens vnicuiq; qõ debitũ eſt ꝺẽnãdo. ſ. reum et abſoluẽdo innocentẽ: ſed iniuſticiã facit amore vel timore ductus odio vel cupiditate vel ignorãtia culpabili. ꝛ dicitur iudiciũ ꝙerſum ſeu iniuſtũ. Et de B. ſ. ti. ſ. c. xix. de iniuſticia. Tertio modo cum qs ꝓcedit ad iudicandũ de alio ex leuibus ſignis ꝛ cauſis ꝛ nõ ſufficientibꝰ ad cognitionẽ facti. Et dr: iudiciũ ſuſpitioſuꝫ vel temerariũ. ꝛ de B nũc agit aliis duobꝰ omiſſis. Qõ q: vitioſuꝫ ꝓbatur apls ſ. ad Cor. iiij. Nolite añ tps iudicare q̃aduſq; veniat dns huius vitij vt dicit Chryſ. pene nullꝰ repit imunis: ſz clericus religioſus: ꝛ laicus rector ꝛ ſubditꝰ eo inuoluit. Sz pb cũ eſt criminale ꝺẽnat. Vñ xps Luc. vj. Nolite iudicare ꝛ nõ iudicabimini. Nolite ꝺẽnare ꝛ nõ ꝺẽnabimini. i. nolite iudicare vt ꝺẽnetis. i. reputãdo dignũ hoiem dãnatione de eo de quo nõ eſt certũ. Vñ ps. ſfeci iudiciũ ꝛ iuſticiã. i. iuſtũ iudiciũ ꝛ rectũ: nõ tradas me calũnianti bus me ſupbis. ps. cxviij. ideſt nõ tradas me ꝓpter B de monibꝰ ſupbis q; accuſant q̃tidie bonos falſo tñ. ꝛ hec dr: calũnia. ſic diabolꝰ falſo accuſauit Iob dño dicẽs q; ꝓpter ꝓſperitatẽ ei ſeruiret. Job. j. c. Vbi ampliãdo materiam Nota q; triplex eſt iudicium temerariũ.

¶ Primũ de proximo ſuo.

¶ Secũdũ de dño deo.

¶ Tertium de ſeipſo.

§. I. Quantum ad primuꝫ

de quo ꝓncipalr intẽdit. Nota q; iudiciũ temerariũ eſt cũ aliquis opus primi de quo nõ hz ſufficiẽtia indicia ad cognoſcẽdũ vtrũ bonũ vel malũ ſit: in mẽte ſua firmiter eſtimat ſeu determinat illud eſſe malũ. ꝛ dr: eſſe iudicium ſuſpitioſum ſeu temerariũ. Circa qõ tria videnda ſunt.

¶ Primo de eius cauſa.

¶ Secundo de eius malicia ſcz quanta ſit.

¶ Tertio quare prohibita.

Quãtũ ad primũ ſicut dicit Tullꝰ. ſuſpitio iportat opinionẽ mali q̃ ex leuibꝰ indiciis pcedit. Et ptingit ex tribꝰ ꝑm btm Tho. ij. ij. q. lx. ar. iij. Vno modo ex hoc q; aliqs in ſeipo malus eſt. Et ex hoc ipo q; cõſcius eſt malicie ſue faciliter de alijs male opinat: ꝑm illud Eccls. x. Stultus. i. pctõr in via ambulãs cum ipe ſit inſipiens oẽs exiſtimat inſipiẽtes. Auarꝰ cũ ſit aſſuetꝰ fraudibꝰ ꝛ mẽdacijs in emẽdo vel vẽdendo oẽs emẽtes ꝛ vẽdẽtes credit ſibi a facere. Luxurioſus q̃ reſpicit iuuenes ꝛ loquit mala intentione laſciua. ita qs videt reſpicere vel loqui cũ hmõi: malũ idẽ iudicat. Sz nõ ſequit q; ſi ipe malus eſt alij ſint mali. etſi eſſent manifeſte mali: nõ tñ ſemp male faciũt ꝛ mala intẽtione. Scõo mõ ꝓuenit B ex eo q; qs male afficitur ad alterũ. Cũ em qs cotẽnit aliũ vel odit: vel iraſcit. vel inuidet ex leuibꝰ ſignis opinat male de ipo. q: vnuſq; facile credit qõ appetit: q: igit male affectꝰ ad aliuꝫ appetit ſibi malũ ꝓmptꝰ eſt ad cogitandũ malũ de eo. Ad hoc facit qõ ait Hiero. O iuidia ꝓmũ tui mordax quidã prohnefas noie xpiani relicta trabe in oculo proprio in alieno feſtucã querũt. i. ex hoc q; inuidẽt alijs de leuibꝰ defectibꝰ iudicãt ꝛ cõdẽnãt eos. Tertio mõ ꝓuenit B ex longa experientia. Vñ dicit pbs in. ij. ethicorũ. q; ſenes ſunt maxime ſuſpitioſi. q: multotiẽs ſunt expti aliorũ defectꝰ. Prie due cauſe ſuſpitiõis manifeſte ptinẽt ad ꝙerſitatez affectus. Tertia vo diminuit rõnẽ ſuſpitiõis. vñ etiã pctm. De his aũt q̃ de ſe ſunt mala vt blaſphemie: homicidia: adulteria ꝛ hmõi. vt dicit Beda. licet nobis ſuſpicari ꝛ iudicare mala imo ꝛ: iũ facere. i. eſtimare ea vt bona ꝛ licita eſſet pctm ꝛ error: piculoſus. Vñ. xj. q. iij. dr: ꝛ eſt ſnia Hiero. Si quis dixerit iuſtũ. ſ. opus iniuſtũ ꝛ iniuſtũ iuſtũ: vterq; abominabilis eſt apud deũ: ſz null̃ abomiabilis apud deũ niſi ꝓpter mortale. q̃ B eſt mortale. Vñ dicit ibi glo. q; B intelligit vno modo cũ qs dicit vitia eſſe vtutes. vel ecouerſo talis mortaliꝰ peccat. Et ꝙonat B ei qõ dic Aug. ſup epla ad Cor. ſcz q; errare in rebꝰ neceſſarijs eſt mortale pctm: cũ qs ſcz iudicat ſeu putat opus bonũ eſſe malũ ꝛ ecouerſo: nã q̃libet adultus tenet ſcire hoc bonũ illud malũ. hec in glo. qõ intelligit de neceſſarijs ad ſalutẽ quoꝝ trãſgreſſio vel omiſſio eſt mortale. ſecus de venialibꝰ. In illis em neceſſarijs ad ſalutẽ vt dicit Hiero. parũ diſtat a vitio deceperevel decipi poſſe xpianũ. Et ad eos dirigit illa impcatio Eſa. v. Ve q̃ dicit ſcz in corde veſtro bonũ malũ ꝛ malũ bonũ ꝛc. Nõ tñ ptinue peccat mortaliꝰ q; errat i neceſſarijs ſed ꝑ illo tpe q̃ omittit vel negligit addiſcere illa ꝑm Tho. Quãtũ ad ſcõm. i. de malicia quãta ſit ſcz veniale vl mortale. Nota ꝑm btm Tho. vbi. ſ. q; triplex ẽ gradus ſuſpitiõis. Primꝰ eſt cũ qs ex leuibꝰ indicijs incipit dubitare de bonitate alicuiꝰ: vt cũ videt pbũ virũ ꝛ religioſuꝫ ridere vel dure loq; alicui: vel aliq̃ ſolatiũ dicere icipit cogitare illũ eſſe leue ꝛ nõ ita ſanctũ ſicut cõiter tenet. ꝛ B ẽ veniale ꝛ leue pctm. Pertinet em hoc ad tentationẽ hũane ſine qua vita iſta nõ ducit. vt habet in glo. ſup illud. ſ. ad Cor. iiij. Nolite ante tps iudicare. Scõs gradus eſt cũ aliqs ꝑ certo malicia alteri eſtimat ex leuibus indicijs ꝛ B ſi ſit de aliq̃ graui. i. mortali erit mortale tale iudiciuꝫ quia nõ eſt ſine cõtẽptu primi interioris. ſicut ſi qs ex hoc q; videt hoiem bone fame vel quẽ ignorat cuius cõditionis ſit: loquẽtẽ cũ muliere quã nõ cognoſcit in loco honeſto ꝛ mõ inodeſto ꝛ firmiter in mente exiſtimat eos loqui de turpibꝰ vel intẽtione prava vt inducat ad malũ: cũ hoc agere ſit mortale. tale iudiciũ erit illi pctm mortale. Silr ſi qs videt hoiez comedẽtẽ pluries vel hora ꝑma in die q̃ ẽ ieiuniũ eccl̃ie vt in q̃drageſima ꝛ cũ nõ cognoſcat eũ nec ſciat motiuũ ei⁹ ad comedẽdũ firmiter i aio credit q; peccet mortaliꝰ ꝛ q; trãſgrediat ꝓceptũ eccl̃ie: peccaret ipe iudicãs mortaliꝰ: q: pot hz legitimã cauſam nõ ieiunãdi. vt infirmitatẽ vel multũ laborẽ neceſſariũ ꝛ hmõi. in q̃ caſu nõ peccat nõ ieiunãdo nec trãſgredit mãdatũ eccl̃ie. Secus aũt eſſet cũ iudicaret ꝑ ꝓſumptionez. videlz q; ſi talis omittit ieiuniũ ſine cã legitima peccet mortaliꝰ in trãſgre-

Suſpitio fit ex tribus.

Inq̃bus licz ſuſpicari.

Suſpitio vel iudiciũ q̃n fit mortale,

diēdo p̄cepta eccl̄ie: de hoc tñ nō iudicat vtrū habeat causam legitimā vel nō cū nesciat. Silr cū q̄s ex eo q̄ aliquis nō cōuersaf domestice cū aliquo vt p̄us: vel ostēdit aliquā irā ad eū: p certo credit q̄ habeat odiū mortale ad illū: mortaliter peccat. Nō em̄ ois ira vel indignatio est odiuz. Sz cū q̄s hz signa satis vrgētia seu p̄babilia malicie alterius vtputa quia est male fame: deph̄esus pluries in tali vitio loquitur suspectus cum suspecta in loco et tēpore suspecto: nō esset mortale. Tñ cauēdū ē etiā tūc a iudicio nisi fit suspitio violēta q̄ facit hoiem p̄uictū in foro cōtētioso. vñ glo. dicit sup illud. Nolite iudicare. Et si suspitiōes vitare nō possum⁹ q: homines sumus. iudicia tñ. i. diffinitiuas fir mas q̄ sentētias p̄tinere debem⁹. Si q̄s aūt iudicat aliquē determinate ⁊ certitudinaliter de pctō veniali sine sufficientibus signis veniali⁹ peccat. Vñ saluator ait Matth. vij. In quo iudicio iudicaueritis. s. de mortali vel veniali: iudicabimini. s. ⁊ vos a deo. Sz q̄d si q̄s ex aliq̄b⁹ signis exterioribus iudicat aliquē suphū iracundū: vel gulosuz ⁊ hmōi q̄ sunt vitia capitalia. Videf dicēdū q̄ si iudicat illū h̄ie talia vitia fm passionē vbi frequēter ⁊ cōiter ē veniale nō fm rōnē deliberatā in mortali cōiter est veniale. Tertius gradus suspitionis est cū aliq̄s iudex p̄cedit ex suspitionibus ad cōdēnandū aliquē ⁊ hoc directe est cōtra iusticiā. vñ ⁊ mortale. Est em̄ iusticia ⁊ iiusticia p̄prie circa opatiōes exteriores: ⁊ ideo tūc iudiciū suspitiosum pertinet directe ad iniusticiā q̄n ad actuz exteriorē p̄cedit vt in foro causar. Sz iudiciū suspitiosum interius in mente p̄tinet ad iniusticiaz reductiue fm q̄ cōparat ad exterius iudiciū sicut actus interior ad exteriorē vt cōcupiscētia ad fornicationē. ⁊ ira ad homicidiū. P̄hibet aūt in iure iudicē iudicare ex suspitiōib⁹. Vñ dicit Melchiades papa. P̄imo semp oia diligēter inq̄rite vt cū iusticia ⁊ charitate diffiniat: nullū iudicet suspitiōis arbitrio: sed p̄mū p bate. ñ. q. ſ. p̄mo. Vbi dicit glo. q̄ triplex est suspitio. P̄ima est temeraria. q̄. ſ. ex leuib⁹ indicijs vt cū ex locutione aliquarū p̄sonar leuiū ꝛ malū de aliq̄. ⁊ de hac intelligit q̄ dictū est: vñ respuēda est: q: non facit p̄bationem. Triplex ē suspitio

Scēda est p̄babilis vt cū ex ik infamia de aliq̄ apud etiaz graues p̄sonas: hec etsi non facit sufficientē p̄bationē inducit tñ purgationē quā pōt plat⁹ exigere. vt. ñ. q. v. P̄ressul. Tertia est violēta. vt cū reperik suspect⁹ cuz suspecta nudus cū nuda in eodē loco: hec q: p̄uincit inducit condēnationē tanq̄ sufficienter p̄batū fit vt. xxxij. q. ſ. Dixit dñs Nō iudicari nō debeat p suspitiōes sed p sufficientes p̄obationes ostēdit Euarist⁹ papa dicēs. Si de⁹ oim̄ p̄ditor sodomor⁹ mala quor⁹ clamor vsq̄ ad celuz p̄uenerat oia sciēs p̄us nec credere nec iudicare voluit q̄ ipe ea cū fidelibus testibus diligēter inuestigās q̄ audierat ope cōperaret. Nos q̄ sum⁹ hoies et pctores q̄bus incognita sunt occulta iudicia dei: h̄ p̄cauētes nullū añ verā iusticiā p̄bationē iudicare ⁊ dānare debem⁹. ñ. q. ſ. Dei⁹ ops. Quātū ad tertiū. ſ. q̄re fit p̄hibitū iudicare ex suspitiōe. Rñdeo. q: ex hoc sequit triplex malū. Nā cōtēnit p̄imū. vsurpat dei p̄priū. ledit seipm. Nō hō p̄tēnat p̄imū ex iudicio suspitioso sic declarat. b. Tho. ñ. ij. q. lx. Ex hoc q̄ aliq̄s hz mala opinionē de aliq̄ ⁊ absq̄ sufficiēti causa iuriak ei ⁊ cōtenit ipm in mēte sua: nullus aūt debet cōtēnere p̄imū vel quodcūq̄ nocumētū inferre absq̄ cā vrgēte: q: hoc est cōtra charitatē p̄imi. Et iō vbi nō appareāt mānifesta signa de malicia alteri⁹ debem⁹ eū vt bonū h̄ie. Vñ apls Rom. xiij. Qui nō mānducat mānducantē nō spernat. ſ. iudicādo ipm malū ⁊ gulosum: vel idolatrā quoad idolothita: ⁊ q̄ mānducat nō mānducātē nō iudicet vt superstitiosum ⁊ hmōi Si q̄s obijceret q̄ iudiciū magis dz esse de eo q̄ vt in plurib⁹ accidit q̄ de eo q̄ in paucioribꝰ: sz in pluribꝰ accidit q̄ hoies male agūt. Nā ⁊ Eccles. ſ. Stultor⁹ infinitus ē numerus. p̄ni em̄ sunt sensus hoim̄ ⁊ cūcta cogitatio ad malū ab adolescētia sua. vt ⁊ Gen. viij. ergo pot⁹ dz dubiuz factū hois iudicari in malū q̄ in bonū: q: sic min⁹ falletur. Ex suspitione iudicare p hibetur.

cū falli fit malū intellect⁹ p̄opter falsitatē. Rñ. b. Tho. vbi s. ar. iiij. q̄ q̄uis hō dubiū factū in meli⁹ interp̄tando frequēti⁹ fallak: tñ meli⁹ est q̄ frequēti⁹ hō fallak habēdo bonā opinionē de malo hoie q̄ q̄ rari⁹ fallak habēdo malaz opinionē de bono hoie: qō p̄tingeret si dubia in partē peiorē interp̄tarenk. Nam nulla iniuria fit alicui ex p̄mo: sed ex scō vtiq̄. Sed neq̄ etiā in hoc falli p̄tinet ad maluz intellect⁹ iudicātis bonū de malo hoie in facto dubio. Aliō est em̄ iudicare de reb⁹: aliud de hoibus. Nā in iudicio de rebus attēdik ibi solū bonum iudicātis si ve iudicet. ſ. put est: ⁊ malū si false iudicet: q: bonū intellectus est verū: et malū est falsuz fm p̄m in. vſ. ethicor. Ipsi aūt rei de qua iudicamus nil nocet q̄litercūq̄ iudicem⁹ ⁊ iō dz hō niti vt de rebus iudicet p̄ut sunt. Sz in iudicio quo iudicamus de hoibus p̄cipue attendik bonū ⁊ malū ex p̄te ei⁹ de quo iudicak: q̄ in hoc ipso honorabilis habek q̄ bon⁹ iudicak ⁊ p̄rēptibilis si malus iudicek. Et iō debem⁹ attēdere in tali iudicio potius q̄ bonū iudicemus hoiez nisi manifesta rō ostendat p̄trariū. Ipm aūt falsum iudiciū hois bñ iudicantis de malo hoie nō p̄tinet ad malū intellect⁹ ipsius: sicut nec ad p̄fectiōez eius p̄tinet cognoscere vītatē singulariz p̄tingentiū: sz magis p̄tinet hoc ad bonū affectū hois fm charitatē iuxta illud. ſ. ad Cor. xiij. Charitas non cogitat malum. ſ. de p̄imo. Scō ex iudicio hmōi suspitioso vsurpak dei p̄priū. Dicit em̄ di. xxxij. Erubescāt. Occultorum cognitor ⁊ iudex est deus. iō solus hz iudicare de occultis: q: solus nouit occulta. fm illō q̄ ait Salomō. Tu solus nosti corda filior hoim̄. ñ. parak. vſ. ⁊ illud. Hoies vident q̄ foris sunt. deus aūt intuek cor. Luz igik in his que de se mala nō sunt sed de genere bonor vt comedere: bibere: loqui: et hmōi. malicia eor. i. q̄ fint male facta p̄cedat hoc ex mala intētione faciētis ⁊ intētio fit occulta. Idco iudicās male de aliquo vsurpat deo iudiciū suū. vñ valde superbus ⁊ arrogans. Et iō dicit apls Ro. xiij. Tu aūt q̄s es qui iudicas alienū seruū. i. q̄uo p̄esumis iudicare cor alterius q̄ deo referuak. Pertinet etiaz ad temerariū iudiciū q̄ aliq̄s qui eū qui nūc malus est manifeste velit iudicare dānandum nisi p̄ p̄esuppositionē. ſ. si p̄seueret in malo. Pōt em̄ quilibet quātūcūq̄ mal⁹ cōuerti ad dñm. Vñ ⁊ leo papa dicit. Nemo est desperādus dū est in hoc cor⁹ pe cōstitutus. hoc em̄ esset iudicare de futuris quor cognitio deo est nota Sed ⁊ de p̄teritis malis p̄imi q̄ nouim⁹ nō debemus iudicare. ſ. q̄ p̄seueret in eis nisi hoc appareat: sed estimare: q̄ p̄seuerit. Nā vt ō. ſ. q. vij. sancim⁹. Nemo iudicandus est in memor salutis sue. P̄ro regula igik iuris habek q̄ dubia sunt in melior partē interp̄tanda. ex p̄de re. iur. c. est ote Vbi etiā nota fm. b. Tho. vbi. s. q̄ interp̄tari in meliorem vel deteriorē partē p̄tingit dupl⁹. Vno modo p p̄suppositionē: alio modo p determinationē. Scō m̄ p̄imū modum. ſ. p̄suppositiōis tūc cū debemus aliq̄bus malis adhibere remediū siue alienis siue nr̄is: ad hoc vt securi⁹ remedium adhibeak: dz p̄supponi q̄ deterius est: q: remediū q̄ est efficax cōtra maius malū multo magis erit p̄tra min⁹. Et sic bonus nesciēs si adhuc v̄e penituerit de commissis iudicās p p̄suppositionē ac si nō penituerit sufficiēter: iteruz pluries dolet. iuxta illud Job. ix. Verebar oia opera mea Et videns p̄sonam ignotā vel p̄cliuē ad malū tollā ante eū q̄ posset furari vel vñ posset male agere nō iudicādo illū maluz determinate sed p̄supponendo q̄ esse posset sibi ⁊ mihi p̄uideo. Scō m̄ aliū modū. scz determinationis sic dubia in meliorem partē sunt interp̄tanda. Quātum ad tertiū per hmōi iudicium ledit homo seipm. Nam vt dicit Aug. de occultis alieni cordis temere iudicare peccatum est. In quo em̄ aliū iudicas. ait apls ad Ro. ñ. teipm condēnas. i. tibi noces cōmittendo pctm̄ vñ punieris. Quantuz em̄ hoc displiceat deo oñditur p punitionē. Legit em̄ in vitas patrum q̄ cum duo germani simul in heremo habitarēt ad seruiēdum deo ad tantā puritatē mentis q̄ per

Judicium temerarie vsurpat p̄priū dei

Dubia sunt in meliorē partē interp̄tanda

Exēplū de suspitione.

fectionē venerāt vt ad placitū suū viderent alter alterius gratiā per splēdorē quēdā extra refulgentē sup eos. Accidit vt die quadā īret ad visitandū pīes p heremū ⁊ cū minorē eis videret vnū ex illis pīb⁹ comedētez sexta feria in hora tertiarū iudicauit illū trāsgressorez ieiunij. qō tūc habebat vt pceptū. Reuersus igit ad cellulā pprīā cū maiorēs optaret videre splēdorē solitū sup fratrē minorez nil videre potuit ppter qō vocauit eū ⁊ scīscitatus est si in aliquo eū cōscia remorderet. nā mirabat q nō videbat lucē sup eum vt prius. Ille vo diligēti⁹ pscrutās pscīam suā de nullo inquit recolo nisi q vidēs talē patrez comedere ante horā male suspicatus sum de eo. qō intelligēs maiorē illud temerariū iudicīū fuisse cām illius subtractiōis gre. iustam em̄ cām potuit habere ille soluēdi ieiuniū. ⁊ sic nō peccare pniam egit cū eo: ⁊ redīt ad lucē pristinā. Itez in vita patrū cū duo fratres satis iuuenes ⁊ apparētes: diuerterēt pdicādo verbū dei ⁊ accessissent ad quādā deuotissimā mulierez: audita fama sanctitatis sue. post diuina colloq̄a cōmēdātes se orōnibus suis abierūt. Illa vo videns illos ita iuuenes cepit suspicari ⁊ hesitare de puritate ⁊ bonitate illorū quasi nō possent in tanto discursu puritatē seruare: ppter qō cū orōni se dedisset p spaciuz tpis sentiēs se aridā ⁊ nō gustare solitā dulcedinē cū mirarek ⁊ pie cōquereret de tāta ariditate: demū apparuit sibi btā Maria dure arguēs eaz de temeraria suspitiōe ptra frēs suos dicēs q esset sufficiens in mūdo cōuersantes cōseruare eos: ⁊ q ppterea illa dulcedie prīuata fuerat. Sup quo penitēs de temerario iudicio eos in veneratiōe habuit. Exemplum etiaz de heremita qui iudicabat Grego. in papatu delitiari quō fuit sibi declaratum.

§. II. Quantū ad secundū

principale scz iudiciū quo iudicat deus temerarie ab hoīe Sciendū q temerarie iudicāt de deo qui in passione posti arbitrātur deū nō esse iustū. vt illi qui dicebāt puerbiū illud. Patres nr̄i comedebāt uuā acerbā: ⁊ dētes filiorūz obstupescūt. i. sunt alligati. vt vulgariter dr̄. i. pīes nr̄i peccauerūt ⁊ nos portauimus penaz p eis. Ezechielis. xviij. qō esse falsum oñdit dñs dicēs. Filius nō portabit iniq̄tatem patris. idest non luet penā pro eo. nec pater iniquitatem filij. sed vnusquisq̄ in iniq̄tate sua morietur. qō verum est quoad penā tangentē animā seu in alia vita. Nam pena tēporali fm iusticiā diuinā ⁊ humanam punitur vnus pro alio ex cā varia. Iudiciuz aūt temerariū est quo arbitrant aliqui deū nō parcere penitētibus qñ graue ē pctm̄ qō salsum esse ostēdit. ps. psalmo. l. dicēs. Tibi soli peccaui malū coram te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis ⁊ vincas cū iudicaris. Que locutio obscura est. ⁊ ideo exponenda. Est igit vnus intellect⁹ fm btm̄ Tho. post glo. super epla Ro. iij. vbi ponit hec auctoritas sic. Ego peccaui tibi soli. i. q: rex sum nō habēs superiorē hoiem qui me puniat de adulterio ⁊ homicidio cōmisso. i. tibi deo reseruatur pctm̄ meū puniendū. malū coram te feci. i. sciēte etsi alij ignorauerint. vel coram te. i. cito a te respectus oculo miseri cordie tue ad te cōuersus. ab hoc ergo peccato mūda me q: cognosco. i. doleo ⁊ peniteo qō supra petierat: ⁊ hoc vt iustificeris in sermonibus tuis ⁊ vincas cū iudicaris. s. ex hoc sequtur hoc bonū est. q: iustificaberis. i. iustus manifestaberis. i. verax in sermonib⁹ tuis in quibus veniā pmittis peccatoribus cōuersis. Non solū illo sermone Ezech. xviij. Peccator in quacūq̄ hora cōuersus fuerit ⁊c. q: huiusmodi vba ps. prius fuerūt dicta añ vba Ezech. Sz etiā illo sermone quo dr̄ Ueni. xxvj. Orabunt pro ipietatibus suis ⁊ recordabor federis mei. Et Deut. xxx. Si ductꝰ penitudine reuersus fueris ad deū reducet te dñs deꝰ tuus ⁊ miserebitur tui. ⁊ vincas. i. vinces opinionē hominū falso estimātium cum iudicaris ab eis. i. estimaris q nō pareces peccato dauid vel alijs peccatorib⁹. ita q ly vt hic tenetur cōsecutiue nō causatiue. Alius sensus est vt ly vt, referatur nō ad illud munda me: sed ad illud tibi soli peccaui. p̄secutiue tm̄ nō causatiue. ⁊ est sensus. ij. Reg. xij. Ego peccaui tibi vt iustificeris i sermonib⁹ tuis. i. ex pctō meo consecutū est. quia tu appares iustus. i. fidelis. ⁊ verax in tuis sermonibus. i. pmissionib⁹ nō frangēs ipsa ⁊ cōtra faciens ppter pctm̄ meū vel aliorū. Promiserat em̄ deus dauid q regnū suū stabiliret in eternū. ij. Reg. vij. que pmissio erat implēda per incarnationē xp̄i. sed a quibusdā dicebat q ppter peccatū dauid nō esset deus illā obseruaturus: sz q: talis pphetia erat pphetia nō cōminationis que mutari pōt fi humana merita mutant. fm illō Iherem. viij. Repēte loquar aduersus gentē: q: ad illa respicit: sed erat pphetia pdestinatiōis fm quā pdicit aliq̄d qsi oib⁹ modis implendū. Et ideo si factū nō fuisset q̄ pmissum est Dauid: piudicaret diuine iusticie. i. veritati: ⁊ nō appareret deus verax ⁊ fidelis in pmissis oīmode implendis. Sed implendo pmissum illud etiā peccāte Dauid apparet iustus. i. verax in suis fmonib⁹ pmissorijs ⁊ vincit opinionē falsam qua iudicatur mutabilis ⁊ nō fidelis in promissis. Et hec est expositio scda ad ppositū apostoli ibi inducta. Alie expositiones dimittātur. Item iudicant alij deum temerarie eo. s. q affligat bonos ⁊ nō premiet b. de quibus dr̄: Malach. iij. Dixistis van⁹ est qui seruit deo et q̄ emolumentū recepimus: quia mādatis eius obediuimus. sed hoc esse falsum ⁊ temerariū iudiciū ostendit ipe dicens Iherem. ij. Quid vultis mecuz in iudicio cōtendere Oēs dereliquistis me. Unde q̄libet mereꝰ gehēnam solū ppter originale ⁊ alias penas. ⁊ ideo nullus pōt cōqueri Iherem. xij. Justus quidez tu es. de pe. dist. iij. Quid ergo vbi dr̄. Quid g̃ turbamur. nemo vidēs malignos psperitatē hr̄e turbet. Nō est hic retributio malignitat̄ neq̄ virtutis. etsi aliquo modo ptingit vt aliqua fit retributio vel malicie vel virtutis. nō tamē fm q dignum est sed simplr veluti quidā gustus iusticie vel iudicij. vt qui resurrectionē nō credūt talibus doceant. Quando itaq̄ videm⁹ malignū ditescere: nō subuertamur. ⁊ quando videmus bonū mala pati non turbemur. illic coronа illic supplicia. Est ⁊ alia ratio: q: nō potest malus in oīb⁹ malus eē: sz hz aliq̄ bona. Nec bonus in oībus bonus esse: sed hz aliqua pctā Quando ergo prosperitatē habet homo malus malo capitis sui est. Cum ergo pro illis bonis paucis hic retributionem accipit illic iam plenius puniet. Potest etiam referri memoria bonorum ad minorem penam habendā vt bona que inter multa mala fiunt pficiant ad presentis vite vel future premiū obtinendū: sed ad tolerabilius extremi iudicij supplicīū subeundū. sicut de fide et ceteris que sine charitate habentur. Hec ibi.

§. III. Quantū ad tertium

principale scz iudicando de seipso temerarie dr̄. s. Cor. xj. Si nosmetipsos dijudicaremus nō vtiq̄ a dño iudicaremur. In iudicio hoc ppio primo opz fieri diligentē examinationē: ⁊ de hoc intelligit auctoritas. Scdo redargutionē. ⁊ punitionē in se de manifestis. ⁊ hoc quilibet iuxta illud ps. Feci iudiciū ⁊ iusticiā. Tertio pōt fieri absolutio vt scz quis pro certo reputet se innocētez ⁊ sine mortali. et hoc nulli licet. Et de hoc apostol⁹. j. ad Cor. iiij. Neq̄ meipsum iudico. Hec Tho. super epl̄as. Sciendum igit q tale iudiciū est temerariū quādo q̄s existimat certitudinaliter esse se deo gratū ⁊ virtuosuz: q: eum nō remordet cōsciētia de mortali. Unde ab hoc iudicio cauet sibi apostolus dicens. s. ad Cor. iij. Neq̄ meipsuz iudico. idest innocentē p certo me nō estimo. Cuius rōnē assignans subdit Nihil mihi cōscius sum. idest nō habeo cōsciam alicuius pcti mortalis. sed nō in hoc iustificatus sum. i. sufficit ad hoc q me iustum vē pronuncie: q: possunt aliqua peccata in me esse que me latēt. iuxta illud ps. Delicta quis intelligit. Sed hec scz certitudo iudicij de corde alicuius reseruatur soli deo. propterea subdit. Qui autem iudicat me;

Judicās se deo gratum.

dñs est.ꝑm illō ꝓuerb.xvj.Spirituū pōderator est dñs Nā de hoie ō: etiā quoad seipm. Nemo scit.s. per certitudinē vtrū odio vl amore sc̄z dei scit dign⁹.Eccs.ix.c.q̄uis eñ q̄s videat se agere virtuosa opa ⁊ frequēter ⁊ delectabiliter ⁊ ꝓpte quoad debitū finē q̄ō est signuz habitus gñati.tñ q: actus vtutū acquisitarū sunt oino fikes actib⁹ virtutū infusarū: nō pōt q̄s scire vtrū talis act⁹ bon⁹ ꝓcedat a vtute pcise acq̄sita in ipo q̄ nō sufficit ad salutē: aut a vtute infusa necria ad salutē q̄ est gra. Scdo ē temerariū iudiciū de seipo cū estimat sibi licere iudicare de cūctis reputās se spūalē.p eo q̄ dic apls.s.ad Cor.ij.Spūalis oia iudicat ⁊ ipe a nemine iudicat. Temerariū est eñ ⁊ psumptuosuz vt q̄s reputet se spūalē. Nam ꝑm Tho.super dicta autoritate dicit spūalis cuius spiritus illustrat ꝑm intellectuz: ⁊ inflāmat ꝑm affectū a spūsancto q̄ō sciri ꝑ certo non pōt. Nec intelligit illud apls q̄ talis spiritualis iudicet oia facta hoim etiaz dubia.sed q̄ de singulis q̄ ptinēt ad salutē rectū iudiciū hz vtrū.s.hoc fit bonum vel maluz. Nam vt dicit.s. ethicoz. Unusquisq; bene iudicat q̄ cognoscit: ⁊ hoꝝ est optim⁹ iudex.sicut medicus de medicinalib⁹: ⁊ sicut ỽe virtuosus de moꝛibus qui sint boni vel mali. Qui aūt nō est spiritualis mō p̄dicto nō pōt bene iudicare de hmōi. Et ideo subdit q̄ ipe spūalis a nemine.i.ab hoie nō spūali nō iudicat. Nō aūt intelligēduz est tanq̄ a superioꝛi suo non possit iudicari sicut alij. Tertio est iudiciū temerariū q̄n quis estimat nō curandū q̄quid iudicēt vel suspicētur hoies de eo bonū vel malū ꝓ eo q̄ō ait apls.s.Cor.iiij. Mihi aūt ꝓ minimo est vt a vobis iudicer.vtrū sc̄z sim fidelis et idone⁹ minister xp̄i. aut ab hūano die.i.ab hūano intellectu quocunq; vel in p̄nti tpe ꝑm glo.Temerariū est hoc. Naz ō: Eccl.xlj. Curā habe de bono noie. Et Aug. Qui negligit famā suam nimis crudelis est.xj.q.iij. Nō sunt audiēdi. Ut q̄ dicit.b.Tho.super epl̄as.in dicto passu de iudicio alioꝝ hoim erga se dupliciter curari cōtingit seu curā hre. Uno mō quantuz ad alios q̄ ex eoꝝ bono ope edificant ⁊ malo scandalizant. ⁊ sic bonū nō ꝓ minimo sed ꝓ magno habēt ab hominibus iudicari.cū dns dicat Matth.v. Uideant opa vra bona ⁊ glorificēt patrē vestrū. Alio mō quantū ad seipos ⁊ sic nō multū curāt q: nec gliam tpalē cōcupiscūt.iuxta illud Esa.lj. Nolite timere oppꝛobriū hoim. Et hoc ē q̄ō ait apls. Mihi aūt.i.quātū ad me ptinet ꝓ minimo dicit: q: fama inter minima bona cōputat.i.inter tpalia. Quarto iudiciū temerariū est vt aliq̄s estimet iudiciū suum in agēdis infallibile. ⁊ alios idē debere sentire.cū dicat Augu.de cōse.di.iiij. In vna ⁊ eadē re tot fere sententie quot hoies. Et apls ad Ro.xiiij. Alius iudicat inter diez ⁊ diē i.aliqua die abstinendū ⁊ aliqua nō ꝑm cōtinentiā legis. Alius iudicat oēm diē sc̄z habendū indifferēter ad abstinendū vel nō abstinendū. Et intelligit de illis legalibus ꝓpie de quoꝝ obseruatiōe erat varia opinio inter iudeos cōuersos.vel etiā de illis abstinentijs que licite pñt seruari omni die.vt nō comedere carnes et hmōi Et subdit apls. Unusquisq; in suo sensu abūdet.i.liber fit ad sequēdum q̄ō sibi videt.q̄ō intelligit ꝑm Tho. ibidē de indifferentibus: nō de his que de se mala sunt. Justū ergo iudicium iudicate.ait xp̄s Job.vij.ꝑm q̄ fecit p̄s.dicens. Ffeci iudicium ⁊ iusticiā: idest iustum iudicium.

¶ De ingratitudine.⁊ ibi de multis bñficijs nobis a deo cōcessis de quib⁹ homo debet esse gratus deo. Cap̄.ix.

QUia ꝓma ⁊ secūda spēs supbie quib⁹ hō bona a deo accepta ab eo nō recognoscit sz sibi attribuit vel meritis suis ascribit ad ingratitudinē ptinet ꝑm Tho.iō videdū est de ipsa ingratitudie. Pōt aūt sic describi. Ingratitudo est vitium q̄ beneficiatus nō retribuit bñfactoꝛi q̄ō debet. Ꝓ cuius declaratione est sciendū q̄ duplex ē debitū. Unū.s. legale ad q̄ō sc̄z q̄s lege astringit: ⁊ ad ꝺ reddēdū inducit iusticia virtus cardinalis. Aliud est debitū moꝛale ad q̄ō s.q̄s inducit ex honestate vtutis: ⁊ hoc reddit gr̄a seu gratitudo respectu bñficij accepti ab alio q̄ est virtus spālis pars annexa iusticie. Et q: ex hoc aliq̄ō est pctm̄ q: repugnat seu ꝛ̄ndat virtuti: ideo ingratitudo q̄ nō reddit q̄ō dz bñfactoꝛi cuz ꝛ̄ndeat gratitudini est pctm̄ semp ꝑm.b.Tho. ij.ij.q.cvij.ar.j. Un et apls.ij.ad Timo.iij.ingratitudines cōnumerat iter alia pcā cū dicit. Erūt hoies seipsos amātes: parētibus nō obedientes.ingrati ⁊c. Nec pōt se aliq̄s excusare a vitio ingratitudinis ex impotētia q:.s. non pōt recōpensare bñfactoꝛi: q: ad debitū gratitudinis reddēdū magis attendit volūtas q̄ opus. Un Sen.in.j.de benefi cijs dicit q̄ beneficiū nō in eo q̄ fit aut dat cōsistit: ꝛ magis in dātis aut facientis aio: ⁊ ideo sufficit volūtas recompensandi cū deest facultas. Procedit siq̄dem debitū gratitudinis ex debito amoꝛis a quo null⁹ dz velle absolui ꝑm illud Rom̄.xiij. Nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicē diligatis.⁊ attendit ibi equalitas voluntatū: vt.s.sicut ex pōptitudine volūtatis bñficus aliq̄d exhibuit ad q̄ō non tenebat: ita ⁊ ille q̄ suscepit beneficiū aliq̄d supra debitū recompēset vel habeat volūtatē recōpensandi si nō pōt effectu recōpēsare. Nec etiā ex obliuiōe pōt q̄s excusari ab ingratitudine nisi illa ꝓcederet ex naturali defectu que nō subiacet voluntati: non aūt ex illa q̄ ꝓuenit ex negligētia. Nā vt dicit Sen.in.iij.de bñficijs. Apparet illū nō sepe de reddendo cogitasse cui opꝛessit obliuio. Un de illo amico quo ppko ingrato ō: in ps.cv. Obliti sunt deū q̄ saluauit eos. q̄ fecit magnalia in egypto mirabilia in terra Cham. terribilia in mari rubro: ⁊ dixit vt disperderet eos. Ubi ponit ps. illoꝛ ingratitudinē q: obliti sunt deū nō solū in hoc q: nō dilexerūt nec laudauerūt deū benefactoꝛē nec aliq̄d in eius obsequiū fecerūt: sed grauiter offenderūt adoꝛantes vitulū aureū ꝓ deo ⁊ cōquerētes de eo: ⁊ q: sunt indignati contra eū. Scdo in breui describit bñficioꝛū a dño collatoꝛ multitudinē ibi.q̄ saluauit eos ⁊c. Saluauit eoꝛ patres tpe famis in egypto.postea fecit magnalia in egypto copiosissime multiplicando eos flagellādo egyptios multipliciter.terribilia in mari in rubro eos ꝓ mediū ficti maris pducendo. ⁊ Pharaonē cuz exercitu ingressum in aquis submergēdo: mirabilia in terra Cham ꝓ desertū deducēdo cū pastu mane de celo ⁊ terrā chā.i. terrā pmissionis ipsis habitatoꝛibus extinctis eis in possessionē concedendo. Tertio subdit ingratitudinis punitionē.ibi.dixit vt disperderet eos. Voluit quidē eos delere ꝓ illa ingratitudine qua adoꝛauerūt vitulū aureū: sed moyse oꝛāte placatus factus est ⁊ suspēdit sniam. Sed cum pluries idola trassent ⁊ multis modis deuz offendissent ꝓpter q̄ō dati sunt in seruitutē plurib⁹ vicibus sub diuersis tyrānis in li. Judicū ⁊ Reg.⁊ cū clamātes ad dñm cōpuncti ad deū reuertētur deus liberasset eos de necessitatibus suis: demū addētes summā ingratitudinez videlz in occisiōe crudelissima vnigeniti filij dei dispsit eos ꝓ vniuersum in seruos⁊ ancillas destructa vsq; ad fundamenta ciuitate hierlm in numerabilib⁹ plonis moꝛtuis gladio pest⁊ fame ex illis ab exercitib⁹ Titi ⁊ Uespasiani.⁊ vitijs infidelitatis⁊ alijs deditos ad eternā dānationē deducit. Et q: oia in figurā contingebāt illis. Facta sunt aūt ꝓpter nos ait apls.s.ad Cor.x. Fuit eñ iste ppls figuratiu⁹ ppli xp̄iani. Ita demū eueniet xp̄anis.⁊ peioꝛa si ingrati fuerit inuēti. Saluauit eñ eos a pctis eoꝝ ꝓ passionē suā. Fecit magnalia in egypto tenebꝛosa mūdi: quia magna documenta doctoꝛ magnas cōuersiones pploꝛ: magna exēpla pfecte vite sctoꝛuz fecit mirabilia i terra cham: in terra ecclesie mirabilia miraculoꝛ: mirabilia sacroꝛ ⁊ iter ea p̄cipuū eucharistie. terribilia in mari rubro: q: pstrationes diaboli ⁊ oim pctoꝛ ⁊ iterū in mari penitētie ⁊ lachrymarū: ⁊ in mari rubro effusiōis sanguinis martyꝛū glorioso. Unde timere habēt ne si inueniant ingrati dispgātur ⁊ tpaliter dati in captiuitatem alioꝛum: ⁊ spūaliter in cruciatum demonioꝛ ⁊c.

Judicās se spūalē

nō curās alioꝝ dicta.

Debituz duplex.

De ingratitudine ipsum ꝓperantur.

ingrati tudo pec catum.

§. I. Est autez ingratitudo

speciale pctm. Quãuis em̃ fm beatũ Tho. ij. ij. q. cvij. ar. j. in q̃libet pctõ sit materialis ingratitudo ad deũ inquãtum. l. facit hõ aliq̃d qõ põt ad ingratitudinez ptinere qui summ⁹ bñfactor: est nobis: ꝛ tũc est circũstantia aggrauãs pctm̃. ñ formaliter ingratitudo est qñ actualiter bñficiuz contẽnitur. Sicut em̃ gratitudo est spãlis virtus habẽs diuersos gradus. quoꝝ prim⁹ est ꝙ beneficiuz recognoscat. secũdus ꝙ gr̃as ꝛ laudes agat. tertius ꝙ retribuat ꝓ loco ꝛ tpe fm suã facultatez. Ita ingratitudo q̃ ei opponit. vt pz ex ipso noie. Nam ingratitudo ꝺ: quasi nõ gratitudo. est spãle peccatũ habẽs diuersos gradus. Et q: qõ est vltimum in generatiõe est primũ in resolutiõe. Ideo primus gradus ingratitudinis est vt hõ bñficium nõ retribuat fm ꝙ recepit. scõs est ꝙ dissimulet. i. non laudet: nec gratias agat. tertius est ꝙ nõ recognoscat siue ꝓ obliuionem siue ꝙ quẽcũq; aliũ modũ. Et q: in negatiõe intelligit affirmatio opposita. ideo ad primũ gradũ ingratitudinis ptinet ꝙ aliquis retribuat mala ꝓ bonis. Ad scõm ꝙ beneficiuz vituperet. Ad tertium ꝙ quasi maleficiũ reputet in mẽte sua ipm beneficiũ. Unde Señ. in. iij. de beneficijs. Ingratus est qui dissimulat: magis ingrat⁹ qui nõ reddit. ingratissimus q̃ est oblitus. Est autẽ fm Tho. vbi. s. qñq; mortale qñq; veniale ipsum pctm̃ ingratitudinis. Dicit em̃ quis ingratus dupliciter. vt dictũ est. Uno modo ꝓ solam omissionẽ. puta q: non recognoscit vel nõ laudat: vel non retribuit vices ꝓ bñficio accepto. Et hoc nõ est semper mortale. q: debitũ gratitudinis est vt hõ etiam aliq̃d specialiter tribuat ad qõ nõ tenek. Et ideo si illud ptermittit nõ peccat mortaliter. Est tm̃ pctm̃ veniale: q: hoc nõ ꝓuenit nisi ex negligẽtia quadã: aut ex quadã indispositione hois ad virtutez. Potest tm̃ cõtingere ꝙ talis ingratitudo sit etiã mortale pctm̃ vel ꝓpter interiorẽ contẽptũ vel ꝓpter cõditionez eius qõ subtrahit benefactori a bñficiato qõ ex necessitate debek siue simpliciter siue in aliquo casu necessitatis. sicut si q̃s patrẽ suuz q̃ post deũ est maximus bñfactor filij cũ ab eo receperit esse: cõtemneret recognoscere vt patrẽ suũ ꝓpter vilitatẽ cõditionis vel debilitatẽ sensus vel tenuitatẽ substantie ꝛ hmõi. Aut etiã nõ subueniret ei in magnis necessitatibus suis cũ posset vel nõ laudaret eũ in quo laudãdus est p̃cipue cũ ex tali omissione laudationis sequit ei vituperiũ. vel infamia ipsi⁹ patris. Et idẽ videk de alijs q̃ magna beneficia cõtulissent. Scõo modo ꝺ: aliq̃s ingratus. q: nõ solũ ptermittit iplere gratitudinis debitũ. sed etiã cõtrarium agit. Et hoc etiaz fm cõditionẽ eius qõ agit qñq; est pctm̃ mortale qñq; veniale. puta si q̃s deũ summũ oim benefactorẽ quasi odiat seu ꝓ nihilo habeat vel contẽnat ꝙ eũ fecerit in hũc mũdum venire ꝛ esse. qõ solet accidere cũ quis est tribulatiõibus ꝛ angustijs ꝛ tẽtationibus ꝓessus vel non habet bona q̃ in alijs cernit vilificãs beneficia dei sibi cõcessa. vtiq; hoc est pctm̃ mortale qñ fm deliberationem rõnis euenit. secus si fm motuz sensualitatis. Multo magis esset si ipsa dei bñficia vituperaret sibi collata: vel blasphemaret eum qui in mundum fecit eum venire: ꝛ ꝙ nil ab eo habuit nisi mala ꝛ hmõi. adhuc aũt grauius si aliquis faceret in iniuriaz dei vt psequendo seruos dei ꝛ hmõi. Et similiter qui parẽs exprobraret ꝛ cõtumelijs afficeret aut verberaret aut alias psonas multum benefactrices. talis ingratitudo esset mortale. alꝫ veniale. De ingratitudine magna populi deũ loquens Moyses Deut. xxxij. c. ait. Incrassatus est dilectus ꝛ recalcitrauit: incrassatus: impinguatus: dilatatus dereliquit deum factorẽ suum ꝛ recessit a deo salutari suo. Incrassatus. s. in naturalibus bonis collatis sibi. impinguatus in spũalibus: dilatatus in rẽporalibus: recalcitrauit offendẽdo opere. dereliquit deũ non recognoscẽdo beneficia: ꝛ recessit a deo non agendo gratias ei non laudando ipsum sed idola. Cum aũt ingratitudo est veniale talis ingratitudo nõ est cõtra charitatẽ sed ꝓter: q: nõ tollit habitũ charitatis sed excludit aliquẽ actũ eius vt feruorem: ꝛ q̃is i quolibet veniali peccato sit ibi aliq̃d ingratitudinis inquantũ. s. pctm̃ veniale tollit aliquẽ actũ virtutis per quẽ hõ obsequit deo: non est tm̃ ibi pfecta ratio ingratitudinis. Cũ aũt ingratitudo ẽ mortale difficulter potest repiri nisi mixta cũ materijs alioꝝ pctoꝝ. Nam si quis nõ recognoscat vel cõtẽnat dei bñficia in se: erit ibi cõiter accidia vel inuidia. Et si iniuriak parẽtibus vel alijs benefactoribꝰ vbo: erit ibi cõtumelia: vel blasphemia vel aliq̃d aliud. Et si facto erit ibi furtũ. vel impietas vl̃ lesio corporalis ꝛ hmõi. Cũ aũt quis hoc solũ faciat vt ipm beneficiũ notabile vituperet ꝛ vilificet vl̃ contẽnat: forte solũ ibi ingratitudo erit. Et vt dicit. b. Tho. vbi. s. nihil ꝓhibet forte malẽ rõnem alicuius spãlis peccati i pluribus generibus peccatoꝝ materialiter inueniri. Et fm hoc in multis generibus peccatoꝝ inuenit ratio ingratitudinis. Notãdum etiã fm Tho. vbi. s. ꝙ ille q̃ ignorat bñficium nõ est ingratus si bñficiuz nõ recompẽset dũmodo sit paratus recompẽsare si nosset. Est aũt laudabile vt ille cui ꝓuidetur seu dak bñficiuz ignoret dupl̃r. Primo mõ ꝓpter inanis gl̃ie vitationẽ sicut bea. Nicolaus fecit cũ pisciens occulte aurum in domo cõuicini pauperis humanuz fauorẽ vitare voluit. Un̄ Señ. in. ij. de bñficijs cũ dixisset ꝙ hoc bñficij lex est ꝙ alter. s. dans statim ꝺz obliuisci dati. Alter. s. recipiẽs memor esse accepti. quasi se declarãs in. vij. eiusdẽ libri dicit. Errat si quis estimat cũ dicimus euz qui beneficiũ dedit obliuisci: excutere nos illi memoriam rei p̃sertim honestissime. Cũ ergo dicimus meminisse nõ debet hoc: volumus intelligi p̃dicare nõ debet nec iactare. Secũdo est laudabile vt ignoret beneficiũ: q: in hoc ipso amplius beneficium facit ꝙ consulit verecundie eius qui beneficiuz accipit. Unde Seneca dicit in eodem lib. ꝙ interdum fallẽdus est qui iuuak vt habeat nec a quo acceperit sciat.

Ingratitudinem esse mortale difficulter.

Ignorãs bñficiuz dupliciter laudak.

§. II. Grauitas huius pec

cati ingratitudinis magna est. propter qõ ps. cij. excitat se ad gratitudinẽ exhibendã dicens. Benedic aia mea dño. Scõo prouocat se ad ingratitudinẽ fugiẽdaz dicens. Noli obliuisci oẽs retributiones eius. i. bñficia eius. Appellat aũt beneficia retributiones: q: facientibus nobis mala ꝓ malis deus retribuit bona: ideo noli obliuisci: q: hoc pertinet ad ingratitudinẽ: ꝛ vt magis euitet ingratitudinem enumerat beneficioꝝ reuerẽdam multitudinem ibi. Qui ꝓpitiat oibus iuiquitatibus tuis ꝛc. Ipsa aut̃ grauitas huius peccati ostendit ex quattuor que ex ea sequũtur.

¶ Primo concessa bona auferuntur.
¶ Secundo dimissa peccata reuertuntur.
¶ Tertio grauissima mala oriuntur.
¶ Quarto promissa beneficia subtrahuntur.

§. III. Quãtum ad primuz

Ingratitudo aufert concessa.

dicit Aug. Hõ deꝰ dederat gratis abstulit ingratis. Un̄ saluator Matth. xxj. dixit iudeis ingratis postq̃ posuit parabolã vinee plãtare ꝛ locate agricolis: vbi ondit ingratitudo illoꝝ. Jõ auferek a vob regnũ dei. Preter expositiõem litteralẽ parabole videlz de illo populo iudeoꝝ q̃ vt vinea plãtatus a deo. i. positus in terra ꝓmissionis cuz toꝛculari legis q̃ timoꝛe p̃emebat. i. retrahebat a malis: ꝛ sepe. s. custodie angelice: ꝛ turri tẽpli nomiatissimi in cultu diuino locatus. i. deditus fuit in curã principibus sacerdotum vt deo faceret fructificare per bona opa. Et ad sollicitãdum hoc misit diuersis tpibus plures nũcios. i. ꝓphetas. sz illi vt ingrati occiderunt ꝓphetas: ꝛ demũ filiũ dei p̃is q̃ vineã plãtauerat ꝛ locauerat: ꝓpter quã ingratitudinẽ ablatum est regnũ dei. i. regimẽ fidelis ppli ab eis ꝛ itellectus verus scripturarũ. Habet nihilomin⁹ pabola sensum moralẽ. Uinea em̃ designat aiam quãlibet q̃ a deo plantak in creatione, in qua ponit toꝛcular remoꝛsus pscietie; turris

Anima ꝺ: vinea

rationis ex qua possit videdo distinguere amicos ab inimicis.sepe circūdat.s.custodia āgelica q̄ vndiq̄ custodit locat colonis.s.appetiui intellectiuo ⁊ sensitiuo. Vites in ea sunt inclinatiões ad vtutes vel qđ plus est habit⁹ vtutū qui infundunt in baptismo. Tps fructuū appropinq̄t cū incipit hre vsuz liberi arbitrij quo dz in honorē dei fructus ꝓducere bonoꝝ opeꝝ:tūc mittit de⁹ nūcios suos.i. bonas inspiratiões ⁊ instinctus mētales ad bñfaciendz vel documēta p̄dicatoꝝ ⁊ alioꝝ. Sed vt ingratus istos mortificat ⁊ ꝺ tenit. Demū ipe dei fili⁹ in sacro altaris venit ad eū:sed vel nō recipit vel receptū eijcit ex se ⁊ crucifigit malis opib⁹ suis.ſm illud qđ ait apl's ad Heb.vj.c.de prauis xp̄icolis. Rursus crucifigentes dei filiū in semetipsis ⁊ ostentui hntes. Quid ergo facit dns his ingratis. Aufert ab eis regnū dei.illđ videlicz de quo ait apl's Roma.xiiij. Regnū dei nō est esca ⁊ potus.sz iustitia pax et gaudiū in spūsancto. Justicia aūt est oīs virtus ſm p̄bm. De hac ingratitudie cōquerēs dns sub noie vinee quō p ipm auferunt bona spūalia dicit Esa.v. Vinea facta ē dilecto meo.⁊ sepiuit:⁊ lapides elegit ex ea scz ad faciēduz materiā p:o custodiēda ipsa. Lapides sunt patres solidi virtute qui custodiūt alias.⁊ plātauit vineā electā.i.vites p̄cipuas:⁊ edificauit turrim ⁊ torcular extruxit in ea.expo sita sunt supra. Et expectauit vt faceret vuas ⁊ fecit labruscas.vue sunt opa ve virtuosa:labrusce sunt opa q̄ hnt apparentiā boni. Et subdit de hac ingratitudie loquēs ⁊ cōquerens. Quid vltra debui facere vinee mee ⁊ nō feci. Et nunc ostēdā qđ faciā vinee mee. Auferā sepē.i.subtrahaz custodiā.s.sollicitatione angeli custodietis: diripiā macerią.s.patres remouēdo:ponā eā deserta subtrahēdo grāz nō putabit⁹ a plat⁹ p repreheńone supfluoꝝ: nec fodiet p ꝯritionē ⁊ cōfessionē. Alcēdet spine malorū desiderioꝝ sup eā:⁊ nubib⁹ mādabo ne pluāt sup eā.i.vbū subtrahā cōpunctoīs a p̄dicatoꝝ ⁊c. Ad hoc etiā facit qđ ait Hiero.in lib.iudi. De⁹ q̄ videt in abscōdito ꝓspicies mentē ⁊ aīos vitijs ⁊ passionib⁹ fuietes ⁊ i corde ei⁹ se nō diligi:sz aut auaricią aut libidinē aut iactantiā:discedit a mēte ei⁹ scz subtrahēdo grām: ⁊ relinquit domū ei⁹ vacuā.s.vtutibus.xj.q.iij.audi. Primi parētes q: repleti oīb⁹ bonis naturalib⁹ ⁊ spiritualibus oium vtutū ⁊ tpalib⁹ ingrati fuerunt deo adherētes aduersario ei⁹ ⁊ mādatū trālgredientes oīb⁹ vtutib⁹ expoliati sunt. Ingratus em̄ extitit inq̄t Aug.q̄ plenus vtutib⁹ deū oīno nō timuit.de peni.dis.vj.

§.IIII. Quantū ad secūdū

Peccata quō redeunt

ꝓpter ingratitudinē pctā dimissa redeūt. Vn̄ dns in parabola de seruo debitoꝝ decē miliū talētoꝝ q̄ vt ingrat⁹ no luit misereri ꝓseruo suo ꝓ paruo debito centū denarioꝝ ob amorē dñi sui q̄ sibi remiserat decē milia talēta:irat⁹ ip se dns ꝺ eū tradidit eū tortoribus quousq̄ redderet vniuersum debitū. Matth.xviij. Vbi dic Raban⁹. Cōsiderādū est:q: dicit vniuersū debitū:q: nō solū pctā q̄ hō egit post baptismū imputabunt ei ad penā.sed etiā originalia q̄ ei in baptismo dimissa erant. Quō aūt pctā dimissa per penitētiā vel baptismū p recidiuū sequēs dicant redire ꝓpt ingratitudinē de bñficio pcepte remissioīs:tractat diffuse hec materia de pe.dist.iiij.in p̄n.tā in tex.q̄ in gl. Et i.iiij. sen.dis.xvij.p to.⁊.b.Tho. ibidē in scripto. q̄ demum post alias opiniones determinādo dicit.q̄ pctā dimissa realiter nunq̄ redeūt ad aiaz:nec quoad culpā:nec quoad penam vt.s.p oībus dimissis sustineat penā sic nūq̄ fuissent dimissa. Nec etiā sequēs culpa recidiui est tāte grauitatis sicut oia dimissa pctā fil'nec etiā digna tāta pena quātam merebant oīa illa. Sed redire dīr ſm qđ nō simplr.i.ſm quendā effectū aggrauatioīs ꝓpter illā circūstātiā ingratitudinis. Habet em̄ illa culpa recidiui quādā maiorē grauitatē ꝓpter illā ingratitudinē:quā grauitatē nō hret qui bñficiū illud nō pcepisset:sicut etiā ille q̄ recepisset magnū bñficiū a dño suo tpali sup excessu ꝓpetrato ꝺ eū sibi relaxato vtiq̄ maiori pena dign⁹ est q̄ si nō recepisset tātū bñficiū. Et hoc idē cōfirmat Gratia.de pe.dist.iiij.§.verū.dicens. Illa pctā dimissa redire dicunt:q: quisq̄ post acceptam remissionē ad vomitū redierit tanto grauius punitur quāto benignitate dei abusus fingulorꝝ remissioni accepte ingrat⁹ extitit. Hec ibi. Vn̄ ⁊ Guil.dicit q̄ q̄is q̄s nō teneat pctā debito modo cōfessa iterū confiteri:debet tn̄ dicere se al's in similia incidisse si recidiuauit vt deprehendat maior grauitas pctī ꝓpter illā ingratitudinē adiunctā. Seruus etiā liberat⁹ a seruitute ꝓpter ingratitudinē cōmissam erga dn̄m suū redigit in seruitutē ſm iura. Dicit apl's ad Heb.x. Deteriora mereri supplicia q̄ filiuz dei ꝓculcauerit ⁊ sanguinē ei⁹ pollutū duxerit quēadmodum iudeus.⁊ hoc ꝓpter ingratitudinē. Quāto em̄ q̄s recipit maiora beneficia tanto faciēs mala magis ingratus est. Vn̄ ceteris par⁹ grauius peccat ⁊ grauius punitur Ex quo sequit q̄ ꝓ eodē peccato ceteris par⁹ grauiꝰ puniet fidelis q̄ infidelis: religiosus q̄ secularis: ⁊ plat⁹ q̄ subditus:q: plus ingratus ſm beatū Tho. Ad qđ facit qđ dicit Urbanus papa.xij.q.j.scimus. Et exemplū in vitaspatrū de illa caluaria que adiurata dixit se in vita fuisse paganam ⁊ in inferno esse. Et sub paganis iudeos. Et sub iudeis malos chr̄istianos in profundo.

§.V. Quantū ad tertium

Ingratus tūdo in ducit ta mala

ꝓpt ingratitudinē icurrit q̄s multa mala ⁊ tpalia ⁊ spūalia. Dic em̄ apl's Ro.s.de ātiq̄s pbis.q̄ q: cū cognouissēt deū nō sicut deū glorificauerūt neq̄ gras egerūt: sz euanuerūt in cogitatiōibus suis sibi attribuētes bñficiuz eis a deo cōcessuz vt intellect⁹. ꝓpter hoc vitiuz ingratitudis tradidit illos de⁹ in reprobū sensuz ⁊ in vitia idolatrie et cōtra naturā.i.tradi pmisit. Et postea ponit mlta alia peccata grauia in q̄ incurrerūt. Repletos inquit oīm iniq̄tate malicia fornicatione auaricia ⁊c.ibi vide. Ezechias rex hierusalē post victoriā maximaz ⁊ liberatione de manib⁹ Sennacherib:q: nō sufficiēter gras egit cantādo cāticuz dño ſm morē illi⁹ ppti.iō ꝓpter ingratitudinē egrotauit Ezechias vsq̄ ad mortē.vt dicit Joseph⁹. Historiā habes Esa.xxxviij. Joas rex iuda q: ingratissim⁹ fuit erga ioiada summū sacerdotē. Nam vxor ei⁹ occultauit eū cū paruul⁹ esset ⁊ quereret ad occidendū ab athalia.⁊ postea i septimo anno ipe Joiada ordinauit sibi dari regnū interfecta athalia cū postea mortuo Joiada fili⁹ eius zacharias reprehēderet eū de vitijs suis:adeo malus ⁊ ingratus fuit q̄ fecit eū occidi. Vn̄ postea ifirmatus est ⁊ male sibi fuit vt habet.ij. Paral.xxiij. Viri fichez: q: ingrati fuerunt occidētes.lxx.filios Gedeōis a q̄ liberati fuerāt de manib⁹ madianitaꝝ occisis.cxx.milib⁹ ex eis.ideo sustinuerūt mltā pressurā. Judei ingratissimi de bñficijs xp̄i ita vt eū crucifigerēt.capta tandem hierosolyma post mortē inhumerabiliū.ferro peste fame: dispersi sunt per orbez. Magis tn̄ xp̄s cōquerit de nra ingratitudie q̄ de sua passiõe dicēs ꝓ deuotū Ber. Vide hō q̄ ꝓ te patior. Ad te clamo q̄ pro te morior. Vide plagas q̄b⁹ affligor. Vide clauos quib⁹ cōfodior.⁊ cuz fit tantus dolor exterior ⁊ interior. plus tn̄ crucior q̄ te ingratū experior. Hui⁹ ingratitudis mirabat Salomō Eccls.ix.vbi dicit. Ciuitas parua et pauci in ea viri.venit ꝺ eā rex magn⁹ ⁊ extruxit munitōes ei⁹ per gyz ⁊ pfecta est obfidio:inuētusq̄ est vir paup⁹ i ea ⁊ liberauit eam per sapiam suā ⁊ nemo deinceps recordatus est pauperis illi⁹. Ciuitas hic mūdus ē.parua ē respectu vniuersi.pauci viri.i.virtuosi in ea.rex qui venit ꝺ eaz diabolus est q̄ oēs tenebat obsessos vt caperet ꝑ dānatione. paup inuentus in ea xp̄s est q̄ liberauit eā p prudentiā suā diabolum passiõe supando:sz nō est q̄ recogitet tātū bñficiū et qui audiat verba illi⁹ pauperis.ecce maxima ingratitudo.

§.VI. Quantuz ad quartū

dic Aug. Nō est dign⁹ dādis q̄ est ingrat⁹ de dar̄. Et Bern.

Ingratitudo est vētus deficcās ⁊ vrēs fontē diuine pietatis fluēta gre rozē miserico:die. Sap. xvj. Ingrati spes tāq̄ hybernalis glacies tabescet. i. deficiet. s. q: non recipiet bñficia q̄ sperabat. Ipsa demū glia fidelib⁹ pmissa ingratus puat. Vñ glo. sup epla ad Loz. Nemo donis dei fiet btūs q̄ eis extiterit ingratus. Sicut em̄ pm iura ciuilia pp̄ter ingratitudinē pōt puare filiū ex toto hereditate bonoz suoz qui alis nō posset. ita de⁹ pr̄ priuat ingratos hereditate glie si pseuerēt in ingratitudine. Nō em̄ de facili sunt subtrahēda bñficia ingratis. Vñ di. b. Tho. iij. q. cvij. q̄ circa ingratū duo sunt cōsiderāda. Primū quidez q̄d ipse ingrat⁹ dign⁹ sit pati: ⁊ sic certū est q̄ merek bñficij subtractionē. Aliud est p̄siderādū. s. q̄d oporteat ipz bñficiū facere. Et pmo q̄dē nō dz eē facilis ad ingratitudinē iudicandā q: frequenter vt ait Sen̄. q̄ nō reddit tñ grat⁹ est. ex eo videlz q: forte nō occurrit ei facultas aut opportunitas reddēdi. Scdo dz attēdere bñfic⁹ ad bñficiatū de ingrato faciat gratū qō sibi nō pōt pmo bñficio facere forte faciet scdo. q̄ si bñficijs multiplicatis ingratitudinē augeat ⁊ peior fiat tūc a bñficioz exhibitiōe cessare dz. Et sic facit gliosus de⁹. de q̄ Lu. vj. q̄ benign⁹ ē sup ingratos ⁊ malos: quē imitari debemus. vt ibi dr. Nā vt di. Hiero. Moderatio dei ac pietas solū nr̄m reditum q̄rit ac nos cupit lōga sua bonitate saluare: videlz nō sbtrahēdo bona nob collata diu expectādo ad pniam addendo cōtinue ⁊ alia vt grati reuertamur ad eū. Et subdit Hiero. q̄ si nō cōuertimur si duri corde sumus si in pctis vsq̄ ad mortē illicite pduram⁹: assidue pec cātiuz nō miserek de⁹. di. xciij. Diaconi. v. ⁊ sic demū ablaz a nobis bonis suis ingratos ad gehēnā tradit. Et iō noli obliuisci oēs retributiones eius. Sed bñdic aīa mea dñm.

§. VII. Anima habet potē

tias q̄bus opāt. intellectiuā. s. volitiuā ⁊ sensitiuā. Bñdic q̄ intellectu rememorādo ⁊ cōsiderādo bona tibi collata. Oia nr̄a sunt. ait apl's. s. ad Loz. iij. scz Diuinalia ad feruē dū. i. pfone diuine. itellectualia. i. angeli ad seruiēdū q: vt dr ad Heb. j. Oēs administratoriī spūs sunt. Rōnalia ad cōsiuendū. i. hoies. Irrōnalia ad vtendū. Ps. Oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. Discе. ait Ber. cōsiderare singula q̄ tibi apponūt. s. bñficia vt nulla sint q̄ debita gratiarūactione frustrēt. Bñdic affectu sup oia diligēdo tātū bñfactorem. Nā etiā nici hoc faciūt vt diligāt eis bñfaciētes. Aug. in lib. de catheizādis rudibus. Si amare piget reamare nō pigeat. s. deū p tātis bñficijs. Nullus em̄ est tā fere mētis. i. ita ingrat⁹ ⁊ durus q̄ etsi non vult impēdere: vult tñ repēdere. Sz tanta est ingratitudo hoīs: vt qōcūq̄ tpale etiā vile magis q̄ deū diligat. Vñ in finali iudicio hanc ingratitudinem exprobrādo reprobis ostendet dicēs. vt ait Chry. Ego pter vos homo factus suz. Propter vos deus suz⁹ crucifixus. Ubi est tātaruz mearū iniuriarū fruct⁹ Ubi est seruitus quā mihi debuistis pcio sanguinis. Ego sup gloriā meā vos habui cū essem de⁹ apparēs hō ⁊ vos oem rem vilissimā terre āplius dilexistis q̄ iusticiā meā et fidē. Bñdic sensitiua potēcia. i. voce laudādo deuz ⁊ oib⁹ sensibus ei seruiēdo. iuxta illud apli. Magnificabit xp̄s i corpore meo. Ad hmōi. s. obsequiū pstandum deo inducit oīs creatura seruiēs ad nutū suo creatori. Vñ dicit Hug. de sancto victore q̄ q̄libet creatura trina voce quēlibet alloquit videlz accipe: redde: fuge. Accipe bñficiū ex me ad vsum tuū. Accipe inq̄t celū a me illuminationē ⁊ motum. Accipe inq̄t ignis a me calorez. Accipe ab aere respirationem. Accipe ab aqua refrigeriū ⁊ lotionē. Accipe ait terra a me alia: victualia: metalla ⁊ sustentationez. Scda vox est redde. s. obsequiū tuo benefactori ⁊ meo creatori: qui ideo me creauit vt tibi seruirē. ego vt grata semp tibi obsequor: duz tibi seruio. Tu ergo multomagis tibi obsequiū prestes in honorē suū me vtēdo. ⁊ tibi de meo obsequio tibi impēso gratias agendo ne ingrata inuenīaris. Tertia vox est fuge. s. suppliciū tibi paratū pter ingratitudinē. Nā si ingrata eris nō me bene vtēdo ⁊ gr̄as agēdo. oēs erimus ptra te ad iudicandū p deo tuā ingratitudinez. Sap. v. pugnabit p eo orbis terrarū cōtra insensatos. Telū dicet. lumine meo in ppetuū p̄iuek. Ignis autē a me in iferno cruciek. Aer in me vētilek. Aqua: p me in nimbis infrigidek. Terra in cētro meo vbi collecte erūt oēs immūdicie elementoz incarcerek. Ergo benedic recognoscendo diligēdo ⁊ seruiendo dño. Bñficia aūt de q̄bus dz bñdicere ne ingrata inueniatur in breui comprehēdit prophēta vbi. s. dicens. Qui propitiatur ⁊c. vbi nota sex.

¶ Primo oblata diuinalia: ibi. Qui propitiatur.
¶ Scdo collata sacramentalia: ibi. Qui sanat.
¶ Tertio sublata infernalia: ibi. Qui redimit.
¶ Quarto data naturalia: ibi. Qui coronat te in mia.
¶ Quito allata tpalia: ibi. Qui coronat in miserationib⁹.
¶ Sexto reseruata supnalia: ibi. Qui replet in bonis ⁊c.

Pro his oibus cū ceco illumiato da gliam deo. vt sibi dictū fuit Jo. x. Et cū phariseo. Iz hūiliter dic. Deo gr̄as ago tibi. Nā vt dr Eccl's. s. Ad loca vñ exeūt flumina. s. gr̄arum reuertunk ad deū. s. p gr̄aruz actionē ⁊ recognitionē a creatura rōnali vt iterū fluāt. vt. s. de bñficijs pceptis gratias exhibentes: beneficia potioza sumamus inquit Grego.

§. VIII. Quantū ad p̄imū

dicit apostolus ad Ro. iij. Quē deus pposuit ppitiatorē p fidem in sanguine ei⁹. Deus. s. pater pposuit. i. p oibus posuit quē. s. filiū suū ppitiatorē. i. reconciliatorē ⁊ satisfactorem p nr̄is iniq̄tatibus. Ipse em̄ vt dicit Jo. in. j. cano. est ppitiatio p peccatis nostris. ⁊ hec ppitiatio applicat nobis p fidem nostrā quā. s. habem⁹ in sanguine eius. i. in passione: in qua lauit nos a peccatis nr̄is in sanguine suo vt dr Apoc. s. Vñ septies fudit sanguinē suū. s. i circūcisiōe in oratiōe in horto: in flagellatione: in coronatione de spinis: in fixura manuū ⁊ pedū cū clauis: in lateris apertione vt nobis ppitiarek cōtra septem capitalia vitia. Sanguis ait leo papa. sanguine auferk. i. sanguis peccati sanguine xp̄i. Cum em̄ inimici essemus pter iniq̄tates nostras. reconciliati sumus. ait apl's ad Ro. v. p mortē filij eius ipso p nobis satisfaciēte ⁊ sic inimicitiā remouente iniquitatū nostrarū. Bñdic ergo aīa mea dño. q̄ dedit tibi diuinalia idest filiū suū vnigenitū in mortem acerbissimā crucis: vt ppitiarek oibus iniq̄tatibus tuis: ⁊ te deo patri recōcilia ret: ⁊ te pararet ad patienduz aduersa p eo ⁊ oīa mala. Quid retribuā dño. inquit ps. p oibus q̄ retribuit mihi. Cum em̄ exercerē inimicitias aduersum eū pter iniquitates meas hoc ipse mihi retribuit vt dignarek mortalitatem meā ⁊ miserias meas assumere: ⁊ p me mortez ignominiosaz ferre. nō video aliud munus faciendū p retributione tāti bñficij ne ingrat⁹ sim q̄ vt calicez salutaris accipiā: vt sustineā penā ⁊ passiōes put ipe sustinuit p amore ei⁹. Sed quātū sit ingrat⁹ pctō: circa tātū beneficiū oñdit Aug. in pson ei⁹ sic loquēs. Luz esses inimic⁹ pri meo scz pter iniq̄tates tuas recōciliauī te p me. ⁊ cū longe esses veni vt redimerē te. ⁊ cū iter mōtes siluasq̄ oēs errares. s. vitioz ⁊ ignorātiarū q̄sui te. Inter lapides ⁊ ligna iueni te. s. idola ⁊ hmōi adorātem. Et ne lupoz ferarūq̄ rabido ore laniareris. s. demonuz collegi te. s. reuocando a malis verbo ⁊ exēplo. humeris meis portaui te. s. in cruce penaz pctoz tuoz sustinēdo. laboraui. sudaui. caput meuz spinis opposui: lācea latus meū pforari pmisi: tot iniurijs ⁊ calumitatibus lacessit⁹ suz. Et tu diuideris a me. Hec ille. q. d. oia hec feci vt ppitiat⁹ et recōciliatus me diligeres: mihi obsequiū prestares. ⁊ tu es ita ingratus vt me offendas: a me recedas. Benedic ergo anima mea dño recte viuēdo.

Grati simus deo pro redē ptione.

§. IX. Quantū ad secūduz

dicit ps. Misit vbū suū ⁊ sanauit eos. In eo misit q̄ icarnatū fuit. Et sicut ipse xp̄s constat ex vbo ⁊ carne q̄ est res sensibilis. ita vt medic⁹ veniens ad sanādū medicinas su-

Grati simus de collatiōe sacramēto rum.

as instituit.i. sacra cōstātia ex ybis q̄ sunt forme sacrōz & elementis seu reb⁹ elementarib⁹ q̄ sunt materia eoz. Nā vt dicit Aug. Accedit ybū ad elemētū & fit sacrm. ſ.q.ſ. de trahe. Sicut aūt sunt. vij. infirmitates aie nostre. sic. vij. instituit medicinas sacrales ꝑ eas vt nullam dimitteret insanatā. Qui sanat inquit pś. oēs infirmitates tuas. Prima infirmitas est pctm originale. quā sanat deus medicina baptismi debite sumpti. Scda est peccatū mortale actuale qō gra priuat aiam: & hāc sanat medicamēto pnie. Tertia est pctm veniale cū quo in paradisuz intrare nō pōt. & hāc sanat extrema vnctione q̄uis etiā & alijs sacramētis. Quarta est ignorātia agēdoz p salute. & hāc sanat sacro ordinis q̄ ad ꝺ dak vt instruāt ministri ecclesie se & alios de moribꝰ & fide. Quinta est ꝓcupiscētia p quā est pcliuꝰ ad lasciuias & delectatiōes inordinatas tactꝰ. & hāc sanat sacramentū mrimonij restringēdo ipsam ne ferak ad corruptelas illicitas sed ꝓtētus fit sua vxore & hec q̄dē medicina p debilibꝰ nimis. Nā fortioribꝰ aliud extat remediuz. Sexta infirmitas ē malicia. q̄dā inclinatio ad appetēdum mala: ꝓtra quā dak medicina eucharistie. Septima ē fragilitas seu debilitas ad bene operādū. ꝯ quā dak medicina cōfirmationis. Pe. de tharan. in. iiij. Sanat ḡ dns oēs infirmitates. qui vt medicus de celo missus est. iuxta illud Esa. lxj. Ad annūciādū māsuet̄ misit me vt mederer ꝓtritis corde. Et cū istis medicinis sanat: cū actu debito assumunk. Sed tāta est ingratitudo hoīs vt vel contēnank tāta bñficia: vl̄ debite sumank: & ꝯ pauci sanank. Vñ aug. sup Job. Quantū est in medico sanare venit egrotū: sed ipse se interimit qui ꝓcepta medici seruare nōvult. Noli ergo obliuisci retributiones eius o anima.

§.X. Quantuz ad tertium

Gratis fimus ꝑ liberatiōe ab infer no.

dicit Aug. de ꝓse. di. iiij. ſFirmissime tene q̄ oīs qui ꝓcipit ex viro & muliere nascit cum pctō originali & morti obnoxius. ſ. eterne. de q̄ canit eccla. Libera me dñe de morte eterna. Et pś. Moꝛs peccatoꝝ pessima. Nā in iferno erit mors sine morte. bm Greg. i moralibus. i. pena mortalis nunq̄ deficiēs. Maioꝛ pena i mūdo esse nō pōt q̄ mors. Nā ꝑin pbm. Mors est vltimū terribiliū. hec m̄ pena cito trāsit. sed pena mortis infernalis nunq̄. Sed dñs redimit. i. liberat p gram suā ꝑcio sanguinis sui ab hoc interitu mortis ifernalis: vitā tuā. ſcz amissaz p pctm. Ecce quātus iterit⁹. Ybi em̄ est priuatio diuini vult⁹. i. visionis dei ignis cruciat⁹: demonū insult⁹: ꝓscie remorsus: puersoꝝ tumulus: tenebraruz locꝰ ꝓpetuꝰ fletus seu oīs refrigerij defectꝰ. Ab ꝺ interitu ifernali redimit dñs hoīez & totiēs quotiēs mortale cōmisit. O ingratitudo imēsa. & cecitas miseranda: si a morte corꝑali te aliq̄s semel liberaret: p petuo illū amares: illū laudares: eiq̄ seuires: & liberātē a morte pessima nō recognoscis. Noli ergo obliuisci ꝛc.

§.XI. Quantū ad quartū

Pro datione naturaliū.

Misericordia ꝺ: q̄si miseriā adimēs: ſz maioꝛ miseria esse nō pōt q̄ nō eē. Tāta ē hec q̄ in appetitū creature cadere nō pōt absolute. Añ cōceptū tuū nihil eras. Aia em̄ cuiuslibet de nihilo creak cū corꝑi ifundit. Luz ergo nihil esses tāta miam fecit deꝰ vt tibi eē daret: & nobilissimū esse. Nā in aia posuit imaginē trinitaſ & distinctꝰ q̄ i angelis. Similitudinē deitaſ magis q̄ in alijs q̄tū ficut deꝰ est totus i toto orbe & totꝰ in q̄libet ꝑte: ita aia in orbe suo. i. corꝑe tota i toto & tota in q̄libet ꝑte corꝑis. Participationē cū oibꝰ creatis. esse. ſ. cōe cū elemētis. vegetari cum plātis: sentire cū brutis: intelligere cū angelis. Repꝛesentationē vniuersitatis. Ybi em̄ sunt q̄ttuoꝛ humoꝛes in corꝑe cōformes q̄ttuoꝛ elementis. Quinq̄ sensus exteriores: visus: auditꝰ: gustus: odoratꝰ: & tactꝰ. Et q̄ttuoꝛ interioꝛes. ſ. sensus cōis: estimatiua: fantasia: et memoria q̄si nouē celi. Nā decimū empyreū in quo deꝰ residet per gloriem manifestationē: est pars intellectiua. ſcz intellectus et volūtas. Jn qua parte videk deꝰ & amak cuz sanctis & angelis eius. Omniuz dominatoꝛ est. pś. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Aug. Omnia fecit deus ꝓpter hoiem. Vñ in sex diebꝰ cuncta creādo habitationē hōmini fecit & ornauit. & postea creādo hoiem i possessionē posuit duplicem in natura substantiā. ſ. corꝑis & aie: vt possideat duplicē in celo glorificationē ſcz aie et corꝑis: in quo beati hoies in futuro angelos sanctos antecellent cū ipsi corꝑa nō habeant. vñ nec gloria corꝑū ꝑ cōsequēs. demū in deo pſonalēvniōez. Nā in xp̄o est humanitas et diuinitas vnita. Nec est in illa hūanitate nostra assumptū aliō suppositū q̄ dei verbuz. Agnosce ergo o xp̄iane. ait Leo papa. dignitatem tuam & diuine cōsoꝛs factus nature noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Considerans ergo ingratitudinem hominis super hoc moyses ait. Deum qui te genuit dereliquisti & oblitus es domini creatoꝛis tui. Deuk. xxxij. q. di. qūo potes esse ita ingratus Ecce qūo coꝛonauit te i misericordia. Quāuis em̄ oibus q̄ creauit misericordiā fecerit de nō esse in esse producēdo Jn ista tamē misericordia tibi coꝛonaz super omnia dedit conferēdo tam nobile esse & dominium & regnum omniū.

§.XII. Quantū ad quintū

Pro dilatione ꝑ corꝑalia.

Miseratiōes dei in plurali dici possunt plurima bona spiritualia & corꝑoralia q̄bus nos consolak remouēs miserias nostras in gubernatiōe nostra. ita q̄ coꝛonat te in misericordia respectu creatiōis. coꝛonat te in miseratiōibus respectu gubernatiōis. coꝛonat inquit vndiq̄ circūdans te totū. aiam. ſ. & corꝑus suis bñficijs. Coꝛonat singulari ꝓuisione quasi nil de alijs creaturis videatur curare vt tibi subueniat. vñ Sap. xij. ꝺ. Cū magna reuerētia dñe disponis nos. Et Prouer. viij. Delitie mee esse cum filijs hoim. Miserie famis & fitis ꝓuidet cibarijs & potib⁹ varijs ne fastidiū generek. Miserie nuditatis vestimētis plurimis laneis et lineis et sericis. Miserie frigoris caloꝛe ignis. Miserie tenebrarū: lumine lune & solis. Miserie paupertatis: diuitijs auri & argenti & ceteroꝝ metalloꝝ & lapidū ꝑciosoꝝ. Miserie infirmitatū: medicinis innumeris. Sensibus ipsis copiose & suauiter ꝓuidit. Visui de pulcꝛitudine colorū. Auditui de suauitate sonoꝝ cant⁹ & instrumē toꝛuz. Gustui de dulcedine ciboꝝ. Odoratui de fragrātia odoꝝ floꝝ & alioꝝ. Tactui de lenitate diuersoꝝ obiectoꝝ O quāte sunt miserie aie. Repletus ait Job. xiij. multis miserijs. quas releuat diuerſis miseratiōibus. Quantas em̄ inspirationes & incitamenta ad bonū immittit. Quot documenta scripture sacre. Quot exhortationes sanctoꝝ. Quot exempla perfectoꝝ. Quantas varietates artium & artificiatoꝝ ad tollēdum ocium. Quot euasiones periculoꝝ. Quātas expectatiōes ad emēdationes peccatoꝝ. Quot auxilia angeloꝝ. pś. Angelis suis deus mandauit ꝛc. Quomodo miseretur pater filioꝝ misertus est deus. Sed tāta est ingratitudo nostra vt cōquerēdo dicat Esa. ſ. ſFilios enutriui & eraltaui: ipsi aūt spreuerunt me ꝛc.

§. XIII. Quantū ad sextū

Certū est q̄ desideriū nr̄m hic ipleri non pōt vt experiētia docet. Sed vt dicit pś. Satiabor cū apparuerit gl̄ia tua. Ybi em̄ bri possidebūt septē bona q̄ dñr septē dotes q̄ imꝑlebūt aiam & corꝑ & totaliter q̄tabūt. videlz visionē claraz q̄ iplebunk sapia. cōꝛehēsionē: q̄ iplebunk securitate dilectionē pfectissimā qua iplebunk gaudio seu fruitione quoad corꝑus. agilitatē: subtilitatē: claritatē: impassibilitatem. Vel septē bona q̄ hic desiderank sed nunq̄ possidētur plene. diuitias: honorificētias: potētias seu dñia: delectationes: sanitatē: vite ꝑpetuitatem scientiā virtutē. Ybi plene habenk. Habenk siquidem virtutes morales in patria: sed ad aliū vsum ficut & diuitias & honorē. sed ꝑ aliū moduz q̄ hic. Ergo bñdic aia mea dño ꝛc. ne sis ingrata.

¶ De tentatione qua homo tentat deum. Cap. ꝑ.

De tentare deum. Cap. x.

Tentatio dei .i. qua homo tentat deum. spāle pctm̄ est ꝓcedens ex supbia et p̄sumptione hois. de qua inq̄t dn̄s p ps. lxxvij. Tentauerunt ⁊ exacerbauerunt deū excelsum ⁊ testimonia ei⁹ nō custodierūt. Circa hoc videda sunt tria.

¶ Primo quid sit deum tentare.

¶ Secundo quare ⁊ quō sit peccatum.

¶ Tertio de punitione eius.

§. I. Quantum ad primum

Sciēdū q̄ tentatio dei ē vitiū quo hō p̄mittit facere q̄ pōt ad pcula euitāda: vel aliqua agēda respiciēs: seu expectās diuini auxilij effectū. Pro cui⁹ declaratiōe dicit b. Tho. ij. ij. q. xcvij. ar. j. q̄ tētare est ꝓprie experimētū sumere de eo q̄ tentat. Possum⁹ aūt experimētū sumere de aliquo vbis ⁊ factis. Et vbis q̄dē experimētū sumim⁹ q̄n inq̄rim⁹ an sciat vel velit vel possit illud iplere q̄ ḡrim⁹. factis aūt cū ea p q̄ facim⁹ exploram⁹ alteri⁹ p̄udētiam: vel volūtatē vel ptātem. Utrūq; hoz cōtingit fieri dupl̄r Uno mō apte. vt cū q̄s se tētatoꝛē p̄fitet. Sicut samson p posuit philisteis ꝓbleuma ad tentādū eos. vt Judi. xiiij. Alio modo isidiose et occulte: sicut pharisei tentauerunt p̄m q̄n interrogauerunt. Licet nobis dare cēsum cesari. Matth. xxij. Rursus q̄nq; hoc fit exp̄esse vt cū q̄s dicto vel facto itēdit experimētū sumere de aliquo vt cuz iudei signū de celo ḡrebāt a xp̄o tētates eū. vt dr Lu. xj. Dnq; interp̄tatiue. q̄n. s. etsi hoc nō intēdit vt experimētū sumat id tn̄ agit q̄ ad nihil aliud videt ordinabile nisi vt experimentū sumat: sicut si q̄s portaret multā pecuniā p viam quā nouit latronib⁹ assuetā: ecē b q̄si illos latrones tētare si furent q̄uis nō intēdat hoc. Un Ber. dixit de pecunia rapta a latronib⁹. Magna pecunia magna tētatio. Sic igit hō tētat deū q̄nq; verbis q̄nq; factis. Verbis quidē cū loq̄mur cū deo orādo. Un in sua petitione aliq̄s exp̄sse deū tentat q̄n ea intētione a deo aliq̄d postulat vt exploret de⁹ sciāz: ptātez ⁊ volūtatē. Factis aūt exp̄sse tētat q̄n per ea que facit intēdit experimentū sumere diuine sapiēcie ptātis vel pietatis. Sed quasi interp̄tatiue deū tentat q̄ etsi nō intēdat experimentuz sumere de deo: tn̄ petit vel facit aliq̄d ad nihil aliud vtile nisi ad ꝓbandū dei ptātē: bonitatē: vel cognitionē. vt zacharias in petēdo signū ab angelo p̄o filio sibi nascituro. Luc. j. Et gedeon in ponendo vellus in area roze implendū in signū victorie. Judic. vj. Sicut si aliq̄s faciat equum currere vt euadat hostes hoc nō est experimētū de equo sumere. sed si equū currere faciat absq; aliq̄ necessitate. hoc nihil aliud erit q̄ experimētū sumere de equi velocitate. Et idez est de oib⁹ aliis reb⁹. Un ergo ꝓpter aliquā necessitatē vel vtilitatē cōmittit se aliq̄s diuino auxilio in suis petitiōib⁹: vel facit hoc nō est deū tētare. Dicit em̄. ij. Paral. xx. Cū ignorem⁹ q̄d agere debeam⁹. hoc solū residui habem⁹ vt oculos nostros ad te erigamus. Et sic sancti viri moti sunt ad petēdū ꝑcibus diuine ptātis effectū ex necessitate vel vtilitate in miraculis faciēdis inspirati ad hoc a deo. Un aūt hoc agit absq; necessitate vel vtilitate: hoc est interp̄tatiue tētare deū. Un super illud Deut. vj. Nō tentabis dn̄m deuz tuū. dicit gl. Deū tētat qui hns q̄ faciat: sine rōne cōmittit se piculo experiēs vtrū possit a deo liberari. A quo cauendū fore docuit xp̄s exēplo suo. Cū em̄ posset de pinnaculo descēdere via humana q; per scalas: noluit mittere se deorsum vt suadebat diabolus q; periculū erat sm̄ naturam ⁊ miracula facere tunc nō erat expediens. Et ꝓpter eandē rōnem nō volebat aliq̄n in iudeā ambulare. q; querebant eū iudei interficere. Jo. vij. c. Hoc idē abraā docuit exēplo q̄n descendens i egyptū dixit sarai esse sororē suā. Gen. xij. In quo facto inq̄t Augu. ostendit q̄ nemo dz tētare deū suum cū habeat q̄d salubriori ꝓfilio faciat. s. sm̄ viam humanā. Fecit q̄ potuit q̄ nō potuit deo cōmisit in quez sperauit. xxij. q. ij. querit. Sic ⁊ paulus apl̄s fecit se submitti p̄ sportā de muro vt euaderet isidias. ij. ad Corin. xj. nec expectauit q̄ de⁹ mitteret angelū suū. Od autē beata agatha recusauerit medicinā corporalē dicens. Habeo dn̄m ihesum q̄ solo sermone restaurat vniuersa. nō in b tētauit deū. Experta em̄ erat erga se diuinam beniuolentiā vt vel infirmitates nō pateret q̄bus medicina indigeret vl̄ statim in se sentiret diuine sanatiōis effectū. Et que a iure cōi exorbitant in ꝓsequentiā nō sunt trahēda. de re. iur. i. vj. nisi q̄s haberet similē instinctū a spūsancto. Tentauerūt ḡ illi p̄res iudeoꝛ in hereino deū vt ꝓbarent potentiā dei si posset eis p̄uidere dicentes. vt ait in alio ps. Nunq̄d poterit de⁹ parare mēsaz in deserto. Nunq̄d ⁊ panes poterit dare. Nunq̄d introducere in terrā p̄missionis ⁊ alijs modis. Est aūt b pctm̄. s. tētare deū q̄ pz ex eo q̄ in lege ꝓhibet. Deut. vj. Non tentabis dn̄m deū tuū. Nō h̄ui⁹ est ꝑm btm̄ Tho. ij. ij. q. xcvij. ar. ij. q; vt dictū est tentare est experimētū sumere seu ꝓbare. Nullus aūt experimētū sumit de eo de q̄ ē cert⁹. Et iō tētatio ois ex ignorantia vl̄ dubitatiōe ꝓcedit: aut ei⁹ q̄ tētat. fit cū aliq̄s experimentū de aliqua re sumit vt ei⁹ q̄litatē cognoscat. vt cum magister interrogat discipulū vt sciat si didicit vl̄ intelligit lectionē. et aurifex aurū fricat vt sciat quātuz ē mixtū. aut ꝓcedit ex dubitatiōe alioꝛ. sicut cū q̄s experimētuz sumit de aliq̄ re vt alijs oñdat p q̄ modū d⁹ de⁹ tētare h̄oies vt abraā. Gen. xxij. circa imolationē filij vt scz oñderet mundo obedientiā ei⁹. ⁊ tobiā vt ostenderet alijs patientiā suā ⁊ h̄moi. Et sic xp̄s tētauit philippū dicēs. Un ememus panes ⁊c. vt scz oñderet ipsi paruitatē fidei sue. Jpe em̄ xp̄s sciebat q̄d eēt factur⁹. Job. vj. Ignorare aūt vel dubitare de his q̄ ptinēt ad diuinā ꝓfectionē scz ptātis sapie vel bonitat⁊ est pctm̄. Sic ḡ tētare deū vt cognoscat q̄s ei⁹ virtutē pctm̄ est. Si q̄s aūt ad hoc experimentū sumat eoꝛ q̄ ptinēt ad diuinā ꝓfectionē nō vt ipe cognoscat: sz vt alijs demōstret b nō ē tētare deū cū subest iusta necitas vl̄ pia vtilitas ⁊ alia q̄ ad b cōcurrere debēt. Si em̄ apl̄i petierūt a dño vt in noie ihesu xp̄i fierēt signa. vt dr Act. iiij. vt. s. vt⁹ xp̄i infidelib⁹ demōstrarent. Si q̄s aūt hoc attētaret facere scz miracula esto q̄ faceret ad cōfirmationē fidei veritat⁊ nisi sup hoc haberet istigationē a spūsctō sicut habuerūt scti: ptineret b ad tētationē dei. Od aūt ait ps. Gusta. et vi. q̄m̄ su. ē dn̄s. Et apl̄s Ro. xij. Probet q̄ sit volūtas dei bona bn̄placēs ⁊ ꝓfecta. nō ptinet b ad tētandū deū nec ibi est pctm̄: q; itelligunt de cognitione affectiua dei ⁊ probatione sm̄ quā q̄s experit in se gustū diuine dulcedinis ⁊ cōplacētiā diuine volūtatis. q̄d ꝓuenit ex eo q̄ q̄s totaliter se subiicit dei volūtati: ⁊ attēte ⁊ affectuose ꝓsiderat diuinā volūtatē. ⁊ ex b sequit in eo experiētia diuie dulcedinis. Sz ꝓbare dei volūtatē vel bonitatē cognitiōe speculatiua vtrū scz sit bona volūtas dei. vl̄ vtrū de⁹ sit suauis b ptinet ad tētādū deū. sicut ⁊ ꝓbare vtrū de⁹ possit eū iuuare ⁊ sibi ꝓuidere q̄d fecerūt illi p̄res. Un dic. Quadragita ānis ꝓxim⁹ fui gñatiōi huic. s. iudeoꝛ in deserto adiuuādo: defendendo ab inimicis: ꝓuidendo i necessitatib⁹. Noquit ꝑ filitudinē hois q̄ cum est ꝓxim⁹ pōt iuuare. Et dixi semp hi errāt corde estimādo vl̄ dubitādo vtrū possim iuuare ⁊ eis ꝓuidere. ⁊ corde errāt. i. volūtate ⁊ malicia sua Od aūt rex achaz reprehendit cū q̄si⁹ ab esaia vt peteret signū dixit. Nō petā ⁊ nō tētabo dn̄z. Esa. vij. ꝓpterea fuit q; nō ꝓpso solū sed ꝓ toti⁹ ppli instructione monebat petere signū q̄si ipeditoꝛ cōis salut⁊. Neq; em̄ hoc petēdo tētabat deū. tū q; b faciebat ex dei mādato. tū q; b ptinebat ad cōez vtilitatē. signū. s. liberatiōis h̄uani gñis vt ibi ptz. Abraā ät cū petijt sibi signū dari de terra p̄missiōis dāda semini suo nō tētauit deū: q; b fec ex instictu di ⁊ ibi magnū mysteriū icarnatiōis. Tho. vbi. s. Hoc aūt pctm̄ oppōit vtuti religiōis ꝑz tho. vbi. s. ar. iij. q; cū finis vtut⁊ religiōis sit do ruerētiā exhibē: oia illa q̄ ptinēt ad irreuerētiā di rli giōi opponūt. ptinet ät ad irreuerētiā hois tētare eū, null⁹ ei

Tentare deum est peccatū.

opponit religiōi.

presumit tẽtare eũ de cuius excellẽtia certus est. Et cõiter est mortale. Vñ ꝺ: Sap. ſ. Inuenitur dñs ab his q̃ nõ tentant eum. Dõ aũt nõ inueniat ꝺꝰ a creatura. vt ſcz cognoſcat eũ & poſſideat p gr̃az nõ eſt niſi p ipedimẽtũ mortalis pcti. Hoc etiaz ex punitiõe ipſi⁹ notat in ps. cũ ꝺ: Ipſi nõ cognouerũt vias meas. i. opa mea ſeu mãdata mea q̃bus itur ad deũ. Inter que mãdata hoc eſt. Non tẽtabis dñm deũ tuũ. & ꝓpter hoc iurauí eis. i. firmiter decreui ſi introibũt. ſi p̃o nõ. i. q̃ nõ introibũt in requiẽ mea. i. terrã promiſſionis q̃ figurabat vitã eternaz. Et ſic fuit q: nullus eor q̃ numerati ſunt in egypto. ſ. ſexcẽtamilia hoiz ad plia aptorum intrauerũt: ſz mortui ſunt i deſerto. exceptis caleph & Joſue. Propter qꝺ hortat apl's vt caueam⁹ ab iſto cuz fit multũ graue dicẽs. ſ. Lor. x. Neq; tẽtem⁹ xp̃m ſicut q̃dam tẽtauerũt & a ſerpẽtib⁹ perierũt. vt hr̃ nũeri. xxi. Multis aliis vicib⁹ & modis tẽtauerunt. Et nota q̃ diuerſimode hoies tẽtant deũ. Aliq̃ videlz dei potẽtiã ſeu ptãtem. Aliq̃ dei ſapiam vel veritatẽ. Aliqui dei patientiã vel bonitatẽ.

§. II. Tentant dei poteſta-

tem illi q̃ in piculo poſiti cũ poſſint remediare via hũana nolũt: expectãtes effectũ diuine poteſtatis. i. liberationẽ a deo: ſicut iudas machabeus cum reperiret ſe cũ paucis et videret exercitũ bacchidis multũ cũ poſſet declinare certamẽ erubeſcẽtia ductus ne videret fugiſſe hoſtes. cõmittens ſe deo bellũ iniit cõtra illũ & ibi occiſus eſt. ſ. Macb. ix. Si q̃s etiaz infirmaret & nollet vti medicinis nõ ꝓpter abominationẽ ſtomachi ad eas vel timorẽ nocumenti. vel impotẽtiam emendi. ſed vt a dño ſanaret: ſicut beata Agatha: dei potentiaz tentaret niſi haberet ſup hoc familiare cõſilium a ſpiritu ſancto ſicut illa: vel q: vellet illam penã ſuſtinere ꝓpter amorez feruẽtem ad xp̃m. vt ſanctus Egidius vuln⁹ gutturis retinere voluit abſq; curatione. Pertinet etiã ad tentandũ dei poteſtatẽ q̃ alíq̃s aggrediatur picula abſq; neceſſitate ſperãs dei potẽtia adiuuari ſicut fecerũt abyſai cũ alijs duobus q̃ acceſſerũt ad hauriẽdum aquã de ciſterna bethleẽ vt afferrent Dauid trãſeuntes p medios hoſtes philiſteos: qui & bethleez tũc tenebant. ij. Reg. xxiij. Duella etiam aſſumere volũtarie ptinet etiam ad tẽtationem dei. vñ & phibent vt dicit Nicolaus papa ij. q. iiij. monomachiã. Dauid faciẽdo duellũ cum goliath vt habeẽ. ſ. Reg. xvij. nõ tentauit deũ: q: vt dicit Nico. de lyra ſup dicto. c. hoc fecit ex inſtinctu ſpũſſancti: & idẽ dicit glo. ſup. c. monomachiaz. Fuit etiam figura duelli qꝺ xp̃s fecit cuz diabolo ſignato in goliath qui potẽtia & malicia ſua oẽs exterrebat. Sed xp̃s figuratus in dauid q̃ interp̃tatur manu fortis funda hũilitatis et lapide fortitudinis totus inermis malicia ſuſtinẽdo humillimã paſſionẽ eum proſtrauit. Qui etiã prius in deſerto tẽtatus cũ tribus lapidibus ſumptis de flumine. i. tribus autoritatib⁹ ſcripture inimicum vicit tẽtantem. vt patet Matthei. iiij.

§. III. Tentãt dei ſapienti-

am qui inepti & inſcij ponũt ſe ad p̃dicandũ vel legẽdum vel diſputanduz cũ hereticis ſperantes a deo ſibi infundi ſciam: ſicut factũ eſt apl̃is. Sz dicit Hiero. Dõ illis ſuggerebat ſpũſſanct⁹: hoc alijs exercitatio & q̃tidiana &c. Tẽtãt dei ſapientiã vel veritatẽ qui faciũt purgatiões vulgares p aliquo manifeſtãdo. puta cũ habẽt ſuſpectũ aliquez de furto. adulterio vel alio. ad pbandũ innocẽtiã ſuaz & manifeſtandũ q̃ nõ fecerit illud volũt q̃ tãgat ferrũ cãdens. vel bibat aquam bullientẽ ſperãtes q̃ deus ſic manifeſtet veritatẽ in hoc q̃ nõ noceat ſi illud nõ perpetrauit. alꝰ noceat. hoc etiã phibetur exp̃ſſe cuiq; q: eſt deũ tentare. ij. q. iiij. c. ſ. & c. cõſuluiſti. Vñ henricus impator cuz ſuſpectam haberet vxorem q̃ virgo & ſancta erat de adulterio coegit eaz nudis plãtis ſup ferrũ ignitũ incedere. vnde in morte ſua coraz xp̃o accuſatus & punitus fuit. Illa tñ q: coacta fecit: illeſa euaſit cũ innocens eſſet vt habeẽ in chronicis.

Similiter etiã phibeẽ dari alicui corp⁹ xp̃i ad pbationez alicui⁹ ſceleris de quo ſuſpectus habeẽ. Vñ illud. c. ſane. & c. ſepe. ij. q. iiij. in quo ſtatuit eſt abrogatũ p̃m Gratianũ & b. Tho. i. iiij. In veteri aũt teſtamẽto. cũ habebat vxor ſuſpecta de adulterio permiſſa fuit purgatio que fiebat per aquas certo mõ: vt habeẽ Numeri. v. ad vitãdum maius periculũ. ſ. vxoricidiũ: ſicut & quedam alia prmiſſa ſunt.

§. IIII. Tentant tertio dei

bonitatẽ aliq̃ & clemẽtiã vel patientiã q̃ petũt ſibi ptã dimitti: & tñ ipſi nõ dimittũt iniurias alijs odiũ retinentes: vel alꝰ indeuote orãt. ꝓpter qꝺ ꝺ: Eccl. xviij. Ante oronẽ p̃para aiam tuã & noli eſſe q̃ſi hõ qui tentat deũ. Vbi dicit glo. q̃ deũ tẽtat qui orat qꝺ docuit. ſ. dimitti ſibi debita: ſz nõ facit qꝺ iuſſit q: nõ dimittit ipe debita ſuis offenſorib⁹. Qui em̃ ſe ad deuotiõez nõ diſponit cũ orare vult nõ facit qꝺ in ſe eſt vt exaudiat a deo. Vñ quaſi interptatiue tẽtat quaſi velit pbare ſi eſt ita bonus q̃ etiã ſi nõ q̃rit exaudiri faciẽdo qꝺ in ſe eſt: tñ velit deus eũ exaudire & dare gratiam illã. Et licz hec interptatiua tẽtatio videat ex ꝓſumptione pcedere & indiſcretione. tñ p̃m. b. Tho. vbi. s. hoc ipm ad irreuerẽtiam pertinet dei vt hꝺ ꝓſumptuoſe & ſine debita diligẽtia ſe habeat in his q̃ ptinẽt ad deum: hoc tñ cõiter non eſt mortale. Tẽtat dei patientiã & bonitatẽ qui pmanẽs in pctis ſperãs ſibi dari a deo ante terminuz vite ſp̃m cõpunctiõis: q̃ſi velit pbare dei patiẽtiã ſi eũ ad penitentiã expectabit: ꝺ quẽ loquit apl's ad Rom. ij. An ignoras q̃ benignitas dei ad pniaz te adducit. tu aũt ꝑm duriciã tuã & impenitẽs cor tuũ theſaurizas tibi irã. i. cumulas tibi punitionẽ dei. Exẽplũ de quodã iuuene leui & laſciuo qui cũ eſſet deditus vitijs orabat deũ oñi mane ante oia vt nõ pmitteret eũ mori ſine auiſamẽto. i. q̃ prius ſibi notificaret q̃ moreret. Quadã igit vice cum ſic oraret apparuit ei angel⁹ dicẽs ſe a dño exauditũ q̃ nõ moreret. ſ. ſine auiſamẽto. Ex qua re fact⁹ magis ſecur⁹ voluptatib⁹ mũdi inſiſtebat: poſt aliquãtulũ tpis vno mane ſurgẽs de lecto ſenſit doloꝛẽ capitis: & cũ ſocij eũ vocarẽt ad vana exeundũ ſe nõ poſſe exire: ſeqnti die arripuit eũ febris liczlẽta amici & cõſanguinei inciplũt eũ admonere de ꝓfeſſione ſciẽtes vitã eius lubricã. Ipe aũt truſabat. Nunq̃d ego moritur⁹ ſuz dicẽs q: vultis me cõfiteri: ſuccreſcit febris & illi magis hortant ad pniam vt citi⁹ ſanitatẽ recipiat. Rñdit ille. bñ credo ꝓpter ſcelera mea b̃ accidiſſe: ſz cõueniẽtius eſt q̃ ego vadã ad eccl̃iaz ad ꝓfitẽdũ q̃ q̃ dem laboꝛẽ confeſſoꝛi ad veniendũ: ſanat⁹ oĩno ibo ad ꝓfitẽdũ ad eccl̃iaz Cũq; inualuiſſet ifirmitas & multũ grauaret & ipm ſui ſollicitarẽt. Nõ habeo inqt caput ad b̃ pze doloꝛe & grauamine: neſcirẽ inqt dicere: ſz alleuiatus a febre volo facere qꝺ ſuadetis. Demũ apparuit ei angelus dicẽs. agnoſcis me. Qui rñdit nõ. Ego ſuz ait ãgel⁹ q̃ tibi annũciaui ex parte dei q̃ nõ moreris ſine auiſamẽto: iã tps eſt vt trãſeas de hoc mũdo. Cui ille. Quo eſt b̃. nunq̃d deꝰ decepto: ẽ q: pmiſit auiſamentũ & nõ dedit. Cui angel⁹. imo pmiſſuz ſeruauit. Nã nõ ſolũ auiſamẽtũ vnũ dedit ſz multa: pmũ fuit doloꝛ capitis ſcõm febris tertiũ ſollicitatio amicoꝝ quartũ augmẽtũ infirmitatis. ſz noluiſti audire tentãdo deũ & ideo opz te exire. Et ſubito moriẽs ad inferna deſcẽdit &c.

¶ De ſciſmate. & ibi tractaꝝ de duob⁹ gerentib⁹ ſe p ſummo põtifice q̃d agendũ ſit p ſerenitate ꝓſcie. Cap. xj.

Sciſma ex ſuperbia &

ambitiõe cõiter deriuaꝝ & charitati eccl̃iaſtice vnitatis cõtrariaꝝ. Et ſic põt diffiniri vel deſcribi. Sciſma eſt vitiũ q̃ quis ſub ſummo põtifice eẽ recuſat & mẽbris eccleſie ei ſubiectis cõicare recuſat. Prõ cuius declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. xxxix. arti. ſ. q̃ nomẽ ſciſmatis ꝑm Iſiꝺ. lib. etymol. a ſciſſura aioꝝ vocatum eſt. Sciſmatis aũt vnitati opponit. Vnde pctm̃ ſciſmatis ꝺ: qꝺ directe & per ſe opponit vnitati. Sicut enim in rebus natura

Sciſma quid

libus id qđ est p accidēs nō ꝓstituit spēm: sic nec in rebus moralib⁹ in qb⁹ illud qđ est intētū illud est p se: qđ aūt sequit̄ pter intētionē est q̄si p accidens. Vñ pctm̄ scismatis ppie ē spāle pctm̄: eo q̄ intēdit se ab vnitate separe quaz charitas facit. charitas aūt non solū alterā psonam alteri vnit spūali dilectiōis vinculo: sed etiā totā ecclesiā in vnitate spūs. Et iō ppie scismatici dicunt q̄ ppria sponte ⁊ intētione se ab vnitate eccl̄ie separāt q̄ est vnitas p̄ncipalis. Nā vnitas ꝑticularis aliquoz adinuicē ordinatur ad vnitatē eccl̄ie: sicut cōpositio singuloz mēbroz i corpe naturali ordinat ad totū⁹ corpis vnitatē. Eccl̄ie aūt vnitas in duob⁹ attendit. s. in cōnexiōe mēbroz adinuicē seu cōiunctione: ⁊ iterū in ordine oīm mēbroz ad vnuz caput. ꝯm illud Lo. k. ij. Inflat⁹ sensu carnis sue ⁊ nō tenēs caput: ex quo totū corp⁹ p nexus ⁊ cōnexiōes subministratū ⁊ constructū crescit in augmētū dei. Hoc aūt caput est ipe xps cui⁹ vicē in eccl̄ia gerit summ⁹ pōtifex. Et iō scismatici fūt q̄ vt dictū est subesse renuūt summo pōtifici ⁊ mēbris eccl̄ie ei subiectis cōicare recusant. Hinc ⁊ pelagius papa ait. Scisma siquidē ipm qđ grecū nomē est scissurā sonat sed in vnitate scissura esse nō pōt. Nō g̃ vnitati cōicant q̄ scismaticis cōicant: ptes ipsi sibi fecerūt ⁊ ab eo qđ vnum est vt apl̄s iude iam vbis loquar semetipsos segregantes spīm nō hab̄t. xiiij. q. j. scisma. Et q̄uis hęresis etiam diuidat hoiem ab vnitate fidei catholice: tm̄ scisma ē spāle vinculū distinctū ab ipa. nam hęresis opponit directe ⁊ p se fidei: ⁊ scisma opponit p se eccl̄iastice vnitati charitati. Et iō sicut fides ⁊ charitas sunt diuerse vtutes: q̄uis q̄ caret fide caret ⁊ charitate: nō tm̄ ecōuerso. Ita hęresis et scisma sunt diuersa vitia: q̄uis hęreticꝰ sit etiā scismaticꝰ: sed nō ecōuerso. Et hoc est quod ait Hiero. sup epl̄am ad Gal. Inter scisma ⁊ hęresim hoc arbitror: interesse q̄ hęresis peruersum dogma hz. scisma aūt ab eccl̄ia separat. xxiij. q. iij. inter. Et tm̄ sicut amissio charitatis ē via amittendi fidē: ita scisma est via ad hęresim. vñ differunt sicut dispositio ⁊ habit⁹: vel sicut genus ⁊ spēs.

§. i. Est autē scisma peccatū ablq; dubio mortale:

q: ꝺ̄ iuxta charitati eccl̄iastice vnitatis. Si em̄ pctm̄ qđ cōmittit ꝺ̄ charitatē alicuius ꝑsone ꝑticularis est mortale: vt odiū ꝑticulare ꝓtra ꝓximū multo magis qđ ppetrat cōtra charitatē toti⁹ ecclesiastice congregationis: vt scisma. Bonū em̄ quāto cōius tāto diuinius ꝯm pbm: ⁊ p ꝑns meli⁹: ⁊ malū ei opposituz deteri⁹. Hz etiā grauitas maxima huiꝰ pcti ex dictis sc̄oz. Dicit em̄ Aug⁹. Nec̄p scismatici aliquid sibi ex iusticie mercede ꝓmittāt: q: vbi charitas nō est nō pōt ee iusticia. Dilectio em̄ primi malū non opat. xxiij. q. j. vbi. Itē Beda super Matthęū. Quicunq; ab vnitate fidei vel societate petri apl̄i quōlibet semetipos segregauerint: nec tales a vinculis pcōz absolui: nec ianuam regni celestis pñt ingredi. q.e. Segregat aūt q̄s ab vnitate petri p scisma p qđ q̄s nō subijcit summo pōtifici q̄ locū tenet petri. Itē Cypr̄ianus dicit. Lūcti scismatici q: foris sunt. i. extra eccl̄iā spiritūsanctū nō hñt. q.e. dicim⁹. Hoc idez ostendit ex grauitate punitionē eoz̄ diuina ⁊ humana. Et de diuina loquitur Cypanus. vij. q. j. dicēs. Deniq; q̄ fit inseparabile vnitatis sacrm̄: ⁊ q̄ sine spe sint. ⁊ perditionem sibi maximā de indignatione dei acquirant q̄ scisma faciūt declarat diuina scriptura in libris Regū. Ubi a tribu iuda ⁊ beniamin decem tribus scisse sunt: ⁊ relicto rege suo alterū sibi fortis ꝓstituerūt. Et indignat⁹ est (inq̄t dñs) oi semini isr̄l: q̄ demoliuit eos ⁊ dedit i direptionē donec abiiceret eos a facie sua: q: dissipat⁹ ē isr̄l a domo dauid. iiij. Reg. xvij. Et tāta indignatio dñi extitit cōtra eos q̄ scisma fecerūt: vt enaz cū hō dei ad hieroboam missus esset q̄ ei pctā sua exprobraret atq; vltionē futurā prediceret: panem apud illos edere ⁊ aquā bibere vetaret. qđ cū nō custodisset et contra dñi preceptū prālsus fuisset; statim diuina censura pcussus est: vt inde regrediēs impetu ac morsu leonis in itinere necat. iij. Reg. xiij. c. Sed adhuc in euangelio suo dñs maiorē sue intelligētie lucē manifestat q̄ ijdē q̄ tūc se atribuiuda ⁊ beniamin sciderāt: ⁊ hierosolymis relictis secesserāt samariā: vt iter pseudoprophas ⁊ gētiles cōputarent. Nā cū primū discipulos in ministeriū salutis mitteret mādauit ⁊ dixit. In viā gētiū ne ieritis: ⁊ in ciuitatē samaritanoz̄ ne intrauerit̄. Et ad iudeos pri⁹ mittēs gentiles adhuc preterire iubet. Addēdo em̄ gētiles ciuitatē samaritanoz̄ vbi erāt scismatici q̄ debebāt omitti oñdit in hoc scismaticos gētib⁹. i. paganis coequari. Et post pauca inducit exēplū dathā ⁊ abyrō ⁊ chore q̄ fecerūt scisma i illo ppl̄o hebreoz cū esset in deserto ꝺ̄ moysen ⁊ aarō querentes sibi vsurpare ducatū ppl̄i p moyse ⁊ summū sacerdotiū pro aaron q̄ terribiliter a deo puniti sunt. nā vt ꝺ̄: in ps. Apta est terra ⁊ deglutiuit dathā ⁊ operuit sup cōgregatione abyrō. iuxta vocez dñi Nūeri. xvj. Et exarsit ignis in synagoga eoz̄: ⁊ flāma cōbussit pctores: scz chore cum sacerdotibus cōplicib⁹ suis. vt hz̄ Nūeri. xvj. c. Hec Cypr̄ia.

Scisma ē grauiꝰ idolatria scz infidelitas maximum.

Verū q̄uis scisma sit graue pctm̄ ⁊ grauius pctō idolatrie punitū: q: adorates vitulū aureuz gladio occisi sunt. vt hz̄ Exo. xxxij. Scisma faciētes. s. dathā ⁊ abyron a terra absorpti sunt. nō sequit̄ q̄ scisma sit grauius infidelitate: scz cōiter ⁊ ex gñe suo infidelitas grauiꝰ est. Nō huius est ꝯm beatū Tho. ij. ij. q. xxxix. ar. iij. q: cū querit̄ in cōi de duob⁹ pctis qđ sit grauiꝰ intelligenda est qstio de grauitate que attēdit ꝯm gen⁹ pcti. Genus aūt pcti seu spēs attendit ex obiecto. ⁊ ideo illud pctm̄ qđ maiori bono ꝺ̄ iak illud ex gñe suo est grauiꝰ: sicut pctm̄ in deū est grauius q̄ cōmissum in primū. Manifestū est autē q̄ infidelitas est pctm̄ ꝺ̄ ipm deū ꝯm q̄ in se est veritas prima cui innititur fides Scisma est ꝺ̄ eccl̄iasticā vnitatē q̄ est quoddā bonū participatū ⁊ min⁹ q̄ sit ipe deus. ⁊ ideo infidelitas ex gñe suo est grauiꝰ scismate. Sed si cōsiderek grauitas pcti ex circūstātijs sic posset cōtingere q̄ aliq̄s scismaticus grauiꝰ peccaret q̄ aliq̄s infidelis. ⁊ ꝺ̄ vel ppter maiorē contēptum vel ppter maiꝰ piculū qđ inducit: vel ppter aliqđ hmōi. Nec obstat p̄dictis si dicat q̄ charitas cui opponit scisma est maior: fide cui opponit infidelitas: ⁊ qđ opponit maiori bono maius malū est ꝯm pbm. viij. ethicoz̄. Nā vt dī. Tho. vbi. s. Charitas hz duo obiecta. Unū principale scz bonitatē diuinā. Aliud secūdariū. s. bonū primi. Scisma autem ⁊ alia pcta que sunt ꝺ̄ primū opponunt charitati quātū ad secūdariū bonū qđ est minus bonū q̄ ipe deus ⁊ ideo ista pcta q̄ sunt ꝺ̄ primū sunt minora q̄ infidelitas Sed odiū ꝺ̄ deuz vtiq; grauiꝰ est infidelitate. Inter pcta tm̄ ꝺ̄ primū scisma est maximū: q: cōtra spūale bonū multitudinis. Itē nō obstat si dicat q: Hiero. dicit. Qđ grauius est punitū: sceleratius esse cōmissuz. xxiij. q. j. nō afferamus. Sed scisma est grauiꝰ punitū idolatria vt dictum est est. Nā vt dicit Tho. vbi. s. dictū Hiero. verū est cōiter de pena i hoc mūdo. Aliq̄n tm̄ ex aliq̄ causa secus ē. Et rō est q: cū pene sint q̄dā medicine ad arcendū hoies a pctis. iō aliq̄n vbi est maior ꝓnitas ad pctm̄ aliqđ seuerior dz pena adhiberi: sicut etiā ab eccl̄ia maior pnia iiūgit vxorici de q̄ matricide ex eo q̄ pniores sunt hoies ad occidendū vxorē q̄ matrē. Et sic ad ppositū. ille ppl̄s erat ꝓnus ad scismata ⁊ rebelliones. vt ꝺ̄. j. Esdre. iiij. ⁊ iō magis illud punitū. Et etiā nō erat ita notū ppl̄o q̄ sp moyses deberet esse ꝓnceps illi⁹ ppl̄i. sicut q̄ deberet sp adorare vnuz deū. qđ habebāt p lege. ⁊ iō oportuit rebellātes illius ꝓncipatui pena incōsueta ⁊ horribili puniri. Itē qđ Cypr̄ianus dixit scismaticos gētilib⁹ coequari: hoc nō est simplr̄ verū: scz ꝯm q̄d quātū. s. ad sepationē in genere in eccl̄ia.

§. ii. Scismatici in penaz

priuātur ab ecclesia ptāte ordinis seu cōsecrationis: quo scz ad licituz vsum. ptāte iurisditionis simplr̄: ⁊ ptāte administrationis in tpalib⁹. Pro maiori hoz̄ declaratione

dicit.b.Tho.ñ.ñ.q.xxxix.ar.iij. ꝯ duplex est ptās spūalis Una q̄dē sacrāmētalis que cōferr̄ per aliquā consecratiōnē que dicit ptās ordinis seu ꝓsecrationis:⁊ hec indelebilis est ⁊ auferri nō pōt sicut nec ipe character ab aia. Oēs eñ cōsecrationes sunt immobiles manente re que consecratur. sicut ptz etiaz in rebus inanimatis. Nam altare semel cōsecratū nō cōsecratur iterū nisi fuerit dissipatum: ⁊ ideo talis ptās remanet ꝑm essentiā suaz in ḫoie qui eam adeptus est: siue labaḳ in heresim siue in scisma vel aliud malū: qō ptz in hoc: q⁹ talis rediēs ad eccl̄iam nō iterū cōsecratur. Sed q⁹ ptās inferio⁹ non debet mitti in actū nisi ꝑm ꝯ mouek a supioꝝ ptāte. sicut etiā ptz in naturalibus. Inde est ꝯ tales vsum potestatis amittunt: scz hereticī ⁊ scismatici: scz ꝯ nō liceat eis illa sua ptāte vti: si tñ vsi fuerint eoꝝ ptās effectū ḫabet in sacramentalibus: q⁹ in ḫis ḫomo nō operatur: nisi vt instrumētū dei. vnde effect⁹ sacramentales non excluduntur ꝓpter quācunq; culpaz conferentis sacramentum.

Ptās cōsecratio/nis nō auferka scismatico.

§.III. Secūda ptās est iu/risdictiōis que ex simplici ḫomis iniunctione confertur. ⁊ talis ptās nō iuiolabiliter adḫeret. vnde in scismaticis et hereticis non remanet: sed eccl̄ia aufert ab eis. Unde nec excōicare nec absoluere nec indulgētias dare pñt: aut aliquid ḫmōi. Nō si fecerint nihil est actū. Luz ergo dicunt tales nō ḫabere ptātem spūalez intelligendū est de ptāte scōa. vel si intelligaḳ de prima: scz cōsecrationis: referēdū est ḫoc nō ad essentiā ptātis: sed quoad legitimū vsuz ei⁹ Et sic intelligendū est illud qō ait Cyprianus de nouatiano scismatico. vij.q.j. Nouatianus qui nec vnitatem spiritus nec cōiunctionē pacis obseruat: ⁊ se ab ecclesie vinculo atq; a sacerdotū collegio separat. neq; epi potestatem pōt ḫre nec ḫonorē: qui epatus nec vnitatē voluit ḫre nec pacē. Hec ille. Idez. Didicimus oēs omnino hereticos ⁊ scismaticos nihil ḫre ptātis ac iuris. xxiij.q.j. didicimus.

Sacra scismatico⁹ sunt vera.

Sunt ergo vera sacra que cōferunt vel cōficiūt scismatici si seruēt ḫormā ecclesie. Nec obstat qō dicit Pelagius papa. xxiij.q.j. scisma. videlicet. Scismatici q⁹ in vnitate vnū nō sunt: vt q⁹ i partē esse voluerūt: vt quia spūs nō ḫabēt: corpoꝛis xpi sacrificiū ḫabere nō pñt. ⁊ in fine. Noli ergo (inquit idē) quasi nulla scismaticoꝝ atq; ecclesie differētia sit velle indifferēter vtroꝝq; sacrificijs sociari. Non est xpi corp⁹ qō scismaticus conficit si veritate duce diriḡimur. Hec ille. Dicit eñ ibi glo. Job. ⁊ bene ꝯ intelligik ḫoc vel cū scismaticus nō seruat ḫormā eccl̄ie: vel si seruat dicitur corpus xpi nō esse confectū ab eis: q⁹ non confert eis effectū spūalem ipius sacramēti. Unde ⁊ Gratianus post longam disputationē ḫuius materie: scz vtruz sacramēta hereticoꝝ ⁊ scismaticoꝝ sint vera sacramēta quā ponit. j.q.j. §. ex ḫis verbis Augu. post. c. qō quidā. ⁊ in fine. §. sic dicit. Sciendū ꝯ sacramēta hereticoꝝ dicunk irrita vel dānanda: falsa ⁊ inania. scz in diuersis capitulis ibi positis. nō quātū ad se cū sint sancta ⁊ vera etiā ab hereticis celebrata: sed q⁹ cū illicite dātibus pfidis sint ad iudicium illicite accipiētibus ab eis nō cōferunt spiritū sanctuz irrita ⁊ nō vera dicunk: q⁹ qō ꝓmittūt ⁊ cōferre credūtur nō tribuunt. Hec ibi. Idem de scismaticis. Ideo autē recipientes sacramenta scienter ab hereticis ⁊ scismaticis ꝓprie ⁊ stricte dictis nō recipiunt effectuz gratie etsi characterē qui ad imprimētia ipm ꝑm Tho. quia ficti accedūt in ḫoc faciant cōtra preceptū eccl̄ie ḫoc prohibētis: excepto baptismo in casu necessitatis.

Sacra scismatico⁹ dicū tur irrita

§.IIII. Scismatici etiā pri/uātur ptāte administrationis temporalium ⁊ in dignitatibus constituti: immo etiam ⁊ possessionibus suis. Unde Augu. Relegank leges vbi manifeste preceperūt imperatores eos qui preter catholice ecclesie cōionem vsurpant sibi nomē christianū: nec volūt in pace colere pacis autorem nihil noie ecclesie audeāt possidere. di. viij. quo iure. Unde ⁊ xxiij.q.vij. per totū dicitur ꝯ heretici sunt suis et ecclesie rebus erpoliādi. ⁊ qui possident hereticis ablata nō dicuntur aliena possidere. qō videk intelligendū cū fit autoꝛitate ⁊ lnia pape vel dñi valētis dare ḫāc lniam. Et idē iudicij dicik de veris scismaticis. xxiij.q.j. qui cōtra. ⁊ xxiij.q.v. de liguribus. De alienationibus factis a scismaticis. scz de bonis eccl̄ie ꝯ nulle sunt ⁊ nullius vigoris ḫabetur ex de scisma. c.j. cū glo. Jtez cū ordinatis scienter a scismaticis solus papa dispēsat: sed cū ignoꝛāter ordinatis discretus prelat⁹ potest dispēsare. ex de eo qui ab here. ordi. c.j. Sed qui ad prelaturā pcipue epatus solus papa dispensat. ex de elec. c.q; diligētia. ꝑm Host. Et cum reuertuntur ad ecclesiam recipiendi sunt ꝑm Ray. cum manus impositione ⁊ satisfactione vt spiritū sanctū accipiant quē extra ecclesiaz nō ḫabent. xxiij.q.j. didicimus. Nec credik eis si dicunt secum dispensatū nisi ostendant dispensationem. ex de scisma. c.ij.

Scismatici priuātur ptāte administrationis temporalium ⁊ in dignitatibus constituti: immo etiam ⁊ possessionibus suis.

§.V. Scismatici īsuper et per iudiciū ecclesiasticū excōicank: ⁊ per ptates seculares diuersis modis coercenk. Ratio ḫui⁹ est ꝑm. b. Tho. ij.ij. q. xxxix. arti. iiij. q⁹ vt dicitur Sap. xj. Per que peccat quis per ḫec ⁊ toꝛquetur. Scismaticus vt dictū est in duobus peccat. Jnvno quidē: quia separat se a cōione membꝛoꝝ ecclesie. Et quātū ad ḫoc ꝙueniēs pena scismaticoꝝ est vt excōicentur. Unde ⁊ Numeri. xvj. dicik in figuraz ḫuius. Recedite a tabernaculis impioꝝ ḫoim: qui scz scisma fecerunt dathan ⁊ abyron: ⁊ nolite tangere ea que ad eos pertinent ne inuoluamini in pctis eoꝝ. Et. xxiij.q.j. didicimus. Jn alio vo q⁹ subdi recusant capiti ecclesie. ⁊ ideo q⁹ coerceri nolūt per spiritualē potestatē ecclesie iustū est vt temporali potestate coerceank. Unde. xxiij.q.v. dicitur ꝯ diuine ⁊ ḫumane leges statuerūt vt ab ecclesie vnitate diuisi ⁊ eius pacē pturbātes a secularibus potestatibus cōprimank. Nec est inconueniens ꝯ duplici pena puniank scz spūali per excōicationē: ⁊ tēporali per coertiones in rebus vel personis ꝑm. b. Tho. vbi. s. Cū em pene ḫmōi vite sint medicine quādo vna non sufficit ad coercendū ḫominē a malo superaddik merito alia: sicut ⁊ medici circa infirmitates coꝛporales: ita ⁊ ecclesia cū aliqui per excōmunicationē nō sufficiēter repꝛimūtur adḫibet coertionē brachij secularis. Sed si vna sufficeret non apponeretur altera. Unde Pelagius papa. Quisquis ergo ab aplicis est diuisus sedibus scismaticū esse non dubiū est: ⁊ contra vniuersalē ecclesiā altare erigere conak. De talibus inseꝛtus calcedonēsi concilio canon sic dicit. Qui a cōione sepm suspēdit ⁊ collectā facit ⁊ altare cōstituit ⁊ noluit vocanti epo cōsentire neq; obedire ⁊ primo ⁊ secūdo vocanti: ḫūc omnino damnari nec vnq; vel oratione mereri nec recipere eum posse ḫonorē. Si em permāserit turbas faciens ⁊ seditiones ecclesie: per extraneā potestatē tanq; seditiosum compꝛimi: scz statuimus. xxiij.q.v. non vos. ⁊ in c. sequē. qō incipit. de liguribus. sic idē alt. Regule patrū ḫoc specialiter ꝓstituerūt: vt si qua ecclesiastici officij persona cui subiectus est resistiterit vel seoꝛsum collegerit aut aliud altare ereꝛerit seu scisma fecerit iste excōicet atq; dānetur. ꝯ si forte ⁊ ḫoc contempserit ⁊ permanserit diuisiones ⁊ scismata faciendo: per publicas ptates oppꝛimatur. ⁊ paulo post. Mille alia exēpla ⁊ constitutiones sunt quibus euidenter agnoscitur vt facientes scissuras in ecclesia sancta nō solū exilijs: sed etiā ꝓscriptione rerū ⁊ dura custodia per publicas potestates debeāt coerceri. ⁊ q⁹ solēt ḫmōi cum per violentiā coercenk cōqueri de iniustitia: q⁹ cogi nō debēt: nec etiaz ad bonū. Respōdet ad ḫoc Augu. dicens. Scismatici dicunt. Cui vim christus intulit. quē coegit. Ecce ḫabent apostolum Paulum. Agnoscant in eum prius cogentē christū postea docentē: prius ferientē postea cōsolantez. Mirum est quomodo ille qui

Scismatici excōicantur

Tēporali ptāte coercentur

pena coꝛporis ad euãgeliũ coactus intrauit plus his oĩ/bus laboꝛauit q̃ solo vbo vocati sunt. xxiij. q. vj. Et ad hoc facit qđ habet Mat. xxij. ⁊ Luc. xiiij. Exi in vias ⁊ sepes ⁊ cõpelle intrare. s. in domũ ecclesie. Itẽ Augu. Cũ vult deꝰ cõcitare ptãtes aduersus scismaticos: aduersus dissi/patoꝛes eccle: blasphemi nõ mireñ: q: deus cõcitat vt a sara verberet agar. Cognoscat se agar: ponat ceruicem: que cũ humiliata discederet a dña sua: ⁊ conquesta esset angelo de dña sua. Rñdit Reuertere ad dñam tuã. ad hoc em affligit vt reuertat. xxiij. q. iiij. Quando.

§. VI. Sed quid cum duo

vel plures in ecclesia sunt gerẽtes se ꝑ papa ⁊ q̃libet eoꝝ habet suã sequelã: quis eoꝝ dicet scismaticus cũ suis seq̃/cibus. Rñdeo. Aut cõstat ⁊ cõiter tenet ꝙ quilibet eoꝝ intrusus est. i. nõ canonice electus. Aut cõstat vnum eoꝝ canonice ⁊ rite electũ: videlz a duabꝰ partibꝰ cardinaliũ ⁊ sine violẽtia: ⁊ alius postea supinductꝰ. Aut dubitatur quis illoꝝ sit canonice ⁊ rite electus vnus vel alter. Et in primo casu nullus eoꝝ: sed quilibet eoꝝ scismaticꝰ est cuꝝ his qui scienter sequũtur ipm ⁊ excõicati ipo facto. eꝛ de elec. c. licet. ⁊ de hoc loquit. c. lxxix. di. ij. vbi dicit. Si duo forte cõtra fas temeritate concertantiũ fuerint oꝛdi/nati. s. in summos põtifices: nullũ eoꝝ futurũ sacerdotez idest summũ pontificẽ ꝓmittimus: sed illũ solum in sede aplica ꝓmansurũ cẽsemus quẽ eꝛ numero clericoꝝ noua oꝛdinatione diuinũ iudiciũ ⁊ vꝛiuersitatis clerꝰ elegerit. Nec ibi. Non obstat ꝙ hoc statuit Honoꝛius augustus. ⁊ ad imperatoꝛẽ nõ spectat statuere aliquid de electiõibꝰ ecclesie: sicut nec de rebus alijs ecclesiasticis. vt dicit dis. xcvj. bene. Hoc em̃ fecit rogatu ecclesie: ⁊ ecclesia appꝛo/bauit: ⁊ sic potest ⁊ valet: ac si ecclesia fecisset rõne appꝛo/bationis. Cũ ergo constat nullũ eoꝝ canonice electũ: vt quia nõ a cardinalibꝰ: sed ab alijs. in quo casu loquit. c. si quis eꝛ epis. dist. lxxix. ⁊. c. si qs pecunia. Vel si a cardi/nalibꝰ: nõ tm̃ a duabꝰ partibꝰ. vt in decre. de elec. licet. qui tali adheret ve scismaticus est. Et per conciliũ ꝓuidẽdũ esset: cũ cardinales hmõi causa essent: aks ipsi cardinales aliũ canonice eligẽt: ⁊ ille verus aplicus erit. Et nota ꝙ eꝛ hoc ꝙ electio pape simoniace facta esset a cardinalibꝰ: dũmodo aks rite cassari nõ potest: nec tolli quin sit verus papa. Et simꝫ quãtũcũq; criminosus ⁊ irregularis esset electus. vt dicit glo. sup. c. si quis pecunia. ⁊ plenius glo. in. c. j. In scõo casu cũ scz cõstat vnũ canonice electũ: et postea alius se intrudit. sicut Cornelius papa qui fabiano successit: ⁊ post eũ canonice creatũ Nouatianus quidam papã se fecit. Tũc primus est apostolicus verus. ⁊ alius apostaticus antipapa: ⁊ antiꝛps scismaticus ve cũ sequa cibus eius. Unde ⁊ Gratia. post dictũ. c. si duo. dis. lxxix. §. seq. dicit ꝙ hoc. c. de eo nõ intelligendũ est qui vno per apostasiam oꝛdinato a cardinalibus ⁊ religiosis clericis aplice sedis intꝛonizak. etiã si ille apostaticus ita cathe/drã petri violẽter tenuerit vt canonica electio intra vbẽ fieri non valeat. Nec ibi. Et ad hoc optime facit qđ dicit Cypꝛianus. vij. q. j. Si factus est cornelius eꝑs de dei ⁊ xꝛpi ei/ iudicio de clericoꝝ pene omniũ testimonio. de plebis q̃ tunc affuit suffragio de sacerdotũ antiquoꝝ ⁊ bonoꝝ virorum cõsensu cũ nemo ante se factus esset: cũ fabiani locus. i. cum locus petri ⁊ gradus cathedre sacerdotalis vacaret. quo occupato ⁊ de dei volũtate atq; oĩm viroꝝ cõsensu firmato: q̃squis iã eꝑs fieri voluerit foris fiat ne/cesse est. nec habet ecclesiasticã oꝛdinationez qui ecclesie non tenet vnitatẽ: quisquis ille fuerit: lz de se multum ia/ctans: ⁊ plurimũ sibi vendicãs pꝛofanus est: alienus est: foris est: ⁊ cũ post primũ esse nõ possit q̃squis post vnum qui solus debet esse factus est. iaz nõ scõs ille: sed nullus est. Nec ibi. ⁊ in seq. c. dicit idem. Nouatianus eꝑs nõ est qui cornelio eꝑo in ecclesia a. xvij. epis facto adulter atq; extraneus episcopus fieri a desertoꝛibus per ambitum nitit. Et cõtra tales sic intrusos impꝛecant multe maledi ctiones. dist. xxiij. in noie dñi. Sic sub Eugenio. iij. factuꝝ est scisma tpe beati bernardi. Nam ipo eugenio rite electo alius intrusus est: sed meritis ⁊ laboꝛibus ipius Bernar/di ablatũ est illud scisma: ⁊ remanẽte eugenio in sede apo/stolica ille ad nihiluꝝ redactus est. Deinde sub iohanne xxij. factum est aliud scisma. Nam cum ipe iohannes per ex/trauagantẽ suã declarasset foꝛe hereticos qui ꝑm assere/rent ꝓtinaciter nil possedisse in cõi etiã mobile: cũ sit ꝓtra euangeliũ exꝑresse. vt ꝑz Job. xij. ⁊. xij. q. j. habebat dñs. Quidã nũcupati fratricelli de opinione fecerunt scisma asserẽtes papã iobem hereticũ cũ successoꝛibus ⁊ sequaci/bus eius: ⁊ fecerunt aliũ papã pisis: ⁊ adhuc perseuerat il/la heresis in q̃busdã. Orecci etiã circa annũ dñi nongente/simũ scisma facientes in heresim etiã inciderũt de spũsctõ repꝛobataz. eꝛ de sum. trini. ⁊ fi. ca. c. j. li. vj. sed reducti ad vnitatẽ ecclesie ⁊ veritatẽ fidei sub eugenio. iiij. qui nunc petri sedẽ tenet. In tertio vo casu: scz cũ dubiũ est qs il/loꝝ duoꝝ sit canonice electus: puta q: electio pꝛimi oꝛ fa/cta per metũ qui cadit in constantẽ virũ: q̃uis a duabus ꝓtibus cardinaliũ postmodũ ab eisdẽ fit electio alteꝛius sine violẽtia ⁊ metu quocunq;. Sicut accidit casus circa dñi. M. ccc. lxxx. annos. Nã moꝛtuo Gregoꝛio. xj. cardina/les debẽtes ꝓcedere ad electionẽ succesꝛoꝝ fuerũt. vt oꝛ a romanis cõminati ꝙ occiderentur si nõ eligerẽt italicũ aliquẽ. Elegerũt ergo archiepm bareñ. qui tũc erat rome exꝑimẽtes ei ꝙ eũ eligebãt ad vitandũ periculũ seu fin/gebãt eligere: sed postea data oppoꝛtunitate aliũ libere ⁊ nõ coacte intẽdebãt eligere. Electo igitur illo q̃ vꝛban⁹ vj. dictus est. Illeꝛt fertur dixit ꝙ si volebãt eum eligere volũtarie eligerẽt: q: intẽdebat papa esse. Publicato igit illo vꝛbano ꝑ papa ⁊ a cardinalibꝰ ipis adoꝛato ⁊ conse/crato de cõsensu eoꝝ a principibꝰ xpianitatis hoc ꝓ eos si gnificato ꝙ canonice esset electus. Inde ad aliquot men ses ipi cardinales recesserũt ab eo ⁊ fugiẽtes ad ciuitatez fundẽsem: que est in principio regni ibi elegerũt aliũ qui dictus est clemens. vj. qui transtulit curiã suaz in auinio/nem. Illũq; venerata est ꝑ papa tota frãcia ⁊ hispania ⁊ cathalonia. Alteri vo. s. vꝛbano adhesit obediẽs italia ale mania ⁊ vngaria. perseuerauitq; hoc pessimũ scisma vltra triginta annos. Cũ igit hic esset dubiũ ⁊ ignoꝛãtia facti: q: exceptis cardinalibꝰ ⁊ paucis alijs: tũc pntibus ceteri scire nõ poterãt si talia sic ꝓcesserunt vel aliter: cũ diuersi diuersimode gesta referrẽt. Et ptim etiã ignoꝛantia iuris: q: dubiũ versabat apud peritissimos vtrũ fuerit talis me tus qui cadere posset in constãtẽ virũ: nec ne. Vel etiã q: post electionẽ habuerũt tps liberuz ad recedendũ: ⁊ non fecerũt q̃citius. Sed econtrario per signa exꝑressa osten/derũt voluntarie ⁊ libere factã electionẽ. Ignoꝛantia aũt facti cũ ꝓbabilis est excusat: sicut excusatur iacob cogno/scens Lyam nõ vꝛoꝛẽ suã ꝑ rachele vꝛoꝛe sua. qđ etiã ex/ꝑresse dicitur. j. q. iiij. §. notãdũ. Et plenius in glo. ibi que etiã declarat quõ dicatur ignoꝛãtia ꝓbabilis que excusat siue sit de facto ꝓꝛio siue alieno. Ignoꝛantia iuris ciui/lis seu canonici ad qđ spectat huius materie discussio: vt dicit ibi glo. etsi non excusat cum est tale ius quod q̃s de facili per se scire põt vel per alios: dũ tamẽ habeat copiã peritoꝝ. vt. ff. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ dist. xxxviij. si in laicis. Excusat tamen si est tale ius quod quis nec per se nec per alios scire potest: cũ peritissimos fallat ⁊ diuersi cõtraria sentiãt. ar. dist. xxxvij. §. vlti. cũ glo. Ideo in illo scismate il/li fuerunt ve ⁊ pꝛopꝛie scismatici qui ꝑsentes ⁊ scientes factũ contra iura scienter: vel ꝓtra cõsciẽtiã fecerũt scisma tale passionibus ducti amoꝛis vel odij: cupiditatis ⁊ am/bitiõis. Alij vo q̃nt vel alteri vꝛbano scz: vel clemẽti obe dientes adherebant moti ad huiusmodi tenendum non tempoꝛaliter. sed eꝛ conscientia eꝛ auditis cõsilijs perito/rum non erant ve et ꝑꝛie scismatici etiam si ei qui non erat verus adhesissent: q: ꝑeter intẽtionẽ eoꝝ erat erroꝛ

Scisma tpe ber.

Cũ dubi tat qs sit canonice electus.

Ignoꝛã/tia quõ excusat.

ꝛ diuisio eoꝝ. Quāuis em̄ ignorantia iuris diuini vel naturalis neminē excuset. vt dicit Gratia. in dicto. §. notandum. ibi non erat talis ignorantia: qꝛ etsi credere in vnuꝫ caput sicut in vnā catholicā ecclesiā: sit de articulis fidei que spectat ad ius diuinū. tñ credere hunc esse illū vnū caput vel aliū cū duo sunt gerentes se ꝑ papa: nō est articulus fidei: sed q̄ sim iura eccl̄ie est electus: qđ scire pertinet ad factū ꝛ ius canonicuꝫ. Quāuis ergo vna pars excommunicaret alterā cum sequacibus ꝛ scismaticā nūcuparet qui simpliciter inherebāt excusari videbank a vitio scismatis. Durāte illo scismate post vrbanū successit ex illa parte bonifacius. ix. Bonifacio successit innocētius. vj. Innocētio gregoꝛius. xij. Ex alia parte clemēti successit benedict⁹ xiij. Sub his autē scz gregoꝛio. xij. ex vna parte: ꝛ benedicto ex alia factū est aliud scisma circa annos domini. M. cccc. Nam recedentibus cardinalibus ab vtroq̄ papa ꝛ cōuenientibus pisis ibiq̄ concilio vniuersale celebrantibus. depositis illis duobus. s. gregoꝛio ꝛ benedicto per cōcilium vel cōciliabolū sub ea videlicet ratione depositis: qꝛ dicebank scādalizare facto suo publico totam ecclesiā cuꝫ nonvellent ꝓuenire simul in aliquo vno loco vt ꝓmiserāt ꝛ iurauerāt ad dandū efficaciter vnionē ecclesie. Demuꝫ creatus est pisis alexander qui dicebak ꝓius Petrus de candia cardinalis oꝛdinis minoꝝ. Cui successit ioh̄anes xxiij. bononie electꝰ. Et cū pene oēs reges ꝛ p̄ncipes xp̄ianitatis dimissis gregoꝛio ꝛ benedicto obedientiaꝫ dediss̄ent alexādro ꝛ successoꝛi suo: tamē adhuc maximū dubiū erat vtrum illud pisis celebꝛatū fuerit verū gn̄ale concilium vel conciliabolū cū nullius eoꝝ qui se gerebant ꝑ papa fuerit autoꝛitate cōgregatū. Itē vtrū causa ꝓpter quā fuit creatus ille tertius: scz alexāder valet: qꝛ gregoꝛius et bn̄dictus scādalizabāt eccl̄iam ex facto suo: qꝛ scz dissimulabant vnionē dare ecclesie vt ꝓmiserant: esset vera. Nā de gregoꝛio repertū est ꝯtiū: vt apparuit de facto postea: qꝛ sponte renūciauit in cōcilio cōstantiēsi. Et vtrū potuerit illos deponere ꝑ illa causa. ꝛ per consequens ibi creatus esset verus papa: scz alexāder vel antipapa. Ex quacunq̄ triū partiū quicūq̄ simpliciter credebat suū esse verū papam ꝛ nō aliū motus conscientie dictamine paratus etiā alteri adherere si hoc sibi cōstaret excusatus creditur a vitio scismatis ꝛ sentētijs eius. In cuius signū est q̄ in qualibet obedientia erant multi ꝛ peritissimi ꝛ sanctissimi viri: ꝛ cuꝫ deus ꝛ natura non deficiat in necessarijs: sed vnctio doceat de omnibus vt dicit Johannes in canonica sua. Non est credendū spiritūsanctū deseruisse ecclesiaꝫ cuius instinctu regitur. di. viij. qui cōtēpta. Vel xp̄m recessisse a suis qui dixit. Ecce vobiscum sum oībus diebus. Matth vlti. Si erroꝛ ille fuisset periculosus ꝛ damnabilis. In super ꝛ sub vrbano ꝛ bonifacio fuerūt sancte que claruerunt miraculis: vt sctā Brigida ꝛ katharina de senis credentes in illum. ꝛ sub clemente ꝛ bn̄dicto ex alia ꝑte fuit beat⁹ petrus lucimburgo cardinalis eius clarēs miraculis. Sub bonifacio ꝛ gregoꝛio fuit dn̄s Johannes dn̄ici cardinalis eius eximie scientie ꝛ probitatis. Et sub bn̄dicto magister Vincentius maximus predicatoꝛ ꝛ sanctissime vite. Jdē senserūt ꝛ scripserūt ꝛ cōsoluerūt ipi venerabiles viri dn̄s Jobes dn̄ici ꝛ magister vincētius. Tandē deo miserāte cum fic nauicula petri fluctibus quateretur dn̄o quasi dormiēte exurgēs tranquillū fecit. Congregato em̄ cōcilio cōstātie per iperatoꝛē Sigismundū assignatione ibi facta ipsius per papā ad quem spectat hmōi vt patet distin. xvij. per totum. ꝛ per Johannem. xxiij. ꝛ per Gregoꝛiū. xij. ꝛ cardinalib⁹ bn̄dicti oībus ad ip̄m ꝯciliuꝫ vniuersale accedētibus cū cardinalib⁹ ioh̄anis ꝛ gregoꝛij: decretū est vt ꝑ efficatioꝛi modo vnionis fiende ꝑ modū cessionis ꝓcedendū foꝛe. Sicq̄ gregoꝛius. xij. prefat⁹ sponte omni iuri papatus cessit ꝛ renūciauit per Ꝟaroꝛlum de maletestis suū in hoc ꝓcuratoꝛē in publico concilio. Joh̄anes. xxiij. prefatus fugam arripuit. Sed imperatoꝛ figismūdus eū insecutus cepit ꝛ redire cōpulit ad prefatū locū ꝯcilij. Et qꝛ cedere nolebat ac etiā multis actib⁹ suis ecclesiā scandalizabat depositus fuit. Et sic benedictus: qꝛ ad cōciliū venire noluit nec mittere nec incoꝛporari: nec cedere depositus fuit. Demū de cōi cōcilio et assensu oīm cardinaliū gregoꝛij ꝛ ioh̄anis ꝛ bn̄dicti q̄ illic cōuenerant ꝛ oīm nationū: scilz italice. gallice. alemanie. hispanie. anglice. assumpti sunt aliqui q̄ simul cū cardinalibus habereꝫ vocē in electione fienda summi pontificis. Sicq̄ ad electionē ꝓcedētibus creatus est canonice dn̄s Otho cardinalis de columnēsib⁹ vocatusq̄ Martinus v. Acceptatusq̄ ab omni clero ꝛ p̄incipibus xp̄ianitatis vniuersis ꝓo vero vnico ꝛ indubitato apostolico petri successoꝛe iesu xp̄i vicario. Et decretū fuit quicq̄d fuisset a quocunq̄ illoꝝ trium qui se gesserūt ꝑ papa cōcessuꝫ ꝛ oꝛdinatū in sua dūtaxat obediētia ratū esset et firmum. Ꝟm ꝛ oēs remanserūt in suis dignitatib⁹ ꝛ officijs. Et cuius ille pertinax olim dictus bn̄dictus in castro paniscole cōfugiens moꝛeretur in sua duricia ab oīb⁹ derelict⁹ factus est post eum a paucissimis antipapa quidā Eugenius. sed subito res illa euanuit. nam cessit sponte oīi iuri si qđ haberet in papatu. Creditur aūt ꝓcuratū tale concilium cōgregari laboꝝibus ꝛ industria dn̄i ioh̄anis dn̄ici cardinalis ragusini q̄ pluries accessit ad imꝑatoꝛem aliq̄n in habitu cardinalat⁹: aliq̄n in habitu transformato ad sug gerendū ꝛ sollicitandum illud negocium.

Aliud scisma.

§. VII. Quod autē in dicto

scismate sic dubio nullus esset condemnandus cuicunq̄ illoꝝ trium adhereret pura conscientia: nō solum rationibus iam breuiter assignatis probatur: sed ꝛ quidā magister eximius in theologia tūc cancellarius Parisiēsis ad idem ꝓpositū quasdam cōclusiones scripsit approbatas per doctoꝛes totius vniuersitatis. Prima conclusio est. Quocūq̄ cōtendentiū de papatu demōstrato nō ēhereticum dicere. A. nō est papa. Ratio huius cōclusionis est: qm̄ nulla propositio ad cuius verificationē exigitur veritas vnius ꝓpositionis cōtingētis ꝛ ad fidē impertinēs est de necessitate aut integritate fidei. Nam sicut propositio copulatiua cuius vna pars est tota cōtingēs: ꝛ cuius vna ꝑs est falsa aut impossibilis: est tota falsa aut impossibilis. sic in proposito. Constat aūt q̄ ad verificationem istius. A. est papa exigitur nō solū vnā sed multas ꝓpositiones cōtingentes esse veras: vt qꝛ electio est rite ꝛ canonice celebꝛata: ꝛ ab illis qui habēt potestatem ꝛ similes. Cū ergo nesciak si electio pape est canonice celebꝛata nisi a paucissimis interessentibus ꝛ intelligētibus: ꝛ pmaxime quando sapientissimi de hoc dubitant: vt in predicto scismate. ideo nō est hereticū dicere q̄ talis vel talis non est papa: qꝛ scz potest non esse electus canonice. Non em̄ pertinet ad fidē q̄ sit iste vel ille papa. sed q̄ sit vnus papa. ille scilz qui eligitur vt oꝛdinauit xp̄s vel ecclesia. dist. xxiij. c. in noie dn̄i. Secūda conclusio est. q̄ in statu predicto stat aliquos esse apud quos istud pertinaciter asserere. A. nō est papa saperet hereſim. Ratio huius conclusionis est: qm̄ ꝓpositio dicitur sapere hereſim quando ex ipsa assumptione cuꝫ aliquibus veris que rationabiliter negari nō p̄nt sequitur erroꝛ in fide. Sed possibile est aliquos homines per reuelationem vel aliter sic certificatos esse q̄ omnia rite facta sunt: ꝛ canonice in electione ipsius. A. in papā: q̄ rationabiliter dubitare nō possunt. tunc tales si negant. A. esse vel fuisse papam incidunt in erroꝛem istum q̄ rite electus ꝛ consecratus in papam nō est papa nec vnq̄ fuit papa: ꝛ q̄ nō succedit petro: ꝛ multa similia que sunt hereticā. arg. vij. q. j. factus. ꝛ ex̄ de electio. licz. Tertia conclusio est. in huiusmodi scismate tam dubio temerarium iniuriosum ꝛ scandalosum est asserere oēs tenentes istā partez vel oēs tenentes alteram vel neutralē etiā adultos vniuersaliter extra statū salutis

Primaꝫ cōclusio

Secūda cōclusio

Tertia cōclusio

esse: vel excõmunicatos: vl rõnabiliter de scismate suspectos. Ratio huius cõclusionis est. Cũ multi sunt extraq; parte & neutrales quibus non est materia ista clarificata quin rõnabiliter possint negare vel dubitare ꝓpositionẽ istã. Quocũq; cõtendentiũ de papatu demõstrato. A. est vel fuit rite electus. A. nõ est scismaticꝰ vel hereticus & similes ad quas sequitur. A. nõ esse papã. Assumptũ docet experientia: & tot doctissimoꝝ diuerse aduersecꝫ sententie. Et ꝓstat multos esse simplices qui ad talia dubia inuestiganda nõ tenenꝫ qui nõ mouenꝫ nec fauoꝛe nec odio vel ꝗstu ad nõ fauendũ illi parti vl illi. & parati sunt obedire veritati sufficienter agnite: nec sunt ꝓtinaces. Nõ si non ꝓtinaces: ergo nec excõicati: nec de scismate rationabilr suspecti. Tota ratio huius fundat in hoc: quia nunq; fuit tam verisimilis & vehemẽs causa dubitationis in aliquo scismate sicut in isto. Cuius signũ euidẽs est varietas opinionum inter sanctissimos & doctissimos ex vtraq; parte: immo ꝑsuppositis illis que facta sunt & concessis. adhuc restãt questiones iuris ad vtrũlibet disputabiles. que oia incertitudinẽ rõnabilẽ generãt in hoc scismate. & ab errore pernicioso plurimos excusant. ar. ad hoc a fili. xxiij. q. iij. c. dixit. De filibus eñ idem est iudiciũ. ex de transla. c. inter coꝛpoꝛalia.

Quarta cõclusio est. Quacunq; parte demõstrata temerariũ & scãdalosum & sapiens hereticum est asserere sacramẽta ab eis cõfecta suã efficaciam nõ habere: & sacerdotes nõ esse cõsecratos: pueros nõ eẽ baptizatos: et eucharistiã nõ esse cõfectã & hmõi. Ratio huius est: qm̃ neq; scisma neq; hereſis neq; quodcũq; vitiũ impedit quin sacramẽta habeãt suã efficaciã. qõ vtiq; verus est quantũ ad essentiã sacramẽtoꝝ: q: vera sacramẽta sunt seruatis q̃ fieri debẽt: vt debita forma & materia & hmõi. vt dictũ est. ſ. Sciẽter tñ sumẽtes a precisis non recipiunt effectũ vltimũ sacroꝝ. i. gr̃am. & hoc ideo: q: ficti accedũt cum faciãt contra oꝛdinationẽ ecclesie que hoc pꝛohibet. Excipit tamẽ baptismus q̃ in casu necessitatis a quocũq; scismatico vel hereticꝫ vel pagano susceptꝰ cõfert gr̃am: vt exꝑsse dicit. xxxij. dist. §. ceterũ. Unde Cypꝛianꝰ qui dixit sacramẽta etiã baptismũ a scismaticis vel hereticis collata irrita esse & inania. vt habet. ſ. q. ſ. sicut eunuchꝰ. Si q̃s inquit reꝑhendit ab augustino & alijs doctoꝛibus ecclie in supꝛadicto. §. ceterũ. Sed qñ scisma est dubiũ & obscurũ: vt istud de quo est sermo. credendũ est sacra a q̃cunq; parte conferanꝫ suũ effectũ vltimũ. ſ. gr̃am ꝓferre: dũmõ alꝫ dispositi sint: & ꝓtra cõscientiã alicui partiũ nõ adhereant.

Quinta cõclusio est q̃ possibile ẽ aliquos vere ꝓti assentiẽtes veraciter eẽ scismaticos & aliquos falsꝫ parti assentiẽtes modo p̃dicto nõ esse scismaticos. Ratio huius cõclusionis est: quia stat aliquẽ vere parti assentientẽ fic esse pertinacẽ q̃ ꝓpter questũ vel vanã gloꝛiam vel aliaꝫ causam nõ habet animũ paratũ ad obediendum veritati cognite si per ecclesiã vel aliter reperiꝛet illuꝫ errare. vel etiã dũ in tanto dubioꝝ inuoluto ꝓ sua assertione sustinẽda separat se a mẽbris veris & vnitate ipsius ecclie. Nõ eñ est scisma tm̃ in separatione mẽboꝝ a capite: sed etiaꝫ in separatione pertinaci membꝛoꝝ abinuicẽ. Ex quo consequẽter habeꝫ q̃ est temerariũ & periculosum vnã partẽ vel aliam gñaliter impugnare: & ab eiusdẽ excõicatione causa detestationis declinare. Altera pars conclusionis patet ex tertia conclusione. §. posita.

§. VIII. De sentẽtijs excõicationis q̃ ferunt ab vna parte ꝓtra aliã. dicit q̃ fieri nõ deberẽt: q: excõicatio fieri nõ debz nisi ꝓ mꝛtali. vt dicit ſi. q. iij. nemo. immo nec ꝓ mꝛtali nisi post cõtumaciã. vt q. e. certũ.

In hmõi aũt nõ dz q̃s iudicari de mꝛtali: si tñ suia ꝑferaꝫ put factũ est nõ est curãdũ. Nõ eñ ait Greg. ſi. q. iij. Sẽtẽtia pastoꝛis siue iusta siue iniusta timẽda est & seruãda. Ut dicũt doctoꝛes hoc itelligẽdũ est qñ ꝑferꝫ a pastoꝛe seu iudice suo. Sed in hoc casu cũ nõ reputet ferentẽ hmõi sententiã iudicẽ suũ. & habeat ꝓbabilẽ causaz hoc estimãdi: nullã debet illã credere. ꝛ. q. iij. cui est illata.

§. xi. Demũ ex premissis

prefatus doctoꝛ elicit quattuoꝛ documẽta. Primũ est q̃ inter hoies eiusdẽ obedientie expedit adherere sentẽtijs latis a suo supioꝛe credito. alioquin nõ esset vinculũ charitatis inter eos & hoc placet. alꝫ sequerenꝫ multa incõueniẽtia & magna cõfusio. Scõm documẽtũ est de casib⁹ reseruatis pape: de dispẽsationib⁹ & alijs in foꝛo conscie vel foꝛo publico seu contẽtioso. ꝓñt hoies fm credulitatem sue partis & suam partẽ & seipos quietare tenẽdo ꝓ facto id qõ supioꝛ eoꝝ ab eis credit⁹ fecerit. Neutrales autẽ videntur habere sufficiẽtẽ recursum ad oꝛdinarios apud quos fm eoꝝ opiniones cõiter loquẽdo est ptãs deducta. Et hoc satis placet excepto eo qõ dicit de neutralibus. Non bene enim intelligo qũo quis possit bene esse neutralis.

Tertiũ documentũ est qõ tñ primũ ponit qõ apud plurimos põt hic applicari documentũ ambꝛosij. ad ar. qõ habetur. xij. di. illa. de ieiunãdo vel nõ ieiunãdo: videlz cum rome sum ieiuno sabbato: cũ mediolani sum non ieiuno. Ita & tu ad quãcũq; eccliam veneris illius moꝛez serua si non vis cuiq; esse grauis: nec quenq; tibi. Ita inquit ille. Idẽ homo ꝓ diuersitate locoꝝ & tẽpoꝝ & ꝓsonaꝝ sine periculo scismatis & dãnationis nũc huius partis: nũ c alterius dictis & sentẽtijs obedire põt: & nũc cũ istis: nũc cum illis cõicationẽ pꝛestare. Istud documentũ nõ placet. nõ eñ cõcipio quõ illud possit rite fieri. Cũ eñ ptãs iurisdictionis abvno summo: scz papa xꝑi vicario deriuẽt in alios inferioꝛes pꝛelatos. sicut sensus & mot⁹ a capite in mẽbꝛa influitur. Ꝓpter qõ xꝑus vni. i. petro dixit. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Matth̃. xvj. ad cõmẽdandũ vnitatis sacrm. et q̃ a papa in alios esset iurisditio deriuãda. vt ait Cypꝛianus. xxiiij. q. ſ. loquit. cum duo capita esse nõ possint. alioquin esset monstrũ in eccl̃ia. opꝛ q̃ ab vno vero vel pꝛesumpto deriuẽt ptãs in alios. Si ergo cũ est in terris obedientie vnius. illi adheretvt summo capiti a quo estimat habere ptãtem: vt a pꝛima oꝛigine. & fic absoluit: & absolutionez ab alio pꝛo se querit qñ accedit ad terras obedientie alterius: quis dabit autoꝛitatẽ absoluẽdi eos q̃ sunt de illa obediẽtia: vel vt possit ipe absolui ab illis. Nõ ille pꝛimus: cũ habeat istos vt pꝛecisos. Non scõs cũ iam adheserit pꝛimo. & fic a scõo habeaꝫ scismatic⁹. Non vter q̃: q: tunc essent duo capita. Cõuenientius viderur dicendũ q̃ vni eoꝝ adherẽdo fm q̃ magis dictat cõscia: nõ ad quẽ magis tpalitas trahat: illius aũcte fungaꝫ absoluẽs illos: & absolutionẽ querẽs ab illis qui sunt de obediẽtia ipius cui adheret. De hoibus aũt alterius obediẽtie non se intromittat nisi ad obediẽtiã reuersos ei⁹ cui ipe adheret. Illos tñ nõ ꝓpter hoc cõdẽnet. Et si quidẽ contingeret illum nõ esse verum cui cũ pura cõscia adhesit in absolutione supplebit defectũ summus sacerdos dñs iesus q̃ habet claues: & cui aperit nemo claudit. Ignoꝛantia aũt ꝓbabilis excusat eũ.

Addit quartuz documentũ dicens Ubi homo nihil in se sentit carnale vel tenebꝛosuz trahẽs eum ad istam partẽ tenẽdã vel aliã non debet sibi seruare scrupulos. Uerissimũ est eñ illud xꝑi. Si oculus tuꝰ fuerit simplex: totũ coꝛpꝰ tuũ lucidũ erit. Nolo aũt ex istis et pꝛecedẽtibꝰ dicere q̃ in omni casu fic liceat de obedientia pape & eius sentẽtijs sentire & varia iudicare: sed tãtũmodo vbi rationabiliter & ꝓbabilis habeꝫ ratio de iure dubitãdi: vt est i supꝛadicto scismate. Et hoc documẽtũ multũ placet quãtũ advtrãq; partẽ. Ex ꝓma ꝓte elici põt ista conclusio. q̃ in pꝛedicto scismate: & multo magis qñ esset minus dubiũ quis mouek ad inherendũ & obediẽdũ vni magis q̃ alteri: nõ ex cõscientia & veritate cognita: sed ex tẽpoꝛalitate. vt q: vnus magis iuuare põt: vel maioꝛa beneficia confert q̃ alter. ille est in malo statu aie sue etiam adherendo vero. Ex scõa parte notandũ diligẽter q̃ nõ

idem dicendū de quolibet scisinate. alioquin scisma ⁊ chimera idem essent: ⁊ sentētie late cōtra scisinaticos: ⁊ tam dure infectiones ⁊ punitiones friuole essent: ⁊ inutiliter mēbranas occuparet. Quādo igit scisma est euidēs ⁊ clare a nō passionatis potest pcipi vt in primo casu ⁊ scdo supradictū est. tūc locū hnt que dicta sunt in. j. iij. ⁊. iiij. §. de scisinaticis. Nec ignorātia excusaret eos qn per se vel per alios de facili veritatē scire pnt. Et de hmōi intelligitur illud qđ dicit Pelagius papa de scisinaticis veris loquens Nec em leuigat eorū crimē: magis vo auget. qz eos diu restitisse dixistis: ne apostolicis sedib⁹ cōicantes in sua cōione reciperent. Jn hoc em dum ⁊ illi inculpādi sunt qui cōicare talibus voluerūt: multo magis tm illi execrādi q̄ nō solū in sacerdotibus cōionem apostolicarū sediū: verū etiā in ipis spreuerunt. Sed nec illud eis pdest qz eos in eisdē litteris vel ignorātia rationis vel simplicitate intellectus sui a nra se cōione suspendisse phibetis. Jdipm em magis est propter qđ scisinatici sunt ⁊c. xxiij. q. j. scisma. Hinc ⁊ Beda ait tractans illud Job. in cano. Dis q̄ credit ⁊ nō pmanet in doctrina xpi deū non habet. Si qs venit ad vos ⁊ hanc doctrinā nō affert: nolite eū recipere in domum: nec ei aue dixeritis. Hec Job. de scisinaticis siue de hereticis vitādis. q̄ verbis docuit etiā factis exhibuit. Nā cū apud ephesum balnea lauādi gra fuisset ingressus ⁊ vidisset ibi cherinthū: cōtinuo discessit non lotus dicēs Fugiamus hinc ne balnea corruant in quibus cherinth⁹ lauat inimicus veritatis. vt refert de eo Policarp⁹. xxiij. q. j. ois. Item Ambro. Cypr:anus nō putauit fidez esse in scisinate. Nam ⁊ si fidē erga deū teneret: tm erga dei eccle siā non tenebāt: cui⁹ patiebant velut quosdā artus diuidi mēbraq̄ lacerari. Etem cū pter eccleā xps passus sit: ⁊ xpi corpus sit eccl'ia nō videt ab his xpo fides exhiberi a q̄bus passio eius euacuat atq̄ distrahit. xxiij. q. j. c. aduocauit. Jtē alexāder. ij. ait. Qui extra eccl'iam sunt nec ligare pnt nec soluere: nec recōciliādo eccl'iastice cōioni redde re: nec excōmunicādo eius societate priuare: qua ipi here si vel scisinate polluti siue snia notati penit⁹ carere pbant Et cū dns daret oibus parē ligādi atq̄ soluēdi ptātē: Petro p oibus ⁊ pre oib⁹ claues regni celorū se daturū pmisit dicēs. Tibi dabo cla. reg. celor. Quicūq̄ ergo abnitate eccl'ie que p petrū designat alien⁹ fuerit execrare pōt cōsecrare nō valet: excōicatiōis vel recōciliationis ptātē nō habet. xxiij. q. j. audiuim⁹. Jtē. j. q. vij. quotiēs. tradit forma qua scisinatici reuertētes ad vnitatē ecclesie debēt abiurare scisma pmittētes sub iureiurando se nūq̄ in scisma relapsuros: ⁊ in scriptis redigere promissionē sub obligatione pene eterne. Hec oia ⁊ filia de vē ⁊ propie scisinaticis intelligunt primo vel scdo modo dictis: nō tertio.

§. x. Scisma autem quod nūc regnat factum basilee Anno dñi. M. cccc. l. vel circa sub Eugenio. iiij. videt ptinere ad scdm modū scisinatis potius q̄ ad tertiū: qđ dubiū vocatū est. Nam cū mortuo Martino. v. canonice fuerit creatus ipe Eugenius ⁊ acceptus a tota xpianitate pynico ⁊ indubitato apico: ⁊ p plures annos papatū tenuerit: cōgregatio facta basilee que aliqn cōciliū fuit: q: aucte martini cōgregatū: ⁊ post ea etiā aucte Eugenij confirmatū: cū fuerit dissoluta trāslato cōcilio ferrariā pter reductionē grecor: ⁊ inde florētiā pter supuenientē ibi pestē: effecta est cōciliabolū ⁊ synagoga sathane adeo vt basilisci cū pareret ipa basilee congregatio ausu temerario presumēs deponere eugeniū: et creare amedeū ducē sabaudie dictū felicem. Pro ratione iustificationis sue impietatis allegāt. Primo qz ipe eugenius papa non potuit dissoluere illud cōciliū sua aucte firmatū. Et ex hoc scdo qz cōciliū est supra papā ad iudicandū de ipo. Tertio qz q: scādalizabat ecclesiā iuste ipm cōciliū deposuit: ⁊ depositio aliū creare potuit. Sed primus esse falsum ex hoc ostēdit: q: ei⁹ est destituere ⁊ dissoluere cuius est statuere siue cōstituere: cū sint eiusdē potestatis actus. ar. ex de reg. iur. oēs. Sicut aūt papa pōt cōdere canonē gnalē: ita ⁊ tollere pōt ⁊ mutare. vt patet. xxv. q. ſ. §. his ita. Et sicut solus pōt cōciliuz gnale indicere ⁊ facere celebrare: ⁊ ei auctem dare. vt di. xvij. p totū. ita ⁊ dissolvere pōt. Scdm falsuz esse multa iura declarāt. Nō em papa habet auctem a cōciliis principalr: sed a xpo: vt habet dist. xxj. quis. Et ipe papa dat robur ⁊ auctem ordinatis in cōcilio. vt di: ex de elec. significasti. Nec est contra id qđ dicit Greg. di. xv. sicut scti. in fi. videlz qz scipm non illa destruit. s. ordinata in concilijs vbibus primis si quis absoluere q̄ illa ligāt presumit. Nā vt ibi dicit glo. Job. ⁊ bene. hoc intelligit quātū ad ea que pertinēt ad articulos fidei Nam quantum ad positiua magis standū est snie pape q̄ alior. Dicit etiā. ix. q. iij. Nemo iudicabit primā sedē iusticiā tēperare desiderātē: neq̄ em ab omi clero: neq̄ ab augusto: neq̄ a rege. neq̄ a ppo iudex iudicabit. Idem di. in. xiij. c. seq. ponit ibi glo. tres exceptiones. *Prima in foro pnie.* tūc em iudicat a suo pfessore: sed ille tunc tenet locū dei. Scda cū submittit ipe sua sponte se iudicio eccl'ie cōcilij vel alteri⁹: sicut accidit in symmacho papa ⁊ leonc. vt ij. q. v. auditū. ⁊. q. vij. nos si. ⁊ di. xxj. nūc aūt. Tertia in crimine hereſis. Unde di. xl. si papa. A nemine est iudicandus. s. papa nisi deprehēdat a fide deuius. Ubi dicit glo. hoc verū si se nō vellet emēdare. Nā vbi se emendaret nec tūc deponeret. per quoddā decretū factū in cōcilio cōstātien. Addita est quarta exceptio. s. in casu scisinatis. qđ videt intelligendū de scisinate dubio: cū scz sunt duo pōtifices creati: ⁊ dubitat q̄s eorū sit verus vt tūc fuerat: nō de manifesto. s. cū vnus canonice creat⁹: alius postea intrusus: als cū q̄libet eps possit recedere ab obediētia pape: ⁊ sic facere scisma: ⁊ sic habebit quotidie papa iudicari cuz tamē iura cōtrariū clamēt. Unde anacletus papa inquit. Electionē summor pōtificuz sibi dns reseruauit. di. lxxix. Cū ergo null⁹ horū casuū in pposito reperiat: q: nec a fide deuius eugeni⁹: nec se submisit cōcilij iudicio. nec esset tūc aliquod scisma qua ratione potuerit cōciliū: immo cōciliabolū iudicare de ipo nō apparet. Tertiū etiā friuolum est. Nā ppter nullum pctm excepta infidelitate papa pōt deponi. Unde glo. illa que hz. xl. di. si papa. dicens qz papa pōt deponi ppter quodcūq̄ pctm qđ scandalizaret eccl'iam si incorrigibilis esset: q: inobediētia ⁊ infidelitas opinatiue loquit nō assertiue. Nā ipe iobes cuius est glo. sentit cōciliū di. lxxix. dicēs qz cuz ⁊ ppter hereſim posse deponi sumit ibi ppie ⁊ stricte hereſis p errore in fide: non p cōtumacia vel inobediētia. Nec reperitur aliqs papa depositus precise ppter scelera sua: sed ppter scisma tollenduz. Quales aūt fuerint quāte sctitatis ⁊ fame q̄ deposuerūt eugeniū ⁊ apostaticū illū et antipapā elegerūt sciunt plurimi: q: multi eor infames ⁊ scādala plura in diuersis locis fecerūt. Et quales electores talis electus amedeus ambitiosus summe cupidus ⁊ dolosus. Eugenio ad pauperes liberalissimo ad eccl'ias ⁊ religiōes deuotissimo nullus sapiens vite sue in se derogat. Circa regimē autem diuersi diuersa dicūt: ficut ⁊ de q̄buscunq̄ presidētib⁹. Sed vt dicit glo. sup. c. nō nos. di. xl. ſ facta summi pōtificis que scz de se manifesta nō sunt excusanda sunt vt facta samsonis: ⁊ furta hebreor. Non ergo vident posse excusari a vitio pprij scisinatis ⁊ penis eius recedētes ab obedientia eugenij. Et qui amedeo dicto felici qui excōicar⁹ est solenniter cū fautorib⁹ suis p eugeniū in cōcilio florētino vt pape obediūt: nisi forte simplices ⁊ idiote qui sequuntur in hoc dioceſanos suos paratos ad cōciliū qn eis constaret de veritate ab eis ignorata. Qđ aūt aliqui dicāt se credere mēte teneri eugeniū vt verū papā: ⁊ illū reputari antipapā: sed tm ad vitandū scandalū suū. s. amissionis rex exilij incarceratiōis: quationis bñficior: periculi mortis: illū infelicem abextra venerant: vt papā nominār: ⁊ hmōi. tm corde vt antipm detestant. Non vident magis excusari a mor-

De scisinate basilee.

Jn tribus casib⁹ papa iudicatur.

tali q̄ marcellin⁹ papa cū in veneratione idoli posuit grana incēsi sup prunas timore mortē cōpulsus. dist. xxj. nunc. Aut q̄ salomō cū ob amorē mulierū idolis genua flectebat ad cōplacēdū eis: q̄ tñ corde nō adorabat. Est em̄ ibi mēdaciū in xp̄iana religione seu his q̄ ptinēt ad fidē: qđ est pniciosus mēdaciū. xxij. q. ij. primū. Est em̄ mēdaciū nō solū in verbo: sed in ope: qđ tñ ꝑpus ꝺ: simulatio. Unde nec. b. Tho. excusat a dānatione antiq̄s pbos q̄ concurrebāt cū pplis ad venerādū idola exteri⁹: q̄uis scirēt nō ee deos. ar. ad hoc. dist. l. pbros q̄. Hec ꝑ paucis dicta sunt rone scismatis. Sed de ptate pape ⁊ concilij. j. dicetur in fine tertie partis. si vitam concesserit dñs.

detesta/ o scis/ matis p modum imonis.

§. xi. Diuiserūt sibi vesti/

menta mea: ⁊ sup vestē meā miserūt sortē. ps. xxj. Loquit ps. in ꝓsona xp̄i cōquerētis pie de crucifixorib⁹ cor ꝓalr: sz nōmin⁹ de crucifigētib⁹ spūalr ꝑ scismata hereses et malos mores. Uestimēta xp̄i significāt spūalr ecclesiā seu fideles aliq̄s. Un de ipis loquēs ꝓpha ait. His oīb⁹ velut vestimēto vestieris. Esa. xlix. ⁊ in ps. ad xp̄m loquēs ait. Myrrha: scz amaritudinis ⁊ mortificationis. Butta est quoddā gen⁹ aromatis qđ tollit inflaturas ⁊ tumores. ⁊ significat hūilitatē q̄ tollit supbiā. Lafia q̄ in locis aquosis crescit in immēsum. ⁊ significat fidē. hec odorē spirant alijs boni exēpli. ⁊ ꝺ a vestimenꝭ tuis a domib⁹ eburneis .i. a fidelib⁹ tuis ꝑm glo. q̄ dicūnt idcirco vestimēta xp̄i: q̄ sicut vestimētū inheret vestito: eūq̄ circūdat ⁊ ornat: ita fideles xp̄o inherēt ꝑ dilectionē: circūdāt ꝑ imitatiōez exteriorē: ornāt ꝑ veneratione. dicūt ⁊ dom⁹: q̄ xp̄s inhabitat ꝑ gr̄am ⁊ refectionē: eburnee ꝑ castitatē ⁊ fortificationē ex quib⁹. s. virtutib⁹ delectauerūt te. i. tibi placuerūt o xp̄e. vel delectabilē te habuerunt fi lie regū: filie spūales regū. i. prelatorꝫ sctorꝫ. Est ꝯ ecclia vestis xp̄i ⁊ vestimenta eius. Uestimēta in plurali ꝓpter multiplicitatē rituū morū ⁊ diuersorꝫ idiomatū eccliarū diuersarū. Un et Jobes septē ecclesijs in asia mittit apocalypsim suā. vt. j. c. dicit. Uestis in singulari ꝺ: ꝓpter vnitate vni⁹ fidei spei ⁊ dilectionis. Un xps petro ait. Sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā. Mat. xvj. Sed vestimēta hec ptiunt ⁊ diuidunt scismatici. sortiūtur vo mali plati. Et sic diuiserūt sibi vesti menta mea ⁊c. In quibus tria possunt notari.

¶ Primo enormitas scismat⁹ ibi. Diuiserūt sibi ve. mea.

¶ Scō vnitas regiminis: ibi. ⁊ super vestem meam.

¶ Tertio prauitas regiminis vel grauitas charismatis: ibi. miserunt sortem.

§. xii. Quantū ad primū

enormitas scismatis ex hoc apparet: q: illi qui vestimēta xp̄i corpalia diuiserūt fuerūt gētiles ⁊ xp̄i crucifixores: et maxime offendētes. Paganis sikes esse scismaticos xp̄s ostēdit cū cōiūxit gētiles cū samaritanis q̄ scismatici erāt sepati. s. a iudeis dicēs. In viā gētiū ne abieritis ⁊ in ciuitatē samaritanorꝫ nō intraueritis. Christū quoq̄ crucifigūt quātū in se est: q: diuisionē faciūt ꝓpter quā tollēdā inter nos ⁊ deū ⁊ pplm gētilē ⁊ iudaicū xp̄s crucifix⁹ est. Et iō apls admonet dicēs. s. Cor. j. Non sint in vobis scismata. De iudeis quidē ꝺ: q̄ scisma erat inter eos. Joh. ix. Et ꝺ quātū ad illos q̄ xp̄z blasphemabāt: ⁊ cū deuotis ꝓsonis nō ꝯcordabāt ad sentiendū vnū de xp̄o. s. q̄ sctūs et bon⁹ ⁊ deus erat. Quā grauiter aūt ꝓpter magnitudinē scelaris puniant a deo eternalr ⁊ pstialr ab ecclia spūalr a seculo tpaliter. habes. 3. eo. c. §. iij. iiij. ⁊. v. Qui autē sint principales ad causandū scismata ostendit Hiero. dicēs. Ueteres perscrutās historias inuenire nō possum alios scidisse ecclesiā dei: ⁊ de domo dñi pplos seduxisse ꝓter eos qui positi sunt dñi sacerdotes ⁊ ꝓphetas. i. speculatores. Hi vertunt in laqueū tortuosum ponētes scādalū in omni loco. xxiiij. q. iij. transferūt. Diuisores sunt heretici ⁊ scismatici. Uestimenta xp̄i congregationes fidelium vel sacramēta vel scripture sacre ꝑm glo. sub quib⁹ deus latet vt homo sub vestimēto. Diuidūt aūt hec dum peruertūt ⁊ corrūpūt male exponēdo: vel indigne tractando.

§. xiii. Quātum ad secun/

dū di. glo. q̄ vestis xp̄i est vnitas ecclie seu ecclia que vna est. vñ in symbolo ꝺ: Unā sanctā catholicā. i. vlem ecclesiā Et cāti. vj. Una est inq̄t spōsus de ecclia: columba mea. ⁊ ideo sicut vnitas diuidi nō pōt: ita nec ecclesia. In cuius figurā vestis illa xp̄i dicit euāgelista Jobes. xix. q̄ incōsutilis erat: ⁊ desup cōtexta ꝑ totū. non ḧs vicz scissurā aliquā factā ad acū. Heretici igit⁹ ⁊ scismatici quātū in eis est scindere querūt. Et ꝑm hoc di. Hiero. de quibusdā hereticis ⁊ scismaticis. Uetus oriens inter se pplorꝫ furore colli sus indiscissam dñi tunicā: ⁊ desup contextā minutatim ꝑ frusta decerpit: ⁊ xp̄i vineā exterminat vulpes. xxiij. q. j. qm̄. Sed prevalere nō pñt: sicut nec milites sciderūt tunicam illā. Un pelagi⁹ allegās Aug. Si nullo modo potest recte dici ecclia in qua scisma est: restat vt qm̄ ecclia nulla esse nō pōt: nisi ea sit quā in aplice sedis per successiones eporꝫ radice cōstitutā hoim nullor⁹ malicia vllo modo valeat extinguere. xxiij. q. j. pudenda. Hinc ⁊ cyprianus. Ecclesia vna est q̄ in multitudinē latiꝰ incremēto fecūditatis extendit: quō multi radij sunt: sz vnū lumē ḧnt: ⁊ rami arboris multi sunt: sed robur vnū tenaci radice fundatum Et quō de fonte vno riuuli plures defluūt ⁊ numerositas licz diffusa videat exundātis copie largitate vnitas tñ seruat integra in origine. Auelle radiū solis a corpe diuisionē vnitas nō capit. Ab arbore frāge ramū fructus germinare nō poterit. A fonte prescinde riuū: prescisus arescit. Sic ⁊ ecclia dei luce ꝑfusa per totum orbē radios suos porrigit. Unū tñ est qđ vbiq̄ diffundit: nec vnitas corpis separat. Hec ille. xxiij. q. j. loquit. ⁊ ꝑ totū. c. illud multa de vnitate ecclie pulchra dicit. Hiero. etiā dicit q̄ ecclia vnica columba appellat q̄ spōsa pulchra sine ruga: sine pctis ⁊ macula: ⁊ hortus ꝯclusus ⁊ fons signatus ⁊ puteus aque viue ⁊ padisus cū pomorū fructu. q. e. oīb⁹. Greg. etiā di. in li. moza. q̄ in vna domo comedit agn⁹: q: in vna catholica eccl'ia vera hostia redēptori immolat. Sola est que intra se positos valida charitatis cōpage custodit. ex quaz oīs perit sicut extra arcam oēs reperti diluuio perierūt. q. e. q:

Unitas ecclesie.

Et nota q̄ extra ecclesie vnitatē significatā per dñi vestē ponit q̄s triplr. s. per ꝓfidiā. ꝑ sniam. ꝑ maliciā. Per perfidiaz. s. hereſis ⁊ scismatis efficit q̄s sepatus ab eccl'ia. Un cyprian⁹. Cū hereticus in eccl'ia nō sit bñdicit cū a deo sit maledictus. vitam pollicet cū sit mortu⁹. deū inuocat cuz sit blasphemus. s. q. j. si q̄s inq̄t. Et Aug. Quodlibet hor hereticī ⁊ scismatici accipiāt: scz donor: charitatē tñ que oīt multitudinē pcōr q̄ ⁊ ꝓpriū donū est catholicevnitatis ⁊ pacis ipi nō habēt. q. e. multe. Scō ꝑ sniam scz excōicationis ponit q̄s extra eccl'ievnitatē. Unde Augu. Qui excōicat sathane tradit. quō. q: scz extra ecclesiā por nit. Extra ecclesiā aūt diabolus est sicut in eccl'ia xp̄s. Ac ꝑ hoc diabolo tradit q̄ ab eccl'ie cōione remouet. xj. q. iij. ois. Sed hoc veruz est qñ iuste excōicat. Un Origē. super Leuiti. Cū q̄s nō recto iudicio foras mittit. i. extra ecclesiā per excōicationē si ante nō exierit. i. si nō egerit vt exire mereret: nō ledit. Interdū q̄ foras mittit intus est: ⁊ q̄ foras est intus videt retineri. xxiiij. q. iij. cuz aliq̄s. Tertio efficit aliq̄s extra eccl'iam per peccatū: scz mortale. Unde Greg. Nec iste dicēdus est esse in ecclesia: ⁊ ad istam societatē spūs ptinere q̄ ouib⁹ xp̄i ficto corde miscet. Spiritus em̄ sanctus disciplīne effugiet fictū. xxiiij. q. iij. de illis. Et Hiero. Qui est aliqua sorde peccati pollutus de ecclesia dici nō pōt. de pe. di. j. ecclesia.

Extra ecclesiā efficit aliq̄s

§. xiiii. Quātuz ad tertiū

notat prelatorꝫ prauitas in hoc q̄ mittūt sortē super vestē dñi: q̄ signat ecclesiā: vt scz eorꝫ sit nō xp̄i: querūt videlicet

regimẽ eccl'ie ad ſua cõmoda: nõ vt xp̃o lucrifaciant aĩas. Iuxta illud apl'i. Unuſquiſq; q̃ ſua ſunt querit non q̃ ieſu xp̃i. De q̃bus Aug. Sunt in eccl'ia q̃dã p̃epoſiti. de quib⁹ apl's dicit. Sua querẽtes nõ q̃ ieſu xp̃i. q̃d eſt ſua querentes: nõ xp̃m gratis diligẽtes: nõ deũ ꝓpter deum querentes: tp alia cõmoda cõſequẽtes: lucris inhiãtes: honores ab hoĩbus appetẽtes. viij. q. j. Cõtra hos inuehit ezechiel dicẽs. Ue paſtoribꝫ q̃ paſcebãt ſemetipos. xxxiij. Uel põt ibi notari grauitas charitſinatis. ibi. Miſerunt ſortẽ. Nam ſicut in miſſione ſortiuꝫ p̃eter induſtriã ⁊ laborem hoĩm dño tñ diſponẽte: ꝓſequit̃ q̃s illud q̃ ſorte dirimit̃. Sic ſi ne meritis hoĩm ⁊ labore q̃s adipiſcit̃. ⁊ ei ꝓfert a dño oveſtis xp̃i. i. charitas. vt ponit glo. p quã ptinet ad vnitatem eccleſie. Hec ẽ veſtis nuptialis ſine qua q̃ repit̃ in nuptijs eccl'ie nũero excludit̃ de ea merito. vt habetur parabolice Matth. xxij. Poſſunt hoies mittere ſortẽ. i. ponere ⁊ querere ſigna demonſtratiua quis debeat habere veſtẽ dñi. i. charitatẽ: puta ſi audit libẽter verbũ dei: ſi ẽ p̃opt⁹ ad bonũ ⁊ dolet de p̃eteritis. Sed dñs dat ipam cui placet ſm illud Prouer. xvj. Sortes mittunt̃ in ſignũ. ſ. ab hoĩb⁹: ſz a dño tp ank. i. diſponit̃ q̃s habeat q̃ ſorte querit̃. Sicut cecidit ſors ſuper Matthiã. Act. j. ideſt illud ſignũ diſtinctiuũ. i. ſuper hũilem. Interp̃etat̃ ẽm paruulus.

Titu. iiii. De inani gloria

De ipa p̃imogenita ſuphie filia. Cap̃. j.

PRimogẽita ſuperbie filia eſt vana gl'ia q̃ eſt vitium capitale. ex quo ſeptẽ alia oriunt̃ ſm Greg. xxxj. moral. vt. j. dicetur. Et q̃uis multũ ſue genitrici peſſime aſſimileť differt tamẽ realr ab ea. Nam ſuperbia inordinate excellentiam appetit. Inanis gloria vo manifeſtationem ipſius excellẽtie apud alios. Poſtq̃ ẽm turrim babylonis ideſt ſuphie celſitudinẽ in mẽte ſua cepit edificare ptingẽtẽ ad celũ vt celebret nomẽ eius in terra pvanã gloriã exquirit. Cui⁹ tñ finis cõfuſio eſt. ſm illud apl'i ad Phil. iij. Gloria eor in ꝓfuſionẽ. Et cũ cetera vitia in huius diaboli inhabitent. vt dicit Greg. hec etiã in ſeruis dei habitaculũ reperit. Nulla ẽm eſt tam excelſa virtus que dulcedine gl'ie nõ tãgat̃: ait q̃dã ex gẽtilib⁹. Un̄ ⁊ vulgare puerbiũ eſt q̃ cui libet placet caro alaude. Un̄ narrat Valerius max. q̃ cũ in quodã bello q̃dã mutus ſtrenue dimicaſſet: ita q̃ debeba ei ſm mor̃ illi⁹ ciuitatis triũph⁹. i. q̃dã honor vñ reſultabat ei magna gl'ia: cum ſibi nõ dareť: tãta fuit auiditas illi⁹ gl'ie q̃ fregit vincula mutitatis ⁊ petijt illum triũphũ. De ſctõ baſilio legit̃ q̃ in dieb⁹ ſolẽnib⁹ cum in habitu põtificali ornat⁹ p̃ceſſionaliter iret: ordinauerat vt quidã ſibi diceret. Pater ſepulcrũ tuũ nondũ eſt perfectũ: iube ergo cõpleri: q: neſcis q̃n dñs veniet: ⁊ hoc ne inſurgeret fumus inanis gl'ie. Sed ⁊ cũ papa cõſecratur q̃dã eleuãs in arũdine ſtupã incẽſam clamat. Pater ſctẽ ſic trãſit gl'ia mũdi: ſcz cito. Ratio aũt huj⁹ quare tam ardẽter deſiderat eſt: q: bitudo q̃ naturalr appetit habet in ſe gl'iam. i. claritatẽ ⁊ decorẽ: ſed verã ⁊ pmanẽtez. Un̄ ⁊ ipa bitudo frequẽter in ſcripturis gl'ia nũcupat̃. ps. cxlix. Gloria hec eſt oĩb⁹ ſctis ei⁹. Et Jaco. j. Bt̃us vir q̃ ſuffert tentationẽ q̃m cũ pbat⁹ fuerit accipiet coronã gl'ie. i. p̃emiũ. Alia ratio eſt: q: naturalr homo appetit perpetuari: ⁊ q: in vita nõ põt cũ moriat̃: querit p gl'iam. i. famã que durat in mẽtibus hoĩm. Un̄ dicit ſapiẽs de iuſtis. Viuẽt noia eorũ in ſcl'm ſcl'i. Prima eſt inanis gl'ia ſm Aug. que cãpuꝫ intrat contra virtuoſos pugnatura. vltima eſt in receſſu. Un̄ q: nulli⁹ q̃ſi euadit quin ab ea aliq̃n feriat̃. ꝓpterea ſaluator Matth. v. nõ dixit ſimplr negando bt̃i q̃ non habẽt ſp̃m. i. vẽtũ inanis gl'ie: ſed bt̃i pauꝑes ſpũ. i. q̃ parũ hñt de ea. In huj⁹ figurã fortiſſim⁹ ⁊ ſctiſſim⁹ ſamſon cum maxilla aſini mille ex philiſteis occidiſſet: aliquãtulum gloriatus eſt dicẽs. In maxilla aſini ⁊c. Judi. xv. ſubito tñ humilia-

In ſeruis dei etiaz repit̃ inanis gl'ia.

Quare aũt ardẽter deſideratur.

tus eſt ſitiens vſq̃ ad mortẽ vt recognoſceret a deo omnẽ ſuã virtutẽ. Sic ⁊ apl's fortiſſimi poſtea ſcti cũ ſimplicitate vite ſue ⁊ doctrine demones ab obſeſſis corporib⁹ expuliſſent: ⁊ vitia in mẽtib⁹ eor occidiſſent cũ ad xp̃m reuerſi de hmõi gl'iarent̃. xp̃us eos exẽplo terruit ſathane de celo cadẽtis ex ſuphia: vñ ortũ hz ianis gl'ia. Cãto aũt inquit Augu. de ci. dei. efficimur deo acceptiores quãto fuerim⁹ ab hac imnũdicia mũdiores. Hãc xp̃s vitare exẽplo ſuo nos docuit dicẽs Jo. viij. Ego gloriã meã nõ q̃ro: ⁊ meritq̃ro: ⁊ meritq̃ ipa ducit ad ꝓfuſionẽ eternã. Un̄ p̃s. xlviij. Qui cõfidunt in virtute ſua ⁊ in multitudine diuitiarũ ſuarũ gloriantur. Frater nõ redimit: redimet homo: non dabit deo placationem ſuã. Ubi tria de inani gloria notant̃.

¶ Primo cã a qua oriat̃. ibi. Qui ꝓfidunt in vtute ſua.

¶ Secũdo materia in qua exerceatur. ibi. Et in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur.

¶ Tertio q̃ pena puniat̃. ibi. Frater nõ redimet: redimet hõ.

§. I. Quantuz ad primum

oſtendit p̃s. cauſam inanis gloie eſſe ſuphiã. Nam ex hoc q̃ confidũt hoies in virtute ſua gloriant̃. Confidere aũt in vtute ſua eſt eſtimare mala ⁊ pericula poſſe euadere: ⁊ bona ſpũalia ſibi poſſe p̃curare ex ſeipſo. Fallitur aũt talis p ſuphiam appetentẽ excellentiã ſupra ſe eſtimãs ſe aliquid eſſe cũ nihil ſit. vt ait apl's ad Gal. vj. Nam ſine me (inquit xp̃us) nihil poteſtis facere. Job. xv. quinimo ſm apl'm. ij. ad Cor. iij. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid a nobis: quaſi ex nobis. Si autẽ accepiſti ſcilz a deo omnia ait idem: q̃d gloriaris q̃ſi nõ acceperis. Sciẽdum tñ ſm Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. j. q̃ appetitus gl'ie de ſe nõ nominat aliq̃d vitioſum: ſed appetitus inanis gl'ie. Sic etiã gloriatio ſiue gloriari põt bene ⁊ male fieri. Pro cui⁹ declaratiõe videndum eſt q̃d ſit gloria. Circa q̃ dicit Tullius in rhetorica ſua. q̃ gloria eſt frequens de aliquo fama cũ laude. Et ad idem ptinet q̃ ait Amb. ſcz q̃ gloria eſt cuz clara laude noticia. Gl'ia igit̃ claritatẽ quãdã ſignat. Un̄ gloriari idẽ eſt q̃ clarificari. vt dicit Aug. ſup Joh̃. tractans illud verbũ xp̃i. Clarifica filiũ tuũ. Jo. xvij. Claritas ẽm decorẽ quẽdã hz ⁊ manifeſtationẽ. Et ideo nomẽ gloie importat manifeſtationem alicuius de eo q̃ apud hoies decor videť: ſiue illud ſit aliq̃d corpale ſiue ſpũale hoĩm. Quia vo illud q̃ eſt ſimplr clarũ a multis cõſpici põt ⁊ a remotis. vt ptz exẽplum de lumine ſolis vel ignis. Ideo p̃prie p nomẽ gl'ie deſignat̃ q̃ bonũ alicuius deuenit ad noticiã multor⁹ ⁊ approbationẽ. ſm q̃ dr in Tito liuio. q̃ gloriari ad vnũ nõ eſt. Largi⁹ tñ accepto nomine gloie nõ ſolũ ꝓſiſtit in multitudinis cognitiõe nomẽ gloríe: ſed etiã paucor: vel etiã vnius ⁊ ſui ſoli⁹: dũ ſcz aliq̃s p̃priũ bonũ ꝓſideret vt laude dignũ. Quod aũt aliquis bonũ ſuũ cognoſcat ⁊ vt vtuoſum approbet nõ eſt petm̃: ſed laudabile. ſm illud apl'i. ſ. ad Cor. iij. Nõ ſp̃m huius mundi accepim⁹: ſed ſp̃m q̃ ex deo eſt: vt ſciamus q̃ a deo data ſunt nobis. Silr nõ eſt petm̃ q̃ aliq̃s bona ſua velit ab alijs approbari ob aliquẽ bonũ finem. ſm illud Mat. v. Sic luceat lux veſtra. i. vita. vt videant opa veſtra bona: ⁊ glorificent patrẽ veſtrũ. hec Tho. Gloriať igit̃ aliquis triplr. In dño. in p̃imo. in mũdo. In dño gloriať q̃ aliq̃d bonum in ſe recognoſcẽs: ⁊ vt vẽ bonuz approbãs et complacentiã hñs illud a deo recognoſcit. Ad q̃d hortatur apl's. ij. ad Cor. x. dicẽs. Qui gl'iať in dño glorieť. Et q: dicit apl's hoc eſſe ſcriptũ: ſciendum eſt hoc habere Hiere. ix. c. ſub his vbis. Qui gloriať in hoc glorieť ſcire ⁊ noſſe me. Apl's dicit. In dño glorietur. quod forte eſt ſm antiquã translationem: vel idem ſm ſententiã. Ad vbuz bt̃us Tho. ſup epl'as pauli exponit triplr. Uno modo vt ly in dño denotet obiectũ gloriandi. q. d. ex hoc glorietur q̃ habet in ſe dñm cognoſcendo ⁊ amãdo: quod exp̃eſſe ponit in Hiere. cũ dicit. Scire et noſſe me. vt ſciẽtia referatur ad cognitionem ſpeculatiuã, ⁊ noſſe ad guſtatiuã per

Gloria quid ſit.

Gloriet aliquis multiplicater

amorē. Alio modo gl'iari in dño est gl'iari fm deum.i. de his q̄ sunt fm deū: videlz bonis actibus ⁊ reb⁹ spūalib⁹. Vñ apl's.ij. Cor.j. Gloria nr̄a hec est testimoniū pscientie nr̄e.s.q̄ cōscientia nō remordet de pctis grauib⁹: sed attestat opib⁹ nr̄is approbans ea vt bona ⁊ laudabilia: non de malis sicut ille de quo p̄s. ait. Quid gloriaris in malicia. Tertio modo gl'iari in dño est gl'iam suā ⁊ bonū suum reputare se habere a dño totū q̄d cedit in gl'iam suā referēs in dño. fm illud p̄s. Tu dñe susceptor meus es: gloria mea.i. cā gl'ie mee. Et sic p̄p̄e sumit ab apl'o cū dicit. In dño gloriet.q.d. nō nobis debem⁹ iputare gl'iam nr̄am: sz deo. vñ subdit ibi. Nō em̄ ille probat⁹ē.i. approbat⁹a deo vel ab hoīb⁹ q̄ seipm cōmēdat de se gloriando: sz quē dñs cōmēdat.i. cōmendabilē facit bonis operibus ⁊ miracl'is.

Gloriat quis ex primo

Nā deus est cā totius boni opis p hoies facti. Gloriatur ergo q̄s ex primo.i. ex bono primi cū ex bonis que habet doctrine vel exemplaris videns alios pficere ⁊ se laudari ⁊ in opinione bona esse approbat illud ⁊ cōplacētiam hz p̄ter vtilitatē alior̄ inde sequentē: vel etiā cum alios vtuose se habere cōspiciēs: ⁊ deo fruire: ac salutē aliorum curare. ⁊ illos approbat ⁊ laudat ⁊ cōplacētiam habet de eor̄ laude p̄ter dei honorē ⁊ primor̄ vtilitatē. Et sic filius sapiēs est gloria patris: vt dicit Salomō. Et apl's dicit de corinthijs. Gloria nr̄a vos estis. Et iterū. Expedit mihi mori magis q̄ vt gl'iam meā q̄s euacuet.i. bonā famā ⁊ opinionē habitā ex bonis opib⁹ faciēdo. s. aliquid vñ illā denigraret: ⁊ p̄pter hoc aliq̄ sancti gloriātur.i. se laudāt iuste: vt hoies q̄ minus q̄ debēt de vtutibus eorū sentiunt ⁊ opinant auditis magnis eor̄ bonis in maiori veneratiōe ⁊ deuotiōe habeāt eos: indeq̄ magis pficiāt. Sic apl's Paulus magnalia sua corinthijs narrat: quib⁹ p eū cōuersis pseudoapl'i supueniētes sua falsa doctrina cōtēptibilē reddiderāt: dicēs. Si voluero gloriari nō ero insipiēs.ij. Cor.xij. Jd em̄ fecit p̄pter vtilitatē ip̄or̄ vt doctrine sue sane magis assentirent. In mūdo gloriat quis bona tēpalia habita recognoscit: et ea reputat vt magna bona in eis delectat⁹: appetit laudes hūanas: et de illis cōplacentiā hz vt p̄p̄riū cōmodū ⁊ magnū bonū. Unde Greg. in moral. di. Dēs huius seculi dilectores p tpali gl'ia vsq̄ ad mortē desudare appetūt. p spe ꝑpetua nec pr̄ū i laboe sb'fistūt. di.xlvij. oēs. Pro hac ꝑequēda roma ni multa pcla ⁊ grauia sustinuerūt ⁊ labores mirabiles vt ponit Aug. in li.iiij. de ciui. dei. Vñ ⁊ poeta de marco torquato q̄ cōsul extitēs: q: filius suus mouerat belluz ꝯ hostes p̄tra edictū suū: q̄ vis victoriā obtinuisset decapitari fecit: dicit de eo. Vicit amor patrie. s. illū marcum ad illud faciēdū. laudūq̄ immēla cupido. Sed hec gl'ia vana est ⁊ turpis: de q̄ ait Matathias. A vbis viri pctoris ne timueritis: q: gl'ia eius stercus ⁊ vmis: hodie extollit ⁊ cras nō inuenit: q: p̄uersus est in terrā suā. s. Machab.ij. Gloria eius sicut sterc⁹. Et de hac dr̄: Apoc.xviij. Quātū se glorificauit ⁊ in delitijs fuit tātū date ei tormentū ⁊ luctū. Hec igit̄ est vana gl'ia q̄ vitiū est. Vñ Aug. li.v. de ci. dei. dicit. Sani⁹ videt q̄ amorē laudis vitiū eē cognoscit. Sed ⁊ ethnic⁹ ille Tulli⁹ fons eloquētie in. s. de offi. ait. Laudā est gl'ie cupiditas. Eripit em̄ animi libertatē: p qua magnanimis viris ois dz eē cōtētio. Hoc ille magn⁹ Scipio fuauit q̄ gloriā fugiebat: sed tāto plus eū ipa sequebat. Hāc vitare apl's edocuit dicēs. Nō efficiamur inanis gl'ie cupidi inuicē p̄uocantes inuicē inuidentes. ad Gal'.v. Jdē xp̄s p̄us p̄cepit dicēs Mat.v. c. Te faciēte elemosynā nesciat sinistra tua q̄d faciat dextera tua.i. fi/nistra intētio laudis ⁊ gl'ie tpalis nō se imisceat in bono ope q̄d agis figurato p dexterā. Sz q: apl's dicit. Jmitatores dei estote. ad Eph̄. v. Posset alicui videri gloriā hominū ⁊ laudē esse querēdā: q: dñs deus hoc facit dicens Esa.xliij.c. Dis qui inuocat nomē meū in gloriam meaz creaui eū. Insup cū ipse nobis gloriā in p̄emiū p bonis operibus p̄mittat. fm illud Rom̄.ij. Dis q̄ fm patientiā sunt boni opis: gloriā ⁊ honorē p̄mittit de⁹. licite videt illud esse appetēdum. Per appetitū etiā glorie et laudis hoies p̄uocant ad bonū. Vñ Tullius de tuscul'. q̄stionibus inquit. Bonos alit artes quicq̄ ad studia accēdūtur gloria. s. tpali. Sed ad hoc rñdet. b. Tho. q. ea. ar'. eo. ad p̄imū q̄ debem⁹ deū imitari. nō oi modo: q: nec possum⁹ sed modo nobis cōgruo. Dō em̄ deus q̄rat a nobis gloriā: vt. s. eū glorificem⁹ ⁊ se laudet: hoc nō facit p̄pter alīquā suā vtilitatē: q: ex hoc non se extollit ⁊ nil boni ei accrescit cū bonū infinitū sit in seipso: sed facit p̄pter bonū nostrū. Non em̄ possem⁹ eū cognoscere si se nō manifestaret nobis suā magnitudinē insinuādo p scripturas. Sic et quis posset gloriā ⁊ laudes appetere inquantū. s. hoc cederet in vtilitatē alior̄ ⁊ honorē dei ⁊ nō p̄pter suū commodū. Ad scōm dicendū q̄ gloria q̄ p̄mittit a deo in p̄miū nō est gloria mūdi vana sed vera. ⁊ hanc debemus querere. iuxta illud p̄s. Gloria mea in deo est. Ad tertiū dicendū q̄ etsi aliqui p̄uocent ad vtutū opa ex appetitu gloie humane sicut ex appetitu alior̄ tēpoaliū bonor̄: tñ nō sunt v̄e virtuosi qui p̄pter gloriā tpalē opa virtutū faciunt. vt dicit Aug. in. v. de ciui. dei. Nihil igitur vt ait apostolus per inanē gloriā fiat: ex quo vitium est oriens ex p̄pria confidentia ⁊ superbia.

§. II. Quantū ad secundū

scz de materia in qua inanis gloria inuenitur. sciēdum q̄ habeb̄ in diuitijs. vñ p̄s. In multitudine diuitiarū suarū gloriant̄. Sunt aūt multiplices diuitie.

- Diuitie criminales.
- Diuitie tempoorales.
- Diuitie spirituales.

Aliqui vane gloriant̄ de p̄mis. Alij de secundis. Alij de tertijs. Diuitie criminales sunt vitia copiosa. de q̄b⁹ dicit virgo gloriosa in cātico suo. Diuites dimisit inanes Luce.ij. scz vacuos bonis spūalibus. Certū est q̄ nō loquitur p̄cise de diuitijs tēporalibus. Naz abraam erat diues in possessione auri ⁊ argēti. vt dr̄: Gen̄.xiij. ⁊ tamē nō fuit vacuus: sed plenus gr̄a ⁊ vtutib⁹. Sic̄ Dauid. Job. sanctus Ludouicus rex ffrancor̄. Loquit̄ ergo de his q̄ sunt diuites. i. abūdātes i vitijs. In multitudine harū diuitiarū gloriant̄ qui in se delectant̄ laudari de sceleribus suis: vl̄ se laudāt apud alios: vt de vindictis: de luxurijs: de tripudijs: de insidijs: ⁊ de deceptiōib⁹. Vñ ⁊ P̄rouer. xx.dr̄. Malū est dicit ois emptor. s. ei a quo vult rē emere vt sic p̄ vili p̄cio det illā. ⁊ cū recesserit. s. emēdo illā tunc gloriat̄ in se vel cū alijs. de hoc videlz q̄ decepit illum et lucrat⁹ multū fuerit. Sed certe vana est ista gloria. i. falsa. Vanū em̄ aliquādo idem est q̄d falsum. sic accipit ibi. Non assumes nomen dei tui in vanū. Exod̄. xx. i. falso ⁊ mēdaciter iurādo. Et q̄ fit falsa talis gloria patet: q: gl'ia vt dictum est. s. importat claritatē. Gloria em̄ quasi clara. Sed talis gloria ⁊ ip̄a opera mala de quibus gloriantur habent obscuritatē ⁊ tenebr̄ositatē ⁊ ducūt ad tenebras infernales: q: obscuritas ⁊ cecitas mētis est gloriari vñ quis deberet cōfundi. p̄s. Ut q̄d diligitis vanitatē de malis gloriādo. et p ideē queritis mēdaciū. q.d. falsa est talis gloria. Diuitie tēporales sunt substātie huius mūdi: vt pecunia: aurū: ⁊ argentū: localia: domus: agri: vestimēta: ornamēta: mercimonia ⁊ hmōi. De quibus saluator Lu.vj. Ue vobis diuitib⁹ qui habetis cōsolationē vestrā. s. in ipsis diuitijs quiescēdo. Gloriant̄ q̄ in hmōi qui querūt de ipsis diuitijs laudari. ⁊ placet eis eē in opinione hoīm p̄pter hmōi ⁊ alia tpalia: vt potētia: dñium: pulchritudo: fortitudo corpis ⁊ hmōi. Sed vana est talis gloria. i. valde caduca ⁊ transitoria nō habēs firmitatē: sed multā mutabilitatē: sicut dr̄ aliquādo vanuz. iuxta illud P̄rouer.xxxj. Vana est pulchritudo. i. valde caduca Dō patet: quia per mortē omnia hec dimittunt̄: ⁊ hic etiā frequenter auferūtur vel amittuntur vel corrumpuntur

Diuitie criminales

Diuitie tpales.

vñ Jaco.v.dicit. Diuitie vestre putrefacte sunt: aurū ⁊ argētum vīm eruginauit. Et.j. Timo.vj. Diuitib⁹ ꝓcipe nō altū sape.i. nō gl̄iari: nec sperare in incerto diuitiaꝝ suaꝝ. Bis caro fenū.i. ois hō: ⁊ ois gl̄ia eius q̄si flos agri. Arefactū est fenū: ⁊ flos ei⁹ decidit. Esa.xl. et q̄citi⁹. Diuitie spūales sunt vtutes ⁊ bona opa. de q̄b⁹ dr.j. Lozꝝ.j. In'oibus diuites facti estis in illo. s. xp̄o ita vt nil vobis desit i vlla gr̄a. s. quātū ad necessaria ad salutē. et Esa. ait. xxxiij. Diuitie saluū sapia ⁊ scia. s. cuz gustu ⁊ timoꝛ dñi ipse thesaurus ei⁹. Gloriātur de his diuitijs q̄ appetūt de his laudari: vel cū audiunt vel estimāt se de hmōi laudari: cōplacentiā in se habēt de sua opinione ⁊ fama, put est quoddā bonū tpale gloria mūdi. Sed vana est ista gl̄ia. i. res inutilis ⁊ infructuosa faciēs ipsa opa bona vt ieiuniū. elemosynā. oz̄onē. ⁊ alia inutilia ⁊ fructum perdere supne gl̄ie. Sic etiaz aliq̄n dicit vanū. Juxta illud. Opa eoꝝ vana. i. inutilia ⁊ risu digna. Hiere. l.j. Et Jo. viij. c. Uan⁹ dicitur laboꝛ vñ nō sequit finis ad quē oꝛdinat. p̄m illud p̄s. Nisi dñs edificauerit domū in vanū laboꝛauerūt q̄ edificāt eā. idest nisi opibus bonis q̄ facim⁹ q̄bus pparamus nobis domum nō manufactā in celis dñs edificet. i. intētio sit vt placeamus ei ⁊ q̄ramus gloriaz ei⁹. p̄m illud apl̄i. Dia in gl̄iaz ei⁹. s. dei facite. Jfrustra laboꝛam⁹ ⁊ nō cōseq̄mur illō ad q̄ bona opa oꝛdinant ex se. Et iō vana est hmōi gl̄ia: respectu etiā hoim a q̄b⁹ est ipa gl̄ia. quoꝛ iudiciū est incertū: ⁊ q̄ vanitati assimilant. Hō em̄ vanitati silis factus est. p̄s. cxliij. Gloria vana est. Cum g̃ quilibet naturaliter detestet caducitatē. falsitatē. ⁊ inutilitatē. ⁊ hec repiantur in gloria mūdi. q̄ ꝓpterea vana dicit: iō summe fugiēda est. Et vt magis euitet ꝓsideꝛem⁹ adhuc magis hmōi gloie paruitatē ⁊ vilitatē. Et p̄mo quātū ad materiā. Quid est pulchꝛitudo coꝛpis hūani: de qua nō pauci ⁊ p̄cipue mulieres gloriant. Quā modica. Certe cū oib⁹ fucis suis nō poterit mulier sue faciei facere colorē tam viuacē qualem hz rosa vel viola: q: nec salomō in oi gloria sua vestitus ē sicut vnū ex his. s. liliis. ait xp̄s Mat. vj. Sed ⁊ modica febꝛis cito pulchꝛitudinē aufert. Quanta sit pulchꝛitudo et foꝛtitudo coꝛpis humani ostendit cū tenuis vermis araneꝛ vel scoꝛpionis ad terrā ꝓsternat. Quid sericū vestiuz vñ aliq̄ gloriant nisi stercus vermiū. Quid aurū ⁊ argentū nisi fex terre q̄ pedib⁹ cōculcat. Quid varia nisi pelles muriū. O quāta vanitas ⁊ fatuitas gl̄iari se esse circūdatū stercoꝛibus vermiū: fecib⁹ terre: pellibus muriū: lanis pecudū. Sz nec gl̄iet sapiens in sapia sua. ait dñs Hiere. ix. Ubi sapiēs. s. in diuinoꝛ cognitiōe. vt Plato. Ubi scriba in moꝛalibus. vt Socrates. Seneca. Tullius. Ubi cōquisitoꝛ huiꝰ seculi in naturalibus. vt Aristoteles, Pytha goꝛas. Nōne deꝰ stultā fecit sapiam huiꝰ mūdi. ait apl̄s. j. ad Loꝛ. j. Stultam esse ostēdit et nullā sz dū opatus est q̄ illi dixerunt impossibilia q̄rentes gloriā hoim de sua sapiētia ⁊ nō deū glorificātes. Uere ista gl̄ia est vana respectu tp̄is ⁊ loci vbi q̄rit. Querit em̄ in terra q̄ respectu celi estimat ab astrologis vt p̄uctus. Sed ⁊ de ipa terra due tm̄ ptes ex q̄nq̄ habitant. ⁊ in his duab⁹ ptib⁹ null⁹ vnq̄ fuit q̄ vbiq̄ fuerit noiatus. Et si b ꝓtingeret nō ab oibus hoib⁹ laudaret: sed si aliq̄ laudarēt alij vituperarent. Sic em̄ quilibet sctūs ⁊ doctus trāsiuit p gloriā et ignobilitatē: p infamiā ⁊ bonā famā. vt ait apl̄s. ij. ad Loꝛ. vj. Sed si hoc aliq̄s obtineret: paruz durat q̄ō in xp̄o oñsum erat. Nā cū dñica in ramis oēs laudassent eū clamantes. Gl̄ia laus ⁊ honoꝛ tibi sit rex xp̄e redēp. ⁊c. Jnde ad q̄nq̄ dies clamauerūt oēs crucifige eū: in multis contumelijs ⁊ opꝓbꝛijs affligentes eū. Hi etiā a quibus querit et habet talis gl̄ia puluis sunt. i. hoies: q̄ aūt in puluerib⁹ signat cito deletur. Quantū autē detrimēti sequat ex tam vana re in sequen. §. dicetur p tertia parte.

Diuitie spūales.

Jnanis gl̄ie paruitas et vilitas

Jnanis gloria ē mortale in trib⁹ casibus.

§. III. Quantū ad tertium

sz de pena seu punitione huius vitij ostendit dum subditur in p̄s. Jfrater nō redimet ⁊c. Locutio obscura est. Sic autē intelligit. Jfrater. i. xp̄s q̄ ꝓpter assumptā nostrā humanitatē ꝺr frater noster. iuxta illud q̄ō ait p̄s. in persona ei⁹ ad patrē. p̄s. xxj. Narrabo nomen tuū fratribus meis. Hic frater sz xp̄s nō redimet tales q̄ gloriant vane in diuitijs suis. i. nō faciet ꝓticipes sue redēptōis. Quāuis em̄ p suā passionē oēs redemerit quātū ad efficaciā: nō tamē oēs q̄ad efficiētiā. Nō em̄ ꝓcipiūt effectū huiꝰ redēptiōis qui eius vestigia nō sequunt: sed q̄ mūdi gloriā nō q̄siuit sed fugit: p̄fusiones mūdi sustinuit. Si autē ipse xp̄s non facit p̄ gratiā suā hoiem ꝓticipem sue redēptionis. homo quicūq̄ fit redimet de seruitute diaboli tales vt legaꝝ interrogatiue. q. d. certe nullus. Sic exponit Gratian⁹. xiij. q. ij. in p̄senti. §. verum hoc. Nō igitur dabit deo placationem suā nec p se nec per aliū poterit deū recōciliare: sz dānabitur ꝓpter inanē gloriā et supbiam. Et sic inanis gl̄ia est moꝛtale pctm̄ ex quo cōcludit ad dānationem eternaz. quod verū est nō tm̄ semp sed in tribus casibus. vt ponit hea. Tho. ij. ij. q. cxxxij. ar. iij. In his casibus ꝺr̄iaꝝ inanis gloria dilectioni dei: omne autē quod ꝺtrariaꝝ dilectioni dei moꝛtale est. Primo quidē q̄n quis gloriaꝝ de aliquo falso quod est ꝺtra diuinā reuerētiā. vt ille de quo dicitur Ezech. xxviij. Eleuatū est coꝛ tuum dixisti deus ego sum. Idem est cū gloriaꝝ de aliquo moꝛtali cōmisso: quod cuz facit coꝛā alijs se de illo laudando ad iactātiam pertinet si in mēte gloriando habēdo deliberataz complacentiam coꝛdis cum estimat se laudari de tali peccato erit inanis gloria. Si grauissime puniti sunt a deo q̄ vanā gloriā q̄sierunt de rebus mūdi: q̄ terribiliter puniendi sunt q̄ de peccatis que sunt in dei iniuriā gloriant. De dauid rege ⁊ ꝓpheta legimus. ij. Reg. vlti. q̄ quia numerare fecit populum suum sibi subditū vt sic gloriareꝝ in multitudine subditoꝝ: ita deo displicuit q̄ p ꝓphetā Gad sibi optio data fuit: vt vnū ex tribus eligeret in punitionem illius inanis glorie. Aut per septē annos famez in terra. aut p tres menses guerram: aut per triduum pestē. Elegit quod magis cōmune fuit sibi potens accidere sicut alijs. s. pestem: ⁊ sic in triduum de peste moꝛtui sunt circa. lxx. milia hominū. Herodes agrippa qui decapitauit Jacobum: vt scribitur Actuū. xij. sed plenius in hystoria ecclesiastica: cū eēt iratus tyrijs ⁊ sydonijs venientes ad eū vt reconciliarētur sedentē p tribunali vestibus aureis indutū ⁊ ad radiū solis vt magis luceret: cū a populo darenꝰ ei laudes vt deo nō hominū: q̄bus ille acq̄escebat et gloriabaꝝ. moꝛ pculsus est ab angelo: ⁊ vermib⁹ scaturiuit coꝛpus eius. Secundo inanis gloria est moꝛtale qn̄ quis refert intētionez suā ad gl̄iam vt ad vltimū finē ad quē etiā oꝛdinat vtutū opa vt elemosynas faciēdo. oz̄ones. ieiunia. ⁊ hmōi. Pro quo fine ꝓsequēdo paratus est facere aliq̄d moꝛtale vt sequaꝝ gloriā tpalem. vel ne amittat famā quā habēt hoies de eo. Unde Augu. in. v. de ciui. dei ait. Hoc vitiū. s. amoꝛ humane laudis qō pertinet ad inanē gloriam tam est inimicū pie fidei si maioꝛ sit in coꝛde cupiditas gloie q̄ dei timoꝛ ⁊ amoꝛ. vt diceret xp̄us. Quo potestis vos credere gloriā ab inuicē expectantes que a solo deo est nō querentes. Jo. v. Timebāt em̄ quidā ex illis ne reputarenꝰ ignorantes: vel ne extra synagogā ponerenꝰ ⁊ pderent famaz hominū si credidissent in xp̄m. Exemplū cū aliq̄d tractaꝝ in cōcilio ciuitatis q̄ō est ꝺtra iusticiā cui q̄s assentit ⁊ persuadet vt sic laudeꝝ a ciuib⁹ q̄ sit amatoꝛ cōitatis vl̄ amicus tenentiū statū seu gubernātiū ciuitatē: vel ne se opponendo pdat famā ⁊ opinionē quam habebāt de eo psone q̄ sit rectus homo ⁊ hmōi. Sicut Pilatus cū vellet xp̄m dimittere: q: innocentē inuenerat: cū audiuit a iudeis. si hunc dimittis nō es amicus cesaris: timens ne amitteret gloriā seu famā quā querebat ⁊ amabat: vt sz oīa faceret que pertinerent ad conseruationē status imperatoris ipsum iniuste moꝛti adiudicauit. Similiter cum mulier impetita de turpitudine timēs ne clamando vel aliter re-

nuendo infamarek:⁊ gloriá seu opinionē pdat apō alios sue honestaꝫ pctō assentit. ſic fecit Lucretia nobilissima romana:q̄ cū eēt in maxima fama sue castitaꝫ tarq̄niⁱ filiⁱ tarq̄nij regis romanoꝝ cū maritus ei⁹ collatinus domui abesset reqsiuit eā de turpitudine ⁊ cū assentire nollet minatus est eā occidere:⁊ seruū iurta eā vt postea apud maritū ⁊ cōsanguineos accusaret illos repperisse in adulterio et pterea occidisse: pter qō tantū amauit gloriam sue fame ꝫseruationem sue castitatis ꝙ assensit cōmittere adulteriū:ne poneret famā immaculatiōis ⁊ infamatiōis in gloria sua:in q̄ facto vtiq; mortaliter peccauit. vt ostendit Augⁱⁿ.in.j.de ciui.dei. Idē iudiciū est de quocūq; alio qō quis agit vel omittit ꝫ salutē aie vt cōsequaꝫ laudem humanā:vel ne amittat famā. Tertio cum q̄s illud de q̄ gloriaꝫ pefert deo qō phibeꝫ cū dicit Hiere.ix. Nō gloriet ur sapiēs in sapiētia sua:nec fortis in fortitudine sua:nec dives i diuitijs suis.s.ita ꝙ illa plⁱ diligat q̄ me: q: ē esset mortale: vt etiā cū pfert testimoniū hoim testimonio dei. sicut illi de q̄bus dr Jo.xij. Dilexerūt gloriá hoim magis q̄ dei. Certe maxia psumptio ē et digna terribili pena: vt miserrimus seruus velit rapere vxorez dñi sui ⁊ talis dñi qualis est deus. Gloria est spōsa dei quam p se vult ⁊ nemini cōlcare: vt q̄s scz sibi attribuat tanq̄ sit seu reputek causa bonoꝝ suoꝝ. Ego dñs ait p Esa.xlviij. gloriā meaz alteri nō dabo. Vñ ⁊ angeli decātauerūt. Gloria in altissimis deo:scz sit. Luce.ij. Hāc vult vsurpare q̄ gloriā pxo/ piā q̄rit:qō debet q̄libet summe cauere. Jn hui⁹ figuram legit Beñ.xxxix.q̄ ioseph cum eēt pulcherrimⁱ iuuenis ⁊ valde industrius: ⁊ prudenter ⁊ fideliter ageret negocia dñi sui.vxor ipsiⁱ dñi sui videꝫ eū ita elegantē phīlocapta ex eo sollicitabat eū ad stupū: ille aūt recusabat dicens. Bia q̄ sunt in domo dñs mihi cōmisit ⁊ de eis dedit potestatē preterq̄ in te q̄ eius vxor es quō possum cōmittere tātum nefas. Demū cū semel p vestimentū eū teneret vt cū ea dormiret.i.cōmiscerek: ille aufugit vestē dimittens. Jste dñs Joseph est dñs deⁱ. Joseph q̄ interptaꝫ augmē tū:seruus suus.signat quēlibet seruū dei qui tēdit ad augmentū vtutuz:talis pulcher est aio iuuenis fortitudine mētis prudens in ope. Uxor dñi est gloria. Querit q̄ gloriam q̄ deo tribui debet videꝫ aliquē multum pficere in virtutibus sibi cōiungi vt sibi eaz attribuat ⁊ vt laudem querat ab hoibus:⁊ in ea delectek: cū offerk stimulat mētem. Sed verus fidelis dicere debet in mente resistendo. Dñs dedit mihi q̄si dominiū bonoꝝ suoꝝ oīm excepta te quia p se vult gloriā. Et si oporteat etiā vestē tpalē rerū vel etiam vitā ipsius corporis qō indumētū aie est:debet dimittere ne gloriá dei auferat. Jn alijs casib⁹ vana gl'ia cōiter est veniale. Et q: veniale disponit ad mortale:ideo ⁊ ab hac cauendū est. p̄s. Sagitte paruulorum facte sunt plage eoꝝ. Dicit Beñ.super. Qui habitat. ꝙ sagitta volans in die est vana gloria q̄ in claritate bonoꝝ operū mētem tangens ante vulnerat q̄ videak. Sed si sint paruuloꝝ tales sagitte: idest peccata venialia efficiuntur plage dispositiue.i.mortalia nisi cito curentur.

§.IIII. Et sciendum ꝙ inanis gloria tripl'r aggredik hoiem. in pncipio. in medio. et in fine opis boni. Jn principio q̄dem cuz q̄s instigak: vt bonū opus. puta elemosynā. ieiuniū. orationes. sermocinationes ordinatas. gubernationē domus. ornatū corporis:lectiōes ⁊ alia hmōi faciat vt laudē humanā inde consequaꝫ. Quod si fiat meritū operis amittit ⁊ penā incurrit vane gloie debitā. pptera xp̄s Matth.vj.ait. Attendite ne iusticiam vestrā faciatis.i.opera de genere bonorum coram hominibus vt videamini ab eis:scilicz vt laudē ab ipsis recipiatis: alioq̄n mercedē nō habebitis apō patrē. Ubi notādū ꝙ nō phibet simpliciter dñs opa bona fieri in manifesto coꝝ hominiⁿ:sed ne fiant illa intentione vt laudenk:idest pter vanā gloriam. Et q: illi qui sunt impfecti sunt satis inclinati ad laudē hoim pcurādū. Jdeo vt docet Greg.in moral. Tales si qua bona faciūt singularia extra cōia ⁊ necessaria ad salutē occulte facere debēt ne inanis gloria inficiat intētionē. sicut fecit beat⁹ Nicolaus cum puidit necessitati cōuicini tribus vicibus occulte proijciēs per fenestrā in domū illius non modicū auri vt nuptui traderet tres filias nubiles quas pre paupertate intēdebat pstituere vt inde cū ipis viueret. Sed viri pfecti ⁊ q̄ sunt positi in exēplū alioꝝ debēt in publico bona facere etiā singularia vt inde populi edificenk ⁊ ad similia puocenk. sicut fecit beatus pater Dñicus q̄ in domo quarūdā matronarū hospitaⁿ q̄ hereticis adhesērat q̄ sub pelle ouina austeritatis vt lupi aias earū deuorabāt:dormiuit p totā q̄dragesimā sup tabulam:manifeste portauit ciliciū:ieiunauit in pane ⁊ aqua:vt vel sic exemplo sue penitētie ve nō simulate illas de erroꝝ reduceret: qō ⁊ factū est. Debet q̄ libet sibi cauere ne pter laudez humanā acquirēdā aliquid faciat. quia vt dicit Luce.xj. Si oculus tuⁱ fuerit nequā.i.intentio.totū corpus tuū.i. opus qō ex illa pcedit tenebroꝝ sum erit.i.iniquū. Intētio tua operi tuo nomē imponit. Jnqt Ambⁿ. Jn medio vo insidiaꝫ vana gloria:q: etsi quis aliqō bonū ceperit pura intētione ad honorē dei ⁊ salutē primi sui: si de ꝫ laudaꝫ vel cū cogitat se de hoc laudari: inaniter hilarescit. Hinc Aug.in lib.de pfes.ad dñm loquēs ait. Laudaꝫ hō aliqñ de aliquo dono qō dedisti ei:⁊ tñ plus gaudet se laudari q̄ donū qō dedisti ei. Nollē vt aliqō bonū meuz augeret suffragatio oris alieni.sed fateor: auget.s.ex laude audita nō solū sed ⁊ vituperatio minuit. Quotidiana formaꝝ nostra est lingua aliena. Hec ille. Sed ad ꝫxiū dz hō niti. Nā vt dicit Greg.xj.q.iij.inter ẏba. cū q̄s calūniaꝫ seu aliqd mali de eo dr: qō in se nō esse cognoscit: in magnā dz leticiā pfilire:innocētiā tñ suā ostendere. Cū aūt laudatur de bono qō in se nō recognoscit:vel tantū quantū dr:qō freqūeter accidit magnā tristiciā mētis debet habere. Uerū nō dz aliq̄s pter ipulsum inanis glie bonū deserere inchoatū. Vñ dr Eccl's.xj. Qui ventū observat nunq̄ bene seminat.i.attēdit in ope suo:ne surrepat vētus inanis glorie nunq̄ bene facit:q: imperceptibil'r spirat ventum. Sic legimus de beato Beñ.ꝙ cuz semel feruēter pdicaret ⁊ oēs eū deuote audirent:tētatio inanis glorie eū arripuit dicēs mēti sue. Ecce nūc bene predicas:libenter audiris: sanctⁿ ab oibus reputaris ⁊c. Qō perpēdens btūs Bernardus aliquātulū tacitus stetit:sed subito a deo illustratus tētationi respōdit. Nec pter te cepi nec pter te dimittā:⁊ suā pdicatiōne vsq̄ ad finē psecutⁱ est. Jn fine vo opis insidiaꝫ cū pfecto bono ope q̄s vanā cōplacentiā habet. Vñ in figurā dictuz fuit Beñ.iij. Tu insidiaberis calcaneo eiⁿ. Calcaneus q̄ est finis corpis signat complementū opis cui serpens insidiaꝫ vt vulneret inanī gloria. Qō q̄s gaudeat ⁊ cōplacentiā habeat cū diligēter cōpleuerit opa sua:vt oꝝones:cōfessiones:elemosynas: et alia hmōi a natura ⁊ gr'a est. Naz ⁊ delectatio pficit opus fm phm. ⁊ opera virtuosa dicunt fructⁱ spūs. quia fm Ambⁿ. pascūt mentē sancta ⁊ sincera delectatione. Non est ergo istud de se vitiosum. sed ꝙ vanā cōplacentiā in se habeat gloriās de tali ope: vel se laudās vel gaudēs ꝙ inde laudē hoim acq̄rat:hoc ad inanē gloriā ptinet. Ad hoc vitiū ptinet ꝙ aliqui faciunt ecc'lias:hospitalia:capellas:calices:paramēta cū armis suis quādo hoc faciūt vt laudentur. p̄s. Gloriabunt in te dñe oēs qui diligūt nomē tuū. Jn te inquit nō in se. Sic beatⁿ Grego. de se narrat circa finē moral'. ꝙ postq̄ pfecit illud opus.s. expositionis Iob quedā suggestio inanis glorie ei obrepserat quam tamē pfunda humilitate cōtriuit. Hanc dñs cuitare docuit qñ sanato leproso ei precepit dicens. Vide nemini dixeris. Mat.viij. Et iterū quādo oblatū ei surdū ⁊ mutū duxit eū seorsum a turba eū sanauit:⁊ eo sanato precepit turbe ne cui diceret. Mat.ix. Non timebat xp̄s incurrere vanā

gloriā q; peccare nō poterat: ſz in hoc exemplum dedit vt quātū in nobis eſt occultem⁹ bona opa nr̄a: ne. ſ. inde q̄ra mus laudē noſtrā qō ptinet ad vanā gloriā. ⁊ hoc intēdit xp̄s p̄cipere p̄hibēdo talē. ſ. malā intentionē ibi ſignatā. Sz quāto plus p̄cipiebat: tāto magis manifeſtabant. q̄a quāto magis ſe ſcti volūt occultare: tanto magis eos de⁹ manifeſtat. Sicut narrat Hiero. de ſctō Hylarione qui fu giebat p loca occulta poſt miracula facta ꝓpter ꝓcurſum ppl̄oz: ſed nō ſolū hoies: q̄nimmo ⁊ demones eū manife ſtabāt. Ait xp̄s Job. viij. Si ego glorifico meip̄m: gloria mea nihil eſt. Anſel. in li. de ſimilitudinib⁹. aſſimilat vanam gloriā farfalle quā pueri inſequunt vt capiāt: q; eis vide tur q̄d pulchrū: ſz cū accepiſſe ſe credunt aufugit ab eis ⁊ ad aliū locū volat. ſz ſi caperēt q̄d h̄nt. nihil. i. rē vilē q̄ ad nihil valet. Sic pueriliter viuētes gloriā mūdi q̄runt q̄ſi q̄d magnū. ⁊ cū credunt ſe h̄re fugit ab eis: ⁊ ſi ꝓſequunt rē fragilē h̄nt. Debet g̃ q̄libet vanā gloriā fugere: q; res eſt fragilis gloria mūdi. vñ Boetius de philoſophica cō ſolatione. O gloria o gl'ia q̄d aliud es in milib⁹ hoīn niſi inflatio quedā auriū. i. vētus diſcurrēs p aures audiētiuz laudē hois. Et cū gloria ſit quidā effectus honoris ⁊ lau dis. ex hoc em̄ q̄ aliq̄s laudat vel quecūq; reuerētia exhi bet reddit clarus in noticia hoīm. Ideo ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. cxxxij. ar. iij. ſicut magnanimitas eſt circa honorē. ita et
magnanimitas eſt circa gloriā circa gloriā. Vñ ſicut moderate magnanim⁹ vtit honore. ita ⁊ moderate vtit gloria. ſ. ꝑm rationē. Vñ ſicut pbs di cit in. iiij. Ethicor. de magnanimo. q̄ honor ſibi paruum q̄d reputat ita ⁊ gl'ia. Magnitudini em̄ animi repugnat vt res modicas tantū appreciet vt de eis gloriet. Et ſimi liter repugnat magnitudini animi q̄ de his que nō ſunt gloriet. Unde ꝺr: in. iiij. Ethi. q̄ magnanimus magis cu rat veritatē q̄ opinionē. Itē in. iiij. ethicoꝝ ꝺr: q̄ magna nimus nō eſt cōtentioſus: q; nihil eſtimat magnum. Nul lus em̄ contēdit niſi p re quā eſtimat magnā. Itē ibi dici tur q̄ nō curat vt laudet. ſ. ꝓpter ſe. vt etiā dicit be. Tho. ij. ij. q. e. arti. eo. ad pfectionē hois ptinet q̄ ipe cognoſcat ſe. ſed q̄ cognoſcat ab aliis nō ptinet ad pfectionē ei⁹. Et ideo nō eſt p ſe appetendum: vt. ſ. cognoſcat ab aliis. pōt appeti inquantū vtile ad aliq̄d: vel ad hoc q̄ deus ab ho minib⁹ glorificet: vel ad hoc q̄ hoies p̄ficiāt ex bono qō in alio recognoſcant: vel ex hoc q̄ hō ex bono qō in ſe re cognoſcit p̄ſtudiū laudis aliene ſtudeat in his p̄ſeuerare ⁊ p̄ficere. Et ꝑm hoc intelligendū eſt illud Eccl. xlſ. c. Cu ram habe de bono noie. De vanitate ipſius gloie habes
Inanis gl'ia vtutes enerat. ē. in. iiij. §. Scō debet euitari: q; virtutes eneruat. ps. Oſſa diſſipat oſſa eoꝝ qui hominib⁹ placēt. diſſipat. i. diſſi pare p̄mittit oſſa. i. virtutes ⁊ opa pfecta ex quibus conſi ſtit robur aie. qui hoib⁹ placent. ſ. querētes laudes huma nas: quod ptinet ad vanā gloriā. Vñ Greg. in mor. ak. aſſi milat vanam gloriā latrunculo q̄ itinerantē vt amicum a tergo occurrens aſſociat ⁊ poſtea eū ſpoliat. Naz inanis gloria incedēti p viā bonorum latenter occurrit ⁊ virtuti bus ⁊ meritis animā expoliat. In cuius figurā legit. iiij. Reg. xx. q̄ cū ezechias rex iuda legatis regis babylonio rū oſtēdiſſet oīa ſua p̄cioſa. aurū et argētū ⁊ aromata ⁊ theſauros ſuos ductus quadā vana gloria: dixit ei Eſa ias ꝓpheta ex parte dei q̄ oīa illa que viderāt illi lega ti babyloniꝝ ipſi babyloniꝝ auferrēt ⁊ aſportarēt in terrā ſuā: quod impletū fuit tempore Joachim ⁊ ſedechie re gum iuda per nabuchodonoſor regē babylonie. vt patet Hiere. c. fi. ad ſignificādū q̄ cū q̄s manifeſtat theſauros virtutū ꝓpter laudē humanā: ipſos diabolus rex cōfuſio
Vitia multipli cat. nis aſportat ſeu aufert. Tertio inanis gloria vitia multi plicat. Eſt em̄ vnū ex ſeptē capitalibus vitiis ꝑm Tho. ij. ij. q. cxxxij. ar. iiij. quod ꝓbat per Greg. oziū. xxxj. mor. aliū. Quāuis em̄ quidā ponant ſuperbiā vnū ex capitalibus: ⁊ hi nō aſſignant vanā gloriam ẽ capitale eſſe vitiuz: ratio nabilius videt quod dicit Grego⁹ in. xxxj. mor. ak. ſ. ſuper biā non capitale vitiū: ſed reginam eſſe ⁊ matrē vitiorum a qua immediate oriūt inanis gloria vt vnū ex capitalib⁹. Nō hui⁹ eſt: q; ſuperbia importat quendā appetitū inordi natū excellētie. Ex oi autē bono qō q̄s appetit quandā p fectionē ⁊ excellentiā ꝓſequit. Et ideo cū fines oīm vitio rū ordinent in finē ſuperbie: ꝓpter h̄ videt q̄ habeat quan dā generalē cauſalitatē ſup oia alia vitia vt dicat mater oīm. Inter bona autē p que q̄s excellentiā cōſequit videt precipue ad hoc operari gloria inquantū importat mani feſtationē bonitatis alicui⁹. Nam bonū naturaliter amat ⁊ honorat a cūctis: ⁊ ideo ſicut p gloriā que eſt apud deū cōſequit hō excellentiā in rebus diuinis: ita p gloriā que eſt apud homines cōſequitur quis excellentiam que eſt in rebus humanis. Et ideo ꝓpter ꝓpinquitatē ad excel lentiā quā hoies maxime deſiderāt: ꝓſequēs eſt q̄ fit mul tū appetibilis. Et q; ex eius inordinato appetitu multa alia vitia oriunt: ideo ꝺr vitium capitale. Et q̄uis ex gñe ſuo nō ſit mortale p hoc nō tollitur q̄n ſit capitale; ⁊ ex ea plura etiā mortalia oriant. Ex ea autem oriunt ſicut filie ſeptē. ſ. inobedientia. iactātia. hypocriſis. cōtentio. ptina cia. diſcordia. ⁊ p̄ſumptio nouitatū ꝑm Greg. in. xxxj. mo raliū. Hoz ſufficientiā aſſignat. b. Tho. q. ea. ar. v. Illa vi tia q̄ de ſe nata ſunt ordinari ad finē alicui⁹ vitij capitalis illa dicunt filie eius. Finis autē inanis glorie eſt manife ſtatio ꝓprie excellentie. Ad hanc aūt pōt tendere duplici ter. Uno modo directe. Alio modo indirecte. Si directe aut p verba ⁊ ſic eſt iactantia. Aut p facta et ſi ſint facta habentia aliquā admirationē: ſic eſt p̄ſumptio nouitatū. Si p facta alia: ſic eſt hypocriſis. Si indirecte ⁊ hoc quat tuor modis. Primo quātū ad intellectū. ⁊ ſic eſt ptinacia p quā hō nimis inniti⁹ ſue ſnie nolens credere ſententie meliori. Scō quātū ad volūtatē: ⁊ ſic eſt diſcordia dū nō vult a ꝓpria volūtate diſcedere vt cū aliis cōcordet. Ter tio quātū ad locutionē dū aliq̄s clamoſe cuz aliis litigat. Quarto quātū ad factū dū q̄s nō vult exeq̄ ſuperioris pce ptū. Quāuis aūt ira cauſet diſcordiā ⁊ contētionē tamen q; hoc nō agit cōiter niſi cū adiūctione inanis gl'ie: p hoc ſz q̄ aliq̄s reputat ſibi glorioſum q̄ nō cedat volūtati vl verbis alioꝝ: ideo ponunt filie inanis glorie. Jactantia vo quantū ad cauſam interiorē eius que eſt arrogātia po nitur ſpecies ſuperbie: ſed exterior frequentius ordinat ad gloriā ⁊ honorē: ⁊ ideo ponit filia inanis glorie.

De inobedientia. Capitulum. ij.

Inobedientia prima filia eſt inanis glorie. De qua dixit Samuel p pheta. Quaſi ſcelus idolatrie eſt nolle acquie ſcere. ideſt obedire. ſ. Reg. xv. Ex quo arguit Greg. Sine obediētia quiſquis infidelis eſſe conuincit: etiā ſi fidē te nere videat. viij. q. j. ſciendū. Dicit tñ. b. Tho. ij. ij. q. cv. q illa cōparatio non eſt ꝑm eq̄litatē: vt. ſ. ita ſit graue pctm inobediētie ſicut idolatrie: ſz ꝑm ſimilitudinē aliquā inquā tū ſcz redūdat in cōtemptū dei ſicut idolatria etſi nō tātū. Eſt aūt inobediētia aliq̄n vitiū generale: aliq̄n ꝓpriū ⁊ ſpeciale. Sic ⁊ obediētia ſibi cōtraria aliq̄n eſt vtus gña lis aliq̄n ſpecialis diſtincta a ceteris. Pro cuius declara tione dicit Tho. ij. ij. q. cliij. ar. ij. q̄ ſi accipiat obedientia ꝓprie ꝓut reſpicit intentionē formalem rōne p̄cepti: ſic obediētia eſt ſpecialis virt⁹: ⁊ ꝑm hoc ad ipſam requirit q̄ impleat aliq̄s actū iuſticie vel alteri⁹ vtutis intendens implere p̄ceptū: puta honorat parētes: ſeruat feſta ⁊ ie iunia: q; hec ſunt p̄cepta dei vel eccl'ie: alr nō factur⁹. Sz ſi accipiat obediētia large p executiōe cuiuſcūq; qō pōt cadere ſub p̄cepto ſic erit vtus gñalis ⁊ concurrit cū acti bus oīm vtutū. Sic inobedientia cū p intentionē reſpicit rōnē p̄cepti ⁊tenendo. i. renuēdo ſe ſubiici tali regule ſic ē pctm ſpeciale: ⁊ ad ipſam requirit q̄ actualiter contēnat p̄ceptū. Si vo accipiat large inobediētia p omiſſione cuiuſcūq; quod cadere poteſt ex quacūq; intentione fiat: nō tñ contēnendo p̄ceptū ſic eſt vitiū generale et repe

ritur in oñi pcō. & sic ab Amb. diffinit pcm̄ esse celestiū inobediētia mādatoꝝ. Dic ergo dicek de inobediētia put est vitiū generale vt frequētius in scriptura sacra accipit aliqñ put est speciale. Tantū aūt est vitiū inobediētie vt p̄ea de paradiso expulsi sim⁹: nec reuerti potuerim⁹ alit̄ q̄ p obedientiā durissimā xp̄i q̄ patri obediēs fuit vsq̄ ad mortē crucis. Unde apls Rom. v. Sicut p inobediētiā vni⁹ hois ade. s. cū comedit de ligno boni & mali ꝓtra dei p̄ceptū multi cōstituti sunt pctōres: ita p obediētiā vni⁹ hois iesu xp̄i multi iustificabunk qui scilz imitati eū fuerit i obediētia p̄ceptoꝝ. & sic figurā p aliā viā reuersi sunt magi in regionē suā. Mat. ij. qui sunt duces fideliū. Regio nostra est paradisus. via alia. i. ☧ia ad eaz ex qua inde venim⁹: est obedientia. p inobedientiā em̄ in hoc exilii venimus. De hac ps. inquit. Maledicti q̄ declinant a mādatis tuis. ps. cxviij. Ubi tria notantur.

¶ Primo punitio rebellionis. ibi. Maledicti.

¶ Scōo expressio inobeditionis. ibi. qui declinant.

¶ Tertio plurificatio trāsgressionis. ibi. a mādatis tuis.

§. I. Quātum ad primum

Sciendū q̄ p inobedientiā seu rebellionē incurrit maledictio dei: qō ostēdit ps. dicens. Maledicti scz a deo. Ad qō etiā facit qō ō: Deut. xxvij. Maledictus q̄ nō pmanet in sermonib⁹ legis huius: nec eos opere perficit: scz obediēdo. & Eccli. xlj. Ue vobis impij viri: qui dereliquistis legem altissimi: scz per inobedientiā: & si nati fueritis in maledictionibus nascemini: et si mo:tui fueritis in maledictione erit pars vestra. Maledictio dei designat punitionē. Dicere em̄ dei est facere. Maledicit ergo de⁹ cuz malum pene facit. i. irrogat inobedienti. Maledicit aūt propter inobedientiam tripliciter deus.

¶ Primo per afflictionem corporis.

¶ Secundo per impugnationem orbis.

¶ Tertio per p̄situationem numinis.

De primo dictū fuit ade Gen. iij. ꝓpter inobedientiam suam. Maledicta terra in opere tuo. i. propter opus tue trāsgressionis. Terra corporis tui erit maledicta: afflicta multipl'r. Spinas em̄ & tribulos diuersarū passionum & infirmitatū germinabit tibi. Oēs em̄ pene q̄b⁹ subditi sum⁹ famis: sitis: caloris: frigoris: & infirmitatū sunt in penā illi⁹ inobediētie. Spinas em̄ ꝓcupiscētie terra sensualitat̄ germinat: q: caro cōcupiscat aduersus spm̄. ad Gal. v. qō ex illa inobediētia p̄cessit. immediate em̄ cū rō nō obedit deo & caro se rōni rebellauit. Scōa maledictio est: q: oēs creature pugnāt ꝓtra hoiem ꝓpter inobedientiā vbi pus oēs obediebant homini. Sap. v. Pugnabit p eo or bis terrarū cōtra insensatos. Et iuste quidē actū est vt cū oñis creatura deo obediat faciēs id ad qō instituta est. & sic p̄ceptū posuit cūctis creaturis: & non p̄teribit. ps. cxlviij. qō patet ad sensum si inobediēs deo repert⁹ fuerit cū ad hoc ei seruiāt vt obediat deo oēs impugnēt eum et maledicāt affligendo ipm̄ etiā vermes & pulices & muscę & aranee. De inobediētibus dicit etiā Deut. xxviij. Si noueris audire vocē dñi dei tui vt custodias & facias oñia mādata eius. s. obediēdo: veniēt sup te oēs maledictiōes iste & app:ehēdēt te. Maledictus eris in ciuitate. maledictus in agro: maledictū ho:reū tuū: & maledicte reliquie tue: maledictus fructus vēt̄is tui: & fructus terre tue: armenta boū tuoꝝ: & greges ouiū tuaruz. maledictus eris ingrediēs. i. incipiēs aliqō opus: & maledict⁹ egrediens idest finiens opus. Et maledictiones explicans subdit. Mittet dñs famē & esurie & increpationē in oñia opera tua que facies donec cōterat te & perdat velociter. Adiūgat tibi dñs pestilentiam donec cōsumat te. Percutiat te dñs egestate: febri: frigore: ardore & estu: & aere corrupto & rubigine. Sit celū super te eneū: et terra quam calcas ferrea. Det dñs imbrē terre tue puluerē: & de celo descendat super te cinis. Tradat te dñs corruentem ante hostes tuos: per vnā viā egrediaris ꝓtra eos: & per septē fugias & dispgaris p oīa regna terre. Sitq̄ cadauer tuū in escaz cūctis volatilib⁹ celi & bestijs terre. Percutiat te dñs vlcere egypti scabie & p̄rigine. Percutiat te amētia & cecitate & furore mētis. & multa alia ibi habes. Eccl'a etiaz punit inobediētiā maledictione excōicationis. Nam pertinaciter inobediētes excōicat. apls. ij. Cor. xj. Et in p̄ōptu habētes vlcisci oēm inobedientiā. Un. xj. q. iij. Abfit. dicit. Jn veteri lege q̄ sacerdotib⁹ nō obtēperasset: aut lapidabat a pplo: aut ꝓtēptū. s. inobediētie expiabat cruore. Nūc aūt inobediēs spūali aiaduersione trūcat. i. excōicat. Excōicatio aūt maledictio ō: in iure. vt. xxiiij. q. iij. cū sancti viri. in. §. p̄eced. ad illud capl'm. Tertia maledictio q̄ oībus peio: est: quia p̄uatur dei visione & cōsortio sanctoꝝ. Maledicti erūt qui cōtēnūt te. s. p inobedientiā Tob. xiij. Ch:istus em̄ dicet rep:obis: q̄ mādata sua non seruauerūt. Discedite a me maledicti in ignē eternuz. Jn huius em̄ figurā xp̄s maledixit ficulnee quam sine fructu repperit. Mat. xxj. vñ subito ficcata est & nō apta nisi ad ignē. Sic q̄ sine fructu obseruatiōis mādatoꝝ reperiunk a xp̄o maledicunk. i. rep:obank: ita q̄ amplius mereri nō possunt vel deo frui: sed ad ignē gehēne mittunk. Efficit etiā inobediēs aridus p indeuotionē quā hr̄e nō potest. Un Bern. Non dabit inobedienti copiam sui tāte obedientie amato: q̄ moꝛi maluit q̄ nō obedire. s. xp̄s. Sz neq̄ fructū exauditiōis i oꝛone p̄cipit. Unde Prouer. xxviij. Qui declinat aurē suā ne audiat legē: oꝛo ei⁹ erit execrabilis. Aug. Qui a p̄ceptis dei auertit q̄ō in oꝛone postulat nō meretur. Jnter oēs creaturas non videnk esse nisi due q̄ deo inobediētes sunt. s. diabolus & mal⁹ hō. & ideo congruū est: vt sicut q̄si ab oībus maledicit diabolus in detestationē sui: sic & inobediēs hō: & cū eo sociek q̄si atti nēs eius: sicut xp̄i dicunk parētes: frater: sozoꝛ: & mater: qui faciūt p̄ris sui celestis volūtatē: vt ō: Mat. xij. Ultra punitionē seueriss̄imā inobediētie ade. ꝓpter qō ō: zach. xiij. Adā exēplū meū in punitiōe inobediētie ab adolescētia mea vt mihi caueā ab inobediētia. Plura alia exēpla habenk. Uꝛoꝛ quidē Loth ꝓpter inobedientiā suam ad verba angeli versa est in statuā salis. Gen. xix. Saul ꝓpter inobedientiā suā p̄uatus est regno. Unde dicitur. s. Reg. xv. Pro eo q̄ abiecisti sermonē dñi & dñs te abiecit ne sis dñs in isr'k & rex. Prophęta dñi qui ꝓtra p̄ceptum mādaꝛuit i samaria ꝓpter suā inobediētiā a leone suffocatus est in via. iij. Reg. xiij. Quidā etiā quia noluit obedire vni ex filijs ꝓphetaꝝ dicenti sibi ex parte dei: q̄ percuteret eū vulnerādo a leone percussus est. iij. Regū. xx. signās inobedienitā p̄latoꝝ q̄ nolunt gladio correctionis percutere vitā subditoꝝ. De filio inobediētie dicitur Deut. xxj. Si genuerit homo filiū cōtumacē & p̄teruum qui nō audit imperiū patris & coercitus obedire cōtēnit accusatus a parētibus in porta ciuitatis coꝝ seniorib⁹ lapidabit eū ois ppls. Vasthi regina vꝛoꝛ regis Asueri quia cōtēpsit ad eū accedere vt imperauerat: p̄uata est regno & cōiugio. Hester. j. Jonas quia noluit dño obedire in eundo ad p̄dicandū in ciuitatē Niniuen. oꝛta tempestate ꝓpter hoc in mare p̄iectus est. Jone. ij. Populus israel q: deo obedire contēpsit. i. decē trib⁹ a Salmanasar rege assyrioꝝ in captiuitatē ducte sunt in niniuē: & postea ppls iuda cū rege suo Sedechia ꝓpter contēptū mādatoꝝ dei a Nabuchodonoso: in babyloniam captiui ducti sunt: vt in. iiij. Reg. vlti. & Hiere. vlti. Josephus & azarias quia cōtra obedientiā Jude machabei ducis exercit⁹ israel mouerūt bellū contra inimicos: debellati sunt occisis duobus milibus. s. Mach. iiij. Quidā monach⁹ noie Malchus q: ꝓtra obedientiā abbatis recessit ad visitādū parētes: captus est ab infidelib⁹ vbi multa perpessus est: vt habek in vitas patrū. Quidā liberat⁹ est a btō Bñdicto cū vexarek a diabolo: q: ☧ obediētiā ip⁹ p̄ris ordinem sacrū suscepit a diabolo arreptus est iterum. Mar-

cus torquatus cōsul romanor: q cū esset in campo cōtra hostes: filius eiꝰ extra obedientiā seu mādatū patris ipsiꝰ mouit bellum quis magnā victoriā haberet eum decapitauit vt narrat Valerius. qđ Aug. in li. de ciuitate dei nō reprobat. Cauendum est summe ab inobedientia que tot maledictionibus: tot malis punitur.

§. II. Quantū ad secundū

Inobediētia ipa exprimit dū dicit. qui declinat. Declinare autē a mādatis est recedere ab eis. i. non obedire. Esa. xxx. Neq ad dexterā neq ad sinistrā. s. vie declinetis. Via ad patriā est obseruatio mandatorum. Mādata sunt de actibus virtutū. Sm Tho. que cū consistant in medio: ille declinat ad dexterā vie q̄ recedit a mādato p excessum circa vtutem: ille declinat ad sinistrā q̄ recedit a mādati obseruatiōe p defectū virtutis. Sicut circa primū mandatū ad sinistrā declinat qui idola colit non deum: ad dexterā qui superstitiose colit. t sic de alijs. Sed vt ait pē. t allegat apostolus ad Romanos. iij. ad ostendendum vniuersos declinare. Non est intelligens: neq requirens deū: omes declinauerūt: simul inutiles facti sunt: non est q̄ faciat bonū: non est vsq ad vnū. Vbi Sm btm Tho. sup dicto psu in epistolis Pauli pē. notat primo inobedientiam vel transgressionē mandatorum. ibi. Non est intelligens. Secō amissionem inde premiorum. ibi. simul inutiles facti sunt. Tertio collectionem in hmōi cunctorum. ibi. non est q̄ faciat bonū t̄c. Primo inobedientia notatur: ibi. omnes declinauerūt simul. i. recesserūt a regla diuine legis. Esa. lvj. Omnes in viam suā declinauerunt. i. a mandatis dei recedentes pprīam voluntatē secuti sunt. Sed huic declinationi premittūtur duo que concurrunt in peccato. Primū est defectus discretionis seu rationis: ibi. non intelligens. Omnis em̄ malus est ignorans. inquit pbs. qđ verū est in particulari eligibili. Secm est defectus recte intentionis: ibi. aut requirens deū nō est scz intentionem suā dirigēdo ad deū. pē. Sfaciez tuā dñe requirā. Amissio premij notat: ibi. simul inutiles facti sunt. Hoc inutile dicimus qđ nō consequit finem suum. t ideo cū homines a deo declinant nō obedientes mādatis eius ppter quem consequendū facti sunt inutiles dicunt cū non assequantur premiū. Sap. iiij. Impioꝝ multitudo nō est vtilis. In terrā promissionis ex oibus numeratis in egypto aptis ad prelium scz sexcentis milibus solū duo intrauerūt: s. caleph t iosue qui seruauerūt et firmi steterūt in obediēdo dño. In figuram q̄ de omni vniuersali multitudine q̄ fuit in sex mūdi etatiꝫ nullus intrat in vitā eternā: nec princeps vel sapientissimus vt moyses: nec sacerdos etiam summus vt aaron: nisi duo obseruet charitatis mandata dilectionis scz dei t primi. Et in his duobꝰ mādatis vniuersa lex pēdet. Mat. xxij. Cōprehensio cunctor notat ibi. Nō est q̄ faciat bonū: scz aliquis qđ intelligit sm ppriam virtutē: idest nullus per seipsum facit bonum nisi a deo adiutus vel cōplete nullus bonū facit qui scilz in aliquo deficiat. iuxta illud. iij. Reg. viij. Non est qui faciat super terram bonū t nō peccet. Vel loquitur de congregatione malorum. Non est vsq ad vnum: scz christum. t sic ponitur exclusiue. Sed notandū q̄ cū quasi oēs declinēt a mandatis diuersis tamen de causis declināt ab eis.

¶ Aliqui per impotentiam.

¶ Aliqui per ignorantiam.

¶ Aliqui per certam scientiam.

Quantū ad mādata dei nullus potest iuste se excusare q̄ seruare nō possit. Nam etsi nō ppria virtute. tñ cū adiutorio gr̄e cuncta seruare pōt: ad quā recipiēdā si facit qđ in se est nō ei denegabit. Vñ hiero. dicit. Maledictꝰ ois scz a deo q̄ dicit deū aliq̄d nō possibile p̄cepisse. De mādatis autem hoim dicit. b. Tho. ij. ij. q. xliij. q̄ si prelatus tot precepta multiplicet. q̄ ea subditus implere nō posset excusatur a pctō. Et iō plati debēt abstinere a multitudine p̄ceptor. Ad hoc facit regula iuris. Nemo pōt ad impossibile obligari. ex de reg. iur. lib. vj. Et intelligit nō solum de impossibilitate facti: sed etiam iuris. Sm glo. ibi. Vñ si platus cōtra ius aliq̄d mādat nō pōt obligari ad illud. i. nec tenet nec dz obedire. Si aūt dubitat vtrū possit facere qz graue t durū est: obedire dz. Vñ dist. xix. c. in memoriā. dī. Licz vir ferendū ab illa sancta sede imponat iugū tñ feramus t pia deuotiōe toleremus. De ignorātia mādatorum ex qua aliq̄ declinat. Nota q̄ in mādatis q̄ sunt de iure diuino nulla ignorātia excusat a mortali: sed vt apls dicit. Ignorās ignorabit. i. a deo reprobabit si transgrediat mādata necessaria ad salutē. In positiuis seu humanis p̄ceptis nisi habeat iustā cām ignorantie: vt q̄ nō potuit scire nec habuit q̄ doceret: non excusat a pctō q̄ tenet ad seruandū t nō seruat. vñ Aug. Illis oīno ignosci non poterit q̄ a quo discere habētes operā non dederūt. dist. xxxvij. §. fi. Et Nicolaus papa dicit. Si decreta romanor pontificū nō habetis: de neglectu t incuria redarguendi estis. dist. xx. De ignorātia tñ multa habes. §. in. s. pte. t. s. in ti. de accidia. Declināt alij scienter a mādatis: t aliq̄n hoc ex sufficiēti rōne aliq̄n ex neglectu: aliq̄n ex cōcēptu.

Ex rōne nullus pōt declinare licite a mandatis dei in vllo casu nisi deus sibi contrariū mandet: vt mādauit osee q̄ cognosceret mulierē fornicariā. Osee. j. q̄ in b non peccauit sm Tho. q: hec est iusta lex t preceptum qđ deꝰ qđdinat. Sed in p̄ceptis platoꝝ potest declinare aliquando sine pctō. Dicit Pe. de pal. in iij. q̄ si prelatus precipit alicui aliq̄d errans non precepturus si sciret veritatē. pōtalis salua obediētia. i. sine pctō nō implere illud. ex de rescrip. c. si qñ. Dicit etiā idē Pe. q̄ p̄cepta principis intelligūtur saluo iure alterius. C. de eman. libe. nec aūt. Vñ nō oportet semp mādatū pape implere: sed sufficit cām pbabilē nō implendi allegare. vt exposse dz in illo. c. si qñ. Illa em̄ ratio debet mouere delegatū que mouit delegantem. Vñ si scit se habere cām nō implēdi qđ papa mādat quasi sciret credit verisimilr q̄ cōtrariū mandasset: non tenet implere. Sup dicto. c. si qñ. de rescrip. dicit etiaz Anto. de bu. q̄ subditus mādato superioris debet obedire nisi subsit causa quā allegare debet verbo scilz vel scripto. Nec dicit quis cōtrauenire mandato superioris si motus iusta causa nō obedit. Si aūt dubitat vtrū superior eū intendat obligare ad faciendū etiam si sciret factū vnde mouet subditus ad nō faciendū estimās iustā cām habere dz obedire. ar. xxiij. q. j. q̄d culpat. vel significādo expectare sedam iussionē. vt in. c. si qñ. de rescrip. Ex neglectu declinando idest nō seruando mādata diuina aut humana facere contra obedientiā. est inobediētia put est virtū gñale: saltem ea q̄ sunt ab aplis t eoz successoribus instituta nulla desidia negligant: nulla dissentiōe violent: nulla cōcertatione turbent. Julius papa. xxv. q. ij. Amputato. Sciēdum tñ sm Tho. ij. ij. q. cliij. q̄ vbi cōmittitur pctm̄ veniale nō est ibi ppria inobediētia: sed cum cōmittit mortale. Nam venialia nō sunt cōtra precepta. Ubi etiam notandū sm cancellariū Parisien. t alios doctores q̄ non oēs ordinationes ecclesie vel platoꝝ sunt in p̄cepto: ita q̄ trāsgredientes etiā sciēter peccent mortaliter: sed ficut in lege diuina q̄dā sunt monita simplicia cōtra que faciēdo esset de se veniale: vt illud Leui. xix. Coram cano capite surge. i. reuerentiā senioribus phe. Quedā p̄cepta cōtra que operādo esset mortale. vt decē precepta t q̄ reducunt ad ea. t in nouo testamēto credere explicite articulis fidei: t sacramenta suscipe sm tpa t qualitatē psonarū. Ita etiā in lege canonica vel ciuili seu ordinationibꝰ prelatorū sunt quedā p̄ceptoria: quedā monitoria. Qui facit cōtra p̄cepta diuina vel humana sumēdo ppie t stricte p̄ceptū: etiā si non faciat ex cōtemptu sed ex neglectu: peccat mortalr. Unde Greg. Qđ p̄cipit impat: qđ impat necesse est fieri. xiij. q. j. §. ite Grego. Apstus. ij. Timo. iiij. inter criminalia ponit illud. Parentibus nō obedientes. Et ad Roman. xiij. ca

Trāgressiō mandatorum ex inobediētia.

Declinatur a mādatis dñi propter tres cās.

Ex rōne declinandi mādatis dei.

Ex neglectu declinando contra obediētiā. est inobediētia

Nō oēs ordinationes i p̄cepto

Qui ptāti resistit ꝑlatis nō obediēdo: dei ordinatiōi resistit: ⁊ ipe sibi dānationē acq̄rit. Nō huius est ꝺm. b. Tho. q̄.cv. ar. ſ. q: illud est mortale qō ordinat charitati ꝑ quā est in nobis vita ſpūalis. Talis aūt est inobediētia precepto. Exigit em̄ charitas qua dñs diligit vt mādatis ei⁹ obediat. ꝺm illud Job. xiiij. Si q̄s diligit me ſermonem meū ſeruabit. Et in ꝑceptis dei ꝓtinet: q̄ etiā ſupioribus obediat. ꝺm illud ad Heb. vltimo. Obedite ꝓpositis vestris ⁊ ſubiacete eis. Et Roma. xiij. Omis aia potestatib⁹ ſublimioribus ſubdita ſit. Sfacit etiā ꝓtra iusticiā ⁊ charitatē xpi q̄ nō obedit iustis preceptis superioꝝ: ꝑ hoc q̄ ſubtrahit obediētiā debitā. Ex contēptu autē declinat a mandatis q̄ nō tm̄ ex negligentia ſed etiā ex quadā rebellione ⁊ obſtinatiōe renuit ſubīci ꝑceptis superioꝝ. Et hec est inobedientia ſtricte ⁊ formaliter ſpeciale peccatū. ꝺm Prouerb. xviij. Impius cū in ꝓfundū peccatoꝝ venerit contēnit. Et xps Luc. x. c. Qui vos sc̄z prelatos spernit: idest contemnit in mandatis vestris. me spernit. Itez Nicolaus papa. Si quis dogmata. mandata. interdicta. ſanctiones vel decreta pro catholica fide vel eccleſiastica disciplina: ꝑ correctione imminentiū vel futuroꝝ malorū a ſedis apostolice prelule ꝓmulgata cōtempſerit: anathema ſit. i. ſiat. xxv. q. ij. ſi quis. Et vt dicit Bern̄. in li. de dispensationibus ⁊ ꝑceptis. Contēptus vbiq̄ damnabilis: idest mortale est. Sfacere aliquid ergo cōtra preceptuꝝ diuinū vel humanū nō ex cōtemptu ſed ex paſſione: mortale est. Sfacere aūt ex cōtemptu nō ſolum mortale est ſed grauius. ⁊ nō ſolum ſi fiat contra ꝑceptum: ſed etiā ſi fiat ꝓtra mandatū. i. contra illud qō de ſe est veniale mortale. Unde qō dicit Aug⁹. Nullum est adeo veniale qō nō fiat criminale dum placet. diſt. xxv. §. als. Exponit glo. i. cui⁹ cōtemptus. ſ. venialis ita q̄ ipſe contemptus est mortale. Et q̄uis graue pctm̄ mortale ſit talis inobediētia ſeu precepti contemptus: non tamē grauiſſimū omniū. Cū em̄ grauius ſit cōtemnere precipientē q̄ preceptū eius: ideo illa peccata que ſunt contra ꝑſonam precipientē ſunt grauiora peccatis inobedientie que ſunt contra preceptū ei⁹ ſicut blaſphemia est ga deū: homicidiū est ga proximū magiſq̄ inobedientia. ꝺm Tho. vbi. s̄. Et q: vt dicit Aug. in lib. cōfeſ. In potestatib⁹ humane ſocietatis ſicut ad obediendū maiori minori recte ꝓponit: ita de⁹ oibus. diſt. viij. Que cōtra mores. Ideo quāto ſupior est ille q̄ ꝑcipit: tanto grauiꝰ est eſſe inobedientē illi: ⁊ iō grauius est eſſe inobedientē deo q̄ homini. Itē ex trāſgreſſione ꝑceptoꝝ diuerſoꝝ eiuſdē ſupioris: tāto est aliq̄d grauius pctm̄: quāto magis ꝑceptū illud est de intētione ꝑcipientis ſiue dei ſiue hois. Itē ſciendū q̄ pctm̄ ꝑmi hois qō in oēs emanauit nō fuit inobediētia ꝺm q̄ est ſpeciale pctm̄: ſed ſupbia ex qua hō ad inobedientiā ꝓceſſit ꝺm Tho. ps̄. Declinantes aūt in obli. i. recedentes a mādatis q̄b⁹ obligant et ꝑ b̄ intrātes in obligatiōes pene debite ꝑ trāſgreſſione addunt dīs cū operātib⁹ iniq̄tatē. ſ. ad infernū. De cōtemptu tm̄ plenius habes in. iij. pte in titu. de religioſis.

§. III. Quantū ad tertium

Intēdēdū q̄ in plurali dicit. a mandatis tuis. q: plura sunt mādata diuina ⁊ hūana a q̄z nullo doz declinari. Mādata eccl̄ie ⁊ ꝓlatoꝝ dei mādata dici ꝓnt ſi iuſta ſunt. q: a deo inſpirata eis. ꝺm illō Prouer. viij. qō ait ſapia diuina. ꝑ me legū ꝓditores iuſta decernūt. Et q̄uis cōiter aſſignet⁹ differētia iſta inter mādatū ⁊ ꝑceptū: q: mādatū nō obligat de neceſſitate ſaluꝰ: ei⁹ trāſgreſſio est veniale: ſz ꝑceptū ſit de neceſſitate ſaluꝰ: q: obligat ad mortale: tm̄ freq̄nter mādatū ſumit⁹ ꝑ ꝑcepto. Un xps diſcipul⁹ loquēs de dilectione ſumme neceſſaria haberi dixit. Hoc est ꝑceptū meū vt diligatis inuicē. Jo. xv. Et alia vice ait. Mādatū nouū do vobis vt diligatis inuicē. Joh. xiij. Et ipe iobes in ꝓma canō. ſua inqr. Hoc mādatū habem⁹ a deo vt q̄ diligit deuz diligat ⁊ frēm ſuū. Sic etiā i ps̄. mādatū ponit ꝑ ꝑcepto hic ⁊ alibi q̄ſi ſemp. ꝺm illud ps̄. cxviij. Tu. ſ. de⁹ mādaſti mādata tua cuſtodiri nimis. i. valde: q: vsq̄ ad mortē ſuffereda. Dicit Eccl̄. iiij. Usq̄ ad mortē certa ꝑ iuſticia cōſeruāda: circa quā ſunt mādata. Cum aūt ſint multe ordinatiōes eccl̄ie ⁊ rectoꝝ q̄ ſint mādata. i. ꝑcepta obligātia de neceſſitate ſalutis nō est facile de oib⁹ determinare. potest tm̄ de hoc haberi aliq̄ cognitio ex materia vel forma.

Ex materia q̄dē ſi ſit ordinatio de re neceſſaria ad charitatē vel iuſticiā vel diuinā reuerētiā: vt illud de correctiōe fraterna. Corripe eū inter te ⁊ ipm̄ ſolū. Mat. xviij. qō est ꝑceptū diuinū. Et q̄ euchariſtia a ieiunio ſumat: qō est ꝑceptū eccl̄ie. de cōſe. di. ij. liq̄do. Et q̄ nō fiant clādeſtina mr̄imonia. xxx. q. v. ꝑ totū. Et q̄ nō reddat debitū in adulterio ꝑmanēti ab alio. xxxij. q. ſ. ꝑ totū. ⁊ hmōi. Hoc tm̄ pōt male determinari niſi ex cōi declaratione doc. Ex forma aūt. i. ex modo locutiōis vel ſcripture ipi⁹ ordinatiōis potest b̄ ꝑcipi multiplr. Primo ex pena ſpūali poſita in ꝓfaciente: videlz ſnia excōicatiōis lata: q̄ pena maxima est in eccl̄ia. xxiij. q. iij. Un oēs ordinatiōes eccl̄ie vel ꝓlatoꝝ q̄ fiūt vel facte ſunt ſub pena excōicatiōis late ſnie nulli dubiū ſunt ꝑceptoꝝ ie: q̄uis nō dicat vbū ꝑcipiēdi vel mādādi. Et ſciēter ꝓfaciētes ſubditi peccāt mortal⁹ niſi ꝓtineat intolerabilē errorē. Idē ſi fiāt ſub pena ſuſpēſionis depoſitiōis vel interdicti. Sed ſi fiāt ſub pena excōicatiōis cōminatorie. i. nō late ſnie ſed ferēde nō est vsq̄q̄ verus ⁊ clarū. Quibusdā videt⁹ q̄ ſit mortale trāſgreſſio talis ordinatiōis ꝺm Jo. nea. ꝑcipue cū est in iure cōi ſcripta. Sed aūt ab hoie fiāt dubiū est. Sc̄o pōt b̄ ꝓpēdi ex pena corporali grauꝰ: vt ſi ꝓhibeat aliq̄d ſub pena mortis vl̄ mutilatiōis ꝓut sit ꝑ leges ⁊ ſtatuta ciuitatū: q̄ ꝺm Tho. in. ſ. ij. obligāt etiā in foro ꝺscie ad obſuātiā: vel pena incarceratiōis q̄ inferr⁹ etiā ab eccl̄iaſticis: ⁊ in religionib⁹ mortale est. Nō em̄ inferr⁹ talis pena niſi ꝑ eo qō multū eēt leſiuū iuſticie ⁊ boni cōis. Idem videt⁹ ſi ſub pena grauioꝝ culpe debita aliq̄d ꝓhibeat: vt in religionib⁹ aliq̄b⁹. Tertio pōt b̄ hr̄i ſi ordinatio fiat ſub tali forma. ꝑcipio vl̄ mādo in vtute obediētie vel ſpūſſcti vel ſub interminatione maledictionis eterne: vel ſub obligatione pcti mortalis. Hmōi modis vtunt⁹ cōiter nūc ꝓlati cū intendūt precipere ſubdit⁹ aliq̄d neceſſario faciēdū: ⁊ eccl̄ia i ſuis ordinationib⁹. Jn regl̄a tm̄ bti frācisci etiā abſq̄ tali mō loquēdi ha benē inſta ꝓcepta obligātia ad mortale: vt hr̄ in cle. Exiui de paradiſo. ex de v. ſig. Sz cū ꝑceptū ſit obiectū obediētie ꝺm Tho. vbi. s̄. quōcūq̄ innoteſcat ⁊ q̄buſcūq̄ vbis ꝑceptū ſuperioris ſubdito certitudinal⁹ tenet⁹ obedire: al⁹ stat virtuti vboꝝ iux illud Greg. Humane aures talia verba iudicāt q̄lia foris ſonāt. xxij. q. v. humane. vbi dicit glo. q̄ cū nō cōſtat de intellectu legiſlatoris vel mādātis nō est a vbis recedēdū. vt ex de ſpō. c. ex lr̄is. ⁊. ff. de. l. iul⁹. nō alr. al⁹ aūt faciēdo ꝺ ordinatiōes eccl̄ie vel ꝓlatoꝝ vl̄ regulārū vel ſtatutoꝝ q̄ nō ſunt ꝑceptorie est veniale niſi fieret ex ꝓtēptu. Precepta aūt eccl̄ie cōia ad q̄ oēs obligant⁹ ſunt plura: vt de obſuatiōe feſtoꝝ: de obſuatiōe ieiuniorū: de ꝓfeſſione ſemel in anno fiēda: de cōione etiā ſuſcipienda: de auditiōe miſſe die⁹ feſtiuis: de cuitatiōe excōicatorū: de abſtinētia ab eſu carniū feria ſexta ⁊ ſabbato in italia: de ſumēda euchariſtia ieiuno ſtomacho q̄ad nō infirmos grauiter: de cauēdo a torneamētis: de nō faciēdo aliquid eoꝝ in q̄b⁹ est lata ſnia excōicatiōis a iure. Ultra iſta decē cōia gn̄a ſunt q̄dā alia ꝑcepta ſpectātia ad ſpāles ſtat⁹: vt ad clericos vel religioſos vel cōiugatos vel medicos. Et de decē ꝑceptis legis diuine habes. s̄. in. ſ. pte. ti. xv. c. vnico. De ꝑceptis eccl̄ie habes. ſ. in trac. de accidia: q̄ cōiter omittunt⁹ ex negligētia q̄ ad accidiā ptinēt. Et in ti. de gula q̄ad ꝑceptū de ieiunio ⁊ abſtinētia carniū. De ꝑceptis ptinētib⁹ ad ſtatus ꝑfatos vel alioꝝ habes in. iij. pte. in ti. de illis ſtatib⁹. Nūc aūt agek ſolū de ꝑcepto ſolutiōis decimarū q̄ partim diuinū est: ⁊ ptim eccl̄ie. ſ. quoad quotā. Et ex contēptu aliq̄n dimittit⁹ ꝓpter malā vitā clericoꝝ.

Ex materia diſcernitur de mādato.

Ex forma determinatur de mādato.

¶ De retentione decimarū. vbi agitur quomodo ⁊ si excusantur non dantes decimas. Lapkin. iij.

SUmite psalmū et date tympanū psalteriū iocūdum cū cithara. ps. lxxx. Sic exponit Bña. xiij. q. j. ecclesias. §. leq. Sumite. s. vos ppli. psalmū. i. diuina officia que pncipaliter sunt de psalmis. Psalmꝰ em̄ interp̄tat laus dei ⁊ officiū totū est ad laudē dei. Sumite g̃ diuina officia a clericis: ⁊ date eis tympanū. i. tpalia: q̃ idcirco dicunt tympanum: q: sicut ad sonū tympani hoies cōpaliter gaudēt ⁊ recreant: ita ꝑ tpalia recreant cōpꝰ ⁊ letificant in sui sustētatiōe. Qui em̄ seminat spūalia ab eis debēt metere cōpalia. Et q̃ altario seruit debēt viuere de altario. Sm aplm. j. ad Cor. ix. Et xp̃s Luc. x. Dignꝰ est operi mercede sua. ⁊ multa alia testimonia scripture q̃ ibi notat Bran. Et ꝓpterea instituū est a deo ⁊ eccl̃ia decimas dari in sustētatione ministroꝝ ecclesie q̃ pplis ministrāt spūalia vt diuina officia ⁊ sacra. Sed vt sint fructifera aiab⁹ ista. s. psalmi diuinoꝝ ⁊ tympanū decimarū ⁊ oblationū: sit tibi psalteriū. s. decachoꝝdū. i. obſuatio decē ꝑceptoꝝ. iuxt illud. In psalterio decē chordarū psallite illi. Et ista obseruātia ꝑceptoꝝ fit cū cithara q̃ dulcius sonat psalterio. vt dicit glo. ⁊ signat charitatē. nihil em̄ dulcius charitate. Tūc psalterium est iocundū. i. obseruātia mādatoꝝ qñ fit in charitate. Et diuina igit̃ ministrāda ⁊ tpalia decimarū dāda cū obedientia mādatoꝝ ⁊ charitate. Exo. xxij. Decimas ⁊ primitias nō tardabis dño offerre. Est aūt triplex decima.

¶ Prima decima spiritualis.

¶ Secunda decima temporalis.

¶ Tertia decima substantialis.

§. I. Decima spūalis que

figurabat ꝑ decimā materialē est humiliatio seu recognitio ois sui boni a deo: ⁊ defectꝰ sui a se. Decima ē pfectionis signū: q: denarius numerꝰ est numerus quodāmodo pfectus: q: est limes p̃mus numeroꝝ. Nā vltra nō ꝓcedit nisi replicādo ꝑteritos numeros. Nouenarius est numerus impfectus: q: nō attingit ad decimū. Dare g̃ deo decimā spūalē est quicq̃d pfectiōis in se est deo attribuere ⁊ quicq̃d defectus est sibi retinere. i. a se recognoscere. Sm illud Osee. xiij. Perditio tua ex te israel. tm̄ in me salus tua. Ad qđ facit qđ ait Hieroñ. sup Malachiā. Possumꝰ decimas ⁊ p̃mitias sic interp̃tari. Si q̃s doctus ⁊ eruditꝰ in lege dñi potest alios erudire: non debet sue attribuere prudētie: ingenioq̃ qđ possidet: sed gratias agat primuꝫ dño qui cūcta largit̃: deinde sacerdotibus et ministris a quibus est eruditus. xvj. q. j. Reuertimini.

§. II. Decima temporalis

est obſuatio q̃dragesime cū debita obseruatione ⁊ deuotiōe ⁊ ieiunio. Cū em̄ annꝰ p. cccl xv. dies voluit. ieiunādo xxxvj. q̃ sunt a p̃ma dñica q̃dragesime vsq̃ ad pascha ieiunabiles. nā sex dñicis diebꝰ q̃ interponunt nō ieiunat. q̃si anni decimas deo damꝰ. Est em̄. xxxvj. numerꝰ decima ꝑs dierū ān. Dec Greg. de cōse. di. v. q̃dragesima. q̃bꝰ tm̄ q̃tuoꝝ dies p̃ores additi sunt ab ipo greg. vt ꝓfoꝛnemꝰ nos xp̃o in ieiunio q̃. xl. diebꝰ ieiunauit. Sꝫ vt pfecte det decimā huiꝰ tpis: dꝫ b tpe maxime abstinere a vitijs. Et sicut xl. hoꝛis stetit xp̃s i sepulcro seu moꝛtuꝰ: ita illis diebꝰ fis moꝛtuꝰ sensibꝰ exterioꝛibꝰ. i. moꝛtificatꝰ. Et sicut. xl. diebꝰ stetit in mū do post resurrectionē ad ꝓfoꝛtādū discipulos ⁊ visitandū: ita illis diebꝰ magis insistas elemosynis p̃ri moꝛ. ⁊ sicut. xl. hebdomadis stetit i vtero v̄ginis: ita illis diebꝰ paces deo ꝓfoni ⁊ puritati. Et sicut. xl. mensibꝰ p̃redicauit in mūdo: ita illis diebꝰ audias p̃redicationes.

§. III. Decima substātie tē

poꝛalis est decima ꝑs fructuū q̃s quis recolligit in terris suis. De q̃bus dꝰ: Leuit. xxvij. Oēs decime terre siue de frugibus siue de pomis arboꝝ dñi sunt. Et q̃ hmōi decime nō dent cōqueri dñs dicens Malach. iij. Si affliget homo deū: q: vos cōfligitis me ⁊ dixistis. In q̃ fligim⁹te: in decimis ⁊ p̃mitijs ⁊ penuria vos maledicti eſtis. q. d. q: nō dedistis decimas: iō habuistis maledictionē penurie. Et subdit. Inferte omnē decimationē in horrea mea: vt fit cibus in domo mea: et ꝓbate me si nō effudero sup vos catharactas celi ⁊c. Et dicit Aug. Decime ex debito reḡrunt ⁊ q̃ eas dare noluerint res alienas inuadūt. xvj. q. j. Hoc tñ itelligēdū cū reḡrerent: vt. j. declarat. ⁊ Jnñ. dicit q̃ in signū vltis dñi q̃ñ quodā titulo speciali dñs sibi decimas reseruauit. ex de deci. c. Cū nō fit. Ponit aūt Ray. multa mala q̃ pueniūt nō dātibus decimas. Unde Aug. Cū decimas dādo celestia ⁊ terrena possis ꝓmereri p auaricia tua duplici bñdictiōe fraudaris. Hec est enim dñi iustissimi cōsuetudo: vt si tu illi decimā non dederis: tu ad decimā reuocaris dabis impio militi qđ nō vis dare sacerdoti. xvj. q. j. c. decime. Jtē Aug. e. q. Nō em̄ deus nr̄ postulat p̃miū sed honoꝛē: ⁊ q̃ dignat⁹ ē nobis totū dare: decimā dignat a nobis recipe nō sibi: sed nobis pculdubio ꝓfuturā. Antiq̃ patres ideo oib⁹ copijs abundabāt: q: decias dabāt. Qđ nō accipit xp̃s accipit fiscꝰ. xvj. q. vij. maioꝛes. Econtra remuneratio dantiū decimas sm Ray. est q̃drupleꝛ. s. abūdātia fructuū: sanitas coꝛporis: remissio pctoꝝ: ⁊ celeste p̃miū. De p̃mis duabꝰ dic Aug. Si decimā dederis nō solū abūdantiā fructuū: sed ⁊ sanitatē coꝛpis cōseqũris. xvj. q. j. decime. De aliis duabꝰ dicit i eo. c. Qui g̃ sibi p̃miū aut cōparare aut indulgētiā peccatoꝝ desiderat ꝓmereri reddat decimā: ⁊ de nouē prib⁹ studeat elemosynā dare pauperibus. Videndū g̃ q̃d sit decima: quid p̃mitie: de q̃bus debeat dari: a q̃bus ꝓmis ⁊ q̃bus locis: ⁊ an excusent a pctō nō dātes vbi nō consueuerunt dari. Nota p̃mo Hiero. sup Ezech. ponere multiplicem decimā. ⁊ habet ex de deci. c. j. vbi dic. Decimā partē oīm fruguꝫ leuitice tribui ppls ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis leuite hoc est inferioꝝ ministroꝝ gradus decimas dabāt sacerdotibus. Erātq̃ ⁊ alie decime quas vnusq̃sq̃ ex pplo isral̃ in suis hoꝛreis reseruabat vt comederet eas cū iret in hierl̃m in templū ⁊ in vestibulo rēpli sacerdotes ⁊ leuitas ad cōuiuiū inuitarēt. Erāt ⁊ alie q̃s pauperib⁹ recōdebāt. At vo p̃mitie q̃s de frugib⁹ offerebāt: nō erāt speciali noie diffinite: sed offerentiū arbitrio derelicte. Traditionē q̃ accipim⁹ hebꝛeoꝝ: nō lege preceptam: sed arbitrio magistroꝝ inolitam. q̃ qui plurimuꝫ quadragesimā partē dēt sacerdotibus: qui minimū sexagesimā. Inter quadragesimā aūt ⁊ sexagesimam licebat quodcūq̃ voluissent offerre. Hec ille. Quare aūt p̃mitie dent: ⁊ quō hoies ad hoc teneant. Dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxxxvj. ar. iiij. q̃ quia deo debem⁹ exhibere id qđ precipuū est: ideo offerebant p̃mitie i recognitionē diuini beneficij. s. q̃ aliq̃s ꝑficeat fructus terre a deo recipere. Et dabant ex p̃mis fructib⁹ tanq̃ quid precipuū. Et quia sacerdos cōstituit ppls in his q̃ sunt ad deū: ideo p̃mitie cedebāt in vsum sacerdotū. ptinet aūt ad ius naturale vt ex reb⁹ sibi datis a deo aliq̃d tribuat ad suū honoꝛē. Sed q̃ talibus ꝓmis exhibeant. s. sacerdotib⁹: aut de p̃mis fructib⁹: aut in tāta quātitate hoc fuit in lege veteri determinatū. Jn noua aūt lege ꝑ determinationē ecclesie diffinitur vt p̃mitias hoies soluāt sm cōsuetudinem patrie: ⁊ indigentiā ministroꝝ eccl̃iaꝝ. vñ. xvj. q. vij. dr. q̃ decimas ⁊ p̃mitias q̃s iure sacerdotū esse sentim⁹ ab oīi populo accipe debet. Decima aūt ꝓpria ⁊ vera est decima pars oīm bonoꝝ iuste acquisitoꝝ deo debita. ex e. Tua nobis. Uñ sm Ray. dari debēt de oib⁹ fructib⁹ terraꝝ: arboꝝ: hoꝛtoꝝ: nutrimētis aialiū: lana: lacte: feno: lignis: piscatiōib⁹: venatiōib⁹: afflictis pēsionib⁹: molēdinis et advētū balneis: fullonijs: metallarijs lapidicinijs de lucris ex negocijs ꝓsecutis ⁊ artificijs ⁊ ceteris bonis. xvj. q. j. decime.

Decime sunt.

Prima decima quas tenent dare.

ꝛ.q.vij.c. Quicūq; recognouerit. ex eo. cōmissuz. ꝛ.c. Nū cios. Et ꝑhaliter de oi licito ꝑm Host. ꝛ Tho. Sfit autē talis distinctio de decimis, quia quedā sunt ꝑsonales: quedaz prediales: quedā mixte. Personales sunt que debent ex negociatione ꝛ artificio seu sciētia. i. ex lucro acq̄sito p sciētiā: vt p lecturas: aduocatiōes: ꝑsultatiōes ꝛ hmōi. mi litiā venatiōes: piscatiōes. officia regimis ꝛ hmōi. Et he ꝑsonales dari debēt eccl'ie parochiali seu baptismali vbi quis audit diuina ꝛ recipit sacra. vt. xvj. q.j. Questi. ꝛ. xiij q.j. §.j. Et hoc nisi aliud obtineat de ꝑsuetudine. ex. e.c.j. ꝛ ex de deci. c. ad aplice. Vel nisi ꝑscripte sint: que tñ ꝑscri ptio p laicū fieri nō pōt. hec Ray. Tho. ꝛ Host. Reges tñ ꝛ ꝓncipes ꝑsonales decimas soluēt epō illi⁹ diocesis in q̄ hñt ꝓncipale domiciliū ꝑm Inno. Et possunt dari ꝑsonales decime in fine āni. ar. ex de pigno. c. Ex lr̄is. De re etiā donata vel legata notauit Hugo. xvj. q.j. decime. q̄ debeat dari decima: licz fuerit decimata a legatore vel donatore. Sz de successiōe hereditaꝝ ꝑtine filio nō tenek si decima ta sunt bona a ꝑe: sed heres extraneꝰ bñ tenek. De illicite acq̄sitis in casib⁹ vbi cōpetit restitutio vt i furto: vsura: iniusto bello ꝛ hmōi: vel vbi de necessitate opz vt fiat erogatio: vt i simonia nō dz dari nec recipi decima ꝑsonalis. Sz inalijs illicite acq̄sitis vt p turpitudinē dz dari si pctm̄ est occultū: nō aūt si est notoriū dz recipi ꝑm Tho. Decima pdialis est q̄ ꝓuenit ex ipis pdijs. ex. e.a.d apostolice. ꝛ. c. pastoraℓ. ꝛ ꝑm Host. debēt dari indistincte a possidēte predia siue iuste siue iniuste possideat. Et nō solū si possideatur pdia a catholico: sed etiaz hereticō iudeo vel pagano. ex. e.c. de terris. Et rō huiꝰ est: q: dank rōne predioꝝ. ex eo. c. de terris. etiā si fuissent seminata semine furtiuo ꝛ hmōi Tho. ꝛ Ray. Ꝺ si q̄s arboꝛez excisam in silua poꝛtet ad locū vbi multo plus valet ꝑm Inno. soluet decimā ecclesie vbi sita est silua deductis expēsis q̄s fecit in trāsferēdo ꝛ dz dari parochie in qua sitū est pdiū hmōi decima pdialis. xvj. q.j. si q̄s laicus. ꝛ. xiij. q.j. §.j. ꝛ ex eo. qm̄. Et Ꝺ nisi aliud obtineat de ꝑsuetudine. ꝛ debēt dari decime nō deductis expēsis: nec etiā illis q̄ fiūt ꝓ fructib⁹ colligendis. ex eo. cū sint hoies. debēt q̄ dari statiz q̄n fructꝰ ꝓcipiunk anteq̄ inde separek census vel tributū ꝛ hmōi. Ꝺ si ꝓus fuerit facta dicta sepatio: dabik nihilominꝰ decima integra. ex eo. c. Tua nobis. Utrū aūt debeāt deꝑtari ad ecclesiāvel dari in agris ꝛ vineis. dicit Host. in Ꝺ esse stāduz ꝑsuetudini. ex de sepul. c. Certificari. Decima mixta est q̄ de agnis ꝛ alijs fetibus aialium ꝓuenit q̄ sunt in pascuis partim eī ista decima ꝓuenit a pdijs vbi pascunk aialia ꝛ sic sunt pdiales. partim a custodia ꝑsonarū: ꝛ sic sunt ꝑsonales ꝓpterea dicunk mixte. Et iste ꝑm Host. dāde sunt illi ecclesie vbi est cōsuetudo dādi. Ꝺ si nō appeat cōsuetudo dādi si animalia cōtinue pascunk in parochia eius q̄ est dñs ipoꝝ ꝛ qui gerit curā eoꝝ dari dz ꝓpie parochie. Si aut̄ pascunk in alia parochia diuidi debēt iter ecclias vbi pascunk ꝛ ꝓpiā. ex de testa. c. Relatum. Sed Tho. ꝛ Ray. dicunt q̄ de lacte: fetu: ꝛ lana dz dari eccl'ie vbi pascunk. Ju hmōi aūt decimis non tenenk dare optima nec tenenk dare magis vilia sed mediocria. xvj. q.j. c. decime. Item nota q̄ si pascua ꝓ aialib⁹ annuatim vendātur ꝑm Inno. decimam ꝓcij soluēt illi ecclesie vbi sunt pascua. Sed si dñs fundi patiaℓ gratis pasci bestias in fundo: cū herba quā euellit bestia trāseat cū onere suo: sez decime. dñs bestie tenebik dare etiam decimā valoris herbe. ff. de vsufru. l.ſi vsufructus. Utrū decime possint ꝑscribi. Rñ. a laicis nō. ex de ꝑscrip. c. causam. sed a clericis sic si paro chiā habēt. ex de ꝑscrip. c. de quarta. Religiosi q̄s si nō hñt parochiā ipas ꝑscribere nō possunt: q: nec possidere. xvj. q.j. Placuit. Sed si habēt tunc rōne parochie eas ꝓescribunt. ex eo. c. Cū cōtingat. ꝛ. c. Cū in tua. Et nota q̄ ep̄s qui dicit se ꝑscripsisse decimas in alieno epatu oportet q̄ alleget ꝛ ꝓbet titulū: quia ius cōe est contra eū: nisi tanti tpoꝝ alleget ꝓescriptio; cuius ꝓij memoꝛia nō existat, ex de ꝓescrip. c. epm. lib. vj. Item nota q̄ si cōsuetudo ꝓcipiēdi decimas fuerit ꝑscripta in vno predio alicui⁹ parochie nō extendik hoc ad aliud prediū q̄ de nouo colitur. ex eo. Cū cōtingat. Item qui diu decimas nō soluit ꝛ nunc vult soluere nō debet soluere illis qui ex sola ꝓescriptiōe decimas hactenus ꝓceperunt: sed ecclesie parochiali ꝑm Guil'. Utrum decime illarū rerū de quibus non consueuerūt dari antiquitus debeank illis qui eas habent in feu dū vel eas recupauerint aut ecclesie. Respōdet Ray. Udek q̄ milites q̄ alias decias recipiūt possint illas petere eo q̄ illis terra illa ab antiquo fuit decimalis: ꝛ vna eadē res non debet duplici iure censeri. ex eo. Cum in tua. Vel forte verū in monasterio vel ecclesia. secus in laico q̄ non debet eas recipere: sic nec etiā decimas noualiū. Unde cōsulendū est q̄ soluat parochiali ecclesie. Idem Host. Item sciendū ꝑm Ray. q̄ si quis tenet decimas in feudū nō ꝓpter hoc recipiet decimas noualiū: sed debentur ecclesie parochiali: q: hmōi cōcessiones ꝛ ꝑuilegia sunt artanda nō ampliāda. ex eo. tua. nisi forte sint religiosi ꝛ ex ꝑuilegio decimas ꝓcipiant. q: ꝓciperēt etiā decimas noualium ex eo. c. Ex parte. ij. Ꝺ si ipi religiosi nō ex ꝑuilegio decimas alicuius ecclesie ꝓcipiebāt sed ex ꝓescriptione. tūc decime noualium non eis sed ecclesie sunt soluēde. ex eo. c. Cum contingat.

§. IIII. A quibus debēt dari decime.

Rñdeo q̄ debēt dari decime ab omnib⁹ laicis xvj. q. vij. Decimas. ꝛ ex eo. c. A nobis. Item clerici tenenk ad decimas non de ecclesijs: sed de rebus suis. ex eo. c. ij. Item religiosi tam exempti q̄ nō exēpti de terris ꝛ possessionibus suis acquisitis ꝛ acquirēdis tenenk integre solꝝ uere decimas illis quib⁹ eedem possessiones fuerunt decimales. ex eo. c. statuto. lib. vj. Item lepꝛosi tenenk ad decimas: si tñ sint cōiter viuentes non tenentur de hoꝛtis et nutrimētis animaliū: vbi etiam intelligunk fetus. Et oia pdicta intelligunk de iure cōi: secus si q̄s habet aliquid ex ꝑuilegio. Item iudei etsi ad decimas ꝑsonales nō teneātur: quia non recipiūt diuina nec sunt de ecclesia: tamē tenētur ad decimas pdiales. ex. e.c. de terris. Item ꝑm Tho. ij. ij. tenenk clerici dare decimā pape req̄renti. Nā in veteri testamēto mādauit dñs leuitis recipiētib⁹ decimas a populo ipos dare decimā decime summo sacerdoti. Naturalis eī rō dictat. vt ille qui hz curā de cōi statu ꝓuideatur sibi: vnde possit exequi ea q̄ ptinent ad cōmunē salutē. Tenenk ergo clerici dare decimā summo pontifici si exigat. Item vendendo aceruū ante decimationē ecclesia habet actionē in decima ꝯ vtrūq;. ſ. ꝛ emptoꝛez: quia res trāfiuit ad eū cū onere decimarū. ex eo. c. Pastoralis. ꝛ ꝯēditoꝛē ꝓpter dolū eius: ꝛ q: hz ꝓciū rei vēdite. xxij. q.ij. Monemus. Potest q̄ petere a quo maluerit: sz si recipit ab vno liberat⁹ est alter. Item cū collectis fructib⁹ decime statim debeant dari si nō soluank statim nō cōpetēter solui possunt ꝛ ante solutionē aceruus ꝓ furtū vel rapinā de area vel arca sublatus fuit: tenek rusticus ad dādum decima: q: fuit in moꝛa: ꝛ sic periculū spectat ad eū. Sed si nō fuit in moꝛa non tenek: sed aget ecclesia cōtra actoꝛē. Et silr nō tenetur si sacerdos fuit causa moꝛe. Vide sequen.ª

Decias tenentur dare.

§. V. Qualiter et quando teneank hoies dare decimas ex ꝑcepto.

Dicēdū ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxxvij. Preceptū de solutiōe decimaꝝ partim ē moꝛale indictū rōne naturali: ꝓtim est iudiciale robur habēs ex institutiōe diuina. Cōueniebat etiā cū cerimonialibus quātū ad aliquā significationē. Moꝛale quidē iquātū rō naturalis dictat vt his q̄ diuino cultui ministrabāt ppl's necessaria ministraret. Quis eī militat vnq̄ stipendijs suis. ait apostol⁹. j. ad Coꝛ. ix. Judiciale ē quātū ad determinationē certe ꝓtis. ſ. decimā q̄ determinatio introducta est ex institutione diuina ꝓtinēs ad eqlitat ē ꝑm cōditionē

illius ppli cõseruãdã: q; tribus leuitica diuinis misteriis mãcipata possessiones nõ hẽbat: ⁊ ideo dñs voluit eis dari decimas a pplo. Cerimoniale ẽ inquãtũ signat ꝙ q̃cq̃d pfectionis est in nobis deo debem⁹ attribuere: impfectionẽ vo ⁊ defect⁹ nobis reseruare. i. a nob recognoscere. Denari⁹ em̃ numer⁹ q: est pmus limes numero: ũ signat pfectionẽ: ⁊ nouenarius defectũ ⁊ impfectionẽ. Est aũt hec differẽtia iter cerimonialia ⁊ iudicialia p̃cepta: q: cerimonialia illicitũ est seruare: tpe noue legis ⁊ mortiferũ. Judicialia vo etsi nõ obligẽt ad obseruandũ: tñ absq; pctõ pñt obseruari. ⁊ ad eo: ũ obseruationẽ obligant aliq̃ si statuãtur p legib⁹ auctib⁹ eo: quo: est cõdere leges: sicut si aliq̃s pnceps statueret: vt q̃ furat⁹ fuerit ouẽ reddat p ea q̃t tuo: subditi illi⁹ tenent ad obseruãtiã ei⁹. Nũc aũt in ppo sito determinatio quote. i. decima cũ sit iudiciale pp: le et stricte: nõ aũt cerimoniale nisi large rõne significationis spũalis: p quẽ modũ oia in figurã ꝓtingebant illis: assumpta est ista determinatio ab eccl'ia tpe noue legis p statuto seu lege: vt scz nõ minus ppls noue legis conferat ministris noui testamẽti ꝙ ppls antiquus ꝓferret ministris veteris legis cũ ad maio: a teneat. ⁊ nobilio: es sint ministri noui testamẽti ꝙ veteris: vt oñdit apls. ij. ad Cor. iij. Sic igit ad absolutionẽ decimarũ tenent hoies partiz ex iure naturali q̃ semp durat quãtũ videlz ad istud vt ministri eccl'ie a pplo sustẽtent: sed nõ magis p decimas ꝙ p aliũ modũ: partim tenent ex institutiõe eccl'ie: scz quãtũ ad quotã. i. decimã: que tñ pẽsatis oppo: tunitatibus tempo: ũ ⁊ psonar⁹ posset aliã partẽ determinare: vbi ergo cõsuetũ est dari ex p̃cepto tenent ad eas.

§. VI. De nõdãtibus decimas vtrũ excusent a pctõ ex eo: q: nõ est consuetũ dari in illis partib⁹: vl dak vix cẽtesima: ⁊ de q̃busdã tm̃ vt frumẽto ⁊ vino nõ de alijs ꝼm ꝓsuetudinẽ loci.

De decimis psonalib⁹ dicũt Ray. ⁊ Host. in summis suis. ꝙ cũ sint nõ de iure diuino: scz hois p̃cepto. Nã Leuit. vlt. fit tm̃ mẽtio de p̃dialib⁹: ⁊ ꝓsuetudo tollat ius hũanũ: vel in totũ si est generalis: vel in ptem si est pticularis. di. xij. c. cõsuetudo. io nõ soluẽtes ipas vbi est cõsuetudo nõ soluẽdi excusant a culpa. Nã necessario ille sunt soluẽde q̃ debent ex lege diuina. s. p̃diales: vel loci cõsuetudine approbata. ex eo. In aliq̃bus. Idẽ dicit Hugo car. cuius sentẽtiã ponit ⁊ tenere videt Arch'. xvj. q. vij. ⁊ ex eo. Discretioni. li. vj. De p̃dialibus autẽ est maio: difficultas. ⁊ cõiter canonistẽ vident tenere ꝙ ꝓsuetudo nõ soluẽdi nõ excuset a pctõ nõ soluẽtes. Et aliqui assignãt istã rõnẽ q: sunt de iure diuino. Sz nulla cõsuetudo põt tollere vl pualere iuri diuino. vt di. viij. p totũ. g̃ ⁊c. Sed ad hoc rñdet Jo. Neapo. in quodli. iij. q. xix. quia videlz dupl'r põt dici aliq̃d esse de iure vel lege diuina. Uno mõ stricte: p eo q̃ est de iure naturali et de ptinẽtibus ad fidẽ: ⁊ sic est verũ ꝙ consuetudo nõ põt tollere tale ius diuinũ. Sz isto modo accepto solutio decime nõ est de iure diuino ⁊ naturali: sed bene sustentatio ministro: ũ a pplo: q̃ põt fieri per reddit⁹ benefitio: uz ⁊ oblatiões ⁊ alios modos. Alio mõ d: aliq̃d de iure diuio large. i. p oi eo q̃ ꝓtinet i scriptura: siue sit iudiciale siue cerimoniale siue morale. Et isto modo cõsuetudo potest tollere aliq̃ p̃ceptũ de lege diuina. puta iudiciale q̃ erat assumptũ p statuto ciuitat̃ vel eccl'ie: ⁊ sic est in ꝓposito Vel põt dici si dicak ꝙ decime sunt de iure diuino ⁊ naturali ꝙ exactio seu redditio nõ est de iure diuino: sz ius exigẽdi ⁊ debitũ reddẽdi si petant seu ipa redditio. Et sicut quilibet põt remittere ius suũ: ita eccl'ia fruct⁹ decimaruz q̃ facit nõ petẽdo. Alij vo assignãt istã rõnẽ: q: psupponẽdo ꝙ solutio decime sit de lege eccl'ie: tñ legez scriptã non potest tollere cõsuetudo nisi sit rõnabilis ⁊ pscripta: vt d: ex de consue. c. fi. Et d: rõnabilis quã nõ ꝓbat ius: sed tolerak a iure: ⁊ irrõnabilis q̃ ip: obak a iure: vt dic ibi Ber. in glo. ⁊ Arch'. Sed ista ꝓsuetudo nõ dãdi decimas repbatur a iure. Adhoc põt respõderi ꝙ ꝼm Pe. de anch. sup c. Statutũ. Cũ decretalis aliqua isto mõ loquit infringit vtiq; cõsuetudinẽ quoad illud tps in quo statuit. Sed si post editaz decretalẽ adhuc duret ꝓsuetudo in cõtrariũ p debitũ tps. infringet postmodũ ꝓsuetudo decretalẽ si papa scit ⁊ tolerat. Jn hoc tñ sunt varie opi. s. si ꝓsuetudo seq̃s possit infringere cõstitutiõez ⁊ repbat cõsuetudinẽ in ꝑtiũ. vide de hoc. s. in ꝓma parte. ti. de consue. Dicit aũt Tho. ij. ij. q. lxxxvij. ꝙ lz eccl'ia possit req̃rere decimas tñ laudabil'r nõ req̃rit eas in locis in quibus sine scãdalo req̃ri nõ posset p dissuetudinẽ vel aliã causam: nec tñ illi q̃ nõ soluũt in illis locis sunt in statu dãnatiõis: nisi forte p pter obstinatiõem habẽtes volũtatẽ nõ soluẽdi etiã si ab eis peterẽtur. Idez sentit Alex. de ales in sum. Non tñ videt sufficiẽs req̃sitio curati ad hoc ꝙ teneak reddere vbi nõ est de ꝓsuetudine exigẽdi. De papa nulli dubiũ ꝙ ipo ordinãte ꝙ exigerent vbi nõ est consuetũ tenerent homines. sed vtrũ ad requisitionẽ diocesani teneant dubiuz. ⁊ ideo ad papã tũc recurrendũ ⁊ cõsulendũ. Idẽ Tho. sup Gen. c. xiiij. dicit ꝙ vbi nõ est cõsuetudo dãdi decimas. et clerici habẽt sufficientẽ victũ nõ tenent hoies p illo loco ⁊ tpe dare decimas. Si vbi est ꝓsuetudo dãdi vel ministri eccl'ie nõ habẽt sufficiẽter tenentur ad dandũ. Itẽ Tho. in quodlibeꝯ. sic dicit ⁊ meli⁹. Nulla ꝓsuetudo ꝓtraria soluit hoies ab obligatione reddẽdi decimas: q: hec obligatio fundak sup ius diuinũ ⁊ ius naturale. vñ si tenent hoies reddere decimas si eccl'ia exigat ꝓria etiã cõsuetudine nõ obstante: ⁊ in terris in quib⁹ est cõsuetudo ꝙ decime soluant ipa ꝓsuetudo q̃si expostulat decimas: vñ peccaret q̃ nõ redderet. Sed in terris in q̃b⁹ nõ est cõsuetudo cõis ꝙ decime denk ⁊ eccl'ia nõ petit: videt eccl'ia remittere duz dissimulat. Et io hoies i terris illis nõ peccãt decimas nõ dãdo. Durũ em̃ eẽt dicere ꝙ oẽs hoies italie ⁊ partiũ oriẽ taliũ q̃ nõ dãt decimas dãnarent. Et hmõi argumentum possum⁹ ab apl'o accipe cui cũ deberẽt necessaria vict⁹ ab his q̃bus p̃dicabat: tñ nõ accipiebat: nec tñ peccabãt q̃ ei nõ dabãt: alioq̃n male egissẽ cũ eis apls nõ accipiẽdo. Jo aũt apls nõ exigebat q̃ sibi debebak ne offendiculũ daret euãgelio. Un nõ bene facerẽt rectores eccl'esiaruz si in terris illis decimas exigerẽt vbi nõ est ꝓsuetudo dari si p babiliter crederẽt ꝙ ex hoc scãdalũ oriret. Q̃d aũt in aliq̃bus terris milites exigãt decimas: hoc nõ est q: ipsi habeant ius exigẽdi decimas: q: cũ hoc fit ius spũale q̃d debetur ministris nõ cadit in laicaz pson̄. Sed ille res tpales que de iure exigunk a clericis. s. fruct⁹ decimar⁹ ex ꝓcessione eccl'ie date sunt illis ꝓpter q̃dã seruitia facta ab eis eccl'ie: sicut etiaz eccl'ia põt remittere ipos fruct⁹ q̃ dank p decima: nõ tñ remittit ius exigendi decimas: nec tollit debitũ reddẽdi. hec Tho. q̃ hec dicit de decimis simpl'r ⁊ indistincte siue p̃dialibus siue psonalibus. Et huic scz sic satis cõcordãt dicta Guil'. ⁊ Arch'. in p̃dialib⁹ ⁊ dicta Jo. an. de quibuscũq; decimis si bñ ⁊ nõ superficial'r intelligant Arch'. vo sup. c. Discretioni. ex de deci. li. vj. post ꝙ ondit p multa iura ⁊ dicta sct̃o: ũ in decretis et decretalib⁹ posita decimas eẽ debitas ecclesijs. Addit tñ sic. Jn hoc dicebat frater Hugo magr in theologia ꝙ decime p̃diales debẽt ex p̃cepto: sed nisi petant nõ tenent dare: sed si petant et nõ soluant ab illis q̃ debẽt tũc peccãt mortal'r. ⁊ sic videtur loq̃ iura de decimis ꝙ sunt cogẽdi ad solutionẽ p cẽluram ecclesiasticã. Et hãc sniam videt seq̃ Host. in glo. sup c. A nobis. ex eo. ỹ. Quinq; infra canones. Hec archidiacon⁹. Jo. vo. an. sup. c. A nobis. ex de deci. ⁊ pmi. in nouel. post multa per q̃ ꝓbat decimas de necessitate soluendas sic ꝯcludit. Quicũq; ergo monitus nõ soluit integraliter decimã negari non põt quin peccet mortal'r: q: tranſgredit: so: diuine ⁊ humane legis necnõ ⁊ iudici cõtumax repit: vñ ⁊ excõicari põt. Et hoc ꝓbat Ludo. impato: iubẽs ne pretextu incestus clerico: uz retineatur scz decima: ⁊ dicit sic. Qui vo decimam post trinam admonitionez et sacer-

Aliq̃ dest d̃ lege diuina.

Utrũ clerici possint req̃rere decimas.

Q̃d nõtes p̃diales.

Decime dare de nouo fitate lutis.

dotū predicationē dare neglexerit excōicet: vt in lōbardia de deci.li.vl. Et p hoc dicūt q̄daz q̄ in regiōibus illis vbi de more nō soluit decima nec p̄dicat nec exigit nō peccāt mortaliter hoies q̄ nō dant decimas: q̄si romana ecclesia videat sup hoc saltē quoad p̄terita dissimulare: ne cōtingat tantā multitudinē in hac cā dānari. ar. j. eo. c. in aliq̄bus. ⁊ in eo q̄ legit. j. de cōse. eccle. c. Aqua. ⁊ de cle. excō. vel interdic. mi. c. Si celebrat. Alij vo dicūt q̄ cū ad solutionez decime ex p̄cepto q̄libz sit obligat⁹ semp peccat nō soluēs ar. cū eo. Et trāsimissa. ⁊ semp est in mora sicut fur. Et hec opi. videt p̄m rigorez iuris p̄ferēda. p̄ima tñ benignior ⁊ efficacior est. Et ideo ad vitādum aiarum periculū expōsse est amplectēda. ar. ē. de appel. c. fi. Illud aūt p certo tenēdum est quantūcunq̄ clerici delinquāt vel decimis abutant nunq̄ tñ de hoc habēt clerici disputare: nec debent ppter hoc decimas detinere. vt. j. eo. Tua nobis. Nec ibi. ⁊ sic videtur concordare cū Tho. Jo. vo nea. in. iij. q̄li. q. vlt. sic dicit q̄ p̄ceptū de decimis dādis nō obligat: q̄ sit de iure naturale: vel de iure scripto in noua lege vel in veteri quātuz ad decalogū ⁊ moralia: sz inquātū vel iudiciale vel cerimoniale. Et q̄ hmōi iudicialia vel cerimonialia trāsierūt nō obligāt. Vñ Aug. dicit in quodā sermōe q̄ sabbata obseruare ⁊ decimā dare ⁊ circūcisionē facere ⁊ hmōi impfecta erāt transierūtq̄ oia ⁊ pfecta sunt. Sed obligat hoc p̄ceptum de decimis: q̄ est de iure positiuo pape q̄ p̄eest toti ecclie cui⁹ est statuere maxime talia q̄ vident ad cultū dei ordinata ⁊ ad sustētationem eoz q̄ vacāt diuino cultui: q̄ vt esset q̄daz sonantia ⁊ noui ⁊ veteris testamēti: statuit vt taratio veteris testamēti de decimis seruaret etiā in nouo: q̄ posset etiam statuere si ei videret ppter aliquā cām rōnabilē q̄ plus vel min⁹ daret: ⁊ tale statutū oēs obligaret. Cōsuetudo aūt nō dādi decimas i aliq̄b⁹ terris q̄diu tolerat ab illis q̄ sunt ecclie: et marie a papa: ppter cui⁹ statutū oēs obligant excusat quātū ad hoc q̄ q̄diu nō petunt possunt licite tenere: sz si peterēt maxime de cōsensu pape: in talibus terris oēs tenerent dare. Bo enim esset iam ampli⁹ hāc consuetudinē nō tolerare seu approbare: sed destruere. Vñ sicut legē abrogatā p̄ p̄iaz legē si legislator reuocaret oēs obligaret renouata: sic cōsuetudie pōt destruere nō tolerādo ⁊ oēs ad sui statuti obseruātiam obligaret cui statuto videt derogari p̄ p̄iam cōsuetudinē q̄diu fuerit tolerata ⁊ q̄si p̄ oñs approbata. Ulric⁹ aūt dicit q̄n nulla decima soluit: videt q̄ dñi p̄dior⁹ breui manu soluerint ecclie decimas: ⁊q̄ eis deiceps ecclia redonauerit. Inno. aūt multū rigide icedit in ista materia dicēs q̄ i eo q̄ decime nō soluunt vel min⁹ plene reddunt nulla cōsuetudo valet vel excusat a pctō. Anto. de bu. dicit q̄ canonista nō est bon⁹ determinator: in ista materia: sz theolog⁹ cui⁹ scia est ius diuinū. vnde cū sint decime de iure diuino ⁊ ad theologos magis spectet declaratio ⁊ determiatio dubior⁹ circa ius diuinū q̄ ad canōistas: videt q̄ theologis sit stādū in materia decimarū magis q̄ canonistis. Dicit etiaz q̄ cū fuerit cōfessus ipse pluribus pbis ⁊ famosis viris magistris i theologia nulla est sibi facta cōscia de solutiōe decimarū. ipe tñ videt tenere q̄ sint soluēde. Sed no. q̄ in bo oēs cōcor. q̄ vbi est cōsuetudo dādi oīno hoies tenent ad dādū: ⁊ dz eis fieri cōscia. Dicit tñ Host. q̄ cōpositio inter p̄sonā ecclīasticā ⁊ laicos sup aliq̄ parte decime seu q̄ta de cōsensu p̄lati superioris valet. Ray. etiā dicit q̄ si q̄s retinuerit decimas lōgo tpe: ⁊ nunc veniens ad pniam petit sibi remitti: q̄ a⁹ opōneret eū mēdicare: sacerdos si videt ipm cōtritū: ⁊ p̄ces⁹ inniti vitari dz sibi remittere tanq̄ paupi cū bo idez postea dare deberet. xvj. q. j. q̄n. Ulric⁹ addit q̄ etiā si ē dues pōt in totū vel in ptē dimittere ex q̄ vult i posteruz abstinere. Si q̄s aūt velit simpl⁹ intelligere Gle. illā. ſ. q̄ tenent cōfessores facere cōsciam cōtritīb⁹ etiā si in bo nō fuerint requisiti: q̄ de bo alij doc. nihil dicūt: tūc videt sufficere q̄ faciāt cōsciam p istū modū. ſ. q̄ si exigerent sint parati dare ad mādatū ecclie. a⁹ vt dictū est nō essent in statu salutis: q̄ cōtinerēt p̄ceptū ecclie vbi est cōsuetū dare de toto facere cōsciam vt dent. vbi vo de aliq̄ q̄ta ⁊ pua cōsueuit dari illā dent. Nec tñ videt q̄ opteat facere cōsciaz nisi p̄ncipalib⁹ dom⁹. Nā filijfamilias serui ⁊ hmōi dare nō possunt.

De iactantia. Cap. iiij.

Iactātia secūdū Gre

go. est filia ianis glie: ⁊ pōt sic describi q̄ est vitiū q̄ q̄s seuerbis extollit sup illud q̄ est vel q̄ hoies opinant de eo. Virtuti vitaꝫ opponit p̄m spēm act⁹ q: cōiter in ea repit falsitas. Sed p̄m cām suā ex q̄ etsi nō sp: tñ vt frequēt⁹ accidit p̄iat humilitati. Nā p̄cedit iactātia ex supbia sicut a cā iteri⁹ motiua ⁊ ipellēte. Et bo em̄ q̄ alij q̄s p arrogātiā iteri⁹ supra se eleuat sequit plerūq̄ q̄ exteri⁹ maiora q̄dā de se iactet: lz aliq̄n ex vanitate q̄dā non ex arrogātia ad iactātiā p̄cedit. ⁊ ex illa vanitate delectat: q: talis est p̄m habitū: ⁊ iō arrogātia p quā alijs supra seipz extollit ē spēs supbie. nō tñ idē iactātie ē: sed vt frequēter cā eius. Et ppter hoc Gre. gorius ponit iactātiā tertiam spēm supbie. Plerūq̄ p̄cedit iactātia ab iani glia fit a cā finali iquātū. ſ. iactator itēdit q̄ p suā iactātiā gliam cōseqūtur. ⁊ iō p̄m Gre. bo: oīri exīnani glia ⁊ esse filia ei⁹ p̄m rōnē finis. P̄ohibet aūt hāc dñs dicēs Eccli. vj. Nō te extollas i cogitatiōe aie tue. vbi dicit glo. iactātiā ⁊ supbiā p̄hibet. Hāc vt vitiosaz punitēdā a dño oñdit ps. xj. dicēs. Dispdet dñs vniuersa labia dolosa: ⁊ linguam magniloquā q̄ dixerūt: linguaz nr̄am magnificabim⁹: labia nr̄a a nobis sunt q̄s nr̄ dñs est. Ubi pōt notari triplex iactantia.

¶ P̄imo iactātia p ironeitatē. ibi. Dispdet dñs vniuersa labia dolosa: ⁊ linguā magniloquā.

¶ Scōo iactātia p vanitatē. ibi. qui dixerūt linguam nostram magnificabimus.

¶ Tertio iactantia ppter falsitatē. ibi. labia nostra a nobis sunt: quis noster dñs est.

Jactātia p̄ironiā.

§. 1. Quantuz ad p̄imum

Sciendū q̄ cū aliquis dicit de se aliq̄s defect⁹ quos in se nō esse cognoscit. ⁊ cū hoc facit vt inde reputet humilis: ⁊ sic laudet: vel portat vestes multū abiectas: vel faciem pallidā q̄rit ea intentione vt reputet mortificat⁹ ⁊ p̄ceptor mūdi. ibi est iactātia ⁊ aliud etiā vitiū q̄ dicit ironia p̄m Tho. ij. ij. q. cxiij. ar. ij. tñ p̄m diuersa. Jactantia q̄dē inquātū p exteriora itēdit oñdere vtutē in se quā nō hz. Ironia vo inquātū oñdit defectū exteri⁹ quē in se nō recognoscit Vñ de hmōi dicit xps Matth. vj. Exterminant em̄ facies suas. i. extra termios naturales aptant facies suas herbis vel q̄busdā lotionib⁹ vel vnctiōib⁹ vt appareat pallidi: vt appareat hoibus ieiunātes: ⁊ sic reputent abstinētes. Et pbs dicit q̄ supabūdātia ⁊ valde defect⁹ iactātia ē q̄n. ſ. fit ad istū finē. Vñ de btō Aug. legit q̄ nec min⁹ p̄ciosas vestes volebat deferre: nec minus abiectas: q: i vtroq̄ aliq̄n hoies querūt gliam suā quod ptinet ad ironicā iactantiā.

Quātū ad scōm vt P̄ouer. xxvj. dō: ironico. Luz submittit vocē suā. ſ. quispiā dicendo de se vilia ne crediderīs ei. Septē em̄ neq̄cie sunt in corde illi⁹. P̄ ouerb. xxvj. idest plena neq̄cia. Oz de his dicit ps. in p̄dicta aucte. Dispdet dñs. i. p diuersos modos pdet eternal⁹. ſ. ⁊ spūal⁹: ⁊ aliq̄n tpal⁹: vniuersa labia dolosa: qui scz in vbis suis vtunt dolo dicētes defect⁹ de se q̄s nō recognoscūt in se ad decipiēdū audiētes vt sic existimēt eos hūiles: vñ subdit. linguaz magniloquā. Lingua em̄ oris etsi sit hūilis: tñ lingua coram dis est magna: q: magnificari intēdit. Notādum tñ q̄ dicere de se vilia vel oñdere actu vel minora seu defectuosa potest fieri tripl⁹. p̄m Tho. ij. ij. q. cxiij. ar. ſ. Uno mō salua vitate dū. ſ. q̄s maiora q̄ sunt in se reticet ⁊ q̄dā minora seu defectuosa de se pfert q̄ tñ in se esse recognoscit. Et bo non ptinet ad vitiū ironie: nec est pctm̄ p̄m gen⁹ suū nisi p corruptionē alicui⁹ circūstātie: puta talia dicēdo p̄sonis infirmis vñ illi scādalizēt: a⁹ laudabil⁹ fieri pōt. Sicut a⁹

Dicere vilia de se vt oñdere fit tripliciter.

paulus vocat se minimū apl̃m̃, ꝛ pſecutorē ſe fuiſſe eccl̃ie j. Cor. xv. Et vir cū q̃ eſt de⁹: ꝛ q̃ ꝓfortat⁹ eſt a dño dicens. Stultiſſimꝰ fui vir̃, ꝛ ſapia hoim nō eſt mecū: vt dicit Prouer. xxx. Nec tñ vitiū ironie cōmittit: q: loquit̃ ſm reputationē mūdanorū q̃ eſtimāt ſtulticiā mūdana ꝓtēnere q̃ mūdi ſapia q̃rit. vel loq̃tur de ſapia q̃ rōne acq̃rit: nō de ea q̃ diuina inſpiratiōe habek. Amos ꝓpha negādo ſe eſſe ꝓphetā dixit. Nō ſum ꝓpha. c. vij. Nō peccauit: q: ſcz non erat de origine ꝓphar̃. vl' vt dicit Greg. ego. q: cognouit tūc actualr ſe nō hr̃e ſpm̃ ꝓphetie. Sic ꝛ. b. frā. ſine ironia appellabat ſe maximū pctōrē certa ꝓſideratione ꝛ reſpectu.

Scō modo pōt aliq̃s dicere minora de ſe ꝛ vilia: q̃ tñ in ſe nō recognoſcit: aut cū negat aliq̃d boni de ſe q̃ i ſe eſſe cognoſcit. ꝛ b̃ ptinet ꝓpe ad ironiā q̃ eſt ſpāle pctm̃ ꝛ ꝓtiū vitatī p defectū: ꝛ ideo cuitādū. Et de his dicit pha in. iiij Ethi. q̃ dā minora de ſe dicūt fugiētes tumidū. i. elatione: ſed nō ꝓpter hoc excuſank a pctō ſi mētiunt: q: non dz ſic vitari vnū pctm̃ q̃ cōmittak p̃ aliud. Vñ Aug. ſuper Job. Nō ita caueak arrogātia vt vītas relinquak. xxij. q. ij Non ita. Et Greg. Incauti ſunt hūiles q̃ mēdacio ſe illaqueant. q. e. Incauti. Et tale pctm̃ min⁹ eſt graue. ſ. ironia q̃ iactātia. Vñ pha dicit in. iiij. Ethi. q̃ irones ꝛ minus dicētes gratiores ſunt ſm mores. ſ. q̃ iactantes. Tertio modo dicit q̃s minora de ſe q̃ nō recognoſcit intēdens in de magis cōmendari. Et talis ironia eſt mixta cū iactātia Et ſm pha eſt grauis⁹ iactantia. Et de hac dicit Eccli. xix. Eſt qui nequiter ſe humiliat: ꝛ interiora eius⁹ plena ſunt dolo. Sed diſperdet dñs vniuerſa labia dolosa. Vnde ꝛ Luc. Nec te collaudes: nec te culpaueris ipe. Hoc faciūt ſtulti: quos gloria vexat inanis.

§. II. Iactantia ſecūda eſt

ꝓ vanitatē. ſ. cū aliq̃s dicit de ſe laudabilia ex q̃dā loq̃cita te vel leuitate mentis ſine aliq̃ necitate vel vtilitate q̃ fieri nō dz. iuxt̃ illud Prouer. xxvij. Laudet te alien⁹ ꝛ nō os tuum. Et Sen̄. Laus i ꝓpio ore ſordeſcit. Vbi aduertēdū q̃ triplici ex cā pōt q̃s laudare ſeipm̃. Uno mō ſui ruſta vtilitate: cū. ſ. q̃s eſt tribulationib⁹ circūdat⁹ vel calūniat⁹ ſeu deſpatiōe tētat⁹. ꝓpter q̃ recogitat bona facta: vel coram aliis refert ad ſui aiationē ꝛ ꝓfortationē. Sicut Job ſctūs cū eſſet flagellat⁹ mltipl̃r: ꝛ viſitat⁹ ab amicis argueret de vita ſua ꝓterita tāq̃ nōve: ſz ſimulate deo deſeruiſſet ſe coram eis laudauit dicēs. Oculus fui ceco ꝛ pes claudo. ꝓ̄r̄ era pauperū: ꝛ cauſam quā neſciebā diligētiſſime inueſtigabā. Job. xxix. ꝛ multa alia filia in. c. ſe. Vñ baldach̃ falſum dixit arguēs eū de iactātia ꝓpter iſtas ſui cōmendationes dicēs. Uſq̃ ad quē finē ꝥba iactabis. Et ezechias rex iuda cū ſibi dictū fuit p Eſaiaz ex pte dñi q̃ moreret ꝛ nō viueret: cōpunctus de pctis dixit. Recordare dñe quō ambulauerim coram te in vītate: ꝛ q̃ bonuz eſt in cōſpectu tuo feci. Eſa. xxxviij. Vñ idcirco fecit ſm Greg. in moral. ne in ipo imēſo dolore quē hębat de pctis deſparet: ſed cōfortaret fiducia operū bonor̃ ꝓteritor̃. Si q̃s etiā ſe laudaret nō deficiēdo a vītate vt euitaret aliq̃ periculū vel malū. ſicut fecit paulus cū ſe ciuē romanū eſſe manifeſtauit: ꝓpter q̃ fuit dimiſſus liber q̃ tenebak captiuus vt h̃z Act. xxv. laudabil⁹ faceret. Scō mō, primi charitate: vt cuz quis hębat aliis ꝓdicare vel dirigere aliq̃ laudat de ſe ꝛ narrat mirabilia vt audiētes imitenk ſeu vt doctrina ei⁹ efficacius recipiatur. Et hoc laudabiliter fit: ſic fecit apl̃s Paul⁹ ad Cor. ſcribēs in. ij. epla. Cū em̃ pſeudo apli. i. ꝓdicatores poſt receſſum pauli ab eis q̃s ad fidez traxerat ipis ꝓdicarēt ꝛ pauli famā ꝛ auctez ſcie ꝛ ſanctitatis queriſſent ſuppĩnere vel minuere vt ab eis ꝓtēptibilis hęrek. Paulus charitate ꝛ zelo ſalutis illor̃ ductus vt vitarent illos q̃ errores diſſeminabāt ꝛ q̃ſtuz inde q̃rebāt: ꝛ ſue doctrine veriſſime inhęrerēt: mirabilia ꝛ multuz laudabilia de ſe refert. Ubi poſt laudē de genere ſuo: quia de ſemine abrae ꝛ iſraelita ſe cōmēdat de miſterio xp̃i dicēs. Miniſtri xp̃i ſunt ꝛ ego: vt minus ſapiēs dicā. ſ. ſm apparentiā plus ego ſcz ſuz. Quāto q̃s plus ſe laudat: tāto videk minus ſapiēs: qđ vez eēt ſi ſine cā rōnabili faceret. Et oñdit quō fuerit fidelis ꝛ magn⁹ ſuus xp̃i ex duob⁹. ſ. ex multis ꝛ magnis laboribus hąbitis p xp̃o q̃s ibi explanat: ꝛ ex magnis reuelatiōib⁹ diuinor̃ ſibi factis: q: rapt⁹ ad tertiū celū ad videndū deū. ij. ad Cor. xi. ꝛ xij. c. Et. j. Cor. x. Per oia oibus placeo. ſ. in licitis querēs non qđ mihi vtile eſt ſed qđ aliorū: fact⁹ ſum iudeis tanq̃ iudeus: his q̃ ſine lege ſunt tanq̃ ſine lege eſſem ꝛc. Tertio modo fit hoc cū defectuoſitate: ſiue vera dicāt ſe laudādo ſiue falſa: vt cū mouenk ad hoc ex cupiditate: vel ex vana gl̃ia vel ex vanitate: ꝛ hoc ptinet ad vitiū iactātie. Vñ ꝛ pha dicit i. iij. Ethic. q̃ iactator̃ fingit de ſe maiora exĩtib⁹: q̃nq̃ nulli⁹ gr̃a. i. ex vanitate. q̃nq̃ gr̃a honoris ꝛ gloie. q̃nq̃ gratia argēti. Ibi etiā dicit q̃ aliq̃ iactant ſeipos ꝓpter lucruz q̃ de ſeipſis fingūt ea ex q̃b⁹ poſſint lucrari: puta q̃ ſint medici vel ſapiētes vel diuini. Qđ aūt medic⁹ narraret ſolēnes curas infirmorū p eū factas: ꝛ doctor̃ diſputatiōes et lecturas in q̃b⁹ cōmendat⁹ fuit de ſcia ſua ꝛ artifex artificiata ab eo vt inde lucrek dicēdo vītatē ꝛ nō derogando aliis illius ꝓditiōis: in ſe nullū pctm̃ videk. Sz cōiter exce dunt plus dicētes q̃ ſit rei vītas ꝛ cū alior̃uz depſſione: ꝛ hoc ſp pctm̃. Vñ Prouerb. xxvij. 81. qui ſe iactat ꝛ dilatat ſcz extendēdo ſuas laudes iurgia cōcitat. nā audiētes cū ex hoc videāt eis diminui honorē ſuū ꝙ illū inſurgūt: ꝛ vilificāt de iactātia docentis vel p̃dicantis. Amb. etiā ſuper Beati inocu. dicit. Uitiuz animi eſt indignis ſecreta vulgare. qđ fit vel loquacitate incauta dum ſine iudicio volat irreuocabile verbū: vel adulatiōe vt ei placeat cui ſecreta reuelat: vel iactatiōe ſcientie vt plura videak ſcire. di. xliij. §. fi. De his ergo iactatorib⁹ dicit pſ. Qui dixerūt in facto linguā nr̃am magnificabim⁹. ſ. laudādo irrōnabiliter opa nr̃a. Unde glo. dicit ibi q̃ notak iactātia ſuꝑbia ex qua hō magna loquit̃ de ſe. gallina cū fecit ouū nō ceſſat clamare donec ꝓpendak q̃ ouū fecerit: ficq̃ ouum perdit Sic dñs diſpdet hos p diuerſos modos: perdet cōfundēdo aliquando in vita hac. ꝛ puniendo in alia.

§. III. Tertia iactantia eſt

ꝓpter falſitatez: vt cū aliq̃s laudat ſe de eo qđ nō eſt in ſe. Vñ ꝛ pha dicit q̃ ꝙliak vītati. Et de hac dñs Iere. xlviij. Sublimitatē ei⁹ ꝛ arrogantiā ꝛ ſuꝑbiā ꝛ altitudinez cordis illi⁹. ſ. Moab ego ſcio ait dñs ꝛ iactantiā ei⁹: et q̃ nō fit iuſta eū vtus eius. i. ita vtuoſus ꝛ potēs ſicut ſe dicit. ꝛ hoc ꝓprie ſonat iactantia. Dicit em̃ a iacio iacis. Que em̃ quis vult lōge a ſe ponere in altū eleuat ꝛ extollit. Et ſic aliq̃s ꝓprie tūc ſe iactat q̃n de ſe ſupra ſe aliquid dicit. Et q̃uis etiā ad iactātiā ptineat q̃ aliq̃s dicat de ſe vl' faciat vñ oñdit pl⁹ de ſe q̃ opinek de eo: qđ apl̃s refugit dī. Parco aūt ne q̃s me exiſtimet ſupra id qđ videt in me: aut audit aliq̃d ex me. ij. ad Cor. xij. tñ magis ꝓpe iactātia eſt cū effert ſe ſupra id qđ ē in ſe. ꝛ ſic opponit vītati p excęſſum ſm Tho. ij. ij. q. cxij. ar. ſ. Vñ ꝛ iudei dicebāt xp̃o. Tu de te ipo teſtioniū phibes: teſtimoniū tuū nō eſt verū. Jo. viij. q. d. q: te iactas cōiter iactatores dicūt mēdacia. xp̃us tñ vītatē dicebat ꝛ nobis necaria. Eſt aūt tūc mortale ſm ipſ Tho. tripl̃r. Uno mō ex ſe inquātū q̃ꝙliak veritati. cuz ſcz illud de quo q̃s mēdacioſe ſe iactat eſt q̃ gloriā dei: aut cū iniuria ꝛ cōtumelia ꝓximi. ſic ille de quo dr̃. Ezech. xxviij. Elevatū eſt cor tuū ꝛ dixiſti deꝰ ego ſum. Et phariseus q̃ ſe iactabat nō eſſe ſicut alij hoies iniuſti ꝛc. addēs ꝓtumelia publicani. Lu. xviij. Et ſic cū q̃s ſe iactat de aliquo crimināli qđ nō fecit eſtimās inde haberi p ſtrenuo. Sz etiā verū dicēdo nō excuſarek a mortali ꝓpter approbationez mali ꝛ ſcandalū ꝓximi: ſicut illi de q̃bus dr̃. Eſa. iij. Pctm̃ ſuū quaſi ſodoma p̃dicauerūt: nec abſconderūt. Scō eſt mortale ex fine cū ſcz q̃s iactat ſe vt inde poſſit decipere ꝓximū; ꝛ notabiliter ledere ſpūaliter vel temporaliter.

Laudat ſe aliq̃s ex cauſis.

Laudat ſe q̃s ex charita te.

Laudat ſe q̃s ex defectu vitate.

Iactatio eſt.

Iactatio mortale tripl̃r.

Unde ⁊ pbs dicit in.iiij. Etb. ꝙ turpior est qui se iactat cā lucri ꝙ ꝙ se iactat cā glie vel honoris. Est em̄ ibi mendacium pniciosum ex quo intendit dānū ꝓximi. Sicut si quis se iactaret esse magnū medicū vel aduocatū ⁊ magna fecisse: qđ tm̄ falsuz est: vt inde ponāt se hoies in manib⁹ suis cū dāno ⁊ piculo eoz. Lerretani etiā ꝙ se iactāt de multis indulgētijs ⁊ alijs ꝙ falsa sunt ⁊ pdicatores ⁊ confessores ⁊ diuinatrices vt inde obtineāt tpalia: vel inducāt ad mala cōfidentes de illoz bonitate: nulli dubiū ꝙn mortaliter peccēt. Tertio iactātia pōt ꝓsiderari per respectū ad causam vñ aliqñ ꝓcedit scz superbia ꝙ superbia si mortale sit erit ⁊ ipa iactātia mortale: vt cū ꝙs scientiā suā: industriam et vtutē deliberate sibi attribuēs ⁊ nō deo iactat seu laudat se de hmōi: hoc tm̄ difficile est cognoscere: ⁊ de eis loquit̄ ps. cū dicit in persona iactatoꝝ. Labia nr̄a a nobis sunt. Magna iactātia cū superbia est ista locutio: vt scz aliqs dicat labia idest locutionē suā ⁊ doctrinā a se esse ⁊ nō a deo a quo est oē datū optimū. Uñ talis per effectū cōiter dicit in corde. ꝙs noster dñs est. q. d. nullus: sed nos ipi habem⁹ in potestate nr̄a. qđ tm̄ falsissimū est: q: ois sapiētia a dño deo est. Uñ in inferno dicūt miseri iactatores. quid nobis pfuit superbia nr̄a ⁊ iactātia diuitiarū. Ecce oia trāsierunt quasi vmbra. Sap̄. v. Sed diſpdet dñs hos. In alijs casibus iactātia cōiter est veniale. Et hoc etiaz dñs grauiter punit. Uñ narrat Greg. in li. dial. de quodaz sancto viro ꝙ cū visitasset quoddā monasteriū monialiū ⁊ quēdā puerū demoniacū ibi inuenisset qui molest⁹ erat monasterio ꝓpter hoc. Et cū ducr⁹ esset ad domū sancti viri ꝙ ꝓcerat qbusdā liberat⁹ est a demone merit̄ ⁊ pcibus sancti viri. sed cū super hoc se incaute iactasset dicens diabolus non habuisse ptātē in pueruz cū fuit cū seruis dei: scz monialeꝝ nō timebat: imediate rursus puer arreptus est a diabolo ⁊ vexabat. perpēdens vir dei pctm̄ suū iactātie multū dolens: dixit socijs ꝙ nō comederēt quousqz dñs lachrymis ⁊ pcibus eoz illū liberaret: qđ ⁊ factū est. Legit etiā in vitas patrū ꝙ abbati apollonio sctissime vite in heremo cōmoꝝāti: vox de celo veniēs dixit. Apolloni p te perdam sapientiā sapientū in egypto: ⁊ omniū culturā demonū subrues. At ille ait. Aufer a me iactantiaz dñe ne forte elatus super fratres meos cadam ab oibus bonis: ⁊ dixit ei vox. Mitte man⁹ tuas ad ceruices ⁊ qđ comꝑhendis cōstringe: ⁊ sub arena subrue. Et cōtinuo appoſita manu ad cervicem apꝑhendit ethyopem paruulum clamantem ⁊ dicentem. Ego sum demon. Et vox ad euz. Perge quocūqz volueris securus.

Iactātia cōiter punitur.

§. IIII. Iactantia quāuis

in verbis cōius ꝓfitat: tm̄ etiā in opib⁹ reprīt̄ qbus ꝙs ꝙ it ostētare qđ est: vel vltra id qđ est p̄m statū suū puta cū sit multū paup vtīt̄ ꝓtiosis vestib⁹ ⁊ alijs pōpis vt diues videatur. vel etiā si diues esset vult illud manifestari sine cā rōnabili. Et cū tali iactātia ꝙcurrūt plura alia vitia aliqñ vt superbia: inanis glia: mēdacium: ꝙdigalitas ⁊ hmōi. Uñ de rege Asuero ð: ꝙ fecit grāde conuiuiū vt oñderet diuitias iactātie sue. Et ad hoc pōt induci illud ps. xlviij. Ne timueris cū diues factus fuerit hō: ⁊ cū multiplicata fuerit glia dom⁹ eius. qm̄ cū interierit nō sumet oia: nec descendet cū eo glia domus eius. Ubi nota tria.

Iactātia pōpe.

¶ Primo ꝙ ex abūdātia reprobor nō debet quis cōsternari. ibi. Ne timueris.

¶ Secōo ꝙ in iactātia operū exterioꝝ nō valent imoꝝari. ibi. Cū multiplicata fuerit glia domus eius.

¶ Tertio ꝙ ex vberātia pdictoꝝ hz ꝓpetualiter cruciari. ibi. Nec descēdet cū eo gloria domus eius.

§. V. Quantum ad primū

Sciēdū ꝙ ꝙs ostern̄it̄. i. timet videſ aliquē malū ditescere ⁊ psperari. potest hoc ꝓcedere q: cōsiderat ꝙ ille pōt ei nocere: sed timere nō dz in dñm secū hz per grāz. ps. Dñs illuminatio mea ⁊ sa. mea quē ti. Dñs pte. vi. mee a quo trepidabo. q. d. a nullo. Pone me iuxt̄ te ⁊ cuiusuis manus pugnet cōtra me. inqt Job. xvij. Hinc Jsiō. de sum. bo. Scōz catholicā fidē nec nature dei nocere quisqz potest: nec natura dei iniuste nocere cuiqz pōt: nec nocere quēqz iniuste patit̄: qm̄ qui nocet ait apls: recipiet b qđ nocuit. xj. q. iij. Scōm. Ne timeas ꝙ ait ps. cū diues factus fuerit homo: vt scz tibi noceat. Nō si boni emulatores fuerit̄. s. seruatores legis ꝙs vobis nocebit. inqt Pe. in. j. can. q. d. null⁹ Dñm autē xp̄m iesum timete ⁊ sanctificate in cordib⁹ vr̄is ⁊ si ꝙs corpori noceret: nō tm̄ spiritui: qnimo qđ nocet corpori iuuat spm̄. ait Amb. Sed nec corpi quisqz nocere valet nisi volēte deo. Aliqñ videns ꝙs malos diteſcere et ꝓsperari cōtristat̄ ⁊ timet: ne forte videſ seipm̄ tribulari ⁊ pauptate ⁊ alijs miserijs affici despiciat a deo ⁊ nō curet de eo. ⁊ sicut in ꝓsenti ita in futuro in miseria se reperiat ⁊ ecōtra deus gratū habeat illum diuitem malum ⁊ acceptum. ⁊ ꝓpterea ꝓsperet̄ hic ⁊ in futuro. Et in hmōi sic vacillantis ⁊ timent̄ ꝓsona inqt ps. Ecce ipi peccatores ⁊ abūdātes in seculo obtinuerūt diuitias. ⁊ dixi. Ergo sine cā iustificaui cor meū. i. sine vtilitate cor meū mūdū tenui ⁊ laui inter innocētes man⁹ meas. i. ꝓseruaui me ab operibus immūdis pctoꝝ sicut innocētes: ⁊ tm̄ fui flagellat⁹ tota die. i. diuersis tribulationib⁹ ꝓcussus a deo in die gre. ⁊ castigatio mea in matutinis. i. in nocte culpe cū incidi fui punit⁹. sed si dicebā. narrabo sic estimās iustos non recte tractari a deo. Ecce nationē filioꝝ tuoꝝ reprobaui. Dicit̄ em̄ Prouer. iij. ſflagellat dñs oēm filiū quē recipit quem diligit dñs castigat. Et Apo. iij. Ego quos amo arguo et castigo. ad Heb. xij. Nō si extra disciplinā est⁹ cui⁹ ptices facti sunt oēs scī: ꝙ adulteri ⁊ nō filij estis. s. legitimi. Nō semp oscular ꝓ filiū ait Amb. sed aliqñ castigat: ꝙ cū castigat qui diligit: tūc circa eū pietas exercet̄. Habet em̄ amoꝝ plagas suas q̄ dulciores sunt cū inferunt̄ amare. v. q. v. non semp. Dim. cile imo impossibile est. ait Hiero. vt pntibus ꝙs ⁊ futuris fruatur bonis: ⁊ de delitijs trāseat ad delitias vt in vtroqz seculo sit glorioſus. hic iplere ventr̄ē: illic mentē. Estimabaz ꝙ vt cognoscerē ve. s. veritatē reputās eos felices qui abūdant tpalib⁹ ⁊ si sint mali ⁊ infelices qui his carēt: sed hic labor est ante me. scz ad cognoscendū quousqz intrē in sanctuariū dei. i. in secretū iuste ⁊ diuine diſpōationis ⁊ retributiōis: ⁊ intelligā in nouissimis eoꝝ scz in morte: subito em̄ defecerūt ⁊ perierunt ꝓpter iniquitatē suā. Ergo ne timueris cū diues factus fuerit homo. s. te a deo derelictū: ⁊ tui curā non habere ꝓ eo ꝙ nō habes illā abundātiā vt diues.

Nemo turbetur ex abundātia reprobōꝝ

§. VI. Quantū ad secūdū

debet quis abstinere a pōpis mūdi in quib⁹ superbia ⁊ vana gloria reperit̄ ⁊ iactātia quedā. Nā iste pompe cito deficiunt ⁊ ad penas ducūt eternas. Uñ in inferno positi ipi reprobi dicunt. Quid nobis pfuit superbia nr̄a ⁊ iactantia diuitiaz. i. diuerse pōpe ꝙbus iactāter ostendim⁹ magnas habere diuitias. Ecce oia trāsierūt sicut vmbra. Sap̄. v. c. Propterea dicit ps. Cuz multiplicata fuerit gloria dom⁹ eius: qm̄ cū interierit nō sumet oia. i. aliqd ex oibus suis pōpis: neqz descēdet cū eo glia eius. Descēdet fiqđē talis nō ascēdet in celū quo sancti ascendūt: sed descendet in infernū. nō cū glia: sed cum summa ignominia. Sed simul ostēdat quō multiplicat diues iniquus gloriā domus sue ⁊ quō descēdet ꝓ hoc ad infernū cū ignominia. Multiplicat gliam dom⁹ sue ꝓmo in lectis. Naz facit multū speciosa vt pciosa vt pote intarsiata ⁊ bene polita delitiosa nimis cū ornamētis varijs ⁊ culcitris mollib⁹ ⁊ linteaminibus bissinis ⁊ rechamat̄. Sed vt ð: Amos. vj. Ue vobis qui dormitis in lectis eburneis: ⁊ in stratis vr̄is. Ue impor tat maledictionē eternā. Qualē autē lectū habeāt in alia vita aut fulcimentū ꝓ lecto eius in inferno parato. dicit Esa. xiiij. Detracta est ad inferos superbia tua ꝓcidit cadauer

Iactātia ornamētorum.

tuū:subter te sternet tinea ⁊ opimentū tuū erunt vermes Erit ḡ ꝓ culcitra tinea:⁊ ꝓ cooptorio vmes.glo.ibi.Qui ꝑus pallia auro gemisq; distincta habebāt. Iatis molestē sustinebūt supbi hūc lectū.Et q̄ sustinere nō pñt q̄ i lecto eoꝝ sit vn⁹ pulex vel pediculꝰ qñ in lectis eoꝝ erunt tinee sub eis ⁊ vmes sup eos q̄d faciēt.Et vt ꝺ: Esa.vl.Vermis eoꝝ nō morietur.Quia igit cū mltiplicata fuerit gloria domus ei⁹ in lectis diuersis ornamētis ⁊ pōpis in q̄bus nō est nisi quedā iactātia:nō descēdet cū eo glia ei⁹ ḡ ignominia:⁊ iō vitāda ex hac ꝯsideratione lecti quē cito habebit i morte.Eccli.x.Cū morietur hō hereditabit ꝓpetes ⁊ vmes Scō ꝯsideratiōe lecti dñi iesu xpi.Aug.Lectū aūt suum dimisit xps discipulis suis:quicūq; vult cū illo q̄escere in celo in illo iaceat lecto.Moriat in cruce si vult crucifixus placatū videre.Crucē aūt intelligo totā vitā eius cruciatu plenā.Itē Ber.Circūire possum celū:terrā:mare⁊ oia q̄ in eis sunt:⁊ nō inuenio te nisi in cruce o bone iesu:ibi iaces:ibi cubas:ibi dormis in meridie. Tertio quiescendo in lecto ꝓscie q̄ mūdificat lachrymis cōpūctiōis:iux illud ps.Lauabo p̄ singu.noc. lec.meū.⁊ tūc etiā efficit floridꝰ bm illud Cañ.ſ.Lectul⁹ nr̄ floridus.Exēplū invitisstratuz ꝑdicatoꝝ de illo scholari diuite ⁊ mūdano quē visitās in domo sua suppriorꝰ cōuētus bonoñ.vbi hoc cōtigit cōpatriota suus cū vidisset i camera sua pōpā lecti sui:⁊ alias suas delitias:post locutionē mutuā de factis patrie eoꝝ q̄ ille scholaris pactū exegerat ab eo ꝑus ne supprior diceret sibi aliq̄d de deo timēs de ꝓuerbio sua:qō⁊ ille,pmi serat:nisi tm̄ duo vba in recessu.Demū volēs recedere ait Scitis q̄d scriptū est de his q̄ volūt gaudere in hoc mūdo ⁊ hmōi pōpas in lectis ⁊ alijs q̄rere. Rñdit ille quid ait: id qō dixit Esa.,pphetа scz Subter te sternet tinea:⁊ operimētū tuum erunt vmes.Post recessum hui⁹ ita imp̄sus est verbū illud in mēte eius de tali duricia lecti infernalis q̄ nūq̄ potuit quiescere quousq; religionē ingressus est.

Iactātia i eq̄tatu.

Scō multiplicat glām domus sue in eq̄taturis tenendo plures equos nō necessarios pulchros ad pascendum oculos aspiciētiū ⁊ ornatos varijs modis. Sz si hoc ꝓhibitū fuit a dño regi:quāto magis militi⁊ populari etiā diuiti.Dixit em̄ dñs Deut.xvij.Cū fuerit cōstitutus rex nō mltiplicabit sibi equos. Et duz Saul p̄mus rex bon⁹ fuit ꝭ seruauit:rediēs de agro cū bobus nō in eq̄tib⁹.vt habetur.ſ.Reg.xj.Iz malus ⁊ supb⁹ effect⁹ mltiplicauit sibi eq̄s Absalon etiā cū p ambitionē voluit vsurpare regnū multiplicauit sibi curr⁹ ⁊ eq̄tes ob iactātiā.Hoc displicere deo ostendit zach.xij.c.vbi ꝺ:. In illa die dicit dñs percutiam oēm equū in stuporē ⁊ ascēsorē ei⁹ in amētiā.Que desidia ⁊ vanitas est ista non velle incedere p̄ vnū miliare:nisi in equo cū sit hō sanus tanq̄ frustra dederit dñs pedes hoi Quāta crudelitas pascere mulas ⁊ equos abundāter:et hoies ad imaginē dei factos fame finere periclitari:ornare equos auro ⁊ argēto.⁊ pauper dimittere nudos. Unde Amos.vj.ꝺ:. Uevobis q̄ opulēti estis in syon:⁊ ꝯfiditis i montē samarie optimates capita pplorū ingredientes pōpatice domū isrl.Quid em̄ hmōi equitature supflue:nisi pōpa sathane quā tm̄ fidelis q̄sq; abrenūciat in baptismo Quia ḡ multiplicata fuerit glia nō descēdet cū eo gloria eius:sed ignominia.In cui⁹ figurā ingressus eq̄s pharao cū curr⁹ ⁊ eq̄tib⁹ eius in mari⁊ reduxit dñs sup eos aq̄s maris.Exo.xiiij.eos.ſ.submergens.Un̄ dicūt mali.vt habet Esa.xxx.Ad eq̄s fugiem⁹.⁊ subdit tāq̄ dñi rñsio sup hoc. Ideo fugiet⁹ ⁊ sup veloces ascēdemus ideo veloces erūt q̄ vos p̄sequēt.Un̄ heracli⁹ impator recupauit lignū sancte crucis:quod de hierosolymis rex ipius cosdroe apportauerat psas:inde cū ipo reuersus:qñ voluit hierosolymā intrare equo insidēs cū magno apparatu baronum eq̄strium:clauserūt seinuicez muri portе ciuitat⁹ miraculose apparēsq; angel⁹ dñi dixit ei q̄ dñs iesus qñ ingressus est p portā illā ad subeūdū passionē crucis nō supbū equum ascēdit,iuxta ,pphetiā zacharie dicentis.ix.c. Ecce rex tuꝰ venit tibi iustus ⁊ saluator pauꝑ ascēdens sup asinā ⁊ sup pullū asine. Tertio multiplicat diues iactator gloriā domus sue in cōuiuijs ostēdendo iactātiam ⁊ vanā gloriam in multitudine epulārū ⁊ varietate in ornatu ministrātiū ⁊ p̄ciositate vasoꝝ argenteoꝝ ⁊ aureoꝝ.Señ.in epla. Nō magna nobis ꝓstat fames sz ambitio.iā nō sunt hoies dētibus ⁊ ore ⁊ vētre ad coquinam cōtenti: oculis q̄s gulosi sunt.Balthasar rex assyrioꝝ cū in babylonia fecit cōuiuiū principibus suis magnū nō fuit contētus ibi vti vasis suis p̄ciosis:sed ⁊ adduci fecit vasa aurea q̄ nabuchodonosor de tēplo dñi apportauerat ad bibēdū in eis.Sz ita displicuit deo q̄ subito apparuerūt ꝯ eū digiti tres manꝰ scribētis in pariete:mane thethel phares.In q̄b⁹ vbis fuit prenūciatum ibi vt exposuit daniel interps illius scripture q̄ ablatū erat sibi regnū ⁊ datū medis ⁊ psis:qō impletum fuit nocte sequenti ipso interfecto ⁊ ciuitate capta a cyro. Dañ.v.Salomō q̄s faciēdo magna cōuiuia in sua curia ⁊ nimiā pompā in familia ⁊ eq̄turis grauabat nimis populuz sibi subditū collect⁹,ppter qō cū petissent a filio ei⁹ roboā alleuiari:⁊ ille noluisset:amisit maiorem partē dñij sui. Nā recesserūt ab eo decē tribus.vt habet.iij.Reg.xij: Un̄ Esa.v.ꝺ:. Ue q̄ ꝓsurgitis mane ad ebrietatē sectandā ⁊ ad potandū vsq; ad vesperā:vt vino estuetis:cithara ⁊ lyra:tympanū:⁊ tybia in cōuiuijs vr̄is ⁊ opus dñi non respicitis. Et q̄uis in laicis sint hmōi iuuiua iactātia plena ⁊ multis alijs vitijs reprehensibilia:multo tm̄ magis in clericis ⁊ platis ecclie qui debēt humilitati ⁊ sobrietati insistere:sed ⁊ ipsi in hmōi frequēter incidūt ⁊ excedunt. Unde Hiero.sup Micheā ait. Ecclie p̄cipes q̄ delitijs affluūt et inter epulas atq; lasciuias pudicitiā seruare se credunt ,pphetic⁹ sermo describit q̄ effusi sunt de spaciosis domibus lautisq; conuiuijs:⁊ multo labore epulis exq̄sitis⁊ fi vis scire quo effusi sunt ,pter malas cogitatiōes ⁊ opa sua euāgelij lege in tenebras.ſ.exteriores vbi erit fletus⁊ stridor dentiū.dist.xxxv.Quia igit cū multiplicata fuerit gloria dom⁹ eius in familia⁊ cōuiuijs descēdet in infernū cū ignominia nō cum glia cū miserijs nō cū diuitijs:sicut diues ille q̄ epulabat quotidie splēdide:sepultus est in inferno.Luc.xvj. Jdeo cauendū est ab hmōi⁊ pauperibus parāda iuuiua ad necessitatē subleuandā:nō ad iactantiā oñendā vt fecit rex Assuer⁹ vt oñderet diuitias iactantie sue.Hester.j. Sic docuit xps. Luz facis p̄andiū vel cenā voca pauperes claudos ⁊ debiles ⁊c. Luc.xiiij. Uō⁊ ipe fecit in cōuiuio suo facto in mōte nō p̄cipes sacerdotū scribas aut officiales pilati inuitās:sed turbā humilē:nō sup tapeta:sed sup terrā vel fenū sedentē: nō delitiosis cibis:sed pane ⁊ piscibus paucis:nō saturatos ⁊ repletos:; sed esuriētes ne deficiāt in via. Quarto multiplicat gloriā domus sue diues iactator in edificijs ei⁹ faciendo magna edificia:⁊ ea multipliciter ornādo. Cōtra hos iuehit dñs maledictionē dicens Hiere.xxij. Ue q̄ dicit edificabo mihi domū lataz ⁊ cenacula spaciosa q̄ aplt sibi fenestras ⁊ facit laquearia cedrina pingitq; synopide. Et q⁹ frequēter ista fiunt cū iniusticijs:vel q⁹ ex male acq̄sitis vel cū iurijs p̄ximoꝝ. Jdeo ꝺ: Hiere.xxij. Ue q̄ edificat domū suam in iniusticia. Et Esa.v. Ue qui cōiungitis domū ad domū:⁊ agrū agro copulatis.ſ.auferētes ꝓximo sua vt p vobis habeatis:nūquid vos soli habitabitis sup terram. Non sic egerunt patres nostri qui lōgo viuebant tēpore. Nam dicit aplus ad Heb.xj.de patriarchis. ,Fide abraaz demorat⁹ est in terra repromissiōis tanq̄ in aliena in casulis habitādo cū ysaac ⁊ iacob ⁊ coheredib⁹ repromissionis eiusdē.Expectabāt em̄ fundamēta habētem ciuitatez cui⁹ artifex ⁊ cōditor est deꝰ.Ad detestationē hmōi iactantie ⁊ vanitatis etiā facit qō Señ. dicit in epla.Dom⁹ munimentū sit aduersus infesta corpori. Hāc an sepes erexerit an varius lapis gentis aliene nihil interest:scitote homines tam bene culmo q̄ auro tegi:contēnite cetera que supuacuus labor velut ornamentū ac decꝰ ponit. Mane

De iactantia. Cap. IIII.

tote nihil ꝑter animuz esse mirabile: cum magno nihil est magnũ. Dec ille. Paulus ꝙ̃ ꝑm̃ heremita visitatus a sctõ Antonio quesiuit ab eo an adhuc xp̃iana religio ritus gẽ tiliũ in edificijs sumptuosis imitaret: ⁊ audito ꝙ sic desle uit cõquestus vanitati tante hoies deditos. Magna fa tuitas videt hoc vt cũ hoies nũc sint ita breuis vite faciũt sibi tam sumptuosa habitacula cũ ãtiqui q̃ logo tpe viue bãt in tabernaculis habitaret etiã diuites. Unde Hiero. Sic edificãt q̃si semp victuri: sic comedũt ⁊ bibũt q̃si cras moriturí dicẽtes. Comedam⁹ ⁊ bibamus: cras em̃ morie mur. Permanẽte aũt religiõi cauere debẽt ab hm̃oi põ posis edificijs q̃ etiã in laicis reꝓhẽdunt a sctis. Un Ber. Video qõ sine magno dolore videri nõ dz: quosdam post aggressam xp̃i militiã rursum secularib⁹ implicari negocijs rursus terrenis cupiditatib⁹ immergi: magna cura erige re muros ⁊ negligere mores. Idẽ. Abiecta sancta simpli citate q̃si religiosas quasdã nobis creauim⁹ habitationũ honestates: in q̃bus tantũ cõpassum est aialib⁹ vt pene in hoc oẽs effecti sum⁹ aiales. Idẽ obsecro in pegrinatiõe hu ius scli q̃ est militia sup terrã: edificem⁹ nõ nob domos ad habitãdũ: sed tabernacula ad deferendũ: vtpote cito euo lãdi ⁊ intraturi in patriã ciuitatẽ. Facile est qõ naturale ẽ nũquid nõ facile est ⁊ sufficiẽs nature ⁊ ꝓgruũ conscientie ipam sibi cellã deuirgis ꝓtexere. de luto plasmare: vñcũq; opire ⁊ decentissime inhabitare. Quid ampli⁹ inquirendũ Etsi vsu sopiant hm̃oi delectatiões etsi sunt qui vtantur tanq̃ nõ vtẽtes: tñ ꝓptu meli⁹ q̃ vsu vincunt hm̃oi affe ctiones. Dec ille. Magis debẽt delectari viri spũales in aspectu celi q̃ tecti: ⁊ poti⁹ admirari opa dei q̃ hois. Sz ⁊ talia fiũt sepe ex rapinis ⁊ vsuris ⁊ q̃stibus cum multis mẽdacijs q̃ accusabũt ista ꝓcurãtes in iudicio. iuxta illud Abachuc. ij. Lapis q̃ de pariete est clamabit: ⁊ lapis qui inter iuncturas edificiorũ est rñdebit. Un ⁊ de q̃dã fratre qui erat implicat⁹ hm̃oi negocijs legit in vitis fratrũ q̃ fu it visus in penis purgatorij cũ cãna ad mensurãdũ in ma nu. Et de btõ Dñico q̃ cũ reuersus bononiã vidisset cel las aliquãtulũ in edificio eleuatas cepit amare fiere ⁊ di cere fratribus. Quã cito vultis facere magna palatia. De ꝓ vo inq̃t Hiero. Nũc vo cũ pauptatẽ domus sue paup dñs dedicauerit portem⁹ crucẽ ⁊ delitias lutũ putemus. ps. q. ij. gloria. Ipe em̃ nõ habuit vbi caput suũ reclinaret nec domũ nec agrũ ⁊ nat⁹ posit⁹ est in ꝑsepio: ⁊ mortu⁹ in sepulcro alieno sepult⁹ est. Quinto multiplicatur gloria dom⁹ eius diuitijs ⁊ alijs ex nobilitate generis vnde se ia cant: q; scz nati sunt de stirpe regia: vel alicui⁹ magni ꝑn cipis vel de magna familia ⁊ famosa ⁊ hm̃oi. Sed multũ vana ⁊ irrõnabilis est ista iactãtia. Nã oẽs sum⁹ geniti pri ma nri origine ex vno ꝑe Adã. Nõ em̃ fecit deus vnũ adã de argẽto vel auro ex quo orti sunt nobiles: ⁊ alĩ de luto ex quo nati sunt ignobiles. Sed fecit deus vnicũ Adam de limo terre. vt Sen. ij. dz. Aut q̃ oẽs nobiles: aut omnes ignobiles. Unde Malach. ij. dz. Nũq̃d nõ pater vn⁹ oim nor. Nõne de⁹ vnus creauit nos. Quare q̃ despicit pri mũ suũ vnusq̃sq; vim. i. iactãdo se de nobili familia natus ⁊ alĩ de ignobili genere. Sed si aliq̃d magni esset in tali nobilitate gñis: magis esset illor a q̃bus descẽdit ꝙ suus vñ nõ hz ipe inde gl'iari vel se iactare: sed poti⁹ illi. Unde Sen. Nemo in gloriaz vtam vixit nec qõ añ nos fuit nr̃m est anim⁹ nobile facit. Ne aũt hoies multã estimationẽ fa ceret de hm̃oi nobilitate generis de eã videt cõtemplisse Nã in veteri testamẽto ꝑmũ regem de minima familia asi nas querentẽ. i. saulẽ assumpsit seruũ. scdm. i. dauid sustu lit cũ de gregib⁹ ouiũ minimũ iter fratres. In tpe gr̃e ele git piscatores ignobiles in ꝑncipes ecclie. Et vt dic. apls j. ad Cor. j. Videte vocationẽ vtam fratres non multi no biles: nõ multi potentes: nõ multi sapientes: sz q̃ ignobilia ⁊ cõtẽptibilia sunt elegit deus vt confundat fortia. Non ergo estimat etiã ab ethnicis sapiẽtibus nobilitas carnis: sed animi ex optimis moribus resultans. Un Sen. Nemo alte ro nobilior nisi cui rectius ingeniũ ⁊ bonis artib⁹ aptius Et Plato inq̃t. Neminẽ regẽ nisi ex seruis oriundũ esse ne minẽ seruũ nisi ex regib⁹. Dia ista longa varietas miscuit ⁊ sursum deorsum fortuna vsauit. Dec ille. Sicut autez ex eadẽ radice ꝓcedit spina ⁊ rosa: ⁊ rosa q̃dem nobilis est ⁊ grata q; nõ cessat bñfacere eis q̃ iuxta eã sunt. s. odorẽ suũ spargẽdo. Spina vo vilis ⁊ exosa: q; pũgit q̃s tangit. Ita ex eisdez parẽtib⁹ nascunt aliqñ duo. Unus vo nobilis in moribus gratis seruiẽs oibus. Alius ignobilis grauis et displicibilis cũctis: sicut ptz de esau ⁊ iacob vterinis. Et de tito ⁊ domiciano filijs vespasiani imperatoris. Nobilitas q̃ vera est animũ q̃ moribus ornat. inq̃t sapiẽs. Signa aut hui⁹ vere nobilitat⁹ animi sunt. liberalitas: mãsuetudo: virilitas: magnanimitas: gratitudo. Primũ signũ nobi litat⁹ est liberalitas. Nã ⁊ deus q̃ nobilissim⁹ est liberalissi mus est. Tãta em̃ est eius liberalitas vt nõ solũ sua: sed ⁊ seipm̃ dederit: ⁊ nõ solũ suis ⁊ fibi seruiẽtibus: sed etiã ho stib⁹. Ipe em̃ solẽ suũ oriri facit sup bonos ⁊ malos ⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos. Mat. v. Ad dandũ fecit quecunq; fecit. Nã creaturas rõnales fecit vt eis daret: irrõnales vt eas daret. Leo qui dr rex aialiũ ⁊ nobile aial est liberale. Unde ⁊ Aristo. dicit q̃ est cõicatiuũ. Ecõtra non dare est rusticitas magna. Quidã milites interrogauerunt semel magnũ alanũ audita fama eius scie q̃ esset maxima curia litas. i. nobilitas. Rñdit q̃ dare. Qd cũ placuisset eis in terrogauit ipe eos ⁊ q̃ cõferret adinuicẽ sup hoc que esset maxima rusticitas. Et cũ cõferẽdo nõ ꝓcordarẽt. nã vnus dicebat vnus: alius aliud. Rñdit Alanus. Ego posui vos in via soluẽde q̃stionis ⁊ nescir cõsiderare. Nã si curialissi mũ est dare: sequit q̃ rusticissimũ sit ei ꝙ̃ iũ. s. auferre. Et ideo vos estis rusticissimi q̃ incessanter auferr ⁊ a pauꝑ bus. Scdm signũ vere nobilitat⁹ est mãsuetudo ⁊ mise ricordia. Sen. Nullũ magis ex oibus q̃ clemẽtia regem ⁊ principẽ decet. Prouer. xx. Mãsuetudo ⁊ veritas custodi unt regẽ ⁊ clemẽtia firmat thronus eius. iij. Reg. xx. Re ges isr̃l clemẽtes sunt. Rex apũ sol⁹ nõ hz aculeũ cũ oẽs alie apes habeãt. quẽ iracũdissime in vulnere cuz pũgunt relinquũt. Tertiũ est virilitas in eos qui repugnãt. Un militib⁹ dat enfis q̃ vti debeãt i hostes nõ in subiectos. Et si in hostes corꝓris multo magis in hostes animi scz resi stendo tẽtationibus ne efficiant serui diaboli. A quo em̃ quis vict⁹ est: ei seruus addict⁹ est. dicit Pe. in. s. can. Ser uitus pmaxime est ꝙ̃ nobilitatẽ. Quartum est animi ma gnitudo qua quis modica ꝓtẽnit ⁊ magna appetit. Unde non sunt ve nobiles q̃ ponunt amorem suũ in vno milite potius q̃ in celi rege. Et cũ oĩs terra sit ficut vn⁹ ꝓctus respectu celi: ⁊ oia q̃ sub sole sunt vanitas sunt. non nobi les: sed viles sunt q̃ appetũt ⁊ finẽ suũ ponũt in terrenis celestia ꝓtẽnẽtes. Quintũ signũ nobilitat⁹ est gratitudo Demũ multiplicat aliqñ gl'ia domus iniq̃ in diuersis cor poralib⁹ bonis in quib⁹ vani hoies se iactãt vt in sanitate. Sed vt dr Jac. iiij. Que est vita vestra vapor ad modicũ parens: ⁊ deinceps exterminabit. Nulluz aial reperit ita infirmũ sicut homo: ⁊ ita lesibile. Jactat se aliquis de pul chritudine. Sed vt dr Prouer. vj. Fallax gr̃a. s. humana ⁊ vana ẽ pulchritudo. cito amittit ⁊ nisi cũ amore dñi ꝙsiũgat occasio est multor malor sibi ⁊ alijs. sicut pz in maria ma gdalena q̃ erat in ciuitate peccatrix: ⁊ in maria egyptiaca ⁊ pelagia ⁊ alijs. Alter se iactat de fortitudine corꝓris. Sz vt dr Sap. vj. Fortioribus fortior instat cruciatio. q; ni si tales ꝑmaneãt in timore dei abutunt. Quãto fortior ẽ corꝓus tãto fortiorẽ q̃s inimicũ hz cũ quo ꝓliat: ⁊ p̃ iũ cum corꝓe est debile ⁊ infirmũ debilitat hostis noster. Unde apls gl'iat nõ in fortitudine: sed in infirmitatibus suis. ij. Cor. ij. Alius se iactat de agilitate ⁊ velocitate corꝓis. Sed valde vanuz est se iactare de eo in quo multa aialia hoiem excedũt: vt canes lepores. Asael frater ioab q̃ agi lis erat ⁊ velox vt caprea ꝓfidẽs de sua velocitate: q; inse quebat abner ꝑncipẽ exercit⁹ ylboseth occisus est ab eo.

Jactãtia diuersor

ij. Reg.ij. Sz neq̄ de sciētia debet aliq̄s se iactare vel gloriari cū oīs sapiētia a dño deo est. Eccli.j. Et in scientia nemo possit demones supare: qui tm̄ ꝓpter scientiā suam penas inferni nō euadūt. Que etiā est sciētia nostra: cuz nec naturā vnius formice vel herbe pfecte sciam⁹. Unde bñ dixit quidā pbs. Hoc tm̄ scio q̄ nescio. Tenebris em̄ inuoluimur inq̄t Job. xxxvij. nec nosm̄pos pfecte scire valeam⁹. Cum ergo multiplicata fuerit gloria domus diuitis mūdanis cū interierit nō sumet oia. i. aliq̄d de quibus iactabatur: nec gloria quā hic habebat descēdet cū eo: sed sum ma ignominia in inferno: ergo abijcienda ois iactantia et in dño gloriandū non in mundo.

¶ De p̄sumptione in quo agit̄ de ornatu mulierū inordinato vtrum sit mortalis. Lap̄m.v.

Presumptio nouitatū filia est inanis glorie. ⁊ videt cōsistere istud vitiū in b q̄ aliās in actib⁹ exterioribus aliq̄d in consuetū facit sine rōnabili cā. Et q: hoc vtplurimū fit ad ostētationē ⁊ laudē ꝓsequēdā: iō ponit manis glorie filia. Et de hac pōt intelligi illud qđ dñs ait p psal. pō. lxxx. de pplo suo isr̄l. Dimisi eos sm̄ desideria cordis eorū. Ibunt in adinuētionib⁹ suis. Pplis dei olim fuit pplis iudaic⁹ dū habuit verā fidē ⁊ p̄mānsit in cultu veri dei. Nūc aūt q: nō audiuit legē suā q̄ mādabat ꝓphetā suscitāduz de medio eorū de fratrib⁹ suis. i. de genere suo. i. xp̄m iesum quez deberent audire ⁊ obedire: nec legē seruāt mādatoz: nec ad opa xp̄i voluerūt attēdere: ideo dimissus est a deo subtracto lumine fidei: ⁊ est fact⁹ non pplis dei: sz pplis diaboli. Sic aūt dimissi sequunt desideria cordis eoz q̄ semp fuerūt de terrenis acq̄rēdis vsuris fine cessatiōe vacātes. Unde dñs rēdētes ad mortē eternā in adinuētionib⁹ suis q̄tidie inuenientes nouas fabulas: ⁊ extortas expōnes biblie. vt p̄z in thalmut eoz vt videant nō errare: sed sapientes valeant reputari. In nouo testō pplis dei est pplis xp̄ian⁹ q̄ sol⁹ hz verā fidē: q̄ isr̄l dici pōt qđ interptat videns deū: quia deū videt nūc p fidē. Cū aūt b pplis nō audit legē dei eā seruādo: neq̄ intēdit ei p vltimo fine: ⁊ vt summo bono eū eligēdo ⁊ sibi inherēdo: ⁊ oia opa sua ad gl̄iam ei⁹ dirigēdo dimittit eos de⁹ nō q̄dē pplm suū: q: deficere nō pōt pplis ei⁹ quin semp sit: sed eos de illo pplo xp̄iano q̄ recedūt a lege ei⁹. Dimittit q̄dē eos nō sm̄ p̄uidētiā: sed sm̄ gratiaz quaz subtrahit eis. Neq̄ em̄ eos dimitteret ipe: nisi p̄ius ipi dimitterēt eū q̄ dimissi a deo sinunt seq̄ desideria cordis eorū. Oz aūt hois er se vt ō: Uiere. xvij. p̄auū ⁊ iscrutabile. Et sicut p̄auū est cor: ita ⁊ p̄aua eius desideria: ⁊ inde sequunt p̄aua opa: sicut ex radice infecta fructꝰ corrupti. Ex corde em̄ exeūt cogitatiōes male: furta: adultería: homicidia ⁊ hmōi. vt ō: Mat. xv. Dadūt aūt ad inferos nō solū p ꝓsueta mala cōia: sz quotidie adinueniūt nouas vias. Qđ documēto sctōrū patrū sancitū est: superstitiosa adinuētione p̄sumēdū nō ē. Stephan⁹ papa. ij. q. v. cōsului sti. Dadūt p vitiū p̄sumptiōis nouitatū rectores adinuenīedo nouas vias vltra ꝓsuetas ad regendū pplm siue vt exoꝛq̄ant a subdit̄ substātias qđ ptinet ad cupiditatē: siue vt laudent ab hoibus de mō regimis tanq̄ sapiētiores antiq̄s: recedēdo fine cā a semit̄ eoz. ō illud ꝓuer. xxij. Nō trāsgredieris termios ātiq̄s q̄s posuerūt p̄es tui. Unde doctores i adiuētionib⁹ suis q̄ nō sequunt dicta sctōrū sz opiniōes nouas subtiles ⁊ curiosas nō vtiles ad p̄uriē dū aures. Et si iuriste sunt nō aspiciūt ad intētiones legis ⁊ eq̄tatē. sed ad destruēdū antiq̄rū sentētias. Hilari⁹ in li. de trini. Intelligētia dictoz ex causis est assumēda dicēdi q: nō sermoni res: sz rei sm̄ dz esse subiect⁹. Dadūt i adinuētionib⁹ suis p̄dicatores q̄ grādia vba trutinātes iter mulierculas ⁊ plebeios de sacris lr̄is philosophant: ⁊ mimoz gesticulatiōib⁹ ad risum excitāt auditores: sm̄ illud apli. Ad fabulas aut̄ cōuertent. ij. Pe. ij. Hi sunt fontes sine aq̄. s. sapiētie: ⁊ nebule turbinib⁹ agitate q̄bus caligo tenebrarū reseruat. Dadūt in adinuentionib⁹ suis clerici in officiando q̄ vt placeāt laicis dicūt missas mortuorū et alias votiuas indistincte: q̄buscūq̄ diebꝰ mutātes officia ordinata: cāntantes nō sm̄ notā sz sm̄ leuitatē: ⁊ discantantes ⁊ pulsantes in organis ballatas ꝓtra oēm honestatez cultus diuini: vt fieri solet in theatris nō in ecclesijs. Sed vt dicit Greg. Deū manib⁹. i. operib⁹ stimulat. i. puocat ad irā q̄ pplm vocib⁹ delectat. di. xcij. In sctā. Dadunt in adinuētionib⁹ suis religiosi q̄ nō cōtenti cōib⁹ ordinatiōib⁹ aliq̄d singulare agere volūt in oratio: in comedēdo. in loquēdo in alijs austeritatib⁹ vt p̄e ceteris reputent: sz tales ꝓfusi remanēt nisi spāli instinctu spūssancti moueant: sicut sctus germanꝰ: dñicus: fr̄ancisc⁹: ⁊ alij. Dadūt in adinuētionib⁹ suis pplis q̄ adiuenīūt q̄tidie nouas adinuētiones ad frāgenduz ordinatiōes ecclie: ac si in nullo essent subiecti plat̄: ⁊ ipi debeāt eos regere: ⁊ q̄stiōes eoz etiā dirimere ⁊ pctā punire: ⁊ tallijs grauare: sapiētiores se iudicantes ecclīa q̄ regit a spūsctō in ordinatiōib⁹ suis: ac si min⁹ bñ talia ꝓhibuisset. Et vt de alijs omittam⁹ adinuētiōib⁹ p̄ maxime istud vitiuz in ornatu q̄tidie renouat: dū viri: sed multo magis mulieres ob vanitatē q̄tidie variāt vestes. Cōtra q̄s dñs Sopho. j. Uisitabo sup oēs qui induti sunt veste pegrina. In q̄ actu repit simul ⁊ vitiū p̄sumptiōis ⁊ nouitatū ex vana gl̄ia frequēter p̄cedēs ⁊ vitiū imodestie de q̄ p̄s. ait p̄s. cxliij. Filie eorū cōposite circūornate vt filī tudo tēpli. In q̄bus vbis tria de hoc vitio possunt notari

¶ Primū q̄ a mlieribꝰ frequētat. ibi. Filie eoz cōposite.

¶ Scōm q̄ in vestib⁹ ꝓpetrat. ibi. Circūornate.

¶ Tertiū q̄ in coloribꝰ augmentat. ibi. Ut filī tudo tēpli.

§. I. Quantum ad primum

manifestū est q̄ imodestia ornatus ⁊ p̄sumptio nouitatū in mutatione vestiū potissime repitur in mulieribꝰ. Et iō p̄s. nō dicit loquēs de mūdanis. Filij eorū: sed filie eorum cōposite. Un̄ ⁊ sacra scriptura cū loquit̄ de ornatu corporis ⁊ vestiuz nominat mulieres: vt ꝓuerb. vij. inq̄t Salo. Ecce mulier occurrit illi habitu meretricio ꝓparata ad capiendas aias. Et Esa. iij. ꝓ eo q̄ eleuate sunt filie syon sz in vana gloria ornat⁹: ⁊ ambulauerūt extēto collo qđ est signū supbie: ⁊ nutibus oculorū ibant ex curiositate ⁊ ꝓcupiscētia: ⁊ plaudebāt pedibus suis. s. chorizādo: ⁊ saltando: ⁊ cōposito gradu incedebant: decaluabit dñs vertice filiaz syon: ⁊ dñs crines earū nudabit. Et. s. Pe. iij. ō: Mulieres subdite sint viris suis quaz nō sit extrinsecus capillatura: aut circūdatio auri ⁊ argēti aut indumēti vestimentorūq̄ cultus: sed qui abscōditus cordis est homo in incorruptibilitate q̄eti ⁊ modesti spūs. Et paulus. j. ad Tim. ij. Uolo mulieres orare in ecclesia in habitu ornato cum verecūdia ⁊ sobrietate. i. tēperāte ornantes se non in tortis crinibus: aut auro vel margaritis: aut veste p̄ciosa idest excessiua sui status: sz qđ decet mulieres p̄mittētes pietatē p bona opa. ⁊ Jo. apoc. xvij. dic̄ q̄ mulier eternalit̄ cruciāda q̄ signat cōgregationē reproborꝰ erat circūdata purpura ⁊ coccino: ⁊ inaurata lapide p̄cioso et margarit̄ ⁊ habebat poculū aureū in manu sua: qđ signat apparētē delectationē ⁊ cōplacētiā inanis gl̄ie ⁊ ꝓcupiscētie in operibus suis: ⁊ habebat i frōte scriptū mysteriū babylō magna. i. ꝓfusio infernalis sibi reseruata. Duplex aut̄ rō pōt assignari q̄re istud vitiū imodestie ⁊ superflui ornat⁹ magis repit in mulieribꝰ q̄ in viris. Prima est: q: ipe ornat⁹ mulieris vltra vitiū imodestie est ꝓuocatiuus ad lasciuiam quoad aspiciētes ex eo: q: adūcit ad apparētiā pulchritudinis q̄ quāto maior est: tāto plus allicit ⁊ excitat cōcupiscentiā hoīs. Cū aūt mulier sit caput pcti ⁊ arma diaboli sm̄ Origē. qua sz sctōs viros deiecit: vt p̄z in dauid. ⁊ laqueus ei⁹ quo sz capit incautos. Propter qđ dic̄ Salo. Eccls. vij. Inueni amariorē morte mlierē q̄ laq̄s ē venatorū. i. demonū. Ideo diabol⁹ sciēs q̄ p hāc multos capit ⁊ occidit: instigat ipam mulierem ad se ornandū ad hoc

De imodestia ornatu mulierum.

Ornat⁹ magis ꝓpriat̄ mulieri

vt talis armatura eius siue gladi⁹ sit acutio:⁊ magis politus ad ꝓuocandū ad cōcupiscentiā sui: ⁊ laqueus magis efficax ad capiendū ⁊ detinēdū. Sed ꝓ fideret attēte vana mulier: q: tot mortibus digna est ⁊ penis inferni q̄t p eius vanuz ⁊ excessiuū ornatū ruere facit. Si em̄ qui occasionē ꝑstat mortis corpalis vel dāni tenet ⁊ incurrit penā infernī: quāto magis q̄ est occasio mortis aie alteri⁹ p ornamēta varia ⁊ alias vanitates. ex̄ de iniur. ⁊ dā. da. ō. Qui occasionē dāni dat: damnū q̄ dedisse videt. Vñ ⁊ de quadā comitissa habet: vt i li. nisi fallor. de septē donis: q̄ cū esset multū liberalis ad paupes ⁊ oronibus dedita: sed multū vana i ornatu ⁊ ꝑcipue capillor: post mortē apparuit cuidam sibi familiari deuote mulieri ⁊ interroganti de statu suo. ℜndit se fore dānataz ꝑcipue ꝓpter ornatū capitis ⁊ capillor. vñ ⁊ vidit mulier illa caput illud habere plenuz serpētibus mordētibus ipm̄ loco capillor in penā illi⁹ vanitatis. Sed multi sunt alij vani ornatus q̄ magis adhuc ꝓuocāt ad lasciuiā. Scōa rō q̄re istud vitiū magis repit in mulieribus est ex eo: q: sicut magnanim⁹ oia ista tpalia parua estimat etiā ipsam glōriaz tpalem vñ de ea modicam curā hz. Ita ecōtra pusillanimis parua magna estimat ⁊ ipsam glōriā mundi magnū bonum reputat. Mulier aūt cōiter parui animi est ⁊ debilioris cognitionis q̄ vir. vñ ⁊ glōriā tpalē magnuz q̄d arbitrat. Et cū nō valeat apparere vel exaltari in magnis negocijs: q: nec in regimine nec in docēdo vel negociādo ⁊ ꝓmōi: saltē in apparentia pulchritudinis q̄rit glōriā cōsequi que tñ est quid vanū ⁊ trāsitoriū. q: vt ō: Esa. xl. Omnis caro fenū: ⁊ ois glōria eius q̄si flos agri. q̄ cito marcescit. ⁊ mirū est quō cuz mulier q̄ rat summope oia ꝓ re pulchra quō aiam ipsaz q̄ nobilio: e ꝑcipuū in ꝺoie velit habere fedā ⁊ maculatā. Aug. Ecce oia pulchra sunt cū iniquis: ⁊ tñ ipsi sunt turpes. s. in aia. Istis sic supfluē ⁊ vitiose se ornātibus accidit sicut euenit cuidā regi qui conuocatis oibus magistratibus terre sue fecit cōiuiū magnū ⁊ nō erat aliq̄s angulus i domo qui nō esset coopertus purpura ⁊ ꝑciosis pānis. Affuit ⁊ q̄dam pbs qui cum vellet excreare expuit in faciē eiusdē regis: ⁊ cū ministri eius capiētes eū vellēt ducere ad suspēdiū illū nō ꝓmisit rex: sed q̄siuit ab eo quare id fecisset. Qui respōdit. Vidi oia loca plena auro ⁊ argēto ⁊ purpura: ⁊ ideo in barbaz regis incrassatā ex pinguedine ciboꝝ me mūdare ⁊ purgaui. nō em̄ vidi locū minus mundū: q̄ audiens rex cōpunctus est. Sic diabolus videns ꝺoiez qui deberet esse dñs creaturarū aliarū ⁊ pulchrior eis q̄ mīn⁹ pulcher fit eis. immo īmūdus expuit in eū ipm̄ ꝓtēnendo vel faciē ꝺscie ei⁹ suggestiōibus malis maculādo. Et hoc etiā figuratum fuit in expuitiōe q̄ fiebat in faciē ei⁹ qui nolebat suscitare semē fratri suo: vt habetur Deut. xxv. Frater ꝺois sine semine defunct⁹. s. sine filio habito ē diabolus q̄ sine spe salutis dānatus est cui ab ꝺoie dz semē suscitari: q: ex ꝺoibus reparande sunt ruine angelice. Sed si ꝺō nō tendit ad hoc. vt scz p virtutes ascendat ad celū non vult suscitare semē fratri suo. Vñ tanq̄ īmūdum aio expuit in faciē eius: q: abominabilis reddit. Certe erubesceret dña domus si videret se turpē ⁊ ancillā pulchraz. Ancilla caro est: aia dña. vñ multū erubescere dz q̄ corpus ornetur: et pulchruz appareat: ⁊ aia maculis plena inueniat ex vanitate ornatus. Quia igit vitiū istud īmmodestie ornat⁹ magis repitur in feminis. ideo dicit pⓢ. Filie eor̄ composite. Sed cōpositio ista vana est ꝓcedēs ex incōpositiōe mentis ⁊ tollēs in futura resurrectiōe vltimā pulchritudinez ⁊ claritatē corpis. vñ apⓛs ad Phil. iij. Saluatorē expectamus dñm nr̄m ihesum xp̄m q̄ reformabit. s. in finali iudicio corp⁹ hūilitatis nr̄e. i. corp⁹ nostrū hūiliatū ⁊ deiectū cōfiguratū corpori claritatis sue. i. similatuz corpi suo gl̄oso. Corp⁹ ergo q̄ nō fuit ꝺic hūiliatū: sz exaltatū ⁊ gl̄ificatū p vana ornamēta: tūc nō glorificabitur: sz inter reprobos obscurabit. Vñ Ber. sup dicta autoritate apⓛ. Nūc eant nūc rideāt q̄ corpora sua pellibus murinis. i. gyris ⁊ varijs ⁊ stercoribꝰ vermiū. i. sericis informāt: q: cū venerit dñs ad iudicandū nō reformabit: nisi q̄ abiectiōis ⁊ humilitatis inueniet. Sic diues epulo q̄ induebatur purpura ⁊ bisso: sepultus est in inferno: ⁊ in eternū cruciabitur. Luc. xvi.

§. II. Quantū ad secūduz

principale ꝓpetrat hoc pctm̄ inodestie cū psumptiōe noui tatum circa vestes. Vñ subdit pⓢ. Circūornate: nō ornate mēte: sz circūornate. i. circa corp⁹ ex oi parte ornate. sed vt ō: Eccī. xix. Facies ꝺois ⁊ risus dentiū ⁊ amictus corporis enūciāt de illo. Tāta em̄ diligētia ⁊ pōpa ornat⁹ insinuāt totaliter mūdo deditaz mentē. Dñs de⁹ q̄n emisit primos parētes de paradiso: nō fecit eis tūicas sericeas sz pelliceas ideſt de pellibus animaliū. Gen. iij. vt cognoscerēt se similes bestijs effectos ⁊ viliter ad tegēdū nuditatē ⁊ arcēdū frig⁹ induēdos. Sed adinuenit psumptio ⁊ vanitas ꝺoim pannos laneos ex lana ouiū formatos: adiūxit lineos in molliciē ex corticibus herbarū. ⁊ his nō cōtenta supinduxit serica ex stercoribus vermiū: adiūxit varia ex pellib⁹ murinis addidit gēmas: argentū ⁊ aurū ex vanitate. Sed vt dicit Sen. in epla. Quēadmodū stultus est q̄ equū empturus nō ipm̄ aspicit: sed stratuz ⁊ frenos. Sic stultissim⁹ est qui ꝺoiem aut ex veste: aut ex cōditione vestis q̄ nobis circundata est mō existimat. Aduertere debent diligēter q̄ dñs cōminat ꝓ hmōi vano ornatu. Esaie em̄. iij. ō:. In illa die scz iudicij vlis vel punitiōis talis auferet dñs ornamentū calciamētoꝝ ⁊ torq̄s ⁊ monilia. armillas: mitras: discriminalia: ⁊ pariselidas: ⁊ murenulas: ⁊ olfactoriola: ⁊ iaures: ⁊ gēmas in frōte pēdentes: ⁊ mutatoria ⁊ linteamina ⁊ acus ⁊ specula: sindones ⁊ vittas ⁊ teristra: ⁊ erit ꝓ suaui odore: foetor: ꝓ zona funicul⁹: ꝓ crispāti crine caluicium ꝓ fascia pectorali cilicio. Hic posita sunt oia ornamēta mulierū a capite vsq̄ ad pedes circūquaq̄ q̄ tūc erant in vsu: quoꝝ aliqua sunt nobis ignota ꝓpter dissuetudinem aliqua adhuc remanēt in aliquo sil̄i. Vñ glo. ibi armillas vocat ornamēta brachiorū loco quaꝝ sunt mō manice ita lōge ⁊ late vt sufficeret valor ꝓ vno optimo vestitu. Pariselidas vocat ornamēta taloꝝ. i. i fine vestis: loco cui⁹ pōt nūc estimari cauda cū frappis. Murenule dicunt catenule circa collū: loco cui⁹ nūc aliq̄d ope polymito. i. rechamatura. Olfactoriola vocat q̄dā in q̄b⁹ ꝺtinebāt ibi muschū ⁊ pīt dici nasitergia q̄ fiūt serico intexta: aliq̄n ⁊ inter muschū seruata. Teristra vocat vestes estiuas valde subtiles ⁊ dicunt a teria q̄ est estas. vulgarit pīt dici giornee vel cothardite. Ornamētū calciamētoꝝ sūt calciamēta rostrata vel planule picte ⁊ alte ad oñdēdā magnitudinē quā nō hnt. Torq̄s sunt collaria. monilia q̄. s. pēdūt ante pectus q̄ solēt eē de margaritis. Mitre b̄ dici pīt q̄ portant in capitib⁹ multū eminētia supra caput ad modū coronevel bireti. Discriminalia sunt pectines ⁊ directoria eburnea q̄bus capillos aptāt capitis. Inaures sunt anuli in auribꝰ appositi pforatis in puula etate q̄b⁹ adhuc vtunt iudei: ⁊ antiquit⁹ magis: vt pz i scriptura. Xp̄iane aūt in man⁹ digitis tenēt: ⁊ p vno nō dedecet i signū mr̄imoniū: sz de pluribꝰ pōpa est. Gēme in frōte pēdētes sunt aliq̄ ple quas i coronis suis aū frōtez deferūt. Mutatoria sunt plura ⁊ varia vestimēta pulchra q̄b⁹ diuersis tpib⁹ mutant. Linteamia ꝺis sup alia vestimēta desup: sz valde subtilia adhuc deferūt romane. Acus sunt spilecta q̄ i diuersis partib⁹ ponūt p firmatiōe ornamētoꝝ. Specula ⁊ magni valoris hnt sp in domo secū: vt freq̄nter se in ipsis quō sint cōpositi possint inspicere. Sindones camisias subtiles ⁊ reticulatas vel vela i capite. Vittе sunt q̄b⁹ capillos ligāt vel colligūt ne defluāt: etsi suos nō hnt ligāt alienos. zona cingulū est q̄ nūc fit de serico intexto ⁊ ornamētis auri ⁊ argēti. Crines capilli crispativel tricati flaui facti cū freq̄nti hūectatione ⁊ solis deficcatiōe ⁊ inde capitis lesiōe. Fascia pectoralis dici pōt q̄ nūc ponūt pannū cum bōbice. Et p ꝺis ornamētis ꝓmittit dñs ignominiā ⁊ penā ⁊ merito: q: in

Oia ornamēta mulierū.

hís magna ꝓdigalitas ⁊ crudelitas reperiť cū pauperes moriant fame ⁊ frigore: ⁊ mulieres in tātis ⁊ in tā vanis ornamētis abūdent. Cōtra quos inuehit Jac. in can. c. v. dicēs. Agite nūc diuites vlulate in miseriis que venerūt vobis: diuitie vestre putrefacte sunt: vestimēta vra a tine is comesta sunt. Et lciendū ſm Tho. ñ. ñ. q. clxix. art. ſ. q circa ornatū exteriorē tripliciter pōt offendi.

¶ Primo ꝓter morem cōsuetum.

¶ Secundo ꝓpter inordinatum affectū.

¶ Tertio ꝓpter nimium defectum.

§. III. Quantuz ad primū

Ornat⁹ ꝓter morē est peccatum.

debet se hō in cōuersatiōe exteriori cōformare moribꝰ eoꝝ cū quibꝰ viuit: qñ scz nō sunt mali mores. Vñ Aug. in lib. ꝓfes. Que ꝺ hoim mores flagitia sunt ꝓ morū diuersitate vitāda sunt: vt pactū inter se ciuitaꝫ ⁊ gētis ꝓsuetudie vel lege firmatū: nulla ciuis aut pegrini libidine violeť. Tur pis est ei ois pars q̄ suo nō ꝓgruit vniuerso. dis. viij. Que cōtra mores. Idē etiā dicit in li. de doc. xp̄iana. Quisquis rebus p̄tereūtibꝰ. ſ. vt cibo: potu: vestibus: ⁊ hmōi restrictius vtiť q̄m in se habeāt mores eorū inter quos viuit: aut superstitiosus aut intēperās ē. Et si q̄s sic eis vtiť vt metas cōsuetudinis bonorū inter quos versať excedat aut flagitiosus est: aut aliq̄d significat. di. xlj. Et hoc intelligēdum est vt. ſ. scz qñ ꝓpie sunt mores. i. actꝰ moriger ati ea q̄ frequētanť cōiter ab hoibus talis loci. Nā abusiones nō ꝺz q̄s imitari. Sed vt dicit Jsiō. in sinoni. Prauū vsum lex ⁊ rō vincat. Si em̄ de vsu p̄tie ē vt mulieres deferāt vestes vsus collū scissas ⁊ aptas vsq̄ ad ostētatiōē pectoris et mamillarū: vt i ptibus rheni valde turpis ⁊ impudicꝰ ē talis vsus: ⁊ iō nō seruādus. Si de vsu cōi patrie est deferre mulieres vestes caudatas puluerē excitātes et viā mūdātes cū eis vt fit flozētie: ꝺ turpe est ⁊ detestādū nō illis cōformādū. Silr de planulis altis vestibꝰ lingulaꝫ vel pforatis. Nō seqris turbā i malū: ait dns in veteri lege. Utrū aūt in hmōi sit mortale pctm̄. ſ. declarabiť. Legiť in li. de vij. donis. q̄ cū q̄dā sctus pr̄ p ciuitatē ābularet obuiauit cuidā mulieri ornate vestē habēti caudatā: ⁊ iuxta eam vidit diabolū ridentē: cui mādauit adiurādo vt sibi diceret cām sui risus. Qui rndit. Jō risi q: socius meus. ſ. aliꝰ diabolꝰ cum insideret caude huius mulieris: mulier cū traxit caudā vestis ad se ne luto vie deturpareť in lutuz cecidit ipse socius me⁹. Ex quo oñdiť ista diabolo placere: qꝺ non esset si sine pctō fieret. Silr q̄ mulier vtať veste virili: vel eō vt fit in ludis: turpe est ⁊ vitiosum ſm Tho. vbi. §. ar. ij. tum q: ꝺ cōsuetudinē cōem. tum q: pōt esse cā lasciuie. Prohibebať aūt hoc in veteri lege Deuť. xxij. ex eo q: gētiles tali mutatione habitꝰ vtebanť in superstitionibꝰ idolatrie. Jn decr̄. di. xxx. Si q̄ mulier. hoc ꝓhibeť sub anathemate. ſ. ferēde snie rōne cuiusdā superstitiōis heretice vt ibi dic̄ glo. Vñ si q̄s nūc nō ex superstitione vel vanitate: sz ex cā rōnabili vtatur hmōi: puta ad vitādū periculū: vel ex defectu vestimēti alterius: peccatū nō esset ſm Tho.

§. IIII. Secūdo potest eē

ornatꝰ vestiū peccatū ꝓpter affectum.

pctm̄ circa ornatū vestiū ꝓpter inordinatū affectū. Qui quātū ad supabundātia triplr accidit. Uno mō inquātuz ex superfluo cultu vestiū hō q̄rit gloriā ſm q̄ vestes ptinēt ad apparatū ⁊ ornatū. vñ Greg. in homeť. ait. Sūt nōnulli q̄ i cultu p̄ciosarū subtiliūq̄ vestiū nullū putāt eē pctm̄ q̄ si culpa nō essz nequaq̄ ſmo dei tā vigiliter exp̄meret q̄ diues q̄ torq̄bať apud inferos purpura ⁊ byssō indutꝰ fuisset. Nemo q̄ppe p̄ciosam vestē. i. excessiuā ꝓpriꝫ statꝰ nisi ad inanē gloriā q̄rit. hec ille. Nec obstat q̄ ministri altaris aut p̄ncipes ⁊ alij i dignitatibꝰ ꝓstituti vtiť vestibꝰ multū p̄ciosis: q: nō faciūt hoc seu nō ordinať de se ad sui glouā: sed ad significādū excellētiā sui statꝰ et ostēdēdum magnificētiā diuini cultꝰ. Sc̄do mō p excessuz affectus est inordinatꝰ inquātū p superfluū cultū vestiū querit q̄s delitias corpis ſm q̄ ordinať vestimentū ad corpis fomentū querēdo habere delicatas vestes q̄ delectēt carnes vt sub tiles camisias ⁊ hmōi. Ptra quos ait xp̄s Mat. xj. Ecce q̄ mollibus vestiunť in domibꝰ regū sunt. i. terreno regi militant non celesti ſm Greg. Tertio mō fit inordinatio ex hoc q̄ nimiā sollicitudinē ponit circa cultū ⁊ aptationem vestiū: etiā si nō fit ibi aliq̄ inordinatio ex pte finis: ⁊ multū tpis ibi pdiť: qꝺ nō est sine magna culpa: cū nil p̄ciosꝰ tpe habeať. Unde xp̄s Mat. vj. ⁊ de vestimēto q̄d sollicite estis. ſ. supflue. Cōsiderate lilia agri quō crescunt: non laborāt neq̄ nēt: ⁊ deus sic vestit: igitur vt ait apls. ſ. Tim. vj. Habētes alimēta ⁊ q̄bus tegamur his cōtenti simus. Considerandus diligenter qꝺ ait Job. ſ. Nudus egressus sum de vtero matris mee. nudus reuertar illuc scz in terrā matrem nostram primā de qua facti sumus.

§. V. Tertio potest eē pec-

Ornat⁹ peccatus ex defectu.

catū in vsu vestiuz ꝓpter defectū. Et hoc vel ex negligentia hois inquantū nō adhibet studiū ⁊ laborem vt vtatur cultu vestiū put opz. Vñ ⁊ pbs dicit i. vij. Ethi. q̄ ad mollicie q̄ vitiū est ptinet q̄ hō trahat vestē p terrā ne laboret in retinēdo eā. vel hoc pōt fieri vt inde q̄rat gloriā ⁊ ostentationē vt scz reputeť mortificatꝰ ⁊ cōtemptor mūdi ex eo q̄ vestes mltū viles dilaceratas vł vnctuosas defert. Vñ ⁊ Bern̄. dicebat q̄ in vestibꝰ pauptas placebat. sordes aūt nu nq̄: q: signū erat vel negligentis animi vel gloriā affectātis. Et Hiero. Nec affectate sordes nec exquisite delitie laudē pariūt. Qꝺ in cibis vel vestibꝰ dicit Gratia. intelligendū. distī. xlj. §. pterea. Ueruz q̄ vbo ⁊ exēplo hūt alios puocare ad pniaz ⁊ mūdi p̄tēptū decet vilibꝰ indui. sicut fecerūt q̄dā ex pphetis. De q̄bus apls ad Heb. xj. Circuierūt in melotis. i. sclauinis. in pellibus capr̄inis: vt hellas. Et glo. sup illud. Jobes habebat vestitū de pilis camelorum. Mat. iij. Qui pniaz p̄dicat: habitū pnie ostēdat. Narrat Umb. in exp̄one regule. q̄ cū q̄dam magnꝰ p̄dicator actu p̄dicaret acriter detestādo ⁊ increpādo pōpā vestiū: ⁊ ipse cappā haberet sumptuosam surrexit in medio ppli q̄dam fatuus damose dicēs. O stulte qūo tu credis inducere auditores hos ad dimittēdū pompā vestiū cū tuipse vtaris vt ptz in cappa tua. Et sic ptz de circūornatione vestium.

§. VI. Quantū ad tertium

Ornat⁹ peccatus ꝓpter colores.

p̄cipale. ſ. de coloribꝰ adiūctis in ornatu: dicit p̄s. vt silr tudo tēpli. ſ. sunt filie: de q̄bus locut⁹ est. Templū nō solū ornať auro ⁊ cortinis varijs: sz etiā coloribꝰ multis i pictu ris. Sic vane mulieres corpa sua q̄ rōne fidei sunt tēplum spūsscti ſm apl'm. ſ. Loz. vj. faciūt tēpluz diaboli dū alternātes picturā a deo factā ad imaginē suā instictu diaboli ponūt colorē albū ⁊ rubeū: ⁊ sic vt hypocrite exterminát facies suas vt appareāt hoibus ieiunātes. ait xp̄s Mat. vj. Hoc exp̄sse reprehendit insignis martyr xp̄i Cyprianus dicēs in li. de habitu virginū. Nō virgines: nō viduas: sed ⁊ nuptas. puto etiā oēs feminas admonēdas q̄ opus dei et factura eius ⁊ plasma adulterare nullo modo audeant adhibito flauo colore: nigro puluere vel rubore: aut quolibet medicamine. qꝺ dicit: q: multa faciūt ad hmōi ornatū Et subdit. Man⁹ deo inferūt qñ qꝺ ille formauit reformare intēdunt. Impugnatio est ista diuini opis: p̄uaricatio vitatis: deū videre nō poteris qñ oculi nō sunt. i. faciei color quos deꝰ fecit: sz quos diabolus infecit illū sectata es. Rutilos atq̄ depictos oculos serpētis imitata es: de inimico tuo tracta cū illo pariter arsura. Hec ille. Qñ aūt ꝺ fit mortale habes in. §. se. Certe magna nimis plumptio⁹ supbia est velle aliā formare effigiē quā deꝰ nō dedit tanq̄ despiciēdo opus dei: ⁊ q̄ ipse melius valeat facere. q̄ is em̄ apls dicat. ſ. Loz. vij. Que nupta est cogitat q̄ mundi sunt quō placeat viro. ⁊ ꝓpter hoc p̄mittat eam ornari cū sobrietate: non tñ vt fingat colorē quem nō habet. hoc em̄ est decipere ⁊ maritum ⁊ alios ⁊ mendaciū operis quod

maritis displicere deberet ⁊ eis scz phibere fucos. Unde Aug. ad possidiū. ſfucare pigmētis quo vl rubicūdior vel cādidior color appareat adulterina fallacia est: q nō dubito etiā ipos maritos se decipi nolle: quib⁹ solis pmittēde sunt ornari: vt scz placeāt sm veniā nō sm imperiū. Nam verus ornatus xpianoz ⁊ xpianaz nō solū est null⁹ fucus sed necauri vestisq; pōpa: sed mores boni. de pse. di. v. ſfucare. Impia Jezabel regia q se ornauit stibio. i. colore: putans p hoc ad sui amorē trahere Jehu. de mādato ei⁹ pcipitata est de fenestra: ⁊ a bestijs comesta in pte. vt habet iiij. Reg. ix. Hester regina cū se pntauit Asuero ornata et colore roseo: comitata domicillis: subito Asuerus videns eam versus est in furorē in facie. Sed ex timore pallida facta: subito in clementiā versus est furor eius. De ipo etiā ornatu vano habes. j. in ti. de gula. c. de choreis.

§. VII. Querit vtrū ornatus mulierū sm morē patrie q̄ videt vanus ⁊ superfluus quoad vestes incisas: pforatas: lingulatas: polymitas. i. richamatas: caudatas. deauratas quo etiā ad mitras seu baltheos capit̄: capillaturas varias: bōbicē circa dorsuz margaritas: zonas aureas: planulas altas: fucos ⁊ hmōi sit pcīm mortale. Et arguēdo ad partē affirmatiuā videt q̄ quātū ad q̄stū sit mortale in q̄libet pdictoz. scz ornat⁹ mulierū. Primo sic. Dns de⁹ in scripturis sctis nō cōmi natur dānationē eternā vl graue punitionē: nisi ppt mortalia. Rō huj⁹ ē: q: iustus est dns ⁊ iusticiā dilexit. Exigit aūt iusticia vt sm mēsurā delicti sit ⁊ plagarū modus. vt ō: Deut. xxv. Sed dns cōminat graue punitionē mulieribus faciētib⁹ hmōi vanitates p Esa. dicentē. iij. c. sic. Auferet dns ornamentuz calciamētoz ⁊ lunulas ⁊ torques ⁊ monilia: ⁊ armillas ⁊ mitras ⁊c. et infra. Et erit pro suauj odore fetor: ⁊ p zona funicul⁹: ⁊ p crispāti crine caluitiū ⁊ p fascia pectorali cilitiū. pulcherrimi q̄s viri tui gladio cadēt. ergo ⁊c. Sedo sic. Nō est ꝓtra doctrinā apostolicā videt esse mortale p illud Lu. x. dictū nr̄i saluatoris. Qui vos audit me audit. ⁊ q̄ vos spernit me spnit. Argu. etiaz ad hoc. xj. q. iij. Qui oipotentē. Un ⁊ ꝫ eā doctrinā nō valet q̄ q̄ꝫ dispēsari. vt ō: xxv. q. j. sunt q̄dā. Sed talis ornatus est ꝫ doctrinā apostolicā. Dicit em̄ btūs Petrus in ꝑma can̄. iij. c. Mulieruz nō fit extrinsec⁹ capillatura: aut circūdatio auri ⁊ argēti: aut indumēti vestimētoz̄q; cultus. Et paulus apls. j. ad Tim̄. ij. de mulierib⁹. Ornantes se nō in tortis crinibus aut auro: aut margarit̄: aut pcio sa veste ⁊c. sm Hiero. Ue importat dānationē eternaz cui inprecat vel p̄nūciat. sed Matth. x. viij. dixit dns Jesus Ue illi p quē scādalū venit. Scādala aūt. i. ruine spirituales multotiēs euenire ex facto hmōi ornatus mulierū plurib⁹ infirmis mētibus satis credibile est. Ad idem facit q̄ō: de iniur. ⁊ dā. da. c. si culpa. Qui occasionez damni dat dānum q̄ dedisse videt: ergo ⁊c. Ju oppositū ⁊ ad pte negatiuā arguēdo. q. hmōi ornatus nō fit mortale. pro bat sic. Nō sctoz̄ patrū documēto vel decreto sancitum videt nō est supstitiosa adinuētione p̄sumendū non est: vt ō: in can̄. iij. q. v. c. Consuluisti. Hoc est em̄ ꝓtra illud. ꝓuerb. iij. Ne innitaris p̄udētie tue: vt exponit Hieron̄. vt habet de const. c. Ne innitaris. Sed nullus sanctoz patrum siue summoz pontificū siue doctoz determinat hmōi ornatū simpl̄r eē pcīm mortale. nec sctūs Tho. ij. ij. q. clxix. art. ij vbi questionē specialē mouet circa hmōi: dicit hoc eē mortale nisi in q̄busdā casibus: q̄ in alijs casibus nō erit mortale p argumētū a cōtrarijs. dis. xxv. Qualis. ⁊ ipsius doctrina est ab ecclesia approbata spāl̄r per Job. xxij. Sil̄r ⁊ irrefragabilis doctor Alexan. de al̄. hoc nō asserit nisi in certis casibus. ergo in alijs nō erit mortale. Veniēdo breuiter ad decisionē questiōis saluo semp iudicio cuiuscūq; melius sentiētis ⁊ determinatiōe ecclie: videt sic dicendū In ornatu hmōi duo sunt diligēter examināda. Primuz est intentio ornātis. Scōm est ipe ornatus in se. Et quā tū ad primū. Cum multiplex possit esse intētio circa hmōi fic sm varietatē intētiōis erit ibi aliq̄n mortale. aliq̄n veniale. aliq̄n nullū pcīm. Nā si mulier se ornet hac intētiōe vt trahat hoies ad sui cōcupiscētiā certū est ibi pcīm mortale esse: quia agit cōtra charitatē primi tendēs ad mortē aie eius: etiā si nō sequat ruina alicui⁹ p ocupiscētia eius. ar. de pe. di. j. Si cui. Et in plurib⁹ aliis capkis in q̄bus expresse habet q̄ sola cogitatio deliberatiua est mortale. Et ibi est ppriē p se lēdalū actiuū ⁊ mortale: sm doctrinam beati Tho. ij. ij. q. xliij. ar. iij. ⁊ iiij. Et ad ꝫ facit illud ꝓuerb. vij. ca. Ecce mulier in habitu meretricio pparata ad capiēdas aias. Si vo nō hoc intēdat: sed istud aliud scz iactantiā ⁊ humanā laudē si ibi pstituit finē suū vltimū magis diligēs illā gloriā q̄ salutē aie sue vel gl̄iaz eternā: parata facere ꝫ dei ⁊ eccle pcepta vt psequi possit illā gloriā tunc est eis pcīm inanis glorie mortale: sm btm Tho. ij. ij. q. cxxxij. Moralia em̄ ex fine trahūt spēm sm pbm in lib. Ethic. Si aūt intendat quādā cōplacentiā illi⁹ vanitat̄ ornatus ad quē ita ordinate afficit q̄ ibi cōstituit finē adeo q̄ etiā si crederet certitudinaliter primū ex illo ornatu ad ruinā trahi nō curaret vt consequat cōplacentiā illam. sic etiā erit mortale. Et sic intelligit Petrus de tharan. illud dictū Augu. di. xxv. §. criminis. Nullū est adeo veniale q̄n fiat criminale duz placet. cōplacētia videlicz fruitiōis. Et multo magis si in dei contēptuz hoc ageret. In quo casu loquit Lypan⁹ i aucte superi⁹ inducta in pcedētib⁹. Vel cū intendit trahere ad ocupiscentiā sui extra mrimoniū intelligit dicta auctas Lypani. Si vo intēdat aliquā inanē gloriā vel iactantiā vel cōplacentiā in hmōi ornatu leue. s. citra salutē aie infra dilectionē dei ⁊ primi erit veniale sm btm Tho. ij. ij. q. clxix. ⁊. q. cxxxij. Demū si intēdit pcise placere viro ne hmōi omittēdo reddat ei odiosa. et sic inclinet ad aliarū cōcupiscētiā: vel q: ipatur sibi hoc a viro: pcīm siquidē nullū erit. Ad hoc facit q̄d ait apl̄us. j. ad Tim̄. ij. Mulieres in habitu ornato cum sobrietate ⁊ verecūdia Sil̄r si intēdat ex ꝫ vitare opprobriū hoim: ne scz omisso ornamento sm morē patrie despiciat a ceteris: aut vt confugio tradat: nullum videtur vel leue peccatum.

Intētio ornātis ē cōsiderāda.

Secūdo

Tertio

Quarto

Quinto

§. VIII. Quantū ad ipsum

ornatū in se duo possunt ibi vitia inueniri: scz superfluitas expense que ptinet ad pdigalitatē ⁊ incētiuū seu excitatiuū libidinis ad q̄d illud inducit. Et quātum ad superfluitatez cum nō ois pdigalitas sit mortale: sed aliq̄n ⁊ frequenti⁹ veniale. ⁊ ideo isto respectu nō poterit illud iudicari mortale: nisi fuerit valde euidēs ⁊ enormis excessus. In quo cōsiderandū est: q: q̄d vni est magn⁹ excessus vt vxori comitatiui vel pauperis artificis vestis velutata auro texta aut gēmata: alteri puus vel nullus vt vxori principis vel milit̄. Ad q̄d facit optime q̄d dicit Augu. in li. de doc. xpiana. videlicz. Quid loco ⁊ tpi ⁊ personis cōueniat: diligēter attendēduz est ne temere flagitia reprehēdamus. In his em̄ oībus nō vsus rerum: sed libido in culpa est. Et habetur dist. xlj. quisquis. Et q̄uis Aug. videatur ibi loq̄ principaliter de cibis: tamē Gra. in fi. illius di. §. vl. extendit illud etiā ad indumēta: vt scz debeat in hmōi attendi mos patrie. Qui vsus patrie etsi sit imoderatus ⁊ vanus vñ ⁊ abusus creature: nō tñ ois abusus creature est mortale. nā comedendo nimis ardēter est ibi abusus cibi: ⁊ tñ raro mortale. Si q̄s aūt vellet dicere nō ꝓprie esse abusuz creature nisi in trāsgressione pcepti: tūc nec in ipo excessu ornamēti ⁊ pdigalitate erit semp abusus creature: sz q̄n esset mortale. Quātū aūt sit ille excessus quoad superfluitatē seu pdigalitatē ornat⁹ q̄d facit mortale: fateor me nescire dare regulā generalē: nec de facili posse dari: nec repio aliquē dedisse vñ prudētie ⁊ arbitrio boni viri relinquēdū est. Inquantū vo ipse ornat⁹ mulieris est ꝓuocatiuus ad lasciuiā. videt ibi distinguēduz de occasione data sufficiēter vl acceepta. Si em̄ mulier ornet se sm decētiā sui stat⁹

Superfluitas ornatus.

lasciuia ornatus

et morē pñie: ⁊ nō fit ibi multus excessus: ⁊ ex b̄ aspiciētes rapiāt ad ꝓcupiscētiā ei⁹ erit ibi occasio poti⁹ accepta q̄ data. vñ nō mlieri: sed ei soli q̄ ruit ex aspectu ei⁹ iputabit ad pctm̄ saltē mortale. ar. ad hoc. xxiij. q. v. de occidēdis. Poterit aūt eē tātus excessus q̄ erit ibi occasio etiaz data ex pte mulieris se ornātis. q̄lis aūt sit iste excessus vt mortale valeat iudicari ad arbitriū boni viri videt dimittēdū Boni viri dico nō solū in ꝑscia: sz in sufficiēti peritia circa hmōi. Sed ex his q̄ notat Ar. ex. de ał. in suo. ij. nō de facili debent de hmōi mulieres de mortali ꝑdēnare. Dicit em̄ q̄ licet viri⁹ ⁊ mlieri⁹ se ornare fm ꝑsuetudinē ciuitaz ⁊ sta tū ⁊ ꝓditionē psone se ornāz. Ita tn̄ q̄ nō fit ibi libido in volūtate: qđ ptinet ad intētionez: de q̄ dictū est. s. qñ ē ibi mortale vel veniale. Nec sit ibi scādalū exterioꝛi opꝛ: qđ ptinere videt ad nimiū excessum. Nec tn̄ asserit in ꝓtrariū faciēdo eē mortale: q: nō sp. Sz ⁊ fucis vti qđ pꝛe ceteris vanitatib⁹ videt magis pulchꝛitudinē oñtare: ⁊ p ꝑs magis ad lasciuiā incitare. Beat⁹ Tho. ij. ij. q. clxix. ponit nō eē mortale de se: sz mortale vel veniale fm intētionē vtentiz ⁊ ꝓditiōez psone vt si nō fit in statu nubēdi ꝑcipue religio sa i quib⁹ forte eēt mortale: q̄nimo ⁊ turpitudinē nō natu ralē: sz ex aliq̄ supueniēti egritudine accidētē p b̄ occulta re his q̄ nupte sunt: vel in statu nubēdi fine pctō fieri pos set fm btm̄ Tho. Ad idē sz q̄ ꝑdicta de se nō sint mortalia possent adduci rōnes sequētes. Ome pctm̄ mortale ē ꝓtra legē diuinā vł humanā. qđ pz p diffinitiōez Augustini Pctm̄ est dictū vel factū vel ꝓcupitū ꝓtra legē dei. in lege dei includit ⁊ humana: sed hmōi ornat⁹ nō est ꝓ legē dei: vt pz discurrēdo p mādata decalogi aut p mādata euāge lica. Nec ꝓ legē canonicā humanā vel ciuilē. Et si dicat q̄ in antiq̄ cōpilatiōe decretaliū ꝓhibebat indistincte portatura vestiū incisarū vel frappatarū. Satis ē q̄ in noua cō pilatiōe nō habet ne mēbranas occupet frustra. Nō autez antiq̄: sed noua cōpilatio in vsu habet ⁊ ligat: g̃ ⁊c. Pꝛe terea qđ inimicit mori patrie seu fit fm vsum ciuitaz ⁊ nō est ꝓ ius naturale vł diuinū: eā turpitudinē aliquā videa tur hꝛe vt mulieres incedere nō velato capite: sz i capillis etiā si ille mos fit ꝓ ius positiuū: dūmodo tn̄ nō reprobet a iure: licit⁹ est vel saltē nō criminale Turpis est em̄ pars vniuersi suo nō ꝛgruēs: vt dī. viij. q̄ cōtra mores. Aug. etiaz refert documentū sibi datū a sctissimo Ambꝛosio ad quācūq̄ ecclesiā deueniēs morē illi⁹ seruaꝛe si nō vis culꝑ esse scādaluz: nec quēq̄ tibi. dī. xij. Illa. Sz ornatus hmōi est de more multaꝝ patriaꝝ ⁊ locoꝛ: nec est cōtra ius di uinuz aut naturale: nisi forte valde notabilis excessus. nā parū p nihilo reputat. ar. de ꝑse. dī. ij. reuera. Et fm p̄m parvus recessus a medio nō corꝛūpit bonū virtutis: ⁊ sic nō erit ꝓtra ius: sz pter. Nec etiā repꝛobabt a iure mos iste: q̄nimo ex b̄ q̄ clericis ꝓhibet ornat⁹ mūdialis arguēdo a ꝓ̄io sensu: laicis cōcessus videt. dī. em̄. xxj. q. iij. Dis iactantia ⁊ ornatura corꝑalis aliena est a sacrato ordine. Et in. c. seq. p totū. Et i cle. c. q̄m. de vi. ⁊ ho. cle. q̄ clericis ꝓhibet portare vestes nimis lōgas incisas: ligulatas ⁊ hmōi de laicis nihil dī. Preterea. Facta sctoꝝ sunt imitanda q̄ nō sunt ꝑuilegiata. Nā de ꝑuilegiaꝝ erat regula in ꝓ̄iū q̄ a iure. li. vj. de reg. iu. c. ꝑuilegiū. Sic em̄ ab exēplis sctoꝝ arguit Aug. xxiij. q. iiij. ea vindicta. ij. q. vj. vides. Sz multi sancti ⁊ sctē vñ sunt talib⁹. Nā de ioseph sctissimo legit q̄ pr̄ ei⁹ fecit ei tunicā polymitā. i. richamatā. Beā. xxxvij Hester q̄ sctissima cū ingrederet ad regē asuerū domicel las secū habuit quarū vna vestimēta in terrā defluētia: et sic caudata retinebat. Judith castissima ⁊ vidua induit se ornamentis suis: ⁊ iposuit sibi mitrā ⁊ alia hmōi. Sancta cecilia deauratas vestes deferebat ⁊ plures alie. Nec ob stat si dicat q̄ hoc fecerūt ꝑ loco ⁊ tpe ꝓpter excellētē fru ctū inde sequēdū: q: qđ est in se illicitū nō fit licituz ꝓpter piam intentionē seu bonū inde secutū. Indecēs est em̄ cri mē suū alienis cōmodis impēdere. inqt Leo pa. dis. xliij. ficut. Et ad salutē sempiternā nullus ducēdus est opitulā te mēdacio: ait Aug. xxij. q. ij. primū. Ex his g̃ videt q̄ cuz pfate in ꝑdictis nō peccauerint q̄ possint mulieres eas in hoc imitari. vł saltē in eis hoc nō fit mortale. Ex ꝑdictis igit videt dicendū q̄ vbi in hmōi ornatib⁹ ꝓfesso: inueni at clare ⁊ indubitāter mortale: talē non absoluat nisi ꝓpo nat abstinere a tali crimine vt sic interim sequat arbitriuz iudicis. xj. q. iij. tūc vera. ⁊ de pe. di. v. falsas. Si in hmōi reperit esse veniale non deneget absolutionē etiā si nollet dimittere sz in illo pseuerare: q: venialia nō sunt de necessi tate ꝓfessionis fm. b. Tho. in. iiij. sen. Si vo non pōt clare pcipere vtrū fit mortale vel veniale: seu ex intētiōe ipsius quā nescit itelligere vel illa exprimere: seu ex q̄litate ⁊ quā titate ipsius ornat⁹. Nō videt tūc precipitāda sniа vt dicit Guil. specu. in quodā simili. vt. s. deneget ꝓpter hoc absolutionē: vel illi faciat ꝑsciam de mortali: q: faciēdo postea cōtra illud: etiā si illud in se nō esset mortale: ei erit morta le: q: om̄e qđ est cōtra ꝑsciam edificat ad gehēnam. xxviij. q. i. §. ex his. Et cū pōptiora sint iura ad soluēdum q̄ liga dum. dī. l. pōderet. Et meli⁹ fit deo reddere rōnē de nimia misericoꝛdia q̄ de nimia seueritate: vt dic̄ Thoy. xxvj. q. vij alligāt. potius videt absoluēdum ⁊ diuino examini dimit tēduz. Fateoꝛ tn̄ q ⁊ ꝑdicatoꝛes in ꝑdicando: ⁊ ꝓfessoꝛes in audictia ꝓfessionū debēt talia detestari ⁊ reprehendere ꝑsuadere ad dimittendū cū sint nimia ⁊ excessiua vt cōiter accidit: nō tn̄ ita indistincte asserere esse mortalia. Et ad b̄ optime facit qđ dicit Aug. in epła ad pꝛesidiuz. Et allegat btus Tho. ij. ij. in nra q̄one. Nolo ait vt de ornamētis auri vel vestis ꝓpria habeas in ꝓhibēdo sniam: nisi in eos qui cōiugati nō sunt: nec q̄ cōiugij capaces qui cogitare debēt quō placeāt deo. Illi aūt cogitāt q̄ mūdi sunt quō placeāt vel viri vꝛoribus vel vꝛores viris ⁊c. Inducēdi essent rectoꝛes ciuitatuz exhoꝛtatiōibus vt p statuta penalia pecu niarū auferrēt talia ꝑcipue superfluitates vestiū auri argēti ⁊ gēmarū ⁊ hmōi. Ad argumēta aūt facta p parte affirmatiua rñdet. Ad pmū. s. auctez. Esa. q̄ intelligit in casu i quo est ibi mortale vel nimi⁹ excessus. Vñ ꝓpter abusum talium rerū dñs pmittit illa auferre ⁊ dare ꝓ̄ia in punitiōez criminis qđ pōt etiaz eē invenialib⁹. Ad scm̄. s. de doctrina apłoꝝ. ad b̄ rñdet q̄ nō oē qđ est ꝓ doctrinā apłoꝝ ē mora tale aut indispensabile: sz solū quātū ad ea q̄ ptinēt ad fidē vel bonos mores necessarios ad salutē. Naz sicut in lege antiqua circa moralia ⁊ euāgelica ⁊ canonica lege. q̄dam ponunt ꝑceptoꝛie quoꝛ trāsgressio est mortale. q̄dam mā datoꝛie inducētia trāsgressoꝛes ad vēiale: q̄dā cōsultoꝛie ad nullū omittentē talia ligātia pctm̄: sed ad maius ꝓmoven tia bonū. ita ⁊ in doctrina aplica. Vñ aūt intelligat in ta libꝰ scripturis esse ꝑceptū ⁊ mādatū ex mō loq̄ndi ⁊ de ve ritate sermonis ipsarū scripturarū nō pōt clare regula ha beri: sz fm materiā subiectā ⁊ declarationes sctoꝝ de hmōi dictū est. s. in. c. de inobedictia. Talis aūt ornat⁹ ab aplis nō ꝓhibet ꝑceptoꝛie: nisi in eo casu cū fieret ad lasciuiam vel mortalē iactātiā. vt dic̄ Tho. sz mādatoꝛie vel exhoꝛta toꝛie. qđ pz ex euidēti rōne: q: si ꝑceptoꝛie diceret ⁊ vł se q̄reꝛ hoc incōueniēs q̄ cūq̄ portaret vestes auro intexta aut argēto: etiā si regina mortaliꝝ peccaret. qđ est absurdū dicere. Ad illud etiā qđ dī. a q̄busdā in antiquo volumie decre. q̄ ꝓhibebant aliq̄ ex hmōi sub pena ꝓuatiōis sacra mētoꝝ. nō pōt inde argui q̄ illō de se fit mortale: q: subtra ctio sacramētoꝝ non fit nisi ꝑ mortali: sz q̄ tūc q̄n ecclesia hoc ꝓhibuit. si tn̄ b̄ fecit qđ mihi est ignotuz erat mortale in trāsgredi⁹ tib⁹ illud. Ordinatiōes em̄ eccl'ie vel platoꝝ cū fiunt sub pena excōicatiōis postq̄ fuerint ꝓmulgate ⁊ acceptate moꝛib⁹ ꝓtentiū vtiq̄ ligāt trāsgressioꝛes ad mor tale: ⁊ hoc nō q: illa sint mala: sed q: ꝓhibita ⁊ ꝑceptoꝛia p talem modū statuendi: qđ argui pōt ex illa rōne. s. induc ta. Sed cū leges canonice ⁊ ciuiles aliq̄n nō ꝓmulgēur aliq̄n ꝓmulgate moꝛib⁹ ꝓtētiū nō recipiant. aliq̄n recepte p ꝓtrarias leges vel etiā p ꝓtrariā cōsuetudinē abrogētur vt di. iiij. c. Deniq̄. cū caplis seq. ſō nō ꝓmanētib⁹ ipis iro

ꝙ oma⁹ tus de se ñ fit mor tale ꝓba tur.

Scdo.

Tertio.

Solutio argumē torum.

bore suo nō ligat quis pctō: ꝛ ꝓ dñs nō peccat. vñ priuari nō posset iuste sacramētis. Nec argui pōt vt dictū est ibi esse mortale: q: cōminatio est pene excōicationis: ſz tūc argui pōt cū lex ligabat nō abrogata. Sic in ꝓposito ex hoc ꝙ non hꝫ illud. c. in noua cōpilatiōe. ptz ꝙ ecclesia noluit ligare fideles ꝛ dñ: q: ꝓlati non debēt laqueū injcere animabus ſm doctrinā apli. qō fit ipsa ꝓcipiēdo ad quoꝝ ꝯmia fideles sunt ꝓcliues. Ad qō facit. c. de viduis. xxvij. q. j. de faciētibus aurē hmōi ornamēta artificib⁹ qđ dicēdum fit habes. ē. in ti. j. c. xxiij. de turpi lucro. Ad tertiū ꝛ vltimū de occasione ruine q̄ inde sequit iam rñsum est: q: nō in oīi occasione dāte quōcunq; seu scādalo est pctū mortale in data: sed qñ hoc intēdit: vel dictū vel factū in se est tale qō est sufficiēter inductiuū ad ruinā. Nam ꝙs diceret ex vbo ocioso vel leui dicto ab aliquo fi ꝙs ruit in mortale ꝓpter hoc ipm dicētes peccare mortalr: cū nec; hoc ipse intēdat nec credat: als caueret. Erit ergo tūc occasio potius accepta q̄ data. Sic in ꝓposito de ornatu q̄ vtiq; tā inordinatus esse pōt ꝙ erit occasio efficaciter data: vñ ꝛ mortale.

¶ De pertinacia. Capm. vj.

Pertinacia filia est vane gle q̄ opponit vtuti pseuerātie ſm excessum Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho. ij. ij. q. cxxxviij. ar. j. ꝙ laus pseuerantie in hoc pfistit ꝙ aliqs nō recedat a bono ꝓpter diuturnā tolerantiā difficilium ꝛ laboriosoꝝ: cui opponit ꝑ defectū mollicies et per excessum ptinacia. ptinacia in b cōsistit ꝙ nimis ꝓprie ſnie inheret. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho. ij. ij. q. cxxxviij. ar. ij. ꝙ ptinax ꝺ: ſm Jſid. in li. Etym. qui est impudēter tenēs q̄si ad oia tenax Et b idem ꝺ: quicax: eo ꝙ in ꝓposito suo advictoriaz pseueret. antiqui em dicebāt victiā quā nos victoriā appellamus. Et hos pbs i. vij. Ethic. yponomines vocat. i. fortis ſnie: q: ſcz pseuerāt in ꝓpria ſnia plus q̄ opz. sicut econtra mollis minus q̄ opz: pseuerās aūt sicut opz: vñ in medio existit. Ideo vt aliqs nimis pfistit in sua ꝓpria ſnia: q: per hoc vult suā excellētiā manifestare q̄si plus alijs itelligat Et ideo ꝺ: a G: eg. oriri ex vana gla. q̄uis aūt ptinax excedat in hoc ꝙ pfistit nimis in aliq̄ habēte difficultatez. hz tñ aliquā delectatiōnē in fine sicut ꝛ fortis ꝛ pseuerās. Vñ dicit pbs in. iij. Ethic. ꝙ gaudēt ptinaces si sunt vincētes ꝛ tristant si ſnie eoꝝ infirme appareāt. Sz q: ista delectatio est vitiosa ex eo ꝙ eam nimis appetit ꝛ tristiciā ei contrariaz fugit. ideo aliquo mō assimilat ptinax incontinēti seu molli. In libro catholicon habet ꝙ ptinax ꝺ: dup⁹: impudēs: irreuocabilis: indocilis: obstinatus. Durus q: nō cedit ſnie alteri⁹: sicut materialiter durū ꝺ: qō nō cedit: ſz resistit tactui. Impudēs: q: nō erubescit cōtrariari etiam veritati vl sapiēti. Irreuocabilis: q: nō pōt reuocari a sua ſnia seu opinione. Indocilis: q: edoceri nō pōt. Obstinatus: q: etiam in futurū intēdit pmanere in sua sententia.

§. I. De ptinacibus potest

exponi illud pſ. lvij. Furor illis ſm similitudinē serpentis sicut aspidis surde obturātis aures suas: que nō exaudiet vocē incātantiū ꝛ venefici incātantis sapiēter. Loquitur ꝓpheta de pctōrib⁹ q̄ vt in vſu p̄cedēti dicit. Alienati sunt a vulua. i. separati a charitate q̄ est quasi vulua. i. porta ecclesie ꝙ quā cōcipit cōuersos: ꝙ charitatē em incorporant ecclesie. Errauerūt ab vtero recedētes a vitate doctrine: ꝙ quā nutriebant in vtero existētes. i. in cōgregatione ecclesie. Locuti sunt falsa male viuēdo vel male docēdo. Jllis q̄ siue iudeis siue hereticis siue malis xp̄icolis furor est ſm similitudinē serpētis. Furor est ad impugnādū vitatē ꝛ resistēdum nūciantibus eā. Sicut saulus ibat furijs inuect⁹: ꝛ dirū toto corpe virus efflabat. Act. ix. c. Est ergo illis furor ad filitudinem serpētis qui semp gestat secū venenuz mortiferū. vñ dicit glo. ibi. Ira irreuocabilis. Ecce ptinacia. Naz ptinax ꝺ: irreuocabilis. Sic serpēs ātiquus qui nō soluz veneno inobediētie sed ꝛ ptinacie infecit primos parētes vt pfisterent in errore suo excusantes se. pertinax durus et obstinatissimus est in malo. vnde Job. xlj. Cor eius indurabit quasi lapis. Et iacob patriarcha prophetizans de ptinacia scribarū ꝛ phariseoꝝ quaz ostendērūt in nō recipiēdo doctrinā xp̄i: q̄ scribe ꝛ pharisei cōiter descēderunt de symeon ꝛ leui filijs suis q̄bus tūc loq̄bat ait. Maledictus furor eoꝝ: q: ptinax in ꝓtradicēdo xpo. ꝛ indignatio eoꝝ q: dura. Gen. penul. c. Inter serpētes nullus aūt pernicios⁹ aspide. Juxta illud Deut. xxxij. Venenum aspiduz insanabile. Huic aspidi comparat pertinax. Vnde dicit. quasi aspidis surde ꝛc. Vbi tria de pertinaci.

¶ Primo quia renuit influentiaz dei inspirantis. ibi. Sicut aspidis surde.

¶ Secundo quia repellit sapientiam viri declarātis. ibi. Que non exaudiet ꝛc.

¶ Tertio quia contēnit sententiam ꝓlati fulminantis. ibi. Et venefici.

§. II. Quantum ad primū

pertinax assimilat aspidi surde: q: nō vult audire inspirationes de eis cedēdo ꝛ assentiēdo. Aspis a natura non est surda: sed astute agit vt fit surda: q: vt dicunt naturales ꝛ glo. ibi notat. qñ ꝓcipit se adiurandā vnā aurē figit in terra: aliā obturat cauda. vt nō audiēs sic nō educatur de cauerna sua. Sic ptinax ꝛ durus ne audiat vocē dei qua ad cor loquit ꝑ inspirationez: aurē figit in terra ex vna parte videlz cogitatū suū ponit in terrena: in aliā mittit caudaz idest ex alia parte ꝓmittit sibi lōgitudinē vite seu peccata sequētia addit ꝓteritis intēdēs in eis pfistere: ꝛ ex hoc nō audit vocē diuine inspirationis vt educat de cauerna malicie. Sed vt ꝺ: in ꝓuerbijs. Cor durū male habebit in nouissimo. ꝛ Prouer. xxviij. Qui mētis ē dure corruet in malum. sicut accidit ad lram pharaoni cui cuz pluries fuisset dñs locutus ꝑ moysen. vt dimitteret pplm suū liberū: pluries ꝓposuit ꝛ ꝓmisit: sed detētus amore terreno rū: ꝛ vana spe euadēdi flagella noluit audire dñm: sed induratus est cor pharaonis: vt ꝺ: Exod. vij. ꝛ pfistēs in sua ptinacia ad pseqūdum populū illuz: demū in mari rubro submersus est. Stephanus etiā ptomarty: de ptinacia arguēs iudeos cū quibus disputabat. Dura inq̄t ceruice ꝛ incircuncisi cordibus ꝛ auribus: vos semp spūisancto resistitis. Act. vij. Et dñs ad moysen. Cerno ꝙ iste popul⁹ dure cervicis sit. dimitte me vt irascat furor meus sup eos: ꝛ deleā eos de terra. Exo. xxxij. Vñ ꝛ Hiero. Si non cōuertamur si duri colli sumus: si vsq; in finem in malis pseueramus: assidue peccantiū non miseretur deus. dis. xciij. c. diaconi. Ecōtra dei seruus dicit cum pſ. Audiā quid loquat in me deus. i. in mēte occultis inspiratiōibus acquiescēdo ꝛ exequtioni mandādo. Et hoc est qō dicit deuota anima in cāticis. Anima mea liq̄facta est vt dilectus locutus est mihi loquit per occultam inspirationē ostēdendo suaz bonitatem ꝛ suauitatē quā debet summe diligere ꝛ mundana vt vana contēnere. Et tūc anima liquefit qñ semota oīi duricia totā se deo peruiam facit: vt subintrēt diuina in affectu ꝛ currat effectu feruenter implendo mandata.

pertinax cōparat aspidi.

§. III. Quantū ad secūduz

pertinax repellit sapiētiaz

repellit ptinax sapientiā hois sibi declarātis errore suum ꝛ ideo assimilat aspidi q̄ nō exaudit vocē incantātium q: non exit de caverna sua ꝓut intēdit incantato:: sic ptinax nō vult de caverna sui erroris exire ꝓout intēdit ꝑdicato: vel docto: qui eum admonet de pctō suo cōtra illud agēs Prouerb. iij. Ne inniteris prudentie tue. Et illud Ro. xij. Idipsum inuicem sentiētes non alta sapiētes: sed humilibus consentiētes. Ve inq̄t dñs per Esa. v. c. qui sapientes estis in oculis vestris ꝛ coram vobismetipsis prudentes. Magna ſupbia ꝛ pertinacia ista ē vt velit quis plus sibi credere ꝙ omnibus alijs: cuz nullus sit adeo sapiēs quin

aliqñ possit errare. Nec dz qs hoc incouenies reputare: vt pdicatio vel doctrina veritat q optima est significet hic p incarationē q mala est et phibita: vt ptz. xxvj. q. v. c. j. nā b vsitatū est in scripturis sacris. Sic Greg. in li. moral. dicit Dauid q malꝰ fuit in pditiōe t morte vite significare dñz deū: t viā bonū t fidelē signare pplm prauū iudeoz ptinacē. Nā deus ipm pplm iudeoz hortabat vt reuerteret ad domū. s. ecclie in cōuiuio sue doctrine cū tenēs cibū regiū doctrine apl̄oz ei mittēs vt letaret cum vxore sua. i. sapiētia vera quā olim habuit ppls vt vxorē sibi inherēs Sed ipse ppls iurauit. i. se firmauit ptinacia ductꝰ se hoc nō facturū: sed securū arcā q erat in papilionibꝰ. i. synagogā quiescentez in cerimonialibꝰ legis. ꝓpter qō dauid dimisit eū cū lris ptinētibus mortē eius. Permisit em dominus illū populū in sua ptinacia sequi legalia: t in lris suis qs defert secū in testimoniū ꝺ se. ij. Reg. xj. Nō eraudit igit ptinax vocē incantātiū: q: nō acqescit snie sapiētū t hoc est valde periculosuz. Nā ptinacia est q pficit rōnez herefis circa ea q sunt fidei. Dicit em Pe. de tharā. in. iiij. q ad herefim req̄runt duo. Unuz quasi materiale. s. error in intellectu. Scōm qsi formale. s. ptinacia in volūtate. vñ Aug. in li. ꝺ manicheos ait. Qui in ecclesia xp̄i morbiduz aliquid prauūq sapiūt: si correpti vt rectū sanūq sapiāt resistāt cōtumaciter suaq pestifera dogmata emēdare nolunt: sed defensare psistūt: hereticī sunt. xxiiij. q. iij. q in ecclesia. Sed si quis in aliquo erraret estimās illā esse regulam t fidē ecclie paratꝰ emēdare cū sciret nō esset hereticꝰ Unde idē Aug. Si qui sententiā suā q̄uis falsam atq pueram nulla ptinaci animositate defendūt. querūt autez cauta sollicitudine veritatē: corrigi parati cuz inuenerint neq̄q̄ sunt inter hereticos reputādi. xxiiij. q. iij. dixit apls Unde t abbas ioachim q errauit circa mysteriū trinitat asserēs magr̄m petrū hereticū p eo qō dixerat in. s. sentē. di. s. q pr̄ t filius et spūssctūs quedā summa res est. dicēs ipe ioachim nō esse in trinitate vnitatē veraz t ppriā: sed quasi collectiuam t similitudinariā: sicut multi hoies dicuntur vnus ppls. reprobat opinio t sententia eiꝰ tanq̄ hereticā t approbat snia petri ꝓdicti tanq̄ catholica. Verū q: ipe ioachim submisit oia scripta sua correctiōi sedis apl̄ice. asserēs se tenere qō credit ecclia: t sic nō fuit ptinax in sua sententia: excusat a vitio herefis: vt habet ex̄ de sum. tri. t fi. ca. c. dānamus. Abbas serapiō eximie vite t abstinētie errabat in estimādo deū esse corporeū t habere mēbra manꝰ. s. t pedes t oculos sicut hoies: q: scptura sacra hoc refert: nō intelligēs medullā: t tm nō fuit hereticus: q: huic nō ptinaciter inherebat: qō postea p herefi fuit reprobatū ab ecclia. xxiiij. q. iij. c. penul. Un cū sibi fuisset error suus demōstratꝰ a Johāne cassiano eum dimisit: vt refert idē Johānes in collatiōibꝰ patrū. Multi sancti viri vitiū ptinacie a se excluserūt. Aug. in. s. li. de tri. Non pudebit me ficubi erro discere. Quisquis hec legit vl audit vel pariter certus est pgat mecuz vbi pariter hesitat: querat mecū vbi errorē suuz cognoscit: redeat ad me vbi mecum reuocet me. Ingrediamur simul vitā viā tendētes ad eū de quo scriptū est. Querite faciē eius semper. i. veritatem. Narrat Greg. in li. dial. de pascasio diacono perito viro t magne veneratiōis in pplo ꝓpter suam pbitatem adeo vt dalmaticā eius mortui iacētis in feretro cū fierēt exequie eius quidā demoniacus ptingēs liberatꝰ est: hic fuit reptus in balneis post mortē suā a sancto Germano epo capuano cū illuc accessit causa infirmitat: t cū miraretur t quereret quid ibi ageret quē nouerat esse mortuū Respōdit se ibi deputatū. i. aiam suā sed in corpore aereo assumpto apparentē ꝓpter hoc q: cū tpe suo fieret scisma in ecclesia duobus se gerētibꝰ p papa. i. symmacho t laurentio: demū dimisso laurētio a pplo t clero susceptus est symmachus: t habitus p summo pōtifice vnico t vero. Ipse tñ pascasius pmansit aliquātulū ptinax in parte laurentij quasi ipe laurētius esse deberet summꝰ pōtifex potius q̄ symmachus. Legit etiā in vitaspatrū: q: quidā pr̄ magne abstinētie ptinax fuit in sua opinione ad credēdum pcm̄ molliciei nō esse pcm̄: ficut nec etiā cum quis purgat nares vel aures a supfluitatibꝰ qs pducit natura apparēs post mortē se ppter hanc ptinaciā esse damnatū eternaliter amico suo reuelauit. Debet igit qlibet cauere ne fit ptinax i suo sensu. Et cū in aliq materia varie repiūtur opiniones sine pīudicio saluz ante determinationē ecclesie licet quācūq eaz tenere. ita tñ alteri inherere q sibi magis videt rōnabilis vel cōioz q parꝰ fit tenere ꝺ iuz si p ecclesiam illa determinaret. Nā qui sic ptinaciter inheret vni q etiā si aliud ecclia determinaret illā nō desereret ptinacia in eo hmōi esset mortale. ficut xp̄m habuisse aliq in cōi cū discipulis vel nō habuisse: vtrūlibet credi potuit ante determinationē ecclie. Sed postq fuit determinatū per Johā. xxj. ch̄istū habuisse in cōi cuz discipulis aliqd pecunie t tenere ptinaciter ꝺ iuz esse hereticū iudicat. vñ quicūq sciēs determinationē ecclie teneret cōtrariū hereticus esset: ficut sunt fratricelli de opinione vulgariter dicti. Et nō soluz circa ea q sunt fidei t bonorū morū: sz etiā circa agenda nō dz quis esse ptinax in sensu suo. Unde de beato Bern. cui tēpore suo nō fuit similis in sanctitate: sapientia et fama miraculorū. legit q hoc dixit ad extrema veniens in documentū fratrum. Semper magis secutus sum iudicium aliorū q̄ proprium sensum.

Ad here sim req̄runt duo

de pascasio diacono.

§. IIII. Quantū ad tertiuz

obaudit ptinax sententiā fulminātis excōicatiōis. Un dixit ps. Nō audiet vocē venefici incātantis sapiēter. Venefic ꝺ: q si venena faciēs: sed in medicinā: ficut de ẏpēte tyro venenosissimo fit medicina q ꝺ: tyriaca a tyro que valet cōtra venenū t alios morbos. Veneficus ergo pōt dici platus eccle: q de veneno excōicatōis facit medicinā Excōicatio em t venenū videt t medicia. Venenū quidē quantū ad statū tpalē excōicati q ponit extra numerū fideliū ac si eēt mortuꝰ: t etiā pmittuo tpe talis vexabatur a diabolo per excōicationē. Un apls. s. Lor. v. dicit de corinthio quodā quē excōicauit. Hūc tradidi sathane i interitu carnis. i. ad vexandū corpus. Inficit etiā alios excōicatus ptícipātes sciēter cum eo in casu nō cōcesso veneno pcti saltē venialis excōicatiōis minoris vel etiam peccati mortalis qñ ꝺ facerēt in ꝓtēptū: vel qñ participarēt in diuinis officijs: ꝑm Tho. in. iiij. t alios. Sfit tamen de hoc veneno medicina tyriace cōtra venenuz peccati mortalis ad ipm propellēdū. Ad ꝺ em ordinata ē t ppter ꝺ ferē cōtra aliquē: vt q: nō vult audire snias plati t pcipiētis tibi sub pena excōicatiōis vt abstineat ab aliquo crimiali ope t emēdet. ptinax manēs excōicatus fit: t euitek ab oibus fidelibus. t sic p penā illius ofusiōis reuertat ad pñiaz: t spūs salꝰ fiat: vt dicit apls. s. ad Lor. v. de excōicato. Et ideo xp̄s dixit Matth. xviij. de pctōre nolēte se emēdare p fraternā correctionē. Dic ecclesie. i. plato eccle: si ecclesiam nō audierit. i. si plato ei pcipiēti sub pena excōicationis vt desistat a malo. nō obedierit: sz ptinax fuerit sit tibi sicut ethnicus t publican. i. nō participes cuz eo post excōicationē. Un excōicatio medicinalis ꝺ: nō mortalis ab Aug. ij. q. s. c. multi. Nec obstat qō ꝺ. s. q. iij. nemo. videlz q̄ anathema. i. excōicatio est eterne mortis dānatio: q: hoc ē verū cū ipa ꝓtenit t nō seruatur. vt dicit glo. ibi. Reperit maxima ptinacia t inobedientia in illo ꝓtēptu que faciunt hominē dignū eterna dānatiōe etiā si snia excōicatiōis iuste lata esset ꝓtenere ipam t nō fuare eēt mortale ꝑm doc. nisi cōtineret intolerabilē errorē. s. cū excōicaret quis q: non vult aliquod malū facere vel post legitimā appellationē Et ideo dicit Grego. Sentētia pastoris siue iusta siue iniusta fit timēda est. xj. q. iij. Sed notanduz quod dicit ps. Incantātis sapienter. p: o quo alia littera habet medicamenti medicati. i. a sapiente medico preparati seu temperati. Si em medicina non temperetur a sapienti medico

Excōicatio ꝺ: medicina venenū

fim ꝓportionē ⁊ qualitatē infirmitatis ⁊ infirmi: nō iuuabit sed nocebit: nec sapiēs medicus abscindit mēbrū cum aliter pōt curare infirmū. Sic ꝓlat⁹ ecclie nō dz esse subditus ad fulminandū excōicationē. Non em̄ dz ferri nisi pro mortali crimine in quo est ptinax et incorrigibilis nolens parere mādato iusto ꝓlati ꝑcipientis. fim Tho. in. iiij. ⁊. xj. q. iij. c. nemo. Neq; q̄s dz inducere vel petere ferri excōicationē cōtra aliquē nisi cū sperat p illū modū sibi satisfaciēdum esse de dāno habito. puto. q; credit ꝙ ꝓpter hunc timorē ille qui lesit faciet debitū suū. Nam si faceret animo nocendi saluti illi⁹: hoc ptineret ad liuorē vindicte ⁊ esset mortale. ꝓlati etiā ipi nō debēt ferre tales sentētias in suis ordinationib⁹ cū verisimile estimare valēt subditos eas non timere: nec ꝓpter eas ordinata fuare. hoc em̄ eēt laqueus inscere aiabus qō ꝺ eos militaret. Dicit etiā Aug. ꝙ nihil sic dz formidare xp̄ianus sicut separari a corpore xp̄i: sez p excōicationem. xj. q. iij. c. nihil. Unde excōicatio maior: dr anathema: qō interꝓtat separatio. Nā talis est separat⁹ a septē bonis magnis: ⁊ iō summe dz timeri: ⁊ caueri semp. Primo est separat⁹ a celo: q; nunq̄ intrabit in celuz nisi absoluat ab ea. Un̄ xp̄s ait Mat. xviij. Quecūq; alligaueritis sup terrā erūt ligata ⁊ in celo. i. a xp̄o ⁊ a curia celesti etiā si iniuste ligaret ⁊ contineret. Un̄ Chry. Nemo cōtemnat vincula ecclesiastica: q; non est hō qui ligat: sed xp̄s qui dedit potestatē talē hoibus: ⁊ hoies fecit dignos tāti honoris. xj. q. iij. De xp̄o aūt dr Apoc. iij. ꙗ hz clauem. s. regni celestis claudit ⁊ nemo aperit. i. cui claudit celū. qō facit p excōicationez nemo pōt apire illi nisi ipse q̄ nō aperit permanēti in excōicatione. Scdo separat ab omni sacramēto eccle. iij. q. iiij. Engeltrudā. Nullius sacramēti talis est capax. Ratio est: q; est extra eccliam etiā numero. Sacramēta aūt ꝺferunt existēribus in eccla. Un̄ talis nec absolui pōt a pctis in cōfessione quātūcunq; esset cōtritus ⁊ dispositus ad faciendū oia: nisi prius absoluat a vinculo excōicationis fim Tho. in. iiij. ⁊ si absolueret non valeret sed oporteret iterū postea absolui. Nec talis mrimoniū cōtrahere pōt. Si tn̄ ꝺheret tenet q̄dez matrimoniū: sed peccat mortaliter ꝓtrahendo. Et si recipit ordines sacros vel exequit act⁹ eor vt celebrādo: cantādo euāgelium ⁊ hmōi efficit irregularis indigēs dispēsatione pape. Tertio separat ab ecclie suffragio. Dicit apl's Rom. xij. Mēs sum⁹ vnū corp⁹ in xp̄o. s. mysticū ⁊ spūale. Clarū est ꝙ membrū separatū a corpore nō recipit partē nutrimēti qō per cibū assumit. Cibus hui⁹ corporis sunt orones ⁊ hmōi: et alia bona q̄ fiunt in ecclia: sz excōicatus est mēbrū separatū ab ecclesia. Dicit em̄ Aug. Dis em̄ qui excōicat. s. iuste sathane tradit. qūo sathane traditur: q; l. extra ecclesiā eijcitur. Extra ecclesiā aūt est diabolus: sicut in eccla xp̄s. xj. q. iij. Dis. ⁊ ideo nō hz partē bonor q̄ fiunt a fidelibus. Unde diabol⁹ hz maiorē potestatē seuiēdi in eū spūaliter ⁊ tpaliter. vt dicit magister sen. in. iiij. Nullius etiā indulgētie est capax. Quarto separat a diuino officio. Un̄ Isid. Cū excōicato nec orare licet. xj. q. iij. c. Cū excōicato. Un̄ dicunt doc. Ray. ⁊ alij ꝙ si excōicatus est in ecclesia qn̄ dr diuinū officiū: dz admoneri vt exeat ecclesiaz. ⁊ si exire nō velleret violēter pōt emitti. Et si hoc fieri nō posset ꝓpter potētiā plone: dz dimitti officiū quouscq; exeat: etiaz missa si nondum incepit canonē. Secus si incepisset: q; tūc debet ꝓsequi vsq; ad cōionem sumptā ⁊ postea residuū de ecclesia ex̄cūdo in sacristiā dicere. hoc aūt seruandū est qn̄ excōicatio est notoria. Nā si occulta est nō est vitādus in publicone pdak crimē. hoc tn̄ p decretū Lōstan. ꝓhibita est hmōi participatio i diuinis quoad excōicatos denūciatos in ecclesia ⁊ noiatim. Un̄ vide de hoc plenius. j. in. iij. parte. ti. xv. c. j. Ipse tn̄ excōicatus sciēter participās in diuinis nō euadit mortale pctm̄. Et similiter participās cū eo in diuinis scienter fim Tho. in. iiij. ⁊ Arcb. Ad qō facit qō habek xj. q. iij. c. Qui cōicauerit vel orauerit cū excōicatis si laic⁹ est excōicek: si cleric⁹ deponak. Et intelligik de excōicatiōe nō in crimine criminoso: q; incideret ia in excōicationem maiorē eandē. Sz de cōicando in alijs ex cōceptu ⁊ dorādo i diuinis officijs. Talis em̄ pena. s. depositiōis ⁊ excōicatiōis nō inferk nisi ꝙ mortali. Intelligēdū etiā illud fim modificationē illi⁹ decreti Lōstañ. Quito separak a fide liū cōsortio: q; nō pōt participare cū alijs fidelib⁹: nec ipsi cū eo in comedēdo vel bibēdo: vk salutādo: vel orādo: vel cōicādo. Un̄ vsus. Os orare vale cōio mēsa negak. s. excōicatis. Os. i. locutio. mēsa. i. comedere cū eis. al's ꝛium faciēdo in casu nō cōcesso incurrit excōicationē minorez ipse participās cū qua si accederet ad aliqō sacrm̄ sciēter ante absolutionē peccaret mortaliter: sz a q̄libet simplici sacerdote q̄ pōt audire ei⁹ cōfessionē pōt ab ipsa absolui. Insup peccat saltē venialiter fic participādo mortaliter aūt si faceret ꝺ ex ꝓceptu. Et simr ipse excōicat⁹ participādo cū alijs. Excipiunt tn̄ q̄dam casus in q̄b⁹ licite pōt participari cuz eis q̄ ptinent in hoc vsu. Utile lex h̄ile res ignorata necesse. Habek hoc. xj. q. iij. Om̄. in tex. ⁊ gl. Sz declarationem hor habes plene. in. iij. parte ti. xxv. Qō aūt nō debeāt fideles participare cū excōicatis est ex ordinatiōe apl'or. Un̄. j. Lor. v. dicit apl's. Si qs frater noiatur: aut fornicator: aut idolis seruiēs: aut auarus ⁊c. cuz hmōi nec cibū sumere. s. licet. Ubi dic̄ Aug. ꝙ apl's noiationē appellat excōicationē. ij. q. j. mlti. Ad hoc etiā facit qō habek xj. q. iij. ficut apli. cū. c. seq. Sexto separak a q̄libet actu legitimo: vnde nec testificari pōt nec accusare: nec aduocare: nec iudicare: ⁊ iudicata p eum cū notoriū esset nō tenerēt nec absoluere: nec ligare: nec eligi pōt ad dignitatē seu platurā nec eligere. Vide declarationē hor. in. iij. parte tit. xviij. in. c. de cā finali excōicatiōis: solū ad pdicationez admitti pōt. ficut ⁊ ifidelis q̄libet vt ꝙuertak ex doctrina ad verā pniam ⁊ obedientiā. Et in primitiua ecclia ad ostendēdam autoritatē platoꝝ ipsi⁹ ⁊ roborandā: ⁊ inducendū timorē ⁊ reuerētiam eis q̄ excōicabak immediate corpaliter vexabak a diabolo: ficut ptz. j. Lor. v. de Lorintio quē ꝓpter incestū notorīū apostol⁹ excōicauit dicēs. Hūc tradidi sathane vt spūs ei⁹ saluus fiat ⁊c. Septimo separak post morte a fideliū sepulcro ⁊ officio: q; non dz sepeliri in eccla vel cimiterio: sed extra ficut aialia bruta ⁊ infideles nec dz differri cū modo ꝙsueto fideliū ad ecclesiā: aks qui cōtrariū facerēt sciēter peccarēt mortaliter ⁊ incurrerēt clerici excōicationē. de quo tn̄ vide in. iij. parte ti. xxiiij. c. xxxiij. Nec pñt fieri p eo orones solēnes seu officiū: nisi prius absolueretur post mortem a sua: qō fieri pōt qn̄ apparēt signa cōtritiōis ante mortē: ⁊ ꝙ q̄fuit absolutionē. Exemplum de illis sctimonialib⁹ quas btus bñdict⁹ excōicauit ꝓpter loquacitatē suā q̄ post mortē earū vise sunt exire de sepulcris ⁊ de eccla qn̄ celebrabak ⁊ dicebak officiū. quas cū beatus benedictus recōciliasset non sunt vise amplius exire. Vide hoc in. ij. dialogoꝝ beati Gregorij pape.

De hypocrisi. Lapim. vij.

Hypocrisis filia est inanis glorie. Et inter psecutiōes ecclesie graues figuratas p quattuor bestias quas daniel vidit de mari egressas. hec ē tertia. Prima em̄ bestia similis leone fuit psecutio tyrannor infideliū qui crudeliter vt leena deseuierūt cōtra ecclesiā p cruciatus varios ex qua multi perierūt corpore multi aīo fidem negātes. Scda bestia similis vrso significauit psecutionē hereticor qui varijs ⁊ falsis doctrinis fideles vexauerūt ⁊ multos infecerūt errorib⁹. Tertia similis erat pardo qui habet colorē varium ⁊ signat psecutionem q̄ nūc est hypocritarū qui sub vario colore sanctitatis multos decipiūt ⁊ ad vitia perducunt. Hanc sequek psecutio antixpi signata per quartā bestiam ferain dissimilē alijs qui ꝑcipue cū hypocritis cōtra veros fideles pugnabit. Hypocrita aūt vt dicit Isid. in li. Etym. greco vocabulo in latino simulator interpretatur qui duz intus malus sit; bonum se palā ostendit. hypo em̄ falsum

Dañ. vij

Hypocrita dicit.

et crisis iudiciū interp:etat: q: falsum iudiciū inducūt in mētib⁹ hoiz:q̄ scz ex illis bonis actib⁹ exterioz:ib⁹ iudicāt eos bonos. vñ idē Ysid. dic̄ q̄ hypocrite nomē tractū est a fictitudie eoz q̄ i spectaculis p̄tecta facie incedūt distinguēntes vultū vario coloze vt ad plone quā simulāt coloze veniant: mō in specie viri: mō in specie femine. vt etiā laude pplm fallāt: sicut cū fingit se esse Jouē vel herodē vl xp̄m vel angelū ⁊ hmōi. Vel p̄m alios ab hypo. qđ est supza et crisis qđ est aurū ꝺ: q̄si desup auz: hypocrita em̄ desup. i. abextra in opib⁹ oñdit se eē auruz scitat̄: sed int⁹ est lutū cupiditat̄. vñ Greg. de hypocrit̄ loquit tractās illđ Job xli. Sternet sib: auz q̄si lutū. s. leuiathā: de q̄ ibi loq̄tur: q̄ signat vel diabolū vel antixp̄m: q̄ aurū. i. viros sanctitate fulgētes p̄m exterioza substernit sibi q̄si lutū. i. vitijs coinquinatū subiicit. Idi g̃ p aliq̄d auz ⁊ p aliq̄d lutū sūt: ficcz aurū q̄si lutū sternit q̄n occultis pctis exigētib⁹ p qđ lutū erāt etiā vtus q̄ publice claruerat p qđ aurū erāt manifeste dissipat. de pe. di. ij. c. mlti. Est g̃ hypocrisis simulatio q̄dā nō ois: scz illa q̄ qs simulat plonā alteri⁹. i. p opa de genere bonoz oñdit se exterius sctitatē habere q̄ p pctm̄ p̄ua t. hoc aūt pctm̄ est. s. simulatio talis. Rō hui⁹ est: q: est qđā mēdaciū. Mēdaciū aūt sp est pctm̄. p̄m Aug. p:o cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxj. ar. j. q̄ ad vtutē veritatis ptinet vt aliqs talē se exhibeat exteri⁹ p signa exterioza q̄lis est. signa aūt exterioza sunt nō solū vba: sed etiā facta. Sicut g̃ vitati opponit q̄ aliqs per vba exterioza aliud significet q̄ hz apud se in mēte: qđ ptinet ad mēdaciū: ita etiā vitati opponit q̄ aliqs p aliq̄ signa factoz vl rerū aliq̄d de se significet p̄ciū ei⁹ qđ in eo est: qđ ꝓprie ꝺ: simulatio. vñ ꝓprie ꝺ: simulatio esse quoddā mēdaciū in signis exterioū factoū. Nō refert aūt vtrū qs verbo vel facto mētiat̄ quin. s. illud nō sit mēdaciū ⁊ pctm̄. Notādū tn diligēter p̄m Tho. vbi. s. q̄ sicut aliqs vbo mentit̄ qn signat illđ qđ nō est: nō aūt qn tacet qđ est qđ aliqn licet. Ita etiā simulatio est qn̄ qs p exterioza signa factoū vel rerū signat aliq̄d qđ nō est: nō aūt si aliqs pretermittat signare qđ est. Unde pōt aliqs pctm̄ suū occultare absq̄ simulatiōe. Et p̄m b intelligēdū est dictū Hiero. scz scđa tabula post naufragiū est pctm̄ abscōdere. i. nō manifestare alijs ex ꝓfessione: ne scz alijs inde scādalū gn̄et. Propter qđ inuectiue ꝺ: ꝺ manifestātes scelera sua. Esa. iij. Pctm̄ suū quasi sodoma p̄dicauerūt nec abscōderūt. Sciendū etiā p̄m b tm̄ Tho. vbi. s. ar. ij. q̄ habitus sanctitatis: puta religiōis vel clericat⁹ signat statuz quo qs obligatur ad opa pfectōis. ⁊ ideo cū qs habitū sanctitat̄ assumit intēdēs se trāsferre ad statū pfectiōis si p infirmitatē deficiat nō est simulato: vel hypocrita: nec tenet̄ talis manifestare pctm̄ suū sanctitatis habitū deponēdo. Vñ Greg. xxxj. moral. dicit q̄ sunt nōnulli q̄ sanctitatis habitū tenent. et perfectiōis meritū exeq̄ nō valēt: hos nunq̄ credendū est in hypocritaruz numerū currere: q: aliud est infirmitate: aliud malicia peccare. Si aūt ad hoc sanctitatis habituz sumeret vt se iustū ostenderet: esset simulato: ⁊ hypocrita Notādū etiā p̄m eūdez. ij. ij. q. clxxxvj. ar. j. q̄ religio noīat statū pfectiōis ex intētiōe finis: nō ex habitiōe ipsius perfectiōis. Vñ nō opz q̄ quicūq̄ est in religiōe fit iam pfect⁹ sed q̄ ad pfectionē tendat. Nō ergo est talis hypocrita si nō hz perfectā charitatē: scz ad hoc tēdere tenet̄ ⁊ operam dare. vt habeat pfectā charitatē p exercitia religiōis. q̄ si ꝓtēnat tendere ad pfectiōez p ea q̄ sunt religiōis tunc est vere hypocrita: ⁊ sic̄ si ingredit̄ religionē vel clericatū assumat ꝓpter tēporalitatē p̄cipak̄ vt sub habitu sanctitat̄ mūdo fruak̄. Si aūt querak̄ vtrū hypocrisis sit mortale pctm̄. Rndet. b. Tho. ij. ij. q. cxj. ar. iiij. q̄ in hypocrisi sunt duo. s. defect⁹ sanctitatis: ⁊ simulatio ipi⁹. Si g̃ hypocrita dicak̄ ille cuius intētio ferak̄ ad vtrūq̄: vt scz aliqs nō curet sanctitatē hr̄e: scz solū sanctū apparere: sicut ꝓsueuit accipi in sacra scriptura sic manifestū est q̄ mortale est. Rō hui⁹ est: q: nullus totaliter ꝓuak̄ sctitate nisi ꝓpt mortale sed talis ꝓuak̄ sanctitate totali. Si aūt dicak̄ hypocrita ille q̄ itēdit simulare sctitatē a q̄ deficit p pctm̄ mortale: ita q̄ hypocrisis solū dicak̄ ipa simulatio sanctitat̄: tūc q̄uis talis sit in pctō mortali ex q̄ ꝓuak̄ sctitate: nō tn ipsa simulatio ē ei semp i pctm̄ mortale: scz q̄nq̄ veniale. Qđ discernēdū ē q̄n. s. sit mortale vl veniale ex fine intēto i ipsa simulatiōe. Nā si finis repugnet charitati dei vl ꝓximi: puta vt dissemīet errores vel dānificet ꝓximuz notabilr erit mortale. Si aūt finis nō repugnat charitati dei vel ꝓximi: puta cū delectak̄ ipsa fictiōe erit veniale. de q̄ pbs dicit q̄ est magis van⁹ q̄ mal⁹. in. iiij. Ethic. Pe. de pa. etiā i scriptis dicit q̄ si qs simulat opa sctitatis: vt iniq̄tas sua palleat ⁊ ipse sctūs reputet delectatus ipsa laude sui hypocrisis est semp pctm̄. Si aūt hoc faciat vt de⁹ honoret ⁊ ꝓxim⁹ edificet: sicut si religiosus oñdat coā laicis maiora signa pfectionis q̄ coā fratrib⁹ suis vt illi edificent: sic nō est hypocrisis vl si est large sumpta pctm̄ nō est. Vñ de btō Dnico legit q̄ cū in itinere multū fitibūdus eēt ꝓius fitim extinguebat ad fontē: ⁊ postea in hospitio parū bibebat de vino: ⁊ hoc ne aspicientes si ibi voluisset satisfacere siti eū potatorē reputarēt: sed abstinētem ⁊ sobriū. ⁊ sic etiā fratres suos docebat: vt coā pplis oñderet exēpla sctitatis ad eorum ꝙuersionē. Predicatio xp̄i multū fuit ꝺ hypocritas ⁊ nullū hoim gen⁹ vidēt ita acriter ⁊ frequēter reprehendisse sicut hypocritas: vt ptz in euāgelio. Primū vitiū a quo ecclesia in ꝓncipio q̄dragesime docet abstinere est hypocrisis ꝺi. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Matth. vj. Et rō est: q: hypocrisis est impeditiua fructus pnie ad quaz inducere intēdit eccl̄ia in illo tpe. Fruct⁹ em̄ pnie est remissio culpe ⁊ adeptio gr̄ie. p̄m illud. Penitētiā agite appropiquabit em̄ in vos regnū celoz. Sed hoc aufert hypocrisis. Vñ Job dicit. Non apparebit in cōspectu dñi ois hypocrita. i. null⁹ hypocrita. ⁊ Esa. etiā ait. Cōtriti sunt in syon pctōres possedit tremor hypocritas. tremor. s. dānationis. Hodie vitiū summe detestati sunt oēs sancti. vñ ⁊ Aug. dicit. Nolo habere hypocritas. maluz est cadere a ꝓposito. peius est simulare ꝓpositū. si nō seruat fortis sanctitatē dimidi⁹ cecidit. si intus habuit simulationē tot⁹ cecidit. xij. q. j. Certe. vbi dicit gl. q̄ vult dicere q̄ est peius p hypocrisim peccare q̄ manifeste. i. magis periculosuz sibi ⁊ alijs. sibi: q: corrigi nō pōt cū sit occultū pctm̄ ei⁹. alijs q: non ita pōt caueri. Ad qđ facit lex q̄ dicit q̄ plus est venenо occidere q̄ gladio. C. de maleficis. l. vnica.

Hypocrisis vitati opponit

Assumēs habituz sctitatis.

Hypocrisis vtruz sit mortale.

§. I. Contra hypocritas

loquēs dñs. p. ps. xlix. Pctōri dixit de⁹. Quare tu enarras iusticias meas: ⁊ assumis testamētum meuz p os tuū. Tu vo odisti disciplinā. Ubi tria possunt notari de hypocrita

¶ Primo simulatio sanctitatis in actione. ibi. Quare tu enarras iusticias meas.

¶ Secundo ostentatio probitatis in locutiōe. ibi. ⁊ assumis testamentum meum.

¶ Tertio detestatio virtuositatis in affectiōe. ibi. Tu vo odisti disciplinam ⁊c.

§. II. Quantū ad primum

Narrak̄ aliq̄d non solū sermone scz ⁊ opere. sicut celi enarrāt gl̄iam dei: nō loquēdo scz opere sue claritatis ⁊ influx⁹ in inferioza: ⁊ celi spūales opibus vtutū ⁊ miraculoz enarrāt gl̄iaz dei. Justicia hic ꝺ: op⁹ de genere bonoz: vt eleemosyna: ieiuniū: oro ⁊ hmōi. Vñ magister vitatis docēs vitare hypocrisim ait. Attendite ne iusticiā vestrā faciatis coraz hoib⁹ vt videamini ab eis. Mat. vj. Justicie dei dicunt ⁊ nre bona opa. nre: q: a nobis sunt: dei q: a deo inspirātur: vl q: ad deū dirigūt si bn̄ fiāt. pctōr ergo enarrat iusticias dei: cū hypocrita facit opa de genere bonoz vt appeat iustus. Sed simulatores ⁊ callidi ꝓuocant irā dei: ait Job. Et ideo ꝺ: Eccl̄i. s. Ne fueris hypocrita in cōspectu hoim. Sz large sumēdo hypocrisim. No. q̄ triplex ē hypocrisis.

Christus martirum ꝓdicator contra hypocritas

De hypocrisi. Cap. VII.

¶ Prima est demonis.
¶ Secunda carnis.
¶ Tertia hominis.

Magn⁹ hypocrita est diabolus. Naz vt ait apl̄s. Ipe se trāsfigurat in angelū lucis. Et ꝺ duplr̄.ſ. vi ſibiliter ⁊ inuiſibiliter. Uiſibiliter dū ſumit ſpēm ſctitatis. in qua corpaliter appareat vt ſctūs eſtimet⁹ pluadeat malū. Sicut apparuit ſauli in ſpē ſamuelis ſcti ꝓphete q̄n cōſuluit phitoniſſam. vt hr̄.ſ. Regū. xxviij. vt tic adorēt ab eo ſm Aug. Sic etiā apparuit Antonio in forma xp̄i. cuidā nouicio in forma virginis Marie. In forma angeli boni multis ꝑsonis. Inuiſibiliter dū ſuggerit malū ſub ſpecie vtutis. Un Greg. ait. Sepe vitia ſe ingerūt ⁊ vtutes eſſe ſimulant. ſicut tenacitas parſimonia: prodigalitas liberalitas: furor zelus: remiſſio miſericordia: ⁊ indiſcretio abſtinentia. In huius figurā legit̄ Iere. xlj. ꝙ octogintaviri de Sichē ⁊ de ſilo ⁊ de ſamaria raſi barba ⁊ ſciſſis veſtibus ſqualētes cū ſūt ad templū dei munera ⁊ thus habētes in manu vt offerrēt dño: ihſmael qui erat de ſemine regio egreſſus in occurſum eor̄ maſphat incedēs ⁊ ploꝛans ibat: q̄ dixit ad eos. Uenite ad godoliā quē.ſ. pfecerat rex reliquijs iuda: q̄ cū veniſſent ad mediū ciuitatis interfecit eos: ſolū euaſerūt ex eis decē. q̄ dixerūt ſe habere thelauros abſcōditos Uirtūtū ſignāt virtuoſos quos etiā numerus figurat. Nā reſultat ex denario octies multiplicato: numerus denarius deſignat decalogū veteris teſtamēti ⁊ octenari⁹ octo beatitudines noui teſtamēti. Utraq̄ ergo ſeruantes barbam radūt. q: de ꝓprijs viribus fiduciā ſibi ſubtrahunt. Veſtes qui ſemetipſis in exteriozis decoꝛis laceratiōe nō parcūt oblaturi in domo dñi thus ⁊ munera deferūt qui exhibere in ſacrificio dñi oꝛationez cū opibus pollicentur Sed tñ ſi in ipſa ſancta deuotionis via caute circūſpicere neſciunt. ihſmael. ideſt diabolus de ſemine regio q: a deo creatus occurrit cōpaſſionē fimulans ⁊ pfectū. ⁊ ad dñm *terre quaſi ꝓmouere velle oſtēdens* dū.ſ. inſtigat ad aliq̄ bonū vt ꝙ hoc inducat malū. puta ꝓlationem: ꝓdicationē audientiā cōfeſſionū: viſitationē parentū ad cōuerſionez eoꝛ: frequentationē mulierū ad ſctōs viros. ⁊ hmōi. Sed ipſa via talis pie opationis occidit dū ambitione: ſuperbia: terrena cupiditate: negligētia: amoꝛe ſenſuali a vita gratie ſe iūgit ſolūq̄ penitētes euadūt man⁹ qui figurant habētes theſaurū occultū. in. j. moꝛal. circa fi. De iſto hypocrita dicit xp̄s loquēs de malo ſeruo. partē ei⁹ cū hypocritis ponet. Lu. xij. idest cū demonibus. Humilitas. i. timoꝛ ⁊ fiducia diuini adiutoꝛij: ⁊ timoꝛ ſuiipſius faciūt cognoſcere deceptiōes hmōi. vñ ps. *Ab altitudie diei. i. dyaboli qui ſe transfigurat in angelū lucis. timebo*: ego vo in te ſpabo. ſ. liberari ab eo. Caro etiā est magna hypocrita: ⁊ hoc dupliciter. Uno mō ſimulat ſe eſſe infirmā ⁊ debilem ⁊ nō poſſe facere q̄ ſuggerit ſpūs. ſ. ieiunare: vigilare. ⁊ hmōi. Matth̄. xxvj. Spūs quidē ꝓmptus est: caro aūt infirma. Et aliq̄n conquerit ipſa caro ſeu ſenſualitas cōtra ſpm̄ q nimis grauat eam. ⁊ q nō poterit ꝑſeuerare. In huius figuraz legit̄ Tobie. iij. q cū ſara reprehēderet ancillā de ſuis inſolentijs. illa murmurās cōtra eam cōtumeliā inferēs ait. Nūq̄d me vis interficere ſicut interfeciſti viros tuos: nunq̄ videamus ex te filios interfectrix viroꝝ tuoꝝ. Sara ſignat rōnem: ancilla ſenſualitatez. Cum aūt ratio arguit ſenſualitatē de ſuis leuitatib⁹ ⁊ reprimit eam: remurmurat caro ſeu ſenſualitas cōquerit q non ei ꝑmittit ſequi appetit⁹ ſuos. Caro em̄ ꝓcupiſcit aduerſus ſpiritū: ⁊ ſpūs aduerſus carnez. ad Gal. v. Accuſat ipſam rōnem vt crudelē ⁊ interfectricē ſeptē viroꝝ. Septem viri ſunt q̄q̄ ſenſus ⁊ appetitus concupiſcibilis ⁊ iraſcibilis quos ratio mortificat quoad vitia et vanitates. viri ſunt q: legitimi dati a deo: vt eos licite ſequat: ⁊ obediat rationi vſq̄ ad vſum liberi arbitrij. ſed poſtea mortificant concupiſcentijs. ⁊ ſi rō vult viua ꝑmanere. ⁊ cū ancilla. i. caro querit aliq̄d inoꝛdinate facere ratio coercet ⁊ arguit eā ⁊ de hoc ipſa cōquerit dicēs ſe indiſcrete hr̄e ⁊ occidere vel le corꝑus. Et cōminās quaſi optat vi filios bonoꝝ operū nō generet. Sed rō lachrymis ⁊ oꝛonibus ſe debet iuuare vt illa fecit. Aliā hypocriſim exercet caro ꝑ illuſionē. aliq̄n em̄ ſimulat ſe quaſi mortuā vitijs ⁊ tēptationib⁹ vt non ſentiat ſpūs tēptatiōes carnis etiā cum ei offerunt magne occaſiones ⁊ picula malorū vt cōuerſando cuz mulierib⁹ domeſtice. vel mulieres cū viris nō patiant ſtimulos aliq̄s vt ex ꝺ ſpūs ꝓfiſus de ſua cōſtātia ⁊ vtute demū ruat i aliq̄ ſcel⁹. Un ſitis eſt vulpi q̄ eſt aial fraudulentū ⁊ leſiuum. vulpis em̄ q̄n fameſcit cū ꝑ aliā viā ſibi ꝓuidere nō poteſt ponit ſe extēſam in agro q̄ſi ſit mortua: q̄ aues q̄ circūſtant videtes appropinquāt ſibi ⁊ videtes ipam nō moueri eſtimātes mortuā volitāt ſup eā. ⁊ tunc vulpis callida ſurgit velociter: ⁊ capit aues ⁊ comedit. Ita caro ſimulat ſe mortificatā vitijs ⁊ paſſioib⁹. ſed cū ex hac ꝓfidētia q̄s ſibi nō cauet: ſz opatur incaute. inſurgit caro ⁊ occidit ipm̄. Sic in figurā hui⁹ ſamſon fortiſſim⁹ q̄ nimis confidit de dalila muliere dilecta cū tñ exptus fuiſſet pluries inſidias eius dormiēs in gremio eius abſciſſis capillis ei⁹ tradit⁹ eſt in manus inimicoꝝ ꝑ eā. Samſon ſpūs robuſt⁹ dalila ſenſualitas quaz naturaliter q̄s multū diligit: ⁊ tñ ex perīt ſepe inſidias eius ꝺ ipm̄ q̄uis fingat ſe diligere ſpm̄ Si aūt nimis ꝓfidit ita q̄ obdormiat toꝛpoꝛe ⁊ negligentia. abſciſſis affectib⁹ ⁊ ꝓpoſit deuotis mētis quaſi capillis capitis imꝑceptibiliter tradit̄ i manꝰ demonū illudēdus

Tertia est hypocriſis qua vnuſq̄ſq̄ querit decipere aliū ſub ſpecie ſctitatis: ſicut diſcipuli phariſeoꝝ cuz herodianis q̄n interrogauerūt xp̄m ſub ſpecie inquirēdi veritatē ſi liceret dari cenſum ceſari. premiſerūt magnā cōmendationē eius dicētes. Magiſter ſcim⁹ q: verax es ⁊c. vt.ſ. ſic ſimpliciter apiret eis coꝛ ſuū intēdētes ex rñſione ſua eū calūniari vel capere. vñ xp̄s dixit eis: q̄d me tentatis hypocrite. Mat. xxij. Duplr̄ etiā q̄s q̄rit decipe ꝑ hypocriſim alios. Uno mō in ſpualib⁹ vt cū q̄s ꝓtendit magnā auſteritatez vite ⁊ mortificatiōnē ⁊ deteſtatiōnē vitioꝝ vt videtes deuotione afficiant ad eū ⁊ ſic diſſeminare valeat errores ⁊ hereſes ſicut faciebant illi heretici qui erāt tpe bti Dñici vt habek *in legēda eius*: ⁊ fratricelli de opinione: ⁊ multi alij. Quidā alij faciūt ſe pres ſpūales ſimpliciū mulierculārū ⁊ ſub ſpecie obediētie ⁊ mortificatiōis: vt cū exēplis ſctoꝝ q̄ſi ſibi⁹ inducūt ad multas turpitudines. vñ apl̄s In nouiſſimis dieb⁹ recedēt quidā a fide attēdētes ſpiritibus erroꝛis: ⁊ doctrinis demonioꝝ loquētiū in hypocriſi mendaciū. ⁊ Matth̄. vij. Attendite a falſis ꝓphis qui venīūt ad vos in veſtimētis ouiū. intrinſecus autē ſunt lupi rapaces. attēdite. i. diligēti⁹ cōſiderate ⁊ cauete ꝓphe dñr ꝓdicatoꝛes religioſi ⁊ ꝓlati: falſi ſunt ſi hypocrite ſūt. Veſtimēta ouiū q̄ deferūt ſunt opa de gñe bonoꝝ. Lupi rapaces intus ſunt quātū ad itētionē malā decipiēdi ⁊ opa occulta mala. Un ⁊ in figurā hui⁹ mandauit dñs in lege. Nō ſeres agrū diuerſo ſemie. ſemē est vbū ex cui⁹ emiſſiōe ſeu pnūciatiōe ſequit cōcept⁹ in mente audiētis. ager est mūdus. Semiat aūt agrū diuerſo ſemie q̄ agit pia opa ⁊ dicit bona vba: ⁊ exinde ꝓponit crimia tanq̄ licita ⁊ falſa documēta vt ſemē diuerſum a pmo ſeminato. Alio modo intēdit decipe primū ꝑ hypocriſim in tēpoꝛalibus vt cuz q̄s ꝓtendit opa ſanctitatis vt adipiſcat eccleſiaſticā dignitatē vel beneficiū. vel ſi est laicus frequētat eccl̄ias. audit miſſas. elemoſynas multiplicat palā ꝓdicationes non dimittit: religioſis ⁊ famoſis perſonis familiaris efficit vt ſic ſimplices ⁊ vidue exiſtimātes bonos tales viros confidant de ipis: ⁊ pecunias eis tradāt ad negociādū: quas eis auferunt dicentes ſe amiſiſſe: ⁊ infoꝛtunia paſſos. hoc dñs ꝓhibet figurate in lege veteri dicens. Nō induēris veſte que lana linoq̄ cōterta est. Veſtis que coꝛpus circunſtat est cōuerſatio exterioꝛ noſtra in qua apparemus hominibus. Lana que calida est ⁊ fructus ouis animalis innocentis ſunt opera charitatis, idest de genere bonoꝝ

Hypocriſis hoim

Hypocriſis ꝓpter tpalia.

que pp:ie fiunt ab ouib⁹ chr̃isti.linū qđ frigidū est ⁊ fructus terre sunt opa iniq̃tatis q̃ frigidū reddūt aīm ⁊ oriū tur ex cupiditate. Jn veste autē lana linoq̃ contexta lana apparet:⁊ linū quasi sub ea latet.⁊ ideo cōgrue signat cō uersationē hypocritarū in q̃bus opa defor:is bona patent sed intus in corde opa p:aua latēt ⁊ cupiditate plena. La uenda est g̃ hypocrisis ⁊ b̃ q: mortē aie inducit. vñ Aug. Malui hr̃e cecos vel claudos.i.simplices ⁊ impfectos q̃ plangere mor:tuos. quicunq̃ hypocrita est: mor:tuus est. xĩj.q.j. Nolo.

hypocrita ostēdat se bonū i verbis.

§.III Secūdū quod nota

tur de hypocrita est ostētatio bonitatis in sermone cuz ō: assumis testm̃ meū p os tuū. Testm̃ dei est sacra scriptura q̃ testm̃ dei ō::q: ibi deus attestat.i. manifestat filijs suis q̃d agere debeāt vt hereditatē ei⁹ capiāt. Jn hoc testamē/to agit de materia cōfessiōis:de materia diuine laudatio/nis:⁊ de materia p̃dicationis ⁊ totius x̃piane religionis.

Assumit g̃ hypocrita testm̃ dei p os suū ⁊ male dum con fitet ficte nō manifestās oia pcta q̃ recolit:sz quibusdā ex p:essis alia q̃ verecūdio:a sunt dimittit ne reputet ita ma/lus sicut ext:itit:sed bon⁹ vel min⁹ mal⁹ qđ ad hypocri sim ptinet. Vñ Aug. Laut⁹ sit penitēs ne verecūdia duct⁹ di/uidat cōfessionē. hoc est em̃ ad hypocrisim tēdere:⁊ semp venia carere. de pe. di.j. q̃nimmo nouū mortale cōmittit. Clerici q̃s ⁊ religiosi cū dicūt officiū diuinū assumūt testa mentū dei per os suū:q: psalmi sunt de ipo testamēto:sed si volūtarie mēte distrahunt hypocrisis est:q: ex ipo actu ostendūt se diuinis vacare cū tm̃ mētē hēant ad inutilia et vana. Vñ dns ihesus Mat.xv. hypocrite. bñ p̃phetauit de vobis Esa. dicēs. Populus hic labijs me honorat: cor au tez eorū longe est a me. qđ vtiq̃ graue pctm̃ est et magna dei irreuerētia. sicut si q̃s aliquid petēs ab aliquo magno dño cū secū loq̃ret interrūperet sermonē ⁊ cū famulo ei⁹ cōfabularet. Orare aūt est cuz dño deo loq̃. Et iō magna irreuerētia est ad alia volūtarie diuerti. Prelati ⁊ predica tores assumūt testm̃ dei p os suū dum p:edicātes scriptu/ras dicūt ⁊ nō faciūt ⁊ corrigūt ⁊ reph̃edunt grauiter de/fect⁹ alioꝝ:cū tm̃ ipi sint filij vel peio:es. q̃bus dicit x̃ps Lu.vj. hypocrita eijce p̃us trabē de oculo tuo.i. q̃uia pec cata de oculo mētis.⁊ tūc perspicies vt educas festucā de oculo fratris tui.i. aptus eris ad corrigēdū mino:a alio:ꝝ pcta. Septē maledictiones inuehit dns ꝯscribas ⁊ pha risęos hypocritas significātes rectores eccl̃iarū p̃dicato/res ⁊ religiosos hypocritas. vt habek Mat.xxiij. Prima est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei q̃ deuo:atis domos vidua rū simulātes longā o:onē. Di sunt q̃ mittūt dicere ⁊ mis/sas ⁊ psalteria ⁊ plures o:ones in missis ⁊ nil faciūt. ⁊ ad inueniūt o:ones bti Cypriani. ⁊ breuia varia. ⁊ sic dilatāt philateria sua sm̃ Chr:ysо. Scđa est. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite q̃ circūitus mare ⁊ aridā vt faciaꝯ vnū p̃selitū. ⁊ cū factus fuerit facitis eū filiū geh̃ēne duplo q̃ vos. p̃selit⁹ dicebak q̃ ex gētilitate cōuertebak ad iudaismū. sicut Ruth moabitis ⁊ achio:. hoc cū magno studio p̃curabāt illi pharisei. ⁊ locū nūc tenēt religiosi q̃ vtiq̃ si nō seruāt regulā suā:sz tenēt p̃ncipiū. quos Augu. appellat hypocritas. xĩj.q.j. Nolo. Solēt hi q̃rere alios trahere ad religionē suā e secto. ⁊ magnificāt fimbrias suā religionē alijs p̃ponētes. sz factū religiosuz monachū vel monialez suis malis mor:ib⁹ ⁊ exēplis faciūt peio:ē q̃ cū eēt in secu/lo. Tertia est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite:q̃ de cimatis mentā ⁊ anetū ⁊ oīe holus. ⁊ relinq̃tis q̃ grauio ra sunt legis sc̃z iudiciū ⁊ charitatē dei. Di sunt qui faciūt subtiles ꝓscias alijs ⁊ imponūt onera g̃uia ⁊ impo:tabi/lia in humeros hominū. digito autem suo nolunt ea tan/gere. Predicant ꝯ pōpas ⁊ gl̃iam tpalē ⁊ ipi sunt talibus implicati. diligenter seruāt aliq̃ cerimonialia charitate va cui. Quarta est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei q̃ mūdaꝯ qđ defor:is est calicis ⁊ parapsidis ⁊ intus pleni estis iniq̃/cia. Di sunt q̃ ciuiliter agūt sm̃ doctrinas hoīm cauētes si bi in exteriori ꝓuersatiōe neminē ledere vbo vel facto:af fabiles cūctis. intus tm̃ pleni sunt ambitiōe ⁊ supbia inui dia ⁊ odijs. amātes p̃mas cathedras in synagogis ⁊ salu tatiōes in fo:o:⁊ vocari ab hoib⁹ rabbi. Quinta ē. Ve vobis scribe et pharisei q̃ files estis sepulcris dealbatis q̃ apparēt hoibus speciosa: intus aūt sunt plena spurcitijs. Di sunt q̃ vidētur austeri:modesti:casti ⁊ mor:tificati. sz in tus sunt et i occulto pleni delitijs amātes p̃mos recubit⁹ in cenis vbi sunt meliores boli. ⁊ exinde penetrāt domos mulierū. i. monasteria. ⁊ captiuas ducūt mulierculos one ratas pctis q̃s deuotas appellāt pleni spurcitia carnalis amoris. Sexta est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite q̃ edificatis sepulcra pp̃hetarū ⁊ patres vr̃i occiderūt il/los. Di sunt q̃ q̃runt honorare sepulcra sc̃to:ꝝ ecclias eo rū ⁊ ornare sepulturis tapetis argēto ⁊ auro:⁊ luminari/bus q̃si affectū ⁊ deuotionē oñdētes ad eos cū nulla rea/liter hēant sz si viuerēt p̃sequrenk eos: nec audirēt nec imi/tarenk exēpla eoꝝ. Septia est. Ve vobis scribe ⁊ phari/sei hypo. q̃ claudit⁊ regnū celoꝝ añ hoies. Vos em̃ nō in troitis nec introeūtes finitis itrare. Ve aūt sm̃ Dieron. im portat dānationē eternā. Scribe erāt doctores ⁊ declara tores legis. Pharisei q̃dā ps pp̃ri religiosi⁹ ceteris viuen tes. Di g̃ nō intrāt in regnū p̃pt vitia sua: nec sinunt intra re cupiētes p̃pter mala exēpla q̃bus alios corrūpunt. vñ dicit Aug. Nemo in eccl̃ia ampli⁹ nocet q̃ p̃ q̃ puerse viuēs nomē vel ordinē sanctitat⁊ retinet. Jn exēplu⁊ q̃ppe culpa vehemēter extēdit qñ p reuerētia ordinis pct:i honorat dist.lxxxiij.nemo. Prohibuit dns in veteri lege esum stru/tionis in figurā. sc̃z q̃ null⁹ sibi dz incorpare ⁊ confirmare mores hypocritarū sz cauere. qđ exp̃sse dns declarās inqt attēdite a fermēto phariseoꝝ qđ est hypocrisis. Qđ aūt strutio significet hypocrisim ⁊ q̃re oñdit Greg.li.xxxj.mo ral.tractās illud Job.xxxix. pēna strutiōis filijs ē pēnis he rodij ⁊ accipitris q̃ derelinq̃t i terra ova sua. Tu forte ea/lefacies ea in puluere. obliuiscit q̃ pes ꝓculcet ea. aut be/stia agri ꝓterat durak ad filios q̃si nō sint sui. vba sunt dñi loquētis ad Job. q̃ exponēs Greg. ait. Accipit ⁊ herodi⁹ reliq̃s aues volat⁹ sui velocitate trāscēdit. in catholicō d:. q̃ herodi⁹ est auis rapacissima q̃ aquilā vincit ⁊ rapit vul go dicit grifalco. Strutio aūt pene eoꝝ filitudinē hz.sed volatus eoꝝ celeritatē nō hz.a terra em̃ eleuari non valet ⁊ alas q̃si ad volatū specietenus erigit. sz tm̃ nunq̃ a terra se volādo suspēdit. Ita sunt oēs hypocrite qui dū bonoꝝ vitā simulāt. imitationē sctē visionis hn̄t: sz vitatez sancte actiōis nō habēt. alas quidē per figurā sanctitaꝯ extēdūt sed curarū seculariū pōdere grauati nullaten⁹ a terra sub leuank. sic aūt strutio figt hypocritas: ita accipit ⁊ hero/dius electos. ⁊ accipit ⁊ herodi⁹ pua hn̄t corpa sed pōis dēsi:ib⁹ fulta. ⁊ ideo cū velocitate trāsuolāt q: paruz est qđ grauat: multū qđ leuat. Sic electi i hac vita etsi absq̃ grauamīe aliquāto culpe eē nō p̃nt. tm̃ paz est qđ depmit ⁊ multa vtus bona actiōis q̃ eos in alta sustollit. Strutio vo raris pennis induit ⁊ inani corpe grauat. vt si volare appetat ipa paucitas pēnarū molē tāti corpis in aere nō suspēdit. sic hypocrita si qua facit q̃ leuēt. sc̃z bona. pauca tm̃ sunt ⁊ mala ꝓpetrat multa q̃ grauāt. Jtē etsi pēne stru/tionis ad pēnas herodij ⁊ accipitris filitudinē colonis ha bēt filitudinē vtuꝯ nō hn̄t. Nā illoꝝ pēne cōclusę firmio res sunt. ⁊ volatu aerē p̃mere vtute sue soliditatis p̃nt: sed strutiōis pēne dissolute eo volatuz assumere negūt quo ab ipo quē p̃mere debuerāt aere trāscēdunt. Sic electoꝝ vtutes vt pene solide volāt vt vētū hūani fauoris p̃māt: sz si hypocritaꝝ actio cuilibet recte videak volare nō suffi cit q: fluxe vtuꝯ pēnā laudis hūane aura p̃trāsijt. Et cum opa aberrra hypocritaꝝ ⁊ bonoꝝ sint filia. qūo discernāt x̃ps oñdit dicēs:a fructib⁹ eoꝝ cognoscet eos. i. falsos p phetas. f. hypocritas. Unde sequitur in aucte Job. xxix. Que strutio derelinq̃t ova sua in terra. Ova strutionum

Septem maledictiones hypocritaꝝ

Hypocrita cōparat strutiōi.

sunt filij hypocritarū. qs. s. vbis ⁊ exēplis exteriox bonox actuū deo gignūt. Oua quippe insensibilia in semetipis sunt: sz calefacta inviuis volatilib⁹ quertunt. ita puuli audītores ac filij. certū est qp frigidi ⁊ insensibiles remanent nisi doctoris sui sollicita exhortatiōe calefiāt. hypocrite g̃ qui quersa semp operent. s. mēte. loq̃ tm̃ recta nō desinunt. bene aūt loquēdo in fide ⁊ quersatiōe filios pariūt. Sz q: eos dn̄ viuēdo nutrire nō pn̄t. iō ō: de eis. Relinqt i terra oua sua. Oua in terra deserere est natos pquersatione filios nequaq̃ a terrenis actib⁹ interposito exhortationis nido suspēdere. Oua in terra dereliquisse est nullū celestis vite filijs exēplū pbere. Sz q: derelictos hypocritarū filios supna cura nō deserit: sz intima electione pscitos largitate gr̃e respectu calefacit. iō subdit in Job. Tu fortitan in puluere calefacies ea. subaudi vt ego deꝰ calefacio illa q: sz puulox aias ⁊ impfectox in medio peccātiū positas qñ in puluere amoris mei igne succendo. Et cū de se dn̄s dicat qp oua in puluere calefacit derelicta. ex hoc etiā indicat apte: q: ipe opaꝰ intrinsecꝰ pvba doctoris q̃ ⁊ fine vbis vllis hois calefacit qñ voluerit in frigore puluerisvt ex hūiliet qsq̃s doctor in docēdo: ⁊ nō sibi ascribat cōuersionē auditox qñ suū nō est. Subdit adhuc de struthione. Obliuiscit qp pes pculcet aut bestia agri conterat ea. Pes signat trāsitū opationis hūane q̃ conculcat oua cū opatio est quersa trahens suo exēplo ad maluz. Bestia in agro deuorās ⁊ pterens oua est diabolus in agro mūdi q̃ rens quē deuoret. Obliuiscit ergo hypocrita oua sua. i. filios nō curās qp pes hois. i. actio mala alicui⁹ suo exēplo vl bestia agri. i. diabol⁹ sua prava suggestione eos spūaliter occidat quos spūaliter genuit. Sz veraces magri⁹ sup discipulos hūt viscera timoris ex vtute charitaſ. Vñ nō oblisciſ eox: sz vbis ⁊ exēplis cautos reddūt a malis hominib⁹ ⁊ demonū tentationib⁹. Vñ apls. Denūciam⁹ vobis in nomie dn̄i nr̄i ielu xp̄i vt subtrahatis vos ab omni fratre inordinate ābulāte. ⁊ nō pm traditionē nostram. et alibi. Timeo ne sicut serpēs seduxit Euam astutia sua ita corrūpant sensus vestri ⁊c. hypocrite aūt qñ obduraſ cordibus viuūt. nec fibijpis timēt vel diligūt nec ipos filios quos gn̄ant vlla pietate debiti amoris agnoscūt. Vñ subdit. Duraꝰ ad filios qñ nō sint sui. Quē em̄ gr̃a charitaſ nō infundit pprimū suū etiā si ipe hūc genuit deo extraneū respicit. Cui⁹ em̄ mens sz hypocrite semp exteriora appetit: intus insensibilis fit: ⁊ nulla cōpassione charitatis erga prīmū mollescit. Ostēdit demū Gregorius p multas auctes quō apls Paul⁹ erat sollicit⁹ ⁊ cōpatiens filijs suis. Assumit igit hypocrita testamentū dei. i. scripturā per os suū docēdo ⁊ pdicādo sed male: q: q̃ pdicat non furan dū furaꝰ in occulto saltē gl̃iam dei: qui pdicat nō mechādū mechaꝰ a deo recedēs. ⁊ ideo ve sibi.

§. IIII. Hoc aūt tertio ostē

dit sz detestatio bonitatis: q: tu odisti disciplinā. i. veraz cōpositionē morū ⁊ coertionē vitiorū: q̃ ptinet ad disciplinā xp̄i. Ad Heb. vlt. In disciplina pseuerate. Ostēdit exterius hypocrita hz̄e disciplinā: sz fictā hz. vt aūt ō: Sap. 1. Spūssanct⁹ discipline effugiet fictū. Nō sit pessimū istō vitiū ostēdit sanct⁹ Seuerin⁹ in quodā sermone sic dicēs. Hypocrisis subtile malū: secretū virus: venenū latēs: virtutū fucus: tinea sanctitaſ. Aduersa oia nitunt virib⁹ suis armis suis pugnāt: impugnāt palā. Unde ⁊ cauenť tam facile q̃ videnť. hypocrisis secura simulās fallit pspera crudelia mentit: ⁊ crudeli arte vtutes trūcat mucrone virtutū. Ieiunū ieiunio pmīt: ororē ore vacuat: miam miseratione pternit: hypocrisis cognata febris frigido poculo ppinat ardorē: qñ corpib⁹ est hydropisis hoc hypocrisis aiab⁹. hydropic⁹ bibēdo sitit: hypocrisis inebriat sitim. Nolite (ait christ⁹) cum ieunatis fieri sicut hypocrite tristes. exterminānt em̄ facies suas. Hypocrita licz tibi sit facies inculta; neglecta cutis; tristis vultus; exterminatus aspectus. hic ab hoib⁹ inueniſti laudē: sz coram deo fructus ieunij pdidisti. hypocrita abstinētie intrasti fluctus: cōtinentie pscendisti vndas: enatasti ieunij pelagus ⁊ in ipo portu ieunij naufragasti. Sfratres fugiēdū virus. pestilētia cauēda: q̃ de remediis creat morbos: pficit de medicina lāguorē: sanctitatē vtit in crimē: placationē facit reatū: generat de ppitiatione discrimē: hypocrisim q̃ fugerit vincit: q̃ incurrerit nō euadit. sit nostrū simplicitatis ieiunium de puritate purū: hoibus occultū: diabolo ignotū: donatū thesaurū q̃ nō abscōdit pdit vtutes pdite nō manebūt. Hec ille. Ex hoc oñdit magnitudo pcti ⁊ nocumentū: qꝰ pessim⁹ hoim ille antixps pmaxie cum hypocrisi decipiet. Vñ Greg. xxv. moral. tractans illud Job. xxiij. Qui regnare facit hypocritaz pter pctā ppli. dicit qp pōt b̄ oim hypocritarū caput antixps designari. Seducto: quippe ille tūc sanctitatē simulat: vt ad iniq̃tatē ptrahat. Mēbra aūt eius sunt q̃ p ficta sanctitaſ spēm appetūt videri qō nō sunt. Ille quidē pncipaliter hypocrisim sumit: q: cū sit dānatus homo: deū se esse mentitur. Sed ex eius coriore nunc pdeunt q̃ iniq̃tates suas sub tegmine sacri honoris abscōdunt. Sed qp b̄reuiter deficiat glia quā qrit hypocrita: ⁊ quō vtutibus puerť: ⁊ tandē eternaliter puniaſ: pulchre oñdit Job dicēs. xx. c. Gaudiū hypocrite ad instar pūcti. Glo. que est Greg. ex moral. q: sz leticia ⁊ delectatio ei⁹ in laude hoim trāsit: ⁊ pena sequens permanet. ad instar puncti. dicit: q: sicut stilus in pūcto duz ponit leuatur. sic hypocrita pn̄tis vite laudē dū tangit amittit. Sequitur. si ascēderit vsq̃ in celū superbia eius. i. si celestē vitā se agere simulet. ⁊ caput ei⁹ nubes tetigerit. i. si intellectū suū sidem veris pdicatoribus ostēderit q̃si sterq̃liniū in fine perdet. i. mēs ei⁹ in fine p vitioꝝ suoꝝ fetore dānabit. Et qui eum viderāt dicēt vbi est: q: sz ipo extincto neq; b̄ vbi elatus fuerat apparet: neq; in eternitaſ reqe velut somniuz euolās nō inueniet: q: sz q̃dā visio fantasmatis est q̃ b̄ ostendit in imagine qō nō hz̄ in vitate q̃ somnio cōparat: ab eo ois laus ⁊ glia dū tenet: amittit. Et tranſit sicut visio nocturna q: sz q̃ se diuitē meritis hūanis estimatiōib⁹ videt de ostēsione est fantasmaſ nō de soliditate vtutis. Oculꝰ q̃ eū viderat nō videbit: q: in morte amatoribus suis abscondit qui eū pseuerāt admirādo cōspicere. Nec vltra intuebit eū locus eius: q: sz lingue adulātiū in quib⁹ tāqp in loco q̃scebat: hūc fauoribus ad iudiciū nō sequūť. Sfili⁹ eius atterenť egestate: q: q̃ in hypocrisim ex eius imitatione nascunť dū vitatis soliditatē nō tenēt: in coridis egestate deficiūt: ⁊ manꝰ eius reddēt ei dolorē: q: dānationē iustā ex iniq̃ opatione recipiēt. Interim aūt fit qō sequiť. Ossa ei⁹ implebunť vitijs adolescētie ei⁹: q: videlz dure in eo pauitatū psuetudines a vitio sumpte sunt pessime inchoatiōis. Et cū eo in puluere dormiēt. i. vsq̃ ad mortē nō cessabit ab eis. Et paulo post. Panis ei⁹ vtek in fel aspidū intrinsec⁹. q: sz de pane sci eloquij cui studet: nōvt ex eo viuat: sz vt doct⁹ appeat. dū male q̃rit: prave itelligit i hereses labēdo: fit vt sicut veneno aspidū moriaſ. Diuitias q̃s deuorauit euomet. q: sz diuitias sapie. i. doctrine sacre legis q̃s legendo deuorauit obliuiscēs euomet. Et de vētre eius extrahet dn̄s eas: q: iusto iudicio de mēoria ei⁹ euellet. vl ad īram tales etiā diuitias rerū cōgregāt q̃s oēs dimittūt. Caput aspidū surget: ⁊ occidet eū lingua vipere. Aspis paruꝰ ē serpēs. Vipa plixioris ē corpis ⁊ sic nascit vt violēter exeat. vñ vipa qñvi pariēs. Caput g̃ aspidis surgit dū vtiū suggestiōis occulte libēter suscipit. Et occidit eū lingua vipe: q: violētis postmodū tētatiōibus deuict⁹ tradiť. Nō videat riuulos flumis. Riuuli flumis sunt dona spūssct̄i: fides: spes: charitas q̃ hypocrita nō possiderat: q: solis visibilib⁹ intēdit. Torrētis mellis ⁊ butyri. mel delup. i. ex aere cadēs dulcedinē figūt diuinitaſ. butyr qō ex carne est mysteriū est incarnatiōis xp̄i q̃ mysteria hypocrita nō gustat. Sfruitionē etiā diuinitaſ ⁊ hūanitatis xp̄i i patria pōt significari q̃ ille pūaꝰ. Quet que fecit oia

Antixps p hypocrisiz maxime decipiet.

nec tñ ꝓsumeꝫ.i.ꝓsoluet in tormẽtis q̃ illicita ꝓseruauit de fideria. Et vt sine fine crucieꝫ viuere sine fine cõpellit. hec oĩa in glo. Deficit g̃ gl'ia ei⁹. puaꝫ gl'ia dei: ⁊ in pena locaꝫ inferni. Exẽplũ ponit Gregorius in .iiij. dialogoꝝ. de quodaꝫ heremita q̃ ab hoibus reputabaꝫ sctũs: ꝓpter magnã ab stinẽtiã quã p̃tendebat facere: ⁊ magnã modestiã exterio rem. Demũ veniẽs ad extrema cũ circũstaret plurimi q̃ ad eũ cã visitationis accesserãt sperates aliq̃ documẽtũ hñe ⁊ forte signũ videre deo opante coactus est exp̃mere suaz simulationẽ ⁊ dãnationẽ dicẽs. Cũ ego videbar ieiunare occulte comedebã. ⁊ si q̃d boni agebã vt sctũs reputarer laborabã ꝓpter q̃ ecce tradit⁹ sum diaconi ad deuorãdũ ꝓpter hypocrisim meã. Jam pedes meos ⁊ corpus in os suũ assumpsit: ⁊ resiliuũ ad se trahit. Quasi sike habeꝫ in vita patrũ de alio q̃ i tãta opinionis celebritate erat apũ incolas vt estimaret hoies se meritis illius ⁊ p̃cib⁹ in terra subsistere: ⁊ ex morte eius omi bono carere: sz q; hypocrita erat: visus est i morte a quodã sctõ q̃ demones aduenirẽt. p aĩa eius ⁊ dictũ fuit vni eorum. Educ illã miseram aĩam de corpe p violentiã: vt q̃ nũq̃ passus est me quiete habitare in ea ꝓpter hypocrisim suã: fic cũ violẽtia ⁊ indignatione ducatur ad inferna. Et subito vnus demonũ imisit vncinos ferreos p os eius: ⁊ cũ maxima violẽtia illam de corpe extraxit: quã multitudo demonũ sequebaꝫ vberãdo ⁊ cũ magno impetu deducẽdo ad inferos.

De hereꝫmita hyꝫpocrita.

¶ De discordia per modũ p̃dicationis: ⁊ ibi de partialitatibus ciuitatum. Capm. viij.

Discordia est fi.

Discordia est sexta filia inanis gl'ie fm Gre. sub q̃ ponit hec seditio fm Tho. vt spẽs sub genere. ⁊ ideo nõ numeratur inter filias inanis gl'ie: q; sub discordia cõprehẽdit: vnde i isto capl'o ageꝫ de vtraq̃. Et de discordia dicit Cyprian⁹ martyr. Neq̃ ad cayn respexit dñs: neq̃ ad mũera eius. i. nõ acceptauit. Quõ em̃ deũ pacatũ hñe poterat: q̃ cũ fratre nõ pacẽ sz zeli discordiã habebat. di. xc. neq̃. Dicit autem discordia quasi diuersuz cor ab altero. Importat fm Tho. ij. ij. q. xxxvij. ar. ij. quãdã diuersitatez seu disgregationẽ volũtatũ: inquãtũ. s. volũtas vnius stat in vno ⁊ volũtas alteri⁹ stat in alio. Cõ aũt volũtas alicuius in ꝓpꝛio fistat. puenit ex hoc q̃ ꝗs ꝑfert q̃ sua sunt his q̃ sunt aliorũ. Et b cũ fit inordinate ptinet ad supbiã ⁊ inanẽ gloriã: ⁊ iõ ponit discordia filia ianis gl'ie. Propterea aũt est discordia pctm̃ fm Tho. ij. ij. q. xxxvij. ar. j. q; q̃uis volũtas vni⁹ hois in se cõsiderata nõ sit regula volũtaꝫ alteri⁹ quã oporteat seq̃: tñ volũtas hois iquãtũ inheret volũtati diuine fit regulata fm pmã regulã. s. dei. Et ideo discordare a tali volũtate ꝓsimi ẽ pctm̃. q; p b discordat a regula diuina. Sz si volũtas hois fit deo cõsona. est quedã quersa regula a q̃ discordare bonũ est. vñ sicut facere discordiaz p quã tollit bona concordia quã charitas facit ẽ graue peccatũ ꝓpter q̃d dr. Prouer. vj. Sex sunt q̃ odit de⁹: ⁊ septimũ detestaꝫ aĩa eius. ⁊ ponit hoc septimũ esse: q̃ seminat inter fratres discordias q̃d est officiũ diaboli: q̃ seminat zizaniã in medio tritici. Mat. xiij. Sic causare discordiaz p quã tollit mala concordia: de q̃ dicit Ezech. Maledicta eoꝝ cõcordia. s. in volẽdo malũ: laudabile est. Cõ intelligẽs paul⁹ posuit discordiã inter phariseos ⁊ saduceos: q̃ concordabãt in iniusta psecutiõe ⁊ nocumẽto sui. dr em̃ Act. xxiij. Sciẽs Paul⁹ q̃ vna ps esset saduceoꝝ alia phariseorũ exclamauit in cilio dicẽs. Viri fratres ego phariseus sum: ⁊ filius phariseoꝝ: de spe ⁊ resurrectiõe ego iudicor. Et cum hoc dixisset facta est dissentio inter phariseos ⁊ saduceos. hoc etiã fecit xp̃s dicẽs. Nõ veni mittere pacẽ sed gladiũ. Matth. x. s. separãdo cõcordiã in malo. Est autẽ discordia aliq̃n mortale: aliq̃n nullũ pctm̃: aliq̃n veniale. Pro cui⁹ declaratiõe di. b. Tho. ij. ij. q. xxxvij. ar. j. q̃ discordia opponit concordie q̃ causaꝫ ex charitate. Charitas aũt multoꝝ corda ptingit in aliquod vnũ q̃ est principaliter bonũ diuinũ: scdario bonũ ꝓximi. Discordia igit ea rõne est pctm̃ inquãtũ cõtrariaꝫ huic cõcordie. Põt igit discordia cõtingere tripl'r. Primo p se ⁊ ex intẽtione q̃. s. quis dissentit ab alijs in eo q̃ ab eis q̃ritur: vel tractaꝫ q̃ scit ipse ptinere ad honorẽ dei ⁊ bonũ ꝓximi ductꝰ odio amore: timore vel hmõi: ⁊ hoc est mortale ex suo genere ꝓpter cõtrarietatẽ ad charitatez: licz ꝓximi mot⁹ hmõi discordie ꝓpter imperfectionẽ actus sint venialia. Vñ apl's ad Galathas. v. c. inter opa carnis ponit dissentiões. i. discordias ⁊ de eis dicit. q̃ talia agunt regnũ dei nõ consequẽtur.

Scõo p accidens ⁊ sine intẽtione. sed cũ errore periculoso vel ptinaci inhesiõe: vt cũ agit aliq̃d q̃ satis clare apparet esse ad honorẽ dei vel bonũ cõmune: vel priuate psone ⁊ maiori parti ⁊ sapiẽtiori qui in facto requrunt videꝫ tali mõ fiendũ: ⁊ aliq̃s dissentit ab eis ⁊ nõ concordat q; fibi nõ videꝫ hoc bonũ vel ita bonũ: ⁊ hoc nõ est sine pctõ venia li saltẽ: vel etiã mortali fm materiã in qua discordat: quia nimis de suo sensu p̃sumit ꝓtra illud Prouer. iij. Ne innitaris prudẽtie tue. Et illud. ij. Cor. vlt. Jdẽ sapite. pacem habete. Secus aũt si illud in quo ꝓuenirent oes alij esset manifeste cõtra deũ vel ꝓximũ: q; tunc dissentire ab alijs ⁊ nõ cõcordare laudabile est fm illud Exo. xxiij. Nõ sequaris turbã in malũ. Nec ille ꝓprie discordat ab eis: sed ipsi ab eo. Tertio mõ contingit discordia inter duos vel plures sine pctõ vtriusq̃. ⁊ hoc q; est de eo q̃ non est manifeste bonũ: ⁊ q; vterq̃ intẽdit bonuz honoris dei vel ꝓximi vtilitatẽ: sz vni vr vno mõ agendũ aliq̃d q̃ tractaꝫ: alteri aliud cõtrario mõ. ⁊ rõnes ꝓbabiles sunt p vtraq̃ parte ⁊ plures etiã ⁊ sapiẽtes p vtraq̃ parte: vel inter duos magne autoritatis ⁊ ꝓbitatis. Et sic etiã in sctis viris inuenitur aliq̃n discordia. Vñ ⁊ actuũ. xv. ffacta ẽ dissentio inter paulũ ⁊ barnabã. i. discordia: ⁊ b circa factũ Johannis q̃ ⁊ marcus dicebaꝫ discipuli eoꝝ. Nam q; recesserat ab eis vt parẽtes visitaret: Paulus ipm reuertuz nolebat amplius habere in societatẽ ductus zelo iusticie. Barnabas volebat recipe motus instinctu misericordie. ⁊ sic discesserunt abinuicẽ. ffuit etiaz b ex diuina ꝓuidẽtia ordinatũ ꝓpter vtilitatẽ inde ꝓsequentẽ. vt sic diuisi plurib⁹ fructificarẽt.

§. I. De seditione. Nota q̃

Seditio

Ipa seditio discordia importat: nõ quãcũq̃ sz inter partes alicui⁹ multitudinis. Vñ Jsi⁹. dicit in li. Etym. q̃ seditio sus est q̃ dissentiões aioꝝ facit discordias gignit. Conuenit aũt fm Tho. ij. ij. q. xlij. art. j. in aliquo cum scisma: in rixa ⁊ bello: ⁊ in aliq̃ differt. Conuenit in hoc. q; importat quãdã ꝺictionẽ sicut illa. Differt autẽ a scisma: q; scisma opponit vnitati spũali. s. multitudinis eccl'iastice. Seditio aũt vnitati tpali seu seculari. s. multitudinis ciuitatis. Differt aũt a bello ⁊ rixa: q; bellũ ꝓprie ẽ ꝺ extraneos hostes q̃s multitudinis ad multitudinẽ. Rixa aũt vniꝰ ad vnũ vel paucoꝝ ad paucos. Sz seditio ꝓprie est inter partes vni⁹ multitudinis inter se dissentiẽtes: puta cũ vna ps ciuitaꝫ excitaꝫ in tumultũ ꝺ alia. Sco etiã bellũ ⁊ rixa in b differũt ab ea: q; bellũ ⁊ rixa importãt impugnatiõem i actu sz seditio dici potest siue fit hmõi impugnatio in actu: siue fiat etiã ꝓparatio ad impugnationẽ hmõi. Vñ gl. dicit. ij. Lor. xij. Seditiões sunt tumultus ad pugnã. s. q̃b⁹ se ꝓparãt ⁊ intẽtãt pugnare. Hoc aũt agere ẽ pctm̃. Vñ apl's nũerat seditiões iter alia pcta ad Gal. v. ⁊ est spãle pctm̃ q; hz spãle bonũ cui opponit. s. vnitatez ⁊ pacẽ multitudinis. Est aũt mortale ex genere suo. vñ apl's connumerat ipam inter mortalia. Rõ huius est fm Tho. ij. ij. q. xlij. ar. ij. q; seditio opponit vnitati multitudinis. i. ppli ciuitatis vel regni. Dic aug. xix. de ciui. dei. q̃ ppl'us determinant sapiẽtes: nõ oẽm cetũ multitudinis: sz cetũ iuris ꝓsensu ⁊ vtilitatis cõione sociatũ. vñ manifestũ ẽ vnitatẽ cui opponit seditio eẽ vnitatẽ iuris ⁊ cõis vtilitaꝫ. Ex quo ptz q̃ opponit seditio iusticie ⁊ bono cõi: ⁊ iõ ex genere suo est mortale; ⁊ tãto grauius quãto bonũ cõe q̃ impugnaꝫ p seditio

Seditio est mortale.

Discordia aliq̃n est mortale tripl'r.

nē est maius q̄ bonū p̄uatū qđ impugnat p rixaz. Et peccatū hmōi p̄mo q̄dē in his q̄ curant seditionē q̄ grauissime peccāt. sicut fecit siba filius Bocri q̄ clamās coram omni ppło isrl. Non est tibi ps in Dauid ⁊c. fecit seditionem fadēs tribus isrl recedere a regimine dauid. Sed ioab precedens ꝺ eū fecit eū decapitare. vt habet. ij. Reg. xx. Talis fuit barrabas latro q̄ in seditione fecit homicidiū. Mat. xxvj. Scđo in eis q̄ sequunt eos perturbātes bonū cōe. Sicut illa multitudo q̄ secuta est absalonē in cōiuratione contra patrē suū dauid: ⁊ suos adherentes ⁊ sequaces. Sed puniti sunt qñ ex peste mortui sunt. lxx. milia virorū de illo ppło dauid nūerare faciēte ppter. ij. Reg. xxij. Nō em̄ solū ppter petrm̄ dauid: sz etiā ppter ꝓiurationē ppli ꝑdictā occisi sunt ꝺm Tho. Illi vo q̄ bonū cōe defendūt eis resistentes nō sunt dicēdi seditiosi: sicut nec illi q̄ defendūt se cuz inuadunt ab alijs dicēdi sunt rixosi. Itē regimē tyrānicū cū nō sit iustū: q; nō ordinat ad bonū cōe: sz ad bonū p̄uatū regentis vt ꝺr. iij. Poli. iō perturbatio hmōi regiminis nō hz rōnē seditiōis: nisi forte qñ sic perturbat inordinate tyrānicū regimē q̄ multitudo subiecta maius detrimētuz patit ex perturbatiōe sequēti q̄ ex tyrānī regimine. Magis autē tyrānus seditiosus est in ppło sibi subdito seditiōes ⁊ discordias nutrit vt diutius dñari possit. Vñ Joiada summus sacerdos q̄ cū multitudine armata abstulit regnū iuda ab athalia qđ sibi iniuste vsurpauerat: nō fuit seditiosus: sed ꝓtuosus. iiij. Reg. xj. Sic ꝛ aioth Barach ⁊ gedeon auferēs dñia ab oppssoribus suis: vt in li. Judicū patet.

§. II. De discordia et seditione q̄ ptinēt ad ptialitates ciuitatum ⁊ castroꝝ pōt exponi illud ps. liij. Vidi iniq̄tatē ⁊ ꝺdictionē in ciuitate tota die circūdabat eā sup muros eius iniq̄tas: ⁊ labor in medio eius ⁊ iusticia. Vbi tria notant q̄dē q̄ quotidie in ciuitate anime siue eccl̄ie siue ꝓgregationis politice.

¶ Primo malū simpliciter execrandū. ibi. Vidi iniq̄tatē ⁊ cōtradictionē in ciuitate.

¶ Scđo petrm̄ inde multiplr̄ ppagādū. ibi. Tota die circūdabat eā sup muros eius iniquitas.

¶ Tertio dānū horribiliter expectādū. ibi. Labor in medio eius ⁊ iniusticia.

§. III. Primo igit̄ notādū est malū totalr̄ execrandū ⁊ euitādū. s. malū dissensionis quā vocat ps. ꝺdictionē dicēs. Vidi iniq̄tatē. s. p excessum ⁊ pro. i. ꝺdictionē. q. d. iniq̄tas excessiua in ciuitate ē ꝓtradictio ⁊ diuisio: sz oīe regnū in seipm̄ diuisum desolabit ait xps Luc. xj. Est aūt triplex ꝺdictio vel diuisio.

¶ Prima dissensionis internalis.

¶ Scđa discordationis fraternalis.

¶ Tertia seditionis popularis.

Prima ꝺdictio ⁊ diuisio vñ p̄cedūt alie dissentiōes est in ciuitate seu regno aie in q̄ sunt pkes aie potētie ⁊ affectus q̄ plures hoies in ciuitate vel regno. Vñ di. sapiēs Lato Cōueniet nulli q̄ secū dissidet ipe. i. q̄ hz discordiā in se nō habebit ꝓcordiā cū alio. Di. Aug. hismael vt separet a populo dei nō obfuit mr̄ ācilla. s. agar sz fraterna discordia. di. lvj. hismael. quā. s. ipe hūit cū isaac. Istā fraternā discordiā apls vocat psecutionē dicēs ad Gal. iiij. Js q̄ ꝺm carnē natꝰ est. i. hismael p̄segebat eū q̄ ꝺm spm̄ natꝰ est. i. isaac Liber vo geneseos appellat ludū. ꝺ em̄ Gen. xxj. q cū videret sara hismaelē ludētē cū isaac displicuit sibi. ꝺm Orige. sup Gen. hi duo frēs geniti ex abraā: figūt duos appetitꝰ aba io pcedētes. Appetitꝰ. s. rōnalis. b ē isaac ꝺm spm̄ natus q; gr̄e dei est vt q̄s viuat ꝺm rōnez. Alius est appetitꝰ sensualis ꝺm carnē natꝰ b est hismael. Inter hos ē ꝺdictio ⁊ dissensio. q; ꝺm apl̄m. caro concupiscit aduersus spm̄ et spūs aduersus carnē. Hec sibijnuicē aduersant. Et si appetitꝰ rōnalis vincat ⁊ dñet carni: tūc ē vaꝓcordia i regno aie. Sz si appetitꝰ sensualis subijciat sibi spm̄ passiones sequēs p̄secutio est. discordia ē iter frēs istos. Nā remurmurat finderefis ⁊ pscia remordet. Dz aūt tūc ludus q; fiē hismael ludēs solacioſe cū isaac puulo q̄rebat illuz suparē ⁊ trahere ad illicita renitētē. s. ad adorādū imagines luteas ab eo factas. Sic caro blādit spūi ⁊ illecebrosis cuz eo deceptiōibꝰ agit: vt delectatiōibꝰ alliciat voluptatibꝰ molli at ad terrena inducat: qđ ppendēs virtꝰ sapie vel discretionis figūra p Sarā ꝺm Origenē. separe dz ⁊ diffūgere ipm ab eo. i. nō assentire: ⁊ fic remanebit anim̄ i ꝓcordia ⁊ pace. Dē pctōibꝰ em̄ ꝺr. Osee. x. Lor eorū diuisum est. s. pvarias passiones. Et oīe regnū in seipm̄ diuisuz desolabit. i. ꝓueniet ad desolationē dānatiōis eterne. Scđa ꝺdictio ē discordie vni⁹ ad alterū. Et ista est magna iniq̄tas. vñ Lyra. Inexpiabilis ē culpa discordie: nec passiōe purgat. di. xc. c. Neq̄. Si q̄s em̄ discordaret ab alijs i aliq̄ qđ ē manifeste ad honorē dei vl̄ bonū cōe vel p̄uate psone aduertēs illud esse bonū. sz ppter odiū: iuidias: inimicitiā vel ptialitatē discordans. talis etiā si martyriū sustineret nō saluaret in tali discordia manēs. Et q; istud est magnū petrm̄: iō in decretis ꝺr. Discordātes clericos epōs vel rōne vel ptāte ad ꝓcordiā trahat. di. xc. c. j. ⁊ c. studēdū est epis vt dissidētes. i. discordātes frēs siue clericos siue laicos ad pacez coarteńt. Qđ si nollēt ⁊ inimicitia sit apta ⁊ odiū in detestationē vitij. ꝺr di. ea. Oblatiōes dissidētiū fratrū nec̄ in sacrario. nec in gazophilatio recipiant. glo. ibi cū. s. odiuz eorū est apertū ⁊ notoriū. Tria autē sunt q̄ generāt discordiam in ciuitate ⁊ eccl̄ia.

Tria generāt discordiā i ciuitate.

¶ Primū ppij cōmodi ꝓcuratio inordinata.

¶ Scđm honorū ⁊ onerū distributio improportionata.

¶ Tertiū trāsgressionū punitio relaxata.

Qñ aliqs nimis intēdit sue vtilitati alij inde grauant ⁊ modicā cū eo pñt hīe cōcordiā. vñ Sen. in puerb. Principiū discordie ē aliq̄d ex cōi suū facere. Turpiusq̄ nihil est q̄ cū illo bellū gerere cū q̄ familiariter viveris. ppter qđ ꝺr i decret. q̄ lex q̄ ligat homines subditos ad sui obseruātiā ⁊ ex ꝺ ligat i ꝓcordia ⁊ pace q̄ nullo ꝑuato cōmodo: sz p cōi ciuiū vtilitate ꝺz esse ꝓscripta. di. iiij. Erit. Videm⁹ i corpe hūano q̄ qñ hūores sunt in debita ꝓportiōe corp⁹ē sanū. sz qñ itrat diuisio q̄ vn⁹ nimis abūdet ceteris inde seq̄t discordia infirmitas. Roboā q; nimis voluit puidere burse sue vt posset facere expēsas supfluas in curia sua vt p̄ ei⁹ Salomō ⁊ diminuere noluit exactionē tributoꝝ seu tallia rū ex ꝺ tāta est exorta discordia inter tribū iuda ⁊ tribus isrl q̄ nūq̄ tolli potuit ⁊ fic amisit magnā ptē dñij sui. vt hz. iij Reg. xij. Inducere etiaz nouos mores nō necessarios ad rectitudinē vite inducit discordiā. vñ in decret. ꝺr. Discordia parit p̄sumptio nouitatū. Scđm generās discordiaz est qñ nimis aliq̄ vexant in collect̄ ⁊ in alijs laboribꝰ. alij nimis alleuiant. vl̄ cū honores ⁊ officia aliqbꝰ copiose cōferunt. alijs autē parū vel nihil inde generant discordia ⁊ iuidia iter eos. vel cū rectores nimis grauāt subditos: ꝓpter qđ subditi minꝰ diligūt eos. Dic Greg. Dū reuerētia maiores potētioribꝰ exhibēt ⁊ potētiores minoribꝰ dilectione pēdūt vba ꝓcordia fit ex diuersitate ꝓtectio⁹ ⁊ recte officioꝝ administratio gerit singloꝝ. di. lxxxix. ad ꝺ. Sic i corpe hūano ait apls Rom. xij. multa mēbra hēm⁹ singla aūt mēbra nō eūdē actū hñt: necvnū vsurpat offm̄ alteri⁹ aut cōtēnit. In vno corpe ꝓgregatiōis vl̄ ciuitat̄ debēt ee multi positi i diuersis officijs nōvni totū vl̄ plura alteri nihil: sz cuiq̄ qđ sibi ꝓgruit: nec ꝺz vsurpare exercitiū alteri⁹ nec ꝓtēnere ipm̄ vtili⁹: sz el⁹ auxilio vti. Si aūt sec⁹ fiat discordia seq̄t. Sic de dño deo dic Job. xxv. Qui facit ꝓcordiā in sublimib⁹. i. in āgelis diuersis diuersa officia cōcedēs: nec vn⁹ officiū alteri⁹ vsurpat. ⁊ si qñ vident i aliq̄ negocio discordare: fiē ꝓnceps p̄saruz restitit. i. angel⁹ p̄latus persis ꝓncipi seu āgelo p̄lato iudeis dū ḡreret ille liberationē illius ppli. Persaz aūt ꝓnceps retētionē in babylonia propter vtilitatē illi⁹ p̄tie ex exēplis bonorū ꝓcordiā fecit deo dū dei volūtate id factuz est vtriq̄ volentibus quod deo

placituz erat. Hist oriá habes Dañ. x. expositionē in. ſ. pte q̄stionis. Quisq̄s cor⁹ affligit: ſz ꝓcordiá deserit: laudat q̄dē deū i timpano: ſz nō laudat in chorꝺ. Hiero. Nā i chorꝺ summe vitak discordia vocū q̄ tollit melodiaz cantus.

Tertiū est p q̄ nō sequik discordia nō punire delicta. Nam ex b̄ dak audacia malis ad ledēdū alios ex quo discordie ⁊ inimicitie sequunk: ⁊ si puniank aliq̄ impotentes ⁊ non alij maiores inde oriunk etiá indignatiōes ⁊ discordie maiores. Tribus beniamin q: noluit punire scelus cōmissuz ab hoīb⁹ ciuitaz gabaa q̄ erát in tribu sua inde orta ē discordia inter eos ⁊ alias tribus ⁊ ꝓpter b̄ mouētes bellū ꝓtra eos pene totā gladio pemerūt. Multū g̃ debet cauere discordia. maxime q: vt ait Hiero. post Salustiū. cōcordia parue res crescūt. discordia maxie dilabunk: q: fic virtus vnita est magis infinita. i. fortior: ita quāto magis ē diuisa. tāto debilitak: ⁊ demū deficit: q: oīe regnū in seipm diuisum desolabik. Tertia ꝺdictio est seditiōis vni⁹ partis ciuitaz tumultuātis ꝓtra aliá partē. sicut sunt partialitates gibellinoz ꝓtra guelfos ⁊ econtra siue alie diuersis nominib⁹ appellate q̄bus plene sunt ciuitates italie. Has vocat apls Sectas inter opa carnis: que q̄ talia agunt regnū dei nō cōsequunk. ad Gal. v. Et magnitudo peccati ostēditur ex hoc: q: dicik di. xlv. Seditionarios statuim⁹ nunq̄ ordinādos. Nō aūt ꝓhibek q̄s ꝓpter peccatū ordinari pcise nisi enorme: ⁊ p hmōi olim imponebak solēnis penitētia q̄ scz cōmouebat totā ciuitatē vel villam. Experientia autē magistra rerū docuit: vt ptz in multis ciuitatibus vbi sunt tales ꝺdictiones q̄ duz vna pars seditiose agit ꝓtra aliá ⁊ impugnat ⁊ expellit si pōt: in pcessu tpis inualescēs pscripta seditionē mouet ꝓtra illá expellens ⁊ ledēs: ⁊ sic demū vificak verbū xpi: q: diuisuz oīe regnū in seipm desolabik. Tria aūt magna mala repiunk in huiusmodi seditionibus ⁊ partialitatibus.

Mala q̄ ptialitas in ciuitate facit.

¶ Primū magna fatuitas.
¶ Scōm magna crudelitas.
¶ Tertiū magna in eo diuturnitas.

Quātū ad primū nō videk sub celo esse stultior gens q̄ ptiales. Et rō est: q: b̄ scelus est in appetitu stulti ⁊ dānosi mali. Delectak q̄s in opibus carnis ⁊ gule dānabil⁹ q̄dē errat. oblectak alius in turpi lucro ⁊ in insatiabili cupiditate rerū: errat absq̄ dubio. ali⁹ intumescit pompis ⁊ gloso fastu letak: ⁊ hic etiá grauiter peccat: ⁊ sic de alijs. Sed oēs hi errāt in appetitu boni trāsitoriꝰ delectatione illecti sed ptiales ex appetitu ⁊ desiderio mali dū ptialitatē ⁊ diuisionē affectant ponētes in piculo substantiá tpalem cōpus filios: ꝓsanguineos: amicos: ⁊ eoꝝ bona. Quid em̄ boni ex ptialitate lucrenk nō videk nisi hec pericula expiri ⁊ cuz hoc eternis supplicijs cruciari. Vñ partiali cōgruit illud Eccli. xxij. Sup plumbū q̄d grauabik ⁊ q̄ illi aliud nomē q̄ fatuus. Arená ⁊ salē ⁊ massam ferri facili⁹ est ferre q̄ hoiem imprudētē ⁊ fatuū ⁊ impiū. Hmōi em̄ ptialis similis est frenetico q̄ gaudēs exponit se magnis piculis nil reputās ea. ⁊ hoc q: rōne caret. Scōm malū est nimia crudelitas. Thren. iij. Filia ppli mei crudelis quasi struthio. Filia ppli dei est q̄libet aia fidelis: sed crudelis vt struthio: q: sicut struthio deserit ouа sua non curās de eis: ita ptialis nō videk curare de filijs ⁊ familia ⁊ alijs suis ꝓpter partialitatē. Nō inuenik tanta crudelitas in aliquo genere hoim quāta in partialib⁹ ⁊ seditiosis. Ratio huius est q: habitū odij semp habēt ꝓtra hoies ꝓtrarie partis tam notos q̄ ignotos: ꝓsentes: ꝓteritos ⁊ futuros: aduersus infantes ⁊ senes: aliqñ aduersus ꝓsanguineos ⁊ affines: ⁊ ꝓtra eos q̄ aliqñ sibi serui erunt in multis: ⁊ hoīb⁹ omniuz q̄bus odiū gerūt in mēte hoīcide dici possunt. Qui em̄ odit fratrē suū hoīcida est. ſ. Jo. iij. Sed vltra odiuz cordiale quis exprimere valeat seueras ⁊ immanes crudelitates q̄s ꝓtra aliá partē exercēt. nō parcūt etati non serui nō ꝓsanguinitati: nō amicitie: nō fidei: nō religioni. nō sanctitati sed vsq̄ ad deuoratiōnē hūane carnis perueniunt.

Sed his iusto iudicio dei euenit frequēter q̄ accidit crudelissimo adonibezech⁹ regi Jebus seu hierusalem cui capto fuerūt abscisi pedes ⁊ manus: ⁊ posit⁹ fuit sub mēsa comedētiū sicut canis: qui memoras sue exercite crudelitatis ait. Reddidit mihi de⁹ q̄ feci. Septuaginta em̄ reges abscisis manuū ⁊ pedū summitatib⁹ colligebāt sub mēsa mea reliq̄as ciboꝝ: sicut feci sic mihi factū est. Judicū. ſ. c. Et q̄ accidit crudeli tyro regi psarū q̄ ex crudelitate delectabatur effundere sanguinē humanū: sed hūc captū regina Damaris cuius filiuz occiderat decapitari fecit: ⁊ caput eius in ollā seu vtrē sanguine plenū demergi dicēs. sanguinē sitisti sanguinē bibe. Tertium malū est magna in eo diuturnitas. Nam semp moritur in hmōi diuisionib⁹ ⁊ ptialitatib⁹: nec faciunt sibi cōscientiā. Vñ cū nō cognoscūt morbū medicinaz penitētie nō querūt. Venia aūt nō dak nisi correcto. de regu. iu. lib. vj. c. pcti. Nec tales possunt absolui nisi abrenūciēt ptialitati ita scz q̄ oē odiū dimittāt. ſ. ex corde: ⁊ appetitū nocumēti cōtra iusticiā alteri parti. Falsa em̄ penitētia dicik cum fic disceditur ab vno pctō vt nō discedak ab altero. vt habek de pe. di. v. Falsas. vt cū retinet odiuz ⁊ inimicitias absolui nō debet Et si absoluak nil ei valet. Nō aūt dimittat partialitatez in qua inueteratus est ⁊ firmiter habituatus multū difficile est nisi dei gra operet. Execranda igitur est nimis cōtradictio seditiōis ⁊ partialitatis.

§. IIII. Secūdū principale

q̄ nō notak in ꝟbis psalmiste est: q: multiplex pctm̄ ex hmōi ꝺdictiōibus pcipue ptialitatū pcedit. Tota die inquit ir cūdabit eā. scz ciuitatē vbi sunt discordie ⁊ ptialitates sup muros eius pcipue q̄ sunt ꝓncipales. ſ. ad custodiendā ciuitatē sicut muri ⁊ defendendā. iniq̄tas que varia ⁊ multa est: sed maxime iniusticie: pfidie: ⁊ maliuolentie. Si quidē passiones q̄bus sunt pleni discordes ⁊ ptiales. vt timor ⁊ amor ad cōpartialē: odiū ad aliā partē: ita puertūt iudiciū interius vt reputēt bonum malū aduerse ptis hominē: ⁊ malū bonū suū ꝓspectatorē: illū puniāt etiá innocentem: istū cōscriptiū absoluant malefactētē. Hīs male iudicātibus dicik Amos. vj. Cōuertistis in amaritudinē iudiciū ⁊ fructū iusticie in absinthiū. dicik aūt. xj. q. iij. Quicunq̄ cōsanguinitate. aut amicitia: aut hostili odio: aut inimicitijs in iudicādo ducik: puertit iudiciū xpi q̄ ē iusticia: ⁊ fructum eius in amaritudinē vertit. Remota autem iusticia ait Aug. de ciui. dei. li. iiij. c. iij. q̄d sunt regna nisi magna latrocinia. Est aūt hic morb⁹ valde infectiuus vn⁹ inficit aliū. Vñ de hmōi pōt intelligi illud Apoc. ix. De ore eoꝝ scz ptialiū pcedit ignis. scz furoris: fum⁹ scz superbie: ⁊ sulphur. scz detractiōis fetētis: ⁊ ab his tribus plagis occisa est terra pars hoīm. Qui enim cōmunicauerit superbo induet superbiam. dicik Eccli. xiij. ⁊ Eccls. Nō ambules cum homine iracūdo ne efficiaris similis sibi. Semp tales obloquuntur cōtra partē aduersam. ⁊ sicut aer pestilēs quāto magis attrahik: tanto magis inficit. Ita corrūpūt mores bonos colloquia mala. ſ. Cor. xv. Et sic circūdabit ex omni parte talem ciuitatem tota die iniq̄tas. Secūda iniq̄tas est pfidia. Sunt enim de numero illi de quib⁹ ait apls. Confitentē se nosse deū factis aūt negāt. quinimmo xpm pdunt. dicit em̄ Beda. Qui societatez fraternitatis aliq̄ peste discordie cōmaculāt xpm pdunt vt iudas. xj. q. iij. c. abijt. Nulli aūt magis cōmaculant cōmunitatē discordijs q̄ seditiosi ⁊ partiales. In baptismo q̄dem abrenunciatur diabolo ⁊ pōpis eius: ⁊ ascribik militie xpi p chrismationem: sed vt pdito: per partialitates se ponit ad militiam diaboli. et ita sunt ptinaces in sua partialitate. q̄ pot⁹ fidē negarēt q̄ patrē ⁊ sectā quā sequūtur. Qui non est mecū ait xps. ꝓtra me est. ſ. in fraterna charitate: ⁊ qui non colligit mecum trahēdo hoies ad concordiā: vnitatē ⁊ pacē vt ego: dispgit. Sed tandē ip si dispersi perduntur. q: dispersit superbos. vt sunt ptiales; mente cordis sui. Luce. j.

Iniusticia orit ex seditione.

Pfidia orit ex seditione.

Lauēda igit ⁊c. Tertia iniq̃tas tota die circūdās ciuitatē tem partiales est maliuolētia q̃ cōtinua est in mētib⁹ taliū Hec est vt dr Job. xxxj. ignis deuorans vsq; ad cōsumma tionē ⁊ oia eradicās germina. Ezech. de cōpunctiōe cordis Si inimicitie semel occupauerit hoies oia q̃ fiūt. q̃ dicunt q̃ audiunt. ita accipiunt vt ad maiores ⁊ lōgiores ꝓficiāt inimicitias. Quis posset enumerare crimialia mala q̃ ex maliuolētia partialiū ⁊ seditiosor oriunt. hinc homicidia hinc adulteria: illinc meretricia: raptus: fornicatiōes: monialiū violatiōes: rapine: furta: incēdia: sacrilegia sacror locor. alij fame moriunt: alij igne cōburunt: alij decapitātur. alij mēbris detruncant: manibus lingua ⁊ alijs membris: etiam q̃ verecūdum est dicere pudēdis ⁊c. In clericis continentia: in religiosis deficit vita regularis.

§. v. Tertiuz quod debet

expectari ex seditionib⁹ ⁊ partialitatib⁹ est dānū horribile ⁊ multiplex. ⁊ hoc est. Labor in medio eius. s. ciuitatis seditiose ⁊ partialitatibus dedite ⁊ iniusticia iam dicta.

¶ Est autem labor tribulationis in mundo.

¶ Est labor: confusionis in extremo.

¶ Est labor cruciationis in inferno.

De primo inq̃t ps. Cōtritio ⁊ infelicitas in viis eor. Et q̃ viā pacis nō cognouerūt ⁊ cōcordie ꝓtritio. i. ad nihilū deducī. status eor: ⁊ infelicitas miseriarū. Partib⁹ em̃ adinuicē inimicātib⁹ exigētib⁹ demeritis hoīm: demonijs instigātib⁹: deo ꝑmittēte vna ps ꝑualet ꝺ̄ aliā. illā expellit. expulsa vagādo discurrit cū magno sui labore ⁊ incōmodo bona eī auferūt a ꝺ̄ijs vt nullū fructū inde ꝓcipiat: sz labore pauptaſ cruciet: edificia destruūt: filuescūt arua: vinee ꝓcidunt: artes ⁊ idustrie dimittūt: adolescētuli egestate cōpulsi ad stipēdiuz vadūt cū labore ⁊ sudore: iuuenes pulli nō sumūt vxores q̃ eos gubernēt. puelle innupte cuz anxietate expectāt: religiosi nō inueniūt elemosynas. Sz nōdū malor finis. Cū em̃ nō fuerint purgata: sz aliquātulum punita pctā expulsor: ⁊ pctā expellētiū interim fuerit impleta. Vox tonitrui tui inq̃t ꝓpheta i rota. ſfit em̃ vox tonitrui tui dicior dei terribilium rota versatili. Reuerſiq̃ expulsi expellētes ꝓscribūt. eoꝝq̃ bona diripiunt. ⁊ cede crudelioꝝ crassant: ⁊ tribulatiōib⁹ multiplr exponūt. Sic q̃ implet illud Esa. xxviij. Māda remāda expecta reexpecta: modicū ibi: ⁊ modicū ibi. vt vadāt ⁊ cadāt retrorsum ⁊ ꝓterant ⁊ illaqueent ⁊ capiant. Mādat em̃ vna ps aliā expellēdo ꝓscribēdo. Aliaq̃ ps reuersa remādat q̃ eā ꝓscripserat. Expectat ps ꝓscripta reuerſiōez suā ⁊ fil⁹ alia emissa postea reexpectat suū regressū. Modicū ibi. i. ivna ptiū bonor ꝑtaliū ⁊ ſpūaliū remanet. Et modicū ibi. i. i alia pte ꝺ̄ia cū postea ipsa ꝓscribit. Sicq̃ vadunt ad mortē. cadūt retrorsuz vt nō videāt casuz suū. Cōterunt in puluere miseriarū: q: ꝓtritio ⁊ infelicitas in vijs eor. i. opib⁹ taliū partialiū. Sicq̃ vt dr Hiere. xlvj. ſfortis ipegit in fortē: et ābo piter corruerūt. ſfacta diuisione inter tribū iuda ⁊ bē iamin ex vna pte: ⁊ decē tribus ſisrael ex altera: q̃ prius fuerāt sub vno dñio: multa mala fecit vna ps ꝓtra aliā demū vtraq; ps cōtrita ē. ⁊ infelicitatē captiuitaſ ⁊ dure fuituſ incurrit. In ciuitate q̃ romana cōq̃sito dñio orbis: postq̃ discordie partialitatū ⁊ seditionū vrbē ingresse sunt agēte mario ꝺ̄ sylla. ⁊ eō. Catilina ꝺ̄ sertorio ⁊ Ciceronē. Cesare ꝺ̄ pōpeio innūere cedes ciuiū secute sunt. sanguis effusus huāⁿ supra modū. Etiā tpe Octauiani imperiū pacificū fuerit. sūmo deo opāte ob natiuitatē x̄pi demū paulati ad nihilū deductū ē vt vificet dom̃ x̄pi. Oē regnū i seipz diuisuz ⁊c. Et sic labor in medio ei⁹. Sedm est labor in extremo ꝓfusiōis. vix em̃ tales i extremis pñt deserere ptialitates ⁊ odia. Qui si moriunt i tali statu sine signis ꝓtritiōis nō debēt eis dari sacra q̃ est ad magnā ꝓfusionē. Sz non miror. q: eccl̃a sca sepultura deberēt carere. Nā regulare est q̃ q̃ morit in aliq̃ pctō mortali notorio deberet ꝓhiberi sepultura eccl̃ie nisi fuerit eccl̃ie recōciliat⁹ seu ostēderit signa pnie. vt. xiij. q. ij. ca. Quib⁹. et ex de sepul. c. parochiano. Vñ in eo iplebit illud Hiere. xxij. sepultura asini sepelief. q̃ ꝑijcit i flumi vel fouea ex ciuitatē. Nō si sua ꝑsumptione vel suor fuerit in eccl̃ia sepult⁹. b̄ sibi erit ad cumulū dānatiōis. ⁊ b̄ ꝑcūrātiū. xiij. q. ij. Cū ḡuia. Sz neq; etiā p talib⁹ pñt dici misse vel officia: q: vt dicit leo papa. Cui nō cōicam⁹ viuo: nec mortuo cōicare debem⁹. s. ꝓ eo orādo. xxiij. q. ij. sane. Ecce quāt⁹ labor ꝓfusiōis in remanētibus. Tertiū ē labor cruciat⁹ ifernalis. Nā vt di. Aug. Si q̃s senserit aliq̃ mortaliū i se dñari. nisi priam egerit eternā illū flāma trucidabit. i libro de igne purgatorij. ⁊ hī di. xxv. §. als ea. Et sic regnū hoīm ꝓtialiū desolab⁹ ⁊ pgit ad desolationē eternā. Vñ summe cauēdū ab hmōi regno.

¶ De contentione. Capm. ix.

Septima ⁊ vltima filia inanis glie est ꝓtio cū q̃ hz magnā vicinitatē litigiū. Et ideo b̄ de vtroq;. Cōtentio tamē opponit ꝓcordie seu charitati. Litigiū vo amicitie. Pro cui⁹ declaratiōe dic b̄us Tho. ij. ij. q. cxvj. ar. j. q̃ litigiū ꝑ pte ꝓfistit in vbis. cū. s. vn⁹ vbis alterius ꝓtradicit. Jn q̃ ꝺ̄dictiōe duo pñt attēdi. Oñq; em̃ ꝓingit ꝺ̄dictio ꝑpter psonā dicentis: cui ꝺ̄dicēs ꝓsentire recusat ꝑpter defectū amoris aios vniētis. Et hoc videt ꝓtinere ad discordiam ꝓtiā charitati. Oñq; vo ꝺ̄dictio oritur rone psone quā q̃s ꝓtristare nō verek. ⁊ hec ꝺ̄dictio est litigiū oppositū amicitie seu affabilitati ad quā pertinet delectabilr alijs conuiuere. vñ ps̄ dic in. xiij. etħi. q̃ qui ad oia cōtradicūt causa eius q̃d est cōtristare: neq; quoscūq; curātes: diſeholi ⁊ litigiosi vocant. Prohibent autē litigiosi ad ordines promoueri ⁊ ꝑlaturas. dū dicit apls. s. Timo. iij. Non litigiosum. scz oportet esse epm. q̃d extēdit etiā ad alios clericos Et ratio hui⁹ ꝓhibitiōis est vt di. Gratianus dist. xlvj. §. j. ⁊. c. seq. q: litigiosi sunt supbi: vel adulatiōib⁹ fibi animos principū cōciliāt vel fratrib⁹ suis detrahēdo infamie notā ingerūt vel inter frēs seminādo discordiā seditiones facere nūq̃ cessant. Oñdit aūt Jacob⁹ apls. iij. c. tale vitiū ꝓcedere ex ꝓcupiscētia put videlz ꝓcupiscētia iportat iclinatiōnē habitualē ad pctā q̃cunq;. vñ ait. Vñ bella ⁊ lites i vob nisi ex concupiscentijs que militant in membris vestris. Litigio.

Contētio aūt diffinit ab Amb. q̃ est impugnatio vitaſ cū cōfidētia clamoris: ⁊ hoc put est pctm̃. Nā cōtētio etiā ponit a Tullio in. ij. rhetorice color rhetoric⁹. dicit em̃ q̃ contētio est oratio ad cōfirmādū ⁊ cōfutandū accōmodata. Jnquātū aūt est vitiū apls admonet vitare ad Rom. xij. dicens. Non in contētione ⁊ emulatiōe. s. ambulemus cōuersando. ⁊ Cato. Cōtra vbosos noli ꝓtendere verbis. ⁊ Brego. in moral. Ego puto salua fide melius sz esse alieno intellectui cedere q̃ cōtētionib⁹ deseruire. Ponit autē a Breg. cōtentio filia inanis glie ex eo. vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxviij. ar. ij. q̃ contētio est q̃dā discordia in vbis. discordantiū aūt vterq; in sensu suo stat. ⁊ vnus alteri nō acq̃scit. Proprie aūt est supbie ⁊ inanis glie ꝓpria excellētiaz querere. Si autē discordantes sunt aliqui ex eo q̃ stant in ꝓprijs: ita cōtendētes sunt aliqui ex hoc q̃ vnusq̃sq; verbo quod sibi videt defendit vt sic nō videat minus bene q̃ alius cognoscere illud de quo ꝓtendit. Quādo sit mortale dicetur. ſ. Devtroq; igitur simul ⁊ large sumēdo potest exponi illud ps. cvj. Effusa est contentio super principes ⁊ errare eos fecit in inuio ⁊ non in via. scilz ꝓpter contentionē. Et dicitur deus errare facere permissiue: nō q: causet errorē: sz q: pmittit: sicut etiā exponit illō Amos iij. Si erit malū i ciuitate. scz vniuersali q̃d dñs nō fecerit scz permissiue. Unde Aug. in enchi. Nihil fit nisi omnipotens fieri velit vel ipe faciēdo. s. quātū ad bona: vel sinendo fieri scz quātū ad mala. ſfacit igit contētiosos errare. idest pmittit ⁊ hoc quia incedunt non in via que x̄pus est dicens. Ego sum via veritas ⁊ vita. Job. xiij. c. qui non fuit contentiosus sed humilis et mitis; sed in inuio idest

in imitatiõe diaboli q̃ superbus est ⁊ rex sup oẽs filios superbie. vt ꝺ: Job penul. Ipe est inuiũ. i. extra viam: q: extra gr̃am ⁊ misericordiã xpi. Uel in inuio ambulãt seu opant nõ in via: q: extra charitatẽ sunt q̃ via dicit ab apostolo. j. Cor. xij. inquiẽte. Adhuc excellẽtiorẽ viaz vobis demonstro. Et Aug. Ipa est via q̃ ducit ad celum. Uel via est obseruatio mãdatorz. Iuxta illud ps. Uiã mãdatorũ tuorũz cucurri. Cũ igit̃ ꝓtẽdentes nõ ãbulent in via charitatis intendentes q̃rere vitatẽ in sua cõtentione: sed vadũt in inuio emulatiõis ⁊ superbie: errare eos deꝰ facit. i. ꝓmittit: et ipos ⁊ alios audiẽtes. Unꝰ apl's loquẽs de cõtẽtione ait. ij. Tim. ij. Noli contẽdere verbis. Ad nihil em̃ vtile est sez hoc nisi ad subuersionẽ audiẽtiũ. Effusa est ergo ⁊c. Ubi notandũ q̃ triplex est contentio.

¶ Prima est cõtentio emulationis effusa ab inferioribꝰ sup idest erga principes superiorũ.

¶ Scõa est contẽtio disputationis effusa ab opinionibꝰ sup idest inter principes magistrorũ.

¶ Tertia est cõtentio litigatiõis effusa a deceptationibꝰ sup idest iuxta p̃ncipes magnatorz vel rectorũ.

§. I. Prima contentio est

Cõtẽtio emulationis ex inuidia.

q̃ pcedit ex inuidia: quã hñt adinuicẽ aliq̃ erga suos p̃ncipes. i. doctorẽs. nã cũ videt doctorẽ aliorũ magis laudari ⁊ in opinione q̃ suũ inuidẽt ⁊ ꝓtẽdũt ꝓtra laudãtes alios Talis ꝓtentio fuit in corinthijs cõuersis ad fidẽ a paulo. vnde eos redarguẽs ait. j. Cor. j. Cõtentiones sunt inter vos. Ꝟ autez dico qꝺ vnuſq̃ſq̃ dicit. ego sum cephe. i. petri ego pauli. ego apollo: diuisus est xps. Et in. c. iij. Cuz sint inter vos zelus ⁊ cõtentio. i. inuidia ex q̃ pcedit cõtentio: nõne carnales estis. i. sensuales ⁊ bestiales. Existimabant tales q̃ q̃ a meliori ⁊ maiori sctõ fuisset baptizat⁹ ille maiorem gr̃am ꝓsecutus fuisset quasi ipi hoies darẽt gr̃am: vt xps. Et sic qui habebãt affectionẽ advnũ pplin magis cõmẽdabãt ⁊ ꝓtẽdebãt contra baptizatos vel conuersos ab alijs tanq̃ a nõ ita sanctis hoibus: ⁊ nõ tantam gr̃am cõferẽtibꝰ inuidebãtq̃ inuicẽ. Sed magnꝰ error iste erat q: hoies nõ sunt collatores sacr̃alis gr̃e sed xps. ⁊ sic errabant in inuio ⁊ nõ in via incedẽtes vitatis. ⁊ iõ paulus reduxit. Sic ⁊ discipuli iobis baptiste estimãtes iohannem magistrũ suũ maiorẽ xpo cũ viderẽt q̃ plures ꝓcurrere incipiebãt ad seq̃lã ⁊ doctrinã xpi: quasi inuidentes sibi b̃ significauerũt. ⁊ forte aliq̃n de b̃ ꝓtẽdebãt q̃ maior eẽt magister eorz. ⁊ ideo potiꝰ deberẽt sequi. sz iobes eos eduxit de tali inuio: cũ misit duos discipulos suos dicẽs. tu es q̃ venturus es ⁊c. vt sez videtes miracula eius agnoscerent ⁊ crederẽt verũ messiã. ⁊ sibi magis adhererẽt. vt diẽ Ephy. fic ⁊ ꝓtẽdũt q̃dã q̃tidie de p̃dicatoribꝰ: de doctoribꝰ: de sanctis fundatoribꝰ religionũ q̃s fuerit maior dñicꝰ vel fr̃aticus vel Aug. vel Tho. ⁊ hmõi. Ista tue sunt iste cõtentiones ⁊ nil nisi errorẽ ⁊ discordiã gñant. Legit de duobꝰ doctoribus q̃rũ vnꝰ hẽbat in magnã deuotionẽ iobem bap. aliꝰ iobem euãg. cũ q̃libet multũ suũ cõmẽdaret: ⁊ alterũ alteri p̃ferret: ꝓdixerũt sibi in publico facere disputationẽ solẽnẽ sup hoc ad pbãdũ q̃s maior esset. Sed nocte pcedẽti diẽ assignatã disputatiõis iobes baptista suo deuoto doctori apparuit. ⁊ iobes euãgelista suo: reuelãtes q̃ disputationẽ talẽ dimitterẽt: q: ipi bene cõcordabãt in celis insimul: ita ipi inuicẽ haberẽt concordiã ⁊ charitatẽ in terris. ⁊ sic demũ in supnis viderẽt hãc vitatẽ. Insup cũ quersi ad fidẽ ex iudaismo q̃dã aliꝰ ex gẽtilitate romani essent inter se altercabañt ⁊ ꝓtẽdebãt: alter alteri se p̃ferẽs ⁊ alium despicies. Nã vt dicit magr̃ in glo. circa finez ꝓlogi in continuo. Judei em̃ quersi ꝓpter sctõs p̃res a q̃bus originẽ duxerãt: ⁊ legẽ spãl'r eis a deo datã gẽtiles quersos despiciebãt dicẽtes se ꝓpter obseruantiã legis meruisse gr̃am xpi dicẽtes. Nos de genere abrae nati sum⁹ cui ꝓmissio ꝓmuz facta est: ppl's peculiaris dei sumus. Nos de egypto forti manu ⁊ mirabilibus signis deꝰ eduxit. Nos deꝰ sicco vestigio mare rubrũ trãsire fecit. Manna pauit. aquã de petra fluxit ⁊ soli legẽ eius accepim⁹. Ad nos spãliter venit dei filius. Unꝰ ait in euangel'. Nõ sum missus nisi ad oues que perierũt domus israel. Econtra gentiles conuersi dicebant. Quanto plura beneficia vobis cõcessa narratis: tãto deteriores vos esse ostẽditis. Nã eisdez pedibꝰ quibus mare rubrũ trãsistis. postea ante idola saltastis: ⁊ q̃ manibus vestris fecistis: ⁊ ꝓpio ore quo pauloãte de submersione pharaonis ⁊ exercitus eius laudes deo reddideraz idola adorastis ⁊ laudastis in deserto. post mãna celitus datũ in deserto fastidiẽtes in egyptũ redire voluistis. Sepe deũ ad iraz irritastis: ⁊ ad vltimũ xpm in lege ⁊ ꝓphetis vobis ꝓmissuz occidistis. Nos itaq̃ vobis digniores sumus: q̃ vt de xpo audiuim⁹ in eum credidimus. Unꝰ pphetã de nobis dñs ait. Populus quẽ nõ cognoui seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. vñ constat nos nõ ex iduſtria sz ex ignorãtia deliq̃sse. Si apl's ⁊ ꝓphas habuissemus idola nõ coluissem⁹. Nõ de generis nobilitate vos iactatis si qua taliũ gloria est tũc hismael ⁊ esau possunt pariter gloriari cũ de eisdem parẽtibus nati sint. Iis igit̃ altercantibus apl's se mediũ interposuit oẽs ꝓtẽtiones eorz hincinde dirimẽs ad vnã cõcordiã oẽs adduxit ostendẽs nullos eorũ meritis suis esse saluatos: q: oẽs ⁊ iudei ⁊ gẽtiles sub pctõ tenebañt: sed p dei gr̃am liberati sunt. vt ait apl's ad Ro. v. Nõ est distinctio iudei ⁊ greci. oẽs em̃ peccauerunt ⁊ egent gratia dei. iustificati gratis gratia ipius. ad Ro. iij. Et contentiones vitadas esse ostẽdit dicens Roma. xiij. Non in contentione ⁊ emulatione. Sic etiã de reductione regis dauid in regnũ suum contendentes tribus israel cum tribu iuda se diuiserunt: q: dura verba adinuicem habuerũt. ij. Reg. xix. Sermo enim durus suscitat iras. Prouerbiorz. xv.

§. II. Secũda cõtentio est

Cõtẽtio in disputatiõibꝰ.

disputatonis sed rõnabiliter facta. Apl's. j. Corz. xj. Si qs videt inter vos ꝓtentiosus esse nos talem ꝓsuetudinẽ nõ habemus sed neq̃ ecclesia dei. Respõdete obsecro absq̃ contentione. Jaco. vj. Bono: est homini q̃ separat se a cõtentionibus. Prouerb. xx. Ubi em̃ zelus ⁊ contentio: ibi. inconstantia ⁊ omne opus prauum. Jaco. iij. Triplex aũt est vitiosa contentio ⁊ talis euitanda.

¶ Primo quia contra scientie veritatem.

¶ Scõo quia contra modestie congruitatem.

¶ Tertio quia ꝓpter materie inutilitatem.

Cõtẽtio ꝺ veritate ẽ mortale.

Contẽtio primo modo q̃n sez est impugnatio veritatis aduertenter ⁊ modo inordinato: vt cũ clamore et hmõi: ẽ pctm̃ mortale ꝺm Tho. ij. ij. q. xxxviij. Unꝰ ⁊ apl's ponit cõtentiones inter opa carnis. de quibꝰ dicit q̃ q̃ talia agũt regnũ dei nõ ꝓsequenť. qꝺ videt intelligẽdũ de rebꝰ importantie vt q̃ ptinent ad fidẽ vel bonos mores vl' determinata per eccl'iam vl' ptinẽtia ad doctrinas vtiles vel alia notabilia. Nam cõtentio q̃ fit inter pueros etiã cõtra veritatẽ nõ videt mortale. Multũ ꝺz euitari. Et rõ q̃re ꝺz euitari ꝓtentio est. q: vt dicit gl. sup illud. Noli cõtendere vbis Contẽtio minꝰ stabilitatis hz: sepe gñat odiũ scrupulum. Solẽt em̃ in ꝓtẽtione talia opponi eliminato etiã maliuo lentie argumẽto vt mouẽant alios insipientiũ fratrũ. Nec põt esse contẽtio q̃n extorq̃at aliq̃d ꝓtra ꝓsciẽtiã vt intus in aio pdat: ⁊ foris victor accedat. Nemo em̃ patit̃ se vinci: licz sciat vera esse que audit. collatio g̃ esse ꝺz inter dei seruos nõ altercatio. Hec ibi. Secũdo mõ contẽtio est pctm̃ q̃n etiã fieret pro veritate: sed modo inordinato: vt cũ clamore ⁊ hmõi. ⁊ tũc videt veniale pctm̃ ꝺm Tho. ij. ij. q. xxxviij. ar. j. Nisi forte tanta inordinatio fiat in contendendo q̃ notabile scãdalũ sequať aliorũ: q: posset eẽ mortale. vñ apostolus postq̃ dixisset. ij. Timo. ij. Noli contendere verbis. subdit causam. ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium. Subuersio autem importat notabile scandalum. Sed si fiat contentio ad impugnan-

dum falsitatē debito mō tūc laudabile est. Et sic catholici cōtendūt ꝓtra hereticos ad defendēdum vitatem. vñ glo. sup illud. ſ. Reg. iiij. accidit vt quadā die ꝛc. dicit. catholici ꝓ hereticos cōtentiōes nō cōmouēt nisi ꝓius ad certamē cōuocenť. In quo tñ diligēter cauendū est vt nō ponāt se ad cōtendēduz cū iudeis vel hereticis nisi bñ periti: ne fi/ dei doctrina cōfusioni pateat si nescirēt sufficiēter rndere obiecta. Insup etiā nec coā idiotis ꝛ simplicib⁹. Sm Tho. ij. ij. q. ꝯ. ar. vij. quox fides tāto firmior in eis est quāto mi nus ꝓrarietatis aliq̄d audierūt: audiētes em̄ ꝓtraria his inutilē q̄ tenēt incipiūt vacillare. Tertio mō contētio est vitiosa ꝓpter materie inutilitatē vt cū fiunt cōtentiōes de rebus nulli⁹ vtilitatis vtrū sic vel aliter sint. Vñ apls. ſ. Tim. vj. Si q̄s aliter docet ꝛ non acquiescit sanis sermonibus iesu xpi ꝛ q̄ sm pietatem est doctrine supbus est nihil sciēs: sed langues circa qōnes ꝛ pugnas vboz: ex q̄bus oriunť inui die: contētiones: blasphemie: suspitiōes male: cōflictatio/ nes hoim mēte corruptoz. Vbi dicit gl. sup illud Lāgues circa qōnes ꝛ pugnas vboz. i. inexpedit⁹ ad soluēduz eas Langues ait. Nō em̄ recusando fidez penitus moriť: ꝛ ad veritatis scientiā cōualescit: sz quasi repētinis accessioni/ bus läguet circa qstiones. Questio em̄ tūc erat an aliq̄s esset seruus: cū oēs ex eisdem patribus sint nati: ꝛ oēs xps redemerit. Pugne verboz videbanť: q: dñs dixit. Si libe rauerit vos filius ve liberi eritis. Nec vbi videbanť repu gnare verbis apli dicentis eo. c. Qui sub iugo seruitutis sunt: dños suos oñi honore dignos arbitrenť. Sed supfi cialis est ista repugnantia. Xps em̄ loquebať de seruitute animi q̄ pctm̄: apls de seruitute tpali quoad corpus. Sic etiā fiunt nūc multe cōtentiōes ꝛ disputatiōes inutiles vt de cōceptu virginis in pctō originali: vel non. in publicis ꝑdicationibus. vñ sequūtur magna scandala apud audi/ tores. De Maria magdalena: si fuerit meretrix vel virgo corpe vel corrupta. De Johāne euāgelista si est in padiso terrestri cū corpore vel in glia vel in mūdo corpus eius ꝛ hmōi. Contēdere etiā de dignitatibus vel locis honora/ bilioribus. vanū est. Et sic intrauit contentio inter apłos quis eorum videreť esse maior: quos xps cōpescuit dicēs. Principes gentiū dñantur ꝛc. Luc. xxij. nec hoc fuit absq̄ pctō. Vō aūt Job cuz dño cōtentionē fecerit dicēs. Nun/ quid q̄ contēdit cū deo tam facile cōquiescit. Ibi contētio ponit ꝑ disputatione. Dixerat em̄ ca. xiij. ad oipotentē lo/ quar ꝛ disputare cū deo cupio. In qua disputatiōis con/ tentione nō intēdebat veritatez impugnare: nec inordina tione animi vel vocis vti: sed aliquā inquisitionē exq̄rere Vñ in nullo peccauit Sm Tho. vbi. s. Vitāde ergo sunt cōtentiones inutiles. que vtiq̄ instigank ope diaboli cui summe displicet cōcordia hoim. Vñ legit in vitaspatrū. q̄ cū duo germani in heremo habitarēt deo militātes et diu in maxima cōcordia vixissent nūq̄ cōtentiōis verbū habē tes. vn⁹ eoz instigatus a diabolo quadā die dixit. Tantū est q̄ nō fecimus aliquā cōtentionē faciam⁹ vel vnā. Cui alter dixit nescire se facere. Quē ille docuit dicens. Ponā/ mus laterē vel aliquā rem in mediū. ꝛ ego dicā q̄ est mea ꝛ tu ecōtra q̄ est tua ꝛ ego iterū dicam q̄ est mea ꝛ tu ecō/ tra respōdeas. ꝛ sic faciemus cōtentionē. Cū ergo cepisset ille dicere rem illā suam. ꝛ alius ecōtra dixisset suā. durius primus loquēs ait. immo mea est. Quē ille estimās iratū subito acquieuit dicēs. Si tua est ipsam accipe: ꝛ sic finita est qstio. Cui ille primus dixit. Sic non oportet facere sed semp persiste in dicendo tuam. Cum igitur iterū cepissent post binā replicationē modo prioꝛi cum acriter primus lo queretur alius subito assentiebat dicens accipe si tua est. Et cum pluries iterassent negociū nunq̄ potuit ille vinci vt veram contentionē faceret ficq̄ diabolus cōfusus est.

§. III. Tertia est cōtētio li/

tigii. Hanc videť xps phibere duz ait Mat. v. Qui vult tecū in iudicio contēdere ꝛ tunicā tuā tollere dimitte ei ꝛ pallīū. Vñ ꝛ apls reprehendit coꝛinthios. q̄ in iudicio adin uicez cōtendebāt dicēs. ſ. Loꝛ. vj. Frater cū fratre iudicio contēdit. Sed frustra esset institut⁹ ordo iudiciarius cum suis solēnitatibus in iure canonico ꝛ ciuili si nō esset licitū ꝛ iustū contēdere in iudicio ob sua repetēda: ꝛ ppulsatio nez iniuriarū: ꝛ obviandū iniusticijs ꝛ calūnijs. Vō q̄ ait apls. secularia iudicia si habetis oīno pctm̄ est in vobis. ſ. Loꝛ. vj. intelligiť de ꝓtentiōe iudiciaria nō simplr ꝛ ex to to: sed de ea q̄ fit apud iudices infideles vt ibi ꝺ: per aplm Hoc em̄ phibeť infideles esse iudices in causis fidelium. Vel intelligiť de cōtentiōe iudiciali etiā apud fideles sed cū fraudib⁹: mēdacijs ꝛ iniusticijs. Vñ ibi diť apls. Qua re nō magis fraudē patimini sed vos fraudatis. Pōt ꝛ ter tio illud intelligi de nō cōtendēdo q̄n in repetitiōe suaruz rerū scādalū seq̄retur in eis a q̄bus repetunť: si tñ scādalū esset pusillox nō phariseox. Sz postq̄ declaratū esset illis a q̄bus repetunť aliena illa sua nō esse sufficiēter: iaz esset scādalū phariseox in eis. ſ. ex malicia ꝓcedēs si turbarenť ex hoc. vñ non dimittēda esset talis cōtentio ex hoc de ne/ cessitate. De hoc tñ vide. ſ. in. c. de scandalo. Vō aūt diciť xps nō cōtendendū in iudicio consiliū est. Vñ nō obligat ad implētionē ei⁹ nisi quātuz ad ꝓparationē animi nō ad opus. vt. ſ. talis sit paratus non solū ablata nō repetere si oporteret: sz etiā ad patiēter ferendū si chlamydez ꝓderet ar. ad hoc. xxiij. q. ſ. c. parat⁹. verū ꝓsiderādo q̄ in hmōi cō tentionib⁹ iudicialib⁹ fiūt multa pctā ex vtraq̄ parte: men dacia. ſ. periuria. odia cōtumelia fraudes: ꝛ alia: forte me/ lius eēt talia dimittere q̄ tot piculis se exponere: ꝛ ꝑcipue q̄n litigia sunt intricata: ꝛ iudices sunt cupiditati nō vita ti dediti: vel cū altera parte cōponere: etiā diminuēdo de iure suo q: vari⁹ euētus belli causaruz: ꝛ expēse multe. vñ v. q. ij. q̄ si primates. ꝺ: q̄ iudex laboꝛare ꝺz ad cōcoꝛdiā ꝛ ꝺz litigātes cōciliare. ff. de offi. pre. l. Illicitas. Debet etiaz seruari modestia in litigijs. vñ ꝺ. v. q. iiij. c. i loco. q̄ q̄cq̄d aut cōfidētiū ꝓsultatiōibus agit: aut ab accusantiū pte p/ ponit sic ꝺz mitissima vboz relatione referri: vt nec contē tiosis voci⁹ sensus audiētiū turbet. i. clamosis nec iudicij vigoꝛe de tumultu eneruet. Sz de oꝛdine iudiciario ꝛ mō aduocādi hꝫ in. iij. parte. ti. ix. Effusa est ḡ talis cōtētio liti giosa sup principes. i. iuxta ꝓncipes seu rectoꝛes vbi cause agūtur. Et q̄ sup aliq̄s ponaťˢ ꝑ iuxta. ptz ex illo vbo ps̄. Sup flumia babylōis illic sedim⁹ ꝛc. i. iuxť. ꝛ sic ꝓtēdētes i iuio vitioꝛ ꝓcedētes nō in via iustitie ꝛ charitaťˢ errare fe cit. i. ꝓmisit in plura incōueniētia intrādo: vel veritatē nō vidēdo. Sic due meretrices semel ꝓtendebāt i iudicio co raz rege Salomone de filio vni⁹ viuo: altero moꝛtuo: quē falsa mr̄ tulerat a latere vere matris ꝛ moꝛtuuz suū iuxta matrē viui locauerat ꝛc. Vide hystoriam. iij. Reg. iij.

Titulus. v. De luxuria.

¶ De luxuria i q̄ agit ꝑmo de. vij. occasiōibus ei⁹. Scō de. vij. gradib⁹ ei⁹. Et tertio de. vij. nocumētis ei⁹. Cap. ſ.

Luxuria accipiť dupliť.

Luxuria est tertiuz vitiū principale. Sumiť aūt hoc nomē du/ pliciter. Uno modo large. ꝑ abundantia ꝛ superfluitate rerū coꝛpaliū. ſ. nō solū venereo rum: sz ꝛ cibi: potus ꝛ vestitus: ꝛ diuitiarū ꝛ delitiarū. Et sic sumit Amb. cū dicit. Egritudo coꝛporis pctm̄ repellit. luxuria carnis. i. abūdantia delitiarum pctm̄ adolet. i. nu/ trit. de pe. disti. ſ. c. verbū. §. pōt fieri. Aug. etiā dicit in lib. cōfessio. q̄ luxuria satietatē atq̄ abūdantiam diuitiarū. Scō mō su mitur luxuria ꝑprie ꝛ stricte pro inoꝛdinatione circa venerea. Unde Sm Ysiō. in lib. etymologiarū. luxuriosus diciť quasi solutus in voluptates. Et quia voluptates veneree maxime animuz hominis resoluunt. sez a vigoꝛe rationis ideo Sm Thomā. ij. ij. q. cliij. ar. ſ. circa voluptates venere/ as maxime luxuria consideratur. Sic etiam libido etsi in

alijs materijs dicak: vt libido vlcisc̄di: libido dominādi ⁊ hmōi. speciaľ tñ sibi hoc nomē vendicāt veneree voluptates: in q̄b⁹ speciaľ libido ꝺ: eē. vt ait Augu. in. xiiij. de ciui. dei. Sic aūt diffiniri pōt. Luxuria ē inordinat⁹ appetitus venereoꝝ. Appetitus ꝺ: q: oē pctm̄ principaliter ꝓsistit in appetitu seu volūtate. vñ Aug. Nemo ipudice .i. luxurioše vtiķ corpore nisi pius spū. i. voluntate cōcepta nequicia. dicit etiā idē Aug. de violēter oppssis. Non pol luit aliquē libido aliena si aliena erit. i. si non assentiat ipse volūtate. Et loquiķ aug. de pollutiōe animi ꝑ pctm̄ nō de pollutione carnis. Inordinatus ꝺ: cū est ꝓtra rōnis ordinē. Nā si est p̄m rōnē appetit⁹ vel vsus venereoꝝ ut in debito actu ꝓiugali: nō est luxuria neq̄ pctm̄: sz q̄ocūq̄ alter semꝑ est pctm̄. Rō huiⁿ est p̄m. b. Tho. ij. ij. q. cliij. ar. iij. q: quāto aliq̄d est magis necessariū tāto magis opz q̄ circa illud rōnis ordo seruek. vñ ꝑ cōsequēs magis est vitiosum si ordo rōnis ptermittak. vsus autē venereoꝝ est valde necessarⁱ⁹ ad bonū cōmune q̄ est ꝓseruatio humani generis. Et ideo maxie circa hoc debet attēdi ordo rōnis q̄ determinat⁹ est per legē diuinā ⁊ humanā. Si autez circa hoc aliq̄d fiat p̄ter id q̄ habet ordo rōnis. vitiosuz erit. hoc aūt pertinet ad rōnē luxurie vt modū ⁊ ordinem rōnis excedat circa venerea. ⁊ ideo pctm̄ ē ⁊ ex genere suo mortale: q: directe ꝺ p̄ceptū illud. Non mechaberis. Exo. xx. Super quo vbo dicit Augu. Noie mechie ois illicitus ꝓcubitus. s. extra mr̄imoniū: atq̄ illoꝝ mēbroꝝ nō licitus vsus ꝓhibitus itelligiť. xxxij. q. iiij. c. meretrices. Apls etiā ponit luxuriā inter opa carnis que qui agūt regnū dei nō cōsequenť. ad Gal. v. vñ oñdiť esse mortale. Sz arguiť cōtra sic. ꝑ actū venereū semē emittiť q̄ est supfluū alimētī. vt ptz ꝑ p̄bm in li. de gnatiōe aialiū. sz in emissiōe aliaꝝ supfluitatū nō attēdiť aliq̄d pctm̄. g̃ nec circa actus venereos pōt esse pctm̄. Rñdet. b. tho. ij. ij. q̄ p̄m p̄bm in dicto lib. semē q̄uis sit supfluū. est tñ supfluū quo indigeť. supfluū em̄ ꝺ: ex eo q̄ residuū est opatiōis virtutis nutritiue tñ supfluū nō est ad opus virtutis generatiue: sed indigetur eo ad gñationez. sed alie supfluitates humani corpis sunt quibus nō indigeť: ⁊ ideo nō refert q̄liter emittatur salua decētia ꝓiectus humani. Sed nō est siķe in seminis emissione. q̄ taliter fieri debet vt cōueniat fini ad quez eo indigeť seruaŕ alijs debitis circūstantijs alś erit mortale Itē sz. b. tho. vbi. s. sicut alijs vitijs opponunť alia vitia vt ꝺria: vt auaricia ꝓdigalitati: ꝓsumptio desꝑatiōi ⁊ luxuriosi: ita ⁊ luxurie vitio opponiť vt ꝺriū vitiū q̄ ꝓtinetur sub insensibilitate. Et accidit ꝺ vitiū in eo q̄ ita detestatur mulierū vsum vel viroꝝ si mulier est q̄ vroꝝ debitū nō reddit vl̄ viro vroꝝ: q̄ etiā pōt esse mortale. Venerea dicūtur actus carnales a venere dicta: que a paganis dicebať dea amoris: ex amore em̄ cōcupiscentie tales actus ꝓcedunt. Jn se aūt nō sunt illiciti. sz cū sunt inordinati. videlicz cōtra regulā rōnis. Unde in cōiugio debito mō seruato absq̄ pctō sūt etsi ibi sit similis delectatio. Rō huiⁿ est p̄m. b. Tho. ij. ij. q. cliij. ar. ij. q: sicut est ꝑ bonū q̄ ꝓseruek natura vnius indiuidui: ita etiā est quoddā bonū excellens q̄ cōseruek natura speciei humane. Sicut aūt ad cōseruationē vite humane vnius hois ordinať vsus ciboꝝ ita etiā ordinať ad cōseruationē humani generis vsus venereoꝝ. vñ Aug. dic̄ in lib. de bono ꝓiugali q̄ cibⁱ est ad salutē hois: hoc est cōcubitus cōiugalis ad salutem gñis et ideo sicut vsus ciboꝝ pōt esse absq̄ pctō si fiat debito mō ⁊ ordine p̄m q̄ cōpetit saluti corpis: ita etiā vsus venereoꝝ pōt esse absq̄ oñi pctō si fiat debito mō ⁊ ordine p̄m q̄ est ꝓueniēs ad finē gñatiōis humane: seruatis alijs debitis circūstātijs. Et si arguaŕ in cōtrariū sic. Ubicunq̄ reperiť aliq̄d supfluū ꝑ q̄d a bono rōnis discediť. hoc est vitiosum: q: virtus corrūpiť ꝑ supfluū ⁊ diminutū. vt ꝺ: ij. Ethi. Sz in q̄libet actu venereo est ibi supfluitas rōnis et delectatiōis: q̄ intātū absꝺ: bet rōnē q̄ impossibile est aliq̄d intelligere in ipsa. vt dicit Pbs in. vij. ethi. ⁊ hiero. dicit q̄ in illo actu spūs ꝓphetie nō tāgebat corda ꝓphetaꝝ. xxxij. q. ij. c. Connubia. g̃ nullus actus venereⁱ est absq̄ pctō. Rñdet idē dctūs tho. vbi. s. q̄ mediū vtutis q̄ corrūpiť ꝑ supfluū ⁊ diminutū nō attendiť p̄m quātitatē sz p̄m q̄ cōuenit recte rōni. Et iō abūdātia delectatiōis q̄ est in actu venereo p̄m rationē ordinato nō ꝓtrariať medio vtutis. Et ꝓterea ad vtutē nō ptinet quātuz sensus exterior: delectetur: q̄ sequiť corpis dispositionē: sz quātuz appetitus interior: ad hmōi delectatiōes afficiaŕ. Nec etiaz ꝺ q̄ quis liberū actū rōnis nō pōt habere ad spūalia cōsideranda si mul cū illa delectatiōe oñdit q̄ actus ille sit ꝺrius virtuti Nō em̄ est ꝺrius vtutī si rōnis actus aliq̄n intermittaŕ aliquo q̄ꝺ p̄m rōnem fit: alioquin q̄ aliquis se somno tradit esset ꝺ vtutez. hoc tñ q̄ cōcupiscētia ⁊ delectatio venerea nō subiaceat imperio ⁊ moderatiōi rōnis ꝓuenit ex pena p̄imi pctī inquātū rō deo rebellis demeruit habere suam carnē rebellē. vt ptz per Augu. de ciui. dei. Nō est ergo in illo actu pctm̄ ꝑpter illā imoderantiā delectatiōis ⁊ concupiscētiam. sed est aliq̄ꝺ penale a p̄imo pctō deriuatuz. Hec tho. Et ad hoc facit q̄ ait apostolus. s. Cor. vij. Si nupserit vgo nō peccat. et Hiero. dicit. cōnubia legitima carent quidē peccato. xxxij. q. ij. c. Cōnubia.

Luxuria diffiniť.

Luxuria i cōiugio fit absq̄ peccato.

Q̄ō fit mortale.

§. I. De hoc igiť vitio pōt

Per motum sermonis.

intelligi illud ps. lxxiij. Incēserūt igni sanctuariū tuuz in terra: polluerūt tabernaculū nois tui. Ad litteraz loquiť ꝑbā vētura p̄nunciādo de tēplo dñi q̄ erat in hierlm nobilissimū q̄ appellat sanctuariuz ⁊ tabernaculū nois sui. i. factū ob nomē gloriā ⁊ laudē dñi. Et istud fuit pollutū ⁊ igni incensum per gētiles siue chaldeos. cū nabucho donosoꝝ cepit hierosolymā tpe regis iude. s. Sedechie. siue romanos cū Tit⁹ destruxit eā post. xlij. annos a passione dñi. Moraliť vo tēplū dñi sunt fideles. iuxta illō. j. Cor. iij. Tēplū dei estis vos. qui respectu aie possunt dici sanctuariuz: q: in eis est sanctitas ⁊ habitatio dei vt dicebak esse in sanctasanctoꝝ: ⁊ respectu corporis tabernaculum in quo aia q̄escit. Unde Pe. in. ij. can. loquens de corpe suo ait. Scio q: velox est depositio tabernaculi mei. ⁊ illud tabernaculū. i. quilibet fidelis est nois dñi: q: habet in se nomen xpi inquātū ꝺ: xpianus a xpo. Ignis libido est inq̄t Ouige. i. significat libidinē. de pe. di. iij. c. inter hec. Incēdiť ergo tēplū illud p luxuriā interioꝝ. polluiť per luxuriam exterioꝝ. Ligna quibⁱ incēditur sunt occasiones ⁊ incitatiōes eius. Sicq̄ tēplū ad solū redigiť infernale. ppť q̄ꝺ ꝺ: Incēderūt igni sanctuariū in terra. i. ita q̄ ad terrā dirutū est. ad terrā. s. infernalē. Tria ergo sunt circa hoc videnda ⁊ eliciēda ex verbis ps.

¶ Primo eiⁱ occasionē subtrahēdā in materie suggestiōe.

¶ Secꝺo eiⁱ pgressionē p̄cidendā in ignis extensione.

¶ Tertio eius lesionē cōsequendā in templi ꝓsumptiōe.

§. II. Quantū ad primum

Septem occasiones luxurie.

occasiones luxurie sunt multe. Rob. bolchot sup li. Sap. ponit decē esse ꝓtātas in his versib⁹. Ocia segnities somnus caro femina vinū. Prosperitas ludus carnis forma puer. Nūc aūt septē breuiter ponētur. Prima est ociositas Unde ꝺ: Ezech. xvj. Hec fuit iniq̄tas. i. cā iniq̄tatis sororis tue sodome. superbia. saturitas panis ⁊ abūdantia ⁊ ociū Et ociuz soroꝝ ꝺ: sodome. i. filis in vitio luxurie. Ber. oim tētationū malarū cā ⁊ sentina ē ociū. Dui. Ocia si tollas piere cupidis arma. i. luxurie artes i his. Scḋa ē nimia q̄es. Ro. xiij. Nō in cubilib⁹ ⁊ impudicitijs. sz ambulemus in nra conuersatiōe. ꝑmittit cubilia impudicitijs: q: nimis q̄escendo in lecto hō incidit in lasciuias ⁊ in impudicitias luxurie. Isboseth filius saul q̄escēs ⁊ dormiēs in lecto pcussus fuit in inguine ⁊ occisus a rechab et banaa p̄ncipib⁹ latronū. iij. Reg. iiij. Ad signādū q̄ ex nimia q̄ete a demonijs q̄s pcutiť vitio luxurie. Unde ⁊ Cato. Nec somno dedi tuus esto. s. nimio. Nā diuturna q̄es vitijs alimēta mīstrat.

Tertia vēris ingluuies: siue in nimis comedendo: siue nimis laute. puer. xxix. Qui delicate pauerit seruū. i. corpus suū. in fine sentiet eū cōtumacez. i. rebellē p stimulos luxurie. Vñ in figurā p̄mi parētes ꝓpetrato vitio gule subito in terrestri paradiso senserūt stimulos carnis. vñ t fecerūt sibi perizomata. Geñ. iij. Ber. In delitijs periclitat castitas. Hiero. Vēter t genitalia vicina sunt mēbra vt ex vicinitate membroꝝ intelligat ꝓfederatio vitioꝝ. di. xxxv.

Quarta vinū immoderate sumptū. puer. xx. Luxuriosa res est vinū. i. cā luxurie. Et apls ad ephe. v. Nolite iebriari vino in quo est luxuria. i. materia luxurie. in cui⁹ figura Noe factus ebrius denudauit femora. Geñ. ix. q. i. venter mero estuās de facili spumat i libidinē. Exemplū in Loth q̄ nimio vino inebriatus a filiabus cōcubuit cū eis. Geñ. xix. Quinta nimia familiaritas cū mulieribus. Eccī. xlij. In medio mulieruꝝ noli cōmorari. puerb. vj. Nūquid hō pōt abscōdere ignē in sinu suo vt vestimēta sua nō ardeāt. t ambulare sup p̄runas vt nō cōburant plāte ei⁹. Sic qui ingredit ad vxorē p̄mi sui nō erit mūdus. i. si fuerit familiaris. Sic exponit Nico. de lyra illd Eccī. xlij. Melior est iniq̄tas viri q̄ mulier bñfaciens. i. minus piculosa ꝙuersatio etiā cū malis viris q̄ conuersatio familiaris cū bonis mulieribꝰ. Vñ Hiero. Hospitiolū tuū raro aut nunq̄ mulierū pedes terāt. q. nō pōt digne habitare cū deo q̄ feminarū accessibus delectat. Femia ꝙsciam secū inhabitātis exurit. dist. xxxij. Nec cōfidas de sctitate. q. nec sanctior da uid. nec fortior samsone: nec sapiētior salomone: qui p mulieres corruerūt. Periculosa est etiā cōuersatio cū iuuēcullis. Vñ Helinādus. Qđ facit in femina sexus ♂ in puero etas. Sexta est curiositas sensus q̄ est vel in aspectu pulchrarum rerū: vel auditu turpiū vel in cātilenis: vel tripudijs: vel in experiētia ipsarū voluptatū. Vñ Eccī. ix. Auerte faciē tuā a muliere cōpta. Nā vt ꝛ: Geñ. xxxiij. Cū vidisset dinā filiā hemor cōcupiscens eā rapuit. Jniecit dña vor phutiphar oculos in ioseph t dicit: dormi mecū Geñ. xxxix. De iudith ꝛ: q̄ pulchritudo ei⁹ captiuā duxit aiam ei⁹. s. holofernis. Judith. x. Et Eccī. ix. ꝛ. Cū saltatrice nō sis assidu⁹ nec audias eā. Jsta figurant p illa q̄ttuor q̄bus formar incendebat a ministris nabuchodonosor. scz napta. i. quoddā gen⁹ bituminis. videlz aspect⁹ vanus. pix scz audit⁹ turpiuz ludor t malor exemplor: t malleoli. i. sarmēta cogitationū turpiū ex curiositate. Jstis inceditur formar cōcupiscētie humane vt faciat flammā luxurie que ꝓpinat a malis ministris diaboli. Dañ. iij. Septima est superbia. Qđ superbia fit occasio luxurie ostēdit Osee pphete. v. dicēs cōtra israelitas. Spūs fornicationis i medio eorum: t dñm nō cognouerūt. et rñdebit arrogātia israel in faciē eius. ac si diceret. vt exponit Greg. Culpa que p elationē mentis in occulto latuit p carnis luxuriā in apto respōdebit. i. ex hoc ostēsum est q̄ cā libidinis ꝓcessit ex culpa elatiōis. Vñ t apls loq̄ns de antiq̄s mūdi sapiētibus q̄ euanuerūt in cogitationibꝰ suis dicētes ex superbia se esse sapiētes dicit. tradidit illos deꝰ. i. tradi p̄misit in desideria cordis eoꝝ. i. in immūdicia. Jn hui⁹ figurā ille p̄im⁹ iobdies morꝝ vt supbiēdo peccauit pudēda cōtexit. q. cōtumelijs spūs deo itulit mor carnis cōtumelia inuenit. Et q̄ autori suo subditus esse noluit: ius carnis subdite quā regebat amisit. Hinc est em q̄ lōga cōtinētia repēte soluitur: t plerūq̄ vsq̄ ad senīū vginitas seruata vitiat. q. em negligit hūilitas cordis. rect⁹ iudex despicit etiā integritatē corporis. hec oia Greg. i. xxvj. mor. sup illd. Qui docet nos supiumēta terre. Ad idē facit qđ ait ipe Greg. li. xxxiij. sup illud Job. armilla ꝓfer labis maxillā ei⁹. Hostis antiquus q̄ interi⁹ dñat etiā exteri⁹ seuire p̄mittit vt q̄ in cogitatione elati fuut p carnis luxuriā pternant. Scimus q̄ aliq̄n min⁹ est i carnis corruptione cadere q̄ cogitatiōe tacita ex deliberata elatiōe peccare. Sz cū min⁹ turpis supbia crediť min⁹ vitat. Luxuriā vo eo magis erubescunt hoies q̄ simul oēs turpē nouerūt vt fit plerūq̄ q̄ nōnulli post superbiā in luxuriā corruētes ex apto casu malū culpe latentis erubescūt. Vñ t in vitas patrū legit q̄ q̄dā q̄ puenerat ad magnū apicez ꝓfectiōis t cōtēplatiōis t q. elat⁹ fuit in mēte deuenit vsq̄ ad vitia carnis. ita vt heremū desereret t ad seculū rediret. Sz iter agēs hospitat⁹ de nocte i cella duoꝝ fratrū incipiētium deo seruire cū sermonē faceret ei exhortatoriū vite spūalis: t ad eoꝝ reqsitionē interỽba in se reuersus penituit: t ad cellā redijt: superbiāq̄ suā recognoscens t penitēs ad gratie perfectionem cito ascendit.

§. III. Quantum ad secundum

pgredit luxuria.

s. de pgressiōe. Sciēdū q̄ sicut ignis paulatim cōsumit tēpluz. ita luxuria a cogitatiōe turpiū incipit: t nisi resistat vlteri⁹ pcedit. Progressus luxurie fit p septē grad⁹.

¶ Primus est sensualis complacētie toleratio.
¶ Secundus est morosa delectatio.
¶ Tertius est in actum consentio.
¶ Quartus impudica aspectio.
¶ Quintus turpis confabulatio.
¶ Sextus libidinosa contractatio.
¶ Septimus operis expletio.

Primi tres sunt i corde abitra. alij q̄ttuor in corpe abex.

§. IIII. De primo gradu

Cogitatio luxurie tūc ē peccatū.

pōt intelligi illud Esa. j. Auferte malū cogitationū vrarū ab oculis meis. ait dñs. i. cogitatiōes vras iquātū sunt male cogitatiōes luxurie. Prio cui⁹ declaratiōe sciēdū q̄ tūc cogitatio luxurie pctm̄ est q̄n q̄s cogitās turpia volūtarie siue ad penitendū de his q̄ gessit: siue ad intelligēduz vel docēdū materiā de turpib⁹ bona intētione: siue inuolūtaria occurrit cogitatio turpis ex ociositate mētis vel curiositate: vel ex gestis p eū: vel p suggestionē demōis sensualitatis. tm̄ aliquaf delectat t sibi cōplacet cū displicētia tm̄ rōnis ibi est pctm̄ veniale. Et hoc est qđ ait apls Ro. vij. Nō em qđ volo bonū hoc ago: sz qđ odi malum hoc facio. Loquit em de malo ꝓcupiscētie t cōplacētie sensualis: qđ frequēter patit anim⁹ in cogitatiōibus turpib⁹. qđ q̄dem sz odiat p̄ rōnem: tm̄ patit illud in sensualitate. Talis cō placētia significari pōt seu figurari p esum ligni vetiti ab Eua. qđ oñdit Greg. dicēs. Suggestio pcti fit p diabolum delectatio p carnē. cōsensus p spm. i. rōnē. q. t prio serpēs culpā suggessit. Eua velut caro. i. sensualitas delectata est Adā vo velut spūs cōsensit. t infra. Luz enim malignus spūs pctm̄ suggerit in mēte: si nulla delectatio pcti sequatur: pctm̄ oino ppetratū nō est. Cū vo caro delectari cepit pctm̄ iam nasci incipit. Si vo ex deliberatiōe cōsentit tūc pctm̄ cognoscit pfici. s. in aio. Jn suggestiōe em pcti semē est in delectatiōe fit nutrimentū in ꝓsensu pfectio. Et sepe contingit vt qđ malign⁹ spūs seminat in cogitatione caro trahat in delectationē. nō tm̄ animus. i. rō eidē delectatiōi cōsentiat. Et cū caro sine aio delectari nequeat. ipse tm̄ animus carnis voluptatibus reluctās in delectatiōe carnali quoquo mō ligat inuit⁹: vt ei ex rōne cōtradicat nec ꝓsentiat. t tm̄ ea delectatiōe ligat⁹ fit: sed ligatuz fit vehemēter ingemiscat. Vñ t ille celestis exercit⁹ pcipu⁹ miles gemebat dicēs. Video aliā legē in mēbris meis repugnātem legi mētis mee: t captiuū me ducentē in lege pcti. Jtaq̄ est hō t captiu⁹ vt ita dixerim t liber. liber ex iusticia captiu⁹ ex delectatiōe quaz portat inuitus. Hec ille. di. vj. testm̄. in palea. sz pensandū. Si arguaf ō. q. videlz Aug. dicit i lib. de libero arbi. q̄ nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt. Sz nō pōt hō vitare q̄n actus sensualitatis fit inordinat⁹. Est em sensualitas ppetua corruptio q̄ diu viuim⁹ i mūdo. ſm Aug. g̃ talis mot⁹ sensualitatis seu cōplacētia nō est pctm̄ Rñdet. b. Tho. j. ij. q. lxxiij. ar. iij. q̄ ppetua corruptio sensualitatis intelligēda est quātū ad fomitē q̄ nuq̄ totaliter tollit in hac vita. Trāsit em originale pctm̄ reatu: t remanet actu. i. q̄ad inclinationē ad malum. Sz talis corruptio nō ipedit q̄n hō rōnabili volūtate possit reprimere fingu-

los motus inordinatos sensualitatis si ꝑsentiat: puta diuertēdo cogitationē ad alia. Sz dū hō cogitationē ad aliud diuertit: pōt etiā circa illō aliqs iordiat⁹ mor⁹ isurgere sicut cū qs trāsfert cogitationē suā a delectatiōib⁹ carnis volēs cōcupiscētie motus vitare ad speculationē scientie

§.v. De secūdo gradu.s.

morose delectationis intelligit illud Iere.iij. Usqquo morabunt apō te cogitatiōes noxie. Et illud sapie.s. Peruerse em̄ cogitatiōes sepant a deo. Nullū aut̄ potm̄ sepat a deo nisi mortale. Cogitatio aūt morose delectatiōis circa materiā luxurie est puersa qz ꝺ debitum vsuz seu rectitudinē rationis vnde ꝛ mortale. Hō firmat. b. Tho.s.ij. q.lxxiij.ar.viij.p auctatez Aug. dicētis in lib.xij.de tri. Si cōsensus illecebris.i. voluptat̄ sola cogitatiōe delectationis cōtentus ē. fic habendū existimo velut cibū vetitū sola mulier comederit. ꝛ post pauca subdit: qꝛ tot⁹ hō dānabit̄ p hmōi q̄ sine volūtate opandi: sz tm̄ cū voluntate animū talib⁹ oblectādi soli⁹ cogitatiōis sentiunt eē pcta nisi p gr̄am xp̄i remittant̄. Null⁹ aūt dānat nisi p mortali. Ad hoc etiā facit qō ait Greg. Plerūq; aūt puersum qō cōcipit animꝰ intra semetipz etiā p desideriū voluit. Et nimiꝛ mētē nequaq; imūda cogitatio maculat cū pulsat. sz cum hāc sibi p delectatiōez subiugat. de pe.di.iij.c.iter b. Macula aūt nō ꝺicit ꝓprie nisi p mortale. Hm Tho. in.iiij.q̄ ꝛc. Et nota qꝛ in expositiōe illius figure de esu pomi vetiti p adā ꝛ euā aliter ꝓcedit Aug. aliter gre. Nā gre.i. §. ꝓcedēti euā dicit carnē. i. sensualitatē signare in q̄ nō cōtingit eē nisi veniale. sz Aug. ponit euā rōnē figurare inferiorē. in qua pōt etiā esse mortale. Hm Tho. ꝛ virū rōnē dicit eē superiorē in noie. vñ esuz eue dicit signare morosaz delectationē in cogitatiōe: ꝛ esum ade cōsensum mētis in actum nec est p hoc ꝺietas in snia dicte ꝺclusiōis. sz varietas expositiōis dicte figure. Quid sit rō inferior. ꝛ q̄d sit rō superior hēs in.s.parte.ti.ij. Sed p maiori declaratiōe huius materie q̄ vtilis est ꝛ difficilis ad cognoscēdū dicit btūs Tho.s.ij.q.lxxiij.ar.viij. Hō aliquis de fornicatione cogitās pōt de duobus delectari. Uno mō de ipa cogitatione. Alio mō de fornicatiōe cogitata. Delectatio de cogitatione ipsa seq̄tur inclinationē affect⁹ in cogitatiōez ipsam Cogitatio ipsa hm se nō est potm̄ mortale: imo qñq; est veniale tm̄. puta cū qs iutiliter cogitat de ea: qñq; sine pctō oino vt qñ vtiliter de ea cogitat. vt cū vult de ea ꝑdicare vel disputare ꝛ iō p ꝓns cogitatio ꝛ affectatio q̄ sic est de cogitatiōe fornicatois nō est de gne pcti mortalis: sz qñq; veniale: qñq; nullū. Un̄ nec cōsensus in talē delectatiōez est mortale Sz qꝛ aliqs de fornicatiōe cogitās delectet̄ de ipso actu cogitato: hoc cōtingit ex hoc qꝛ affectio ei⁹ est inclinata i hūc actū. Un̄ qꝛ aliqs ꝓsentiat in talez delectationem: hoc nihil est aliud q̄ qꝛ cōsentiat in hoc qꝛ affect⁹ ei⁹ sit inclinat⁹ in fornicatiōez. Nullus em̄ delectat̄ nisi in eo qō est ꝓforme appetitui ei⁹. Hō aūt aliqs eligit ex deliberatione qꝛ affect⁹ ei⁹ ꝓforme ꝺ hīs q̄ hm se sunt mortalia est mortale. Un̄ talis cōsensus in delectationē peccati mortalis in cognitiōe etsi nō in op⁹ est mortale. Habet g̃ locū in alijs mortalib⁹: vt homicidij: furti: ꝛ hmōi. Dicit em̄ beatus Tho. vbi.s.q. cōsensus in delectationē q̄ ꝓcedit ex cōplacentia actus cogitati est potm̄ mortale: non aūt cōsensus in delectationē q̄ ꝓcedit ex cōplacētia delectatiōis de homicidio. Cōtingit aūt frequēt⁹ hoiem peccare circa materiā luxurie in morosa delectatione qꝛ magis ad hmōi inclinat̄. Et incidūt in hoc tepidi. Nā frigidi i. habituati in pctō subito trahunt̄ ad ꝓsensuz operis. Sfer uentes q̄citius expellūt imundas cogitatiōes. Sz tepidi morant̄ i hmōi. Et ꝺ. n Tho. vbi.s.ar.vj.ꝺ: delectatio morosa nō ex mora tpis: sz ex eoꝝ ratio deliberās circa eā immoratur: nec tamē eaz repellit tenēs ꝛ volēs libenter que statim vt attingunt animū repelli debuerūt. vt dicit Augustin.in.xij.de tri. Et q̄uis apprehensio virtutis imaginatiue fit subita ꝛ sine deliberatiōe. ꝛ iō pōt aliquē actuz causare anteq̄ rō superior vel inferior habeat tps deliberādi et ibi pōt esse veniale tm̄. tñ iudiciū rationis inferioris quia. s. iudicat de aliquo agendo vel nō agēdo per rōnes tpales puta p legem humanā vel naturalē est cū deliberatione q̄ indiget tpe in quo ꝛ ratio superior q̄ hm rationes eternas seu legē diuinam iudicat de agendis deliberare pōt. Unde si nō cohibeat ab actu peccati per suā deliberationē scz dete stādo vt malū ei imputat. ꝛ sic ꝛ ipsa cōsentire videt. Pe. de thara. in.ij. sen. di. xxxiij. fic dicit. Cōplacētiam surgētem in sensualitate circa luxuriā vel aliud qō est mortale ex genere suo. aut rō superior ex ꝺsideratione diuini ꝓcepti vel offense dei statim reprimit. ꝛ tūc nō est nisi veniale. Aut nō statim reprimit. ꝛ tunc aut exꝑsse cōsentit. ꝛ sic est mortale qꝛ vir comedit. i. ratio superior cōsentit. Aut nō exꝑsse sed negligit reprimere. Aut ergo manet talis cōplacētia post sufficientē deliberationē ꝛ aiaduersionē piculi. ꝛ tūc ē mortale ꝛ mulier comedit. Aut non manet. ꝛ sic est venialе.

Delectatio morosa ē mortale,

Cogitās de fornicatiōe dupl̄r delectatur,

§.vi. De tertio gradu luxurie.

cōsensus deliberatiꝰ i actus est mortale.

.s. cōsensus in actū turpē. istud est mortale. Mat.v. De corde exeūt cogitationes male. furta: homicidia: fornications: adulteria. ꝛ hec coinq̄nant hoiem. i. macula mortali ificiūt. qñ sunt cogitationes deliberate hoz. Et tūc hm Aug. ꝺ: adā figuratiue comedisse pomū. i. rōnez superiorez cōsensisse exꝑsse saltē p omissionē ꝛ ꝓsequēter morte aie incurrere. Un̄ Aug. dicit qꝛ prima differētia pcti mortalis est cū in corde cōsentit libidini figurata p puellā mortuā: sed adhuc in domo iacentē. de pe.di.ij. Sicut. Itē dicit Aug. Si cui adhesit cupiditas cōcūbendi cum vxore: aliena: sed deest facultas: nō minus reus est q̄ si in ipo facto deph̄enderet. de pe.di.j. Et hoc quoad iudiciū diuinū nō humanuz vbi nō puniunt̄ cogitationes sole etiā deliberate. Et ē simillitudo in gne nō in specie seu quātitate. Nā sicut est potm̄ opis maius qꝛ corꝺis ceteris par⁹: ita ꝛ grauiꝰ punit a deo. Sed in hoc est eq̄litas in diuturnitate pene: qꝛ vtriq; pena eterna punit. Idē dicēdū est de alijs pctis vt piz ea. di. p plura capitula ante illud. Si cui. Et hoc totū intelligendū est de liberato consensu in actū pctī mortalis ei⁹. s. qō est cōtra aliqō ꝓceptoꝝ vt fornicationis: furti: homicidij ꝛ hmōi. Cōsensus aūt deliberat⁹ in actū pcti venialis q̄uis etiā ptineat ad rationē superiorē. nō tñ ex se est nisi veniale. puta qs deliberat dicere mendaciū officiosuz vel iocosum: vel verbū ociosum ꝛ hmōi. Hm Tho. s.ij.q.lxxv.ar. ix. Ex se aūt ꝓpterea dictuz est qꝛ rōne cōtemptus adiūcti posset esse mortale. Sciendū etiā qꝛ cum potm̄ cogitationis mortale fit eiusdē speciei cuz eodē opere exteriori perpetrato sz differūt hm imperfectū ꝛ perfectū: q: potm̄ cogitationis ꝺs ꝺ: imperfectum respectu peccati operis. Hm Tho. s.ij. Ideo quēadmoduz peccata mortalia opis de necessitate opz ea cōfiteri non solū in genere sed in vltima specie. Nō enim sufficeret dicere se perpetrasse luxuriā: sed opz qꝛ exprimat speciē luxurie puta simplicis fornicatiōis vel adulterij vel stupri: vel sacrilegij ꝛ huiusmodi. Ita etiam de cogitationibus deliberatis luxurie non sufficit cōfiteri se habuisse cogitationes turpes cū cōsensu. sed etiam opz qꝛ exprimat materiā ipsaruz videlz si erga cōiugatam vel solutam vel virginē: vel sanctimonialē: vel mares ꝛ hmōi. Et idem iudiciū videt de cogitatiōibus morosis. vt sz exprimatur qualitas personarū erga quas animus vsus est Cogitatio aūt deliberata in vxorē propriā nō est mortale sicut nec ipse actus cōiugalis de se. ꝛ hoc nisi ita immoraretur in ea qꝛ pollutio in eam sequeretur in vigilia.

Pcti cogitatiōis ꝺs fert ad actū pcti

§. vii. De quarto gradu

Aspectus libidinosus

luxurie qō est aspectus libidinosus. Mat.v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā iā mechat⁹ est eā in corde suo Ubi Aug. Etiā solo visu cū turpiter vel innupta concupiscit adulteriū ꝑpetratur. xxxij.q.v. Qui viderit. Et sumit tale.

ibi adulterium impropꝛie.ſ.p fornicatiõe.ſm glo. vel alia ſpecie luxurie. Itẽ Aug. in regula. Aſpectu cꝫ ⁊ affectu appetit ⁊ appetit ꝓcupiſcẽtia feiaꝝ. Nec dicaꝫ vos hꝛe aios pudicos ſi habeatis oculos ipudicos: qꝛ ipudic⁹ oculꝰ in pudici cordis eſt nũci⁹. ⁊ cũ ſubijmuicẽ etiã tacẽte lingua aſpectu mutuo corda nũciãt ipudica ⁊ ſm ꝓcupiſcẽtiã carnis alterutro delectanꝯ ardoꝛe: etiaꝫ intactis ab immũda violatiõe corꝓib⁹ fugit caſtitas ipſa de moꝛib⁹. xxxij.q.v. Nec ſolo. Caſtitas aũt nõ amittit niſi ꝑ mortale. g ⁊ talis aſpectus eſt mortale. ⁊ puerb. ꝺr. Abominabilis eſt dño de figẽs oculũ. ſ. in alterũ ad cõcupiſcendũ luxurioſe. ſz nullꝰ efficit abominabilis dño niſi ꝑpter mortale. vt arguit Vl. g talis aſpectꝰ ẽ mortale. Et notãduz qꝛ nõ dic̃ ſimplr q̃ viderit mulierẽ: ſz cũ additiõe ad ꝓcupiſcẽduz. Nã põt q̃s aſpicere multiplr mulieres. qꝛ vel a caſu ſine ꝓmeditatõe vel ex cã rõnabili. vt. ſ. cognoſcat eã in effigie et diſcernat ab alijs. vl vt attẽtio: ẽ reddat ſi loq̃tur de vtilib⁹. vl vt cõſideraꝫ vanitatẽ ornat⁹ poſſit meli⁹ reꝑhẽdere. vel ex q̃da honeſto amore ſm illud puerb. Ubi oculꝰ: ibi amor. ſic pr reſpicit filiũ ⁊ amic⁹ amicũ: ⁊ in his nullũ de ſe pctm̃. vel vt ex pulchꝛitudie creature exurgat i laudẽ creatoꝛis: ſm illud pſ. Delectaſti me dñe in factura tua: qõ tñ eſt pfecto rũ: impfectis aũt eſt piculoſum. vel ex quadã curioſitate: vt ſciat factionẽ ſeu formã ei⁹ vel ornatũ eaꝝ q̃dã ſenſuali cõplacẽtia de pulchꝛitudie ei⁹. ſicut mulieres de egypto aſcẽdebãt ꝑ muros vt viderẽt trãſeuntẽ Joſeph pulcherrimũ qõ ſine pctõ veniali nõ eſt. vel vt libidinoſe inardeſcat i ꝓcupiſcẽtiã ei⁹ ⁊ hoc ẽ aſpicere ad ꝓcupiſcẽdũ qõ eſt mortale. Et qõ dictũ ẽ de viro erga mulierẽ. idẽ ꝑ totũ de muliere aſpiciẽte virũ. Ex ꝟ onꝺik q̃ grauit ⁊ q̃ innũeradiliter peccãt q̃ dieb⁹ feſtiuis vel alijs diſcurrũt ꝑ eccl̃ias vel vias ad ꝓcandũ mulieres. vel philocapti i aliq̃ ſequũtur eã. Ad qꝺ em̃ niſi ad cõcupiſcẽdũ libidinoſe. Qui tot pctã mortalia ꝓpetrãt qꝺ diuerſas cõcupiſcẽtes aſpiciunt vel quot vicib⁹ vnã ⁊ eãdẽ ſequẽtes diuerſis tpib⁹ aſpiciunt ad cõcupiſcẽdũ. Ipſe etiã mulieres ꝓpendẽtes ſe adamari ⁊ ꝓcari quotieſcũq̃ ſtudioſe ſe offerũt aſpectib⁹ amatoꝝ vt illis placeãt totiẽs peccãt mortalr: etiã ſi nil turpe agere vellẽt cũ illis. Et rõ eſt. qꝛ ſunt occaſio efficax ruine illoꝝ. ⁊ q̃ occaſionẽ dãni dat dãnũ q̃s dediſſe videt. ex de iniur. ⁊ dam. da. c. ſi culpa. Sz q̃d de illis q̃ ſub ſpẽ moꝛtificatiõis ſpũalis faciũt coꝛã ſe denudare mulieres totalr ſicut cõptũ eſt aliq̃n in aliq̃b⁹ ꝓtendẽtib⁹ ſctitatẽ. credo nõ poſſe excuſari a mortali pctõ. Et rõ hui⁹ eſt. qꝛ hoc eſt õ honeſtatẽ naturalẽ adeo vt etiã ꝑpi cõiuges adã ⁊ eua poſt trãſgreſſionẽ ꝓcepti nõ paſſi ſunt ſeinuicẽ nudos videri. ſed fecerũt ſibi perizomata de foliis ficus. i. cooptoꝛia pudendoꝝ. vt ꝓtz Beñ. iij. ⁊ Valeri⁹ maxim⁹ dicit q̃ nõ erat fas patrẽ cum filia ſimul balneari. ne nudos ſeinuicẽ viderẽ cũ m̃ eſſent ethnici. vñ ſola rõ naturalis ꝟ eis dictabat Sed a rõ eſt ꝑpter periculũ lapſus. Dauid tã ſanctus aſpiciẽs a caſu mulierẽ lauantem ſe nõ euaſit crimẽ adulterij. q̃o credẽdũ eſt vt nõ incidat in laqueũ diaboli q̃ ſtudio ſe ſibi laqueũ parat. Qui amat piculũ icidet i illud. vt ꝺr Eccl. iij. Uñ ⁊ Barnabas cũ videret gẽtiles in quodã feſto ludere mares cũ feis nudos: ita hoꝛuit oppꝛobꝛiuz ꝟ piculũ vt malediceret eos ex cui⁹ maledictiõe ſecuta eſt ruina tẽpli vñ multi moꝛtui ſunt. Tertia rõ ẽ ꝑpter ſcãdalũ. Nihil em̃ occultuz qõ nõ reuelet. Mat. x. Cũ aũt talia deueniũt in notitiã aliorũ ꝓcipue facta a ꝑſonis q̃ reputãtur ſpũales generãt magnũ ſcãdalũ cogitãtib⁹ hoib⁹ etiã peioꝛa ⁊ de alijs ꝑſonis ꝙe honeſtis ⁊ bonis etiam fictia. Qui aũt ſcandalizauerit vnũ de puſillis his expedit ei vt ſuſpẽdat mola aſinaria in collo ei⁹: ⁊ demergat in ꝑfundum maris. Matth. xviij. Ex pena innuit pctm̃ mortale in ſcãdalo iductiuo ad mortale vt ꝟ. Sz vt dic̃ ꝑpba. Sfacies earũ vẽtus vrens. i. aſpect⁹ earũ in facie eſt immittẽs quẽdã afflatũ ⁊ inſtigationẽ libidinoſam in aſpiciẽtẽ: quãto magis aſpect⁹ turpitudinũ earũ. Uñ ⁊ Leui. xviij. vbi ꝓhibet matrimoniũ õhẽdũ inter certas ꝑſonas ſub nomine aſpect⁹ turpitudinis eaꝝ ꝓhibet. cũ ꝺr. Turpitudinẽ eius nõ reuelabis. quaſi oſtendẽs q̃ talis aſpectus eſt inductiuus efficaciter ad cõmixtionẽ. Nõ eſt g̃ hmõi vera moꝛtificatio: ſed deceptio diaboli: ⁊ laqueꝰ animarũ infipientiũ: ⁊ dici poteſt hoc vitium impudicitia.

§. VIII. Quintus gradus luxurie eſt turpis ꝑfabulatio. ſ. Loꝛ. xv. Corrũpũt bonos moꝛes colloquia mala. ⁊ Lyꝑa. in lib. de vginitate ait. Ip ſe ꝓcubitus: ipe cõplexꝰ: ipſa cõfabulatio. ſ. turpiũ quãtũ dedecoris ⁊ criminis afferat ꝓfitenꝯ. Sed crimen iportat mortale pctm̃. g̃ ⁊ cõfabulatio. i. locutio turpiũ eſt mortale. qõ ait apls. ad Eph. v. appellat ſtultiloquiũ ⁊ cõnumerat inter mortalia dicẽs. Dis aũt fornicatio aut imũdicia aut auaricia aut ſtultiloquiuz nõ noiet in vobis. ſic decet ſctos. Et ſubdit q̃ oĩs talis nõ hꝫ hereditatẽ in regno xpi quo nullus pꝛiuaꝫ niſi ꝑ mortale. ⁊ de hoc nulli dubiũ eſt q̃ qui dicit vba turpia ⁊ laſciua hac intẽtiõe vt ſe vl aliũ ꝓuocet ad luxuriã vl ſe mẽte delectãdi in locutiõe ⁊ cogitatione turpiũ extra mrimoniũ moꝛtalr peccat. pſ. Lingua eoꝝ ſcz talia ꝑſuadentiũ gladi⁹ acutus ſcz ad occidendũ aiam ſuam ⁊ audiẽtiũ. vt exponit Aug. de pe. diſt. j. Noli. Quinimo dicẽdo vba honeſta ⁊ bona: ſz hoc fine vt ꝑ illa tandẽ induceret ad libidinẽ peccaret moꝛtalr. ſicut ⁊ q̃ dat elemoſynã vt cũ illa ꝑſona valeat fornicari. Sed vbi talia vba turpia dicunt ex q̃daꝫ leuitate ad ſolaciũ: q̃uis de ſe nõ videant moꝛtalia: qꝛ peccata oris ſm Tho. pmaxime iudicant quoad grauitatẽ peccati ex intentiõe ꝓferẽtis. ꝓpter qõ dicit Aug. q̃ reã linguã nõ facit niſi rea mẽs tamẽ per accidẽs poſſet eſſe mortale ibi rõne ſcandali ſeu ruine inde ſequẽtis in mẽte alicuius. vt cuz audiẽtes ſunt debiles ſpũ: ⁊ vba eſſent multũ laſciua. Idẽ videt dicendum de facientibus vel cãtantib⁹ cantilenas plenas laſciuijs. ⁊ multo magis q̃n ibi ĩmiſcẽtur etiã noia dei ⁊ ſctoꝝ qõ pertinet ad notabilẽ irreuerentiã dei ⁊ ſanctoꝝ. Sed audiẽtes libenter talia nõ tm̃ ex quadã leuitate ⁊ ſolacio vano. ſed etiã delectationẽ deliberatã in tali materia audita q̃rentes nõ videtur poſſe excuſari a mortali. ſicut nec a delectatiõe moꝛoſa turpis cogitatiõis cum ex auditu ſequatur talia ꝓcipue mentib⁹ infirmoꝝ: niſi forte hoc foret inter cõiuges. Si ergo ꝓtingat ꝑter intentionẽ talia audiri vitare debẽt: vel ſaltez diſplicẽtiã mentis habere. Mediatoꝛes aũt in hmõi turpib⁹ q̃ portãt ambaſiatas de talibus materijs: ſiue viri ſiue mulieres: vel qui ꝑſuadẽt: vel qui deferũt lras ſciẽter in iſtis etiã honeſta continẽtes ſed ad õhendã malã amicitiã: nulli dubiuz eſt q̃n peccẽt moꝛtalr. Digni em̃ ſunt moꝛte eterna. videlicz nõ ſolũ q̃ faciũt hmõi. ſz etiã q̃ cõſentiũt faciẽtib⁹. Ro. ſ. Un⁹ aũt modus cõſenſus eſt per cooperationẽ vt hic. ⁊ multo magis mittentes ipſas litteras ⁊ ſcienter recipiẽtes ⁊ legẽtes.

Turpis confabulatio.

Peccata oris vnõ iudicant

De cãtãtibus cãtilenas.

De mediatoꝛib⁹ luxuriantiũ.

§. IX. Sextus gradus luxurie eſt libidinoſa ꝓtractatio: q̃ ſcz fit ꝑ oſcula amplexus cõtactus manuũ vel aliaꝝ partiũ corꝓis. Hãc apls noiat turpitudinẽ cũ ait ad Eph. v. Dis fornicatio aut imũdicia aut turpitudo nõ noiet in vobis. Ubi glo. Turpitudo vt in oſculis amplexib⁹ ⁊ hmõi. oĩa talia ſunt peccata moꝛtalia quãdo fiũt ex libidine extra matrimoniũ. Uñ apls ibi ſubdit. Dis fornicatoꝛ aut imũdus nõ hꝫ hereditatez in regno xpi ⁊ dei. Nõ aũt reſumit de turpitudine ⁊ ſtultiloquio ⁊ ſcurrilitate: qꝛ ſub illis ſcz fornicatiõe ⁊ imũdicia ĩcludunt. Intantũ em̃ ſunt pctã: ꝑplexꝰ oſcula tactꝰ et ſtultiloq̃a iquãtũ ꝓcedũt ex luxuria q̃n in fornicatiõe ⁊ imũdicia notant hꝫ Tho. Pro cui⁹ maioꝛi declaratiõe dic̃. b. Tho. ij. ij. q. clxiij. ar. iiij. q̃ aliq̃d põt eẽ pctm̃ mortale dupliciter Uno mõ ſm ſpẽz ſuã. ⁊ ꝟ mõ oſculũ ꝑplexꝰ vl tactꝰ hꝫ ſuã rõnẽ nõ noiant pctm̃ mortale. ꝓñt ꝟ fieri abſq̃ libidine vl ꝓpt ꝓſuetudinẽ pzie vl ꝓpt aliquã necẽitatẽ vl ob aliquã

Tactus ⁊ oſcula.

rōnabilē cām. De more em̄ est in aliq̄b⁹ locis vt nō solū viri viros.sz etiā viri mulieres: ꝑcipue ꝓsanguineas suas cū de nouo aduenīūt vel visitāt ap̄lexenk. ⁊ man⁹ mutuo cōtingant ⁊ osculētur. sicut ⁊ iacob p̄iarcha osculat⁹ est Rachelē adolescētulā amore casto vt cōsanguineā. Neces sitas q̄nq̄ cōpellit ⁊ tangere totū cor⁹. ⁊ etiā secretio: ia nature. vt medic⁹ infirmā in tali parte. Causa alia rōnabi li. vt cū dak osculū pacis in eccl'ia: esto ꝙ nō fiat a viris er ga mulieres: talia nō sunt pctā de se: q̄uis possit supueni re ⁊ tētatio ⁊ mala intentio. sz b̄ erit p accidēs. Allo mō ō: aliqō eē pctm̄ mortale ex cā sua. sicut ille q̄ dat elemosynā vt inducat aliquē in herefim mortal'r peccat ꝑpk intētio nē corruptā. Dictū aūt est supra ꝙ nō solū ꝓsensus in actū sed etiā cōsensus in delectatione peccati mortalis est pec catū mortale. Et iō cū fornicatio sit pctm̄ mortale: ⁊ mlto magis alie spēs: ꝓns est vt cōsensus in delectationē taliū pctō:rū est mortale. Et iō cū osculā: ap̄lexus: et tactus fiūt ꝑpter hm̄oi delectationē extra matrimoniū habēdā sunt mortalia: q: sic sunt libidinosa. Et q̄ mittit hec sibi fieri ab eo quē existimat ad b̄ moueri amore libidioso mortal'r peccat. q: faciētē ⁊ ꝓsentiētē par pena ꝓstrigit. vt ō:. ij. q. j. notū. cū glo. Sz q̄ mittit b̄ sibi fieri credēs talē moueri ex dilectiōe fraterna seu honesta amicitia: seu q̄dā hūani tate seu more p̄ie: nō peccat: q̄uis b̄ faciēs ex libidie mo uerek ⁊ ꝑ ꝓns mortaliter peccaret: ⁊ b̄ quoad oscula am ꝑlexus. ⁊ dādo alter alteri manū vt moris ē: qō tm̄ pericu losum est. Et iō cauendū est ab his itervirū ⁊ mulierē etiā religiosos. Bonū est. inq̄t ap̄l's. ſ. Cor. vij. mulierez nō tā gere. Nā vt ō:. Ecc̄i. xiij. Qui tetigerit picē cui filis est mu lier inq̄nabik ab ea. Vñ ⁊ Leo papa ⁊ sanctus cū manus eius mulier ex deuotiōe osculata fuisz incidit in graue tē tationē carnis ꝑpter qō manū ipsam scādalizantez absci dit: sed ꝙgo maria miraculose restituit. Cū etiā rep:ehēde ret quēdā fratrē coā btō Jordano mgr̄o ordinis p̄dicato rū ex eo ꝙ q̄dā mulier ex deuotiōe tetigisset manū ei⁹: sed ille se excusans diceret: q: mulier bona ⁊ sctā esset. Rñdit beatus Jordanus. Terra vtiq̄ bona est: ⁊ aqua bona: et tamē ex vtraq̄ se cōtingēte fit lutū. Permittere aūt se tan gi in mēbris genitalibus nisi sint cōiuges: vel nisi subsit cā necitat⁹ vt infirmitas. ⁊ hm̄oi. credo nō posse excusari a mortali cū istud nō fiat cōiter nisi ex amore libidinoso. Et credere ꝙ b̄ fiat pura intētiōe est fatuitas nō simplicitas. Et multo magis b̄ faciēs q: piculose se exponit pctō luxu rie ponēs ignē in paleis. Et q̄uis p̄dicta: sez osculā ap̄le xus ⁊ tactus nō impediāt bonū plis generāde ⁊ educan de: ⁊ q: ex his p̄cise nō pōt seq̄ gnatio: tm̄ ipsa ꝑcedūt ex li bidine q̄ est radix hm̄oi ipedimēti. ⁊ hm b̄. i. inquātū libi dinosa sunt. mortalia ⁊ nō aliter hm Tho. vbi. s. Dixit em̄ Ulri. in qōlib. ⁊ in sum. sua. ꝙ ꝑterea ap̄l's postq̄ repre hendit hm̄oi vitia. ſ. turpitudinē. vt i tactib⁹ ⁊ osculis. stul tiloquiū ⁊ scurrilitatē: cōnumerās ea inter pctā mortalia manifesta: q: ⁊ ipsa talia sunt cū ꝑcedūt ex libidie. subdit Nemo vos seducat inanib⁹ vbis ꝑpter hoc venit ira dei in filios diffidētie. Nō dicit ꝑpk quoldā q̄ tūc fortepuipē debāt hm̄oi vitia: ficut ⁊ nūc sunt aliq̄ turpes hm̄oi anni hilantes. Probat b̄ idem p autoritatē xp̄i. Qui viderit in quit mulierē ad cōcupiscēdū eā ⁊c. Ubi dicit Beda. ꝙ vi sus accipik ibi p oi motu ad delectationē venereā. ſ. extra matrimoniū. Et ꝛcludit ipe Ulric⁹ ꝙ ista eē mortalia tenē dū est oino: nō tanq̄ opinio de qua aliter sentire liceat: sz tanq̄ veritas ad fidē pertinēs sicut oia q̄ pertinent ad bo nos mores: ⁊ qui pertinaciter assereret cōtrariū esset he reticus: q: est cōtra scriptūrā a sctis expositam.

Mortal⁹ le dicitur ex causa.

Tāgere gēitalia.

Repro batio o peris li gardo⁹ de osc⁹

Act⁹ pu galis de plicit est mortalis

§.x. Septimus gradus

Cōsum matio o peris.

luxurie ē cōsummatio libidinosi operis de q̄ ap̄l's ad gal. v. Manifesta sunt opa carnis q̄ sunt fornicatio adulteriū immūdicia. impudicitia: luxuria ⁊c. Et subdit. Qui talia agūt regnū dei nō cōsequētur. Aug. etiā in li. de igne pur gatoriū ponit inter pctā mortalia q̄ ducūt ad gehēnā forni cationē: qō est minus in genere luxurie. vt ptz dist. xxv. §. al's aūt ea. Et nota ꝙ in cle. ca. ad nostrā. de hereticis. vn⁹ ex articulis begardoꝝ dānat⁹ ꝑ hereti est ꝙ osculū mulie ris est mortale post pctm̄. ſ. primoꝝ parētum cū ad hoc nō inclinet natura: sed act⁹ carnalis pctm̄ nō est: maxime cuz tentak exercēs: ⁊ hoc q: natura ad hoc inclinet. Sz vtrūq̄ est falsuz ⁊ hereticū. vt habek in dicta cle. ⁊ declarak ibi in glo. ꝑ Jo. an. Primū em̄ nō est simpl'r verū. Nā osculū mu lieris pōt esse cuz pctō ⁊ fine pctō. Si em̄ fiat ex libidine ⁊ extra matrimonialiter cōiūctos erit pctm̄ mortale. al's nō vt. s. dictū est. Nam si fiat ex more patrie ⁊ honesto amore nō erit pctm̄. Simil'r inter cōiuges ex amore carnali si fiat vt in actu ꝓiugali nō est pctm̄ saltē mortale. Rō aūt q̄ assi gnak est falsa. ſ. ꝙ natura nō inclinet ad hoc. Natura enim ordinat illa ad actū carnalē consummatū vt in finē. Sicut aūt natura ordinat aliq̄d in ꝑpriū finē: ita etiā inclinat in oia ordinata de se ad illū finez. Sicut em̄ grauitas rei gra uis inclinat illā rem ad esse deorsum: ita etiā inclinat illam ad descēdendū deorsum. Cū ergo natura intendat cōsum mationē act⁹ venerei. q: ex eo sequik gnatio ⁊ oscula ordi nenk ⁊ inductiua sint ad cōsummationē opis: ideo in cōiu gio legitio qō est hm naturā etiā speciei. i. hm rōnem: oscu la ⁊ hm̄oi pnt esse fine pctō. Itē dato etiā ꝙ natura ad hu iusmodi nō iclinaret: adhuc rō nō ꝛcluderet. Si em̄ aliq̄d eēt mortale ad qō natura nō inclinet: g̃ ieiunare pegrina ri: ⁊ alia opa penalia facere: credere in deuz vnū ⁊ trinum essent mortalia: cū natura ad ista nō iclinet qō ē absurdū.

Secm̄ simil'r est falsum ⁊ hereticū. Nā fornicatio est act⁹ carnalis: ⁊ sp est mortale pctm̄. vt ꝑz per ap̄lm ad Gal. v. Et aug. dicit. xxv. di. §. al's aūt ea. ⁊. xxij. q. j. Predicanduz qō pleni⁹. j. declarabik. Quāuis aūt natura gnis inclinet ad cōmixtionē maris ⁊ femine simpl'r. i. hm sensualitatem q̄ est cōis nobis ⁊ bestijs nō tm̄ natura speciei p̄quā hō est differēs a brutis. qō est hm rōnē: sz inclinak ad hm̄oi actū put debito mō exercek. ſ. p cōiugiū. Et alio mō exercitat⁹ talis actus est cōtra naturā. i. rōnem naturalē. vt. j. dicēk. Et in cōiugio quidē talis act⁹ venere⁹ duobus modis est mortale pctm̄. Uno mō cor̄pe. ſ. qñ ꝑtermittik debitū vas vñ generatio seq̄ nō pōt: aut studiose fundik semē: ⁊ mor tale est in vtroq̄. vt fecit Onam filius iude q̄ ob hoc mo tuus est. Gen. xxxviij. Et de hoc etiā. xxxij. q. vij. adulterij. Jn alijs aūt modis incōgruis seruato tm̄ debito vasꝝ uis de se nō fit mortale: pōt tm̄ ibi eē mortale ꝑpter motū effrenate libidinis. Et hoc est qō dicit Alb. ꝙ pnt eē signa mortalis cōcupiscētie: et ideo detestāda in querēte hm̄oi. Allo mō mēte cū. ſ. excedit limites matrimonij. i. cuz inten tionē deliberatā hz ad aliā ꝓsonā q̄ cōiugem: vel ita effre nate rapik ad actū: ꝙ etiā si vxor nō esset cū illa vel alia tm̄ libidinē suā exploret: ⁊ hoc mortale in ipso nō in cōsorte q̄ hoc nō intendit. Tales videnk fuisse septem mariti Sare vxoris Tobie iunioris q̄ ob hoc strāgulati sunt a diabolo vt habek Tob. vij. ⁊ sic pōt intelligi illud Piero. Nihil in teresī ex qua causa honesta quis insaniat. Vñ sextus pbs in sentē. inquit. Adulter est ois in vxorē suā amator arden tior. xxxij. q. iij. c. Prigo. Glo. Adulter. i. ad similitudinez adulterij se habet disponens se illa vti etiā si nō esset vxor Si aūt infra limites matrimonij exerceak talis act⁹ causa delectationis est de veniale. vt. xxv. di. §. al's autez ea. sed in causa generāde p:olis vel causa reddēdi debitum alter alteri vt tenek cū potest. tunc nullū peccatū: vt dicit Aug. xxxij. q. ij. Quicquid inter se. Item nota ꝙ cum oēs p:e dicti gradus luxurie cōcurrant successiue ⁊ immediate in aliquo pctō luxurie sine interpositione temporis: oēs ha bentur p:o vno pctō mortali: qō tāto grauius est quanto plura cōcurrunt. Sicut si q̄s in cogitatione fornicationis moroſe delectak: demū in actū assentat: ⁊ cū tali ꝓposito aspiciat in aliquam libidinose alloquatur turpia vt eam inducat osculetur: ⁊ demū eam cognoscat vnum mortale

Cū q dus lu rie fi vnuz p̄a pcā

est. Sz si diuersis tpib⁹ interpolatis alijs ꝺ faciat qlibet ꝑse erit mortale: vt si mortale delectet: ⁊ alia vice de eodez vitio cogitatione occurrēte assentiat: ⁊ alio tpe videꝫ plorā in quā mēte cōsentit libidinose aspiciat ⁊c. erūt diuersa pcta mortalia. ¶Figurat aūt ipz op⁹ luxurie sicut ⁊ qlibet aliud pctm mortale ope cōmissuz ꝑ adolescētē mortuū extra portā delatū: vt dic̄ btus Aug. ¶Porte em̄ aie sunt sensus corpis. ¶Qi aūt pcti addit btus Aug. aliū gradū. s. assuefactionē ad ipm̄ prauū opus figuratū ꝑ lazarū sepultū sz mole male cōsuetudinis. de pe. di. ij. Sicut. Addit Greg. in moral. tertiū sz obstinationez in ipso vitio. ⁊ hoc ꝑ excusatiōes suas et adulatiōes alioz figuratū ꝑ quartum mortuū xpo nunciatū sed nō resuscitatū. Et sic ignis paulatim crescēdo cōburit totū tēplum corpus ⁊ aiam. ¶Ignis aut̄ nunq̄ dicit sufficit. ¶Prouerb. penul. de gradu in gradum crescit. vt dicat. ¶Incenderūt igni sanctuariū tuū ⁊c.

§. XI. Tertio et vltimo videndum est de eius lesione q̄ sequit. ¶Hec est aut̄ lesio ⁊ nocumentū: qz sicut illud templū fuit ꝑ ignez totaliter destructum. ita templuz rationale vniuersaliter destruit per ignē luxurie. Unde de hoc ꝓprie dicit Job. xxxj. c. ¶Ignis est vsq̄ ad perditionē deuorans ⁊ eradicans oia germina sz bonoz temporalium ⁊ spūaliuꝫ. ¶Consumit enim

¶Primo temporalem substantiam.
¶Secundo mūdialem gloriam.
¶Tertio corporalem vitam.
¶Quarto mentalem intelligentiam.
¶Quinto quietem ⁊ mundiciam.
¶Sexto spiritualem gratiam.
¶Septimo ducit in eternalem gehēnam.

¶Primo cōsumit tpalem substantiaz de quo ꝓuerb. xxix. ¶Qui nutrit scortū pdet substantiā. Exēplū de filio ꝓdigo q̄ dissipauit substantiā suā viuēdo luxuriose. vt hr̄ Lu. xv. ¶O quot ⁊ quāta expēdunt in hmōi miserijs. Et vbi deberent hoies paupibus erogare vt ꝑ hec possent recipi ꝑ elemosynas i eterna tabernacula vt admonet xps ipse ꝑ abusum taliū ꝓparant sibi eterna tormēta redditurī dño rōnē de hoc q̄ de bonis sibi a deo collatis se occidunt: alios in peccatis nutriūt ⁊ paupib⁹ quasi illa rapiūt. Scdo luxuria consumit mūdi gl̄iaz seu famā. Maxime aūt ꝺ vitiū infamat hoiem. Un̄ ⁊ Greg. dicit in li. moral. q̄ pctā carnalia sunt maioris infamie q̄ cetera vitia. Salomon fuit valde gl̄iosus ⁊ famosus in mūdo. ita vt oēs desiderarēt videre vultū ei⁹: sed ꝑ luxuriā deturpauit ⁊ offuscauit oēm famā suā. ¶Propter qꝺ ꝺr. Eccl. xlvij. narrata gl̄ia eius. Inclinasti femora tua mulieribꝰ: posuisti maculā in gloria tua. Et in quibusdā ciuitatibus habeꝫ statutuz ⁊ valde rōnabile q̄ luxuriosos pcipue in genere sacrilegij. s. cū monialibus vel sodomie nō debeāt ciues admittere ꝑ scrutiniū ad officia ⁊ dignitates. vnde sequit honor ⁊ gl̄ia in vita ista. De nullo eriaz vitio hō ita erubescit sicut de hoc. ita q̄ vix aud̄eat cōfiteri ex cōfusione. Tertio cōsumit vitā. Seneca. ¶Plures occidit voluptas q̄ gladius. Et quidā sapiēs eaz describēs ait. Luxuria est ioꝛdinata carnis petulātia: dulce venenū: importuna lues: pniciosa potio: q̄ corp⁹ humanuz debilitat. ⁊ virilis animi robur eneruat. Una ex rōnibus quare antiqui pres tantū viuebāt ⁊ robusti: nūc aūt paruo tpe ⁊ pleni debilitate: hanc esse puto q̄ erāt magis cōtinentes. tarde ꝓtrahebāt mrimoniū: interim seruando castitatē. nūc aūt a puericia incipiūt pleni esse luxurijs nimis cito ꝓtrahūt matrimoniū: sed si differūt ꝓpetrāt innumera mala. Quidā in magna dignitate cōstitutus dedit⁹ luxurijs cū meretrice inuētus est mortu⁹. vt narrat chrōnica martiniana. Amon ex amore turpi luxurioso infirmat⁹ est grauiter. ij. Reg. xiij. Et filius filij⁹ pfecti Romani ifirmat⁹ quē ob libidinē quā sequi volebat suffocatū a diabolo resuscitauit Agnes vgo ⁊ martyr sanctissima. vt scribit Amb. Quot toxicant. Quot violēter occidunt. Quot infirmant. Quot detrūcant. Quot infatuant. Quot i vita ꝑsenti a dño in punitionē ꝓuant. Certe inumeri. Quarto cōsumit mentalē intelligētiaz. ¶Ps. Supcecidit ignis. s. luxurie: ⁊ non viderūt sole. i. lumē rōnis. vñ de senib⁹ luxuriosis q̄ qsierunt susannā ad nefarium opus secū trahere ꝺr Daniel. xiij. q̄ auerterūt oculos suos. s. mētis ne viderēt celū neq̄ recoꝛdarent iudicioꝛ iustoꝛ. In huiꝰ figurā legitur q̄ samson postq̄ adamauit dalilā deceptus ab ea excecatus est. Judicū. xvj. Sic qui deuincit a cōcupiscētia carnis abstract⁹ ⁊ illect⁹ ⁊ quasi decept⁹: excecat a demonijs vt nō cōsideret offensam dei: ⁊ mala multa incurrit. Un̄ ⁊ seneca in ꝓlogo declamās ait. Nihil est tā mortiferū ingenijs q̄ luxuria: fq̄dē rōnē ꝓturbat: intellectū hebetat: memoriā eneruat: obliuionē imittit: errorē infundit: ignoꝛantiā inducit: ⁊ hoiem q̄si bestiā facit. ¶Bus etiā dicit in. vj. ethicoꝛ. q̄ intantū actus ille venereus rōnem absoꝛbet q̄ impossibile est aliquid intelligere in ipsa delectatiōe tali.

Vedit intelligentiam.

Quinto cōsumit quietez mētis ⁊ mūdiciā. ꝺr ¶Prouerb. xxij. Qui diligit coꝛdis mundiciaz diligek a dño. sed certe etiā corpis mūdiciā diligit dñs. vt ptz ꝑ ea q̄ oꝛdinauit in veteri lege: ex q̄ imundi corpe arcebant a tēpli ingressu: ⁊ i nouo tractaturi aliq̄d sacrū: nō nisi mūdatis seu lotis manibus ꝺ audēr: sed luxuria tollit vtrāq̄ mūdiciam plus q̄ alia vitia. Mentē em̄ implet varijs passioib⁹: ⁊ inq̄etudinibus suspitionū ⁊ vitijs. Un̄ Hiero. in lib. ꝯ Jouinianuz ait. Amoꝛ forme mulieris rōnis oblīuio est ⁊ insanie ꝓximus. minimeq̄ ꝓueniēs aio sapientū: altos ⁊ generosos spūs frāgit: ⁊ de altissimis cogitatiōibus ad hūillimas detrahit. querulosos: iracūdos: temerarios: dure iperiosos ⁊ seruilr blādos facit: ⁊ cū fruēdi cupiditate insatiabili fiagrat plura tpa lacḥymis ⁊ qōnibus pdit. hec ille. ¶Mundiciaz corpis tollit. ⁊ hoc est qꝺ ait apls. s. Loꝛ. vj. ¶Omne pctm̄ qꝺ fecerit hō extra coꝛp⁹ suū est. q̄ aūt fornicat in coꝛpus ꝓpriū peccat. qz videlz nō solū facit aiam imundā vt alia pcta: sz etiā corpus illud offendit indebite resoluēdo. vñ nō solū polluti pctō luxurie debēt abstinere de necessitate a cōione: sed etiā polluti nocturno somno monenk eā dimittere ꝓpter imundiciā ⁊ hebetudinē mētis: qꝺ nō ꝺr de alijs ita.

Vedit mētis q̄etem.

Sexto consumit gr̄am. Tollit em̄ gratiā ois virtutis: gr̄az oꝛdinis: gratiā datā gratis. Non requiescet ait dñs Noe spūs meus in hoie in eternū. i. gr̄a spūssancti vñ pcedūt vtutes ⁊ hoc qz caro ē. i. carnalis ⁊ luxuriosus sicut tpe diluuij. Gen. vj. Nulla vtus vera pōt eē simul cū luxuria: sz simul oēs coꝛruūt. Null⁹ luxuriosus pōt recipe gratiā oꝛdinis: nec deberet oꝛdinari. In cui⁹ figurā ꝓcepit dñs q̄ scabiosus nō accederet ad ministrādū in tēplo nec ḥernios⁹. qꝺ exponit Greg. in. c. pastoralis. dicens scabiosum significare luxuriosum coꝛpoꝛe. Scabies enim pcedit in coꝛpoꝛe ex ardoꝛe nimio interioꝛi. Ḥernios⁹ significat luxuriā mētis. Tales nō debēt oꝛdinari. vt habeꝫ disti. xlix. c. Hinc etenim. Sed ⁊ dediti hmōi vitijs nō pñt ministrare nisi cū dānatione sui. Et si sunt notorij vel accusati in iudicio deberēt ꝓiuari officio ⁊ bñficio. ¶Frequēter etiā ꝓiuak q̄s gratia gratis data ꝑ hmōi vitiū. Un̄ narrat Greg. in lib. dialogoꝛ q̄ cū quibusdā ꝑdicātibus veritatē fidei cū fuissent absciſe ligue a gothis infidelibus postea loq̄bank ficut si eas ḥaberēt miraculose: sz vn⁹ eoꝛ ꝓpter lapsum carnis subito amisit tale donū. Septimo ꝓsumit aiam. ⁊ postea coꝛp⁹ in gehēnaz: nisi de hac in vita penitet. vnde Apoc. penul. ꝺr. ¶Fornicarijs mēdacib⁹ veneficis ⁊ homicidis pars illoꝛ in stagnum ignis ⁊ sulphuris. Et Jude. s. c. Subintroierūt quidā hoies impij gratiā dei nostri in luxuriā trāsferentes. ⁊ paulopost. Sicut sodoma et gomoꝛra: ⁊ finitime ciuitates simil mō exfornicate ⁊ abeuntes post carnē alterā facte sunt exemplū ignis eterni penā sustinētes. ⁊. s. Loꝛ. iij. Qui violauerit templū dei. i. aiam per luxuriā: dispdet illuz deus. i. ꝑ diuersas partes perdet aiam. ⁊ postea coꝛpus mittēdo in gehennā. Et Aug. dicit q̄ quicunq̄ senserit in se aliq̄ capitalium dñari: vt foꝛni-

Consumit gratiaz.

Consumit animaz.

cationē:adulteriū:homicidiū:⁊ alia hmōi:eterna illū flā
ma trucidabit.di.xxv.§.Als aūt ea. Exemplum aliquod.

¶De simplici fornicatione. Lapīm.ij.

QOst tractatum de luxuria in gñali:nūc videndū est de specieb⁹ eiꝰ singulis ⁊ ponūtur esse quinq;.xxxvj.q.j. lex.§. Cū ergo.scz fornicatio:stupꝝ:adulteriū:incestus: raptus Adde ⁊ vitiū ꝯ naturā qō distinguit in ḡttuoꝛ spēs vl modos.s.molliciē: sodomiticuz: bestialitatē ⁊ aliū modū innominatū:cū.s.vir nō vtit mō naturali muliere. Hoc aūt vitiū ꝓtra naturā ꝓpterea ibi nō ꝓnumerat in illa ꝑdicta assignatiōe:quia solū ibi ponunt ille que humane nature nō repugnāt vt est vitiū ꝯ naturā ꝑm Tho. Adde etiā sacrilegium qō facit spēm de p se:sed ibi nō cōnumerat.q: ꝑm Tho.pōt in diuersis spēbus ꝑfatis reperiri. Nā si abutat persona cōiūcta p spūalē cognationē vt cōmatre: vl filia spūali:erit sacrilegiū ad modū incest⁹. Si abutat sctimoniali cū sit ꝛpo desponsata erit sacrilegiū ad modū adulteriū. Et inquantū est sub ꝑtis spūalis cura cōstituta:erit sacrilegiū ad modū stupꝝ. Et si violētia iferat:erit rapt⁹ spiritualis. Opz aūt distincte ꝓfiteri has spēs. Et sufficiētiam hoꝛ fic assignat.b.Tho.ij.ij.q.clxij.ar.j. Pctm luxurie in hoc ꝓsistit q̄ aliqs delectatiōe venerea vtit nō ꝑm rectaz rōnē. Et q: spēs luxurie sumit nō ex circūstātijs. q: iquātū hmōi nō dāt spēm actui:ſz ab obiecto qō est materia act⁹ ꝯ opz spēs luxurie assignari ex pte materie q̄ pōt rōni recte nō ꝓuenire. Et ꝫ pōt eē dupl'r. Uno mō q: hz repugnātia ipsa materia ad finē venerei act⁹. Et hoc dupl'r. q: aut inquātū impedit ḡnatio ꝓlis. ⁊ sic est vitiuz ꝯ naturā: qō est in oi actu venereo ex quo generatio sequi nō pōt. Aut inquātuz impedit debita educatio ⁊ ꝓmotio ꝓlis. et sic est fornicatio. scz simpliciter soluti cum soluta. puta cū meretrice: vidua: vl ꝛcubina. Alio mō materia venerea inquātū exercet act⁹ venere⁹ pōt eē nō ꝓueniēs rōni recte p cōparationē ad alios hoies. Et hoc dupl'r. Primo q̄dē ex pte femine ipsius cui q̄s cōmiscet: q: scz ei debit⁹ honoꝛ nō seruat: ⁊ sic nō est incestus q̄ est abusus cōsanguinee vel affinitū. Scdo ex pte eius in cui⁹ ptāte est femia. ⁊ ꝫ triplic iter: q: aut est in ptāte viri sui: ⁊ sic est adulteriū: aut i potestate ꝑis: ⁊ sic est stupꝝ. s. illicita defloratio vginū: si tñ violētia nō inferat. Si aūt violētia inferat femie vel parētib⁹ erit rapt⁹. Si aūt hēat votū ꝓtinētie. vt moniales vel beghine vel clerici ⁊ religiosi: ⁊ sic erit sacrilegiū: qō tñ reduci pōt ad aliquā ꝑdictaz speciez vt dictū est: tñ distincta spēs est. Idē si i loco sacro cōmittat q̄cūq; luxuria. Diuersificant autez iste spēs ex pte femie magis q̄ ex parte viri q: in actu venereo femina se hz vt patiēs ⁊ p modū materie: vir aūt p modū agentis. Et ꝑdicte spēs assignant ꝑm differētiā materie vt dictū est. Et q̄uis diuersitas materie solū nō diuersificet spēm: tñ diuersitas ista assignata ꝑm materiā ꝓpterea diuersificat spēm q: hz i se annexā diuersitatē formalē obiecti ꝑm diuersos modos repugnātie ad rōnē. Itē nō est incōueniēs q̄ i eodē actu reperiant diuersoꝝ actuū defformitates ꝯ diuersas virtutes: ⁊ sic adulteriū est sub iniusticia ⁊ sub luxuria. Pñt etiā aliq̄n eē diuerse spēs luxurie in eodē actu. vt si ꝓiugatus cognoscat monialē vginē ⁊ cōsanguineā suā rapiens de monasterio: sic erunt simul adulteriū: sacrilegiū: incest⁹: stupꝝ ⁊ rapt⁹. s. vnū pctm ḧns defformitatē oīm dictoꝝ pctoꝝ ex illis circūstātijs necessario cōsitēdis. Itē actus circūstates actuz venereū illiciti in matrimonio vl extra vt oscula tactus ⁊ hmōi pertinēt ad impudicitiaz. Hec oia Tho.vbi.s.

Sufficiētia spēcī luxurie.

§.I. De fornicatiōe igitur

q̄ est ꝑma spēs luxurie. Notādū qō ait ps. lxxij. Perdidisti oēs q̄ fornicant abs te. Perdidisti. i. pdes tu de⁹. Utitur ꝑterito ꝓ futuro ꝑm mozē ꝓpheticū ꝓpter certitudinem rei. Perdes. s. morte eterna, oēs indistincte sine acceptiōe personarū. q̄ fornicant vel cozpaliter p luxuriā. vl spūaliter per ydolatriā: vel criminaliter p quācūq; culpā. abs te. i. abstracti et illecti tpalib⁹. Hec Hugo cardinalis. Ex q̄bus vbis tria possunt elici ad declaratiōez materie fornicatiōis.

¶Primo fornicatio multiplr incurrit. ibi. oēs q̄ fornicāt

¶Scdo dānatio certitudinaliter ꝓmittit. ibi. Perdidisti.

¶Tertio subtractio dei spūaliter subsequitur. ibi. abs te.

§.II. Quantuz ad primum

Sciēdū q̄ fornicatio in scripturis sōz idolatria vl infidelitas aliqn ex eo q̄ aia recedat p intellectū a deo adherens falsitati ⁊ errori. Et de hac sepe repꝛehēdit pplꝰ ātiquus iudeoꝛ q̄ sepe idolatrabat. vñ ōz Osee. iiij. Fornicati sunt a deo suo. s. israelite p idolatriā. ⁊ j. Paral'. v. fornicati sūt post deos pplorū. s. israelite. ⁊ Judicū. viij. Fornicati sunt cū Baalim. qui erat idolū gentiliū. ⁊ Sap'. xiij. Initiū fornicatiōis exq̄sitio idoloꝛ. ⁊ cū ezechiel de fornicatiōe illi⁹ populi loq̄tur ꝑcipue Ezech'. xvj. p totū: de hac intelligit. Aug. ad idē dicit. Idolatria ⁊ quelibet noxia superstitio fornicatio est. xxviij. q. j. Idolatria. Et in ea. q. c. seq. dicit idē Aug. Nō solū mechatio est illius q̄ carnē suā ꝓaminat; ſz etiā qui simulacrū facit mechak. De his nō est dubium: q: ꝑdidisti oēs q̄ fic fornicant. Scdo fornicatio ōz large et moraliter quecūq; culpa mortalis inquātū p eaz q̄s recedit etsi nō fide: tñ affectu a deo legitimo spōso aie. vnde dicit Aug. q̄ auaricia ⁊ q̄libet culpa q̄ aia aberrat a lege dei fornicatio dici pōt. xxviij. q. j. Idolatria. Et de hac pōt intelligi illud qō dixit dñs p Hiere. iij. c. Tu aūt fornicata es cuz amatoribus multis. tñ reuertere ad me: ⁊ ego suscipiā te. Alia cū tot fornicak amatoribꝰ quot creaturas inordinate ⁊ supꝛa deū diligit. Hāc fornicationē spūalē significat fornicatio samaritane: q̄ post q̄nq; viros concubina erat cuiusdā. vñ xps dixit. Hunc quē nunc habes nō est tuus vir. Job. iij. Sic aia tpe puericie hz vt legitimos viros q̄nq; sensus: q̄rū instinctū sequit sine pctō anteq; hēat vsum rōnis: ſz cū ꝓuenerit ad vsuz rōnis. si nō adheret deo indecent ficit cōcubina diaboli adherēs errori ⁊ fornicak a deo. Sz deus imittit aliquādo tribulatiōes circa ipa tpalia. vt fic recedat ab amatoribus: ⁊ accedat ad xꝑm virū legitimū. ꝑm illud qō dicit Osee. ij. Ecce sepiā viā tuā spinis. ⁊ seq̄tur amatores suos ⁊ nō inueniet ⁊c. Et dicet reuertar ad virū meū ꝓiorē. Tertio ꝓprie dicit fornicatio actus venereus fornicatio inter solutū ⁊ solutā: q̄uis etiā aliquādo largius noie fornicatiōis intelligak ois actus luxurie vt illud. s. Lozv. Audit inter vos fornicatio q̄lis nec inter gentes. ⁊ tñ illud ꝓprie erat incestus. vñ ad maiorē distinctionē ōz hec fornicatio simplex inter solutū ⁊ solutaz. Et de hac sicut de alijs duab⁹ verificak illud: Perdidisti oēs qui fornicant. vñ Deb. xiij. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit de⁹. scz ad mortē eternā. Sed tria arguměta videtur esse in ꝓriū. Primū: q: de⁹ nō ꝓcipit aliq̄d qō sit mortale pctm. sed de⁹ ꝓcepit Osee ppbe dicēs. Vade sume tibi vxoꝛē mulierē fornicariā: ⁊ fac tibi filios fornicationuz Ergo fornicatio nō est pctm. Scdm est quia omne peccatū mortale ꝯriat charitati. ſz istud nō ꝯriat charitati. quia nec charitati dei cū nō fit directe cōtra deuz. nec charitati ꝓximi: q: per hoc nulli homini fit iniuria. Et Aug'. etiam dicit. Ois summa xpiane discipline in mia ⁊ pietate cōsistit quā q̄ hz etsi lubricū carnis patiak: vapulabit ſz nō pibit. q̄ fornicatio nō est mortale. Tertiū est: q: Osē. dicit di. xxxiij. Christiano nō dicā plurimas: ſz nec duas habere simul licitū est: sed vnā tm: aut vxoꝛē: aut si cōiūx deest loco eius ꝛcubinā. ſz in ꝛcubinatu est fornicatio simplex. q̄ ⁊c.

Fornicatio dr idolatria.

De mortale dr large et moraliter fornicatio.

Propriissime actꝰ venereꝰ dr fornicatio.

Fornicatio ē pctm.

Ad quod dictū est fornicationē eē pctm. absq; dubio tenēdū est ꝑm Tho. ij. ij. q. clxij. ar. ij. Et ad argumēta rndek. Ad ꝓimū tripliciter. Uno modo ꝑm Hiero. videlicz q̄ meretricē ⁊ fornicariaz quādā assumpsit in vxoꝛē: ⁊ de ipudica fecit castaz. ⁊ ꝑm hoc in nullo pōt argui sicut nec hodie si quis meretricē duceret in vxoꝛē volentez honeste viuere,

xxxij.q.j.c.nō est culpādus. Alio mō fm Tho. vbi. s. dicē dū q fornicatio dr esse pctm inquātū est ꝫ rectā rōnē. Rō aūt hois recta est fm q regulat volūtate diuina q est prima & summa rō. Et iō qđ qs facit ex volūtate dei ei⁹ pceptō obediēs nō est ꝫ rectā rōnē. etsi videatur cōtra cōem ordinē rōnis: sicut nec ē ꝫ naturā qđ fit p miraculū: q̄uis fit ꝫ cōem cursum nature. & ideo Osee nō peccauit fornicādo ex dei pcepto. Nec ꝓprie talis cōcubit⁹ dr dici fornicatio nisi referēdo ad curlum cōem. Tertio mō fm Nico. de lyra dr vxor fornicaria mulier q erat gētilis q dicebat fornicaria spūalr: q: idolatra. Et hoc fecit ex dispēsatione dei. Ad scm rndet. b. Tho. vbi. s. q fornicatio simpliciter pugnat charitati primi quātū ad b q repugnat bono prolis nasciture. vt dicet in seq. §. duz scz dat operā gnationi nō fm q cōuenit pli nasciture. Qđ aūt dicit Ambr. nō est sic intelligēdū vt cū quocūq vitio luxurie moriēs nō dānet ꝓpter opa mie exhibita. sed q: p illa opa mie dispone tur ad gram & pniam. vñ veniā in psenti cōsequat de lubrico. Ad tertiū dicit Gratia. di. ea. q ibi concubina sumit improprie: videlz p ea q ducta est ve in vxorē: sed sine solēnitate legali: puta sine instrumēto dotibus vel testibus & hmōi. Hāc cōiugē facit affectus: sed concubinā nominat lex. Et sic etiā sumitur di. xxxiij. c. is qui nō habet. ffirma ergo permanet snia: q: mortale est ois fornicatio. Et ideo perdidisti omnes qui fornicantur.

§. III. Quantū ad secūdū

pncipale. s. q fornicatio sit pctm mortale: q: dr. Perdidisti scz eternalr: ꝓbari pōt q̄druplici rōne. Et ꝓmo videlz q hoc est ꝫ legē naturalē. qđ declarat. b. Tho. in. iij. s. gētiles sic sentētialr. Rō naturalis dictat hoi q filij debēt nutriri a parētib⁹ vsq ad tpus debitū. Ad hoc aūt nutrimētū ptinet nō solū cib⁹ corpalis: sz etiā intellectualis scz doctrine mor & discipline quor non est capax puer ante vsum rōnis. Et cū postea fit capax nō pōt postea vna die cūcta addiscere: sz paulatim. Et ad nutrimētū corpale nō sufficit pr in pueritia. Ad nutrimētū aie p correctionē nō sufficit mater. Naturalr est hō pronus ad malū ab adolescētia sua: & in tali etate parū timet matrē: sz opz q bacculus timoris paterni fit sup eum. Opz g̃ si ꝓples dz duci ad pfectionē statꝰ sui fm aiam & corpꝰ ad qđ natura instigat parētes: q simul stent pr & mater p magnū tps. Sed fornicarij cū nō sint astricti aliqua lege ad cōmanēdū: sz possint ad placitū separi: imo & debēt separi ꝓpter piculū vt palea iuxta ignē: & ꝓpter scādalū alior amouēdū. Si autē separr sequr destitutio ꝓlis qđ est cōtra legē naturalem Cōtra naturā. i. rōnē naturalē igitr est q ꝗs vtat vago cōcubitu. put fit per fornicationē: sed opz q fit maris ad feminā cū qua pmaneat nō p modicū tps: sed diu vel etiam per totā vitā. Inde est q maribꝰ in specie hūana magna sollicitudo de certitudine ꝓlis inest cui imminet educatio ꝓlis. Sed ad hanc certitudinē facit determinatio maris ad feminā p mrimoniū p qđ indissolubiliter adunicē liganr. Nec obstat si aliqs fornicādo aliquā cognoscēs sufficienter putet ꝓli de educatiōe: q: illud qđ cadit sub determinatione legis iudicat fm id qđ cōiter accidit: et nō fm id qđ in aliq casu ptigit. Idē quasi hr. ij. ij. q. cliij. ar. ij. Secda rō qua ꝓbat fornicationē simplicē esse mortale talis est. Nullus pctm excludit a regno dei: vel facit hoiem dignū morte eterna nisi mortale. sed talis est fornicatio: scz excludēs a regno dei. Nā ad Gal. v. dicit aplus notatis q̄busdā pctis. & inter cetera fornicatiōe. Qui talia agūt regnū dei nō ꝓsequētur. & Ro. j. Enumerans multis pctis & inter illa fornicatione subdit. Digni sunt morte nō solū qui faciūt: sed & q cōsentiunt facientib⁹. Unde legit de quodā cōcubinario q cū esset infirmus et cōfessor qđā visitās eū nollet absoluere nisi eā de domo emitteret: ille assensit. ficq sumptis cuz lachrymis multis oīb⁹ factis decessit. Cuncq iste cōfessor qui erat sctus hom⁹ p eo oraret existimās ad purgatoriū trāsisse ꝓpter pniam apparuit quadā vice ei se asserēs fore dānatū: & hoc q: ficte penituit intēdens cōcubinam reassumere si euasisset.

Tertia rō est: q: est cōtra legē diuinā: ꝫ illud videlz ꝓceptū decalogi: non mechaberis. Exo. xx. Qđ exponens Isido. ait. Nec quisq ꝓter matrimonij federa alij femis misceat ad explendā libidinē. xxxij. q. v. nō mechaberis. Sic etiā exponit Augusti. in. c. meretrices. iiij. q. vbi ait. Meretrices esse et ad meretrices accedere ꝓhibet dns quarū venalis est turpitudo. Ex quib⁹ vbis ptz ꝓdictā autoritatē q ponit ꝓ glo. sup illud Deutero. xxiij. nō erit meretrix de filiabꝰ israel nec scortator. eē corrupte scriptaz scz ipam auctem que dicit quarū turpitudo est venalis. Un aliq volebāt arguere fornicationē esse veniale pctm qđ falsum est. Vult ergo dicere glo. venalis nō venialis Ad hoc etiā facit qđ dr: Tobie. iiij. Attende tibi. i. caue ab oīi fornicatione: et ꝓter vxorē tuā nunq ꝓ patiaris crimē scire. Crimē ꝓprie iportat pctm mortale. Unde ex determinatione facta p aplos in primo cōcilio hierosolymis mandatū fuit cōuersis ad fidē: precipue gētilib⁹ vt abstinerēt se a fornicatione. Actuū. xv. Et hoc ideo q: pagani putabāt sibi hoc licere. Augu. etiā in quodā sermone ad pplm ait. Nō licet vobis fornicari: sufficiāt vobis vxores. Nō licet vobis hre cubinas: etiā si vxores nō haberē. di. xxxiij. audite. Quarta rō est ex taxatiōe pnie eis. Solus em p pctis mortalib⁹ inuenit taxata pnia: non aūt p venialibus. et rō est fm Tho. in. iiij. q: inter mortale et veniale est infinita distātia. Nā mortali debet infinita fm diuturnitatē. i. ifernalis. Veniali aūt debet pnia finita & talis Sed p fornicatiōe hr taxata pnia. s. septē annor. sicut p adulterio: piurio: homicidio: & hmōi. vt hr. xxij. q. j. predicandū. vt scz p pniam septifornis gra spūssancti p peccatū amissa & reparet vel reparari ostēdat. xxxiij. q. ij. hoc ipm in glosa. Ex quo sequit q est pctm mortale. ꝓpter qđ ait aplus. s. Thessalo. iiij. Hec est voluntas dei vt abstineatis vos a fornicatione. q: perdidisti oēs qui fornicantur.

§. IIII. Quātū ad tertium

subtrahit vtiq dei pūtia p gratiā p fornicationē. Un dic abs te. s. tales sunt seu efficiunt p hoc vitiuz abs te. i. sine te. Sed ve eis cū recesserō ab eis. dic dns Osee. vij. Fornicatores em de⁹ punit: angelus fugit: diabolus colit: ipsum primū ledit. Qđ de⁹ puniat fornicatores seuere pz p illud qđ ait aplus. s. Cor. x. Neq fornicemur sicut q̄daz cor fornicati sunt: et ceciderūt vna die. xxiij. milia. qn scz pplus israel fornicat⁹ est cuz filiabꝰ moab. Dist: ibi habes Nūeri. Et sic ve fuit eis. Et hoc merito: q: facit de tēplo dei domū meretricū. s. Cor. vj. Membra vestra sunt tēplū spūssancti. & in figurā dr. ij. Macha. vj. q tēplū dei erat plenum cōmestationib⁹ & scortantiū cū meretricib⁹. qđ summe displicet deo. Fornicatio. ait Isido. maximuz scelus p carnis immundiciā: q: tēplū dei violat. xxxij. q. vij. c. nō solū. Angel⁹ fugit tātū opprobriū cū sit purissim⁹ & mūdicia diligat. Angelis suis mādauit de te (ait psalmista) vt custodiāt te. Sed si filia regis dareē alicui in custodia et illa fornicaret: nōne summe displiceret ei. Bernar. In quouis angulo reuerētiā exhibe angelo tuo: nec audeas ꝑsente eo facere qđ nō faceres me vidente. horret igitur tātū fetorē. Unde in vitas patrū habet q cū angelus bonus comitaret quendā ex patrib⁹ trāseūtes coza pulchro iuuene bene ornato: sz luxurioso. angelus claudit sibi nares. Et cū pater ille interrogaret causaz: cū ornamēta ei⁹ redolerēt. Rndit q ꝓpter luxuriaz cui erat deditus ei fetebat: & sic querebat eū fugere. Et sic ve eis. Diabolus libēter habitat in mēte luxurioſi. Unde Job. xl. Dormit behemoth in locis humētibus. i. in mētibus carnalibus Itē Job. xl. c. Fortitudo eius in lūbis eius: & virtus illi⁹ in umbilico ventris eius. In lūbis em dicit esse sedes luxurioſe i viris. & in muliere dr esse in umbilico: inde semē

fornicatio maxime adeo punitur

Diabolus habitat in luxurioso.

ab eis decidit. Propterea diabol⁹ habitat in eis: q; multū lucrat cū eis plus q̄ p alia vitia. Nā duos capit simul fornicātes vbi p aliā vitia vnū. Et in figurā huius legio demonū eiecta ad imperiū xp̄i a quodā petijt vt in am intrandi gregē porcoz & accepta ptāte p̄cipitauit eos in mare. vt hꝫ Mat. viij. & Luce. viij. ad significādū q̄ libēter habitāt in luxuriosis figuratis p porcos q̄ delectantur versari in sceno. Et inde p̄cipitat in mare vitioz. Ue aūt eis quos inhabitat diabolus. Ledit cor suū. q; vt ō: Osee. iiij. Fornicatio & vinū & ebrietas auferūt cor. Proximus ledit ex inde q; si gñat filiꝰ illegitimꝰ est: & priuat oi dignitate tē porali & ecclīastica ordinationū & platuraz nisi legitime tur: ac etiā hereditate paterna: & cōtumeliat a cūctis. Et frequēter q; sunt maloz moz nocēt toti parētele. sicut pz in abimelech filio gedeonis nato ex pcubina: q; mortuo patre interficere fecit. lxx. fratres legitimos vno excepto q̄ fugit: vt solus dñaret. vt hꝫ Judicū. ix. Vñ ō: di. lvj. c. si gēs. De cōmixtione meretricū estimādū est degeneres pplos ignobiles & furētes libidine oēs fore p̄creādos & ad extremū vniuersam plebē ad deteriora et ignobiliora vergentē: & nouissime nec bello sclāri fortē: nec in fide stabilē: nec honorabilē hoīb⁹. nec deo amabilē esse vēturam sicut alijs gētib⁹ hispanie & puincie & burgūdoz pplis cōtigit: q̄ a deo recedētes fornicate sunt. Aduertēdū etiā q̄ cuz sm theologos in. iiij. et canonistas. affinitas contrahat p fornicationē: nullā cōsanguineā eius cū qua ḡs fornicat⁹ est pōt habere in vxorem vsq; ad. iiij. gradum inclusiue. qō si fecerit matrimoniū nullū est: & cōtinue in pctō morātur dū sciunt factū. Et sic ve eis: & demū eternum ve. q; sm Gr̄eg. Momentaneū est qō delectat, eternum qō cruciat. Figurat talis per hydropicū: qui quāto plus bibit: tanto plus sitit. sic insatiabilis est voluptas sm Bedam super illud. Ecce quidam hydropicus erat ante illum: scilicz ieſum. Luce. xiiij.

De adulterio. Capitulum. iij.

Adulterium est secūda spēs luxurie. Et sicut spm nomē sonat est accessus ad alienū thoz. vñ adulterium q̄si ad alteri⁹ thoz accessus. Jn quo sm. b. Tho. ij. ij. q. clviij. ar. viij. dupliciter ḡs castitatē hūane gñationis q̄s offendit. Primo inquātū accedit ad mulierē nō sibi matrimonio cōiunctā qō reqrit ad bonū plis ppie educāde vt dictū est in p̄cedēti cap. Alio modo q; accedit ad mulierē p matrimoniū alteri copulatā. & sic impedit bonū plis aliene: & ḡ iusticiā agit. Eadē rō est de muliere q̄ p adulteriū corrūpitur Vñ Eccli. xxiij. dr. Dis mulier relinquēs virū suū peccabit. Primo em in lege altissimi. q; incredibilis fuit. i qua scz p̄cipit. Non mechaberis. Secō virū suū derelinqt, in q̄ facit ḡ certitudinē plis. Tertio i adulterio fornicata est. & ex alio viro statuit sibi filios qō est ḡ bonū ppie plis. Sed primū est cōe oīb⁹ pctis mortalib⁹. alia duo q̄ ponūtur in dicta aucte spāl⁹ ptinēt ad deformitatē adulterij. & sic adulteriū est determinata spēs luxurie vtpote specialē deformitatē hns circa act⁹ venereos. Hec Tho. Et sic manifestū per se q̄si est semp mortale. Est aūt aliqn adulteriū simpler cū scz altera ptiū est cōiugata: & non alia. Aliquādo est duplex vt cū vtraq; pars est coniugata qō grauius est. Aliqn hz aliā deformitatē vt si nō sit altera pars cōiugata vel etiā cōiugata: est tm vel vgovl cōsanguinea vel monialis: & tūc cū adulterio simul est ibi alia spēs luxurie. Qō aūt dicit Sept⁹ pbs vt allegat Hiero. q̄ adulter est ois in vxorē suā amator ardētioz. q̄uis talis nō violet fidē matrimonij: tm facit cōtra bonū mrimonij inhoneste eo vtens. Jō aliqualr pōt dici adulter: nō tm ppie q̄ intret hanc speciē. Et nota sm Pe. in. iiij. q̄ in adulterio sm q̄d plus peccat mulier q̄ vir. s. q; facit ptra bonuz plis & rationē scādali. sm vo aliū respectū scz quantū ad bonū fidei equalr peccant. Et q; hec est cā sufficiens qua alter possit aliū dimittere. ideo equalr hoc potest vterq;. Sed quātū ad predominātiā rōnis: q; vir hz rōnē magis vigorosam ad resistēdū passionib⁹: ideo ceteris paribus plus ipe peccat adulterādo q̄ mulier. De dimissione propter adulteriū. vide. j. in. iij. pte. ti. j. De adulterio loquēs dñs per psalmistā ait. ps. xlix. Cū adulteris portionē tuā ponebas. Et paulo post arguaz te & statuā contra faciem tuam. ponere portionē suam cū adulteris est participare. idest adulterare. Jn his autē tria notantur.

¶ Primo crimē detestandum. ibi. Cū adulteris portionem tuam ponebas.

¶ Secō ligamen eius intimandū. ibi. arguam te &c.

¶ Tertio grauamē expectandū. ibi. & statuā ō faciē tuā.

§. I. Quātū ad primū. cer-

tū est adulteriū esse valde detestabile pctm & graue. Cuz adulteris portionē tuā ponebas: vt. s. esses & tu adulter. Osee. vij. Dēs adulteratores q̄si clibanꝰ. s. intus ardētes p concupiscētiā extra fordētes p immūdiciā. postea i aia & corpore incēsi p gehēnā. Vñ adulteriū q̄ graue sit ostendit Clemēs. Quid inqt in oibus pctis adulterio grauiꝰ est. scōm nāq; locuz in penis tenet. xxxij. q. vij. Nā in pctis q̄ sunt ō primū. pmū penale. i. dignū pena. etiā mortē corporis ē homicidiū. scōz est adulteriū. Maius em est q̄ furtū & rapina & mēdaciū & multa alia. Ex oīi siquidē gñe causaz oñdit grauitas hui⁹ pcti & detestatio. Ex cā. s. effi-

Adulteriū est detestabile

ciēti: materiali: formali: finali: & circūstātiali. Ex cā effi-

Gradus adulteriū.

ciēti. nā saltē alter eoz hz in se sacm mrimonij: qō est maximū significatiōe. b. aūt dico sacm magnū xpoz & ecclīa. Significat em cōiunctionē deitat⁹ cū hūanitate: & xpi cuz ecclīa. nūq; aūt deꝰ separat⁹ est ab hūanitate postq̄ assumpsit eā: nec xpus ab ecclīa: nec ecclīa a xpo. Cōtra illud tā magnū sacm vbi est qdā dignitas agit adulter separās se a ꝓiuge & alteri adherēs. Dignitas aūt psone sm Tho. in. s. ij. aggrauat pctm: q; quāto in maiori dignitate: tāto graui⁹ peccat cetēris paribꝰ. Secō ostēdit grauitas huius pcti ex cā materiali, ipsi⁹. s. act⁹ q̄ exercet p dictus. & sic vbi diabolus in alijs pctis vnū interficit: p illud duo fit imo plures: q; interponunt mediatores. Et tātū crescit aliqn fatuitas amoris vel poti⁹ libidinis q̄ p̄curat mors cōiugis p adulteruz vel p adulteratā. vel p mixtū eā actiue in vxorē mortuo coniuge. qō si fecerit cū effectu secuto si duxerit illā in vxorē cōtinue manēt i pctō mortali: q; matrimoniū nullū est ppter impedimētū criminis. & sic multiplicant pctā. ex de eo q̄ duxit in ma. quā pol. p adul. c. fuper eo. et. c. significasti. de hoc tm vide pleni⁹ in. iij. parte ti. j.

Jn adulterio dupliciter ḡs offendit.

Multiplex adulteriū.

Tertio ex cā formali. Hec est in qlibz pctō mortali auersio ab incōmutabili bono. sed per nullū pctm rō ita absorbet ab oī consideratione dei: ita vt efficiat tot⁹ caro sicut ibi. Hiero. dicit q̄ etiam in actu cōiugali p̄sentia spūsancti nō hꝫ a veris pphetis. s. q̄d actū pphetandi. multo magis in actu adulterij totalr mens auertit⁹ a deo ppter inordinatū amorē vñ p̄cedit adulteriū. Vñ ō: Prouer. vj. Qui adulterē ppter cordis inopiā. s. amisso vigore rōnis. pdit aiam suā: turpitudinē i ignominiā ogregat sibi & opprobriū ei⁹ nō delebit. Quarto ex cā finali. Finis hui⁹ mali est p̄secutio voluptat⁹. Sed quāto ḡs pōt remediare alicui pctō et nō facit: tāto graui⁹ peccat: q; maiori inordinatiōe volūtat⁹. Iz huic malo pōt de facili remediare. q; si hz vxorē pōt sibi satisfacere. Vñ apls. Propter fornicationē. s. vitādā vnusq̄sq; suā habeat vxorē. j. Cor. vij. si nō hz pōt sumere: q; vt ait idē apls. Melius est nubere q̄ vri. i. incidere i adulteria & alias cōcupiscētias & voluptates dānatas. Nec excusat te si dicis nō possem pascere vxorē & nutrire filios si haberē nisi dotē haberē sufficiētē. Melius est pati dispēdia i tpalib⁹ & recipere minorē dotē & facere minores pōpas & pascere aie sue q̄ in talia incidere, vitia p q̄ dānat. Si aūt sumere nō vult q; ad hoc nō cogitur: seruet castitatē. Quinto ex cā circūstantie ag-

Quis plus peccat i adulterio.

grauaꝫ pctm̃. Nã quãto plura scãdala ⁊ mala inde sequũ/tur tãto grauio⁹ est pctm̃. Sed q̃s posset enumerare mala que sequũtur ex adulterio. Quot homicidia inde sequũ/tur ⁊ quãta. ⁊ nõ solũ in coꝛpe: sz in aia. Nã quã dispõnem bonã hr̃e põt q̃ in adulterio cõstitut⁹ subito occidiꝫ. quot hereditates deꝛedanꝫ p filios habitos occulte ex adul/terio q̃bus vt legitimis relinquiꝫ hereditas. Quot ince/stus inde pcedũt dũ ꝛhũt: q̃ aliq̃n sunt ꝓsanguinei. quot regna exterminata sunt. Nõne troia ciuitas illa tam famo sa ppter adulteriũ ppetratũ a paride cũ helena totaliꝫ de structa est. Nõne dauid ꝓpter adulteriũ cõmissum cũ ber sabee vt occultaret addidit ꝓditionez ⁊ homicidiũ pcu/rando fidelissimũ milites suũ occidi: et ꝓpter adulteriũ in punitionẽ filio⁹ eius absalon expulit eũ a regno: ⁊ publice peccauit cũ vꝛoꝛib⁹ pꝛis suis: vt hr̃. ij. Regũ in plurib⁹ ca. Et cũ adulteriũ sit ita graue: tñ videꝫ vificari illud Osee iiij. Non est veritas. s. fidelitatis in terra. non est mia. s. ad aiam suã ⁊ pximũ: sed maledictũ mẽdaciũ: furtũ: adulte/riũ inundauerũt. i. abundãter creuerũt. et sanguis sangui nem tetigit. i. pctm̃ pctõ cumulaꝫ dũ nõ p pniam tollit.

§. II. Quantũ ad secundũ

sz q̃ pꝛhibeꝫ adulteriũ: ⁊ ligat⁹ est q̃libet ab oĩi lege vt caueat se ab eo. Vñ dicit dñs. Arguã te. s. de adulterio. et hoc p scripturã. ois em̃ scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad arguendũ. ij. Timo. iij. et pꝛecipue scriptura legis. Unde ꝺ: Jaco. ij. Redarguti a lege. s. estis quasi trãsgres/sozes. Arguit ergo dñs de adulterio.

¶ Primo per legem intrinsecam ⁊ naturalem.

¶ Scõo per legẽ moysaicam ⁊ ppꝛhetalem.

¶ Tertio per legẽ euãgelicam ⁊ supernalem.

¶ Quarto per legẽ canonicam ⁊ synodalem.

¶ Quinto per legẽ ciuilem ⁊ imperialem.

Lex naturalis intrinseca mẽti est illa q̃ dicit: q̃ tibi nõ vis fieri vide ne tu vnq̃ alteri facias. Tob. iiij. sz q̃s est il le q̃ velit vꝛoꝛẽ suã adulterare. certe nullus: nisi fatuus ⁊ pessim⁹ exercẽs lenocinia. Nulla mulier hoc desideꝛat nisi fatua ⁊ mala. imo nõ põt pati vir talẽ iniuriã: sz expellit ⁊ peutit. ⁊ vꝛoꝛ summe turbaꝫ de adulterio viri cuz nouit. ergo ⁊ tu b̃ serua erga pximũ et nõ adulterabis. Adeo b̃ vniuersaliꝫ dictat lex seu rõ naturalis: q̃ etiã ãte legẽ natu ralẽ scriptã ethnici ⁊ idolatre habuerũt p crimine ⁊ ma/gis abhoꝛrerẽt q̃ homicidiũ. Et i signũ huiꝰ q̃n abꝛaã p/pter famem descẽdit in egyptũ cũ vꝛoꝛe sua sara ppulchꝛa rogauit eã vt nõ indicaret se esse vꝛoꝛẽ ei⁹: si iterrogareꝫ. Et hoc iõ fm̃ Nico. de lyra. Quia cogitauit q̃ si sciuissent vꝛoꝛẽ suã esse cũ ob pulchꝛitudinẽ eius cõcupiscerẽt eam cognoscere: ne adulteriũ perpetrarent q̃ summe detesta/bãtur: occidissent abꝛaã vt possent postea eaꝝ sine vitio adulterij minus sibi faciẽtes cõsciam de homicidio q̃ de adulterio. Scõo arguit de adulterio de⁹ p legẽ moysai/cam ⁊ ppꝛhetalẽ. Exo. xx. Nõ mechaberis. hoc est adulte/rabis. ⁊ adijcit pena Leuiti. xx. vbi ꝺ: Moꝛiet mechus ⁊ adultera q̃ adulterati fuerint. Vñ scribe et pharisei ad/ducẽtes ad iesum mulierẽ in adulterio deꝛehensam dixe rũt. Magr̃ hec mulier modo in adulterio deꝛehẽsa est. Moyses mãdauit in lege hmõi lapidare. Jo. viij. et per Malacb. dicit dñs. iij. c. Ero testis veloꝛ maleficis adulte/ris ⁊ piuris. s. ad accusandũ vt puniaꝫ. Q̃ aũt aliq̃i ex patrib⁹ cũ haberẽt vꝛoꝛes accederẽt ad ancillas p haben dis filijs. vt abꝛaã ad agar. Gen. xvj. ⁊ iacob ad balam ⁊ zelfan ancillas. Gen. xxx. nõ ppter hoc cõmiserũt adulte/riũ: q: cognouerũt eas nõ fozmicarie: sed maritali affectu cũ q̃bus deus dispẽsauit vt simul haberẽt plures vꝛoꝛes absq̃ pctõ. vt ex̃ de diuoꝛ. c. gaudem⁹. et hoc ob multipli/cãdũ cultũ dei q̃ remãseꝛat solũ in familia eoꝛ ex multipli catiõe hoim eoꝛ p gnationẽ i illa familia. et etiã ob spũalẽ significationez q̃ hr̃. xxxij. q. iiij. recurrat. ⁊. c. seq. ⁊. c. obij/ciunt. Tertio arguit seu rephendit adulteriũ p legem euãgelicã. Nã dixit xps in euãgelio Mat. xix. Quos de⁹ cõiunxit hõ nõ separet. repꝛehẽdẽs illos iudeos q̃ dabant libellũ repudij vꝛoꝛi cũ nõ placeret eis: ⁊ ea dimissa ꝛhe/bant cũ altera adultera: declarans hoc esse adulteriũ non matrimoniũ. et q: moyses ꝓpter duriciã ⁊ crudelitatẽ illo rũ hoc pmiserat: nõ vt bonũ ⁊ licitũ: sz vt minus malũ ne occiderent vꝛoꝛes si dimittere nõ possent. Separat igit hõ q̃s de⁹ ꝓiunxit. ⁊ male facit infringẽs dei oꝛdinationẽ: cũ sine cã legitima dimittit vꝛoꝛẽ: vel vꝛoꝛ virũ. ⁊ multo magis si adulterat: ⁊ peius si de facto cuz alia ꝛhat. Pꝛo nulla igit cã licitũ est accedere ad aliã q̃ ad ꝓpꝛiã vꝛoꝛẽ. Nec ex eo q̃ sterilis sit vꝛoꝛ: vt ex alia habeat filios: nec ex eo q̃ infirma qualicunq̃ ⁊ quacũq̃ diutina infirmitate ⁊ incurabili: siue sit ceca: siue paralytica: siue leꝛosa. Nec ex eo q̃ est adultera vel quãtũcũq̃ mala vel hereꝛica. Bene posset dimitti quãtũ ad cohabitationẽ ⁊ thoꝛũ ppt̃ adul teriũ vel piculũ sui ꝓbabile coꝛpoꝛis vel aie: sz nõ quoad vinculũ. i. q̃ possit accedere ad aliã viuẽte pꝛima: alꝰ ad/ulteriũ est. Et idẽ de vꝛoꝛe erga virũ. Unde Aug. Sic nõ sunt faciẽda adulteria volũtate etiã pcreandi filios: sicut nõ faciẽda furta volũtate pascẽdi pauperes. xxxij. q. iiij. fi/cut. ⁊. q. v. si vꝛoꝛẽ. ⁊. q. vij. ꝓ totũ. Quarto arguit̃ p legẽ canonicã ⁊ synodalẽ. Nam ecclesia ꝼm̃ antiquas regulas ímponit pniam septẽnẽ p adulterio. vt ptz. xxij. q. j. c. pdi/canduz. q̃uis hodie sint in arbitrio cõfessoꝛis pnie impo/nende: siue p ĩsto siue p alio pctõ. Et in aliq̃bus eccleſijs epalibus est etiã sñia excõicatiõis lata p synodales ꝛ ad/ulteros. De iure aũt cõi q̃uis nõ sint excõicati ipso facto: deberẽt tñ excõicari q̃n est manifestũ ⁊ perseuerãs. A deo aũt semp̃ sunt excõicati adulteri etiã occulti. Punit etiaz ipm adulterũ iure petẽdi debitũ ab vꝛoꝛe: ita q̃ nõ teneꝫ eiꝰ vꝛoꝛ reddere debitũ: cũ hoc certitudinaliꝫ nouit. q̃nimo statuit' eccl'ia q̃ si i adulterio pseuerat notoꝛio: nullo mõ ꝺz ei reddere debitũ q̃ innocẽs est. ad hoc ne videaꝫ faue/re ei in adulterio: sz desistat ab eo. Unde Hiero. Cũ vꝛoꝛ carnẽ vnã i aliã diuiserit ⁊ se a marito p fornicationẽ sepa rauerit: nõ ꝺz teneri ne virũ quoq̃ sub maledicto faciat: dicẽte scriptura. Qui tenet adulterã fatuus est ⁊ iiquus. xxxij. q. j. dixit dñs. ⁊ in. c. seq. Et idẽ iuris est oino i viro ⁊ vꝛoꝛe. q̃nimo põt ꝛ volũtatẽ adulteri vel adultere q̃ fidez seruat castitatis petere diuoꝛtiũ ⁊ nõ cohabitare cũ adul/tero: ⁊ intrare monasteriũ q̃n adulteriũ est notoꝛium. vt notaꝫ. xxxij. q. ij. agathosa. cũ glo. Si vis plenius de his vide in. iij. pte. ti. j. c. xxj. Quinto arguit̃ p legez ciuilẽ ⁊ imperialẽ. Nam p legẽ ciuilẽ ꝓpter adulteriũ ꝓbatũ vꝛoꝛ pdit dotes. vt in auꝫ. vt liceat marito. §. qui vo. colla. viij. pdit ⁊ famã ⁊ honoꝛẽ: pdit ⁊ vitã aliq̃n. Quãuis aũt ipse leges seculares nõ puniãt ita viros ppetrantes adulteria cũ solutis: sicut mulieres ppetrãtes cũ solutis viris vl'cõ iugatis. tñ fm̃ rectius iudiciũ ecclesie ita peccat vn⁹ sicut et alter: et ita deberet puniri. Vñ dicit Jnno. papa. Chri/stiana religio adulteriũ in vtroq̃ sexu pari rõne cõdẽnat. xxxij. q. v. ⁊. q. vj. Aug. ait. Jndignanꝫ mariti si audiãt ad ulteros viros similes adulteris feminis pẽdere. i. sustine re penas: cũ tãto grauio⁹ eos puniri opoꝛtuerit quãto ma/gis ad eos ptinet: ⁊ virtute vincere ⁊ exẽplo regere femi/nas. Pꝛiuat etiã lex ciuilis natos ex adulterio paterna he reditate: ⁊ oĩbus dignitatib⁹ tpalibus. Ecce quõ oĩa iura summe arguũt ⁊ detestanꝫ adulteriũ: et iõ sũme canẽdũ.

Lege ca nonica.

Lege ciuili.

§. III. Quantũ ad tertium

pncipale. s. grauamẽ expectãdũ. i. penã dicit. Statuã ꝓtra faciẽ tuã. i. in iudicio ipsa pctã ⁊ mala q̃ ex adulterio oꝛiũ/tur: tibi oĩdenꝫ ipa pctã ⁊ mala ⁊ ipa te accusabũt: ex q̃b⁹ cõdẽnaberis. Nã vt ꝺ: Heb. xiij. adulteros iudicabit de⁹: sz ad ignẽ eternũ. Et pꝛimo q̃dẽ pena est eis summa con fusio quã habebit adulter coꝛã toto mũdo. Certũ est q̃ si mulier nobilis nũc accusareꝫ de adulterio i iudicio in ali qua ciuitate coꝛã ppl'o haberet summã penã confusionis.

Pꝛima pena ad/ulterij ẽ cõfusio.

Q quãta ꝓfusio tũc coꝝ toto mũdo ꝛ amicis ꝛ inimicis argui de adulterio aiam q̃ nobilissima est q̃ violauit etiaꝫ sacrm dei. Q viri nõ erubescãt nunc de adulterio qõ manifeste cõmittũt: hoc ꝓcedit ex maxima cecitate. q: nõ cognoscũt grauitatẽ mali: cũ deberent magis erubescere q̃ mulieres. ſz tũc sublata tali cecitate ignoꝝãtie summe confusioni patebũt. Iiere. xx. Cõfundẽtur vehemẽter: q: nõ intellexerũt oppꝝobriũ. ſ. pcti. Primo statuet ante faciẽ suã grauitas huiꝰ pcti ex iniusticia maxima ꝛ iniuria quã fecit primo ex violatione sacri dei ꝛ ecclie ꝓpter qõ puniuit deꝰ terribiliꝫ istud vitiũ. Nã vt habet Judicũ. xx. ꝓpter adulteriũ ꝓpetratũ cũ vxore cuiusdã leuite a viris ciuitaꝫ Gabaa. q: noluerunt eos punire illi de tribu beniamin mortui sunt in bello circa. lx. milia hoim. Nã in primo ꝛ in scdo bello facto adinuicẽ. xl. tribus fuerũt debellate a tribu beniamin mortuis pluscꝫ. xxx. milibꝰ de ipis: q: cõfidebant de sua multitudine cũ essent. cccc. milia vel circa. In tertio bello cõpũcti ꝛ de dño cõfidẽtes habuerũt victoriã deleta tribu beniamin: scz. xxv. milibꝰ q̃ngẽtis exceptꝭ. Et hoc deꝰ ꝓmisit i penã adulterij. Sed i hystoriis romanoꝝ narrat q ꝓpter adulteriũ cõmissum ab antonio q̃ sibi cũ octauiano condiuiserat totũ imperiũ: ex eo q repudiauit vxorẽ suã antonius germanã octauiani ꝛ adhesit carnaliꝫ cleopatre regine egypti libidinose femine: octauianꝰ indignatus mouit ꝺ eũ bellũ nauale ꝛ terrestre: ꝛ vbicꝫ antonius fuit deuictꝰ ꝛ demũ fugiẽs ante eũ ipe cũ cleopatra seipsos occiderũt. Scõo statuet ꝺ faciem suã. ſ. adulteri odia: blasphemias: detractiões q̃ exurgũt ꝓpter illõ. Nã raro est q b̃ possit celari. Et si mulier cõmittat adulteriuꝫ qõ sciat: maritꝰ q̃si semꝑ odit eã ꝛ nõ patiꝫ eã aspicere: sibi ꝛ filijs improperat. Vñ oriunt cõtumelie meretrix nũcupat: qõ sustinere nõ valet. Si vir adulteriũ cõmittit vxor sciẽs blasphemat: cupit sibi mortẽ: summe odit eã cũ qua adulterat: anxiat suspitionibꝰ: ꝛ aliq̃n iudicij dei obliuiscit: qõ totũ agit adulteriũ cõmissum. Tertio statuet ꝺ faciẽ homicidia q̃ inde sequunt aliq̃n. Nã occidunt aliq̃n filij a talibꝰ cõcepti: etiã fine baptismo ad occultãdũ adulteriũ: qõ est maxima crudelitas: nec põt maior cogitari q̃ ꝓprios occidere filio: aliq̃n occiduntur ipsi adulterãtes: q̃uis eĩ nullo modo possint vt debeãt occidi a ꝓuatis psonis: nec pre: nec matre: nec marito: nec fratribus aut alijs: ſz solũ a iudice cõtatis ꝓpriis iuris. Et ſz canonistas grauissime punit interfector vxoris ꝓpter adulteriũ. vt xxxiij. q. ij. c. admonere. tñ de facto auditur sepe hoc fieri.

Quarto statuet ꝺ faciez furta inde secuta. Nam mulier multotiens dat adultero de bonis viri: ſz ꝛ si casu filiũ ex adulterio suscipiat: de bonis viri sui nutriet eũ: ꝛ hereditatẽ totã vl̃ partẽ suscipiet prijs sui putatiui. vñ cũ oia ista ipsa furet marito vel legitimis alijs heredibꝰ: q̃n misera vel quõ satisfaciet. Vide de hac satisfactiõe. ꝺ. ti. ſ. Quinto statuet ꝺ faciẽ diuersas spẽs luxurie inde secutas. Naz si vir sciẽs vxorẽ adulterã raro sibi recõciliat: q̃uis penitẽtez deberet suscipe: ſz indignatꝰ accedit ad alias feminas vel etiã masculos: cum tñ deberet cõtinere. et mulier hoc audiẽs de viro ex indignatiõe: aliq̃n etsi sit alꝭ casta inclinat ad turpia faciẽdũ cũ alijs: vel ꝑ alios modos. Et dili gẽter attendũ q nõ excusat mulier a pctõ adulterij assentiens viro timore verecũdie vel infamie: vel etiã mortis cõminate: sicut aliq̃n alique faciũt: q: licz sint pessime cõtẽte timẽtes si clamẽt: ne cõfundant assentiũt. Vñ illa nobilissima matrona Lucretia vxor Collatini alꝭ castissima mulier nõ excusat a pctõ adulterij: cũ assensit tarquino filio tarquinij superbi vltimi regis romanoꝝ ex eo q ille minatꝰ est: q si nõ cõsentiret sibi occideret iuxta eã i lecto famulũ diuulgans apud maritũ ꝛ alios q: in adultero eos cõprehẽderat occiderat. ꝓpter qõ illa timens magis infamiã q̃ mortẽ assensit: ꝛ postea ad ostẽdẽdã displicentiã huiꝰ facti ne crederet libidine victa coꝝ collatino marito suo ꝛ alijs cõsanguineis ad se vocatis gladio seipam occidit. Male fecit assentiẽdo ꝛ adulteriũ cõmisit: ſz peiꝰ adhuc se occidẽdo. vt oñdit Aug. in. ſ. de ci. dei. Non fecit illa castissima ꝛ sctissima susanna vxor ioachim. Sz cũ senes pessimi inuitarẽt ad nefas cõminando eã se accusaturos de adulterio si nõ assentiret eis. Nñdit illa et bene. Angustie sunt mihi vndicꝫ ꝛc. Vñ subito clamauit p adiutorio. et ſz illi senes accusassent ꝛ cõdẽnassent: deꝰ misericors: diter ꝛ mirabiliꝫ liberauit eã. Hystoriã hẽs Dañ. xiij.

De vitio contra naturam. Capitulum. iij.

Vitiũ contra naturã est altera species luxurie: qõ ẽ grauissimũ sup oĩa alia vitia luxurie. Vñ Aug. dicit. Adulterij malũ vincit fornicationẽ. ſ. in grauitate culpe: vincit autẽ ab incestu: hoc oĩm pessimũ est qõ ꝺ naturaz est. xxxij. q. vij. adulterij. Sed est ista spẽs nõ spãlissima quã opz cõteri ſz subalterna: genꝰ ad alias spẽs spãlissimas: videlicet

- Molliciem.
- Sodomiam.
- Innaturale.
- Bestialitatem.

Et de mollicie ait apl̃s. ſ. Coꝝ. vj. Nec molles regnum dei possidebũt. Sumit etiã mollicies ſm aliã acceptionẽ ꝓ vitio incõstãtie. ꝛ de hoc. ſ. De innaturali vitio ait Aug. Cõtra naturã est si vir vtat mẽbro mulieris nõ ad ꝺ deputato. Vñ apl̃s. Sciat vnusquisq̃ vas suum possidere in sctificatione ꝛ honore. i. ſm debitũ modũ: nõ in passione desiderij sicut gẽtes. i. pagani. Et intelligit non solũ de vase coꝝ pis sui: ſz etiã de vase vxoris ſm debitũ modum vt possit sequi gnatio filioꝝ ad honoreꝫ deꝰ: ꝛ non eo modo quo magis delectat. De sodomia ait apl̃s. ſ. Coꝝ. vj. Nec masculoꝝ cõcubitores regnũ dei possidebũt. De bestialitate Leui. xx. Qui coierit cũ iumento morte moriat. Dicit etiã aliquo modo vitiũ ꝺ naturã cũ vir agẽs cũ muliere: etsi seruet debitũ vas: nõ tñ debitũ modũ cõsuetũ a natura ꝛ magis aptũ ad gnationẽ: vt si mulier vertat viro dorsum ꝛ nõ faciẽ: vel si supgrediat virũ ꝛ hmõi modos mõstruosos q̃ vticꝫ pctã sunt: ꝛ aliq̃n etsi nõ semꝑ moꝝalia, qõ execrabiliꝫ fit i meretrice execrabiliꝰ i vxore. xxxij. q. vij. adulterij. Sed de hijs in. iij. ꝑte ti. ſ. c. xxiij. Vñ. b. Tho. ij. ij. q. cliij. ar. xj. sic dicit. Ibi eĩm est determinata spẽs luxurie: vbi spãlis rõ deformitaꝫ occurrit. q̃ facit indecẽtẽ actũ venereũ. Qõ põt esse dupliciter. Uno modo q: repugnat rationi recte qõ est cõe i oi vitio luxurie. Alio modo q: etiã sup hoc repugnat ipsi ordini naturali venerei actus q̃ conuenit humane spẽi: qõ oꝝ vitiũ ꝺ naturã: qõ pluribus modis cõtingere põt. Primo modo si absq̃ oi cõcubitu causa delectationis veneree ꝓcuret qõ ptinet ad immũdiciã quã molliciẽ vocãt. Scõo modo si fiat ꝑ cõcubitũ ad rem nõ eiusdem speciei qõ vocat bestialitas. Tertio mõ si fiat ꝑ cõcubitũ ad non debitũ sexũ: puta masculi ad masculũ: femine ad feminã: qõ sodomiticũ oꝝ. Quarto si nõ seruet debitꝰ modus cõcubẽdi: aut quãtũ ad instrm vel vas nõ debitũ: aut quãtũ ad alios modos mõstruosos ꝛ bestiales. Hec Tho. Et primi q̃ttuoꝝ modi dicunt cõtra naturã scz gnis. ꝛ q: ꝑ illos quattuoꝝ modos frustratur intentio nature: q: gnatio sequi nõ põt. Alius modus q̃ etiã cõtinet in quarto seruato debito vase: sed nõ debito situ: dr cõtra naturã: q: cõtra cõsuetũ modũ nature: ꝑ quẽ non ita apte ꝓcurari põt gnatio. Quantũ ad grauitatẽ eorum dicit. b. Tho. vbi. ſ. q̃ infimũ locũ tenet mollicies: deinde cũ non seruat debitũ vas vel modus: postea sodomia vbi nõ seruat debitus sexus: postremo vo bestialitas. De hoc vitio cõtra naturã predictos quattuoꝝ modos includendo põt ad arguedũ induci illud pſ. lxxxij. Disperierunt in endor facti sunt vt stercus terre. Et loquit ad lram. vt ptz ex versu precedẽti de madianitis inimicis populi dei: ꝛ capitaneo eoꝝ Sisara ꝛ rege suo Jabin. hi oẽs disperierunt. i. ꝑ diuersas ꝓtes ꝛ modos perierũt occisi i endor iuxta quẽ

Mollicies.

Vitiũ contra naturã cõtingit multiplicit

dam fontem ⁊ facti in magnā abominationē et fetorē vt stercus remanentib⁹ ibi cadauerib⁹ eorum insepultis. Sed mor:aliʳ significanʳ p hos labor:ātes vitio ꝓtra naturā qui mor:tui in aia sunt in maxima abominatione ppli dei. Et ex illis verbis psal. de hmōi possunt notari tria.

¶ Primo occasio culpe abominate. ibi. Disperierunt.

¶ Scōo abusio nature violate. ibi. In endor.

¶ Tertio cōfusio pene illate. ibi. Ffacti sunt vt stercus.

§. I. Quantuz ad primum

occasio culpe abominare ꝑ naturaz immittur in interfectiōe istor ꝙ disperierūt. scz Jabin rex Sisara capitane⁹ su⁹ ⁊ Madiā ppls ei⁹ isti disperierūt. Jabin interptaʳ sapiēs: scz sapia mūdi: de qua ait apls Ro. j. Dicētes se esse sapientes stulti facti sunt. s. p. superbiā qua se estimabāt ⁊ iactabant se sapientes esse. Ex superbia em̄ illor sapientū fm mūdū oñdit ibi apls fuisse hūiliatos ⁊ datos ita i repror bū sensum vt nō facerēt sibi cōscientiā de b̄ turpissimo vitio. Nā femine eor relicto naturali vsu exarserūt in eum vsuz ꝙ est ꝓtra naturā: masculi in masculos turpitudinē operātes. Et Jouē quē deor suor maximū colebāt refer rebāt pplis talia turpissima agētē eor poete. Et virgiliū maximū poctaz narrāt magnū sodomitā hist:iographi Et iulius cesar satis doct⁹ cū triūpho potiret ex victoria habita cōtra hostes sibi fuit publice imp:operatū vitiuz sodomie. Nec octauianus ita felix ⁊ sapiēs fm mūdū caruit hoc vitio. Et quare b̄ vitio supati nisi ꝓpter superbiā eor: qui oēs ad inferos descēderūt. Un Ezech. xxj. dicit. Hec fuit iniqtas. i. causa iniquitatis. sor:oris tue sodome superbia saturitas panis ⁊ aque ⁊ ocium. Et q: nō por:rigebāt manū pauperi. s. dādo elemosynas. Madiā interptaʳ declinās iudiciū. Et hec est scōa occasio sodomie declinare. i. nō considerare finale iudiciū in quo sodomite oino erūt muti: nullā excusationem valētes hre de tanta abominatione: cuz nulla bestia hoc egerit. Un sodomia interptaʳ muta: q: facit hoiez mutū vt excusare se nō possit sicut de q̄busdā alijs malis. Declinat etiā talis cōsiderare iudiciū qō fecit tpe noe ꝓpter hoc vitiū. s. diluuium vniuersale mittēs aquarū. Dis em̄ caro cor:uperat viaz suā. Gen. vj. q: vt ait Methodius martyr. Ffemie ex libidine nimia supgrediebanʳ virīs. Et viri in alterutrū exardescebāt coeūtes. Sed vnā ex causis acceleratiōis futuri finalis iudicij per ignē totū mūdū cōburentē ponit ppha Johel hui⁹ vitij augmētationē. Dicit em̄ dns. Congregabo omnes gentes: et deducam eas in vallē iosaphat ⁊ disceptabo cū gētib⁹. et q̄si cām assignās subdit. q: posuerūt puerū i pstibulo. Johel. iij. Sisara em̄ interptaʳ exclusio gaudij. Et hec est tertia occasio. q: em̄ tales excludūt a mēte sua gaudiuz spūale qō resultat ex bonis opibus ⁊ cōsiderationē gaudij celestis qō ꝓmittit subuenientib⁹ paupibus: ⁊ fine gaudio diu hō esse nō pōt: iō cōuertūt se ad gaudia mūdana. Saturitas cor:pis: curiositas ocij: audiendo turpia solacior: pōparū ⁊ hmōi vnde ꝓcedit tale vitiū. Un Ezech. in supradicta autoritate posuit ociū: ⁊ subtractionē elemosynarū ⁊ saturitatē. Et si saturitatē panis ⁊ aque dicit causam huius vitij: quāto magis erit causa huj⁹ saturitas carniū ⁊ confectionū: ⁊ potētis vini. vt maluatici: greci: vernacij: romanie: ⁊ hmōi p que turpissimi hoies decipiunt et allicium adolescētulos: vt inducāt eos ad hoc vitium.

§. II. Quantū ad secundū

talis culpa ꝙ est abusio nature notatur ibi. In endor. Endor em̄ interptaʳ fons gnationis. Est aut̄ fons gnationis mēbrū pudendū qō est instm gnationis hūane. vn̄ dispersi sunt in endor. i. p diuersos modos perierūt abutētes tali instro: siue p mollicie: siue p sodomiaz: siue p bestialitatē siue p alios modos. Est autē ita abominabile vitiū vt digne cōgruat eis ista ꝑcatio. dispeat. i. ex toto pereat de terra memoria eor. Nā spūssctus ꝙ optime nouit grauitatem pctōr nomiat hoc vitio irretitos pessimos: qō est superlatiuū mali ⁊ peius dici nō potest. Gen. xiij. Erant aut̄ hoies sodomor pessimi ⁊ pctōres nimis. Cōpr̄ehenditur autē eius grauitas ⁊ abominatio maxima in quinq.

¶ Primo q: est superās bestialē cōditionem.

¶ Scōo q: est clamās diuinā vltionem.

¶ Tertio q: est puocās vniuersalē gloriē indignationē.

¶ Quarto q: est inducēs magnā infectionem.

¶ Quinto q: est suscipiēs ois legis punitionem.

Vitiū cōtra naturā ē grauiꝰ aliꝭ peccatis

Primo igit̄ istud vitiū excedit bestialē ꝓditionē: q: nulla bestia repit̄ b̄ agere. Nō em̄ cōmiscet aīal masculū cuz masculo: nec femina cū femina: nec equ⁹ cū equo: nec equa cū equa: nec equ⁹ cū vitula: vl equa cū boue: sz masculus cū femina eiusdē spēi. Et p alia vitia hō efficit̄ similis bestijs: p istud aut̄ vitiū efficit̄ inferior omi bestia: cū nulla tanta turpitudinē agat. ⁊ hec est rō q̄re vocat̄ vitiū ꝑ naturā. Homo em̄ fm pbm est aīal rōnale. et inquātū rōnalis ꝓpetrādo alia pcta agit ꝑ naturā. i. ꝓtra rōnē naturalē Et fm hoc dic Jo. damas. q oē pctm est ꝑ naturā. Sed in quātū aīal fm aialitatē cōuenit cū bestijs. istud vitiū cōmittēdo agit ꝑ naturā. i. nō solū instinctū naturalē: sz etiā ꝑ instinctū bestialē seu aialē. Et sic agit ꝑ naturā gnīs fm Tho. Un Aug. Dor pessimū est qō ꝑ naturā est. xxxij. q. vij. adulterij. Et si dicat q sacrilegiū i luxuria videt grauius: q: ꝑ deū: p hoc aut̄ nō fit iniuria deo. Jtē q: adulteriū: incestus: stupr̄ū: videnʳ esse magis ꝑ charitatē ꝓximi cū p illa fit iniuria ꝓximo magna: p hoc aut̄ nō videt̄ illa fieri iniuria alicui. Rndet. b. Tho. vbi. s. q vitiū ꝓtra naturā est ꝑ deū: q: ordo nature ab ipo deo est. Et iō in pcatis ꝑ naturā cuz violet ipse ordo nature fit iniuria deo ordinatori nature. Et q: natura spēi est magis cōiuncta vnicuiq; indiuiduo: q̄ quodcūq; aliud indiuiduū. Et iō pcta ꝓtra naturā speciei sunt grauiora q̄ cōmissa ꝑ idiuidua. Scōo oñdit esse pessimū: q: ꝓclamat diuinā vltionē cito de ipo fiendā ꝓpter sui abominationē. Un Gen. xix. dixit dns. Clamor sodomor et gomor: reor multiplicatus est: ⁊ pctm eor aggrauatū est nimis. i. vitiū quod agūt clamat vindictā. Duo pctōr gna dicit scriptura clamare ad deū ꝓpter sui horroꝛē: videlz homicidiū ⁊ sodomiticū. vn̄ postq̄ occidit cayn fratrē suū abel dixit ei dor Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gene. iiij. postulās scz vindictā. De hoc aut̄ turpissimo ia induc̄ta est auc̄tas: q: clamor sodomor ⁊c. Et sic in b̄ assimilatur homicidio: ⁊ merito: q: vtrūq; destruit spēm hūanaz quātū se est: sed peior: modo sodomita. Nā homicida destruit separādo aīam a cor:pe que tm̄ remanet inor:talis et cor:p⁹ deinū reassumit. Sed sodomita destruit impediēdo ne sit hō. i. ne gnēt. Et nota modū loquēdi mirabilē scripture circa hmōi. Descēdā inqt dns ⁊ videbo vtrū clamorē ope cōpleuerint an nō est ita. q. d. admirādo viz possuz credere tātū nefas repiri i hoie. vn̄ volo videre clare hoc malū si ita est vt punia. Clamat in celuz.

Tertio est pessimū: q: ꝓuocat celestē patriā ad idignationē ꝓtra se. Judicabit in nationibus (inqt ps.) implebit ruinas scz dor. Implēde sunt ruine angelice ex hoibus ꝓcreatis q̄ in vltimo iudicio ⁊ nō pr⁹ reassumēt cor:pa sua mor:tua. Desiderāt g̃ aie sctor ardēter finale iudiciuz. fm Greg. in mor. vt reuniantur cor:pibus suis. Affectāt ⁊ angeli impleri seu restaurari ruinas suas ex hoib⁹ natis in mundo: ⁊ p ꝓsequēs cupiunt oēs multiplicatione hūani gnis p debitū tm̄ modū: vt cōpleat citi⁹ numerus elector in supna felicitate locādus sed cū b̄ impediāt dediti hoc vitio maledicto hz tota celestis curia eos in detestationē ⁊ abomiationē. Sed ⁊ ipse fili⁹ dei rex tori⁹ curie celestis ita abominatur. q: vt dicit Aug. vidēs hoc vitiū in hūana natura introductū fere desijt incarnari. Nā vt ait ipe Aug. violat̄ quippe p hoc vitiū societas q̄ nobis cū deo esse dz. cū illa natura cui⁹ ipe est auctor: libidinis puersitate polluit̄. xxxij. q. vij. flagitia Et in signuz maxime detestationis di. Hiero. sup Esa. q

Oēs sctī indignātur cōtra eum.

nocte illa qua ꝑps nat⁹ est oēs q̄ repti sunt illo vitio labo
rātes mortui sunt subito.nō em̄ voluit pati tantā ignomi
niā repire in natura nr̄a quā assumpserat. Quarto ē pes
simū q: inducit nimiā infectionē. Vñ apl's Ro.ſ.vocat
hoc vitiū passionē ignominie.i.nō nominādā. Et hoc iō:
q: vt dicit Ray.nō solū act⁹ ei⁹:sed os loquētis ipsa pla
tio ei⁹.ſ.fine cā vrgēti ⁊ aures audiētis ⁊ ipa elemēta pol
luit. Et imꝑator dicit in aut. vt nō luxurient̄ ꝑ naturaz.q
illud vitiū iducit pestilētias ⁊ tēpestates. ⁊ forte ista ē cā
ꝙre in multis ciuitatib⁹ italie frequēter supueniūt pestes:
q: magis abūdat tale vitiū q̄ in aliq̄b⁹ alijs. Sed in cō
pēdio theologie dr: q ipe diabolus tentans de hoc vitio
postq̄ induxit hoies ad b fugit abominās ex nobilitate
sue nature tātū scel⁹. Est aūt infectiuū ceteror: q: vn⁹ de
dit⁹ huic vitio est sufficiēs inficere totā vnam ciuitatē. vñ
figurat ꝑ lepr̄ā q̄ inficit cōuersantes cū lepr̄osis. Et iō fic
in lege mādabat tales seq̄strari a cōuersatiōe ceteror: ne
inficiāt alios. ita deberet euitari familiaritas eor:. Et in
figurā huius dictū fuit loth ad hoc vt euaderet mortem: q
nō moraret i sodomis nec i oīm circa regione. Gene.xix.
c. Alōge em̄ opz manere a cōuersatione cū eis. Adeo ab
horruit sctūs Loth istud facin⁹ q̄ disponebat filias suas
vgines tradere ꝓstupr̄adas vt cessaret sodomite a tali vi
tio. Et q̄uis nō bñ faceret: q: nō sunt faciēda mala vt eue
niāt bona: ita nec vt̄ euitent̄ maiora mala. dist.xiij.q. ait.
tñ ex detestatiōe b subito elegit ob grām hospituz. xxxij.
q.vij.offerebat. Quinto pz q̄ sit pessimū q: ab oi lege
punit̄ ⁊ guiter. Per legē q̄dē diuinā. Nā dr: Leui.xx. Qui
dormierit cū masculo coitu femineo vterq⁹ opar⁹ ē nefas
morte moriat̄. Per legē eccl'ie vbi ꝑ alijs pctis mortalib⁹
imponit pnia septēnis cōiter ꝑ b iponēda dr: pnia maior
q̄ septēnis ꝓpter enormitatē ei⁹. vt.xxxiij.q.ij.hoc ipz.§.
seq.⁊ deberet excōicari q̄ tales sunt notorij pmanētes in
b vitio. Nā cū sit grauis⁹ q̄ incest⁹ ꝑm Aug.⁊ incest⁹ est cū
mr̄e vel germana vel al's cōsanguinea seu affine carnal'r
cōmisceri. Si apl's excōicauit incestuosuz tradēs eū in po
testatē diaboli. vt ptz.ſ. Cor.v. mlto magis excōicari dz
ꝑ naturā peccās. Clerici aut̄ cōuicti de b vitio debēt offi
cio et bñficio ꝓuari. ex de excel.pla.c.clerici. ꝑm legē ipe
rialē dz talis decapitari: ⁊ q̄ cōmodat domū: et q̄ media
tor: ē.vt.C.de exor.di.cri.q̄ puero. ꝑm legē municipalē in
aliq̄b⁹ locis dz cōburi. et vbi seruat̄ talis lex libera repit̄
ciuitas talis ab b vitio ⁊ de⁹ mirabil'r ꝓsperat: ⁊ statum
ꝓseruat. ꝑm etiā leges sunt ifames ⁊ aduocare ⁊ ꝓcurare
nō ꝑnt cū.ſ.essent cōuicti: vt.ff.de postu.§. infames. Si
cut g̃ hmōi disperierūt in endor.i.ꝑ tale vitiuz abutentes
mēbro generatiōis: ita dispierat de terra memoria eor.

Maxie inficit.

Dñi lege puniꝛ tur.

Septē pene vitij cōtra naturā.

§.III. Quantū ad tertiuz

ꝓfusio pene notat̄ ibi. facti sunt vt stercus terre. Nō pos
sent assimilari alteri rei ita abominabili et fede. Johel'.ſ.
Cōputruerūt iumēta in stercore suo.i.ꝑm Greg. hoies la
sciui vitā suā i fetore luxurie finierūt. vñ ⁊ Lison vbi p̄dicti perierūt interptat̄ obstinatio: q: nisi a iuuentute resi
piscat ab b vitio vix vnq̄ dimittit i ꝓuecta etate. sz efficit̄ obstinat⁹ ⁊ expiētia b docet. Sz quātū fit abominabile dictū vitiū fedū ⁊ pessimū: ondit̄ ex punitiōe diuini iudicij in vita pnti ꝑ eos q̄ dediti erāt illi vitio hoies ciuitat̄ sodome ⁊ gomore seboim adame et segor: q̄nq̄ ciuitatuz. de q̄b⁹ habes hystoriā Gen.xix. Ubi dicit Vincen.in speculo hystoriali li.ij.circa b q̄ septē notant̄ ibi aggrauantia culpā illā. quib⁹ rndēt septe in pena. Et ꝓmū est corruptio nature. qō ostēdit̄ i clamore. sicut q̄ desper.at̄ clamat vt liberet̄ a corruptiōe: et iō in penā innaturalis fact⁹ est loc⁹ ille. Vsus est em̄ in mare salsum qō dr: mare mortuuz q: ꝑ naturā alior: ibi nec pisces viuūt: ⁊ aues desup volātes subito mortue cadunt. ad innuendū mortal'r q̄ tales cogitatiōes cōtēplatiōis aut affect⁹ nec ve actionis effectū hīe vinaciter pnt. Scōm in culpa fuit impudētia ⁊ libertas pcti. Ita em̄ libere b faciebāt malū ⁊ sine verecūdia ac si esset op⁹ licitū. vñ a maiore vsq̄ ad minorem irruerūt in domū Loth. vt aburerent̄ publice illis duobus angelis hospitio receptā a Loth. quos homies putabāt: ⁊ in penā pcussi sunt cecitate ⁊ facti in exēplū ppetui supplicij ignē sustinentes. vt dr: Gen.xix: Sic hodie alīq̄ sunt ita ceci q̄ nedū erubescāt: sz gloriant̄ de hmōi vel se excusant ꝓpter assuefactionē. vt dicit Aug. in lib. ꝙfes. q̄ flagitia q̄ cōtra naturā sunt qualia sodomor: semp repudiāda sunt. que si oēs gētes agerēt eodez criminis reatu lege diuina tenerent̄. xxxij.q.vij.flagitia. Tertiū aggrauans est sterilis cōmixtionis. Ex hmōi em̄ cōmixtione nihil pōt gnari. Cui rndet in penā sterilitas illi⁹ loci. qui nihil oino gignit vtilitatis. Sic tales aliq̄n priuātur gnatione filior:. vnde ffutifar q̄ emit Joseph dr: fuisse eunuchus. i. ineptus ad gnationē seu ad generandū. ⁊ b q: vt dicit Nico. de ly. glo. j.q.ſ. sicut eunuchus. dñs exiccauerat genitalia ei⁹: eo q̄ ad turpē vsum ei⁹ emerat Joseph. ideo dñs impediuit eū. ꝓpter tale vitiū pōt vxor: negare debitū ⁊ petere diuortiū q̄n est notorium. vt.xxxij.q.vij. oēs accusationes. in glo. sz etiā opa bona q̄si nulla faciūt

Quartū aggrauans fuit ardor: desiderij. Plus em̄ exardescere dicunt̄ hmōi hoies i viros q̄ alij i mulieres. Cui correspōdet in penā ignis ardor: q̄ cōbussit eos: et poma nata in arboribus circūpositis illi lacui vsq̄ ad maturitatē sunt coloris viridis. matura vo si incidantur fauille exeunt in signū ignis eterni. Vñ Bern. Gehēnalis flāma morā nō sustinēs sodomor: puenit tollere nationē ⁊ ipaz cōsciētiā tante cōfusiōis terrā cōsumpsit ignis sulphur⁹ ⁊ spūs procellar:. Quintū est fetor: carnis. Omnis em̄ luxuria ⁊ ista maxime est cā fetoris. vñ merito possit de eis dici illud ps.xiiij. De cadaueribus eor: ascēdit fetor:. Cui cor̄ndet in penam sulphuris fetor:. ps. Ignis sulphur et spūs procellarū. i. demones pcutiētes eos pars calicis eorū. Memoria ipsi⁹ vitij. ita fetet q̄ aliq̄n insensibilē facit Ju cui⁹ figurā vxor Loth q̄ respexit retro vt. ſ. videret illā ciuitatē: vsa est i statuā salis. Respicere retro est recordari hmōi scelerū cū delectatiōe ⁊ volūtarie. Sertū est tenacitas voluptat̄: q̄ hoies inueteratos in hoc vitio vix vnq̄ euadere sunt. Cui cōgruit gleba bituminis quā locus ille multifarie vomit. Bitumē aūt est quedam terra ficut cola adherēs. Nec tamē istud minuit pctm: sz aggrauat. nec excusati sunt a participatiōe pene: ficut nec criminis. Qui filiosfamilias ⁊ subditos nō cor:rigūt de b vitio digni sunt morte. ait apl's Ro.ſ. Nō soluz qui faciūt ea: sz ⁊ q̄ cōsentiunt facientib⁹. Joseph etsi puer noluit tacere cū vidit tātū nefas in fratrib⁹ suis. sed vt dr: Gen.xxxvij. accusauit frēs suos de crimine pessimo. ſ. q̄ cum iumētis vel cū maribus coirent vt sic punirent̄ a pre. nec dimisit correctionē ꝓpter odiū fraternū siue fratrū q̄ oderūt eū ita vt vellēt eū occidere. Septimū est cōtagiū quo inficit multitudo cohabitantiū ⁊ societas taliū. Cui rndet in penā: q: tota regio simul cū vrbe infecta subuersa est. Et ꝓpter hoc etiā dñs cōbussit puulos ⁊ innocētes: q: si vixissent ꝓpter cōtagiū imitatī essent opa turpia eor. vñ in hoc misertus est eis. ſ. q. iiij. etiā. §. paruulos. ffacti sunt ergo ⁊ fiunt demū tales vitiosi vt stercus terre.

¶ De incestu. ⁊ ibi etiā quō resistit luxurie. Lap'in. v.

Incestus est.

Incestus qui est altera species luxurie ꝓsistit in cōmixtione carnali cū cōiuncta consanguinitate vel affinitate vel spūali parentela. de quo pōt exponi illud ps. xxxſ. Nolite fieri sicut equus et mulus quib⁹ nō est intellectus. Ista est differētia inter hominē ⁊ alia animalia in motu passionum. Nam animalia bruta cū mouentur passiōe aliqua non possunt se continere ab ea nisi cohibeantur aliqua violētia alterius. Et ratio est: quia rationē nō habēt qua possint passionē moderari vel retinere. Unde cum asel'

lus vel equꝰ videt cibū quē appetit subito ponit se ad illū comedēdū nisi impediat vel vbereꝫ. Sz hō cū mouet passiōe siue desiderio cibi vel alterīꝰ rei pōt etiā data oīmi opportunitate se abstinere et nō uti ea re. ꝛ B ſō: q: hz rōnē q̄ pōt moderari et cohibere passiōes et mēbra corpis. q̄ si nonvtaꝫ rōne sz sequaꝫ passiones illicitas: efficiꝫ filis bestijs. Vñ Boe. in li. de philosophica ꝓsolatione. Itaq; fit vt q̄ ꝓbitate deserta hō esse desierit: cū in diuinā cōditionē trāsire nō possit: vertaꝫ in beluā. ꝛ pinaxie sequēdo delectatiōes venereas illicitas: in quib⁹ tota rō absorbet assimilaꝫ equo ꝛ mulo. hinc est q̄ dr Tob. vſ. per angelū raphaelē. Qui cōiugio vtunt vt a mēte sua excludāt deū ꝛ libidini sue vacēt: sicut equꝰ ꝛ mulus quib⁹ nō est intellectus. ſ. tales sunt. Et multo magis cū extra coniugiū sequunt suas voluptates: vt inceſtuz ꝛ hmōi. Nolite ergo ait psal. fieri sicut equus ꝛ mulus ꝛc. quasi diceret. Nolite sequi vitium luxurie. Tria possunt ibi notari.

¶ Primo precipit reluctatio voluptaꝫ. ibi. Nolite fieri.

¶ Secundo exprimitur abominatio incestuositatis. ibi Sicut equus ꝛ mulus.

¶ Tertio consequitur suffocatio rationabilitatis. ibi. Quibus non est intellectus.

§. I. A secūdo inchoādo

Inceſtꝰ vt dictū est. s. est spēs distincta luxurie ꝛ grauiꝰ ē adulterio. vt. xxvij. q. vij. adulterij. Et q hāc efficit q̄s filis equo et mulo. Equꝰ est fortis et ipetuosus. ita inceſtuosus tāto ipetu fert a libidine. q̄ nō attēdit ad aliquā parētele reuerētiā dūmodo sequaꝫ suā libidinē: sicut nec equꝰ attēdit si equa sit mr̄ vel sororꝭ nata ex eadē mre vel pre. Mulus cū dns suus ꝓsidit in eo dū appropiat se ei trahit calces. Ita inceſtuosus nō p corpꝰ tm̄ recalcitrat spūi: sz q̄ peiꝰ est: q: amico suo ꝛ benefactori nō parcit nec pri vl matri abutens aliq̄ ꝓsanguinea vel affine in hoc notabiliter iniuriādo ꝛ ledendo honorē suū. Pro declaratiōe huiꝰ materie opz aliq̄d dicere breuiter tm̄ de gradib⁹ ꝓsanguinitaꝫ ꝛ affinitaꝫ: ꝛ cognatiōis spūalis. Postq̄ gloriosus de⁹ pmos parētes creauit ꝛ in paradiso istituit mr̄imoniuz excluſit a cōiugio vnū gradū ꝓsanguinitaꝫ. dicēdo p adā Relinquet hō patrē ꝛ matrē: ꝛ adherebit vxori sue. Bene. ſ. idest nūq̄ licebit vllo tpe pri sumere filiā i vxorē vl matri sumere filiū i maritū: ꝛ multo minus extra ꝓiugiū carnaliter cognoscere: q: maximū eēt scelꝰ inceſtꝰ. In pmo etiā gradu ꝓsanguinitaꝫ i linea collaterali fuit cōcessum contrahere mr̄imoniū filijs ade. ppter necessitatē: q: alij non erāt. vñ oportuit ad multiplicādū genꝰ hūanū q̄ filij ade sumerēt i vxores sorores carnales: sz sublata hac necessitate sp fuit ꝓhibitū mr̄imoniū inter frēs ꝛ sorores ꝛ germanos: q: maxim⁹ inceſtꝰ: ꝛ mlto magis extra ꝓiugiū talis cōmixtio. In lege aūt antiq̄ fuerūt aliq̄ gdus ꝓsanguinitaꝫ expſſi in quib⁹ nō poterat ꝯhi mr̄imoniū. In noua aūt lege p determiationē ecclie sunt declarati esse q̄ttuor gdus ꝓsanguinitaꝫ ꝛ affinitaꝫ in q̄b⁹ nō pōt ꝯhi mr̄imoniū. vt i decretali. Nō dz. ex de ꝓsang. ꝛ affi. Est aūt prim⁹ gdus in linea collateraliū germani seu sorores carnales: seu frater ꝛ sororꝭ germani. Secūs gdus filij duoꝝ germanoꝝ q̄ dicunt cusini. Tertiꝰ gradus filij cōsobrinoꝝ seu cusinoꝝ. Quartus filij p̄dictoꝝ. In nullo g̃ horꝝ graduū pōt ꝯhi mr̄imoniū: q̄ō si q̄s faceret fine dispēsatiōe pape mr̄imoniū nullū eēt: sz cōtinuꝰ inceſtꝰ: et excōicati essent scienter hoc agēdo: ꝛ filij illegitimi eēnt. Silr si q̄s cognoscat aliquā ꝓsanguineā carnalr in quocūq̄ p̄dictoꝝ graduū inceſtū cōmitteret vterq; ꝛ enormē pctm̄: ꝛ tāto grauius quāto cōiunctior eēt gdus. In linea aūt ascēdēti⁹ dm doc. ꝛ descēdētiū est ppetua ꝓhibitio. ſ. ꝯhēdi mr̄imoniū. vt sz inter auū ꝛ nepotē: pauū ꝛ pneporē: et hmōi. ꝛ inceſtꝰ etiaz grauiſſimꝰ esset. Affinitas etiā hz q̄ttuor gdus infra q̄s nō pōt ꝯhi mr̄imoniū: ꝛ hi fundant in gradib⁹ ꝓsanguinitaꝫ. Nā ex mr̄imonio inter duos celebrato ꝯhiť ista cōiunctio q̄ dr affinitas inter ꝓsanguineos mariti: puta Petri oēs ex vna pte: et vxorē ipsi⁹ petri: puta malam. Et ex alia pte iter cosanguineos ꝛ cōsanguineas Mase oēs: ꝛ ipm petrū maritū ei⁹. Itē in eodē gradu in q̄ sunt ꝓsanguinei marito efficiūt affines mase: puta germanꝰ petri efficit affinis mase mulieris in pmo gdu. Cōsobrinꝰ petri efficit affinis vxoris mase i scōo gradu: ꝛ sic vltra. Idē p totū de cōsanguineis mase q̄d affinitatē cōtrahēdā cū petro. In his igit q̄ttuor gradib⁹ affinitaꝫ si q̄s ꝯheret mr̄imoniū nullū esset: sz cōtinuꝰ inceſtꝰ: ꝛ excōicati ambo scienter agētes. vt pz p cle. Et nota diligēter q̄ vt. s. dictū est etiā p simplicē fornicatiōnē fm docto. oīs theologos ꝛ canonistas ꝯhiť affinitas impediēs mr̄imoniū ꝛ dirimēs nō cū illa qua fornicat⁹ est: sz cū cōsanguineis eiꝰ: ita vt nulla earū vsq; ad q̄rtū gradū. O quot inceſtus sunt q̄ mr̄imoniū legitimū reputant. Ignorantia tñ facti ꝓbabilis nō iuris excusat. Itē nota diligēter q̄ si q̄s cognouit carnaliť mulierē cuiꝰ matrē vel filiā vel sororē germanā vel cōsobrinā hz vxorē si cognouit carnaliter illā anteq̄ ꝯheret p vba de pnti cū ea quā duxit in vxorē mr̄imoniū nullū est: ꝛ dirimi dz ꝓpter impedimentū affinitaꝫ p̄cedēs. Sed si coguit carnaliť illā postq̄ ꝯhit p vba de pnti cū p̄dicta. ſ. mre vel filia vel sorore vel alia consanguinea vel affine: mr̄imoniū q̄dē tenet: sz pdit ius petēdi debitum ab vxore: reddere tñ tenet: sed nō exigere absq; pcto mortali. vt ex de eo q̄ du. in vxo. quā pol. per adul. ꝛ xxvij. q. ij. c. qui dormierit. Et q: textꝰ ibi est obscurus vide glo. idē. xxij. q. vij. q̄ dormierit. cū pluribꝰ. c. Itaq; cognoscēs carnaliť affinē pdit ius petēdi debitū. Considera te quātū hor̄et ecclia istū inceſtū: ꝛ tñ non videnť hoies sibi cōsciam facere. Et B q: sunt sicut equꝰ ꝛ mulus. In cognatiōe vo spūali q̄ ꝯhiť in collatiōe quoꝝdā sacroꝝ scz baptiſmi ꝛ cōfirmatiōis si ꝯhať mr̄imoniū vel fiat carnalis cōmixtio inter cōiunctos taliter erit inceſtꝰ spūalis vñ et sacrilegiū etiā. Tres em̄ ibi sunt gdus cognatiōis

Primus ꝺ: cōpaternitas: ꝛ ꝯhiť inter patrē ꝛ matrē ei⁹ q̄ tenet ad baptiſmū vel cōfirmatiōnē: ꝛ eū qui tenet ad ipm baptiſmū vel etiā cōfirmationem: ac etiā vxorē eius vel etiā q̄ baptizat vel cōfirmat. Secūs ꝺ: pinitas. ꝛ cōtrahiť inter eū q̄ tenet ad baptiſmū vel cōfirmationē: aut etiā q̄ illa sacra cōfert: q̄ ꝺ: pater spūalis: ꝛ eū vel eā q̄ tenetur: q̄ ꝺ: filr ei⁹ spūalis: vel filia spūalis. Tertius ꝺ: fraternitas. ꝛ ꝯhiť inter illū q̄ tenet vel eā ad baptiſmū vel cōfirmationē ꝛ filios ei⁹ q̄ tenet. Si quis g̃ in aliquo horꝝ graduū q̄ ad vltra nō extendunt ꝯherit matrimoniū nullū est: sz dirimedū ꝛ inceſtus spūalis ac sacrilegium Et filr si q̄s cōmisit opꝰ carnale cū aliquo vel aliq̄ in aliquo gradu huiꝰ cognatiōis spūalis: inceſtuz cōmittit. xxx. q. iij. c. ſ. ꝛ. ij. ꝛ ex eo. c. martinus. Et vt ꝺ:. xxxv. q. viij. In cestuosi dū in ipo detestādo atq; nefando scelere manet. nō inter fideles xp̄ianos: sed inter gentiles ꝛ cathecumenos habeantur. Nolite ergo fieri sicut equus ꝛ mulus in cestū ppetrādo. Hec luxurie spes pōt figurari p socrū petri que tenebaꝫ magnis febribus. vt ꝺ: Luc. iij. que oratiōnibus apl̄oꝝ gratia xp̄i sanata est. Dicit em̄ Beda fignificari per hanc animā luxurie deditam.

§. II. Quantū ad tertium

Per ꝺ vitiū sequiť suffocatio rōnis. Sicut em̄ in equo ꝛ mulo nō est intellectꝰ. ita ꝛ in istis nō videť esse intellectꝰ seu vsus rōnis. Cū em̄ assigneť q̄druplex rō q̄re icōgruus est talis cōmixtio ꝓsanguineoꝝ vel affiniū fm Tho. ij. ij. q. cliij. ar. ix. inceſtuosus oēm istā rōnē abijcit non vtens intellectu. Prima rō est q: naturaliter hō dz quādā honorificētiā parētib⁹: p cōsequens alijs cōsanguineis qui ex eisdē parētib⁹ de, ppinquo originē trahūt. in tātū q̄ apud antiquos. vt Vale. maxi. refert nō erat fas filiū simul cū pre balneari. ne sic seipos inuicē nudos cōspicerēt. Manifestū est autē fm p̄dicta q̄ in actib⁹ venereis maxime

Per fornicatiōnez oriť affinitaſ

De cognatiōe spūali.

Rōnes q̄ inceſtꝰ sit incongruus.

ꝓfistit q̄dā turpitudo honoꝛificētie ꝛ̄ie. vñ de hꝭ hoies verecūdant. ⁊ iō incōgruū est ꝙ ꝓiunctio ꝙ venerea taliuꝫ ꝓsonaꝝ fiat adinuicē. Et hec rō videt expmi Leui. xviij. vbi dꝛ. Mater tua est nō reuelab turpitudinē ei⁹. Et idē postea dic in alijs. Scōa rō est q; ꝓsonas ꝓiunctas sanguine necesse ē adinuicē filꝭ ꝙuersari. vñ si hoies tales scz q̄ sunt ꝓsanguinei vel affines nō arcerent a cōmixtiōe venerea nimia opportunitas daret hoib⁹ veneree cōmixtionis ⁊ sic animi eoꝝ nimis emollescerent ꝙ luxuriā. ⁊ iō in veteri lege ille ꝓsone spāl̄r vident, eē ꝓhibite q̄s necesse est fil̄ cōmoꝛari. Tertia rō est. q; ꝙ b ipediret multiplicatio amicoꝝ. Dū.em vxoꝛe extraneaz accipit: iungunt sibi quadā spāli amicitia oēs ꝓsanguinei vxoꝛis ac si essent cō sanguinei sui. vñ dic Aug. xv. de ciui. dei. Habita est rō retinissima charitaꝫ, vt hoies quib⁹ esset vtilis atq; honesta ꝓcoꝛdia diuersaꝝ vicissitudinū vinculis necterent. Nec vn⁹ in vno multas hꝫet: sꝫ singule aspgeret in singulos.

Quarta rō reddit ⁊ addit ꝙ Aristo. ij. poli. q; cū natura liter hō ꝓsanguineas diligat. si adderet amoꝛ q̄ est ex cōmixtiōe venerea fieret nimi⁹ ardoꝛ amoꝛis ⁊ maxie libidinis incētiuū qđ castitati repugnat. Et q̄uis incest⁹ dicat q̄si nō cast⁹: ⁊ qlibet spēs luxurie coꝛrūpat castitatē: tñ antonomatice dꝛ de iceſtu q̄si coꝛruptio castitat; q; abusus maxime ꝓiunctaꝝ ꝓsonarū inducit coꝛruptelā castitatis: tū ꝓpter opportunitatē ad lasciuiā ex frequēti ꝙuersatione ⁊ cohabitatiōe domestica: tū ꝓpt nimiū ardoꝛ ē amoris. vñ certe magna nō solū incautela sꝫ fatuitas ē exquo mūdus est ita coꝛrupt⁹ sicut cernit et pueri puuli ex malis exēplis sint dediti talib⁹: simul facere dormire frēs cū soꝛoꝛib⁹. vel alijs ꝓsanguineis vel affinib⁹: aut cōpatres cū cōmatrib⁹ nimis domestice ꝙuersari. cū ad hoc aliq̄n fiāt vt apti⁹ possit malū fieri. Et filꝭ adolescentes indifferēter ꝙuersari cū alijs. Quantū aūt deo displiceat istud vitiū ex diuia punitiōe etiā i ꝙita ista oñdit. Nā ꝓpter incestū Paulus apl's excōicauit quendā coꝛinthiū q̄ abutebat nouerca sua ⁊ tradit⁹ fuit ꝓpter hoc in ptātē sathane vt hꝫ. ſ. Coꝛ. v. vt in coꝛpe verabat ⁊ aia. Rubē q; cognouit carnal⁹ vxoꝛē ꝓis sui Jacob diminut⁹ fuit in ꝓmogenitura. vñ dixit ei pater. Rubē ꝓmogenit⁹ me⁹ maioꝛ in donis scz esse debuisti. ſ. ꝓpter ꝓmogenituraꝫ: minoꝛ in impio scz es effect⁹ scz ꝓpter incestū tuuꝫ: q; ascēdisti cubile ꝓis tui ⁊ maculasti thoꝛ ei⁹. Geñ peñ. Sed ⁊ in lib. de bñdictionibus. xij. patriarchaꝝ legit ꝙ Rubē infirmat⁹ ad mortē ꝓpter hoc infirmitatē iliacā incurrit. Amon q̄ violauit soꝛoꝛē suā interfect⁹ fuit ab Absalon. vt ptꝫ. ij. Reg. xiiij. Ita gl̄osus baptista exhoꝛuit b facin⁹ ꝙ cū ꝓcepit Herodē regē b in curriſſe cū herodiade cognata sua egressus est desertum q̄ neq; ꝓpter pniaꝫ deseruerat vt increparet tātū nefas ⁊ cū sceleribus plurimis ille esset deditus solū de hoc publice arguit eū dicens. Nō licet tibi hꝫe vxoꝛē fratris tui. Mar. vj. ⁊ ꝓpter repꝛehēsionē hanc fuit Johānes incarcerat⁹ ⁊ decapitat⁹. Nō ergo in istis incestuosis est itellectus sicut nec in equis. quinimo equi et aliq̄ aialia bruta vident hoc hoꝛrere sumine. Nā pbus in. viij. de aialibus dicit ꝙ quidā equus q; pulcherrim⁹ erat cū fuisset deceptus: q; scz positus fuit pānus ante oculos eius. vt nō videret equā matrē suā: sed cū ea cōmiſceret q̄ etiā pulchra erat: post cōmixtionē amoto panno cū perpendit ita exhoꝛuit ꝙ seipm ꝓcipitauit. Nolite ergo fieri sicut equus et mulus quibus non est intellectus.

Sūme deo displicet in cestus.

§. III. De primo. ſ. vt resistat voluptati sue.

interioꝛ resistētia luxurie

Nota cū dꝛ. nolite fieri. q. d. etsi supueniat instigatio vel tētatio ad incestū sꝫ aliā spēm luxurie nolite acq̄escere ⁊ assentire volūtati. Totū em malū ꝓmo ꝓcedit a volūtate cū est mala. Jaco. iiij. Resistite diabolo ⁊ fugiet⁹ a vobis. Debilis em est hostis ait Chꝛysost. q̄ nō vincit nisi volentē. vñ ⁊ pbs in. iij. ethic. Pctm intēperātie vt est pctm luxurie dꝛ pctm puerile. tū q; sicut puer si in sua volūtate dimittit: crescit in ꝓpꝛia voluntate. vñ dꝛ. equ⁹ indomit⁹ euadit durus. ⁊ fili⁹ remissus euadit ꝓceps. ita cōcupiscētia si ei satisfaciat accipit maius robur tū q; sicut puer emēdat ꝓpt hoc ꝙ coerceꝫ. ꝓpter qđ dꝛ Prouerb. xxiij. c. Noli subtrahere a puero disciplinā. Tu virga ꝓcuties eū ⁊ aiam ei⁹ ab inferno liberabis. ſ. dū cōcupiscētie resistit: reducit ad debitum honestaꝫ modū. Et hoc est qđ ait Aug. in li. vj. musice. dicit em ꝙ mēte i spūlia suspēsa atq; ibi fixa ⁊ manēte: cōcupiscibilis. i. cōcupiscētie carnalis impet⁹ frangit. ⁊ paulatim repꝛessus extinguit. maioꝛ em erat cū sequeretur: nō oīno nullus sed et mīnoꝛ cū refrenam⁹: Et iō dicit pbs in. iij. ethicoꝝ. ꝙ quē admodū puer dꝛ fm ꝓceptū pedagogi viuere sic cōcupiscibile cōsonare rōni. Ultra istud remedium interius resistētie: triplex est aliud remediū exterius. sicut ⁊ cōtra ignem cui cōparatur luxuria. vt dictum est. ſ. triplex remedium adhibeꝫ ad extinguendū vel minuendum.

Triplex remediū contra luxuriā.

¶ Primo per aque infusionem.

¶ Scōo per lignoꝝ subtractionem.

¶ Tertio per ab igne elongationem.

Totū hoc patꝫ de olla q̄ est iuxta ignē q̄ si ita bullīat vt effundat qđ cōtineꝫ in ea aliq̄d ꝓdicoꝝ triū fieri ꝓsueuit q; vel aq̄ frigida olle infundit: vel de lignis subtrahitur vel olla ab igne elōgat. Sic cuz mēs interi⁹ feruet caloꝛe luxurie ita ꝙ suba vtutū q̄ ibi ꝓtineꝫ effundit dꝛ ꝓmo ad aquā recurrere. sed triplicē: videlz ad aquā lachꝛymaꝝ et cōpunctiōis cōsideras infirmitatē suā ⁊ periculū. ⁊ iō de uote poscēs auxiliuꝫ. Vñ dꝛ Sap. viij. Vt sciui q̄m aliter nō possum eē cōtinēs nisi de⁹ det. ⁊ b ipm erat summa sapietia scire cui⁹ donū esset. Adij dñm: ⁊ deꝛecat⁹ suꝫ illū Nec tñ ex b pōt se excusare incōtinēs: q; cōtinere nō pōt nisi de⁹ dederit gr̄am: sic nec etiā se excusaret aliq̄s pctoꝛ ex b ꝙ ꝓseuerat in aliq̄ pctō cū inde non possit recedere ꝓ pniam nisi de⁹ infundat gr̄am. Nā vt dicit. b. Tho. in. iiij. De⁹ nulli gr̄am subtrahit facienti qđ in se est. sꝫ parat⁹ est infundere se ꝓparāti. sic ⁊ castitaꝫ bonū a deo datur cū q̄s ꝙ oꝛones ⁊ ꝙ subtractiones occasionū ipm querit. ⁊ de b pōt intelligi illud ps. Confregisti capita draconū in aq̄s. i. principia tentationū carnaliū in aq̄s lachꝛymarū.

Primū est contritio.

Secūdū coꝛpalis afflictio

Qđ si aqua ista nō sufficit addat scōm aquā videlz alicui coꝛpalis afflictionis: nō tñ ꝓiculose. vt castrādo seipsum. vel aliq̄d hmōi. hoc cū esset pctm mortale. vt. xxv. di. per totū. ⁊ esset irregularis. Vñ qđ xp̄s ait Mat. xix. Sūt q̄ castrauerunt seipos ꝓpter regnū celoꝝ. intelligit fm Chꝛysо. ⁊ alios de castratione spūali. sicut et cum ait Mat. xviij. Si oculus tu⁹ scādalizat te: erue eū ⁊c. ꝙ qđ ꝓhibeꝫ aspect⁹ incitatiu⁹ ad malū. nō euulsio oculi coꝛpalis ꝓcipit. ita cōmēdant a xp̄o qui se castrāt. i. qui volūtarie a se resecāt cōcupiscentias carnis et venerea vt deo seruiāt. Debet ergo q̄s in tētationib⁹ luxurie positus ita carnē affligere vt piculū non sequat. sicut egit btus Bñ. cū fuit tētatus in solitudine vehemēter ꝓcit se nudū inter ꝙepꝛes ⁊ vrticas: et doloꝛe coꝛporis abstulit vulnus mētis. Sic et beat⁹ Frā. tētatus cū disciplina chorde nō sufficeret ad mortificationē tētationū nudus stetit inter niues formando de niue vxoꝛē ⁊ filios ⁊c. btus Bern. se misit in aquas gelidas ad repꝛimendā tentationē huius De quodā etiā iuuene narrat btus Hiero. ꝙ cuz fortiter tētaret de hoc vitio nec oꝛonib⁹: nec abstinētijs: nec vigilijs iuuaret ab impulsu vehemēti tētatiōis: demū pater monasterij hoc inuenit efficaꝫ remediū. Ordinauit cum monachis suis ꝙ quotidie ei diuersas molestias ⁊ cōtumelias aliqui inferret. ⁊ ipsimet accusaret eū apud abbatē ꝙ molestasset eos: ficeꝝ quotidie paup iuuēculus contumeliabat: ⁊ accusabat ab eis q̄ cōtumeliā intulerant. Trāsacto aliquo tpe cum hac mortificatione laboꝛ: vna dierū iterrogauit eū abbas quō sibi erat de tētatione carnis. cui rndit. pater mi. mihi viuere nō finit. quō luxuri-

ri concedit. sicq; p hūc modū afflictiuū ⁊ mortificatiuū sine periculo de tēptatiōe hmōi liberat⁹ fuit. De b̄ pōt exponi illud Eccl'i. iij. Ignē ardētē extinguit aq̄. i. vehemētē tēptationē luxurie aqua tribulationis mortificat. Et est tertia aqua. s. scripturarū lectionis earū ⁊ meditationis q̄ etiā ad b̄ multū opat. Unde Hiero. de pse. di. v. c. Nunq; Ama studia scripturarū ⁊ vitia carnis nō amabis. Uigilia eñ honestar, i. studia honesti tabefaciet carnes. Ecci. xxxj. Ibi eñ ptinet q̄ detestādū fit hoc vitiū. q̄q; nociuū q; pipm ad ignē eternū ducit. Sic legit in vitaspatruz de quodā sancto heremita ad quē accessit quedā publica meretrix: q̄ se iactauerat cū amatoribus suis q; illum sanctū ad opus nefarium ptraheret. Accessit ergo ad cellam seu heremitoriū ei⁹ quodā sero tarda hora ⁊ pulsans cellā ei⁹ simulabat se errare in deserto ⁊ viā rectā amisisse ppter qđ rogitabat vel vt in aliquo angulo heremitorij maneret tm̄ illa nocte manere ne foris inuēta deuorarēt a feris siluestrib⁹. Ille videns necessitatē extremā: ⁊ simulationē: ⁊ prauā illi⁹ intētionē ignorans: licz inuit⁹ ppt̄ piculū tm̄ charitate coact⁹ introduxit seperatim manere faciens. Media nocte diabolus cepit terribiliter illū patrē vexare de tēptatiōe carnis q̄ sibijpsi loquēs ait. Opa mala in tenebris fiūt. bona aūt in luce. Accēdit g̃ lucernā. et cū tēptatio creseret: cepit ad rep̄mēdū cogitare de igne infernī q̄ fm scripturas paratus est luxuriosis. iuxta illud fornicatoribus ⁊ homicidis ps illoz in stagnuz ignis et sulphuris, ⁊ cū nō cessaret tēptatio cepit sibijpsi dicere. Incipe nūc expiri penā illi⁹ ignis eterni qui longe grauior erit: cui⁹te debitorē pstituis faciēdo ad qđ icitaris posuit q; vnū digitū man⁹ ad ignē lucerne: ⁊ tātū tenuit q; totū cōbussit. Tā vehemēs erat tēptatio carnis q; adhuc; hoc nō cessabat ⁊ ipse apposuit sequētē digitū: deinde oēs alios successiue sic cōbusta manu tēptatio cessauit. Illa autez misera q̄ tps expectabat aptū ad inuitādū ad malū cū q; aliqs simulas vidisset qđ iste agebat ita horruit stupore vt moreret. Mane aūt facto illi lasciui iuuenes q̄ subintrarant ipsam pessimā meretricē venerūt ad cellā hui⁹ iterrogātes si pterito sero a casu applicuisset illuc aliq̄ mulier q̄ deuia erat. Rndit senex ibi iacet illa pessima femina: nā ⁊ mihi b̄ fecit qđ videtis: ostēdēs manū cōbustā et horridē facti. Uidēte sc̄z eā mortuā veniā postulabāt de malo qđ tractauerāt recōmēdātes eā sibi. Qui orone suscitauit eā. Mirandū est illud gestū imitandū. Neq; eñ legē cōi hoc agere liceret quātacūq; tēptatiōe pulsat⁹. Sz lege priuata. s. spūssancti q̄ cōi legi nō subijcit. vt. xix. q. ij. Due sunt. quā seq̄ nō dz dimissa cōi nisi sit certus ea duci: si nō vult seduci. Sedz remediū est subtractio lignorū. Si eñ oppositio lignorū auget flāmā: ita subtractio minuit. Ista ligna sunt cibaria ⁊ pot⁹: q̄ nō solū ex quātitate sz ex qlitate iccēdūt ignē luxurie: ⁊ tāto magis quāto magis sunt delicatiora ⁊ magis nutritiua. Un apls. ij. Cor. vj. p̄mittit ieiuniū castitati dicēs. Exhibeam⁹ nosmetipsos vt dei ministros. i ieiunijs: i castitate: q: abstinētia ciborū iuuat ad castitatē: sicut multiplicatio ciborū inducit materialiter luxuriā. Sine cerere ⁊ bacho friget ven⁹. i. luxuria. ait Hiero. Et xps ait Mat. xvij. Hoc genꝰ demoniorū. s. tentātiū de luxuria: nō eijcit nisi orone ⁊ ieiunio. Et ppt̄ea in ieiunijs ecclie est interdictus cibis esus carniū: ⁊ i ieiunio quadragesime etiā esus lacticiniorū seu ouorū ⁊ caseorū. vt ptz di. iij. Deniq; q: ista sunt magis nutritiua ⁊ incentiua libidinū: ptra q̄ sunt instituta ieiunia. Luxuriosa res est vinū. idest causa luxurie vt dicit Prouer. xx. Et Hier. Uēter mero estuās facile despumat in libidines. ⁊ Prouer. xxix. Qui delicate pauerit seruū suū. i fine sentiet eum cōtumacē. Seru⁹ est corp⁹. Qui ergo volūt bñ comedere ⁊ bibere ⁊ lautiores epulas: ⁊ q̄escere: ⁊ dicūt se caste vivere nō posse: vtiq; verū dicūt: sz nō excusati sunt vt putāt q: nō tollūt occasiōes sue luxurie. sicut q̄ poneret alia ligna i domū suā quā videt ardere nō crederet sibi si dicerēt q; displicet sibi cōbustio cū ipe apponat materiā. Sic q̄ minus vacat hmōi. In li. de testamētis. xij. pharcharuz narrat Joseph admonēdo filios suos quō fuit liberatus de pículo adulterij ad qđ inuitabat eū dña sua frequēter ⁊ hoc mediātib⁹ multis ieiunijs ⁊ oronib⁹. Ubi etiā declarat quō multis modis q̄siuit illa pessima femina eum ad nefas inducere. Primo qdē cū filios nō haberet: dixit vt illū vellet hr̄e in filiū: ⁊ q: adolescēs erat. xvj. annorū. cū pmo fuit vēdit⁹ frequēter amplexabat ⁊ tāgebat vt filiū malo aīo: qđ postea ppēdit cū cepit ad malū sollicitare sub ptextu vt filiū haberet ex eo quē marit⁹ putaret p̄ priū ⁊ sic oia bona que multa erāt ad eū deuenirēt. Sz cū ille recusaret dicēs esse a deo suo dño celi ꝓhibitū adulterium: suggessit aliū modū offerens se virū necaturū q; venenū si vellet postea ipam vxorē accipere: qđ ille horruit dicētū cōminās q; si ageret b̄ manifestaret scelus suū: nec sibi iūgeret. Tertio pmisit ei q; dimitteret idola ⁊ virum suū ad idē induceret si ei assentiret ⁊ adoraret deū suum ⁊ sic esset cā eoz salutis. Qui rndit Joseph nō placere deo suo cōuersio ad eū ppter satisfaciēdum libidini. Quarto misit sibi epulū solēne: sed incātatū ope diaboli: vt inflāmaret eū ad amorē suū ⁊ cōcubitū. qđ ipe dñi reuelatiōe cognoscēs facta orone sup cibū nihil nocumēti pcepit ex eius esu. Quinto sibi dixit q; nisi cū ea rem haberet oino se occideret gladio vel veneno. ⁊ sic esset ipse causa mortis sue. Super quo increpauit eā dicēs. q; cōcubina viri sui si hoc ageret: postea oīb⁹ bonis suis gauderet. ⁊ q: emula ei⁹ erat: ideo retraxit se inuidēs felicitati secuture emule sue. Demuz quadā desperatiōe facta quadā die apphē dit eū per liciniā vestimēti quasi vim inferēdo dicēs dormi mecū: qđ recusauit fugiēs. Et hoc vltimū ponit scriptura Gen. xxxix. Sed ⁊ postq̄ fuit flagellat⁹ a dño suo ⁊ incarcerat⁹ ppter accusationē fallsam illius. aliquādo fecit sibi occulto modo notificari q; si pmitteret secū dormire: faceret cū viro suo ita q; educeret de carcere illum. alꝰ diu maneret. nec acquieuit. Sz firmus in ppōsito castitatis mānsit. iuuās se oronib⁹ ⁊ ieiunijs ⁊ caute pversans. Inueni inq̄t Salomō Eccl's. vij. amariorē morte mulierē. siue ītelligat de femina siue de voluptate venerea seu cōcupiscētia. Amara est mors corporalis: q: sepat aiam a corpore: Sz amarior ē luxuria vl mulier: q: sepat aiaz a deo et celesti curia. Sequit in aucte. q̄ laqus ē venatorū. i. demonū. Nā demones laqos tentationū ad capiēdū hoies sibi etiā volātes p cōtemplationē ponūt mulieres vel luxuriā. sagena cor eius. i. cogitatio de illa vel affect⁹ ad illā est sagena qua hoies veluti pisces incauti capiunt: vincula sunt manus illius. i. opa q̄ facit mulier ad alliciēdū: vt nutus ⁊ ornat⁹: locutiōes ⁊ enrenia ⁊ alia hmōi sunt vincula q̄b⁹ ligant hoies ⁊ ligati tenent ne exeant de pctō. Qui placet deo effugiet scz vitādo domesticitatē earū ⁊ oronibus ⁊ ieiunijs se iuuando. Tertiū remediū est elōgatio ab illis psonis q̄ dant vl dare pñt materiā tentationis. Un apls. j. Cor. vj. Fugite fornicationem. Sup quo verbo ait Amb. Cū alijs vitijs pōt expectari pficr⁹ hanc fugite ne approximetis: q: nō pōt aliter melius vinci. Ratio huius esse pōt: q: hmōi delectatiōes in particulari cōsiderate nimis excitant ⁊ incitant cōcupiscentiam ad se. Materie alioz pctōrū pfiderate parū: vel nihil mouēt p̄cipue illos q̄ nō sunt dediti talibus vitijs. Qui nō est deditus auaricie ex hoc q; cogitat de vsuris vel simonia. vel furto vel fraude a se vel ab alijs cōmissa nō inclinat ad illa. Sed castus ⁊ honestus recogitādo turpia a se ppetrata vel ab alijs etiā bona itētiōe: titillat ⁊ aliqñ fortiter tentat. Et ideo sine magna necessitate nō dz qs talib⁹ mētē implicare: ⁊ cū necessitas magna imminet cū magna vigilantia rōnis ne caro reuiuiscat. Si ergo tentat quis erga aliquā psonā pticularē: melius remediū adhibere nō pōt q; elōgare se a cōuersatione illius quantū honeste ⁊ sine nota fieri potest. Unde illa mala mulier q̄ iniecerat ocu-

Nota tēptationes quas habuit Joseph ab vxore pharaonis.

Quintū est fuga.

los i Joseph victa ꝓcupiscẽtia ei⁹ cũ a casu solus Joseph sine arbitris.i.alijs factoꝛib⁹ dom⁹ intrasset i aliquã parꝛtẽ vt opis q̃ppiã faceret:ausa fuit ista nequã capere euz per,chlamydẽ vt secũ rẽ haberet.qđ ille cernẽs piculũ nõ verbis rñdit ſz factis:fugiẽs de manib⁹ ei⁹ ⁊ dimisso pallio foꝛas exiuit.Geñ.xxxix.Uñ ⁊ Jsiđ.ait.Cõgruũ est in deꝛporaliter euelli vbi quis illecebꝛis deseruiuit. Nã loc⁹ vbi quisq; pꝛaue vixit in aspectu mẽtis opponit:qđ semp q̃sq; ibi vl cogitauit vl geſſit. di.lxxxj.c. Valet.Illõ em̃ i scriptura dr̃ fenũ vl palea vl stuppa.Ecci.xxj. Stuppa collecta synagoga peccãtiũ: ⁊ ꝓsumnatio illoꝛ flãma ignis.Sz q̃ securitas esse põt stuppe vel palee iuxta ignẽ Exẽplũ notabile in.iiij.dial.de illo pꝛesbytero sancto vꝛorato q̃ tenebat vꝛorẽ quã ante ꝓmotionẽ suã susceperat a se remotã.hic cũ esset antiquat⁹ in sanctitate ⁊ in extremis vite cõstitut⁹ adeo vt nec spũs videret eẽ i illo:vꝛor ei⁹ volẽs certi⁹ videre si expiraſſet adhuc adhesit os suuz oꝛi illi⁹.vt vel sic aliquẽ halitũ sentiret de eo exire. Qđ ille cernẽs clara voce dixit. Adhuc igniculus ẽ.i.i coꝛpoꝛe Tolle paleã. Qđ illa itelligẽs se inde remouit. Post qđ clamare cepit:bñ venerint dñi mei:bñ venerint dñi mei. vt q̃d ad tãtillũ seruũ veniſtis.⁊ loqbaꝫ de Pet.⁊ Pau. Ecce venio ecce venio:⁊ sic cũ eis ad celũ conscendit.

¶ De stupro. Lapꝛim.vj.

Stupꝝ est

Stupꝝm est alia ſpecies luxurie.⁊ ꝓsistit in actu venereo extra matrimoniũ quo defloꝛaꝫ virgo.Aliqñ tñ sumit large ꝓ alijs speciebus luxurie.et ſm hoc dic Ambꝝ. Qđ stupꝝm adulteriũ est.xxxij.q.iiij. Nemo.accipit em̃ ibi stupꝝm ꝓ ꝓcubitu viri vꝛorati cũ alia quacũq; q̃ cũ vꝛore sua Sic em̃ accipiꝫ Nũeri.v. vbi dr̃. Si latet adulteriũ ⁊ testibus argui nõ põt:q; nõ ẽ inuẽta i stupro ⁊c.i. adulterio. Est aũt spãle pcm̃.q; ſz Tho.ij.ij.q.clxij.ar.vj. vbi circa materiã alicuius vitij occurrit aliqua spãlis deformitas ibi dz poni determiata spẽs illi⁹ pcti. Est aũt luxuria peccatũ ꝓsistẽs circa materiam venereoꝝ. Jn vgine aũt sub custodia patris vel alteri⁹ existẽte occurrit specialis deforꝛmitas si coꝛrũpat extra statum matrimoniꝫ. Et hoc tũ ex pte puelle q̃ ex hoc q̃ violat nulla pactiõe coniugali pcedẽti impedit a legitimo matrimonio ꝓsequendo. Nã tales qñ hoc scit cõiter recusant vt honeste mulieres. Ponit etiã p hoc i via meretricãdi:a q̃ retrahebat:ne signaculũ vgiꝛnitatis amitteret.Tũ etiã ex pte patris q̃ de ei⁹ custodia sollicitudinẽ gerit. ſm illud Ecci.xlij. Sup filiã luxuriosam cõfirma custodiã. ne qñ faciat te venire i opꝓbriũ inimicis tuis.Et ex hoc patz q̃ stupꝝm ẽ species determinata ⁊ distincta a luxuria: q; importat illicitã defloꝛationẽ virginũ sub cura parentũ existẽtiũ.Quia Sichem filius Emoꝛ cõmisit stupꝝm cũ Dina filia Jacob,inde secuta sunt multa ⁊ magna mala. Nam fratres ei⁹ simulãtes se velle ipsam Dinã dare illi Sichem in vꝛorẽ ꝓut affectuo se postulabat:si tñ ipe cũ toto ꝓpꝛio suo circũcisionẽ acciꝛperet acq̃uit ille cũ pẽ. Et hoc seruato.tertia die circũcisionis facte qñ doloꝛ erat maioꝛ incisure: Symeõ ⁊ Leui intrarũt ciuitatẽ Sichẽ ⁊ ipm dñm ciuitatis patrẽ cũ filio ac oẽs alios habitatoꝛes ciuitatis illiusin oꝛe gladij ꝓcusserũt:iuuatib⁹ eos oĩbus fratrib⁹ eoꝝ in vindictã stuꝛpi ꝓ volũtatẽ tñ pr̃is sui Jacob.vt hr̃ Geñ.xxxiiij.

stupꝝm ẽ ſpeciale peccatũ.

Tradẽ tes filias suas.

§.I. De satisfactiõe stupri

ad q̃d tenetur stuꝛpꝛator.

vtrũ teneaꝫ in aliquo stupꝛatoꝛ satisfacere ⁊ in quo. Rñdeꝫ ſm Tho. vbi.s.q; hoc hz duplicẽ iuriã annexã. vnã ex parte vgínis.aliã ex pte pr̃is sub cuius cura est. iõ tenet satisfacere aliquo mõ vtriq;. Ex parte quidẽ vginis q; etſi eã nõvi coꝛrupit:tamẽ seduxit ꝓpter quod tenetur satisfacere. Uñ Exo.xxij.dicitur.Si seduxerit quis virginẽ nõdũ desponsatam dormieritq; cũ ea dotabit eã ⁊ habebit i vꝛorẽ. Si aũt pater virginis noluerit dare ei reddet pecuniã iuxta modũ dotis quã virgines accipere cõsueuerũt. Et q; etiã patri puelle iniuraf:ei etiã tenet ad penaz ſm legẽ.Dicit em̃ Deut.xxij.Si inuenerit vir puellã virginẽ que nõ hz sponsum:⁊ apꝛehẽdẽs cõcubuerit cũ ea:⁊ res ad iudiciũ venerit.dabit q̃ dormiuit cũ ea l.siclos argenti:⁊ habebit eã vꝛorẽ: ⁊ q; humiliauit eam nõ poterit dimittere illã cũctis diebus vite sue.Et hoc iõ ne videaf ludibꝛiũ fecisse ſm Aug.Hec Tho.Et q; hoc ꝓceptũ inter iudicialia ponit:q̃ nõ obligãt nisi inquantũ eccliaf vl aliqua ciuitas illa assumat vt ꝓtinẽtia magnã equitatẽ.ideo nũc ad illa nõ videf obligari:nisi quatenꝰ in statutis alicui⁹ ciuitatis haberet ⁊ in iudicio cõtentioso ad illa cõdẽnaret. Et idẽ dicendũ de quacũq; alia pena statuta cõtra tales quãdo fuisset adiudicatus. Jn foꝛo iudiciali eccliae videt teneri ad alterũ hoꝛ ꝓstupꝛatoꝛ.i.aut sumere in vꝛorẽ:aut maritare.i. dotẽ dare.ar.ex.de adul. c.j. Sz vt dicit ibi glo.hec fuit pena antiqua.Hodie autẽ fic punif.q; aut ducat eã aut verberatus ⁊ a sacramentis exclusus retrudaf in monasteriũ ad agẽdã pniaz.de quo egredi nõ posset.ex de eo.c.ij. Aliq etiã glo.itelligũt hec de seductoꝛe seruãda qñ seducit.i. seoꝛsum a domo abducit p violentiã. Jn foꝛo aũt ꝓscie fic agendum videf ſm Guil.Si defloꝛat eã volũtariã:non tenet ei .patri aũt tenetur:q; iniurat⁹ est ei.vñ in aliquo satisfacere vel saltem eũ placet.Si aũt seduxit puta ꝓmissionib⁹ ⁊ mendacijs: nõ videt fuisse volũtariũ. Jnuitã ergo ⁊ seductã si cõstuꝛpauit iniungẽdũ est sibi q̃ satisfaciat ad arbitriũ boniviri: vel cũ ea cõponat.Et si ꝓmisisset eã ducere in vꝛorem vt copulã ab ea extoꝛqueret seruet ꝓmissuz.⁊ multo magis iuramẽto firmatũ.⁊ hoc nisi nimis distãs esset toꝝ cõditio. puta mulier plebeia: vir nobilis ⁊ potẽs. Nõ enim mulier ꝓsumit fraudẽ ignoꝛasse.vel etiã si magnuz aliqđ scãdalũ inde credit ꝓuenturũ:⁊ tũc petat remissionẽ ꝓmissi.⁊ aliter satisfaciat ſm suã facultatẽ:⁊ mulieris indigẽtiã. Parẽtes aũt q̃ tradũt filias suas nobilibus ⁊ diuitib⁹ defloꝛãdas: vt ꝓpter hoc eas nuptui tradãt illis do tãtib⁹ pessimi sunt lenones: vel etiã vt ex pecunia collata ꝓpter turpitudinẽ inde viuãt:digni moꝛte tẽporali ⁊ eterna.qđ hoꝛrens beat⁹ Nicolaus adolescẽs,puidit cõuicaneo suo nobili sed pauperi:ꝓiciẽs p fenestrã dom⁹ masam auri tribus vicib⁹ ꝓ dotibus triũ filiarũ suarũ q̃s indẽdebat ꝓstituere. Tenenf tñ abutẽtes eis ꝓuidere: nec pcm̃ stuꝛpi euadũt ex. Bꝰ q̃ de volũtate puelle ⁊ parẽtũ agãt ⁊ ablata vitate fornicationẽ cũ eis cõmittũt se immiscẽdo cũ eis si soluti sũt.Si aũt violẽtia iferaf puelle absoluta aio semp renitẽs:semp stupꝝm q̃dẽ est ex pte viri.⁊ grauit puniri dz vt ꝓstupꝛator ⁊ raptoꝛ. Jpa aũt nec peccat nec amittit vginitatẽ etſi signaculũ vginitatis amisit Et si se defendẽdo nevioletur siue nupta siue inupta casu occideret eã impetẽtẽ nõ ob vindictã nec homicidium intẽdẽs ſz suã defensionẽ.puta vibꝛat gladiũ ꝓ euz ne capiaꝛ:credo nõ peccaret:q; vim vi repellere ẽ de iure nature di.j.c.ius naturale. Et si licet nõ solũ se ſz ⁊ bona sua defendere ne capiaf a latrõib⁹:q̃re etiã ne pudicitiã ⁊ honoꝛẽ suũ amittat:⁊ ne maxime tẽtatiõi exponaf.Sz si violẽtia ꝓditionalis inferaf.puta q; cõminatio fit ei de moꝛte vl infamia.vl verecũdia ducta nõ audet clamare:vl timet scãdalũ magnũ oꝛiri:nõ excusaf a stupro ꝛpctõ ꝓpter

¶ De raptu. Lapꝛim.vij.

Raptꝰ qñq; ſ cũ stup

Raptꝰ est illicitꝰ coitus a rapiẽdo dict⁹.Et vt dr̃.xxxvj.q.j.Raptꝰ cõmittit cũ puella q̃ violẽter a domo patris abducit vt coꝛrupta in vꝛorẽ habeat.Et q; hz specialẽ deforꝛmitatẽ in materia venerea.iõ ipsa est determinata species luxurie.Et vt dicit btus Tho.ij.ij.q.clxij.arti.vij.Raptꝰ q̃nq; cõcurrit cũ stuꝛpo:q̃nq; iuenitur raptus sine stupro. q̃nq; stuꝛpum sine raptu.Concurrit quidem raptus cum stuꝛpo quãdo aliquis infert violentiam ad virginẽ illici

te defloratã: que quidẽ violẽtia qñq; infert tam virgini q̃ patri ei⁹: qñq; infert patri ⁊ nõ virgini puta cũ ipa cõsentit q̃ de domo patris abducat. Differt aũt violẽtia raptus alio mõ: q; qñq; puella violẽter abducit a domo parentũ ⁊ violenter corrũpit: qñq; etiã violẽter abducit nõ tñ violẽter corrũpit ꝫ de volũtate virginis siue corrũpatur fornicario coitu siue mrimoniali: qualitercũq; violẽtia abstit saluat rõ rapt⁹. Inuenit aũtẽ rapt⁹ sine stupro. puta cũ q̃s rapit viduã vl puellã corruptã. Vñ Summa chus papa dicit. Raptores viduarũ vel virginũ ob immanitatẽ tãti sceleris detestamur. Stupũ vo sine raptu qñ aliq; absq; violẽtie illatiõe virgine illicite defloret. Itẽ sm Tho. vbi. s. aliter dicẽdũ est in raptu puellarũ q̃ sunt alijs despõsate: ⁊ aliter de raptu earũ q̃ nõ sunt despõsate Ille em̃ q̃ sunt alijs despõsate restituẽde sunt suis spõsis qui in eis ex sua despõsatione ius hñt. Ille aũtẽ que non sunt despõsate alijs restituẽde sunt p̃mo patrie prãti: et tunc de volũtate pentũ possunt eas licite i vxores accipe Si aũt aliter fiat illicite mrimoniũ ꝫhik: q; qui cũq; rem rapit tenet ad restitutionẽ ei⁹: tñ si nõ fiat talis restitutio puella rapta ꝓsenserit volũtarie in habẽdo raptorẽ suũ in virũ: tenet matrimoniũ. Nã rapt⁹ etsi impediat matrimoniũ ꝓtrahẽdũ: nõ tñ dirimit ꝛctum. vñ qd dicit in concilio Meldẽsi. Placuit vt hi q̃ rapiũt feminas vel furantur vel seducũt eas: nullatenus eas habeãt vxores: q̃uis eas postmodũ nuptialiter cũ ꝓsensu parentũ susceperint xxxvj. q. ij. Placuit. dictũ est in detestatiõez criminis. vel põt intelligi de his q̃ sunt alijs despõsate maxie p verba de psenti. hec Tho. In glo. summaria. xxxvj. q. ij. in pn. q̃stionis. vbi tractat hec questio. s. vtrum raptor possit rapta habere in vxorẽ pacta penitẽtia sic dicit. Hec q̃stio dubiũ nõ hz q; vtiq; põt raptor raptã habere in vxorẽ pacta penitẽtia: ⁊ est expressum ex de raptoribꝰ. c. Accedẽs. Et hoc nisi sit spõsa alterius de psenti: tũc em̃ illi reddẽda est sed si est spõsa de futuro nõ cogit eã recipe. vt. xxxvj. q. j. Lex illa. Lapa ergo que dicũt q̃ nõ possit rapta manere cũ raptore: intelligẽda sunt q̃n rapta nõ ꝓsensit in matrimoniũ raptoris: sed potius in stupũ: cũ em̃ i pctõ manent separãdi sunt. vel intelligunt q̃n rapit spõsa alteri⁹: que si esset spõsa de futuro ⁊ cũ raptore ꝓsisset voluntarie p verba de psenti: cũ eo remaneret etiam ꝓtradicẽtibus parẽtibꝰ. Vñ Hiero. sic ait. Tria legitima cõiugia in scripturis legunt. Primũ legitimũ cõiugiũ est. s. virgo casta in vginitate viro data legitime. Scõm est virgo in ciuitate depõsa a viro. ⁊ illi per vim copulata: si voluerit pater ei⁹ dotabit eã iste vir: inquãtũ iudicauerit pr⁹: ⁊ dabit preciũ pudicitie ei⁹: ⁊ erit illi vxor. s. si ꝓsenserit mulier in mrimoniũ. Tertiũ est filia depõsa in ciuitate. s. a raptore si nõ voluerit pater eius. s. illi dare in vxorem detrahet eã ipsi viro ⁊ dabit alteri et dotabit eã ⁊ legitima erit ei. quod intelligitur q̃n puella nõ ꝓsensit in matrimoniũ: ꝫ in stupũ cũ raptore. xxxvj. q. ij. tria.

§. I. De pena raptorismu

lierũ dicit Ray. i summa q̃ pena raptoris sm leges est vt capite puniat: ⁊ eius substantia rapte applicet si ingenuam rapuit. Si vo ancillã vl liberã substãtiã nõ amittit: ꝫ tñ decapitat. ar. xxxvj. q. j. De raptoribꝰ. De decapitatiõe dicit expressius. C. de rapto. virg. l. j. Scõm canones aũt raptor efficit seruus rapte nisi se velit redimere. vt dicto de raptoribꝰ. Itẽ debz excõicari cũ fautoribꝰ suis. xxxvj. q. ij. c. j. ⁊. iiij. Si tñ rapta velit ꝛhere cũ raptore: põt vt dictũ est supra. Et dicit ibi glo. Ray. q̃ hec pena põt infligi in foro iudiciali nõ in foro penitẽtiali. Nota etiã ꝫ Host. q̃dicte pene intelligũtur infligẽde si rapuit mulierem honestã: sec⁹ si rapuit meretricẽ. vt. C. de rapto. virgi. l. j. Nec distinguitur vtrum volentẽ mulierem quis rapiat vel inuitam: sponsam propriam vel alienam: cõiugatam vel nõ cõiugatam; q̃uis acrius puniat quis raptorem adulterio. Dicit etiã bea. Tho. vbi. s. q̃ q; sponsus ex ipa despõsatiõe hz aliq̃d ius in sua spõsa: ideo q̃uis peccet violentiã inferendo. s. educẽdo sponsam de domo parentũ violẽter: excusat tñ a crimine raptus suinẽdo stricte. Vñ gelasius papa dicit. q̃ lex preteritoꝛ principũ ibi raptũ dixit esse cõmissum: vbi puella de cui⁹ nuptijs nil actuꝫ fuerat videbat abducta. xxxvj. q. j. c. ij. Hosti. etiam dicit q̃ si de spõsatã de psenti volẽtẽ monasteriũ ingredi vir rapiat et carnaliter cognoscat non poterit postea ingredi ꝺ eius volũtatẽ. Vius em̃ est re sua etsi nõ debito mõ. Itẽ dicit Ray. q̃si pnceps cõmittat iudici eccliastico potestatẽ puniẽdi tales: ipse citra mortẽ vl mutilationẽ vel sanguinis effusionẽ enormẽ: poterit iubere raptorẽ incarcerari ⁊ flagellari. ita tñ q̃ flagella i vindictã sanguinis trãsire nõ videant: vel pena pecuniaria mulctari. Quos tñ inueniret excessisse p membri mutilationem vl mortẽ dz reseruare puniendos regie potestati. ex eo. ti. in archiepatu. Si q̃s etiã seruã inuitã violauerit vl seruũ miuriarũ actiõe tenetur. de pe. dist. j. Si q̃s. Et si pseuerauerit i vitio ipetẽdo eã nec posset resistere quin violentiã sibi inferret. si aliter nõ põt sue pudicitie ꝓuidere licite posiet fugã inire. Si em̃ licet furari in casu necessitatis ad euadẽdũ mortẽ corporis. vt de pse. di. v. c. Discipulos. Et si licet vxori a viro recedere trahẽte ipaz ad mortale ⁊ ecõuerso. vt habetur xxviij. q. j. idolatria. Et si licet reo capto ad mortẽ fugere cũ adit⁹ patet sine resistẽtia. quare etiã nõ licet serue recedere a dño ad euadẽdũ mortẽ aie ex quo frequẽter molestat eã renitẽtẽ: ⁊ ad malũ cogit. Oꝺ aũt pdat dñs ius et pciũ serui imputet sibi: q; puilegiũ meret amittere q̃ cessa sibi abutit potestate. xj. q. iij. Priuilegiũ. Propter raptũ sabinarũ. vt refert Aug. in li. de ciui. dei. maxie cedes hoim secute sunt inter vtrãq; partẽ. s. romanoꝛ ⁊ sabinoꝛ. Cum em̃ roma esset adhuc quasi de nouo cõstructa ⁊ multi eoꝛ essent sine vxoribꝰ: fecerunt quoddã festum in dolo. ad qꝺ cõcurrẽtes vt moris est femine de partib⁹ vicinis. vt de sabina. illi romani rapuerũt eas vt haberẽt vxores vnde secutũ est bellũ ⁊ magna strages.

De sacrilegio. Lapsm. viij.

Sacrilegiũ prout est spẽs luxurie est coitus exercit⁹ p psonã sacrã vel cũ psona sacra. i. habẽte oꝛdinẽ sacrũ vel votũ ptinẽtie: vel etiã in loco sacro. Pro cuius declaratione sciendũ sm Tho. ij. ij. q. clxiij. ar. x. q̃ act⁹ vnius virtutis vel vitij q̃ oꝛdinatur ad finẽ alterius assumit speciem illi⁹. sicut furtus quod cõmittit ꝓpter adulteriũ trãsit in speciem adulterij. ⁊ ecõuerso adulteriũ quod cõmittit ꝓpter furtũ faciẽdũ tranfit in speciẽ furti. Manifestũ ẽ autẽ q̃ obseruatio castitatis sm q̃ oꝛdinat ad cultũ dei trãsit in actuꝫ religionis. vt ptz in his q̃ vouẽt ⁊ seruant virginitatẽ. vt ptz p Aug. in lib. de vginitate. Vñ manifestũ est q̃ etiã luxuria sm q̃ violat aliq̃d qꝺ ptinet ad cultuꝫ diuinũ ptinet ad speciẽ sacrilegij. ⁊ sm hoc sacrilegiũ potest poni species luxurie. Põt aũt ꝛcurrere sacrilegiũ cuꝫ diuersis specieb⁹ luxurie. Si em̃ abutat psona ꝛiuncta fibi sm spirituale cognationẽ cõmittit sacrilegiũ ad modũ incestus. vt inter cõpatrẽ ⁊ cõmatrẽ. Si aũt abutat virgine deo sacrata: inquãtũ spõsa xpi est sacrilegiũ p modum adulterij. inquãtũ vo ẽ sub cura patris spiritualis ẽ quod dã spirituale stupũ. Si violẽtia iferat erit spualis rapt⁹ De quo vltimo dicit Justinianus imperator. Si q̃s nodi cã rapere: sed attẽtare tantũmodo matrimonij iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit: capitali sententia feriat. de pe. di. j. Si q̃s. Ad quãtũ dedecus pueniat homo p hoc sacrilegiũ põt elici ex vbis psal. dicetis. ps. xlviij. Homo cũ in honoꝛe esset nõ intellexit: cõparat⁹ est iumentis insipientibus. Ubi nota tria de triplici honoꝛe in quo se reperire potest persona sacra in qua inuenit hu iusmodi sacrilegium ⁊ per ipsum vituperatur.

Titulus.v.

¶ Primus est honor deifice sponsalitatis.
¶ Scōs est honor dñice potestatis.
¶ Tertius est honor angelice ministerialitatis.

§.I. Quantum ad primuz

certū est q magn⁹ honor est esse spōsam alicuius regis: maior spōsam imperatoris: sz maxim⁹ est e spōsam xpi iesu q est rex regū ⁊ dñs dñantiū: hec aūt ē qlibet aia hntis et seruātis hūiliter votū vginitatis. vñ cuilibet illaz pfecte viuēti dicet i fine vite. Veni spōsa xpi accipe coronā quā tibi dñs pparauit i eternū. Quāuis em dicat apls de oibus caste viuētib⁹ ⁊ bñ. Desponsdi em vos vni viro vginē castā exhibere xpo. rōue fidei seruate cū vera dilectiōe. tñ alio mō magis spāli dr habēs ⁊ seruās ppositū vginitatis votū spōsa xpi. vñ cū pfecrat vgo vl̄ bndicit: ipa cantat illud. Jpi suz despōsata cui ageli seruiūt: cui⁹ pulchritudinē sol ⁊ luna mirant. Replentat em statū eccle triūphātis q oēs scti sincerissimo amore inseparabiliter xpo inhereāt sine vlla corpis corruptiōe. Has em vgines dicit Jo. Apo. ca. xiiij. seq agnū spōsum suū q cūq ierit. ⁊ cātare cāticū nouū q̄ nullus ali⁹ cātare pōt. q: videlicet xpz pfecte imitant q̄ad itegritatē aie ⁊ corpis. Et spāle gaudium q̄ aureola dicit ppter victoriā carnis pfectā pcipiūt q̄ alij scti ⁊ sctē nō vgines nō hnt. Dic ⁊ Amb. Pulchritudinē maiorē estiare q̄s pōt decorē vginis q amat a rege pbat a iudice: dedicat dño deo pfecrat. Cyprian⁹. Virginū gl'ia sublimior flos ē ecclīastici germinis. dec⁹ atq⁹ ornamētū gre spūalis: illustrior portio gregis xpi. Jpi. s. vgini spōsus dic in Cant. iiij. Veni de libano spōsa mea: veni de libano coronaberis. Liban⁹ iterpt cādidatio: et significat puritatē. bis dicit de libano. q: duplicē puritatē dz hre seruatā aie. s. ⁊ corpis. vt coronet aureola vginitatis. Cū igit vgo sit i magno honore ⁊ sanctitate. si in aliq̄ op⁹ carnale labat sacrilegiū cōmittit: q: ledit rem sacram violando spōsam deo pfecratā. Talis nō intelligit quātū thesaurū amittit seu furat. thesaurū vtiq⁹ maximū q: nō est digna pōderatio aie ptinētis. vt dr. Eccī. xxvj. c. Et vt dicit apls in. ij. ad Corin. iiij. Habem⁹ thesaurū istū in vasis fictilib⁹. i. corporibus: ⁊ ideo caute ambulāduz q: si frangat istud p quodcūq⁹ opus carnale irrecuperabiliter amittit. Sz illud Amos. v. Virgo isr'l piecta est. ⁊ nō est q̄ suscitet eā. Sup quo vbo dicit Hiero. Audacter dicā q: cū cetera possit de⁹ virginē nō pōt suscitare post ruinā: potest quidē liberare a pena. s. debita p pctō. sz nō pōt coronare corruptā. s. aureola vginitatis. xxxij. q. v. Si Paulus. Qd Hugo cardinalis exponit dices. nō pōt. idest. nō ostendit se posse: vel nō cōsueuit hoc facere. Non intelligit talis vilitatē ⁊ abominationē opis sui. Vñ Sen. Voluptas nihil hz magnificū. nil qd natura deo pximū facit a ministerio viliū membroz ac turpiū venies. Et vt dic beatus Tho. in. iiij. Virgo fortius impugnat tētatiōe carnis q̄ alij p modū curiositat⁹, quasi appetēs exprī quātitatē vl̄ q̄litatē delectatiōis veneree quā nō est expta. cui⁹ etiā imaginationi diabolus representat quid magnū esse ⁊ valde delectabile. quod tñ est valde turpe adeo q̄ quilibet de hoc magis erubescit q̄ de alijs actib⁹. Et vt narrat in libro de natura apū. q̄dā virgo deo deuota cū tēta tanta amisisset virginitatē in tātā tristiciā deuenit cōsideās p quale opus vilissimū amisisset tātū thesaurū: q̄ p tristiciā ⁊ dolorē mortua est. Non intelligit talis: quia vt dicit Greg. Etsi momētaneū est quod delectat. tamē eternum qd cruciat. pena. s. debita tāto sacrilegio ⁊ adulterio spirituali. Ide. in q̄t apls. j. Timo. v. recipient dānationē maiorem: q: primā fidē irritā fecerūt. qua scz xpo pmiserunt solēni voto: vt spōso fidē castitatis seruare. Hinc Cyprianus ait in lib. de virginitate. Si vapueniēs marit⁹ spōsaz suā iacere cū altero viderit. nōne idignat ⁊ fremit ⁊ p zeli dolorē gladiū portat in manu sua. Et q: xp̄us dñs ⁊ iudex noster cū virginē suā sibi dicatā: ⁊ sanctitati sue destinatā iacere cū altero cernit q̄ indignat et irascit. Quas penas in sceleris istis ꝓiunctionib⁹ cōminat: cui⁹ vt gladius spūalis ē vētur⁹ iudicij dies. xxvij. q. j. Nec aliq̄. Et q: nō intellexit cōpat iumētis insipiētib⁹ ⁊ fact⁹ similis est illis. nō solū iumētis: sz insipiētib⁹ iumētis silēs fiunt. Quāuis em oia iumēta sint insipiētia: q: sine rōne sunt: aliqua tñ ppter q̄dā instinct⁹ naturales prudētia videntur q̄si aliq̄d p̄ticipare rōnis ⁊ sapie. Alia vo oino stolida. vt asini. vñ dr ab a q̄ est sine: ⁊ sensu. his iumentis magis ceteris stolidi sunt sacrilegi luxuriosi: de quibus ppba. Quoz carnes sunt vt carnes asinoz. Quāta em insipiētia ista est: quāta temeritas sponsam regis eterni a spōso suo pulcherrimo ditissimo nobilissimo potentissimo optimo recedere: ⁊ vilissimo seruo pauperrimo deformi infirmo adherere. Quanta brutalis libido pōsumere accedere ad sponsaz dñi sui: q̄ nullo mō pōt ipm latere. Merito cōparant iumētis insipientibus q̄ nulla vtunt ppinqta te rōnis. Assimilant recte eis: q: debēt vt iumēta separari a quersatiōe alioz p excōicationē vel depositionē. Vñ dr xxvij. q. j. Si q̄s eps pbyt diacon⁹ vel subdiacon⁹ aut lecto: aut psalmista. aut ostiari⁹ cū mliere deo sctificata mechat⁹ fuerit deponat. Si laic⁹ est excōicet: q: spōsam xpi corrupit. Scōz leges dz occidi: ⁊ bona ei⁹ ꝓfiscari. iaut. de san. epis. in fi. ⁊ hec lex est canonizata. xxvij. q. j. Si q̄s rapuerit. In q̄busdā diocesib⁹ p synodales pstōnes tales sunt ipo facto excōicati. Narrat ⁊ valeri⁹ maxim⁹ in. j. lib. q̄ q̄dā etiā gētilis tñ dedicata cū alijs vginib⁹ ad seruādā castitatem dee veste: q: reperta est in stupro ad mortē punita est. Et tales vt iumenta moriuntur.

Nouēti/bus casti/tatē ma/gnus ho/nor est eē sponsam xpi.

§.II. Secundo reperit se

pō in honore dñice ptātis. b aūt est q̄cūq⁹ sacerdos ē. Tales dij dicunt. ps. Deus stetit i synagoga deoz. i. sacerdotū in medio aūt deos dijudicat. i. sacerdotes. Vñ Greg. ad mauritiū iperatorē scribēs ait. Sacerdotes aliq̄n dij i sacris eloquijs vocant. Scriptū est em. dijs nō detrahes. Quid q̄ mirū si illos vra pietas honorat: q̄b⁹ in suo eloq̄o honorē tribues deos appellat ipe dē. Merito aūt dij dicunt sacerdotes ppter ptātē dñi quā hnt. Possunt em mutare panē ⁊ vinū i corp⁹ ⁊ sanguinē dñi vbis pfecrationis: q̄b⁹ nullus angelus null⁹ sanct⁹ i celo. i. aia. nec ipsa vgo beatissima pōt sz sol⁹ de⁹. Pōt etiā absoluere a pctis vt absoluti debite intrēt regnū celoz. vñ Anrherius papa. Absit vt quicq̄ finistrū de hmōi arbitremur q̄ aplico gradui succedētes corpus xpi sacro ore pficiūt p q̄s xpiani sumus q̄ claues regni celoz hntes añ diē iudicij iudicāt. xj. q. iij. Absit. Magn⁹ igit honor magna est ptās sacerdotū: sz si nō viuūt caste sz luxuriose sacrilegiū cōmittit: ⁊ nō intelligūt suū honorē quē ita vituperāt. Nō cū i honore eēt nō intellexit. q̄b⁹ de⁹ pcepit aarō Levi. xxj. Nō de semie tuo. i. de gne sacerdotali: q̄ habuerit maculas nō offerat panes deo suo. nec accedat ad ministeriū ei⁹. i. nō offerat sacrificia nec ministret sacra. Et iter alias macl'as pōit has. s. si, hūerit iugē scabiē: si fuerit pderosus. Nō exponēs Gre. i pasto. ait. Jugē scabiē hz: cui petulātia sive cessatione dñat. In scabie em feruor viscerū ad cutē trahit: p quē luxuria designat exteriorē. Pōderosus est q̄ neq̄ q̄dē vsq⁹ ad op⁹ nefariū rapit: sz ei⁹ animū voluptate luxurie fine vllo repugnatiōis stimulo delectat. xlix. d i. hinc etem Nō intellexit talis sacrileg⁹ q̄b ait iterū dñs. Mūdami ni q̄ fertis vasa dñi. Ffert sacerdos vasa dñi: q̄ vasa pfecrata quotidie tractat. vasa fert q̄ sacra xpi que sunt vasa gre dñi in manib⁹ portat. Ffert vasa dñi: q: alias subditoz hz regere ⁊ sustētare monitis ⁊ oronib⁹. ⁊ iō dz mūdari mēte ⁊ corpe. Quātū scelus sacrilegij patraret q̄ vasa sacra vel sacra manib⁹ lutosis ptingeret vel ea in lutū pjiceret hoc agit sacerdos luxurie vacās ⁊ sacra prrectās. Non intellexit miserim⁹ q̄ ppt hoc xp̄us vt iudas pdit. dic em Hiero. Dic mihi sacerdos quo cū his labijs q̄b⁹ osculat⁹

Sacer/dos est/ magno/ honore.

Deto/tio sa/dotis/ nicari

es filiũ hoīs. i. xp̃m ī sacr̃o oscularis labia meretricis. Iuda filiũ hoīs tradis. i. filius es ei. Non intellexit q̃ ira dei ꝺ se ꝓuocat. In cuius figura Nadab ⁊ Abiu sacerdotes q̃ obtulerunt ignẽ alienũ nõ dñi mo:tui sunt. Ignis dñi est amo: charitatis. Ignis alienus est ignis ꝓcupiscẽtie ⁊ carnalitat̃: cũ quo ī ꝓspectu dñi accedẽtes in eccl̃ia a dño puniunt̃. pmaxīe aũt ꝑ scãdalizãt pplos plusq̃ ꝑ alia vitia. vñ reverentiã ⁊ deuotionẽ vix p̃nt hr̃e: nedũ ad eos sz ad sacr̃a eo:. Et ꝓpter hmõi sacrilegia eo: cõparant̃ iumentis similes eis effecti. O quãta ⁊ q̃ infelix mutatio ex deo effici iumẽtũ insipiẽs. Sicut em̃ iumẽta onerant̃ cõtinuis oneribꝰ: verberant̃ frequẽtibꝰ verberibꝰ: cõtẽnunt̃ a cunctis hoibꝰ ꝓpter malã vitã eoꝝ ⁊ sacrilegã: quotidie imꝑpositiones exigunt̃ ab eis gabella ⁊ tributa a laicis ꝺ oia iura vbi ꝓius ꝓpter bonã vitã fuerãt facti exẽpti ab oibꝰ hīs: puniunt̃ vt iumẽta. Nã vt hr̃ dī. lxxxij. ꝓsbyter. Sacerdos ꝑ fornicatiõe dz pniam agere decem annis: ⁊ duobꝰ ꝑmissi ī pane ⁊ ī aqua: alijs q̃nq̃ sequẽtibꝰ ter ī hebdomada in pane ⁊ aqua. ⁊ in residuis etiaz aliquã pniam facere ꝑm fornã ibi traditã: ⁊ intelligit̃ de fornicatione publica ꝑm Hosti. hodie tñ hmõi pnia est arbitraria. Nota etiã q̃ sacerdos q̃ cognouit carnal̃r filiã spũalẽ. i. quã baptizauit: vel chrismauit si est ep̃s: vel audiuit eius ꝓfessionẽ: sacerdos dz pniam agere tredecim annis. ep̃s. xv. mulier religioni tradenda. xxxj. q. j. c. Si q̃s sacerdos. ⁊. c. nõ dz. Et xxvij. q. j. De filia. ⁊ intelligit̃ cuz pctiñ est notoriũ de iure vel de facto: hodie tñ arbitraria. Ex hõ ꝑpendit̃ quãtũ hoꝝ rebãt sancti ꝑres hoc sacrilegiũ: ⁊ in tantũ eccl̃ia sacerdotes ꝓcubinarios vt iumẽta insipiẽtia despiciat ⁊ ꝓhibeat eos a celebratione missẽ ⁊ diuinoꝝ officioꝝ: et fidelibus ꝓcipiat: ne audiãt missas vel officia eoꝝ vel ꝓcipiãt sacramẽta ab eis q̃ñ sunt notoꝝ fornicatoꝝ. vt di. xxxij. c. Preter hec. cũ. §. sequẽ. Et si moniti nõ desistãt: debẽt beneficijs spoliari. qõ ꝓpterea statuit eccl̃ia nõ q̃n eoꝝ sacramẽta sint vera sacramẽta in se ficut ꝓfecta a bonis: sz vt videtes se vitari saltẽ verecũdia resipiscant. De hac tñ materia quõ tales debeãt ciutari. habes diffuse in. iij. parte.

§. iij. Tertius honor qui

reperit̃ in hoie est: q: dicit̃ minister dei seu seru⁹. hoc autẽ est officiũ angeloꝝ. ꝑm illud ps̃. Qui facis angelos tuos spũs ⁊ ministros tuos. ⁊ Heb. j. Oẽs administratorij spiritus sunt. l. angeli. Et q: tota vita clerici vl̃ religiosi etiã conuersi est deputata ad seruitiũ dei. iõ ꝓcipue ꝓ excellentiã dicunt̃ ministri ⁊ serui dei. Hiero. altari deseruiẽs: altaris oblatiõe sustẽtat̃. xij. q. j. clericus. Seruire aũt deo regnare est: ꝑm Greg. ⁊ in signũ regie dignitatis portãt coronã capilloꝝ ī capite. Certe magn⁹ honor iste seruire die noctuq̃ tãto dño. Sz si dñi tpales q̃ imundi sunt pctis q̃rũt ⁊ volũt hr̃e suos q̃ coãã eis mistrẽt: mũdos ⁊ imaculatos: sicut legit̃ de Nabuchodonoso: qui fecit eligere exhebreis iuuẽculos nobiles sine macula ad suũ seruitiũ ei: et hi fuerũt Daniel: Ananias: Azarias ⁊ Misael. Dañ. j. c. multo magis xp̃s deꝰ q̃ est fons mũdicie ⁊ puritatis vult hr̃e ministros puros ⁊ imaculatos. ps̃. Ambulãs in via imaculata hic mihi ministrabit. inq̃t dñs. i. idonee. Vñ ⁊ Gr. Lãtico. ij. pascit̃ iter lilia. sc̃z ī mẽtibꝰ caste viuẽtiũ. Recte aũt tales caste viuẽtes dicunt̃ ministri dei sicut ⁊ angeli: q: in carne ꝑter carnẽ viuere angelicũ est: nõ hũanũ. ait Hiero. Talis ergo clericus vel religiosus cõmittẽs sacrilegiũ ꝑ opus luxurie vituperat ministeriũ suuz. Dic nõ intellerit qviolat tẽplũ dei. Si q̃s cõmitteret aliq̃ opus carnale i eccl̃ia cuiuscũq̃ cõditiõis sit: vtiq̃ magnũ sacrilegiũ ppetraret: ita q̃ eccl̃ia ipsa q̃ erat ꝓsecrata indigeret recõciliatiõe ad hõ vt possint ibi diuina celebrari. vt hr̃ de ꝓse. dis. j. Eccl̃ijs. q̃ intelligit Host. cũ ẽ manifestũ. vide de hõ in. iij. pte ti. j. Sz nobiliꝰ tẽplũ dei ⁊ sacratiꝰ est aia rõnalis q̃ se dño deuouit ꝑ castitatẽ etiã si non sit vgo. si q̃s inq̃t apl̃s. tẽplũ dei violauerit dispdet illũ deꝰ. j. Lor. vj. vñ. xxvij. q. j. Sciẽdũ est oibus q̃ deo sacratarũ feminarũ coꝝpa ꝓ vota ꝓpter spõsionis ꝓsecrata esse tẽpla scripturarũ testimonijs cõprobãt. Et iõ violatores earũ sacrilegi ⁊ iuxta sententiã apli: filij ꝑditionis noscunt̃. Hinc est illud Greg. Si iter hoies bone fidei ꝺcrus nulla solẽt rõe dissolui: quãto magis pollicitatio ista quã cũ deo q̃s pepigit. s. de seruando castitatẽ: ⁊ fine vindicta nõ poterit relaxari. xxvij. q. j. Viduas. j. ⁊ ꝓterea ne deueniãt ad istũ sacrilegiũ: ordinauit eccl̃ia q̃ clerici nõ habitent cũ mulieribꝰ: nec mulieres ī domo clericoꝝ nisi stricto gradu cõsanguinitat̃ de q̃ nulla possit oriri suspitio. vt. lxxxj. di. c. cũ oibꝰ. ⁊ dist. ea. c. Jn oibꝰ. ꝺ. soluz. s. clericũ ad solã nulla religiõis rõ pmittit accedere. Melius est em̃ duo q̃ vnꝰ. Simul em̃ fideliꝰ ⁊ tutiꝰ res agit̃. De religiosis etiã ꝺ q̃ cautela hꝺ circa monachos seruet̃: vt remoti a familiaritate earũ. i. monachi: nec vsq̃ ad vestibulũ habeãt accedẽdi familiare pmissum sz neq̃ abbatẽ neq̃ cũ quẽ ꝑfecerit ex eã q̃ ꝑest loq̃ vgi nibꝰ xp̃i aliq̃d qꝺ ad institutionẽ eaꝝ ptinet licebit: nec cũ ea sola q̃ p̃eest freq̃nter loq̃ eos oz: sz sub testimonio duarũ vel triũ earũ ita vt rara sit accessio ⁊ breuis oino locutio. Nec. xviij. q. ij. in decima. Et in oibꝰ pene diocesibꝰ est sniа excõicatiõis lata ꝺ ingrediẽtes monasteria monialiũ sine cã necessitatis ꝺ laicos clericos ⁊ religiosos: quã icurrũt etiã ipse moniales si extra casuz ꝓcessum pmittãt intrare. Et q̃diu monasteria se custodiãt ab hmõi familiaritatibus: siue cũ religiosis siue cũ clericis siue cũ laicis bene se hñt ⁊ ī bona fama sunt. Si aũt familiaritates sumũt efficiunt̃ ꝓhibula ⁊ spelũce latronũ. Et mirũ ẽ q̃ cũ ꝓsanguinei eaꝝ cupiãt eas honestas esse ⁊ castas dãt eis oẽm occasionẽ in ꝺiũ. Nã ad eas accedũt iuuẽcule cũ oratibꝰ ⁊ vanitatibꝰ suis. Ibi faciũt ꝓuisia. ibi loquunt̃ de facꝰ domorũ suarũ. ibi de mr̃imonijs ⁊ alijs q̃ nõ decẽt. ibi aliq̃n tripudiãt. Et q̃ sunt hꝺ nisi q̃dã incitamẽta ad ea q̃ sunt mũdi ⁊ excitamẽta ꝓcupie. Sicq̃ obscurata mẽs nõ itellerit statũ suũ sz cõpat ⁊ filis efficit̃ iumẽꝝ tradẽs se oi ĩmũdicie. ⁊ fit̃ iumẽta nõ erubescũt de turpibꝰ actibꝰ. ita frõs meretricis facta ẽ eis vt nõ erubescãt de tantis sacrilegijs. Sz cõiter tales q̃ viuũt vt iumẽta: moriunt̃ vt iumẽta sine itellectu coꝝpa ꝓmiscꝰ coꝝrodẽtibꝰ ⁊ eoꝝ aiabꝰ calorib⁹ ⁊ frigoribus iferni exponit̃. Quãtũ aũt sit ꝑiculosuz clericos vl̃ religiosos familiarit̃ ꝓuersari cũ femis etiã spũalibꝰ. exẽpla habes de epo ffũdane ciuitat̃ q̃ cũ recepisset quãdã iuuẽculã i domo ex pietate: iã raptꝰ erat ad ꝓcupiscẽtiã ei⁹. sup q̃ iudeꝰ q̃ posuit se in via ꝓstitutꝰ supueniẽte nocte ad dormiẽdũ i q̃dã tẽplo idoloꝝ signo crucis fctõ sup se: vidit sathã exigẽtẽ rõnẽ a cõplicibꝰ suis de malis ad q̃ hoies ꝓuocauerũt. Et cũ q̃dã ex eis surgẽs añ pncipẽ retulisset quõ illũ ep̃m iã induxerat ad ꝓcupiscẽtiã illiꝰ femine mirabilr cõmẽdat ⁊ laudatꝰ fuit ⁊ ꝓfortatꝰ vt ꝑficeret ichoata ⁊c. Quibꝰ oibꝰ visis intimat̃ illi epo ꝑ iudeum penituit pctꝰ suꝝ illã remouẽdo: ⁊ iudeꝰ baptizatꝰ est. hr̃ hꝺ i li. dial. Jn legẽda btĩ ãdree hr̃ aliꝰ exẽplũ de illo epo q̃ erat ita deuotꝰ bea. andree q̃ diabolũ in specie mulieris spũalis in domo ⁊ prãdio recepat. sz. b. andreas in forma pegrini apparẽs detexit malicĩã eiꝰ. Jn vitas patrũ etiã hr̃ aliꝰ filꝛ ꝑmo exẽplo de q̃dã pr̃e i heremo ꝓstituto q̃ iciderat i fornicationẽ.

¶ De filiabꝰ luxurie. et ꝑmo de cecitate mẽtis. Cap. ix.

Post spẽs luxurie videndum est de filiabus eius. quas Greg. in xxxj. mor. al̃. ponit esse octo. videlicet

¶ Cecitatem mentis.
¶ Precipitationem.
¶ Jnconsiderationem.
¶ Jnconstantiam.
¶ Amorem sui.
¶ Odium dei.
¶ Amorem presentis seculi.
¶ Desperationem vite future.

Contra ingredientes monasteria.

Periculosuz cũ femĩis ꝓuersari

Filiaruz luxurie sufficientia.

Si que alie ponunt ab Isidoro: vt stultiloquiũ: scurrilitas: lubrica verba ⁊ hmõi ad pdicta reducunt. Et q̃uis ista pcta notata oriant ex alijs pctis: frequẽti? tñ ⁊ comunius ex luxuria: ⁊ iõ filie ei? dicunt. Et ipa distincte intelligere vt sunt spalia pcta sine adiũctiõe alteri? difficile est nisi odiũ dei ⁊ despatio futuri seculi: ⁊ difficilius qñ sunt pcta mortalia actu ppetrata. Quõ autẽ oriant ex luxuria sic declarat. b. Tho. ij. ij. q. cliij. Cñ inferiores potẽtie vehemẽter afficiunt ad sua obiecta ꝓsequẽs est vt superiores vires impediant ⁊ deordinent in actib? suis. Per vitiuz aũt luxurie maxie appetit? inferior. s. cõcupiscibilis: vehemẽter intẽdit suo obiecto. s. delectabili carnis ppter vehementiã delectationis. Ideo ꝓñs est vt p luxuriaz maxime superiores vires deordinent. s. rõ ⁊ volũtas. Sũt aũt rõnis q̃tuor actus i agẽdis. Primus est simplex intelligẽtia q̃ apphẽdit aliquẽ finẽ vt bonũ. et b̃ act? impedit p luxuriã. Vñ illõ Dañ. xiij. Cõcupiscẽtia subuertit cor tuũ. ⁊ quãtũ ad b̃ ponit cecitas mẽtis filia luxurie. Scõs act? est ꝓsiliũ de his q̃ agẽda sunt ppter finẽ. b̃ etiã impedit p luxuriaz. Vñ Teren. de amore libidinoso ait. Que res nec ꝓsiliũ in se nec modũ hz vllũ eã ꝓsilio regere nõ potes. ⁊ sic ponit filia luxurie pcipitatio. Tert? actus ẽ iudiciũ de agẽdis. ⁊ hoc impedit p luxuriã. ⁊ sic ponit incõsideratio: de quo pot exponi illud Esa. v. Opa manuũ ei? nõ consideratis: vt. s. hm illa iudicetis in agẽdis. Quartus est pceptuz rõnis de agẽdis. ⁊ b̃ impedit p luxuriã: q: impetu ꝓcupiscẽtie impedit ne exequat q̃ ꝓposuit: ⁊ sic ponit incõstãtia Sap. iiij. Incõstantia ꝓcupiscẽtie. i. q̃ pcedit ex cõcupiscẽtia trãsuertit sensum. s. de eo q̃ cogitauerat ⁊ deliberauerat.

Duplex actus voluntatis

Volũtatis aũt duplex est actus. Prim? est appetit? finis: ⁊ quãtũ ad hoc deordinat volũtas inordinate appetẽdo ⁊ eligẽdo delectationẽ venereã vt finẽ. ⁊ sic ponit filia luxurie amor sui. de quo apls. ij. Timo. iij. Erũt homines seipos amãtes. ⁊ ita voluptatũ amatores magis q̃ dei. Et p oppositũ ponit alia filia luxurie q̃ dr odiũ dei inquãtũ scz phibet hmõi delectiões. ps. Dextera tua. s. potẽtie tue inueniat eos q̃ te oderũt. s. ad puniẽdũ. Scõs est appetit? eor q̃ sunt ad finẽ. et quãtũ ad hoc deordinat voluntas p luxuriã: ⁊ sic ponit filia eius amor presentis seculi. vt. s. qs fruat voluptatibus ad placitum. b̃m q̃ Jaco. iij. c. dicit. Qui voluerit amicus esse hui? seculi: inimicus dei cõstituet. Aliud dicitur desperatio futuri seculi. quia. s. duz qs nimis detinet a carnalib? voluptatib? nõ curat sed fastidit venire ad spirituales ⁊ eternas delitias. ad Ephe. iiij. Desperãtes semetipsos tradiderunt impudicitie.

§. I. Prima ergo filia luxu

rie dr cecitas mentis: que in hoc ꝓsistit cũ qs ita mẽte deditus est ⁊ occupatus circa mũdana: ⁊ pcipue circa carnalia opa q̃ nescit cogitare de deo eligẽdo eũ vt vltimũ finẽ suorũ operũ: nec de alijs spualibus reb? cogitat vt dz ppter immersiõnẽ in carnalib?. Tali vitio tẽtus dicere valet illud ps. Lumẽ oculor meor: ⁊ ipsum nõ est mecum. Et sicut cecus corporaliter nõ pot illuminari ope nature. q: de puatiõe ad habitũ nõ est regressus: ita ⁊ fortius nec spualiter. Vñ ps. Dñs illuminat cecos. Et p declaratiõe materie sciẽdũ q̃ triplex est cecitas mẽtalis seu spualis.

¶ Prima cecitas in supernalia nõ intuendo

¶ Scõa cecitas in necessaria nesciendo.

¶ Tertia cecitas in salutaria nõ eligendo.

Cecitas mẽtalis:

De prima Sopho. s. Ambulabũt vt ceci: q: dño peccauerũt. Greg. Cec? est q̃ lumẽ supne cõtẽplatiõis ignorat. Sz p maiori hoꝝ declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. xv. q̃ cecitas mẽtis est priuatio eius q̃ est pncipiuz intellectualis visionis. Hoc aũt pncipiũ est triplex. Vnũ est lumẽ rõnis naturalis. de quo ps. Multi dicũt q̃s oñdit nobis bona que debem? facere. Cui questioni respõdẽs ait. Signatuz est sup nos. i. impressuz in pte superiori in aia: lumẽ vultus tui dñe, lumẽ vult?. i. naturalis rõnis, i. luminosus vult? tuus. Dr autẽ rõ vult? dei: q: sicut p vultũ vn? hõ est filius alteri: ita p rõnẽ sum? filius dei: ⁊ sicut p vultũ cognoscim? hoiem: ita p rõnẽ cognoscim? q̃d agere debeam?. Et cũ sit b̃ nature nũq̃ pot tolli ab aia: sz impedit ab actu ei? aliq̃n ppter defectũ in viribus inferioribus. s. in imaginatiõe ⁊ fantasia. vt ptz in amẽtib?: ⁊ etiã aliq̃n p opus incãtatiõis: vt de pstigijs magoꝝ q̃ faciũt apparere evnũ p alio. sicut fecit mag? ⁊ hmõi. Scõm est lumẽ habituale superadditũ lumini naturalis rõnis. s. lumẽ gre: de q̃ pot intelligi illud ps. In lumine tuo: scz gre videbim? lumen. s. gre. Et b̃ interdũ priuat aia: ⁊ est pena pcti: sed cõe oi pctõ mortali. de q̃ dr Sap. ij. Malicia eñ illoꝝ excecauit eos. In huius figurã legit q̃ sedechias rex hierl'm cũ fuit captus a nabucho. s. fugiẽs ab hierl'm excecat? fuit a nabucho. cozã eo filijs occisis: ⁊ captiu? duct? in babyloniã. iiij. Reg. vl. Sic q̃ capit a diabolo rege babylonie. i. ꝓfusiõis: p pctm excecat ⁊ p̃uat lumie gre mortificar filijs bonor operꝝ: demũ ducit captiu? in infernũ. Talis q̃ dicere valet. Lumẽ oculoꝝ meoꝝ nõ est mecũ. Tertiũ pncipiũ visiõis itellectualis est aliqð phmũ intelligibile vt dicit Aug. q̃ qð intelligit alia cui mẽs hois pot intẽdere ⁊ nõ intẽdere. Qð autẽ nõ intẽdat pcedit ex hoc q̃ hz spõtanee volũtatẽ se auertẽtẽ a ꝓsideratione illius pncipij: qñq̃ ex b̃ q̃ occupat se circa ea q̃ magis diligit: ⁊ vtroq̃ mõ cecitas ista est spale pctm ij. pe. j. cui ista. s. spualia intellecta pst̃o non sunt cecus est. Et q: vt dr in. iiij. ethi. vnusq̃sq̃ ea in quib? delectat opat ex eo q̃ delectatio facit applicare intẽtionẽ ad opus: ꝓpria vo nequaq̃ vel debilr opat. Hinc est q̃ cũ delectatiões veneree sint maxie inter delectatiões corporales: intẽtio hois p vitiũ luxurie qð est circa hmõi delectatiões maxie applicat ad corpalia: ⁊ p ꝓs debilitat opatio mẽtis circa itelligibilia: ⁊ sic ponit cecitas mẽtis filia luxurie q̃ excludit cognitiõez gustatiuã. s. spualiũ bonoꝝ. ps. Supercidit ignis scz luxurie: ⁊ nõ viderũt solẽ. i. lumẽ spualiũ bonoꝝ nõ habuerũt. In hui? figurã legit Tob. ij. q̃ cũ ex labore fatigatus sedẽs dormiret stercora hirũdinũ cũ caderẽt sup oculos ei? excecauerũt ipm. Sic euenit aliq̃n q̃ fatigatus hõ ex occupatiõibus mũdi dũ dormitat circa spualia ꝓsideranda: ⁊ custodiã sui: hirũdines. i. demones q̃ i aere discurrũt stercora calida. i. suggestiones luxurie fetide imittunt sup oculos mẽtis q̃ excecãt ⁊ priuant lumine spirituali. Talis ergo dicere pot. Lumen oculoꝝ meoꝝ nõ est mecum.

§. II. Secunda est cecitas

ignorãtie. De qua saluator Mat. xv. c. Cecus si ceco ducat̃ cum prestet: ambo in foueã cadunt. i. si ignorãs gubernet ignorantẽ ⁊ regat. Triplex est autẽ ignorãtia. scilicet

¶ Ignorantia iuris humanalis.

¶ Ignorantia legis diuinalis.

¶ Ignorantia operis cõtingibilis.

Ignorãtia iuris humanalis

De his pot intelligi illud ps. lxxv. Nesciẽrũt quoad pmã: neq̃ intellexerũt quoad scõam: in tenebris ambulãt quoad tertiã. Ignorãtia iuris hũanalis est ignorãtia legum ⁊ ordinationũ que facte sunt ab hoib? ecclesiasticis vel secularib?: sicut sunt leges canonice facte a cõcilijs vl a summis pontificib? q̃ obligãt oẽs catholicos cũ fiũt vniuersaliter: vel facte a platis inferioribus q̃ obligãt tm subditos eorũ. Et leges ciuiles facte ab imperatorib? vel etiam a pprijs ciuitatib? vt sunt statuta. Cũ hmõi ligent cũ iuste fiant in foro cõscie opz q̃ sciant: aliter seruari nõ possent ⁊ pcipue q̃ ptinẽt ad mores cõmunes xpianor: vt cessare ab opibus seruilib? diebus statutis ab ecclia: ieiunare certo tpe: audire missam dieb? festiuis: semel in anno confiteri et cõicare ⁊ hmõi. de q̃bus infra dicẽt. Et simil'r vbi q̃s morã trahit ꝓtinue dz scire leges: statuta: ⁊ laudabiles ꝓsuetudines eorũ: al's ignorãdo q̃si cecus dici pot: ⁊ nõ esse sine culpa. Esa. v. Propterea duct? est captiuus ppl's me?: q: nõ habuit scientiã. s. agendor. Aug. Non ois ignorans immunis est a culpa, illis ergo ignosci non poterit qui a

quo discerēt habētes opā nō dederī. di. xxxvij. §. fi. Que tā aūt ordinatiōes ⁊ materie q̄ ꝯcernūt pticularit aliq̄s status hominū. vt que ptinēt ad administratione debitaz lacroz dñt scire curati. Medici q̄ dirigunt ad eos. Juris periti q̄ statuunt de eis: ⁊ hmōi. als ista nesciēdo pctm̄ ē. Un Leo. pa. Si i laicis itolerabilis vr inscitia: quāto magis in clericis: nec excusatiōe digna ē nec venia. di. xxxviij ⁊. j. q. iij. circa fi. vbi agit de ignorantia. Dicit ibi glo. magna ⁊ notabilis. q̄ ignorātia iuris canonici siue ciuilis q̄ si neminē excusat. ⁊ hoc intellige cū ius tale est q̄ aliq̄s de facili p seipm scire potuit: vel etiā p alios: dū tm̄ habuit copiā peritoz. ff. de iu. ⁊ fac. igno. l. iuris. Ignorātia legis diuinalis q̄ facit hoiem cecum spūaliter est nescire q̄ habent in sacris scripturis ptinētia ad fidē ⁊ bonos mores necessarios ad salutē. Ipsa em̄ scriptura cōtinet quic quid pertinet ad ius naturale. Nā illa duo p̄cipia iuris naturalis. s. Q̄ tibi nō vis fieri: vide ne alteri facias. et quecūq̄ vultis vt faciāt vobis hoies: vos facite illis. habent i scriptura sacra. p̄mū est Tobie. iiij. aliud Mat. vij. Decalog⁹ etiā qui est de iure naturali habet Exo. xx. Dicit etiā Gratianus. j. q. iiij. circa finē q̄ ignorātia iuris naturalis oibus adultis damnabilis est. ⁊ de hac itelligitur illud apli. j. ad Loz. xiij. Ignorās. s. q̄ sunt de iure naturali ignorabit scilz a deo. i. reprobabit. Et illud Gre. Qui stultus fuit in culpa. i. ignorās. sapiens erit in pena. dist. xxxviij. c. Qui ea. Qui ergo ppetraret fornicationē vsurā: simoniā: mēdaciū ⁊ hmōi: ex ignorātia nesciēs esse pctā nō excusat a dānatiōe. Sz vltra hmōi p̄cepta naturalia pertinēt etiā ad ius diuinū ea q̄ sunt fidei. scz articuli ⁊ sacramēta eccl̄ie que in articulis cōprehendunt. Quālis em̄ ratio naturalis nō dicret ista aut doceat. tm̄ dicrat ratio naturalis vt credat deo i his que ipe reuelat in scripturis que p̄dicta sunt ⁊ publicata p orbē ⁊ confirmata miraculis. Et si q̄s natus esset in deserto vel in carcere et nunq̄ que sunt fidei audiret nō excusaret nō credēdo. Et ratio est q: dicunt doc. q̄ talis si nō ponat obstaculuz gratie. sz viuat lege nature: diuina gratia nō desereret eū q̄n ei reuelaret credēda: ficut euenit Cornelio Centurioni. Act. x. Teneī ergo q̄libz scire explicite articulos fidei sicut ⁊ credere teneī. Un Tho. ij. ij. q. j. Ista em̄ publice p dicat ⁊ solēnizat eccl̄ia. Et q̄uis quilibet fidelis ex cōgruentia deberet scire symbolū: nō tm̄ est necessariū: nec etiā q̄ sciat ordinate articulos sicut ⁊ p̄cepta. x. dūmodo sciat talia esse p̄cepta implēda ⁊ illa credēda. De ignorātibus igit ista dr̄ iuectiue. Diere. ij. Tenētes legē nescierūt me. ⁊ Sapiē. ij. Nescierūt sacra dei. sed vt dicit Gre. in moral. Qui ea q̄ dei sunt nesciūt a dño nesciunt. i. reprobant. Et Diero. In his q̄ ptinēt ad ius diuinū vt p̄cepta ⁊ articulos: parū distat a vitio decipe vl decipi posse xpianū. xxj. q. j. Si cupis. Talis g̃ dicere pōt: lumē oculoz meoz non est mecū. Et vt dr̄. ij. Reg. v. Lec⁹ ⁊ claudus nō intrabūt in rēplū dei. s. gloriē. Lec⁹ q̄ ignorat q̄ sunt dei. Claudus q̄ ea scīes nō opat recte. Est ⁊ tertia ignorātia. scz facti. Nec nō excusat nisi q̄s det operā rei licite: ⁊ adhibeat sufficientē diligentiā. ⁊ intelligēda est sic regula iuris. Ignorantia facti nō iuris excusat. ex de reg. iu. li. vj. Et vt dicatur q̄s ꝓbabiliter ignorarevt excusēt. di. glo. j. q. iiij. circa fi. q̄ nō req̄rit q̄ sit nimis scrupulosus ⁊. curiosus. Nec q̄ sit nimis negligēs ⁊ dissolutus i inq̄rēdo. ff. de iur. ⁊ fac. igno. l. Nec supina. Si q̄s ergo dat operā rei illicite vn̄ sequit aliq̄ malū q̄ nescit nō excusat. puta si q̄s ludit ad iacta vel cū gladio ⁊ inde pcutit aliquē quē nō videt: ⁊ sic ignorat nō excusat a pctō. Sicut etiā nō excusat a pctō lamech. q̄ occidit iacitta Cayn estimās eū ferā siluestrem ex eo q̄ cec⁹ erat. Unde illicitū erat ei opus venandi licz faceret ꝓpter vtilitatē. s. pellīū p̄o vestimētis. Nam tunc carnib⁹ nō vescebant. vt. xv. q. j. §. obij cit. Sicut etiā nō excusat Loth: cū nesciēs filias esse suas ꝓcubuit cū eis q: operā dedit rei illicite. s. ebrietati vn̄ secuta est illa ignorātia. Un Aug. Inebriauerūt loth filie ei⁹ ⁊ se nesciēti inmiscuerūt. q̄p: opr culpādus est nō quātū ille icestus sz quātū illa ebrietas meretur. xv. q. j. Inebriauerūt. Sēdo vt ignorātia facti excuset opz q̄ adhibeat debita diligētia. vn̄ si q̄s aptādo tectū dom⁹ p̄icit regulas fractas i via q̄ in se est op⁹ licitū: sz nil dicit nec signū ponit sup̄ p̄pter q̄ aliq̄s transit iuxta nesciēs op⁹: ⁊ ex regula ab illo p̄iecta frāgit caput illi nesciēs aliquē trāfire: inde certe non excusarek a culpa nec a pena. vn̄ nec excusank iudei in facto quo crucifixerūt xp̄m: q: nesciebāt ipm esse xp̄m: nec credūt adhuc venisse messiam: ⁊ hoc q: nō adhibuerūt debitā diligētiā vt dicit Gratia. j. q. iiij. §. vl. circa finē. vnde ipse xp̄us dicebat eis. Scrutamini scripturas: ⁊ ipe sunt q̄ testimoniū phibēt de me. Jo. v. Propterea dic Esa. vj. Exceca cor ppli huj⁹. i. pmitte. Ista materia ē multū dilatabilis: puta si q̄s accedit ad sacramētū nesciēs. i. non recordat de aliq̄ criminali cōmisso: vl smia quā icurrit: ⁊ sic nō cōfessus ex eo q: nō adhibuit diligētiā ad examinādū ꝓsciam nō excusat a pctō. Nota si platus vel paterfamilias nescit crimia manifesta subditoz: q: nō adhibet diligētiā ad inq̄rendū: ⁊ sic nō punit ⁊ illi peūt nō excusat: sicut nec Heli nō puniēs pctā filioz. vn̄ regula iuris. Non pōt esse recta excusatio pastoris si lupus oues comedit ⁊ pastor nescit. ex de re. iu. c. q̄uis. Et q: multa i hmōi ppetrātur. iō dicere pōt q̄libz. Lumē oculoz meoz non est mecū ⁊ veniā petere cū eodē ignorantias meas ne memineris.

Triplex ignorātia crassa affectata ⁊ inuincibilis.

Sciēdū aūt q̄ triplr pōt ꝓtingere ignorāti i q̄libet p̄dictarū: videlz affectata: crassa: ⁊ iuincibilis. Ignorātia affectata est q̄ q̄s refugit q̄ dz scire vt liberi⁹ peccet sine remorsu cōscie. de q̄ ps. noluit intelligere vt bñ ageret. Et Job. xxj. dixerūt deo. recede a nobis: sciaz viarū tuaz no lum⁹. hec i nullo excusat: imo fz Tho. auget seu pori⁹ est spāle pctm̄. Sēdo ignorātia siue iuris siue facti pōt esse crassa ⁊ supina: ⁊ hec est q̄n q̄s nō recusat scire: imo vellet sz negligit addiscere ꝓpter laborē seu occupatiōes: ⁊ inq̄rere vel legere cū posset. Nec quātū ad ea q̄ quis dz scire siue respectu xp̄ianitatis vt p̄cepta dei ⁊ eccl̄ie: seu respectu stat⁹ vl officij vl exercitij vt religiosus q̄ sunt religionis: seu curat⁹ q̄ ptinēt ad curā: aduocat⁹ q̄ ptinent ad iura: medicus ad medicinā ⁊ hmōi si nesciat: excusak q̄dē a tāto: sz nō a toto. i. nō ē ita graue pctm̄ sicut si faceret ex certa sciētia. Un Greg. grauius ex infirmitate. i. passione q̄ ignorātia peccak. de pe. di. ij. c. Sciēdū. Quātū vo ad ea q̄ nō teneī scire. vt astrologiā: philosophiā. poesim et hmōi. nō peccat ignorādo: q̄nimmo sunt q̄dā q̄ meli⁹ est nescire q̄ scire. vt dicit Aug. di. xxxviij. c. q̄uis. vt ea q̄ instigāt ad malū. Et dicit ignorātia crassa ⁊ supina ad sūmi litudinē hois crassi q̄ nō bene vidēt q̄ sunt an̄ se: nec tm̄ cōtinue peccat cū manet ista ignorātia: sed tūc cū debuit vl debet et negligit hoc agere. Tertia ignorātia est inuincibilis q̄ nullo studio humano vinci pōt: vt est i pueris nō habētib⁹ vsum rōnis: ⁊ amētib⁹: ⁊ hec excusat a toto. Un ea q̄ fiunt a fatuis seu deficiētib⁹ vsu rōnis nō imputank eis ad pctm̄ nec ad penā: nec quoad deuz nec quoad mūdum: siue illa q̄ faciūt sint ꝓtra legē diuinā: vt homicidiū blasphemia ⁊ hmōi: siue ꝓtra legē hūanam: vt nō cōfiteri: nō cōmunicare semel i anno ⁊ hmōi. vt. xv. q. j. aliquo ⁊. c. sequē. Etiā si ex culpa sua incidisset q̄s in talē amentiam vel furiā: siue ex nimijs ieiunijs: vigilijs: siue ex aliq̄ passione amoris vel doloris. Dicit etiā Ul. q̄ cū aliquis dubitat de aliquo facto vel fiendo vtrū sit licitū vel illicitū: ⁊ cōsulit peritos: ⁊ facit q̄d in se est ad inuenīēdū veritatē si sibi cōsulak ꝓtrariū veritati q̄d ille sequit satis excusat: q: pōt dici in eo ignorātia inuincibilis vt in dubio scisinate: cui debeat adherere. i bello dubioso quoad subditos ⁊ hmōi. In his tm̄ q̄ sunt de iure naturali vel diuino quantūcūq̄ cōsulereī sibi ignorāti a peritissimis contrariū veritati nō excusaret a peccato illud agendo: quia in hmōi non potest habere locū ignorantia inuincibilis

quoad habētes vsum rōnis. Qui ergo nescierūt q̄ sunt legis hūanalis: nec̄ itelleꝛerūt q̄ sunt legis diuinalis. in tē nebꝛis ambulāt. i. operanť ignoꝛātes q̄ debēt scire de contingētib⁹ factis in his vt sequiť in ps̄. Mouebūť. i. remouebunť oia fundamēta terre. i. hoies q̄ sunt de terra: fundamēta. s. spūalia edificij vtualis: vt fides. s. ad Eꝛo. in. iij. ffūdamētū aliꝰ nemo pōt ponere p̄ter id qꝰ positū ē qꝰ est xp̄us Jesus. i. fides xp̄i. Charitas. apl's ad Eph. iij. In charitate radicati ⁊ fundati. Hiero. ffundamētū oim virtutū hūilitas. his amotis nulla vtus supest. Et iō ait dominꝰ Esa. xlij. Educ foꝛas pplm cecū: ⁊ oculos habētē. foras ecclīaz militātē ⁊ triūphātē. Educ. i. educes. tu. s. deꝰ.

§. III. Tertia cecitas est in

eligēdo cū videlz q̄s cognoscit esse malū qꝰ vult facere: ⁊ tñ facit: qꝰ nō pōt esse nisi q: etsi in vniuersali cognoscit esse malū vt fornicationē. furtū. homicidiū: ⁊ hmōi: tamē in particulari illū actū nō cognoscit esse malū: sz videť sibi eē bonū. Nā vt dicit dionysius. Nullꝰ intendēs ad malū opať. Et de talibꝰ dici pōt illud ps̄. Oculos habent ⁊ nō videbūt. Habēt quidē oculos ad cognoscēdū in vniuersali: sz nō videt illud esse malū in pticulari. Vñ ⁊ dicit pbs i lib. ethicoꝝ. q̄ oīs malus est ignoꝛās. ⁊ talis ignoꝛātia nō est speciale pctm̄: sed q̄dā circūstantia que repeꝛiť in quolibet pctō. Et ad idē facit q̄ dicit in Pꝛouerb. Errant q̄ operanť malū. In hoc est eꝛroꝛ q: videt ei qui malū agit detēꝰ passiōe vel habitu vitioso tūc bonū agere: nō em̄ nisi rerū ignoꝛātia pōt errari vt dicit Aug. dist. xxxviij. q̄uis. Nonne magnus eꝛroꝛ: ⁊ magna cecitas esset si q̄s estimaret lapidē terreū vl' vitreū magis pciosuz q̄ adamantē vel topazion. Sic errat vt cecus q̄ aliquid terrenū vel diuitiaꝝ: vel honoꝛis: vl' delectatiōis coꝛporalis p̄ponit mādatis dei: seu delectatiōib⁹ sempiternis. In figurā huius legiť q̄ Naas rex amonitaꝝ cum bellaret ꝯ viros Jabes galaad: in hoc voluit eos hꝛe federatos ⁊ pacificos: si oiz erueret oculos dexteros ⁊ sic eēnt in oppꝛobꝛiū isrl'. i. Reg. j. Naas est diabolꝰ q̄ pugnat ꝯ filios isrl'. i. fideles. Interpꝛetať em̄ isrl' videꝰ deū: sez p fidem. Hoc aūt est pactū qꝰ vult hꝛe cū fidelibus vt eruat oculos dexteros. i. respectū ad deū vt regulas seu mādata eius nō habeāt in actibꝰ suis: ⁊ tūc nō curat dare eis molestiā: ⁊ bellare cū tentationibꝰ: q: pacifice eos tunc possidet. Sz nō debēt huic acq̄escere fideles: sz hꝛe recursuz p adiutoꝛio ad xp̄z. ⁊ sic liberati erūt: sicut illi viri Jabes galaad inuocātes deuote auxiliū Saulis regis isrl' liberati sunt. Qui aūt iā incurrit cecitatē spūalē imitať cecū: qui sedebat secus viā ⁊ mendicabat: qui clamans ad Jesum vt videret: lumē recepit. Luc. xviij. Vel celidoniū. i. cecū a natiuitate q̄ lauanse in natatoꝛia syloe ad mandatum xp̄i visum recepit. Joh. ix. hec lotio fit moꝛaliꝛ i pꝛitiōe ⁊ pfessione. Dia inqt Laurēti⁹ in pfessione lavanť.

cecitas in eligēdo.

¶ De pꝛecipitatiōe. Caplm̄. x.

Precipitatio est secun

da filia luxurie: q̄ etsi frequēter pcedat ex luxuria: tñ ex alijs vitijs etiā pcedere pōt: ⁊ aliq̄n ē spāle pctm̄: aliq̄n circūstātia aggrauās pctm̄. Difficile est aūt intelligere put est speciale pctm̄: nisi cū alio adiūctū Et in hoc pfitit qꝰ hō de agēdis vbi pōt esse dubiū non hz sufficientē examinationē ⁊ pfilia mētis: sz subito disponit ⁊ ponit se ad faciendū qd̄ mēti occurrit pꝛa illud. Ni hil fine pfilio facias. Eccī. xxxij. s. mētis. Ad hanc instigat diabolus dicēs mēti quod xp̄o suasit Matth. iiij. c. Mitte te deoꝛsum. i. pcipita te ad malū. Et ad hāc pꝛecipitationē pertinet q̄ aliq̄s deficiat a docilitate qua quis discit ab alijs seu acq̄escit eoꝝ pfilijs: ⁊ a memoꝛia qua respicit ad pꝛeterita gesta: ⁊ a rōne qua q̄s bñ est discursiuꝰ ⁊ ratiocinatiuꝰ vt bñ possit applicare vniuersalia pncipia ad particularia q̄ sunt varia ⁊ incerta: q̄ sunt ptes integrales pꝛudētie: scz docilitas: memoꝛia: ⁊ rō. Et memoꝛia ⁊ rō nō sumunť p potētijs sz p bono vsu earū. Et de hac loquēs ps̄. lxx. ait. Dilexisti oia vba pꝛecipitatiōis lingua dolosa. ppterea dns destruet te i finē. Ubi notať ⁊ culpa ⁊ pena subsecuta. culpa cū dicit. vba pcipitatiōis. pena cū subdit deus destruet te ⁊c. perdēdo. s. in mozte eternā.

Precipitatio est verbum coꝛdis.

Precipitatio in mente.

¶ Pꝛimū est verbum coꝛdis.

¶ Secūdum est verbū oꝛis.

¶ Tertium est verbū operis.

§. I. De verbo coꝛdis ait

idem ps̄. Qui loquiť vitatē in coꝛde suo. Ab isto vbo qꝰ est ppositū faciēdi aliq̄d incipit pcipitatio: vt. s. sine sufficienti examinatiōe subito disponat facere qꝰ pīno menti occurrit. Job. xviij. Pꝛecipitabit eū. s. pctōꝛ pfiliuz suū ⁊ immittet i rete pedes suos. p hoc cm̄ capiť ⁊ teneť diuersis malis. Sz p declaratiōe huiꝰ materie. s. pcipitatiōis dicit beatꝰ Tho. ij. ij. q. liij. q̄ pcipitatio b̄ dꝰ ad fiꝛmitudinē in rebꝰ coꝛpalibꝰ. Dicit em̄ pcipitari fm motū coꝛpalem qꝰ a supioꝛi in ima venit fm impetū quēdā ppij motus vel alicuiꝰ impellentis nō oꝛdinate descēdendo. sicut ad lr̄am dꝰ de Razia q̄ pcipitauit semetipz viriliꝛ in turbas ij. Mach. xiiij. ne. s. caperet a gētilibꝰ. ⁊ de mulieribus q̄ circūciderāt filios suos vt obseruarēt legē dei q̄ pcipitauerūt eas p muros ciuitatis. ij. Mach. vj. Sūmū aūt aie bonū est ipsa rō ināt Tho. Jmō aūt eiꝰ est opatio p coꝛpus exercitata. Gꝛadus aūt medij p quos opz oꝛdinate descēdere sunt isti. memoꝛia pꝛeteritoꝝ: intelligentia pꝛesentiū: solertia in pfideradis futuris euētibꝰ: ⁊ rōcinatio pferēs vnū alteri: ⁊ docilitas p quā q̄s acq̄escit sentētijs maioꝝ q̄ sunt ptes integrales pꝛudētie: ad qs ptinet bene cōsiliari ⁊ p hos gdus descēdit hō recte cōsiliādo. Si q̄s aūt ferať nō agēdo p impetū volūtatis vel passiōis pꝛāsitis his gradibus cꝛit vitiū pcipitatiōs ⁊ imprudentie: de quo pōt intelligi illud Deut. xxxij. c. i cātico audite. Hēs absq̄ pfilio est ⁊ fine pꝛudētia. s. p vitiuz pcipitatiōis. vi nā saperēt quoad pꝛeterita recogitāda: ⁊ intelligerēt quo ad pꝛesentia oꝛdināda: ⁊ nouissima puiderēt quoad pericula futura euitāda siue intuēda. Et si aliq̄s pꝛecipitāter facit aliq̄d ⁊ auertēs se a regulis diuinis: vt cōtemnēs ⁊ repudiās diuina documēta fic ē mortale. Et dicit etiā te meritas talis pcipitatio. Si vo pcipitāter agit absq̄ contēptu diuine regule: sz cū detrimēto seu defectu eoꝝ que sunt de necessitate salutis iterū est mortale. vl' circūstātia que reperiť cū mortali: sicut cū debeat q̄s semel i ānō cōfiteri ⁊ cōicare: subito accedit ad pfessione fine aliqua pcogitatiōe: cū tñ habeat multa intricamēta ⁊ grauia pctā. p pter qꝰ parū dicit ⁊ multa omittit grauia q̄ de facili menti occurrissent. ⁊ sic subito cōicat indispositus. Jste pꝛecipitanter facit pfessionē: ⁊ est ibi moꝛtale pctm̄. Similiter si q̄s habēs disputare cū infidelibꝰ ⁊ de rebus arduis ponat se pcipitanter ad b̄ fine aliq̄ pꝛeuisione. vñ pbaliter deficere possit ⁊ pfundi fides cui obuiare potuisset pmaturā puidētiā mortale esset: nisi a spūsctō inducereť fiant apl's. q: spūssanctꝰ nō eget tpe. Si aūt aliq̄d pcipitāter opatur absq̄ detrimēto eoꝝ q̄ sunt de necessitate salutis: erit veniale. Et q: luxuria maxime absoꝛbet consiliū. ideo ponit pꝛecipitatio filia luxurie. Temeritas em̄ fm be. Tho. vbi. s. vno modo pꝛocedit ex impetu voluntatis vel passiōis. Alio modo ex cōtēptu regule diꝛigentis. ⁊ hoc secūdū pprie importat temeritas. Vñ ex hoc dicit ex radice supbie puenire: q: refugit aliene regule subesse. pcipitatio aūt se hz ad vtrūq̄. Vñ temeritas sub pcipitatione cōtineť q̄uis pcipitatio magis respiciat pꝛimū.

Precipitatio est

Temeritas.

§. II. Secūda pcipitatio

esse pōt in verbis oꝛis. Eccī. x. dicitur. Labia insipientiū pꝛecipitabūt eū. i. imprudēs pꝛecipitāter loqueť sine examinatiōe mētali seu locutiōis. Eccī. ix. dꝰ. Temerariꝰ in

verbo odibilis est. Dictū ē q temeritas ō: p̄cipitatio. Et rō quare p̄ceps ad loquēdū est odibilis: q: exquo subito loquit̄ q̄ mēti occurrit: nō examinādo vba opz p̄luppo sita humana fragilitate q dicat multa incōueniēt̄a t dis splicētia auditoribus vñ odiū. vñ dicit Eccl's. v. Ne teme re q̄d loq̄ris. Et p:ecipue in trib⁹ debet caueri p̄cipitatio

¶ In sententijs proferendis.

¶ In dubijs decidendis.

¶ In secretis edicendis.

De primo dicit Euaristus papa. Deus oīpotēs vt nos a p̄cipitāte sñie platiōe cōpescet: cū oia nuda t apta sint oculis eius. mala Sodome noluit audita iudicare pri⁹q̄ manifeste cognoscerent q̄ dicebant. vñ ipe ait. Descendā t videbo vtrū clamorē q̄ venit ad me ope cōpleuerit an nō est ita vt sciā. Q̄d fecit vt nobis exēplū daret ne p̄cipites in discutiēdis t iudicādis negocijs essem⁹. ij. q. j. Deus. Vocaūt figuratiue innuit̄ in eo q dñs postulat⁹ de adul tera iudicare t dare sñiam: nō statim dedit iudiciū: sz ici nās se deorsum digito scribebat in terra: typice nos istru ens ināt Greg. vt cū primor errata cōspicim⁹: nō añ iu dicemus repr:ehēdēdo q̄ ad p̄sciam hūiliter reuersi digi to discretiōis solerter exculpem⁹: t q̄d p̄ditori nr̄o place at quid ve displiceat examinatiōe dirimemus. Hinc btūs Greg. ait. Rectores eccl'ie. et q̄ publica iudicia exercēt in dictādis sentētijs nullaten⁹ leuitate aut furore ducti sint p̄cipites. xj. q. iij. Sūmopere. Et inducit ibi exēplū moysi qui querelas ppli t causas ingressus tabernaculū refere batad dñm: t postea rndebat. Vñ t dauid: q: fuit p̄ceps ad dādā sñiaz ō miphiboseth iuste egit. Nā cū Syba ser uus seu procurator ipsius miphiboseth filij Jonathe oc curr isset cū asinis onerat⁹ victualib⁹ regi dauid fugiēti a facie absalonis regnū vsurpātis sibi ea offerēs. inter rogauit dauid de miphiboseth q̄d de eo eēt: q̄ falso accu sauit eū. s. q̄ studiose noluisset occurrere letus de sua eie ctione de regno i vindictā: q: ablatū fuerat a Saule auo suo: q̄d credēs dauid nimis leuiter p̄cipitāter dedit sñiaz vt. s. bona collata miphiboseth sua eēnt. i. ipsi⁹ Sybe. Et cū postea reuersus in regnū ingresso hierosolymā obuiass set ipe miphiboseth intōso capite in signū doloris de eie ctiōe ei⁹ a regno t dauid q̄reret cām q̄re nō iuisset cū eo: allegauit ipotētiā suā q: claudus erat: t ille syba decepat eū t falso isamauerat. sup q̄ etsi mutauit sñiam tm̄ iuste t p̄cipitāter vī egisse videtz q̄ diuiderēt adiuicē bona p dimidio ipe t syba. Nā etsi iuste dederat p̄cipitāter sñiaz decept⁹ vbis illi⁹ debuit reuocare totā postq̄ fallaciā ser ui deph̄dit. In dubijs q̄ decidēdis multū dz vitari p̄ci pitatio: t p̄maxime in factis p̄scie vbi vtiq̄ p̄iculū aie. Vñ gre. ait. In reb⁹ dubijs nō dz esse iudiciū absolutū. xxxiij. di. habuisse. Ubi dicit gl. q̄ ē triplex ābiguitas. s. iuris fa cti t p̄sone. Et incipiēdo a tertio ambiguo. q̄n. s. certū est factū: sz dubitaf quis fecerit tūc pōt ferri certa sñia. Nō ō aliquā p̄sonā determinate p̄m illud. ij. q. j. c. j. Neminē iu dicetis suspitiōis arbitrio. Sz i gñe. s. q̄ q̄ fecerit tale de lictū q̄d manifestū est fit exēplicat⁹ nisi ifra certū tps indi cauerit: vt. v. q. j. Quidā. Ubi vo sit scām ābiguū. s. facti q: sz dubitaf de aliquo vtrū fit factū vel nōnūq̄ est feren da sñia certa. vbi sequit̄ p̄iudiciū alteri⁹. Et ad b̄ facit ver bū Greg. dicētis. Graue est t satis indecēs vt in re dubia certa det sñia. xj. q. iij. Graue. Ut si dubitaf vtrū aliq̄s iu ste aliq̄d possideat vel nō: seu vtrū ordinarint aliq̄ i graduvl' casu p̄hibito vl' nō. i tali dubio nisi sit sufficiēs probatio nō dz dari certa sñia i dānū alteri⁹. Sz vbi nulli fit p̄iudiciū in dubio facti daf certa sñia absq̄ p̄cipitatōis vitio. puta cū dubitaf vtrū aliq̄s sit baptizat⁹ vel nō: vl' vtrū p̄firma tus vel ordinat⁹: vel eccl'ia vl' hostia p̄secrata dz baptiza ri p̄firmari: vel ordinari vel p̄secrari: si ve dubiū est. q: vt dicit Leo papa nō putaf iteratū: q̄d ignorat eē factuz. de p̄se. di. j. Solēnitates. t di. l. xvij. c. Presbyteri. De primo ambiguo. s. iuris p̄cedit de similib⁹ ad similia. vt dist. xx. De libellis. vbi p̄nt iura ordari non ptrariari. Vñ leo pa. In his q̄ dubia sunt vel obscura id nouerim⁹ sequē dū: q̄d nec euāgelicis p̄ceptis ōniū: nec decretis sctōr pa trū inuenit aduersuz. di. xiij. sicut q̄dā. Et intelligenduz est de illis decret⁹ q̄ nō abrogata sunt p̄ q̄dā pluetudinez Ubi aūt reperiunt diuerse opiniones t aduerse solēnium doctor in aliq̄ materia: nec hr̄ exp̄sse circa hec declaratio p auctē scripture vl' determiatio p ecclīam: tūc piculosuz est p̄cipitare sniam: t ita vni opinioni adherere q̄ alterā condēnet vt hereticā vel dānab'lē: sicut cognoscere vsor rē mēstruatā asserere q̄ sit mortale: emere imp̄stita vene tiarū seu iura mōtis ffloretie. q̄ sit vsura et multa hmōi. In his igit̄ q̄uis turior via sit eligēda t cōsulēda. vt de spon. c. Juuenis. p̄cipue ante factū. Nō tn̄ vt dicit Guil'. est p̄cipitāda sñia cōdēnādo alterā opinionē. Ad q̄ etiā facit q̄ dicit. b. Tho. in q̄libet. scilz q̄ q̄stio vbi agit̄ de mortali: nisi hēat exp̄ssa auctas scripture vl' canonis vl' rō efficax nō nisi piculosissime diffinit. t b ē ō inkos p̄dica tores t p̄fessores modernos q̄ sunt nimis faciles ad iudi cādū aliq̄d esse mortale. Nathā ppha iterrogat⁹ a dauid vtrū deberet dño deo tēplū edificare: q: p̄ceps fuit ad dā dū rnsum dicēs hoc dño placere vt ppha loquens. opor tuit postea eū reuocare sniam. Nā dñs loquens ppe di xit q̄ hoc nō faceret: q: multū sanguinē fuderat. sed filiꝰ ei⁹ tēplū edificaret. vt hr̄. ij. Reg. Sic et Josue cū p:inci pibus tribuū: q: p̄ceps fuit ad faciēdū pactū cū Gabao nit̄ amicitie t p̄sideratiōis simulātib⁹ illis se in remotissi mis habitare nō in terra p̄missionis: sz longo itinere p̄fra ctos: q: os dñi nō p̄suluerūt. vt ō: Josue. ix. decepti sunt t q: iurauerūt eos recōmēdatos hr̄e ob reuerētiam iura mēti voluit dñs illos reseruari: q̄ exterminari debebant.

Secreta nō dñt p cipitant manifestari.

In secret⁹ etiā manifestādis dz q̄libet cauere ne sit p:ce ceps al's incidet in mlta mala: nā pauciss̄imi reperiunt fi deles ad ea seruāda. vñ Piere. ix. ō:. Unusq̄sq̄ a primo suo se custodiat t in oi fratre suo non hēat fiduciā: q: ois frater supplātās. i. decipiēs in reuelādo secreta. Sic sam son q: p̄ceps fuit ad reuelādū secretū ei⁹ in quo p̄sistebat fortitudo sua dalile cū pluries expert⁹ esset maliciā eius tonso capite ab ea cum dormiret in gremio eius captus fuit a philisteis t excecatus. Judicum. xvj. c.

§. III. Tertia precipitatio

pōt esse in ope. Sicut si aliq̄s appetēs nouā domū fabri care subito poneret se ad faciēdū fabricare cū nō hēat ex pēsas sufficiētes vel modū: p̄ceps eēt in illo ope. Vñ cali xtus papa ināt. Nos tpe egem⁹ vt maturius q̄d agamus nō p̄cipitem⁹ p̄silia t opa nr̄a neq̄ ordinē corrūpam⁹. di. l. c. pōderet. Opus eēt vtiq̄ p̄cipitationis si q̄s aliquē si ne noticia ei⁹ vel examiatiōe eligeret subito in rectoꝛ ēvel p̄fessoꝛ vel assumeret ad sacerdotiū vel ad religionē: vel ipe assumeret aliq̄d opus arduū fine discussiōe sue facul tat̄. Et sicut vtuole operās p̄siderat circūstātias: vt recte fint t ogrue ad finē. Ita t ecōuerso diabolus cū insligat ad malū iducere conat̄: vt subito operet̄ sine aliq̄ exami natiōe vel discussiōe piculi. vñ Orige. Uēta virt⁹ t cūcta trit̄ añ iudicat q̄ incipiat q̄d decoꝛ: q̄d honestū. Inīqui tas oia p̄cipitat. de pe di. iij. Inter hec. Si malign⁹ iudei turbati ō xp̄m arguēt̄ incredulitatē eoꝛ in nazareth du xerūt eū vsq̄ ad supciliū mōtis vt p̄cipitarēt eū. Lu. iij. Ad b̄ etiā facit q̄d ō: Prouer. iiij. Uia ipioꝛ tenebꝛosa. i. opatio. nescīūt vbi coꝛruāt. i. ita p:ecipitāter agūt q̄ non ppēdūt pericula t mala ad q̄ deueniēt. sicut t p̄ceps fuit Asael in plequēdo Abner ducē exercitus Isboseth: nec voluit desistere ad verbum ipsius Abner p̄opter q̄d coꝛ ruit occisus ab ipo Abner. ij. Reg. ij. Est aūt hoc vitium p̄m Greg. in lib. ij. moral'. cōtra donū p̄silij. Impoꝛtat em̄ quandā inoꝛdinatā festinationē cōsilij in agēdo aliq̄d. et q̄uis cōtigat eē pctm̄ i cōsiliādo nō solū si ē nimis festin⁹ sz etiā si sit nimis tard⁹ ita q̄ ptereat oppoꝛtunitas tpis

nñ qꝛ inq̃sitiõe ꝓfilij mlta pticularia sunt ꝓsideranda. Propter qđ dicit pbs in.vj. Ethic. qꝛ opz tam de cõsiliari. directius nñ opponit ꝑcipitatio rectitudini ꝓfilij q̃ tarditas superflua que hz quandã similitudinẽ recti consilij ꝛc.

¶ De inconsideratione. Capl'm.xj.

Inconsideratio dicit fatuitatem luxurie sm Gꝛego. in xxj. moꝛal'. non qꝛ semp̃ ꝓcedat ab ea ꝓcedit eñ etiam ab alijs. Sz qꝛ ꝓdictũ vitiũ ptinet ad defectũ prudẽtie: seu ei ꝓtiat quantũ ad illũ actũ q̃ est iudicare qui actꝰ est rõnis. Delectatio aũt ꝛ ꝑcipue q̃ est in venereis absoꝛbet totaliter rõnẽ ꝛ corrũpit estimationẽ prudẽtie. ꝛ iõ ponit filia luxurie.

Inconsideratio est pctũ

Est aũt pctũ qꝛ ꝑ prudẽtiã ad quã spectat nõ solũ consiliari circa agẽda: sed etiã de cõsiliatis recte iudicare. Sed non põt q̃s recte iudicare de aliquo nisi p cõsiderationẽ ꝓꝰ habitã. Vñ dꝛ Prouer. iiij. Oculi tui videãt recta. s. p intentionẽ purã. et palpebꝛe tue. i. ꝓsideratiões ꝓcedãt gressus tuos. i. opa tua. Cõtrariũ vo agit ꝑ inconsiderationẽ: qꝛ sez iudicat quis ꝛ agit sine ꝓsideratione debita. Et p hmõi declarationẽ dicit. b. Tho. ij. ij. q. liij. ar. iiij. qꝛ cõsideratio importat actũ intellectus veritatẽ rei intuẽtis. Sicut aũt inquisitio ptinet ad rõnẽ ita iudiciũ ad intellectũ. Vñ ꝛ in speculatiuis demõstratiua scia dꝛ iudicatiua inquãtuz p resolutionẽ in prima principia itelligibilia de vitate inquisitoꝛ dijudicat ꝛ cõsideratio maxime pertinet ad iudiciũ. Unde ꝛ defectꝰ recti iudicij ad inconsideratiões vitiuz ptinet. put sez aliqs in recte iudicãdo deficit ex eo qꝛ ꝓtemnit vel negligit attẽdere ea ex quibꝰ rectum iudiciũ ꝓcedit. Vñ manifestũ est qꝛ inconsideratio est pctũ. Nec est cõtra qđ dñs ait Matth. x. nolite cogitare quõ aut qđ loq̃mini. qđ videt ptinere ad inconsideratiões Nã sm Tho. vbi. s. ibi ꝓhibet dñs considerare que sunt agenda vel dicẽda qñ hõ hz opꝑtunitatẽ. sed dat dñs fiduciã i illis vbis fidelibus: vt deficiẽte sibi opꝑtunitate: vel ꝓpter imperitiã vel ꝓpter subitã ꝓoccupationẽ in solo diuino ꝓfidant auxilio. Alioqn si pretermittat hõ facere qđ põt solũ diuinũ auxiliũ expectãs videt deũ tentare. Et q̃is q̃cũq̃ ꝓfiliat opz qꝛ mlta ꝓsideret. Et p defectũ ꝓfilij fit ꝑcipitatiõis vitiũ ꝛ p ꝓsequẽs defectꝰ considerationis. nihilominꝰ inconsideratio ponit vitiũ spãle distinctũ a ꝑcipitatiõe: qꝛ cũ tota ꝓsideratio eoꝛ q̃ in cõsilio attẽdunt ordinat ad recte iudicãdũ. ideo ꝓsideratio ꝓficit i iudicio. ꝛ inconsideratio maxime opponit rectitudini iudicij: sicut ꝑcipitatio rectitudini cõsilij contrariat.

Incircũspectio ꝛ incautela.

Itẽ nota sm Tho. ij. ij. q. liij. arti. iiij. qꝛ sub inconsideratione q̃ est ꝑ iudiciũ rectũ qui est actus prudẽtie icludunt vitia incautele ꝛ incircũspectionis: q̃ sunt ꝓtra partes integrales prudẽtie: q̃ dicunt cautio ꝛ circũspectio. Et sicut ad circũspectionẽ ptinet cõsiderare circũstãtias eius qđ quis vult agere ꝓpter aliquẽ bonũ finẽ vt sez nõ solũ illud sit bonũ sm se sz etiã sm circũstantias. Nam cõtingit aliquid sm se ꝓsideratũ esse bonũ ꝛ cõueniẽs finẽ: qđ tñ ex aliquibꝰ occurrẽtibus reddit malũ vel nõ opatiuũ ad finẽ: sicut ostendere signa amoꝛis alicui sm se considerata videt esse cõueniẽs ad alliciendũ ad amoꝛẽ: sed si cõtingat in aio eius supbia vel suspitio adulationis nõ erit ꝺ cõueniẽs ad finẽ. Nõ cõsiderare ergo tales circũstãtias pertinet ad incircũspectionẽ. Et sicut ꝑ cautionẽ ita accipiũtur bona vt caueant mala in se. vel que habẽt speciez mali sm ea que vt in pluribus accidere solent: sic ꝑ incautionẽ nõ cõsiderant talia. Impij tanq̃ puluis quẽ ꝓicit ventꝰ a facie terre: ideo nõ resurgũt impij in iudicio: neq; peccatoꝛes in consilio iustoꝛ. ps. s.

Triplex actꝰ prudentie.

Triplex est actꝰ prudentie que necessaria est cuilibet. Primus est precipiente dño. Estote prudẽtes sicut serpẽtes. Mat. x. sez consiliari circa agẽda p inquisitionẽ modoꝛ quibus fieri põt Secꝰ est iudicare de cõsiliatis. i. de his q̃ ꝓponunt' varia in cõsilio eligere qđ magis cõuenit. Tertius est imperare sibi seu iudicata exequi. i. qđ qs eligit e multꝫ agẽdũ illud facere efficaciter. Impij et pctoꝛes. i. praui quoad deũ. Et hi impij praui quoad proximuz. Et hi pctoꝛes ficut caret vera prudẽtia q̃ sez est sm deũ. ita et actibꝰ eius sez cõsilio: iudicio ꝛ impio. Primo p vitiũ ꝑcipitationis Secõ p inconsiderationẽ. Tertio p incõstãtiã. Et hoc notat ps. in pfatis vbis a principalioꝛi inchoãdo. Vitiũ incõstãtie ꝛ inexecutiõis. ibi. Tanq̃ puluis. Vitiũ inconsideratiõis. ibi. iõ nõ resurgunt. Vitiuz ꝑcipitatiõis. ibi. neq; pctoꝛes. Sicut principalis actꝰ prudentie est imperare sibi in eo qđ iudicauit fiendũ. i. executioni mãdare. ibi eñ cõsistit difficultas. Multi eñ bñ ꝓfiliant ꝛ bñ iudicant de agẽdis: ꝛ tñ nõ exequunt. Sic pmaxime ꝑ prudẽtiam est vitiũ incõstãtie. ꝛ ideo de malis loquendo ad hoc incipit dicẽs. Impij tanq̃ puluis añ faciẽ venti: ꝑ qđ notat incõstãtia. Quid eñ leuiꝰ puluere. Sicut ergo vẽtus frequenter leuat puluerẽ de vno loco ad aliũ: ita pctoꝛ vt puluis ficcus hũoꝛe gre mutat de vno ope ad aliud p incõstantiã vẽto tẽtationis a facie terre. i. a stabilitate ꝓpositi qđ sibi eligẽdo firmauerat. Terra ei firma est. Eccl's. j. Terra aũt in eternũ stat. Vel ꝓicit a cõspectu ecclie signate per terrã ꝛ hoc quoad meritũ: etsi nõ quoad numerum.

Quantũ ad scõm sez vitiũ inconsideratiõis: dicit. iõ non resurgũt. Quia eñ vt puluis impij sunt ꝛ precti vento tẽtatiõis a facie terre. i. ecclie militant' vel terre viuentiũ nil de ea curãtes. iõ nõ resurgũt ab imis vitioꝛ ad supua virtutũ. nõ resurgũt in iudicio. i. ad iudicãdũ seipos per cõpunctionez. de quo apl's ait. j. ad Coꝛ. j. Si nosmetipsos dijudicarem' nõ vtiq; a dño iudicaremur. ꝓpter qđ nõ resurgũt etiã in iudicio q̃ est actus prudẽtie: qꝛ nõ cõsiderãt q̃ debẽt ꝓsiderare: sed inconsiderate agũt ꝓta illud Prouerb. x. Labia sapientis. i. prudentis cõsiderãt placita sez deo. labia videlz coꝛdis: os impioꝛum peruersa.

Quantũ ad tertiũ. s. vitiũ precipitationis inquit. Neq; pctoꝛes in ꝓfilio iustoꝛ sez resurgũt. Cõsiliũ iustoꝛ est cõsiliũ mẽtis seu examinatio agẽdoꝛ: fine quo nil agit. sm illud Prouer. Astutus. i. prudẽs oia agit cũ ꝓfilio sez mẽtis sue. sed hoc ꝓfiliũ non sibi faciunt pctoꝛes. Sed vt dꝛ Prouerb. j. pedes eoꝛ. i. affectus ad malũ currunt ꝛ festinãt vt effundãt sanguinẽ. Sed de ꝑcipitatione dictuz est in cap. ꝓcedenti. ꝛ de incõstantia dicetur in sequẽti. Nũc ergo de inconsideratione. de qua Prouerb. xiij. dꝛ. Qui inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Inconsideratio vitiosa triplex est: ꝛ per eam non resurgunt impij in iudicio actus prudentie.

¶ Prima est proprie defectionis.
¶ Secunda est diuine operationis.
¶ Tertia est aliene conuersationis.

§. I. De prima dicit xpus

Triplex defectꝰ pctoꝛum quos non ꝓsiderat in se.

Luc. vj. Quid vides festucã in oculo fratris tui ꝛ ipe trabẽ in tuo nõ ꝓsideras. i. notabilẽ defectũ tuũ. Est aũt triplex defectio i se q̃ nõ ꝓsiderat ab impijs ꝛ pctoꝛibꝰ. ꝛ iõ nõ resurgũt in iudicio recto sm prudentiã vt iudicent de rebꝰ put sunt ꝛ put debẽt: sed sm affectũ inordinatum.

¶ Defectus sue conditionis.
¶ Defectus sue offensionis.
¶ Defectus sue profectionis.

Nõ eñ hõ ꝓsiderat defectũ sue cõditionis. s. qꝛ vilis sit. ꝛ iõ nõ recte iudicat de se estimans aliqđ esse cũ nihil sit. sez ex se sm apl'm. Primũ g̃. vt ait Bern. in lib. de cõsideratione. a te incipiat cõsideratio tua. nõ solũ incipiat sed in te finiat quocũq; euaget a te reuocaueris eam cũ salutis fructu. A facie eñ cõsiderationis tue conditionis occurret tibi homo miser ꝛ miserabilis: pauper: cecus ꝛ nudus. Homo inq̃t Job. xiiij. ca. natus de muliere breui viuens tpe: repletꝰ multis miseriis. q̃ quasi flos egreditur ꝛ conteritur: ꝛ fugit velut vmbra: ꝛ nunq̃ in eodem statu pmanet. Homo inquit dolens qꝛ sit homo ab humo dei

ijar: et in ipz reuersurus: erubescēs q̄ sit nudus q: nat⁹ Et nudus egressus suz de vtero mr̄is mee. Job. j. plozās ⁊ q̄si murmurās: q: nat⁹ sit ad labozē: non ad honozē. Dō em̄ nascīt ad labozē: ⁊ auis ad volatū. Job. v. Nat⁹ de mu liere: ⁊ ob hoc cuz reatu. p̄s. l. in pctis peperit me mater mea. Sm aliā lr̄am. Replet multis miserijs. ⁊ iō cū fletu. Eccl's. ij. cūcti dies ei⁹ labozib⁹ ⁊ erūnis pleni sunt. nec p̄ nocte quidē q̄escit. De multis miserijs: q: cozpis et aie sī mul. Quid em̄ calamitate vacat nascēti in pctō. ⁊ fragili cozpe ⁊ mēte sterili. Nullū aial natū fragilius cozpe. Aia vo scia ⁊ vtutib⁹ vacua. Nascīt em̄ aia nr̄a vt tabula rasa in qua nihil est pictū. Sm pbm. Breui viues tpe. ⁊ iō cuz metu. s. mozt̄is semp. Jac. iiij. Que em̄ est vita vr̄a vapoz ad modicū parēs: ⁊ deinceps exterminabīt. Et istud b̄e tpe semp incertū: q: nescīt dīē nec̄ hozā: qua dn̄s ven tur⁹ sit. Mat. xxiiij. Qui q̄si flos egredīt. ⁊ cōterīt. Dabz em̄ aliq̄d apparētie ⁊ vigozis in iuuentute sua: sed cito p̄ senectutē suā decidit ⁊ marcescit. Esa. xl. Dis caro fenuz ⁊ dis gloria ei⁹ quasi flos agri. exiccatū est fenū ⁊ cecidit flos ei⁹. Nunc̄ in eodē statu permanet: sz mutab̄ de etate in etatē: de sanitate in infirmitatē: de sciēte in obliuiosuz de diuite i pauperē: de bono in malū. p̄s. Pericula iferni inuenerūt me. Quia igīt̄ homo nō ꝓsiderat hāc suā vilis simā cōditionē. ideo nō resurgit in iudicio vo vt reputet se nihil h̄e nisi miseriā ⁊ caluz: sz de se plumit ⁊ supbit. Sed vt dicit Breg. in mozal. Cōsideret hō elatus qd me reab̄ in terra. Si angel⁹ in celo p̄sternīt: si illi parcere no luit quē in celis in tāta gloria sublimauit. sc̄z lucifero cuz supbiuit. de pe. di. ij. c. vlti. Sc̄o nō ꝓsiderat pctō: defe cū sue offensionis: quātus sit: quantūc̄ nociu⁹: cū ausē rat sibi summū bonū: inducat ad eternū suppliciuz: ausē rat sibi oē meritū. Et iō q: hō nō ꝓsiderat nō resurgit i iu dicio vo cū instigab̄ ad malū: sed q̄si nihil mali sibi inde eueniat: sed magnū bonū illud iudicat seu determinat fa cieēdū. Sed vt dicit dn̄s Ezech. xviij. Si auerterit se iust⁹ a iusticia sua: oēs iusticie ei⁹ nō recozdabunt. sc̄z ad p̄e miū. ipse in iniq̄tate sua mozieb̄. sc̄z mozte eterna. Super quib⁹ vbis dicit Breg. Hoc nobis maxime ꝓsiderādū est q: cū mala cōmittim⁹ sine cā. i. vtilitate bona trāsacta ad mentē reuocam⁹: q: in ꝓperatione maloz nulla dz esse fi ducia p̄teritoz bonoz. de pe. di. iiij. Hoc nobis. Dō est ꝑ multos q̄ credunt per opa bona facta salutē cōsequi etiā si maluz faciāt. Saul quodā tpe optim⁹ fuit: ⁊ multa bo na fecit ꝓpter deuz ⁊ salutē ppl̄i. tñ q: auertit se a iusticia inobediēs diuino mandato repzobat⁹ ⁊ dānat⁹ est. vt ptz j. Reg. xv. Jtē q: nō sufficienter ꝓsiderat pctō: circūstan tias aggrauātes offensiones suas. iō nō resurgit ad vitā gr̄e in iudicio pniali: q: nō digne penitet. Un dicit Aug. in li. de pnia. Cōsideret pctō: qualitatē criminis: in loco in tpe: in pseuerantia: in varietate psone: ⁊ quali hoc fece rit tentatiōe: ⁊ in ipsi⁹ vitij multiplici exercitiōe. Consīde ret quātū pseuerauit ⁊ defleat ⁊c. de pe. dis. v. c. ij. De hu iusmodi aūt circūstātijs q̄ sint de necessitate ꝓfitēde. ha bes in. iij. pte. Tertio nō considerat malus defectū siue male ꝓfectiōis. Nō em̄ solū exigit de⁹ a nobis vt euitem⁹ malū: sz vt faciam⁹ bonū ⁊ pficiamus in bono. Sm illud apl̄i ad Phil. Que retro sunt obliuiscēs. sc̄z mala ad ea nō reuertēs. in anteriora me extendens. sc̄z ꝓficiendo ma gis ac magis ad b̄rauiū sequor: supne vocationis. Nā in via dei nō ꝓficere est deficere. Quia igitur pctō: ⁊ negli gens nō cōsiderat defectū sui ꝓfectus. ideo non resurgit in iudicio debito in agēdo sc̄z melioza: sed cōsueta sua mi xta bonitate vel antiqua tepiditate. In cōsiderādo igīt̄ q̄lis fis ⁊ q̄lis fueris. in q̄t Ber. in lib. ij. de cōsideratiōe. cōparāda sunt posterioza p̄rioribus; ꝓfeceris ne in vtu te sapiētia ⁊ intellectu: in suauitate mozū: an ab his forte q̄ abfit defeceris. Patiētioz sis an impatiētioz solito ira cūdioz: leuioz ve: insolētioz: aut h̄umilioz: affabilioz: aut au sterioz: exeq̄bilioz an difficilioz: pusillanimioz an magna nimioz: seri⁹ magis aut plusculū dissolut⁹ timoz: atioz aut forte fidētioz: q̄ opz. late ptz hic cāp⁹ in hoc gñe ꝓsiderā di. Opz innotescat tibi zelus tu⁹: clemētia tua discretio q̄ moderatrix earū vtutū: qualis videlz in donādis iniu rijs sis: q̄lis in vlciscēdis: q̄ in vtroq̄ puidus: modi, loci tpis obseruator. hec ille. Ad tollēdū aūt h̄mōi defect⁹ sc̄z ꝓfectus multū valet cōsideratio mozt̄. Un Job xvij. ō: Spūs me⁹ attenuabīt. s. magis ac magis ꝓficiēdo et di mittēdo grossiciē sensualitat̄ ⁊ ꝓscie. ⁊ hoc iō q: dies mei breuiabunt. sc̄z b̄ ꝓsiderādo: ⁊ solū mihi supest sepulcruz tps nō h̄ns amplius ad ꝓficiendū. Sup quib⁹ vbis Job dicit Breg. xiij. mozal. Qui ꝓsiderat qualis erit in mozte semp sit timidus in opatione. nihil q̄ transeat appetit: cunctis p̄sentis vite desiderijs ꝓtradicit: ⁊ pene se moz tuum considerat: q: se mozituruꝝ minime ignoz at.

§. II. Secūda incōsidera

tio est diuie opationis. de q̄ Esa. v. Opa manuū ei⁹. s. dei nō ꝓsideraū ꝓpterea captiu⁹ duct⁹ est ppl's me⁹. s. a diabo lo p̄ pctm̄. Et est triplex dei opatio: q̄ q: nō ꝓsiderāt a pec catoz ib⁹: iō nō resurgunt in iudicio recto: sz male iudicāt

¶ Prima operatio qua cuncta regit.

¶ Scōa operatio qua aliquos deserit.

¶ Tertia operatio dei qua vniuersa cognoscit.

De p̄ma dicit xp̄s Job. v. P̄r me⁹ opab̄ vsq̄ mō: et ego operoz. s. il'cū eo. ⁊ loquīt de ope regimīs ⁊ gubernatio nis mūdi quā semp ꝓtinue opab̄ de⁹ dans vnicuiq̄ crea ture q̄ sibi ꝓgruit ⁊ nulli deficit. vñ ō: Mat. vj. Cōside rate lilia agri quō crescūt q̄ nō laboz̄at neq̄ nent: et deus vestit illa talib⁹ coloz̄ib⁹ q̄ ꝓgruūt eis. Et alius euāgeli sta ait Luc. xij. Cōsiderate cozuos nō serūt neq̄ ꝓgregāt in hozrea ⁊ dn̄s pascīt eos. Dicunt em̄ naturales q̄ cozui na scunt cū plumis albis. ꝑp̄ q̄ eoz parētes estimātes illos pullos nō suos ꝓpter dissimilitudinē coloz̄is deserūt eos ⁊ nō nutriūt vt alie aues ⁊ aialia pullos seu filios su os: sz de⁹ nō deserit eos. Ipse em̄ vt dicit p̄s. dat iumētis escā ipoz. ⁊ pul. cozuis inuo. eū. mō suo vocē formantib⁹. ad insinuādū appetitum cibi. Pctōres aūt q: nō cōsiderant hāc dei puidētiā ⁊ gubernationē nō resurgūt in iudicio recto: sz astute ⁊ p̄ fallacias: ⁊ p̄ nimiā sollicitudinē p̄cu rāt sibi tpalia q̄si p̄ se p̄ industriā suā sibi possint puidere nō ex dei gubernatiōe ⁊ puidētia. Pauit dn̄s ppl'm suū in deserto q̄si innūerabilē. cccc. milia solū apti ad plīū fue rūt nūerati i deserto vltra senes ⁊ puulos ⁊ mulieres pa ne celi suauissimo. i. māna. xl. ānis. vt ptz Exo. xvj. Pauit ⁊ helīā tpe famis in torrēte Carith̄ morante p̄ cozuū defe rente panē ⁊ carnes. iij. Reg. xvij. Respicite filij natiōes hoīm: et scitote q: null⁹ spauit in dn̄o et derelict⁹ ē. Eccl'i. ij. De scōo ope ō: Eccl's. vij. Cōsidera opa dei ⁊ vide q: nemo pōt cozrigere quē ille desperexerit. Despicit aūt quez deserit gr̄a sua. Nullū aūt deserit de⁹ nisi ille p̄i⁹ deserat deū. Multa fecit xp̄s ad cozrigendū iudā vt emendaret se de pctō suo. Terruit vbis dicēs. Ue aūt hoi illi p̄ quez tradar ego ⁊c. Attraxit bñficijs abluēdo pedes ⁊ cozpus suū in sacro pozrigēdo. Ostēdit se nosse vñ et p̄dixit: nec tñ manifestauit alijs. Sed nec p̄ ista cozrexit se: q: dereli ctus a deo quē ipse reliq̄rat cupiditate deuictus. Quāta fecit p̄ reuersiōe ⁊ illuminatiōe illi⁹ ppl̄i iudeoz. Uitia eo rū reprehendit: errozes detexit eos vitatē edocuit: infidia tes illi scribas ⁊ phariseos vt caperent in vbo ꝓfutauit: miraculis innūeris doctrinā suā approbauit: passionē su stinuit: p̄ eis rogauit: post resurrectionē mlti ex patrib⁹ resurgētes: ⁊ apparētes eis declarauerūt ipm esse messiā p̄missum in lege. p̄ apl'os veritatē hec manifestauit ⁊ p̄e dicauit: signa terribilia future destructionis euenire vo luit. nec tñ p̄ ista se cozrexit. Uenite et videte. ait p̄s. opa dei terribilis in cōsilijs sup filios hoīm. cū videlz eos q̄ bñ faciūt aliq̄n deserit occulto suo iudicio nobis ignoto sed nunc̄ iniusto. Un scti viri hoc ꝓsiderātes nō de suis

pctō: nō ꝓsiderat deū qui cuncta regit.

pctō: nō ꝓsiderat deū qui aliquos deserit.

pctō nō ꝓsiderat deū qui oīa cognoscit

ꝓib⁹ ꝑsumūt: sed semꝑ timēt ne occultis eoꝝ demeriꝭ a deo deseranꝫ. Job.xxiij. A facie eiꝰ. s. dei turbat⁹ sum ⁊ cōsideraꝝ timore sollicitor. Sed pctōres q̄ hoc nō cōsiderāt nō resurgūt in iudicio vero. estimantes ad placitū suū se posse corrigere ⁊ minis ⁊ penis alios emēdare. De tertio ope ꝺr Job.xxxvij. Subter oēs celos ipe deꝰ ꝓsiderat ⁊ ꝓuerb. v. Respicit deꝰ viā hoīs. i. vitā ⁊ ꝙuersationē ⁊ oēs gressus eiꝰ ipse ꝓsiderat. i. affectꝰ. Hoc ꝓsiderantes electi dei q̄ deꝰ semꝑ videat oēs cogitatiōes eoꝝ ⁊ opa: sibi cauēt ne oculos diuine maiestatis offendant. sicut etiā q̄dq̄ seruꝰ q̄ sciret se a dño suo optimo ⁊ sapientissimo intueri diligēter attēderet ne q̄d qđ sibi displiceret ꝓageret. Vñ Hiero. Oia q̄ faciūt scti in conspectu dei faciunt pctōres aūt fugiūt a facie dei. sicut dicit de Layn q̄ post homicidiū ⁊ desperationē egressus est a facie dei. de pe. dis. ſ. Et venit. Et ideo non resurgūt impij in iudicio recto in vitādo pctā. q: non cōsiderant q̄ deus videt opera eoꝝ quasi non curet dicētes cū quibusdā infidelibus. Quid nouit deus ⁊ quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius nostra non considerat. Job.xxij.

§.III. Tertia inconsidera

tio est aliene ꝙuersatiōis. ꝓtra qđ ait apl's Phil.ij. Non que sua sunt singuli ꝓsiderātes. scz tm: sed que alioꝝ. et. ſ. Petri.ij. dicit. Ex bonis opibus vos ꝓsiderātes gloꝛificent deum in tpe visitationis. Debet autē triplex esse cōsideratio circa alios: cuius contrarium vitium est.

¶ Circa subditum vt regulet⁹.

¶ Circa virtuosum vt imitet⁹.

¶ Circa prauum vt excitet⁹.

Debet siq̄dē plat⁹ diligēter ꝓsiderare ꝙuersationē subditoꝝ suoꝝ: ⁊ examinare vt corrigere valeat errata. vñ Pro uerb. xxvij. Diligēter agnosce vultum pecoꝛis tui. ⁊ oīus greges tuos ꝓsidera. Et in huiꝰ figurā ꝺr Leui.xiij. de le proso. Cōsiderabit eū sacerdos. q: scz si apparēt in eo signa manifesta lepre ꝺz eū separe a ceteris ne alios inficiat. Unde Hiero. Resecāde sunt carnes putride morbida ouis a caulis pellēda est ne totū coꝛp⁹ corrūpat: grex infician. xxiiij. q. iij. Cōsiderare etiā ꝺz nō suā vtilitatē. scz cōmunē sicut ꝺr de Onia summo sacerdote q̄ cōtulit se ad regē ꝓsiderās cōem vtilitatē vniuerse multitudis. ij. Macha. iiij. Sz q: ipij nō ꝓsiderāt ꝺ in subditis: iō nō resurgūt in iudicio ad recte iudicādū ⁊ disponēdū de eis: ⁊ iō cū eis corruūt in malū. sicut Heli sacerdos ⁊ iudex cū filijs suis Ophni ⁊ Phinees. ſ. Reg. iiij. Bonoꝝ cōuersatio consideāda

Scdo ꝺz ꝓsiderari ꝙuersatio bonoꝝ ad imitādū ⁊ pmaxie vita xpi. Quia vt ait Aug. ois xpi actio nra ē instructio. Heb. iij. Cōsiderate frēs apl'm ⁊ pōtificē ꝓfessionis nre Jesum⁹ q̄ fidelis est ei q̄ fecit illū. ſ. deo ad exequēdū oēm voluntatē eius. Plus em̄ mouēt exēpla q̄m ẏba. vñ q̄uis Augu. audisset doctrinā optimā. b. Amb. p̄dicātis. ex qua ab errore manicheoꝝ erutus est: tm̄ ad plenā ꝙuersionē eiꝰ ⁊ sumendā religionem xp̄ianā magis mouit ꝓsideratio vite Antonij heremite: ⁊ simpliciani: cū quo ꝓtulit de factis suis: ⁊ Victorini cuiꝰ exēplū Simpliciꝰ sibi ad imitādū induxit. vñ ⁊ eccl'ia oꝛat. Sctōꝝ tuoꝝ ad melioꝛē vitā exēpla nos ꝓuocēt. Sz impij nō ꝓsiderāt eoꝝ vitā nisi forte ad curiositatē vel detractionē iuxta illud p̄ps. Cōsiderat pctō: iustū: ⁊ q̄rit mortificare eū. Magis ꝓsiderant ꝙuersationē mundanoꝝ ad imitādū: et iō male iudicāt de agēdis sm cōmunē errorē. Tertio ꝺz cōsiderari vita prauoꝝ vt ex his que ipsi faciūt ꝓpter mundū hō excitet ad faciendus ꝓpter deū: cōsiderādo q̄ si fit tātū ꝓpter pctm̄ vñ sequit mors eterna: q̄d fieri debeat ꝓpter deum: vñ sequit sum inū p̄miū. p̄s. Oculis tuis cōsiderabis ⁊ retributionem pctōꝝ videbis. q: scz finis eoꝝ mors est. Vñ Hiere. ij. ꝺr. Trāsite ad insulas ⁊ videte. ⁊ in Cedar mittite ⁊ cōsiderate vehementer ⁊ videte si factū est huiusce modi: si mutauit gēs deos suos ⁊ certe ipsi nō sunt dij; ppl's ẏo meꝰ mutauit gloriā in idolū. Obstupescite celi sup hoc. Idolū dicī pōt q̄libet creatura quā q̄s supra deū diligit: vt pecunia delectatio carnis potentia ⁊ hmōi. Vñ ⁊ auaricia dicit apl's. qđ est idoloꝝ seruitꝰ. Si ergo pctōres creaturis mūdi tanto desiderio afficiunt ⁊ inseruiūt vt videantur ꝓ dijs hīe: q̄d fieri ꝺz ꝓ vero deo ⁊ cultu eiꝰ. Et nō solū ad ꝓsiderandū opa hoīm: sed etiā minimoꝝ aīaliū bruto inuitat Salomō dicēs Prouer. vj. Vade ad formicā o piger: ⁊ cōsidera vias eius ⁊ disce ab ea sapientiā: que cū non habeat ducē: nec p̄ceptorē nec principē: parat sibi in estate cibū: ⁊ cōgregat in messe quod comedat in hyeme Sic ꝓgregāda sunt in vita p̄senti merita vt in futurū viuat. Sed impij nō estimantes bona nisi que videt nō resurgūt in iudicio vere prudētie vt puideant sibi in futurum: vñ habeāt ad viuēdū in alio seculo: cum nō valeant fodere tunc ꝓ pniam: et mēdicare tūc erubescāt: quia eis nil daretur: vt fecit villicus iniq̄tatis qui ob hoc laudat⁹ fuit: q: prudēter sibi puidit in futurū relaxando debita: ⁊ ideo oportet q̄ fame moꝛiantur eterna.

¶ De inconstantia. Capitulum.xij.

Inconstātia est quarta filia luxurie. q̄ sm Tho. ij. ij. q. liij. ipoꝛtat re cessum quēdā a bono ꝓposito diffinito. Hmōi aūt recessus p̄ncipiū hꝫ a vi appetitiua seu volūtate. Nō em̄ recedit q̄s a ꝓpoꝛi bono ꝓposito nisi ꝓpter aliq̄d qđ sibi ioꝛdinate placet. Sz iste recessus nō ꝓsummat nisi per defectū rōnis: q̄ fallit in hoc q̄ repudiat id qđ recte acceptauerat. Et q: cū possit resistere impulsui tētationū siue passionū si nō resistat hoc est ex debilitate ipiꝰ si nō tenet firmiter in bono ꝓcepto: ⁊ iō incōstātia quātū ad sui consummationē ptinet ad defectū rōnis. Sicut aūt oia rectitudo rōnis practice ptinet aliq̄liter ad prudentiā: ita ois defectꝰ eiusdē ptinet ad ipprudētiā. Et iō incōstātia sm sui ꝓsummationē ptinet ad ipprudētiā. Et sicut p̄cipitatio est defectꝰ circa actū ꝓsilij. Inconsideratio circa actū iudicij Ita incōstātia est defectus circa actū p̄cepti: qui actꝰ pertinet ad prudētiā. Ex hoc em̄ aliq̄s ꝺr inconstās q: rō deficit in p̄cipiēdo ea q̄ sunt ꝓsiliata iudicata. Est aūt pctm̄ q: cū ad prudētiā ptineat p̄ferre maiꝰ bonū minoꝛi bono et p ꝓns desistere a melioꝛi bono. ſ. iā ꝓposito qđ fit per incōstātiā ptinet ad ipprudētiā: sed prudētia est vtus ḡ in prudētia q̄ sibi ꝙtrariat est pctm̄. Dicit aūt incōstantia a Greg. in moral. filia luxurie: nō q: nō causet etiā ex aliis vitijs: sed q: luxuria totaliter extinguit iudiciū rōnis. In cōstantia aūt quātū ad sui cōsummationē vt dictū est pertinet ad defectū rōnis. Vñ ⁊ pbs dicit in ethicis q̄ incontinēs cōcupiscētie totaliꝫ nō audit rōnē. Et Sap. xiij. ꝺr. Oia cōmixta sunt incōstantia nuptiarū inordinatio mechie ⁊ impudicitie. Pertinēt aūt ad inconstantiā defectꝰ intelligētie ⁊ solertie ⁊ puidentie q̄ sunt ptes integrales prudentie. Et intelligētia hic nō sumit⁹ ꝓ potētia intellectiua: sz est q̄dā recta estimatio de aliq̄ ꝑticulari fine. Solertia est qñ ex improuiso occurrit aliq̄d agendus subito inuenire qđ ꝓueniat operi. Prouidētia est respectu alicuius distantis ad ea q̄ in ꝓsenti occurrūt ordinanda. Deficere autem in hmōi pertinet ad inconstantiam.

§.I. De vitio incōstantie

pōt exponi illud p̄s. lxxvij. Auerterūt se ⁊ nō seruauerūt pactū quēadmodū p̄res eoꝝ ꝙuersi sunt in arcū prauum. Auerterūt se. ſ. a deo recedētes ad quē erāt ꝙuersi ꝓpter tētiā vel religiōis assumptionē: vel ordinis sacri: vel alicuiꝰ boni ꝓpositi. Hiere. ij. Auersio tua increpabit te. ⁊ ꝓuerb. ſ. Auersio paruuloꝝ interficiet eos. et nō seruauerūt pactū. ſ. factū in baptismo vel pnia vel religiōe assumpta aut ordine. Hiere. xj. Induxi sup eos oia ẏba pacti huiꝰ qđ p̄cepi vt facerēt et nō fecerūt. quēadmodū p̄res eoꝝ ꝙuersi sunt ⁊c. Arcus prauus dici pōt q̄ cū videt q̄ debe-

at emittere sagittas cuz trahit frangit. z sic deficit. Et sic incõstantes cũ est tps operãdi: vt ꝓpositũ ꝓ̃ alios reuertit ꝓtra se. Sic aliq cũ deberẽt chorda obedie tie flecti z mittere sagittas bonoz operũ ꝓtra diabolum mittũt sagittas maloz operũ. z hoc cõtra se ad vulneran duz se z alios malo exemplo. Osee. vij. Reuersi sunt vt essent absq iugo facti sunt q̃si arcus dolosus. z hoc quẽ admodũ patres eoz. ipsi eñ allegat cõsuetudinẽ suoꝝ anteceſſoz q̃ ita fecerunt ipſi. Diere. xvij. Indurauerunt ceruicẽ suam ꝛc. Procedit autẽ incõstantia. idest nõ permanere firmus in ꝓpositio boni qõ determinauit agendum: sed ab eo recedere ex triplici causa.

¶ Primo ex inordinatione affectionis.

¶ Scõo ex horrore tribulationis.

¶ Tertio ex subtractione delectationis.

§. II. De ꝓmo dicit Sap.

iij. Incõstãtia ꝓcupiscẽtie. i. ex inordinata affectiõe ꝓcedẽs querẽs leuitatẽ siue malicia. l. a ꝓpositio boni. Jaco. j. Unusquisq tẽtat a cõcupiscẽtia sua abstractus z illectus. abstractus. l. a ꝓpositio bono: z illectus a specie boni qõ sibi cõcupiscẽtia suggerit. Et sequit deinde ꝓcupiscẽtia cũ ꝓceperit. l. affectũ mali parit pctm̃. dũ eñ afficit hõ inordinate ad ista terrena: diuitias: voluptates: honores: z hmõi q̃uis ꝓponat frequẽter ꝓsistere in bonis ꝓpositis et exeq̃ qõ rõ suadet agere: cũ offert aliq̃d diuitiarũ vel delectationis carnalis: vl aliud ad qõ inordinate ẽ habitualr affectionat incõstãs efficit frãgẽs oñe bonuz ꝓpositũ. Uñ saluator in euãgelio Luce. viij. dicit q̃ semen cadẽs inter spinas qui natũ nõ quenit ad pfectionẽ: q: suffocatuz fuit a spinis hi sunt q̃ audiunt vbũ dei sed a sollicitudinibus hui vite z voluptatibus eũtes suffocant: z fructũ non faciunt. Terra est cor eoz. Spine ibi orte affectiões nimis inordinate. Semen boni ortũ ꝓpositũ boni ꝓceptũ ex inspiratiõe vel ꝑdicatiõe: sed fructus impedit q: affectiones ille nimis multiplicate interrũpunt ꝓpositũ et incõstãs efficit. Balaã cũ fuit vocat a Balach rege Moabitarũ ad maledicendũ ꝓpl̃o dei vt exterminaret ab angelo admonit ꝓpositi nõ dicere nisi ea q̃ dñs p eũ mãdaret dicẽ dũ vel loq faceret: qõ z ter fecit. Sz illectus z inclinat affectu honoris z pecunie quã appetebat ab illo rege mutauit ꝓpositũ docẽs illũ quõ posset illos deum cere videlz mittẽdo ad castra iuuẽculas ornatas ad allicièdũ eos ad fornicãdũ cũ eis. Et licz ppl's ille ꝓposuisset z ꝓmisisset seruare mãdata: z p ꝓsequẽs nõ fornicari: tñ multi ioridinate affecti ad voluptates fornicati sunt sz puniti sunt occisis. xxiij. milib. z ille Balaã cũ his q̃ dederũt eis illam occasionẽ perierũt. vt hĩ Nũeri. xxv. Affectio etiã inordinata ad ꝓpinquos facit hoies incõstantes: et recedere a ꝓposito pfectionis assumpto. Uñ Grego. in. vij. moral. Sũt pleriq̃ q̃ nõ solũ aliena nõ appetũt verũ etiã cũcta q̃ possederãt in mũdo derelinquũt semetipsos despiciũt nullã ꝑsentis vite gloriã requrunt: ab hui mũdi se actionib separãt: sz tñ adhuc viculo carnalis cognatiõis ligati: dũ amori ꝓpinq̃tatis indiscrete deseruiũt ad ea sepe p affectũ cogitationũ redeũt q̃ iã cũ ꝓpo despectu subegerũt. Lũq plus q̃ necesse ẽ carnis ꝓpiquos diligũt retracti exteri a coridis parẽte diuidunt. Nã sepe quosdã videmus mũdũ z ope z pfessione reliq̃sse: z tñ p inordinato affectu ꝓpinquoz ꝓtoria irrũpere terrenarũ rerũ iurgijs vacare libertatẽ intime quiet relinq̃re z mundi studia iã derelicta repare. hec oia Greg. Et ego vidi tales in talia incidere. z tãdẽ ꝓpter inordinatũ affectũ ꝓpinquoz coꝛpoꝛe z aia male fortunari: oñe ꝓpositu boni dimittere. Et paulo infra subdit ibi. Greg. Sic q̃sq dz ꝓpinquoz necessitatibus cõpati vt tñ p cõpassionẽ nõ finat vim sue intẽtionis impediri vt affectus mẽtis viscera implear: z tñ spũali ꝓposito non auertat z amoꝛe spũaliũ dilectionẽ in se ꝓpinq̃oꝝ vincat. Qõ pulchre figuratũ in illis vaccis oñdit q̃s applicauerũt philistei ad ferendũ plaustrũ sup qõ posuerãt arcã dñi. ꝺ: eñ de eis. j. Regũ. vj. Tollentes duas vaccas q̃ lactabãt vitulos iũxerũt ad plaustrũ vitulosq̃ earũ clauserũt domi. Et paulo post. ibãt in directuz vacce p viã q̃ ducit bethsamis: z itinere vno gradiebant pgẽtes z mugiẽtes z nõ declinãtes necq ad dexterã necq ad sinistrã. Vacce iste designãt viros spũales z ꝓlatos: z doctoꝛes: q̃ i plaustro mẽtis dñi portare arcã sciẽtie sacre scripture: in q̃ pmaxie sunt xp̃i mysteria absc̃dita figurata p ea q̃ in arca erãt. Vituli sunt eoz ꝓpinq̃ vel filij spũales. Bethsamis interꝑtat dom solis signãs dominũ gl'ie Debẽt g̃ plati z doctoꝛes cũ supna sciẽtia ad eterne lucis habitaculũ se dirigere z cũ incedũt attendẽtes necessitatib ꝓpinquoz vel filiorũ spũaliũ coꝛpalib vel spũalib designat p clausurã eoz mugire q̃dẽ dñt p cõpassionẽ ad eos: sz colla posteri nõ flectere, nec ab itinere cessare: sed bethsamis tẽdere: nõ declinãdo ad dexteraz neq ad sinistrã. i. viã rectitudinis tenẽdo: ad vicina erroꝛis latera p affectu pignerũ nõ declinare sicut fecit Job q̃ audita nõ dico necessitate mortẽ filioꝝ quasi mugitũ dedit dũ tonso capite in terrã coꝛruit: sed mugiẽs recto itinere iuit: qz os ad laudem dei aperuit dicens. Dñs dedit ꝛc.

§. III. Secũdo ꝓcedit i

ꝓstãtia ex horrore afflictionis. Quãuis eñ q̃s ꝓponat firmiter se ẽe in bonis opib z nõ declinare a rectitudie ꝓpter quecũq̃ aduersa sibi occurrẽtia: qñ videt sibi de ꝓpinquo imminere aliq̃d magnũ piculũ tribulatiõis: aut qñ incipit pati angustias z doloꝛes recedit a ꝓposito assentiẽs alicui malo vt euadat mala imminẽtia. Uñ ꝺ: Jac. j. Uir duplex animo incõstãs est in oibus vijs suis. Sicut simplex animo ꝺ: q̃ in oib opib suis respicit ad deũ oibus ꝓponẽs cõmodis mũdi. Ita duplex est q̃ respicit ad salutẽ aiẽ z coꝛpis: vnũ aim. i. affectũ habẽs ad deũ aliũ ad cõseruationẽ coꝛpis sui. nec ad deũ hz ita animũ q̃n admitteret aliq̃d seu faceret p̃ deũ p sui ꝓseruatiõe z suaz rerũ. Hic igit incõstans est in oibus vijs suis: q: cito recedit a ꝓposito ꝓpter aduersa. De hmõi di. ps. Jn ignẽ deijcies eos. in ignẽ. scz tribulatiõis: in miseriis nõ subsistẽt. i. nõ firmi stabũt in ꝓcepto ꝓposito vtutis. Discipuli dñi fecerũt sibi firmũ ꝓpositum tpe passiõis appropinquãte ipm nõ deserere: z petrus magis ꝓmittẽs i carcerẽ z in mortẽ ire secũ: sed cũ videret sibi imminere piculũ mortis capto a iudeis in horto oẽs fugierũt. Petr ad interrogationẽ alioꝝ ne crederet discipul ei: ter eũ negauit cũ iuramẽto. Mat. xxvj. z sic fuerũt incõstãtes in ꝓposito. Sz timẽdo mortẽ carnis tue. ait Augu. dabis mortẽ aiẽ tue. Esto fidelis vsq ad mortẽ: et dabo tibi coroñ vite. Apoca. ij. Sfidelis. l. seruãdo ꝓmissa in baptismate. videlz abrenunciare diabolo z tẽtationib ei. Sfirmus perstẽdo in via mãdatoꝝ. z hoc vsq ad mortẽ inclusiue. i. etiam in his in quib sequit moꝛs: q̃ est vltimũ terribiliuz. Sctus Urcisinus medicus iã sustinuerat multa martyria ꝓstanter p fide xp̃i: sed ductus ad decollandũ cepit expauescere: z q̃si a ꝓposito recedere: sz confortat vbis scti vitalis resumpto vigoꝛe spũs mortẽ suscepit. Nõ conabit nisi q̃ legitime certauerit. inq̃t apl's. Cõtra aduersa tentationũ z tribulatiõis ita. l. q̃ fit ꝓstans vsq ad mortẽ. Qui eñ nimis timẽt z horrẽt aduersa hi nõ sunt apti ad vincendũ inimicos spũales: vñ nec ad regnũ. Unde in hui figurã legimus in lib. Judicũ. vij. c. q̃ cũ Gedeõ deberet pugnare cõtra madianitas z multis milib ꝓgregatis cũ eo de populo dei. Primo ex iussu dei seq̃strati sunt a bellare debẽt tib oẽs pauidi z remissi ad domos suas. Scõo facta est iterũ alia ꝓbatio seu examinatio eoꝝ qui deberẽt pugnare. videlz vt oibus ꝓgregatis z pgentibus ad potanduz ad aquarũ fluẽta: qui nõ genu flexi sed erecti aquã sumerẽt manu ad os piscièdo: illi vt apti ad victoriã cũ gedeo

Horroꝛ aduersorũ facit incõstantiam.

ne soli assumerent: alij vo q̄ flexis genib⁹ de fluuio aquā biberēt illi vt iepti remitterent ad ꝓpria. Sicq; p hāc discussionē trecēti soli ex .x. milib⁹ remāserūt cū gedeōe q̄ ex dei ordinatiōe b̄ mō pugnādo vicerūt. Ad castra hostiū accedētes lagenas oēs in sinistra manu tenuerūt in q̄b⁹ vel sup q̄b⁹ lāpades accēsas habebāt ⁊ in dextera tubas q̄bus buccinātib⁹ ⁊ lagenas fictiles inuicē ꝓcutiēdo frāgētib⁹: sicq; lūiarib⁹ lāpadus apparētib⁹ exterriti hostes in fugā ꝓuersi sunt ⁊ occisi. Ut exponit Gre. i moral. lib. iij. c. xxviij. Gedeon sigt xp̄m q̄ est caput exercit⁹ ppli dei ⁊ iudex eccl'ie. Interptat em̄ gedeon circūiens in vtero. vñ apte figurat xp̄m q̄ sua diuitate cūcta circūiēs et cōplectēs: ⁊ p hūanitatē in vtero vgis fuit. Madiā iterpta tur de iudicio signs demōes q̄ de iudicio iuste iudicant dei repulsi sunt ab hūano gñe. Cōgregati cuz gedeōe ad belladū sunt cūcti fideles. Sz multi sunt vocati: pauci vo electi. s. q̄ habeāt victoriā de inimicis. Nā q̄ nimis hoꝛrēt aduersa timēres pelli sue: hi apti nō sunt. Insup ⁊ q̄ sapiētes sunt hauriētes aq̄s. s. doctriarū flexis genib⁹ i terra. i. q̄ ita vacāt lectioni vel auditiōi diuinoꝛ q̄ ea ope nō seruāt curuati ad terrena: hi etiā victoriā hr̄e nō p̄nt. pauci q̄ sunt q̄ remanēt cū xp̄o pugnātes. q̄. s. nō curui: sz recti remanēt rectitudie vite seruātes diuinā doctrinā quā hauriūt. Et hi trecēti sunt. i. hītes pfectā noticiā: pfectā dico fm fidē trinitat⁹. Lentenari⁹ em̄ nūerus sigt pfectionē: ⁊ ternarius trinitatē. Nūerus etiā trecētoꝛ fm Gre. cōtinetur in lra Thau. q̄ crucis speciē tenet: cui si sup trāsuersaz lineā id q̄ō in cruce eminet adderet iā nō crucis speciē teneret sz ipsa cruꝛ eēt. In his q̄ trecētis sequētibus gedeonē signanť hi quibus dictū est a xp̄o. Si q̄s vult post me venire abneget semetipm ⁊ tollat crucē suā ⁊ sequat̄ me. Hi q̄ ferūt crucē signatā in Thau. p carnis sue mortificationē p̄mi in malis cōpassione. p passiōis xp̄i fiduciā ⁊ ꝓtectionē: armati incedunt ad bellū. Scz tuba p̄dicationis vel publice ꝓfessionis cū expedit lāpade ⁊ radio exēplaris cōuersationis vel miraculoꝛ coꝛuscationis lagenis coꝛporeis. quib⁹ ꝓfractis p fatigationē laboꝛ tolerationē ⁊ toꝛmētoꝛ et oim aduersoꝛ letā ppassionē deuicti sunt inimici infernoꝛ ⁊ ipsi cum victoria reuertunť ad ciuitatē ppriā supernoꝛ. q: cōstates fuerunt. sic dictuz fuit Job. apoca. vij. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione scz constantes in eis modo coꝛonantur.

§. IIII. Tertio ꝓcedit in

Subtractio delectatiōis facit icōstātiam.

cōstātia ex subtractiōe delectatiōis. Sine gaudio seu delectatiōe aliq̄ diu q̄s stare nō pōt spūali vel mūdiali. Cōtingit aūt q̄ aliq̄s assuet⁹ ꝓsolationib⁹ mūdi cōpunct⁹ ab stinere ꝑponit a vitijs ⁊ firmiter ꝑmanere in via moꝛuz. Sed cū nō studet in spūalib⁹ delectari: instigat a ꝓsuetis vitijs ⁊ tristicia tact⁹ de subtractiōe coꝛ delectatiōis instigatiōi assentit illi⁹ delectatiōis recedēs p̄ b a ꝓcepto ꝓpsito boni et sic incōstās efficit. Un Jac. iij. ō. Ubi zelus ⁊ ꝑtētio: ibi incōstātia ⁊ oīe opus p̄auū: ⁊ sz ibi loquat̄ de zelo inuidie pōt etiā intelligi de zelo amoꝛis mali. In vtroq; em̄ zelo ꝑpter tristiciā ex carētia delectatiōis cupite sequit incōstātia ⁊ recessus a bonis ꝓpositis. vt ptz in saul q̄ ex zelo inuidie ꝓsequens. Dauid aliq̄n recognoscēs pctm̄ suū ꝓposuit ⁊ p̄misit nō ꝓsequi. Et p̄cipue q̄n potuit occidere Dauid Saulē in speluncā ingressum ad purgādū ventr̄e: ⁊ altera vice cū de nocte accessit ad tentoꝛiū suū tollēs hastā ei⁹: sed postea instigatus eodē zelo ꝓsecutus est ꝓsecutionē suā iniustā. Et videret̄ b ptinere ad speciale vitiū q̄ ō: mollicies. Dicit em̄ p̄bus in. vij. ethic. q̄ mollis ō: qui recedit a bono ꝑpter tristicias cāusatas ex defectu delectationū q̄s cedēs debili mouēti. vñ ꝓseuerātie opponit. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxxxvij. q̄ laus ꝓseuerātie in hoc consistit q̄ aliq̄s nō recedat a bono ꝑpter diuturnā tolerantiā difficiliū ⁊ laboꝛioſoꝛ: cui directe opponit q̄ aliquis de facili recedat a bono ꝑpter aliqua difficilia q̄ sustinere non pōt. et hoc ptinet ad rōnē mollicie. Nā molle dicit q̄ facile cedit tāgenti: nō aut̄ iudicat aliq̄d molle q̄ cedit fortiter impelleti. Nā ⁊ parietes cedūt machine ꝓcutieti. Et ideo nō reputat aliq̄s mollis si cedat aliquibus valde grauiter impellētib⁹. Un pbs dicit i. vij. ethicoꝛ. q̄ si q̄s a fortibus impellētibus delectationib⁹ vincit vel tristicijs nō est inirabile: sed ꝓdonabile si ꝓtra tendit. Manifestū est aūt q̄ graui⁹ impellit met⁹ piculoꝛ q̄ cupiditas delectationū. Un Tullius dicit in .j. de officijs. Nō est consentaneuz q̄ metu nō frangit eū frāgi cupiditate: nec qui se iuicū a laboꝛe p̄stiterit vinci a volūtate. Ipsa etiā voluptas attrahēdo fortius mouet q̄ tristicia de carētia voluptatis retrahendo: q: carētia voluptatis est purus defectus. Mollis ergo p̄prie est qui recedit a bono ꝑpter tristicias causatas ex defectu delectationū. Est aūt vitiū diuisum distinctū specie a vitio molliciei. de quo dictum est. s. in. c. de vitio ꝓtra naturā. Nā illud ptinet ad luxuriā ⁊ opponit castitati: istud ad incōstantiā ⁊ opponitur ꝓseuerātie. Nō em̄ aliq̄s cedat debili mouenti q̄ ptinet ad mollicie. hoc pōt esse dupl'r. Uno mō q: difficili⁹ pōt delectationum absentiā sustinere: ⁊ hec mollicies ptinet ad incōstātiā. Alio modo naturali dispositiōe. q: videlz hz aīm minus cōstantē ꝑpter fragilitatē cōplexionis: et hoc modo cōparātur femine ad masculos vt dicanť mulieres q̄si molles ⁊ masculi viri quasi viriles: ⁊ iō p quandā assimilationē qui muliebria patiunť dicuntur molles quasi muliebres effecti: q̄ ptinet ad luxuriā. Sciendu etiaz q̄ delitia est quedā mollicies fm pbm in. vij. ethic. ⁊ fm Thomā mollicies ꝓprie respicit defectū delectationū: delitie aūt cām impeditiuā delectationū puta laboꝛē ⁊ hmōi. Voluptati em̄ coꝛpali opponitur laboꝛ. Et iō res inquātū sunt laboꝛiose in tātū impediūt voluptates. Delitiosi aūt dicunť q̄ non possunt sustinere aliquos laboꝛes: nec aliq̄d q̄ō voluptatez diminuat. Un ō: Deute. xxviij. c. Tenera mulier ⁊ delicata que terrā ingredi non valebat: nec pedis vestigiū in terra figere ꝑpter mollicie Itē inquātū i ludis solacijs. et hmōi est ibi q̄dā remissio seu requies q̄ opponit laboꝛi. Et ideo ficut nō posse sustinere laboꝛiosa ptinet ad mollicie. ita ⁊ nimis appetere remissa vel quācūq; quietē in ludis: solacijs: vel recreatiōibus coꝛporalib⁹ vel in nō resurgēdo ad vigilias noctis debitas. ptinet ad mollicie. Sed nota q̄ duplex est mollicies ⁊ delitia. Una criminalis de qua ō: Prouer. xviij. Qui mollis ⁊ dissolut⁹ ē in ope suo: frater ē sua opa dissipātis. ⁊. s. Timo. v. Uidua viuēs i delitijs mortua est scz in aia. Alia spūalis. de qua Esa. xlvij. dicitur de aia lapsa ad terrena ex vita spūali. Non vocaberis vltra mollis. ⁊ delicata. Et Canticoꝛ. viij. Que est ista q̄ ascēdit de deserto delitijs affluēs. scz spiritualium gaudioꝛ. ⁊ Prouerb. viij. Delitie mee esse cum filijs hominum.

Mollicies speciale vitium.

Mollicies.

Duplex mollicies.

¶ De amoꝛe sui. Capitulū. xiij.

Amoꝛ sui est quinta filia luxurie. Sed notandū fm Tho. ij. ij. q. xxv. arti. v. Amare seipsum cōtingit tripliciter.

¶ Uno modo ꝓut est cōmune omnium.

¶ Scōo modo ꝓout est ꝓpriū bonoꝛ.

¶ Tertio modo ꝓout est ꝓpriū maloꝛ.

Homo em̄ ō: aliq̄d ee dupl'r. Uno mō fm suā substātiā ⁊ naturā. Et fm b oēs estimāt fm bonuz cōe se esse id q̄ō sūt. i. ex aia ⁊ coꝛpe cōpositos ⁊ sic oēs homes boni ⁊ mali diligūt seipos inquātū diligūt ꝓseruationē esse ipsoꝛ q̄ō naturale est vnde nec vitiū. Scōo modo dicit hō aliq̄d esse fm p̄ncipalitatē: sicut p̄inceps ciuitatis ō: esse ciuis tas vnde q̄ō p̄incipes faciūt dicit facere ciuitas. Sic aūt non oēs estimant se esse id q̄ō sunt. Principale em̄ in homine est mens rationalis. Secundariū est natura sensitiua ⁊ coꝛporalis: quoꝛ primū apl's nominat hoiem inte-

riorē. Scōm vo hoiem exteriorē.ij.Cor.iiij.di. Licz is q̄ nr̄ est hō exterior corrūpak.s.corp⁹. tñ is qui noster est hō interior renouak de die in diē.i.mens rōnalis. Mali igit̄ estimāt p̄ncipale eē in eis naturā sensitiuā vt corpus. Vñ nō recte cognoscētes nō⁹ve diligūt seipos q: nō p̄m id qđ ve est p̄ncipale in eis. Boni vo cognoscētes ve seipsos ve seipsos diligunt: q: p̄m q̄ ve est p̄ncipale in eis.i. p̄m mentē naturalē: ⁊ b̄ est diligere seipm qđ p̄cipit. ex quo ponit̄ p exemplo dilectionis p̄imi. cū dr Leuit.xix. Diliges amicū tuū sicut teipm. Et loco amici dr Mat.xxij.a xpo. p̄imū tuū. ⁊ hoc ptinet ad vtutē charitat̄. Sz amor quo pctores amāt seipsos.i.p̄m corpus et sensualitatē est pctm ⁊ cā multor malorū. Et de hoc intelligit̄ illud ps. lxix. p̄m expositionē Aug. Incensa igni ⁊ suffossa: ab increpatione vultꝰ tui pibūt. Ubi Aug. Oia pcta pcedunt aut ab amore male inflāmante. ⁊ hec sunt incēsa igni. scz opa mala, aut a timore male hūilitāte. ⁊ hec sunt suffossa q: deiecit ⁊ q̄si suffodit animū timor. Sed pibūt.i. faciēt hoies pire talia opa faciētes añ faciē dei increpātis p̄pter hmōi. Timor em̄ malus ab inordinato amore pcedit. Et eo em̄ qs timet dū expectat vel dubitat aliqđ qđ amat sibi auferri vel ledi. Iste amor sui p̄m sensualitatem p̄m Aug. in.iiij. de ci. dei. est ille q̄ edificat ciuitatē babylonis.i.statū dānationis crescēs vsq̄ ad contemptū dei. Incēsa ergo igni.i.amātes seipsos p̄m naturā sensualem peribunt dño increpāte in iudicio triplici rōne.

¶ Primo quia deo inimicantur.

¶ Scōo quia p̄ximo iniuriantur.

¶ Tertio quia in vitio multiplicantur.

§.I. Inimicat̄ quidē deo

amor sui: q: vbi dz quilibet deū hr̄e vt vltimū finē: q: ve est vltimꝰ finis oim ad quē oēs alij fines reducēdi sunt: p amorē sui talis hz seipm vt vltimū. ⁊ sic fruit̄ seipo ⁊ vtit̄ deo. Dicit aūt Aug. q̄ nil peius q̄ frui vtēdis et vti fruēdis. Amat em̄ se ⁊ p̄seruationē sui: vt gaudeat p̄m sensualitatē nō curās deuz offendere vt ei cōplaceat. nec vellet mori etiā deū in gl̄ia videndo: sed patriā facit de exilio hic vtit̄ deo quo frui dz: q: nō amat deū p̄pter seipm: sz vt ei p̄sperē ⁊ bene faciat. Et illas p̄ditiones ve amicitie q̄s deberēt habere cū deo ⁊ cū rōne: ad seipsos p̄m sensualitatē habēt nō p̄m rōnē. Apparet b̄ p illa q̄nq̄ que sunt p p̄pria amicitie p̄m pbm in.ix. Ethicor. Amicꝰ em̄ vult suū amicū esse ⁊ viuere. Scōo vult ei bona. Tertio ad b̄ laborat ⁊ operat̄. Quarto conuiuit ei delectabiliter. Quinto cōcordat cū ipso eisdē delectatus ⁊ cōtristatus cū eo. Mali aūt hoies amātes se nolunt p̄seruare integritatē mentis sz corpis ⁊ vite sensualis. Scōo nō appetūt menti spūalia bona ⁊ dei gloriā: sz corpori delectabilia. Tertio non operant̄ nec laborāt p virtutibꝰ acq̄rendis ⁊ ad honorē dei: sz ad delectandū corpus. ⁊ p̄pter b̄ sustinēt magnos labores ⁊ pericula. vt ptz in furtis: adulteriis ⁊ aliis malis q̄ ppetrāt quotidie. Quarto nō est eis delectabile redire ad cor ⁊ quiuere mēti gaudiose, ⁊ hoc ideo q: inueniunt ibi mala ⁊ p̄nitia ⁊ p̄terita pctorꝰ ⁊ futura penarum q̄ horr̄et: nec gloriant̄ cū deo loqui in oronibus ⁊ lectionibus: sed gaudēt ⁊ cōuiuūt delectabiliter cuz sensualitate semp̄ hmōi q̄rētes versari q̄ sensibꝰ sint placibilia. Quinto nō sibi ipsis p̄cordāt scz rōni: p̄pter p̄scientiā remordētes nec cū voluntate dei: sed bene p̄cordāt cū appetitu sensitiuo ipi obedientes. Et q: p̄maxime dediti luxurie amāt se p̄m sensualitatē: cū illa maxime absorbeat rationē. ideo dr iste amor sui filia luxurie etsi in alijs ⁊ cū alijs vitijs reperiat. Ad hunc amorē sui ptinere videt̄ p̄udētia carnis de qua dicit apl's Ro. viij. Sapientia carnis inimica est deo. Dicit em̄ b. Tho. ij.q.lv.ar.j.q̄ cū p̄udētia sit circa ea q̄ sunt ad finē totius vite. ideo p̄udētia carnis p̄prie dr p̄m q̄ aliquis bona carnis habet vt vltimū finem vite sue, ⁊ q: p hoc deordinat circa vltimū finē qui nō cōfistit in bonis corpis. iō est pctm̄. debz em̄ diligi caro ita vt ordinet ad bonū aie sicut ad finē non q̄ in ea p̄stituat̄ finis. ⁊ nō solū est pctm̄: sz etiā mortale. q̄n videlz p̄stituitur finis in hmōi delectationibꝰ carnis. ita videlz studēs diuersis vijs ⁊ modis quō posset delectare sensualitatez q̄ parat̄ est facere p̄tra dei legē. Vñ dr Ro. viij. q̄ p̄udētia carnis legi dei subiecta nō est. Et sub p̄udētia carnis includit̄ etiā p̄udētia mūdi inquantū scz exteriores res mūdi querunt̄ ppter carnē. de qua Luce. xvj. dr. ℣ filij huiꝰ seculi p̄udentiores sunt filijs lucis. Et Baruch. iij. filij agar quesierūt p̄udētiā que de terra est. Sed q̄ aliq̄s aliquādo inordinate afficiat̄ ad aliqđ delectabile carnis ⁊ sic adhibeat studiū ⁊ diligentiā ad cōsequendū illā delectationē. nō tñ ibi cōstituēs finē vel in eo qđ cōtra p̄cepta fit. erit tunc veniale p̄udentia carnis. ⁊ hoc est qđ ait apl's. Carnis curā ne feceritis in desideri⁹.

§.II. Secūdo per amorez

sui inordinatū iniuriat̄ q̄s p̄imo multipl̄t. Et p̄mo quidē q: multa q̄ supflue expēdit ad delitias suas ⁊ delectationes subtrahit paupib⁹. Et q̄s est tā iniust⁹ in q̄t Amb. q̄ qui multor subsidia suas delitias parat. dist.xlvij. Sicut hi. In q̄ magis adhuc derelinquūt clerici q̄ bona seu reddit⁹ ecclesiarū q̄ sunt pauperum vltra suaz necessitatē p̄uertūt in delitias carnis. ℣ quos inuehit Hiero. dicens Nat⁹ in tugurio ⁊ rusticana domo q̄ vix rugientē ventrē milio vel cibario pane saturare poterā nūc similā ⁊ mella fastidio. xij.q.ij. gloria. et loquit̄ in persona cor. Bern̄. in sermonib⁹ ad idē. Lamāt nudi: clamāt famelici ⁊ cōqueruntꝰ de clericis dicētes. Nobis fame ⁊ frigore miserabiliter laborantibus q̄d cōferunt tot mutatoria vel extensa in pticis: vel plicata in māticis: nostrū est qđ effunditis. Nōne crudel̄ nobis subtrahit̄ qđ inaniter expēditis. Et nos dei plasmatio: ⁊ nos xpi sanguine redēpti sum⁹: vita nr̄a cedit vobis in supfluas copias. Nostris necessitatibus detrahit̄ quicqđ vestris vanitatibus accedit. Hec ille. Hoc totū p̄cedit ex nimio amore sui. Charitas em̄ q̄ p̄iat̄ sibi nō q̄rit q̄ sua sunt. dicit apl's. ſ. Cor. xiij. scz tm̄: sed ⁊ q̄ sunt alior. Vñ et de alexandro magno dr q̄ cum semel esset cū magno exercitu in quodaz loco sterili ⁊ inaquoso ⁊ sitiret ipse cum exercitu suo fuit oblatus sibi ciphus aque. sed p̄sideras q̄ de eo oēs alij bibere nō potērāt effudit in terrā aquā illā. Ex isto amore sui nimio non solū nō subuenit̄ p̄imo in necessitate. quinimo et multe opp̄ssiones ⁊ fraudes ⁊ iniusticie ⁊ p̄dationes ppetrāntur ⁊ adulteria ⁊ incestus ⁊ stupra: que oia sunt cōtra p̄imos in magnā iniuriā eor. Vñ dauid adulteriū opat⁹ est cū bersabee nisi ex nimio sui amore satisfacere volens cōcupiscentie sue. Vñ filius eiꝰ amon cōstupauit germanam suā nisi ppter amorē p̄prium. Vñ Nemroth cepit esse robustus venator hoim̄.i.oppressor Gen.x. et p̄mus tyrānus volēs alijs dñari nisi ex sui amore. Vñ romulus solus occiso germano voluit p̄imus obtinere regnū romanor. Marius ⁊ sylla pluries consulatū. Julius cesar demū imperiū multis iniurijs ⁊ stragibus pplor nisi ex sui amore. vt ait Aug. de ciui. dei. Vñ ⁊ plato dixit ciuitatem illaz bene regi in qua quis p̄prios nescit affectus.i. amorē p̄priū. Et Sen̄. ait. q̄ si ista duo p̄noia meū et tuū tollerētur de mūdo. scz quoad affectū ⁊ effectum. omnis guerra ⁊ cōtroversa cessaret: que duo ptinent ad amorez sui inordinatuz. hec est causa omnis discordie in ciuitate Nam q: quilibet nimis se amās vult in impositionibus ⁊ grauaminibus p̄e ceteris ⁊ vltra debitū alleuiari ⁊ in honoribus sup alios exaltari vñ oriunt̄ secte seditiones et persecutiones adinuicē. Mādauit dñs in veteri lege miluū nō debere comedi: cuiꝰ vor est milo milo. q: videlz p̄pter tales mores milui nos non vult fideles sibi incorporari. et in causa p̄pria statuerunt iura nullus sit iudex ex eo q̄ amor p̄prius mentem excecat.

Peccata multiplicant per sui amorem,

§.III. Tertio p amorē sui

nimiū pcā mltiplicanť.tales cū de facili transgrediunť oia mādata dei,ꝛ eccle:cū sint grauia sensualitati.se non posse ieiunare affirmāt.incātatiōes:diuinatiōes ꝛ diuersa sortilegia seq̄ nō curāt.ꝛ facere vt ꝓsequanť sanitatē corporis sui qō inordinate amant.Si in clero sunt officia diuina euitāt.ab quib⁹ suis lanā ꝛ lac req̄runt cū oi diligētia:de aiabus aūt eoꝝ parū curāt.si i religiōe:de cerimonijs nihil curāt.de cōitate paꝝ dū eis bñ fit.Hic amor sui est ille de quo ꝝs ait Jo.xij.Qui amat aiam suā pdet eā qui eā amat aiaz sensitiuam volēs satisfacere appetitui sensitiuo suo pdet aiam intellectiuā multa vitia incurrēdo.ꝛ est ibi relatio reciꝓca.ibi eā. Ponit aūt aplus.ij. Timo.iij.q̄ mala ꝓueniāt ex amore sui di.Erūt in nouissimis tpibus hoies seipsos amātes.Ubi dicit.b. Tho.sup hūc locū.Radix totius iniq̄tatis est amor sui⁹ ꝑ⁹ scz fm sensualitatē.Et hac radice sunt diuerse spēs iniq̄tat̄ q̄ cōsequēter enūerat apls.Cupidi q̄d bona exteriora appetēdo etiā nō sua.Elati.elatio est spēs superbie q̄.s.sup alios se ꝓfert.Superbi quoad alias species superbie.Blasphemi quoad deū:male dicētes de deo. Parētib⁹ nō obedientes. in his q̄ dñt.Ingrati quoad bñfactores:ꝛ respectu bñficioꝝ receptoꝝ.Scelesti grauia aliq̄ pcā admittētes ꝓtra ꝓximos.vt homicidiū sodomiā ꝛ hmōi. Sine affectiōe: quoad affectū charitatis.Sine federe.i.sine pace. Crimi natores.i.ponētes crimina falso alijs.Incōtinētes q̄ad luxuriā mētis.Immites.i. iracundi ꝛ nō mānsueti.Prodi tores vel ciuitatū vel ꝓuinciarū vel secretoꝝ.Incōstātes.i. inperseuerātes in ꝓpositis vel inpatiētes.Tumidi.i.prēsumptuosi vltra vires suas opa aggrediētes. Ceci.i.non hñtes rectū vsum rōnis.Voluptatū amatores nō ex passione:sz ex habitu luxuriosi. Speciē q̄dē pietať hābētes sed virtutē ei⁹ abnegātes vt hypocrite.ꝛ hos deuita. Sz vt ꝺ: Prouerb.xiiij.extrema gaudij luct⁹ occupat ꝛ ⁹sempiternꝰ.Et vt ꝺ: Apoc.xviij.Quātū se exaltauit ꝛ in delitijs fuit tātū date illi tormentuz ꝛ luctū. Et aliq̄n etiam in vita pñti ꝓmittit de⁹ tales ad miserias deuenire. Narrat Petrus Damianus.q̄ dux venetie ꝓstātinopolitane vxis habebat vxorē q̄ tā tenere ꝛ delicate viuebat ꝛ tam artificiosa voluptate se mulcebat.vt se cōibus aq̄s dedignareť abluere.sz ei⁹ serui de rore celi vndiq̄ collecto laboriosuz ei balneū ꝑparābāt.cibos suos nō tāgebat: sed ab eunuchis ei⁹ alimēta queq̄ mīnuti⁹ ꝓscindebanť i frustula.que mox illa cū fuscinulis aureis ꝛ bidentibus ori suo liguriēs adhibebat:cubiculū ei⁹ tot aromatib⁹ ꝛ thimiamatib⁹ redolebat:vt etiā dictu feduz sit ꝛ auditu incredibile.Sz dū adhuc viueret vibrato sup eā iudicij mucrone corꝝ⁹ oē cōputruit.ita vt totū cubiculū intolerabili fetore cōpleret:nulluscq̄ illā ferre potuit:nō ꝓsueta : nō seruul⁹ vix vna ancilla nō sine specierū redolentium auxilio in ei⁹ seruitio remānsit:q̄ tū raptim accedēs cursim recedebat:diuti⁹ ꝟ lāguore detēta ꝛ miserabiliter cruciata: amicis q̄ letātib⁹ die clausit extremū. Hinc pōt illud adaptari qō scriptū est.Quātū se exaltauit ꝛ in delitijs fuit tantū date ei tormentum ꝛ luctum. Hec ꝑe.

Exēpluz demulier delicata,

Studiū amatoꝝ mundi.

¶ De amore ꝓsentis seculi. Capitulum.xiiij.

Amor presentis seculi

ponit a Greg. vt dictū est.s.filia luxurie.Et videť ꝟ pctm̄ in hoc cōsistere q: hō nimis afficit ad vitā ꝓsentē ꝓpt delectatiōes q̄ habenť ex reb⁹ mūdi. Et q: inter has maxie sunt delectatiōes veneree:iō ponit amor pñtis scli filia luxurie.Et cū tā inordinate q̄s afficitur ad mūdū seu ad ꝓmanendū in mundo ꝓpter delectabilia ei⁹ q̄ fruať eo ponēs.s.finē suū in vita pñti cupiens in mūdo ꝑpetuari.ꝛ nil curans de supna felicitate: istud mortale est ꝛ multijs vitijs cōmixtū.Et de hoc intelligit illud Jac.iiij. Qui voluerit esse amicus huius scli inimic⁹ dei ꝓstituet.Et illud.s.Jo.ij. Qui diligit mundū non est charitas patris in eo.Et ad idē facit qō ait Hiero.Difficile imo impossibile est vt pñtib⁹ q̄s fruať ꝛ futuris bonis ꝛ in vtroq̄ seculo appareat gl̄iosus:ꝛ de delitijs trāseat ad delitias. Sed affectādo in mundo ꝓmanere vt ꝓsit alijs vel vt ipe in virtutib⁹ ꝓficiat: vel vt de pctis magis satisfaciat.seu quodā appetitu sensuali vl̄ naturali quo vt dicit Boeti⁹.Omne aial vitā tueri laborat.Et fm q̄ xp̄us dixit petro.Cū senueris alius te cingeť ducet quo tu nō vis scz ligando:ꝛ ducet te ꝛc.scz ad mortē. Jo.vlti.Illaz nō volebat instinctu sensualitatis vel nature. sed fm rationē ꝛ hoc nō est pctm̄.vel si esset aliquātulū inordinat⁹ affectus ad vitam ꝑsentem esset veniale.

Est mortale.

§.I. De amatorib⁹ huius

scli pōt intelligi illud ꝑs.Corrupti sunt ꝛ abominabiles facti sunt in studijs suis nō est q̄ faciat bonū:nō ē vsq̄ ad vnū.ꝑs.xiij.Naturaliť q̄libet vitat et detestať destructionē rerū ꝛ corruptionē ꝛ abominationē ꝛ boni defectionē Nā bonū est qō oia appetūt.inq̄t pbs. Et ecōtra,malū ꝑ se nemo appetit fm Dion̄y.Et iō Jo.euāge.in.j. cano.c. ij.admonet nos dicēs. Nolite diligere mundū neq̄ ea q̄ in mūdo sunt:q: oē qō est in mūdo.i.in amatorib⁹ mūdi: aut ꝓcupiscētia carnis:aut cōcupiscētia oculoꝝ: aut superbia vite:ꝛ mūdus ꝑibit ꝛ concupiscētia ei⁹. Siquidē ab amatorib⁹ mūdi querunť delitie seu delectatiōes carnis circa q̄s est ꝓcupiscētia carnis.i.luxuria ꝛ gula.Querunť tur ꝛ diuitie:circa q̄s est ꝓcupiscentia oculoꝝ.i.auaricia. Appetunť ꝛ honorificētie q̄ resultāt ex laude hoīz seu fama:potētia dignitatū:sapia ꝛ hmōi.circa q̄s est superbia vite.Sed deficiūt oia ista cū defiderijs suis.nam corpus corrūpiť ꝛ in terrā cōuertiť:diuitie corrūpunť ꝛ quertuntur i terrā finaliť.q: de terra facta sunt ꝛ in terrā pariter cōuertunť.Inq̄t sapiēs. Potētie ꝛ dignitates corrūpunť ꝛ deficiunt ꝛ sub terra ponitis pedib⁹ cōculcātur.Et sic corrupti sunt ꝛ abominabiles facti sunt in studijs suis. Studiū eī est animi vehemens applicatio circa aliquid fm Tulliū ꝛ Tho.Que aūt sint studia mūdanoꝝ ad que vehemētissime applicāt animū oīdit scriptura dicēs. Oēs a maiori vsq̄ ad minorem auaricie studeni.Hiere.vj.Et Prouerb.xxiij.ꝺ: de quibusdā. Moriantur in vino ꝛ studeni calicib⁹ epotādis.i.ad multū bibendum.Et paulo post.Sicut regulus venena diffundet scz vinū potatum Regulus est quidā serpēs cuius venenū maxime est mortiferū.sed nil ita mortiferū hūanis ingenijs vt luxuria est inquit Seneca:que ex nimio potu ꝛ cibo ꝓcedit.ꝛ Hiere.xxj.c.dñs ait scz superbis cōfidentibus de viribus suis. Dicitis.quis percutiet nos ꝛ quis ingrediet domos nostras.Et visitabo vos iuxta fructū studioꝝ vestroꝝ dicit dñs succendā ignē.Ecce quomodo abominabiles facti sunt in studijs suis.q: dixerūt per effectuz nō est deus ille.s.q̄ est verus dñs in celo.Sed de creaturis miseris q̄ bus studet fecerūt sibi deos delitijs diuitijs ꝛ honorificētijs quib⁹ sunt immersi. Et sicut ait apostolus Roma.j. Mutauerūt gl̄iā incorruptibilis dei in gl̄iā imaginis corruptibilis hoīs volucrum.quadrupedū ꝛ serpentū. Serpentes comedētes terrā sunt auari. volucres per aerea volātes sunt superbi alta querentes.quadrupedes p lutū incedētes sunt luxuriosi. Isti omisso cultu et studio veri dei totū studiū suū ponunt ad ista vt videanť ꝑ dīs ꝛ summis bonis habere ea.Et sic corrupti sunt ꝛ abominabiles facti sunt in studijs suis nō est qui faciat bonum Quō bonū facere possunt qō sit verū bonū:cū mundus non habeat neq̄ accipere possit spiritū scīm fm doctrinā xp̄i.Job.xiij.a quo procedit omne bonū. Nec eī mūdi amatores cognoscāt verū deū.Job.j. Mūdus eū nō cognouit. Nolite ergo diligere mundū neq̄ ea que in mundo sunt. In mūdi amatoribus ex quo corrupti sunt ꝛ abominabiles facti sunt in studijs suis nō est qui faciat bo

nū nō est vsq; adynū. Ubi tria possunt notari in amatoribus mūdi ꝓpter. que mūdus nō est diligēdus ꝑm sententiā Johānis euāgeliste. Nolite diligere ⁊c.

¶ Primū defectibilitas mūdialitatis. ibi. Corrupti.

¶ Scōz vilitas entitatis. ibi. Abominabiles facti sunt.

¶ Tertiū nullitas ꝓbitatis. ibi. Nō est q̄ faciat bonū ⁊c.

§. II. Quātum ad primuz

defect⁹ mūdi quō ipe deficiat ꝓtinue cuz reb⁹ suis q̄s ꝑ summis bonis habēt amatores mundi oñdit pn̄s. cū dicit de eis. Corrupti sunt ⁊c. Uñ ⁊ cū amor huj⁹ mūdi q̄ erat in descēdētibus a cayn q̄ ꝑmus edificauit ciuitatē in mūdo vocās eā enoch. Gen. iiij. qō interptat dedicatio: q: se totaliter ꝑ amorē dedicauerat mūdo. Tamē q: iste amor seculi subintrauit i generationē seth. effecta ē mala ⁊ corrupta mente ⁊ corpe. vñ dicit Gen. vj. Corrupta est terra cor̄ deo ⁊ repleta iniq̄tate. ꝓpter qō deus imisit diluuiū vniuersale ⁊ sic corrupti sunt oēs qui erāt in mūdo: excepti reseruaꝝ in arca. Quāuis aūt corruptio stricte impotet mutationē seu destructionē rei quantū ad formā substantialē: sicut vinū dicit corruptū q̄n efficit cōplete acetū vel marcidū: ⁊ aīal dicit corruptū cū mortit ⁊ efficit caduer: tū largius sumit in scriptura ꝑ mutatiōe etiā ꝑm aliquā qualitatē ꝯporalē vel spiritualē. Et ꝑm b̄ dicit apls. ij. Cor. iiij. Js q̄ nr̄ ē hō exterior corrūpit. s. ꝑz diuersarū varietatē qualitatū. Et Eccli. viij. Oēs in corruptione sumus. ⁊ ij. Timo. iiij. Homines mēte corrupti. Corrupti sunt ergo amatores mūdi mēte ⁊ corpore cū diuitijs ⁊ delitijs ⁊ honorificentijs suis. Uñ in li. Sap. ponit locutio eorū in mūdo isto. ⁊ postea in alio declarāt quō corrupti sunt et ad nihilū redacti. Uenite iquiūt ad suos sequaces Sap. ij. ⁊ fruamur bonis que sunt. s. in mundo isto scz inherendo eis totaliter ꝑ amorē. Utamur creatura tanq̄ in iuuētute celeriter. vino pciosо ⁊ vnguētis nos ipleam⁹. Nō ptereat nos flos tpis. Coronemus nos rosis anteq̄ marcescāt. Nullū pratū fit qō nō ptrāseat luxuria nr̄a. nemo sit exors luxurie nr̄e. vbiq; relinq̄m⁹ letic̄ie signa: qm̄ hec est ps nr̄a ⁊ hec est sors. Oppimam⁹ pauperē iustū scz ꝑ diuersos modos auaricie. Non pcamus vidue: nec reuereamur canos multi tpis. fit fortitudo nr̄a lex iniustic̄ie. s. ꝑ superbiā. hec ibi. Corrupti sunt cū suis amatoribus ⁊ in inferno se recipiētes: ⁊ pre angustia spūs gementes dicūt. Lassati sumus in via iniq̄tatis ⁊ pditionis. Quid nobis pfuit superbia: aut qd diuitiarū iactātia contulit nobis. Trāsierūt oia illa tāq̄ umbra. Sap. v. Nolite ergo diligere mūdū ex quo corrupti sunt oēs mūdi amatores cū suis: ⁊ defecerūt q̄citius: ⁊ deficiūt. Cuius celerrim⁹ defectus ⁊ corruptio triplicit̄er pōt ostendi.

¶ Primo ex scripturis.

¶ Scōo ex figuris.

¶ Tertio ex experientijs.

Scripture tam sacre q̄ alie insinuāt clare q̄ cito trāseat vita huius mundi cū suis vanitatib⁹. Uñ apls. j. Cor. vij. Qui vtunt hoc mūdo tāq̄ q̄ nō vtant. i. nō multū inhereāt ꝑ amorē ipis reb⁹. Et subdit. Preterit em̄ figura huius mūdi. Subsātia vtiq; mūdi. s. elemētor⁹ celoruz ⁊ hoim nō pterit: sed stat in eternū: pterit aūt figura. i. apparētia q̄ pulchra ⁊ suauia apparēt in mūdo. Et q̄ cito pereat Job. xx. oñdit dicēs. Gaudiū hypocrite ad instar pūcti. Uere mūdus est hypocrita q̄ ꝑm apparētiā exterio rē videt bon⁹: ⁊ ꝑm rei veritatē est malus ⁊ plen⁹ miseria ⁊ neq̄cia. Jta mūdus iste videt iustis sensibilib⁹ reb⁹ bonus: sed est plen⁹ falsitate ⁊ malic̄ia. Gaudiū aūt ⁊ ois delectatio ei⁹ est ad instar puncti q̄ est qd indiuisibile. Nā de ptēritis delectatiōibus nihil habes sicut nec de ptērito tpe nisi reatū: de futuro nihil obtines: solū ergo nunc instans habes qō subito transit. Ducūt inquit ide. in bonis dies suos. scz mūdani. ⁊ in puncto ad inferna descendūt. videlz in morte. Jdē ostēdit Greg. dicēs in. j. moral. Cū mūdi gloria repentinus finis intercipit: breuis ꝑcul dubio innotescit fuisse. Et in quadā homel. ait. Ecce mūdus q̄ diligit fugit. ⁊ q: labentē mūdū retinere nō possumus necesse est vt cū ipso labamur. Et Bern̄. in quodaz sermone. Dis delectatio mūdi huius vniuersaq; ei⁹ gloria ⁊ q̄cquid in eo ꝑcupiscit ꝑ suus modicū est in illius felicitatis ⁊ glorie cōparatiōe. ñ tñ modicū dici debet ⁊ nō potius nihil. Quō corrupti sunt amatores mūdi mēte ⁊ corpe. oñdit iohel dicēs velata locutione. Audite senes ⁊ auribus pcipite oēs habitatores terre. ⁊ paulo post. Residuū eruce comedit locusta. residuū locuste comedit brucus. residuū brucbi comedit rubigo. expgiscimini ebrij flete ⁊ vlulate oēs q̄ bibitis vinū i dulcedie: qm̄ pijt ab ore vestro. Quātū ad sensum lr̄alē Nico. de lyra de quattuor monarchijs mūdi expōit signaꝝ ꝑ erucā: locustā: bruchū ⁊ rubiginē a q̄b⁹ deuorat⁹ ⁊ corrupt⁹ est mūdus ꝑ bella innumera. sicut ꝑ illa corrūpunt ⁊ ꝑsumunt blada. Eruca ḡ fuit monarchia assyrioz: q̄ cū exercitib⁹ suis ꝑsumpsit mūdū i ptib⁹ orietis. Locusta fuit monarchia medoz ⁊ ꝑsarū q̄ in alia ꝑte mūdi ꝑsumpsit ⁊ deuorauit multa. Brucbus fuit monarchia grecoū q̄ mūdū i alia ꝑte corrupit. Rubigo fuit monarchia romanoz q̄ in ptib⁹ occidētis destruxit qō remāserat occisis innumerabilib⁹ milib⁹ per prelia ⁊ ꝯcipue ciuilia. Vinū quo ebrij sunt hoies ⁊ soporati est amor mūdi. dulcedo ei⁹ est delectatio eoz q̄ sunt in mūdo. Sz debēt hoies excitari ⁊ ꝑsiderare: qm̄ ꝑijt vinū ois amoris ⁊ delectatiōis q̄ sunt in mundo. Corrupti sunt ḡ oēs ille monarchie cū suis bonis vanis. Greg. aūt in li. xxxiij. moral. exponit spūal̄r de vitijs q̄ corrumpunt mūdū in mēte dicēs erucā q̄ incedit toto corpe luxuriam significare q̄ aliq̄s mūdanos ꝑsumit. Locustā q̄ volare videt: ꝑz cadit ꝑ superbiā ⁊ elationē ⁊ ꝑsumptionē q̄ alios corrūpit i mūdo. Bruchū vo gulā q: multū deuorat. Rubiginē scz vētū vrentē: dicit significare irā q̄ subito incendit vel auariciā q̄ vrit mētē. Ebrios dicit significare amatores mūdi. Expgiscimini ḡ ⁊ nolite diligere mūdū; qm̄ ꝑijt vinū. Scōo oñdit quō mūdus ⁊ vita pn̄s cito trāseat cū suis gaudijs ꝑ figuras. i. ꝑ ea q̄bus assimilat. Assimilat em̄ valde reb⁹ caducis. videlz vmbre flori feno nebule seu vapori tele: ⁊ alijs hmōi. Homo in q̄t pn̄s. vanitati fili⁹ factus est. i. mutabilitati. dies ei⁹ sicut vmbra ꝑterēūt. Mūdus o: a motu. Et q̄uis oia sint in motu iuxta illud Boetij. Stabilisq; manes das cūcta moueri. ꝓpter qō oia vanitas. Homo tñ o: vanitas vanitatū. Eccs. j. c. q: sup oia mutabilis: affectu: intellectu: sensu: loco: alteratione: corruptiōe. ⁊ nūq̄ in eodē statu pmanet. Job. xiiij. Dies eius subdit pn̄s. sicut vmbra ꝑtereūt. Quāto q̄s magis insequit vmbrā suā tāto magis fugit ⁊ imperceptibil̄ vmbra deficit. Clama dixit dñs semel elaie. q̄ rndit qd clamabo. Cui dñs. Dis caro fenū: ⁊ ois gl̄ia eius quasi flos agri. Exiccatū est fenū ⁊ cecidit flos: q: spūs dñi insufflauit in eo. Esa. xl. Uere fenū est ppl's. Sicut em̄ fenū nascitur viride ⁊ paulatim crescit. supueniēte vo calore arefit ⁊ ꝑ falcē de terra euellit ⁊ ab aialibus comedit. Flos ex herba ꝓducit pulcher ⁊ amabilis aspectu: ꝑz paulo post decidit ⁊ marcescit ⁊ ꝑ nihilo habet. Ita hō nascit de muliere vt fenū de terra habēs viriditatē viuacitatꝝ i inuētute. ꝑz calore naturali paulati ꝑsumēte humidū radicale senescit decidit indurat ⁊ arescit: ⁊ ꝑ falcē mortis de agro mūdi tollit. ⁊ vermibus corpus comedendū tradit. Alia vo si amorē seculi secū hz a bestijs inferni deuorat. Flos em̄ est gl̄ia hois ⁊ honor: quem hz in mūdo pulchritudo ⁊ delectatio. sed cito trāsit ⁊ ꝑ nihilo estimat. Que est vita vestra iaq̄t Jacob⁹ i canonica sua. c. iiij. Uapor: ad modicū parēs ⁊ deiceps exterminabit. Sicut em̄ nebula de terra vel de aqua exit ⁊ paulatim in aere ascēdit: sed cito apparēte solis radio dissoluit ⁊ ad terrā imperceptibiliter resoluit. ita homo apparet aliquātulum in mundo ⁊ calore febrili dissoluit ⁊ ad terram prosternitur ne amplius

vitia corrumpūt mundū in mēte.

Mūdū ee trāsitoriū oñditur per figuras.

Titulus.v.

videaꝫ. Et ezechias in cãtico suo ait. Precisa ē velut a texente vita mea: dū adhuc ordirer succidit me de mane vsq; ad vesperā finies me. Esa. xxxviij. c. Assimilaꝫ vita nra tele q̄ ordiḱ. cui⁹ vna ps est texta ⁊ tñ inuoluta manet: ⁊ pars de ea videḱ. alia texēda ⁊ etiā nō videḱ: solū illa ps in q̄ laborat p multū labore ⁊ motū videḱ. Sz telā materiale nō p̄cidit texēs cōiter nisi cū cōpleuerit: qz dñūs hz i b̄ su p eā. ⁊ sic de tpe p̄terito vite nre nihil videḱ: ⁊ de futuro minus: sz solū qđ habem⁹ in p̄nti breue est: ⁊ q̄si momēta neū: in q̄ laboram⁹ repleti multis miseriis: nec est i volūtate nra q̄n p̄cidaꝫ tela vite nre: sz est in manib⁹ dei q̄ solus hz dñiū mortis ⁊ vite. ⁊ cū credim⁹ durare vt in iuuētute aīq̄ pficiaꝫ ⁊ deueniaꝫ ad senectā: ipse p̄cidit subito. Et ī ō dicebat. Estote parati qz nescit⁹ diē neq; horā. Mat. xxv. Et dies dñi sicut fur in nocte ita veniet: alit apls. O misera vita inqt Aug. quātos decepisti: quātos seduxisti: q̄ dū videris vmbra es. dū exaltaris fum⁹ es: dū extolleris nihil es. dulcis es stulte: amara es sapiētib⁹. Et .b. Sebasti anus ex his q̄ legebat in libro quē angelus aī eū tenebat apertū ait. Nec vita fugitiua est. hec ab initio mūdi in se credētes fefellit se expectātes decepit. de se p̄sumētes derisit: ⁊ vt oib⁹ pbeḱ esse mētita: nullū oīno securū reddit. hec impat crimina: suadet scelera: hec admonet furē vt rapiat: iracūdū vt seuiat: mendacē vt fallat. Damascen⁹ assi milat statū mūdi: seu vitam p̄item cuidā fugiēti aī vnicornē insequētē eū: q̄ cadere icipiēs i foueā p̄fundissimā se retinuit manib⁹ applicās se ad quādā arbusculam ⁊c.

Peritus mundus ondi tur p ,experiētiā.

Vide in legēdis Jacobi de voragine circa finē in hystoria barlaā. Defectio mūdi ⁊ glie ⁊ delectatio q̄ cito fit pictura oñdiḱ exp̄iētia q̄ est rerū magistra. Vbi sunt p̄nicipes gentiū. inqt Baruch. iij. ⁊q̄ dñant sup bestias q̄ sunt sup terrā. i. sup hoies bestialiter viuentes ⁊ luxuriose. qui in auib⁹ celi ludūt. idest in supbis ⁊ ambitiosis: q̄ argētū thesaurizant ⁊ aurū in quo p̄fidūt hoies ⁊ nō est finis acq̄sitionis eor. ⁊ rñdet sibi ip̄si docēte exp̄ientia quotidiana Extermiati sunt. i. extra terminos mūdi missi sunt p mortē ⁊ ad inferos descenderūt. ⁊ alij in loco eor surrexerunt Vbi est potētia ⁊ dñium Asueri: qui regnauit sup centū vigintiseptē p̄uincias. Vbi victorie celebres ⁊ triumphi Alexandri magni. Vbi diuitie regis Creси vel Salomonis. Vbi fortitudo Herculis vel hectoris. Vbi pulchritudo helene vl̄ absalonis. Vbi lasciuie cleopatre ⁊ amonis Vbi glia ⁊ magnificētia Julij cesaris vl̄ Augusti octauiani imperatoris. Vbi fama sapiētie Aristotelis. Pythagore Socratis: Ptolomei et Platonis. Vbi eloquentia Demosthenis. Titi Liuij. ⁊ Tullij: marōis. Exterminati sunt ⁊ ad inferos descēderūt oia hec relinquentes ⁊ nil secum nisi culpā cū pena portātes. Corrupti sunt oēs hi aia ⁊ corpore.

De salomonis ditijs et gloria.

Et vt magis parcularit videaꝫ vanitas ⁊ defectio mūdi adducamus in mediū vnū qui oia q̄ amantur a mūdanis expertus est. s. Salomō. ipse loquēs de seipso ait Eccs. ij. Magnificaui opera mea. edificaui mihi domos ⁊ plātaui vineas: feci hortos ⁊ pomeria ⁊ cōseui ea cūcti generis arboribus. Extruxi mihi piscinas aquarū vt irrigarē silua lignor germinantiū: possedi seruos ⁊ ancillas: multāq; familiā habui. armēta quoq; ⁊ magnos ouiū greges vltra oēs q̄ fuerūt ante me in hierusalē. Congregauaui mihi argentū ⁊ aurū ⁊ substātias regū ac p̄uinciarū. Feci mihi cantores ⁊ cantatrices ⁊ delitias filiorū hoīm ciphos ⁊ vrceos in ministerio ad vina fundēda: et supgressus sum opib⁹ oēs q̄ fuerūt ante me in hierusalē. Sapiētia quoq; pseuerauit mecū: ⁊ oia q̄ desiderauerūt oculi mei nō negaui eis: nec phibui cor meū quin oī voluptate frueret. Et subdit. Cūq; me cōuertissem ad vniuersa opa q̄ fecerāt man⁹ mee. ⁊ ad labores in q̄bus frustra sudauerā: vidi i oib⁹ vanitatē ⁊ afflictionē animi: et nihil p̄manere sub sole. In p̄dictis vbis oñdit Salomon q̄ expt⁹ est ⁊ habuit oēm magnificentiā eor que amant a mūdanis. Sed in. iij. li. Reg. i plurib⁹. c. i. ij. Paralip. magis diffuse ⁊ distincte declaraꝫ magnificentia ei⁹ quoad diu itias: delitias: potētiā ⁊ sapiam ei⁹. Nā quātū ad potentiā ipse fuit magn⁹ rex ⁊ regnauit sup totū pplm dei. xij. tribuū. Fuit sibi cōcessum viuēte patre suo Dauid cū esset ānor. xij. reprobato a regno adonia: quem iuuabat Joab p̄ceps exercitus ad habēdū regnū ⁊ alijs plurib⁹ clamauitq; ois ppls viuat salomō rex: ascēditq; vniuersa multitudo post eū: ⁊ ppls canentiū tybijs ⁊ letātiū gaudio magno. vt habeḱ. iij. Reg. j. Sublimitatē regni sui ⁊ dñij oñdit scriptura cum dicit. iij. Reg. iij. c. q̄ salomon erat in ditiōe sua hns oia regna secū a flumine terre phili stijm vsq; ad terrā egypti offerētiū mūera ⁊ seruiētiū sibi cūctis diebus vite sue. ⁊ ibi noiank. xij. magni p̄ncipes: quor q̄libet suo mēse in anno salomoni ⁊ familie sue necessaria ministrabat ad victū. habuit q̄; magnā pacē in regno suo. Dicit. j. palip. xxix. q̄ hēbat pacē ex oīm pte i circuitu habitabatq; iuda ⁊ isrl absq; timore vllo a Dan vsq; berſabee cūctis diebus salomonis. Tāta aūt erat familia curie ei⁹ q̄ de nullo alio dño mūdi legiḱ. vt puto. Nā. iij. Reg. iij. describit cib⁹ quē volebat oi die p familia sua. vbi dr. Erat aūt cib⁹ salomōis p singulos dies. xxx. chori siler. lx. chori farine. x. boues pingues. ⁊. xx. pascuales. ⁊. c. arietes excepta venatiōe capreaꝝ ceruor ⁊ bubalorum ⁊ auiū altiliū. puto q̄ chor⁹ fuerit pōderis mēsura mille librarū. Ex q̄ pōt verisiliꝫ p̄hēdi q̄ familia sua erat circa. xxx. milia p̄sonarū. hēbat q̄; xl. milia p̄sepia equor curriliū ⁊. xij. milia. eq̄strū. iij. Reg. iij. ⁊. ij. Paral. De diuitijs ei⁹ dr. iij. Reg. x. q̄ de⁹ dedit salomōi diuitias ⁊ glias vt nemo fuerit ei silis in regib⁹ cūctis retro diebus. Excepto qui remāserāt de amorreis: etheis: iebuzeis: pherezeis: fecit sibi tributarios. Regina q̄; saba dedit sibi. cxx. talēta auri ⁊ aromata multa nimis gēmasq; p̄ciosas. Et vt dr. iij. Reg. x. Erat p̄dus auri qđ offerebaꝫ salomoni p singulos annos sexingētas sexagintas ex talētor auri: excepto eo qđ offerebāt viri q̄ erāt sup vectigalia ⁊ sup negociatores. Et oēs reges arabie ducesq; terre. Vbi sciēdū q̄ talē tū ē triplex sm catholicos. Primū est. l. librarum sm alios lxxij. librarū. sz alios. cxx. librarū. Sumēdo aūt mediū. s. qđ erāt. lxxij. librarū itroit⁹ ei⁹ ascēdebat ad. xlvij. milia nō gēta q̄nquagīta duas librarū auri. Libra aūt auri valet circa. xc. ducatos. Erat g̃ introit⁹ ei⁹ annualis q̄tro milioni ⁊ cinq̄cētū cinquāta cinq; miliaria: ⁊ q̄trocēto q̄ranta ducati sine alijs introitib⁹ cōib⁹. Argentū aūt erat in tāta copia vt nullius reputareḱ p̄cij diebus ei⁹. Fecit insup tēplū mirabile in hierusalē deo qđ famosus erat in toto orbe. vt ptz in. iij. Reg. diuersis caplis: ad cui⁹ op⁹. lxx. milia viror erāt occupati ad incisionē lapidū de mōtib⁹ vt dicit. iij. Reg. v. ⁊ in septē annis cōpleuit tā grāde opus. Fecit deinde domos suas ad habitandum in. xiij. annis.

De sapientia ⁊ fama ei⁹ scribit. iij. Reg. iiij. q̄ salomon erat noiatus in vniuersis gētib⁹ p circuitū. Locut⁹ quo q;est tria milia parabolas. ⁊ fuerūt carmina ei⁹ q̄nq; milia. ⁊ disputauit sup lignis. i. arboribus a cedro que est in libano vsq; ad hysopū que egredit de pariete: ⁊ disseruit de iumētis ⁊ volucrib⁹ ⁊ reptilib⁹ ⁊ piscibus: ⁊ veniebāt de cūcti pplis ad audiēdū sapiētiā salomonis. ⁊. iij. Reg. x. c. dicit. q̄ regina saba venit a finib⁹ terre audire sapiam salomonis ⁊ vidēs domū familiā ⁊ ordinem ministrātium nō remāsit in ea halitus pre admiratiōe sapiētie sue. Unde ⁊ dixit ei. Vidi oculis meis et pbaui q̄ media ps nūciata nō fuerit mihi. Maior est sapiētia tua ⁊ opa tua q̄ rumor quē audiui. Et in. iij. c. legit⁹ q̄ p̄cedebat sapiētia Salomonis sapiētiā omniū orientaliū ⁊ egyptiorū ⁊ sapiētior erat cūctis hominibus. hec sibi fuit collata diuinitus in somnis. put postulauerat a p̄ncipio regni sui in sui puericia: ⁊ p̄cipue i iudicādo pplm: qđ maxime oñdit in p̄ncipio ⁊ pmo iudicio ⁊ sententia quā tulit cōtēdētib⁹ duabus meretricibus coram eo. vt patet ibi. De delitijs iam dicta sunt ab eo: sed turpe est dicere de voluptatibus

eius cū vt dicit. iij. Reg. xj. Fuerūt ei vxores quasi regine septingēte. ⁊ cōcubine trecēte: his copulatus est salomō ardentissimo amore. Et auerterūt mulieres cor eius. Cumq; iā senex esset deprauatū est cor ei⁹ per mulieres. Ubi notandū q; in tāta magnificētia sua: potētia: fama ⁊ abūdātia nō est auersus a deo nisi p inordinatū amorē voluptatū: ⁊ nisi penituerit coruptus in aia ⁊ corpore esset et dānatus. Sed hebrei dicūt ⁊ plures doctores sancti eū penituisse: ⁊ tūc fecisse hunc libū Eccls. vñ intitulant eum hebrei de pnia salomonis. q̄d ergo pclusit oia expertus. Repperi i oib⁹ vanitatē ⁊ afflictionem ⁊ nihil pmanere sub sole: sed oia deficere. Corrupti sunt ḡ oēs mūdani in amore mūdi: ⁊ iō nolite diligere mūdū.

§. III. Secūdo cōtēnēdus

est mūdus nō amādus ꝓpter vilitatē entitatis eor q̄ sunt in mūdo. vñ dicit. Abominabiles facti sunt in studijs suis. Res fede sunt vilissime ⁊ abominabiles. Dic aūt ꝓpba Abominabiles facti sunt in studijs sicut ea q̄ dilexerūt. scz amatores mūdi. Ea em̄ est vis amoris vt talē te eē necesse sit q̄le est id q̄ amas ꝑm Aug. ⁊ Hug. Hz em̄ amor vim vnitiuā ⁊ trāsformatiuā ꝑm Diony. Cū ḡ vilia sunt q̄ amātur a mūdanis ⁊ abominabilia ⁊ ipi q̄ efficiūt abominabiles. Vilitas aūt ⁊ abominabilitas mūdialiū appet triplici respectu

¶ Primo respectu materie qualitatis.

¶ Scdo respectu aie nobilitatis.

¶ Tertio respectu mixture anxietatis.

Qualitas materie mūdialiū ē valde vilis. vñ ō: Miere. iij. Stultus ppls meus me nō cognouit. Filij insipientes sunt ⁊ vecordes. Sapientes sunt vt faciāt mala. bñ aūt facere nescierūt. Asperi terrā ⁊ ecce vacua erat ⁊ nihil. quasi diceret. Ecce stulticia maxia hoim: q: totū amorē ⁊ cogitatū suū ponūt ad terrena ⁊ mūdana: cū tñ vacua sit terra veri ⁊ firmi boni ⁊ nihil sit q̄d i ea appareat boni: nihil em̄ est q̄d de se tendit in nihilū: ⁊ sicut oia ex nihilo facta sunt ita ex se hñt redire in nihilū. Quid aūt vilī⁹ dici pōt immo ⁊ nūcupat tali noie q̄ nihil vilī⁹ nihil abominabili⁹ ē scz sterc⁹. Eccli. xxij. De stercore boū lapidat⁹ est piger. q̄ deo nō fuit sz mūdo. Piger em̄ in dei ope hmōi lapidat grauat: pcutit: ⁊ occidit. de stercore boū. i. de possessiōe tpaliū p inordinatū affectū diuitiarū: q̄s pdicatores scti q̄ vt boues scindūt terrā pctōr: sed ad fructificandū reputāt stercora ꝑm expositionē Gregorij. Vñ apl⁹ ad Phi. iij. Oia arbitrat⁹ suz vt stercora vt xp̄m lucrifaciā Et Joel. j. c. dicit. Cōputruerūt iumēta in stercore suo Ō exponit Greg. dices q̄ hoc est mūdi amatores in luxurie fetore vitā finire. Vñ Eccli. ix. c. dicit. Omnis mulier fornicaria vt sterc⁹ ꝓculcabit. Et de gloria pctōris dicitur. j. Machab. ij. Glia ei⁹ sterc⁹ ⁊ vermis. Et q̄d sunt aurū argentū ⁊ alia metalla in q̄bus precipue cōfidūt diuitie nisi fex terre. q̄d sericum vñ fiūt pulchra ornamēta nisi stercus vermiuz. Quid varia vñ gloriant̄ homines nisi pelles vermiū et muriū. Panis ⁊ vinuz ⁊ alij fructus ex terra nascunt̄ q̄ pinguefit stercoribus aialiū: ⁊ sumpta in cibū ⁊ potū in stercus ⁊ vrinā cōuertunt̄. Et q̄d est ipe hō quātū ad materiā inq̄t Bern. nisi sperma fetiduz saccus stercoris cib⁹ vermium. cuius finis talis est ipm̄ q̄ tale est ꝑm pbm. Quis finis luxurie. nōne sterc⁹. q̄s finis delitiarū esus ⁊ pot⁹. nōne cruciatus aliq̄n ventris vel capitis: cū nimis est ⁊ demū stercus. q̄s finis dñij: nōne seruitus q̄s finis honoris nōne frequēter cōfusio: quis finis hois quoad corpus: nōne cinis. Vñ Job. xx. Hoc scio a principio ex quo positus est hō sup terrā q̄ laus impioꝝ est breuis. Et paulo post. Si ascēderit in celū superbia eius ⁊ caput eius nubes tetigerit quasi sterq̄liniū in fine pdet: ⁊ q̄ eū viderāt dicēt: vbi est velut somniū euolās nō inueniet sicut Losdroe rex pssarū qui ita supbiuit vt facta sibi turri argētea faceret se adorare vt deū: sz ꝓfusus capt⁹ ⁊ decapitatus est ab heraclio impatore ⁊ in sterq̄linū redactus

nolite ḡ diligere mūdū ⁊c. Scdo oñdit vilitas mūdi respectu nobilitatis aie. ps. Abyssus abyssuz iuocat. Abyssus cui nō dat fundus ē definit⁹: cui⁹ magnitudis nō est finis. Abyssus ē aia nra infinite capacitat̄ in potētia. Nū q̄ em̄ pōt tātū vitat̄ intelligere vl bonitat̄ gr̄e hr̄e: quin adhuc plus acq̄rere possit seu accipe. Abyssus ḡ inuocat abyssum q: aia quasi infinite nobilitat̄ appetit deū nobilissimū ⁊ summū bonū. qđ clari⁹ loquēs ps. dicit. Sitiuit aia mea ad de. fon. vi. Feciste em̄ nos dñe ad te: ⁊ inq̄etuz est cor nr̄m donec req̄escat in te. inq̄t aug. in li. ꝓfes. Est ḡ aia nobilissima i se: ⁊ respectu nobilitat̄ ei⁹ oia terrena vilissima sunt nō solū metalla ⁊ aialia: sz ⁊ celū ⁊ sydera sol ⁊ luna: sicut vinū: etsi in se fit pciosuz cōpatū tñ balsamo vilissimū erit. aurū i se nobile ⁊ charū ē hz cōpatū adamanti: carbūculo vel topazio vile erit. Sic cū nobilissima aia sit vilia ⁊ abominabilia sunt respectu ei⁹ cetera. ꝓpter qđ dicebat Bern. O aia insignita dei imagine: decorata filij tudie redēpta xp̄i sanguine. despōsata fide: dotata spū: deputata cū āgelis: capax bītudis: heres bonitat̄: pticeps rōnis q̄d tibi cū carne. q. d. q̄ amore inheres istis reb⁹ mūdi q̄ ordinant̄ ad carnē cū sis ita nobilis. ⁊ipa scz caro ita vilis vt fit quasi infinita distātia magis q̄ iter celū ⁊ terrā Sicut aūt res nobilis ⁊ pciosa si ꝓiūgat rei multū ignobilioi vilificat̄ sicut si q̄s ꝓiūgeret aurū cū luto: vl bonū vinū cū aceto vl aq̄. ita aia in se nobilis efficit vilis ⁊ impura ⁊ abominabilis cū amore ꝓiūgit cū istis mūdanis reb⁹. ꝓpt̄ qđ dr̄ q̄ abominabilis est dño ipi⁹ ⁊ ipietas ei⁹. Sap. xiij. Habitatio q̄s aie ꝓpria i celo ē i q̄ habitare p affectū dz ꝑm illud Phil. iij. Nostra ꝓuersatio in celis est. sz terra cū oib⁹ q̄ in ea sunt ē vt pūctus fz astrologos respectu celi. Quā vilis eēt q̄ p maxia ⁊ nobilissima ciuitate caperet vnū vile tugurīū q̄le ē mūdus respectu celi. Sed nec totū mūdū seu terrā cuz oib⁹ bonis suis q̄s vnq̄ possedit. q̄s aūt possedit vnq̄ totū aurū aut argētū aut lapides pciosos mūdi. q̄s dñatus est simul oibus gētib⁹ vel aia libus terre. q̄s obtinet oēz honorē ⁊ glriaz. nōne si q̄s a multis laudat̄ ab alijs ei detrahit̄ ⁊ maledicit. q̄s oēm voluptatē intentā venereor vl cibor ꝓsecut⁹ ē: sz ⁊ cū ois delectatio sensualis passio fit. vñ ⁊ cū trāsmutatiōe corpali: si inordiate ⁊ nō moderate accipit̄ nocet q̄plurimū ⁊ vilissima creatura efficit: q: filios bestijs. Eccls. iij. Dixi de filijs hoiz vt ꝓbaret eos de⁹ ⁊ oñderet filios eē bestijs. Vilissima demū oñdit oēs creatura respectu glie supne seu bītudis diuie ad quā vidēdā ⁊ pfruēdā aia ē creata. Oculus em̄ nō vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascēdit q̄ pparauit de⁹ diligētib⁹ se. nō mūdū sz se deū. j. Cor. ij. Visio illa tāte pulchitudinis ē tātoq̄ amore dignissima vt sine illa Plotinus pbs aiaz q̄buslibet ⁊ quātislibet bonis repletā estimet infelicissimā. ait Aug. de ci. dei. Ex hac sequit̄ gaudiū imēsuz cui⁹ compatiōe oīe gaudiū ⁊ delectatio mūdi vilissima ⁊ abominabilis est. Vñ Bern. Illud est verum gaudiū ⁊ summū q̄ nō de creatura: sz de creatore ꝓcipit: q̄ cū accepis nemo tollet a te. cui⁹ cōpatione ois iocūditas meror ē: ois suauitas dolor est: oīe dulce amarū: oē decorū fedū: ⁊ oē q̄ delectare pōt molestū. Et Sap. xj. ō: Tanq̄ momētū statere: fic est añ te. scz o deus orbis terrarū ⁊ tanq̄ gutta roris antelucani q̄ descēdit in terrā. Abominabiles ḡ fiūt hoies amatores mundi ꝓpter vilitatē q̄ i mūdo repit̄ cōpatiōe aie respectu sue capacitatis habitatiōis ⁊ vltimi finis scz glie. Et ideo. Nolite diligere mūdū ⁊c.

Tertio oñdit vilitas mūdi. i. corū que amant̄ a mundanis respectu anxietatis ⁊ mixture q̄ est in ipis diuitijs: honorificētijs. delitijs ⁊ hmōi. Risus dolore miscebit̄. ait Salomon Prouerb. xiij. Job. v. Homo nascitur ad laborē. Et in figurā huius dictū fuit ade in ꝑsona totius humani generis. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. Ben. iij. scz terra quātūcunq̄ colas. Sic quantūcunq̄ quis querat fructum delectationis ex terra corporis sui diuersis exercitijs: tamen spinas diuersarum contrarieta

mundus est vilis respectu aie.

Habitatio aie

Beatitudo aie

Mūdus est vilis rōe anxietatis.

tū afflīgētiū eū vel tribulos remoꝛ:fiōis ꝓscie patiē.vt nō integre letari possit vel ꝓsequēdo vt libet vl' timēdo ne pdat. Ūñ ⁊ Boeti⁹ de philosophica ꝓsolatiōe dīc.q̄ multis amaritudinib⁹ felicitas hui⁹ mūdi respsa ē. Nec est ait idē aliqs tā cōposite felicitatis q̄ nō aliq̄ ex pte cū sua foꝛtuna rixeē. Na si hz aliqs diuitias:aliqñ nō hēbit filios. vl' si hz malos ide cruciāt.si bonos timet ne moꝛiant: si hz diuitias ⁊ filios aliqñ nō hēbit natales nobiles: si nobilis sit:nō hēbit honoꝛes:si honoꝛes mltas iuidias ⁊ inimicitias patiē vel infirmitates graues incurret:⁊ sic sp hz in mūdanis cū gaudio mixtā aliquā anxietatē. Achab regnū hēbat israel:⁊ q: nō poterat hre vineā Naboth.de q̄ volebat viridariū facere ex tristicia infirmat⁹ ē.iij.¶Reg.xxj. Aman agagites erat pin⁹ in curia asueri honoꝛatissimus ab eo.⁊ q: vn⁹ hō.s.mardoche⁹ nō honoꝛabat eū vt ceteri nihil reputabat tātā felicitatem. In li.¶Hester.iij.c. Achitophel sapiētissim⁹ q: nō fuit factū ꝑm ꝓsiliū suū ita amaricat⁹ est:q̄ laqueo se suspēdit.ij.¶Reg.xvij. O cum quāto laboꝛe ea q̄ sunt in mūdo q̄runt:diuitie:delitie:voluptates:honoꝛes:dignitates:cū quāto timoꝛe ea amittē di possidēt ⁊ sollicitudie:cū quāto doloꝛe pdunt vl' auferunt. Hz si oia habeant ad nutū qđ nūq̄ ē nihil tñ secū de mūdo exies ferre pōt hō.qm̄ inq̄t ꝑs.Cū ierierit nō sumet oia.i. aliq̄d ex oib⁹:nec descēdet cū eo glꝛia ei⁹. Et iō nō sunt hois bona q̄ secū ferre nō pōt.ait Amb.s.vera ⁊ pmāsura bona.sed ⁊ ipis malis penalib⁹ plen⁹ est mūdus in tota vita hois vt vissimū inueniaē qđ dr Eccs.ij. Cūcti dies ei⁹ laboꝛib⁹ als doloꝛib⁹ ⁊ erūnis pleni sunt: nec p noctē q̄dē req̄escit. Et certe mirū est quō cū mūdus sit plen⁹ tot calamitatib⁹ hoīes diligāt ipm vel vitā pñtē q̄ poti⁹ moꝛs dicēda eēt. Enūerat aliqs ex his miseriis et anxietatib⁹ q̄ hñtur in mūdo cōiter Aug.in.xxij. de ciui. dei.c.xxij.di. Quid em̄ est qđ cū laboꝛe meminim⁹ sine laboꝛe obliuiscimur:cū laboꝛe addiscim⁹ sine laboꝛe nesciꝛmus:cū laboꝛe strenui sine laboꝛe inertes sum⁹. Sed pꝛeter puerilis etatis penas sine quib⁹ addisci nō pōt a pueris:q̄d maioꝛes volūt q̄ vix aliq̄d vtiliter volūt. quot et quātis penis gen⁹ agitē hūanū q̄ non ad malicia ptinēt iniquoꝛ:sz ad cōditionē ptinēt miseriaq̄ cōem. Quis vllo sermōe dixerit.qs vlla cogitatiōe cōp̄hēderit:quār⁹ est metus.quātaq̄ calamitas ab oꝛbitātib⁹ atq̄ luctu.a damnis ⁊ dānatiōib⁹.a deceptionibus ⁊ mēdacijs hoim a suspitiōib⁹ falsis:ab hoib⁹ violētis: a facinoꝛib⁹ ⁊ scelerib⁹ alienis q̄ñq̄dē ab eis ⁊ depdatio ⁊ captiuitas ⁊ vincula ⁊ carceres:exilia ⁊ cruciat⁹:⁊ amputatio mēbꝛoꝛ.⁊ pꝛiuatio sensuū : ⁊ oppssio coꝛpis ad obscenā libidineū oppꝛimētis explēdā:⁊ alia hoꝛrēda multa sepe ptingūt. Quid ab inmūeris casib⁹ q̄ foꝛtisecus coꝛpoꝛi formidanē:estibus ⁊ frigoꝛib⁹ ⁊ tēpestatib⁹ imbꝛibus alluuionib⁹:coꝛuscationib⁹:tonitruis:grādine:fulmie:moꝛtibus: hiatibusq̄ terrarū:oppꝛessionibus ruinarū:ab offensionib⁹ ⁊ pauoꝛe:vel etiā malicia iumētoꝛ:a tot venenis fructuū:aq̄ruz aurarū:bestiarū: vel etiā moꝛtiferis moꝛsib⁹:a rabie q̄ cōtingit ex rabido cane. vt etiā q̄ blāda ⁊ amica suo dño bestia:nōnūq̄ vehemēti⁹ ⁊ amari⁹ q̄ leones draconesq̄ metuaē:faciatq̄ hoiem quē forte cōtaminauerit cōtagione pestifera ita rabiosum:vt a parētib⁹ coniuge filijs plus omni bestia formideē. Que mala patiunt nauigantes.q̄ terrena itinera gradientes. Quis ambulat vbicūq̄ iopinatis nō subiacēs casib⁹.de foꝛo quidam rediēs domū sanis pedib⁹ suis cecidit pedē fregit:⁊ ex illo vulnere vitā finiuit. Quid videē sedēte securi⁹.de sella in qua sedebat heli sacerdos cecidit ⁊ moꝛtuus est. Agricole imo ⁊ oēs hoies quot ⁊ quāros a celo a terra vl' a pniciosis aialib⁹ casus metuūt vt araneis: scoꝛpionib⁹: serpētib⁹:bufonibus:tarantolis:vel nociuis fructib⁹: cōtra millefoꝛmes demonū icursus:qs in innocētia sua fidit:q̄nquidē ne qs fideret etiā paruulos baptizatos:q̄bus certe nil innocentius est aliqñ sic vexant vt in eis deo finēte ista monstreē

li.ij.ꝑsa.iij.

Anxietates huiꝰ mundi.

huius vite flēda calamitas ⁊ alteri⁹ desideranda felicitas Jā vo ex ipo coꝛpe tot exīstūt moꝛboꝝ mala vt nō libris medicoꝝ cūcta cōp̄hēsa sint in quoꝝ plurib⁹ ⁊ pene oib⁹ ipa etiā adiumēta ⁊ medicam enta toꝛmēta sunt: vt hois a penarū exitio penali eruaē auxilio. Nōne ad hoc pdu xit homines sitientes ardoꝛ inanis: vt vinā q̄ hūanā vel etiā suā biberent. Nōne fames ad hoc vt a carnib⁹ hoim hoies abstinere nō possent. nec iuētos moꝛtuos hoies:sz quos a se ꝓpter ꝺ occisos:nō q̄slibet alienos:verūetiā filios mres icredibili crudelitate quā rabida esuries facie bat assumerēt. Ipse postremo somn⁹ q̄ ꝓpie q̄tis nomē accepit qs vbis explicet sepe somnioꝝ visis q̄ sit mqer⁹: a q̄ magnis licz falsarū rerū terroꝝib⁹ aiam miseā sensusq̄ pturbet. Ab hmōi tñ miseriis q̄si q̄busdaz inferis vite non liberat nisi gra saluatoꝛis xpi dei ⁊ dñi nr̄i iesu.ꝺ em̄ nomē ē ei iesus q̄ saluatoꝛ interpꝛetaē.¶Dec ille. Liberat si q̄dē gra xpi ab hmōi miseriis mūdi pducēdo ad glꝛiaz vbi nō erit moꝛs neq̄ luct⁹ neq̄ clamoꝛ:sz nec vllus doloꝛ. vt dr Apoc.xxj.sz pfectū plenūq̄ gaudiū ⁊ q̄es. nō aūt liberanē a malis amatoꝛes mūdi:sz de pñtib⁹ vadūt ad ppetuum luctū iferni. vbi moꝛs sine moꝛte. defect⁹.s.ois boni sine defectu finis infinitus. vt dicit Bꝛe.in li.moꝛal. O ve immensa cecitas ⁊ fatuitas amare mūdū istū plenū tāt⁹ miseriis. vbi ⁊ si q̄d boni ē mixtū ē cū mult⁹ anxietatibus ⁊ exinde pueniꝛe ad maioꝛes ⁊ ppetuas calamitates. Nolite ergo diligere mūdū ⁊c. q: abominabiles facti sunt ⁊c.

§.IIII. In tertia pte pncipali notabaē nullitas pbitatis in mūdo:q: dī. Nō est q̄ faciat bonū.s.ex amatoꝛib⁹ mūdi q̄ mūdo volūt frui.no est vsq̄ ad vnū.i. nec vn⁹ tm̄ ex eis.⁊ loquiē de ope ve bono.sz meritoꝛio ⁊ grato deo. Quāuis em̄ tales q̄ sunt in moꝛtali faciant multa de gne bonoꝝ vt elemosynas:ieiunia oꝛones ⁊ hmōi. nullū tñ eoꝝ est opus meritoꝛiū: nec ve bonum. Et ratio est ꝑm.b. Tho.in .s.ij.q: nullū opus hois pōt esse meritoꝛiū ⁊ deo acceptū qđ fit sine gra: sed amatoꝛes mūdi sunt sine gra ⁊ inimici dei. vt dictū est.s. Et iō ex eis nō est q̄ faciat bonū. Cōtraria nō pñt simul in esse. Cū aūt ex amoꝛe mūdi ꝓcedāt imūera mala.iō amatoꝛes mūdi nō pñt facere bona:nō ē q̄ faciat bonū ex eis. Quāta pcta oꝛiaē ex amoꝛe mūdi:oñdit Aug.in.xxij.de ciui.dei.c.xxij.dicēs. Quid amoꝛ ipe tot rerū vanarū atq̄ noxiarū.⁊ ex hoc moꝛdaces cure pturbationes:meroꝛes foꝛnidines:insana gaudia:discoꝛdie:lites:bella:insidie: inimicitie:fallacia ⁊ audacia:adulatio:fraus:furtū:rapina: pfidia: supbia:ambitio:iuidētia:homicidia:pricidia crudelitas:seuitia:neq̄cia:luxuria:petulātia:impudētia: ipudicitia: foꝛnicatiōes:adulteria:incest⁹:⁊ p̄ naturā vtriusq̄ sexus tot stupꝛa atq̄ imūdicie q̄s turpe ē dicere:sacrilegia:hereses. blasphemie:piuria:oppssiones innocētiū calūnie:circūuētiones:puaricatiōes:falsa testimonia:iniq̄ iudicia: violētie:latrocinia.⁊ q̄cq̄ taliū maloꝝ in mēte nō venit. ⁊ tñ de vita ista hoim non recedit. hec vtiq̄ hoim sunt maloꝝ.ab illa tñ erroꝛis ⁊ puersi amoꝛis radice veniētia cū q̄ ois filio adā nascit.¶Dec ille. Et sic ptz q̄ nō est q̄ faciat bonū ex amatoꝛib⁹ mūdi q: vnū solū ex tot ptis est sufficies ad tollēdū gram.⁊ p ons oē bonū meritoꝛiuz sz etsi q̄d faciūt amatoꝛes mundi de gne bonoꝝ.⁊ istud multū tepide tarde ⁊ idebite factū.q:vl' ꝓpt mūdū faciūt ⁊ sic ꝓgregauerūt mercedes:⁊ miserūt eas in facculū ptusum:vt dr Aggei.ꝑ. Q: ꝓpt malū finē ⁊ vanū nō ide fructū suscipiūt.vl' si faciūt ꝓpt deū.nō tñ cū illa diligētia ⁊ solertia:sicut ea q̄ faciūt ꝓpt mūdū. vñ ⁊ gre.di.xlvij.dic Oēs hui⁹ seculi dilectoꝛes i terrenis reb⁹ foꝛtes sunt i celestib⁹ sunt debiles. nā p tpali glꝛia desudare vsq̄ ad moꝛtē appetūt.⁊ p spe ppetua nec paꝛū q̄dē i laboꝛe subsistūt Pro terrenis lucris q̄slibet iniurias patiunt ⁊ tolerāt.⁊ p celesti mercede vl' tenuissimi vbi cōtumelias ferre recusant. Terreno iudici tota die etiā assistere foꝛtes sunt. In

Vitia q̄ oriuntur ex amoꝛe mundi.

oōne vo corā dño vel vnī hore momēto lassanť. Sepe nudiatē delectionē famēq; p acq̄rēdis diuitijs atq; honoribꝰ tolerāt ꝛ earū rerū spe se p abstinētiam cruciāt: ad qs adipiscēdas festināt. hec ibi. Quis ex mūdanis susti/net illos labores p deo qs sustinet p rebus mundi. certe nō est vsq; ad vnū: vt ptz i rusticis: mercatoribꝰ: artificibꝰ stipēdiarijs: nautis ꝛ alijs. Et qđ pei⁹ est ex insensibilitate proueniēs: eē sub sentibꝰ delitias putāt. Job. xxx. Sub spinis tot labor p mūdo videť pctōribꝰ feliciter manere ꝛ in delitijs. O si possem⁹ ait Aug. nos ipos excitare ꝛ no biscī amatores mūdi excitare vt essent tātū amatores dei quātū sunt seculi piturī. Demū etiā tanta est miseria huī⁹ vite vt nō sit q̄ faciat bonū semp etiā quātūcūq; sctūs nō est vsq; ad vnū. s. xp̄s ipo excepto cū mr̄e sua. Nō ē q̄ faci/at bonū sup terram ꝛ nō peccet. vt ðr. iij. Re. viij. ꝛ Eccs. vij. Quinimo septies in die cadit iust⁹. q: septē modis. p ignorātiā: p negligētiam: p cōtinētiā sensuū: p ipatiētiā: p infipiētiā diuinor: p ingratitudinē: p afflictiōnē. i. affectū in ordinatū. Nolite ḡ diligere mūdū. Nā ꝛ i figurā anathe matizauit dñs thesauros hiericho: vt null⁹ de eis accipe/ret q̄q̄. Hierichō interptať luna ꝛ figť mundū valde mu tabilē: cui⁹ res nō dñt accipi a fidelibꝰ: vt eis ihereāt. Iz q̄ libet dz eas igni diuini amoris exponere: vt p̄z ipm ea di ligat ꝛ possideat. al's p̄ciū faciēs sicut Acho: lapidabitur eterna dānatiōe p xp̄m saluatorē. Qui est bñdict⁹ in scła scl̄or. Amen. ¶ De stulticia.. Caplm. xv.

Stulticia que est con

traria dono sapiētie fm Tho. ij. q. xlvj. ar. iij. est filia luxurie: ꝛ ad ipam ptiet q̄ hō habeat fa stidiū de deo ꝛ de donis eius. Unde illa duo vitia q̄ nu/merat Greg. xxxj. moral. inter filias luxurie. s. odiū dei ꝛ desperatio futuri scłi ptinēt ad stulticiā q̄si due ptes ei⁹. Pro huī⁹ materie declaratiōe di. idē Tho. vbi. s. q. no/men stulticie a stupore videť sumptū esse. Un Isid. dicit in li. etymo. q stult⁹ est q̄ ppter stuporē nō moueť: ꝛ dif/fert stulticia a fatuitate q: stulticia ipor tat hebetudinē cor dis ꝛ obtusionē sensuū. Ifatuitas aūt ipor tat totalī spūa lis p̄uationē sensus. Et iō cōueniēter stulticia opponitur sapiētie. Sapiēs em fm Isid. dictus est a sapore: q: sicut gustus est apt⁹ ad discretionē saporis ciborz. sic sapiēs ad cognoscēdū qualitatē rerū ꝛ causarū circa spūalia. Et sic stulticia opponiť sapiētie sicut p̄ria. Ifatuitas aūt sicut pu ra negatio: nā fatuus caret sensu diiudicādi. stultus aūt hz sensuz hebetatū. sapiēs aūt subtilē. insipiēs aūt vt dicit Isid. p̄ius est sapiēti: eo q̄ est sine sapore discretiōis ꝛ sen sus. Un idē vid eť insipiētia ꝛ stulticia. p̄cipue aūt videť stult⁹ q̄n̄ qs deficit in sn̄ia iudiciī q̄ attēdit circa altissimā cām. s. deū q̄ est finis vltim⁹ ꝛ summū bonū. Qđ aūt pa/tiať qs stupore seu hebetudinē i iudicādo circa vltimū fi nē p̄t esse dupl'. Uno mō ex naturali indispositiōe sicut accidit in amētibus ꝛ talis stulticia nō est pctm q: nō est volūtaria. Alio mō inquātū qs imergit sensuz suū rebus terrenis ex q̄ reddiť sensus ei⁹ ineptꝰ ad pcipiēdū diuina fm illud. s. Lor. ij. Animalis hō nō p̄cipit ea q̄ dei sunt. sicut ꝛ hoī p̄nti gustū infectum hūore nō sapiūt dulcia. ꝛ talis stulticia est pctm. Un ðr. puer. j. Prosperitas stultor pdet eos. null⁹ aūt pdiť nisi ppť pctm. Nec obstat si dicať q̄ pctm ē volūtariū: Iz stulticia est inuolūtaria q: null⁹ vult esse stult⁹. q̄uis em nullus velit stulticiā: vult tn ea ad q̄ cōsequiť eē stultū. s. abstrahere sensuz suū a spūalib⁹ ꝛ im mergere terrenis. Nā ꝛ idē ptingit in alijs pctis. Nā luxu riosus vult delectationē fine qua non est pctm: vellet em frui delectatiōe sine pctō. Et q: stulticia fm q̄ est peccatū puenit ex b̄ q̄ sensus spūalis est hebetatus vt nō sit apt⁹ ad iudicādū spūalia. Maxime aūt sensus immergiť ad terrena p vitiū luxurie: que est circa maximas delectatio/nes q̄bus rō maxime absor: bet: iō maxime nascit stulticia hmōi ex luxuria. vñ ðr. Prouer. vij. Stati eā sequiť Iz me retricē: ignor: ās q̄ ad vincula trahať stultus. Greg. Qui stult⁹ fuit in culpa sapiēs erit in pena. di. xxxviij. Qui ea. De stulticia loquiť ps. Simul infipiēs ꝛ stultus pibunt ps. xlviij. q̄uis vt dictū est infipiēs videat eē idē qđ stul/tus sumēdo p̄prie terminos ipos: tn aliq̄n ampliant ꝛ re stringunť termini in suis significationibꝰ vt hic. Nā insi piēs pōt dici q̄ nō p̄spicit in futurū. Stultus aūt qui ne/scit in quo malo sit nūc in p̄nti fm glo. vel sic. Insipiēs q̄ nō attēdit mala p̄ntia vel futura. Stultus aūt q̄ etiā attē/dit nō cauet. vel sic. Insipiēs cui res nō sapiūt p̄t sunt. Stultus aūt cui res q̄ nō debent sape sapiūt. Diuina em ꝛ spūalia in se optima sunt ꝛ suauissima sup oia. iuxta illō ps. cxviij. q̄ dulcia faucibꝰ meis eloq̄a tua ꝛc. Eloquia dñi dulciora sup mel ꝛ fauū. Terrena ꝛ carnalia in se aie amara ꝛ aspera sunt. fm illud Augu. Omnia sunt aspera ꝛ tu dñe solus es req̄es: Iz vtriq; peribūt. Peribunt etiā a p̄nti vita ꝛ eterna. vł i aīa ꝛ cor/pe. vbi Aug. sic ait. Po ne te in manu chr̄isti: esto p̄rudēs ꝛ p̄spicēs tibi i postre mo. si nō ita facis simul infipiēs ꝛ stultus peribis. Est em triplex stulticia.

¶ Prima spiritualis ꝛ gratiosa.

¶ Scda specialis ꝛ criminosa.

¶ Tertia generalis ꝛ opprobriosa. ¶

§. I. De prima stulticia

j. ad Cor. iij. Si q̄s videť inter vos sapiēs esse stult⁹ fiat vt sit sapiēs. Ubi Ambr. in glo. sic ait. In scripturis diui/nis sapiētia p astutia ꝛ calliditate poniť. ergo si q̄s vide tur iter vos sapiēs eē in b̄ scło. i. astutia mūdi stult⁹ fiat. i. mūdanā sapiaz: b̄ est fastū ꝛ elationē de illa deponat vt sit sapiēs. q. d. vt nō solū videat Iz vē sit sapiens: ꝛ q̄re q: stultus scło p̄udēs est deo. Hec ille. Ergo hec p̄fistit in cō temptu terrenor ū ꝛ mortificatiōe vitior: que videnť stul ta apud mūdi sapientes. j. ad Cor. j. Que stulta sunt mū di elegit de⁹. Un Greg. in. x. moral. tractās illud Job. De rideť iusti simplicitas ꝛ quasi lāpas p̄tempta. ait. Sapiē/tia iustor est ml p ostētatiōe fingere: sensum vbis aperi re: vera vt sunt diligere: falsa deuitare: bona gratis exhi/bere: mala libēti⁹ tolerare q̄ facere: nullā iniuriē vltiōnē quērere: Iz hec iustor simplicitas irrideť: q: ab huī⁹ mun di sapiētib⁹ puritatis virtus fatuitas crediť. Qm̄e qđ in noceter agiť ab eis p̄culdubio stultū reputať. Et q̄quid in opere vitas approbat carnali sapie fatuū sonat. qđ nā q̄ stultius videť mūdo q̄ mētē vbis ostēdere: nihil calli/da machinatione simulare: nullas iniurijs contumelias reddere: p maledicētib⁹ orare paupertatē q̄rere possessa relinquere: rapiēti nō resistere: p̄cutienti maxillā alteram p/bere. Un bene huius mūdi dilectoribus ille egregi⁹ dei sapiēs. s. moyses ait. Abominationes egyptor imolabi/mus deo nr̄o. Hues q̄ppe egyptij edere dedignāť: Iz qđ egyptij abominanť b̄ israelite dño offerūt: q: simplicita/tē p̄scie quā iniusti q̄q̄ velut infima abiectaq; despiciūt. hāc iusti in vtutis sacrificiū vtunt. Et excolētes iusti pu ritatē ac māsuetudinē deo imolāt: quā abominātes repro bi fatuitatē putāt. hec ibi. Pertinet ḡ ad istā sctāz ꝛ spūalē stulticiā q̄ hō nō moueat iniurijs alioz. ex eo videlicz q̄ hoī nō sapiūt terrena: sed celestia sola. ꝛ hec ē vera sapia. Nā q̄ aliq̄s nō cōmoueat iniurijs ex eo q̄ ē simpl'r circa oia stupidus b̄ ptinet ad stulticiā simpl'r: sicut in amētib⁹ q̄ nō discernūt qđ sit iniuria. ꝛ sic' q̄ p̄tēnat terrena: ex eo videliz q̄ ipediūt p̄fectū salut affectio illor ꝛ occupatio ꝛ q: vilia cognoscunť respectu celestiū ptiet ad sctāz stul/ticiā Et ēt loq̄ de diuis ꝛ spūalib⁹ magnifice vltra hūanū modū. Un cū paul⁹ loqreť cū herode ꝛ q̄busdā alijs ma/gnatib⁹ de visiōe quā hūerat ꝛ doctria xp̄i dixit ei q̄dam Insanis paule. Multe lre ad insaniā te adducūt. qđ⁹ tn ipe rndit. Nō insanio Iz vba veritat̄ ego eloq̄r. Act. xxvj. Sic ꝛ p̄dicatio apl̄or de deo icarnato ꝛ crucifixo stulticia reputabať sapiētib⁹ mūdi. j. Cor. j. Placuit deo per stul/

stulticia spūalis ꝛ gratiosa

ticiā ꝑdicatiōis saluos facere credētes. Hec sctā stultitia hoiez sibiipsi stultū reputare facit. Prouer. xxx. Dixit vir cui locutus est dñs. Stultissimus sum virorū: sapiētia nō est mecū. Et Sene. Si qñqꝫ fatue delectari volo non est mihi longe querēdū: me rideo. epla. xxxvj.

Vigīna ḡna stul torum.

Stulticia crimi nosa.

§. II. Secūda stulticia que

est specialis ⁊ criminosa filia luxurie ꝛ̄ iaē sapiētie vere q̄. s. accipit ꝑ cā altissima ⁊ fine vltio ipm deū. Hm qꝫ pbs dicit in. j. meta. qꝫ ad sapiētē ptinet cōsiderare altissimam cāz. s. deū ꝑ quā de oib⁹ iudicat ⁊ ad quā ordinat oia ⁊ ꝑ regulas diuinas. diuie scz legis vel interne inspiratiōis de se ⁊ alijs interius exteriusqꝫ disponit. Et hec est sapiētia q̄ desursum est. Jac. iij. c. Huic ergo sapiētie ꝛ̄ iaē stulticia vitiū speciale que cōsistit in hoc vt dictū est in. j. §. qꝫ homo ꝓpter nimiā inersionē ad terrena ad qō ꝓcipue inducit luxuria nō est aptus ad iudicāda spūalia ⁊ diuina ⁊ pcipue gustu spūali. Hec q̄ que sapiētia mūdi dicit accipit ꝑ altissima cā ⁊ vltimo fine vl'aliquē finē malū. sicut hō ꝺ: sapiēs ad male agēdū. sicut abusiue dicit bon⁹ latro q̄ per aptas vias scit ꝓuenire ad ipm finē ꝓsequēdū scz furādi. vel accipit ꝑ vltimo fine aliqꝺ bonū terrenū vt diuitias: vel aliqꝺ bonū corporeū: vt delectatiōes carnis. Prima appellat Jacobus sapientiā diabolicā. s. que ordinat ad male faciēdū. Secūdam terrenā que ordinat ad diuitias. Tertiā animalez q̄ ordinat ad delectationes corporis. Terrena q̄alis ⁊ diabolica. scz est ista sapientia Jaco. iij. Sed ve stulticia est. vnde diuiti q̄ cōstituerat finem suū in terrenis dictū fuit a deo vel ab angelo. Stulte hac nocte animā tuā repetēt a te. scz demones: que aūt parasti cuius erūt. Lu. xij. Et de luxurioso dicit Prouer. vij. Ignorat qꝫ ad vicula trahit stultus. Et de astutis ad male faciēdū ꝺ: Dier. iij. Filij insipiētes sunt ⁊ vecordes sapiētes sunt vt faciāt mala: dñ aūt facere nescierūt. Hec aūt stulticia hoim decipit q: existimat i creaturis requiē inuenire: sed nō quietē inuenit: sed angustias. Prouer. v. In multitudine stulticie sue decipiet. In pctō detinere facit: q: nō videt ꝑiculū suū sicut frenetic⁹ gaudet in frenesi ac si sanus esset. Vñ ꝺ: Prouer. xiiij. Sapiēs timet ⁊ declinat a malo: stultus aūt trāsilit ⁊ ꝓfidit. Correctionem seu flagella sentire nō finit. Prouer. xvij. Pl⁹ ꝓficit apꝺ prudētē vna correctio qꝫ centū plage apud stultū. Virtutem eneruat. Eccl. vj. Nō te extollas in cogitatiōe anime tue velut taur⁹ ne forte elidat virtus tua ꝑ stulticiā. Que noxia sunt affectat. Prouer. j. Usqꝫquo paruuli diligitis infantiā: ⁊ stulti ea que noxia sunt cupiēt. Noxia em̄ sunt aie ⁊ corpi ista terrena. nā nimietas ciboꝝ ⁊ venereoꝝ cui dediti sunt q̄ diuia nō gustāt: mortē accelerāt: infirmitates inducūt: ⁊ honores ⁊ diuitie q̄ querunt multis āgustijs afficiūt. Male cūctis reb⁹ vtunt. Vñ ⁊ Sene. in epla. x. Stulto nulla re opus est. nulla em̄ re vti scit: sed oīb⁹ eget. Dis stulticia laborat fastidio sui. Ignominiā generat. Prouer. iij. Stultoꝝ exaltatio ignominia. Sen. i epla Humilis res ē stulticia abiecta: sordida: seruilis: multis affectibus ⁊ seuissimis subiecta ⁊c.

Stultícia ḡnale vitium.

§. III. Tertia stulticia ē ge

nerale vitiū. Sicut em̄ sapiētia in scriptura sacra cōmuniter ꝑ virtute ponit ac etiā abstinētis moralib⁹. Hm qꝫ dicit Seneca. qꝫ sapiēs nō conturbabit quicqd acciderit ei sic ecōtra stulticia vitiū ē: et significat quodcūqꝫ. s. mortale per qō q̄s postposito summo bono inheret creature vt vltio fini ⁊ summo bono. Quis em̄ nō stultū diceret eū qui vnū obolum preponeret omni thesauro mūdi. Talis est quicūqꝫ pctōr. preponit em̄ pecuniā. delectationē vene reā potētiā ⁊ hmōi q̄ vana sunt ⁊ trāsitoria deo ⁊ mandatis eius ⁊ felicitati supne. Venerūt in q̄t sapiēs: mihi oia bona pariter cū illa. s. sapiētia que deus est seu virtus infusa. ⁊ de hmōi ꝺ: Eccs. j. Stultoꝝ infinit⁹ est numerus Quāuis aūt quodlibet pctm̄ posset dici stulticia ꝑcipue cm̄ scriptura noiat aliquos pctores stultos. Et prima stulticia ē i nō cōsiderādo dei circūspectionē. Ps. xciij. Stulti aliqn̄ sapite. q̄ plātauit aurem nō audiet. s. vba vīa: aut q̄ finxit oculū nō considerat. s. corda vīa ⁊ opa: q̄ corripit gētes nō arguet eos. s. de iniq̄tatib⁹ vīis. Scōa ē in ꝑsequēdo suā cogitationē alijs. ꝓuerb. xxvj. Sapiētior fibi videt stult⁹ septē viris loquētib⁹ sinias. Et vt dic Greg. Stultus ē em̄ q̄ se i eo pmū estimat vt bona q̄ videt. s. alijs discere ꝓtenat. di. xxij. de ꝓstātinopolitana. Tertia i habēdo de incertis temerariā opinionē seu hoim suspitionem Eccls. x. Stult⁹ in via ambulās cū ipe fit insipiēs. i. mal⁹ oēs existimat insipiētes. i. malos. Quarta in habēdo vanā gl'iationē. Eccli. xiij. Attēde ne seducat⁹ in stulticia. s. in anis gl'iationis hūilieris. Cato. Nec te collaudes nec te culpaueris ipse. Hoc faciūt stulti: quos gl'ia vexat inanis Vñ dauid q̄ ex inani gl'ia fecit numerare ppl'm vt gl'iaret in multitudine: hūiliatus fuit ꝑ subtractionē seu diminutionē. lxx. miliū de ppl'o suo ꝑ pestē: qō recognoscēs dicebat ad dñz: pcor vt trāsferas iniq̄tatē fui tui: q: stulte egi nimis. ij. Reg. xxiiij. Quinta est i illicita vel vana deuotione. Eccls. v. Displicet deo infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. q̄ lis fuit votū Jepte q̄ deuouit deo offerre qō sibi ꝓmo occurreret de domo reuertēti cū victoria a ꝑlio. vñ ⁊ filiam occurrētē i sacrificiū obtulit. Judicū. xj. vbi dicit Hiero. qꝫ fuit stult⁹ i vouēdo. Et in decre. ꝺ: qꝫ stulta vota frangenda sunt. xxij. q. iij. In malis. Sexta stulticia ē in minoza maioꝝib⁹ ꝓponēdo. Eccls. ij. Stult⁹ in tenebris ābulat. s. erroꝝ ⁊ ignorātie. Vñ Hier. Nōne rōnalis hō dignitatē amittit q̄ vel ieiuniū charitati vel vigilias ꝓferens suū integritati. de ꝑse. di. v. Nō mediocriter. Et chrys. dicit qꝫ aliq̄ iurātes ꝑ deū videt eis parū dicere ⁊ minus obligari: scz si iurāt ꝑ euāgeliū tūc q̄d mai⁹ agere videt: qđ ipe ait dicēdū ē stulti scꝑture ꝓpt deū: nō de⁹ ꝓpt scꝑturas facit. xxij. q. j. Si aliq. Septia stulticia ē incātatiōib⁹ ⁊ diuinatiōib⁹ iherēdo. Dier. x. Stult⁹ fact⁹ ē ois hō a scia sua scz diuiatiōis. icātatiōis ⁊ hmōi. Et paulo post. Gladius scz diuie smie ad diuios ei⁹ q̄ stulti erāt. Ad qō fac qđ ait Aug. xxvj. q. ij. Qui sine saluatore salutez vult hre: ⁊ sine vera sapientia estimat fieri posse prudētē. s. ꝑ artē notoriā ⁊ diuinatiōes ⁊ hmōi: nō san⁹ sz eger: nō prudēs sz stult⁹ ⁊ demēs i egritudie assidua laborabit. Octaua terrenis affectū infigēdo. Job. v. Vidi stultū firma radice. i. firū in tpalib⁹ affectu: ⁊ maledixi pulchritudini ei⁹ stati. i. cognoui illā apparētia ꝑ spitatis cito deficiēdā. puerb. xvij Quid ꝓdest stulto hre diuitias. q. d. nihil ex q̄ nōtiē eis ad qō ordinate sunt. Nona est stulticia incredulitat. s. nō credere q̄ a sctis viris ꝑdicta sunt. Lu. vl. O stulti ⁊ tradi ad credēdū i oib⁹ q̄ locuti sunt ꝓphe. Magna stulticia ē nō credere viris sapiētissimis ⁊ optimis sic fuerūt auctores fidei ⁊ martyres sancti: ac doctores ecclesie: ⁊ credere pbis gētilib⁹ ac poet ⁊ hystoriographis ⁊ mercatoribꝰ q̄ oēs abūdāt falsitatib⁹ i suis dict. Decia stulticia ē ꝑdicatiōis ifructuose. Thren. ij. Prophete tui viderūt tibi falsa ⁊ stulta: nec apiebāt iniq̄tatē tuā vt te ad pniaz reuocarēt Prophete ꝑz Hie. dicunt ibi ꝑdicatores. q: pcul fant. i. ea q̄ spectāt ad futurā vitā. hi videt eis falsa dū sub rōeveri cult⁹ diuini ⁊ sane doctrie ꝑdicāt falsa. Stulta dicūt dū ea q̄ nō ptinēt ad salutē docēt curiosa ⁊ inutilia. Vñ apls ij. ad Tim. ij. Stultas aūt ⁊ sine disciplina qōnes deuita.

Undecima stulticia est locutiōis indebite. Esa. xxij. Sfatu⁹ fatua loq̄tur. ⁊ puer. xv. Os fatuoꝝ ebullit stulticiā. sicut fecit Nabal viris dauid ꝓpt qō dauid ꝓposuerat occidere eū ꝓpt ip̄roperiū illis dictū: sz abigail vxor ei⁹ nō placauit dicēs de ipo nabal. Stulticia ē i eo ꝑz nomē suum stult⁹ ē. s. 1 Reg. xxv. Duodecia stulticia ē istabilitat ⁊ impseuerātie. Eccli. xxvij. Stult⁹ vt luna mutat. Et Bal. iij. in q̄t apl⁹. Sic stulti estis vt cū spū cepistis nūc carne cōsummamini. Tredecia stulticia ē luxurie. Judi. xix. dixit

lle q̃ receperat in domũ suã hospitio leuitã cũ vxore sua cũ vellẽt ea abuti: cessate a stulticia hac. t. ij. Reg. xiij. dicit thamar amnõ voleti eam violare: noli facere stulticiã hãc. Quarta decia stulticia ẽ adulterio fauere. s. in retinẽdo adulterã. Prouer. xviij. Qui tenet adulterã stult9 ẽ. q: scz fouet eã i pctõ t seipm vitupat. Vñ Ly:yf. Sicut crudelis t iniqu9 est q̃ castã dimittit: sic fatuus est t iniqu9 q̃ meretricẽ tenet. Pzon9 emñ turpitudinis est q̃ celat crimẽ vtonis. xxij. q. s. sicut. Quita decia ẽ rñsiõis idebite. Prouerb. xviij. Qui prí rñdet q̃ audit stultũ se eẽ demõstrat t cõfusiõe dignũ. vl ẽt cũ q̃s rñdet male ei: q̃ male locut9 est. s. otumeliã. Vñ Prouer. xxvj. Nõ rñdeas stulto iuxta stulticiã suaz ne ei silis efficiaris. Debet tñ aliq̃n rñderi cũ correctiõe vl punitiõe si ad eũ spectat offm ad reprimẽdã audaciã ei9. ppter q̃ ibi dz. Rñde stulto p̃m stulticiã ei9. s. corrigẽdo cũ opz ne sibi sapiẽs videat. Decimasepta est iterrogatiõis incõgruitas. Eccs. vij. Ne dicas q̃d putas cause est q̃ pozia tpa meliora fuerũt q̃ nunc sunt. Stulta ẽ ei huiusceinõi iterrogatio. nã difficile ẽ scire q̃li tatẽ tpm pteritoz seu cõditionẽ hoim q̃ in pterito fuerũt q: etñ aliq̃ mala narrarẽt magis publica t enormia nõ tñ alia cũ innũera fuerint semp mala mũdi. Sz t quãto q̃s plus viuit plus expit malicias hoim q̃ i pteritũ fuerunt et sic videnẽ hoies deteriores eẽ. Rõ tñ b dictat sic debere eẽ q: sicut quãto aliq̃d fluẽs ab aliquo pncipio magis cõgat tanto paulatim magis debilitat in suo vigore. sic et mũdus quãto magis pcedit vlteri9 tãto magis defecit a vrute naturali t a feruore spũs t gre ichoato p̃m.

Decimaseptima est stulticia loquacitat̃ nimie. Eccs. x. Stultus vba multiplicat. t Prouer. xxix. Totũ spm̃ suũ pfert stult9. Et ibidẽ. Vidisti hoiem velocẽ ad loquẽdũ stulticia magis sperãda est. s. de illo. q: sapiẽs p̃ius ꝓsiderat q̃d loquat. Decimaoctaua est stulticia iobedientie. s. Re. xiij. dixit samuel sauli. stulte egisti: nec custodisti mãdatũ dñi. Matth. vij. Dis q̃ audit vba mea iquit xp̃s. t nõ facit ea silis erit homini stulto q̃ edificauit domũ suaz sup arenã t descẽdit pluuia: t venerunt flumina: t flauerunt venti in domum illam: t facta est ruina eius magna

Decimanona ẽ stulticia mũdane letitie. Eccl'iastes. vij. Cor stultoz vbi letitia. Prouer. x. Per risuz stult9 oparur scelus. Vigesima stulticia est ociositatis t accidie. Prouer. xij. Qui sectat ociũ stult. simi9 est. t Eccl'is. iij. Stultus cõplicat manus suas.

Titulus. vi. De gula.

¶ De gula t de spẽb9 ei9. t de pena t remediis. Cap̃. s.

Bla ẽ vnũ ex septẽ

capitalibus vitiis. De quo vitio inqt Ambrosius. Gula a padiso regnatẽ expulit. di. xxv. sexto die. Põt autẽ sic diffiniri. Gula ẽ inordinatus appetitus cibi t pot9. Dicit aũt gula appetitus inordinatus p̃m Tho. ij. ij. q. cxlvij. ar. s. in eo q̃ recedit ab ordine rõnis in q̃ cõsistit bonũ vtutis moral. t q: ex hoc aliq̃d dicit peccatũ esse q̃ virtuti cõtrariat. ideo gula est peccatũ. Sed sciendũ p̃m Tho. vbi. s. q̃ duplex est appetitus. Unus quidẽ naturalis qui ptinet ad vires potentie vegetabilis in q̃bus nõ põt esse virtus t vitiũ eo q̃ nõ pñt subiici rõni. Unde t vis appetitiua diuidit cõtra nutritiuã: digestiuã: t expulsiuã q̃ ptinẽt ad vegetatiuã vt partes ei9. Et ad talẽ appetitũ. s. naturalẽ hmõi vegetatiue ptinet esuries t sitis vbi non est peccatũ. Unde Hugo. Sepe sine culpa agit q̃d venit ex culpa. vñ t sine culpa cũ esurim9 comedim9. q̃d tñ ex culpa p̃mi parẽtis est factũ vt esuriam9. dist. v. c. ad eius. Alius est appetit9 sensitiuus in cuius cõcupiscẽtia vitiũ gule cõsistit. Unde t primus motus gule importat inordinationẽ in appetitu sensitiuo: que nõ est sine peccato. q̃d videtur esse cum quis appetit cibũ vel potũ nõ ppter sustentationẽ: sed ppter delectationẽ. Vñ excedẽs in quãtitate cibi vl potus nõ ppter cõcupiscentiã cibi t pot9. sed p errorẽ estimans eo idigere: nõ ptinet ad gulã. Et de hoc vitio loquit̃ ps. cõtra quosdã ps. lxxvij. Adhuc esce eoz erãt in oze ipsoz. ũ t ira dei ascẽdit sup eos. Ubi tria notanr̃.

¶ Primo materia ex qua gula ppetrat̃. ibi. Adhuc esce.

¶ Scõdo culpa in q̃ aia maculat̃. ibi Erãt in oze ipsoz.

¶ Tertio pena a q̃ psona cruciat̃. ibi. Et ira dei ascẽ. sup.

§. i. Materia huius vitij

est esca t potus. Et de esca q̃d est pncipale dicit. Adhuc esce eoz. t loquit̃ de coturnicibus q̃s dedit dñs illi pplo iudeoz in deserto cõstituto appetẽti alios cibos q̃ mãna q̃d dabat dñs eis quotidie de celo. Ubi sciendũ q̃ esca in se q̃cunq̃ nõ est mala sed bona: q: creatura dei. ꝯ. Timñ. iiij. Omnis creatura bona. t nihil reiciendũ q̃d cũ gratiarũ actione pcipit. Et saluator Mat. xv. Non q̃d intrat in os coinq̃nat hoiem. s. cibus t potus p̃m suã substãtiã t naturã nõ maculat hoiem spũal̃r. Jn quo redargut9 est error quorũdã iudeoz estimãtiũ quosdã cibos: vt q̃ sunt lege veteri pohibiti ex sui natura malos t maculare aiam eoz esu. Sz. d. Tho. iij. ptra gẽtiles. q. cxiij. hoc reprobat triplici rõne. scz aliquẽ cibuz p̃m se malũ. Primo sic. q̃d fit p̃m rõnẽ nõ est pctm̃: fit aũt vnũquodq̃ p̃m rõnẽ q̃n ordinat̃ p̃m q̃ ꝓgruit debito fini. Finis aũt debit9 sumptiõis ciboz est ꝓseruatio coꝑis p nutrimentũ. quicũq̃ ergo cibus hoc facere põt. ergo absq̃ pctõ põt sumi: nulli9 ergo cibi sumptio p̃m se est peccatũ. Scõdo sic. Uti rebus ad q̃d sunt ordinate non est p̃m se malũ. sunt aũt plante propter aialia: animaliũ vo quedã ppter aialia: t oia ppter hominẽ. Uti ergo plantis vel aialiũ carnib9 ad esum vel ad q̃cq̃d aliud homini sunt vtilia nõ est ꝛz se pctm̃. Tertio sic. Defect9 pcti ab aia deriuat̃ ad coꝑus t non econuerso: pctm̃ emñ dicimus p̃m q̃ deordinat̃ volũtas. Cibi aũt imediate ad coꝑus ptinẽt. nõ aũt ad aiam. Nõ ergo ciboz sumptio p̃m se põt esse peccatũ nisi q̃tin9 repugnat rectitudini volũtatis. Nõ aũt cibi sumptio repugnet rectitudini volũtatis cõtingit triplr̃. Uno modo ppter repugnãtiã ad ppriũ finẽ ciboz: sicut cũ aliq̃s ppter delectationẽ q̃ est in cibis vtit̃ cibis cõtrariãtib9 saluti coꝑis: vel p̃m speciẽ: vt infirmus fructus: herbas: t hmõi q̃ nocẽt cõiter illi: vel p̃m quãtitatẽ: vt cũ nimis comedit de aliquo: ita q̃ grauat stomachũ vel caput. t hmõi. Secũdo modo p̃m q̃ repugnat ꝓditiõi eius qui vtit̃ cibis vel eo rũ cũ quib9 cõuersat̃. Exemplũ p̃mi ptz. vt cũ q̃s comedit accuratius q̃ sua cõditio vel facultas exigit: vt si rusticus vtatur cibis gentiliũ seu nobiliũ. Exemplũ secũdi vt cũ q̃s vtit̃ aliis cibis q̃ se habeãt mores eoz cũ q̃b9 conuersat̃. Tertio modo p̃m q̃ cibi sunt aliq̃ lege pohibiti propter aliquã cãm specialẽ: puta i veteri lege aliqui cibi pohibebanr̃ comedi ppter significationẽ spũalẽ: puta porcus: miluus: coruus: aquila: t hmõi: q̃ significãt vitia. videlicet luxuriã porcus: raptũ t auariciã miluꝰ: tarditatẽ t crastinationẽ coruꝰ: delitiositatẽ aq̃la: q̃ vitia vult dñs q̃ nõ incorporem9 nobis. Jn lege eccl'ie pohibẽt esus carniũ sexta feria p totũ annũ t ieiunijs: t lacticinia in q̃dragesima. Jn aliq̃bus etiã religiõib9 pohibẽt regula vel cõstitutiões aliquib9 cibis vti vt carnib9 non q: male: sz ad cõcupiscẽtiã refrenãdã. vt dz de ꝓse. di. v. carnẽ. Et q: illa cerimonialia legis veteris nũc cessant seruari nõ debent ideo illis vti possumus cibis tũc pohibitis: sed a significatis cauere debem9. i. a vitijs. Prohibitũ etiã fuit gẽtilib9 ad fidem conuersis p apl'os vesci idolothitis ppter spẽm mali vitãdã: ne sz aliq̃ crederent hoc illos facere in veneratiõnẽ idoli q̃d ad idolatriã ptineret: al's de se pctm̃ non esset. Itẽ pohibitũ fuit sanguine suffocato vesci: q: iudei erant ex lege assueti abstinere a talibus que adhuc seruabant. t ideo ne redderenr̃ odiosi eis t graues in cõuersatione ytẽdo cibis q̃ illis erant abominationi. fuit ad tps

q̃ nullus cibus ꝛz se malus

Cibũ sumere repugnat triplr̃ recte volũtati.

prohibitū p fraternā ꝯcordiā. Ad errorē igit̄ ptinet quē manichei sequebant estimare escā aliquā de se esse malā. vñ apls. s. Timo. iiij. In nouissimis tpib⁹ recedēt qdā a fide attēdētes spiritib⁹ errorīs ⁊ doctrinis demoniorū p hypocrisim nubere ⁊ a cibis abstinere. scz quos dā tanq̄ de se malis. Esca igit̄ nō est vitiū gule: sed materia circa quā exercet̄ ex cōcupiscentia ad ipsam.

Gula ꝓsistit in ō scilicet.

§. II. Quantū ad secundū

scz in quo ꝓsistit culpa huius vitij. Sciēdū q̄ ꝓsistit in deliberio inordinato cibi vel potus. dū scz appetunt̄ ꝓpter delectationē corpis: non ꝓpter sustentationē ad qua sunt ordinati. Et hoc notant cū dr in ps. Erant in ore ipsorū. s. q̄ habuerūt desideriū comedendi carnes ꝓpter delectationē. Aug. i li. ꝓfessi. Iussisti dñe vt ad alimēta ficut ad medicamēta accedam⁹. Sicut em̄ sumit̄ medicina nō ad delectationē: sed ꝓpter necessitatē scz ad preseruādū corp⁹ a morte. ⁊cū timore sumit̄ ne ledat. Ita cibus debet sumi ad sustētandū corpus ne deficiat ⁊ cū timore ne offendat ex nimia cōplacētia. vñ Job. Anteq̄ comedā suspiro. s. timens offendere. Quāuis aūt dū quis sanus existens et indigens cibo vel potu cū delectatione comedat ⁊ bibat plus ⁊ minus delectar⁹ ꝑm q̄ hz gustū melius disposituz ⁊ ꝑm qualitatē cibi ⁊ potus: ipsa delectatio de se non est mala cū sit naturalis: hz cū cōplacet sibi in cibi et pot⁹ vsu ꝓpter ipam delectationē nō ꝓpter sustētationē: ibi ē peccatū: siue cū comedit vel bibit p̄ncipalit̄ ꝓpter delectationē ipam: siue comedat ꝓpter sustētationē: hz in ipso esu ⁊ potu iā cū tētat̄ comedere ꝓpter ipam delectationē. Vñ Aug. in li. ꝓfessi. de ō se accusat dicēs. Dū ad quietē satietatis ex indigētia molesta trāseo in ipo trāsitu insidiat̄ mihi laqus ꝯcupiscētie. Et cū salus sit cā comedēdi ⁊ bibēdi

Gula q̄n sit mortale.

adiūgit se tanq̄ pedissequa iocūda gulositas: ⁊ plerūq; ꝑire conat̄ vt ei⁹ fiat cā. Quāuis aūt gula sit vitiū capitale ⁊ a vulgaribus dicat̄ mortale nō tm̄ sp̄ē mortale: hz tūc est mortale ꝑm. b. Tho. .ij.ij.q.clxiij.ar.ij. qñ ꝓpter delectationē gule hō auertit̄ ab vltio fine. qđ fit cū inhęret talī delectatiōi vt fini ꝓpter quē deū ꝓtēnit par⁹. s. facere cōtra p̄cepta dei vel eccl̄ie vt delectatiōes hmōi assequat̄. ⁊ de hoc. s. cū est mortale itelligēda est auctas Gre. dicētis xxx. moral̄. Dū vitio gule nō resistit̄ oē qđ hoies fortiter egerūt pdūt: ⁊ dū vēter nō restringit̄ simul cūcte virtutes obruunt̄. vl̄ etiā ꝑm Tho. pōt b̄ intelligi q̄ gula virtutes auferunt̄ non tam ꝓpter se q̄ ꝓpter vitia q̄ ex ea oriunt̄. Nā dicit idē Gre. in pastorali. Dū vēter p̄ingluuiē extēdit: virtutes aie p luxuriā destruunt̄. Sz si qs inordinate appetit vl̄ q̄rit delectationē cibi vl̄ pot⁹ nō tm̄ q̄ ꝓpter hoc sit parat⁹ facere ꝯ dei mādata: tunc erit veniale qđ cōiter accidit cū i ea peccat̄ nisi sit aliqs habituat⁹ in criminib⁹. Et ꝑm hūc modū intelligēdū est qđ ait Aug. in ꝑmo. de purgatorio. Quotiēs aliqs i cibo ⁊ potu plus accipit q̄ necesse est. s. ex delectatiōe ad minuta pctā nouerit ptiere.

Gula est ꝓtra vnū de decē p̄ceptis.

dist. xxv. §. multi sunt. Quāuis aūt hoc vitiū cū est mortale nō sit directe ꝯ p̄cepta decalogi. est tm̄ indirecte seu per quādā reductionē ꝑm Tho. vbi. s. videlz ꝯ p̄ceptū de sanctificatiōe sabbati i quo intelligit̄ p̄cipi q̄es in vltio fine Sz p gulā hō auertit se ab vltimo fine ꝓstituēs eū in tali delectatiōe. Nec em̄ oia pctā mortalia directe ꝯiant̄ p̄ceptis decalogi: hz sola illa q̄ iniusticiā ꝓtinēt: q⁹ p̄cepta decalogi spāliter ptinēt ad iusticiā ⁊ ptes ei⁹. Ex hoc etiā gula est ꝯ dilectionē dei q̄ facit deū sup oia diligere vt summū ⁊ vltimū finē: hz gula facit magis diligere delectationes cibor⁹ q̄ deū. cuius signū est q⁹ facit ꝯ p̄cepta dei vt cōsequat̄ hmōi delectatiōes. Et cū hz Tho. q. e. ar. iij. gratuitas alicui⁹ pcti attēdat̄ ꝑmo⁹ ꝓncipalit̄ ꝑm materiā i q̄ peccat̄ ꝑm quā pctā circa res diuinas sunt maxia: scdo ex pte peccātis. i. deordinatiōis volūtat̄. tertio ex pte effect⁹

Grauitas gule

cōsequētis. i. mali qđ inde sequit̄. Scdm ꝑmū gula nō hz maximā grauitatē: q⁹ nō est circa diuina: hz circa ordinata ad sustētationē. Nec quātū ad scdm imo ꝑm illud magis alleuiat̄ q̄ aggrauat̄ vitiū gule. tū ꝓpter necessitatē sumptionis cibor⁹: tū ꝓpter difficultatē discernēdi ⁊ moderādi id qđ ꝯuenit i talib⁹ vñ appet de malicia volūtatis. Sz ꝑm tertiū precipue attēdit̄ grauitas ei⁹ vt dicat̄ multū grue q⁹ mlta mala oriunt̄ ex eo. Vñ sup illđ. Qui pcussit egyptū cū ꝑmogenit̄. dic̄ glo. Egypt⁹ q̄ iterp̄tat tenebre figt gula q̄ obtenebrat aiam ⁊ caput fumositatib⁹. Primogenita em̄ ei⁹ sunt luxuria: ꝯcupiscētia: superbia ⁊ hmōi q̄ gnat gula. Nō aūt dr Adā ꝓpter gulā de paradiso expulsus illud fuit magis ꝓpter radicē ei⁹. i. superbiā q̄ ꝓpter ipam gulā.

§. III. Quātū ad tertium

scz de pena qua punit̄ gula. nota hoc cū dicit. Et ira dei ascēdit sup eos scz gulosos. Ira dei est punitio eius qua puniuit illos. s. ignē mittēdo de celo q̄ cōbussit illos ⁊ occidit. Unde dictus est locus ille sepulcra cōcupiscētie: q⁹ ibi sepulti sunt mortui ꝓpter cōcupiscentiā gule. Punit aūt tripliciter.

¶ Primo pena corporali.
¶ Secūdo pena spirituali.
¶ Tertio pena gehennali.

Quantū ad p̄mū dr: Eccl̄i. xxxvij. c. Propter crapulam multi pierūt. Multi em̄ moriūtur ꝓpter inordinatā sumptionē cibi ⁊ pot⁹. Vñ Chrysо. Excessus ciborū ꝓsumit ⁊ cōputrescere facit corpus humanū: ⁊ macerat egritudine diuturna ⁊ tūc eū morte crudeliori ꝓsumit. de ꝓse. di. v. c. Nihil fic iocūdum. Hinc ⁊ Hiero. Hippocrates docet in aphorismis. Opimis crassa ⁊ obesa corpa q̄ crescēdi⁹ sura impleuerint. nisi cito ablatione sanguinis minuant in paralysim ⁊ pessima morborū gña erumpere. s. est necesse. Et galienus doctissimus hippocratis iterpres athletas quor⁹ vita ⁊ ars sagina est. dicit in exhortatiōe medicine nec viuere posse diu nec sanos esse. de. ꝓse. dist. v. c. Nec tales. Et de quodā podragroso narrat ipe idē q̄ proscript⁹ et depaupat⁹ cū nō posset ita vacare gulositatib⁹ suis factus est sanus. Narrat de quodā abbate: qui cum iret ad balnea: q⁹ quasi pdiderat appetitū ꝓpter nimiā epulationē: capt⁹ in via ⁊ ductus ad radicofanum fuit incarceratus ⁊ audita cā itineris fecit eū dñs castri manere in quadā camera vbi nō erat nisi fabe crude ⁊ aqua ⁊ sine cibo ⁊ potu p aliquot dies. ꝓpter qđ ille cōsumptis supfluis humoribus fame ductus comedit illas fabas ⁊ sanat⁹ est Eccl̄i. xxxvij. In multis em̄ escis erit infirmitas. Sen. Voluptates non tm̄ voluptuosos extecāt: sed ⁊ impotētes reddūt: ⁊ ictus ⁊ leprosos ⁊ diuersis alijs infirmitatib⁹ affligūt. Inducit q̄s ⁊ pauptatē. hz illđ Prouer. xxj. Qui diligit epulas in egestate erit: ⁊ q̄ amat vinū ⁊ pinguia nō ditabit̄. Vñ ⁊ pdigus filius cōsumpta suba in gula ⁊ luxuria cepit egere. Lu. xv. Scda punitio seu pena q̄ incurrit̄ ꝓpter gulā est spūalis: q⁹ videlz amittunt̄ p eā et destruunt̄ oēs virtutes q̄ supant oia bona tpalia. In cuius figurā legit̄ q⁹ nabuzardā princeps coquor⁹ destruit muros hierl̄m ad designandū q⁹ vēter cui multitudo coquor⁹ deseruit ꝓpter vitiū scz gule edificia vtutū ad solū redigit. vt ait Gratia. xliij. di. §. Nō fides ruinā patiat̄ pz in illo pplo hebreor⁹. de quo legit̄. j. Cor. x. Sedit populus māducare ⁊ bibere ⁊ surrexerūt ludere. i. festiuare in veneration̄ vituli aurei declinātes ad idolatriā. Quā spē hre p̄nt de deo vel de bitudine quor⁹ dei⁹ vēter est vt dicit apls. Et gl̄a in ꝓfusione eor⁹ qui terrena sapiūt. ad Phil. iij. Ibi sunt gulosi q̄ cultū ⁊ sollicitudinē quā debēt erga deū hre hnt p vētre suo. Ver⁹ ei dei cultor: cū surgit mane cogitat p̄io de deo se ei recōmēdās. Sed gulosus cogitat qđ debeat i mane comedere: qđ magis delectet. De coq̄na tēplū facit: de mēsa altare. ibi ponit victimas carnes varias. mistri sunt serui mēse: oīones ⁊ lectiones sunt locutiōes de cibis ⁊ vinis q̄ sint meliores. hi dicūt. Comedam⁹ ⁊ bibam⁹: cras em̄ moriemur: ⁊ fic erim⁹ q̄si

nō fuerim⁹.nec em̄ aliā vitā sperāt: sed cuz se reperiunt in igne inferni tunc experiunt aliā vitā. Charitatē proximi ignorant. Sicut diues ille q̄ epulabat quotidie splēdide et lazaro mēdico et vlceroso quez q̄tidie videbat: nec micas quidē q̄ cadebant de mensa ei dabat ꝓpter qđ tandē mortuus sepult⁹ fuit in inferno. Qui em̄ habuerit substantiam mūdi huius: et viderit fratrē suum egere et nō dederit quomō charitas dei est in illo. ſ. Job. iij. q. d. nō est vtiq;. Prudētia ꝓsternit gula: q; vt ait Hiero. Pinguis venter. idest gule deditus crassum sensum generat. di. xliij. §. fi. Fumositates em̄ ciboꝝ et potuū ascendunt ad caput et obtenebrāt intellectū vt male possit discernere veruz: sicut ptz in Herode in conuiuio posito q̄ nesciuit discernere se non obligatū ad ꝓmissa iniuste: sed imprudēter et crudeliter ad petitionē puelle iussit amputari caput Johānis baptiste. Justicia exilio relegat. q̄s em̄ tam iniustus tam auarus. inquit Ambro. q̄ qui multoꝝ alimēta nō suū vsuz: ſz abundātia et delitias facit. di. xlvij. sicut hi. qđ facit gulosus ita comedens preciosa q̄ multi pauꝑes possent ex illo sumptu viuere. Quot irrisiones: detractiones: ꝓditiones: homicidia fiunt in cōuiuijs. Nonne absalon fratrē suū ꝓditorie in cōuiuio occidi fecit. vt habet. ij. Reg. xiij. Fortitudo per gulam infirmat. Unde et qui certat in agone ab oībus se abstinet. ſ. Cor. ix. ſcz grauamine ciboꝝ et potuū vt sit fortis ad bellandū. Fortissim⁹ em̄ ille holofernes: cuius terrorē oīs formidabāt: in cōuiuio nimis comedendo et bibēdo ita debilis est effectus q̄ ab vna muliere. ſcz Judith fuit decapitat⁹. Judith. iij. Tēperantiā autē fugat ex toto sicut vnū ꝓriū expellit aliud. Sed venter mero estuās facile despumat in libidines. vt ait Hiero. In cuius figuram noe ebrius factus nudauit femora. Gen. ix. Sed et septē dona spūssancti ex gula ruūt. qđ figuratū fuit Job. ſ. c. qñ septē filijs Job ꝓuiuātibus in domo p̄mogeniti domus ꝓcussa a vento ruens opp̄ssit oīs. Figurāt em̄ hm Greg. septez dona spūssancti septē filij Job. Demū pena gehēnali punitur gula. Attēdite inquit saluator ne grauent corda vra crapula et ebrietate: et supueniat in vos repentina dies illa. ſ. iudicij vos ꝓdēnans. Ponit aplus Ro. xiij. comessationes et ebrietates inter opa tenebrarū: quia ducūt ad tenebras eternas. Sicut q̄ ira dei ascendit super eos. ſ. gulosos. ſ. incēdiū ignis. ita ignis eternꝰ paratus est gulosis.

§. III. De speciebus gule

Q̄q̄ sunt vt ponit Greg. i lib. moral. di. Quinq; modis nos gule vitium tentat. aliq̄n nāq; indigentie tpa supuenit aliq̄n tpa nō supuenit: sed cibos lautiores querit. aliq̄n que sumenda sunt ꝓcurari accuratius expetit. aliq̄n autē et q̄litas ciboꝝ et tps ꝓgruit: sed in ipa quātitate sumenda mēsurā refectiōis excedit. nōnunq; abiect⁹ est qđ desiderat. et hm̄ ista ipo esu imensi desiderij deterius peccat. de ꝓse. di. v. c. q̄nq;. Sup̄ b̄ datur versus. Propere laute nimis ardēter et studiose. Quō aūt isti modi vel circūstantie gule fa-
ciāt diuersas spēs. b. Tho. ij. ij. q. cxlviij. ar. iiij. fic declarat
Gula importat inordinatā cōcupiscētiā edēdi. In esu aūt duo cōsiderant. ſ. ipe cibus q̄ comedit: et ei⁹ comestio. Potest g̃ inordinatio cōcupiscentie attendi. Uno mō quantū ad ipm cibū q̄ sumit. et sic quātū ad substantiā vel speciē cibi querit aliquis cibos lautos. i. preciosos. quātuz vo ad q̄litatez querit cibos nimis accurate preparatos quod est studiose. quātū ad quātitatē excedit in nimis comedēdo. Alio modo inordinatio cōcupiscētie cōsiderat in ipa sumptione cibi. et hoc vel q; supuenit debitū tps comedendi. et sic est ꝓpere. vel q; nō seruat debitū modū in edendo: qđ est ardenter. Propterea autē corruptio circūstantiarū diuersarū facit diuersas spēs gule ꝓpter diuersa motiua ex q̄bus moralitū spēs diuersificent. In eo em̄ qui querit lautos cibos excitatur cōcupiscētia eius ex ipa specie cibi. In eo autem qui supenit tēpus deordinatur concupiscentia ꝓpter impatientiā more. et sic de alijs. De his potest induci illud ps. lxxvij. Māducauerūt et saturati sunt nimis et desiderijs eoꝝ attulit eis. Et loquit ps. de illis gulosis qui erāt in deserto in populo dei. Sed quantū sit detestabile vitiū gule oñdit Amb. in sermone dicēs. Sexto die bestie create sunt. et cū bestijs orta ē ptās edēdi et vsus escarū vbi cib⁹ cepit ibi finis fact⁹ est mūdi. ibi cepit sua incrementa nescire: vbi ceperūt diuina opa circa eū feriari: quo iudicio declaratū est q̄ p cibos mūdus haberet imminui per quos desijt augeri. et. ſ. Louscꝑ preuaricari nemo nouerat cum adhuc orta nō esset q̄ prima est puaricatio. Indictuz est ieiuniū. i. abstinētie lex a dño deo: preuaricatio legis a diabolo. Serpens gule suader: dñs ieiunare decreuit. culpa p cibū: latebra post cibū: cognitio infirmitaſ in cibo: firmitaſ virtus in ieiunio. di. xxxv. Sexto die. Ubi ostendit Amb. q̄nq; mala ex vitio gule. Primū q; facit hoiem vt aial brutū. sicut em̄ bestie comedūt cū trahit appetit⁹ eas ad cibū sine discretione vel aliqua cōsideratione. ita et gulosus nō respicit nec ad diē nec ad modū nec ad necessitatē ſz ad appetitū. et hoc signatū fuit in eo q̄ in eadez die. ſ. in p̄ncipio creatiōis rerū q̄ create sunt bestie postea creato homine fuit data licētia comedēdi cū dño dixit. de oī ligno paradisi comedite. etc. Gen. ij. Tullius. Si videris istos epulatores velut opimos boues stertere et sudare i tellige eos. et Sen. quosdā ventri obedientes loco aialium numerem⁹ nō hoim. Secūm malū q; impedit vtutis pfectū. Un et Greg. dicit in lib. moral. q̄ q̄ nō vincit vitium gule male potest alia vincere. i. quanto corpus implet: tāto anima minorat. Qđ figuratū fuit in hoc q̄ data licentia comedendi a deo nō creauit postea alias nouas creaturas. Et sic dicit Amb. mundū finitū et p cibū gule. mundū ſcz minorē diminutū. i. hoiem i pfectū spūali. Tertiū q; est malorū initiū. naz oēs penalitates et miserie et mors quas patimur hm̄ corpus et ignorātia et inclinationes ad vitia pcesserūt ab illa inobedientia ade et vitio gule hm̄ illū vsum sapientis. Mala. i. marilla. mali ſcz hois ade. malo idest pomo. mala cōtulit oia mūdo. corpalia et spūalia. vñ dicit hāc fuisse p̄mā puaricationē ſcz quātum ad exteriora vitia. Quartū malū est: q; obscurat intellectuz et aufert deū. Job. xxviij. Non inuenit sapientia in terra suauiter viuentiū. i. gulosoꝝ. Tull⁹. mēte recta vti nō p̄t cibo et potu repleti. In cui⁹ figurā post gulā cōmissam se absconderunt p̄mi parētes q̄ amātes tenebras neviderent a deo. Et hoc ē qđ ait Amb. Latebra post cibū. Quintū malū est: q; inducit luxurie fluxū. Hiere. v. Saturaui eos et mechati sunt. Hiero. Quō iuuēcula i feruore iuuētuſ posita dapib⁹ et vino plena de castitate erit secura. q. d. male. Et in huj⁹ figurā cōmisso vitio gule fecerūt sibi perizomata cooperiētia pudenda: q; senserūt stimulū carnis. Et hoc est qđ dicit Amb. Cognitio infirmitaſ in cibo. et ideo serpens gule suadet et tentat de ea. vnde et xp̄m tētauit in deserto dicēs. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant Mat. iij. q; nouit ide multa lucrari. et frequēter illud suggerit hm̄ moralē sensum: vt lapides duros abstinētie et ieiunioꝝ cōmutet in panes relaxatiōis p̄nie et recreationis corpis. et b̄ si filius dei es. si p quia filij dei es per fidem et grām. Deus vult filios suos letari et nō cruciari. et regnū dei nō est esca et pot⁹: ſz iusticia et pax et gaudiū in spūsctō inqt aplus Ro. xiiij. Sed verū est q̄ regnū dei nō acquirit solū p abstinentiā ciboꝝ: sed p iusticiā ad quā ptinet ieiunia instituta nō frāgere: neq; ꝓpter delectatiōes comedere vl aliq̄d ꝓpter comedēdū iordinatū facere: qđ et diabolus xp̄o suggerebat: vt. ſ. faceret miracla illi⁹ querimōnis fine cā vigēte: q; alit sibi poterat de cibo puidere. Sz gulosi mā ducauerūt et saturati sunt. Ubi notant plures spēs gule.

¶ Primo māducauerūt aliq̄ in excessiua quātitate.

¶ Scōo māducauerūt aliquī cū lauta qualitate.

¶ Tertio māducauerūt tertij de accurata studiositate.

¶ Quarto māducauerūt quarti ex nimia auiditate.

¶ Quinto māducauerūt q̄nti sub tpis inopportunitate

Quinq; mala ex gula.

§.v. Prima ergo species

gule seu modus est nimis comedere vel etiam bibere. qđ em̄ ꝺr de esu totū sciendū est de potu: sed locutio in hmōi fit de esu: q: ibi magis offendit ⁊ frequentius q̄ in potu. Cū aūt ita excedit in quātitate vt incurrat ebrietas: illud est vnū vitiū speciale de quo dicet. ī. Cum vo bibit vltra debitū: sed citra ebrietatē ptinet ad hanc spēm gule. Ab hoc vitio deuicti sunt multi ex illis ebrijs in deserto. de q̄bus ꝺr in vsiculo allegato Manducauerūt ⁊ saturati sunt nimis. comederūt ergo coturnices q̄s dñs fecit circa castra eorū euolare: quas captas comederūt i nimia quātitate: sz puniti sunt igne de celo gulosos illos cōburēdo. vt habetur Numeri. xi. Et ppetrari potest istud vitiū ita circa vilissimos cibos ⁊ potus sicut circa delicatos ⁊ pciosos.

De quātitate cibi.

Vñ ꝺr Ezech. xvi. hec fuit iniq̄tas sororis tue sodome saturitas panis ⁊ aq̄. De quātitate aūt cibi ⁊ pot⁹ nō pōt dari vna certa regula oibus fm eandē mēsurā: sz plus ⁊ min⁹ exigit fm varietatē cōplexionū ⁊ fatigationū. Vn⁹ etiam ⁊ idem plus indiget vno tpe q̄ alio fm dispositionem sui corpis. Unde pbs in lib. Ethi. narrat de quodā fortissimo viro dicto Milo q̄ comedebat solus aliq̄n vnū bouē nec erat grauat⁹ stomachus eius. Et alius q: debilis etiaz de paucis buccellis panis grauabat. ꝓpterea inquit chr̄ist⁹ Mat. xi. Venit Joānes bap. nō māducās neq̄ bibens sez cōia cibaria: ⁊ dicūt demoniū habet. Venit filius hois māducās ⁊ bibēs. ſ. cōi modo ⁊ dicūt. Ecce homo vorax ⁊ potator: vini: ⁊ iustificata est sapiētia ab oībus filijs suis. Et hoc vltimū vbū tractās Aug. ait. Ostēdit filios sapiētie intelligere nec in abstinēdo: nec in māducādo esse iusticiā sed in eq̄nimitate tolerādi inopiā ⁊ tēperādi abūdātiā et nō se corrūpēdi. ꝺi. xli. qđ dicit. ⁊ appellat filios sapiētie discipulos xp̄i a q̄bus dicit se sapiētiā iustificatā. i. iustam et sanctā in comedēdo moderate. Tātū q̄ pōt ⁊ ꝺz q̄s comedere ⁊ bibere quātū credit se idigere ad sustētationē ⁊ executionē eoz q̄ sibi incūbūt agēda: ita vt nō vsq̄ ad nauseā sumat: sed cū aliq̄li adhuc appetitu finē faciat. Cum autē ex delectatione cibi vel potus plus sumit q̄ sibi dictat cō sciētia opportunū tūc peccat. Et de crapula carnisp: iuij ex his q̄ habent ꝺi. iiij. denicq̄. cū glo. videt ibi eē mortale. ꝺicit em̄ ibi Grego. Cū oēs lasci sc̄lares illa die plus solito ⁊ ceteris dieb⁹ accurati⁹ cibos carniū appetāt ⁊ nisi noua q̄ dā auiditate vsq̄ ad mediā noctē se ingurgitent: nō aliter se hmōi scti tpis obseruationē suscipe putāt. ſ. quadragesime qđ vticq̄ nō rōni sed voluptati: imo cuidā mētis cecitati ascribēdū est. Vñ nec a tali ꝺsuetudie auerti pnt. ⁊ ideo cū venia suo igenio relinquēdi sunt: ne forte peiores existāt si a tali ꝺsuetudine ꝓhibeant. Hec glo. ibi dicit cū venia sez tpalis punitionis nō gehēnalis. Nec th̄ oēs excedētes illo tpe in quāto vel q̄li ꝺdēnādi sunt de mortali: sed q̄ faciūt nimiū excessuz auertētes se a deo. Btūs etiā Aug. dicit esse reprehēdēdas comesatiōes ⁊ ebrietates q̄ fiunt in dieb⁹ solēnibus. vt ꝺi. xliij. Comesationes.

§.vi. Secunda species est

comedere cibos nimis delicatos ꝓpter delectationē vt capones: fasianos. pdices: carnes vitulinas: lāpredas: sturiones ⁊ hmōi. vina solēnia vt maluaticū: vernatiū: grecuz trebianū ⁊ hmōi. Hui⁹ deditus erat diues ille q̄ epulabatur q̄tidie splēdide. de q̄ xp̄s dic̄ q̄ mortu⁹ ē ⁊ sepult⁹ in inferno. Lu. xvi. In hāc etiā spēm gule ꝺicunt lapsi hi de q̄bus ait ps. Māducauerūt ⁊ saturati sunt nimis. nō enim erāt cōtenti cibo cōi ⁊ vtili ⁊ suaui māne de celo: sz appetierūt carnes ⁊ solēnes vñ ⁊ coturnices dñs dedit. Num. xi. Si th̄ q̄s vtaf cibarijs delicat⁹ ꝓpter infirmitatē vel debilitatē b̄ exigētē aut generis nobilitatē vt ꝑncipes: aut propter tpis ꝺgruitatē: vt in nuptijs ⁊ cōuiuijs discretis: pōt esse b̄ absq̄ pctō. Vñ Aug. ſfieri em̄ potest vt sine aliquo vitio cupiditatis vel voracitatis p̄ciosissimo cibo sapiens vtaf. Infipiēs autē fetidissima gule flāma in vilissimū inardescat. Et sanius maluerit q̄s more dñi pisce vesci q̄ lēticula more esau nepotis abrae: aut hordeo more iumentorū. ꝺi. xlj. q̄sq̄s. ⁊ in. e. di. idē dicit. c. Nō coganf diuites cibis pauperū vesci: vtanf cōsuetudine infirmitaf sue: sz doleant se aliter abstinere non posse. Si em̄ cōsuetudinē suā mutāt: egrotāt: vtanf supfluis ⁊ dent paupib⁹ necessaria vtanf pciosis ⁊ dent paupibus vilia. hec ille. Vñ laudabile est a puericia etiā filios nobiliū assuescere cibis grossioribus. qđ fecit mater. b. Bern̄. erga filios suos nobiles et diuites. Sz ⁊ licurgus ethnic⁹: sz rectissim⁹ ordinauit in legibus suis adolescētulos rure nutriendos cibis vilibus. Sūme aut reprēhēsibile est iuuēculos ad tabernas accedere pignolatas cōfectiōes ⁊ alia gulosa comedere: malua tica ⁊ greca bibere: ⁊ in cōuiuijs cū aliis iuuenib⁹ reperire. Cū istis em̄ lābacitatib⁹ inducunt ad oēm turpitudinē sodomiticā ⁊ hmōi. Nimis inardescit in eis cōcupiscentia carnalis sanguine in eis feruente absq̄ hoc q̄ ligna tanta ad augmētādā flāmā apponāt. Cōuiuia aūt facere vbi cōiter lauta ꝓparanf cū ex amicitia vl alia cā honesta fiūt de se nō sunt reprēhēsibilia. Nā ⁊ Job ꝓmittebat filijs suis quia facere iuicē. Job. i. Et Joseph⁹ ꝓpauit fratrib⁹ suis cōuiuiū. ⁊ abrāā āgelis hospitib⁹ suis. Gen. xviij. ⁊ p̄cipue cū i quijs adsunt q̄nq̄ circūstātie q̄s ponit Greg. dicēs Sciendū q̄ quiuia tūc ex charitate veraciter ꝓdeūt cum in eis absentiū nulli⁹ vita mordet: nullus ex irrisione reprehendit. Nec inanes secularium negociorū fabule: sz vba sacre lectionis leguntur ⁊ audiunt. Cū nō plus q̄ necesse ē corpori deseruit. ꝺi. xliij. cōuiuia. Et q: raro est q̄n in quijs multa vana ⁊ irrisoria imisceanf: ⁊ vltra debitū comedat ⁊ delectet. ideo refert Aug. documētū sibi ab Amb. tradi tū vt vitaret cōuiuia q̄bus terminus tēperātie exceditur. Cōuiuia facere.

§.vii. Tertia species gule

est ponere nimis de tpe ⁊ cura ad ꝓparādū cibos vt magis delectēt. puta vt fint variati: assati: lixi cū aromatib⁹. cū saporib⁹ ⁊ hmōi. quo vitio laborauerūt filij heli sacerdotis. Nā cū ppls accederet ad offerēdū sacrificia aialiuz ad altare fm mādatū legis veniebat puer qui. ſ. erat minister sacerdotis ⁊ dicebat offerēti. ꝺa mihi carnes. i. partez aialis occisi vt coquā sacerdoti. Nō em̄ accipiaz coctā: sed crudā. qđ faciebat vt accurati⁹ posset suo sacerdoti ꝓpare Et offerēs rndebat. Incēdat pri⁹ fm mor̄e adeps ⁊ post ea accipies: ⁊ ille. ſ. minister. Nequaq̄. si nō ꝺabis accipiā eā vi. In ollis quoq̄ vbi coquebanf carnes mittebat tridente ⁊ trahebat crudū de lebete. vt habet. ī. Reg. ij. vbi subdit q̄ grande erat pctm̄ eoz. vnde in punitionē in bello ꝓtra philisteos occisi sunt. Et p̄cipue in hoc solēt deliquere diuites: ⁊ etiā ꝓlati eccl̄ie. Vñ Alanus de plāctu nature ait. Hodie gule vitiuz ꝓfundi⁹ se porrigit in dños et ꝓlatos q̄ salmones lucios ceteroscq̄ pisces equipollēti generositate insignes varijs decoctionuz cruciāt martyrijs balneātes officio sacri pipis. fōte baptizāt vt multiformē saporis grām ꝓsequanf. Alij ministroꝝ ꝺtūdit: colat ali⁹ ⁊ cōficit: substātiā vertit in accidēs. naturā mutat in artē vt saturitas trāseat in esurie. Hec ille. Sed magnam ꝓscie tiā sibi debēt facere tales de tāto tpe qđ amittūt ⁊ faciunt ministros amittere ꝓ hmōi ꝓparatiōe ⁊ expēsis supfluis q̄bus deberēt paupibus subuenire. Et forte etiā illi de q̄bus ꝺr. Māducauerūt ⁊ saturati sunt ⁊c. in b̄ vitiū incidērūt. Nā ceperūt illas aues in copia ⁊ deficcauerūt vt post ea possent sibi accurati⁹ ꝓpare in esum. Sciēdū etiā q̄ sumere cibos imūde ⁊ fine ꝺgruēte ꝓpatiōe vbi cōmode ꝓuideri pōt vitiosuz ē ptinēs ad vitiū negligētie vel insensibilitaf. vñ hier. Nec affectate sordes nec exq̄site delitie laudē pariūt. qđ iduc̄ Gran⁹. xlj. di. clericⁱ. §. fic de cibis fic ⁊ de vestib⁹. q̄ aūt alīq̄s sctōs cibis cineres legim⁹ ꝓbasse vl imiscuisse vt. b. Bern̄. epm ātifidioreū. ⁊ san. frā. di. vlti. hoc fuisse laudabile ⁊ vtuosuz ex ope opante, nō ex opere

opato.i.ex intẽtione opantiũ. vt.s.subtrahẽtes se ob oĩi delectatione scz corpali redderent magis capaces ⁊ apti delectatiõib⁹ spũalib⁹ ⁊ affectui ad diuina a deo ad hoc inspirati: sed illud opus in se nõ erat laudabile vñ nec imitabile: nisi quis similiter a deo inspiratus esset.

§. VIII. Quarta spẽs gule

est nimis ardẽter seu nimia auiditate cibũ vel potũ sumere. ad qõ ptinere videt comedere nimis rapaciter ⁊ festinãter. Et licz q̃dã habeãt a naturali ꝺpditione. vel assuefactione tñ ⁊ corpori nocet. q: nõ ita bene põt cib⁹ digeri q̃si integer deglutitus: ⁊ minus bene edificat. Et cũ pcedit ex inordinato appetitu delectatiõis gule pctm̃ est. Iocvitio esau supatus ꝓptervnã escã scz lentis eduliũ vendidit pmogenita sua. Nã vt narrat Geñ. xxv. Cum reuerteret esau de agro fessus ad domũ inueniẽs ꝙ germanus eius iacob coctum lentiũ ferculũ comederet: petiuit ab eo vt sibi de illo ferculo ad esum daret. cui iacob dixit. Vende mihi pmogenita tua. qõ ⁊ fecit ex nimia auiditate illius edulij paruipẽdens ea ꝓ tam vili pcio vẽdere. vñ ⁊ grauiter peccauit simoniã comittẽs: q: ius pmogeniture tunc scz in lege nature erat spũale. Nã pmogenitus tenebat locum ⁊ officiũ sacerdotis. Jacob autẽ emendo ỏ: non peccasse: q: potius redemit ꝙ emit vexationẽ suaz. Et in hac specie gule ita peccãt vilissimis cibis sicut pciosis. imo frequẽter offendũt hoies nõ facientes sibi conscientiã pro ꝓpter vilitatẽ cibi ⁊ cuz maiori delectatiõe gule comedunt aliqñ herbe fructus: cepe: allia: ⁊ hmõi q̃ carnes. Nõ attẽdentes ꝙ vitiũ gule in pmis parẽtibus nõ fuit circa capones ⁊ cõfectiones sed in fructib⁹. Sed vt dicũt hebrei fm ꝙ alleg. Ni. de lyra fuit fruct⁹ ficꝰ. Vñ Aug. In oibus his rebus nõ vsus rerũ sed libido in culpa est. Idem. viles cibi appetẽter accepti impediũt puentũ abstinẽtie. Dauid aũt aquã cõcupitã effudit. xlj. dis. c. delitie. Historia dauid hꝫ. ij. Reg. xxiij. vbi ỏ: ꝙ cũ q̃dã die dauid appeteret bibere de aq̃ cisterne bethleẽ dices. O q̃s mihi daret de aq̃ cisterne q̃ est in bethleẽ. subito tres socij eius fortissimi a sepis iuerũt. ⁊ ꝓ mediũ castrorũ inimicoꝝ philistijm q̃ tunc habebãt stationẽ in bethleẽ trãseũtes hauserũt aquaz de cisterna bethleẽ ⁊ sibi apportauerũt: sed noluit bibere dicens. absit vt periculũ aiarũ horum ego bibã: sed libauit eã dño. Infirmi vel sani q̃ sciunt vel expti sunt aliq̃d cibi vel potus nocere infirmitatib⁹ eoꝝ: ⁊ tñ sumũt ꝓpter auiditatẽ vtiq; peccãt in hac specie gule. ⁊ hoc plus ⁊ minus fm excessum quẽ faciũt. Narrat etiã Gregorius. in. iij. dial. de quadã sanctimoniali q̃ quãdã lactucã in horto visam colligẽs cũ nimia auiditate cõedit: ꝓpter qõ a diabolo arrepta est: sed ab equitio liberata est. ß etiã vitio peccauerũt isti q̃ mãducauerũt. vñ ỏ: Desideriũ eorũ ⁊c.

§. IX. Quinta spẽs gule est

ãticipare hora seu extra horã statutã vel cõsuetã cõedere fine cã vigẽte. Nã si exigit infirmitas vel cã alia rõnabilis cis hora est idonea. Cũ nõ ieunat cõis modus xpianoꝝ est bina comestio. s. prãdiũ ⁊ cena. ⁊ ꝓ hoc sani⁹ viuit. qui tñ comedũt pluries in die vt aialia bruta sunt. nec sani viuere pñt cũ ponãt indigestũ sup indigestũ. vnde mali humores gñant. ⁊ caput etiaz fumositatibus est grauatũ et male aptũ ad spũalia. Et hoc nisi magn⁹ labor excuset: vt laborãtes in agris: viatores: pueri dum sunt in augmẽto. Qui aũt de mane surgẽtes de lecto subito volũt comedere ⁊ bibere ⁊ pcipue in die⁹ festiuis ãteq̃ vadãt ad ecclesiã nimis indeuoti sunt. ꝺ q̃s ỏ: Eccs. x. Ve tibi terra cui⁹ rex puer est: ⁊ cuius principes mane comedũt. Terra est hõ. puer est sensualitas q̃ appetit sensibilia vt puer. principes eius sunt sensus. Ve aũt illi q̃ regit̃ a sensualitate ⁊ cuius sensus vacant comestatiõib⁹ tẽpestiue: q: gulosus est. Esa. v. Ve q̃ surgit̃ mane ad ebrietatẽ sectãdã. Vñ vo ieiunanti dz vt in die⁹ statuꝝ ab ecclia; semel tm̃ comedi debet: ⁊ circa horã nonã. pueniẽdo aũt notabiliter horã none vt in tertia fine cã rõnabili sed mere ex impatiẽtia amore ⁊ appetitu gule vitiũ est. vel etiã comedere post prandium de sero. etsi nõ ordinate tm̃ buccellaz panis vel plures fructꝰ vitiũ est: ⁊ nõ ieiuniũ: vt dicek in. c. seq. In hãc speciẽ gule incidit ionathas filiꝰ Saul qui facto ꝓcepto a rege patre suo saul ꝙ nullus aliq̃d comederet dũ psequebatur philisteos ꝓtra qs bellũ gerebat. Ipe ionathas transiens p campũ insequendo cũ alijs inimicos paruz mellis accepit cũ vga quã gerebat in manu qõ reppit i quadã arboze ⁊ comedit fame ductꝰ. ꝓpter qõ cũ postea reuertens a psecutiõe inimicoꝝ cũ suis Saul cõsuleret dñm non potuit hẽre rñsum ꝓpter trãsgressionẽ illã. Et hac cõperta qs ꝓpterrarat voluit occidere illũ: sed ppls eripuit eũ de manibus suis vt hꝫ. j. Reg. xiiij. In his oibus q̃nq; spẽs ad discernẽdũ qñ sit mortale vl veniale sumẽda est regula data supius in. c. pcedenti. §. iij. videlz ꝙ cũ tanta est inordinatio volũtatis seu affectio ad psequẽdã delectationẽ gule in q̃cũq; dictoꝝ modoꝝ ꝙ videt se paratũ ad faciendũ ꝺ mãdata deiꝰ vel ecclesie: tũc est mortale: alꝰ veniale.

§. X. Remedia cõtra gulaz

sunt q̃nq;. Primũ ẽ lectio seu auditio sacre scripture. Hoc vsus est xps cũ tẽtatus de gula in deserto dixit. scriptũ est. Non in solo pane viuit homo: sed in oi vbo qõ pcedit de ore dei. ipe em̃ sermo hortaꝫ ad abstinẽtiã. Spũalis etiaz cibus inducit obliuionẽ ⁊ cõtemptũ cibi corporalis. Secundũ est elõgatio ab his q̃ dant occasionẽ excedendi in cibo ⁊ potu: vt sunt delectabilitas: varietas: nimietas cibozũ: ꝓpter qõ ỏ: Melius est ire ad domũ luctꝰ q̃ ad domũ cõuiuij. Eccs. vij. q: in cõuiuio sunt occasiones gule ⁊ aliozũ vitiozũ. Tertiũ est cõsideratio cene eterne ad quã inuitati sumꝰ cui⁹ esuries inducit saturitatẽ. q: beati q̃ esuriũt ⁊ sitiũt iusticiã ⁊c. Jnuitatus em̃ ad solemnẽ cenã nõ curat de prandio pcedẽti. Apoc. xix. Beati qui ad cenam agni nuptiarũ vocati sunt. Quartũ est moderata occupatio. Prouer. xxj. Desideria occidũt pigrum: noluerunt quicq̃ opari manus eius: tota die concupiscit ⁊ desiderat. Patet em̃ ociosus famẽ vlem. oculi desiderãt videre vanitatẽ: aures rumores: olfatus odores: gula cibos: quã famẽ nõ habet occupatio. Quintũ est ozo. vnde ps. De necessitatibus meis eripe me dñe. Necessitatis est em̃ comedere ⁊ bibere: sz immiscet se gula: ⁊ ideo orat ne sub necessitate surrepat voluptas. In cuius figurã socrus simonis q̃ tenebat magnis febrib⁹ orãtibus apꝭ xpm pro ea sanata est. Luc. iiij. Socrus simonis est sensualitas. magne febres sunt spes gule. Quinq; em̃ sunt febres. s. ephinera q̃ durat vna die ⁊ est in spiritib⁹: phlegmatica: tertiana: qrtana q̃ sunt in hũoꝝ. s. phlegmate: cholera q̃d tertianã melãcholia q̃d quartanã: ethica q̃ est in ossibus. Febris est excessiuꝰ calor: ⁊ gula inordinatꝰ appetitus.

¶ De omissiõe ieiunij q̃ frequẽter accidit ex gula. Cap. ij.

De omissione ieiunij

que fit qñq; ex gula: qñq; ex incuria. Ambro. in sermone. Ut sciam⁹ nouellũ nõ esse ieiuniũ pri mã legẽ ꝓstituit de ieiunio scz cum dixit. De ligno scientie boni ⁊ mali ne comedatis. Geñ. ij. Lex abstinentie a dño deo cepit puaricatio legis a diabolo. di. xxxv. sexto. et ß in statu innocẽtie: sed post lapsum renouauit legem dicens Joelis. ij. Cõuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio ⁊ fletu ⁊ plãctu. Est autẽ ieiuniũ triplex. Primuz ex lege naturali. Scõm ex lege diuinali. Tertiũ ex lege posi tiua seu hũanali. Diuersimode tm̃. Nã ex lege naturali est ieiuniũ generali modo nõ determinato nec ad certũ diez neq; ad horã cõedẽdi nec ad quãtitatẽ cibi. Dictat em̃ rõ naturalis hoi vt carnẽ suã ita domet ieiunijs abstinentia esce ⁊ potꝰ vt spũi fit subiecta p otinentiã: ⁊ eleuari aliqñ possit i deũ; sz nõ dictat ꝙ magis vna die certa q̃ alia; nec

Triplex ieiuniuz.

ꝙ hora nona comedat: nec ꝙ a lacticiniꝭ abstineat: ⁊ iō ex hac lege difficulter pōt sciri qñ peccat omittēdo. Ex iure diuinali est ieiuniū triplex. videlz ex pnie iniunctiōe: ex voti ꝓpriꝭ obligatiōe: ⁊ veteris legis traditiōe. Impositio pnie q̄ fit cōtenti a sacerdote de ieiunio sicut de aliꝭ rebꝫ ptinet ad satisfactionē ptē sacrī penitētie ꝑm ꝯpe. de pak. Sacramēta aūt sunt de iure diuino. ita ergo istud obligat ꝙ dimittere ipm mere ex negligētia est pctm̄ mortale: secus si ex impotētia vel infirmitate vel obliuione vel etiā differēdo ipm facere cū cōfessor nō astrinxit eū ita ad certū diē q̄n posset altera supplere. Posset etiā ꝑ illū ꝓfessor vel aliū in aliud cōmutari ſz nō ꝓpria auctē. Similr cū redditio voti fit de iure diuino si qs vouet ieiunare ni si irritetur vel cōmutet ꝑ eū qui pōt ex negligētia omittēdo vel ex vitio gule est mortale: secꝫ si ex impotētia vel obliuione. Sz si ex deuotione ꝓponit nō tamē vouet ieiunare aliq̄ die vt sextis feriis: sabbatis: vel diebꝫ martialibus .i. illis feriis q̄bus illo anno festū annūciationis occurrit dimittēdo nō peccat saltē mortalr etiā ex mera negligētia Non tñ ꝓpter illa debet dimittere ieiunia eccl̄ia: sed potiꝫ ea seruare si vtrunq̄ facere nequit. Ieiunia supstitiosa dimittere dz. vt comedere vna die vnū bolū alia die duos ⁊ hmōi. In lege veteri ꝓceptū cerimoniale erat iudeis ieiunare certis diebus. ꝑm illud zach. viij. Ieiuniū quarti .s. mēsis iunij: ieiuniū q̄nti: ieiuniū septimi: ieiuniū decimi erūt vob in solēnitates. Cām aūt q̄re ieiunabāt certis diebus illoꝝ mēsiū ponit Hiero. di. lxxv. c. ieiuniū. Sz qr nūc cerimonialia ex toto cessant nullo mō illa seruanda sunt. Et si q̄s seruaret qr in lege mādata: iudaizaret ⁊ mortalr peccaret. Ex iure hūanali obligat ieiuniū triplr. ex ordinatione regulari: ex statuto eccl̄ie vniuersali: ex cōsuetudine gñali. In oīi em̄ religione sunt aliq̄ ieiunia determinate instituta ꝑ regulā vel cōstitutiones q̄ ptermittēdo ex negligētia mera pctm̄ est: nō tñ mortale nisi ꝑ cōtemptuz omitterent vel si ꝑ regulā in ꝓcepto essent: ficut dr de minoribꝫ ꝙ ex ꝓcepto regule sue habēt ieiunare oibus sextis feriis: ⁊ a festo oīm sctoꝝ vsq̄ ad natiuitatez. Ex statuto eccl̄ie vniuersali ieiunia q̄cunq̄ omitteret ex negligentia vel gula nō infirmitate vel obliuione cū credit se bñ posse ieiunare mortale ē ⁊ ꝑ q̄libet die omissa vnū. Secus si fibi videt se nō posse ieiunare absq̄ lesione ꝓsone cū habeat cām aliquā dubitādi nō sufficiēte: sed posset ieiunare. ⁊ sic intellige dictū. b. Tho. iij. q. clvij. ar. iij. ⁊ in. iiij. dis. xv. ꝯpe. de pak. in. iiij. circa hoc sic dicit. Ieiuniū. s. eccl̄ie cadit sub iure positiuo vñ ei⁹ trālgressio sine causa ē mortale Vñ vo fractio eius est cū causa licz nō sufficiēti: tūc est veniale vt in his q̄ legūt instituta in cōpletorio. Quādo vo est sufficiēs simplr tunc nulla culpa est vt in necessitate. ex de obser. ieiu. c. j. Qui aūt nō aduertēs de ieiunio comedūt in mane si q̄dē tenebank scire ꝙ esset ieiuniū nō tamē tenentur postea cōtinue ieiunare cū iam sint obligati ad aliā diē. s. remittēdo omissam: ⁊ si nō liceret sibi ea die plꝰ comedere nimis grauarek: nec cū toto b esset verū ieiunium ꝓpter nimiā horę anticipationē: ſz si nō tenebak scire nō reputak fractio ieiunij vñ ac si esset ieiunꝰ pōt illa die ieiunare. s. comedēdo hora debita ꝑ prādio qr ieiuniū hoi indictū nō soluik nisi ꝑ actū hūanū q̄ regrit intētionē ⁊ deliberationē verā vel ꝓsumptā. hec ille. Quedā autez ieiunia sunt ex ꝓsuetudine: etsi ex ꝓsuetudine generali vt vigilia Job. baptiste. oēs fideles astrigit: si ex ꝓsuetudine pticulari alicui⁹ patrie illos astringit: ac si esset ex statuto eccl̄ie scripto. vt di. xj. In his. ⁊. c. catholica. Que aūt sint ieiunia ex statuto eccl̄ie vl ꝓsuetudie declarak. in. §. sequē.

Ieiuniū ē triplex ex iure.

Ieiuniū obligat triplr.

§. I. Nota qui sunt dies ieiunādi ex ꝓcepto eccl̄ie.

Dies ieiuniꝭ.

Primo q̄dē tota q̄dragesima exceptis dñicis diebꝫ. vt de ꝓse. di. v. q̄dragesima. ⁊ de ꝓse. dis. iij. c. nō liceat. Itē vigil. natiuitatꝭ dñi. ex. e. c. j. Itez vigilia pente. vt notak. lxxv. di. §. necessario. Itē vigil. assumptionis btē marie. ex. e. c. j. Itē natiuitatꝭ sue dicit a quibusdaz institutū in extrauagāti. Ego aūt vidi quandā extrauagantem Bonifacij vbi instituit festū visitatiōis beate marie ⁊ cōsulit vigiliā ieiunare sicut ieiunak vigilia assumptiōis ⁊ natiuitatꝭ marie. Cū g̃ deutroq̄ simul fiat mētio. ⁊ clarū sit de vigilia assumptiōis ꝙ est in ꝓcepto: videk idē dicendū esse de vigilia natiuitatꝭ. Noli tamē ꝓcipitare sniam et ꝓcipue cū ꝯpe. de pak. dicat nō esse in ꝓcepto. Nec mirū qr nōdū emanauerat dicta extrauagās: sed qr illa non videk esse ꝓmulgata in ppō forte nō astringit. Item in vigiliꝭ apl̄oꝝ ꝓterq̄ philippi ⁊ iacobi ⁊ iohānis euāgeliste. De vigilia apl̄oꝝ Bartholomei ⁊ Jacobi ⁊ Matthie dicit ꝯpe. de pak. ꝙ vbi ꝓsuetudo hz ꝙ ieiunek ibi ligat: alꝫ nō: sed tutiꝰ dr: ꝙ sint in ꝓcepto sicut ⁊ alioꝝ apl̄oꝝ ⁊ b cōtenter tenek ⁊ est magis ꝑm iura. Itez in vigilia Johā. baptiste ex eccl̄ie ꝓsuetudine vniuersali. Itē vigilia Laurētij ex generali ꝓsuetudine ꝑm Inno. Itē ieiunia q̄tuoꝝ tēporuz q̄ sunt q̄ter in āno: ⁊ qñ sunt declarak in isto vsu. Vult cruc lucia: cinis: ⁊ charisimata diua. Ut ieiunek q̄rta sequēs feria. Et est sensus ꝙ ꝑma quarta feria post festū crucis de mēse septēbris: ⁊ iterū ꝑma q̄rta feria post festuz sctē Lucie: ⁊ iterū ꝑma q̄rta feria post ꝑmā dñicam q̄dragesime ⁊ iterū ꝑma q̄rta feria post festū spūssancti. Debet etiā ieiunare duobꝫ aliꝭ diebꝫ sequētibꝫ scz sexta feria ⁊ sabbato. di. lxxv. c. statuim⁹. Et i ipa dist. assignak rō de ieiunijs quattuoꝝ tēporꝫ ⁊ de ieiunijs hebdeoꝝ: ſz pleniꝰ a. b. Tho. ij. q. clvij. Ieiuniū aūt aduētus rogationū sexte ferie p totū annū: sunt de ꝓcilio nō in ꝓcepto. De aduētu dubitak vtrū sit in ꝓcepto clericis ⁊ religiosis: ⁊ a q̄busdā hoc credit: ab aliꝭ tenek ꝯiū ⁊ hoc cōmuniꝰ. s. ꝙ nō sit in ꝓcepto ex de obser. ieiu. ꝓcilium. nisi aliq̄ religiosi vt minores q̄ habēt ex ꝓcepto regule sue ieiuniū a festo oīm sanctoꝝ vsq̄ ad natalē ⁊ oēs sextas ferias per totū annū. Itē die dñico ieiunare nō ꝓuenit: ⁊ si q̄s hoc faceret q̄si agens cōtra cōsuetudinē ppr̄i ꝓpiani vel etiā ex aliq̄ supstitione peccaret ⁊ hoc modo ꝓhibek di. xxx. si q̄s ꝓsbyter. alꝫ non videtur esse peccatū. di. lxxv. s. vtinam.

§. II. De ieiunijs cōsuetudinarijs dicit ꝯpe. de pak. in. iiij. di. xv. ꝙ ad ieiunia ꝓsuetudinaria ipa ꝓsuetudo obligat etiā si scriptura nō dicat. ar. di. xj. c. In his rebus. Si ergo ꝓsuetū est in aliqua diocesi ꝙ ieiunek certo die: illi de diocesi tenenk obseruare sicut ⁊ tenerent si eps indiceret. Vñ ⁊ de ꝓse. dis. v. dicit Ieiunia in eccl̄ia ꝓstituta a sacerdotibꝫ sine necessitate rōnabili nō soluant. Cōsuetudo em̄ rōnabilis ⁊ ꝓscripta obligat dis. xij. c. Illa. Et hoc quoad indigenas. Alienigene vo si veniūt animo cohabitādi extūc liganꝫ ieiunio ꝓsuetudinario sicut ⁊ scripto. Si aūt trāseat solū ꝑ terrā nō liganꝫ ꝓsuetudinibꝫ ⁊ statutis. ⁊ tñ tenenk nō scādalizare: vñ occulte comedere possunt ꝑm morē terre sue nō publice: qr si esca scādalizaret fratrē meū ⁊c. arg. di. xij. illa. Vñ videt ꝙ ꝓsuetudo laicoꝝ nō liget clericos nec seculariū clericoꝝ religiosos: qr distincti sunt modi abstinētie inter hos tres status ⁊ plures abstinentias hñt clerici ꝙ laici ⁊ religiosi ꝙ clerici seculares. Vñ nō oportet ꝙ ad ieiunia illoꝝ ligētur quoꝝ etiā ꝓsuetudinibꝫ a suis ieiunijs nō absoluuntur ꝑm regulā iuris: quē nō honoro nō onero. Vñ illoꝝ cū q̄bus viuit moꝛes seruare debet: qr tñ q̄libet tenek alteruz nō scādalizare: ideo vbi ē ꝓsuetudo ieiunare vtputa i festo sci Marci a laicis seq̄ntibꝫ ⁊ clericis faciētibꝫ ꝓcessionē siue letaniā maioꝛē: religiosi sicut nec ad ꝓcessionē: sic nec ad ieiuniū tenenk: sed publice ꝓpter scādalū nō debēt bis comedere. Itē vbi ē ieiuniū iure iductū: ꝓsuetudo q̄ puta let iuri excusat: licz gñalr dicak ꝙ ꝓsuetudo q̄ ē ꝓtra sctōs canones nō excuset: qō verū est qñ ꝑ alios canones in se vel in simili nō fulcik: sic aūt ē de ista. arg. di. iij. c. statuim⁹ vbi agitur de ieiunio quadragesime. Excusantur ergo a ieiunio ⁊ carniū esu indigene ꝓuincie vel dioceses vbi

Ieiunia cōsueta i terra vel patria.

nō ieunaꝝ etiam a viris moꝛigeratis vt in vigilijs iacobi bartholomei ⁊ matthie. Nō autē si ribaldi ⁊ mali. licz plures numero q̄ nec ieunia seruāt qꝛ nō est ꝓsuetudo ꝫ coꝛruptela. Itē excusanꝫ alienigene q̄ uis in terra eoꝝ ieiunetur ex quo venīūt animo remanēdi. Sed qui tranſituꝫ faciunt per terrā ſicut nō obliganꝫ ad ieiunia illius terre: ſic non liberanꝫ a ieiunijs ⁊ abſtinētia terre ſue.

§. III. De lacticinijs vtruꝫ

poſſint comedi tpe ieiunioꝝ. Nota q̄ ſi q̄s in ieiunijs ab eccl̄ia inſtituꝫ extra q̄drageſimā comedit lacticinia in locis vbi ꝓsuetū est nō comedere pct̄m est. alꝫ si cōsuetū est talia comedi cōiterꝝ ꝓ maioꝛi pte poſſunt comedi. lxxvj. di. c. vtinā. ⁊ Tho. ij. ij. q. clvij. Inno. ſimplr̄ dicit q̄ lacticinia comedere i ieiunijs eccl̄ie extra q̄drageſimā ē pct̄m ꝫ nō ſoluit ieiuniū. p̄mū cōmuni⁹ tenēt. Sꝫ ꝓ maioꝛi declaratione hoꝝ ꝑe. de pa. in. iiij. di. xv. ſic dicit. Comeſtio lacticinioꝝ in q̄drageſima interdicta ē. vt di. iiij. deniq̄. Nō autē in alijs ieiunijs niſi cōſuetudo hoc habeat quāvbiq̄ ſeruandā in ieiunijs dicūt Aug. Amb. ⁊ Hiero. diſt. xij. illa. ⁊ di. lxxvj. c. vtinā. Vñ cui iiunctū est ieiunare ſimpliciter nō hꝫ niſi a carnib⁹ abſtinere ita q̄ ieiunare etiam cuꝫ lacticinijs pōt. Britones vo comedētes butyꝝ in quadrageſima videntur excuſari qꝛ in illis in q̄bus eccl̄ia diſpenſare pōt ſciendo ⁊ diſſimulando diſpenſat: ſi tm̄ ita diſſimulat q̄ nec punit excōicatione nec p̄hibet vbo: qꝛ multa p patiētiā tolerantꝫ q̄ ſi deducta eſſent in iudicio nō tolerarenꝫ: ꝫ ſi eccl̄ia que tenet ad correctionē fraternā: nō puniret neq̄ coꝛrigeret de facto ꝑticiparet in crimīe. Nā etſi ſimplicē fornicationē nō puniat: p̄dicat tm̄ eaꝝ illicitā. Vñ cū eccl̄ia ſileat nec eis p̄hibeat: nec p̄dicet eos male facere alꝫ etſi aliud ꝑuilegiū nō habeāt excuſanꝫ. hec ille. Itē ſi ſextis feriis ſine cā infirmitatiſ comedit carnes mortale est. de ꝓſe. di. iij. c. de eſu carniū. Item in ſabbatiſ comedere carnes in locis vbi est cōſuetū vniuerſaliter non comedi mortale est. de ꝓſe. di. v. Quia dies. Sec⁹ ſi cōſuetudo patrie hꝫ q̄ comedanꝫ. vt in frācia: cathalonia ⁊ alijs ꝑtib⁹ qꝛ tūc ſtabit ꝓsuetudini. di. xij. illa autē. Excipit tm̄ ab iſta regula dies nati uitatiſ dñi q̄n est in ſexta feria. qꝛ tūc licite comedunt carnes etiam ab oibus niſi ex voto ſuo vel regulari obſeruātia teneret ad non comedēdū. ex de obſer. ieiu. c. conſilium. Et multo magis videt idem dicendum quando natalis est in tali die ſabbati.

§. IIII. In qua etate teneꝫ

q̄s ieiunare ſiue ad ieiunia. nota ſm Tho. ij. ij. q. clvij. q̄ nō teneꝫ q̄s ex neceſſitate p̄cepti ad ieiuniū eccl̄ie vſq̄ ad finē tertij ſeptēni. idest. xxj. anni. qꝛ vſq̄ ad illuꝫ tp̄s est in ſtatu augmēti. Rōnē ibi potes videre. dicit em̄ ſic. In puerīs est euidēs cā nō ieiunādi: tum ꝓpter debilitatē naturę ex qua ꝓuenit q̄ indigēt cibo ⁊ nō multo inſimul ſumpto: tum etiā qꝛ indigēt multo nutrimēto ꝓpter neceſſitatem augmenti q̄ō fit de reſiduo alimēti: ⁊ ideo q̄diu ſunt in ſtatu augmēti q̄ō est in plurib⁹ vſq̄ in finē tertij ſeptēnij nō tenenꝫ ad eccleſiaſtica ieiunia obſeruanda. Cōueniens tm̄ est vt etiā in b̄ tpe ſe ad ieiunādū exerceant plus ⁊ minus ſm modū ſue etatis. Oñq̄ tm̄ tribulatione iminēte in ſignū penitētie artioꝛis etiā pueris ieiunia indicunꝫ ſicut legit̄ de Niniuitis Jone. c. iij. Sed ꝑe. de pak. in. iiij. dicit q̄ circa tertiū ſeptēniū adoleſcētiū: qꝛ q̄dā ſunt alijs fortioꝛes relinq̄tur arbitrio cōfeſſoꝛis ⁊ ꝓfilio medicine ſi licet ieiunare vl̄ nō. Est tm̄ ꝓueniēs q̄ etiā ifra iſtud tp̄s ſe exerceāt ad ieiunādū plus ⁊ minꝰ ſm poſſibilitatē ⁊ etatē Noviciꝰ q̄ ⁊ iunioꝛes in religiōibus iuxta diſcretionē p̄latoꝝ ſuoꝝ in hmōi ſe debēt gerere. Vir. ⁊ Job. an. i nouel. ſup. c. ꝓfiliū. ex de obſer. ieiu. ponit diuerſas opiniones de etate. qua q̄s obligaꝫ ⁊ dicit aliquos dicere q̄ maſculis i xiij. anno femina in. xij. Alij maſculū in. xx. feminā in. xvj. Alij aliter. ⁊ in nulla ſe firmat. Allegat autē Hiero. arguētem eos qui in teneris annis poſitos onerāt ieiunijs. Dictum. b. Tho. de etate cōmunius tenet.

§. V. De redemptione vel

diſpēſatione ieiunioꝝ. Nota q̄ dicit idē Job. an. in nouel. Ieiunia eccl̄ie nō poſſe redimi niſi ex magna neceſſitate. ſed ieiunia volūtaria poſſe aucte ſupioꝛis ex cauſa vtilitatis maioꝛis. Et declarat eſſe ieiunia volūtaria: ieiunia ex voto vel ex iniūctione pnie. Quidā faciūt hāc diſtinctionē circa materiaꝫ hanc ⁊ bñ. Ille q̄ est obligat⁹ ieiunio ex voto vel ex generali inſtitutione eccl̄ie ſi nulla adeſt neceſſitas vel vtilitas vrget: nō pōt redimere tale ieiuniū. Si aūt adeſt neceſſitas aliq̄. tūc ſi est neceſſitas q̄ tollat oēm poſſibilitatē ad ieiuniū: talis abſq̄ aliq̄ diſpēſatione vl̄ redēptione dimittere pōt. Sed ſi ſit talis neceſſitas q̄ nō tollat ex toto poſſibilitatē ꝫ inducat magnā difficultatē: puta q̄ talis p ieiuniū caderet in capitis debilitatez vel coꝛporis: ita q̄ nō poſſet nec in oꝛone nec in alijs bonis ſe exercere. Jn hmōi aūt caſu pōt redimere ieiuniū debitū pecunia elemoſynali: aucte tm̄ ſupioꝛis. Sic⁹ ſi adeſt aliq̄ publica vtilitas quā aliq̄s ieiunādo implere nō poſſet: ſicut est aliq̄ bona p̄dicatio ⁊ neceſſaria: ⁊ diſcurſus ꝓpter eā: vel diſcurſus alius ꝓpter neceſſitatē vel vtilitatē eccl̄ie: ⁊ hmōi: cū quib⁹ nō poſſet ieiunare: tūc etiā habet locū diſpenſatio vel redēptio in ieiunio: autoꝛitate tm̄ ſuperioꝛis ⁊ maxime dioceſani. Richb. in. iiij. dic q̄ ſi neceſſitas imineat ſtatim pegrinādi: vl̄ multū laboꝛadi vl̄ ꝓpter ꝓſeruationē vite coꝛpalis vel ꝓpter aliqđ neceſſariū ad vitā ſpūalē cū q̄b⁹ laboꝛib⁹ nō pōt ieiunare: nō obligaꝫ talis ad ieiuniū: qꝛ non videt fuiſſe intētio eccl̄ie ſtatuētis ieiunia p b̄ impedire alias magis pias ⁊ neceſſarias cauſas. Vñ videt recurrendū ad ſupioꝛis diſpēſationē niſi forte vbi non est cōſuetū: qꝛ ex hocipo q̄ p̄lati diſſimulāt: videnꝫ annuere. Dicit etiā q̄ peregrinatio ad loca ſcta ex deuotione q̄ diſferri nō poſſet est iuſta cauſa dimittendi ieiuniū ſi cum laboꝛe itineris ieiunare non poteſt.

*Publica vtilitate pōt redimi ieiunium.

§. VI. Sed de excuſatis a

ieiunio. Nota q̄ excuſanꝫ a pct̄o quedā p̄ſone nō obſeruā tes p̄dicta ieiunia. Et ꝓmo itinerātes aut multū laboꝛantes q̄bus iminet neceſſitas tūc pegrinādi ⁊ magnas dietas faciendi. vel etiā multū laboꝛādi ſi viuere volūt vel ſuam familiā ſuſtētare vel nō incurrere notabile detrimētū ſui ſtatus: ⁊ cū laboꝛe vel itinere nō poſſunt ieiuniū obſeruare excuſanꝫ: alꝫ ſi poſſunt vtrūq̄ facere cōmode tenētur ieiunare. Et ſimilr̄ ſi p̄nt differre iter aut ſubtrahere vl̄ diminuere laboꝛē: ita vt poſſint ieiunare ⁊ ex hoc nō incurrāt detrimētū ſui ſtatus: tenenꝫ ad ieiuniū. De b̄ habes. ij. ij. q. clvij. Si aūt nō ē neceſſaria pegrinatio. tūc ſm ꝑe. de pa. peccat aggrediēdo pegrinationē indiſcrete. ſ. tpe q̄ ieiunare debet: nec ꝓpter iter pōt. Si tm̄ indiſcrete aggreſſa est pegrinatio: nō cōpatiens ieiuniū nec pplexus ē licet frangere: ſicut ꝓpter culpā q̄uis fit infirm⁹ durante infirmitate nō teneꝫ. Scdo ſeruitoꝛes nobiliū ſi ex cauſa preueniūt hoꝛā comedēdi vel etiā ſi plibant modicū ante horam vel q̄ſi ꝓpter cōtinuationē tpis totū poſſit computari vna mēſa. Qui etiā p̄guſtant cibos dñoꝝ ad faciēdā credētiā quo caſu etiā liceret p̄guſtare carnes ſi tali die dñs licite comedat. vel etiā ſi ſurgit de mēſa vt poſſet enꝛeniū alicui: vel etiā ſi ſeruiūt vel legunt in mēſa religioſoꝝ cū licētia ſupioꝛis. Guil. Tertio curſoꝛes q̄rū vſus neceſſarius est dñis vel ciuitatib⁹ ſi nō p̄nt cū ieiunio iter agere: excuſanꝫ ſec⁹ cū modicū vadūt vel q̄eſcūt niſi idigerēt ex laboꝛe p̄cedēte vel etiā in ꝓmo debētes magnuꝫ iter facere: opz q̄ reficianꝫ. Guil. Idē ſm ꝑe. de pak. videnꝫ excuſari. nō ſolū ſi ſine tali officio nō p̄nt viuere: qꝛ tūc pauꝑas excuſaret: ſed etiā ſi aliter poſſent viuere ſed nō eque bene: qꝛ aliud ē de illis q̄ ad certū diē ſe locāt qꝛ nō debēt ſe locare niſi poſſint tūc ieiunare ſi habēt alꝫ vñ viuāt. Aliud est

*Itinerātes.

*Seruitores mensarum.

*Curſores.

de alio q̃ locat se ad totū annū ⁊ ad totale seruitiū: q̃ si ex
ciperet ꝙ nūq̃ dieb⁹ ieiunij itineraret nō inueniret q̃ eum
Mendi cātes. reciper. Quarto pauperes ⁊ mēdicātes q̃ non p̃nt tantū
habere ad vnā refectionē ꝙ sufficiat eis excusant: secus si
haberēt ad sufficiētiā: nisi ex p̃cedēti inedia nō possent fer
re ieiuniū. Tho. ij. ij. q. clvij. Et videt etiā posse compe
Pregnā tes. hendi illos qui non habent eis preparantes necessaria ie
iunio: ⁊ ipi huic nō p̃nt vacare. Quinto p̃gnantes ⁊ la
ctātes si debilitas impedit eas vel si ex hoc timeꝫ de peri
culo earū: aut abortu vel defect⁹ alimēti pueri: excusantur
Infirmi a ieiunio. imo deberēt dimittere ieiuniū. Guil. Sexto in
firmi ⁊ debiles: sed pro qua infirmitate: vel quanta debi
litate excusentur arbitrio boni viri statur. Et si q̃dē fuerit
manifesta cā necessitaꝫ vel euidēs q̃is infirmitas nō est
necessariū petere dispēsationē. sm Guil. Et p̃sertim ꝑsue
tudine fic se habēte sm Tho. Si aūt sit dubiū vtruꝫ sit cā
necessaria petēda est ab ep̃o loci si cōmode haberi pōt co
pia ei⁹ dispēsatio. vl̃ a ꝓpio sacerdote si tū haberi nō pōt
eps: nō tū q̃rat cecū ꝓ ꝑsilio in hmōi. Itē de cōsilio rōna
bili medici infirmus soluēs ieiuniū vel comedēs carnes
diebus ꝓhibitis non peccat: sed peccaret medicus si sine
Senes. cā rōnabili vel saltē dubia talia mādat vl̃ ordinat ifirmis
ar. xxiij. q. j. q̃d culpaꝫ. Septimo senes si sunt multū debi
les eo mō p̃nt excusari sicut dictū est de infirmis. rōne au
tē senectutis tm̄ nō excusanꝫ si sunt fortes ad sufferendum
ieiuniū: nec est determinata etas ab aliquo vsq̃ ad q̃s an
Uxores. nos q̃s teneaꝫ ad ieiuniū. Octauo de vxoribꝰ dicit Inno.
ꝙ q̃is debeāt dimittere ieiunia que h̃nt ex voto ꝓhiben
tib⁹ viris. xxxiij. q. v. Manifestū. nō tm̄ ieiunia ecclie. Sz
forte ꝓpter scādalū vitādū pōt sacerdos dispēsare cum ta
li. di. l. vt cōstituerek. idē Host. ſz Pe. de pak. in. iiij. dicit ꝙ
ꝑ videt esse scādalū pharisęoꝝ. ⁊ p ꝓsequēs ꝓtenēdū si nō
vult vir vxorē ieiunare: nisi forte ꝓbabilr timeret infirmi
tas vl̃ debilitas. De fructib⁹ multi ieiunij ⁊ rōnib⁹ ieiunij
q̃dragesimalis. habes in. iiij. parte ti. iiij. f. 4

§. VII. De ieiunio inquit

Jeiuniū assumit ꝓpter tria. ps. xxxiij. Humiliabā in ieiunio animā meā. Jeiuniuꝫ assu
mit ad tria sm Tho. ij. ij. q. clvij. ar. ſ. Primo ad carnis
ꝓcupiscētie repssionē. Un̄ apls. ij. Cor. vj. ait. In ieiunijs
i castitate exhibeam⁹ nosmetipos. ꝑmittit ieiuniū castita
ti q: p ieiuniū castitas ꝓseruat. vt em̄ Hier. di. post Tere.
in eunucho. Sine cerere ⁊ baccho friget ven⁹. i. p abstinē
tiā cibi ⁊ pot⁹ friget luxuria. ⁊ sm b exponit iste vsus. In
ieiunio humiliabā. i. mortificabā: aiam meā. i. sensualitatē a
ꝓcupiscētijs. Scō assumit ieiuniū ad mētis eleuationē
in diuina: q: hō ieiun⁹ est magis liber a fumositatib⁹ cere
bri. vn̄ magis aptus ad intelligēdū. Un̄ Aug. in ser. Jeiu
niū mētē eleuat. ⁊ in signū hui⁹ de Daniel. legit ꝙ post ie
iuniū triū hebdomadarū accepit eleuationē mētis a deo
ad diuina mysteria ꝓtēpläda. Daniel. x. Et q: humiliatio est
maxie necessaria ad eleuationē mentis ad diuina: ⁊ ieiuniū
humiliat cor⁹ ⁊ aiam. iō bn̄ dr. Humiliabā in ieiunio. Ter
tio ieiuniū valet ad culparū satisfactionē. Dum sc̃z affligi
mus cor⁹ recōpensam⁹ deo de iniurijs quas fecimus ni
mis cor⁹ delectādo ꝓtra mādata eius. propterea dicit
dns Joel. ij. Cōuertimini ad me in toto corde vestro: in
ieiunio: fletu ⁊ planctu. Et Aug. dicit ꝙ ieiuniū facit cor
cōtritū ⁊ humiliatū. Humiliabā ḡ in ieiunio: fletu ⁊ plan
ctu. ſ. satisfaciēdo. Qui em̄ satisfacit humiliat se ei cui satisfa
cit cōtra quē supbierat iniuriando. Et q: ieiuniū ad predi
cta tria ordinaꝫ. ideo illis tpibus fuerunt spāliter ab eccle
sia instituta ieiunia in q̃bus oportet hoies magis purga
ri a pctis ⁊ eleuari ad diuina per deuotionē: ⁊ magis libe
ros esse a voluptatib⁹ ad q̃s magis iclinanꝫ tpe veris sup
abūdātib⁹ humorib⁹. Hec autez sunt tpa paschę seu dnice
resurrectiōis in cui⁹ vigilia celebraꝫ baptism⁹ per quē ab
luimur a pctis: ⁊ in cui⁹ die generaliter sumi debet ab oi
bus sacrosctā cōmunio, ⁊ xps p resurrectionē eternitatez
inchoauit: ⁊ ideo p̃cedit ieiuniuꝫ quadragesimale p q̃s
anima purgata a pctis libera a cōcupiscētijs magis apta
fit ad diuina eleuari: ⁊ hac rōne etiā sunt instituta ieiunia
in vigilijs in p̃cipuis festiuitatib⁹ ⁊ solennitatib⁹ vt ma
gis possit ad spūalia eleuari. Et in q̃tuor tpibus anni p
ꝓcuratione gr̃e: p ordinādis in vtilitatē ppli xpiani. Sz Defect⁹
notādū ꝙ triplr pōt cōmitti defect⁹ circa ista ieiunia instī circa ieiu
tuta per quē defectū hō nō humiliat aiam suā i ieiunio q: nium.
nō sacit volūtatē dei: sed suā. ⁊ ideo nō est deo gratū. Un̄
cū q̃dā ieiunātes ꝙuererētur quare deus nō acceptabat
eoꝝ ieiuniū dicētes. Quare ieiunauim⁹ ⁊ nō aspexisti. hūi
liauim⁹ aias nr̃as ⁊ nescisti. Rndit eis de⁹ p Esa. lviij. Ec
ce in die ieiunij vestri inuenit volūtas vestra. q. d. non ve
vos humiliastis: non sm volūtatem meā: sed vestrā ieiu
nastis: ⁊ ideo nō exaudiui vos.

¶ Et primo ex mētali indispositione.

¶ Scō ex cibatiōis plurificatione.

¶ Tertio ex hore notabili anticipatione.

§. VIII. Quantū ad primū

vt ieiuniū corpale sit deo gratū oportet ꝙ tollaꝫ indispo
sitio mētis. Un̄ dicit dns Joel. j. Sctificate ieiuniū. faci
te modo debito vt sit sanctū. i. mihi dedicatū. Et hoc

¶ Excludēdo vanū respectū.

¶ Exhibendo liberū affectum.

¶ Addendo pium effectum.

Primo q̃dē debet tolli de mēte ois intētio vana que pōt
esse q̃ntuplex sm illū vsum. Abstinet eger: egēs: cupidus: Jeiuniū
gula: symia: virtus. Jeiunat em̄ aliquis q: sentit se grauā corpora
tum cibo ⁊ si comederet sibi noceret: sicut pma die q̃dra le non dz
gesime. Alius ieiunat q: nō hz ad comedēdū si hz patiētiā fieri va
aliq̃d est. Ali⁹ ieiunat ꝓpter auariciā q: nō vult tātū expē ria intē
dere bis comedēdo: vel q: hz lucra pre manib⁹ in apothe tione.
ca q̃ nō vult amittere. vn̄ vsq̃ sero manebit ieiun⁹. Alius
ieiunat ꝓpter gulā q: forte iturus est ad aliquod cōuiuiū
⁊ ideo vt famelicus accedat ⁊ melius comedat illa die vl̃
p̃cedenti ieiunat. Alius ieiunat propter ypocrisim vt sy
mia que effigiat actus hūanos. ⁊ tn̄ homo non est ita. sc̃z
hypocrita ieiunat vt teneaꝫ bon⁹ q̃ tn̄ nō est bonus. Qui
cūq̃ istoꝝ ieiunat als nō ieiunaturus nō seruat p̃ceptū ec
clesie. Cū ieiunaretis inquit dns istis zach. vij. nūq̃d ieiu
niū ieiunastis mihi. q. d. nō sed vobis. Sed vos cū ieiunaꝫ Dz hec li
dicit xps Matth. vj. nolite fieri sicut hypocrite tristes: ſz berū affe
puro respectu ⁊ intētione ꝓpter deum ⁊ ad obediendū ec ctum.
clesie ieiunate. Scō oportet hāc affectū liberū a pecca
to cōmisso ⁊ cōmittēdo. Nihil em̄ ꝓdest ieiunare ⁊ alia re Dz hec li
ligionis. i. xpianitatis opa facere nisi mens ab iniquitate berū affe
coerceaꝫ. inquit Pius papa de pe. di. iij. nihil ꝓdest. ſ. ad ctum.
vitā eternā. Qui em̄ facit ieiuniū q̃cūq̃ in mortali nōva
let sibi ad meritū nec ad satisfactionē valet tn̄ sibi ad satis
faciēdū p̃cepto ecclesie sm Alber. in. iiij. vt nō peccet mor
taliter seruādo ieiuniū q̃ incurreret si nō seruaret. Et iō
quātūcūq̃ peccator dimittere nō debet. Melius tn̄ ⁊ uti
lius si p confessionē vel saltē ꝓtritionē liberaret affectū suū
a seruitute peccati. Matth. vj. Tu autē cuz ieiunas unge
caput tuū: ⁊ faciē tuā laua. i. sciētiā sc̃z a peccaꝫ. Et Esa.
lviij. c. dicit dns. b ē ieiuniū q̃ elegi: dissolue colligatiōes
ipietatis. idest malas societates cū quibus ligatus es in
officijs vel contractibus vel maleficijs. Solue fasciculos
deprimentes te. idest obligationes restitutionum: ⁊ eos
qui confracti sunt liberos dimitte sc̃z qui solvere nō pos
sunt nō in carcere teneas ⁊ omne onus disrūpe sc̃z peccati
per cōtritionē. Tertio oportet adhibere pium effectuz p
orationem quoad deum. Bona est em̄ oratio cuz ieiunio Dz h
dicit Tobias. xij. Magis em̄ debet tali tēpore instare ora piū ef
tioni. Et vt magis oratio sit deuota. egrediatur sponsus ctum.
de cubili suo ⁊ sponsa de thalamo suo. dicit dns Joelis
ij. sc̃z ad orandum abstinendo se ab actu cōiugali nō tn̄ ni
si de cōmuni ꝓsensu ⁊ cōtinentia vtriusq̃. Ad hoc hortaꝫ

doctores nō ꝓcipiūt. vt. xxvij. q. iij. quotiens cū ꝙ. Debet adhiberi pius affectus ad ꝓmū dando ei elemosynā qō ēad dñ esse: seu ad ꝓfectionē nō ad necessitatē ieiunij: ſm Alber. Vñ dñs Esa. lviij. Hoc est ieiunū qō elegi. frange esurienti panē tuū ⁊ egenos ⁊c. Debet adhiberi pius effectus quoad seipm vt cū discretione sumat cibū vitādo supfluitatē ciboꝝ ⁊ necessitatē sumēdo. Vñ Hiero. Sint tibi ieiunia pura q̄tidiana ⁊ moderata. Quotidie pande requotidie esurire. de ꝓse. di. v. Sint tibi.

§. IX. Secūdo vitiatur ieiunū cū comedit plurib⁹ vicibus q̄ vna.

Pro cui⁹ declaratione dicit btūs Tho. ij. ij. q. clvij. ar. vj. q̄ ieiunū ē ab ecclia institutū ad cōcupiscētiā refrenandū. ita tñ q̄ natura nō soluat seu destruat. ad hoc aūt sufficere videtur vna comestio ꝓ quā homo ⁊ nature satisfacit. ⁊ tñ cōcupiscētie aliquid detrahit diminuēdo comestionū vices. Et ideo ecclesie moderatione statutū est vt semel in die a ieiunātib⁹ comedat. Si q̄s q̄ comedat pluries in die frangit ieiunū

ecolla one in o.

Vñ nota de collatiōe q̄ fit de sero. dicit. b. Tho. vbi. s. q̄ electuaria etsi aliquo modo nutriant: nō tñ assumunt ad nutriendū: sed ad iuuandū digestionē vnde non soluūt ieiunū: sicut nec aliarū medicinarū assumptio. nisi forte aliquis in fraudē electuaria in magna quantitate assumat ꝓ modum cibi. Pe. de pal. in. iiij. di. xv. sic dicit. Bina comestio frangit ieiunū eoꝝ scz q̄ cōiter solēt sumi in cibū. vbi etiā fructus cerasa: pira: ⁊ nuces cōputant: qz in loco refectionis assumunt. vt in prandio ⁊ cena. ⁊ herbe etiam: qz sancti ꝓes herbis vescebant. Excipit cuz causa medicine sumunt. tūc em nō soluūt ieiunū ecclesie: sed nature. Electuaria ⁊ oia alia hmōi q̄ cōsueuerūt sicut spes sumi post prandiū ad iuuādū digestionē. etiā si ex talibus confecta sint q̄ per se in cibū sumi ꝙsueuerūt. dūmodo sint alterata sicut per decoctionē vel confectionē que non in cibuz sed in cibi adiutoriū cōiter ab vtētibus assumunt vt in dactilis nucibus ꝓfectis ⁊ pignolata similiter nō soluunt ieiunium. Hec ille. Ob aūt dicit Pe. nō soluere ieiunū fructꝰ cū sumunt cā medicine videt intelligendū cū sumunt ne vinū sine aliquo sumptū diluat stomachum. ⁊ sic noceat. Unde cū cōis vsus xpianoꝝ sit facere collationē de sero ⁊ aliq̄d parū sumere cū potu sine alia ꝓsideratiōe: quis nō intēdat sumere ꝓ modū medicine: ne scz vinū noceat: sz in nitank ꝙsuetudini: q̄ ea rōne videt introducta. pie ē interpretādū factū eoꝝ ⁊ excusandū. ⁊ hoc nisi sumerent in notabili quātitate: vel de pluribus generibus fructuū vel studiose ad nutriendū. Et qz panis est principalis cibus ordinatus ad nutriendū: minꝰ ꝓgruū videt panē sumere. Sumere autē buccelia panis frangit ieiunū. Potus autez ſm Tho. vbi. s. qz magis assumit ad alterationē corporis ⁊ ad digestionē ciboꝝ q̄ ad nutrimentū: licz aliq̄ modo nutriat ideo licet pluries ieiunātib⁹ bibere infra vnaz diē posset tñ ita imoderate sumere q̄ peccaret ⁊ pderet meritū ieiunij. Pe. de pal. idē dicit scz q̄ potꝰ nō soluit ieiunū siue post prandiū sumat siue ante. Sumere autē sine magna cā malū est etsi nō frangat ieiunū: nisi in fraudē hoc faceret ad subueniēdū scz fami biberet. Alb. ⁊ Pe. dic em Pe. de pal. in. iiij. q̄ si q̄s nō ꝓpter famē vel voluptatē: sz timore ne deficeret prie anticipate diei ieiunij ficus vel porrectā vl aliq̄d hmōi ꝓlibaret ante horā cōestiōis q̄si p modū medicie nō frāgeret ieiunū. Ꝫ tñ nō pdicādū ē. Ricb. aūt in. iiij. di. xv. circa Ꝫ sic dicit. Quāuis aliq̄ dicant q̄ biberevinū vel ceruisiā in mane ⁊ comedere electuaria de sero delectatiōis cā frāgat ieiuniuz: credo tñ ꝛiū q: q̄uis illa aliquo modo nutriāt. in hoc tñ non est ꝑncipaliꝛ vsus eoꝝ alis etiā frāgeret ieiunū bibere de sero vinū vel ceruisiā in collatiōe: qz hz aliq̄d de nutrimēto. Si tñ hō i mane ceruisiā vel vinū biberet nō ad extinguendū sitim sz famē ⁊ in sero accipet magnā electuariom quātitatem ad subueniēdū fami talis faceret fraudē statuto. ⁊ ꝓ ꝑns frangeret ieiunū. de re. iur. certum. li. vj. Credo tñ de bono ⁊ equo cauendū esse a potu vini vel ceruisie ⁊ filiꝰ magis in mane q̄ in sero: qz potus sumptꝰ post prādiū ⁊ siti subuenit ⁊ digestionē adiuuat inquātū ꝓ potū facilit⁹ ⁊ conuenienti⁹ defertur cibus ad fingula membra. sumptus aūt ieiuno stomacho vt plurimū nocet. Hec ille. Itē diebus ieiuniorum ꝓ qualibet vice q̄ comedit vltra vnā vicez peccat mortaliꝛ ſm Jo. neapol. in quodlib. qz reducit istud ꝓceptū ad negatiua. sed Durā. dicit in. iiij. hoc esse tñ vnuz pctm̄ mortale: qz fractio vni⁹ ꝓcepti ꝓ vna die. sed tanto grauiꝰ quāto plurib⁹ vicibus comedit illa die. ⁊ istud cōmunius tenet. ⁊ hoc nisi nouo ꝓtemptu pluries comederet: qz tunc verū esset dictū Jo. sed si q̄s excusatus a ieiunio vel ꝓpter defectū etatis vel ꝓpter laborē vel aliā cām rōnabilē. potest tñ vti cibis q̄dragesimalibus ⁊ ex voluptate vel incuria vtit lacticiniis ouis vel carne mortaliter peccat qz cōtra ꝓceptū facit ecclesie que ordinauit tali die vti quadragesimalibus cibis. vt di. iiij. c. Denicq.

Hora cōgrua cōedēdi.

§. X. Tertio vitiat ieiunium ex hore nimia anticipatiōe.

Circa q̄ Pe. de pal. i. iiij. di. xv. dicit sic. Jeiunū frangit notabili hore ātcipatiōe fine cā scz rōnabili. Dico aūt horā nonā congruā omi tpetiā in quadragesima. nec opz expectare tūc vesperā diei ſm officiū vt scz anteq̄ celebret vespertinū officiū nō cōedat. de conse. dist. j. solēt. Et tardiꝰ debet comedi in quadragesima q̄ in alijs ieiunijs. ⁊ sic in quadragesima post officiū vesperarū ante horaz vesptinā licet edere. Ex quo cōstat q̄ nona trāsit sicut in alijs ieiunijs post officiuz nocue: licet ante horā nonā: dum tñ ꝓtet horam sexte trāsisse. potest tñ in hoc dispēsare circa horā: vel ꝓpter debilitatez vel ꝓpter lectionē: vel ꝓpter iter: vel ꝓpter alias pias causas: vel ꝓpter hospites. Hec ille. Sed btūs Tho. ij. ij. q. clvij. ar. vij. assignās rōnem quare hora nona est cōueniens hora comedēdi ꝓ ieiunio sic dicit. Jeiunū ordinatur ad deietionē culpe ⁊ repssionem carnis. ita tñ q̄ per hoc natura nō multū grauetur. Est autē debita ⁊ cōis consuetudo horibus comedendi circa horā sextā. Et rō est: qz iam videt esse cōpleta digestio nocturno tpe naturali calore interius reuocato ꝓpter frigus noctis circunstans diffusio hūoris p membra coopante ad hoc calore diei vsq̄ ad summuz solis ascensum. tum etiā qz tunc precipue natura corporis hūani indiget iuuari contra exteriorē aeris calorez ne humores interius adurant. Et ideo vt ieiunās aliquā afflictionē sentiat ꝓ culpe satisfactione ꝙueniens hora tatur comedēdi ieiunātib⁹ circa nonaz cōmuniter. Etiaz ista hora cōgruit mysterio passionis xpi que passio cōpleta fuit hora nona quādo inclinato capite tradidit spirituz Jeiunātes em dum suā carnē affligunt passioni xpi ꝙformant. nō tamē requirit hora determinata ſm subtilem examinationē: sed ſm grossam estimationē. sufficit em q̄ fit circa hanc horā. Hec ille. Tardare aūt post nonā quacūq̄ hora nō vitiat ieiunū nisi fiat ex superstitione. Ob autem in veteri testamēto ieiunarēt vsq̄ ad vesperam. i. sero congruebat talis hora illi statui q̄ assimilat nocti. Status autē noui testamēti assimilat diei. ⁊ ideo sufficit hora nona. Ad qō facit qō ō: de conse. di. j. solent. videlz q̄ in quadragesima nullatenus credendi sunt ieiunare q̄ ante mandu cauerūt q̄ vespertinū celebret officiuz. Ex quo cap. videt q̄ nō fit bñ factū eos q̄ tenent ad officiū diuinū comedere in quadragesima ꝓ ieiunio nō dictis vesperis. sicut etiā in alijs ieiunijs ecclesie extra quadragesimā non dicta nona. cum etiam fit circa hoc cōmunis cōsuetudo que est optima legum interpres: ⁊ legem facit.

¶ De ebrietate. Capm. iij.

Ebrietas ē species gule. Diuidit enim gula in comestationes ⁊ ebrietates sicut genus in species ſm Thomā. ij. ij. q.

cl.arti.ſ.de quibus apl's Ro.xiij. Non in comeſtationibus
z ebrietatibus. Sed ſciẽdũ ꝙ triplex eſt ebrietas.

¶ Prima eſt ex vino diuinali.

¶ Scõa ex vino criminali.

Ebrietas diuini amoris. ¶ Tertia ex vino materiali.

Prima eſt ex feruore diuini amoris cuz ꝙs ita eo repleꝛ ꝙ alienat⁹ fit ab actiõib⁹ mũdi. Tale em̃ vinũ diuini amoris letificat cor hois: z facit hoiem audacẽ z ſecurũ in oĩbus periculis z loquẽtẽ abũdanter de diuinis q̃ carnales nõ intelligũt. Unde turbe iudeoꝝ audiẽtes apl'os qñ inebriati ſunt ſpũſctõ ꝙ loquebantur magnalia dei varijs linguis: dicebãt eos ebrios: ſed Petr⁹ apl's ſurgẽs ad predicandũ oſtẽdit eos ebrios ex vino diuinalis amoris non materiali ꝑm ꝓpham Johel. Ad hanc ebriationẽ inuitãtur fideles Cant.v. vbi dr. Comedite amici bibite z inebriamini charissimi. Hoc vino amoris immẽſi ad nos fuit xp̃s inebriat⁹ cuz crucẽ aſcẽdit. vñ dñs latinus in ſequẽtia An te fecit ſic amor ebriũ vt nec crucẽ putes opprobrium amoris gr̃a. In huius figurã Noe inebriatus vino vinee ſue iacebat denudat⁹ z irriſus a filio. Sic z xp̃s ebri⁹ amore ſalutis vinee ppli ſui in cruce denudat⁹ mãſit irriſus a iudeoꝝ ppło. vt exponit Aug. de cui. dei. p̃s. Inebriabũtur abvbertate dom⁹ tue. ſcz ſctẽ dom⁹ ecclie triũphantis

Ebrietas voluptatis. vel etiã militãtis. Scõa ebrietas eſt ex amore mundi et voluptatibus ſeculi. Tale vinũ facit hoies dormire in inq̃tatibus: cadere hincinde diuerſis pctis: inſenſibiles eſſe in flagellis diuinis: z de tali vino dr. Prouer.xxiij. Ne itue aris vinũ dũ flaueſcit in vitro: blande em̃ ingredit: ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber. z quaſi regulus venena diffundet. i. noli attendere ad voluptatẽ dũ in corpe fragili vt vitrũ appet pulchra z ſuauis. Nã cũ ꝙs reſpicit z imorat in hmõi cogitationib⁹ intrat in ventrẽ mentis delectabiliter: ſz poſtea ꝓſciaz mordet z veneno pcti aiam replet Expgiſcimini ebrij z nõ a vino. ait ꝓpha Iohel. ſ. ſcz nõ vino materiali: ſz criminali. z Thren.iij. Inebriauit me abſinthio. i. mũdus. Abſinthium eſt amarũ. Et vt dic̃ Boe. ſſe

Ebrietas vini. licitas hui⁹ mũdi multis amaritudinib⁹ reſpſa eſt. Tertia ebrietas eſt ex vino materiali de q̃ apl's. Nolite inebriari vino in q̃ eſt luxuria. Sz ſciẽdũ ꝑm Tho. vbi. s. arti. ſ. ꝙ ebrietas dupl'r accipit. Uno modo ꝓut figit ipm defectuz hois q̃ accidit ex vino multo potato ex quo fit vt nõ ſit cõpos rõnis. Et ꝑm hoc nõ noiat culpã: ſed defectũ penalez ꝓſequẽtẽ ex culpa. Alio mõ põt noiare actum in quo quis incidit in hunc defectũ q̃ actus ſi ſcienter fiat ita ſcz ꝙ aduertat p talẽ potũ poſſe amittere vſuz rõnis vel ꝓbabil'r dubitet. z tñ tract⁹ delectatiõe pot⁹ nimis bibit erit mortale: qõ pleni⁹ declarabit. ſ. in ſequẽ. §. Et ſicut alia vitia habẽt directe ꝛ̃ia ita ꝙ vnũ eſt receſſus a virtutis medio p excessum. aliud p defectũ: ſicut auaricia ꝓdigalitati: puſillanimitas ꝛ̃iat ꝓſumptiõi. z hmõi. ſic ebrietati oppoit vitiũ: ſz inoiatũ ꝑm Tho. Si ꝙs em̃ ſcienter intãtuz a vino abſtineret vt natura multũ ḡuaret nõ eſſet imunis a pctõ vñ apl's. ſ. ad Tim. v. ait. Noli adhuc aquã bibere ꝓpt ſtomachũ tuũ: z frequẽtes infirmitates tuas. Idem videret ſi multũ limpharet ita vt noceret z pcipue qñ ꝺ ageret ꝛ̃ monita vel ꝓfilia ſupioꝝ. dic̃ em̃ pbs in. iij. etꝺ. ꝙ inſenſibilitas q̃ opponit tẽperãtie q: nõ multũ ꝛtingit. ideo tã ipa ꝙ oẽs ſpẽs ei⁹ q̃ opponunt diuerſis ſpẽb⁹ trantie noie carẽt.

§.I. De ebrietate dicitur.

xxxv.di. Añ oia. ꝙ ebrietas fomes eſt z nutrix oĩm vitioꝝ z p̃s. cyſ. de pctõrib⁹ loq̃ns ait. Turbati ſunt z moti ſunt ſicut ebrius. z oĩs ſapiẽtia eoꝝ deuorata eſt. Ubi tria.

¶ Primũ effect⁹ inebriationẽ ꝓſequẽs. ibi. Turbati ſunt z moti ſunt.

¶ Secundum actus immoderationem contines. ibi. Sicut ebrius.

¶ Tertium defectus rationem abſorbens. ibi. Et omnis ſapientia eoꝝ deuorata eſt.

§.II. A ſecũdo inchoãdo

Actus ꝓtines inmoderantiã aſcribit z exp̃mit in ebrio. ibi ſicut ebrius. Ebrius em̃ dr: q̃ſi extra briã. i. regulã. ſ. rõnis z debite moderationis. Dicit em̃. b. Tho. ij. ij. q. cl. ꝙ culpa ebrietatis cõſiſtit in inmoderato vſu z cõcupiſcẽtia vini: qđ cõtingit tripl'r. Uno mõ ꝙ neſciat potũ inmoderatũ eſſe et inebriare potentẽ. z ſic ebrietas põt eſſe ſine pctõ z ſic credit noe fuiſſe inebriatũ. Gen. ix. Ubi Ambr. Prim⁹ Noe vineã plãtauit dedit naturã. ſed ignorauit potentiã. di. xxxv. ſexto die. Nã in prima etate nõ vtebant homines vino nec carnibus. di. ea. ab exordio. Scõo mõ fic ꝙ percipiat q̃s potũ inmoderatũ eſſe nõ tñ eſtimat eũ tãtũ ꝙ iebriare poſſit: z ſic ebrietas põt eſſe cũ pctõ veniali. Qđ autem dicit Augu. ebrietatẽ eſſe pctm̃ mortale ſi ſit aſſidua in libro de purgatorio. z diſt. xxv. §. al's. non ſic eſt intelligenduz ꝑm Tho. quaſi ipa frequẽtatio faciat mortale. ſz quia nõ põt eſſe ꝙ homo aſſidue inebrietur quin ſciens z volẽs ebrietatẽ incurrat: dũ multo magis experit vini fortitudinẽ et ſuã habilitatẽ. Tertio mõ ꝙ aliq̃s bene aduertat potuz eſſe inmoderatũ z ebriare valentẽ: z tñ magis vult ebrietatem incurrere q̃ a potu abſtinere: z talis ꝓprie dr ebrius q: mortalia recipiũt ſpeciẽ nõ ab alijs q̃ per accidens euenĩũt z ꝑter intẽtionẽ: ſed ab eo qđ eſt per ſe intentũ: z ſic ebrietas eſt pctm̃ mortale q: ꝑm hocvolens z ſciens ꝓuat ſe vſu rõnis: que ꝑm virtutez operat z peccata declinat: z ſic peccat mortaliter piculo peccati mortalis ſe exponẽs. Unde Ambr. in lib. de patriarchis. Cauendũ dicim⁹ ebrietatem per quã pctã cauere nõ poſſumus. Nam que ſobrij cauemus p ebrietatẽ ignorãtes cõmittim⁹: neſciunt quid loquunt q̃ vino nimio indulgẽt iacent ſepulti. xv. q. ſ. Sane. Qđ etiã ſit mortale ebrietas ꝓbat p illud qđ hr̃ diſt. xxxv. eps. vbi dr. ꝙ clericus ebrietati deſeruiẽs aut deſinat aut cõione ꝓiuet. filr z laic⁹. ſz talis pena nõ imponit niſi p'mortali. Jtẽ q̃uis ſit licitũ infirmo vel debili vti multo cibo vel potu vltra ꝓſuetũ ad ꝓuocãdũ vomitũ ꝑm conſiliũ medicine q̃ tamẽ nõ reputãdus ſuperfluus: non requiritur ꝙ fit potus inebriãs ad ꝓuocãdũ vomitũ quia etiam potus aque tepide vomitũ prouocat. Uñ nõ excuſaretur p̃ hoc q̃s ab ebrietate ꝑm Tho. q̃uis faceret cauſa medicine. z p̃ ꝓſequẽs peccaret mortaliter ſumẽs. niſi crederet ex illo potu nõ poſſe inebriari. Et ſimiliter medicus vel alij qui hoc ſibi ſcienter conſuleret vel ꝓpinaret hoc eſtimãs Jtẽ ſi q̃s daret alicui ad bibẽdũ multum ad inebriandum eũ: vel eſtimãs ꝙ ex nimio potu quẽ q̃s ſumit inebrietur. z ꝙ ſi auiſaret nõ faceret. vel apte impedire poſſet: ſed ex leuitate vt inde ſolaciũ ſumat ꝓmittit inebriari. vel etiam ponit ſtudioſe ſal in vino vel aliud inebriare valẽs occulte peccat mortaliter. ex de iniu. z dã. da. Si culpa. Taberarij etiam ſi perpendunt aliquos ex nimio vino ſumpto inebriari qđ expti ſunt pluries: vt in ebrioſis z nõ curant ꝓpter auariciã grauiter peccant.

Culpa ebrietatis cõſiſtit.

Ebrietas mortalis

§.III. Quantuz ad primũ

ſcz effectus ſequẽs inebriationẽ eſt multiplex. Unde dr: in p̃s. notato ibi. Turbati ſunt z moti ſunt. Sequit em̃ turbatio z tumultuatio z iniurie z detractiones contumelie manifeſtatio ſecretoꝝ libidinis executio. z alia. Uñ Prouerb. xx. Luxuriosa res e vinũ. i. cauſans luxuriã. z tumultuoſa ebrietas. i. generãs tumultuz. Idiero. Uenter mero eſtuans de facili deſpumat in libidinem. Et Chryſ. dicit. ꝙ nil eſt ita demoni amicũ ſicut ebrietas z laſciuia que e mater oĩm vitioꝝ. Ambr. q̃s in ſermõe ponit mala q̃ ſequũtur ex ebrietate dicẽs. Vinũ itaq̃ nec pepcit ſuo autori. i. Noe ſz ebrietas illi⁹ nobis ſuadet ſobrietatẽ. z paulo poſt Manebat anteq̃ vinũ inueniret in oĩbus incõcuſſa libertas: nemo ſciebat a cõſorte nature ſue obſequia ſeruitutis exigere. nõ eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas nõ fuiſſet. Ob repĩerat q̃dẽ iã fraterne plãtiõis inuidia. manebat adhuc

paterne pietatis reuerētia. Lesa est pietas dū videt ebrie tas. Non illis itaq; solis nocent vina quos tentant: sz t illis ampli⁹ quorū oculis temulēta ebrioz mēbra nudant. Et. j. legim⁹ q; p̄em loth inebriauerūt filie in mōte. Fuit itaq; ebrietas origo icestus pessime regeneratricis part⁹ deterior. hec ille. di. xxxv. sexto die. Multe q; rixe t discor die t homicidia sequūtur ex ebrietate vt experientia docet.

§. IIII. Vltio notatur de

fectus tollens vsum rōnis: q; ois sapientia eoz deuorata est. vñ Prouer. xx. dr. Qui miscet his. s. vino t ebrietati nō erit sapiens. t Osee. iiij. dr. Fornicatio t ebrietas auferūt cor. t q; pctm̄ cōmittitur p vsum liberi arbitrij qui est facultas rōnis t voluntatis: ex quo in ebrio rō sopita est vi dek q ea mala que facit ebrius: vt homicidia cōtumelie: t hmōi nō iputari sibi debeāt ad culpā. Jn oriuz esse videk qō pbs ait in. iij. Ethi. scz q ebriosus merek duplices maledictiones. Ad hoc dicit be. Tho. vbi. s. arti. iiij. q in ebrie tate sunt duo attendēda scz defectus consequēs: t actus precedens. Ex parte quidem defectus cōsequētis in quo ligak vsus rōnis: ebrietas hz excusare pctm̄ inquātū causat voluntariū per ignorantiā. Sed ex parte actus p̄cedētis videk eē distinguēdū. videlz q; si ex actu illo precedēte subsecuta est postea ebrietas sine pctō: tūc pctm̄ sequēs totaliter excusak a culpa. Si aūt actus p̄cedens fuit culpabilis: sic nō totaliter qs excusak a pctō scz sequēti: q; s. reddik voluntariū ex voluntate p̄cedentis actus inquātū scz aliqs dans operā rei illicite incidit in sequēs pctm̄. Diminuik aūt pctm̄ sequēs sicut t diminuik rō voluntarij. Vñ Aug. contra Faustū ait. Inebriauerūt Loth filie ei⁹ t se nescienti miscuerunt. Quapropter culpādus est quidē non tātū quātū ille icestus sz quātū ebrietas illa meruerit. xv. q. s. Inebriauerūt. vbi dicit glo. q natura non patik q aliqs nesciēs coeat. sz di. Loth fuisse nesciens q; nesciuit eas fuisse filias suas: sz estimauit vxorē capite alienato. Dicit tn idē Tho. q forte ebrietas loth fuit sine pctō: t tūc etiaz cōmixtio cū filiab⁹ fuisset sine pctō: ipse tn̄ filie loth nō excusantur a pctō: q̄uis fecerint imaginantes q totus mūdus defecisset sicut sodoma: vt vel sic humanū gen⁹ seruarek: q; nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona: nec vnq̄ fuit dispensatū iter patrē t filiā. Dō aūt dicit pbs ebriū mereri duplicē maledictionē: hoc dicit ꝓpter duplex pctm̄ scz ebrietatis et culpe sequētis ex ebrietate: nō ex eo q pctm̄ aggrauek ex ebrietate cōmissuz magis q̄ si ex certa sciētia vel loquik fm legē cuiusdā pictaci. qui vt dr. ij. Polit. statuit q ebrij si peccarēt plus punirent q̄ sobrij t b q; pluries iniuriank. Et in hoc vt dicit Arist. videk respexisse ad cōmunē vtilitatē vt scz cohiberent iniurie: magis q̄ ad venā q̄ dz hr̄i de ebrijs p eo q non sunt cōpotes sui. Ad qō facit qō ait Amb. in lib. de p̄riarchis. Si qui p vinū ebrij deliquerit apud sapientes iudices venia q̄dē facta donank sed leuitatis dānank auctores. xv. q. s. sane. vbi glo. s. minori pena q̄ si ex certa scia fecissent. dānātur. i. redarguūtur etiā eos q nimis fuerunt faciles ad inebriandum.

¶ De filiabus gule q̄ sunt q̄nq̄. Lap̄m. iiij.

Est aūt gula vitium

capitale quinq̄ filias generans fm Grego. in xxxj. moral. scz.

¶ Hebetudinem.
¶ Ineptam leticiam.
¶ Multiloquium.
¶ Scurrilitatem.
¶ Immundiciam.

Quare aūt dicak vitiū capitale. b. Tho. ij. ij. q. cxlviij. ar. v. rationē assignat dicēs. Vitium capitale dicitur illud ex quo multa oriuntur fm rationez cause finalis inquātum scilz habet finem multum appetibilem. vnde ex eius appetitu homines prouocantur multipliciter ad peccandū Ex hoc aūt redditur aliqs finis multū appetibilis q̄ habet aliquā de cōditionibus felicitatis que est vltro appetibilis. pertinet aūt ad rōnez felicitatis delectatio. vt ptz in. j. t. iiij. Ethi. t ideo vitium gule que est circa delectationes tactus seu gustus que sunt p̄cipue inter alias ponik vitiū capitale. Quāuis aūt ipse cibus circa quez est gula nō habeat rōnē finis: q; nō querik ꝓpter se sz ꝓpter aliud scz ꝓpter corporis nutritionē. tn̄ q; ille finis qui est cōseruatio vite est maxime appetibilis q̄ sine cibo ꝓseruari nō pōt. Vnde est etiaz q ipse cibus est maxime appetibilis t ad hoc fere totus labor vite humane ordinatur. Vñ illud Eccl's. vj. Omnis labor hois in ore ei⁹. t tn̄ gula magis est circa delectationes cibi q̄ circa cibos. delectatio autez fm se est appetibilis. Qō aūt quinq̄ filie ei⁹ assignētur be. Tho. vbi. s. ar. vj. assignat rōnem dicens. Gula ꝓprie cōsistit circa immoderataz delectationē que est in cibis t potibus: t ideo illa vitia inter filias gule computank que ex inmoderata delectatione cibi t pot⁹ cōsequunk. que quidem possunt accipi ex parte aie vel ex parte corporis. Ex parte aūt anime quadruplr. Primo quātū ad rōnē cui⁹ acies hebetak ex immoderata cibi t potus sumptione et quātū ad hoc ponik hebetudo sensus circa intelligētiam. Gula cō sistit.

Scō quātū ad appetitū qui multiplr deordinak p immoderationē cibi t pot⁹ quasi sopito gubernaculo rōnis t sic ponitur inepta leticia. Tertio quātum ad inordinatuz verbū. t sic ponik multiloquiū. Quarto quātū ad inordinatū actū seu gestū. t sic ponik scurrilitas. q̄ etiā posset referri ad ỹba turpia. Ex parte aūt corporis ponik immūdicia: q̄ pōt attendi siue fm inordinatā emissionē quarūcūq; superfluitatū: vt per vomitū t hmōi. siue specialiter p inordinatam emissionem seminis: vt p pollutionē in vigilijs vel somnis. Et de his plenius dicendum.

§. I. De his filiabus gule

potest exponi illud ps. v. Sepulcrum patēs est guttur eorum scz gulosorum. linguis suis dolose agebant iudica illos deus. Vbi tria possunt notari.

¶ Primo q est in sui progenie totius hois infectiua ibi. Sepulcrum patens est guttur eorum t c.
¶ Scdo q in sui cōgerie deceptionis est contentiua. ibi. linguis suis dolose agebant.
¶ Tertio q est in sui fine punitionis susceptiua. ibi. iudica illos deus.

Quantum ad primū dicit. Sepulcrū patens est guttur eorū. Sepulcrū recipit cadauera que putrescūt. vnde cuz aperiūtur quādo recenter sunt ibi posita exhalat fetor inficiens seu corrūpens oēm aerem circūstantē t hoies astātes. Sic gule vitiū vt sepulcrū apertū inficit totū hoiez p filias que generank ex ea. Scdo vltra filias que generātur ex ea scz gula q̄dā etiā alia vitia addunk. vt detractio: derisio: ꝓditio: adulatio t hmōi. vnde subdit. linguis suis dolose agebant. Nam in conuiuijs incipiunt hoies deditī gule loqui de aliquo bene. t postea vertunt se ad male loquendum de eo. Ecce dolus. Vnde Aug. tenebat ecōtra mensam suam scriptos hos vsus. Quisqs amat dictis absentū rodere vitam. Hanc mēsam indignā nouerit eē sibi. Post cōuiuia etiā tractantur ꝓditiones. vt patet in cōuiuio absalon. vbi interfectus est amon ꝓditorie in cōuiuio adonie. Ibi fiunt adulationes vbi est dolus. Quātum ad tertiū q; ista mala sunt t nullū malū impunitū. iō subdit. iudica illos deus. idest iudicabis puniendo. vñ Jac. v. Epulati estis sup terrā t in luxurijs enutristis corda vestra. ecce ignis deuorabit carnes vestras.

Ad primū reuertendo Nota q
¶ Primo per hebetudinem inficitur intellectus.
¶ Scdo per ineptam leticiam dissoluik affectus.
¶ Tertio per multiloquiū destruik affatus.
¶ Quarto p scurrilitatem incōponitur gestus.
¶ Quinto p immūdiciam corrūpitur corpus.

§.II. Prima filia gule hebetudo ponit.

Hebetudo.

Pro cuius declaratione dicit be. Tho. ij. ij. q. xv. q hebes opponit acuto. Acutū aūt dr aliqd ex eo q est penetratiuū: ⁊ ecōtra hebes dr quasi obtusus penetrare nōvalēs. Sicut ergo in corporalib⁹ dr aliquis acuti sensus qui pōt pcipere ex remotis aliqō sensibile. vt vidēdo audiendo: ⁊ hmōi. Et ecōtra dr sensus habetati qui non pōt pcipere nisi ex ppinquo magna sensibilia ⁊ nō parua Ita dr acuti sensus circa intelligētiā q statim ad apprehēsionē pprietatis rei vel effectus naturā rei cōprehēdit. in quātū videlz vsq; ad minimas pditiones rei cōsiderandas ptingit. Ille ecōtra dr hebes circa itelligentiā q ad cognoscendā veritatē rei pertigere nō pōt nisi per multa media ei exposita. Et tūc etiā nō pōt pertingere ad oia pfideranda pfecte q pertinēt ad rōnē rei. Sicut igit hebetudo iportat quādā debilitatē mentis circa cōsiderationē spūaliuz bonor. In hoc aūt differt a cecitate mentis q ponit filia luxurie. vt. s. pz. q: cecitas mentis importat nō debilē: sed omnimodā priuationē cognitionis ipsor spūaliū bonor Et cū talis hebetudo seu grossicies intellectus pcederet ex naturali dispositione. sicut sunt mēte capti ⁊ alij rudes ⁊ multū materiales: vel ex infirmitate superueniente q alterat potētiā fantasticā ⁊ memoriā: ⁊ sic reddit intelligentiā grossam pctm nō esset. Sed cū pcedit talis hebetudo ex negligentia vel fastidio pfiderandi spūalia ⁊ salutifera: tunc est pctm mortale qm ex hoc reddit ineptus ad cognoscēdū necessaria ad salutē. alās veniale. Difficile tm est ad intelligendū ipsum pctm precise p se. Ex hoc tamen q aliquis sit hebes circa speculatiua theologie vel philosophica ⁊ astrologica nō curās de his nullū peccatū est si nō hr officiū qō noticiā hor requirat. Et rō est q: nō sunt necessaria ad salutē. Et q̄uis hebetudo mētis inueniat cōi modo quātū ad eligibilia in omni peccato. q: peccatū obscurat mentez. ⁊ Prouer. xiij. dicitur. Errant qui operantur malū. tamē speciali mō ponit hebetudo filia gule inquātū videlz ppter fumositates ciboz ⁊ potuū perturbātes caput obscuratur seu ingrossat itelligētia. Hiero. Galienus in exhortatiōe medicine ait Athletas quoz vita ⁊ ars sagina est: nec viuere posse diu nec sanos eē animas q; ita nimio sanguie ⁊ adipib⁹ q̄si luto iuolutas nihil tenue nihil celeste: sz semper de carnibus eructuare ⁊ de vērīs ingluuie cogitare. de conse. dist. v. Ne tales. Sicut ecōtra abstinentia cōfert ad sapiētie perceptionē. sm illud Eccēsij. Cogitaui in corde meo a vino abstrahere carnem meaz vt animū meū trāsferrem ad sapientiam.

Hebetudo dif fert a cecitate mētis.

§.III. Secunda filia gule

Inepta leticia.

dicit inepta leticia que inficit affectū ⁊ dissoluit. de qua dicitur Job. xxj. Tenēt tympanū ⁊ lyrā ⁊ gaudēt ad sonitū buccine. ⁊ in puncto ad inferna descendūt. Quāuis autē sm Thomā. ij. ij. q. clxviij. arti. vj. leticia psequatur oē peccatum: ⁊ maxime qō pcedit ex habitu inquātū scz malus letat de actu peccati vel fine sm illud Prouer. ij. Letantur cum male fecerint ⁊ exultant in rebus pessimis. Tamē talis leticia nō est filia gule q̄ est speciale peccatū: sz inepta leticia que est vaga ⁊ incompositapcedens ex inordinata sumptione cibi ⁊ potus. vnde vigor affectus animi resolui tur ⁊ inaniter hilarescit. Vñ dicit. ij. Esdre. iiij. q vinuz oēm mentē cōuertit in securitatē ⁊ iocūditatē. cum scz minuz sumitur. Et ex hac pcedit ⁊ ad hanc ordinat saltus: cantus: tripudiū: ludus: histrionatus actus: instrumētorum diuersorum sonitus: que frequēter fiunt in fine conuiuioz. Unde Exod. xxxij. dicit q sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ surrexerunt ludere. idest solaciari. ⁊ tripudiare ⁊ hmōi. vñ ⁊ btūs Tho. ij. ij. q. clxix. ar. iij. dicit q excessus in ludis. i. solacijs qui est contra virtutem eutrapelie seu iocunditatis pertinet ad vitium inepte leticie. qō vtiq; peccatum est quandoq; mortale quandoq; veniale

Pro cuius declaratione dicit idē q in omni eo qō est diri gibile sm rōnē superfluū. dicit qō regulam rōnis excedit. Diminutiū etiā aliqd dr sm q deficit a regula rōnis. Uudicra aūt ⁊ iocosa verba vel facta sunt dirigibilia sm rōnem. Et ideo superfluū in ludo dicit qō excedit regulam rōnis. Et b pōt esse dupl'r. Uno modo ex ipa specie actionū que assumūtur in ludo: qō quidem genus ludi dicitur sm Tulliū esse illiberale. petulās: flagitiosum: obscenū: qñ scz vtitur aliquis causa lndi turpib⁹ factis vel vbis vel his que vergunt in nocumētum primi: que sunt peccata mortalia: vt detrahere: deridere: ⁊ cōtumeliari: ⁊ hmōi: et sic ludus ille erit pctm mortale et inepta leticia in hmōi actu vel aspectu volūtaria ⁊ affectata. vñ Prouerb. xiij. sup illud. Risus doloze miscebit. ⁊ extrema gaudij luct⁹ occupat. dicit glo. Luctus ppetuus. sed luct⁹ ppetuus nō debetur nisi pro mortali. Alio modo excessus pōt eē in ludo sm defectū debitarū circūstantiarū: puta cū aliq vtitur ludo vel locis vel tpibus indebitis: aut etiā preter cōuenientiā negocij vel persone vt cuz fierent ludi theatrales in ecclesijs vel tpe q̄dragesimali qō est tps penitētie. vel a psonis ecclīasticis. Vñ de pse. di. v. c. non oportet. et c. precedēti dicit q clerici nō debent interesse nuptijs vel conuiuijs vbi ludi hmōi fiunt. Et hoc quidē pōt esse mortale ppter vehemētiā affect⁹ qñ videlz delectationē ludi pponit delectationi dei seu mandatorū obseruationi ita vt nō refugiat facere cōtra precepta dei vl ecclesie vt consequat leticiā seu delectationē ludi vili vl exerciti. alās erit veniale: cū scilz nō ita afficiunt q vellent aliqd cōtra deū cōmittere. Uitium est tamē etiā in defectu ludi sm Tho. vbi. s. arti. iiij. quia contra rationem est vt aliquis se alijs onerosum exhibeat dū ipse nihil delectabile exhibet ⁊ delectationes alioz moderatas impedit reprehendēdo. s. vel phibendo vel fugiendo. Illi g in ludo deficiūt q nec ridiculum aliqō ipsi dicunt: ⁊ dicētib⁹ molesti sunt q: scz aliorū modicos ludos nō recipiūt: ⁊ hi dicuntur agrestes. vt pbs dicit in. iiij. ethi. Minus tm vitiū defectus in ludo q excessus. vt pbs dicit etiā in. ij. Ethi. q pauci amici habendi sunt ppt delectationē: q: pax delectatiōis sufficit ad vitā q̄si p cōdimēto: sicut parū salis sufficit in cibo. Austeritas aūt p quā aliq nec alijs afferūt delectationes collocutionū nec ab alijs recipiūt q cōnumerātur ab andronico inter virtutes nō excludit qdē oēs delectatiōes simplr. sz supfluas ⁊ imoderatas. De choreis dicē in. c. sequē.

Excessus in ludo.

Excessus ludi sm circūstantias.

Defectus ludi ē vitium.

§. IIII. Tertia filia gule

Multiloquiū.

q̄ vitiat locutionē est multiloquiū seu loquacitas. de quo Prouer. x. Jn multiloquio non deerit pctm. Ex cōmestione em ⁊ potu inordinato cōiter sequitur loquacitas. Unde dicit Grego. in pastora. Nisi gule deditos imoderata loquacitas detineret: diues ille qui epulabat quotidie splēdide Luc. xvj. in lingua grauī flāma non arderet. Jn huj⁹ figuram egyptus q̄ interpretatur tenebre significās gulam q facit intellectū tenebrosum ⁊ hebetē pcussa fuit ranis que sunt loq̄ces q̄si semp garrulātes: ad inuendū q vitiū gule facit hoiem loquacē. hoc aūt vitiuz multū nocet. Dicit em Prouerb. xv. Lingua imoderata cōteret spiritū. idest feruorē ⁊ deuotionē. Quilibet pōt b in seipso experiri. q: ex loquacitate exhaurit ois spūs deuotionis: ⁊ cum vult legere orare vel meditari occurrūt fantasmata circa audita ⁊ dicta ⁊ interrūpūt attentionez ⁊ psequēter feruorem impediūt: sicut lebes supra ignē nisi cooperiatur coopercu lo non facile feruet: q: calor euaporat. Et ideo in figuraz dns declarauit in veteri lege vas qō cooperculū non haberet esse imundū ⁊ nō eo vtendū. quia videlz sm Greg. Mens que nō hr restrictionē locutiōis ⁊ cooperculū filētij immūda efficitur cora deo. ⁊ hoc est qō dicit Jaco. j. c. Si quis putat se religiosum esse. i. xpianuz non refrenās linguā suā huj⁹ vana est religio. Cōterit etiā lingua inoderata. i. loquax spm. i. aufert spm gre. quia dum non re-

stringit os ab ocioso sermone: ad carminalia deriuat vt detractiões: susurratiões: subsannatiões: contumelias et hmõi alia que mortalia sunt. Sed ꝛ ipsa ociosa vba de se venialia sunt: disponẽtia tñ ad mortẽ aie possunt esse mortale pctm̃ qñ scz in ptemptũ dei dicerent vel in malũ finẽ inducẽdi alios ad criminale vel cũ cõplacentia fruitiõis idest tãta delectatiõe q ipsam ꝓponit mãdatis dei vel ecclesie. Sed ꝛ ꝓpterea saluator dicit Matth̃. xij. De oĩ verbo ocioso qđ locuti fuerint hoies reddẽt rõnẽ de eo in die iudicij. Dicit aũt verbũ ociosum fm Greg. in moral. vbũ qđ caret necessitate vel iusta vtilitate. Neq; enim ociosa sunt q̃ dicũtur in emẽdo vel vendendo vel alijs exercitijs licitis inde querẽdo victũ suũ vel gubernationez familie. Sed dieb⁹ festiuis vel alijs dieb⁹ stando vel eũdo cũ amicis socijs vel vicinis loquẽdo diuersas fabulas ꝛ truffas: qñq; de guerris: qñq; de palatinis vel nugis centinouellis: ꝛ hmõi: illa sunt ociosa. Et vt dicit Berñ. in lib. de cõsideratione. Nuge in ore laicoꝝ sunt nuge: in ore sacerdotũ sunt blasphemie. vtpote: q; os eoꝝ cõsecratũ esse debet ꝛ totũ deo dedicatũ: vnde egredi hñt illa potẽtissima verba ꝛ sanctissima consecrationis corporis ꝛ sanguinis xpi ꝛ absolutionis pctoꝝ. Dicit aũt Hiero. Quotiẽs loq̃mur aut nõ opportuno tpe: aut nõ i opportuno loco aut nõ vt ꝓuenit audiẽtib⁹ totiẽs sermo malus ꝓcedit de ore nro ad destructionẽ eoꝝ q̃ audiũt: qđ ꝓhibet apls. Cõsideremus ergo q̃d loquamur: q; ꝓo omni vbo ocioso reddituri sumus rõnẽ in die iudicij. xxij. q. v. quotiẽs. De vitijs que ꝓcedunt a lingua habes. s. in. j. parte titu. ij. c. iiij.

Verba ociosa.

§. v. Quarta filia gule dicitur Scurrilitas. i. iocularitas vel iocũditas quedaz fm Tho. ij. ij. q. clxl viij. arti. vj. ꝓueniens ex defectu rõnis q̃ sic nõ põt verba cohibere ita nõ põt cohibere gestus exteriores. Vñ glo. di. Scurrilitas. i. iocunditas q̃ risuz mouere soler. Et sup epi. Pau. di. idẽ Tho. q scurrilitas est verbũ ioculatoꝝ ĩũ quo aliq̃ volũt male placere alijs. Importat q̃ scurrilitas gestũ vel locutionẽ ptinẽtem ad inhonestatẽ fz Tho. Et talia vba vl gustus ꝓut ordinant ad mortalia vt ad luxuriã sunt mortalia. Dicit idez sup epl̃as Pau. tractãs illud Eph̃. v. Vis imundicia aut fornicatio: aut stultiloquiũ aut scurrilitas q̃ ad rẽ nõ pertinet nõ noiek in vobis. Et nõ solũ hoc ẽ mortale qñ aliq̃d turpe ꝺs facit aut dicit vt ꝓuocet ad luxuriã mentis vel corporis: sz etiã cuz ex quadã leuitate ꝛ solacio qñ ex illo aliq̃s inducit ad aliquod mortale q; per accidens scãdalizat eũ. Et q̃ occasionem dãni dat: dãnũ quoq; dedisse videt. ex de iniu. ꝛ dã. da. ca. si culpa. Secus aũt eẽt qñ talia fierent inter virum ꝛ vxorẽ etiã ad ꝓuocandũ se ad actũ cõiugalẽ. Et hoc forte voluit notare apls in eo qđ dicit. Scurrilitas q̃ ad rem nõ ptinet. i. ad actũ cõiugalẽ. Vnde ex hoc q vidit Abimelech vsaac iocantẽ cũ rebecca opinatus est illã esse vxorez suã. Gen̄. xx. Isidorus aũt ponit scurrilitatẽ inter filias luxurie. Nec hoc est ꝓhĩũ ei qđ dictũ est. q; qñq; a gula: quãdoq; a luxuria ꝓcedit. Ex abundãtia em̃ cordis os loquit Matth̃. xij. Et ideo luxuriosus ex lasciuia que abũdat in mente verba lasciua loquit que pertinẽt ad scurrilitatez. Et cũ quis gule est dedit⁹ de leui etiã verba ꝛ gestus turpes pfert. Ventositates etiã ex ore vel ex parte inferiori studiose emittere sensibilit ob leuitatẽ ꝛ risum ꝓuocãdũ ad scurrilitatẽ ptinet ꝛ ad pctm̃. Secus si ex inaduertẽtia vel ex infirmitate cui aliter obuiari nõ põt. seruata tamen modestia ꝓut fieri põt. De verbis turpibus et luxuriosis habes. s. in titu. v. de luxuria.

§. vi. Quinta filia gule dicitur imũdicia que fm Tho. vbi. s. potest intelligi vel de quibuscũq; superfluitatibus: vt de emissione p vomitũ. fm illud Esa. xxviij. Omnes mense eorum replete sunt vomitu sordiũ. Et sz vtilis sit vomit⁹ post superfluã comestionem ꝛ potationẽ. tñ vitiosum est subdere se huic necessitati ꝓpter imoderantiaz cibi ꝛ potus ex delectatione gule. Si tamẽ nõ ex delectatione gule: sed ex consilio medicine comedit ad ꝓuocandũ vomitũ in remediũ alicui⁹ lãguoris absq; pctõ est. Videt etiã ptinere ad immũdiciã q̃ aliquis comedat sicut porcus ore inũcto: manib⁹ lutulentis vestes cibis deturpãs: qđ aliq̃n accidit ex nimia voracitate ꝛ auiditate sumẽdi cibũ. Vñ aũt pharisei discipulos reprehenderunt: q; nõ lauabãt manus cum mãducabant Matth̃. xv. Nõ est credendũ q discipuli xpi essent immũdi ꝛ imodesti in comedẽdo: sed q; nõ ita pluries lauabãt manus suas in eadẽ comestione sicut pharisei faciebant. Dicit marcus euãgelista q superstitiosum ꝛ vanuz erat. hoc tamen faciebãt vt viderent obseruatores legis ex eo q dñs dicit Esa. j. Lauamini: mũdi estote. sed dñs loquebatur de lotione anime a pctis ꝛ mũdicia cordis non corporis. vel etiã cũ erant in via ꝛ nõ habẽrẽt ita aptitudinez ad lauandũ manus: nõ curabant de hmõi lotione edocti a magistro eoꝝ summo: q; nõ lotis manib⁹ mãducare panẽ nõ coinquinat hoiez. Mat. xv. cũ de se nõ fit pctm̃. Sz ꝑcipue ad imũdiciã filiam gule ptinet pollutio corporis: q; ex iordinata sumptione cibi ꝛ potus corpus patit immũdiciam: vel in vigilia vel in somnis: vbi est aliq̃n mortale pctm̃: quãdo scz in vigilia ꝛ volũtarie ꝓcurata ex cõtactu turpi vel ex cogitatione deliberata vel morosa luxurie. de hac apls ad Eph̃. v. Omnis fornicator aut imundus nõ hz hereditatẽ in regno xpi ꝛ dei. Hec hereditas fm Tho. super eplas est fruitio dei que quidẽ ꝓfecta habetur in regno. i. in statu glie. nõ tñ totaliter: vt scz sancti cõprehẽdãt deũ cognoscendo ꝛ diligẽdo quãtũ cognoscibilis ꝛ diligibilis est. sic em̃ solus seipso fruit de⁹. ꝛ q; quasi partialis est nõ totalis. ideo dicit nõ hz hereditatem in regno xpi. i. partẽ in illa fruitione. qđ regnũ dr xpi: q; ꝑ xpm habetur. Et hec immũdicia ptinet ad mollicie. de qua. s. dictũ est. Sed vbi pollutio seu imundicia in vigilia fit oĩno inuolũtaria cõtra intentionẽ nõ est pctm̃: vt cũ ꝓcedit ex infirmitate. sicut patiens fluxum seminis qui in lege veteri habebat immũdus. Leuit. xv. vel etiam cũ quis audiẽs confessionẽ in ea audit valde turpia. aut loquẽs cũ mulierib⁹ ex causa honesta. inde sequit pollutio carnis vel distillatio seminis aliqua cõtra voluntatẽ ꝛ intentionez suam ex qualitate cõplexionis. vel per violẽtiam cõtactus alteri⁹ ipso semp volũtate renitente. Vnde Aug. Nemo ipudice vtit corpore nisi pri⁹ spũs ꝺcepta nequicia. Itẽ Isido. Nõ põt corrũpi corp⁹ scz vitiose nisi ꝓius anim⁹ corrupt⁹ fuerit. xxxij. q. vj. Quãdo aũt accidit in somnis quõ ibi ꝓtingat pctm̃ in pollutione. videndũ est in. c. sequenti.

Pollutio corporis.

De pollutione in somnis. Capitulum. v.

Ne pollutiõe nocturna seu eueniente in somnis: siue diurna: siue nocturna. vtrum sit peccatũ. Nota q de ipsa possum⁹ loqui tripliciter. aut fm seipsam: aut fm causam suã: aut fm sequelã. Cõsiderando g̃ ipsam fm se pollutio nõ est pctm̃ nec etiã veniale. Rõ hui⁹ ẽ fm beatũ Tho. ij. ij. q. clxliij. ar. iiij. Omne peccatum dependet ex iudicio rõnis: q; etiam ꝓmi motus sensualitatis non habent q sit pctm̃ nisi inquãtũ iudicio rõnis reprimi possunt. Et ideo sublato iudicio rõnis tollitur ratio peccatoꝝ. In dormiendo aũt homo nõ habet iudiciũ rõnis liberũ. Nullus enim dormiens est qui nõ intendat aliquib⁹ similitudinib⁹ fantasmatũ velut rebus ipsis. ꝛ ideo id quod agit homo dormiens cũ non habeat liberũ iudiciũ rõnis nõ imputatur ei ad culpam: sicut nec id quod agit furiosus aut amens. Hoc idem ostendit ex autoritate Isidori lib. sententiaruz dicentis. Non est pctm̃ quando nolentes nocturnis imaginib⁹ illudimur. di. vj. Patet etiã idẽ ex vbis philosophi dicentis in. j. Ethicoꝝ. q fm dimidiũ vite. idest somnum nõ differt felix a misero, nec studiosus. i. vtuosus a vitioso

Pollutio fm se nõ ẽ peccatum.

Sed ꝺm pctm̃ differt virtuosus a vitioso sicut lux a tenebris.g̃ i somnis ꝺm se nō pōt accidere pctm̃. Nec ob.illud Job.xxxiij. Per somniū in visiōe nocturna qñ solet sopor occupare hoies ⁊ dormiūt i lecto tūc aperit aures virorū ⁊ erudiēs instruit eos disciplina.s.instruēs ⁊ increpās per reuelationē. Ex qb⁹ vbis videt ꝙ in somnis possit homo agere ꝺm rōnē vel ꝫ rōnem.qō est bene agere vel peccare alꝫ frustra reprehēderetur vel instrueret. Nā vt ridet beatus. Tho.vbi.s. apprehēsio rōnis nō ita impeditur in somnis sicut iudiciū ei⁹ qō pficitur p cōuersionē eius ad sensibilia q̄ sunt prima ꝓncipia cognitiōis hūane. ⁊ ideo nihil phibet hoiem aliqd de nouo apprehendere ꝺm se in dormiēdo: vel ex ipsis reliquijs precedētiū cogitationū ⁊ fantasmatib⁹ oblatis: vel ex reuelatione diuina: vel ex immissione angeli boni vel mali. Sed iudiciū ipsius rōnis impeditur. ⁊ ideo peccare nō potest in somnis. Hec btūs tho.

Dare operam pollutioni.

Et nota ꝙ q̄uis pollutio nocturna in se nō sit pctm̃ rōne iam dicta. dare tñ operā studiose ad hunc finē. puta p nimiā comestionē ⁊ potū vt sequat pollutio. etiā si faceret nō ob delectationē sed ad alleuiationē nature ⁊ sanitatez esset mortale. sicut si in vigilia voluntarie se pollueret ob sanitatē solū: nō excusaret a mortali. q: facit directe ꝫ finē intentū a natura quī non est alius in emissiōe seminis voluntaria nisi generatio. que per illum modū sequi nō pōt sed appetere habere pollutionem propter alleuiationem nature tm̃ fine peccato. idest fine hoc ꝙ det operam. sed via naturali nō est pctm̃. Similiter si quis comedit nimis vel nimis calida ex quo dubitat sibi ex hoc sequi pollutionē in somnis. qui alꝫ expertus est hmōi. non tñ ꝓpter hoc illa sumit: sed vt satisfaciat gule: non ꝓpter hoc est mortale. Considerando aūt pollutionē nocturnā ꝺm suaz causam tunc pōt ibi esse pctm̃ ⁊ non pctm̃. nō in se sed in ipsa causa. Pro cuius declaratiōe dicit btūs Tho.ij.ij. vbi.s. q: triplex pōt esse causa hmōi pollutionis.

Pollutio ꝺm cām.

¶ Prima causa corporalis.

¶ Secūda causa interior animalis.

¶ Tertia causa extrinseca spiritualis.

Quantū ad cām corporalem cū humor seminalis superabundet in corpore. vl̄ cū facta est humoris resolutio p nimiā calefactionē vel p aliam quācūq̄ cōmotionē somniat dormiens ea que ptinēt ad hmōi expulsionē humoris superabundantis vel resoluti: ficut accidit qñ natura grauatur ex aliqua superfluitate alia ita ꝙ quādoq̄ formant i imagine fantasmata pertinentia ad emissionem taliū superfluitatū. Si igit superabundātia humoris fit ex causa culpabili. puta si ex superfluitate cibi ⁊ potus: tunc nocturna pollutio hz rōnē culpe ex causa sua nō in se. Sed si talis superabundātia vel resolutio talis humoris non fit ex causa culpabili non est culpa: etiam in causa sua. Secūda cā pollutionis pōt esse interior aialis. puta cū ex cogitatione aliq̄ pcedēti ꝓtingit aliquē dormientē pollui. Cogitatio aūt q̄ in vigilia precessit qñq̄ est pure speculatiua. puta cum aliquis causa disputationis cogitat de peccatis carnalibus quandoq̄ est cum aliqua affectione vel concupiscētie vel horroris. Cōtingit aūt ꝙ magis pollutio nocturna sequitur ex cogitatiōe carnaliū vitioꝝ q̄ ex cogitatione aliarum delectationū. q: ex hoc remanet quoddā vestigiū ex inclinatione in aia. ita ꝙ dormiēs facili⁹ inducit i sua imaginatiōe ad assentiēdū actib⁹ ex quib⁹ sequit pollutio: ⁊ sic hz rōnē culpe ex parte cāe sue cū.s.cogitatio pcedēs fuit cuz delectatiōe sensuali. fuit ibi veniale: mortale aūt si fuisset cū deliberatiuo ꝓsensu. Sz si cogitatio pcedēs carnaliuz actuū fuit pure speculatiua vl̄ cū horroꝛe ⁊ displicētia: tūc pollutio inde sequēs nō hz rōnē culpe etiā venialis: nec in se nec in causa sua. Tertia vo causa ē spūalis ⁊ extrinseca cū scz operatione demonis cōmouent fantasmata dormientis in ordine ad talē effectum. Et hoc quidē qñq̄ est ex peccato pcedenti scz negligentia preparandi se contra demonū illusiones. Vñ ⁊ in sero in completorio cantatur hostēq̄ nostrū cōprime ne polluant corpa. Qñq̄ puenit hoc absq̄ culpa hois ex sola nequicia demonis: sic in collationib⁹ patꝝ legit de quodā q̄ sp die⁹ festiuis patiebat pollutionē hoc diabolo ꝓcurante vt eū impediret a sacra cōione. nunq̄ ꝫ pollutio in se est pctm̃. sed aliqñ effectus pcedentis pcti. cum scz culpa est in cā sua. Ad qō facit qō ꝺ. di. vj. c. testamētū. ⁊ c. seq. Considerādo aūt pollutionez in somnis quātū ad sequelā eius. i. quātū ad id quod sequit post eā. sic pōt ibi esse pctm̃ mortale vel veniale vl̄ nullū. Solet em̃ aliqñ post pollutionē ⁊ pcipue illā q̄ incipit in somno ⁊ terminat in vigilia exurgere qdā cōplacētia ⁊ si qdē illa cōplacētia fit de pollutiōe habita rōne alleuiatiōis: vt sic melius seruiat deo magis liber a stimulis carnis. vel etiā rōne exonerationis nature quā sentiebat grauatam ⁊ inde alleuiatā ⁊ nō rōne alicui⁹ delectatiōis nō creditur eē pctm̃. Sed si illa delectatio quā aliquo modo ḧebebat sensualitas in ipsa pollutione dormiēdo excitato a somno placet subito vel repēte ita ꝙ illi delectationi ex deliberatiōe nō ꝓsentit. sic est veniale nō quidē rōne pollutionis: sed rōne delectatiōis facte i vigilia. Si vo excitato plene a sōno nō solū repēte: sz deliberate delectationi assentit. ita ꝙ etiā placeret si ḧret vas debitū receptiōi talis materie extra matrimoniū vl̄ cū appetitu futuri coitus: tūc est mortale. nō quidē ipsa pollutio initiata i somno ⁊ terminata in vigilia quod iam ꝓcessit: sz ꝓpter nouū deliberatum consensum habitum post pollutionem. Hec Alexā. ij. parte summe. q. xxxj. qñ aūt pollutio impediat celebrationē vel cōmunionē. habes in. iij. parte. ti. xiij.

Pollutio q̄nq̄ ad sequelam.

¶ De choreis. Capitulum. vj.

Choreis malus est circūstantia.

Ec choreis que pertinent ad ineptā leticiā filiam gule ⁊ in cōuiuijs frequētant qñ fit ibi pctm̃ ⁊ quātum. Nota ꝙ Alex. i. iij. di. x vj. sic ait. Chorea ⁊ hmōi ludi siue fiant cā tu siue muficis ꝺm se non sunt mali: q: ꝓnt bn̄ fieri aliquādo sz triplici ex cā pnt fieri mali ex circūstātia. Quarū vna ⁊ pcipua est mala intentio: vt qñ fiūt ad ostēdēdū vel prouocandum libidinē ficut fere modo oēs exercent. Et ideo ecclesiastice plone talia deposuerunt: quia etiaz in signis gaudij nō est cōicandū cū peccatoribus. Alia causa est qñ nō fiunt suo tpe vt tēpore tristicie puta quadragesime et huiusmodi: q: ficut Eccli. xxij. dr. Musica in luctu importuna narratio. ⁊ hoc modo interdicitur penitēti ne fiat ludis: q: dū penitet temp⁹ est flendi. caueat se penitens a ludis ⁊ spectaculis inquit Aug. Tertia causa est sumpta ex officio plone. sicut clericis interdicit venatio ⁊ alij ludi. q: in sortem dñi electi alijs exercitijs debent occupari. Puto aūt inquit idē ꝙ quinq̄ cōcurrentib⁹ ad choreaz nō fit reprehensibilis. Primo scz ꝙ fit tpe debito vt tēpore gaudij scz in nuptijs. vel tempore victorie vl̄ liberationis hominis vl̄ patrie. vel in aduentu amici de terra longinqua.

Chorealiqñ nō ē reprehensibilis.

Secundo ꝙ fit cum honestis personis de quibus nō fit mali psumptio vt cū leccatorib⁹ ⁊ leccatrices. Tertio ꝙ fiant a plonis secularib⁹. Nam monialib⁹ ⁊ monachis et clericis ꝓpter quod debent in alijs occupari omnē chorearum puto illicitam. Quarto ꝙ honesto modo fiant non gesticulationib⁹ nimijs inhonestis ⁊ inordinatis. Quinto ꝙ cātus vel musica excitans in his non sit de illicitis: sz de moribus vel de deo. De melodia nō est curādū: q: i talib⁹ necesse est fieri melodiaz leuem que aliqualiter exprimat modū chorizandi. Hec Alex. Est aūt peccatū mortale hoc ꝺm Guil. quando fiunt choree ad incitandum se vel alios ad libidinez extra matrimoniū. similiter ꝺm ipsum si ducantur seu fiant ex cōsuetudine etiam sine corrupta intentiōe: cum adeo prouocent ad libidinem. ꝙ dicit Hieronymus ꝙ non credit viro si dicat se illesum euasisse a spectaculis talium. Hoc autem videtur sic intelligendum quando fieret ita inordinato affectu ⁊ indifferenter ꝙ etiam si scirent tales vel cōsiderarent aliquos inde ad

Choreamortale

libidinē trahi ⁊ ꝯcupiscētiā malā vel ab eccl̄ia ꝓhiberi ad huc tñ eis vterent. Nō fiāt choree in eccl̄ijs vt ꝓsueuit fieri in eccl̄ijs ruralib⁹ in solēnitatib⁹ earū cū ō in notabilem vergat irreuerētiā dei. videt esse magis mortale q̄ venia/le. Silr cū fiunt a clericis vl religiosis cū monialibus vel secularib⁹ cū hoc sit in magnū scandalū alioꝝ ⁊ periculuꝫ ⁊ ruinā ipsoꝝ. Cū aūt a clericis vel religiosis fit iter se nō in p̄ntia laicoꝝ ex q̄dā solacio etsi leuitate nō tñ mortale.

§. I. De choreizātibus po

test mortaliter exponi illud p̄s. xcvj. Inflāmabit i circūitu inimicos ei⁹. Ignis scz a deo ꝓcedēs inflāmabit ⁊ nō cō/burendo seu cōsumendo. sed afflīgēdo grauissime inimi/cos dei. i. pctōres qui nō diligunt deū: nec seruāt mādata eius. sed ꝑiant volūtati ei⁹. rebellātes se ei q̄ ambulant in circūitu. iuxta illud q̄d p̄s. alibi ait. In circūitu impij ambulant. de terrenis ad terrena se reuoluentes cōtinue donec cadant affectu ⁊ ope ꝓcedāt: vel in circūitu. i. i cho/reis se exercētes: vbi fiūt circūit⁹ multi. Vbi tria tāgunt.

¶ Primo ponit intensum cruciatū: ibi. Inflāmabit.

¶ Scdo adiūcit apprehēsum tripudiatū: ibi. in circūitu.

¶ Tertio inuit expressum reatū: ibi. inimicos eius.

§. II. Et quia pena culpe

respondet ⁊ ꝑpter eā afflīgit: incipiat a scdo vbi notatur culpa. ⁊ spālis culpa cū dr. in circūitu. s. ambulantes. Tri/pudiat⁹ seu chorea est q̄daꝫ circūitus. vt p̄z ad sensum. de vno em̄ loco mouent chorezātes ⁊ discurrētes cito ad eū dēredeūt hoc frequētantes. Istud aūt est iter diaboli ipe em̄ circūit. Unde interrogat⁹ a deo vnde veniret respon/dit. Circūiui terram ⁊ perambulaui eā. Job. i. ⁊. i. Petri v. Aduersarius vester diabolus tanq̄ leo rugiens circūit querēs quē deuoret. Qui ḡ tripudiant cum faciāt iter dia/boli cum eo se reperiēt in termino inferni. Inflāmabit in circūitu scz euntes. Non solum aūt sequūtur tripudiātes iter diaboli. q̄nimmo diabolus ipse insidiās eis: vt assessoꝝ equo ducit eos. q̄ō pulchre ostēdit Jobes Apocal. ix. vbi dicit q̄ de puteo abyssi quē vidit ascendit fumus fornacis magne ⁊ obscuratus est sol ⁊ aer. ⁊ de putei fumo ascenderūt locuste sup terram. Et harū simlitudinem ponens dicit q̄ locuste iste erāt sikes equis paratis ad p̄liu⁹ ⁊ sup capita earū tanq̄ corone sikes auro: ⁊ facies earum tanq̄ facies hoim: ⁊ habebāt capillos sicut capillos mu/lierū ⁊ dētes earū sicut dentes leonū: ⁊ habebant loricas ferreas ⁊ vox alarū suarū sicut vox curruū ⁊ equoꝝ mul/toꝝ currentiū in bellū: ⁊ habebāt caudas sikes scorpioni/bus. ⁊ aculei erāt in caudis earū ⁊ ptās earuꝫ nocere hoi/bus mensibus q̄nq̄. ⁊ habebāt sup se regem angelū abys/si. cui nomē hebraice abadō. latine exterminans. Notate ꝺba singula: signate mysteria. Locuste iste sunt mulieres chorezātes. puteus abyssi vnde iste ascendūt est ꝓfundi/tas inferni: vñ suggeritur tale exercitium chorezādi a de monib⁹. Ifum⁹ fornacis magno cū q̄ exeunt locuste de pu/teo est incitamentū ⁊ signū magne ꝯcupiscētie ⁊ lasciuie vñ ortū habēt choree ⁊ cū qua fiūt. Et hic fum⁹ obscurat solē ⁊ aerē. i. ꝯcupiscentia obtenebrat viros etiā sapiētes ⁊ doctores. ⁊ aerē. i. ꝓplatiuos ⁊ spūales hoies vt p̄z in Dauid Salomone. ⁊ in vitaspatrum p̄ plura exēpla. De ascēdunt sup terrā scz chorezātes discurrēdo sicut locuste saltātes: ⁊ sicut locuste regē nō hñt vt dr. Prouer. penul. vñ inordinate incedūt: ita tales rōnē nō hñt regentē eas. sed vt bruta aialia hinc in de leuitate discurrūt. Et sicut lo/custe quib⁹ plagata fuit egyptus nihil viride derelique/runt sup terrā: sed totum corroserūt. vt p̄z Exo. x. Ita iste hmōi vanitatē tripudioꝝ viriditatem boni ꝓpositi q̄ō est in hoibus auferūt in lasciuiā inclinātes. Qualiter autem sint ornate iste locuste vñ magis excitant ꝯcupiscentiam hoim declarat dñ sequit. q̄ erant similes eq̄s paratis ad bellum. Sicut homines vtunt equis pḥaleratis ad ipu/gnādū inimicos. ita demones vtūtur mulierib⁹ ornat⁹ ad expugnādū seruos dei q̄ sunt inimici demonū. Et sic equ⁹ odorat ꝓcul bellū. Job. xxxix. ⁊ appetit currere ad cāpū. Ita vane mulieres inq̄rūt de locis vbi possint ostentari: ⁊ currunt ad talia loca in quib⁹ diabolus deīsciat ⁊ ꝑsternat multos gladio ꝯcupiscentie. Corone in capite similes auro sunt mitre: balthea: seu serta q̄ portāt i capitib⁹ deau/rata vel gēmata cū magna supbia q̄ sunt signa triūpho/ꝝ quos diabolus hz de seruis dei p eas. Sed vt dicit Esa. xxviij. c. De corone supbie. Ad hanc cōprimendā rex celo/rū dñs iesus p̄misit se in derisum ⁊ penā spinis coronari. Iſacies earū nō dicit eē facies hoīs: sed tanq̄ facies hoim q̄ō dr. ꝑpter fucos. Exterminat em̄ facies suas. vt dicitur Mat. vj. id est extra terminos naturales trahūt. dū. s. cuꝝ sint nigre vel crocei coloris p ceruſam ⁊ purpureū colorē picte apparent albe ⁊ rubicunde. Unde sicut larue. i. ma/schare nō dicunt facies: sed tanq̄ facies hoim. sic ⁊ ille. q̄ sub coloꝝ additis latēt facies ꝓprie naturales. Sz qua fiducia inquit Diero. erigit ad celos vultū quē ꝓdito⁹ nō agnoscit. De capillis etiam dicit q̄ habebant quasi capil/los mulierū. ⁊ hoc ꝑpter capillos alias appositos vl ſeri cū positū ad fictitudinē capillo[illegible] sunt capilli mulie/rū illarū a q̄bus abscissi sunt: nec earū q̄ deferūt cuꝝ ap/positi sunt ⁊ ad placitū deponūtur. Et mirū est q̄ cū mu/lieres sint multū timide quō non expauescunt pōrtare ca/pillos mortuarū. Sed vanitas vel potius diabolus asse/curat eas: sed valde debent metuere ne sicut absalon ca/pillis suis quos nutriebat ad magnā vanitatem suspen/sus remāsit ad arborē: vnde ⁊ mortu⁹ est. sic ipse suspendā/tur in infernū. Dentes earū quos dicit Job. esse leonū si/gnificāt earū crudelitatē ⁊ insatiabilitatez. Sic em̄ leo est aial rapax quasi insatiabile. sic mulieres vane rapiūt a vi/ris suis occulte vel ab amatoꝝib⁹ si sunt inhoneste nunq̄ ꝓtentant de vestibus ⁊ ornamētis. si vident vicinā vel ꝑ/pinquā habere ornamentum q̄ō ipse nō gerant adeo infe/stāt viros q̄ vix p̄ntviuere cū eis ⁊ ita crudeles sunt q̄ etsi debita habeant viri ⁊ satis laborent viuere volunt eis fie/ri similes etiā si deberet ad vsuram accipere vl vsuras exi/gere: sed ne respicias in mulierē multiuolā. Eccli. ix. dicit. Uoxice ferree quas habebant iste locuste significāt incor/rigibilitatez earum. sicut em̄ in loxica vna mallea nō sepa/ratur ab altera. ita in hmōi vna vanitas ꝓsueta vnū orna/mentū solitū dimittere nolūt. Et si aliq̄n ad p̄dicationem alicui⁹ vel ad monitionē ꝓfessoris dimittūt aliq̄ō q̄citius possunt reuertunt ad p̄stina. Canis reuersus ad vomitū. ij. Petri. ij. Uox alarū ipsarū sicut vox curruū ⁊ equoꝝ. Ale locustarū sunt brachia extensa i chorezis vel velocitas in discurrendo. Uox est cantus: risus ⁊ rumor: saltus ⁊ de/risiones qui sentitur in hmōi. Et sicut exercitus magnus solo tumultu aliquando hostes fugat ⁊ vincit: ⁊ clamore suo aues in terram cadere facit. ita exercitus chorearum ductus a diabolo vincit bonos viros. ⁊ habentes pēnas virtutū in terraꝫ affectū scz carnaliū cadere facit quia ali/q̄n quadā curiositate ducti ad aspiciēdū ad desideria car/nalia dilabūtur. Caude scorpionum in ipsis cum aculeis sunt. vel ad litteram. Caude prolixe vestimentoꝝ vbi est venenum peccati prodigalitatis et ambitionis que affli/get animas earū. Uel cauda est finis talis operis in quo nil remanet nisi remorsus cōscientie q̄ pungit de tāto sce/lere ⁊ amisso tpe. Potestas earuꝫ ad nocendū dicit esse p q̄nq̄ mēses. q: cōmuniter a pascha vsq̄ ad mediū autūni fieri solent. sicut reges ⁊ p̄ncipes tali tempore solent ad bella procedere vsq̄ ad medium autūni vt cōsumāt et au/ferant hostibus que hyeme laborando quesierunt. ita dia/bolus post pascha imediate congregat exercitus chorea/rum: vt quod congregauerūt ⁊ acquisierūt fideles in ad/uentu ⁊ quadragesima meritoꝝ per orationes: ieiunia: communionem: confessionem: ⁊ huiusmodi. totum faci/at perdere per opus chorearum. Rex abyssi qui est super

locustas eas ducēs est diabolus: qui ⁊ exterminator dicit q; hic est finis huj⁹ inuentiōis ⁊ opis exterminare aias. i. extra terminos paradisi ejjcere. Hiero. Memēto semp q; paradisi colonū mulier de paradiso eiecit. ⁊ sic p; z; ppositū videlz q; diabolus est ductor chorezātium. ⁊ sicut ei⁹ iter est circūitus: ita in circūitu facit discurrere chorezātes: sz; inflāmabit deus in circūitu scz ambulantes.

Chorea efficit inimicos dei.

§. III. In tertia parte ostē

dit reatus huj⁹ actus tripudiandi cū dr. inimicos ei⁹. Inimici eius. s. dei sunt q; ambulāt in circūitu. Nil facit hoiem inimicū dei nisi pctm mortale: hoc em̄ tollit amicitiam et charitatē dei ⁊ ponit inimicitiā. Esa. lix. Iniq;tates vestre diuiserūt inter vos ⁊ deū vestrū. i. diuisionē ⁊ inimicitiaz fecerūt. ⁊ Jaco. in can̄. sua. iiij. c. Qui voluerit esse amicus huj⁹ seculi inimicus dei ꝓstituet. Amic⁹ mundi est q; amat pōpas: lasciuias: superbiā: vanā gloriā. ⁊ quivult placere hoibus in peccat; que oia reperiunt in chorezis. ⁊ iō p; eas efficit q; inimicus dei. Inflāmabit in circūitu ābulantes qui scz ex hoc sunt inimici dei. In huj⁹ figurā est q; Johānes baptiste ad tripudiatū saltatricis filie herodis ī ꝓspectu cōuiuantiū fuit sibi ampūtatū caput. Mat. xiiij. Sic p; chorezas ⁊ saltus impudicor; q; fiūt in cōuiujs auferūt capud Johānis: q; interptat in q; est gra: inquātuz videlz hns gram exercēs vel vidēs ea p; que in prava desideria incurrit: vl p; occasiones pctōr; qs admiserat eā pdit. Un̄ Aug.

Arare facilius est chorea i festo.

dicit q; melius est dieb⁹ dn̄icis arare vl fodere q; chorezas ducere. Sed certū est q; arare vel fodere in dieb⁹ festiuis ex hoc amitterēt gra dei ⁊ efficeretur aliqs inimicus dei Mulier. vt dicit Ysigen. est arma diaboli: caput peccati: expulsio paradisi. Et aliq; diabolus bellat cū homine p; aspectū mulierū. aliq; p; auditū vocis mulierū. aliq; per tactū in chorezis. aliq; p; oēs istos modos bellat simul cū hoie. Nā ibi videnk totalr cū suis ornatibus ibi audiūtur in suis cātibus ⁊ cachinnis ⁊ locutionib⁹ ⁊ manu tāgunk

Chorezizātes cōtra sacra militāt.

ideo ibi diabolus fortiter pugnat ⁊ vincit. Nō mirū si chorezizātes sunt inimici dei cū faciāt ꝯ oia mādata dei et sacramēta q; sunt medicine dei. Nam ꝯ baptismū militant q; cū in baptismo p; patrinū tenentē ad baptismū ꝓmiserūt renūciare diabolo ⁊ pōpis eius: p; chorezas ꝓmissionē frangūt sequētes diabolū ⁊ pompā eius ⁊ opera. Cōtra sacramentū ꝓfirmationis: q; cū in ipso suscepcrunt signū crucis in signū q; sunt redēpti sanguine xpi effusi in cruce ipsi sibi imponūt in capite signū diaboli ornamētum: scilz variū diabolica instigatiōe. Contra sacramētum ordinis q; cū ordinenk clerici ad cātandū officiū ⁊ vba dei ⁊ preci pue in festis ad ꝓsolationē spūalem populi ipsi officiant in ecclesia diaboli q; est locus vanitat; vt in theatris ⁊ plateis cātādo cātilenas vbi sunt vba diaboli. i. amoris carnalis ⁊ vba diaboli vana ⁊ turpia p; q; auertūt plurimos a vesperis ⁊ pdicatiōibus. Cōtra sacramētum mrimonij: q; multa mala desideria ꝓcipiunk ꝯ fidē dataz ibidem nō contētus vxore sua. Contra sacramentū pnie: q; totā compunctionē ⁊ ꝓtritionē euacuant in hmōi vanitatib⁹ quaz sibi in q̄dragesima acq̄sierūt. Cōtra sacramētum eucharistie: q; cuz susceperint xpm̄ in cōmunione paschali ipsum ejjciūt extra ciuitatē aie ad crucifigendū ipsum in sua cōuersatione mūdana. Contra extremā vnctionē: q; pedes qui vncti sunt oleo sancto quoad illos q; eam receperūt. vnde ⁊ quasi ꝓfecrati sunt deor; eos mouent ad offensam dei. Non solū aūt chorezizātes efficiunk inimici dei: sed ⁊ omniū sanctor;. Nam in festis oim̄ sanctor; eas exercent: ⁊ quāto festum est solēnius tāto magis his vacāt. Nulluz ergo sanctor; intercessorē habere poterunt in futuro iudicio cum oēs offenderint. Unde ⁊ Greg. in. iiij. dialogor;ū narrat de quadaz puella dicta Musa. cui de nocte apparens vgo Maria cū magno comitatu vginū puellarum que albis erant indute: cum quibus cuz Musa affectaret associari ⁊ cū eis esse: dixit sibi vgo maria. q; si vellet cum eis esse abstineret deinceps ab oi leuitate ⁊ risib⁹ ⁊ iocis ⁊ tripudiatu saltu cantu: ⁊ hmōi iocis puellarū: ⁊ fici die tricesimo veniret p; ea: qō cū puella ageret ⁊ parentes mirarentur de tanta cōpunctione seu cōpositione ⁊ mutatione eius ⁊ interrogarent cām ipsa exposuit illis visiones ⁊ ꝓmissionē sibi factā a virgine Maria: qō ⁊ impletum est Nā. xxv. die febre correpta. in. xxx. postea apparēte vgine ipsa cū puellarū multitudie egrotāti cepit clamare. Ecce dna venio. ecce venio. Sicq; iter hec vba spm̄ reddidit et cū illis sctis vginib⁹ ad paradisuz ascēdit. Sicut g; nō potuit illa Musa associari sctis: nisi abstineret ab hmōi iocis ⁊ vanitatib⁹ q; tales sunt inimici dei ⁊ sctor;. Ita nec chorezizantes nisi hmōi dimittāt. Qui aūt nō associātur sctis cum demonijs opz associari: ⁊ hoc in vltimo notatur.

§. IIII. Demuz pro primo

sciendū est q; istos per chorezas in circūitu discurrentes ⁊ inimicos dei ⁊ sanctorū se facientes deus inflāmabit. i. inflāmā ignis infernalis ꝓsciet: vbi faciūt tripudium ⁊ circūitū. de quo dicit Job. xxiiij. Trāsibūt ab aquis niuiū ad calorē nimiū. ⁊ ecōtra. scz a calore nimio ad aquas niuiuz frigidissimas. Ecce circūitus cōtinuus inferni. Et hoc est qō dns reprimittit p; hmōi actib⁹ per Ezech. xxv. di. tripudianti. Pro eo q; plausisti manibus ⁊ pcussisti pede ⁊ gauisa es ex toto affectu sup terrā israel: idcirco ecce ego extendā manū meā sup te ⁊ tradā te in direptionē ⁊ interficiam te. scz morte eterna. In huius figurā etiā legitur Exodi. xxxij. q; cum moyses descendisset de monte cuz tabulis p; ceptor; ⁊ appropinquans ad castra ppli israel vidisset choros. i. tripudiat⁹ ⁊ vitulū aureū fabricatū aīn quē chorezabāt: iratus ira p; zelū ꝓfregit illas tabulas reputans indignū margaritas verbor; dei ponere ante porcos. ⁊ assumptis secum leuitis interfecit viginti tria milia ex istis qui chorezas ducebant ante vituluz. Vitulus autē est aial lasciuū. vnde innuitur q; choree deseruiunt lasciuie. Et sic illi occisi sunt corporaliter a moyse legislatore. ita chorezantes a xpo datore legis euāgelice i igne occident. idest cruciabunt. Inflāmabit inq̄t ps. in circūitu inimicos ei⁹. sicut ignis est inter omnia elementa maxime actiuus: ita illi qui inflāmabuntur illo igne maxime cruciabunk. Dic em̄ ignis dicit Aug. etsi eternus nō fit. miro tn̄ mō est grauis. Excedit em̄ oēm penā quā passus ē qs in hac vita nū q; in carne tanta inuenta est pena. licz mirabilia passi sint martyres tormēta: ⁊ multi neq̄ter quāta sepe sustinuerūt supplicia. de pe. dis. vij. §. penul. Inflāmabit aūt ⁊ viet nō cōsumēdo nec animā que imortalis est nec postea corpus sed cruciando supernaturali modo vt instrumētū diuine iusticie. Sicut etiā salamandra viuit in igne ⁊ non consumitur. ⁊ certi vermes viuunt in aqua bullienti cuiusdam fontis ⁊ inde educti moriuntur. vt dicit Aug. de ciuita. dei lib. xxi. c. iiij. Et ideo nō est impossibile vel incredibile si re probi viuunt in igne inferni.

De derisione. Capitulum. vij.

Derisio frequenter ex multiloquio ⁊ ex vitio gule procedit. Post inordinatā em̄ cibi ⁊ potus sumptionem hoies labunk ad derisionē q; is ex aliis etiā causis oriak. Et potest diffiniri q; est actus p; cipue locutionis quo qs intēdit ad erubescentiam ⁊ ꝓfusionē aliū inducere. Et idē est illusio a ludo. i. a ioco deriuata ⁊ etiā subsannatio. Differt tamen irrisio a subsannatiōe in modo. q; irrisio fit ore. idest verbo ⁊ cachinnis vñ a risu dicit. Subsannatio autez naso rugato. ⁊ vt dicit glo. super psal. Cōueniunt aūt in fine quia idē intendunt scz ꝓfusionē inducere ⁊ erubescētiam ei erga quē faciūt. Pro huius materie declaratiōe dicit beatus Thomas. ij. ij. q. lxxv. arti. j. q; peccata verborum precipue pensanda sunt p; intentionem proferentis. Et ideo p; diuersa que quis intendit contra alium loquens

Derisio ⁊ subsannatio differunt.

hmõi peccata distinguũtur. Sicut autẽ aliqs cõuitiando seu contumeliando intendit cõuitiati honorẽ deprimere et detrahendo diminuere famã ⁊ susurrãdo tollere amicitiã. Ita ⁊ irridendo intendit q̃ ille qui irridet erubescat ⁊ confundat in se. Et q; hic finis est distinctus ab aliis cum finis det speciẽ in moralibus: ideo derisio est pctm̃ spãle distinctum a cõtumelia: detractione ⁊ susurratione: q̃uis in hoc cõueniant q; per oia ista intendit nocumentũ primi p verba malũ dicẽdo. Et q; nocere primo notabiliter seu hoc q̃rere siue vbo siue facto est õ charitatẽ primi: q; dilectio malũ primi nõ operat inquit aplus. ideo sicut ⁊ illa scz contumelia detractio et susurratio ppie et formaliter sumpta sunt mortalia: sic ⁊ derisio ppie sumpta ⁊ stricte.

Et ad intelligẽdũ nocumẽtũ qõ sequit ex predictis primo sciẽdũ est ꝑm Tho. vbi. s. q. de opere vtuoso meret aliquis apud primos honorẽ ⁊ bonã famã ⁊ apud seipsum bone conscientie gloriam ꝑm illud. ij. Cor. j. Gl̃ia nostra hec est testimoniũ cõscientie nr̃e. q̃ est quedã clara noticia sibi de bono suo: vñ quietẽ hz mens ⁊ securitatẽ. ꝑm illud Prouer. xv. Secura mens ex bona scz cõscia. q̃si iuge conuiuiũ. Ecõtrario de actu vitioso ⁊ turpi apud alios tollit hominis honor ⁊ fama. Et hoc intendunt cõtumelios⁹ ⁊ detractor ⁊ susurrator: ⁊ ꝓter hoc dicunt turpia ⁊ vitiosa de alio. Apud autez seipsum p turpia. idest vitia q̃ sunt mortalia pdit homo ꝓpie cõscientie gloriã per quãdã erubescentiam ⁊ confusionẽ. Et ad hũc finẽ dicit turpia de alio deriso: vt faciat cũ verecũdari ⁊ confundi cozã alijs. Est aũt erubescẽtia ꝑm Job. Damascenũ timor dehonorationis. Qui aũt cõscientiã alicui⁹ inquietat cõfundẽdo ipm speciale nocumentũ ei infert: q; illa quies vt dictũ est magnũ bonũ sibi est: sic etiam fama ⁊ honor q̃ auferunt p cõtumeliã ⁊ detractionẽ sunt magna bona. Et cũ hoc intendit scz nocere illi inducendo eũ ad magnã cõfusionẽ ⁊ erubescentiam est pctm̃ mortale. Vñ ꝺ: Prouerb. iij. Abominatio est domino ois illusor. Nullus autẽ dicitur abominabilis deo nisi ꝓ mortale. Si q̃s aũt itẽderet inducere aliquã leuẽ erubescentiã alicui: sicut fit aliqñ pueris ⁊ discipulis a magistris ad correctionẽ vel animationẽ ad addiscẽdum seu de aliquo leui defectu naturali ob solaciũ: sicut socij deridebant dtm̃ Tho. in scholis appellantes bouem murũ. vel sicut fit simplicibus ⁊ q̃si insensatis: veniale videt dũ tm̃ nõ ꝓpocenẽ ex hoc in notabilẽ irã ⁊ ad blasphemandũ ⁊ alia mala. Nõ obstat si obijciat⁹ sic. Imitari deũ nõ est pctm̃ sed meritũ: scz deus irridet ⁊ subsannat aliqs ergo ⁊ nos istud licite agere possum⁹. Dicit ps. ij. de domino. Qui habitat i celis irridebit eos ⁊c. ⁊ Prouerb. j. inqt sapiẽtia. Ego quoq; in interitu vr̃o ridebo: ⁊ subsannabo cũ ingruerit sup vos repentina calamitas. Et Job ix. De penis inocentũ nõ rideat. q; ridere dei aliter fit q̃ irrisio hoim. Nam ridere dei est ꝑm Greg. afflictionis nolle misereri. Irridere dei est cõfusionẽ eternã ꝓ pctis iuste infligere. Subsannare eius est terribilẽ faciẽ malis ostendere. Ista aũt facere erga subiectos scz iustã punitionẽ ex ercere non esset illicitum: als secus.

§. I. Omnes videntes me

deriserunt me: locuti sunt labijs ⁊ mouerũt caput. ps. xxj. Loquit̃ ꝓpheta in ꝑsona x̃pi patientis: cui iter cetera penarũ ⁊ dolor genera ꝺ fuit speciale: multiplex illusio seu derisio sibi facta: vñ ⁊ cũ prenũcians discipulis suis secreto ipsam passionem enarraret inquit. Ecce ascendimus hierosolymam ⁊c. Et paulo post. Tradet enim gentib⁹ ad illudendũ. Luc. xviij. Ex hoc ostendit gravitas hui⁹ peccati q̃ ita eũ afflixit. Tria ergo notant̃ in versu p̃dicto.

¶ Primo deridentis generalitas: ibi. Oẽs videntes.

¶ Scõo recipientis illusionẽ dignitas: ibi. Me scz ⁊ deũ patrem ⁊ spiritumsanctum.

¶ Tertio illusionis veritas: ibi. Deriserũt me locuti sunt labijs ⁊ mouerunt caput.

§. II. Quantũ ad primum

Xp̃z oẽs deriserũt.

Si diligẽti⁹ euãgelioz hystorias intueamur oẽs reperiũtur x̃pm derisisse. i. de omni gñe hoim. videlz reges: pncipes: sacerdotes: scribe. i. doctores legis: milites pilati. i. stipendiarij ⁊ populares. ſFactus sum in derisum omi pplo meo. ait ipse p Diere. xx. Et de rege herode ꝺ: Luce. xxiij. Spreuit illũ herodes cũ exercitu suo ⁊ illusit indutuz veste alba. quasi fatuũ iudicãdo. ⁊ iõ albis. i. lineis quib⁹ vestiebant̃ fatui induit. Et ꝑus ꝺ: de iudeis q̃ in domo cayphe summi pontificis tenentes eũ illudebãt velãdo faciẽ ei⁹ ⁊ dando alapas dicebãt. ꝓphetiza nobis x̃pe ⁊c. Milites aũt pilati post sniam eius illuserunt ponẽtes cozonaz de spinis in capite ⁊ arũdinẽ in manu q̃si sceptrũ. ⁊ veste rubea vt purpurea regia induerunt in derisum. Job. xix. Et in cruce pẽdentẽ deridebant eũ pncipes. s. sacerdotũ cũ eis scz turbis dicẽtes. Alios saluos fecit ⁊c. Luc. xxiij. Sic q̃ oẽs videtes me deriserunt me. Sz heu q; nõ solũ illa vice sed quotidie x̃ps illudit̃ ⁊ deridetur. Qui em̃ ficte agunt pniam nõ dolẽtes de oibus nõ ꝓfitẽtes integraliter vel nõ satisfaciẽtes isti x̃pm deridẽt q̃si velãtes faciẽ eius: ac si nõ videret fictionẽ eoz: ficq; nouis pctis sue fictionis p cutiunt. Unde Job. xxxix. ꝺ. de struthione ꝑm Greg. signãte hypocritã qualis est talis. q̃ deridet equũ ⁊ ascensorez eius. i. iustũ ve penitentẽ: ⁊ deuz qui regit ipsum ⁊ ducit. Hinc ⁊ Aug. i sermõe. Penitẽtes si tñ estis penitẽtes ⁊ nõ irridẽtes estis mutate vitam. Recõciliamini deo. pniam agis: genua figis ⁊ rides: subsannas dei patientiã. de pe. di. iij. Penitentes scz ficte penitẽdo. Sed ⁊ q̃ pniam agũt sed frequẽter recidiuant videntur etiã deũ irridere. Unde Isido. in lib. de sum. bo. Irriso: est ⁊ nõ penitens q̃ adhuc agit qõ penitet. nec videt deũ poscere subditus: scz subsannare supbus. Canis reuersus ad vomitũ est penitens ad pctm̃. de pe. di. iij. Irriso:. Canis reuersus ad vomituz est pct̃: iterãs stulticiã suã. Interpretatiue talis videt̃ irridere. i. ad similitudinẽ irridẽt facere. Nã si q̃s de offensa grui cõmissa dño suo veniã petitã obtineret ⁊ subito ei postea alapã daret. ⁊ sic iterũ faceret. diceret̃ vtiq; talis dñm suũ irridere. Pbi curiose q̃rentes de iesu cũ nõ audiũt que rõ naturalis demonstrat: cũ herode curiose deridẽt eũ fatuitatẽ reputãtes passionẽ x̃pi. ⁊ hec est alba vestis ei imissa. Nos p̃dicam⁹ x̃pm crucifixũ gẽtibus ⁊ grecis pbis stulticiã. ait aplus. s. Cor. j. Et q̃ ministros eccl̃ie x̃pm repsentantes cozonãt. i. circũdãt spinis tribulationũ exactionũ ⁊ huiusmodi: ponũt arũdinẽ vacuã p sceptro euacuantes. eoz iurisditionẽ cũ velint de facẽ eoz iudicare salutãtes vt x̃pz ⁊ pcutientes iniurijs vt subditũ reũ x̃pm deridẽt cũ militib⁹ pilati. Lu. x. Qui vos. s. ministros eccl̃ie spnit me spnit Et qui iustos in cruce tribulationũ ⁊ psecutionũ positos deridẽt: q̃si se nõ valentes iuuare ⁊ a deo derelictos x̃pm deridẽt ⁊ illudũt in cruce pẽdentẽ: sicut iob tribulatũ deridebant aliq. Vñ dicit. Nũc deridẽt me iuniores tpe ⁊c. Oẽs igit̃ videtes me inquit ps. videtes. s. p fidẽ deriserũt me p diuersa. s. pcta ppetrãdo ⁊ iterãdo. aplus ad Heb. vj. de hmõi inqt. Rursus crucifigẽtes filiũ dei i semetipsis ⁊ ostẽtui habẽtes. i. derisioni. hec tñ derisio iterpretatiua generale pctm̃ est nõ spãle. q; p oẽ pctm̃ ptingit fieri eam.

ſFicte penitentes deuz irridẽt.

§. III. Quãtum ad secũdũ

scz illusionẽ recipientis dignitatẽ. Sciendũ q̃ maxime dignitatis fuit x̃ps: q; verus deus. Et ideo grauissimũ peccatũ est irrisio. Pro cui⁹ declaratiõe notandũ ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxv. ar. ij. q̃ irrisio non fit nisi de aliquo malo vl̃ defectu. malũ autem si fit magnũ nõ pro ludo accipit̃ sed seriose. vnde si in derisum vel illusum vertatur. vñ illusiõis vel irrisionis nomẽ sumit̃. hoc est q; accipit̃ put paruum Potest aũt aliquod malum accipi vt paruuz dupliciter. Uno modo q; ꝑm se est paruũ. ⁊ sic ponere illusum vel irrisum malum vel defectuz alicuius persone: quia in se est

Irrisio graue pctm̃.

paruū: ſicut aliq̄n deridenť clerici male legẽtes ⁊ hmōi eſt veniale pctm̄ ⁊ leue ſm̄ gen⁹ ſuū. Alio mō rone ꝑſone accipiť malū alicui⁹ vt paruū: ſic defect⁹ pueroꝝ ⁊ ſtultoꝝ parū pōderare ſolem⁹ ꝓpter defectū rōnis in eis. ⁊ ſic alique deridere de aliq̄ q̄ tm̄ nō eſt puer neq; amens eſt oino paruipendere. ⁊ ſic vilez reputare vt de eius malo non ſit curādū. ſed ſit q̄ſi ꝑ ludo habendū: hoc eſt mortale ⁊ ſpāle pctm̄ ⁊ p̄ charitatē q̄ contēnit. ⁊ grauius q̄ ꝓtumelia q̄ eſt etiā in manifeſto. nā videť ex ea eſſe maior ꝓtēptus ⁊ de honoratio. ⁊ tāto graui⁹ q̄nto maioꝝ reuerētia eſt digna perſona cui infertur. Eſt ergo triplex irriſio.

¶ Primo irriſio diuinoꝝ.

¶ Secūdo irriſio p̄opinquoꝝ.

¶ Tertio irriſio viroꝝ iuſtoꝝ.

Irridere deū et ſacramēta

Grauiſſimū eſt pctm̄ irridere deuz ⁊ q̄ dei ſunt. ſm̄ illud iiij. Reg. xix. Cui exprobraſti. ⁊ quē blaſphemaſti: ⁊ ſuper quē exaltaſti vocem tuā. ſ. deridendo. ⁊ poſtea ſubdiť. Ad ſctm̄ iſrl̄. Et ſimiliť deridere ſacramēta eccleſie tanq̄ inutilia ⁊ non vera. ſicut deridentiudei: ⁊ quidam mali catholici irridētes qđ creditur ⁊ đr. ſ. xp̄m ee in hoſtia cōſecrata p̄out fecit illa vidua q̄ ridebat cū cōmunio ſibi a Grego. papa miniſtrarek: ſuper quo tm̄ fuit oſtenſa vitas p̄ miraculum vel verba ſacre ſcripture. Etiam miracula que de⁹ operatur p̄ ſctōs. ſicut legitur de illo magiſtro ſcholariuz qui audiens p̄dicare miraculum factum de filo ſanguine tincto. qđ euenit mulieri filanti in feſto ſcti Petri martyris p̄o eo q̄ deridebat ei⁹ ſanctitatē. irriſit ille magiſter dicens fictionem eſſe fratrū. ꝓpter quod febre correptus eſt grauiſ. ſz facto voto q̄ ab hmōi abſtineret ⁊ in deuotione habueret ſctm̄ ſanatus eſt. Et de multis aliis legiť q̄ deridentes miracula ſanctoꝝ diuine vltionis iudiciū experti ſunt in ſe. Scōa irriſio que eſt magnuz pctm̄ eſt ꝓpinquoꝝ ⁊ p̄cipue parentū. cum maxime filij debeant eos honorare: q; ab eis receperunt eſſe poſt deum. Unde dicitur Prouerb. xxx. Oculū qui ſubſannat patrem ⁊ q̄ deſpicit partum matris ſue ſuffodiant euz corui de torrente: et cōedant eum filie aquile. Corui de torrente ignis infernalis ſunt demones qui oculum luminis naturalis ⁊ gratie auferunt irridenti patrē cū ſit graue mortale. Aquila eſt ſignum imperij. vñ imperatorem ſignificat. ſ. filie aquilarū ſunt ptātes inferiores terrene ab ea deriuate: ⁊ iſte comedūt irriſores parentū multis grauaminibus eos affligētes. Cham filiꝰ Noe q; patrē irriſit cū vidiſſet eū ebriuz iacere ⁊ pudēdis nudatū. Ď etiā fratrib⁹ nūciās maledictionē ſeruitutis incurrit in filio ⁊ ſua poſteritate. Geñ. ix. ca. Et vt đr. ij. q. vij. ſnia Cham filij Noe dānank. ſcz maledictionē dei icurrētes qui pudēda ſuoꝝ ſuperioꝝ qui p̄es ſpūales ſunt. i. eoꝝ mala opera nō occultant: ſed irridēdo ⁊ diffamādo aliis manifeſtāt. qđ frequēter faciunt laici ⁊ aliq̄ ſubditi. Irriſio iuſtoꝝ.

Tertia irriſio grauis eſt iuſtoꝝ. de qua dicit Job. xij. Deridek iuſti ſimplicitas: ⁊ lampas ꝓtēpta apud cogitationes diuitū. vide ibi expoſitionē Greg. in moral. lib. viij. ſed tales irridētes reperiētes ſe in inferno in alia vita dicūt. vt habek. Sap̄. v. Hi. ſ. iuſti ſunt q̄s habuimus in deriſum ⁊ in ſimilitudinē improperij. ſcz in mundo exiſtētes. Nos inſenſati vitā illoꝝ eſtimabamus infamiam ⁊ finē illoꝝ ſine honore. Ecce quō computati ſunt inter filios dei. Cū heliſeus vir iuſtus ⁊ ꝑpha aſcēderet in bethel quendā locum vel villā vel caſtrū: q; caluus erat quidam pueri ceperunt eū irridere dicētes. Aſcende calue aſcēde calue. quib⁹ cū male dixiſſet ꝓpter deriſionē non odio vel liuore vindicte motus. ſz zelo diuine iuſticie quā vidit exigere hoc vt punirenť ⁊ aliis exemplo eoꝝ ſibi cauerent ab irriſione iuſtoꝝ: quo facto duo vrſi exeuntes de ſilua. xlij. pueros ex illis necauerūt. vt habek. iiij. Re. ij. Et hec deriſio valde nociua eſt p̄cipue incipiētib⁹ iuſticiā. i. benefacere ⁊ a vitijs abſtiere. nā multi a bonis retrahunť vt vitēt tales irriſiones ne vocitenť ſancti ⁊ hypocrite vl' aliquid huiuſmodi. Unde Greg. in moral. Qui in alioꝝ actibus oriri conſpiciūt bona mox ea manu exprobrationis euellunt. Iſtā appellat Bernardus maliciā herodianā: q̄ herodes vt xp̄m extingueret multos pueros recēter natos occidit. Sic irriſores peſſimi vt xp̄i honorē q̄ ex bonis operibus reſultat ⁊ famā extinguāt multos nouiter ꝓuerſos vita gr̄e ſue irriſionib⁹ p̄iuāt: imo crudeliores herode iueniūť: q: herodes iā natos: iſti necdū natos: ſz ꝓceptos aliqua ſigna penitētie vel cōtēptus mūdi oſtēdētes: ſubito diuerſis vbis deriſoriis retrahunt a bono: ⁊ ſic multas aias pdūt: de q̄bus ſunt reddituri rōnē deo. Nec tm̄ dz q̄s ꝓpter irriſionē euitandā alioꝝ dimittere bona. Naz vt dicit xp̄s Luč. ix. Qui me erubuerit ⁊ meos ſermones ſcilz omittendo me ſeq̄ bona opa facere p̄dicare: ⁊ hmōi timore ne irrideak: ⁊ filius hois erubeſcet eū cū venerit in maieſtate. i. cōfundere faciet confuſione eterna. In huiꝰ figurā legiť. ij. Eſdre. iiij. q̄ cū tobias irrideret iudeos reedificātes paulatim hierl̄z diruptā a nabuchodonoſoꝝ dixit Si aſcēderint vulpes trāſiliēt murū eoꝝ lapideū. nō dimiſerunt ꝓpterea illi quin ſequerenť edificium: ſz oranit Nemias dicēs. Audi de⁹ iſrl̄ q: facti ſum⁹ deſpectio. Cōuerte oppꝛobriū noſtrū ſup caput eoꝝ nō deleak iniquitas eorū a facie tua q: irriſerūt edificātes. vñ ⁊ op⁹ cōſummauerunt in cōfuſionē irridentiū: ⁊ gloriā ſuā reedificāt hierl̄m diruptā: q: aiam virtutib⁹ exterminatam a diabolo bonis operib⁹ renouant p̄ pniam. Nō frequēter aliq̄ deſpiciunt dicentes q̄ nō ꝑſeuerabūt ſed quelibet leuis tentatio vel tribulatio deiſciet eos: ſz nō ꝓpter hoc debēt omittere ſed oꝛonibus iuuare ſe: ⁊ ſic puenik ad pfectū. De beato ſfrā ciſco legiť q̄ in p̄ncipio ſue cōuerſionis pueri inſequebātur cū lapidibus ⁊ luto vt fatuū reputātes ⁊ irridētes nec tamē ille incepta bona dimiſit. Sic dñs Dñicus cū predicaret: heretici ⁊ alij prauī irridebāt lutū in eū piſciētes: et paleas a tergo p̄ deriſu alligātes: que oīa vir ſctūs fidei magnanimitate contēnebat cōtinuans p̄dicationez recolens illud Matth. v. Bti eritis cū vos oderint hoīes ⁊ exprobrauerint ſcz deridendo: ⁊ eiecerint nomen vr̄m tanq̄ malum ꝓpter filiū hois. Vñ notāter đr. ſpernere mūdum ſpernere nullū ſpernere ſe: ſperni p̄ hoc datur gr̄ia celi.

Irriſio ꝓpinquoꝝ.

§. IIII. Quātū ad tertium

ſcz illuſionis varietas notak in eo qđ dicitur. Deriſerūt. i. riſum habuerūt. locuti ſunt labijs dicētes. Vach q̄ deſtruis tēplū dei ⁊c. mouerūt capita ſua q̄ſi reuerētiā exhibētes ſed realiter deſpicientes: ⁊ ſic varijs modis fit deriſio ſed vno fine. ſ. i ꝓtēptū ⁊ vilipēdiū irriſi. ſed vt đr. Prouer. xix. Parata ſunt deriſoribus iudicia. Deriſores ipſe deridet ſcz eternaliť puniēdo: Ď ē irridere dei. Ad qđ facit qđ đr. Eſa. xxxiij. Ve q̄ ſpnis. nōne ⁊ ipſe ſpneris: cū deſieris ꝓtēnere cōtēneris. Debet g̃ quilibet cauere a deriſiōe hoim. ⁊ diabolū q̄ nobis illudere g̃nt: deludere ipz ſuperādo. ſic ars deludiť arte. ait Cato. Diabolus em̄ ſic illudit nobis duz p̄ aliq̄ q̄ ſuggerit nobis: vt nobis bona ⁊ vtilia trahit ſecū ad interitum aſſentiētes: ſicut aliq̄s q̄ iduceret aliquē ad intētū ſuū ſub dolo nocumētū ei inferendo: derideret euz ſic diabolus: ſed ideo xp̄s ſuſtinuit oēs irriſiones iſtas vt nos eruere de manibus eius ⁊ doceret nos ſuo exēplo ei illudere. Hoc oꝛabat pſalmiſta dicēs. Ne irrideant me inimici. ſ. mei. demones qđ faciūt vincendo in tētatiōibus. Vñ Thren. j. Viderūt eā hoſtes ⁊ deriſerūt ſabbata ſua. Nā cū demones videt aiam ſignatā p̄ hierl̄m de q̄ loquiť q̄ ſeruat q̄dā de gñe bonoꝝ: vt feſta ⁊ hmōi: ſz alijs vitijs inſiſtere diuerſis ſicut faciebāt iudei derident de hmōi. ſic etiā deridēt religioſos qui mūdū dimiſerunt vt ſabbatū. ideſt quietē religionis poſſiderēt: ⁊ tm̄ diuerſis paſſionib⁹ vel cōcupiſcētijs implicank vilū rerū. vt dicit in collationibus Panucij. Sed ecōtra viri iuſti derident ⁊ illudunt diabolo pfecte oibus reſiſtēdo. ⁊ hoc eſt quod dicit. Dra co iſte. p̄s. ciij. quē formaſti ad illudendum ei. ſformauit quippe deus draconem, ideſt diabolum non draconē; ſed

Deriſ re dia lum.

angelū bonū sed effect⁹ est draco p sui superbiā ⁊ malicia: ⁊ eo veneno malicie sue querit nos capere: sed de⁹ sua gra facit vt illudamus ei. scz resistēdo. sed ipe draco q̄uis cadere xp̄m ⁊ detinere: sed ei xp̄s illusit pponēs ei escā sue humanitat̄. quā cape volēs hamo absconso sue diuinitatis capt⁹ est: ⁊ sic illusus a xp̄o. Vñ dñs ad Job. c. xl. Nunq̄d illudes ei. s. diabolo q̄si aui. supple vt ego. aut extrahere poteris leuiathā hamo. s. de mari. sicut ⁊ scti illudūt diabolo cū eū vincūt detegēdo insidias. Sic btūs dñicus illusit diabolo q̄n appares in forma symie vt eū impediret a lectiōe iussit eiyt teneret cādelā donec arderet pedē ⁊c. Sic q̄n btā margareta, pstrauit diabolū qui ad carcerem venerat ad suadendū vt assentiret p̄ncipi dicēs. Sterne superbe demon sub pedib⁹ femine. Cui diabolus. Dimitte me q̄a satis illusisti mihi. Ambr. Illudit diabolus vt se motu suo vulneret ⁊ contra se armet quem debilitādum putauit. de peni. di. j. c. potest fieri.

(De prodigalitate. Capitulum. viij.

Prodigalitas ex gula

Et luxuria frequēter p̄cedit ppter voluptates corpis cōsequēdas. Vñ ⁊ luce. xv. dr: de filio p digo q̄ dissipauit suā bam suā viuēdo luxurioſe. Frequenter em̄ dm b. Tho. ad intēperātias declināt p̄digi. tū q: ex quo superflue expēdūt: in alijs etiā reb⁹ voluptuosis expendere no verenť: ad quas magis inclinat cōcupiscentia carnis. tū etiā q: cū nō delectenť in bono virtutis q̄rūt hbi delectatiōes corporales. Et inde est q̄ pbs dicit q̄, multi pdigor̄ sunt intēperati. iiij. ethi. Gule igit̄ tractatui annectit̄ ppter quā multa pdige expendunť. q̄uis ex multis alijs vitijs possit oriri: vt ex iactātia: luxuria: ⁊ hmōi. Cōsistit aūt hoc vitiū in expēdēdo superflue diuitias vbi ⁊ q̄n nō opz: et minus debito eas amādo. Dicit aūt pbs in. ij. ethi. q̄ p̄digalitas opponit̄ ⁊ virtuti liberalitat̄: ⁊ vitio il liberalitat̄. i. auaricie. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxix. ar. j. q̄ in moralib⁹ attēdit̄ oppositio vitiorum adinuicē ⁊ ad virtutē dm superabūdantiā ⁊ defectū: sed diuersimode. Nā quātuz ad affectionē diuitiarū auarus superabūdat plus debito diligēs eas. p̄digus aut̄ deficit minus debito sollicitudinē eaz geres. ⁊ sic opponit̄ liberalitati q̄ diligit eas vt dz. Quātū vo ad exteriorē vsum diuitiaz ad p̄digalitatē ptinet excedere q̄dē in dādo: deficere aūt in retinendo vel acq̄rendo. Ad auaricia aūt ptinet ecōtrario deficere in dādo. superabūdare aūt in retinēdo ⁊ accipiēdo. ⁊ sic p̄digalitas opponit̄ auaricie. Et q̄uis p̄digalitas ⁊ auaricia sint cōtra virtutē liberalitat̄ m̄ auarus magis dr: illiberalis q̄ p̄digus. Et est rō: quia aliq̄d denoiat̄ ab eo qđ est p̄ncipalius. Sicut aūt in liberalitate, que mediuz tenet p̄cipua est datio ad quā ⁊ receptio ⁊ retētio ordinant̄: ita ⁊ auaricia ⁊ p̄digalitas p̄cipue attēdunť dm dationē. Unde q̄ superabundat in dādo dr: p̄digus. qui aūt deficit auar⁹ ⁊ illiberalis. magis autē recedit a virtute liberalitatis q̄ cōsistit in dādo p defectuz dādi q̄ excessum. Vñq̄ aūt idē erit simul auarus ⁊ p̄digus. dm rū diuersa opa. Cōtingit em̄ q̄nq̄ q̄ aliq̄s excedat in dādo: ⁊ sic erit p̄digus. puta facit cōuiuiū superfluū vel vestē excessiue p̄ciosam: vel ludit: et hmōi: et simul cū hoc excedet in accipiēdo. ⁊ hoc vel ex quadā necessitate: q: dū superabundat in dādo: deficiūt ei ppria bona. vñ cogit̄ indebite acq̄rere: puta p fraudes: vsuras: et hmōi. qđ ptinet ad auaricia. vel etiā propter inordinationē animi. Dū em̄ nō dāt ppter bonū, quasi cōcepta virtute non curāt vndecūq̄ ⁊ qualitercūq̄ accipiant. ⁊ sic nō dm idē est aliq̄s p̄digus ⁊ auarus. Est aūt p̄digalitas pctm̄. vñ ⁊ p̄digus filius vituperat̄ in euāgelio de ipsa prodigalitate Luce. xv. Huius rō est dm Tho. vbi. s. ar. ij. q: ex hoc est aliq̄d vitiosum q̄ corrūpit bonū virtutis. scz virtus liberalitatis corrūpit̄ p̄ p̄digalitatē q̄ p̄sistit in medio q̄ scz nō excedat nec deficiat a debito affectu circa diuitiaz. Sicut aūt illud mediū corrūpitur p excessum: ita et p defectum sed p̄cipuus excedit in dādo: et deficit in retinēdo, diuitias et per p̄sequēs est pctm̄ mortale qđē q̄n est magn⁹ excessus. veniale q̄n est modicus. Et est attēdendus hic excessus nō solū dm quātitatē: sed dm proportionē considerata qualitate p̄sone potētis nobilis vel plebei: ⁊ hmōi. Ipsa etiā p̄digalitas aliq̄n ex auaricia p̄cedit. Nā aliqui idcirco alios p̄digere expēdunt vt sic capt̄ fauorē aliquorum a quib⁹ diuitias acquirāt. Cōparando aūt illa duo vitia adinuicē grauius est auaricia q̄ p̄digalitas triplici rōne dm b. Tho. ij. ij. q. cxix. arti. iij. Prima est: q: auaricia magis deficit a virtute oppositā. magis em̄ ad liberalē ptinet dare: i quo deficit auarus. Unde ap̄s monet diuites facile tribuere ⁊ cōicare sua. j. Tim. vlti. qō tm̄ intelligendū est dm q̄ opz vt pauperib⁹ nō adulatorib⁹: q: hoc eēt p̄digalitas. Secūda rō est: q: p̄digus est vtilis multis. scz illis quib⁹ dat. auarus autē nullis: nec scz etiam sibi ipsi. Vñ dr: Eccl's. vj. Vir cui dedit de⁹ diuitias nec tribuit ei ptātem vt comedat ex eis. q: videlz ex auaricia nō audet vti etiā ad suā vtilitatē bonis suis timēdo ne deficiāt sibi. Peccat em̄ p̄digus nihilominus in seipm dū bona inutiliter cōsumit vnde viuere dz. Peccat ⁊ in primū cōsumēdo bona ex quib⁹ alijs p̄uidere dz. Et p̄cipue hoc apparet in clericis qui sunt dispēsatores pauperū quos defraudāt p̄digē expēdēdo. Unde Ambr. Quis est tam inīquus q̄ q̄ multoz subsidia suas delitias parat. dis. xlvij. sicut hi. Et Hiero. Tibi o sacerdos de altario viuere non luxuriari. i. superflue et delitiose p̄mittit̄. dis. xlij. §. j. Sed tm̄ sic sibi ⁊ alijs nocet p̄digus superflue expēdēdo q̄ aliq̄bus p̄dest: scz quib⁹ dat. Sed auarus nec sibi nec alijs. Vñ pbs in. iiij. ethi. dicit q̄ multo melior videť p̄digus illiberali. i. auaro. i. minus malus. Tertia rō est: q: vitiū p̄digalitatis est magis sanabile. et hoc tū q: hō declinat ad senectutē que est ętas p̄digalitati. tuz q: p hoc puenit ad egestatē de facili diminuēdo ⁊ inutiliter cōsumendo. ⁊ sic pauz fact⁹ nō pōt in dādo superabūdare. Tū etiam q: de facili p̄ducit ad virtutez ppter similitudinē quā hz ad ipam liberalitatē. Sed auar⁹ nō de facili sanat̄: q: magis distat a virtute. Auarus etiā declinās ad senectutē magis inardescit in eaz: q: magis timet sibi deficere tpalia. Vñ Hiero. Oia vitia cuz senescēre senescūt sola auaricia iuuenescit. verū est q: in p̄digalitate adiunguntur q̄nq̄ multa vitia intēperātie. ⁊ sic tales p̄digi possent esse pciores auaris. vt dicit pbs in. iiij. ethi. sed hoc est rōne illorū alioz vitioz nō ex seipsa. nō aūt ptinet ad p̄digalitatē sed ad liberalitatē q̄ aliquis oia sua det pauperibus dm consiliū xp̄i Mat. xix. vt sequat̄ xp̄m pauperem.

§. I. In diluuio aquarum

multaz ad eū nō approximabunt. ps. xxxj. pōt exponi de p̄digis. Aque que fluxibiles sunt significāt tpalia q̄ cōtinue fluūt ab vno in aliū: ⁊ tādē in defectū. Unde xp̄s samaritane ait Jo. iiij. Qui biberit ex hac aqua sitiet iterū. qui em̄ tpalia acq̄rit magis ac magis sitit appetēdo alia. Diluuiū importat superabundantiā excessiuā aquarū ex quo fruct⁹ terre non sequit̄ sed p̄dit̄. Unde ⁊ apte signat superfluū ⁊ inordinatū vsum tpaliū seu diuitiarū. ex quo nō sequit̄ vtilitas seu fructus rationabilis: sed cōsumptio. ⁊ hoc cōtingit in p̄digalitate. Videnť aūt hoies deo appropinquare: q: ita largus ⁊ liberalis est deus q̄ videat̄ prodigus. Unde Bern. Si dici fas est: nimis prodigus es tuis. Sed certe de⁹ etsi liberalissimus sit ⁊ largissim⁹: nō tm̄ propie p̄digus. q: nil dat nisi dm suā summā sapietiam ⁊ rationē quam nos intelligere aliq̄n nō valemus. Nō ergo appropinquat prodigus deo sicut videť: q̄a nō ei assimilatur in virtute seu imitatur sed elongatur. sicut figurate ostenditur de prodigo filio qui abijt in regionē longinquam a patre Luce. xv. c. Unde bene dicitur. In diluuio aquarum ⁊c. Ubi tria notantur.

Titulus.VII.

¶ Primo vitꝫ ꝓprietas.ibi. In diluuio.
¶ Scõo sui varietas.ibi.Aquarum multarum.
¶ Tertio mali noxietas.ibi. Ad deũ nõ appꝛoximabũt.

§.II.Quantũ ad primum

diluuiũ vitiũ ꝑdigalitaꝫ vt dictũ est ꝛnificat ꝓpter superabũdãtiã ⁊ expẽsionẽ ꝛpaliũ. Talis est similis ei q̃ li quoꝛẽ ꝓciosum infundit vasi pleno vel ponit in vase corꝛupto vel dat ꝑ nihilo q̃ totũ ꝑdit. Prodigus ifundit liquoꝛẽ ꝛpaliũ vasi pleno cũ dat nõ indigẽti:lz diuiti.sed vt dicit Prosper.Habẽti dare nihil est aliud q̃ ꝑdere.ſ.q.tĩ. pasto:.Vñ dñs docuit cũ homo facit cõuiuia dz vocare paupes nõ diuites q̃ nõ indigẽt.Luce.xiiij. ⁊ vgo maria in cãtico dic̃ dñm impleuisse esurientes nõ diuites: bonis suis. Vñ i figurã.iiij. Reg. iiij.ỏ: q̃ cũ ipleta essent vasa oleo diuinit⁹ ꝓcurato stetit oleũ ne effunderet. Liquoꝛẽ aũt ponit ꝑdig⁹ in vase immũdo:qñ dat ꝛpalia malis vt hĩstrionib⁹ ꝑ luxurijs exercẽdis et hmõi ꝛ illud. Bñfac iusto ⁊ nõ dederis,pctõri. Vñ Aug. dicit q̃ q̃ dãt hĩstrionib⁹ ⁊ meretricib⁹ fouẽt illos i pctõ.di. lxxxvj. q̃ venatoribus.Tertio ꝑdig⁹ liquoꝛẽ ꝛpaliũ dat ꝑ nihilo qñ expẽdit inutilr ꝑ iactãtia ⁊ ostẽtatione q̃ frequẽter fit:sicut fecit asuerus grãde cõuiuiũ suis:vt ostẽderet iactãtiã et diuitias gl̃ie sue.Hester.ſ.lz dic̃ xp̃s. Sic ego gl̃ificꝫ memetipm gl̃ia mea nihil est.Job.viij. Dissipat q̃dẽ substãm ꝓdigus triplr. Primo corꝛũpẽdo ipam materialẽ.nã destruit multũ pãnũ i faciẽdo supflua ⁊ vana.sicut ꝓz i vestib⁹ lingulaꝫ:ꝑoꝛaꝫ:seu stãpatis:in reticellis aurũ ⁊ sericũ: in texturis seu rechamaꝫ:coꝛiũ in sotularib⁹ ꝑoꝛaꝫ ⁊ planulis altis:multa aialia in cõuiuijs voluptuosis:et multa alia i hastiludijs:tripudijs:hĩstrionib⁹ et eqs.iuxt illud Moꝛatij.Imberbis iuuenis tãdez custode remoto: Gaudet equis canibusq̃. Preterea aũt iuuenes sunt magis inclinati ad b̃ vitiũ.q: vt dic̃ pbs.Juuenes sunt magne spei ꝓut.ſ.spes importat passionẽ nõ vtutẽ. ⁊ ío non curãt multũ expẽdere:etiã si supflue:q: sperãt multa i futuro lucrari ⁊ fic supplere:sed inde aliq̃n veniunt ad magnã pauptatẽ ⁊ miseriã:sicut ille ꝑdigus missus in villã ad pascẽdũ poꝛcos q̃ nec de filiq̃s poꝛcoꝝ poterat saturari.Luc.xv. Scõo dissipat ꝑdig⁹ substãm ꝛpalẽ eã diripiẽdo.nã vt dicit Sen̄. Dis ꝑdig⁹ fur est aut mẽte aut officio.q:cũ videt sibi nõ sufficere sua capit aliena:etsi nõ manifeste ꝓpter verecũdiã:tm̃ ꝑ aliquos modos vt vsuram secretã ꝑ depositã pignoꝛa ⁊ hmõi.ꝑ sacrilegia auferẽdo res eccl̃ie vel bona cõitatis. Vñ dicit sapiẽs q̃ ꝑdig⁹ nõ dz poni ad officiũ ciuitaꝫ ꝑcipue vbi habeat tractare bona ꝛpalia expẽdẽdo. Quia q̃ sibi nequã est cui bon⁹ erit. Eccli.xiiij.q.d.nulli.Frequẽter em̃ accidit ex iusto dei iudicio q̃ in suba male acq̃sita ⁊ cũ multo laboꝛe succedit heres ꝑdig⁹ q̃ in quoꝛpe totã dissipet diu cõgregatã ad vtriusq̃ dãnationẽ ⁊ male acq̃renꝫ ⁊ male vtenꝫ qõ cedit in augmentũ pene ipius legãtis ⁊ ꝓpterea diues,in iferno petebat mitti lazarũ ad frẽs ne ex ꝑdigo vsu diuitiaꝝ quas eis male dimiserat augeret ei pena. Tertio dissipat ꝑdig⁹ substãm rõnalẽ eã diuidẽdo.nã vt habeat ad expẽdẽdũ q̃rit sibi facere amicos q̃ sibi sua cõicent:qõ si nõ faciunt intrat sectas ⁊ partialitates adheret malis ⁊c. vt grauat indebite si est officialis,vel dñs vt possit seq̃ pompas suas ꝑdige ⁊ inde in mẽtibus subditoꝝ vel alioꝝ seq̃unt odia discoꝛdie et inimicitie. Salomõ q: grauauit nimis subditos suos ꝓpter excessiuã pompã curie sue et ꝑdigalitatẽ nõ obstante q̃ magnos reddit⁹ aliũde haberet minus dilect⁹ fuit a ppl̃o:etsi toleratus. Sed q: fili⁹ ei⁹ roboã voluit sequi illã põpã ⁊ grauamẽ ꝓxis sui recessit maioꝛ ꝑs ppli.idest.x.trib⁹ ab eo facientes sibi aliũ regẽ.scz hieroboã.vt hꝫ.iij.Reg.xij. Dissipat etiã substãm ꝑdige q̃ est ꝓcurato: et facto: seu dispẽsato: bonoꝝ alioꝝ ⁊ inutiliter dispẽsat:sicut villicus qui diffamat⁹ est apud dñm suum q̃ dissipasset bona ipius,Luce.xvj.

Proprietas prodigalitatis.

Primo.

Secũdo

Tertio.

§.III. Pro secunda parte

nota que habes.s̃.de iactãtia.titu.iiij.c.iiij.vbi narratur de varijs superfluitatibus que spectant ad iactantiam,⁊ ad pꝛodigalitatẽ:⁊ iste sunt quasi aque multe.

§.IIII. Pro tertia pte no-

ta q̃ ibi.ad deũ nõ appꝛoximabunt.est ngura grãmatica lis:qua scz minus ỏ: ⁊ plus intelligit.i.a te elongabunt. Dicek em̃ eis.Jte maledicti i ignẽ eternũ ⁊c. Esuriui em̃ ⁊ nõ dedistis mihi mãducare ⁊c.sed q̃ debuistis pauperibus dare dilapidastis.Jn vita etiã ista ad magna miseriam ⁊ incõueniẽtiã deueniũt. Vñ legit̃ de miraculis virginis marie de quodã nobili ⁊ diuite qui cũ bona sua ꝓdige i cõuiuijs ⁊ muneribus ⁊ alijs vanitatib⁹ ꝓsumpsisset incepit egere nec posse cõtinuare illã põpã ⁊ expẽsas solitas supfluas:qõ reputans sibi ad maximã verecũdiã desperatioe duct⁹ iuit in desertũ inuocãs aperte diabolũ vt adiuuaret eũ ⁊ subueniret. Cui demon apparens q̃siuit quid vellet.Qui rñdit q̃ pecuniã ⁊ diuitias sibi ꝓcuraret vt solit⁹ erat et ipe daret sibi seu faceret q̃cq̃d vellet.Qui duo tm̃ petijt scz abnegationẽ fidei. Scõo vt duceret in de ad annũ vꝛorẽ suã ad euz in illũ locũ.qõ totũ ꝓmisit: ⁊ docuit modũ habendi diuitias.ſ.fodieret in certo loco domus sue ⁊ inueniret thesaurũ:qõ torũ euenit.Et tunc cepit iteruz ꝑdige expendere ⁊ viuere moꝛe solito. Sed inde ad annũ dixit vꝛoꝛi q̃ oportebat eã secũ ad certũ locũ ꝑficisci sub specie alicui⁹ deuotionis.Surgens q̃ mane equitauit cum ea:erat aũt deuotissima btẽ virginis: ⁊ in via inueniẽs eccleſiã rogauit maritũ vt ꝓmitteret loco misse intrare in eã ⁊ aliquãtulũ oꝛare:qõ et fecit. Et cum oꝛaret ante imaginẽ v̄ginis marie vt eã iuuaret ad oi malo euẽtu. Jncipiebat em̃ timere;dormitauit in oratione: ⁊ btã virgo maria sumpta forma ei⁹ egressa est ecclesiam ⁊ dixit viro expectãti: ꝓsequamur iter: ⁊ ascẽdẽs equum secuta est eũ q̃ credebat eã esse vꝛorẽ suã.Cum aũt applicuisset ad locũ designatũ cepit vocare diaboluz q̃ subito apparuit:⁊ vidẽs mulierẽ quã cognouit esse virginẽ mariã cepit fremere.⁊ tot⁹ cõtribulat⁹ conturbari ⁊ clamare contra militẽ dicens. O ꝑdito: maledicte quõ decepisti me.Mirat̃ ille dicẽs. quo decepi.nõne duxi ad te vꝛorẽ meã vt ꝓmisi.Ecce adest,ista est vꝛoꝛ mea. Rñdit diabolus. Nõ est hec vꝛoꝛ tua:sed illa quã maxime odi: que maxime ꝓsequit̃ me ⁊ destruit toto conamine opera mea Hec est mater illius Jesu nazareni qui per crucẽ suã cum socijs meis me debellauit:⁊ de manibus nostris genus humanũ eripuit.Hec est que maria vocatur. Ad quẽ ser monẽ miles exterritus et tremebũdus subito ꝓiecit se ad pedes virginis veniaz petens. At illa terribiliter arguit diabolũ dicens. O maledicte dei nõ sufficit tibi perditio tua nisi ⁊ tecuz queras habere socios penarũ: quõ ausus es petere ⁊ nocere velle mihi deuotis.vade satha na nunq̃ alicui ex mihi deuotis amplius nociturus: qui subito cum magno vlulatu disparuit:⁊ militẽ virgo reprehendit dicens. O miser quõ ꝓpter modicũ pecunie ita permisisti te decipi ⁊ ad tantũ nefas deduci vt fidem abnegares ⁊ vꝛorẽ tuam diabolo exponeres. Age penitentiã de peccato tuo ⁊ deus tibi ignoscet tantũ scelus. Reuertere ad illam ecclesiam vbi vꝛoꝛ tua descendit ad oãdum:⁊ ibi eam inuenies. Domũ autem reuertens illum thesaurum repone vbi inuenisti.et deo cum vꝛoꝛe tua fideliter seruias in futurũ confitendo peccatũ tuum: ⁊ sic disparuit.Et miles reuersus inuenit vꝛorem suam in illa ecclesia:⁊ omnia relinquentes ꝓ deo laudabiliter vixerunt deuotissimi facti virginis Marie.

Exẽplum de pꝛodigo posita desperante.

Titulus.VII. De ira.

¶ De ira ⁊ ibi de diuersis modis ire ⁊ nocumentis eius et remedijs. Capitulum.ſ.

Ira ponitur a grego
rio. xxxj. moraliū. ⁊ ab aliis doctoribꝰ vnuꝫ ex
vitijs capitalibus. Pro cuiꝰ declaratiõe scien
dū ſm Tho. ij. ij. q. clviij. arti. ſ. q ira ꝓprie loquendo est
passio appetitꝰ ſenſitiui a qua vis iraſcibilis noiaꝫ. Cir
ca passiões aũt aie duplr in eis põt maluꝫ inueniri. Uno
modo ex ipſa ſpecie passiõis q̃ conſideraꝫ ſm obiectum
passionis: ſicut inuidia ſm ſpẽm ſuã importat quoddam
malũ. Obiectũ autẽ eius. i. materia circa quã est triſticia
de bono alioꝝ qđ ſm ſe repugnat rationi. ⁊ ideo inuidia
mor noiata importat aliq̃d mali. vt dicit pbs in. ij. ethic.
Hoc aũt nõ conuenit ire q̃ est appetitus vindicte. i. puni
tionis. Uindicta eñ põt bene ⁊ male appeti. Alio modo
inueniꝫ malũ in aliqua passiõe ſm quãtitatẽ ipſius. i. ſm
abũdantiã ⁊ defectũ: ⁊ ſic põt malũ inueniri in ira qñ q̃s
iraſcit plus vel minus debito ꝓter rationẽ rectam. Hec
Tho. Et licꝫ oẽs ſint inclinati ad irã: magis tñ cholerici
rõne ignee cõplexiõis. Mulieres aũt rõne debilitaꝫ ra
tionis. Unde Eccli. x. Nõ est creata ſupbia hoibus nec ira
tioni mulierũ. q. d. licꝫ viri magis inclinenꝫ ad ſupbiã
⁊ mulieres magis ad iram: nõ tñ ſe iuſte poſſunt excuſa
re q̃ſi creati ſint cũ ea ⁊ vitare nõ poſſint: q: ſ falſum est
⁊ Eccli. xxv. dr. Non est caput nequius ſup caput colubri
idest ira venenoſum. Et nõ est ira ſup iram mulieris.

§. I. De ira loquẽs pſalmi

ſta ait. ps. xxx. Miſerere mei dñe qm tribulor: contriſta
tus est in ira oculus meus anima mea et venter meus.
Multe ⁊ varie ⁊ quaſi continue ſunt tribulationes hoꝝ
minũ: ꝓpter qđ dicit apls. ſ. ad Theſſa. iij. Nemo mouea
tur. i. turbeꝫ ⁊ a bono recedat in tribulationib⁹ his: ſcie
tes qm in his poſiti ſumus. Tribulatio est oẽ id qđ affli
git hoiem ⁊ quaſi tribulus pungit. Ex his hõ turbaꝫ per
paſſionẽ: ſed hoc humanũ est: et paſſionib⁹ nec meremur
nec demeremur nec laudabiles nec vituperabiles ſum⁹
ſm pbm in. iij. ethicoꝝ. Et hoc ideo: q: naturales ſunt. et
naturalia nõ ſunt in poteſtate noſtra ea auferre: vnde et
nec motus ire. Nemo autẽ peccat in eo qđ vitare nõ po
teſt ſm Aug. Nõ ſolũ autẽ turbaꝫ: ſed per tribulationes
frequenter perturbaꝫ. i. totus vel ſimul turbaꝫ ⁊ appeti
tus ſenſualis et appetitus rationalis: et hoc est pctm. A
qua miſeria petit liberari dicens. Miſerere mei dñe qm
tribulor: conturbatus eſt. ſcilꝫ ꝓpter tribulationes in
ira oculus. ſcꝫ rationis: ⁊ aia ſcilꝫ potẽtia voluntatis: et
venter ſenſualitatis. Ubi notantur tria.

¶ Primo auxiliũ diuinale. ibi. Miſerere mei ⁊c.
¶ Scõo vitiũ capitale exꝓeſſatuꝫ. ibi. Cõturbatus eſt.
¶ Tertio excidiũ populare inſinuaꝫ. ibi. Anima mea.

§. II. A ſecũdo inchoãdo

vitiũ capitale est ira: q̃ tũc est vitiũ cum in ea cõturbatur
oculus ⁊ aia intellectꝰ et volũtas. Nã in ira ꝓ zelũ q̃ vtus
est etſi turbaꝫ oculus rõnis: nõ tñ aia. i. voluntas: ſed in
ira ꝓ vitiũ cõturbaꝫ frequẽter. i. ſimul turbaꝫ oculus ra
tionis cũ aia. i. voluntate. Unde ira diffiniꝫ ꝑut est pctm q̃
est inordinatꝰ apperitus vindicte. ſm Aug. Alia diffini
tio est Damaſceni. ſ. q̃ est accẽſio ſanguinis circa cor. ſed
hec est materialis: ⁊ conuenit etiã ire per zelũ. Capitale aũt
dr ſm. b. Tho. ij. ij. q. clviij. ar. vſ: q: ex ea multa alia vitia
oriunꝫ. Qđ aũt ex ira multa vitia oriantur habeꝫ hoc du
plici rõne. Primo ex parte ſui obiecti. qđ habet multum
de rõne appetibilitatis inquãtũ. ſcꝫ vindicta appetiꝫ ſub
ratione iuſti qđ ſuã dignitate allicit. Alio modo ex ſuo im
petu quo mentẽ precipitat ad quecũq̃ inordinate agen
da. Eſt aũt ira magis vitiũ capitale q̃ odiũ: qđ tamẽ gra
uius pctm cõiter: q: habet ira finẽ multũ appetibilẽ: ꝑa
ſcꝫ appetit malum ſub ratiõe boni. i. iuſti magis q̃ odiũ
quod appetit malum ſub ratione mali.

¶ Ipſa autem ira peccato variatur.
¶ A philoſopho ſpecificatur.
¶ A chriſto graduatur.

Quantũ ad primũ pctm irevariaꝫ: q: aliq̃n est mortale
aliquãdo veniale. Pro cuius declaratione ſciendũ ſm
Tho. vbi. ſ. arti. iij. q̃ motus ire poteſt eſſe inordinatus
et conſequenter peccatum tripliciter: videlꝫ

¶ Primo ex parte mali qđ alteri appetitur.
¶ Scõo ex parte modi quo interius quis iraſcitur.
¶ Tertio ex parte facti qđ exterius oſtenditur.

Ira eſt peccatũ.

Ex parte mali qđ iratus appetit: tũc ira est pctm mor
tale: qñ ſcꝫ q̃s appetit iniuſtã vindictã ſeu punitionẽ ꝓximi
notabiliꝫ dãnoſam. ⁊ hoc ſm deliberatã rationẽ. Iniuſtã
aũt vindictã appetit cũ q̃s appetit eũ puniri q̃ nõ meruit
vt q̃ nõ fecit ſibi iniuriã quã eſtimat: vel ſi fecit ſibi iniu
riã vel alteri appetit eum notabiliꝫ vel plus puniri q̃ me
ruit: puta dixit verbuꝫ iniurioſum q̃s deſiderat ꝓpter hoc
illũ occidi vl vulnerari: ⁊ hmõi. vel etiã ſi meruit iniuriã
faciens grauiter puniri affectat iratus a quocũq̃ illã pu
nitionẽ illi inferri vel a ſe vel alia ꝓuata ꝑſona ⁊ nõ ſm
legitimũ modũ a deo ordinatũ: vl etiã etũ deſiderat illũ
puniri a iudice de eo qđ meruit: hoc nõ appetit ꝓpter bo
nũ iuſticie cõſeruãdũ: ſed ꝓpter malum eius qui ſibi no
cuit: vt ex malo eius ſatieꝫ. Et quodlibet horꝝ est morta
le q: contra charitatẽ ⁊ cõtra iuſticiã incedit. Sed ſi appe
teret tale malũ nõ deliberate: ſed ſm ſubitũ motuꝫ ꝓout
motus ire ſenſualis ꝓuenit iudiciuꝫ rõnis: vel etiã deli
berate rõnis appeteret paruũ malũ: ita q̃ etiã illud nocu
mentũ actu inferre nõ eſſꝫ mortale: vt trahere puerũ per
capillos eſt veniale. Ex ꝑte aũt modi quo q̃s iraſcit inte
rius ſi ita ardẽter iraſcit q̃ ex vehemẽtia ire decidat a di
lectiõe dei vel ꝓximi quod ſolet cõtingere cũ ira trãſit in
odiũ: tũc etiã eſſet mortale. iuxta illõ Aug. in regula. Ne
ira tranſeat in odiũ ⁊ trabẽ faciat de feſtuca: ⁊ aiaꝫ faciat
homicidaꝫ: qđ nõ fit niſi ꝑ mortale. Et de hoc dr Job. v.
Uirũ ſtultũ interficit iracũdia. al's est veniale. Ex parte
facti exterioris eſſet mortale ira inquãtũ ex ira q̃s induci
tur ad criminalia ſm illud Prouer. xix. Uir iracundus
ꝓuocat rixas. vbi dic glo. Janua oim vitioꝝ iracũdia. q̃
clauſa virtutib⁹ interdicit quies: apta ad oẽ facim⁹ ar
mabiꝫ animꝰ. Uel cũ q̃s ex ira oſtẽderet ſigna odij: et ex
hoc ſcandalizaret notabiliꝫ ꝓximos: al's ira eſt veniale vt
accidit i quotidiana ira eoꝝ q̃ gerũt curaꝫ domoꝝ ⁊ ſub
ditoꝝ. ꝓpter qđ dicit xps marthe. Sollicita es ⁊ turbaris
erga plurima. Luc. x. Quantũ ad ſcõm ſcꝫ de ſpecieb⁹ ire dicit pbs in. iij. ethic. q̃ iracũdoꝝ q̃dã ſunt acuti: quiꝫ
dã amari: q̃dã graues. ⁊ ſic põt dici triplex ſpẽs ire. ſ. acu
ta: amara ⁊ grauis. Cui cõcordat i ſnia Hie. ⁊ Damaſce.
in. ij. li. dicẽtes q̃ tres ſunt iraſcibilitatiꝫ ſpecies: ſcꝫ fellea.
quã pbs vocat acutã: que leue ſcꝫ hꝫ ꝓncipiũ ⁊ ſubituꝫ
motũ. Scõa dr mania ſeu inſania quã pbs vocat amarã:
q̃ ſcꝫ ꝑmanet ⁊ in vetuſtatẽ deuenit. Tertia dr furor quã
pbs appellat grauẽ: q̃ ſcꝫ obſeruat tps ad ſuppliciũ infe
rendũ. b differẽtia ſpecierũ ire nõ attendiꝫ ꝓncipaliꝫ ſm
circũſtãtiã tpis: ſed ſm facultatẽ hois ad irã: vl ſm firmi
tatẽ in ira ⁊ ex cauſa diuerſa firmitatiꝫ in ipa. Pro cuius declaratiõe dicit. b. Tho. ij. ij. q. clviij. art. v. q̃ inordinatio
ire põt attendi ex duob⁹. Primo q̃dẽ ex ipa origine ire: q̃
ſcꝫ habꝫ leuẽ cauſam: ⁊ hec ira ꝑtinet ad acutos q̃ nimis
cito iraſcunꝫ ⁊ ꝑ qualibet leui cauſa. cõtra illud Jaco. ſ.
Sit homo tardus ad irã. Alio modo põt attendi inordi
natio ire ex ipſa duratione ire que ſcꝫ permanet et nimis
ꝑſeuerat. Et hec põt eſſe duplex. Uno modo: q: cauſa ire
ſcꝫ iniuria illata ab altero nimis manet in memoria vnde
ex hoc diutinã triſticiã concipit. Et iõ ſibi ꝑſi amarus est
cõtra illud Ephe. iiij. Omis amaritudo ⁊ ira tollaꝫ a vob.
et Leui. xix. Nõ eris memor iniurie ciuium tuoꝝ. quod ⁊
Sene. dic de Julio ceſare ethnico. ſcꝫ q̃ oim memor eſſꝫ
niſi iniuriaꝝ. Alio modo ꝓtingit permanẽtia ire ex parte

Inordinatio ire fit duplr

vindicte quā quis obstinato aīo querit. et hoc ptinet ad difficiles seu graues q̄ nō dimittūt irā nisi puniant. Sed vt dō: Eccl's.vij. Ira in sinu: scz mētis stulti requiescit. Et Amb. Ira etiā sepe in crimē inducit innocētes: q: dū pl⁹ iusto irascimur ⁊ volumus aliena coercere ipsi grauiora cōmittimus. ſ. iniuste puniēdo. xj. q. iij. ira. ij. ⁊ loquit ibi de phutifar patrono ioseph. q: ex eo q̄ nimis irat⁹ est cō tra ioseph ex falsa accusatiōe sue vxoris sibi credens non quieuit ira ei⁹ quousq̄ puniuit ⁊ iniustissime. ſ. eū icarce rādo. vt hī Gen. xxxix. Addit Greg. in. v. moza. circa finē ad predictas spēs seu modos ire. quartū eor. ſ. q̄ cito ira scunt p leui causa ⁊ tarde dimittunt irā. ⁊ hos dicit peio res alijs. Et invita patrū dixit quida ex illis q̄ iracūdus scz q̄ leuiter irascit ⁊ tenet iram etiā si mortuos suscitaret nō posset deo placere. Quantū ad tertiū scz de gradib⁹ ire ponit dōs iesus Mat. v. cū dicit. Dis qui irascit fra tri suo reus erit iudicio. qui autez dixerit fratri suo racha reus erit concilio. qui autē dixerit fatue reus erit gehēne ignis. qui gradus fm Tho. vbi. ſ. nō ptinēt ad diuersas species: sed accipiunt fm processum humani actus in quo pmo quidē corde aliquid concipit. Et quātū ad hoc dō: q̄ irascit fratri suo. Scdm est cuz p aliqua signa exteriora ira manifestatur exterius. ⁊ anteq̄ prorūpat in effectū. et quantū ad hūc dicit. qui aūt dixerit racha. quē dictio fm Diero. est interiectio irascētis fm hebreum idioma. sicut apud nos heu est interiectio dolētis: ⁊ nihil aliud significat nisi dolorē in cōi. et pape interiectio admirātis. Sed q: apud latinos nō est aliqua interiectio irascentis: iō dimissum fuit illud racha in suo idiomate hebreo: figuris cās irā in voce absq̄ expressione vbi importātis calūniā maledictionis: ⁊ hmōi. Tertius gradus ire est qn̄ pduc it ad effectū. Est aūt effectus ire nocumentū alteri⁹ sub rōne vindicte: minimū autē nocumētū est qd̄ fit solo vbo Et ideo quantū ad hoc dixit. q̄ dixerit fatue. sub quo ver bo cōprehendit ois iniuria que fit proximo in locutiōe vel opere ex ira. Et loquit ibi xps de ira q̄ est pctm̄ mor tale: vt cū est appetēs notabile dānū proximo ex liuore vin dicte. Et in illo processu ex modo loquēdi ostēdit dōs gra uius esse pctm̄ in scdo gradu q̄ in primo et in tertio q̄ in scdo. Et hoc innuit licz obscure ex modo loquēdi p simi litudinē processus iudiciarij. Nam cū adducit reus ad iu dicē primo de crimine iudicat. ſ. examinat. vtrū fecit vel nō. seu quantū ⁊ quō fecerit. reperto q̄ maleficiū ppetra uerit. scdo fit conciliū seu collocutio iudicis cū suis consi liarijs si debeat sibi ignosci vel qua pena plecti. ⁊ hoc de liberato. tertio datur cōtra eū sntia vt tali pena puniatur. Sicut ergo in hoc processu minus periculū est reo iudica ri. i. examinari q̄ post examinationez de pena sibi debita pter delictū tractari: q: duz examinatur adhuc est ei lo cus defensionis ⁊ pōt cōuinci de crimine: et nō cōuinci: sed absolui. Et iterū minus periculi: scz imminet cum de pena sibi dāda tractat in cōcilio q̄ postq̄ est lata sntia: q: cū agit de pena eius pōt sibi ignosci vel alleuiari pena si bi debita. sed post sntiam datā non habet expectare aliq̄ remediū: sed q̄ executioni mādetur. Ita xps ex ipso mo do loquēdi vult ostendere q̄ minus graue pctm̄ est etsi mortale cū q̄s solū irā habet in corde: puta cū odio q̄ cū ipse iram mortalē ostēdit exterius in facie turbulenta vel clamore: q̄uis nulli faciat iniuriā. Et hoc ideo: q: scādali zat videtes eius irā. Similiter minus graue est etsi mor tale irā manifestare abextra: sed in cōfuso: q̄ irā ostēdere suā cū nocumēto primi: scz cōtumelias inferēdo vel per cutiēdo: ⁊ hmōi. Sūt em̄ gradus in culpis maior vel mi nor: quibus debetur maior vel minor pena in purgatorio vel in inferno: sicut etiā in meritis bonor operū. Et in q̄ libet illor graduū intelligitur vt dictū est cū ira est talis ⁊ tanta q̄ sit mortale. Unde cū dicit. si quis dixerit fatue reus erit gehenne ignis. i. inferni. intelligit cuz hoc facit aīo notabiliter iniuriādi; alīs potest esse veniale; et aliqn nullū pctm̄: scz cū pater diceret filio: vl magister discipu lo. tu es fatuus: causa correctionis. Nam ⁊ xps fine pctō dixit discipulis Luc. vlti. O stulti ⁊ tardi corde ad credē dum. Et q: q̄ iniuriat primo verbo vel facto tenetur ad satisfactionē. pptera subdit xps. Cuz offers mun⁹ tuum ante altare. mun⁹. ſ. cuiuscunq̄ boni opis facere disponis ante altare. i. in cōspectu diuine maiestatis. ſ. pter deuz illud faciēdo. ⁊ ibi recordatus fueris: q: frater tu⁹. i. pri mus habet aliq̄d aduersum te. i. q: cū eum offendisti pro pter qō es ei debitor. relinque ibi munus tuū ⁊ vade ⁊c. Istud iter debz fieri mēte nō corpe. i. dispone in mēte an teq̄ facias illud bonū opus satisfacere primo de iniuria illata: puta petēdo veniā ⁊ hmōi. Et tali dispositiōe pre missa facias illud bonū opus: vt sic isto modo fit merito rium qō aliter nō esset te nō disposito ad reconciliandum cū primo. nō tamē debet bonū ppter hec dimitti.

De gra dio⁹ ire.

Ex hoc patet de gradi bus ire.

§. III. Quātū ad tertium

principale: scz excidium populare qō sequit ex ira. pter qō dicit ps. xxx. Turbatus est oculus meus aia ⁊ venter. que vtiq̄ plura sunt. Sciendū q̄ ex ira cū superat men tem triplex excidium seu exterminiū pcedit.

¶ Excidit em̄ quis a conditione virtuali.

¶ A compositione corporali.

¶ A conuersatione fraternali.

Propter irā oēs vires seu potētie aie ⁊ vtutes alterant Nā oculus intellect⁹ obtenebrat. q: vt ait Lato. Impe dit ira ne possit cernere verū. Un dicit Greg. q̄ cum recto: est in ira nō dz tūc iudicare sniar. q: iudiciū rōnis est offuscatū. Dicit em̄. Restringenda est sub rōne ptio. nec qd agēdū pus q̄ pcitata mēs ad trāquillitatē redeat Nā cōmotionis tpe iustū putat oīe qō fecerit. xj. q. iij. c. illa. Narrat hist⁹ria ecclialtica q̄ theodosius iperator etsi deuot⁹ tn̄ cū audisset quēdaz ex militib⁹ suis sibi charū a tumultu pplari occisum apud thessalonicaz: q: pmisit se ira succēdi fecit dolose vocare pplm̄ ad ludos circenses vbi ob vidictā fecit plures occidi. pter qō postea a btō Amb. mediolani nō fuit pmissus intrare eccleīā nisi p⁹ facta publica pnia. xj. q. iij. c. cū apud. Ira turbat aiam. i. volūtatē adeo vt si toti⁹ mūdus filo teneat iratus franget ret nō curādo de mundi toti⁹ destructione vt satisfaceret ire sue. Un Prouerb. xxvij. dr. Ira nō habet miam: nec erūpens furor. Sic de alexādro magno legit multū furi būdo. q̄ ira succensus occidit militē sibi charissimū. de q̄ postea ira digesta ita doluit q̄ q̄si seipm occidere voluit Ira turbat vetrē memorie. Ideo venter significat memo riā: q: sicut in vētre reponunt cibi comesti: ita in memo ria retinent lecta vel audita. Sed cum ira mentē superat oē exēplū māsuetudinis ⁊ patiētie a memoria excidit: et ois bnficij immemor fit ei⁹ cōtra quē turbatur. Sicut p⁹ in saul q̄ ita irat⁹ fuit cōtra dauid cū audiuit puellas can tare. saul pcussit mille ⁊ dauid decē milia. q̄ quesiuit plu ries eū occidere oblit⁹ multor ⁊ magnor bnficior q̄ sibi ⁊ pplo fecerat. ſ. Reg. xviij. c. Et sic turbat in ira oculus rōnis: aia volūtatis: ⁊ vēter memorationis. Et q: in potē tijs sunt virtutes: turbatis subiectis turbātur ⁊ accidentia cor. i. vtutes. q̄ pulchre declarat Grego. in. v. moral. circa finē dicēs. Quāta sit iracūdie culpa pensemus per quā dū māsuetudo amittit: que scz vtus est ⁊ ad tēperā tiā ptinet supne imaginis scz dei similitudo virtiat: q: de deo dr: Sap. xij. Tu aūt dne cū trāquillitate iudicas. ⁊ ps. Cū tu dne iuuauis et mitis es. Per iram sapia perdit. i. prudētia. vt q̄d: quove ordine agēdū sit nesciat. sicut scri ptū est Eccl's. vij. Ira in sinu stulti requiescit. Per irā vita amittit: scz spūalis: etsi sapia teneri videat. Un scriptum est. Ira pdit et prudētes. Per irā iusticia amittit. sic scri ptū est Jac. ſ. Ira hois iusticia dei nō opat. q: cū pturba tur mens iudicū sue rōnis exasperat oē q̄d furor: sugge rit rectū putat. Per irā cōcordia rūpit: sicut scriptum est

Ira excecat intellectum

Ira turbat volūtatem.

Malus ire ostenditur.

Prouer. xxix. Vir animosus parit rixas: et vir iracundus effodit peccatā. Iracundus quippe peccatā effodit. q. etiā malos ds ad discordiā puocat: peiores facit. Per irā spūsancti splēdor. i. gra septiformis excludit: quo ptra in vetusta trāslatione scriptū est. sup quē requiescit spūs meus nisi sup hūilē et quietū. Cū hūilē diceret ptinus quietū adiunxit. Si g ira mēti quietē subtrahit sua spūsancto habitatione claudit. hec Greg. Scdo p irā excidit ds a cōpositiōe corpali Debet em ds esse bene cōpositus in gestib⁹ suis: qd pertinet ad modestiaz. Vm illud apli ad Phil. iiij. Modestia vra nota sit oibus hoibus. sed ira deuicit. vt dicit Greg. in. v. moral. ad apertā mox insaniā ducit: et vsq ad supcie. s. corpalis dispositionis ab intimo cogitationum fundamēto dissipat. Nam ire sue stimulis accēsum corpalpitat: corpus tremit: lingua se ppedit: facies ignescit: exasperant oculi: nō recognoscunt noti: ore qdē sermonem format: sed sensus qd loquat ignorat. In quo itaq iste abrepticijs longe est q actionis sue cōscius nō est. Vñ plerūq fit p vsq ad manus ira pfiliat et eo furor mēbra foris in ictibus exercet quo inter ipam mēbroz dnam mentē captiuā tenet. Hec Greg. Vñ et merito figurat p illū demoniacuz q vestimenf suis dilaceratis nudus incedebat: hoies verabat: in monumētis manebat. Matth. ix. Talis em veheme ira celerat mortē. propter qd dr. Prouerb. xxx. zelus et iracūdia minuent dies. Vñ et animalia iracūda vt canis qui de facili mordet et latrat sunt breuis vite. Et de Sylla cōsule romanoz narrat Augu. de ciui. dei. q pre ira cū turbulētissimus esset: fracta est sibi vena sanguinis in corpe vnde mortuus est. Tertio p irā cadit ds a cōuersatione hoim. Quilibet em cauet sibi hre familiaritatē cū iracūdis vel cōuersationē ne ptumelieā ab eis seu contēdere habeat. Vñ Greg. in. v. moral. Per iraz gra vite socialis amittit: sicut scriptū est. Noli ee assidu⁹ cū hoie iracūdo: ne discas semitas eius: et sumas scādalu⁹ aie tue: q. qui se ex hūana ratione non tēperat: necesse est vt bestialiter solus viuat vt fere siluestres: immo nec secū quiete habitare pōt solus: sed ptra seipm irat⁹ frangit aliqn vasa vel chartas: vel alīs seipm pcutit. Vñ legit in vitaspatrū de quodā iracundo q cū nō posset cū alijs cōuersari ob suā irā: demū accessit ad locū solitariū vt sine ira viueret: sed cuz quadā die p aqua iuisset ad fontē impleto vase ex aqua fontis ad quā hauriendam se inclinauerat: et posito sup terrā casu effusa est aqua vsato vase. Sed iste iterū impleuit alia aqua aliqua ira pmotus. sed cū iterū vas euersum fuisset ille infuriatus vas illud confregit. sicq perpēdit q nō alij; sed ipsemet causa erat sue ire. Cōuersant aūt cū talib⁹ demones libenter. Vñ apls ad Ephe. iiij. Sol nō occidat super iracundiā vestrā nolite locuz dare diabolo. q. d. per iracundiā diabolus habitat in vobis. et hoc cū sol rationis succubit sup iram. i. qn tanta est q tollit vsus debit⁹ rationis. quinimmo iracundi vident peiores diabolo. Nā diabolus non fuit ausus precipitare xpm de pinnaculo: sed dixit. Mitte te deorsum. sed pharisei contra xpm repleti in synagoga ira propter verba eius vera et sctā duxerūt vsq ad supercilium montis, vt precipitarent eum. Luce. iiij. ca.

§. IIII. Ad primū principale reuertēdo. de remedijs ire nota q cuz dr. Miserere mei dne qm tribulor. hoc est em remediū pcipuū rogare deū vt det sibi patiētiā: et liberet euz a miseria turbatiōis et ire q nō minus tribulat mentē q ipa aduersitas vel iniuria illata. Vñ Aug. in sermo. Dō mala equanimiter tolerem⁹. i. sine turbatiōe ab illo est scz deo: nō nra patiētia. qd ps. recognoscēs dicebat. Tu es patiētia mea dne idest causa patiētie mee. vt exponit magr in. s. sen. eā scilz mihi dādo: q. a me nō habeo eā. Et ideo q. quotidie tribulamur diuersis miseriis est petēda ab eo patientia seu māsuetudo dicēdo. Miserere mei qm tribulor. Tria aūt sunt que valent ad tolerandam iram:

¶ Primo preuisio cum memoria passionis.

¶ Secundo compassio ex dictamine rationis.

¶ Tertio subtractio materie turbationis.

Primū et scōm remediū ponit Greg. in. v. mora. circa finē dicens duob⁹ modis fracta possidere qm ira dissuescit. Primū est vt anteq incipere aliqd incipiet mēs sibi oēs quas pōt sibi inferre cōtumelias ds pponat: quatenus redeptoris sui pbria cogitās ad aduersa se preparet. Que nimirū veniētia tāto fortius excipit quāto se cauti⁹ ex pscientia armauit. qui em impouide ab aduersitate deprehendit qsi ab hoste dormiēs inuenit. hec Greg. Preuidēdo aūt aduersa q sibi pōt inferri et rememorādo que xps p eo sustinuit cū oi patiētia et mansuetudine dz velle eū imitari et sine turbatiōe velle sustinere iniurias. s. Pe. ij. Xps passus est p nobis: vobis relinquēs exēplū vt sequamini vestigia ei⁹. qui cū malediceret nō maledicebat cū pateret nō cōminabat. et Iere. cum tractaret de morte eius loquēs ad dnm ait. Ego nō fuz turbatus te pastorē sequēs. de quo in pona eius loquēs ait. Ego qsi agn⁹ māsuetus qui portat ad victimā. Iere. xj. Greg. Si passio xpi ad memoriam reuocetur nihil est adeo aduersum qd equo aio non toleret. Dia em que pōt animū magis excitare ad irā: et appetitū vindicte fuerūt facte circa euz Nā iniuste passus est ab his quibus maiora cōtulerat bnficia: scz iudeis et corporalia et spūalia. et oib⁹ modis. In substātia: q. ablata sunt sibi vestimēta. In fama q. multis cōtumelijs infamatus est. In suis adherentib⁹ vt in discipulis et mare. In persona: q. flagellatus: coronatus spinis: crucifixus est. et tamē nunq iratus se p crucifixorib⁹ exorauit ne perirēt dicens. Pater ignosce etc. Scōm remediū cōtra iram est fm Greg. in. v. mora. vt cū alienos excessus aspicimus: nra in quibus in alijs excessim⁹ delicta cogitemus. cōsiderata em infirmitas ppria mala excusat nobis aliena. patiēter quippe illata iniuria tolerat qui pie meminit qd fortasse adhuc habeat tolerari. Erubescit em pctā alijs nō parcere qui vel deo vel primo recolit parcēdo peccasse. Hec Greg. Ad hec facit qd dicit Eccli. xxviij. Domini homo seruat irā et a deo querit me delā. q. d. cōtra dictamē rationis est vt velit sibi ignosci a deo et in magnis offensis: et ipe nō velit ignoscere: sed tenere irā cōtra primū in paruis. Vñ et ille seruus cui dimissuz fuerat debitū decē miliū talentoz: q. iratus est cōtra cōseruū ex eo q nō soluebat sibi centū denarios i quibus debitor erat sibi: sed tenēs suffocabat eū et in carcerē misit adeo displicuit dño suo q tradidit eum tortoribus quousq redderet vniuersum debituz. vt hr Mat. xviij.

Tertiū remediū cōtra irā est tollere occasiones: videlz dura verba et ea que magis accēdunt irā. Est em ira accēsio sanguinis. Incendiū aūt ignis diminuit p subtractionē lignoz vel infusionē aque. Ligna que magis accendunt sunt dure rnsiones: dura verba que dici nō debēt sed tacere. Vñ in vitaspatrū cū abbati moysi dicta fuisset magna ptumelia interrogatus si fuisset irat⁹ respondit illud ps. Turbatus sum et nō fuz locutus. Lauēdū tn ne ds adeo taceat cōtra dura loquentē et turbatū vt ex taciturnitate sua magis illū accēdat: q. hoc maluz esset: sed tūc potius loquendū est: sed cū māsuetudine. Nam vt dr. Prouerb. xv. Rnsio mollis frāgit irā: sermo durus suscitat furorez De quodā etiā pbo legitur q cū verberaret discipulum suū p defectu cōmisso aduertēs q ira dei incipiebat dnari supersedit et vocauit aliū suū discipulū qui nō erat passionat⁹ pcipiēs ei illū verberare. Sciēdū etiā fm Greg. in. v. mora. Nonnunq dū accensus animus per irā a consueta locutione restringit p accessum tēporis penitus a dilectione primi separatur. et acriores stimuli ad mentez veniūt: causeq que grauius exasperent oriuntur. et ira in odiū vertit: plerūq ira per silentiū clausa intra mentem vehemētius estuat: et clamosa tacitas voces formatvba

Remediū ire.

sibi quibus exasperet obijcit: & durius exasperata quasi in cause examine respondet. Nō Salomō breuiter insinuat dī. Prestolatio impioꝝ furoꝝ. Et ante nos q̄dā sapiēs ait Cogitatiōes iracūdi vipee sunt ḡnatiōes mētē comedūt matrē suā. Nec Greg. Talis ḡ qui nescit irā vincere mētē clausam tenere dz vel cū illo cōtra quē est irat⁹ si pōt moliter loqui: vel si credit ex hoc excrescere cū aliquo patre spūali vel amico sapienti referre: vt sic passio cōquiescat.

§.v. Irascimini & nolite

peccare q̄ dicit in cordib⁹ vr̄is et in cubilib⁹ vr̄is cōpūgimini. ps.iiij. Ubi nota q̄ tripl'r nos possum⁹ hīe ad irā.

¶Primo modo zelatiue & per rectum.

¶Scdo modo remissiue & per defectum.

¶Tertio modo vitiatiue & per excessum.

Ira per zelum.

Et sm quodlibet eoꝝ pōt exponi versus vt primū precipiatur sic exponēdo. Irascimini cōtra vitia alioꝝ p zelum & nolite pecare. i. q̄ nō excedatis in zelo. & vt verus sit zelus in corrigēdo alios & irascēdo cōtra eoꝝ defectus que dicit̄s in cordibus vr̄is et in cubilibus vr̄is cōpūgimini idest penitemini de pctis interioribus. & ista dicuntur in cordib⁹ scz affectu. et de pctis exterioribus que agunt̄ p corpus. & ista dicunt. i. fiunt in cubilibus. Est em̄ corpus tanq̄ cubile in quo requiescit animus. Est em̄ sm Aug. pnia quedā irascētis vindicta puniens in se q̄ dolet cōmisisse. de pe. di. iij. pnia. Sed ad plenū zelū et necessariū ptinet nō solū irasci & punire suos defectus: sed etiā aliorū debito modo inquātū pōt et debet. Irascit em̄ iustus pctis palearū. i. malox: sed nō odit. inquit Aug. vj. q. j. §. ij. Unde dicit Chrysо. Qui irascit cū causa non est reus. nā si ira non fuerit scz per zelū: nec doctrina ꝓficit: nec iudicia stāt: nec crimina cōpescuntur. Unde. j. Machab. ij. inquit Mathathias instruens filios & ad zelū legis exhortās p exēpla. Helias zelādo zelū legis receptus est in celū. q̄ habeat. iiij. Regū. ij. zelū autē precipue legis helias ostēdit dū irat⁹ ꝑtra falsos ꝓphas q̄ idolatrare faciebāt ppl'm quadringētos occidit in torrēte Lison. vt habetur iij. Regū. xviij. Ad hūc aūt zelū inuitant exēpla sanctoꝝ Unde Iero. ad ripariū. Legi firomastē. i. vindictā phinees austeritatē helie & zelū simonis chananei. Petri seueritatē & ananiam & sapphyrā trucidātē. pauli cōstantiā qui elimā magum vīs dñi resistentē eterna seueritate dānauit. Nō est crudelitas crimia p deo punire: sed pietas Unde in lege dr. Si frater tuus & amicus tuus & vxor q̄ in sinu tuo dormit deprauare voluerit veritatez: fit manꝰ tua super eos & effundes sanguinē ipsoꝝ. xxiij. q. viij. legi firomastē. Si iudicialiter accusando fuerit condēnatus ex ira per zelū. De phinees habet Numeri. xxv. q̄ motus ira per zelū vnum de principalioꝝ tribus iuda q̄ ꝑtra legē dñi miscebat cuz madianita in ipso actu pctī occidit De helia habet. iiij. Reg. j. q̄ super duos quinquagenarios fecit ignē de celo descendere cōburētez eos. De zelo simonis pro eodē videt hic sumi simon & petrus q̄ binomius erat. & hīstoriā de anania & sapphyra habes Actuū v. glo. tñ ibi exponit de simone germano thadei apli tangendo hīstoriā que habet in legēda eoꝝ: scz de serpētib⁹ per magos procuratis quos apli miserunt super eos. ad affligendū eos ex zelo dei. Hac ira per zelū motus mathias occidit nunciū regis antiochi qui euz inuitabat ex parte regis ad sacrificandū idolis. & iudeū qui coram eo sacrificabat vt ptz. j. Machab. ij. Hac ira motus xps expulit flagello vendentes & emētes in tēplo. Jobis. ij. De hac ira Greg. in. v. moza. Si sic proximos vt nos amare precipimur: restat vt sic eoꝝ erroribus vt nostris irascamur. De hac per salomonē Eccls. vij. Melior est ira risu q̄ per tristiciā vultus corrigit animus delinquētis. Ipe tamē zelus rectitudinis: q̄ mentem inquietudine agitat moxꝰ eius aciem obscurat vt altiora non videat qui bene prius trāquilla cernebat: q̄ nec solis radius cernitur cū cōmote nubes facie celi obducūt: sed inde subtilius & ad alta reducit. vnde ad tps ne videat reuerberat: scz ira p zelum. Nā ipsa recti emulatio eterna post paululū in trāquillitate largius aperit que hec interim per cōmotionē claudit: sicut infirmanti oculo cū collyrio ponit lux penitus negat: sed post paululū plenius recipit. Scdo. vt excludat defect⁹ ire cū vti oportet. que remissio dr & peccatū est: & tūc sic exponit. Irascimini cū opz cōtra nra et aliena vitia & nolite peccare. q. d. si hoc nō facit̄ peccatis nolite ergo peccare nō irascēdo. Pro hui⁹ declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. clviij. arti. viij. q̄ ira dupl'r pōt intelligi. Uno modo put est simplex motus volūtatis quo aliquis non ex passione: sed ex iudicio rationis infligit penā. & sic defectus ire absq̄ dubio est pctm̄. & hoc modo intelligit verbū Chrysо. cū dicit super Mat. Qui cū causa nō irascit peccat. Nā talis vitia seminat: negligentiam nutrit: & non solū bonos: sed etiā malos inuitat ad pctm̄ Iracūdia em̄ que est causa iracundia nō est scz ꝓprie: sed iudiciū. Hec Chrysо. Iracūdia em̄ ꝓprie intelligit cōmotio passionis. qui aūt cū causa irascit. i. ex ratione ira eius nō est ex passiōe: et ideo iudicare dr nō irasci. Alio modo accipit ira p motu appetitus sensitiui q̄ est cū passione & trāsmutatione corpali. et hic motus ex necessitate sequit in hoie ad simplicē motū volūtatis: q: naturalr appetit⁹ inferior: sequit motum voluntatis appetitus superior: nisi aliq̄d repugnet. & ideo non pōt totalr deficere in appetitu sensitiuo motus ire nisi p subtractionē vel debilitationē motus voluntarij. Et ideo ex cōsequēti defectus passionis ire vitiosus est sicut & defectus volūtarij mot⁹ ad puniendū mala sm iudicium rōnis. Est aūt passio ire vtilis sicut & oīs alij motus appetitus sensitiui ad pōptius exequēdū id q̄ rō dictat: alioquin frustra i homine esset appetit⁹ sensitiu⁹. cū tamē natura nihil frustra opet. Si aūt q̄s nō irascit cōtra vitia sua & alioꝝ. vt cum familiā pr̄ vel mater vel subditos rector secularis vel eccliasticis videt vel sciūt delinquere. & ex remissione nō corrigūt nec puniūt: ne seipos ira perturbet. vel delinquentes & amicos eoꝝ cōtristet tūc defectus ire est pctm̄: & dr remissio. Contra quos dr di. l. si quis diaconus. Que est ista bonitas iusticie inimica palpare crimiosos: & crimina eoꝝ dimittere vsq̄ ad diē iudicij impunita. & Amb. dicit. Dū vni indulget indigno ad plapsionis contagium puocat vn iuersos. Facilitas em̄ venie icētiuū tribuit delinquēdi. xxiij. q. iij. est iniusta. Heli sacerdos summ⁹ etsi in se bon⁹: tñ q: nō iratus fuit cōtra vitia filioꝝ mala mortē cū filijs suis interijt. Nec obstat si dicatur q̄ deo debemus assimilari iusta posse. Sm illud Mat. v. Estote vos pfecti sicut & pr̄ vester pfect⁹ est. de⁹ autē cū trāquillitate iudicat & punit sine ira aliqua. Nā ira ei⁹ de qua dr. Iratus est furore dñs in ppl'm suū: nō est cōcitati animi: sed iusta supplicij cōstitutio. vt hr̄ de pe. di. j. sed & continuo. Sine alteratiōe aūt & cōcitatione animi nos irasci et punire nō possum⁹. Rndet em̄. b. Tho. vbi. s. q̄ deo assimilari debem⁹ in appetitu boni: sed in appetēdo & in modo appetendi assimilari nō possum⁹: q: in deo nō est appetitus sensitiu⁹ sicut in nobis surgit motus ire cū alteratiōe & offuscatione rōnis. qui tñ pōt et dz regulari rōne. Hēm ira etsi in ipa executione act⁹ cū scz corrigit iudiciū rōnis aliqualr impediat: non tñ rectitudinē tollit rōnis. nō est autē contra rōnē vtutis vt intermittat deliberatio rōnis ireo q̄ est iā a rōne deliberatū: q: etiā ars impediret in actu suo scz duz debet agere si tūc deliberaret de agēdis.

Ira ꝓ remissione

Tertio modo intelligit illd. Irascimini ita vt removeatur ire excessus: que dr ire per vitiū. & sic exponitur irascimini. q̄d contingit q: hūanū est. q: qui nō irascit̄ ait Hieron⁹. aut de⁹ aut lapis est. sed nolite peccare. i. nō habeatis voluntatem deliberatam vel permanentē in ea: quia tunc graue peccatū esset. Unde Prouerbioꝝ. xxvij. dicitur. Graue saxū & onerosa est arena: sed ira stulti vtroq̄

Passio ire est vtilis.

De zelo Petri.

grauior. Sed ꝛ ex illa modica ira cōpūgimini de his que facitis mēte ꝛ corpe incōueniētia. ſicut dicit Hiero. Et vt dicit Greg. in. v. moza. Cū p zelū animus mouet curāduz ſummopere eſt ne hec eadē inſtitutio vtutis aſſumit mēti ira dñet: ne q̄ſi dña præcat: ſed q̄ſi ancilla ad obſequiuz rōnis parata a rōnis tergo nunq̄ recedat. nā quātūlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat ſi immoderata mentē vicerit rōni ꝓtinꝰ ſeruire contenit. Hec ille. Dō aūt nō eſt fm rōnez pctm̄ eſt q̄ cū cōtingit cōpūgimini. Unde in huiꝰ figurā dr in veteri lege. Vir q̄ incidit ligna in ſilua ſi caſu excuſſum ferrū de manubrio interfecerit ꝓximū ꝓfugiēs ad vnā ex tribꝰ ciuitatib⁹ refugij ſaluus erit ꝛ nō occidet fm Aug. Vir incidit ligna q̄n ferro increpationis vel punitiōis abſcindit vitia ex hoibus qui p arbores ſignātur. ſed ferrū egredit de manubrio in hoc ope q̄n reprehenſio vel punitio excedit modū debitū rōnis ira dominante. ex quo aliq̄n ſequit mors ꝓximi: licz præter intentionē: quia aſperitas nimie increpatio: nec correctionē recipit nec ſaluē. di. xlv. cū btus. ſed morte ſcādali. Talis ergo ſic excedēs vt ſaluet cōfugiat ad vnā ciuitatū triū in q̄bus hoies rei tuti ſunt: videlicet cōtritionē: cōfeſſionē: vel ſatiſfactionē: quelibz harū includit alia duo: ſaltē ꝓpoſito. ꝛ ſic euadet. Iraſcimini ergo q̄ dicitis i cordibus vris ꝛ in cubilibus vris cōpungimini. Si vo q̄s iraſcit ſine aliqua cauſa cōtra aliquē: puta q: non offendit nec eū nec alios. ſed q: volūtati ſue nō aſſentit in maluz: ſz repugnat ꝛ hmōi. vel ex cauſa iuſta: puta q: offendit. ſz iratus appetit eū puniri vltra debitū modū: ꝛ ſupat ira rōnem vel multū offuſcat. ſic eſt reprehēſibile. Et dr ira p vitiū: q̄ eſt aliq̄n mortale aliq̄n veniale. vt dicetur. j. Hanc phibet ſalomon dicens Eccs. vij. Noli iraſci. Ira em̄ in ſinu ſtulti requieſcit. ꝛ hanc irā ſicut cōes alias paſſiones quas affectiones noiabant dicebāt ſtoici eſſe malū ꝛ nō cadere in aio ſapientis. i. virtuoſi. Accipiebāt em̄ irā ꝓut importat vitiū. ꝓut ſcz quis iraſcit cōtra ꝓximū malū eius intēdēs: nō correptionē vitioū vel bonū cōe. Sed peripatetici dicebant hmōi ſcz irā ꝛ alias paſſiones cadere in aio ſapientis. Quoꝝ ſententiā Aug. in. ix. de ci. dei. magis approbat. Sumebant hi irā ꝛ alias paſſiones ꝓut ſunt motus appetitus ſenſitiui: et ſiue ſint moderate ſiue nō. ꝛ ſic ſemper non ſunt male: q: ſi moderent ratione ſunt bone. vt scz puniatur delinquens ꝓpter bonū cōe iuſticie cōſeruādū per eū ad quē ſpectat. ꝛ in hoc eſt miniſter dei: ꝛ ſic relinquat vltionē deo cuius eſt fm illud. Mea eſt vltio ꝛc. Deut. xxxij. c. dū scz appetit puniri malū per eū qui eſt miniſter dei in illo.

¶ De indignatione. et ibi de variis murmurationibus que fiunt cōtra deū ꝛ contra prelatum. Capitulum. ij.

Ne filiabus ire precipue de indignatione ꝛ murmuratione que ex indignatione videtur ꝓcedere. ꝛ de hac pſal. xxxvj. Define ab ira ꝛ derelinque indignationē: noli emulari vt maligneris. Ubi admonemur.

¶ Reſecare turbationem in mala plura tendentem. ibi. Define ab ira.

¶ Eliminare indignationē ex ea procedentem. ibi. derelinque indignationem.

¶ Exulare murmurationem ex ipſa prouenientem. ibi. Noli emulari vt maligneris.

Quantum ad primū dicit apoſtolus. Non vos defendentes chariſſimi: ſed date locum ire. ne scz illa vos occupet. vt dicit Ambro. xj. q. iij. ira. Et ratio eſt: q: multa mala procedunt ex ea. et precipue ſex que ſunt filie eius fm Grego. xxxj. moralium. ſcilicet

¶ Ira.
¶ Tumor mentis.
¶ Indignatio.
¶ Contumelia.
¶ Clamor.
¶ Blaſphemia.

Jra tripliciter conſideratur.

Potest em̄ ira tripliciter conſiderari fm. b. Tho. ij. ij. q. clvij. arti. vij. Uno modo fm q̄ eſt in corde. et ſic ex ea naſcunt duo. ſ. indignatio ꝛ tumor mētis. Alio modo fm q̄ eſt in ore. Et ſic triplex ſequit ex ea inordinatio: q: vel vox incōfuſe clamādo: ꝛ ad hoc ptinet clamor: vel improperādo ꝛ cōuitiādo: ꝛ ſic eſt cōtumelia. vel blaſphemando: ꝛ ſic eſt blaſphemia vel maledictio. Tertio modo fm q̄ ira eſt in facto: ꝛ ſic eſt rixa. per quā intelligunt oia nocumēta que facto ꝓximo hoīm iniuſte irrogant: vt homicidiū: vulneratio: incarceratio: ꝛ hmōi. Define ergo ab ira: q: ire ꝛ insanie nihil eſt mediū. inq̄t Chryſ. Quantū ad scōm dicit. b. Tho. vbi. s. q̄ indignatio eſt cū q̄s turbat cōtra aliquē reputās indignū vt ſibi hoc fecerit. ſed derelinque indignationē. ait ps. fm aliā trāſlationē quā ponit Aug. ſuper ps. loco cui⁹ nos habemus furorē. Ad dō etiā hortat apls dicēs ad Ephe. iiij. Dis indignatio ꝛ ira tollat a vobis. Solet aūt q̄s indignari cū videt aliū exaltari quē reputat minus dignū ꝛ ſe pati vel non ita appreciari. Et ſic frater ꝓdigi cū audiuit patrē ſuū cū tanto gaudio ꝛ feſto ꝓdigū recepiſſe in domū indignat⁹ eſt ꝛ nolebat intrare. Luce. xv. Sic audiētes decē apli de duob⁹ fratrib⁹. ſ. Iobe ꝛ Iacobo q̄ petiſſent prē ceteris in regno locari vnus ad dexterā: alius ad ſiniſtrā indignati ſunt. Mat. xx. Sz nō debet q̄s indignari ex hoc. Unde Amb. Chariſſimi nō indignemini ſi mali floreant in mūdo ꝛ vos mala patimini. Nō em̄ eſt xpiane dignitatis in tpalibus exaltari: ſz potiꝰ deprimi. illi nihil hnt in celo ꝛ vos in mūdo. ꝛ ideo q̄q̄d vobis mali contingat potiꝰ gaudere debetis. Et Chryſo. Quid ergo turbamini. nemo videt malignos ꝓſperitatem hre turbet. Nō eſt hic retributio vtutis ꝛ vitij: ſed velut quidā guſtus. vt de pe. di. iij. Et ex hac indignatione frequēter ſequunt murmurationes ꝛ alia mala. Quātū ad tertiū dr. Noli emulari. i. cōtriſtari vel indignari ex deꝓreſſione tui ꝛ exaltatione maloꝝ ira vt malignēris. i. maligne aliq̄d agas vel murmurādo vl blaſphemādo vel a bono ceſſando ꝛ hmōi. Et rōnez aſſignat ſubdēs: q̄n qui malignant murmurādo vl aliud malū agēdo exterminabūtur. i. extra terminos ſctoꝝ vel viuētiū ponent. ſic inq̄t illa ſancta Judith. Qui aūt improperiū murmurationis ꝓtulerūt contra dñm exterminati ſunt ab exterminatore. Hinc aug. ſup ps. ſup hūc vſum. Credidiſti in xpm quare credidiſti. q̄d tñ oi ꝓmiſit. ſi felicitatez hui⁹ ſcli ꝓmiſit tibi xps: murmura aduerſus illum q̄n vides infidelē felicem. Quid tibi ꝓmiſit felicitaꝫ niſi in reſurrectione mortuoꝝ. Quid aūt i hac vita ipe inquā ꝓmiſit. an dedignaris ſerue et diſcipule q̄ dns ꝛ magr. nōne ab ipſo audis. nō eſt ſerꝰ maior ſuo dño. nō eſt diſcipulus ſup magrm. Ille ꝓ te dolores: flagella crucem: mortē: opprobria. ſ. portauit. Et q̄d hoīū iuſto debebaꝫ: q̄d tibi pctōi nō debeꝫ. Ergo tene directū oculū tuū. ſ. fidei ne turbet prē ira. Define ab ira ꝛ derelinque furorē. Noli emulari vt maligneris. Exē plum in vita ſpatrū legit de quodaz ſcto viro q̄ ſeruiebat deo in heremo: cui q̄dā deſeruiebat diſcipul⁹ portās ei neceſſaria ad viuēdū. quadā aūt die cū iuiſſet ad ciuitatē inuenit oēs apothecas clauſas: interrogauit de cauſa cū feſtū nō eēt. dictū eſt ei q̄ q̄dā magn⁹ diues obierat. ad cui⁹ fun⁹ totus cler⁹ ꝛ ppls cōueniebat ad honorādū. accessit ad eccleſiā vbi ſepeliebat vbi erat parata luminaria innumera: ꝛ cāpane oēs pulſabant: ꝛ oēs ꝓfluxerāt. His viſis reuerſus ad heremū ꝛ portans heremite neceſſaria: intrauit in via caput heremite: ꝛ paulo poſt brachiū cū manu. vñ perpēdit illū deuoratū a feris. ſup quo multū eſt indignatus. piecit ſe i terrā dicēs nō inde ſurgere niſi deꝰ manifeſtaret ſibi hoc myſteriuz quō ille diues iniquꝰ mortuꝰ erat cū tanto honore: ꝛ ille dei ſeruus cū tanta miſeria. Et rndit ei angel⁹ q̄ ideo tantus honor fuerat diuiti fact⁹: vt remuneraret ad plenū de opib⁹ ſuis bonis. nā in inferno erat. Heremita aūt vt purgaret a leuibus aliq̄bus pctis

Indignatio eſt.

Exēplum de diuite mortuo maxime honorato.

suis: sic erat mortuus: sed in paradiso erat.

§.I. De murmuratione nota

q̄ fm Rober. holcot est querela cū impatiētia. Et de hac inq̄t ps. cv. contra pplm illū antiquū significantē fm Aug. in gestis suis pplm xp̄ianū. Murmurauerunt in tabernaculis suis: & nō exaudierūt vocē dñi: & eleuauit manum suā sup eos ad puniendum. Ubi tria demōstrat psal.

¶ Et querelam de deo insinuat. ibi. Murmurauerunt.

¶ Et p̄manētiā in malis demōstrat. ibi. Nō exaudierūt.

¶ Et penam de vitio designat. ibi. Et eleuauit.

§.II. Quantum ad p̄imū

Tangit hīstoria quādo reuersis exploratoribus de terra p̄missionis audientes terrā illā eis a deo p̄missam ciuitatibus fortissimis munitā gigāteos hoies ibi habitare: ceperūt diffidendo de p̄missis dei murmurare dicentes. Faciamus nobis duces vt reuertamur in egyptū. Et hoc egerūt in tabernaculis suis. i. cū essent ociosi. Non em̄ laborantibus: sed ociosis hoc contingit. dicit ibi glo. Ubi sciendum q̄ cuz murmuratio importet querelam: triplex reperitur querela contra dñm in scriptura.

¶ P̄ima est per p̄esumptionem.

¶ Secunda est per admirationem.

¶ Tertia est per turbationem.

Querela vel murmur p̄esumptionis.

De p̄ima dr̄ Matth. xx. in parabola vinee q̄ illi q̄ venerūt hora p̄ima ad laborandū in vinea cū nō accepissent a p̄curatore nisi vnū denariū sicut & q̄ venerūt vndecima hora: murmurauerūt aduersum patrēfamilias dicentes. Hi nouissimi fecerunt vna hora & pares illos nobis fecisti &c. Ubi dicit Greg. in homel. q̄ venientes p̄ima hora signāt p̄es p̄imos veteris testamēti: & veniētes vndecima signāt sctos nouī testamēti q̄ recipiūt denariū. i. idem p̄miū sicut & scti antiqui testamēti: & p̄ius q̄ immediate cū moriunt: illi aūt diu dilati sunt. Et illa murmuratio nō est p̄prie aliqua querela cōtra deū: cū quietissimi sint. Sed p suppositionē dicit. i. dato p impossibile q̄ cōqueri vellent: declarat aperte q̄ nō fit eis iniuria vel diminutio debite mercedis: sed iuste vnicuiq; tribuit. Nicolaus fm de lyra super illū textū aliter dicit. s. q̄ gentiles cōuersi ad fidē sunt venientes vndecima hora: qui receperūt tātā gratiam q̄ est quoddā p̄incipiū glie: quātā & iudei in p̄incipio cōuersi vt apli cū aliis discipulis vel etiaz scti veteris testamēti. Nō em̄ est aliud glia q̄ gra cōsummata. Unde Roma. vj. Gra dei vita eterna. s. est. Uidentes q̄ iudei q̄ gētiles cōuersi ad fidē recipiebāt gram spūsancti i signo visibili. s. in specie ignis sicut & apli. Unde & Actuū. x. dr̄ q̄ loquēte petro. s. cornelio cēturioni & familie sue cecidit spūsctus super oēs q̄ audiebant verbū. non intelligētes mysteriū quasi murmurabāt reputātes gētiles indignos tāta gra. Unde ibi q̄ obstupuerūt q̄ venerat ex circūcisione dicentes: q: & gra spūsancti in nationib⁹. s. gentiliū diffusa est. Sed & reuertēte petro ad iudeos ceperunt cōqueri de eo: q̄ ad cornelium gētilē diuertisset: q̄bus satisfecit declarās quō sibi ostēsum est p visionē. s. linei de celo submissi pleni aialibus immundis & ei dictū q̄ mactaret de illis & māducaret &c. q: & gētes etiā vocāde erāt a deo ad gram suscipiēdaz. Nec pōt q̄s de deo iuste cōqueri q̄re det gram vni magis q̄ alteri: & q̄re magis vocauerit gētiles ad fidē q̄ iudeos: q: in eo nō habet locū acceptio p̄sonarū cū nulli fit debitor.

Murmur admirationis.

Scda querela est p piā admirationē. Uidentes em̄ scti malos exaltari & bonos deprimi & cōculcari: aliq̄n̄ oquerunt de deo nō irascēdo: sed admirando de iudicijs dei. & isto modo Hiere. xij. c. quasi murmurās cōtra deū inq̄t. Justus q̄dē es dñe si disputē tecū: verūtamē vera loquar ad te. q. d. Scio & sic facio: te dñm in oibus opibus tuis iustū: tñ miro: de hoc q̄ ego dicā: q̄ vtiq; verū est vt cernit. Quare via impioz p̄speratur. via. i. status fm mūdū, impioz eoz scz qui in pietate fidei et christiane religionis deficiūt nō credētes aliā vitā esse nisi p̄sentē. Bene est hīs q̄ preuaricātur. i. egrediunt de via mādatoz tuoz sequētes viā demonū. i. vitiorum et inique agūt. i. contra equitatē et iusticiā nocētes p̄imis. Plātasti eos et radicē miserūt. i. te operāte vel p̄mittente vident firmati in diuitijs & honoribus & potētia terrena et ita radicati et fundati q̄ nō possint pdere talē statū p̄speritatis. Prope es tu: scz ozi eoz: scz tu deus. Nā si q̄d petūt et desiderāt de reb⁹ mundi: q: alia nō q̄rūt: ipsi obtinent ac si eos exaudias: et lōge a renib⁹ eoz. Renes in scriptura significāt delectatiōes corpales: q: ex renibus excidit semē. vnde sequit delectatio carnis maxima. Et vult dicere. Si quas appetūt delectationes p̄auas tu es lōge ab hmōi. i. nō impedis: sed p̄mittis eos assequi q̄ cupiūt in hmōi. Deinde loquit de se q̄ iustus erat. Et tu dñe nosti me. i. cognouisti me. s. scia electionis & approbationis: et vidisti me: oculis tue gre q̄ sunt dona spūsancti me inspexisti: & pbasti cor meū. i. multis tribulationibus: psecutionibus: tentationibus examinasti: tecū. i. in oibus inuenisti me tecū esse nō recedēdo a te neq; a gra tua. Ecce querela de exaltatione impij & tribulatiōe iusti. Sed immediate recurrēs ad rōnez illustratā a spūsctō. subdit. Lōgrega eos quasi gregē ad victimā. q. d. Certe video iusticiā tuaz de⁹ in hoc. Nā q: hmōi reprobos deputas ad dānationez eternā ppter eoz malā vitā: tu de⁹ facis sicut macellarius facit q̄ vitulos & porcos quos vult victimare. i. occidere: dat eis pluries blada & bona potagia q̄b⁹ pinguefiāt vt ipa aialia pinguiora sint in morte: & sic cōgrega. i. congregabis: vitulos aūt quos nō vult occidere scz viuere ponit ad aratrū & alios labores. Sic tu deus das istis reprobis abūdātiā tpaliū vt pleni⁹ remunerent in p̄nti si qua bona faciūt et abūdātiori pena in iferno postea crucient ex malo vsu tantoz bonoz. Electos aūt tuos affligis & laboribus exponis: quos ad vitā reservas eternā. Et sequit de malis q̄ p̄sperant. Et sctifica eos in die occisionis. i. ad complemētū tpalis p̄speritatis eoz i die occisionis. i. mortis sue: sctifica. i. p̄mitte vt habeāt honorē & sepulturā magnificā ac si essent scti: q̄d tñ est eis ad maius iudicium. vnde sanctifica. i. sanctificabis. Hāc etiaz pīā q̄relā ponit ps. di. Ecce ipsi pctōres qui. s. dicūt si est scia in excelso. q. d. de⁹ nō cognoscit ista facta mūdi nec curat de eis. Et abūdantes in scło. i. in secularitate in vitijs mūdi superbia auaricia & luxuria: obtinuerūt diuitias in pecunijs: vestibus: lapidibus p̄ciosis: palatijs: agris & famulis. & dixi ista cernēs fm sensualitatem & p̄imū motū tentationis ego Dauid. Ergo fine causa iustificaui cor meum. i. fine vtilitate exercui me in obseruatione mādatoz dei & opib⁹ virtuosis & iustis vnde cor efficit iustū & sctm̄: et laui inter innocētes manus meas. i. actus mei innocētes fuerūt: & si in aliquo offendi: aqua pnie laui & purgaui: & tñ fui flagellat⁹ tota die: & castigatio mea in matutinis. i. cū reperi me i die gre fui flagellat⁹ diuersis tribulationib⁹: & tñ si aliq̄n̄ incurri in noctē culpe fui a deo castigat⁹ diuersis aduersitatib⁹: sed a deo illuminat⁹ subito dixi fm rōnē. Si dicebam narrabo sic. i. talē esse retributionē maloz q̄lis cernit in vita p̄nti & nō alia. Ecce nationē filioz tuoz reprobaui: filioz. s. p adoptionē & gram & spālem amorē. Nā vt dr̄ Judith. viij. Dēs ab initio q̄ deo placuerūt p multas tribulationes trāsierūt fideles. Et Deb. xij. Flagellat de⁹ oem filiū quē recipit: sed si nō est alia retributio q̄ ista p̄nis: cū mali bona habeant: & boni mala. ratio aūt iusticie dictat vt malus mala habeat: & bona bon⁹: ergo boni q̄ tot mala patiunt reprobi habebūtur: & mali electi & dilecti dei. Estimabā vt cognoscerē fm hoc iudiciū superficiale: q̄d frequenter fit fm sensitiuā. Sed hoc labor est ante me: scz ad cognoscendū quare deus det bonis aduersa: & malis p̄spera. Donec intrē in sanctuariū dei. i. in secretum suoz iudicioz p visionē vel reuelationē. Et intelligā in nouissimis eoz̄ in fine quid eis reddatur. Nam vt dicit Greg.

Quare mali p̄sperātur & iusti affligunt.

Exponitur q̄s tot⁹ psalmus.

in.iiij.mor.k. Occulta sunt iudicia dei vtiq; cū malus bona hz & bonus mala. sed longe occultior a cū malus mala & bonus bona habeat. Nam incertū si malus habeat mala ad initiū sue dānationis: vel ad emēdationē: & bonus si bona habeat ad maiorē sui ꝓuocationē ad diligēdū deuz ex beneficijs multiplicatis an illa recipiat ad remuneratiōnē bonor q̄ facit. Et ideo sancti magis timēt & dubitāt in ꝓsperis q̄ in aduersis. hoc aūt intelligēk in nouissimis quādo videbunk status hominū in alia vita. Verūtamen deiecisti eos. s. repr̄obos dū alleuarenk. i. supbe vtrēbur hmōi bonis tpalibus. i. de statu felicitatis tpalis ad statū miserie deuenisse: quō facti sunt i desolatiōnē: subito defecerūt &c. Non est ergo respiciēdū ad ꝓsentē felicitatē: sz futurā. nec cōquerēdū q̄ mali bona habeāt: sz ꝓsiderādū quō vtank. q: si male tanto maius iudiciū eis ꝑparak. Aliquādo etiaz murmuratio que est sine pctō accipik ꝑ quadā querela seu tristicia ꝓcedente ex defectu boni spūalis quē in se vider vel in alijs. & sic sumik in ps̄. vbi loquēs ꝑ phetā de ꝓuersione iudeor ad vesperū. i. in fine mūdi ait. Ipsi dispergentur p diuersas partes mundi ad manducādū. i. ad incorporandu alios in ecclesia. Si vo nō fuerint saturati. i. si nō cōuertank quib⁹ predicabūt vt optāt murmurabūt. i. contristabunk ꝓtra illos & cōquerenk de duricia eor. Tertia querela est cū turbatiōe: & ista ꝓprie est murmuratio & pctm̄. De qua dr̄ Eccl. x. Vir prudes & disciplinatus nō murmurabit correptus. Hanc docet cauere apl's dr̄. Phil. ij. Omnia agite sine murmurationibus. Sed & ista murmuratio mala triplex est.

¶ Aliquando ꝓtra socium.

¶ Aliquando cōtra prelatum.

¶ Aliquando contra deum.

Murmurat q̄nq; aliq̄s. i. cōqueriť ꝓtra sociū seu ꝓximū: q: non seruit sibi ꝓut vellet. Vñ dr̄: Eccl'. xxix. de eo q̄ accepit mutuū a ꝓximo & cū reperik ab eo murmurat sic inq̄t. Multi quasi adinuētione estimauerūt fen⁹. i. quasi inuenerūt nō reddēdū vnq̄ estimauerūt mutuū eis factū & sequitur in autoritate. et ps̄iterūt molestiā his q̄ se adiuuerūt donec accipiāt osculank manus dantis. & in tēpore restitutiōis postulabit tps: & loqueť verba tedij & murmurationis & tēpus causabiť. Si aūt poterit reddere adversabiť. Aliquādo etiā murmurat q̄s cū videť nimis grauari in obsequijs vel opibus vt cū pauperes vel religiosi petūt elemosynas: & hi a quibus petunk murmurāt dicentes. Isti indiscreti sunt et nō faciūt nisi petere: & si dāt murmurādo dāt. Sed dicik. s. Pe. iiij. hospitales. s. ad subueniēduz sine murmuratiōe. Sic martha murmurabat ꝓ magdalenā q: nō iuuabat eam ad ministrādū. Et Judas de effusione vnguenti dicens. Ut quid perditio hec &c.

Aliquādo imo & sepe murmuratio fit cōtra ꝓsidētes. sz eo q̄ nō ꝓuideant subditis vt vellent: vel nō equaliter oībus. Sic murmurauit ppl⁹ ille hebreor ꝓ Moysen ducē suū in deserto Syn cōquerendo de defectu cibi: vt habeť Exo. xvi. Et in raphidin cōquerēdo de defectu aque. Exo. xv. Et cōtra Aaron sacerdotem suū summū q̄ vsurpasset sibi sacerdotiū. & q̄ fuisset causa ipse & moyses mortis. cclx. sacerdotū q̄ cōbusti fuerāt ab igne immisso a dño ꝓpter supbiā & murmurationē eor cōtra moysen et aarō volētes vti sacerdotio vt Aaron. vt habeť Nūe. xvi. & xvij. In q̄bus murmurationib⁹ māsuete se habuerūt ꝓ murmurātes de eis & recursuz habuerūt ad deū cū oīoni bus. Et in ecclia p̄mitiua surrexit murmur grecor. s. ouer soū ad fidem ꝓ hebreos eo q̄ vidue eor despiciebank in ministerio quotidiano. vt dr̄: Act. vi. Et vel q: nimis grauabank in opibus manuū. vel q: nō ita req̄rebanť vt hebrei. qđ reputabāt sibi ad contēptū vñ cōquerebank. Sz apl's ordinantib⁹ septē diacones q̄ sup hoc haberent curā sedatū est murmur. Istud vitiū multū ꝓturbat congregationes religiosor: & pacē tollit. & ideo grauiter puniēduz Vñ dicik dist. xc. Alienus sit a fratrū vnitate q̄ murmuraverit: & opus eius abijciak qui murmurās extiterit: ne penas murmurantiū incurrat. De q̄bus ait apl's. Neq; murmuraueritis sicut quidā eor murmurauerūt & perierunt ab exterminatore. Dicit ibi glo. sup vbo. opus eius abijciatur. opus clerici p̄cipue dr̄ oīo: & opus laici est oblatio. Et sic videť dicere q̄ clericus ꝓpter murmurationē dz se parari ab alijs in ore quasi excōicat⁹: & laici oblatio nō dz recipi. Aliqñ fit murmuratio ꝓ deū. Unde Nūe. xiiij. dixit dns. Usq; quo multitudo hec pessima murmurat cōtra me. Utiq; queda blasphematio creature est: vt q̄ plus accepit a deo q̄ alie creature cōquerak de deo q̄ non agit modo suo & sin velle suū q̄si sapiētio: fit deo & melius cognoscat q̄d expedit sibi & alijs q̄ deus. O q̄ fatue cōqueriť infirmus de medico ex eo q̄ nō sibi cōcedit cibos placitos gustui sui infecto: sz sibi displicibiles & tm̄ vtiles. vñ Thre. iij. dr̄. Quid murmurauit homo viuēs vir ꝓ pctis suis. q. d. Quomodo audet cōqueri de deo in tribulationibus cuz eas mereak ꝓ pctis suis. Sed quod peius est: q: dns ꝓhibet hmōi murmurationes quotidie homines iterant. & hoc dicitur in secunda parte.

Contra deum.

§. III. De secūdo principali: sz pmanentia in hoc vitio notak: cū dicik. Non exaudierunt voce dñi. i. nō obedierūt sermoni dñi istud vitiū detestātis & ꝓhibētis. Uñ & p sapiētē inq̄t. Custodite vos a murmuratione q̄ nihil ꝓdest: imo multū nocet. Et apl's s. Cor. x. Neq; murmuraueritis sicut quidā murmurauerunt. s. eorum. Et nota q̄ tripliciter murmurak de deo.

¶ Primo de nimia seueritate.

¶ Scdo de nimia benignitate.

¶ Tertio de aeris inequalitate.

Murmurāt aliq̄ & cōquerunk de deo cū multū affligūtur. vel magna pauptate vel infamia vl' psecutiōe vel infirmitate aut tentatione dicētes deū esse crudelē erga se vel alios tribulatos: et plus aduersitatis eis dare q̄ possint portare: & se a deo esse derelictos & abiectos. Sz o q̄ ignā falsitatē isti loquunk. His doctrina sana gētiliū & catholicor clamat deū pijssimū & clementissimū fore: oēm aduersitatē ab eo ꝓcedere: & electos suos sibi acceptissimos multipliciter hic flagellare: & tūc magis eis adesse. Fidelis deus. ait apl's. j. Cor. x. qui non pmittet vos tentari supra id q̄d potestis: sed cū tentatione faciet ꝓuentū vt possitis sustinere. Et rō est: q: ipse cū tribulatis q̄ sunt parati ad sustinēdū portat onus. Cū ipo. inq̄t p ps̄. suz i tribulatione eripiam eū: & cito: q: breuissima & q̄si momentanea est vita nostra: & glificabo eū exinde. Hoc aut hz p certo ois q̄ colit te. dixit sara vxor tobie iunior. is: q: vita eius si in tribulatiōe fuerit liberabiť: si in ꝓbatiōe coronabiť. si i tentatiōe ad maiz tuā pueníre licebit. Nō em̄ delectaris i pditiōib⁹ nr̄is: sz post tēpestatē tranq̄llū facis post lachrymationē & fletū exultationē iu fundis. O q̄ elegāter circa hoc Greg. in mor. loquiť. Si inq̄t deo iusta placere scimus & pati nulla nisi q̄ deo placuerint possum⁹. iusta sunt cūcta q̄ patimur. & valde iniquū ē si de iusta passiōe murmuram⁹. Hec ille. Certe multū eēt arguēdus reus si murmuraret de iudice eo q̄ facit eū flagellis aliquātulū cedi: cū mortē acerbissimā meruerit. Cū igiť oēs in mundū intrem⁹ cū debito mortis eterne & oim penalitatū quō audem⁹ murmurare & conqueri de deo pijssimo q̄ flagellet nos tpaliter q̄ eternaliter meremur puniri. Sz & in ipsis flagellis multiplicē ꝓsolationē infundit: & p̄mij coronā superimponit. Brūs vir q̄ suf. tē. q̄. cū p. fu. ac. co. vi. Ja. j. In oī tribulatiōe est tētatio. i. mot⁹ ad impatiētiā. Nō q̄ murmurādū in tribulatiōib⁹ est: sz patiēter ferēdū: cū & maxīe sancti q̄ innocētervixerūt grauia passi sunt & liberer. Uñ iob xxxiij. dr̄ de tribulato. Respiciet hoies & dicet. peccaui et vt erā dignus nō recepi. i. tribulatus respiciēdo homines sanctos & pfectos quāta passi sunt: fatetur & recognoscit se pctōrem & nō tantū affligi quantū merenk peccata sua.

Murmur de nimia afflictione

Murmur de nimia benignitate.

Scdo murmurát aliq̃ de nímia benígnitate dei. vel q; recipit magnos peccatores ad pniam: et dat eis magna dona, vel tolerat male agẽtes tãdiu in malis suis ⁊ nõ punit. vel q; dat impijs ⁊ sceleratis magnas ꝓsperitates. Et sic scribe ⁊ pharisei murmurabãt ꝺ iesum dicẽtes. Q; hic hõ pctores recipit ⁊ mãducat cũ illis. Lu.xv. Et iterũ Luce.xix. Murmurabãt ꝙ ad hoiem pctorẽ. ſ. zacheũ diuertisset scz ad eũdũ in domũ suã. ſz maxime ostẽdit Lu.xv. ꝑ parabolam centũ ouiũ ⁊ decẽ drachmarũ ⁊ duorũ filiorũ quoꝝ mino; ꝓdige cõsumpta suba reuersus est ad patrẽ ⁊ q; quãta sit dño deo cura de pctoꝝ ꝓuersione. ⁊ quãtum gaudiũ in curia celesti. Vñ ⁊.ij. Reg.xiiij. dixit sapiẽs illa mulier thecuites. Nec vult deꝰ pire aiam: ſz retractat cogi tãs ne penit⁹ pereat q̃ abiect⁹ est. Per hec ⁊ alia ẏba iudaxit dauid ad reducẽdũ filiũ suũ absalon exulẽ factũ ꝓpter fratricidiũ ad ciuitatẽ suã hierlim. ſfiguras in ꝺ eccliam q̃ p;ecib⁹ suis aditũ obtinet pctoꝝ ib⁹ q̃ occidũt fratrẽ suũ. i. animũ peccatis ad veniã ⁊ ad ciuitatẽ ecclesie. vñ exules facti sunt. Q; aũt deus diu sustineat pctores magis benignitas ⁊ patiẽtia dei est nõ reꝓhẽdẽda: ſz dulcit amplexãda ⁊ veneranda. Quis est ei ille tam inocẽs q̃ velit subito puniri de defectib⁹ suis. certe null⁹. Vñ ⁊ poeta. Si q̃tiẽs peccãt hoies sua fulgura mittat Juppiter: exiguo tpe nullus erit. Expectat g̃ diu vt victi ei⁹ benignitate ⁊ lõganimitate hoies reuertant. Esa.xxx. Expectat vos dñs vt misereat vr̃i ꝓpterea exaltabit parcẽs vobis. Maxime em̃ suã oipotẽtiã parcẽdo manifestat. Vñ ⁊ Hiero. Moderatio dei ac pietas solũ nr̃m reditũ querit: ac nos cupit sua longa bonitate saluari. Sz si nõ ꝓuertimur si duri colli sumus: si vsq; in finẽ in malis ꝑseueramus: assidue peccãtiũ nõ miserek de⁹. di. xciij. diaconi. Quinimo quãto q̃s diutius expectat si nõ reuertit grauio⁹ punit. vñ Valeri⁹ maxim⁹. Lento q̃dẽ gradu ad sui vindictã diuina ꝓcedit ira: tarditatẽq; supplicij grauitate cõpẽsat. Exẽplũ notabile de carpo discipulo Jobis q̃ auide desiderabat punitionẽ cuiusdã ꝓuersi ad fidẽ: q̃ seduct⁹ fuerat a iudeo ad fidẽ abnegãdã. sup quo oraꝝ habuit visionẽ fornacis ardẽtis. vñ erũpãt capita serpẽtũ trahentiũ illos duos iudeũ ⁊ seductũ ab eo paulatim in fornacẽ: q̃ ipse carpus delectabiliter aspiciebat: ⁊ cito intus trahi eos optabat ex zelo iustitie. Sed xps desup apparuit eripiẽs eos de piculo. ⁊ carpũ reꝓhẽdit de suo zelo dicẽs se iterũ paratũ ad crucẽ subeũdũ ꝓpter pctores. Vide hoc pleni⁹ in legẽdis in legẽda resurrectionis circa finẽ. Sz etsi ꝓspera malis i pctõ ꝑseuerãtib⁹ deus tribuit. hoc agit ad retribuẽdũ eis mercedem de illo modico bono q̃ faciũt hic ne sit irremuneratũ. Quã rõnẽ assignat Chryso. de pe. di. iij. q̃d ergo turbamur. i fine.

Murmur de aeris inequalitate.

Tertio alĩ murmurát ꝺ deũ de aeris intẽperie. vt cũ est multa siccitas vel cũ est nímia inundantia aquarũ. vel cũ ẽ intẽsus calor: vel frigus ꝓdurãs. ⁊ hmõi. quasi de⁹ nõ bene disponat ista. Sed iniuste murmuratur Nam vt ait Sap̃. viij. Sapiẽtia dei disponit oia suauiter. Sz q; nõ agit vm velle nostrũ ideo murmuram⁹: quasi si mus sapiẽtiores deo: ⁊ velimus eũ instruere quõ debeat mundũ gubernare. Exẽplũ legit in vitaspatrũ de quodã sancto patre q̃ nunq̃ in horto poterat habere herbas vel fructus bonos: q; sepe murmurabat de aeris intẽperie: accedẽs aũt ad quẽdã aliũ heremitã inuenit eũ pulchrum hortũ habere: ⁊ holeribus ⁊ fructibus repletũ. Interrogauit quõ ei hoc acciderit ⁊ quid faceret. Rñdit ꝙ colebat ⁊ serebat: ⁊ residuũ deo cõmittebat: nõ postulãs pluuiã vel serenũ: sed deo dimittẽs totũ. ex quo exẽplo compunctus sic ⁊ ipse fecit: ⁊ postea ipse bonũ hortũ habuit.

Pena murmurantiuꝫ.

§.IIII. Tertium principale

scz penã quã deus infert ꝓ vitio murmurationis. ostẽdit ps̃. dicens. Leuauit. ſ. deus manũ suã sup eos. ſ. ad ꝓsternendũ in deserto diuersis mortibus. Unde dixit deꝰ Nume. xiiij. Oẽs q̃ murmurati estis in deserto a. xx. annis et supra: ⁊ murmurastis cõtra me nõ intrabitis in terrã supquã leuaui manũ meã vt habitare vos facerem in ea preter caleph ⁊ iosue. Et sic ꝓpter pctm̃ murmurationis qõ fecerunt ꝺtra deũ quasi no posset eos introducere in terram ꝓmissionis: postq̃ reuersi sunt exploratores terre illius dicentes illã patriã fortissimã ⁊ inexpugnabilẽ. vñ ⁊ volebãt sibi ducẽ facere ad reuertẽdũ in egyptũ: illa quadraginta milia virorꝝ q̃ numerati sunt nullus eorꝝ introiuit: sed mortui sunt diuersis tẽporibus i deserto: exceptis illis duobus caleph ⁊ iosue qui nõ murmurauerãt. ⁊ hoc etiã figurat ꝙ murmuratores nõ valent intrare in regnũ celorũ figuratũ ꝑ terrã illam: qõ ⁊ Greg. dicit in homelia. scz ꝙ nullus q̃ murmurat in regnũ celorũ intrare põt: qõ verũ est qñ est mortale. ſ. cũ odio dei vel hominũ vel tãta displicentia ꝙ decidat a charitate dei vel ꝓximi: vel cum ex locutione murmuris sequit notabile scandalũ alijs: et sicut tale vitiũ excludit a regno: ita cõsequẽter inducit ad eternũ interitus. Vñ in epla iude dicit. Ecce venit dñs in sanctis milibus suis facere iudiciũ cõtra oẽs ⁊ arguere oẽs impios de oibus opibus impietatis eorꝝ quib⁹ impie egerunt ⁊ de oibus duris q̃ locuti sunt contra deũ. Ibi sunt murmuratores et queruloſi ꝝm desideria sua. et hec ẏba dicunt ibi esse enoch. Sed i vita ista aliqñ punit de⁹ istos murmuratores. Vñ legit in vitaspatrũ ꝙ cũ quidã frater audiret frequenter confratres suos religiosos habere varias ꝓsolationes ⁊ dulcedines de diuinis in oronibus ⁊ meditationibus suis: ⁊ ipse nihil tale experiretur: sed aridũ ⁊ insipidũ se sentiret ⁊ tedioſum: quadã vice de nocte accessit ad ecclesiam ⁊ ante imaginẽ crucifixi stans cepit fortiter murmurare et conqueri in hec verba ꝓrumpens. Dñe si ego seruissem alicui terreno dño tanto tempore quãto seruiui tibi in hac religione: ⁊ tantũ laboraui ꝑ amore tuo: impossibile esset q̃n aliqua vice ostendisset mihi aliqõ signum amoris ⁊ affectionis: ⁊ letã faciẽ exhibuisset: ⁊ aliqõ donũ vel gratiã impartiret. Ecce tot annis seruiui tibi q̃ dicer̃is liberalissim⁹ et pissimus ꝓdicaris: ⁊ nunq̃ dedisti mihi vnã paruã cõsolationẽ. Alijs tot ꝓcedis qõ sepe audio. mihi aũt es ita crudus ⁊ quare dñe tanta duricia erga me. Nũq̃d ⁊ ego nõ seruio tibi. Cunq; hec ⁊ similia loqueret: ecce sensit se subito vecte retro pcussum: ex quo ictu cecidit in terrã q̃si mortuus. Aduenientibus fratrib⁹ aliqbus ⁊ nescientibus casum ipsum: nec loqui valentẽ ad infirmariã deportauerũt vbi loquela ⁊ vires aliquãtulũ recuperãs ꝑ aliquos dies mãsit infirmus cũ tanto fetore vt vix posset ei aliqs seruire. In qua infirmitate pctm̃ suũ recognoscẽs ⁊ ꝓfitens fecit se portari ad ecclesiã ante illaz imaginẽ crucifixi: ibi humiliatus dicere cepit. O domine deus meus q̃ iuste: q̃ pie: me superbissimũ murmuratorẽ castigasti: gras tibi ago dñe deus mr̃. nec eni aliud mereo: ꝓpter impatiẽtiã ⁊ supbiam meã. Et subito audiuit vocẽ sibi dicẽtẽ. O portet humiliari q̃ vult cõsolari. Vñ sic hũiliat⁹ postea sensit ꝓsolatiões spũales.

Exẽplũ de fratre murmurante.

De clamore. Capitulum.iij.

Clamor ponit inter filias ire ꝝm Greg. ⁊ Tho. qui in hoc consistit ex ira voces clamosas sz cõfusas ꝓferre: miscetur q̃ cõiter cũ ꝺtumelia vel cõtentione. De clamore aũtẽ inquit ps̃. Inueterauerunt ossa mea dũ clamarẽ tota die. Ossa aie sunt vires aie naturales: vt intellect⁹: volũtas: et hmõi: in q̃bus ꝓsistit robur aie quibus operat: sicut in ossibus materialibus cõsistit robur corpis. Iste aũt vires inueterascũt. i. debilitant ad bene operandũ ꝑ clamorem vitiosum. Sed sciendũ ꝙ est triplex clamor. videlicet.

¶ Clamor intense affectionis.

¶ Clamor horrende vel indefense offensionis.

¶ Clamor confuse perturbationis.

Primus impetrat exauditionẽ. Scds vocat celestem punitionem. Tertius excitat ad scandalizationem.

§.I. Primus clamor est cū

qs magno affectu desiderat vl petit aliqd a deo fm illud ps. Clamaui in toto corde meo exaudi me do. Dicit Grego. q multū clamat q multū amat. Vñ & moyses cū sup mare rubrū cū filijs isrl manerent & pharao cos psequerē ad reducēdū in egyptū oranti moysi silenter dixit dominus. Quid clamas ad me. Exo. xiiij. Clamor eius erat in celum desideriū quo orabat. Iste aūt clamor intrat in aures dei ita q mereť exaudition̄: sic dns reprobittit di. in ps. Clamabit ad me & ego exau. eū. Vñ & de pplo isrl cū ppter pcta sua diuersis tribulatiōib⁹ & captiuitatibus vexarent: dicit in ps. Clamauerūt ad do. cū tribularent & de necessitatib⁹ suis liberauit eos. vt ptz in li. iudi. p totum Sic chananea clamās post iesum fuit exaudita & sanata filia ei⁹. Mat. xv. Sic cec⁹ magis ac magis clamās Miserere mei fili dauid: fuit illuminat⁹. Luc. xviij. Sz & pdicator; isto modo dz clamare in pplo. s. ex intimo affectu: et sic audiť virtuose & fructuose. sic xps clamabat in tēplo nō solū voce sz intēso desiderio. Si qs sitit veniat ad me & bibat. Jo. vij. Sic & Johā. baptista dicit vox clamātis in deserto. Mat. iij. De hoc aūt clamore nō intelligit verbū ps. q in ipso nō inueteraſcūt sed iuuenescūt ossa aie.

§.II. Secūdus clamor est

horenda aliqua cōmissa iniquitas. Esa. lviij. Nolite ieiunare sicut vsq in hanc diē vt audiat in excelso clamor vester. s. vestror scelerū: q talia ieiunia cum his nō placent Tria aūt vitia precipue sunt que prie sui horroze clamant ad deū vindictā & celerē punitionē, scz

¶ Homicidium.

¶ Sodomia.

¶ Oppressio pauperum.

De primo dixit dns ad Cayn postq Abel fratrē suum occidit. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra Gen. iiij. Et quid nisi vt tātū scel⁹ debeā punire celeriter vñ subito factus est vagus & profugus & tremulus in mēbris. De scdo dixit dns Abrae. Clamor sodomor & gomoreor ascēdit ad me de terra. & quid clamabat illor nefas nisi subitā vindictā: q q̄citius secuta est subuersio illis q̄q̄ ciuitatib⁹ igne & sulphure. De tertio dr. Exo. iij. Clamor ē eor audiui ppter duriciā &c. Et loquit de oppressiōe facta hebreis a pharaone & populo suo q cito punita ē p multa flagella. Demū aūt in mari rubro submerso pharaone cū exercitu suo. Exo. xiiij. & Jac. v. Ecce merces operarior vror q fraudata est a vobis clamat & clamor eor in aures dñi introiuit &c. Dicit etiā clamare pcm̄ dum trahit ad aliud & clamat vindictā cū nō penitet: sz addit qs malū malo. fm illud Esa. xxxiiij. Et clamabūt pilosi alter ad alterū. Qd exponēs Grego. ait. Pilosus ad pilosum clamat dū ppetrata iniqtas ppetrādā vocat. De hoc clamore intelligit dictū ps. quia dū q s clamat tota die. idest dum addit pcm̄ pcto fic inueteraſcūt & magis ac magis debilitanť potentie aie ad bene operandum. Et qd inueteraſcit ppe interitū est. dicit aplus. & sic clamat vindictā.

§.III. Tertius clamor ē pro

cedēs ex turbatiōe. & hic est filius ire. de q aplus ad Ephe iij. ois clamor ira & indignatio tollať a vobis. Et licz de se illud nō sit mortale: pōt tn esse vel rōne cause ipm pducētis vt si pducat exodio vel ira mortale: vel rōne materiei ex qtinētis: vt si clamādo cōtumeliā inferat vel cōtentionē p veritatē rei importātis. vel rōne scādali ex eo seqntis vt cū fit a notabili psona ex ira vñ alij notabilr scādalizenť. Et isto modo dicit ps. i psona xpi patiētis de iudeis. aperuerūt sup me os suū sicut leo rapiēs & rugiēs. qn videz Pilato clamātes vocib⁹ magnis dicebāt. Crucifi. crucifige cū. vt testanť oēs euāgeliste. Et de b etiā pōt intelligi dictū ps. Inueteraverūt ossa mea dū clamarē tota die. idest frequēter. Et q hmōi clamor cum ira generat scādalū & pīrā & filias ei⁹ hō scandalizet & scandalizeť se pe: ideo de scandalo in cap. seq. dicendum.

¶ De scandalo multiplici. Caplm. iiij.

Scandalum oritť in ali

quo ex clamore inordinato alterius & ex aliis vitijs pertinētib⁹ ad iram: nō ex multis actib⁹ varijs alior pctor. Diffinitť aūt sic. Scandalum est dictum vl factū minus rectū prebēs occasionē ruine. q diffinitio trahitť ex vbis Hiero. sup Mat. Pro cuius declaratiōe dicit be. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. j. vt Hiero. dicit qd grece scandalon dr: nos offensa vel ruinā & impactionē dicere possumus. Contingit em̄ qñq q alicui exponit aliqd in via eunti corpali cui rei impiges disponit ad ruinā siue casum vt si ponat lignū vel lapis in quē impingat vel aliqd lubricū sup quo pedē ponēs disponat ad casum & talis obex dicit scādalū. Similr in pcessu vie spūalis ptingit aliquē disponi ad ruinā spūalē alteri⁹ ex dicto vel facto alterius inquātū. s. aliqs sua suasione vel inductiōe vel exēplo trahit aliū ad peccādū. Et b ppie dr scandalū. Vñ ps. Juxta iter. s. quo icedebā in via spirituali bonor operū. scandalū posuerūt mihi. s. inimici mei hoies mali: et b malis exēplis suis. Nihil aūt fm ppriā rōnē disponit ad ruinam spirituale nisi qd hz aliquē defectū rectitudinis: q id qd est pfecte rectū magis iuuat hoiez circa casum quē ad ruinā inducat. & iō queniēter diffinit vt dictū est. Declarādo aūt singulas pticulas diffinitiōis. iō i diffinitiōe ponit dictū vel factū nō aūt cōcupitū. quo etiā modo ptingit peccare: q dicta & facta exteriora sunt & alior sensib⁹ obijciūtur vñ qs pōt induci ad ruinā. Sed cōcupita vel cogitata abintra sunt & videri nō possunt vñ nec scādalizare seu ad ruinā disponere valēt. Jdeo aūt subdit. min⁹ rectū. nō q rectū sit q̄uis aliud sit magis rectū sicut dicim⁹ rectum esse fuare mādata: sz recti⁹ seruare p filia: sz dr: min⁹ rectū q hz aliquē defectū rectitudinis illud dictū vel factū. et b vel q est fm se malū sicut pctm̄. vl q hz spēz mali sicut cū aliqs recūbit in idolio: q̄uis fm se nō sit pctm̄ si aliqs hoc faciat nō corrupta intētiōe. tm̄ q hz spēm seu filiturā nēveneratiōis idoli: pōt alteri pbere occasionē ruine: & iō apls monet. j. Thessal. v. Ab oi specie mali abstinete vos Comprehēdunť ergo in min⁹ recto tā ea q fm se sunt mala q̄ ea q hnt spēm mali. Dicit aūt pbēs occasionē ruine & nō prebēs cām ex eo: q cā importat inductium pfectum & sufficiēs ad aliqd. Occasio aūt dicit cām seu inductiuū & insufficiēs a se. Nihil aūt pōt eē alteri sufficiēs cā peccati qd est spūalis ruina nisi ppria volūtas. Sz dictū vel factū alteri⁹ pōt eē alteri solū cā ipfecta & aliq̄liter inductiua ad pctm̄. nō aūt pfecta cā. & iō dr occasio vt ipor tet cāz imperfectā nō cām p accidēs semp & tn nihil phibet i qbusdā diffinitiōib⁹ poni id qd est p accidēs. Jte nota q dr: pbēs occasionē. aliud ē em̄ pbere occasionē: aliud ex se occasionē accipe. Dictū em̄ vel factū alteri⁹ pōt eē alteri causa peccādi dupliciter. Uno modo p se. alio modo p accidens Per se qdē qñ aliquis suo malo vbo vel facto intēdit alium inducere ad malū: vel etiā si b ipse nō intēdat. tm̄ ipm verbū vel factū est tale qd de sui rōne hz q fit inductiuum ad peccandū. puta cū aliqs publice facit aliqd peccatum fornicatiōis: blasphemie: & hmōi. vel facit qd hz pcti simi litudinē. vt si vir habeat multā familiaritatē cuz muliere suspecta. & tūc ppie b faciēs pbet occasionē ruine. & ēin eo scādalū actiuū qd est speciale pctm̄. Per accidēs autē verbū vni⁹ vel factū est alteri scādalū qñ & pter intētionē operantis vel loquentis & pter cōditionē opis vel vbi dicti aliqs ppter malā sui dispositionē ex ope alteri⁹ inducit ad peccādū. puta cū aliqs inuidet bonis opib⁹ alteri⁹. & tūc q facit actū rectū nō dat occasionem inuidēti ruine sue quātū in se est. sed ille sumit sibi occasionē. fm illud Ro. vij. Occasione aūt accepta p legē &c. Et iō est ibi scanda

scādalum diffinit.

declarat diffinitio

Prebere occasionē & accipere occasionē.

lum passiuū sine actiuo.idest absq; hoc q; aliquis det illi occasionē ruine:sz passiuū simul ⁊ actiuū est ex eo.Et sic quādoq; reperiť scandalū actiuū sine passiuo vt cū intendit suo opere inducere ad maluz sed ille non acquiescit. qñq; actiuuz ⁊ passiuū vt cum q̄s agit malum intēdens aliū inducere ad ruinā:vel de se illud opus est ad hoc inductiuum ⁊ alius ex hoc ruit in pctm̄.quādoq; passiuū sine actiuo vt cū q̄s ex bonis operibus alicuí⁹ ruit:puta inuidēs:detrahens:irascens:⁊ hmōi.

De vitatiōe scandali.

§.I. De scandalo quomodo

do possumus ipsum a nobis remouere docet p̄s. dicens in p̄s.cxviij. Pax multa diligētib⁹ legē tuā ⁊ non est illis scandalū.Sed ꝯtra q; qđ est necessariū euitari nō potest sed necessariū est euenire scandala xp̄o dicēte. Necesse est vt eueniāt scādala.Mat.xviij.Ergo diligēdo legem dei etiā p̄ b̄ scādalū vitari nō poterit. Rndet.b.Tho.ij.ij.q. xliij.ar.iij.q; auctoritas illa non est intelligenda de necessitate absoluta q̄n.s.homo possit vitare scandala inquātū sunt pctā sed de necessitate conditionali. Et hoc triplicit vel q; necesse est p̄scita a deo vl p̄nūciata eueniret cōiunctim accipiať:q̄ qđē p̄scientia nō tollit libertatez arbitrij:q̄n hō libere subeat vl vitet scandalū.vel necesse dicitur vtilitate finis:q; vtilia sunt vt q̄ probati sunt manifesti fiant.vel necesse d̄; hoc p̄supposita ꝯditiōe hominū q̄ fragiles sunt ⁊ a pctis sibi nō cauent:sicut si medicus videt aliq̄s indebita dieta vtētes dicat:necesse est illos infirmari:quod intelligendum est si nō mutent dietam.⁊ sic homines si non mutent conuersationē eoz malā necesse est eos scādalizare ⁊ scandalizari multipliciter. Sed docet Psal.recte cōuersari ⁊ sic vitare scandala dicēs. Pax multa diligentib⁹ legē tuā ⁊c. Ubi tria.

¶ Primo p̄fectionē opis.ibi. Diligētib⁹ legē tuā.

¶ Scdo p̄secutionē inde muneris.ibi. Pax multa.

¶ Tertio euitationē criminis.ibi. Nō est illis scādalum.

§.II. Quantū ad primum

sciēdū q; lex dei pmaxime est lex charitať finis ois legis Ois lex vno sermone implet.ait apl's. Diliges p̄ximū tuum.qđ ⁊ dilectionē dei includit.Et.s.Tim̄.s.Finis p̄cepti est charitas ⁊c. Unū q̄dē p̄ceptū est vnitate finis vni⁹ q; ppter deū. Propter qđ xps dicit. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inuicē. Multa aūt est i virtute, ppter qđ d̄ lex cōtinēs multa p̄cepta q̄ deriuanť ab ea ⁊ ad eā reducunť Diligiť aūt lex ista recogitatione sepe de ipa meditando quō debeat impleri.fm illud. Lex dei ei⁹.l.charitatis in corde ipsius.s.iusti.Et p̄s.cxviij.Quō dilexi legē tuā dñe tota die meditatio mea est.Scdo lectiōe vl auditiōe legēdo vl audiēdo sepe de ipa lege charitať. Un xps dixit legisperito.in lege.s.scripture qđ scriptū est.quō legis.Et respōdit.Diliges dñz deū tuū. Lu.x.Et Baruch.iij.Audi israel mādata vite.Tertio diligiť efficacit exercitatiōe s.Jo.iij.Filioli diligam⁹ nō vbo neq; lingua.s.tm̄.sz opere ⁊ veritate.i.vera operatione. Probatio dilectiōis exhibitio est opis.ait Greg.in homel.Et vt d̄.s.Job.ij.Qui diligit p̄ximū in luce manet.⁊ scandalum in eo nō est.

Lex dei diligitur

§.III. Secundo munus

quod sequiť ex ipsa dilectiōe legis.i.charitatis est pax.⁊ pax multa.vt no.p̄s.cxviij.dicēs.pax multa.pax inq̄t Aug in.xix.de ciui.dei.dulce nomē.dulcio: res adeo vt oia appetāt pacem. Et mali q̄dē nullā veram habēt pacē. q; non est pax impijs dicē dñs. Esa. Nā si p̄fessores ⁊ p̄dicatores p̄mittāt eis pacē cū deo absoluētes a pctis q̄s nō debēt.⁊ ab hostib⁹ exterioribus tm̄ nō habēt veram pacē. Et b̄ est qđ inuehit dñs contra sacerdotes.s.antiq̄ ppli dicēs Hiere. viij. Sanabāt contritionē.i.exterminiū ⁊ deuastationez mentiū filie ppli mei.i.cuiuslibet aie cū ignominia dicētes. Pax pax.s.erit vobis.⁊ nō erat pax.s.vera. Impfecti aūt sed boni p̄ gratiā pacē quidē habēt:sz nō multā: imo modicā.Sentiūt em̄ multā repugnantiā carnis ad spiritū:etsi p̄ualeāt.sepe etiā cū hoib⁹ nesciūt pacē habere:sz de facili turbanť:⁊ turbāt pacē alioz.cū tm̄ apl's.s.Colo. x.doceat vitare scādala alioz.⁊ loquiť de idolothitis cibis appositis:q̄ etsi posset eis vesci absq; pctō si tm̄ aliquis dicat eē idolothitū:vt puta reputās p̄hibitū illud comedere:nō debet cui d;: comedere sed abstinere ne conturbet illum:⁊ inducat ad similia faciēdū vel ad iudicādū illū cōedentē de pctō graui. Un dicit. Si fieri pōt qđ ex vobis ē cū omnibus hominibus pacē habētes.Sed p̄fecti in charitate ⁊ veritate q̄ p̄fecte diligūt legē dei illi habēt multam pacem.Est enim pax effectus charitatis fm Tho.ij.ij.q. xxix.Unde sicut posita causa ponit effectus:ita data magnitudine cause sequiť effectus multitudo.p̄fecta igitur charitate erit ⁊ multa ⁊ magna pax:nā cum talis habeat passiones sedatas parū belli sentit in carne sua deo etiā p̄fecte subiectus cū oibus ⁊ i omnibus inuenit pacem:seruās illud. In omnibus requiem queuui.Eccl.xxiiij.Et sic cauent a scandalis quod restat declarandū.

quō mali et iusti habeant pacem.

§.IIII. Tertio per legē charitatis pfecte euitatur crimē qđ est frequēs ⁊ multum cōmune.s.scandalum. Un dicit. Non est illis scandalum. quod quidē potest esse triplex.

¶ Primo scandalū actiuū ⁊ infra intentionē.

¶ Scdo scandalū passiuū ppter defectionē.

¶ Tertio scādalū occasionatiuū p̄ter intentionem.

Diligētib⁹ legē dei ⁊ pfectis in charitate nō est in illis aliq̄ horū ppriē ⁊ cōplete. Scādalū aūt actiuū fm btm Tho.ij.ij.q.xliij.ar.ij.est cū aliquis suo dicto vel facto inordinato intēdit aliū trahere ad aliq̄ pctm̄:hoc aūt semp est pctm̄:nā oē qđ recedit a rectitudine rōnis ē pctm̄:sz per scandalū actiuū receditur a rectitudine rōnis vt pz ex diffinitiōe eius:cum dicit q; est factū vel dictū minus recte tū.i.nō rectū.hoc etiā ostendit apl's dicē. Roma.xiij. Si ppter cibū frater tuus contristať.s.sumēs inde scādalum iā nō fm charitatē ambulas. Et loquiť de idolothitis,sz illud qđ est cōtra charitatē vel p̄ter charitatē dei ⁊ primi peccatū ē. Pertinet em̄ ad charitatē ipedire p̄ximū a pctō quātū i eo est:qđ fit p̄ fraternā correctionē:q; est actus exterior: charitatis:sz p̄ scādalū actiuū ex intētiōe querit q̄s nocumētū spūale:⁊ sic agit ꝯtra charitatē ⁊ actū fraterne correctiōis. Est aūt nō solū pctm̄ sz speciale distinctum a ceteris scandalū actiuū et ex intētiōe.Et rō est fm Tho. q.ea.arti.iij. Finis q̄ intendiť in opib⁹ humanis cōstituit ⁊ dat speciē in moralibus siue vitijs siue vtutib⁹. vñ vbi est specialis finis i ope ibi est specialis vtus vel vitiū operatiū.Sed in tali scandalo est specialis finis.s.intēdere ruinā spiritualē.i.pctm̄ p̄rimi.Et q̄uis ex quolibet actu peccati possit q̄s intēdere ruinā p̄rimi:dū.s.agit illud ea intētiōe vt suo exēplo vl vbo inducat aliū ad malū.vt furādo:occidēdo:peierādo:fornicādo:⁊ hmōi.ppter qđ oē pctm̄ pōt esse materia scādali actiui:tm̄ vltra,malitiā materie ex illa speciali intētione inducēdi aliū ad malū p̄illud habet q; fit ibi speciale pctm̄. sz pōt etiā reperiri illud peccatū speciale scandali sine materia alioz peccatoz cuz videlz quis facit aliquid qđ de se nō est malū sz hz similitudinē mali intendēs p̄ illud inducere ad ruinam sicut si quis recūberet i idolio vl comederet idolothita ea intentione vt induceret alios ad similia faciendum in veneratione idoli:qđ tamē ipse nō veneraret:illd de se malū nō esset:sed ppter intētionē p̄auā cōmitteret speciale peccatum. Unde ⁊ apl's admonet a talibus abstinere etiaz nō intendendo ruinā p̄rimi dicēs. Roma.xiij. Bonū ē nō manducare carnem ⁊ nō bibere vinum:nec in quo frater tuus offendiť:aut scandalizatur aut infirmať.scilz agere que sz quis potest cōmittere sine periculo vel detrimēto persone sue,Et appellat offensionē indignationem alicu

scādalū actiuum

scādalū spāle pec catum.

ius cōtra eū qui peccat. Infirmitatē vo promptitudinez ad ruinā. Scandalū aūt ipsam impactionē. s. ruinā i peccatū vel retardatio a bono: ⁊ ab oib⁹ cauendū. Est autē istud peccatū aliqñ mortale aliqñ veniale ꝑm Tho. i. iiij. Nā mortale est cū ꝙs per suū verbū vel factū quodcunqz intendit inducere ad mortale. Similiter etiā si ꝙs p actū pcti mortalis intēdit inducere ad veniale esset mortale. puta si ꝙs inferat alicui cōtumeliā: detractionē: ⁊ derisionē notabilē: vt faciat illū irasci vel indignari: ⁊ hmōi. Sed si pactū pcti venialis intendit inducere ad pctm̄ veniale etiā veniale ē. De tali scādalo mortali dicit xp̄s Mat. xviij. Qui scandalizauerit vnū de pusillis his expedit ei vt suspendat mola asinaria in collo eius: ⁊ demergat in pfundū maris. vbi dicit Hiero. Multo melius est p culpa breuē recipe penā q̄ eternis cruciatibus seruari. sz pena eterna nō debet nisi p mortali. Vñ ex hoc ostēdit scādalum actiuuz aliqñ esse mortale. Ad qđ etiā facit qđ ait apls. s. Cor. viij. vbi loquēs de scandalizantib⁹ alios opibus suis. inqt. pcutietes ꝓsciaz fratrū infirmā in xp̄m peccatis. sz pctm̄ qđ in deū cōmittit est mortale: q: solū mortale auertit a deo: scādalizare aūt alios est peccare in deū ꝑm inductā autoritatē. Ad idē facit qđ ait Aug. de pe. di. s. Noli putare te nō esse homicidā cū fratri tuo malū psuades. s. mortale. Si em̄ fratri tuo malū psuades: occidis te ⁊ aliqñ fratrem ipm̄ cum. s. assentit psuasioni male: qđ est scandalizare: nō aūt occidit aia nisi p mortali inquātū. s. psuasit p illō gra. Sic scādalizauit Balaā ariolus filios israel: seu potiꝰ docuit Balaac regē moabitarū quomodo scādalizaret pplz israel. ꝑ dicit Apoc. ak. ij. Docebat balaac. s. ipse Balaā mittere scādalū coram filijs israel cōsulendo videlz q̄ mulieres ornatas moabitas mitteret ad castra filioz israel cū idolis earū vt inclinarēt eos ad fornicādū cū eis: ⁊ p hoc ad idolatrandū: qđ malū secutum est: sed acriter punitū cū illis q̄ psuluerūt ⁊ dederūt illud scādalū. vt ptz Numeri. xxiij. Istud aūt scādalū actiuuz non est in pfectis. ⁊ de ipsis loquit autoritas ps̄. Non est illis scādalū actiuū. s. pfectis. Et rō ꝑm Tho. q. e. arti. vj. q: scādalum actiuū ꝓprie est cū aliq̄s facit vel dicit aliqd intēdens inducere ad ruinā: vel si nō intēdit hoc ipm̄: tm̄ opus tale est vt natū sit inducere aliū ad ruinā qđ euenit q: inordinatū est. Ad pfectos aūt ptinet ea q̄ agūt ꝑm regulā rōnis ordinare. ꝑm illud. s. Cor. xiiij. Sia honeste ⁊ ꝑm ordinē fiant in vobis. ⁊ precipue hāc cautelā adhibēt in his i quib⁹ nō solū ipsi nō offenderēt sz etiā alijs offensionē pararēt. Et si qđ in eoz dictis vel factis ab hac moderatiōe defit hoc puenit ex infirmitate humana ꝑz quā a pfectiōe deficiūt: nō tm̄ in tantū deficiūt vt multū ab ordine rōnis recedat sed modicū ⁊ leuiter: qđ nō est tā magnū vt ex hoc rōnabiliter possit ab alio sumi occasio peccādi: ⁊ pcipue mortal⁹ qđ importat stricte ruinā. Docuit xp̄s suo exēplo vitare alioz scandalū qñ soluit tributū cū tm̄ nō teneret di. Petro. Ut nō scādalizem⁹ eos vade ad mare ⁊ mitte hamū. Mat. xvij. Quo exēplo docet Greg. cum ꝙs scādalizat ex infamia ortа cōtra aliquos debent ostendere innocētiā suā se excusando ad tollendū scādalum ortū. xj. q. iij. inter verba. Scādalū passiuū dicitur ꝑm Tho. ij. ij. q. xliij. ar. iij. cum ꝙs ex dicto vel facto alterius bono vel malo vel habēti speciē mali scādalizat. id est in aliqđ pctm̄ ruit. Non em̄ ruit ꝙs ruina spūali nisi p aliqđ peccatū: nō est em̄ scandalū passiuū speciale peccatū: q: ex dicto vel facto alterius contingit aliquē ruere ꝑz quodcūqz genꝰ peccati. Nec hoc ipsum qđ est sumere occasionē peccādi ex facto vel dicto alterius ꝓstituit specialem rōnē peccati: q: nō importat specialē deformitatē speciali virtuti oppositā. Et hoc scandalū passiuuz qñqz est veniale cū sz quis ex facto vel dicto alterius inordinato ruit in veniale peccatū. Mortale autē est cū ex inordinato facto vel dicto alterius labit in mortale siue hoc intendat siue nō intēdat scandalizans. ⁊ aliquādo sine peccato alterius quis scandalizat grauiter peccans. sicut cū quis turbat vl aliquod aliud malū agit ex bono ope vl doctrina rōnabili alteri⁹. Et sic pharisei audito verbo a xp̄o. s. nō qđ irrat in os ⁊c. scādalizati sunt. Mat. xv. Et sic apostoli ex passiōe xp̄i scādalizati sunt. Nā videtes eū capi ⁊ ita male tractari amiserunt fidē de eius diuinitate quam p̄ius crediderāt p multa signa ꝓbabilia edocti. Et sic in ruinā ceciderūt. ꝑm illud qđ ꝓdixerat eis dicēs. Omnes vos scādalū patiemini in me nocte ista. Matth. xxvj. Et certū est q̄ in xp̄o nullū fuit pctm̄. nec etiā in aplis p̄dicatib⁹ fidem xp̄i. qđ nō erat iudeis scandalū: vt dr̄. j. Cor. j. Et sic scandalū actiuum nō erat in xp̄o: sz in scādalizatis q: ipsi se scandalizabāt ex indispositiōe sua sumentes sibi ruinam ex facto vel dicto xp̄i quod non erat de se inductiuū ad ruinā sz ad vtutē ꝑm Tho. vbi. s. Et Mat. xj. Beatus qui nō fuerit scādalizatus in me. i. q̄ videdo vl audiēdo passionē meā nō inde dedigneť ex hoc credere diuinitatē meā ꝓpter ignominiā passiōis. Hoc aūt scādalū passiuū ꝓprie nō reperit in pfectis in charitate. ⁊ sic dicē ps̄. Nō est illis sc̄z pfectis scādalū passiuū ⁊c. Et rō ꝑm Tho: ij. ij. q. xliij. ar. v. Scandalū passiuū importat quādā commotionē animi a bono in eo q̄ scandalū patit. Nullus autem cōmouet qui rei immobili firmiter iheret. Maiores autē siue pfecti soli deo inherent cui⁹ est immutabilis bonitas: q: etiā inherent suis p̄latis non inherent eis nisi in quantū ipsi p̄lati inherent xp̄o. ꝑm illud. s. Cor. iiij. Imitatores mei estote sicut et ego xp̄i. Unde quātūcunqz videant alios in suis dictis vel factis inordinate se habere ipsi a sua rectitudine nō recedūt: ꝑm illud ps̄. Qui confidūt in dño sicut mōs syon. sc̄z firmi erūt. nō cōmouebitur in eternū q̄ habitat in hierusalē. Non ergo in his q̄ perfecte adherent deo p amorē inueniē scandalum. q̄uis em̄ p fecti viri ex infirmitate carnis incidāt interdū in aliq̄ peccata venialia. nō tm̄ ex alioz dictis vel factis scādalizātur ꝑm perfectā rōnē scandali. sed potest esse in eis aliqua appropinquatio ad scādalū. ꝑz illud ps̄. Mei aut pene moti sunt pedes. quia zelaui sup iniquos ⁊c. Hinc autez dixit xp̄s petro. Scādalum es mihi. Matth. xvj. ibi sumit impropriе seu large scādalū p impedimēto. nō sc̄z q: xp̄s fuerit scandalizatus: sed q: cū narrasset passionez suā xp̄s discipulis in via: Petrus pietatis affectu ad eum posuit se ante eum quasi impedire volens iter suum ad locuz passionis dicēs. Propitius esto tibi. nō erit tibi hoc. ideo xp̄s dixit sibi. Vade post me scandalū es mihi. i. impedire vis passionē. Non ergo perfecti sed imperfecti ⁊ mali sunt qui de facili scādalum passiuum incurrunt. Unde hiero. sup illud Matth. xviij. c. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis. dicit. Nota q̄ qui scādalizat paruulus est. i. imperfectus. maiores em̄. i. perfecti scandalū non recipiunt. O quāta fatuitas hominū vt imitari velint exempla malorum ⁊ nō proborum. Quis est ille tam demēs q̄ si videat aliū in fluuium se iactare: vel se vulnerare aut res suas p̄scere velit illū imitari. etiā si sit potēs vel sapiēs: et nō potius illū irrideat illūq̄ imitēť qui querit p̄motionē bonorum suorum ⁊ que sunt vera bona nisi virtuosa opa. O quanta fragilitas p̄sonarū vt ex quolibet leui verbo vl inordinato facto permittat se scandalizari. i. ruere in aliqđ malum Et ideo signanter dr̄ Matth. xviij. Ue mundo a scandalis. Multi em̄ incidūt in magna peccata quib⁹ ve dānationis reseruať ex factis ⁊ dictis alioz. Docet autē xp̄us ibidē vitare occasiones quib⁹ ꝙs scandalizatur dicēs. Si oculus tu⁹ dexter scādalizat te erue eū ⁊ p̄jce abs te. Et idem dicit de pede ⁊ manu. Ubi notandū q̄ non debet illud intelligi ita superficialiter sicut fecit ille iuuenis qui hoc audiens a beato petro martyre cum sibi confessus esset q̄ pede calcem dedisset matri abscidit sibi pedem. sed tamē miraculose fuit per eum sibi restitutus. Quantum igitur ad sensum litteralem vult dicere christus. q̄ si oculus, i, aspectus alicuius rei. puta mulieris scandalizat te

non ē in perfectis

Docet xp̄s scandaluz vitare.

idest dat tibi occasionē ruēdi in pcm̄ tentationis cōcupiscentie: vel odij: vel auaricie: ꝛ hmōi. ita. s. ꝙ ex visu talis rei vel plone ruis in pcm̄ vel fortiter impugnaris: remoue a te talē aspectuz nō respicias illud. ꝛ sic oculū salubriter eruisti ꝛ nō scādalū recipies inde. Similiter de pede ꝛ de manu intelligēdo ꝙ pede accessum ad aliquē locū q̄ videaꝫ multū vilis. ſz ſi exeundo ad talē locū scandalizaris q: ibi sunt q̄ te ad pcm̄ inducāt: nō vadas: ꝛ pedē abscidisti. Si manus tua dextera. i. aliqō opꝰ etiā qō in se est pium vel spūale est inductiuū ad pcm̄ puta audire ꝓfessionē alicuius vñ cadis in lasciuiā. vel quē nō itelligis in suis factis ꝓpter ignorātiā tuā abscide. i. non facias tale opus. Moraliter vo oculus dexter est ꝓsideratio speculatiua vel exercitiū vite cōtēplatiue vel docto: aut ꝓsiliariꝰ vel prelatus alicuiꝰ. Manus est exercitiū vite actiue. vt aliqs amicꝰ vel benefactor quo indiget vel operādo vel in viuēdo vel subueniēdo necessitati sue. Pes est affectio ad aliquā psonā. Vñ Aug. Pes meꝰ est amor meꝰ: eo fertur quocūq; fertur. q̄ affectio etsi videaꝫ spūalis si scādalizat te q: inde plurimum tpis amittis ꝛ in dei amore tepescis. vel in tentationes incidis graues vl alis quiete pturbas. de b murmuraꝫ ꝓpter idiscretā hmōi cōuersationē Oia ista tollenda sunt etiā si vtilia multū viderentur vt nō incidat qs in scādalū passiuū. Et idē de affectionibꝰ in ordinaꝫ ad liberos ꝛ ad honores officia gradus ꝛ hmōi vñ ꝛ puerb. xxij. ōr. Noli esse amicus homini iracūdo ꝛc. ne ponas scādalū aie tue. Et eccl. vij. ōr. Noli querere fieri iudex si nō vales virtute irrūpere iniqtates: ne ponas scādalū in agilitate tua. ꝛ Eccl. xxij. Ne tradas te vie labori ose: ne ponas aie tue scādalū. Et xps ait Jo. xvj. Hec locutus sum vobis vt nō scādalizemini. Scādalū occasionatiuū est qō est ꝙ accidēs ꝛ ꝓter intētionē. vt cum qs suo dicto vel facto inordinato nō intēdit dare alteri occasionē ruine: ſz solū sue satisfacere volūtati. ꝛ sic scādalū nō est sp̄ speciale pcm̄: q: qō est ꝙ accidēs non ꝓstituit speciē fm. b. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. iij. Et tale scādalū pōt ee ꝛ veniale ꝛ mortale. Veniale cū. s. qs cōmittit actū pctī venialis: vl actū q̄ fm se nō est pcm̄: ſz hz aliquā speciē mali cū aliqua leui indiscretiōe vñ aliqs scādalizaꝫ seu trahi potest ad aliquod pcm̄. Mortale aūt cū cōmittit actū pcti mortalis alijs manifestū: siue etiā q: cōtēnit salutē p̄rimi ꝛ ꝙ ea cōseruāda nō ptermittat aliqs facere qō sibi libuerit quātūcūq; qs scādalizeꝫ: ꝛ tūc etiā cōmittēdo qō esset de se veniale vel haberet speciē mali estimādo ꝙ aliquis ex tali actu eius ruet in aliqō mortale. ꝛ fine sui periculo vel detrimento posset illud dimittere ꝛ nō faceret: q: nō curat de salute p̄rimi dūmodo sue volūtati satisfaciat: esset ei mortale: q: ꝫ charitatē qua quis tenet̄ p̄uidere saluti p̄rimi: sicut si mulier ppēdēs vel estimās ex signis aliquē trahi ad concupiscētiā sui extra matrimoniū offerat se indifferenter aspectui illius nō intendēs ex hoc illū inducere ad cōcupiscentiā suā: sed nec etiā de hoc curās: ſz volēs satisfacere volūtari sue seu leuitati in discurrēdo p̄ loca vel morando ad ostiū domus vel fenestras ex quadā curiositate vl vanitate vt laudeꝫ de pulchritudie: mortale esset. Secus aūt si b nō estimaret vel nō bñ posset illa dimittere. vt q: opz ire ad eccl̄iam vl alia loca: ꝛ aliqn̄ cū vicinis morari in via ne reddat se alijs onerosam. ꝛ de eo diſplicētiā habeat. Similiter cū qs habet nimiā familiaritatē cū aliqua persona suspecta ꝛ sentit homines scādalizari nefaria de eis iudicando ꝛ loquendo. nec vult dimittere: nō curās ꝙ alij scādalizenť. q̄uis nō intēdat aliquod nefarium. nec illos scandalizare cū nō subsit cā necessaria illius familiaritatis peccat mortaliter dādo occasionem talis ruine. Et de b intelligitur illud Mat. xviij. Ve illi per quē scandalū venit. ve aūt importat dānationē eternā. Et signāter dicit venit. q̄si diceret. etiā si hoc nō intēderet. s. scandalizare. tamē opus eius tale est ꝙ inde venit scandalū. O q̄ hoc miserabile peccatū in mūdo abundat: ꝛ nulla videnť sibi hoies facere ꝓsciam. ornat⁹ mulierū tam vanus: tripudiaꝰ: ꝛ cātus. quid est nisi magnū scādalū ꝛ laqueus aiarum. Ecce mulier in q̄t Salomon Prouer. vij. i habitu ornata meretricio ad capiēdas aias q. d. ad hoc opaꝫ ille ornatus ad scādalizandū ꝛ capiēdū aias pctō luxurie. Verba ꝛ gestus lasciuiꝰ plena que dicunt quotidie iuuenes inuicē ex loquacitate vel solacio. quid sunt nisi magnū scandalū sibi ꝛ aliꝰ audientibus. Corrumpūt em̄ bonos mores colloquia mala. ait aplūs j. Cor. xv. Contumelie: detractiōes: derisiōes: susurrationes: ꝓtētiōes: ꝛ perturbatiōes: generāt vtiq; magnū scādalū aliꝰ. Eccl. xxiij. Supbus ꝛ maledicus scādalizabit scz alios. Blasphemie: piuria: maledictiōes: frudes: non audire diuina: ꝛ nō sumere sacramēta ꝛ alia mala opera q̄ videt filij in parentibꝰ suis: q̄d sunt nisi magna scandala eis vt filia discāt opari. Mala vita manifesta rectoꝝ ꝛ ꝓlatorū ecclie: ambitio: auaricia: simonia: pōpa vestiū: ex quo fite epule spēs varie luxurie. nōne magnū scandalū totiꝰ populi xp̄iani. Vñ dns Malach. ij. Scandalizastis pluri mos in lege scz ꝓpter exēpla male vite vestre. Et Hiero. de eis. Hi vertunt i laqueū tortuosuz ponētes scādalū in oi loco. xxiiij. q. iij. Transferūt. Sed vt dicit. b. Greg. Scire debēt prelati fi vnq̄ deliquūt q: tot mortiꝰ digni sunt quot exēpla q̄ditionis ad ceteros trāsmittūt. ij. q. j. Notū Debet ergo quilibet cauere ne vbo vel facto aliquez scandalizet. iuxta illud apli. ij. Cor. vj. Nemini dantes vllam offensionē vt nō vituperet̄ ministeriū nr̄m. Perfecti in charitate vtiq; sunt liberi etiā ab hoc genere scādali. Nā etsi cōmittūt aliqn̄ aliqua pcta. tamē nō sunt talia ꝛ tam magna q̄ aliqs rōnabiliter possit sibi sumere occasionē ruine spūalis fm Tho. vbi. s. ar. vj. ꝛ sic de hmōi. Pax mihi ꝛc. ꝛ hoc dū pseuerāt in ꝓfectiōe. Possunt em̄ a gratia discedere: ꝛ tūc facta eoꝝ mala que nota fiūt magis scādalizāt q̄ alioꝝ. Et ex hoc aggrauať pcm̄ eoꝝ magis q̄ aliorum. Et si arguať in cōtrariū. q: petrus post aduētū spūs sancti fuit in statu perfectoꝝ: et tamē gentiles cōuersos scandalizauit in obseruatiōe legaliū. Unde dicit apostolus ad Gal. ij. Cum vidissem q̄ nō recte ambularet ad veritatem euāgelij dixi cephe. i. petro coram oibus. Si tu cū iudeus sis gentiliter ꝛ nō iudaice viuis: quomodo gentes cogis iudaizare. q̄ ꝛc. Respōdet Tho. vbi. s. ar. vj. q̄ petrus peccauit quidē ꝛ reprehēsibilis fuit fm sentētiaz Augustini ꝛ ipsi⁹ pauli. q̄uis Hiero. dicat cōtrariū i hoc q̄ subtrahebat se a gentilibꝰ vt vitaret scandalū iudeoū q: hoc incaute aliqualiter faciebat. ita q̄ gētiles ad fidez cōuersi scādalizabanť. Non tñ factuz petri erat ita graue pcm̄ q̄ merito possent alij scandalizari. ꝛ sic patiebantur scādalū passiuū absq; hoc q̄ in petro esset scādalū actiuū ſz indispositio aut imperfectio eoꝝ eos scādalizabat.

scādalum occasionatiuū.

scādalū prelatoꝝ

§. v. Queritur vtrū bona sint dimittenda ꝓpter scādalū alioꝝ vitandū.

¶ Et primo de spiritualibꝰ bonis.

¶ Secundo de temporalibus.

¶ Tertio de sacramentalibus. ꝛ vtrum mutanda.

Et p fundamēto huiꝰ materie sumať regula iuris que dr̄. Utilius scandalū nasci q̄mittit̄ q̄ veritas dimittať. ex de reg. iur. Utilius. vbi. glo. ibi ꝛ bea. Tho. in. iiij. notat triplicē vitatē. s. vite: doctrine ꝛ iusticie. ꝛ dicit. b. Hiero. q̄ dimittēdū est ꝓpter scandalū. s. vitandū oē quod ꝓtermitti pōt salua triplici veritate. scz vite: doctrine: ꝛ iusticie Quinimmo ꝛ vitas iusticie ꝛ doctrine q̄nq; ꝓpter scandalū dimittēda est ſz Tho. Ray. ꝛ Ulri. Unde dant versus. Est veritas vite doctrine iusticieq;. Primū semp̄ha be duo alia ꝓpter scandala linque. scz aliqn̄. Nō intelligēdū est nō quidē vt doceať aliqua falsitas ꝓpter scādalum vitādū. ſz vt taceať veritas nō necessaria. Et sic nulli fiēda ē iniusticia. s. vt dānet̄ inocēs ꝓpt vitādū scādalū alioꝝ: ſz dormire pōt seueritas vt nō puniať q̄ meruerūt

Triplex veritas

De bonis igit spualibus q̄ reperiunt in veritate vite iusti
cie ⁊ doctrine. cū q̄rit vtrū sint dimittēda ꝓpter scādalū
vitādū. Rndet be. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. viij. q̄ questio ista
nō hz locū in scādalo actiuo: q; nihil faciēdū est cū scan⁹
dalo actiuo qđ est factū vl dictū minus rectū: sz hz locum
in scandalo passiuo. ⁊ro cui⁹ declaratiōe notādū q̄ in
spualib⁹ bonis q̄dā sunt de necessitate salutis q̄ ptermit
ti nō pūt absq; pctō mortali. Manifestū est aūt q̄ nullus
dz peccare mortal⁹ vt alteri⁹ pctm impediat. Et rō est: q;
magis teneť q̄libet suā salutē spualē diligere q̄ cuiuscūq;
alteri⁹: cū nō solū ipse actus dilectiōis: sed etiā ipse ordo
diligēdi sit i pcepto q̄ est vt pri⁹ ⁊ magis se q̄ aliū diligat
sm Tho. Sf atue ḡ faciūt q̄ ꝓpter tolledū scādalū alioꝝ
quātūcūq; gue peierāt vel aliqđ criminale faciunt. qđ tñ
frequēter accidit q̄nimmo nec veniale cōmittēdū est ꝓpt
alioꝝ scādalū vitandū: q̄uis b aliq; dixerit qđ. b. tho. vbi
s. reprobat. Et rō est hz ipm. q: b implicat cōtria. Nā si faci
endū est iā nō est malū nec pctm. Nullus em peccat faciē
do qđ dz. si aūt pctm est eligibile nō est. ḡ fieri nō dz. Ad
qđ fac qđ ait Aug. xxij. q. ij. Sf aciat. cū saluti hois nisi pec
cādo ꝓsulere non possit iā se existimet nō hre qđ faciat. Et
q̄uis p veniale nō tollat hoī grā p quā est ei salus. tñ in⁹
quātū veniale disponit ad mortale. ⁊ sic vergit i detrimē
tū salutis. Un ꝺ vitatē vite pōt bñ qs aliq̄n facere qđ qđ
ex gne esset veniale vt vbū ociosuz. ⁊ tñ dicēdo ad tollen
dū scādalū vl ad subleuādū tediū. tūc nō erit pctm nec p
prie ociosum nisi materialiter. Quedā alia bona spualia
sunt q̄ nō sunt de necessitate saluꝝ. vt dare elemosynas ie
iunare: ingredi religionē. et hmōi. Et in his distinguēdū
de scādalo: q; aut scādalū qđ ex eis orit ꝓcedit ex malicia
cū sz aliq̄ volūt impedire hmōi spualia bona scādala cō
citādo. Et b dicit scādalū phariseoꝝ q̄ de doctrina xpi scā
dalizabant. ⁊ hoc esset cōtēnēdū sicut xps docuit Mat.
xv. dicens. Sinite eos. l. scādalizari. nec dimittatis bona
opa ꝓpter tale scādalū ex malicia procedēs. Aut scādaluz
procedit ex infirmitate vel ignorantia. ⁊ ꝺ: scādalū pusil
loꝝ. Et ꝓpter hoc scādalū spiritualia opa sunt occultāda
vel interdū differenda vbi periculū nō imminet quousq;
reddita rōne scādalū cesset. Si aūt post redditam rōnem
hoc scādalū duret. iā videť ex malicia esse. Et sic ꝓpter ip
sum nō sunt hmōi opa spualia dimittēda. Notādū etiā hz
beatū Tho. vbi s. q̄ in vitate vite ⁊ doctrie ⁊ iusticie nō
solū cōprehēdiť id qđ est de necessitate salutis: sed etiā il
lud p qđ pfectius puenit ad salutem. sm illud. j. Loꝝ. xij.
Emulamini charismata melioza. Un cōsilia nō sunt sim⁹
pliciter ptermittēda nec etiā opa mie ꝓpter scādalū: etsi
sint interdū occultāda vel differēda ꝓpter scādalū pusillo
rū vt dictū est. Si ergo ꝓpter ingressum religionis alicu
ius parētes vel alij scādalizanť vsq; ad mortē aie vel co⁹
poris nō dz aliqs ꝓpter hoc dimittere ingredi religionē
⁊ oia mala q̄ inde sequerenť nō imputanť ei q̄ ingrediť sz
illis q̄ faciūt seipsos sine causa scandalizantes. Si tamen
et aliqua dilatiōe ista scādala auferri verisimil⁹ estimarē
tur ⁊ illi periculū nō imminēret nō valēdi postea religio
nē ingredi differre deberet. Sciendū etiā q̄ obseruatio
cōsilioꝝ ⁊ impletio operū mie sunt q̄nq; de necessitate sa
lutis. qđ ptz in his q̄ iā nouerūt ꝓsilia. ⁊ i his in qb⁹ ex de
bito imminet defectib⁹ alioꝝ subuenire vel i tpalib⁹ pu⁹
ta pascēdo esuriētē: vel in spualib⁹ docēdo ignoratēs siue
fiat debitū ꝓpter iniūctū officiū vt pz in platis: siue ꝓpt
necessitatē indigētis: ⁊ tūc eadē rō ē de hmōi sicut de his
q̄ sunt de necessitate saluꝝ. Quātū igit ad vitatē doctrie
cū dr ꝓpter scādalū eē dimittēda. b est sic intelligēdum
sm. b. Tho. vbi s. vt nō quidē doceat falsum aliqđ ꝓpter
vitandū scādalū. q: hoc est de necessitate salutis. l. nō do⁹
cere falsitatē sed veritatē ⁊ etiā nō tacere veritatem cum
est necesse p salute alioꝝ. Unde Chrysost. dicit q̄ nō solū
pdito: est veritatis qui transgrediēs veritatē palam pro
veritate mendaciū loquitur; sed etiam qui non libere ve
ritatē pronunciat quam libere pnunciare oportet: aut nō
defendit veritatem quam defendere conuenit: pdito: est
veritatis. xj. q. iij. Nolite. Sed ipse act⁹ docēdi potest pre
termitti sm congruentiam tēpoꝝ ⁊ psonarū ab eo cui in
cumbit officiū docēdi. vel simpliciter quādo ex doctrina
seu predicatiōe nō sequiť aliquis fructus ⁊ scandalū alio
rū. vel sm quid sz quoad aliquā materiā. puta in aliqua
ciuitate vel castro sacerdotes sunt⁹ cōcubinarij quasi oēs
nec est spes correctiōis eoꝝ: q; prelati nō curāt: immo for
te sunt in eadem dānatione. Si predicator dicat populo
eos vitandos in officijs ⁊ sacramentis nec sperat p b re⁹
mediū adhiberi: sz scād alum sequi. primo ipsoꝝ clericoꝝ
secundo ppl⁹: q̄ nihilomin⁹ nō vitabūt eos: audiēdo etiā
hoc esse preceptū eccl̄ie. vel cōtemnēt eos ⁊ sacramēta eo
rū. vt qđ pditio hec. quare nō potius reticendū populoꝝ
ignorantia q̄ iuris positiui est excusabit eos. Nec Duran.
ordinis minoꝝ in sum. Et multa similia possent b appli
cari. Nec est cōtra qđ dr di. xliij. c. Dispensatio celestis se⁹
minis nobis est iniūcta. Ue si nō sparserim⁹: ve si tacue⁹
rimus. Intelligiť em hoc de doctria necessaria ad salutē
et cū sperať fructus etsi inde alij scandalizenť. als tacere
docet Piero. xj. q. iij. quomodo ergo. Quātū ad vitatē
iusticie quomodo sit dimittēda ꝓpter scādalū. l. correctio
Sciendū sm bea. Tho. vbi. s. q̄ cū penarū inflictio nō sit
ꝓpter se expetenda: sz infligunť pene vt quedā medicine
ad cohibendū peccata. Ideo in tantū habēt rationē iusti
cie inquātū peccata p eas cohibentur. etsi nō ipsius delin
quentis qui si ex punitione maxime scandalizaretur non
pretermittēda esset punitio: sz tamen alioꝝ q̄ ex punitio
ne peccātis sibi cauent a malis ne similia patianť. Sed si
ex inflictione penarum seu punitiōe alicuius vl pluriū de
linquentium plura ⁊ maioza mala possent sequi vel ꝓba
biliter dubitareť de hmōi. tūc inflictio penarū nō cōtine
bit sub iusticia. ⁊ tūc punire nō pertinet ad veritatē iusti
cie: ⁊ p consequēs nō punire nō est cōtra iusticiā. Et hoc
precipue accidit quādo multitudo est in scelere vel aliqs
qui habet magnā sequelā adherentiū. Un Aug. dicit. In
hmōi causis vbi p graues dissentionum scissuras nō hui⁹
vel illius hois periculū sed ppl⁹oꝝ strages iacet: deliben
dum est aliqd seueritati vt maioꝝ malis sanandis cha
ritas sincera subueniat. dist. l. vt cōstitueret. ⁊. dis. xliij. c.
comesationes. ⁊. xxiij. q. iij. c. nō pōt. Correctio aūt frater
na q: ordinať ad correctionē ⁊ emendationē eius q̄ corri
gitur. ideo cum de tali correctiōe verisimiliter crediť q̄ scā
dalizet: nō teneť ad eā nec eā facere debet. secus si nō scā
dalizať ipe correct⁹: sz alij ex ei⁹ emēdatiōe: q: tunc nō di
mittenda. Quātū ad veritatē vite ptinet vt nō solū qs
abstineat a malis: sz etiā ab his que habēt speciē mali. Et
ꝓpter hoc dicit apl's. Si esca scandalizat fratrē meū non
māducabo carnes i eternū. j. Loꝝ. viij. Loquiť ei de car
ne idolis immolata: quā comedere pcipue coā simplici⁹
bus habebat speciē mali: q: poterāt credere q̄ b faceret i
veneratiōe idoli. Et sic scandalizabanť in illo q̄uis non
esset malū nō comedēdo in veneratiōem idoli. Et idem
dicendum est de quocunq; cibo. l. q̄ cū qs scādalizať sup
esu illius ab alio vt q: est ꝺ moꝛz patrie, vel ꝺ cōmunem
phibitionē. q̄uis in se illum cibum possit licite edere: di⁹
bet abstinere ne alios scādalizet: vel rōnem assignare. pu
ta si ex infirmitate hoc facit. Libū aūt necessariū sibi ad
vitam siue carnium siue aliarū rerum nō debet ꝓpter scā
dalū alioꝝ hoc dimittere simpliciter: q: hoc ptinet ad ne
cessitatē salutis. sm Tho. vbi. s. ar. viij. sz sedare si apte po
test. Infamiā etiā iniuste exortā vnde hoies quasi creden
tes hoc scandalizanť debz p posse purgare illis modis q̄
bus licite pōt vel ostendēdo innocētiā suā ⁊ falsitatē ob
loquētiū vel approbationes faciēdo inducere vt cōuincā
tur de mēdacio: vel p alios modos iustos. Et hoc no. Au
gu. xj. q. iij. c. nō sunt audiēdi. vbi in fine dicit. Nobis ne
cessaria est vita nostra, l. bona, aliis autem fama nostra.

quō cor⁹
rectio sit
aliq̄n di⁹
mittēda
ꝓpt scā⁹
dalum.

Ñ tpa lia sint p pter scá dalum dí mittēda.

§.VI. De secūdo scz de tē

porālib⁹ bonis vtrū sint dimittēda ꝓpter scādalū eoꝝ a q̄ b⁹ repetunt. ℜñdet btūs Tho. ij. ij. q. xliij. ar. viij. Distin guendū est de ḥmōi bonis. q; aut nr̄a sunt: aut sunt ad cō seruādū ꝑ alijs nobis cōmissa. sicut bona eccl'ie cōmittū tur ꝓlatis: ⁊ bona cōia q̄busc̄ꝫ reipublice rectoꝝib⁹. Et taliū ꝓseruatio sicut ⁊ depositoꝝ iminet ḥis q̄bus cōmis sa sunt ex necessitate. ⁊ iō nō sunt ꝓpter scādalū dimitten da q̄n scz repetant: vl' ꝓmittēda auferri sicut nec alia que sunt de necessitate salutis. Et sic btūs Tho. cātua. archi epūs nō dimisit q̄n repeteret res eccl'ie: q̄uis ide sequeret scāda ū regis Anglie. Si vo bona tpalia nostra sunt ⁊ ip soꝝ dñi sum⁹ dimittere ea distribuēdo si penes nos sunt vel nō repetēdo si apud alios sunt ꝓpter scādalū q̄nc̄ꝫ de bemus. q̄nc̄ꝫ nō debemus. Si em̄ scādalum ex ḥoc oriat ꝓpter ignoratiā. vt q; putet esse sua q̄ detinet. vel ꝓpter infirmitatē alioꝝ. qđ supra dictū est esse scādalum pusillo rū. tūc vel dimittēda sunt totaliter vel aliter sedādū scā dalū pusilloꝝ ꝑ aliquā admonitionē. Vñ Aug. in sermo ne dñi in mōte. Dandū est qđ nec tibi nec alteri noceat q̄ ab ḥoe credi pōt. Et cū negaueris qđ petit iudicāda est ei iusticia. Et melⁱ⁹ ei aliq̄d dabis cū petēte iniuste coꝛre xeris. Aliq̄n vo scandalū qđ nascit ex repetione suoꝝ bo noꝝ ꝓcedit ex malicia qđ est scādalum pharisęoꝝ. Et ꝓ pter eos qui fic scādala ꝓcitāt nō sunt tpalia dimittenda. q; hoc noceret bono cōmuni: daret em̄ ḥoc malis occa sio rapiēdi aliena: ⁊ noceret etiā ipsis rapiētib⁹ q̄ retinē do aliena in pctō ꝑmanerēt. Vñ dicit Grego in li. moral'. q̄ cū quidā tpalia nobis rapiūt sunt tolerādi. Quidā vo seruata equalitate ꝓhibēdi nō sola cura ne nr̄a subtrahā tur: sed ne rapiētes nō sua seipos perdāt. Hec Grego. Si em̄ passim ꝓmitteret ḥoibus malis rapere aliena: verge ret hoc in detrimētū veritatis vite ⁊ doctrine ⁊ iusticie. ⁊ fic esset ꝓtra regulaz iuris. Juste tñ ⁊ pie eccl'ia abstinet a decimis exigēdis in terris in q̄bus nō est ꝓsuetudo deci mas soluere ad vitandū scandalū ḥominū. Sicut etiam apl's seminās spiritualia Corinthijs pie abstinuit a reci piendo seu petēdo tpalia ab eis ne offendiculū daret euā gelio ne scz illi scandalizarent si petisset ab eis qđ nō erāt consueti. hec Tho. Si aūt tyrannus aliq̄s teneret aliqua bona eccl'ie ⁊ ex repetitione inde sequeret scādalū nō solū tyranno: sz eccl'ie seu pplo vl' clero cōtra quē ille maligna ret. ita q̄ maius esset dānū sequendū ex tali repetitione ⁊ rehabitione q̄ ex eius carētia licitū ⁊ iustū videt. hoc em̄ videt esse redimere vexationē suā. Et qđ dictū ē q̄ nō de bēt dimitti talia ꝓpter scādalum intelligēdū, videt ꝓpt scādalū illius solius. vel ita q̄ nō sequat aliud maius scā dalum. De facto beati Tho. cātuarien. pōt dici q̄ forte il la tpalia que repetebat erāt annexa spūalibus quoꝝ rex nō erat capax: sicut ius percipiēdi decimas. ḥmōi: vl' eti am q; multa fecerūt sancti ad superogationē ⁊ maioꝛē p fectionē ad que tamē nō tenebant de necessitate salutis. sicut q̄ Amb. ꝓhibuit Theodosiū intrare eccl'iam añ pu blicā penitentiā factā. vel eū in choꝛo stare. ⁊ ḥmōi.

§.VII. Tertio de sacramē

tis vel etiā sacramētalibus ⁊ vsu eoꝝ. vtrū falsitas aut fi ctio vel mutatio fieri debet ꝓpter scādalū vitandū. Et di cendū q̄ nulla fictio vel abusus vel mutatio substātialis fieri dz. Vñ nunq̄ dz dari ḥostia nō ꝓsecrata: ne indigne accipiēs ad iudiciuz sui sumat. q; p̄b̄ non euadit iudiciū sumēs ⁊ sacerdos mortaliter peccat. Sz si pctō: ē notoriꝰ negare debet quantūcunq̄ scandalizetur: si occultus de negare nō debet. Similiter ꝓpter scandalum vitandum confitentis. qui si non absoluitur ꝓmittit se multa mala facturū. vt desperatū nō debet absoluere eū si non ꝓpo nit se a mortalibus abstinere. Similiter nō debet quis ꝑ pter quodcūq̄ scandalum vitandum vel sue infamie vel alioꝝ turbationes celebrare in mortali exist'ēs ꝓtritus et ḥmōi. De sacramētalib⁹ aūt licz dicāt Guil'. ⁊ archidia. q̄ possit fieri fictio in eis ꝓpter vitandū scandaluz: puta in aliquo monasterio de more est q̄ ꝓsecrent virgines q̄ cōsecratio est q̄d sacramētale: i cui⁹ offō illa q̄ ꝓsecrat di cit se esse virginē ⁊ fic est ibi fictio seu mēdaciū. Si hoc di cat dū cōsecrat q̄ occulte amisit virginitatē q̄ si illa ẏba nō diceret vel nō ꝓsecrareť ḥabereť ꝑ coꝛruptā: ⁊ fic ma gnū scādalū ⁊ infamia seq̄reť ei. Vñ dicūt pfati ad tollē dū tale posse fieri talē ꝓsecrationē cū illis verbis ẏginita tis. Sz Alb. ⁊ Tho. ⁊ Pe. de Pal'. in. iiij. asserūt ꝓtrariū. scz q̄ hoc fieri nō dz: q; nec sacramēta nec sacramētalia ꝑ pter vitādū scandalū debēt mutari: sz pōt adhiberi que dā cautela ad tollēdū scādalū: puta vt fiāt que nō sunt de substātia veli virginalis: vt accēsio cādelarū: ⁊ ḥmōi: mu tatis ḥis q̄ sunt de substātia veli virginalis; ẏba. s. que di cunt in impositiōe veli mutato noie ẏginitatis in nomē castitatis. Satis ꝓcoꝛdat Hosti. ⁊ Hos. ꝑ id qđ ḥabet ex quod me. cau. c. s. Nomē virginitatis ꝓgruere pōt coꝛru pte. si cōtinēs fit. Mutatio in sacramētis quoad substan tialia fieri nō pōt ꝓpter scādalū vitādū vel alia de causa: etiā ex dispensatiōe pape: q; ipa sunt de institutione diui na. Posset aūt fieri in ḥis q̄ nō sunt de substantia ipsoꝝ di spēsante vt circa ritus eoꝝ. Dispensauit aūt Greg. in quo dā loco ex necessitate. s. ꝓpter carentiā epoꝝ q̄ simplices sacerdotes possent chrismare seu sacramētū confirmatiōis cōferre ad tollēdū scādalum: vt ptz dist. xcv. c. Peruenit qđ de iure cōmuni fieri nō pot. vt ibi subdit in. c. sequē. et glo. ⁊ beatus Tho. in. iiij. In quo solus papa dispensare pōt. ⁊ nō alius: alⁱs nō esset ibi sacramētū confirmatiōis si per aliū fieret q̄ ꝑ epm̄ ꝼm Tho.

¶ De blasphemia idest maledictione q̄ fit multipliciter cōtra deū vel creaturas. Capm̄. v.

Blasphemiam ponit

Greg. in li. moral'. esse filiaz ire. Et sumitur ḥic blasphemia ꝓ maledictiōe: put etiā vulgariter sumit. Ꝓ cuius declaratione beatus Tho. dicit. ij. ij. q. lxxvj. ar. j. q̄ maledicere idem est qđ malū dicere. Dicere aūt tripliciter se hz ad id qđ dicit. Uno modo ꝑ modum enunciatiōis: sicut aliq̄d exprimit mō indicatiuo. Et fic maledicere nihil aliud est q̄ malū alteri⁹ referre qđ pti net ad detractionē: vñ detractores q̄nc̄ꝫ maledici dicunt Sic sumitur Leuit. xix. Surdo nō maledices. i. absenti nō detrahes. ⁊. xj. q. iij. in cūctis. Ubi dicit Greg. scribēs cuidā epo ifamato iniuste. Sanctitas vestra dz mētē suā a maledicoꝝ rumoꝛib⁹ hominum atq̄ obtrectatiōib⁹ dis iūgere: ⁊ sola q̄ interne vite sunt atq̄ vtilitati subditoū pficiūt cogitare. Sic etiā sumit dist. xl vj. Clericus male dicus cogat ad postuladū veniā. Sc̄o modo dicere se ḥabet ad id qđ dicit ꝑ modū cause. Et hoc quidē ꝓmo et principaliter cōpetit deo qui oia suo verbo fecit. Fm̄ illud ps̄. Dixit ⁊ facta sunt. Consequēter. cōuenit ḥominib⁹ qui verbo suo alios monet ꝑ imperiū ad aliquid faciēdū. Et ad hoc instituta sunt verba imperatiui modi. Et isto mō cū iudex ꝓfert sniaz pene in aliquē vl' cū ꝓlatus eccl'ie ex cōicat aliquē illū maledicit. Si ergo hoc facit sub ratiōe boni. s. iusticie vt pctm̄ puniat vt iusticia dictat: sic male dicere nō erit pctm̄ nec ꝓprie maledictio: q; ītētio eiꝰ nō fertur ad malū sed ad bonū. Si vo sub rōne mali faciat intēdēs malū illiꝰ qui cōdēnat inquātū malū. sic maledi cere. i. excōicatiōnē inferre: vel aliā sententiā pene spūalis vel temporalis erit pctm̄ mortale: q; ꝓtra charitatē ⁊ iusti ciā. Sic sumit. xxiij. q. iij. §. Ipse dñs. De hoc etiā Augu. dicit. q. ea. Deus qui maledicit meritū eius designat cui maledicit ⁊ sententiā ꝓmit: vtpote quē nō fallit nec̄ꝫ qua litas peccati: nec̄ꝫ peccātis affectus. Hō aūt qui hoc non pōt scire: nec ꝓpositū mentis nec̄ꝫ alteriꝰ videre aut cogno scere pōt. Idcirco etiā si iudicātis vel sniam ꝓmētis in

De sacramētalib⁹

Maledicere fit multipliciter.

tuitu ꝓferat maledictū: nō pōt eē maledicēdi cā vbi ignoratur peccātis affect⁹. Hec ille. Vult dicere ꝙ non pōt q̄s iuste ꝺēnare de pctō occulto. q̄uis em̄ peccātis affectus in senon videat ficut nec cor hoīs: tm̄ ꝓcipi pōt ex aliq̄ manifesto pctō ꝓ quo pena infligēda esset affectus ei⁹. Sic⁹ q̄uis sciri nō possit q̄s sit maledictus a deo ꝑm finalem reꝓbationē: tm̄ sciri potest q̄s sit a deo maledict⁹ ꝑm reatū vite pn̄tis. Tho. vbi. s. Tertio dicere se hz ad id qō ꝺ: vt expressio quedā affectus desiderātis id qō vbo exꝑmitur. Et ad hoc sunt instituta vba optatiui modi. ſ facere autez aliq̄d ⁊ velle illud se ꝙsequūtur in bonitate ⁊ malicia. Et sic maledicere aliquē. ſ. optrādo ei malū nō ob aliqō bonū sed ob malū eius est pctm̄. Et de hac inqt Aug. Humanū vitiū tunc scit maledicta ꝓferre cū forte conuitijs aut iniurijs ꝓuocat. Nō vitium volens resecare apls. ne maledicta maledictis ⁊ cōuitia cōuitijs ꝓuocemus mandatū ne cessariū posuit vt benedicamus quo cōuitiādi vitiū resecetur: nō quo adiudicādi vitas que hoies latet ⁊ pnūciādi auctoritas perimat. xxiij. q. iij. c. Deus qui. Ponit autē apls hoc Rom. xij. vbi ait. Benedicite ⁊ nolite maledicere. Sicut ⁊ de chriſto dicit Pe. in p̄ma canonica. ij. ca. Cū malediceret nō maledicebat: cum pateret nō cōminabat Et de hac hic agit q̄ cōiter ꝓcedit ab ira. Et posset sic diffiniri ꝙ est imprecatio seu appetitio alicuius mali cōtra aliquē per verba exꝓressa.

§. I. De maledictiōe iquit

psalmista loquens de iniquis. Quorum os maledictione ⁊ amaritudine plenū est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio ⁊ infelicitas in vijs eorū. ps. xiij. Ubi tria notantur.

¶ Primo describit maledictionē ꝓut ē vitiosa. ibi. Quor os maledictiōe ⁊ amaritudine plenū est.

¶ Scō ponit affectionē ꝓout est ꝓnicioſa. ibi. Veloces pedes eorū ad effundendum sanguinem.

¶ Tertio subdit consecutionez ꝓout est angustiosa. ibi. contritio ⁊ infelicitas in vijs eorum.

Quantū ad p̄mū. Intantū maledictio est vitiosa inquantum hꝫbet secū amaritudinē rancoris ⁊ ire. Et ideo adiūgit maledictioni amaritudinez. Pedes sunt affectus qui sunt veloces. i. prōpti ad'effundendū sanguinē. i. ad rixas vel ad multiplicādum peccata. Demū in vijs. i. pro operibus eorū. contritio. i. magna tribulatio in p̄senti ⁊ infelicitas dānationis in futuro eis erit si nō penitent. Notādum ꝙ est triplex maledictio ex ira vel odio ꝓcedēs in qua reperitur peccatum.

¶ Prima est contra naturā diuinalem.

¶ Scōa est cōtra creaturā intellectualē.

¶ Tertia est contra facturā irrationalē.

§. II. Prima que est cōtra

naturā diuinalē que etiā includit blasphemiā est cū quis maledicit deū. Impcat em̄ ei malū ac si esset creatura. qō tamē ei nō potest cōuenire: et sic cōtinet blasphemiā. Hoc aūt semp est mortale cum perpendit se maledicere: nec excusatur ꝙ ex subita ira hoc facit: vel ex more: sicut nec excusaret ab homicidio ⁊ cōsequēter a pena mortis si quis ex impetu ire hoc ageret. ps. Maledicētes ei idest deo disperibunt. i. diuersis modis peribūt: quia quoad animaz morte, gehēne in alia vita: ⁊ in p̄senti penis varijs corporis. Leuit. xxiiij. Qui maledixerit deum suum morte morietur. scz corꝓorali. Ostēditur autem grauitas huius maledictionis tripliciter.

¶ Primo quia nominari ꝓprie a sanctis refugitur.

¶ Scō quia puniri seuere statutis p̄cipitur.

¶ Tertio qz exerceri sepe a damnatis reperitur.

Tantū hꝫbet horroꝛi istud vitiuz. ſ. maledicere deum ꝙ vtuosi viri nō audēt ipm̄ vitiū ꝓꝓio noie nuncupare: sed per cōtrariū nominādo bn̄dictionē ꝑ maledictiōe. vt ꝓz Job. ſ. vbi ꝺ: ꝙ in capite hebdē mittebat Job pro filijs ⁊ sctificabat eos sibi admonēdo et corrigēdo de vitijs siue offerēdo ꝓ eis sacrificia. Et subdit. Dicebat ei. scz. Iob. Ne forte peccauerint filij mei ⁊ bn̄dixerit deo. i. maledixerint Sic etiā qn̄ falso accusauerūt testes Naboth de blasphemia seu maledictiōe dixerūt ꝺ eū. Bn̄dixit Naboth deo et regi. i. maledixit. iij. Reg. xxi. Quinimo audiētes iudei deum blasphemare: etiā qui mali erāt in signū horroꝛis ⁊ detestationis dilacerabāt vestimēta sua. ficut ꝺ: de Cayphā pōtifice sed pessimo ꝙ scidit vestimēta sua cū dixit de xpo Blasphemauit. Mat. xxvj. Nec mirū: videt em̄ hoc ꝓcedere de odio ad deū. Odiū aūt dei est maximū pctoꝛum. Et mirū est ꝙ terra nō absoꝛbet tales ꝓpter tātū scelus

legesblasphemuz puniunt

Scō ostēdit grauitas ex punitiōe legū. Omnis lex mādat tales puniri grauiter. Et lex diuina morte corꝓoraliubet hmōi puniri. Un ꝓpho dei ambulante ꝑ desertū ad terram ꝓmissiōis inuētus fuit vnus deū maledixisse: de quo mādauit dns a ꝓpho lapidari. vt hꝫbet Leuit. xxiiij. Lex canonica iūgit asperā penitētiā. ex de maledicis. c. ij. Ubi ponit talis pena: ꝙ q̄ maledixerit deū vl beatā vginē vel sanctos ꝺz septē dn̄icis diebus stare in foꝛib⁹ ecclesie dum ꝺ: missa: ita ꝙ in vltimo stet sine pallio ⁊ calciamētis ⁊ corrigiam hꝫbeat ad collū: ⁊ ꝙ ꝓcedētibus sextis feriis ieiunet in pane ⁊ aqua: ⁊ nō ingrediat ecclam. Et quodlibet dictoꝛū dierū reficiat tres vel duos si nō posset tres vl sal tem vnū: et si ad hoc nō suppetāt ei⁹ facultates id in penā aliā cōmutet. Et si ꝑdicta renueret sustinere: ꝺz interdici ingressus eccl̄ie: ⁊ in obitu carere sepultura. In foꝛo tamē penitētie nō opz illaz iniūgere: sz arbitraria ē ficut ꝑ alios pctis ꝑm Hof. Si vo in iudicio eccleſiastico cōinceretur talis pna posset imponi ⁊ ad illā cogi. In oīm etiā ciuitate bn̄ regulata statuit ponit pena pecuniaria: vel alia ꝓtra maledicētes deū. Et officiales in talib⁹ locis qui omittūt ex negligētia tales punire grauiter peccāt. Unde Greg. Cōsentire videt errāti q̄ ad resecāda q̄ corrigi debent non occurrit. di. lxxxiij. Cōsentire. Un tales punēdo ⁊ lucrum tpale iustissime acquirūt: qz cōiter ꝑs talis pecunie i penā solute est rector ⁊ accusantiū: ⁊ magnū meritū sibi acquirunt coꝛā deo. Xpi etiā saraceni maledicētes deū faciūt terribiliter vberare. Tertio oñdit grauitas ei⁹ ex hoc ꝙ est exercitiū eoꝛ q̄ sunt in inferno. Nō aliud op⁹ ibi exercent nisi blasphemare deum ⁊ maledicere. ficut dicit Joh̄a. in apoc. xvj. de eis ꝙ māducauerūt linguas suas pre dolore: blasphemauerūt deū viuentē q̄ hz ptātē sup has plagas scz affligēdi eos. Qui g̃ hoc vitio detinet oñdit se ptinere ad statū dānatoꝛ ex quo exercet artē eoꝛū. Terribile est et valde formidandū exēplū qō inducit Greg. in. iiij. dial. de quodā puero q̄nq̄ annoꝛ: q̄ a parētib⁹ suis ciuib⁹ romanis in delitijs male nutrit⁹: ꝙsueuerat ꝙ quolibet minimo deum maledicere. Et cum supueniēte peste in vrbe ille puer infect⁹ eēt: ꝑi tenēti eū in brachijs cepit puer clamare. Obsta pater. Mauri hoies me cape volūt. ſ faciēq̄ suaz abscōdere i sinu ꝑis q̄rebat: ne scz illos videret demones q̄ apparuerūt in forma ethiopū: nil tm̄ ꝑ videbat. Sicq̄ exterritus puer deū blasphemauit: inter que vba vltimū spm̄ exhalauit: ductus a demonijs in infernū dānatoꝛum quoꝛū officiū ita cito didicerat. Et licz in tam tenera etate infantuli nō soleat q̄s vsum rōnis hꝫbere. credēdū est ꝑm Tho. in. iiij. in eo vsum rōnis acceleratū fuisse. ficq̄ ꝓpter pctm̄ maledictiōis damnationē eternā meruisse: multiq̄ alij deū maledicēdo in ludis vl aliis actibus a demonib⁹ fuerūt arrepti: et terribil'r vexati. Quoꝛū os maledic. ꝛc. Contritio ⁊ infelicitas ꝛc.

blasphemia ē exercitium dānatoꝛ

§. III. Secūda maledictio

Sāctos blasphemare vel diabolū.

est ꝓtra creaturā intellectualē. ⁊ hec est celestis infernalis ⁊ terrestris. Si q̄s aūt maledicit aliquē sanctoꝛ vel angeloꝛū nullū dubiū ꝙ moꝛtaliter peccat: qz sicut honoꝛ q̄ fit sctis redūdat in honoꝛē dei q̄ sctificat eos: ꝓpter qō dicit

ps. Glorioſus deus in ſanctis ſuis. ſ. apparet: ita iniuria q̄ fit ſctis: vt maledictio blaſphemie dehonorat de⁹. vñ ⁊ ex de maledi. c. ſ. puniri iubent maledicentes ſanctos. Creatura infernalē vt diabolū ipm maledicere inquantū creatura ſeu ſm naturā nullo modo licet: q; ipſe ꝫ naturā bonus eſt ſicut ⁊ q̄libet creatura. Scōm culpā vo ⁊ maliciaz que in eo eſt maledici pōt: q̄ō non eſt aliud niſi deteſtari culpā ei⁹. Vñ dr Job. iij. Maledicāt ei. ſ. nocti culpe originalis q̄ maledicūt diei. i. diabolo. ſ. ſctiviri. Nec eſt ꝯ q̄ dr Eccli. xxj. Cū maledicit impi⁹ diabolū maledicit aiam ſuam. q; ſm Tho. vbi. s. cū maledicit pctr diaboluz ꝓpter culpā: q; aliter maledicēdus nō eſt. ſiḱ rōne oſtēdit ſe maledictiōe dignū cum in culpa maneat: ⁊ ſic dr maledicere aiam ſuā. Ex leuitate aūt vel ira hoc agere pctm̄ eſt: ſicut cōiter accidit. Vñ ⁊ abſtinere ab hoc docemur exēplo archāgeli. de quo dr in epla Jude. Cum altercaret michael cū diabolo de corpe moyſi nō auſus fuit in eū iudiciuz inferre blaſphemie: ſed ait. Increpet te de⁹. Vbi Hiero. Si ergo michael nō fuit auſus diabolo et certe maledictiōis dignißimo iudiciū inferre blaſphemie: quāto magis nos ab oi maledicto puri eſſe debem⁹. Merebaf q̄dē diabol⁹ maledictuz: ſz p os archāgeli blaſphemia exire nō debuit xxiiij. q. iij. ſi igit. Altercatio aūt illa in b fuit: q; diabolus q̄rebat inueniri corp⁹ moyſi. vt ſcz eos induceret ad idola triā p nimiū cultū eius: ſz angelus ꝓhibebat inueniri ad ſubtrahēdū eis occaſionē ſuperſtitiōis. q̄ō ⁊ factū eſt ſcz vt nō inuenirek. Creatura intellectualis terreſtris eſt vt hō cui cū malū optari nō debet inquātum maluz: ita etiā nec maledici: cū ſit factus ad imaginē dei. Cōtingit autem ex cauſa triplici hominem maledicere.

¶ Ex cōformatione dei ⁊ amore iuſticie.

¶ Ex deliberatione ⁊ liuore vindicte.

¶ Ex ſubreptione vel correptione nequicie.

Primo igit cū q̄s maledicit alicui ꝓformādo ſe volūtati diuine quā videt velle aliq̄ malū illi⁹ hois ex inſtinctu ſpūſcti: tūc nō eſt pctm̄ ſm Tho. vbi. s. ar. ſ. Et b mō petrus apls maledixit ſimoni mago dicēs. Pecunia tua ſit tecū in pditionē. Act. v. Et paul⁹ maledixit elyme mago. Percutiat te de⁹ cecitate fili diaboli. Et helizeꝰ maledixit pueris deridētib⁹ euz in noie dñi: vñ ſecuta eſt deuoratio eoruz ab vrſis. iiij. Reg. ij. Et noe maledixit chanaan filio cham: ꝓpter deriſionē factā ſibi a dicto cham. Gen. ix. ca. Eadē rōne oēs maledictiones q̄ imprecate ſunt a ſctis ꝓphetis ꝯ pctores: vt illud. Duplici contritiōe contere eos dñe deus nr Et illō Gen. xxvij. Qui maledixerit tibi maledictiōib⁹ repleak. Et in ps. cviij. De⁹ laudē. vbi imprecanf mlte maledictiones ꝯ iudā vel pplm iudaicuz. Poſſunt etiā hmōi imprecationes intelligi p modū ꝓphetice pnūciatiōis ſm Tho. Et tūc exponik pns impatiui vel optatiui p futuro indicatiui. vt illud. Cōtere eos. i. pteres. maledictiōib⁹ repleak. i. replebik. In ps. De⁹ laudē. Cōſtitue ſup eū pctōrē. i. pſtitues ⁊c. Sik cū aliq̄s maledicit alicui optādo ei aliquam egritudinē vl aliq̄ impedimētū: nō ꝓpter aliud niſi vt p hoc bon⁹ efficiak: vel ab alio⁹ nocumēto ceſſet: poteſt eſſe ſine pctō. Vñ Greg. in. iij. moral. Cū ſcti viri maledictiōis ſniam pferūt: nō hāc voto vltionis: ſed ex iuſticie exami/ blaſphemat hō ex vindicta ne pmunt. xxiiij. q. iij. Sc̄o proferk aliq̄n maledictio ex liuore vidicte. ⁊ b eſt mortale pctm̄ cū. ſ. maledicit aliquē optādo ei deliberate aliq̄ malū notabile nō niſi malum puta ob odiū vel vindictā vel inuidiā ⁊ hmōi: puta cū dicit. Moꝛs occidat te. Talis vel talis infirmitas tibi accidat: peſtis vel febꝛis: vel inciſa ſit tibi man⁹: vel pes frangak: vel diabol⁹ habeat animā tuā ⁊c. Et de hac intelligik dictū apli. ſ. Lor. vj. Neq; maledici regnū dei poſſidebūt Null⁹ aūt excludik a regno niſi ꝓpter mortale. Et rō huius eſt ſm Tho. ij. ij. q. lxxvj. ar. iij. q; velle alicui malum ſm ſe repugnat charitati q̄ diligim⁹ primū volētes ei bonū. Et ideo ſm genus ſuū eſt mortale. Et tāto graui⁹ quāto perſonam cui maledicimus magis diligere ⁊ reuereri debemus. Unde dr Leuik. xx. Qui maledixerit patri vel matri morte moriak. Et multo grauius videk peccare cū ex deliberatione maledicit aiabus parentū iam defunctoꝝ. De prelatis etiā ſpialr dr. Principē populi tui non maledices. Hinc Greg. in. iij. moral. Maledictū q̄ō ſcriptura cōdemnat eſt q̄ō nō iudicio iuſticie: ſz liuore vidicte ꝓmik. xxiiij. q. iij. cū ſancti. Sed ita miſerabilr abūdat hoc vitiū in mūdo: vt merito poſſet dici illud zacharie ꝓphete. Nō eſt veritas in terra: nō eſt miſcōia: ſed maledictū furtū ad ulteriū inūdauerūt. Et ſic horū os maledictiōe ⁊ amaritudine plenuz eſt ⁊c. Tertio pferk maledictio ex ſubita ira ſine deliberatiōe: ⁊ quaſi cā correctiōis vt talis terreak: vt quotidie faciūt parētes erga filios: magri erga diſcipulos ⁊ dñi erga ſeruos: qui tñ nō optant illis illa mala. Et hoc ſm Tho. vbi. s. eſt veniale: q; pctā verboꝝ maxime ex affectu iudicātur. Et Aug. de igne purgatorij dicit ad minuta ideſt venialia ptinere cuz oī facilitate ⁊ temeritate maledicimus. di. xxv. §. alꝭ eadem. q̄uis aūt hoc nō ſit graue peccatū tñ ab hmōi abſtinēdū. Unde Hiero. Qui negligunt oīs maledicti conſuetudinē reſecare etiā ſi nō corde maledicant. tñ immūdiciā labioꝝ ⁊ inquinamenta oīs incurrūt. xxiiij. q. iij. Quantū aūt deo diſpliceat ⁊ filijs noceat maledictio parentū erga filios oſtēdit Aug. in li. de ciui. dei. p exēplū illius mulieris vidue q̄ in ciuitate cappadocie habitans decē filios habebat. Et cū vna dierū ex aliquo opere eoꝝ ei diſpliceret eos maledixiſſet oēs effecti ſunt in toto corpe tremuli ita vt oim aſpect⁹ ad ſe traherēt. Ex quibus duo. ſ. paul⁹ ⁊ paladia dicti veniētes ad ciuitatē hyppone ſem vbi p̄ſulabatur Aug. orātes ad altare beati ſtephani vbi erāt reliq̄e eius: miraculoſe ſanati ſunt. Sicq; ex indiſcreta maledictione mr̄ in filijs ⁊ ipſi ad hoc ꝓuocantes matrē puniti ſunt. Quorū os maledictiōe ⁊c.

§. IIII. Tertia maledictio

creatura irrōnalis maledicitur tripliciter

eſt cōtra creaturas irrōnales ꝓut dñs dixit Gen. iij. Maledicta terra in ope tuo i penā hois. Pro cui⁹ declaratiōe dicit btus Tho. ij. ij. q. lxxvj. ar. ij. Maledictio creature irrōnalis poteſt fieri triplr. Uno mō ad creatorē referendo inquantū ſcz eſt creatura dei. et ſic illicitū eſt ⁊ pctm̄ blaſphemie: vñ ⁊ mortale. hoc em̄ eſt deteſtari deū in illo opere ſuo. Sc̄o mō ad ipam creaturā reſpiciendo ſm ſe cōſiderata: vt q; aliq̄ brutum nō mouetur vt vult: vel nocet ſibi ⁊ hmōi ex quo iraſcik appetēs ei penā: ſz hoc eſt vanū ſeu ocioſuz: vñ ⁊ pctm̄ veniale. Maledictio em̄ licita videtur eſſe pcipue inquātū reſpicit penā. Pena aūt rñdet culpe. Vñ cū creatura irrōnal nō ſit ſuſceptiua culpe nec pene: iō vanū eſt ſm ſe ipam maledicere: et tñ hoc modo fit frequētiſſime. Quorū os maledictiōe ⁊c. Tertio modo ad hoiem referēdo ad quē ordinak. Sic em̄ fecit de⁹ ppter hoiem. Aug. Et ſic bñdictio ⁊ maledictio ad illā rem pertinent ꝓprie cui pōt aliq̄d bn̄ vel male cōtingere. ſ. rōnali nature. Creaturis aūt irrōnabilib⁹ bonū vel malū dr contingere in ordine ad creaturā rōnalē ꝓpter quā ſunt ordinate. Sunt aūt ordiate ad eā triplr. Uno mō per modū ſubuētionis inquātū creaturis irrōnabilib⁹ ſubuenik neceſſitati hūane. Et hoc mō deus maledixit terre: vt p eius ſterilitatē hō puniret. Dñs etiā iuſſit vt ſex ex tribub⁹ iſrl ſtantes ſup montē gebal deberēt impcari multas maledictiones tranſgreſſoꝝ legis: ⁊ ecōtra alie ſex trib⁹ ſtātes ſup montē Garizin impcarenf bñdictiōes multas obſeruatoꝝ legis. ad innuēdū (vt dicit Hiero) q; quidā legē obſeruāt dei timore punitionū. ⁊ q̄dā amore pmioꝝ. xxiiij. q. iij. cuz ergo. Et inter ceteras maledictiōes dicit Deut. xxviij. Maledictū horreū tuū: vt ſcz p penuriā victualiuz punirenk. Et hoc mō maledicere creature irrōnali ex maliuolētia ſcz ad poſſeſſorē eius: vt ſic ex carētia illius creature irrōnalis proxim⁹ damnificek notabilr: vt p mortem equi: bouis: ruinā dom⁹ ⁊ hmōi eſſet mortale q; ꝓtra charitatē. Sc̄o modo ordinak creatura irrōnalis ad rōna/

lem p modū significatiōis: inquātū scz ea q̄ cōtingūt circa rōnabilia figurāt q̄ mozalr eueniūt vel euenire pñt hoib⁹. Et sic dñs maledixit ficulnee cū scz accedēs ad eā eluriēs nō iueniret fruct⁹ sed tm̄ folia: ex qua maledictione radicit⁹ arefacta est. Mat. xxj. ad significādū pplm iudeoz: ad quē dñs veniēs incarnat⁹ eluriēs. i. desiderās salutē eoz: q: nō inuenit fruct⁹ fidei: sz tm̄ folia cerimoniarū obseruatiōis reprobauit gr̄am subtrahēdo. vñ nil fruct⁹ meritoz p̄ducere pōt. Significat etiā hoiem tm̄ bonis vbis ornatū nō opib⁹: a deo reprobatū p hoc nō sibi fructificare. Sic t mōtes gelboe maledicti sunt a dauid: vt nec ros nec pluuia stillaret sup eos: vt hr̄. ij. Reg. j. ad significandū q̄ in mōte supbie vbi coꝛruerūt fortes isr̄l. i. angeli magni mali t p̄mi parētes: nec ros gr̄e nec pluuia delcēdit a deo. i. supbis. Tertio mō oꝛdinat creatura irrationalis ad rōnalem p modū cōtinētis. s. tpis vel loci. Et ppter hoc pōt itelligi ad lr̄am dauid maledixisse mōtib⁹ gelboe ppter cedē ppl̄i israel q̄ fuit facta a philisteis in tali loco. Sic t Job maledixit diei natiuitat̄ sue dicēs Maledicta dies i qua nat⁹ sum t̄c. ppter culpā oꝛiginalē quā nascēdo ptraxit: t alias sequētes penalitates tali tpe

tale ūn Gꝛego. in. xiij. moral̄. ait. Nimis est incongruū vt lu-
time spicemur iob nullo instigāte: nullo pulsante ex ipatiētia
ii ob ad vocē maledictionis erūpere: quē nouim⁹ inter damna
x. rerū mozteq̄ filioꝛ: inter vulnera coꝛpis: inter vba male suadētis vꝛoris magna creatoꝛi p̄conia hūili mēte reddidisse: dū scz ait. Dñs dedit dñs abstulit t̄c. Et iterū vꝛoꝛi Si bona suscepim⁹ de manu dñi t̄c. Non est g̃ maledictio ex ira cōmoti: sed doctrina tranquilli. Dies g̃ in qua nat⁹ est designat oīe tp̄s mozalitat̄. i. deficiat tp̄s mozalitatis: t appareat status eternitatis. Vel dies qui optat vt pereat: est diabol⁹ q̄ optat vt pereat: nō quidē a gl̄ia quā iam pdidit: sed vt retrusus licentiaz tētandi amittat. Hic quidē dies est p naturā bñ condit⁹ nox p meritū: tenebꝛosus dies cū pspera allicit: sed in nocte desinit: q: ad mala trahit. Sub hac die t nocte hō est concept⁹ et natus: qa sub potestate diaboli per peccatū oꝛiginale ex ipo introductū hō concipit t nascit. vel dies peccati delectatione designat: nox mentis cecitatez. Homo ergo in die nascit vel in nocte concipitur: q: ad delectationē peccati nō rapitur: nisi p̄us per mēris tenebꝛas infirmet. Sed pereat dies. i. delectatio pcti vigoꝛe iusticie destruatur. t nox. i. q̄ cecata mēs p cōsensum perpetrat penitētia extinguat. Dies vertat in tenebꝛas: vt q̄ in exoꝛdio delectationis ad quē finē pditionis rapit: videat t per pniam cruciet. Vō si ita punita est nō requirit eam de⁹ in iudicio vt puniat. Hec ex dict̄ Gꝛego. sed abbꝛeuiata. Sed btūs Tho. sup Job tractās hūc passum sm̄ lr̄am sic ait. Intelligēdū est iob diei sue maledixisse: q: eū esse malū denūciauit nō sm̄ suā naturā qua a deo factus est: sed sm̄ illā scripture consuetudinē qua oꝛ tp̄s bonū vel malū sm̄ ea que in tēpoꝛe agūtur. sm̄ illud Epheſ. v. Redimentes tēpus q̄m dies mali sunt. Maledixit ergo diei sue inquātū maluz in illa die accidisse cōmemoꝛat. Quomodo autē maledixerit ei. Subditur. Pereat dies in qua dictuz est nat⁹ est homo. Vbi sciendū q̄ licz esse et viuere sit sm̄ se appetibile: tñ esse t viuere in miseria est fugiendū sm̄ q̄ hmōi: licz interdū esse in miseria libēter sustineat ppter aliquē finē bonū. Unde illa miseria vite q̄ nō oꝛdinat ad aliquē bonū finē. nullo modo erit eligenda. Bonū aūt quod ex aliqua miseria expectat sola ratio apphendit: nō aūt vis sensitiua pcipit: sicut amaritudinē pcipit gustus: sed sola rō in fine sanitat̄ delectat. Si q̄s aūt sm̄ passionē sui gustus vellet exp̄mere medicinā denūciaret eaz esse malam q̄us ratio iudicaret bonā ppter finez. Sic ergo miseria quā sustinebat iob rōne q̄dē videri poterat quātū ad aliquid vtile esse: sed inferioꝛ pars anime que tristicia afficiebat aduersitatem totaliter repudiabat. vñ t ipm viuere sub tali aduersitate oneroſum erat. Quādo aūt aliq̄d nobis odiosum est: oꝛa abominamur p q̄ deuenim⁹ in illud. Et ideo Job sm̄ inferioꝛē partē anime cuius passiōnē exp̄mere intendebat: t natiuitatē t conceptionē suaz ex quibus in hanc miseriā venerat odio habebat: et per consequēs diem natiuitatis t cōceptionis sm̄ illū modū loquēdi quo ex his que in tpe agunt aliquid ascribit tēpoꝛi bonū vel malū. Sic ergo sm̄ partem sensibilem vitā sub aduersitate repudiabat: volebatq̄ se nunq̄ natū vel conceptum fuisse. Et hoc est q̄d dicit. Pereat dies in qua natus suz. ac si diceret. vtinā nunq̄ natus fuissez. Et nox in qua dictū est. i. in qua dici potuit. Ve conceptus est homo. i. vtinam nunq̄ fuissem conceptus. Conuenienter aūt natiuitatē ascribit diei: conceptionē nocti: quia sm̄ astrologos natiuitas diurna laudabilioꝛ est p̄cipali fidere idest sole existēte sup terram. Conceptio autem de nocte frequētioꝛ est. Similis modus loquēdi habet Hiere. xx. vt dicit hieremias. Maledicta dies in qua nat⁹ suz t̄c. Prosequit autem singulatim de maledictione vtriusq̄ diei scilz t noctis dicens. Dies illa vertatur in tenebꝛas. Vbi sciendū sm̄ Hiero. in plogo sup Job q̄ ab illo loco Pereat dies. vsq̄ ad illū vbi ante finem libri dr̄. Idcirco meipsum reprehendo. Scriptus fuit liber iste in versibus hexametris. vnde t per modum poematis oꝛscriptus est. Unde t per totum librū hunc figuris t coloꝛibus vtitur quib⁹ poete vti consueuerūt. Poete aūt vt vehemētius moueant eandē sententiā per diuersa verba inducūt. Et sm̄ hmōi Job ad maledicendū diei sue: ea inducit q̄bus solet nobis aliqua dies esse odiosa. Dignitas diei est claritas eius. Per hanc em̄ a nocte discernitur. Hanc autez dignitatē excludit cū dicit. Dies ista vertat in tenebꝛas. Et quātuz ad superficiem littere tūc friuola videt t vana: q: iā pterierat dies natiuitatis t iā nō erat. q̄d aūt pterijt immutabile est. Quō ergo poterat sibi dies q̄ pretererat in tenebꝛas cōuerti. Sed sciendū q̄ quedā per modum optādi dicunt ad exp̄imēdū iudiciū q̄d de re aliqua habet. Sic ergo oꝛ dies illa conuertat in tenebꝛas: ac si diceret. Dies natiuitatis mee debuisset esse tenebꝛosus: vt congrueret tenebꝛis miserie quā patioꝛ. Quia em̄ aspectus luminis delectabilis est: cōsuetuz est in scripturis vt p tenebꝛas tristicia significet. Est aūt dies clarus multipliciter. Primo ex dei sctificatiōe q̄ eū celebrē istituit vt sabbatū. Hanc claritatē remouet a pdicto die dicens. Nō req̄rat eū deus desup. q. d. Non exigat de⁹ ab hoibus vt hūc diē celebrē agant: sicut aliqui dies exigunt a deo ad celebrandū in memoria bñficioꝛ. Vult ergo dicere q̄ natiuitas sua nō debet cōputari inter insignia dei beneficia cum magis sit natus ad miseriaz q̄ ad leticiā. Secundo aliquis dies clarus oꝛ ex bonoꝛuz recoꝛdatione. Solent em̄ hoies aliquos dies celebꝛes agere in quibus aliqua magna t iocunda acciderūt. sicut t pharao diem natiuitatis sue celebꝛauit. Hāc igit claritatē excludit a dicta die dicens. Et nō sit in recoꝛdatione hominum. Tertio dies clarus est ex coꝛporali lumine. Que claritas aufertur ex subtractione radioꝛū solis illuminantiū terras: vt quando sol eclypsat. Et quātum ad hoc dicit. Non illustretur lumine. Vel ex oppositione nubium occultantiū radios solis. Et quantuz ad hoc dicit. Obscurent eum tenebꝛe. Quarto ex defectu visiue vtutis. dum em̄ quis moꝛitur vel visu puatur: sic ei aufertur claritas diei. Et quantum ad hoc dicit. vmbꝛa moꝛtis t̄c. Et inuoluatur amaritudine. Per hoc dat intelligere totuz quod de obtenebꝛatione dictuz est ad tenebꝛas tristicie esse referendum. Hunc em̄ moꝛem obseruare videtur vt parabolicam locutionē ex aliquo sequenti exponat. Nihil g̃ intēdit dicere aliud nisi q̄ dies natiuitatis sue non debet iudicari dies gaudij: sed meroꝛis: cum per suam natiuitatem ad vitam tāte aduersitati subiectam deuenisset. Demū de nocte dicit Noctem illam t̄c. Vbi vide.

Dies clarus multipliciter.

¶ De contumelia. Capitulum. vj.

vñ oriaꝝ

Contumelia ponit̃ a Gre. go. in lib. mora. filia ire. Et q̃uis oriaꝝ aliq̃n etiã ex aliis vitijs: magis tñ directe et cõi ex ira. Et rõ est: q; finis ire est vindicta. Sz nulla vidicta magis ẽ in p̃optu irato q̃ ꝓtumeliã inferre alteri. Aliq̃n oriꝝ ex stultitia. ſm illud ꝓuer. xx. Oẽs stulti miscent̃ ꝓtumelijs. i. vel alijs eas inferẽdo vel ꝓtumeliãtib⁹ se immiscẽdo. Sicut ei ira nõ audit p̃fecte rõnẽ: sz patit̃ rõnis defectũ ſm pbm: ⁊ iõ ꝓtumelias infert: eadẽ rõne stulti. Aliq̃n oriꝝ ex supbia. ſm illud ꝓuer. xj. Ubi supbia ibi ⁊ ꝓtumelia. ⁊ b̃ actiue ⁊ passiue: q; infert ⁊ recipit eas et b̃ est dispositiue. Et rõ est: q; supbi estimãt alios feriores seiõ facili⁹ ꝓtẽnũt alios ⁊ alijs irascunt̃: vñ seq̃t cõtumelia. Põt aũt fic describi. Cõtumelia est exp̃ssio defect⁹ alteri⁹ coram eo p̃ vba ad ipsum dehonorãdũ. Vñ Ysi. dicit in li. etymo. q̃ ꝓtumelios⁹ est qui velox est ⁊ tumet vbis in iurie. Extenso tñ nois q̃q; ꝓtumelia i facti iniurie ꝺr. vñ glo. sup illo Ro. j. Cõtumelios⁹ dicit. Cõtumelios⁹ sunt q̃ dicũ vel factis iniurias et turpia alijs inferunt vt si q̃s p̃iceret lutũ vel sputũ in aliquẽ ⁊ hmõi. Est aũt differentia inter cõtumeliã, cõuitiũ ⁊ improperiũ. Naz cõtumelia est cũ refert̃ defect⁹ culpe alteri⁹ in vituperiũ eius vt cuz vocaꝝ q̃s furem adulterum ⁊ hmõi. Conuitiũ cũ refert̃ defect⁹ culpe vel pene: vt cũ q̃s vocaꝝ scauus: cecus: mendicus ⁊ hmõi. Improperiũ autem importat defectum minoracionis cũ reducit̃ ad memoriã seruitiũ in necessitate collarũ. Sepe tñ sumit̃ vnũ p̃o altero ⁊ noie cõtumelie vel etiam opprobrij quodlibet horũ hic intelligitur.

Cõtumelia describitur.

§. i. De contumelia. Psal. lxviij.

Propter inimicos meos eripe me. Tu scis improperiũ meũ ꝺfusionẽ meã ⁊ reuerẽtiã meã. Loquit̃ ps. in pso na xp̃i: vt dicit glo. vñ petit liberationẽ a morte p̃ resurrectionẽ ꝓpter inimicos. vt sc̃z cõuertantur ⁊ peniteant de passione ei illata: in qua sustinuit improperiũ: cũ. s. iudei dicerẽt. Blasphemauit ⁊ hmõi. ſm glo. qõ ptinet ad cõtumeliã. Diere. xx. Audiui ꝓtumelias eoꝝ in cirũitu. Sustinuit ꝺfusionẽ. i. magnã penã ex illis ꝓtumelijs. Ad Heb. xij. Sustinuit talẽ aduersus semetipm ꝓtradictionẽ. ⁊ ibi Sustinuit crucẽ ꝺfusione cõtẽpta. Reuerẽtiã meã sc̃z ad deũ nõ recedẽdo a deo. s. p̃ patientiã. Bap. ij. Cõtumelia et tormẽto interrogem⁹ eũ ⁊ p̃obem⁹ patientiã ei⁹: ⁊ videamus reuerentiã ei⁹. hec oia tu pater scis. Potest etiaz ſm glo. dici q̃ hec loquit̃ xp̃s in p̃sona mẽbroꝝ suoꝝ p̃o quib⁹ petit liberationem. Ubi tria notantur.

¶ Primo ostẽdit ꝓtumeliã illatã. ibi. Improperiũ meũ.

¶ Scõo innuit penã inde causatã. ibi. cõfusionem meã.

¶ Tertio subdit ꝓgruentiã seruatã. ibi. ⁊ reuerẽtiã meã.

§. ii. Quantũ ad primum

ibi ponit̃ improperiũ p̃ ꝓtumelia: vt patz ex glo. Ubi ad sciẽdũ q̃n est pctũ ⁊ quale. Nota q̃ ꝓtumelia põt inferri triplici intẽtione: ⁊ ſm hoc iudicandũ est de ipsa.

¶ Primo animo sc̃z corrigẽdi.

¶ Scõo animo sc̃z solaciandi.

¶ Tertio animo sc̃z iniuriandi.

Contumelia fit aio corrigẽdi.

Cũ q̃ ꝓtumelia p̃ferꝝ aio corrigẽdi in se nõ est pctũ sed meritoriũ. Cui⁹ rõ est: q; sicut licet aliquez cã correctiõis vberare vl'ũ pecũia ꝺdẽnare: sic etiã põt zelo correctiõis ꝑ aliquẽ vbũ iuitij dicere. Vñ ps exẽplo xp̃i q̃ dixit discipulis cũtib⁹ in emaus. O stulti ⁊ tardi corde ad credendũ. Luc. vl. Et exẽplo pauli q̃ dixit. O insensati galathe q̃s vos fascinauit euãgelio nõ obedire. Ad Gal. iij. Raro tñ et magna necessitate ⁊ vtilitate et cum moderatiõe hmõi obiurgatiões sunt faciẽde: vt dicit Aug. ꝛ precipue vbis cõtinẽtib⁹ turpia abstinendũ. vt meretrix ⁊ hmõi q̃ sine pctõ dici nõ p̃nt. Scõo cũ p̃ferꝝ ꝓtumelia seu cõuitiũ aio solaciãdi; tũc si talia nõ sunt i detrimẽtũ honoris

Aio solaciandi

alicui⁹ est veniale pctũ: vt vocando cecũ stultũ ⁊ hmõi. Si vo ex leuitate vel ludo p̃ferret vbũ q̃ esset ꝓtra honorẽ alterius vel de quo estimare posset ipm notabilr ira sci ⁊ odiũ incurrere vel aliud graue pctũ: nõ excusaret a mortali. etiã si hoc nõ intẽderet: sicut cuz quis ludẽs cum alio q̃iter offenderet vsq; ad mutilationẽ ⁊ hmõi nõ careret mortali culpa. Ludus ei ñ noxiẽ in culpa. Quãuis ei ñ ad eutropoliã seu vbanitatẽ ptineat dicere aliq̃ leue cõuitiũ: nõ tñ vsq; ad dehonorationẽ vel cõtristationẽ ei⁹ de q̃ ꝺr. sed magis cã delectatiõis ⁊ ioci vel leuitate loquẽdi obseruatis debitis circũstantijs. al's ibi esset pctũ Et iõ cauẽdũ est semp a cõuitijs ⁊ contumelijs. Tertio cũ p̃ferꝝ animo iniuriãdi vel vlciscẽdi. aut dehonorãdi. ⁊ sic est mortale ſm Tho. ij. ij. q. lxxij. ar. ij. Ratio huius est q; notabilr ledit p̃ximũ. ⁊ sic facit ꝺ iusticiã ⁊ charitatez Animoꝝ iuriandi

Nõ ei ñ quis amat min⁹ honorẽ suũ q̃ diuitias reporales sed plus. Sed auferẽs substantiã peccat mortalr vel etiã intendens auferre: ergo multo magis intendẽs auferre honorẽ. Verba ei ñ p̃ que inferꝝ cõtumelia quãtũ ad suaz essentiã. i. inquãtũ sunt quida soni audibiles: etsi nullum nocumentũ inferant nisi forte grauãdo auditũ cũ nimis alte q̃s loquit̃: tñ inquãtũ sunt signa repsentatiua aliquid in noticiã alioꝝ sic possunt multa dãna inferre: inter que est q̃ homo dãnificet̃ quãtũ ad detrimentũ honoris ⁊ reuerentie sibi ab alijs exhibẽde. vnde et maior cõtumelia est ⁊ grauis pctũ: vt si aliq̃s dicat defectũ suũ coram multis: ⁊ tñ etiã sibi soli dicẽdo potest esse ꝓtumelia inquãtũ ipe qui loquit̃ loquentis reuerẽtiã agit. Probat hoc idẽ sc̃z cõtumeliã esse mortale aucte. Nam xp̃s dixit Matth. v. Qui dixerit fratri suo fatue. q̃ sc̃z pertinet ad cõtumeliã reus erit gehẽne: que nõ debet̃ nisi p̃ mortali: ⁊ intelligitur cũ hoc dicit intendens dehonorationẽ. Aplus etiam Roman. s. dicit. Digni sunt morte. sc̃z eterna qui faciunt pcta enumerata ibi inter q̃ ponit̃ cõtumelia. ⁊ Clemens Dãnatione sunt digni qui patrib⁹ legatione dei fungẽtibus contumeliã inferũt. ij. q. vij. c. Qualis.

§. iii. Quantũ ad secũdũ

notaꝝ pena cõsequens ex improperio seu ꝓtumelia dũ ꝺr: Cõfusionẽ meã. s. ex improperio mihi secutã. Confusio ei ñ vt dicit catholicõ. importat erubescẽtiã. Erubescẽtia aũt magna est pena: vt dic̃ Aug. de pe. di. v. c. j. Sz aũt q̃libz cauere sibi nõ inferre p̃ximo penã vel tristiciã. Vñ abstinere ꝺz p̃mo ab improperio seu ꝓtumelia culpe improperãdo ei culpã p̃teritã sine cã rõnabili. Sz̃ phibet Eccli. viij. Ne despicias horiem auertentẽ se a pctõ. sc̃z p̃ priam nec improperes ei. Memẽto q; oẽs in corruptione sum⁹. Sicut nec xp̃s improperauit magdalene penitẽti pctã: sz texit remittẽdo: ⁊ pater recepit filiũ p̃digũ reuertentem Et iohannes euãgelista illuz iuuenẽ q̃ ex discipulis effect⁹ erat p̃inceps latronũ osculans ei manũ qua homicidia ꝑpetrauerat vt nõ ꝺfunderet̃. Sed gaudere debes quia frater tu⁹ mortuus erat et reuixit: sicut gaudẽt angeli de vno pctõre pniam agẽte. Memẽto q; et tu aliq̃n in talia cecidisti vel talia adhuc ⁊ peiora agis vel saltẽ eã ꝑpetrare potuisti. Scõo ꝺz q̃s abstinere ab improperio indigenite: sc̃z rememorando ei⁹ subuẽtionẽ sibi factaz in necessitate ad confundẽdũ ⁊ dehonorãdũ eũ. Vñ ꝺr: Eccli. xlj. Cũ dederis ne improperes. sed imiteris deũ: vt dicit ibi glo. Qui dat oibus affluẽter ⁊ nõ improperat. Jac. j. Et de improperãte beneficiũ factũ ꝺr: Eccli. xx. Datiũ insipientis non erit tibi vtile. Nã oculi eius septẽplices sunt exigua dabit ⁊ improperabit multa. Insipiẽs est pctõr ⁊ cõtumelios⁹. Oculi eius intentio eius: ⁊ hi septẽplices idest ad varia emolumẽta intendẽs. videlz emolumẽtuz inde sperãdo: importune exigẽdo: multotiẽs improperãdo: dominiũ bonoꝝ tuoꝝ ambiendo: te sibi subijciendo: de eo inaniter gloriãdo: datum multo maius q̃ fit reputando. Et sic nõ erit tibi vtile. Debet etiã q̃s abstinere

Abstinere debet̃ ia a contumelia.

ab imꝓperio seu cõuitio defectus nature: videlicz non vocando illegitimũ vel cecũ vel hebetẽ vel stultũ ⁊ hmõi Eccĩ.xxij. Est reuersio ad amicũ excepto cõuitio ⁊ maledicto ⁊c. Unde ⁊ fenẽna que multos habebat filios: quia exprobrauit annã ⁊ imꝓperabat seu cõuitiabat ei q̃ dñs conclusisset vuluã eius. i. q̃ sterilis esset punita est: quia filios amisit. ſ. Reg. j. Cũ autẽ ꝑ cõtumeliã q̃s faciat iniuriam primo notabilẽ: tenek ei satisfacere saltẽ petendo veniam. Sic em̃ xp̃s docuit dicẽs Mat. v. Si frater tuꝰ hz aliq̃d aduersuz te: q. ſ. ei iniuriasti. vade recõciliari fratri tuo scz petẽdo veniã. Notabile exemplũ habek circa hoc in vitiatrũ. Cũ em̃ quidã cõtumeliã intulisset fratri suo qui dicꝰ est frater Nicolaꝰ de iuuenatio: ⁊ nõ sibi recõciliasset venia petita: accidit q̃ inde ad paucos dies infirmat⁹ ille moꝛerek. Post mortem vo apparuit ipi fratri Nicolao petẽs ab eo veniã de cõtumelia illata. Cui ille respondit sciens illũ esse defunctũ. Veniã pete a xp̃o in cuiꝰ iudicio et foꝛo es constitutꝰ. Et ille. xp̃s mihi nõ vult dimittere: nisi ꝓius humliatꝰ veniã a te petẽs obtinuero. Qõ libẽter fecit. ⁊ sic a xp̃o veniã impetrauit. Debet autẽ cõtumeliatus oblata sibi satisfactione competẽti ignoscere: alꝫ grauiter peccaret. Unde 9. dist. xc. Si quis cõtristatus noluerit reconciliari fratri suo satisfaciẽte eo acerrimis macerek medijs. glo. ibi. excõmunicationis.

§. IIII. Quãtum ad tertiuz

scz ꝓgruẽtiã seruatam notak cũ 9ꝛ. Reuerentiã meã. quaz scz habui ad te deus pater in ipis imꝓperijs: quia non recessi a timoꝛe tuo ⁊ dilectione ꝓpter hmõi iniurias ⁊ cõtumelias: sz volũtarie ⁊ patiẽter sustinui. Unde ⁊ subdit Imꝓperium expectauit coꝛ meũ ⁊ miseriã. i. ad ista me non inuitus: sed volũtarius ꝓparaui. vt dicit glo. Ut aũt dicit Pe. in. j. cañ. ij. Chriſtꝰ passus est ꝓ nobis vob relinquẽs exẽplũ vt seq̃mini vestigia eius. patiẽter ferendo cõtumelias vt ipe fecit. Unde Liberiꝰ papa. Nõ vos a piomentis ꝓposito afflictionis amaritudo coerceat recedere considerãtes quanta creatoꝛ dñs ꝓ vobis pertulerit: quibusve contumelijs afficiendũ tradiderit ꝓ vestra liberatione. vij. q. j. Suggestum. Et notanduz circa contumelias verboꝛũ ⁊ factoꝛum q̃

¶ Aliquãdo oportet repellere.

¶ Aliquãdo decet sufferre.

¶ Aliquãdo debet quis reꝑhẽdere.

Primo cõtumelia est aliq̃n repellẽda. ſ. puniẽdo ꝓtumliantẽ: q̃n q̃s scz hz auctẽ sup eũ. Cõtumelia em̃ iussu p̃ncipis ⁊ manu militis est repellẽda. Unde Ro. xiij. dicit. Nõ sine causa gladiũ portat. Dei em̃ minister est vindex in irã in eũ q̃ male facit. Precipue aũt cõtumelias ⁊ ea q̃ sunt in iniuriaz dei vel ecclesie opz punire. Un̄ Chryſo. dicit q̃ in iniurijs ꝓprijs esse patientẽ laudabile est in iniurijs dei impium. Et q: cõtumelie que dicunk cõtra rectoꝛes: p̃cipue p̃latos ecclesie p̃cipue vergũt in ꝓtumeliã dei: ideo punẽde. Et q̃uis q̃s debeat magis punire si ptãtem hz ꝓtumelias aliorũ q̃ ꝓprias: q: minꝰ suspectꝰ habek ne moueak cupiditate priuati honoꝛis: tm̃ ⁊ in eũ illatas potest punire inquãtũ vergũt in iniuriã ecclie ⁊ detrimẽtũ boni cõis: vt 9ꝛ. xxiij. q. iiij. Guilisarius. cũ. §. seq. ⁊ glo. ibi. Secũdo aliq̃n cõtumelia est sufferẽda: ⁊ hoc rõne cuitãde temeritatis. iuxta illud Prouer. xxvj. Ne respõdeas stulto iuxta stulticiã suã ne ei similis efficiaris. Tacere quippe ⁊ nõ respondere cõtumelianti q̃n quis hoc faceret: vt sic tacens magis ꝓuocaret illũ ad iracũdiã pctm̃ esset: sed tacere ne ⁊ ipe respondens incurrat cõtumelias vel magis illuz ad iram accẽdat: debitũ est ⁊ virtuosum. Scõo dz sufferri rõne incoꝛrigibilitatis. cũ em̃ cõtumelias est incoꝛrigibilis: nec in eũ hz autoꝛitatẽ sufferre dz ⁊ tacere. Sicut ⁊ xp̃s cũ cõtumeliaret non respõdit nec hero di: nec pilato: nec scribis ⁊ phariseis ꝓtumeliãtibus euz: q: obstinati erant: vt habek in euãgelijs. Tertio sufferẽda est contumelia rõne cõseruãde virtutis scz patiẽtie. Sicut em̃ patiẽtia necessaria est nobis in his q̃ fiunt ꝺ nos: ita ⁊ in his q̃ ꝺ nos dicũtur. Patiẽtia ait apls nob necessaria est. Eccĩ. viij. Nõ litiges cũ hoie linguato: nec struas in ignẽ eiꝰ ligna: nec cuz potẽte ne te ꝑ potẽtiã oppmat: nec cũ diuite ne te ꝑ pecuniã vincat: nec cũ loquace ne te ꝑ eloquẽtiã decipiat. Un̄ ⁊ in ps. 9ꝛ. Qui inquirebãt mala mihi locuti sum vanitates idest falsitates. Et subdit. Ego autẽ tanq̃ surdus nõ audiebam: ⁊ sicut mutus nõ aperiẽs os suũ. Non dicit ego surdus: sed tanq̃ surdus: q: in hoc est virtus patiẽtie: vt audiens ꝓtumelias tanq̃ nõ audiret nõ murmuret in coꝛde nec oꝛe ꝓtumelijs rñdeat. Tertio debet aliq̃n reprehẽdi cõtumelia in dicto vel facto q̃ licet oibus. Unde ⁊ salvator cõtumeliatꝰ facto cũ scz pcussus fuit in faciẽ pcussoꝛez reꝑhendit dicẽs. Quid me cedis. Nec ei aliam maxillam obtulit pcutiẽdaz. Job. xix. Et hoc duplici rõne ꝺm Tho. vbi. s. Prima vt audacia ꝓtumeliãtis compmak. ſm illud Prouer. xxvj. Rñde stulto iuxta stulticiaz suã ne sibi sapiens videak. Nõ tñ cũ est in furoꝛe est arguẽdus: sed ipo se dato: nisi vtilitas cõis aliud exigat. Scõo ne alioꝝ profectus impediak ꝑ ꝓtumelias illatas. Unde Gꝛego. super Ezechielẽ. Quoꝝ via in exẽplo est posita debẽt si possunt detrahẽtiũ sibi verba compescere: ne eoꝝ predicationẽ non audiant qui audire poterant: ⁊ in pꝛauis moꝛibus remanentes bene viuere contẽnant.

Est reꝑhẽdẽda.

§. V. De satisfactione pꝛo

cõtumelijs. Nota q̃ dicit Umb. in expõne regule q̃ quilibet tenek ad satisfaciendũ illi quẽ lesit vbo rixando vl cõtumeliãdo ⁊ tenek ad satisfaciẽdũ cito. ſ. cũ põt. Sicut em̃ in restitutiõe q̃ sine die certo debek: oi die debek: ita ⁊ b Unde apls ad Epb. iiij. dicit. Sol nõ occidat sup iracundiam vestrã. i. si cõtingat aliquẽ cõtumeliare ex ira anteq̃ trãseat dies recõciliamini cuz eo. Sed q̃ret aliq̃s que sit ista satisfactio ad quã tenek ille qui vbo aliũ lesit: puta cõtumeliãdo vl irridẽdo ⁊ hmõi. Rñdio. triplex potest esse Una est ꝑ vbũ: vt cũ quis de offensa veniã petit: sicut fecit Aug. scribẽs Hiero. dicens. Obsecro te per miam iesu xp̃i si lesi te ignosce mihi. Scõa est per corpis humliationem. Sicut fecit semei dauid quez cõtumeliauerat. Dicit em̃. ij. Reg. xix. q̃ semei pstratus coꝝ rege dixit ad eum. Ne reputes mihi dñe iniq̃tatẽ neq̃ memineris iniquitatũ serui tui. Tertia est ꝑ obsequia. Sicut iacob voluit munera placare esau fratrẽ suũ. Rom. xij. Si esurierit inimicus tuꝰ ciba illũ. Sed querit vtrũ teneak quilibet offendens verbo ad oẽs hmõi satisfactiones. Rñdio. Sicut ledens aliũ in rebus nõ tenek ei nisi ad certã quantitatẽ rei restituẽde ſm quãtitatẽ dãni: vel in dubio ad arbitriũ boni viri. Jta ⁊ offendẽs vbo nõ tenek ad oẽs hmõi: sed ſm quãtitatẽ offense: q̃ si offensus petit plus potest sibi sufficere satisfactio ad arbitriũ boni viri: q̃uis laudabile sit plus debito facere ꝑ pace primoꝛ. Si tñ ꝑlatus esset qui exceſſisset in verbis coꝛrigẽdo subditum ex debito iusticie nõ debet petere veniã subdito sed dño deo. Ne dum nimium seruatur humilitas regẽdi frangak autoꝛitas. vt dicit Aug. in regla. Potest etiã ꝑlatus remittere iniuriã factaz subdito suo ipi iniuriãti in psona vel verbis etiã cõtravoluntatez ipius subditi iniuriati. ar. xij. q. j. Non dicatis. in glo. Sed querit si aliq̃s offendat aliquẽ verbo in secreto: ⁊ offensus querit satisfactionẽ sibi fieri in publico. Nũ quid ad hoc tenek offendẽs: vel ecõuerso. si offendat q̃s verbo in publico: ⁊ offendens vult satisfacere in occulto. nũquid satisfaciet. Rñdio ad pmũ. Nõ tenek nisi q̃ fuit factũ in occulto fuisset publicatũ: sicut fur qui latẽter accipit nõ tenek publice restituere. Ad scõz dico q̃ nõ sufficit argumẽtũ in paulo apl̃o cui ꝓdẽnato ad carcerẽ nõ sufferit occulte liberari: sed publice petijt educi ⁊ dimitti. Jtẽ si quis ꝓtumeliãdo dicit culpam alicuius: ⁊ offensus non vult recipere satisfactionẽ a ledente: nisi dicat se fuisse mẽ

Triplex satisfactio ꝓtumelie.

ctum. Respõsio si cõtumelians scit se dixisse verũ non tenet: nec ille debet hoc ab eo exigere: sz si scit vel credit nõ esse verũ sed falsum vel incertũ: q; debet etiã cum damno fame sue dicere se falsum dixisse vel incertũ aut dubiũ sm q̃ habet in cõscientia sua: potest cũ hoc dicere aliqua alleuiãtia culpã suã: puta q̃ audierat vel ex ira dixerat: vl tũc credebat: nunc autem nõ credit illud esse verum si sic est. Non aũt debet dicere se fuisse mentitũ si nõ fuit mentitus sed falsum dixit: quia si tũc credebat modo scit vel credit cõtrariũ. Hec omnia Umbertus.

¶ De rixa ⁊ bello multiplici. Lapkin. vij.

RIxa filia est ire secũdũ Grego. xxxj. li. moral. Et ex vbis Isidori in lib. etymol. potest haberi diffinitio eius. Dicit em̃ q̃ rixosus est quasi rictu canino dictus. Semp em̃ ad ꝺicendũ est paratus iurgio delectat ⁊ puocat ꝓtendentẽ Ñ vt dic̃ btus Tho. ij. ij. q. xlj. ar. j. Rixa nõ notiat simplr cõtentionẽ: sed tria q̃ ponunt in vbis Isidori eius inordinationẽ declarãt. Primo quidẽ prõptitudinẽ animi ad cõtendendũ: qõ signat cũ dicit. Semp ad ꝺicendũ paratus: scz. siue alius bene siue male dicat aut faciat. Secõo quia ipa ꝺictione delectat. vnde sequit. ⁊ in iurgio delectat. Tertio q; ipe alios puocat ad ꝺictionẽ. Et ideo subdit puocat contendentẽ. Est etiã rixa quoddã bellũ particulare inter aliquos. Ñ Jaco. iiij. Unde bella ⁊ lites in vobis. nõne ex cõcupiscẽtijs que militãt in membris vestris bella. i. rixe ⁊ litigia. Nec est ꝓra qõ dictus est scz q̃ oriat rixa ex ira. Et Jacobus dicit oriri ex cõcupiscẽtijs. Naz vt dicit btus Tho. vbi. s. ar. ij. oms passiones irascibiles ex passionib⁹ cõcupiscibilib⁹ oriunt. Et sic rixa q̃ oritur ex ira orit ex cõcupiscẽtia vt ex ꝓma radice. Dissipa gentes que bella volũt dicit ps. Ad dñz. ps. lxvij. Bellũ vt dicit in catholicon ꝺ: q̃si bonuz p antifrasim: ficut piscina que caret pisce. Nõ em̃ est bonũ: sed malũ ⁊ multa mala oriunt ex eo Intantũ aũt põt esse bonũ inquãtũ nõ volũtarie appetit sed ex necessitate exercet ad se defendendũ debito modo. Et ideo signãter ps. nõ dicit. Dissipa gẽtes q̃ bella gerũt Multa em̃ bella gesta sunt a sanctis viris dño iubente ⁊ psperante. Unde ad Heb. xj. Scti fortes facti sunt in bello: castra verterũt exterorũ. vt Josue. de q̃ Ecc̃i. xlvj. Fortis in bello iesus naue ⁊c. Sed dissipa ait que bella volunt. que scz bella delectabiliter suscipiũt ad nocendum alijs. Ubi nota q̃ triplex est bellum.

¶ Primũ bellũ internale ⁊ angustiosum.

¶ Scõm bellũ particulare ⁊ rixosum.

¶ Tertiũ bellũ populare ⁊ periculosum.

Rixa notat tria.

Bellum internũ.

§. I. De primo dicit Eccle

fiastes. iij. Tẽpus belli ⁊ tps pacis. Primo opz bellare ꝺ vitia: ⁊ postea sequit pax in mente. Et ps. Obũbrasti sup caput meũ in die belli. i. in tpe quo bellaui ꝺ vitia umbra tue gre vel merito ⁊ memoria tue obscure passiones ptexisti me ⁊ dedisti refrigeriũ. Sen. Habeto pacem cum hominib⁹: bellum cũ vitijs. Hinc Grego. Sciens apostolus nobis iam nõ vltra bella esse carnalr pagenda: sed anime certamina contra spũales aduersarios desudanda velut magister militie ꝓceptum militib⁹ chr̃isti dat dicẽs. Induite vos armaturã dei vt possitis stare aduersus insidias diaboli. xvij. q. j. Nisi bella. Quando autem inchoãdũ fit illud bellum ostendit Aug. in lib. xxj. de ciui. dei. c. xv. dicẽs. Cũ autẽ ventũ fuerit ad etatẽ qua homo preceptũ capit: ⁊ subdi potest legis imperio: suscipiendũ est belluz contra vitia ⁊ gerendũ acriter ne ad dãnabilia pctã pducãt. Et fiãdẽ nõdũ victoriaruz cõsuetudine roborata sunt facilius vincunt ⁊ cedũt. Sinautẽ vincere ⁊ imperare cõsueuerũt: scz vitia laboriosa difficultate superant: nec id veraciter ⁊ finceriter fit: nisi delectatione iusticie: hoc est aũt in fide chr̃isti. Quomodo bellandum sit docet idem Aug. in. xxij. de ciui. c. xxiiij. dicens. In plioruz tẽtationib⁹ cõtra vitia piculisq; etiã iusti versant in quib⁹ nõ eis nos subdamus vigilijs cõtinuis excubãtes: ne opinio verisimilis fallat: ne decipiat homo versutus: ne se tenebre alicuius erroris effundãt: ne quod bonũ est malũ: aut quod malũ est bonũ esse credat: ne ab his que agẽda sunt mens revocet: ne in ea que agenda sunt cupido ꝑcipiter: ne sup iracũdia sol occidat: ne inimicitie puocẽt ad retributionẽ mali pro malo: ne absorbeat inhonesta vel immoderata tristicia: ne in ꝑcipiẽdis beneficijs ingerat mens ingrata torporẽ: ne maledicis rumoribus cõscientia bona fatigetur ne temeraria suspitio nra decipiat: ne aliena de nobis falsa nos frangat: ne regnet peccatũ in nro mortali corpore ad obediendũ desiderijs eius: ne mẽbra nostra exhibeant arma iniquitatis peccato: ne oculus sequat cõcupiscẽtiaz ne vindicandi cupiditas vincat. ne in eo qõ male delectat vel visio vel cogitatio rememorẽt: ne improbuz aut indecens verbũ libenter audiat: ne fiat qõ nõ licet etiã si libet Nec in hoc bello laborũ periculorũq; plenissimo vel deviribus nostris sperẽt faciẽda victoria vel viribus nris facta tribuat: sed eius gra de qua dicit aplus. Gratias autẽ deo qui dat nobis victoriaz p iesum xpm dñm nrm. Et alubi. In oibus his supamus ꝓpter deuz qui dilexit nos. Hec oia ille. Quia ergo oia ista bella sunt piculosa ideo nõ appetenda: sed quãtũ in nobis est vitãda fugiẽdo occasiones tẽtationũ. Qui aũt nõ vitat occasiones: sed ingerũt se eis illi quasi volũt bella ⁊ rixas vitiorz. De his dicit ps. Dissipa gẽtes q̃ bella volunt. Et ponit dissipa p dissipabis sm morẽ ꝓphetic̃ũ. i. destrues vt. s. vincant. Qui em̃ amat periculũ incidet in illud. vt dicit Eccl̃i. iij.

Buõ debet landũ ꝺ vitia.

§. II. Secundũ bellum est

rixa de qua principalr intẽdit. Jac. iiij. Belligerant scz faciendo rixas ⁊ nõ potestis adipisci scz qõ cupitis. Varius est em̃ euẽtus belli. vt ꝺz. ij. Reg. xj. Qui em̃ rixatur cũ altero intendit supare: ⁊ ipe supatur sepe ⁊ percutit. ⁊ ideo vitanda est. Unde cum pastores Loth rixati sunt cum pastoribus abrae ꝓpter greges multos pecorũ quos habebant. Ad hanc tollendã dixit abrãã. Ne queso sit iurgium inter me ⁊ te. ⁊ pastores meos ⁊ tuos: separem⁹ nos abinuicem. Si tu ad sinistram ieris ⁊c. Gen. xiij. De ipo autez bello rixe tria videnda sunt.

¶ Eius oritum.

¶ Eius actum.

¶ Eius nocumentum.

Bellũ ter tenuz ꝑticulare oritur

Oritur principalr rixa ex ira. Ñ Prouer. xv. dicit. Vir iracũdus puocat rixas. Hoc aũt sic declarat. b. Tho. ij. ij. q. xlj. ar. ij. Rixa importat quãdã ꝺictionẽ vsq; ad facta puenientẽ ꝺumvnus alterũ ledere molit. Dupl⁹ autẽ vn⁹ alium ledere intendit. Uno modo q̃si intendẽs absolute malũ eius: ⁊ talis lesio ptinet ad actũ odij cui⁹ intẽtio est ad ledendũ inimicũ vel in manifesto vel in occulto. Ñ ⁊ aliq̃n rixa ex odio oritur. ꝓpter qõ dicit Prouer. x. Odium suscitat rixas. Non tñ rixa est ꝓprius effectus odij: q; ꝑter intentionẽ odiẽtis est q̃ rixose ⁊ in manifesto ledat. Alio modo aliq̃s intẽdit aliũ ledere eo sciente ⁊ repugnãte qõ importat noie rixe. Et hoc ꝓprie ptinet ad iraz que appetitus vindicte. Non aũt sufficit irato q̃ latenter noceat ei cõtra quẽ irascit: sed vult q̃ ipe sentiat: ⁊ q̃ cõtra voluntatem suã aliq̃d patiat in vindictaz eius qõ fecit. Procedit etiã aliq̃n ex supbia ⁊ inani glia: nõ tñ directe sed occasionaliter inquãtũ aliq̃s ex hoc concitat ad rixã ⁊ iurgiũ: q; ad iniuriã sibi reputat q̃ alius se ei ꝓferat. ꝓpter qõ dicit Prouer. xviij. Qui se iactat ⁊ dilatat iurgia ꝓcitat. Jurgium aũt idẽ videt qõ rixa. Jactare se ex superbia vel inani gloria ꝓcedit. Quantũ ad scõm scz actũ sciẽduz ẽ sm btm Tho. vbi. s. ar. j. q̃ sicut ꝓtẽtio importat quandã contradictionẽ in verbis: ita rixa importat quandã contradictionẽ in factis. Unde dicit glo. ad Galat. v. q̃ rixe sunt

Act⁹ bel li.

quãdo ex ira inuicẽ se percutiũt hoies. Et ideo rixa videt quoddã pnuatũ bellũ quod inter ꝑuatas ꝓsonas agit nõ ex aliqua publica aucte: sed magis ex inordinata volũta te. Et ideo rixa semper importat pctm̃: sed rixa ꝑprie ẽ ex parte eoꝝ qui etiã iniuste inuadũt aliũ vel alios: vel etiaꝫ ꝙse defendũt cũ iuste inuadunt: puta cũ ministri rectoris volũt iuste cape aliꝙs reos ⁊ illi se defendũt ne capiãtur tũc rixa est in eis. In eis autẽ qui se defendũt solo animo repellẽdi iniuriã cũ debita moderatione nõ est ꝑprie rixa nec pctm̃. Quia vi vi repellere ẽ de iure nature. di. j. Jus naturale. Similiter nõ est ꝑprie rixa in his qui inuadunt alios vt capiãt ex officio suo qui se defendũt. Unde cum serui ysaac foderũt puteũ ⁊ iuenerũt aquã ꝙ per illã rixati sunt. vt ỗ: Geñ. xxvj. non in seruis iacob fuit rixa: sed in incolis terre qui iniuste molestauerũt illos. Quantũ ad tertiũ scz de nocumẽto huius vitij sciendũ ꝙ multiplr nocet. Primo quidẽ: qz inducit ad mortẽ eternã cum sit mortale pctm̃: qñ videlz ꝙs inuadit aliquẽ iniuste vt percutiat eũ: vel etiã cũ defendit se iuste inuasum ab officiali vt capiat: vel etiã cũ defendit se iniuste inuasum ex odio vel vindicãdi animo: vel cum excessu notabili debite moderationis: vt si inuadẽs pcutiat eũ manu: ⁊ ille gladio pcutit in oibus his mortale est ẽm Tho. vbi. s. Et ratio est: quia inferre nocumẽtum ꝑprio opere manuali non est absq; mortali: qz cõtra iusticiã ⁊ cõtra mandatũ illud. Non occides. Jn q̃ ꝓhibet ois lesio ꝓsonalis iniuriosa ẽm Aug. de pe. di. j. homicidij. Probat etiã hoc scz rixã esse pctm̃ mortale ex hoc ꝙ apls ponit rixas inter opa carnis. de q̃bus dicit ad Gal. v. Qui talia agunt regnũ dei nõ cõsequent. Nõ autẽ pruat quis regno dei nisi p mortale. Veniale autem esset cũ se quis defendẽdo cum aliquo leui motu odij vel vindicte hoc agit: aut cũ excedit aliquãtulũ modũ defensionis debitũ. Nocet ꝙ rixa: qz p eã generantur odia ⁊ discordie in mentibus rixantiũ. Propter quod dicit Pro uerb. xvij. Qui meditat discordias seminat rixas. i. qui intendit seminare inter aliquos discordias procurat ꝙ ad inuicẽ rixent: vt inde in eoꝝ cordibus p rixas discordie ⁊ odia generent. Unũ ẽm pctm̃ potest impare actũ alteri⁹ peccati in suũ finẽ ordinãdo. Nocet rixa corpori: quia frequẽter plus recipit ꝙ alteri faciat mali. Punit etiã pena pecuniali vel corporali a iudice ẽm excessus quãtitatẽ: qz iura mandãt ista puniri vt patet. xxiij. q. ij. ⁊. c. ij. vbi mandantur puniri vt homicide qui rixant ⁊ qui in rixa fuerit occisus. Dissipa ergo deus gẽtes que volunt ista bella rixarum vt recipiant quod merentur.

§. III. Tertiũ bellum dicit

populare: qđ est valde piculosuz: qz innumera mala inde sequunt: cũ scz vnus ppls seu ciuitas insurgit contra aliã vel vna ps ciusdẽ ciuitatis ꝺ aliã ad nocendũ prędanduz subiũciendũ expellẽdũ ⁊ occidẽdũ. Et cũ iniustũ est belluz q̃cũq; ibi scienter ⁊ volũtarie ꝯcurrit mortaliꝫ peccat vltra alia pcta q̃ ibi cõmittunt: nã quicq̃d accipit ab alia parte rapina est: si vulnerat vel occidit homicida ẽ. ⁊ alia mala ei imputant. Est autẽ bellũ iustũ cũ fit p repetẽdis rebus ablatis aut vlciscendis iniurijs: qñ scz ablate sunt res vel iniurie facte ab aliqua ciuitate vel pplo ⁊ emendare non vult: ꝓpter quod bellũ sumit. ⁊ iustũ cũ fit ꝓncipis aucte vt ar. xxiij. q. ij. Justũ. ⁊. xxiij. q. j. Quid culpat. Sed cũ fit bellũ ex ambitione ⁊ auaricia ⁊ odio: vel ad dilatãdũ dominiũ suũ: ad augẽdas diuitias: ad deprimẽdũ ⁊ exterminãdũ alios ob odiũ ⁊ inuidiam ⁊ hmõi est iniustũ. Unde Aug. Quid culpat in bello: an qz moriunt homines aliqñ morituri vt dñent i pace victuri: hoc reprehẽdisse timidoꝝ est nõ religiosoꝝ. Nocendi cupiditas: vlciscẽdi crudelitas implacabilis animus: feritas rebellandi: libido dñandi. Hec ⁊ his similia in bellis iure culpant. xxiij. q. j. quid culpatur. Ỗ vtiq; fit suggestione demonũ qui de hominuz ꝑditione letant corporali ⁊ spũali. Unde ⁊ Augu. lib. j. de ciui. dei. c. xxv. refert ꝙ in magna planicie circa romã visi sunt dij romanoꝝ qui demones erant quos colebant sub diuersis noibus Jouis: martis: ⁊ alijs innumeris adinuicem bellare: qđ ideo fecerũt ipi demones in aliqua specie apparẽtes: vt sic ꝙocarẽt ipos romanos ad bella tanq̃ honesta ⁊ licita: ex quo dij ipi exercebãt. Sed ꝑpter quã causam deus bella ꝑmittat: q̃ semp ex malis elicit bona ⁊ maiora. ostendit Aug. in. j. de ciui. dei. c. ij. dicens. Si quid recte saperẽt illi q̃ ab hostib⁹ aspera ⁊ dura perpessi sunt illi diuine prouidẽtie tribuere q̃ solet corruptos hoim mores bellis emẽdare atq; ꝓterere. Jtẽq; vitã mortalium rectã atq; laudabilẽ talibus afflictionib⁹ exercere ꝓbatãq; vel in meliora transferre: vel in his adhuc terris propter vsum aliorũ detinere. Dicit aũt ipe Aug. in. v. de ciui. dei. c. xxij. Ỗ sicut deus vn⁹ ⁊ verus regit ⁊ gubernat omnia humana vt placet: etsi occultis causis nũq; tamẽ iniustis sic etiã ipa tpa bellorũ in ei⁹ arbitrio est iustoq; iudicio et mia: vel atterere vel consolari genus humanũ vt alia citius: alia tardius finiant. Et explificat de multis. Belluz pyratarũ a põpeio. Bellũ punicũ tertiũ a scipione increbibili celeritate ⁊ tpis breuitate cõfecta sunt. Bellũ fugitiuorũ gladiatoꝝ italia horribiliter cõtrita ⁊ vastata: tertio ãno cõsummatũ est. Pycẽtes marsi ⁊ peligni gẽtes nõ extere: sed italice post diuturnã ⁊ deuotissimã sub romanis seruitutẽ caput in libertatẽ erigere tẽtauerũt: multis iam nationib⁹ romano imperio subiugatis. deletaq; Carthagine. Jn quo bello italico romanis sepissime victis ⁊ duobus cõsulib⁹ occisis ⁊ multis senatoribus: huic malo quintus ann⁹ finẽ dedit. Bellũ scõm punicũ cũ maximis detrimẽtis ⁊ calamitates reipublice p annos. xvij. romanorũ vires extenuauit ⁊ pene cõsumpsit in duob⁹ prelijs ferme septuaginta milia romanorũ interierũt. Bellũ punicũ ꝑmũ p. xxij. annos pactũ est. Bellũ mitridaticuz. xl. Bellũ sanniticũ annis ferme quinquaginta: in quo bello romani ita victi sunt: vt sub iugo etiaꝫ mitterent. Sed qz nõ diligebãt gloriã ꝓpter iusticiã: sed iusticiã ꝓpter gloriam diligere videbant pacẽ factã feduscq; ruperũt. Et. j. c. xxij. Ỗ nra memoria recentissimo tpe deus mirabiliter ⁊ misericorditer fecerit si a nobis tacebitur erimus ingrati. Cũ rhadagarsus rex gothoꝝ agmine ingẽti ⁊ immani tã in vibis vicinia cõstitutus romanis ceruicib⁹ imminꝛet: vno die tãta celeritate victus est: vt nec quidẽ vno iã dicã mortuo: sed nec vulnerato romanoꝝ ppli ampli⁹ q̃ centũ miliũ ꝑsternerent: morq; ipse captus necat⁹ est. Hec ille. Jste rhadagarsus infidelis in mõtibus fesulanis cũ suis extinctus est. vt declarat Tho. anglicus sup li. de ciui. dei in p̃n. De ppło autẽ dei scz israel dicit idẽ Aug. in. xvj. de ciui. c. ij. q. a duobus mirabilibus ducibus. scz Moyse ⁊ Jesu naue: seu Josue bella etiã ꝑsperrime ac mirabiliter gesta sunt deo cõtestãte: nõ tam ꝓpter merita hebreoꝝ ppli q̃ ꝓpter pctã earũ q̃ debellabant gẽtiũ illas eis pueniẽsse victorias. Post istos duos duces iudices fuerunt in terra pmissionis: quoꝝ tpibus sicut se habebant ⁊ peccata populi ⁊ mia dei: alternauerunt prospera ⁊ aduersa bellorũ. Et in. xvij. lib. c. penul. dicit ꝙ diuiso illo populo i duo regna vtraq; pars sicut iubebat diuina puidentia: vel sinebat varijs erigebat prosperitatibus ⁊ aduersitatibus premebat: ⁊ sic affligebat nõ solũ exterius. verũ etiã inter se ciuilibus bellis vt certis existentib⁹ causis mia dei vel ira patesceret: donec eius indignatiõe crescẽte vniuersa gẽs illa a chaldeis debellãtibus non solũ subuerteretur in sedib⁹ suis: sed etiaꝫ ex maxima sui parte trãferretur in terram assyrioꝝ: ⁊ prius illa pars que vocabat israel in decẽ tribubus distincta. Quis aũt posset enarrare mala q̃ contingunt ex bellis. Nonne rapine fiunt continue ⁊ nõ soluz ab inimicis sed etiã ab amicis auferũt. Ỗ q̃t mulieres violuperantur: adulteria: stupra: meretricia multa sequunt capiunt pueri tolluntur a parentibus ⁊ a iustis exercitijs remoti applicantur ad stipendia latrocinantium. Nonne

De bello ppli isrl.

Quare de⁹ bella ꝑmittat.

militie dediti sunt ⁊ maximi blasphematores dei ⁊ scrōrū Os apire nesciūt nisi maledicendo deū ⁊ sanctos ⁊ turpi ter iurādo p eos etiā nō irati. Quis in illa arte reperit nō vacans sodomie ⁊ oi generi immūdicie. Odia ⁊ rācores continue perseuerāt ꝓpter que ⁊ cōfessiones ⁊ cōiones ⁊ cultus diuin⁹ negligunt: grauamina collectarū multipli cant: ⁊ nō valētes soluere incarcerant: turbant ad despe rationē pducuntur. Stipēdiarij etiā vilissimi hoies faciūt se dnos dnorū: etiā suorū a quib⁹ sunt cōducti ⁊ p quibus militāt: ⁊ si in aliquo cōtradicūt verberant ⁊ vulnerant ab eis. Sacrilegia ꝓpetrant: ecclesias spoliant: sacra diri piūt: in ecclesijs ludūt ⁊ stabulant. Sacerdotes capiunt: agricolas: mercatores p̄dant ⁊ redimere faciūt: incendia ponunt in segetibus: in domib⁹: in ecclesijs. Agri ⁊ vinee inculti remanēt: arbores fructifere incidunt: dom⁹ ad ha bendū ligna ꝓ igne destruūtur: greges ⁊ armēta capiū tur. vie inuie efficiuntur. Sicq; artes ⁊ negociatiōes pere unt. Blasphemie: detractiōes: derisiones: pditiōes p ni hilo habent. Iudi quātūcūq; ꝓhibiti crescunt: homicidia addunt. Et sic ciuitates ⁊ castra ad solitudinē redigunt. Ex quo ḡ tot mala pueniūt: bñ inq̄t ps. Dissipa gētes ⁊c. que scz nō necessitate: sed cupiditate accedūt ad hoc. Vñ ⁊ Lice. dic̄ i. iij. lib. de repu. nullū bellū suscipi debere ab optima ciultate: nisi p fide ⁊ salute. Et vt exponit Aug. q̄ hoc refert in. xxij. de ciui. dei. c. vj. de fide. i. fidelitate seruā da ꝓ salute. s. tēporali ad euadendū egestatē vincula exi lia mortē ⁊ hmōi. Sed multo magis p fide ꝓseruāda ꝓtra infideles iustissime bella. vt habet. xxiij. q. viij. Omni. et c. Mortatu. De bello autē ad hoc q̄ fit iustum tractatur in iij. parte titu. iiij.

¶ De homicidio. Lapkin. viij.

Homicidiū diffinitur.

Homicidiū est casus epō reseruat⁹

Homicidiū dap cōmunē iuris

Homicidiū duplr.

Homicida se defendēdo

De homicidio. q2 ex

tra ⁊ rixis ⁊ bellis frequēter contingit fieri ho micidia: mutilatiōes mēbrorū ⁊ pcussiones: iō de ipis hic agendū. Dia hec cū iniuste fiūt sunt cōtra pre ceptū illud. Nō occides. Exo. xx. vt dicit Augu. de pe. di. s. homicidiū. Homicidiū aūt sic diffiniri pōt. q̄ homicidiū est hois occisio illegitime facta. Signāter autē d̄r hois: q2 occisio aialis irrōnalis sicut nec destructio plantarū seu arborū: q̄ viuūt vita vegetatiua est homicidiū. Vñ Aug. in. s. de ciui. dei. q̄ cū audim⁹. Non occides: nō accipimus hoc dictū de fructibus: q2 nullus est eis sensus: nec de irrō nalibus aialib⁹: q2 nulla nobis rōne sociant: sz de hoibus Rō huj⁹ est ꝑm Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. j. q2 null⁹ peccat vtēdo re aliq̄ ad id ad qđ est ordinata. In rerū aūt ordine impfe ctiora sunt ꝓpter pfectiora: sicut in gnatione hois natura ab impfectis ad pfecta pcedit. Cū igit plante sint ꝓpter aialia: ⁊ oia aialia irrōnalia ꝓpter hoiem: ideo vtēdo plā tis ad vtilitatē aialiū: ⁊ aialibus ad vtilitatē hoim: nō est ꝓtra p̄ceptū nec pctm̄. Inter alios aūt vsus maxime videt necessarius ist⁹ vti in cibū: qđ fieri nō pōt absq; mortifica tione eorū. Vñ etiā est ex ordinatione diuina dicēte dño. Beñ. ix. Sic me qđ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibum. Nec est ꝓtra: q2 Exo. xxij. statuit certa pena occidēti bouem vel ouē ꝓximi: q2 hoc est rōne dānificatiōis ꝓximi: nō ratione occisionis. Addit etiā in diffinitiōe illegitime facta: quia si homo occidat ꝓpter maleficiū a iudice suo: non est ho micidiū qđ fit pctm̄ vel contra p̄ceptum de quo loquitur

Est aūt illud pctm̄ vnus ⁊ p̄cipuus ex casib⁹ reseruatis dioceſanis ꝑm oēs doctores. Et q̄uis etiam ipi dioceſani nō soleāt tales absoluere ꝓpter horrorē ⁊ derestationem facti: sed cōiter mittūt ad curiā romanā absoluēdos a pe nitētiarijs: tñ si volūt possunt absoluere etiā valētes ad cu riam accedere: alias frustra poneret inter casus reseruatos epis homicidiū voluntariū si nunq̄ possent absoluere: sz poneretur inter casus papales: sed nec istud nec aliud qđ fit ꝓcise peccatū absq; adiūctione sententie reperitur iu re pape reseruatū: sz certe sentētie ⁊ irregularitates q̄uis laudabile sit aliq̄n multū enormia ad curiā mittere. De ex cōicatione aūt q̄ incurrit ꝓpter occisionē vel mutilationē vel pcussionē clericorum: nihil hic agit: q2 diffuse habes in iij. parte ti. xxiiij. c. j. De irregularitate q̄ ꝓpter hmōi incur ritur seu ꝯtur habes in. iij. parte ti. xxviij. c. ij.

§. I. De homicidis inquit

ps. Viri sanguinū ⁊ dolosi nō dimidiabūt dies suos. ps. liiij. Viri sanguinuz scz effusores dicunt homicide: q2 per homicidiū cōius ⁊ abūdātius effundit sanguis human⁹ Et addit dolosi: q2 si fieret sine dolo. i. sine pctō vt iudex fa cit nō rep̄hēderet nec incideret in penaz que sequit: quia scz nō dimidiāt tales dies suos vt plurimū. Et hoc dupl̄r q2 vel cor pal̄r inquātū scz occidunt homicide vel ab ami cis interfecti vel a iudice vt mādat lex. Et sic nō viuunt to tot tpe vite sue: sed eis subtrahit tp̄s quo natural̄r viuere potuissent. Spūaliter aūt intelligit: quia tam graue pec catū est q̄ vix reuertunt ad penitētiā. Et sic nō dimidiant dies suos: sed cōtinuāt vsq; ad mortez inclusiue pctā sua. Dimidiarēt aūt si peniteret eos: q2 dies illos malos inter rūperēt. In his ergo vbis tria possunt notari.

¶ Primo homicidiū qđ cōmittit. ibi. Viri sanguinū.

¶ Scđo vitiū qđ adiungit. ibi. dolosi.

¶ Tertio supplicium qđ sequit. ibi. nō dimidiabūt.

Quātū ad primū sciēdū q̄ homicidiū pōt dici dupl̄r. vno mō stricte p iusta occisiōe hois: ⁊ sic est sp mortale pctm̄ ⁊ p̄ceptū. Nō occides. Alio mō large p q̄cūq; occisione hois: ⁊ sic pōt eē aliq̄n sine pctō. Vir sanguinū. i. occisor ⁊ effundēs sanguinē humanū pōt esse q̄s quadrupl̄r.

¶ Primo necessitate vel sui defensione.

¶ Scđo iustitie executione.

¶ Tertio casus occursione.

¶ Quarto hostili impugnatione.

Et primo cū q̄s occidit aliū necessitate duct⁹ ineuitabili: q2 scz inuasus ab alio volēte occidere vel ḡuiter vulnera re se defendēdo occidit: seruato debito moderamine cum aliter nō possit euadere man⁹ eius: nō est ꝓprie homicida put scz homicidiū dicim⁹ pctm̄ ¶ Pro hmōi declaratione Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. vij. dicit q̄ cū moralis actus accipiat spēm ab eo qđ est fm intētionez q2 ex fine: nō ab eo qđ est ꝓter intentionē. Ideo ex actu alicui⁹ se defendent̄ duplex effectus seq̄ potest. Unus q̄dē cōseruatio vite ꝓprie. Ali⁹ est occisio inuadētis. Actus igit q̄ ex hoc intendit qui est cōseruatio vite ꝓprie nō hz rōnē illiciti cū hoc sit naturale cuilibet q̄ cōseruet se quātū pōt in esse. Vñ de iure natu re est vim vi repellere. di. j. Jus naturale. sed tñ cū mode ramine iculpate tutele. Nā potest actus aliquis ex bona intētione pueniēs illicit⁹ reddi si non fit ꝓportionat⁹ fini. Unde si aliq̄s ad seipm defendendū vtat maiori violētia q̄ oporteat erit illicitū: q2 excedit moderamē inculpate tu tele. Illicitū aūt est q̄ homo intēdat occidere aliū vt se de fendat: nō aūt ei qui hz publicā autoritatē referēs hoc ad publicū bonū: sed seruato debito moderamine si ꝓtingat aliū occidi nō imputat occidēti: q2 plus tenet quilibet p uidere vite sue q̄ aliene. Hec Tho. Unde si pōt aliter eua dere: sed ob verecūdiā ne reputet pusillanimis vult resi stere: vel etiā si in ipo actu intēdit vindicationē nō defen sionē aut post factū aggredienten eum debilem ⁊ nō va lentē eū ledere occidit. vel etiam notabil̄r excedit moduz in defensione: vt si aggressus pugnis ense repugnās occi dat nō ercusaret ab homicidij crimine. Et idez est q̄n spō te se ponit ad talē locū vel casum vnde existimat vel exi stimare potuit talē necessitatē sibi venturā. Quātuz ad scōm cum iudex habet legitimā autoritatē seu potestatez seruato ordine iudiciario reū condēnat ad mortem quam meruit ex zelo iustitie nō peccat: immo merek seruādo qđ dñs mādat Exo. xxij. Maleficos non patieris viuere. vñ nō est homicida: etsi sanguinem fundat: nec ipe nec lictor nec aliquis eorū qui cooperātur ad mortē eius; vt assessor

testis: accusator: associates: & capientes & hmõi. hoc tamen clericis nõ liceret: quia eis phibita est oĩs effusio sanguinis. xxiij. q. vi. p totũ. Et hui⁹ ratio est fm Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. ij. quia oĩs pars naturaliter est ppter totũ. Ordinat enim pars ad totũ sicut impfectum ad pfectũ. vnde videm⁹ q cũ expedit pcidere aliquod membrũ a toto corpe: puta putridũ p conseruatiõe totius corpis ne inficiat: laudabiliter et salubriter abscindit. Quelibet aũt psona particularis cõparatur ad totã cõitatẽ: sicut ps ad totũ. Et ideo si aliqs hõ reperit piculosus cõitati & corruptiu⁹ ipsius ppter aliqd pctm̃: laudabiliter & salubriter occidit: vt bonũ cõe conseruet modicũ em̃ fermentũ totã massam corrũpit. Quãuis em̃ occidere hoiem in sua dignitate manentẽ. i. bene viuentẽ sit fm se malũ & ptra charitatẽ: tñ hoiem pctõrẽ occidere ei q̃ hz autoritatẽ est bonum: sicut occidere bestiam. peior est em̃ malus homo bestia: & plus nocet. vt dicit pbus in j. Politi. Et ad hoc facit qd dicit Hiero. xxiij. q. v. Qui malos pcutit in eo q mali sunt: & hz ius interfectionis. i. potestatem minister est dñi. & q. ea. c. Miles. & c. principes. Si aũt iudex reũ dignũ morte ad mortẽ ꝺdẽnat nõ seruato ordine iudiciario: vel ex amore pecunie: q; de hoc emolumentũ pcipit pncipalit motus: vel ex liuore vindicte: vl odĩ: vel delectatione effundẽdi sanguinẽ vl hmõi laudes peccaret mortalit: & q̃libet cooperãs ad ꝺ simili intentiõe ar. xxiij. q. v. Cũ minister. Quãtum ad tertiũ. Nota q cũ quis occidit aliũ a casu. i. pter oẽm sui intentionẽ & voluntatẽ: sz ꝺbat opã rei licite: & adhibuit debitã diligẽtiã: nõ imputat ei ad pctm̃: puta pulsat campanã debito modo solũit vel frangit pulsatoriũ: quasi de nouo aptatus occidit hoiem vtiq; nõ imputat pulsanti nec plato ecclesie ad pctm̃. Vñ Aug. ad publicolã. Absit vt ea q̃ ppter bonum aclicitũ habemus aut facim⁹ fiquidẽ pter nostrã voluntatem quicq̃ mali acciderit nobis imputet. xxiij. q. v. De occidendis. Alioquin vt subdit idem in dicto. c. non liceret habere ligones: gladios: funes & equos: q; his hõ potest vti ad sui occisionẽ. Hoc aũt. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. viij. sic declarat fm pbm in. ij. Physicoru. Casus est causa agens preter intẽtionẽ. & ideo ea q̃ casualia sunt simplr loquẽdo nõ sunt intẽta nec volũtaria: & q; oĩe pctm̃ est volũtariũ fm Aug. cõsequens est vt casualia inquãtũ hmõi nõ sint peccata. cõtingit tñ q id quod nõ est p se volitũ & intentũ actu per accidens sit volitum & intentũ fm q cã per accidens ꝺ; remouens phibens. Unde ille qui non remouet que debet remouere ex quo sequit homicidiũ: erit ei quodãmodo homicidiũ voluntariũ. Hõ potest ptingere dupliciter. Uno modo q; dat operam rei illicite. Alio modo q; etsi dat operã rei licite nõ adhibet debitã sollicitudinẽ vel diligentiã ad tollendũ homicidiũ qd potest sequi. Et in quolibet hoꝛ reputat homicidium quoad pctm̃ & irregularitatẽ: puta ludit ad saxa: vel cũ gladio: vel verberat mulierẽ pgnantẽ: vel pcutit virũ eius cuz qua cõmittebat fornicationem vel adulteriũ volentẽ eũ detinere: aut cuz proijcit lapides ad expellendũ bestias de agro: aut pijcit tegulas de tecto ipm aptãdo: & nõ attẽdit si aliqs trãseat: nec clamat: nec signuz ad hmõi ponit. vel pr & mater vel nutrix ponit filiũ paruuluz iuxta se in lecto & dormiendo calcat. vel mulier pregnãs saltat: aut magnũ põdus portat: vel medicus ex notabili ignorãtia vel negligẽtia infirmũ male curat: q̃n i aliquo ꝺictoꝝ casuũ sequit homicidium: imputat ei ad mortale: et erit reseruat⁹ casus epo. ais vt dictum est dãdo operã rei licite & adhibẽdo diligẽtiã nõ imputabit ei. Quantũ ad quartũ. s. hostili pugnatione. cum quis in iusto bello occidit nõ ex odio vel delectatione effundẽdi sanguinẽ humanũ: sed quia nõ potest aliter hostes suos subijcere seu inducere ad debitũ iusticie. Dicit em̃ Tho. vbi. s. ar. viij. q licet ei qui hz publicam autoritatez intẽdere occidere hoiem ad sui defensionẽ: referẽdo ꝺ ad publicum bonũ: vt patet in milite pugnante cõtra hostes: & in ministro iudicis pugnãte ptra latrones q̃uis peccarent hi si priuata libidine mouerentur. Unde Aug. Si homicidiũ est hoiem occidere: potest hoc aliqn̄ fine peccato accidere. nam & miles hostẽ: & iudex vl minister eius nocentẽ cui telum a manu fugit inuito: nõ mihi videt peccare cuz occidũt. xxiij. q. v. Si homicidiũ. Idem dicit in lib. de ciui. dei q si in iusto bello occidatur non est homicidiũ. Ad idem. xxiij. q. j. Quid culpat. Et si in bello quod p iusta cã suscipit autoritate pncipis terreni nõ reputat pctm̃ homicidiũ ibi factuz ab illis. Multo magis in bello qõ mandat dñs dñantiũ deus: qui nõ potest nisi iusta causam habere ad oẽs: cũ oẽs sint mortis debitores si occidãtur nõ erit pctm̃. sicut occidit in bello Josue ptra habitãtes terrã pmissionis. vt patet in lib. Josue p totũ. Similr si aliquẽ in particulari qs occidat ex mãdato dei manifeste vel p occultũ instinctũ ei facto nõ peccabit nec erit ppie homicida. Sicut Samuel occidit agag regem amalech. Phinees coeuntẽ cũ madianita publice. Abraã etiã paratus fuit ex hoc Isaac filium occidere ex mãdato dei. Gen. xxij. vñ Aug. in. j. de ciui. dei. Nequaq̃ cõtra hoc preceptum fecerũt quo dicitur. Non occides: quia deo autore bella gesserunt: aut personam gerentis publice protestatis fm ius legis sceleratos morte punierũt. Et abraã non solum non est inculpatus crudelitatis crimine sz laudatus: quia voluit filiuz obedienter occidere. vt habetur xxiij. q. v. non occides.

§. II. Quantũ ad secundũ

pncipale. Sciendũ q cũ occasioni adiungit dolus. i. malicia seu voluntas directe vel indirecte ppria autoritate tũc est ppie homicidiũ pctm̃ graue & ptra preceptum. Vñ viro sanguinũ. adiungit & dolosuz. & talis est vir sanguinũ & dolosus q̃ nõ dimidiat dies suos. Dis em̃ q̃ accepit gladiũ: ait ips Matth. xxvj. scz ppria autoritate vtens ad occidendum. gladio peribit temporali fm iura. Et si istũ euaderet: quia hic nõ puniretur gladio diuine iusticie peribit in alio si non peniteret.

¶ Nulli ergo licet occidere ppria autoritate.

¶ Nec seipsum per aliquẽ casum.

¶ Nec aliquem etiam impijssimum.

¶ Nec virum iustum ob premium.

¶ Nec vnq̃ ad tollendum scandalum.

Quãtum ad primũ dicit Aug. in. j. de ciui. dei. Cuz dñs dixit. Non occides. Intelligam⁹ vtiq; de hoie dictum: nec te nec alterum. Nec em̃ qui seipm occidit aliũ q̃ hoiem occidit. Hoc aũt illicitũ esse declarat. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. arti. v. triplici rõne. Primo q; naturaliter quelibz res seipsam amat. Et ad hoc ptinet q quelibet res naturaliter seruat se in esse: & corrumpẽtibus resistit quãtum põt. Et ideo q aliqs seipsum occidat est ptra naturalẽ inclinationem & cõtra charitatẽ qua quilibet debet seipm dilĩgere. Et iõ semp est mortale occidere seipm. Secõ q; quelibz pars illud quod est: est totius. q̃libet aũt homo est pars cõitatis. & ita illud qõ est: est cõitatis. vñ in hoc q seipsum interficit iniuriã facit cõitati. vt patet p pbm. v. Ethicoꝝ.

Nemo occidat seipm.

Tertio quia vita est quoddã donum diuinitus homini attributum & eius potestati subiectum qui occidit et viuere facit: & ideo qui seipsuz occidit vita se priuãs in deũ peccat. sicut qui alienum seruum interficit peccat in dñm cuius est seruus. Et sicut peccat ille qui vsurpat sibi iudicium de re sibi non commissa. Ad solum enim dñm deum pertinet iudicium mortis & vite. fm illud Deutero. xxxij. Ego occidam et ego viuere faciam. Unde nec iudici habenti publicam potestatem licet se occidere committenti quodcũq; maleficiũ: quia nullus est iudex suiipsius. licet tamen ei se cõmittere iudicio alioꝝ. Unde Aug. de ciui. dei lib. j. c. xxvj. Hoc dicimus: hoc asserimus. hoc modis omnibus approbamus: neminẽ spõtaneam mortem sibi debere inferre. xxiij. q. v. Si non licet. §. Non occides. Et ponit oẽs casus qui possent aliquẽ mouere ad hoc. videlz

Titulus. VII.

Casus potētes mouere ad se occidendū.

Primo modo cā melioris vite seu felicitatis citius consequēde: vt fecit quidaz pbs q̄ lecto libro de imortalitate aie platonis ob desideriū impatiēs ptingēdi ad hāc imortalitatē sentiēdā in ignē se piecit. vt refert Aug. v. de ciui. dei. Sed vt dicit Tho. vbi. s. Transitus hois de hac vita ad aliā felicioꝛē nō subiacet libero arbitrio hois: sed ptāti diuine. Et iō non licet ob felicioꝛē vitā se occidere. Scōo potest q̄s moueri ad h̄ ob euadendū miserias vite p̄ntis pauptat̄ cōfusionis infirmitat̄ z hmōi. sicut fecit Achito fel laqo se suspēdēs. ij. Reg. xvij. Et saul q̄ i bello deuict⁹ a philisteis ruit sup gladiū suū z nō plene mortu⁹ rogauit amelechitā suū suū vt iterficeret ne illuderet a philisteis qō z fecit.). Reg. vlti. z Razias ne caperet z illuderet a gētilib⁹ se occidit. vt habet. ij. Macb. xiiij. et cato vticēsis audita victoria iulij cesaris q̄si dedignat⁹ ei subijci se occidit vt refert Valeri⁹. z post eū aug. in. j. de ci. dei. Sz z h illici tū ē z irrōnabile: q; vltimū maloꝛ vite huj⁹ z maxie terribile ē moꝛs: vt pz p pbm. iij. Ethi. Et ita iferre sibi mortē ppter euadēdas miserias huj⁹ vite est maius malū assumere ad vitandū min⁹: qō est ꝺ rōnē. Tertio pōt q̄s mori ppter aliqō pctm̄ cōmissuz: sicut fecit iudas scarioth q̄ pnia duct⁹ de pditione xp̄i laqo se suspēdit. Mat. xxvj. Sed nec h̄ licet. tum q; maxime sibi nocet in h̄ q̄ sibi admittit tps pnie necessariū. tum q; non licet malefactoꝛē occidere nisi p iudiciū publice ptātis. Quarto potest moueri mulier ne ab alio coꝛrūpat: sicut fecit q̄dā cōiugata hoꝛnestissima p q̄ cū misisset diocletian⁹ impatoꝛ: vt ea abuteret ppter pulchꝛitudinē dixit marito. Qui cū rndisset obuiari nō posse: illa nō accessit sed interfecit se: vt habet in hysto. eccliastica. qō phibet tāq̄ homicidiū. di. lv. Si q̄s absciderit. Sz nec h̄ licet: q; nō sunt facienda mala vt eueniāt bona ꝺm aplm vel vt euitent mala pstim minoꝛa z min⁹ certa. Incertū est em̄ an aliq̄s in futurū cōsentiat in pctm̄. Potēs est em̄ deus eripe a quacūq̄ tribulatiōe seu tentatiōe supueniēte a pctō liberare. Nō aūt samson seipm cū hostib⁹ ruina domus oppꝛessorit: excusat a pctō: q; ex instinctu spūs sci fecit: qui p eum miracula faciebat: vt dicit Aug. xxiij. q. v. Si non licet. §. Non occides. Et eandē rōnem assignat in p̄mo de ciu. dei. de quibusdā sanctis feminis q̄ se occiderunt tpe psecutionis. quarū memoria in ecclesia celebꝛat. Nico. de lyra videt fili rōne excusare allegās opinionem hebꝛeoꝛ Saulē: vt sc̄z hoc faceret ne in ipso illuderet dei⁹ verus hebꝛeoꝛa philisteis. Sed ꝺ trariū sentit Aug. xxvj. q. v. Nec mirū. Et cōiter a doctoꝛib⁹ repꝛobat⁹ z dānatus credit. De razia idem sentit Nico. Sz btūs Tho. ꝺ tra vbi s. Laudat aūt in li. Macha. ppter quādā spēm fortitudinis seu apparentiam: sed nō fuit in eo vera fortitudo: sed mollicies nō valēs mala penalia sustinere. Secūdo nō tandū q̄ nullus potest aliquē occidere etiā malefactoꝛem ppria autoꝛitate absq̄ pctō mortali. Nō huj⁹ ꝺm Tho. ij. ij. q. lxiiij. ar. iij. q; occidere malefactoꝛē licitū ē inquātuz oꝛdinat ad salutē totius cōmunitatis: z ad illū soluz pertinet cui cōmittit cura cōitatis cōseruande: sicut ad medicum ptinet p̄cidere membꝛū putridū q̄n ei cōmissa fuerit cura totius coꝛpis z non ad aliū medicū. Cura autē boni cōis cōmissa est p̄ncipibus z alijs habētibus publicā auctoꝛitatez: z ideo eis solis licet occidere malefactoꝛes z nō alijs. Quāuis em̄ facere aliq̄d ad cōem vtilitatē q̄ nulli nocet sit licituz cuilibet p̄uate pſone: nō tm̄ facere illud q̄ alicui nocet licet facere. etsi vtile alijs nisi ꝺm iudiciū habenz publicā ptātē. vñ Aug. in li. v. de ci. dei. ait. Qui sine aliq̄ publica administratiōe maleficū: furē: sacrilegū: aduleꝛuz: piurū: z quēlibet crimiosum iterfecerit: aut mēbris debilitauerit: velut homicida iudicabit̄: z tāto acꝛi⁹ quāto nō sibi a deo ꝓcessam ptātē abusiue vsurpare non timuit. De adulteris deꝑ. xxiij. q. ij. c. penl'. Sz q̄rit vtrū liceat marito occidere vxoꝛē in adulterio deꝑhensam. Et videt q̄ sic: z q̄ nō peccet in h̄ q; nihil iniustū facit. nō ꝑ pſonā: q; mortē merek. nec ꝑ publicā iusticiā: q; lex ciuilis p̄mittit viro occidere vxoꝛē cuz adultero: seu etiā occidere adulterū cū filia inuentū. ff. de adul. l. z hoc si sit vilis pſona adult. Rn. ad hmōi ꝑ. de pa. z Tho. in. iij. di. xxxvij. q̄ extra iudiciū h̄ facere semp est pctm̄ mortale: q; ꝑ iusticiā. p̄iudicat em̄ pſone z reipu. Persone q̄dē: q; nō ꝺz mori nisi ꝓfessa vel cōuicta in loco iudicij de crimine. reipublice p̄iudicat: q; nō p publicū iudicē. Et q̄uis lex h̄ p̄mittat: hoc facit nō vt licitū ꝓcedēs: sed q; nō infligit penā ppter maximū incitamentū mariti vel p̄ris. Illa tm̄ lex vt dicit ꝑe. hodie est coꝛrecta p autenticā Nouo iure. vbi ꝺ: q̄ adultera ꝺz retrudi in monasteriū: z sic nō est rea mortis. Sed etsi p statuta ciuitatis eēt rea mortis hoc nō liceret: etiā si ipe marit⁹ vel pr̄ eēt iudex q; hec ex iudicio sunt facienda. nō ex furoꝛe sed cū maturitate z consilio factū est in iudicio ꝓponendū z pnia mort̄ pferēda. Et sicut nō licet p istū modu⁹ occidere vxoꝛē vel filiā: ita nec adulterū nec in facto ipo nec post factū. Jo. tm̄ neapo. in quodli. ex dicta. l. inducta sentit ꝺ trium: sed non est tenēda talis opinio rōne tā dicta. De rebelli ciuitati sue. Sed nunquid licet cuilibet occidere eū q̄ rebellis est ciuitati sue: z noxius reꝑt⁹ extra termios iurisditiōis illi⁹ ciuitat̄ si ipsa ciuitas edictū publicū fecisset q̄ si q̄s eū vbicūq̄ occidat p̄miū recipiet pecunie vel alterius rei. Videt q̄ sic: q; h̄ agit nō ppria auctoꝛe: sed publica: ex quo ciuitas dedit talē licētiā. In ꝺ trium credo esse ꝺm rei veritatē. Nam ciuitas nō habet iurisditionē vel aliquā ptātem extra suum territoꝛiū: z ad iniuriam sibi reputaret vna ciuitas si altera vellet punire subditū suū: seu in sua ciuitate existentē. hoc em̄ est mittere falcē in messem alienā: qō phibet. vj. q. iij. scriptuz. Ñ si occidens ex tali licētia caperet in ciuitate illa aliena vbi illū occidit: z ipe vt homicida iuste puniret. Iniusta est q̄ talis lex z moꝛtal⁹ peccat ea statuēs: quia allicit hoies ad peccandū. Ubi aūt q̄ noxius est multuz cōitati et dignus morte ppter potentiā z seḡlā suā nō posset capi: vel oꝛdinario iure ꝓdēnari: si dñs p̄ncipalis vk iudex p̄ret absolutā ptātem quōcūq̄ puniēdi si ptermisso oꝛdine iudiciario occidere faceret nō videt peccare nec homicida cēseri. ex quo cū merek mortē: z puniri nō pōt aliter. Furem occidere. Sed nūquid furē licet occidere. Rn. fur nocturn⁹ si discerni nō poterat q̄ ad furandū z nō ad occidendū veniss̄et. nec al's poterat deꝑhendi potuit occidi al's nō. ex eo. si pfodiēs. z. ff. de furtis. l. furem. Furē vo diurnū non licet occidere: nisi se telo tunc defendat: q; plus est tunc q̄ fur. Latronē occidere. Latronē etiā insidiantē in itineribus ꝺm leges cuilibet licet occidere. arg. xxiij. q. iij. Fortitudo. Et nocturnū depopulatoꝛē agroꝝ. C. e. l. j. z. ij. Nullū ergo licet occidere ppria auctoꝛe: nec etiā infidelē iudeū: paganū: vel hereticū. Innocentem occidere. Notandū tertio q̄ multo min⁹ licet occidere innocētē dicēte dño Exo. xxiij. Innocentē z iustū nō occides. Nō est ꝺm Tho. vbi. s. art. v. Quia cū occisio pctōis intantū sit licita inquātū oꝛdinatur ad bonū cōe: quia p ipm coꝛrumpit. Justoꝛ aūt sit cōseruatiua boni cōis z pmotiua: q; ipsi sunt p̄ncipalioꝛ pars multitudinis q̄ ceteri sustētant: iō nō licet occidere eos nisi de spāli mandato dei. Nā cū deus habeat dñium mortis z vite. eius em̄ oꝛdinatiōe oēs moꝛiunt iusti z peccatoꝛes. ideo q̄ mādato dei occideret innocentē nō peccaret. Sic nec peccauit abꝛaā filiū volēs immolare. Genes. xxij. et xxiij. q. v. Lex eterna. Nō aūt iustus p mortē ptingat ad regnū miserias huj⁹ vite egrediēs: p accidēs ē opi occidentis. Ex bonitate em̄ dei b̄ euenit z sui bona dispo-

fitione: nō ex actu homicide p se. Est ergo grauis occidere innocentem ꝙ pctōrem quadruplici rōne. Primo q; magis agit cōtra charitatem nocens ei quē magis debet diligere. Scōo q; magis iniusticiā facit iniuriā faciendo ei q̄ min⁹ est dignus ꝙ pctōri. Tertio quia ꝑuat cōitatē maioꝛi bono. Quarto q; magis ꝓtēnit deum. Luce. x. Qui vos spernit me spernit. Eū aūt quē nouit iudex innocētē et mālis testibus vt reus mortis cōuincit in iudicio: vt Naboth. iij. Reg. xxj. debet diligentius testes examinare vt iueniat occasionē liberādi innoxiū: vt daniel fecit. Daniel. xiij. Et si nō pōt reuincere falsitatē: dz ad superiorem remittere iudicandū: vel ipse si absolutā ꝯz ptātē liberare si nō pōt habēs delegatā nō peccat ferēs sniam mortis ꝯ eū ꝑm allegata et ꝑbata: q; ipse nō occidit innocentē: cuz in iudicio ꝑm ꝑbata nocens appareat ꝑm quē vt publica ꝑsona habet iudicare: ꝑm Tho. vbi. s. Ad idē facit qđ habet. iij. q. vij. Judicet. Nico. de ly. sup pentateu. asserit cōtrariū. vide plene de b i. iij. parte. ti. ix. Querit aūt vtrū teneak q̄libet liberare aliū ab iniusta morte si potest. Rñ. ꝙ ex debito charitatis q̄libet tenek repellere iniuriā a ꝓximo si pōt. vñ Amb. Qui non repellit iniuriā a ꝓximo si pōt: tā est in vitio sicut ille q̄ facit. xxiij. q. iij. Non inferenda. et in. c. seq. et. q. v. Reos. Hec ē snia Ray. Guil. et Tho. ij. ij. q. lxxix. Jn b aūt sicut ponit Guil. est diuersitas notāda: q; ille qui ꝯz publicā ptātē tenek defendere etiā cū armis si opz: dum tm ꝑsumat ꝙ possit. ꝑsone vo ꝑuate si possunt solo vbo vel facto sine ꝓiculo suarū ꝑsonarū tenenk cū moderamine tm in culpate tutele: vt addit Tho. Sz nō credo ꝙ tales teneank se ꝓiculo exponere. Utrū autez q̄s teneak dare pecuniā ne aliq̄s iniuste occidatur. Glo. dist. lxxxiij. in ꝓin. ponit duas opi. Una est ꝙ tenek quilibet. Alia est ꝙ tenenk solū ꝓlati. Et subdit. Mihi videtur distinguēdū: q; si ꝑstat illū iniuste occidi q̄libet tenek quātū sua possibilitas pōt pecuniak subuenire salua sua necessitate. Dō si nescik an iuste vel iniuste: aut si necessitas istiꝰ nō pōt nō tenek. Quarto nō licet cōmittere homicidiuz ꝓpter quodcūq; scandalū vel malū vitādū sui vel alteriꝰ quia sicut nō sunt facienda mala vt eueniāt bona. ꝑm apostolū ad Ro. iij. c. Jta nec etiaz vt vitenk mala ꝑm Tho. vbi. s. Jn quo delinquūt mulieres q̄ cū ꝓceperint p fornicationē: adulteriū vel incestū et hmōi: creaturā ꝓceptam in vtero occidūt diuersis medicinis: vel ex vtero natū ne manifestek scelus earū: et inde sequak infamia suavel occisio sui vel alioꝛ: vel occupatio hereditatis aliene. Sed nil hoꝛ excusat a mortali grauissimo. Et si ante baptismum occidat ipm adhuc grauiꝰ: q; corpus et aiam occidit. Non tm reputak homicidiū cum in vtero est: nisi fuerit puerperiū formatū. s. aia rōnali. xxxij. q. ij. Dō vo non formatuz. Dicik aūt formari masculus spacio. xl. dierū vel circa: et femina spacio. lxxx. Sz nec licet matrē ex infirmitate nō valentē euadere morte citius eius mortē accelerare: vt ꝓles in vtero nō moriak: nec plem nondū natā occidere vt mater saluek. et oēs q̄ coopank ad hmōi opa ꝑsulēdo vl dādo operā ad hmōi vt medici aromatarij et alij sunt homicide. ij. q. v. Notū. Sz q̄rik si mulieri licet occidere volētē se oppꝛimere nō valentē aliter euadere manus eius. Responsio. Kayneꝛius in summa ponit circa hoc duplicem opinionē contrariā alterā alteri: et neutrā ꝓefert. Sed videtur dicendū ꝙ nō licet intendere aliquo modo occisionē volētis oppꝛimere: sicut nec etiā iuadentē ad mortez ꝓ sui defensione. Sz si se defendendo ne violek ꝓtingat illū occidi sibi imputek. Et si dicak ꝙ occidēdo est causa mortis illius. nō solū coꝛpis sz et anime: cū in actu voluntatis peccādi moriak. Respōdeo ꝙ ipse est sibi causa qui alteri iniuriatur. Illa autē vtitur iure suo naturali: quo licet vim vi repellere. Et magis tenek saluti sue ꝓuidere: ꝙ alteriꝰ. Nam exponit se periculo cōsentiendi actui pcti ꝑmittēdo se oppꝛimi ꝓpter difficultatē renitētie volūtatis dum nō facit qđ potest ad euadēdum. Sed et si tueatur quantum potest saluo eo vnde potest sequi moꝛs illi renitēdo mēte peccato non ipsa peccaret. Sicut et si quis inuasus ne se defendendo cōtingat occidere ꝑmitteret se occidi nō peccaret: sed maioꝛis vtutis esset. Si autez talis possit aliter euadere: vt clamando: fugiendo et huiusmodi: non excusa retur a mortali occidendo.

§. III. Quantū ad tertium

ꝑncipale. s. de punitione huiꝰ sceleris. hoc nota cū ōr. Non dimidiabūt dies suos. q; impius cito moꝛiek et non reuertek ad penitentiā ꝓpter magnitudinē scelerꝭ vt expositū est in ꝓncipio. §. ij. Dō etsi nō semꝑ eueniat ꝓpter imensitatē diuine miseꝛicoꝛdie: tm frequēter accidit et hoc meretur humana malicia. Uirū sanguinū et dolosum. i. effundentē sanguinē cū dolo. i. volūtarie abominabit dns scz a gꝛa et gloꝛia sua repellēdo. Ben. ix. Quicunq; effuderit sanguinē humanū: fundek sanguis illius dixit xꝑus. Propterea in figurā ꝓcepit dns in veteri lege ꝙ nō comederēt carnē cū sanguine vel sanguinē: ad inducendū eos vt hoꝛreret effusionē sanguinis hūani. Ostēdit grauitas huiꝰ pcti ex multiplici punitione Layn ꝑmi homicide. ꝑut habek Ben. iiij. vbi dictū fuit ei patrato homicidio abel fratris sui. Maledictꝰ eris ꝛc. Est ergo ꝑma punitio infamia. vñ ōr. Maledictꝰ eris scilz ab hoibus. Hoies em̄ summe homicidas odiūt et maledicūt. Et merito q; sunt destructoꝛes humani generis exterminātes hoiem factum ad dei imaginē. Scōa punitio est inopia. et ideo ōr. cū operatꝰ fueris terrā nō dabit tibi fructus. i. paucos et cuz magno laboꝛe. Tertia est maliuolētia. Et ideo ōr. vagus et ꝑfugus eris. q; hoibus odiosus: q; q̄libet timet cōuersari cū eo: ne fiℓe quid faciat cū eo: vel etiā inconstantia notatur.

Quarta est venie diffidētia. Unde dixit ipe. Maioꝛ est iniq̄tas mea ꝙ vt veniā merear. i. tātū est pctm̄ meū ꝙ nō cadit sub tua mia. Quita est dānatio eterna. Unde subdit. Ecce eiȷcies me hodie a facie tua. Apparuerat em̄ sibi angelus in forma humana sibi loquēs deuz repūtans.

Sexta est moꝛs misera: ideo addit. Omnis q̄ inuenerit me occidet me. s. homo vel bestia. vel dixit hoc appetens mortē ex multiplici miseria. Septia ē infirmitas coꝛporea cū ōr. Posuit dns signū in Layn scilz tremoꝛē hoꝛribilē oim m̄bꝛoꝝ. Et q; homo non dz occidi a ꝓuata ꝑsona etiā si mereak mortē. ideo dixit dns Layn. Nequaq̄. Sed oīs q̄ occiderit. ibi pūctꝰ. et subitelligit caym: grauiter puniek talis. Septuplū puniek scz ipe cayn. i. in septima generatione: q; Lamech iam habens filios occidit cayn existēte septima gñatiōe ab adā. hec Nico. de lyra. Cum em̄ Lamech eēt cecutiēs et venationi ferarū vacaret: nō ꝓpter carnes: q; tūc nō erāt in vsu: sz ꝓpter pelles q̄bus tūc hoies vestiebank: ducebat secū pueruz q̄ indicabat sibi feras vt ad ipsas sagittas iaceret. Uidens q̄ puer cayn latitantem inter fruteta estimauit ferā esse. et sic lamech iaciens arcū occidit euz. vt dicit magr in hist oꝛijs scholasticis. Graue igit est nimis pctm̄ homicidij qđ et punit nō solū lege diuina multiplr vt dictū ē. Mat. xxvj. Qui i gladio occiderit: opz eum occidi. saltē diuine sententie: sed etiā lege humana: canonica et ciuili. Et q; ecclesia nō vtit gladio materiali: sed spūali. ideo lex eius punit oēm homicidam et mutilātem: nisi in causa sue defensionis moderata. pena etiā irregularitatis etiā vbi nō fit pctm̄ ꝓpter hoꝛroꝛē facti De b tm in. iij. parte tit. iiij. Dō autē dicit Tho. ij. ij. q. lxij. Homicidiū cōmissum ob sui defensionē inducere irregularitatē: tpe suo erat in opinione aliq̄ꝝ doctoꝛ: sed postea emanauit Cle. declarās nō inducere irregularitatē. ex de homi. c. j. Et sic hodie tenek. Jtē homicidiū vel mutilatio vel enoꝛmis ꝓcussio facta clerico etiā in minoꝛib⁹ oꝛdinibus ꝑstituto inducit excōicationē cuiꝰ absolutio sedi apostolice reseruak. vt ꝑz diffuse in. iij. parte ti. xxiij. c. j. Jtē in foro penitētie ꝑponebak penitentia septēnis. vt ꝑz. xxij. q. j. Predicandū. tamē hodie est arbitraria sicut et ꝓ alijs

Pena homicidarum.

Irregularitas ex homicidio.

pctis. Mitti aũt solent ad curiã ad penitentiarios. maior aũt penitẽtia iniũgit̃ p q̃busdã hoīcidijs magis grauibus. Nam ſm Host. ⁊ glo. eẋ de his qui fi. occi. c. ſ. ij. ⁊. iij. qñ parẽtes ſpõte filios occidũt vel opp̃mũt maior est eis penitẽtia q̃ p cõi hoīcidio iniũgenda. Et dicit Ray. q̃ dz induci ad ingressum monasterij vbi pctã deploret: et b̃ nisi haberet cõiugẽ nõ volentẽ ingredi ⁊ ipe. vel nisi hret filios paruulos q̃s nõ posset dimittere: vel etiã fine his si nõ posset p̃pter fragilitatẽ carnis hoc agere: nõ tñ potest ad hoc cogi. Si aũt casu ⁊ graui culpa p̃cedente contigerit tale hoīcidiũ tũc ſm Host. ⁊ gl. penitentia. v. vel. vij. annor̃ est iniungẽda. ar. di. l. Si qua. ⁊ eẋ de pe. ⁊ remiſ. c. Quesitum. Si aũt leuis culpa p̃cesserit: tũc penitẽtia triũ annor̃ est iniũgenda. eẋ de his qui fi. occi. de infantibus. Si aũt nulla culpa p̃cessit de iure nõ sunt puniẽdi. tamen p̃pter ambiguũ duplicitatis est aliqua penitẽtia ad cautelã iniũgenda. ar. xxiij. q. v. Excõicatorũ interfectoribus Et in his oibus si culpa occulta: penitẽtia iniungenda est occulta. Si manifesta ⁊ penitentia manifesta. Et vt dr. ij. q. v. Cõsuluisti. monẽdi sunt parentes ne teneros pueros infantes teneãt secũ in lecto. Grauior adhuc penitentia imponit̃ vxoricide: vt pz. xxxiij. q. ij. Admonere. Est tamẽ ⁊ ipa arbitraria in foro penitẽtie: p̃cipue qñ res ẽ occulta imponit̃ aũt maior penitentia vxoricide q̃ matricide. nõ q; graui⁹ sit pctm̃: sed ideo q; hoies magis sunt inclinati ad vxoricidiũ q̃ ad matricidiũ: q; ad matricidiũ parũ vel nihil. ⁊ ideo oportuit poni magis retrahẽs. i. maior pena.

Jure autẽ ciuili in quo est vsus gladij materialis punit̃ hoīcida pena mortis. Patricide aũt quia grauiter delinquũt: imo grauissime: ideo grauissime puniũtur nõ pena decapitatiõis vt alij. sed ſm Host. in iudicio talis cõuict⁹ vel cõfessus vgis sanguineis vberatus in eculeo. i. sacco corij cocti insuti missus cũ cane ⁊ gallo gallinacio. i. capone ⁊ symia ⁊ vipera in p̃fundũ maris iactat: vel in fluuiũ proximũ iuxta fituz regionis vt omniũ elementorum vsu carere incipiat. vel si mare vel fluuius nõ fuerit p̃ximus tradat bestijs. C. eo. titu. l. j. In foro aũt penitẽtie arbitraria est pena ⁊ occulte si occultum est imponẽda. ar. ij. q. j. Multi. Homicide q̃ recte fit vt nõ dimidiet dies suos. i. vt citius occidat: q; crudelior est oi fera siluestri. Naz oẽ aial diligit sibi sile. ⁊ dr. Eccli. xiij. Quis vnq̃ vidit leonẽ vel vrsum occidẽtem leonẽ vel vrsum. Nunq̃: sed bñ aial alterius spẽi. Homo aũt se ita p̃mittit vinci ab ira ⁊ odio vt occidat aliũ hoīem factũ ad sili⁹tudinẽ dei. Similis est hoīcida diabolo. de quo dicit xp̃us Joha. viij. Ille erat hoīcida ab initio: q; ſ. occidit in aia ⁊ in corpore p̃mos parẽtes suo opere. ſfacit hoīcida ꝓtumeliã deo: q; occidit filiũ suũ cũ oẽs simus filij dei p̃ creationẽ. ps. ſfilij excelsi oẽs. Et p̃fectius p̃ fidẽ ⁊ baptismũ. Job. j. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his q̃ credũt in noie eius. Insup ⁊ angelo q̃ custodit hoīnẽ facit iniuriã. Noluit domin⁹ q̃ dauid etsi sanctus ⁊ deuotus edificaret ei templum ex eo q̃ sanguinẽ humanũ effuderat. vt habeat. ſ. Paralipo. xxviij. Et ideo summe abstinendũ. Et quia ad iniuriam personalẽ ptinet verberatio: mutilatio: incarceratio: ⁊ cõtra illud p̃ceptũ. Non occides: ideo breuiter hic de his.

In cõfessione.

Verberare mutilare incarcerare.

Pro cui⁹ declaratiõe dicit btus Tho. ij. ij. q. lxv. q̃ in bonis corporis tria p̃ordiuẽ considerant. Primo integritas corpis cui detrimentũ afferr̃ p̃ mutilationẽ vel occisionẽ.

Scõm est quies ⁊ delectatio sensus cui opponit̃ verberatio: ⁊ quodcũq̃ aliud dolorẽ sensus afficiens. Tertiũ est motus ⁊ vsus membror̃ qui impedit̃ p̃ ligationem vel incarcerationẽ vel quãcũq̃ violentã detentionẽ. Et ideo incarcerare aliquẽ est illicitũ vl̃ qualitercũq̃ detinere nisi fiat ſm ordinẽ iustitie aut in penã aut in cautelã alicuius mali vitandi: ⁊ hoc licet tm̃ iudici. Verũ detinere aliquẽ ad horam ad impediendũ eum ab aliquo malo p̃petrãdo cuilibet licet. ficut retinere hoiem ne se p̃cipiter. extrahere eum de domo ruitura p̃ vim ⁊ hmõi. vel ne se vel aliũ pcutiat detinere. Sed simpl̃r aliuz intrudere vel detinere ad eũ ptinet q̃ hz vniuersal̃r de actib⁹ hois exteriorib⁹ disponere: ⁊ vita alteri⁹. Hec Tho. Unde hmõi faciens morte punit̃ ſm legẽ. C. de puato carcere. l. vita. Ex quo ptz esse mortale pctm̃. Et sil̃r vberare adultũ ei qui nõ hz curã ei⁹ vt sunt parẽtes: magr̃i ⁊ hmõi: ptinet ad iniuriã. vñ ⁊ mortale est: parẽtib⁹ tm̃ mariti: magr̃is: q̃uis fit pmissa moderata castigatio: nõ tñ vsq̃ ad mutilationẽ mẽbri: q; tũc eẽt mortale. Item quãtũ ad mutilationẽ sciendũ q̃ cum toti⁹ hois vita nõ ordinet ad aliq̃d p̃prius ipsius hois: sed ad ipsam poti⁹ oia q̃ sunt hois ordinant̃. Ideo p̃uare aliquẽ vita in nullo casu ptinet ad aliquẽ: nisi ad publicã ptãtez cui cõmittit̃ p̃curatio boni cõis. Sed p̃cisio mẽbri põt ordinari ad p̃priã salutẽ vnius hois: ⁊ iõ in aliq̃ casu põt ad eũ ptinere: puta si mẽbrũ sit putridũ p̃ seruatiõe vite licite ipse infirmus: vel q̃ hz curã eius cõmittit medico p̃cidendũ: ⁊ hoc qñ aliter saluti corpis p̃uideri nõ põt. Et q; saluti aie in tentatione ꝓcupiscẽtie aliter p̃uideri nõ põt q̃ p̃cisionẽ: q; pctm̃ subiacet volũtati: ideo nec p̃pter conseruandã castitatẽ seu vincendas tentationes carnis licet virilia abscindere. quia mortale pctm̃ est.

Titulus. VIII. De inuidia.

¶ De ipsa inuidia: ⁊ de nocumentis eius. Capm. j.

Inuidiam vnuz esse ex septẽ vitijs capitalibus ponit Greg. xxxj. moral. ⁊ Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. iiij. Jsid. autẽ in lib. de summo bono. et Cassianus in lib. de institur̃ cenobior̃. nõ ponũt inuidiam inter capitalia q̃ forte ideo fecerunt p̃pter hoc q̃ inuidia manifeste nascit ex inani gloria. Sz vt dicit ibi btus Tho. nõ est cõtra rõnẽ vitij capitalis q̃ ipm oriat̃ ex altero. q; vt dic̃ Greg. xxxj. moral. Capitalia vitia tãta fibi cõiũctione cõiungũtur: vt nõ nisi vnũ de altero p̃ferat. Sed hoc est p̃ rõnem vitij capitalis q̃ nõ habeat aliquã rõnem p̃ducendi ex se multa genera pctor̃ q̃ nõ habet inuidia: sed multa ex ea vitia p̃cedunt. vt. j. patebit. Diffinit̃ aũt inuidia ſm Job. Damasce. ij. lib. q̃ est tristicia de alienis bonis. Pro cui⁹ declaratione dicit btus Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. ij. q̃ tristicia de alienis bonis potest p̃tingere qttuor modis. Primo modo inquãtũ quis dolet de bono alteri⁹ inquãtuz ex eo timet nocumẽtum: vel fibi ipsi vel alijs bonis. ⁊ talis tristicia nõ est inuidia: ⁊ potest esse sine pctõ. ſ. cũ moderata est: nec ex hoc facit aliquod incõueniẽs. Un̄ Grego. xxij. moral. ait. Euenire plerũq̃ solet vt nõ amissa charitate ⁊ inimici nos ruina letificet. Et rursus eius gloria sine inuidie culpa contristet cum ⁊ ruente eo quoſdã bene erigi credimus ⁊ p̃ficiẽte illo plerosq̃ iniuste oppr̃imi formidamus. Hec ille. Sicut ex submersione pharaonis cũ exercitu suo in mari rubro ppl̃s israel multũ gauisus est et festiuauit cantãs canticũ. Cãtem⁹ dño. ⁊ pulsans tympanũ cũ maria eo q̃ mortuus est inimicus qui volebat eos in seruitutẽ reducere. Exo. xv. Et econtra matathias cum suis cõtristatus est valde de exaltatione ⁊ pspitate regis antiochi: q; querebat ppl̃m iudeor̃ trãsferre ad ritus gentiliũ deo vero relicto. ſ. Macha. ij. Scõo mõ põt alig̃s ꝓtristari de bono alteri⁹ nõ ex eo q̃ ille hẽat illud bonũ: sz quia sibi deest illud bonũ. ⁊ hic p̃prie ẽ zelus ſm pbm. ij. rhetoricor̃. Dicit etiã emulatio. Et si iste zelus sit circa bona honesta laudabilis est ſm illud. ſ. Cor. xiij. Emulamini spualia. Sic faciebat apostolus cuz dicebat. ij. Cor. xi. Emulor vos dei emulatione. q. d. Jnuideo quibusdã ex vob̃is: sed inuidia q̃ est ſm deũ. Cõsiderabat in aliquib⁹ eor̃ esse aliquas p̃fectas p̃ditiones que nõ ita forte apparenter erãt in eo: vel ex humilitate in se nõ reputabat esse sz simpliciter esset perfectio: illis: ⁊ in illis emulabat cupiens p̃ficere. ista ergo non est p̃prie inuidia nisi large dicta. Et sic intelligit̃ dictum Hieronymi ad Alletham de

Inuidia diffinit̃.

Tristari de bono alteri⁹.

institutione filie. Habeat socias cū q̃bus discat: quibus inuideat: quarū laudib⁹ moꝛdeat. Sumit̃ hic inuidia ꝓ zelo seu emulatiõe quo q̃s dꝫ incitari ad ꝓficiendū cum melioꝛib⁹. Si aũt de tꝑalib⁹ fit tristicia talis potest esse sine pcõ: vt si ꝑm pmũ motũ tristat̃ q̃ nõ hꝫ sibi necessaria que alius hꝫ cū pcõ. Vñ q̃n ꝓ talē defectuꝫ incidit in impatiẽtiã vel murmuratiõnē vel nimis mẽte deijcitur ⁊ ꝓtinebit ad accidiã. Tertio modo tristat̃ q̃s de bono alteri⁹ inquãtū ille cui accidit illud bonū est eo indign⁹: q̃ quidē tristicia nõ põt oꝛiri ex bonis honestis ex q̃bus alii q̃s iustus efficit̃. nisi forte ꝓtristaret̃ q̃s videdo magnos pcões a deo visitari magnis donis ⁊ vtutib⁹ q̃si iudicãdo eos indignos: sicut ꝓtristat̃ ⁊ indignat⁹ est frater su⁹ maioꝛ de susceptiõe fratris ꝓdigi magnifica. Luce. xv. c. Sed hoc esset ꝓtristari ꝓtra deū ⁊ iniustū reputare: vel inuidentia fraterne gr̃e q̃ est blasphemia in spm̃sctm̃. Sed ꝓtristari de diuitijs ⁊ alijs bonis tꝑalib⁹ q̃ possũt bonis ⁊ malis ꝓuenire. Hanc tristiciã vocat pbs. ij. rhetoꝛicoꝛ neemesim: ⁊ dicit ipsam ad bonos moꝛes ꝓtinere. Sed hoc iõ dicit q: ꝓsiderabat ipa bona tꝑalia ꝑm se ꝓut põt magna videri nõ respicientib⁹ ad eterna. Sed ꝑm doctrinẽ fidei tꝑalia bona q̃ ꝓueniũt indignis ex iusta dei oꝛdinatione disponunt̃: vel ad eoꝝ coꝛreptionẽ: vl̃ ad eoꝝ dãnationẽ: sicut diues sepultus in inferno. Luc. xvj. ⁊ hmõi bona q̃si nihil sunt i cõparatiõe ad bona futura q̃ seruantur bonis. Et ideo hmõi tristicia ꝓhibet̃ in scriptura sacra. ꝑm illud ps. Noli emulari in malignãtib⁹ neq; zelaueris faci. iniq. ⁊c. Cito em̃ trãsit eoꝝ ꝓsperitas: q̃m tãq̃ fenum velociter arescent subdit. Et ideo non estimanda.

Quarto cõtristat̃ q̃s de bono alteri⁹ inquãtū alter excedit ipꝫ i bonis: ⁊ hoc ꝓprie ẽ inuidia. ⁊ istud semꝑ pꝛauũ ꝑm pbm in. ij. rheto. quia dolet de quo est gaudẽdũ. scilz de bono pꝛoximi. Vñ apl's. j. Coꝛ. xiij. ait. Charitas non emulat̃. i. nõ inuidet: sed gaudet de bonis alteri⁹. Nec obstat si dicat̃ q̃ obiectũ tristicie ẽ malũ. Nõ em̃ tristatur q̃s nisi de malo: sed inuidia est de bono alteri⁹: ergo inuidia nõ est tristicia. ℟ñdet Tho. vbi. s. ar. j. q̃ obiectũ tristicie est vtiq; malũ ꝓpriũ: sed cõtingit aliq̃n q̃ bonũ alienuꝫ apꝓhẽdat̃ vt malũ ꝓpriũ. Et ꝑm hoc de bono alieno potest esse tristicia. Inuidus em̃ bonũ alterius de q̃ inuidet estimat vt malũ ꝓpriũ inquãtū est diminutiuũ ꝓprie gloꝛie ⁊ excellentie. Videt̃ em̃ sibi q̃ ex hoc q̃ aliq̃s excedit eum in bonis vel equiparat̃ ipse nõ fit in tãta reputatiõne apud hoies: sicut si solus ille illa bona haberet supra oẽs ⁊ ide tristat̃. Bona igit̃ habita causant delectationẽ amissa causant tristiciã ⁊ doloꝛẽ. Ab alijs possessa non excessiue nimis vltra se causant occasionaliter inuidiam et emulationẽ: quia apꝓhẽdũtur vt ꝓpria mala vt dictum est. Et dicit̃ inuidus quasi nõ videꝫ: q: scz bonum alteri⁹ sine tristicia videre non potest.

§.I. De inuidia loquens

ꝓpheta ait ps. lxviij. zelus domus tue comedit me. Loq̃tur ps in ꝑsona x̃pi ad patrẽ. ⁊ a Jobe euãge. inducit̃ in testimoniũ cũ x̃ps eiecit de tẽplo cũ flagello de funiculis emẽtes ⁊ vẽdẽtes. Job. ij. Ad hunc intellectũ videlz. O pater. zelus. i. intẽsus amoꝛ quẽ habui ad honoꝛẽ templi tui me quasi cõsumẽdo afflixit. ⁊ ideo cũ flagello expuli de templo eos qui irreuerẽter se habebãt. Sed alio modo potest exponi sic. O pater. zelus. i. inuidia: dom⁹ tue idest sacerdotũ q̃ hñt curã dom⁹ tue. i. tẽpli comedit me idest cõsumpsit ꝑ moꝛtẽ. Ex inuidia em̃ sacerdotũ q: ipse honoꝛabat a ꝑplo ⁊ audiebat magis q̃ ipsi traderunt pilato occidẽdũ. Sciebat em̃ in q̃t euãgelista q̃ ꝓ inuidiã tradidissent eũ. Matt̃b. xxvij. O̓ figurare ostendit Jacob cũ ait. ſfera pessima deuoꝛauit filiũ meũ ioseph. qui figurabat x̃pm: quẽ fratres ex inuidia vendẽtes putabãt ad nihilũ deduxisse: sed inde puenit ad maximã gloꝛiam Tria ergo de hac inuidia videnda sunt.

¶ Primum a quo malo oꝛiatur.
¶ Scõm quãtum in peccato aggrauatur.
¶ Tertiũ quid ex hoc vitio cõsequatur.

§.II. Quãtum ad primuꝫ

Inuidia cõitur hꝫ oꝛtum ex vana gloꝛia. Vñ apl's ad Gal' vj. Nõ efficiamini inanis gloꝛie cupidi: inuicẽ ꝓuocãtes inuicẽ inuidẽtes. Pꝛi⁹ ponit inanẽ gloꝛiã: deinde inuidiaꝫ q: cã dꝫ ꝓcedere suũ effectũ: ⁊ posita cã sequit̃ effect⁹: posita inani gloꝛia in hoie sequit̃ inuidia: q: cũ videt vane gloꝛiosus aliquẽ sibi equari vel superare in alicꝰ bono vñ q̃rit gloꝛiã: videt̃ sibi q̃ nõ ita fit in gl'ia ⁊ reputatiõe hominũ ex q̃ alij hꝫ bonũ simile vel maius sicut ipe. ⁊ ita ex hoc tristat̃ de bono illi⁹. Unde Gꝛeg. xxxj. moꝛal'. ait. Pꝛima nãq; ꝑsupbie soboles inanis gloꝛia est que dum oppssam mẽtẽ coꝛrupit inuidiã moꝛ gignit: quia dũ vani nominis potẽtiã appetit: ne q̃s hãc alij adipisci valeat tabescit. Et pbs. in. ij. rheto. q̃ inuidebunt tales q̃b⁹ sunt alicꝰ sil'es. vel ꝑm gen⁹ aut ꝑm cognitionẽ: aut ꝑm staturã: aut ꝑm habitũ: aut ꝑm opinionẽ. Et iterũ dicit q̃ illi q̃b⁹ modicũ deficit: ⁊ amatoꝛes honoꝛis: ⁊ q̃ sapiẽtes reputant̃ sunt inuidi. s. vl̃ ꝑm inclinationẽ vel ꝑm deliberationẽ ꝓ ut sunt boni ⁊ mali. Job. v. Paruulũ occidit iuidia. i. pusillanimẽ. occidit aũt spũal'r. Pꝛo hoꝛ declaratiõe dicit b. Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. j. q̃ cũ iuidia sit de gloꝛia alteri⁹ in quãtũ apꝓhẽdit̃ vt diminutiua gloꝛie ꝓprie quã quis appetit. ꝓsequẽs ẽ vt ad illos habeat̃ iuidia. q̃b⁹ hõ se vl̃ egre vel ꝓferre appetit in gloꝛia: hoc nõ est respectu multũ a se distãtiũ. Null⁹ em̃ nisi insan⁹ studet se equare vl̃ ꝓferre in gloꝛia his q̃ sunt multo maioꝛes eo: puta hõ plebei⁹ regi: vl̃ rex plebeio quẽ multũ excedit. Et ideo his qui multũ distãt vel loco vel tꝑe vel statu hõ nõ inuidet sed hjs q̃ sunt ꝓpinqui q̃bus se nitit̃ equare vel pꝛeferre Nã cũ illa excedũt accidit hoc ꝓtra nr̃aꝫ volũtatẽ: q̃a estimatur inde sibi minui gloꝛia sua. ⁊ ideo causatur tristicia.

Inuidia ꝑ oꝛiat̃

Similitudo aũt ꝺ: eẽ cã amoꝛis: ⁊ ꝓ ꝓ̃is delectationem causat inquãtū ꝓcoꝛdat volũtati. Et sic discipuli iohãnis bap. iuidebãt aliquãtulũ ꝓ eo q̃ haberet maioꝛẽ ꝓcurs̃um ⁊ famã q̃ magr̃ eoꝝ iobes. vñ zelãtes ꝓ ipso iobe dixerũt ei semel. Jꝫ cui testimoniũ ꝓhibuisti plures discipulos facit. Job. iij. Sꝫ Johãnes declarauit q̃ ve maioꝛ ipo erat: q: ver⁹ messias. Sil'r audientes decẽ de duobus fratrib⁹ indignati sunt. Mat. xx. Amatoꝛes honoꝛis ⁊ dignitatis sunt inuidi scz ad eos q̃bus possunt in honoꝛe ⁊ dignitate equari vel ꝓferri. nã si multũ excedat nõ inuidet Nõ em̃ inuidet ciuis si nõ hꝫ dignitatẽ regiã ad quã nõ est apt⁹. neq; simplex sacerdos si nõ ẽ papa: hꝫ si modicũ deficiat: videt̃ sibi q̃ ad hoc possit ꝓtingere. ⁊ sic ad hoc conat̃ vt sit ciuis de ꝓxib⁹ vel alijs officijs ciuitat̃: sicut plures sunt. ⁊ sacerdos q̃ fit pleban⁹ vl̃ canonic⁹ vl̃ epꝰ Et si frustrat̃ eius conat⁹ ꝓpter excessum gloꝛie alterius quia alij hñt q̃d ipe nõ. hꝫ tristat̃ de bono alterius. Et sic saul q̃n dauid deuicto ⁊ occiso Goliath puelle obuiãtes ⁊ festiuantes de victoꝛia ei⁹ canebant in eius laudẽ. ꝑcussit saul mille: ⁊ dauid decẽ milia. Audiens hec saul inuidit dauid eo q̃ magis laudabatur q̃ ipe. Unde dolẽs de hoc dixit. Mihi dederũt mille: ⁊ filio ysai. i. dauid decẽ milia. ſ. ℟eg. xviij. Pusillanimes ergo sunt inuidi: q: oia reputant magna: ⁊ quicq̃d boni alicui accidat reputãt se in mago supatos esse ⁊ inde ꝓtristantur inuidendo. Et sic mulieres q: cõiter sunt pusillanimes inanis gloꝛie cupide: q: reputant magna que parua ⁊ vilia sunt: vt pulchritudinẽ: oꝛnatũ: tripudiatũ: fecũditatẽ ⁊ hmõi: ideo de facili inuidet vna alteri. Sicut et ℟achel inuidit soꝛi Lye: quia fecũda erat. Geñ. xxx. Qui reputant̃ sapiẽtes vel vtuosi aliq̃n inuidẽt si imꝑfecti sunt. ⁊ hoc non est ex sapiẽtia vel vtute in se: ſz inquãtū ex eis resultat honoꝛ ⁊ gloꝛia habẽti in cõspectu alioꝝ. Nullus em̃ inuideret homini sapienti ⁊ ꝓfecto si ignotus esset hominibus. sed cũ

De inuidia discipuloꝝ iohãnis ergã xpm.

Inuidia saul ꝓtra dauid

pusillanimes sunt inuidi.

manifestatur eius sapiētia ⁊ vtus: q; inde ex multa exaltatione illi⁹ videt inuido minui fama sua ⁊ honor ⁊ inde cōtristat. Bona em̄ spūalia ex hoc ꝙ plurib⁹ cōicātur nō minuuntur: sicut pz de sciētia ⁊ vtutib⁹: sz bona tpalia cōicata vtiqz minuūtur: sicut pz i diuitijs. Nā ex hoc ꝙ vn⁹ q̄ hz cētū florenos ali⁹ nō pōt eos hre nisi sibi subtrahantur: ⁊ ita gloria mūdi circa aliq̄d cū vnus hz: ali⁹ nō hz vel nō ita magnā. Si q̄s aūt totā sciētiā suā cōicat discipulo nihil ex ea ipe amittit: sz magis pficit: ⁊ ex hoc scribe ⁊ pharisei inuidebāt xpo. q; ex doctrina sua et virtute magis in honore ⁊ fama erat ꝙ ipsi. ꝓpterea dixit. zelus domus tue comedit me. i. inuidia scribarū ⁊ phariseorum ⁊ sacerdotū comedit me.

§. III. Secūdo de grauita

te huius pcti. ꝙ graue sit oīdit ex hoc qđ dicit Job. v. Parvulū occidit inuidia. Occidit aūt spūalr pximū ⁊ animā gra: sed nullum pctm̄ tollit gram ab aia nisi mortale. Vñ inuidia est mortale ex genere suo qñ est pm deliberatione rōnis. huius rō est pm Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. iij. q; gen⁹ pcti offendit ex obiecto. i. ex materia circa quā ē. Inuidia aūt pm rōnē sui obiecti ꝺiabolū charitati p quā est vita spūalis ani me. pm illud. j. Jo. iij. Nos scim⁹ qm̄ trāslati sum⁹ de morte ad vitā qm̄ diligim⁹ fratres. Utriusqz em̄ obiectū inuidie. s. ⁊ charitatis est bonū pximi: sz pm ꝺiabolū motus nā charitas gaudet de bono pximi: ⁊ de eodē inuidia tristat. ⁊ sic pz ꝙ ex genere suo est mortale. Ad hoc facit qđ ait Aug. in lib. de igne purga. ponit inter mortalia cōmunerās ipaz cū adulterio: homicidio ⁊ hmōi. xxv. di. §. alis ea. Itē ex cōcil. carthagin̄. ꝺr. Clerici inuidēs fratrū ꝓfectib⁹ donec est in vitio non pmouear. di. xlvj. sed nullus phibet a pmotiōe nisi ꝓpter mortale: ꝯ ⁊c. Sed sicut in alijs pctis q̄ ex genere suo sunt mortalia: inueniunt aliq̄ imꝑfecti mot⁹ in sensualitate existētes ⁊ nō peruenientes ad cōsensum rōnis q̄ sunt pctā venialia. Sicut in genere homicidij pximi mot⁹ ire: et i genere adulterij pmi mot⁹ cupiscētie: Ita ⁊ i gñe inuidie pmi mot⁹ tristicie de bono alteri⁹ nō sunt nisi venialia. Qui mot⁹ etiā aliqñ reperiunt in viris pfectis ⁊ i puulis. Unde Aug. in li. confes. Vidi ego ⁊ expertus sum zelantē puerū. i. inuidētē nōdū loquebat ⁊ intuebat pallidus amaro aspectu collactaneū suū Non solū aūt est mortale inuidia: sed ⁊ valde graue. Dicit em̄ Greg. de ipsa in. v. moral. Quāuis p omne vitiuz qđ ꝓpetrat humano cordi antiq̄ hostis virus infundit. In hac tñ neq̄cia tota sua viscera serpēs cōcutit ⁊ imprimende malicie pestē vomit. Ipsa enim inuidia

¶ Primo deo contrariatur.

¶ Scōo diabolo assimilatur.

¶ Tertio proximo iniuriatur.

Quantū ad pmū sciendū pm Dion̄. Bonū est suiꝑfi⁹ diffusiuū ⁊ cōicatiuū: ⁊ quāto maius bonū: tanto magis cōicatiuū. Hinc est ꝙ deꝰ q̄ est summe bon⁹ pmaxime et copiosissime cōicauit bonitatē suā innumerabiles creaturas formādo. ⁊ cuilibet certū gradū bonitat̄ tribuendo. vñ Plato. A deo ois inuidia relegata est. i. exclusa. quin imo adeo bon⁹ ē ⁊ ops: vt dicit Aug. in Enchiriō. ꝙ nullū malū fineret eē in suo vniuerso nisi ex illo eliceret maiꝰ bonū. Inuidus ecōtra nō est cōicatiuꝰ: sz sibi soli vellet oia. ⁊ ꝙ alij nō pticiparēt secū bona vt solus exaltaret. ⁊ ex bonis alioꝝ elicit mala. s. tristiciā cordis sui. Vñ Prouer. xiij. Putredo ossiū inuidia. q; videlz potētias aie q̄ ossa dicunt ei⁹ marcescere facit ⁊ eijcit p̄ tristicia: vl' etiā ossa dicūt vtutes vt misedia charitas: neemesis: benignitas ⁊ hmōi q̄ destruunt p inuidiā. Unde Greg. in. v. moraliū. Cū deuictū cor liuoris putredo corrupit. ipa quoq exteriora indicāt ꝙ grauiter animū vesania instigat. Color q̄ppe pallore afficit: oculi deprimunt: mēs accēditur: mēbra frigescūt: i cogitationib⁹ scabies: in dētib⁹ stridor. Hinc ⁊ Socrates. Utinā inuidi in oibus ciuitatib⁹ ocu/lo ⁊ aures habērēt: vt de oīm felicitate torquerentur. Sz ecōtra dicit vtuosus de sapiētia loquēs. Sine fictione dicit ⁊ sine inuidia cōico: ⁊ honestatē illius nō abscondo. Sap. vij. Item neq̄ cū iuidia tabescēte cōsortiū habebo qm̄ talis homo nō erit pticeps sapiētie. Sap. vj. Scōo inuidia facit hoiem similē diabolo. dicit em̄ de eo Sap. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbē terrarū. Imitātur eū qui sunt ex parte ipsius. Uidēs em̄ diabol⁹ hoiem creatū ad possidendā supnā felicitatē: quam ipse nondū adeptā: sed mox adipiscēdā amiserat supbia sua inuidēs tāto eius bono ⁊ gloie: et ideo oī sue sagacitate malicie ꝓcurauit vt illa ꝑuaret tētans eū ⁊ inducēs ad inobediētiaz diuini ꝓcepti: ⁊ sic quotidie inuidiā suggerēdo conatur fraternā charitatē dissipare. Unde Job. papa. Conatur vsu⁹ hostis ab initio ruine sue ecclesie vnitatē rescindere: charitatē vulnere: ⁊ bonoꝝ operū dulcedinem felle inuidie inficere: ⁊ oibus modis quibus potest humanū gen⁹ euertere ⁊ ꝓturbare. Dolet em̄ satis ⁊ erubescit charitatē quā ipse neq̄t habere. i. conseruare in celis. hoies ꝓstantes ex lutea materia possidere in terris. xvj. q. ij. Ufis. Et tāta est malicia inuidie eius vt cū ex tētationibus q̄bus nos infestat augeat ei pena accidētalis infemi: tm̄ potius eligit sibi illā augeri tētando nos: vt ruere faciat ꝙ illa carere desistēdo a tētationibus. Sic inuidus vult potius aliquo bono carere cū alijs ꝙ ipm̄ habere cōiter cum alijs. Ad quod facit qđ dicit Horati⁹. Inuidia ficuli nō inuenere tyranni Maius tormentū. vbi tangit q̄dā hist⁹ria. Cū em̄ in curia cuiusdā dñi tpalis in sicilia essent duo iter ceteros milites vel familiares vnus valde inuidus: aliter valde auar⁹: qđ notoriū erat. Quadā die volēs dñs habere solatiū cū suis baronib⁹ fecit illos duos vocari ad se: ⁊ coram etiā alijs curialibus ⁊ dixit: ꝙ cū essent sibi multū grati in obsequijs suis disponebat eos remunerare. Et ꝓpterea paratus erat dare vni eorū qđ sibi peteret: ⁊ exinde duplū alteri eorū. Tacebāt ambo ⁊ null⁹ volebat eē pm⁹. Nā cogitabat auar⁹ si sum pximus recipiam min⁹ ꝙ si essem scōus: cū duplū sit ei pmissum ꝙ ꝑmo postulāti. Cogitabat inuidus si pmus respōdeo ipse socius meus plus me recipiet: nunq̄ hoc pateret animꝰ meꝰ. Potiꝰ volo dimittere petitionē meā ⁊ consecutionē alicui⁹ boni. Cūq̄ inter se disceptarēt ⁊ alter alterū ꝓponeret in petēdo: demū voluit dñs ꝙ inuidus esset pmus in petēdo. Cepit iste cogitare intra se qđ petere possuz vt iste soci⁹ meꝰ nō excedat me in donis. Si peto vnam vestez vel equū iste duos habebit: si mille florenos iste duo milia. si vnū castrū iste vnā ciuitatē obtinebit. Sustinere hoc nō possum aliquo mō potiꝰ volo eligere aliqđ malū pati vt ipse in duplo habeat ꝙ obtinere bonū i q̄ ipe me supet. Dixit ergo. Dñe mi ego peto vt vn⁹ oculꝰ mihi eruat vt sic socio duo extrahant. qđ inde factū fit nō ꝺr. sz bñ fuisset inuido factū vt vno oculo sibi euulso socius euafisset illesus: ex quo tā diabolica ꝓditio fuit i eo. Tertio inuidia iniuriatur pximo ⁊ aio ⁊ ope. Aio. quia non pōt pati videre illū bona habere de oīm̄ ꝓsperitate ei⁹ tristatur ⁊ dolet. Vñ ꝺr. Eccli. xiij. Oculꝰ inuidi nequā. Vñ in uidus figuratur p heli sacerdotē. de q̄ scribit. j. Reg. iij. ꝙ lucernā dñi videre nō poterat donec extingueret. Sic inuidus lumē. i. ꝓsperitatē tpalem vel spūalem nō potest clara mente videre nisi extinctā. i. nisi subtractā: tūc gaudet de malo talis ꝓsone. Similis ē inuidia vespertilioni qđ aīal nō potest videre lumē diei: sed amat tenebras noctis. Sic iuidi ꝓspera hoiz videre nō possunt: sed tm̄ ad uersa de q̄b⁹ gaudent vbi dolere deberēt. Nocet etiā pximo cū potest diuersis modis detrahēdo vel alit nocēdo Inuidia inqt Hug. de sctō Uic. aufert mihi proximū ira meipm̄. Et Lypanus de inuido ait. Huic vultus minax: toruus aspectus: pallor in facie: i labijs tremor: stridor in dētibus: verba rabida effrenata: pugnax ⁊ manꝰ ad violētia prompta. Et vt dicit Basilius. Sicut rubigo ferrum:

assimilat diabolo

inuidia ē mortale.

pmi mot⁹ inuidie

inuidia deo⁹tra riatur.

iniuriat pximo

sic inuidia aiam in qua nascit corrũpit. ⁊ sicut rubigo ferro adherẽs vtr recedit: ita iuidia cũ difficultate aiaz dimittit inuasaz. Sic ⁊ saul iuid⁹ vexat⁹ a diabolo: etsi qñq; interpolabat vexatio: tñ nõ totalr liberabat. vñ Lyranus Iste zel⁹. s. inuidia nõ bz modũ pmanẽs iugit sine fine. et cũ alia vitia ⁊ scelera finiant quãtũ ille cui iuidet pfecerit maiori successu: tãto iuidus i mal⁹ incẽdiũ liuoris ignib⁹ inardescit. Ita sunt male dispositi inuidi: vt de lumie obscurent: ⁊ de sanitate alior. infirmẽt: de alior. vita moriãt Tales eñ de facili pditiões tractãt. Vñ Prouer. xxiij. ō: Non comedas cũ hoie inuido: ⁊ ne desideres cibos eius qm in similitudinẽ arioli ⁊ cõiectoris estimat qõ igno⁹at. Comede ⁊ bibe dicet tibi: ⁊ mẽs ei⁹ nõ est tecũ. Et pclusiue tãta est grauitas hui⁹ pcti q inuidia phariseor. ⁊ scribarũ ⁊ sacerdotũ fecit xpm crucifigere qõ fuit grauissimum pctm. Vñ dixit. zelus domus tue comedit me: et figurata est per ignẽ q cõsumpsit oues ⁊ pueros. Job. j. c.

§. III. Tertio de malis

q sequũtur ex inuidia. Notãdũ pmo q inuidia ppterea ponit vitiũ capitale: q; caput ẽ multor. pctor.: ⁊ pcipue eor. que dicunt filie ei⁹. Pro cui⁹ declaratiõe dicit Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. iiij. q sicut accidia est tristicia de bono speciali diuino: ita iuidia est tristicia de bono primi. Accidia aũt ppterea ponit eẽ vitiũ capitale: q; ex accidia hõ ipellit ad aliq̃ faciẽda: vel vt fugiat tristiciã: vl vt tristicie satisfaciat Et eadẽ rõne iuidia ponit vitiũ capitale: cui⁹ filie bz Gre. in. xxxj. moral. sunt q̃nq;. s. Odiũ: detractio: susurratio: exultatio in aduersis primi: afflictio in psperis ei⁹. Nõ assignatiõis hui⁹ est sm Tho. vbi. s. q; in conatu inuidie ẽ aliq̃d tanq̃ pncipiũ: aliq̃d tanq̃ mediũ: aliq̃d tanq̃ termin⁹ seu finis. Pncipiũ q̃dẽ est vt q̃s diminuat gloriã alteri⁹ vel in occulto: ⁊ sic est susurratio: vel manifeste ⁊ sic est detractio. Mediũ aũt est q; aliq̃s intẽdẽs minuere gloriam alteri⁹. aut põt: ⁊ sic est exultatio in aduersis. aut nõ põt: ⁊ sic est afflictio in psperis. Termin⁹ aũt inuidie est in ipso odio. Sicut eñ bonũ delectãs causat amorẽ: ita et malus cõtristãs qõ est in inuido causat odiũ. Et nota sm Tho. vbi. s. q afflictio i psperis aliq̃n est ipa iuidia: aliq̃n nõ est ipa bz filia ei⁹. Inquãtũ q̃s tristat de pspis alicui⁹ bz q bñ q̃ndã gliaz: sic talis tristicia ẽ inuidia. Inquãtuz vo pspa eueniũt alicui õ conatũ inuidenẽ q̃ nitit ipedire pspera illi⁹. sic talis tristicia ẽ filia iuidie. Exultatio vo i aduersis nõ est directe idẽ qõ inuidia: bz sequit ex ea. Nã ex tristicia de bono primi q̃ est inuidia seq̃tur exultatio de malo eius. Sed vt ō: Prouer. x vij. Qui in ruina letat alterius nõ erit ipunitus. Hoc eẽ magnũ malũ Job caubat se ab eo dicens. Si exultaui ad ruinã eius q̃ oderat me q inuenissem eũ malũ. supple accidat mihi malũ. Vñ Ambr. cuz videret semel quẽdã letari ⁊ ridere de casu alteri⁹ in terrã dixit. Qui stat videat ne cadat. Quo dicto subito ridens cecidit ipe. Et mirũ est q cũ gaudiũ ⁊ delectatio sit ex cõiunctiõe cõueniẽtis cũ cõueniẽti: ⁊ naturalr iuidus sit bonus ⁊ bonũ oia appetãt: de bono primi gaudere deberet ⁊ de malo dolere. Sed ppterea ꝺiũ accidit: q; inuidia cõuertit naturã quodãmodo in malicia: ⁊ ideo de malo primi gaudet: vt malicia plen⁹ totus. Sic saul pessim⁹ factus ex inuidia pseq̃bat dauid q̃ gener ei⁹ erat ⁊ tot bona ei fecerat. ⁊ cũ nõ posset cape eũ ⁊ occidere vt cupiebat: cõtristabat nimis: ⁊ de oi ei⁹ psperitate: bz nõ sic dauid erga eũ q̃nmo audita morte ei⁹ ieiunauit ⁊ fleuit amare. vt ptz. ij. Reg. j. Multa ⁊ alia mala oriunt q̃nq; ex iuidia: vt iudicia temeraria. vñ Hiero. O inuidia pmũ tui mordax. q̃dã pnefas noie xpiani relicta trabe i oculis ppꝛijs in alieno festucã querũt. s. male iudicãtes de paruis defectib⁹ aliorum. Hec opak oẽm crudelitatẽ: nec amico nec fratri pcit vt ptz in pmis fratribus cayn ⁊ abel. Nã cũ ppendit cayn abel fratrẽ suũ esse deo magis acceptũ: ita inuidia in eum exarsit q eũ occidit: hoc aũt fuit: q; vt ō: Gen. iiij. Respexit deus ad munera abel: ⁊ ad munera cayn non respexit. qõ ita pcepit: vt dicit magr in histo. scho. q; descẽdit ignis de celo ⁊ incẽdit sacrificiũ Abel qõ dño de aialib⁹ meliori bus obtulerat: nõ aũt descẽdit sup sacrificium cayn qõ de frugib⁹ terre offerebat: bz corrosis ⁊ minus bonis vt aurus: ⁊ ideo non acceptauit deus. Vñ alia lra hz. Inflãmauit dñs sup munera abel ⁊c. i. flãmam ignis imisit: ⁊ nõ super munera cayn. ⁊ ex hoc inuidit ⁊ occidit: sed acriter punitus est. Fres ioseph inuidebãt ei nec poterãt q̃cq̃ ei pacifice loq̃: ex eo q a pre plus amarer cũctis filijs ppter bonitatẽ suã ⁊ sapiam: ⁊ ppter iuidiã voluerũt occidere nisi ptradixisset rubẽ. Demũ eo absente eũ vẽdiderũt in seruũ hismaelitis cũtib⁹ in egyptũ. Heh. xxxvij. Amã agagites inuidẽs gloie mardochei q̃fuit ab assuero rege deleri totũ genus iudeorũ: ⁊ ipm mardocheũ in ligno pparato suspẽdi: sed mediãte regina hester versa est inia õ eũ: vt illo die ipe suspẽderet in ligno ab eo parato: ⁊ omẽ gen⁹ suũ ⁊ inimici iudeor. occisi sunt illo die: vt habek in lib. hester vij. In lib. diar. iij. narrat Gre. de duob⁹ germanis deo in heremo seruiẽtib⁹ eutitio ⁊ florẽtio. Eutici⁹ vt magis industri⁹ ⁊ lrat⁹ assumpt⁹ fuit i abbatẽ a monachis cuiusdã abbatie. Cũq florẽtius mire simplicitatis vir solus i cella remãsisset rogauit dñm vt sibi aliquã societatẽ cõcederet qõ ⁊ factũ est. Nã vsum ab oõne surgens iuenit ad cellã venisse suã quẽ vt sociũ sibi a deo datũ suscepit: ⁊ eũ vt domesticũ aial tractabat: ⁊ in custodiã aliquarũ ouicularuz suarũ ad pasturã mittebat assignãs sibi horã q̃n ad cellaz reuerti deberet. s. horã comestionis: vt. s. cũ eo comederet Fama aũt hui⁹ miraculi euolãte p patriã illam: monachi abbatis eutici germani hui⁹ vidẽtes Euticiũ talia miracula nõ facere: ⁊ inuidẽtes vna die aliqui ex eis dormiẽtez vsum occiderũt. Qõ demũ florẽtius ppẽdens multũ doluit. ⁊ cũ germanꝰ ei⁹ abbas eutici⁹ iuisset ad cõsolandum eum dixit vel enũciãdo vel impcando q adhuc videret illos punitos: qõ ⁊ factũ est. Nam oẽs illi q̃ occiderũt vsuz ex inuidia effecti sunt leprosi ⁊ pre dolore membra sibi discerpebãt. Sic ⁊ sacerdotes qui ex inuidia occiderũt xpm post exterminium maximum sue ciuitatis ⁊ gentis amissa omi gloria sua dispersi sunt p orbẽ de quibus dictũ est. zelus domus tue comedit me.

§. V. Remedia ergo adhibenda

Primus

sunt õ tã horrẽdã pestẽ. Quor. pmũ est vt amorem suũ q̃s a terrena gloria ⁊ reb⁹ trãseũtib⁹ subtrahat: ⁊ ipm ad celestia erigat. Nã remota cã remouet effect⁹. Cũ igit gria tpalis sit occasio iuidie vt dictũ est remoto affectu ei⁹ inordinato: ⁊ inuidia remouebit. Vñ Gre. Qui fructibus inuidie carere desiderat illã hereditatẽ appetat quã numer⁹ possidẽtiũ nõ angustat. Vñ vir iustus: q; nil in terra appetit alienis pfectib⁹ inuidere nescit.

Secũdũ

Scõm est psideratio creature vis. Dis creatura coicat seipam modo suo. sol oibus pbet lumẽ suum: ⁊ luna ⁊ stelle. terra cõicat fruct⁹ suos oibus aialib⁹ ⁊ nihil sibi retinet. Mẽbra i corpore hũano seinuicẽ iuuãt. nec inuidet pes oculo: q; nobilior ẽ eo ⁊ eminẽtior locũ tenet. s. in capite. Sz vt dic apls s. Lor. xij. ⁊ expietia docet. si patiat vnũ mẽbrũ cõpatiunt oia mẽbra nõ letant. ⁊ ecõtra de exaltatiõe vni⁹ mẽbri oia gaudẽt. Si eñ caput honorat vel decorat diademate vel floribus vel alio ornatu: oia alia mẽbra letant. Angeli etiaz gaudẽt sup vno pctore pniam agẽte. Luce. xv. q; inde illi premiũ pcurat: sicut ecõtra ptristant de ruina alicui⁹ mõ suo iuꝰ illud Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebũt. Et exẽplum in legẽda iobis euãg. quõ resuscitat⁹ ab eo retulit se angelos illor. discipulorũ iobis qs penituerat mũdũ reliquisse vidisse dolẽtes ⁊ lugẽtes de ruina illor. Tertiũ re

Tertiuz.

mediũ. s. ad tollẽdũ alijs occasionẽ inuidie ẽ occultare bona sua q̃ nõ sunt necessaria vl etiã alior. coꝛa illis q̃ sunt inclinati ad hoc vitiuz vel alio mõ puidere: sicut xps dixit discipulis qb⁹ oñdit se in mõte trãsfiguratũ. Nemini dixeritis

visionẽ hãc. Mat. xvij. ne. s. cũ essent impfecti socij eoꝝ ex ꝺ mouerent ad inuidiã: q; habuerãt illã visionẽ ⁊ nõ ipſi Legit em̃ in vitaſpatrũ ꝙ cũ q̃dã antiq̃tus i heremo. vñ ⁊ magne fame hꝛet duas cellas aduenięte de nouo q̃dam pꝛe valde noiato ad hitãdũ i illa heremo ille pꝛ cõmodauit ſibi cellã vnã ex ſuis donec ſibi alit puideret: ⁊ ibi morãte mlti ceperũt ad ipz venire p ꝓfilijs: etiã ex his q̃ ibãt ꝺus ad aliũ pꝛem pfatũ. Dõ cernẽs inuidia motus dixit diſcipulo vt iret ad eũ et diceret ꝙ ſibi reſtitueret cellã: q; volebat ea vti. Acceſſit ille ⁊ cũ inueniſſet euz infirmũ dixit ꝙ pꝛ ſuꝰ mittebat ad viſitãdũ eũ ⁊ nil dixit de repetiõe celle. Regratiatꝰ eſt ille ei: ⁊ reuerſus ad pꝛez ſuũ dixit ꝙ erat infirmꝰ: vñ patiẽter ferret quouſq; melius ſe haberet Inde ad paucos dies ſtimulãte inuidia miſit iterũ ad licẽtiandũ eũ de cella. Et diſcipulus ꝺba mutauit dicẽs ſe miſſum ad viſitandũ. demũ videſ ꝙ nõ recedebat: acceſſit cũ baculo expulſurus eũ. Sed diſcipulus ꝓuenit dicẽs ꝙ ab bas ſuꝰ veniebat ad viſitãdũ eũ ex charitate nimia ꝓpter qõ placeret ei occurrere qõ ⁊ fecit: ⁊ occurrẽs ꝓiecit ſe ad pedes eius gr̃as agẽs de cõmodata cella. ⁊ ille in ſe reuerſus cõpunctꝰ eſt ⁊ ſedata iuidie paſſiõe dilexit eũ. Interrogauit añt diſcipulũ ſeoꝝ ſuz ſi fecerat ãbafiatas ſibi cõmiſſas. Et cũ intellexiſſet pꝛudẽtiã diſcipuli ꝙ nõ eas feciſſet ad tollẽdũ ſcandaluz ꝓiecit ſe ad pedes eiꝰ dicẽs velle in poſterũ eũ eſſe pꝛem. Dic tñ ſi mẽdacia dixit nõ bene fecit nec imitãdus in hoc: ſed de pietate intentionis.

De afflictione in ꝓſperis filia inuidie. Cap. ij.

Afflictio in prosperis

ponit a Gꝛego. filia inuidie que in hoc differt a ire ſua. ſ. inuidia: q; cũ inuidia doleat ⁊ triſtet de bonis ꝓximi apperit ⁊ q̃rit diminutionẽ eoꝝ. Sed cũ hoc nõ euenit: ſed potiꝰ ꝓtrarium. i. pꝛoſperitas: inde magis triſtat. ⁊ ex hoc ponit filia inuidie ꝑm Tho. vt dictuz eſt. ſ. Dicit añt Salo. Eccl's. iij. Contẽplatus ſum oẽs labores hoim ⁊ induſtrias ⁊ aiaduerti patere inuidie ꝓximi: ⁊ in hoc vanitas. Sup quib' ꝺbis dicit Jo. dñici ſup Eccl's. ponit inuidiã eſſe cauſam vel occaſionem.

¶ Primo erroꝛis ⁊ falſitatis.
¶ Scõo affectionis cupiditatis.
¶ Tertio defectiõis bonitatis.

§. I. Quãtum ad primum

Inuidia eſt cauſa erroꝛis.

Oẽs erroꝛes hoim ꝓceſſerũt ex ꝓmo erroꝛe ꝓmoꝝ parentum quẽ ſeminauit diabolꝰ ex inuidia. Unde dicit Sap̃. ij. Deus creauit hoiem inexterminabilẽ. qui ſcz nõ potuiſſet erroꝛe decipi vel coꝛpe deficere ſi obediſſet. Inuidia autẽ diaboli moꝛs. ſ. aie ⁊ coꝛpis: introiuit in oꝛbẽ terrarũ. Nã ex inuidia ſua vt hoiez deijceret: erroꝛe ⁊ falſitatẽ ꝓpoſuit dicẽs. Nequaq̃ moꝛiemini. Ecce falſitas. Scit em̃ deꝰ ⁊c. q. d. ex inuidia deꝰ hoc ꝓhibuit ne efficiamini ei ſimiles in ſciẽtia. Ecce erroꝛ. Sicq; exide erroꝛes in mũdo multiplicati ſunt primo inter pbos. vt oñdit Lactã. in li. iij. inſtit. Unus pbs ex inuidia volens extinguere nomẽ ⁊ ſcientiã alteriꝰ aliã opinionẽ inueniebat oppoſitaz ſnie alteriꝰ: quã etſi animo nõ ſentiret tñ ꝑſuaſionibꝰ aliq̃bus ꝓbare nitebaꝝ. Hinc aliqui dicũt Ariſtotelẽ motũ fuiſſe ad cõburendũ libꝛos Platonis ſui magꝛi quos potuit: et poſtea impugnare eũ in libꝛis ſuis cõtra ea q̃ forte nunq̃ dixit: ⁊ ſic de aliis philoſophis. Poſtea ⁊ inter doctoꝛes xp̃ianos hoc malũ inuidie inuentũ eſt. Unꝺ ⁊ haymo in lib. de xp̃ia noꝛũ rerũ memoꝛia de Oꝛigene ait. Plurimuz admirari nõ ſufficio: q; vir tam illuſtris ⁊ tam apte rebellans ⁊ obuians hereticis deuolutꝰ fit in tã notiſſimã hereſim ꝙ ſeraphin in Eſaia ſpũſanctuz eſſe dixerit. Et in alio loco de pnia diaboli ſcripſerit: ⁊ de abſolutiõe repꝛobꝝ poſt mille annos ⁊ aliis multis q̃ ſane fidei aduerſanꝝ: cũ abſtinẽtiſſime vite ⁊ caſtiſſime fuerit: ⁊ tam p̃clare doctrine ⁊ lucidi ſermonis. Ego ſane ſalua fide patrũ dixerim vt ꝺ vel nõ ſcripſerit: ſed ab hereticis ad offuſcandũ nomẽ eius et famã ab hereticis maligne ꝓficta ſunt: ⁊ noie eiꝰ intitulata. Hec ille. Hiero. etiã ꝓpter famã eiꝰ celebꝛẽ ex trãſlatiõe optima ſcripturaꝝ mlti ex inuidia detrahebãt ⁊ calũniabãtur. vt ptz i plogo galeato. Unꝺ dicit ipe ad hmõi. Quid liuoꝛe toꝛq̃ris. q̃d ꝺ me impitoꝝ aios ꝓcitas ⁊c. Gꝛeg. etiaz magnꝰ habuit emulos ſuos q̃ poſt moꝛtẽ manꝰ poſuerũt ad cõburẽdũ libꝛos ſuos: ſed obſtitit petꝰ p̃claro miraculo. ſ frequẽter etiã multi doctrinã bti Tho. approbatã impugnant vtrũ ex inuidia vel zelo veritatis ipſi viderint.

§. II. Secundo afflictio

Afflictio augẽde cupiditatis.

iſta eſt occaſio augẽde cupiditaſ. Nã inuidus videꝫ pſpitatẽ ꝓximi affligit tãq̃ hoc ſibi noceat cũ reuera nihil noceat. Unꝺ Tullius de tuſcu. q̃nib' ait. inuidẽtia ẽ egritudo ſuſcepta ꝓpter alteri' res ſcõas. ſ. q̃ nihil noceãt inuidẽti: tñ q: ſibi videꝫ ꝙ noceãt ⁊ diminuãt ſui gloꝛiam ⁊ reputationẽ: iõ appetit eũ illis bonis ꝓuari: et ſi nõ eueniat hoc magis triſtat: ac etiã vt illũ excedat inſiſtit cupiditati hoꝛnoꝝ ⁊ diuitiarũ. Sic babylonij videntes ꝙ tres iuuenes hebꝛei. ſ. Ananias azarias ⁊ miſael erãt magni pncipes in curia regis nabuchodonoſoꝛ: iuidẽtes glie eoꝝ inſtigauerũt regẽ ad ſtatuã aureã faciendã: ⁊ vt adoꝛaret ꝑcipiẽdũ ſub pena ignis: vt per hunc modũ mitterent in fornacem nõ adoꝛãdo ꝓut factũ eſt. Sed deꝰ miraculoſe in igne ſeruauit illeſos: vt habeꝫ Dañ. iij. Sikr i curia regis darij pncipes eiꝰ moti inuidia ꝺ danielẽ: q; cũctis erat honoratioꝛ: ⁊ maioꝛ coꝛã rege inſtigauerũt eũ ad ſtatuendũz ꝙ nullus peteret aliq̃d ab aliq̃ etiã deo infra ſeptẽ dies. alꝫ mitteret in lacũ leonũ: vt fic daniel oꝛas ad deũ in lacum leonũ mitteret: qꝺ ⁊ factũ eſt: ſed etiã dñs coſeruauit euz illeſuz: vt habeꝫ Dañ. vj. Uidẽs inuidus ꝓximũ abũdare ⁊ hoc ipe q̃rit per fas ⁊ nefas. Si em̃ videt euz indui ſcarleto: ⁊ ipe q̃ pius erat pꝛtẽtus griſeo vel nigro vult indui ſcarleto ne ille honoꝛabilioꝛ eo videaꝫ. et ſi nõ hꝫ pecuniã ſufficiẽtẽ conaꝫ acq̃rere p fraudes: vſuras: ludos: ⁊ hmõi Si mulier videt aliã poꝛtare margaritas iuideꝛ: ⁊ tãtũ molestat virũ ꝙ etiã ſi deberet vſuras exercere inducit eũ ad ꝓcurãdũ ſibi filia ne inferioꝛ illa videaꝫ. Sicq; multũ cruciat cupiditas ꝓpt iſtã triſticiã de aliẽo bono. Hic ⁊ Señ. in epla. lj. ad Lucil'. Nemo ſe auarũ intelligit: nemo cupidũ. Deci cũ ducẽ q̃rãt: nos ſine duce erramꝰ ⁊ dicimus nõ ego ãbitioſus ſum: ſed nemo põt aliter rome viuere. Non ego ſumptuoſus ſum: ſz vꝺs iſta magnas ipẽſas exigit. ⁊ ſequit. q̃d nos decipim'. Nõ eſt extrinſecũ malũ nim intra nos eſt: in viſceꝛibꝰ nꝛis ipſis ſedet. ⁊ iõ difficulter ad ſanitatẽ venim'. q: nos egrotare neſcimꝰ. Hec ille. Et ſic vita nꝛa nõ videt hũana: ſz ſymiaz q̃ vnũquẽq; effigiare conãtur. Refert Lact'. li. v. ꝙ archimenides ficulꝰ inuidẽs deo q: tã pulchrũ celũ tã pulchꝛo oꝛdine fecerat: conatꝰ eſt euz imitari in terra. ſ fecit igit ex ere ꝓcauo ſiltudinẽ mũdi et figurã celi in quo ſolẽ ⁊ lunã cõpoſuit: ⁊ ineq̃les motꝰ celeſtibꝰ ſiles ꝓuerſionibꝰ ſingulis q̃ſi diebꝰ efficerẽt errãtiũ etiã ſtellarũ ⁊ fixarũ curſus diſpares ⁊ regulatos cõpoſuit. Sz nunq̃d iſte potuit facere celũ icoꝛruptibile aut per ſuã naturã mobile. Nõ. ſed ereũ fuit: nec potuit eũ celum ſuũ a moꝛte coꝛporali ſui pſecutoꝛis eripere.

§. III. Tertio inuidia ſeu af

Cõditiones inuidi exp̃mũ.

flictio iſta in ꝓſperis ꝓximi ẽ defectꝰ oꝛis bone ꝓditiõis et vtur. vñ ⁊ malis plena. Unꝺ Ouiꝺ. eiꝰ peſſimas ꝓditiões exp̃mẽs in. ij. metamoꝛ. dicit ꝓmo ꝙ eiꝰ domꝰ eſt i imis: q: ſcz in inferno manet. Unꝺ Gꝛeg. in li. dial'. Antiquꝰ hoſtis vñ bonos cernit niteſcere ad gloꝛiaz inde puerſos in inuidiã rapit ad penã. Scõo domꝰ eiꝰ eſt i vallibꝰ nigris: q:. ſ. abſq; puritate. Dñe em̃ pctm̃ ponit ſe iuidus ad ꝓperandũ: ſic fratres ioſeph ex inuidia eũ vendiderũt ⁊ occidere ꝓpoſuerũt. Tertio caret ſole: q: ſcz vitatẽ nõ agnoſcit ſicut in figurã de heli ſummo ſacerdote ꝺ ꝙ lucernã dñi

videre nō poterat. sicut inuidi sacerdotes iudeorū nō potuerunt videre. i. intelligere lucernā dñi. i. legē q̄ de messia plene loq̄bat. Lucerna est lex inq̄t sapiēs. Quarto nō hz ventū: q; nō hz successus felices ⁊ nunq̄ finit. Lypzianus Mala cetera finē hñt iuidia nō hz terminū vt notat petr⁹ cōestor. Cū herodes agrippa rome extīs incarceratꝰ fuit a tyberio cesare. ipo mortuo caius ei succedēs in impio edurit eū ⁊ sublimauit in regē dans ei duas tetrarchias ppt qđ herodes filius magni herodis q̄ cū vxore sua herodia multū cōpassi fuut incarcerato: ⁊ laborauerunt ad liberationem ei⁹ ⁊ postea inuidere ceperūt ⁊ cū q̄sissent ei preferri etilio lugdunū deportati sunt. Quinto hec domus inuidie sp est frigida: q; sp caret igne charitatis. de q̄ dñs ait. Ignē veni mittere i terrā. cū opposita sit charitati. Sexto abūdat caligine: q; psuadet sibi mala. i. sp peius hre q̄ p̄ prim⁹ etiā si felicio: sit primo vī sibi min⁹ hre. vñ Ouidi⁹. ſFertilio: seges est alienis sp in aruis. ſ. reputat ex inuidia Septimo pallo: sedet i ore scz inuidi q; semp detrahit bonis oꝝ⁹ diminuēdo vl negādo vel deprauādo. sicut Datha ⁊ abyrō detrahebāt moysi inuidētes ei de p̄cipatu. Nume. vj. Octauo ē macies in iuido: q; ē mater auaricie et pcitaꝝ. Nō em̄ vult alijs cōicare bonū qđ hz scie vel industrie ne ali⁹ equet sibi. Vñ ⁊ Hyeꝝ. dicit q̄ ab hac egritudine plura sunt vitia. ab hac pecuniarum cōcupiscētia et p̄cipat⁹ amor. ⁊ vana gl'ia nūq̄ recta acies hr̄. Nono rubigine dētes scz hz infectos: q; est infamatrix corrodendo vitā alienā. Nō em̄ solū diminuit bona alioꝝ ⁊ negat: vt dictū est. s. scz etiā falsa iponit calūniādo. sicut rana maris de q̄ Auicē. ait. cano. iiij. q; est maligna iuadēs aialia ⁊ ex longinq̄ currit ad ea vt mordeat. et si nō pōt mordere insufflat vsus ea vt noceat. de q̄ pōt exponi illud Apoc. xvj. Vidi de ore draconis ⁊ de ore bestie tres spūs imūdos exisse ad modū ranarū. Decimo pectora felle vīrēt: q; scz sp cogitat malum ⁊ iudicat prauā de illo cui inuidet. De hac Greg. in moral. Dū electi pficiūt reprobi in rabiē furoris excitant ⁊ bona nascētia q̄ nolūt imitari psequunt. ſ. ex inuidia. Undecimo lingua ē suffusa veneno: q; ſ. sp murmurat. vel de deo vel de plato q̄ dat alijs plus q̄ sibi tanq̄ p̄tiaꝝ. B est bestia q̄ hz tres ordines dentiū. vt ō: Dañ. vij. q; scz de deo: de plat⁹: ⁊ de parētib⁹ murmurat. Duodecimo nunq̄ ridet scz nisi de malo alieno: sz vt ō: Ro. xij. Gaudere cū gaudētib⁹: flere cū flentib⁹. ſ. facit charitas. Tredecimo nunq̄ est quieta vt cayn inuidus q̄ exijt a deo vagus ⁊ pfugus. Quartodecimo tabescit videndo gloriā alioꝝ Decimoquinto comedit carnes vipereas: q; solum malis aliorum satiatur ⁊ pascitur.

De odio multiplici ⁊ de nocumentis et varijs modis eius. Capitulum. iij.

Diuz est prima filia inuidie ⁊ oīa frequēter ex ira. ppter qđ dic̄ Aug. in regula. Lites etiā nūq̄ hēatis: aut q̄ celerrime finiatis ne ira crescat in odiuz. i. ab ira p̄cedat postea odiū. Nihil em̄ phibet aliq̄d vnū oīri ex diuersis causis sm diuersas rōnes. directi⁹ tñ oīa ex inuidia. Et rō est sm Tho. ij. q. xxxiij. ar. vj. q; ex iuidia ipm bonū primi redd̄it̄ tristabile. ⁊ p̄ñs odibile. sz ex ira oīa odiū sz quod dā augmentū. Nā p irā appetim⁹ malū primi sm quādaz mensurā. put scz hz rōnē vindicte. postea p cōtinuitatē ire p̄uenit ad B q̄ maluz primi absolute desideret qđ ptinet ad rōnē odij. ⁊ sic ptz q̄ causat odiū formal'r ex ipa inuidia ex ira aūt dispositiue. Qđ aūt oriat odiū ex inuidia sic declarat. b. Tho. vbi. s. Odiū primi est vltimuz in pgressu peccati. eo q̄ opponit dilectioni q̄ natural'r prim⁹ diligitur. Qđ aūt aliqs recedat ab eo qđ ē naturale cōtingit ex B q̄ intēdit vitare aliq̄d qđ est natural'r fugiēdū. natural'r aūt oīe aial fugit tristiciā sicut ⁊ appetit delectationez. sicut pz p p̄bm i. vij. ⁊. x. etb. Et iō sic ex delectatione causat amor. ita ex tristicia causat odiuz. Sicut em̄ mouemur ad diligēdū ea q̄ nos delectāt: ita ⁊ mouemur ad odiēdū ea q̄ nos p̄tristāt inq̄ntū accipiūt rōnē mali. Vñ cū iuidia sit tristicia de bono primi: seq̄tur q̄ bonū primi reddat nob odiosuz ⁊ inde ē q̄ odiū oīt ex inuidia. ⁊ sic ex amore seq̄tur delectatio cū. ſ. possidet bonū amatū: ⁊ delectatio ipa causat amorē: q; vis appetitiua reflectit sup act⁹ suos. ita ex inuidie tristicia causat odiū. ⁊ ex odio ad p̄sonā aliquā causat iuidia. Et q̄uis odiū opponat directe dilectiōi q̄ ē p̄ia ⁊ maxia vtutū. nō tñ odiū ē vitiū capitale vl' maximū pctōr nisi odiū dei. Rō hui⁹ ē sm Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. iiij q; illud dr vitiū capitale ex q̄ vt frequēti⁹ alia oriunt. vt dictū est. s. Vitiū aūt est ꝺ natura hois inq̄ntū est aial rōnale. In his aūt q̄ ꝺ natura sunt paulatim ⁊ non subito illud qđ est nature corrūpit. Vñ opz q̄ primo recedat ab eo qđ est min⁹ sm natura. ⁊ vltimo ab eo qđ est maxie sm natura: q; illud qđ est p̄mū in p̄sōne ē vltimū in resolutiōe. Id aūt qđ est maxie ⁊ primo naturale hoi est q̄ diligat bonū ⁊ p̄cipue bonū diuinū ⁊ bonū primi. ⁊ iō odiū qđ huic dilectiōi opponit nō est p̄mū in dilectiōe vtut q̄ fit p vitia sed vltimū. ⁊ iō odiū nō est vitiū capitale. Qđ ei vtus vniuscuiuscq; rei ꝺsistit in b q̄ fit bñ. disposita sm naturā suā. iō in vtutib⁹ opz eē p̄mū ⁊ p̄ncipale qđ est p̄mū ⁊ p̄ncipale in ordie naturali. In ordie aūt naturali p̄mū in affectoib⁹ seu passionib⁹ est amor. Et sic in vtutib⁹ p̄ma ⁊ p̄ncipalior ē dilectio. iuxt illud. ſ. Lor. xiij. Maior hor est charitas Et eadē rōne odiū nō pōt eē p̄mū in vitijs. Et q̄uis odiū mali qđ ꝺ iat bono naturali sit p̄mū inter passiones aie sic ⁊ amor naturalis boni: tñ odiū boni cōnaturalis non pōt esse p̄mū sz hz rōnē vltimi: q; attestat corruptioi nature iā facte ficut ⁊ amor exnei boni. Et odiū q̄dē qđ ē passio pura nō est pctm̄. sz odiū dei vel primi sp est pctm̄. Et pōt describi q̄ odiū est q̄ appetit malū alicuius in malū eius. qđ p tāto dr: q; q̄ appetit malū p̄rio ppter aliquā bonā causam. vtputa infirmitatē vel mortē ne noceat bonis: vel vt ꝙuertat ad deum ⁊ hmōi. istud p̄prie nō est odiū: q; nō intendit p̄cise malū illi⁹. Differt aūt ab ira: q; irat⁹ appetit malū alicuius sub rōne boni scz sub rōne vindicte: vt puniatur is cōtra quem est iratus de defectu commissō: sed odiens solum intendit in malū exosi. Odiū describitur

§. I. De odio inquit ps. lo

ps. cviij.

quēs i p̄sona xp̄i ad p̄em de iudeis odiētib⁹ eū ⁊ psequētibus. Posuerūt aduersum me mala p bonis: ⁊ odiū p dilectiōe mea. cōstitue sup eū pctōrē ⁊ diabol⁹ stet a dextris ei⁹. Cū indicat exeat ꝺdēnat⁹. Ubi tria de odio notantur.

¶ Primo q̄ parit pessimā retributionē. ibi. posuerūt.

¶ Scdo q̄ ejicit optimā dilectionē. ibi. ⁊ odiū pro ⁊c.

¶ Tertio q̄ recipit maximā punitionē. ibi. cōstitue ⁊c.

§. II. Quātum ad primum

Odiēs aliū: etsi ille multa bona fecerit ei: tñ oīm oblitus facit multa mala ꝺ illū qđ pessimū est. Vñ aug. supps. ait Sex dñtie sunt. ſ. retributionū. reddere bona pro malis: nō reddere mala pro malis. b bonor sunt sz prius melius nō reddere bona p bonis ⁊ reddere mala p bonis. b duo malor sunt. ⁊ posteri⁹ deteri⁹: reddere bona p bonis ⁊ mala p malis. b duo mediocrū sunt. et pus ppinquū bonis qđ rps nō arguit: sz pl⁹ oportere dicit: q; ⁊ ethnici b faciūt posterius ppinquū malis: quenit tñ ⁊ bonis. Vñ etiā lex modū vltiois statuit dicēs oculū p oculo. q̄ si dici pōt iniusto: iustitia ē: nō q; iniq̄ est vltio quā lex statuit: sz q; vitiosa libido vlciscēdi maxisq; ad iudicē ptinet b inter homines discernere q̄ bonū hoiez sibi expetere. Hic ei malū p malo redderet. Judex vo nō odio: sz delectatione iustitie iustū iniusto: qđ est bonū p malo: qđ etiā de⁹ iustus iudex fec̄. Dec ille. xxiij. q. iij. Ser dñtie sunt. pessime q̄ agit q̄ reddit malū p bono: ad qđ inducit odiū: qđ vtiq; iudei erga christum egerūt. Nam cum multa bona ⁊ innumera beneficia eis cōtulerit: multa mala ei reddiderunt. verba Odiū facit pessimā retributionē.

oppꝛobꝛiosa: ꝓtumeliosa posuerūt aduersus eu3 ꝓ bonis vbis sue doctrie vocādo eū seductoꝛē demoniacū et hmōi vbera durissima flagelloꝛ posuerūt aduersus eū ꝓ bonis miraculoꝛū in eis factis. ℜRefectionē felleā ꝓ refectiōe sua suaui. Demū malū mortis posuerūt aduersus eū ꝓ bono vite eis dato. Totū hoc egit odiū eoꝛū. Vñ ipe ait de eis Odio habuerunt me gratis. i. sine causa.

§. III. Quantū ad tertium

punitio odij. notat punitio odij triplex. s. tpalis: spūalis ⁊ infernalis.

Tpalis ibi. Cōstitue sup eū pctōrē. i. cōstitues sup illū populū pctōrē. s. ad dominādū ⁊ affligēdū qō factū ē ꝓ Tytū ⁊ vespasianū q̄ pplm illū rebellātes multiplr afflixerūt et subiugauerūt. Sic accidit odiētib⁹ ꝙ in punitionē pecca ti eoꝛū deꝰ subiecit eos pctōꝛibus q̄ affligāt eos. Vñ de illis pctōꝛib⁹ odiētibus deū ⁊ bonos ait ꝓpha. Dñati sunt eoꝛū qui oderūt eos. Punitio spūalis notat ibi. diabol⁹ stet a dextris eius. Dextera spūalis hois est opus de gene re bonoꝛū vt elemosyne: ieiunia: ⁊ hmōi. Sed stat diabo lus a dextera odiētis q: tollit sibi fructum ois boni opis. Naz vt ait apls. s. Coꝛ. xiij. Si distribuero oēs facultates meas in cibos pauperū: ⁊ tradidero coꝛpꝰ meuz ita vt ar deā: sustinēdo etiā matyriū nihil mihi ꝓdest. s. ad meritū sine charitate ꝟ faciēdo. Sz vt ait Aug. Tolle charitatem odiū tenet. Nil ita Xpiū charitati vt odiū. Impossibile est charitatē dei inesse vbi ē odiū ꝓpter qō diabol⁹ a dextris eiꝰ stare dꝛ. s. ad auferēdū sibi fructū. Punitio infernalis notat ibi cū dꝛ. Cū iudicat. s. in morte a deo. exeat ꝺdēnat⁹ ad penas eternas: sicut ptz exēplū in ꝓbola serui debito ris decē miliū talentoꝛū q̄ ex eo ꝙ noluit ꝺseruo dimittere centū denarios: ⁊ signat retentionem odij ex iniuria rece pta tradidit eū toꝛtoꝛibus. i. demonib⁹ quousq; redderet vniuersum debitū. Mat. xviij. qō exponit de odio ꝓpter qō quis moꝛiēs cū eo ꝺdēnat ad penā inferni.

§. IIII. Quātum ad secūdū

qō vltimo positū est q: plꝛius tractādū est. Notādum ꝙ odiū est ꝓtrariū charitati cū charitas sit maxia virtutū. q: vt ait apls. s. Coꝛ. xiij. Maioꝛ hoꝛū charitas. Et Augu. in ser. Charitas fons est ⁊oꝛigo oim bonoꝛū muntinē egre giū via q̄ ducit ad celū. ⁊ iō oñdit gaudium hui⁹ pcti de q̄ dicit. Odiū ꝓ dilectiōe mea. Sz sciendū ꝙ triplex ē odiū.

¶ Primū sui ⁊ discernendum.

¶ Secundum dei ⁊ hoꝛrendum.

¶ Tertium pꝛoximi ⁊ fugiendum.

Odium sui. Odiū sui pōt eē bonū ⁊ malū. ⁊ ideo secernēdū vt malū deseraꝯ ⁊ bonū teneaꝯ. In hoie sunt due partes. s. intellecti ua ⁊ sensitiua. Intellectiua seu rō q̄ semp hoꝛtaꝯ ad opti ma appetit vtuosa ⁊ odit vitia ⁊ pctā. Et q: ista est ps ꝑn cipalis in hoie: iō q̄ vtuose viuit: ve diligit seipm: ⁊ vtuose odit se. s. fm ptē sensitiuā q̄ est inferioꝛ ps in hoie: ⁊ nō ap petit nisi placētia carni etiā si sint vitiosa. Vñ xps Jo. xij. Qui odit aiam suā in hoc mūdo. i. vitā eternā custodit eā Odire aūt aiam suā in ꝟ mundo ē odire ⁊ detestari vitia ⁊ delectabilia fm mūdū ⁊ carnē vbi est pctm: ⁊ talis non ꝓpꝛie loq̄ndo odit sz ve diligit se: q: in vitaz eternā custo dit aiam suā rōnalē vt intret i eā. Sz odiū sui qō est dāna bile cōsistit in cōmittēdo aliq̄ criminale vel ꝓmanēdo in eo: q: ꝓ ꝟ occidit aiam suā ꝓpter quando eā gꝛa ⁊ gꝛia: ⁊ expo nendo eā igni eterno. vñ bñ dꝛ in ps. x. Qui diligit iniq̄ta tē odit aiam suā. ⁊ tale odiū nō est aliq̄ pctm̄ spāle sz ge nerale qō repit in quolibet mortali. Sicut aūt odire in se vitia ⁊ q̄ impediūt salutē ē licitū ⁊ sctm̄ odiū fm illō ps. Inj quitatē odio habui: sz nō ꝓpꝛie odiū est. Ita ⁊ odire vitia alioꝛ ⁊ qō in eis est impediēs ꝓpriā salutē laudabile ē ⁊ vir tuosum. Vñ in ps. Perfecto odio oderā illos. s. pctoꝛes. s. detestādo vitia eaꝝ. Et sic etiā intelligit illō. Qui nō odit patrē ⁊ matrē nō est me dignus. Luc. xiij. Odiēdū est in parētib⁹ vel aliis quibuscūq; qō in eis est impediēs salutez nostrā vel ipsoꝛ vt affectio carnalis ⁊ hmōi. Et leo papa. Odio habeanꝯ pctā ⁊ nō hoies coꝛrigank tumidi. tolereꝯ infirmi. dist. lxxxvj. c. odio. Scōm odium est odiū dei. de quo dꝛ Joh. xv. a xpo de iudeis. Viderūt ⁊ oderunt me ⁊ patreꝫ meū: est spāle pctm̄ distinctū ab odio ꝓmi. Sed quō deus odio habeaꝯ declarat. b. Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. j. dicēs. Odiū est q̄da mot⁹ appetitiue potētie q̄ nō mouet nisi ab aliq̄ apphēso. Deꝰ aūt duplr apphendi seu cogno sci pōt ab hoie. Uno mō fm seipm. puta cū ꝙ essentiam vi deꝯ. Alio mō ꝙ effectus suos videri pōt. cuz sez inuisibilia dei ꝙ ea q̄ facta sunt itellecta ꝺspiciunꝯ. Deus aūt ꝙ essen tiā suā est ipa bonitas quā nullus odio hꝫe pōt q: de rōne boni est ꝙ ametur. Et ideo ipossibile est ꝙ aliquis vidēs deū ꝙ essentiā odio hēat. vñ ⁊ Diony. dicit in lib. de diui. noibus. c. iiij. ꝙ oibus amabile ⁊ diligibile est ꝑmū bonū ⁊ pulchꝝ. Est aūt deꝰ ipa bonitas ⁊ pulchitudo. Inquā tum aūt deus cognoscit ꝙ effectꝰ suos. Sciēdū ꝙ aliq̄ effe ctus dei sunt q̄ nō pñt vllo mō ꝛriari volūtati humane vt esse viuere intelligere: qōlibet eoꝛ est appetibile ⁊ amabi le oibus. Vñ fm ꝙ deus apphēdit vt autoꝛ hoꝛ effectuuz videlz inq̄ntū ē creatoꝛ: bñfactoꝛ: vitas ⁊ hmōi: sic nō pōt odio hꝫi. Vñ dꝛ. ij. Eſdre. iiij. ꝙ oia inuocāt vitatē: ⁊ beni gnātur in opibus eiꝰ. ⁊ Diony. dicit. ꝙ deus conuertit oia ad seipm: inq̄ntū. s. est oibꝰ pncipiū essendi: q: oia inq̄ntū sunt tendūt in dei filitudinē q̄ est ipm esse. Sunt aūt q̄da alij effectus dei q̄ repugnāt inoꝛdinate volūtati hūane fiē inflictio pene: coertio pctoꝛ ꝓ legē diuinā q̄ repugnat vo lūtati hūane depꝛauate per pctm̄. Et fm hanc ꝺsideratio nem pōt deus odio haberi ab aliq̄bus tripliꝛ.

¶ Primo inquātum ꝓhibitoꝛ peccatoꝛum. Odium deꝰ hꝫi.

¶ Secundo inquātum inflictoꝛ aduersoꝛum.

¶ Tertio inquātum impeditoꝛ cupitoꝛum.

Ex hoc em̄ ꝙ deus ꝓhibet aliq̄ mala q̄ aliq̄ vellēt facere sed ꝺscientia remoꝛdet ⁊ nō finit ita liberare agere fine sti mulo remoꝛdente: vl etiā q: alij nō assentiūt in malis vo lūtati eoꝛ ducti ex ꝓhibitiōe dei iō odiunt deū q̄ talia ꝓ hibuit. Alij aūt odiūt deum ꝓpter aduersa q̄ sustinent a deo: ⁊ de nūero hoꝛ sunt dānati de q̄bus in ps. dꝛ. Sup bia eoꝛ q̄ te oderūt ascēdit semp. Nō tñ q̄cūq; odit penas odit deū. Nā multi odiūt penas q̄ tñ nō odiūt deū: sed pa tienter tolerāt eas ex reuerētia diuina. Sz ꝓpter i odiū ipius dei punienꝯ tanq̄ iniuste puniat: qō faciūt dānati hoc est odire diuinā iusticiā. Alij vo odiūt cū nō ꝓspere succedit eis qō volunt: qō tñ ptinet ad magnū beneficiū dei. vñ dꝛ. ij. Macha. vj. Nō finere pctoꝛibus ex sententia agere. i. fm desideriū eoꝛ sed statim vltiōes adhibere ma gni beneficij indiciū est. Est aūt odiū dei maxiū pctoꝛ q: opponitur dilectioni dei qō est optimū hoꝛum. Optimo em̄ opponit pessimū fm pbm in. viij. ethi. Hoc magis apte declarat Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. ij. dicēs. Defectꝰ pcti ꝓsistit in auersione a deo: hmōi aūt auersio rōnem pcti nō hab eret nisi volūtaria esset. vñ pctm̄ ꝓsistit i volūtaria auersio ne a deo: sed ꝟ volūtaria auersio ꝙ se ipoꝛtaꝯ. i. odio dei: in aliis aūt pctis participatiue ⁊ q̄si ꝙ aliud. Sicut em̄ volū tas ꝙ se inheret ei qō amat: ita ⁊ per se refugit id qō odit. Vñ qñ aliq̄s odit deū auertit a deo fm se voluntas eius: sed in aliis pctis puta cū foꝛnicatoꝛ non auertit a deo fm se sz fm illud inquātū. s. appetit inoꝛdinatā delectationez q̄ hz annexā auersionē a deo. Semp aūt id qō est ꝙ se ē po tius eo qō est ꝙ aliud. vñ odium dei est grauius inter alia pctā: ⁊ ptinet illud ad pctm̄ in spm̄sctm̄ ꝑut est spāle ge nus pcti: iō aūt nō cōputaꝯ inter spēs eius q: reperitur in qualibet spē eius. Est etiā istud pctm̄ grauj infidelitate. ℜRō em̄ pcti infidelitatis est ex odio dei circa cuius verita tē est fides: ⁊ ideo sicut cā est potioꝛ effectu: ita odiuz dei maj⁹ pctm̄ est ꝙ infidelitas. Odiuz tertiū qō est pximi sꝑ est pctm̄ ⁊ spāle pctm̄ distinctuz ab alijs ⁊ mortale: qñ est fm deliberationē rōnis. Qō autē fit pctm̄ ostēdit per scripture testificationē: ꝓ rationē. ⁊ per sui consecutiones.

Odiū p̄ mi sem per ē pec catum.

Quantū ad p̄mū dicit. ſ. Job. ij. Qui odit fratrē ſuū in tenebris eſt. Tenebre aūt ſpuales ſunt pctā. Et Leuit. xix. p̄cepit dñs. Ne oderis fratrē tuū in corde tuo. ſz facere cōtra p̄ceptū eſt pctm̄ mortale. Et. ſ. Job. iij. dicit. Qui odit fratrē ſuū homicida eſt. ſ. aie ſue: ſed non occidit aīa niſi p̄ mortale: q; mortale gr̄am extinguit q̄ eſt vita ſpualis aie. Clemens etiā dicit. Homicidiorū tria genera beatus Petrus apl's eſſe dicebat eorū parilē penā. Nam q̄ occidit q̄ odit q̄ detrahit pariter homicida eſt. de pe. diſt. j. Oō aūt dicit penā eorū parilē eſſe intelligit in genere q̄ q̄libet horum facit hoiem dignū pena eterna q; mortale

Oſtendit ſcō odiū p̄imi eſt pctm̄ p̄ rōnē quā ponit. b. Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. iij. Odiū em̄ amori opponit vñ tātū habet odiū de ratione mali quātū amor de ratione boni. Amor aūt debet p̄imo fin id qō hz a deo ſcz naturam q̄ gr̄am: nō aūt debet ei amor fin illud qō hz a ſeipſo vel diabolo. ſ. culpā iuſticie q̄ defectū: q̄ iō licet odire i p̄imo qō p̄tinet ad pctm̄: q̄ omne illud qō p̄tinet ad defectuz iuſticie diuine: ō aūt ipm qō odim⁹ in p̄imo culpā q̄ defectū iuſticie p̄tinet ad ipius amorē. Nā eiuſdē rōnis eſt velle alicui bonū q̄ odire malū eius. Vñ apl's ad Ro. xij. Odientes malū adherētes bono. q̄ ſic licite pōt odio haberi inimicus. Nā inimic⁹ alicui⁹ dō: q̄ fecit ei aliquā leſionē vel querit facere ꝺ rōnē. Talis aūt grauiter peccat p̄ra charitatem q̄ iuſticiā agens. vñ in hoc malus eſt q̄ hāc maliciā q̄ culpā inimici pōt q̄ debet qs odire q̄ deteſtari. Sed ipam naturā fratris q̄ gr̄am etiā inimici nō pōt quis odire fine pctō q; odit qō fecit de⁹: ſcz naturā q̄ gr̄am q̄ bona ſunt. Vñ de dño dicit ſapiēs Sap. xj. Nihil odiſti eor que feciſti. q̄ hoc p̄prie dicit odiū p̄imi qō fine pctō eſſe nō pōt q̄ mortale cū eſt cōpletū odiū. Tertio p̄bat eſſe pctm̄ p̄ ꝓſecutionē Sequit em̄ ad odium caſſatio venie ſeu remiſſionis habite q̄ habende pctōr. Vñ Aug. Qui diuini beneficij obliti ſuas vult vindicare iniurias. ſcz p̄pter odiū cōceptum nō ſolum de futuris pctis veniā nō merebit ſed etiā q̄ ſibi dimiſſa fuiſſe gaudebat ei imputabunt ad penā. de pe. di. iij. c. qui diuini. q; ſcz dānabit p̄pter odiū ſequēs ac ſi nō fuiſſet ſibi dimiſſum aliqō pctm̄. Exemplū in parabola de debitore. q. miliū talētorū. Matth. xviij. Et vt dicit btūs Tho. vbi. ꝑ. ar. iij. Cū grauitas pcti cōmiſſi in p̄imū attendat ex pte deordinationis volūtatis peccātis: q̄ ex pte nocumenti illati p̄imo q̄uis ex parte nocumenti in p̄imū multa alia pctā ſint grauiora odio: q; mai⁹ nocumētum ſit ei p̄ illa vt homicidiū: adulteriū: q̄ hmōi: tñ ex pte inordinatiōis volūtatis odiū eſt valde graue mortale: q; per ipm deordinat voluntas que eſt potiſſimū in hoie: et radix oīs pcti: nā exteriores inordinatiōes nō eſſent pctā niſi ex inordinatione volūtat̄ fierēt. Et notādū fm Durā. ordinis minoꝝ in ſūma q̄ triplici ex cā hz qs odio p̄imū.

Duo p̄ma p̄pter q̄ odiū

¶ P̄imo p̄pter diſplicentiā veritatis.

¶ Scō p̄pter diſplicentiā bonitatis.

¶ Tertio p̄pter diſplicentiā recepte penalitatis.

Quātū ad p̄mū aliq̄ ſunt ita puerſi q̄ odio habent diligētes ſe q̄ amant odiētes ſe. i. vē nocent ſibi vt inducentes ad mala: q̄ ecōtra retrahētes a malis per admonitiones odiūt: qō falſo dictū eſt de Dauid. ij. Reg. xix. Diligis odiētes te odio habes diligētes te. Et tales odiūt p̄pter diſplicētiā vitar̄ quā eis dicūt. Vñ Terenti⁹ in andria ait. Veritas odiū parit. De numero hoꝝ fuit achab rex iſrl̄ q̄ dicebat de michea p̄pha. Ego odi eū q; nō p̄phetat mihi bonū ſz tm̄ malū. iij. Reg. xxij. Quia em̄ dicebat ſibi veritatē reprehēdēs eū q̄ p̄nūciās q̄ icurreret cū p̄plo ppt̄ pctā ſua q̄ nō adulabat regi vt pſeudo p̄phe q̄ p̄nūciabāt ſibi ſpera adulādo ei: iō ipm michеā odiebat. Vnde rōnē q̄ſi aſſignās ſaluator ait Joh. iij. Omis q̄ male agit odit lucē. ſ. veritat̄ vt nō arguant opa ei⁹. De talib⁹ dicit Amos. v. Odio habuerūt in porta corripientē. i. ſapientem. Sapientes ſeu iudices antiq̄tus ſtabāt in porta ad iudicādū q̄ debēt oib⁹ dicere veritatē. Aliq̄ odiūt p̄imos p̄pter diſplicētiā bonitat̄: q; eoipſo q̄ mali ſunt bonos videre vel bona de eis audire nō poſſunt qō p̄cedit ex iuidia: vel q; bonitas eor maliciā eor oñdit. ſicut de ioſeph dicit Gen. xxxvij. q̄ oderāt eū fratres ſui nec poterāt ei q̄cq̄ pacifice loqui: qō erat p̄pter ſingularē bonitatē eius. Vnuſq̄ſq̄ em̄ ait Hiero. moribus ſuis fauet. Sicut em̄ ouis delectabil'r p̄uerſatur cū oue: q̄ lupus cū lupo: ita q̄ malus delectat q̄ amat malos ſimiles ſibi: q̄ bonos p̄trarios moribus ſuis odit.

Alij odiūt p̄pter diſplicentiā ꝓceptā ex aliq̄ iniuria recepta ſicut ablalon odiebat amon fratrē ſuū p̄pter oppꝓſſionē ſororis ſue thamar: ſimulauitq̄ diſplicētiā q̄uſq̄ vindicaret iniuriaz fr̄e occiſo. ij. Reg. xiij. Sic eſau oderat iacob fratrē ſuū q̄ minabat occidere: q; abſtulerat ius p̄mogenture q̄ paternā bñdictionē. Gen. xxvij. qō tamē iuſte iacob fecerat cū a dño ſibi datū fuiſſet. Eſt autez peccatum iſtud multū generale q̄ p̄ximū q̄ mirabiliter multiplicatū. Nā vix hoies odiū ſemel ꝓceptū volūt dimittere q̄ſi licitū eis videatur nec aduertūt q̄ dum in odio manēt nō tm̄ vnū pctm̄ mortale cōmittūt: ſed totiēs q̄tiens iniuriaz receptā ad memoriā reuocātes actual'r optant illis mala q̄s odiūt. Oō aūt dictū eſt antiq̄s. Odio habebis inimicum tuū. Matth. v. Nō erat illa ſentētia in lege: dei ſz falſa glo. quā faciebāt legiſdoctores ſup illud. Diliges amicū tuū ſicut teipm̄. Leui. xix. Et hoc arguebāt a ꝺrio ſenſu dicētes. Ex quo amicus diligi p̄cipit. q̄ p ꝺriū inimic⁹ odiri mādat. Sed tale argumētū eſt validū qñ p̄trarium nō habetur in lege: ſed exp̄ſſe mādabat dñs ꝺrium in ipa lege ſtatuēs: q̄ ſi qs tranſiēs p̄ viā videret iumentū inimici ſub ſarcina in terrā lapſum nō p̄trāſiret ſz iuuaret ad ſubleuandū ipm: vñ talē falſam expoſitionē reprobās ait. Ego aūt dico vobis. diligite inimicos vr̄os. Matth. v.

§. v. Producit aūtē odiū tres fructus peſſimos.

¶ P̄imo cordis obdurationē.

¶ Scō crudelitatis actionē.

¶ Tertio dānificationis malignationē.

Odiū in durat cor

Odiū indurat cor: terribil'r vt merito de odiente poſſit illud verificari qō dr̄ de diabolo Job. xli. Cor eius indurabit q̄ſi lapis. Vñ odiū ſimile eſt q̄ fuit occiſus traianus imperator. Legit em̄ de ipo q̄ ipo mortuo exenteratum eſt corpus eius vt medici poſſent videre cām mortis ei⁹ q̄ inuentū eſt cor eius durū q̄ſi lapis qō ex illo veneno p̄ceſſerat. Cōditiones aūt duri cordis ponit Bern. in lib. de conſideratione di. Cor durū eſt qō cōtritione nō ſcindit. pietate nō emollit: p̄cib⁹ nō flectit: minis nō cedit: flagellis ob duratur. Cor durū. ait ſapiēs. male habebit in nouiſſimo. Hec oia impleri vident in odiente. nā cor eius nō pōt habere cōtritionē. Vñ nec in confeſſione abſolutionē nec veniā nec cōionē. Exp̄ſſe em̄ dr̄: de pe. di. v. Falſas. q̄ talis qui tenet odiū in corde admitti nō debet ad p̄nam ſcz vt abſoluat a confeſſore. Et quāto magis p̄manet in odio tanto magis indurat. Pietate nō emollit talis. q; etſi videat inimicū i aduerſitate nō cōpatit: ſz appetit ei maiora mala vſq̄ ad conſumptionē. Sic iudei odiētes xp̄m nō fuerūt moti pietate ad ipm cū viderēt eū terribil'r flagellatū: qō fecit Pilatus ad flectendū eos ad pietatē erga eū: ſed oīno voluerūt eū crucifigi vt ſatiarentur de penis acerbiſſimis ei⁹ q̄ opprobrijs. Nec flectit p̄cibus odiens: nā ſi amici q̄ vicini religioſi q̄ plati deꝓcent tales vt odia dimittant q̄ inimicitias. nō acq̄eſcunt quinimo nec p̄cibus eius ad quez odiū habēt etiā iniuſte: flectunt p̄cibus. Sicut nec iudei p̄cibus ſtephani oratis p ſe lapidātibus quē iniuſte oderāt p̄pter virtutes ſuas q̄ ſapiētiā q̄ miracula. Nō cedit minis odiēs: q; etſi fiāt ei cōminatiōes a p̄dicatorib⁹ multorū maloꝝ q̄ deus p odio ſuo inferet: q̄ p̄cipue dānationis eterne nō videt curare: ſz nec minas dei. Dicit em̄ Augu. Dicit dñs. dimitte q̄ dimittet tibi. Ego dimiſi p̄ius. ſ. pctā tua q̄ offenſas mihi p te factas: dimitte q̄ tu poſtea. Nā ſi

nō dimiseris reuocabo scz te ad dānationē.ꝛ quicquid dimiserā replicabo tibi.de pe.dist.iiij.c.dicit dñs. ¶Flagellis obdurat. Nā incurrit in dāna ꝛ infirmitates:mortez famine sentit:ꝛ tñ odiū tenet.vnde ꝛ in nouissimo male habebit:q; in morte cū odio trāsiens a demonib⁹ cruciandus ad inferna descendet. Scōe pessimus fructus odij est crudelitas. Nulli placere finit odiū nec amico nec consanguineo. Cayn ex odio ita crudelis factus est vt non parceret germano abel innocenti. Egyptij q; oderant hebreos vt hr Exo.j. affligebant eos multis modis ꝛ opp;obrijs adeo crudeles effecti ad eos vt mādaret pharao oēs mares cū nascebanr submergi in flumine. Quid crudelius esse poterat. Iratus herodes ex odio qō ꝓcepit ad regē iudeorū receter natū scz xp̄m vt occideret eū occidit oēs pueros etiā filios ꝓphetas a bimatu ꝛ infra in finibus bethleē repetos. Tāta est crudelitas ꝛ stultitia odientis vt occidat seipm gladio odij ex eo q; aliqs aliquātulū scidit vestem eius. Dis em iniuria q̄ fieri pōt est circa corpus. q; ꝛ res tales ordinatur ad corp⁹. Corpus aūt est vestis aie quaz occidit gladio odij ipm suscipiēs. Lācea longini militis nō fuit ita crudelis sicut est odiū. q; illa trāsuerberauit corp⁹ mortuū:odiū aiam viuentē.ꝛ aliqn etiam corpus. Hinc ꝛ Boe.de pōica ꝓsola.ait. Apud sapiētes null⁹ locus odio ꝓrsus relinquit. Nā bonos qs nisi stultissimus oderit. Malos vo odisse rone caret. Nā sicut corpis languor:ita vitiositas q̄si q̄dā morbus est aiaz.cū tñ egros corpe minime odio:sed miseratiōe dignos arbitremur. Et Seneca. Ridiculū est odio nocēris innocētiā pdere. Idē i alia epla. Si magnanim⁹ fueris nūq̄ dices tibi iuriaz fieri.de inimico dicēs. Nō nocuit mihi sed aim nocēdi habuit ꝛ cū illū in tua potestate videris vindictā putabis te vindicare potuisse. Terti⁹ fructus odij est dānū. Nā odiēs q̄rit in exoso.vij.genera dānorū vel simul vel sepatim:ꝛ in q̄libet ē mortale. In substātia appetēs q̄ ipam amittat vel diminuat:ꝛ ad b̄ opak si pōt p se vel p alios. In fama q; detrahit sibi ꝛ bona audita de eo quenit dicēs malā intentionez hīe. In p̄ia.q; q̄rit quō expellak de ciuitate vel saltē b̄ desiderat. In familia.q; appetit iſirmitates vel mortē filiorū vel dānationē ꝛ iurias ei⁹. In libertate.q; appetit q̄ icarcerek ꝓpter debita vl als etiā q̄ seruituti subijciak. In corpore:q; cupit illū infirmari vel mori.vñ ꝛ impcak ei multas maledictiōes:etñ ipe nō velit p se occidere optat tñ vt alius vel de⁹ hoc faciat in vindictā sui. In aia:q; vellet animā ei⁹ ad inferna descēdere. Quodlibet horū qs appetēs primo ex odio mortalr peccat. Econtra dimittēdo iurias ꝛ odiū de corde multiplex fruct⁹ ꝛ optim⁹ sequitur scz remissio pcōrū. Aug. in sermone. Ego ad dilectionez inimicorū vos moneo:q̄n ad sanandū vulnera peccatorz nullū medicamentū efficacius esse cognosco. Unusquisq; debitor est ꝛ habet debitorē.debitor est dei:ꝛ debitorem habet primū suū. Hanc regulā deus statuit cū debitore suo quā ipe seruus cū tuo. Si nō ignoscis debitori tuo.idest ei q̄ te offendit portādo scz odiū ad eū: nec de⁹ tibi ignoscet debita tua.i.pcta. Si aūt ignoscis ꝛ deus tibi remittet debita tua. vt dr Matth.vj. scz si de pctis tis cōtritus. Secūdus fruct⁹ est adoptio filioz q; efficit fili⁹ dei per imitationē. Fm illud Matth.v. Diligite inimicos vestros:bñfacite his q̄ oderunt vos. Orate pro persequētibus ꝛ calūniātibus vos vt sitis filij p̄tis vr̄i scz dei. scz p imitationē quibus tandē hereditas glie dak. Deus em nullū odit Fm illud. Diligis oia ꝛ nihil odisti eoz q̄ fecisti. Unde ps. Quō miserek pater filioz misertus est dñs. Pater autem ignoscit nō odit malos filios:bñfacit inimicis suis.i.permanētib⁹ in pctō. Nā solē suū oriri facit sup bonos ꝛ malos.ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos.ꝛ nō solū materiale solē scz spūale q; lumē intelligētie dat ꝛ bonis ꝛ malis ꝛ pluuia gre infundit sup iustos augmētando eā ꝛ iniustos iustificādo eos vt ptz in Saulo. Cū em esset i ipo actu psecutionis xp̄i circūfulsit eū lux de celo,ꝛ cōuersus gram dei recepit. Actu.ix. Orauit ꝛ ipe deus incarnat⁹ p crucifixoribus suis. nō odiuit aut se vindicauit. Esa.liij. Pro transgressoribus orauit ne pirent. Terti⁹ fruct⁹ est conuersio inimicorū. Un apls ad Ro.xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illū:si sitit potū da illi. Hoc em faciēs congeres carbones ignis sup caput eius.i. talia beneficia facta inimicis ex quibus manifeste ipi pñt videre dilectionē tui ad eos: nō odiū ꝓpter iniuriā factā: erūt vt carbones ignis excitātes in caput.i.in mētē eius dilectionē.ꝛ p q̄s recognitionē sue offense. Sic etiaz oro *ptomartyris stephani* pro saulo inimico eius maximo q̄ seruabat vestimēta lapidātiū eū ꝛ pro alijs:impetrauit querelā eius. Un Aug.in sermone. Si stephanus pro saulo nō orasset: eccl'ia paulū nō habuisset. Legit de scō iobe elemosynario q̄ erat p̄iarcha alexādrin⁹. q̄ cū semel q̄dā nepos eius recepisset magnā iuriā a q̄dā ciue q̄ erat debitor ecclie sue i certa quātitate pecunie:ꝛ multū q̄reret ipe nepos de iuria sibi fctā apud ipm suū auūculū p̄iarchā.ꝛ cū vindictā ex odio exigeret. dixit ei patriarcha ꝓsolando ipm. Patienter expecta fili mi. q; cito faciem⁹ talē vindictā q̄ tota alexādria mirabit. Qui exhilarat⁹ die expectabat vltionis fiende. Una igit die rū p̄iarcha vocare fecit eū q̄ iuriā fecerat: ꝛ suū nepotem coram se ꝛ astātibus multis ciuibus dicit p̄iarcha. Ecce talis tu fecisti talē iuriā huic nepoti meo nō bñ fecisti ledēdo primū tuū. Nolo trāseat multa talis iuria vt exēplo meo astantes ꝛ alij postea b̄ audiētes discāt suas vindicare iurias ꝛ odijs satisfacere. Quātuz debes eccl'ie mee. Rñdit ille tātū. Mādat p̄iarcha notario suo dicēs. Dele de libro rōnū tale debitū. q̄n in satisfactionē iniurie facte nepoti meo ꝛ ob vindictaz vñ ꝛ mihi:ego tibi illud debitū ex toto remitto ꝛ absoluo.ꝛ amodo tibi caueas in futurū ab offensis primi tui ne de⁹ irascak tibi Ex qua re tota alexādria mirata ē vt pdixerat. De sancto Jobe gualō. etiā legit q̄ cū esset miles ꝛ inimicitias mortales haberet cū quodā q; occiderat auūculū suum. Una dierū cū esset armis accinct⁹ ꝛ inuenisset inimicū suū solū ꝛ inermē aggressus est eū vt interficeret. Ō ille intuēs se nō posse euadere pstrauit se rogans eū ob amorē ei⁹ qui tali die p nobis oibus passus erat sibi ignoscere.t. erat em feria sexta. Ad cui⁹ pces subito emollitū est cor eius. amoto omi odio dixit. Ob amorē crucifixi non possum tibi nō indulgere cū ipe p nobis inimicis suis morte gustauerit hac die. Vade secur⁹ ꝛ fac bonū. ego tibi iniuriā tantā ex corde remitto. Post qō cū accessisset ad eccl'iam sci Miniatis ppe florentiā in mōticulo. vbi nūc moratur fratres mōtis oliuarū. oranti ipi ad imaginē crucifixi: ipa imago inclinauit sibi caput quasi gras ei agēs de iuria remissa inimico ꝓpter eū. Et adhuc ostendit ibi talis imago. Et ita quersus est ille Jobes gualō. ad deū q̄ dimisso seculo ordinez instituit specialem. s. vallis umbrose. ꝛ miraculis multis claruit canonizatus ab ecclesia.

Odium crudelez facit.

Odium multiplr dānificat

Remittere iuriaz ē mulū vtile.

§. VI. Utrū odiens proximū possit cōicari. Uerbi gra. Pone q̄ aliqs sustinuit magnā iuriā vel dānū ab alio ꝓpter qō denegat sibi salutationē. nūqd pōt sibi licētiari ad cōionē. Rñ. fm Duran. ori.mi. Ex illatione iniurie q̄ttuor solēt oriri in homine.

¶ Primū est odiū siue rancor in corde.
¶ Scōm est effectus odij in opere.
¶ Tertium est signū rācoris in ore.
¶ Quartū est actio iniurie.

Primū tenek dimittere. imo pot⁹ nunq̄ debuit admittere. q;nec dz dolere de pspitate iimici:nec gaudere de malo suo nec malū sibi optare:nisi esset iimic⁹ eccl'ie. vt hereticus vl tyrān⁹ psequēs vl reipublice sic̄ public⁹ latro. tunc em dolere deberet de pspitate sua i tpalib⁹. q; p quāto pl⁹ psperaret:tāto plus eccl'ia vel respu. lederet. Un Greg. xxxiij. moral. di. Sicut noxium solet esse si vnitas desit bonis;ita gnicios̄ solet esse si non desit malis. Peruersos

Cōuenit iimicos.

Ex illatione iniurie q̄ttuor oriunt

quippe vnitas corroborat dñ̄ ꝓcordat. Vñ paul⁹ vnitatez fregit factā a phariseis ⁊ saduceis ad ipm occidēdū. Licz aūt qs nō debeat dolere de pspitate inimici in tpali⁹: nō tñ tenet gaudere de bono suo tpali: sed dz gaudere de cō uersione sua ꝓfectu spūali ⁊ vtilit⁹. Dz si gaudet de bono vel dolet de malo inimici: b̄ est signū ꝓfectiōis: nisi ille eēt inimicus eccl'ie vel reipu. Si aūt dolet de bono tpali: vel gaudet de malo ei⁹ vel optat sibi malum. aut talis dolor vl' gaudiū rōni placet aut displicet. Si placet ita ꝙ est ſm rōnē deliberatā ⁊ pſistit in eo nō penitēs de b̄ nō debz cōicari: nisi forte modicū malū optet sibi ꝓ qđ se recognoscat. Vel nisi optet malum nō sub rōne mali: sed qz credit sibi illud expedire vel reipub. sicut Helias occidit duos q̄nq̄genarios cū suis. iiij. Reg. j. Vel ꝓpter bonū p se vt pm̄ minueret qđ viuēdo augmentaret. vel ꝓpter bonū reipu. vt viuentib⁹ vtilis metus incuteret ad vitādū idolatriam. vt Aug. dicit. xxiij. q. iiij. §. sed vt obijcit. Vel etiā cū timet verisil'r ne ex pspitate sua ille sibi iniuste noceat: ⁊ ꝓpterea dolet de ipa ſm Tho. Si aūt dolor ⁊ gaudium rōni displicet. q̄uis sensualitati placeat. s. de pspitate inimici ⁊ aduersitate ei⁹: tūc pōt cōicari. Scdo ex illatione iniurie oriť effect⁹ odij in ope. et hoc ꝓsistit in duob⁹. s. ex subtractiōe boni ⁊ illatiōe mali. Si in subtractione boni aut g̃ subtrahit illicite bonuz spūale aut tpale. Si spūale puta qz excludit eū ab oratione g̃nali: cū scz orat ꝓ omibus fidelibus intēdit illū excludere: aut qz nō vult corā eo pdicare tunc peccat grauiter: nec dz cōicari q̄diu hz hāc voluntatē. Si subtrahit bonū tpale. aut necessariū: aut non necessariū. Si necessariū: sic peccat mortal'r: vt si inimicū nō pascit in articulo mort̄. tūc em̄ hz locum qđ dic̄ Amb. dist. lxxxvj. si nō pauisti occidisti. Si nō necessariū nō peccat nisi venial'r: qđ intelligo cū eo ille indiget etsi nō absolute. Si effect⁹ odij ꝓsistit in illatiōe mali: aut g̃ qs infert inimico malū ꝺ ordinē iuris: aut ſm ordinē iuris. Si ꝓter ordinem iuris sic peccat mortal'r: qz mihi vindictā et ego retribuā ait dñs. ar. de pe. dist. iiij. vbi dicit Aug. Qui diuini beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias: nō solum de futuris pctis veniā nō merebit̄ ꝛc. Si ſm ordinez iuris fit: tūc pōt cōicari. odio tñ a corde remoto vt qñ hoc facit ex sinia iudicis vel ex ꝓmissione iuris. Ex sinia iudicis vt si malefactor ad mādatum iudicis satisfacere leso non vult. etiā lesus pōt ipm de mandato iudicis appetere bello. Et quicq̄d rapit ab hoste vel adiutoribus suis totum suū est quousq̄ fit sibi plene satisfactū de omni dāno dato ⁊ expēsis. vltra hoc autē nō debet aliud accipe nisi ꝓpter immanitatē vitij ille meruerit oibus bonis spoliari: vt ꝓpter hęresim vel cōsimile vitiū. silr cōicari potest qñ facit hoc ex ꝓmissione iuris. Licz em̄ regulariter verū sit ꝙ nemo pōt seipm vindicare. vel sibi de suis ius dicere: tñ ius hoc ꝓmittit in casibus ciuilib⁹: vt vim vi repellere cū moderamine inculpate tutele: vel etiam socios defendere et hmōi. xxiij. q. iij. fortitudo. Tertio ex illatiōe iniurie oriť signum rācionis in ore. ⁊ sic distingue. aut iniuriator exhibet cōdignā satisfactionē: aut non. Si exhibet ſm quantitatē culpe supple ⁊ possibilitatē suā. sic tenet ad amicitiā recipe ⁊ ei loqui. Unde Augu. Memento cito ignoscere si qs in te peccauerit ⁊ a te veniā postulauerit. Si aūt nō exhibet nō tenet ei loqui: qñ scz satisfacere aut omino nō vult aut semiplene. Et hoc intellige veruz nisi forte actio iniuriarū abolita sit dissimulatione vel remissione. Actio em̄ iniuriarū abolet remissione vel dissimulatiōe. Remissione scz qñ lesus remittit iniuriam. xxiij. q. iiij. sic illic. Dissimulatione remittit: vt si luserit vel riserit vel comederit cum eo post iniuriā factā. insti. de iniurijs. §. fi. Quarto ex illatione iniurie oriť actio iniuriaz. Hāc null⁹ tenet dimittere: imo qñq̄ lesus dimittere nō pōt: vt si iniuria illata est monacho vel seruo vel filiofamilias vel vxori. Naz si monacho illata est cōpetit actio iniuriaruz monasterio nō monacho: nisi forte monach⁹ seu alius religiosus eēt longe absens a monasterio. ⁊ de licentia abbatis seu ali⁹ alterius sui supioris: tunc em̄ posset agere de actione iniuriarū. ff. de iniurijs. l. si vnus. Et si monachus remittit iniuriā nihilomin⁹ monasteriū agere pōt. Sed si abbas vel ali⁹ supior remittit iniuriā monach⁹ agere nō pōt. Sec⁹ si in ecclesia seculari q̄ nō pōt remittere iniuriā clerico factā. Itē si iniuria ꝓuo est facta: dñs remittere pōt non seruus. Itē iniuriā factā filiofamilias pater remittere pōt ⁊ agere ꝓ iniuria ipa non filius: nisi qui iniuriatus fuerit putaret eū patrēfamilias. ff. de iiurijs. l. j. §. j. ⁊. §. si adeo. Itē vxori facta est iniuria: viro cōpetit agere ꝓ iniuria ⁊ nō ecōtra. Nō g̃ est necessariū volēti cōicari vt dimittat actionē iniuriarū ledēti sz odiū. Itē nota ꝙ q̄ remittit actionē iniuriarū in articulo mort̄ in manu ꝑsbyteri si b̄ facit causa mortis pōt postea agere ꝺ iniuriātē si cōualescat. sec⁹ autē si simpl'r remisit. ff. ad sill. l. fi. Itē nota ſm Hos. ꝙ actio iniuriarū ab initio abolet dissimulatiōe. i. si is q̄ iniuriam accepit nō irascit nec mouet. sed si exinde motus fuerit: ⁊ iniuriā statim ad animuz reuocauerit: ⁊ iniuriantem citari fecerit nō tollit dissimulatiōe: nec ꝓ salutationē: nec per osculū pacis datū in ecclesia: nisi exp'resse remittat vel pacificetur. Hec omnia Duran. vbi. s̄.

¶ De detractione ⁊ grauitate eius. Cap. iiij.

Detractio est secunda filia inuidie ſm Greg. in moral. Diffinit autez ꝙ est denigratio aliene fame per verba occulta. Ex qua diffinitione ſm. b. Tho. ij. ij. q. lxxiij. arti. j. oñdit dupler differētia iter ipam ⁊ ꝓtumeliā. Et ꝓma est quātū ad modū ꝓponēdi vba. qz. s. cōtumelios⁹ manifeste ꝓfert vba ꝺ aliquē. detractor aūt occulte. Sicut autē factis fit nocumētū ꝓmo manifeste: ⁊ qñq̄ occulte. manifeste q̄dē p rapinā vel alias violētias manifestas. occulte: vt p furtū vel dolosaz pcussionē. Ita ⁊ vbis. manifeste q̄dez vt cōtumeliādo. i. dicēdo ꝓmo vba iniuriosa in faciē eius. ⁊ occulte vt p detractionē. Et ideo dr̄: in diffinitione p vba occulta. nō q̄dē simpl'r: sed occulta ei cui detrahit: qz in absentia eius: q̄uis em̄ postea ei notū fieret a referentib⁹. tñ tūc occultū fuit ei qñ ille detraxit. Scda differētia ē quātū ad finē intentū seu nocumētū illatū: qz cōtumelios⁹ ex facto suo derogat honori. detractor aūt fame. Naz ex hoc ipo ꝙ aliq̄s ꝓfert manifeste vba ꝓtumeliosa ꝺ aliquē videtur ipm puipēdere. ⁊ ex hoc deho:at cōtumeliatus. vñ ꝓtumelia detrimētū affert honori. Sed cū qs vba ꝺ aliuz ꝓfert in occulto videt ipm magis vereri ꝙ puipēdere. vñ nō directe infert detrimētū honori: sz facit quantū in ipo est ꝓferēs vba ꝺ aliquē occulte eos q̄ audiūt mala opinionē hre de eo ꝺ quē loquit. hoc em̄ intēdere videt. ⁊ ad hoc intēdit detrahēs vt vbis eius credat. Vñ dr̄: in diffinitiōe ꝙ est denigratio. i. offuscatio seu diminutio fame alterius. In hoc autē ꝓueniūt cōtumelia ⁊ detractio: qz p vtrūq̄ ꝓfert malū de primo. Et qz p pctā venialia nō denigrat fama hois. ideo tales defect⁹ occulte referre de aliquo nō est ꝓpie detractio: nisi qs hoc intenderet vñ cum dicit in diffinitiōe ꝙ detractio est denigratio fame intelligit ex intentione facta. vt scz qs eo alio loquat malū de alio vt diminuat famam eius. Et sic soluunt multe q̄stiones. Unde ⁊ si qs ordinarie accusat vel denūciat crimē alterius in iudicio q̄uis ex b̄ denigret fama accusati vel denūciati: si b̄ nō intēdit: sz vt ꝓuideat bono cōi ⁊ saluti primi: qđ ꝓmouet p punitionē criminū ⁊ correctionē hoim non detrahit talis sz meret. Sec⁹ si intēderet infamiā illi⁹ qz tūc mortal'r peccaret: sed ad fame restōem nō tenet. Itē si quis loquit ꝓtra aliquē q̄uis nō sequat denigratio fame illius: qz scz vba nō cred unt: tñ er q̄ hoc itēdit ⁊ ad hoc opat or detracto: est. Itē si qs ex locōcitate vel leuitate refert crimia aliorum occulta non intēdēs fame derogare: nō formal'r sed material'r dr̄: detractor. vñ nec peccatū ē mortale nisi ⁊ verbū qđ de alio ꝓfert ex loquacitate esset adeo graue ꝙ no-

tabiliter ledat famā ꝓximi.⁊ p̄cipue in his que ptinēt ad honestatē vite ſm Tho.vbi.s.vt referēdo de aliq̄ ꝙ ſit ad ulter:fornicato:vſurari⁹:p̄dator:⁊ hmōi.ſecus dicēdo aliq̄ē eſſe iracūdū:ſupbū:cōtentioſum: p̄ſumptuoſuz:leuē ⁊ hmōi. Itē referēdo mala criminalia alioꝝ ex quadā loquacitate que notoria ſunt:non ptinet ad detractionē: q; nō denigrat famā illoꝝ cū iam denigrata ſit:ſi tñ hac intētione ageret: mortaliꝫ peccaret. Detractio igit̄ ꝓprie ⁊ ſtricte ſumpta ſemp eſt mortale ſm Tho.vbi.s.arti.ij.

§.I. De detractiõe loquẽs

p̄s.ait. Jnduank̄ q̄ detrahūt mihi pudore ⁊ opiank̄ ſicut diployde ꝙfuſione ſua. p̄s.cviij. Quãuis ꝓpba ibi loquat̄ in ꝑſona xp̄i ad p̄em de iudeis q̄ detrahebãt multis modis dicẽtes eũ eſſe trãſgreſſorẽ legis:blaſphemuz:maleficũ ⁊ hmōi. vñ ō: Job.vij. Murmur mult⁹ erat de eo i turba.alij dicebãt q; bon⁹ eſt.alij nequaq̄ ſz ſeducit turbas.⁊ hi detrahebãt. Sz oẽs tales induti ſunt pudore:q; manifeſtiſſime appuit de ſctitate ſua: imo ⁊ deitate. Et operti ſunt ꝙfuſione duplici.ſcz tpali ⁊ eternali nō penitẽtes de pctō illo. Et iō dic̄ ſicut dyployde.q̄ evestis dupler.⁊ figt duplicẽ ꝙfuſionẽ. Pōt etiã vſus iſte vificari de q̄libet detractore.⁊ ponit̄ p̄ns impatiui modi ꝓ futuro indicatiui. vt freq̄nter ſit in p̄ſalmis. Jnduank̄.i.induenk̄.i. circũdabunk̄ vndiq; pudore cũ.ſ.manifeſtak̄ falſitas eoꝝ.vel i reſtitutiõe fame.⁊ opienk̄ duplici ꝙfuſione ſi nō penitẽt. ſcz tpali ⁊ eternali. Sz ſciẽdũ p̄mo ꝙ detractio variat̄ ſeptẽpliciter.aggravak̄ terribiliꝫ:⁊ purgak̄ difficiliꝫ. Quantũ ad p̄mũ ō: Eccs.x. Si mordeat ſerpẽs in ſilẽtio nil eo minus habet q̄ occulte detrahit. Serpẽs comedit terrã. Sic em̄ dictũ fuit p̄mo ſerpẽti in q̄ locus⁹ eſt diabolus mulieri. Terrã comedes. Gen.iij. Sic detractor paſcit defectibus hoim̄ q̄s recitat. Serpẽs eſt aial venenoſum q̄ ſuo flatu inficit ꝓpe aſtãtes. Jta detractor hz venenũ malicie ⁊ ſua locutione inficit audiẽtes generãdo malã opinionẽ in mẽtibus eoꝝ. Serpẽs occulte vulnerat ſeu mordet. Sic detractor occulte.i.in abſentia ei⁹ cui detrahit male loquitur de eo agẽs cõ illud diuinũ mãdatũ. Nõ maledices ſurdo⁊ coram ceco nō pones offendiculũ. Leui.xix.c. Maledicit ſurdo detractor:q; dicit malũ de eo q̄ eũ nō audit. Ponit offendiculũ coram ceco: q; notificat defectus alicui⁹ ei qui nõ videbat. i.neſciebat.⁊ inde ille ſcãdalizak̄ ex illo malo ope ipius. Et vt ō: Deuk̄.xxvij. Venenũ aſpidũ inſanabile q; nō pōt tolli mala opinio generata ex detractione. Serpẽs ẽ aial callidũ. vñ ō: Gen.iij. ꝙ erat callidior cũctis animãtib⁹ terre. Videk̄ em̄ in inceſſu ꝙ ſumatvnã viam ⁊ imꝑceptibiliꝫ voluit ſe ad aliã. Vñ ō: Prouer.xxx. ꝙ vnũ ex difficilib⁹ ad cognoſcendũ eſt via colubri ſup terrã.⁊ ſic detractor icipit loq̄ bonũ de aliq̄ de quo intẽdit malũ dicere vt ſic magis ſibi fides adhibeak̄:⁊ ſubito vertit ſe ad mala ⁊ vitia illi⁹ vtẽs p̄iũctione aduerſatiua. puta talis bona fuit:hec ⁊ illa tale mi⁹ vitiuz hz.tale ſcel⁹ perpetrauit. Hoc aũt agit ſeptẽ modis q̄s ponit.b. Tho.ij.ſ.q.lxp̄iij.ar.j.in rñſione advltimũ argumẽtũ. Directe quidẽ q̄ttuor mõis

Detractio fit directe.

Prio mõ qñ imponit falſum alteri dicẽdo aliquẽ cõmiſſiſſe tale crimẽ q̄d ſcit ver nõ eſſe. Et idẽ videk̄ ſi ex ſuſpitione loquẽs aſſerit q̄d ignorat ſiue ex odio hoc agat: ſiue ex loq̄citate. Hoc em̄ mortale eſt. Secus ſi ex loquacitate diceret ſe audiviſſe tale crimẽ de illo. Idẽ eſt ſcz mortale quando de ſeipo diceret cõmiſiſſe q̄d nō fecit. Non em̄ minus tenetur quis ꝓuidere fame ſue q̄ ꝓximi etiã ſi timore pene hoc faceret.puta ne reducak̄ ad patibulũ ſeu torturaz.vel diutius ibi teneak̄ fatetur vel reſirmat crimẽ de ſe q̄d nō ꝑpetrauit. Scõo modo q̄n pctm̄ auget verbis ſuis ⁊ ſm q̄ auget ⁊ intẽtionẽ hz: ſic eſt mortale vel veniale vt ſi dicit aliquẽ furatũ fuiſſe centũ florenos q̄ nō abſtulit niſi q̄nq; dicit percuſſiſſe aliquẽ multis vberib⁹ qui leuiter pcuſſit ⁊ illud q̄d addit ẽ q̄d notabile ⁊ falſuz.tenek̄ reſtituere fama.ſecus ſi q̄d leue. quo autẽ reſtituere debeat famam.ſ. dicek̄. Tertio mõ qñ occultũ reuelat dicẽdo ſcz q̄d verũ eſt ſed occultũ alijs.tũc em̄ mortale eſt qñ ex maliuolẽtia agit:intẽdens diminutionẽ fame illi⁹.vel etiã ex loq̄citate cum illud eſt ita graue q̄ ex illa manifeſtatione pcti occulti ſequik̄ diffamatio ei⁹ alꝫ veniale.ſed b̄ faciẽdo ex charitate dicẽdo illis ꝓnis q̄s credit poſſe ꝑ earũ correctionẽ emẽdari vel etiã ex iuſticie zelo accuſando vel denũciãdo in iudicio vt mala puniank̄ vel malis obuiek̄:nō malũ ſed bonũ ⁊ meritoriũ eſt ſm Tho.in quodli. Quarto qñ id q̄d bonũ eſt dicit mala intẽtione factũ.puta dat aliq̄s elemoſynas diſcurrit ad indulgẽtias eccl̃as frequẽtat:deuote audit diuina officia.dicit q̄s illũ talia agere ex iani gloria ⁊ ypocriſi.ſi intẽdit talẽ opinionẽ malã ingerere imẽtib⁹ audiẽtiũ mortaliꝫ peccat:ſiue hoc ipe credat ſiue non credat. talis tñ tenek̄ ad reſtituẽdũ famã illi.q; non abſtulit. Nã audiẽtes b̄ ſciũt vl ſcire debẽt intẽtionẽ alicui⁹ quo fine agat.opa bona ſciri nō poſſe. Et ideo ſi b̄ crederẽt ex leuitate ſua eſſet b̄ nō ex illa locutione. Quinto modo i directe detrahit q̄s cũ ſcz negat bona opa alteri⁹. vt cum narrak̄ de aliq̄ ꝙ eſt rect⁹ hõ adminiſtrãs iuſticiã ſubditis elemoſynari⁹ ad paupes ⁊ hmōi. detrahere aliq̄s illi volẽs dicit nõ eſſe verũ. vt ſic famã illi⁹ diminuat. Sexto etiam indirecte cũ bona alicui⁹ malicioſe recitat. vt cũ querik̄ de ꝙerſatione alicui⁹ vt exhibeat ei aliq̄d officiũ vel bñficiũ ſciẽs aliq̄s mꝛta bona de illo ex q̄bus iudicaret aptus ad illud tacet illa opa bona ne ꝓſequak̄ talẽ vtilitatẽ: talis etiam etſi grauiter peccat indirecte nocẽs ꝓximo: nõ tamẽ tenek̄ ad aliquã reſtitutionẽ fame. Septimo cõmittitur detractio ꝑ cãtilenas ſeu libellos famoſos: vt cũ q̄s facit cantilenã vel ſonetũ ſup aliquo crimine alicui⁹. vel etiam ſcribit ſcedulã ꝓtinentẽ crimẽ alicui⁹ falſum. vel etiã verũ ſed occultũ ⁊ ponit in loco manifeſto vt inuẽta legak̄.⁊ ꝑ noticiã illi⁹ crimẽ diuulgek̄. Et hi q̄ ſcribũt has ſcedulas q̄ dicunk̄ libelli famoſi ſm iura canonica ⁊ ciuilia grauiter puniunk̄ ſi repiunk̄ cũ eis q̄ ipos inuẽtos libellos nõ ſubito dilacerãt:ſed alijs oſtẽdunt. Unde Adrian⁹ papa ait. Qui in alteri⁹ famã publice ſcripturã vel verba cotumelioſa ꝓferit ⁊ repert⁹ ſcripta nõ ꝓbauerit flagellet. Et q̄ eũ p̄ius inuenerit rũpat ſi nō vult autoris facti cauſam incurrere. v.q.j.c.ſ. Debẽt etiã hi excõicari. vt in.c.ſi qui.§. ſi q̄s.ſic dicit. Si q̄s famoſum libellũ ſiue domi ſiue i publico ſiue quocũq; loco ignar⁹ reperit aut corrumpat:priuſq̄ alter inueniat aut nulli cõfiteak̄ inuẽtũ. Si vo nõ ſtatim eaſdẽ chartulas corrupit vel igni ꝓſumpſerit: ſed vim earũ doloſe manifeſtauerit ſciat ſe quaſi autorẽ hmōi delicti capitali ſiñe ſubiugãdũ. hmōi aũt libellus alteri⁹ opinionẽ nō ledat. C. de libel.famo.l.ſi quis.

§.II. Quantũ ad ſecunduz

pctm̄ detractiõis ẽ multũ graue.vñ dicit Alex.pa. Sũma iniq̄tas fratres ẽ detractio.vj.q.j. Et iõ in veteri⁊ nouo teſtamẽto p̄cipik̄ a detractiõib⁹ abſtinere. Jac̄.iij.c. Nolite fratres mei detrahere alterutrũ ne in iudiciũ incidak̄.ſ.dãnatiõis. Et ſap̄.ſ. A detractiõe pcite lingue q; ſimo obſcurus ivacuũ nõ ibit. q̄nimo Salomõ admonet cũ detractoribus nõ ꝙerſari dicẽs ꝓuer.xxiij. Cũ detractorib⁹ nõ cõmiſcearis.vbi glo. Jn b̄ ſpäliter vitio p̄clitak̄ totũ genꝰ hũanũ. Oſtẽdik̄ aũt gravitas eius ex tribus videlicet.

¶ Primo q; deo odibilis.

¶ Scõo q; ꝓximo ſubiecto nocibilis.

¶ Tertio q; ꝓximo leſibilis.

Detractio ẽ odibilis deo

De ꝓmo dicit apl̄s ad Ro.j. Detractores deo odibiles. Null⁹ aũt odio habek̄ a deo niſi ꝓpter mortale. Et q̄ oſtẽdik̄ detractio eſſe mortale. q̄ veruz eſt ſm Tho. vbi.s.q̄n fit ex intentiõe denigrãdi famã alteri⁹ ſiue verum ſiue falſum dicat.⁊ etiã ſi nõ hac intẽtione ſz ex loquacitate cũ inde ſequik̄ infamatio ꝓximi. Recte aũt deus odit detractorẽ ex eo ſpäliter.q; videk̄ auferre q̄d eſt dei ꝓpium ſcz de hoibus iudicare vel mala eoꝝ publice manifeſtare.quod

in iudicio finali opabit. Vñ Job. xix. Quare psequimini me sicut deus scz pdenando vitā meā: t carnibus meis saturamini. Vbi dicit Greg. in moral. q saturat carnib⁹ humanis q̄ delectabilr pascit detractiōib⁹ t moribus vite aliene scz alijs detrahēdo. Et in vitas patrū legit quendaz patrē dixisse melius esse. i. minus malū comedere carnes aialium bruto:ū: t bibere vinum tpe ieiunio:ū: q̄ carnes hoim p detractionē. Sicut em̄ ossa significant opa fortia. i. vtuosa hoim. ita carnes designāt opa infirma t defectuosa. Caro em̄ infirma. ꝺ' Matth. xxvj. Secūdo detractio nocet pprio subiecto. Nā occidit aiam suam: priuādo eaz gra. vnde dicit de pe. di. j. homicidioz. Qui occidit t q̄ detrahit pariter homicida est: ille corpis iste anime. Detractio etiā excecat hoiem. vñ Greg. Quid aliud detrahētes faciūt nisi q̄ in puluerē sufflant t in oculos suos terrā excitant: vt vñ plus detractiōis pflant inde min⁹ veritas videat. xj. q. iij. inter ꝺba. Hoc aūt scz quō detractio cecitatē inducat. b. Tho. vbi. s. sic declarat. q: homo letat in sma otis sui. vt ꝺ: Prouer. xv. Inde est q̄ ille q̄ detrahit incipit magis amare t credere qō dicit. t per ons primū magis odire. t sic magis recedere a cognitione veritatis. Nocet etiā detractio pprio subiecto: q: si non penitet t satisfacit eternaliter cruciat. Nec est ꝺ qō Aug. di. xxv. §. als. c. q̄ in aliud. dicit. Ad minuta pctā. i. ad venialia pertinere igne purgatorij puniēda cū nos cū oñi facilitate t temeritate maledicim⁹ alijs. i. detrahim⁹. Ꝺ em̄ intelligit p̄m Tho. q̄n nō intētione infamādi: sed ex lapsu lingue hoc agim⁹. nec illud inducit infamiā. vel cū dicim⁹ mala que nō sunt crimi-
nalia nec denigratiua fame. Si vo detracto: ve peniteat oportebit eū subire magnā confusionē: q: necesse est
ip̄m dicere se falsum dixisse si falsum dixit. Aliq̄n etiā talis punit a deo tpalr. vt ptz in maria sorore aarō: que effecta est lepriosa ex eo q̄ detraxit moysi pter vxorē eius ethiopissam. vt Numeri. xij. Tertio nocet primo scz fame eius Et q: iter exteriora bona q̄ possidem⁹ fama p̄eminet diuitijs eo q̄ ꝑpinq̄or est spūalibus bonis. pter qō ꝺ: Prouer. xxij. Melior ē nome bonū q̄ diuitie multe. ō detractio est grauis⁹ pctm̄ q̄ furtū ex se: q: maius nocumētū inde seqūtur licz ex circūstātijs posset esse min⁹. Vñ anthoni⁹ papa dicit post Greg. Deteriores sunt q̄ vitam moresq̄ bonor corrūpūt his q̄ substās alior ꝓdiaq̄ diripiūt. Laueat vnusquisq̄ ne aut linguā aut aures habeat pruriētes. i. ne aut ipe alijs detrahat aut alios detrahētes audiat. Sedēs in q̄t ꝓba aduersus fratrē tuum loq̄baris scz detrahēdo: t aduersus filiū mris tue ponebas scādalū. tc. Parcāt igit singuli detractiōi lingue custodiātq̄ sermōes suos. t sciāt q: cūcta q̄ de alijs loquunt sua sma iudicabunt. Nemo inuito auditor libēter refert. vj. q. j. ex merito. Et pmaxime nociuū ē detractio q̄ irrogat platis t religiosis. vñ ꝺ: inveteri lege. Dijs nō detrahes. i. sacerdotib⁹ siue platis q̄ tenēt locū dei i terris. vñ. vj. q. j. c. tunt plurimi. §. verū. Manifestū ē diabolū q̄ sicut leo rugiēs circūit q̄rēs quē deuoret. cor:dib⁹ plebiū suaderet doctoribꝰ atq̄ pastoribꝰ suis detractiōes irrogēt vt eos accusent vt plebes lāguescētes nō tenēt ib⁹ pastoribꝰ frena eor lasciuiāt atq̄ i ima ruāt vt altem sic pclitari possint. Peius malū fore nō existimo q̄ christianos suis inuidere sacerdotib⁹. Hec ibi. Detractores figurant p amonitas illos qui nuncios seu oratores dauid missos ad psolandū amon de morte patris i derisum t iniuriā absciderūt eis vestes vsq̄ ad nates: t rasert dimidiū barbe: estimātes sed falso q̄ callide fuissent missi ad explorandū terrā nō ad consolandū: sed propter talem iniuriā dauid misso exercitu suo cū ioab cepit eos t ciuitatē eorum exterminauit. ij. Reg. x. Nuncij dauid sunt doctores t presidentes missi a xpo vt legati t oratores ad hoies mūdi ad cōfirmādā vel renouādā amicitiā cuz xpo t ad psortādū sub spe eternor bonorū de morte. i. mortificatione appetitus sensualis t vitiorū. Sed homines prauidicentes eos deceptores radunt dimidiū barbe que significat virilitatē virtutū: q: diminuūt eorū bona opa negantes ipa vel mala intētione asserētes facta abscindunt vestes vsq̄ ad nates vt appeat turpitudo: q: ꝓsuasionē eorū t vitā dilacerāt detrahendo vt *manifestent*. si qua vitia habeant occulta alijs detegunt. Sed christus tales detractores severe punit.

§. III. Quantum ad tertiū

ostēdit' ḡuitas hui⁹ pcti ex eo q̄ purgat difficilr. Nā cum ille q̄ detraxit teneat restituere famā quā abstulit dicendo se falsum dixisse si falsuz dixit vel iniuste infamasse si verū dixit. Et ꝺ illis oibus quib⁹ dixit si recordat ad qō debet adhibere conatū scz ad recordandū. Ē magna difficultate hoies induci p̄nt ad ꝺ pter cōfusionē quam recepturi sunt de mēdacio suo: t cū ab vno fama mali volet ad plurimos q̄ male pōt fama ablata restitui. t tñ nō dimittitur pctm̄ nisi restituat ablatū. si restitui pōt. ait Aug. ex de regu. iur. li. vj. c. pctm̄. Nō intelligit nō solū de rebus tpalibus diuitiarū: sz etiā fame. p̄m Tho. vbi. s. cū p̄m salomonē meli⁹ sit nomē bo. q̄ tc. Ille aūt cui detraxit dicere nō ꝺz nisi pueniss̄et ad noticiā ei⁹ ipa p̄sona detrahēs tūc ꝺz petere veniā p se vel p aliū nisi ex ꝺ *imineret sibi magnuz* piculū vite ex tali fame restōne: sed erubescētia sola t ꝓfutio hūda nō est sola sufficiēs cā nō restituēdi famā ablatā. sed de modo restituēdi famā habes. s. titu. ij. c. ij. vbi vide plene. Et notāduz q̄ nō solū detrahendo quis peccat: sed etiā libēter audiendo detractiōes. Pro cuius declaratione dicit Tho. ij. ij. q. lxxij. ar. iiij. q̄ p̄m aplm Ro. j. Digni sunt morte nō solū q̄ pctā faciūt: sed etiā q̄ cōsentiūt facientibus. Cōsentire aūt ꝓtingit dupl'r. Uno modo directe vt. s. qñ q̄s inducit aliū ad pctm̄ vel ei placet pctm̄. Alio modo indirecte scz qñ q̄s nō resistit pctō cū pōt t ꝺz resistere. t ꝺ contingit aliq̄n nō q: pctm̄ placeat: sed pter aliquē hūanū timorē. Si ḡ aliq̄s detractiōes audiat absq̄ resistentia videt detractori ꝓsentire. vnde fit particeps peccati eius Et siquidē inducat eum ad detrahendū vel ei etiā cōplaceat detractio pter odiū ei⁹ cui detrahit nō minus peccat q̄ detrahens: sed aliq̄n magis. Vñ Bern. Detrahere vel detrahentē audire q̄d horū dānabilius sit nō facile diuerim. Si vo ei nō placeat detractio: sed ex timore vel negligētia vel verecundia quadā omittat repellere detrahētem peccat q̄dem sed multo minus q̄ detrahēs. t qñq̄ q̄dem est veniale qñq̄ etiā pōt esse mortale. vel pter ꝺ q̄ alicui incūbit ex officio detrahente corrigere. vel pter aliq̄d piculū ons. vel pter radicē q̄ timor hūan⁹ pōt esse mortale. Detrahēs hz diabolū in ore t audiēs libēter i aure. Debet ḡ q̄libet cū audit detractiōes reprehēdere detrahētē nō ridere vel nō audire vel facie oñdere turbulētā ad repimēdū eū. Vñ ꝺ: Prouer. xxv. Uentus aquilo dissipat pluuias: t facies tristis linguā detrahētē. Et q̄uis sit pro p̄ij arbitrij detractiōes quas audit quis de se factas patiēter ferre t pati detrimētū fame sue. nisi ꝺ vgat in detrimentū t periculū aliorū t posset laudabilr fieri: tamē nō est sui arbitrij q̄ patiat detrimētū fame alterius t ideo in culpā ei vertit si non resistat: eadē rone q̄ tenet q̄s sublevare asinū primi sui iacētē sub onere vt pcipit Deut. xxij. p̄m Tho. vbi. s. Et si audiēs scit illū verū dicere q̄uis dicere nō debeat q̄ loquat falsum: debet tñ arguere q̄ peccat detrahēdo vel ostēdere q̄ ei displiceat detractio. Sed nec de facili debet quis credere detractiōib⁹. cū quotidiana experientia doceat multas falsitates ex errore vel mendacia t industria dici: t pcipue audiēdo a psonis leuib⁹ t multo minus audiendo a maliuolis als peccaret. Unde Damasus papa. xj. q. iij. Non soluz reus est qui de alio malum profert: sed etiā qui aurē criminibus cito pbet. scz credēdo. t. ij. q. j. deus. dicit. Mala audita nullum moueant. nec passim dicta absq̄ certa probatione credant. Si autem quis audiret detractiones: quia estimat loquentē moueri ex charitate vt pretendat ad remediandum malis

Audientes detractionem

Nō facile credere detractionib⁹

Cui detrahit patieter ferat.

nō peccaret. Sed nō fit facilis tñ ad credēdū. Is autē cui detrahitur debet patienter ferre non odio moueri vel detractiones de se factas detractiōib⁹ alioꝝ respōdere dire cte. s. dicēdo falsa vel occulta mala de illis: sz debet se excusare ⁊ innocētiā suā ostēdere quātū pōt ne alij ex infamia exorta scādalizent: aliꝰ tacēdo malefaceret. vñ Aug. Qui fidēs ꝓscie sue negligit famā suā nimis crudelis est. xj. q. iij. nō sunt audiēdi. Et si ex b̄ detractores icurrūt infamiā q̄ detegit falsitas ⁊ malicia eoꝝ imputat eis q̄ sibi hoc p curauerūt. Sz talē iniuriā recepā nō tenet remittere ei q̄ detraxit cū veniā petit nisi famā restituat dicendo illis coram q̄bus detraxit se falsuz dixisse si falsum dixit. Odiū aūt ⁊ rancorē nunq̄ ex b̄ dz h̄re: ⁊ deo cōmittere facta sufficiēti excusatione. vñ Greg. sup ezech. Linguas detrahētiū si cut nr̄o studio nō debem⁹ excitare ne pereāt: ita per suam maliciā excitatas debem⁹ eq̄nimiter tolerare vt nob⁹ meritū crescat. Et si verū esset qđ dictū ē sz occultū taliter se excuset q̄ nō mētiat ⁊ multo magis ne piret vel arguat eos de mēdacio. Sz posset se aliq̄bus vbis sophisticis excusare vt q̄ multa falsa q̄tidie dicunt ab hoibus: vel etiā q̄ de sanctis viris etiā multa mala dicta sunt falso. ⁊ ideo nō mirū si etiaz de ipo dicant. Et q̄ mirat q̄ credat tātū nefas de eo ⁊ hmōi. Permittit aūt de⁹ hmōi detractiōes suscitari ꝯ suos suos ad ꝓfectū eos i hūilitate. vñ Greg. Sūt plurimi q̄ vitā bonoꝝ fortasse ampli⁹ q̄ debēt laudāt ⁊ ne q̄ elatio de laude surrepat ꝑmittit ops de⁹ malos i obtrectationē ⁊ obiurgationē p̄ximū ꝑpe: vt si q̄ culpa ab ore laudātiū nascit i corde: ab ore vituperātiū suffocet. Dic ē q̄ doctor gentiū se in p̄dicatiōe currere testat iter infamiā ⁊ bonā famā. vt seductores inq̄t ⁊ veraces. ⁊ alibi. Alijs sum⁹ odor vite in vitā: alijs odor mort̄is in mortē. Debet ergo is cui detrahit orare p detractorib⁹ exemplo xp̄i dicētis. ps. cviij. Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi. sz iudei dicentes multa falsa de eo. Ego aūt orabam.

De ꝑmittit detractiones oriri.

¶ De susurratione. Lapīn. v.

SUsurratio ē quarta

filia inuidie ꝯm Greg. Et pōt describi sic q̄ susurratio ē locutio mala occulte facta de aliquo ad tollendū eius amicitiā cū alio. Vñ glo. sup illud. Ro. j. Susurrones ⁊ detractores deo odibiles. dicit. Susurrones sunt q̄ inter amicos discordiā semināt. Pro cui⁹ declaratione dic. b. Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. j. q̄ detractio ⁊ susurratio in materia ⁊ forma seu mō loq̄ndi ꝓueniunt: qr vterq̄ malū occulte de ꝓximo loq̄tur ꝓpter quā filitudinē aliq̄n ponit vnū p alio. Vñ eccli. v. sup illud. Nō appelleris susurro. dicit ibi glo. i. detractor. differūt aūt in fine. Nam detractor intēdit denigrare famā ꝓximi. vñ illa mala de ꝓximo ꝓfert p̄cipue ex q̄bus ꝓximꝰ infamari possit vel salte diminui ei⁹ fama. Susurro aūt intēdit amicitiā separare ꝯm glo. inductā. Et p illud qđ dr̄: Prouer. xxvj. Susurrone subtracto iurgia cōqescūt. ⁊ iō susurro talia mala de ꝓximo ꝓfert q̄ possunt ꝓtra ipm animū ꝓmouere audiētis ꝯm illud Eccli. xxviij. Vir pctor conturbabit amicos. ⁊ in medio pacē habētiū imittet inimicitiā. ⁊ Isid. dicit in lib. etymol. Susurro de sono locutionis appellat: qr nō in facie alicui⁹ sz in aure loq̄tur detrahēdo: inquātū q̄dē susurro malū dicit de alio dr̄: detrahere. Sz in b̄ differt a detractore qr nō intēdit simplr malū dicere: sz q̄q̄d fit illud qđ possit aīm vni⁹ turbare: ꝛ aliū etiā si fit simplr bonū: sz apparēs malū inquātū displicet ei cui dr̄. Est aūt de se mortale: qr p illud infert nocumētū notabile ꝓximo.

Susurro est.

§. I. De susurratione ait

ps. xl. Aduersuz me susurrabāt oēs ini. mei aduer. me cogitabant mi. b. s. susurro dr̄: etiā bilinguis. Et rō est ꝯm Tho. q̄ cū amicitia sit inter duos nitit susurro ex vtraq̄ pte amicitiā rumpere. Et iō duab⁹ linguis vtit ad duos. vnī dicēs malū de alio. ꝓpter qđ dr̄: Eccli. xxviij. Susurro ⁊ bilinguis maledict⁹ erit. Et sumit ⁊ p ideſt. Et subdit. Multos em̄ turbauit amicos. Mōstruosuz esset in natura habere duas linguas cū nullū aial habeat duas linguas nisi serpēs. ꝯm opi. vulgi. Nec em̄ serpēs habet duas linguas sed videt q̄ habeat ꝓpter velocē ei⁹ motuz. vnde similis ē talis serpenti venenoso q̄ quē diabolus locut⁹ est ad tollendū amicitiā hois cū deo. vñ filius est susurro diabolo qui figurat p inimicū supseminantē zizaniam in medio tritici. Matt̄. xiij. Tria autē mala facit susurratio.

¶ Primo excludit beniuolētiā diuinalē.

¶ Scōo tollit amicitiā humanalem.

¶ Tertio includit nequiciā mortalem.

§. II. Quantum ad primuz

Susurro excludit amorem dei.

dicit Salo. Prouer. vj. Sex sunt que odit de⁹ ⁊ septimuz detestat anima eius. Oculos sublimes ⁊c. p septimo aūt ponit eū q̄ seminat inter fratres discordias. b̄ est susurro. Et ad idē facit qđ dicit sapiētia increata que est dei filius Prouerb. viij. Arrogātiā ⁊ superbiā ⁊ viā prauā ⁊ os bilingue detestor. Importat aūt detestatio aliq̄d plus q̄ odiū cōmune ita. s. q̄ nō pōt pati illud qđ q̄s detestat ante se videre. Et sic patet q̄ b̄ vitiū excludit ab anima beniuolentiam dei ita q̄ deus illū nō diligit ad salutem eternā. Sed maius malū seu damnū homo pati nō pōt cuz omnia bona que habem⁹ ex beniuolētia dei habeam⁹. Merito aūt dei filius susurronē detestat: qr ꝓtrarius est sibi in opib⁹ suis. Nam dei filius venit. ⁊ vsq̄ ad mortem crucis laborauit vt filios dei qui erant dispersi cōgregaret in vnū vt dicit Joh. xj. ⁊ vt dissolueret opa diaboli. vt dic Joh. in. j. c. sua. c. iij. Sed susurro laborat vt amicos concordes ab inuicē diuidat ⁊ dispergat similis lupo qui rapit ⁊ dispergit oues. Magis vident susurrones displicere xp̄o q̄ q̄ cor⁹ eius crucifixerūt. Nā xp̄s magis dilexit eccliam q̄ corpus suū: qr p ecclia mortē corpis sustinuit. Apo. j. Lauit nos. qui. s. sumus eccl̄ia: a pctis nr̄is in sanguine suo: sz per mortē effuso. diuidūt aūt vnitatē corporis chr̄isti. i. ecclesie seu fideliū per susurrationē. vñ ⁊ in signū hui⁹ malitis displicētie etsi ꝑmisit diuidi ⁊ scindi in passione corpus p̄priū ⁊ aperiri latus nō tñ ꝑmisit diuidi tunicā eius q̄ significat eccl̄iam. Vñ dixerūt milites. Non scindamus eam. Job. xix. Ex vno verbo susurronis seq̄tur aliq̄n tāta discordia q̄ tota vna patria destrueť. Demū sicut pacifici qui sz pacē querūt ponere inter discordes vocant filij dei Matt̄. v. qr sz imitant dei filiū q̄ nos inimicos pacificauit patri suo eterno. Ita ecōtra susurrones dicēdi sunt filij diaboli qui q̄rit hoies deo inimicari. Et vt dicit Beda Qui societatem fraternitatis aliq̄ discordie peste commaculant deum p̄dūt. xj. q. iij. ab ij̄t. vnde sunt similes iude. ⁊ in. c. iniustū. dicit q̄ homini religioso. i. bono parū dz esse iimicitias alioꝝ nō exercere: vel nō augere male loquēdo nisi eas etiā extinguere bene loquēdo studuerit.

§. III. Secūdū malū quod

Susurratio tollit amicitiā hoim

generat susurratio est qr tollit amicitiā hominū adinuicē ex quo etiā grauitas hui⁹ pcti ondit qr tollit amicitiā qđ est magnū bonū ⁊ necessariū in vita ista. Vñ dicit Eccl. vj. Amico fideli nulla est cōparatio. Est autem necessariū h̄re amicitiā ꝓpter q̄ttuor rōnes. Ue autē soli. dicit Eccl. iij. Solus est qui nō habet amicū aliquē.

¶ Primo rōne virtutis habēde.

¶ Scōo rōne vtilitati⁹ cōmunicāde.

¶ Tertio rōne vnitatis cōseruāde.

¶ Quarto rōne cōis necessitatis supplēde.

Necessaria ē hoi amicitia

Quātū ad p̄mū necessariū ē cuilz h̄re vtutē eo q̄ vt⁹ bonū facit h̄ntē ⁊ op⁹ ei⁹ bonū reddit. Cuilibz aūt necriū ē eē bonū ad salutē ꝓseq̄ndā. Sz amicitia ē vt⁹ vel reducibilis ad vtutē. Et q̄ amicitia sit vt⁹ moralis ꝓbat ex hoc q̄ vt⁹ ꝓsistit in medietate q̄ ꝯm rōnē est. Sed in cōi ꝓuersatione hoim tam in factis q̄ in dict̄ opz q̄ libet ad vnūquēq̄

ſe habeat vt decet. Et hoc facit amicitia ſeu affabilitas q̄ mediū tenet inter blādiatoꝛē ⁊ litigioſuꝫ. Et ſic patet ꝙ ſit virtus. Reducit aūt ad iuſticiā. vñ ⁊ ponit pars potētialis eiꝰ. q: ſicut iuſticia reddit vnicuiq; equale ita amicitia cuilibet reddit ꝓpoꝛtionale. Sed in hoc differt q: iuſticia ꝓprie attēdit debitū necitatis ex aliq̄ obligatiōe. Sz amicitia attēdit debitū honeſtatis qđ eſt magis ex parte virtuoſi ꝙ ex pte alteriꝰ. Cū em̄ hō ſit aial rōnale ſociale. ſic nō pōt bñ viuere in ſocietate ſine virtute. ita nec ſine delectatione. Et iō ex quodā debito naturali honeſtatis obligat ad hoc vt alijs cōdelectabiliꝫ viuat: niſi ꝓpter cām aliquā nece ſit aliq̄n alios ꝓtriſtare cū. ſ. amici defectuoſa cōmittūt q: tūc reprehēdēdi ſunt ſm ve amicitie rōnē. Q: g̃ ſuſurratio q̄rit amicitiā tollere ⁊ vtutez ⁊ imittere diſcoꝛdias ⁊ litigia. vñ ōꝛ. Prouer. xxvj. ſuſurrone ſubtracto iurgia cōquieſcūt. Scđo eſt necariū hñe amicitiā rōne vtilitatis cōicāde qđ ſic ꝓbat. Si illud qđ ē ex inclinatiōe naturali ē necariū multo magis illud qđ ē ex aſſimilatiōe ſpēi ſz amicitia ineſt ſm naturā gnantis ad genitū qđ ptz per bñficia q̄ ſunt ſigna amicitie nō ſolū i hoiḃ ſz etiā in alijs aialiḃ ⁊ volatilibꝰ q̄ vt māifeſte appet ſtudiū lōgo tpe ad hibet ad educatiōē ꝑlis. g̃ maxie ē necaria amicitia illa q̄ eſt hoiz adinuicē ꝓpter ſimilitudinē nature ſpēi. Et b̄ ꝓbat p locū a minoꝛi ſcz p quoddā ſignū amicitie qđ inuenit in oibus hoibus naturaliꝫ. ſ. familiaritatē ⁊ beniuolētie q: ſi ad extraneos de q̄bꝰ minꝰ videt naturaliꝫ ipēdimꝰ bñficia vel obſeq̄a q̄ ſunt amicitie ſigna. ſic q̄n ignoti ⁊ pegrini declināt a via recta eos ab erroꝛe vie reuocamꝰ. ⁊ iter rectū oſtēdimꝰ ⁊ dirigimꝰ. ⁊ q̄n cadūt erigimꝰ eos. ad oſtendēdū ꝙ ois hō ſit naturaliꝫ amicus oi hoi ⁊ familiaris. vñ ea q̄ ſunt naturaliꝫ bona oibus ſunt necaria. q̄le bonū eſt amicitia. Ptz etiā hoc ex cōuictu ſpāli. q: ſic in alijs aialibus eſt amicitia naturalis vt apparet p ſigna amicitie q̄ ſunt in eis. puta q: aſſimilanꝫ. q: cōuerſanꝫ: q: obſequunꝫ eo ꝙ generās tps magnū adḥibet ad educatiōē geniti. multo magis ē amicitia naturalis iter eos q̄ ſunt vniꝰ gētis adinuicē inquātū cōicāt in cōuictu in moꝛibus: i obſequijs. Idē ꝑz ex dicto cōi. Nā amatoꝛes hoiz laudamꝰ q̄n ſplētes vl̄ ꝓficientes illud qđ eſt hoi naturale. vl̄ id ad qđ natura iclinat cōis. ſ. amicitia. Et hāc tollit ſuſurro. Et iō ōꝛ. Eccl. xxviij. Odis ſuſurro maledictꝰ erit. Tertio eſt neceſſariū hñe amicitiā rōne pacis ⁊ vnitatiſ cōſeruāde: qđ ſic ꝓbat. Illud eſt necariū hñe qđ maxie ē ꝓſeruatiuū ciuitatis ⁊ cōitatis. ⁊ vitare eiꝰ oppoſitū. ſz iter oia amicitia eſt pacis ⁊ ꝓcoꝛdie ⁊ vanitatiſ ꝓſeruatiua. qđ ꝑz exēplo ⁊ rōne. Exēplo q: legiſlatoꝛes magis ſtudent ad amicitiā inter ciues ꝓſeruādā q̄ ad iuſticiā. qđ ꝑz ex b̄. q: legiſlatoꝛes q̄n ꝙ iuſticiā itermittūt. puta i penis iferēdis ne amicitia excludat ne diſſenſio oꝛiat. vñ q: ꝓcoꝛdia amicitie aſſimilat q: ſ. ꝓcoꝛdiā legiſlatoꝛes maxie appetūt. cōtēptiuā aūt ciuiū maxie repellūt q̄n inimicā ſalutis ciuitatiſ. iō amicitia maxie iter oia eſt necaria. Ꝑz b̄ idē rōne. ſ. p cōparatiōē ad iuſticiā q̄ maxie videt necaria cōitati vl̄ ciuitati talē arguēdo. Illud q̄ habito nō idiget altero. ſz ecōuerſo magis eſt necariū. ſz amicitia hita q̄ntū ad oēs nō eēt necaria iuſticia q̄ hita adhuc eēt amicitia q̄renda. qđ ſic declarat q: ſi aliq̄ ſunt amici i nullo idiget iuſticia ꝓprie dicta. Et rō huiꝰ ē. q: ſi aliq̄ vl̄ etiā oēs ciuitatiſ hoies ſunt amici oia habēt q̄ſi cōia. cū amicus q̄libz ſit alter ipſe. nō eſt aūt amicitia ad ſeipm. ſz ad ſe alterū: ſz ſi ſit iuſticia nihilominus indiget amicitia adinuicē. Et iō ſi iuſticia eſt necaria qđ dic Aug. in lib. de ciui. dei. cū alīt reſpublice nō poſſint diu ſbſiſtere. multo magis amicitia q̄ ſine iuſticia eſſe pōt. Et q: ſuſurratio tollit b̄ bonū amicitie: admōet apls. ij. ad Coꝛ xij. dicens. Ne forte ſuſurratiōes: iflatiōes: ſeditiones ſint invobis. vbi gl. ſuſurratiōes. ſ. ſemināres diſcoꝛdiā. vñ ⁊ ꝙ amicitiā. Quarto hñe amicitiā ē necariū rōne neceſſitatis ſupplēde. Qđ ſic ꝓbat. Illud eſt necariū hñe q̄ necitati vl̄ indigētie oim ſubueniāt. b̄ aūt fit p amicitiā. Qđ aūt p amicitiā neceſſitati oim ſubueniat ꝓbat ex ſex generibus vel ꝓditionibꝰ hoim quibꝰ eſt vtilis ⁊ neceſſaria amicitia. Eſt em̄ neceſſaria ⁊ vtilis diuitibꝰ: paupibꝰ: iuuenibus: ſenibus: tribulatiſ: ⁊ pfectis ſeu felicibꝰ. Prio q̄dez amicitia eſt vtilis ⁊ neceſſaria diuitibꝰ. ⁊ b̄ duplr q̄ad cōicationem bonoꝛ ⁊ q̄ad cōſeruationē eoꝛ. Et quātū ad p̄mū ꝙ ſit neceſſaria ꝓbat ſic. Illud em̄ ſine q̄ nullus eligit viuere etiā habiſ ⁊ pñtibꝰ oibꝰ neceſſarijs ad vitā eſt ſumme necariū ſz b̄ eſt ſcđm bñficium. p̄cipue ꝙ diues vel p̄nceps vel potēs ipēdit alijs: q: nulla ē vtilitas bonoꝛ fortune ſi ex his aliqs nulli bñfaciat: bñficiū fit maxie ⁊ laudabiliſſime ad amicos. g̃ amicitia q̄ad cōicationē ⁊ diſtributionē bonoꝛ diuitibꝰ ē necaria. Quātū ad ſcđm. ſ. ꝓſeruationē bonoꝛū eſt neceſſaria amicitia diuitibꝰ: q: bona fortune ſine amicis ꝓſeruari nō pñt. ⁊ q: fortūa quāto ē maioꝛ tāto ē minus ſecura: q: plēs ḥz iſidiatoꝛes. Et iō q: q̄nto q̄s maioꝛ eſt in bonis exterioꝛibꝰ tanto ē inſtabilioꝛ niſi ꝓtineat. ſic ⁊ maxima arboꝛ indiget multis fulcimentis et radicibꝰ a natura paratis. ⁊ fiḃ amici ſunt fiē vtutes naturales ꝓſeruātes aliquē in vlto ſtatu. Scđo eſt amicitia vtilis ⁊ neceſſaria pauperibꝰ. Illud em̄ ad qđ q̄s cōfugit in infoꝛtunijs ē maxie neceſſariū: ſz paupes hoies refugiūt ad amicos: eo ꝙ eſtimāt diuites eē pauptatis eoꝛ refugium ſingulare. In anguſtijs em̄ compꝛobat amicus. ait ſalomon Vñ ſequit ꝙ in oi infoꝛtunio amici ſunt vtiles et necarij.

Tertio iuuenibꝰ etiā amicitia eſt necaria. Huiꝰ rō eſt: q: in iuuenibus abūdat p̄nitas ad peccandū ꝓpter cōcupiſcentiā delectationū q̄ eſt in eis. ſm illud Gen. viij. ſenſus em̄ hois ⁊ cuncta cogitatio p̄na ſunt ad maluz ab adoleſcētia ſua. ⁊ Eccl's. xij. Adoleſcētia ⁊ voluptas vana ſunt. Cōiungit voluptatē adoleſcētie: q: iuuētus ḥz multaz p̄nitatem ad eā. Iſta aūt p̄nitas ad malū p amicos religatur. ſcz exhoꝛtationibꝰ. ꝓſilijs ⁊ reph̄ēſionibꝰ. vñ ꝓhibent a peccādo. Quarto amicitia eſt neceſſaria ſenibus. huiꝰ rō eſt: q: illis q̄ indigēt reuerētia ⁊ carent naturali potentia valet obſequiū famulatus: ſed ſenes ſunt hmōi. Nam ſenes ꝓpter reuerētiā q̄ eis debeḃ: ⁊ ꝓpter naturalē impotentiā. i. ꝓpter debilitatez coꝛporis ex qua deficiūt in ſuis actionibus: ⁊ patiuntur defectus multos indigent amicitia ad cōplēdū ſuas actiōes: ⁊ ad ſubueniēdū ſuis defectibus. ꝓpter qđ oꝛabat ps̄. Ne p̄jcias me in tpe ſenectutis ⁊ cū defecerit vtus mea ne derelinquas me dñe. g̃ ⁊c. Hec ariſ. viij. ethi. c. ſ. ⁊. b. tho. ⁊ alb. ſup illo loco i ſcripſ. Quīto amicitia eſt vtilis ⁊ necaria tribulatiſ eo ꝙ illi q̄ ſunt in triſticia alleuiationē quādā ſentiūt ex p̄ntia amicoꝛ cōdolētiū eis. Ex p̄ntia em̄ amici magnitudo vel grauedo triſticie alleuiatiſ. qđ ꝓbat p filitudinē. Sicut em̄ pōdus graue qđ ſolus vn̄ poꝛtat: alleuiatiſ ex ſocietate alterius ſecuz poꝛtantiſ: ſic onus triſticie leuiꝰ ⁊ melius fertur vn̄ ſi alius ſe cū ferat. ſm illud. Solaciū eſt miſeris ſocios hñe penarū. Quāuis em̄ triſticie illiꝰ quā tribulatꝰ patiḃ nūero partez amicꝰ nō aſſumat. aſſumit tn̄ partē q̄ntū ad cām dū partē dāni ſubijt amicꝰ ex q̄ triſticia oꝛta ē: vl̄ p cōpaſſionē. ſm illud. xij. Coꝛ. xij. Quis infirmat ⁊ ego nō infirmoꝛ ⁊c. Dū em̄ q̄ tribulatiſ videt amicū ſuū p̄ſentē: ⁊ de ſua triſticia cōdolentē minuiḃ doloꝛ ſuus. Cōſolatiſ etiā tribulatus ab amico viſiōe eiꝰ. ſermone ⁊ ope. Ariſt. ⁊. b. Tho. in ſcriptis ibi

Sexto eſt necaria pfectis. i. illis q̄ ſunt in ſummo. i. pfecta etate. qđ ſic ꝓbat. Quocūq; fuerint hoies potētioꝛes ad agēdū in vita actiua: ⁊ itelligēdū in vita ꝓtēplatiua. illud eſt neceſſariū ad vitā. Sz amicitia eſt hmōi. Cuius rō eſt: q: nullus quātūcūq; pfectus eligeret viuere ſolitariꝰ etiā ſi oia alia bona haberet: eo ꝙ hō naturaliter ē aial politicū ⁊ ſociale aptus cōuenire alijs ⁊ cōuenientius vtuoſis ⁊ pfectis a q̄bꝰ adiuuaḃ. ⁊ in actiōevite actiue: dū qđ vnꝰ nō videt vl̄ pōt aliꝰ videt ⁊ pōt. ⁊ in actiōevite ꝓtēplatiue q̄ntū ad doctrinā ⁊ diſciplinā cū ab alio adiuuaḃ. Sciendum tamen ꝙ cū ōꝛ amicitia eſſe neceſſaria etiā felicibus ſeu perfectis: intelligendū eſt de felicitate vite preſentis,

amicitia eſt vtilis

Perfecta necessaria ē hñe amicitiā

Nā de pfectióne seu felicitate pñie nō est necaria amicitia hoiz. quātū. s. ad necessitatē btitudis. Et rō est. q; ille q̄ rotā plenitudinē sue btitudis seu pfectionis hz in vno nō indiget alio. Sz btūs i pñia hz totā plenitudinē sue pfectionis in deo. vñ nō indiget amicitia cuiuscūq; alteri⁹. Vñ t ō; Sap. vij. Venerūt aūt mihi oia bona parit cū illa. s. diuina sapia q̄ cōsistit i clara dei visiōe t cotēplatiōe. fac tñ ab bñ eē btitudis pñie amicitia seu societas sctō; inuicez pfecte se diligentiuz. Et sm b̄ pōt intelligi illud Boe. s. q̄ nulli⁹ boni sine socio est iocūda t pfecta possessio. s. quātū ad pmiū accidētale pñie. Sz loquēdo de felicitate seu pfectiōe vite pñtis: tūc ē necaria amicitia. nō q̄dez amicitia q̄ fūdat sup delectabili: vl sup vtili: sz amicitia q̄ fundat sup honesto seu virtutib⁹. Et rō hui⁹ iter ceteras est q; ad felicitatē ptinet q̄ felix delectet in ope vtutis. Et q; nō possumus delectari nisi in eo q̄ō cognoscim⁹. Magis aūt possumus speculari primos nros q̄ nosipos. t etiā actiones primoz q̄ nras: q; vnuscuiusq; iudiciū i pprijs magis deficit ppt quatū affectū quē hz q̄libet ad seipm. Et iō opz q̄ felici sint delectabiles opatiōes bonoz viroz t pñie ptristabiles. sic muticus delectatur in bonis melodijs sic felix gaudet in bonis operibus amici t sic indiget amicitijs.

§. IIII. Tertio susurratio

Susurratio ē mortale.

includit in se nequiciā mortalē: t est p̄ceptū dñi dicētis Leui. xix. Nō eris crimiator: t susurro in populis. Crimiator ō; q̄ publice accusando vel cōuitiādo pctā alijs imponit. Susurro aūt occulte vt dictū est. q; notabile nocumētū p hoc vitiū infert primo. iō est mortale t graui⁹ de se q̄ detractio. Rō hui⁹ est sm. b. Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. ij. q; peccatū i primū tāto est graui⁹ q̄nto p ipm mai⁹ nocumētuz infert primo: tāto aūt nocumētū est mai⁹: quāto mai⁹ est bonū q̄ō primo tollit. sicut maius bonū est vita hois: q̄ diuitie q̄ ordinant ad sustentādū vitā. t iō grauius est homicidiū per q̄ tollit vita hois q̄ furtū vel rapina p quaz tollit suba tpalis seu diuitie. Inter cetera vo exterioza bona pēminet amicus: q; sine amicitia nullus viuere pōt. vt pz p pbm. viij. Ethico. Et q; bona fama q̄ p detractionez tollit ad hoc maxie necessaria est vt hō idoneus ad amicitiā habeat. Et iō susurratio est graui⁹ pctm̄ q̄ detractio vl cōtumelia. q; amicus melius est q̄ honor: t amari magis q̄ honorari sm pbm in. viij. ethi. Quāuis enim detractor aliq̄n dicat maiora mala q̄ susurro: tñ q; grauitas pcti attenditur ex fine magis q̄ ex materia: iō est grauius susurratio que intendit tollere maius bonū.

¶ De exultatione in aduersis pximi. Caplm. vj.

Exultatio i aduersis

pximi est q̄nta filia inuidie. t ppinquitatem hz ad crudelitatez t seuitiā que virtuti clemētie opponit. Nā crudelis exultat in penis alteri⁹. ipsa etiā crudelitas ex odio t inuidia pcedit vnde de ipsa crudelitate hic breuiter dicendū. Est aūt crudelitas sm Sene. atrocitas animi ē exigendis penis. Est aūt dria inter crudelitatē t seuitiā t diuersa vitia sunt. Pro quoz declaratiōe sciēdū sm Tho. ij. ij. q. clix. arti. j. Nomē crudelitatis a cruditate sumptū videt. Sicut aūt ea q̄ sunt decocta t digesta solent hre suauē t dulcē saporē. ita illa q̄ sunt cruda habent asperū t horribilē saporez. Clementia aūt importat quādam lenitatem seu dulcedinē animi per quā quis est diminutiuus penaruz. Unde crudelitas ei opponitur vt vitium per quod quis excedit mēte in penis inferēdis Epil: eya quidē que est pars iusticie. alio noie equitas dicit. penas debitas ex defectu commisso diminuit sm tñ q̄ ratio dictat. vt ad tollendū scandalū t hmōi. Sz ipsa dulcedo affectus ex qua homo ad hoc inclinat ptinet ad clementiam. ita t ecōtra ipse excessus penarū quātum ad id q̄ō exterius agitur pertinet ad iniusticiam. Sed quātum ad austeritatē animi p quā quis p̄ōptus est ad augēdas penas ptinet ad crudelitatem. Sicut etiā differt mia a clementia: eo q̄ ad miam ptinet aliene miserie subuenire p beneficij collationē: ad clementiā vo miseriaz diminuere per penarū diminutionē: ita differt imisericoꝛdia a crudelitate. quia p imisericoꝛdiā nō subuenit q̄s miserie primi dando beneficiū cū dz: per crudelitatez adauget miseriā pene vltra debitū rōnis. Tamen ppter simílitudinem rationis harū virtutū, scz clemētie t misericoꝛdiaz q; vtraq; refugit t abhoꝛret miseriā alienā. sumit vna p altera. Et sic etiā vitia eis ōria. scz imisericoꝛdia t crudelitas sumit sepe vnū pro alio. Differt etiam ppie sumendo crudelitas a feritate. Nam nomē seuitie t feritatis a similitudine ferarū accipitur que etiā seue dicunt. Unde ēm aialia nocēt hoibus vt ex eoz coꝛpoꝛib⁹ pascantur: nō ex aliq̄ iusticie cā cuius cōsideratio ad solā rōnē ptinet. Et ideo ppie loquendo feritas vel seuitia dicit sm q̄ aliq̄s in penis in ferēdis nō p̄siderat aliquā culpā ei⁹ q̄ punit: sed soluz hoc q̄ delectatur in cruciatu hoim: t sic continet subvitio bestialitatis. Nā talis passio nō est humana sz bestialis que niens vel ex mala p̄luetudine: vel ex coꝛruptiōe nature fit cut t alie bestiales affectiones. Sz crudelitas attendit culpā in eo q̄ punit sz excedit modū in puniēdo. Et iō crudelitas differt a seuitia seu feritate: sicut malicia hūana a bestialitate. vt ō; in. vj. ethi. Et sicut crudelitas q̄ est malicia humana opponit clementie q̄ est virtus hūana: ita seuitia seu feritas q̄ ē passio bestialis opponit vtuti quā pbs heroycā seu dñicā vocat: t sm nos ptinere videt ad dona spiritus sancti videz ad donū pietat⁹. b aūt sumit crudelitas large. Seuerus aūt sm Isiō. in lib̄ etymologiaꝛ ō; q̄si severus t verus: q; sine pietate tenet iusticiā in puniendo. t sm Tho. Non tñ simpl̄r seuerus ō; seuus q; seuitia importat vitiū seueritas aūt virtutē. Sed ō; seuus circa veritatē p pter aliquā filitudinē ad seuitiā q̄ nō diminuit penas: sed hoc agit seuerus cū rōne. s. vt nō recedat a vitate iudicij. Seuer⁹.

De crudelitate ppli iudaici erga xp̄z ait p̄s. Nō est recoꝛdatus facere miam: sed pfecut⁹ est hoiem t mēdicum t inopē. s. xp̄m. Sup quē vsum Lassio. ait. Persequi hominē facit aut diuitiaz ambit⁹ aut supbie odiosa iactātia. Paucum perem vo t mēdicū inseqū sola crudelitas facit: cuius nec honoꝛ q̄rit nec abundantia facultatis ambit. hec ille. Debet aūt euitari crudelitas: q; deo t hoib⁹ displicet: t deus maxime laudat ex clemētia t mia: t dz euitari,

¶ Ut circa subditos nō exerceatur.

¶ Ut circa ppinquos non habeatur.

¶ Ut circa afflictos non exhibeatur.

§. I. Quantuz ad primum

Crudelitas facit odiosuz.

Sicut misericoꝛdia t clemētia reddūt rectoꝛē amabilem subditis: q̄ vtile t necessariū est: ita inhūanitas t crudelitas reddūt eū exosum. vñ Prouer. xx. ō;. Misericoꝛdia t veritas custodiunt regem. t clementia firmat thꝛonus eius. t Eccl⁹. vij. c. dicit. Noli esse nimis iustus. est qui perit in iusticia sua. Dicit nimis iustus qui est nimis seuer⁹ in coꝛrigendo: crudelis in puniendo. In arca aūt domini fuit nō solū virga aaron: sz t manna suauissimū: ad significandū q̄ in mente p̄fidentis qui figurat per arcam dñi dz contineri: nō solū vga districtionis et rigoris iusticie debet seruari: sed t mana mie t clementie vitādo crudelitatē. Q̄d docet Greg. in. xxxj. moral. sic dicens. Sit rigoꝛ. scz in rectoꝛe sz nō exasperans. sit zelus: sed nō imoderate seuiens: sit pietas sed non plus q̄ expedit parcens. Sic bonus ille samaritanus in vulneribus sauciati ad curādū eū iniſit oleū a vinū: nō solū mortificatiuū: sz t oleū lenitiuū. vt habet Luce. x. Et ex hoc sequit mel⁹ emendatio criminū. Unde dicit Leo papa. Leniter castigatus reuerētiā exhibet castigāti. Asperitas aūt nimie increpationis nec coꝛreptionē recipit nec salutē. dist. xlv. cū btūs. Sed vt dicit salomō Prouer. xij. Uiscera impioꝛum crudelia. Non ēm hab̄t misericoꝛdiā t cōpassionē huma-

Rectoꝛ nō sit crudelis.

ne cõditioni. Hiere. vj. Crudelis est ⁊ nõ miserebit. Verũ vtr̃: Jac. ij. Judiciũ. l. dãnatiõis. et seuere punitiõis fine mia fiet illi qui nõ fecit miserico:diã. sic patuit in Adonibezech rege. Nã captus a filijs israel fuerunt ei amputate summitates manuũ ⁊ pedũ: ⁊ vinculat⁹ duc⁹ est hierlin. qui dixit. Septuaginta reges erãt q̃bus amputat̃ summitatibus manuũ ⁊ pedũ a me comedebãt reliq̃as ciboꝝ q̃ cadebãt de mẽsa mea. Sicut feci ita ⁊ reddidit mihi dñs. Judiciũ. j. Sicut q̃ fuit crudelis alijs: ita ⁊ ipse expert⁹ est crudelitatẽ. Cyrus rex qui fuit valde crudelis delectabili ter fundens humanũ sanguinẽ cũ fuisset captus a regina damari cui⁹ filiũ ille occiderat: fecit ei caput amputari et in vtrẽ sanguinis inergi dicens. Sanguinẽ sitisti: sanguinẽ bibe. i. sicut fuisti alijs crudelis ita et erga te exercebit crudelitas: vt nõ parcat tibi ꝓpter regiã dignitatẽ: vt fe risolet. Sicut aũt rector dz cauere sibi a crudelitate ⁊ feritate in factis erga subditos: ita etiaz in vbis nõ debet esse asper ⁊ durus nimis. Nã dicitur Prouerb. xv. Serm̃o durus suscitat furorẽ. q̃d verificatũ est in filio eius roboam i principio regni sui. Nam cũ populus israel rogaret vt mi nueret ei grauamẽ expensaꝝ ⁊ exactionũ que fuerãt impo site a patre: ex consilio iuuenũ respõdit dure ppl'o dicẽs. Minimus digit⁹ meus grossior est dorso patris mei. Pa ter me⁹ imposuit sup vos iugũ graue: ego autẽ supaddã: pater me⁹ cecidit vos flagellis: ego autẽ cedam vos scor pionibus. iij. Reg. xij. Ex qua duricia ⁊ crudelitate sermo nis ppl's recessit a dñio ⁊ obedietia. Insup ⁊ Aman aga gites q: fuit ita crudelis: q̃ ꝓpter odiũ ⁊ inuidiam ad ho norẽ mardochei dolose impetrauerat lr̃as a rege asuero. q̃ oẽ genus iudeoꝝ vbicũq; inuenirent certa die exp:essa in litteris deberẽt occidi. de cui⁹ crudelitate hester dixit re gi asuero: hmõi crudelitas redundat in regẽ. Hester. vij. Et ipse asuerus de eo scripsit. Aman genere ⁊ mente ma cedo a psarum sanguine alien⁹ pietatẽ nostrã sua crudeli tate cõmaculans peregrin⁹ susceptus est a nobis. Hester xvj. Tandẽ crudelitas redundauit in caput suum. Nã ad supplicationẽ regine hester reuocate sunt lr̃e: ⁊ in ꝓtrariũ mutate ordinatione facta q̃ oẽs inimici iudeoꝝ q̃ illa die cupiebant ⁊ intendebant occidere eos: ipsi occiderentur. Ipse aman ex p̃cepto regis suspensus in cruce alta. l. cubi tis quã parauerat mardocheo. Hester. vij. Narrat etiam Greg. in. iiij. dialogoꝝ q̃ quidã miles ex mortuis reuiui scens rome retulit multa q̃ vidit in alia vita: ⁊ inter cete ra q̃ viderat quendã noie petrum: qui officialis fuerat in curia romana i fluuio fetẽti in loco penali p:esso magno pondere ferri: ⁊ dictũ fuit ei q̃ idcirco illaz penam patie batur: q: cũ ex officio haberet facere aliquã punitionẽ nõ obedientia iniuncti officij: sed magis crudelitas ad puni endũ illũ trahebat. Confessores quoq; ⁊ cõsulentes in fo ro conscientie in imponẽdis penitẽtijs: vel in allocutiõe ad penitẽtes debẽt etiã cauere a crudelitate ⁊ duricia sermo nis nisi cũ expedit rõne obdurationis hoim: q̃n dulcibus monitis non mouentur vt fecit stephanus ꝓmarty: di cens iudeis cõtra quos disputabat. Dura ceruice ⁊ incir cũcisi cordibus ⁊ aurib⁹: vos spiritui sctõ semp restitistis. Act. vj. Primũ docet Chrys. dicẽs. Si erramus modicaz penitentiã imponẽtes: nõne meli⁹ est ꝓpter misericordiã reddere rõnem q̃ ꝓpter crudelitatez. Vbi paterfamilias largus est: dispensator nõ debet esse tenax. Si deus beni gnus vt q̃d sacerdos ei⁹ vult videri austerus. xxvj. q. vij. alligãt. Et Greg. dicit dist. l. ꝓsiderandũ. q̃ idcirco p̃misit deus petrum negare xp̃m vt in sua culpa disceret qualiter alijs misereri deberet. Debent etiã vt conseruent bonã fa mã ⁊ cõscientiã cauere a nimia familiaritate cũ mulierib⁹ Unde Aug⁹. Qui fidens conscientie sue negligit famam suam nimis crudelis est. xij. q. j. Nolo.

Crudeli tas erga parẽtes.

Crudeli tas erga animas.

Crudeli tas iude oꝝ erga xp̃m.

§. II. Secundo exercet crudelitas ꝓmaxime erga parẽtes dũ eis nõ subuenit; vt q̃d

peius est dũ affligunt. Unde dr: Prouer. xj. Qui crudelis est etiã ꝓpinquos abijcit. Sicut ad vtutẽ pietatis p̃cipue ptinet erga ꝓpinquos obseq̃osum eẽ ⁊ subuenire: ita per vitiũ crudelitat̃ denegant obseq̃a ⁊ adiutoria debita vel irrogant supplicia: q̃d vtiq; est ꝓtra naturalẽ instinctuz. Et ideo aplꝰ dicit. j. ad Tim. v. Si q̃s suoꝝ ⁊ maxime do mesticoꝝ. i. ꝓpinquoꝝ curã nõ hz. s. in ꝓuidẽdo fidẽ nega uit. i. fidelitatẽ seu ius naturale: ⁊ est infideli deterior. Et cõiter tales male fortunant etiã in hoc seculo: sicut pz in Absalone q̃ fuit ita crudelis vt nõ solũ occideret fratrem suũ amõ: sed ⁊ patrẽ suũ pissimũ dauid de regno expulit ⁊ q̃si vt occidere. Qui demũ fugiẽs de p̃lio eius exercitu debellato transiẽs equester subter vnã quercũ remãsit su spẽsus p capillos capitis in ea: ⁊ a Joab lãceis trãsfixus est. ij. Regũ. xviij. Nero imperator quo nemo crudelior ma trẽ ꝓpriã occidi fecit: vt ex curiositate videret quõ stete rat in vẽtre mris: qui demũ seipm ab impio expulsus oc cidit. Sed si magna crudelitas iudicaret a cũctis cuz q̃s videret patrẽ vel matrẽ vel fratrẽ vel aliũ consanguineũ in maximis penis detineri: nec in vllo se posse iuuare. ⁊ cũ posset multipl'r cõsolari ⁊ refrigerare negligeret: quanto maior crudelitas est ꝓpinquos suos qui sibi bona sua ex quoꝝ acq̃sitione indebita vel nimia affectione sciunt vel scire possunt. et verisimr credũt esse in penis purgatorij q̃ maxime sunt sup oẽs vite pñtis: ⁊ nõ iuuãt eos: oronib⁹: elemosynis: missis: ⁊ alijs pijs suffragijs: et q̃ peius est legata ꝑ se facta nõ soluũt. Unde illi nõ pciplẽtes suffra gijs ꝑmanẽt in illis penis: clamãtes illud Job. xix. Miseremini mei miseremini mei: saltẽ vos amici mei: q̃re per sequimini me sicut deus. Unde tales vt necatores aiarũ mandant excõicari ꝓpter talẽ crudelitatẽ. xiij. q. ij. q̃ oblationes. Et de quodã milite legit̃ q̃ cũ dimisisset cognato suo q̃ in casu quo morerer in bello cõtra infideles ad q̃ ibat suũ quẽdã equũ venditũ in elemosynã largiret. ⁊ in illo bello occiso cognat⁹ auaricia ductus nõ executus est iniũctũ: sed sibi retinuit: sed in capite octo dieruz a morte apparẽs ille miles dixit. Quare nõ fecisti q̃d ipositi tibi: fecisti me manere in penis vsq; nũc: sz impunitus nõ eua des. Nã ego hodie ad celũ purgat⁹ ascendo: tu vo hodie ad inferna descẽdes: qui subito mortuus ⁊ dãnatus est. Solũ in hoc licet vti crudelitate ad parẽtes: q̃n scz quis vocat̃ ꝑ inspiratione ad seruiendũ deo ꝑ cõtẽptũ mũdi ⁊ religionis ingressum: vt ꝓpter afflictionẽ eoꝝ ꝺ nõ ꝓter mittat. Nã vt dicit Hiero. Sũmũ genus pietatis est in ꝺ esse crudelẽ. Maximã crudelitatẽ exercuit ppl's iudeoꝝ ꝓtra xp̃m in sua passiõe. Unde ꝓquerit de ipo sup ꝺ ꝑ hiere miã Thren. iiij. dicẽs. Filia ppli mei crudelis q̃si struthio in deserto dedit vocẽ suã ꝺ me. Filia dr: synagoga per creationẽ ⁊ spũalẽ curã quã de ea habebat deus. Populi mei idest que synagoga est ppl's meus quasi struthio qui ferrũ crudũ comedit: ⁊ de filijs suis non curat: stridet fortiter. sic ppl's iudeoꝝ crudelis clamãdo ꝓtra xp̃m. Et cũ pilat⁹ feciss̃et eũ crudeliter flagellari: vt scz hoc viso crudelitas eoꝝ cessaret: magis ac magis clamabãt. Crucifige eũ. cru cifige eũ. Unde ⁊ ps. loquẽs in psona xp̃i ad p̃rem exp̃i mit illoꝝ crudelitatẽ per varias filitudines dicẽs. Erue a framea deus aiam meã. i. vitã. Et est oratio fm partẽ sen sitiuã. Framea est spata que cito incidit ⁊ tollit vitam. et ideo multũ est horroꝝ ex velocitate mortis quã inducit. Sic ⁊ ipsi iudei multa egerũt ad accelerandũ mortẽ ei⁹. Nã dabãt ei bibere vinũ myrrhatũ seu acetosum ⁊ fimo nẽ angariauerũt ad portandũ crucẽ ne fieret mor: ⁊ lat⁹ ei⁹ trãsfixerũt. Et ideo de manu canis vnicã meã. i. vitam supple erue. Canis auide rodit. Unde notatur auiditas iu deoꝝ ad mortẽ xp̃i. Nã ⁊ querebãt eũ capere nõ in festo ne a turbis defenderet. ⁊ barrabã dimitti petierunt ⁊ pilato volenti eũ dimittere dixerũt. Si hunc dimittis nõ es ami cus cesaris. Salua me ex ore leonis q̃ est aial ferum. et cum rugitu insilit ad deuorandum vsq; ad ossa. Et iudei

cū magnis clamoribus postulabāt vt crucifigeret. ⁊ vsq; ad ossiū fractionē afflixerūt occidētes. Et a cornibus vnicornium ḧilitatē meā. Unicornis est aial ferox ⁊ idomitū q̄ hz cornu durissimū in frōte: q̄ aialia trāsfodit ⁊ occidit: ⁊ sic duritiā ⁊ obstinationē iudeox signat in morte xp̄i: q; a nullo potuerūt flecti a crudelitate eox. Sed de sua crudelitate puniti sunt crudeliter. Nā exterminiū terribile secutū est de gñe illo destructa ciuitate ⁊ multis milib⁹ hoim mortuis fame ⁊ bello. residui vēditi dispersi sunt p orbē.

§. III. Tertio crudelitas

Afflictis nō additur afflictio.

exerceat ad afflictos: cū scz q̄s non cōpatit eis ⁊ subleuat: sed potius insultat vel afflictionē addit. Unde cuz phacee filius romelie rex israel occidisset de iuda cētū vigintimilia in die vna tpe Achaz regis iuda oēs viros bellatores p̄pter pctā eox insup ducēta milia mulierū pueroz ⁊ puellarū: ceperūt filij israel de fratribus suis. s. de iuda infinitā p̄edā ⁊ adduxerūt in samariā volētes eos subiscere sibi tuti ex magna crudelitate. vñ p̄pheta quidā rep̄hendit eos ex pte dei dicēs. Ecce irat⁹ dñs ꝯ iudā p̄pter peccata eox tradidit eos in manus vras. Occidistis illos atrociter: ita vt in celū pertingeret crudelitas vra. Insup filios iuda vultis vobis subiscere in puos ⁊ ācillas. Peccastis em̄ sup hoc dño deo vro. Sed audite cōsilium meū. Reducite captiuos quos adduxistis ⁊c. q̄ ⁊ fecerūt refocillātes eos ⁊ dimittētes redire in terrā suā. ij. Paral. xxviij. Et Greg. dicit q̄ nō dz a nobis flagellatis addi afflictio ne nos culpe q̄ abfit offensa respiciat. viij. q. s. Cum percussio. Propterea phibuit dñs in veteri lege filios israel comedere sanguinē aialiū in figuram vt auerteret eos a crudelitate horrēda effusionis sanguinis hūani. Eadem rōne phibuit eos comedere aialia suffocata vel strangulata: q; in tali morte multū affligunt aialia. phibuit em̄ in pticulari comedere grifum: q̄ aial est infestū hoib⁹ et eqs: in detestationē crudelitatis potentū erga subditos. phibuit edere ⁊ vulturē. q̄ aial insequit exercitū bellantiū: vt de cadauerib⁹ mortuoz pascat: ⁊ significat crudelitatē eox qui pcurāt bella ⁊ seditiōes vt inde lucrent. In nullo em̄ gñe hoim reperit tāta crudelitas sicut in ptialibus adeo vt nō solū crudeliter occidāt: sed etiā occisum minutatim in frusta discerpāt. ⁊ aliq̄n comedāt quo nil crudelius. Prohibuit etiā dñs coḡre hedū in lacte matris vt auē cape cū pullis ad inducēdū illū pplm̄ ad pietatem et vitādū crudelitatē dū essent assueti ad hmōi: etiam circa aialia bruta. vt dicit. b. Tho. j. ij. q. c. Dicit etiā Hieron. q̄ accepisse pauperib⁹ erogādū ⁊ esuriētib⁹ plurimis illud reseruare oium p̄edonū vincit crudelitatē. xij. q. ij. Glia. Cū scilz quis q̄rit immittere charistiā emēs vel retinens victualia nō sibi necessaria. Sciēdum tn̄ q̄ lz videatur

Punire crimina nō ē crudelitas

multis crudelitas punire reos ad mortē ⁊ grauiter punire crimina: non tn̄ crudelitas: sed iusticia ⁊ charitas est. Un Hiero. sup Esa. Nō est crudelis q̄ crudeles iugulat: sed crudelis patientib⁹ esse videt. Nā latro suspēsus patibulo crudelē iudicē putat. xxiij. q. v. nō est. Hinc ⁊ Augu. Quid crudele moyses mādauit aut fecit cū cōmissus sibi pplm̄ sancte zelās viuo ⁊ vni deo vero subditū eē cupiēs postq̄ cognouit ad fabricādū idolū defluxisse ⁊ colendū in paucos vindicās gladio: ⁊ in p̄senti salubriter terruit: et disciplinā in posterū sanxit. Nā cū nulla crudelitate sed magna dilectiōe fecisse q̄ fecit quis non in eius verbis agnoscat oratis p peccatis eox ⁊ dicētis. Aut dimitte populo hoc pctm̄: aut si non dimittis dele me de libro vite. Sic apls nō crudeliter sed amicabiliter tradidit hoiem sathane in interitū carnis vt spūs saluus fit. xxiij. q. v. ⁊. q. iiij. c. Ipsa pietas. Idem ait. v. q. v. Nō ois. ⁊. c. nō osculatur. Molestus est medicus furenti frenetico. ⁊ pater indisciplinato filio. ille ligādo: iste cedēdo: sed ambo diligēdo. Si autē illos negligāt ⁊ perire pmittāt: ista potius mansuetudo crudelitas ē. Et Aug. dicit in regla de occultāte pctm̄ alterius q̄ debet manifestare p fraternitatē occulti morbi corpalis. Nā si frater tu⁹ vuln⁹ hz in corpe q̄ velit occultari dū timet secari: nonne crudeliter a te fileret ⁊ misericorditer indicaretur.

¶ De blasphemia. Capl'm. vij.

blasphemia dei

Blasphemia dei q; videt pcedere ex odio ad deū: iō de ipa ⁊ agēdū. Potest aūt sic describi ex ⁊bis Aug. q̄ est vitiū quo attribuit deo q̄ ei nō ꝯuenit: vel remouet ab eo q̄ ei ꝯgruit: vt si dicat de eo aliq̄d inportās defectū. puta q̄ nō sit iustus: vel q̄ nō sit opⁱs ⁊ hmōi. Est aūt ꝯ actū fidei qui est ꝓfessio credēdox. Un ad infidelitatē ptinere videt q̄ ex ⁊bis apli elici pōt dicētis de se. s. Tim. j. Prius fui blasphem⁹ ⁊ psecutor. Et subdit. Ignorās feci in incredulitate mea. Pro hui⁹ declaratiōe sciēdū fm. b. Tho. ij. ij. q. xiij. ar. j. Q̄ nomē blasphemie importare videt quādā derogationē excellētis bonitatis ⁊ p̄cipue diuie. Deus aūt vt dicit Dion. est ipsa essentia bonitatis. Un quicq̄d deo ꝯuenit ptinet ad bonitatē ipius: ⁊ q̄cq̄d ad ipsum nō ptinet lōge est a rōne pfecte bonitatis q̄ est eius essentia. Quicūq; g̃ vel negat aliq̄d de eo q̄ ei ꝯuenit vel asserit de eo q̄ ei non ꝯuenit: derogat bonitati diuine. Q̄ pōt ptingere dupl'r. Uno modo fm solā opinionē intellect⁹. Alio modo ꝯiuncta q̄dā affect⁹ detestatiōe: sicut ecōtrario fides dei pficit p dilectionē ipius. Hmōi aūt derogatio diuine bonitatis vel fm intellectū tm̄: vel etiā fm affectū si cōsistat in corde tm̄ erit blasphemia cordis: si exterius pdeat p locutiōez erit blasphemia oris. Et fm b blasphemia ꝓfessioni opponit. Q̄ aūt aliq̄ dicūt q̄ sunt tres species blasphemie. Prima cū deo attribuit q̄ ei nō cōuenit. Secūda cū a deo remouet q̄ ei ꝯuenit. Tertia cū attribuit creature q̄ est ꝓpriū dei fm Tho. vbi. s. Non ꝑtie loquēdo ista sunt diuerse spēs blasphemie: quia attribuere deo q̄ ei nō ꝯuenit: vel negare seu remouere ab eo q̄ ei ꝯuenit nō differūt nisi fm negationē ⁊ affirmationē q̄ diuersitas habit⁹ spēs nō distinguit. q̄ aūt id q̄ est dei attribuit creature ad id ptinere videt q̄ attribuit ei q̄ ipi nō ꝯuenit. Quicq̄d em̄ est dei ꝓpriū est de⁹. Attribuere g̃ creature q̄ est dei ꝓpriū: est ipm̄ deū facere idē creature.

Derogatur deo dupl'r

Itē sciendū q̄ ille q̄ loquit̄ ꝓtra deū cōuitiū inferre intendens: vt cū dicit. fit maledictus deus ⁊ hmōi. derogat diuine bonitati nō solū ꝓtra veritatē intellect⁹: sed etiā fm p̄auitatē bonitatis detestātis ⁊ impediētis p posse diuinū honorē q̄ est pfecta blasphemia. Et sicut laudat de⁹ in sanctis inquātū laudant opa ei⁹ q̄ facit p sctōs: ita etiā blasphemat in sctis inquātū blasphemia q̄ fit sctis redūdat in deū. Est aūt blasphemia pctm̄ mortale fm Tho. vbi. s. ar. ij. ex eo q̄ repugnat ⁊ ꝓiat charitati dei: q; per hoc derogat diuine bonitati. vñ ⁊ Leuit. xxiiij. dr. Quicūq; blasphemauerit nomē dñi morte moriat. Sed pena mortis non infligit nisi p mortali. Et est ꝯ pmū vel scdm̄ p̄ceptū decalogi. Uerū est tm̄ fm Tho. q̄ cū q̄s exsubita passione p̄ōpit in ⁊ba blasphemie nō aduertēs hoc q̄ dicit esse blasphemiā: vt q; nō ꝓsiderat significationē verborum nō eēt tūc pctm̄ mortale: sed si aduertat hoc esse blasphemiā cōsideras significata verborum: ex eo q̄ subito impetu ire hoc faciat: vel ex p̄aua ꝓsuetudine: nō ꝑpter hoc excusat a mortali: q̄uis cito doleat de cōmisso: sicut nec excusat ab homicidij reatu: qui ex subita ira percutit p̄imū. ⁊ istud est grauissimū pctm̄. Et ratio ē fm Tho. vbi. s. ar. iij. quia blasphemia opponit confessioni fidei. ⁊ ideo habet grauitatē infidelitatis: ⁊ aggrauat si superueniat detestatio volūtatis: ⁊ adhuc magis si p̄orumpat in verba: sicut laus fidei auget p cōfessionē ⁊ dilectionē. Unde cū infidelitas sit maximū pctm̄ fm genus suū: ita etiā blasphemia. Unde ⁊ glo. Esa. xviij. dicit. q̄ oīe peccatū blasphemie cōparatū leuius est: ⁊ quantū quidē ad obiecta pctī grauius est q̄ homicidiū: q; blasphemie est di

Cōuitiū deo inferens

blasphemia dei mortale.

recte ꝺ deū homicidiū cōtra primū. Quātum vo ad effectū nocumēti prepōderat homicidiū blasphemie q; plus nocet. In grauitate aūt pcti magis attendit intētio volūtatis puerse que videt esse maioꝛ in blasphemia: cū intendat nocumentū honoꝛis diuini q̄ in homicidio. De blasphemia q̄ alio mō ꝺr maledictio: vt cuꝫ dicitur. maledictꝰ sit deus ⁊ hmōi. habet. s. in. c. de maledictis. in ti. de ira.

§. I. De blasphemia pōt

exponi illud ps. lxxiiij. Nolite extollere in altum cornu vestrum scz supbiendo. Nolite loqui aduersus deū iniquitatē. s. blasphemādo: q;. s. deus cōfringit cornua supbie ⁊ punit blasphemos. Blasphemat aūt deus multipliciter nō solū ab infidelibus: sed etiā a ppꝛo qui ꝺr fidelis: ⁊ frequēter. De quo ipse cōqueritur Isa. liij. Et iugiter nomē meū blasphematur. ⁊ hoc multipliciter.

¶ Primo blasphemant aliq̄ dei puidentiam.

¶ Scō blasphemāt aliqui dei potentiam.

¶ Tertio blasphemāt aliqui dei iusticiam.

§. II. Quātum ad primuꝫ

Blasphemāt aliqui dei puidentiā qui dicūt deū non habere puidentiā de rebꝰ ieu actibꝰ hūanis: sed oīa euenire hoibus a fortuna ⁊ casu. in quoꝝ psona dicit Job. Circa ardē celi pambulat: nr̄a aūt nō pſiderat. Vñ lib. iij. de falsa sapientia de Epicuro philosopho sic ait. Videbat epicurus bonis semp aduersa accidere paupertates laboꝛes exilia charoꝝ amissiones: malos ꝝ bonos esse augeri potētia honoꝛibus affici. videbat innocentiā minus tutā sceleꝛa impune cōmitti: videbat fine delectu moꝝ fine oꝛdie adiscrimine annoꝝ seuire moꝛtē: sed alios ad senectutem peruenire: alios infantes rapi: alios robustos iterire: alios in adolescentie floꝛe immaturis annis extingui. in bellis meliores potius vinci ⁊ perire. maxie aūt cōmouebat hoīes in primis religiosos grauioꝛibus affici malis q̄ oīno deum negligerent aut nō pie colerēt vel minoꝛa mala ⁊ incōmoda euenire vl nulla. Et subdit. Cū hec cogitaret epycurus earum reruꝫ velut malicia indutus. Sic em causam rōnēq; videbat ignoꝛāri: estimauit nullā esse puidentiam: nullāq; dei iusticiaꝫ. Hec ille. Sic ⁊ seneca in tragediis postq̄ cōmendat deū de regimine ⁊ gubernatiōe vniuersi ⁊ oꝛdine rerū aliarū cōquerit q̄ de rebus humanis nō videt curare dicēs. Cur idē. scz deus qui tāta regis sub quo vasti pondere mundi: libꝛata suos ducunt oꝛbes hoīm minime ades secutus non sollicitus pdesse bonis nocuisse malis. Res hūanas oꝛdine nullo fortuna regit spargitq; manu: munera ceca. Peioꝛa fouēs. Vincit sanctos dira libido. Fraus sublimi regnat i aula. tradere turpis fasces Populus gaudet: eosdē colit: atq; odit: tristis virtus peruersa tulit premia recti: castos sequit mala voluptas: vitioq; potens regnat adulter. Unde ⁊ Boe. in. s. de philosophica consolatione in psona hoīum ait. O stellifeꝛi conditoꝛ oꝛbis: qui perpetuo nixus solio: rapido celum turbine versas ⁊c. Et. j. Omnia certo fine gubernas. Solos hoīm respuis actus. Merito rectoꝛ cohibere modo. Nam cur tantas lubrica versat fortuna vices. Premit insontes debita sceleri noxia pena: ac peruersi residēt celso moꝛes solio. Sanctaq; calcant iniusta vice colla nocētes. Latet obscuris cōdita virtus clara tenebꝛis. Justusq; tulit crimen iniqui. Nil piuria: nil nocet ipſis. Fraus mēdaciꝫ compta coloꝛe ⁊c. Sed potest ipse dicere quotidie qđ semel icarnatus ait iudeis. Quis de vobis arguet me de pcō. Job. viij. s. ignoꝛātie vel imprudentie aut iniustitie. certe nullus. Et q̄ non possumus deum inculpare de aliquo vl arguere: scz oīa que facit bonis ⁊ malis bñ facit tribus rōnibus pōt ostendi ſm Job. dñici in sermone.

¶ Primo ppter diuini operis pfunditatem.

¶ Scō ppter nostre mentis coꝛtuositatem.

¶ Tertio ppter dei summā rectitudinem ⁊ claritatem.

Primo etenim dico q̄ non possumꝰ deū arguere ppter suoꝝ operū pfunditatē. Sūt em opa dei tā alta tā pfūda q̄ nō possumꝰ p nos inuestigare. Et nō soluꝫ alta sua opa nō possumus cōpꝛehēdere: scz nec minima ⁊ vilia valent a nobis pfecte cognosci. Vñ q̄re granū milij sit rotūdum ⁊ granū hoꝛdei oblongū oēs mūdi sapientes nescirēt dicere. Et silr quare granū frumenti sit scissum ex vna parte et ex alia nō. nullus sapiens posset sufficienter rōnē assignare. ⁊ sic circa qualibet paruā rē possent infinite moueri qōnes q̄s nescires explicare. tantā abyssum sapientie posuit deus in istis suis creaturis. Si g̃ in istis creaturis inferioꝛibus ⁊ magis vilibꝰ est tāta pfunditas quāto magis alie res alte ⁊ pfunde. Quō g̃ tu vilissima creatura presumis repꝛehēdere deū quare istū fecit xp̄ianū: illū iudeū: illum repꝛobat: istū elegit: quare bonis mala ⁊ malis bona euenīunt. Vide miser ne intres hoc pelagus: q; submergeris Et iō dicebat apls ad Ro. xj. O altitudo diuitiarū sapie tie ⁊ scientie dei q̄ incōpꝛehēsibilia sunt iudicia eius ⁊ inuestigabiles vie eius. Vie eius sunt opa eius. ⁊ he inuestigabiles. i. non cognoscibiles a nobis in vita ista ppter pfunditatē earū. Hinc ⁊ Aug. querēs q̄re dñs non fecit signa in tyro ⁊ sydone de q̄bus dicit xp̄s q̄ si facta fuissent illa ibi q̄ fecit ipse in iudea fuissent cōuersi. ⁊ iudea in qua fecit illa miracula nō est cōuersa ad pniam put ꝺr Mat. xj. dicit Aug. Nam si rōne facti pfunditatē iudicij eius penetrare non possumus: manifestissime th scimus ⁊ veruꝫ esse qđ deꝰ dixit ⁊ iustū esse qđ fecit. xxiij. q. iij. Nabucho donosoꝛ. §. de tyrijs. Scda rō q̄re non possumꝰ deum inculpare est ppter nostre mētis coꝛtuositatē. Sumus enim oēs coꝛti non recti ⁊ distoꝛti ⁊ nō rectū est iudiciū nostrū ⁊ ideo male iudicamus. sicut q̄ ponit baculum in aq̄: sibi videt q̄ sit coꝛtus qui th nō est: scz defectus in visu tuo. Et sic oculus iudicat de rebꝰ coloꝛatis ſm q̄ est in eo. Dicūt philosophi q̄ lux siue pupilla oculi nō est coloꝛata nec vlluꝫ coloꝛē debet habere in se vt bene videat res put sunt. Unde si in oculo esset aliquis humoꝝ ⁊ poꝛtares ante eū pannū rubeū vel azureū videret tibi obscurus. Sic est de oculo nostri intellectꝰ: q; in eo est humoꝝ nostre concupiscētie. ⁊ malus humoꝝ. s. cupiditatis mūdi: q; vellemꝰ illi mala cōtingere quē odimus: illi bona quē amamus. ⁊ qꝛ non sic euenit vt vellemus: ideo male iudicamꝰ de deo et dicimus deū iniustū: vel nō habere curā de nobis ⁊ puidentiā. Sz remoue prauū humoꝛē ⁊ videbis recte. Sic fecerunt ⁊ faciunt serui dei. q; enim remouent a se amoꝛem a rebꝰ mundi. ideo videt eis q̄ quicq̄d fecerit ⁊ facit recte ⁊ optime facit: ⁊ pcoꝛdāt se in oībꝰ cū volūtate dei dicentes illud pphetic̄u. Bia q̄ fecisti nobis dñe in vo iudicio fecisti: q; peccauimus tibi ⁊ mādatis tuis non obediuimꝰ Sed pctoꝛes iudicant sicut infirmi quibus dulcia amara vident ⁊ ecōtra. Sic dicimꝰ tribulationes pauptatē infirmitatē esse amaras ⁊ malas: sed serui dei oppositū. Tertia rō quare deū inculpare nō possumus: est quia ipse est summa rectitudo ⁊ mensura oīm rerū. Unde dicunt pbi ⁊ sancti q̄ quelibet res hz mēsurā suā. nō dico solū mēsuraz cānarū vt in pāno: ⁊ sextarioꝝ vt in bladis: sz sunt multe alie mensure ⁊ regule. Mensura caloris ſm sapientes est ignis: q; nulla res est ita calida sicut est ignis. et ideo res tanto est calidioꝝ: quanto magis appꝛopinquat caliditati ignis. Sic mensura oīm lucentiū est sol: q; sol est lux intēsioꝝ oībus alijs lucidis. ⁊ ideo oēs alie res lucide habent mēsuram ab illa luce: ⁊ res illa est magis lucida q̄ magis appꝛopinquat ad lucē solis. Sic mensura oīm venalium est aurū: q; ſm ipsum mēsurāt ⁊ ponit pciū rebꝰ. Nunc aūt ad ppositū dicūt sancti ⁊ pbi q̄ regula nostre volūtatis est lex q̄ est tanq̄ quidā oculus qui hz dirigere voluntatem. Lex aūt humana pcessit ab iperatoꝛe a sua volūtate. sed ipse fuit pctoꝛ vt ceteri hoīes. ⁊ ideo aliq̄n errauerunt in condendis legibus non rectis. Oportet ergo q̄ sit vna voluntas summa absq; vllo peccato et defectu.

Deū nō potest arguere.

Deus ē summa mē sura oīm

Et istā dicunt oēs esse voluntatē diuinā. que nō pōt eē magis recta. ⁊ nulla rectitudo est sup eam. Et sicut ignis nō potest perdere suū calorē ⁊ sol suū splendorē. sic volūtas dei que est regula oīs rectitudinis. non pōt effici torta vel curua seu obliq̄ aut iniusta: seu prāua. vñ quicq̄d agit recte ⁊ iuste agit. Nos aūt in vita pñti ꝓpter paruitatem et cecitatē intellectus nostri nō possumus plene cognoscere ista. Sed in alia vita cuz videbimus eum sicuti est aperte cognoscem⁹ q̄ oīa que facit ⁊ fecit deus cū maxima sapientia ⁊ rectitudine facta sunt. ⁊ quod ait Salo. Eccē. iij. c. Cūcta fecit bona in tpe suo. Nolite g̃ loqui aduersus deū iniquitatē. s. blasphemādo ipsum tanq̄ nō habeat q̄dētiam de humanis vel nō recte prouideat.

§. III. Quantū ad secūduz

blasphemāt aliqui diuinā potentiā vt illi q̄ dicūt. Deus nō pōt facere hoc vel illud. ac si nō esset opūs. cū tamē dicatur Exo. xv. Omnipotēs nomē ei⁹. Omnia em̄ pōt nisi q̄ iportant defectū ⁊ iperfectionē. vel q̄ implicāt cōtradictionez ſm Tho. in. s. parte. Nā posse peccare vel mori vel errare ⁊ hmōi nō est posse: sed ipotētia. vnde Hiero. Solus deꝰ ille opūs est: qui cum oīa possit hoc solum nō potest cuius posse nō est aliquid posse: sed nō posse. scz peccare. de pe. di. ij. §. fi. Et idē dicit q̄ cū oīa possit deus: ē nō pōt. scz virginē suscitare post ruinā. xxxij. q. v. ſi paulus. Hoc em̄ implicat cōtradictionē. s. q̄ aliq̄ sit corrupta ⁊ virgo. i. nō corrupta. Potest igitur deꝰ omnia facere que vult. Sap. xij. Subest enim tibi posse cū volueris. Puniuit dñs pluri mos blasphemantes dei potentiā. vt pz in sennacherib rege assyriorū. Cum enim venisset in iudeā ⁊ quereret capere hierosolymā ciuitatē pricipalē vbi regnabat Ezechias misit nuncios Rapsacen ⁊ quosdaz alios qui locuti sunt non solū nūcijs ezechie: sed etiā publice ad ppl'm ciuitaꝭ qui erant in muris ciuitatis vt audirēt ⁊ rebellarēt se ezechie vt traderēt ciuitatē ⁊ se in manib⁹ sennacherib. inter cetera dicētes. Nō te decipiat deus tuus in quo cōfidis dicens. Nō dabitur hierusalē in manu regis assyriorū. Numquid eruerūt dij gentiū ppkos quos subuerterūt pres nostri. Et ad ppl'm dicebāt. Non cōturbet te ezechias dicēs. Dñs liberabit nos. Quis ē ex oīb⁹ dijs terrarū q̄ eruerit terrā suā de manu mea vt eruat dñs. s. deꝰ vester hierlm de manu mea. Et sic blasphemabāt dei potētiā. q̄si nō posset liberare eos ab ipo. Ezechias aūt rex sctūs homo ad oratiōnē confugit. ⁊ ad Esaiā pphetā misit vt oraret deuz ꝓ populo. Cui respondit Esaias ex parte dei loquēs de sennacherib. Cui exprobrasti. ⁊ quē blasphemasti ⁊ sup quez exaltasti vocē tuā. Ad sctm̄ israel. Et. j. Superbia tua ascēdit ad aures meas ponā ergo circulum in naribus tuis. ⁊ ⁊ frenū in labijs tuis. ⁊ reducam te ꝓ viam ꝓ quā venisti. qđ ⁊ factuz est. Nā in vna nocte ab angelo dñi occisa sunt centū octogintaquinq̄ milia exercitus sennacherib. ⁊ reuersus ipse in niniuē occisus est a filijs suis in templo dei sui. Habenꝫ hec oīa Esa. xxxvij. ⁊. iiij. Reg. xix. Petrꝰ etiā damianus vt narrat Vincē. in speculo hīstorīali. ad idem ponit hoc exempluz. Duo amici ⁊ compatres in bononie partibus cū discūberēt in cōuiuio allatꝰ est gallꝰ. qđ pulmentū vnus eoz arrepto gladio in frusta desecuit: tritūq̄ piper cū liquamine supfudit. Quo facto alter ait. Pro fecto cōpater fic explicuisti gallū istū vt sanctꝰ petrꝰ si velit reintegrare nō possit. Cui alter subintulit. plane nō si sctūs petrus: sz si rps ipe imperet gallus iste in ꝓpteruū nō resurget. Ad hāc vocē repete gallus viuꝰ coopertꝰ pluꝫmis exiliuit. alas pcussit ⁊ cecinit ⁊ plumas excussit totūq̄ liquamē sup eos qui vescebanꝫ asperſit. Illico sacrilegi blasphemi in aſperſione piperis lepra perfusi sunt. q̄ plaga lepre in posteris eoz hereditaria permansit vsq̄ in obitum. Unde in famulatum subacti sunt bononiēſis ecclie q̄ bti Petri insignitur vocabulo. Hec ille, Nolite ergo loqui aduersus deum iniquitatem,

§. IIII. Quantū ad tertiuz

Justicia dei blasphemat

Blasphemāt aliqui dei iusticiā: dicētes deū iniustum: cū multū affligit aliquos ⁊ crudelē. In quoꝝ pſona ait Job xxx. Mutatus es mihi in crudelem. cū tñ sit iustissimus ⁊ clemētissimus. ps. Justus dñs ⁊ iusticias dilexit equitatē vidit vultus eius. hec est blasphemia dānatoꝝ i inferno. vñ ō: Apoca. xvj. Estuauerunt hoīes estu magno. ⁊ blasphemauerunt nomē dñi habētis potestatē super has plagas. Ubi dicit glosa. Ō in inferno positi q̄uis sciant se ꝓ merito puniri. dolēt tñ q̄ deus habeat tantā potentiaz q̄ plagas eis inferat. Pro cuius declaratione dicit Tho. ij. ij. q. xij. ar. iiij. Ō cū ad rōnē blasphemie ptineat detestatio diuine bonitatis: illi qui sunt in inferno retinent puersam voluntatē auersam a dei iusticia in hoc q̄ diligūt ea ꝓ quib⁹ puniuntur ⁊ vellent eis vti si possent. ⁊ odiūt penas q̄ ꝓ hmōi pctis inferunt: ⁊ dolent de peccatis que cōmiserunt nō q̄ ipa odiant: sed q̄ pro eis puniunt. Et talis detestatio diuine iusticie est etiam eis interior blasphemia. Et credibile est q̄ post resurrectionē erit in eis etiaz vocalis blasphemia. sicut in sanctis vocalis laus dei. Et talī tñ blasphemia nō demerenꝫ: q̄ in alia vita nō est locꝰ merendi vel demerendi: sed recipiendi ſm merita. Vñ sic in beatis bona eoꝝ opera que ibi agunt nō sunt meritoria sed ptinētia ad premiū btitudinis eoꝝ. Ita in dānatis mala eoꝝ opa vt blasphemare ⁊ odire deum ⁊ hmōi non sunt demeritoria: sz ptinētia ad penā dānatiōis sue. Qui g̃ blasphemant deū vel ex tribulatiōib⁹ reputātes iniustū vel alio mō officiū ⁊ artē faciūt dānatoꝝ. Unde multum habebāt de sua dānatiōe timere iudei qñ audiebāt deum blasphemare pre horore sceleris scindebant vestimenta sua: vel claudebant aures suas ne audirent. Nabuchodonosoꝝ viso miraculo scz de euasione trium iuuenū ananie azarie: ⁊ misahelis de fornace ignis fecit edictū ꝓ regnuz suū cū tñ esset paganꝰ. q̄ quicūq̄ blasphemaret deū illoꝝ qui est deus noster deus verus grauiter puniretur.

¶ De blasphemia i spūm̄sctm̄ ⁊ ex spēb⁹ eius. Lap. viij.

Quia peccatum blasphemie cōuenit in noie cū pctō blasphemie in spūm̄sanctū: ⁊ pctm̄ inuidie cum inuidentia fraterne gre que est spēs blasphemie in spūm̄sanctū ⁊ odiuz dei cum odio primi. q̄uis realiter ⁊ specifice differant. iō nunc de blasphemia in spūm̄sanctū hic agit. Circa qđ videndū est q̄d sit ⁊ quot sunt spēs eius: ⁊ quō dicak irremissibile. Dicit brūs Tho. ij. ij. q. xiij. q̄ de blasphemia i spiritū sanctuz tripl'r aliqui loquūtur. Antiqui em̄ doctoꝝ scilz Athanasius Hilarius Ambrosius Hieronym⁹ ⁊ Chrysostomus dicūt pctm̄ esse in spūm̄sanctum: qñ ad lr̄am aliq̄d blasphemū ō: cōtra spūm̄sanctū: siue spūssanctus accipiak put est nomē essentiale cōueniēs toti trinitati: cuius quelibet pſona ⁊ est spūs ⁊ est sanctꝰ: siue put nomen ē personale cōueniens vni in trinitate pſone. Et ſm Ē distinguit Matth. xij. blasphemia in spūm̄sanctū contra blasphemiā in filiū hominis. Christus em̄ operabak quedaz humanitus comedēdo: bibēdo: ⁊ alia hmōi faciendo. Et quedam diuinitus scilz demones eijciendo: mortuos suscitando ⁊ hmōi. que quidē agebat ⁊ ꝓ virtutē ppriē diuinitatis: et per operationē spūssancti quo ſm humanitatē erat repletus. Judei aūt primo dixerūt blasphemiā in filium hois cum dicebant eum voracē potatorē ⁊ huiusmodi. vt habetur Matth. xj. Postea blasphemauerūt in spūm̄sanctū. cū opera que faciebat vtute sue diuinitatis ⁊ vtute spūssancti: attribuebāt beelzebub. Et ꝓpterea dicunk blasphemasse in spūm̄sanctū. Augu. aūt in libro de verbis domini. accipit blasphemiā seu pctm̄ in spūm̄sanctū ꝓ finali impenitētia. q̄n scz quis perseverat i pctō mortali vsq̄ ad mortē inclusiue. quod quidē fit nō verbo oris tm̄: sed ⁊ cordis ⁊ operis; nō vno sed multis, hoc aūt vbū sic acceptum ō:

blasphemia i spūm̄sctm̄ triplr̄ citer.

ira le exemplum

cōtra spm̄sctm̄: q; est ꝓtra remissionē pctōrū que fit p spm̄ sctm̄ q̄ est charitas ꝓpria ⁊ filij. Nec hoc dixit dñs iudeis q̄si ipsi peccarent in spm̄sctm̄: nōdū em̄ finaliter erant impenitentes. sed admonuit eos ne taliter loquētes ad hoc venirent ꝙ in spm̄ sctm̄ peccarēt. Et sic intelligēdū est qđ dicitur i Marc. iij. vbi postq̄ dixerat dñs. Qui blasphemauerit in spm̄sctm̄ ⁊c. Subiungit euāgelista. qm̄ dicebant. Spm̄ immundū habet. Illi aūt qui differūt conuersionē suā ⁊ pniam vsq; ad infirmitates graues exponunt se magno periculo huius pcti finalis ipenitentie: q; rara est tūc vera cōuersio ad deū. q; nō videt moueri amore sed timore seruili. qui nō sufficit ad salutē. Oportet em̄ ait Aug. in lib. de pnia. nō solū deū timere iudicē. sed vt anxiet̄ ꝓ gloria. i. diligere gloriā dei. Et iō inquit idē. Multos solet decipere serotina pnia. de pe. di. vij. per totū. Alij aliter accipiūt dicētes blasphemiā esse in spm̄ sctm̄ qñ q̄s peccat contra appropriatū bonū spūsancto. Ei aūt attribuitur bonitas sicut ꝓpria attribuit potētia: filio sapiētia. vñ pctm̄ i patrē dr̄ pctm̄ ex infirmitate. i. ex passione. pctm̄ in filiū pctm̄ ex ignorātia. peccatū in spiritūsanctū qñ peccatur ex certa malicia nō solū ex certa scientia. q; hoc etiā accidit in pctō ex infirmitate. sed ex ipsa electione mali: qđ pōt cōtingere dupliciter. Uno mō ex inclinatiōe habitus vitiosi qui dicit malicia. et sic nō est idē peccare ex malicia qđ peccare in spm̄sanctū sumendo peccatū in spm̄sanctū ꝓprie prout est speciale pctm̄. sed large qđ cōtingit fieri p̄m oē genus peccati. ⁊ hoc vtiq; aggrauat pctm̄. sed nō est speciale peccatū. Alio mō peccatur per malicias ex eo ꝙ p contēptum abijcit ⁊ remouet id qđ electionē peccati poterat impedire. sicut spes per desperationē. ⁊ timor ꝓ ꝓsumptionem. et ꝓmōi. Hec aūt oia q̄ electionē pcti possunt ipedire sunt effectus spūsancti i nobis. vnde sic peccare ex malicia est peccare in spm̄sanctū. Et sic est intelligēdū qđ dicit magister in. ij. sniarū. di. xliij. scz ꝙ ille peccat in spm̄sctm̄ cui malicia p se placet. scz abijciēdo p cōtēptuz ea p que poterat impediri a pctō. puta cum aliq̄s intendit cōmittere aliqđ pctm̄. ⁊ occurrūt menti alique instigatiōes seu cogitationes timoris vel spei vel ꝓsideratiōis inordinatiōis pcti ⁊ miserie eius conat ad repellendū tales instigatiōes contēnendo eas vt liberius ⁊ effrenatiꝰ peccet. Scōm ꝙ blasphemia in spm̄sanctū est speciale genus peccati. i. ꝑm tertiā acceptionē. videlicz peccare ex malicia p cōtemptū eorū que pnt hoiem ipedire a pctō: sic sunt sex species huius pcti ꝑm mgr̄m sniarū lib. ij. di. xliij. videlicz ꝓsumptio: desperatio: ipugnatio vitatis agnite. inuidētia fraterne gre obstinatio. ⁊ impenitētia. Et de isto peccato pōt illud ps. lxvij. intelligi. Dixit dñs ex basan cōuertā: conuertā in ꝓfundū maris. Nico. de ly. exponit b̄ de destructiōe hierlm̄ ⁊ iudee. Dicit em̄ ꝙ iudea in qua metropolis est hierusalē. id est ꝓncipalis ⁊ caput illius prouincie est sita ex vna parte sup iordanē: iuxta quē est terra basan: ⁊ ex alia pte h̄z mare mediterraneū. Uespasianꝰ igit̄ missus a nerone imperatore ꝛ iudeā q̄ se rebellauerat imperio romanoꝝ gregauit exercitꝰ hoim ex vtraq; parte. scz aliquos trāseūtes per terrā basan. ⁊ aliq̄s per mare ad obsidendū ⁊ pugnādū ꝛ hierosolymā. Dicit ergo psalmista ad hoc notandus Dixit dñs. idest diuina dispositiōe factū: hoc em̄ dicere dei facere est. cōuertā. idest vertā ⁊ dirigā exercitꝰ romanoꝝ venientes per terrā basan. ⁊ cōuertā. idest dirigā alios exercitus eorū in profundū maris. i. venientes per ꝓfundū mare. ⁊ vertā eos scz exercitus cōtra hierusalē ita crudeliter vt intingat pes tuus: idest habitātis i ea in sanguie occisorū. idest vt ambulantes in ea intingant pedes suos in sanguie effuso. Tanta em̄ fuit occisio ꝑm Josephū vt peruenirent ad decies cētena milia occisi gladio. ⁊ lingua canū eride intincta est etiā in sanguie eoꝝ labentiū ipm̄ sanguiné ꝑm morē suū. Hec Nico. Hoc aūt euenit illis tantū scz exterminiū nō solū q; xp̄m occiderunt. q; eis dimisisset tātū scelus si ꝓcerti fuissent. sicut indultū fuit lōgino cētu rioni ⁊ alijs penitentibꝰ sup hoc. Sed q; peccauerūt in spiritūsctm̄ ꝑm triplicē expositionē supraposita. Nam quantū ad primū attribuerūt beelzebub principi demoniorū operationē miraculoꝝ: expulsionē demoniorū que xp̄s in quantū homo faciebat in virtute spūsancti. Quantū ad secundā acceptionē preseuerauerūt in sua pfidia iudei nolētes credere in xp̄m vsq; ad mortez inclusiue ⁊ successores eorū. Quantū ad tertiā quia fuerūt obstinati: impenitentes: inuidētes fraterne gre ⁊ ipugnantes veritatē agnitā in scripturis de messia. et ideo merito grauissime puniti sunt in hoc seculo. ⁊ etiā in inferno. Sed glo. in continuo sic breuius exponit. ⁊ etiā ad ꝓpositū. Dixit dñs. Ego conuertā te vel alios hoies ex basan existētes. Basan interpretatur siccitas vel cōfusio. i. ex siccitate gre ⁊ cōfusione peccatorū venientes. ⁊ cōuertā nō solū hos: sz etiā in ꝓfundū maris existētes hoies desperatissimos ⁊ obstinatissimos in ꝓfundū peccatorū existētes qđ pertinet ad peccatū in spiritūsanctum. Et ita conuertā te ad me vt pes tuus. id est affectus intingatur in sanguine xp̄i idest affectum deuotionis habeas ad christi passionē: et particeps sis fructus eius scz veniam et remissionem peccatorū percipiendo. Dicere aūt dñi est facere. ⁊ ꝑm hoc possunt tria notari de peccato in spiritūsanctum.

¶ Primū est ꝙ habet in se nimiā grauitatē: quia dicitur In profundum

¶ Secūdum est ꝙ habet ad eam malicie preparabilitatē quia dicitur. Ex basan.

¶ Tertium est ꝙ habet veniā ⁊ remissibilitatem: quia dicitur. Conuertam.

§. I. Quātum ad primum

Grauitas pcti i spiritūsctm̄

Status pcti dr̄ mare ꝓpter inquietudinē quā inducit. vñ dr̄ Esa. lvij. Cor impij quasi mare feruēs qđ quiescere nō potest. Profunduz huius maris est maxima grauitas eius quā habet in se pctm̄ in spiritūsanctum. Unde dicit Salomon Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū pcatorū venerit cōtēnit. Et hoc est ꝓprie et stricte peccatū in spm̄sanctū peccare ex malicia cōtēnendo videlicz ⁊ abijciēdo ea p q̄ posset retrahi a pctō. In ꝓfundū ergo descēdunt peccātes in spiritūsanctū qđ fit sex modis seu specieb⁹ vt dictū est. Que spes distinguūtur ꝑm remotionē vel contēptū eorū per q̄ pōt hō ab electione peccati impediri que sunt vel ex parte diuini iudicij: vel ex parte donorum eius. vel ex parte ipsius peccati. ꝑm Tho. ij. ij. q. xiij. arti. ij. Auertit̄ homo em̄ a peccato ex consideratione diuini iudicij qđ habet iusticiā cum mia: per timorē qui insurgit ex cōsideratione diuine iustitie punientis pctā homo retrahitur a peccato. Un̄ Salomon. Per timorē dñi ois declinat a malo. Naturaliter em̄ quilibet horret penas. Cū enim ꝓsiderat ꝙ ꝓpter peccatū dr̄ puniri a deo ⁊ seueriss̄me pena eterna. nec pōt euadere manus eius. Propter qđ dicit apl's ad Heb. x. ꝙ horrēdū est incidere in manꝰ dei viuētis. Et deut. xxxij. c. Nō est q̄ de manu mea possit euadere. ait dñs. ne q̄s ḡ incurrat in penas eternas ꝑm ꝙ exigit dei iusticia caueat fibi a pctis. Sed iste timor abijcit ⁊ cōtēnitur per illā spēm blasphemie in spm̄sanctū que dr̄ ꝓsumptio que nō consistit in hoc ꝙ iusticia denegek coꝛde vel oꝛe. i. ꝙ credak ipz nō punire peccata: q; hoc ptinet ad infidelitatē. Sed in b ꝙ ꝓtemnit ipsam consideratione diuine iusticie puta cuz intendit aliquod peccatuz perpetrare: ⁊ instigatur mens eius ⁊ mouek ad ꝓsiderandū iusticiā dei punire grauiter tale peccatū mens ipsa contēnit ⁊ conak abijcere illā instigationē timoris: quod tangitur ex diuine iusticie consideratione quasi sibi persuadēdo ꝙ nō puniat vt liberꝰ peccet: ⁊ sic ꝓsumit veniā sine penitētia adipisci: vel gloriam siue meritis. ⁊ hec est secūda spēs peccati in spiritūsanctū cum tamē dicat regula iuris in. vj. Uenia nō dak nisi correcto. s. ad pniam. Et Augu. Ita impartik a deo largitas misericordie ꝙ nō deseratur seueritas discipline. de pe. di.

Iudei tripl̄r peccauerūt i spiritum sanctum

Sex spēs peccati i spirituz sanctum

Ꝓsumptio.

per se ne mo ꝓt exi re de pec cato.

dist.j.§. Neminē. Et si liber homo ambulās per viaz iuxta quā est fouea ꝓfundissima ꝓiceret se in eā nō est liber ad exeundū nisi alterius adiutorio: ita ꝛ in fouea pcti qō ad infernū ducit liber est quilibet per se ad intrandū: sed nō ad egrediendū nisi deus porrigat ei manū gre. Ho agno scēs ps. dicebat. Emitte manū tuā de alto. eripe me ꝛ libera me de aq̄s multis scz vitioꝝ: q: scz p me nō valeo. Hac p̄ sumptiōe videt fuisse deceptus Joachim filius Manasse regis iuda. Cum em̄ vidisset patrē eius manassen p plurimos ānos sceleratissime vixisse in oi gne mali. vt ꝛ etiā nobilissimū ꝓphetaꝝ serra lignea secari fecerit ꝛ ciuitatez hierl'm impleuerit sanguie ꝓphetarū. ꝛ idolatrare fecerit pp̄lm ꝛ alia innūera mala: circa finē regni sui captiuatus recognouit scelera sua pniam agēs. et deus indulsit ei vt ptz. iiij. Reg. xxj. c. Estimauit ergo forte sic posse transire in mūdo ista vt male viuēdo per multū temporis postea ad placitum sum ad pniam rediret. vel de facili deus ei ignosceret vt patri. Sed p̄sumptio ista decepit eum. Nam cū vitijs esset deditus. ꝓpter malū regimē eius fuit interfectus a pplo ꝛ male finiuit dies suos. Per spem etiā que cōsurgit in mēte hois ex cōsideratione diuine miscōie remittentis peccata ꝛ ꝓmiātis bona homo retrahit a peccato seu resurgit a pctō. Sz b̄ spes tollit ꝑ desp̄ationē de diuina miscōia nō. s. q̄ nō credat deū velle vel posse relaxare peccata quecūq̄ ad pniam redeunti: q: hoc ptineret ad herefim. sz q: cōtemnit talē ꝓsideratione vt cū inspiratio tangit cor pctōris vt desistat ꝛ peniteat: cū deus semp sit paratus recipe pctōrem quēcunq̄ reuertentē ad pniaz abijcit ille ꝛ conat expellere illā inspiratione ꝑsuadens fibi deū nō sibi ignoscituꝝ aut saluaturū eū: sed esse reprobū ꝛ dānandū vt sic effrenatius peccet: ex quo dānandus est. Et istud est pessimū oim malorū. in qō incidit cayn dū dixit reprehensus a deo de fratricidio ꝓpetrato. Maior ē iniq̄tas mea q̄ vt veniā merear. Gen. iiij. Sz vt dic Aug. De nemine desperandū est q̄diu patientia dn̄i ad pniam inducit: seu dū est in hoc corpe cōstituꝝ. vt dic Leo papa. xxvj. q. vj. Ista em̄ est dr̄ia inter sp̄m vnitū carni: ꝛ separatuz a carne: q: vnit carni semp est susceptibilis pnie separatus nō. Sicut ei liberū arbitriū hois verti pōt a quacūq̄ virtute ad malū declinādo. ita a quocūq̄ malo ad bonuz se conuertēdo. Hō exp̄esse dicit dn̄s q̄ mētiri nō potest. Ezech. xviij. In quacūq̄ die cōuersus fuerit pctōr ꝛ ingemuerit: oim iniq̄tatū eiꝰ nō recordabor. Et leo papa in decretis. de pe. di. j. c. Multiplex. Miscōie dei nec mēsuras ponere possumus nec tpa diffinire apud quē nullas patitur moras ꝓuersio. Periculosa igit est desp̄atio vt dr. ij. Reg. ij. ꝛ magl q̄ p̄sumptio. Ab vtraq̄ aūt cauēdū est: nec ita p̄sumēdū de eiꝰ miscōia tanq̄ mala nō puniat: nec desperādū de venia tanq̄ ꝓuersis pctōribꝰ nō parcat. Misericors em̄ ꝛ miserator dn̄s ꝛ iustus. ait ps. Inter timorez ergo ꝛ spem debemꝰ ambulare. In cuiꝰ figurā dn̄s mādauit in veteri lege Deut. xxiij. vt non sumeret ꝓ pignore mola superior vel inferior: vt sic semp secū habeat i domo sua. Mola supior q̄ cōprimit materiā ne eleuet significat ꝛ designat timorē: quo q̄s timēdo diuinā iusticiā mala puniente detinet eū ne eleuet ꝛ p̄sumat nimis de se vl de dei mia. Mola inferior q̄ retinet materiā ne descēdat figit spez que retinet mētē ne cadat in ꝓfundū desp̄atiōis. Conterēda aūt sunt pctā per dolorē inter vtrūq̄. s. spem ꝛ timorez ꝛ separandū est furfur malorū a similia bonorū in opibus nr̄is per illa duo. Ex parte vō donoꝝ dei q̄bꝰ retrahimur a pctō duo sunt ista. s. cognitio veritatis: ꝛ auxiliū interioris gratie. Ex hoc em̄ q̄ quis cognoscit veritatez circa aliquid fiendū vel vitandū. multū iuuat ad vitādū peccatū sicut ecōtra nō cognoscēdo nō pōt euitari malū. Cōtra b̄ aūt est tertia species blasphemie i sp̄m sctm̄. que ō: impugnatio veritatis agnite: nō cuiuscūq̄ veritatis: vt circa naturalia vel artificialia vel tpalia in litigijs. sed impugnatio vitaꝝ agnite circa ea q̄ sunt fidei ꝛ bonoꝝ moꝝ. Sicut si q̄s cōuictus ratione alterius de aliquo suo errore circa fidē perpēdens errorē suū ꝓmanet ꝛ ꝓseuerat ad defendē dū ipm ne videat errasse. vel etiā cū ꝓpendēs seu instigatus vel illustratus aliq̄ō esse pctm̄ mortale vt vsurā: fornicationē ꝛ hmōi: vt liberi⁹ peccet repellit ꝛ abijcit illuz instinctū. vel etiā ore defendit talē errorē quē cognoscit falsum esse. Hn̄ Aug. dicit in lib. de vnico baptil. Qui cōtepta vitate vult sequi cōsuetudinē aut circa fratres est malignus quibus veritas manifestat: aut circa deuz ingratꝰ cuius inspiratiōe regit eccl'ia. di. viij. Hō ꝑm Tho. pertinere videt ad pctm̄ in sp̄m sanctū. Et cyprianus dist. ea. c. Consuetudo. dicit. Qui post veritatē manifestatā in errore perseuerat p̄udēs et sciens: iam nō in venia ignorātie peccat: p̄sumptiōe em̄ atq̄ obstinatiōe quadā nititur cū a rōne superet. Ad hāc blasphemiā deuenerūt scribe ꝛ phārisei q̄ cognoscētes vel de facili valentes cognoscere xp̄m esse messiam eis in lege ꝓmissum noluerūt credere vel cōfiteri: sed cōtradicebāt dicētes in beelzebub eū facere miracula: quibꝰ ostēdebat doctrine sue veritatē ꝛ suā diuinitatē. Et iterum. Lazarū resuscitatū ab eo voluerūt occidere ad ipugnandū veritatē sue vtutis: ꝛ hoc faciebāt ne viderentur minus sapientes: ꝛ ne amitterēt oblatiōes ꝛ decimas a pplo ꝛ hmōi. Aliud donū dei p q̄ō quis retrahit a pctō est gra diuina. Justificati gratis p gratiā ipi⁹. Roma. iij. Gratia em̄ dei q̄s iustificat. i. de impio fit iustus ꝛ p ipsam vitat pctm̄. Et q̄uis gra ꝛ veritas p xp̄m facta sit vt ō: Job. j. Hn̄ hoc fuit mediātibꝰ donis sp̄iritussancti q̄ dedit hominibꝰ. Sicut aūt cōtra virtutez est impugnatio veritat: vt dictū est: ita ꝛ cōtra gratiā. Est ꝛ quarta blasphemia in sp̄iritūsanctū que dicit inuidētia fraterne gre: q̄ in hoc differt ab inuidia q̄ est vitiuz capitale: q: inuidia vitium capitale facit dolere ꝛ contristari de bonis primi inquantū ꝑm estimationē inuidētis falsam habent diminuere honorem ꝛ reputationem eius. Sed inuidia fraterne gre que est pctm̄ in sp̄m sctm̄ contristat ꝛ dolet nō soluz de bono primi: sz de gra dei crescēte in mundo: vt q̄ fides dilatet q̄ pctōres cōuertant ad deū: a malis abstineant ꝛ hmōi. Ad quā blasphemiā reducit pctm̄ scisma. ꝑm Tho. Quia per fraternā gram cui opponit hec inuidētia membra ecclesie vniuntur: sz scisma diuisionē ab hac ponit. Hn̄ Aug. in lib. de sermone dn̄i in monte dicit. Inuidie facibꝰ fraternitatem impugnare est peccare in sp̄m sanctū. Sed super epl'am ad Rom. ij. dicit btus Tho. q̄ dona quibus q̄s retrahit a pctō sunt. Fides ꝑm illud Prouerb. xv. Per fidē purgātur pcta. ꝛ charitas. ꝑm illud Prouerb. x. Universa delicta operit charitas. Contra primū est impugnatio veritatis agnite. s. fidei. Contra quā fecerūt filij israel in deserto q̄n adorātes vitulū aureū dixerunt. Hi sunt dij tui israel qui te eduxerūt de egypto. Exo. xxxij. attribuentes demoni operationē dei. s. liberationē suā. Cōtra scōm est inuidia fraterne gre: hac iuidia ꝓmoti iudei i ātiochia videntes scz q̄ plures cōuertebant ad fidē xp̄i p predicationem pauli cōcitauerūt religiosas mulieres ꝛ primiores ciuitaꝝ excitantes persecutionē in paulum ꝛ barnabā: ꝛ sic eiecerūt de finibꝰ illis. Act. xiij. Hac inuidia ꝓmotus Demetrius quidā noie argentarius q̄ faciebat edes dee diane. Hūilis em̄ erat ꝛ p̄stabat magnū questū artificibꝰ ex illo ope: videns p predicationez pauli euacuari cultꝰ dee diane in epheso ꝛ introduci fidē ꝛ gram xp̄i: cōcitauit artifices ostendēs ex hoc ei auferri lucrū de arte sua ad faciendā seditionē in ciuitate vt inde expellerent vel occiderētur. Actuū. xix. Ex parte vō peccati duo sunt que hoies a pctō retrahere possunt. quoꝝ vnū est inordinatio ꝛ turpitudo actus pcti. Aliud est brevitas ꝛ paruitas boni q̄ō quis querit in pctō. Primū ergo scz cōsideratio turpitudinis ꝛ inordinatiōis peccati solet hoiem inducere ad penitentiā de pctō cōmisso. Nil em̄ turpius pctō. Adeo enim turpe est ꝛ inordinatū vt dicat Seneca. etsi ethnicus. Si scirē deos ignoscituros. ꝛ hoies ignoraturos. scz peccatū

Crudelitate manasse

desp̄atio

Periculosa ē desperatio

ipugnatio agnite vitaꝝ.

Inuidē tia frater ne gratie

meū, adhūc dedignarer peccare. Non em̄ ꝓpter illud hō vtēs rōne nō bestialitate erubescit de pctō & habz cōfusionē nisi ꝓpter turpitudinē ei⁹. Naturaliter aūt hō horret & fugit que reputat turpia. Cōtra hāc aūt cōsiderationē ponit ḡnta spes pcti in spūmsctū scz impenitētia: nō tn̄ sumēdo impenitētiā ꝑut importat ꝑmanentiā in pctō vsq; ad mortē inclusiue. sic em̄ non est ipāle pctm̄: sed qdā circūstātia q̄ reperiri pōt in oi pctō. vt dictū est in. ſ. §. scz fm̄ q̄ importat ꝓpositū nō penitendi vnq̄. De quo pctō ait apls ad Ro. ij. Tu aūt fm̄ duriciā tuā et fm̄ impenitens cor tuū thesaurizas tibi iram in die ire. i. accumulas tibi reatū pene in die iudicij. vbi dicit glo. q̄ ibi notat blasphemia in spūmsctū scz impenitētia. Et ad hāc impenitētiam fm̄ Tho. reducit simulata pnīa q̄ ō: blasphemia in spūmsctū fm̄ glo. Leui. vij. qō intelligo scz cū qs nunq̄ intēdit ve penitere & cōfiteri: sed semp simulate & ficte. Nā q̄ aliq̄n qs ficte cōfiteat ex quadā verecūdia intēdens alis recte cōfiteri: q̄uis mortaliter peccet: non tn̄ peccat in spūmsctū. Aliud qō retrahit a pctō ex ꝑte ipsi⁹ est consideratio bonitatis & paruitatis boni qō est in pctō: qō momenta neū & q̄si nihil. fm̄ illō ad Ro. vſ. Quē fructū habuistis in his in quib⁹ nūc erubescitis. Nā stipendia pcti mors. et ois malus impletur penitudine. dicit ꝑbus in lib. ethi. et Greg. in mora. Mometaneū qō delectat: eternū qō cruciat. Jsta igit cōsideratio solet hoiem inducere ad hoc q̄ volūtas ei⁹ nō firmet in pctō. Sed tollit hoc ꝑ obstinationē q̄n scz hō firmat ꝓpositū suū in hoc q̄ pctō inhereat. Et de hac obstinatiōe et ipenitētia ō: Hiere. viij. Nullus est q̄ agat pnīam sup pctō suo dicens. Quid feci. q̄d primū. Oēs cōuersi sunt ad cursum q̄si equus ipetu vadēs ad plūū. quoad obstiationē. Et ad hāc obstinationē reducit cōtēpt⁹ seu nolle obedire superiorib⁹ firmiter. Dicit em̄ Ber. in lib. de disp̄satiōe & ꝑcepto. q̄ nolle obedire est resistere spūisctō. Ad qō etiā ptinet qō dicit Damasus papa. xxv. q. j. q̄ violatores canonū voluntarij & sine causa. i. ꝑ cōtēptū seu rebellionē blasphemiā inferūt spūi sctō a quo cōditi sunt. Hac obstinatione & impenitētia detent⁹ pharao rex egypti post decē plagas in q̄bus vt removerent ꝓmittebat dimissionē ppli isrl de egypto ꝑut dñs sibi mādauerat ꝑ moysen & aaron. adhuc obstinat⁹ manēs ipe cū exercitib⁹ suis ꝑsequēs ppm̄ illū quē dimiserat ex morte primogenitor oim̄ i egypto hoim & bruto rū vt eū reduceret in seruitutē: submersus est cum suis. & sic descēderūt in pfundū. ſ. maris q̄si lapis: & ꝑ obstinationē descēderūt in pfundū inferni. Sequēde igit sunt bone inspiratiōes dei q̄ sunt a gra spūscti. ſ. consideratio iustīcie & mie dei: instinct⁹ veritat⁹ et charitat⁹: recogitatio turpitudinis pcti: & paruitas fruct⁹ ei⁹ seu nullitas: & sic vitādū pctm̄ & de ipo exeūdū. Nā vt dicit Hiero. Moderatio dei ac pietas solū nostrū reditū q̄rit ac nos cupit lōga sua bonitate saluare. Nō si nō cōuertimur: si duri cordi sum⁹: si vsq; in finē in malis ꝑseueram⁹. Assidue peccātiū non miserē deus. dist. xciij. diaconi. Et ad hoc hortat apls dicens. ij. Cor. vj. Hortamur vos ne in vacuū gratiam dei recipiatis. que est gratia spūssancti.

§. II. Quātum ad secūdū

principale scilz q̄ pctm̄ in spūmsctū hz malicie ꝓparabilitatē. i. ꝑsupponit aliā maliciā. i. pctā ante ꝓpetrationē ipsius. pōt hoc notari in eo qō ō: ex basan: qō interptatur ficcitas. scz hūoris gre: a qua nō deficcat seu priuatur aia nisi ꝑ mortalia. Ex basan ergo. i. ex cōfusiōe pctor & ficcitate gre hoies descēdūt in pfundum maris. i. in pctm̄ in spūmsctū. Naturalis em̄ ordo ō hz vt ab impfecto qs moueat ad pfectū. Et in bonis hoc appet. q: vt ō: Prouerb. iij. Justor semita q̄si lux splēdes crescit & ꝓcedit vsq; ad pfectū diē. Nemo em̄ repēte fit summ⁹: scz a minimis q̄sq; inchoat vt ad maiora ꝓueniat. de pe. dis. ij. §. hic que. Sic & in malis: vbi pfectū malū ō; qō est maximū malum fm̄ pbm. qui etiā dicit in. vſ. ethi. q̄ etsi homo possit iniusta facere: nō tn̄ statim vt iniust⁹ operat. i. ex electiōe seu habitu cū habit⁹ genereť ex pluribus ꝓcedentib⁹ actib⁹. Et ꝑ hmōi declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. xiij. arti. iiij. Qō si peccare in spūmsctū dicat large: scz peccare ex malicia seu electione: sic certus est q̄ ꝑsupponit pctm̄ illud alia pctā rōne iā dicta: q: hoc est peccare ex habitu malicie. habit⁹ aūt nō gnat subito: sed ex frequentibus actib⁹. Sicut ex frequētatis actib⁹ abstinētie & castitat̄ fit aliq̄s habituatus in abstinētia & castitate fm̄ vtutē acquisitā. Jta ex frequentibus actibus luxurie vel alteri⁹ vitij fit aliq̄s habituat⁹ in luxuria vel alio vitio. Sed si sumat pctm̄ in spūmsctū stricte: scz ꝑ ea malicia qua qs abijcit & cōtēnit ea ꝑ q̄ posset retrahi a pctō: scz cōsiderationē divine iustīcie vel mie & hmōi. de quib⁹ dictū est in. §. ꝓcedēti. sic etiā plerūq; & cōiter ꝑsupponit prius alia pctā cōmissa. q: vt dicit Prouer. xviij. Impius cū in pfundū pctor venerit contēnit. Pōt tn̄ hoc tingere q̄ in primo actu excidēdo a gra peccet qs in spūmsctū. et hoc tū ꝓpter libertatē arbitrij qua qs subito verti pōt ad oīe bonū vel malū. tū ꝓpter multas dispositiōes ꝓcedētes. tū ꝓpter aliq̄d vehemens motiuū hois ad malū: & prauū affectū ad bonū. Sed in viris pfectis nō pōt accidere q̄ statim a ꝓncipio cadant in pctm̄ in spūmsctū. Un̄ Augie. dicit. Nō arbitror q̄ aliq̄s ex his q̄ in summo & perfecto gradu cōstiterit: scz vtutuz a sublimi euacuet aut decidat: sed paulatim: et ꝑ ptes eū decidere necesse est. Simil⁹ si accipiat blasphemia i spūtū sctū ꝑ quacūq; blasphemia dei fm̄ primū modū: aut ꝑ finali impenitētia. vtrūq; etiam cōiter ꝑsupponit alia pctā. Quandū est ḡa pctis quibuslibet: q: a paruis peruenit ad magna. iuxta illd. Sagitte parulor: scz pctor facte sunt plage eor. i. magna pctā: scz dispositiue. Et cito exeundū est de pctō per pnīam: ne ꝑ hoc qs descendat in profundū maris. i. peccatū in spūtūsanctum.

§. III. Quantū ad tertium

scz q̄ habeat hoc pctm̄ in spūmsctū q̄uis grauissimum remissionē & veniā ptz: q: dicit dñs de hoc. Cōuertā in profundū maris. i. hoies desperatissimos & obstinatissimos Neq; em̄ ex pctis quereret ad deū: nisi de⁹ cōuerteret eū ad se. scz illustrādo gra sua. ꝓptera inq̄t ꝓpheta. Cōuerte nos dñe ad te & quertemur. Cū qs cōuertit ad deū: scz ꝑ cōtritionē: nulli dubiū q̄ quātūcunq; peccauerit & quomodocūq; de⁹ ignoscit. Dñe em̄ pctm̄ de⁹ bonus ignoscit reuertenti ad se vt ō:. ſ. q. vij. Et nullū excipit nec etiā pctm̄ in spūmsctū. Hinc & ps. loquens de deo. Qui sanat oēs lāgores tuos seu infirmitates. vbi glo. Omnipotēti medico nullus languor incurabilis occurrit. Cū em̄ liberū arbitriū se habeat ad bonū et ad malū q̄diu durat status vie: sicut a quacūq; vtute potest qs excidere: cum etiā & angelus de celo ceciderit. ꝓpter qō ō: Job. iiij. Ecce q̄ seruiūt ei nō sunt stabiles. et in angelis suis repperit prauitatē: quāto magis q̄ habitāt domos luteas. i. hoies Pari ergo rōne pōt qs a quocūq; pctō resurgere ad statū iustīcie dei gra operāte. Sed ꝓtra hāc verā cōclusionē videt esse qō ō: Mat. xij. Qui dixerit verbū contra spūmsctū non dimittet ei: neq; in hoc seculo neq; in futuro. Hoc aūt est blasphemia in spūmsctū. Ex quo dicto videt irremissibile. Sed rndet ad hoc. b. Tho. ij. ij. q. xiij. ar. iij. q̄. si dicat pctm̄ in spūmsctū finalis impenitētia ꝑut accipit vno modo fm̄ Aug. ꝑ cōtinuatione in aliquo pctō vsq; in finē vite inclusiue. Ad lram intelligendū est & absolute illud esse irremissibile. Ex quo em̄ hic nō penitet: de illo veniā cōsequi nō pōt in alio seculo vbi nō est locus penitēdi. vnde ei nō remittit vnq̄: q: nunq̄ cōuertit. Et de hoc fm̄ Aug. intelligit illud. ſ. Job. iij. Est pctm̄ ad mortē: & ꝑ illo nō dico vt roget qs. Illud pctm̄ est finalis impenitētia ꝑ qua non opz q̄ aliq̄s quantūcunq; sctūs oret: q: nō exaudiret. sed quomodocūq; aliter accipiat blas-

peccatū in spiritū sctm̄ hz remissionem.

Quō fit remissibile.

Dicit irremissibile ppt difficultatē consuetiōis

phemia in spīm sctm: semp est remissibile pctm ⁊ remittit sicut alia pcta si ꝙs agat pniam de eo. Dicit tn irremissibile istud pctm magis ꝙ alia diuersis de causis seu modis dicēdi. Uno mō q: difficili⁹ remittit ꝙ alia. ⁊ b nō est ex difficultate q̄ sit ex pte dei: qm oēs infirmitates aie et corpis eque potēs est sanare. sz ex pte peccantiū q: vt dicit Aug. in li. de pmone dn i mōte. Tāta est labes huius pcti ꝙ hūilitatē deprecādi subire non pōt. Propter difficultatē g̃ reuersiōis dr irremissibile. vel etiā dr irremissibile pm Tho. vbi. s. nō q: nullo modo remittit: sz q: quātū ē de se hz meritū vt nō remittat. Et b dupl'r. Uno mō quātus ad penā. Qui em ex ignorātia vel infirmitate. i. passione peccat: hz aliquā excusationē. vn ⁊ minorē penā meretur Qui aūt ex malicia ꝓput est pctm in spīm sanctū nō hz aliquā excusationē vn ei⁹ pena minuat. Alio mō pōt intelligi quantū ad culpā irremissibilē pm naturā: sicut aliquis morb⁹ dr incurabilis pm naturā morbi p quaz tollit id p qđ morb⁹ pōt curari: puta cū morb⁹ tollit virtutē nature vt inducit fastidiū cibi vel medicine: licz etiā de talē morbū posset curare. Ita pctm i spīm sctm dr irremissibile pm suā naturā iquātū excludit ea p q̄ fit remissio pctoꝝ p b tn nō excludit via remittēdi ⁊ sanādi potētie ⁊ mie dei p quā aliqn tales q̄si miraculose sanant. vl pm alios dr irremissibile: q: nō legit remissuz: sicut melchisedech dr sine pre q: nō legit ꝙs fuerit eius pr in scripturis: q̄uis habuerit prem. Et qđ remittat pz p b qđ dr hic cōuertā ait dns in pfundū maris. s. eūntes. i. obstinatissimos. vn et dns per Amos pphām. Super trib⁹ sceleribus israh ⁊ super q̄ttuor non conuertā eū. i. super trib⁹ conuertā: sz nō super q̄rtū. Qđ exponēs Iliero. ait. Primū est cogitasse q̄ mala sunt. scdm cogitationib⁹ acq̄euisse puersis. tertiū qđ mēte decreueris opere cōplere. Super his g̃ conuertit q̄cūq; sunt illa pcta. sz q̄rtū in quo nō conuertit est impnia. Un subdit hiero. Quartū est nō agere pniaz: sz suo sibi cōplacere delicto. de pe. di. ij. c. sup trib⁹. ⁊ b est irremissibile simpl'r dum nunq̄ penitet.

De duricia seu obstinatione. Capitulū. ix.

Durum cor.

Duricia in pctō que aliqn ptinet ad obstinationē est multū periculosa. Nā vt dr Eccli. iij. Cor durū male habebit in nouissimo. Dicit materialr res dura q̄ non cedit tactui sicut lapis: sic cor durū est qđ nō cedit digito dei tāgēti ipsum: spūi videlz sctō: diuine. s. inspirationi. Sz vt ait ps. Hodie si voce ei⁹ audieritis: nolite obdurare corda vra. Loquit nobis de⁹ p inspiratiōes. pm illud ps. Audiā qđ loquat in me dns de⁹. Loquit p scripturas. Job. xxxiij. Semel loqt de⁹. s. in scripturis. ⁊ scdario idipm nō repetit. q: nō opz cū oia ibi plene habeant. Locut⁹ est nobis p filiū pm illud Heb. j. Multipharie ⁊c. Nouissime diebus istis locut⁹ est nobis in filio. nō solū p vba: sed etiā p opa facta q̄ debeamus imitari. Loquit p tribulationes. Job. iiij. Un solet sopor occupare hoies: scilz pcti. ⁊ dormiūt in lectulo. s. delectatiōis mūdi: tūc aperit aures virorū ⁊ erudiēs instruit eos disciplina. Hodie g̃ si voce eius audieritis. i. in vita pnti. nolite obdurare corda vra. sic hebrei in deserto qb⁹ iurauit de⁹. i. firmiter ꝓposuit si introibūt idest nō intrabūt in requiē meā. Un Stephan⁹ ptomartyr Act. vij. ad iudeos. Dura inqt ceruice ⁊ incircūcisi corde ⁊ auribus vos semp spūi sctō restitistis. Notādū aūt ꝙ sunt multa inducētia hāc duriciā: ⁊ iō cauēda. Et primū est sollicitudo scl'aris. Sicut em carnes fiunt dure cū liquor exprimit et humor eliquat: sic p sollicitudinē scl'i paulatim humor gre ⁊ deuotiōis subtrahit. et inde dur⁹ eliquat et q̄si insensibilis ad diuina. Un Bern. ad Eugenium. Prudēti⁹ te abstrahas a curis huius scl'i ꝙ traharis ab illis ne paulatim ducaris ad cor durū. Scdm est flagellatio frequēs sine emēdatione. sicut incus ferrea ex frequēti malleatione magis indurat. Job. xli. Cor eius indurabit q̄si lapis ⁊ stringet q̄si malleator incus. Sicut etiā via quāto magis atteritur pedib⁹ ambulātiū: tāto magis indurat Sic aliq̄ quāto magis peccando ⁊ atterunt tribulationibus tāto magis fiūt duriores. Iliere. v. Percussisti eos ⁊ nō doluerūt. s. cōtritiōe: attriuisti eos ⁊ renuerunt accipere disciplinā. s. nō se emēdādo. Tertiū est ex aduersitate ad pspitatē migratio. sicut metallū liquefactū p ignē liqfit: sed amoto igne magis indurat: sic aliqui dū sunt in igne pauptat̄ ⁊ tribulationis liquefiūt p deuotionē ⁊ cōpunctionē. sz si queniāt ad pspitatē et diuitias duri efficiunt ⁊ crudeles. Sic pharao iter flagella q̄si liqfact⁹ ⁊ cōpunctus se disponebat ad bonū recōmendās se moysi: sz habita quiete ⁊ remotis flagellis induruit. Expo. viij. ix. ⁊. x.

Inducūt multa ad duriciaz cordis.

Exēplū in vitas patrū de qđā fornicario q̄ erat valde deuot⁹ ⁊ liberalis ad pauperes post oronē cuiusdaz scti repto thesauro effect⁹ est dur⁹ ⁊ crudelis ad pauperes. Sed deo dispensante oia fuerūt sibi ablata ⁊ pauper effect⁹. reuersusq; ē ad deuotionē pristinā. Quartuz qđ indurat ē ire succēsio. sicut em calor aeris cōsumit hūiditatē interiorē ita ira q̄ est accēsio sanguinis circa cor hūorē gre cōsumit interiorē. Ben. xlix. Symeō ⁊ leui vasa iniqtat̄ bellantia. maledict⁹ furor eor q: ptinax ⁊ indignatio eor q: dura. Symeon interptat audiēs merorē: et figit hmōi iracūdos q: sp hūt aurē erectā si qđ male de eis dicat vt se defēdāt: ⁊ in eos insurgāt. ⁊ iōvas bellicosum dr. Leui interptat addit⁹. ⁊ figit eos q̄ sp furori addūt q̄si p vno maledicto reddūt duo vel tria. De qb⁹ Prouer. xv. Sermo dur⁹ suscitat furorē. sicut nabal carmelus dr dur⁹. j. Reguz. xxv.

Quintū est mala assuefactio seu prauor imitatio. Consuetudo em ē q̄si altera natura ⁊ facit habitū mēt. Habitus aūt est q̄litas de difficili mobilis a suo subiecto. Un pctm cōsuetudinariū difficile tollit: ⁊ tāto grauiꝰ quāto plixior est cōsuetudo mali. vt dr ex de pniē. c. fi. Un ⁊ Lazarus q̄ sepult⁹ erat ⁊ sup eū lapis significās duriciā cuz difficultate fuit resuscitat⁹. i. cōcurrētib⁹ multi. Clamore xpi fletu oronē: ⁊ hmōi. Iliere. vij. c. Indurauerūt ceruicē suā ⁊ pei⁹ fecerūt ꝙ pres eor. Sextū est negligētia. Negligētia em prelator circa subditos facit eos obdurare circa eos q̄si nō ptineāt ad eos: sicut dr de strutiōe: ꝙ indurat ad pullos suos seu oua sua vnde nascunt q̄si sua nō sint. vt dicit Job. Septimū est impudētia qn ꝙs nō erubescit peccare. tunc em magis indurat ⁊ frustra corrigit ⁊ admonet. Ezech. iij. Dom⁹ israel attrita frōte est ⁊ indomabili corde. Et nota circa septimū: scz impudētiaz ꝙ ficut timor ⁊ intimiditas sunt aliqn vitia. sic ⁊ verecundia cū sit timor de turpi ⁊ inuerecundia sunt aliqn pcta: cū scz exeūt terminos rōnis. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Durā. ordinis mino. in summa. ꝙ inuerecūdia est pctm qn homo nō erubescit peccare vel aliqđ inhonestū facere vel dicere coram deo ⁊ sctis hoibus. qđ ptinere videt ad obstinationē. Ad qđ facit illud Iliere. iij. ca. Frons meretricis facta est tibi erubescere noluisti. Et eiusdē. viij. ca. Cōfusiōe nō sunt cōfusi erubescere nescierunt. Et Greg. ix. mora. Sunt nōnulli quos ad ppetrādā nequiciā obortа malicia subito inuitat. sed tn hūana verecūdia reuocat Et plerūq; p hoc ꝙ exteri⁹ erubescūt ad interiora sua redeūt: ⁊ ꝺ se internū iudiciū sumūt: q: si ꝓpt hoiem mala facere metuūt: quāto magis ꝓpt deū q̄ cūcta ꝓspicit nec mala appetere debuerūt. Et sunt qđā q̄ postq̄ deū mēte cōtēpserint multo magis hūana iudicia spernūt atq; oē qđ appetunt audacter facere nō erubescunt. Et quos ad ppetrādū malū occulta iniqtas inuitat nulla aperta verecūdia retardat. sicut de iudice iniqtatis dr ꝙ deū nō timebat ⁊ hoies nō verebat. Lu. xviij. c. Erubescentia econtrario est vitiosa q̄drupl'r. Uno mō qn verecūdat̄ ꝙs de aliq̄ defectu nature vel fortune: vt q: est turpis aspectus paruꝰ vel strabo: vel paup vel illegitimus ⁊ hmōi. ⁊ hoc est vitiū si sit nimia erubescētia. vt de b nimis cōtristetur vel retrahat se a bonis. Ad qđ facit quod ait Iliero. Noli despicere bonitatē figuli. scz dei qui te fecit vt voluit. di.

Impudētia facit durū

Erubescētia est vitiosa q̄drupl'

lyſ.c.naſci. Et Chryſo.di.ea. Nunq̄ erubeſcam⁹ de vitijs parētuz: ſed amplectamur virtutē. Scō qñ q̄s erubeſcit veritatem dicere vbi et qñ eſt opus: et hoc ne diſpliceat vel amittat fauorē. vel quia materia turpis et poſſet eſſe mortale. Tertio qñ p̄e verecūdia in cōfeſſiōe reticet pec cata: p̄cipue mortalia qō eſſet mortale. de peni. diſt. v. c. ſ. Quarto qñ timet inde irrideri. ⁊ ideo ſubtrahit ſe a bo nis ne videatur ⁊ irrideat. ⁊ de tali irriſione nimis erube ſcit ⁊ hmōi. Hec Durandus oꝛdinis minoꝛum.

Titulus. IX. De accidia.

¶ De accidia ⁊ filiabus eius. Capitulū. ſ.

ACcidia vltimo po nitur quā inter vitia capitalia Gꝛego. xxxſ. moꝛa. ponit. Sic aūt diffinit a Damaſce. Ac cidia eſt triſticia aggrauās. i. q̄ ita deprimit animū hoīs vt nil boni ei agere libeat. Ab alijs diffinitur q̄ ē toꝛpoꝛ mentē bona negligentē inchoare. Pro cui⁹ de claratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. xxxv. ar. ſ. q̄ triſticia de ſe nō noiat aliq̄d laudabile vl̄ vituperabile: q̄ paſſio eſt: ⁊ paſ ſiōes cū naturales ſint p̄m ſe nō ſunt pcā. Vñ in. ij. etij. dꝛ q̄ paſſionib⁹ nec laudamur nec vituperamur. Sz p̄m q̄ hō applicat paſſiones ad malum vel ad bonū pōt bene vel male facere ſic eſt triſticia de vo malo: vt de pctis ſi ſit moderata eſt bona pertinēs ad pniam. ita ⁊ triſticia ſi ſit de vo bono vt de bonis fiendis opibus vel de malo: ſed immoderata eſt pctm̄ p̄tinēs ad accidiā. Eſt igit triſticia accidie ſemp mala. ⁊ b̄ dupl̄r. Uno mō p̄m ſeipam qñ ſcz eſt de eo qō eſt apparēs malū ⁊ ve bonū: q̄ ſpūale bonū eſt ve bonū: lz appareat malū ſenſitiue p̄pter laboꝛem qui eſt in eo. Ideo qñ q̄s triſtat de aliquo bono ope ad qō tenet eſt ſemp pctm̄. ſicut ecōtra delectatio eſt mala ⁊ pctm̄ qñ eſt de ve malo: ſed apparenti bono. vt delecta tio fornicationis ⁊ hmōi. Scō modo triſticia accidie eſt mala ⁊ pctm̄ p̄m effectū ſuū: qñ ſcilz eſt de ve malo: vt de pctō vel morte alicui⁹ ſi ſic aggrauat mētē vt eū totalr̄ a bono retrahat. Vñ ⁊ apl̄s. ij. ad Coꝛ. ij. non vult vt peni tēs maioꝛi triſticia abſoꝛbeat. Quō aūt iſtud fit vitiū ſpāle ⁊ diſtinguat a ceteris. Btūs Tho. ſic declarat. ij. ij. q. xxxv. arti. ij. Accidia eſt triſticia de bono ſpūali. Sed ſi accipiat bonū ſpūale cōiter nō habebit accidia ſpālem ra tionē vitij. Et rō eſt: q̄ qōlibet vitiū facit hoiez cōtriſtari de bono ſpūali ſibi oppoſito. Nam luxurioſus triſtat de bono ꝓtinētie: ⁊ guloſus de bono abſtinētie: ⁊ ſic de alijs Quodlibet em̄ vitiū refugit bonū ſpūale vtutis ſibi op poſite. Silr̄ etiā dici non pōt accidiā eſſe vitiū ſpāle ex eo q̄ refugit ſpūale bonū. put eſt laboꝛioſum vel moleſtum coꝛpi aut impeditiuū delectatiōis ei⁹: q̄ nō ſeparet acci diā a vitijs carnalib⁹ q̄b⁹ aliq̄s q̄rit delectationē ⁊ q̄etē coꝛpis. Dicēdū eſt igit q̄ in ſpūalib⁹ bonis eſt q̄dā oꝛdo. Nā oia ſpūalia bona q̄ ſunt in actib⁹ ſingularū vtutū oꝛ dinant ad vnū ſpūale bonū qō eſt bonū diuinū circa qō eſt ſpālis vtus q̄ eſt charitas. Vñ ad quālibz vtutē perti net gaudere de p̄pꝛio ſpūali bono qō ꝓſtit i p̄pꝛio actu Sed ad charitatē ptinet illō ſpūale gaudiū quo q̄s gau det de bono diuino. Et ſilr̄ illa triſticia quo q̄s triſtat de bono qō eſt i actib⁹ ſingularū virtutū nō ptinet ad aliq̄d vitiū ſpāle. ſed triſtari de bono diuino de quo charitas gaudet ptinet ad vitiū ſpāle qō eſt accidia. vt triſtari de ieiunijs ⁊ eleemoſynis: de oꝛonib⁹ fiēdis cōfeſſionibus ⁊ alijs inquātū ſunt oꝛdinata p̄pter deū vel recōciliādum deū ⁊ hmōi. Eſt aūt accidia ex gñe ſuo ſeu materia moꝛ tale: qñ ſcz p̄m deliberationē rōnis ē p̄m Tho. vbi. ſ. ar. ij. ⁊ rō eſt: q̄ p̄m p̄pꝛiā rōnē ꝓtinet charitati. Nā p̄opꝛius effect⁹ charitat̄ eſt gaudere de deo ⁊ de bono diuino. Ac cidia aūt triſtat̄ de bono ſpūali inquātū eſt bonū diuinū Qō aūt eſt cōtra charitatē eſt mortale: q̄ p charitatē ha bem⁹ ſpūalē vitā: inquantū p eā de⁹ inhabitat in nobis. Uerū q̄ in oībus pctis etiaz q̄ ſunt mortalia ex gñe ſuo: moꝛtalia nō ſunt niſi qñ ſuā p̄fectionē cōſequunt. q̄ con ſummatio ſeu p̄fectio eſt i cōſenſu rōnis. Jō ſi ſit inchoa tio accidie i ſola ſenſualitate ⁊ nō p̄tingat ad cōſenſuz rō nis erit veniale: ſicut accidit in motib⁹ alioꝛ vitioꝛ luxu rie ⁊ hmōi. Sz ſi pueniat ad cōſenſum rōnis q̄ cōſentit in fugā ⁊ hoꝛoꝛē ⁊ deteſtatiōnē boni diuini carne ꝺ ſpm̄ p̄ ualēte erit moꝛtale. Et eſt ꝺ p̄ceptū de ſctificatione ſabba ti p q̄ p̄cipit q̄es mētis in deū cui ꝺ̄ciat triſticia de bo no ſpūali diuino. Vñ de accidioſis pōt exponi illud p̄s. Omnē eſcā ſcz opis ſpūalis: abominata eſt aīa coꝛ: ⁊ ap pꝛopinquauerūt vſq̄ ad poꝛtas moꝛt̄. ſ. eterne. Et loqui tur p̄pba de iſraelitis q̄ eūtes p deſertū ex mādato dei vt p̄uenirēt inde ad terrā p̄miſſionis habuerūt multotiens tediū ⁊ triſticiā de laboꝛe: ⁊ i nauſeā aliq̄n etiā māna pꝛo pter q̄ multotiēs fuerūt puniti: ⁊ demū a terra p̄miſſio nis excluſi. vt ptz Nūeri. xiij. Et figt accidioſos quos te det p deſertū p̄nie vl̄ religiōis incedere p laboꝛe. ⁊ in nau ſea hūt oia ſpūalia p̄pter q̄ p̄uant̄ vita eterna. Et no ta q̄ hoc. ſ. hze in faſtidio bona ſpūalia: pertinet ad filiaz p̄mā accidie: q̄ ꝺ̄ malicia. vt. j. dicet̄. Qō aūt accidia ſit vitiuz capitale p̄t ponit Gꝛeg. Tho. ſic declarat vbi. ſ. ar. iiij. Vitiū capitale ꝺ̄ illud ex quo pꝛomptū eſt vt alia oꝛiant̄ p̄m rōnē cauſe finalis. Sicut aūt hoies multa ope rant̄ p̄pter delectationē. tum vt ipam ſequant̄. tum ex eius impetu ad aliq̄ agēdū permoti. ita etiā pꝛopter tri ſticiā multa operātur: vel vt ipſam euitēt: vel ex eius pō dere in aliqua pꝛoſuētes agēda. Cū ergo accidia ſit que dam triſticia patz q̄ ſit capitale: vt ex ea plura oꝛiantur. Oꝛiuntur aūt ex ea p̄m Gꝛegoꝛiū ſex filie: ſcz

¶ Malicia.
¶ Rancoꝛ.
¶ Puſillanimitas.
¶ Deſperatio.
¶ Toꝛpoꝛ circa p̄cepta:
¶ Euagatio mentis circa illicita.

Et q̄ cōueniēter hec aſſignent̄ ſic declarat btūs Tho. vbi. ſ. Ut dicit pbs in vij. etij. nullus diu abſq̄ delecta tione manere cū triſticia pōt. Et iō neceſſe eſt q̄ ex triſti cia aliq̄d dupl̄r oꝛiat̄. Uno modo vt aliq̄s recedat a con triſtātib⁹. Alio modo vt ad alia trāſeat in q̄b⁹ delectet̄: ſi cut illi q̄ nō p̄nt gaudere in ſpūalib⁹ delectationib⁹ trāſ ferūt ſe ad coꝛpalia. In fuga aūt triſticie talis p̄ceſſus at tēdit̄. q̄ hō p̄mo fugit cōtriſtantia. Scō impugnat ea q̄ triſticiā ingerūt. Spūalia aūt bona de q̄b⁹ cōtriſtat̄ acci dia ſunt ⁊ finis ⁊ id qō eſt ad finē. fuga aūt finis fit p de ſperationē. Fuga aūt eoꝛ q̄ ſunt ad finē quātū ad ardua q̄ ſubſunt cōciliis fit p puſillanimitatē quātū ad ea q̄ ptī nēt ad cōem iuſticiā fit p toꝛpoꝛē circa p̄cepta. Impugna tio aūt cōtriſtantiū bonoꝛ ſpūaliū qñq̄ eſt ꝺ̄ hoies q̄ ad bona ſpūalia inducūt. ⁊ b̄ eſt rācoꝛ. Qñq̄ ꝺ̄ ipſa ſpūalia bona in quoꝛ deteſtationē aliq̄s adducit̄. ⁊ b̄ p̄pie ē ma licia. Inquātū aūt p̄pter triſticiā q̄s ſe tranſfert a ſpūali bus ad exterioꝛa delectabilia opa ponitur filia euagatio mētis circa illicita. Malicia q̄ put ponit̄ filia accidie nō accipit̄ put eſt gen⁹ vitioꝛ. ſ. p habitu vitioſo. ſz put im poꝛtat faſtidiū bonoꝛ ſpūaliū. Et rācoꝛ nō accipit̄ hic p odioꝛ: ſz p indignatione ꝓtra inducētē ad bona. Et q̄uis Iſiꝺ. in li. de ſum. bo. ⁊ Caſſia. in lib. de inſtitut̄ cenobio rū diſtinguāt triſticiā ab accidia dicētes triſticiā eē inquā tū q̄s recedit a grauioꝛi ope ⁊ laboꝛioſo ad qō tenet̄. Ac cidiā vo inquātū q̄uertit ſe ad q̄etē indebitā. tñ p̄m Tho. vbi. ſ. cōueniēti⁹ ponit ponēs accidiā eē triſticiā nō diuer ſum vitiū ab ea. Nā triſticia nō eſt vitiū ab alijs diſtinctū p̄m q̄ aliq̄s recedit a graui ⁊ laboꝛioſo ope. vel p̄m qual cūq̄ alias cās q̄s cōtriſtet̄. ſed ſolū p̄m q̄ triſtat̄ de bono diuino qō ptinet ad rōnē accidie q̄ intātū conuertit ſe ad q̄etē indebitā inquantū aſpnat bonū diuinū. Et de triſti cia dicit Iſiꝺ. oꝛiri rācoꝛē: puſillanimitatē: amaritudinē

Eſt ꝓtra tertiū p̄ ceptum.

Sufficiē tia filiaz accidie.

Filie accidie ꝑm Jsido.

desp̃ationē. De accidia dicit o:iri. vij. ſ. ociositatē: ſomnolētia: ip̃o:tunitatē: mētis inq̃etudinē: co:pis iſtabilitatē: verbositatē: ⁊ curioſitatē. Dia iſta ꝑm Tho. reducuntur ad ea ſex q̃ ponit Gꝛeg. vt dictū eſt ſ̃. Nā amaritudo quā dicit Jſid. o:iri ex triſticia eſt quidā effect⁹ rāco:is. vñ ad ipm reducit. Ociositas ⁊ ſomnolētia reducūt ad to:poꝛē. circa q̃ eſt aliq̃s ociosus cū ea oino p:etermittit ⁊ ſom noleter cū ea negligēter implet. Dia alia que ponit ex accidia o:iri ꝑtinēt ad euagationē mētis circa illicita. Que q̃dē ꝑm q̃ in ipa mētis reſidētia volētis imp:o:tune ſe ad diuerſa diffundere vocat imp:o:tunitas mētis: ꝑm q̃ ꝑtinet ad cognitiuā ꝺ: curioſitas: quātū ad locutionē ꝺ: verboſitas: quātū ad co:p⁹ in eodē loco nō manēs ꝺ: in q̃etudo co:pis. q̃n ſcz ꝑ inordinatos motus mēb:oꝝ vanitatē indicat mētis: quātuz ad diuerſa loca ꝺ: inſtabilitas. vel ꝺ: inſtabilitas ꝑm mutationē ꝓpoſiti. Non ſolū g̃ ꝑ accidiā: ſz etiā ꝑ filias iſtas ei⁹ verificat illud. Dēm eſcā abominata eſt aīa eo:. ⁊c. Impugnat autē quis de accidia aliq̃n ex cibi ſeu nutrimēti defectiōe. Aliq̃n ex apparenti hūiliatione. Aliq̃n ex co:pis cōplexiōe. Aliq̃n ex diaboli inſtigatiōe.

Accidia ex defectu nutrimēti.

De ꝓmo dicit Caſſi. in. x. li. de inſtituꝯ ceno bioꝝ. Maxime accidia circa ho:ā ſextā monachū inquietat: vt q̃dā febris igr̃ēs tpe ꝑſtituto ardētiſſimos eſtus accēſionū ſuaꝝ ſolitꝫ ac ſtatutꝫ ho:is aie inferēs egrotāti. Vñ ſciendū eſt ꝑm Tho. ij. ij. q. xxxv. art. ſ. ad ꝓmum. q̃ paſſiōes appetit⁹ ſenſitiui vt triſticia ⁊ alie. ⁊ in ſe p̃nt eē pctā venialia et inclināt aīam ad mo:tale. Et q: appetit⁹ ſenſitiu⁹ hz o:ganū co:pale. ſequit̄ q̃ ꝑ aliquā tranſmutationē co:palē hō fit habilio: ad aliq̃ō pctm̃. ⁊ iō pōt cōtingere q̃ ꝑm aliq̃s trāſmutatiōes co:pales certis tpib⁹ ꝓ uenientes aliq̃ vitia nos magis impugnēt. Dis aūt co:palis defect⁹ de ſe ad triſticiā diſponit. ⁊ iōleiunantes circa meridiē q̃n iam incipiunt ſentire defect⁹ cibi ⁊ vigeri ab eſtib⁹ ſolis magis ab accidia ipugnātur. vñ Caſſia. dicit accidiā eſſe demoniū meridianū. de q̃ loquit̄ ꝑs. Non timebis ab incurſu ⁊ demonio meridiano: q: ſcz i meridie ieiunātes tētat.

Accidia ex appaꝛēti hūiliatione.

De ſcō dic̄ Caſſi. vbi. ſ̃. q̃ accidia puenit ex hoc q̃ aliq̃s ingemiſcit ſe ſpūalē fructū non hz̄e ⁊ abſentia lōge q̃ poſita magnificat monaſteria. q̄ videt̄ ꝑtinere ad hūilitatē. Sed vt dic̄ Tho. vbi. ſ̃. Ad hūilitatē verā ꝑtinet q̃ cōſideras ꝑꝓios defect⁹ nō ſe extollat. nō aūt ꝑtinet ad hūilitatē: ſz ad ingratitudinē q̃ q̃s bona q̃ in ſe cogſcit a deo ꝓtēnat tanq̃ vilia reſpectu alioꝝ maioꝝ donoꝝ q̃ alij hñt. ex q̃ contēptu ſequit̄ accidia. De his em̃ triſtamur que q̃ſi mala ⁊ vilia reputam⁹. Sic g̃ ꝺz cōſiderare alioꝝ bona ⁊ extollere vt ea q̃ ipe hz: etſi mino:a ſint nō vilipēdat: q: ſic ſequereꝫ i eo triſticia accidie. Vñ Eccl'i. xxx. Triſticiā lōge repelle a te: ſcz nimiā vt accidiā: nō em̃ eſt vtilitas i ea.

Accidia ex co:poris complexiōe

De tertio. melācholici ex complexiōe inclinant̄ ad triſticiā ex hūo:e q̃ ſuperabūdat in eis melācholie: et ꝑtim phlegmatici. Vñ aliq̃n ſtudioſe opz eos q̃rere aliqua ſubleuatiua triſticie ne nimietate abſorbeant̄ ⁊ inducant̄ ad deſperationē vel trāſferant̄ ad deꝛectabilia mūdi. vñ ꝺ: Prouerb. xvij. Spūs triſtis. i. accidie exiccat oſſa. ſ. vtutū ⁊ potētiarū aie auferēs eis vigoꝛē bene operādi. Vñ Caſſia. aſſimilat accidiā vermi q̃ ꝺ: caroll⁹: q̃ ſcilz gn̄at ex ligno intimo ⁊ rodit paulatim medullā ⁊ vigoꝛē ligni: q̃ co:roſo ⁊ euacuato oē pondus vel vētus vel ꝓcuſſio: imo ex ſe frāgit̄ lignū: ⁊ ruit edificiuz deſup. Sic accidia naſcit̄ ex intimis aie. ⁊ paulatim cōſumit vigoꝛē ſpūs ⁊ feruoꝛē. quo ſubtracto etiā abſq̃ vento tētationis ꝑ ſe ruit in aliq̃ō magnū malum.

Ex diaboli inſtigatione.

Aliq̃n ex diaboli inſtigatiōe accidit vt ſic ꝑ triſticiā ſubuenientē ex ei⁹ ope: q: ptātē hz ſup vtutē ſenſitiuā noſtrā deo ꝓmittē te. hō dimittat bona opa q̃ facere ꝺz vel intendit: vel grauē alij ſe reddat. Vñ Jobes caſſia. in tractatu de triſticia ait. Interdū etiā nullis alijs exiſtētib⁹ cauſis triſticie: inimici ſubtilis inſtinctu tanto mero:e dep:imimur. vt nec charoꝝ q̃dē ac neceſſarioꝝ nr̄oꝝ aduentū ſolita ſuſcipere affabilitate poſſim⁹. ⁊ q̃cq̃d ab eis cōpetēti fuerit ꝓfabu latiōe. platū imp:o:tunū nobis ⁊ ſupfluū iudicet: nullaq̃ eis a nobis reddat grata r̄ñio. vniuerſos co:dis nr̄i re ceſſus felle amaritudinis occupāte. Sed notādū vt dicit Tho. vbi. ſ̃. Impugnatio vitij q̃nq̃ eſt vincēda fugiēdo q̃nq̃ reſiſtēdo. Jfugiēdo q̃dē vincēda eſt tentatio: q̃n ꝓtinuatio cogitatiōis auget incētiuū pcti vt luxuria. Vñ apl's. ſ. Cor. vj. ait. Jfugite fornicationem. Reſiſtēdo aūt eſt ipugnatio vincēda: q̃n ſcz cogitatio pſeuerās tollit incētiuū pcti: q̄ cōtingit ex aliq̃ leui appꝛehēſiōe q̄ cōtingit i accidia ex qua videt̄ ho:i labo:ioſum ꝑm inſtinctum ſenſualē facere opa ſpūalia. Sed inſiſtendū eſt eis nō dimittēdū: q: quāto magis cogitam⁹ de ſpūalib⁹ bonis: tanto magis nobis placētia reddunt̄. Dicitur em̃ Eccl'i. vj. Subij̃ce humerū tuū ⁊ porta illā ſcz ſapiam: ⁊ non accidieris in vinculis ei⁹. Als̄ ſi ꝓmittit ſe ab accidia vinci ſe quitur illud ꝑs. Dmnē eſcā abominata eſt aīa eo:um.

¶ De accidie tedio ⁊ remediꝭ eius. Lapim. ij.

*Remediū contra accidiam.

ME accidia loquens pſalmiſta ait. Do:mitauit aīa mea pꝛe tedio: ꝓfirma me i ꝟbis tuis. ꝑs. cxviij. vbi dic̄ glo. q̃ do:mire eſt hois obliuioſi ⁊ ſeco:dis. ſz do:mitare eſt feſſi expectato:is. Ubi nota vitiū accidie. Ex b̄ em̃ q̃ hō labo:are hz ⁊ diu: q: dū viuit. ⁊ ꝓmium ſeu fructū ſubito nō pcipit ſenſibilē inde aliq̃n attendiat̄ ⁊ do:mitat ex accidia. Sz ſicut ex do:mitiōe co:pali hō incurrit dāna ⁊ ege ſtatē dū imꝑceptibiliꝫ ei auferunt̄ ſua. vl'nō lucrat̄ ab inimicis occidit̄ ⁊ ſcādala mltiplicāt̄. Sic ex do:mitiōe accidie demōes auferūt vtutes de aīa: penuriā meritoꝝ patitur mo:s pcti ad aiam ingredit̄. Vñ ꝺ: Prouer. vj. Uſq̃ quo piger do:mis q̃n ꝓſurges a ſomno tuo: paululū do:mies paululū do:mitabis ⁊ veniet tibi egeſtas q̃ſi viator mat⁹. Et loquit̄ ſalomō de pigritia accidie ex qua q̃s do:mit nil boni agēs. Et Mat. xiij. ꝺ: q̃ dū do:mirēt hoies ſcz p pigritiā ⁊ negligētiā ꝑlati vl'alij q̃cq̃. venit inimicus nocte ⁊ ſuperſeminauit zizaniā in medio tritici: q: diabol⁹ vel hereticꝰ vel malus xp̃ian⁹ i agro eccl'ie: aut mētis hūane inducit vitia ⁊ errores etiā in bonis ſi do:mitioni negligētie ⁊ accidie ſe tradunt. Syſara q̃ et holofernes fo:tiſſimi do:mētes occiſi ſunt a muliere. ſ. ꝑtis ſenſitiue que cū ſit hoſtis ſpūs perpēdes ſpm̃ do:mitaſſe per accidiā: vigoꝛē ſumit ꝺ ipm. Ab hac igit̄ accidia petit liberari ꝑs. dū ait. Do:mitauit aīa mea ⁊c. Ubi tria facit.

¶ Primo vitiū accidie exp:imit cū dicit. Pꝛe tedio.

¶ Secundo affectum huius malicie innuit cum dicit. Do:mitauit anima mea ⁊c. (ma me.

¶ Tertio remediū huiꝰ neq̃cie petit cum ſubdit. Cōfir

§. I. Quantuz ad ꝓmum

*Accidia qualiter vitium.

ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. xxxv. ar. ſ. i co:pe q̄nis accidia ipo:tat tediū bn̄ opandi. Dr̄ aūt accidia q̃ſi acida. Acida autē ſeu aceroſa ſunt frigida. frigus vo inducit difficultatē ⁊ tarditatē in motu. Uidem⁹ em̃ q̃ aq̃ cū ꝓpter frig⁹ eſt cōgelata immobilis manet q̃ ex ſe flueret. Et ſenes q: frigidi ſunt ⁊ graues ſunt ⁊ tardi ad ambulādū: ſicut ecōtra adoleſcētes in quib⁹ viget calo: naturalis ſunt feſtini ad ambulādū ⁊ diſcurrendū. Accidia g̃ eſt q̃dā frigiditas ſpūalis ſeu defect⁹ amo:is ſpūalis et feruo:is diuini ex q̃ aia nō mouet̄. vel cū difficultate mouet̄ ad bn̄ opandū. ſicut ecōtra dicit Gꝛeg. q̃ amo: dei opat̄ magna ſi eſt. i. mouet ad opandū. ſi opari renuit amo: nō eſt. Sicut aūt aq̃ niſi moueant̄ putreſcūt. ꝑm illud poeticū. Et capiūt vitiū ni moueant̄ aq̃. Uinū etiā ex ſe feces gn̄at: ⁊ niſi a fecib⁹ ilis mūdet: ſeu mutet̄ co:rūpit̄ et aceſcit. Uñ ꝺ: de moab Idiere. xlviij. Requieuit in fecibus ſuis nō eſt tranſfuſus de vaſe in vas. i. in tranſmigrationē nō abijt. Jdeoq̃ permanſit guſtus ei⁹ in eo: ⁊ odo: eius non eſt immutatus. Sapo: co:ruptus ⁊ odo: p:auus vtiq̃ nō recedit a vino

ſi ſupra feces mãſerit: imo interdum totaliter corrũpit. Sic accidit de accidioſo q̃ accid⁹ ⁊ acetoſus efficit. i. frigid⁹ i amore dei: q: adeo corrũpit in guſtu: ſeu i affectu vt vera bona q̃ ſibi dñt placere ſibi diſpliceãt. ⁊ iõ triſtat ⁊ attediat ad faciendũ ea. Sed ſi nõ vult totaliter corrũpi dz moueri ⁊ mutari a ſua deſidia ⁊ tedio: alꝫ dormitat inutilis fact⁹: q: dormitauit (ait pſ̃.) anima mea pre tedio. i. pre accidia ſm Caſſianũ. Sciendũ aũt ꝙ triplex eſt tediũ.

¶ Primũ eſt tediũ preſentis vite.

¶ Secõm eſt tediũ tribulationis ⁊ anguſtie.

¶ Tertium eſt tedium actionis virtuoſe.

De tedio vite inq̃t Job. x. Tedet aiam meã vite mee. Hoc aũt tediũ eſt q̃dã triſticia quã hz anim⁹ ex viuere in iſto mũdo. Et q̃n iſta triſticia ꝓcedit ex deſiderio celeſtis pñie et dei amore ꝓſiderando q̃ dulce ſit q̃ ſuaue q̃ vtile videre deũ eo frui ſctõr angelorũ aginib⁹ intereſſe ad q̃ obtinẽdũ fact⁹ eſt. ⁊ quãta obſcuritas mẽtis hic ſit ex ignorãtia de deo. quãta picula. quãta ipuritas. quãta iſta bilitas cordis. bona eſt talis triſticia. ⁊ tediũ ꝫ ſe hz oſtẽdebat pſal. cũ dicebat. Heu mihi q: inco. me⁹ plõ. ⁊c. Et iterũ. Fuerũt mihi lachrime mee panes die ac nocte ⁊c. Sed hz tediũ in vita pñti: q: nõ hz illã ꝓſperitatẽ quaz vellet. illos honores. diuitias ⁊ voluptates quas cupit. Sed ꝫ ita cũ videt ⁊ audit alios ꝓſperari: honorari: ditari. ⁊ ex hoc ita cõtriſtat ꝙ vellet nõ viuere vilipẽdes ꝓditionẽ ſuã. ⁊ cũ ita deijcit mẽte vt rõe deliberata nõ eſſe in mũdo appeteret vel nõ fuiſſe natũ: vel vt aĩal brutũ affectans mori q̃cũq̃ morte etiã in malo ſtatu aie. eſſet iſtud tediũ accidia mortalis. nunq̃ dei ſeru⁹ hz tale tediũ accidie. Dicit em̃ Sap̃. viij. Nõ hz amaritudinẽ cõuerſatio illius. ſ. ſapie. neq̃ tediũ cõuict⁹ illi⁹: ſz gaudiũ. ⁊ loquit de vera ſapia cuz qua cõuerſat ⁊ cõuiuit q̃ dei gr̃am habet. Mũdi aũt amatores q̃ ea carẽt dicũt. Exiguũ ⁊ cũ tedio eſt tps vite nre. Vñ ad hvitãdũ ſubdũt. Veníte fruamur bonis. ſ. tpalibus. Sap̃. ij. Tediũ tribulationis ⁊ anguſtie eſt triſticia ex qua: q̃s anguſtiat ex magnitudine vel multiplicitate aduerſitat̃ ſue vel alioꝝ. vñ ad operãdum difficultat̃. Et ſi q̃dẽ ſit triſticia ⁊ anxietas ſolũ ſm p̃mũ motũ ſeu ſenſualitatẽ: hũana tẽtatio eſt ⁊ veniale vl̃ nullũ pctm̃. Et pfecti viri hꝫ tediũ aliq̃n patiunt̃. Vñ apl̃s. ij. ad Cor. j. Supra modũ grauati ſum⁹. ſ. ex tribulatiõib⁹ ita vt nos tederet viuere. Et Eccl̃s. ij. Teduit me vitemee videtẽ mala vniuerſa eẽ ſub ſole: ⁊ cũcta vanitatẽ ⁊ affligionẽ ſpũs. Et eiuſdẽ. iiij. c. Vidi calũnias q̃ ſub ſole gerunt̃ ⁊ lachrymas innocentũ ⁊ neminẽ cõſolatorẽ et non poſſe reſiſtere eoꝝ violẽtie. Sed ſi ſit tanta triſticia ex aduerſitate vel morte alicuius amici vel cõſanguinei ꝙ abſorbeat̃ rõ. ita ꝙ dimittat bonũ neceſſariũ fieri vt cõfiteri audire miſſam die⁹ feſtiuis ꝓponẽs nõ ampli⁹ bene facere: vel peniteat bñ feciſſe. iſtud eſt accidia mortalis. de qua ait apl̃s. ij. Cor. ij. Triſticia hui⁹ ſeculi mortẽ operat̃ ſz aie. Et dr̃: triſticia ſcli amaritudo ⁊ dolor: quã quis ſibi ſumit ex tribulationib⁹ mũdi. Hac triſticia timuit iacob pñarcha detineri q̃n ex opinione ſumpta de morte filij ſui ioſeph viſa veſte ei⁹ ſanguine tincta incõſolabiliter dolebat: nec filij ei⁹ valebant delinire dolorẽ ei⁹. vñ dicebat. Deſcẽdã lugẽs ad filiũ meũ in infernũ. Gen. xxxvij. q. d. tãta triſticiã ſentio de hꝫ ꝙ timeo ne inducat me in morte vel in locũ dãnatoꝝ. hꝫ etiã ꝓhibeb̃. ſ. inordinata triſticia de morte charoꝝ. xiij. q. ij. q̃ ꝓpoſterũ. Tediũ actionis virtuoſe eſt cũ q̃s triſtat̃ ſeu anxiat̃ ꝓ aliquo bono ope q̃ oporteat eũ facere: q: ibi hz laborare. puta i dicẽdo offm̃ in teiunãdo: orando: in confitẽdo: in faciẽdo aliquã obediẽtiã ⁊ hmõi. hꝫ incurrit multitudo hebreoꝝ ambulatiũ p deſertũ. de q̃ dr̃: Nunc. xxj. ꝙ cepit ppl̃s tedere ꝓpter laborẽ itineris. Dũ ergo itur p deſertũ pnie ſeu religionis ſeu vite pñtis ſtatũ ex laboribꝰ operũ bonoꝝ frequenter incurrit̃ tediũ ⁊ anxietas: q̃ ſi ita deprimit ꝙ ex hoc quis deſiſtat a bono ope neceſſario eſſet mortale, venialis aũt culpa ſi nõ omittat̃: ſz lẽte ⁊ tepide agit. Et vt dicẽ Hiero. Melior eſt triũ pſalmoꝝ decãtatio cũ corãdis puritate et iocũditate q̃ totiꝰ pſalterij modulatio cũ anxietate atq̃ triſticia. de qua ſe. di. v. nõ mediocriter. Sed ſi ꝓmittit ſe hõ vinci a tedio iſto omittẽdo modo vnũ bonũ modo aliũ ꝓpter laborẽ de paruis venit ad magna. Semp̃ g̃ opz laborare ⁊ victo oi tedio frequẽter ſe purgare de defectib⁹ Vñ Ber. ſup illud. Tps putatiõis aduenit. inq̃t. Quis ita ad vnguẽa ſe ſupflua reſecauit: vt nil ſe hz̃e putet putatiõe dignũ. Credite mihi ⁊ putata repullulãt: ⁊ effugata redeũt: ⁊ extincta reaccẽdunt̃: ⁊ ſopita excitant̃. paruz eſt ſemel putaſſe. Sepe putandũ eſt imo ſi fieri põt ſp eſt q̃ putari oporteat. Si diſſimulas nõ inuenis. quãtũlibz in hoc ope manẽs ꝓfeceris erras ſi vitia putas emortua nõ mortificata: ⁊ magis cõpreſſa. velis nolis intra fines tuos habitat iebuſe⁹. Subiugari põt nõ exterminari. Hec ille. Sine tedio g̃ laborare opz in hiis q̃ bona ſunt et ſine triſticia. vñ apl̃s. ij. ad Cor. ix. Nõ ex triſticia aut ex neceſſitate. hilarẽ em̃ datorẽ diligit de⁹. Vñ Jo. Caſ. in trac. de triſticia ſic ait. Abſq̃ illa triſticia q̃vel ꝓ ſalutari pnia vel ꝓ ſtudio ꝓfectionis: ſeu ꝓ deſiderio ſuſcipit̃ futuroꝝ ois triſticia tãq̃ ſcli q̃ mortẽ inferat eq̃l̃r repellẽda eſt ⁊ ſicut fornicationis ſpus ſeu philargirie de nris cordib⁹ penit⁹ extruẽda. Et triſticia q̃dẽ q̃ pniam opat̃ ad ſalutẽ obediens eſt affabilis: hũilis: máſueta: ſuauis: ⁊ patiẽs: vtpote ex oi charitate deſcẽdes et ad oẽm dolorẽ corpis ac ſpũs cõtritionẽ infatigabil̃r ſe extẽdẽs: et quodãmodo leta ac ſpe ſui ꝓfectus vegetata. Sed triſticia mala: aſperrima: impatiẽs: dura: plena rãcore ⁊ merore infructuoſo ac deſperatiõe penali ab induſtria et ſalutari dolore: frãgens ac reuocãs: vtpote irrationabilis. Hec ille.

§. II. Quãtum ad ſecũdũ

ſcz q̃s ſit effect⁹ ſeu detrimẽtũ hui⁹ vitij. notat̃: cũ dr̃. Dormitauit aĩa mea ꝓ tedio. i. accidia. ſup q̃ vbo Jo. caſſia. Vere ab oi contẽplatiõe vtutũ ⁊ intuitu ſpũalũ ſenſuuz dormitat aĩa q̃ huius ꝓturbationis ſcz accidie telo fuerit ſauciata. Pigredo. ſ. accidie immittit ſopore. inq̃t Salomon Prouer. xix. q̃ põt intelligi de triplici ſomno.

¶ Primo de ſomno naturali corporis.

¶ Secõ de ſomno vitij ⁊ perditionis.

¶ Tertio de ſomno ficte contemplationis.

Quãtũ ad p̃mũ dormitat nõ ſolũ aĩa: ſed corp⁹ ꝑ tedio q: cũ accidioſus nolit laborare mẽte vl̃ corpe tradit ſe de facili dormitiõi. in quo tria ſunt reprehẽſibilia ꝓcedẽtia vt plurimũ ex accidia. Primũ eſt brutalitas cũ q̃s dormit vt porcus: vt nudus vel diſcoopert⁹ vl̃ ſupin⁹ vel inerci tabilis. Vñ Ber. Carnalis ſomn⁹ et brutalis abominãdus eſt ſeruo dei. Itẽ idẽ. Caue inquãtũ potes ſerue dei: ne ſit ſomn⁹ tu⁹ nõ reqes laſſi: ſz ſepultura corpis ſuffocati. Secõm reprehẽſibile in ſomno corpis eſt triſticia ⁊ tarditas in ſurgẽdo. Eccl̃. xxij. Hora ſurgẽdi nõ te triſtet. et Prouer. xxvj. Sicut oſtiũ vertit̃ in cardine: ita piger i lecto ſuo. Tertiũ ẽ ſomni nimietas aut inopportunitas. Ber. Nihil ita deperit de vita nra q̃ dõ ſomno deputat̃. Eſt em̃ ſomn⁹ q̃ſi q̃dã ſpes vel imago mortis. Cũ aũt tps ſit pcioſiſſima res ⁊ irrecupabilis. ⁊ illud dõ ſupflue dormit̃ amittit̃: q: nihil boni tunc agit̃. quinimo inde plura mala ſequunt̃ ⁊ tẽtationes. ideo ſolũ neceſſitas ſumẽda. Cato. Plus vigila: ſemp ne ſomno dedit⁹ eſto. Nã diutur na q̃es vitijs alimẽta miſtrat. Et apl̃s ad Ro. xiij. Nõ in cubilib⁹ ⁊ impudicitijs. Inopportunitas dormiẽdi etiã vitioſa eſt. cũ ſcz quis dormit cũ vigilãdũ eſt vt tpe oꝛonis vel lectiõis vel pdicatiõis: dõ ex accidia ⁊ tedio plerũq̃ accidit. Eccl̃. xxij. dr̃. Cũ dormiẽte loquit̃ qui narrat ſtulto ſapiam. Vñ in collationib⁹ narrat Jo. caſ. ꝙ cũ quidã pr quoldã admoneret de ſalute aie illi dormire ceperunt dõ perpendẽs pater interpoſuit aliqua ẽba ſolacioſa: ad que ſubito excitati ridere ceperũt. Ex quo facto oſtendit

freq̃nt̃ ſe purgare de defectib⁹.

facili⁹ ter ſe tradere ſõno eſt reprehenſibile.

Inopportuni⁹tas dormiẽdi ẽ vitioſa.

eis desidiam eoꝝ: ⁊ deceptionē diaboli. Dormitat scō aīa ex tedio ⁊ accidia incurrendo diuersa pcā ⁊ pditionē aie. Nā ⁊ dormitio in scriptura frequēter designat mortē vt illud Jo. xj. Lazarus amic⁹ nr̄ dormit. Sicut em̄ dor/miēs nil boni cogitat vel optat: sic accidiosus' p̄uat oī bona cogitatiōe vel meditatiōe: ꝫ diuersa mala in mente reuoluit ꝓm illō Pꝛouer. xxiiij. Per agrū trāsiui ꝯois pi/gri ⁊ totū repleuerūt vrtice. Transit⁹ iste est p ꝯsideratio/nē. Qui em̄ diligēter ꝯsiderat agrū. i. mentē seu statū pi/gri. i. accidiosi inuenit plenū vrticis p̄uoꝝ desideriorꝝ. Un̄ ⁊ Pꝛouer. xxj. dicit idē. Desideria. s. mala occidūt pi/grū: noluerunt q̄cq̄ opari man⁹ eiꝰ: tota die cōcupiscit et desiderat. Un̄ ⁊ ngurat p paralyticū q̄ nil poterat opari. Sed vt dꝛ Mat. viij. de seruo cēturiois. Jacet in domo p pigritiā ⁊ male toꝛq̄. Jn huiꝰ figurā legit Judic. xvj. q̄ samsone fortissimo obdormiēte lup genua dalile rasis capillis capit⁹ infirm⁹ fact⁹ vt ceteri capt⁹ est a philisteis ⁊ excecat⁹. Sic qui ex accidia dormitat vt satisfaciat sen/sualitati signate p dalilā: quā nimis diligit ꝓpter q̄ nō vult laboꝛare sed quiescere: abꝛasis seu ammoꝛ⁹ de capite mēris sue oīb⁹ capillis. i. cogitationib⁹ bonis capit a dia bolo ⁊ excecat in rōne. Per accidiā auferr̄ oīs recta in/tētio ad deū ⁊ oīs deuotio cōpunctiōis ⁊ lectionis ⁊ pie oꝛonis vt nō libeat ei oꝛare vel legere vel scribere vel ali quid boni agere. Ad q̄ designādū legit. j. iReg. xxvj. q̄ saule dormiēte ablata est de papilione eiꝰ hasta: ⁊ vas aq̄ q̄ erat ad caput eiꝰ. iDasta lōga ⁊ recta designat rectā in tētionē ad deū ⁊ diuina. Uas aque coꝛ plenū deuotiōe ⁊ cōpūctione. Jsta subtrahunt ꝯois dū dormitat pꝛe tedio. Un̄ ⁊ dꝛ Pꝛouer. xxv. Sicut tinea vestimēto ⁊ sicut vmis ligno: sic tristicia scz accidie nocet coꝛdi. Tinea em̄ coꝛro dit ⁊ tollit robur ⁊ pulchꝛitudinē vestimenti. Et vermis medullā ⁊ vigoꝛē ligni: ita ⁊ accidia robur ⁊ decoꝛem de uotionis. Per accidiā demū incurrit⁹ moꝛs aie. i. subtra/ctio gr̄e ⁊ oīm virtutū ⁊ meritoꝝ ⁊ moꝛs gehēne. Jn cu/ius figurā legit. ij. iReg. iiij. q̄ isboseth regnāte p saule pꝛe suo, vna dierū posuit ad custodiendū portā domꝰ re/gie quandā ancillā purgātē triticū: q̄ cū dormitasset ipso etiā is boseth q̄escēte in cubiculo duo pꝛincipes latronuꝝ rechab ⁊ baana. latēter igressi sunt domū: ⁊ sublat⁹ spicis pcusso is boseth in inguine: abscissum caput eiꝰ dauid de portauerūt. Ad q̄ exponit Gꝛe. in moꝛa. videlz de aīo nr̄o q̄ reꝛ est supne hierlm ⁊ dn̄s potētiarū suaꝝ. Ancilla que domū dꝫ custodire est discretio seu pꝛudētia q̄ debꝫ inui gilare super sensus suos: ⁊ discernere triticū a lolio ⁊ pa/leis vt triticū bonaꝝ affectionū ⁊ cogitationū intra se ser uet et paleas seu loliū vanarū et mūdanaꝝ cogitationū abiꝛciat. Sed si ista dormitat pꝛe tedio ⁊ anim⁹ ipe quietē querit mūdanā: intrāt demones ⁊ ablatis vtutib⁹ ⁊ labo ribꝰ meritoꝝ occidūt pmaxime pcutiētes in inguine. i. in aliquo vitio turpi: nā resoluēdo se a vigoꝛe spūs ⁊ dormi tādo pꝛe tedio i spūalibus ad carnalia se cōuertit: ⁊ inde gr̄a p̄uat. Dormitat tertio aīa pꝛe tedio somno samu/late contēplatiōis. Aliqui em̄ sub spē cōtēplationis ⁊ de/uotionis dāt se accidie ⁊ ocio nolētes opari manib⁹: q̄si martha actiue cōtēnētes: ⁊ maria cōtēplatiue pꝛetēdētes nesciētes q̄d sit deuotio vel cōtēplatio. Neq̄ em̄ pōt esse bonꝰ israelita q̄ pꝛi⁹ non fuerit iacobita. Jsrael interꝑtat vidēs deū. s. p cōtēplationē. Jacob interpꝛetat supplan/tato. s. vitioꝝ q̄b ptinet ad exercitiū actiue. Non est apt⁹ ad cōtēplationē q̄ pꝛi⁹ nō plene mortificaverit passiones Nō ergo isti ve dormiūt p contēplationē cū sponsa dicē/te. Ego dormio ⁊ coꝛ meū vigilat. Sed p accidiam sub si mulata deuotione dormitāt cū euthico adolescēte q̄ dis/putāte paulo cū in fenestra dom⁹ sederet obdormiēs ecci dit de medio cenaculo ⁊ mortuus est. Act. xx. licz suscita tus a paulo. Et ad hoc facit q̄d legit in vitas patrū. Qui/dā pegrin⁹ venit ad abbatē siluanū i mōtē synai: et cū vi/deret frēs laboꝛātes manualr̄ reph̄ēdit dicēs, quare ope/ramini cibuꝝ qui perit. Maria optimā partē elegit. Q̄d audiēs siluan⁹ fecit ei dare codicē ⁊ misit eū in quādā cel lā vt legeret. Cū aūt trāsisset hora none circūspiciebat il/le hinc inde si forte aliq̄s eū vocaret ad prandiū: et cū nō vocaret⁹ accessit ad abbatē interrogās si frēs comedissent iRn̄dit q̄ iā comederāt. Sed ꝓpterea nō fecerat eū voca re: q⁹ spūalis erat ⁊ nō indigebat cibo coꝛpali cū mariam elegisset: fratres aūt sui carnales erāt: ⁊ ideo comederāt ⁊ opabant. Ille aūt ꝓpendens de sua pꝛesumptione culpā suā ꝓfessus est. ⁊ abbas inquit. Martha ergo necessaria est marie. Surge ergo q̄ dormis. ait apl's. ⁊ exurge a mo/tuis scz opibus accidie. ⁊ illuminabit te xp̄us.

§. III. Quātum ad tertiuꝝ

scz remediū ꝯ accidiā. hoc hꝫ ex doctrina sacre scripture. Et iō dicit. Cōfirma me. i. totū firma me in bono ope ne desistā ex tedio: ⁊ hoc in vbis tuis. i. p vba tua que conti/nent⁹ in sacra scriptura. Un̄ de sapia q̄ maxime cōtinetur in sacra pagina dꝛ Eccl⁹. vj. Subijce humerū tuū ⁊ porta il lā. i. obserua documēta eius ⁊ nō accidieris i vinculis eiꝰ idest nō incurres accidiā ex p̄ceptis eiꝰ q̄ vincula dicunt⁹ q⁹ ligāt aīam ad obseruandū ⁊ detinent ne quis desfluat. Et licz multa sint documēta cōtra accidiā ex vbis scriptu re: pꝛonūc tria sufficiat ponere remedia cōtra eam.

¶ Pꝛimū est deuota oꝛatio seu meditatio.

¶ Scōm est sacramentoꝝ frequentatio.

¶ Tertiū est varia ⁊ bona exercitatio.

Per accidiā icurrit quis multa mala.

Accidia ex simu/lata con templa/tione.

De pꝛimo dicit saluatoꝛ cū inuenit discipl⁹ appꝛopin/quante passiōe dormiētes pꝛe tristicia. Uigilate ⁊ oꝛate. Mat. xxvj. vt nō intreꝝ i tētationē. q. d. deuota oꝛo vos iuuabit ne succūbat tēptationi accidie q̄ subintrabit mēti bus vr̄is. Jdē etiā ait loquēs de tribulatiōib⁹ in fine mū di. Oꝛate ne fiat fuga vr̄a hyeme vel sabbato. iDyēs ē fri/gida: ⁊ in sabbato est ociū et reqes. vult q̄ dicere. Oꝛate ne fugiat⁹. i. bonū op⁹ deseraꝝ ex accidia: q̄ puenit ex fri/giditate diuini amoꝛis. ⁊ ocio seu quiete coꝛpali. Ad oꝛa tionē aūt ipam cōtinuādā ⁊ vincendū beelzebub. i. demo niū de accidia vexās. Interꝑtat em̄ vir muscaꝝ: q⁹ multi tudo muscaꝝ illi idolo insidebat ꝓpter imolaticiū cruoꝛē sacrificioꝝ. Sic ⁊ accidioso insidet musce ipoꝛtune ⁊ im/mūde malarū cogitationū. Adiuuāt lumē meditationū q̄ mētē illustrāt: ⁊ societas fortis pfectoꝝ. Un̄ in huiꝰ figu rā legit Exo. xvij. q̄ iosue pugnāte ꝯ amalechitas q̄ signi ficāt demones: tenebat moyses manꝰ eleuatas ad celū in oꝛone: ⁊ cū pꝛe fessitudine aliquātulū demitteb⁹: ꝓuale bat amalech ꝯ iosue ⁊ pp̄lm dei. ꝓpter q̄d aaron ⁊ hur in uerūt eū ad tenēdū manꝰ erectas ad celū quousq̄ vince rer pp̄l⁹ eiꝰ. Sic oꝛāte quocūq̄ ꝯ tentationes diaboli et bellāte p resistētiā. iDur q̄ interꝑtat lumē. i. meditatio et aaron q̄ interꝑtatur mons foꝛtitudinis. i. societas foꝛtium vtute: iuuāt cōtinuare oꝛonē vt nō deficiat pꝛe tedio: sed vincat demones. Sic petro icarcerato ab hero de vt mo/ti sequēti die traderet⁹: dormiēte petro cuꝝ oꝛo fieret sine intermissione ab eccl'ia. p eo vbi erāt sctissime p̄sone foꝛ/tes in fide angel⁹ de nocte apparēs cū lumie excitauit eū dicēs. Surge velociter ⁊ cōtinuo ceciderūt catene de ma nib⁹ eiꝰ ⁊ liberat⁹ fuit. Act. xij. Oꝛationib⁹ etiā scoꝝ pec/cato: dormiēs pꝛe accidia ⁊ tedio clausus trib⁹ portis scz obduratiōis coꝛdis, taciturnitat⁹ oꝛis: indispositiōis satis factiōis q̄ticq̄ tertia porta ferrea est: ⁊ ligat⁹ catenis dua bus. s. timoꝛis ⁊ amoꝛis indebiti illustrat⁹ instigatiōe an geli ⁊ aliq̄ bona inspiratiōe subito euadit de manib⁹ dia boli excitat⁹ a somno accidie. Meditatio multum valet cōtra accidiam pꝛecipue vite ⁊ passiōis xp̄i. Ad Heb. xij. iRecogitate eū q̄ tale sustinuit aduersus semetipm ⁊ tra/dictionē. s. xp̄m: vt non fatigemini animis vestris scz pꝛe tedio deficiētes. psal. i pona ei⁹. Paup sum ego: ⁊ in labo ribus a iuuētute mea exaltat⁹ scz in cruce humiliatus et cōturbatus. Bern̄. Memoꝛ ero laboꝝ quos xp̄us sustu/

Oratio est bona cōtra ac/cidiam.

nuit in p̄dicādo: fatigationū in discurrēdo: tētationū in ieiunādo: vigiliarū in oād̄o: lachrymarū in cōpatiendo. Recordabor etiā doloꝝ. conuitioꝝ: sputoꝝ: colaphoꝝ: subsannationū: ⁊ clauoꝝ: horū q̄ similiū. alioquin requirerē a me sanguis iustus qui effusus est sup terrā. hec ille. Meditatio etiā supplicij futuri ⁊ p̄mij superni multum excitāt aīam ab accidia ⁊ tedio. Quis ē em̄ tā inersvl' delicatus q̄ nō libenter laboraret vehemēter qñ inde sciret acq̄rere maximū lucrū ⁊ p̄mansurū ⁊ euasurū intensissimū suppliciū ⁊ eternū. Venite ad me (inq̄t saluator) oēs qui laboratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos. Mat. xj. Labor em̄ cum fine ait Aug. merces sine fine: et refectio suauissima. Legit in vitaspatrū. Cū quidā interrogasset btm̄ Achillē dicēs. Cur sedēs in cella mea accidiā patior. Rndit ei senex. q: nōdū vidisti requiē quā speramus: nec tormētū q̄ timem⁹. Si em̄ ea inspiceres diligēter: scz per meditationē: etsi vermib⁹ plena eēt cella tua vsq̄ ad collū etiā in ipsis p̄manēs sine accidia iaceres. Oratio ergo quā iuuat meditatio valet ⁊ra accidiā. Sacramentoꝝ frequētatio etiā valet. Precipuū aūt in sacroꝝ cōfectione sunt v̄ba in quib⁹ cōsistūt forme eoꝝ. Confirmat̄ q̄ quis ⁊tra tediū in v̄bis dei. i. in sacris in quibus p̄cipal'r est verbū forme: ⁊ p̄cipue sacr̄m eucharistie q̄ est verbum forme. Est em̄ panis qui cor hois cōfirmat et roborat ad bene agēdū. Est ⁊ carbo ignit⁹ p̄m Damasce. qui excutit oēm torporē mētis: ⁊ gaudere ⁊ delectari facit in dño. Vñ in figurā 3. iij. Regū. xix. q̄ cū esset helias fessus ex tedio p̄secutionis Jezabelvroris Achab regis isr'l obdormiuit subter vnā iuniperū. Ipso aūt dormiēte apparuit ei āgelus dñi excitās eū a somno. Qui cōsurgēs ⁊ videns panē subcinericiū ad caput ei⁹: et vas aq̄ miraculose ibi a deo parata comedit ⁊ bibit. Et cū iterꝝ obdormisset: angelus scd̄o excitauit eū dicēs. Surge comede: grandis enim tibi restat via. Qui surgēs iterū comedit ⁊ ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ vsq̄ ad mōtem dei. Helias designat dei seruū: qui ex tribulationib⁹ ⁊ vexationib⁹ carnis attedia tus aliq̄n laboribus ⁊ tētationib⁹ obdormit: vt nihil ei libeat facere. Sed instigatione angeli boni mens excitat̄: vt sumat sacr̄m eucharistie figuratū p panē subcinericiū. Christus em̄ panē se noīat: sed viuus q̄ coctus sub cinere hūiliationis: fuit decoct⁹ in igne passionis. hoc q̄ sumpto siue etiā pane penitētie cū aqua lachrymarū vel doctrine inde fortificat̄ ⁊ cōfirmat̄ ⁊tra accidiā vt incedat virilr p desertū huj⁹ mūdi vsq̄ in vitā eternā. Tertiū remediū ⁊tra accidiā est varia opatio. Eccls. ix. Quodcūq̄ potest manus tua instāter opare: q: nec opus: nec rō: nec sapia: nec sciētia valet apud inferos: quo tu pperas. Idiero. Nō facile capit̄ a tētatore: q̄ alicui bono vacat exercitio. In vitaspatrū legit̄ q̄ cū btus Antoni⁹ tētatione accidieve ⁊rar̄ cepit clamare ad dñm dicēs. Dñe volo saluus fieri: sed nō p̄mittūt me cogitatiōes mee. ⁊ subito vidit iuuenē pulcherrimū. q̄ angel⁹ erat ponentē se ad sedendū ⁊ laborandū plectas seu sportas. ⁊ inde ad modicū surgere ad orandū. ⁊ iterū post parū reponentē se ad operandum: et postea surgentē ad orandū. Cūq̄ pluries alternatis vicibus ad vtrūq̄ se posuisset: demū dixit angelus. Sic fac ⁊ saluus eris. Vñ narrat venerabilis Jo. cassia. in lib. ix. de institutis cenobioꝝ. q̄ antiq̄ patres nullū suscipiebāt ad habitū monachalē seu heremiticū: si nesciret facere aliq̄d artificiū manuale: q̄d ꝓptere agebāt nō solū vt ille posset ex lucro sue artis viuere: sed multo magis ⁊ p̄cipali⁹ q: intelligebant sine aliquo corpali exercitio nō posse vitare vitiū accidie. Nā cū paucissimi sint qui sciāt ⁊ valeāt tota die vacare cōtēplationi oroni ⁊ lectioni. ⁊ p̄maxime incipiētes opz q̄ incidāt in accidiā qui nō vacant quotidie alicui exercitio corpali. Et q̄dā ex illis q̄ nō indigebāt lucro ꝓptere victū: q: dactilis ⁊ aqua cōtenti erāt: tñ laborabāt faciētes plectas quotidie: ⁊ in capite anni comburebāt: ⁊ faciebāt alias vt sic liberi essent ab accidia.

¶ De negligentia in genere. Cap̄. iij.

Negligentia vitiuz est pertinēs ad torporē circa p̄cepta. q̄d scz vitiū Greg. ponit inter filias accidie. Et potest diffiniri q̄ est pctm̄ quo volūtas est remissa ad eligendū actū debitū vel circūstātiā circa actū debitū obseruari. ⁊ opponitur virtuti p̄rudētie que per sollicitudinē est diligēs ad operandū. De negligētia pōt exponi illud ps. Delicta iuuentutis mee: ⁊ ignorātias meas ne memineris dñe. Delictū dr quasi derelictuz. In quo notatur pctm̄ omissionis quo omittit̄ actus bonus q̄ debet fieri: vel circūstātia debita que debet in actu bono seruari q̄d ptinet ad negligētiam. Et yt dr. Ber. in lib. de dispēsatione ⁊ p̄cepto. Neglectus vbiq̄ culpabilis. ideo dicit. Delicta iuuentutis: q: magis in iuuētute cōmittunt negligētie ꝓpter inexperiētiā ꝓpter q̄d i iuuenib⁹ parū pōt esse p̄rudētie p̄m p̄m q̄ ⁊trariat negligētie. Ignorantie etiā pctā innumera sunt. Ne memineris inq̄t ad dñm: scz ad puniendū: sed relaxa. Sed circa negligentiā tria videnda semp sunt.

¶ Primo ꝓprietas significati.

¶ Secundo varietas p̄cipij.

¶ Tertio grauitas peccati.

§. I. Quantum ad primuz

Sciendū differentia est inter ista ser. s. negligētiā: pigritiā defidiā: icōstātiā: torporē: ⁊ omissionē: que oia ad accidiā ptinēt: ⁊ large etiā sumēdo negligentiā in ea alia includūtur: stricte aūt sumēdo differunt quoad significatū ⁊ quo ad actū. q̄d sic declarat. Negligētia cōsistit in defectu interioris actus volūtatis q̄ est electio. Vñ Jsi. in li. etymo. dicit q̄ negligēs dr quasi nec eligēs. Et ideo sicut recta electio eoꝝ q̄ sunt ad finē pertinet ad p̄rudentiā: ita negligētia volūtatis nō eligēdi recte ea q̄ sunt ad finez: ptinet ad imp̄rudētiā: ergo ⁊ ad pctm̄. Pigritia consistit in defectu executiōis exterioris: ita q̄ pigritia est respectu boni operis faciēdi. Nam pigritia importat tarditatē exequēdi bonū opus. Vñ dr piger ille q̄ facit tarde bonū opus quod debet facere velociter ⁊ cito. Sm̄ illud Prouer. xix. Abscōdit piger manū sub ascella ⁊c. Et. c. xx. dr. Propter frigus piger arare noluit. Defidia dr respectu boni operis p̄sequēdi vel cōtinuādi. et dr defidia a definēdo. Cū em̄ videt deses difficultatē in agēdo desistit a bono ope ⁊ cessat ab illo. Torpor importat quādā remissionē in ipa executione boni opis: dū scz nō feruēter: sz tepide agit bonū. Apoca. iij. Utinā esses calidus aut frigidus: sed q: nec calidus nec frigidus es sz tepidus incipiā te euomere ex ore meo. Calidus est feruēs: frigidus est mal⁹: sed cognoscēs malū suū. Tepidus aūt q̄ bonū inchoauit: sed imp̄fecte: et in illo statu p̄manet quasi sibi sufficiat nō querens p̄ficere q̄ status est multū periculosus. Nā frigidus. i. malus cognoscit aliq̄n defectū suū ⁊ se emendat: sed tepidus cuz sibi videat sufficere bonitas sua nō curat de emēdatione. ideo p̄mus est reprobationi signate per vomitū. Sicut em̄ euomitū nunq̄ resumit ad comedēdū seu ad incorporandū: sz abominat̄ etiā ad vidēdū: ita tepidi demū separati a gr̄a xp̄o nō incorporant̄: sed ab eo derelinquunt̄. Tepida naturalr p̄uocat vomitū. Incōstātia instabilitatē volūtatis importat. Nam sm̄ Papiā. Incōstās est q̄ instabilis est: sed q̄d modo sibi placet postea sibi displicet. vel q: modo vult hoc modo vult aliud: talis fluctuat inter cōfidentiā ⁊ diffidētiā. Jaco. j. Vir duplex aio incōstās est in oibus vijs suis. Omissio differt a negligētia: siue quādo sunt mortalia siue qñ sunt vtreq̄ venialia. Omissio autez dr respectu actus debiti ⁊ necessarij fieri: qñ scz est mortale. Negligentia aūt stricte cū est mortale dr respectu circūstātie debite ⁊ necessarie: puta tēporis vel loci vel finis et hmōi. Inquantū sunt venialia omissio est respectu actus expediētis: nō tñ necessarij. Negligentia respectu circūstā

Negligētia.

Pigritia

Defidia.

Torpor.

Tepid⁹.

Incōstātia.

Omissio

tie ꝺueniẽtis: nõ tamẽ necessarie. Negligẽtia tamẽ frequẽter iumẽt etiã ꝓ omissione. Tho. ij.ij.q.liij. Et Alexã. in ij. parte summe. q. xxxiij. Et de pigro qõ põt intelligi ⁊ de negligẽte large ꝺr ꝓuer. xiij. Vult ⁊ nõ vult piger. vult scz affectu in gñe: seu velleitate: sed nõ vult effectu. Sed sicut arbor sine fructu est vana. ita voluntas sine opere inutilis est. Vel intelligitur. vult piger ⁊ negligẽs regnare cũ xpõ: sed nõ vult pati cũ eo: sed fieri non põt. Dicit enim apls. ij. Timo. ij. Si sustinebimus ⁊ cõregnabimus. Vel sic. vult piger bene mori: sed non vult bene viuere. vel de negligẽte ꝓlato expone. vult habere emolimẽta ecclesie ⁊ decimarũ: ⁊ nõ vult habere curam animarũ.

§. II. Quantum ad secũdũ

scz varietatẽ ꝓncipij vnde. s. negligẽtia causet. Sciendũ ꝙ ex quattuor vitijs oritꝫ. Primo ab imprudẽtia. qõ sic declarat. Ille imprudẽs ꝺr ꝙ diligẽter nõ obseruat circũstãtias in opibus suis: sed inter oẽs circũstãtias nobilissima est circũstantia tpis quã imprudẽs negligit obseruare. Dicit enim Eccli. xx. Lasciuus ⁊ imprudẽs nõ obꝺuabũt tps. s. q: nõ cogitãt ꝓterita: nec oꝛdinãt ꝓntia: nec ꝓuidẽt ⁊ deliberãt futura. ⁊ sic negligit obseruare circunstantias debitas imprudẽs. Sed vt ꝺr Eccs. vij. Qui timet deum nihil negligit: q. s. nõ omittit aliqꝺ necessariũ ad salutem siue actu: siue circũstantiã debitã: ⁊ hoc nõ quia timor ponat negligẽtie directe: sed q: timor dei excitat hominẽ ad actuz rationis. s. ad sollicitudinẽ: q: timor facit hoiem cõsiliatiuũ. Hec Tho. Scõo ꝓcedit negligẽtia ex accidia Cuius rõ est: q: cũ accidia sit tristicia de alieno bono spũali. ideo negligẽtiã gñat ad eligendũ ⁊ toꝛpoꝛẽ ad faciẽdũ. Et rõ hui⁹ est: q: sicut id qõ nos delectat facimus diligenter ꝓpter qõ delectatio pficit opus ſm pbm in ethicis. ita quod nos contristat facim⁹ negligẽter. Vñ dicit Prouer. xxv. Sicut vermis ligno: ita tristicia nocet cor: di. s. tollẽdo ei vires ad operãdũ bene ⁊ diligenter. Tertio ꝓcedit negligẽtia ex auaricia: q: cũ hõ diligit inoꝛdinate magnã ꝓ speritatẽ quã habet ex hoc efficit negligẽs ad vitandũ malum ⁊ eligẽdũ bonũ. Hiere. xliij. Ingressi sunt possederũt terrã ⁊ nõ obedierũt. vbi dicit glo. ꝙ nihil est mediũ inter possessionẽ ⁊ inobediẽtiã. Nã vbertas securitatez: securitas negligẽtiã: negligẽtia cõtẽptũ gñat. Quarto ꝓcedit negligẽtia ex inoꝛdinato amoꝛe sui. Vñ dicit Greg. in moral. ꝙ negligẽtiã minoꝛ amoꝛ dei exaggerat. Sed sciendũ ꝙ minoꝛ amoꝛ dei põt intelligi dupliciter. Uno modo per defectũ feruoꝛis charitatis. ⁊ talis negligẽtia ẽ veniale. Alio modo per defectũ ipius charitatis. ⁊ sic dicit minoꝛ amoꝛ dei qñ ꝙs amat deũ solũ amoꝛe naturali. ⁊ ex hoc cũ quo est inoꝛdinatus amoꝛ sui negligentia est mortale. De qua intelligitur illud Hiere. xlviij. Maledictus qui facit opꝰ dei negligẽter. ſm vnã lram. Alexã. in sum. ⁊ Tho. ij. q. liij Est autẽ negligẽtia spale pctm. Sed sciẽdũ ſm Tho. ij. ij. q. liij. ꝙ alia pcta sunt specialia: q: sunt circa speciale materiã vti luxuria est circa venerea. quedã autẽ sunt specialia ꝓpter specialitatẽ actus rationis se extendẽtis ad oẽz materiã moꝛalẽ: ⁊ hmõi sunt oia vitia que sunt circa actũ rõnis. Nam quilibet actus rationis extendit se ad omnez materiã moꝛalẽ. Et ideo cũ sollicitudo sit quidam specialis actus rationis: ꝓsequẽs est ꝙ negligẽtia que importat defectũ sollicitudinis sit speciale peccatum.

Negligẽtia ex imprudẽtia.

Ex accidia

Ex auaricia.

Ex amoꝛe sui.

Est spale pctm.

§. III. Quantum ad tertiũ

scz grauitatẽ pcti. Sciendũ ꝙ negligẽtia aliqñ est mortale: aliqñ veniale. Et mortale qꝺẽ est duplex. s. ratione defectꝰ: ⁊ rõne cõtẽptus. Si enim ꝓ negligẽtiã ꝓtermittatur actus qui est in ꝓcepto. ⁊ ꝓ cõsequẽs de necessitate salutis: puta dare eleemosynã cũ habeat superflua nature ⁊ ꝓsone. ⁊ videt indigẽtes. Similiter si ꝓtermittant debite circunstãtie isti⁹ actus: puta dare eleemosynã tpe extreme necessitatis alicuius. Scõo est negligẽtia ratione contẽptus mortale. Si enim volũtas intantũ sit remissa circa ea que dei sunt: vt totaliter a charitate dei deficiat contẽnendo que sunt dei: puta cũ nõ curat ꝙs bonũ facere: sed contẽnit. Verbi gratia. tenet aliqs aliqꝺ bonũ sollicite ⁊ deuote facere vt psallere ⁊ oꝛare. si aliqs ex cõsuetudine habeat hãc negligẽtiã: ita ꝙ ex cõsuetudine non curat: sed cõtẽnit dicere hoꝛas suas sollicite ⁊ deuote. talis negligentia erit moꝛtalis. Licz enim negligẽtia in dicẽdo semel vel bis hoꝛas indeuote nõ fit moꝛtale: tñ ex frequẽtia ⁊ consuetudine nõ potest contingere ꝓ contẽptũ ꝙ erit illa negligẽtia moꝛtalis. Sicut gutta cauat lapidẽ nõ vi: sed sepe cadendo. Et gutte aque nõ vna vel .x. sed multiplicate submergunt nauẽ. Vñ Aug. Qõ facit fluctꝰ irruẽs hoc sentina neglecta. de pe. di. j. c. tres sunt aũt. in fine. Et sic ꝺr in decre. ꝓ anacletũ. sicut in vnoquoꝙ ope artiũ mater inueniẽt instantia ita nouerca eruditiõis est negligẽtia. dist. lxxxiij. nihil. Nouerca cũ tristicia gubernat filios alioꝛ. ⁊ ideo male ⁊ incurie. Et sic accidiosus cũ tristicia ⁊ tedio vacat studio et cuicũꝙ operi. ⁊ ideo male addiscit vel deo male seruit. Et de hac negligẽtia q̃ moꝛtalis est intelligit illud Prouerb. xix. Qui negligit viã suã moꝛtificabit. scz per culpã moꝛtalem ⁊ penã eternã. Viã dicit. s. mãdatoꝛũ per quã debem⁹ ambulare ad patriã. Vñ Esa. Hec est via ambulate in ea. vel viam. i. xpm qui ait. Ego sum via veritas ⁊ vita. Joh. xiiij. Ipm scz contẽnẽdo nõ sequẽdo vestigia eius vel viã suã. i. cõuersationẽ ⁊ opera sua. nõ curãs si bene vel male deo viuat vel mũdo: hic dãnabit. Est negligentia venialis alꝫ: qñ scz nõ ꝓtermittit actus necessarius vel circumstãtia necessaria ad actũ necessariũ ad salutẽ. Et de hac intelligit illud Eccã. vij. De negligẽtia purgate cũ paucis. qꝺ intelligit triplr. Uno mõ sic de pctis comissis ꝓ negligẽtiã q̃ scz est veniale in paucis. i. ꝓ pauca purgate. q: scz pauca sufficiũt ad delẽdũ venialia. ⁊ hoc ſm glo. Scõo modo cũ paucis purgate de pctis negligẽtie: q: scz pauci sunt q̃ sciãt purgare pctã negligẽtie ⁊ scire an moꝛtale an veniale. Tertio modo cũ paucis purgate. i. paucis reuelate coꝛ tuũ. q. d. Nõ reueles cuicũꝙ coꝛ tuũ vel confitearis indifferẽter: scz his qui sciãt ⁊ possint iuuare ⁊ ꝓsulere. Est ⁊ negligẽtia in qꝺbusꝺã dubia vtrũ moꝛtale vel veniale: vel ꝓpter dignitatẽ materie vel ꝓpter icertitudinẽ debite resistẽtie a rõne. Primũ accidit circa sacra. vt de ꝓse. dist. ij. ij. negligẽtiã. ⁊. s. q. s. interrogo. ⁊ in alijs mulꝫ. Scõm i cogitationib⁹ moꝛtaliũ pctoꝛ qñ nõ cito expellunt: ⁊ ꝓcipue circa turpia. scz vacillat mẽs inter assensum ⁊ dissensum.

Est veniale.

¶ De negligẽtia bene operãdi. Cap. liij.

QE negligẽtia in bene operãdo ait ps. xiij. Oẽs declinauerũt simul inutiles facti sunt: nõ est q̃ faciat bonũ: nõ est vsqꝙ ad vnũ. Vñ in euãge. de inuitatis ad nuptias quas fecit rex filio suo. i. de⁹ pr filio suo cũ sibi vniuit naturam nr̃am seu ecclesiã ad quã ecclesiã seu mysteriũ credendo omnes inuitant. ꝺr ꝙ inuitati neglexerunt euntes alij in villã: alij ad negociationẽ: alij nũcios occiderũt. Mat. xxij. c. Et ꝙ missis exercitib⁹ suis rex ꝓdidit illos. Sed ecõtra sanctus Daniel cauens sibi a negligentia cũ cõplerent septuaginta anni quibus ꝓdixerat Hieremias ppha in illũ iudeoꝛũ in captiuitate babylonica permãsurũ. ⁊ postea liberãduz posuit se ad adoꝛandũ dñz ꝓ liberatione illius ppli in sacco ⁊ cinere. Nõ q: esset incredul⁹ futuroꝛũ. vt dicit Hiero. sed ne securitas negligẽtiã: ⁊ negligẽtia pareret offensam de pe. dist. s. ꝓdixerat. Sed cõiter omnes declinauerunt ⁊c. Ubi tangitur prauitas omniũ quoad tria.

¶ Primo quoad omissionem boni preteriti. ibi. Omnes declinauerunt.

¶ Secundo quoad omissionem debiti modi. i. circũstantie debite. ibi. Simul inutiles facti sunt.

¶ Tertio quoad omissionem boni ꝓsentis. ibi. Non est qui faciat bonum.

§.I. Quantuz ad primum

Omissio boni preteriti

scz omissionẽ boni preteriti dicit. Oēs declinauerũt.i. bonũ qꝺ debebãt facere nõ egerunt. Esa.liij. Unusquisqꝫ in viã suaz declinauit.i. recedẽs a bono qꝺ debuit facere ꝑm rõnẽ. secutus est viã suã.s. ꝓpriã voluntatẽ. Declinauerũt aũt oẽs tripl̃r. videlz vel a veritate: vel a pietate. vl̃a summi boni incõmutabilitate. A vitate vnusquisqꝫ declinauit ꝑm illud Osee.iiij. Non est vitas dei in terra. pꝰ. Dis ꝺ mẽꝺax. Declinauerũt etiã oẽs a vitate fidei tpe passionis etiã apl̃i excepta btã virgine maria. nã relicto eo fugerunt. Mat.xxvj. qꝺ ꝑm Remigiũ videm⁹ impleri in his qui ꝓ amoze xp̃i ꝓmittũt se magna facturos. q̃ tamen qñ oporteret nõ faciũt. Insinuat etiã moraliter q̃ xp̃s paucos hz socios ad cõpatiendũ: sed multos ad congaudẽdum: nõ attendẽtes q̃ non est transitus ad lignũ vite nisi ꝓ gladium flammeũ.i. tribulationes. Beñ.iij. Sed oẽs negligunt illas cũ debita patientia sufferre declinantes a veritate cognitionis: q: nõ intelligunt quãta oporteat ꝓ deo t regno celesti pati. vñ ꝺ: Prouer�says.iij. Disciplinã ꝺñi fili mi ne abijcias ne deficias cũ ab eo coꝛripiaris. Scꝺo declinãt oẽs a pietate seu misericoꝛdia. Osee.iiij. Non ẽ misericoꝛdia in terra. t hoc q: auaricie vacant oẽs: ꝑm illud Piere.vj. A maioꝛi vsqꝫ ad minoꝛẽ oẽs auaricie studẽt: et a ꝓpheta vsqꝫ a sacerdotẽ cuncti faciunt dolum. Alia peccata nõ videnꝫ esse ita cõia. Et ex hac auaricia clerici t ꝓlati qui sunt obligati ad curã animarũ declinãt ab ea: nõ curantes nisi de lana t lacte.i. tẽporalitate ouium suarũ: sed ex negligẽtia lupis eas exponũt vel dimittunt deuoꝛãdas.i. demonijs ꝓ diuersa vitia. s. Timo.iiij. Noli negligere gratiam que data est tibi ꝓ impositionez manuũ scz ad habendam curã animarum. Nam vt dicit Leo. Inferioꝛ oꝛdinum culpe ad nullos magis referende sunt q̃ ad negligẽtes desideſcꝫ prelatos qui multã sepe nutriunt pestilentiam dum seueꝛioꝛẽ dissimulãt exhibere medicinã. dist. lxxxv. c. inferioꝛ. Tertio declinant oẽs a bono incõmutabili. s. a deo ad bona cõmutabilia. Et vt grãmatice t moraliter exponatur. Nota ꝑm Alb̃. magnũ sup̃ pꝰ. q̃ peccatoꝛes declinant ꝑm oẽs sex casus declinãdi. Primo declinant in noiatiuo casu. cũ solum in mundo querãt et cupiant noiari: qꝺ ptinet ad supbiã. Beñ.xj. Celebꝛem⁹ nomen nr̃m anteq̃ diuidamur in terra. Scꝺo declinant in genitiuo casu. scz ꝓ luxuriam. Beñ.xix. Loth declinãs de filiabus suis genuit. Et de senibus q̃ exarserunt in concupiscẽtiam susanne dicitur Dañ.xiij. q̃ declinauerunt oculos suos vt nõ viꝺerent celum. Tertio declinant in dativo casu ꝓ gulam. Eccli.xviij. Si prestes anime tue concupiscentiã faciet te in gauꝺium inimicis tuis. Quarto declinant in accusatiuo casu: ꝓ infamiã t detractionẽ alioꝛ. Pꝰ. in persona xp̃i. Propter eo vt me diligerent detrahebant mihi. t loquit̃ de iudeis xp̃m infamãtibus. Quinto declinãt in vocatiuo casu ꝓ adulationẽ t verba dulcia. Sed vt dicitur Prouer. s. Si te lactauerint pctoꝛes non acquiescas eis. Sexto declinãt in ablatiuo casu ꝓ rapinam et ablationẽ rerum alienaꝛ. sed ve eis q̃ multiplicãt nõ sua. Abachuc.ij. Et si tales faciunt ex illis hospitalia et ecclesias: nõ ꝓpter hoc placant ꝺeum. Ego ꝺñs odio habens rapinam in holocaustum. ait ipse Esa.lxj.

§.II. Quantũ ad secũdum

Omissio pnie.

tangitur negligentia quoad omissionẽ modi debiti. s. circũstantie debite. Aliq̃n em̃ omittit̃ bonus actus debitus. Et de hoc ꝺicit oñes declinauerunt. Aliq̃n omittitur circunstãtia actus debiti: t tunc est inutilis actus. Licz em̃ actus de se sit bonus. tñ ꝓpter malã intentionẽ vel aliam indebitã circũstãtiã efficit̃ inutilis ad salutẽ. vñ subꝺit. simul inutiles facti sunt. Nulluz em̃ vtuosum opus est nisi debitis vestiat̃ circũstãtijs. Inutiles ꝺicunt̃ facti. i. infructuosi. Nã si sunt ꝓlati doctoꝛes ꝓꝺicatoꝛes t hmõi. q̃uis doceãt t regãt: tñ ꝓpter malã vitã efficiũtur infructuosi. Cuius em̃ vita delpicit̃: restat vt eius ꝓꝺicatio cõtenat. ait Greg. Nõ solũ alijs: sed etiã sibi sunt infructuosi: quia omissio debite circũstãtie facit opus de genere bonoꝛum malũ: vñ nõ meritoꝛiũ. Un ꝺicit ꝺñs Layn ꝑm aliã trãslationẽ. Si recte offeras: t nõ recte diuidis: peccasti. Beñ. iiij. Offert recte deo q̃ facit opus de se bonũ: sed nõ recte diuidit cũ illud nõ agit cũ debita discretiõe nõ obꝺuans debitas circũstãtias: vt cũ facit elemosynã in loco indebito vel tpe: aut non bono fine: t hic peccat. Sed hic q̃rit̃ que negligẽtia sit grauioꝛ. an negligẽtia tpis vel loci vel finis t hmõi. Et rñdet Alex.iij. pte. q. xxxiij. q̃ negligẽtia tpis ẽ grauioꝛ: q: dãnosioꝛ: sibi: eo q̃ irreuocabilis. ꝓpter qꝺ ꝺicit Beñ. q̃ negligẽtia tpis est indecẽtissima t valde dãnosa. Negligẽtia vo circũstãtie loci est grauioꝛ: q: damnosioꝛ: alteri: eo q̃ maius nocumẽtũ infert ꝓximo. verbi gra. cũ negligenter iacit lapiꝺẽ in aliquo loco vñ occidit hoiem. Negligẽtia vo finis est grauioꝛ simpl̃r: q: ab ipso fine determinatur bonitas actionis.

§. III. Quãtũ ad tertium

Omissio boni operis

tangit̃ negligentia quoad omissionẽ boni ꝓsentis: cũ ꝺ:. Non est qui faciat bonũ. qꝺ intelligit̃ tripl̃r. Uno modo sic. Multi ꝺicũt bonũ: t multi cogitãt bonũ: sed non est qui faciat illud bonũ: sed ex negligẽtia ꝺimittit̃. Quãuis em̃ qñ ꝓtermittit̃ aliqꝫ act⁹ ꝺebitus exterioꝛ illud ꝺicat̃ omissio: tñ ipa omissio est effectus negligẽtie. t qñ negligẽtia reperit̃ in ꝓtermissione eoꝛ q̃ sunt ꝺe necessitate salutis: tunc negligẽtia trahit̃ ad aliud genus pctĩ magis manifesti: vt sicut cũ omittit̃ confessio vel cõio annualis trahitur illa negligẽtia ad inobedientiã ecclesiastici ꝓcepti. Et vt ꝺicit Ambꝺ. non satis est bene velle: sed etiam bene facere. s. oporteꝛet. ꝺi. lxxxvj. Nec etiã sufficit bñ ꝺicere vel bonũ. Nam t ficus in qua xp̃s tm̃ repperit folia: que verba signãt t nõ fructus operũ: maleꝺicta a xp̃o aruit. Mat.xxj. Et ꝓpterea ꝺixit xp̃s. Non ois q̃ ꝺicit mihi ꝺñe ꝺñe intrabit in regnũ celoꝛũ. Primũ ꝺñe refert̃ ad coꝛ: in quo bonũ cogitat̃. Scꝺm ꝺñe refert̃ ad os quo ꝺ: bonũ: sed opz q̃ sequat̃ tertiũ ꝺñe qꝺ subꝺit̃ a xp̃o. s. qui fecerit voluntatẽ patris mei q̃ in celis est: ipe intrabit in regnuz celoꝛ. Scꝺo modo intelligit̃. nõ est qui faciat bonum. s. bonũ purũ quin scz misceat cũ eo multa mala et multas negligentias. Eccls.vij. Non est homo sup terrã q̃ faciat bonũ t nõ peccet. t Prouer.xx. Quis potest ꝺicere. mundũ est coꝛ meũ purus sum a pctõ. Et Aug. Si oẽs sancti et sancte ꝺũ hic viuerẽt interrogati fuissent si pctm̃ habe rent. respõꝺerẽt vna voce oẽs illud. s. Job. j. Si ꝺixerim⁹ quia pctm̃ nõ habem⁹: ipi nos seducimus t veritas non est in nobis. excepta sancta maria virgine hec nullaz negligentiã cõmisit. Et q̃is negligẽtia reperiat̃ in omni pctõ generalt̃: quia oĩs qui peccat negligit ea per q̃ a peccato retraheret̃: nõ tñ ꝓpter hoc tollit̃ quin aliq̃n sit speciale pctm̃. In pctõ vtiqꝫ si ꝓtingat esse ꝺefectũ circa aliquẽ actũ rõnis: puta ꝺefectũ consilij: iuꝺicij t hmõi. tamẽ sicut p̃cipitatio est speciale pctm̃ p specialẽ actuz rõnis q̃ ꝓtermittit̃. s. consiliũ: q̃uis possit reperiri in quolibet genere pctoꝛ. Ita negligentia est speciale pctm̃ ꝓpter ꝺefectũ specialis actus rõnis q̃ est sollicituꝺo: q̃uis inueniat̃ aliqualt̃ in oĩbus peccatis. Tho. ij. ij. q. liij. Tertio moꝺo exponit̃ sic. nõ est q̃ faciat bonũ. s. penitentie vt ꝺebet. Quotiꝺie multa mala fiũt t quasi nullũ penitet pctõꝝ suoꝝ. Unde ꝺñs cõqueꝛit̃ per hieremiã ꝺicentẽ. c. viij. Nemo est qui agat penitentiã ꝺe pctõ suo ꝺicens q̃ꝺ feci. Sed qui pseuerat in pctõ negligit vtiqꝫ cõteri. Et cũ negligentia sit circa actũ p̃cipiẽꝺi ad quẽ etiã ptinet sollicituꝺo. aliter tñ ꝺeficit circa hunc actum negligens aliter incõstans. Incõstãs em̃ ꝺeficit in p̃cipiẽꝺo quasi ab aliquo impeꝺitus. s. passione cõcupiscentie. Negligẽs autez ꝺeficit circa actũ p̃cipiẽꝺi p ꝺefectũ ꝓpte voluntatis.

Negligẽtia repeꝛit̃ in oi pctõ

Tho.ij.ij.q.liiij. Et q3 hoies tepidi sunt: ideo negligenter agũt pniam. Sed saltẽ seruandũ est qđ ait aplus Ro.vj. Humanũ dico ppt infirmitatẽ carnis vestre. Sicut exhibuistis mẽbra vra seruire iniqtati ad iniquitatẽ. i. peccato ducẽti vos in aliud pctm̃. ita exhibite mẽbra vestra seruire iustitie. i. penitentie in satisfactionẽ. i. quantã habuistis sollicitudinẽ ad labor̃ãdũ p malis: tantã habete ad faciẽdum penitentiã excludendo oẽm negligentiam. Dđ sumus negligẽtes ad bene operandũ: ⁊ solliciti ⁊ fortes ad male operandũ: hoc cõtingit ppter tres rõnes.

Difficulter opamur bonum.

¶ Primo ppter difficultatem medij.
¶ Scđo ppter multiplicitatem mali.
¶ Tertio ppter prauitatem animi.

Prima ergo ratio q̃re sum⁹ negligẽtes ad bn̄ operãdũ. et difficiliter opamur bonus est ppter difficultatẽ medij. Difficile em̃ est bn̄ opari: et facile male opari. Et rõ hui⁹ est ista. Virtus ponit in medio rei vel rõnis: iz tãgere medium est difficile. Declinare seu deuiare a medio ẽ facile. et q̃ hoc sit verũ ptz p exẽplũ de signo. Nã ptingere pũctus siue in cẽtro circuli: siue in aliqua pte superficiei est difficile deuiare autẽ a medio ẽ facile. vt ptz in sagittãtibus ad signũ. Sic g̃ q3 recte ⁊ virtuose agere cõsistit in attingendo medium qđ est difficile: recedere autẽ a medio facile. Ideo negligens est hõ ad bonum ⁊ difficilis: ⁊ ecõtra facilis et solers ad malus. Scđa rõ est ppter multiplicitatẽ mali. Nã sm̃ Dionysiũ de diuinis nominib⁹. Malũ pticit oi⁹ fariã. i. ex singulis defectib⁹. Bonũ vo ex pfecta ⁊ integra causa. Rõ hui⁹ est. q3 actio nõ iudicat bona nisi vtrũq3 eorũ fuerit scz act⁹ de se bon⁹. vt dare elemosynã. facere ieiuniũ. ⁊ orare ⁊ hmõi. ⁊ circũstãtia bona q̃ est multiplex: scz debit⁹ finis. debit⁹ modus. debitũ tps ⁊ hmõi. Actio ecõtra iudicat mala nõ solũ si actus sit malus de se: vt furari blasphemare. piurare ⁊ hmõi. sed etiã ⁊ si act⁹ sit bon⁹ in se. vt ieiunare: ⁊ aliq̃ circũstãtia mala fit: vt intẽtio mala: scz ppter laudẽ humanã vel alia circũstãtia mala. Difficilius autẽ est facere illud ad qđ multa req̃runt: q̃ illud ad qđ pauca. Ptz etiã p exẽplũ de pulchritudine et sanitate. Nõ em̃ iudicat hõ pulcher nisi oia mẽbra eius decora fuerint. Turpis aũt reddit ex q̃ solo q̃ vnus mẽbrũ corporis turpe fit. Silr egritudo q̃ est malũ cõplexiõis corpalis puenit ex singulari deordinatione cuiuscũq3 humoris: iz sanitas nõ habeb̃ nisi ex debita pportione oim humor̃. Sicut g̃ egritudo in corpe humano ptingit multis modis ac etiã turpitudo. Sz sanitas ⁊ pulchritudo vno mõ. s. ocurrẽtibus oib⁹. s. debita pportione oim mẽbrorũ ⁊ humor̃. Ita actio bona ptingit vno modo: videlz cõcurrẽtib⁹ oibus necessarijs ad hoc vt actu bono ⁊ circũstantijs debitis. sed actio mala ex hoc q̃ aliquod vnũ ex illis deficiat. hec Aristoť. ij. Ethicor̃. ⁊ Albert. ⁊ Tho. in scriptis sup illud.

Propter mali multiplicitatem

Tertia ratio ppter prauitatẽ animi q̃re sum⁹ negligentes ⁊ difficiles ad bene operandũ. Sicut em̃ habenti lingua cholera infectã dulce est amarũ: ⁊ palato nõ sano pena est panis q̃ sano ẽ suauis. ⁊ oculis egris odiosa est lux q̃ puris est amabilis. sm̃ Aug. Ita habẽti habitũ vitiosũ vel affectũ inordinato corruptũ amore bn̄ opari est difficile ⁊ penosum: ⁊ inde negligit illud agere: sicut econtra habẽti habitum vtuosum: est facile bn̄ opari. Hec autem inordinatio affectus cõtingit pcipue ppter tria.

Propter prauitatẽ animi

¶ Primo ppter mali operis frequentiam.
¶ Scđo ppter mentis maliciam.
¶ Tertio ppter passionis vehementiam.

Quãtũ ad pmũ certũ est ⁊ manifestũ: q3 freq̃ntia seu cõsuetudo male operãdi facit difficultatẽ ad bonum. Quãuis em̃ res naturales a sua naturali inclinatiõe ppt̃ assuetudinẽ in cõtrariũ nõ mutent̃ sicut ptz p exẽplum in lapide. q3 quãtũcũq3 freq̃nter projciat̃ sursum. nũq̃ assuescit sursum moueri. Et rõ est. q3 pncipiũ huius inclinatiõis. s. moueri deorsum: qđ pncipiũ est grauitas mutari nõ põt. Sz i actibus hũanis moralib⁹ bn̄ mutat̃ inclinatio ppter assuetudinẽ in cõtrariũ. ⁊ ptz p exẽplũ. Nã multe gutte cadẽtes cauãt lapidẽ: ⁊ ex frequẽti edificatiõe scriptura citharizatione ⁊ hmõi. postq̃ didicerint artẽ facilr oẽs ⁊ bn̄ opant̃. ⁊ sic ex freq̃nti bn̄facere: caste viuere: abstinentiã seruare ⁊ hmõi. acq̃rit sibi hõ habitũ vtutis. vñ facilr postea opet̃ sm̃ illam vtutẽ. ⁊ ppter b̃ nõ parũ differt q̃ hõ a pueritia statim assuescat bn̄ vl male opari. Que em̃ a pueritia imprimunt firmi⁹ retinent̃. Vñ q3 cõsuetudo est q̃si altera natura: q̃ a pueritia assuescit bn̄facere facilr opat̃. q̃ aũt male difficulter. Arist. ij. ethi. ⁊ Tho. sup illud. Scđo inordinatio affect⁹ puenit ppter mẽtis maliciã. Qui em̃ vult sciẽter ⁊ de industria aliqđ magnũ malũ incurrere vt aliq̃ minimo bono fruat. hic sic malitiosus appetitus inordinatus ẽ. Sicut lasciu⁹ q̃ de industria vult hũi delectationẽ carnalẽ: p quã maiori bono. s. spũali ⁊ diuino ꝑuat̃ tanq̃ malitiosus peccat. Et si arguat̃ ꝑ q3 sm̃ Dionysiũ. Null⁹ intẽdens ad bonũ malũ opat̃. q̃ videt q̃ null⁹ ex malitia peccat. s. intẽdẽs male facere. Rñdeo q̃ malũ ppter se nullus intendit sed bn̄ ppter aliud. s. ad vitãdũ aliud malũ: vt dãnũ tpale: vel ꝑsequendũ aliquod bonũ vt delectationẽ malitiosus intẽdit malũ. Vellet lasciuus delectatiõe frui sine offensa dei: sed duob⁹ sibi ꝓpositis: delectatiõe venerea ⁊ offensa dei vult ⁊ eligit potius delectationẽ q̃ vitare offensam dei. Tho. j. ij. q. lxxviij. arti. j. Tertio puenit inordinatio affectus propter passionis vehementiã: iz em̃ incõtinens agnoscat q̃ oẽe inhonestũ est fugiendũ: ficut et nouit q̃ nullũ dulce extra horã inordinate est gustandũ. tñ passio cõcupiscẽtie in particulari ligat rõnẽ. Et qđ ratio respuebat in generali ligata a passione ꝓcupiscentie: q̃ qñ est vehemẽs potest mouere quãlibet particulã anime etiã rõnẽ si nõ sit sollicita ad repellendũ acceptat in particulari. ita q̃ a tali passione in particulari rõ ligat̃ ⁊ obnubilat̃: ⁊ affectio deprauat̃. Arist. vij. Ethi. ⁊ Tho. sup illud. Rayne.

Propter passiõis vehemẽtiam

Notandũ q̃ quadruplex est negligentia que periculosa est: ⁊ ideo debet euitari diligenter.

¶ Prima est negligẽtia correctionis vitiorum.
¶ Scđa negligentia obseruatiõis festorum.
¶ Tertia susceptionis sacramentorum.
¶ Quarta negligentia audientie diuinorum.

quadruplex negligẽtia.

De qualibet harũ hr̃ speciale capl'm ⁊ aliq̃n etiaz plura capl'a vt patebit. Quia. Delicta q̃s intelligit. ait ps̃. q. di. nullus. inumera sunt em̃. ⁊ dicunt̃ delicta q̃si derelicta. i. negligẽtie q̃ cõmittunt̃ circa p̃dicta ab oibus nõ possent enumerari: nec aliq̃s ab hmõi põt se cauere. Et negligentia quidẽ correctionis vitior̃ q̃ pmo posita est triplex est.

¶ Prima est negligẽtia correctionis internalis.
¶ Scđa est negligẽtia correctiõis pfidentalis.
¶ Tertia est negligẽtia correctionis fraternalis.

De pma inq̃t ps̃. Ffeci iudiciũ ⁊ iusticiã. Judiciũ fit interius dũ q̃s examinat ꝓsciam suã. Justicia aũt dũ inuẽta vitia in ꝓscientia punit. Aug. de pe. di. j. Judicet se homo dũ potest: scz se examinãdo ⁊ mores conuertat in melius scz se corrigendo: ne cũ nõ poterit preter voluntatẽ a dño iudicet. Ambr. Nouit deus mutare sentẽtiã: si tu noueris emendare delictum. de peni. dist. j. Tenet autem quilibet se corrigere per ꝓtritionẽ. q̃n pctm̃ mortale occurrit mẽti. de quo non est adhuc contritus. alʒ talis omissio ⁊ negligentia esset mortale sm̃ Thom̃. in. iiij. ⁊ oẽs alios. Debet etiã se quilibet corrigere de minimis. Nã vt dr. Qui minima negligit paulatim defluit. Qui scilz negligit minima vitia vitare. Qui negligit minima vitia purgare. Qui negligit minima mandata seruare. Jste paulatim defluit a vigore spũs ⁊ a gratia: ⁊ a minoribus ad maiora pcedẽs mala. Debet ergo quis vitare circa se omnẽ negligẽtiam Exemplũ de illo sancto epo qui vidẽs pelagiã ante ꝑsionẽ cũ multa sollicitudine ornatã flebat negligẽtiã suaz dicens se cum tanta sollicitudine nõ seruire deo sicut illa querebat placere mundo in malum ⁊c.

¶ De negligentia prelatorum. Capl'm. v.

De negligentia prelatorum. Cap. V.

Ene negligẽtia prelatorũ que ꝓhibeꝛ cũ dicit sacerdotib⁹. ij. Paral. xxix. Nolite negligere: vos em̃ elegit deus: vt stetis coꝛã eo. s. ꝓ salute ꝓpl⁹oꝝ. Multuꝝ est piculosa sibi ⁊ alijs negligẽtia i plaris. Vñ Aug. ad Valeriũ. Nihil in hac vita facilius leuius ⁊ acceptabili⁹ hoibus epi prestyteri aut diaconi officio. Sz si pfunctoꝛie. i. negligenter at ꝙ adulatoꝛie res agaꝛ: nihil apꝺ deũ miseri⁹. tristi⁹ atꝙ damnabilius. di. xl. Ante oia. Et de prelato maxime. i. de papa dicitur dist. ea. Si papa sue ⁊ fraterne salutis negligens deprehẽdiꝛ inutilis ⁊ remissus in operibus suis: insuper ⁊ a bono taciturn⁹. innumerabiles pp̃los caterua⁊ tim secũ ducit ꝓmo mãcipio gehenne cũ ipo plagis multis in eternũ vapulaturis. Et venerabilis Beda super Matheũ ait. Nec sufficere nobis ad salutẽ arbitremur si turbis negligẽtiũ vl̃ quoꝝũlibet indoctoꝝ fide vel actibus adequamur: quib⁹ sacris litteris vnica ẽ credẽdi pariter ⁊ viuẽdi regula pscripta. viij. q. j. c. nec sufficere. Vñ ps. ij. ad eos loquens ait. Erudimini qui iudicatis terrã seruite dño in timoꝛe. Judicãt terram. i. ecclĩam vel homines qui de terra sunt rectoꝛes pp̃loꝝũ pecipue ecclĩarum quos hoꝛtaꝛ ad tria in predictis verbis.

¶ Prio ad ignoꝛãtiã ab aio remouẽdã. ibi. Erudimini.

¶ Scõo ad obediẽtiã deo exhibedã. ibi. Seruite dño.

¶ Tertio ad negligẽtiã i officio excludẽdã. ibi. In timoꝛe

§. I. Quantum ad primuz

diꝛit dñs ꝓ Oseę. c. iiij. Quia tu sciẽtiã repulisti ⁊ ego te repellam. ne sacerdotio fungaris mihi. ꝓpter qõ dicit. dist. xxxviij. Ignoꝛantia mater cunctoꝝũ erroꝝũ maxime in sacerdotibus vitanda est: qui officium docendi in pp̃lo susceperũt. Et ad hoc multe faciũt autoꝛitates et figure q ponũtur. di. xxxvj. §. Ecce ꝙ sacrarũ. ⁊ di. xxxviij. dicit: clemẽs. Nullus epꝰ ꝓpter oppꝛobꝛiũ senectutis vel nobilitatem generis a paruulis ⁊ minimis eruditis si quid foꝛte est vtilitatis ⁊ salutis iquirere negligat. Vñ in figurã diꝛit Iacob filijs suis. Quare negligitis audiui ꝙ frumẽta vẽdantur in egypto. Geñ. xlij. Frumẽta sunt sacre doctrine que in egypto. que iterpretatur tenebꝛe. idest i humilitate acquiruntur nõ alieno precio ꝙ laboꝛis ⁊ sollicitudinis. Si quis igitur vult vitam spiritus seruare non debet negligere: sed laboꝛare ad eas adipiscendas. Erudimini ergo q̃ iudicatis terrã. idest prelati: quia ignoꝛãs prelatus nõ est in tuto aie sue.

§. II. Quantũ ad secundũ

admoneꝛ rectoꝛ ad obediẽtiã dei: cũ dicit. Seruite domino. Seruit ei q̃ ipsi⁹ mãdatis obedit. vñ dicit Deut. viij. Caueas ne obliuiscaris dñi dei tui: ⁊ negligas mandata ei⁹: scz nõ ea seruãdo. Integritas em̃ prefidẽtiũ salus est subditoꝝ. ⁊ vbi incolumitas est obediẽtie: ibi sana forma doctrine. Leo papa di. lxj. miramur. Quõ em̃ ait Hiero. potest preses auferre malũ de medio ecclĩe q̃ in delictum simile coꝛuit: aut qua libertate coꝛipere peccãtẽ cũ tacitus ipe sibi ñdeat eadẽ se admisisse q̃ coꝛipit. di. xxv. c. si. Et nota diligẽter sim ꝑe. de pal. in. iiij. di. xix. prelat⁹ coꝛriges ⁊ puniẽs vt plat⁹ crimina subditoꝝ. i. ex officio suo si est in mortali pctõ etiã occulte peccat mortaliter: qꝛ indigne exequit officiũ suũ agẽs ꝛ illud dñi mãdatũ. Juste qõ iustũ est exequeris. ⁊ sic susp̃sus est quoad se coꝛã deo. arg. ad hoc. iij. q. vij. qui sine pctõ. cũ. c. sequẽ. Võ dicit idẽ ꝑe. verũ esse de prelato in spiritualib⁹. Sec⁹ de p̃lato i tpalib⁹. vt capitaneo potestate ꝙslib⁹ ⁊ hmõi. Si em̃ ꝓpositus vel balliuus ⁊ hmõi in mortali exĩstat occulto. ⁊ suspẽdat latronẽ. vel alꝰ puniat malefactoꝛẽ. nõ ꝓpter hoc peccat mortaliter cũ hec officia etiã a gentilibus habeanť. Si vo q̃s coꝛrigit vitia alioꝝ ꝓ modũ magisterij. docẽdo. s. publice sacrã scripturã si peccatũ eius est occultũ nõ peccat mortaliter. si notoꝛiũ peccat mortaliter q: quãtũ est de se scãdalizat. Idẽ Tho. in. iiij. Si autẽ coꝛrigit ꝓ modũ p̃dicatõis. i. p̃dicãdo. siue sit occultũ siue manifestũ pctm̃ eius mortale i quo est: mortaliter peccat vt tenẽt Tho. ⁊ ꝑe. ⁊ Archi. Nec tm̃ excusaret a pctõ grauí negligẽtie si prelat⁹ ꝓpter hoc desisteret a coꝛrigendis criminibus: q: põt de pctõ penitere vel renũciare. vñ nõ est ꝙplexus. Seruite q̃ dño q̃ iudicatis terrã. iuste viuendo. alꝰ adiplet in eis illud Sap. iij. Neglexerũt iustũ. s. facere ⁊ a dño recesserũt nõ. s. ei seruiendo: sz cõtra volũtatẽ eius faciendo: et ideo pereundo.

§. III. Quantũ ad tertium

instruiť prelatus ⁊ rectoꝛ vt excludat a se negligẽtiam in officio dum ꝺ. In timoꝛe scz seruite. Nam vt ꝺ. Eccl. vij. Qui deũ timet nihil negligit. i. nihil omittit de his q̃ facere teneť ex officio suo. Tria aũt hz facere plat⁹ ex officio suo q̃ si notabiliter omittat: cõmittit magnã negligẽtiaz et nõ seruit dño in timoꝛe. Et ideo dicit. s. Esdre. iiij. Videte ne quid negligenter per vos agatur.

debẽt negligẽtiã vitare.

¶ Primũ est in ꝓuidendo subditoꝝ necessaria.

¶ Scõm est in inquirendo subditoꝝ vitia.

¶ Tertiũ est in coꝛrigendo subditoꝝũ crimina.

prelatus ꝺz subditis necessaria ꝓuidere.

Primo quidẽ teneť prelatus ꝓuidere subditis necessaria quãtũ in eo est triplr. alꝰ negligẽtiã cõmittit. s. sacramẽta loco ⁊ tpe suo ministrãdo. documẽta ꝓpinãdo: tpalia si põt dispẽsando. cum. s. hz superflua ꝺz primo pauperes nutrire. Vñ Hiero. xvj. q. j. Cũ q̃dq̃ habent clerici pauperũ est: ⁊ eoꝝ dom⁹ oibus debent esse cões. s. indigẽtib⁹. Vñ dicit Gratia. ꝙ debẽt prelati subditis non solũ spũalia sed etiã carnalia subsidia ministrare exẽplo xp̃i qui turbis sequẽtes nõ solũ verbo docebat: sz etiã virtute sanabat: ⁊ coꝛporalibus alimẽtis reficiebat. qñ videlz satiauit q̃nq̃ milia hoiz ex q̃nq̃ panib⁹ hoꝛdeaceis ⁊ duobus piscib⁹. Joh. vj. Et iterũ quattuoꝛ milia ex septẽ panib⁹ ⁊ paucis piscic̃lis. Mat. xiij. Et vt hec possint pficere opꝛ eos secularium negocioꝝ hñe solertiã vt eoꝝ cautela ecclĩe cõseruẽtur indẽnes: ⁊ cuiq̃ necessaria ꝓ modulo suo ministrenť. Unde quidã petr⁹ noie electr⁹ in epũm neapolitanũ repellit a gregoꝛio papa ꝓpter simplicitatẽ ne eius occasione res ecclĩe dilapidarenť. Habenť hec di. xxix. c. vltimo. vbi dicit glo. ꝙ sumit hic simplicitas ꝓ negligẽtia vl̃ stultitia. hec em̃ negligẽtia q̃n sz est notabilis impedit ꝓmouendũ vt hic: ⁊ dist. xxiij. eps. sz nõ deũcit ꝓmotuꝝ: sz dať ei coadiutoꝝ. vt. vij. q. j. q: frat. De gregoꝛio papa narrať ꝙ cũ audisset quendã tempoꝛe famis extra muros vrbis fame defecisse: seipsum a misse celebratiõe suspendit ꝓ plures dies quasi cõscius mortis illi⁹. cũ tñ cũ magna diligẽtia ꝓuideret oibus paupibus int⁹ et extra.

sollicite sacramẽtamiſtret

Scõo debz esse sollicit⁹ ad sacramenta ministranda ⁊ negligẽtia in hmõi magnũ peccatũ est: q: ꝓ sacramẽtoꝝ susceptionẽ fit aliq̃n pctõ de attrito cõtrit⁹: ⁊ sic soluať: vbi sine eis nõ saluareť. Vñ dicit. xxvj. q. vj. Si ꝑsbyter pniam negauerit penitẽtibus mouientibus. i. cõfessionẽ: re⁹ erit animarũ. nõ tamẽ deberet absoluere si moriens nõ est paratus facere ad qõ teneť. Vñ ⁊ Greg. narrat in lib. dial. i. circa finẽ de quodam sacerdote: qui vocatus ad infirmũ: q: aliquãtulũ distulit alijs occupat⁹ ille interim migrauit. de qua negligẽtia ille ꝑsbyter amarissime flebat. sz merito sanctitatis sue pcibus obtinuit resuscitationẽ. Hic ꝑsbyter dictus est seuer⁹ q̃ vt pficeret op⁹ in vinea sua nõ credẽs illũ ita cito finiri distulit: sz lachrymis resuscitatus postq̃ confessus ⁊ sacramẽta suscepit in de ad octo dies mortuus est.

sollicite instruat

Debet tertio sollicit⁹ eẽ ad admonẽdũ ⁊ instruendũ ipsos. alꝰ negligentia cõmittit Ad quã remouẽdã Salomon instruit platũ dicens. Prouer. vj. Fili mi si spoponderis ꝓ amico tuo. i. primo qõ fit in susceptiõe p̃lature defixisti apud extraneũ aiam tuã. i. firmit te ligasti ad op⁹ cure ⁊ sollicitudinis ꝓ eo ꝙ ꝙ pus

nō tenebaris. Illaquea tus es verbis oris tui ⁊ captꝰ tu is ꝓprijs sermonibꝰ. i. ad ea q̄ subditis habes admonere ⁊ dicere obligatꝰ es facere vt exēplo tuo moneāt. Ifac g̃ qđ dico tibi ⁊ teipsum libera q: incidisti in manū ꝓximi tui. discurre. s. p diuersas ꝯsideratiōes ⁊ varis bonas operatiōes. festina. s. ad ea q̄ sunt expeditia: suscita amicū tuum ſcz a somno pcti. Discurre. s. ad rpalia paupibus mini strāda. festina. s. ad sacram ētalia ꝓpināda. suscita amicuz tuū p doctrinalia pdicāda. Ne dederis somnū oculis tuis nec dormitēt palpebre tue. Eruere q̄si damula de manu ⁊ q̄si auis de insidijs aucupis. vbi dicit glo. Somnū dat oculis q̄ subditoꝝ curā oīno negligit. Dormitat q̄ quedā reꝓhēsibilia eoꝝ cū i eis cognoscit ꝓpter mētis tediuz digna inuectiōe nō corrigit. Eruere q̄si damula. Glo. q: damula mūdū ē aial natura. velox cursu. visu pspicax seu acutū. Ideo cū i docēdis subditis occuparis mūdus a pcis oīb⁹: strenuꝰ in bonis opib⁹. pspica ⁊ in p̄cauēdis maloꝝ insidijs. ⁊ virtutū pēnis vt auis tuꝰ eē satage de insidijs diaboli vt ad supna pueniās. Quomō aūt prelatus debeat subditos monere oñdit dñs ezech. in q̄dā visiōe. vt hꝫ Ezech. xiij. Tu fili hoīs sume tibi laterē ⁊ ponas eū coram te. ⁊ describes in eo ciuitatē hierl'm ⁊ oꝛdinabis aduersus eā obsidionē ⁊ edificabis munitiōes ⁊ ꝓportabis aggerē ⁊ dabis ꝯ eā castra ⁊ pones arietes in gyro. ⁊ tu sume tibi sartagīnē ferreā ⁊ ponas eā in murū ferreū inter te ⁊ ciuitatē ⁊ obfirmabis faciē tuā ad eā ⁊ erit i obsidionē ⁊ circūdabis eā. signū ē domui isrl'. Greg. sup Ezech. homel'. xij. sic exponit. ppha tenet figurā doctoꝝ ⁊ etiaz prelatoꝝ q̄ hñt subditos docere. Sumit aūt ppha laterē ⁊ ponit coram se cū platus vel pdicatoꝛ quēpiā terrenis dantē audituꝛē suscipit ad docēdū doctrinā vbi celestis. Describit aūt ciuitatē hierl'm ppheta in latere q̄n platus vel predicatoꝛ peccatoꝛi quē instruit. declarat que sit retributio celestis patrie: q̄ visio supne pacis. Coram aūt se ponit laterē cū attēta mēte qualitatē ꝯsiderat audiētis ⁊ pfectū vel defectū eiꝰ ⁊ pm intelligētiā eiꝰ cū vba moderat de supnis gaudijs loquēs. Tūc ergo in latere descripta ē hierl'm q̄n terrena mēs icipit agnoscere que sint gaudia superna. ⁊ ad illa anhelare. Sz mox vt animꝰ ceperit amare celestia: acriores q̄ cōsueuerat tētatiōes diabolꝰ immittit. Vñ debet doctoꝛ vel prelatus ei bella diaboli innotescere. ⁊ cautuz se ad illa ꝓparare. Et hoc est qđ dicit oꝛdinabis cōtra eā obsidionē. idest declara quomodo p tētationū bella ad eterna gaudia oportet peruenire. ⁊ quib⁹ se modis vitia virtutib⁹ opponāt. quomodo luxuria castitatē feriat. ira tranquillitatem perturbet ⁊c. Quomodo etiā aliquādo vitia sub specie virtutū se abscōdāt: vt ira sub specie zeli: remissio disciplīe sub specie māsuetudinis et huiusmodi. Comporꝛtat autē ppheta aggerē q̄n denunciat platus audituoꝛib⁹ q̄ terrena desideria magis surripere solent celestia appetentib⁹. Dat ppheta castra contra eā quādo cōtra eam collectas ⁊ adunatas insidias indicat. vt nō solū ex vnoꝛ: sed ex iūctis simul vitijs tēntent. Sūt em̄ quedā vitia per quandā sibi cognationem ppinqua. vt ex dissolutione spiritus gula: ⁊ ex gula luxuria ⁊ huiusmodi. In gyro aūt arietes oꝛdinantur quādo vitia singula mentē hincinde feriunt. Quia vo ferrū forte metallū est. ⁊ in sartagine cibus frigitur. per sartagīnē ferreā spiritualis zeli fortis frixura signat. Omnis quippe spiritualis zelus doctoris aiam frigit. quia valde cruciatur dū infirmos quosq̄ eterna deserere ⁊ rebus tpalibus delectari ꝯspicit. Unde apostolus. Quis scandalizat ⁊ ego nō vꝛor. Istam sartagīnē ferreā inter se ⁊ ciuitatē predicatoꝛ: vel prelatus murū ferreū ponit. quia ille fortis zelus qui nunc in mente doctoris agitur: in die extremi iudicij inter euz ⁊ animā quā a vitijs celatur testis est: vt si audire is qui docē noluerit doctoꝛ tamē, p zelo quod exhibet de autoris negligētia reus nō fit. hec Greg. Sic ergo patet q̄ si nō instruit subditos platus reus negligentie est. Sedm litterā hoc factū a ppheta signat obsidionē futurā hierl'm. Sedo debet platꝰ esse sollicitus ad inqrēda vitia subditoꝝ. Vñ dixit dñs ezechieli i p sona prelatoꝝ. Ezech. iij. Fili hominis speculatoribus dedi te domui isrl'. idest plebi tibi cōmisse ad intuendū facta eoꝝm. Unde si dicere me ad impiū ait dñs. Morte morieris tu: nō annūciaueris vt auertat ab iniqtate sua: ipe in iniquitate sua morietꝰ: sanguinē vo suū. idest morte de manu tua requirā. quādo. s. ex negligētia tue inqsitionis ⁊ admonitiōis nō ē reuersus ad penitētiā. Dicit aūt dñs ad impiū. Morte morieris. q̄n ꝓpetrat aliquod mortale Hoc em̄ ipse dicit per scripturas: ⁊ ideo debet prelatꝰ inquirere de vita subditoꝝ: vt q̄n potest pcipere aliquod criminale in eis admoneat. vñ dꝫ. Diligēter agnosce vultū pecoris tui. idest ꝓuersationē subditi exteriorē ⁊ interiorē quātū fas est: vt admoneat ſm q̄ expedit. Dicit em̄ regula. Non pōt iusta esse excusatio pastoris si lupꝰ oues comedit ⁊ pastoꝝ nescit. ex de reg. iur. quādo scz pōt ⁊ debet scire ⁊ negligit. Et ista est differētia inter correctionē fraternā de qua infra: ⁊ correctionē paternā seu prelatoꝝ q: circa correctionē fraternā nō tenetur homo inquirere defectus aliorꝝ quos corrigat: sz quos contingit eum videre vel scire. sicut nec q̄s tenet q̄rere q̄s indigeat vt det elemosynā: sed sufficit q̄ det sibi occurrentibus q̄ut pōt Sed prelato hoc nō sufficit: vt scz corrigat quoscōtingit defectus eū scire: sed debet inquirere diligenter vitā subditoꝝ si forte etiā occultos defectꝰ pōt deprehendere vt admonēdo: precauēdo malis obuiet. Sicut etiā debitor aduenīēte termino solutionis debite querere dz creditorem cui soluat debitū ſm Tho. ij. ij. q. xxxiij. Et ex quis cognitis inuestigādo inueniunt̄ sepe ⁊ alia. p out docet Greg. in pastorali exponēs illā visionē Ezech. que ponit viij. c. vbi dicit ppheta q̄ de chaldea fuit ductꝰ in visiōe in hierl'm ad tēplū dñi: vbi vidit iuxta ostiū qđ respiciebat ad aquilonē: qđ. s. erat in atrio templi statutū idoluz zeli. i. idolū baal qđ erat ad ꝓuocandū iram dei ideo dꝫ idolū zeli. Et introduxit me dñs. ait ppheta. ad ostiū atrij ⁊ vidi ⁊ ecce foramē vnū in pariete. Et dixit dñs. Fili hominis fode parietē. ⁊ cuz perfodissem parietem apparuit ostiū vnum. Et dixit ad me. Ingredere ⁊ vide abominatiōes pessimas quas isti faciūt hic. ⁊ ingressus vidi ⁊ ecce oīs similitudo reptilium ⁊ animalium abominatioꝝ et vniuersa idola domus israel depicta erant in pariete ⁊ in circuitu per totū. ⁊ lxx. viri de senioribus domus isrl' ⁊ iechonias filꝰ saphat stabat in medio eoꝝ ante picturas stantiū: ⁊ vnusquisq̄ habebat thuribulū in manu sua: ⁊ vapoꝛ nebule de thure ꝓsurgebat. ⁊ dixit dñs ad me. Ecce vides q̄ seniores domus isrl' faciūt in tenebris vnusq̄sq̄ in abscōdito cubiculi sui. Dicūt em̄ nō. videt dñs nos ⁊ dereliq̄t dñs terrā: ⁊ dixit. Adhuc cōuersus videbis abominatiōes maiores: ⁊ introduxit me ad ostiū portę dominus dñi q̄ respiciebat ad aquilonē: ⁊ ecce ibi mulieres sedebāt plangētes adonidē. Et dixit ad me. Adhuc cōuersus videbis abominationes maiores: ⁊ introduxit me in atriū domus dñi interi⁹: ⁊ ecce in ostio tēpli iter vestibulū ⁊ altare quasi. xxv. viri dorsum habētes templū dñi: et facies eoꝝ ad orientē ⁊ adorabāt ad ortū solis. hec in textu. Hanc visionē tractās Greg. in pastorali dicit q̄ ppheta signat ꝓpositū ecclie qui instigatiōe spiritus sancti iducitur ad ituēdū opa eoꝝ q̄ sunt in ecclia signata p hierl'm ⁊ tēplū dñi. Et in ipso introitu. i. ī pma facie videt idolū zeli. i. defectū satis cōmunē fideliū subditoꝝ. s. amorem inordinatū ad aliquā psonā vt filios vel parētes vel amicos vt faciat sibi quasi idolū de eis. Paries signat duriciā peccati: foramē in pariete defignat aliquod indiciuz peccati. Sed fodit parietem ꝓpheta. idest de paruo foramine facit magnum vt possit intrare quādo videlicet prelatus subtilissimis inquisitionibus ex paucis signis comprehensis de peccatis subditoꝝ deuenit ad noticiā

quō platus debz subditos monere.

sollicite inquirat vitia subditoꝝ.

Greg. ponit visionem ezech.

alioꝝ etiã occultoꝝ. Unde ingressus i foramẽ vidit reptilia ⁊ aialia depicta domꝰ israel ⁊ idola. Hec significãt diuersa vitia que in ꝗrens reperit in subdiꝭ. Reptilia sunt pctã carnalia. Aialia ꝙ sunt ꝑ parte a terra eleuata peccata spũalia. Idola diuerse species auaricie. Hec sunt picta imaginarie in mẽte quibus thurificãt. i. cultũ deo debitũ exhibẽt: ⁊ seniores in ppĺis. i. ꝑncipaliores pmaxime sunt his infecti ⁊ magni plati ecclesiastici: Exinde intrãs per aliud ostiũ ⁊ aliũ locũ. scz ad aliũ statũ vertens cõsideratione ⁊ inquisitionẽ vidit mulieres plangentes adonidẽ Hugo cardinalis dicit adonidẽ fm fictionẽ poetarũ fuisse amasiũ veneris quẽ mortuũ lugẽtes postea resuscitato de eo gaudẽt. Alij dicunt esse adoniã filiũ dauid pulcherrimũ qui occisus fuit a salomone: et quomodocunꝙ sit signat mulieres deditas nimijs ꝯcupiscentijs ⁊ lasciuijs que dolẽt nõ posse hr̃e copiã amatoꝝ suoꝝ ⁊ aliqñ habẽtes inaniter hilarescũt: vel etiã ꝙ viris suis abutunt. Demũ ꝙ vertebãt dorsum ad ꝓpitiatoriũ ⁊ adorabãt ad ori entẽ signãt eos ꝙ postponẽtes deũ ⁊ reuerentiã platoꝝ nõ attẽdũt nisi ad ꝓsperitatẽ tpalem sui status tanꝙ lucem.

Tertio dz esse sollicitus ꝑlatus in corrigendo crimina De hoc dicit. ij. ad Timo. iiij. Increpa eos dure. Dicitur em̃ Hiere. xlviij. Maledictꝰ ꝙ phibet gladiũ suum a sanguine. s. fundẽdo. Scdz supficiẽ ire põt intelligi de recto re seculari ꝙ hz potestatẽ fundẽdi sanguinẽ seu occidẽdi. Talis fi fine cã rõnabili phibet gladiũ suum a sanguine idest nõ punit: maledictionẽ dei incurrit. Intelligit etiã de gladio locutiõis increpatoꝝ ⁊ dure ꝙ trãsfigit carnẽ sensualitatis: ⁊ elicit ꝑ correctionẽ sanguinẽ peccati. hãc correctionẽ qui negligit seu omittit. ⁊ ꝑcipue habens curã aliorꝝ: maledictionẽ incurrit dei. Vñ Aug. sup ps. Duo ista nocia hõ peccato: nõ frustra dicũt: q: em̃ peccato: est corripe: q: hõ est miserere. Nec oĩno liberabis hominẽ: nisi ꝑsecutus fueris peccatorẽ. huic officio nominis inuigilet disciplina: sicut cuiꝙ regẽti accõmodata ⁊ apta est nõ solũ epo regẽti plebẽ suã: sed etiã pauperi regẽti domum suã: diuiti regẽti familiã suã: marito regẽti cõiugẽ suam patri regẽti plẽ suã. iudici regẽti ꝓuinciã suã: regi regenti gẽtẽ suã. hec Aug. xxiij. q. iiij. Duo ista. Hõ fi ꝙs negleꝛerit corrigere ꝓticeps fit peccatoꝝ illoꝝ. Vñ Eleutherius papa ⁊ Innocentius dicũt. Negligere ꝙppe cum possis perturbare peruersos. i. phibere ⁊ remouere a malis nihil aliud est ꝙ fouere. Nec caret scrupulo. idest suspitione societatis occulte qui manifesto crimini desinit obuiare. ij. q. vij. Negligere. Et intelligit fm glo. de ꝑlatis. Exemplũ heli sacerdos ⁊ iudex ppli israel: q: filios ophni et phinees ꝙ malis opib⁹ suis scãdalizabant ppm falsa pietate superatus dure corrigere neglexit: licz in se bonꝰ graviter punitus est cũ eis. Nã audita morte filioꝝ in bello retrocadens fractis ceruicib⁹ exspirauit. vt patet. j. Regũ iiij. Nec dz ꝑlatus ꝓpter scãdalũ delinquẽtis de sua correctiõe vel punitiõe cũ illud est manifestũ dimittere impunitũ fm Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. vj. Et rõ ẽ ista: q: correctio hec est actus iusticie habẽs vim coactiuã: ⁊ ordinatur ad bonum cõmune: ⁊ ideo si delinquens ꝓpria spõte emẽdare nõ velit cogẽdus est ꝑ penas vt peccare desistat. tũ etiã q: etsi corrigibilis sit ꝑ punitionẽ eiꝰ ꝙ idem bono cõmuni dũ seruat ordo iusticie: ⁊ vnius exeplo alĩ deterrẽtur Sicut nec iudex ꝓtermittit ferre sniam cõdẽnatiõis i peccãt ꝓpter timorẽ turbatiõis ei⁹ vel amicoꝝ. Ubi aũt esset maius piculũ ⁊ detrimentũ qđ sequereꝫ bono cõmuni ꝓpter punitionẽ criminis alicuius: ꝓpter scãdalũ inde ꝙsequẽdũ ꝙ vtilitas sequẽda ex punitiõe: tũc rõnabiliter correctio posset ꝓtermitti. arg. ad hoc di. l. vt ꝓstituere. Debet aũt in corrigendo cauere a nimia crudelitate seu seueritate: ⁊ a nimia pietate seu remissiõe. Nã quãtũ ad ꝓmũ dr: Prouer. xxx. Qui nimis emũgit elicit sanguinẽ. Et eccli. vij. Noli ee nimis iust⁹. i. seuer⁹. est ꝙ perit in iusticia sua. Hinc ⁊ Leo papa. Leniter castigat⁹ reuerentiã exhibet castigati. asperitas aũt nimie increpatiõis nec correctionẽ recipit nec salutẽ. di. xlv. Cum beat⁹. Quã tũ ad scõm. s. de nimia mia dr: Prouer. xiij. Qui pcit virge odit filiũ suũ. Et in veteri lege. Nõ misereberis pauperis in iudicio. s. vt ex cõpassiõe pauptatis nõ punias delinquentẽ. Unde ll Diero. Que est ista bonitas: q̃ est ista mia. vni pcere ⁊ oẽs in discrimẽ adducere. Polluit em̃ ex vno pctore ppls: sicut ex vna morbida oue tot⁹ grex inficitur. dist. xlv. Sz illud. Adhuc idẽ dicit Damisda papa. Que est ista iusticie inimica bonitas palpare criminosos ⁊ vulnera eoꝝ vsqꝫ in diẽ iudicij incurata seruare. ⁊ paulo post Vere dico: q: illi ipsi quib⁹ cum periculosa ⁊ falsa mia indulgere videmur: cũ ante tribunali xpi ꝑ tranꝫ pctis damnãdi aduenerint ꝯ nos cãm dicturi sunt dicẽtes. qđ nõ aut asperitatẽ lingue eoꝝ expauim⁹. aut falsa blãdimẽta ⁊ pi culosas adulationes ipoꝝ libẽter accepim⁹. in eisdẽ pmanere pctis inutiliter indulgem⁹. aut ipa pctã augere pmittim⁹. di. l. si ꝗs diacon⁹. Debet ꝙ seruari medium vt docet Greg. in. ij. li. moral. dicẽs. Circa subditos debet inesse rectoris⁹ ⁊ iuste ꝓsulẽs mia ⁊ pie seuiẽs disciplina. Miscẽda est ꝙ lenitas cũ seueritate: ⁊ faciendũ est quoddam ex vtroꝫ tẽperamẽtũ: vt nec multa asperitate exulcerentur subditi: necꝫ nimia benignitate soluant̃. dis. xlv. Disciplina. Adducit ad hec figuras de samaritano q̃ i vulneribus semiuiui immisit vinũ ⁊ oleũ. vinũ. s. mortificatiuũ seueritatis: ⁊ oleũ linitiuũ pietatis ad eũ sanandũ. Et in arca dñi designãte ꝑlatũ: erat ⁊ mãna dulcedinis ⁊ virga di strictiõis. Et ps. Virga tua. s. castigatiõis: ⁊ bacul⁹ iustẽtatiõis ꝙ ꝓfortatiõez ipa me ꝓsolata sunt. Exẽplũ in moyse ꝙ ex magna pietate rogauit ꝑ ppl'o: q̃ idolatrauerat sibi a dño ignosci aut deleri de libro suo ⁊ postea placato dño ipe cũ suis occidit. xxiij. milia eoꝝ ꝙ peccauerũt. Verũ qz difficile est tenere mediũ ne in altero excedatur. Dicit Hyr. ꝑ melius est dño reddere rõnem de nimia mia ꝙ de nimia seueritate. Si em̃ benignus est dñs vt q̃d sacerdos ei⁹ vult videri auster⁹. xxvj. q. vij. Alligãt. Et calixtus papa. Snia q̃ miam vetat: nõ solũ tenere fratres: sed et audire fugite: q: potio: est mia oĩbus holocaustomatibus. di. l. Poderet. Hõ ꝑcipue vr hr̃e locũ qñ delinquẽs hũiliter recognoscit delictũ suũ. nec ẽ tale qđ trahat i exẽplũ. Vñ Diero. Ubi pctõr intelligẽs vuln⁹ suũ tradit medico curãdũ. ibi nõ evga necessaria: sz spũs lenitat̃. de pe. di. j. Importuna. Et vt dicit Aug. siue plectãdo siue ignoscẽdo hõ solũ bñ agit dũmodo mala vita hoĩm corrigatur xxiij. q. v. Prodest. Et hoc oĩa agere dz ꝑlatus ex charitate. Vñ Aug. Corripiãt a ꝓpositis suis subditi correctionib⁹ de charitate venientib⁹: ꝑ culparũ diuersitate diuersis vel mínoribus vel amplioribus. Et infra. Nescientes ꝗs ptineat ad ꝓdestinatoꝝ numerũ ꝗs nõ ptineat. sic afficiebemus charitat̃ affectu: vt oẽs velim⁹ saluos fieri. xxiij. q. iij. Corripiãt. Hõ fi ꝑlat⁹ excedat modũ in corrigẽdo si ex charitate correxit nõ tenet̃ a subdit̃ veniam postulare. di. lxxxvj. Vñ. Si aũt ex odio fecit: tenet̃ actiõe iniuriarũ ff. ad. l. aq̃l. quẽadmodũ. Facili⁹ tñ pcit ꝑlatis i hoc casu ꝙ i alijs qz i cura rei familiaries vix põt euitari pctm̃. vt xxv. di. Qualis. ⁊ ꝑcipue negligẽtie. De hmõi excessu ꝓlatoꝝ in corrigẽdo hr̃ figura Deut. xix. Si ꝗs abierit cum amico suo simplr̃ i siluã ad ligna cedẽda: ⁊ lignũ securis fugerit manũ: ferrũꝫ lapsum de manubrio amicũ eius ꝙ cusserit ⁊ occiderit. hic ad vnã supradictarũ vrbiũ. s. refugij fugiet et viuet. ne forte ꝓximus ei⁹ cui⁹ effusus est sanguis doloris stimulo ꝙsequat̃ ⁊ apphẽdat ⁊ occidat aiaz eius. Hõ exponẽs Greg. in pasto. ait. Ad siluã cũ amico ĩmus quotiẽs ad ituẽdũ subditoꝝ delicta ꝙertimur. et simplr̃ ligna succidimus qñ delinquẽtiũ vitia pia intẽtione resecam⁹: sz securis manũ fugit: cũ sese icrepatio plusqꝫ necesse ẽ in aspitatẽ ptrahit. Sferrũꝫ de manubrio ꝓsilit: cũ de correctiõe fmo durior excidit. ⁊ amicũ pcutit ⁊ occidit: q: auditoꝝ suũ plata cõtumelia a spũ dilectionis in

Plus declinet ad iniam.

Si excedat i corrigendo

terficit. correpti nãq; mẽs repẽte ad odiũ ꝓuehit: si hanc immoderata increpatio plus q̃ debuit adiecit. Sz is q̃ in caute ꝓmũ lingua extinguit ad vnã ex tribus ciuitatibus necesse est vt fugiat: vt in vna earũ defensus viuat. q: si ad pnie lamẽta ꝓuersus i vnitate sacramẽti sub fide: spe: ⁊ charitate. absc̃dit. reus ꝓpetrati homicidij nõ tenet. Prorim⁹ exticti amici significat xp̃m q̃ est ꝓxim⁹ nr̃ qui cũ venerit ad iudicãdũ reatũ hmõi culpe non expetit quẽ sub venia fides spes ⁊ charitas absc̃dat. Quattuor aũt sunt cause dissimulãdi ⁊ nõ corrigẽdi delicta: vt ponit Ulric⁹. Prima est cũ mali sunt occulti: ⁊ nõ p̃nt a bonis discerni. Ad qđ facit parabola de zizanijs. vbi cũ apparuissent zizania iter bonũ semẽ tritici exorta: ⁊ dicerẽt serui dño. Vis imus ⁊ colligim⁹ ea. Rñdit dñs nõ. ne forte euellẽtes zizania euellat̃ cũ eis ⁊ triticũ. vt hꝫ Mat. xiij. Scda cã est. cũ multitudo est tãta i scelere q̃ nõ possit extirpari sine scismate eccl̃ie: vl etiã q̃n boni inuolueren̄t. di. l. vt cõstituerent. Dicit aũt Tho. ij. ij. q. cviij. q̃ qñ tota multitudo peccat dz de ea sumi vidicta vl quãtũ ad totã. s. qñ sine maiori scãdalo fieri pot. sicut dñs egyptios oẽs psequẽtes filios israel submersit in mari rubro: et sodomite oẽs igne ⁊ sulphure perierũt. vel quãtum ad magnã ptẽ multitudinis. sicut in penã eoꝝ qui vitulũ adorauerũt in deserto occisi sunt. xxiij. milia. Aliqñ si speratur multoꝝ correctio pot exerceri punitio in aliquos principaliores: vt exẽplo eoꝝ alij terreant̃. sicut dñs mãdauit suspẽdi principes duodecim tribuũ ꝓ pctõ fornicatiõis populi. Tertia cã est qñ ꝓbabiliter p̃sumit̃ de emẽdatiõe. vt q: peccauerũt tales ex infirmitate vel ignorãtia nõ ex obstinata malicia. Quarta cã est omissio correctionis si exercitãdo bonos ꝓsunt eccl̃ie. tũc em̃ tolerari possunt ne boni ocio torpescãt. ꝓbant̃ hec dist. xlviij. c. Comesationes. ⁊. xxiij. q. iiij. c. Ipsa pietas. cõcordat Ray.

Pot alij qñ dissimulare.

¶ De omissione fraterne correctionis. Caplin. vj.

Ex negligentia seu omissione fraterne correptionis. Vñ aũt fraterna correptio sit in precepto: patet ꝓ illudquod dixit Petro xp̃s in persona omniũ. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipꝫ solũ. Mat. xviij. Vbi Aug. in homel. ait. Quid est in te peccauerit. idest tu scis q: peccauit. q: em̃ secretũ fuit qñ peccauit in te: secretũ quere cum corrigis qđ peccauit. Nã si sol⁹ nosti ꝙ peccauit in te: ⁊ eũ vis coram oĩb⁹ arguere: nõ eris erroris corrector: sz pditor. Et infra. Cũ scim⁹ hec. s. pctã occulta. ait Aug. nõ ꝓdim⁹: sz in secreto arguim⁹. vt vbi cõtigerit malũ ibi moriat̃. Nõ tñ vuln⁹ illud negligam⁹ ãte oĩa ostẽdẽtes illi homini in tali pctõ ꝓstituto illud vuln⁹ esse mortiferũ. habent̃ hec. ij. q. j. Si peccauerit. Ubi glo. querit de duob⁹. Primũ est de q̃bus pctis b̃ intelligat̃ p̃ceptũ admonitiõis hmõi seu correctiõis fraterne. Et ponit plures opi. Quarũ ꝑma est vt loquat̃ de occultis. sed huic opinioni ꝺicit cap̃lin. Sed illud. di. xlv. ⁊ ex̃ de iudi. c. Nouit. In q̃bus caplis dicta autoritas xp̃i trahitur ad manifesta. Alij dicunt ꝙ totũ intelligit̃ de manifestis Sz isti opinioni ꝺicit dictũ Augustini i ꝺicto ca. vbi. ait. Si tu solus nosti ⁊c. Tertij dicũt ꝙ ꝑncipiũ autoritatis ꝓfate intelligit̃ de occulto: sz sequẽs de manifesto. Jo hãnes and. intelligit de occulto: qđ tñ scit a plurib⁹: ⁊ vocant̃ testes. vt ꝓbet̃ admonitio facta. q: nõ posset accusare si nõ ꝓcessisset admonitio. Et cũ dicit Aug. Si sol⁹ nosti illud. solus nõ excludit aliquos sz multitudinẽ cũ. s. esset notoriũ. sicut exponit illud. Quomodo sedet sola ciuitas plena. Tho. ꝺ. idest cũ paucis. Jsta opinio vltima videt̃ esse b. Tho. si tñ intelligat̃ etiam de occultis. s. vnitñ notis. Scdo q̃rit glosa vtrũ oẽs obligent̃ ad hoc p̃ceptũ. ⁊ ponit opiniones. Aliqui dicũt ꝙ omẽs rectores siue ꝓlati siue ecclesiastici siue seculares tenent̃ ad istud ꝓceptũ quoad peccata cõmissa ⁊ cõmittenda. arg. xxiij. q. iiij. Duo ista. Sed alijs ꝑsonis est istud in cõsilio nõ in ꝓcepto quoad peccata cõmissa. in ꝓcepto aũt quoad cõmittẽda. arg. xxij. q. v. c. hoc videt̃. Alij dicunt simpliciter ꝙ extenditur illud ꝓceptũ ad oẽs: qđ tenet Hugo. Et idem beatus Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. iij. ⁊ ad hoc expresse facit qđ habet̃. xxiij. q. iij. Tam sacerdotes q̃ reliqui fideles oẽs summã debẽt habere curã de his q̃ pereũt: qtenus eoꝝ redargutione aut corriganꝫ a peccatis: aut si incorrigibiles appareant ab eccl̃ia separenꝫ. Nec est ꝓra qđ ait Hiero. Sacerdotes studeãt adimplere illud euãgeliũ. Si peccauerit in te frater tuus. dist. xlv. Sed illud. Nõ em̃ intẽdit Hiero. dicere ꝙ soli sacerdotes seu ꝓlati teneanꝫ ad illud: sed q: magis illi q̃ ceteri sm Tho. vbi. s. Tertio videndũ est vtrũ hmõi omissio sit mortale. Ad qđ respondet bea. Tho. ij. ij. q. xxxij. arti. ij. q⁹ sic. Vñ Augu. dicit in lib. de verbis dñi. Si negligeris corrigere peior effectus es eo q̃ peccauit. Sz hoc nõ esset nisi hmõi negligentia ꝓcepti omitteret: vñ mortale esset. Est ergo videndũ qñ omittit̃ istud ꝓceptũ: ꝓpter qđ mortale cõmittit̃. Prio cuius declaratiõe sciendũ sm Tho. ꝙ est differentia inter ꝓcepta affirmatiua ⁊ negatiua. Nã negatiua obligãt semp ⁊ ad semp: q: ꝓhibẽt actꝰ vitioꝝ q̃ semper sunt sm se mali nec vllo modo vel tpe vel loco bene fieri possunt: vt nõ ꝓiurabis: nõ mechaberis: ⁊ hmõi. Sed affirmatiua obligant semp sed nõ ad semp: q: dãtur de actib⁹ virtutũ. Sed actus virtutũ nõ quomodolibet fieri debẽt sz obseruatis debit̃ circũstãtijs. scilz quãdo dz: vbi debz quomodo debet: ⁊ hmõi. Et q: in his que sunt ad finẽ dispositio eoꝝ attendit̃ sm rõnẽ finis: in ipsis circumstantijs actus virtuosi: ꝓcipue est attendẽda rõ finis q̃ est bonũ virtutis. Si ergo fit omisso talis circũstãtie circa actũ virtuosum que tollat totaliter bonũ virtutis: hoc ꝓtrariabitur ꝓcepto affirmatiuo. Si aũt sit defectꝰ alicuius circũstãtie que nõ tollat totaliter bonũ virtutis: licz nõ pfecte attigat ad bonũ virtutis nõ erit ꝺ ꝓceptũ. Vñ ⁊ pbs dicit in. ij. ethicoꝝ. ꝙ si parũ discedat̃ a medio nõ corũpit bonũ virtutis. Cum ergo correctio fraterna sit sub ꝓcepto affirmatiuo ⁊ reducit̃ ad p̃ceptũ decalogi de honoratiõe parẽtũ sub quo mandat̃ oĩe beneficiũ spũale vl tẽporale de necessitate ꝓximo impẽdẽdũ. Correctio autem fraterna ordinat̃ ad hũc finẽ. s. ad emẽdationẽ fratris. i. ꝓximi: vnde itãtũ cadit sub p̃cepto inquãtũ est necessaria ad hũc finẽ. Vñ omittẽdo correctionẽ nõ sp peccat moraliter: sed in certis casibus: vt infra declarabitur.

Frater na correctio est in precepto

§. I. De correctione frater

na pot exponi illud ps. cxl. Corripiet me iustus in misericordia ⁊ increpabit me. Ut notãter dicit Greg. Sicut nõ est ab oratione cessandũ ꝓ his quos corrigi volumus: etiã etsi nullo hoĩm orante ꝓ Petro dñs respexit eũ ⁊ fecit suum flere pctm̃: ita nõ est negligẽda correctio q̃ quis de⁹ q̃s voluerit nõ correctos faciat esse correctos. Tũc autem ex correctiõe ꝑficit hõ cũ miserẽt deus: atq; adiuuat qui facit quos voluerit etiã sine correctiõe ꝑficere. xxiij. q. iiij. Sicut. Et sciendũ ꝙ triplex negligẽtia seu defectus potest circa correctionẽ contingere.

¶ Primo ex correctionis irrationabili omissione. cõtra quod dicitur. Corripiet me.

¶ Scdo ex corrigẽtis criminali dispositiõe. ꝺ qđ ꝺ. Just⁹

¶ Tertio ex indebiti modi ꝓcessiõe. ꝺ qđ dicit. In mia

Vtrum omissio illius sit mortale

§. II. Prima ergo negligẽ

nõ dim tak cor ctio sin rõanbil causa.

tia seu defectus est cũ omittit̃ fraterna correctio sine rõne sit em̃ contra dñi ꝓceptũ dicentis. Si peccauerit in te frater tuus: vade ⁊ corripe eũ inter te ⁊ ipsum solũ. Ubi Aug. in lib. de verbis dñi ait. Admonet nos dñs noster nõ negligere inicẽ pctã nostra nõ querẽdo quid reprehẽdas: sed videndo q̃d corrigas. i. nõ oportet ꝙ ꝓpter b̃ obseruem⁹ ⁊ curiose inquiram⁹ vitã alioꝝ vt inueniam⁹ q̃d

vtrũ oẽs teneanꝫ ad hoc p̃ceptum.

possimus reprehendere: hoc aũt esset explorare vitã alteri/ q̃ fieri nõ dz nisi sit ꝑlatus ei⁹. Vñ dr Prouer. xxiij. Ne queras impietatẽ in domo iusti: ne vastes requiẽ ei⁹. Et adrianus papa ait. Nec quid in domo cuiusq̃ agat alia domus per eos nouerit. vj. q. j. Ex merito. Illa em̃ beneficia q̃ nõ certe ꝑsone debem⁹: vt ꝑlati subditis siue spũalia siue tpalia: sed cõiter oĩb⁹: vt elemosynas corpales vel spũales nõ opz querere quibus impẽdamus: sed sufficit impẽdere ꝑsonis q̃ nobis occurrũt sm̃ Tho. vbi. s. Nec ex hoc opz religiosos exire claustrũ suũ ad corrigẽdũ delinquẽtes. Sed non sufficit prelatis cũ viderint vel casu sciuerint crimina alioz corrigere: sed etiã debent inquirere seruatis tm̃ semp debetis circũstãtijs vt dicẽt. Dicit ergo ps. Corripiet me. s. male faciẽtẽ: iust⁹ non tacebit: non dissimulabit nõ omittet admonitionẽ vel reprehensionẽ sed corripiet me: alꝫ nõ esset iustus sine causa omittendo ꝓ cui⁹ declaratiõe dic̃ Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. ij. q frater na correctio tripliciter põt omitti. Uno modo meritorie q̃n sz q̃s ex charitate correctionẽ omittit. Dicit em̃ Aug. li. j. de ciui. dei. Nõ si ꝓpterea quisq̃ obiurgãdis et corripiẽdis male agẽtib⁹ pcit: q: oppoꝛtunius tps inquiritur vel eisdẽ ipsis metuit ne p hoc deteriores efficiant vl ad bonã vitã et piã erudiẽdos impediãt alios infirmos et pmãt et aduertãt a fide: nõ videt eẽ cupiditatis occasio: sz cõsiliũ charitat. Scõo mõ ꝑtermittit fraterna correctio cũ pctõ veniali: q̃n. s. timor et cupiditas faciũt hoiem tardiorẽ ad corripiẽdũ delicta fratris: nõ tm̃ ita q̃ si ei consta ret q̃ posset fratrẽ a pctõ retrahere, ꝓpter timorẽ nõ displiceẽdi: vel cupiditatẽ tpaliũ ne illa amitteret quib⁹ in animo suo charitatẽ fraternã ꝓponit illã dimitteret correctionẽ. Et hoc modo aliq̃n sancti negligũt corrigere vitam deliquẽtiũ. vt ponit Aug. ibidẽ. Tertio modo omittit fraterna correctio cũ mortali pctõ q̃n. s. formidat iudiciũ vulgi et carnis cruciatio. vt dicit ibi Aug. dũ tamen hec ita dominent in aĩo vt ꝓponant fraterne charitati et hoc videt ꝓtingere q̃n q̃s ꝑsupponit de aliquo delinquẽte ꝓbabiliter q̃ posset eũ a pctõ retrahere corrigendo: sz ꝓpt timorẽ vel cupiditatẽ ꝑtermittit. Sciẽdũ q̃ omisso fraterne correctiõis nõ est mortale: nisi illud de q̃ fiẽda est fit mortale. Nã q̃uis etiã fraternaliter corrigere delinquentẽ in venialib⁹ sit charitatis q̃n inde sperat vtilitas nõ tm̃ omittere illud ex negligentia est mortale. Umbert⁹ tm̃ in expositiõe regule Augustini facit distinctionẽ de venialib⁹. dicit em̃ q̃ cũ venialia sint dispositio ad mortalia. Duplex est dispositio venialiũ ad mortalia. q̃dã em̃ est dispositio ꝓpinqua: et q̃dam remota. Dispositio remota vt verbũ ociosum: leuitas: risus: aspect⁹: vl audit⁹ curiosus nouitatũ et hmõi. Dispositio ꝓpinqua est vel rõne multitudinis: vt i illo q̃ assidue sine nũero hec cõmittit: vl rõne magnitudinis: vt sunt aliqua mẽdacia multũ scandalizatiua: et alique detractiões et hmõi: vel rõne cõnexiõis cũ mortali: sicut sunt colloquia impudica et visus fix⁹ circa mulierẽ et hmõi. Sicut ergo aliquis videns aliũ incedẽtẽ perviã credit q̃ statim incurret periculũ mortis peccaret nisi retraheret eũ. Ita põt aliquis peccare mortaliter nisi corrigat fratrẽ de huiusmodi venialib⁹ q̃ sunt dispositio ꝓpinqua ad mortale. vt est petulãtia de q̃ loquit⁹ Augu. in regula. Tenemur ergo ad correctionẽ fraternã preceptiue. de venialib⁹ interdũ nõ inquãtũ venialia: sz inquãtũ ad mortalia inducẽtia. In alijs casib⁹ q̃uis non teneamur de necessitate ad correctionẽ de venialib⁹: tm̃ est de expediẽtib⁹ ad salutẽ. i. vtilib⁹. Hec Umber. Itẽ omissio correctiõis fraterne de mortalib⁹ q̃n nõ sperat emẽdatio fratris: no est mortale: imo fieri nõ dz. Itẽ de mortalibus publicis et notoꝛijs nõ hz locum ꝑceptũ de fraterna correctiõe. Sed de illis itelligit illud apli. Peccãtẽ coram oĩb⁹ argue. vt ceteri timorẽ habeãt. Vñ Aug. Que peccãtur coram oĩb⁹ corrigẽda sunt coram oĩb⁹: q̃ peccant secreti⁹ corripiẽda sunt secret⁹. Distingue tpa et ꝓcordabis scripturas. ij. q. j. c. si peccauerit.

§. III. Secũda negligẽtia

Peccatũ impedit correctionẽ fraternam,

que cõmittit in correctiõe fraterna ẽ defectuosa seu infructuosa cõiter q̃n corrigẽs est pctõr. Dicit em̃ apl's ad Ro. ij. In quo alium iudicas teipm ꝺdẽnas. Sibi em̃ dicit patet illud ꝓuerbiũ. Medice cura teipsum. Et Ysid. i lib. de sum. bono. Non dz alioꝛ vitia corrigere q̃ vitijs ẽ subiectus. Propterea dicit ps. Justus corripiet me. quasi diceret. nõ pctõr: q: nõ est dign⁹ corrigere aliena vl idoneus q̃ ꝓprijs detinet. Sciẽdũ tm̃ p hmõi declaratione q̃ correctio delinquẽtis ptinet ad aliquẽ inquãtũ viget i eo rectũ iudiciũ rõnis. pctm̃ aũt nõ tollit totũ bonũ nature: quin remaneat in eo aliq̃d de recto iudicio rõnis. et fun⁹ põt sibi cõpetere alterius delictũ arguere: sz tm̃ p pctm̃ pcedẽs impedimẽtũ quoddã correctioni afferẽt ꝓpter tria.

Primo quidẽ ex pctõ pcedẽti indign⁹ reddit vt alium corrigat de minoꝛi pctõ si ipse corrigẽs maius commisit. Vñ sup illud Mat. vij. Quid aũt vides festucã etc. dicit Hiero. De hijs loquit⁹ q̃ cũ mortali crimine detinent obnoxij minoꝛa peccata fratrib⁹ nõ cõcedũt. Scõo reddit indebita ꝓpt scãdalũ q̃ sequit⁹ ex correctiõe si pctm̃ corripietis sit manifestũ: q: videt q̃ ille q̃ corrigit nõ moueatur ex charitate: sz ad ostẽtationẽ. Vñ sup illud. Quõ dicis fratri tuo etc. exponit Chrysostom⁹. Quo proposito puta ex charitate: vt salues primũ tuũ: nõ q: teipsum ante saluares. Uis ergo nõ alios saluare: sz p bonã doctrinã malos actus celare et sciẽtie laudẽ ab hominibus querere

Tertio ꝓpter supbiã corrigẽtis. inquãtũ sz aliq̃s ꝓpria peccata q̃uipẽdẽs seipsum ꝑfert primo suo in corde pctã primi austera seueritate dijudicãs ac si ipse esset iustus. Unde Augu. in lib. de sermone dñi in mõte ait. Accusare vitia officiũ est bonoꝛ. q̃ cũ mali agunt alienas partes faciũt. Quõ aũt q̃s debeat corrigere docet idẽ Augustꝰ. dicẽs. Cogitem⁹ cũ aliquẽ reprehẽdere nos necessitas cogit vtrũ tale vitiũ sit q̃ nũq̃ habuim⁹. et tunc cogitem⁹ nos hoies esse et habere potuisse: vl q̃ habuim⁹ et iã nõ habemus. et tunc tangat memoriã cõmunis fragilitas vt illã correctionẽ nõ odiũ sz mia pcedat. Si aũt inuenim⁹ nos in eodẽ vitio esse nõ obiurgem⁹: sed congemiscam⁹ et ad penitẽdũ inuicẽ inuitem⁹. Patet ergo ex hijs q̃ peccatoꝛ si cũ humilitate corrigat delinquẽtẽ nõ peccat. Nec p hoc nouã sibi dãnationẽ acquirit. sz p hoc vel in ꝓscientia fratris vel saltẽ in sua p peccato ꝑterito cõdẽnabilem se esse ostendat: nõ aũt deobligat pctõr: quicũq̃ ab isto ꝓcepto: nec põt dici ꝓpexus: q: põt cõteri de pctõ. et penitere et iã nõ erit pctõr. vel etiã vt dictũ est hũiliter corrigẽdo: ꝑcipue fraternaliter nõ peccat. Nec excusant subditi q̃n teneant correctiõe fraterna ꝑlatos suos corrigere deliquẽtes: si vt dictũ est sperat emẽdatio eoꝛ p ipaz. Est em̃ fraterna correctio act⁹ charitatis. et ideo ptinet ad vnũquẽq̃ respectu cuiuscũq̃ ꝑsone ad quẽ charitatẽ debz hr̃e si aliq̃d in eo corrigibile inueniat. Uerũ in correctiõe q̃ corrigũt subditi ꝑlatos dz modus cõgru⁹ adhiberi. vt. s. nõ cũ ꝓteruia et duricia: sz cũ mãsuetudine et reuerentia corrigant. Vñ apl's. j. ad Tim. v. ait. Seniorẽ ne increpaueris sz obsecra vt patrẽ. Et ideo Dionysi⁹ redarguit Heliophilũ monachũ: q: sacerdotẽ irreuerẽter correxerat eũ p cutiẽs et de eccl'ia eijciẽs. hec beat⁹ Tho. vbi. s. Ad hoc facit vt notat Greg. in pastoꝛali exemplũ Nathan ꝓphete cũ correxit dauid de adulterio cõmisso occulte: q: sub fictitudine diuitis q̃ occiderat ouẽ pauperis: vt ꝓpararet cõiuium pauperi hospiti etc. sup quo dauid iudicauit illũ dignũ morte etc. Ex qua snia inde sumpta occasione vrbane redarguit eũ. et ille subdito emendat⁹ est. hist'oriã habes. ij. Regũ. xij. In huius figurã dr Exo. xix. Bestia q̃ tetigerit montẽ lapidabit. q̃ fit cũ subdit⁹ bestialiter seu ꝓterue corrigit prelatum. qui ratione dignitatis: quia alioꝛ ceteris ex officio dicitur mõs. Et. ij. Regum. vj. ca. narratur

quõ subditi fratrẽ debẽt se habere circa suos ꝑlatos.

Etiã pu/blice pñt co:rigi.

ꝑ'o:za ꝓcussus fuit a dño:q: tetigit arcã dei q̃ designat ꝓ/latũ.ꝓtact⁹ aũt o:ze qñ irreuerẽter obiurgak vel ei detra/hik. Sciẽdũ etiã ſm Tho. vbi.s.q. vbi imineret ꝑiculũ fidei etiã publice eſſent ꝓlati a ſubditis arguẽdi. vñ et paulus q̃ erat ſubditus petro:q: ipſe papa ⁊ ille eps:ꝓ:o pter imminẽs ꝑiculũ ſcãdali circa fide:ꝑtrũ publice ar guit.⁊ſicut dicit glo.Aug.ad Gal'.ij. Ipſe petrus exẽplũ maio:ib⁹ tribuit vt ſicubi fo:te rectũ tramittẽ reliq̃ſſent ne dedignenť a poſterio:ib⁹ co:rigi.arg.di.viij. Qui ꝓtẽ pta. Et q̃uis ꝑſumere ſe eẽ melio:ẽ ſimpl'r q̃ plat⁹ ſu⁹ vi deak eſſe ꝑſumptuoſe ſupbie:tñ eſtimare ſe eſſe melio:ez quãtũ ad aliq̃d nõ ẽ ꝑſumptiõis:q: null⁹ eſt in hac vita q̃ nõ habeat aliquẽ defectũ. Et deſiderãdũ eſt q̃ cũ aliquis monet ꝓlatũ ſuũ nõ ꝓ hoc maio:ẽ ſe eſtimat:ſz aut ſilũ im partiť ei. Qui quãto i loco ſupio:i:tãto i ꝑiculo maio:i verſak. ſm Aug.in regula. Tho.vbi.s.ar.iiij.

§.IIII. Tertia negligentia

circa co:rectionẽ fraternã:que cũ ſit act⁹ charitatis: ideo opo:tet q̃ fiat cũ mõ q̃ modus eſt q̃ fiat ſm charitatẽ. et iõ dicit.in mia increpabit me. Miſerico:dia aũt ẽ effect⁹ charitak. modus aũt ſm charitatẽ ẽ modus ⁊ fo:ma tra

Modus fraterne co:rectio nis.

dita a xp̃o i euãgelio.q̃ de neceſſitate ꝓcepti eſt ſm Tho. vbi.s.ij.ij.q.xxxiij.ar.vij. vt videlz denũciationẽ ꝓcedat ſecreta admonitio in pctis.ſ.occulť q: ſec⁹ i publicis i q̃ bus nõ eſt neceſſariũ ſecretã admonitionẽ ꝓcedere denũ ciationẽ.⁊ b̃ q: nõ tm̃ adhibẽdũ ẽ remediũ ei q̃ peccauit vt melio:fiat:ſz etiã alijs in quo:z notitia venit vt nõ ſcã dalizenť.⁊ iõ publice fiẽda. Sed q: in pctis occultis põt parari offenſa ꝓximo:z:ideo adhuc diſtinguendũ. Que dã em̃ pctã occulta ſunt q̃ ſunt in nocumẽtũ ꝓximo:z co ꝑale vel ſpũale.puta ſi aliq̃s occulte tractet quõ ciuitas tradať hoſtib⁹?: vl' ſi hereticꝰ hoies ꝑuatim a fide euertat. q: em̃ i hmõi caſib⁹ q̃ occulte peccat nõ ſolũ i te peccat:ſz etiã in alios:ſtatim op3 ad denũciationẽ ꝓcedere omiſſa fraterna co:rectiõe:vt hmõi nocumẽtũ impediak:niſi fo:te aliq̃s firmiter eſtimaret q̃ ſtatim ꝑ ſecretã admonitio nẽ poſſet hmõi mala impedire. Quedã vo pctã occulta ſunt q̃ ſunt ſolũ in malũ peccãtis ⁊ ei⁹ in quẽ peccak. vel q: a peccãte lederis vl' ſaltẽ ex ſola notitia. et tũc ad hoc ſolũ tenẽdũ eſt vt fratri peccãti ſubueniak:⁊ tũc ſicut me dic⁹ co:poralis ſi ſanitatẽ infirmo põt inferre ſine alicui⁹ mẽb:ri deciſiõe hoc facit.ſi aũt nõ põt abſcidit mẽb:ũ min⁹ neceſſariũ:vt vita toti⁹ ꝓſeruẽť. Ita ille q̃ ſtudet emẽdati oni fratris ad quẽ o:dinať fraterna co:rectio dz ſi põt ſic fratrẽ emẽdare quãtũ ad ꝓſciaz vt fama ei⁹ ꝓſeruẽť q̃ vti lis ẽ. ꝓ:io q̃dẽ ⁊ ipi peccãti nõ ſolũ in tpalib⁹ i q̃b⁹ quã tũ ad mlta hõ patiť detrimẽtũ amiſſa fama.ſz etiã quãtũ ad ſpiritualia:q: ꝑ timo:e infamie multi a pctõ retrahun tur. Vñ qñ ſe infamatos ꝓſpiciũt:irrefranate peccant. Et ideo Hiero.di. Co:ripiẽdus eſt ſeo:ſum frater ne ſi ſemel pudo:ẽ aut verecũdiã amiſerit:pmaneat in pctõ. Scõo debet ꝓſeruari fama peccãtis fratris.q: vno infamato alij quodãmodo infamanť.ſm illud Aug.ad plebẽ hyppo nẽ. Cũ de aliq̃b⁹ q̃ ſctm̃ nomẽ ꝓfitenť aliq̃d criminis vl' falſi inſonuerit vel veri patuerit:inſtãt:ſatagũt:ambiunt vt de oib⁹ b̃ credak. Tertio q: ex pctõ vni⁹ publicato: alij ꝓuocanť ad peccãduz. Verũ q: ꝓſcia.ſ. bona ꝑferẽda eſt fame voluit de⁹ vt ſaltẽ cũ diſpẽdio fame fratris con ſciẽtia ꝑ publicã denũciationẽ a pctõ libereť. Et ſic ꝑz de neceſſitate ꝓcepti eſſe q̃ ſecreta admonitio i hmõi occul tis publicã denũciationẽ ꝓcedat. Nec ẽ ꝺ q̃ Joſeph accu ſauit frẽs ſuos apud ꝑez de crimie peſſimo. Geñ.xxxvij. nec legiť ibi q̃ ꝑmiſerit ſecretã admonitionẽ.q: ſm Tho. q̃uis nõ ſit ſcriptũ:credẽdũ eſt q̃ ꝑi⁹ admonuerit. vl' di ci põt q̃ publicũ erat pctm̃ inter fratres. vñ dicit plurali ter accuſauit fratres. Dõ etiã petr⁹ ananiã ⁊ ſapphyrã oc culte defraudãtes de ꝑcio agri publice denũciauit pctm̃ ſine ꝓcedẽti admonitiõe.vt ꝑz Act.v.b̃ fecit vt executo:

Etiã pu/blice pñt co:rigi.

ꝑ'o:za ꝓcussus fuit a dño:q: tetigit arcã dei q̃ designat ꝓ/latũ.ꝓtact⁹ aũt o:ze qñ irreuerẽter obiurgak vel ei detra/hik. Sciẽdũ etiã ſm Tho.vbi.s.q. vbi imineret ꝑiculũ fidei etiã publice eſſent ꝓlati a ſubditis arguẽdi. vñ et paulus q̃ erat ſubditus petro:q: ipſe papa ⁊ ille eps:ꝓ:o pter imminẽs ꝑiculũ ſcãdali circa fide:ꝑtrũ publice ar guit.⁊ſicut dicit glo.Aug.ad Gal'.ij. Ipſe petrus exẽplũ maio:ib⁹ tribuit vt ſicubi fo:te rectũ tramittẽ reliq̃ſſent ne dedignenť a poſterio:ib⁹ co:rigi.arg.di.viij. Qui ꝓtẽ pta. Et q̃uis ꝑſumere ſe eẽ melio:ẽ ſimpl'r q̃ plat⁹ ſu⁹ vi deak eſſe ꝑſumptuoſe ſupbie:tñ eſtimare ſe eſſe melio:ez quãtũ ad aliq̃d nõ ẽ ꝑſumptiõis:q: null⁹ eſt in hac vita q̃ nõ habeat aliquẽ defectũ. Et deſiderãdũ eſt q̃ cũ aliquis monet ꝓlatũ ſuũ nõ ꝓ hoc maio:ẽ ſe eſtimat:ſz aut ſilũ im partiť ei. Qui quãto i loco ſupio:i:tãto i ꝑiculo maio:i verſak. ſm Aug.in regula. Tho.vbi.s.ar.iiij.

§.IIII. Tertia negligentia

circa co:rectionẽ fraternã:que cũ ſit act⁹ charitatis: ideo opo:tet q̃ fiat cũ mõ q̃ modus eſt q̃ fiat ſm charitatẽ. et iõ dicit.in mia increpabit me. Miſerico:dia aũt ẽ effect⁹ charitak. modus aũt ſm charitatẽ ẽ modus ⁊ fo:ma tra

Modus fraterne co:rectio nis.

dita a xp̃o i euãgelio.q̃ de neceſſitate ꝓcepti eſt ſm Tho. vbi.s.ij.ij.q.xxxiij.ar.vij. vt videlz denũciationẽ ꝓcedat ſecreta admonitio in pctis.ſ.occulť q: ſec⁹ i publicis i q̃ bus nõ eſt neceſſariũ ſecretã admonitionẽ ꝓcedere denũ ciationẽ.⁊ b̃ q: nõ tm̃ adhibẽdũ ẽ remediũ ei q̃ peccauit vt melio:fiat:ſz etiã alijs in quo:z notitia venit vt nõ ſcã dalizenť.⁊ iõ publice fiẽda. Sed q: in pctis occultis põt parari offenſa ꝓximo:z:ideo adhuc diſtinguendũ. Que dã em̃ pctã occulta ſunt q̃ ſunt in nocumẽtũ ꝓximo:z co ꝑale vel ſpũale.puta ſi aliq̃s occulte tractet quõ ciuitas tradať hoſtib⁹?: vl' ſi hereticꝰ hoies ꝑuatim a fide euertat. q: em̃ i hmõi caſib⁹ q̃ occulte peccat nõ ſolũ i te peccat:ſz etiã in alios:ſtatim op3 ad denũciationẽ ꝓcedere omiſſa fraterna co:rectiõe:vt hmõi nocumẽtũ impediak:niſi fo:te aliq̃s firmiter eſtimaret q̃ ſtatim ꝑ ſecretã admonitio nẽ poſſet hmõi mala impedire. Quedã vo pctã occulta ſunt q̃ ſunt ſolũ in malũ peccãtis ⁊ ei⁹ in quẽ peccak. vel q: a peccãte lederis vl' ſaltẽ ex ſola notitia. et tũc ad hoc ſolũ tenẽdũ eſt vt fratri peccãti ſubueniak:⁊ tũc ſicut me dic⁹ co:poralis ſi ſanitatẽ infirmo põt inferre ſine alicui⁹ mẽb:ri deciſiõe hoc facit.ſi aũt nõ põt abſcidit mẽb:ũ min⁹ neceſſariũ:vt vita toti⁹ ꝓſeruẽť. Ita ille q̃ ſtudet emẽdati oni fratris ad quẽ o:dinať fraterna co:rectio dz ſi põt ſic fratrẽ emẽdare quãtũ ad ꝓſciaz vt fama ei⁹ ꝓſeruẽť q̃ vti lis ẽ. ꝓ:io q̃dẽ ⁊ ipi peccãti nõ ſolũ in tpalib⁹ i q̃b⁹ quã tũ ad mlta hõ patiť detrimẽtũ amiſſa fama.ſz etiã quãtũ ad ſpiritualia:q: ꝑ timo:e infamie multi a pctõ retrahun tur. Vñ qñ ſe infamatos ꝓſpiciũt:irrefranate peccant. Et ideo Hiero.di. Co:ripiẽdus eſt ſeo:ſum frater ne ſi ſemel pudo:ẽ aut verecũdiã amiſerit:pmaneat in pctõ. Scõo debet ꝓſeruari fama peccãtis fratris.q: vno infamato alij quodãmodo infamanť.ſm illud Aug.ad plebẽ hyppo nẽ. Cũ de aliq̃b⁹ q̃ ſctm̃ nomẽ ꝓfitenť aliq̃d criminis vl' falſi inſonuerit vel veri patuerit:inſtãt:ſatagũt:ambiunt vt de oib⁹ b̃ credak. Tertio q: ex pctõ vni⁹ publicato: alij ꝓuocanť ad peccãduz. Verũ q: ꝓſcia.ſ. bona ꝑferẽda eſt fame voluit de⁹ vt ſaltẽ cũ diſpẽdio fame fratris con ſciẽtia ꝑ publicã denũciationẽ a pctõ libereť. Et ſic ꝑz de neceſſitate ꝓcepti eſſe q̃ ſecreta admonitio i hmõi occul tis publicã denũciationẽ ꝓcedat. Nec ẽ ꝺ q̃ Joſeph accu ſauit frẽs ſuos apud ꝑez de crimie peſſimo. Geñ.xxxvij. nec legiť ibi q̃ ꝑmiſerit ſecretã admonitionẽ.q: ſm Tho. q̃uis nõ ſit ſcriptũ:credẽdũ eſt q̃ ꝑi⁹ admonuerit. vl' di ci põt q̃ publicũ erat pctm̃ inter fratres. vñ dicit plurali ter accuſauit fratres. Dõ etiã petr⁹ ananiã ⁊ ſapphyrã oc culte defraudãtes de ꝑcio agri publice denũciauit pctm̃ ſine ꝓcedẽti admonitiõe.vt ꝑz Act.v.b̃ fecit vt executo:

dei cui oia pẽtã etiã occulta ſunt ei vt publica: cui⁹ reue latiõe pctm̃ illius cognouit ⁊ puniuit. Xp̃s etiã cũ pctm̃ Jude ꝓditoꝛis haberet vt publicũ inquãtũ de⁹: vñ ⁊ ꝓ dere poterat nõ tm̃ publicauit: ſzꝝbis obſcuris eũ de pec cato admonuit vt nobis exẽplũ ꝑberet.ij.q.j.vn⁹. Simi/liter nõ eſt cõtra q̃ religioſi in capl'o de culpis ſeinuicẽ ꝓclament ꝑtermiſſa admonitiõe:q: illa ſunt venialia nõ infamatoꝛia in q̃b⁹ nõ hz locũ ꝑceptũ fraterne co:rectio nis: ſz ſi eẽt aliq̃d tale ꝑ q̃d frater ifamaret ꝓtra ꝑceptũ a geret q: ꝑ hũc modũ pctm̃ fratris publicaret. Itẽ q̃ pla tus in viſitatiõe vel al's ꝓcipit q̃ ſibi dicak q̃d q̃s ſciuerit co:rigẽdũ:itelligẽdũ ẽ ſaluo o:dine fraterne co:rectiõis ſi ue ꝑceptũ fiat ad oẽs:ſiue ad aliquẽ ſpecialiter. Sz ſi pla tus ꝑciperet exp̃ſſe ꝺ hũc o:dinẽ a dño ꝓſtitutũ:⁊ ipe pec caret ꝑcipiẽs:⁊ei obediẽs:q: ꝺ ꝓceptũ dñi ageret:vñ tũc nõ eſt ei obediẽdũ:q: ꝓlatus nõ eſt iudex occultoꝛ ſed ſol⁹ de⁹:vñ nõ hz poteſtatẽ aliquid ꝓcipiendi in oc cultis:niſi inquãtũ q̃ aliqua iudicia manifeſtank:puta q̃n fami㪠vel q̃ aliquas ſuſpitiões in quib⁹ caſib⁹ põt ꝓlas tus ꝓcipe eodẽ modo ſicut iudex ſecularis vel eccl'iaſti cus exigere iuramẽtum de veritate dicenda. Tho.vbi.s. Vñ ⁊ Urbanus papa. De manifeſtis loquimur. occultoꝛ em̃ cognito:⁊ iudex eſt de⁹.di.xxxij. Erubeſcant. Itẽ poſt admonitionẽ ſecreto factã ſemel vl' pluries q̃ſq̃ habeť ſpes emẽdationis eius q̃ hanc viã ꝓcedẽdũ eſt vlteri⁹.ſ. ad ꝓductionẽ teſtiũ:⁊ hoc nõ niſi cũ ſperak q̃ q̃ tales te ſtes inductos ille debeat emẽdari q̃ ꝑ ſecretã admonitio nẽ non ſe a vitio ꝓtinebat. Nã ꝑ hũc modũ ſi nõ ꝓbabili/ter crederek emẽdatio nõ ſunt teſtes inducẽdi:ſz deſiſten dũ. Inducunť aũt teſtes ꝓpter tria ſm Tho. ꝓimo ad oſtẽdendũ q̃ſit pctm̃ de quo aliq̃s arguiť vt dicit Hiero. Sc̃o ad ꝓuincẽdũ de actu ſi actus iteret. vt dicit Aug. in regula. Tertio ad oſtẽdẽdũ q̃ frater admonẽs fecit q̃d in ſe eſt ad emẽdationẽ fratris ꝓcurãdũ ſm Lyr. Idcir co aũt voluit de⁹ teneri hũc o:dinẽ in fraterna co:rectio/ne:q: de vno extremo nõ trãſiť cõueniẽter ad aliud niſi ꝑ mediũ. In co:rectiõe aũt fraterna voluit dñs q̃ principi um eſſet occultũ:dũ frater co:riperet fratrẽ inter ſe ⁊ ipz ſolũ. Jſi nẽ aũt voluit eſſe publicũ: vt ſcz eccleſie denũcia rek:⁊ ideo cõueniẽter in medio poniť cõductio teſtiũ vt ꝓimo paucis indicet pctm̃ fratris q̃ poſſunt ꝓdeſſe:nõ obeſſe: vt ſaltẽ ſic ſine multitudinis ifamia emẽdek.⁊ q̃d Aug. dicit in regula q̃ pctm̃ fratris occultũ ꝑus ꝓpoſito debet oſtẽdi q̃ ſcz teſtibus:intelligẽdũ eſt q̃ ꝓius dicak ꝓlato q̃ teſtib⁹? ſm q̃ ꝓlatus eſt quedã ꝑſona ſingula ris q̃ magis põt ꝓdeſſe q̃ alij: nõ aũt q̃ dicak ei tanq̃ ec cl'ie.i.ſicut in loco iudicis reſidẽti. Eſt ergo ſeruãdus iſte ordo vt ꝓimo ſecrete co:ripiak frat deliq̃es de ſuo pec cato occulto:cũ ꝑ hãc co:rectionẽ ſperak emẽdatio et nõ aliter: deinde ꝑlato vt ꝑſone ꝑuate intimek vt admone at:tertio teſtibus ꝑſonis maturis ⁊ diſcretis dicak.i.coã eis co:ripiak ſi ꝑ hũc modũ ſperak emẽdatio ⁊ nõ aliter ⁊ ibi ꝑuata co:rectio nõ iuuabit:quarto dicẽdũ eſt eccl'ie.i. ꝑlato accuſando ſi põt ꝑ ſufficiẽtes ꝓbatiões oſtẽdere:⁊ ſperak co:rectio illi⁹ hoc vel ſaltẽ denũciãdo. Prelatus aũt habita ſufficiẽti ꝓbatiõe dz illi ꝑcipe vt deſiſtat:q̃d ſi nõ facit eccl'iam nõ audit: vñ ꝓpter cõtumaciã excõican dus ẽ:⁊ tũc excõicatus ſit tibi ſicut ethnicus⁊ publican⁹ ideſt al's nõ vites eũ ſi nõ excõiceť q̃uis eccl'iam nõ audi at.i.nõ obediat: nõ ꝓpt hoc op3 eum vitare. argu.ij.q.j. multi. Cũ teneť iſte modus ⁊ o:do. tũc co:rectio ẽ in mia ⁊ charitate. ſm illud pſ. Co:ripiet me iuſtus in miſerico:/dia.aliter male fit.⁊ ꝺ mia⁊ ⁊ charitatẽ vt cũ publicak hic inde. Et tũc vt dicit Aug.nõ eſt co:rector:ſz ꝓditoꝛ.ij.q. j.ſi peccauerit. Itẽ queriť circa hãc materiam vtrũ ſcies pctm̃ ꝓximi ⁊ referẽs illũ ſtatim ꝓlato ſuo añ factã ad monitionẽ ſecretã peccet mo:taliter. videť q̃ſic: q: ꝺ o:di nem datum a xp̃o de fraterna co:rectiõe agit. Rñdeť ſm Tho.in quodlibeť. Jn hiſ diſtinguẽdũ eſt de conditione

dei cui oia pẽtã etiã occulta ſunt ei vt publica: cui⁹ reue latiõe pctm̃ illius cognouit ⁊ puniuit. Xp̃s etiã cũ pctm̃ Jude ꝓditoꝛis haberet vt publicũ inquãtũ de⁹: vñ ⁊ ꝓ dere poterat nõ tm̃ publicauit: ſzꝝbis obſcuris eũ de pec cato admonuit vt nobis exẽplũ ꝑberet.ij.q.j.vn⁹. Simi/liter nõ eſt cõtra q̃ religioſi in capl'o de culpis ſeinuicẽ ꝓclament ꝑtermiſſa admonitiõe:q: illa ſunt venialia nõ infamatoꝛia in q̃b⁹ nõ hz locũ ꝑceptũ fraterne co:rectio nis: ſz ſi eẽt aliq̃d tale ꝑ q̃d frater ifamaret ꝓtra ꝑceptũ a geret q: ꝑ hũc modũ pctm̃ fratris publicaret. Itẽ q̃ pla tus in viſitatiõe vel al's ꝓcipit q̃ ſibi dicak q̃d q̃s ſciuerit co:rigẽdũ:itelligẽdũ ẽ ſaluo o:dine fraterne co:rectiõis ſi ue ꝑceptũ fiat ad oẽs:ſiue ad aliquẽ ſpecialiter. Sz ſi pla tus ꝑciperet exp̃ſſe ꝺ hũc o:dinẽ a dño ꝓſtitutũ:⁊ ipe pec caret ꝑcipiẽs:⁊ei obediẽs:q: ꝺ ꝓceptũ dñi ageret:vñ tũc nõ eſt ei obediẽdũ:q: ꝓlatus nõ eſt iudex occultoꝛ ſed ſol⁹ de⁹:vñ nõ hz poteſtatẽ aliquid ꝓcipiendi in oc cultis:niſi inquãtũ q̃ aliqua iudicia manifeſtank:puta q̃n fami㪠vel q̃ aliquas ſuſpitiões in quib⁹ caſib⁹ põt ꝓlas tus ꝓcipe eodẽ modo ſicut iudex ſecularis vel eccl'iaſti cus exigere iuramẽtum de veritate dicenda. Tho.vbi.s. Vñ ⁊ Urbanus papa. De manifeſtis loquimur. occultoꝛ em̃ cognito:⁊ iudex eſt de⁹.di.xxxij. Erubeſcant. Itẽ poſt admonitionẽ ſecreto factã ſemel vl' pluries q̃ſq̃ habeť ſpes emẽdationis eius q̃ hanc viã ꝓcedẽdũ eſt vlteri⁹.ſ. ad ꝓductionẽ teſtiũ:⁊ hoc nõ niſi cũ ſperak q̃ q̃ tales te ſtes inductos ille debeat emẽdari q̃ ꝑ ſecretã admonitio nẽ non ſe a vitio ꝓtinebat. Nã ꝑ hũc modũ ſi nõ ꝓbabili/ter crederek emẽdatio nõ ſunt teſtes inducẽdi:ſz deſiſten dũ. Inducunť aũt teſtes ꝓpter tria ſm Tho. ꝓimo ad oſtẽdendũ q̃ſit pctm̃ de quo aliq̃s arguiť vt dicit Hiero. Sc̃o ad ꝓuincẽdũ de actu ſi actus iteret. vt dicit Aug. in regula. Tertio ad oſtẽdẽdũ q̃ frater admonẽs fecit q̃d in ſe eſt ad emẽdationẽ fratris ꝓcurãdũ ſm Lyr. Idcir co aũt voluit de⁹ teneri hũc o:dinẽ in fraterna co:rectio/ne:q: de vno extremo nõ trãſiť cõueniẽter ad aliud niſi ꝑ mediũ. In co:rectiõe aũt fraterna voluit dñs q̃ principi um eſſet occultũ:dũ frater co:riperet fratrẽ inter ſe ⁊ ipz ſolũ. Jſi nẽ aũt voluit eſſe publicũ: vt ſcz ecclefie denũcia rek:⁊ ideo cõueniẽter in medio poniť cõductio teſtiũ vt ꝓimo paucis indicet pctm̃ fratris q̃ poſſunt ꝓdeſſe:nõ obeſſe: vt ſaltẽ ſic ſine multitudinis ifamia emẽdek.⁊ q̃d Aug. dicit in regula q̃ pctm̃ fratris occultũ ꝑus ꝓpoſito debet oſtẽdi q̃ ſcz teſtibus:intelligẽdũ eſt q̃ ꝓius dicak ꝓlato q̃ teſtib⁹? ſm q̃ ꝓlatus eſt quedã ꝑſona ſingula ris q̃ magis põt ꝓdeſſe q̃ alij: nõ aũt q̃ dicak ei tanq̃ ec cl'ie.i.ſicut in loco iudicis reſidẽti. Eſt ergo ſeruãdus iſte ordo vt ꝓimo ſecrete co:ripiak frat deliq̃es de ſuo pec cato occulto:cũ ꝑ hãc co:rectionẽ ſperak emẽdatio et nõ aliter: deinde ꝑlato vt ꝑſone ꝑuate intimek vt admone at:tertio teſtibus ꝑſonis maturis ⁊ diſcretis dicak.i.coã eis co:ripiak ſi ꝑ hũc modũ ſperak emẽdatio ⁊ nõ aliter ⁊ ibi ꝑuata co:rectio nõ iuuabit:quarto dicẽdũ eſt eccl'ie.i. ꝑlato accuſando ſi põt ꝑ ſufficiẽtes ꝓbatiões oſtẽdere:⁊ ſperak co:rectio illi⁹ hoc vel ſaltẽ denũciãdo. Prelatus aũt habita ſufficiẽti ꝓbatiõe dz illi ꝑcipe vt deſiſtat:q̃d ſi nõ facit eccl'iam nõ audit: vñ ꝓpter cõtumaciã excõican dus ẽ:⁊ tũc excõicatus ſit tibi ſicut ethnicus⁊ publican⁹ ideſt al's nõ vites eũ ſi nõ excõiceť q̃uis eccl'iam nõ audi at.i.nõ obediat: nõ ꝓpt hoc op3 eum vitare. argu.ij.q.j. multi. Cũ teneť iſte modus ⁊ o:do. tũc co:rectio ẽ in mia ⁊ charitate. ſm illud pſ. Co:ripiet me iuſtus in miſerico:/dia.aliter male fit.⁊ ꝺ mia⁊ ⁊ charitatẽ vt cũ publicak hic inde. Et tũc vt dicit Aug.nõ eſt co:rector:ſz ꝓditoꝛ.ij.q. j.ſi peccauerit. Itẽ queriť circa hãc materiam vtrũ ſcies pctm̃ ꝓximi ⁊ referẽs illũ ſtatim ꝓlato ſuo añ factã ad monitionẽ ſecretã peccet mo:taliter. videť q̃ſic: q: ꝺ o:di nem datum a xp̃o de fraterna co:rectiõe agit. Rñdeť ſm Tho.in quodlibeť. Jn hiſ diſtinguẽdũ eſt de conditione

In capi/tulis.

In viſita tione.

Induc turteſte in cor rectione.

Refere ꝑlato p catũ fr tris an peccet

subditi ⁊ prelati. Nã si ego scio q̃ frater p me corrigeꝛ: tũc nõ debeo denũciare plato. Si aũt hoc meli⁹ fiat p̃ platũ: ⁊ plat⁹ nihilomin⁹ sit pius ⁊ discret⁹ ⁊ spũalis nõ hñs odiũ vel rancorẽ ad illũ subditũ: tunc põt denũciare sibi: nec tũc dicit eccl̃e: q; nõ dicit ei vt plato eccl̃ie: sz vt p̃uate plone ꝓficienti ad correctionẽ ꝓmi ⁊ emẽdatiõez. Sed ꝓpter ꝓditiões diuersas platoꝝ ⁊ subditoꝝ nõ põt in hoc dari iudiciũ gñale: vl̃ q; platus mouek odio ad subditũ: vel q; subdit⁹ nõ recipet bñ vba plati. ⁊ iõ in oĩb⁹ his hoc est tenẽdũ ꝑ regla q̃ in his ꝑuãda est charitas. ⁊ qõ melius ex p̃dictis videk. ⁊ si hoc intẽdat. s. emendationẽ fratris vel cautelã in futurũ ⁊ ꝑuet quãtũ põt bonũ charitatis nõ peccat denũciando. Si aũt denũciat vel plato vel amico suo vel cuicũq; ex malicia vt cõfundak ⁊ depmak: peccat mortalr. si autẽ ex incautela hoc alicui dicit: ita tñ q̃ inde nõ aliud vel infamia vl̃ vitupiũ eueniat delinquẽti nõ est mortale sz incaute agat. hec Tho. Dicit etiã Ric̃h. in. iiij. di. xix. q̃ ꝓpter fratris correctionẽ factã ꝑ admonitiõez secretã nõ teneor desistere a secreta denũciatione plato fiẽda: q; valz ad p̃cauendũ fratri a recidiuo: nec est in p̃iudiciũ fame fratris si talis est plat⁹ q̃lis esse dz. Si tñ p signa valde ꝓbabilia crederek q̃ ex illa denũciatione fratrẽ correctũ infamare vellet: tũc crimẽ fratris veraciter correcti sibi denũciari nõ deberet. hec Ric̃h. Sz si ille nec illũ infamaret: sz delinquẽs ita videk emẽdat⁹ q̃ nulli dubiũ est de recidiuo: nõ videk q̃ debeat dicere: ex q̃ nil fruct⁹ sequik: imo male faceret denunciãdo etiã plato ſm Uber. Notãdũ etiã ſm Ric̃h. in. iiij. q̃ in pctis denũciãdis ꝓsiderãdũ vtrũ pctm̃ sit oĩno occultũ: aut ad noticiã aliox deuenerit: aut in p̃optu sit vt deueniat. Si aũt pctm̃ iã ad aliox noticiã deuenit: tũc dz denũciare ei q̃ hz potestatẽ correctionẽdi: vt q̃ sunt scãdalizati de culpa edificẽtur de pena. si aũt nõdũ in publicũ deuenit: sed est in via deueniẽdi: tũc est denũciãdũ vt scãdalo futuro occurrak Si aũt sit oĩno occultũ: tũc ꝓsideranda est vtrũ emẽdatio peccãtis expectari ꝓbabilr̃ põt aut nõ. Qõ q̃dẽ de facili aduerti põt si ꝓsiderek vtrũ aliq̃s ex elatiõe vel passione peccauerit siue ex malicia vel infirmitate: qõ idẽ est dicere. Qõ q̃dẽ ppẽdi põt ex ꝓditiõe peccãtis ⁊ ex iteratione act⁹: q; si aliq̃s frequẽter ⁊ sine freno i aliq̃d pctm̃ lapsus est: signũ est q̃ ex malicia peccat ⁊ nõ facile emendek. Si aũt semel occasione pcti oblata in pctm̃ ruit: ⁊ postea tristiciã ⁊ verecũdiã ostendit de pctõ: signũ est q̃ pctm̃ sit ex passione ⁊ q̃ de facili emẽdek. Si g̃ emẽdatio sperek: debz p̃cedere admonitio ⁊ differri denũciatio quousq; videak admonitiõis effect⁹: p̃cipue si emẽdationẽ p̃mittit. Si aũt est infectiuũ aliox q̃ nõ emẽdet nisi imineret occasio filis in pctm̃ ruẽdi quã declinare nõ vellet admonit⁹: tũc eñ dz plato denũciari ne in p̃cipitiũ ruat. Si aũt nõ speret emẽdatio: tũc ꝓsiderãdũ est an illud pctm̃ sit aliox infectiuũ: sicut hereſis: fornicatio ⁊ hmõi. aut cedat i dãnũ aliq̃d alteri⁹: sicut furtũ homicidiũ ⁊ hmõi. Si autẽ pctm̃ nõ est infectiuũ aliox vel dãnificatiuũ: potest denũciatio differri q̃usq; videat admonitiõis effect⁹: p̃cipue si emendationẽ p̃mittit. Si aũt est infectiuũ aliox dz denunciari plato vt gregi suo caueat. Sẽp eñ bonũ multox dz ꝑponi bono vni⁹. Uñ ⁊ fama vni⁹ negligi dz vt innocẽtia vel fama mltitudinis cõseruek. Si aũt vgat in dãnũ corpale alteri⁹: dz fieri cõparatio dãni illi⁹ tpalis ad damnũ fame istius: ⁊ illi dãno q̃d p̃pondẽrat magis obuiãdum. Dicit etiã Ric̃h. q̃ nisi certissimis signis appeat icorigibilitas vel exaspatio. i. turbatio futura corrigẽdi non dz fraterna correctio ꝓtermitti. Et si cũ q̃s corrigik turbari videk alĩquantulũ postea in se reuersus se corrigit. Sed q̃d si q̃s sciat pctm̃ aliq̃d alteri⁹: vel impedimẽtũ mrimonij aut irregularitatẽ: aut aliq̃d hmõi: q̃d ille ignorat. puta scit aliquẽ non rite ordinatũ vel nõ baptizatũ ⁊ videt eum mĩistrare in sacris: vel scit illũ excõicatũ: aut scit aliquẽ vxorẽ habere quã de iure nõ põt ꝓpter impedimẽtũ ꝓsanguinitatis vel affinitatis ⁊ hmõi. aut etiã detinere rem alienã ⁊ hmõi. Quid in hmõi casib⁹ fieri dz nunq̃d illũ ignorantẽ auisare dz ⁊ admonere de defectu suo. Rñ. ſm Guil. Si cõmode põt eũ admonere de tali defectu: ⁊ credit ꝓfonaz illã ꝑuasibilẽ esse ⁊ corrigibilez inde. dz manifestare sibi. alꝫ peccaret: q; si laborat hñs talẽ defectũ ignorãtia crassa ⁊ supina nõ excusak. Si ignorãtia ꝓbabili adhuc dz ei dicere. nã etsi inde nõ peccat excusatus ignorãtia facti: tñ inde sequik piculũ vel dãnũ alienũ ⁊ iniuria sacramentorum. Sed si sit persona impluasibilis ⁊ incorrigibilis ⁊ timek de scãdalo eius sufficit si dicat prelato nõ accusando nec denũciando: sed simplr̃ significãdo. Et si est tale quid vbi sit periculũ aliorũ vel dãnũ: ⁊ põt ꝓbare in iudicio tenek si credit iudicẽ exhibiturũ iusticiã. Secus vbi non est periculũ vel damnũ aliorum: vel si est: ꝓbare nõ põt. arg. ij. q. vij. c. plerique. vl̃ etiã si ꝓbaret nõ fieret iusticia: nec ad hibereꝫ remediũ. ar. xj. q. iij. q̃n. Idem videtur de denũciatione fienda prelato sup crimine q̃n est ita malus vel negligens q̃ nihil ex hoc faciet ad ꝓuidendum. Inutilis eñ videtur ⁊ frustra.

¶ De negligentia circa obseruationẽ festorũ vbi agitur quõ festa debeãt celebrari. Cap̃. viij.

Pertinet ad negligentiam seu torporẽ circa p̃cepta omissio celebrationis festorũ. Tertiu⁹ eñ p̃ceptum decalogi est illud. Memẽto vt diẽ sabbati sanctifices. Exo. xx. Qõ p̃ceptũ litterali intellectũ ſm Tho. ij. ij. q. cxxj. ar. iij. est partim morale ⁊ partim cerimoniale. Morale quidem quantũ ad hoc q̃ homo deputet aliq̃d tẽpus vite sue ad vacandũ diuinis. Inest eñ homini naturalis inclinatio ad hoc q̃ cuilibz rei necessarie deputek aliq̃d tẽpus sicut corporali refectioni: somno ⁊ aliis hmõi. Unde etiã ⁊ spũali refectioni qua mẽs hois in deo reficik ſm dictamẽ naturalis rõnis aliq̃d tps deputatũ ad vacandũ diuinis cadit sub p̃cepto morali. Sed inquãtũ in hoc p̃cepto determinatur speciale tẽpus in signum creationis mũdi sic est p̃ceptũ cerimoniale. Simili⁹ cerimoniale est sz allegoricam significationẽ p̃out fuit figura future quietis xp̃i in die sabbati in sepulcro. Et sili⁹ ſm morale significationez put significat cessationẽ ab oi actu peccati: ⁊ quietem mẽtis in deo: ⁊ ſm hoc est quodãmodo generale p̃ceptũ. Si militer etiã cerimoniale est ſm significationẽ anagogicaz put scz figura futurã quietẽ fruitionis in deo: q̃ erit in patria. P̃ceptũ ergo de sanctificatiõe sabbati ponik inter p̃cepta decalogi inquãtũ ẽ morale nõ inquãtũ ẽ cerimoniale. i. quãtã ad determiationẽ illi⁹ diei. Cerimonialia autẽ cessant in noua lege. vñ q̃ obseruaret nunc diẽ sabbati: q; in lege moysaica mandatũ: iudaizaret ⁊ mortalr̃ peccaret ⁊ dicunt tales obseruatores sabbati sequaces ⁊ ministri antixp̃i qui faciet custodiri sabbatũ ad cõplacendũ iudeis: vt ꝺ: de ꝟse. di. iij. puenit. Succedit autez obseruantie sabbati in noua lege obseruãtia diei dñice non ex vi p̃cepti legis diuine: sed ex ꝓstitutiõe ecclesie ⁊ cõsuetudine populi christiani. dicit eñ de ꝟse. di. iij. pnunciandũ. Omnẽ diẽ dñicuz ob reuerentiam resurrectionis Jesu christi dñi nostri de vespera vsq; ad vesperã ne a iudaismo capiank: sz p̃cipimus obseruari. Nec hmõi obseruatio est figuralis sicut fuit obseruatio sabbati in veteri lege: ⁊ ideo nõ est ita arta ꝓhibitio opandi in dominica die ſm Tho. vt ꝓhibebank opera in die sabbati sicut decoctiones ciboꝝ ⁊ alia hmõi. Et etiã in quibusdã operib⁹ ꝓhibitis facili⁹ ꝓpter necessitatem dispensak in noua q̃ in veteri lege: q; figura ptinet ad prestationẽ vitatis quam nec in modico p̃terire opz. opa aũt ſm se cõsiderata immutari possunt p loco ⁊ tẽpore. Hec Tho. Et de papa nõ est dubium q̃ potest in illa die ⁊ alijs festis dispẽsare: cũ sint de iure positiuo vt dictuz est. De epo etiã credik a multis q̃ possit cum subest rõnabilis cã q̃ in omni dispẽsatiõe iteruenire debet

Sfesti sctificatio ẽ ptiz moralis.

Obſuatio festi nõ ẽ figuralis

Titulus.IX.

Alia festa. Sunt autē vltra diē dñicā multa alia festa instituta ab ecclesia ex p̄cepto custodiēda. ⁊ in.c. pnūciandū. de ꝓse.dis. iij. ponunt vltra dñicā ista festa. s. festuz pentecostes cum duob⁹ diēb⁹ sequētib⁹. Natiuitas dñi nr̄i iesu xp̄i cuz trib⁹ sequētib⁹. s. festo. b. Stepha. s. Jo. euāgeliste. ⁊ Jnno. Circuncisio dñi. Epiphania ⁊ Ascēsio xp̄i. Purificatio virgis Marie. Assumptio ei⁹ ⁊ natiuitas ip̄i⁹. Natiuitas Jobis bap. festa. xij. apl̄oz. festū oīn sctōz. festum sancti Michaelis de mēse septēbris. festū. s. Siluestri. s. Martini. s. Laurētij. ⁊ in singulis ep̄atibus ille festiuitates quas ep̄i cū clero ⁊ pp̄lo duxerint solēniter celebrandas. ⁊ dicit ibi glo. B verū esse de festis sctōrū q̄ sunt canonizati. lz em̄ priuata oratio posset dirigi ad quēlibet quē q̄s existimat esse cū xp̄o. tm̄ oratio solēnis q̄. s. fit in missa vel diuino officio fieri nō dz nisi ad canonizatos. Videt etiā ex illo textu. c. pnunciandū. q̄ eps solus nō possit indicere festa celebrāda nisi pp̄lis acceptet. Jtem festū crucis quod est de mēse maij. s. inuētionis est p̄ceptū. de ꝓse. di. iij. crucis. festum corpis xp̄i p clemētinā. ex̄ de reli. ⁊ ve. sanc. si dñm. De quibus dā tm festis est dubiū vtrū debeāt celebrari. s. p cessatiōnē ab opibus. ⁊ de festis quattuor: doctorū Ambrosij Augustini Hieronymi ⁊ Gregorij. mandant celebrari solēniter sub officio duplici. ex̄ de reli. ⁊ ve. san. c. gloriosus. lib. vj. Et lz Jo. an. videat tenere q̄ etiā sunt celebrāda p cessatiōnē ab opibus: tm̄ cōsuetudo q̄ est optima legū interp̄es est in ꝓtiū: q: nullibi pene custodiunt. sed nec ista cōsuetudo eccl̄ie b̄ sonat exp̄sse p hoc q̄ mādet celebrari sub officio duplici: cū multa festa celebrent sub officio etiā toto duplici: ⁊ tm̄ nō sunt in p̄cepto. Peritos viros ⁊ timoratos audiui b̄ sentire. s. q̄ non sunt in p̄cepto: ⁊ vidi declarationē quādā factā p Eugeniū. iiij. ad req̄sitionē quorūdam sup̄ hoc seu dispēsationē. s. q̄ non intēdebat fideles obligari. Et idē videt dicendū de Marco ⁊ Luca euāgelistis: nisi q̄ istoz festa cōmuni⁹ ⁊ pleni⁹ celebrant p cessatiōnē ab opib⁹. Et hoc attēdēdū q̄ vbi ista celebrant plene seruāda sunt. ar. di. xj. in his. Illa etiā festa de q̄bus nulla fit mētio in corpe iuris vel extrauagātib⁹: si de cōi more oīum celebrant seruāda sunt sicut festum. b. Nicolai ⁊ forte Antonij. q̄ autē solū sunt in vna ciuitate vel p̄ria in illa seruāda sunt. Sicut em̄ ꝓsuetudo gñalis facit legē gñalez si est rōnabilis ⁊ p̄scripta: ita ꝓsuetudo pticularis legē pticularē illos ligās vbi seruat. ar. di. xij. illud. ⁊. c. illa. Festū visitatiōis btē Marie q̄n. s. visitauit Elizabeth q̄ celebrat infra octauas apl̄oz ab Urba. vj. fuit p̄ceptū lz q: nūq̄ fuit receptū vel custoditū nec forte publicatū. ideo non obligat nūc: etsi obligaret nō tm̄ illos q̄ non erāt sub obediētia illi⁹: lz b̄ndicti. Festū p̄ceptiōis btē Marie q̄ a q̄busdā celebrari tolerat ab eccl̄ia: ⁊ hoc rōne scrificationis in vtero facte: nō est in p̄cepto: nec etiā festū niuis. Festū vo annūciatiōis etsi nō ꝓtineat inter alia festa p̄cepta. de ꝓse. di. iij. pnūciandū. q: adhuc forte nō erat institutū. tm̄ p cul dubio obseruādū: vt ex̄ de ferijs. c. cōquestus. De faciendo festū trinitatis ꝓsuetudo seruanda est. ex̄. e. q̄m. Hodie tm̄ ex mādato Jo. xxij. fit b festū p vniuersalē eccl̄iaz. Quedam alia festa q̄ erant in p̄cepto sunt abrogata p ꝓtiā consuetudinē: vt cōiter ō: quoad cessationē ab opibus: ⁊ isti sunt tres dies rogationū. Jtez. vij. dies passionis dñice. i. hebdomada sancta. ⁊ septē resurrectionis. i. hebdomada pasche. erant antiquit⁹ in p̄cepto: vt ptz de ꝓse. di. iij. p nūciādū. lz hodie nō tuant nisi duo dies sequētes dñicā resurrectiōis ⁊ dies pasceues: ⁊ feria. v. in cena dñi. De festo etiā Jnnocentū ⁊. b. Siluestri videt etiā standū ꝓsuetudini locoz: ⁊ cōiter male custodiunt. Festū etiā dedicatiōis eccl̄ie etiā est abrogatū. Jtē cū ō: ex̄. e. cōquest⁹. festa apl̄oz seruāda intelligendū videt de p̄cipalioribus⁹. q̄n videlz fuerūt assumpti ad gl̄iam: nō de alijs vt est festuz cathedre Petri eiusdē ad vincula. Jobis ātē portā latinā ꝓuersionis Pauli vel cōmemoratiōis ei⁹. Nō em̄ dicit de cretū oia festa: lz indefinite. Sz ⁊ cōsuetudo pp̄li xp̄iani q̄ est optima legū interp̄s. vt de ꝓsue. c. cū dilect⁹. ita seruat.

De anticipatiōe festoz in choro vl̄ in foro.

Dubitat etiā a q̄busdā vtrū q̄n p̄cepta transferunt quoad officiū. cū sez occurrūt in dñicis aduēt⁹ vel quadragesime ⁊ hmōi. debeāt etiā trāsferri quoad cessationē ab opib⁹. Et dicēdū q̄ nō: q: eccl̄ia statuit illa determinata die qua occurrūt custodienda: ⁊ nil vnq̄ ordinauit de remissione: etsi de translatiōe officij: ⁊ sic seruat ꝓsuetudo. Ptz etiam hoc a simili. Nam si occurrat ieiuniū ecclesie vel ex voto in vna eadē die qua aliud ieiuniū ecclesie: puta vigilia Matthei vel Tho. apl̄i cū ieiunio quattuoz tēpoz⁹ vel etiā sextā feriā hmōi q̄s ex voto habeat ieiunare. null⁹ dicit q̄ debeat alia die etiā ieiunare in supplementuz: sed illa dies determinata satisfacit vtriq; ⁊ voto ⁊ ieiunio ecclesie: sic ⁊ in ꝓposito. Festū sci Bartholomei alicubi celebrat. xxiij. Aug. alicubi. xxv. Jn hoc seruandus est mos patrie. ex̄ eo. conquestus.

§. I. Festa aūt dicunt ferie

De ferijs diuersis.

eo. s. q̄ p̄stāt vacationē ab eis q̄ i foro iudiciali agi ꝓsueuerūt: vel dicunt ferie q̄si festiue. Ferie aūt q̄dā sunt repētine: q̄dā tēporanee: q̄dā solēnes. Tēporanee sunt q̄ dant p fructib⁹ colligēdis: ⁊ sunt duoz mensiū gra messium et vindemiarū. ⁊ p̄m diuersas regiōes citi⁹ aut tardi⁹ indicunt aut p̄conizant. ff. e. l. p̄fides. ⁊ de offi. p̄cō. l. si in aliqua. Et in his nō pōt fieri p̄cessus iudicialis: nisi de cōsensu ptiū. ex̄. e. cōquest⁹. in fi. Repētine ferie sunt q̄s impator indicit vel p̄p̄t victoriā quā fecit vl̄ q: vxorē duxit: vel q: ei fili⁹ natus ē ⁊ hmōi. Et dicunt repētine: q: repente ⁊ subito indicunt. nullus p̄ter p̄incipē has idicere pōt. C. de ferijs. l. nullo. Ferie vo solēnes sunt festa instituta ab eccl̄ia de q̄b⁹ dictū est. Unde si ciuitas vel dñs indicit seu mādat aliq̄ festū sub certa pena celebrari. penā quidem posset exigere a violatoribus⁹: sed culpā nō incurrūt: q: non ptinet ad eos festa p̄cipere: ⁊ in p̄mis ⁊ scōis ferijs. s. tpaneis ⁊ repētinis pōt manualr operari: nō aūt in solēnib⁹: vt j. declarabitur. Debet aūt incipi festū quoad cessationē ab opibus a vespa. i. sero vigilie ⁊ terminat in vespa festi. ex̄. eo. oēs. Et idē de die dñica. de ꝓse. dist. iij. c. pnūciādū. Tm̄ initiū festoz ⁊ finis iuxta eoz qualitatem ⁊ regionū cōsuetudines seruari dz. ⁊ sicut magnitudo eoz exigit pus incipe ⁊ tardius finire. ex̄. eo. q̄m. Et vbi est de more generali aliquoz artificū. vt barbitonsoꝝ ⁊ hmōi. q̄ in sabbato vel vigilijs magnoz festorum laborāt per duas horas noctis: q: tunc ꝓsone magis cōcurrūt q̄ alijs diēb⁹ potest tolerari talis mos: q: etiā de sero festi q̄n liceret laborare die transacta nō laborant vsq; ad mediā noctem: ⁊ sic videtur admitti posse cōpensatio cōsuetudine sic agente: et dñs Eugenius. iiij. sup̄ hoc requisitus etiā cū talib⁹ dispēsauit: vt p̄cepi a fidedignis.

Inceptio festorum

§. II. De violatoribus⁹ festorum

dicit ps̄. lxxiij. loquēs de pctōribus⁹. Dixerunt in corde suo cognatio eoz simul q̄escere faciamus oēs dies festos dei a terra. p̄m lram intelligit de chaldeis q̄n ceperūt hierusalē p̄m Nicolaū de lyra. Vel de romanis cū destruxerit hierusalē querētibus tollere cultū veri dei ⁊ eius festa. vl̄ etiā moraliter de malis xp̄ianis q̄ cū cognatione eoz. i. cū alijs malis ad hoc operā dāt vt violent festa: ⁊ ad nihilū deducant: siue laborādo: siue vitijs in eis se implicando. Ubi notandum q̄ festum violatur ⁊ male celebrat ex triplici negligentia seu defectu.

¶ Primo q: nō caueat a defectibus criminalibus.

¶ Scōo q: nō inhereat actibus spūalibus.

¶ Tertio q: nō abstineat ab opibus manualibus.

§. III. Quantū ad primum

Festa violatur p pctā mortalia.

dz q̄s abstinere a pctis. p̄maxime dieb⁹ festiuis: q: pl⁹ habēt impedire mentē si mortalia sunt a vacādo deo q̄ opa manualia. Un dicit Leui. xxiij. de sabbato cui succedunt

festa eccl̃ie. Ōm̃e op⁹ seruile nō facie⁊ in eo. ſz op⁹ seruile est pc̃m. dicit em̃ xps Jo. viij. Qui ꝙ facit pc̃m seru⁹ est pec. Et iō dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iiij. Qđ magis facit ꝓ p:ceptū de ſctificatiōe ſabbati seu festi ꝙ facit pc̃m die festo q̄ ꝙ facit aliqđ op⁹ co:pale de se licitū. ⁊ Aug. dicit in li. de decē cho:dis q̄ ineli⁹ faceret iude⁹ in agro suo aliqđ vtile agere q̄ seditiosus in theatro i festo exi∫tere. ⁊ meli⁹ femine eo⁊ die ſabbati lanā facerēt q̄ tota die in neomenijs suis ipudice ſaltarēt. Nō aūt qui peccat venia liter in ſabbato. i. in festo facit ꝓ b̄ ꝓceptū: q: venialia nō excludūt ſctitatē. hec Tho. Pc̃m ġ mo:tale cōmi∫suz die festo est multo ġuius q̄ alia die idē ꝑpetratuz rōne festi. nā vltra ꝓp:iā deformitatē: puta furti vel fo:nicatiōis et hmōi habz ſpālē deformitatē ex illa circū∫tātia tpis sacri: q̄ festū violat. Vñ talis vt dic̃ Nico. de ly. sup Exo. ca. xx. nō solū agit ꝓ vnū ꝓceptū. ſ. Nō mechaberis. aut illō nō furtū facies: ſz etiā ꝓ illud de ſctificatiōe ſabbati. Sz heu miserāda cecitas xpianoꝝ: q: plura pctā faciūt ⁊ grauio:a in die⁹ festiuis q̄ p totā hebdomadā. Nā cū alijs die bus opo:teat eos diuer∫is exercitijs labo:are vt po∫sint viuere die⁹ festiuis qñ deberēt labo:are ꝓ aia ⁊ deo va care iplicāt se in mulꝛ vitijs. Alij di∫curriṫ ꝓcando p vi as ⁊ eccl̃ias qđ pe∫simū est: alij ſaltādo ⁊ tripudiādo: alij ludēdo vacāt: ⁊ exinde deū ⁊ ſctos blaſphemādo: alij ve nādo ⁊ aucupādo: alij ſedēt murmurādo ⁊ detrahendo: alij luxuriādo: alij tabernas frequentāt ⁊ ꝓuiuia. Vnde ⁊ Aug ad Aurelīū. Comeſatiōes ⁊ ebrietates ita ꝓceſſe et licite putanṫ: vt in hono:e bti∫simoꝝ martyꝝ: nō solū per dies ſolēnes qđ vnuſq̄ſq̄ nō lugendū videat, q̄ b̄ nō car neis oculis aſpicit: ſz etiā q̄tidie celebꝛanṫ. di. xl iij. Et ꝓ pterea: q: multa et innumera mala fiūt in festis dicit de⁹ p Eſa. c. j. Solēnitates vr̄as odiuit aia mea fctā sunt mi hi molesta. ⁊ amos. v. ait dn̄s. Odi et ꝓieci festiuitates vr̄as: q. ſ. eas vobis facitis nō mihi. ⁊ Malac. ij. ait ip̄e. Deſpergā sup vultū vestrū ſterc⁹ ſolēnitatū vr̄aꝝ. i. pec cata que facitis in festis manifestabunṫ co:a oībus ad cō fusionē vestrā. Iſti ergo ceſſare faciunt quantū in eis est ideſt deficere ⁊ annullare dies festos dei a terra.

§. IIII. Quātū ad ſecūdū

sciendū fm Tho. vbi. s. q̄ finis hui⁹ p̄cepti. ſ. de obſerua tiōe festi est vt hō vacet reb⁹ diuinis: qđ signaṫ in b̄ qđ dr: Memēto vt die sabbati ſctifices. illa em̃ ſctificare i lege dicunṫ q̄ diuino cultui mācipanṫ. vñ ⁊ de ꝑſe. di. iij. ieiu nia. dr. Die dn̄ica nihil aliud agēdū nisi deo vacādū. nul la opatio in illa die ſctā agaṫ: nisi tm̃ hymnis pſalmis et cāticis ſpūalib⁹ dies illa trāſigaṫ. ⁊ intelligiṫ de opatiōe ꝓhibita: vt patebit. j. Et qđ dr: de dn̄ica idē dicenduz de alijs festis p:ceptis: q: vbi eadē rō ibi idē ius. Est aūtē dies dn̄ica multū ꝓuilegiata ꝓpter multa magnifica i ea die gesta. Nā i ea mūdus sumpſit exo:diū ⁊ p resurrectio nē xpi mo:is interitū: ⁊ vita sumpſit initiū. Dicit Leo pa. di. lxxv. q̄ die dn̄ico. Ipsa etiā die dr: nat⁹ in mūdo xpus ieſus. ⁊ in ea miſit aplis spm̃ſctm̃ ⁊ credit ad iudicū fina le vēturꝝ. Debet ġ die festo iſiſti opibus spūalibus: o:a tionis: meditatiōis: auditiōis diuinoꝝ: lectiōis ⁊ elemo ſynis ⁊ hmōi. vñ ⁊ cū fact⁹ eēt ieſus annoꝝ. xij. aſcēdētib⁹ parētib⁹ ei⁹ hieroſolymā fm ꝓſuetudinē diei festi: ⁊ xps cū eis aſcēdit. Luce. ij. Et ad qđ vgo gl'oſa cū Joſeph ⁊ puero iuiſſet niſi ad ado:ādū deū ⁊ vacādū diuinis vt lex iubebat. Et inter cetera debēt hoies vacare cōpūctioni et otritiōi pctoꝝ suoꝝ recogitātes q̄ egerūt alijs dieb⁹ in qb⁹ fuerūt occupati. Dicit em̃ Leui. xvj. Sabbatū requi etionis est affligetis aias vr̄as. ſ. p otritionē fm Origenē Itez auditioni miſse ⁊ diuinoꝝ officioꝝ ⁊ ꝑdicationū. de quo dicē⁹ poſt ſequēti. c. Itē admonitiōi ⁊ co:rectioni p ximoꝝ: ⁊ ꝓcipue familie sue. exēplum in Job de quo scri bit in. j. c. Cūq̄ i o:bē trāſissent dies mittebat Job ⁊ san ctificabat eos. i. in capite hebdomade qđ ē dn̄ica. Dicit aūt ſctificare filios: q: ſcz illa die admonebat eos ⁊ co:ri gebat de defectib⁹ ſi quos infra hebdomadā feciſſent: vt exponit Tho. ſuper Job. Vel etiā q: offerebat oꝛones ⁊ ſacrificia ꝓ eis. Itē inſiſti dz magis elemoſynis. In cui⁹ figurā legit in Leui. q̄ duo agni offerebanṫ die ſabbati alijs dieb⁹ vn⁹ tm̃. ſ. in holocaustū. Tobias etia ꝓparato prādio in die festo miſit filiū ad vocandū paupes ad cō edēdū cū eis. ꝓpter in ſepeliuit mo:tuū que audiuit i pla tea iacere: vt hr̄ Tob. ij. Sed qs est hic q̄ ita celebꝛet festa vacādo diuinis ⁊ laudabim⁹ eū cū inuenerim⁹. Nōne to ta occupatio hoīn in festis est circa co:pus. mulieres va cāt ⁊ nō parū tpis exponūt in se o:nādo adꝛcapiēdas ani mas. famuli ⁊ famule ad ꝓparādū cibos accurati⁹ solito mercato:es ad faciendū suos cōputos ⁊ rōcinia ⁊ ſcribē dū libꝛos ⁊ litteras: inferio:is ꝓditionis hoīes ad audiē dū de palatinis vel ſpectacula vana: nulla cura filioꝝ et familie: ſed oēs liberi dimittunṫ ad faciendū mala: et qđ cū multo labo:e p hebdomadā lucrati sunt in festis in ta bernis ⁊ ludis nō in elemoſynis expendūt. O abuſio p uerſa hoīm ⁊ iactura tpis irrecupabilis ⁊ negociū gratiſ ſimū demonijs. apte de his dixit Hieremias Thren. ſ. Vi derūt eā hoſtes. i. demones inimici peſſimi aie seu eccl̃ie ⁊ deriſerūt ſabbata sua. i. festa: q:. ſ. nō deo: ſed ſibi vacant vētri vel demoni. Sed queri pōt vtrū qs abſtinēdo se a criminalib⁹ ⁊ op:ibus manualib⁹ p hoc ſolū q̄ non vacat diuinis nisi audiēdo miſſam: vel nō audiēdo q: nō pōt: ſz p totū festū ſolaciaṫ ⁊ rōcinaṫ de ociosis peccet mo:taliṫ.

Utrum ſufficiat audire miſſam?

Et videṫ q̄ ſic: q: maxime cadit sub ꝓcepto qđ est de in tētiōe legiſlato:is: ſed ad hoc intētio lato:is hui⁹ ꝓcepti de ſctificatiōe ſabbati est vt vaceṫ deo. Talis aūt non va cat deo: q: etſi audit miſſaꝝ illud valde modicū est reſpe ctu toti⁹ diei: ⁊ modicū ꝓ nihilo reputaṫ. de ꝓſe. di. ij. re uera. ġ ꝛc. Qđ ſi verū eēt durus eſſet hic ſermo et multi ꝓter suū credere. iuno et cōe credere dānarenṫ. Poſſet er go ad argumēta rn̄deri p quandā diſtinctionē quā ponit btus Tho. ſ. ij. q. xcix. arti. ix. dicit em̃ in rn̄ſione ad arg. ij. Intētio legiſlato:is circa aliqđ ꝓceptū est de duobus. Uno quidē ad qđ inducere intēdit p ꝓcepta legis: et b̄ est virt⁹. Aliud est de quo intēdit ꝓceptū ferre. ⁊ hoc est qđ inducit vl' diſponit ad virtutē. ſ. actus virtutis. Nō em̃ idē est finis ꝓcepti. ⁊ id de quo ꝓceptū datur: ſicut nec in alijs rebus est idez finis: ⁊ id qđ est ad finē. hec Tho. Et hoc videṫ poſse dici q̄ q̄uis intēdat legiſlato:finē ꝓcece pti vt qđ ꝑfectius. nō tm̃ intēdit id ponere sub ꝓcepto: q: multitudo cui daṫ lex nō est subito capax perfectiōis: ſz paulatim. Sed intēdit ponere sub ꝓcepto id qđ diſpo nit ad illud qđ facilius est ad obſeruandū. et ſic abſtine re ab op:ibus ſeruilibus est in ꝓcepto nō vacare deo p:o maio:i parte diei: tñ peccatum est.

§. V. Quātū ad tertiū no

De ceſſa tiōe ope rum in festo.

tādū fm. b. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iiij. q̄ in ꝓcepto de ſctifi catiōe ſabbati ꝓcipiṫ ceſſatio operū que significaṫ cū dr: Septimo die nō facies opus oē. Et intelligiṫ de ope ſer uili. ex eo qđ hr̄ Leui. xxiij. Dicit aūt op⁹ ſeruile: nō ſoluz opus pcti: vt dictū est ſup. ⁊: ſz etiā op⁹ co:pale quo vnus alteri ſeruit fm co:p⁹. Sz ſi dicaṫ opus ſeruile op⁹ qđ fit ad ſeruitiū dei. q: op⁹latrie ptinet ad ſeruitiū dei. ſic tale opus nō ꝓhibeṫ die ſabbati seu festi: q: hoc est ꝓxiū fini obſeruatiōis ſabbati. hō em̃ ꝓpterea ab alijs opib⁹ abſti net in die ſabbati vt vacet opib⁹ ad ſuitiuz dei ptinētib⁹ ⁊ inde est q̄ vt dr: Jo. vij. Circūciſionē accipit hō i ſabba to vt nō ſoluaṫ lex moyſi. ⁊ Mat. xij. dr. Sacerdotes i tē plo ſabbatū violāt. i. co:paliter in ſabbato operanṫ. ſcz fa ciēdo ſacrificioꝝ opa ⁊ fine crimīe ſunt. Sic etiā ſacerdo tes circūferentes arcā dn̄i circa hiericho ſeptē dieb⁹. vñ die ⁊ ſabbati: vt hr̄ Joſue. vj. nō trāſgrediebanṫ ꝓceptū de ſctificatione ſabbati. Silr nullū ſpūalis actus exerci tiū est cōtra obſeruantiā ſabbati: puta ſi qs doceret vbo

vel scripto. Vñ ⁊ Nüeri. xxviij. dicit glo. q̄ fabri et hmōi artifices ociant die sabbati. Lector aūt diuine legis ⁊ doctor ab ope suo nō desinit: nec tñ cōtaminat sabbatū. Itē opa corpalia ad cultū spālē dei nō ptinētia intātū seruilia dicunt inquātū ꝓprie pertinēt ad seruientes. inquātū vo sunt cōia huis ⁊ liberis seruilia nō dicunt. vñ q̄libz tā seruus q̄ liber tenet i necessarijs ꝓuidere nō tm sibi: sz etiā ꝓmo in his p̄cipue que ptinēt ad salutē corpis. Sm illō Prouer. xxiiij. Erue eos q̄ ducunt ad mortē. Scōario in dāno rerū vitādo. Sm illud Deute. xxij. Nō videbis ouē ⁊ bouē fratris tui errātē ⁊ pteribis: sed reduces fratri tuo ⁊ iō opus corpale ptinēs ad seruandū salutē corpis pximi nō violat sabbatū. Nō em̄ est ꝺ obseruātia sabbati q̄ aliq̄s comedat vel medicinaz faciat ⁊ hmōi. q̄bus salus corpis ꝓseruat. ⁊ ꝓpt̄ h machabei nō violauerūt sabbm pugnātes ipsa die ꝓ sui defensiōe. vt hr. j. Macb. ij. Nec helias fugiēs a facie iesabel in die sabbati. ꝓpter hoc etiā dns exculauit discipulos suos qui colligebāt spicas ⁊ fricabāt manib⁹ in die sabbati ꝓpter necessitatē quā patiebant. Silr op⁹ corpale qd̄ ordinat ad salutē corpalē alterius nō violat sabbatū. vñ Jo. vij. dixit xps. Mihi indignamini: q; totū hoiem sanū feci in sabbato. Silr et op⁹ corpale qd̄ ordinat ad iminēs piculū seu dānū rei exterioris vitāduz nō violat sabbatū. Vñ dns dicit Matth. xij. Quis ex vobis q̄ habeat vnā ouē: ⁊ si ceciderit in foueā die sabbati: nōne tenebit ⁊ leuabit eā. hec oia Tho. Opz ergo ab opib⁹ manualib⁹ exceptis p̄dictis abstinere. alīs violat festū ⁊ peccat mortal'r. Vñ dixerūt iudei. Nō est h̄ ho a deo q̄ sabbatū nō custodit. Job. ix. Quāuis dexpo falsuz diceret. tū q; sanādo hoiez nō violabat sabbatū: sicut nec faciēdo medicinā. tū q; dns erat ⁊ legislator ⁊ poterat legē soluere. Et ad ostēdendā grauitatē pcti huiꝰ quēdā iudeū salphaat noie q̄ reperꝰ fuit i deserto ligna colligere i sabbo: de mādato dñi Moyses fecit lapidare

Opa seruilia phibentur.

Prohibent q̄ vt opa seruilia in festis placita ⁊, sm̄e seu p cessus iudiciales. ⁊ ad penā cōdēnatio mortis p̄cipue. ex eo. Dēs. ⁊. xv. q. iiij. g totū. Itē ab artificijs varijs artiū mechanicaū: ⁊ cultura terre: satiōe: messiōe: ⁊ vindemijs nisi in necessitate. q;. s. alio tpe fieri nō posset. Itē in negociādo: emēdo vel vēdēdo nisi ꝓ sua necessitate victualia

De nūdinis.

Dicit tñ Pe. de pal'. in. iiij. q̄ cū nūdine fiūt in aliq̄ loco dieb⁹ festis si nō phibent a p̄latis ex quo papa scit et tolerat talē cōsuetudinē illi q̄ emūt vel vendūt in talib⁹ nūdinis vident posse a mortali excusari. si tñ nō dimittāt diuina saltē auditionē misse. Sec⁹ vbi dimittāt hoc vel vbi phibent a p̄latis. Itē ptinet ad opus seruile prohibitū: scribere ꝓ pcio: vt de quaterno in quaternū vel instra cū tñ possit sine piculo differri. Cōficere aūt testamēta infirmoꝝ vel ꝓtractus mrimonij vbi est de more videt posse fieri. Videre aūt rōcinia ⁊ facere cōputū plirū illicitū est Itē ad opus seruile spectat cuz equis asinis vel bob⁹ deferre blada vel vina vel ligna vel mercimonia nisi necessitas vrgeat. Itē abstinēdū est ab itinere dietario nisi necessitas cogat vel aliud piū opus inducat. vt videlz visitatio alicui⁹ eccl'ie vel ꝓsecutio indulgētie vel reformatio pacis seu amotio scādali ⁊ hmōi. Itē a bellis abstinēdū est nisi necessitas vrgeat: ⁊ iusta cā subsit. vt. xxiij. q. viij. si nulla. Sed notandū q̄ q̄dā sunt opa seruilia in quibus se exercēdo dieb⁹ festiuis sm Guil. nō violat festū nec ꝓ dns peccat mortal'r. Et pmo ꝓ cōseruādo psonas vl' res suas: puta faciēdo foueas vl' machinas ⁊ hmōi. vl' portādo res suas ad loca secura iminēte bello vel portādo necessaria ad defensionē ⁊ hmōi.

Segetes in messe.

Itē si iacentib⁹ segetib⁹ in agro vel fenis in p̄ratis: vel vuis in vineis. imineat tēpestas vel aliud piculū amissionis illarū rerū liceret talia colligere et cōtutare. Itē de alia re q̄ destruit si i die festo circa eā manualiter nō opat. vt extensio lane ad radios solis cū hyeme apparēt vel ꝓsecutio succēsionis fornacis in laterib⁹ calce vel vitreis ⁊ hmōi. Itē si carnifices et pincerne ꝓparātes victualia in festis vt in sequēti die vendāt. si nō poterāt prius ꝓparari vel ꝓparata ꝓseruari vident excusari a mortali. Itē vectores merciū aut alimētoꝝ aut psonarū ad loca remota cuz alīs nō possent sine grauī incōmodo vitā transigere credunt excusari si differre nō ꝓnt. Itē qui cōpellunt a dñis iusto metu ad laborādū in dieb⁹ festiuis in agris suis vel deferendū ligna vel lapides vel faciēdū edificia vel foueas ⁊ hmōi. q̄ si nō facerēt notabiliter dānificarent in psona vel reb⁹ vident posse excusari ꝓpter necessitatē. Melius tñ faceret nō obedire q̄n op⁹ illud nō est necessariū. Et q; modicus recessus a medio nō tollit bonū vtutis sm philosophū in ethic. ideo q̄ aliq̄s vel aliq̄ in horto aliq̄d faciat paruū vt obturādo sepē vel euellēdo malas herbas. vel suēdo aliq̄ puncta vestis dissute vel calige ⁊ hmōi nō iudicant violatoꝝ festi sm Guil. Barbitōsores nō in radēdo sz in minuēdo sanguinē. ⁊ ferratores equoꝝ et hmōi: si in festis exercēt artē suā p̄cipaliter ꝓpter necessitatē eoꝝ quib⁹ seruiūt nō ꝓpter cupiditatē lucri excusant: ⁊ similiter q̄ eos req̄runt de arte sua si alīs nō poterāt sibi cōmode ꝓuidere excusant. Itē in molēdinis ad aquā vel ad ventū sine magna opa horis pōt seruari ꝓsuetudo p̄cienō phibita a prelatis. Secus de molēdinis cū iumētis. et h̄ nisi necessitas vrgeret ꝓpter victualia necessaria q; tunc liceret. Itē dieb⁹ festiuis nō tñ dñicis vel solēnioribus licitū videt laborare ꝓ paupibus cū his tñ cōditionib⁹ adiūctis. Primo vt nō dimittant diuina. i. auditio misse Scōo q̄ fiat elemosynaliter nō ꝓpter lucrū. Tertio q̄ illi ꝓ quib⁹ laborat indigeāt. Itē ad edificationē ecclesiarū ⁊ opus monasterioꝝ nō habētiū sufficientes redditus licituz est laborare nō tm vsq; ad vltimā fatigationē. nec q̄ dimittant diuina. hec oia in hoc. §. Guil. Itē a fortiori videt licitum cuilibet laborare ꝓ sustētatione sui ⁊ familie sue. q̄n aliter sustentari nō valet. ita tñ q̄ nō dimittant diuina. Nec em̄ obseruatio festi est in tanta artitudine vt in veteri testamēto vt dictū est supra. Et erit bona cautela vt hoc fiat cum dispensatione episcopi.

Licet laborare ꝓ pauperibus.

De negligentia sumptionis sacramentoꝝ et precipue confessionis. Capitulum. viij.

Negligentia sumptionis sacramentoꝝ multū est reprehensibilis. ⁊ frequenter dānabilis. Vñ apls ad Heb. ij. Quomodo nos effugiemus. s. dānationē sit tātam negligentes salutē. Hec nobis facta est ꝓ passionē xpi cuius virtus remansit in sacramētis: q̄ sunt q̄dā medicine spūales sm Tho. in. iiij. saluātes nos ab infirmitatib⁹ pcōr. Et licz ad sacramēta duo que dicunt voluntatis. s. ordinis ⁊ mrimonij nullus cogat. sed liber quilibet sit ad ea suscipiēda. tñ alia quinq; q̄ dicunt sacramēta necessitat q̄libz dz suscipe pro loco ⁊ tēpore. Et sine baptismo quidē actu suscepto vt in paruulis. vel saltē in ꝓpōsito vt in adultis nullus pōt i nouo testamēto saluari. Jo. iij. Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua et spūsctō nō pōt introire in regnū celoz. Adultus aūt qui negligit baptismū suscipe: vel qui fictus accedit ad baptismū peccat mortaliter. Et paruuli q̄ sine eo moriunt ad limbū descēdūt. ⁊ parētes eoꝝ fides q̄ sunt in causa hmōi defectus: peccāt mortaliter. Cōfirmationē ⁊ extremā vnctionē adulti qui tēpore debito nō susciperēt cum tamen possent ex negligētia nō curantes de eis. ⁊ multo magis contēnētes peccarent mortaliter. ⁊ similiter in mortali illa suscipiētes. Paruulis autez nō cōgruit extrema vnctio. Cōfirmatio aūt etsi multuz ꝓsit nō tñ omissio eius est in ꝓiudiciū salutis illis. Penitētia lapso in mortale post baptismū necessaria est actu si potest. videst vocali confessione. alīs ꝓpositū ei⁹ sufficit si cōtritus est. ⁊ quantū est de iure diuino sufficeret quādocūq; ante mortē. Luc. xiij. Nisi penitētiam egeritis oēs simul peribitis. ait xpus. Similiter et sumptio eucha-

Rasores

stie actu vel ꝓposito habẽti vsum rõnis: necessaria est de iure diuino ante mortẽ. Jo. vj. Nisi mãducaueritis carnẽ filij hois & biberitis ei⁹ sanguinẽ nõ habebitis vitã in vobis. Sed hoc nõ sufficeret quãtũ est de iure positiuo. nã quilibet tenet et obligat obedire ꝑceptis ecclesie. ecclia autẽ nũc obligat sub ꝑcepto q trãsgrediens peccat mortaliter: vt semel in anno qlibet ad annos discretionis veniẽs debeat cõfiteri & eucharistiam sumere.

§. I. De omittentib⁹ ergo

hmõi ꝑcepta ecclie: q oẽs obligãt põt exponi illõ ps. exx iiij. Declinates in obligationes adducet dñs cũ opantib⁹ iniq̃tatẽ pax sup israel. Opantes iniq̃tatẽ sunt pcõres & hos demũ ducit dñs ad penas eternas: et inde sequitur pax super israel. i. electis: remotis scz illis malis q̃ tribulant eos factis & exẽplis. Obligationes aũt sunt ꝑcepta nõ solũ dei sed etiã ecclesie ad que seruãda q̃s se obligat in baptismo. Declinãt aũt in eas q̃ ex negligẽtia deficiũt ab eis vel in eis: & isti etiã ducunt ad gehẽnã. Circa istã igitur obligationẽ ecclesie: scz de confessione annualiter fienda tripliciter quis declinat & deficit.

¶ Primo ipsam pretermittendo.

¶ Scõo ipsam indebite peragendo.

¶ Tertio penitentiã iniunctã nõ implendo.

§. II. Quantum ad primũ

Nũeri. v. dr. vir siue mulier q̃ ꝑ negligentiã trãsgressi fuerint mandatũ dñi dei sui atq; deliq̃rint: cõfitebunt pctm̃ suũ. Et licz tũc ista cõfessio fieret p sacrificiorũ oblationẽ ex qua in genere manifestabat pctm̃ offerentis. tm̃ modo opz q̃ fit vocalis. alꝫ talis omissio & negligẽtia pniciosa est. Vñ dic̃ Salomõ Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua: scz nõ confitẽdo: nõ dirigẽt scz in viã salutis. Qui aũt ꝓfessus fuerit & reliq̃rit ea inueniet gratiã. Et Ambr. in lib. de paradiso. Nõ põt a pctõ q̃s iustificari nisi pctm̃ ante fuerit cõfessus. de pe. dist. j. Et Chrysost. in sermone. Peius est nolle cõfiteri q̃ legẽ cõtẽnere. Necessariũ est q̃ ad salutẽ semel in anno cõfiteri: q; eccl̃ia ad hoc obligat oms fideles ꝑceptorie. vt ptz ex de pe. & remiss. vbi dicit. Bis vtriusq; sexus postq̃ ad annos discretiõis puenerit semel in anno oia pcã sua fideliter ꝓfiteat ꝑprio sacerdoti: & iniunctã sibi pniam ꝑ viribus studeat adimplere suscipiẽs reuerẽter admin⁹ in pascha eucharistie sacrm̃: nisi forte de ꝑprij sacerdotis cõsilio ob aliquã cãm rationabilẽ ad tps ab ei⁹ ꝑceptione duxerit abstinendũ. Alioquin & viuẽs ab ingressu eccl̃ie arceat: & mortiẽs christiana careat sepultura. Et subdit q̃ hoc statutũ debz in eccl̃ia freq̃ter publicari: ne quis ignorantie cecitate excusatiõis velamẽ assumat. Vbi primo videndũ est quis dicat annus discretiõis in quo q̃s tenet cõfiteri. Glo. aũt sup dic. cois. dicit annũ discretiõis esse cũ est doli capax. Idẽ Richar. in. iiij. Et quidã alius in. iiij. idẽ sentit dicẽs. q̃ doli capax est q̃n habz vsum ratiõis & cognoscit pctm̃ cuius signũ est q̃n dat interroganti ordinatas rñsiones. Hosti. aũt in summa de pe. dicit q̃ tenent pueri ad ꝓfitẽdũ cum sunt doli capaces & nõ aliter. Et dicit doli capax q̃n est ꝑ rõm pubertati fm quosdã. quã opi. sequit Pe. de ancha. sup de. & subdit Pe. q̃ primus pubertati dicit cũ magis appropinquat pubertati future q̃ preterite infantie: qõ contingit in masculo quãdo habz decẽ annos & dimidiũ et aliquãtulũ vltra: & in femina q̃n habz nouẽ annos et dimidiũ & vltra aliquãtulũ. sed Host. addit q̃ potius ß fm exteriora bona iudex estimabit. i. fm q̃ ex actibus & verbis pueri põt magis vel min⁹ deprehẽdi de vsu rõnis. ar. ex de psum. ex studijs. Qõ aũt aliqui dicũt q̃ annus discretiõis q̃is quoad cõtrahẽdũ matrimoniũ vel ingredien dũ religionẽ: intelligat annus. xiiij. in masculo & cõplet⁹ & xij. in femina vt dicunt oẽs doctores & iura: tamẽ quãtum ad confessionẽ vel cõmunionẽ intelligit annus iuxta mediate post septẽniũ: scz. viij. annus. Sed istud non est fundat verũ. nã leges adaptãtur fm ea q̃ vt in plurib⁹ accidũt: scz vt in plurib⁹ in. viij. anno puer nondũ habz vsum rationis vt experiẽtia docet. Certũ est aũt q̃ ante vsuz rõnis nullus peccare põt: nec legib⁹ astringit. vnde nec talis ꝑ consequẽs cõfiteri tenet. Qõ aũt dicit Greg. ix. ex de de lic. pu. Pueris grãdiusculis pctm̃ nolunt attribuere quidam nisi ab annis. xiiij. cũ pubescere ceperint: qõ merito crederemus si nulla essent pcta: nisi que mẽbris genitalibus cõmittunt. Quis vo audeat affirmare furta: iniuria: mẽdacia: nõ esse pcta: et his plena est puerilis etas. Hec ille. Nõ firmat opinionẽ illor̃ ꝓut putãt & pro se induc̃unt. Nõ em̃ dicit quin infra scõm septẽniũ q̃ est ꝓprie puerilis etas possint hꝫe vsum rõnis: & ꝑ cõsequens peccare mortaliter: vt appropinquãte pubertate. s. in ãno. xij. vl. xiij tunc em̃ in aliq̃bus regionibus & ꝑdicta peccata & vitia carnis perpetrant multi. et isti dicunt pueri grãdiusculi fm dictã decretalẽ. Nec etiã pro eis valet exemplũ qõ in ducũt de paruulo. v. annorũ quẽ Greg. in. iiij. dialogorũ narrat ad gehẽnam cõdemnatũ ꝓpter pctm̃ blasphemie nã in illo accelerat⁹ fuit vsus rõnis ꝑter cõmunẽ cursum Si em̃ nõ habuisset vsum rationis nõ fuisset sibi imputatuz in pctm̃ blasphemie. sicut nec aui que dicit pica que aliq̃ ꝓfert sine intellectu. Una aũt hirũdo nõ facit ver. vt dicit pbs. Et ea que a iure cõmuni exorbitãt nõ sunt trahẽda in cõsequentiã. vt ex de reg. iur. lib. vj. Si ergo ille ꝑter cõem cursum in quinquẽnio habuit vsum rõnis. vñ peccare potuit: nõ sequit q̃ omnes alij habeãt sed nec in octẽnio: & cũ pari ꝑcepto quilibz obligẽt ad cõmunionẽ sicut ad confessionẽ vt ptz ꝑ ipam decretalẽ. Dicit be. Tho. in. iiij. sen. q̃ pueri circa vndecimũ vel duodecimũ annũ si appareãt in eis signa deuotionis ita scz q̃ sciant discernere panẽ materialẽ a sacramentali possunt cõmunicare. qõ dicit: q; presumit iam habere vsum rõnis & nõ antea. Temerariũ ergo videt asserere & publice predicare q̃ immediate post septẽniũ tenent pueri ad istud ꝑceptũ seruandũ alꝫ peccãt mortaliter & ipsi & parentes eor̃ q̃ non faciũt cõfiteri. Sed bene laudabile est & piũ predicare & exhortari parẽtes paruulos suos & septẽnes & q̃nquennes vt faciãt cõfiteri vt sic assuefaciãt se moribus xpianorũ: etiã si nondũ habẽt vsum rõnis q̃is nõ teneant. Sed & cõfessor cũ puer confitet aliq̃d quod de se est mortale nec põt pcipere si tunc hz vsum rõnis nõ dz precipitare sentẽtiã de mortali sed reprehendere eũ vel admonere vt caueat in futurũ & doleat q; ducit illũ ad gehẽnã. Si q̃is ergo nõ cõfitet semel in anno habẽs annos discretionis: peccat mortaliter si ex negligẽtia hoc faciat. secus si ex impotẽtia vt q; nõ habuit copiã cõfessoris vel q; est excõicatus: nec per eũ stat quin querat & ꝓcuret absolutionẽ: vel q̃a differt aliq̃bus diebus de cõfilio sacerdotis. Nõ aũt potest sacerdos deobligare eũ ab hoc ꝓcepto: nec epus. sed solus papa quantũ ad semel in anno. Et de eo qui nõ habz nisi venialia fm ꝓsciam suã & ꝓbabiliter. q̃uis quidã dicant nõ teneri: q; decre. intelligit de eo qui habet necessaria cõfitenda vt mortalia. Tutius tn̄ est dicere fm Tho. q̃ teneat vt obediat ꝑcepto eccl̃ie: q; etsi cõsci⁹ sibi nõ sit nõ tn̄ securus. Declinates g. i. deficiẽtes ab obligatiõe hui⁹modi adducet dñs &c. Hiero. Promittit ꝓspera dñs si pniaz egerim⁹. Qõ si negligẽtia dissoluamur & ipm̃ penitebit spõsionis: pmissaq̃ mutabit. de pe. di. j. si agamus.

Nota cõfessor̃ & ꝓdicator̃.

§. III. Quantũ ad secũdã

partẽ declinat q̃s in hãc obligationẽ nõ solũ nõ cõfitendo sed male cõfitendo. & primo q̃dẽ si ꝓfiteat sacerdoti quẽ nouit esse hereticũ vel scismaticũ vel excõicatũ: suspẽsum vel irregularẽ: vl nõ habere potestatẽ absoluẽdi ab his a q̃bus absolutus: vel quẽ scit notabiliter esse ignorantem & se habere casus intricatos: q̃s nec ꝑ se nec ꝑ illũ põt sufficiẽter explicare. Vñ Aug. in lib. de pe. ait. Qui vult cõfiteri

Male ꝓfitẽdo.

vt inueniat gram: sacerdotē qrat scientē soluere ⁊ ligare ne cū circa se negligēs fuerit negligat ab illo q̄ salubr iter monet vt vitet cecū ne ambo in foueā cadāt. de pe. di. vj.

Scō declinat qñ ꝓfiteť quidē idoneo sacerdoti sed dimittit aduertēter aliqō pctm̄ qō scit vl' credit vel dubitat ꝓbabiliter ee mortale ex verecūdia. ⁊ tūc nō solū non valet sibi ꝓfessio ⁊ iterare teneť. Sz addit vnū aliud mortale de nouo ꝑpt irreuerētiā exhibitā sacro ex sua fictiōe ꝑm Tho. in. iij. ⁊ alios. Aug. Laueat pctō: ne verecūdia ductus diuidat cōfessionē. B̄ est em̄ ad hypocrisim tēdere ⁊ sempvenia carere. de pe. di. v. ꝓsideret. Si aūt dicat oīa pcta sua q̄ mēti occurrūt dicēda: Sz nō ꝓponit ab aliquo mortali abstinere ⁊ tm̄ interrogat⁹ a ꝓfessore dicit ꝑ ꝓsciētiā loquēs se velle ab oibus abstinere. iterū peccat mortaliter mēdacio vtēs. Sz si nō occurrit illa sua incōtritio mēti vt dicēda q: nō cogitat sup̄ B̄ vel nō interrogať de B̄ a ꝓfessore nō peccat ꝓfitēdo q̄uis sit sibi infructuosa illa ꝓfessio ꝑpter indispositionē suam. nō tm̄ videť trāsgredi p:ceptū ecclie. Et debz recipi ꝓfessio quā incontritus facit Sz nō absolui. vt ex̄ de pe. ⁊ re. c. officij. Tertio qñ im p:emeditat⁹ accedit cum tm̄ multa habeat intricamēta ⁊ grauia dicere ꝑpter q̄ multa omittit ex obliuiōe. q: difficile est in subito mēti occurrere oia q̄ p totū annū gessit. vel ea que de se sunt mortalia. q: ignorat illa esse mortalia. Et ista etiā est iutilis ⁊ infructuosa nisi de⁹ in ipsa mutet mentē ei⁹ ⁊ cōtritionē infundat. Seruare dz ergo illō Ezech. penitētis qui ait. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aie mee. i. singula opa male facta i toto tpe vite mee. Ubi notandū exēplū notabile. Fuit q̄dā mulier nobilis magnarū virtutū fame ⁊ ꝓfilij que cū nō haberet virū sibi a seruis dei cōsultum erat q̄ remaneret in seculo potiꝰ q̄ intraret monasteriuz. q: plura bona in seculo faciebat: sed instigante diabolo qui felici eius statui inuidebat incidit in fornicationez: qō illa postea q̄citius ꝑpendens oīno decreuit intrare monasteriū ad agēdum penitentiā de scelere. ⁊ vitandū pericula iā experta. Quo facto dedit se maxime abstinētie. vigilijs. ozonib⁹ silētijs ⁊ lectionib⁹: nunq̄ tm̄ de fornicatiōe ꝑperrata p:e verecundia voluit cōfiteri. Mortua aūt abbatissa cōi cōcordia ista electa est in abbatissam ꝑpter exēpla exteriora sanctitatis ei⁹. que simil⁹ in magna austeritate degebat ⁊ gubernabat monasteriū. Et post multa tpa infirmata grauiter rogauit eaz quedā ex ipsis monialibus sibi magis familiaris vt si ꝓtingeret eam decedere sibi post mortē appareret ad intimādū statū suum. qō illa ꝑmisit dño dispēsante. mortua igiť cū moniales expectaret de die in diē illā miraculis illustrari. quadā nocte apparuit illi cui ꝑmisit tota turpis ⁊ tristis. Et recognoscens eā cū interrogaret de statu eius rīdens ait. Dānata sum perpetuo in ignē eternū. Dō illa stupēs ait. Quis ergo poterit saluus fieri si tu q̄ vitā tā singularē. tā irreprehensibilē tam austeram in seculo ⁊ monasterio tenuisti saluata non es. Cui illa. Non mireris. q: vna sola de causa dānata sum ex eo videlicz q̄ in pctm̄ carnis in seculo lapsa p:e verecundia nunq̄ volui confiteri. Et sic declinates ⁊c.

Exēpluz de tacēte vnū pec catum.

§. IIII. Quātum ad tertiū

declinat q̄s in obligatione circa pnie sacr̄m: qñ non facit pniam sibi iniunctā. vel nō vt dz. Mat. iij. Facite fructꝰ dignos pnie. Cū ergo q̄s nō facit pniam sibi iniunctam ꝑ mortalib⁹ ex negligētia dimittēs mortaliť peccat. quia sub p̄cepto ad illud teneť. Secus si dimitteret ex impotētia. dz tm̄ facere tūc sibi cōmutare in aliud ab illo impōnēte vel alio si ipsi⁹ copiā habere nō pōt: ⁊ opz iterare cōfessionē si ex negligētia dimisit vel etiā obliuione si alteri cōfiteť. Scō declinat nec agit fructū dignum pnie qñ facit pniam iniunctā sed nō alia ad que teneť. vt restituere cū posset substantiā alienā vel res alienas. Nā si ꝓposuit res istas facere in cōfessione. ⁊ postea p:opositum ex auaricia vel negligētia dimittit vel omittit facere cū dz tūc recidiuat ⁊ intrat statū dānationis. Tertio cū facit pniam iniunctā sed non in statu gr̄e recidiuans in aliqō mortale ante cōpletā satisfactionē iniunctā talis vticp dz nihilomin⁹ pficere pniam. q: implēdo saltē satisfacit p̄cepto sacerdotis iniūgētis sibi pniam. Sed illa pars quaz pficit in mortali nō valet sibi ad id ad qō est ordinata scz ad diminuendū de pena tpali hic vel in purgatorio sibi debita ꝑ pctis. ⁊ si post lapsum in mortale cōteriť de pcto etiā ante ꝓfessionē pnia iniuncta ipsam ꝑsequendo valebit sibi i ꝓspectu dei ad diminutionē pene. Sed vtrū talis teneať iterare cōfessionē vel penitētiā iniunctā. qui scz eaz pfecit in mortali de necessitate salutis. dico q̄ non Sed hāc questionē diffuse habes in. iij. parte ti. de sacrāmētis. in. c. de satisfactione. Et vtrū etiā q̄s teneať statim cōfiteri perpetrato mortali pctō ibi habes in. c. de cōfessione. videlz q̄ nō teneť de necessitate ꝑm Tho. Richar. ⁊ Pe. q̄uis sit periculosuz differre. et ideo psuadere opz vt q̄citius. De cōditionib⁹ cōfessionis. ⁊ de fructib⁹ eius ⁊ exhortationibus ad ipsam ibi habes.

Oñ nō facit penitentiā

¶ De negligētia circa sacr̄m eucharistie sumēdū. La. ix.

Egligētia nō modica exhibeť circa sacr̄m eucharistie sumēdū cū etiā teneať q̄libet semel in anno cōicare in pascha vt dicit decre. Dis. de pe. ⁊ remis. superius allegata Et p̄mū dubiū qō circa B̄ occurrit est istud. Utrū satisfaciat p̄cepto ecclie de cōione semel in anno sumēda qui cōicat feria q̄nta in cena dñi vel in parasceue. vel i sabbato sancto. vel alia die infra annū. Ad qō dicendz q̄ licz q̄dā dicāt B̄ sufficere: si q̄s tm̄ bene respicit textū decre. q̄ dicit in pascha videť q̄ nō. nā pascha dr: dies dñice resurrectiōis. Interp̄tatur em̄ trāsitus. q: xp̄s trāsiuit illa die de morte ad vitā imortalē. ipsa tm̄ dies cū duobus sequētib⁹ q̄si p vna reputať q̄ad solēnitatē officij fil'em vñ etiā p cōione p vna p̄nt cōputari. Et ꝓgruētissime eccl'ia statuit i die solēnissimo festi supra oēs alios fideles sumere debere sacr̄m oīm maximū ⁊ reuerēdissimū. cui⁹ q̄si vigilia ad se ꝑparādū ad ipsi⁹ sumptionē est tota. xl. p̄cedens Et Anto. de bu. eximius doctor: vtriusq̄ iuris dicit sup. c. ⁊ si iudeos. ex̄ de iude. Nota q̄ in die resurrectiōis est sumēdū cor⁹ xp̄i. hoc sermocinabanť ad pplm̄ eximij p:edicatores dñs Jo. dñici. ⁊ sctūs Vincē. q̄ claruit miraculis. nec obstat huic sniē illud. c. de pse. dis. ij. In cena dñi a quibusdā. vbi dr: in die cene esse cōicandū. q: vt dicit glo. ibi illa cōio est religiosoz. s. in cena dñi. oēs em̄ se cōicant in missa maioꝛi. qui etiā p hāc nō omittūt communionē in die resurrectiōis. vel pōt dici etiā q̄ illud. c. habuit locuz quoad oēs tpe antiq̄oꝛi qñ fideles nō solū in dñica resurrectiōis. sed singulis diebus dñicis cōicare solebāt vt de pse. di. ij. cōicandū. Et si dicať q̄ p̄ceptū de cōione non referť ad diē determinatuz. sed ad semel cōicandū. Rñdeť q̄ ex quo dies determinata ponit referť etiā ad ipm̄ diez ex quo rō huiꝰ est in p:optu. vt supra dictū est. vel saltē negari nō pōt quin saltē fit dubiū vtrū intentio legislatoris etiā determinareť ad diē p:efixā. ⁊ tūc standū est littere q̄ diē ponit. ⁊ cū in dubijs tutior via sit eligēda. ex̄ de spō. c. iuuenis. ⁊ tutior via fit cōicare in die resurrectionis. quare nō potius illud tenendū ⁊ p:edicandū. Si quis tamē esset ita occupatus in die festo resurrectiōis q̄ nō posset huic vacare. scz ad se ꝑparandum forte cum hmōi posset epūs vel cōfessor licentiare. vt in aliquam diem p:ecedēte vel sequente cōicaret. Sed q̄ aliqui vel aliq̄ hoc faciāt vt quasi liberius liceat eis vacare ornatib⁹. tripudijs: ludis: pompis: lasciuijs: in festo resurrectiōis. hoc est cōtra intentionē ecclesie q̄ vult fideles illa die p:e ceteris vacare deuotioni. Dies etiam p̄cedētes sunt magis inductiui ad deuotionē ex ipsis officijs que maxime requirit⁹ in accessu ad sacr̄m. Quia tm̄ multi p̄dicatoꝛes ⁊ magni p:edi

Cōicās i cena dñi vtrū satisfaciat ecclesie.

cant aliquãdo contrariũ illi: qui ex doctrina eoꝝ putãtes sibi hoc licere cõtrariũ faciũt: non puto condẽnandos vt trãsgressoꝝes p̃cepti: nisi essent ptinaces: ⁊ cõstaret etiã de ꝓtrario. Et qui hoc p̃dicãt. s. alia die q̃ in pascha cõicandũ plus sapiunt q̃ opꝝ sapere. Et notãdũ q̃ triplex negligentia cõmittit ⁊ valde graue peccatum circa istud sacramentum sumendum.

¶ Primo omittendo indebite eius sumptionem.

¶ Scõo accedendo indigne ad cõmunionem.

¶ Tertio exhibendo se tepide post acceptionem.

Et de his potest intelligi illa inp̃catio. p̃s. ⁊ ꝯ istos vbi ait. ſfiat mẽsa eoꝝ. i. cõio eis parata ⁊ p eis: fiat. i. fiet coꝝã ipsis in laqueũ: ⁊ i retributões: ⁊ in scãdalũ. Obscurent oculi eoꝝ ne videãt: ⁊ dorsum eoꝝ semp incurua. Effunde sup eos irã tuã: ⁊ furoꝝ ire tue comprehendat eos. fiat habitatio eoꝝ deserta. qõ potest exponi de nõ cõicantibꝰ ⁊ male cõicantibꝰ: vt in fine capli exponetur.

§. I. Quãtum ad primum

dicit Sap̃. O q̃ suauis est spũs tuꝰ in nobis dñe. i. q̃ dulcis affectus tuꝰ ad nos. Nã angeloꝝ esca nutriuisti pplm tuũ dñe ⁊ panẽ de celo p̃stitisti eis. Sap̃. xvj. Et ppᷣo q̃dẽ hebꝛeoꝝ figurã exhibẽdo. s. mãna suaue. Sed ppᷣo xp̃ianoꝝ figuratũ. s. magnificũ sacramẽtũ. Sed sicut ingratꝰ ille ppᷣs dixit. Anima nr̃a nauseat sup cibo isto leuissimo alios appetẽs cibos ⁊ vilissimos. Ita ⁊ ppᷣs xp̃ianꝰ tãto ingratior: quãto beneficiũ cõcessum est incõparabilr̃ maius quasi reputãs cibum sacramẽtalẽ vilẽ nõ curãs de eo alia appetẽs vana ⁊ vilissima respectu spũaliũ. Omittũt aũt indebite sumere quadruplipiter.

¶ Aliqui ex obstinatione.

¶ Aliqui ex falsa humiliatione.

¶ Aliqui ex ignoꝛatione.

¶ Aliqui ex tepefactione.

Ex obstinatione dimittũt multi qui p̃manẽtes in odio vel detẽtione alienoꝝum vel luxuria vel alio mortali peccato: q: nolũt p̃ctm̃ illud dimittere: nolũt etiam cõicare. ⁊ q̃ nõ velint cũ hmõi p̃ctis cõicare minus male faciũt q̃ si cũ illis cõicarẽt: ſz nõ ꝓpterea excusanꝫ a mortali omittentes cõionẽ: q: nec ꝓpleri sunt. fm Tho. in. iiij. Nã possunt ⁊ debẽt dimittere p̃ctã illa ⁊ nõ p̃manere in sua obstinatione cũ de die in diẽ: imo de puncto in punctũ possint mori ⁊ ꝓpetuo dãnari. ſfit ḡ eis mẽsa cõionis in laqueuꝫ pcti qõ cõmittũt omittẽdo eã. Ex falsa humiliatione dimittũt illi qui rẽputãtes se pctõꝝes ⁊ indignos tãto sacramento nolunt cõicare. Equidem si attendaꝫ magnitudo existẽtis in sacramẽto solũ: nulla creatura iueniẽt digna eo. Nec apli sancti: nec martyꝛes. Sed nec hoc dñs requirit a nobis. s. tantã dispositionẽ ⁊ sanctitatẽ: quãtã mereꝫ maiestas eius: sed quãta est possibilitas fragilitatis nr̃e. nec req̃rit q̃ efficiamur impeccabiles: sed q̃ doleam⁹ de p̃teritis: ⁊ ꝓponam⁹ firmiter in futurũ abstinere occasiones primas euitãdo. Nã ⁊ petrꝰ cũ aliis apli⁹ digne sumpserũt sacr̃m in die cene: ⁊ tñ inde ad modicũ petrꝰ xp̃m negauit ⁊ mortalr̃ peccauit: ⁊ alij fidẽ perdiderũt. ſfalsa vtiq; hũilitas est q̃ frangit p̃cepta: debuit potius q̃libet petrũ imitari dicentẽ Lu. v. Exi a me dñe q: hõ p̃ctoꝝ sum: ⁊ tñ nõ recedebat sed adhęrebat ei. Ex ignoꝛãtia dimittũt q̃ nesciũt se ad hoc teneri: sed ignoꝛãtia ista non videt excusare cũ sit cõe p̃ceptũ eccl̃ie qõ ad oẽs extẽdit: ⁊ ignoꝛãtia facti nõ iuris excusat. de reg. iur. lib. vj. Et p̃cipue in locis vbi ista p̃dicanꝫ aut de facili sciri p̃nt. Sed in locis filuestribꝰ vbi sacerdotes sunt ita ignoꝛãtes: q̃ non soluꝫ ista nõ denũciãt: ſz forte retrahũt dicẽtes nõ sumẽdã cõmunionẽ nisi in mortevel a senibꝰ. possent magis excusari. Ex tepiditate omittũt q̃bꝰ videt labor se ꝓparare ad cõfessionẽ et ad cõionem: q̃ ita iplicanꝫ terrenis q̃ postponũt de facili spũalia etiaꝫ eis necessaria. ſfit ergo istis mẽsa in laqueũ peccati mortalis ꝓpter suã negligentiam.

Sic q̃s aũt omitteret ex aliqua ipotẽtia vl cã rõnabili: puta q: est in mari cõstitutus in pascha: vel est clausus in castro vel in carcere vbi nõ pot hr̃e sacerdotẽ vel exiens domũ timet inimicos capitales: vel de licentia cõfessoꝝis et hmõi. iste nõ peccat habẽdo desideriũ sumẽdi: ⁊ ꝓpositũ q̃n poterit supplere defectũ. Sed impedimẽto sublato teneꝫ cõicare. alᷣs tũc peccaret mortalr̃. Et in huius figuraꝫ legiꝫ in veteri lege q̃ illi q̃ nõ poterãt comedere agnũ paschalẽ designantẽ sacr̃m in festo ppᷣio paschę debebant in mense sequẽti supplere defectũ. alᷣs grauiter peccabant.

Etas cõi cãdi pueros.

Sed dubitari pot in qua etate teneanꝫ pueri cõicare: nã post pubertatẽ dubiũ nõ est quin obligentur si sunt sane mentis. Et potest satis teneri: q̃ fm q̃ pot ꝓfessoꝝ ex ꝓfessione eoꝝum p̃cipere de vsu rõnis eoꝝ maioꝝi vel minoꝝi sic potest ⁊ debet eis cõsulere, vel artare ad cõionẽ. Sed et parẽtes q̃uis ad cõfessionẽ debeãt q̃dãmodo cogere fiẽ ⁊ magistri scholarũ. nõ aũt sic ad cõionem: sed debẽt bene eos hortari: si vident eos habere bonã discretionẽ: vel dimittere in iudicio cõfessoꝝũ suoꝝũ. Retrahẽdo aũt eos solum ex hoc q: sunt parui: ⁊ q: non est de more patrie pueros quantũcunq; habeant vsum rationis q̃ cõmunicent grauiter peccant.

§. II. Quantum ad secũdũ

principale: scõa negligentia mixta sacrilegio est cũ q̃s accedit indigne ad cõionem. De quo apᷣs. s. Coꝝ. xj. ait. Qui mãducat ⁊ bibit indigne iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit nõ dijudicãs corpus dñi. i. nõ discernẽs ab alijs cibis cõibus ad quos sumẽdos acceditur sine cõsideratione. ⁊ glo. ibi iudiciũ sibi manducat ⁊ bibit. i. ac si xp̃m occiderit puniꝫ etur. ſfit autẽ indigna accessio quadrupliciter.

Indigna cõicatio.

¶ Primo: q: cũ mortalis pcti remorsione.

¶ Scõo: quia sine mentis discussione.

¶ Tertio: quia sine criminalis confessione.

¶ Quarto: q: sine ritus obseruatione.

Et de oib⁹ his vificaꝫ illud p̃s. ſfiat mẽsa eoꝝũ coꝝã ipis in laqueũ. s. peccati mortalis. Et de p̃io nulli dubiũ q̃n mortalr̃ peccat qui accedit ad sacr̃m cũ ꝓscia peccati mortalis q̃ estimat se hr̃e etiã si ꝓsciam erroneaꝫ haberet nisi eã deponeret ad arbitriũ boni viri. Nimiã em̃ irreuerẽtiã facit sacr̃o. Unde Aug. si mens in affectu peccãdi sit: graue poti⁹ eucharistie p̃ceptione dico q̃ purificari. de ꝓse. di. ij. q̃tidie. Et Jſi. Qui scelerate viuunt ⁊ cõicare nõ desinunt putantes se tali cõione mũdari sciant se nihil p̃ficere: dicente scr̃iptura. Nunq̃d carnes sancte auferent a te malicias tuas. q. d. nõ. sed addẽt. de ꝓse. di. ij. qui scelerate. Similis est hic iude de quo dicit Jo. xiij. post buccellã introiuit in eum sathanas: ſcz p specialẽ malicie nouuꝫ effectum. Qui etiã accedit sine competẽti discussione ꝓsciẽtie, ꝓpter q̃d q: nõ recogitauit vitam suã. aliqua mortalia habet de q̃bus nõ est cõtritus vel ꝓfessus. de quibus non habet remorsum. talis etiã peccat mortaliter faciẽs cõtra illud apli. s. Coꝝint̃. xj. Probet aũt seipm̃ homo ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. idest examinet ꝓsciam suam. Hoc aũt multis euenit qui cũ sint in grauibus peccatis fraudũ. ⁊ illicite acquisitoꝝũ vel non confitenꝫ de eis: vel ad ꝓfessoꝝes accedũt qui non intelligunt facta coꝝũ: ⁊ cõfessis q̃busdã minimis de alijs dicunt se non habere cõscientiã. Sed ignoꝛantia eoꝝũ non excusat: quia crassa est.

Qui etiã post cõfessionẽ factã incidũt in aliquod mortale vel etiã recordanꝫ de aliquo mortali q̃ ex obliuione dimiserũt: ⁊ mꝰto magis si ex verecũdia illud tacuerũt: si accedunt sine ꝓfessione illoꝝ ad cõionem: etiam si essent cõtriti peccãt mortalr̃: q: requirit nõ solũ cõtritio sed etiã reconciliatio eccl̃ie p cõfessionẽ de mortalibus ad cõmunionem: fm Tho. in. iiij. ⁊ alios doctoꝝes. Et idẽ si dubitaret ꝓbabiliter illud esse mortale vel nõ: ⁊ h̃ nisi esset sacerdos qui haberet celebꝛare. alᷣs sequereꝫ scandalum ⁊ ille non haberet copiam confessoꝝis: tunc sufficeret contritio cum

ꝓpositō cōfitendi.s.q̄citius. Qui etiā accederet ad cōio ne nō ieiun⁹.q².s.post mediā noctē sumpsisset aliq̄d q̄ mo dū cibi vel pot⁹ quātūcūq; parū etiā aquā vel modicum zinziberis ⁊ hmōi.peccaret mortal⁹ q² ꝓtra ordinationes ecc̄lie:de ꝙse.di.ij.liquido. Similiter q̄ excōicatus sciēter minoꝝ excōicatione accederet ante absolutionem ab ea. Istis sit mensa eoꝝ in laqueum.

§.III. Quantum ad tertiū

Tertia negligētia est qñ sumpto sacro nō applicat se ora tionib⁹ aut alijs diuinis officijs:sed fine necessitate vel gen te applicat se ad mūdana ⁊ vana.discurrit hincinde:⁊ qō petius est reuertit̄ q̄citius ad vomitū. Iste silis est iudeis q̄ dñica in ramis palmaꝝ suscepert xp̄m cū magno hono re ⁊ in sequēti sexta feria eiecerūt eū ex suā ciuitatē cū ma gno vitupio ⁊ cōtumelia.Sic isti etsi deuote in sacro xp̄m suscipiāt ex quo nō attēdūt ad ꝙseruādā gr̄am receptā sed q̄citi⁹ se applicāt ad ea q̄ sunt occasio ruine sue eijciūt xp̄z a se p gr̄am.de q̄b⁹ vificat illud apli ad Heb.vj. Rursus crucifigētes dei filiū in semetipis ⁊ ostētui habentes.⁊ vt dicit Aug. Vulnus iteratū tardi⁹ sanat. Sed queri pōt vtrū q̄ omisit cōione in pascha te ex negligētia cū peccaue rit mortal⁹.vtrū teneat infra annū sequēte ante aliā cōio nem supplere defectū cōmissum.i.cōicare.ita q̄ nō faciēs peccet mortal⁹. Et eadē q̄stio pōt moueri de confessione omissa.Ad q̄d dicendū q̄ dato q̄ facere deberet ex ꝓgrui tate.⁊ ad h̄ est inducēdus psuasionib⁹ si als idoneus est. nō tñ videt teneri ex necessitate ita q̄ nō faciēs peccet mo taliter:q̄d ptz ex silibus multis. Si q̄s em̄ omittit ieiuna reyna die determinata q̄d hz ex voto:vt vigiliā.b.Marie Magdalene sciēter ⁊ ex negligētia peccat vtiq; mortal⁹: silr omittēdo ieiuniū ecc̄lie.Sed q̄s dicit q̄ adhuc teneat supplere in alia die.als peccat iterū mortal⁹.Et idē devio latione festoꝝ.de omissione misse ⁊ alijs. Hoc em̄ si verū esset q̄ teneret de necessitate cū quotidie obligēt ad illud quouscq; suppleat multa pctā mortalia cōmitteret facien do solū ꝓtra vnū p̄ceptū:⁊ sic ecc̄lia laqueos inijceret aia bus.q̄d cauet.xxvij.q.j.viduas. Bene fateoꝝ q̄ qñcūq; et quotiēscūq; facit sibi illā dispōnē actualē in mēte firmiter nō cōfitendi ⁊ cōicādi ꝑ mādat ecc̄lia totiens peccaret mortal⁹.Sed ecc̄lia tm̄ semel in anno obligat ad illa. No tat autē p̄s.lxviij.septē nocumenta que eueniūt nō cōican tib⁹ vel male cōicātib⁹ in illis vbis. p̄s.Fiat mēsa eoꝝ ⁊c.

Primo quidē aiaz pctō illaqueat:q² cōmittit vnū pctm̄ spāle mortale:q̄d notāt ibi.Fiat mēsa eoꝝ in laqueū. Se cūdo dānationē eternā ꝑparat:q² si moriē non penitēs de hoc ad infernū vadit q̄d notāt ibi.In retributiōes. Ter tio ꝓmū scādalizat inducēs suo exēplo ad silia:⁊ faciēs male de se iudicare:q̄d notāt ibi.In scandalū. Quarto mentē excecat:sicut em̄ per dignā cōionē illuminā:ita de cōtrario excecāt.ibi. Obscurent̄ oculi eoꝝ ne videāt.

Quinto tentatiōib⁹ subiugat:q² diabol⁹ habet maioꝝ ptātē sup eū cū nō sit armat⁹ sacro.ibi.Et dorsuz eoꝝ semp incurua. Sexto deū irritat ꝙ se ad imittēdū ei diuersa fla gella ⁊ mala:ibi. Effunde sup eos irā. Septimo gratui tis spoliat:q² oib⁹ bonis spūalib⁹ ⁊ virtutib⁹: ibi. Fiat ha bitatio eoꝝ.⁊c. Legit in vitaspatrū q̄ cuz quidā iuuenis philocapt⁹ de quadā ꝓiugata q̄sset p multos modos rē hre cū ea ⁊ illavt honesta recusasset:indignat⁹ ꝓcurauit a quodā iudeo maleficiū vt eā demētaret.q̄ facto ita diabo lus optatus ēvt fantasia ei⁹ ⁊ oim aspicientiū illā ꝓiugatā equā estimaret:⁊ equa oculis oim videret.Circa q̄d post plura remedia ducta fuit a marito ad sctm̄ Machariū in heremū.⁊ cū aliq̄ ex discipulis intellexissent casum mise randū quoꝝ oculis illa mulier ducta equa appebat.retu lerunt sancto Machario in cella orantī:⁊ egredies cellaz ⁊ vidēs eam vt feminā:q² diabolus nō poterat ita pstrin gere oculos eius ⁊ fantasiam imutaret vt alioꝝ derisit eos dicēs.Ego feminā video quā equā dicitis.Et intelligens opus diaboli orauit ꝓ eo ⁊ cessauit ludificatio illa:⁊ de clarauit sibi Machari⁹ q̄ b̄ ꝓmiserat ei de⁹. Iz esset hone sta:q² nō ibat ad ecc̄liam:⁊ nō cōicabat vt faciebāt tūc fi deles.De alijs defectib⁹ q̄ cōmittunt̄ i missa.⁊ circa mate riā ⁊ formā sacroꝝ hēs in.iij.ꝑte. et ibi etiā quō q̄s debeat accedere ⁊ de fructib⁹ sacri ⁊ multis alijs ibi vide.

¶ De omissione cira diuina ⁊ ꝑsertim misse. Cap.x.

Est etiā alia negligē tia circa diuina quā frequēter incurrūt ⁊ laici et clerici ac religiosi. Un̄ de q̄dā rege.s.ozia. dicit ij.Paral.xxvj.q̄ eleuatū ē cor ei⁹ ⁊ neglexit dñm.i.diuina Et de leuit̄ q̄ erāt circa diuina occupati dr̄ q̄ leuite egerūt negligēti⁹.ij.Paral.xxiiij. Et loquit̄ de ptinētib⁹ ad tēplū ⁊ cultū diuinū. Est aūt triplex negligētia circa diuina scz

¶ Circa misse auditionem.

¶ Circa predicationis attentionem.

¶ Circa officiationis solutionem.

§.I. Quantum ad primuz

Omittēs audire missam.

quicūq; ex negligētia mere omittit audire missaz diebus dñicis ⁊ festiuis cū possit peccat mortal⁹. Facit em̄ ꝙ ꝓce ptū eccl̄ie.q̄d habet de ꝙse.di.j.vbi dr̄. Missas secularib⁹ totas audire die dñico spāli ordine p̄cipim⁹ ita vt nullus ante bñdictionē sacerdotis egredi ꝓsumat.hoc exp̄sse di cunt doctores.in.iiij. Pe.de pa.Tho.⁊ Alber.⁊ alij ⁊ glo. in dicto.ca. Et vt dicit Pe.de pal.in.iiij. Non excusant̄ ab hoc p̄cepto itinerātes si cōmode audire p̄nt. als secus: puta aliqs est in societate aliquoꝝ q̄ nolūt expectare mis sam:⁊ sine societate illa nō bñ pōt iter facere vl⁹ q² ignorat viā:q² difficilis est ⁊ piculosa vel q² nō est tuta a latronib⁹ vel quia ab illis habet expēsas itineris ⁊ hmōi: excusatur hic sine dubio. Occurrunt autē circa hoc p̄ceptū plures questiuncule. Et ꝑma est. Utrū teneant̄ clerici ⁊ religiosi ad hoc p̄ceptū.⁊ videt̄ q̄ non: q² text⁹ dicit secularibus. q̄ qui nō sunt laici nō obligāt̄ ꝓ argu.a ꝓxijs.di.xxv. qualis. Quod sentire videt̄ Jo. de biblia.in quodā q̄libet. Sz tutio:⁊ rōnabilioꝝ ē opinio Arch̄.in rosario sup dicto.c. Dicit em̄ q̄ ibi vacat ar.a ꝓxijs p̄ar.a minoꝝ. Si em̄ tenē tur ad hoc laici multo magis clerici ⁊ religiosi q̄ ad maio ra tenent̄:⁊ qui totaliter sunt deputati diuino cultui: vt xij.q.j.duo sunt.⁊ ꝑmaxime cultus diuinus in missa exhi betur.nec menti occurrit aliquod generale p̄ceptum ad laicos ad q̄d clerici nō teneant̄ cū debeant esse exempluz ceteroꝝ.⁊ als p̄cellere pplm̄. vt distin.xxv.§. criminis. Nec potest hoc eos deobligare ab hoc p̄cepto: qui tenē tur quotidie ad horas canonicas:q² etiā religiosi obligā tur ad ieunia sui ordinis ⁊ nullus dicit ꝑ hoc quin obligē tur ad omia ieunia ecclesie.⁊ sacerdotes q̄ pluries infra annum celebrant credo teneri ad p̄ceptum de cōmunio ne in pascha te:vel ad celebrationem nisi haberent legiti mū impedimentū. Omnes igit̄ indistincte puto teneri il lo p̄cepto clericos ⁊ laicos ⁊ religiosos audire videz mis sam vel celebrare. Scōm dubiū est vtrum diebus festi uis ex p̄cepto ecclesie teneaꝰ q̄s audire missam sicut die bus dñicis.⁊ videt̄ q̄ nō:q² decretū illō loquit̄ de dñicis dieb⁹ nō alijs:sz credo cōtrariū.⁊ ratio est:q² vbi eadē ra tio ibi ⁊ idem ius est. Nam de similibus idē est iudicium. Ratio autē quare fuit hoc statutū.s.de auditu misse videt̄ fuisse:vt saltem in hoc modico vacet̄ diuinis. Sed nō alia de causa fuerūt addita alia festa ad dies dñicos sub p̄ece pto feriationis: nisi vt vacet̄ diuinis.q̄ videtur ꝙ iste modus determinat⁹ ꝑ ecclesiā in vacādo diuinis die dñi co ꝑ auditū misse debet extendi ⁊ ad alia festa. Probatur hoc idē per hoc q̄d habet̄ ex de paroch.c.ij. vbi cum agit̄ de auditu misse addunt̄ ad dñicos dies ⁊ alia festa. Incipit enim ca. vt diebus dñicis ⁊ festiuis. Cōfirmat hoc idē ex sententijs quoꝝūdam doctoꝝ dicentiū q̄ in quibusdā casibus:vt patet.s.insistendo operibus seruilibus.i. ma

Clerici an teneāt audire missam.

Etiā die bus festi uis tene tur quis

Mala i digne cō municā tium.

Vtrum omit tēs cōica re in pas cha post ea tenea tur.

nualibus diebus festiuis excusanť a violatiõe festi. dum/mõ non dimittũt diuina.i.missam. Hoc sentire videť Jo. an.in nouel. Et ꝑe.de pal.expresse hoc dicit in.iiij. per.c.q̃

Utra p prio sac/dote

in die solenni.de ꝓse.di.ſ. Tertiũ dubiũ est.vtr teneat q̃s audire missam dieb⁹ festiuis a ꝓprio sacerdote parochia/li seu in ꝓpria pochia. Et videť ꝙ sic.q: decre.ex̃ de paro. c.ij.dicit.ꝙ q̃ ꝓtepto ꝓprio sacerdote audit missam i alia ecclia dz expelli ⁊ remitti ad ecclesiã suã ex quo ꝫiũ faciẽdo videť esse ꝫ mandatum eccl'ie. Ad q̃ dici põt duplici/ter. Uno mõ ꝙ ecclesia intẽdat ꝑ hãc ꝓstitutionẽ remoue/re ꝓtẽptũ.i.rebellionẽ ⁊ despectũ subditoꝝ erga ꝓlatos suos q̃ sunt sacerdotes parochiales: ⁊ sic mãdat ꝙ qui ex ꝓtẽptu sui sacerdotis accedit ad audiẽdũ diuina in alia ec clesia q̃ ꝓpria expellať de alia ecclia: vt de cõtẽptu resipi/scat. Ad ƀ facit q̃ dicit Jnno. pater iuris sup dicto.c. vide lz ꝙ parochian⁹ si nõ facit hoc ex ꝓtẽptu: sed ob aliã iustã cãm nõ est eijciẽdus de ecclesia.g̃ non peccat. Satis iusta causa est si ob maiorẽ sui deuotionez hoc faciat. Alio mõ potest dici.ꝙ si ꝓtẽpt⁹ sumať large.ſ.solũ ꝑ eo ꝙ nõ audit missam ei⁹ ⁊ officiũ.nõ tñ ꝓtenendo sacra vel ipm: tũc q̃a ꝓsuetudo q̃ in hoc videť ꝓscripta ⁊ rõnabilis.cũ.ſ.ob ma/iorem deuotionẽ fit.tollat legẽ.ex̃ de ꝓsue.c.ſi. Ubi est cõ/suetudo audiẽdi indifferenter in quibuscũq̃ locis: q̃ cũq̃ vbiq̃ est: nõ peccat q̃ audit missam ex̃ ꝓpriã parochiam. Si tñ dioceſan⁹ hoc ꝓciperet.ſ.audiri in ꝓpria parochia obediendum esset.ar.ꝛſ.q.iij.q̃d ergo.et.c.lnia. Male tñ faciũt epi in tollendo pias ꝓsuetudines cũ scãdalo ppl'o/rum.cũ ⁊ Greg.sanct⁹ ꝓmiserit sacerdotes chrismare ad tollendũ scandalũ: vt.xcv.diſt.puenit.⁊ multa tolerank a sanctis ꝓpter vitandũ scãdalũ. Quartũ dubiũ est. vtrũ teneat quis audire missam ꝓpriã diei.puta dñica in aduẽ tu. Ad te leuaui ⁊c.in septuagesima. Circũdederunt me. Jn festo natiuitatis marie. Gaudeam⁹ ⁊c. Et videť ꝙ sic q: ex̃ de celebra.miss.c.ij.reꝑhendunť q̃ dimittunt missas ꝓprias ꝓpter peculiares.i.ꝓpter alias quas q̃s dicere fa/cit ob specialem deuotionem ad illã. puta de angelis vel mortuis ⁊c. Rñ.non credo teneri ad ꝓpriã ex necessitate. q: nec.c.missas.de ꝓse.diſt.ſ.ƀ dicit ſz indistincte. Sz audi re debet ꝓpriã qui hoc nouit distinguere ex cõgruitate. et ſm hãc ꝓgruentiã loquiť decre.ſ. Neq̃ em̃ muliercule vl' idiote scirent discernere si est missa ꝓpria vel alia: ⁊ nimis onerosum esset ꝙ vnũquẽq̃ oporteret interrogare si est missa ꝓpria: ⁊ in diuersis eccleſijs in eadẽ die festiua erũt misse ꝓprie variate. Reꝑhensibile vtiq̃ multũ videť etsi nõ damnabile dimittere ꝓprias occurrẽtes ꝓpter missas defunctoꝝ vel alias ad instantiã laicorũ sine causa multũ vigente. Docẽdus est em̃ pplus nõ sequẽdus. Nos quoq̃ si nesciũt eos quid liceat quidve nõ liceat. cõmonere non his cõsensum prebere debemus. inquit Celesti. diſt.lxij.c. docendus. Quintũ dubiũ vtrum sit necessariũ sensum ⁊ distincte audire verba misse.ex eo q̃ dicit in dicto. c. au/dire. Respõ.nõ. Nam tunc sequereť hoc incõueniens: ꝙ qui audiret missam ab his qui submisse dicũt cum multi/tudo adest qui remoti sunt non implerent preceptũ. Sili/ ⁊ qui surdi essent vel hebetem auditum habẽt. vt ergo di/cit Hilarius. intelligentia dictoꝝ ex causis est assumenda dicendi.ex̃ de verbo.signi.⁊.xxij.q.v.c. humane. Intẽtio ergo ecclesie in illo decreto est. ꝙ presens sit in missa ⁊ va cet deo. si etiam intelligens est dignũ et iustum est vt intẽ dat et conetur intelligere que dicuntur populo in missa.

In missam diei teneatur audire.

An debe ar distin/cte audi/re verba

De miſ/sa noto/rior fo/nicatorũ

Sextum dubium est de missis notoriorum fornicatoruz vtrum debeant audiri. Et videtur ꝙ non. q: hoc expresse ꝓhibuit ecclesia. vt ptz.xxxij.diſ.nullus. et ex̃ de coha.cle. ⁊ mu.c.ſi. Ad q̃ dicendũ ꝙ quia illa iura fuerũt in conci lio constantien. vltimo facta modificata ꝑ speciale decre/tũ.ſ.ꝙ nullus teneret tales euitare nisi essent publice de/nũciati: ideo põt audiri. Jn locis aũt vbi sunt ⁊ alij nõ cõ cubinarij ꝓsultius esset etiã tunc cõcubinariorum missas non audiri vbi sine scandalo fieri posset. Sed ꝑsuppositoꝙ staret ius antiquũ in suo vigore vbi nõ essent nisi cõcu binarij: ⁊ ppl's ignoraret illã ꝓhibitionẽ: melius esset eis ab illis audire q̃ nunq̃ audire: ⁊ ignorantia iuris eos ex cusaret: nec essent sollicitãdi q̃n puideri nõ põt et obuia/ri. vbi aũt hanc ꝓstõnẽ ꝓhibẽtẽ nossent abstinere deberẽt ab eoꝝ missis: ſz ad alios vadãt. ⁊ si alios habere nõ pos/sent excusarenť ab hoc precepto nõ audiẽdo. Septimũ dubiũ est de eo q̃ dimittit aliquã ptẽ misse: puta introitũ misse. videť ꝙ nõ satisfaciat: q: ca. Missas. dicit totas.i. integras. Rñ.ꝙ modicũ ꝑ nihilo reputať. de cõse.diſ.ij. reuera. Nec verba legis ita amare interꝑtãda sunt: ideo dicendũ est ꝙ talis iudicãdus est seruator ꝑcepti. Sed si dimitteret notabilẽ partẽ: puta mediã vel tertiã partẽ se/cus. Seruitores etiã misse seu ministri qui discurrũt ali/q̃n hincinde ꝑ his q̃ expediũt: vt in missis solẽnib⁹ fit ꝑ thure: vino: ⁊ hmõi. intelligẽdi sunt misse adesse etiam ꝑ illo tpe. Jrẽ nec est necesse plures audire vt quidã putãt: q: dr̃ in plurali missas. respicit em̃ illud plurale seculares contingit em̃ plures seculares plures audire missas. q.d. quilibet audit missam ꝓuatã siue solennẽ q̃ cantať: que tñ a pplo omni deberet audiri ex congruentia.

Audies partem misse.

§. II. De auditiõe misse in

tegre potest exponi istud. ꝑs. ꝛcix. Introite portas eius scz eccl'ie in cõfessione.i. in ꝓncipio q̃n fit cõfessio a sacer/dote. Missa em̃ cõiter in eccl'ia dr̃. ⁊ ꝓterea eccl'ia edifi/cať vt ibi missa celebreť. Nam q̃uis vt dr̃ de conse. diſt.ſ. vnicuiq̃ liceat in domo ꝓpria habere oratoriũ: nõ tamẽ licet ibi missas celebrare nisi in magna necessitate ⁊ cum consensu epi. vt dicit ibi glo. q̃ probat per duo capitula sequentia. potest nihilomin⁹ ex aliquo casu missa sub aliq̃ diuo celebrari ⁊ audiri. Nãvalet illa cõfessio gñalis dicta a sacerdote vel seruitore cũ cõpunctione ad remissionem venialiũ. ⁊ ideo quilibet astãs debet dicere cuz seruitore submisse tñ ne fiat strepitus. Excusank autẽ ab ƀ ꝓcepto infirmi qui nõ possunt domũ exire: ⁊ ſuitores infirmoꝝ qui nõ possunt dimittere infirmos ꝓpter periculũ: ⁊ ma/tres que nõ possunt dimittere paruulos sine periculo: et alij qui impedimẽta legitima habẽt vel ardua negocia q̃ nõ possunt dimittere sine magno detrimẽto scandalo vel periculo. ex̃ de re iudi. q̃ in lege. Puelle nubiles que nõ exeunt domũ q: nõ ꝓmittunť a parẽtib⁹ videnť excusari si nesciũt ꝓceptũ vel scientes libẽter irẽt si ꝓmitterẽtur. Non em̃ fas esset solas domũ exire clam vt audirẽt quia magna pericula possent inde contingere. Sed parentes earũ qui nõ permittũt accedere inuitentes consuetudini patrie nõ videnť posse excusari: si permittũt eas exire ad choreas vel alia loca: vel stare ad ostium domus vel fene stras vt videank ab hoibus. nã in eo casu dici non potest cõsuetudo que in rõne fundak. diſ.ſ.consuetudo. sed coꝝ ruptela: ⁊ ideo radicitus euellẽda. diſt.viij.mala. Q̃d vi/due aliquibus diebus vel hebdomadis in morte viroꝝ maneãt domi in signũ tristicie. vnde ⁊ missam nõ audiũt videť tolerãdũ si est de more patrie. Sed ꝙ maneant ꝑ integrũ annũ vel per sex mẽses excusari nõ possunt: quia magna abusio est. diſt.viij. cõsuetudo. Maria magdale/na ⁊ martha que nobiles erãt ⁊ diuites cũ eẽnt in domo visitate a pluribus ad cõsolandũ ꝑ morte germani earũ Lazari audito ꝙ Jesus aduenisset exierũt domũ vt irent ad eum: vt habeť Joh.xſ. Et Jesus quidẽ tunc mortalis erat nũc idem ipse in sacramẽto altaris est ⁊ immortalis. Unde cũ magno affectu accedendũ est ad ipm.ſ.audien/do missam. Cõiugate que nõ possunt ire ad audiendum missam sine magno scandalo viroꝝ: q: scz habent prepa/rare necessaria familie ⁊ seruitrices nõ habẽt que talia fa ciant: videnť excusari posse cũ in gubernatione domus ⁊ familie iura velint eas vt famulas viris esse subiectas. xxxiij.q.v.noluit.⁊.c.manifestũ. Nõ tñ ex hoc ꝙ aliquãtu lum indignẽ tur eis viri: quia nõ ita bene ꝑparantur eis

Excusa/tõ ab au ditione misse.

cum accedūt: debēt dimittere. Et multo magis nō debēt dimittere qñ ex zelotipia mouenť: vel ex ptēptu diuinoꝝ q̄rētes ipsos in malicia imitari. ar. xj. q. iij. c. ſi dñs. Debēt etiā dñi ⁊ patroni fic ordinare de famulis ⁊ famulabꝰ ſuis vt audire possint ⁊ ipi missam. Vñ ⁊ Pe. de paľ. in. iiij. dicit ꝙ nō excipiunť ab hoc p̄cepto plus serui q̄ dñi. imo et seruꝰ ⁊ ancilla debēt diebꝰ festiuis vacare deo ſicut et dñi. Sed q̄ opz aliq̄ domi remanere: debēt ita ꝓuidere eis dñi ꝙ saltē audiāt missaz ſi pñt. nā ⁊ de eis dño sunt rōnē reddituri ſi fuerunt ſolliciti ꝓ ſalute eoꝝ. vt dicit Ambro. lxxxvj. dist. an putatis. Parētes aūt filios ad ħ debēt monere ⁊ cū pueri sunt etiā quadā vi inducere. Tenenť aūt ħoies ad hoc p̄ceptū cum ħñt vsum rōnis. Fm Pe. de paľ. qđ videť intelligenduz qñ sciūt vel scire pñt ab alijs hoc p̄ceptū. Nec em opz singulos auribꝰ inculcari qđ publice statutū est. dis. xvj. qđ dicitis. Et licz ignoratia iuris diuini vł naturalis neminē excuset ħñtem vsum rōnis in necessarijs ad salutē. tñ ignorantia iuris positiui excusat. qñ ꝓbabilis est. vt. j. q. iij. §. ſi. Et illi q̄dē q̄ iusto impedimēto audire nō pñt missam debēt saltē ꝓ aliq̄ spacio i domo vacare oꝝoni loco misse ex congruitate. Intꝛoite ğ oēs in ꝓfessione portas ecclie atria ei⁹. i. capellas ecclesie in hymnis cōfitemini illi. Nō em debēt accedere ad missaz vel ecclesiā: vt videant vel videanť ab amatoꝝibus suis. Nā tales nō iplent p̄ceptū illud eccle: ſicut nec etiā illi q̄ stāt ad sociādū dños. als nō audituri: sed debēt accedere ad adorandū: ⁊ tūc a se remouere debēt cogitatiōes tpalium ad deo vacādum. vñ Cipian⁹ de ꝙse. dist. j. ait. Vñ stam⁹ ad oꝝonē fratres inuigilare ⁊ insistere ad p̄ces toto coꝛde debemus. Cogitatio carnalis tūc ⁊ secularis ħois abscedat nec quicq̄ tūc animꝰ aliud q̄ id solum cogitet qđ p̄cak: et iō sacerdos in missa ait. Sursuz coꝛda. vt dū plebs rñdet. Habemus ad dñm. admonemur nil aliud q̄ dñm cogitare debere. claudať ꝓtra aduersariū pectus: et ſoli deo pateat. hec ille. In hymnis igiť. i. diuinis laudibꝰ insistēduz et oꝝonibus. Euitari ibi dz ois strepitus. ⁊ audiētes submisse debēt suas oꝝones dicere nō alte: ne ꝓturbēt mētem sacerdotis: nec etiā stare ante faciē celebꝛantis. ne ei tediū faciāt: nec curiose aſpicere q̄ dicūt vel faciūt: ſz potius publicanū imitari q̄ nec audebat oculos ad celū leuare: sed pcutiebat pectꝰ suuz. vñ ⁊ Alber. dicit ꝙ in mortali exñs nō dz multo intuitu respicere coꝛpꝰ dñi: sed indignū se reputare vel in trāsitu videre: ⁊ q̄ pñt ibi manere genuflexi ⁊ diſcapiciati: p̄cipue facta cōsecratiōe ob reuerentiā xp̄i. Si ab oibus hoc fieri ꝙsueuit ⁊ laudabiliter gerēti vices eiꝰ in terris. ſ. pape. quāto magis ipſi summo pontifici succeſſoꝝ bonoꝝ imortali ⁊ oim dño ⁊ creatoꝛi ibi realť existēti. vñ Greg. de ꝙse. dist. ij. quid sit. dicit. Quis fidelium dubiū habere pōt in ipsa imolationis hoꝛa ad sacerdotis vocē celos aperiri. in illo Jesu xp̄i mysterio angeloꝝ choros adesse: ſumma ⁊ ima sociari: vnū sacm ex visibilibꝰ ſcz speciebus: ⁊ inuiſibilibus fieri. ſ. diuinitate ⁊ alijs. Cū maxima ergo reuerētia ibi astare opz ⁊ omni mētis deuotione. Et vt dicit Aug. Admonēdi sunt ſcholastici ne deriđeāt sacerdotes: ſi in missis vel alijs officijs faciūt barbarismos ⁊ ſoloecismos ⁊ alios defectus. dist. xxxviij. Sedulo. Cauēda est ğ in hmōi oīno negligētia ne ꝓtingat illud qđ legiť. ij. Macha. iiij. vbi dicit ꝙ sacerdotes iaz nō circa officia dediti erāt: sed contēpto tēplo ⁊ sacrificijs negligentis festinabant ptícipes fieri palestre et ꝓhibitiōis iniuste. Sed ⁊ de ꝙse. dist. ſ. dicit. Qui die soleni ptermisso ecclesie cōuentu. i. neglectis diuinis ad spectacula vadit excōmunicet. Qui vo deuote assistit misse quā etiā deberēt fideles ex sua deuotione quotidie audire cū possunt licz nō teneanť. multa bona spūalia cōsequitur. Inter cetera specialis oratio fit a celebrāte pro astātibus: q̄nimo multa picula ⁊ mala euadit. Unde legiť ꝙ cū quadā die festiua duo iuuenes socij exirent ciuitatē suā vt irent ad aucupandū. vnus eoꝝ ꝓius audiuit missam alter nō. ꝓficiscēribꝰ igiť cepit aer ꝓturbari ⁊ minari pluuias: tonitrua rugire: coꝛuscationes freq̄ntari. Auditaq̄ est vox de celo ab ħis duobꝰ dicēs. Percute pcute eū. ad quā exterriti dū ꝓsequerenť iter fulgur descēdēs interfecit eum q̄ missam illo mane nō audierat. Quo viſo aliꝰ p̄ pauoꝛe q̄si amēs effectus q̄d ageret ignoꝛās: q: iam ad locū destinatū apꝓpinquabat secutus est viā suā: ⁊ iterū audiuit vocē dicentē. Percute pcute eū. quātū iste exterritus fuerit recolens de socio suo post talē vocē fulgure pcusso q̄libet pōt p se imaginari: sed post hāc vocē supuenit alia dicēs. Non possum: q: audiuit hodie. Verbū caro factū est. ex eo. ſ. q: audierat missam: cuiꝰ finis est. Verbuz caro factū est. fm cōem moꝛē: ⁊ sic euasit moꝛte illam terribilem.

Mā tenē tur ad ħ p̄ceptuz.

Mala iētio audientiuz missam

Audiēs i moꝛtali

Exēpluz de nō audiēte missam.

¶ De negligētia circa p̄dicationē. Lap'in. xj.

Negligentia circa attentionem p̄dicationis qđ pctm̄ sit ⁊ nō paruū ostēdit Aug. dicēs. Non minus reus erit q̄ verbū dei negligenter audierit: q̄ qui sua negligētia coꝛpus xp̄i in terram cadere p̄miserit. ſ. q. ſ. interrogo. Negligētia autem committiť tripliciter.

¶ Primo p̄dicationi nō intendendo.

¶ Secūdo p̄dicationē nō audiēdo.

¶ Tertio p̄dicationē nō retinēdo vel nō faciēdo.

§. I. Quantuz ad primum

offendit q̄ assistit p̄dicationi: ſz mēs p affectū vel cogitatū ad alia euagať. Et aliqui q̄dē qui audiūt vbū dei defigunatū p semē. Luc. viij. Semē est vbū dei: sunt dediti vanitati vel curiositati: ⁊ hi sunt via. ſ. mens eoꝝ concultata cogitationibꝰ vanis ⁊ varijs sibi succedētibus: in quibus semē p̄dicationis iactatū ꝙculcať: ⁊ diabolus tollit de mēte eoꝝ. Alij sunt dediti cupiditati. Et hi sunt terra spinosa in q̄bus exoꝛte spine cogitationū ⁊ affectionū tpaliū suffocant semē verbi: qđ aliq̄d boni ꝓpositi ꝓduxerat. Alij sunt dediti supbie ⁊ ariditati indeuotionis: ⁊ hi sunt terra petrosa que nō hz humoꝛē deuotionis: in quibus verbuz auditū etſi videať opatū fructū adueniente caloꝛe tentationis vel tribulatiōis arescit ⁊ deficit. Sed iactū semē in terrā bonā nō negligentē: ſz sollicitudine cultiuatā spinis nimiarū curarū purgatā aq̄s cōpunctionis irrigatā facit fructū multū. Et ꝓpter hoc dicit August. ſ. q. ſ. interrogo. Querēdo q̄d fit maius coꝛpꝰ xp̄i. ſ. in sacro an vbū dei: nō minus esse vbū dei q̄ coꝛpꝰ xp̄i. qđ verū est nō q̄d essentiā: sed quoad efficiētiā fm glo. q̄nimo maioꝛ fructꝰ sequitur ex vbo dei p̄dicato q̄ coꝛpe xp̄i sumpto. Nam p sacm nullus iuſtificať ſi accedit indigne ⁊ incōtritus: sed augetur iniq̄tas sua: ſz obſtinatissimi hoies audiēdo p̄dicationē ꝙuertunť. Unde em gentiles ꝙuersi sunt ad fidem: nisi ex p̄dicatiōe. Et ꝓpterea ꝓpter magnū fructū q̄ sequitur est opꝰ p̄dicatiōis sup oia diuina ꝓuilegiatū. Nā ab alijs diuinis excludunť plures pſone vt excōicati ⁊ hmōi. Sed p̄dicatiōi oēs pñt interesse heretici. scismatici. iudei. pagani. excōicati. interdicti. ⁊ oēs male factoꝛes. de ꝙse. di. ſ. eps nullū ꝓhibeat ingredi ecclesiā ⁊ audire vbū dei: nec gentilē nec hereticū vel iudeū vsq̄ ad missam catheczumi noꝛū. Et q: nō oia oīi generi hoim placēt: vt dicit Eccli. xxxvij. sicut nec in cibis: sed qđ vni placet: alter nauseā hz ita in materijs que p̄dicanť nō oēs materie: nec oēs modi p̄dicādi equaľ oibus placent nec cōueniūt: ideo patiēter dz audiri verbū dei. etiā ſi materia vel modus nō placeat. ꝓpter qđ dr Eccli. v. esto māsuetus ad audiendū verbū dei. Et Jac. ſ. In mansuetudine ſuscipite inſitū vbum qđ potest saluare aīas vestras. ⁊ attēto q̄ predicatoꝛ xp̄m repꝛesenter: debet cum magna deuotione ⁊ reuerētia audiri: etſi vilis ⁊ cōtemptibilis videať pſona. vnde Augus. Ego ſcz p̄dicatoꝛ quid sum niſi copħinus seminatoꝛis: idest xp̄i. ipe dignatus est in me ponere semen quod ſpargo vobis. nolite respicere ad vilitatem copħini; sed no-

Nō intēdētes p̄dicatioi.

Verbuz dei ñ minus ē coꝛpoꝛe xp̄i.

Patiēt debem⁹ audire p̄ dicatōez

bilitatẽ seminatoris. Et Sen. Nõ te moueat dicentis auctoritas: sz quid dicat attẽdito. Dicit etiã Aug. q̃ vtile est scholasticis nosse ita preponẽdas esse snias verbis sicut animꝰ ꝓponit corpori: ex quo fit vt malle debeant veriores q̃ disertiores audire sermões. Sicut mallẽt prudẽtiores q̃ pulchriores ꝓre amicos. di. xxxviij. sedulo. Cũ magna igit attẽtiõe ⁊ affectu audiẽda est ꝑdicatio ⁊ cũ silentio. Vñ ⁊ Nee. viij. dr q̃ aures oĩis populi erant erecte ad libꝝ: sz legis dei. ⁊ Lu. v. ⁊ q̃ueniebãt turbe multe. s. ex magno desiderio vt audirẽt vbũ dei. Et Aug. dicit. Cũ quãta sollicitudine obseruamus qñ corpus xpi ministratur vt nil ex ipo de manibus nostris in terrã cadat: tanta sollicitudine obseruem⁹: ne vbũ dei qd nobis erogatur dũ aliud aut cogitamus aut loquimur de puro corde depereat. s. q. s. c. Interrogo.

§. II. Quantum ad secũdũ

Si malũ est negligẽter audire vbũ dei. i. nõ attente vacare aut mẽte retinere: quãto magis nõ audire ꝑdicationẽ Cõmuniter ista differẽtia reperit inter eos q̃ audiũt ꝑdicatiões frequẽter: ⁊ eos q̃ negligũt. i. q̃ nolunt audire: q̃ nõ audiẽtes eas sunt hoies ferales: inodesti: diuersis erroꝝ infecti. Ecõtra frequẽtãtes ꝑdicatiões sunt hoies ciuiles modesti fidei zelatores. ⁊ merito q̃ doctrina ecclesie que ꝑdicat est tota ciuilis ⁊ fm pbiam moralẽ. ⁊ ꝓpterea dr de ꝓse. di. s. Sacerdote i ecclesia verbũ faciẽte. i. predicãte: q̃ egressus de auditorio fuerit excõicet. vbi dicit glo. q̃ intelligit qñ hoc facit ptenẽs cũ vt min⁹ ꝉfatum qd ad supbiã ptinet. ⁊ posset esse mortale ipe ꝓpt⁹. nam ex hoc solũ q̃ qs nõ audiat ꝑdicationẽ etiã ex negligẽtia q̃uis male faciat: nõ ĩ peccat mortalr: nec dz excõicari. sicut aũt nõ posse ꝓcipere cibum corpalem: est signũ mortis corpalis. Ita nõ ꝓcipere legẽdo vel audiẽdo verbum dei: qd est cibus aie est signũ mortis aie. ꝓpterea ait xps iudeis. Nõ potestis audiere. s. vbũ dei: q̃ ex deo nõ estis Jo. viij. ¶Fructꝰ vbi dei auditi sunt duodecim: qb⁹ oĩbus ꝑuant q̃ nõ audiũt ꝑdicationẽ: sz negligũt. Primꝰ fructus est q̃ est fidei generatiuũ dispositiue. Ro. x. ¶Fides ex auditu. audit⁹ aũt p vbũ dei. Bern. vnde sz tãta lux fidei i toto orbe: ⁊ tã subita nisi de ꝑdicato iesu. Samaritana ad aquas significãtes vba dei p vbũ dei ad fidẽ dei cõuerla est. ⁊ ysaac ⁊ iacob ⁊ moyses sponsas acceperũt ad fontes aquarũ. Rebeccã sz rachelez ⁊ sephorã q̃ desponsatio aie cũ deo est p fidẽ: fm illud Osee. ij. Desponsabo te mihi ĩ fide. Sõs fructus est: q̃ est spei augmẽtatiuũ. ps. In vbũ tuum supsperaui. i. sup id qd ꝓpus vel sup alia. i. plusq̃ alia speraui. Verba eĩ scripture diuine ꝑdicata cũ ꝓmittãt eterna ꝓmia laborantib⁹: veniã penitẽtib⁹: adiutoriũ inuocãtibus: mentem subleuant ad spem de deo. Et licz vba dei lecta etiã moueãt. aliter tñ ⁊ efficati⁹ ꝑdicata. Nã vt dicit Hiero. ad paulinum. Habet nescio qd latẽtis energie viue vocis actus ⁊ de ore mgri in aures discipuli ꝓlata fort⁹ sonat. Tertiꝰ fructus est q̃ est feruoris excitatiuũ. Hiere. xxiij. Nõne vba mea sunt quasi ignis. s. cor feruore calefaciẽs. Et Prouer. xxx. Omis sermo dei ignitus clype⁹ est oĩbus sperãtib⁹ in se. hoc experti sunt discipuli eũtes in emaus dicẽtes. Nõne cor nostrũ ardẽs erat in nobis dũ loqrek nobis in via. s. iesus ⁊ apiret scripturas. Quartꝰ fructꝰ est: q̃ est bonoꝝ operũ multiplicatiuum. Nã vt dr Matthei. xiij. Semẽ est vbũ dei qd cadens in terrã bonã facit fructũ. aliud. xxx. aliud lx. aliud cẽtesimũ. ⁊ significat varietatẽ meriti bonoꝝ q̃ fiũt p vbũ dei a cõiugatis viduis vel virginib⁹. Quintus fructꝰ est: q̃ est vitioꝝ purgatiuũ seu ab eis eductiuũ Unde dixit Cẽturio xpo. Dic vbo ⁊ sanabit puer meus Matth. xviij. ⁊ Sap. xvj. sermo tuus dñe sanat oĩa: sz ylcera aie. Vñ xps Jo. xv. Jã vos mundi estis ꝓpter sermonẽ quẽ locutus sum vobis. inquantũ sz inducit ꝑdicatio ad cõtritionẽ. Jn huius figuram legit q̃ hieremias fuit eductus de lacu ꝓfundo luti adiut⁹ rudentib⁹. i. funibus ⁊ pannis veteribꝰ adiunctis ne funes q̃bus ligat⁹ tenebat nimis corroderẽt carnẽ Hier. xxxviij. Significat hiere. pctõrẽ qui est in lacu ꝓfundo fecis pctõrum: sz inde educit p ꝑdicatores vbis diuinis ptim cõtinẽtib⁹ duras snias ꝓceptoꝝ q̃ sensitiuã corrodũt: ⁊ hec sunt funes: partim exẽpla patrũ: ⁊ ista ꝓtrahit ⁊ liniunt regionẽ vt facilius educat de pctõ. in ꝓlogo. glo. ptinue sup ps. Sextus fructus est: q̃ est ad grãm spũscti copiose recipiendã ꝓparatiuũ. Vñ dicit act. x. q̃ adhuc loquẽte petro. i. ꝑdicãte familie cornelij cẽturionis cecidit spũsanctus sup oẽs qui audiebant verbũ. Septimꝰ fructus est: q̃ verbum dei est roboratiuũ. s. in tribulatiõibus ne q̃s deficiat i eis ps. Verbo dñi celi firmati sunt. i. roborati. Et in figuram huius xps noluit dimittere turbas ieiunas ad domũ redire ne deficerẽt in via. Mar. viij. Et Helias in fortitudine panis subcinericij. i. verbi dei ambulauit vsq̃ ad mõtem dei. iij. Re. xix. Octauus fructus est: q̃ ẽ vite spũalis ꝓseruatiuũ. Deut. vj. ⁊ Matth. iiij. Nõ in solo pane viuit hõ: sz i oĩ vbo qd ꝓcedit de ore dei. ⁊ Jo. vj. Verba que ego loquor vobis spũs ⁊ vita sunt. i. spũaliter intellecta viuificabũt vos. s. spũalr. Nam vt dicit apls. ij. Cor. iij. Littera occidit: spũs aũt viuificat. Hinc est q̃ iudei legẽtes ⁊ audientes frequẽter in synagogis nõ viuificant spũalr: q̃ fm lram intelligũt non fm spiritũ. Nonꝰ fructus est: q̃ est in tentationibus defensiuũ. Vñ apls. Gladiũ spũs sumẽtes qd est verbũ dei. ad Ephe. vj. ⁊ ad Hebre. iiij. Viuus est sermo dei ⁊ penetrabilior omi gladio ancipiti ptingẽs vsq̃ ad diuisionẽ aie ⁊ spũs. hoc gladio verbi dei xps vsus est in tẽtationibus suis i deserto: ⁊ ipse deiecit demonẽ ⁊ vicit. Jn cuius figurã Dauid tribꝰ lapidibus de fluuio sumptis interfecit Goliath gigantem. j. Reg. xvij. Decimus fructus est: q̃ est ignorãtie ⁊ errorum expulsiuũ sup oẽs doctrinas. quinimo alie doctrine aliqñ deficiunt a veritate. Hec aũt verissima semp inuenitur. ps. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ. ⁊ zepherinus papa. Sicut stellas celi nõ extinguit nox: ita mẽtes fideliũ iherẽtes sacre scripture firmamẽto nõ obscurat multa dana iniq̃tas. di. xxxviij. Undecimus fructus est: q̃ est cogitationũ superfluarũ ⁊ affectionũ cõpressiuũ. Vñ i can. iij. c. dicit. Sicut vitta coccinea labia tua spõsa ⁊ eloquium tuũ dulce. Vitta retinet capillos defluẽtes ne cooperiãt faciẽ ⁊ ꝓpterea labia spõse. i. sermo scripture assimilatur vitte: q̃ cogitatiões ⁊ affectiões superfluas mẽtis repimit ne faciẽ ꝓplatiõis obnubilẽt. Duodecimus fructꝰ est: q̃ est cõsolatiuũ seu dulcoratiuũ. ps. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua sup mel oꝝ meo. Unde ⁊ liber in quo erãt scripte lamentationes. carmẽ ⁊ ve. i. lamentationes penitẽtiuz. carmẽ leticie supne patrie. ⁊ ve ereme dãnationis. datus ad deuoraõdũ Ezech. in visione prius fecit amaricare ventrẽ suũ. i. sensitiuã in principio: sz postea factus est dulcis vt mel in ore suo. demũ. Beati qui audiũt verbũ dei ⁊ custodiunt illud.

§. III. Quantũ ad tertium

Debet autẽ verbũ auditũ ruminari ⁊ mẽte retineri. sicut legit de. b. Nicolao q̃ cũ esset puer ad ecclesiã accedẽs sacra pectoris ꝓdebat mãdata que. s. audiebat. ⁊ hoc mõ intelligo Cecilia virginẽ sacrã semp euãgeliũ i pectore portasse vtr: in legẽda sua. s. meditando verba dei audita in ꝑdicatiõe. Et de beatissima virgine matre dñi dr Luce. ij. Maria ꝓseruabat oĩa vba hec ꝓferẽs in corde suo. Nam aial qd nõ ruminabat in lege veteri hẽbat imũdũ. Nõ ruminare est non rememorare et meditari audita vel lecta. Vñ Greg. i homel. Eterne mortẽ iudiciũ formidate frẽs si verbũ vite audiẽtes in ventre memorie nõ retinetis. Exẽplũ de eo q̃ cibũ sumptũ, nõ retinet i stomacho. ¶Frequẽs meditatio iuuat memoriã fm pbm. Cũ ergo aliq̃s nõ mẽte retinet: q̃ nunq̃ recogitat super auditis: q̃ elabitur e

verbum dei retineri.

mente nō mirū: q; negligentia sua' est cā. Denum audita dñt executiōi mādari. q; vt dr Luc. xj. Bti q audiūt verbū dei & custodiūt illud. Qui em̄ auditor est vbi & nō factor: vt dr Jac. j. hic cōparabit viro ꝓsideranti vultū nati uitatis sue i speculo. Cōsiderauit em̄ & abijt: & statim oblitus est q̄lis fuerit. Sic i vbo audito vt in speculo videt ꝙs maculas pctōrū suor. ſz si nō opaī ad remouēdū malas pctōrū suor & se rectificādū nihil ei ꝓdest. q̄nmo ad maius iudiciū sibi iputaī. q; vt dr Luc. xij. Qui scit volūtatem dñi sui et non facit: digne vapulabit plagis multis. Dic & Nicola⁹ papa. Sicut nō leue crimē incūbit pōtificib⁹ filuisse qđ ꝓgruit: ita his qđ abstit: nō mediocre piculū est q̄cū debeāt parere despiciūt. di. xliij. Dispēsatio

nolēs audire vtcusetur a peceato.

Nec ex hoc ꝙs vitet audire ꝑdicatiōes putās se excusatū vel minus sibi imputari ad penā si offendat ex ignorātia q; talis multo grauius puniet. Primo qđē ignorātia cū affectata sit in nullo excusabit. Scđo q; de ipa ignorātia affectata: vt de spāli pctō puniet. Dr aūt audiētes p̄dicatiōes & nō faciētes grauiter puniant. ptz exēplo notabili. Legit em̄ ꝙ cū quadā vice q̄dā magn⁹ pdicator deberet certa die assignata sermonē facere ad pplm: ipa die statuta infirmat⁹ est grauiter: ppls aūt venit ad ecclesiā cuiusdā ordinis cuius erat ille frater copiosissime ad audiendū: prior aūt illius ꝙuentus multū anxiebat sup tali defectu ꝑdicatiōis ꝓpter infirmitatē illius ꝑdicatoris: & cū p cōuētū discurreret cogitādo qđ agendum esset. ecce subito venit ad portā ꝙuētus q̄dā notabil' frater illius ordinis in apparetia. ſz diabol⁹ latēs in essentia tanꝙ hospes & petit priorē. ducit ad ipm & post salutationē ꝓluetā respicit ille simulat⁹ hospes priorē in facie & dicit. Pater pijssime vt ꝓpendo vos debetis esse amaricatus sup aliquo negocio. nō miror: q; hoc sepe ꝓsueuit ꝙtingere platis ꝓpter varios & duros casus. Dz q̄d opz habere bonā patiētiā. Necesse est vt dicit euāgeliū vt veniāt scādala. cōpatior vobis: si placeret vobis mihi reserare materiā vre angustie libēter si possez in aliquo vos vellē iuuare. Rñdit prior. Reuera ē ita q; multā tristiciā habeo & vix possem deponere: & cām vobis explano declarās defectu ꝑdicatiōis fiēde. Tūc ille. s. diabolus bone pater ꝓfidatis in dño deo q; nō deficiet vobis. ego spero in deo ꝙ ipse supplebit p me defectū istū. ita ꝙ auditores remanebunt cōsolati. Scitis q; oia noua placēt. & ego iam satis studui & habui bonā practicā in arte hac. Sitis prior charissime bone spei: q; ista vice nō habebitis ꝓfusionē. sed honorē vestrū faciatis vt possim intrare libraria videdo aliquos libros cito inueniā qđ mihi erit necessariū: ita ꝙ nō opz vt faciatis tardare pulsationē cāpane vestre vltra solitū. Cui prior. Regratior magister reuerēde q; a magna amaritudine subleuastis me. libraria intrare potestis ad placitū. Intrat frater diabolus libraria. & vt det fidē hospiti interrogat de aliqbus libris solēnioribꝰ: vt summa. b. Tho. cū scriptis: & opa Alberti magni & hmōi. & illis sibi ostēsis reuoluit libros hincinde. ſfacit insinuari priori ꝙ oia hz in promptu dicēda. vñ faciat facere signū ad cōuocādū ppm. Quo facto et pplo innumerabili cōgregato ascēdit frater diabolus ambonē. aduenerat aūt tunc ad predicationē qđā vir sctūs q̄ videns ascēdere illū pulpitū & cognoscēs diabolū forte obstupescit. nil tñ alicui dicit sed expecta finē videre. Cepit frater diabol⁹ ꝑdicare de bonis paradisi. de penis inferni. de pctis & miserijs mundi ꝓpter q̄s illa ꝓdunt & inferna sequunt. & cū tāta efficacia & rōnib⁹ ꝙ oēs cōmouit ad lachrymas compūctiōis. ſfinita predicatiōe descēdēti illi occurit sctūs vir & vocās eū ad ptē ex pte dei in q̄t. O miser decepto: hominum te agnosco' quō psumpsisti tātū officiū xpi & apl̄oꝝ vsurpare etsi specialē cām nescia. scio tñ nisi ob malā intētionē nō egisti. Vñ adiuro te p deū viuū vt dicas cām mihi huius operis. tunc frater diabol⁹ ait. Adiuratus tacere nō possum. cām ꝓpter quā assumpta vt vides spē fratris & ꝑdicatoris populo ꝑdicauī est ista. Ecce audisti quot & quāta bona dixi de gloria paradisi & pena iferni & pctis horꝝ ppl̄oꝝ & vidisti ad quātū luctū ꝓmoti sunt scio mores eorum & parū tpis transibit & obliti oim verborū nil faciēt de his q̄ ꝓposuerant se agere: & inde oia vba audita erūt eis ad maius ad iudiciū. quo dicto euanuit.

¶ De negligentia in horis canonicis. Lapl'm. xij.

Negligentia in diuis officijs cōmittit seu horis canonicis tā a clericis officiantib⁹ ꝙ a ppl'is audiētib⁹. Nā et illi vel omittunt vel male dicūt eas: & isti vel nō assistūt: vel aliqn̄ suis vanitatib⁹ ipediūt. ſz ꝑmos dr Piere. xlviij. Maledict⁹ ois q̄ facit op⁹ dei negligēter. Op⁹ dei dicit. b. Bñdi. i rla. est officiū seu op⁹ qđ fit in laudādo deū in horis canonicis. ꝑ scđos. s. laicos dr. de ꝙse. dist. iij. Irreligiosa ꝙsuetudo est quā vulg⁹ ꝙ sctōr solēnitates agere cōsueuit. ppl'i em̄ q debēt ad diuina officia attēdere saltatiōibus turpib⁹ iungilāt. Cātica nō solū mala canētes: ſz etiā religiosor officia pstrepunt. Dz g negligētia euitari ab vtrisq; vt & illi deuote audiant: saltē diebꝰ festiuis et isti deuote dicāt diuias laudes vt ppl's ad deuotionē excitet & hmōi horis ꝙgruit illd ps. cxviij. septies i die laudē dixi tibi. s. o de⁹ sup iudicia iustificatiōis tue. Vbi tria notāt.

¶ Primo horarū sufficiētia debita ibi. Septies in die.

¶ Scđo laudātiū intētio recta. ibi. Laudē dixi tibi.

¶ Tertio ipsor causa motiua. ibi. Super iudicia iustificationis tue

§. I. Quantuz ad primum

sufficientia ptz ex numero septenario: dux dr. Septies in die. Nā septē sunt hore canonice istitute ab eccl'ia dici in die. Et si intelligaī de die naturali. xxiiij. horarū. tūc computanī ꝙ vna hora matutine cū laudib⁹. Si itelligaī de die artificia q̄. s. sol ē sup hemispheriū nostrū. tūc laudes habenī ꝙ vna hora diuisim a matutinis: & erit prima: et debebit dici in aurora. & de matutinis dicit idē ps. alibi. Media nocte surgebā ad cfitēdū tibi. Ita notat Archi. di. xcj. in lecturis. & in decretali. Dolētes. ex de cele. misſ. precipit vt dicaī diurnū officiū parit & nocturnū. ꝓpter qđ q̄cunq; omittit aliquā ex horis canonicis: etiā laudes mere ex negligētia peccat mortal'r: si est ordinat⁹ in sacris vl beneficiat⁹ quātūcūq; tenuit fm oēs. & etiā religiosus ꝙ fessus fm ꝑpe. de pan. in. iiij. Ista tñ materia: q; in. iij. prēti. xiij. tractaī diffuse ibi vide. Dic aūt ponent quedā ibi omissa. Lauēda est ergo negligētia in hmōi horis psoluēdis. Vñ dr de ꝙse. di. j. c. clericus. ꝙ clerici ab officio declinātes vel negligētius agētes ab ipso officio remoueanī Jn figurā huj⁹ legit Leui. xvj. Aaron tollet de sanguine vtili & asperget digito septies ꝑ ꝓpitiatoriū ad orientē. Aaron q̄ interpt̄at mons fortitudinis. ꝓmus sacerdos significat quēlibet applicatū ad diuina officia vt clerici et religiosi. xij. q. j. duo sunt. q̄ dz esse fortis & ꝓstans ad diuina officia exoluēda & sacra ministrāda: nō tedio victi⁹ et negligētia: cui deus portio esse dz cū partē nō habeat cuz reliquis tribubus israel. Dic digito. i. instictu spūssancti sanguine vituli q̄ xp̄s passum significat: dz septies aspergere ꝑ ꝓpitiatoriū. i. p septē horarū canonicarū psolutione passionē xpi in q̄ sanguis effusus est recolere i ꝓspectu diuine maiestatis: vt deus ꝓpitiet ppl'o. sunt & ipe hore quasi septē tube quibus angeli canebāt fm Jo. in apocalipsi. Signāter autē dicit. Septies in die. vt notetur non solum dies temporis: sed & dies gratie radiose. Debet autem conari persoluēs horas esse in statu gratie: vt magis sit deo gratum sacrificiū laudis: quia vt dicit Salomon. Nō est speciosa laus in ore peccatoris. Vñ Horo. misda papa. Emendationem esse conuenit populo quem necesse est orare pro populo. dist. lxj. in sacerdotibus. Et Grego. Quomodo orationis clipeo populū tueat qui

dicēs horas contur eē in gratia.

laculis hostium sese feriendū exponit. ſ. q. ſ. fertur. Nota tamē ꝙ quātūcunq; sit obstinatus psoluere dz horas ⁊ sa tisfacit pcepto ecclesie dicēdo debite. ⁊ malicia ei⁹ nō im pedit fructū orationis ad pplm: q; hoc nō agit vt p̄uata psona: sz vt minister ecclesie: q̄ semp̄ immaculata ⁊ grata est deo. Et qui p̄ alium facit, p̄inde est acti per se agere vi deat. ex̄ de reg. iur. lib. vj. vnde acceptat officiū ei⁹ nō vt ab eo sz ab ecclesia cuius est minister dictū deo. nec excōi catus nec depositus deobligatur ab horis dicendis: ne cōmodum reportet ex malo suo.

§. II. Quātum ad secūdū

sez rectā intētionē laudātiū deū: notat cum dicit. Laudē dixi tibi. i. ad tuū honorez: nō ad laudē humanā. Debet ergo officiū legēs vel cātans obseruare illud ps̄. Per sin gulos dies benedicā tibi: ⁊ laudabo nomē tuū in seculū ⁊ in seculū seculi. Seculū seculi est seculū futurum. ſ. vite beate: vbi cōtinue laudat deus nunc mente. post resurre ctionē corpōrū etiā ore. Unde apoc. xix. dr. Laudem dici te deo nr̄o oēs sancti eius. qui timetis deum pusilli ⁊ ma gni. Ad istud ergo seculū seculi q̄dā. ſ. sequit ad p̄ns seculū nō puenit nisi qui in hoc seculo laudat deum pura mēte. Non ergo q̄rat ibi hoibus placere sed deo vt dicere vale at vē. Laudē dixi tibi non mūdo. Dicit em̄ Greg. ꝙ sit plerūq; vt dū blanda vox q̄rit. ſ. in dicēdo officiū p̄grua vita negligat: ⁊ deū moribus stimulat: dū populū voci bus delectat. di. xcij. in sancta. Et in vitis fratrū legitur ꝙ quidā fratres detinebant in purgatorio ꝓpter vanā glo riam habitā in officio diuino. Licz aūt dei⁹ intueat cor. nec voce egeat nostra. tamē congruētissime ordinatū est per ecclesiā vt hore dicant ore: ⁊ voce humana dei⁹ laude tur in officijs. Rationē huius assignat bea. T. ho. ij. ij. q. xcj. ar. j. dicens. Verbis alia ratione vtimur ad deū. ⁊ alia ratione ad hoies. Ad homines em̄ vtimur verbis vt p̄ce ptū nostre mētis quē aliter scire nō possent verbis exp̄i mam⁹. ⁊ ideo laude oēs ad hoies vtimur: vt vel ei vel alijs innotescat ꝙ bonā de eo laudato opinionē habeam⁹ vt p̄ hoc ipm eum ꝙ laudat ad melioꝛa puocem⁹: ⁊ alios apud quos laudat in bonā opinionē ⁊ reuerētiā ⁊ imita tionē eius inducam⁹. Sed ad deū verbis vtimur non vt ei cōceptus nostros manifestemus cū sit inspector: cor. dū sed vt nosmetipsos ⁊ alios audientes ad eius reuerenti am inducamus. ⁊ ideo est necessaria laus oris. nō quidē ꝓpter deū: sed ꝓpter ipm laudantē cuius affectus excita tur i deū ex laude ipsius: ꝑm illud ps̄. Sacrificiū laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostēdā salutare dei. Et i quātum hō p̄diuinā laudē affectu ascēdit in deū: intantū per hoc retrahit ab his que sunt ꝓtra deū. ꝑm illud Esa. xlviij. Laude mea infrenabo te ne intereas. p̄ficit cū laus oris ad hoc vt etiā populus audiēs ꝓpter deū ꝑm illud ps̄. Semper laus ei⁹ in ore meo. Et subdit. Au diant mansueti ⁊ letent: magnificate dñm mecū. Hō aūt dicit philosophus ꝙ optimoꝛ nō est laus: sed maius ali q̄d ⁊ melius. vñ cum deus sit optimus non videt laudā dus. Ad q̄d facit illud Eccl. xliij. Dei⁹ est maior oī laude Rndit Tho. vbi. s. ꝙ loquēdo de deo quātum ad essenti am eius cū sit incomprehensibilis ⁊ ineffabilis. maior est omni laude: ⁊ ꝑm hāc cōsiderationē nō debet ei laus: sz maius. ſ. reuerētia: ⁊ latrie honor. Unde in ps̄. Piero. Te decet laus deus. quātū ad primū: ⁊ tibi reddet votū. quā tum ad secundū. Sed loquendo de deo alio modo. i. ꝑm effectus eius qui in nostrā vtilitatē ordinant: ꝑm hoc de bet laus deo. Unde dr. Esa. lxiij. Miserationū dñi recor dabor: laudē dñi sup oīa que reddidit nobis dñs. ſ. tribuā Debemus ergo in horis deū laudare: ⁊ hec apō nos dici tur laus nō illa q̄ est cordis. vñ nō sufficeret dicere horas mēte: nec satisfaceret p̄cepto ecclesie nisi ore exp̄imant. Et cum p̄matim dicit quātūcunq; submisse dicit sufficit dūmodo oretenus dicat.

§. III. Quantum ad tertiū

cā quare deū laudare debemus.

sez cām motiuā laudationis dei notat hoc cū dr. Sup iu dicia iusticie tue. i. dispēsatiōes q̄b⁹ iusticia vteris. Et p̄ma ⁊ gñalis iusticia fuit q̄ mūdū redimēs icarnat⁹ ⁊ pas sus est ꝓ nobis. Et vt dicit Aug. qō inducit magr̄ sen. in iij. li. Cū posset dei⁹ gen⁹ hūanū potētia absoluta liberare de manib⁹ diaboli: noluit p potētia: sz p iusticia liberare: vt imitemur eū i iusticia nō potētia. Ecce iusticia. Cū sup gen⁹ humanū diabol⁹ sibi dñium tyrannicū acq̄siuisset: q: volūtarie se ei subiecit deo rebellādo suscepit in se cāz nostrā. Xp̄s hns in se nostrā naturā ⁊ nō culpā: ⁊ q: diab⁹ ignorās ips̄z deū ee intulit penā mortis: instigādo iu deos ad mortē ei⁹ q̄ non erat debitor mortis: dignū ⁊ iu stū fuit vt amitteret dñium sup̄ horez ex quo inocēti intu lit mortē. ecce iusticia. Debitor erat hō deo ꝓ pcō. tantū erat debitū: vt null⁹ pur⁹ hō soluere posset. sz vnigenit⁹ dei fact⁹ hō in hūanitate sulcepta: cui⁹ ois actio erat infi niti valoris ad placādū deū sulcepit penā q̄si infinitā. Un dicit p̄ ps̄. Dolores inferni circūdederūt me: ⁊ sic p̄ passio ne solutu e debitū. Un Gre. Qui p̄ nobis eterno p̄itade debitū soluit: ⁊ veteris cautionē piaculi pio cruore deter sit: ⁊ p̄ hoc nos iusticiā excercēdo de manib⁹ diaboli libe rauit. Et q: ipsa passio xp̄i i septē tp̄ib⁹ horarū canonica rum expleta fuit diuersis horis diuersa sustinēs: vt ptz ex officio quo crucis ob reuerētiā passiōis. istitutū fuit vt il lis horis laudet dei⁹ ad gr̄as agēdū de sua passiōe. septies ergo ⁊c. Reco: dare ḡ frater pie inq̄t Ber. septē vicib⁹ in die passiōis dñi cū. ſ. accedis ad laudādū deū in horis ca nonicis sup iudicia iusticie ei⁹. i. sup oīa opa q̄b⁹ iusticiaz exercuit ꝺ diabolū. Debēt ḡ deuote dici ⁊ cū attētiōe: vt habeat ex̄ de cele. miſ. c. dolētes. in fine. Sz vtrū ipsa atten tio sit i p̄cepto sunt opiniones varie. aliq̄ tenēt ꝙ fic: alij ꝙ nō: alij medio mō. ſ. ꝙ sit necessaria ītētio ꝟtualis: etsi nō actualis. Declarationē hoz habes i. iij. pte ti. xiij. c. de ho oris. Et sciēdū ꝙ septē negligētie cōmittunt i officio di uino dicēdo. Et p̄ma est q̄n nō dicit ꝓprie ⁊ ordinatū of ficiū eccl'ie sue vel religionis sue: sz ad placitū dicit nunc vno mō: nūc alio: ⁊ de feria nō facit q̄n occurrit cā abbre uiationis: sz facit de sctis: vl' etiā dicēs officiū eccl'ie sue: q: nō vult q̄rere breuiariū dicit vnā antiphonā vl' caplin vel oratiōnē p̄ alia: nō ē b̄ absq; graui pcō. sec⁹ si faceret ex ipotentia ꝓpter defectū libri vel vilus ⁊ hmōi. Itē cū dr cursim ⁊ ꝓfuse vt vnus nō expectet aliū in finiēdo vsum vel ita velociter ꝙ ipe vel alius audiēs nō pōt p̄cipe sen sum vbor cui dici pōt: ediſſere nobis pabolā: q: pabolice loq̄ videt vel hebraice. Ecōtra legit de Esdra scriba. ꝙ legit corā oi pplo distincte ⁊ apte ad intelligēdū. Et dicit Jnno. ꝙ nō peccat q̄ in diuinis officijs assistens illud qō dicit nō intelligit dūmodo al's cor ad deū hēat ⁊ illi psal lat. Si q̄s ergo lectionē vel aliud qō in choro legit nō in telligat ꝓpter legētis ineptitudinē nō peccat dūmō cone tur intelligere saltē verba. Sz si ꝓpter mētis euagationē nō intelligit que dicit vel audit non est absq; culpa negli gentie aliqua. Scōa negligētia est quando dicunt hore fincopādo dimittēdo. ſ. vl' verba vel versus vel syllabas Jntegre enim ⁊ complete psoluēde sunt hore. Nā ipsarū persolutio seruitus dicit. in seruio aūt alicui debito debz quilibet esse fidelis: vt nec apicē vel iotam p̄teream. sed integre sine fraude debitum persoluat. Si quis deberet quotidie persoluere alteri septē marchas: certe si aliquos denarios quotidie subtraheret nō satisfaceret creditori. sic infideliter agit qui in officijs fincopat quod repr̄ehē ditur in dicto. c. dolentes. de celebratio. missarum. Exem pluz de illo sancto patre qui vidit diabolum in choro cu iusdam monasterij manere: cum fratres dicerent offici um et mittere sepe in sacco quem secum deferabat: et in terrogatus a patre quid itromitteret. Respondit ꝙ ver ba ⁊ syllabas quas illi dimittebant de officio: in futuro

negligen tie in offi cio diuio

qñ finco pādo di citur.

iudicio ea p̄sentaturus ad punitionem negligentie eorum. Ubi aduertēdū q̄ si q̄s ex aliqua cā rōnabili. vt q; opz rn̄dere alicui vel iuenire libz̄ ⁊ ỹnōi. aut etiā ex negligentia omittat verbū psalmi vel psalmū: nō dz subtrahere vocē: p̄cipue cū sint pauci ⁊ redire ad omissum. ⁊ sic pturbare alios ex reuolutiōe libz̄oz vl̄ subtractiōe adiutorij. Sed penitere de sua negligētia i cor̄de ⁊ psequi officiū chori: ⁊ post officiū illud omissum vl̄ aliq̄d loco ei⁹ supplere. Et idē si dormit, i aliqua p̄te. Et p̄m Henricū in q̄libet. dū vn⁹ chor⁹ dic̄ vnū versuz: alius aliū: estimādū est singulos totū dixisse. q; sic eccl̄ia ordinauit. Ex quo dicto scrupulose ⁊ irratiōabiliter mouent illi q̄ faciūt sibi ꝓsciaz nō dicēdi q̄ dō ichoat ab officiatore vl̄ cātore vel ab aliq̄bus q̄bus cōmittit versus ⁊ ỹnōi. vt inuitatoriuz et ỹnōi: supplū em̄ est hoc. Tertia negligētia est q̄n i officijs vana ⁊ extranea intermiscent. Secus si necessaria vt interrogādo de libro vel q̄s habeat dicere hoc vel illō. ne cessitas em̄ nō hz legē. vt ex de reg. iur. Dō in lege. Sed nō solū vaniloq̄a ibi sunt reprehēsibilia: sed etiā bona v̄ba imptinētia ad officiū. vt disputabilia ⁊ ỹnōi. Et sicut verba ita nec opa interponēda sunt in officio nō ptinētia ad illud. vt si q̄s faceret coq̄nā vel colligeret herbas: vel indueret se cū surgit a dormitatiōe dicēdo interim officium q̄ ē valde reprehēsibile: q; dat sibi occasionē euagādi ⁊ irreuerētiā cōmittit. Quis em̄ dñs talis patit sibi fieri seriosa colloquia cū ỹmōi opibus. Et si p totā horā hoc faciat vel p maiorē parte vix satisfacit p̄cepto hz ꝑ. de pan̄. Quarta negligētia est secū deferre vel deferri facere aues vel venaticos canes: q̄ reprehendit de celebra. miss. ca. Grauī. in Le. sunt em̄ talia distractiua ⁊ impediti / ua officij. Et silr̄ si cantat officiū debēt vitari cātus theatrales: q; nō ỹnt talia inducere ad deuotionē. sed ad vanitatē ⁊ delectationē sensualē. Un̄ Hiero. tractās illud apli Cātates ⁊ psallētes i cordib⁹ vr̄is dño. ait. Audiāt h̄ ado lescētuli. audiāt hi q̄b⁹ i eccl̄ia ē psallēdū offm̄. nō ore. s. tm̄ sz corde deo cātādū. nec in tragediarū modū gutture ⁊ fauces medicamīe linīede sunt vt i eccl̄ia theatrales modulī audiant̄ ⁊ cātica. di. xcij. Cātates. Et aug. i lib. ꝓfes. fatet̄ se peccare cū plus delectabat eū melodia cantus q̄ verboz̄ sensus. Et in regula dicit q̄ nō ita scriptū est vt cāteť: nō cāteť q̄ dō sugillat eos q̄ mutāt notā cāt⁹ vt faciāt melodiā sue leuitati satisfaciētes. Quita negligētia est q̄n absq̄ cā legitima absentat se ab officio ecclesie q̄uis puatiz dicat ex horas. q̄ em̄ bn̄ficiat⁹ est in eccl̄ia dz officiare eā si pōt. vel p aliū cū nō pōt. Et oēs clerici eiusdem eccl̄ie debēt insimul ꝓuenire ad eā officiandā. vt. vij. q. j. Illud. Et religiosi multo magis debēt oībus horis interesse nisi cā rōnabilis excuset. vn̄ etiā dis. xcj. dicit̄. Cleric⁹ qui absq̄ corpis sui inequalitate vigilijs deest stipēdio puatus excōicet̄. In ecclesijs cathedralib⁹ vbi dant̄ distributiones interessentibus p̄uātur absentes illis distributionib⁹. sed nec tū dn̄t p̄ncipaliter cōuenire ꝓpter distributionē illā. q; tūc eēt simonia vl̄ saltē turpe lucrū. Qui etiā tarde intrāt chor̄. s. inchoato officio ⁊ cito exeūt ante finē vel in medio fine cā vigēte male faciūt et a sathana istigant̄. Sicut ptz p exēplū monachi beati Bn̄dicti quē vidit ipe ⁊ oñdit alijs q̄ diabolus p cucullā eum trahebat extra chor̄ tpe oronis. sz disciplina btūs Bn̄dict⁹ fugauit. habeť in. iij. dialo. Sexta negligētia est: q̄n psalentib⁹ alijs cātando vel legendo q̄s velit illo tpe dicere alias horas p̄uatas. submisse plures horas p se citi⁹ dicens: hi quodāmodo furtū faciunt. Nam furtū cōmittit qui re alterius vtitur cōtra volūtatē ipsi⁹. cū aūt voluntas religiosi sit i manib⁹ p̄lati. ⁊ p̄latus velit subditum cū ceteris psoluere horas vt iuuet alios ⁊ cōueniat cum alijs ꝓpio arbitrio vocē subtrahēs vt suas orationes dicat: furtū cōmittit: nec deo placet. Unde Bern̄. Ingratū est spiritui sancto quicq̄d obtuleris neglecto eo q̄ teneris. nec est sufficiens excusatio si quis dicat se nō habere

Ne vana intermiscantur

abſentās se ab officio.

vocē bonā ad adiuuandū chor̄: q; ⁊ in tēplo dn̄i erāt vasa nō solū aurea ⁊ argētea; sz etiā enea. ⁊ oia dn̄i opa suo mō bn̄dicūt dn̄m ⁊ suis vocib⁹: nō solū pstac⁹ ⁊ cygnus ⁊ philomena; sz ⁊ canis ⁊ asell⁹ ⁊ cicada. Lōfabulatiōes aūt ⁊ nuge ⁊ risus curiosus ⁊ vagus aspectus hincinde ⁊ icōpositio mēbroz̄: vt sacrilegiū i officijs: ⁊ maxime in ecclesia vitāda sunt. ex de immu. ec. decet domum. li. vj.

tarditas dicēdi horas.

Septima negligētia est tarditas i dicēdo horas ⁊ post debitū tps. Hugo de sctō victore. ꝓuenire ē ꝓuidētia: tardare est negligētia. Henric⁹ dicit in q̄libet. q̄ q̄ est legitime occupat⁹ vt nō valeat horis ppriis dicere. pōt dicere de mane vsq̄ ad vesperas: ⁊ de sero vesperas cū ꝓpletorio simul: ⁊ q̄n dicūtur matutine de nocte: p̄ma cū matutino forte dici pōt: q; sic ē ꝓsuetū in capella dn̄i pape: q̄vi deť verū q̄n dicunt matutine non de sero: sz post mediā noctē. De sero em̄ p̄nt dici matutine seq̄nt̄ diei cū sit aliis occupat⁹ vtilib⁹. nā si ex somnolētia ⁊ delitijs diceret nō excusareť a pctō pigritie ⁊ negligētie p̄m Tho. i q̄libet. ⁊ Henri. Jn tardēdo aūt notabilr̄ mere ex negligētia horā aliqu ā dicere post debitū tpus. s. añ cōpletū dic. puta matutinā dicit hora nona. p̄mā hora. xxij. diei. vtrum sit mortale. Et videtur Umber. i. expōne regle tenere q̄ sic. Q̄ durū videť dicere: nec rō aliq̄ vr̄get: nec autoritas canōis. Eccl̄ia em̄ p̄cipit dici officiū nocturnū p̄iter ⁊ diurnū. de cele. miss. c. dolētes. Et officiū vni⁹ diei ē sub vno p̄cepto q̄ p̄ceptū ipleri videť si ip̄m officiū infra die d⁹: suū al's si dicať q̄ hora q̄libet tps ppriū hēat dicēdi q̄ nota bilr̄ p̄teries peccet mortalr̄ cōmittit i die. vij. mortalia cuz tñ dicať q̄ omittēdo septē horas vnius diei nō cōmittit nisi vnū p̄m Guil. sed tanto grauius quāto plus dimittit. Preterea si determinatio tpis esset in p̄cepto cuilibet hore nō excusareť q̄ ex iusta occupatiōe notabilr̄ tardaret: sicut nec excusať q̄ dimitteret offm̄ p̄ illa die ppt occupatiōes. Jtē si q̄s oblit⁹ alicui⁹ hore. puta p̄me. dicit aliā sequētē puta tertiā: postea ppendēs nō opz q̄ dicta hora omissa. s. p̄ima: iterū dicat tertiā. sed sufficit tm̄ semel dixisse. etiam si ordine postposito p̄m ꝑ. de pan̄. in. iiij. De multis alijs ptinentib⁹ ad materiā istā. hēs. in. iij. pte. ti. xiij. c. de horis. ibi vide.

¶ De pigritia: ⁊ ibi de tarditate ꝓuersationis ꝓfessionis et bone operationis. Capl̄m. xij.

Jgritia est filia accidie ⁊ stricte sumēdo ipsa tarditatē operandi bonū q̄ fieri debet p̄m Tho. ⁊ hoc reprehensibile est nociuū. Un̄ d⁹: Eccs. x. Jn pigritijs humiliabit̄ cōtignatio: ⁊ infirmitate manuū pstillabit dom⁹. Tigna dicunt ligna arcuū que tenēt tecta. Cōtignatio est cōiunctio eoz̄ q̄ fit in supioi pte vsus tectū. Ex hoc aūt q̄ alīq̄s est piger. i. tardus ad ꝓuidēdū alicui defectui seu fracture lignoz̄ ⁊ nō subuenit tpe opportuno. sequit̄ ruinosa liatio tecti. i. ruina. Sic spūalr̄ q̄ est tardus ad ꝓuidēdū ⁊ obuiādū defectib⁹ suis vel alioz̄ inde sequit̄ ruina spūalis. ⁊ in remissiōe manuū. i. negligētia operū dom⁹: pstillat. i. in ꝓsciam intrāt paulatim vitia. Lucan⁹ poeta. Tolle moras semp nocuit differre paratis. ⁊ Greg. vbi pcuīlū vertit vitāda e mora. di. iiij. Et regula iuris dicit. Mora sua cuilibet est nociua. ex de reg. iur. li. vj. Et in figurā mādauit dn̄s i veteri lege oēs aues cozuini generis vt im mūdas nō debere comedi: q; eaz̄ vox crocitādo est quasi cras denotās tarditatē. ⁊ tales moras. s. pigritie ⁊ tarditatis ad bonū nō debem⁹ nobis incorporare. i. assumere. hoc aūt vitiū satis est gn̄ale. Unde Sen̄. Nemo q̄q̄ habet facti: in futuruz em̄ nr̄a distulim⁹. Cauent tamē iusti ab hac pigritia. Unde Origenes. Nullus piger inueniť in domo sapiētis. ⁊ loquit̄ de Abraam cum recepit angelos hospitio: cucurrit em̄ ipse ad tabernaculū. Sara accelerauit sata fimile: puer festinauit ad gregē. Sen̄. xviij. Et de beata Maria legitur q̄ post conceptum filij dei

pigritia ē nociua

abūt in mōtana iudee cū festinatiōe. s. ad salutādū Elizabeth. Luc. j. Nescit em̄ tarda molimina spūssctī gra. vt dicit ibi gl. Sumit̄ tm̄ in scriptura frequēter pigricia p accidia ⁊ negligētia seu omissiōe bonoꝝ operū. Un̄ Prouer. xxj. Desideria. s. terrena occidūt pigrū. noluerūt em̄ q̄cq̄ opari manꝰ eius. ⁊ Eccī. xxij. dr. De stercore boū lapidatꝰ est piger oīs q̄ tetigerit excutiet manꝰ suas. Boues sunt p̄dicatores ⁊ doctores exarantes corda hoīm vt deo fructificēt. Sterc' boū sunt terrena q̄ ipsi reputāt vt stercora Un̄ p̄dicatoꝝ gentiū. Omnia arbitrat' sum vt stercora vt xp̄m lucrifaciā. Hoc stercore. i. affectu ⁊ occupatiōe mundanoꝝ piger tardus ⁊ negligēs sue saluꝰ lapidat' p̄cutit ⁊ occidit. Sm̄ expositionē Greg. ⁊ seruo q̄ noluit exercere pecuniā sibi cōmissam dictū fuit increpatiue. Serue male ⁊ piger q̄re nō dedisti pecuniā meā ad mēsam. ⁊ postea seruū inutilē mittite in tenebras exteriores. Mat. xxv. et de hac tarditate intelligit illud p̄s. cxviij. Tēpus faciēdi dñe dissipauerūt legē tuā. i. ppter tps q̄ hoies estimant se habere ad faciendū bonum: dissipāt legē dei faciētes ꝯ p̄cepta eius. Est aūt pigricia ista seu tarditas ad bonū mala ⁊ periculosa p̄cipue in tribus casibus.

¶ Primo in exhibendo se ad conuersionem.

¶ Secundo in faciendo confessionem.

¶ Tertio in p̄sequendo operationem.

§. I. Quantū ad primum

Pigricia ⁊ tarditas in conuersione

dicit Eccī. v. Ne tardes conuerti ad dñm ⁊ ne differas de die in die: subito em̄ venit ira illi⁹: ⁊ in nouissimo dispdet te. Qui manet fixus in aliquo mor̄tali est auersus a deo. Unde dñs p Hiere. ij. de pctōrib⁹ ait. Uerterūt ad me tergū ⁊ nō faciē. ⁊ Aug. diffiniēs pctm̄ dicit q̄ est auersio ab incōmutabili bono. s. deo ⁊ conuersio ad cōmutabile bonū scz creaturā: puta diuitias: voluptates: honoꝝ ⁊ hmōi. Nō em̄ talis respicit deū oculo intētionis vt vltimū finez in conuersione sua: sed creaturā illā quā inordinate amat. Sed q̄ vt dicit regula iuris. Dis res p quascūq̄ causas nascit p eascdē dissoluit. s. ꝯrio modo. ex de reg. iur. Sicut edificiū fit ponēdo lapidē sup lapidē ligando eos calce. dissoluitur aūt remouēdo lapidē a lapide cū amotiōe calcis. Ita in ppōsito cū pctm̄ cōmittat' p hoc q̄ volūtas se auertit a deo ⁊ adheret creature vt fini magis volēdo delectationē ex p̄secutiōe illi⁹ rei q̄ seruare mandatum dei. ideo si debeat destrui pctm̄ vt recōciliet deo opz q̄ auertat' a creatura detestādo inordinatū affectū quez habuit ad deū ⁊ oculū intētionis dirigat ad deū sup oīa diligendo: ⁊ hoc est conuerti ad deū. Et ad istā conuersionē nō est tardandū. q̄ vt dicit Greg. sup Ezecb. Pctm̄ q̄ p penitētiā nō diluit: mor̄ suo pōdere ad aliud trahit. Et in mor̄alib⁹ tractās illud Esa. Et clamabūt piloſi alter ad alterum. dicit. piloſus clamat ad piloſum: q̄ ppetrata iniq̄tas perpetrandā vocat. Et dicunt piloſi bestie hñtes apparētiam humanā. ⁊ hmōi sunt pctā q̄ spēm boni habēt vn̄ ⁊ actus rōnis: sed reuera act⁹ bestiales sunt. quia oīne pctm̄ sm̄ Damas. est ꝺtra naturā. i. ꝺtra rōnē naturalē. Rōnē huiꝰ assignat btūs Tho. j. ij. q. iiij. Nā hō in repētinis casibus operat' sm̄ finē p̄stitutū ⁊ habitū p̄ceptū. Sed cū peccator p̄stituerit sibi aliq̄d creatū vt finem vltimū ⁊ habet habitū vitioſum ⁊ repētina frequēter occurrāt que nō patiunt' mor̄ā diu cogitādi. ideo in hmōi opabit' vitioſe sm̄ malū finē quē sibi p̄stituit. Et ꝓpterea nō pōt diu pctor manere quin ad alia labat'. nec ꝓpterea excusat': quia ipe sibi est cā hmōi ꝓpter tarditatē conuersionis ad pniam. Et ideo bene dr: Eccī. v. Ne tardes conuerti nec differas de die in die. hoc est ꝺtra illud Prouerb. iij. Ne dicas amico tuo q̄ scilz xp̄s est. vade ⁊ cras reuertere: cū statim possis dare. s. te ad conuersionē. Hec est em̄ vox corruina. s. cras cras. Sed aduertendū q̄ corruus egressus de arca non est reuersus ad eā amplius: sed sup cadauera inuēta reqeuit. Colūba vo cui⁹ vox est vr. i. nunc reuersa est. Sic tardās de die in die nō reuertit' ad ecclesiā merito: sed reqescit in tpalibus fetētibus: sed boni ⁊ simplices fideles q̄ subito penitēt si offendūt illi reuertunt'. De tali tardatione ad conuersionē accusabat se Aug. in li. pfes. dicens. Non erat q̄d rnderē tibi. s. deo dicēti mihi. Surge q̄ dormis: scz in pctis: nisi vba somnolenta ⁊ lēto modo cras cras: sine modo sine paululū: sed illud modo nō habebat modū: ⁊ illud paululū ibat in longū. hec ille. Periculosa est illa p crastinatio nō solū ex eo q̄d dicit Quid. Qui nō ē hodie cras minus aptus erit. Sed q: vt dr: in dicta aucte. subito em̄ veniet tibi ira illi⁹. s. mortis. Nullus em̄ securus ē de die crastina: vel scit si subitanea morte decedet. Et sm̄ malū statū illius sic iudicabit' a deo ⁊ cōdēnabit'. ⁊ sic eis cōgruet illud Esa. xxviij. Erit eis vbū dñi māda remāda. s. aliquā cōmoditatē expecta reexpecta. s. me ad penitentiā. Modicū ibi: ⁊ modicū ibi: vt vadāt et cadāt retrorsum. nō em̄ videt q̄ cadit retrorsum quo cadit ⁊ letaliter cadit: sicut heli ex tali casu mortuꝰ. Un̄ dr: Eccī. xxix. Repromissio neḡssima multos pdidit. repromissio. s. cogitatio qua pctor pluries ꝓmittit sibi longā vitā tanq̄ eēt de ea certꝰ ⁊ ex q̄ disponit multa facere in mūdo ⁊ ppter mūdum: ⁊ inter cetera etiā penitere. Ista est nequā neḡtor ⁊ nequissima. nequā siquidē est ista repromissio: q: sibi vsurpat pcator in hoc q̄d est ppriū dei. s. de futuro disponere. Nam dixit xp̄s Act'. j. Nō est vestrū nosse tpa vel momēta q̄ pater posuit in sua ptāte. Ber. ꝯ talē de futuro p̄sumētē ait. Quid de futuro miser tā temerarie p̄sumis: tanq̄ pater tpa ⁊ momēta in tua nō in sua posuerit ptāte. Neḡtor est ista repromissio: q: cū tps infiniti valoris sit sibi a deo datū fatue expēdit. ⁊ cū hoc p̄sumit q̄ adhuc pl⁹ sit ei datu rus. Un̄ fili⁹ posset sperare q: pater su⁹ sapiēs dabit sibi adhuc maguū thesaurū cū illū quē dedit scit male cōsumpsisse ⁊ aptū ad idē. Meminisse is dz: q: cū dñs p̄misisset noe spaciū. cxx. annoꝝ ad ꝓuertēdū se ad penitētiam: q: nō ꝓuertebat': sed. c. annis male vsus esset gen⁹ humanum: abstulit. xx. annos de promissis. Beñ. vs. c. Ita dicit Hiero. de pe. dist. j. pdixerat. Neḡssima est: quia nō solum tps datū pdidit: sed in ꝓtumeliā creatoris cōuertit et vti disponit. Seruandū est igit' q̄d dr: Eccī. xxj. Fili peccasti ne adjcias iterū et de p̄stinis depcare vt dimittant' tibi. sed tps faciendi dñe dissipauerūt legem tuā: qua. s. mandas hoibus ne tardēt ꝓuersionē. Non debet ergo q̄s esse piger ⁊ tardus ad ꝓuersionē: ex eo p̄cipue: q: cōuersio dilata difficilioꝝ est accelerata facilioꝝ. Unde Beda dicit q̄ diabolus quāto diutius possedit: tāto difficiliꝰ dimittit.

Ex pluribus aūt rōnib⁹ ⁊ modis ostendit' q̄ difficilioꝝ sit ꝓuersio dilata. Primo quidē ex obduratiōe. sicut em̄ puerilis etas ē tenera ⁊ susceptibilis impssionis: sicut cera mollis cuiuslibet figilli: ⁊ vgula dū tenera est si curua est de facili ad rectitudinez duci potest. Senilis vo etas duriciā hz ⁊ difficulter recipit impssionez: sicut nec lapis flecti pōt a mor̄ib⁹ suis: sic nec trūcus arboris a tortitudine sua. Un̄ dr: Prouer. xxij. Adolescēs iuxta viā suā etiam cū senuerit nō recedet ab ea. Quāto q̄ quis magis tardat cōuersionē tāto magis indurat'. iuxta illud. Induraverūt ceruices suas ⁊ noluerūt cōuerti. Sc̄do ostenditur maior difficultas ex ꝺtrarij habituatione. sicut em̄ materia que hz aquā difficilius suscipit ignē: vt patet in lignis aquosis: q: ignis inuenit ibi q̄d repugnat sibi: scz aquā. Et castrū q̄d hz repugnātiā difficiliꝰ capit q̄ illud q̄d nō habet. ⁊ facilius vestis formā suscipit rectam que adhuc nullā recepit q̄ que malā ⁊ tortā. Ita mēs que habet habitū vitioꝝ que sunt cōtraria gratie difficilius cōuertit q̄ illa que pctm̄ nō habet: vel si habet recētia hz vt dispositiones q̄ de facili tollunt' ⁊ nō ex diuturnitate radicata vt habit⁹ qui difficilius remouent'. ps. Beatus qui tenebit. i. vltra non pgredie ⁊ allidet paruulos suos ad petram. i. principia peccatoꝝ ad petram penitentie occidendo. Tertio ostendit' ex nature dissipatione. Pecca-

Conuersio dilata est difficilis

tor: siq̃dē dissipat bona nature.i. vtutes naturales. ꝑm qō ō: figurate Luc.xv. de ꝓdigo q̃ dissipauit substātiā suā .i. inclinatiōes naturales q̃ sunt in nobis tanq̃ semina q̃dā et ꝑncipia virtutū. Sz pctō: tales inclinatiōes q̃si ānihi/lat: ⁊ tāto magis quanto magis morak in pctō. vñ diffici/lius ꝙuertik. Vñ ⁊ in resuscitatiōe Lazari q̃driduani que designat ꝙuersionē pctōis inueterati in malis Xp̃s ostendik saꝛ laborare. nā infremuit spū ⁊ fleuit accessit ad mo/numētū. fecit lapidē tolli clamauit ⁊ ꝑius gr̃as egit. Jo. xi. Ad figurādū ꝙ multū opz laborare pctōem q̃ ꝑmāsit in pctis. ⁊ flendo: ⁊ lapidē tollēdo male assuefactionis: et clamādo affectu ⁊ oꝛones ꝓcurando sanctoꝛ vt ꝙuertak ad ꝑniam. Quarto ostēdik ex peccati aggrauatiōe: pec/catū em̄ est quoddā pondus aggrauās aiam̄ vt ad deum nō possit surgere vel respicere. ps. Sicut onus graue gra uate sunt sup me. s. iniq̃tates. Adeo graue est pctm̄ vt celū ⁊ terre supficies non valeat sustinere peccatoꝛē. vt ptz in lucifero q̃ existens in celo empyreo ita grauat⁹ est ꝑ sup/bia ꝙ de celo lapsus in cētrū terre ruit. Vñ figurak pctōꝛ ꝑ illā mulierē que a diabolo fuerat incuruata: adeo vt nō posset sursuz respicere ꝑ mltū tp̄is. Luc. xiij. Et quāto q̃s plus peccat tāto magis aggrauak. q: quodlibet pctm̄ hz suum grauamē quasi infinitum culpe ⁊ pene. Manifestū est autē q: quāto magis hz grauamē sup se tanto magis est sibi difficile surgere. Vñ ⁊ in vitaspatrū legik ꝙ semel be. Arsenio in heremo dictū fuit. Egredere ⁊ ostendā tibi opa hoim. ⁊ vidit egressus ꝑmo ethiopē cedentē ligna ⁊ facientē sarcinā quā leuare nō poterat ꝓe magnitudine: qui plura cedebat adiūgens sarcine facte: ⁊ tētabat leua/re: ⁊ multo min⁹ poterat. Vidit exinde aliū q̃ in foueā fa/ctam q̃ fundū non habebat: mittebat aquā quā de fluuio hauriebat: ⁊ implere nō poterat: sz quāto plus mittebat: tāto plus exibat. Exinde vidit duos portātes quoddā li/gnū ꝑ transuersum. vn⁹ ex vno capite ⁊ alter ex altero q̃rē tes in tēplū quoddā introducere ⁊ non poterāt: q: longi⁹ erat latitudine porte tēpli: nec volebat vn⁹ post aliū ire. sz de pari icedere. vnde nō poterāt. Expsita ē aūt fibi visio videlz q: ꝑmus significat eos q̃ cum habeant sarcinā pec catoꝝ ꝙgregatā nō attendunt ad diminuēdū ꝑ ꝑniam: sz adaugēt differētes ꝙuersionē q̃si in futurū leuius possint portare sarcinā maioꝛē ⁊ facere penitētiam q̄ falsum est. Alius designat eos q̃ etsi opa faciūt de q̃ne bonoꝝ. tamē egrediunk de aia quoad meritū: q: faciunt cū hoc multa mala: vel manēt in peccatis. vñ meritū perdunt. Tertius significat supbos qui nolunt fibi ꝑnuicē cedere ⁊ cōcoꝛda re in bonis: sed ꝓiank. ⁊ isti tēpluz dei ingredi nō ꝑnt nec cōuerti ꝓpter grauamē supbie. Quinto ex elongatione quāto em̄ q̃s magis peccat vel diuti⁹ morak in pctō. tāto magis elōgak. ps. Lōge a pctōꝛib⁹ salus. Sz nō est verisi mile ꝙ ille q̃ elōgauit se a deo ꝑ. xl. annos. de facili redire possit ⁊ ꝙuerti ad deū. in. vij. dieb⁹ vel. xv. q̃b⁹ durat infir mitas hoīs: ⁊ b̄ quoad illos q̃ differūt ꝙuerti vsq̄ ad gra uē infirmitatē morē. licz possit b̄ accidere ⁊ aliq̃n eueniat: vt ptz in latrone crucifixo cuz xp̄o. ⁊ in illo Nicolao anti/quato in malis seꝛagenario qui accedebat ad pstibulum victus a carne ex diutina ꝙsuetudine: q̃ precib⁹ beati An/dree apl̄i fuit liberat⁹ a vitio ⁊ saluus. vñ Leo papa. Di sericoꝛdie dei nec mēsuras possum⁹ ponere. nec tpa diffini re: apud quē nullas moras patik venie ꝙuersio. de pe. di. s. Multiplex. sed istō raro ꝓtingit. ⁊ iō bñ ait Esa. lv. Que rite dom̄ dū inueniri pōt. inuocate eū dum ꝑpe est. Dere/linquat impi⁹ viā suā ⁊c. Multos em̄ inquit Augu. solet decipere serotina penitētia. Sexto ex tristicie affectione. quilibet em̄ naturalr fugit tristiciā: ⁊ qō pōt eū ꝓtristare: sed ille qui diu ꝑmansit in malo tota delectatio ⁊ gaudiū eius est in malo. ꝑm illud ꝓuer. ij. Letant cū malefece/rint ⁊ exultant in rebus pessimis. Unde cū cogitat pecca toꝛ ꝙ debeat dimittere omnia illa mala in quib⁹ delectat⁹ fuit. multū ꝓtristak ꝑm sensualitatē saltē. ⁊ frequēter acci/dit ei sicut symie auide dulcedinis nuclei nucis: q̃ accedit ad arboꝛē: ⁊ cū moꝛdēdo sentit amaritudinē coꝛticis totū tale arbitrans nō ꝙuenit ad dulcedinē cupitam medulle. Sic pctōꝛ cū cupiat dulcedinē venie ꝓpter qō incipit vel/le penitere cū ꝑcipit ꝙ opz eū vitia dimittere ⁊ odia ⁊ la/sciuias sumere ꝙfusionē ꝓfessionis: euacuare bursam ꝓo restōne perere veniā lesis: q̃ nunq̃ se humiliauit videtur sibi nimis amarū vñ dimittit facere vel male facit. Vñ et iuuenis q̃ petijt a xp̄o. quid faciendo vitā eternā haberet. Rñdit demū. Si vellet esse ꝓfect⁹ daret oia paupib⁹ quo audito abijt tristis. Mat. xix. ⁊ nihil fecit: q: hebat mltas possessiones ⁊ nimis sibi durum videbak illas dimittere.

Tardan tes ꝙuer/ti augēt peccatū.

Septimo ex diaboli impugnatiōe: cū q̃s morak in pctō diabolus nō multū impugnat: q: suus est: sed cū ꝓpendit ꝙ velit recedere ab eo ꝑ ꝑniam multū impugnat ⁊ tanto plus quāto diuti⁹ possedit: ⁊ ꝑmaxime in articulo mortis q: scit se amplius tp̄is nō habere ad tentandū ⁊ magis in festat. Venenū ōꝛ: serpens habere in cauda. Vñ ⁊ dns di/xit serpēti antiquo. Gen. iij. Tu insidiaberis calcaneo eiꝰ sz mulieris. i. extremo vite magis impugnās q̃ alio tpe. Si em̄ diabolus accedit ad sanctissimos viros in fine ad tentandū si forte posset eos decipe. Nā accessit ad xp̄m in passione ꝓpter qō ait xp̄s. Joh. xiiij. Venit. i. veniet ꝑn/ceps mūdi: ⁊ in me nō hz quicq̃. multo magis accedit ad eos q̃ male vixerunt ⁊ distulerunt ꝙuersionē in finē. Sed sicut sancti in vita ⁊ sanctitate ꝙuersi sunt ad deum: ita ⁊ deus tpe necessitatis cōuertik ad eos iuuandū ꝯ pugnas diaboli: ⁊ sicut pctōꝛes in sanitate non sunt dñi recoꝛdati nec ad deū ꝙuersi: ita valde timendū est in moꝛte de⁹ obli uiscatur eoꝝ. Ebꝛ. ix. Hac aia duersione pcutitur pctōꝛ: vt moꝛtens obliuiscak sui: qui dū viueret oblitus est dei. Sz etsi conuertak ve ad ꝑniam: tūc ex tarditate sue cōuersio/nis nō reportabit cōmodū: sed detrimētū multū. s. penaꝝ saltem purgatoꝛij ꝑm illud q̃ ait Aug. ꝓius est purgan dus igne purgationis qui in aliud seculū distulit fructuz cōuersionis. de pe. dist. vij. nullus. Ex his omnibus appa ret ꝙ non est differenda cōuersio: sed tēpus faciendi dñe dissi. le. tu. qua admones: vt ꝙcitius reuertantur ad te ne indurentur: ⁊ difficilioꝛ fit eis cōuersio.

§. II. De dilatōe cōfessiōis

nō fienda. dicit ps. xciiij. ꝓeoccupem⁹ faciē dñi in ꝓfessio ne. i. anteq̃ accedam⁹ ante faciē dñi seu ꝓspectū ei⁹ facia/mus ꝑus ꝓfessionem. Vadit ante faciē dñi qui accedit ad adoꝛandū: q: tūc cū ipo loq̃mur ꝑm Isi. ⁊ multo magis cū misse astamus: vbi realiter in sacro est dns. vel cū eccle siam visitamus: vbi oi tpe debet esse in tabernaculo coꝛ/pus dñi: sed ire ad adoꝛandū vel ad missam vel ad eccle/siam debet quotidie fieri. Et sic etiā ꝓfessio fienda eēt ab illo quē ꝓscia grauat de moꝛtali. Nam cū querik vtrū con fessio de moꝛtalibus sit de necessitate fienda statim hab/ta oppoꝛtunitate: q̃uis aliqui dicāt ꝙ statim fieri opz. tñ cōmunioꝛ opinio Tho. ꝑe. Richar. et alioꝝ est ꝙ nō te/neak de necessitate nisi in quibusdā casibus de quibus .j. dicetur: tñ ꝑm oēs piculosum est differre eam. Sed scien/dū ꝙ tripliciter potest differri.

¶ Differk aliquādo damnifere.

¶ Differtur aliquādo pestifere.

¶ Differtur aliquādo salutifere.

§. III. Quantuz ad ꝑmū

Differre confessiō nē est dā nosum.

q̃n quis hz copiā ꝓfessoꝛis ⁊ idonei differre ꝓfessionē nul/lam vtilitatē affert: sed multiplex dānum. nō est autem sa/pientis viri facere illud vñ ei nō pōt sequi vtilitas: sz mul tum damnū. Propterea infirmus vl̄ qui habet curā eius cito ꝯcta infirmitate mittit ꝑ medico ⁊ eam patefacit: q̃a ex moꝛa videt sibi periculuz imminere. Ita infirmus in aia cognoscēs se infirmatū medicum salutis ꝙcitius quere/re debet. s. sacerdotē ⁊ cōfiteri. Nam sacramenta sunt que

dam medicine aie. ⁊ alij quida differũt ex negligẽtia confessionẽ vsq; ad q̃dragesimã sequẽtem: alij negligẽtiores vsq; ad finẽ q̃dragesime: alij negligẽtissimi vsq; ad infirmitatẽ grauẽ. Et illi q̃ differunt vsq; ad q̃dragesimã ex b̃ incurrũt periculũ ⁊ dãnũ. Periculũ q̃dẽ: q; possunt mori morte subitanea interea habẽtes mortalia vel loqlã amittere: ⁊ sic p̃uarent confessione: ex q̃ aliq̃n ex attrito fit cõtritus: ⁊ sic saluat q̃ alʒ nõ saluarent. Dãnũ incurrunt: quia multoz ex tãta dilatione obliuiscunt pctoz: ũ q̃ nõ ita q̃ad penã remittunt p gñalẽ confessionẽ oblitoz ficut si pticulariter confiterẽt: qõ melius facere posset ⁊ plenius si nõ tãtũ differret. Damnũ etiã incurrit ⁊ p̃uationẽ illoz bonoz̃ q̃ cõsequerent pluries in anno cõfitendo: vt suffragij oronũ confessoris: ammonitionũ p cõfessorẽ: augmentationis gre remissionis pene. Sed ⁊ magna fatuitas ostẽdit nõ facere diligentiã p aia quam q̃s facit p caliga. Unde Bern. Omnia insania hoim: pudet sordes abstergere: scz per confessionẽ: ⁊ nõ pudet cõfhere. Abstergit caliga. s. a luto: ⁊ contẽnit aia. ⁊ manifestũ est q̃ nõ in capite anni abstergat caliga a luto: sed quasi quotidie ne coꝛrodat a luto. Illi etiã q̃ differũt vsq; in finẽ q̃dragesime magnã vtq; negligentiã cõmittũt. Nã cũ in finẽ oẽs differant et non possit audiri vnus q̃q; nisi p se separatim multiq; habeãt cõfiteri ⁊ cõfessores pauci respectiue ⁊ officiare habeant ecclesias ⁊ plixis officijs opz q̃ multi remaneãt incõfessi ⁊ multi alij ꝓpter festinantiã sint male cõfessi. Et quodli bet disturbium etiã minimũ diabolo operãte facit eos dimittere cõfessionẽ quasi putãtes se excusatos: ex quo non possunt sacerdotẽ habere paratũ ad eoꝛ volũtatẽ. Tales etiam bona multa q̃ faciũt in q̃dragesima: vt ieiunia: elemosynas ⁊ oꝛones faciũt ea infructuosa: q; frequẽter ãte cõfessionẽ nec cõtritionẽ habẽt: parũ etiã penitẽtie faciũt in gra. q; subito transacto paschate reuertunt q̃citius ad vomitũ. Unde ꝺr in ꝓncipio. xl. Sfaciẽ tuã laua: scz in confessione. Matth. v. Legit in vitaspatrũ de quodam religioso q̃ erat bonus ⁊ ẏgo sed tardus ad cõfessionẽ b̃m morẽ sue religionis: ꝓpter qõ semel in infirmitate constitut⁹ in visione cõsperit xp̃m venire ad iudicandũ mundũ. Et cũ singuli ante tribunal xp̃i ducerent ad reddẽdũ rõnem de operib⁹ suis ⁊ b̃m ea iudicarẽtur ad penã vel p̃miũ. Cũ ventũ est ad ip̃m religiosuz accusat⁹ est coꝛã iudice de tarditate cõfessionis: ꝓpter qõ vitiũ sentẽtia data est a iudice q̃ traherẽt ad penã: sed ẏgine gloziosa cui⁹ erat deuotus p eo filiũ depcãte: tũ q; iuuenis ⁊ delicat⁹: tum quia sibi deuote virginitatẽ seruauerat: fuit mutata sentẽtia ⁊ decretũ q̃ sibi p illa vice parceret: ita tñ q̃ de tali pigricia ⁊ tarditate cõfessionis se emendaret.

§. IIII. Quantũ ad secũdũ

Lasus qui pot differre ssio am.

differt ꝓfessio pestifere: seu mortifere. ⁊ b̃m Pe. de tharã. in. iiij. in q̃tuoꝛ casib⁹ nõ potest quis differre confessionẽ de mortalib⁹ vsq; ad finẽ anni: alʒ peccaret mortal⁹. Primus est rõne sacramẽti: qñ scz q̃s vult cõicare vel celebrare ꝓpetrato aliquo mortali post vltimã confessionẽ. Non em̃ sufficit tũc ꝓtritio: sed requirit de necessitate cõfessio ante cõionẽ vel celebrationẽ: nisi cũ immineret necessitas celebrãdi: alʒ sequeret magnũ scandalũ populi: nec tunc posset habere copiã cõfessoris. Tho. ⁊ Jo. neapol. dicunt Idẽ eẽt si haberet suscipe oꝛdinis sacrm. Pe. autẽ de pal. extẽdit se ad oñe sacrm suscipiẽdũ nisi baptismum vt fit necessaria ꝓus cõfessio de mortali nõdum cõfesso. Hec in iiij. Secõdo rõne scrupuli: cũ scz q̃s formaꝛ sibi ꝓscientiã q̃ teneat ad statim cõfitendum habita opportunitate: alʒ peccet mortal⁹: si talis nõ deponit hmõi cõsciẽtiã qõ facere debet ad cõsiliũ boni viri: vtq; peccat mortal⁹: q; ꝓtra cõscientiã facit: nã oñe qõ fit ꝺ cõsciẽtiã edificat ad gehẽnã. xxviij. q. ſ. §. ex his. Tertio rõne piculi: qñ scz q̃s post mortale ꝓpetratũ intraturus est bellũ etiã iustũ vl̃ p loca periculosa trãsiturus vbi imineat periculũ moꝛtis vel infirmitatẽ grauẽ incurrit: nã tũc nõ licet differre absq; mora li: q; q̃ amat piculũ incidet in illud. vt dicit Eccl. iij. Sz ⁊ medici hñt in ꝓcepto q̃ cum vocant ad infirmos ꝓmo debent eos inducere vt mittant p medicis aiarũ. i. cõfessoꝛibus vt faciãt ꝓfessionẽ. vt ex̃ de pe. ⁊ re. cũ infirmitas. Et ꝓsanguinei etiã debẽt eos inducere ad b̃ faciẽdũ. Quarto rõne dubij. s. qñ dubitaret data opportunitate se ãpli⁹ p illũ ãnũ nõ posse hẽre copiã cõfessoris: cũ tñ habeat de necessitate ꝓfitẽda vt moꝛtalia vel q; habet moꝛtari clausus in castro seu cassero vel i carcere: vel q; hz ire ad remotas ptes ⁊ licẽtiã nõ hz vl̃ hẽre copiã nõ pot alijs ꝓfiteri ⁊ hmõi Jn ijs ergo casibus est necessariũ nõ differre confessionẽ ad caput anni: alʒ nõ excusarẽt a mortali.

§. V. Quantum ad tertiuz

Aliq̃ casu licite q̃ differt ꝓfessionẽ

differri pot ꝓfessio salutifere cũ videlz tpe fiẽde ꝓfessionis: vt in. xl. q̃s est arduis implicat⁹ q̃ dimittere nõ valet vl̃ mẽte passionat⁹ ex quo nõ videt se tũc dispositũ ad faciendũ diligẽter ꝓfessionẽ: sz cũ licẽtia p̃ij sacerdotis petit dilationẽ p aliq̃s dies vt quietius faciat: vel etiã cũ sit ligat⁹ sñia excõicatiõis vel in aliquo pctõ ex reseruatis expectat absolutionẽ ab hmõi nõ piger ad b̃ p̃curãdũ: nõ est ergo differenda ꝓfessio nisi cã rõnabilis vꝛgeat. Unde ⁊ xp̃s de cẽ lepꝛosis sibi occurrẽtibus petẽtib⁹ misericoꝛdiã. s. mundationis dixit. Jte ostẽdite vos sacerdotib⁹. Luc. xvij. nõ dixit expectate vsq; ad mẽsez vel diẽ: sz subito ite nũc ⁊ eũdo mundati sunt. Legitur de quodã iuuene nobili ⁊ diuite b̃m mundũ q̃ cũ esset vanitatibus: ⁊ lasciuijs dedit⁹ tñ in mane surgens a doꝛmitione faciebat semper istam oꝛationẽ vt deus nõ p̃mitteret eũ moꝛi sine auisamento. Idest quin sibi ꝓus manifestaret finis suus. Semel cuz hanc faceret oꝛonẽ apparuit angelus dicẽs eũ exauditũ. quia nõ moꝛeret sine auisamento: siue sine p̃nũciatiõe: ex quo iste assecuratus magis se voluptatib⁹ oibus ĩmergebat. Inde ad modicũ tps quadã die surgẽs de lecto sensit doloꝛem capitis ꝓpter qõ domũ non egredit: socij veniũt ad eum vt cum ipsis iret ad solacia: sed minime acq̃escit: superuenit febris ⁊ in lectũ sternit se: cõsanguinei admonent vt cõfiteat sicut debẽt facere. Rñdit ille q̃ nõ est infirmitas ilꝛla ad moꝛtẽ vt oporteat ꝓfiteri: sed subito liberabit: febris incremẽta suscipit: admonet iterum ab amicis de ꝓfessione. Rñdit q̃ oĩno vult eã facere sed vt meli⁹ possit perficere vult expectare alleuiationẽ febris. augeb̃ infirmitas: et cũ importune a suis de ꝓfessiõe rogaret. Rñdit se ita grauatũ q̃ nesciret q̃d diceret sed diminuta vel alleuiata infirmitate oĩno faciet. Demũ approꝑinquãte moꝛte angelus apparuit ei dicẽs. Tẽpus est vt egrediaꝛ anima tua de coꝛpoꝛe: finis tuus venit. Cõqueritur iste dicẽs. dñs decepit me q; p̃misit mihi q̃ nõ moꝛerer sine auisamento: ecce de b̃ nõ fui auisatus. Cui angel⁹. Immo multotiẽs fuisti auisatus: nã cum supuenit infirmitas: illud fuit auisamentũ vnũ moꝛi. Cũ tibi a ꝓsanguineis dicebaꝛ illud fuit aliud cum tibi a sacerdote dictũ fuit illud aliud. noluisti audire nõ datur tibi amplius tps: oꝑtet q̃ moꝛiaris: ⁊ sic fine cõfessione moꝛiens ad infernuz deducꝰ est a demonijs: sed tẽpus faciendi dñe dissipauerũt legem tuam.

§. VI. Tertia pigricia seu

Pigricia bene operãdi:

tarditas est in ꝓsequendo bonã operationẽ inchoatã: sz ad hãc remouẽdã faciũt ꝓsideratio breuitatis tpis p̃ntis Eccl. v. Noli cũctari in tpe angustie. Consideratio em̃ q̃litatis iparũ rerũ que velociter ⁊ curssim trãseunt. Sap. v. Trãsierunt oia illa tanq̃ vmbra. Cõsideratio em̃ velocitatis ⁊ strenuitatis quã habent mali in his que sunt inutilia vel noxia eis vt in factis mundi. ps. Veloces pedes eoꝝ ad effundendũ sanguinẽ. Prouer. s. Pedes eoꝝ ad malũ currũt ⁊ festinãt ad effundendũ sanguinẽ. Poeta. Jn piger extremos currit mercator ad indos: p mare pauperiẽ fugiẽs: p saxa: p ignes. Bern. Magna ꝓfusio: ardẽti⁹

desiderāt seculares vitiosa q̄ nos vtilia. Cū quāta sollicitudine ⁊ festinātia seruiūt sui ⁊ familiares dñis suis. Cōcupiuit semel dauid aquā de cisterna bethleē quā tunc occupabāt philistei inimici israel ⁊ dixit. O si q̄s mihi daret aquā de cisterna illa. imediate absq; alio mādato tres ex capitaneis suis moti sunt. ⁊ trāseuntes p̄ mediū castroꝝ philistinoꝝ hauserunt aquā de illa cisterna: ⁊ sibi obtulerūt. Nō p̄cedit tāta tarditas in p̄secutiōe bonoꝝ opeꝝ nisi ex magna tepiditate mētis ⁊ defectu amoris diuini. Sz vt dr. Prouer. x. Sicut acetū dētib⁹ ⁊ fum⁹ oculis sz molesta sunt. ita piger his qui miserūt illū. ⁊ ex hoc sequunt aliq̄ multa mala. Exemplū de leuita q̄ fuit in bethleē ad reducendū vxorē suaz q̄ recesserat ex indignatione ab eo. ⁊ cū ipa sibi recōciliata ad reuersionē se pararet. socer su⁹ p̄suasit vt nō ita cito iter sumeret. Et q; sic differendo per suasus tardauit nimis iter sumere: nō potuit applicare domū suā illa die. sed in gabaa hospitatus maximā iniuriaz ibi passus est ei⁹ vxore libidie incolaꝝ occisa ⁊c. vt habes Judi. xix. c. Et p̄cipue solēt homines esse tardi i executiōe votoꝝ q̄ faciūt ⁊ i adimpletione pniaꝝ iniūctarū in p̄fessiōe q̄ō é multū nociuū q; aliq̄n p̄pter ō obliuiscunt: ⁊ sic opz iterū de nouo facere p̄fessionē vel faciunt eas inuoluti in mortalib⁹. ⁊ nō valent eis ille satisfactiones ad soluēdū de debito pene tpalis fm doctores Tho. ⁊ alios. Sz pmaxie sunt homines tardi ad restitutiōes faciendas ⁊ adimplenda legata ad pias causas facta a testatoribꝰ q̄ debēt excōicari vt necatores aiaꝝ. vt dr. xiij. q. ij. c. q̄ obligatiōes. Indeq; aie defunctoꝝ nō p̄cipiūt illud suffragiuz q̄ō est ad graue pctm̄ taliū retardātiū siue heredū siue executoꝝ. Un ⁊ ali q̄n apparuerūt ipe aie defunctoꝝ viuis cōquerētes de tali dilatiōe vel defraudatiōe. Et sic tps faciēdi dñe dissipauerūt legēt tuā: q̄ mādas talia q̄citius fieri. omi ano dicūt se velle talia facere: ⁊ tñ semp expectāt aliū futurū ⁊ nūq̄ faciūt. Ecōtra dr. Esa. xl. Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē: q; vbi p̄ius erāt fortes ⁊ veloces p̄ factis mundi erūt postea p̄ spūalib⁹. s. fortes assumēt penas. vt aq̄le scz ad velociter bñ operādū volabūt ⁊ non deficiēt.

Tarditas voto rum.

¶ De ociositate. Cap. xiij.

Reph̄ēdit ociositas tpe gratie.

Ociositas etiam est fi a accidie: ⁊ valde reph̄ēsibilis: p̄cipue in tpe gr̄e. Un ⁊ spāliter fuit dictū his qui ad vndecimā horā vocati sunt ad colendā vineam designantes eos q̄ pertinēt ad nouum testm̄. quid hic statis tota die ociosi Matth. xx. Exēpla em̄ habem⁹ in nouo testamēto ⁊ rōnē vigentē nos ad laborē: nec em̄ decet seruū aut discipulum ociari dño ⁊ magr̄o suo laborāte vsq; ad mortez. Xp̄s em̄ dei filius dñs ⁊ magr̄ laborauit p̄ nobis. Laborauit sustinēs ait ipe p̄ Esa. s. Discurrebat em̄ p̄ ciuitates ⁊ castella p̄dicās ⁊ curās infirmos. ⁊ fatigat⁹ semel ex itinere sedebat sup̄ fontē. Job. iiij. ⁊ ne in illa refocillatione esset ociosus mulierē samaritanā instruxit ⁊ illuminauit. Sum⁹ etiam facti serui empticij. Empti em̄ estis p̄tio magno. scz sanguine xp̄i effuso in cruce ait Apls. s. ad Cor. vj. Et iō glrificate ⁊ portate deū in corpe vro scz laborādo p̄ ipo dño nō ocio torpēdo. Merces insup nobis in nouo testamēto laboratib⁹ citi⁹ soluitur. Matth. xx. Redde illis mercedez scz laboratib⁹. s. incipiēs a nouissimis. i. a sctis nouī testi. Nā patrib⁹ veteris testamēti quātū cūq; p̄fecte laboratib⁹ nō dabak eis merces mox ētib⁹. sz ad limbuz descēdebant expectātes p̄ cērenaria ānoꝝ p̄miū. Nobis aūt tpe gratie apta ianua passiōe xp̄i subito dak merces regni celoꝝ. dū modo nō fim⁹ ociosi: sz sollicīti opatores. Beda. Regnuz celoꝝ nō ociosis ⁊ negligētib⁹: sz petētib⁹ p̄ oronē q̄rentibus p̄ lectionē ⁊ sacroꝝ eloquioꝝ auditionē pulsantib⁹ p̄ vtuosoꝝ opeꝝ ipletionē dak. Econtra de ociosis dr in p̄s. lxxij. In labore hoim nō sunt. ⁊ cū hoibus nō flagellabūtur. Jdeo tenuit eos supbia: operti sunt iniq̄tate. Ociosi nō sunt in labore hoim: q; nolunt laborare: sed quiescere

In quibus verbis p̄p̄e possunt tria notari que p̄tinēt ad istud vitium quod multū abundat.

¶ Primo ocij vitium insinuatum. ibi. In labore hominū non sunt.

¶ Secundo inferni supplicium ei reseruatum. ibi. cū hominibus nō flagellabuntur.

¶ Tertio mali plurimū inde generatum. ibi. ideo tenuit eos superbia.

§. I. Quantum ad primuz

dicit Job. v. Homo nascit ad laborē vt auis ad volatū. q̄si diceret. sicut aut naturale est volare: ita hoibus laborare. Un de sctā ecclesia seu qualibet virtuosa aia dr Prouer. vlti. Panē ociosa nō comedit: sed opata est p̄ filio manuū suarū. ⁊ ipe Salomō Prouer. xij. ait. Qui opak terrā. i. exercet corpus suū: vel terrā cordis sui saturabit panibus. i. refectionib⁹ spūalib⁹ ⁊ etiā corpalibus. q̄ sectak ociū stultissim⁹ est. Et nō vnaz tm̄: sed multiplicez stulticiā habet in se ociosus ⁊ exercet. Et p̄ma quidē q; ipa facit locum diabolo p̄tra illud q̄ō ait apls. Nolite locū dare diabolo. Maxima stulticia est locū dare vel vires inimico suo mortali. q̄ō fit per ociuz. Dicit em̄ ex de vi. ⁊ ho. cle. in decreta. Ociositas ⁊ voluptas sunt arma hostis antiq̄ ad miseras aias captiuādas. Et ideo bñ dicit Hiero. Semp aliq̄d boni facito vt diabolus inueniat te occupatū. de p̄se. dist. v. Nunq̄. Neq; quis facile capit a tētatore qui alicui bono vacat exercitio. Regla fuit sctoꝝ patrū: vt habeā in colla. Job. cassia. q̄ ociosus a pluribus infestak demonijs: sed bene operās solū ab vno: q̄nimmo ⁊ ille etiā de facili non infestat. Un ibi narrak q̄ cū quidā sctus pater trāsiret ante cellā cuiusdā heremite incipiētis seruire deo. vidit diabolū manētē āte ostiū celle sue. ⁊ cū aliquādiu morat⁹ fuisset postea introiuit ⁊ firmauit se ille sctus pater ad videndū rei finē. Jnde q̄ ad modicū diabol⁹ exiuit cellā iterū expectans ad ostiū ⁊ paulo post iterū ingressus est cellā. ⁊ post ea exiuit. sicq; alternatim pluries fecit. Demū pater sctus ingressus visitauit iuuenē. ⁊ p̄quirēs diligēter de operib⁹ eius inuenit q̄ cū ille aliq̄d boni operabak: diabolus tūc exibat quasi non valens tentare eum: cū ocio vacabat tūc diabolus intrabat ⁊ diuersimode tentabat eum. vnde admonuit eū vt sibi caueret semp ab ocio narrans quid viderat. Dauid sanctissim⁹ dū fuit in exercitio p̄secutionis saulis immunis fuit ab illis magnis pctis in q̄bus postea incidit cū fuit in quiete hierosolymis. scz adulteriū: prodition̄ ⁊ homicidiū. Adulteriū p̄petrauit surgens a dormitione ocio vacās. ij. Reg. xj. Et si nō valet quis semp vacare oratiōni ⁊ lectioni ⁊ speculationi: nō tamē debet se ocio tradere aut q̄dvanū facere. Nā vt dicit Bern̄. p̄pter ociū ociosa sectari ridiculū est. sed aliq̄d honeste recreationis assumere in locutione vel corporali exercitio. Corporalis em̄ exercitatio ad modicū vtilis est. ait apls. s. Timothei iiij. ⁊ tamen vtilis est. Secūda stulticia quia ponit se in tali statu q̄ inferior brutis animalibus inuenitur. Nam brutis aialibus licitū est comedere etiam nō laborātibus sz ocioso prohibet apls māducare. ij. Thessa. iij. dicēs. Si quis nō vult operari nō manducet. Et merito quia dictū fuit primo parenti in persona omnium. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Gen. iij. quasi diceret. Si volueris comedere oportebit te laborare. Et nō solū inferior inuenit ociosus aialibus brutis: sed etiā cūctis creaturis a cūctis discordās. Nā omnis creatura aliquo modo operak fm modū suū nulla est ociosa. Unde ⁊ cōmētator dicit q̄ qui aufert operationes a rebus aufert essentias rer. Sed ociosus ita est miser q̄ nil boni operis facit quod sibi cōuenit. Cōuenit em̄ homini operari fm rationē inquantū est homo. Et p̄pterea congrue dicit Seneca. Ociuz sine litteris mors est: ⁊ viui hominis sepultura. Jdeo autē dicit ocium sine litteris mors est. q; cum litteris est vita ⁊ valde laudabile. de quo Augustin⁹ dicit. Ocium sanctū que

Ociosus hz multiplicē stulticiā in se

rit charitas veritatis. viij. q. j. q̃ epatum. Et appellat ociũ cessationẽ ab opibus exterioꝝ vt vacet deo. Vñ Bern. Vacare deo nõ est ociũ sez malũ: sed negociũ negociorũz Dicit iudas i epla sua de talibus ociosis q̃ sunt arbores autũnales infructuose bis mortue. Arbor in autũno plãtata si purũ fructũ facit tarde facit: sic ociosi si aliq̃d bonifaciũt t illud volũt facere in fine qñ parũ vel nihil faciũt t sic sunt bis mortui: q; hic morte peccati t postea morte inferni. Tertia stulticia ociosi est q; tẽp⁹ amittit. ad qõ ꝓseruandũ admonet scriptura dicẽs. ffili conserua tps et declina a malo. Eccli. iiij. Et merito debet diligẽter cõseruari non perdi vt ociosi faciũt. Nam est ꝑciosissimũ: est t breuissimũ: est eius vsus examen fiendum subtilissimum.

ps est nosum Quantũ ad ꝑciositatẽ dicit Bern. Nil ꝑciosius tpe: sed nil hodie vilius reputat. Jdez. Nõ paruũ estimes tps qõ t in factis t in dictis expedit ociosis: volat em verbũ irrevocabile nec aduertit insipiẽs quod amittit. Adeo ꝑciosum est tps q̃ modico spacio eius põt hõ conseq̃ veniã et vitã eternã ꝓmereri: sicut latro cũ xpo crucifixus in modico tpe padisum ꝓmeruit. Tam ꝑciosum ẽ tps q̃ dãnati darẽt oẽs thesauros mũdi si habere in potestate sua ꝓ habẽdo momẽto tpis quo possent penitere t euadere tãtas penas. Nihil ita ꝓprium possidemus sicut tps. vñ Seneca. Reliqua nobis aliena sunt: tps tm̃ nostrum est. Et ideo bñ dicit apls ad Gal. vj. Dum tem⁹ habemus operemur bonũ ad omnes. q. d. nullus sit ociosus. Quantuz ps est ad scõm clarũ est q̃ tps est q̃d breuissimũ. j. Cor. vij. Tẽpus breue est: t in se q; nihil habem⁹ de ꝓterito nec de futuro nec de ꝓsenti nisi instãs. ij. Cor. vj. Ecce nũc tps acceptabile. Nõ em̃ de eo habem⁹ nisi nũc in quo possum⁹ acceptꝫ esse deo. s. bene opando. Et cuz multa alia recuperari possint vt diuitie amisse. sanitas pdita. aliqñ etiã vita: vt in resuscitat: sed tps amissuz nunq̃ recuperat ociosus. Job ix. Dies mei velociores fuerũt cursore. Sen. Jnfinita est velocitas tpis: punctũ est quo viuimus et pũcto minus. Est em̃ breuissimũ respectu futuri status q̃ succedit q̃ est ꝓpet⁹ t nunq̃ deficit. ps. Mille anni ante oculos tuos tanq̃ dies hesterna que ꝓterijt. Breuius adhuc restat tẽpus si demak de eo tps quo dominus t alias necessitates sumim⁹: qõ est quasi pditũ. t ideo Apls ait ad Eph. v. Redimẽtes tps qm̃ dies mali sunt. i. diligenter t vtiliter expedentes ipm nõ ociose. Quantũ ad tertiũ subtile examen fiet de nobis circa tpis vsum. Bern. Ome tẽpus tibi impẽsum a te exiget qualr fuerit expẽsum. t sicut capillus a capite nõ pibit. ita nec momentũ a tpe. s. de q̃ non exigak rõ. Thren. j. Vocauit aduersuz me tps. s. de⁹ vt cõtereret electos meos. O q̃ male poterit rõnẽ reddere de tpe ociosus q̃ nõ solũ momẽta amisit tpis: sed horas integras dies meses t ãnos. seruũ inutilẽ ait dñs in pabola. i. ociosum mittite in tenebras exteriores. Matth. xxv. cap.

Quarta stulticia ociosi est: q; cũ debeat in hac vita solvere vel minuere debitũ ad qõ tenek t ipse magis adaugeret: t rõ dictat. Redde qõ debes. Mat. xviij. t apls Ro. xiij. Reddite oibus debita. Sz multa sunt debita nostra. Bern. O hõ si scires q̃ multa t q̃ mult⁹ debeas videres q̃ nihil est quod facis vñ nõ esses ociosus. Primo debes ꝓ xpo vitã tuã ponere: q; ipe ꝓ te posuit suã. io apostolus ad Gal. ij. Dilexit me t tradidit seipz ꝓ me. Scõo exigũt pctã ꝓterita futurã vitã meã vt faciã fruct⁹ dignos pnie. Quid si tibi tertiũ debitorẽ ostẽdã q̃ eã tibi vẽdicet. puto q̃ gloriã desideres quã nec oculus vidit. Nõne ad hẽ etiaz totũ quãtũcũq̃ poteris dare oportebit. t vltra hec omia debes totũ qõ es a q̃ totũ babes q̃ te fecit t bñ fec. h ber. Sz miser ociosus nõ reddit debitũ: sz q̃tidie magis auget

Octo⁹ is vult manere berilis. Quinta stulticia ociosi est: q; cũ possit ex se ꝓducere et recipe fructũ multũ meritoꝝ t ꝓmioꝝ vult ꝑmanere sterilis et infructuosus. Posui vos ait xps Jo. xv. vt eatis et fructũ afferatis: t fructus vester maneat. Potest em̃ t dz ꝓducere fructũ cordis bonarũ cogitationum: sanctaruz affectionũ: piarũ recordationuz. Sed ociosus sine fructu repit. sicut t ficus ad quã cũ venisset xpus t nõ inuenisset fructũ: maledixit t subito aruit. Mat. xxj. Potest t debet ꝓducere fructũ oris q̃ sunt dei laudatio: gratiarũactio: vocalis ora: pcoꝝ confessio: primi instructio. Prouer. xij. De fructu oris sui vnusq̃sq; replebit bonis. sz ab oibus his ociosus ẽ extraneus. Potest t debet ꝓducere fructũ bonoꝝ operꝝ vt elemosynarꝝ: pegrinationũ: visitatiõis infirmoꝝ t hmõi. ps. de fructu operuz suoꝝ satiabit terra: sed oibus his ꝑuak ociosus: q; cogitationes hz vanas t inutiles. Et ve vobis q̃ cogitatis inutile ait ꝓpha. Verba hz ociosa. sed vt dicit xps Mat. xij. De omni verbo ocioso reddẽt hoies rationẽ in die iudicij. t opa vitiosa. Unde Hiere. lj. Opera eorũ vana t risu digna. Sexta stulticia ociosi est q; vult quiescere in loco vbi opz laborare sez in vita pnti Xps Jo. ix. Nõ veni vocare vos ad requiẽ sed ad laborez Bern. O impudẽs t imprudens milia miliũ ministrabãt ei: t decies cẽtena milia assistebãt ei sez ad operãdũ quod eis ꝓgruit: t tu sedere plumis t ociari. Ad qõ etiã figurã dum sex diebus opatus est de⁹ diuersas creaturas t omis faciebat. t in septima requieuit ab omi ope. ad innuẽdũ q̃ in vita pnti signata p senariũ numerũ debet hõ opari nõ ociari si vult in septima. i. in alia vita cum deo quiescere.

Septima stulticia ẽ: q; cũ sit ociosus submersus in pfundo stulticie malicie sue nõ vult porrigere manũ suam ad laborẽ cũ tm̃ aliter non possit exire. Sen. A stulticia nemo emergit nisi ad laborẽ manũ porrigat. Nam fm pbm virtus t scia sunt circa difficilia. Et Virgil. ffacilis descẽsus auerni: sed reuocare graduz superasq̃ euadere ad auras hoc opus. hic labor est. t xps. contẽdite intrare per angustã portã. Luc. xiij. Certe magna stulticia esset eius qui se videret in aquã cecidisse t nisi laborãdo t apponẽdo manum posse euadere ibi remanere.

§. II. Quantum ad secũdũ

Ociosi ꝑseruãtur infermo. ex ocio generãte plurima vitia sequit inferni cruciatio. t ideo scdo dicit ps. Cũ hoibus nõ flagellabunt. Reuertẽtes ad laborẽ pnie flagellabunk hic cũ hoibus: sed ociosi nõ cũ hoibus sz cũ demonibus in inferno. Propriius loc⁹ ociosi est in inferno. Nõ est. Cõstat q̃ ociosi in celo nõ reperienk. Nã celũ empyreũ est locus eoꝝ t mertes q̃ opati sunt. fm illud Mat. xx. Voca operios t redde illis mercedẽ. t Sap. iij. Bonorũ laborũ gloriosus est fruct⁹. In paradiso etiã terrestri nõ recipiek: q; cũ deus trãstulit Adã posuit illic vt oparek: nõ vt ociarek. In purgatorio non erũt q; ibi flagellank hoies a deo. Sed de his ociosis õ: q̃ cũ hoibus nõ flagellabunk. Mũdi quoq; loco indign⁹ ẽ fm parabolã xpi de ficulnea nõ faciẽte fructũ. de qua dic dñs vinee. Succide illã vt q̃d etiam terrã occupat. i. hunc mũdũ inutiliter. Et cũ nõ sit alius locus restat q̃ in inferno cũ demonib⁹ flagellek. Unde saluator Mat. vij. Omnis arbor nõ faciẽs fructũ bonũ excidet t in ignez mittet: sez infernalẽ. Et loquit ibi expresse de arbore rõnali que nõ facit fructũ bonũ cuz nõ facit opa bona. t hic excidetur per mortẽ t ociosus in ignem inferni ꝓjciek. vñ ps. Quis est homo qui vult vitã sez eternã. Declina a malo t fac bonũ sez fructum operum non stes ociosus.

§. III. Quantũ ad tertium

Multa mala docuit ociositas. Aliud qõ ex ocio sequit est multipler malũ peccatoꝝ. vn de dicit. Jdeo tenuit eos supbia. eos sez qui nõ sunt in labore hoim sed in ocio: t operti sunt iniquitate idest pleni omni iniquitate. Eccli. xxxiij. Multã malicia docuit ociositas. t alibi. Jn desideriis sez malis est ois ociosus. Ber. Oim tentationũ t cogitationũ malarũ t inutillũ sentina est ociũ. sicut sentina in nauib⁹ recipit oẽs sordes corporaliũ ita mẽs oẽs sordes vitioꝝ. nec mirũ. Nõ em̃ põt cor vigilãtis esse fine cogitatiõib⁹. vñ si q̃s est ociosus ex quo nõ cogitat bona opz q̃ cogitet mala. Cogitationes autẽ male

trahũt ad opera mala.ꝛ ꝑcipue vitia carnalia.Ezech.xvj. Hec fuit iniq̃tas sodomꝛ sue sodome:superbia:saturitas panis ꝛ aque ꝛ ociũ.Salomõ duꝫ fuit occupatꝰ in edificijs tẽpli ꝛ domus sue nõ ita exarsit amoꝛe mulierũ:sicut post ea cũ se odio tradidit.poeta.Ocia si tollas piere cupidines artes. Inducit etiã ociũ ad curiositatẽ ꝛ nugacitatez Vñ apls.ſ.Ti.v.de viduis malis inq̃t.Adolescẽtioꝛes viduas deuita.discũt em̃ circũire domos nõ solũ ociose.sed ꝛ vbose ꝛ curiose loquẽtes que non opoꝛtet.Et Bernar. Ociositas est mater nugaruꝫ ꝛ nouerca virtutũ.Et alibi Sũma mentis malicia ociũ iners.Nabuchodonosoꝛ cuꝫ maneret in aula palatij sui in supbiã elatus est dicẽs. Nõne hec est babylon quã edificaui in foꝛtitudie mea.ꝑpter qõ in bestiã mutatus est ꝑm fantasiã.Dan.iiij.Filij quoq̃ Dan veniẽtes lachis ad pplm quietẽ atq̃ securũ pcusserũt in oꝛe gladij:vꝛbẽq̃ incẽdio tradiderũt.Judi.xvij. ad figurandũ q̃ dũ q̃s q̃escit ocio demones capiũt aiam atq̃ diuersis vitijs incẽdũt.Vñ ꝛ i euãg.Luc.xj.ꝛ Mat. xij.Spũs ĩmũdus exiẽs ab hoĩe p pniam cũ postea reuertitur tentãdo eũ inuenit domũ metis vacantẽ.ſ.ocio.cum septẽ spiritib⁹ ingredit:ꝛ habitat ibi.i. cũ vniuersis pctis fic ḡ q̃ ꝛ in laboꝛib⁹ hoĩm nõ sunt tenuit eos supbia.Et qꝛ ipa regina est ꝛ mater vitioꝛũ exinde opti sunt iniquitate

¶ De desperatione. Laplin.xv.

Desperatio vnde surgat.

Desperatio filia ponitur accidie ſm Greg.Tho.ꝛ alios. Pꝛo cuius declaratione sciẽdũ q̃ ficut ỹa estimatio intellectus circa deũ est q̃ ex ipo ꝓueniat hoi salus: consecutio beatitudinis:venia pctoꝝ ꝛ adiutoꝛij in arduis ꝛ piculis qõ ptinet ad spẽ.ita falsa opinio vel estimatio intellectus circa deũ est q̃ nõ tribuat beatitudinis ꝑmiũ bona facientibus vel nõ largiat veniã penitẽtib⁹:ꝛ in piculis nõ subueniat.qõ ptinet ad desperationẽ.ficut ḡ spes ỹa estimãs de deo est ỹtuosa.ita ꝛ desperatio ꝑ ꝯtrariũ falsa estimãs est vitiosa.Si q̃s aũt desperaret de eo qõ nõ est natus adipisci vel de eo qõ nõ est debitũ adipisci desperatio talis nõ esset pctm̃.ỹbi gꝛa.Si q̃s medicus desparet de curatione alicuiꝰ infirmi.vel si q̃s agricola desparet se fieri posse imꝑatoꝛẽ:aut simplex clericus papã:nõ peccãt.ꝛ ꝑpter impossibilitatẽ ꝓsequẽdi talia.Sic etiaꝫ dãnati si desperarẽt se posse ꝓsequi beatitudinẽ vel veniã delictoꝝ:desperatio nõ imputat eis ad culpã:qꝛ sunt in statu desperãdi ꝑpter impossibilitatẽ reditus ad beatitudinẽ. vñ damnatoꝝ desperatio nõ est eis ad culpã:sed ꝑs dãnationis.Sed qꝛ homo dũ est viatoꝛ natus est cõsequi beatitudinẽ:ꝛ est possibile adipisci.estimãdo ꝯtrariũ:ſcz q̃ nõ possit adipisci est falsum estimare de deo ꝛ grauissimum pctm̃ desperationis Tho.ij.ij.q.xx.vñ dic̃ Leo pa.i can.de pe.di.vij.De nemine est desperãdũ dũ est in hoc coꝛpe constitutꝰ.qꝛ nonnũq̃ cõsilio maturioꝛi perficit qõ diffidentioꝛi etate differtur. De desperatib⁹ dic̃ ps.lxxvij. Nõ spauerũt in deo salutari suo. Ubi notãdũ q̃ triplex est desperatio.

¶ Desperatio glie adipiscẽde.

¶ Desperatio venie ꝓsequẽde.

¶ Desperatio miserie euadende.

§.I. Quantum ad primuꝫ

oꝛ Job.vij.Desperauí:nequaq̃ ꝑ ultra viuaz.ſ.vita gꝛe.nec p ꝓns vita glie.Dũ em̃ q̃s pmanet in desperatione nõ põt ꝓficere qui beatitudinẽ:ſz põt q̃libet quãtũcũq̃ desperauit in ꝑteritũ remouere desperationẽ:ꝛ fic viuet.qõ facere debet qꝛ vt oꝛ.ij.Reg.ij. Periculosa res est desperatio.imo periculosius oibus.ꝛ hoc triplici ratione.

Desperatio periculosa est.

¶ Primo rõne amissibilitatis.

¶ Scõo rõne insanabilitatis.

¶ Tertio rõne inclinabilitatis.

Primũ sic oñdit.illud p qõ tollit in bonis actib⁹ cõstantia.pseuerãtia,ꝛ ꝓfidẽtia finis est piculosius ceteris.Sed per desperationẽ in rebus laboꝛiosis q̃ ptinẽt advite pfectionẽ perdit cõstãtia.ꝛ tollit pseuerãtia cui ꝓncipaliꝫ merces reddit ꝛ ꝓuat se desperãs de ꝓfidẽtia finis.ergo periculosissima est.Sene.Tolle spẽ nemo victus tẽtabit arma.ſi lij israel cũ audierũt q̃ in terra ꝑmissionis signãte vitã eternã erãt ciuitates foꝛtissime.ꝛ hoĩes robustissimi ſm relationẽ exploratoꝝ.qꝛ desperauerũt posse adipisci eã.ideo sunt ea ꝓuati in deserto moꝛiẽtes. Soli caleph ꝛ iosue q̃ in deo sperauerũt illã ꝓsequi ex numeraꝫ itrauerũt. Secũdo hoc oñdit rõne insanabilitatis. Sicut em̃ moꝛb⁹ incurabilis est periculosioꝛ curabili:ita pctm̃ qõ nũq̃ sanatur vel raro moꝛbo sanabili: ficut lepꝛa paralysis periculosioꝛes moꝛbi sunt febꝛibus ꝛ vulnerib⁹. sed tale est vitiuꝫ desperationis ſcz insanabile.Dr em̃ Hiere.xxx.Insanabilis fractura tua pessima plaga tua illi⁹.ſ.ppli qui dixerat desperaui.Et iterũ Hiere.xv. Plaga mea.ſ.desperationis renuit curari.Quãuis em̃ null⁹ estimare debet q̃ sua opa quãtũcũq̃ etiã exinia sint p se sufficientia ad ꝓsequendũ tãtũ ꝑmiũ beatitudis: debet tñ estimare q̃ dei gꝛa ipa sociata etsi minima deus sua liberalitate facit ea esse digna. Vñ Aug.Cũ deus coꝛonat merita nꝛa nõ aliud ꝑmiat q̃ munera sua.Et ideo si quaꝛ q̃si nulla opa in se quis videt bona adhuc desperare non debet. Tertio oñdit piculum eius rõne inclinabilitatis.illud em̃ pctm̃ p qõ homo inclinat ad oñe malũ.ꝛ retrahit ab oñi bono est piculosi⁹ ceteris.sed desperatio est hmõi.Nã ficut p spẽ hõ reuocat a malis.ꝛ ꝓuocat ad oñe bonũ.ita p oppositũ p desperationẽ reuocat a bonis.ꝛ sine freno ꝓuocat ad oia mala.Solent em̃ tales dicere etiã ỹbo.ex q̃ debeo ire ad infernũ.eamus cũ armis ꝛ eqs.Vñ oꝛ Pꝛouer.xviij.Si desperaueris i die lapsus i die angustie minuet̃ foꝛtitudo tua.i.ſi desperaueris in tẽtatiõe vl̃ ꝓsecutiõe.vl̃ in die.ſcz cũ ꝑmo icipis dolere de pctis vel in moꝛte lapsus a spei foꝛtitudine ꝛ firmitate quã pꝛius habuiſti minuet̃ foꝛtitudo tua.ſ.resistẽdi diabolo.vbi glo.dicit. Nihil execrabili⁹ desperatione quã q̃ habuerit.ꝛ in gnalib⁹ hmõi vite laboꝛib⁹.ꝛ qõ peius est in fidei certamine cõstantiã perdet.

§.II. Secũda desperatio ẽ

venie cõsequẽde pctoꝝ.Sed falsa ẽ ista estimatio qꝛ ꝯ oẽs locutiões dei in scripturis ꝛ doctrinis eoꝝ. Dicit em̃ dñs Ezechiel.xviij. Nũq̃d volũtatis mee moꝛs impij ꝛ nõ potius vt ꝓuertat̃ ꝛ viuat.Et iteꝝ.In q̃cũq̃ die ꝓuersus fuerit pctoꝛ ꝛ ingemuerit oĩm iniq̃tatũ ei⁹ nõ recoꝛdabor.i.dimittã.Et in euãgelio xꝑs Mat.ix. Nõ est opus valẽtibus medic⁹.sed male hñtib⁹.qꝛ nõ veni vocare iustos:ſz pctoꝛes ad pniam.vt p hoc eis veniã dem. Habet autez talis desperans devenia falsam estimationẽ de trib⁹ erga deũ.ſ.

Desperans de mia dei.

¶ De dei misericoꝛdia.

¶ De dei omnipotentia.

¶ De sui ꝓpria malicia.

Primo qdẽ desperãs de venia falsoꝛ:imo existimat falsissime de deo.ſ.q̃ nõ sit misericoꝛs.cũ tñ dicat eccl̃ia q̃ pꝛopriũ est deo misereri semp ꝛ pcere.imo ꝓpꝛie ꝓpriũ.quia nullus põt tollere miseriã pcti q̃ maxima est sup oẽs alias nisi sol⁹ deus:ſz nulla creatura ita de facili relaxat iurias in eũ factas penitẽtib⁹ vt ipe facit. Perpetrauit Dauid tãtum scelus q̃le fuit adulteriũ addẽdo ei ad occultatũ malũ ꝓditionẽ ꝛ occisionẽ sui fidelissimi militis Urie. Et q̃ secuta est insultatio ꝛ blasphematio ꝯ deũ ab inimicis.ꝛ tñ vt cognouit pctm̃ suũ dicẽs nathã ꝓphẽ eũ arguenti. peccaui dño:subito ex pte dei rñdit nathã.ꝛ dñs trãstulit peccatũ tuũ.ſ.parcẽdo tibi.ij.Reg.xij. Notãdũ ẽvalde qõ ait Chꝛys.in li.de repatiõe lapſi ad insinuãdã imnẽsam dei misericoꝛdiã.vñ nullus debeat desperare quãtũcũq̃ pctoꝛ dũmõ ad pniaz redeat. Talis mihi crede talis ẽ erga homines dei pietas q̃ nũq̃ spernit hoĩs pniam ſi ei fincereꝛ simplr offerat.etiã ſi ad summũ q̃s ꝓueniat maloꝝ ꝛ inde tñ reuerti velit ad ỹtutis viã suscipit libenter amplectitur

et oia facit q̃ten⁹ ad p̃iorẽ reuocet statũ. Quodcz adhuc est p̃stãtius ⁊ eminẽtius: etiã si nõ potuerit quis explere omnẽ satisfactiõẽdi ordinẽ. quãtulãcũcz tñ ⁊ quãlibet breui tpe gestã nõ respuit penitentiã. suscipit etiã illã: nec patit q̃uis exigue ꝓfessionis pdere mercedẽ. Hec oia de peni. di. iij. c. talis. Hinc ⁊ Leo papa de pe. di. j. Multiplex dei mia ita lapsib⁹ humanis subuenit: vt nõ solũ p baptismi gr̃am: sed etiã p pnie medicinã spes vite repareꝝ eterne. vt q̃ regnationis dona violassent ꝑpio iudicio se scz per pniam ꝓdẽnãtes ad remissionẽ criminũ pueniret. Exẽplũ optimũ habeꝝ. iiij. Reg. xxj. de Manasse q̃ fuit rex iuda l. annis ⁊ vltra. pessimus hoim: idolatrie deditus: occisor ꝓphetarũ: ⁊ p̃cipue Ysaie cõsanguinei sui eximij ⁊ euãgelici ꝓphete: quẽ ob nimiã crudelitatẽ secare fecit serra lignea. Demũ in senectute sua ob scelera captiuat⁹ ab inimicis assyrijs ⁊ incarceratꝰ vt recognouit iniq̃tates suas: ⁊ penituit dicẽs ī oratione. Peccaui sup multitudinẽ arene maris ⁊ multiplicata sunt pcta mea: ⁊ nõ sum dign⁹ videre altitudinẽ celi p̃e multitudine iniq̃tat̃ mee. q̃m irritauit irã tuã ⁊c. dñs pepcit ei et veniã dedit reduces etiã eũz de captiuitate ad regnũ suũ. Nõ g̃ de venia desperãdum est. Desperãs de venia scõo falsum estimat de dei oipotentia: cũ scz estimat nõ solũ deũ nolle ei misereri: sed nec posse tot scelera quot commisit dimittere: sed ista adhuc esset peior desperatio alijs. nã ptineret ad infidelitatẽ: scz ꝙ deus nõ posset oia. cũ tñ dicat Luc. j. Nõ erit ipossibile apud deũ oñe ẏbũ. Jsti sunt peiores iudeis incredulis. Nã etsi negarẽt x̃pm posse pcta remittere: q: purũ hoiem estimabãt. ⁊ hic erat ⁊ est error: eoz. tñ confitebant deum hoc posse dicẽtes. Quis põt pcta dimittere nisi sol⁹ deꝰ. Mar. ij. Sed ostẽdit vticz posse dimittere: ⁊ p̃ cẽ verus deus. P̃obauit aũt se habere hãc potentiã nõ p aliquid potẽtius: sed p aliq̃d manifestius. Maioris q̃dẽ potẽtie est quãtũ ad creaturã sanatã sanare aiam remittẽdo pcta q̃ sanare corpus a paralysi vel quacũcz infirmitate. Sed manifestius est sanare corpus. nã sanatio aie nõ videꝝ ab hoibus seu remissio pcti: sed videꝝ sanatio corpis: et sic p manifestũ ꝑbauit occultũ. Vñ dixit. vt sciatis q: filiꝰ hois habet ptãtem in terra dimittẽdi pcta. supple sano hũc paralyticũ. vnde tũc ait paralytico. Surge ⁊c. ⁊ sanatus est in aia ⁊ in corpe vtute diuina sua. Et si quis obijceret qõ ait apls Heb. vj. Jmpossibile est eos q̃ semel illuminati sunt ⁊ gustauerũt donũ celeste: ⁊ p̃cipes facti sunt spũs sancti: ⁊ plapsi sunt renouari ad penitẽtiam. Renouari ad penitentiã est consequi veniã qõ fit vticz a deo. sz apls hoc dicit impossibile: q̃ videꝝ ꝙ recidiua pcta nõ possit dimittere. Nõ q̃dã sed heretici opinãtes ad idẽ inducebãt p argumẽto miracula x̃pi dicẽtes. quem bis illuminauit: quẽ leprosum bis mũdauit: quẽ mortuũ bis suscitauit: nõ lazarũ quẽ dilexit: nõ filiũ vidue quẽ matri reddidit: non filiũ dissipatorẽ legiꝝ pater bis suscepisse: nõ filiam abrae bis a demonio liberasse. Jõ in nulla ꝓsona iterauit factũ docẽs nõ sepe a dño fieri remediũ. dixit multis vade ⁊ noli amplꝰ peccare p̃mittẽs penã nõ amplꝰ veniã. Hec vba refert Aug. esse eorũ qui negãt deũ parcere recidiuanti. quos Aug. hereticos vocat: de pe. dist. iij. Adhuc pfidi instant. Et subdit ibi. Nõ multos cecos diuerso tpe illuminauit: ⁊ multos debiles cõfortauit: oñdit in diuersis illis eisdẽ sepe pcta dimitti: vt quẽ pus sanauit leprosum. s. infectũ pctõ auaricie: postea illuminet cecũ lapsum. s. in luxuriã ⁊ hmõi: ideo tot sanauit: vt cecos: claudos: aridos ne desperet sepe peccator. Jdeo nõ scribitur nisi semel aliquẽ sanatũ: vt q̃s caueat iũgi peccato. ⁊ infra medicũ se noiat. Medicor est cẽties infirmũ curare: q̃ alijs minor eẽt si alijs possibilia ignoraret. i. nõ faceret. Hec oia Aug. Ad auctem apli rñdet glo. videlicz impossibile. i. difficile. Estimare igit aliqõ esse pctm̃ qõ deus nõ posset remittere esset falsum: immo falsissimũ ⁊ hereticum: cum omnia possit indulgere. Tertio desperat quis de venia habẽs falsam estimationẽ de culpa ꝓpria scz ꝙ excedat bonitatẽ ⁊ miam dei. Hanc habuit Cayn cũ dixit. Maior ẽ iniquitas mea q̃ vt veniam merear. Gen. iiij. vbi glo. Hierony. Peccata addens peccatis desperat. Et cuz bonitas dei ⁊ sua ꝓpia mia cuius effectus est remissio pctõr sit infinita: ⁊ omnis malicia hũana sit finita: nõ estimat desperãs maiorẽ fore suã maliciã dei mia simpliciter. vel ex pte remissionis: sz ex pte satisfactiõis: q: scz estimat seu credit nullꝰ q̃ facere tantam pniam p satisfactiõe ꝙ ꝓsequitur veniã. Alex. ij. pte summe q. xl viij. Hãc falsam estimationẽ videꝝ habuisse iudas cũ desperat⁹ laqueo se suspẽdit. Vñ Leo papa in smõe. Sceleratio: oibus o iuda infelicior extitisti quẽ pnia nõ reuocauit ad deũ: sz desperatio traxit ad laqueuz ⁊c. de pe. di. iij. q̃uis em̃ oia opa hois quãtũcũcz afflictiua ⁊ penalia per se non sint sufficiẽtia ad satisfaciendũ ꝓpter mortali nedũ p mille. tñ ipis applicata passio x̃pi quod fit per gr̃am sacramẽtalẽ: que passio fuit valoris infiniti ad satisfaciendũ oibus satisfacere potest. Unde Job. vj. dicitur in ꝓsona x̃pi. Utinã appenderent̃ peccata mea. ideſt pena debita p peccatis hoim p quibus patior ⁊ calamitas quã patior scz in cruce miserie ⁊ doloris in statera scz vt possent põderari: quasi arena maris hec pena mea grauior appareret ꝙ fit pena debita p pctis omniũ. Hinc ⁊ Bern. Peccaui peccatũ grãde ꝙscientia mea turbat̃: sz nõ perturbabitur scz vsq̃ ad desperationẽ. q: vulnerũ dñi recordabor. q̃d em̃ tam ad mortez q̃ x̃pi morte nõ soluat̃. Ad tollendã istam desperationẽ de spe venie: qua ⁊ aliq̃s iusti tangunt̃ multũ valet cõsideratio vite eoz q̃ de maximis pctis reuertẽtes ad pniam veniã ꝙsecuti sunt. Unde Bern. dicit. Propter mansuetudinẽ que in te p̃edicat̃ currimus post te dñe iesu audiẽtes ꝙ nõ spernas pauperẽ: peccatorẽ nõ horreas nõ horruisti ꝓfitentẽ latronẽ: nõ lachrymantẽ peccatricez nõ supplicantẽ chananeã: nõ deprehensam in adulterio: nõ sedentẽ in teloneo: non supplicantẽ publicanũ: nõ lachrymantẽ discipulũ: nõ ꝓsecutorẽ discipulorũ: nõ impios crucifixores tuos. Jn odore vnguentorũ tuorum ideſt haruz miserationũ currimus. Cant. j.

§. iij. Tertia desperatio ẽ

miserie euadẽde. sz vt d: Eccli. ij. Respicite filij nationes hoim ⁊ videre: q: nullus sperauit in dño ⁊ derelictus est. Est aut̃ triplex miseria de qua q̃s despat se posse euadere

¶ Miseria pene temporalis.

¶ Miseria culpe criminalis.

¶ Miseria angustie mentalis.

Quãtũ ad primũ cũ q̃s est in magna infirmitate vel paupertate vel ꝓsecutione nunq̃ debet se desperare de adiutorio dei: sed faciẽdo qõ in se est ⁊ residuũ cõmittere deo sperando ꝙ deus faciet qõ erit magis expediens. ⁊ cũ credet se succũbere tũc liberabit̃. j. Macb. ij. inquit matathias Qui sperãt in dño nõ infirmant̃. ⁊ Esa. xl. Qui sperant in dño mutabũt fortitudinẽ: current ⁊ nõ laborabũt: volabũt ⁊ nõ deficiẽt. Sic abraã cũ in egypto sustinuit periculum vite sue vel violatiõis vroris: fecit qõ potuit ẏm prudẽtiã hũanã ⁊ residuũ deo cõmisit in quẽ sperauit: nec eũ fides aut spes fefellit. vt dicẽ Aug. q: ⁊ vitã nõ pdidit ex cautela q̃ vsus ẽ fine pctõ: ⁊ pudicitiã vroris dñs ꝓseruauit. Gen. xij. Sic ⁊ Jacob timẽs fratrẽ suũ Esau cum reuerteret de mesopotamia p̃misit munera ad placadũ: diuisit familiã in plures ptes ne simul oẽs posset pdere: ⁊ ferocitatẽ cordis illius dimisit deo emolliendã. Gen. xxxij. Sic dauid cũ fuisset obsessus a Saule cũ exercitu suo in q̃dã castro ⁊ desperet euadere: venit nũcius ad reuocãdũ saulẽ: q: philistei irruperãt sup terrã isrl. ꝓpter qõ dimisit obsidionẽ ⁊ dauid euasit. j. Reg. xxvij. Nõ g̃ desperãdũ est de dei adiutorio etiã in tpalib⁹ sed confidendũ. Quantũ ad secundũ desperãt q̃dã nõ vticz veniã de cõmissis: sz de abstinẽtia in futurũ ab eis. ⁊ ꝓterea aliq̃s nõ cõfitenꝫ estimantes se nõ posse cauere vt vitia carnis ⁊ hmõi. Sed vt dicit

Desperans de dei oipotentia.

Renouari ad penitẽtiam.

Desperans de venia.

Desperans putat se miseriam euadere.

Sap̃.vij. Sapiẽtia vincit maliciã. Nõ põt q̃s gr̃am h̃ie in tam puo gradu q̃n sufficiat ad reſiſtẽdũ omni tentationi ſm Tho. Si q̃s voluerit agere qõ in se est. Vñ Ambr. sup Lucam. Vide q̃ bonus deus ⁊ facilis indulgere peccatis nõ solũ ablatã restituit: sz mutitatẽ zacharie: sz etiã inspe rata cõcedit. ille em̃ dudũ mut⁹ scz zacharias ꝓphetat. h̃ em̃ gr̃a dei maxima q̃n qui eũ negauerat cõfitet. Nemo g̃ diffidat. nemo veterũ cõscius delictorũz eterna desperet.

¶Remedia ꝛ desperationẽ

Sed Host. ⁊ Ray. in sum. suis ꝓtra istã desperationẽ docent tria remedia. ¶Primũ est mortis ꝓsiderario que oia mũdana oñdit vana ⁊ trãsitoria. Vñ Eccl's. j. Si multis annis vixerit hõ: ⁊ in his oibus letus fuerit: meminisse tñ dz tenebrosi tpis scz mort̃ ⁊ dierũ malorũ: q̃ cuz venerint vanitat̃ arguent̃ ꝓterita. Et cũ mors icerta sit ⁊ de pũcto in punctũ possit hoiem rapere. iõ nõ dz despare futuris tẽ tationib⁹ se nõ posse reſiſtere: q; forte non amplius habe bit morte supueniẽte. Scõm est debilitatio hostis. debi litat em̃ p ꝓfessionẽ. ⁊ ex se debilis est cum q̃s est in gratia Esa. lj. Dicunt homini demones. Incuruare vt trãseam⁹. q.d. nõ possum⁹ trãsire ad habitandũ in te p pctũ nisi vo lũtarie inclines te ad assentiẽdũ nob. Chrys. Debilis ẽ ho stis q̃ nõ vincit nisi volẽtẽ. nã ⁊ in gregẽ porcorũ itrare nõ valuerũt nisi ꝑmissi a xp̃o. Mat. viij. nec tẽtare Iob ⁊ affli gere nisi licẽtiati a deo. Job. j. De mult̃ legimus magnis pctõribus ⁊ multos q̃tidie cernim⁹ q̃ longo tpe steterunt iuoluti in magnis scelerib⁹ q̃ cõuersi ad pniam reſtiterũt omni tentationi. nec vltra recidiuauerũt: sz effecti sunt ma gni sci sicut Aug. Lyp. Pelagia. Thebaides ⁊ alie. Jac. iiij. ¶Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis.

¶Fortitudo penitẽtis ẽ ex q̃ttuor.

Tertiũ est fortitu do hois penitẽtis q̃ ꝓuenit ei ex q̃ttuor. ¶Primo ex deposi tiõe pcti. ⁊ ꝑinter ex leticia spũali. ¶Prouer. xvij. Animꝰ gau dens etatẽ floridã facit. vñ ⁊ fortẽ ad bellandũ. Spiritus tristis exiccat ossa. sicut autẽ pctm̃ ex remorsu tristiciaz. ita depositio eius p pniam gn̄at leticiã spũalẽ. ⁊ gaudiũ dñi fortitudo vra. dr̃. Nec. viij. Scõm qõ facit penitẽtem fortẽ est armatura spũalis. vt ꝓtritio: elemosyna: oratio: ieiuniuz. Eph̃. vj. Induite vos armaturã dei. vt possit̃ stare aduer sus insidias diaboli. Tertiũ est ex societate exercitus oim iustorũ ⁊ angelorũ. Efficitur em̃ ꝓticeps ve penitens oi um bonorũ q̃ fiunt a iustis. ſm illud ps. ¶Particip̃ me fac de⁹ oim ti. te. ⁊ cu. mã. tua. q.d. fac me bonũ cuz gr̃a tua: et ipa mediãte ero oim bonorũ ꝓticeps. q̃ societas bonorum simul bellãtiũ ɔ demones figurata fuit Judith. xv. vbi dr̃ q̃ assyrij nõ adunati in fugã ibãt p̃cipites ⁊ occidebantur filij aũt isrl̃ vno agmine ꝓsequẽtes debellabãt oms quos inuenire potuissent. Quartũ est illuminatio ⁊ ꝓtectio dei ps. Dñs illuminatio mea. ⁊ sa. mea quẽ ti. q.d. nullũ. dñs ꝓtector vite mee. ⁊ Job. Libera me: ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis man⁹ pugnet ɔ me. ¶Ro. viij. Si p nobis de⁹ q̃s ꝓtra nos scz poterit p̃ualere. certe nullus. Cuz g̃ hostis sit multipl̃r debilitat⁹: ⁊ penitẽs multipl̃r roborat⁹ nõ dz de spare de pseuerãtia i bono. vel q̃ nõ poterit vincere vitia ꝓsueta: sz ꝓfidere in dño: q; q̃ ꝓfidũt in dño sicut mõs syõ: s. erũt fortes ⁊ ierpugnabiles. Judith. xiij. Nõ derelinq̃s spantes in te dñe. Quãtũ ad tertiũ desperãt aliq̃n ꝓsone nõ videtes se posse euadere pricula pctorũ. vt occurrit ꝑple xitas mẽtis aliq̃s scz casus in quo nõ videt aliqui q̃ possit euadere sine incursiõe magni piculi ⁊ pcti: sicut accidit Su sanne cũ ipetierũt eã in pomerio senes absc̃diti de adul terio cõminãtes eã accusare ⁊ ꝓdẽnare ad mortẽ nisi assen tiret eis. vñ illa ait. angustie mihi sunt vndiq̃. ⁊ q̃d eligã ignoro. vt scz possim sine piculo euadere: sed nõ despans de adiutorio dei reſtitit pctõ clamãs p adiutorio. ⁊ licz illi falsi senes iudices iniuste ꝓdemnassent vt adulterã deus liberauit eã p danielis sentẽtiã. Dañ. xiij. Debet ergo quili bet semp pctm̃ vitare in q̃cũq; casu. ⁊ residuũ si inde scan dalũ vel periculũ veniat deo cõmittere. ⁊ nõ facere sicut fe cit semel quedã puella q̃ cũ mortuo patre remãsisset sub cura auũculi: pessim⁹ ille eã carnaliter cognouit; ⁊ plures

¶Perplexitas mẽtis.

ex ea filios ꝓcepit eos occidẽs ad occultandũ pctm̃: ⁊ cũ illa paupcula inuita traheret ad malũ videns se nõ posse euadere man⁹ ei⁹. despata ex tali casu venenũ sumpsit. ſz postea recognoscens pctm̃ suũ: ne ⁊ anima simul periret cũ se deuote vgini marie recõmendaret fuit sibi dictũ ab ea vt mitteret ad quẽtũ pdicatorẽ p quodã sancto viro q̃ dicebat magr̃ iordan⁹ gnalis ordinis illius ⁊ illi ꝓfiteret totũ peccatũ suũ: ⁊ sic euaderet mortẽ corporis et aie. qõ ⁊ fecit ⁊ cõfessa pctm̃ suũ orationib⁹ illius beatissimi viri mortẽ euasit aie ⁊ corporis. Non ergo desperanduz est in quantacũq; angustia sit quis constitutus.

¶De pusillanimitate. Capitulum.xvj.

PUsillanimitas est fi lia accidie. ⁊ sic potest describi. Est vitium quo quis inordinato timore se subtrahit ab operi bus bonis q̃ posset ⁊ debet agere. vñ de pusillanimibus potest exponi illud ps. xiij. Deũ non inuocauerũt illic tre pidauerũt timore vbi nõ erat timor. i. timuerũt in his vbi nõ debebãt timere: quod potest esse tripliciter: videlicz

¶Primo quia trepidauerũt opa spũalia non posse per ficere. ⁊ ideo amiserunt.

¶Secõ q; trepidauerũt bona temporalia posse amitte re. ⁊ ideo offenderunt.

¶Tertio quia trepidauerunt corpa mortalia eorũ defice re. ⁊ ideo errauerunt.

§.I. Primũ ꝑcipue ptinet

ad pusillanimitatẽ. cũ scz q̃s subtrahit se ab his bonis q̃ posset facere: q; videnť sibi facultatẽ suã excedere: cum tñ nõ excedãt. ps. Expectabã eũ scz deũ adiutorĩũ gr̃e sue q̃ saluũ me fecit a pusillanimitate spũs ⁊ tẽpestate. Hoc aũt esse pctm̃. b. Tho. ij. ij. q. clxxiij. ar. j. sic ꝓbat. Omne id qõ cõtrariat̃ naturali inclinatiõi est pctm̃: q; ꝺiat̃ legi natu re. Inest aũt vnicuiq; rei naturalis inclinatio ad exequẽ dã actionẽ cõmensuratã potẽtie sue: vt ptz in oib⁹ reb⁹ tã inaiatis q̃ aiatis. Sicut aũt p ꝓsumptionẽ q̃s excedit ꝓportionẽ sue potẽtie dũ nitit ad maiora q̃ possit. Ita etiã pusillanimis deficit a ꝓportiõe sue potẽtie dũ recusat in id tẽdere qõ est cõmẽsuratũ sue potẽtie. ⁊ ideo sicut ꝑsum ptio est pctm̃: ita ⁊ pusillanimitas. Cõfirmat idẽ alia rõ ne. Nihil em̃ in moribus est vitandũ nisi pctm̃: sed pusillani mitas est vitãda. Dicit em̃ apls ad Col. iij. Patres nolite ad indignationẽ ꝓuocare filios vestros vt nõ pusillo aio fiant: g̃ est pctm̃. ¶Ptz idem p exemplũ qõ ponit Matth. xxv. scz de seruo malo ⁊ pigro q̃ acceptã pecuniaz dñi sui scz vnũ talentũ fodit in terrã. nec opar⁹ est in ea ꝓpter pu sillanimitatẽ timens eã amittere: ꝓpter quod punit⁹ est a dño suo sublato talẽto: ⁊ missus in tenebras: ⁊ significat eũ q̃ habẽs aliqd donuz quo põt esse vtilis alijs ⁊ timore nõ deficiẽti in bono: quadã pusillanimitate ductus nõ se in illo exercet etiã ab alijs ad illud agẽdũ posit⁹. vtiq; ta lis a deo punit̃. Nõ punit̃ aũt aliq̃s in alia vita nisi ꝓpter pctm̃. nec sibi gr̃a auferť nisi ꝓpter demerita: vñ manife stũ est pusillanimitatẽ esse pctm̃. Nec est ɔ qõ ait pbus in iij. Ethi. scz q̃ pusillanimis nõ est malus: pctor aũt est ma lus. Nã ſm Tho. ibi pbs appellat malos eos qui ꝓximis inferũt nocumẽta p se. ⁊ isto modo pusillanimis nõ ẽ ma lus: q; ꝓximis nõ infert nocumenta scz p se: infert tñ per accidẽs inquãtũ deficit a bonis quib⁹ posset ꝓximũ iuuare. Vñ Greg. dicit in pasto. q̃ illi q̃ pdesse vtili tati ꝓximor ex pdicatiõe refugiũt si districte iudicent tã tis rei sunt quãtis venientib⁹ ad publicũ pdesse potuerũt. Et idẽ põt dici de his q̃ se subtrahũt ab audiẽtia cõfessio nis ad hoc expositi: vel a ꝓlatura ad hoc vocati nisi ex fa miliari ꝓfilio spũs̃ancti hoc faciãt vt quidã sancti viri fe cerunt. Sed vt dr̃ in regula iur. in. vj. qõ alicui gratiose cõ cedit nõ debet ab alijs trahi in exempluz. Nec etiam ob stat qõ dicit pbus in. iij. Ethi. q̃ pusillanimis est qui ma

gnis bonis dign⁹ exístit: ⁊ tñ hís nō dignificat seípm: sed nullꝰ ẽ dign⁹ magnis bonis nísi vtuosus. ḡ pusillanimis ẽ vtuosus. ⁊ sí ẽ vtuosus nō ẽ vitiosus. Nā vm Tho. vbi. §. Nihil phibet aliquē hñtē habitū vtuꝫ peccare venialr re manēte etiā ipo habitu vtuꝫ. Mortalr aūt: sed cuz corruptiōe habit⁹ vtuꝫ gtuite. Et iō pōt ꝓtigere q aliqs ex vtute quā hz fit dign⁹ ad aliqua magna faciēda q̄ sunt digna magno honore: ⁊ tñ p̄ b̄ q nō attētat sua vtute vti peccat. qñq; q̄dē venialr. qñq; aūt mortalr. Vel pōt dici q pusillanimis ẽ dign⁹ magnis fm habilitatē ad vtutē q̄ inest ei vl ex bōa dispositōe nature: vl ex scia vl exteriori fortuna: q̄b⁹dū recusat vti ad vtutē pusillanimis reddit. Item nō obstat si dicat q moyses ⁊ hieremias recusabāt poni i officijs ad q̄ assumebanr a deo. s. pm⁹ ad eūdū ad pharaonē ⁊ vt eēt dux ppli: ali⁹ ad pphetādū pplo: q̄ tñ digni erāt illo offō. Vñ videbanr pusillanimes in illa recusatiōe. Dicē em pbs. iij. ethi. q q̄ se dignificat minoribꝰ q̄ dign⁹ sit pusillanimis ẽ. nec tñ dī: q illi peccauerūt: ḡ pusillanimitas nō videt eē pctm̄. Rñdet ei Tho. ⁊ dicit. q q̄uis moyses ⁊ hieremias eēnt digni illo offō ad qđ a deo eligebanr ex diuia gra: tñ ꝓsiderātes ipi ꝑpe infirmitaē insufficientiā recusabāt: nō q̄dē ptinacit: nec i supbiā laberenr. Sic plesti excusanr a pusillanimitate cū recusauerūt dignitates ad q̄s assumebanr digne. vt Greg. Aug. Nico. ⁊ inkti alij. Ipa aūt pusillanimitas pōt hre triplicem cām vñ oriar. s.

¶ Ex timore superbie.

¶ Ex torpore pigricie.

¶ Ex timore deficientie.

Ex timore q̄dē supbie pōt pcedere. dū. s. aliqs nimis ꝑpo sensui innitit q̄ reputat se insufficiētē ad ea respectu quorū sufficiētia hz. vñ dr ꝓuer. xxvj. Sapiētior sibi videt piger septē viris loqntib⁹ sniās. Nihil em̄ phibet q aliqs quātū ad aliq̄ se deiciat: ⁊ q̄tū ad alia se i sublime tollat. vñ Gre. i pasto. ait de moyse q supb⁹ fortasse exísteret si ducatū plebis sue fine trepidatiōe susciper: ⁊ rursus supbus exísteret si autoris imperio obedire recusaret. Qñ aliqñ pcedat ex pigricia. pt̄z ex b̄ q pbs dic in. iij. ethi. q pusillanimes sunt pigri. Et dñs etiā ꝑuū illū q̄ ꝑpt pusillanimitatē recusauit vti pecūia vocauit malū ⁊ pigrū. Et q pcedat pusillanimitas ex ignorātia ꝑpe ꝓditiōis ex pte intellect⁹. pt̄z q: ignorat se hre facultatē ad id qđ hz. Ista tñ ignorātia nō pcedit ex insipiētia: sed magis ex pigricia ꝓsiderādi sua facultatē. vt dr in. iij. ethi. vl etiā exequendi q̄ subiacent sue ptāti. Qñ aūt ex timore pcedat dr: Esa. xxxv. Dicite. pusillanimes ꝓfortami ⁊ nolite tiere. Sed q: tior causans pusillanimitatē nō ẽ sp timor piculoꝝ mort: ⁊ iō ex b̄ nō opz q oppōat fortitudini: sz directe opponit magnanimitati. Nā sic magnanim⁹ ex ai magnitudine tēdit ad magna: sue tñ vtuti ꝓportionata. ita pusillanimis ex ai puitate se retrahit a magnis ad q̄ est apt⁹ timore deficiēdi. q: estimat falso eē supra sua vtutē. Et q: quāto vitiū est magis dissimile vtuti cui opponit tāto ẽ graui⁹: cū pusillanimitas magis fit dissimilis magnanimitati q̄ ꝑsumptio q̄ etiā opponit ei: q: ꝑsumptuosus tēdit ad magna sz supra sua facultatē: pusillanimis oīno subtrahit se a magnis: ⁊ iō fm sua spēz ẽ graui⁹ pctm̄ pusillanimitas q̄ ꝑsumptio. q: p pusillanimitatē recedit hō a bonis qđ ẽ pessimū. Præsumptio tñ dr: neq̄ssima rōne supbie ex qua pcedit. Eccl. xxxvij. O ꝑsumptio neq̄ssima vñ creata es. Nec Tho. Ex ista pusillanimitate ⁊ pigricia pcedit q lapsus i pctm̄ a statu vtutꝫ aliqñ nō pōit conatū ad resurgēdū. Vñ legit in vitas pa. q cū q̄dā ꝑuus dei a magno ꝓfectu vtutū lapsus eēt i vitia carnis: indeq̄ resurgēs vix cū magna difficultate se ad bōa opa valebat applicare ex pusillanimitate ⁊ accidia: estimās ad pristinū statū virtutū nō posse redire ꝑpt qđ accedēs ad senem ꝑ ꝓfilio. ille cōfortauit eū ⁊ aiauit ad bonū inducēs exēplum cuiusdā ꝑis q̄ filio mādauit vt ad agrū suū iret ad excolēdū: qđ cū fecisset ꝑpēdēs filiꝰ agrū illū longū ⁊ latū ⁊ spinis plenū inkti esse laboris nō in breui excolendū victus ex pusillanimitate ⁊ tedio posuit se ad dormiēdū: ⁊ post dormitionē surgēs se ipm mēte excitabat ad incipiēdū agrū colere: sz pusillanimitas dicebat. Vñ tu opⁿtam magnū cōplebis: meli⁹ ẽ vt nō icipias. ficq; tedio victꝰ iterꝫ obdormiuit. Euigilās aūt se ꝓfortabat ad ichoationē culture. sz iterꝫ pusillanimitate victꝰ desistebat dormitās. Interea supuenit pr ⁊ inuenies dormiētē increpauit dicēs. Quō nō icepisti adhuc terrā fodere. Cui ille. Cōsiderabā inq̄t nō b̄ fieri posse nisi longo tpe ⁊ mihi videbat nūq̄ venire ad finē. Sed admonuit pr dicēs. Nō sic agēdū fili mi nō sic: sz paulatim opus exercēdū. si illo tpe q̄ dormiuisti tantū laborasses terre quātū occupauit corp⁹ tuū iacēs iā fecisses ptē. ⁊ ide de die in diē p sequēs cōpleuisses ad tps pris aspiciēdo nō ad futurū. Et sic paulatim oē op⁹ magnū cōplerer. Ita ⁊ tu q̄uis longe sis fact⁹ a statu pristino vtutꝫ: tñ paulatim de bono in meli⁹ proficiscēdo nō solū ad pfectū illū: sz etiā ad maiorē cōscendes dūmō ꝓtinues. Sicq; ꝓfortat⁹ se bñ habuit in posterꝫ.

Exod. iij. xiiij. Hiere. j.

Pusillanimitas ex trib⁹ oritur.

§. II. Ad secūdū timorē. s.

quo q̄s timet amittere bona tpalia: cū p hoc declinet q̄s a vtute est pctm̄. Et istud hz puertere iudiciū in rectores⁹ et plat. xj. q. iij. q̄ttuor. Et ex isto pcedūt multa mala. Timor quē habuit Hieroboā rex fact⁹ a deo sup isr'l ne ppls sibi subdit⁹ eūdo in hierlm ad offerēdū sacrificiū fm mādatū legis ꝓheret familiaritatē cū tribu iuda: ⁊ inde ad regē iuda reuerteret regnū ei⁹. Induxit eū ad faciēdū vitulos aureos quos ppls adoraret. sz timor quē timebat euenit: q: ⁊ regnū ⁊ aiam pdidit. iij. Reg. xij. ⁊ ij. Paral. xj. Lucretia nobilissima Romana: q: nimis timuit ꝓfusionez infamie: q: filiꝰ tarq̄nij cōminatꝰ ei nisi sibi assentiret q̄ eā occideret ⁊ iuꝝ eā famulū suū: ⁊ diuulgaret q̄ ꝑpterea eā occidisset: q: iuenerat in adulterio. assensit ⁊ pessime fecit vt refert Aug. in primo de ciuitate dei. c. xix.

§. III. Ad tertium timorez

quo q̄s ita timet mortē corpis vl afflictiōes corpis q̄ deū offendit vt euitet hmōi: estvticq; graue pctm̄. Vñ Mat. x. Nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹: aiam autē nō pñt occidere. ⁊ postea nō hñt amplius qđ faciāt ⁊c. Aug. xj. q. iij. nō solū. Timēdo mortē carnis tue: dabis mortem anime tue. Exemplū in Petro q negauit xpm ꝑpter timorē mortis.

Titulus. X. De mēdacio

⁊ periurio. ¶ De mēdacio: ⁊ ibi de multiplici mēdacio ⁊ punitione eius. Cap. j.

Erdes omnes qui loquunt mēdaciū. ps. v. Cauete aūt fratres mēdaciū (inq̄t Ambr) q: oēs qui loquuntur vel amāt mēdaciū filij sunt diaboli. xxij. q. v Cauete. Dicunt autē mendaces filij diaboli per imitationē. Nā cuiꝰ opa quisq; facit: eiꝰ filiꝰ cōprobat: vt dicit Gratianus. de pe. di. j. post. §. resuscitat⁹. ꝑpter qđ xps dixit iudeis Joh. viij. Vos ex pre diabolo estis. ⁊ q̄si declarās quō filij erāt diaboli. subdit. Et desideria pris vri vultis facere. s. ipi⁹ opa imitādo: sz diabol⁹ mēdax est ⁊ pr eius. s. mēdacij. Ipe primus mēdaciū iuenit: cū p serpētē mulieri prime dixit Gen. iij. Nequaq̄ moriemini ⁊c. Ex quo sequit q mēdaces sunt filij diaboli p imitationē. Sfilijs autē debet hereditas pris: hereditas aūt diaboli est cruciat⁹ ignis et sulphuris. Vñ Joh. apoc. xxj. dic q mēdacib⁹ pars eoꝝ i stagno ignis ⁊ sulphuris. qđ etiā notat ps. in pdictis verbis Perdes oēs ⁊c. Ubi tria possunt notari.

Opponitur magnanimitati.

Exēplus ꝓfortans pusillanimitatem

¶ Primū quidditas ipius criminis ex nominatione. ibi. Mendacium.

¶ Secundū multiplicitas eius operis in sui diuisiōe. ibi. omnes qui loquuntur.

¶ Tertiū severitas numinis in hmōi punitiōe. ibi. pdes.

§.i. Quantum ad primu3

Mēdaciū q̄d fit

q̄d fit illud crimē b̄ pz in ipo noie. Dicit em̄ mēdaciū dicere cōtra mentē. vñ magr in.iij.sen.di.xxxviij. diffinies ipm dicit q̄ mēdaciū est falsa vocis significatio cū intētiōe fallendi. In qua notant duo q̄ cōplete ꝓstituūt mēdaciū scz falsitatis exp̄ssio: ⁊ intētio fallēdi. Ultimū autē vt forma le in mēdacio scz loqui vel aliter significare aliq̄d ꝯ id qō hz i mēte: ⁊ iō ibi semp ē pctm̄ etiā si dicat verū. puta cū q̄s dicat interrogat⁹ petrū esse in domo ipm credēs ibi nō ee: cuz tm̄ ibi sit: vtiq̄ peccat ꝯ mētē loquēs. vñ ps. xv. loquēs de pctōib⁹. Labia dolosa i corde ⁊ corde locuti sūt. gl. ibi dicit. Ubi ē duplex cor: ita q̄ alīd ōr: ⁊ aliud itēdit: ibi ē mēdaciū: vbi nō geminatio cordis: ibi nō est mēdaciū. geminatio cordis ē cū vnū intēdit dicere qō credat. aliō credit esse de illa re. Un̄ Aug. in enchiri. Ille mētit q̄ dic tāq̄ verū qō putat eē falsuz. Quātū em̄ ad aīm ei⁹ attinet: q: nō qō sentit b̄ dic nō verū dic: q̄uis verū ueniat esse qō dicit. necvllo mō liber est a mēdacio q̄ ore nesciēs verū loquit. xxij. q. ij.

In mēdacio tria cōcurrūt

Js aūt. Primū qō ocurrit i mēdacio ē falsitas i locutiōe qō est q̄si materiale. Opponit autē mēdaciū vitati. sic em̄ tūc aliq̄s dic verū cū affirmat id eē qō ē: ⁊ negat id esse qō nō est. Jta ⁊ falsuz dic cū affirmat id esse qō nō est: vel negat id eē qō ē. ꝯ qō loquit apls. ij. Cor. j. Nō est in fmone meo ē ⁊ nō. i. mēdaciū vt affirmēt verū p falso vl̄ ecōtra. vel nō est i me ē ⁊ nō. i. nō aliud egi q̄ sciui eē agēdū: ppt qō excludit mēdaciū opis. Sciendū tm̄ q̄ cū q̄s dic fallū credēs illō eē verū nō ppe mēdaciū dic nisi materialit. vñ aug. Nemo mētiēs iudicādus est: q̄ dicit falsum qō putat esse verū: q: quātū in ipo ē nō fallit ipe sz fallit. Nō itaq̄ mēdacit: sz temeritat̄ arguēdus ē q̄ falsa incaut⁹ credit aut p veris hz. xxij. q. ij. is aūt. Ex qb⁹ ptz q̄ talis nō peccat nisi ex sua icautela. cū nō debitā adhibet diligētiā in cōsiderādo si verū est qō dicit. ⁊ p̄cipue in rebus alicui⁹ iportātie. vel vbi dānū vel scādalū sequi pōt. Secūdū est exp̄ssio ei⁹ quod ōr ꝯ illud quod hz in mēte: siue intēdat in mente audientis gn̄are falsaz opinionē siue nō. vt cū dicit quod audiētes sciūt nō esse verū. Sūt aūt inter oia signa ordinata ad manifestādū ꝯceptū animi seu cogitatōes p̄cipue voces seu vba. Un̄ pbs. Que sunt in voce note sunt. i. figua earū q̄ sunt in animo passionū. ⁊ pterea ōr in diffinitiōe vocis significatiue: q̄uis etiā nutus ⁊ gestus ⁊ opa etiaz significēt disponē ⁊ ꝯceptū animi. nā ⁊ in opib⁹ simulatis pōt esse mēdaciū. vñ noie vocis cōprehēdit oē signuz fm Tho. ij. ij. q. cx. Ad quod facit quod dicit Amb. in sermone. Nō solū in falsis vbis: sed etiā in simulat̄ opibus mendaciū est. Mēdaciū nāq̄ est p̄ianū se dicere: ⁊ p̄ opera nō facere. Mēdaciū est epm vel sacerdotē se p̄fiteri ⁊ cōtraria huic ordini opari. xxij. q. v. cauete. Large tm̄ hoc ōr mēdaciū nō pprie cū scz nō intēdat decipe. Tertiū quod ocurrit in mēdacio fm Tho. ⁊ Bonauē. in. iij. est q̄dā accidētalis pfectio. i. cōplemētū. nō tm̄ est de eī essentia. ⁊ hec est intētio generādi falsaz opinionē in audiēte. cū hac em̄ intētiōe mēdaciū fortius est: ⁊ tū posset esse mēdaciū sine ista. vt cū q̄s sciēter narrat aliq̄d qō etiā audiētes sciūt esse falsuz: qō tm̄ causa ludi ⁊ faciēdi solaciū socijs facit. Sciēdū insup q̄ q: vba nō sunt ordinata ad aliud nisi ad exp̄imendū mētis cōceptū. Opera aūt etsi hoc significēt sunt

Mendaciū semp est pctm̄.

ordinata etiā ad aliud. Unde est q̄ i mēdacio oris quod p̄prie dicitur mendaciū semp est ibi peccatū. fm Tho. ij. ij. q. cx. ⁊ Aug. xxij. q. ij. primū. Sed simulatio operis nō semper est peccatū: cū opere simulando nō agat ꝯ illud ad qō opa instituta sunt ita directe sicut dicendo ore mēdacia vt dicit idē Tho. sup Gen. vbi etiā ponit quadruplicē simulationē. Prima simulatio est significatiōis: qualis fuit in

quadruplex simulatio.

Jacob. qui simulauit se esse Esau: cooperiendo manus et collū pelliculis hedorū. Gen. xxvij. Significabatur em̄ q̄ mino: popul⁹. i. xp̄ianus p̄ferēdus esset maiori. i. iudaico: sicut ⁊ mino: p̄ius recepit benedictionē. Secunda simulatio est cautele. sicut ptz in Josue: qui simulauit fugā ab eis q̄ erāt de ciuitate hay. Josue. viij. Tertia simulatio est doctrine. scz cū fit ad instruendū alios. ⁊ sic xp̄s finxit: ideſt simulauit se lōgi⁹ ire. Luc. xl. qō fecit ad instructionez discipulo⁹. vt. s. instāti⁹ inuitaret ab eis: ⁊ oīderet se lōge esse ab eis q̄ad fidē sue diuinitat̄. Quarta simulatio ē duplicitat̄. cū q̄s scz p opa ficta itēdit decipe. de q̄ Job. xxxvj. Simulatores ⁊ callidi p̄uocāt iraz dei. ⁊ ista vitia ē pctm̄ nō alie pones. Hec Tho. Hinc Hiero. ait. Utilē simulatiōnē ⁊ i tpe assumēdā iehu regis isrl̄ nos doceat exēplū. q̄ cū nō potuisset interficere sacerdotes baal: nisi finxisset se velle idolū colere dicēs. Lōgregate mihi oēs sacerdotes baal. rex achab fuiuit in paucis sibi: ego fuiā ei in multis. Et dauid qn̄ mutauit faciē suā coram abimelech ⁊ dimisit eum ⁊ abijt. Nec miruz q̄uis iustos hoies: tm̄ aliq̄ simulare p tpe ob suā ⁊ alioz salutē. cū ⁊ ipe dns nr̄ nō habens pctm̄ nec carnē pcti simulationē peccatricis carnis assumpsit vt ꝺdēnās in carne pctm̄ nos in se faceret iustitiā dei. Hec ille. xxij. q. ij. vtilē. Sed nota fm. b. Tho. ij. ij. q. iij. q̄ Hiero. sumit simulationē large p quacūq̄ fictiōe: sicut etiā sumpta est cum. s. distincta est quadrifarie. Naz stricte sumēdo sonat in vitiū cū. s. fit ad decipiēdū. Un̄ iehu i illa simulatiōe peccauit. remunerat⁹ aūt fuit a deo tpalib⁹. nō p simulatiōe: sz p zelo quo destruxit cultū baal. vt. iiij. Reg. x. Dauid aūt in simulādo se fatuū. vt hz. j. Reg. xxj. nō peccauit: q: fuit fictio illa seu simulatio figuralis. sicut glo. exponit sup illud ps. Benedicā dñm. Dicit em̄ Aug. in lib. de q̄stiōib⁹ euāgelioz. q̄ nō oē quod fingim⁹ mendaciū ē: sz qn̄ illud qō fingim⁹ nihil significat: tūc est mendacium. Cū aūt fictio nr̄a refert ad aliquaz significationē: non est mēdaciū. sed figura vitat̄. Et subiūgit exēpluz de figurat̄ locutiōib⁹ in q̄b⁹ fingit aliqua res: nō vt asserat ita esse: sz eā ꝓponim⁹ vt figurā alteri⁹ quoad asserere volum⁹. vt illud qō hz Judi. ix. q̄ ligna voluerūt sibi cōstituere regem ⁊c. Sic est de fictiōe opis. s. cū fit ad aliq̄d significādū nō est simulatio p̄prie: sicut cū xp̄s finxit se lōgi⁹ ire. Luc. xl. ideſt cōposuit motū suū quasi volētis lōgius ire ad aliq̄d figurate significādū fm Aug. s. cū esset recessur⁹ ascendendo in celū: p hospitalitatē tm̄ retinebat quodāmō in terra.

Símulatio duplicitercapitur.

Jtem sciendū q̄ etsi nūq̄ liceat mendaciuz dicere: quia semp est pctm̄. xxij. q. ij. mihi. Tamē licet vitatē occultare cū expedit: ⁊ ad p̄udētiā p̄tinet. Sic abraam interrogat⁹ de sarrai ab egyptijs dixit soroꝛē suā esse. nō aūt dixit vxorē suā: ne ab egyptijs occideret: vt libere eam posset hz̄e. vt hz̄ Gen. xij. c. Jn quo facto vt dicit Aug. vitatē celare voluit nō mēdaciū dici. Soroꝛ em̄ ōr: q: filia fratris erat. xxij. q. ij. q̄rit. Tūc em̄ tales. s. neptis ⁊ nepos dicit⁹ sueuerāt fratres auunculi. Sarai aūt neptis erat abrae: sicut et Loth q̄ germanus sarai erat dixit abraam. fratres sumus. Gen. xiij. Jta etiā cū plures sint cause mouētes ad aliq̄d agendū: absq̄ vitio mēdacij pōt vna assignari etiā minus efficax ceteris alijs tacitis. sicut samuel cū missus fuit a dño ad inungendū dauid in regē israel: cū esset in bethleem interrogat⁹ a senioꝛib⁹ de causa sui aduētus: tacita causa principali. s. devnctiōe fienda rndit se venisse ad immolādū sacrificiū quod ⁊ fecit: q̄uis illa nō esset causa p̄ncipalis. s. Reg. xvj. Unde etiā posse absq̄ vitio mēdacij vti verbis sophisticis seu locutione duplici ad obuiandū malis. cuz scz quis dicit aliqua vba que intelligi p̄nt dupl̄r. ⁊ ad vnū quidē intellectū dicit: aliū intellectū intēdit imp̄imere in mēte auditoꝛis: vt si de aliquo q̄ ad mortē querit interrogatus vtrū trāsiuerit p illā viā. q̄ hoc nouit dicat nō trānsiuit hac: intendens loq̄ de loco in quo ipe est quod vtiq̄ verū est. Sil̄r si q̄s clericus interrogat⁹ in porta ciuitatis vtrū habeat aliquid de quo debet solui gabella: ⁊ ille habēs rndit q̄ nō: intendēs q: non obligat ipe ad gabellaz soluēdā. nō dicit mēdaciū q̄uis ille aliter intelligat verbū q̄ p̄ferens. Un̄ ⁊ angel⁹ raphael interrogat⁹ a Tobia q̄s esset ⁊ de quo gn̄e. Rndit. ex filijs israel. ego sum Azarias

Vtezetiā aliqñ vtibis sophisticis

q̄ licz vitatem occultare.

ananie magni filius. Tob. v. Quod verū est ſm interptationē illoꝝ nominū ſm magiſtrū in hiſtoꝛijs ⁊ non aliter. Iſrael eñ interptaꝝ videſ deū: azarias vo adiutoꝛ: ananias autē gīa dei interptaꝝ. Erat vtiq; angelus ex videntibus deuꝫ p ſpem. adiutoꝛ Tobie. ananie filius. i. dignus gloꝛia dei. Lobias tñ aliter intellexit. Cauēdum tñ a ſcandalis qñ talia pñt detegi: ſed nec in iudicio poteſt quis ſic loq̄ iuridice interrogatus. Sic abꝛaam dicens ad ſeruos ſuos. Expectate hic cū aſino ⁊ poſtq̄ adoꝛauerim⁹ reuertemur ad vos: loquēs de yſaac quē intēdebat immolare. Beñ. xxij. Nō hoc dixit in mēdaciū: q: vel ipſe intendebat reuerti cū filio ſperās illū immolatū a dño reſuſcitandū. Vel locutus eſt figurate ſm Tho. vbi. ſ. ad ſignificāduꝫ q̄ deus receſſurus erat a pplo iudeoꝝ ſeruilis cōditionis ꝓpter pfidiā eius pacta paſſione filij ſui: ⁊ demū reuerſurus in fine mūdi cū ꝓuerterent. Interim expectāt meſſiā cum aſino. i. ſenſu aſinino et ſupficiali. De hoc etiā. xxij. q. ij. §. abꝛaā. Prophetauit inquit Amb. qō ignoꝛabat. Ipſe ſolus diſponebat redire: ſed dñs locut⁹ eſt p os eius: ⁊ ſic fuit ibi ꝓphetia: ſed large nō ꝓpꝛie. vt dicit Nico. de lyꝛa. ex quo non intellexit reuerſionem.

§. II. Secūdo videndū eſt

de multiplici modo mendacij. Omnes eñ qui loquunt mendacium varie ipſum pꝛonunciant. Triplex autē diuiſio ponitur de mendacio ſm diuerſas cōſideratione⁹ ei⁹ ſm Tho. ij. ij. q. cx.

Mendacū tripliciter diuiditur

¶ Poteſt enim conſiderari primo modo ex ipſa ſui falſitate que veritati opponitur.

¶ Secundo ex parte finis qui ibi intenditur.

¶ Tertio ex pte criminis qō ibi augeꝫ vel minuitur.

Scōm primā ꝓſideratiōnē ſic diuidit mēdaciuꝫ a pbo in iiij. ethi. in mēdaciū quod trāſcendit vītatē in maius: ⁊ illud quod deficit in minus. Primū ptinet ad iactantiā qō ꝓhibet ſapiēs dicēs Pꝛouerb. xxx. Nō addas quicq̄ vbis illius ⁊ arguaris inueniariſq; mēdax. ⁊ Ambꝛoſius. Veritatis ea regula eſt vt nihil faciat qs cōmendandi ſui grā: quo minoꝝ alius fiat. xj. q. iij. ſi qs vo non obediat. Aliud mendacium quod deficit a vītate in minus: ptinet ad ironiam dicēdo. ſ. minus q̄ ſe vītas habeat. de quo in pſ. xj. Diminute ſunt vītates a filijs hoīm. ⁊ Aug. xxij. q. ij. non ita. Nō ita caueaꝫ iactātia vt vītas deſeraꝫ. Et Gꝛeg. Incauti ſunt humiles q̄ mendacio ſe illaqueant. xxij. q. ij. incauti. ſcz dicēdo aliquē defectuꝫ quē in ſe nō recognoſcūt Hec diuiſio mēdacij eſt p ſe: quia mendacium inquātum hmōi opponitur veritati. Veritas autē eſt quedā equalitas dū. ſ. ita dicit ſicut in mēte habeꝫ. Equalitati autē opponit p ſe maius ⁊ min⁹. De iactātia aūt ⁊ de ironia dꝛ in ti. de mani gloꝛia. Et dicit pbs in. iiij. ethic. q̄ iactatoꝛ qui mentitur in laudādo ſe vltra id quod eſt vitupabilioꝝ eſt q̄ ironicus q̄ de ſe negat bona q̄ in ſe recognoſcit ⁊ hoc q: magis recedit a medio veritatis. Nō huj⁹ eſt ſm Bonauen. in. iij. diſt. xxxvij. quia virtus eſt de bono et difficili. Sed difficilius eſt hominē accedere ad negandū bonum quod in ſe eſt: q̄ ad dicendū bonū de ſe quod nō hz. Magis eñ appetit hō reputari ⁊ exaltari q̄ deſpici. Item iactatoꝝ ſe reddit hoīb⁹ magis oneroſum q̄ ironicus. Si tñ ironic⁹ negat de ſe bona q̄ cognoſcit habere vt inde laudetur: tunc magis peccat q̄ iactatoꝝ: q: vtrūq; ibi eſt ironia ⁊ iactātia. Scōm ſecundā ꝓſideratiōnē ſcz ex parte finis ſic diuidit a magꝛo ſen. in. iij. diſt. xxxvij. mēdaciū in pnicioſum iocoſum et officioſum. Aut enim intendit quis ex mendacio malignitatem ſeu nocumentuꝫ: ⁊ ſic eſt perniciоſum: aut delectabilitatem ꝓprij: ⁊ ſic eſt iocoſum: aut vtilitatē: ⁊ ſic eſt officioſum. Et mēdacio pniciоſo vſi ſunt illi duo ſenes q̄ accuſauerunt Suſannam falſe de adulterio vt occideꝛeꝫ. vnde vni eoꝝ dixit Daniel. Mētitus es in caput tuū. Dañ. xiij. Mēdacio iocoſo videꝫ vſus fuiſſe ioſeph qñ dixit p ꝓcuratoꝛē ſuuꝫ fribus ſuis. An ignoꝛatis q̄ nō ſit ſimilis mei in egypto in augurādi ſcientia. Beñ. xliij. vbi dicit Aug. q̄ q: nō ſerio ſed ioco dictū eſt: vt exitus docuit: nō eſt habēdū mēdaciū. Mēdacia eñ a mendacibus ſerio agunt nō ioco. xxij. q. ij. Nō ait. Iſta tamē videꝫ obſcura locutio: cū mendaciū iocoſum ſit mendaciū ⁊ pctm: niſi dicaꝫ ea intētione: vt q̄ audit ppendat nō ve: ſed iocoſe dici ſeu fabuloſe: qō nō ibi ꝓtingit. Sed poteſt dici ſm Gꝛatia. q. ea. §. Itē q̄ ōz. q̄ ſunt qdā mendacia: que etſi culpa leui nō careāt: tñ nō ſunt damnabilia: imo nō tanq̄ mēdacia habēda ſunt: q: ſcz nō nocēt. ⁊ iſto mō pōt intelligi dictū Aug. Poſſet tñ dici ſm magꝝm in hiſtoꝛia. illa vba dixit loquēs ſm opinionē egyptioꝝ qui credebāt eū habere augurādi ſcientiā. Mendaciū officioſum dixit raab hierichōtina cū dixit de exploꝛatoꝛibus quos in domo habebat abſcōditos q̄ receſſerant. Joſue ij. Et obſtetrices egyptie ſcepho:a ⁊ phua pharaoni. ſ. q̄ mulieres hebꝛee haberēt obſtetricādi ſcientiā ⁊c. Et circa hoc dicit Gꝛeg. in. xviij. moꝛal. q̄ nōnulli obſtetricū fallaciā conaꝫ aſſerere hoc mēdacij genus nō eſſe pctm: maxime q: de illis mētiētibus ſcriptū eſt q̄ edificauit eis dominꝰ domos: in qua magis recōpenſatione cognoſcit q̄d mendacij culpa mereaꝫ. Nā benignitatis earū merces q̄ eis in eterna potuit vita retribui pmiſſa culpa mendacij in terrena eſt recōpēſatione declinata. xxij. q. ij. Si q̄liber. Ex quo modo loquēdi poſſet videri illud mēdaciū obſtetricū fuiſſe moꝛtale: q: nullus ꝓuaꝫ eterna remuneratiōe niſi p moꝛtali. Sed Tho. ij. ij. q. cx. arti. vlti. dicit. q̄ illud mendaciū poteſt dupl̄r ꝓſiderari. Uno modo quantū ad affectū beniuolētie in iudeos: ⁊ quātū ad reuerētiā diuini timoꝛis ex quibus cōmendaꝫ in eis indoles vtutis. Et ſic eis debeꝫ remuneratio eterna. Unde Hieroñ. exponit q̄ dñs edificauit eis domos: ſcz ſpūales. Alio modo pōt ꝓſiderari quātū ad ipm actū exteriorē mēdacij: quo q̄dez nō potuerūt eternā remuneratiōez mereri: ſz forte aliquā remunerationē tēpoꝛalē: cui⁹ merito nō repugnabat illa deformitas mēdacij: ſicut repugnabat merito remunerationis eterne. ⁊ ſic intelligēda ſunt verba Gꝛego. non q̄ mereꝛeꝫ p illud mēdaciū amittere remunerationē eternā quā ia ex p̄cedēti affectiōe meruerāt. Ex his patet mendaciū fuiſſe veniale. Et nota q̄ q̄uis interrogat⁹ a iudice ſm formā rectā iuris: ⁊ de ptinētibus ad ptātē ei⁹: teneaꝫ ex legis neceſſitate nō mētiri: alꝰ peccaret moꝛtaliter ſm Tho. ⁊ Bonauē. in. iij. ideo obſtetrices mentiendo non peccauerūt moꝛtal̄r ſm Boñ. quia fuit ibi op⁹ mie cuius inq̄ſitio vel reꝑhenſio ad ptātē pharaonis nō ptinebat: q: nō eſt data alicui ptās hominі ad agēdum cōtra deum.

Officioſum

Mēdacium obſtetricuꝫ pharaonis

Scōm tertiā ꝓſideratiōnē. ſ. inquantū augeꝫ culpa vel minuiꝫ in mēdacio. ſic Aug. in li. de mēdacio ponit octo genera mēdacioꝝ. xxij. q. ij. c. pmū. Primū eſt ergo in doctrina religionis: vt cū qs diceret aliqd ꝓtra fidē vel bonos moꝛes: vt fornicationē vel vſurā nō eſſe pctm moꝛtale: oēs in fine ſaluādos xp̄icolas ⁊ hmōi. Scōm eſt quo ledit qs primū iniuſte: ita q̄ nulli pꝛodeſt ⁊ alicui obeſt: vt detrahēdo fame alteri⁹: vel falſe accuſando. Tertiuꝫ eſt qō pdeſt vni ſed nocet alteri ꝓtra iuſticiā: vt ſi qs deneget qō debet ſciēter ipe vel alius primo. Quartū eſt qō fit ſola mētiendi libidine pcedēs ex habitu. vñ ⁊ pbs dic in. iiij. Ethic. q̄ mēdax eo q̄ talis eſt ſm habitū ipſo mēdacio gaudet. Quintū qō fit placēdi cupiditate: vt ſcz qs delectet aliū. In quo etiā cōpꝛehēdi poteſt nō ſolū iocoſum: ſed etiā adulatio: cū qs laudat aliquē de eo qō nō eſt in eo. Sextū quo intēdit vtilitas alicui⁹ ſine nocumēto alteri⁹ quoad ſubſtantiā tpalē: vt cū qs interrogatus de pecunia alteri⁹ quā vult iniuſte auferre dicit ſe neſcire cū ſciat. Septimū quod nulli nocet ⁊ pdeſt alteri quoad euadēdū moꝛtē: cū qs queriꝫ ad occidēdū iiuſte: et ille q̄ nouit dicat ſe neſcire: vel alibi eſſe q̄ vbi eſſe ſcit. Octauū cū nulli obeſt ⁊ pdeſt alicui ad honeſtatē vtutis: vt ad cōſeruādā pudicitiā ne violeꝫ. Et in di. c. pmū.

Mendaciū pnicioſum.

Iocoſuꝫ

Octo genera mēdaciorū.

dicit Aug. ꝙ ad salutē eternā nullus ducēdus est opitulā te mēdacio: ꝓcludēs in fine nullū mēdaciū eē absq; pctō. Et recte est ꝙ inter ista octo gña ꝓmū est grauissimum. Alia tāto grauiora quāto magis appꝛopinquāt in ordie ad ipz ceteris paribꝫ. ⁊ ecōtra tāto leuiora quāto magis distāt a ꝑmo. Et idē ponit. b. Tho. ij. ij. q. vbi. s. dicēs ꝓ: ima tria ꝓtinere ad mēdaciū ꝓnicioſum. triaꝛltima ad offi cioſum. q̄ntū ad iocoſuz. ad qō forte potest reduci ⁊ q̄rtū ⁊ vtrūq; pctm̄. Qō g̃ dicit venerabilis Lassia. i collatiōe ioseph de diffinitionibꝫ. ꝙ licet aliq̄n mēdaciū dicere ob aliquā vtilitatē magnā: vel magnū malū vitādum: cum inde nulli nocumentū inferꝛ. nō videꝛ verū: sed est cōtra doctrinā sancti Aug. in dicto. c. p̄mū. ⁊. c. mihi. ⁊ ꝓtra doctrinā beati Tho. vbi. s. Et q̄ inducit ad hoc ꝓbādum. s. ꝓmissa facta a sanctis nō ſuata fuisse absq; pctō. qō videtur ꝓtinere ad ꝓmū mendaciū: ⁊ de pluribus mēdacijs in qbꝫ antiq̄ ꝓes nō dicunt peccasse. ℜndeꝛ ꝙ ꝓmissio facta a quocūq; potest aliq̄n nō ſuari fine pctō: etiam de rebus licitis: vt diceꝛ. ſ. nec ibi erit mēdaciū. Que autem direrūt abꝛaā ⁊ iacob: etſi videanꝫ mēdacia: nō tñ fuerūt mēdacia: vt cū iacob dixit patri ſuo ſe esse esau ꝑmogeni: tū. Gen. xxvij. Erat em̄ esau iure ꝓ:imogeniture que ſibi debebaꝫ ꝑm Tho. vbi. s. Usus est aūt illo modo loquēdi p spm̄ pphetie ad designādū mysteriū: q:. ſ. ppꝛs mino:. ſ. gentiliū substituendꝫ erat in locū maioꝛis. i. ppꝛi iudeoꝝ. Idē Bonauē. in. iij. Sic ⁊ Gratia. xxij. q. ij. §. itē opponiꝛ. dicit ꝙ iacob nō est mētitus: q: nō dixit se esse ꝑmogenitū nascēdo: sed ius ꝑmogeniture subintrādo: ficut ⁊ xps dixit Jobem bap. esse heliā. nō ꝓsona sed imitatione vtutis. Mat. xj. In quo facto nō mētiēdo ꝓfuit ⁊ alteri nō no: cuit: q: bñdictionē debitā accepit nō alienā surripuit. De abꝛaā dictū est. s. Qō aūt dicit Nico. de ly. sup dicto. c. ꝙ nō est neceſſitas excuſandi ꝓes veteris testamēti a men: dacio officioſo: vt hic ⁊ in alijs locis: cū tale mēdaciū fit veniale. ⁊ apꝛi q̄ fueꝛt ꝓfectioꝛes eis post aduētū spūſcti nō fuerūt absq; veniali. iuꝛ illud. ſ. Job. j. ſi dixerimus: q: pctm̄ nō habeinꝫ: ipſi nos ſeducimus: ⁊ veritas in nobis nō est. Tñ q: doctoꝛes ſcti q̄ credunꝫ habuiſſe spm̄ſctm̄ i expoſitiōe ſcripturarū cū eos excuſent: vt dictum est. nec ignoꝛauerūt ipos nō fuiſſe inunes a venialibꝫ: ideo ma: gis piū est ſentire qō ipſi ſentiūt. ⁊ aliter dicere est ſapere plus q̄ opz ſape nō ad ſobꝛietatē. qō apꝛs ꝓhibet ℜom̄. xij. Un ⁊ Aug. dicit. Credēdū est illos hoies q̄ ꝓpheticis tꝛibus digni aucte habiti ſunt oia q̄ ſcripta ſunt de illis ꝓphetice geſſiſſe atq; dixiſſe. Ueruz est tñ dicit Tho. vbi s. ꝙ quidā cōmēdanꝫ in ſcriptura nō ꝓpter ꝓfectā vtutē: ſed indolē quādā vtutis: q: ſcz apparebat in eis aliquis laudabilis affecꝫ ex quo mouebanꝫ ad quedā indebita faciēda: ⁊ hoc modo Judith laudaꝫ: nō q: mētira est hoꝛ loferni: ſed ꝓpter affectū quē habuit ad ſalutē ppꝛi: ꝓ q̄ ſe periculis expoſuit: q̄uis dici poſſz ꝙ vba eiꝫ ꝑm aliqué intellectū veritatē habēt. Notandū etiā ꝙ ex hoc ꝙ euā geliſte narrātes easdē hiſtoꝛias vel doctrinas ſaluatoꝛis diuerſimode ſcribāt: nullo modo dicit Tho. vbi. s. fas ē opinari in euāgelio vel in aliq̄ canonica ſcriptura aliqd falſuz asſeri ꝙ ſcriptoꝛes mētiti ſunt: q: periret certitudo fidei q̄ autoꝛitati inniti ſcripture. ar. ad hoc diſt. ix. ſi ad. vbi dicit Aug. ⁊ Hiero. Si ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerint officioſa mendacia quid in eis remanebit auctis q. d. nulla: que tandē de ſcripturis illis ſentētia ꝓferet. ſ. ad ꝓbandū aliqd. certe nulla poſſet. Unde Aug. in li. de cōſenſu euāgeliſtarū ait. Nullo modo laboꝛandū esse iu: dicat q̄ ꝓuideꝛet intelligit ipas ſentētias esse neceſſarias cognoſcēde veritati q̄buſlibet vbis fuerint explicate. Et in hoc apparet nō debere nos arbitrari mentiri quēq̄ ſi pluribꝫ reminiſcētibꝫ rē quā audierūt nec viderūt: nō eo: dē modo atq; eiſdē vbis eadē res fuerit indicata. hec ille. Si qua aūt aliq̄n videꝛ ꝓietas in ſcripturis ſuꝑficialiter est tm̄ ⁊ appareꝛet ꝑm coꝛticem nō realꝛ. Et Hiero. dicit. Non putemus in vbis ſcripturarū esse euangeliū: ſed in ſenſu. nō in coꝛtice: ſed in medulla. nō in vboꝛ folijs: ſz in radice rōnis. ſ. q. ſ. marcꝯ. ficut vbi gña q̄ Lucas refert vij. c. Archiſynagogū rogaſſe xpm vt veniret ad domuz ſuā ad ſanandū filiā infirmā. Matheus narrās eādem hiſtoꝛiā. ix. c. dicit. Archiſynagogū ſeu ꝓncipē xpo dixiſſe. ſFilia mea mō defuncta est: cū tñ adhuc nō esſet moꝛtua: ſed q: dū xps iret ad domuz eius moꝛtua est. Matheus abbꝛeuiās hiſtoꝛiā dicit illū dixiſſe qō demū factū est: q: moꝛtua est. ⁊ ita in extremis diuiſerat: q: iā moꝛtuā iudi: cauit quā poſtea reſuſcitauit. vñ in ſentētia concoꝛdāt: et alias apparētes ꝓtrarietates doctoꝛes exponēdo ſoluūt.

Nullo igit casu licet mētiri. Ratio huiꝫ ꝑm Tho. vbi. s. est: quia illud qō est ꝑm ſe maluz ex genere ſuo: nullo mo do potest esse bonū ⁊ licitū: q: ad hoc ꝙ aliquid fit bonū requiꝛit ꝙ oia recte concurrant ad xpm. bonum em̄ est ex integra cauſa ꝑm Dion. Mendaciū aūt est malū ex gñe. Est em̄ actꝫ cadēs ſup indebitā materiā. cū em̄ voces ſint ſigna naturaliꝛ intellectuū: ⁊naturale est ⁊ indebitū ꝙ ali quis voce ſignificet qō nō hz in mēte. Unde ⁊ pbs dicit in. iiij. Ethi. ꝙ mendaciū est de ſe ꝓauū ⁊ fugiendū. Ad ꝗ etiā facit decre. ſuper eo. ex de vſu. vbi dicit ꝙ nō licet ꝓ alterius vita mētiri. Idem Bonauē. in. iij. Nullo cāu licet mētiri.

§. III. Quantū ad tertium

Nota ſeuerā punitionē ipſius mendacij q̄ fit a deo: in eo qō dicit ꝑs. Perdes tu ſcz deus: ſed deus nō pdit creatu: ram rōnalē niſi ꝓpter moꝛtale: ex quo videtur mendaciū esse moꝛtale: qō verū est: ſed nō ſemꝑ. Ꝓ:o cuius declara: tione dicit btūs Tho. ij. ij. q. cx. ar. vlti. ꝙ mendacium est moꝛtale ꝑm ꝙ cōtrariaꝫ charitati: ꝓ quā anima viuit deo cōiuncta. Cōtrariaꝫ aūt charitati tripliciter. Mēda: cium ali quādo ē moꝛtale.

¶ Uno modo ꝑm ſe.

¶ Alio modo ꝑm finem intentum.

¶ Tertio modo per accidens.

Scōm ſe quidē ꝛiaꝫ charitati ex ipa falſa ſignificatio: ne: q̄ ſi ſit circa res diuinas ꝛiaꝫ charitati dei cui⁹ vitatē occultat vel coꝛrūpit. vñ hmōi mēdaciū nō ſolū opponiꝫ vtuti charitatis: ſed etiā fidei ⁊ religionis. vñ hoc mēda: ciū est grauiſſimū: ficut cū fidelis in ꝓſecutione negaret ſe eſſe xꝑianū: qō eēt in oppꝛobꝛiū fidei q̄ſi nō esſet vera. Sicut etiā petrus negauit xpm cū negauit ſe eē eius diſci pulū. Matth. xxvj. Si vo falſa eius ſignificatio ſit circa aliqd cui⁹ cōditio ꝓtineat ad hois bonū. puta q̄ pertinēt ad ꝓfectionē ſciētie: vt docēdo falſa ſciēter in iure: vl me: dicina: vel alia facultate: vel q̄ ꝓtinēt ad ꝓfectionē moꝛū ficut falſi ꝓphete qui ꝓmittebāt ppꝛo liberationē ꝓma: nēti in peccatis ſuis. iuxta illud. Ꝓ:ophete tui viderūt ti: bi falſa. Thren. ij. ⁊ Hiere. vij. Nolite cōſidere in vbis mē dacij dicētes. Templum dñi. templū dñi. templū dñi est. ſupple ꝓteget nos a malis: qō falſo ꝓmittebant ꝓphete. Tale mendaciū quia infert damnū ꝓximo cōtrariaꝫ dile ctioni ꝓximi: vnde moꝛtale est. Ad idē videꝫ ꝓtinere mē: daciū ꝓnūciātiū falſas indulgētias ⁊ reliq̄as: ⁊ in ꝑdica tione ſciēter falſa dicēdo ⁊ ꝓmittēdo miſſas ⁊ oationes mēdaciter ⁊ dicentiū ſe habere auctem. Si vo falſa opi: nio ex mēdacio gñata fit circa aliquid de quo nō referat vtrū ſic vel aliter cognoſcaꝫ: cū ex tali mēdacio nō dāniſi ceꝫ ꝓximꝫ: ꝑm ſe nō erit moꝛtale. Scōo modo menda: ciū est moꝛtale rōne finis intēti puta cū q̄s intēdit iniuriā dei vel nocumentū ꝓximi quoad perſonā famā vel diui: tias: ⁊ vtrūq; est ꝓtra charitatē. Nā nocere ꝓximo. ſ. nota biliꝛ est moꝛtale. Sic est intelligēdū qō dicit Ray. in. ij. ꝑ. ſue ſum. in dictiōe mēdaciū in fine ſcz ꝙ q̄ vbis mēdacibꝫ in mercationibꝫ vtunꝫ dicētes rē vilē esse charā ⁊ ꝑciosaz moꝛtaliꝛ peccāt ꝓpter nocumētū qō inferūt ꝓximo: qō est verū cū intendūt notabiliꝛ dānificare ⁊ decipe ſi poſſunt. nā de modico intēdentes nō apparet rō quare ſit moꝛta: le. Ex ſola aūt intētione peccati moꝛtalis peccaꝫ moꝛtaliꝛ. Est moꝛ tale ꝓꝛ finem

Quō an tiqui pa: tres ex: cuſanꝫ a mēdacio

In ſacra ſcriptu: ra nullū menda: ciū con: tinetur

ficut iudei cū dicebāt xp̄m eijcere demonia in beelzebub vt tollerēt famā ei⁹. Luc. xj. Et q̄ testificati sunt ꝯ naboth mētientes q̄ maledixisset deo ⁊ regi: vt occiderēt. j. Regū xxj. ⁊ testificates ꝟra stephanū ꝓtomartyrē: vt lapidarētur. Act. vij. ⁊ Siba occurrēs dauid fugienti a facie absalonis qui mētit⁹ est cōtra miphiboseth q̄ voluisset malicioſe accedere ad eū: vt haberet substātiā ei⁹. ij. Reg. xvj. Si vo finis intētus nō fit cōtrari⁹ charitati: nec mēdaciū ꝑm hanc rōnē erit mortale: ficut apparet in mendacio iocoſo in quo intēdit aliq̄ leuis delectatio: vel etiā cū intēdit partū nocumētū ꝓximo: ⁊ officioſo in quo intēdit vtilitas ꝓximi: ficut fuit mēdaciū Sare q̄ angelo negauit ſe riſiſſe ob quandā erubeſcentiā vitandā. Beñ. xviij. et Michol que mērita est sauli de dauid. j. coacta q̄ dimiserat eū recedere. j. Reg. xix. Et Chuſi q̄ mētit⁹ est absaloni dicēs ſe amicū ſuū: ⁊ dās cōſiliū ſibi notiū. ij. Regū. xv. ſed vt reuerteret regnū ad eū cui⁹ erat. j. dauid. Tertio modo p accidēs pōt ꝓtrariari charitati rōne ſcādali vel cuiuſcūq̄ dāni cōſequētis. ⁊ ſic etiā erit mortale: dū ſcz q̄s non vereat ꝓpter ſcandalū publice mētiri. Et ſic iſto modo. ſ. per accidēs nō ſolū ꝑniciosum mēdaciū q̄ de ſe est mortale: ſed ⁊ iocoſum ⁊ officioſuz q̄ de ſe ſunt venialia poſſunt eē mortalia. ꝑder ḡ deus dānatione eterna oēs q̄ loquūtur mēdaciū quocūq̄ iſtoꝝ modoꝝ vbi est mortale. ꝑm q̄ intelligēdū est illud Sap. j. Os q̄ mētit occidit aiam. ſ. cū mētit mēdacio q̄ est mortale: vt ꝑniciosum. ſic dicit glo. ſup dicto vſu ꝑs. ꝑdes oēs. Ad hoc etiā facit q̄ dic̄ Bra. xxij. q. ij. §. itē q̄ dī ꝑdes. Poteſt vl⁹ intelligi dicta autoritas ꝑs. etiā de mēdacio veniali. Nam cū veniale diſponit ad mortale ſi quis etiā pdik mēdacio veniali inquantum diſponik ad mortale ꝓpter q̄ dās pdik. ⁊ ſic intelligēduz est illud. c. nec artificioſo. xxij. q. ij. Sciēdū aūt q̄ opinio quoꝝdā fuit vt refert Hugo. cardi. ſup illud ꝑs. Perdes oēs ꝛc. ⁊ glo. ſup. c. ne quis arbitretur. xxij. q. ij. ⁊. b. Tho. ij. ij. q. vbi. ſ. ar. ſi. q̄ oīe mēdaciū etiā officioſum i viris ꝓfectis est mortale. ſed Hugo eā nō approbat: q̄nimo. b. beat⁹ Tho. vbi. ſ. expſſe reꝓbat vt fallam. Idē Boñ. in iij. Et rō huiꝰ est ꝑm ipm: q⁹ nulla circunſtantia aggrauat in infinitū niſi q̄ tranſfert in aliā ſpēm. Circūſtantia autez ꝓſone nō tranſfert in aliā ſpēm niſi rōne alicuius annexi: puta ſi fit ꝟra votū ipius q̄ nō pōt dici de mēdacio officioſo ⁊ iocoſo: ⁊ ideo neutrū eoꝝ est mortale in viris ꝓfectis niſi rōne ſcādali. Et ad hoc pōt referri q̄ dicit Aug. Perfectis eſſe p̄ceptū nō ſolū nō mētiri: ſed nec velle mētiri: q̄uis hoc nō aſſertiue: ſz ſub dubitatiōe dicat. Nec obstat q̄ ponunt in ſtatu cōſeruāde veritat⁹: q⁹ veritatē tenēnt ex ſuo officio in iudicio vel doctrina ꝓſeruare. cōtra q̄ ſi mētiātur vt iudicādo vel pdicādo erit mortale. Aliter vo nō opz q̄ ſit mortale. Est aūt ꝓtra p̄ceptum octauuz illud. ſcz Non loq̄ris ꝓtra ꝓximū tuū falſum teſtimoniuz ꝑm magr̄m ſen. in. iij. diſt. xxxvij. ⁊ hoc cū eſt mortale ꝓter aūt p̄ceptū cū eſt veniale. Oſtēdit aūt grauitas ⁊ detestatio eius: q⁹ inficit intellectū: minuit affectum. tollit dei aſpectū. Nō inficiat intellectū ptz ex hoc: q⁹ falſuz est malū intellectus: cui mēdoſus innitik: ſicut verū est bonum intellect⁹ a quo mēdoſus recedit. Vñ dicūt dānati. Errauimꝰ a via veritatis. Sap. v. Sicut aūt intellect⁹ est nobiliſſima potētia p̄ua volūtati: q⁹ bonū intellect⁹ est quod mouet affectū ad ſui amorē: ita corꝛuptio ei⁹ p falſitatem est periculoſiſſima: ꝓpter q̄ diſtricte ꝓhibet Luik. xix. Non loq̄ris mēdaciū. Scōo mēdaciū minuit benuolētie affectū. nā mēdaces cōiter ſunt exoſi hoib⁹. Diſplicet eñ cuilibet ſe decipi ab alio. Et merito tales abominant⁹ ab hoibus: q⁹ mendaciū deſtruit ⁊ cōturbat totā conuerſationē hoim adinuicē. Tota eñ cōicatio hoim adinuicē inſtrumētal⁹ cōſiſtit in actu ſignificationis. Nullus enim poteſt aliq̄d ſui cordis ſeu cōceptus mētalis alteri cōicare: niſi p aliq̄ intermediū ſignū in q̄b⁹ ſignis vox obtinet p̄ncipatū. Corꝛuptio ḡ ſignificatiōis q̄ p̄cedit ex lingua mēdaci est corꝛuptio totius gñatiōis hñane. Vñ videm⁹ b̄ ſeq̄ q⁹ ex multitudine mēdaciorū ⁊ hoim qui ſunt mendaces q̄ſi nullus credit alteri: ſed semp ſuſpectū hz. Juxt illō. Piero. Mēdaces faciūt vt vera dicētib⁹ nō credat. ſine mutua autē credulitate nulla est fida ſocietas: nulla i aliq̄ fides: nulla ſpes ⁊ ꝓfidētia firma: nulla amicitia vera: nullū pactū firmū: nulla cōcordia: nulla pax: nulla denīq̄ in aliq̄ bono firmitas. Et ſic mēdaciū est cā innumerabiliū malorꝝ q̄ odio habent⁹ ꝓpter q̄ dī. Eccl. vij. Noli velle mētiri oīe mēdaciū. i. vllo mēdacio. Tertio tollit dei aſpectū. ꝑm q̄ b̄ dī. i ꝑs. ꝑdes oēs ꝛc. ⁊ merito. Oīe eñ ſic applaudit ſuo ſi. Cū aūt de⁹ ſit ipa vitas ſumma nō pōt cū mēdacio q̄s apparere in ꝓſpectu ei⁹. Sz vt dic̄ Jo. Apo. vl. ſ. ꝟas. ſ. ſupnā ciuitatē quā vidit. canes ⁊ venefici ⁊ ipudici ⁊ homicide ⁊ idolis ſuientes. ⁊ oīs q̄ amat mēdaciū. Ego ſum vitas ait vbū incarnatū. Jo. xiiij. Jm pijſſima aūt blaſphemia eſſet dicere vel ſentire q̄ in eo ſit aliq̄d falſum vel mēdoſum: aut q̄ p diuinū vbū. aut q̄cq̄d in eo ꝓtentū mēdoſe aliq̄d exp̄imerek: iimmo mirabiliter deus diligit ita veritatē: quia ſeipm ſcz diligit q̄ est vitas. q̄ ꝑm glo. ſ. Coꝛ. xv. Horrendū est aliq̄d falſi de deo dicere etiā ad laudē eius videak ꝓtinere: cum Job. xiij. dicat. Nūquid deus indiget nr̄o mēdacio. q. d. nō vtiq̄. Cōſtat aūt q̄ creatura rōnalis inquantū talis est eius imago et ois eius ſignificatiua expreſſio est imago illi⁹ verbi facta ⁊ creata ad hoc vt ꝑmā veritatē ſemp exp̄imat exterius: ⁊ ꝑm illi⁹ regulā ſe dirigat in oib⁹: ⁊ oia faciat ab ea nulla⁹ten⁹ deuiādo: ſed venerādo: laudādo: ⁊ magnificādo. ſz mēdaciū est corꝛuptela ⁊ macula: ⁊ deꝓrauatio oīs ꝓrecti oꝝ. Et vt dicit Anſel. iō mēdaciū est malū ꝑm ſe q̄ de⁹ nō pōt diſpēſare q̄ hō dicat ſine pctō: q⁹ nō pōt recedere a veritate ſua. ⁊ de furto poſſet diſpēſare: q⁹ dñi est terra ⁊ plenitudo ei⁹. Et iō q̄ poſſidet vn⁹ pōt alteri dare. Vñ ⁊ ⁊ Salo. Prouer. vj. inter ea q̄ odit deus ponit linguā mēdacē. Jn hmōi etiā deteſtatiōnē ananias ⁊ ſaphyra q⁹ mētiti ſunt petro de p̄recio agri ſui vēditi: pdīti ſunt corꝑal⁹ mortem ſubitaneā incurrētes. Act. v.

§. IIII. De ꝓmiſſiōe ſimplici. ſ. abſq̄ iuramēto vel voto.

Ubi ſciendū q̄ cū q̄s ꝓmittit ſimpl⁹ aliq̄ illicitū vtiq̄ peccat. ⁊ illud ſuare non debet: q⁹ pctm̄ pctō adheret. Vñ Joſ. xxij. q. iiij. in malis. ⁊ ponit ꝓ regula iuris in. vj. In malis ꝓmiſſis reſcinde fidē. ſ. nō ſeruādo. Si aūt licitū est ⁊ poſſibile q̄d ꝓmittit: ſed ſeruare nō itēdit: vtiq̄ peccat: q⁹ mēdaciū dicit. ſi aūt ſeruare intēdit nō ſeruādo cū pōt vtiq̄ peccat: q⁹ oīe ꝓmiſſum debitū iure naturali ſuādū est adeo q̄ ꝑm Aug. fides etiā q̄n hosti ꝓmittit ſeruāda est. xxiij. q. ſ. noli. et b̄ niſi ſubſit vel ſupueniat cā rōnabilis nō iplendi: puta nouus caſus impineditat⁹. Vñ dicit. b. Tho. ij. ij. q. cx. ar. iij. q̄ potest talis nō ſeruās q̄d ꝓmiſit excuſari ſi ſint mutate ꝺditiōes ꝓſonarū ⁊ negociorꝝ. vt eñ dicit Señ. in li. de bñfi. ad b̄ q̄ hō teneat facere q̄d ꝓmiſit req̄rit q̄ oia imutata ꝓmaneāt: alioq̄n nō fuit mēdax in ꝓmittēdo q̄d ꝓmiſit: q⁹ habebat in mēte ſubintellectis debitis ꝺditionib⁹. Nec etiā est infidelis in non ſeruādo q̄d ꝓmiſit. Vñ apl⁹. nō est mēritus nō eūdo Coꝛinthū quo ire ꝓmiſit ꝓpter impedimēta ſupueniētia. Hinc ⁊ Gela. papa. ait. Beat⁹ Paulus apl⁹ nō ideo q̄d abſit fefelliſſe credēdus est aut fibi extitiſſe ꝺtius q̄n cū ad hiſpanias ſe ꝓmiſiſſet iturum diſpōne diuina maioꝛib⁹ occupat⁹ est cauſis q̄d ꝓmiſit implere nō potuit. quātū eñ ipſi⁹ volūtatis interfuit hoc ꝓnūciauit: q̄d reuera efficere voluiſſet. quantū ad diuini ſecreta cōſilij. q̄ vt hō oia nō potuit: ſz ſpū dei plen⁹ agnoſcere: ſupna ꝓtermiſit. ſ. acceſſum ad hiſpaniā diſpoſitiōe ꝓuētus. Nec q⁹ beat⁹ Petrus ꝑ affectu diuine reuerētie ipſi dño reſpōdit. nō lauabis mihi pedes in eternū. fefelliſſe q̄d abſit: aut in ſua putabitur minime conſtitiſſe ſententia q̄ mox diuine ceſſerit voluntati. xxij. q. ij. Beatus.

illicite ꝓmiſſa nō ſeruenk.

Grauitas mendacij.

Dō ꝓmissa simplr incaute facta vel ꝓposita seu determinationes cū occurrat aliqd melioꝰ fiendū sint mutanda seu possint immutari laudabilr. ptz ex b qō hr. xxij. q. iiij. vbi ō: ex ꝓcilio libertano. Diffinitio. i. ꝓmissio incauta laudabiliter soluēda ē. i. frāgēda. ſm glo. Nec ē ꝑuaricatio: sz temeritaſ emēdatio. Jtē. q. eadē. Nō semp ꝓmissa oia soluēda sunt. Denicz ipe dns mutat sniam sicut scriptura indicat: sicut pz in Ninive t Ezechia. Jtē in. c. incōmutabilis. Angeli etiā apparētes Loth iuitati ab eo vt intrarēt domū suā. rnderūt nequaq̄: sed in platea manebim⁹. Gen. xix. qui tñ coacti ꝑcib⁹ postea intrauerūt: nec in b mentiti sunt: q: nō intēdebāt intrare nisi rogati. vt in hoc cōmendarēt hospitalitas in loth. t aliis ipsi⁹ darēt exēplū mutādi aliqñ ꝓpositū. vt ō: in colla. abbatis Joseph. Et b diffuse declarat Jobs Lassia. in colla. Joseph de diffinitiōibus. Hoc tñ ē verū nisi talis ꝓmissionis mutatio fieret in ꝓiudiciū alteri⁹ vel ꝓmissio facta eēt de necessarijs ad salutē: q: tūc dicit regula. Dō semel placuit āplius displicere nō pōt. ex de reg. iur. lib. vj. Et nemo pōt mutare ꝓfiliū in alteri⁹ detrimētū. de reg. iur. lib. vj. cū cōcordañ. Sed querit vtrū aliquis teneat de necessitate salutis implere qō simplr ꝓmisit licite: nec suꝑuenit nouus casus impediens adimpletionē. Et videt q̄ sic: q: dicit Chrys. xxij. q. v. iuramēti. q̄ dns nō facit differētiā inter simplicē loqlaz sz ꝓmissoriā t iuramētū. s. ꝓmissoriū. Sz frangēs qs qō licite sub iuramēto ꝓmisit cū pōt implere peccat mortaliter ſm doct. ergo et frangēs simplicē ꝓmissionē. Rndeo ſm Ricb. in. iiij. dis. xxxviij. Circa hoc est duplex opinio. Qui dā em̄ dicūt q̄ si talis nō intēdit se obligare in foro cōscie nō tenet ad implendū tale ꝓmissum de necessitate saluſ: sed ex cōgruitate. Et ꝑ eis est arg. ex de voto. c. Litteraz tuarū. Quāuis em̄ ex iure nature obligeť ꝓmittēs ad implendū qō ꝓmisit: illa tamē obligatio nō est necessitatis sed cōgruitatis: nisi se sic obligare intenderit. Et tō ꝓtraueniens nō peccat mortaliter: sed venialiter. Nec mirandū q: sicut in lege scripta aliqua cōprehendūtur vt necessaria ad salutē: aliqua alia vt expediētia t nō necessaria: sic in lege nature aliqua cōprehendunť vt de necessitate obligantia: aliqua de honestate. t hoc rationabiliter videtur. Aliī dicunt q̄ nuda promissio ex deliberatione facta promittentē obligat ad implendū de necessitate salutis. arg. pro eis est. xij. q. ij. quicūq̄. ij. ibi em̄ dicit. Nōcunq̄ commodū ex remuneratione: sz pro obsequio impenso ꝓmi fit promissi solutione soluere oportebit. t. q. v. q: Johannes. hec ille. Huic vltime opinioni assentit Guil. dicēs q̄ ex nudo pacto vel ꝓmissiōe oritur actio. t q̄ mortaliter peccat recedens a pacto. ex de pac. c. s. Anto. de but. dicit idē probans hoc ibi tali rōne. Excōicatio nō dz ferri nisi ꝑ mortali vero vl ꝑsumpto. xj. q. iij. nemo epor. Sed pactū nō seruans potest excōicari: vt aperte dicit. c. antigonus. ex de pac. ergo etc. Et videt hoc intelligēdū de ꝓmissionib⁹ alicui⁹ importantie: vñ sequatur damnū alicui ex fractiōe ꝓmissi. qō ptz ex illis. c. que inducunt. nā in leuib⁹ viuetur esse veniale. Nō est etiā dubiū q̄ possint partes sibiinuicem pactū relaxare. t quilibet obligationē sibi factā remittere: sed t in alternatiuis ꝓmissionib⁹ electio est debitoris: t sufficit alterū adimpleri. ex de re. iu. lib. vj. ar. aūt factū est ꝑ scōa opinione. nō tñ est vtrūq̄ eiusdē grauitatis pctī. vñ dicit ibi Jo. an. q̄ cōparatio fit ibi in genere nō in quātitate cū ō: q̄ deus nō facit differentiā inter simplicē loquelam t iuramentū: q: videlicet vterq̄. sz frangens simplicem ꝓmissionem: t ꝓmissionem iuramēto firmatā peccat mortaliter: sed frangēs iuramentū grauius peccat. Cōfirmat idē abbas siculus. qñ sz ꝓmissioni simplici t iuramento dat validitas. cū sz ꝓmittitur iustum t licitū mortale est ptrauenire. etsi nō ita graue ꝓmū sicut scōm. Secus vbi ꝓmissio est nulla ꝓpter turpitudinē rei ꝓmisse vel recipienť ꝓmissionē. vꝛputa q: coegit t hmōi. Turpiū em̄ nulla est obligatio.

Utrū teneať implere qō licite ꝓmisit.

Nuda ꝓmissio.

Non differt simpler vbū et iuramentū.

§. v. De obsidib⁹ qui sunt

quasi q̄dā securitas sup facta ꝓmissiōe: q̄rit q̄s possit dari in obsidē: vtrū laicus. clericꝰ sclaris. vel religiosus etiā: t a quo possit dari. Rndeo ſm abbatē siculū sup. c. ex rescripto. de iureiur. Sciēdū q̄ quātū ad laicos dari pñt ab impatore hostibus suis. t ecōtra. Et isti obsides in b casu sunt q̄si serui. Idē puto de alijs ꝓncipib⁹ habētibus iura ꝓncipis seu ius indicendi bellū. Et lz inferiores his dare nō possint: tñ de facto ꝓiū est vsurpatū. ſm Azo. in sum. Et si inter ꝑuatiōes danť obsides vbi nō interuenit iuramētū: nō tenet obligatio: quaten⁹. s. ille teneatur stare in certo loco t nō inde recedere: q: hoc videť q̄dā carcer priuatus quē miro mō iura detestanť. vt. l. j. C. de car. priua. Sed vbi interuenit iuramētū: talis pōt ad obseruātiā ei⁹ cōpelli: vt scz stet in certo loco ꝓut cōuentū est: nō tñ aliter debet detineri inuitus. Nō em̄ credo tenere iuramētū vt possit detineri inuitus: q: esset ꝯ bonos mores. de reg. iur. nō est obligatoriū. lib. vj. Quantū vo ad clericos seculares nō pñt tales ꝑ eos dari obsides: sicut pñt mona chi ꝑ abbatē: q: nō sunt ei ita astricti sicut monachi abbati: vñ nō poterūt inuiti detineri: licz ab initio assenserint sine excōicatiōis pena. Nec pōt eps in hoc dispēsare. arg. c. si diligēti. de fo. cōpe. A papa aūt dari pñt clerici in obsides. ar. c. cūcta. ix. q. iij. Quātū ad monachos. de papa nō est dubiū q̄ pōt dare. arg. c. ꝑ ꝓncipalē. ix. q. iij. Sz t abbas etiam ꝑ necessitate t vtilitate monasteriꝰ pōt dare etiā inuitū: q: nō pōt resistere volūtati ei⁹: vñ t detineri pōt inuitus: de consensu tñ abbatis: nō aūt iuito abbate: q: hz beneficiū canonis. Si q̄s suadēte. xvij. q. iij.

Laicꝰ datur in obsidem.

Clericꝰ non pōt dari sed mōachꝰ.

¶ De adulatione. Capitulū. ij.

Via in adulatiōe frequēter ꝓtingūt mēdacia t ex auaricia aliqñ ꝓcedit: iō subsequēter de ea agēdū: de qua loqns ps. q̄l. ait. Oleū aūt pctoris nō impinguet caput meum. vbi dicit glo. ſfalsa laus adulatoris a rigore vitatis emollit ad noxia. Ubi sciēdū q̄ cū adulatio fiat cōiter ꝑ humana colloquia in q̄bus hoies adinuicē viuunt t cōuersanť ſm ꝓprietatem sue nature quoad delectare vel cōtristare alios tripliciter fieri cōtingit hūanū colloquiū. Quidam em̄ tenēt mediū in delectādo vl ꝓtristādo alios ex suis locutiōib⁹ t gestib⁹ querētes delectabilr ſm debitū modum se hr̄e cū his cū quib⁹ cōuersanť. nō tñ ita q̄netiā cōtristēt cū expedit. s. rephendēdo defectus eoꝝ. t hi dicunť amici vel affabiles. Ad qō hortak sapiēs dicēs Eccli. iiij. Cōgregationi pauperū affabilē te facito. Quidā alij sunt q̄ recedentes a medio cōmittūt defectuz in minus delectādo q̄ debeāt: t magis ꝓtristando q̄ cōgruat: t hi dicunť agrestes seu discholi vel litigiosi. ij. ad Tim. ij. Seruū dei non oportet litigare. Alij vo excedunt in delectādo alios verbis pluſq̄ debeant. t hi dicunť blanditores seu adulatores. Un Sene. Laudato parce t vitupera parcius. Et de hoc vitio adulatiōis ait ps. Molliti sunt sermones ei⁹. s. adulatoris sup oleū: t ipsi sunt iacula. t alibi. oleū etc. Jn quibus possumus tria considerare.

Hūanuz colloquiuz fit tripliciter.

¶ Primo cōditionē malicie adulationis. ibi. oleum.
¶ Scōo infectionē conscie blanditoris. ibi. pctoris.
¶ Tertio exclusionem cōplacentie laudationis. ibi. non impinguet caput meum.

§. i. Quantum ad primuz

Adulatio apte appellaťoleū ꝓpť ꝓditionē materie simile oleo. Nā sicut oleum est lucidū dulce t lubricū. ita laus facta alicui q̄ est materia adulationis hz quandā lumino sitatē apparētie: t suauitatē cōplacētie t lubricositatē ad hērētie. Nā vt dicit q̄dam. nulla est tā excelsa virtus q̄ dulcedine glorie nō tangať. gloria aūt rēsultat ex laude: sed sicut oleū maculat pānū vbi effunditur; ita adulatio euz

ad quē dirigitur multotiēs etsi nō semp maculat. Est ergo adulatio quoddā vitiū quo quis q̄rit alteri placere ex laudatione facta ad ipsum vel alio actu sed inordinate. Sunt ergo tria videnda p declaratione eius.

¶ Primum de complacendo.

¶ Secundū de laudando.

¶ Tertiū de inordinatione ipsius laudis.

Alteri vl le placere fit qua drupl̄r.

Quātū ad p̄mū sciēdū q̄ velle alteri placere pōt fieri q̄drupl̄r. Primo ad dei honorē & gloriā p̄curandā. sic heister ad cōplacendū regi asuero accessit ad eū ornatissima laudans eū magnifice dicens. Mirabilis es tu dñe: & facies tua plena ē oīm grā. Hester. xv. vt inde posset reuocare sniam datā ꝺ ppīm dei de exterminio ei⁹. sic & Hieremias laudabat nabuchodonosor scribēs translatis in babyloniā: vt oraret p vita eius & filiis: q; in pace eius erat pax eor: sic & daniel in exponēdo visionem ei. Scdo pōt q̄s velle & q̄rere placere alteri ad beniuolentiā ei⁹ habendā: & sic paulus q̄rebat placere festo iudici vocās eū optimū: & herodi dicēs se forte btm audiri cora eo: vt sic habita beniuolētia liberaret a calūniis iudeor. sic & mulier illa thecuites intercedēs p absalone laudās dauid. Tertio ppter p̄mor vtilitatē faciendā. Et sic apls de se ait. Ego p oia oib⁹ placeo. s. ad Cor. x. & iterū. Omnia oib⁹ placeo. Fact⁹ sum oia oib⁹ vt oēs lucrifacerē. s. Cor. ix. & hoc p̄formās se mor⁹ eor quātū poterat sine pctō vt eis placeret. Quarto potest q̄s alteri velle placere nō ppter aliq̄d ꝺdictor: sed p̄pter inanē gloriā sui: vel ppter decipiendū eū vel dānificandū vel aliq̄d illicitū ꝓsequendū: & hoc est malū pertinēs ad adulationē. de quo ps. ait. Deus dissipauit ossa eorū. i. virtutes q̄ hoīb⁹ placēt. s. adulādo. & ad Gal. i. Si hoibus placerē xpi seruus nō essem. Quātū ad scdm notādū q̄ laudare aliquos ꝓtingit q̄drupl̄r. Primo put deus honorē: & hoc est bonū. Sic sacerdos summ⁹ ioachim laudauit iudith de occisiōe holofernis & liberatione populi dicēs Judith. xv. Tu gloria hierlm: tu letitia israel tu honorificētia ppli nostri: eo q̄ dilexeris castitatem &c. Allios laudare fit q̄drupliciter

Scdo laudat q̄s vtuose vt nō deficiat in tribulatiōe posit⁹ sed ꝓficiat: sic laudata fuit noemi et ruth moabitides afflicte & depauperate a booz vt cōfortarent. Ruth. iij.

Tertio vt virtus in p̄mo augeat: & in bono p̄ficere conet. nā vt dicit Sen. Virtus laudata crescit: & vt ferat melius correctionē. sic apls laudat mirabilr Corinthios in p̄ncipio p̄me epīe di. In oibus diuites facti estis in illo: ita vt nihil vobis desit in vlla gra. & paulo post de multis reprehendit. Nec mendaciū dixit in hmōi: q; erāt valde boni inter illos in quib⁹ erāt illa p̄fecta dona de quibus laudauerat. Quarto laudari pōt quis ad malū finē vel nō seruatis debitis circūstantijs qō pertinet ad adulationē. Quātū ad tertiū fit laudatio vel ali⁹ act⁹ puta honoris & reuerētie ad cōplacēdū inordinate & q̄drupl̄r. Primo laudando de sibi dubio vel incerto ppter qō dicitur Eccli. xj. Non laudes virū in specie sua. glo. i. ne iuxta speciem corpis estimes qualitatē mentis: q; hō videt q̄ foris sunt: deus aūt intuet cor. & Eccli. xj. ōr. Aīa mortē non laudes quēq̄. glo. Stultū laudare pugnātem quasi iam pugne victorem. Ille em̄ qui videt bn agere nescimus quo aio agat: aut si velit vel possit p̄seuerare in finem. Scdo laudat q̄s male cū laudat de illicito fm illud. Laudatur pctor in desideriis aie sue. & Esa. v. Ve q̄ dicitis malū bonū: videlz laudādo malū tanq̄ bonū. vñ Lassio. in q̄dam epla sic ait. Adulatio blanda oibus applaudit: omnibus salue dicit. pdigos vocat liberales. auaros parcos. sapientes lasciuos: vel pdigos curiales. garrulos affabiles. obstinatos cōstantes. pigros maturos & graues. hec ille.

Laudatio alteri⁹ fit q̄drupl̄r.

Tertio laudat q̄s indebite cū laudat de bono sed vltra q̄ fit: vel nō seruatis debitis circūstātijs. de quo pōt intelligi illud Esa. iij. Populus meus q̄ btm te dicūt ipsi te decipiūt. Quarto cū tacet malū qō videt: nec reprehendit cū pōt. Vñ & videt approbare & q̄si laudare cū ꝺ facit ne displiceat illi: sed vt placeat. Unde Beda. Adulat q̄ tacet: & dat cōsensum ne offendat illum quez credit habere ppitium. Impropīe tamē dicitur huiusmodi adulatio. Hec Alex. iij. parte summe. q. xxxvj.

§. II. Secundo notat̄ infectio ipius adulatoris: q; ex ipa adulatione inficit & pctor efficit. vñ ōr. pctōis oleo. s. adulationis. ppter qō quis efficit pctor: & maculat in aia. Qō aūt nō solū fit pctm̄: sz mortale & graue pbat. Nullus clericus punit pena depositiōis: nisi p mortali & graui. Et rō est: q; illa est maxima pena maior etiā excōicatione: vt ptz. xxiij. q. iij. forte. sed adulator punit hmōi pena. Nā ōr. di. xlvj. Clericus q̄ adulationib⁹ & pditionib⁹ vacare deprehendit: degradet ab officio. g̃ &c. Sciendū tn̄ q̄ nō semp sed trib⁹ modis adulatio est mortale. Prim⁹ est rōne materie laudatiōis. i. cum q̄s laudat de aliq̄ criminali. & de hac intelligit illud Eze chiel. xiij. Ve q̄ cōsuunt puluillos sub oi cubito manus: & faciūt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas aias. Qō exponēs Greg. i mortal. ait. Ad hoc q̄ppe puluill⁹ sub cubito & ceruical sub capite iacēs ponit vt mollit q̄escat. Quisq̄s g̃ male agēt⁹ adulat puluillū sub cubito & ceruical sub capite ponit vt q̄ corripi ex culpa debuerat in ea fult⁹ laudib⁹ q̄escat. di. xlvj. sunt nōnulli. Ve aūt impotat dānationē eternā q̄ p hmōi adulatione incurrit. quia mortale. Et rō hui⁹ est: q; quicūq; agit ꝺ charitatē dei & p̄ximi peccat mortal̄r: sz hoc facit q̄ adulat in hmōi malis. Nā p hoc fouet & nutrit eū in ipo pctō: vt ptz ex dicta auctē & experiētia: g̃ &c. Scdus modus ē rōne forme vl intētionis: cū sz q̄s p adulationē intēdit nocere alicui notabilr in tpali⁹ vel spūali⁹: vt cū intēdit ad aliq̄d illicitū inducere vel decipe ipm in tpali suba cū viderit eū in se confidere: vl vt indicet secreta cordis sui: vñ adulator possit ei nocere. sicut fecerūt phariseī cū miserūt discipulos suos ad xpm interrogādū vtrū licebat dari cēsum cesari dicentes. Magr scim⁹ q; verax es &c. Mat. xxij. ei adulando. Et de hmōi ōr. Prouer. xxvij. Meliora sunt vulnera diligētis q̄ oscula fraudulēta odiētis. q. d. meliores sunt increpationes dure & vbera amici seu p̄lati. etiaz si vulneret sensualitatē cōtristādo & inferat p demeritis penas & plagas q̄ fraudulēta oscula. i. q̄ applausus & adulatiōes nocere intēdentis vel dissimulantis. Patet hoc etiam rōne. Nā qui intēdit alicui nocere tpaliter vl spūalr mortaliter peccat: q; ꝺ iusticiā agit & charitatez: sed q̄ adulat modo p̄dicto nocere intēdit p hoc: g̃ &c. Tert⁹ modus est rōne circūstātie vl occasionis: cū videlicz ex hoc q̄ aliquis laudat supra modū inde supbiā incurrit vel inanē gloriā taliter q̄ peccat mortalr. tum etsi p accidēs seu p̄ter intentionē hoc eueniat. tum q; adulās est occasio illius ruine: ideo peccat mortalr: si tn̄ occasio sit data nō accepta. Nā si ex parua laudatiōe etsi inordinata & incauta q̄s superbiat: mortalr peccat. videt em̄ occasio magis accepta ex se q̄ data ab alio. multū g̃ tēperādū est opus laudatiōis humane in p̄sentia hoīm. Augu. in. xiij. de trī. ait. Magis optabo a q̄libet reprehēdi q̄ ab adulatore laudari. Nullus em̄ reprehēsor formidādus est amatori veritatis. laudator vo errat & cōfirmat errorē. pbat hoc rōne p regulā illaz. Qui occasionē dāni dat dānū q̄s dedisse videt. ex de iniu. & dā. da. si culpa. sed q̄ laudat aliū ita excessiue & ita inordinate q̄ dat ei occasionē ruine pcti mortalis sufficienter dat sibi dānū pcti mortalis: g̃ & ipe mortalr peccat. Sentētias conclusiuas p̄dictas ponit. b. Tho. ij. ij. q. cxv. Extra p̄dictos tres modos vel casus adulatio est veniale: cū videlz quis adulat sola intētione placēdi & delectandi: & nō in malis: vel cū q̄s adulat sola intētione euitādi aliq̄d malū sine alterius detrimēto vel intentione consequendi aliq̄d bonū in necessitate: nullū em̄ hoc de se est ꝺtra charitatē. Et in his casib⁹ intelligendū est dictū Aug. q̄n ponit adulationē inter venialia. dist. xxv. §. alꝫ ea.

Adulatio triplr est mortale.

§.iii. De grauitate huius

pcti in se ⁊ p cōparationē ad alia. Nota ꝓmo ꝙ in se ē ita graue ꝙ p euz incurrīt dei maledictio: sequit hoīm erga ipm detestatio ⁊ dei ire ꝓuocatio: ꝓducit maloz obstinatio. ℞o ꝓmo dicit dñs ꝑ ꝓphetā adulatoꝛib⁹. Maledicā bñdictionib⁹ vr̄is. q: vt exponit Greg. Qui inique agūt bñdicunt ab eis: adulāturq; pctoꝛib⁹ dūmō diuites fiāt. ſ. q. ſ. multi. Ad qō etiā facit qō ait Diere. ꝓpba. xx. Maledict⁹ q̄ annūciauit pr̄i meo dicēs. nat⁹ est tibi puer masculꝰ ⁊ q̄si gaudio letificauit eū. ℞ de q̄ nascimur ē mūd⁹ puer masculꝰ: mūdi ē op⁹ magni sceleris. ſ filij mūdi sunt opa q̄ fiūt a mūdo. i. mūdanis. Annūciat aūt pr̄i. i. mūdo masculū natū ⁊ letificat qñ adulatoꝛ laudat hoiez de magno scelere ⁊ sic letū facit: q: de hmōi gaudet mūd⁹. Dic autē. ſ. adulatoꝛ est maledict⁹ a dño. qñ em̄ aliq̄s ꝓpetrat aliquā notabilē vindictā vel malum aliud solet ei dici ab adulatoꝛib⁹: feciſti ſicut masculus. ℞o scdo ō: ℞ouer. xxiij. Qui dicūt impio iustus es: maledicēt eis ppli ⁊ detestabunt eos trib⁹. Vñ Aug. ſup illo vbo. Iniquus bñdicit. ſ. ab adulatoꝛibus. Exacerbauit dñm pctoꝛ. ſic ait. Dec est magna ira dei vt desit coꝛrectio ⁊ adsit adulatio. Et subdit cāz. Adulātiū em̄ lingue alligāt hoīes in pctis delectat em̄ ea facere i q̄b⁹ nō solū metuit rephēſoꝛ: ſz laudat opatoꝛ. ℞o tertio. ſ. qō iducit obstinationē ō: figurate de dyna filia iacob violata designāte aiaz ſuggestionib⁹ diaboli assentiētē ꝙ ſicbē cōstupꝛatoꝛ ei⁹ ipam tristē effectā blāditijs deliniuit. Gen. xxxiij. Cū em̄ pctō cōmiſſo ꝓscia moꝛdeat ⁊ tristiciā mēti inferat blāditie ⁊ adulationes ꝓcurate opa diaboli detinēt aiaz in malo. Vñ dñs p ezechielē ꝓphetā ꝛ adulatoꝛes dicit. Edificabāt ipi parietē: ⁊ illi liniebāt eū. Dō exponēs Greg. in moꝛal. ait. Edificare parietē est quēlibet ꝛ se obstacla: ⁊ duriciā pcti ꝓstruere. i. cōmittere pctā q̄ reddūt hoiez durū: ſz parietē liniūt q̄ pctā ppetrātib⁹ adulanť: vt quē illi puersi agētes edificāt: ipſi adulātes q̄ſi nitidū reddāt. di. xliij. ſunt nō nulli. In cōparatione vo ipſi⁹ ad alia pctā occurrūt due qōnes. ℞ima qō est. An pctm̄ adulatiōis sit grauiꝰ pctō hoīcidij. ⁊ videť ꝙ ſic. qō tali rōne ostēdo. ℞ pctm̄ quāto plus mētē coꝛrūpit: ⁊ plus alicui nocet tāto est grauiꝰ: ſz ita facit adulatio respectu hoīcidij. qō dupl⁹ ꝓbo. ℞o mo q: ſup illud vbū. ps. ix.. Dm̄ laudať pctoꝛ i desideriis aie sue exacerbauit dñz pctoꝛ. Diер. ſic di. Nihil ē qō tā facile coꝛrūpat mētes hoīm vt adulatio. Scdo ꝓbo b idē: q: ſup illud ps. lxix. Cōuertant⁹ ſtatim erubescētes. dic gl. ſic. plus nocet lingua adulatoꝛis ꝙ gladi⁹ pſecutoꝛis. Vñ Aug. Noli putare te nō eē hoīcidā cū fratri tuo male p̄suades. Si em̄ male ꝓsuades occidis. de peni. di. ſ. noli. q̄ videť adulatio esse grauius pctm̄ hoīcidio. ℞ndeo ꝙ adulatio ⁊ hoīcidiū in grauedine se habēt sicut excedētia ⁊ excessa. qō patet: q: hoīcidiū est grauiꝰ pctm̄ adulatione duplici rōne. ℞ima est: q: lingua adulatoꝛis nō nocet ita efficaciter sicut gladi⁹ pſecutoꝛis. qō ptz: q: gladi⁹ pſecutoꝛis effectiue occidit q̄ſi ſufficiēs cā moꝛt̄. Lingua aūt adulatoꝛis nō ita efficaciter nocet: q: nullus pōt alteri esse ſufficiēs cā peccādi: q̄ cū gladius pſecutoꝛis sit cā moꝛt̄ ſufficiēter: ⁊ lingua adulatoꝛis sit cā peccādi non efficaciter ſed occasionaľ: ideo hoīcidiū est grauiꝰ peccatū adulatiōe. Scda rō est: q: malū irrecupabile est grauiꝰ malo recupabili: ſed nocumentū hoīcidij est irrecuperabile: nocumētū vo adulationis est recupabile: q̄ ꝛc. Et alia vo pte adulatio est grauiꝰ pctm̄ hoīcidio dupliciōne. ℞ima est: q: pctm̄ quāto plus nocet in p̄ciosioꝛibus bonis tāto grauiꝰ est: ſed lingua adulatoꝛis plus nocet in p̄ciosioꝛib⁹. ſ. in bonis ſpūalib⁹ ꝙ gladi⁹ pſecutoꝛis q̄ nocet in coꝛpalib⁹ tm̄: q̄ ꝛc. Scda rō est: q: pctm̄ quāto occultius nocet ⁊ minus caueri pōt tāto est grauius: ſed pctm̄ adulatoꝛis occulti⁹ nocet. magis em̄ caueri potest a manu pſecutoꝛis ꝙ a lingua detractoꝛis: q̄ ꝛc. Scda qō est. An adulatoꝛ ita grauiter peccet: ſicut ille cui adulať. Et videť ꝙ grauiꝰ tali rōne. Quicūq; vbis alij nocet nō min⁹ nocet ſibi ꝙ alijs. Sed ille q̄ alteri adulať inducit eū ad peccādū mortaľ. qō ptz: q: ſup illud ps. Oleū aūt pctoꝛis ⁊ c. dicit gl. ſſalſa laus adulatoꝛis a rigoꝛe vitatis emollit ad noxia: q̄ multo magis adulatoꝛ in se peccat. ℞ndeo duob⁹ modis. ℞imo ſimpl⁹ ⁊ absolute fine aliq̄ distinctiōe: ꝙ ille q̄ adulať alteri ⁊ nocet ei plus peccat ⁊ plus nocet ſibi ꝙ illi cui adulať. Cui⁹ rō est: q: ſibi nocet tanꝙ ſufficiēs cā peccādi: alijs aūt nocet ⁊ est cā peccādi occasionaľ tm̄. Scdo mō ndeo cū distinctiōe. Distiguē dū est em̄ de illo cui aliq̄s adulať: aut em̄ ille non assentit adulationi: aut assentit. ℞o em̄ cū q̄s nō assentit adulationi: tūc adulatoꝛ peccat moꝛtaľ ex intētione inducendi illū ad pctm̄ moꝛtale quātū in eo fuit ſz adulatiōi ille nō assenserit. Scdo vo cū aliq̄s adulationi assentit ⁊ acquiescit. tūc de tali distinguo: q: aut est q̄dā q̄ decipiť credēdo adulatoꝛi pl⁹ de se ꝙ ſibi, ⁊ talis cū decipiť ab adulatoꝛe min⁹ peccat ꝙ adulatoꝛ. Est ali⁹ q̄ nō solū credit adulatori: ſed etiā fouet adulatoꝛē ⁊ ꝓcurat vt fiat adulatio: ⁊ talis plus peccat ꝙ adulatoꝛ. de tali loquiť Diero. ad Gelātiā ſic dicēs. Iſto maxime tpe regnat vitiū adulationis q̄ est grauiſſimū: q: humanitať ac beniuolētie loco ducit. Et ita fit vt q̄ adulari nescit: aut inuidus aut ſupb⁹ reputeť. Dec. b. Tho. ij. ij. q. cl. ⁊ Raynerius in ſumma.

§.iiii. Quātū ad tertium

principale. ſ. exclusionē cōplacētie q̄ oꝛiť ex adulatiōe que notať cū ō: Nō impinguet caput meū. i. mēs mea nō delectabit. Cōſiderandū est em̄ remediū ꝓtra ipam. Quicq; aūt sunt remedia q̄b⁹ adulatiōis pctm̄ excludiť ⁊ vitať. ſ. deceptio: redargutio: detractio: bone cōſciētie conditio: ꝑpe miſerie ꝓſideratio. ℞imū remediū ad adulationē vitādā est deceptionis ꝓſideratio: ab illo em̄ semp cauēdū est q̄ ſp decipit: ſz ois adulatoꝛ est talis. ita dicit Aug. ſup ps. Adulatio est fallaci laude seductio. Vñ ℞ouer. xj. Simulatoꝛ oꝛe decipit amicū ſuū. i. adulatoꝛ: qui aūt vbis blādis allicit ad peccādū: aut blāditijs ⁊ fauoꝛibus inſtruit qualť pctā fiāt: aut in bono blandimētis extollit: iō talis decipit amicū ſuū: huic nō est credēdū. Diere. xij. Nō credas eis cū locuti fuerint tibi bona. ps. Oleū pctoris nō impinguet caput meū. gl. i. fimulata dilectio ⁊ falſa laus adulatoꝛis nō ipinguet caput meū. i. mētē meā nō delectabit: nec a vigoꝛe vitať mouebit. Videm⁹ em̄ manifeste ꝙ adulatoꝛes cū aliquē falſe irriſerit de illo dicūt. Vide quō illi vnxi caput. Scdm remediū ꝛ adulatiōis pctm̄ est melioꝛis redargutio: nam redargutio viri iuſti multū valet ad circūſpectionē nꝛoꝛ operū ne adulatione aliq̄ in bonis q̄ facim⁹ extollamur. Ecēs. vij. Meli⁹ est a ſapiēte coꝛripi ꝙ ſtultoꝛ adulatiōib⁹ decipi. ℞ō huiꝰ est: q: cū ſapiēs hēat rectū iudiciū rōnis: iō est alioꝛ regla diꝛectiua. Stult⁹ aūt vel vitioſus cū extoꝛtū hēat iudicium rōnis: ⁊ p ꝓās appetitū inoꝛdinatū: nō est ſequēdus: ſed potiꝰ detestādus. ℞ouer. ſ. ſili mi. ſi te lactauerint pctoꝛes. ſ. adulādo ꝓterita: extollēdo ꝓsentia: inclinādo ad futura: ne acq̄escas eis. Ad qō Sen. q̄ſi dat bonū documētū dicēs, Sit tibi tā triſte ſi laudeꝛis a turpib⁹ ꝙ ſi laudeꝛis ob turpia. Tertiū remediū ꝛ adulatiōis vitiū est detractiōis ꝓſideratio ⁊ ipugnatio. Nā ab illo cauere debemus q̄ velut hoſtis nos ſp pſequiť: ſz talis est adulatoꝛ. Vñ Aug. ſup ps. Duo sunt gña pſecutoꝛ. ſ. vituperātiū ⁊ adulātiū: ſz plus nocet lingua adulatoꝛis ꝙ gladius pſecutoꝛis. Et Greg. dicit ꝙ remediū ꝛ adulationē est detractio. Sciendū est inq̄t ꝙ ne immoderatis laudib⁹ eleuemur: plerūq; nr̄i rectoꝛis moderamine detractoꝛib⁹ laceꝛari p̄mittimur: vt q̄s voꝛ laudātis eleuat: lingua detrahētis hūiliet. Idem. vj. q. ſ. ſunt plurimi. Et Amb. de offi. Nō est va amicitia vbi est adulatio fallax. ⁊ Sen. i epl̄is. Malū hoiem blāde loquētē agnosce tuū laqueū esse: ꝑz

An adulatoꝛ et cui adulať eq̄liť peccent.

Quinq; remedia ꝛ adulationem.

em̃ suũ venenũ blanda oño. Quartũ remediũ ꝺ adulationẽ est bone ꝓscie conditio. Nã bona cõscia semp minus de se estimat ⁊ in agẽdis suis semp metuit ne aliq̃d reprẽhẽsibile inueniat. ⁊ Gre. Bonarũ mentiũ est ibi culpam agnoscere. i. timere. vbi culpa nõ est. dist. v. ad eius. Hinc idẽ Gre. Inter ẏba laudantiũ ⁊ vituperantiũ ad mentẽ semp recurrẽdũ est: ⁊ si in ea nõ inuenit bonũ q̃ de nob ꝺr: magna nobis tristicia gnare ꝺz. Et rursum si in ea nõ inuenitur malũ q̃ de nobis ẏoies loquunt: in magnam debem⁹ leticiã ꝓsilire. xj. q. iij. Inter ẏba. Quintũ remediũ ꝺ adulationẽ: est ꝓprie miserie inspectio vel cognitio. Qui em̃ cogitat q̃lis est intus: nõ extollit dũ laudat ertrius. vñ Seneca in epla. lxxvij. sic ait. Intus teipm̃ ꝓspice ra nõ q̃lis fis alijs credas. Et. b. Gre. ꝺ. sup Ezechielẽ sic ait. Quid em̃ ꝓdest si oẽs laudent ⁊ ꝓscia accuset: aut q̃d poterit obesse si nobis oẽs derogẽt ⁊ cõscientia sola defendat. q. d. nihil. Idẽ. xj. q. iij. In cunctis.

¶ De iuramento. Cap'lm. iij.

Iuramẽtũ sic diffinit

ri potest. Iuramentũ est affirmatio vel negatio de aliquo: scilz de facto vel fiendo sacre rei attestatiõe firmata. Quãtũ ad p̃mã partẽ diffinitionis huj⁹ nota q̃ hic ꝺr affirmatio vel negatio nõ solũ put ore ꝓferk sed etiaz tactu: puta si alicui dicak. iura sup libz̃um istũ si tale negociũ sic se hz: vel q̃ dices vitatẽ de tali materia: et ille tãgit libz̃ũ nihil dicẽdo aliq̃n: ⁊ tñ ille cõtact⁹ habek ꝓ iuramẽto seu locutiõe iuratoria. Et nota ꝑm Jo. an. in cle. circa iuramẽtũ q̃ fit ex ordinatiõe iuris multipliciter fit. Quedã em̃ iura dicũt simplr debere iurari. q̃dam corpalr. q̃dã sup sctã dei euãgelia. q̃dã addũt ipsorũ tactuã. vt. j. q. vij. quotiẽs. Apud italicos interptak ꝓlue tudo q̃ sufficit quẽlibet libũ vel qualibet scripturã tãgere: q̃ satis puto ꝓcedere vbi etiã de iuramento corporali exprimik. Nõ sic vbi de tactu euãgelioꝝ ponik. vt exẽ de here. in. c. multoꝝ. in clemẽ. sup ẏbo tactu. Quãtũ ad secũdã partẽ cũ scz ꝺr. de aliquo facto vl fiendo. Nota ꝑm be. Tho. ij. ij. q. lxxxix. ⁊ Ray. q̃ iuramẽtũ est duplex. s. asserto riũ. Et ꝺ est de aliq̃ facto p̃ti vel ꝑterito. cũ scz q̃s iurat aliq̃d fic fuisse factũ: vl fic mõ esse. Aliud ꝺr promissoriũ: cũ scz q̃s iuramẽto ꝓmittit aliq̃d se facturũ. Et q̃libet hoꝝ fit duplr: q: vel ꝑ simplicẽ attestationẽ: vt cũ simplr iurat aliq̃d fuisse: vl esse vel nõ eẽ: vel esse facturũ vl nõ factuꝝ aliq̃d: vel ꝑ erectionẽ: vt cũ iurat si nõ est ita vt asserit: vel si nõ faciet q̃ ꝓmittit q̃ deꝰ nõ adiuuet eũ vel nõ saluet vel eueniat sibi tale vl tale malũ vl filijs suis: ⁊ hmõi. ⁊ sic obligat illud ꝑ q̃ sic iurat vt diuinũ iudiciũ i eo exerceak vel diuina vltio si nõ iurat ver. Quãtũ ad vltimã partẽ cũ scz ꝺr. sacre rei attestatione firmata. Sciendũ q̃ cuz iurak per creaturas nõ assumunt creature in testimoniũ ꝑm se: sed inquãtũ diuina virtus aliquo mõ in eis manifestak. Ut cũ iurak per fidẽ. ꝑ euãgeliũ. vel ꝑ sctos intelligik ꝑ deũ cuj⁹ veritas cõtinet in fide eius: vel in euãgelio eius: ⁊ sci hanc veritatẽ ꝓdicaverunt ⁊ tenuerũt. Vñ ⁊ Aug. dicit. Nõ iurare est deũ in testẽ inuocare: qꝛ. s. ꝑncipaliter inuocak testimoniũ eius. Diffinit autẽ hic iramentum cõiter, put scz fit illicite vel licite: q̃uis cum fit illicite potius debeat dici periurĩũ q̃ iuramẽtũ: qꝛ iuramẽtũ importat actũ vtutis: periurĩũ vo vitũ. Et ꝺr iuramentũ q̃si iuris astringimentũ: vel qꝛ ꝑ iure sumik vt habeak pꝛo vero q̃ sic iurak. ꝑm Tho. vbi. s. Dicit etiã sacrm ob sacra astringimentũ. ꝑm Nico. ficulũ. iste alio modo ⁊ cõmuni⁹ ꝺr abbas de Sicilia. sed in hoc titulo vbi frequenter allegatur: dñs Nicolaus de Sicilia.

Iuramẽ ti diffini tur ⁊ ex ponitur.

Fit iuris dice mul tipliciter

Asserto rij ⁊ pro missorij.

§. I. De iuramẽto quomõ

fit licitũ si fiat cũ debitis modis: q̃ totũ notak: ⁊ pꝛo thematе accipi põt in autoritate. q̃ habek Hiere. iiij. s. Et iurabunt in nomine meo. Viuit dñs in veritate iudicio et iustitia. Ubi tria notantur.

¶ Primo actus licitus religionis. ibi. Et iurabunt.

¶ Scõo modus cõgruus locutionis. ibi. Viuit dñs.

¶ Tertio effectus necessarius huius actionis. ibi. in veritate: iudicio: ⁊ iustitia.

§. II. Quantũ ad primum

Q̃ iuramẽtuz fit licitũ.

q̃ iuramẽtũ fit etiã licitũ ⁊ bonũ oñdit ex rõne: ex fine: ex scripture serie seu narratiõe. Rõ aũt q̃ ꝓbak iuramentũ in se licitũ esse est ista. Ille q̃ iurat inuocat diuinũ testimoniũ ad cõfirmandũ ea q̃ dicit: vt ptz ex diffinitiõe Aug. di cẽtis. Jurare est deũ in testẽ inuocare: nihil aũt cõfirmak nisi ꝑ aliq̃ꝺ q̃ est certu⁹ ⁊ poti⁹: ⁊ ideo in hoc ipso q̃ hõ ꝑ deũ iurat fatek eũ potiorẽ: vt pote cuj⁹ veritas est infallibilis ⁊ cognitio vltis: ⁊ sic aliquo modo deo reuerẽtiã ꝓbet. Vñ Hiero. dicit sup Mat. q̃ q̃ iurat aut venerak aut diligit eũ ꝑ quẽ iurat. Et ꝓbs. vj. Meta. dicit q̃ iusiurãdum est honoratissimũ. Exhibere autẽ deo honorẽ ⁊ reuerẽtiã ptinet ad virtutẽ latrie seu religionis. Unde ⁊ Deut. vj. vbi agit de seruitute latrie: ꝺr. illi soli scz deo seruies: ⁊ ꝑ nomẽ eius iurabis. Unde ⁊ Licurgus gẽtilis cũ dedisset leges Lacedemonijs multũ vtiles: illis tñ viderent multum graues. finxit Licurgus eas accepisse ab apolline. ⁊ ideo nõ vellet minuere vel mutare sine cõsilio ei⁹: vñ exegit iuramentũ ab eis q̃ nõ eas trãsgrederent quousq̃ rediret ad eos cũ rñsione. Sicq̃ inde recessit: nec vnq̃ reuersus est. vt haberẽt causam obseruãdi estimãs in tanta reuerẽtia ⁊ obseruatione habituros iuramentũ q̃ nunq̃ trãsgrederent. Scõo pꝛ hoc idẽ ex fine. Nã cuj⁹ finis bonus est ipm̃ q̃ bonũ est: nisi materia de se fit mala: vt fe nerari vel furari ꝓpter elemosynã faciendã: qꝛ tunc finis seu intẽtio bona nõ excusat. Finis aũt ꝓpter q̃ inductuz est iuramẽtũ: est ad certificãdũ hoies. ⁊ sic ad tollẽdũ controuersias: nec materia de se mala est: sed bona. vt dictũ est. Tertio ptz ꝺ ex scripture aucte: vbi ponunt exẽpla sctoꝝ a nobis imitãda. ibi aũt inuenim⁹ ⁊ deũ ⁊ angelũ ⁊ hoiem sctm̃ pluries iurasse. ꝑ memetipm̃ iurauꝰ dicit dñs Gen. xxij. Et cũ dicit apls ad Heb. vj. Hoies ꝑ maiores sui iurãt. Deꝰ aũt qꝛ supioꝛẽnõ hz ꝑ semetipm̃ iurauit. ⁊ in ps. Jurauit dñs ⁊ nõ penitebit eũ ⁊c. Jurare aũt dei est a seipo nullatenꝰ ordinata cõuellere: penitere vo eadẽ ordinata cũ voluerit imutare. xxij. q. iij. incõmutabilis. Ipse etiã deus incarnatꝰ in euãgelio legik iurasse cũ videlz dicebat. Amẽ dico vob. q̃ ipsemet exponẽs subdit Lu. iij. In vitate dico vobis q̃ multi leproſi erãt in isrl ⁊c. q̃ locutio est iuratoria ꝑm Jnno. exẽ de iureiur. c. ⁊ si xꝑs. Posset tñ dici q̃ talis locutio fit potius q̃dã firma asseueratio veritatis q̃ iuramẽtũ. sicut cũ q̃s diceret. Certe sic se habet istud. ⁊ talis expositio magis est ꝓdicãda. Jurauit etiam angelus bonꝰ ꝑ viuẽtẽ in secula seculoꝝ. q̃ tps non esset amplius. vt habek Apo. x.

Angelꝰ iurauit ⁊ sancti filr.

Multi etiã sci in nouo ⁊ veteri testamẽto inueniunt iurasse: vt apls Paulus cũ dicebat. quotidie moꝛioꝛ ꝑ gloriã vestrã fratres. q̃ locutio fuit iuratoria: vt dicit Aug. xxij. q. j. nõ est. ⁊ ad Ro. j. Testis est mihi deꝰ. ⁊ i pluribꝰ alijs locis suaꝝ epłaꝝ. sz ⁊ abraã: isaac iacob: ⁊ ioseph sctissimos viros iuenim⁹ iurasse. vt ptz in Gen. Verũ vt dic. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. nihil phibet aliq̃d ꝑm se esse bonũ: q̃ tñ cedit in malũ vtẽtis eo: qꝛ. s. nõ vtik ꝓueniẽter: sicut sumere eucharistiã est in se bonũ: ⁊ tñ qui indigne sumit iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit: vt ꝺr. j. Coꝛ. xj. Sic ⁊ iuramẽtũ q̃uis in se sit bonũ si q̃s vtak falso vel in re illicita aut indiscrete ⁊ leuiter cedit in malũ ei⁹. Juramẽtũ igik etsi sit bonũ: nõ tñ est cõnumerãdũ inter illa bona q̃ ꝑ se sunt appetẽda: vt sunt actꝰ dilectiõis. obediẽtie: ⁊ hũilitatis: oronis ⁊ hmõi. nec tñ cõnumerãdũ inter illa q̃ de se sunt mala vt blasphemia: homicidiũ ⁊ hmõi. sz inter bona licita q̃ tñ ꝑ se nõ sunt appetẽda vt ꝑma: sed in necitate exercẽda. Tho. vbi. s. ⁊ Boñ. in. iij. etsi inter bona necessaria q̃ scz sunt ordinata ad subueniẽdũ alicui de

Etsi sit bonũ nõ tñ nisi in necessitate exercẽdum.

fectui: ficut medicina q̄ nō ꝓpk se q̄rit: sz ꝓpter necessitatē ad subueniēdū videlz hūane infirmitati: ⁊ quātū ad b̄ iuuat si q̄s vtik ea ⁊ nō alr: sic ⁊ iuramēto vtēdū ē in necita/te. Et iō dr Eccl̄i. xxiij. iuratiōi nō assuescat os tuum. multi em̄ sunt casus in illa. Dō aūt dñs ꝓhibuit iurare oino vt Mat. v. intelligik ꝓhibuisse nō q: ex se malū sit iuramētū vt furtū: adulteriū. ⁊ hmōi. sz ex cā. ne. s. ex frequēti ⁊ leui iuratiōe ꝓtingat ꝑiuriū. vt dicit Jnno. ex de iureiur. c. etsi xps. Prohibuit g̃ vt. s. q̄s nō iuret ex se delectabilr sed co/actus necessitate vt ponit Aug. xxij. q. j. c. ita ergo.

§. III. Quantū ad secūdū

cū dr. Uiuit dñs. ponik modus cōgru⁹ locutiōis. vt. s. nō iurek p idola vl p creaturas i b̄ eas vt deū venerādo: sz cū p eas ꝑiurak ad deū se referendo: nec p deū iurek mō op/probrioso vt ribaldi. Et de his dicendū in. c. sequēti.

De iuramēto p modū p̄dicationis. Lapkm. iiij.

Jurare p mēbra dei.

Jurare p creatu ras.

Jurādo p falsos deos.

Ueritas dz iura/mēto cō/currere.

Juramē tū est in/stitutum

Urgens causa iu/ramentū p̄cedat

Juramē tū Josue gabaoni tis.

LEt iuramento per mē bra dei vel p creaturas: vl p falsos deos. Quā/tū ad p̄imū nota q cū q̄s iurat p mēbra dei vl sctōr: aut iurat p mēbra inhoneſta: vt p culū dei vel p mē bra pudenda vginis marie aut sctōr ⁊ est mortale: q: so/nat blasphemiā ⁊ notabilē irreuerentiā: ⁊ sic intelligik. c. Si q̄s p capillū. xxij. q. j. Aut iurat p mēbra honesta: vt p cor⁹. p sanguinē. p caput dei ⁊ hmōi. ⁊ tūc de se ex mō iu/rādi nō est pctm̄: sed esse posset si ex cōtēptu vel irreuerē/tia hoc ageret. Quantū ad scdm iurare p creaturas: vt scz p fidē. euāgelia. crucē. cor⁹ suū. celū ⁊ hmōi. nō est de se illicitū: sic nec etiā iurare p creatorem. Dō aūt ꝓhibuit dñs Matth. v. dicēs. Nolite iurare p celū nec p te/ram ⁊c. duplex fuit cā hui⁹ ꝓhibitionis. ne videlz ad creaturā transferrek honorificētia creatoris. cū scz crederent aliq̄ numē deitatis esse in creaturis p quas iurarēt vt gētiles faciebāt idolatrie dediti ad quā erāt ꝑni iudei: vl ne crea/turas ꝓtēptibiles iudicādo p eas iurādo ꝑmissa p nihilo ducerēt ac si nō tenerenk. Et vtrāq̄ cām hui⁹ ponit Gra/tianus. xxij. q. j. §. ex p̄missis. ⁊ sic intelligendū est illud. c. Clericū p creaturas iurātē si pkiterit in vitio excōicandū xxij. q. j. Clericū. videlz cuz in hoc honor latrie exhibereк creature. vt dicit Tho. Uñ ⁊ scrūs Joseph iurauit p crea/turā cū dixit fratrib⁹. p salutē pharaonis nō exibitis hinc ⁊c. Gen. xliij. Dō pōt intelligi dictū p execratiōnē sic. Si nō facīa q̄d dixi deus non saluet pharaonē. vel pōt intelli/gi iuratū esse p cōtestationē. sic. sicut est verū deū dare vl conseruare salutē seu statū tpalē pharaonis ad exercēdaz iusticiā cū ab eo sit ois ptās. ita est verus q̄d dico. b. Tho. vbi. §. ⁊. xxij. q. j. §. ex p̄missis. Quantū ad tertiū. s. iurā/do p falsos deos hoc est simplr ꝓhibitū: q: ad idolatriaz pertinet. Uñ dr Exod. xxiij. Per nomē externor deor nō iurabitis. tenek tn̄ talis seruare q̄d licitū iurauit p falsos deos: vt hr. xxij. q. j. Monet. q: de iure naturali est serua/re fidelitatē in p̄missis. als adderet pctm̄ pctō: scz q̄d cō/misit in iurādo p falsos deos. ꝑm Ray. ⁊ Tho. Licitū tn̄ est vti iuramēto illius q̄ iurauit p falsos deos: seu recipe/re iuramenta eius qui ex se paratus est iurare per hmōi. Uñ ⁊ Jacob vsus est iuramēto laban qui iurauit p deuz sochoth. i. idolum. Et machabei cū fecerunt pacē cum ro/manis vsi sunt iuramento ipsor. q̄d videk fuisse p idola q̄ colebant. vt hr. xxij. q. j. monet. ⁊. §. se. sed nō licet induce/re eū ad hoc ꝑm Tho. Jnno. ⁊ Mosti.

§. I. De tribus que cōcur/

rere debēt in iuramēto ad hoc vt licite fiat ⁊ de causa insti/tutiōis ei⁹. dicit Piero. sup illo vbo Jerē. iiij. iurabis. ⁊c. Aia duertendū q̄ in iusiurādū hos habeat comites. vitatez iudiciū ⁊ iusticiā. Si ista defuerint nequaq̄ iuramētū: sed ꝑiurū erit. Primū q̄d req̄rik ⁊ p̄ncipale est veritas et b̄ magis in corde q̄ ore. hoc est q iuret q̄s ꝑm q dictat sibi cor seu ꝓscia. Nā si iuraret q̄d verū realr eēt cui⁹ tn̄ ꝑiu/rium crederet: ꝑiurus eēt formalr. Sz iurādo mēdaciose ꝑiur⁹ eēt formalr ⁊ materialr ꝑm Boñ. in. iij. ⁊ vtrūq̄ mortale. In q̄d incidit petr⁹ apls cū iurauit se xp̄m nō cognoscere vt hr Mat. xxvj. Et ꝓpter vitatē q̄ dz esse in iuramēto ad dunk q̄s alia. Nam iō iudiciū scz discretiōis ⁊ mature cō/siderationis: vt bñ perpendat esse verū q̄d iurat. Justicia requirik iurādo licita ne illicitū iurando: cui⁹ ꝑiū opz eū facere si reperiak falsum dixisse. Ubi nota ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxxix. ar. j. q̄ iuramētū est institutū ad ꝓfirmationē seu ad certificationē veritatis ei⁹ q̄d dr. Cōfirmatio aūt ⁊ cer/tificatio alicui⁹ rei in scibilib⁹ fit p rōnem q̄ ꝓcedit ex ali/quibus naturaliter notis q̄ sunt infallibilr vera. sed facta particularia hoim nō pñt p rōnē ꝓfirmari: sed solēt q̄ dicī/tur de his ꝓfirmari p testes. Humanū aūt testimoniū p̄i se nō est sufficiēs ad hmōi cōfirmandū. Primo ꝓpter de/fectū humane vitatis: q: plurimi labunk in mēdaciū. iux illud ps. Os eor locutū est mendaciū. Scdo ꝓpter defe/ctū humane cognoscibilitatis: q: hoies non possunt co/gnoscere futura nec absentia: nec cordium occulta. iuxta illud. ij. Parak. vj. Tu solus nosti corda filior hoim. et de his tn̄ hoies loquunk: ⁊ expedit reb⁹ hūanis vt aliq̄ certi tudo de his habeak. Et iō necessariū fuit recurrere ad di/uinū testimoniū p iuramētū inuocādo in testē deū q̄ mēti ri nō potest: sed hz in se vitatē infallibilē: ꝑ primū defectū. Nil eū latet: sed hz oim cognitionē vl em. ꝑ scdm defectū. Ac etiā ē de⁹ vnitaſ ⁊ pacis amās summe charitatē. ⁊ hoc ꝑ aliū. i. tertiū defectū cōem hoim. s. dissensiōis ⁊ litigiosi/tatis q̄ etiā tollik p iuramētū. ꝑm illud ad Heb. vj. Om̄is cōtrouersie finis est iuramētū. Manifestat aūt de⁹ inuo/catus in testē in iuramento an illud sit verū q̄d platū est. vel reuelādo p internā inspiratiōnē inspirādo. s. menti iu/dicis ⁊ ptis aduerse vt credāt iuramēto: vel p facti denū/ciationem dū pducit in publicū q̄ erāt occulta. vel p penā mentiētis dū puniēdo mēdacē manifestat mēdaciū: q̄ qui dē etsi aliq̄n non facit in pñti. in futuro iudicio p certo fa/ciet manifestādo. iuxta illud. Illum inabit abscodita tene/brarū ⁊ manifestabit ꝓfilia cordiū. s. Cor. iiij. Illud siqui dē testimoniū nulli deficiet: vel p eo vel ꝑ eū. Scdm q̄d exigitur est iudiciū scz discretiōis: vt. s. bñ examinet ⁊ dis/cernat q̄d iurak ⁊ si est sufficiēs ⁊ vrgens causa. Sicut em̄ irreuerentiā faceret p̄ncipi q̄ vellet eum inducere in testi/moniū alicui⁹ friuole rei. ita ⁊ q̄ iurat ex leui causa. etsi ve/rū dicat. in hoc igik dz eē iudiciū discretiōis vt videak si ē necessariū iurare. puta q: est aliq̄d q̄d dicik necessariū vel multū vtile ad credēdū: q̄d tn̄ nō credik nisi iurek: ⁊ sic in telligik q̄d dixit xps Mat. v. Sit sermo vester est est. non nō. q̄d ampli⁹ ē: a malo ē. i. siue affirmādo siue negādo ali q̄d loq̄mini simplr. ita tn̄ vt sicut habeк in corde. ita ꝓfe/ratis ⁊ ore. ⁊ nō sit ē. i. in corde: ⁊ nō in ore. vel econuerso: q: b̄ ptineret ad mēdaciū. Dō aūt āplius dicik q̄ simplicē sermonē. puta cū opz iurare a malo est. i. procedit b̄ ex in/credulitate audientiū: cū scz nolūt credere q̄d eis ē vtile. ⁊ habeк. xxij. q. j. ita ergo. Uñ ⁊ Iosue cuz senioribꝰ israel: q: fuerūt nimis celeres ad iurādū in ꝑmittēdo. s. imunita/tē ⁊ societatē gabaonitis q̄n venerūt ad eos simulātes se in remoto multū habitare a terra ꝑmissionis. nec habue/rūt sufficiēs iudiciū discretiōis in examinādo negociū de cepti sunt ⁊ indiscrete iurauerūt: tn̄ ob reuerētiā iuramē/ti noluerūt ꝑuenire. nec in hoc fecerūt ꝑ ꝓceptū dñi: q̄ ꝓce perat illas natiōes oēs deleri: q: intelligebatur illud tale ꝓceptū nō simplr sed in casu in quo ille gētes ꝑmanerent incorrigibiles: gabaonite aūt submiserūt se correctioni. b̄ ꝑm Boñ. in. iij. sen. Et nihilominus Josue tradidit illos seruituti cuidā. Seruitus aūt eōparak morti ꝑm iura. Et sic aliquo mō occidit eos ⁊ vtilius. Hec Amb. xxij. q. iij. innocēs. Uel pōt dici q̄ familiari cōfilio spūscti seruaue/rūt ad q̄d obligati nō erāt. Dō iō factū erat ꝓpter reuerē tiā iuramenti ostendēdam. Historiā habes Josue. ix. Uñ

Jurare autē quis sine iudicio discretionis iurat. i. ex q̄dā leuitate
leuita fine aliq̄ cā ⁊ necessitate vel vtilitate vtiq; peccat: etiā di
cēdo vitatē: q; irreuerētiā deo facit. nō tñ mortal'r si dicit
vitatē: vel qō credit verū: nisi ꝺ faceret in cōtēptū dei: ad
quē aliq̄n inducit frequēs vsus alicui⁹ mali. Sil'r si illud
de q̄ dubitat esse verū iuraret p;o vero ex q̄dā leuitate: ⁊
p̄cipue in iudicio vel i casu vñ sequit' dānū alteri⁹. Debz
em̄ in hmōi nō leuiter vel p̄cipitāter duci: sz mature ⁊ dñ
pulsus ⁊ pmeditat⁹. ⁊ sm q̄ recolit sic iurare cū expedit
sz certe vbi est cert⁹: ⁊ dubie vbi est dubius. Unde dicūt
Guil. ⁊ Hosti. ⁊ Ber. q̄ mulier adultera q̄uis cōfessa sit
de adulterio sacerdoti: nō tñ pōt nec debet iurare marito
sup ꝺ suspicāti vel querēti se ꝺ pctm̄ in se nō hr̄e: q; q̄uis
credere pie possit pctm̄ sibi remissuz p confessionē: nō tñ de
hoc certa esse pōt q̄ sit sibi dimissum. vt ex̄ de purga. ca. c.
Iustitia accepim⁹. ⁊ sic de alijs reb⁹ dubijs. Tertiū qō exigit in
citū dz iuramēto ē iustitia: qō habz locū in iuramēto p̄missorio:
uramen vt sz cū q̄s p̄mittit se aliq̄d facturū p̄mittat qō iustū ē et
o cōcur licitū. Nā si p̄mittit iniustū ⁊ illicitū q̄d vtiq; peccat: etsi
re. illud illicitū qō p̄mittit ⁊ iurat facere est de se mortale: vt
cū iurat occidere: adulterā nō relinquere ⁊ hmōi. peccat
mortal'r siue intēdat illud facere siue nō: sz inducere timo
rē vel vitare malū sibi intēratū: q; tenet' ꝺnū facere eius
qō iurauit: alⁱs iterū peccaret mortal'r. s. illud malū adim
plēdo: ⁊ sic deest veritas in ipso iuramēto de necessitate:
q; sine mortali alio pctō ⁊ grauiori nō pōt illud seruare:
semp aūt cū deest veritas iuramēto ⁊ sciēter est mortale:
q; p̄prie ⁊ p̄fecte tūc est p̄iuriū: vt patet ex diffinitiōe ei⁹.
Un herodes q̄ iurauit puelle saltāti dare qō peteret male
⁊ indiscrete iurauit: ⁊ peius impleuit: caput Jo. bap. dā
do illi puelle p̄mo postulāti. vt habet Mar. vj. Si enim
intēdebat simpl'r dare qō postularet etiā malū vt mortez
Johānis peccauit mortal'r: nec tenebat implere. Si ꝺ nō
intēdebat: sz de tpalib⁹ q̄ postulasset ⁊ licitis sic nō pecca
uit saltem mortal'r in iurādo: nec ad illud obligabat' ex vi
iuramēti qō nō intēdebat. ⁊ de hoc hēs. xxij. q. iij. c. vnuſ
q̄sq;. ⁊. c. est etiā. Un ⁊ dauid etsi iurasset occidere Nabal
p̄pter ꝓtumelias vboz illatas nūcijs suis ad intercessio
nem tñ p;udētissime mulieris abigail vro;is dicti Nabal
mutauit ꝓpositū: nec sibi conscientiā fecit q̄ illicitū iura
mentū nō seruasset. vt habet. s. Regū. xxv. ⁊ hr̄. xxij. q. iij.
iurauit. Si aūt qō iuratur est illicituz est veniale de se: vt
bibere ter vel q̄ter: cū ꝺ bibere sit sibi nimis: vel aliqō in
differēs: vel ire ad villā sui solacio: vel aliqō licitū in se vl'
vtile alteri: nulli⁹ tñ imp;tātie vl' puissime: vt verberare
filiū vel accusare p leui defectu: dare alicui aliq̄ paruū
pomū ⁊ hmōi. Si nō seruet tale iuramētū q̄uis tūc intē
derit seruare: nō tñ videt eē mortale. Et rō hui⁹ est: q; nō
deest veritas de necessitate: nō em̄ tenet' ꝺnū facere ei⁹ qō
iurauit de necessitate saluā: q; si seruet puta faciēdo illud
qō iurauit illicitū: vt bibēdo aliquātulū plus q̄ ꝺ debeat:
peccabit venial'r sm Guil. Uenialia aūt nō tenet' de ne
cessitate saluā vitare. Et cū meli⁹ vel min⁹ male faciat in
urās li nō seruādo illud tale: g̃ nō plus q̄ venial'r peccabit ex ipso
itum di actu in se. Si p̄mittit iurādo q̄d licitū: ⁊ alicui⁹ ipo;tan
erfimo tie: vt dare alicui pecuniā debitā ex ꝯctu: aut p modū do
e tenet ni aut elemosyne: ⁊ in certo termino: vel se intraturū reli
gionē: iturū ad aliquā pegrinationē ⁊ hmōi. Aut intēdit
nō facere: ⁊ tūc peccat mortal'r: q; iurauit ꝺ vitatē ei⁹ qō
erat in mēte. vñ ibi mēdacīū: ⁊ tñ tenet' iplere si pōt saltē
in foro iudiciali: sz in foro ꝑscie sm q̄sdā nō tenet'. sm vo
alios tenet' ⁊ obligat' etiā in foro ꝑscie. Boñ. in. iij. sentē.
ponit vtrāq; opi. ⁊ neutrā rep;obat. scda tñ tutio;. ⁊ cōsu
lenda. Aut intēdit facere: ⁊ si nullo modo potest illud im
plere ꝓpt' diuersos casus ꝓtingētes nō tenet' nisi ad illud
qō pōt: puta si iurauit dare decē ⁊ non pōt nisi quinq;: q;
plus nō hz ad illa q̄nq; tenet'. Si iurauit in certo termino
⁊ in illo nō pōt: sed in futurū: tūc q̄citius postea poterit
tenet'. Si aūt pōt seruare: sed cū multa sui incōmoditate
nō pōt ꝓuenire p;pria aucte: nisi ille cui p̄misit relaxet vel
dilationē det si ad ipm̄ spectet p;ecise p̄missio: seu etiā re
laxari ⁊ absolui pōt a superio;e q̄n iuramētū etsi de re licita
tñ per metū ⁊ dolū fuisset extorti⁹. Sed etsi cū p̄misit po
terat: postea supueniat inopinatus casus: puta iurauit ali
cui restituere gladiū suū cū repetierit: ⁊ in furia ipe repe
tit nō debeo reddere ne abutat' eo: nec in hoc sum p̄iur⁹:
q; cū p̄misi nō cogitabā de furia q̄ supuenit. de q̄ si cogi
tassem nō p̄misissem. Sil'r cū quis cum p̄mittit est diues:
postea efficit' paup ⁊ ipotēs ad illud nō simpl'r sz cū mul
ta incommoditate poterit petere a superio;i. s. ep̄o vel papa
sm materiā relaxationē vel absolutionē vel cōmutationē
de q̄ vide. j. in. c. vj. in co;. ⁊. §. j. cū seq. Si vo aliq̄d iurauit
sub ꝓditiōe nō extāte illa ꝓditiōe quā exp;essit vel intēdit
nō tenet' q̄d deū. Quedā ex se subintelliguntur sm Hosti.
etsi de eis in p̄missiōe nō cogitet' seu intēdat': vt si iuro re
stituere tibi pecuniā ad certū tp̄s subintelligit' si mutuaue
ris: alⁱs nō teneo;. Jtē si iuro tibi dare dotez subintelligit'
si nuptie fiant secute: alⁱs nō teneo;. Jtē si iuro soluere tibi
ad certū tp̄s itelligit' nisi iudex p̄cipiat ꝯtrā ⁊ iuridice: vt i
sequestris. Jtē si iuro alicui tanq̄ regi vel ep̄o depositō a
dignitate nō teneo; obedire. Jtē si iurat p;elatus alicui⁹
eccl'ie aliq̄d se facturū vel daturū vt p̄lat⁹ p;iuat⁹ p̄latura
nō tenet': ⁊ sic si iurauit restituere pecuniā mutuatā vt p;e
latus: nā p;iuat⁹ p̄latura nō tenet'. Si tñ pecunia vsa est in
vtilitatē eccl'ie. xv. q. vj. auto;itatē. ali⁹ successo;i tenebitur
q̄ad mutuatā pecuniā. Jdē videt' q̄ad rōnabiles p̄missio
nes. Si aūt p̄mittit vel mutuo accipit vt p̄uata p̄sona: te
nebit' ipe etiā p̄uat⁹ p̄latura. Jtē cū q̄s iurat stare mādatꝭ
alicui⁹ p offensa facta sibi vel alijs itelligit' insi mādauerit
iniustū: inoderatū: vel ipossibile: ⁊ hmōi. Jtez Ray. ad
dit etiā q̄ in hmōi cū ꝯ iuramētū vult q̄s venire dz ꝺ face
re aucte eccl'ie. i. supio;is: vt ep̄i vel pape. Jn q̄busdā tñ ex
p̄dictis supfluū videt'. Jtē cū iuro tibi reddere bladū vel
vinū intelligit' eiusdē bonitat'. Jtez cū iurat p̄ vel mr̄ vel
ali⁹ dare alicui filiā vel aliā ꝓsanguineā in vxo;e intelligit'
q̄ bona fide labo;abit q̄ hēat eaz: ⁊ ad plus nō tenet'. De
hmōi iuramētis p̄missorijs habes multa. j. c. vj. in co;pe.

§. II. Excludunt' autē a iu- Qui nō debēt iu rare.

ramēto p;ecipue tria gña p̄sonaꝝ sm Tho. ij. ij. q. lxxxix. sz
diuersimode. Et p;imi sunt pueri. i. ante. xiiij. annuz. Ibi
em̄ non admittunt' ad iuramentū. i. non coguntur in iudi
cio. xxij. q. v. pueri. Et hoc ideo: q; p̄sumit' a iure q̄ defit in
eis iudicīū discretiōis plenū qō requirit' in iuramēto. vñ
⁊ ꝓpter ꝺ etiā statutū est q̄ nō accedāt hoies ad iuramen
tū. s. solēniter faciēdū nisi ieiuni. xxij. q. v. honestū. Et hoc
vt magis sob;ij habeāt melius iudicīū discretionis. Uerū
si iurāt hntes vsuz rōnis siue in iudicio siue extra iudiciū
in cōi sermone: ita peccāt mortal'r vel venial'r sm qualita
tē p̄iurij: sicut ⁊ ceteri. de delic. pu. c. j. Secūdi sunt p̄iuri
qō intelligo de p̄iuris cōuictis in iudicio de p̄iurio. Idi au
tem repellunt' in iudicio ⁊ ꝯctibus vt infames: nisi p eū q̄
pōt fuerit abolita macula infamie: ⁊ ꝺ q; p;esumit' q̄ de
fit in eis vitas locutionis q̄ maxime req;it' in iuramento.
De p̄iuris noto;ijs ex facto mihi dubiū est si repellant' in
iudicio: cū innumeri sint tales in q̄tidianis locutionibus
cōibus i emēdo vel vēdēdo: ⁊ hmōi. Dicit em̄. xxij. q. v. de
creuit. q̄ nō debēt fieri iuramēta sup;a sacra euangelia in
quadragesima: in aduentu vsq; in octauā epiphanie: in ie
iunijs q̄tuo;tēpo;: ⁊ rogationū: ⁊ dñicis dieb⁹: nisi de
ꝓco;dia ⁊ pacificatiōe. Et dicit ibi glo. q̄ his dieb⁹ cause
exerceri nō debēt. ⁊ subdit q̄ huic. c. decreuit. ⁊. c. precedē
ti. vbi ꝺ q̄ a ieiunis fiat iuramētū: obuiat cōsuetudo p;e
scripta. ⁊ sic videnꝭ abrogata. Tertij sunt sacerdotes et
p;elati: hi excludunt' a iuramēto: nō q; nō possint iurare:
immo in q̄busdā casib⁹ debēt iurare. Sed q; fine v;gente
cā ⁊ magna nō dz exigi iuramētū ab eis in iudicialibus ⁊
ꝯctib⁹ sicut a laicis. ij. q. iij. si q̄s p;esbyter. Nec ipi de faci

li debēt iurare extra necessitatēvt faciūt laici. Et hoc quia presumit q in eis sit respectu status pfecti iusticia cōuersationis q nec mēdacia simplr dicit: nec illicitum pmittit. Propterea em̄ exigit ab hoie iuramentuz: qz dubitat ne simplr loquēdo diceret mēdaciū vel nō seruaret pmissuz Ipi em̄ debēt magis cauere a iuramento non necessario: vt exemplo doceāt alios nomē dñi reuereri nō in vanū assumi. Ponit aūt Ray.vij.casus in quib⁹ debēt sacerdotes t prelati iurare. Primus ne defectu pbationū qs le datur vel rē suā amittat: tūc em̄ pnt t debet iurare: vbi tm̄ nō fit causa sanguis. Scōs p fide: vt cū qs abiurat hereses im̄ittēs se nō apli⁹ relapsurū: vel etiā scisma. de cōse. di.ij.ego berengarius.t.j.q.vij.quotiēs. Tertius p obedientia put iurāt epi t abbates romano pōtifici. ex de elec. c.significasti. Quartus p pace.xxij.q.j.omne. Quint⁹ pro indēnitate ecclie.xxviij.di.de firaculsane. sed hic casus pōt reduci ad primū. Sextus cū absoluit qs ab excōicatione. Septim⁹ cū infamat⁹ dz se purgare deficientibus sez pbationib⁹.ij.q.v.si qs pbr. Addunt t alij duo casus in sexto. Primus cum sacerdos litigat: siue in causa tpali siue alia: dz iurare de calūnia. Scōs scz est: qz dz iurare de veritate dicenda. ex de iura.calū.c.si de calūnia.li.vj. Nō aūt clerici t religiosi hodie iurēt in cōi sermone p leui cā sicut laici nō excusat cōsuetudo que verius dicēda est corruptela t auget pcm̄ nō minuit.xxiij.q.j.scisma.t grauiꝰ peccant ipi q laici.tum qz scandalizant suo exemplo tum qz eis specialiter phibetur per ius canonicum.

Casus vbi sacerdotes debēt iurare.

Jramē tū tpe coronationis.

De formis iuramentoꝝ. Cap'm.v.

¶ De forma seu mō iurādi cōi dicit Ray. Nō aliter inveteri lege: aliter in ecclia primitiua: aliter hodie iurat. Nā in veteri testo iurabat in ista forma. Viuit dñs t viuit aia tua. iij.Reg.iij.t.xxij.q.j. Et iurabunt in noie meo viuit dñs Viere.iij.tc. qō iuramētū est p simplicē attestationē: t ē sensus. Ita hoc est verū sicut est verus q deus viuit t aia tua viuit. vl iurabat p istū aliū modū. Hoc faciat mihi deus. t h addat.j.Reg.xiij.t.c.xxv. t est p execrationē h iuramētū sub h sensu. Si nō fecero h: faciat mihi hec mala t illa. In primitiua ecclia sic iurabat. Testis est mihi deꝰ. Ro.j. Testis est mihi pscia mea. Ro.ix. vel coram deo loquor t hmōi. Hodie iurat multis modis: vt p deū: p scta dei euāgelia: p fidē: p corp⁹ vel sanguinē xpi: p crucē sctāz p altare bñdictū: p aliquē sctm̄ vel sctām: p aliqs reliqas Et hoc quātū ad iuramētū qō fit p simplicē attestationē. Nā quātū ad iuramētū qō fit p execrationē iurat. Sic ad iuuet me deꝰ.j.q. istud est verum: vel si nō est sic sicut dico. vel si nō faciā h qō dico q veniat mihi tale vel tale malū: aut deꝰ nō miscat mei: aut diabol⁹ ferat aiam meā t hmōi Et vt ō: ex de iureiu.c.t si xps. Modica vel nulla est differētia ex mō iurādi quātū ad pctm̄ si male iurek. t quantū ad vim obligādi. Ita em̄ qs obligat p vnū modum sicut p aliū si licitū iuret p m Ray. Et qn̄ qs iuramentū pti defert iurandū est p m q placet ambabus ptibus. ff. de iureiurā. l.iij. In iuramētis q in iure precipiunt: vt est iuramētū testis: t iuramētū calūnie. semp est iurādū sup scta dei euāgelia. vt in.c.si. de iura.calū. Et idē in oibus alijs iuramētis que a iure vel a iudice vel a ptibus ex necessitate deferunt. Idē est si pmisit aliquid iurare. Hostiē. t Bern.

In vetēri lege.

In primitiua ecclesia.

Jramē tū imperatoris.

§.I. De forma iuramenti qō facit imperator pape. hoc habek in cle. romani. de iure iurā. vbi ō: in textu t glo. Nō facit duo iuramēta fidelitatis imperator romane ecclie. Unuz tpe sue approbationis: aliud tpe sue coronationis. t forma primi hr in decre. dis. lxiij.c. Tibi dño Johāni pape: ego rex Otho pmittere et iurare facio p patrē filiū t spm̄sctm̄. t p hoc lignū viuifice crucis. t per has reliqas sctoꝝ. q si pmittēte dño romā venero: sctām romanā ecclesiam t te rectorē eius exaltabo sm̄ meū posse. nunq̄ vitā aut mēbra neq ipm̄ honorē quē habes mea volūtate aut meo cōsensu aut meo cōsilio perdes aut mea exhortatione. Et in romana ciuitate nullum placitū aut ordinationē faciā de oib⁹ que ad te aut ad romanos ptinēt sine tuo consilio. Et q̄cūq̄d de terra sctī petri ad nostrā ptātem venerit tibi reddā. Cuicūq̄ regnū italicū cōmisero: iurare faciā vt adiutor tu⁹ sit ad defendēduz terrā sctī petri sm̄ suū posse. Hec ex cōstitu. Otho. vbi dicit glo. q qui hz feudū ab ecclia nō tm̄ ecclie: sed etiā plato ecclesie pstare debet iuramētū. Et dicit facio iurare rex. Hmōi potētes in ppria psona nō iurāt: sed tm̄ ipi q p eos iurāt: iurāt in aiab⁹ illoꝝ p qbus iurāt. Un ipi incurrerēt piuriū si illud nō seruarek qō pmittit. Aliud iuramentū facit impator tpe coronationis: et forma illa ponit in cle. illa. Romani. t est talis. Ego rex romanoꝝ dño annuēte futur⁹ impator pmitto spondeo t polliceor atq̄ iuro coram deo t bto petro me de cetero ptectorē pcuratorē t defensorē fore summi pōti. t hui⁹ scte roma. ec. t in oib⁹ necessitatib⁹ t vtilitatib⁹ suis: custodiēdo t cōseruādo possessiones: honores: t iura quātū diuino fultus adiutorio fuero sm̄ scire t posse meū recta t pura fide: sic deꝰ me adiuuet t hec sctā dei euāgelia. hec ibi glo. ibi futur⁹. h est ō Job. di.xciij. legim⁹. Ubi dicit q sola electio principū facit imperatorē. Vides em̄ hic q etiaz approbat⁹ ab ecclia ante coronationē nō est impator. Item dicit glo. Jo. an. q In no. in decre. c. venerabilē. de elec. dicit q si imperator non possit accipe coronā i loco debito: nihilomin⁹ auctē administrādi recipe pōt ab archiepo colonien. ad quē spectat: vel ex ipa electiōe hz ea. t Hosti. dicit q vidit p principes iudicari t teneri q rex romanoꝝ post electionē concordē habeat oēm ptātem quā impator: t q vnctio nihil addit. Et facit qō notat Inno. xciij. di. c. legim⁹. Et qō plus est vidi formas quarūdā lraz de registro Inno. iij. extractas referētes q inconcussa cōsuetudo imperij tenet facta certa rōni psona iure subnixa per patientiā sedis aplice tolerata. t p tolerātiā approbata q electi duob⁹ in discordia vterq̄ administrat: vt rex t oēm impij iurisditionē exercet. Nō declarat ibi papa locuz hr donec p papā electio alterius fuerit approbata vel reprobata. Hec ibi. Itē glo. ibi dicit q multi disputant vtrū donatio facta per Cōstantinū imperatorē romane ecclie in psona filuestri (de qua di.xcvj. c. cōstātinus. t palea est) valuerit: t an successor illā reuocare potuerit. Accursi⁹ tenuit q donatio nō valuerit. sed Jo. cōtra q hoc notauit. di. lxiij. c. ego ludouic⁹. Sed qcq̄ valuerit t sit irreuocabilis ostēdit Hosti. in summa.

Juramē tū epoꝝ pape.

§.II. De forma iuramenti qō faciūt epi pape q̄ sunt exēpti hr in.c.ego epūs. ex eo titu. Naz nō exempti epi iurāt suis archiepis. vt in.c. dilecti. de ma. t obe. Hodie tm̄ oēs recipientes dignitates a papa sibi iurāt etiā abbates in bñdictione sicut epi in cōsecratione. Lōprehēdit autē hoc iuramentū. vij. capla seu articulos.

Primus est q iurat fidelitatē sctō Pe. t ro. eccle. t pape tūc exīti t successoribus suis. Et intelligit sm̄ Inno. seruare fidelitatē. b. Pe. qn̄ seruat fidē t doctrinā quā seruabat b. Pe. i. catholicā fidē. Seruat autē fidelitatē romane ecclesie qn̄ tenet eā matrē t magistrā pre oib⁹ precellentē et dñam. Jn ea etiā intelligunt cardinales sm̄ Jo. an. cum ipi cū papa cōstituūt ecclesiam romanā. Intelligit etiā ibi papa. sed tm̄ fit mentio spālis postea de papa: t sic iurans nō astringit quilibet in pticulari: sed ipi collegio. Secus in papa cū spāl⁹ nominet. Quinimmo ponit spāl⁹ nomē ppriū pape. Et in eo q iurāt etiā successoribus intelligitur canonice intrātib⁹: t nō de alijs. xij.q.ij. alienationes. Nico. si. Ista sunt verba capituli q̄ sunt extracta ex registro Gregorij. Ego epūs. N. ab hac hora in antea fidelis ero sctō petro: sancteq̄ romane ecclie. dñoq̄ meo pape. N. eiusq̄ successoribus canonice intrantibus. Non ero in cōsilio aut facto vt vitā perdat aut mēbrū vel capiat mala captione

Consiliũ qđ mihi aut p se aut p lras aũt p nũciũ manifestabit nulli pdã. Papatũ romane eccl'ie ⁊ regulas sctoꝝ patrũ adiuto: ero ad defendẽdũ ⁊ retinẽdũ saluo honore meo ꝯ oẽs hoies. Vocat⁹ ad sinodũ veniã nisi ipedit⁹ fuero canonica ꝓpeditione. Legatũ apl'ice sedis quẽ certũ eẽ cognouero in eũdo ⁊ redeũdo honorifice tractabo ⁊ in suis necessitatib⁹ adiuuabo. Apl'oꝝ limina singulis annis visitabo: aut p me aut p certũ nũciũ: nisi eoꝝ absoluar licẽtia: sic me deus adiuuet ⁊ hec sctã dei euangelia. hec ibi. Glo. ibi. Vitã pdat: hoc nõ sufficit: imo vbicũqꝫ senserit dñm periclitãtẽ ad ꝓhibẽdas insidias occurrere debet. xxij. q. v. c. de forma. q̃ hic mi⁹ dicunt ibi supplent ⁊ ecõuerso. Consiliũ nulli pdã. glo. Hoc intelligo de cõsilio honesto: qm̃ cõsiliũ mali tenet reuelare ei qui possit pdesse ⁊ nõ obesse. xxij. q. v. hoc videt. Saluo meo honore. i. dm ꝙpertinet ad meũ honorẽ: q; non cũ armis. Glo. sz in ꝓpria psona. Nã p alios potest dm Jo. an. tractabo. Glo. Si cõstiterit mihi p lras sue legatiõis. C. de mãda. p̃in. l. j. singulis annis. Glo. vel rarius iux̃ chirographũ suũ. xciij. di. c. iuxta. Et ꝺ itellige de epis ⁊ archiepis qui subsunt dño pape sine vllo medio. vt de ma. ⁊ obe. c. dilecti. vbi ꝺ: ꝙ archiepi debẽt esse cõtenti fili iuramẽto: cum eis iurãt sui suffraganei ⁊ nõ plus exigere in iuramento. Et dicit ibi glo. ꝙ inseri debet etiã de iuramẽto ⁊ obediẽtia. vt in. c. antiqua. de p̃iuil'. Papatũ. i. principatum taz in spualibus ꝙ in tpalibus dm Inno. Regulas sanctoꝝ patrũ. i. canones summoꝝ pontificũ ⁊ alioꝝ sctoꝝ patrũ p eccl'iã romanã approbatos. di. xvij. p totũ. dm Inno. Et ex hoc cõcludit Nico. si. ꝙ eps nõ seruans aut non faciens seruare canones est ꝓiurus si hoc agit ex contẽptu. Et est hereticus qñ sz nõ crederet papã hebere ptãtem cõdendi canones. xix. di. c. nulli fas. Itẽ tenet eps ex iuramẽto iuuare papã ⁊tra ꝑncipẽ suũ vocatus ad sinodum. Si q̃ nõ vocat nõ tenet etiã si videt alios ire dm Jo. an. Et sufficit vna vocatio dm Jo. an. Ad actũ eñ extraiudicialẽ sufficit vna req̃sitio regul'r. ex de hereti. si quis eps. Et sumit sinodus ꝙ cõcilio: ⁊ ecõuerso aliqñ. ⁊ tenet ire psonal'r nisi sit infirm⁹: ⁊ tũc tenet mittere legatũ. vt dist. xviij. eps. Apl'oꝝ limina. Vbi est papa ibi intelligunt limina apl'oꝝ esse ⁊ curia ro. etiã si nõ sit roma. nõ tñ debet sine cã papa transferre sedẽ de ciuitate romana. Et cũ papa indiget portare vel mittere subsidiũ debet sciz eps: q; fidelitatis debitũ hoc exposulat. Nico. si. Itẽ dicit Nico. si. ꝙ qñ cardinales ante creationẽ summi põtificis aliq̃ statuũt ⁊ ꝓmittũt per iuramẽtum illa seruare si cõtingat aliquez eoꝝ assumi ad summũ pontificatũ nõ puto iuramẽto astringi si illud iuramentũ tendit in ꝓiudiciũ pontificalis dignitatis. ar. ex. c. ficut. de iureiurando.

§. III. De forma iuramẽti

qđ faciũt rectores ⁊ curati suis epis. dicit Host. ꝙ dm diuersitatẽ locoꝝ diuersa seruat. hec tñ videt cõgrua et per iura ꝓbari. Iurabit ꝓmo ꝙ erit fidelis epo ⁊ obediens eo. ti. nullus. Sub quo intellige ꝙ iuabit sentẽtias ei⁹ et faciet seruari. Scdo ꝙ mãdata sctã ⁊ honesta implebit. de offi. arcb. c. fi. Tertio ꝙ nihil alienabit de bõis eccl'ie sine eius licẽtia. xvij. q. iij. in vẽditionibus. Quarto ꝙ noie eccl'ie vltra certã summã q̃ arbitrarie determinetur nõ ꝯhet mutuũ. Quinto ꝙ eccl'iã nõ relinquet: nec ad aliã se transferet sine sui licentia. ex de renun. c. admonet.

Juramẽtũ curatoꝝ epo.

Sexto ꝙ iura eccl'ie ꝓ posse petet ⁊ defendet vtilia ei ꝓcurabit ⁊ nociua vitabit. ar. xvj. q. j. qui ve. Septimo iurabit ꝙ nihil dedit vel dabit: nec aliqđ pactũ faciet: nec aliqđ illicitũ cõmisit p se vel p aliũ ꝓ adipiscẽda dignitate scia vel eccl'ia. ex de pac. c. j. Et ꝙ si hoc vitiũ ad eũ pueniet annũciabit: ⁊ ad volũtatẽ eius renũciabit ex illo vitio. Octauo ꝙ ordines suo tpe recipiet si nõdũ recepit. ex de eta. ⁊ qua. c. q̃ris. Nono ꝙ in eccl'ia personal'r residebit ⁊ deseruiet in ordine suo. de cleri. non resi. c. relatũ. Decimo ꝙ nõ soluet vltra antiquã ⁊ solitã pensionẽ seu censum. vt in. c. tua nos. e. ti. Et hoc intellige de clerico bñficiato. Nã alij clerici. s. non bñficiati nõ tenent iurare epo nisi sint administratores rerũ eccl'iasticarũ: vt dicit in. c. nullus. eo. ti. Cũ dicta aũt forma trãseunt cõiter docto. in tali materia. sz dicit Nico. si. ꝙ licz ad oia supius cõtenta obligẽt ꝓmotus. tñ iure nõ ꝓbat ꝙ ad oia hec cleric⁹ debeat obligari. Et ad hoc allego tex. ⁊ glo. vbi ponit directe forma hui⁹ iuramenti: nec inserunt tãta ficut hic. xxiij. di. c. q̃q̃. in dicto. c. q̃q̃ fic ꝺ. Solet plus timeri qđ singulariter pollicẽt q̃ qđ gñali spõsione cõcludit. Et ideo placuit huic sctõ cõcilio ꝙ vnusquisq̃ q̃ ad eccl'iasticos gradus est accessur⁹: nõ antea honoris cõsecrationẽ accipiat q̃ placiti sui annotatione. i. scriptura ꝓmittat vt fidez catholicã sincera cordis cõtritione ac deuotione custodiens iuste ⁊ pie viuere debeat: ⁊ in nullis opibus suis canonicis regulis ꝯdicat: atq; vt debitũ per oia honorẽ atq; obsequiũ reuerẽtiã p̃eemineñti sibi depẽdat. Ibi di. glo. ꝙ electus ꝑstat iuramẽtũ suo maiori de fide ⁊ canonib⁹ obseruãdis: vt hic. Et de indẽnitate rerũ eccl'ie. vt di. xxviij. de sacrosanc. Et de inmoderata exactiõe nõ faciẽda. xv. q. ij. c. j. Et de infidelitate ⁊ pẽsionib⁹ nõ augẽdis. de iureiuran. c. tua. ⁊ c. ego. Suspectus aũt de inobediẽtia iuramentũ ꝑstat de obediẽtia ꝓuãda. de ma. ⁊ obe. cum in eccl'esijs.

§. IIII. De forma iuramẽti

Juramẽtũ vasalli

qđ ꝑstat vasallus dño suo habet. xxij. q. v. de forma. vbi ꝺ: Qui fidelitatẽ dño suo iurat: ista ser semp in memoria debet hꝫe. Incolume. tutum: honestũ: vtile: facile: possibile. Incolume ne. s. sit in dãnũ dño suo de corp⁹ suo. Tutum ne sit ei in damnum de secreto suo vel de munitionibus per quas tutus eẽ põt. Honestũ ne sit ei in dãnũ de sua iustitia vel de alijs causis q̃ ad eius honestatẽ ptinere vidẽtur. Vtile ne sit ei in dãnũ de suis possessionib⁹. Facile ne id bonũ qđ dñs su⁹ leuiter facere poterat faciat ei difficile. Possibile ne id qđ possibile erat: reddat ei impossibile vt fidelis hec documẽta caueat iustũ est. Sed q: nõ sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonũ est: restatvt in eisdem ser supradictis cõsiliũ ⁊ auxiliũ dño suo fidelis ꝑstet si beneficijs dignus vult videri ⁊ saluus esse de fidelitate quã iurauit. Dñs quoq; fideli suo in his oibus vicez rependere debet. qđ si nõ fecerit merito censebit malefidus hec ibi. Non est dñs cõtra hec faciẽdo periurus: quia hec ipe non iurat seruare sicut vasallus.

¶ De iuramẽto promissorio. Cap. vij.

De iuramẽto promissorio multe occurrũt difficultates ⁊ dubia. ⁊ in quibusdã casibus obligat ad obseruãduz. ⁊ in quibusdã non. Et qñ obligat aliqñ põt peti absolutio seu relaxatio: ⁊ fieri licite põt hoc aliqñ non: ⁊ qñ potest licite peti absolutio seu relaxatio. ad ꝺ aliqñ sufficit autoritas epi. aliqñ requiritur autoritas pape. Unde circa hoc notabuntur decem casus in hoc. §. quos ponit Nico. si. in lectione sua: quibusdam additis.

Primus casus est quãdo

Qñ qs põt a iuramẽto absolui.

iuramentũ ex oi parte est licitũ tam ex parte iurantis ꝙ ex pte recipientis: ꝙ etiã ex pte materie sup qua prestat: ⁊ tũc absolutio nõ est impendẽda: sed cõpellẽdus est iurans ad eius obseruationẽ. de iureiurã. c. ⁊ si xps. Quinimmo nulla causa apparẽte intrinseca etiã papa a tali iuramẽto absoluere non posset: ⁊ remittit ad notata per eũ in. c. quãto eo. ti. Ibi autẽ ponit tales distinctionẽ ꝑ hmõi declaratione. Aut tale iuramentum fuit p̃stitũ per inferiorẽ in materia spectanti principal'r ad papã: vt si iurauerunt canonici nõ recipere aliquẽ vltra numerꝫ: ⁊ tũc põt papa absolnere a tali iuramẽto sine causa: q: in tali iuramẽto intelligit excepta autoritate pape, ⁊ sic debet itelligi. c. veniẽtes

eo.ti.vt ibi notat Host. Aut fuit p̄sentitū in alia materia: & tūc subdiuidit: q; aut in materia cōcernēte dei honorē et reuerētiā: puta fabricādi eccl'iam: vel intrādi religionē: & sic hoc nullus pōt remittere sine causa p̄eter deū. Papa em̄ nō pōt remittere obligationē deo quesitaz sine causa. vt.xxiij.q.j.manet. & .xxiij.q.iiij.si is qui. Et si in hoc papa nō pōt aliū absoluere: multo fortiꝰ seip̄m. Si autez papa aliū absoluit p̄sumit in dubio absolutꝰ quoad eccl'iam militātē. Sed si subest iusta causa papa pōt absoluere. vt in.c.si vo.eo.ti. Et est iusta causa si turpitudinē cōtinet iuramētū ex pte recipientis: puta si iurauit soluere vsuras. Est etiā iusta causa ꝓpter scādalū vitādū. vt no.glo. Inn. Vel etiā cū maior utilitas imminet in cōmutatione: sicut ꝺ: etiā de voto. Et nō solū papa in his casib⁹: sz etiā eps potest absoluere sicut & votū cōmutare. vt dicit Inno.in.c. debitores.eo.ti. Sz in hoc est differētia inter papā & diocesanū: q; in factis magnarū psonaꝝ vel multū dubijs ꝺz recurri ad papā: & sic pōt intelligi.c.venerabilē. sz in alijs poterit eps respectu sui⁹ sue diocesis. papa autē respectu tot⁹ orbis. vt sentit specu. pōt vel cōmutare vel absoluere alius citra ep̄m nō pōt q̄ nō hz epalem iurisditionē: vt puto. Aut iuramentū respicit p̄incipaliꝝ cōmodū hoīs: & tūc sine cā papa remittere nō pōt: sz cū causa vt notat Archi. in c.autoritatē.xv.q.vj. Js etiā de cui⁹ cōmodo agitur remittere pōt. vt in.c.j.de iureiurā. & de spō.c.ij. Quod p̄cedit etiā si iuramētū cōcernat vtilitatē vtriusq; ꝓhentiū tm̄. vt q; aliqui iurāt sibijnuicē aliquid facere. vt in dicto.c.ij.de spō. Secus puto vbi q̄s simpliciter iurat ad cōmodū. nam potest sibi remittere. s.papa sine causa vt no.specu. Jn licit⁹ etiā licet ꝯuenire p̄p̄ria auctē ex iusta causa. nō habita autoritate supioris vrgēte necessitate si nō pōt haberi supioris a quo petat absolutio fm Inno. Circa dispēsationē iuramēti ficut dicit.b.Tho.ij.ij.q.lxxxix. Illud q̄ cadit sub iuramēto p̄missoꝝ aliq̄n est p̄tm manifeste: vel est maioris boni impeditiuū. & tale iuramētū dispēsatione nō indiget: sz p̄p̄ria auctē debet & pōt ꝯuenire. aliq̄n est dubiū vtrū sit licitū vel illicitū: p̄ficuū vel nociuū: aut simpliciter vel in aliquo casu. & in hoc pōt q̄libet eps dispēsare. Cū autez p̄mittit aliq̄d in iuramēto q̄ ꝺ est manifeste licitū & vtile: in tali iuramēto nō videt hīe locū dispēsatio vel cōmutatio: nisi aliq̄d melꝰ occurrat faciēdū ad cōem vtilitatē: q̄ maxime videt p̄tinere ad ptātē pape q̄ hz curā vniu⁹ eccl'ie Similiter & iuramēti absoluta relaxatio q̄ ꝺ: dispensatio. Potest ergo dispensari vel cōmutatio fieri in iuramentis sicut in voꝛ. Hec.b. Tho. Nico.si.dicit q̄ speculator: in ti. de lega. dicit q̄ inferio: a pa. pōt interp̄tari iuramentū q̄n dubitat de eiꝰ validitate. Quod aūt in.c.venerabilem. de elec. videt ꝯiū dici. Rñdet dupliciter istꝺ hīe locū. s.q̄ nō posfit inferio: interp̄etari. Uno modo cū p̄cedit in arduo negocio & inter magnas psonas. Alio modo q̄n vult dare liniam cōtraueniendi sine aliqua cōmutatione in aliud. Et hoc dictū Spe. sequit Anto. in.c.quāto. Idē Inno. q; si pōt fm eū dispēsare. multo fortius interp̄etari.

Papa et ep̄s pñt absolue/re: sz diffe/renter.

Dispēsa/tio iura/menti.

Secundus casus est quā

do iuramētū sine dispēdio salutis eterne seruari nō pōt: & tūc nulla cōpetit absolutio. Pctm̄ em̄ fuit in iurādo: non in ꝯueniēdo: vt i.c.quāto.e.ti.& .xxij.q.iiij.p totū. Sz iuramentū etiā q̄ꝺ vergit in interitū salutis corpalis nō videt seruādū. Quēadmodū em̄ nō valet seu obligat iuramētū q̄ꝺ tēdit in mortē alteri⁹. xxij.q.iiij.c.j. cū quattuor. c.seq̄n. Jta & fortiꝰ nō ꝺz valere si tēdit in mortez p̄p̄riā. ar.in.c.si nō licet. xxiij.q.v. Intelligit tm̄ hoc gl.in.c.si vo.de iureiuran. q̄n directe vergit in mortē. secꝰ si occasionaliter. Ponit exēplū de vltramōtano q̄ iurat mortā trahere rome de mēse augusti. nā sic iurās tenet iuramētū seruare. q.ꝺ. Etiam si aliq̄n accidat vltramontanis mors ex tali mora. hoc tamē nō semp accidit. & sic nō directe tēdit ad mortē: sz occasionaliter. Sed Jo.an. dicit dictum glo. vexvbi ex imminēti infirmitate vel ex cōplexione iudicat sic iurās moriturus ex tali mora. Et p hoc dicerē q̄ si a peritis medicis dicere tur chartusiensem mortē non posse euadere aliter nisi per esum carniū q̄ nō obstante voto seu regula deberet carnes comedere. Sicut em̄ iuramētū nō ligat vbi est periculum mortis: ita nec votū: cū paribꝰ passibus ambulēt iuramentū et votū. vt notat in.c.magne.de voto. Cōcludit ergo glo. sic que habet in dicto.c.si vo. Juramentū nō est seruādū q̄n fine interitu salut⁹ corpalis seruari nō pōt. Ni co.si. Idē dicit q̄ iuramētū de redeūdo ad carcerē vel de nō fugiēdo carcerē obligat: nisi detētio esset iniuriosa. vt sez q; bellū captiuātis erat iniustū & cum timeret de periculo persone. xxij.q.ij.§.finali.

Ōñē cō tra salu/tem.

Tertius casus est quādo

Juramē tū ꝺ bo/nos mo/res

totū iuramētū seruari pōt fine dispēdio salut⁹ eterne: sz est ꝑtra bonos mores: tunc etiā nulla reqrit⁹ absolutio: vt in regla. Nō est obligatorium. de reg.iur.li.vj. & intellige de bonis moribꝰ naturalibꝰ. Nam de ciuilibus. j.dicet. Ad ꝺ facit q̄ ꝺ. xxij.q.iiij. Si aliq̄d fortē nos incautius iurare ꝓtigerit q̄ꝺ obseruatū peiorē vergat in exitu: libere illud salubriori cōsilio mutādū nouerimus. Ubi notat Archiꝺ. post Guil. q̄ iuramentū vergit in peiorē exitū sex modis. Primus est q̄ dict⁹ est in scō: cū sez iurat q̄ꝺ est mortale. Scōs q̄n iurat q̄ꝺ est veniale. vt iurādo comedere vel bibere plus q̄ deberet. Et q̄uis nō debeat illud seruare: nō tm̄ peccaret mortaliter si seruaret ꝑt dixit Hug. sed tm̄ venialiter fm Guil. Tertiꝰ modus est q̄n iurat aliq̄d q̄ꝺ est ex se indifferēs: tm̄ ex circūstātia efficit veniale. Ponit exēplum Archidia. de eo q̄ iurat nō negociari vl' non accipe mutuū & hmōi. si talis venit ad casuz in quo nō pōt aliter viuere: nisi negocietꝝ vl' mutuū accipiat nisi veniat ꝺ iuramentū fuisset temerariū. & ꝺ ꝓpria autoritate frangēdū. Archi. tm̄ dicit hic querēdā absolutionem a iuramēto illo q̄ꝺ p̄cipue videt dicēdū cū posset viuere sine hmōi: sz nō cōmode. Quartus modꝰ est q̄n iuramentū ercludit opus necessitatis: vt cum iurat q̄ nō ꝺabit indigēti. Non em̄ est verisimile q̄ deꝰ acceptet talia iuramēta cū ipse p̄cipiat opa charitatis exerceri: & nō ꝺz iuramētū esse vinculū iniquitatis. xxij.q.iiij. inter cetera. Quintus modus ē cū excludit opꝰ de gñe bonoꝝ: vt cū q̄s iurat q̄ nunq̄ erit clericus vel monachꝰ vl' eps. Cōtrariū tm̄ sentit glo. xxij.q.iiij. c.innocēs. & Hugo & Gratia. vident ꝺ sentire. §.fi. xxij.q.iiij. sed Archi. post. b.Tho.ij.ij.q.lxxxix. sentit ꝯiū. q̄ p̄opria auctē pōt ꝯuenire. nec ob. tex.c.Archi. vel fm aliā literā incipit ſflorētinū. dist.lxxv. vbi ꝑter tale iuramentū q̄s ꝓhibet ꝓmoueri ad epatū: q; illud nō fuit ex eo q̄ esset obligatoriū. sz q; temerariū mortaliter peccādo in iurādo. Primū placet q̄n vult ꝯuenire ꝑter bonū publicuz. sz q̄n vult venire ꝺ ꝑter bonū p̄iuatū. Sextus modus est q̄n excludit opꝰ indifferēs pia intentione p deo aut p̄ximo faciendū. vt si q̄s iurat q̄ nō loquet alicui. vel q̄ nō intrabit domū eiꝰ vel q̄ꝺ simile. Nō em̄ tenet talis ad obseruantiā talis iuramēti si vult ꝯiū facere pia intētione p̄pter deū vel ꝑter p̄ximuz. Ex his decidit questio q̄ fit cū q̄s iurat de nō fideiubēdo vtrū valeat. Et Zan. tenuit q̄ fic. q; sicut q̄s pōt iurare p utilitate p̄rimi: ita & p sua. vt recitat Archi. in.c.nō est. xxij.q.j. Sed Jo.an. dic. q̄ vbi salus p̄rimi p̄clitaret nisi fideiuberet non tenet ad obseruantiā ei⁹: q; iuramētū nō extendit ad hūc casuz inexcogitatū. Sz etsi excogitauit tūc hūc casum iuramentū fuit temerariū: & p ꝯns nō seruādū. Ego p indubitato habeo hoc dictū. Et plus sentio q̄ etiā vbi salꝰ p̄rimi nō p̄clitaret si ve p̄rimꝰ indiget nō obligat ad obseruantiā ei⁹: q̄a ex p̄cepto tenemur diligere p̄rimos sicut nosipsos. Et q̄uis cū p̄rimꝰ nō ita indigeat tali fideiussiōe q̄ p̄clitaret ex hoc salus sua. & p ꝯns q̄ fic iurauit nō teneat ex p̄cepto fideiubere: sicut nec ꝺare elemosynam. fm beatum Tho. ij.ij.q.xxxij. tm̄ est de consilio. et ideo seruatum illud iura/

Jurans nō velle fideiube/re.

mentũ peiorẽ vergit in ꝑiturũ: vñ nõ obligatur. Et idem p oia puto qñ quis iurauit nõ mutuare pecuniã eadẽ rõne. Ex his ꝑñt decidi multe files questiones.

Iuramẽ tũ factuz in ira.

Quartus casus est quan

do iuramentũ ꝓcessit ex cã iracũdie: posset tñ ieruari sine dispẽdio aie. Et remittit ꝑ declaratione hui⁹ ad notata p eũ in. c. ficut ex lris. ibi sic dicit Jo. an. di. q iuramẽtũ de q̃ agit in illo. c. ficut. videlz q q̃dã monach⁹ ex iracũdia iurauit cũ fuisset absolutus a ꝓre q nunq̃ rediret ad claustrũ: nõ obligat illũ: etiã si nõ fuisset ꝓfessus ex quo sic temerarie iurat ꝛ calore iracũdie. Sec⁹ si ex cã ꝛ cũ delibe ratione. Do. Anto. putat q si calor iracũdie fuit tãtus q illud deliberate nõ iurasset: tale iuramentũ nõ est obliga toriũ: q hmõi volũtas nõ est discreta: vel si est de facili p ẽm est cõmutãda. Et remittit ad summã Ray. in. c. de iuramẽto. Sz Jo. an. in. c. dudũ. de cõuer. cõiuga. dicit glo. sup. d. c. tenentẽ q votũ emissum calore iracũdie nõ obligat hẽ veritatẽ qñ est talis ꝛ tãta turbatio q sapit quãdã mẽtis alienationẽ ex mꝛto furore: alꝫ votũ ex iracũdia ob ligat: q ea q̃ in se sunt bona nõ indigent deliberatiõe: ꝛ sic idẽ erit dicẽdũ de iuramẽtis. Ad tñ dicit Jo. an. q nõ req̃rit deliberatio intelligendũ videt multa fiẽ in dubijs fit hec subita fieri põt: ꝛ hec saltẽ req̃rit ꝛ sufficit. Nã ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxviij. deliberatio req̃rit de necessitate i vo to. vt ptz ex eiꝰ diffinitiõe: ꝛ sic credit Job. an. intellexisse vt alibi dicit. Cõcludit q iuramẽtũ ex abꝛupto factum nõ obligat: q nõ hz in se cõsensum. tñ poterit peti absolutio ad cautelã q̃ de facili est indulgenda. Hec Nico. fi. qđ ꝑci pue fiendũ est cũ dubitaꝫ si habuerit ꝓsensum seu delibe ratione. Jtez nota q cũ q̃s iurat tenere hospitagia seu ho spitia i certo loco: nec habet ibi qđ comedat vel vnde sol uat: vtrũ ne teneaꝫ implere. Dicit ad hoc Hostiẽ. q si tpe obligationis erat nõ soluẽdo tenet seruare iuramẽtũ: q̃a ad hoc videt se obligasse: ꝛ victũ q̃rat manib⁹ suis vl mẽ dicãdo. Sed si laborare nõ posset ꝛ mẽdicãdo nõ sufficiẽ ter inueniret nõ tenet vltra posse. de reg. iur. c. nemo. Sz si tpe obligatiõis erat soluẽdo: ꝛ postea deuenit ad paup tatẽ: tũc distinguẽdũ est: q si est talis q possit mẽdicare sine verecũdia dico idẽ qđ ꝓius. ar. xciij. dis. c. diaconi. Et rõ põt esse: q videt intẽdisse obligare se ad hoc. Sed si ẽ nobilis ꝛ in dignitate tũc subueniẽdũ est ei iuris bñficio. ex̃ de iureiu. c. querelã. Et q̃uis nõ faciat ad ꝓpositũ ma terie hui⁹. §. nisi cũ fieret iuramẽtũ hoc in iracũdia: ꝛ tũc ꝑm ꝓdicta decidendũ: tamen verũ est.

Juramẽ tũ ex me tu factũ.

Juramẽ tũ ex abꝛupto

Juramẽ tũ dolo se extoꝛ tum.

Quintus casus est quan

do iuramẽtũ est dolo aduersarij extoꝛtũ: ꝛ tũc ꝓsiderãdũ si ꝛctus sup quo ꝓstaꝫ est alꝫ repꝛobat⁹ fauore ipsi⁹ iu rãtis: ꝛ tũc tale iuramentũ nõ est obligatoriũ. casus est in c. cũ ꝓtingat. a ꝛio lre. Nã ibi ꝺ: q mulier q̃ cõsentit alie nationi rei dotalis: ꝛ iurauit nõ ꝛuenire. vbi nõ supuene rit dolus nec met⁹ nõ est audiẽda. s. quoad relaxationẽ iu ramẽti vel annullationis ꝛctus. ergo si interuenit dolus sec⁹. Nã tex. excipit dolũ. ꝛ sic etiaz in. c. ij. de pac. li. vj. ꝛ. c. licz. e. ti. ꝛ li. ꝛ in aut. sacꝛa impuberũ. Et idẽ dicẽdũ cũ in teruenit met⁹. Ex quo eiñ talia iuramẽta ꝛ legẽ sunt nõ li gãt nisi sint volũtaria oino: qđ etiã tenet Bar. ſfateoꝛ tñ q in his casib⁹ tuti⁹ erit si petaꝫ absolutio: vt sentiũt mul ti doctoꝛes. Sed ꝓmũ veri⁹ ꝛ notabili⁹. Si ꝺo iuramen tũ nõ venit ꝛ dispositũ a iure ꝛ interuenit dolus: tũc sub distingue: q: aut tãt⁹ est dolus q excipit mẽtẽ iurãtis. pu ta cessante dolo nullo mõ se obligasset: ꝛ tũc iuramentuz non ligat: ꝛ põt ꝛuenire nulla petita absolutione. ar. p id qđ no. Jo. an. in. c. vnico. de cõmo. Et sic intelligit ſfrede. cõsilio. cciij. vbi hoc expꝛesse sentit ponẽdo terminos in minoꝛe. xxv. annis. ꝛ in muliere seducta a fribus hereditã ti paterne renũciãdo q̃ valebat lõge plus q̃ habuit in do te: qđ est notãdũ ꝑ limitatione capti scõi. de pac. li. vj. scz q nõ ꝓcedat qñ dolus dedit cãm ꝛctui. Nam vbi dolus dat cãm ꝛctui. ibi excludit volũtas. l. j. ff. de dolo. Et iura mentũ nõ obligat intẽtionẽ iurãtis. vt in. c. veniens. eo. ti. Sed vbi dolus nõ excludit cõsensum: vt q: nõ dat causaz ꝛctui tũc exigit absolutio q̃ dz ꝓestari. nõ obstãte aduer sarij ꝺictione ꝓpter eius turpitudinẽ ꝛ dolũ. Et idẽ vbi interuenit met⁹ q req̃rat absolutio q̃ dz impẽdi sine diffi cultate in odiũ aduersarij metũ inferẽtis. in. c. verũ. eo. ti. Et licz ibi glo. intelligat de metu q cadit in cõstãtẽ virum q scz dz relaxarivel absolui ab eccl̃ia nõ de alio metu. Ho stiẽ. tñ dicit etiã de vano ꝺ metu hẽ locũ: ꝛ ꝺ in odiuz co gentiũ ne reportẽt cõmodũ ex dolo suo. qđ magis placet Nico. fi. Et si q̃rat vtrũ tale iuramẽtũ. s. p metũ factum sit obligatoriũ ꝛ trãsgressio eius sit mortale. Nico. fi. tractat hanc materiã diffuse in. c. fi ꝺo. e. ti. Et quãtũ ad ꝓmũ di cit q Jo. an. tenet q in foꝛo cõsciẽtie non est obligatoriuz si ille qui iurauit ꝑ metũ nõ intẽdit se obligare: sed ꝛepus redimere ꝛ euadere malũ sibi intentatũ: sz in foꝛo judicia li sibi hoc nõ crederet. Sed Jo. cal. post btm̃ Tho. quẽ al legat tenet q sit obligatoriũ simpl̃r in foꝛo cõscie. Et idez glo. xv. q. vj. autoꝛitatez. Quantũ ad scõm aliqui tenẽt q trãsgressio hui⁹ iuramẽti nõ habita relaxatione sit veniale ꝑ eo q ꝺr in decretali. verũ. eo. ti. q ꝑ tali transgressione nõ est imponẽda pnia vt ꝑ mortali. Sed Jo. cal. beatus Tho. ꝛ Archi. tenẽt q sit mortale: q piuriũ ex gñe suo est mortale: nec excusaꝫ nõ implendo qđ coactus iurauit. Et ad dictũ. c. verũ. rñdet Jo. cal. tripl̃r. Primo q loquit ca pitulũ post absolutionẽ a tali iuramẽto. Sed hoc nõ pla cet Jo. an. ꝛ bene: q: post absolutionẽ vel relaxationẽ cuz in nullo peccet nõ seruãdo: nõ est imponẽda pnia. Secũ do rñdet q procedit in foꝛo iudiciali: secus in foꝛo pniali Tertio ꝛ meli⁹: q: textus nõ dicit ꝛueniẽtem nõ peccare mortaliꝛ: sed nõ puniendũ tanq̃ ꝑ mortali. s. volũtarie cõ misso: q: met⁹ licz nõ excuset: tñ alleuiat culpã. Nico. autẽ fi. dicit q si nõ intendit se obligare: nõ obligeꝫ. ꝛ per cõse quẽs nõ peccet ꝛueniendo. Sed peccauit sic iurando: qđ fuit veniale tm̃ vel nullũ. Si intẽdit se obligare: tũc cõtra ueniẽdo ante relaxationẽ peccat mortaliꝛ: ꝛ in hoc casu in telligit dictũ beati Tho. Sed non ita grauiter puniẽdus vt ꝑ voluntario piurio. vt in dicto. c. vez. Ubi aũt sumus in dubio vtrũ habuit animũ obligãdi vel nõ: dico q tunc ppie loquit. c. verũ. Nã in dubio presumẽdũ esset q non habuit animũ obligandi. Sed q: posset accidere ꝛriũ ne eccl̃ia daret materiã peierãdi: voluit q in dubio seruareꝫ tale iuramẽtũ quasi voluerit se obligare: sed post factũ re spectu pene est restringẽdũ in mitioꝛẽ partẽ. vt nõ puniaꝫ tanq̃ ꝑ mortali. Hec Nico. fi. Sed ꝓmũ nõ videt veruz scz vt fit veniale iurãdo qđ nõ intẽdit: q: cuz iuret mendaciose: hoc semp est mortale cũ aduerit ꝺm beatũ Tho.

Juramẽ tũ turpi tudinem ꝛtinens.

Sextus casus est quãdo

iuramẽtũ cõtinet turpitudinẽ ex ꝑte recipiẽtis: ꝛ maxime cõcurrẽte turpitudine ex ꝑte materie sup qua ꝓstaꝫ: sed ex ꝑte iurãtis nullũ imminet petm̃ iurãti: ꝛ tũc iuramẽtũ obligat: sz põt peti absolutio nõ obstãte ꝛdictione aduer sarij. Et iste est ꝓprius casus capi. s. ꝛ. c. debitoꝛes. eo. titu. Et per istũ casum põt decidi qđ dicẽdũ sit in filiofamilias renũciãte macedoniano: ꝛ iurãte nõ ꝛuenire. Et Bar. in dicta. l. fi q̃s. decidit q iuramẽtũ obligat: sz petaꝫ absolu tio. Sed Job. an. post Jaco. de bel. plus sentit scz q iura mẽtũ nõ obliget: q: cõtra bonos moꝛes. Jtẽ q: iuramẽtuz repꝛobat nõ solũ cũ cõtinet in se petm̃: sed etiã qñ potest esse occasio pcti. ar. c. cũ ab oi. devita ꝛ ho. cle. Et nota ꝑm beatũ Tho. ij. ij. q. lxxxix. q votũ est magis obligatoriũ q̃ iuramentum ex sui ratione. ꝛ rationem huius habes. j. de voto. ibi vide. Et q: maioꝛ est obligatio voti q̃ iuramẽti: hinc est q si q̃s voueat castitatẽ: etiaz simpl̃r: si postea iu rat alicui mulieri q ducet eã in vxoꝛẽ debet potius votuz seruare q̃ iuramẽtũ: ꝛ ad hoc tenet: alꝫ peccaret mortaliꝛ

Et quod dicit Gratian⁹.xxij.q.iiij.§. vnde datur. ꝙ talis non ꝓhibetur seruare iuramētū.illud falsum est nec tenē/dum ꝺm Bonauē.in.iij.ꝛ glo.in dicto.c.

Septimus casus est quā

do nulla alia turpitudo est nisi quia est ꝓstitū contra le/gem.Et in hoc distingue.Aut em̄ lex resistit in fauorē rei/ publice ꝓncipalr:ꝛ tūc nō est necessaria absolutio:q; iu/ramentū illud nō valuit.vt in.c.si diligēti.de fo.cōpe.Aut ꝓncipalr in fauorē iurātis:licz secūdario in fauorē publi cū. vt in muliere ꝛ in minore: et tūc sum⁹ ꝓprie in casu. c. cū cōtingat.ꝛ.c.ij.de pac.lib.vj.ꝛ in auk.sacra impuberū. Et puto ꝙ in hoc absolutio fit denegāda. Primo facit ad hoc regula gn̄alis ꝙ iuramentū est seruādum. qō seruari pōt sine periculo aīe. Itē nulla hic repik turpitudo. Nam ex quo lex ꝓuidit fauore ꝑsone: ꝛ talis ꝑsona iuramēto re nunciat iuri suo:nulla turpitudo repik in ꝯhente. Naz lex dei nō ꝟz ꝙ turpi ꝙ seruek iuramētū. Nec ex pte ꝯhentis pōt argui dolus: vel aliqua alia deceptio.nec materia de se est turpis.ꝛ sic sum⁹ extra terminos.c.debitores.ꝛ.c.j. e.ti. Ibi em̄ repitur turpitudo ex pte recipien̄.ꝛ materia etiā in se est turpis seu ꝓhibita.ꝛ si qua culpa iuenik satis punik in retractatione actus iuramēto nō accedente. Nec in hoc videk dictū ffrede.ꝑbabile ꝙ sez fiat absolutio: q; cōtractū est ꝓtra legē vel statutū. Nā si hoc esset veruz de facili euacuarek dispositio.c. cuz contingat.ꝛ.c.ij.de pac. lib.vj.ꝛ auk.sacramēta.ꝛ in similibus petendo absolutio nē a iuramēto. Nec est verisimile in aliquo istoꝝ iuriuz q̄ emanauerūt ita solenniter ꝙ nulla fuisset facta mētio de absolutione a iuramēto sicut fit in.c.verum.ꝛ in.c.j.eo.ti. Nec obstat si dicak ꝙ turpitudo est ex pte recipiētis in eo ꝙ cōtra legē vel statuto dispositū ꝓtraxit. Disponit em̄ in fauorē ꝑsone ꝓncipalr: cui fauori ꝓprie renunciat: ꝛ sic nulla turpitudo.Ex solo ergo cōtractu contra legez edito in fauorē ꝑsone nō ꝓsumik dolus. Pactū ergo pr̄i factū a filia dū nuptui traderek ꝙ dote cōtenta nullū ad pater/na bona regressum haberet:q̄uis imꝓbet lex ciuilis:tm̄ si firmatū sit iuramēto hoc pactuz nō vi nec dolo ꝓstito debet seruari.put dicik in.c.q̄uis.de pac.li.vj. Similiter dos ꝛ donatio ꝓpter nuptias.etsi alienari nō possit etiaz cōsentiēte vxore.vt ff.de fundo do.l. lex iulia. nec valet talis alienatio. tamen si vxor iurat nō ꝓtrauenire valet.vt de iureiurā.c.cū cōtingat.ꝛ de pac.c.q̄uis.lib.vj.

Juramē/tū ꝑstitū/ ꝫ legem.

Octauus casus est quan

do retētis terminis supadictis eo ꝙ statuto resistēte con trahitur:ꝛ dak lesio in cōtractu.vel datur lesio vltra dimi diū iusti ꝓcij statuto nō resistente. vt in.c.cum dilecti.de emp.ꝛ ven. Nūquid tūc poterit peti absolutio a iuramē/to.Et dico ꝙ aut lesio est modica: ꝛ tūc nō pōt peti: quia ꝓ modica lesione iura nō curant dare remedia spālia.Ad hoc.c.abbas.ex̄ de his que vi metusve causa fiunt.Aut le sio fuit enormis:ꝛ tūc si iuramentū fuit simplr ꝓstitum de nō veniendo cōtra:audiek allegādo enormē lesionē:q; in tali enormi lesione ꝓsumik dolus.l.qui testiū.C.de ꝓ ba. Nō em̄ ꝓsumik iurās hūc casum cogitasse.ar. eorum que notank.eo.ti.c.quintaullis ꝛ.c.veniēs. eo.ti. Itē q; iura cōiter excipiūt dolū a talibus iuramētis. Sed paria sunt ꝙ dolus interueniat ex ꝓposito vel re ipa.l.si quis.ff. de ver.obli.Et hec videnk vera nō solū si verba vel iura/menta sunt indefinita.sed etiā si sunt gn̄alia: vt si iurauit ꝙ nō veniet cōtra vlla ratione vel causa.Si autē sunt ver ba magis specifica ꝛ lata:vt q; aptevideank excludere re media:q; sez iurat nō venire cōtra ratione enormis lesio/nis:tūc si verba excludūt vnū remediū tm̄ poterit habere recursum ad aliud.vt si iurat non ꝯuenire ratione mino/ris etatis poterit ꝯuenire tanꝙ maioris. Sed si excludit oia remedia: vt q; iurat nō ꝯuenire vlla ratione.nec tanꝙ maior nec tanꝙ minor.tūc tenet glo.dn̄i Anto.in minore quoad enormē lesionē nō valere cōtractuz ꝛ iuramentū: sz poterit petere absolutionē a iuramēto quātūcūꝙ iuret nō ꝯuenire ratione enormissime lesionis.Et ꝺm Bar.eti/am si minor iuraret.ꝙ si plus valet ꝙ vēdit, dat ꝛ donat ꝯhenti secū:q; cū fraus ꝓsumak ex pte recipiētis iura ca nonica nō assistūt talibus iuramētis. Itē si iuraret oia il/la vēdita esse ad verū ꝓcciū rei:q; cū cōstat de opposito talia pn̄t revocari:q; iuramentū illud censek ꝓstitū sub cōfidētia ꝙ illud fit iustū ꝓcciū de quo est cōuentū.vnde cōstito de ꝟio nō erit periurus ꝯuenīdo.xxij.q.ij.beatus Jn maiori aūt ꝯctus manebit validus iuramento firma/tus ꝺm Anto.Sed Nico.si.putat ꝙ etiā maior poterit cō trauenire lesione data enormissima quātūcūꝙ illa verba iurata fuerint late cōcepta:q; notarij illa apponere solēt ad maiorē validitatē ꝯctuz.tamē ꝯhentes putāt illud esse verū ꝓcciū rei:nec in aliquo decipi:vñ pn̄t ꝯuenire saltē petēdo absolutionē.ꝛ hoc nisi appareat ex aliqbus circū/stātijs ve voluisse ꝯhentem illud donare in quo lesus est. Cū ergo notarij ꝛ ꝯhentes soleāt ad cautelā ponere ver/ba valde lata excludētia oia remedia.nō videk illos ꝙ ta/lia verba gn̄alia voluisse pati enormissimā lesionē:sed po tius fuisse passos illa verba apponi ad seruādū notarioꝝ consuetudinē.Et idē videk senfisse do.Anto.in.c. quinta/uallis.vbi dicit se de facto cōsuluisse ꝙ quātūcūꝙ ꝟba la/te cōcipiāt in personas arbitrorꝝ vt puta ꝙ possint de iure vnius dare alteri in totū vel in partem ꝛc.ꝙ nihilominus enormiter lesus poterit ꝯuenire.licz non appareat de do/lo ex ꝓposito:sed ex re tm̄. q; talia verba effuso sermone ꝓlata videnk sub quadā cōfidentia ꝑsone ꝛ amicitie arbi trorū vt capiāt beniuolentiā eorū ad nō ledendū.Et idez tenuit disputādo Pe.de ancho.licz multi contra hoc sen/tiant. Unde hoc non est fine dubio Nico.si.

Juramē/tū lesiuū

Nonus casus est quādo

turpitudo reperik ex parte recipiētis iuramentū:ita ꝙ lo/cus est petitioni absolutionis.sed iurans anteꝙ absolue/tur incidit in periurū.nūquid poterit absolutionē petere a iuramēto:sicut ante petisserꝙ incidisset in periurū.Et re mittit ꝓ declaratione hui⁹ ad notata ꝓ eū in.c.j.eo.ti.Ibi aūt facit talē distinctionē.Quia cuz hoc petit:aut iam est elapsus termin⁹ solutionis:ꝛ tūc nō debet audiri petens absolutionē a iuramēto cū iam inciderit in periurū: q; fru/stra postulat legis auxiliū q̄ cōmittit in lege.vt de vsuris. c.quia frustra.Et hoc senfit ffrede.in cōsilio.cclxxxviij. et hoc ne ꝓseueret in periurio:sed debet soluere vsuras ꝛ post ea repetere.vt in.c.debitores. ex̄ de iureiurā. Aut non est elapsus terminus:sed mora cōmittitur ex sola interpella/tione:ꝛ sic instāte termino solutionis nō pōt peti relaxa/tio a iuramēto:ne in termino incidat in periurū ꝺm Jo.an. Solū ergo pōt petere hmōi relaxationē anteꝙ constitua/tur in mora soluendi. Nico.si. Dn̄s Anto.illud quod dicit ffrede.s.sez ꝙ qui incidit in periurū nō debet audiri petēs ab eo relaxationez asserit sibi non placere: q; iurans erat obligatus ad duo.s.ad soluendū in termino:ꝛ ad soluen/dū simplr:ꝛ q; non soluit in termino incidit in periurū.sz quatinus remanet obligatus post terminū potest petere absolutionē.qō Nico.si.putat verū si petendo absolutio/nē nō perseueraret in pctō:tunc possit petere absolutionē etiā post terminū licz inciderit in periurū:ꝛ de quo pnia sibi imponēda est:alꝫ secus si ꝓseueret in pctō cogendus est vt q̄citius liberek a pctō. Utrū autē sit vocāda ꝑs ad/uersa cū petit q̄s sibi relaxari iuramētū factū ad instantiā ipius. Nico.si.dicit ꝙ vbicūꝙ iuramentū est obligatoriū ex pte obligātis ꝛ aliquā vtilitatē cōtinet ex parte recipi/entis nunꝙ debet relaxari nisi vocata parte. Ratio hui⁹ cōclusionis est:q; ex quo per absolutionis actū ꝓiudiciuz irrogak pti in eo ꝙ sibi vtilitas amittik:debet ꝑs vocari. quia nil fieri debet in ꝓiudiciū absentis.c.j. ex̄ de causa possef.ꝛ si aliter fiat absolutio non valet,ꝛ hoc verum ni/

Juramē/tū turpi/tudinis.

Utrum possit re/laxari ꝑ/te aduer/sa absen/te.

si notorie cõstet iuramẽtũ cõtinere turpitudinẽ ex parte recipiẽtis: ita q̃ parti absenti certũ sit nullã defensionem competere in hoc. Nã puto valere absolutionẽ etiã parte nõ vocata. Nã si b̃ casu valeret sñia sup p̃ncipali vbi agit de maiori p̃iudicio fortiꝰ valebit absolutio vbi nõ agit de tãto. ad b̃. c. bone. de elec. Si g̃ qõ iuramẽti est coram eo ⁊ notorie ꝓstet de illiꝰ turpitudine ab illo iuramẽto absolvere poterit pte nõ vocata. Sed si nõ ꝓstat manifeste de turpitudine: vt q: nõ ꝓstat q̃ iurauit solvere vsuras: puta q: ꝓcerat sub forma licita ꝓceptꝰ: ⁊ sic nõ poterit ꝓstare de turpitudine añ finẽ termini: vl̃ ꝑpter absentiã ptis: vl̃ q: termin⁹ instabat: tũc nõ fiet absolutio pte non vocata: vt in. c. debitores. e. ti. Jo. an. ſfred. ⁊ Lar. dicũt in h̃mõi ptẽ vocãdã cũ agat de eiꝰ p̃iudicio. Dñs Ant. dic̃ q̃ qñ ẽ tãta turpitudo ex pte recipiẽtis iuramẽtũ q̃ nulla ei acq̃ratur actio nec ꝓcꝰ iuramẽto firmat nõ eẽ necesse ptẽ vocari: q: nullũ intereẽ põt p:tẽdere. Sz p̃supposito q̃ debeat ps vocari si tñ fiat absolutio pte nõ vocata tenet absolutio: sicut dicit de absolutione ab excõicatione.

Decimus casus est quan

Juramẽ tũ nõ re petendi.

do q̃s iurat nõ repetere qõ alter turpiter recepit: puta p vsurã vl̃ p metũ: ⁊ iurat etiã sup h̃is nullã q̃rimoniã depo nere. P:o huiꝰ declaratiõe remittit ad no. p eũ in. c. ſ. e. ti. Ibi aũt sic dicit distiguẽdo. q: videlz aut adhuc nõ soluit qõ iurauit: aut iã soluit. Et i p̃mo casu subiũgue. q: aut iurauit simpl̃r. i. solũ b̃. ſ. soluere vsuras: aut iurauit nõ so lũ soluere: sed etiã nullã sup b̃ q̃rimoniã mouere: nec etiã iudici denũciare. Et i p̃mo casu h̃z plura remedia taliter iurãs. Et p̃mũ est facile. ſ. vt soluat: ⁊ sic ipleat iuramẽtũ ⁊ postea repetat. vt in. c. debitores. e. ti. Sc̃z remediũ ẽ vt petat creditorẽ cõpelli ad relaxationẽ iuramẽti. vt in isto c. ſ. e. ti. Et b̃ verũ nisi instaret terminꝰ solutiõis: ita q̃ ex mora icideret in p̃iuriũ: tũc em̃ nõ audiret: ſz p̃us soluat ⁊ postea repetat. Tertiũ remediũ est vt petat debitor ab solutiõez ab epo. Sz dubiũ est vtrũ istud remediũ sit p se subsidiũ. i. q̃ etiã nõ seruato secundo remedio possit ab soluere epm: aut sit subsidiũ subsidiariũ. i. q̃ p̃us cogãtur creditores ad relaxãdũ ⁊ in casu q̃ nõ possint ad b̃ induci tũc epm absoluat. Et Jnñ. videt velle b̃ sc̃z. ſ. q̃ sit b̃ subsidiũ subsidiariũ. cui assentit Jo. an. ſz An. tz ꝓ tũ. ſ. q̃ sit subsi dium p se. ⁊ b̃ magis plz Nico. fi. Et rõ est p̃m eũ: q: si epm absoluit a iuramẽto metu p̃stito: nec ẽ neẽe recurrere ad iuramẽta recipiẽ. vt i. c. ad aures. ex̃ de his q̃ vi metusve cã fiũt. g̃ mkto fortiꝰ in casu nr̃o. ſ. a iuramẽto facto p̃ solu tiõe vsurarũ. Quartũ remediũ est vt debitor ꝓuentꝰ rõne iuramẽti excipiat q̃ nõ dz cogi ad obseruantiã iuramenti cũ ipe creditor teneat ꝑpt turpitudinẽ suã illud relaxare ⁊ sic illõ relaxari petit. b̃ tñ facere dz añ terminũ elapsum p̃missiõis sue. Quitũ remediũ est vt iudex ex officio suo

Jurans nullã q̃ stionẽ fa cere.

cõpellat creditorẽ desistere ab exactione vsurar. Jn scõo aũt casu cũ. ſ. iurat soluere ⁊ nullã qõnẽ sup b̃ mouere di co q̃ h̃z iste p̃mũ remediũ dictũ. ſ. vt soluat: ⁊ postea repe tat. nã nõ iurat nõ repetere Et b̃ iuramẽtũ stricte est itelli gẽdũ: vt i. c. ad audiẽtiã. q̃ vi metusve cã fiũt. Sc̃z reme diũ vt denũciet eccl̃ie. nã nullũ iuramẽtũ põt obligare q̃n possit q̃s denũciare crimiosuz eccl̃ie: vt i. c. quẽadmodũ. e. ti. dz tñ denũciãs fũdare se sup salute p̃rimi ⁊ nõ sup in tereẽ suo p̃ncipal̃r: q: tũc obstaret illi iuramẽtũ. Sed do. An. dicit q̃ potest venire iste denũciãs: aut pviã denũcia tiõis euãgelice: ⁊ tũc h̃z ſuare p̃us monitionẽ ipi⁹. ij. q. ſ. si peccauerit. Aut p viã cuiusdã itimatiõis vt iudex auisa tꝰ istet ꝓ correctiõez pcti. ⁊ i b̃ nõ credit monitionẽ nec̃ariã ar. ad p̃dicta. c. ij. de spõ. ⁊ tũc etiã videt q̃ possit intẽdere p̃ncipal̃r itereẽ suũ. Tertiũ remediũ est de iuramẽto. ſ. q̃ faciat se absoluere absq̃ hoc q̃ faciat citare creditorẽ suũ qõ placet Jo. an. Sed hoc nõ videt Nico. fi. q: videt hoc implicite querelã ꝓtinere quã iurauit nõ facere. Quartũ remediuz ẽ: vt iudex ex officio suo cõpellat creditorẽ iura mentũ relaxare vel ab ex actiõe desistere. Quantũ ad secũ dum p̃ncipale. i. si iam soluit: põt repetere. Sed si iurauit nõ repetere ac etiã nullã querelã ponere nisi denunciare: semp remanet sibi via denũciandi q̃ per iuramentũ exclu di nõ põt. Jtez alia via est vt iudex ex officio suo cõpellat ad restituẽdũ etiã si nulla ponat sibi q̃rela de b̃ dũmodo ei cõstet. Nota etiã p̃m Nico. fi. sup. c. quenit. q̃ si plat⁹ me tu iurat sup rebus alienatis nõ repetẽdis. distinguẽdum est: quia si super rebꝰ ꝑpr̃ijs ⁊ vbi est damnũ eiꝰ pcise non dz cõtrauenire nisi p̃us habita relaxatione vel absolutiõe q̃n videlz ẽ notabil̃r dãnificatꝰ ⁊ vbi agit q̃ q̃s absoluat a iuramẽto. opz q̃ adeat iudex eccl̃iasticꝰ p b̃ qõ notat Jn no. in. c. debitores. eo. ti. Si aũt agit vt turpiter recipiẽs cogat relaxare iuramẽtũ. poterit h̃ac compulsionẽ facere etiam iudex secularis: vt notat ſfrede. p̃filio. cclxiij. ⁊ hoc q̃n nõ dubitat de turpitudine recipiẽtis. Sed si dubitare tur de iuribꝰ iuramẽti: tũc dz adiri iudex eccl̃iasticꝰ. Si aũt iurauit sup rebus eccl̃ie tũc eccl̃ia si est damnifica ta etiã si metus nõ interuenisset nõ videt obligatoriũ. Jn no. tñ dicit. q̃ si h̃oc egit violentia ⁊ dolo in damnũ eccle sie absoluit p̃us vt repetere possit. vt in. c. si vo. eo. ti. Si nõ per violentiã vel dolũ: tũc supior faciet absolui p̃latuz q̃ iurauit: vel dabit curatorẽ bonis eccl̃ie vt repetat res eccl̃ie: ⁊ ille nõ veniat cõtra iuramẽtũ. Sed Nico. fi. dicit simpl̃r q̃ nõ est obligatoriũ. vnde p ipm p̃latuz qui sic iu rauit absq̃ eo q̃ petat absolutionẽ: põt repetere siue per se siue per aliũ: q: iuramentũ nõ põt esse vinculũ iniquita tis ꝛc. Jtem sup. c. ex rescripto. e. ti. dicit Nico. fi. q̃ mona chus p:o vtilitate monasterij se obligare vtiliter põt etiã cũ iuramẽto. Et cũ hoc facit cũ consensu abbatis p:o vtili tate monasterij etiã ciuiliter põt obligari: q: eo cõ consen sus vt volũtas depẽdet ex voluntate abbat̃. vt in. c. fi reli giosus. de elec. lib. vj. Sine cõsensu aũt abbatis nec ciuili ter nec natural̃r obligat ex p̃misso: q: ius resistit huic ob ligationi: vt in. c. nõ dicatis. xij. q. j. Jtẽ in obligatione mo nachi sine cõsensu abbatis nõ põt accedere fideiussor. l. j. ⁊ ij. ff. de fideiusso. Jtem nõ improbat q̃ clerici etiam reli giosi iurant super cõtractu obseruando. Jtem nota q̃ iu rans laicus etiam tanq̃ fideiussor super contractu potest coram iudice ecclesiastico ꝓueniri: vt in. c. fi. de foro cõpe. lib. vj. Hec omnia Nico. fi.

§. I. De cõmutatione iura

menti. Jn. c. quenit. ij. summatim dr̃: q̃ nõ deierat qui iura mẽti cõplementũ in melius cõmutat. Circa cuius declara tionẽ Nico. fi. ibi sic distinguit. Aut iuramẽti impleme̅tuz cõcernit honorẽ dei: aut vtilitatẽ p̃uatã. Et in p̃mo casu si illud in q̃ vult cõmutare est dubiũ vtrũ sit maius bonũ requirit sup hoc autoritas supioris p̃m Anto. in commu tatione. Jtẽ etiã si illud est maius bonũ manifeste ⁊ euidẽ ter sed obseruatio eiꝰ q̃ iurauit nõ impedit vel pturbat ma ius bonũ. puta q: iurauit ire ad sanctũ Anto. ⁊ tũc intẽdit ire ad sepulcrũ. põt em̃ implere p̃mũ ⁊ postea ad sepulcrũ ire. vñ in tali cõmutatione si vellet p̃mũ in scõm cõmuta re reqr̃itur autoritas supioris saltẽ epi. Naz sicut epus põt votũ cõmutare: ita ⁊ iuramẽtũ. vt no. Jnno. in. c. debito res. eo. ti. Si aũt nõ potest seruari iuramentũ sine pturba tione vel desertiõe maioris boni: tũc ꝑpria autoritate cõ mutare põt p̃m Ant. puta si iurauit ire ad sepulcrũ vel cõ trahere matrimoniũ cũ aliqua ꝑpa autoritate põt ꝓuenire intrãdo religionẽ: q: impedit p:o tali obsequo ꝑpetuam domino seruitutẽ. argu. devoto. c. Scripture. Jn secundo aũt casu cum scz iuramentũ cõcernit vtilitatez p̃uatam. dico q̃ sine consensu illius cui p:estitũ fuit etiam in meliꝰ cõmutari non potest. Nec p:odest in hoc superioris auto ritas. ex hoc quod notat̃ e. ti. c. quãto. ⁊ per Jnno. in. c. cũ inter. de renũ. P:o quo facit: q: debitor non põt vnã rem etiam melioꝛem p:o alia soluere inuito creditore. vt insti. qui. mo. tol. obli. in p̃ncipio.

§.II. De irritatiõe iuramẽ

torum. No. fm. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. Cũ ad'vnũquẽq; pti/neat irritare iuramenta q̃ a subditis facta sunt in his que subdunt eius ptãti si vult. iõ mr̃ t pr̃ pñt irritare filioz iu ramẽta: t viri iuramẽta vxoz. vt ó: Numeri. xxx. hec Tho. qõ videt intelligendus fm Guil. in his q̃ nõ pñt fieri sine scãdalo t piudicio virorũ. Idẽ de filijs t seruis videt. Ad id qõ di. Anto. facit qõ ó: summatim in. c. venientes. de iu/reiurã. vicz q; nõ valet iuramẽtũ pstitũ in piudiciuz iuris supioris t sup dicto. c. qrit. Nico. fi. Si clericus existens in studio alicui⁹ ciuitaſ iurauit nõ exire districtũ illi⁹ ciuitaſ anteq; suo creditori esset satisfactũ. si ãte solutionẽ reuoca tur ex iusta cã p epz. nũq̃d iuramẽto nõ obstãte teneat mã dato supioris pere. Et videt q; sic p illõ. c. venientes. q: nõ potuit se obligare in piudiciũ iuris t autoritaſ supioris. t post multa q̃ allegat Jo. an. de re. iur. i malis. ꝯcludit q; nõ tenet ibi manere sz parere mandato supioris. Et ẽ nisi cũ licẽtia epi fuisset in studio t p necessitate studij ꝯfisset talẽ obligationẽ: videt eñ tũc se obligasse cũ licẽtia epi q̃ dedit licẽtiã stãdi in studio: q: vno ꝯcesso vident oia ꝯces/sa fine q̃b⁹ illud expediri nõ põt: vt i. c. prudẽtiã. de of. de/le. Et idẽ ꝯcludit p oia de pẽ reuocãte filiũ q̃ eodẽ mõ iu/rauerat. Itẽ in. d. c. quenit. ponit ista alia ꝯclusio summa ria. Nõ astringit q̃s iuramẽto ad implẽdum qõ iurauit si ab alia pte nõ impleť. Circa hmõi declarationẽ Nico. fi. sic distinguit: qñ due obligationes respectuanť adinuicẽ vt q: ego pmisi tibi certũ q̃d p:o eo q; tu pmisisti mihi quid aliud: si tu nõ adimples ex pte tua: nec ego teneo: imple/re: t sic loquit istud. c. quenit. t regula frustra. de re. iu. li. vj. Idẽ qñ sol⁹ me obligaui: sed obligatio mea fuit ꝯditio nata p te respectu alicui⁹ implẽdi p te: puta pmisi ire p te romã si dederis mihi. x. si nõ das nõ teneo:. pmisi nõ expel lere de domo mea tibi ꝯcessa in emphiteosim: certe tacite intelligit si mihi canonẽ solues: vñ si nõ soluis possum te expellere. Si vo obligatiões nõ respectuanť adinuicem nec reflectunť ad idẽ factũ: sed diuersum: puta pmisi tibi dare certũ libr̃ũ t iurauí. tu postea iurasti aliq̃d p me fa/cere. Iz ego nõ impleã pmissionẽ. tu tñ nõ vitabis periurium differẽdo: q: tu nõ pmisisti rõne pmissionis mee: sz simplr̃ t in hoc casu loquit. c. qõ deo. xxxij. q. v.

§.III. De iuramẽto facto

Utrũ succes/sores obligẽt iuramen to ante/cessoris.

ab aliquo alicui vtrũ obliget eũ ad successores ei⁹ cui iura uit. t vtrũ successores iurãtis obligenť ex illo ei cui iuratũ est. Rñ. ad vtrunq; Nico. fi. sup. c. vitatis. eo. ti. Quantũ ad pmũ p distinctionẽ: q: aut quis iurat alicui t successo ribus ei⁹: t certũ est q; tenet: nec amplius tenetur iurare successoribꝫ ei⁹: Iz teneat se cognoscere liberũ seu vasallum seu subditũ. Et de hac recognitione loquit. c. longinq̃tate xij. q. ij. qõ fit ne longinq̃tate tpis peat memoria originis. aut nullã mẽtionẽ facit in iuramẽto de successoribꝫ: et tũc itez subdiuidit: q: aut iurat simplr̃ psonalr̃: t tũc cuilibet successori iurare teneť. ad b̃ facit. l. impialẽ. de phi. feu. ali. Sed hoc facere videt. c. istud vitaſ. Aut fuit simplr̃ appo situ aliqõ verbũ psonale: puta pmitto tibi ꝛc. t tunc pce/dat opi. pmissa. Si tñ is cui iuratũ est remouere a digni/tate nõ tenereť ei iurãs ad obseruãtiã iuramẽti amplius: q: itelligit iuramẽtũ psone pstitũ rõne dignitaſ. t de hoc est. j. in. c. venerabilem. de elec. Aut fuit simpliciter pstitũ rõne dignitaſ: t tũc trãsit ad successores quãtũcũq; non fuerit facta mẽtio de successoribꝫ: vt si dixi pmitto obedi re epo florẽtino vel Ro. põ. q: dignitas nõ variať exvarie tate psonaꝝ. vt in. c. liberti. xij. q. ij. Quãtũ ad scõm dicit Host. t cõiter doc. q; iuramẽtũ nõ trãsit i heredẽ vl̃ succes/sorem iurãtis: etiã si q̃s iurasset p se t successoribꝫ suis seu heredibꝫ: q: licz quis possit obligare heredem tpalr̃: imo etiã nõ facẽdo mẽtionẽ de heredibꝫ pactũ regularit trãsit i eos. spũalr̃ tñ nõ põt: q: Iz sit honestũ: vt in spũalib⁹ obli/gationib⁹ filij⁹ sequať volũtatẽ pris: non tñ necessariũ: vt in. c. j. de despõ. impu. vñ filij⁹ vel heres nunq; est piur⁹ ex iuramẽto defũcti: Iz tñ iurãs si nõ seruat cũ debeat: t fiq/dẽ fuit iuratũ simplr̃ nõ habito respectu ad dignitatẽ ei⁹ cui iurať: nec ad dignitatẽ seu aliã q̃litatẽ iurãtis sp obli/gat iurãtẽ si b̃ pñt iportare vba iuramẽti. ar. xxxij. q. viij. c. vnico. Sz si iurať habito respectu ad dignitatẽ eius cui iurať: puta. iuro tibi vt epo cũ sis pnatus nõ teneor. Silr̃ iurãdo respectu q̃litatis alicui⁹ ipsius iurãtis: puta iurat q̃s seruare statuta eccle tanq; cleric⁹ vel canonic⁹: cũ nõ est ampli⁹ cleric⁹: vel canonic⁹ nõ teneť iuramẽto obliga tus. ar. dicti. c. venerabilẽ. Rõ aũt q̃s põt se obligare et succes/sores suos ẽ ista: q: in pena agit de obligatiõe ppria quã q̃s facere põt put vult. In scda agit de obligatione alie/na quã nõ facere põt in spiritualibus aliq̃s p alio: q: aia fine ppio ꝯsensu ligari nõ põt. vt. xxxij. q. viij. c. vnico. Et hãc ꝯclusionẽ firmat Jo. an. in fi. de sepul.

§.IIII. De iuramento vni

Iuramẽ tus socie tatis.

uersitaſ seu societaſ: cũ. s. iurãt se aliq̃d facturos: vl̃ nõ fa/cturos: nunq̃d pñt sibi dimittere. Ad qõ rñdet Guil. q; b̃ põt esse q̃ttuor modis. Primo q̃dẽ si sit de his q̃ ptinent ad cultũ dei seu ad religionẽ vel pietatẽ: t tunc nõ pñt re mittere: vt si duo iurẽt q; ibũt vltra mare militare p deo: sz bellãdo ꝯ infideles: vel intrabũt religionẽ vel dicent duo vl̃ tria psalteria adinuicẽ: aut si q̃ artifices iurẽt q; de lucro dabũt certã portionẽ fabrice alicui⁹ eccl̃ie vel in ali/os pios vsus. Ubi tñ aliq̃ iurãt q; ibũt vltra mare fil̃ pñt quidẽ sibi remittere inuicẽ ne vadãt fil̃. sed nõ pñt sibi re/mittere q; nõ vadãt: q: q̃si duo iuramenta sunt. l. t q; va/dãt t q; finiul vadãt. Scõo si iuramentũ sit de tpalib⁹ t sit tale q; absq; iuramẽto tenenť facere qõ iurant: t tunc etiã nõ pñt sibi remittere: q: ppter salutẽ aiaꝝ videt esse iuratũ: vt si carnifices iurẽt q; nõ vendãt carnes infectas p sanis: aut q; nõ sophisticabũt merces suas t hmõi. Ad hoc eñ tenenť etiã sine iuramẽto vñ nõ pñt sibijnuicẽ re/mittere iuramẽtũ. Tertio põt ꝯtingere q; iuramentũ sit sup re tpali. ad qõ tñ absq; iuramẽto nõ tenebank facere qõ iurãt: t tunc si obseruãtia iuramẽti spectat tñ ad com modũ vel incõmodũ iurantiũ pñt sibi remittere: vt si vn⁹ iurat alteri q; faciet sibi libr̃um aliquẽ vel donuz dabit: et alter iuret q; dabit ei mercedẽ. Silr̃ qñ duo socij iurãt ad/inuicẽ q; cõicabunt sibi lucra oia. Sed si spectat ad cõmo dũ alioz qõ iuratũ est nõ pñt sibijnuicẽ remittere: vt si ar tifices iurẽt q; in mercib⁹. xx. solidoz nõ accipiẽt de lucro vltra vnũ solidũ: vel q; nõ vendẽt de materia sic pata. vl̃ q; nõ trahẽt petias pãni vltra tãtũ t hmõi. Quarto põt ꝯtingere si iurať qõ alijs est dãnosum. nã tale iuramentũ nõ est obligatoriũ: vt si iurent sutores q; certo tpe non la/borabũt: t hoc vt ppter raritatẽ charius vẽdãt: vel carni fices q; nõ pparabunt carnes nisi ad certũ numerum vel alij opifices q; nõ opabunť p minoꝛi pcio q; tãto t hmõi. Hec iuramẽta q̃uis nõ sint obligatoria: tñ nõ expedit vt q; ppria autoritate ꝺueniať vel sibi remittãt: sz q; autori/tate epi reuocenť vel potius denũcienť ea nõ tenuisse: vl̃ dic q; sufficit autoritas propria qñ fuit iuratũ de eo qõ est manifestũ pctñ vel maioris boni impeditiui. hec Guil. Itẽ no. qñ multitudo iurauit aliq̃d facere vel non facere cũ querit vtrũ aliquib⁹ ꝺueniẽtibus possint alij licite cõ/trauenire. Rñ. Guil. q; si absolute t in oẽm euentũ iura/tũ est q̃libet teneť seruare cũ. s. nõ fit de se illicitũ qõ iura/tũ est. Si vo sub cõditione vl̃ ob determinatã cãm: puta si alij seruarẽt t hmõi nõ tenenť nisi extãte cõditione. ar. xxxij. q. viij. non solũ. ex de ꝺi. ap. c. verũ. vñ si oẽs alij vl̃ plures nõ seruant in hoc casu absoluti videnť alij. Si vo pauci sunt q̃ nõ seruãt recurrẽdũ est ad intentionem iurã/tiũ: videlz si intendebãt q; q̃cunq; nõ seruãte ipsi nõ tene/renť: t tũc nõ tenenť: aut solũ si multi essent q̃ non serua/

rent et tunc tenentur. Ꝺō si de intentione nescitur tutius est seruare. Hec Guil.

Iuramē tū de pa rēdo mā datis

§. V. De iuramēto quod

quis facit de parēdo mādatis alicui⁹ quō fit intelligēdū. Circa ꝟ Nico. fi. colligit talē distinctionē ex ꝟbis Innoc. Aut em̄ iuramētū fuit gñaliʳ p̄stitū de parēdo mādato alicui⁹, aut specifice ⁊ determiate: ſz oēs ex postfacto dubitatio sup intellectu ⁊ interp̄tatiōe ei⁹. Jn pmo casu dicit ꝙ nō extendiʒ iuramētū nisi ad ea de q̄b⁹ cogitatū fuit vl̄ dz merito cogitari: vt in. c. q̄ntualiʒ. eo. ti. Refert etiā alios dicere ⁊ nō male ꝑm eū. nō sufficere si iurās dicat ego nō cogitaui ꝙ tu hoc mihi p̄cipes dūmodo pena nō excedat culpā imo oino potest p̄cipere q̄tin⁹ culpa patitur nisi sit ꝯ ius. vt in. c. q̄ntualiʒ. vel ꝙ nō fit ꝯ p̄us iuramētū illud qō imponiʒ. Dicit em̄ summarie in. c. veniēs. e. ti. ꝙ si alicui⁹ mādato iurauī parere: aliq̄d mihi p̄cipit ꝯ iuramētū per me p̄us licite factū illud ꝟuare nō teneo: vel etiā nisi eēt tale q̄d illud qō mādaʒ qō ꝑm cōem estimatiōez nūq̄ iurasset si credidisset sibi illud mādari. ar. i. c. petitio. e. ti. Jn scō casu p̄ncipali dicit ꝙ in cōsilio aie sue seu in foro penitētiali ꝑm intētionē iurātis est interp̄tādū: ſz in iudicio seu foro ꝓtētioso recipit interp̄tatiōez ꝑm ius. vt. c. veniētes. eo. ti. Qualiʳ aūt ius interp̄tabiʒ. vide. xij. q. v. humane. ⁊. c. ex lr̄is. de spō. c. tua. Et ꝙ hoc determinaʒ qō q̄ q̄riʒ. Cū clericus stare mādato epi iurat. ⁊ eps p̄cipit ei vt resignet bñficiū ⁊ nō appellet. certe ex q̄ nō erat ꝟisile ꝟ intēdere poterit nō obstāte p̄cepto appellare. nec opus est petere absolutionē seu relaxatiōez iuramēti: cū iuramētū nō extendaʒ vltra cōsensum iurās. ſfirmat Jo. an. in. c. vnico. de cōmo. vbi dicit ꝙ gñalis renūciatio casuum forituitorum nō validaʒ iuramēto ex defectu ꝓsensus. Jtē ꝙ hoc decidiʒ alia qō cū videz qō iuratū est obseruādo nō obuiet p̄oī iuramēto: sed aʒ soleniter p̄misso. Quānis em̄ Jnno. dicat ꝙ seruādū sit iuramētū ⁊ de p̄missō debz aliter satisfacere. Host. dicit ꝯtiū allegās plēs rōnes. arg. xxij. q. v. iuramēti. Ant. dicit ꝙ si ꝑma p̄missio est p̄cisa: vt q: est obligatio dandi nō artaret ad p̄ceptū in ꝯtiū qō q̄s iurat ꝟuare nisi ps de alio cōtētaret cui facta est p̄missio. Sz si nō eēt p̄cisa obligatio nec in obligationib⁹ facti in q̄b⁹ ps p̄cise nō obligaʒ ad factū ſz ad intereē: tūc q: pōt iplere p̄mū ⁊ scōm dz iuramētū seruare: vt si vni p̄mitto tradere aliquā rē: postea eādē rē alteri p̄mitto ⁊ iuro. teneor ꝟuare iuramētū: q: possuz ꝟuare iuramētū tradēdo rē ⁊ p̄missum satisfaciēdo scō de intereē. ⁊ hāc dicit putare fuisse de mēte Jnno. in sup: adicta ſnia ei⁹. Sz Nic. fi. tenet ꝯtiū videz ꝙ p iuramētū sequēs in q̄ aliq̄d p̄misit nō pōt q̄s infringere p̄missionē p̄us simpliʳ factā licitā vt obꝟuet iuramētū. ⁊ sic ꝯcludit ꝙ obligaʒ q̄s ad factū illō implēdū qō licite p̄misit. siue fit p̄missio simpleꝛ siue iuramento firmata de iure diuino ⁊ canonico. de pac. c. ſ. et xxij. q. v. Juramēti. nec sufficit satisfacere q̄ad interesse. ſ. aliud dādo. etiā si iurauit postea aliq̄d qō hz ipedire simpliciē p̄missionē: q: nō teneʒ illud seruare. Jnnoc. etiā vidiʒ sibi eē ꝯtius in. c. ficut. de spō. vbi dicit ꝙ si q̄s simpliʳ p̄misit ꝯhere eū aliq̄: ⁊ postea idē p̄mittit alteri mulieri ⁊ iurat scōm nō p̄mū ꝯctū: ꝙ tenet potius p̄me quaſi nō valeat iuramētū ꝯ p̄missionē alteri factā. Cū dōs facit iurare suos subditos ꝙ dicēt ei si quē sciuerint vel audierint surripuisse aliq̄d de reb⁹ suis. Dicit Guil. Circa hoc credo distinguendū. ꝙ si talis dōs cōiter haberet truculētus ⁊ verus nō tenenʒ seruare: q: illicitū fuit qō iuratū est. Si aūt crediʒ ⁊ haberet māsuetus ⁊ nō nisi rōnabiliʳ ꝓcessur⁹: tūc subdistinguēdū. q: aut sunt tales ꝙ ptineāt ad custodiā ei⁹ q̄ sic iurauit seruare debet: puta si q̄s viderit furē asportātē res q̄ eius custodie cōmēdate sunt: potest ꝑseq̄ res furtiuas: aʒ teneʒ restituere. Si autē non tenetur ad custodiā aliarū rerum. tunc si nō potest ꝓbare non debet reuelare nisi talibus ꝑsonis que possunt ꝓdesse ⁊ non obesse: ⁊ si alio modo iurauit: non fuit licitū iuramentū: nec per consequēs obligatoꝛium.

Jurans seruare statuta.

§. VI. De iurando seruare

statuta alicui⁹ eccl̄ie vel ciuitatis. Circa qō sic distinguit Jo. an. Aut q̄s iurat seruare statuta edita: ⁊ tūc ex vi iuramēti nō teneʒ ad statuta q̄ postmodū fiūt. vt in. c. clerici⁹. e. ti. Aut iurat seruare edita ⁊ edēda: ⁊ tūc teneʒ ad futura: ⁊ hoc nisi ibi cēnt aliq̄ illicita: q: ad illa nō teneʒ. vt in c. ſ. e. ti. li. vſ. Si em̄ sciebat aut credebat aliq̄ ibi cē illicita tenere illud iurauit. Nec tñ obligaʒ ad obseruātiā: si nesciebat nō peccauit in iurando: ⁊ intelligiʒ de licitis obligatio nō de alijs. Aut talis iurauit simpliʳ seruare statuta nō exp̄mēs edita vel edēda. ⁊ tūc ꝑm Jo. an. ⁊ ſfrā. teneʒ ad edita ⁊ edēda. Ꝺō dictū nō placet Nico. fi. ex eo ꝙ ꝓpter metū p̄iurij iuramētū est grauis p̄iudiciꝫ ⁊ stricte interp̄retatiōis: ⁊ iō nō est extēdendū sed potiʳ restringēdū: vt nō cōp̄rehēdat qō ex lata ꝟboꝝ significatiōe cōp̄rehēdere pōt: vt in. c. ad nostrā. ⁊. c. q̄ntualiʒ. e. ti. qō vult Archi. Posset tñ distingui ꝙ aut statuta q̄ postmodū fiunt non sunt multū p̄iudicialia: ⁊ tūc extendiʒ iuramentū ad illa. Aut sunt grauis p̄iudiciꝫ: ⁊ ad illa nō extēdiʒ iuramentū. vt. c. felicis. de pe. li. vſ. vbi hʒ ꝙ publicaʒ bonis alicuius simpliʳ nō veniūt bona futura: ⁊ hoc ꝓpter grauitatē p̄iudiciꝫ. Si aūt talis q̄ iurauit ꝟuare edita statuta postea p̄mittit p illō iuramētū qō p̄us fecit ꝟuare edēda nō aliter iurādo ex vi iuramēti nō teneʒ: vt in. c. clerici⁹. Circa cuius declarationē Nic. fi. dicit distinguēdū. aut is q̄ ꝑmo iurauit intēdit nūc extēdere illud iuramētū ad obꝟuātiā alterius act⁹. nō aūt intēdit de nouo iurare: vt q: dicit volo teneri ꝟtute p̄mi iuramēti: vel p̄mitto p p̄mū iuramentū: ⁊ tūc nō fit extēsio nec teneʒ ex nouo iuramēto. q: ꝟ nō intēdit. ⁊ de ꝟ intelligiʒ dictū. c. clerici⁹. Vñ Abb. dicit hic ꝙ si q̄s asserit dño aliq̄d p̄ sacm̄ qō p̄us fecit: nō est p̄iurus ſz illud sit falsum. qō intelligit Jo. an. ⁊ bñ qñ ad hoc p̄mus iuramētū nō extēdebaʒ. ſ. ex sua intētione. aʒ secus. teneʒ tñ talis ad illud p modū simplicis p̄missionis. Aut talis intēdit p hoc iurare adhibēdo p̄mū iuramētū ad qō post ea p̄mittit: qō pōt intelligi dupliʳ. Uno modo ꝙ intendat iurare p p̄mū iuramētū ficut p rē spūalē: vt q: dicit. iuro per euāgeliū ⁊ hmōi. Scō modo ꝙ intēdat p relationē ad p̄imū iuramētū exp̄mere formā p̄ioris iuramēti. q. d. iuro p p̄imū iuramētū. i. ꝑm formā exp̄ssam in p̄imo iuramēto: ⁊ tūc de nouo obligaʒ ad iuramētū: nō ꝙ extendaʒ antiquū ad nouā p̄missionē. Nam video ꝙ vbi requiritur notabilis exp̄essio nō refert an exp̄imaʒ noiatim an per relationē ad aliud: vt in sētētia qñ iudex dicit cōdemno vel absoluo ꝓut in actis cōtineʒ: ⁊ ꝑcipue q: deus cui fit iuramētū respicit ad mentē nō ad formā verboꝝ. xiij. q. v. si quid. Jtē notandū ꝙ cū quis iurat seruare statuta cōitatis vel alicui⁹ collegij si qua sunt abꝛogata per ꝓtrariā cōsuetudinē q̄ fit rōnabilis ⁊ p̄scripta: vt in. c. fi. de cōsue. nō videʒ obligatus ad illa: quia iā nō habēt vim statuti. ar. ad hoc. di. iij. §. leges. vbi ꝺr ꝙ leges instituūtur cum p̄mulgantʒ. firmantʒ aūt cū moꝛibus vtentiū abꝛobantʒ. Nōnulle aūt per contrariā consuetudinē abꝛogate sunt. qō ꝓbatur per. c. sequentia.

Juramē tū i arbi tros fa ctum.

§. VII. Queriʒ vtrū possit

peti reductio ei⁹ qō p arbitros ē iudicatū ad arbitriū boni viri: ⁊ maxime vbi interuenit iuramētū vel pena. Dicit ad ꝟ Host. ꝙ nisi arbitramētū esset ꝯ deū. quo casu nullo modo est parendū: vt in. c. iulian⁹. ⁊. c. qui resistit. xj. q. iij. debēt partes arbitramētū obseruare: nec p̄nt ꝓtrauenire fine metu pene vel p̄iurij q̄si ꝑtes voluerint se in hoc ligare ⁊ iuri suo in hoc renūciare: vt in. c. ſ. ⁊. ij. de pac. ⁊. vij. q. j. ꝙ piculosuz. dicit ꝙ forte iudex deberet occurrere ⁊ obuiare iniq̄tati ex officio suo pēsatis ꝑsonarū ⁊ cause qualitatib⁹, ex. de trāsac. c. fi. Sed an valeat pactū seu renūcia

tio vt reductiõi ad arbitriũ boni viri nõ fit locꝰ respectu oĩs lesionis. Et si nõ valet ex se solũ: an firmeť iuramẽto vel pena. Ad qõ sic ñdet Nico. si. Aut q̃s absente ꝑte et extra iudiciũ renũciat petitiõi ꝯuiꝰ reductõis. ꝛ nõ valet. q; iuris futuri renũciatio nõ tenet. vt in. l. j. C. de pac. ꝛ de deci. ca. Ex multiplici. Aut ꝺ fit i iudicio vl extra in ꝑntia ptiũ. Jn q̃bꝰ casibꝰ tenet iuris futuri renũciatio: q; ꝯuim pacti de nõ petendo iuꝝ notata in. d. l. j. C. de pac. ꝑ Bar. Aut obligauit se ꝑ pactũ: q; ad nõ petẽdã h̃ac reductionẽ ꝛ sumꝰ in casu dubij nr̃i. Dy. de reg. iur. in r̃a. Sciẽti. i. vj. loquẽs in simplici pacto aut renũciatiõe tenet. q ꝺ nõ obstãte poterit rõne magne lesionis petere reductionẽ h̃ac. q; id ꝑ pactũ dz intelligi si vt bonꝰ vir fuerit arbitratꝰ. ar. in. l. q̃ro. ff. de interloc. idẽ Bar. ꝑ dictã. l. Et Jo. an. in r̃a. Sciẽti. dicẽs etiã illud ꝓcedere si interuenisset ibi iuramẽtũ seu pena. Nã iuramentũ sm Bar. hz in se illã ꝯditionẽ quã habebat pactũ ꝓambulũ: scz non venire ꝯ si equũ fuerit arbitratus. Oꝑtet aũt illud pactũ seu renũciatio respectu modice lesionis. Et idẽ tenet dñs An. ꝛ videť q̃s cõis opinio. tñ ſfrede. ꝓtrariũ sentit respectu cuiuscũq; lesionis. q̃n scz pactũ vel renũciatio esset iuramẽto vallata nisi dolus ex animo ꝓcedat. Baldus dicit cõiter obseruari q nõ obstãte quacũq; cautela vboꝝ ꝓpter enormẽ lesionẽ põt peti reductio ad arbitriũ boni viri. q; nõ est verisile q arbitratoꝝ posset eos enormiter ledere. Ego dicerẽ q aut deceptio venit ex ꝓposito: ꝛ tũc respectu quãtecũq; lesionis põt peti reductio ad arbitriũ boni viri nõ obstãte quocũq; pacto: q; sicut expresse nõ põt renũciari dolꝰ futurꝰ. ita ꝛ fortiꝰ tacite ꝛ sub inuolato vboꝝ. Jtẽ si arbitriũ retractať ꝑ dolũ. multo fortius arbitramẽtũ. ꝛ in hoc videnť cõiter cõuenire doctoꝝes. Et ꝺ interuenire dolus ex ꝓposito q̃n sciẽter ꝑ odiũ vel fraudẽ vel gratiã grauauit alterã ptẽ. Aut deceptio venit re ipsa sz sine dolo arbitratoris. ꝛ tũc si modice ledat nõ fit reductio. etiã si nõ fit facta renũciatio. si aũt fuit facta renũciatio huiꝰ reductionis: tũc nõ solũ modice sed etiã respectu magne quãtitatẽ lesionis non põt peti reductio ista. Secus respectu enormis vel maxime lesionis: q; illud semp videť exceptũ. Ad scõm mẽbrũ. Aut q̃s renũciat seu pactũ facit de nõ petendo hmõi reductionẽ: etiã ꝓtextu magne lesionis: aut renũciat ꝛ paciscit multũ gñaliter. vt scz possit arbitrator alte ꝛ basse in totũ vel in partẽ auferre ab vna ꝑte ꝛ dare alteri ꝓut sibi videbit. Et in ꝓmo casu si dolus interuenit ex ꝓposito poterit nihilominꝰ peti non obstãte illa renũciatione: q; dolus futurꝰ remitti nõ potest. Aut deceptio venit re ipa: ꝛ sic peti nõ põt reductio respectu magne quãtitatis lesionis: q; potuit ps ex pacto sibi ꝓiudicare. vt in regula. Sciẽti. de re. iur. li. vj. Sed respectu maxie ꝛ enormis lesiõis põt peti reductio ex q̃ de tali nõ fuit expssuz: q; renũciatio nõ dz trahi extra intentionẽ agẽtis. vt in. c. Cũ volũtate. de sen. excõ. Jdem do. Anto. ꝛ Pe. de ancha. Et dicit Bal. q magna quãtitas vl parua dicit respectu psonarũ ꝛ cause. Jn scõo casu tũc aut ꝓceptũ arbitratoris est cõtra deũ ꝛ nõ ligat quãtũcũq; fit pena appposita sm Hostiẽn. ꝛ bene. in. c. Qui resistit. xj. q. iij. Jdem puto vbi fit cõtra ius cõmune nõ remissibile ꝑ partes. vt in. c. Si diligenti. de fo. cõpe. Aut est ꝓtra ius priuatũ ipsius ptis. Et si deceptio veniat ex ꝓposito ꝛ dolo arbitri potest peti reductio per rationẽ supradictã. Et hoc tenẽt Johan. cal. ꝛ Job. an. ꝛ Bar. ꝛ est cõe dictũ. Aut interuenit sine dolo. ꝛ valet ita q non põt peti reductio. ita tenuit Johan. cal. et Jo. an. ꝛ hoc satis hic constat de renũciantis. vel paciscentis intentione. Sed tu aduerte latius. q; aut sumus certi q nõ interuenit dolus: aut sumus dubij. Et in ꝓmo casu cũ sumus certi et tunc q̃is respectu enormissime lesionis sm Petrũ de ancha. possit peti reductio: q; paria sunt dolum interuenire ex ꝓposito. vel re ipsa. ff. de doli exceptio. l. ij. Tamen cõis opinio est in contrariũ. Qõ cõtrariũ tenet Bar. Jo. cal. ꝛ An. allegãtes. q; nõ est opus coniecture de tacita voluntate: ex quo habemus expssam ꝛ certã: ꝛ quilibet iuri suo potest renũciare. vij. q. j. q̃ periculosum. Et hoc verũ nisi in pacto vel renunciatione fuit positũ aliquod verbũ potestatis restrictiuũ. Dicit tñ do. Anto. q si ex aliq̃ causa legitima fuit arbitrator deceptꝰ de quo cõstaret q tũc saltem ex clausula gñali. s. q possit alte ꝛ basse ꝛc. vt iudicis officio subueniret leso. ar. l. ambigo. ff. de re. du. Et hoc casu puto ꝓcedere illud notabile Host. qõ. s. in ꝓncipio dixi. s. q in magna quãtitate possit iudex occurrere: alꝰ nõ video qũo possit se iudex ad vtilitatẽ ꝓpriuatã ꝓtra pactũ expssum impedire. Dñs tñ Anto. videť velle in ꝑte alia illius. c. quintauallis. eo. ti. q quantũcunq; vba sint cõcepta late nihilominꝰ data enormi lesione re ipsa peti reductio poterit. Mouet ex hoc q; talia verba in genere ꝛ cõfuso sermone ꝓlata sunt sub cõfidentia discretionis ꝛ amicitie arbitrorꝝ vt captent ipsorꝝ beniuolentiã ad non ledendũ. ideo nõ debẽt ita late intelligi sicut sonãt. Et si iuratũ fuit: q; verba iuramenti obuiant absoluereť. vel iudex ex officio ꝓuidebit: ꝛ sic refert se de facto cõsuluisse. Et in hoc cõcordat cũ Pe. de ancha. hec opinio hz equitatem. Sed alia opinio. s. Jo. cal. ꝛ Job. an. videť verior de iuris subtilitate. ar. opti. vij. q. j. q̃ periculosum. Jn alio membro cũ scz dubitať vtrũ interueneˉrit dolus: tũc rõne enormissime lesionis potest peti reductio saltẽ iudicis officio: q; ꝑsumitur dolus in tanta lesione: vt in. l. lucius. ff. de his q̃ fi. in frau. cre. Et in hoc etiam potest intelligi illud dictum Host. s. Jdem sentit Anto. ꝛ ſfran. de are. ꝛ Bar. ꝛ Pe. de ancha.

¶ De periurio. Capitulum. vij.

Ꝺe periurio sciendũ q grauitas huius peccati ex quattuor ostẽditur. vnde summopere vitandum.

¶ Primo: q; ex eo deus inhonoratur.
¶ Secundo: q; omni lege vetatur.
¶ Tertio: q; ipse proximus damnificatur.
¶ Quarto: q; pena multiplici castigatur.

§. i. Quantum ad primum

Periurium quid est.

intelligendum oportet videre quid sit periurium. Ad qõ dicit magister in. iij. sen. distin. xxix. q est mendacium iuramento firmatũ. Jsta ergo duo requirunť. s. q aliquo modo fit ibi mendaciũ in locutiõe: ꝛ cum eo iuramentũ. Et mẽdaciũ quidẽ dicit formaliter q̃n de aliquo ꝑterito presenti vel futuro ꝯtiũ ꝓnunciat ad id quod habet in corde verbi gratia. Cum dicis merces quas vis vendere cõstitisse tibi. x. ꝛ tu mente habes q non tãtũ constiterunt: vel q; si dicis merces illas esse bonas ꝛ sine aliquo defectu: ꝛ tu scis habere plures defectus: vel cum dicis te daturum pecuniam. vel certum opus in certo termino facturũ: et tu intendis vlterius ꝓtrahere terminũ. Et si id quod dicis esset vt tu dicis: tu tñ in corde credis ꝯtium. s. q non sic fit. mendacium formaliter est ꝛ grauius peccas q̃ si dicere falsuz credẽdo tñ dicere verũ: q; vt dicit Aug. Ream linguã non facit nisi rea mens. Jurare aũt est sm Augu. deũ testem inuocare. s. sue locutiõis. Quãdo ergo iuras qõ credis esse mendaciũ: piuriũ cõmittis: ꝛ ex hoc valde deũ inhonoras: q; ipm q̃ est summa vitas ꝛ mẽtiri nõ põt inducis in testẽ tue falsę locutionis: ꝛ sic facis euz iniquũ ꝛ iniustũ testẽ quãtũ in te ẽ dũ in falsuz testimoniũ induˉcis qõ est magna blasphemia. Certe nõ faceret q̃s hoc in vilem hoiem sine magna iniuria eiꝰ si talis eẽt cui displiceret mẽdaciũ vel piurium. Deo autẽ summe displicet. Sicut ergo xps iudeis multa blasphemãtibꝰ in euz dixit eis. Vos inhonorastis me. Jo. viij. Jsta istis piuris dicere põt. ꝛ multo magis turpiter iurantibus per mẽbra inhonesta: ꝛ quia inhonorare deum ꝛ irreuerentiam facere ptinet ad contemptum. Jdeo sm. b. Tho. ij. ij. q. xcviij. ꝑ iurium ex genere suo est mortale. Et si diceres. cum iuro

Periurium deo sume displicet.

per euangelia vel fidē vel p corpus meū: aut per sanctos nō induco deū testē cū ipsuz nō nominem. Rndēt. b. tho. ⁊ Alber. ꝙ cū q̄s iurat p p̄dicta nō intelligit illa inducere in testimoniū sui dicti: q; nulla creatura h̄z infallibilē veritatē ⁊ oīm cognitionē: ⁊ ideo in illis iuramētis inducit de⁹ in testimoniū cui⁹ veritas vel v̄tus relucet i illis creaturis que noiaūt. Nec excusat a mortali: vt dicit be. Tho. ex hoc ꝙ iocose peierat: q; nō euitat diuinā irreuerentiaz immo quantū ad aliquid magis auget. Silr non excusat a mortali q̄ ex lapsu lingue seu ex vsu peierat: dūmodo aduertat se iurare ⁊ aduertat falsuz esse qđ iurat: q; nec a cō temptu: sec⁹ si nō aduertat se iurare. Idē Bonauē. in. iij. dist. xxix. Tribus aūt modis ꝑ̄ie q̄s piuriū incurrit. vñ ⁊ mortaliter peccat. Uno mō cū q̄s iurat aliq̄d esse vel fuisse: ⁊ ꝛ̄riū h̄z in mēte sua: etiā si verū esset qđ diceret: vt dictū est. ſ. Scō modo cū iurat se aliq̄d facturum illicitū ⁊ criminale vt occidere: q; ipso facto tenet ꝛ̄riū facere al⁹ aliud cōmitteret mortale implēdo tale iuramentū vel etiā cum ꝓmittit rem licitā ⁊ non intendit obseruare. Jurat em̄ cōtra id qđ h̄z in mēte: vel etiā si intendit obseruare: ⁊ est res alicuius importātie: ⁊ postea nō seruat eo modo quo ꝓmisit cū possit etiā si sit sibi magnū incōmodum in seruādo nisi relaxet ei vel plonget terminus ab eo qui pōt. de hoc habes. ſ. immo ſm btm̄ Tho. nō excusatur a mortali si nō implet iuramentū metu ertoꝝ de re in se licita. Habet tamē diuersa remedia ad quidēdū sibi: nō tm̄ ꝓ̄ria autoritate pōt contrauenire. Tertio cum q̄s iurat ita leuiter: ⁊ sine consideratione vtrū sit verū vel falsum qđ dicit: q; exponit se piculo iurādi mēdaciū ⁊ p̄cipue in iudicio vel in his quib⁹ ꝓximus dāmificat. Debet em̄ diligenter examinare qđ dicit. ⁊ tunc adhibita diligētia etiaz si iuraret falsum. qđ tm̄ ipe credit verū in iuramēto assertorio nō est mortale: ſm Pe. de thara. in. iij. Ergo si nō adhibet diligētiā nō videtur excusari a mortali. Et multo magis peccaret mortaliter si iuraret asserendo sic esse vel nō esse de quo in mēte sua dubitat. Sed in promissorio iuramento si omittit implere qđ ꝓmisit ꝓpter legitimū impedimētū excusatur a mortali. ſm Pe. de thara. Idē Bona uē. in. iij. dist. xxix. ergo a ꝯrario nō excusak cū deest legitimū impedimētū. Jurādo aūt verū sine aliqua necessitate vel vtilitate veniale est. non em̄ ibi videk esse irreuerentia ⁊ contēptus dei: q; nō fit ex deliberatione: sed ex quadā surreptione ⁊ leuitate ſm Bonauenturā in. iij. vbi. ſ. Est ergo illud p̄ter p̄ceptum q; deum nō honorat: sed nō ꝯra p̄ceptū: quia nō est notabilis irreuerētia: ⁊ hoc nisi fieret in contemptū vel in inhonesta locutiōe: q; tunc mortale. Unde. Jurationi nō assuescat os tuum. Multi em̄ sunt casus in illa. Eccī. xxiij. Vir multum iurans replebitur iniquitate. Eccī. xxiij.

Tripl⁹ q̄s perie rat etiaz mortal⁹.

§. II. Secundo ostēditur

Periuri⁹ um oīb⁹ legib⁹ p⁹ hibetur.

piuriū esse pctm̄ ⁊ magnū: q; oīb⁹ legib⁹ p̄hibek. Prohibek. ſ. intrinseca. moysaica. euāgelica. canonica. ⁊ politica. Lex em̄ intrinseca seu naturalis ficut dictat hoi ꝙ deum suū honore summo reuereak: ⁊ reb⁹ vtak ad qđ institute sunt a natura: ⁊ fidelis sit in ꝓmissis. Ita p̄hibet econtra dei irreuerētiā: ⁊ abusum rez. i. vsum ad id ad qđ nō sunt ordinate ⁊ infidelitatē erga ꝓximū. Cum ergo piuriū sit cōtra reuerentiā dei ⁊ honorē ⁊ abusus lingue: q; locutio homini est data a natura ad manifestādū cōceptū cordis Periurus aūt dicit ꝯ id qđ h̄z in corde: ⁊ al⁹ vt in ꝓmisso tūs iuramētis nō seruat fidelitatē: ⁊ sic agit contra legez naturalē piurus. Unde ⁊ bea. Tho. vbi. ſ. dicit ꝙ etiā iurās p idola licz peccet in iurando tenek tm̄ seruare iuramētū factū de re in se licita. Sfidelitas em̄ in ꝓmissis ē de iure naturali. Et licz nō sit licitū exigere ab infideli vl̄ inducere ad iuramentū p idola: tm̄ ad firmādū pacē vel pactū cū eo de re licita nō est illicitū vti eo rōne. ſ. fidelitatis ad quā ille tenek. Et sic machabei cū fecerūt ligā cū Ro. vſi sunt iuramēto eoꝝ: vt credik p idola q̄ colebāt: vt. dr. xxij. q. ſ. §. sicut etiaz. Uñ ⁊ pbs dicit in. ſ. Meta. infidelis loquēs de infidelib⁹: ꝙ iusiurādū apud eos honoratissimū erat. Uñ ⁊ Marcus regulus etsi gētilis ⁊ roman⁹ voluit potius sustinere crudelē mortē a carthaginēsib⁹ q̄ nō seruare ꝓmissum factū sub iuramēto. ſ. ipsis in redeūdo ad eos si nō posset obtinere a senatu ꝓmutationē carthaginensiū plurimoꝝ captoꝝ a romanis in ipsum marcū: qui postea fuerat captus a carthaginēsib⁹ cū tm̄ nō posset redire: q; liber erat post ꝙ venit romā dimissus ab illis sup hoc: vt ponit Augu. in. ſ. de ciui. dei. ⁊ narrat Uale. ⁊ Augellius. Cōtra legē moysaicā ostēdik esse quantū ad illā partē q̄ moralis est. vñ ⁊ semp obligauit oēs et semp durat. patet: q; in prima tabula decalogi scripta digito dei. scōm p̄ceptū est illud. Nō assumes nomē dei tui in vanū. Exo. xx. qđ idē est qđ dr. Leuik. xix. Non piurabis in noie meo. Et ex hoc ꝓbant quidā magnitudinē hui⁹ pcti: et ꝙ graui⁹ est homicidio qđ horribilissimū est. Nā peccata q̄ sunt directe ꝯra deū sunt ſm se grauiora ꝙ ea q̄ sunt contra primū: q; deus sine cōparatiōe est maior primo. Sed trāsgressiones p̄ceptoꝝ p̄me tabule sunt directe ꝯra deū vt patet ex se quoꝝ scōm est p̄hibitio piurij. Transgressiones p̄ceptoꝝ scōe tabule q̄ sunt septē: sunt directe ꝯ proximū quoꝝ scōm est p̄hibitio homicidij: q̄ ex ordine ipsoꝝ p̄ceptoꝝ potest esse graui⁹ piuriū ꝙ homicidiū. ſm. b. Tho. in quodlib. Sfirmat hanc sententiā per hanc rōnem apl⁹ dicēs ad Heb. vj. Homines per maiores sui iurāt: ⁊ omis cōtrouersie eoꝝ finis est iuramentū. Sfrustra aūt in causa homicidij cōtrouersie finis esset iuramentū si homicidiū esset grauius piurio. Presumerek em̄ ꝙ q̄ maiorē culpā. ſ. homicidij nō curauit cōmittere nō vererek minorē incurrere. ſ. periurij. vñ ex hoc ipso ꝙ in causa cuiuslibet pecca ti differk iuramētū manifeste ostēdik ꝙ periuriū p maximo pctō debet haberi. nec immerito: q; piurare nomē dei videk quedā diuini nois abnegatio. vñ scōm locuz tenet piuriū post idolatriā. vt ptz ex ordine preceptoꝝ. Boñ. in iij. di. xxix. nō placet ista opinio: nisi in piurio qđ ꝓcedit ex odio dei: al⁹ dicit maius esse homicidiū. Et lz p̄mā ratione videat destruere: nō tm̄ destruit: nec ponit rōnē. b. Tho. q̄ efficax multū videk. Sed o miserrimi hoies cū ita horreāt homicidiū qđ horrendū est. piuriū qđ est graui⁹ p nihilo quotidie incurrūt. Verū est tm̄ ꝙ ꝓsiderādo grauitatē pcti ſm nocumētū qđ inde sequitur cōiter homicidiū graui⁹ est: q; graui⁹ nocumētū p̄mis inferk: ⁊ ideo in iudicio humano graui⁹ homicidiū ꝙ periuriū punik.

Est ꝯlegē moysi

Pōt eē grauius homicidio.

Contra legē euangelicā est. Nā dicit xps Mat. v. Nolite iurare oīno ⁊c. qđ tm̄ sane intelligēdū est. Non em̄ vult xps dicere ꝙ in nullo casu debeat q̄s iurare cū in casu necessitatis ⁊ magne vtilitatis rōnabilr possit homo iurare ⁊ debeat. vñ ⁊ sanctos homies legimus iurasse. Dauid ⁊ Abraā ⁊ paulū in epl̄is suis. hoc al⁹ ptineret ad heresim credēdo pertinaciter ꝙ nunꝙ liceret iurare. Sed p̄hibet xps ex illo modo loquēdi iurationē leuem ⁊ indiscretam. Nam ſm Boñ. in. iij. vbi. ſ. Negatio preposita signo vniuersali equipollet particulari negatiue. Sic ergo cū oīno fit signū vniuersale. i. oī modo ⁊ in nolite includak negatio. sensus est. Non iuretis oī modo: q; nō sine cā ⁊ necessitate: etsi aliquo modo. i. cū debitis circūstantijs.

Cōtra legē euangelicam.

Cōtra legē canonicā ⁊ ciuilē est. vtraqꝫ periuriū p̄hibet: vt. xxij. q. iij. p totū. ex̄ de iureiur. etsi xps. ⁊. ff. de iureiu. l. iusiurandum. Et dicit Chrys. ꝙ qui periurare paratus est anteꝙ iuret periurus esse videk: quia deus iudicat nō solum ex operibus: sed ex corde. xxij. q. v. qui periurare. Et quanto cum maiori solēnitate iurak tāto grauius est periurium. Nō aūt dicit Chrys. ꝙ iurare per deū est maius ꝙ iurare per euāgelia vel alia sacramēta. xxij. q. ſ. si aliqua. ⁊ p consequēs videk grauius periuriū per deū ꝙ per alia. intelligendū est ceteris paribus. i. quādo iuratur cū solēnitate eadē vtroqꝫ iuramēto vel sine solēnitate ⁊ sup fili⁹ mate-

Cōtra legē canonicam.

ria ⁊ eodē cōtēptu: alꝫ iurare cū solēnitate. vt cozā iudice sup libro reliquijs ⁊ hmōi est maius. Et periurīū in hmōi est grauius pctm̄ q̄ iurare p deū simplr. i. sine solēnitate. tum ratione maioris deliberationis. tum rōne scandali sequētis. hec beatus Tho. Pe. ⁊ Jnno.

Periurium valde dānificat.

§. III. Tertio propter periurīū primus dānificat: q; in iudicio peierando iniuriat iudici cui nō obedit cū pcipit sibi iuridice vt veritatez dicat sup eo de quo interrogat: ⁊ sic etiā ledit bonū cōe. vñ tenet dicere veritatē: etiā si inde sequeret sibi mors ꝑm. b. Tho. sine dāno alicui⁹ ꝑticularis ꝑsone. Dānificat etiā cū accusatus peierat: q; actor vel testis in ꝯtū efficitur infamis tanq̄ falsus accusator vel testis. Et in ꝯctibus silr cū iurat rē bonaz esse quā nouit defectuosam: vel restituisse pecuniā quā scit nō restituisse. Nec excusat a mortali periurio loquēdo sophistice: vt ad suū intellectū vbor suor videat dicere verū cū intēdat decipere: cū ali⁹ aliter intelligat. Vñ Jsiō. Quacūq̄ arte verborū quis iuret: de⁹ sic accipit sicut ille cui iurat intēdit. xxij. q. v. Quacūq̄. ⁊. ca. Ecce. Nō intelligit. b. Tho. vbi. s. q̄n dolus est ex parte iurātis tm̄. Tūc em̄ inter ꝑtandū est ⁊ intelligendū ꝑm in tellectū accipientis iuramētū. Sed si dolū iurās nō adhibet obligatus est ꝑm suā intentionē obligandi. Unde ꝑm Host. si quis iurat aliq̄d generalr: cū ḡnalitas obscurita rē pariat nō videt cogitasse sup his sup quib⁹ specialr nō iurasset. ⁊ sic ꝑm intēnionē iurātis est inter ꝑtandū q̄n sine dolo iurat. Vñ si casus inopinat⁹ eueniat de quo si cogitasset: tūc i iurādo nullo modo iurasset nō tenet ad illud. Jdē Ray. ⁊ Guil. Sicut fecit ꝓpian⁹ qui pecuniā sibi mutuatā a iudeo asserebat reddidisse. ex quo vocat⁹ ad iudicīū pecuniā illā in baculo cōcauo dedit in manibus iudei seruandā cū iuraret. ⁊ sic iurauit reddidisse intendēs de pecunia in baculo abscōsa quā postea repetijt. Sed diuina vltio manifestauit suā fraudē p mortē supuenientē: vt habet in legēda beati Nicolai. Et no. q̄ ō: in Ueui. v. c. Aia q̄ audierit vocez iurātis quē nouit falsum iurare nisi indicauerit rea erit pcti. Dicit Augu. xxij. q. v. Jlle qui. q̄ cū nō iudicat cui debeat indicare. itelligēdū videt q̄ debeat his q̄ magis possunt ꝓdesse q̄ obesse ꝓiuro siue correptiōi siue ꝑ eo orādo. ⁊ hoc sufficit dicit Ray. ⁊ hoc tenet. Sed Bon. in. iij. vbi. s. dicit q̄ hoc etiaz pōt intelligi q̄n p viā testimonij ille q̄ audiuit ⁊ scit falsum iurasse pōt p suū testimoniū subleuare innocētē a dāno tpalis rei vl corpis in iudicio vel ex. q̄ intelligēdū videt q̄n hoc pōt fine sui magno piculo vel fine maiori scādalo inde sequēdo. Scādalizat etiā ꝓiur⁹ ꝓximos suo malo exēplo puocās ad filia ⁊ ad odia ⁊ hmōi. Sed q̄d dicendū est de exigente iuramētū vtrū peccet. Et videt q̄ sic: q; occasionez dat illi peierandi. Ad q̄ dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. q̄ exigēs iuramētū: aut est publica ꝑsona: puta officialis: aut ꝓiuata. Si publica tunc exigēdo iuramentū ꝑm q̄ exigit ordo iuris in nullo peccat siue sciat illū falsum iurare siue verū. q; nō videt illud exigere: sed ipe ad cui⁹ instantiā iurat. Si ꝑuata ꝑsona exigit hoc faciēs: q; dubitat de veritate loquēris. ⁊ ideo vt sit magis cert⁹ exigat. nō peccat: sed humana tētatio est. Si aūt scit vel credit ꝓbabilr illū falsum iuraturū peccat mortalr: q; dat illi occasionē ruine in hoc casu non aūt in alijs. Unde Augu. in sermone dicit hūc homicidā duarū aiarū. s. sue ⁊ ꝓximi quē induxit ad hoc. xxij. q. v. Jlle qui. Nec Tho. Silr ille qui aliq̄d q̄ scit vel credit alicui ꝑsone sibi positū secretū aliquod sub iuramēto vel cōsilijs cōitatis vel a ꝑsona particulari stimulat eū ꝑsuasiōib⁹ ⁊ amicitia ad sibi reuelādū mortaliter peccat: q; occasionē efficacē dat illi peccādi mortalr: etiā si ex tali reuelatiōe nō oriat scādalū. Cū ergo dānificetur ꝓximus multipliciter per periurīū mirū est quō miseri hoies ita frequētant. ⁊ cū cetera peccata ob quandā reuerentiā sacra fugiāt. Faciens em̄ fornicationē cauet sibi a locis sacris. Cōmittens furta si potest parcit rebus ecclesiasticis. Sed sceleratī periuri ingerūt se audacter ad sacra: scz nomē dñi corpus dñi: reliquias: altare: ⁊ hmōi. Et merent a nullo sacro iuuari sed absorberi: sicq̄ inhonorant deum ⁊ sanctos eiusdem.

Periur⁹ punitur multiplr

§. IIII. Quātū ad quartuz punitur vtiq̄ multiplr periurī. Et ꝓmo q̄dē efficiunt infames. vj. q. j. infames. Et cōuicti ad testimoniū in iudicio nō admittunt: etiā si egerint pniam. vj. q. j. infames. et ex de testi. c. testimoniū. nisi fuerint absoluti a dicta infamia p ꝓncipē. Puniūtur q̄ in foro eccīe penitētia septēni ꝑm antiquos canones. xxij. q. j. c. ꝓdicādū. Et lz cōfessor nō teneat iniūgere talē pniam: th ꝑpēdi pōt ex hoc magnitudo pcti. Jn foro ciuili ꝓiuriū in iudicio punit corporalr ⁊ varie. Sed ⁊ de⁹ p iudicia sua terribilia ostēdit horrorem huius vitij. Nā vt habet. ij. Reg. xxj. Supuenit sterilitas terre seu fames tpe dauid q̄ ꝓseuerauit trib⁹ annis. ⁊ cum dauid a dño q̄sisset causam huius flagelli vt remediū adhiberet. Rndit dñs q̄ euenerat ꝓpter ꝓiuriū saulis: q; scz fregit ꝓmissionē firmatā iuramēto factā gabaonitis a Josue ⁊ senioribus isrl sup reseruatiōe eoz in vita. Ipse autez saul q̄si zelās ꝑ filijs isrl: q; gabaonite decepāt eos fingētes in remotis habitare: ⁊ cuz eis q̄rere pacē: occidi fecit multos ex eis. dictūq̄ est dauid q̄ fames illa nō cessaret q̄usq̄ satisfaceret iniurie gabaonitaz. Misit g̃ p eis ⁊ q̄siuit q̄d sibi vellēt fieri. Qui petierūt oēs descendentes ex Saul mares sibi dari ⁊ crucifigi: qō ⁊ factuz est: excepto miphiboseth filio Jonathe cui pepcit vt ꝑuaret ipse suū iuramētū q̄ se astrixerat ionathe se eiq̄ gnatiōez seu filios seruaturū. Silr vna ex causis q̄ assignatur in scriptura de captiōe regis iuda sedechie ⁊ destructiōis hierosolymoz fuit: q; ipse rex iuramētū fidelitatis qō fecerat nabuchodonosoz fregerat se rebellās: vt habet. iiij. Regū. xxv. Jn alia autē vita pena sibi reseruat in igne eterno. Nā dicit Apoc. xxj. de mēdacib⁹ q̄ pars illoz in stagno ignis ⁊ sulphuris. Periurīū ꝓprie semp includit mendaciū ⁊ addit contēptū dei: vñ multo magis ei debetur.

Audiēs scienter peierare

¶ De adiuratione. Capitulum. viij.

Adiuratio.

Ē adiuratiōe que hz similitudinē ad iuramentū: vñ licite faciēdo. i. cū debitis circūstantijs actus vtutis latrie est. Unde ⁊ aplus vtiq̄ adiuratiōe cū dicit Rom. xij. Obsecro vos p misericordiā dei: vt exhibeatis corpa vestra ⁊c. Et etiā eccleſia cū dicit. Per crucē tuā. vel p mysteriū incarnationis tue libera nos dñe: ⁊ hmōi. Est ergo adiuratio inducere aliquā ꝑsonā vel creaturā ad aliquid faciēduz vel nō faciēdū ex inuocatiōe alicui⁹ rei sacre. ⁊ fieri potest ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. xc. ad creaturā rōnalē intellectualem ⁊ irrōnalem. Et cū fit erga creaturā rōnalē: aut intēdit necessitatē imponere faciēdi: q̄ petijt illi quē adiurat: sicut imponit sibi necessitatē faciēdi q̄ iurādo ꝓmittit. aut nō intendit imponere necessitatē: sed potius p modū deprecationis intēdit ex inuocatione illius rei sacre exprēsse inducere illū ad faciendū. Et in isto secūdo casu licitum est adiurare quācūq̄ ꝑsonā sup re licita etiam ipsuz deum sicut ⁊ licitū est deprecari: non tn̄ leuiter faciendū est ⁊ in rebus friuolis: sicut nec leuiter iurandū ob reuerentiam rerū sacrarū. Jn ꝓmo aūt casu aut adiurat ꝑsonā subditam ⁊ ꝑm debitū modū: vtputa in casu in q̄ liceret sibi recipere ⁊ exigere iuramentū: aut nō. Si ꝓmo mō licitū est ⁊ adiuratus subditus tenet sicut ex ꝓcepto ⁊ iuramento exacto facere vel dicere ad q̄ adiurat. Si secūdo modo tunc peccat mortaliter adiurās: quia vsurpat sibi ptātem in aliū quā nō habet: ⁊ sic facit ꝓtra iusticiā ⁊ ledit ius cōmune. Vñ ꝓnceps sacerdotū Cayphas cū dixit xpō. Adiuro te p deū viuū vt dicas ⁊c. Mat. xxvj. Grauiter peccauit: quia nō habebat potestatē sup eū. Silr si esset sub

Aliqñ ē mortale.

ditus adiuratus ⁊ adiurareť sup aliqua re facienda de q̄ adiurās nō posset sibi p̄cipere nō teneť sibi obedire: sicut si adiuret vt diceret si cōmisit aliq̄ crimē occultū de quo nō p̄cessit infamia vel ꝓbatio aliq̄ ⁊ peccat adiurās. Ad creaturā intellectualē pōt fieri adiuratio. vñ eccl̄ia vtitur exorcismis q̄ sunt q̄dā adiuratiōes d̄ō demones: ⁊ b̄ est verū si fiat ad b̄ vt p vtutē diuini nois vel rerū sacrarū eos tanq̄ inimicos expellam⁹ ne nobis nocere possint spūal̄r vel tpal̄r fm ptātē a xp̄o traditā. Luc. x. Ecce dedi vobis ptātē calcādi sup serpētes ⁊ scorpiones ⁊ ptra oēm vtutē inimici. ⁊ sic ō. xxxiij. q. ſ. Si p sortiarias. q̄ cū aliqui sunt maleficiati possunt fieri erga eos exorcismi. sed nō est licitū eos adiurare ad aliq̄d sciendū vel obtinēdū ab eis sicut fit p artē magicā vel notoriā ⁊ hmōi. q: hoc ptinet ad societatē cū eis habēdā ⁊ pactū: q̄d non licet nisi speciali instinctu spūscti: vel reuelatiōe diuina aliq̄ scti ad aliq̄s effectus opatione demonū vtank. sicut fecit. b. Jacobus apl̄s erga Hermogenē ⁊. b. Dñicus pluries. Ad irrōnalē creaturā potest dupl̄r fieri adiuratio. Primo vt adiuratio ferat ad ipam creaturā irrōnalē fm se: ⁊ sic vanū esset Alio mō vt referat ad eū a q̄ creatura illa agit ⁊ mouet. Et tūc dupl̄r. Uno mō p modū depcationis q̄d pertinet ad eos q̄ diuina inuocatiōe miracula faciūt. Alio mō per modū cōpulsionis aduersus diabolū q̄ i nocumētū nr̄m vtit creaturis irrōnalib⁹. Et talis est modus adiurandi in exorcismis eccl̄ie: ⁊ sic licet. Sed adiurare eas ita q̄ de monū auxiliū imploret nō licet. Hec oia beatus Tho.

Adiuratō demonum.

Adiuratio irrōnabiliuz creaturarum

Titul⁹. XI. De voto ⁊ voti transgressione.

¶ De exhortatione ad votum eiusdez impletione ⁊ intētione vouētis. Capl̄m. ſ.

Vouete ⁊ reddite domino deo vestro inq̄t ps. lxxv. Cū oia que possidem⁹ dñi sint ⁊ ab eo recepim⁹. iux̄ illō q̄d dixit ipe dauid. ſ. Paral. vl. Que de manu tua accepim⁹ dedim⁹ tibi: tua sunt oia dne. Decet ipsi dño offerre munera ⁊ vota in recognitiōez dñi sui ac b̄nfi cij recepti. Jpm em̄ vouere aliq̄d est quodāmō dare illud Dicit em̄ fieri aliq̄d cū fit cā ei⁹: q: effect⁹ vtute cōtinet in cā. quēadmodū faciēs instrumētū q̄ alicui det certū q̄d ō: iā illud ei dedisse: q: instrumētū est cā recipiēdi, illō. Sic qui ꝓmittit p votū inquātū se obligat ad illud faciendū: iā quodāmodo dat. ⁊ hinc est q̄ nō solū dāti: sed ⁊ ꝓmittēti gr̄e agunt. pleni⁹ tñ cōferť cū ꝓmissum soluit. Un Esa. xix. ō: de veris fidelib⁹. Colēt eū in hostijs ⁊ muneribus et vota vouebūt dño ⁊ soluent. Et ad hoc etiā saluator nos instruit dicēs. Reddite q̄ dei sunt deo. Mat. xxij. pmaxime dicunt dei ea esse q̄ sibi p votū ꝓmittunt. Et ad b̄ idē exhortat ps. di. Vouete ⁊c. Ubi tria notantur.

¶ Primo q̄ exhortamur ad melioꝝ ꝓmissionem. ibi. Vouete.

¶ Secūdo q̄ necessitamur ad ꝓmissoꝝ solutionem: ibi. Reddite.

¶ Tertio q̄ regulamur circa votoꝝ intentionem. ibi. Domino deo vestro.

Hortamur ad vouēdū

§. I. Quātum ad primum

Sciendū q̄ votū est ꝓmissio de melioꝝ bono opere q̄ fit illud ad q̄d tenemur de necessitate salutis: vt p̄z in diffinitione voti. Et iō null⁹ cogit ad vouēdū fiē nec ad alia opa superogatiōis: ſz cōsulit ⁊ exhortat ad hmōi. Et sic exhortatiue ps ait. Vouete. vbi gl. ait. Vouere cōsulit vouēti. Propterea aūt exhortamur ad vouēdū ⁊ nobis consulit vt maiora merita acq̄ram⁹. Nā opus factū cū voto est meli⁹ ⁊ magis meritoriū q̄ idē factū sine voto. fm. b. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. q̄d ꝓbat ipe triplici rōne. Primo quidē: q: vouere est actus latrie siue religionis q̄ vtus est nobilissima inter morales vtutes. Quāto aūt vtus est nobilior tāto actus eius est melior ⁊ magis meritorius: vñ actus inferirioris vtutis est melior ⁊ magis meritoriꝰ ex hoc q̄ imperat a superiori vtute cui⁹ actus fit p imperiū: sicut actus fidei vel spei est melior fi impat a charitate. Et ideo actus moraliū: puta ieiunare q̄d est actus abstinētie ⁊ cōtinere q̄d est actus castitatis ⁊ dare elemosynā q̄d est actus aliq̄n liberalitatis sunt melioꝝ ⁊ magis meritoriꝰ a fiat ex voto q̄ sine voto: quia sic iā ptinēt ad cultū diuinū quasi q̄daz dei sacrificia. Unde Augu. in lib. de vginitate. Nec ipsa vginitas: q: vginitas est: sed q: deo dedicata est honorat quā vouet ⁊ seruat cōtinētia pietatis. Scō q: ille q̄ vouet aliq̄d ⁊ facit plus se deo subijcit q̄ ille qui soluz facit. Subijcit em̄ se deo nō solū quātū ad actū illud faciendū q̄d vouet: sed etiā quoad ptātem: q: de cetero non potest aliud facere. ſ. de iure. Q̄d etiā ꝓbat Ansel. in li. de similitudinib⁹. exemplū ponēs de duob⁹ seruis vni⁹ dñi: quoꝝ quilibet hz arboꝛē fructiferā: puta ficū in hoꝛto suo ꝓducentē gratiosos fructus. Et alter quidē dictoꝝ seruoꝝ fructus sue arboꝛis annuatim dño suo elargit. Ali⁹ aūt eidē dño donat arboꝛē cū fructibus. Nā clarū est q̄ op⁹ illius qui dat arboꝛē cū fructib⁹ debet esse magis gratū dño q̄ illius qui tm̄ donat fruct⁹ ceteris paribus eo q̄ plus dat: ⁊ qui plus dat plus merēť accipe. Tertio quia per votū immobilr̄ volūtas firmat in bonū. Jfacere aūt aliquid ex voluntate firmata in bonū ptinet ad pfectionē vtutis: vt ostēdit pb⁹ in. ij. Ethi. Sicut etiā peccare ex mēte obstinata in malū aggrauat pctm̄. Et q: necessitas adiplēdi illud nō est necessitas coactionis q̄ causat inuolūtariū ⁊ deuotionē excludit ⁊ meritū: sed est necessitas spōte assumpta p ꝓpositū immutabilis volūtatis: ⁊ ideo nō tollit vl̄minuit meritū: sed ꝓfirmat volūtatē ⁊ auget deuotiōez. Sicut etiā nō posse peccare nō diminuit libertatē: ita ⁊ necessitas firmate volūtatis in bonū nō diminuit libertatē: vt p̄z de beatis. ⁊ hmōi est necessitas voti hñs aliquā similitudinē cū ꝓfirmatione beatoꝝ. Unde Aug. in epla. Felix necessitas inquit q̄ in melioꝛa cōpellit. Exhortamur aūt ad vouendū exēplis beatoꝝ seu sanctoꝝ veteris ⁊ noui testamenti. Nā ⁊ iacob votū vouit deo di. Si dñs fuerit mecū ⁊ custodierit me in via ista in q̄ ego ambulo ⁊c. erit mihi dñs in deū ⁊ cunctoꝝ que dederis mihi decimas offeraz. Gen. xxviij. q̄d intelligi potest fm. b. Tho. q̄ vouerit se habere dñm in deū per specialē cultū ad quē nō tenebat: sicut p decimaꝝ oblationē: ⁊ alia hmōi q̄ ibi subdunt. Da uid etiā ait. Votū vouit deo iacob. Apl̄i etiā fm. b. Tho. vb. s. intelligunt vouisse ptinētia ad pfectionis statū q̄n xp̄z relictis oibus sunt secuti. Aug. etiā dicit de vgine dei mr̄e fic. Beata maria ꝓposuit se cōseruaturā votū vginitatis in corde: sed ipm votum vginitatis nō exp̄ressit ore. Postq̄ vo filiū genuit q̄d corde cōceperat fimul cuz viro labijs exp̄ressit: vterq̄ in vginitate pmāsit. xxvij. q. ij. §. ſ. Et multi quotidie fideles p vota recipiūt a dño multas gratias sanitatū sui ⁊ alioꝝ ⁊ plura hmōi. Expedit g̃ vouere: nec est periculosum ex natura facti: sed ex culpa nō faciētis. Et ſz meli⁹ fit nō vouere q̄ vouere ⁊ ꝓmissa non reddere: melius tñ est vouere q̄ nō vouere. Et ideo rōne periculi. ſ. nō faciēdi non ꝺz dimitti emissio voti: sicut nec etiā debēt dimitti alia bona ꝓpt̄ piculū supbie: vl̄ inanis gl̄ie q̄ inde possunt exurgere. ꝓpter q̄d ō. Qui vētū obseruat nūq̄ seminat. Eccl̄s. xj. i. nūq̄ bñ opat̄ fi timet: ſcz sibi supuenire ventū supbie vel inanis gl̄ie.

Opus cuz voto est meli⁹ se/ ipso sine voto.

§. II. Quantū ad secundū

ſcz necessitationē ad implēdi votū factū. Nota cū ō: reddite q̄d est impatiui modi. ⁊ q̄d impat dicit Piero. neče est fieri. Quāuis igit̄ vouere sit exhortatoriū. Reddite tñ ē pceptoriū. sic dicit glo. ibi. ſ. q̄ reddere. i. votū implere est necessitat̄. Idē etiā ꝓfirmat Jnno. in. c. magne. de voto ⁊ vo. redē. q̄d intelligit̄ nisi in voto dispēsēť vel cōmuteť vl̄ irritēť p eū q̄ potest vel ipse nullo mō implere possit sicut

Votum immobiliter firmati bonō

vouens ieiuniū si grauiter infirmet ⁊c. Et q; omittere necessaria ad salutē fieri nō pōt sine mortali ex q̄ voti implētio est necessitatis vt dictū est: sequit̄ q̄ trālgressio ei⁹ adtrālgressio voti sciēter est mortale uertēter sine cā rōnabili facta sit mortale. Ptz etiā ꝟ ex eo q̄ fractio voti ꝑm.b.Tho.vbi.s.ar.iij. est q̄dā spēs infidelitatis cū nō soluit ea q̄ deo ꝓmisit sicut ad fidelitatē hominis ptinet vt soluat ꝓmissa.vñ Greg.inq̄t. Si bona fidei ꝺct⁹ solet inter hoīes nulla rōne dissolui: quāto magis illa pollicitatio quā cū deo pepegit. s.ꝓ votū solui sine vidicta nō poterit. ⁊xvij.q.j. Viduas. Diero. etiā ait q̄ vouētibus ỽginitatē nō solū nubere ſz velle dānabile ē. xvij.q.j. Sūt q̄dā. §. Vouētib⁹. Dānatio aūt nō incurrit nisi per mortale ꝟ etiā firmat glo. summaria in p̄n.c.illi⁹. Reddite q̄ si vouistis iuꝛ illō ps̄. Reddā tibi vota mea q̄ distin. la.me. Et Eccl's.v. inquit Salomon. Si quid vouisti deo ne moreris reddere: displicet em̄ ei infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. Vbi notan̄ q̄ fit reddendū ⁊ quō. s. tripl'r ꝓ quodlibet horum omissum offendit de⁹ circa votum factum.

¶ Primo reddite cū debita acceleratiōe. ibi. ne moreris.

¶ Scōo reddite cū ꝓfecta solutiōe. ibi. displicet ei infidel.

¶ Tertio reddite cū recta discretione. ibi. stulta ꝓmissio.

Votum ꝺz implerī tpe statuto

Quātū ad ꝑmū cū q̄s facit votū si statuit sibi tps infra qō illud debeat implere: eueniente termino illud soluere ꝺz nisi impossibilitas eū excusaret. Si aūt simpliciter sine tpis determinatiōe tenet̄ q̄citi⁹ pōt cōmode adimplere. Si tm̄ fecisset votū sub ꝺditiōe aliqua. puta si recipiat gratiā quā petijt. vt sanitatē ⁊ hmōi tenet̄ obseruare impleta ꝺditione q̄citi⁹ pōt. Et iō dicit salomon. Ne moreris reddere. nec em̄ ꝺz tardare vouēs vltra q̄ intēdit se obligare Dicit ei Deut̄. xxiij. Cū votū voueris dño deo tuo nō tardabis reddere: q; req̄ret illud dñs de⁹ tuus: ⁊ si moratus fueris reputabit̄ tibi i pctm̄. Dat̄ tm̄ ei tps ad arbitriū boni viri ad disponēdū de reb⁹ ꝑm materiā voti. ꝑm Tho. et Guil. q̄. s. Tho. sup. iiij. dicit q̄ q̄ vouit intrare religionez si ex mora circa dispēsationē tpaliū ꝓbabiliter timet ppetuū impedimētū. puta ꝺēdo mrimoniū ⁊ hmōi. talis tenet̄ vlteri⁹ nō differre. Et ex hoc videt̄ q̄ talis in hmōi dilatiōe peccet mortal'r: q; exponit se piculo mortalis. s. trālgrediēdo votū. Et idē videt̄ de differētib⁹ ipletionē aliorū votoꝛ ꝓ multa tpa: cū tm̄ cōmode possint ⁊ recoꝛdent ⁊ ex ipsa nimia dilatione vel obliuiscunt̄ vel ipotētes reddunt̄ vt senes ad longā pegrinationē: ⁊ hmōi. Nō sic egit anna mater Samuelis. ſz votū q̄ fecerat ad tēplū. s. offerendi filiū dño si ei ꝓcederet cū sterilis eēt. Sed ipo suscepto ⁊ ablactato subito votū impleuit adducēs illū et ibi dimittēs. vt hr̄. s. Reg. j. Et q̄ in dilatiōe implēdi votū requirat autoꝛitas supioꝛis habes de vo. ⁊ vo. redēp. q̄ sup his.

Votū ꝺz reddi ꝓfecte.

Scōo est reddēdū votū ꝓfecte ⁊ integre nō diminute. puta si q̄s vouit ieiunare ꝓ annū oīm ebdomada per vnū diē: nō sufficit q̄ obꝛuet duob⁹ mēsib⁹ residuū dimittēdo: ſz totū impleat. Adhuc em̄ obligat̄ ad decē menses si pōt: ⁊ q̄uis trālgressus fit ieiuniū illud ꝓ plures ebdomadas. non tm̄ tenet̄ iterare q̄ iam fecit nisi intendisset se obligare ꝓtinuādo annū. Deut̄. xxiij. ſfacies sicut ꝓmisisti dño deo tuo ꝓpria volūtate. i. ꝑm intentionē. vñ Anānias q; deo pecunias vouerat. quas postea diaboli victꝰ psuasione subtrarit. s. quoad partē ipsarū morte mulctatus est. Greg. xvij.q.j. Ananias. Et hist̄oriā habes Actuū v. Et multo magis peccat q̄ ex toto frangit votū nihil ad implendo. Vñ dicit salomon. displicet ei. scz deo infidelis ꝓmissio. i. nō seruare ꝓmissum ꝓ votū. vñ Aug. Tāto miserioꝛ es si fidem deo fregeris: quāto beatioꝛ si ꝓsoluēris. et Urbanus papa. Q̄ō q̄s dño pollicitus est fideliter custodiat ne dānationem ſz premiū sibi acq̄rat: q̄m sati⁹ est nō vouere q̄ votū ꝓut melius pōt nō ꝓficere quātū. s. ad ſubam voti: grauius em̄ puniunt̄ q̄ votū fecerūt ⁊ votū nō pfecerūt. xij.q.j. Scim⁹. Qui autē p̄e impotētia totuz nō posset implere q̄ vouit partē quā pōt exequi ꝺz. puta in diuite qui fecit votū magne elemosyne. postea ad paupertatem deueniente. et in sano ieiunia plurima vouente postea debilitato ⁊ hmōi. Recursus tm̄ ꝺz haberi in similibus ad superioꝛē. Vbi etiā sciēdū est q̄ plures sunt quoꝝ vota nō sunt obligatoꝛia: nisi ratificent̄ a supioꝛibus eoꝝ: ꝑm btm̄ Tho. vbi. s. vt votū religiosi quoad suū ꝓfectum. Clerici p̄cipue circa pegrinationē quoad suū ep̄m. Ep̄i circa ea ꝓ que habere̅t eccl̄iā suaz dimittere quoad papā. Impuberū in oībus votis quoad parētes eoꝝum: vel tutoꝛes si parētibus carēt. Puberū q̄ad peregrinationē elemosynas ⁊ hmōi q̄ ptinēt ad curā domesticā dom⁹: quoad parētes eoꝝ: cū sunt in ptāte ipsoꝝ. Uxoꝛū in abstinētijs elemosynis ⁊ pegrinatiōib⁹ quoad viros eaꝝ. Seruoꝝ quoad dños eoꝝ. De his tamē vide. j. pleni⁹ declaratione in plurib⁹. §. Tertio reddendū est votuz cū discretione. Nā si q̄s vouit aliq̄d stultū vanū vel ridiculosuz vt de nō pectinādo caput die sabbati: de nō cōedendo de capite aialiū ob honoꝛē beati Job. decollatio. de nō filādo: vel de nō faciendo ablutionē pānoꝝ in sexta feria vel sabbato: de nō comēdēdo panem in dnica ⁊ hmōi. Talia ꝑm Tho. ⁊ Alb. in scripturis potius sunt deridenda q̄ soluēda. Unde dicit Salomon. s. displicet ei stulta promissio. Hinc etiam. xxij.q.iiij.c. necesse. §. nō piurabis ꝺz. Stulta vota frangēda sunt. Tale fuit votum Jepte de quo dicit Diero. q̄ in vouēdo fuit stultus: q; discretionē nō habuit ⁊ in reddendo impius: q; filiā occidit. vt em̄ ꝺz Judicum xj. Ipse iepte votū vouit deo dicēs. Si tradideris filios Amon in manus meas quicunq; ꝓmus egressus fuerit de fozibus dom⁹ mee: mihiq; occurrerit reuertēti in pace eum offerā holocaustū deo. Habita ergo victoꝛia veniēti ad ciuitatē ꝓmo occurrit ei filia ei⁹ vnica quā ille etsi cū doloꝛe: tamē in holocaustū obtulit. Circa quod dicūt hebrei q̄ votū stultū fuit si simpliciter intellexit de omnib⁹: vt ꝓ effectum ostendit. Nam si occurrisset ei ꝓmo canis vel asinus illud offerre non licuisset. Si autē intellexit de his que offerri poterāt non includebat̄ in voto filia eius. Et q̄uis quantū ad votū posset excusari de peccato. saltem ꝑm votum intelligēdo: scz de licitis. ꝓpter q̄ ꝑmittitur ibi. ⁊ dicit q̄ factus est sup eū spiritus dñi. s. in vouēdo: q; fides ⁊ deuotio ipsius ex qua motus est ad vouendū fuit a spiritusancto. ꝓpter q̄ ponit̄ in catalogo sanctoꝝum. Ad Hebꝛe. xj. vel etiā ꝓpter victoriā quā obtinuit: iniq̄ tm̄ et impie fecit occidēdo filiā ꝓ adimpletione voti. Nec obstat q̄ ait Augu. xxiij.q.v. si non licet. vbi videt̄ dicere q̄ fecit hoc ex instinctu spūssancti. sicut Sāson. Nam ibi loq̄tur dubitatiue: nō assertiue: vt ptz ibidē. Probabile ē etiā eū penituisse de facto iniquo. hoc ꝑm Tho. ij. ij. vbi. s. art. ij. ⁊ sic potuit esse. Nico. tm̄ de lyra sup dicto. c. videt̄ eū excusare a pctō dic̄. opinatiue ꝑm quosdā q̄ filiam nō occidit corꝓoꝛaliter habito sup hoc consilio a peritis legū: ſz quodāmodo morti tradidit. s. ciuili eā dedicādo in virginitate. Sz ex quo doctoꝛes cōiter tenēt q̄ corꝓoꝛaliter eā occiderit ⁊ ipm̄ reprehendant de parricidio: nō debemus sapere plus q̄ oꝓtet sapere: vt admonet apl's Roma. xij. Q̄ō fit dū q̄s doctrinis ab eccl'ia approbat̄ ⁊ q̄ cōiter tenent̄ nō acq̄escit nouas inueniēs. Q̄ō ꝓhibet̄ di. xxxvij. relatū. Amb. etiā cōcoꝛ. cū doc. p̄dict̄ dicēs de Jepte. Miserabilis necessitas q̄ soluitur parricidio. Melius est nō vouere illud q̄ sibi is cui ꝑmittit̄: nolit exolui. xxij.q.iiij. vnusquisq;. Et multo magis frangendū est votum et nō seruandū q̄ q̄s facit de re manifeste illicita: sicut si quis voueret occidere aliquē ⁊ hmōi. Sicut legit̄ de quibusdā iudeis q̄ fecerūt votum se nō comesturos aliq̄d nisi ꝓus occideret ꝓaulum apl'm: vt habet̄ Actuum. xxiij. Et hoc est q̄ dicit Jsid. In turpi voto muta decretū: scz non faciendo. Nec hoc indiget dispensatiōe: ſz ꝓpria autoꝛitate debet ꝓtrauenire. Si aūt est dubiū vtrum sit melio⁹ obseruare vel dimittere vel si potest facere: recurrere debet ad superioꝛem ꝓ o cōmutatione vel dispensatione vel declaratione: vt in ieiunijs: ⁊ huiusmodi.

§. III. Quantū ad tertium

In vouē do sit recta intentio.

principale regulak intētio nr̄a in vouēdo.cū dr. Dño deo vestro. Nō em̄ votū fiendū est nisi deo ꝓprie. Et rō est. qa votū est act⁹ vtut̄ religiōis. ad religionē aūt ptinet offerre cultū ⁊ cerimonias deo. ſm Tulliū. Verū est tn̄ ſm. b. Tho. vbi. s. ar. v. q. q̄is votū fiat soli deo: ꝓmissio etiaz pōt fieri hoi q̄ includik in voto. Et ipsa ꝓmissio boni que fit homini pōt cadere sub voto: inquātū est op⁹ quoddā vtuosum. ⁊ p hunc modū intelligendū est votū quo quis vouet aliq̄d sanctis ⁊ p̄latis: vt fit in ꝓfessionib⁹ religiosoū: vt. s. ipa ꝓmissio facta sanctis vel p̄latis cadat sub voto: inquātū: scz hō vouet deo se impleturū qđ sctis vel p̄latis ꝓmittit. Hec tho. Et sicut cū or̄onem aliquā dirigimus ad sctōs ꝓ aliqua gr̄a obtinēda. debemus sic regulare ⁊ dirigere intentionē vt sperem⁹ illā gratiā obtinere a deo p̄ncipaliter: sed mediāte p̄ece ⁊ merito illius sancti. vt dicit idē Tho. ij. ij. q. lxxxiij. Ita in votis q̄ facimus sanctis ꝓ diuersis gratijs obtinēdis: vt sanitate ⁊ euasiōe periculi ⁊ hmōi. debem⁹ sperare gratiā illā a deo mediante sctō illo. Laici tn̄ q̄ actualr̄ nō ita dirigūt intētionē suā in votis sctōr̄ ad deū. sed innituntk mō fideliū nō sunt in b̄ condēnandi: sed pie interp̄tāda eor̄ intētio ꝓut ecclia intendit ⁊ docet fieri in hmōi. Multa em̄ vota q̄tidie fiunt ad sctōs. vñ recipiunk magna bñficia tpalia vt ptz in legēdis. b. dñici ⁊. b. pe. martyr̄is. Cū em̄ triplicē bonor̄ differētiā habeam⁹. s. tpalē subam. cor̄p⁹. ⁊ animā. de quolibet hor̄ pōt fieri votū deo ⁊ sctis ei⁹.

Vouēs de tpali.

De tpali suba. vt cum q̄s vouet dare certā elemosynā: vl facere aliqō ornamētū ecclie vel cerā offerre ⁊ hmōi. ⁊ si determinat psonaz vel locū cui faciat illud: nō pōt mutare sua autoritate etiaz si psona sit male vite vel ecclia male officiata: vl nō indigēs tali ornamēto: q: qđ semel placuit āpli⁹ displicere nō pōt. de reg. iur. li. vj. Nec eps pōt dispēsare in tali ꝓmutatione nisi sit vrgēs cā. puta q: eccla ē destructa. ⁊ hmōi. ⁊ rō est. q: iam est illi ius acq̄situ ex ꝓmissiōe qđ auferre nō debz.

Quidā rustic⁹ cū trāsiret quēdā latū fluuiū cū vacca ⁊ vitulo ⁊ timeret ei piculū submersiōis vouit. b. Michaeli dare ecclie sue vitulū si euaderet. Trāsacto aut̄ piculo dixit. Certe michael vitulū nō habebis. Et cū post modicū aqua inundāte filr̄ piculū subiret: vouit btō Michaeli dare vaccā cū vitulo: sed liberat⁹ ex eo q̄si deridēdo dicebat. Vere michael nec vitulū nec vaccam habebis. Et paulopost in filr̄i casu ꝓstitutus nō fuit audit⁹ sed submersus cū vacca ⁊ vitulo. Nec etiā dz rē mutare. Exēplū de illo q̄ vouerat ciphū. b. Nicolao. ⁊ aliud voluit offerre ⁊c. Vide in legēda.

Votū de corpore.

De corpe fit votū p ieiunia vel abstinētias varias: vt a carnib⁹ ⁊ hmōi. p pegrinationē ad ecclesias p disciplinas. p obseq̄a infirmoū p castitatē ⁊ hmōi. Votū aūt de cūdo nudū nō videk multū condemnabile: q: nec honestū ⁊ piculosum tpe hyemali: ⁊ ideo potius cō mutandū in aliud autoritate tn̄ superioris. Ad hoc aūt vt istud ⁊ quecūq̄ alia vota sint meritoria opz ea facere i statu gratie. vt legik in legenda beati Jacobi de quodā q̄ ex voto ibat ad sanctū Jacobū: ⁊ cū in itinere lapsus fuisset in fornicationē fuit sibi reuelatū ꝙ deo non placebat: nec btō Jacobo. q: in pctō illud exequebak. Si q̄s etiā vouerit ire ad aliquā eccleſiā nō pōt ꝓpria autoritate aliū mittere nisi oīno nō posset.

Votū de anima.

Quoad animā deuouemus cuz quis vouet se alicui religioni vbi offert voluntatē suam deo p obedientiā que. s. volūtas ē dña ⁊ regina aliarū potētiarū aie: vñ ipsaz aiam offert. Vñ sicut holocaustū excedebat oia sacrificia: ita votū religionis excedit oia alia vota. vnde dicit Greg. in vlti. moral. ꝙ recte obedientia victimis ꝓponik: q: p victimā aliena caro: p obedientiam vo ꝓpria voluntas mactak. vñ oia alia vota soluuntur p istud. Et ipm includit ⁊ pauptatē ⁊ castitatē ⁊ totū exercitiū corporis sui. Sed nota ꝙ dicit Augu. Sicut meliores difficile sum expertus ꝙ qui in monasterijs ꝓfecerūt: ita nec peiores q̄ q̄ in monasterijs defecerūt. di. xlvij. quātū libet. Defect⁹ aūt hmōi ptingit p trāsgressionē p̄cipue voz religionis. Et qui hñt votū religionis ⁊ nō intrāt vel egrediunk male fortunāk vt q̄tidie cernik. Qui i religiōe vota nō fuāt ad ꝓfundū inferni descēdūt. Exēplū de q̄dā q̄ duct⁹ ad iudiciū vidit matrē ipor̄ātē sibi ⁊ dicētē. Fili. vbi est vbū qđ dixisti volo fuare aiam meā. Et de alio q̄ sub alijs oib⁹ vidit in inferno malos religiosos. nec mirū: q: quāto gradus altior̄ est tāto casus est periculosior.

¶ De materia voti: ⁊ ibi multū diffuse de materia voti: et qui non possint vouere: et quis possit irritare: et quis possit dispensare vel commutare. Cap. i. in. ij.

Hinc aūt de voto vi;

Votum diffinik

dēdū est. Sic aūt diffinik magistraliter. Votū est ꝓmissio melioris boni animi deliberatione firmata. Vbi nota ꝓmo ꝙ cū dr̄ ꝓmissio: ad votū nō sufficit ꝓpositū cū deliberatiōe nisi adiūgak ⁊ ꝓmissio. ex̄. e. Ifaturā. Non tn̄ est necessaria exp̄ssio vocis in ꝓmissione: sed sufficit ꝓmissio cordē facta. sic intelligēdū est. c. illud. qui bona. xvij. q. j. vbi dr̄. ꝙ q̄ bona facit ⁊ meliora facere ꝓponit si illa nō facit: in cōspectu dñi cecidit. hoc em̄ intelligik nō de ꝓposito solū: sed de ꝓposito cū intētiōe se obligādi. Hoc em̄ hz rōnē voti: ⁊ lz nō oret exp̄mak: obligat vt votū: ⁊ nō implēdo dr̄ cecidisse in cōspectu dñi: q: peccat mortalr̄. Verū est tn̄ ꝙ ꝓpositū solū remanēdi in religiōe ⁊ ꝓpetuo deo seruiēdi cū susceptione habit⁹ ipi⁹ religiōis equipollet voto simplici. ex̄ de regularibus. c. cōsulti. Et q̄is quidā intelligāt dictā decre. de illo q̄ intrat cū voto. Tn̄ Pe. de pa. dicit ꝙ q: decre. loquik indistincte dicēs ꝙ qui intrat animo ꝓpetuo renūciādi seculo: nō pōt ad seculū redire: sed vel ad illā vel ad aliā religionē dz tranſire: ideo ꝓmo dicto magis videk standū. Idē sentit Sfran. de zam. immo Hēricus boich. sup. c. statuimus. de regularibus. dicit hoc eq̄pollere voto solēni. ⁊ allegat Hostien. in summa. ⁊ Archi. sup dicto. c. qui bona. xvij. q. j. Sed Pe. de pa. negat ꝙ eq̄polleat voto solēni: sed tm̄ voto simplici. ⁊ b̄ etiā magis ex vi statuti eccleſiastici q̄ ex ipsa essentia voti.

Susceptio habitus hz vim voti solēnis.

Nota ergo secūdo ꝙ quia solēnes doctor̄es nō solū p̄dicti: sed ⁊ Jo. an. Anto. de bu. ⁊ alij dicunt ꝙ talis susceptio habeat vim solēnis voti: ideo talis inducendus est ad reuertēdum ad illā de qua egressus est vel ad aliā religionē: quia obligak in genere religiōi. ꝙ si nullo modo acquiescit inducēdus est ad ꝓcurandum dispensationē a papa: quia eps nō potest cum hoc dispēsare: ꝙ si obtinere nō potest dispēsationē paratus sit votū implere alr̄s durante ꝓposito nullo modo implēdi votū etiā si obtineret dispēsationē nō esset in statu salutis. Obtēta aut̄ dispēsatione de cōtrahēdo matrimoniū nec peccat mortaliter cōtrahendo: nec etiā dirimendū matrimoniū etiam sequēdo opinionē illā: scz ꝙ illud habeat vim voti solennis: quia ꝙ habeat vim voti est ex statuto eccl̄ie siue simplex fit illud siue solēne: ⁊ in statutis eccl̄ie papa hz plenitudinē potestatis in dispēsando. Si aūt cōtrahat et consummet matrimoniū āte dispēsationē peccat mortaliter. Et ſm illā opinionē que dicit ꝙ est solēne nullū est. vnde nec exigere nec reddere debituz pōt nisi fornicarie. alter tn̄ qui nescit excusak a pctō exigēdo ⁊ reddendo: sed si sciuisset cū cōtraxit peccasset mortalr̄: etiā si illud esset votū simplex: quia cooperak pctō alteri⁹ ſm glo. in decre. vñ petere debet ille qui habebat tale votum dispēsationem exp̄imēdo plene casum: sed anteq̄ obtineat reddat ⁊ nō exigat. Nō aūt dirimak nisi eccleſia per sententiam illud declaret nō dicerē: fz sequerer opi. Pe. de pa. s. ꝙ fit illud vt votū simplex si de cōi cōsensu velint manere vt frater ⁊ sorores: vl ingredi religionē tutius esset. Vidi cū plurib⁹ in hmōi casu fuisse a papa dispensatum. Sed cum ista solēnizatio voti per hunc modum fit ex iure humano non naturali vel diuino: sicut papa potest dispensare cū ordi;

nato in subdiaconatu.s.de ꝺhēdo ꝺm oēs:ita⁊ cū isto etiā tenēdo opinionē illā.s.ꝙ cū ꝓfesso solēniter nō posset papa dispēsare:q̄ tñ opinio cōiter non tenet:qz illa solēnitas nō ē ita essentialis voto religionis sicut illa q̄ fit alio mō. Si g̃ dispensat cū tali nō ē ꝺdēnādus. Nota tertio ex eo qꝺ ꝺr in diffinitiōe voti ꝓmissio boni.ꝙ votū de re illicita nō tenet.sicut nec etiā iuramētū.xxij.q.iiij.in malis.⁊ magis placēt deo in hmōi trāsgressores q̄ obseruatores. sic q̄ voueret nō cōedere nisi occideret suū inimicū. ⁊ hmōi.

Votū de re mīꝰ bona nō obligat.

Nota q̄rto ex eo qꝺ ꝺr melioris.ꝙ votū de re mīꝰ bona nō obligat vt votū vñ si q̄s voueret non intrare religionē nō valet votum. Nec obstat ꝙ votū sicut ⁊ iuramentū de eo qꝺ pōt seruari sine detrimento salutis eterne est seruandū ꝺm decretalē.qz hoc est verū si illud habuit tres comites.s.iudiciū.iusticiā.⁊ veritatē.vel dicendum ꝙ detrimētū salutis ē nō solū qꝺ interimit salutē.sz ⁊ qꝺ impedit pfectionē saluꝝ vel etiā dicendū ꝙ illud intelligit q̄n votū hz materiā ꝓpriā ⁊ sic nō est in ꝓposito casu. Pro cuiꝰ maiori declaratiōe. nota ꝙ q̄n ꝑ votū directe et ꝑncipaliꝝ excludit aliqꝺ bonū cōferēs ad salutē: ⁊ non includit aliquod bonū qꝺ ꝑ se possit esse materia voti: nullū est ⁊ nō obligat: hz possit seruari cū salute. Sz q̄n votū ꝑncipaliꝝ includit aliqꝺ bonū qꝺ pōt esse materia voti. hz illud bonū excludat ex cōsequēti meliora bona: tñ ligat. Vñ si q̄s voueat se intraturū ⁊ pseueraturū in religiōe laxiori hz ex hoc melior via ꝓcludaꝝ: qz tñ religio ꝓmissa est sufficiens materia voti respectu sciꝰ: hz nō respectu aliarum religionū pfectoꝝ valet ⁊ tenet. Et idē dicēdū est de iuramento. Itē si q̄s iuret vl voueat intrare hāc religionē si quam intrat valet.qz nō ꝑ ꝺncipaliꝝ excludunt alie: hz ꝑncipaliter includit ista.etsi nō pure: tñ sub ꝺditiōe.s.si velit itrare aliquā:hz si ꝓmitteret se nullā aliā intraturū ⁊ nō ꝓmitteret istā intrare: nec pure nec sub ꝺditione: nō valeret et peccaret sic vouēs vel iurās ⁊ inducēs ad ꝺ. Nota q̄nto ꝙ ꝓmissio q̄ fit in voto fit deo ꝑncipaliꝝ ⁊ finaliter. hz fiat aliqñ in manu hoīs. vñ si aliquis ꝓmittit alicui ꝙ intrabit religionē: nō illi. hz deo facta ē obligatio. vñ dei est remittere nō illi. Itez si aliq̄s ꝓmittit intrare religionē ad req̄sitionē alicuiꝰ.illo nō req̄rēte intrare nō tenet: sed illo mortuo videt ꝙ tenet nisi ꝑ modū ꝺditiōis dixerit: si me req̄sierit ⁊c. Sz si dixerit ꝓmitto intrare q̄ncūq̄ me req̄sieris.videt ꝓmissio in die. vñ illo mortuo nō plꝰ hz dilationē nō expectaꝝ req̄sitio. Item ꝓmissio hoi facta metu mortis sue vl filij nō obligat cū effectu. Sz ꝓmissio facta deo etiā metu mort: sic qz deꝰ iuste mortē infert.nec tenet non inferre nec intētatā ab alio ꝓpulsare. vñ sic ꝓmitterē alicui dare vt me liberaret a morte i casu in q̄ nō tenetur puta medico.obligarer.sic q̄ ꝓmittit deo.ff. qō me. cā. l. iij.

In voto ſit ꝓmiſſio deo ꝑncipaliꝝ

In voto requirit deliberatio.

Nota sexto ꝙ req̄rit deliberatio.s.ad se obligādū. vñ ꝺr deliberatiōe ⁊c.qz votū ſubitū nō obligat ad pctm̄ pfectū:nec ad bonū pfectū. Nota aūt q̄ fiunt a mulieribꝰ in ptu vel in infirmitate vel viroꝝ in q̄buscūq̄ angustijs ꝓprijs vel suoꝝ:aut turbatiōe: si habuerint tales intētione obligādi se deo cogitātes etiā de cā q̄ mouebat eos ad vouēdū.s.infirmitate vel ꝑiculo.⁊ de fine.s.euasiōe ꝑiculi ꝓpter qꝺ euitādū vouebāt tenēda sunt. Idez Tho. Si aūt dubitāt vtruz intēderint se obligare tuti⁹ est ꝙ impleant ꝺm Tho.

Votū facti i ira.

Itē nota ꝙ q̄ irat⁹ ꝑi vel magꝝ vel bñ potatus vouet vel iurat intrare religionē nō tenet: qz qꝺ calore iracūdie fit ꝑ nō facto habeti ꝺz. qꝺ verum est si sic fit subito ꝙ nō fecisset ꝑ deliberationē ⁊ sniam rōnis q̄ non req̄rit magnā morā tpis. Sz q̄n sciens q̄d iurat vel vouet ꝺ agit:tenet nisi cū eo dispēset rōne mīꝰ plene deliberationis. Sicut etiā q̄ calore ꝙcupiscētie inflāmatꝰ:aut bene potatꝰ:nō tñ ebriꝰ iurat vxorē ducere: cōpellit eā ducere: nisi oīno ebriꝰ esset. Cōfirmat qꝺ dictū est ꝑ sequētē rōnē. Sicut enī req̄rit deliberatio ad votū: sic ad pctm̄ mortale. ⁊ tñ hz irat⁹ aut potat⁹ occidat hoiem excusat a tāto: hz nō a toto q̄n fit mortale: ex quo sic non fuit extra se q̄n sciret q̄d faceret.hz statim postea peniteat ⁊ nollet fecisse: qz esse statim penitētē de pctō bñ arguit ꝙ illud nō fit factū ex habitu: hz nō arguit ꝙ nō fit factū ex electiōe hz passiōe turbāte iudiciū rōnis. Illa g̃ deliberatio tpis vl erat q̄ sufficeret ad obligādum diabolo ꝑ pctm̄ mortale sufficit ad obligādū deo ꝑ votū. Tho.ij.ij.q.lxxxviij.dicit tria ꝙrrere ad essentiā voti.s.deliberationē.ꝓpositū volūtatis:⁊ ꝓmissionē deo:q̄ etiā solo corde fieri pōt. Expssio aūt per vba est ad bñ ēē. ⁊ glo.sup.c.litteraturā. ex de vo.⁊ vo.re dēp.dicit ꝙ cū nō interuenit intētio obligādi se nō ē obligat⁹. Nota septio ꝙ vt dicit Tho.in q̄dlibet.iij. Si q̄s ex certa cā ꝑ aliq̄ hora impediret aliquē intrare religionem posset aliqñ excusari a pctō. Sz ꝙ q̄s impediat hoiem ne vnq̄ possit itrare religionē est spūisctō resistere:qz ꝓpositū intrādi religionē est a spūsctō. xix.q.ij.due. Vñ nō solū paretibus:sed oīb⁹ aliꝭ inducētib⁹ ad iurandū vel vouēdū se nō intraturos religionē est pctm̄ mortale. Nec oia Pe.de pa.in.iiij.dist.xxviij. Dicit etiā Pe.de pal.ꝙ ille q̄ impedit votū impleri ab alio de ingressu religionis si licite ꝺ facit:vt pater ꝓpter necessitatē vel vt traheret ad melioꝛē religionē vel ꝓpter suū ꝑfectū spūalē:nō peccat nec tenet ad aliquā emēdā:si aūt illicite tūc nō sufficit vt tantā instantiā faciat de reducēdo quātā fecit in retrahendo: sed equiualentē vel se loco eius reddere ꝺz sicut si suo cōfilio furtū factū ē alꝭ nō fiendū: nō liberat furē monēdo de restōne:hz tenet de suo eq̄pollēs reddere. Quidā tñ intelligūt hoc vt Sco. q̄n iam fuisset religionē ingressus.s. ꝙ tenet si nō potest illum reducere quē eduxit:nec alium equiualenter:tunc ipse tenet intrare si potest.

Impediens ingredi volētē religionem.

§.i. De diuisiōe voti. No.

ꝺm magm sniarū in.iiij.⁊ Ray.q.ſ.q̄uis alio oꝛdine ponat.⁊ Hosti.ꝙ votoꝝ aliud cōe seu necessitatis:aliud singulare seu volūtatis. Votū cōe ⁊ necessitatis: qꝺ impoꝛte ꝺr votū est de his q̄ sunt necessaria ad salutem.⁊ ad q̄ q̄s alꝭ tenet. Et sic isto mō ꝓmissio q̄ fit i baptismo de credēdo ⁊ diabolo abrenūciādo large ꝺr votū: ⁊ in hmōi pōt vnꝰ aliū obligare ignoꝛātē: vt patrinus puerū quez tenet ad baptismū. Tenet em̄ baptizatꝰ ⁊ cogit seruare fidē in adulta etate quā ꝑ eo patrinus ꝓmisit. Et hmōi votū cōe q̄n nō est ꝓpriū ⁊ expꝛessum: hz solū ritus susceptiuꝰ sacri ficut in baptismo trāsgressio eiꝰ nō videt esse alia species peccati: sed circūstātia aggrauās pctm̄. Eodē em̄ genere hz peccati plus peccat fidelis ꝙ infidelis. Sed si ē votuz cōmune expꝛessum ꝑ modū ꝓpꝛie ⁊ singularis obligationis tūc mutat speciē: vt si q̄s voueat vel iuret nō amplius fornicari:nō solū peccat pctō luxurie fornicādo: sed etiaz pctō ꝑiurij vel fractionis voti. Nā ꝺm doc.circūstātia aggrauās q̄ ꝑ se ⁊ nō ex suppositiōe p̄mi imporꝛtat deformitatē mutat speciē vel addit nouā speciez peccati. Fractio aūt voti de se hz deformitatē. qz etiā in re ad quā quis alꝭ nō tenet. Idē Tho. Vñ ⁊ votū singulare facit de nō peccato pctm̄: ergo ⁊ cōmune mutat speciem factum.s.ꝑ modū singularis obligatiōis. Votū vo singulare ⁊ voluntatis est de his que sunt superogatiōis ad q̄ quis alꝭ nō tenet: ⁊ in hmōi votis nō potest vnus aliū obligare: nisi cōsentiat. vñ mater quātūcūq̄ voueat ꝑ puero infirmo ꝙ ieiunet nō tenet ieiunare nisi consentiat cū habeat legitimā etatem. Filius etiam quē pater posuit in religione cū ad annos discretionis venerit:nisi ꝓfenserit pōt exire. Et sic loquit canon.xx.q.ſ.sicut qui. Subdiuidit autē istud quia voti singularis.aliud simpleꝛ.aliud soleⁿe. Voti autem solennis aliud est qꝺ solennizatur ꝑ pfessionē appꝛobate religionis. Aliud qꝺ solēnizat per susceptionē sacri oꝛdinis:scilicet subdiaconatus ⁊ supra. De his agetur.ſ. in tertia parte. Omne autem votum quod non est solenne est simpleꝛ: siue illud fiat publice siue ꝓuatim: siue oꝛe siue tm̄ coꝛde. Voti autē simplicis aliud cōsistit in faciendo: vt cū quis vouet oꝛare; ire ad sanctum Jacobū ⁊ hu-

Votum necessitatis.

Votum simpleꝛ.

iusmodi. Aliud in non faciēdo: vt cū q̄s vouet nō ꝯhere mr̄imoniū. Dē q̄ est dubiū vtrū q̄ sic vouet post mr̄imoniū ꝯctū possit debitū petere: q: si simplr̄ vouisset castitatē non posset. Et aliud videt vouere castitatē: aliud vouere nō ꝯhere mr̄imoniū: q: scđs. s. vouēs nō ꝯhere fornicādo nō frāgit votū. Pr̄imus ecōtra q: vouēdo vnū vouet q̄ implicat in illo. Et q̄cunq; hoc votoꝝ aliud est conditionatū: vt cū q̄s vouet ieiunare si liberet ab infirmitate: ꝛ tale tenet iplere aduenīēte ꝯditiōe ꝛ non aliter

otū ab olutum

Aliud absolutū: vt cū simplr̄ vouet aliq̄d facturū vel nō facturū sine aliq̄ ꝯditiōe vel sine aliq̄ determiatiōe tp̄is ꝛ tunc tenet ad statim qñ cōmode pōt implere. vñ q̄ vouit intrare religionē tenet statiz intrare qñ cōmode pōt. nec sufficit q̄ intret in fine vite: q: qñ sic vouit. s. intrare religionē: residuū vite sue deo dedicauit: sicut q̄ vouet certo die illa die tenet: sicut si aliq̄s p̄misit ꝯhere cū quadā: nō sufficit semel ꝯhere añ mortē: q: ad b̄ fit mr̄imoniū vt simul cohabitāt. Si aūt p̄misit dare p:o deo aliq̄d ꝛ hmōi. videt q̄ sufficiat b̄ semel facere ante mortē nisi rō alia pactū refouner: q: qui p:omisit aliq̄d sine die licz statim teneat nō tñ ad statim nec qñ p̄mo pōt cōmode nisi ab illo cui p̄misit req̄rat: sed pōt req̄ri q̄cito cōmode pōt solue:re: ꝛ ex tunc est in mora. Cū aūt dicat scriptura ex o:e dei p:odiēs. Si q̄d vouisti deo ne moreris reddere. q̄ deus interpellat in oī voto et sic q̄citius pōt ꝛ recolit dz oīne votū q̄ fecit iplere: q: q̄tiens de⁹ ei ad memoriā reducit ip̄m votū ꝛ possibilitatē ꝛ cōgruitatē p̄tic iplendi: ip̄m interpellabat ꝛ i mora cōstituit. Itē no. q̄ talis q̄ scz vouit intrare religionē nō debz remanere in sc̄o vel differre p̄pter debita q̄ hz. vt scribendo vel operādo lucretur ad soluēdū: q: p̄fitendo cedit bonis: et hoc sufficit: vñ talis nec in religione tenet opari manibus ad soluēdum sicut nec in seculo teneret si cessisset bonis. Itē si p̄misisset talis opari manib⁹ aliq̄d: posset b̄ non obstāte intrare religionē: sed si bona sua sufficiūt ad b̄ dz illi cui p:omisit solui interesse. imo etiaz videt q̄ nec ad interesse teneret sic iura ad nihil restituendū obligāt cōiugē q̄ mr̄imonio nō cōsummato intrat religionē altero inscio vel inuito. qui tñ in multis p̄pter b̄ sepe dānificat. Hec Pe. de pa. vbi. s.

Intrās religio/ nē nō re/ netur de debitis.

§. II. De trāsgressione voti.

Nota p̄mo q̄ trāsgressio voluntaria voti est mortale pctm̄ scm̄ oēs. Vñ ꝛ decre. dic̄ q̄ solutio votiv sic adeo est necessaria: vt sine p̄p̄ie salut̄ dispēdio alicui nō liceat refilire. de vo. ꝛ vo. redē. c. licz. Vñ scm̄ Tho. ii. ii. q. lxxxviij. graui⁹ pctm̄ ē trāsgressio voti q̄ trāsgressio iuramēti. Nā votū innitit fidelitati quā deo debem⁹ iuramētū vo leue rēte ip̄i⁹ dei. vñ magis obligatoriū est votū q̄ iuramētū ceteris paribꝰ: ꝛ plus peccat agēs ꝯ votū q̄ ꝯ iuramētuz Sz Jo. nea. dic̄ b̄ esse verū in iuramēto assertorio. i. p̄ misso:io aūt quantū ad ea q̄ ptinēt ad dei honorē ḡuꝰ videt periuriū: q: tale iuramētū includit votū. Nota scđo scm̄ Pe. de pa. q̄ tiēs q̄s frāgit votū totiēs peccat mortalr̄ dū tñ acr⁹ interior ꝛ exterior itereť. secus si exterior tm̄: q: pctm̄ p se est in actu interiori. vñ q̄ vult vno actu furari ꝛ mechari vl̄ plura furari vnū pctm̄ cōmittit q̄d deū: licz plura furet q̄d iudiciuz hoīm. Et b̄ in voto negatiuo q̄ q̄s vouet nō bibere vinū. secus i affirmatiuo: vt cū q̄s vouet ieiunare. tūc em̄ nō totiēs peccat q̄tiens comedit sed scđa vice. tertia aūt vice ꝛ deinceps nō: maxie si nō in cōtēptu: sz q̄si nō reputās sibi possibile pl⁹ illa die ieiunare parat⁹ ieiunare si iā nō fregisset ꝛ eēt parat⁹ ieiunare alia die integra p̄ illa. Sed in cōtēptu vt nō frustra fregerit idē factur⁹ si nō fregisset: nec intētione ex integro al's ieiunādi. tūc secus maxie in voto singulari et secreto in q̄ nō est scandalū. Nā sec⁹ esset de illo q̄ ieiuniū eccl'ie fregisset Nō em̄ p̄pter b̄ liceret ei extra hor̄ā p̄suetā comedere ītētiōe al's redimēdi in scādalū alior̄. Hec Pe. de pa. No. tertio scm̄ eūdē. di. xv. in. iij. q̄ cū q̄s vouet non bibere vinū distinguendū videt: q: aut vouit in ꝑpetuū: aut certo die. Si in ꝑpetuū tūc toties peccat mortalr̄ q̄tiens bibit vinū: etiā si eadē die. Est em̄ obligat⁹ oi hora diei ad nō bibēdū vinū. Vñ q̄tiēs bibit totiēs facit ꝯ p̄missuz. Nec pōt dici q̄ obligatione vni⁹ diei fracta obligatio illi⁹ diei trāseat ad aliā die: q: oēs dies erāt in obligatione eq̄liter Sed si votū est tp̄ale: tūc si die certa ꝛ determinata: puta die sabbati: sexta feria et hmōi vouit: tūc p̄ma vice illius diei bibēdo vinū peccat mortalr̄. nō aūt scđa vice nisi ex cōtēptu faceret. Vñ em̄ vouit nō bibere certo die vouit nō bibere q̄libz hora diei p̄suppositō q̄ i p̄ori nō biberit sed q: votū ei⁹ scm̄ interp̄tationē iuris intelligit: ex q̄ vna hora vinū bibit est obligat⁹ ad nō bibendum alia die ꝛ ex tūc illa die nō est plus obligatus. Dat sup̄ hoc exēplū de indulgētijs: q: si est pennis totiēs p̄sequit quotiēs vadit ad eccl'iaz vbi posita ē etiaz eadē die. Si in certo die: tunc tm̄ semel. Vel aliter q: cū votū ē tp̄ale. i. de aliq̄ die si determinat die vt sabbatū vel aliū: tūc totiēs q̄tiens. tenet em̄ post p̄mā vicē adhuc i residuo diei facere q̄ pōt. Si nō determiat die puta vnā die in hebdomada: tūc si vna die q̄ volebat votū iplere semel vinū bibit: trāsfert obligatio post alterū die post trāsgressionē: nec frangit scđa vice bibēdo vinū. Pe. Itē qui vouit tenere v̄ginitatē si ꝯtrahit mr̄imoniū ꝯsummādo mr̄imoniū frāgit votū: nō aūt postea reddēdo debitū petenti exp:esse vel interp̄tatiue: sed exigēdo totiēs peccat mortalr̄ quotiens exigit: q: nō potest dici q̄ ex quo p̄didit v̄ginitatē q̄ trāslata fit ad alterā die obligatio eius: q: oīm tpe equalr̄ tenebat. ꝛ iō dz soluere sicut p̄mo vt saltē nō petat q̄d est ei liberū Pe. Et q̄uis dispensatio vel cōmutatio voti sit reseruata diocesanis. nō tamē trāsgressio voti. Nā cōiter cōfessores possunt absoluere ab hmōi peccato.

re vinuz vel sic.

Vouēs v̄ginitatem.

§. III. De vtilitate voti.

Nota q̄ magis meritoriū ē facere aliq̄d bonū ex voto q̄ sine voto ceteris paribꝰ. puta cū eq̄li charitate. q̄d p̄bat b. Tho. ii. ii. q. lxxxviij. Et hoc h̄r̄. s. in co:pe huius. c. Et no. q̄ putō: ex de vo. ꝛ vo. redēp. c. scripture. Reus fracti voti nō h̄r̄ q̄ tp̄ale obsequiū in ꝑpetuā noscit religionis obseruantiā cōmutare. Vñ scm̄ btm̄ Tho. in. iij. dist. xxxviij. deobligat q̄s p̄ ingressum religionis a voto facto in sc̄o. Dō videt intelligendū de votis p̄sonalibꝰ nō realibꝰ. puta de elemosynis fiēdis vbi h̄ret facultatē. Intelligit etiā in casu q̄ p̄seueret. Nā egrediēs religionē ante p̄fessionē ad vota p:ora remanet obligat⁹. ar. ad hoc. s. q. vij. q̄ p̄ remedio. Et scm̄ alios: vt dicit idez Tho. ex ipsa vi voti religiōis absq; alia dispensatiōe. Et rō est: q: p̄ in troitū religiōis mori⁹ p:ori vite. ꝛ iō nō tenet ad ea que fecit in sc̄ari vita. Et b̄ tū p̄pter secularitatē vitādā: que grauis est cōiter q̄uentibꝰ: tū p̄pter onus religiōis assumpte q̄d sufficere videt. Alij tamē dicūt q̄ hoc fieri dz autoritate superio:is ip̄ius religionis. vñ declarare seu exponere debet ipse q̄ vouit vota q̄ fecit in seculo: et ipse p̄latus pensatis conditionibꝰ p̄sone ꝛ alijs. circūstantijs valet irritare seu dispensare vel cōmutare aut illa dimittere seruare. Et nota scm̄ Pe. de pa. q̄ si q̄s peniteat de voto al's nō facturus nisi q: non vult votū frangere adhuc est maius meritū. Primo q̄dē: q: scm̄ Bernardū bona volūtas sufficit ad meritū. Unde a p̄ncipio q̄n vouit ꝛ ꝛ nō soluit tātū meruit quātū q̄n sine voto soluit: ꝛ hoc merito additū est meritū iusticie quo vult soluere quod p̄misit. Scđo q: licz sit tristicia in hoc q̄ vouit ꝛ q̄dā volūtas. tamē in soluēdo q̄d vouit ꝛ in venerādo votuz est volūtari⁹. Tertio etiā videt q̄ nō demereť i b̄ q̄ vellet nō vouisse: q: sicut a p̄ncipio non tenebat vouere: ita nec ex post facto tenet velle vouisse licz teneatur soluere: vel dato q̄ penitere sit pctm̄ non p:opter hoc impeditur quin vouendo bonū mereatur. Hec Pe. Itē quāto votū est solēnius tanto est maio:is meriti.

§.iiii. De obligatiõe voti.

Nota q votũ aut est de re de se illicita: aut est de re licita. Si de re illicita q̃ sez est pctũ vl maioris boni impediti uũ vt nõ ingredi religionẽ: peccat sic vouendo ⁊ aliq̃n mortaliꝛ. nec tenet ymo nec dz seruare ꝑm Tho. sed etiam sine dispẽsatiõe plati ꝓtrauenire. Si de re licita. tunc aut de re inutili ⁊ q̃si vana. vt nõ lauare caput die sabbati. nõ comedere de capite ob decollationẽ Joh̃. bap. et hmõi q̃ dicunt vota stulta ꝑm Alb. ⁊ Ray. potius frangẽda sunt q̃ seruanda. tutius est tamẽ vt fiat dispẽsatio eius p eũ q̃ pot. Aut est de re vtili. ⁊ tũc aut p turpi cã vt cũ vouet se ieiunaturũ si in furto vel in fornicatiõe ꝓsperatur. i. si potest cõmittere. ⁊ tũc peccat vouendo. nec tenet iplere ꝑm Joh̃. neapo. in quolibeꝫ ⁊ Richar. in. iiij. Aut p causa honesta. ⁊ tũc aut de re impossibili. ⁊ tunc si erat ei impossibile nõ tenet. ⁊ peccauit vouẽdo. Si aũt pri⁹ fuit possibile q̃n sez vouit. ⁊ postea factũ est ei impossibile. vt cũ vouet elemosynã sed postea ita efficit pauper q̃ nullo modo pot: nõ tenet nisi cũ veniret ad pinguiorẽ fortunã ꝑm ꝓpe. de pa. Si aũt partẽ vnã implere pot illã partẽ ipleat nec excusaret a pctõ si nõ impleret quãtũ pot nisi secũ dispẽsaret: sed cũ oino nõ pot nõ indiget dispẽsatiõe. Tho. Aut de re possibili. ⁊ tũc aut pot irritari. vt votũ pupilli religiosi et hmõi. et si irritaꝛ ab eo q̃ pot nõ peccat absq̃ dispẽsatiõe ꝓtraueniẽdo ꝑm Ray. ⁊ alios. Si nõ irritaꝛ ⁊ multo magis si ratificaꝛ a superiori. qui sez poterat irritare peccat ꝓueniendo. Si ibi nõ dz locũ irritatio vt q: ille p se potuit voto obligare tũc ꝓueniẽdo ꝓpria aucte peccat mortaliꝛ. Si aũt hoc facit cũ dispẽsatiõe vel cõmutatione nisi subsit iusta cã dispensationis vel saltẽ dubia peccat vtens tali dispensatiõe ⁊ dispensans. Tho. ⁊ ꝓpe. de paꝛ. alꝫ nõ peccat. Jtẽ q̃n q̃s dubitat vtrũ possit votũ iplere vel vtrũ sit melius implere vel nõ implere. puta ieiunare vel nõ ieiunare cũ sit debilis ⁊ dubitat de nocumento dz petere cõmutationẽ vel dispensationẽ. et nõ ꝓpria aucte ꝓuenire. Tho. Jtẽ q̃ vota diuersa fecit vno tpe q̃ si pot vtrũq̃ facere tenet. si vo sunt impossibilia dz seruare q̃ maius est ⁊ de minori satisfactionẽ facere ad arbitriũ ꝓlati. Tho. Jtẽ si fecit cõditionatim. i. sub aliqua ꝯditiõe nõ aduenĩẽte ꝯditione nõ tenet implere q̃n vna est cõditio vel plures. sed si ipse intenderit obligare se aduenientibus oibus illis cõditionibus. Si aũt intẽdebat se obligare aduenĩẽte vna ex cõditionibus tenetur. Si sup̃ hoc nõ cogitauit et nescit discernere de intentione tutius est implere. xxxij. q. viij. Nõ solũ. ex de con. ap. c. Verũ. Jtẽ si vouit absolute aliq̃d ⁊ nimis distulit cum posset q: peccauit. Debet em̃ q̃citius implere votuz si ipse tẽpus sibi nõ imposuit determinatũ. Daꝛ tñ ei tẽpus ad arbitrium boni viri ad disponendũ vt votũ possit iplere. Thomas ij. ij. vbi. s. Jtem si fecisset votũ intrandi religionẽ ⁊ ex mora quã fecit in seculo sine necessitate imminet ei periculũ votũ frangendi puta per matrimoniũ: tenetur q̃citius: alꝫ peccat mortaliter. Thomas. ij. ij. vbi. s. Jtem si parentes fecerunt pro eo vt sez ipse aliquid faceret ⁊ ipse postea approbauit intẽdẽs se obligare ad votum factum pro illis tenetur. ⁊ ideo trãsgrediendo peccauit mortaliter alꝫ si ipse se non obligauit non tenetur plus q̃ velit. Raymun. q̃uis bonum sit facere si potest.

§.v. De herede quomodo teneaꝛ ad vota ei⁹ cuí⁹ ẽ heres.

Nota ꝑm ꝓpe. de pa. in iiij. q si est votũ tm̃ reale. vt fundãdi monasteriũ. vel dãdi tãtũ p deo: aut oblationẽ mittẽdi: aut tot armatos vltra mare. tũc heres tenet sicut in alijs debit. Si aũt ẽ tm̃ ꝑsonale vt ieiunare ꝓtinere votũ crucis: vel ire vltra mare: heres nõ tenet nisi sponte obligauerit se siue sit filius siue sit extraneꝰ. ex eo. c. Licet. Si aũt est simul reale ⁊ ꝑsonale ⁊ expssuz vtrũq̃ tũc tenet ad reale. vt si vouit ire ad scm̃ iacobũ et ibi offerre vnũ equũ: heres nõ tenetur ire sz mittere vnũ equũ. Simiꝫ si vouit fundare monasteriuz ⁊ intrare. tenet heres monasteriũ fundare. sed nõ intrare. Si aũt est ꝑsonale ⁊ reale. sz ꝑsonale est ꝓncipaliꝫ expssum. reale tacitũ ⁊ accessoriũ. vt ire ad scm̃ Jacobuz nõ tenet heres expẽsas q̃s fecisset ille eundo: stãdo: offerendo: ⁊ redeũdo dare. sicut nec tenet ire. Et si vouit intrare religionẽ non tenet bona tradere heres. q: sublato ꝓncipali tollit accessoriũ. Siꝫ si susceperat crucẽ defunctus. nõ tenet heres mittere expensas quas fecisset nisi ꝺ ordinasset. Si vo vouit mittere certas ꝑsonas vltra mare qõ reputaꝛ reale ⁊ ad illud tenet heres. ꝓpe. Jtẽ si fecit votũ ire vel mittere in subsidiuz terre sctẽ superueniente impedimẽto eũdi tenet mittere loco sui vel saltẽ expẽsas quas facturus esset. ⁊ si hoc mortiẽs nõ disponeret tenerẽtur heredes nihilominꝰ facere si hereditas esset sufficiẽs ad hoc. Si aũt fecerat votũ cã deuotiõis eundi supueniẽte impedimẽto nõ tenet ire vel mittere nisi forte fuerit in mora. et sic est in culpa. q: cũ potuit noluit. Cauti⁹ tm̃ est in vtroq̃ casu q̃n nõ pot. s. ire q̃ dispensationẽ vel cõmutationẽ petat. Si aũt mortiẽs de hoc nõ disponit nõ tenetur heres iplere nisi se obligasset. ⁊ si hoc nõ egit rõne hereditatis ⁊ postea nõ vult eã adire: tenet de voto.

§.vi. Nota q̃ sunt quedã ꝑsone quarũ vota non sunt obligatoria nisi ratificenꝫ ab alijs. ⁊ irritari pñt.

"Persone quedaz quaꝝ vota non obligãt,

Nã nullꝰ pot se obligare ad id qõ est ꝺ volũtatẽ alteriꝰ. q̃uis aũt est alteri subiectꝰ quãtũ ad id in quo est ei subiectus nõ est sue potestatis. et ideo nõ potest se p votũ firmiter obligare sine ꝓsensu superioris. nõ tamẽ peccat talis vouẽdo. Tho. "Primo ergo eps nõ pot sine licẽtia pape emittere votũ vel emissum implere q̃ dissoluaꝫ matrimoniũ spuale qõ est inter. ipm et ecclesiã suaz vt religionẽ intrare. Tenet tamẽ talis implere tale votũ sicut pot. sez petẽdo licentiã resignandi. q̃ si papa nõ vult dare vel irritat votũ excusaꝫ. Si dat licentiam tenet. ꝓpe. de pa. Jtem nec aliud p qõ fieret graue ꝓiudiciũ ecclie sue. vt de longa peregrinatiõe. votũ abstinẽtie ⁊ alia hmõi pot facere. viij. q. j. Elemosynas. Jdẽ ꝓpe. de pa. Scõo pueri ante ãnos pubertaꝫ sez masculus ante xiij. annũ: femina ante. xij. cõpletum. tum q: in pluribus patiunt defectũ rõnis. tũ q: sunt in ptate parẽtũ vel tutorum. ⁊ si vouẽt nõ hz effectum. sed vota coꝝ possunt irritare parẽtes. Tho. ⁊ ꝑm Guil. si pater vel tutor: ꝓmo cõtradixerit ⁊ postea ꝓsentit nõ reuiuiscit votũ. ꝓpe. aũt de pa. sic dicit. Minorẽnis si nõ hz vsum rõnis nil valet votũ. Si aũt hz vsum rõnis sed est impubes pater vel tutor omne votũ eius ꝑsonale qõ sez respicit ꝑsonã vt de abstinentia. ⁊ ingressu religionis. aut etiã votũ reale qõ sez fit de rebus dandis. vt elemosyna pot irritare. Et idẽ est de minore. xxv. annis habente curatorem vel existente in potestate patris quoad votum reale qõ pater vel tutor irritare pot. Sed q̃n pubes est inrat religionẽ. qõ facere potest inuitis parentib⁹ et curatoꝛib⁹. et eoipso dedicat oia bona sua que nisi esset maior. xxv. annis nõ posset alienare. Nec pñt parentes aut curatores bona retrahere q̃ possent si illa bona vouisset. q: non pot talia sine illis alienare nisi seipm alienãdo. q: qdã cũ vniuersitate trãseunt q̃ alꝫ nõ trãsirent. Jdẽ est si impubes intrauit nec ꝑsona eiꝰ retracta fuit. q: nec bona retrahi possunt. Si aũt habens vsum rationis non habeat parentes aut tutoꝛẽ aut curatoꝛem. ⁊ voueat res suas nõ se deo: licz in hominem non posset alienare: tamen videtur q̃ in deum possit nisi q̃ si inueniatur lesus aut deceptus notabiliter potest restitui Et nota q̃ si impuberes intrent religionez: parentes vel tutores possunt votum irritare vsq̃ ad annum ⁊ diem a tempore scientie computandum si volunt: vlterius autem non possunt. Et licz hugo dixerit q̃ statim cum malicia supplet etatem possit se vouere deo sicut ⁊ dare dia-

dolo: tñ ꝺ: ſũ tenent cõiter canoniſte. Itẽ cũ impubes hꝫ patrẽ: pr̃ põt reuocare ipm a religione: nõ autẽ mr̃ nolẽte patre. ꝑꝛe aũt mo: tuo tũc mater ⁊ auia ſi hñt tutelã eius vt q: nõ trãſierũt ad ſcõa vota: q: tũc nõ põt cũ ꝓdat tutelã: ſed tuto: põt. Sed ſi ipubes intret religionẽ vel emittat votũ ſimpleꝛ aut ſolẽne inſcio patre vel inuito: ſi pater reuocat añ annũ ⁊ dic̃: an puer poſt pubertatẽ teneaẽ intrare. dubitaẽ. ⁊ videẽ ꝙ nõ. Nũeri. xxx. Patre irritãte votũ puelle in etate puellari ipa amodo voto nõ teneẽ. Tho. ꝺ: q: ex q̃ habuit vſum ꝓfectũ liberi arbitrij quoad deũ eſt obligar⁹. Illud aũt Iume. intelligiẽ i puella nõ hñte vſuz rõnis vel dũ eſt in pupillari etate. vñ ⁊ ſeru⁹ retractus a dño de religione: poſtea ſi fiat liber teneẽ redire. ⁊ ꝓiunx retract⁹ ab vxoꝛe ipa mo: tua teneẽ redire. hec Pe. vbi. s. Tertio filiſfamilias poſt ãnos pubertatẽ pñt quãtũ ad ea q̃ ptinent ad ꝓſonã ſuã vouere. ⁊ tenenẽ implere etiã inuit̃ parẽtib⁹. puta de ingreſſu religiõis vl̃ cõtrahere mr̃imoniũ ⁊ hmõi. Sed quãtũ ad ea q̃ ptinẽt ad diſpẽſationẽ domeſticã nõ pñt ſine cõſenſu pr̃is: puta de elemoſyna. Pe. Tho. de peculio tñ caſtrenſi vel q̃ſi pñt vouere ⁊ tenenẽ implere inuit̃ parentib⁹. ſm Pe. de pa.

Quarto ſeruí q̃ ſunt in ptãte dñoꝝ quãtuz ad ꝓſonales opatiões nõ pñt votũ obligatoꝛiũ facere ꝺ volũtatẽ ipoꝝ de ingreſſu religiõis ⁊ pegrinatiõis ⁊ hmõi p q̃ ſubtrahe reẽ ſeruitꝰ eoꝝ. Tho. pñt tñ vouere ꝓtinentiã: nec dñi pñt tale votũ irritare ſm Pe. de pa. Quito clerici bñficiati nõ pñt vouere pegrinationẽ aut aliõ p qõ habeãt relin q̃ re eccleſiã ſine licẽtia ꝓlati ſui. de ꝓſe. di. v. c. nõ oporꝛet. ⁊ ex eo. magne. niſi votũ religionis qõ pñt facere ſine licẽtia ꝓlati ⁊ tenẽtur factũ implere. etiã ꝺicente eꝑo. Nota etiã abſtinẽtie ⁊ oꝛonũ teneẽ iplere. Ray. ⁊ Pe. de paẽ. Inno. vo dicit q̃ ſi vouet aliq̃d qõ hꝫ eũ ipedire a religione ⁊ obedientia ꝓlati ſui ꝺz illud ſeruare vt dicere alicui quos pſalmos. Pe. aũt de pa. dicit q̃ ſi religioſus votuz emit teneẽ iplere niſi ꝓlat⁹ irritet illud votũ. Richar. vo o: di. mino. dic̃ q̃ religioſus nõ põt vouere et ſi vouet q̃ nõ tenet. Rõ eſt: q: pẽſata hũana fragilitate ⁊ religionis onere nõ põt ſe ad aliq̃d vltra ſuã ꝓfeſſionẽ obligare qõ poſſit iplere ſine qualicũq̃z ꝑiudicij ꝑiculo obſeruatiõis cuiuſlibz eoꝝ que ex ſua ꝓfeſſiõe teneẽ ⁊ abſq̃z ꝑiculo reddẽdi ſe oneroſum interdũ ꝓlato ſuo vel alicui ex fratrib⁹ ſuis. Item q: tante altitudinis eſt religionis votũ q̃ oĩa alia in ipm cõmutari pñt. ⁊ iõ eccl̃ia cõſideraꝝ hãc altitudinẽ religionis ⁊ hũanã fragilitatem voluit aũcte dei ad religionis votũ nullũ aliud poſſe ſupaddi ꝓpter ꝑiculũ trãſgreſſionis vitandũ. Ad ꝺ etiã faciunt iura. xxxiij. q. v. noluit. ⁊. xx. q. iiij. monacho. i glo. hec ille. Tutius vo qõ dicit Tho. ⁊ Pe. Et no. ſm Pe. de pa. q̃ in hꝭ oĩbus caſib⁹ in q̃bus põt votũ irritari quouſq̃z votũ irriteẽ p euz q̃ põt: votũ tenet ⁊ obligaẽ. Poſtq̃ aũt fuerit irritatum nõ teneẽ vouẽs ſeruare imo nec ꝺz ꝺ voluntatẽ irritanẽ. Itẽ no. q̃ eſt differẽtia inter irritationẽ ⁊ diſpẽſationem. Nã irritatio põt fieri ſine cã ⁊ ad libitũ irritãtis: ſicut vir ad libitũ irritat votũ ꝺiugis: ita q̃ nec ipe peccat irritando q: nemini facit iniuriã q̃ vtiẽ iure ſuo: nec illa votum omittẽdo cũ fuerit ineffica ⁊ ꝓncipio. Sz diſpẽſatio i voto nõ fit ꝓpt̃ ineffica votí: ſz ꝓpter aliã cãm. vñ req̃rit nõ ſolũ auctas in diſpẽſante: ſz etiã cã ex pte diſpẽſati ſcz neceſſitas vl̃ vtilitas ei⁹ vel reipublice in oi gñe diſpẽſatiõis ⁊ in oñi diſpẽſante: etiã papa: q: nec Pe. nec alteri cõmiſſa eſt auꝺoritas ſeu ptãs in deſtructionẽ: ſz in edificationẽ. qõ eſt verũ in ꝓpoſito: q: voti obligatio iuri naturali ⁊ diuino innitiẽ. Nam in hꝭ q̃ nõ ſunt inala niſi q: ꝓhibita iure poſitiuo: ad libitũ abꝛogare põt. ⁊ p conſequẽs ad libitũ in illis diſpenſare. Hec Pe. de palu.

§. VII. De redẽptiõe commutatiõe ⁊ diſpẽſatione votoꝝ.

No. ꝓmo q: redẽptio ⁊ cõmutatio voti videnẽ differre ſicut emptio ⁊ ꝓmutatio q: in ꝓmo req̃rit̃ ꝑciũ in nũerata pecunia. vñ ſi ille q̃ vouit ad ſctm̃ Jacobũ ire hꝫ illuc hoſtes ⁊ nõ vſus romam liberet̃ a pegrinatione ſcti Jacobi: ⁊ obligeẽ ad viſitãdũ limina apl̃oꝝ: cõmutatio eſt. Si vo ipedit⁹ ire abſoluaẽ ⁊ ꝑcipiaẽ ſibi dare tãtũ ꝓ deo quãtũ erat expẽſurus eũdo ⁊ redeũdo. redẽptio eſt q̃ etiã ꝺz eſſe iuſti ꝑcij et eq̃lis. ex eo. c. magne. b̃ Pe. de pa. Sed inter diſpẽſationẽ ⁊ cõmutationẽ Tho. dic̃ hãc eſſe differẽtiã q: ſi abſolute determinet̃ ꝓlatus aliq̃ votũ nõ eẽ ſeruãdũ erit diſpẽſatio voti. Si aũt ꝓ b̃ q̃ obſeruãdũ erat aliq̃d aliud iponiẽ. ꝺ: cõmutatio voti. vnde maius erit diſpenſatio q̃ cõmutatio. Utrũq̃z poſſunt ꝓlati eccl̃ie vt declarabiẽ. hec Tho. ij. ij.

§. VIII. De commutatioe voti.

Nota ꝓmo q̃ aũcte iuris in votũ religionis oĩa cõmutanẽ etiã ſine diſpẽſatiõe: q: tanq̃ pfectũ alia includit Vñ ſi q̃s ex voto emiſſo ad artioꝛem religionẽ intrãduz nõ eſſet obligat⁹ ad ꝓfitendũ nec ad remanendũ: ſz ſolũ ad intrandũ ⁊ expiendũ: ſicut frequẽter cõtingit. liceret tali vouere ⁊ ad vouendũ inducere laꝝioꝛẽ religionẽ ad ꝓfitendũ ⁊ remanẽdũ: q: ꝓmũ votũ tanq̃ tale includiẽ in ſcõo tanq̃ in ꝓpetuo. Et plus eſt expiri ⁊ ꝓfiteri laꝝioꝛez q̃ ſolũ tñ expiri artioꝛẽ. Vñ decretalis q̃ dic̃ imponẽdã pnĩam ꝓfitenti laꝝioꝛẽ poſt votũ artioꝛis. de reg. iur. qui poſt votũ. li. vj. Intelligiẽ de illo q̃ vouit aio remanẽdi q̃ teneẽ remanere: vñ talis vſq̃z ad ꝓfeſſionẽ in religione laꝝioꝛi ſi eã intraret eſt in moꝛa votũ implẽdi cum de iure ⁊ de facto poſſit ⁊ debeat redire ad artioꝛẽ. Poſt ꝓfeſſionẽ aũt abſoluiẽ: nõ q: plus fecerit q̃ vouerat ſed q: votũ ſolẽne de re miꝛioꝛi derogat voto ſimplici. de re etiã maioꝛi

Nota ſcõo q̃ licz vota ꝓſonalia cõmutẽtur in religionẽ: q: vbo cõmutandi vtiẽ decre. de votis. c. ſcripture. vl̃ ſoluanẽ p ꝓfeſſionẽ: ⁊ etiã realia quoad ꝓſonã nõ tñ quoad monaſteriũm. Sicut nec debita q̃diu aliq̃s eſt nouicius excuſaẽ a voto perſonali: puta ieiunioꝝ ⁊ hmõi nõ aũt a reali: puta de dãdo elemoſynã: imo p ſe ꝺz ſoluere debita ſz p ꝓfeſſionẽ q̃ bonis cedit ⁊ mũdo mouiẽ vota ꝓſonalia extiguunẽ: ſz et realia debita i monaſterio trãſferunẽ qõ obligaẽ ſicut ꝺheres. ſ. nõ vltra valoꝛẽ bonoꝝ q̃ recepit monaſteriũ de illo ſi fecit inuentariũ: vel ſi nõ fecit ex ignoꝛãtia iuris ſicut nec q̃cũq̃z alius ꝺheres. Itẽ nota tertio qñ votũ eſt reale ſpãle: puta q̃ aliq̃s vouit equũ ſuuz determinatũ deo. tũc ipe quidẽ nõ põt cõmutare aũcte ꝓpria: ſed aũcte ei⁹ qui equũ iã traditũ cũ nõ ſit res ſacra poſſet alienare ante traditionẽ põt cõmutare. Nota quarto q̃ qui filiũ ſuum determinatũ vouit religioni ad ꝓſuaſionẽ alicuí⁹: nõ põt vnũ p alio cõmutare nec aũcte ꝓpria nec etiã illi⁹ cõſenſu q̃ induxit ad vouendũ. Sz ſi vouit ſimpliciẽ teneẽ ſtati puerũ cũ in religiõe põt educari offerre etiã iuſtũ: ſicut etiã inuitũ ad ſcholas põt ponere ⁊ ad artificiũ: ſz puberẽ inuitũ ponere nõ põt. Sed ſi vouit ſub ꝓditiõe. ſ. ſi puero placeret ingredi. tunc nõ teneẽ offerre anteq̃ ille hꝫ vſum rõnis ⁊ ꝓſentiat. Itẽ no. q̃nto q̃ ſi vouit pater filiũ vel filiã ablactatos: põt ⁊ debz matre inſcia: vel etiã inuita offerre monaſterio. Sed ſi vouit pater filiũ in vtero exiſtentẽ: vel q̃diu ſub lacte eſt: q: partus eſt pars viſcerũ: ⁊ cũ eſt ſub lacte eſt magis ſub cura matris non poteſt vouẽri cũ effectu a ſolo patre quin et mater poſſit votum irritare. Petrus de palu.

§. IX. De diſpẽſatione votoꝝ.

Nota ꝓmo q̃ quis ius diuinũ ⁊ naturale papa nõ poſſit tollere vl̃ mutare. tñ q: iuris diuini ⁊ naturalis determinatio ptinet ad ius poſitiuũ. ideo ſicut in penis põt hõ diſpẽſare q̃uis ius naturale ꝺicret delicta puniri: que naturalis equitas ꝺictat etiã aliq̃n maleficia non puniri ꝓpter bonũ reipublice. ⁊ ſm arbitriũ eius iuſtũ qui reipublice peſt. vñ q̃cũq̃z eſt melius nõ puniri. tunc in ꝺ caſu nõ eſt ꝓtra naturale diſpẽſare. Silr de iure naturali ⁊ di-

uino est reddere votuꝫ ꝓpter honoꝛē dei. Sed si aliud magis cedat ad honoꝛē dei pōt dispēsare q̄uis ista dispē satio sit magis iuris declaratoꝛia q̄ relaxatio. Nota scdo de forma dispēsandi. q; requirit q̄ sit exp̄ssa vel saltē intē ta. vñ siue in votis siue in alijs nunq̄ factū superioꝛis dis pēsat nisi hoc ip̄e exp̄mat vel saltē dispensare intendat. ⁊ in eo q̄dē ⁊ alio inferioꝛi a papa videt canonistis quia subsunt iuri q̄ nō sufficit q̄ intēdat dispensare nisi exp̄i mant. sicut dꝛ de ꝓcess. p̄bē. c. Litteras. Sicut etiā eps nō sine vbo absoluit a sñia excōicationis quātūcunq̄ inten dat. Sed de papa q̄ pest iuri cū facit aliq̄d animo dispen sandi. ⁊ licꝫ nō exp̄mat eoip̄o sufficiēter dispensat. sicut etiā simplici salutatiōe absoluit excōicatū. si b ex certa sciē tia facit ⁊ p hoc facere intendit. Videt tn̄ verius q̄ plati dissimulādo etiā dispensent qđ est sine vbo. q̄ multo ma gis in oibus in quib⁹ nō est eis taxatus modus cū formu la dispēsandi q̄ eoip̄o dispensant q̄ faciūt effectū nō dis pēsandi vel sciunt ⁊ nō ꝓtradicunt q̄n facile ⁊ libere con tradicere p̄nt. Nota tertio de cā dispēsationis. Equidē in positiuis. Sic volo sic iubeo sit p ro̅ne volūtas. q; qđ p̄ncipi placuit legis hꝫ vigoꝛē. q̄uis Jsid. cōtra q; lex est qđ ro̅ne ꝓstiterit. di. j. Sed in his q̄ sunt iuris diuini sec⁹. ex̄ de vo. c. Non est. Et debēt cōsiderari tria. vt in. c. Ma gne. qđ. s. licet. qđ decet. quid expedit. Debet autē esse ta lis cā q̄ melius sit recedere a iure cōi q̄ tenere nō sufficit q̄ eque bonū aliter erit dissipatio. ⁊ peccat vtraq̄ scz dis pensans etiā papa. et is cū quo dispēsatur si sciat. Unde Host. Peccat papa si sine cā in votis dispensat. nec est ei obediendū si manifeste liqueat q̄ sit contra dñi volunta tē. alꝫs in dubio obediendū est. vnde si dispēsat sine iusta causa in solēni voto continētie virī vel mulieris quī si cre deret iustā causam excusaret. nō autē ille qui sciret iniustā esset tamē verū matrimoniū quantū ad vtrūq̄. q; claudi care nō pōt. Sed sciens nō posset petere. hꝫ reddere. s. de bitū. Nota quarto de ministro dispēsationis q̄ eps pōt dispensare in oi voto continērie tpali. puta si q̄s vouerет p annū cōtinere. Jtē in oī voto ppetuo nisi ꝓtinentie ⁊ religionis. Jtē in oī voto tpali. Pe. de pa. Hinc tn̄ opꝫ excipere illa tria de quib⁹ dictum est. s. scz terre sancte. ⁊ scti Jacobi. et apl̄oꝝ Petri et pauli. Papa em̄ sibi reser ꝛuat p̄m moꝛē curie. De voto autē religionis tpali. puta cū quis vouet intrare religionē intētiōe p̄bādi si sibi place bit vel etiā vouet simpliciter intrare nō spāliter cogitās vel intēdēs de remanēdo vel nō remanēdo. talis em̄ etsi teneꝫ intrare: nō tn̄ teneꝫ remanere. ex quo em̄ nō habuit spālē intentionē ad remanēdū obligaꝫ p̄m formā iuris q̄ est q̄ annū ꝓbet. et si nō placet liber egredit p̄m Tho. In tali ergo voto religionis ad quā quis nō obligaꝫ re manere. nō pōt eps dispensare p̄m Pe. de pa. qđ ꝓbat vl tra alias rones p hoc. q; summus penitētiarius plus po test in dispēsando q̄ eps. sed ip̄e nō pōt dispensare in vo to religionis ita vt liceat in seculo remanere. sed sic vt li ceat ad aliā laxatiōē trāsire etiā facta p̄fessione. sicut licen tiat apostatas. g̃ nec eps potest. Hoc autē videt q̄ si exi stens in laxatioꝛi vouеat artioꝛē q̄ eps possit dispensare. q; nō est votū ppetue ꝓtinentie nec votū religionis simpl'r cū iā sit obligatus ad vtrūq̄: sed solū est subꝛogatio voti vñ videt q̄ eps possit dispensare. Et simil'r in voto sim plici religionis artioꝛis q̄ liceat ad laxatioꝛē trāsire ad sñia nō petita. si tn̄ trāseat petitione omissa tenet ingressus. Sic etiā de voto simplici artioꝛis nō dꝫ trāsire ad laxatioꝛē si tn̄ trāseat tenet. Jtē videt q̄ p̄fessus in laxatioꝛi non debꝫ ad artioꝛē vouere nisi licentia petita. sed si vouerit tenet. nec alius potest irritare. sed teneꝫ licētiare. Sed pōt eps dis pēsare. sicut abbas pōt dispensare in p̄fesso artioꝛē q̄ in tret laxatioꝛē: nō tn̄ sine cōsensu conuent⁹ pōt alienare p̄so nam conuentus nisi hoc habeat ex p̄uilegio spāli. Sed archidiaconus nō pōt iure suo vti auctoꝛitate dispēsandi cōtra ius cōmune nisi inquātū cōpetit sibi ex consuetudi ne legitime p̄scripta p quam ius epale pōt acquirere. nō autē papale. qa esset coꝛruptela. Jtē abbas vel pꝛioꝛ: nil pōt in dispēsando in votis. licꝫ possit irritare plusq̄ eps de senten. excō. Cū illoꝝ. Nā religiosi aut ante p̄fessionē votū emiserūt ⁊ sic p profession̄e liberant: aut post p̄fes sionē ⁊ tūc est locus irritatiōis. nō dispēsationis. Jtē nō potest abbas hoc in secularib⁹ sibi pleno iure subiectis nisi cōsuetudo daret. Archieps inquātū hmōi nil potest vel hꝫ in subditis suffraganeoꝝ suoꝝ licꝫ ipos possit ab soluere visitādo. Non em̄ seq̄tur pōt absoluere a voti fra ctiōe. ergo ⁊ dispensare. videt tn̄ q̄ sicut pōt absoluere a sñia epi. licꝫ nō debeat sed ad eū remittere ita ⁊ dispēsare ⁊ cū suffraganeis suis possit dispensare cuꝫ sint subditi. q̄uis p̄fessos ab eis et ab abbatib⁹ electi possint cū eis dispēsare. sicut et absoluere a casib⁹ etiā epis reseruatis. Jtē pniarij quoꝝūcunq̄ nō habēt ptātē dispēsandi nisi in quātū cōmittit eis spāliter. Nā ptās dispensandi respicit iurisditionē. vñ pōt cōmitti hoi inferioꝛis oꝛdinis. Sed vtrū an nō sacerdos possit dispēsare in votis suo vel alie no iure vel dispēsationē cōmittere dubiū est. Sūm⁹ aūt pniari⁹ dispēsat in voto religiōis cōmutādo vnā religio nē in aliā. sicut pꝫ in lr̄is q̄s apostate ab eis deferūt. Pa pa aūt pōt dispēsare in oī voto volūtario simplici ⁊ so lēni tpali ⁊ ppetuo. ⁊ cū oī hoie. Et de voto solēni p sa cri oꝛdinis suscep̄tionē ptꝫ. q; castitas illi ē ānexa ex statu to eccl'ie. etiā pticulari puta oꝛiētalis. q; greci etiā i sacer dotio coniugio vtunt. Papa aūt dispēsare pōt in statu to cōcilij vniuersalis. De voto solēni p p̄fessionē etiā po test. q; licꝫ papa nō possit facere q̄ p̄fessus nō fuerit p̄fes sus pōt tn̄ facere q̄ nō sit obligatus religioni ⁊ ad votuꝫ religionis. q; in oī voto intelligit excepta auctoꝛe pape. b Pe. de pa. vbi. s. Idē tenet Richar. in. iiij. ⁊ Tho. in. iiij. ⁊ Jo. nea. in q̄ libet. ⁊ Hugo car. Jmo. ⁊ Host. ⁊ cōiter canoniste. s. q̄ papa pōt dispēsare in voto solēni religiōis nō quidē tn̄ vt sit religiosus. ⁊ nō seruet vota. sed de religioso pōt facere laicū ex magna causa vigente. Sed ipse Tho. ij. ij. q. lxxxviij. ar. xj. tenet ꝯtū. s. q̄ nō possit cuꝫ tali dispēsare. Idē Alb. p̄mū cōius tenet. Et Job. in summ. cō fes. dic se vidisse hoc factū a papa cū aliquo. Dicit etiam Ri. b. q̄ oē votū qđ est de his q̄ sunt superogationis dis pensabile est q; dispēsatiōis in quolibet tali voto pōt in ueniri rōnabilis cā. s. p̄fectus maioꝛis boni; vel vitatio mali. siue p cōpationē ad rēpublicā. siue p cōpationez ad vouentē. Reformationē em̄ pacis inter regna maius bo nū ē cōitati q̄ ꝓtinētia vni⁹ p̄sone. In tali ei casu si p̄sona q̄ ꝓtinētiā vouerat mutat p obediētiā dñi pape sua obe diētia magis meritoꝛia est sibi q̄ ꝓtinere quātū ad p̄mitt̄ substātiale. Vitatio em̄ cōis mali vt vitatio discoꝛdie iter regna q̄ sunt pace. ⁊ vitatio p̄babilis trāsgressiōis voti si p̄babilitas sit vehemēs pōt esse rōnabil'e cā dispēsandi in quocūq̄ superogationis voto. Aliter em̄ nō video quō obligatio p castitate facta q̄nq̄ ꝺ castitatē non militaret Et si dicis q̄ b nō esset p se sed p accidēs scz ꝓpter firmi tatē p̄sone. b nō obstat. Recta em̄ rō dictare videt aliquē esse loco dei in eccl'ia q̄ piculis cōitatū ⁊ p̄sonarū pēsatis infirmitatib⁹ vtilitatibus ⁊ dānis possit rōnabiliter ob uiare. Et dico rōnabil'r. q; vbi nō est dispensandi rōnabi lis cā si dispensareт nō esset dispensatio. sed dissipatio p̄m Bern̄. iij. de ꝓfide. ad eugeniū papā. Dicit iterū q̄ q̄uis manēte obligatiōe de iure nature sit soluere. tn̄ ipa obli agtio nō fuit de iure nature absolute. scz sub hac ꝓditione scz quousq̄ p supioꝛē ex cā rōnabili fuerit relaxata. Natu rale em̄ iudicū rationis dictat q̄ per aliquē superioꝛem possit talis obligatio relaxari ex rationabili causa. Circa hanc materiam scz de dispensatione votoꝝ. dicit btus Tho. in. iiij. dist. xxxviij. q̄ diuerse sunt opiniones. Quidam enim dicunt q̄ quodlibet votum potest per prelatos eccl'ie dispēsationez habere pro libito prelati. quia vt dicunt in quolibet voto intelligit conditionaliter volū,

De forma dispēsandi.

Cā dispēsationis voti.

Minister dispensationis.

Sūmus pniarius.

Archidiacon⁹.

Abbas

Papa.

De dispēsatiōe voti castitatis.

tas plati supioris. s. pape: ad cuius dispensationē ptinēt actus oim subditoꝝ: & sic cū voluerit ille summus platus relaxare potest vt nō teneat. Sed hoc nō videt bene dictū: q: q̄dā sunt in quib⁹ est hō ita liber sui q etiā ꝑceptū pape pōt illa facere: sicut ptinere & alia filia. vñ absolute sine condi tione volūtatis alicuius plati potest talia vouere. Alij dixerūt, q nullū votū recipit dispensationē fm q dispensatio est iuris relaxatio: sed solum fm q est iuris declaratio: q: papa pōt declarare hoc ius qñ fit qñ recōpensatio fit maioris boni. & tūc pōt dimitti min⁹ bonū ad qđ q̄s obligauit se. Sed hoc etiā nō videt verū: q: declarare ius nō est ius nouū facere: sed illud qđ erat in iure manifestare. Vñ fm hoc nunq̄ p dispensationē voti fieret vt nō fit ꝓra ius qđ erat ꝑius ꝑ ius: sed solū qđ videbat esse ꝑ ius & nō erat. Et ideo aliter dicendū. s. q in voto dispensari pōt: etiaz fm q dispensatio est iuris relaxatio ex aliq̄ legitima cā. Quia em votū de illicito esse nō pōt: non aūt licet subtrahere alicui qđ ei debet: ideo p votū alicui⁹ nō pōt fieri ꝑiudiciuz suo plato q̄n debeat ei⁹ mādatis parere cū fuerit opportunū. Vñ si plat⁹ videat expedire ex aliq̄ cā rōnabili: vl ꝓpter. ipm q̄ vouit vel ꝓpter alios q votū nō fuet: potest eū ab obseruatiōe voti deobligare q̄ als de iure erat obligatus. Nec ex hoc dici pōt papā dispensare ꝑ ius diuinū vel naturale: nā obseruare votū tunc est de lege naturali vel diuina cū durat obligatio voti: cessante aūt tali obligatiōe obseruatio nō est de iure naturali vel diuino: q̄ obligatio cessat p dispensationē legitimā vel cōmutationē aut irritationez. Nec etiā ex hoc mēdaciū incurrit q votū nō seruat dispensat⁹: q: hō de futuris dz hꝝe pias cōditiones adiūctas explicite vel implicite: vt ꝑz Jac. v. De voto ꝓtinētie dicūt aliq̄ q null⁹ pōt dispensare in eo ꝓpter diuersas rōnes a diuersis assignatas. Dicūt em aliq̄ hoc accidere: q: votū cōtinētie nō pōt ptermitti nisi ad ꝑiū dilabendo qđ nunq̄ licet. Alij dicūt hoc ꝓtingere eo q votū ꝓtinētie nō recipit recōpensationē melioris eo q nō est digna pōderatio aīe cōtinentis: vt ꝑ: Eccli. xxvj. Vel ideo q: p cōtinentiā hō mo de domestico inimico triumphū capit fm quosdam: vel q: p religionē hō ꝑfecte conformat xp̄o. vñ in voto cōtinētie & alijs essentialib⁹ votis religionis nō potest dispensari fm quosdā. Sed hoc etiā nō videt sufficiēter dictū: q: bonū cōe est mlto meli⁹ q̄ bonū ꝑuatū. Et ideo vt alij dicūt ꝓbabilius si cōis vtilitas totius eccl̄ie aut vnius regni vel ꝓuincie exposceret: posset cōuenienter & in voto cōtinētie & in voto religionis dispensari quātūcunq̄ esset solēnizatū. Nō em p votū pōt se deobligare ab eo in quo alteri tenet: vt dictū est. vñ talis posset necessitas imminere q possz alicui iuste ꝓhiberi ne voueret. Et necessitate manēte potest etiā in voto dispensari iā facto. Periculū autez mortis corporalis vt ꝑ: imminere ex q̄busdā infirmitatibus quib⁹ remediat p coitū fm medicinā: non est sufficiēs rō vt in voto cōtinētie dispenset: nec peccat talis vouēdo cōtinentiā exponēs se periculo ꝓpter deū & bonū vtutis. Itē nota fm Ricḥ. or. mino. in. iiij. di. xxxviij. q votū de nūq̄ petēdo dispensationē a dño papa in aliquo voto nō est specialr obligatoriū. Rō est: q: materia voti non solū dz esse necessaria: sed etiā vtilis ad salutē. Quedā em etsi sint licita: nō tn expediūt ad salutē alicui. Sed nunq̄ petere dispensationē a papa nō est aliquid vtile ad salutē: imo qñq̄ multū expedit petere: g̃ &c. Votū de non petēdo illud qđ esset vtile aīe vouētis nō est obligatoriū: sed qñq̄ est vtile aīe vouētis vt dispenset in illo voto: quia qñq̄ est nimis graue votū illi q̄ vouit ad obseruandū: ita q ꝓbabiliter timet trāsgressionis periculū: g̃ votū de nō petēdo dispensationē a papa non est vniuersalr obligatoriū. In casu tn in quo esset vtilius aīe vouētis nō petere dispensationem q̄ petere: obligatus esset ad nō petendū: quia cū aliquis vouet aliq̄d qđ in vno casu potest esse vtile ad salutē et in alio nō: obligat in illo casu in q̄ est vtile ad salutē: nō etiā in alio casu in quo ē inutile; nisi fuerit intētio vouentis q̄ si nō obligat in omni casu q̄ in nullo obligetur. Hec ille.

§. x. Queritur vtruz vouēs ieiunare in festo alicuius sancti si illud festū est in dñica teneatur illo die ieiunare.

Triplex ieiuniuz.

Rñdet Joh. nea. i q̄dlibet. viij. q. xxv. p distinctionē quadrimēbrē. videlz aut talis vouēs intēdit vouere ieiunare ieiunio afflictiōis vt videlz affligēdo carnē suā satisfaciat deo de pctis: & subijciat carnē spiritui: & ꝓseruet se in posterū: aut intēdit vouere ieiunare ieiunio exultatiōis. i. vt magis fit dispositꝰ ad spūale gaudiuz & cōtemplationē diuinoꝝ: aut de neutro intēdit quia de neutro cogitauit q̄n vouit: aut de vtroq̄ intendit: q: intēdit vouere ieiunare ꝓpter vtrūq̄ ꝑdictoꝝ. In primo casu talis nō dz ieiunare in dñica: sed in sabbato ꝓcedenti Cui⁹ ratio est: q: ieiuniū afflictionis ad qđ q̄s se particulariter obligat debet cōformari & regulari fm idem ieiuniū ad qđ obligat ecclesia vniuersalis. Sed ieiuniū afflictionis ad qđ obligat ecclesia vniuersalis si est in dñica transfertur in sabbato. ergo &c. Talis etiā incōgrue vouit ieiunare in festo: nō in vigilia. In secundo casu dicendū q dz ieiunare i dñica. Cui⁹ ratio est: q: votū licitū & virtuosuz obligat. hoc aūt est hmōi. ar. di. lxxvj. vtinā. Nec ob. q tali die ꝓhibet ieiunare. di. xxx. Si q̄s tanq̄. & c. si q̄s ꝑbyter q: hec ꝓhibitio fit cōtra illos qui ieiunāt in contemptuz dei ꝑ dñici: vel ex aliq̄ erroꝝ hereticoꝝ seu superstitione. Naz ex deuotione licet. In tertio casu dicendū ē q dz ieiunare in dominica. Cui⁹ ratio est: q: cū vouerit ieiunare in die festo: & nō in vigilia festi. magis ꝓbabile est q intendat implicite ieiunare ieiunio exultatiōis q̄ ieiunio afflictionis & p cōsequēs idē iudiciū est in hoc. iij. casu. qđ in. ij. In q̄rto casu videt q magis cōsulendū esset tali q ieiunaret in sabbato ꝓcedēti q̄ in festo vt sic magis ꝓformaret se alijs fidelib⁹ in ieiunādo. Ceteris aūt paribus magis cōsulendum est vnicuiq̄ q cōformet se quātū ad diē vniuersali ecclesie in ieiunādo q̄ q̄ fit singularis. Queritur vtrū vouens nō comedere carnes seu panē in festo beati Laurētij: q: fuit assat⁹ ad ignē sicut panis: & ieiunare in pane et aq̄ feria sexta. si tale festū. s. scti Laurētij euenerit i sexta feria teneat adimplere votum facili⁹ seu difficili⁹ de duob⁹ ꝑdictis. Rñ. fm Jo. nea. in q̄dlibet. xvij. per distinctionē. quia aut talis pōt ambo vota implere sine periculo mortis vel grauis affirmitatis: aut nō pōt: aut est dubius vtrū possit aut nō. In ꝓmo casu dicēdū est q talis teneat ambo iplere Cui⁹ ratio est: q: obligatus ad duo ꝑcepta teneat ambo iplere: sed adiplere votū est ꝓceptū. ergo &c. In scdo casu nō teneat ambo implere sed vnū solū. Cui⁹ rō est: q: per nullū votū obligat hō ad faciēdū ꝑ ceptū dei: sed occidere seipm ad qđ disponit grauis infirmitas cōtinuata est ꝑ illud ꝑceptū. Nō occides. vt dicit Aug. i. s. de ciui. dei. Nō ergo tenet talis nisi ad vnū illoꝝ. Sed q̄rit ad qđ illoꝝ magis teneat. Rñdet q si talis fecit illa duo vota quodā ordine successiuo tpis. s. vnū ante aliud. tenet implere illud qđ ꝓius fecit. Cui⁹ rō est: q: semp obligatio ꝓioꝝ tollit posteriorē sibi equalē & incōpossibilē. Exemplū patet in matrimonio & in alijs ꝓmissionib⁹. Si autē fecit ambo vota simul. i. in eodē tpe. tenet illud de duob⁹ adimplere quod sibi placet. Cuius rō est: q: obligat⁹ ad duo aliq̄ ꝓpter indifferentiā nec magis ad vnū q̄ ad aliud se obligauit. nō tenet g̃ plus implere vnū q̄ aliud. ergo &c. Consulēdū tn esset tali q adimpleret illud de duobus qđ esset melius et ꝟtuosius: vñ si vnū illoꝝ esset maioris deuotiōis aliud maioris afflictiōis: cū deuotio mentis sit ꝓferēda afflictioni carnis ex eo q est actus ꝓfectioris ꝟtutis: scz religionis & bona p se: scz deuotio: afflictio vo carnis bona p accidēs & actus minoris ꝟtutis: q: temperātie. vñ cōsulendū esset q illud eligeret in quo haberet maiorez deuotionē. Et talis scz q̄ est certus nō posse nisi alterū duoꝝ implere ꝓ illo alio qđ dimittit nō teneat aliud opus ꝟtuosum facere: vel in alio die illud restaurare. qđ ꝓbari potest multipliciter

Vouens nō comedere carnes.

Dedispēsatiōe voti religionis

Titulus.XII.

Primo q̃dē q: idē iudiciū est de impossibilitate adimplendi ꝓceptū ⁊ votū. sed ille de quo est certū ꝙ nō potest adimplere ꝓceptū de ieiunio eccl'ie. vt pote q: infirmus ad mortē: nō tenet̃ tale ieiuniū in aliud bonū cōmutare vel in aliū diē ꝓlōgare. ergo ⁊c. Scō ptz a fili q: qui voluisset ieiunare in oi sexta feria in pane ⁊ aqua ⁊ in aliqua dictarū feriarū nō posset: q: infirm⁹ ad mortē: nō tenet̃ tale ieiuniū cōmutare in aliud bonū aut in aliū diē ꝓlōgare ergo idem in ꝓposito. Tertio ex voto nullus tenet̃ nisi ad id q̃ vouit. sed talis vouit certū q̃d ⁊ certa die. ergo si ex impossibilitate nō implet votū ad aliud nō tenet̃. In tertio v̄o casu q̃n est dubius vtrū possit vel nō possit. dicendū ꝙ talis voues illud ieiuniū q̃ nō pōt iplere tenet̃ in aliū diē ꝓlongare aut in aliud bonuz cōmutare. Cui⁹rō est q: exist̄s in dubio an trāsgrediat̃ votū ⁊ ꝓ cōsequēs peccet mortaliter tenet̃ se ponere in tuto. vt. s. votū nō trāsgrediatur. sed talis voues si dubitat an posset ambo ieiunia adimplere: dubitat etiā ꝓsequēter an alterū nō implēdo trāsgrediat̃ votū ⁊ peccet mortal'r. q̃ pctm̃ vitat ꝓlongatio. aut cōmutādo in aliud votū. nō q̃dē auct̄e pp̄ia: sed ꝓlati sui que req̃rit̃ ad oēm dispēsationē vel cōmutationē voti: vt ptz. ñ. ñ. q. lxxxviij. Cōmutās aūt votū. s. auct̄e sup̄ioris nō est trāsgressor voti. Tenet̃ g̃ in tali dubio talis vouens ieiuniū q̃d non implet ꝓlongare in alium diē vel in aliud cōmutare auct̄oritate sup̄ioris.

Titul⁹. XII. De īfidelitate

¶ De supstitionib⁹ ⁊ ibi de multis generib⁹ diuinationū ⁊ sortibus somnijs: bꝛeuibus ⁊ incātationib⁹. Lap̄. s.

Quēmū de infidelitate

agendū. Sed q: vitiū superstitionis q̃d est quasi quedā p̄testatio infidelitatis est cōmunius quod reperitur etiam in fidelibus: ideo p̄ius de eo agendum: postea de infidelitate ipa.

§. I. Superstitio est vitiuz

ꝓrariū virtuti religionis. Sicut em̄ irreligiositas que cōsistit in irreuerētia dei ⁊ rez sacraz opponit̃ religioni p̄m defectū. Ita supstitio q̃ imp̄ortat superfluuz. i. indebitū modū cultus diuinī opponit̃ ei p̄m excessuz. Excedit̃ aūt modus debitus cultus diuini nō solū cū exhibet̃ vero deo. sz nō vt dz: sicut si q̃s seruaret legalia i honorē dei vt faciūt iudei: sed etiā ⁊ pmaxime cū exhibet̃ ei cui nō est exhibendus. vt creature. Cultus autez diuinus oꝛdinatur ad tria.

Cult⁹ dei oꝛdinat̃ ad tria.

Primo ad reuerētiā deo exhibendā. Scō ad q̃ vt hō i struat̃ a deo quē colit. puta de sciēdis seu credēdis ⁊ agendis. Tertio ad directionē humanoꝝ actuū p̄m institutū dei quē colit. puta vt ieiunia. sacrificia. festa. remedia ꝓtra infirmitates ⁊ hm̄oi faciat p̄m oꝛdinationē dei ⁊ eccl'ie. Scō m hoc ponit̃ triplex gen⁹ supstitiōis. Et per primum q̃d ō: idolatria nō exhibet̃ reuerētia deo sz creature. Per scām q̃d ō: diuinatio nō querit̃ istructio a deo sz a diabolo p̄ sultatiōes ⁊ pacta exp̄ssa vel tacita. Per tertium q̃d ō: obs̄uātia nō dirigit homo act⁹ suos p̄m institutū dei: sz diaboli dū obseruat dies ⁊ incātatiōes ⁊ hm̄oi. Et de his tribus gñib⁹ dicit Aug. Supstitiosum est q̃cquid institutum est ab hoīb⁹ ad faciēda idola: ⁊ colēda ptinēs: vel ad colendā sicut deū creaturā ptēve vllā creature q̃ad p̄mū vel ad ꝓsultatiōes ⁊ pacta q̃dā cū demonib⁹ q̃ad scām. et paulo post. Ad ꝫ genus pertinēt oēs ligature ⁊ remedia q̃ medicoꝝ disciplina ꝓdenat siue in p̄catationib⁹: siue in q̃busdā notis q̃s characteres vocāt: siue in q̃buscūq; reb⁹ suspēdēdis atq; ligādis ⁊c. xxvj. q. ñ. illud. De singlis agēdū ē. Nō ē aūt supstitio ipa infidelitas sz ꝓtestatio infidelitat̃. Sic religio ꝓpria supstitiōi nō ē fidei v̄e sz v̄e p̄ quā fit ꝓtestatio fidei p̄ act⁹ exteriores in deū oꝛdinatos. b. Tho.

§. II. Idolatria est cuz cultus diuinus exhibet̃ creature repꝛesentate p aliquā sensibilē formā seu figurā q̃ dicit̃ idoluz. p̄m Tho. ij. ij. q. xciij. Diuersimode aūt cultus diuinus idolis exhibebat̃. Quidam ipis imaginibus exhibebant cultū diuinū. Nam per artem quādā nefariā fabꝛicabāt quasdam imagines que virtute demonū habebāt aliquos effectus. puta dare responsa ⁊ remedia sanitatū ꝓpter q̃ putabāt homines aliquid deitatis esse in illis imaginib⁹. vñ eis exhibebāt cultū diuinū. ⁊ hec fuit opinio Hermetis trimegisti vt ponit Augu. in. viij. de ci. dei. Alij v̄o exhibebant cultuz diuinū nō ipis imaginib⁹ sed creaturis quaz erant imagines. horū tm̄ fuit triplex opinio. Quidā em̄ existimabant quosdā hoies fuisse deos quos p eoꝝ imagines colebāt sicut Jouē mercuriū ⁊ hm̄oi. ⁊ hoc rōne alicuius excellentie in eis vel rōne scientie: vel fortitudinis. vel inuētionis alicuius artis vel beneficij. Quidā v̄o existimabāt totum mundū esse vnū deū nō ꝓpter coꝛpoꝛalē subam: sed ꝓpter aiam ipius mūdi quā deū esse credebant. dicētes nil aliud esse deū ꝙ aiam mundi. Vñ putabant toti mundo ⁊ omnib⁹ partibus eius cultū diuinū exhibendū: aque: aeri: celoꝝ hm̄oi. ad hec referebāt noia ⁊ imagines suoꝝ deoꝝ. sicut Varro dicebat ⁊ narrat Aug. i. vij. de ciui. dei. c. vj. Alij v̄o vt platonici posuerūt vnū esse summū deum cām omniuz post quā ponebant quasdā subst̄ātias spūales a summo deo creatas. quas deos nominabāt ꝓticipatiōe. s. deitatis quos nos dicim⁹ angelos. post quos ponebāt aīmas celestium coꝛpoꝛū. ⁊ sub his demones quos dicebāt esse aerea aialia. ⁊ sub eis ponebāt aias hoim quas per virtutis meritū ad deoꝝ vel demonū societatē assumi credebant. ⁊ hominibus his cultū diuinū exhibebāt. vt narrat Aug. in. viij. de ci. dei. c. vij. ⁊. viij. Has aūt duas opiniones vltimas dicebāt ꝓtinere ad theologiā quā phi ꝓfitebāt in mundo ⁊ docebāt in scholis ⁊ appellabāt phyficalē. Aliā de cultu hoim dicebāt ꝓtinere ad fabularē theologiā que p̄m figmēta poetarū repꝛesentabat in theatris. Aliā opinionē de imaginib⁹ dicebāt ꝓtinere ad theologiaz ciuilē. que p pōtifices celebꝛabat in tēplis. Et oia hec ꝓtinebāt ad supstitionē idolatrie. Unde Aug. Supstitiosum est q̃cquid institutū est ad colendū ab hoīb⁹ sicut deum creaturam partēve vllā creature. xxvj. q. ij. illud. Est aūt idolatria nō solum pctm̃ mortale: q: ꝫ illud Exo. xx. Nō adorabis ea. s. idola. neq; coles. s. exteriꝰ: sed etiā est grauissimū pctm̃ ex pte ipi⁹ pcti. q: sicut in terrena republica grauissimū videt̃ ꝙ q̃s honorē regis alteri exhibeat ꝙ vero regi. q: quātū in ipo est totū oꝛdinē reipublice cōfundit ⁊ ꝓturbat. Ita grauissimū est pctm̃ ꝙ q̃s honorē deo debitū exhibeat creature. Ex pte aūt peccātis possunt aliqua esse grauioꝛa inquātū q̃s ex maioꝝi cōtēptu peccat. Errauerunt aūt circa hm̄oi hoies tripl'r. Quidā em̄ putauerunt ꝙ offerre sacrificiū ⁊ alia ad latriā ptinentia nō solū summo deo sz etiā supioꝝib⁹ esset debitū ⁊ p se bonū. Sz ꝫ est irrōnabiliter dictū. Nā etsi oēs supioꝝes reuereri debeam⁹ non eadem reuerētia debet̃ oibus. Sicut em̄ deus excellit oēs ita ⁊ q̃dā modus singularis ei soli debet̃ ⁊ ꝫ est cultus latrie. Alij putauerūt visibilia sacrificia alijs dijs cōgruere. Alij v̄o sūmo deo tāq̃ melioꝝi melioꝛa. s. mētis pure officia. Sz ⁊ ꝫ est irrōnabile. q: sic v̄ba sunt signa rerum q̃ vsant̃ in coꝛde. ita sacrificia exterioꝛa sunt signa interioꝝ sacrificioꝝ. Vñ sicut oꝛones vocales ⁊ laudes sunt ad deū dirigēde: ita ⁊ sacrificia exterioꝛa ei offerēda. p̄m Augu. de ci. dei li. x. c. iiij. ⁊. v. Alij existimauerūt latrie cultuz exterioꝛē idolis exhibēdū. nō tanq̃ debitū ⁊ p se bonū: sz tāq̃ vulgari ꝓsuetudini ꝓsonū. Et hec opinio videt̃ fuisse Sen̄. vt refert Aug. li. vj. de ci. dei. c. x. ⁊. xj. Et hunc erroꝛē secuti sunt quidā heretici putātes ꝙ tpe p̄secutiōis liceret idola exterius colere fidē seruando in mente. Sed hoc est falsum. q: sicut mendaciū ꝓnicioſum idest mortale est cuz quis verbo dicit aliquid ꝫ veritatē fidei: ita ꝓnicioſa falsitas est cū quis cultū exterioꝛē deo debitum alteri exhibet

cult⁹ diuin⁹ diuersimode exhibebatur.

Est mortale idolatria.

hec oia Tho. ij. ij. q. xciij. Imagines autē sanctoꝝ fiunt in ecclesia nō exhibendū eis cultū latrie: sed ad imprimēduz efficacius excellētiam eorū mentibus hoīm. vñ dicunt li bri idiotarū. de conse. dist. iij. venerabiles.

Diuinatio mortale.

§. III. De diuinatione que

est sēm genus superstitionis. Et est mortale: qz ꝺ illud pcepti. Deut. xviij. Nō fit q̄ ꝓsulat diuinos. ⁊ valde graue: qz usurpat qđ est ppriū dei. s. pcognitionē ⁊ pnūciationē futuroꝝ ꝓtingētiū: q̄ p certitudinē scire est ppriū dei. Unde Esa. xlj. ðz. Annūciate q̄ futura sunt in futurū ⁊ sciem⁹ qz dij estis. prophete aūt si futura annūciāt ex dei reuelatiōe ꝺ faciūt. ⁊ iō eoꝝ pcognitio vel pnūciatio nō ē superstitiosa. Nec pōt dici diuinatio: qz nō usurpāt sibi qđ deo cōuenit: ꝛ suscipiūt p reuelationē. Diuinatio aūt sumit semper in malā partē. vt dicit Hiero. s. q. s. iudices. Unde Isiō. in li. etymol. diē q̄ diuini dicunt q̄si deo pleni: qz diuinitate se plenos simulāt. Importat em̄ diuinatio pcognitionē vel pnūciationē futuroꝝ euētuū seu effectuū ex falsa ⁊ vana opi. ⁊ p ꝑns ꝓsilio vel auxilio demonis tacite vel exp:esse inuocato. Quicūq; em̄ qs innitit falsē vel vane opinioni ad pcognoscēdū futura: tūc opatio diaboli se ingerit etiā si nō inuocet ad iplicādos aios hoīm falsitate vl vanitate

Cāe scōe triplicit sehabēt.

Sciēdū igit q̄ cause scōe in pductione suoꝝ effectuū se hnt tripl'r. Nā aliq̄ pducūt effect⁹ suos semp ⁊ ex necessitate. Et ex ꝓsideratione hmōi causarū si qs pnūciat tales effect⁹ etiā p certitudinē nō est superstitiosuz nec illicitū: sicut pnūciāt astrologi eclipsim solis. Aliq̄ vo cāe pducūt suos effect⁹: etsi nō de necessitate ⁊ semp: tñ vt in plurib⁹. Et hmōi effect⁹ ex cōsideratiōe suarū cārū pnt pnūciari p ꝓiecturas: etsi nō p certitudinē absq; superstitiōe sicut medici ex dispositiōe infirmi pdicūt de mortel' sanatiōe. Et astrologi siccitates ⁊ pluuias ex ꝓsideratiōe coꝝ celestiū. Alie cāe sunt q̄ ad vtrūlibet se hnt i pducēdis effectibus. s. ad esse ⁊ nō esse. sicut sunt potētie aie rōnalis q̄ cause act⁹ hūanos libere: qz pōt hō facere ⁊ nō facere ꝺ vel illud quātū est i se: et etiā euētus fortuiti q̄ nō hnt cām naturalē sicut q̄ qs fodiēdo terrā iueniat thesaurū ⁊ hmōi q̄ vt in pauciorib⁹ eueniūt. Hmōi g̃ effect⁹ anteq̄ fiant scire est ppriū dei cui oia sunt pntia: quātūcūq; distātia in futurū. Et iō pcedētia ex actib⁹ hoīm ⁊ casus fortuitos velle pcognoscere vel pnūciare absq; dei reuelatiōe ptinet ad diuinationē vbi iteruenit opatio demonū. Querere autē cōsiliū vel auxiliū a diabolo est mortale. ar. xxvj. q. ij. §. fi.

Triplex genus diuinationis.

Est aūt triplex genus diuinatiōis. Unū qđ fit p expssam demonis inuocationē: ⁊ ðz large nigromātia. Scōm qđ fit nō p manifestā inuocationē ꝛ tacitā. i. ex ꝓsideratiōe mot⁹ vel dispōnis alicuius rei pcognoscere velle futura actuū hūanoꝝ vel fortuitoꝝ: ⁊ ðz large auguriū. Tertiū est cuz ex ꝓsideratiōe eoꝝ q̄ eueniūt ex q̄busdaz q̄ fiūt ab hoibus scōario inqrit q̄d occultū vl futurū: ⁊ ðz sortes. Hec Tho. ij. ij. q. xcv. ⁊ de his. xxvj. q. ij. ⁊. q. iiij. p totū. Dicit Uin. in spe. hist. allegās plures doc. q̄ primꝰ inuentor artis magice ⁊ mathematice fuit zoroastes q̄ ðr fuisse Cham filius Noe. ꝺ fin Aug. de ciui. dei. sol⁹ risit nascēdo. ꝺ cū eēt rex superat⁹ a Nino filio Beli q̄ edificauit Niniuē: vl amplio sub q̄ cepit regnū assyrioꝝ tpe abrae. Hic ninus ob inordinatū amoꝝ patris fecit fieri imaginē pris mortuo. ad quaz q̄cūq; ꝓfugiebāt malefactores liberi erāt ab oi punitione debita: ⁊ ex ꝺ ceperūt hoies adorare imagines in deos et sic ab isto cepit idolatria. Ipse aūt zoroastes cū esset intentus ꝓsideratiōi astroꝝ: tandē successus est a diabolo.

§. IIII. De nigromātia vbi

Quō demones inuocati apparēt.

exp̄sse demones iuocant ad manifestādū futura. Nota q̄ demones exp̄sse iuocati aliq̄n pstigiosis apparitiōibus se ingerūt aspectui vel audituí hoīm pnunciando futura: sicut cū dabāt rñsa p idola: vel cū apparēt diuersis formis: et ðz pstigiū. Aliq̄n exp̄sse inuocati p somnia ⁊ futura predicunt: ⁊ ðz diuinatio p somnia. Aliq̄n exp̄sse p suscitationez mortuoꝝ inuocati pnūciāt futura: nō q̄ve suscitēt mortuos: ꝛ ope demonū vident aliq̄ suscitati ex q̄bus pnunciant: et dicit stricte nigromātia. Aliq̄n inuocati pnūciāt p arreptīcios. i. p hoies viuos ⁊ vigilātes ab eis obsessos et ðr phitonia. Aliq̄n inuocati prenūciant futura ex figuris variis aspectui hoīm se ingerentib⁹ in diuersis rebus. Et hoc si fiat in visceribus aialiū imolatoꝝ: ðz auspiciū. Si in corpore terrestri: vt vngue: ferro: vel lapide polito: ðr geomantia. Si appareant in aqua tales figure vel signa vnde querit pcognitio futuroꝝ: ðr hydromātia. Si in aere: aeromātia. Si i igne: piromātia. Tho. ij. ij. q. xcv. ⁊. xxvj. q. iiij. igitur. ⁊. q. v. nec mirum.

§. V. De inuocatione de

monū prō ꝓsilio ⁊ auxilio. Nota q̄ nullo mō hoc est licitū nec expsse nec tacite. et ꝺ duplici rōne. Primo: qz ibi fit pactū cū ipo p ipam inuocationē. ꝺ aūt reprehendit. Uñ ꝺ quosdā ðz. dixistis pcussimus fedus cū morte ⁊ cū inferno fecimus pactū. Scōo: qz etsi diabolus aliq̄n in talib⁹ rñsis vā pnūciet: tñ nō intēdit nisi pditionē hoīm finaliter: vt. s. p illa vera q̄ dicit inducat hoies ad assuefaciendū se vt ei credāt: et aliq̄d falsum vel nociuū pponat. Et prōpterea exp̄s dicentes illā magnā veritatē. Quia tu es xps filius dei. iussit silere: vt doceret nos nō inquirere veritatē a diabolo: nec multū curare q̄n ipam ex se enūciat. pcipue cū habem⁹ testimoniū scripturarū cui magis credendum est. A diabolo captiui tenent q̄ relicto creatore diaboli auxilia q̄rūt. xxvj. q. v. epi. Sciendū tñ q̄ aliud est inuocare demonē ad aliq̄d sciendū vel agenduz ab eo qđ nunq̄ licet. Aliud est ab ipso nō inuocato occurrente aliq̄d inqrere ꝓpter vtilitatē alioꝝ. ⁊ maxie qñ vtute diuina pōt cogi ad dicēdū aliq̄ vera: sic aliq̄n fecerūt sancti.

§. XI. De astronomia seu

mathematica q̄ ptinet ad sēm gen⁹ diuinatiōis p quā qs ex ꝓsideratiōe astroꝝ pcognoscit vel pnūciat futuros euētus. Sciēduz g̃ q̄ ex ꝓsideratiōe coꝝ celestiū seu cōstellationū pōt qs velle pcognoscere triplex effectuū genus. Primo naturales q̄ subdunt dispositioni stellaruz ⁊ causant ab eis. sic eclipsatio solis: siccitates pluuie: ⁊ hmōi. Et tales euentus pcognoscere vel pnūciare ex ꝓsideratione astroꝝ nō est superstitiosuz ꝛ ptinet ad sciam astrologie. Scōo effectus fortuitos: vt q̄ aliqs fodiendo debeat inuenire thesaurū: vel eūdo debeat cadere lapis sup eū: vel occidi morte violēta ⁊ hmōi. Et tales euentus pcognoscere velle vel pnūciare ex ꝓsideratiōe ꝓstellationū est vanū ⁊ superstitiosum: qz virtus coꝝ celestiū cū sit naturalis est determinata ad vnū effectū pducēdū cū natura vnū intēdat. Illi aūt effectus pnt euenire ⁊ nō euenire: ⁊ vt i pauciorib⁹ ⁊ raro eueniūt. Tertio effect⁹ seu actus pceden⁹ ex libero arbitrio hoīs. ⁊ hos velle pcognoscere ex cōstellationib⁹ est superstitiosuz ⁊ falsum plerūq;. Et rō est: qz liberū arbitriū facultas voluntatis ⁊ rōnis est. Rō aūt ⁊ volūtas nō sunt coꝝ⁹ nec act⁹ seu potētie affixe organis coporeis. vñ cū res corpea nō possit impmere in rē incorpoream impossibile ē q̄ act⁹ hūani subdant dispōni coꝝ celestiū de necessitate: ita q̄ sint cāe ipsoꝝ p se: ꝛ dispositiue pnt inclinare influentie coꝝ celestiū ad actus. Naz ipa corpa celestia imprimūt in corp⁹ hūanū: ⁊ p ꝑns in potentias sensitiuas q̄ sunt affixe corporeis organis. Ires aūt sensitiue vbi surgūt passiones inclināt ad actus rōnē nō tñ cogūt. Sz qz apte nate sunt potētie sensitiue subijci impio rōnis: ideo remanet hō liber ad agēdū vel nō agēdum ea etiā ad q̄ inclinaret sensualitas ex influētia ꝓstellationuz. Tho. ij. ij. q. xcv. Uñ ⁊ Ptolomeus maxim⁹ astrologus dixit q̄ vir sapiēs dñabit astris. i. passionib⁹ ⁊ vitijs ad q̄ ex ꝓstellatiōibus eēt inclinat⁹: ⁊ ꝺ vtēdo rōne. Aug. etiā de ciui. dei. li. v. c. x. dicit q̄ nō vsq; quaq; absurde dici

Ex ꝓstellatione pōt qs cognoscere triplices effectus.

pōt ad differētias coꝛpoꝛū valere afflatus q̄sdaꝫ fidereos nō aūt volūtates animi fiderū positioniꝫ subdi. ⁊ ibi tractat istā materiā oñdens p rōnes ⁊ exēpla falsitatē eoꝝ q̄ ex ꝓstellatione sub q̄ q̄s est natus volūt p̄nūciare eiꝰ quer latione ⁊ moꝛes. Hoc aūt esse ꝓhibitū oñdit Aug. xxvj. q. iiij. igit. vñ ⁊ moꝛtale est. ar. de peni. di. ij. si enim.

§. VII. De diuinatiõe per

Duplex cā somniozum:

somnia. No. q̄ duplex est cā somnioꝝ. s. intrinseca ⁊ extrinseca. Intrinseca est duplex. s. aialis ⁊ coꝛpoꝛalis. Cā aialis somnioꝝ est cū fantasie dooꝛmiētis repsentant ea circa que imoꝛata est cogitatio ⁊ affectatio eiꝰ in vigilādo. Et talis cā somnioꝝ futuroꝝ euētuū nō pōt esse cā. ⁊ q̄ aliq̄n ꝓcurrāt ipsi euētus cū somnijs b̄ erit a casu ⁊ p accidēs. Causa intrinseca coꝛpalis inquātū ex dispõne coꝛpis fit moꝰ alicuis in fantasia dooꝛmiētis ꝓportis dispõni coꝛpali: puta ille i quo abūdāt humoꝛes frigidi i coꝛpe somniabit q̄ sit in niue vel aq̄: ⁊ in q̄ abūdat cholera: q̄ volet ⁊ hmōi. Vñ ⁊ medici dicūt esse intrēdū somnijs infirmoꝝ ad cognoscēdū dispõnem interioꝛē infirmi. Cā igit hmōi somnioꝝ pōt esse cā futuroꝝ euētuū q̄ ꝓcurrūt cum somnijs. Cā extrinseca etiā est duplex. s. coꝛpalis ⁊ spūalis. Coꝛpalis q̄dē inquātū imutat imaginatio dooꝛmiētis ab aere ꝓtinēti vel coꝛpoꝛe celestiū impssione: vt sic dooꝛmiēti aliq̄ fantasie appareāt cōformes celestiū dispōni. Et q: vt dictū est ỽtus astroꝝ nō est cā p se hūanoꝝ actuū ꝓcedētiuꝫ ex libero arbitrio: nec casuū fooꝛtuitoꝝ. ⁊ō euētus hmōi nō p̄nt ꝓcedere ex tali cā somnioꝝ. Cā extrinseca spūalis est duplex: q: vl'a deo est qui ministerio angeloꝝ aliq̄ facit ⁊ reuelat in somnijs hoibꝰ: et b̄ ptinet ad ꝓphiam. Vel est a diabolo

Ex somnijs futura ꝓdicere.

cuiꝰ opatiõe aliq̄ fantasie dooꝛmiētibꝰ apparēt ex q̄b⁹ q̄n̄q̄ futura q̄daꝫ reuelat his q̄ hñt pactū cū ipso. Cū igit somnia q̄n̄q̄ sint signa futuroꝝ euētuū inquātū rēducunt ad aliquā cōem cām somnijs et futuris euētibꝰ p̄nt p̄cognitiones futuroꝝ ex somnijs fieri. Et si q̄s vtat somnijs ad p̄cognoscēdū aliq̄ futura fm q̄ somnia ꝓcedūt ex diuina reuelatione vl'ex cā naturali intrinseca seu extrinseca quātum se pōt talis ỽtus cause extēdere: nō erit illicita diuinatio: vt si medicꝰ ex somnijs infirmis p̄nūciet de aliq̄ euētu infirmitatis ꝓcedēte ex cā illiꝰ somnij. Sz si q̄s vtat somnijs ad p̄cognoscendū futura ꝑ ut causant somnia ex diabolo: vel etiā ex cā naturali intrinseca vel extrinseca velit p̄cognoscere vel p̄nūciare futuros euētus ad q̄s se nō pōt extēdere ỽtus illius cāe somnij erit superstitiosuz: ⁊ opatio diaboli ibi se ingerit. Vñ si q̄s somniat aliq̄d ex eo q̄ multū cogitatio eiꝰ moꝛata est circa illud. vel somniat aliq̄d p tinēs ad casus fooꝛtuitos: vt q̄ iueniat thesaurū vel q̄ occidat ab aliquo vel aliquē actū ꝓcedētē ex libero arbitrio: cū cā somnioꝝ naturalis nō possit esse cā hoꝛū. ⁊ō ex hmōi somnijs p̄cognoscere futura vl' p̄nūciare est superstitiosuz. et hmōi obseruatio ꝓhibet Deut. xviij. Non inueniat in te q̄ obseruet somnia. ⁊. xxvj. q. vij. non obseruetis.

§. VIII. De auguriis que

ptinēt ad scōam spēm superstitiōis. et ꝓhibent Deut. xviij. Non inueniat in te q̄ obseruet auguria. Et large sumēdo fit multis modis. p̄cipue tm dū ex ꝓsideratione motuū vel vocum auiū vel quoꝛūcūq̄ aialiū: vl' sternutatiões hoim vel saltū mēbroꝝ vult hō p̄cognoscere futuros euētus fooꝛtunij vel infooꝛtunij: vel cū ex ꝓsideratiõe ỽboꝝ alicuiꝰ alia intētione dictoꝝ aliq̄s retoꝛq̄t ad futura q̄ vult p̄cognoscere: ⁊ ō: istud omen: vel cū ex lineamētis manꝰ ꝓsideraꝫ vel figuris inspectis i spatula aialis vult p̄cognoscere futura: ⁊ ō: chiromātia p̄nū. scōm spatulamātia. Sciēdū igit fm Tho. ij. ij. q. xcv. Q̄ois p̄cognitio futuroꝝ si extēdat vltra id ad q̄ illō vñ sumit talis p̄cognitio pōt ptingere fm ordinē nature vel diuine, p̄uidētie erit superstitiosum. moꝰ autē vel garritꝰ auiū vel alie dispões in hmōi ꝓsiderate nō sunt causa futuroꝝ euētuū. Vñ cū futura nō possint i eis p̄cognosci sicut ex causis opꝛ q̄ si aliq̄ in eis p̄cognoscant b̄ fit inquātū hmōi moꝰ vel voces vl' dispõnes sunt effectꝰ aliquarū causarū q̄ sunt causantes vl' etiā p̄cognoscētes futuros euētus. Notādū igit q̄ instinctꝰ naturalis vñ mouent bruta ad suas opatiões causari pōt ex duplici cā. Uno mō ex cā coꝛpali. Cum em̄ bruta nō habeāt nisi aiam sensitiuā: cuiꝰ oēs potētie sunt actꝰ coꝛpalis organoꝝ subiacet eoꝝ aīa dispōni ꝓtinētiu coꝛpoꝛū ⁊ pꝛimoꝛdialꝝ celestiū. et iō nihil ꝓhibet aliq̄s eoꝝ opationes esse futuroꝝ euētuū signa inquātū ꝓformant dispōnibus coꝛpoꝛ celestiū ⁊ aeris ꝓtinētis ex q̄bꝰ pueniūt tales futuri euētꝰ. Sz̄i hoc duo sunt ꝓsideranda. Primū q̄ hmōi opationes nō extēdant nisi ad p̄cognoscēda illa futura q̄ causant ꝑ motꝰ celestiū coꝛpoꝛ. Secm̄ est vt nō extēdant nisi ad ea q̄ aliq̄liter pñt ad hmōi aialia ptinere. Consequunt em̄ ꝑ celestia coꝛpa cognitionē quādā naturalē ⁊ instinctū ad ea q̄ eoꝝ vite sunt necessaria: sic̄ sunt ūmutatiões q̄ fiūt per vētos: pluuias ⁊ hmōi. Alios euentꝰ q̄ hmōi velle ex motu vl' garritu aialiū p̄cognoscere vt casus fooꝛtuitos et actꝰ hoim ptinet ad superstitionē. Alio mō instinctꝰ hoꝛ causat a cā spūali ⁊ b̄ vel ex deo: vt ptz ex colūba sup xp̄m descēdēte: ⁊ i coꝛuo heliā pascēte: ⁊ cete ionam ptinēte: vl' ex demone q̄ vtit opatiōibꝰ bꝛutoꝝ ad implicādū hoies vanis opinionibꝰ. Eadē rō vl' esse de oibꝰ aliis hmōi p̄terq̄ de hoibus: q: ỽba hūana q̄ accipiunt ꝑ hoie nō subdunt dispōni coꝛpoꝛ celestiū: sz̄ disponunt fm diuinā puidētiā. Et q̄n̄q̄ fm opationē demonū. Nō aūt Joseph dixit p dispēsatoꝛē suū q̄ nō esset filius ei in augurandi scia. fm Aug. locutꝰ est ioco nō serio. xxij. q. ij. qō ait. Et forte b̄ referēs ad opinionē vulgi q̄ sic credebat de eo. Tho. Augusti ꝓhibent. xxvj. q. iiij. ꝑ totū. ⁊ spāl'r. xxvj. q. v. in. c. augustijs. de multis modis auguriozuz habes. xxvj. q. ij. c. j. Ad omen ptinet q̄ gedeon obseruauit recitationez somnij ⁊ expositionē: sz̄ q̄si ordinata a diuina puidētia. Et sic alie zer ỽba rebecce obꝛuauit p omine accipiēs. Tho. vbi. s. Aug. xxvj. q. iiij. sciendū. ondit q̄ demones futura ꝓtingētia cognoscūt aliq̄n ꝑ ꝓiecturas. Et b̄ multipl'r. partim ex subtilitate nature ⁊ acumine intellectꝰ. partim ex lōga experietia q̄ est magꝝa rerū. Aliq̄n etiā ex p̄nūciatis a ꝓphetis. Aliq̄n p̄dicūt q̄ ipsi sunt facturi. Cogitatiões etiā hominū ex signis exterioꝛib⁹ in coꝛpe aliq̄n p̄euident.

§. IX. De sooꝛtib⁹ quod est

tertiū genꝰ diuinatiōis. ⁊ b̄ fit cū aliq̄d serio fit ab hoib⁹: vt eius euentu ꝓsiderato inde aliquid occultū innotescat vt vel quid alicui exhibendū vt in sooꝛte diuisoꝛia: vl' quid agendū vt in sooꝛte consultoꝛia: seu quid futurum: et dicit sooꝛs diuinatoꝛia ⁊ fit multiplicit: q: ꝑ ptractionē p̄ctoꝛ vel ꝑ cōsideratiōnē figurarū q̄ pueniūt ex plūbo liq̄facto in aqua ꝓiecto: vel ex q̄busdā scedulis scriptis in occulto repositꝝ ꝓsiderādo q̄s quā accipiat: vel ex festucis inequalibus q̄s quā accipiat mīnoꝛē vel maioꝛē: vel ex ꝓiectiõe taxilloꝝ q̄s plura p̄cta ꝓiciat: vel etiā ꝓsiderando quid aperiēdo libꝝ occurrat ⁊ hmōi. Euētus aūt sooꝛtiū pōt expectari a triplici cā: q: ex dispõne coꝛpoꝛ celestiū: vel ex fooꝛtuna: vel ex cā spūali. Si aūt expectet a dispõne coꝛpoꝛū celestiū: ita q̄ in ea intētione fiāt q̄si actus humani q̄ rerunt ad sooꝛtes fm dispõnē stellarū sooꝛtiant effectum est opinio falsa. ⁊ ꝑ p̄ns ex suggestione demonū. ⁊ sic est superstitio. Si aūt expectet euentꝰ sooꝛtiū ex fooꝛtuna q̄ vī habere locū in sooꝛte diuisoꝛia, non videt habere vitiū nisi forte vitiū vanitatis. sicut si aliq̄ nō volentes aliq̄d cōsiderare velint vti sooꝛtibus ad diuisionē quasi fooꝛtune exponētes q̄s quā partē accipiat. Si vo expectet euentus a cā spūali b̄ est duplr: q: vel a diabolo vl'a deo. Si a diabolo superstitiosum est ⁊ illicitū est. ⁊ he sooꝛtes sunt q̄ ꝓhibentur p canones. Unde Leo papa. Sooꝛtes quib⁹ cuncta vos vestris discriminatis puincijs quas patres damnauerūt nil aliud q̄ diuinationes ⁊ maleficia esse decernim⁹. xxvj.

Jnstinctus naturalis causat a duobus.

Sooꝛs expectatur ex triplici causa.

ęq.v.sortes.ꝛ est mortale: qꝛ phibent i dicto.c. sub pena ex cōicationis. Et q institute sunt ab aplis q̄daꝫ sortes q̄b⁹ aliq̄ vtunt falsuꝫ est: qꝛ a diabolo iuēte sunt. vt d. xxvj. q. j. c. j. Si aūt expectet earū euētus a deo: ꝛ tūc fm se nō est malū vti hmōi. Et de his intelligitur illud Aug. xxvj. q. j. Sors nō est aliq̄d mali: sz in re dubia diuinā indicans vo lūtatē. Et tales fuerūt sortes q̄bus vsi fuerūt pres. vt Josue i deprehēsione Achan de furto. Josue. vij. Saul i deprehēsione ionathe sup esu. j. Reg. xiij. ꝛ ionas. ꝛ zacharias sorte exijt vt incēsum poneret. Luce. j. ꝛ Matthias sorte electus. Pōt tn in sortib⁹ hmōi pctm q̄drupliciter reperiri. Primo si absq̄ vlla necessitate ad sortes recurrat. hoc em videt ptinere ad tentationē dei. Scdo si in necessitate sz absq̄ reuerētia. Un vt dicit Beda. apli pmiserunt oronē in electione matthie p sortē. Tertio si diuina oracula. s. sortiū ad secularia negocia ꝛ vanitatē hui⁹ vite quertant fm Augu. xxvj. q. ij. Di qui. Quarto si in electionib⁹ ecclesiasticis q̄ fieri dnt ex inspiratiōe spūssancti aliq̄ sortibus vtant. Sec⁹ aūt ē i secularib⁹ dignitatib⁹ q̄ ad terrena disponēda ordinant i q̄rū electiōe plures vtunt sortib⁹ sic et i tpaliū rerū diuisiōe ꝛ vulgariter dicunt scrutinia. Als imīnēte necessitate licitū ē diuinū iudiciū iploꝛare sortib⁹ cū reuerētia. Et ponit Aug. exēplū. cū tpe psecutiōis esset disceptatio iter ministros dei q̄ debeāt fugere ne oēs occidant: ꝛ sic eccl'ia deseraꝫ. ꝛ q̄ remanerēt ad psolationē alioꝝ si nō pōt alio mō determinari. dic in hmōi posse vti sortib⁹. tho. p totū. ij. ij. q. xcv. Ad sortē etiā ptinet vulgaris purgatio. s. p iudiciū ferri cādētis vl aq̄ bullīēt. vn ꝛ phibet. ij. q. iiij. psuluisti. Tho. Gratia. xxvj. q. ij. §. Dis ita. dic i veteri testō fuisse pmissas sortes. sz tpe grē tāq̄ pfectionis status phibitas ne sub hac spē diuinatiōis hoies aliqn ad cultū idolatrie trāsirēt. De sorte matthie dic dionysius q̄ fuit q̄dā radi⁹ celit⁹ imissus sup matthiā ad ipsi⁹ electiōez

Jn sortibus est pec catuz q̄d rupt'

§. X. De obseruantia que

est aliud gen⁹ superstitiōis. ꝛ pmo de arte notoria in q̄ fiūt q̄dā ieiunia ꝛ oꝛones cū q̄busdā obseruātijs vanis ad acq̄rēdū sciam. de q̄ dic Tho. ij. ij. q. xcvj. q̄ ē illicita ꝛ ineffi cax. Rō q̄re est illicita est. qꝛ vtit q̄busdā ad sciam acq̄rendā q̄ nō pnt fm se vtutē causandi sciam. sic inspectiōe q̄rūdā figurarū ꝛ platione quoꝝūdam ignotoꝝ vboꝝ ꝛ aliꝫ hmōi. Et iō hmōi ars nō vtit his vt causis: sz vt signis. nō aūt vt signis diuinit⁹ istitutis sic sunt sacralia signa. vn relinquit q̄ sint supuacua signa: et p pns ptinētia ad pacta cū demonib⁹: q̄ vt alie nugatorie artes noxie superstitionis repudiāde sunt fm Aug. xxvj. q. ij. illud. ꝛ est mortale. Est etiā inefficax ad acq̄rēdū sciam. et rō est: qꝛ p hmōi artē cū nō attendat acq̄sitio sciētie p modū hmōi cōnaturalem. s. adinueniēdo vel addiscēdo. pns est q̄ iste effect⁹ expectet vl a deo vel a diabolo. nō a deo pōt dici q̄ expectet: qꝛ etsi aliq̄bus de⁹ dederit sciam ꝛ sapiētiā p ifusionē: vt salomoni ꝛ aplis. nō hoc facit cū certa obseruatiōe. nec q̄buscūq̄ sz diuidit singulis put vult. s. Coꝛ. xij. Si expectat a diabolo acq̄sitio scie p hmōi artē. tūc cū acq̄sitio scie fiat p illuminationē intellect⁹ ꝛ ad demonē nō ptineat intellectū illuminare. sequit q̄ nūq̄ aliqs p demones sciaz acq̄siuit. Od etiā videt dicere porphirius: vt refert Aug. in. iiij. de ciui. dei. Pnt tn demones hoib⁹ loquētes exprimere aliq̄ sciētiarū documēta: sz hoc nō querit p artē notoriam.

Ars notoria est illicita.

§. XI. De obseruantia per

incātatiōes: ꝛ aliq̄ fiūt ad causandū sanitatē. Circa q̄ dic Tho. ij. ij. q. xcvj. q̄ in his q̄ fiūt ad aliqs effectus inducēdos cōsiderādū est si ista habēt vel putant habere vtutez naturalē ad pducēdū illos effect⁹: ꝛ tunc nō erit superstitiosum nec illicitum vti talib⁹ causis: puta si q̄s teneat sup se ialspidē p restrictiōe sanguinis ꝛ hmōi. Si aūt nō videat q̄ illa possint naturalr illos effect⁹ causare: sz p adiūctionem aliquoꝝ characterū vel nominū ignotoꝝ vel alicui⁹ vane obseruātie expectat ille effectus erit superstitiosum et illicitū. Un Aug. dicit. Ad genus superstitiōis ptinēt oia remedia q̄ medicoꝝ disciplina cōdēnat siue incātatiōib⁹: si ue in q̄buscūq̄ notis q̄s characteres vocāt. xxvj. q. ij. illud. Et nota qꝛ dic Tho. q̄ si hoies in hmōi obseruatiōibus aliq̄d veri experti sint a casu fuit. Sed postmodū cū hoies hmōi obseruātijs aim iplicāt: et multa p hmōi obseruatiōes eueniūt p deceptionē diaboli: vt his obseruantijs implicati curiosiores fiant: ꝛ sic multiplr illaq̄ent fm Aug. xxvj. q. v. Nec mirū. Et sunt reliq̄e paganoꝝ. Quāuis q̄ etiā efficatiā hrent nō tn licz facere: qꝛ ope demonū fiūt. xxvj. q. ij. illud. Colligere tn medicinalē herbā cū symbolo vel oꝛone dnica ex deuotiōe sine alia superstitiōe: ꝛ ea vti nō reprobat. xxvj. q. v. Nō liceat. fm Ray. De incarminatricibus dic Guil. q̄ si nil superstitiosuz dicūt vel docent vel faciūt: sz tm vtunt licitis pcib⁹ ꝛ adiurationib⁹: sicut p passionē ꝛ crucē xpi: ꝛ hmōi. nō credo q̄ peccēt mortalr nisi fecerint p̄ post phibitionē eccle eis factaz. Sz credo q̄ sint phibēdi viri ꝛ mulieres a talib⁹: qꝛ multa inutilia solēt admisceri ꝛ superstitiosa: nisi forte sit sacerdos vel religiosus ꝛ discret⁹: aut etiā laicus excellētis vite: q̄ fusa oꝛone licita sup infirmū manū imponat. Sz si exemplo eoꝝ timeat q̄ alij superstitiosi carminatiōis sibi sumāt abusuz. forte etiā deberet a talibus abstinere. iuxta illud. ab oi specie mala abstinete vos. ex de vi. ꝛ. hone. cle. cū ab oīi.

De carminatricibus.

§. XII. De incantationib⁹

serpentū vel alioꝝ aialiū. Dicit Tho. q̄ si habeat respect⁹ pcise ad vba sacra ꝛ vtutē diuinā nō erit illicitū si nō imiscent cū vbis sacris aliq̄ vane obseruatiōes: qꝛ tūc illicitū. Et nota q̄ hi q̄ vtunt hmōi incātatiōibus vl breuib⁹ superstitiosis: et si forte excusent a mortali: cū ista faciūt simpliciter putādo forte licita: cum ibi nō apparet manifeste iuocatio demonū vel pactio cū demone: vel adoꝛatio creature: nec audierūt esse phibita. Tn illi q̄ audierūt hmōi esse illicita ꝛ phibita a pdicatoꝛib⁹ vel cōfessoꝛib⁹: vel a discretis psonis ꝛ eis vtunt. nō videt q̄ possint excusari a mortali: cū sint ꝺ reuerētiā diuini cult⁹ ꝛ faciāt sciēter. ar. viij. di. ignosci. Et idē de psulētib⁹ ꝛ pmittētib⁹ quoꝝ interest phibere. ij. q. j. notū. Quedā alie incātatiōes fiunt ad nocumētū hoim: vt q̄ aliqs paulatim psumat: vel q̄ nō possit cognoscere vꝛoꝛē ꝛ hmōi. Et he incantationes dicunt maleficia. Et dicit Aug. q̄ turbāt mētes hoim minus pfidētiuz in deo: ꝛ sine veneni haustu violētia carminis interimūt. xxvj. q. v. nec mirū. Dicunt ēt hi cōuertere hoies maleficijs suis i bestias. nō tn rei vitate sz vel ludificatiōe demonū vt faciāt hoies bestias videri: vel fictione poetica hec referunt. Tales aūt vltra mortale ꝛ grauissimum fm leges morte puniunt. fm cano. dz eis negari cōio: ac etiā eici de parochijs ꝛ alijs modis puniri: fm Ray.

Incantationes p sanitate sunt illicite.

§. XIII. De obseruātia cir

ca breuia ꝛ adiurationes. Dic Tho. ij. ij. q. xcvj. esse cauēdū q̄ nō reperiat in eis aliq̄d hoꝝ. Primo: vt nō fit ibi aliq̄d ptinēs ad iuocationē demonū: qꝛ sic esset superstitiosuz.

De breuibus ꝛ adiurationib⁹.

Scdo: vt nō cōtineat noīa ignota: ne sub illis aliq̄d lateat illicitū. Tertio: ne aliq̄d falsitatis ptineat: qꝛ sic ei⁹ effectus nō posset expectari a deo q̄ nō est testis falsitatis.

Quarto cauēdū ne cū vbis sacris ptineant aliq̄ vana: puta characteres scripti ꝛ hmōi signa pter signuz crucis.

Quinto: vt spes nō ponat i mō scribēdi aut ligādi. puta q̄ scribat i charta vginea: vel in oꝛtu solis: vel dū legit euāgeliū: vel q̄ opꝰ ligari cū tot filis vel appēdi p vginē hoiez: vel q̄ nullus ꝺz videre: ꝛ hmōi vanitatib⁹ q̄ ad dei reuerētiā nō ptinēt: qꝛ illicita essent ꝛ superstitiosa. ar. xxvj. q. v. nō licet. ꝛ. q. ij. c. illud. vbi dic Aug. q̄ ad superstitionē ptinent oēs ligature ꝛ remedia q̄ medicoꝝ disciplina cōdēnat: in q̄buscūq̄ rebus suspēdendis atq̄ ligādis. Dicit etiā Guil. q̄ illa breuia q̄ continent hmōi. Si q̄s portaue-

rit hoc nō peribit in igne vl' aqua nō morieꝫ morte subita nea: vl' ꝓsequeꝫ tale bonū: talia sunt reprobāda nō portā da. Et peccāt faciētes ⁊ vtentes: ⁊ cōsulentes ⁊ vēdentes: nisi forte fuerint adeo simplices ꝙ ignorātia debeat eos excu sare: cū in hmōi nō fuerint edocti. Et de his itelligo dictū Greg. xxvj. q. v. Si qs ariolos aut incātatores obseruaue rit aut philateriis vsus fuerit anathema sit. philateria di cunt scedule. De portātib⁹ autē reliquias ad collum dicit Tho. vbi supra ꝙ si hoc fit ex reuerētia dei ⁊ sanctoꝝ in q̄ bus hīt fiduciā nō adiuncta aliqua vanitate licitū est de se. Sed si addaꝫ aliqua obseruātia vt ꝙ vas earuꝫ dꝫ esse triangulare ⁊ huiusmodi superstitiosum erit ⁊ malum.

§. xiiii. De obseruātia tē

porū vel dierū. Nota ꝙ si obseruet tps vl' dies ad aliquid faciendū vl' dimittēdū ex cā naturali. puta cauet q̄s sibi a sumptione medicine vel minutione in fine lunaris. arbo res etiaꝫ incidit vel plātat ꝑm dispositionē lune q̄ multū opaꝫ i ista inferiora nō est superstitiosuꝫ nec illicitū. Sed si nō mouet aliq̄ cā naturali sed falsa opinione: q; putat ali quos dies fortunatos ⁊ alios infortunatos superstitiosuꝫ est ⁊ friuolū. vt si q̄s vtiꝫ herbis collectis i mane ascēsiōis vl' balneat se in nocte natiuitatis. b. Jo. bap. vel in kal. non vult aliq̄d dare ⁊ hmōi. oia sunt vana. Vñ Augu. xxvj. q. vij. ficait. Nō obseruet dies q̄ dicunt egyptiaci aut kal. ianuarij in q̄bus cātilene q̄dā comesatiōes ⁊ adinuicem dona donant q̄ in ꝓncipio anni boni fati augurio aut ali quos menses: aut tpa aut dies aut annos aut lune solisq̄ cursuꝫ: q; q̄ has aut q̄scūq̄ diuinatiōes aut fata aut augu ria obseruat aut attēdit: aut ꝓsentit obseruātib⁹ iutiliter ⁊ sine cā magis ad sui damnationē ꝙ salutē tēdit. Vñ apls. Dies obseruaꝫ ⁊ mēses ⁊ annos: timeo ne forte sine cā la borauerim i vob. Gal. iiij. Nota ꝑm Nico. de ly. dicunt dies egyptiaci vl' q; illis diebꝫ fuit pcussa egyptꝰ ⁊ plaga ta: vl' q; egyptij ꝑmo iuenerūt tales dies cauēdos tāq̄ in faustos. De iuestigatiōe rerū pditarū p ispectionē astrola bij: q̄uis aliq̄s dicat licitū si fiat absq̄ superstitiōe. tñ hosti. guil. ⁊ gof. dicūt simplr ꝓiū. l. ꝙ nūq̄ ē licitū. exe. ex tuaꝝ.

§. xv. De quibusdā alijs

superstitiōibus ⁊ ꝑmo de mulieribꝰ credētibus se cū diana vel herodiade nocturnis horis eq̄tare vl' se in alias creatu ras trāsformari. vt ꝺ. de his q̄ vulgariter dicunt strige vl' ianuatice. Dicit ꝓcilū aquil. ꝙ hec fiūt illusiōe diabolica. Sathanas em̄ diuersas formas ⁊ similitudines creaturarū representat fantasie dormientis q̄ hmōi sectat: et sic illudit vt videat illi esse in corpe vigilātis qđ est i spū. i. fantasia dormientis. xxvj. q. v. epi. vbi in fine. c. ꝺ. Qui credit vel as serit posse fieri aliquā creaturaꝫ aut in melius deteriusue imutari aut trāsformari i aliā spēm vel similitudinē ꝙ a deo creatore infidelis est. Et dicē glo. Guil. b verū est postq̄ au diuit q̄s sup hmōi veritatē ⁊ credit hec: ⁊ q̄ ptinaciter asse ruerit: tūc est mortale. Nota de fascinatiōe puuloꝝ dicit Pe. de tharā. sup epl̄as pauli ꝙ fascinare dupl'r intelligit Uno mō ꝑ ludificare cū. l. arte magica nō videt res q̄ est āre oculos. Alio mō malo oculo alicuius ispici: ⁊ inde ledi. Sūt em̄ aliq̄ q̄ hīt oculos vrētes q̄ respicientes puulos te neros ledūt: itavt cibū ex stomacho eiciāt ⁊ nauseā patiā tur. Et b ꝑm naturā possibile ē. Aia em̄ vehemēter affecta imutat oculū: oculus imutat' imutat aerē. aer aūt imutat tenerā carnē pueri: ⁊ sic ledit vt cibū euomat. ꝑmū i faciē te mortale est i patiēte nullū. scōm i agēte pctm̄ nō est: ex q̄ naturale est nisi studiose fieret ad nocēdū. Non tñ faciēda est aliq̄ incātio vel superstitio ad b removendū: vt faciūt mu lieres ⁊ freqnter. De illis vo clericis q̄ altaria induūt lu gubrib⁹ vestib⁹ vel ꝓsueta luminaria extinguūt ⁊ hmōi. si faciāt b ad impcandū alicui malū ꝑter puatū odiū mo taliter peccāt. Et filr si dicūt vel dicere faciunt missam de requiē ꝑ psonaviua vt moriaꝫ. Sꝫ si fiāt ad humiliationē

ꝑius dicta. l. vestire altaria vestib⁹ lugubrib⁹: vel etiā ex poliare nō ē phibitū. xxvj. q. v. q̄cūq̄. De sacrificātib⁹ deo nūmoꝝ. l. māmona vt diuites fiāt. et de faciētibus sortile gia cū aq̄ baptismi vl' oleo scto vel chrismate. dic Guil. ꝙ talia sunt enormia ꝑp idolatriā ⁊ p enormē superstitione: nō tñ pcise dicēdū ē eis ꝙ alis nō fit eis salus si peniteāt sꝫ absoluēdi sunt. Est tñ b casus ep̄alis ⁊ ꝑm quosdā incurrit irregularitas etiā si occultū fit. Et idēr dicēdū de illis q̄ tradūt se diabolo vel ex desperatiōe vel vt aliq̄d obtineāt ab eo etiā si instrumētū facerēt: sicut legit de q̄busdā. De imaginib⁹ astronomicis dicit Tho. vbi. s. ꝙ non hīt esse ctū a corporib⁹ celestib⁹ sꝫ a diabolo: q; necesse est ibi scri bi quosdā characteres q̄ naturaliter ad nihil operant.

De triplici infidelitate. Capitulum. ij.

Qe infidelitate nunc agendū. Qꝺ infidelitas sit pctm̄ sic ꝑbat: q; vtu ti ꝺ. iaꝫ vitiū: sꝫ fides est vtus: ḡ infidelitas est vitiū q̄ ei ꝺ. iaꝫ. Sꝫ p huius declaratiōe dic. b. Tho. ij. ij. q. x. ꝙ infidelitas pōt accipi dupl'r. Uno mō ꝑm puram ne gationē: vt. s. dicaꝫ infidelis solū ex b ꝙ nō hꝫ fidē. Et ꝑm hoc infidelitas nō hꝫ rōnez pctī: sicut i illis q̄ nil audierūt de fide: sꝫ magis hꝫ rōnē pene: q; s. talis ignorātia diuino rū ex pctō ꝓmi parētis ꝓsecuta est. Qui aūt sic sunt infi deles dānant q̄dē ꝑm illud. Qui nō crediderit ꝺēnabit Mar. vl. Dānant aūt tales ꝑter alia pctā q̄ fine fide re mitti nō pōt. nō aūt dānant ꝑter pctm̄ infidelitatis. Vñ Aug. tractans illud qđ ait ꝙs. Si nō venissem ⁊ locutus eis fuissem pctm̄ nō haberent. dicit ꝙ loquit de pctō quo nō crediderūt in xpm. s. infidelitatis. Tñ vt dicūt doc. pie credēdū est ꝙ si q̄s in loco esset vbi nil audisset vel audi re posset de fide si ꝑm rōnem naturalē viueret ⁊ nō impli caret se alijs vitijs: deꝰ eū nō desereret sꝫ aliq̄ mō eū illumi naret p se vel p aliquē ad credēduꝫ. Cui em̄ vult deꝰ mise rer: ⁊ quē vult indurat. Nō ḡ inuiti sunt saluādi: sꝫ volētes sicut hō ꝓpꝫ arbitrij volūtate serpēti obedientes perijt: ita vocante se gra dei quisq̄ ꝑprie mētis puersione saluatur. di. xlv. de iudeis. Scōo mō accipi pōt infidelitas ꝑm ꝺ. rictatē ad fidē: q; s. aliq̄s repugnat audituī fidei vel cōtē nit eā ꝑm illud Esa. liij. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o. Et i b ꝑprie pficit rō infidelitatis. ⁊ ꝑm b est infidelitas spāle pctm̄. nec est ꝺ hoc qđ dicit Damas. s. ꝙ pctm̄ est ꝺ naturā cū habere fidē non sit in natura humana: q; supra rōnem est per dei infusionē: q; cui hoc fit. tñ vt idē Tho. dic in natura hūana est vt nō repugnet diuino instinctui ⁊ exte rioris veritatis pdicationi. Sic enim infidelitas est ꝺ na turā. Qrit aūt infidelitas ex pctō superbie. Ex superbia em̄ pcedit ꝙ hō nō vult subijcere intellectū suū regulis fidei ⁊ sano intellectui patrū. Posset etiā dici ꝙ sicut virtutes theologice nō reducunt ad cardinales: sꝫ sunt ꝑtes eis: ita ⁊ vitia opposita vtutib⁹ theologicis nō reducunt ad vitia capitalia sicut opposita vitia cardinalib⁹ virtutib⁹. b. Tho. vbi. s. Est aūt hoc vitiū i intellectu sicut i primo subiecto: in volūtate vo sicut i ꝑmo motiuo. s. ad dissentiē dū ab his q̄ sunt fidei. Est aūt triplex infidelitas. s. pagano rū: iudeoꝝ: ⁊ hereticoꝝ. Et pagani neutrū testm̄ recipiūt nisi q; samaritani tm̄. v. libros moysi. Saraceni aliquas cerimonias legis. Judei vetus testm̄ quātū ad corticem. Heretici vtrunq̄ testm̄ cōiter recipiūt: sed false exponūt.

Item no. ꝑm Tho. ibidez ꝙ q̄uis opera infidelium que sunt de genere bonoꝝ: vt ieiunia: elemosyne: ⁊ hmōi nō sunt eis meritoria ꝑter infidelitatez que est grauissimuꝫ pctoꝝ: tñ q; pctm̄ nō corrūpit totū bonū nature: sed remanet in eis lumē naturale: iō non ois actus eoꝝ est mortale pctm̄: sꝫ actus ꝓcedens ex ipa infidelitate: vel relatus ad ipsam. etiā si sit de genere bonoꝝ: puta saracenus ieiunat vt seruet legem machometi de ieiunio mādantē. iudeus celebrat suas festiuitates ⁊ hmōi. i his est mortale. Et de his intelligit illud dictū Augu. Omnis infidelium vita

Infideli tas capi tur du pliciter.

Que opera infideliū sint pctā

Dubitare de fide.

pctm̃ est. xxviij. q. j. §. ij. Sed ieiunādo ob castitatē seruādā ⁊ alia faciēdo ex dictamine rōnis naturalis nō peccat dicēdo vbū ociosuz ex se nō nisi venialr peccat. Itē nota ꝙ dubitare de aliq̄ eoz q̄ sunt fidei ex deliberatiōe rōnis: q; scz vult dubitare nō magis declinās ad vnā ptez q̄ ad alterā qō est ꝓprie dubitare: est pctm̃ mortale: q; infidelitas. ex de here. c. j. Dubi⁹ in fide infidelis ē. sec⁹ si aliqñ vacillaret circa ea q̄ sunt fidei p modū tentatiōis ⁊ cū displiceētia rōnis: q; tūc veniale vel nullū pctm̃ est. Et sīr si qs crederet ꝙ q̄libet in sua fide vt iude⁹: saracen⁹ ⁊ hmōi saluarer. dūmō fuaret legē suā et viueret fm rōnē naturalē B em̃ est dubitare de fide sua imo nō credere ꝓpo dicenti Mar. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit salu⁹ erit. Qui vo non crediderit ꝯdenabit. Non em̃ qs saluari pōt nisi in fide catholice ecclesie. xxiij. q. j. q; ex sola.

§. I. Ad fidē suscipiendam

Judeus an sit cogēd⁹ ad fidem

nullus iude⁹ vel gētilis dz cogi. Rō est fm. b. Tho. vbi. s. q; credere ē voluntar. Vñ ō; di. xlv. De iudeis p̄cepit sancta synodus nemini vim inferre ad credēdū. Cui em̃ vult misereꝛ de⁹: ⁊ quē vult indurat. Nō g̃ inuiti sunt saluandi sz volētes vt integra fi forma iusticie: fic em̃ hō ꝓprii arbitrij volūtate serpēti obediēs periit: ita vocante se gra dei quisq̄ credēdo ꝓpria mētis peruersione saluar. dist. xlv. de iudeis. Sz suscepta etiā metu tormētoꝝ ⁊ mortis cogēdus est retinere: vt. d. c. de iudeis. Et q̄ redeūt ad iudaismū etiam si infantes fuerit baptizati vl metu mortis ad baptismū adducti dz p̄cedi ꝯ eos sicut ꝯ hereticos. Et sīr cōtra talīū fautoꝛes. ex de here. ꝯ xp̄ianos. li. vj. Si q̄ tñ infideles cogerent absoluta coactiōe et p violentiā nō susciperent sacrm̃. vñ nec essent cogēdi ad retinēdū exq̄ nō susceperūt secus de coactione cōditionali: vt dictū est. Debēt vo iudei ⁊ alij infideles adduci ad fidē rōnib⁹ psuasionib⁹ ⁊ autoꝛitatibus oñdendo ex eoz libris eoꝝ erroꝛes ⁊ dulcib⁹ modis. vt dicit Gra. eg. distin. xlv. qui sincera. Possunt etiā ad fidem adduci fm Guil. p̄missis ⁊ muneribus nō quidē factis p fide suscipiēda: q; hoc esset simonia: sed ad captandum beniuolentiā: excludendū ab eis timoꝛē inopie ⁊ huiusmodi. j. q. ij. q̄ pio. Pñt etiā adduci ad fidem fm Ray. per grauioꝛē exactionem pensionū ab eis: in p̄ncipio tñ locatiōis nō post. xxiij. q. iiij. debet. Itē nota ꝙ possessiones ⁊ alia bona mobilia vel imobilia iudeoꝝ vel aliozuz infidelium ad fidē cōuersoꝝ nō debent auferri ab eis: nisi sint vsuraria: vel de vsuris empta obnoxia restōni. ex. e. de iudeis. Vsuraria aūt eoꝝ debent restitui eis a quibus extoꝛte sunt vsure: vel eoꝝ heredibus. Nō si nō inueniuntur poterūt ipsis ad fidē conuersis p eēm tanq̄ paupib⁹ dispensari. Ray. ⁊ hoc in totū vel in ptē fm quātitatē ipsoꝝ bonoꝝ ⁊ qualitatē cōuersoꝝ plus vel minus indigentiū. ex de vsur. cū tu. Si aūt inuitis parētibus tales baptizati essent. videtur ꝙ sint cogēdi ad seruādum fidem receptā in baptismo. Guil. etiā dicit ꝙ non licet nutricibus occulte baptizare paruulos iudeoꝝ: sed si in articulo mortis hoc facerent credit ꝙ non peccarēt ⁊c.

Judeis cōuersis debēt auferri illa.

Adduci debent iudei ad fidem

§. II. De disputando de fide

cū infidelib⁹ dicit Tho. ij. ij. q. x. ꝙ in hmōi disputatione sunt duo ꝓsideranda. Unū ex pte disputātis: q; si disputat tanq̄ de fide dubius volens experiri p rōnem ⁊ veritatē: tūc peccat ꝓculdubio tanq̄ infidelis. Si aūt disputat ad cōfutandū erroꝛes vel cā exercitij laudabile est. Aliud est considerandū ex pte audientiū: q; aut sunt instructi in fide ⁊ firmi: ⁊ tūc nullū periculū ē disputare coꝝ eis. aut sūt simplices ⁊ i fide titubātes: ⁊ tūc distinguēdū ē: q; si sollicitantur ab infidelibus nitentibus in eis fidē coꝛrūpere tūc necesse ē publice disputare. dūmō inueniant aliq̄ ad B idonei. p hoc em̃ simplices in fide firmabūtur: ⁊ tolletur infidelibus decipiēdi facultas. Si vo non sunt sollicitati tunc piculosum est coꝝ eis disputare de fide: quoꝝ fides s. simpliciū ex hoc reddit firmioꝛ ꝙ nihil aduersuz audiꝛūt. Et iō nō expedit eis vt audiāt vba infidelium disputatiū ꝓtra fidē. hec Tho. Et sic intelligēdū est illud Gelasij xxiij. q. iij. cū quib⁹. vbi ō;. Canonū magīs atq̄ custodibus nostris nullū fas est inire certamen cū hoibus conditionis aliene. Ubi glo. Cū hereticis nō est disputandum nec cū aliquo de fide. C. de sum. tri. l. nemo. Sed ad hoc potest disputari cū eis vt cōuincant: nō vt in dubiū reuocent fidē nostram. Prohibent aūt oēs laici disputare de fide occulte vel publice. ex de hereti. quicūq̄. lib. vj.

Qō cuz hereticis ꝓhibeā

§. III. De cōuersatione fidelium

cū infidelib⁹ quō sit ꝓhibitū. Nota ꝓmo ꝙ cū hereticis ꝓhibita est etiā locutio fidelib⁹ ⁊ B q; excōicati sunt. ex de hereti. excōicam⁹. ⁊. xj. q. iij. cū excōicato. Sed cum alijs infidelib⁹ vt iudeis ⁊ saracenis nō est ꝓhibita locutio: sed nimia familiaritas ⁊ conuersatio. Vñ. xxviij. q. j. ō;. Oēs deinceps clerici siue laici iudeoꝝ cōuiuia vitēt: nec eos quisq̄ ad cōuiuiū excipiat: q; cū apud xp̄ianos cōibus cibis nō vtant: indignū atq̄ sacrilegū est eoꝝ cibos a xp̄ianis sumi: cū ea q̄ apl⁹ ꝓmittēte nos sumím⁹ ab illis iudicent immūda: ac si inferioꝛes incipiant esse xp̄iani q̄ iudei si vtamur cibis eoꝝ: ⁊ ipsi nos contēnant. Et dicit ibi glo. ꝙ idē est de gētilib⁹ vt saracenis: q; ⁊ ipsi hodie iā cibos discernūt. licz em̃ nō cōtineant vbis edicti: vt. xj. q. iij. ad mēsam. cōtinent tñ in alijs. vt. ff. de peti. here. l. item veni. Ita sic. ij. q. j. multi. Et assignat ibi glo. rōnē quare nō est ꝓhibitū loqui cum iudeis. ⁊ est ꝓhibitū comedere cū eis: q; scz maioꝛ familiaritas est in cibo sumendo q̄ in colloquēdo. Et facilius qs decipitur inter epulas. xxij. q. iij. vnusq̄sq̄. Tho. aūt. ij. ij. q. x. dicit. ꝙ illi q̄ sunt firmi in fide ita ꝙ ex conuersatione cū infidelib⁹ nō timeꝛ de eoꝝ subuersione: sed sperari potest ex hoc infidelium cōuersioꝛ nō sunt ꝓhibendi cū illis cōicare. Sed infirmi de quib⁹ timeri potest ꝓhibendi sunt ex casum necessitatis ne cuz illis cōuersent. Tho. Sed ⁊ firmi etiā caute debent illud agere ne infirmos scandalizēt. xij. q. j. nolo.

Comedere cuz indeis ꝓhibet.

§. IIII. Pueri iudeoꝝ ⁊ alioꝝ

infideliū nō sunt baptizādi inuitis parentibus fm Tho. ij. ij. q. x. ar. vlt. q̄ ꝓbat triplici rōne. Prima est propter piculū fidei. Si em̃ pueri nōdū vsuz rōnis hñtes fidē susciperēt cū postmodū ad pfectā etatē puenirent possent de facili a parētib⁹ induci vt relinquerēt q̄ ignoꝛātes susceperāt q̄ vergeret in fidei detrimētū. Scōa rō est: q; hoc repugnat iusticie naturali. fili⁹ em̃ naturalr est aliq̄d patris. Et ꝓmo quidē a parētib⁹ nō distinguit fm coꝛp⁹ q̄diu in vtero mris ꝓtinet. Postq̄ vo ex vtero mris egredit anteq̄ vsum liberi arbitrij habeat ꝓtinet sub cura parentū: sicut sub quodā vtero spūali. Quādiu em̃ puer nō hz vsum rōnis nō differt ab aiali irrōnali. Vñ sicut bos ⁊ equus ⁊ hmōi est alicui⁹ vt vtak eo cū voluerit fm ius ciuile sicut ꝓpo instituta de iure naturali est ꝙ fili⁹ anteq̄ habeat vsum rōnis sit sub cura p̄ris. Vñ ꝯ iusticiaz naturalē esset si puer anteq̄ habeat vsum rōnis a cura parētū subtrahak vel eis inuitis de eo aliq̄d ordinek. Sed postq̄ incipit habere vsum liberi arbitrij: iā etiā incipit ee suus: ⁊ pōt quātū ad ea q̄ sunt iuris naturalis vl diuini fidē ipsi p̄uidere: ⁊ tūc pōt induci ad fidē: nō coactiōe: sz psuasione: ⁊ pōt inuitis parētib⁹ baptizari. Tertia rō est ꝓsuetudo eccl̄ie q̄ hz maximā auctē. vñ ⁊ semp emuláda. i. imitanda: q̄ inducta ee credēda est ex pdictis rōnibus assignat. Tanta em̃ est auctas eccl̄ie vt ab ipa doctrina doctoꝝ habeat auctem. Vñ magis standū est aucti eccl̄ie q̄ doctrine cuiuscūq; doc. Gra. eg. Aug. Hiero. ⁊ alioꝝ. Usus autez eccl̄ie q̄ ad auctem eius ptinet hoc nunq̄ habuit ꝙ filij iudeoꝝ inuitis parētibus baptizarent. Quis fuerint retroactis tempoꝛibus multi p̄ncipes catholici et potentissimi. vt Cōstātinus ⁊ theodosius q̄b⁹ familiares fuerunt

sctissimi epi vt Siluester ꝓstātino. Ambrosi⁹ theodosio q̄ nullo mō ptermisissent b̄ ab eis ipetrare si vidissent b̄ esse ꝓsonū rōni. Et iō piculosum videt ꝫ hāc assertionē de nouo introducere ꝫ ꝓsuetudinē in eccl'ia hacten⁹ obseruatā: q̄ iudeoꝝ pueri inuit̄ parētib⁹ baptizent̄. ⁊ q: nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona ꝑm ap'lm ad Ro.iij. ℣facere aūt iniuriā alteri est maluz.fit autē iniuria parētib⁹ vt eis inuitis eoꝝ pueri q̄ sunt sub eoꝝ cura baptizent̄.et iō non dz hoc fieri etiā ꝓpter bonū sequēdū vt liberent̄ a pículo mortis eterne.rūpit̄ em̄ ordo iuris naturalis. Sz nec pdi catoꝛib⁹ vel plat̄ cōmittit̄ cura taliū: sz parētib⁹ suis qui hñt eis puidere de sacris salut̄ anteq̄ habeāt vsuz rōnis. Vñ de pueris ārīq̄ ꝺ: q̄ sunt saluati i fide pentū:et iō nō iminet aliq̄ pículū ipsis plat̄ et pdicatoꝛib⁹ si patiant̄ illoꝝ puuli detrimētū salut̄ ppt subtractionē sacroꝝ:sz parētib⁹ eoꝝ q̄ b̄ nō ꝓcurāt. Idē Tho. Guil'.dicit q̄ nō licet nutricib⁹ iudeoꝝ puuloꝝ inuitis parētib⁹ baptizare eos: sz si i articulo mort̄ b̄ facerēt:credit q̄ nō peccarēt.Ex his aūt q̄ dicit Tho.⁊ ꝓpue in ꝑma rōne videt̄ sat̄ clare elici q̄ q̄uis baptizari tales.s.nō debeāt inuit̄ parētib⁹: tñ si ꝫtiū fiat recipiūt ve baptismū:qđ mihi placet: q̄uis ⁊pe. de pal'.in.iiij.teneat ꝫtiū. vt ptz in.iij.pte ti.de baptismo. Qui aūt suscepint fidē seu baptismū ex infidelib⁹ separādi sunt a parētib⁹:⁊ sic intelligit glo.ibi.⁊ bñ illud.c.Judeoꝝ filios vel filias ne parētū vltra inuoluant̄ erroꝛib⁹ ab eoꝝ ꝓsortio decernim⁹ separari. xxviij.q.j. Ubi glo.q̄ baptismū em̄ soluit̄ ius patrie ptātis. nec tñ puabunt̄ illi paterna successione.ex̄ de iude.c.Judei.

¶De infidelitate iudeoꝝ ⁊ ritibus ⁊ alioꝝ infideliū: et de participatione cum eis .⁊ de exactionibus in eos.et deseruiētibus eis. Cap'lm. iij.

Balnea re cuz iudeis ꝓ hibetur

Prohibet habitatio cuz iudeis ⁊ balneatio. Vñ.xxviij.q.j.dicit Nullus eoꝝ qui in sacro ordine sunt aut laicus azyma eorum manducet: aut cū his habitet: aut aliquē eorum in infirmitatibus suis vocet: aut medicinam ab eis ꝓcipiat:aut se cum eis in balneo lauet. Si quisq̄ b̄ fecerit si cleric⁹ est deponat̄:si laicus excōicet̄. Et dicit ibi glo.nisi fit missus ad pdicādū eis. ex̄ de iude. q̄ fit laudabile. Debēt autē puniri ꝓtrafaciētes mō predicto ꝑm Ray. Si postq̄ fuerint admoniti se nō abstinēt ab hmōi. Guil'. tñ dicit q̄ in necessitate possunt emi et comedi azyma iudeoꝝ. Idē videt̄ sentire Hugo de medicinalibus in casu necessitat̄: cū scz alius nō inueniat̄ sufficiēs medic⁹. Post.etiā dicit q̄ xp̄iani nō debēt esse vt assidui intra domuz iudei.nec tanq̄ famuli. aut nutrices:aut obstetrices. alias si ipi xp̄iani nolūt discedere dñt excōicari.ex̄ de iude.c.iudei .sz ex̄ domū pñt eis seruitia facere: ⁊ pñt eē coloni eoꝝ.ex̄ eo. Multoꝝ. Nota etiā ꝑm Host.q̄ pñt xp̄iani iudeos hre in seruos ⁊ emere.ex̄ eo.⁊ si iudeos.non tñ debēt cum eis mozari:ita q̄ habeāt eos tanq̄ familiares. Judei em̄ vt dicit Johan.an. sunt difficiliores ad quertendum ⁊ peritiores:alias promptiores ad subuertendū q̄ gētiles. Si aūt voluerint fieri xp̄iani siue iudei siue gentiles nō poterūt dñi eoꝝ ꝓhibere.x.q.j. Due sunt. tñ ꝑm Ray. ⁊ Tho.q baptismū nō liberant̄ a seruitute: sed remanent serui:q: seruit⁹ etiā introducta est de iure diuino.arg. dis. xxxv.sexto.Et per ius gentiū.dist.j.Jus gētiū. Et per ius canonicum approbata.xij.q.ij.Ecclesiarū.ꝑm Hostien.et Goff.Et addit Ray.q̄ vbi de bona ꝓsuetudine nō solent xp̄iani esse serui cōsulendum est dño q̄ in remissionē pctōrum suoꝝ manumittat: vel saltem pecunia medicata vel seruitio ad tēpus pstito se redimat.xij.q.ij. Luz rēdeptor. Sed q: hoc cōsilium est ⁊ pium. si q̄s cōtrariū faciat.s.retinēdo talē conuersum ad fidem in seruitutē vel etiā alteri vendendo nō credo q̄ peccet.q: qđ nō est ꝓhibitū intelligit esse concessum.arg.xiij.q.ij.Ebron.§.seqn.in fi.Sed hoc non reperitur ꝓhibitū.Hoc etiam asserit dominus Jo.do.in libro qui dicitur Lucula noctis.

§.i. A quib⁹ iudei sūt pro

hibēdi inter xp̄ianos quersantes. Pro fm Ray.ne habeant aliq̄ officia publica:ne occasionē hēant seuēdi i eos: vt di.liij.nulla.⁊.xvij.q.iij.pstituit. Qđ si iude⁹ talia officia susceperit ꝺz ei denegari xp̄ianoꝝ cōio donec q̄cq̄d acceperit ex tali offō p puidētiā dioc̄sani quertak i vsus pauperū.⁊ ipe offm dimittat. Itē null⁹ fidelis pōt aliq̄d ꝓgre gatiōi iudeoꝝ vel iudeo vl pagano i testō relinqre ⁊ si fecerit etiā post mortē iudicat̄ anathema: vt.xxiij.q.ij.sane Et itelligēdū vt nisi legaret ad subueniēdū magne necessitati. Itē nō dñt pmitti iudei nouas erigere synagogas: sz veteres reficere dūmō ap'liores vl pciosiores nō faciāt solito. Et ritus ⁊ solēnitates suas sunt pmittēdi facere.ex̄ eo.cōsuluit. Itē in die⁹ lamētatiōis ⁊ dñice passiōis non dñt in publicū pdire.ex̄.e. i nōnullis. Qđ etiā in die pasce ues nō dñt hre ostia vl fenestras aptas.ex̄ eo.q: sup his. Itē cogēdi sūt tales habitū deferre ꝓtinue q̄ ab aliis manifeste distinguāt.ex̄.e.in nōnullis. Itē cogēdi sūt ad decimas pdiales psoluēdas.ex̄ de deci.de tris. Itē cogēdi sūt xp̄ianos testes recipe ꝫ se.sed iudeus nō pōt ferre testimoniū ꝫ xp̄ianū.ex̄ de testi.c.iudei. Itē iudeis pmittit̄ agere ⁊ uenire apud iudices nros ⁊ nō apud seniores eoꝝ. Arbitrū pñt eligere etiā iudeū cui⁹ iniam exequat̄ ordinarius.C.e.ti.iudei. Itē in sabbat̄ suis nō debēt trahi ad iudicia:nec ipsi alios trahāt. Sz nec in aliis festiuitatib⁹ suis debēt turbari.nec sepulcra eoꝝ obtētu forte pecunie effodi:vt.C.eo.ti.die sabbati.⁊ ex̄.e.ficut iudei. Pro maiori declaratiōe ei⁹ qđ dictū est in pñti.§. in ꝑn. No. fm Tho. iudeoꝝ ij.ij.q.x.ar.x.q̄ dñiū⁊ platio infideliū sup fides pōt dupl'r sup fides ꝓfiderari. Uno mō quātū ad dñiū⁊ plationē de nouo isti les tuēdā.⁊ b̄ nullo mō dz pmitti.b̄ em̄ cederet in scādalum⁊ piculū fidei. De facili ei illi q̄ subiciunt̄ iurisditioni alioꝝ imutari pñt ab eis q̄b⁹ subsunt vt sequant̄ eoꝝ impiū nisi illi subditi fint magne ⁊tut̄. fil' etiā infideles ꝓtenerēt fidē: si fideliū defect⁹ scirēt. Et iō apls.ſ.Loꝝ.vſ. ꝓhibet fideles ꝓtendere in iudicio coā iudice infideli. Et sic eccl'ia ꝓhibet infideles pfici in q̄cūq̄ officio sup fideles: vt i di. c.pstituit.xvij.q.iij. Alio mō pōt ꝓfiderari dñiū infideliū sup fideles put est iam ꝑtistes. Ubi sciēdū q̄ dñium et platio introducta sunt ex iure humano: sed distinctio fideliū ab infidelibus est ex iure diuino. Jus aūt diuinū qđ ē ex gra nō tollit ius humanū qđ est ex naturali rone. Et iō distinctio fideliū ⁊ infideliū fm se ꝓfiderata nō tollit dñiū infideliū sup fideles.pōt tñ iuste p ordinatione eccl'ie auctoritatē hñtis de ipsis infidelib⁹ sup tale dñiū auferre ius dñi ⁊ plationis:q: infideles merito sue infidelitat̄ merēt amittere ius platiōis qđ hñt sup fideles q̄ transferunt̄ in filios dei.Sed b̄ eccl'ia q̄nq̄ facit q̄nq̄ nō facit. Jn ill' em̄ infidelib⁹ q̄ tpaliter subiciunt̄ eccl'ie ⁊ mēbris eius.b̄ ius eccl'ia statuit: vt.ſ.seru⁹ iudeoꝝ fact⁹ xp̄ianus statim fit liber nullo pcio dato:vt di.liij.fraternitatē.⁊ hmōi. Nec in hoc eccl'ia iniuriā facit eis: q: cū iudei sint serui eccl'ie:pōt eccl'ia de eoꝝ bonis disponere. Jn illis vo infidelib⁹ qui tpaliter nō subiciunt̄ eccl'ie vel mēbris ei⁹: pdictū ius nō statuit:sz posset instituere de iure:⁊ b̄ facit ad scandalum vitandū: ficut ⁊ dñs mādauit p se solui tributū cū nō teneret ad scādalū eoꝝ vitandū:vt hr̄ Mat.xvij.

§.ii. De ritib⁹ seu cerimo

niis infideliū quare ⁊ qñ tolerant̄. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho.ij.ij.q.x.ar.xj.q̄ humanū regimē deriuat̄ a diuino regimine:⁊ ipm dz imitari. Dñs aūt cū sit summe bonus et opⁱ pmittit tñ aliq̄ mala fieri in vniuerso q̄ posset ꝓhibere ne eis sublatis maiora bona tollant̄: aut maiora mala sequant̄. Sic ⁊ in regimine hoim hi q̄ ꝓsunt recte aliqua mala tolerāt ne aliq̄ bona impediātur: vel etiaz ne aliq̄ mala peiora incurrant̄.ſic dicit Aug.in lib̄.de ordine

Auſer meretrices a rebus humanis ⁊ turbabis oia libi dinibus. Sic igiť infideles q̄uis in ritib⁹ ſuis peccēt tñ tolerari p̄nt: vel ꝓpter hoc bonū qđ ex b̄ ꝓuenit: vel ꝓpter aliqđ malū vitādū. Ex b̄ aūt q̄ iudei ritus ſuos ob ſeruāt in q̄b⁹ figurabať olim vitas fidei quā tenem⁹: hoc bonū ꝓuenit q̄ teſtimoniū fidei nr̄e h̄em⁹ ab hoſtib⁹: ⁊ q̄ ſi figura repñtāť nobis p illos ea q̄ credim⁹: ⁊ iō i ſuis ritib⁹ iudei tolerant: vt p3 di. xlv. de iudeis. ⁊ ex̄. e. c. ꝓſuluit. Alioꝝ vo infideliū rit⁹. q; nil vtilitatis vel vitať afferunt nō ſunt aliqualiter tolerādi: niſi forte ad aliqđ malū vitā dū: vt ſcādalū vel diſſidiū qđ inde poſſet ꝓuenire: vl' im pedimētū ſalutis eoꝝ qui tolerati paulatim cōuertuntur ad fidem: ⁊ ꝓpter b̄ etiā hereticoꝝ ⁊ paganoꝝ ritus eccle ſia aliq̄n tolerauit q̄n erat magna multitudo infidelium.

§. III. Quo ſint puniendi

participātes cū iudeis circa caſus p̄dictos: ⁊ ipi iudei ſa ciētes ꝯ p̄dicta. Participātes ſi ſunt clerici ⁊ admoniti no lunt ſe emēdare ſm Ray. debēt p̄uari officio ⁊ bñficio. Si ſunt laici vt p̄incipes q̄ nolūt exeq̄ p̄dicta: vel alij q̄ aliqđ ipedimētū afferūt admoniti nō ſatiſfaciūt: dñr excōi cari. xxviij. q. j. nullus. Sz iudei ꝯ p̄dicta faciētes ſic puni unť vt xp̄iani. ab illoꝝ cōione ⁊ cōſortio ſeu cōmertio tā diu ſeparenť ſub pena excōicatōis donec illi emēdauerit ⁊ ſatiſfecerint: vt p3 ex̄ eo. ti. ⁊ ſi iudeos. P̄nt etiā iudei p eccl'iā vberari vel alio mō copoꝝ aliter mulctari de p̄cepto epi vl' p̄ncipis. ar. xvij. q. iiij. ꝓſtituit. ⁊ etiā alia pena p̄nt puniri. ex̄ de vſur. c. poſt miſerabilē. Qđ q̄ dr: q̄ eccl'ia nō iudicat de his q̄ foris ſunt. dicit glo. xxviij. q. j. Sepe. hoc eſſe verꝝ quoad ſpūalē penā: q; eccl'ia nō excōicat iudeos vel gētiles: ſz q̄ad coꝝporales penas bñ iudicat de eis. vñ ſi nūnis ꝓuerſenť cū cōuerſis ex eis ad fidē vel ꝓuertere nituntť dñt flagellari. d. c. ſepe. Si aūt xp̄m blaſphemaue rint. dicit Hoſti. q̄ ſm leges dñt decapitari. Vñ p̄ncipes ſeculares iudeos xp̄m blaſphemātes graviter punire de bent pena pecuniaria vel etiā grauioꝝ. ex̄ eo. in nōnullis Et nota ſm Tho. in q̄dā epl'a ad duciſſaz Lotho⁹ingie q̄ cū iude⁹ delinquēs nil hz p̄ter vſuras dz nihilominus ⁊ p̄ot puniri pena pecuniaria ſm delictū: ne ex ſua iniq̄ tate reporꝝtet cōmodū: ⁊ maioꝝ vtiq̄ pena q̄ quicūq̄ ali us nō vſurarius in ſil' caſu quāto pecunia quc ab eis au fertur minus ad eos p̄tinet. P̄ot ⁊ inſuper addi' alia pena ne ad penā ſufficere videať q̄ pecuniā alijs debitā deſi nant poſſidere. Pecunia tñ ab eis ablata pene nomine nō p̄ot retineri a dñis ſeu officialib⁹ punientib⁹: ſz debet de ea fieri vt dicetur in. §. ſequenti.

§. IIII. De exactiōibus fa

ctis in iudeos a dñis terrarū q̄d iuris. Dicit Tho. i dicta epl'a. q̄ q̄uis ſicut iura dicūt iudei merito culpe ſue ſeruí tuti ſint addicti: ⁊ ſic dñi res eoꝝ poſſint accipere tanq̄ ſuas: ita tñ q̄ nō ſubtrahāť vite neceſſaria: q; tñ opz nos ambulare honeſte ad eos q̄ foris ſunt ne nomē dñi blaſ phemetur. hoc obſeruādū videť vt in exactiōib⁹ q̄s face re nō ꝓſuerūt nō ꝓgrauenť: ſz ad cōſuetas cogi p̄nt. Sz nota ſm Tho. in dicta epl'a. q̄ cum iudei nihil h̄nt p̄ter vſuras cū nō poſſint ipi illa retinere licite: nec cōſequēter dñi recipiētes collectas a talib⁹ poſſunt ea ſibi retinere licite: niſi forſan eſſent talia que ab ipſis vl' anteceſſoꝝib⁹ dñoꝝ ipſi iudei extoꝝſiſſent. Si qua vo alia h̄nt q̄ ab eis extoꝝſerūt illis debent reſtituere quib⁹ ipſi iudei tenebā tur ſi inueniunť. Alioq̄n in pios vſus ſm ꝓſiliū dioceſa ni vel alioꝝ ꝓboꝝ vel in cōz vtilitatē terre ſi neceſſe eſt ſunt eroganda. Nec eſſet illicitū ſi de nouo dñi exigerent talia a iudeis: ſeruata tñ ꝓſuetudine p̄deceſſoꝝ ſuoꝝ hac intentione vt in pios vſus expendantur.

§. V. De donis et mercedi

bus quas dant iudei p̄ſonis p̄oꝝ labor̄e ſuo, vtrū p̄nt lici te recipi ⁊ retineri. Rñ. Guil. q̄ de his q̄ h̄nt iudei p aliuz modū q̄ p vſuras ⁊ rapinas: puta de aliquo artificio ac q̄ſita nō eſt dubiū q̄ ⁊ dona ⁊ merces laboꝝis p̄nt accipi ⁊ retineri. Sz ſi nō h̄nt p̄ter vſuras: tūc ſi recipiēs certat de dāno ſuo vitando: ſic accipiēs nō peccat: ſicut q̄ a fure vel a raptoꝝe dāni ficatus eſt: puta p incēdiū nō peccaret ſi acciꝑet ab eo dānū ſuū: ſz ipſe fur vel raptoꝝ nihil habe ret niſi qđ acquiſiuit ex furto vl' rapina: dū tñ nō recipiat p dāno ſuo in ſpē res ipſas alienas. Et addit etiā Tho. in ſup̄a dicta epl'a. Si iude⁹ vſurari⁹ vltro cōferat pecu niā vl' enxeniū expedit recipere vt pecunia ſic recepta red dať his quib⁹ de iure dz ſeu alijs. ⁊ dicit Guil. q̄ dona et elemoſyne nō ſunt recipiēda ab vſurarijs: q̄n p hoc effice renť nō ſoluēdo: niſi vt dictū eſt. ſ. reciperent ad reſtituē dum credit oꝝib⁹ ei⁹ vſurarij. Modicū aūt p nihilo repu tatur: ⁊ ſic poſſunt recipi.

§. VI. De ſeruis iudeoꝝz

vel ſeruientib⁹ eis. No. ſm Ray. q̄ ſi ſeruus iudei eſt ver nacul⁹. i. de illi⁹ ancilla nat⁹ ſi vult effici xp̄ianus ſtatim eripiť i libertatē nullo p̄cio dato. C. de epi. ⁊ cle. l. dñno bis. ar. di. liij. fraternitatē. Idē ſi ſeru⁹ fuit empt⁹ q̄ erat xp̄ian⁹ vl' eē volebat. di. liij. mācipia. q; tales nō licet iu deo emere vel i ſeruos tenere. Itē ſi ſeru⁹ ēpt⁹ erat paga nus ⁊ fuit empt⁹ cā ſeruiēdi ⁊ nūc vult fieri xp̄ian⁹. vt in di. c. fraternitatē. Idē etiā ſi emit eū cā mercimoniū: ⁊ nō expoſuit eū infra tres mēſes venalē: q; p̄ſumiť q̄ emerit eū cā ſeruiēdi. Si vo expoſuit eū venalē infra tres mēſes ⁊ eū nō ſtetit quin vēdiderit: ⁊ ipſe vult effici xp̄ian⁹ infra p illud ſpaciuz vel poſtea liberabiť dato p̄cio. xij. ſolido rum ab aliquo xp̄iano: vt in dicto. c. fraternitatē. ⁊ ex̄ eo. ti. c. j. Et erūt illi. xij. ſolidi vſualis monete illius loci. ex̄ de maledic. c. ſtatuim⁹. ⁊ hoc intellige niſi dñs eū nolēte circūcideret: vel alteri⁹ ſecte ſignaculū imp̄imeret. Tūc eiñ ꝓpter iniuriā coꝝporis nullo p̄cio dato liberabitur. diſt. liij. nulla. Et no. ſm Ray. q̄ talis ſic redemptus nō erit p̄opterea ſeruus redimētis: ſed erit liber: ⁊ reſtituet illi p̄ciū ſolutū p eo: et ſi nō hz p̄ciū q̄rat mendicādo vel ſeruiat ei tātū q̄ ſeruitiū cōpenſeť cū p̄cio: ⁊ poſtea eat q̄ vult. ar. xxxvj. q. j. de raptoꝝib⁹. Et b̄ itellige niſi cā pieta tis emptus fuerit. tūc enim nō tenetur ei reddere aliquid vel ſeruire: q; quod p pietate dať p̄hibet ius ne repetať ⁊ ſic dediſſe p̄ſumiť niſi p̄xiū fuerit p̄teſtatus. cōcoꝝ. Ho. ⁊ Hoſ. q̄ ſi nullus empt⁹ cōpareat ſm Ber. nihilominꝰ erit liber ⁊ p̄ciū oſtiatim q̄ret aut opas p̄ſtet. Si aūt plu res ſunt q̄ volunt emere. tūc ſm Hoſ. eps loci eligat ma gis idoneū. ff. de accu. l. ſi plures. vl' ſi ſunt pares eps gra tificet cui vult. ar. ex̄ de iure pa. cū aūt. idem Ho. Si q̄ dic Ho. p̄hibitū eſt q̄ nullū mācipiū xp̄ianuz ſeruiat iudeo: multo min⁹ liberi xp̄iani dñt eis ſeruire niſi extra domū vt in laboꝝādo terras ⁊ hmōi. nō aūt intra domū al's ſi ip ſi xp̄iani qui ſeruiūt iudeis in domo vt famuli nollēt diſ ſcedere ab eis debēt excōicari: vt ex̄ eo. ti. ⁊ ſi iudeos. Et ſi iudei nollent illos dimittere p̄hibetur fidelibus com mertium cū eis: vt in dicto. c. ⁊ ſi iudeos.

¶ De hereſi ⁊ de penis hereticoꝝm. Caplm. iiij.

¶ Ē hereſi ſcienduz ſe

cūdū Pe. de thara. i. iiij. Ad b̄ vt q̄s ꝓpr̄ie dica tur hereticus duo requiruntur. P̄imū eſt er roꝝ in rone. ſ. de his q̄ ſunt fidei. Scōm ē q̄ſi cōplemētū ſz ptinacia ſeu obſtinatio involūtate: vt. ſ. nō ſolū eligat volūtate aſſentire falſe doctrine: ſz etiā ptinax eſt ad non aſſentiēdū vitati ſibi maifeſtate. Vñ quātū ad p̄mū aug. ſic diffinit hereſim. Hereticꝰ eſt q̄ alicui⁹ cōmodi tpalis ⁊ maxime gl'ie p̄cipatuſq̄ ſui gr̄a falſas ac nouas opinio nes gignit vel ſeqūtur. xxiiij. q. iij. hereticus. Et intelligiť de opinionibus que ſunt cōtr̄ie fidei. Nam ſi q̄s hz falſas opiniones in philoſophia vel geometria. hic nō dicet h̄e

Hereticus eſt.

reticus ꝓut hereſis eſt ſpēs infidelitatis ſm Tho.ii.ij.q. xj. Ad fidē aūt ꝑtinet aliquid dupl'r. Uno modo directe ⁊ p̄ncipaliter ſicut articuli fidei. Alio mō indirecte ⁊ ſcōdario ſicut ea ex q̄b⁹ ſequit corruptio alicui⁹ articuli: ſicut dicere q̄ aliq̄d ꝓtētū i ſcriptura ſacra nō ſit verū: qđ ē corruptio articuli de ſpūſctō q̄ locut⁹ eſt p ꝓphas. vel dicere q̄ aliq̄d determinatū ab eccl'ia i fide nō eēt verū: qđ eſſet corrūpe illū articulū. Sācrā eccl'iā catholicā. ⁊ hmōi. circa vtraq; ḡ poteſt eē hereſis. Quātū ad ſcōs ſcz q aliq̄s pōtarie aſſentit erroi. Hiero. ſic dicit. Hereſis grece ab electione d̄r: eo q̄ vnuſq;q; eligit diſciplinam quam putat melio:ez. xxiiij.q.iij. hereſis. ⁊ intelligit in doctrina fidei. Nā ſm Tho.ii.ij.q.xj. ſicut qui rectā fidē habet x̄pianam volūtate ſua aſſentit x̄po. ⁊ exinde his que vē ad eius doctrinā ꝑtinent. Sic a rectitudine fidei x̄piane dupl'r pōt aliquis deuenire. Uno modo: q: ipſi x̄po nō vult aſſentire ⁊ hic hz quaſi malā voluntatē circa ipm finē. ⁊ hoc ꝑtinet ad ſpēm infidelitatis iudeoꝝ ⁊ paganoꝝ. Alio modo q: lz itēdat x̄po aſſentire: tn nō eligit ea que ſunt vē a x̄po tradita: ſed q̄ ſibi ꝓpa mēs ſuggerit. ⁊ hoc ꝑtinet ad hereſim p quā quis ꝓfitet fidē x̄pi: ſed dogma eius corrūpit.

Quātū ad tertiū. ſ. ꝑtinaciā in volūtate. dicit Aug. q̄ in eccleſia x̄pi moꝛ bidū aliq̄d ꝓuuiq; q̄d ſapiūt: ſi correcti vt ſanū rectūq; ſapiāt reſiſtāt cōtumaciter ſuaq; peſtifera ⁊ moꝛbida dogmata emēdare noluerint: ſed defenſare ꝑſiſtūt hereticī ſunt. xxiiij.q. iij. q̄ in eccleſia. Qui ḡ erraret in materia fidei putās eccleſiā ſic credere parat⁹ corrigi et emēdare cū audierit veritatē nō cenſet hereticū. Ūn abbas Joachim q̄uis libellus ei⁹ quē fecit ꝓtra Petrum lōbardū fuerit dānat⁹ vt doctrina heretica: tn q: ſe ⁊ opa ſeu ſcpta ei⁹ ſubmiſit corrections eccleſie: ipſe nō fuit hereticus iudicat⁹. ex de ſum. trī. et fi. ca. c. Dānam⁹. Et ad h̄ facit qđ dicit Aug. Si q̄ ſuā ſentētiā q̄uis falſam atq; p̄uerſam nō ꝑtinaci animoſitate defendūt: querūt aūt cauta' ſollicitudine vītatē pati corrigi cū inuenerint: neq; ſunt iter hereticos deputādi. xxiiij.q.iij. dixit apl's. Nota ḡ ſm Tho. vbi. ſ. q̄ ſi aliq̄ doctoꝛes eccl'ie diſſenſiſſe vidēt: hoc ē vl' de illis circa q̄ nil iteresset ad fidē v trū ſic vl' aliter teneat. vel in q̄buſdā q̄ etſi ꝑtinebāt ad fidē: tn ad hoc nō erāt p eccleſiam determinata. Poſtq̄ eſſent auctē vl's eccleſie determinata ſi q̄s tali oꝛdinationi repugnaret ꝑtinaciter hereticꝰ cenſeret. Que q̄dē auctas p̄incipal' reſidet in ſummo pōtifice. vt h̄. xxiij.q.j. Quotiēs Contra hmōi auctem nec Aug. nec Hiero. nec alius doctoꝛ ſuā ſentētiā defendit. vt. xxiij.q.j. Hec eſt fides. Hec Tho. Et idem dicit in. ſ. parte q̄ in his q̄ nō ſunt determinata ꝑ eccleſiā vbi ſunt varie opi. doctoꝝ ſine p̄eiudicio vel piculo hereſis pōt q̄cūq; illarū ptium teneri. Qđ aūt dicit de hereticis ca. Dubi⁹ in fide eſt infidelis. intelligit de eo qui ſpōte vult dubitare. ſec⁹ de illo q̄ aliq̄n vacillat circa fidē ex tētatione: ſed cū diſplicentia rōnis ſm Guil'. Qđ etiā dicit Hiero. q̄ quicūq; ſcripturā ſacrā alit' intelligit q̄ ſenſus ſpīritusſancti efflagitat a quo inſpirata eſt hereticꝰ appellari pōt. xxiiij.q.iij. hereſis. Intelligēdū eſt ſm Tho. de tali expoſitione q̄ eſt ꝓria ei qđ eſt p ſpūmſanctū reuelatū. Dicit etiā idē Tho. q̄ ſi q̄s erraret i his ad que explicite nō teneat credere: vt ſi crederet aliq̄s iacob fuiſſe patrē abꝛaā paratus corrigi cū audiret cōtrariū continere ſcripturam non reputatur hereticus.

pertinacia facit hereticū

Dubi⁹ in fide.

§.i. In puniēdo aūt hereticos eccl'ia vtitur iuſticia ⁊ miſcōia. Et quātū ad ſpūalia ſuffragia. i. collatione ſacroꝝ pnie ⁊ euchariſtie quātum eſt ex pte ſua ſp vtit miſcōa: q: quātūcūq; relapſi admittit eos ad penitētiā ⁊ euchariſtiā ſi cōuertant ad fidē. de here. c. ſup eo. li. vj. Quātū aūt ad tpalia vt vitā: dignitates: officia: ⁊ ſubſtantiā. etiā eccl'ia vtit miſcōia ante relapſum in hereſim. Cū em̄ meruerint p ipm lapſum p moꝛtē coꝛpoꝛalē excludi de mūdo: q: graui⁹ eſt corrūpere fidē q̄ quā eſt aīe vita q̄ falſare pecuniā p quā vite tpali ſubuenitur. Ūn ſi falſarij pecunie vel alij malefactoꝛes ſtatim p ſeculares ptātes iuſte moꝛti tradunt: multo magis hereticī ſtatim cū de hereſi cōuicunt poſſent iuſte occidi Ex magna mia ſi reuertunt ad ſinceritatem fidei abiurātes hereſim p p̄mo lapſu pcit eis. Et aliq̄n etiā ſi clerici ſunt diſpēſat cū eis in officijs plus ⁊ min⁹. Aliq̄n etiā in poꝛtib⁹ dignitatib⁹ pcipue ad tollēdū ſcādalū. vt. xxiij.q. iiij. ipſa pietas. Qđ aūt hereticī ipo fcto ſint excōicati etiā hoc ſit ex mia: q: medicinalis eſt excōicatio nō eradicās: vt d̄. xxiiij.q.iij. §. aliud eſt. lz ſanās q: ad hoc ſit vt ſpūs ſalu⁹ fiat: vt d̄. xj.q.iij. audi. Sed ſi hereticī relabant in hereſim quoad vitā ⁊ bona tpalia exercet ꝑ eos eccleſia ſeuerā iuſticiā nullo mō in his pcens eis quātūcūq; penitēat. eo. ti. ad abolendā. Et h̄ fit rōnabiliter ſm Tho vbi ſ. q: p hoc ꝓuidet bono cōi. Nā ſi hereticī reuerſi ſepe reciperent vt ꝓſeuarent i vita ⁊ alijs tpalib⁹ bonis poſſet hoc eē in p̄iudiciū ſaluā alioꝝ. tū q: ſi relaberent alios infice rēt. tū etiā q: ſi ſine pena euaderēt: alij ſecurius in hereſim laberent. Ex relapſu etiā ipſoꝝ ꝓſumit de incōſtantia eoꝝ circa fidē. ⁊ iō iuſte occidunt. Ūn Hiero. xxiiij.q. iij. Reſecāde ſunt carnes putride ⁊ ſcabioſa ouis a caulis repellēda: ne tota dom⁹ maſſa coꝛpus ⁊ pecoꝛa ardeant coꝛrūpatur putreſcat intereāt. Arri⁹ i alexādria vna ſcintilla fuit: ſed q: nō ſtatim oppꝛeſſus eſt totū oꝛbē eius flā ma populata eſt. Hec ille.

pena hereticoꝝ.

§.ii. Puniuntur hereticī quadruplici pena ſm Ray. Prio q̄dē excōicatiōe: q: oīs hereticus ſiue occult⁹ ſiue manifeſtus eſt excōicat⁹: de q excōicatiōe hēs in. iij. parte. ti. xxiij. c. iiij. vbi plura dicuntur de iſta materia. Secūdo depoſitiōe: q: indiſtincte ſiue clericus ſiue laic⁹: etiā ſi papa vel imperatoꝛ et q̄libet ali⁹ dz deponi ab oī dignitate. diſt. xl. Si papa. ⁊. xxiij.q. j. Qui ꝑ pacē. ⁊ oīb⁹ officijs et beneficijs ſpoliari dz. et ſi clericus ſit dz degradari. Sed ⁊ vaſalli dn̄oꝝ ſoluti ſunt a debito fidelitatis homagij ⁊ toti⁹ obſequij: ⁊ quocūq; pacto quacunq; firmitate vallato: ſi ipſi dn̄i incurrunt hereſim. eo. ti. c. ſi. Item hereticī cū fautoꝛib⁹ ⁊ defenſoꝛib⁹ ſuis: ⁊ receptatoꝛibus ⁊ ipſoꝝ filij vſq; ad ſecūdā generationē per lineā paternam. Per lineaz vo maternam vſq; ad p̄mū gradum ad nullum beneficiū vel officiū eccleſia ſticū admittunt. alꝰ eſt irritū. vt eo. ti. quicūq;. ⁊. c. ſtatutū. lib. vj. Item oēs viri eccleſiaſtici q̄ ad pces taliū recesserūt dignitates ⁊ beneficia eccleſiaſtica ſunt ꝓuati: ⁊ ſi receperint ſcienter nō debēt in poſterū admitti ad alia vel ſi'a dicto. c. q̄cūq;. Tertio rerum ablatione: q: oīa bona eoꝝ ipſo iure ſunt cōfiſcata. di. viij. quo iure. ⁊ xxiij.q. vij. c. j. ⁊ ſequē. Sed executio ipſi⁹ cōfiſcatiōis vel bonoꝝ occupatio nō dz fieri p p̄ncipes ſeculares anteq̄ p iudicē eccl'iaſticū ſnīa ſup eodē crīmie fuerit ꝓmulgata. e. ti. cū ſm. li. vj. Et q̄uis ipſi hereticī hr̄ent filios catholicos p̄uabunt paterna hereditate in deteſtationē criminis. Jn ſup etſi poſt moꝛtē aliq̄s declarareꝰ hereticꝰ q̄ in vita nō fuit declaratus poſſunt bona eius occupari. eo. ti. accuſatus. lib. vj. Nota tū q̄ ꝓpter hereſim maritoꝝ nō cōfiſcatur dotes vꝛoꝝ niſi particip̄et in hereſi. Si aūt reuertere tur ad fidē. nō tn eis reſtituunt vel filijs eoꝝ bona ipſoꝝ ſed oīa ipo iure ſunt ꝓfiſcata. ex. e. ti. vergētis. Qđ ſi alꝰ ſi erī nō pōt manu armata ſunt oīa bona ab eis auferenda: vt. xxiij.q. vij. quicūq;. Et vt dicit Ray. ⁊ Goff. licz eccleſia videat dare generalē auctoꝛitatē vt oēs expoliēt eos tamen ſatis videt tutum q̄ nō fiat niſi ſpeciali edicto vel p̄ncipis vl' eccl'ie: ne aliter videat potius ex cupiditate vel vltione q̄ ex iuſticia ⁊ obedientia pugnare. xxiij.q.j. Quid culpat. ⁊. q. ij. per totū. Quarto puniunt moꝛte: Continuo em̄ poſt deprehenſionē erroꝛis niſi ad fidē reuerti velit: ⁊ hereſim ſuā abiurare ⁊ ſatiſfactionē exhibere. ſi laicus eſt ſubito dz comburi: clericꝰ aūt poſt ſolēnē

hereticī q̄druplici pena puniuntur.

degradationē relinquīt curie ſeculari occidēdus. Si au/tē reuertat ad fidē detrudi debet i ꝓpetuū carcerē. co. ti. Excōicamus. de rigore iuris. Mitius tñ agīt cū eis. Re/uertētes aūt ad fidē debēt abiurare ad arbitrium epi ſui hereſim ſuā ⁊ ꝓmittere ꝑ ſcripturā ꝙ firmiter tenebūt fi/dem catholicā: vt. ſ. q. vij. quotiēs. ⁊ de cōſe. di. ij. Ego be/rengarius. ⁊ ex eo. ti. ad abolendam.

§. III. De pena quaz incur

Recipiē/tes here/ticos pu/niūtur.

runt credētes receptatores: fautores ⁊ defenſores hereti/coꝝ. Primo q̄dem quilibet taliū excōicatus eſt ipſo fa/cto: vt de ſen. excō. nouerit. de q̄ excōicatiōe hēs. ſ. iij. pte. ti. xviij. c. iiij. vbi etiā hēs plenā declaratiōnē hoꝝ termi/noꝝ: q̄ ſcz dicanť credētes ⁊ alij p̄dicti. Et plenius in. c. ſe.

Scdo quilibet p̄dictoꝝ ſi nō ſatiſfecerit infra annū ex tunc ipſo iure eſt infamis: nec ad publica officia ſeu cōſi/lia: nec ad eligēdū aliquos ⁊ hmōi. nec ad teſtimoniū dz admitti: nec pōt cōdere teſtm̄: nec ad alicui⁹ hereditatem ſucceſſione accedere. Nullus q̄ ei ſup q̄cunq; negocio: ſz ipſe alijs cogīt reſpondere. Si iudex eſt ei⁹ ſnīa nō valet. Si aduocat⁹ nō admittīt ad patrocinīū. Si tabellio nō valent eius inſtrā: ⁊ ſic in filīb⁹. Si vo ſit cleric⁹ ab oīi officio ⁊ bñficio dz deponi. Et illi q̄ tales poſtq̄ ab eccle/ſia fuerint denotati eu itare ꝓtēpſerint debēt excōicari. ꝑ bātur hec oia eo. ti. excōicamus. ſ. Itē oēs clerici qui ta/libus exhiberent eccleſiaſtica ſacra vel traderent eccleſia/ſtice ſepulture: aut elemoſynas: aut oblatiōes reciperēt: debēt p̄iuari ſuo offō ad q̄ nunq̄ reſtituunť ſine indul/to ſedis aplice ſpeciali. Silr ⁊ regulares quoꝝ etiā p̄uile/gia in illis locis nō ſeruenť eis. vt in. d. c. excōicam⁹. Itē ipſi credentes hereticī ſunt dicēdi. eo. ti. Excōicamus. ij. Sepelientes etiā tales ſunt excōicati. De qua excōicatio/ne hēs plene. ſ. in. iij. parte. ti. xviij. c. v. Nota etiam ꝙ ſi

Infirmi petentes hereticoſ cōſolato/res.

aliq̄ dū in egritudine decuberēt petierint hereticos con/ſolatores: vt ab eis ſm̄ eoꝝ cōſuetudinē cōſolationē recī/perēt: ⁊ ſic deceſſerit. Poſtmodū vo filij vel heredes vo/lūt ꝓbare ꝙ ipſi defuncti nō ſane mētis effecti ſuſcepint: vel poſt perditā iam loquelā. vtrū debeāt audirī tales fi/lij vel heredes. Ad q̄ dr eo. ti. c. filij. lib. vj. ꝙ ſi tales dum viuerēt erāt diffamati vel ſuſpecti de hereſi: vel ſi p̄ſtite/rit ꝙ ipſi ſane mētis exīntes petierint cōſolatores hmōi: he/redes nō debēt audirī. Alioquin admitti p̄nt ad ꝓbādū non ꝑ vtores filios vl̄ familiares aut aliq̄s de ſuis: ſz ꝑ te/ſtes fidedignos ⁊ fidei zelatores. Suſpectus de hereſi: ⁊ ob q̄ citat⁹ ⁊ q: nō cōparuit excōicat⁹: ſi excōicatiōnē ꝑ an/nū ſuſtinet. extūc velut hereticus eſt cōdēnādus. eo. ti. cū cō/tumacia. lib. vj. Contra ꝓpianos q̄ efficiunť iudei vel re/deunt ad iudaiſmū etiam ſi infantes vl̄ metu mortis fue/rint baptizati p:ocedendū eſt vt contra hereticos et eo/rum fautores. eo. ti. contra. lib. vj.

§. IIII. De relapſis in here

ſim. Nota ꝙ tales poſt abiurationē hereſis vel etiā ex eo ꝙ ſuſpecti de hoc poſtq̄ ſe ad ātiſtitis examinationē pur/gauerint ſi dep:ehēſi fuerint iudicialiter recidiuaſſe ſine vlla audiētia reliquunť iudicio ſeculari puniendi. Sed ſi in foro pniali hoc fatenť non poſſunt ꝑ hoc puniri. Ac/cuſatus aūt de hereſi vel ſuſpectus vehemēti ſuſpitiōe q̄ hereſim i iudicio abiurauerit: ⁊ poſtea icurrit i ipaz rela/pſus cēſet. licz antea crimē ipz nō fuerit plene ꝓbatū. Sz ſi leuis fuit ſuſpitio nō dz iudicari relapſus. ſed alīs grauī/ter puniri. e. ti. accuſat⁹. li. vj. Itē qui i vna ſpecie hereſis ſeu in vno articulo vel ſacro lapſus ē. ⁊ poſtea abiurauit ſimplr hereſim: ſi poſtea erret in alio relapſus eſt iudicā/dus. e. ti. accuſat⁹. li. vj. Ille de cuius lapſu in hereſim an/te abiurationē cōſtiterat: vel nunc cōſtat ſi poſtea hereti/cos deducat receptet vel aſſociet aut donet munera ſiue mittat: vel fauorem impendat ꝙ accuſari nō poſſit: iudi/cari debet relapſus. eo. ti. accuſatus. lib. vj.

§. V. De inquiſitione here

teſtes cō/tra here/ticos.

ſis. Nota ꝙ excōicati ⁊ ꝓncipes atq; ſocij criminis ad te/ſtimoniū admittunť ꝑſertim in defectū aliarū ꝓbationū cōtra hereticos credētes fautores ⁊ defenſores eoꝝ. ſi ex numero teſtiū aut ꝓſonarū tā deponētiū q̄ ꝝ q̄s deponīt q̄litate ⁊ alijs circūſtātijs nō falſa dicere ꝓſumanť. e. ti. in fidei. li. vj. Similiter admittunť illi ſup fctō hereſis q̄ in/rauerūt dicere vītatē tā de ſe q̄ de alijs ⁊ eā celādo piura/uerūt ⁊ poſtea velīt corrigere dictū ſuū ꝝ ſe ⁊ alios ſi ma/nifeſtis idicijs apparuerit tales nō leuitate aut odio aut pecunia: ſed zelo fidei velle reuelare. e. ti. accuſat⁹. lib. vj. Itē ꝓfidētes regimini alicui⁹ loci: lz ſint excōicati: vl̄ de fctō nō de iure iuriſditionē habeāt ad req̄ſitionē ordina/rioꝝ ipſoꝝ vel delegatoꝝ vl̄ inq̄ſitoꝝ p̄nt ⁊ debēt ꝝ here/ticos credētes receptatores: fautores: ⁊ defenſores eoꝝ ſuū offm̄ exercere: ⁊ illi q̄ req̄runt eos nō incurrūt aliquā ſniam. tñ dictis ꝓfidētib⁹ ꝓpť hoc i alijs nullū ius ē ꝓcel/ſum vl̄ ꝓmiſſum. e. ti. ꝓfidētes. li. vj. Statutū loci ꝑ qđ im/pediret negociū inq̄ſitōis hereticoꝝ nō valet. Et dñi te/nēt exhibere ⁊ coꝛrigere. e. ti. ſtatutū. li. vj. Sacerdotes q̄ inſtruūt hereticos de celāda vītate ⁊ hmōi p̄nt ⁊ debēt pe/na debita caſtigari. Religioſi etiā hereticī ſūt grauī alijs

Inquiſi/toꝛes q̄li/ter p̄nt ꝓ/cedere.

puniēdi. e. ti. accuſat⁹. li. vj. Inq̄ſitoꝛes i certis ꝓuincijs p̄nt ꝓcedere ſil̄ vl̄ ſeparati ꝓut negocij vtilitas ſuadebit eo. ti. vt offm̄. li. vj. Inq̄ſitoꝛs debēt abſoluere volētē cō/uerti ⁊ iniūgere eis pniam: vt i. d. c. In examinatiōe teſtiū ꝓtra hereticos debēt itereſſe due ꝓſone religioſe. ⁊ ſi fieri pōt ꝑ publicā ꝓſonā ꝓſcribi teſtiū dicta. e. ti. vt offm̄. li. vj. Et religioſi q̄ fuerūt notarij ⁊ alij q̄b⁹ iniūctū fuerit tenē/tur ad ſcribēdū: vt in dicto. c. vt officiū. Item inquiſito/res ſi opus fuerit inuocare p̄nt auxiliū brachij ſecularis ⁊ cōtradictoꝛes per cēſuram eccleſiaſticam cōpellere nō obſtātib⁹ q̄buſcūq; p̄iuilegijs cōceſſis a quibuſcunq; ꝑ/ſonis vel religioſis vel vniuerſitatib⁹: nec etiā conſtōne de duabus dietis: vt in dicto. c. vt offm̄. li. vj. Itē in nego/cio hereſis ꝓcedi pōt ſimpliciter ⁊ de plano: et ſi piculuz eſſet nō notatis accuſatoꝛib⁹ vl̄ teſtib⁹ publice niſi coꝛam aliquib⁹ puidis ꝓcipiendo eis de tenendo ſecretū et hu/iuſmodi: ſed ceſſante periculo publicenť: vt in alijs iudi/cijs. eo. ti. ſtatutū. lib. vj. Eſt aūt dictis hereticis ihibita appellatio. e. ti. vt inq̄ſitionis. li. vj. Oēs rectoꝛes loco/rū req̄ſiti a dioceſanis vel coꝛ vicarijs aut ab inquiſito/ribus tenenť iurare ſeruare ⁊ cōſeruari facere cōſtitutio/nes ꝝ hereticos credētes fautoꝛes: receptatoꝛes: ⁊ defen/ſoꝛes ⁊ eoꝝ filios ⁊ nepotes: ⁊ qui iurare noluerit habeť vt infamis ⁊ hereticoꝝ fautoꝛ ⁊ de fide ſuſpect⁹: nec ha/beri debet ꝑ dño: nec ad aliq̄ō publicū officium admitti ſeu aſſumi vlterius: ⁊ ea q̄ interim vt retoꝛ fecerit: nullaz h̄nt firmitatē. e. ti. vt offm̄. lib. vj. Inquiſitoꝛib⁹ cōceſſum eſt cōmittere citatiōes ⁊ denūciatiōes ſniarū. Itē autoꝛi/tas aduocandi peritos ⁊ clerū ⁊ ꝑplm̄ loci: ꝓut viderint expedire negocio fidei. Itē ꝓcedēdi ꝝ illos q̄ in ꝓuincia eoꝝ cōmiſerint ipſum crimē hereſis ſi ad aliā ſe trāſtu/lerint. Itē faciēdi ſibi aſſignari a quibuſcunq; libꝛos in q̄/bus eſſent aliq̄ ꝓceſſus ꝝ hereticos: ⁊ circa hereticos in carceratos vna cū ꝓlatis quibus ſubſunt penā eoꝝ mutā/di vel mitigandi. Itē p̄iuādi vel p̄iuatos nūciādi digni/tatibus ⁊ alijs beneficijs eccleſiaſticis ⁊ officijs publicis ⁊ hoꝛoꝛib⁹ oēs hereticos ⁊ fautoꝛes. Sunt aūt dioceſani requirendi. ⁊ de coꝛ conſilio faciendū niſi ipſi ſcienter ta/libus cōtuliſſent. eo. ti. vt cōmiſſi. lib. vj. Quādo nego/cium hereſis cōmittitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis: nō admittitur epiſcopis eoꝝ auctoꝛitas oꝛdinaria ꝓcedendi: vel etiam delegata ſi eam habeant ⁊ vterq; eoꝝ de facto inquirere poſſunt cōiter vel diuiſiz. Et ſi diuiſiz ꝓcedāt tenenť ſibi cōicare ꝓceſſus. ⁊ ꝑ vtroſ q; ſimul ſnia ꝓferať: niſi alter alteri deferat. Oē ſi in ſen/tentia nō cōcoꝛdant ad ſedē apoſtolicam mittant. ex eo.

Per hoc.lib.vj. Nō etiā vn⁹ sine alio nō possit ad sententiā ꝓcedere. vide exp̄ssius. j. in. c. seq. Et itellige ꝙ post dictaz cōicationē ꝓcessum opz fieri qñ nihil aliud restat agendū: nisi ꝙ snia ꝓmulgeť. Nō si alter nō posset cōmode ꝓcedere nisi visis actis alteri⁹: tūc semel tm̄ cōicatio tribuať vt in extrauaganti Benedicti. xj. que incipit ex eo. Item nota ꝙ tā eps ꝙ inquisitor vn⁹ sine alio potest citare ⁊ capere ⁊ dire custodievel pedib⁹ mācipare. Sz deputare duro carceri: ⁊ qui magis ad penā ꝙ ad custodiā videať: vel tormētis exponere vel ad snīam ꝓcedere nō pōt eps sine inquisitore. nec inq̄sitor sine epo aut eius super hoc delegato. aut episcopali sedevacante delegato capituli si sui possint ad inuicē copiā habere ifra octo dies postq̄ se requisierint. possunt tm̄ q̄libet ꝓdictor cōmittere alteri vices suas: ⁊ p̄ras significare suū ꝓfiliū ⁊ ꝓlen suz. ex eo. Multor. in Clemē. Quilibet carcer vel murus hereticor dz eē cōmunis epo ⁊ inquisitori. ⁊ dz habere duos custodes. vnū quē volet eps ⁊ ei ꝓuidebit. alter quē volet inq̄sitor ⁊ ei ꝓuidebit: ⁊ vterq̄ eor poteſt hr̄e sub se vnū fidelē ministrū: ⁊ illi⁹ loci erūt due claues: q̄rū vn⁹ custodū vnā: ⁊ ali⁹ aliā tenebit. ⁊ poterit officium ministrādi icarceratis cōmittere suo ministro. ⁊ tenentur ꝓdicti custodes āteq̄ exequanť officiū cor̄ā eis a quibus assignātur iurare tactis sacrosanctis euāgelijs ꝙ in custodia oēm diligētiā quā poterūt adhibebūt. ⁊ ꝙ alicui incarceratoz nihil loqueť vnus nisi audiēte alio: ⁊ ꝙ ipsis incarceratis fideliter ꝓferāt. puisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōi. ⁊ qđ a parētib⁹ vel alijs ꝓsonis cōfertur eisdē nisi epi vel inquisitoris vel suor cōmissarior ordinatio refrageť. ⁊ eodē mō iurabunt ꝓdicti custodū ministri ⁊ cor̄ā eisdem. ex. e multor. in clemē. Notarij inq̄sitoris cor̄ā epo cū inquisitore vl' substitutis ab eis iurabūt suū officiū fideliter exercere. Et idē fiet de alijs ꝓsonis ad dictū offm̄ necessarijs. ex. e. multor. in cle. Nullus aūt inq̄sitor pōt ꝓcedere ꝺ officialē aliquē vel nuncium romane curie. vt in extrauaganti Job. xxij. q̄ incipit. cum frater. De excōicatiōe cōtra inquisitores ⁊ eor vicarios in certis casibus habes i. iij. pte ti. xxiiij. c. vij. ⁊. viij. De multis hereſib⁹ determinatis per eccleſiā dānatis. habes. xxiiij. q. iij. c. Quidā. ⁊ ex eo. Excōicamus. ⁊ de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. lib. vj. ⁊ eo. ti. Ad nostrū. in Clemē.

quis pōt hereticos citare.

¶ De quadā remissione ⁊ materia hereſis. Capkin. v.

Sciendum ꝙ circa ea que sunt fidei vel etiā mor quor noticia necessaria est ad salutem. ista tria hñt se per ordinē. s. temerariū: erroneū: ⁊ hereticū. Nō enim oē qđ temerariū est ē erroneū. Nec oē qđ est erroneū ē temerariū et hereticū. Sz ecōtra qđ est erroneū ē temerariū. Et qđ est hereticū est erroneū ⁊ temerariū. Temerariū ergo in huiusmodi est asserere tanq̄ certum illud qđ nō pōt rōne vl' autoritate ꝓbari efficacit. Sicut asserere ꝙ mūd⁹ terminet post certū vel ducētos annos: q̄uis em̄ b̄ possit eē. tm̄ verū b̄ asserere tāq̄ certū est temerariū. q: ad b̄ nec autoritas nec rō efficax habeť. Erroneū aūt addit sup temerariū falsitatē. q: errare est recedere a via recta. Et q: hr̄everitatē in talib⁹ ptinet ad viā ducētē ad btitudinē: ois aut falsa assertio recedit a rectitudine veritatis. iō falsa assertio in talib⁹ vocať error. Sic erroneū ē dicere ꝙ eps fuerit hō in triduo sepulture sue. qđ tm̄ magr̄ sen. asserit in. iij sen. Hereticū aūt addit sup errorē simplicē ꝙ falsitas sit notoria. ⁊ ꝙ tali falsitati adhereať ptinaciter. Nō em̄ ois error ē hereſis. alioq̄n nō diceret Aug. Errare potero hereticꝰ nō ero. Nō solū errauerūt sz ptinaciter errorib⁹ adhesērūt oēs illi de qb⁹ habeť. xxiiij. q. iij. c. penul. Et ideo oēs ꝙ hereticis habenť. Ad cuius euidētiā est sciendū ꝙ ad b̄ ꝙ aliqs sit ꝓprie hereticꝰ q̄nq̄ req̄runť. Primū est vt sit error i rōne. Secūz est ꝙ error ille sit circa ea q̄ sunt fidei vel ꝓtra veritatē determinatiōis ecclie in his que p tinēt ad fidē vel bonos mores ⁊ necessaria ad cōsecutionē vite eterne. Tertiū est ꝙ error talis fit i illo q̄ catholicā fidē ꝓfessus ē. al's esset iudeꝰ vel paganꝰ non hereticꝰ. Quartū est ꝙ talis error in eo q̄ fidē suscepit fit taliter ꝙ aliquā veritatē de xp̄o cōfiteať ptinentē ad hūanitatē vel diuinitatem: al's si totum discrederet esset apostata. Quintū est vt talem errorem pertinaci volūtate et obstinata eligat ⁊ sequatur.

erroneū remerarium hereticū differunt.

Ad esse hereticū quinq̄re quirunť

§. 1. Quātum ad primum

scz ꝙ requirit error in rōne ad b̄ vt quis sit hereticus: pz ex b̄: q: dicit Aug. Hereticꝰ est q̄ falsas opiniōes gignit vl' sequitur. Et rō huius ē: q: hereſis ē spēs infidelitatis. Sz infidelitas ē i intellectu subiectiue: sicut ⁊ fides fibi ꝺ̄ia Vñ factū sine errore nunq̄ facit hoiem hereticū: vt puta si q̄s fornicať aut mechať: lz agat ꝺ̄ vitatē q̄ dicit. Nō me chaberis. ex b̄ nō ē hereticꝰ nisi credat vel opineť fornicari eē licitū. Et rō est: q: qñcūq̄ aliq̄ requirūtur ad constitutionē necessario deficiēte altero eor ipossibile est illud esse: q: dato oppositō ꝙ sine illo possit eē ia nō necessario req̄rereť ad cōstitutionē illius: sicut q: ad constitutionē domꝰ necessario requirit fundamētū. paries ⁊ tectū. iō altero deficiente nō pōt esse domus. Sic ergo ad hereſim ꝓstituēdam requiritur error in intellectu necessario. nullū fctm̄ absolute sine errore in intellectu facit hereticū. Et ꝓpter hoc dico ꝙ baptizare imagies: adorare demōes. eis thurificare: cōculcare cor ꝓpr̄i in luto ⁊ oia hmōi q̄ sunt valde horrēda pctā nisi sit error i intellectu nō faciūt hoiez hereticū. Et iō si q̄s facit ista: vrputa baptizare imaginē. non male sentiēs de sacro baptismi nec de ei⁹ effectu: nec credens istū baptismū eē aliquē nec hr̄e effectū ex vi sua: sz facit b̄ ꝓpp̄ aliquē finē facili⁹ assequēdū a demone cui q̄rit ꝓpter b̄ ꝓplacere: ita ꝙ aliq̄ pacto iplicito vl' expresso illō agat vt demō sibi vl' alicui faciat qđ petit. hz ꝙ characterib⁹ ⁊ figuris ꝺm artes magicas ab hoib⁹ demones pacto expresso vl' tacito inuocanť ad desideria eor explēda dūmō nō petāt a demone aliqd qđ sit supra facultatez ei⁹ nec quātū ad potētiā. nec quātū ad cognitionē. fic. l. ꝙ nō male sentiat de ptāte aut cognitiōe demōis: fiēt illi q̄ crederent: vel ꝙ demō possit necessitate liberū arbitriū hoīs vl' mulieris: vl' illi q̄ crederēt ꝙ demō oīno ex tali pacto ⁊ i oēz euētū quātūcūq̄ a deo nō ꝓmissus posset facere qđ petūt. vl' q̄ crederēt ꝙ posset scire determinate alterā partē futuri cōtingētis: vel effectū aliquē facere q̄ est ꝓpr̄i⁹ soli deo. Tales em̄ nō est dubiū ꝙ habereť errorē in itellectu ⁊ male de ptāte demonis sentirēt. ⁊ p ꝓnis suppositis alijs ꝓditionib⁹ q̄ req̄rūť ad hereſim eēnt hereticī. Sed si ex causis ꝓdictis faceret nō male sentiētes de baptismo ⁊ alijs ꝓdictis: etsi peccaret grauissime: nō tm̄ essent hereticī. Et rō ē: q: nō male sentiūt de sacro licz eo male et sacrilege vtanť. vnde sunt magis fortilegi ꝙ hereticī. Et eodē mō de adoratib⁹ demone ⁊ sacrificatibus ei: q: si hoc faciūt credentes diuinitatē esse in demone: vl' credentes ꝙ cultus latrie sit ei exhibēdus: vl' ꝙ omnino ex exhibitione talis cultus assequanť qđ requirunt a diabolo nō obstāte dei ꝓhibitione: tales essent hereticī. Sz si hoc faciūt nō ista sentiētes de demone: sz vt aliq̄ pacto cū demone p̄ista facili⁹ exequanť ab ipo qđ intēdūt tales nō sunt hereticī ex natura rei: lz grauit̄ peccēt. Nō obstat ꝙ ꝺm iura simoniacꝰ ꝺ̄r hereticus: vt. j. q. j. quisquis per pecuniā. ⁊ tm̄ nō habet errorē in itellectu. Nam simoniacus nō est hereticꝰ ꝓprie: sz large dicitur hereticus ꝓpter quādā similitudinē: q: ex q̄ vēdit vl' emit sacra: ita agit ac si estimaret donū gratie pecunia posse possideri hz Tho. Sz nō b̄ estimādo sicut cōiter accidit nō ē hereticꝰ: q: nō b̄ credit. s. donū gr̄e posse pecunia possideri: sz bene verū esset si hoc crederet. Itē nō obstat qđ ꝺ̄r de hereticis. q̄cunq̄. ⁊. c. accusať. li. vj. vbi dicit ꝙ adorās hereticū est hereticꝰ. Sed grauius peccat qui adorat demonē q̄ qui

Error in rōne req̄rit ad hereſim.

baptizare imagines.

adorare demonē

adorat hereticū. ergo ꝛc. Nam adorans hereticū eſt tunc hereticus ſi adoret ipm credens eſſe adorandū. Si autez adoret ipm ꝓpter aliqđ cōmodū tale ſine aliquo errore fidei in intellectu nō eſt ꝓpe hereticꝰ: ſed iuris fictōe vel ꝓſumptiōe ſeu ſiꝫ̄itudinarie: qꝫ agit ficut male ſentiret de fide ficut ille quē adorat. Jtez ſi arguaſ in ꝓriū ſic. Qui iudicādus eſt vt hereticꝰ videſ eſſe hereticꝰ: qꝫ iudiciū dz ſeq̄ rei veritatē. Sed talis iudicādus eſt vt hereticus. Nā eccleſia nō pōt iudicare niſi de his q̄ patēt. Occultoꝫ em̄ cognitoꝝ eſt deus ꝛ iudex. di. xxxij. Erubeſcāt. Sed ea q̄ ſunt in intellectu nō poſſunt patere niſi ex factis extrinſecis viſis vel ꝓbatis. g̃ talis faciēs talia eſt iudicandus hereticus. Preterea ipoſſibile videſ ꝙ aliqs faciat talia ſcz cōculcādo coꝝpꝰ xꝑi ꝛ hmōi: niſi male ſentiat de coꝝpe xꝑi. ꝓbaſ hoc: qꝫ impoſſibile eſt maliciā eſſe in volūtate q̄n ſit errorꝫ in intellectu. Nā ſm pbm ois malus eſt ignorans ſeu errās. Cū g̃ talia facientes habeāt maliciā in volūtate: ergo habēt ꝛ errorē in intellectu. Rñdeſ ad iſta. Ad ꝑmū. Duplex eſt iudiciū dei qui videt interioꝛa hoim qui nō pōt iudicare de interioꝛib⁹ niſi ꝓ exterioꝛa. Modo ille qui iudicaſ vt hereticus iudicio dei eſt ve hereticus ex natura rei. Deus em̄ nullū iudicat hereticū niſi habētē errorē fidei in ıtellectu. Sed ille qui iudicatur hereticus iudicio hoim non opz ꝙ ſit hereticus ex natura rei: ſed ꝙ fecerit tale factū ꝓ qđ appareat male ſentire de fide. ꝛ per ꝓns iuris ꝓſumptione hereticus reputaſ. Et ſi querāſ ſi eccleſia habeat ſtatim iudicare tales qui ſic adorāt demones vel baptizāt imagines hereticos ꝛ punire ſicut hereticos. Rñdeo iſtud magis ꝓtinet ad canoniſtas q̄ theologos. Tñ ꝑmo iudicio ſub correctione ſedis apoſtolice dicendū ꝙ nō quātū eſt ex natura rei q̄cq̄d ſit iuris ꝓſumptione. Et rō poteſt eſſe iſta: qꝫ q̄ncūq̄ aliqs effectꝰ depēdere poteſt ex duplici cauſa: nunq̄ ex natura rei ex illo effectu poteſt iudicari p̄ciſe altera cauſa. Cum igiſ iſte effectus q̄ eſt adorare demonē vel baptizare imaginē poteſt ꝓcedere ex duplici cā. ſ. vel credo demonē adorādū ꝛ imaginē capere ſacramētales effectus: vel qꝫ aliquo pacto facto cū demone tacito vel expſſo hoc facio: vt faciliꝰ obtineā qđ volo a demone in his q̄ nō ſunt ſupra facultatem ſuā: nō debeo ſtatim iudicare ex tali effectu p̄ciſe alteram cauſam ſcz ꝙ hoc faciat male ſentiēs de fide. Et ideo q̄n conſtat de hmōi effectu vlteriꝰ inq̄rendū eſt de cā: et ſi ex errore ꝛ puerſitate fidei hoc faciat iudicādus ē hereticꝰ. Si ex alia cā iudicādus ſortilegus ꝛ viliſſimus peccator. Sed dices. quō eccleſia iudicabit aliquē hereticū ſi ex facto ſtatim nō poteſt iudicare: cū iterioꝛa videre nō poſſit Rñ. Hereticus cognoſcit ꝓ actus ꝛ diſtinctos habitus ꝓ diſtinctos actus. Sicut habitus fidei cognoſcit ꝓ actum fidei qui eſt credere ꝛ cōfiteri ea q̄ ſunt fidei: ꝛ habitꝰ caſtitatis ꝓ caſte viuere. Sic eccleſia poteſt iudicare aliquez hereticū inquirēdo ſi habet actū diſcredēdi ſeu male ſentiendi de aliquo articulo fidei. Jtē etiā ſi aliquē inſtruxit publice vel occulte de oppoſito articuloꝝ fidei ꝛ aliis modis. p̄ciſe tñ ex cā adoratiōis demonis iudicare non poteſt ex natura rei eſſe hereticū aliquez niſi ꝑ us inueſtigata cā adoratiōis ꝛ inuēto ꝙ hoc fecerit credēs aliqđ diuinū eſſe in eo: alꝫ ſi hoc feciſſet nō ꝓpter b: ſed vt pacto illo facto cū demone aliqđ ab eo coſequereſ et iudicareſ hereticus cū tñ ſit ſortilegus: nō diſtingueret ſortilegiuz ab hereſi: cū tñ ſint diuerſe ſpēs pctōꝝ. Non g̃ ex natura rei talis iudicādus eſt hereticus: etſi iuris ꝓſumptiōe ſm gloſatoꝛes iuris iudiceſ. Poſſet tñ eccleſia ſtatuere valde rōnabiliꝫ ꝙ talia faciētes ſcz adorātes demōes vl̄ imagines baptizātes ꝛ hmōi: etſi nō haberēt errorem fidei in intellectu vt hereticī punirent. vtrū aūt hoc ſit ſtatutū ꝑ aliqua iura mouerūt canoniſte. Ad ſcām rñdeo ꝙ nō eſt impoſſibile ꝙ aliqs cōculcet coꝝpus xꝑi abſq̄ hoc ꝙ male ſentiat vel puerſitatē fidei habeat de coꝝpe xꝑi: qꝫ pōt hoc facere ſciēs ſe peccare; et credens firmiter ibi eſſe coꝝpus xꝑi. ꝛ ꝓpter b vt placeat demoni ꝛ faciliꝰ obtineat qđ vult ab eo. Et ſz ois malus erret: nō tñ errore intellectus q̄ eſt hereſis: ſed errās male ſentiēs de his q̄ ſunt fidei. Scdz qđ reqrit ad hereſim eſt ꝙ error ſit circa ea q̄ ſunt fidei: vel ꝓxima veritatē determinatōis eccl̄ie in his q̄ ꝓtinent ad fidē ꝛ bonos moꝛes ꝛ neceſſaria ad cōſecutionē vite eterne. Si em̄ error ſit de his q̄ nō ꝓtinēt ad fidē: puta ꝙ credat q̄s ſolē nō eē maioꝛē terra ꝛ hmōi non eſt piculoſus error. Error cōtra ſacrā ſcripturā: ꝑ articulos fidei: cōtra determinationē eccl̄ie in his q̄ ꝓtinēt ad fidē vel bonos moꝛes eſt hereſis. arg. xxiij. q. j. hec eſt fides. Jtē determinatio dubioꝝ circa fidē ꝓtinet ꝑncipaliꝫ ad eccleſiā ꝛ ꝑcipue ad ſummū pōtificē xꝑi vicariū petri ſucceſſoꝛē. vt expꝛeſſe dꝛ. xxiij. q. j. q̄tiēs. Et ꝑ auctē eccl̄ie nullus doctoꝛ vel ſctus ſuā ſniam defendit ſm Tho. nec Hiero. nec Aug. nec alius. Sicut g̃ aſſerens ꝓtinaciter ꝑ fidē eſt hereticus. Jta ꝛ ꝑ determinationē eccleſie in his q̄ ꝓtinēt ad fidē vel bonos moꝛes eſt hereticus. Jtē ſi determinatio dubioꝝ circa fidē ꝓtinet ꝑncipaliꝫ ad eccleſiā ꝛ ꝑcipue ad ſummū pōtificē xꝑi vicariū petri ſucceſſoꝛē. vt expꝛeſſe dꝛ. xxiij. q. j. q̄tiēs. Et ꝑ auctē eccl̄ie nullus doctoꝛ vel ſctus ſuā ſniam defendit ſm Tho. nec Hiero. nec Aug. nec alius. Sicut g̃ aſſerens ꝓtinaciter ꝑ fidē eſt hereticus. Jta ꝛ ꝑ determinationē eccleſie in his q̄ ꝓtinēt ad fidē ꝛ neceſſaria ad ſalutē ꝓtinaciter aſſerens eſt hereticus. Ipſa em̄ eccleſia nunq̄ erraſſe in fide ꝓbaſ vt dꝛ. xxiij. q. j. a recta. ꝛ aliis capꝫis. Signāter aūt dꝛ. qa aſſerēs determinationē eccleſie nō ſimpliꝫ: ſed in his dūtaxat que ꝓtinēt ad fidē ꝛ ſalutē eſt hereticus. Nā in aliis ꝓtrariū ſentiēs nō eſt hereticus: ſicut ius nō pōt ſeparari ab vſu in rebus vſu cōſumptibilib⁹. qđ determinauit et declarauit Jo. xxij. in extrauagāti. Ad cōditoꝛē. vbi dicit ꝑdicētes huic ſententie eſſe cōtumaces ꝛ rebelles eccleſie ꝛ non hereticos. Tertiū qđ reqrit ad hereſim eſt ꝙ error ſit in illo qui catholicā vitatē eſt pfeſſus. Si q̄s em̄ nūq̄ eſſet pfeſſus fidē xꝑianā et male ſentiret de fide nō eſſet ꝓpie hereticus: ſz ſimpliꝫ infidelis: vt iudeus ꝛ gētilis q̄ foꝛis ſunt. Un dicit Augu. de ciui. dei ꝙ videſ diabolus gen⁹ humanū a cultura demonū liberari: hereticos monuit qui ſub vocabulo xꝑiano doctrine reſiſterēt xꝑiane. Opz g̃ ꝙ error ſit in illo q̄ in baptiſmo ſuſcepit fidē xꝑiana ad hoc vt ſit hereticꝰ. Quartuz qđ reqrit eſt ꝙ ſit in eo q̄ fidē ſuſcepit taliter errās circa fidē ꝙ aliquā veritatē de xꝑo confiteaſ ꝓtinentē ad diuinitatē vel hūanitatē. Si em̄ nullā veritatē penitꝰ de xꝑo cōfitereſ magis ꝓꝑie apoſtata ꝙ hereticus cenſereſ. Et ſignāter dico ꝓꝑie: qꝫ large accipiēdo etiā hereticꝰ dici poteſt: ꝛ grauiꝰ peccat ꝙ hereticus: ꝛ grauiꝰ eſſet puniēdus ſi grauiꝰ puniri poſſet. Hereticus em̄ aliquā veritatē de xꝑo cōfiteſ. Apoſtata a fide non: ſicut Julianꝰ apoſtata. ꝛ ſic poſſunt diſtinguī hereticus ꝛ apoſtata: ſz aliqñ vnū ſumaſ ꝓ alio

Quintū qđ requirit eſt vt q̄s talē errorē firmata volūtate ꝛ obſtinata eligat ꝛ pertinaciter ſequaſ opiniones. vñ ſm Hiero. Hereſis ab electiōe eſt dicta. Et ideo ſm Aug. nō q̄ falſas opiniones gignit vl̄ ſequit: ſed qui per tinaciter defendit hereticꝰ eſt cenſendus. Un ſi quis non ꝓtinaci malicia ſentiret aliqđ ꝓtra fidē: ſed ignorātia paratus corrigi ſi qđ ſentit falſum oſtēderet ſibi eſſe contra fidē vel ſacrā ſcripturā vel determinationem eccl̄ie: talis nō eēt hereticꝰ. b dic Aug. xxiij. q. iij. dixit apls. Et iō ipe Aug. dicebat. Errare potero: hereticus nō ero. qꝫ ſcz erat paratus corrigi cū ſibi fuiſſet oſtēſus error. Et ideo conſtat ꝙ quotidie inter doctoꝛes circa diuia ſunt varie opiniones ꝛ aliqñ contradictoꝛie ita ꝙ neceſſe eſt alterā eſſe falſam: ꝛ tñ nulla earū reputaſ falſa donec ꝑ eccleſiā altera pars fuerit determinata. ar. xxiij. q. iij. qui in eccleſia.

Sciendū tñ ꝙ pertinacia nō eſt tñ iudicāda in exteriori actu: vtputa ꝙ ille ſolus repureſ pertinax in errore qui verbis aut ſcriptura monitus reſiſtit: immo etiā videtur ille ꝓtinax qui ꝓtra ꝑdicatā in eccleſia veritatē latenter diu pſiſtit: vel vſq̄ ad mortē perdurat: qꝫ talis nō videſ ꝑ ignorantiā: ſed ꝑ obſtinatā maliciaz in tali errore tanto tpe ꝑſeueraſſe. ꝛ ideo eccl̄ia tales preſumit hereticos. Et ex his ꝓz ꝙ opinio fratricellorꝫ dicentium xꝑm ꝛ apl̄os non habuiſſe aliquid etiā in cōmuni quantū ad ius ꝛ dominiū eſt hereticа; vt clare dicit Job. xxij. in extrauagāti

Quō eccleſia iudicabit hereticū eſſe.

adorātes demonē anſtari ſint iudicandi hereticī.

Error circa fidem facit hereticum.

Error xꝑianus facit hereticum.

Error firmatꝰ voluntate.

Pertinacia facit hereticū

Hereſis fratricellorum.

cū inter nōnullos. Certū est em̄ q̄ xp̄s ⁊ ap̄li habuerunt aliq̄d quātū ad vsuz facti: ⁊ oppositū ptinaciter asserere est hereticū: q; directe ꝓtra sacrā scripturā. Certū est etiā q̄ nūc asserere ptinaciter q̄ in reb⁹ quas habuerūt xp̄us ⁊ ap̄li habuerūt vsum facti denudatū oīno iure est hereticū, alioq̄n fuisset vsus nō iust⁹. Ad ptz sic: q; asserere pertinaciter ꝺ determinationē eccl'ie in his q̄ ad fidez ⁊ salutē ptinēt est hereticū: vt. s. dictū est. sed hodie p ecclesiam est determinatū q̄ xp̄s ⁊ ap̄li in reb⁹ q̄s habuerūt nō potuerūt vsum nudū facti h̄re denudatū omni iure: alioq̄n fuisset nō iustus: qđ de xp̄o ⁊ ap̄lis nefas est dicere: ergo ptz nūc illā opinionē esse hereticā. Sed dubium est an ista assertio q̄ xp̄s ⁊ ap̄li nihil habuerūt in cōi quātū ad iustū dominiū ante determinationē eccl'ie esset hereticū. Posset em̄ videri q̄ nō. Tum q; dn̄s nr̄ scz Jo. xxij. dicit in dicta ꝓstitutione. Deinceps habeat hereticā dicta opinio. q̄ videt supponere q̄ ante nō erat. Tum q; istud non erat ꝺ aliq̄ cōtentū expresse in sacra scriptura nec ꝺ determinatione eccl'ie: imo prima facie determinatio eccl'ie videbat magis ad hoc declinare i decretali. exijt. Tum q; licz hoc posset deduci ex scriptura assumendo vnaz ꝓpositionē q̄ videbat euidēs. scz q̄ vsus denudatus omni iure est vsus nō iust⁹: et aliā ꝓpositionē q̄ habet in scriptura scz q̄ ipsi habuerunt iustū vsum. Tū ꝓclusio scz q̄ haberēt ius ⁊ dn̄ium nō negabat ꝓpter ꝓpositionē ꝓtentā in scriptura: sed ꝓpter aliā ꝓpositionē quā reputabant falsam q̄ nō habet ita clare ex scriptura. s. q̄ vsus denudat⁹ oī iure sit nō iustus. Et ideo sicut negare istā nō videbat hereticū: sic nec negare illā q̄ seq̄bat ex ea videbat hereticū ante determinationē eccl'ie. Quicq̄d aūt sit de ꝺ certū est q̄ nūc est hereticum. Et q̄ semp illud fuit falsuz scz q̄ xp̄s ⁊ ap̄li nihil habuerūt etiā in cōi quātū ad ius ⁊ dn̄iū Circa illā ꝓstitutionē. exijt. de vbo. sig. li. vj. q̄ fuit nicolai pape q̄ ꝺ: q̄ expropriatio oīm rerū in cōi ⁊ in particulari ꝓpter deū est sctā ⁊ meritoria. ⁊ q̄ xp̄us ⁊ ap̄li nil habuerūt in cōi quātū ad dn̄ium. Dicūt aliq̄ q̄ ipa est reuocata p ipam extuagātē Jo. xxij. q̄ incipit. q; nonunq̄. ⁊ iō argumentū sumptū ab illa decretali. exijt. in ꝓmiū nō cōcludit. Verū ē q̄ aliq̄ decretalis pōt dici reuocata dupl'r. Uno modo tanq̄ falsa: sicut qn̄ determinat expresse esse falsum qđ i illa decretali ꝓtinebat. Et sic dicūt q̄ illa decretalis exijt. nō est reuocata p illā Jo. xxij. q; nōnunq̄. Allio modo potest dici reuocata q; dubia. s. cōtenta in illa sub dubio reuocant. ⁊ sic dicūt q̄ fuit reuocata. qđ declarāt sic. Illa decretalis ꝺ: reuocata tanq̄ dubia circa quā ⁊ contēta in ea ꝓtingit contraria opinari. Sed sic est de illa decretali. exijt. vt ptz p ꝓstitutionē: q; nonunq̄. g̃ est tanq̄ dubia reuocata: ⁊ p ꝓnās ei⁹ auctoritati nō est necessario stādū. Sz ista rōnio non euadit difficultatē rōnis q̄ inde elicit. posito em̄ q̄ sit reuocata siue tanq̄ dubia siue tanq̄ falsa: qđ forte nō est vez simpl'r: adhuc tn̄ remanet difficultas. scz q̄ eccl'ia aliq̄n diffiniuit in fide et moribus aliq̄ esse vera ⁊ postea diffiniuit oppositū: ⁊ p ꝓnās eccl'ia aliq̄n errauit ⁊ alios errare fecit. Nec p ꝓnās semp fuit ẏgo inmaculata ⁊ sine ruga: qđ videt absurdū. Et ideo rndet aliter ad. c. exijt. q; sicut ꝺ: ex de bap. ⁊ eius effec. ca. maiores. qn̄ occurrit aliqđ dubiū in articulis fidei vel i scriptura sacra: licz declaratio magistralis possit ptinere ad doctores: tn̄ declaratio ⁊ determinatio auctoritatiua ⁊ finalis cui oēs habēt acq̄escere ptinet ad dn̄m papā: qđ clare demōstratū est Act. xv. vbi oīta dissentione vtrum legalia deberēt seruari cū euāgelio. cōsuluerūt petruz ⁊ alios ap̄los qui erāt in hierl'm: et petrus sicut ꝓnceps ap̄lorum decreuit legalia nō esse seruāda. Nec obstat qđ ibidē dicit. Ego iudico nō inquietari eos ⁊ c. q; Petrus ꝓmo decreuit post modū Jacobus sicut loci illius ep̄s: ad ostēdendū q̄ petrus ibi sicut ⁊ in tota eccl'ia iurisditionē ordinariā habebat. Jacob⁹ aūt in loco illo nō quidē equalē sed subordinatā: q; illa erat sub illa petri ⁊ successoꝝ ei⁹. Alij autem apostoli ibi iurisditionē nō habebāt. Itē certū est q̄ sinia iacobi nō potuit artare ex termios sue iurisditiōis: sicut sentētia vnius epi nō ligat hoies in altera dioceſi manentes. Sz illa sentētia petri obligauit vniuersos p totū mūdū cōstitutos: ergo sentētia fuit in toto orbe vl'r pfidem̄. Ille aūt erat solus petrus. q̄re ⁊c. Si ergo cū occurrunt dubia circa sacrā scripturā vl'articulos fidei declaratio ⁊ determinatio ad dn̄m papā ptinet: multo fortiꝰ cū dubia occurrūt circa intellectū alicuiꝰ ꝓstitutiōis p ipm̄ vl'pdecessorē suū edite declaratio ⁊ determinatio ptinet ad ipm̄ Et hoc expresse dicit Gratia. ñ. q. ſ. §. ex his oibus. videlz Ille solus habet ptātem interptandi canones qui hz ius cōdendi. cū glo. Modo circa dicta illius ꝓstitutōis. exijt cōtigebat dubitare de pauptate xp̄i ⁊ ap̄lorꝝ. Et ideo Jo. xxij. ⁊ rei vitatē ⁊ verū itellectū illiꝰ ꝓstitutiōis voluit declarare. Et iō quātū ad hoc nō ꝺicit illi ꝓstitutioni exijt. sed declarat. Cū g̃ dicit q̄ illa decre. diffinit q̄ xp̄s ⁊ ap̄li nō habuerūt nec in ꝑticio nec in cōi aliq̄d quātū ad dn̄iū Dico q̄ nō est verū simpl'r: vl'si alicubi hoc diceret: itelligēdū esset quātū ad bona imobilia. Et hoc videt dicere tex. Lu. ix. cū ꝺ: Filius hoīs nō hz vbi caput suū reclinet Christus em̄ ⁊ ap̄li nō habuerūt domū agrum vel p̄dia: sed bn̄ eorꝝ p̄cia. Et credo q̄ ista glo. sit ita bona sicut illa quā dant doctores cōiter sup vbo illiꝰ cōstitutionis. ex de sta. mo. cū ad monasteriū. q̄ scz ꝓtra castitatē vel pauptatē monachorꝝ papa nō pōt dispēsare. nō potest. i. nō debet sic multi solēnes doc. glosant. Ad g̃ ꝺ: in illa ꝓstitutione exijt. §. porro. dicim⁹ q̄ abdicatio oīz rerū i ꝑticio ⁊ in cōi ꝑter deū ē sctā ⁊ meritoria quā p̄mi fundatores ⁊c. Dico q̄ intelligendū est oīz rerū. s. imobiliū. Et eodē modo ad illud qđ ibi ꝺ: q̄ hāc expropriationē xp̄s ⁊ vbo docuit ⁊ exemplo firmauit. Dico q̄ intellexit quātū ad immobilia q̄ ecclesia p̄mitiua habere noluit. q; futurā in gētib⁹ eccl'iā p̄uidebāt. vt ꝺ: xij. q. j. futurā. nō autē quātū ad mobilia Vel pōt aliter glosari. s. q̄ aliq̄d pōt dici ꝑticio dupl'r. Uno mō iquātū distinguit ꝓtra cōe: ⁊ sic abdicatio oīm rerū etiā mobiliū est meritoria ⁊ sctā. Allio mō vt ꝑticio distinguat ꝓtra alienū. Et sic abdicatio oīz rerū in ꝑticio sic q̄ homo semp viueret de alieno in quo nullū ius h̄ret saltē sicut pars cōitatis non est meritoria nec sctā. Itē abdicatio in cōi potest sumi dupl'r. Uno modo sic q̄ cōitas nihil h̄eat quātū ad ius ⁊ dn̄iū qđ singuli de cōitate h̄erent illud p libito volūtatis ac si haberent in ꝑticio: ⁊ nō fm distributionē superioris. Et sic dico q̄ abdicatio i cōi est meritoria ⁊ sancta: quā p̄mi fundatores eccl'ie seruauerūt vt pz Act. iiij: scz q̄ bonis illius cōitatis non vtebant singuli ad votum: sed arbitrio superioris. Et ex his patet q̄ p dn̄m nicolaū in constitutione. exijt. ⁊ p dn̄m Jo. xxij. in cōstitutione. quia inter nōnullos. nō fuerūt ꝓmia diffinita circa paupertatē xp̄i ⁊ apostolorꝝ. Sed p Jobem fuerūt aliqua magis explicite declarata.

Decretalis aliq̄ reuocat dupl'r.

Aliquid ꝺ: ꝑticio dupliciter

Abdicatio rerū in cōi fit dupl'r.

determinationi pape est standū.

¶ De apostasia multiplici. Caplm. vj.

De apostasia. Nota fm Ray. et Host q̄ apostasia est temerarius a fide dei statu vel obedientie vel religionis recessus. et ꝺ: q̄si post statio. fm Tho. ij. ij. q. xij. apostasia ipotat quādā retrocessionē a deo q̄ fit p diuersos modos q̄b⁹ hō ꝓiungit deo. Cōiungit em̄ hō deo p fidē. Sc̄do p debitā ⁊ subiectā voluntatē ad obediēdū mādatis eius. Tertio p alia specialia opa ptinētia ad superogationē: sicut p religionē vel clericatū. Remoto aūt ꝑori remouet posterius sed nō ecōuerso. Cōtingit ergo aliquē recedere seu apostatare a deo retrocedēdo a religione vbi est pfessus: vel a clericatus ordine ꝑcipue maiori. Et hec dicit apostasia ab ordine vel a religione. et de hac. xlvij. dist. quātūlibet

Apostasia sit diuersis mōis.

ꝛ.xvj.q.j.legi. Nō dz tñ fm Ray. iudicari apostata seu fugitiu⁹ etiā si ad lōgin q̄ diu euagef: nisi postq̄ sic viuit q̄ aim redeūdi se deposuisse oñdit. ff. de re milit. l. desertoꝛes.

Cōtingit etiā mentē apostatare a deo p mētē repugnātē p̄ceptis ei⁹ eccl'ie ꝛ platoꝛ. et hec ō: apostasia inobedietie cū. s. spōte p̄tēnit pcepta. Et de hac. iij. q. iiij. alieni. Et talis infamis efficit: repellit a testimonio ꝛ dz excōicari. xj. q. iij. si aūt. Tertio recedere pōt q̄s a deo dimittēdo fidē eius: ꝛ tūc simpl'r ꝛ ex toto recedit. Et hec que est apostasia perfidie simpl'r ꝛ absolute dī apostasia: vt fuit Julianus apostata. et de hac. ij. q. vij. nō pōt. Talis cū sit hereticus est excōicatus: ꝛ idē de ipo sicut de alijs hereticis. Nā repellit a dignitatib⁹ et alijs. Nota fm Ray. q̄ illi cū sint fideles ꝛ mēte ipam fidē teneāt aliquē tñ actu exteriozē faciūt infidelitatē: puta reuerētiā idolis: sicut salomō dijs suarū vxoꝛū: licz nō sint apostate nec heretici: tñ mortal'r peccāt quantūcūq̄ ex metu hoc facerēt. quia fm Aug. satius est mori fame q̄ vesci idolothitis. xxvij. q. iiij. sicut sati⁹. Sumere autē xpianū habitū infideliū si ex rōnabili cā fieret: puta ad p̄fortandū fideles captos et hmōi sicut fecit btūs Sebastian⁹ sub chlamyde militari xpm abscōdēs: liceret fm Guil'. Et hoc nisi eēt institutuz aliq̄ determinatū signū ad dinoscendū p̄fessoꝛes alicui⁹ idolatrie: tūc em̄ nō liceret. Itē nota fm Tho. vbi. s. q̄ q̄uis ad eccleſiā nō ptineat punire infideles q̄ nunq̄ fidē susceperūt: vt iudeos et paganos. vñ nō puabit eos dñio tpali q̄ō p̄uus habuissent: tñ ad eā pertinet punire eos q̄ iā fidē receperūt ꝛ dimittūt vt apostatas: q̄ō ꝛ facit. Vñ q̄cito aliq̄s denūciat excōicat⁹ ꝓpter apostasiaz absoluunt subditi ei⁹ a dñio ei⁹ ꝛ iuramēto fidelitatis. Julian⁹ aūt apostata: q̄ potēs erat: ꝛ eccl'ia quoad hoc non habebat cōpescendi ptātē p̄ncipes terrenos de facto: iō tolerauit eū eccleſia: ꝛ fideles obediēbāt in his que non erant contra fidem. vt dicit Ambꝝ. xj. q. iij. Iulianus. et ad hoc vitandum maius scandalum persecutionis.

¶ De infidelitate in genere. Capitulum. vij.

Proteristi me deus a cōuentu malignātiū: a multitudine operantiuz iniq̄tatē: q⁹ exacuerūt vt gladiū linguas suas. Ut dicit glo. sup tit. psalmi. lxiij. Hec sunt vba totiꝰ xpi. i. ꝛ capit⁹ ꝛ mēbꝛoꝛ ei⁹ q̄ sunt eccl'ia. Recogitās em̄ xps in passione sua quō iudei cōtra eū cōuenerāt p̄cilij faciēdo malignātes cōtra eū. i. malo igne inuidie ꝛ furoꝛis moti quō multi ꝛ q̄si oēs opati sunt iniquitatē ꝓtra eū iniuste p̄sequētes ꝛ mortē p̄curātes: quō acuerunt linguas suas ad detrahendū: irridendū: et blasphemādū: recognoscit se in oibus habuisse p̄tectionē a deo ꝛ defensionē ꝛ deo regratiat'. Et ex hoc fiduciā sumēs oꝛat i p̄ncipio psalmi in futurū p̄tegi ꝛ liberari. Sic et coꝛpus eius eccleſia ab infideli⁹ p̄sa: sicut in p̄teritū semp a deo fuit p̄tecta ꝛ defensata ab ipsis: sic oꝛat in futurū p̄tegi ꝛ eripi de manu inimici ne p̄ualeat cōtra eam in filijs et membꝛis suis. Unde ꝛ dicit. p̄roteristi ꝛc. Ubiuria notantur.

¶ Primo vigoꝛosa defensatio. ibi. Proteristi me deus.

¶ Scō odiosa ꝙgregatio. ibi. A cōuentu malignantiū

¶ Tertio p̄nicioſa locutio. ibi. Qui exacuerūt vt gla. ſlin.

§. I. Quantū ad primū me

Sūmus p̄tectoꝛ deus

lioꝛē ꝛ fortioꝛē nō pōt habere eccl'ia p̄tectoꝛē q̄ deū. Naz fm ap'lm Ro. viij. Si deꝰ p nobis q̄s ꝙ nos. q. d. nullus pōt p̄ualere. Et Job. xvij. Pone me iuxta te: et cuiuslibet manꝰ pugnet ꝙ me. Protegit aūt de⁹ fideles nō q̄dē vt nō tribulent: q̄nimo fm ap'lm. oēs q̄ pie volūt viuere in xpo necesse est vt p̄secutionē patiant: vel ab infidelib⁹ vl' malis fidelib⁹ criminoſis exēplis ꝛ blādicijs: vl' a demonib⁹ vl' a passionib⁹ carnis. Sz p̄tegit ne succūbāt aio a gr'a ꝛ vitate recedētes. iuxta illō Lan. viij. Multe aq̄. s. tetatio nū ꝛ tribulationū nō potuerunt extinguere charitatem. Quinimmo sicut israelite in egypto quāto magis oppꝛimebant⁹ a pharaone tanto magis crescebant. Exo. j. Sic fideles quanto magis oppꝛssi sunt a tyrannis ꝛ p̄secutoꝛibus tāto magis multiplicati sunt ꝛ roboꝛati. Protexit autem ꝛ p̄tegit deus eos triplici scuto.

¶ Primo benuolētie internalis.

¶ Scō patientie vniuersalis.

¶ Tertio sapientie veritatis.

De p̄mo p̄s. Scuto bone volūtat̄ coꝛonasti eū. Cū em̄ odirēt infideles fideles ꝛ summe p̄sequerent: ecōtra illi diligebāt ꝛ q̄rebāt salutē eoꝛ. De scō scribit Thren. iij. Da bis eis scutū laboꝛē tuū. Cōsiderātes em̄ passionē dñi in qua maxime laboꝛauit p eis: animabant⁹ ad cōstantiam.

De tertio ait p̄s. Scuto circūdabit te veritas eius.

§. II. Quātū ad secundu

dicit p̄s. in p̄sona xpi. A cōuentu malignātiū ꝛc. Est autē triplex ꝙuent⁹ infideliū. s. paganoꝛ: iudeoꝛ: ꝛ hereticoꝛ Di oēs malignant'. i. malo igne ire ꝛ inuidie affectabāt ꝛ cupierūt nocere eccl'ie. Qui vtiq̄ multo sunt plures q̄ fideles. Et oēs opant' iniq̄tatē: nō solū i eo q̄ p̄sequunt nocēt fidelib⁹ ꝛ occidūt: sed etiā in his q̄ faciūt in p̄testationē sue fidei vel poti⁹ p̄fidie: ꝛ in ꝺ q̄ errāt i fide cōmittūt iniq̄tatē p excellētiā: q⁹ infidelitas est maximū pctꝝ. Et hoc p̄bat. b. Tho. ij. ij. q. x. ꝛ sic. Cū oē pctm̄ p̄sistat forma liter in auersiōe mētis a deo tāto pctm̄ est graui⁹ quanto p ipm magis anim⁹ sepat' a deo. p infidelitatē aūt hō maxime elōgat' a deo: q⁹ nec verā cognitionē de deo hz. per falsam aūt cognitionē ipi⁹ nō appꝛopinquat ei: sz magis ab eo elōgat'. Et sic maius est pctm̄ infidelitat̄ oib⁹ alijs q̄ cōtinent⁹ in puersitate moꝛū. Sec⁹ de his q̄ opponunt alijs theologicis vtutib⁹: vt odiū dei ꝛ blasphemia ꝛ spiritū sctm̄. vñ ꝛ Aug. tractās illud q̄ō xps ait Job. xv. Si nō veniſſem ꝛc. pctm̄ nō haberēt. Magnū iq̄t quoddā pctm̄ sub gñali noie vult intelligi hoc est pctm̄ infidelitatis quo tenent⁹ cūcta. nec obstat q̄ō ait Aug. vj. q. j. c. q̄ro. dicēs. Utrū catholicū pessimis moꝛib⁹ alicui hereticō in cui⁹ vita p̄ter id q̄ hereticus est nō inueniūt hoies q̄ō reprehēdāt p̄ponere debeam⁹ nō audeo p̄cipitare sniam. b ille. Nā vt dic. b. Tho. vbi. s. ad b rñdeo. Nihil p̄hibet aliq̄ō pctm̄ q̄ō est graui⁹ fm gen⁹ suū esse min⁹ graue fm alias circūstātias. Et iō noluit Augu. p̄cipitare sniam de hereticō tali ꝛ malo catholico. quia pctm̄ hereticī etsi sit graui⁹ ex gne suo: pōt tñ alleuiari fm alias circūstātias: ꝛ ecōtra pctm̄ catholici ex aliq̄ circūstātia aggrauari. Dicit etiaz idē Tho. q̄ infidelis p infidelitate graui⁹ punit q̄ ali⁹ pctō: p quocūq̄ alio pctō ꝙsiderato pctō i genere. Sz p alio pctō: puta adulterio: homicidio ꝛ hmōi. si cōmittat a fideli ꝛ infideli. ceteris par⁹ grauius peccat fidelis q̄ infidelis. tū ꝓpter noticiā veritat̄ ex fide. tū ꝓpter sacrā fidei quib⁹ est imbut⁹ quib⁹ peccādo ꝓtumeliā facit: q̄ō tāgit ap'ls ad Heb. x. dī. Deteriora mereri supplicia q⁹ filiū dei ꝙculcauerit ꝛc. Et fm. b. Tho. ij. ij. q. x. grauius pctm̄ est infidelitas iudeoꝛ q̄ paganoꝛ: ꝛ grauius hereticoꝛ q̄ iudeoꝛ. Nō etiā ostendit p exēpluz in vitas patrū. vbi macharī⁹ inueniēs in deserto caluariā hois interrogauit q̄s hō fuisset i vita. Qui dixit se fuisse paganū vñ ꝛ dānatū in igne eternū. Et interrogatus ab eo si sub eo alij erant. Rñdit q̄ iudei ꝛ sub iudeis hereticī: ꝛ mali xpiani ꝛc. Probat' etiā hoc aucte. ij. Pe. ij. dicent⁹. Meli⁹ erat eis nō cognoscere viā iustitie q̄ post cognitā retroꝛsuz ꝙuerti. Nō faciūt iudei et hereticī. Rationē assignat btūs Tho. vbi. s. dicēs q⁹ graui⁹ peccat ꝙ fidē q̄ fidei susceptę renitit q̄ q̄ renitit fidei quā nūq̄ suscepit. sic grauius peccat q̄ nō iplet q̄ō p̄misit q̄ si nō implet q̄ō nūq̄ p̄misit. Sz heretici p̄fitent fidē euāgelij ꝛ ei renitunt eā coꝛrūpētes: iō graui⁹ peccāt q̄ iudei. Et q⁹ iudei suscepeꝛrūt figurā ei⁹ in veteri testamēto quaz male interp̄tātes coꝛrūpūnt: iō graui⁹ peccāt q̄ pagani q̄ nullo modo fidez

Tripler cōuentus infideliū.

Infidelitas maximū peccatoꝛ

Infidelis grauius peccat q̄ fidelis.

Quor infidelitas sit peior.

euāgelij suscepērūt. Et sic simplr loquēdo infidelitas hȝ retico˜ē pessima: ⁊ iudeo˜ peio˜ ⁊ paganor˜ mala: q̄uis pagani aliq̄n in plurib⁹ errāt circa ea q̄ sunt fidei. Scuto g̃ veritatis ꝓtegit de⁹ eccl̃ia ꝓtra infideles: qđ scutū hȝ q̄si tres angulos. i. modos. Nā vitate rōnis naturalis in multis defendit fides eccl̃ie ꝫ paganos. Veritate scriptu/re ꝓphetalis. i. veteris testāmēti ꝫ iudeos. Veritate scri/pture euāgelicalis ꝫ hereticos. ⁊ hor˜ vitatib⁹ ꝙfundunt ⁊ eccl̃ia defendit. Unde Lañ. iiij. Mille clypei pēdent ex ea. ois armatura fortiū. ⁊ hoc patebit. ꝫ.

§. III. Quātū ad tertium

Exacuerunt vt gladiū linguas suas loquēdo.

¶ Pagani errantes circa deum.

¶ Judei erga chr̃istum.

¶ Et hereticī circa animum nostrum.

Circa deū errauerūt aliq̄ quātū ad ei⁹ essentiā: aliq̄ quā/tū ad ei⁹ efficiētiam: aliq̄ quātū ad ei⁹ ꝓuidētiā: hȝ ꝓtecta defensa ⁊ liberata est eccl̃ia scuto veritat̃ ab oi error˜ infi/delitat̃. Quātū ad diuinā essentiā errauerūt pessime an/tiqui gētiles dicētib⁹ aliq̄b⁹ nō esse deū. aliis asserentib⁹ plures esse deos: aliis deū ee aiam mūdi. Sed oia h̄ sunt falsissima. Dicere aūt vl credere deū nō esse: stultū ee ostē/dit ps. di. Dixit insipiēs in cor. suo nō est de⁹. Vere talis insipiēs est: q; negat qđ pbi rōne naturali. ⁊ theologi scri/ptura diuinali demōstrāt. Et cū plurib⁹ modis rōne hoc possit demōstrari ꝓnūc tm̄ vna rō assignabit quā ponit plus̄ btūs Tho. ſ. ꝫ gētiles. c. xiij. ⁊ est tal. Oīe qđ mo/uet ab alio mouet. ptz aūt sensu aliqđ moueri puta solē. g̃ alio mouēte cū ipe mouet. aut g̃ illud mouēs mouetur aut nō mouet. Si nō mouet habet ꝓpositū. ſ. q̄ necesse ē ponere aliqđ mouēs īmobile: ⁊ hoc dicim⁹ deū. Si aūt illud mouēs mouet: g̃ ab alio mouēte mouet: aut g̃ est ꝓ/cedere in infinitū: aut est deuenire ad aliqđ mouens īmo/bile. Sed nō est ꝓcedere in infinitu˜: g̃ necesse est ponere aliqđ ꝑmū mouēs īmobile qđ dicim⁹ deū. In hac aūt ꝓ/batione due sunt ꝓpōnes ꝓbande. Prima ſcz q̄ oīe mo/tum ab alio mouet. Scđa q̄ in motis ⁊ mouētibus nō est ꝓcedere in infinitū. Et ꝑmā ꝓbat ꝑs plurib⁹ modis sed tm̄ vn⁹ hic ponit: videlz sic. Nihil ē idē simul in actu et in potētia respectu eiusdē: ſz oīe qđ mouet inquātu˜ h̄moi est in potētia: q; mot⁹ est act⁹ existētis in potētia ꝫm q̄ h̄moi. Et oē qđ mouet est in actu inquātū h̄moi: q; ni/hil agit nisi ꝫm q̄ est in actu: g̃ nihil ē respectu eiusdē mo/tus mouēs ⁊ motū: ⁊ sic nihil mouet seipm. Sciēdū tm̄ q̄ plato q̄ posuit oīe mouēs mouerī cōius accepit nomen mot⁹ q̄ Aristoteles. Noiauit em̄ plato oēm opationē mo/tū. Aristoteles aūt accepit ꝓprie motū ꝫm q̄ est act⁹ exi/stētis in potētia ꝫm q̄ h̄moi. qualis non est nisi diuisibi/liū ⁊ corpor˜. ꝑbat i. vſ. physicor˜. ꝫm aūt platonē mouēs seipm nō est corp⁹. Accipiebat em̄ motū ꝓ qualibet opa/tione: ita q̄ itelligere ⁊ opari sit quoddā moueri. quē etiā modū loquēdi tāgit Aristo. in. iij. de aia. Scđm hoc dice/bat ꝑmū mouēs mouere seipm: eo q̄ itelligit se ⁊ vult vl amat se. Nō in aliquo nō repugnat rationib⁹ Aristo. Ni/hil em̄ differt deuenire ad aliqđ ꝑmū qđ moueat seipm ꝫm Platonē: ⁊ deuenire ad ꝑmū qđ oīno sit īmmobile ꝫm Arist. Nō aūt quātū ad scđam conclusionē. ſ. in mo/uētib⁹ ⁊ motis nō sit ꝓcedere in infinitū. sic ꝑbat Aristo. In mouētib⁹ ⁊ motis or̄dinat̃ quor˜. ſ. vnuꝫ p or̄dinē ab alio mouet̃ b̄ est necesse inueniri q̄ remoto ꝑmo mouen/te vel cessante a motione nullū alior˜ mouebit neq; mo/uebit: q; ꝑmū est cā mouēdi oīb⁹ aliis. Sed si sint mouē/tia ⁊ mota p or̄dinē in infinitū nō erit aliqđ ꝑmū mouēs sed oia erūt q̄si media mouētia: g̃ nullū alior˜ poterit mo/ueri: ⁊ sic nihil mouebit in mundo. Et ex his ptz ex natu/rali rōne deū esse. Ulñ ⁊ apls. Invisibilia dei. i. ꝓfectiōes dei: p ea q̄ facta sunt a creatura mūdi intellecta ꝓspiciunt sempiterna q̄ꝫ vtus ei⁹ ac diuinitas. Ro. ſ. i. eternitas ei⁹ ⁊ essentia ei⁹.

error circa vnitatem dei.

Quātū ad scđm. ſ. nō esse plures deos vt gē/tiles credebāt hȝ tm̄ vnū deū: ostēdit nō solū scriptura di/cente Deut. vj. Audi isrl dns de⁹ tuus vn⁹ est. Et apls. ſ. Lor. viij. Et si alijs sint dij multi ⁊ dñi multi: nobis nō est nisi vnus deus. Sed rōne naturali ꝫm btm̄ Tho. ſ. ꝫ gen/tiles. c. xlij. ꝑmo sic. Impossibile ē esse duo summe bona: q; qđ ⁊ supabūdantia dr̄ in vno solū inuenit. de⁹ aut̃ est summū bonū tā ꝫm doctrinas ꝑbor˜ q̄ꝫ sacras scripturas Ulñ dixit moyſi Exo. xxxiij. Ego ostendā tibi oīe bonum idest meipm. Scđm rōnē etiā clarū est q̄ maximū in vno q̄ꝫ gñe est cā illor˜ que sunt in illo gñe. Causa em̄ potior est effectu suo. A dño aut̃ deo oia h̄nt esse ⁊ rōnē boni: g̃ ipe est summū bonū ⁊ per ꝙns vnus. Scđo sic. Deuz esse qđ ꝓfectū oīno cui nulla ꝓfectio desit dicere opz: cuz de⁹ sit q̄ meli⁹ excogitari non pōt. Si g̃ essent plures dij opor/teret ee plura h̄moi ꝓfecta: hoc aūt est impossibile. Naz si nulli eor˜ deest aliq̄ ꝓfectio: nec aliq̄ inꝓfectio adinisceꝫ qđ reqritur ad hoc q̄ aliqđ sit simplr ꝓfectū: nō erit in q̄ adinuicē distinguant̃: sed vnū ⁊ idē erit. Si aūt vn⁹ ha/beat aliquē defectū quē alius nō hz non erit ille de⁹. g̃ im/possibile est esse plures. Uō g̃ gētiles coluerūt plures vt deos. aut aliqs h̄oies: vt Iouē: mercuriū venerē ⁊ h̄moi. aut corpa celestia: vt solē ⁊ lunā. aut elemēta vel elemēta moti sunt ex aliq̄ vtute supemineti vel speciositate quaz inuenerunt in illis nescientes ocłos erigere ad eū q̄ dedit eis illā vtutē ⁊ pulchr̄itudinē. ſcz dñm deū. Et iō stulti fa/cti sunt opinātes illa deos q̄ creatura erāt: ⁊ aliq̄n diabo/lus in illis adopabat mira. Unde ps. Oēs dij gentiū de/monia. dns aut̃ q̄ vnus est celos fecit. Errauerūt alij di/cētes deū vnū esse: sed h̄uc deū esse aiam mūdi motu. ſ. ⁊ rōne mundū gubernātē. qđ tenuit varro sic narrat Aug. vij. de ci. dei. c. vſ. ⁊. b. Tho. ij. ij. q. xciij. ar. j. Sed hoc esse falsuz ostēdit ex b̄: q; aia ei cui⁹ est aia cōiūgit ⁊ cōponit cū eo vt forma substātialis ipsi⁹ rei vt hō qui cōponit ex aia ⁊ corpe. de⁹ aut̃ nō cōponit cū aliq̄ materia vl forma q̄uis em̄ deus vbiq; sit per essentiā: ꝑsentiā ⁊ potētiam: non tm̄ vnit reb⁹ sicut aia corꝑi: vt sit scz forma substan/tialis rerū vt aia corꝑis. Non em̄ substātia sua īmiscet re/bus cū simplicissim⁹ sit. Ulñ Aug. cū ibi reꝑobat. Scđ dū est aut̃ q̄ in vita ꝑnti de deo scire non possum⁹ qđ est sed tm̄ q; est. vñ Job. xxxvj. Ecce deus magn⁹ vincēs sci/entia nr̄am. ⁊ Isa. xlv. Vere tu es de⁹ absconditus.

Secū/dus error paganor˜ fuit circa efficiētiā seu op⁹ dei: videlz creationis. Circa creator˜ē mundi antiqui ꝑbi oēs errae/rūt quor˜ triplex fuit secta magis notator˜. ſ. epicureor˜: ꝑ/platonicor˜: aristotelicor˜: vt declarat. b. Tho. in. li. de arti/culis fidei. Fuit g̃ ꝑmus error epicureor˜ qui dixerūt nec mūdi materiā nec cōpositionē mundi a deo esse: ſz ipsum mundū fuisse factū a casu ex ꝙcursu corꝑor˜ indiuisibiliū adinuicē. i. atomor˜. Et hec dicebat Anaxa. Sz hoc falsuz ostēdit ps. dicēs. Verbo dñi celi firmati sunt. i. rōne eter/na q̄ est in mēte diuina: nō a casu. et Sap. ſ. Creauit deus oia vt essent ⁊c. Probat aut̃ creationez esse a deo ꝑ tale exēplum. Si q̄s intraret domū alicui⁹ et in ipso introitu sentiret magnū calorem: ⁊ quāto vlterius ꝓcederet tāto sentiret maiorem calorē. Iste fine dubio crederet ibi esse aliquē ignē causaz illi⁹ caloris q̄uis nō videret ipm. Effe/ctus em̄ naturalr manifestat suā causam. Caliditas autē est effect⁹ ignis. Sic in ꝓposito cōsiderādo mundi dispo/sitionē videm⁹ oēs res esse dispositas ꝫm varios ⁊ diuer/sos gradus nobilitatis ⁊ pulchr̄itudinis. Erquāto aliq̄ deo sunt ꝓpinquiora tāto sunt nobiliora. Unde videm⁹ corꝑa celestia pulchr̄iora esse ⁊ nobiliora terrenis ⁊ spūs nobiliores corꝑib⁹. Luz g̃ ista sint nec a se esse possint: qa ex nihilo nihil fit. Creatura ergo que ex nihilo est seipaz facere nō pōt. Ostēdūt em̄ ista creata vnū esse auto˜ē oīm a quo cūcta facta sunt ⁊ ipe a nullo fact⁹. ⁊ sic veritas fi/dei fatet in symbolo dicēs. Credo in deum ⁊c. creator˜em celi et terre ⁊c. Fuit secūdus error platonicor˜ dicentiū

error circa creationem mundi.

Gētiles plures deos co/lere vn/de mouē tur.

Oē mo/tum mo uetur ab alio ꝓba tur.

deū esse creatorē mūdi: sz fecisse cuncta ex materia ꝓiacēti quēadmodū figulꝰ facit diuersa vasa ex materia terre sibi ꝓsupposita. Nō falsuz eē tenet fidei vitas. ⁊ testatur scriptura. ij. Macb. vij. Jnqt illa sctā mulier filio. Respice in celuz ⁊ in terrā: ⁊ in oia q̄ ī eis sunt. et vide q: ex nihilo fecit ea deus ⁊ hoim genꝰ. Nō errorīs illoz fuit: q: voluerūt mēsurare vtutē dei ⁊ opationē ad sūtudinē vtutis ⁊ opatiōis creature. Nā cū vnūquodq; agat ꝓ formā suā et creatura sit forma ꝓticularis ⁊ vtutis finite ⁊ determiate nō pōt agere nisi ad certā formā cuiꝰ est cā. Materiā aūt ꝓducere nō pōt: sed inducit formā in materia sibi ꝓsuppositā ab alio agēte: sicut faber introducit formā cultelli in ferro sibi ꝓsuppositā tali materia et hmōi. Deꝰ aūt est forma supnaturalꝫ ⁊ vtuꝫ infinite: ⁊ iō pōt ꝓducere formā ⁊ materiā ex nihilo ꝓsuppositō. Vñ sicut pōt illuminare cecū resuscitare mortuū q̄ natura non pōt: sicut si totus mūdus deficeret totū itez facere posset. Sap. xij. Subest em̄ ibi posse cū volueris. Vñ Salo. Eccl. xviij. Qui vivit in eternū creauit oia sil. Creare aūt est ex nihilo aliq̄d facere. Tertiꝰ fuit errorꝰ aristotelicoz dicētiū mūduz nō habuisse ꝓncipiū: sed fuisse ab eterno. Quē errorē elidit spūsctūs ꝑ moysen dī. Geñ. j. In ꝓncipio creauit deꝰ celū ⁊ terrā. in ꝓncipio. s. tpis. Et si q̄ris q̄n fuit illud ꝓncipiū. Dicit magr̄ in hysto. scho. q: a ꝓncipio mūdi vsq; ad xpi natiuitatē fluxerūt āni q̄nquies mille centū nonagīta sex. Dixit aut̄ rabbi moyses. q: his pbis q̄ posuerunt mūduz eternū accidit ficut puero q̄ mox nat̄ ponerek in insulā vbi nullā vnq; videret ꝑgnantē mulierē vel puerū nasci. Jste talꝫ si cū dicerek sibi quō puer ꝓcipit et per tps moriak in vtero mris: ⁊ postea nascik i mūdo nullo modo vellet credere: sz videret sibi ipossibile: q: nūq; vidit hominē nasci. vtiq; stultꝰ ꝓteruꝰ ⁊ durus eēt q: nō velit credere q: nō vidit tale q̄d. Multa em̄ sunt q̄ nō videm̄ et tñ credim̄. Sic illi pbi q: nō viderūt exēplū in aliq̄ creatura q̄ ex toto de nouo icipiat eē putauerūt res semp fuisse. ⁊ iō stultos appellat apls Ro. j. dicētes se eē sapientes: stulti facti sunt. Nō minꝰ errauerūt circa opꝰ creationis manichei hereticī ponētes duo ꝓncipia rerū. Vnum creatorē inuisibiliū. s. deū. Aliū visibiliū. s. diabolū. Tertius errorꝰ paganoz q̄ acuerūt liguas suas vt gladiū fuit circa ꝓuidētiā. Ubi sciēdū sm. b. Tho. in. j. ꝓte. dis. xxxix. q. ij. q: plato. vt dic Greg. nazāzen. posuit triplicē ꝓuidētiā. Prima sz dei erga substātias itelligibiles et totuz mūdū quoad gña ⁊ spēs ⁊ causas vkes. Scōam angeloz bonoz circa res singulares gñabiliū ⁊ corruptibiliuz. et ad b̄ forte fuit motꝰ dicere: q: ipi angeli mouent celos: ex quo motu sequit gñatio ⁊ corruptio inferioz. Tertiā demonioz circa res hūanas. ⁊ ad b̄ forte motꝰ fuit: q: oīs dij gētiū demonia. demones aut̄ dabāt rñsa ꝑ illa idola de agēdis. ⁊ sic videbanꝫ hīe ꝓuidentiā hoim. Sz scuto ptegit vitatis reuelate ecclia ad repellēdū talē errorē. dicēte Job. xxxiij. Quē aliū cōstituit sup terrā: aut quē posuit sup orbē terre quē fabricatꝰ est. q. d. nullū. Nā vt dicit Greg. in moral. mundū ipe ops q̄ condidit: gubernat. et Aug. de ci. dei. Prouidētia vtiq; diuina regna ꝓstituunt hūana. Nā quō est possibile demones hīe ꝓuidentiā hominū ⁊ curā qui nō q̄runt nisi eoz interitū ⁊ malū: vt ꝛ. xxv. q. ij. visis. Homies q̄s vtuosi supiores sunt eis. vñ et ipsis subijciunt: vt ptz de btō Dñico et alijs. Nō aūt darēt rñsa demones ꝑ idola totū erat ad decipiendū: vt ptz in legēda bti Bartholomei. Angeli vo boni nō sunt gubernatores mundi: sz executores diuine ꝓuidentie. iuxta illud. Benedicite dño oēs angeli eiꝰ potētes vtute ⁊c. Exēplū de dño tpali qui ponit officialē in ciuitate et imponit q̄d faciat. officialis vtiq; talis nō ꝛ. dñs: sed executor dñi Quedā ergo ipe deꝰ ꝑ se immediate facit. quedā mediātibus angelis ⁊ alijs causis secundarijs: vt corpib⁹ celestibus ⁊ alijs. Et b̄ nō facit ex impotentia: sz ex maxima sua bonitate: q: voluit illis dare ⁊ cōicare sil̄itudinē sue vtutis: vt sz sint cāe: sz scōarie ad aliq̄s effectꝰ sicut ipe est cā ꝓmaria oīm. Extēdit g̃ ꝓuidētia dei ad oia ⁊ maxime ad actꝰ hūanos qō videk negasse Tullius vt refert ipe. b. Tho. in. j. pte. di. xxxix. q. ij. Jn q̄rū errātiū psona dicebat Boe. li. j. in metro. v. O stelliferi ꝓditor orbis oia certo fine gubernās. Solos hoim resp̄is actus. Ad qō moti sunt ad dicēdū ex eo q: videbāt bonis mala ⁊ malis bona frequēter accidere cū videk debere esse ꝛiuz. Sz vt ꝛ. Sap. xij. Tu aūt dñator vtuꝫ dñe oia cū tranq̄llitate iudicas ⁊ cū magna reuerentia disponis nos. et Petrus in Can. Jpsi est cura de nobis. ꝓuidēdo de oībus necessarijs ad salutem. Quare autē mali bona ⁊ boni mala sustineāt: vide aliquā rationē de pe. dist. iij. quid ergo. Possent etiā plures alie rōnes induci: sed causa brevitatis hic dimitto.

§. IIII. Exacuerunt iudei

vt gladiū ad occidēdū alias suis errorib⁹ infidelitatꝫ linguas suas dicētes falsissima ⁊tra vitatē fidei. Finis fidei mee inqt Amb. xps est. Vñ ⁊ Petro dicēti in ꝓfessiōe sue fidei ⁊ socioz. Tu es xps filiꝰ dei viui. Rndit xps. Btus es simō bariona: q: caro ⁊ sanguis nō revelauit tibi: sz pr̄ meꝰ. et. j. Sup hāc petrā. i. ꝓfessionē fidei edificabo eccliā meā: ⁊ porte iferi nō ꝑualebūt aduersus eā. i. errores isurgētes ⁊ pctā. Mat. xvj. Ubi oñdit hāc vitatē ꝓfessiōis fidei a deo revelatā: ⁊ iō infallibilē ⁊ ad vitā ⁊ btitudinē ꝑductiuā. Errāt aūt mlti circa xpm et pcipue iudei i tribꝰ. ¶ Primo q: nō credūt xpm messiā suū verū esse deum. ¶ Scōo q: nō credūt xpm ibm fuisse messiā eis ꝓmissuz ¶ Tertio q: nō credūt eū eterna: sed tpalia collaturum.

Sed oñdit eis falsitas pme ꝓclonis ex multꝫ auctibus veteris testamenti: qō vt verissimū credunt: vt illud ps. vbi loquēs de messia xpo ait. Sedes tua deꝰ in scm seculi. ⁊ paulo post. Unxit te deꝰ deꝰ tuꝰ oleo le. pre ꝓsortibus tuis Appellat g̃ deū ipm inunctum. sz messiā qui sz inunctꝰ fuit quātum ad hūanitatē assumptā oleo gre plenissime. Et bis ponit deū vnguentē vt noret personā pris ⁊ spiritussci. Et auctē etiā Esa. ix. apparet messiā esse deū ⁊ hoiminē vbi ait. Paruulus natꝰ est nobis ⁊ filiꝰ datꝰ est nobis: ⁊ vocabit nomē eius admirabilis deꝰ ⁊c. Vñ in hoc qō ꝛ. puulus natus est nobis ostēdit eius hūanitas. Jn eo aūt qō ꝛ. vocabit nomē eiꝰ deus: ostēdit eiꝰ diuinitatē. Non em̄ ꝛ deꝰ de hoie puro ꝓprie. Sed vt ceteraloia q̄ multa sunt dimittam⁹: pcipue ad b̄ facit qō habek Miere. xxiij. videlz. Ecce dies veniūt dicit dñs: ⁊ suscitabo david germē iustuz. Et b̄ appet xpi hūanitas: q: hec auctas sm oēs expositores hebraicos intelligit de xpo sm lram ⁊ sequit in eadē serie textus. Et b̄ est nomē qō vocabunt euz dñs iustus nr̄. Ubi innuit vera xpi diuinitas: q: vbi habem⁹ nos dñs iustꝰ noster. in hebreo habek. nomē dñi tetragrāmaton. Qō quidē nomē est ꝓprissimuz dei iter oia noia diuina. ⁊ ꝓpter hoc de nullo ꝛ nisi de deo vero Qō aūt aliqui dicūt q: b̄ nomē tetragrāmatō ꝛ: non tm̄ de deo vero: sz etiā de alijs. q: Ezech. vl. ꝛ: de ciuitate ibi descripta. Et nomē ciuitatis dñs ibidez. vbi loco hui⁹ q: dñs habem⁹ in hebreo hz nomen tetragrāmaton. ⁊ sic de ciuitate illa ꝛ: nomē tetragrāmaton: ⁊ tm̄ nō idē qō deus est. Jtē Geñ. xxij. vbi nos habem⁹. Et vocauit Abraam nomē loci illi⁹ dñs videt: hebrei habēt nomen dñi tetragrāmatō: g̃ ⁊c. Rndek q: nullū ꝓdictoz noiak noie dei ꝑ se qō est nomen dñi tetragrāmaton: sed noiak qōlibet ꝓdictoz a quodā effectu dei: q: solus deꝰ noiak hoc noie. et b̄ nō est incōueniens. sicut aliq̄s homo bñ vocak adeo datus vel deusdedit: vel aliq̄d hmōi non tm̄ vocak deus absolute qō esset ipi. Sic cū ꝛ: in auctē inducta Ezech. nomē ciuitatis dñs. loco cuiꝰ ponit nomen dñi tetragrāmaton: nō ꝛ: absolute dñs: sed dñs ibidē. vbi ostenditur denoiari ciuitas illa a diuina inhabitatione qō clariꝰ ptz per translationez chaldaicam. Similr qō ꝛ: in Geñ. xxij. Vocauit Abraam nomen loci illius dñs vider: non dicit

Qō xps sit verus deus.

error circa ꝓuidētiam dei

Angeli nō sunt gubernatores mundi.

simplr ⁊ absolute dñs: sed dñs videt: q; sez ille locus nō est d; noiatus: nisi a diuina visiōe: q;.s. ibi vidit hūilitatē ⁊ afflictionē isaac liberās eu; a mo;te. Et sic b̄ nomen te; tragramatō nō d;: nisi de deo vero. Et b̄ etiaz exp̄sse dicit rabbi moyses in lib. directiōis pplexo;ū. ostendēs q̄ oia noia diuia deriuata sunt ab op;ib; diuinis p̄ter nomē dñi tetragramaton qđ est app;op;iatū altissimo creato;i. Et p̄m ipm figt diuinā essentiā cū p̄petatib; suis intrinsecis Cetera aūt noia diuina ipposita sunt ab op;ib; ei;: sicut p;z de b̄ noie heloy ⁊ adonay. Nā heloym vel hely impositū est ad figandū deū a gnali ꝓuidētia. vñ ⁊ b̄ nomē cōicat alijs. Nā iudices et sapientes aliq̄n dicūt dijs: vt illō ps. Ego dixi dij estis. vbi in hebreo d; heloym. Et hoc nomē adonay ipositū est ab vl'p̄fidētia. Sed hoc nomē tetra; gramatō q; figt nudā ⁊ purā diuinā essentiā absq; respe; ctu adextra: ideo nō ē alteri cōicabile. Et q̄ p;z p̄m dictā auctē q̄ messias x̄ps est verus de;. Sed quer; hebrei vt hr̄e possent cām fuge querterūt in hebreo dictu; passum co;rūpētes lr̄am. Nā vbi nos habem;. ⁊ b̄ ē nomē qđ vo; cabūt. s. hoies eū. s. messiā dñs iust; nr̄. ipsi nūc hnt. b̄ est nomē ei; qđ vocabit eū nomē dñi tetragramaton. Ita q̄ nomē dñi tetragramaton loco cui; habem; dñs de;iust; nr̄: nō referr̄ ad messiā filiū dauid: sz ad ipm veru; deū q̄ vocabit ip;z messiā ad liberationē ppli isrl'q̄n sibi placue; rit. Sz co;rupta est hec lr̄a ab eis: qđ q̄dā fidedigni bone p;scie ⁊ vite iuramēto affirmauerunt sic vidisse in anti; q; bliis sicut hz trāslatio nr̄a: vt. s. referat ad messiā illud nomē dñs iust; nr̄. loco cui; in hebreo h̄ tetragramaton vt refert Nic. de ly hoc etiā p;z. s. falsitas iudeo;. sup dicto passu et trāslatiōe chaldaica que apud eos autentica h̄r. Nā ibi d;. Ecce dies veniūt dicit dñs: ⁊ suscitabo messiaz iustū: vbi nos dicim;. Dauid germen iustū. Et q̄ apparet q̄ intelligit de x̄po hec auctas ad lr̄am. Et sequit. Et hoc est nomē qđ ipū appellabūt eū dñs iust; nr̄. ⁊ ibi ponitur nomē dñi tetragramatō vbi posituz est nomen hoc dñs. Et sic p;z q̄ nomen dñi tetragramatō referr̄ ad messiā: q̄ noie dic̄ Hieremias appellādū a pplis. s. sibi subdit̄. Est g̃ x̄ps ver; de; et hō. Scōs error iudeo; est q̄ nō credūt iesuz x̄pm ee verū messiā in lege eis p̄missum. Qđ aūt ie; sus x̄ps quē nos adoram; vt verū deū ⁊ hoiez sit ille mes; sias eis p̄missus in lege quē ipi adhuc expectāt oñditur ex scripturis eo;. Un ipe iesus dixit eis. Scrutamini scri; pturas ⁊ ipse sunt q̄ testimoniū phibēt de me. Jo. v. Lo; co aūt ei; suscipiēt antix̄pm p suo vo messia ꝓut ipe x̄ps p̄dixit eis Job. v. di. Ego veni in noie p̄is mei. s. ei; glo; riā querēs: ⁊ nō me suscepistis. Alī; veniet in noie suo ilū suscipiet. s. antix̄pm. Et pphetia iacob q̄ h̄r Gen. pen. Non auferet sceptrū de iuda ⁊c. donec veniat q̄ mitten; dus ē: vbi alia trāslatio hz. veniat messias. qđ ipletū fuit se oñdit matthe' euāg. cū ait. Cū natus eēt iesus quē mes; siā credim; i dieb; herodis regis iudee q̄ fuit alienigena sez de ydumea. Et sic ablatū erat sceptrū et ducat; de tri; bu iuda ⁊ nunq̄ reassumpt;. Hoc pleni; habes declara; tū in. iij. p̄te. Sz adhuc magis determinate p̄dixit tps ad uētus ipsi; messie Dan. ix. loquēs de. lxx. hebdomadibus ⁊ de mo;te ei;. ibi. occidet x̄ps ⁊c. Que oia false et extro; te exponūt de herode vt euitēt veritatē. Sz ex rōne ostē; dunt false exp̄sitiones eo;. vt h̄r. j. Preterea ppbe p̄nun ciauerūt de ipo aduētu messie: nō solū in gnali: sed mul; tū distincte de mysteriis ei;. s. natiuitate. vt p;z Michee v. Tu bethleē terra iuda ⁊c. De ado;atōe mago;. Esa. lx. ⁊ ps. de p̄dicatiōe ei;: de miraculis: de discipulis: de passio ne ⁊ q̄litate passiōis: ⁊ qualitate resurrectiōis. vt p;z Esa. liij. ⁊ ps. xxij. ⁊ alijs locis. Diaq̄ illa. euāgeliste ostēdūt im plera ⁊ aplis p̄dicata ⁊ cōfirmata miraculis ꝓtinuari Mirū est ⁊ obstinatissimū in eis q̄ nō assentiāt tā radio se veritati. Sed ⁊ ipa obcecatio eo;. ⁊ infidelitas p̄nun ciata est a pphetis permaxime Esa. Tertius error: eo; est q̄ nihil aliud expectant a suo messia vēturo nisi tēpo; ralia liberationē. s. a seruitute et collectionē ex disperssiōe p o;bē. ⁊ q̄ fit eos reductur; in hierl'm materialē: ⁊ colla turus eis magnā pacē ⁊ abundātiā rerū ⁊ sciētiā: nō aūt credūt q̄ sit eos vel alios redēpturus: ⁊ a pctō mūdatu; rus: et glo;iā collatur;: aut p eis passur;. Nec em̄ credūt hoiem nasci cū pctō originali. cū tn̄ ps. dicat p̄ eos. Ecce in iniq̄tatib; ꝓceptus sum. Nō em̄ dicunt p̄es fuisse vel esse detētos in limbo. sed ad celū subito euolasse: cū tn̄ ex; p̄esse fi p̄ eos qđ ait Iacob patriarcha Gen. xxxvij. Descē dā lugēs ad filiū meu; in infernū. qui vtiq̄ filij. s. Ioseph q; sctissim; fm eos nō ad infernū sed ad celos debuisset ascēdere imediate. ⁊ Job. xvij. Si sustinuero infern; do; mus mea est. ⁊ illud ps. Ascēdisti i altū cepisti captiuita tē: accepisti vl' dedisti dona in hoib;. Sed q̄d aptius dici potuit p assertione fidei catholice et deliberatiōe hūani generis q̄ illud Zach. ix. Tu q̄ in sanguine testamēti tui sez ꝓfirmatione effuso in passione. eduxisti vinctos. i. pa; tres q̄ erant vincti. i. detenti reatu culpe originalis a dia bolo. de lacu in quo nō erat aq̄. i. limbo inferni. Si enim messias nil aliud haberet facere nisi dare libertatē tpalē ⁊ bona terrena vt q̄d oportebat iplere libros pphetarū pro missionib; ei; qui tm̄ terrena tribueret vel etiā scientiam q̄ est cōis bonis ⁊ malis. Cū viri nō solū fideles: sed etiā infideles pbi cōtēpserint vt lutū terrena: vt q̄d tāto desi; derio flagitassent sancti patriarche hmōi aduētuz. iuxta illō Rorate celi desup ⁊c. Esa. xlv. et illud Aggei. ij. Veniet desiderat; cūctis gētibus ⁊c. nisi q; credebāt ex dei reue; latiōe sa lutē eternalē per ipm concedendā nō tēporalem Et hoc est qđ ait Petrus Act. x. Huic sez x̄po iesu oēs pp̄; phete testimoniuz perhibēt remissionē pctoz accipe per nomen eius. et Esa. liij. Dñs posuit iniquitates oīm nos; strū sup eum. Attritus est ꝓpter scelera nostra cui; liuore sanati sumus. Hāc veritatē fidei confirmauerunt sancti innumeris miraculis. Ipsi aūt iudei postq̄ in x̄pm cre; dere noluerunt nunq̄ habuerunt ꝓphetam vel miracu; la facientē: sed pleni sunt omnibus vitijs.

Fuga iu deo;um

Qđ x̄ps fit verus messias

Qđ x̄ps eterna largiat

§. v. Exacuerūt quoqz he

retici linguas suas vt gladiū p̄ doctrinā ⁊ veritatē fidei. Qui etiā recipiunt scripturas noui et veteris testamēti: eas tn̄ puertunt falso exponētes. Et licz plurimi fuerunt varios mueniētes erro;es: tres p;onunc sufficit ponere circa animum nostrum multum periculosos.

¶ Aliqui quantū ad īmmo;talitatem dixerunt animam ipsam cum co;pore mori.

¶ Alij quantum ad arbitrij libertatem.

¶ Alij quātū ad futurā miseriā vl' felicitatē. ⁊ b̄ oia falsa.

Quātū ad primū aiam sez humanā mori cū co;pe tanq̄ falsissimū nō solū negat vitas fidei: ⁊ sacra scriptura di; cens Sap. v. Justi in ꝓpetuū viuent. s. q̄d aiam: ⁊ apud dñm est merces eo;. et Dan. xij. Euigilabunt de puluere terre alij in vitā eternā. alij in opp;obriū vt videāt semp. Sed etiā doctrine paganoz pboz: vt aristotelis et plato nis q̄ fuerunt solenniores. Senece Tullij et poetarū iu; deo;. saracenoz. vt patz in doctrinis eo;. Et de hoc. g. in. j. p̄te. ti. ij. de imo;talitate aie. Htūs etiā Tho. ij. ꝓtra gē; tiles. c. lxxviij. inducit plures rōnes quarū tres faciliores intellectui hic ponunt. Et ꝓma est talis. Impossibile est appetituz naturalē esse frustra. Sed hō naturalr appetit ꝓpetuo manere. qđ p;z ex hoc q̄ esse est qđ ab hoibus oi; bus appetit. hō aūt p intellectū app;ehēdit esse nō solu; vt nūc vt bruta aialia: sed simplr. Consequit ergo perpe tuitatē fm aiam qua esse simpliciter ⁊ fm omne tempus app;ehēdit. Scōa ratio est. Faciens est hono;abilius fa; cto: vt etiam Aristo. dicit. Sed intellectus agēs facit in; telligibilia actu: sicut lux materialis facit colo;ez videri. Cum ergo intelligibilia actu inquātum hmōi sint inco; ruptibilia: multo fo;tius intellect; agēs qui est potentia aie; erit ico;ruptibilis; g̃ ⁊ hūana aia cuius lume est intel

Aiaz mo ri cū co; pore est erro;

lectus agēs est incorruptibilis. Tertia rō est. nulla forma corrūpitur nisi ex actiōe ꝛij: vl̄ p corruptionē sui subiecti vel p defectū sue cause. Per actionē q̄dē ꝛij sicut calor destruit̄ p actionē frigidi. p corruptionē sui subiecti: sicut destructo oculo destruit̄ potētia visiua. p defectū aūt cause sicut lumē aeris deficit deficiēte potētia solis q̄ erat ipsius causa. Sz aia hūana nō pōt corrūpi p actionez ꝛij. Nō est em̄ aliq̄d ei ꝛiū cū p intellectū possibilē ipa fit cognoscitiua t susceptiua oīm ꝛior. Sil̄r nec per corruptionē subiecti sui. Nā hūana aia nō est forma dependēs a corpe p̄m suum esse. Sil̄r aūt nec per deficiētiā sue cause: q̄ nō pōt hīe aliquā causaz nisi eternā. Et sic nullo modo aia pōt corrūpi. Vñ q̄d dr Eccls. iij. Vn̄ est iterit̄ hois t iumētor̄ etc. loquit̄ ibi salomō in pſona hereticor̄ hmōi qui reprobantur in hoc. xxiiij. q. iij. c. penul. Exacuerūt liguas suas quātū ad libertatē animi. Quidaz em̄ subtraxerūt anime humane liberū arbitriū dicētes oēs hoies opari bonum vel malū p̄m pſtellationē sub q̄ nat̄ est: nec posse aliter agere nisi ad q̄d iclinat illa pſtellatio. Et hos vt hereticos pessimos cōdemnat ecclia : t dicunt mathematici. xxiiij. q. iij. c. penul. Ab his ecclia scuto vitaꝫ ptegit̄ et quincit. Nam cū liberū arbitriū sit potētia ad cui̇ actū pcurrūt volūtas t ratio. t hec potētie scz volūtas t rō nō sunt affixe organo corporeo vt sentitiue. corpa celestia nō pñt hīe influxuz t virtutē sup eas directe: q̄ ignobili̇ nō agit in nobili̇: sed ecōuerso. Nobilior est aūt aia oi corpe celesti. opari autez vtuose vel peccare pcedit a libero arbitrio. falsum est q̄ cogat a pſtellatiōe. vñ et gētilis ptolome⁹ ait. Vir sapiēs dñabit astris. i. inclinationib⁹ malis q̄s p̄m sensualitatez haberet a pſtellationib⁹. Nā p rōnē t volūtatē pōt homo reprimere passiōes insurgētes in sensualitate. Exp̄resse b̄ ostendit̄ Eccli. xv. vbi dr. Deus ab initio pſtituit hoiem t reliq̄t eū in manu sui cōsilij. posuit ante eū bonuz t malū etc. ad quodcūq̄ voluerit extēdet manū suam. t Gen. iij. Sub te erit appetit⁹ eius. s. pcti: et tu dñaberis illius. Alij ecōuerso libero arbitrio nimiā libertatez attribuerūt assentes hoiem p̄ sua naturalia posse saluari t gr̄am nō fore necessariā: nisi ad cognoscendū q̄d debeat fieri: nō aūt ad volendū vl̄ faciendū bonū. Et hos pdēnat ecclesia: q̄ hereticī sunt: t dicunt pelagiani. xxiiij. q. iij. c. penul. Cōtra quos apl̄s. Ipse opat̄ in nobis velle t pficere. Et Jo. xv. Sine me. idest sine mee gr̄e adiutorio. nihil potestis facere. Nō huj⁹ est p̄m. b. Tho. in. iij. q: cū p̄miū gl̄ie sit infinitum t vtus creature finita nō pōt creatura p se agere op⁹ q̄d attingat. s. p meritū ad p̄miū infinitū. Sed adiuncta dei gr̄a operi nr̄o q̄ est valoris infiniti: cū sit q̄daz pticipatio diuine bonitatis: facit ipm opus meritoriū boni infiniti. i. gl̄ie supne. Alij querterūt liberi arbitrij vsum asserentes hoies posse venire ad quēdā statum pfectiōis ab eis fictū in quo eis oia licerēt t subditi nō essent alicui legi inducētes illō apl̄i. s. Tim̄. s. Justo nō est posita lex etc. Hos reprobat ecclia in cle. ad nostraz. de hereticis. et vocātur beghardi. His aia (inqt̄ idē apl̄s Ro. xiij.) ptātib⁹ sublimioribꝰ subdita fit. t. xxj. q. iij. si dñs. cū. c. se. Ad aucte apli respōdet btūs Tho. s. ij. dicēs: q̄ iusto nō est imposita lex intelligit̄ hoc vt p penas retrahēs: sed bñ vt se regulās et ordinās. nā iusti non timore pene seruāt leges: sed amore virtutis subijciūt se t regulant se p̄m leges. Tertius error pniciosus circa aiam est: q̄ aie nō patiantur post hanc vitā penā: sz oēs saluētur. Hic fuit error origenis: q̄ dānatus ē p hereticō ab ecclia. Cōtra q̄s exp̄sse dixit xp̄s. Jbūt hi. s. mali in ignē eternū: iusti aūt in vitā eternā. t Esa. vl. Vermis eorū. i. remorsus pscie malor nō morietꝫ. et ignis eorū nō extinguetꝫ. Parabolā etiā ve hīstorie ad b̄ ponit xp̄s Luc. xvj. de diuite sepulto in inferno: t lazaro pauperi deportato ad finū abrae. i. limbū. Gētiles q̄s ponunt malos hoies in alia vita torq̄ri: t bonos reqescere. Exēplum etiā habetꝫ notabile de quodā viro q̄ habuit vxorē valde mundanā t lasciuā vitijs dedītā: cū tm̄ vir eēt multū vtuosus. Et vir quidē passus est multa aduersa t infirmitates cauēs sibi etiā a leuib⁹ pctis. Uxor aūt voluptatib⁹ vacabat t oia sibi cedebāt in pſperitatem: nec sentiebat vnq̄ molestiā infirmitatis. Habebāt aūt vnā filiā quā pater instruebat p̄m deum. mater autē ad vanitates trahebat. defunctis vtriſq̄ cepit filia vacillare animo dubitās q̄d sibi melius foret imitari vel pr̄em bonuz: sed circundatū calamitatib⁹ in vita sua: aut mr̄em p̄uā: sed bñ fortunatam in mūdo. Sup hoc igit̄ anxia t orans vidit in visu celum apertuz t sctos i magna gloria. inter q̄s t patrē aspexit in magna leticia t gaudio. t exinde inclinans oculos vidit terrā aptā t in pfundo terre maximū ignē in q̄ cruciabantur pctōres: vbi cū alijs vidit t mr̄em suā maximis cruciatibus laborātē rugitū t eiulatū emittentē ppter īmensitatē penarū. ad quā igit̄ supra aspiciētē pater ait. Vide filia diligēter t cōsidera q̄ vidisti: vt cognoscas cuius vitaz debeas imitari: nā si malos mores mr̄is sectata fueris secuz ad inferna traheris. si aūt monita mea t exēpla mecum in eternū gaudebis. Quibus visis edocta illa rectaz vitam tenuit. Jn. iiij. quoq̄ dialogor̄ multa exempla habētur de pena t gloria alterius vite. Cōfusi sunt ergo oēs q̄ eracuerunt vt gladiū linguas suas: t cōuicti de erroribus suis q̄ oēs defecerūt. Et si q̄ adhuc remāserūt errores oīno deficient vt iudeor̄. De quibus p̄s. Gladius in labijs eor̄. s. false doctrine occidētis q̄ eis assentiūt. Et quare etiā permittat deus eos in error̄ pmanētes viuere: assignat p̄s. rōnē dicēs paulo post. Ne occidas eos ne quādo obliuiscantur populi mei: scz qui fuerūt xp̄m occidētes dum adhuc permanet genus eorū. Sed disperge illos scz per mundū ne possint nocere ptector̄ meus dñe. Demū cōcludit. Cōuertent ad vesperā. i. in fine mūdi: t famē patientur vt canes famē scz vbi veritatis. Errores hereticorū de tpe in tēpus defecerūt. quos etiā ad tps pmisit de⁹ ex fidelib⁹ surgere ad exercitiū fideliū doctorū: vt scripturas attētius pscrutarent t vitatē inuenirēt t pbationē fideliū: vt dic̄ Aug. xxiiij. q. iij. ca. fi. Paganor̄ vo opinio ex toto pene defecit nisi ponātur inter paganos saraceni q̄bus legē dedit machometus plenā erroribus t vitijs qui adhuc durāt. Sed ita clare est falsa eorū perfidia vt t animalia bruta ipsam deberent detestari t repudiare.

Liberuz arbitriū cōstellati onibus posse cohi error est.

aias post vitā non posse pati error ē.

¶ De superstitionibus p modū pdicationis. Cap. viij.

Dixti oēs observantes vanitates supuacue. ps. xxx.

Videt̄ b̄ esse cōtra illud Sap̄. xj. Diligis em̄ oia que sunt et nihil odisti eor̄ q̄ fecisti. Cuz ergo deus fecerit oēs hoies et bonos t malos: ergo nullū odit. Sz ad hoc dicit Aug. in glo. ordi. q̄ aliud est q̄d facit deus in hoie. aliud quod facit homo in se. ſ facit em̄ deus in hoie naturaz: que q̄ in se bona est nō odit: sed diligit ipsam etiā in peccatore. Sed q̄d facit hō est pctm̄: et hoc odit deus. nec tm̄ odit vt hō fiat nec turbat vt homo. Nā hō irascit̄ t odit cū quadā alteratione t sui imutatiōe. Deus aūt imutabilis est. nec hz corpus nec sensualitatē corpori annexā in qua oriunt̄ ire t odiū t alie passiones. Dicit̄ aūt irasci t odire p̄ similitudinē t effectū hois irati aut odiētis. Qui em̄ odit aliquē nō vult eū videre: sed q̄rit eū punire. et sic altissimus odio hz pctōres. vt dr Eccli. xij. q: nō respicit eos sua gratia: sz punit t exterminat. Et b̄ mō intelligit̄ istud. Odisti oēs etc. Et exponit Aug. cardi. de obseruātibus. i. nimis affectuose querētibus vanitates. i. vanas diuitias superflue ponētibus in eis finez suū: t attēdentibus nimis ad subtilitates philosophicas t iuridicas inutiliter: t de vtētibus supstitionibus que plene sunt vanitatibus t fallacijs. Et istam tertiā expositionē pſequēdo scz de obseruātia supstitionū tria in dicto verbo notantur.

¶ Primo grauitas sceleris. ibi. Odisti.

¶ Scdo multiformitas criminis. ibi. obseruantes.

¶ Tertio inutilitas operis. ibi. superuacue.

Grauitas superstitionis

Primū est grauitas sceleris in supstitionibus. ⁊ b̄ oñdit in pma pte ex b̄ qđ dicit ps. deum odire tales. Odisti ⁊c. Nō aūt đr in scriptura deū aliquē odire nisi ppt mortale pctm: vñ apparet istud eē dānabile ⁊ eternali igne puniri ⁊ merito. Nā istud vitiū dei vsurpat diuinitatē: irritat fidelitatē: agit ꝯ dei ⁊ ecclie p̄cepta ⁊ volūtatē. Primū p3 ex b̄ q3 scire futura vel occulta est ppriuz dei. iuxt illud Esa. xlj. Futura ⁊ nouissima annūciate nobis: ⁊ dicem⁹ q3 dñ estis Et Salo. in. iij. Reg. viij. Tu sol⁹ nosti corda filioꝝ hoim Sanare etiā infirmos sine medicinis ⁊ remediis naturalibus est ppriū dei. Sz p supstitionē ⁊ obseruātiā augurioꝝ ⁊ diuinationū querūt hoies scire futura ⁊ occulta ⁊ p incantatiōes ⁊ breuia q̄rūt sanitatē sine medio naturali ⁊ sine dei adiutorio. Vñ sequit q̄ volūt sibi vsurpare q̄ sunt ppa deo qđ est magie supbie. Sc3z. s. q̄ irritat fidelitatez i. p̄missionē quā fecit deo in baptismo. p3 ex hoc: q3 in baptismo p̄misit abrenūciare diabolo ⁊ pōpis eius. Sz talibus vti ⁊ facere ē q̄rere auxiliū diaboli ⁊ facere pactū cuz eo. eū venerari vt per ea vana ⁊ falsa q̄ facit sibi ꝓferat qđ q̄rit sanitatē vel noticiā alicui⁹ rei occulte et hmōi. Unde Ezech. de chananea inq̄t. Nō p̄exit ad diuinos: nō vocauit magos: nō alligaturā q̄siuit: nō ipostratices mulieres adduxit. i. incantātes: nō ad falsa p̄fidia ꝓfugit: ſz reliquit oēs diaboli falsitates ⁊ venit ad dñm ieſuz. vbi oñdit hec esse adiutoria diaboli. Et apl's dic ad Gal. iiij. Dies obseruatis ⁊ tpa ⁊ mēses ⁊ ānos: timeo ne forte in vanū laborauerim in vobis. s. p fidē vos p̄dēdo. Et Aug. dicit. xx vj. q. vij. Nō obseruetis. post q̄ multa taliū p̄ticulariter posuit q̄ q̄ ista sectāt fidē negāt ⁊ baptismū: et sunt deteriores infidelib⁹: etsi se nō coꝛexerint ad eternā dānationē tendunt. Tertiū p3 ex b̄ q3 de⁹ exp̄resse p̄hibet ista dicēs. Nō auguriabimini nec obseruabit somnia. Eccla aūt p̄hibz ista. vt p3. xx vj. q. v. p totū. ⁊. q. vij. ⁊ ex de sortil. c. i tabul. Vñ ad detestationē hui⁹ sceleris ponit iter casus reseruatos epis. Fiūt etiā in his maxia sacrilegia: q3 imiscētur cū his sacra vel sacralia: ⁊ multa turpissima fiūt ⁊ comedūtur: ⁊ dicunt q̄ turpe esset dicere. Odisti ergo ⁊c.

¶ De fortuna. Capitulū. ix.

Beatus vir cuius est nomē dñi spes ei⁹: ⁊ nō respexit in vanitates ⁊ insanias falsas. ps. xxxix. Dignitudinē q̄libet naturalr appetit: ſz ad eā nō puenit nisi spes ei⁹ fit in nomie dñi. i. in virtute dei ⁊ auxilio ei⁹ q̄ in se nō p̄fidit: sed in adiutorio gr̄e dei vl in noie dñi: qđ nomē est iesus q̄ interp̄tat saluator. i. salutē aie ⁊ corpis sperat ꝓsequi a ielu salutari: ⁊ nō respexit ad vanitates. i. ad tpalia in q̄b⁹ confidat: ⁊ insanias falsas. i. supstitiōes varias. Circa b̄ multi errāt aspicientes ad talia: ⁊ p̄fidētes i illis q̄si p illa saluādi nō a deo.

¶ Est eñ insania falsa fortunationis.

¶ Est insania falsa constellationis.

¶ Est insania falsa fatationis.

Opinio q̄ fortuna fit dea

Multi credūt ⁊ asserūt multas vanitates ⁊ insanias. i. fatuitates falsas. Circa ista aliq̄ de fortuna aliq̄ de p̄stellatiōibus: alij de fato. De fortuna varie sunt hoies opinati. Aliq̄ ethnici ⁊ rudes hoies opinati sunt deaz esse. vñ et rome ei fecerunt edē ⁊ arā ⁊ simulacrū ipamq̄ vt deā colebant ⁊ ipm simulacrū fortune locutuz est pluries q̄ matrone rite ei dedicauerāt. Sed Augu. in. iiij. de ciui. dei. c. xviij. ⁊. xix. vbi ista refert oñdit hoc esse fallaciā ⁊ errorez. Nā plato ⁊ alij p̄bi et sapientes oēs deos vtriusq̄ sexus: si tñ sexū habēt: cū nec sexū habeāt: nec plures sint fm veritatē: dixerūt eos esse bonos: ſz fortuna aliq̄n est bona aliq̄n mala. Aut forte cū mala est in malignū demonē cōuertitur ⁊ dea non est. Sed cū sint multi hoies fortunati tot erūt iste dee: q̄t sunt hoies bone fortune. Et cū sint pluriui male fortunati erit fortuna si vna est fit bona ⁊ mala. Bonaz esse dicūt q̄ bonis ⁊ malis venit: in hoc differēs a felicitate quā etiā dicebant ⁊ colebant vt deā: q3 felicitas illa est quā boni hñt p̄cedētibus meritis. Fortuna bo que bona đr fine vllo examie meritoꝝ fortuitu accidit hoibus bonis ⁊ malis: vñ fortuna noiat. Sz quō est bona si fine vllo iudicio venit ad bonos ⁊ malos. Ut q̄d colit̄ que ita ceca est passim in quoslibet incurrēs vt suos cultores pleruq̄ p̄tereat: ⁊ suis p̄ceptoꝛib⁹ hereat. Aut si aliq̄d p̄ficiūt cultores eius vt ab illa videant ⁊ amētur: iam merita sequitur nō fortuitu venit. Ubi est ḡ illa diffinitio fortune: vbi est q̄ a fortuit⁹ nomē accepit. Nihil eñ p̄dest eā colere si fortuna est. Si suos cultores discernit vt p̄ficit fortuna nō est. Qđ si iupiter ipsam quo voluerit mittit ipse solus colat: nō illa q̄ resistere nō pōt ei iubenti. Falsissimū ergo est fortunā deā eē ⁊ vsutia demonū factū est vt loq̄ret fortune simulacrū. Ad q̄d eñ aliud locuta est nisi vt hoies recte viuere nō curarēt: ꝓciliata sibi fortuna q̄ illos fine vllis meritis bonis faceret fortunatos. Et Lact. dic in li. iij. q̄ b̄ simulacrū cū copia ⁊ gubernaculo fingūt tanq̄ fortuna ⁊ opes tribuat: ⁊ hūanarū rerū regimē obtineat. Sed vt đr Esa. lxv. Ue q̄ ponitis fortune mēsaz. i. aram tanq̄ dee. Et subdit. Dinumerabo vos i gladio. s. iudicij ⁊ eterne dānationis. Alij dixerūt fortunā esse accidētiū rerū subitū: et inopinatū euentū absq̄ omni cā supioꝛi vel inferioꝛi. Vñ aliq̄ opinati sunt vt refert dñs Job. dñici sup Eccliasten. q̄ oia eueniebāt in mūdo a casu ⁊ fortuna sine diuina prouidētia vel celoꝝ influētia: ⁊ sine cuiuscūq̄ rōnalis creature ordinatiōe p̄uia. Unde ⁊ Augu. de ci. dei li. v. dicit q̄ casualia dicūtur q̄ vel nullas hñt causas vel nō aliq̄ rōnabili ordine p̄cedūt. Exp̄plū refert Valerius in. s. lib. q̄ dum remiges quidā haurirēt aquam de sentina fluct⁹ maris quē dā e naui eiecit in mare: ⁊ mox ali⁹ fluctus ꝓrius illū eiectū naui restituit. A casu ⁊ fortuna fuit vtrūq̄: q3 sine aliq̄ causa rōnabili ⁊ p̄uidētia cuiuscūq̄ hoc euenit. Sic igit aliq̄ p̄bi casum ⁊ fortunā posuerūt in oibus. in quoꝝ pſona inq̄t Salo. Eccls. ix. c. Uerti me ad alia: vidiq̄ sub sole nec velociū esse cursum: nec fortiū bellū: nec sapientuz panē: nec doctoꝝ diuitias: nec artificū gr̄am: sed tēpus casumq̄ in oibus. i. aliq̄n velociores a cursu impediunt: ita q̄ tardiores p̄cedūt ⁊ coꝛpal'r ⁊ spūaliter: ⁊ fortiores in bello aliq̄n vincunt a min⁹ fortib⁹. ⁊ sapientes. i. magi ⁊ incantatores q̄ deberēt ex illa arte esse diuites: aliq̄n carēt pane q̄ oia videt p̄cedere ex eo q̄ a casu cūcta p̄ueniūt. Ad qđ facit qđ quidā ethnicus historicus ait. Fortuna in omi re dñat. Et q̄ empedocles dixit mūdū pluries distinctuz in ptes ⁊ in caos qđā redactū aduenīēte lite ⁊ aduenīēte amicitia. Nā aduenīēte lite dicebat q̄ prius erat caos. i. materiā cōfusam distinctā in partes: vt hoiem equū: canē auē: piscē: lapidē: aurū argētū: terrā: ⁊ hmōi. ⁊ tūc etiā casualiter membra recipiebāt talē situ in coꝛpe qualē hñt vt qđ als fuit caput postea factū fit man⁹ ⁊ hmōi. Et iste casus dñat in rebus quouscūq̄ iterū veniat amicitia ⁊ oia redigat in vnū caos. Et postea iteruz aduenīēte discoꝛdia seu lite ali⁹ casus dñabit toti generi rerū. Et sic q̄ vn⁹ habēs vxoꝛē habeat filios: ali⁹ nō habeat: vn⁹ fit diues ali⁹ paup: vn⁹ fit sanus: alius infirm⁹: vn⁹ in iuuētute moriat alter in senectute: vel media etate: vel pueritia: duob⁹ cadentibus de aliquo loco: vnus frāgat sibi pedē alter nō: vnus fit bonus: alter malus: totū hoc dicunt esse a casu ⁊ fortuna fine aliqua p̄uidētia alicuius. Sed hoc esse falsissimū oñdit ps dicēs Mat. vj. Si fenū qđ hodie ē ⁊ cras in clibanū mittit deus sic vestit floribus. i. ita viuacib⁹ coloꝛibus q̄ nec salomō in omi gloria sua potuit habere vestimētū tā pulchꝛi coloꝛis quāto magis vos pusille fidei s. vestiet ⁊ p̄uidebit. Et si volatilia que nō serūt neq̄ metunt pascit: quāto magis hoib⁹ p̄uidet. Ipse eñ est cura de oibus. Sap. s. Creauit eñ deus oia vt essent ⁊ sanabiles fecit rōnes hoim. vnde nō a casu per se facta sunt. Sic determinauit dctūs Tho. in. iij. contra gētiles. ⁊. j. parte. q. xxij. per totū. q̄ oia inferioꝛa subsunt diuine p̄uidētie. s. mundus ⁊ coꝛpalia: motus et actus oim inferioꝛū: actus

Opinio q̄ fortuna fit eue⁹ sine cā

reprobatio opinionis.

hūani ⁊ gñaliter oīs creatura. Vñ Salo. Eccl's. ix. Vertime ad alia. i. de ꝺictiōe in ꝺictionē. a ꝓfundo iferni. vñ ꝓcessit falsissima opinio q̄ ꝺ: oīa euenire a casu ⁊ fortuna ad sublimitatez diuine ꝓuidētie qua cūcta gubernanť: in q̄ vidi q̄ nō est cursus velociū. Veloces sunt q̄ cū magno feruore deo seruire incipiūt: vel fine quacūq̄ difficultate opibus dei īmorank. Et ista velocitas fiue ꝓuersionis vt pauli ⁊ magdalene fiue opatiōis sicut pauli nō fuit pauli: sed dei q̄ trahebat. Amos. iij. Velox pedib⁹ suis nō salvabitur: nec fortiū bella. ſFortes sunt q̄ virilr tētatiōib⁹ resistūt: vt Antoni⁹: bñdict⁹: bernardus ⁊ ceteri. Sz ista fortitudo ⁊ victoria nō fuit ipox ꝓncipalr sz dei. ꝑs. Dñs fortitudo plebis sue. Nec sapientū panē. Sapiētes sunt q̄ deū scire desiderāt: ⁊ in tali cognitiōe vsank: quoꝝ panis est verbū dei. vt Aug. Hiero. Tho. ⁊ ḧmōi. Sed ḧuc panem nō habent nisi cū actuaľ dat ⁊ ꝓseruat deus. Thren. iiij. Paruuli petierūt panē ⁊ nō erat qui frāgeret eis. Nec doctox diuitias. Doctores sunt ꝑdicatores: diuitie sunt merita q̄ acq̄rūt in cōuertēdis aiabus. Sz iste nō sunt a se: sz a deo. Lu. v. In vbo tuo laxabo rete. ⁊ tūc cōprehēderūt piscīū multitudinē copiosam vbi ꝑus ꝑ se nihil ceperant. Nec artificū gram. Artifices sunt q̄ opib⁹ miscōie insistūt ⁊ practicis exercitijs. Et isti a se nō ꝑnt illa exercitia: sz de⁹ fecit in eis: ⁊ ipi sunt sicut instra: sicut etiam malleus facit cultellū vt instrm a fabro ductū: aliter nō. Dia ḡ ista subiacēt tēpori ⁊ casui. i. defectui q̄ad ḧoiez sz nō quoad deū. Nam salomō q̄ fuit velox ad sciendū seu recipiendū sapiētiam infusaz cecidit tpe malo sibi. Samson fortissimus cecidit tpe malo sibi. Dauid sapiētissim⁹ cecidit in bersabee Judas doctor. i. ꝑdicator. Petrus artifex in cura populi. Qualr aūt isti casum sustinuerūt ⁊ capti sunt oñdit in eo q̄ subdiť. sicut pisces hamo ⁊c. Esca fuit amor mulieruz quoad salomonē vel curiositas sciendi. ham⁹ fuit error q̄ cepit. Esca quoad dauid fuit aspect⁹ oculoꝝ. hamus fuit delectatio carnis. ⁊ sic de aliis. Et iō bene subdiť: q: nescit ḧo finē suū: q: ignorat si de⁹ velit coopari secū vsq̄ in finē vel nō. Subiacent tñ oia diuine ꝓuidētie: ⁊ multa sub illa etiā arbitrio ⁊ ꝓudētie ḧoīm. vt oñdit ꝑ exēplū de ciuitate obsessa liberata q̄ sapiam vnius. vt ibi subdiť. Alij vo dixerunt fortunā esse inopinatū euentū alicui circa bona exteriora vel mala nō a se: sz a cā superiori ꝓuenientē. Vel sic ſFortunā ee cām ꝑ accidēs in his q̄ fiūt ꝑm ꝓpositū ꝓpter finez in minori parte. Ista est diffinitio fortune quā ponit pbs in. ij. phicox. in q̄ tāgunť tria. Primū est q̄ fortuna est cā ꝑ accidēs. Nā effectus ꝑ accidēs q̄ ꝓpriū ꝓgit cause per se: ⁊ est ꝑter rōnē cause ꝑ se: ⁊ ꝑter intentionē agentis. et ē effectus fortuitus ⁊ a fortuna. verbi gratia. lapidē descendere est. ⁊ ḧoiem ire ad fodiū. si hoc ꝓposuit cōtingit esse ꝑ se. Sed tūc cum vadit ad fodiū contingit lapidē descendere. ⁊ frāgere sibi caput est ꝑ accidēs. Ita q̄ iste effect⁹ scz fractio capitis oriť ex cōcursu duarū causarū. s. ex descēsu lapidis ⁊ exire ad fodiū: quarū causaruz licz q̄libet fit ꝑ se: tñ earū cōcursus ad talē effectū efficiēdū q̄ est fractio capitis ꝺ: esse ꝑ accidēs ⁊ a fortuna: ergo fortuna nō est aliud q̄ inopinatus euētus ⁊ ꝑ accidēs causaruz cōcursus. Hoc est exēplū Egidij sup lib. de bona fortuna. Sc̄m q̄ ꝺ spectat ad rōnē fortune est: q̄ fortuna est cā eoꝝ que fiunt in minori parte. Hoc ptz per exēplū. q̄ ei aliq̄s vadat ad foꝝ ꝓpť aliq̄d aliud. ⁊ inde deportat pecuniā quā nō intēdebat: tūc deportatio pecunie cui⁹ cā fuit aduētus ad foruz: nec est ex necessitate nec sp: ergo i minori pte: q: in paucioribus ꝓtingit hoc. Tertiū q̄ ꝺ spectat ad rōnē fortune est q̄ fortuna nō est cā eoꝝ que fiūt a natura: sz eoꝝ que fiūt ꝑm ꝓpositū ⁊ ab intellectu. Q̄ aūt nō fit a natura ptz: q: natura vel vt semp vel vt frequenter ⁊ filr opať. ſFortuna vo vt in paucioribus ⁊ dissimilr. Jterū neq̄ inaiatū: neq̄ puer neq̄ bestia agūt a fortuna: cū nō agāt volūtarie q̄si liberū arbitriū habētes. Vñ nec fortuniū nec infortuniuz pōt eis accidere nisi filitudinarie: sicut q̄dam dixit q̄ lapides ex quibus fiunt altaria sunt bene fortunati: q: eis ḧonor ⁊ reuerētia exhibeť: cuz lapides eis cōiūcti vel vicini cōculcanť. q̄ ꝺ ꝑ filitudinē ad ḧoies: in q̄b⁹ ḧonorati fortunati dicūtur. Vñ fortuniū ꝺ: qñ ꝑter intentionē accidit aliq̄ bonū ei. Eufortuniū qñ sequiť aliq̄ magnū bonuz Infortuniū ꝺ: qñ ꝑter intentionē accidit aliq̄ magnū malū. Hec Tho. i scriptis sup. ij. phyficoꝝ. Vñ ex hoc ē aliq̄s bene fortunat⁹ inquātū opať aliq̄d quo ꝓfecto absq̄ aliq̄ sua ꝓuisione ⁊ sua cognitiōe seq̄tur ei q̄ ꝺ se desidera ⁊ volitū. Dicit aūt Tho. in. iij. c. lxxxix. ꝺ gentiles. q̄ aliquis ꝺ: bñ fortunat⁹ q̄ aliq̄d boni accidit sibi ꝑeter eius intentionē: sicut cū aliq̄s fodiēs in agro inuenit thesaurū quē nō q̄rebat. Ubi sciendū q̄ aliq̄d est ꝑter intentionē inferioris q̄ nō est ꝑter intētionē superioris: sicut cum dñs mittit seruū ad quēdā locū et ad eūdē locū mittit aliū seruum illo ignorāte: tūc ꝓcursus seruoꝝ adinuicē est ꝑter intentionē vtriusq̄ serui: sed nō est ꝑter intentionē dñi ipoꝝ mittētis eos. vñ talis cōcursus licz sit fortuitus respectu seruoꝝ: nō tñ respectu dñi: sz ad aliq̄d ordinatū ab eo. Sic licz aliq̄ sint fortuita respectu ḧoiz: nihil tñ respectu dei q̄ oia ꝓordinat ⁊ ꝓuidet a q̄ fit effect⁹ fortuit⁹. Et dicēdū q̄ cā q̄ aliq̄d bonū ꝓtingat alicui ꝑm fortunam est: vel a celo vel ab angelo vel a deo. Q̄ ꝺ eīm volūtas ḧois instiget ad volendū ⁊ eligēdū aliq̄d cui cōiunctū est aliq̄ cōmoduz vel incōmodū q̄ ꝺ sc̄z eligēs nō cōsiderat: puta q̄ instiget ad querēdū vbi est thesaur⁹ ex nulla ḧois vtute ꝓcedit: sz hoc est vel q: disponiť a celo: vel q: illuminať ab angelo: vel q: a deo inclinať. s. q̄ vadat ad agrū ⁊ fodiat: ⁊ sic thesaurū inueniat. que quidē causalitas diuersimode ē in his tribus. Primo eīm celū inducit ḧoiem ad aliq̄d faciēduz per moduz alicui⁹ passionis quā imprimit in coꝝpora nra

Secūda opinio ꝺ fortuna.

Secūdo angelus disponit ḧoiem ad eligendū nō imꝑmendo aliquā passionē vt celū: sed per modū cuiusdaz intelligibilis cōsideratiōis illuminādo ad cognoscēdum q̄ aliq̄d est bonū: nō tamē de fine: quare est bonuz illud fieri. Tertio a deo volūtas ḧois inclinať ad aliq̄d eligēdū cuius rōnē ignorat. ⁊ sic ex his tribus ꝺ: hō fortunatus.

Et ad maiorē declarationē ḧoiz sciēdū ꝓmo q̄ aliq̄d fortuitū vel infortuitū pōt cōtingere ḧoi ꝑ cōparationē ad celū: ⁊ per cōparationē ad āgelos: nō aūt per cōparationē ad deū respectu cuius in nulla re pōt esse aliq̄d nō ꝓuisum seu casuale: q: nihil pōt ꝓtingere ꝑter intētioez ⁊ cognitionē dei. Sc̄m est q̄ nō sp eligit illud qō angelus intēdit: aut ad qō corꝑus celeste inclinat. sed bñ illud qō de⁹ opatur in illo. Nā angeloꝝ custodia interduz cessat. ꝑm illud Hiere. lj. Curauim⁹ babylonē ⁊ nō est curata. ⁊ multo magis inclinatio coꝝporis celestiū aliqñ cessat. Diuina aūt ꝓuidētia nun q̄ cessat: sz semp est firma: ita q̄ licz aliq̄ bonū posset ḧoi cōtingere ꝑter ei⁹ intentionē ⁊ ꝑter celi inclinationē: ⁊ angeli illuminationē. nō tñ ꝑter dei ordinationez ⁊ prouidētiā sub q̄ oia ꝓtinētur. Tertiū ꝓsiderādū q̄ bñ fortunat⁹ ꝺ: aliq̄s qñ ex deo vel angelo vel celo aliq̄s inclinatur ad eligēduz aliq̄d sibi vtile: cui⁹ rōnem ignorat. Et ecōtra male fortunatus ꝺ: aliq̄s quādo ex supiorib⁹ causis: puta celo: angelo: ad cōtraria ei⁹ electio inclinatur. Sicut de quodā ꝺ: Hiere. xxij. Scribe virū istuz sterilē qui in diebus suis nō ꝓsperabitur. Ubi dicas q̄ nunq̄ volūtas ḧois ad malū inclinať nisi ꝑmissiue: nō aūt affectiue. Cōtingit enim ḧomini bene vel male ꝑm fortunā aliquando seipso agente. vt cū fodiēs in terra inuenit thesaurū quiescentē. Qñq̄ occasione alicui⁹ alteri⁹ cause cōcurrētis. vt cum quis vadit ad foꝝ causa emēdi aliquid: ⁊ ibi inuenit debitorem suū quē nō credebat inuenire. Hec Tho. in. iij. contra gentiles cap. lxxxix.

Fortuniū ꝺ: eufortuniū: infortuniū

respectu dei nihil est fortuitum.

Bñ fortunatus dicit q̄s

§. I. De quibus bonis est

fortuna. Et est dicendū q̄ circa bona coꝝporalia exteriora nam respectu bonoꝝ spualium seu mentaliū non potest esse fortuna: nec potest aliq̄s dici bene vel male fortunat⁹

respectu hoz. Cuius rō est: q; homo tūc ō: bene vel male fortunatus qñ accidit ei aliq̄d boni aut mali p̄ter ei⁹ intē/tionē. Sed bona spūalia vel mala sicut sunt opa virtuosa vel vitiosa nō possunt alicui euenire p̄ter ei⁹ intētionē cū consistāt in electiōe cū qua p̄currit intēto hois. potest tñ respectu hoz̄ dici bene vel male naturat⁹. s. fm q̄ hz̄ incli/ nationes naturales ad vitia vel virtutes. Est ergo fortuna circa bona exteriora eo q̄ possunt hoi euenire p̄ter eius intētionē ⁊ respectu hoz̄ pōt homo bene dici naturatus ⁊ bene fortunatus: a deo gubernat⁹ ⁊ ab āgelo custoditus. A celo aūt p̄pter dispositionē relictā in corpe ō: homo nō solū bene vel male fortunat⁹: sz etiā bñ vel male naturat⁹ Tho. in. iij. ō gētiles. c. lxxix. Cōtingit ḡ error circa fortu/nam: qñ scz q̄s estimat etiā bona virtualia esse a fortuna. ⁊ hec est insania falsa. vel cū q̄s ponit spem vel finē suum in bonis exteriorib⁹ fortune. et hec est vanitas. Sed būs ait ps. cuius ē nomē dñi spes ei⁹: ⁊ nō re. in va. ⁊ insa. fal. Habet em̄ fortuna circa bona ipa exteriora de quibus est ser defectus: ⁊ ideo nō sperādum in eis.

¶ Primo defectū impermiscibilitatis.
¶ Scōo defectum equitatis.
¶ Tertio defectum veritatis.
¶ Quarto defectum stabilitatis.
¶ Quinto defectū fidelitatis.
¶ Sexto defectū perfectibilitatis.

Primū defectū scz impmiscibilitatis q̄ habeat fortuna ptz: q; null⁹ est in hac vita ita bñ fortunat⁹ quin in aliq̄ sit male fortunat⁹. Boe. de pbica pso. Null⁹ ē taz cōposite fe/licitat̄ q̄n in aliq̄ cū sua fortuna riset. Salomō fuit felix ⁊ glorioſus in regno suo: ⁊ tñ in senectute sua insurrexerunt guerre ō eū: vt ptz. iij. Reg. xi. Octauian⁹ impator fuit ita fortunatus vt diceret de eo in puerb. Nec melior traiano nec felicior octauiano: q̄ tñ nō habuit filiū cui dimitteret imperiū. Hui⁹ rōnē assignat Aug. dicēs. Deus felicitatib⁹ terrenis amaritudines imiscet vt alia q̄rat. s. felicitas. cui⁹ dulcedo nō est fallax. Scōs ē defectus eq̄tat̄ seu rectitu/dinis inquantū. s. boni vident male fortunati et mali bñ fortunati. fm illud ps. Ecce pctōres ipi ⁊ abūdātes i secu/lo obtinuerūt diuitias. Et de sctis ō: Sap. iij. Tāq̄ auruz in fornace. s. tribulatiōis p̄bauit electos dñs. vñ Greg. in xv. moral. ait. Pūtis vite p̄spitas innocētie testis nō est: q; multi ad pennē vitā p flagella redeūt: ⁊ pleriq; ad ifini/ta supplicia p̄ducēdi fine flagello moriunt. Et Aug. Nihil infelici⁹ felicitate peccātiū: q̄ penalis nutrit impunitas. ⁊ mala volūtas ei⁹ velut hostis iterior roborat. xviij. q. s. pa/ratus. circa fi. Tertiū est defect⁹ vitat̄. Multa em̄ credi/mus eē fortuita q̄ nō sunt: vt opa bona vel mala ex q̄bus aliq̄s p̄miat vl punit in vita ista. vt q̄ q̄s furet vñ postea suspēdat. vel q; aliq̄s insistat virtutib⁹ ⁊ scie vñ exaltat. Et ecōtra multa attribuūt hoies industrie hūane q̄ sunt for/tuita vel ita inherēt tpalibus acq̄ amitti nō possint. Aug. Magne vtutis est cū felicitate luctari. Magne felicitat̄ est a felicitate nō vinci. Quartus est defectus stabilitat̄ Nā bona fortune huius mūdi parū durāt. ps. Vidi impiū super. ⁊ ele. sicut ce. libani. ⁊ trāsiui. s. p consideratiōnē. et ecce nō erat. q̄siui eū ⁊ nō inuētus est loc⁹ eius. Alexāder magnus in bzeui deuicto dario oim obtinuit munitiōes ⁊ regna. ⁊ post. xij. ānos cognouit q̄ moreret: et tunc oia amisit. s. Macb. i. Innocētius de vilitate ꝓditiōis hūane ait. Subito cū nō suspicat̄ infortuniū accidit: calamitas ir/ruit: morbus inuadit: mors intercipit quā nullus euadit Et vt dicit Boe. de pbica pso. In oi aduersitate fortune infelicissimū infortuniū gen⁹ est fuisse felicez. Quitus est defect⁹ fidelitat̄ vel discretiōis. Nā pagani fortunā cecam appellāt ⁊ pingūt: eo q̄ passim in q̄libet incurrēs fine vl lo examine meritoz̄ ⁊ ad bonos ⁊ ad malos venit. Tul. de amicitia. Fortuna nō modicū ignaros multos exceca uit. Nō aūt ipa fortuna ceca ē: sz eos cecos plerūq; efficit q̄s cōplexa est. Et Sen. Fortuna ei cui multū fauet stultū efficit. Ecōtrario facit prudēs. Nā vt ait Sen. Fortune in stabilitas prudētis animū nō ꝙquassat. Nā virtuosus neq; bona fortuna extollit: q; nullus bonū exterius est q̄ ipse multū app̄ciet: neq; mala fortuna deprimit: q; de nullo ma lo tātū ꝓtristat q̄ deuiet p̄pter illō a via rōnis. Sext⁹ est defectus p̄fectibilitatis. Nā p̄fectus est cui nihil deest. Nul lus aūt est in vita p̄nti cui no desit aliq̄d ⁊ cui sufficiat q̄ hz̄. Et p̄cipue q̄ hz̄ bona fortune: multis indiget ad cōser/uandū ea: nec desunt ei cure ⁊ timores inq̄etātes. Exēplū de tyrāno siculo dionysio q̄ fecit suspēdere gladiū acutissi mū in filo tenuissimo sup caput cuiusdā sui amici inuitati ad cōuiuiū suū nobilissimū q̄ vnū bolū nō potuit sumere fine maximo timore ne gladius desuper cadēs occideret eū. Ex quo ope rñdit tyrānus ei q̄ impfectus et miser eēt status eius quē ille vt magnificū cōmendarat. Būs ḡ qui nō respexit in hmōi vanitates et insanias falsas. Rayne.

Fortūa est aliq̄d fine rōne

Itē sciendū q̄ bona fortuna est aliq̄d fine rōne: quia scz ipetus ille quē bñ fortunati sequūtur nō est factus a rōne sz a deo vel āgelo vel celo. Cōd aūt ille ipet⁹ quē sequūtur bñ fortunati sit fine rōne ptz: q; si ab aliquo bñ fortunato querat̄ quare seq̄tur talez ipetū nescit reddere rōnē: sz di/cet. Cōd facio q; sic dictat mihi cor. Et ita p̄ rōne dictamē cor/dis ⁊ bñplacitū volūtat̄ assignabit dicēs: ita placet mihi ita dictauit mihi cor. Itē scōo notādū q̄ bene fortunatis nō expedit p̄siliari. Cuius rō est: q; tales bñ fortunati hñt deū directorez seu sequūtur instinctū supiorē q̄ est melior oi p̄silio ⁊ intellectu hūano. Rō aūt hūana multotiēs est ipeditiua bone fortune: q; fine rōne existētes sunt magis fortunati ⁊ magis sequūtur bonū finē ex eo q̄ magis sequū tur diuinos instinct⁹. Itē sciēdū q̄ bona fortuna excedit ⁊ superat prudētiā ⁊ expientiā hoim sapientū. Et rō hui⁹ est q; tales. s. bñ fortunatos opz̄ suscipe illā diuinatiuaz q̄ est a diuino instinctu q̄ superat oēm sensum ⁊ intellectū. vnde tales melius diuinant ⁊ vaticinant de fide q̄ sapientes et prudētes. Itē iter hoies aliq̄ sunt bñ fortunati eo q̄ bene sequūtur diuinos instinct⁹. Aliq̄ male fortunati eo q̄ nō se quūtur diuinos instinct⁹. Et vn⁹ ⁊ idē hō vno tpe erit for/tunatus ⁊ fortunate aget: aliq̄ alio tpe erit infortunat⁹ ⁊ in fortunate aget. Et a natiuitate sunt aliq̄ fortunati et aliq̄ infortunati. Itē insipientes ⁊ simplices ꝓtingit magis ee fortunatos. p̄bat rōne ⁊ exēplo. Rōne quidē: q; ille ē ma gis fortunatus q̄ magis sequit instinctus diuinos. Sed simplices amissa rōne ⁊ nō dediti exteriorib⁹ agibilibus magis p̄cipiūt ⁊ sequūtur iteriores instinct⁹ ⁊ diuios ipe/tus q̄ faciūt sapientes q̄ rōnē sequūt. Exēplo sic p̄bat. Si/cut ceci amissis oculis magis memorant ⁊ ꝓtigit virtuosi⁹ ⁊ stabili⁹ eē q̄ memorant. Sic insipientes magis sequunt diuinos instinct⁹ amissa rōne. Naz plurib⁹ intētus minor est ad singula sensus. Egidius in scriptis sup lib. de bona fortuna. Appellant hic insipientes ⁊ fine ratione illi qui nō sequūtur rones naturales humanas ⁊ sapientiā humanā vel acquisitā: sicut mulieres ⁊ simplices p̄sone.

¶ De constellationibus. ⁊ ibi de stella magorum que ap paruit eis. Capitulum. x.

De cōstellationibus

etiā potest induci illud ps. Būs vir cui⁹ ⁊c. q̄ nō respe. in va. et insa. falsas. Multe em̄ vani/tates ⁊ insanie falsе dicunt de hmōi. sz hō rect⁹ nō respicit ad eas. Nōne vanitas ē ⁊ isania falsa credere: q̄ astra seu ꝓstellatiōes cogāt nos ad bñ vel male faciēdū: vel bñ aut male habēdū. Sz etsi corpa celestia influāt in corpa iferio ra: nō tñ directe in aias. Sz nec etiā in corpa nisi disponē/te deo. Qui cū sit cā p̄ma oim: ⁊ cā p̄ma plus influat in cau satū cause scde q̄ ipsa cā scda fm regulaz naturalē in li. de causis. sequit q̄ deus ad placitū suū pōt tollere ⁊ mutare influxū a causis scdis vt a corpibus celestib⁹ q̄ad aliquos effect⁹ naturales: puta pluuias: ficcitates: pestes ⁊ hmōi q̄ aliqñ fm dispōnē corpoz̄ celestiū ⁊ elemētorum deberēt

euenire ita q̄ nō eueniāt. ⁊ ecōtra q̄ veniāt q̄n ꝑm causas scās nō deberēt venire. Et ꝓpterea dicit dñs Iliere. x. A signis celi nolite timere sicut gētes timēt. Q̄n imisit dñs pestē in pplm̄ israel ꝓpter numerationē factā a dauid ex quadā iactātia ⁊ vanitate: ⁊ in triduo cessauit ex toto. puto ꝫ nō fuisse ex cōstellationib⁹: sed dei bn̄placito. Et sic̄ de signis coꝛpalibus factis i egypto p moysen. Unde et Gratia. dicit in decre. xxvj. q. j. §. his ita. q̄ q̄busdā ꝓstellatiōes et futuroꝝ signa custodiētib⁹ apls̄ ait. s. ad Gal. iiij. Dies obseruatis ⁊ mēses ⁊ tpa ⁊ ānos. timeo ne forte sine cā laboꝛaueri in vobis. Sic⁊ astronomia seu astrologia apud catholicos in dissuetudinē abijt: q: dū ꝓpria curiositate his nimis erāt intēti min⁹ vacabāt his q salubri aiaruꝫ erāt accōmodata. hec ille. Et Ambꝝ. dicit q̄ astrologia ⁊ alia hmōi nihil valēt ad salutē ⁊ mittūt in erroꝛez ⁊ qui his studēt curā aie nō hn̄t. di. xxxvij. §. hinc etiā filij in fi. Equidē obseruare dies ꝫ rōnē naturalē medicie vl̄ pbie naturalis: puta nō dare medicinas in reuolutiōe lune: aut minuere sanguinē vel plātare aut incidere arboꝛes magis vno tpe q̄ alio ꝓut dictat rō naturalis. ꝫ licet Et sic etiā dare iudicia vel sequi de effectib⁹ naturalibus ꝑm scientiā astrologie: q̄ n̄ iudicia frequēter reꝑiunt falsa: vel q̄ ignoꝛāt illa scia. vl̄ q: ut dictū est deus potest immutare vtutē ⁊ influxū scārū causarū ad effect⁹ ꝓdu cēdos ad placitū. Sed de actibus hūanis vl̄ certitudinaliter ex cōstellatiōibus iudicare: ad superstitionē pertinet et infidelitatē cum q̄hoc tollat libertas arbitrij. Sed sciendū q̄ est triplex genus stellarū.

¶ Primo est stella comatica.

¶ Scōo est stella erratica.

¶ Tertio est stella singularis ⁊ mirifica

§. I. Primo est quedā stella q̄ dr̄ cometa vel cometes. Et vt dr̄ in catholicō. Cometa est q̄dā stella crinita emittens de se radios flāmarū ad modū crinū. Et semp q̄n appet figit mortē vel mutationē alicui⁹ ꝑncipis vel alicui⁹ patrie destructionē: ⁊ sp dirigit radios suos ad illā ptē cui minaꝫ. Quidā tn̄ dicūt q̄ nō est stella: sz ē q̄dā nubes ignea claritate accēsa: q̄ magis credim⁹. Papias aūt dicit q̄ cometes est stella sic dicta eo q̄ comas luminis ex se fundat. Nō genus syderis q̄n apꝑet pestilētiā: famē: bellū: aut regni mutationē significat: quā latini crinitē vocāt eo q̄ in modū criniū flāmas spargit. Alij dicūt cū q̄b⁹ ego: q̄ cometes nihil aliud est q̄ vapoꝛ terre⁹ ⁊ grossus: cui⁹ ptes sibi paulatim cōiacēt ascēdēs ab inferioꝛi pte estus multū ad supioꝛē ptē eiusdē vbi ꝓcauitatē ignis ꝓtingit: ⁊ ibi diffusus est ⁊ inflāmat: ⁊ iō videt lōgus frequenter ⁊ diffusus. Tre scias q̄ stelle hn̄tes comas efficiēter ⁊ ꝑm locū sue gnationis sunt ꝓpter aerē iflāmatū ex vicinitate ignis qui cōtinet materiā comete ⁊ ipm̄ cometē. Aerē dico ꝓpinquū igni q̄ in se cōtinet caloꝛē ignis: q: q̄n in ipso vapoꝛ siccus inflāmat: tunc cōtinuatio fit cū lumine flāme cōmoto ab inferioꝛi aere vbi stat vapoꝛ: eiusdez nature. ⁊ ita diffuso illo q̄d ꝓtinuat ei fit oblongū: ⁊ b est cometes. Et si q̄ras cū dicat cometes se hr̄e ad bellū: vel mortē alicuius: an sit ꝫ signū: cā vl̄ effect⁹. Dico q̄ ꝑe ē signū: q: sicut dic̄ Arist. in li. de som. ⁊ vigi. Talia sunt sicut ꝓfiliarij: cuius ꝓfiliū melioꝛib⁹ inuētis mutari pōt. Ita dū marꝫ bella ⁊ mortē cōtinētiū ⁊ regētiū turbas significat sicut inclinās pluriū ad ꝫ p ira ⁊ caloꝛē ⁊ siccitatē ex q̄b⁹ ꝓuēit aiositas ⁊ ꝓcitatio ppl̄oꝝ adinuicē. Et iō signatū comete ꝑus ē sup martē q̄ est cā belli ⁊ destructiōis ppl̄oꝝ. cā dico inclinās nō necessitās. ⁊ iō illa significare dr̄ cometes: cū tn̄ ei⁹ significatio ꝓprima nō sit sup illa. Et scias q̄ vt dicit ptolome⁹. Vir sapiēs dn̄abit astris. q: q sapiam suā pōt vitare ea ad q̄ astra disponūt. Jn morte bti Tho. de aq̄no vt dr̄ in legēda ei⁹ apparuit comet es sup monasteriū fosse nouē vbi iacebat infirm⁹. ⁊ ꝫ p triduū ante mortē ei⁹: ⁊ ipo moꝛtuo nō fuit visa ap̄li⁹: vn̄ credit significasse mortē ei⁹ Anno dn̄i. M. cccc. apparuit cometes p lōgū tps habēs comas nigras ⁊ dr̄ signasse mortē ducis magni mediolan qui tūc moꝛtu⁹ est. Jn pncipio papat⁹ Euge. iij. appuit cometes cū crinib⁹ q̄n argēteis: ⁊ inde secuta sunt mlta mala belloꝝ ⁊ mutatiōes. Nō g̃ comete hn̄t inducere ad malū vl̄ bonū: sz significare tribulatiōes q̄ etiā p̄n̄t deo opanti ⁊ hoib⁹ penitētib⁹ auferri. Nō ergo respicit ad vanitates ⁊ insanias fallas iustus hō: sed ad deū.

Stella cometa.

Brigo cometc.

§. II. Secundo sunt stelle erratice. ⁊ dicunt septē planete: quoꝝ q̄libet hz suū celū p q̄d facit cursum suū. Et ꝑm⁹ planeta est luna. deinde mercurius. tertiꝰ ven⁹. q̄rt⁹ sol. q̄nt⁹ mars. sext⁹ iupiter. septim⁹ saturn⁹. Post hos est octaua sphera seu celū vbi sunt oia sydera fixa. Et dicit Augu. in lib. de natura demonum q̄ astrologi dicti sunt q̄dā eo q̄ i astris auguriant: Genetliaci appellati sunt ꝓp̄ natalicioꝝ ꝓsideratiōnē dierum. Geneses em̄ hoim̄ p. xij. signa celi describūt syderūq̄ cursus nascētiū moꝛes actus ⁊ euētus p̄dicere conant. i. q̄s q̄li signo fuerit natus: aut quē effectū hēat vite q̄ nascit interptant. hi sunt q̄ vulgo mathematici dicunt. Qui⁹ superstitiōis gen⁹ ꝓstellatiōes latini vocāt. i. notatiōes syderū quō se habeāt cū quisq̄ nascit. Primi aūt stellarū interptes magi nūcupant: sicut de his legit q̄ in euāgelio xp̄m natū annūciauerūt. postea hoc noīe celi mathematici dicti sunt. cui⁹ arꝛ scia vsq̄ ad xp̄m fuit ꝓcessa. vt xp̄o edito nemo exinde natiuitate alicui⁹ de celo interptet. Habent hec. xxvj. q. iij. igit gen⁹. Sciēdū igit q̄ stelle seu coꝛpoꝛa celestia hn̄t vtutē influētiā sup coꝛpoꝛa humana sicut sup alia coꝛpa: sz non sup alias hoiz vt cogant hoies ad aliq̄d faciēdū boni vel mali ex ꝓstellatiōe. Et ꝫ ꝓbatur triplici via. s. rōne: auctē: ⁊ exēplo. Rōne q̄dē sic. Diuina ꝓuidētia ꝑm Dio. ita disposuit oꝛdinē vniuersi vt iferioꝛa regātur p superioꝛa: ⁊ min⁹ nobilia p nobilioꝛa ⁊ nō econuerso. Jn hoie aūt sunt duo: aia ⁊ coꝛpus. Et coꝛpus quidē q̄a nūc moꝛtale ē ⁊ passibile: ē iferi⁹ ⁊ ignobili⁹ coꝛpe celesti vn̄ recipit influētiā: dispositionē: ⁊ motū: ⁊ variationē a coꝛpoꝛib⁹ celestib⁹. Sz aia hūana ē nobilioꝛ q̄libz coꝛpe celesti. Et rō ē ꝑm Tho. ꝫ gēriles q: effect⁹ aliq̄s tāto est nobilioꝛ quāto magis sue cause assimilaꝫ. Deus aūt est prima cā oim̄ rerū. Q̄n quāto aliq̄ creatura ei magis assimilatur tāto est nobilioꝛ. Et q: deus spūs est. Joh. iiij. ideo aia nr̄a q̄ spūs est magis assimilat deo q̄ sol: luna: stelle: celi: q̄ oia coꝛpoꝛa lia sunt. Cū g̃ sit nobilioꝛ q̄libet coꝛpoꝛe celesti nullū coꝛp⁹ celeste pōt directe i ipaz agere vel influere. Sed āgelus q̄ est supioꝛ aīa agit in ipaz. s. in ꝓpriam intellectiuā ipam illuminādo. ⁊ multo magis de⁹ gloriosus q̄ oibus est supioꝛ agit in ipam intellectū illūinādo ⁊ volūtatē mouēdo. Nō g̃ directe cōstellatiōes possunt p se mouere volūtatē vel intellectū directe: sed ex ipis cōstellationib⁹ sub q̄bus nascimur recipim⁹ q̄litatē dispositiōnē ⁊ cōplexionē coꝛpoꝛū: ꝓtim etiā ex cōditiōe parentum generātiū. Q̄n damascen⁹ dicit q̄ alij ⁊ alij planete diuerlas cōplexiōes ⁊ dispositiones ⁊ habit⁹ ꝓstituūt. Nā ꝑm q̄litatē cōplexionū excitant i potētijs sensitiuis que sunt affixe oꝛganis coꝛpoꝛ: diuersi motus passionū ⁊ inclinationes ad diuersa vitia. Et sic pōt dici q̄ ex ꝓstellatiōibus hz q̄s inclinatiōes ad diuersa vitia. Sed insup multotiēs hz malas iclinatiōes ad vitia ex alijs causis: q: vel ex mala sui custodia vel ex ꝓaua ꝓsuetudine q̄ vtit in naturaꝫ vel ex diabolica suggestiōe. Verūtn̄ quātūcūq̄ q̄s habeat mot⁹: ⁊ sentiat in se inclinatiōes ad vitia ⁊ quacūq̄ ex cā. q: pctm̄ moꝛtale nō ꝓsistit in sensualitate: sed in rōne ⁊ volūtate q̄ semp manēt libere ad assentiēdū vel dissentiēdū pctō: ⁊ ideo nunq̄ aliquis ex necessitate cogit ad aliquid bene vel mal e faciendū ex cōstellationib⁹ celoꝝ vel alijs occasionib⁹. Unde ⁊ Ptolomeus maxim⁹ astrologus dicit in centiloquio. q̄ vir sapiens dn̄abitur astris.

Stelle erratice

Coꝛpa celestia influunt in coꝛpa inferioꝛa.

Angelus agit i aiam.

idest inclinatiõib⁹ ad vitia q̃s haberet a planetis. Hinc etiã legit de discipl⁹ platonis vel socrat̃ q̃ cũ semel ostẽ dissent faciẽ sui magri pictã cuidã magno magro i phiso nomia: q̃ ex effigie vult⁹ iudicabat de ꝺditionib⁹ hoim. & interrogarẽt eũ cui⁹ ꝺditionis esset ille hõ repñtar⁹ p illã figurã. Rñdit. luxuriosus ẽ & corrupto⁹ puero⁹. Hõ illi irriserũt scientes castitatẽ maximã sui magri. Nã si plato fuit ille vgo pmãsit. Retulerũtq̃ ipsi discipuli ꝺ magro suo. Quib⁹ ille. inclinatiões vtiq̃ ad hec vitia habui: sz sapiẽtia & vtute me ꝓtinui. Probat hoc idẽ. s. q̃ ex ꝓstellationib⁹ nõ cogit hõ ad male faciẽdũ: auctib⁹ diuine scripture et sctõ⁹. Nã vt hr̃ Geñ. iiij. dictũ fuit Layn post̃q̃ cepit fratri suo abel inuidere. Sub te erit appetit⁹ tu⁹ et tu dñaberis illi⁹. i. tu poteris dñari rõne si volueris pctõ inuidie & odij ad quod inclinaris. Et Eccl̃i. xv. ꝺ. q̃ de⁹ ab initio cõstituit hoiem: & reliq̃t eũ i manib⁹ ꝓsilij sui. i. in libertate arbitrij. Posuit añ eũ bonũ & malũ: ignem & aquã morẽ & vitã ad qõcũq̃ voluerit extẽdat manũ suã: scz opis. Hic Aug. in. v. li. de ci. dei. Nõ vsq̃q̃ absurde dici põt ad dñntias tm̃ corpo⁹ afflat⁹ q̃sdã valere sydera os: nõ aũt volũtates animi syderũ positiõib⁹ subdi. Hiero. etiã ait i li. ꝯ Jouí. Liberi arbitrij nos ꝺidit de⁹ nec ad vtutes nec ad vitia necitate trahimur: alioq̃n vbi ne cessitas nec corona. de pe. di. ij. Si em̃. Si ei hõ ex ꝓstellatiõe cogeret ad aliq̃ malũ nõ posset illud euitare. Jniusta aũt eẽt illa lex q̃ phiberet sibi illud facere q̃ non põt agere: q; debet esse possibilis. vt di. iiij. Erit aũt lex. et per ꝓns nõ obligaret ad obseruantiã ei⁹. vñ nõ peccaret ipaz trãsgrediẽdo. Frustra etiã essent oẽs doctrine morales & exhortatiões ad vtutes fierẽt & pene a legib⁹ ponerent si necessitarent hoies ex ꝓstellatiõib⁹ ad bñ vel male agẽdũ. Ad idẽ facit quod ait Ambr̃. Nõ est q̃ cuiq̃ nr̃am ascribam⁹ erũnã. Nemo nr̃m tenet ad culpã nisi ꝓpria voluntate deflexerit. Volũtariũ sibi militẽ elegit xps: volũtarium seruũ diabolus auctionat̃. xv. q. j. nõ est. Cõfirmat hoc idẽ exẽplis. Nã iacob & esau gemini fratres vno cõceptu geniti & vno ptu ex isaac & rebecca editi sunt. vñ vt videt̃ sub vna ꝓstellatiõe nati sunt: & tm̃ fuerunt valde diuersoz mor. Nã iacob lenis & delicatus: Esau hispidus & ferus. Jacob simplex & q̃et⁹: Esau venato⁹ & agrestis. Jacob bon⁹: Esau malus. Si g̃ ꝓstellatio necessitaret hominẽ ad opa sua cũ sub vna ꝓstellatiõe nati fuerit debuerũt esse oino filis cõditiõis. Et q; nõ fuerũt files in vita sed valde ꝟsij: ideo clare oñdit nõ ex ꝓstellatiõib⁹: sz ꝓprijs volũtatib⁹ haberi vitia. Silr̃ Aug. in li. v. de. ci. dei vbi diffuse reprobat a principio illi⁹ libꝝ q̃nti p multa cahũc errorẽ. Narrat de duob⁹ vno ptu natis. vno mari: altero femina: q̃ fuerũt valde diuerse ꝺditiõis. nã masculꝰ dedit⁹ cõiugio: militie & negocijs mundi: feia seruata castitate totalr̃ se tradidit deo. qõ nõ fuisset si cõstellatio necessitaret ad cõuersationẽ tenẽdã cũ sub eadẽ ꝓstellatiõe nati essent. Et si dicat vt rñdent ad ꝺ mathematici q̃ cõstellatio est momentanea sub qua q̃s nascit. Et q; duo cũ oriunt̃ ex vno partu nõ sil nascunt̃: sz vn⁹ post alterum vñ nec in momẽto: sed p interuallũ. & sic hñt diuersas cõstellatiões. Sz ad ꝺ refellendũ dicit ipe Aug. q̃ si sic eẽt cũ vn⁹ solus nascit nõ in momẽto totus egrediat̃ ex vtero: sed de ptẽ in ptẽ successiue: seq̃ret q̃ vn⁹ & idez homo tot cõstellatiões hret q̃t mẽbra corpus suũ cõtinet q̃ paulatim eduxit ex vtero. qõ est absurdũ dicere. Greg. etiam in homel̃. ad idẽ ipsobãdũ inducit aliud exẽplum: videz Contigit in vna ciuitate eadẽ hora & momẽto nasci filiuz regis & filiũ rustici vl̃ artificis. vnde sub eadẽ ꝓstellatiõe & tm̃ in pcessu vite filiꝰ regis succedit in regno & erit gloriosus & diues & sciẽs & ali⁹ cultor terrarũ & ignar⁹ pauper & mercẽnari⁹. Si g̃ ꝓstellatio inducit ꝟsationẽ statũ et mores & oia que ptinẽt ad vitã pñtẽ: quõ est tãta diuersitas inter hos natos sub eadẽ ꝓstellatiõe. Dicũt illi mathematici q̃ si q̃s nascit̃ sub signo aquarij erit piscator, Sed cũ in quibusdã partibus nõ sint piscatores: & tm̃ ibi nascẽtur aliqui sub illo signo: quõ habebit effectũ cõstellatio in illo nõ recedẽte de partib⁹ suis. Cõcludũt ergo tã phi q̃ sancti theologi falsum esse: imo & hereticum credere q̃ homo cogat̃ ad bene vel male faciẽdũ ex cõstellationib⁹.

Notandũ etiã ꝑut dicit btus Tho. in sum. ꝑta gẽtiles. li. iij. c. lxxxix. q̃ cũ homo habeat eligere & ꝓsequi q̃ elegit in opibus suis: in vtroq̃ hoꝝ a causis supioꝝib⁹ adiuuat interdũ etiã impedit̃. Et ꝑm electionẽ quidẽ iuuat̃ ad eligẽdũ aliq̃d: vel iquãtũ inclinat̃ a deo p opationẽ diuinã & intellectũ & volũtatẽ. Ab ãgelo inquãtũ illustrat̃ itellectus ad cognoscendũ solũ q̃ est bonum aliq̃d fieri: etsi nesciat assignare causam: vel etiã cũ illuminat̃ ab angelo ad cognoscẽdũ etiã causaz: q̃re bonũ est illud ab eo fieri. A corpe aũt celesti nõ iuuat̃ homo ad electionẽ faciendã alicui⁹ opis: nisi inquãtũ corpus celeste impmit in corꝑ ipsius hois: ex q̃ impssione homo incitat̃ ad eligendũ p modũ quo passiones inducũt ad eligendũ. videz trahendo rõnẽ ad se exvehemẽtia ipsius passionis & suasiõe offuscãte ipam. Vñ illa incitatio q̃ est in nobis ex corꝑib⁹ celestib⁹ est p modũ alicui⁹ passionis: sicut cũ q̃s inducit̃ ad eligendũ aliq̃d p odiũ vel amorẽ vel irã vel aliq̃d huiusmodi. Sedz vo executionẽ eius qõ eligit iuuat̃ hõ ex supioꝝ cã inquãtũ ꝓsequit̃ ab ipa cã supioꝝ robur & efficaciã ad implendũ qõ eligit. Que quidẽ nõ solũ a deo et ab angelis: sz etiã a corꝑib⁹ celestib⁹ esse potest inquãtuz talis efficacia in corꝑe fita est. Manifestũ est em̃ q̃ etiaz corꝑa inaiata quasdã vires & efficaciã a corꝑib⁹ celestib⁹ ꝓsequũtur ꝑter eas etiã q̃ ad q̃litates actiuas & passiuas elementoꝝ ꝓsequũtur q̃s nõ est dubiũ corꝑibus celestib⁹ esse subiectas: sicut q̃ magnes attrahit ferrũ: hoc habz a corꝑibus celestib⁹: & lapides quidẽ & herbe habent alias vtutes occ̃tas. Vñ nihil phibet q̃ etiã homo habeat ex impssione corꝑis celestis aliquã efficaciã in aliq̃bus corꝑalib⁹ faciẽdis quã alius nõ hz: puta medic⁹ in sanãdo agricola in plantãdo: miles in pugnãdo. Hãc etiã efficaciã multo pfectius deus hoibus largit̃ ad sua opa efficaciter exequẽda. Et quãtũ ad primũ auxiliũ qõ ei eligẽdo ꝺ: deus hoiem dirigere. Quantũ ad scm̃ qõ est in exequendo ꝺ: deus confortare. Primũ tangit ps. cum dicit. Dñs illuminatio mea &c. Scm̃ cũ subdit. Domin⁹ ꝓtector vite mee. Non g̃ cõstellationes p se & directe mouẽt voluntatẽ ad eligendũ vel exequendũ bonũ meritoꝝium sed deus: nec vitiosum sed per semetipsum.

Homo a supioꝝib⁹ adiuuat

Ex ꝓstellatiõib⁹ nõ cogit̃ homo.

§. III. Protertio est alia

stella singularis & pacifica q̃ scz apparuit magis ad manifestãdũ xpi natiuitatẽ. Vñ dixerũt veniẽtes hierosolymã. Vidim⁹ stellã eius in oriẽte & venim⁹ adorare eum. Mat. ij. Et mathematici dixerũt illã fuisse cõstellationẽ sub q̃ natus est xps q̃ fecit eũ ita pfecte ꝟsari in mũdo & tãta mirabilia facere. Sed hoc falsissimũ est. Nõ em̃ vt ait Aug. i ser. de epia. illa stella fecit xpm mirabiliter viuere: sed xps fecit eã mirabiliꝰ apparere. Et in alio ꝑmõe. Quid em̃ erat illa stella nisi mirifica ligua celi q̃ enarrat gloriã dei. Certũ est ergo illã nõ fuisse constellationẽ xpi. Nã ꝓstellatio est influxus ꝓcedẽs a stellis q̃ sunt in celis ab initio create. Jsta aũt q̃ apparuit erat in meditullio aeris de nouo creata. Et aliq̃ quidẽ dixerũt eã fuisse angelũ q̃ apparuit pastoribus ad xpi natiuitatẽ nũciãdã. Sz q; pastores erãt de pplo iudeoꝝ rõne vtetiũ in cultu veri dei: ideo congruũ fuit vt eis appareret in forma rõnalis creature. i. hois. Magi vo erant de pplo gentiliũ qui nõ vtebant̃ rõne colẽtes etiã insensibilia: vt solem: lunaz stellas & hmõi. ideo apparuit eis ad manifestãdum xpm in forma creature insensibilis. s. stelle. Alij opinati sunt q̃ stella illa esset spũssanctus: qui quidẽ apparuit sup xpz baptizatũ. Lu. iij. sub specie columbe: quia columba est animal fecundum: ad ostendendũ spũalem fecũditatem

De stella magoꝝ

inde sequēdā ex xpi baptismo. Et sup xpm transfiguratū sub specie nubis lucide ad innuēdū vitatē sapiētie effundendā. iux illud Job. xxxvij. Nubes sparserūt lumē suū. Ita ipe spūssanct⁹ apparuit in forma stelle: ad significandū xpi nati manifestatē: q etiā in celis dñarēt. Tertij dixerunt stellā illā nō fuisse nec angelū nec spīm sctm: sed stellā de nouo creatā. ꝛ b verius fz Aug. ꝛ Leonē papā in simone et Tho. iij. par. q. xxxvj. q. post q̄ pegit officiū ppter qd fuerat de nouo creata. s. ad manifestādū xpi natiuitatē in terra ꝛ dirigēdū magos q̄bus apparuit in via: ꝛ producendū ad locū natiuitatis: resoluta est post in p̄iacētē materiam. vñ sicut nec prius vnq̄ apparuit anteq̄ magi viderēt nec post adoratione magoꝝ amplius visa ē. Triplici aūt ex cā xps se p stellā manifestauit illis.

Tertia opinio.

¶ Primo ppter p̄cedentē designationē.
¶ Scdo ppter cōgruentē attractionem.
¶ Tertio ppter recte vite expressionem.

§. iiii. Quantū ad primū

qñ fuit facta promissio abrae de xpo ex eo nascituro: dño dicēte. In semie tuo. i. xpo ex genere tuo nascituro bndicent oēs gētes terre. Gen. xxij. Sf uit etiā promissa sibi multiplicatio generis sui sicut stellarū celi ꝛ arene maris. Suspice in ar dñs abrae q̄daz sero aere sereno. Dinūera stellas si potes: sic erit semē tuū. Duplex est semē seu gnatio abrae. Una carnalis. ꝛ hec est iudeoꝝ q̄ figurata ē p multitudinē arene maris: ppt sterilitatē suā in bonis opibus ꝛ q: terrenis totaliter dediti sunt: ꝛ terrena eis promissa sunt et hec vtiq̄ sine nūero multiplicata ē vsq̄ in hodiernū die Altera gnatio abrae ē spūalis eoꝝ. s. q̄ p fidē verā eū imitant. Et hec est gētilū ad fidē uersoꝝ q̄ p multitudinē stellarū cū inūerabiles sint figurat: q: sic stelle sunt radiose ꝛ i celis: sic gētiles uersi ad fidē fuerūt illuminatissimi amātes celestia ꝛ tenētes celestē cōuersationē. Unde Abraā vocat⁹ ē scdo qd iterptat pr multarū gētiū. Magisq̄ sunt filij abrae q̄ fm spm. i. imitationē filij sunt q̄ q̄ sunt fm carnē vt oñdit apls Gal. iiij. Ad oñdēdū igit q̄ hi tāq̄ fideles ptinebāt ad gnationē abrae cui facta est promissio terre promissiōis. i. vite eterne: io p stellā vocati sunt ad xpm. Baruch. iij. Stelle q̄ dederūt lumē i custodijs suis. i. isti magi i regnis suis q̄ custodiebāt lumē. s. fidei annūciātes natiuitatē xpi vocati sunt. s. p stellā ad xpm adorādū ꝛ dixerūt assum⁹. s. eūdo ad locū destinatū. Aliq̄ alij dicūt q̄ isti magi fuerūt descēdētes ex balaā q̄ designauerat xpi natiuitatē pphetādo p stellā dicēs. Orietur stella ex iacob ꝛ hō exurget de isrl: ꝛ percutiet duces moab idest pncipes demonū. Ista stella fuit iesus. fz illō Apo. vl. Ego iesus radix iesse: stella splēdida ꝛ matutina. Un ꝛ declarās ipam stellā subdit. ꝛ. p. i. hō exurget ex isrl. Ipe igit balaā suos ppinq̄s edocuit de aduētu dñi summi in mūdū q̄ oēs alios sibi subiugaret. Et signū eis dedit de appitione noue stelle. vñ singulis ānis i mōtē quēdā eminētē ascēdebant certo tpe vt attenderēt si noua stella orta eēt. ꝛ ipi filijs suis de gnatione i gnatione intimabāt ꝛ obseruare faciebāt. Ex q̄b⁹ isti magi descēdētes ꝛ b obseruātes: videtes nouā stellā orta illuminati sūt ad cognoscēdū xpi ortū. hoc refert Chrys. quosdā tenuisse sup Matth.

Duplex gnatio abrae.

Un orti fuerūt magi.

§. v. Secundo manifestauit se p stellā ppt congruētē attractionē. d: Sap. viij. q̄ diuia sapia disponit oia suauiter. q: videlz vnicuiq̄ creature ididit iclinationē naturalē ad exequēdū illd qd sibi cōgruit: ꝛ ptigēdū ad suū finē. Et q: trahit creaturā humanā p modū sibi conuenientē ꝛ magis vitatū. Nō em inuit⁹ trahit animā sed amore. Uncū quertit hoiem ad se oñdit mēti ei⁹ se esse illud bonū i summo gdu ad qd̄ qs magis afficit. Un Aug. trahere cepit p sapiētiā ꝛ eloquētiā Ambrosij: cui ꝛ ipse dedit⁹ erat: lz erraret. et exēplo Victorini maximi rhetoris hatharinā attraxit ostēdēs se illum pulcherrimū ꝛ nobilissimū sponsum quē affectabat habere Symeoni ꝛ anne pphetisse se manifestauit occultis illustratiōib⁹: vtpote q̄ assueti erāt visionib⁹ secretis et monitiōib⁹ internis spūssti. Istos aūt magos. i. istos astrologos. ita eos appellat Aug. dicēs. Uidit tūc magus et obstupuit astrologus: q: erant assueti ad cōsiderādū motū astroꝝ p astrū nouiter apparēs se eis manifestauit ꝛ p stellā eos adduxit. Et q: erant pmitie gētiū vnde ꝛ quasi doctores ceteroꝝ cōgruit p stellā eos illūinari: q̄ vt stelle alios habebāt illūinare. fm illud Dan. xij. Qui ad iusticiam eruditū multos q̄si stelle in ppetuas eternitates. ꝛ sic per astrologiam scientiā suā ad se traxit.

Per stella magi sunt attracti.

§. vi. Tertio manifestauit se p stellā vt ex ppetate ei⁹ oñderet recta vita hoibus q̄ hz producere ad xpm: sicut illa stella de q̄ dr. q stella quā viderāt in oriēte ātecedebat eos vsq̄dū veniēs staret supra vbi erat puer. Nūq̄d nō dicere videbat. vt dicit maxim⁹ i ser. Ecce iste est ad quē adorādū vos induxi ꝛ cōduxi Et ppterea me firmaui vt ostēderē ipm. ppterea vos dimisi seu lumē meū subtraxi vobis cū accessistis ꝛ intrastis hier'm ciuitatē regiā ab hoib⁹ q̄situri qd vobis oñdebatur e celo. Merek em hō pdere diuinā directionē ex quo vidēs se illā hre q̄rit hūanā. Uel etiam ex celo ꝛ mūdo habetis testimoniū de stella celesti exorta. Apo. vlt. Ego iesus stellā splēdida ꝛ matutina. ego libēter descenderē ad adorādū ipm q̄ me fecit: lz nō est me⁹ actꝰ latrie que sum creatura irrōnalis. Sed vos q̄ rōnales estis. vos q̄ intrate ꝛ ego desup vobis lumē faciā q: obscur⁹ est locus turgij. Erat aūt differēs ab alijs stellis ista in trib⁹ q̄ designāt pditiōes vtuosas iustoꝝ. Erat aūt differens.

Differt stella magorū ab alijs.

¶ Primo in motione.
¶ Scdo in apparitione.
¶ Tertio in figuratione.

In motiōe q̄dē: q: vbi alie stelle mouent oēs motu circulari de oriēte in occidēs ad motū primi mobilis: vel ecōtra de occidēte in orientē ad motū pprium: ista mouebatur motu aialis pgressiuo. s. aliq̄n p rectū: aliq̄n ad dexterā: aliq̄n ad sinistrā declinādo. Sic quersatio iustoꝝ seu opatio eoꝝ q̄ ducit ad xpm nō est circularis. s. circa terrena se inuoluēdo a terra ichoādo itētionē: ꝛ i terrā finiēdo opationē. Hec ē opatio maloꝝ: fm illud ps. In circuitu impij ambulāt. Et diabol⁹ Job. j. Circuiui terrā. Sz icedūt iusti p q̄sideratione ꝛ obseruatione mādatoꝝ dei q̄ ē via recta. Aliq̄n q̄siderādo penas infernales. ꝛ hec ē a sinistris. Aliq̄n gliam padisi: ꝛ hec est dextera. In apparitiōe differebat: q: stelle sunt in colore fm apparētiā rubee. Hec autē fm q̄ refert Chrys. sup matthēū hz formā pueri paruuli cū signo crucis in frōte. ꝛ significat: q: recta quersatio hoc dz habere. s. paruitatē humilitatis ꝛ innocētiā paruuli. Mat. xviij. Nisi quersi fueritis ꝛ efficiamini sicut puuli ꝛc. Et crucem mortificationis in corpe. Un apls ad Gal. v. Qui xpi sunt carnem suā crucifixerunt cum vitijs ꝛ cōcupiscentijs.

¶ De fato. Capitulum xj.

Fatus cui⁹ est nomē dñi spes ei⁹: ꝛ non respexit in vanitates ꝛ insanias falsas. Uana sunt ꝛ insanie false q̄ dicunt et credūt multi de fato. Aliq̄ em dixerūt fatum nihil esse.

Titulus.xii.

Opiniones de fato;

Sed illud esse falsum oñdit ex eo q̄ Boe.in.iiij.de cōsol. diffinit ip̄z vt dicēt.j.Sz p̄m Tho.in.j.p.q.cxvj.qō nō est diffiniri nō pōt:cū diffinitio dicat essentiaz ip̄i⁹ diffiniti. Fuerunt aūt aliq̄ qui fortuita ⁊ casualia que in istis inferioꝛib⁹ accidūt i nullā supioꝛē causaz reducere voluerūt. ⁊ hi fatū ⁊ puidētiā negauerūt:vt de Tullio aug.recitat in.v.de ciui.dei.Quā opi. esse falsam ostēsum est. s.cum oia subdant diuine puidētie. Alij aūt dixerūt fatuz esse dispositionē syderū sub qua quisq; ꝓceptus vel natus est Isti em̄ ea q̄ in istis inferioꝛib⁹ accidūt siue reb⁹ naturalib⁹ siue reb⁹ humanis reducere voluerūt in supioꝛē cāz sed non aliā nisi coꝛpa celestia: qō etiā vanū ⁊ falsum est. Qō sensit ille ethnic⁹ q̄ ait. Fatis agimur: credite fatis. Nā actus humani nō subdūtur actioni coꝛpoꝛ celestiū: nisi indirecte ⁊ p accidēs. Cā aūt fatalis cū hēat oꝛdinationē sup ea q̄ fato agunt:necē est q̄ sit cā ei⁹ qō agit directe ⁊ p se. Est etiā impossibile q̄ aliq̄ vtus actiua celestis coꝛporis sit cā eoꝛ q̄ hic agunt a casu et fortuna. Et p̄m q̄ dicit Greg in homel.epbie. Absit a fideliū coꝛdib⁹ vt fatū aliq̄d ee dicāt.i.q̄ sit verū q̄ subdant humani act⁹ ꝓstellationib⁹ qs gētiles fatū dicebāt:b em̄ falsum est. Alij vo oia q̄ hic agunt siue in reb⁹ humanis siue in reb⁹ naturalibus reduxerūt in aliquā causam p̄oꝛdinantē q̄ est diuina puidentia. Et hi oia q̄ hic agunt diuine puidētie subdētes tanq̄ p eā p̄oꝛdinata ⁊ p̄locuta ipam dei puidentiam fatū dixerūt. Et hoc modo ē ve sentire put sentit Boe. Sed q: cū infidelib⁹ nō est cōicandum in oibus vbi erroꝛ possit cōtigere:iō scti doctoꝛes dixerūt fideles nō debere vti noie fati ne scz sub hoc noie intrarent erroꝛē infideliū dicentiū fatū esse ꝓstellationē sub qua nascit quisq; vnde postea efficit bon⁹ vel malus. Et ideo Aug.i.v. de ciui. dei ait. Si ꝓpterea res humanas fato tribuit:q: ipaz dei volūtatē vel ptātē fati noie appellat: sententiā teneat:lingua coꝛrigat. Hec Tho. Nota q̄d sit fatū. ⁊ quō differat a diuia puidētia p̄pe:⁊ q̄ subdant fato. Quātū ad p̄mū dicit Boe.in.iiij.de con.q̄ fatū est inherēs rebus mobilibus dispositio p quā puidētia suis queq; nectit oꝛdinib⁹ In q̄ diffinitiōe p̄m Tho.in.iij.q̄stiles.ca.xc. dispositio ꝓ oꝛdinatione vel oꝛdine ponit q̄ est relatio. Qui q̄dē oꝛdo si cōsidereť ad suū p̄incipiū est vn⁹:⁊ sic vnū fatuz Si cōsidereť p cōparationē ad causas medias vel effect⁹ earū sic multiplicant ⁊ dicunt fata.p quem modum dicit poeta. Te tua fata p̄emūt. Reb⁹ inherēs ponit i diffinitione vt distinguat fatum a puidētia. Nā ipsa oꝛdinatio p̄m q̄ est in mēte diuina nōdū reb⁹ impꝛessa pꝛouidentia est. Scōm vo q̄ iā est explicata in rebus fatū noiat. Mobilibus aūt dicit vt ostendat q̄ oꝛdo puidētie rebus ptingentiā ⁊ mobilitatē nō aufert: vt quidā posuerūt. Et pꝛo maioꝛi declaratiōe dictoꝛ dicit Tho.in.j.parte.q.cxvj.ar ij.q̄ diuina puidentia p causas medias suos effect⁹ exeq̄tur. Potest,ergo ipa oꝛdinatio effectuū dupl'r cōsiderari Uno mō p̄m q̄ ē in ipso deo.⁊ sic ipa oꝛdinatio effectuuz vocat puidētia. Alio modo p̄m q̄ ipsa oꝛdinatio cōsideratur in medijs causis a deo odinatis ad pꝛoducendum aliquos effectus:⁊ sic habet rōnem fati. Et hoc est quod Boe.dicit in.iiij.de conso. Siue famulātib⁹ quibusdam pꝛouidētie diuie spiritibus fatum exerceť:seu anima seu tota inseruiēte natura siue celestiū syderum motibus seu angelica vtute:seu demonū varia solertia:seu aliquibus eoꝛ:seu oibus:fatalis series texitur. Et sic manifestuz est q̄ fatum est in ipsis causis creatis inquātū sunt oꝛdinate a deo ad p̄ducēdos suos effect⁹. Et q: ipsa oꝛdinatio causarū secūdarū quā Aug.seriē causarū noiat: nō hz rōnez fati:nisi p̄m q̄ dependet a deo: iō causalr fatū dei ptās vel volūtas noiari potest. vt dicit Aug. Sed essentialr fatuz est ipsa dispositio seu series.i.oꝛdo secundarū causarum.

Fatū dupl'r consideratur.

Fatū im mutabile

Notandū q̄ circa fatū respexerūt aliqui ad vanitates ⁊ insanias fallas: dicentes oia ex necessitate venire ex fato. Alij fatū diuinā puidentiā intelligētes,dixerūt fatum,i, diuinam puidentiā posse mutari. Et vtrunq; est falsum.

Fatū q̄d fit diffinitiue.

Pꝛo cui⁹ declaratiōe dicit Tho.in.j.pte.q.cxvj.q̄ dispositio secūdarū causarū quā fatū dicim⁹ pōt dupl'r ꝓsiderari. Uno modo p̄m ipsas causas scōas q̄ sic disponunt seu oꝛdinant. Alio modo p relationē ad p̄mū p̄ncipiū a quo oꝛdināt. s.ad deū. Quidā g̃ posuerūt ipaz seriē seu dispositionē causarū esse p̄m se necessariā:ita q̄ oia ex necitate ptingerēt ꝓpter b q̄ q̄libet effect⁹ hz causam suā. Causa aūt posita necesse est poni effectū. Sed p̄m pbm in metaphysica:vt dicit Tho.i.iij.c̄ gētiles nō ēverū:q̄ posita cā fit necesse sp ponere effectū:q: aliq̄ cā pōt deficere. Deus aūt q̄ est gubernato: vniuersoꝛū intēdit q̄ effectuū eius aliq̄s quidē stabiliat p modū necessitatis.ali⁹ aūt effect⁹ cōtingēter eueniat. ⁊ p̄m hoc diuersas causas effectibus adaptat.his q̄dē necessarias:alijs aūt cōtingētes. Cadit g̃ sub oꝛdine diuie puidētie nō solū hūc effectū ee: hz etiā hūc effectū ee ptingēter:aliū necrio. Et p̄m b que subdūt diuine puidētie. q̄dā sunt necessaria:q̄dā ptingēter eueniē tia ⁊ nō oia ex necitate ee. Alij vo dixerūt fatuz ee mutabile etiā p̄m q̄ a diuina puidētia dependet. Uñ egyptij dicebāt q̄busdā sacrificijs fata posse mutari. vt nyzen⁹ dixit Sed b est falsum:q: imobilitati diuie puidētie repugnat Est em̄ inmutabilis diuia puidētia. Malach.iij. Ego de⁹ ⁊ nō mutoꝛ.⁊ Boe. Stabilisq; manēs das cūcta moueri Dicendū g̃ q̄ fatū p̄m ꝓsiderationē scōaꝛ causaꝛ mobile est:sed p̄m q̄ subest diuie puidētie sic imobilitatē sortit: nō q̄dē absolute necitať sz ꝓditionate:p̄m q̄ dicim⁹ hanc ꝓditionalē ee verā vel necessariā:si de⁹ pscīuit hoc futuꝛ erit. Uñ cū Boe. dixisset seriē fati ee mobilē. Post pauca subdit.q̄ tñ ab imobilī puidētie pficiscať exoꝛdijs ipamq; esse immutabilē neče est. Que aūt subdant fato declarat btūs Tho.vbi.s.ar.iiij. Dicit em̄ q̄ fatū sit oꝛdinatio secūdarū causarū ad effect⁹ diuinit⁹ puisos. q̄cunq; causis secūdis subdunt ea fato subdunt. Uñ ⁊ Boe. dicit q̄ fatum celū ⁊ syderа mouet:elemēta i seinuicē tēperat ⁊ alterna formaꝛ trāsmutatiōe eadē nascētia ⁊ occidētia oia p similes fetuum seminūq; renouat pgressus. Sed act⁹ foꝛtunasq; hoim indissolubili causarū conexiōe constringit. Hec Boe. Que oia cū fiāt a deo mediātib⁹ causis scōis ideo⁹ sub fati serie ptinent. Sed q: sunt q̄dā q̄ a deo imme diate fiūt:cū nō subdant causis scōis nō subdunt etiā fato sicut creatio rerū:gloꝛificatio spūaliū substātiaꝛ ⁊ alia hmōi. Et b est qō Boe. dicit Ea q̄ sunt p̄me diuinitati p pinq̄ fatalis oꝛdinis mobilitatē excedūt. Et iterū q̄dam q̄ sub diuina puidētia locata sunt fati serie superant. Ex quo etiā pt⁹ q̄ quāto aliq̄d lōgi⁹ a pura mēte discedit ne cib⁹ fati maioꝛib⁹ iplicať:q: magis subiicit necitati scōaꝛū causarū. Et q̄uis Aug. dicat fatū esse aliq̄d p̄m q̄ ad diuinā potētiā vel volūtatē refertur:q̄ volūtas dei cā est oīm q̄ fiūt. Nō est g̃ hoc c̄ p̄dicta. Nā fatū q̄dez referť ad volūtatē dei:sicut ad p̄mū p̄ncipiū:non q̄ fatū essentialr sit ipa volūtas dei:sed ipa oꝛdinatio q̄ est in causis scōis ad suos effectus p̄ducēdos. Respicit ergo i vanitates ⁊ insanias falsas qui fatū diuinā puidentiā intelligēs credit vel dicit ipsam puidentiā esse mutabilē: vl oia ex necessitate euenire hic: vel nō oia subesse diuine puidentie que oia falla sunt. Laus enti in diuinis.

Pars summe secūda domini Antonini archiantistitis Floꝛen. p̄clarissimi. Lugduni p magistrū Johānē cleyn accuratissime niti dissimeq; elaboꝛata. Finit feliciter.

Registrum huius partis.

aa.bb.cc.dd.ee.ff. gg.hh.ii.kk.ll.mm.nn. oo.pp.qq.rr. ss.tt.vv.xx.AA.BB.EE.DD.EE.FFF.

Omnes sunt quaterni.

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE DE TOULOUSE

